3 1761 08116978 1

AP
52
M3
v.1

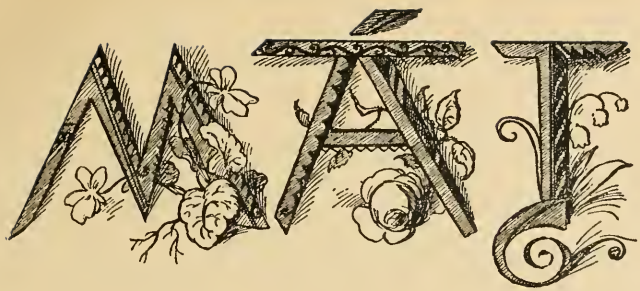

VYDÁVÁ

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE.

ROČNÍK I.

REDAKČNÍ VÝBOR:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor,
JAROSL. VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické,
VÁCLAV ŠTECH, pořadatel feuilletonu,
Dr. JAROMÍR BORECKÝ, Dr. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ,
Dr. RUD. J. KRONBAUER A VILÉM MRŠTÍK.

1903.

AP
52
M3
VOL.1

OBSAH.

BÁSNĚ.

Adámek Bohumil: Lidé herci. 61.
Ape S.: Pantoum. 561.
Beranová-Chejnická A.: Z podzimních nálad. 259.
Borecký Jaromír: Před západem. 3. — Jeseni. 129. — Za sluncem. 259. — Jitřní píseň. 281. — Jaroslavu Vrchlickému. 297. — .... 476. — Naladění. 665.
Breska Alfons: Červ. Na hřbitově. 348. — V zátiší. 499. — Sněni. 556. — Naladění. 780.
Čech Svatopluk: Na omluvu. 5. — Kostnická duma. 617.
Červenka Jan: Jaroslavu Vrchlickému. 305.
Červinka Karel: Strom. 409. — Břehy. 496.
Dubrovská Tereza: Tak ještě jeden . . . 50. — Za Fr. Lad. Riegrem. 363. — Píseň. 779.
Dvořák Xaver: V poušti. 22. — Communio. 225.
Dvořák Rudolf: K abrahamovinám Jar. Vrchlického. 338.
Dyk Viktor: Večer. 20.
Franz Adolf: V podzim. 290.
Fučík Milan: Legenda o mnichu Antonínu. 377. — Májová improvisace. 487.
Grünwald Beneš: Cestou na Eiger. 36. — Psyché. 273.
Hašek Roman: Ta píseň mi dozněla v dáli. 164.
Havlasa Jan: O cizí krvi. 683.
Heyduk Adolf: Při červáncích jara. Májová noc. 476.
Hilbert Jaroslav: 16. únor 1853. 303.
Jehuda K. B.: Ballada selská. 463.
Jesenská Růžena: Píseň. 17. — Z písní. 79. — Na památku čtyřicetiletého jubilea českého divadla v Praze. 97.
Jordán Blažej: Podzim. Dejme mu hajat. 149. — Jak smutno . . . 287.
Kárník Jan: Mladosti. 415.
Klášterský Ant.: Legenda o kruhu sv. Václava. 7. — 1862—1902. 105. — Vánoční noci. 173. — Cestou v Alpách. 241. — J. Vrchlickému. 305. — Labuti bílé. 361. — Ironické sicilián. 431. — Píseň. 475. — Úsměv mrtvých. Za bouřné noci. 649. — Vae victis. Tichou vsí. 761. — Sonet. 762.
Klazar Otakar: Resignace. 209.
Klose Ant.: Cesta. 164. — Jaro doma. 606.
Kvapil František: Sníh. 188. — Z nové knihy veršů. 217. — Vae victis. 351. — Vrba. 412. — Pod květy. 476.
Kvapil Jaroslav: Usmíření. 20.
Kuttan Karel V.: Památce Riegrově. 368.
z Lešehradu Em.: Letní noc. 668.
Macek Antonín: Píseň vlků. 508. — Píseň pyšného. 735.
Maternová P.: Po západě. 269.
Müldner Josef: Tragická láska. 124.
Pfleger Bedřich: Nad tůní. 787.
Opočenský Gustav. Bláhová improvisace. 512.
Procházka F. S.: Lví sluj. 47. — Zlatý oříšek. 191.
Rokyta Jan: Dobrý pastýř. 25. — Magdalena. 144. — Vánoční. 184. — J. Vrchlickému. 309.
Sevov Antonín: Dvě vidiny. 699.
Skarlandt Julius: Žně. 39.
Sova Ant.: Kročeje Velikého. 3. — Večerní píseň hledajících. 133. — Faust, Don Juan a Světec. 460.
Spáčil-Žeranovský Jan: Z cyklu: Mému synovi do alba. 31.
Suchý Lothar: Smrt. 633.
Svoboda F. X.: Horská idyla štědrovečerní. 177.
Svoboda Jar.: Má píseň. 527.
Škampa Alois: Na oříšky. V odevzdání. 89. — U lomu v lese. 332. — Jabloně. 478.
Štemberka Jindřich: Z Potštýna. 208. — V říjnu. 398. — V Opatii. 729.
Teichmann K.: Ballada o osamělém snu. 523.
z Tejřova Xaver: Kleopatra. Lidé. 396. — U stavu. 448. — Sedlákova ranní modlitba. 480. — Jarní nálada. Návrat. 585. — Sýc. 795.
Velhartický Adolf: Hřích člověka. 713.
Vondráček Fr.: Strach. 591.
Vrchlický Jaroslav: U tří bubnů. 4. — Krajiny duše. 120. — Vánoční. 169. — Bona. 317. —

Rispetti časného jara. 475. — Gorgophone. 537. — W. W. Tomkovi. 569. — Smrt Greeneova. 745.
de Wetter Karel: Stará idyla. 445. — Jde štěstí. 572. — Nad svým stolem. 798.
z Wojkovicz Jan: Lamartine. 13.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, DRAM. PRÁCE, ČRTY A T. D.

Borecký Jaromír: Marroni. 185.
Císler Jos. Dr.: Na haltravské stoupě. 346.
Čečetka F. J.: Mládí. 521.
z Čenkova Em. ryt.: Moře dovádí . . . 749.
Červenka Jan: Stesk. 10. — Vrby. 330.
Freyn V.: Setmělo se. 777.
Hájek K. B.: Drama. 798.
Havlasa Jan: Ta noc. 765.
Hejda F. K.: Franta, obecní blázen. 365.
Herites Frant.: Eljén Košut. 29. — Vánoce za mořem. 192. — Když bylo jaro paní babičky. 483. — Bůh v lidu. 642.
Jahn Meth.: Jarní přeháňky. 505.
Jarkovský St.: Po vánocích. 174. — Pozdě. 233. — Májová revoluce. 493.
Jehuda Kara Ben: Stará jabloň. 323.
Jesenská Růžena: Vánoční vzpomínka. 173. — Román dítěte. 361.
Konrád Jos. D.: Štědrý večer. 177.
Kronbauer R. J. Dr.: Vánoční pohádka slepých. 182. — Úspěchy. 441.
Kvapilová Boža Adalgèsa: Kopretinové pole v květu. 320.
Leda: Putička. 457.
Leger Karel: Vzpominky. 249.
List Pavel: Blíny. 681.
Mrštík Vilém: Zumři. 1.
Musil z Daňkovských B. J.: Legenda o žluté růži. 747.
Osten Jan: Předčasné jaro. 394.
Panýrek-Vaněk Václav: Pohádka noci. 729.
Preissová Gabriela: Oblouzený stín. 169.
Sova Ant.: Tragedie myslivny. 201.
Svoboda F. X.: Obláčky mládí. 25.
Štech V.: Šestnáct krejcarů. 188. — Letní byt. 425.
Téver Felix: Bílá a Rudá. 601.
Theer O.: Setkání. 265.
Tréval E.: Symbol. 281. — Žlutý vid. 762.
Vyskočil Q. Maria: Svah. 553.

VZPOMÍNKY, CAUSERIE, AFFORISMY A POD.

Čech Adolf: Zkušební síně čes. prozatím. divadla. 108.
z Čenkova Em. rytíř: J. Vrchlickému. 309.
Guth Jiří: Vzpomínka. 309.
Heyduk Adolf: Počátek prvního sdružení »Májového«. 473.
Herites Frant.: Jak M. Aleš maloval vodňanského kapra. 117. — Vrchlický jako houslista. (F) 312.
Herrmann Ignát: Šantání večer Máje. 476.
Klášterský Ant.: Jak vznikl Máj. 487.
Kronbauer R. J. Dr.: Ze zápisků českého reportéra: I. Zatčen před císařem. 5. — II. Ze stříbrných hrobů. 697. — F. F. Šamberk s Jos. Jiřím Kolárem návštěvou v Kartouzích. (F.) 419. — Ze zakladatelských mlžin Máje. 480. — C. k. policejní ředitelství a Vrchlického překlad »Fausta«. 313.
Nevšímal August: První zápas Jaroslava Vrchlického. 304.
Prusík Bořivoj Dr.: Dvě vzpomínky z Polska. (F.) 259.
Rieger F. L. JUDr.: První počátky českého divadla. 97. — Závět. 376.
Sekanina Fr.: Studenti. Vánoční glosy o dětech. 195.
Sklenářová-Malá Otylie: Vzpomínky. 106.
Skřivánek Sláma-Bynický J. M.: U nového ředitele. 467.
Sova Ant.: J. Vrchlickému. 308.
Šamberk F. F.: Z prvního představení. 100.
Šmaha Jos.: Vzpominka. 111.
Špindler Ervín: Ze vzpomínek na Vrchlického. 306.
Štech Václav: Vrchlický v Máji. 310.
Štolba Josef Dr.: Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů. 7. — Za onoho času. 102. — Jarosl. Vrchlickému. 312.
Šubert F. A.: Zazděné divadlo. 100.
Theer Otakar: Pařížské causerie. 151. — Zolův pohřeb. 52. — Závěť dra. Fr. L. Riegra. 370.
Vrchlický Jaroslav: Sám o sobě. 298.

ČLÁNKY POUČNÉ, CESTOPISY, STUDIE A POD..

Bauše Boh.: Živočišstvo v Praze. 149. — Vločka sněhová ve svých proměnách. 353. — Maurice Maeterlinck o životě včel. 435. — Jarní meditace. 478. — Zvířátka při toilettě. 752.
Drobná Zdenka: Imatra. 768.
Grünwaldová Zdena: Dolomity. 511.
Havlasa Jan: Dopis z Říma. (F.) 68.
Jatarinov: Zavraždění cara Pavla I. (F.)
Kalousek J. Dr.: Mistr Jan Hus. 619.
Klášterský Ant.: Jar. Vrchlického dílo básnické. 301.
Květ Jaroslav Dr.: Slzy a bakterie. 239.
M. V.: Hus v cizině. 625.
Mrštík Vilém: Štrbské pleso. 64.
Pikhart A.: Quinta Joana. 665.
Sekanina Fr.: Dva ruské portréty. 211.
W.: Něco o vzduchoplavbě, a budeme-li ve XX. stol. létati. (F.) 387.

ÚMRTÍ, JUBILEA, OSOBNÍ ZPRÁVY A POD.

Herites Fr.: Holeček Josef. 329. — Jan Lier. 73.
Kronbauer R. J. Dr.: Fr. L. Rieger. 372. — Listek jubilejní. (Thomayer Josef Dr.)
z Lešehradu šl. Em.: Emil Zola. 40.
Vrchlický Jaroslav: Maria Konopnická. 58.

Bešta Josef † 357. — Bílek Tomáš † 372. — Bittner Jiří † 502. — Čelakovský Lad. Dr. 196. — Durdík Pavel MUDr. † 741. — Dvořáka A. Dra vysvědčení. 153. — Förster Josef † 357. — Frič A. 81. — Gruda Ant. † 357. — Hellich Jan. 662. —

Herzer Jan Prof. Dr. † 468. — Hořínek Vojtěch † 357. — Hrubý M. A. 245. — 267. — Chodounský K. 534. — Jakeš Václav † 357. — Jiroušek Jaroslav † 516. — Král Josef † 581. — Kulda Beneš Meth. † 515. — Lego J. 799. — Lier Jan. 43. — Liška Em. K. † 260. — Marjanko Ferdinand † 533. — Maydl Karel Prof. Dr. 373. 725. — Odhalení poprsí Dra W. W. Tomka. 582. — Panýrek Jan D. Prof. 758. — De Pauli-Ortová † 373. — Peřina F. J. 81. — Pfleger-Moravský Gustav. 709. — Prášek J. V. Dr. Prof. 725. — Pštross Adolf † 350. — Raýman B. Dr. 197. — Rezek Ant. Dr. 260. — Rieger František Lad. Dr. † 345. — Rubeš F. J. 82. — Ruth František † 773. — Rutte Eugen Miroslav † 677. — Sedláček Augustin. 789. — Schmaus Gustav JUDr. 710. — Schmidt Jindřich † 565. — Skladatelé čeští zapomenutí. 94. — Skramlík Emilian rytíř. 548. — Slukov Vojta Jakub † 350. — Studnička Fr. J. Dr. † 357. — Šebor K. 565. — Šmilovský Vojtěch 612. — Tesař Josef † 260. — Tomek W. W. 533. 548. — Tomíček Karel JUDr. 468. — Toužimský Josef J. † 693. — Weyr Eduard Prof. Dr. 694. — Zajímavé literární jubileum (Lumíra). 126.

LITERATURA.

α: A. Mrštík: Rok na vsi. (Krásná kniha. F.) 403.

apržk: J. Vrchlický: Já nechal svět jít kolem. — Má vlast. — Duše mimosa. (Nové knihy Vrchlického. F.) 532.

Bauše B.: M. Maeterlinck: O životě včel. F. 435.

Ch: František Jaromír Rubeš. 724.

Kronbauer R. J. Dr.: Premie Máje na r. 1903. (Kniha před vydáním rozebraná.) 209. — Památník Pokroku: (Divadelní jubileum vídeňských Čechů. F.) 675.

Mančal Jaroslav: Literární vkus lidových spisovatelů a současná literatura česká. 771.

Pražák Albert: Denis o české literatuře. F. 691.

Sekanina Fr.: Česká literatura 19. stol. (Monumentální dílo. F.) 660. — A. V. Kolcov a Gleb Uspenskij. (Dva ruské portréty. F.) 221. — Smil Flaška z Pardubic. F. 756.

Adámek Boh.: Horské ovzduší. 198. Alt-Prag. 277. — Arbes J.: Sebrané spisy. 70. — Baldessari-Plumlovská V.: Sněhurka. 198. — Bauše B.: Matka země. 215. — Bezděk J. a Luňáček K.: Houby. 15. Broučci. 128. — Čáda A.: Hynovo dušesloví. 455. — Čapek K. M.: Dar sv. Floriána. 166. — Z Čenkova Em. Dr.: Oslava V. Huga v Paříži. 294. — Česká mysl. 455. — Domažlický L. H.: Noci. 614. — Drtina A. Dr.: Myšlénkový vývoj evropského lidstva. 455. — Dvořák Jan MUDr.: Poměry nalezinectví a sirotčenství v král. Českém. 726. — Eisler Em.: Mořské sny. 342. — Emerson H.: Úvahy. 455. — Flajšhans V. Dr.: M. Jan Hus. 624. — Guth J. Dr.: Za horama Pyrenejskýma. 82. — Haškovec L. Dr.: Snahy veřejného zdravotnictví v otázce smlouvy manželské. 470. — Havlasa Jan: Tatranské povídky. Horské stíny. Mezi životem a smrtí. 294. Mimo lásku i nenávisť. 613. — Havlíček Jar.: Smutné chvile. 342. — Heyduk Adolf: Pohádky duše. V samotách. 261. — Herrmann Ignát: Na různé adressy. 139. — Hilar A.: Komediantské motivy. 342. — Hilbert J.: Záviš z Falkenštejna. 28. — Hodáč F. X.: Nálady. 342. — Husi M. J.: Sebrané spisy. 623. — Jamot R. E.: Po různých stezkách. 154. — Jesenská Růžena: Nina a jiná prosa. 139. — Jirásek Al.: U nás. 406. — Jonáš K. Hostinec u krásné paní. 647. — Josífek O.: Jaký je zděděný charakter českého národa. 625. — Jung V. A.: Půl roku v carské říši. Rodina Petra Běla. 742. — Kalendář Havlíček. 15. — Kalenský B.: Spis o Dr. A. Dvořákovi. 153. — Klášterský A.: Cestou podle moře. 71. — Klement T. G.: Messalina. 726. — Konrád Jos. D.: Bludná srdce. 613. — Košťál Jos.: Ze světa pohádek a bájí. 726. — Krejčí F. Dr.: Základy psychologie. 455. — Kronbauer R. J. Dr.: Z Pražských katakomb. 27. — Kurz Vilém Dr.: Z Přírody. 742. — Květ J. Dr.: Lékařské feuilletony. 294. — Lecky N. E. H: Dějiny racionalismu. 455. — Libertè V. A: Písně dělníka. 710. — Lichtenberger H.: Nietzschova filosofie. 455. — Macek Ant.: Poesie sociální. 229. Mánum Josefa Dobrovského. 758 — Mantegazza F.: Umění býti šťasten. 455. — Masaryk T. G.: Jan Hus, naše obrození a naše reformace. 624. — Nákres architektoniky pův. básní J. Vrchlického. 315. — Matice česká. 82. — Meziakti. 72. — Mistr J. Hus. 624. — Modráček F.: Mistr J. Hus a jeho doba. 625. — Monografie o Skrejšovském. 56. — Mrštík Vilém: Moje sny. 27. Babetta, Verunka a drobné povídky. 154. — Mucha A. Dědina J.: Mistr J. Hus na koncilu kostnickém. 624. — Naše kniha. 140. — Nejedlý Zdeněk Dr.: Katechismus esthetiky. 455. — Novák Th. MUDr.: Kašel. 727. — Nové veselohry. 56. — Obrázkové album král. hor. a svobodného města Hory Kutné. 759. — Obrazy z dějin ruských. 84. — Otomar J.: Povídky. 294. — Ottova Světová knihovna. 167. — Pekárek Hanuš: Na osamělých cestách. 342. — Praha ve své slávě a utrpení. 95. — Pražské ghetto. 56. 83. — Preissová Gabriela: Máky v žitě. 790. — Procházka F. X.: Katechismus dějin filosofie. 455. — Překlady. 677. — Překlady z češtiny. 647. — Rais K. V.: Doma. 166. — Rokyta Jan: Za Kristem. 663. — Rožek K.: Zbytečný život. 71. — Ruskin John: Výklady o umění. Koruna z plané olivy. Sézam a lilie. 455. — Slanský obzor. 82. — Slavík E. Dr.: Aktinotherapie. 679. — Smil Flaška. 790. — Sova A.: Balada o jednom člověku a jeho radostech. 167. — Spencer Herbert: Filosofie souborná. 455. — Sumín Jiří: V samotách duší. 742. — Svoboda F. X.: Vášeň a osud. 597. — Svobodová Růž.: Pěšinkami srdce. 294. — Šamberk F. F.: Padesát let života českého herce. 28. — Šípek Karel: Za větrem. 15. — Škampa Alois: Poslední květ. 598. — Těver Felix: O soumraku. 710. — Thoreau Henry D.: Walden čili Život v lesích. 455. — Tille K.: Filosofie literatury u Taina a předchůdců. 455. — Tolstoj L.: Křesťanské učení. 455. — Tréval Emil: Maia. Těžké chvíle. 294. — Tuček Alois: Rok v samotách. 518. — Vaněk O. F.: Jednotný názor o všemmíru. 455. — Věrný snímek závěti Dr. Fr. Lad. Riegra. 468. — Vlček V.: Rodné hnízdo. 341. — Vrchlický Jaroslav: Votivní desky. 26. — Vrchlického časové básně. 316. — Vrchlického díla v cizině. 316. — Vrchlického původní básně. 315. — Výbor z prací F. J. Rubše. 710. — Wenig Adolf: Pohádky. 167. — Ze slovenské literatury. 758. — Zlatá Praha Husovi. 624. — Želiva Jaroslav: Kde dohořely hvězdy. 647.

SPISOVATELSKÉ OTÁZKY, ZÁLEŽITOSTI MÁJE.

Blažka Frant. de P.: Čeští autoři a jejich čtenářstvo. 66.
Kláštérský Antonín: Literární mystifikace. F. 92.
Nečásek Ant.: Více vzduchu. 243. — Líc a rub. 355.
Štech Václav: Pod vlastním krovem. F. 13. — První dny. F. 25. — Belletristé a Svatobor. F. 611.

Autorský katechismus. 245. — Autoři, kteří znají autorský zákon. 214. — Belletristé a Svatobor. 596. — Čeští spisovatelé a životní pojišťování. 340. — Členové a příznivci Máje. 491. — Dar Máji. 565. — Divadelní zpráva. 680. — Hřbitůvek Máje. 491. — Kněží spisovatelé. 447. — Kupuji se duše autorů. 94. — Lákavý konkurs. 56. — Literární krádež. 437. — Literární podniky Máje. 492. — Literární premie Máje. 16. — Máj v Ml. Boleslavi. 549. — Májové číslo Máje. 517. — Mimořádná valná hromada Máje. 166. 374. — Naklad. Družstvo Máje. 492. 14. 276. — Náš týdenník a veřejnost. 645. — Nejkrásnější odměna spisovatele. 391. — Nový předseda Svatobora. 565. — Odkazy Máji. 491. — Padesát nejoblíbenějších původních her. 15. — Pensijní fond. 495. 678. — Plagiát. 667. 759. — Pravda. 176. — Premie Máje. 198. 139. — Provozovací práva divadelní. 563. — Přátelům českých spisovatelů. Přátelský večírek členů Máje. 646. — Předsedové Máje. 502. — Příjmy Máje. 492. — Redakce Máje u Sv. Čecha. 595. — Stavovské otázky spisovatelské. 492. — Svatobor. 565. — Vánoční číslo Máje. 196. — Vklady členů Máje. 492. — Vrchlického jubileum v Máji. 325. — Vydání Máje. 492. — Vzrůst Máje. 492. Z Máje. 83. 358. 328. 216, 373. 519. 534. 628. 438. 453. 741. 612. 476. 247. 694. 581. 612. Z Naklad. Družstva Máje. 83. 95. 548. 325. 345. Z redakce Máje. 677.

DIVADLO.

Fučík Milan: Růžové divadlo. F. 451.
Laudová-Hořicová M.: Divadelní večer v Paříži. F. 324. — O divadle Renaissance. F. 451.
Nevšímalová Krista: Ze života Molièrova. F. 579.
Šípek Karel: Otylie Sklenářová-Malá. F. 501.
Štech Václav: Nejpalčivější otázka divadelní. F. 136. — Louisa. 275. — Falkenštejn. F. 547. — Jan Žižka. F. 644.
Šubert F. A.: Vrchlický v Národním. 307.
Weber V.: Francouzská divadla za revoluce. F. 563.

Aktovkový večer. 758. — Bendl K.: Starý ženich. 82. — Burian K. 262. — De Curel Fr.: Figurantka. 43. — Divadelní závody. 614. — Divadlo na Král. Vinohradech. 15. — Druhé divadlo v Praze. 26. — Dvořák A.: Armida. 83. — Erben K. J.: Sládci. 327. — Ernst O.: Spravedlnost. 277. — Gorkij M.: Měšťáci. 71. — Hilbert J.: Falkenštejn. 42. — Hilbertová M. 42. — Hladík V.: Závrať. 127. — Chambers: Tyranství slz. 392. — Charpentier G.: Luisa. 358. — Jubilejní den českého divadla. 137. — Z Kaánů J.: Olim. 83. — Kvapil J.: Oblaka. 261. — Lidové divadlo Urania. 43. 95. 231. 262. 424. 439. 632. 644. 711. — Maeterlinck M.: Monna Vanna. 374. — Mayrbeer H.: Hugenotti. 519. — Městské divadlo v Písku. 70. — Molière: Zdravý nemocný. 567. — Moor K.: Vij. 84. 678. — Národní divadlo v Praze. 14. 230. 246. 293. 341. 582. 663. — Národní divadlo v Brně. 26. 138. 695. — Naval Fr. 43. — Nejčastěji provozované hry. 424. — Nigrinová Vela. 470. — Nová pražská divadla. 551. — Nové divadlo v Plzni. 26. 566. — Nové české divadlo v Praze. 213. — Novinky Nár. divadla. 166. — Nový ředitel Uranie. 72. — Omyl Národního divadla. 742. 758. 774. — Opera. 327. — Oslava Jar. Vrchlického v Nár. div. 326. — Pauls E.: Nový clown. 613. — Pištěkovo divadlo. 83. 216. 342. 359. 568. — Pokus. 292. — Před čtyřiceti lety. 113. — Reforma divadelní censury. 648. — Rimský-Korsakov: Carská nevěsta. 214. — Rožek K.: Červ. 278. 551. — Sbírky na Národní divadlo v Brně. 725. — Slavnostní období v Nár. divadle. 128. — Smetana B.: Braniboři v Čechách. 83. — Smetanův týden. 565. Stroupežnický B.: Naši furianti. 138. — Suk V.: Lesův pán. 453. — Svoboda F. X.: Olga Rubešová. 230. Poupě. 326. Lapený Samsónek. 327. — Štolbova Mořská panna ve Vídni. 246. 278. — Švandovo divadlo na Smíchově. 278. 72. 406. 470. 519. 581. 696. — U Jindřicha Mošny. 421. — Útěky tenoristů. 54. — Vaucaire M.: Má syna. 679. — Veber P. a Souliè: Strážní andělé. 775. — Volné jeviště. 199. — Vrchlického: dramatická díla. 315. libreta. 316. dramata dle obliby. 316. dramata v cizině. 316. Noc na Karlštejně. 316. Nové drama. 632. — Zeyer-Suk: Pod jabloní. 230. — Zlý rok české činohry. 94. — Zorrila José: Don Juan Tenorio. 166.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ, PAMÁTKY A POD.

α: Anglický karikaturista. 799.
Bláha Ar. In.: Jan Dědina. F. 164.
Kronbauer R. J. Dr.: Ladislav Šaloun. F. 621. — Dvě varianty Šalounova modelu pro pomník mistra Jana Husa. 721. — Manes. F. 41.
Sekanina Fr.: K Alšovu jubileu. F. 121.
Štech V.: Padělky v museích. 80.
Theer O.: František Dvořák. F. 515. — Alfons Mucha. F. 227. — František Kupka. F. 291. — Někteří čeští výtvarníci v Paříži. 740.

Akademie výtvarných umění. 28. — Bezúspěšný konkurs. 82. — České umění ve Vídni. 327. — České umění za hranicemi. 28. — Divadlo na Král. Vinohradech. 293. — Dvě krajiny Julia Mařáka. 790. — Galerie král. českého. 357. — Hnutí mezi výtvarníky. 55. — Hynajs V.: Výběr z prací. 597. — Kalvoda Al.: Hrad Buchlov. 551. Kaple sv. Longina na Rybníčku. 517. — Karlův most. 55. — Klub přátel umění v Brně. 70. — Krocínova kašna a její osudy. 405. — Manes. 406. — Manes — Jos. Manesovi. 582. — Manes ve Vídni. 55. — Maudrův projekt Zeyerova pomníku. 423. — Moravě. 391. — Myslbek Jos. Prof. 42. — Národopisné Museum. 534. — Naše starožitnosti a naše musea. 126. — Nová Praha. 614. — O českém umění v Anglii. 340. — Oprava chrámu sv. Mikuláše. 55. — Palackého pomník. 293. — Plakát pro výstavu v Pardubicích. 214. — Podivná znamení. 47. — Podobizna J. Vrchlického. 326. — Pomníky Karla IV.

a cís. Františka. 70. — Riegrův prospekt. 575. — Sevreská váza. 760. — Scheiner Artuš. 28. — Schikaneder Jakub Prof. 28. — Sousoší sv. Luitgardy. 55. — Soutěž na plastickou výzdobu chrámu sv. Víta. 82. — Stavba techniky a kostel sv. Petra a Pavla na Zbořenci. 139. — Špilar Jaroslav a Bohumil Vlček. 357. — Újezdské kasárny. 328. — Uměleckovýchovný kurs na výstavě kutnohorské. 791. — Umělecký dar. 357. — Úprava Malé strany a Hradčan. 774. — Úprava okolí chrámu sv. Víta. 229. — Vánoční výstava Umělecké Besedy. 199. — Věšín Jar. 293. — Vlčkova poprsí JUDra Fr. Lad. Riegra. 293. — Výstava Mik. Aleše, A. Hudečka a francouzské grafiky. 167. — Výstava Dělnická. 15. — Výstava Dostálové Marie. 456. — Výstava Holuba Jos. v Kralupech. 456. — Výstava Jansy V. 195. — Výstava japonského umění. 128. — Výstava Manesa VII. České umění. 438. 454. 469. 167. — Výstava Moderního franc. umění. 26. — Výstava pro uměleckou výchovu. 278. — Výstava umění pro dětský věk. 596. — Výstava Výroční Krasoumné Jednoty. 517. 535. 583. — Výstavní pavilon Manesa. 82. — Výzdoba našich publikací. 214. — Z pražských musejí. 452. — Žákovská výstava Akademie výtvarných umění. 662. — Ženíšek Fr.: Záhuba Adamitů. 28. Godiva. 153.

ČESKÉ OBCE, KULTURNÍ ŽIVOT JEJICH A J.

Jeřábek Luboš Dr.: Dva pražské obrázky. 270. — Karlův most. 225.
Kronbauer R. J. Dr.: Mladá Boleslav. 531. — Hořice. 722.
Nečásek Ant.: Jak se Praha baví. 788.
F. S.: Chrudim. 696. — Pardubice. 675.
Štech Václav: Tábor. 386. — Kladno. 85.
Šubert F. A.: Valdštejnské náměstí. 17.
Zyka Jar. B.: Kolín. 658.

Autor zbabělého útoku. 391. — Citát. 279. 295. — Česká města. 42. — České a německé školy v království. 469. — Emauzská pouť. 456. — Herci v hledišti. 153. — Hus v úvahách českého lidu. 629. — Husova knihovna v Plzni. 636. — K osvětové práci našich spolků. 516. — Knihkupectví B. Tučka. 140. — Knihkupectví F. Topiče. 155. — Knihkupectví A. Reinwarta. 246. — Knihkupectví Jože Barviče. 168. — Knihkupectví F. Řivnáče. 95. — Král, království, královský. 757. — Královský Vyšehrad. 598. — Letošní výstavy. 694. — Lidová čítárna král. města Plzně. 711. — Literární mystifikace. 564. — Majales. 519. — Městská knihovna a čítárna v Kouřimi. 358. — Naše studentské spolky. 342. — Nevkus při Husových oslavách. 636. — Nový velký úkol Prahy. 213. — Od Dunaje. 197. — Odhalení poprsí Dra. Jos. Kaizla. 774. — O vzdělávání vkusu. 94. — Plzeň. 26. — Plzeň v divadle. 550. — Plzeňské epištoly. 534. 582. 596. — Poslední. 228. — Po staletém klidu. 631. — Pražský obrázek. 93. — Riegrova mohyla na Kozákově 422. — Rodné město básníkovi. 710. — Rolníci nečtou? 43. — Rubšova slavnost ve Skutči. 725. 741. — Ruská censura. 504. — Sbírky na Národní divadlo v Brně. 725. — Slavnost Husova. 645. — Slované, Češi, Němci v zrcadle statistiky. 212. — Spisovatelstvo a sport. 664. — Turnov Jar. Vrchlickému. 423. — Útok na otce J. Vrchlického. 356. 373. — Veřejná knihovna a čítárna v Lounech. 727. — Ve škole o Riegrovi. 375. — Východočeská výstava v Pardubicích. 776. — Vyrovnání národnostních protiv. 470. — Výstava v Hořicích. 519. 800. — Zajímavé divadelní obecenstvo. 552. — Zase jednou zahanbující cifry. 612. — Z českého života. 295. — Z Košířského hřbitova. 228. — Zlato? 518.

SMĚS.

Akademie Goncourtů. 471. — Alfréd Capus. 376. — Alexandre Dumas. 43. — Americká literatura. 615. — Anekdoty ze života hudebníků. 342. — Báje a pravda. 680. — Berlínská divadla. 263. — Bertrand Luis: Don Juanův soupeř. 802. — Carmen baletem. 680. — Co se může přihoditi umělci. 616. — Coulevain de Pierre: Evino vítězství. 801. — Činoherní divadlo v Lipsku. 28. — Dáma s kameliemi v Číně. 616. — Dánská výprava na Rhodu. 760. — Dantova podobizna. 360. — Deset nejslavnějších mužů přítomnosti. 471. — Divadlo v Italii. 599. — Divadelní třísky. 140. 155. — Dokumenty o »Dámě s kameliemi«. 802. — Dva dramatikové. 440. — Dvorní divadlo v Cařihradě. 760. — Eleonora Duseová. 280. 360. — Ernest Legouvé. 407. — Francouzská divadla. 247. — G. Hauptmann. 568. — Gustave Charpentier. 407. — Helena Modrzejewská. 168. — Henry Detouche. 615. — Henryk Sienkiewicz. 168. — Historická osoba Cyrana de Bergerac. 360. — Honoré de Balzac. 43. — Hrabě Tolstoj o umění a vychovatelství. 295. — Chicago literárním městem. 296. — Jak vzniká báseň. 744. — Jan Hus. 520. — Jenom krátkou pohřební řeč. 407. — Jubilea v Rusku. 599. — Jubileum městské knihovny ve Ferraře. 680. — K Björnsonovu jubileu. 231. — Klasická představení v antickém divadle. 680. — Konec ruské idyly v autorském právu. 328. — Koncertní reforma. 248. — Král valčíků. 72. — Kterak Chopin komponoval svůj smuteční pochod. 616. — Ku slavnostem století narozenin Berliozových. 792. — Lakota básníkova. 376. — Lev Tolstoj. 792. 797. — Lex Heinze? 584. — Listy Eneáše Sylvia. 744. — Luisa v Berlíně. 408. — Maeterlinck. 359. — Maeterlinck o přebírání látky. 801. — Maeterlinckova »Monna Vanna«. 168. — Malý divadelní skandálek. 424. — Mapy výpravy Svena Hedina. 264. — Maxim Gorkij o svém dramatě. 694. — Město bez lékaře. 44. — Modely v pohybu. 615. — Mordovcew a Třebiňský. 155. — Mounet-Sully. 599. — Náhrobek Bret Hartův. 472. — Nález starořeckých rukopisů. 599. — Nálezy slavných obrazů. 801. — Nedůtklivá církev. 713. — Nejdůležitější úkol. 96. — Nejnovější divadlo světa. 456. — Nejnovější drama Ernstovo 744. — Neznámé listy Chopinovy. 359. — Nová Campanila v Benátkách. 568. — Nová knihovna od d'Annunzia. 280. — Nové divadlo v Norimberce. 28. — Nové dokumenty o požáru Moskvy. 155. — Nové drama Gorkého. 156. — Nové zprávy o daltonismu. 96. — Nové zprávy o smrti Petöfově. 96. — New-York. 360. — Nuova Anthologia. 728. — O americkém literárním a divadelním obecenstvu. 376. — Obraz Kristův. 84. — O debutu Tolstého. 552. — O Dostojevském. 743. — Odpovědnost romanopiscova. 712. — O Ed. Al. Poe-ovi. 248. — O hudbě

a tanci Eskymáků. 615. — O knihovnách pro lid na železnicích. 424. — O národnosti a sociálismu. 96. — Operní ceny v New-Yorku. 600. — O poměru básnictví k otázkám válečnictví. 3. — O premiéře Gorkého dramatu. 247. — O próse a poesii v italské literatuře. 801. — Originelní prostředek zvyknouti si spořiti. 408. — O Sainte-Beuvovi. 792. — Osudy vynálezců. 84. — O Vl. C. Korolenkovi. 568. — O vývoji dětského studia. 600. — Padesáté narozeniny Vl. C. Korolenka. 711. — Pekař básníkem. 616. — Peníze a čest. 200. — Petr Rosegger. 711. — Pierre Laffitte. 264. — Podivné názory censury. 472. — Pohádky — závadou zřízení veřejné knihovny. 296. — Pomník Shakespearův. 604. — Pomník Verlainův. 616. — Pomníky autorů. 28. — Poplašné zprávy z Benátek. 216. — Poptavárna pro učence. 520. — Překvapený kritik. 376. — Rehabilitovaný Dickens. 296. — Restaurace Pantheonu v Athenách. 231. — Rodina Panny Orleánské. 728. — Rostand a Metternich. 16. — Sara Bernhardtová. 16. — 75. narozeniny Henryka Ibsena. 424. — Slavný angl. malíř James Mac. V. Whistler. 712. — Slovanská literatura v Americe. 359. — Spisovatelé francouzští. 802. — Spor o staromaďarské runy. 84. — Starogallské náhrobky. 84. — Starosti ředitelovy. 360. — Stoleté narozeniny Al. Dumasa. 727. — Střetnutí Saboiniho se Zacconim. 232. — Sudermannův Domov. 28. — Španělská literatura nové doby. 520. — Tantièmy z Wagnerových oper. 248. — Thêâtre Française. 520. — Tolstoj a dobročinný bazar. 471. — Tolstoj a nakladatelé. 232. — Tolstého »Alegorie«. 614. — Tolstého Vzkříšení. 328. — Topografické kuriosity. 232. — Turecká censura. 200. — Turecké spisovatelky. 200. — Tvůrce »tiary Saitafernovy«. 600. — Účinky polárního podnebí na duševní stav člověka. 295. — Umělecké drobnosti z Německa. 408. — Úmrtí. 614. — Ukradené rukopisy. 615. — Vánoční loterie. 280. — Vědecká medicina a její nepřátelé. 728. — V. Vereščagin. 237. — Vídeňská divadla. 279. — Vhodná odpověď. 376. — Vhodný způsob oslavy. 168. — V Krakově. 536. — Vzácný úkaz. 232. — Ze slovanských divadel. 536. — Z vídeňské dvorní opery. 280. — Zvláštní lidové divadlo. 802.— Žena příčinou biblického sporu. 343. — Život r. 3000. 568.

AUTOGRAFY:

Snímek rukopisu Dra Ant. Dvořáka (Rekrutská polka) 156
K. Hynka Máchy (Dopis) . . . . . 8—9
Josefa Mánesa (Poslední dopis) 439
Rudolfa Mayera (Báseň »Poledne«) . . . 483—486
Jana Nerudy (Feuilleton) . . . . . 240—242
F. J. Rubše 724
Jaroslava Vrchlického (Básně) . . . 301, 304, 367
Zatykač vydaný na K. Havlíčka Borovského . . 55

VÝZDOBA.

Král Jaroslav: Záhlaví Máje.
Mucha Alfons: Obálka Máje.
Schneiberg Frant.: Záhlaví. 473, 617. Vignety. 618, 625.
Václavek Em.: Znáček. 314.
Wenig Josef: Záhlaví. 97, 169, 297. Vigneta 104.

ROČNÍK I. V PRAZE, 19. ZÁŘÍ 1902. ČÍSLO 1.

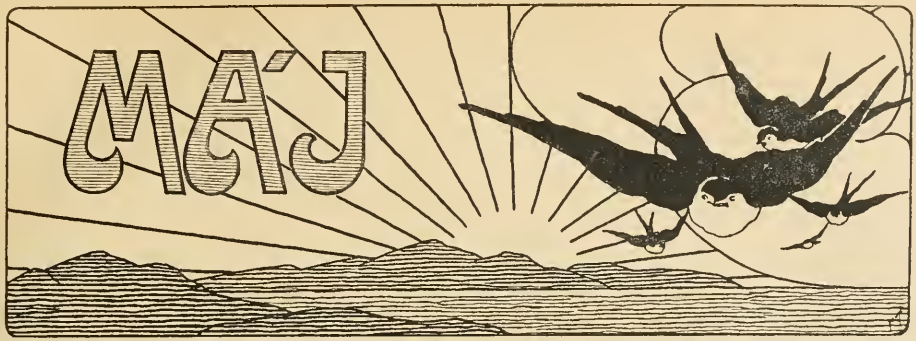

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

I.

ZUMŘI SE STĚHUJÍ.

Byli dva.

Putovali od domu k domu a hledali byt někde na Malé Straně.

Jak bludní rytíři táhli Ostruhovou ulicí, až zašli do nejzazších končin malostranského návrší. Za chvíli zas je bylo vidět až v dolních rozlohách čtvrti, jak překračují ulice, obcházejí nároží a mizí v černých dírách vrat. Tak po celý téměř den a doba nebyla ani na to. Praha ležela pod sněhem.

Lidé už si ukazovali na ně bradou.

Podivní lidé: z ulice do ulice (v některé byli dvakrát i třikrát!) chodili od čísla k číslu, četli nápisy, krčili nosy a průčelí budov prohlíželi si nejinak, než jakoby koupiti chtěli dům.

Jeden štíhlý, svižný jako had, chodil špičkou levé boty obrácenou do sebe a když ten si dům prohlížel, měře jej od základů až po opryskané římsoví, činil to s takovou ohromnou důležitostí, jakoby se ptal: »no tak, dědo, co ty?« Druhý, starší, ale neohrabaný medvěd, s umouněnou jakousi vlnou na bradě, kolébal se s nohy na nohu a byl naprosto neschopen onoho přehnaného výrazu tváře, s jakým domy měřil mladší jeho soudruh. Neptal se a šel rovno za ním, jako vůbec všechno vykonával, co podniknul jeho souputník. Zahnul-li ten na pravo, zapotácel se na rohu a s býčí urputností pronásledoval směr na pravo, šel-li onen prostředkem ulice, křivil se prostředkem ulice, když do přízemí, tož do přízemí, když do třetího poschodí, tož do třetího poschodí a byl by lezl i do pátého, kdyby na celé Malé Straně vůbec jakého pátého poschodí bylo. V Ostruhové ulici škrábal se za ním až kamsi na půdu prastarého domu, který pamatoval nejmíň Karla IV. Už ledva chodil.

Malý, ale starší, s umouněnou bradou rozlézající se až pod oči a po krku, měl na hlavě tvrdý klobouk myší barvy s ventilovou dírkou; druhý, mladý, černou jakousi hučku místo klobouku, zachycenou v pádu zrovna nad uchem.

Starší držel deštník pod paží, jakoby mačkal dudy, — druhý jej nesl lehounce jako pírko, jen si jím pohrával.

Starší mluvil málo a když, tož těžkopádným bassem, jehož hloubka dobývati se zdála až odkudsi z podzemí, druhý mluvil rychle a často, hlasem zaznívajícím lehce jak zvon.

Starší, tichoučký jak pěna, měl smutné oči beránka, mladší jak sojka, jen jimi stříhal a všemu se smál.

Jeden krátký, druhý dlouhý, jeden měkký, druhý břitva; jeden zarostlý, druhý skoro jako děťátko, jeden s ušima odlehlýma, pomačkanýma a všelijak zprohýbanýma, jakoby ani z masa nebyly, ale z hader, druhý s ušima drobnýma a pevně k hlavě přitisknutýma jako u krtka: — nebyli ani příliš hezcí ani škaredí, nezdáli se být ani příliš chudí ani bohatí, krotcí ani divocí, hodní ani zlí, a oba byli bratři.

Starší, pomrkávaje mlčel a klopýtal, mladší, kousaje vytrvale do zbytku viržinka, vedl, jednal; pohazuje černou hučkou se strany na stranu, vyptával se na byt, smlouval, hanobil, křičel, zatím co myší klobouk zachovával zakletý stav mrzutého odhodlání do vůle jeho, žena se za ním na krátkých, capkatých nožkách, s deštníkem po chvíli vždy přísně namířeným před sebe, jakoby někoho pronásledoval.

Po schodech nahoru, po schodech dolů, po dvorech, pavlačích, nedohledných chodbách proslídili celou Malou Stranu a dosud neměli, kde bydlet. Tu to páchlo stinkami, tam cítit bylo saze, vedle děcko plakalo a v sousedství hřmotilo kla-

dívko ševce, jinde zas kvartýrská zdála se »nemožná«, pokoj měla jako chlév. A zas mladá jakási vdova se skřipcem na hrbatém nose a koženým pasem vejpůli činila dojem paní, která činí nároky na společnost z lepších tříd. Chtěla mermomocí vědět, kde byli, odkud byli a kdo jsou. Studenti jí nebyli valně po chuti.

Pánové bydlili dosud na Vinohradech za deset zlatých měsíčně i s posluhou, ale dostali na hodinu výpověď pro velikou nečistotu od obou svorně zachovávanou ohromnou spoustou spotřebovaného tabáku a černé kávy, kterou za den vařili jistě desetkrát. Vyhnáni z bytu tlustou, nábožnou, ale bezbožnou a velice svárlivou paní, žijící z pense s dcerou baletkou, nevěděli hned, kam složit hlavu. Tak byli všude rozkřičeni, připraveni »o poslední kousek cti« hašteřivou paní, jejíž názory o životě byly v nejpříkřejším odporu se vším, co svatým a nezadatelným zdálo se jim. Netrvalo dlouho a domácí vláda brala poddaným, co zaručeno měli obapolnou smlouvou. Nejen že jim z předního pokoje, kde spávala, odklidila baletku, (ani si jí nikdy nevšimli!), ale vymyslila si dokonce, že si neotírají dost nohy a z podlahy vytrhala zelené své koberce; na květovaném ubrusu našla jakýsi ostrov inkoustu a smekla jim ho se stolu, »drahé« svoje peřiny převlékla do hrubých cejch a bílé odnesla na pavlač, celému domu s pláčem ukazujíc propálenou díru v nich, tak velkou, že jí prostrčiti mohla celou ruku; vyměnila i »drahé« zrcadlo za jiné, zašlé, puklé v potlučeném rámci, visící dosud v kuchyni, sáhla i na vzdušné záclony zakoptělé, černé už od kouře a nechala zločince při holém stole, na holé podlaze, bez záclon, o nahých stěnách rozvrtaných, jedlových židlích, s patrnou vyhlídkou na stěhování do nového bytu. Ke všemu jednoho deštivého dne, kdy mlhy se válely ulicí a ženské sukně vyhrnovaly až nad potřebnou míru, sezvali si do domu deset zablácených studentů a ti tak dodělali její světničku, že paní, když pak do pokoje vkročila, dál se ani neodvážila, nežli přes práh, neboť kouř, který se odtud na ni vyřítil, byl by ji najisto porazil. Jen si tedy uplivla na prahu »zatřískané« světnice, a sednuvši si v kuchyni ke stolku, na čtvrtce papíru napsala dávno očekávanou výpověď. Našli ji v noci na stolku, když před spaním rozžihali lampu:

P. T.

Na zadní spusob nemohu trpět takovi nakladání v mym bitě a osměluji se dati na hodinu vejpověď.

V nejhlubší uctě

Valburga Drdová,
vdova po c. k. úředníku u soudu.

Až v kuchyni na posteli bylo oba slyšet, řehtající se této výpovědi.

— To bych rád věděl, jak si tu hodinu představuje, pravil mladší.

Smáli se ještě ráno, když strkali nohy do kalhot a ještě i potom, když paní potkali na rohu ulice. Šla z nákupu.

No — na hodinu to nebylo.

Záhadu té »hodiny« nerozluštili ani za čtrnáct dní. Ale po čtrnácti dnech, zlehčeni všude, na všechny strany a všem lidem na posměch (večer i domovník, ačkoliv mu už přes týden pravidelně platili den jak den, zavrčel cosi do vrat a děvečky, strkajíce do sebe, řehtaly se jim do cesty) — po těchto čtrnácti hanbyplných dnech uchýlili se do nejzazšího koutu Šenflokova pivovaru a tam při sedmé sklenici černého shodli se na tom, že nový pelech nemohou hledat už jinde, než na opáčném konci Prahy, na Malé Straně, kde jich nikdo nezná a kde dostanou byt »zadarmo«. — Starší namítal, cože to je za bláznovství, stěhovat se až za vodu, ale mladší vnutil do něho ještě osmou a v září nově hořícího doutníku vylíčil Malou Stranu takovými barvami, že starší překonán její krásou, při deváté černé ke všemu už jen mrkal a mlčel. Mladší, otřepávaje s doutníku popel, plačtivým jakýmsi hlasem povznesl se právě k nehoráznému obrazu o nebetyčnosti malostranských věží, když starší se nějak nemístně poškrábal na levé lopatce a možno-li ještě plačtivějším hlasem než-li jeho soudruh, pravil: i to že by nic nedělalo — nebetyčné věže, Malá Strana, Sv. Vít, Čertovka, podloubí, jen kdyby věděl, Ježíši Kriste, že tam za vodou povedou lepší život, nežli tu.

— Dyť to už je k zoufání, rozplakal se nadobro a stále se ještě podrbávaje na levé lopatce, upřel bolestně své oči do prázdné sklenice.

Mladší chvíli jej měřil lítostivýma očima, jakoby chápal i nechápal, proč soudruh jeho pláče, na konec však zdvihl ruku a pravil:

— Nic se neboj, synku, všechno bude jinačí. Tam bude docela jiný život nežli tu. Tam budem jako doma skryti. Malá Strana je jako jedna rodina. Tam se nezasteskne člověku, kam sedne, tam sedí, o světě neví. Je-li za kamny, je tam, ani chtít se ti nebude z domu, člověk by ani nevěřil, že takový kout na světě je. Co je na Malé Straně, není už nikde, nik—de!

— A . . . a . . . ano. A hospody jsou tam taky.

Mladší teprv za chvíli pravil:

— Jsou. Ale na to se právě stěhujeme na Malou Stranu, abychom dokázali, že hospody pro nás nejsou —

Stěhovali se tedy na Malou Stranu.

O tom o všem se mladé paní se skřipcem na hrbatém nose, pravda, nezmínili. Jen zkormouceně poznamenali, že mnoho hluku neudělají, a obsluhy už dokonce nepotřebují, poněvadž si vaří sami a peřiny . . . peřiny že teda — nemají. —

— A to už dokonce ne. Už jednou jsem měla dva pány a ti si z peřin udělali utěráky, z psacího stolku kuchyň, z umývadla rybník . . . Je

mně líto, ale . . . radši ne. To vedí, já jsem zkušená, podotkla, když páni nad takovým hospodářstvím krčili nosem, jakoby ani nebylo možno, aby takoví lidé na světě byli! — Já to nepotřebuju, svý příjmy mám a tak, když už tu někoho mám mít na bytě, ať si tu je jako v kapličce . . .

— To si tu ale taky můžou bydlet sama, — uhryznul se mladší Zumr a vtisknuv hučku svoji do týla, strkal staršího ze dveří ven . . .

— Vidíš, zahuhlal starší, já ti povídal, nezmiňuj se, že vaříme . . . Viděl's ji! . . .

Mladší zatřásl se odporem od hlavy až po špičku levé, dovnitř obrácené nohy.

— Té se, můj milej, jedná o docela něco jiného, než o to, vaříme-li či nevaříme . . . Viděl's ji, jak se ušklíbla, když uslyšela, že jsme studenti!?

— Ale to se tak můžeme stěhovat celý rok!

Vešli do tiché jedné uličky.

Začali od kraje a vyptávali se na byt i tam, kde žádného ohlášení nebylo.

Padal sníh a hledání stávalo se svízelnějším.

Vystoupili až do druhého patra, ale netrvalo dlouho, vraceli se zpět.

— Sem se tak jít pochovat a ne hledat byt, pravil starší Zumr a rozezlen zoufale se rozhlédnul po sevřeném úhlu malostranských střech.

Mladší zastavil se nad mřížovím stoky a drže se rukou za zbytek viržinka, silně zadýchal do slámky. Když nehořela, udeřil oharkem o zem.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANTONÍN SOVA:

Kročeje Velikého.

Již v dávných věcích přišel Velký kdosi,
z Věčnosti narozen.
Lukami v lesích, plných čerstvé rosy,
kdy dnil se den . . .

Se všemi rozmlouval, sil na polích, tisk ruce,
svou duši rozdával.
A všecky objímal tak upřímně a prudce,
než kráčel dál . . .

Všem matkám děti pochoval a zlíbal,
sám sklízel na polích.
A za stavy se s každým druhem shýbal
a ani nezavzdych' . . .

Jej vycítily velké vzruchy žití,
zem zhnědlá slunce hrou
a smutný kraj, jenž brzkou spásu cítí,
bouř zvonů nad vodou,

a každá růže dotknutím jím dychla,
strom každý, každý prach,
hmyz každý, každé stéblo, — země stichla
v úžasných myšlénkách: . . .

Vše zbožně na něj zřelo, poslouchalo,
hlas, hovor nadlidský . . .
A těžko vše se upamatovalo,
když zmizel na vždycky . . .

Jen jednou v žití přešel v krátké chvíli . . .
A záhy odešel . . .
Byl okamžik, v kterém jsme uvěřili.
A ten byl krátký, žel . . .

Svět čeká dál . . . Však je už příliš pozdě.
Stesk duše pocítí.
Ptáci se učí v sešeřeném hvozdě
svůj nářek tlumiti . . .

A všude zřít je, že tu s rozechvěním
kdos šel, všeho se tknul,
a ač tu všecko zakleto, že chtěním
a touhami přec hnul . . .

♡ ♡ ♡

JAROMÍR BORECKÝ:

Před západem.

Leť mi v náruč, jsme tak sami,
dokud ještě nad brázdami
skřivan švitoří,
než ta světla za horami
dohoří.

Než se v černý lilek schýlí
slunce naposled,
abychom si vyzlatili
polibky, v nichž láska šílí,
cestu zpět.

♡ ♡ ♡

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

U tří bubnů.

Salve, chiesetta del mio canto!
Carducci.

Hrdý vale topolů rozšumělých,
který obzor ze všech stran ovládaje
kyneš z dálky s kostelem, hrstkou chatek
pohledu chodce;

Jak se zvedáš z roviny! Čtverostupem
jakby šiky vojenské stály v řadách
v každém rohu se zbraní napřaženou
slídíce v údol:

Vidíš dnes jen hamižný rozvoj práce
o žních v polích k obzoru lnoucích zevšad,
jinak šumí topoly tvoje tiše
v rozlehlá lada.

Místo šiků k útoku sestavených
v snopů patří zástupy zlatohlavé,
vozy dlouhé, úrodou vrchovaté
táhnoucí domů.

Kterak často znavená tady noha
klesla v trávu topolů rozšumělých
tichou hudbou, zatím co zlaté svity
mroucího slunce

Oko v dálce stíhalo rozvlněné,
kterak plály prstencům zlatým rovny
hrály v jiskrách v kolejích úvozových
rozjetých silnic!

Dnes však teprv poprvé otevřítí
dal jsem sobě kostelík opravený;
zdroje potu stíraje s čela vstoup jsem
v předsíni jeho.

Viděl prostý, vesnický vnitřek chrámu,
pouze jedním mátlo se v šeru oko
celá stavba kynula rozdvojena
jako z dvou částí.

Toto zvláštní půlení dál šlo chrámem,
dvě tu lodě, Madonna po pravici
oltář má tu, na levo svatý Jiří
ve hlavní lodi.

Mluvte zkazky! Otevřteť minulosti
starých dědů zapadlá vrata z kořen!
Proč to divné kostela rozdělení
s oltáři spolu?

A hlas dějin ve varhan slyším zvuku,
vážně mluví hlaholem dojímavým,
co jsem used pod kůrem — kdosi zahrál
v myšlénky moje.

Spadly ticha pečetě dávnověké,
písní echa stěnami odražená
jakby náhle dostala křídla, zněla
z minulých věků.

A jak zněla, postavy rozeznával
zrak můj, zástupy viděl bratrů,
jedné řeči, jednoho byly kroje,
různé však víry.

V jedné půli kostela společného
starověrci klečeli, v druhé nové
víry děti, kalicha vyznávači
chválící Boha.

Různým kultem, pod jednou, pod obojí,
zde se sešli v kostele prostém svorně
v nesvornosti v roztržce vzácný příklad
míru a shody.

Slavně hymny vítězné církve zněly
v smutné žalmy potomků exulantských
v jedné pouze modlitbě svorné spolu
k svatému Jiří.

A já slyšel mohutnou jako řeku
od stěn chudých prostého kostelíka
dunět slavně tajemnou píseň otců
s trojitým Krleš!

V této písni národa bytost celá
pěla, zněla, chvěla se na modlitbách,
ať již kalich třímala neb kříž v mocné
mohutné pěsti.

Prostý chrámku v topolech rozšumělých
»u tří bubnů« hlídaje české kraje
hlásej vnukům, kterak lze svorným býti
v základech síly,

Která tvoří podstatu, jádro všeho.
Jak se otci snášeli v malém chrámku
svorně pěli pod jednou střechou muži
rozdílné víry.

V jednom silni v společné lásce k matce,
v jednom pevni v obraně vlastní půdy.
Šumte, šumte topoly »u tří bubnů«
závěť tu vnukům!

♡ ♡ ♡

SVATOPLUK ČECH:

Na omluvu.

Což také svízel nemalá,
již stáří obtíženo,
že na konec tě omrzí
i tvoje vlastní jméno.

Tvá síla, snahy, blouznění,
tvé dobré, špatné dílo,
vše minulo, vše za tebou —
jen jméno tvé ti zbylo.

To musíš vléci s sebou dál,
ač cítíš dobře v duši,
že tvojí pravé osobě
již dávno nepřísluší.

Že patří pouze fantómu,
jenž utkvěl v myslích, tkaný
ze soudů cizích o tobě,
chval nesprávných i hany;

z tvých prací různě pojatých,
tou tak, tou jinak hlavou,
neb v nichž jsi podat neuměl
svou vlastní bytost pravou;

z cet, které's dávno střásl sám,
z tvé dílny šlak a střepů,
neb prostě z reklam, polemik
a bonmotů a klepů — —

Přec dál to jméno musíš nést
a psát je bez námitky
v arch berní, do knih cizinců,
v děv alba, na visitky.

Ba časem, staří přátelé
když důtklivě ti píší,
bys poslal řádků několik,
že omluv nevyslyší;

a ty jen holé prázdno máš
na stolku opuštěném —:
tu v nouzi své jim přispěješ
tím aspoň zbylým jménem.

*

JUDR. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

I. Zatčen před císařem.

Na redakční tabuli bylo dne 30. září v památném roce jubilejní výstavy léta Páně 1891. napsáno:

»Prosím pány referenty o císařských slavnostech, aby o 11. hod dopolední sešli se v redakci a rozdělili si referáty. Nezapomenout důkladně obsadit císařovu cestu do severních Čech. Kdyby se přihodilo něco zvláštního, dejte do čela listu — tučným písmem. Nahoře prý se něco může strhnout. Pojedou čtyři páni — jeden ať si vezme na starost uvítání císaře v Mladé Boleslavi, druhý v Mnichově Hradišti, třetí v Turnově a čtvrtý v Liberci. Jeden z pánů ať jede odpoledním vlakem a postará se o to, aby o vzezření měst bylo už ráno něco v listě. Ostatní mohou jeti rychlíkem. Poslední císařovu návštěvu na výstavě co nejpodrobněji. Opatřte do ranního listu pořádek při odjezdu císařově z Prahy. Soirée u hraběte Osvalda Thuna jen krátce. Zahrada bude elektricky osvětlena — mohlo by se obšírně vylíčiti. Účastníky dvorní hostiny na hradě pražském ale vyjmenovat pokud možno všechny. Nota bene — na mém stole pod těžítkem jsou čtyři lístky na dráhu. Zaskočte někdo na Hradčany — popsání výzdoby bylo neúplné. Může se dáti jako samostatný odstavec. Referát o císařově cestě musí býti obšírný a důkladný.«

Podepsán byl chefredaktor listu.

Vybral jsem si při dopolední konferenci město Turnov. Mělo pro mne vždy zvláštní půvab, poněvadž jsem svoje mládí prožil v bezprostředním jeho okolí; měl jsem tam celou řadu známých a rád bych je byl zase jednou spatřil. Obsadili jsme svoje úkoly a ustanoveno, že odpoledním vlakem pojedu já. Předal jsem referát o třetí a poslední návštěvě panovníkově na výstavě, kde byl posledního dne měsíce září o 1. hodině po polednách očekáván, složil jsem do cestovní tašky salonní oblek a zrovna v dobu, kdy císař, doprovázen místodržitelem hrabětem Františkem Thunem a družinou, ujížděl na výstavu, pospíchal jsem na nádraží.

»V Mladé Boleslavi vystoupím,« uvažoval jsem o svém poslání a třídil svůj referentský úkol, »proběhnu město, připravím pro konduktéra vlaku, jenž k večeru odjíždí z Turnova do Prahy,

zprávu, zlatku a aviso, aby dopis okamžitě, jakmile přibude do Prahy, donesl do redakce, zatelegrafuju dopisovatelům do Mnichova Hradiště a do Turnova, aby věc zařídili týmž způsobem, a z Turnova, bude-li třeba, pošlu závěrečnou telegrafickou depeši.«

Odeslal jsem telegramy z nádraží do Mnichova Hradiště a do Turnova, koupil si polední noviny, doutníky a spokojeně a v nejlepší náladě usadil jsem se do vozu. Na Turnov jsem se neobyčejně těšil. Dvě leta tomu, co jsem zde byl naposledy. Tenkráte jsem přijel na divadelní představení F. A. Šubertových »Probuzenců« s Bohdanem Kaminským a Viktorem Olívou. Ve hře vystoupila pohostinsku sl. Karla Welsova, později člen činohry Národního divadla. Pobyli jsme si v Turnově několik dní, konali výlety do okolí, psali turnovským slečinkám veršíky a aforismy do památníků a tuze neradi jsme se s milým městem loučili.

Vyhlédl jsem oknem a zahlédl na perronu kolegy referenty z »Národních Listů« a z »Národní Politiky«. Ubíhali někam do zadu k posledním vozům; vyklonil jsem se oknem a zavolal na ně: »na shledanou v Turnově.«

Vlak se hnul a já ponořil se do svých turnovských vzpomínek. Živě jsem si připamatoval pobyt ve krásném rohozeckém parku. Turnovští aranžovali výlet a v parku shromáždila se vybraná společnost. Kde asi je a kam se poděla dívenka s nebesky mírnýma a snivýma očima? Teď jí bude asi dvacet roků . . . zítra ráno ji dozajista spatřím.

Při tom jsem pilně vyhlížel z vlaku a znamenal si podrobnosti slavnostní výzdoby na uvítanou císaře a krále, jenž dle disposic vyjede zítra časně ráno z Prahy. Než jsem přijel do Boleslavi, měl jsem nasbíráno materiálu aspoň na jeden veliký sloupec. Hned na nádraží jsem se posadil do kouta a pamětliv důtklivého připomenutí chefredaktorova, psal jsem, co jsem slyšel a viděl.

»Na všech stanicích, kudy císař pojede cestou na návštěvu města Liberce,« koncipoval jsem chvatným, střízlivým a pohodlným reportérským stylem, »pracuje se úsilovně na výzdobě. V Nových Benátkách jsou všechny budovy ozdobeny chvojí a prapory a ze zámku vlaje ohromný prapor. (Nějaký občan novobenátecký mně to řekl ve vagonu a rozumí se samo sebou, že jsem to zaznamenal.) Školní dítky vyjdou již o čtvrté hodině ranní se svými učiteli i s občanstvem na stanici do Vrutic, kde utvoří podél trati imposantní špalír. Na zámecké věži hraběte Nostice v Horkách vlaje několik praporů. Stanice v Chotětově je velice krásně vyzdobena. S cimbuří hradu hraběnky Waldsteinové na Stranově vlají prapory v zemských a říšských barvách. Na stanici stranovské jsou všechny nádražní budovy ověšeny chvojnou dekorací a ozdobeny prapory. Velice krásně okrášleno je prapory v barvách zemských a říšských a květinami nádraží v Ml. Boleslavi. Všechny budovy, jež viděti lze z nádraží, zahaleny jsou svěží zelenou dekorací a se střech vlají dlouhé prapory.«

Co jsem mohl napsati před prohlídkou města, napsal jsem, jen abych měl kus práce za sebou. Za necelé dvě hodiny byl jsem už zase zpátky a psal jsem v nádražní restauraci až do příjezdu sedmihodinového vlaku. Když už jsem se chystal k závěrce — vlak tu mohl býti každým okamžikem — přiběhl kdosi a oznamoval, že za Neupergem u Mladé Boleslavi hoří stoh. Nastal shon a poplach — v tom kdosi vykládá, že to není požár, nýbrž ohromná slavnostní illuminace v podobě veliké hořící hranice. Usedl jsem ještě ke stolu a připsal detail tento do referátu. Když jsem skončil, oznamoval mně nádražní restauratér, že na vrchu Chlumu za Mladou Boleslaví právě zapálili celou pyramidu ze dříví a chvoje. I to jsem honem honem ještě připsal, vložil referát do obálky a odevzdal sklepníkovi z nádražní restaurace s důkladnou instrukcí pro konduktéra, jemuž svěřeno dodání rukopisu do redakce.

Za hodinu na to přijel rychlík. Kolega, jenž měl mladoboleslavskou stanici, vystoupil zde z vlaku. Turnovský kolega na mne volal, abych si k němu přisedl. Kolega, jenž měl na starosti Liberec, spal, jakoby ho do vody hodil. Všude hořela světla. Ve skalních výmolech nad rožálovským mlýnem planuly dvě veliké hranice. Byla to skutečně zvláštní a originální podívaná. Kdesi daleko, na vysokých kopcích planula řada hranic. Napočítali jsme jich dvanáct. Dal jsem si cestovní tašku mezi kolena a psal si referát již pro příští číslo. Soudruhové, jejichž funkce začínaly až s rozbřesknutím příštího rána, hověli si v koutku, pokuřovali a na leccos mne upozorňovali. Velkolepé bylo osvětlení v Josefodolu. Kartounka barona Leitenbergra vypadala zrovna báchorkově. Ba i zříceniny hradu pánů z Michalovic a starobylá věž Putna byla ozářena.

»Dnes je generální zkouška na zítřejší večerní illuminaci,« povídal kdosi na perronu Josefodolského nádraží.

Všechno jsem psal a měl jsem radost, že mám pořádný kus referátu zajištěný. Vlak letěl jako šipka. Než jsem se nadál, zastavili jsme na nádraží v Mnichově Hradišti. Soudruh, jemuž bylo uloženo, aby vylíčil uvítací scénu v tomto městě, vystoupil zde z vlaku.

Vyhlédl jsem oknem. Napadlo mne, že by tu mohl býti náš dopisovatel z tohoto kraje.

Pobíhal podél vlaku a již po mně pátral.

»Všechno v pořádku,« volal na mne — »všechno jsem podrobně vypsal.«

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Legenda o kruhu sv. Václava.

Kruh tvůj, naše svaté kníže,
stále tady visí.
kterého jsi, klesnuv níže,
zachytil se kdysi,
proklán v hrudi vlastním bratem,
bolest ve svém oku svatém,
potrhané rysy.

Osud tvůj je lidu osud,
bratr bratra bije,
co tvé zemi hrozí dosud
nepřátelské kyje,
a my všichni trpíme tu,
jedni vzdorně čelí světu,
druzí kloní šije.

Ale všichni, kníže svatý,
v bolesti a boji
zvedáme zrak virou vzňatý
k soše tvé a zbroji:
Pusť již uzdu svého oře,
ku Blanické mávni hoře,
spas tu zemi svoji!

My tu všichni, nechť se sváří
všecko na tvém luhu,
my tu všichni, bolest v tváři,
pro posilu, vzpruhu
držíme se v smrtné křeči
pevně přec tvé svaté řeči:
železného kruhu.

Ten nás všecky pojí k sobě,
roztržené prudce,
on je silou v naší mdlobě,
naší těchou v muce;
srazí-li však zlá nás tíže,
padnem, leč jak tys pad, kníže,
na tom kruhu ruce!

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů.

Jest to zvláštní, jak překvapujícím způsobem mění se duševní fysiognomie vynikajících lidí po smrti, když zmocní se jich literatura vzpomínková a kritická. Lidé, kteří nedávno ještě žili mezi námi, s nimiž stýkali jsme se snad každodenně, a do jichž duše nahlíželi jsme jako do křišťálově čisté studánky, nabývají pojednou tvářnosti, že s úžasem hledíme na ně jako na zjevy nám úplně cizí. Lidem, jichž názory, inklinace a duševní směry znali jsme co nejdůkladněji, připisují se pojednou náhledy, o nichž neměli v životě ani zdání, a z lidí, kteří brali se za živa určitou svou, každému jasnou cestou, vytlouká se kapitál pro ty neb ony zájmy, které jim byly ve skutečnosti třeba úplně lhostejny.

Pro literární portret lidí takových, jsou-li spisovateli, skytají arci hlavní a spolehlivé obrysy spisy jejich, každému přístupné.

Ale znalost ostatních stránek duše jejich jest více méně obmezena na užší kruhy, a proto tam, kde znalosti té z vlastních styků osobních se nedostává, pracuje z pravidla fantasie, která zabarvuje vše podle duševních směrů toho, jenž právě jimi se obírá.

Jest to arci postup zcela přirozený. Zemře veliký člověk a nejprve zmocní se ho žurnalistika, která, poněvadž musí pracovati rychle, nemůže z pravidla také pracovati důkladně. Pak přispěchají lidé, kteří delší neb kratší styky své se zemřelým fruktifikují co nejlépe, hledíce při tom na jeho život a na jeho práci ne jeho, nýbrž svýma očima a konečně dostaví se literární essayisté, kteří z velké většiny neposuzují dílo jeho se stanoviska jeho osudů a jeho doby, nýbrž s hlediště vlastního, s hlediště osobních svých názorů, s hlediště proudů nových, které jsou zcela jiného rázu, nežli byly ony, za kterých on tvořil.

Pak není ani divu, že takový portret posmrtný překvapuje mnohdy současníky a rostence zemřelého v míře nemalé, neboť vidí pojednou před sebou člověka zcela jiného, nežli byl onen, jejž znali za jeho života.

A tu arci jest na současnících těch, aby hleděli portret takový poopraviti a poukázati ku charakteristickým oněm rysům, jichž v portretu tom postrádají, které v něm ale scházeti nesmí.

Proti osobním vzpomínkám, proti osobním náhledům mohou sice činěny býti tytéž námitky, tytéž výtky. Avšak jsou svědkové klasičtí, jichž věrohodnost povznešena jest nade všechny pochybnosti, a to jsou vlastní slova takových zemřelých, vržená na papír v nejrůznějších dobách duševního vzrušení, v dobách, kdy neměli ani tušení o tom, že ze slov těch stanou se dokumenty, osvětlující jasně nejrůz-

nější stránky duševního jejich života. Není tomu tak dávno, co zmořené tělo Julia Zeyera uloženo bylo do chladných prostor vyšehradského »Slavínu«, a jakých různých posudků vyrojilo se již o něm a o jeho činnosti. Ale jak často s úžasem pročítal jsem různé ty vzpomínky a úvahy. Byl jsem se Zeyerem co nejúžeji sprítelen od počátku let sedmdesátých předešlého století, stál jsem u kolébky jeho literární práce a byl jsem s ním až do jeho skonu v častém styku osobním a v čilé korespondenci, za kteréž dlouhá řada dopisů jeho došla mne a mou rodinu.

Mám tudíž za svou povinnost, abych v zájmu Zeyerově poukázal ku mnohým význačným stránkám jeho bytosti na základě dopisů těch, o nichž ani on ani já neměli jsme tušení, že stanou se z nich během doby závažné doklady k posouzení jeho. Arci, dopisů těch jest tolik, a jsou tak bohaty obsahem, že na místě tomto mohu omeziti se jen na ony, jež karakterisují Zeyera co nejvíce. Že pak tu i proklouzla mi některá vzpomínka, stalo se jen na vysvětlení obsahu toho neb onoho dopisu.

* * *

Bylo to v dobách, kdy matička Praha halila krásné údy své ještě v nepoměrně bohatší, starobylý a nádherný háv, kdy oplývala ještě bezpočetnými starožitnými, skvostnými budovami, kdy plna byla úzkých, křivolakých ulic a uliček a půvabných koutů, štítů, arkýřů a portálů, v dobách, kdy trpěla ještě v nynější Ferdinandově třídě od někdejší Široké ulice až skoro k nynějšímu Šlikovu paláci mohutné kaštanové aleje, v jichž stínu, ničím nerušeni, sedávali na prostých lavičkách staří, bodří sousedé pražští, nemajíce ani tušení o tom, že jednou ulicí tou pod pravzlášní drátěnou sítí takořka létati budou mohutné vozy bez jakékoliv přípřeže, v dobách, kdy Praha ta obehnána byla širokými, bohatě porostlými baštami, s hlubokými za nimi příkopy, baštami jež činí nám starším nezapomenutelnými nejen ty krásné procházky, kteréž od Žitné až po novou bránu poskytovaly, ale hlavně také ona roztomilá arena, jež v letech šedesátých a sedmdesátých náš divadelní život tak velice byla vzpružila.

A v stínu bašt těchto, po levé straně od bývalé Koňské brány, poblíž Jeruzalemské ulice táhla se rozsáhlá pila pražského tesařského mistra Zeyera, která o mnoho let později obci pražské při vykupování, za účelem zbourání bašt nutném, mnohou a nemalou starost působila. Pila tato byla druhou pilou Zeyerova otce. První s rodným domem Juliovým, stávala ve čtyřicátých letech v místech, kde nalézá se nyní nádraží státní dráhy na konci Hybernské ulice a zmizela s povrchu zemského roku 1844, kdy započato tam se stavbou nádražní budovy pro první dráhu v Čechách, která spojovati měla Prahu s Olomoucí.

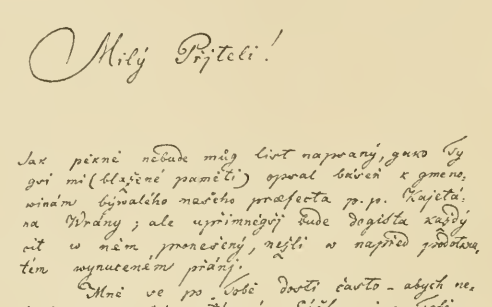
Autograf K. Hynka Máchy.

Rodina Zeyerova odstěhovala se po té blíže do města, kdež v místech shora zmíněných otec Juliův založil pilu novou a vystavěl pro ni pohodlný, pěkný dům, ve kterém pak rodina se usídlila, žijíc tam i po smrti otcově, která nedlouho po té se udála, život bohaté, patricijské rodiny pražské.

A v druhé pile této na konci šedesátých let pod večer bývalo velice živo.

Mladší Zeyerovi bratři zřídili tam výborný kuželník, a sebránka všelijakých kamarádů ze škol a z dlažby pražské cvičívala se tu v umění, jež pokládá se nejen za velice zábavné, ale i za velice zdravé.

Po několik roků za léta večer co večer rána za ranou odrážela se od omšelého, cihlového pozadí bašt, a veselý smích a někdy i zpěv hlaholival tu tak dlouho, až pozdní noc a zamračený hlídač připomenuli lehkonohé společnosti, že je třeba také pomýšleti na návrat domů.

Do sebránky oné náležel jsem také já, starý kamarád Juliova bratra Jana, a měl jsem jako takový také přístup do bytu rodiny Zeyerovy ve zmíněném již protějším, žlutě natřeném domě se nalézajícího. Co jsme se tu i tam nastuchali, nemajíce ani tušení, že z domu toho vyjde jednou národu našemu básník z boží milosti.

O Juliovi jsme tehdy ani nevěděli. Byl dlouho v cizině, nikdo ho neznal a proto také nikdy o něm nebylo řeči. Avšak všechno má svůj konec. Dříve, nežli jsme se nadáli, zavřela se nad námi vrata nerozděle-

ného tenkráte ještě vysokého učení pražského a před námi stál pojednou prosaický život, sahaje po nás drsnýma svýma rukama. Schůze na kuželníku přestaly a my rozlétli se, jako když do houfu vrabců bylo střeleno.

Mne zanesl osud z počátku do postavení, o němž se mi arci nikdy ani nezdálo. V plných přípravách k vytouženému doktorátu obdržel jsem nabídnutí, abych vstoupil jako vychovatel do jedné z nejpřednějších rodin naší historické šlechty a za několik dnů stěhoval jsem se již do temného paláce se smavými komnatami, v němž jsem byl záhy jako doma. —

Postavení mé bylo takové, že nerušeně pěstovati jsem mohl i nadále veškeré přátelské styky své, přijímaje návštěvy přátel svých a opětuje je dle potřeby. —

Jednoho dne objevil se k nemalému mému, ale v pravdě radostnému překvapení přítel Jan Zeyer a přistoupiv ihned ku pravé příčině své návštěvy, tázal se mne, nevěděl-li bych snad o místě vychovatelském v některém šlechtickém domě pro jeho bratra. Měl za to, že bratr ten hodil by se pro místo takové co nejlépe, a tím spíše, poněvadž, ponořiv se do důkladných studií a vykonav větší cesty po Evropě, má pro ně nejen veškeré vědecké kvalifikace ale i potřebnou náklonnost, nehledě ani k tomu, že ovládá několik cizích jazyků. Ve věci této mohl jsem mu snadno posloužiti. Neboť nejednou již byla se mi naskytla poptávka po vhodné síle vychovatelské.

Požádal jsem jej tudíž, aby sdělil svému bratru, že bude mne velice těšiti, navštíví-li mne. Ale teprve při rozchodu napadlo mi, otázati se po jeho jménu.

Tenkráte slyšel jsem poprvé jméno Julius Zeyer.

A Julius dostavil se záhy.

Byl to mladý muž nevelké postavy, o něco mne starší, intressantní, vážné přibledlé tváře se zvláštním něžným výrazem, s duchaplným dobrým okem a s jemným, srdce jímajícím úsměvem.

Rozhovořili jsme se, a za čtvrt hodiny byli jsme přáteli. Nový můj přítel navštěvoval mne nyní častěji a já stejně často opětoval návštěvy jeho v tom žlutě natřeném domě proti zmíněné již pile. Poznal jsem v něm muže zralého, muže neobyčejného, hlubokého a všestranného vzdělání, muže ryzí, jemné povahy a zlatého srdce.

Ale —

Čím blíže jsem jej seznával, tím více přicházel jsem k tomu náhledu, že při všech svých vzácných vlastnostech duševních, k povolání vychovatelskému přece se jen — nehodí. Jsouť parkety domů šlechtických — aspoň u nás — tak kluzké, že ne každý dovede po nich bezpečně kráčeti, a život na parketách těch pro plebejčíka, jenž do něho náhle, beze všeho přechodu byl přenesen, tak choulostivý, že ne každý dovede se do něho vpraviti a v něm vytrvati.

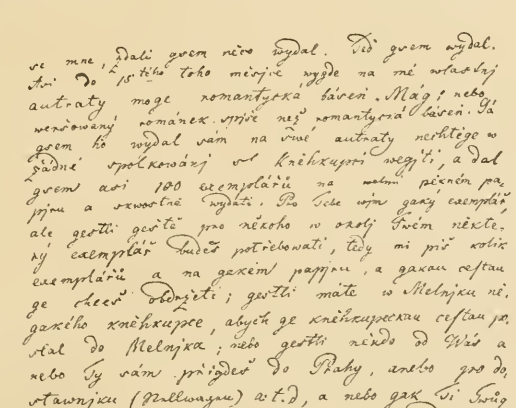

Autograf K. Hynka Máchy.

Jeť třeba postaviti se hned s počátku na samostatné, rozhodné a konsekventní, přece jen ale ohledů plné stanovisko, jednak vůči rodině, která bývá často v pokušení, nepovažovati vychovatele za více, nežli za placené, nutné zlo, jednak pak vůči okolí rodiny, jež z pravidla vidí v novém příchozím vetřelce, kterýž může je oloupiti nejen o náklonnost mladé vrchnosti, různými a mnohdy nekalými prostředky vydobytou, ale i nevítaného sice, avšak důležitého faktora, jenž následkem postavení svého zcela přirozeně vstoupí mezi rodinu a okolí toto.

Běda tomu vychovateli, jenž nedovede při všech povinných ohledech co nejrozhodněji čeliti neoprávněným požadavkům s hora a nekonečným, často život přímo otravujícím intrikám z dola.

A o příteli Juliovi nabyl jsem znenáhla přesvědčení, že při něžné povaze své by toho nedovedl, a on, nahlédnuv blíže v zákulisí života vychovatelského, uznal sám správnost mého přesvědčení.

Přestal tudíž prozatím toužiti po křesle vychovatelském. Ale přáteli jsme zůstali, přáteli, jimž nejhlavnějším předmětem všech hovorů bývala vždy literatura, v níž jsem měl již některé malé úspěchy za sebou. A Julius dovedl o literatuře a o umění hovořiti tak nadšeně a s takým porozuměním, že pravil jsem mu konečně jednou náhle:

»Vy byste měl psáti.« (Pokračování.)

JAN ČERVENKA:

Stesk.

Z cyklu: Co mi rybář vypravoval.

Říkali o mně, že jsem náruživý rybář . . . Lidé obyčejně křivě soudí.

Je pravda, že jsem rád ryby chytával a že jsem tomu také trochu rozuměl, ale to nebylo mojí zásluhou. Naučil jsem se tomu od otce.

Mnoho chvil prosnil jsem s ním jako chlapec u vody a zvykl jsem jí jako chlebu. Bez řeky nedovedl jsem si život ani představit, ale náruživým rybářem jsem nikdy nebyl.

Proč také? Kdybych si byl chtěl rybu chytit, tu, či onu, byl bych si ji chytil. Stačilo mi pohlédnouti na řeku, abych poznal, jaká ryba kde sídlí. Měl jsem své zkušenosti a co nebylo mým v tom ohledu, zdědil jsem po otci.

Ale pravou příčinou mého zalíbení byla touha po samotě. Ne, že bych lidi nenáviděl, ale upřímně řečeno, nejraději jsem se jim vyhnul. Můj otec říkával, že nejdravější zvíře je člověk. Z počátku jsem se domníval, že je to pouhý vliv suggesce, když jsem počal pociťovati odpor k svým bližním. Ale později, když jsem dospěl a viděl, jak člověk člověku sousto rve od úst, hltavěji, nežli slepice, kterým jsi třídy nadrobil, když jsem viděl, jak člověk, který zhltnul největší sousto, jinému patřící, ještě se nadýmá, pochopil jsem, jak hluboký kořen mělo cítění otcovo. Cítil a soudil jsem jako on. Utíkal jsem se k svým rybám.

Nedůvěrou prosáklý často jsem je zkoušel. Oh ne, nemají lidských vlastností!

Ukryt za keři nad tichou, hlubokou vodou, házíval jsem jim kousky chleba a pozoroval jsem je. Nevrhaly se na ně nikdy tak dravě jako lidé, kteří hledí zmoci vše sami, jen aby jinému nic nezbylo, ale pomáhaly jedna druhé, aby každá dostala svůj díl. Proto jsem měl svoje ryby rád, že jsou tak družné a nezávistné.

A bylo jim dobře v mých vodách! Málo kdy lovil jsem je sítěmi, nikdy jim zbytečně neublížil a zvěděl-li jsem o pytláku, který zle s nimi smýšlel, toho jsem řádně přiskřípl . . .

* * *

Časy se změnily a já musel opustit venkov, svoji vodu, svoji samotu.

Bylo na podzim, v době pro rybáře nejkrásnější. Chladné večery s bílou choulící se mlhou, mrazivá rána s hřejícími paprsky slunce, jaké to kouzlo! Stromy žloutnou a červenají, sem tam trčí již holé pahýly nad řekou. A voda jasná a průhledná až ke dnu šumí a ševelí tak zádumčivě, tak nějak jinak než v létě, v lomených, lkavých tonech, jako by si zpívala na cestu píseň loučení a ubíhá chvatně, jakoby pospíchala, aby užila svobody, než ji ledy spoutají.

Tu rybář mlčky obchází řeku, zkoumá hladinu i břehy a hledá příběr pro svůj brzký lov.

V té době odjížděl jsem od svých vod do vaší smutné, zamlžené Prahy. Bylo mi líto mých ryb. Nový jich pán nebude jich šetřit, jako jsem je šetřil já, nebude jim přítelem, jako jsem byl já, ale bude s nimi zacházet po lidsku. Ta myšlenka mne tížila a tím větší smutek mne sevřel.

Ale brzy jsem si zvykl. Nové povolání dalo jiný směr mému životu i cítění.

Měl jsem dvě děti, chlapce. Jendu, sedmiletého, Karla, tříletého, a tyto děti vyplňovaly celou moji duši. Časem, když ve chvíli prázdné bloudili jsme s Jendou ulicemi a naše kroky, jako mimoděk, stanuly u Vltavy, pocítil jsem slabé zachvění, ale měkká, teplá ruka dětská, kterou jsem sviral ve své, utišila v zápětí pobouřenou krev. V krátku byla Vltava cílem našich procházek a tu již klidný a s jasnou tváří hleděl jsem na třpytnou hladinu vodní, naslouchal šumění jezu a odpovídal pozorně na stále nové a nové otázky svého synka. A teprve když chlad počal se rozkládati nad vodou, zahalili jsme se těsněji do svých kabátů a spěchali domů nejkratšími ulicemi.

Nebylo již smutku v mých vzpomínkách, ba mnohdy, když za vlahého odpoledne vzali jsme malého Karla s sebou, rozhostila se i veselost mezi námi. On, pravá rybářská krev, nehnul se z místa, spatřil-li zelenou loďku a v ní rybáře, vrhajícího udici vytrvale na dno Vltavy. Líčka mu hořela, oči planuly nedočkavostí. Jenda vypukl v hlasitý smích a tatík, zamilovaný do svých dětí, neodolal nákaze.

Plynuly nám dny v samých radostech a když nastalá zima učinila přítrž našim procházkám a vesele praskající oheň shromažďoval nás kolem kamen k černým hodinkám, zdálo se mi, že jsem na ryby docela zapomněl.

Jak člověk špatně sám sebe zná!

Ledy popraskaly, slunce počalo hřát a vyvábilo pupeny z holých větví. Všecko otvíralo svoje nitro blížícímu se jaru, jenom na mne jakoby nemoc byla dolehla. Chodil jsem s hlavou svěšenou, zraky sklopenými. — Schází mi vzduch! — říkal jsem si. A náhle počal jsem tajně vyhledávati společnost rybářů, pouštěl se s nimi do hovoru, naslouchal nábožně jejich fantastické latině a cítil, že se mi ulevuje. Jenom doma byl jsem stísněn.

Jednoho večera, když děti k spánku byla uložila, usedla náhle žena proti mně a upírajíc na mne klidný svůj pohled, pravila: »Měl bys si vyjet někam na vodu. Jsi tomu zvyklý a dojista tě to osvěží!«

Byl jsem tak překvapen jejími slovy, že se mi hrdlo sevřelo. Cítil jsem, kdybych nyní promluvil, že bych nedokončil započaté věty. Počal

jsem polykati a vypravil ze sebe konečně na oko klidně: »Jak bych mohl bez dětí?«

»Ah, děti! Budou mít radost, přineseš-li jim nějakou rybu. A až bude léto, budeme jezdit s tebou.«

Vstal jsem rychle, abych stáhl knot lampy, ačkoli svítila zcela pokojně. Nebylo mi volno při tom hovoru. Ale tíha jakoby se mne byla spadla.

Druhý den, usedaje k obědu, řekl jsem směle: »Měla jsi pravdu. Bude dobře, když si vyjedu na řeku. V neděli pojedu.« Bylo rozhodnuto.

V sobotu večer pocítil jsem náhle příznaky zimnice. Doutník, který jindy s chutí kouřím, byl mi odporný a na spáncích a rukou vyvstal mi studený pot. Cítil jsem, jak se mi prsty chvějí, když jsem dojista po desáté otvíral tobolku, abych zjistil, je-li v ní rybářský lístek.

Vlak odjíždí ráno před půl sedmou, bylo tedy nutno vstáti již o páté.

Bylo právě dvanáct hodin, když jsem se poprvé probudil. Pozvedl jsem se na loži a snažil se rozpoznati dobu.

Pravím si v duchu: — Tři, mohu si ještě zdřímnouti . . . V tom hodiny bijí. Počítám: — Dvanáct.

Sklamán, položil jsem se znovu a snažil se usnouti. Zavřel jsem oči, co jsem měl síly a umínil si, na nic nemysliti.

Chvíli se mi to dařilo, ale pojednou vynořila se přede mnou řeka šumící a třpytící se, daleké, vrbami porostlé břehy, jez s hučícími vraty a klapajícím mlýnem, a na konec zamilované moje místo, jasná, hluboká tišina s rákosím a kosatci, kde se v slunci vyhřívali moji kapři.

Ani jsem nedýchal, tak zřetelně viděl jsem tu vodu. Nevěděl jsem určitě, bylo-li to v bdění, nebo v spánku, ale náhle vyrušily mne hodiny. Poslouchám pozorně: — Půl druhé.

— Tedy jsem dřímal, pravím si v duchu a znovu zavírám oči. Žena a děti pohrouženy byly v tvrdý spánek. Slyšel jsem jejich dech a ztichá převracel jsem přikrývku, pod níž mi počínalo býti horko, abych je nevzbudil. Ale usnouti jsem nemohl. Přál jsem si, aby již bylo ráno, noc byla však tím zdlouhavější.

Vedle mne na stolku tikaly hodinky. Hleděl jsem stačiti jim počítáním vteřin a zmátl se dříve, než jsem se dopočítal ke stu. Počal jsem znovu a když jsem již, dle svého domnění, blížil se k třetímu tisíci, ozvaly se teprve hodiny na stěně. Naslouchám: Jedna, dvě, tři. — Bože můj! Tři čtvrti na dvě. Napadlo mi, abych vstal a prošel se pokojem, ale bál jsem se, abych neprobudil děti. Zavřel jsem proto znovu vší silou oči a náhle vypukl v smích nad sebou. Byl jsem si opravdu a upřímně k smíchu.

Konečně k ránu, uondán a utrmácen, upadl jsem v spánek a probudil se za denního světla. Vyskočím z lože a pohlédnu na hodinky. Pět.

— Síla vůle, pomyslím si a kradu se k postýlkám dětí. Spaly jako dudkové. Udělal jsem nad nimi křížek, kývl hlavou na pozdrav spící ženě a vyplížil se z ložnice.

Na nádraží došel jsem právě v čas. Nalezl jsem tam několik známých rybářů s pruty a vaky a ti mne uvítali s nadšením. Jeli však dále, než já, a to mne potěšilo. Chtěl jsem být u vody sám. Vstoupil jsem s nimi do vlaku a po cestě, která ubíhala podél řeky, líčili mně s vášní a všichni najednou svoje dobrodružství. Nevyspalý a znavený, jak jsem byl, přijímal jsem jich líčení s trpkým úsměvem.

Konečně byl jsem u cíle. Vystoupil jsem z vlaku rozloučiv se s nimi vesele. Byl jsem rád, že jsem se jich zbavil. Stanice dráhy byla u samé řeky. Překročil jsem koleje a bral se po břehu proti proudu.

Sváteční klid spočíval nad krajem. Obloha modrá a průhledná klenula se do dáli a velebné, neposkvrněné slunce jakoby žehnalo zemi. Stanul jsem a vydechl z hluboka. Úzká pěšina vinula se přede mnou rozlehlým paloukem, žlutým a bílým od pryskyřníků a kopretin. Sem tam červenal se kohoutek, modraly zvonky a pomněnky a celý ten svěží koberec svítil a třpytil se v paprscích slunečních.

Stál jsem jako přikován, pohroužen zrakem v tu nádheru, bez myšlenek a bez touhy. Zapomněl jsem úplně, proč jsem byl přišel. Od podzimu neviděl jsem volného kraje, a kouzlo jara mne opojilo. Nade mnou skřivan vznášel se k nebesům a zpíval radostně svou ranní modlitbu. Naslouchal jsem jí nábožně a celou duší, ani nedýchaje, a teprve, když chřástal vedle mne ve vrbách se ozval, procítil jsem ze svého opojení.

Rychle jsem vykročil a jal se připravovati svůj prut.

Z dáli hučel jez. Rozhlédl jsem se po řece a zamířil k němu. V deseti minutách jsem k němu dospěl. Byl dosti vysoký a voda plným řečištěm řítila se přes něj.

Stanul jsem pod ním a naslouchám hučení vody. Stojím, hledím do vody a poslouchám. A najednou projede mi hlavou vzpomínka na jez tam u nás s klapajícím mlýnem, jak jsem ho v noci viděl. Ale v noci byl mi ten obraz příjemným a zde, teď ve dne, jakoby mi studená ruka byla sevřela srdce. Mimoděk jsem se ohlédl.

Pode mnou u zvětralého kůlu přivázána byla rybářská lodice na dlouhém, rezavém řetězu. Kolébala se na vlnách a zpáteční voda unášela ji zvolna k peřejím jezu. Kdykoli dospěla až tam, chopil se jí proud, strhl ji s sebou a řetěz, který se natáhl a trhal kůlem, odporně zaskřípal. Ohlédl jsem se znovu a pocítil, že nějak prudčeji dýchám. Zvedl jsem proto chvatně svůj prut a dál pěšinou proti vodě.

Asi po čtvrt hodině jsem se zastavil. Řeka byla tu široká a hluboká a její zelená voda plynula zvolna mezi strhanými břehy. Tam, kde jsem stanul, trčelo z břehu několik starých olší, jejichž kořeny odrané a otlučené ledy, vrývaly

se hluboko do dna řeky. Bylo to krásné místo pro rybaře.

Hodil jsem udici do vody a opřel prut o zakrslou vrbu.

Přede mnou rozvírala se krajina plná půvabu. Širé lány polí táhly se do daleka a dlouhý hřbet vrchů, lesy porostlých, obraz ten uzavíral. Nikde ani člověka, jen v zadu na nejzazším vrchu a na stráň jako přilepená zvedala se malá vesnička.

Neměl jsem valné chuti zaměstnávati se udicí a zahleděl se do dáli.

Jednotlivá pole rýsovala se tam ostře od sebe různou zelení, dlouhé meze s řadami ovocných stromů rozbíhaly se nahoru k vesnici a sem tam hořel v slunci vlčí mák, jakoby chtěl krajině dodati veselosti.

Ale čím déle hleděl jsem do toho neznámého kraje bez lidí, tím větší stesk na mne doléhal.

— Proč jsem nevzal děti s sebou! zvolal jsem pojednou a chopil se prutu. Vytáhl jsem provazec — udice byla prázdná.

Připravuji rychle nové vnadidlo a chystám se vrhnouti udici znovu do řeky, když tu náhle a mimo nadání ozve se za mnou jasný dívčí hlas.

Překvapen stanul jsem nehybně s prutem v dlani sevřeným.

Strmá, vysoká stráň, smrčím a modříny porostlá, zvedala se za mnou nad kolejemi dráhy.

Hledím vzhůru, ale nevidím nikoho. Jen smutná, sladkým altovým hlasem dívčím zpívaná píseň snáší se dolů v údolí. Nerozumím slovům, ale cítím tolik zklamání a bolesti, tolik žalu a usedavého pláče v těch lkavých, zoufalých tonech, v tom prosicím, tesknem, třesoucím se hlasu, že se mi hrdlo svírá a slzy derou se mi do očí.

A čím dále píseň se vzdaluje, tím tesknější zní a mne se zmocňuje divoká touha, míti tu u sebe děti, sevříti je v náruči a zlíbati jejich drahé hlavy.

Nemohu se více zbaviti myšlenky na ně a plný výčitek vzpomínám, jak jsem jim ráno odešel, ani je nepolíbiv, vidím jich ustrašené zraky, když stanuly u mého prázdného lože, a tím větší stesk mne jímá.

A potom náhle si uvědomuji, čeho jsem v noci nepostřehl, že malý Karel nějak rychleji dýchal, nějak rychleji, než obyčejně, jakoby v horečce . . . A já si odejdu po zábavě a dítě je doma nemocno! . . . A žena, ulekaná, neví si rady! . . . Snad ani lékaře nenašli. Je neděle, také si někam vyjel . . .

Oh, jaký jsem to sobec, jaký jsem sobec!

Tu již ne stesk v té neznámé krajině bez lidí se smutnou, lkavou písní dívčí, to strach mne svírá v mučivé, neuprosné kleště.

Prudké zašelestění listů vyrušilo mne z myšlenek. Obrátím se a vidím mrak, kterak vystupuje a šíří se na jihozápadu nebes. Je temný, jako olověný, s okraji svítivými. Šedivé, mohutné kotouče prachu zvedají se v dáli před ním na nějaké nepovědomé mi silnici a ženou se s divokou prudkostí ku předu.

Klidná dosud hladina řeky vzkypí pojednou, vlny bijí do břehu a staré olše prohýbají se až k zemi.

Hledím tam k jihozápadu.

Blesk proráží mrakem a hromový rachot duní od stráně k stráni.

A ke všemu v té mrtvé, pusté končině zaslechnu dětský pláč. Vítr ho sem donáší . . Slyším zřetelně: — Ta-ti! . . . Ta-ti!

Bože můj, to je jako hlas mého Jendy.

A znovu ustrašené prorývané volání: — Ta-ti! . . . Ta-ti!

Jsem uděšen, jako to dítě tam, a v rachotu hromu rozeznávám pískání stroje.

Nerozmýšlím se více. Odvrhuji udici, rozkládám prut chvějícíma se rukama a utíkám k stanici. Neutíkám, letím. Hrůza mne pohání.

A vlak hučí za mnou. Jen několik skoků, jsem v stanici a ve voze. Nevím, co se se mnou děje a utírám pot řinoucí se mi po skráních. Strnulý, polomrtvý, nemám jiné myšlenky, než spatřiti děti.

Pak vjíždím do nádraží, najímám drožku, slibuji zpropitné a ve chvíli jsem před domem.

Řítím se po schodech nahoru . . . Zvoním. Dvéře se otevrou a za dveřmi Jenda překvapen volá radostně: — Tati!

Malý Karel plný štěstí přibatolí se za ním a pozvedá ke mně s úsměvem drobné své ručky. Je zdráv jako ryba.

A žena vybíhá z kuchyně a polekána se ptá: »Co se ti stalo?«

Neodpovídám. Držím jen děti v náručí, tisknu je k sobě, cítím, jak se ve mně cosi láme a vřelé slzy mísí se v moje hltavé polibky.

JAN Z WOJKOWICZ:

Lamartine.

(Dojem z »Meditací«.)

Jsem jako astry květ za jasné za jeseně,
při větrech smutných už, při teplém slunce svitu,
kdy vše se usmívá tak teskně, zamyšleně —
kdy je tak dřímavě, tak sladce snu i citu . . .

Miluji smutek svůj, jej hladím vzpomínkami,
s chorobnou zálibou své teskné dumy snuji,
nálady zbožnými provlékám myšlénkami,
andělskou něhou snů svůj život destilluji.

A jsem tak blažený, tak klidný ve svém smutku,
jak anděl kamenný nad hrobem v usmívání;
má sladká prázdna snů jsou krásnějšími skutků,
má duše v rozkoši se nad jich krásu sklání . . .

Na Boha hříšný moc, moc čistý na člověka,
andělu podoben, jejž poranil cit lidský:
Pro velké myšlénky jsem našel slova měkká
a sladké umění: — Být v smutku harmonický . . .

FEUILLETON.

POD VLASTNÍM KROVEM.

Čeští spisovatelé dávají své organisaci dnes korunu. Dospěli k tomuto významnému kroku přirozenou cestou vývoje.

Před MÁJEM nebylo stavovského sdružení našich spisovatelů. Teprve patnácte let minulo od chvíle, kdy v neutěšeném úhoru počali čeští autoři rýsovati hlubokou brázdu. To založili MÁJ.

Za deset let pilné práce změněno bylo truchlivé lado v radostnou štěpnici, jejíž celá první úroda uložena byla k zabezpečení spisovatelů ve stáří. Založen totiž Pensijní fond MÁJE. Žádná sinekura nepadá jím v klín literárního pracovníka. Pět let s úspěchem musí pracovati, kdo se chce státi činným členem MÁJE. Druhých pět let musí býti ve svazku MÁJE, kdo chce býti přijat v Pensijní fond jeho. Dlouhou řadu let musí pak odváděti pro Zemský pojišťovací fond tolik, aby od roku nejméně 55., nejvýše od 60. měl nárok na roční pensi 500 K. Platí-li správně, přidává mu Pensijní fond právě tolik. Nabývá tím nároku na nejvyšší možnou pensi jednoho tisíce korun. Kterého roku sám nic neodvede, toho roku MÁJ mu ničeho nepřidá.

Pensijním fondem vytvořeno loubí, jehož zeleň slibuje — slibuje, ale pro nikoho dosud nekvete.

V stavovských poměrech literárů obrnil MÁJ bezpečnějším plotem mnoho porostlin, které byly dosud nehájeným revírem libovůle, nerozumu a škodlivého kořistění. V důležitých otázkách hlasem svým dal správný směr řešení a očím veřejnosti mnohou práci literární teprve zhodnotil.

Dnes otvíráme chatu, která vyrostla v středu zahrady MÁJE.

Vlastní naše nakladatelské družstvo činnost svou zahajuje. Ti, kdož naměřili první brázdy MÁJE, šeptali si tehdy — na střed zaujaté prostory kradmo ukazujíce — že tu jednou zvedati se bude tohoto vlastního domu pevný štít. Léta zrála myšlénka, deset měsíců kuli jsme statut podniku, déle roku zimničně jsme pracovali v zřízeném již nakladatelství.

Dnes pak vstupujeme již pod střechu, jejíž každý zářez je náš, kterouž nesou zdi vyběhlé z půdy, jejíž hroudy naše láska a naše přičinění naučilo plodnosti.

Plni pohnutí obzíráme tuto svoji mladou tvrz, v duchu jen tázajíce se sami sebe, obstojí-li zdráva v českém povětří, jehož proudy časem jsou tak nevyzpytatelny.

Avšak z oken nové domoviny vyhlídka je do nepřehledných niv českého dobrodějství — náš lid v české knize našel tolik síly, tolik léku pro nejbolestnější rány — tolik nadšení pro zápasy své, že plni důvěry vracíme se zrakem k milým stěnám svého vlastního stanu. Ne — česká srdce nás neopustí!

Zasvěcujíce již tedy útulek svůj rozvoji literární práce, vzpomínáme především vznešeného stínu

HYNKA MÁCHY,

jehož MÁJ byl uhelným kamenem novodobé poesie české. Titul nesmrtelné básně jeho stal se štítem celé řady samostatných podniků spisovatelských. Nejskvělejším dokladem, co kouzelné síly vžehnáno je do tohoto slova, je stejnojmenné středisko českých spisovatelů, kteří ním přes největší různost umělecké víry a přes odlišnost politických barev spojeni jsou k práci, pro níž nikde jinde není u nás půdy. Plni neskonalé úcty ke tvůrci vznešené básně neseme do vlastního srubu na rtech především jméno MÁCHOVO jako slovo vroucí modlitby.

Se stěny vlastního domu zírají na nás podoby milých druhů z MÁJE, kteří nedožili se ani chvíle, kdy jsme počali svážeti první kámen do základů. Tento náš hřbitůvek naplnili:

Josef Jakubec, Jan Neruda, Josef Braun, Josef Jiří Kollar, Edvard Jelinek, Žofie Podlipská, Otokar Mokrý, Jan Antoš, Karolina Světlá, Josef Vorráček, Jan Vávra.

Nevadnoucím květem svého vzpomínání ovíjíme tato milá jména ve chvíli, která v historii MÁJE jistě mají cenu významného rozhraní.

Ještě dva věrní spolupracovníci jdou s námi jenom ve svých stínech. Ti byli již na lešení naší stavby.

S něho smetla je ledová kosa, když nejméně tušili oni i my.

Ignát Hořica pracoval s námi ve výboru. Když mimo nadání objevily se mraky dosti povážlivé, s námi stál a nepovolil, až bylo zase dobře. Často od vídeňské výhně parlamentu přijel utrmácen a z nádraží přispěchal rovnou k našim úvahám — a přijav úděl práce, spěchal k vlaku, aby za noc již zase dostal se v čas k úkolu svého poslanectví.

Jiljí V. Jahn nesl sníh na výrazné hlavě již, kdy se přidružil mezi nás v MÁJI. Ničeho od nás nechtěl, přišel jenom pookřáti mezi nás a pomáhati slovem i skutkem. Jeden z prvních přinesl svou hřivnu. Nad zlato nám platila, poněvadž jsme v ní viděli požehnání nejstaršího soudruha, porozumění a nezištnou obětavost. —

Co chceme svým podnikem?

Chceme rozmnožiti kulturní výhně — doplniti řetěz českých stráží a nabýti vlivu na směr výchovy našeho lidu. Čeští spisovatelé mají mnoho nasrdci, co nutno říci českému člověku. Chtějí to říci s vlastní tribuny s volností a sebevědomím, jakou může dáti jenom vlastní půda. Přidružíme se k těm domácím nakladatelům a — k působícím listům, jež v utěšeném závodu národní práce získali si čestného jména — vždyť dlouholeté vzájemné styky naše zabezpečují předem, že půjdeme v bratrské shodě k témuž cíli.

Jdeme k českému lidu. Není možno, aby nás nepřijal bratrsky a s porozumčním. Obětovali jsme, co jsme mohli, abychom si zabezpečili nejširší svobodu pro hlas svého vědění a umění — pro samostatnost tvorby své nasadili jsme všecku svoji mohoucnost. Ovocem této naší volnosti bude pravda našeho poučení, čistota našeho hlasu, ryzost našeho soudu.

Jsme si vědomi velké své zodpovědnosti, poněvadž střežíme nejposvátnější oheň českého oltáře: písemnictví národa.

Ve jménu tohoto statku, posvěceného u všech národů úctou tisíciletí — jdeme s písní velkého odhodlání. Jaká bude ozvěna?

ech.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Nakladatelské družstvo Máje. Vstupujíce do života jako první svépomocné sdružení českých spisovatelů, pokládáme za nezbytno, aby česká veřejnost seznala, kdo jest v této významné organisaci. Členy N. D. Máje jsou: Bohuslav Adámek, Boh. Bauše, František Bílý, Dr. Jar. Borecký, Dr. Jos. Císler, Svatopluk Čech, Adolf Černý, Josef Černý, Jan Červenka, Karel Červinka, A. B. Dostal, X. Dvořák, Dr. Vl. Fáček, Beneš Grünwald, Dr. Jiří Guth, Dr. Jan Herben, František Herites, Ignát Herrmann, Dr. Ant. Heveroch, Adolf Heyduk, Ignát Hořica, J. M. Hovorka, Jiljí V. Jahn, Methoděj Jahn, Růžena Jesenská, Antonín Klášterský, Otakar Klazar, Antonín Klose, J. Kožíšek, Dr. R. J. Kronbauer, Karel Kučera, Josef Kuffner, Jaroslav Kvapil, Anna Lauermannová, Karel Leger, František Mareš, Alois Mrštík, Vilém Mrštík, Antonín Nýdrle, Dr. Duchoslav Panýrek, A. Pikhart, Dr. Karel Pippich, B. Plumlovská, Gabriela Preissová, F. S. Procházka, Pavel Projsa, Dr. Bořivoj Prusík, Dr. Ladislav Quis, Karel V. Rais, Jos. Smrtka, Antonín Sova, Dr. Polykarp Starý, Václav Starý, F. X. Svoboda, M. A. Šimáček, Alois Škampa, J. K. Šlejhar, Josef Šmaha, Václav Štech, Dr. Jos. Štolba, F. A. Šubert, Fr. Táborský, Josef Úlehla, Dr. Jaroslav Vrchlický.

Finančním základem N. D. Máje jsou stozlatové podíly členů, jež postupují se jen spisovatelům. Spolek českých spisovatelů belletristů MÁJ zabezpečil pro prvních pět let podniku pomoc velmi vydatnou. N. D. Máje setkalo se při zahájení činnosti i na jiných stranách se znamenitou přízní. Žurnalistika pražská a vůbec česká provázela naši snahu přátelskou pozornosti, úřady samosprávné i politické, s nimiž bylo nám jednati, vyhovovaly našim potřebám rychle a ochotně. Mimořádného vděku našeho zasloužil si zejména president České akademie p. Josef Hlávka. Přečetní spisovatelé mimo Máj stojící poslali nám roztomilé dopisy a z českých kruhů knihkupeckých a nakladatelských došla nás milá blahopřání. Konstatujeme tyto utěšené zjevy nejenom jako vítané doklady přízně ale i pro památku.

Autograf Karla Hynka Máchy, který v tomto čísle uveřejňujeme ve věrném snímku, chován je v museu roudnickém. Je to půlarch sežloutlého již kancelářského papíru, složený v dopis. Na adresse čteme: Von Prag. Dem Herrn Herrn Anton Šimák Wohlgeboren. Pomyšel bey Melnik. Poštovní razítko »Prag« nadpis doplňuje. Poštovních známek tehdy nebylo, poplatek označen je dvojkou. Data tu není. Poněvadž »Máj« vydán byl v dubnu r. 1836., pochází list z tohoto času. Ochotě p. JUC. Jindřicha Michálka, okres. tajemníka, a laskavosti spisovatele E. Špindlera, starosty v Roudnici, děkujeme za to, že můžeme ve chvíli pro Máj tak významné přinésti sled ruky slavného pěvce »Máje«, jenž tím staví se v čelo spolupracovníků našeho MÁJE.

Národní divadlo v Praze zahájilo nové období. Rok mimořádně strastný, jakého nebylo od otevření zlaté kapličky, má divadlo za sebou. Vnitřní otřesy měly v něm někdy až živelní ráz. Vzali-li z nich poučení všichni, kdo jsou zodpovědni za tento umělecký ústav, pak je odbyt nejdůležitější ročník vysoké školy, a my můžeme čekati nyní bohaté hrozny úspěšné činnosti. S radostí budeme potvrzovati, bude-li Národní divadlo splňovati úkol, pro který především bylo zřízeno. Míníme tím náležité respektování domácí tvorby, předvádění dokonalých prací cizích beze skracování původního repertoiru a naprosto uměleckou reprodukci. Ohled na původní tvorbu musí býti nejenom slovy, ale i skutkem osvědčován, neboť pro její rozvoj bylo Národní divadlo postaveno. Odkazy na sensitivnost pokladny nám nedostačí. V tom právě technika divadelnictví vězí, aby se obětavě vyhovělo hlavnímu účelu. Ostatně jsou v kalendáři všech divadelních správ podškrtnuty dny, kterými se pomahává favorisovaným — řekněme: věcem. V Národním divadle ten kalendář přejali od starého družstva s ostatním inventářem. — K jedné věci budeme také

obraceti zřetel, a to jsou reprisy her, kterým zvláště nesvědčívá, jsou-li tak docela bez kontroly referátů.

Divadlo na Král. Vinohradech. V atelierech českých architektů pracuje se na projektech a rozpočtech pro stavbu divadla, které na nejkrásnějším svém náměstí zbudují Královské Vinohrady. V lednu chtějí energičtí muži, kteří jsou v čele věcí obecních, kopati základy k budově, která v den sv. Václava r. 1904. má poprvé hostiti přátele divadelního umění. Také o zahájení her jedná se již — prozatím intimně, nezávazně ale proto nikoli bez živosti. Bude to dle všech známek roztomilý protějšek Národního divadla, kterýmžto označením myslíme si něco tak příjemného, nač se lidé v novém bytě těšívají. Čeští spisovatelé těší se též. Umělecký závod uměleckých ústavů znamená prospěch věci dobré. Že je na K. Vinohradech dobrá půda pro nové divadlo, bylo literátům dávno známo. Již před desíti lety posílal tam v těchto věcech Máj deputace, které se vracely plny radostných nadějí. Se starostou Friedländrem však naděje ty zemřely. Nyní slaví vzkříšení tím milejší.

— **Padesát nejoblíbenějších původních her.** Od roku 1895. do konce června 1902. provedeny byly na českých ochotnických jevištích z původních dramatických prací, pokud je zadává spolek Máj ku provozování, nejčastěji (v závorce udán dosažený počet představení): I. z celovečerních dramat: Závěť (157), Maryša (103), Vojnarka (100), Písmákova dcera (80), Směry života (77), Vina (76), K. Havlíček Borovský (68), J. K. Tyl (62), Václav Hrobčický (60), Peníze (54), Ideál (42), Služebník svého pána (34), Jiný vzduch (31), Probuzenci (26), Emigrant (23), Princezna Pampeliška (22), Vpád (22), Gazdina roba (21), Honza v zakletém zámku (20), Jan Výrava (20). Otec (20), II. z veselých her celovečerních: Na letním bytě (254), Třetí zvonění (237), Palackého třída (139), Ohnivá země (101), Vodní družstvo (97), Jedenácté přikázání (92), Přítěž (81), Mořská panna (63), Rodinná vojna (60), Éra Kubánkova (55), Kulatý svět (54), Naši furianti (43), Zlato (40), Podskalák (38), Olymp (29), Neznámá pevnina (28). III. z vážných dramat o 1—2 aktech: V úskalí (26), Zkažená krev (20), Zloděj (20). IV. z veselých her o 1—2 aktech: Maloměstské tradice (135), Modrá krev (54), All right (44), Závěť Lukavického pána (44), Mezi umělci (36), Blázinec v I. poschodí (34), Paní mincmistrová (23). Zvíkov. rarášek (22), Na bytě (20), Přástky (20), Uvedených padesát her jsou plody dvaciti dvou autorů. — Vliv na stoupající počet her na jevištích ochotnických má vedle snažšího scénování i vřadění hry do repertoiru pražského Národního divadla aneb též zvýšení pozornosti k autoru následkem nového nějakého díla a pod. Jiráskova »Vojnarka« do konce r. 1900 vykazovala na příklad jen 34 představení; v řadě vážných dramat častěji provozovaných byla na místě devátém. Lonské jubileum spisovatelovo rozmnožilo rychle počet představení na sto a posunulo »Vojnarku« na místo třetí. Z toho je zřejmo, že intelligence naše dovede dáti oslavám oblíbených autorů již reelnější ráz než bývalo před léty, kdy se zapalovaly v českých končinách v takových případech většinou jsou prskavky — frází.

Dělnická výstava již touto dobou brány zavírá; pořadatelé počítají jen již horlivě, zda i finanční efekt jde ruku v ruce s úspěchem morálním. Ten byl úplný. Jsme sice toho mínění, že největší dělnickou výstavou až dosud byla jubilejní r. 1891., v níž právě zdatnost a vyškolenost našeho dělnictva zabezpečovala především zdar podniku — ale tentokráte chtěly kruhy dělnické organisace ukázati, že i pořadatelskou činností dovedou osvědčiti, seč jsou. V českém národě nejsou si vrstvy společenské tak vzdáleny jako tomu mezi Němci, Francouzy a Angličany. Proto jen zakalení zraku nedostatkem objektivnosti, vášnivost veřejného života a leckdy i vzdor osob rozčísl tu a tam národní celek v tábory, jež odlišuje od sebe často jen nátěr plotu. Kdo rozumný chtěl by lid hmotné práce tlačiti z národa? Kdo nechtěl by se těšiti z úspěchu všech strádajících příslušníků našeho kmene? A kolik — upřímně řečeno — je nás nedělníkův, kolik nevykročilo z chaty, jejímž nejpevnějším pilířem byla těžká, hmotná práce? — Výstava letošní ukázala širokému obecenstvu, co kulturní pracovníci dávno ovšem již vědí, že dělnická organisace vykazuje u nás největší snad pokrok mezi všemi jinými. Zde bylo též znamenitě osvědčeno, jak rozumně kladou dělníci do vědění a poučení základ své práce. To by některé, často nápadně povykující strany u nás mohlo nabádati k uvažování. — Živct na výstavě ukázal ještě také zevně sílu organisační kázně. Dojímalo pak, kterak všichni, kdož spolupůsobili, byli plni radosti, že přikládají ruce k dílu. Od dívčiny, která nabízela drobný tiskopis, od dozírajícího muže až k vůdcům podniku všichni byli plni štěstí a radostné nálady. Ráz výstavy nijak nedával za pravdu pessimistům, že by dělnictvo méně cítilo pro půdu rodnou než kdokoli jiný. — O letošních výstavách mimopražských zmíníme se na jiném místě.

Humor, koření nejvzácnější, má v každé literatuře mnoho pěstitelů, ale mezi povolanými je právě v tomto oboru uměleckého tvoření nejméně vyvolených. K nejlepším z dobrých literárních humoristů patří u nás Karel Šípek, jehož poslední sbírka »Za větrem« vyšla letos v nejmrtvější chvíli saisony u Topičů. Titulem chtěl autor naznačiti, že zpívá, jak mu zobák narostl, neohlížeje se na to, z kterého kouta právě do literatury fouká vítr módy nebo směru. Šípek má svůj osobitý styl, jeho humor je literární od základu a při vší účinnosti své tak delikátní, že v tomto ohledu je náš autor dosud mistrem bez nadaných učňů. V jeho pracích snoubí se českost pozorování s francouzskou duchaplností. Sbírka »Za větrem«, která je úrodou celého dvanáctiletí, je v literární české hradbě cihlou, která nezvětrá.

Zajímavý úkaz autorské svépomoci. Dvě tvrdé hlavy sešly se, aby po překonání mimořádných obtíží nejširší veřejnosti podaly plod dlouholeté píle a nejúnavnějšího studia. Učitel Jan Bezděk zasvětil svůj život pozorování hub. Dospěl k náhledu, že ztrácíme statisíce ročně, rozdupávajíce bohatou úrodu lesních

tišin, pokládajíce plody její za jedovaté neb alespoň »prašivé«. Veliký národohospodářský zisk vidí v tom, bude-li veřejnost poučena o tom, které houby jsou jedlé. Hlad tisíců lidí může býti bez nejmenšího nákladu zažehnán, dovědí-li se, že se hodí k jídlu, kolem čeho chodívají nevědomi neb plni obav. Aby slovo výkladu podepřel názor, opatřil mu přítel akad. malíř V. Luňáček obrazy hub, dle nichž pořízeny byly v ateliéru Husníkově dokonalé reprodukce. Nepředpojatí znalci praví, že toto úhledné dílo o houbách (»Houby jedlé a jim podobné jedovaté«) je nejdokonalejším z celé literatury tohoto odboru, všechno cizozemí v to počítajíc. Jak se v Čechách rozumí již samo sebou, narazili autoři na překážky přímo neuvěřitelné, tak že skoro již nebylo naděje, že práce jejich bude veřejnosti učiněna přístupnou. Ale energií nezlomnou puzeni odhodlali se vydati neobyčejně nákladné dílo vlastními prostředky. Půvabného spisu s obrazy, které téměř dostihují skutečnost, vyšly čtyři sešity po 2 K 40 h. — Každá škola, každá knihovna měla by míti výtisk tohoto spisu; pak poučení její proniknouti by mohlo v lid, kde je ho nejvíce zapotřebí. — Poněvadž na sešitě nikdo se nedočte, že vydavatel p. J. Bezděk sídlí v Polici nad Metují, upozorňujeme na to výslovně.

Kalendářová potopa. Spousta kalendářů zaplavuje české děděiny. Starší nakladatelské firmy i podnikaví nováčkové zkoušejí v tomto oboru štěstí své; vlasteneckými hesly lákají, lácí vábí, obrázky ze všech koutů sehnanými dráždí — a přece jen nejúspěšněji ovládá český kalendářový trh dnes německá firma nejdražšími výrobky. Z Vimperka hrne do světa bohatý podnikatel stohy kalendářů tendenčního obsahu, kombinuje různé edice ve svazky po jednom zlatém i po dvou a — tisíce zisku shrabuje. Tajemství úspěchu jeho vězí v tom, že se věnoval cele jednomu oboru, že umí vnadit čtenáře úpravou svého produktu a že dovede najíti pro účel podniku vhodné redaktory. Této záplavě cizoty pokouší se letos čeliti Zemský spolek učitelských jednot kalendářem, kterému dáno jméno snad nejpopulárnější: Havlíček. Nepopadli všecko ještě docela za pravý konec — ale obsah kalendáři dali dobrý. Jak slyšíme, je po něm značná poptávka. Konečně žádný stav nemůže tolik mezi lidem pro dobrou četbu učiniti jako učitelé. Kalendář »Havlíček« je kniha, kterou můžete dáti do ruky inteligentu i prostému člověku. Uprava knihy je dobrá — jenom obálku a záhlaví měsíců nechť pro příští ročník vypracuje ruka opravdu umělecká.

Z Máje. Letošním rokem překvapí Máj své příznivce a členy literárním dárkem, jímž má býti učiněn počátek každoročních literárních premií. Aby nemalý náklad alespoň částečně byl uhražen, zahájil Máj prostřednictvím svých ochotných míst. jednatelek a jednatelů akci k získání nových příznivců. Již nyní v nepříhodném období letním vykazuje tato snaha potěšující úspěchy, neboť přibylo Máji až dosud 112 nových příznivců přispívajících s roč. vkladem 10 K a dva zakládající se vkladem 200 K (v pěti ročních lhůtách. — Premie, na niž se již v tiskárně pracuje, nese titul Divadelní paběrky. Vzpomínky tří divadelních nadšenců: Josefa Štolby, Karla Šípka a Václava Štecha. — Této literární premie vytiskne se jen tolik, aby mohli jí podělení býti příznivci a členové Máje. Knihkupeckou cestou není možno si jí opatřiti a do prodeje vůbec dána nebude. — Nové příznivce uvedeme v příští zprávě; postupně pak oznámíme i míst. jednatelky a jednatele. Příspěvky přijímá pokladník J. M. Hovorka (Praha, Příkopy, Nový bazar), dopisy náměstek předsedův Václav Štech (Žižkov, Havlíčkova ul. 5.).

Naše **první knihy.** Příštího téhodne vydáme tyto spisy: Votivní desky. Básně Jaroslava Vrchlického. — Kniha vzpomínek od Ladislava Quise. — Moje sny (Pia desideria) od Viléma Mrštíka. — Z Pražských katakomb od Rudolfa J. Kronbauera.

SMĚS.

Rostand a Metternich. Před uvedením Rostandova »L'Aiglonu« na jevišti Sařina divadla vznikly v rodině Metternichovské obavy, že snad francouzský autor v tomto dramatu postaví mrtvého státníka rakouského do světla příliš ostrého, poněvadž dle francouzských tradic byl Metternich prý nepřímým původcem skonu Napoleonova syna, jenž byl hrdinou Rostandovy efektní hry. Obavy byly tak vážné, že hlava žijících Metternichů rakouských diplomatickou cestou své obavy sdělila do Paříže. Rostand odpověděl dopisem velice roztomilým, ve kterém obhájil především svou literární svobodu — při tom vyhnul se obratně tomu, aby sdělil něco z děje své hry — a konečně ubezpečil, že nepíše žádný pamflet ani hanopis. Metternich prý dokonce v některém směru bude »L'Aiglonem« očištěn z pomluv, které jej zrakům Francouzů tak dlouho zeskvrňují. Mimo to prý vystupuje tento vynikající státník v nové jeho práci jen jako silhouettová postava, skoro episodní. — Když »L'Aiglon« byl konečně sehrán, dopsal kníže Metternich — syn vzpomenutého ministra — jednomu ze svých přátel: »Dopis Rostandův způsobil nám velikou radost a potěšil nás mnohem více než drama samo, v němž můj otec vystupuje přece jenom jako žalářník, jako strašidlo a zároveň jako popravčí«. Při tom dodal: »Inu — bylo v té látce přece jenom příliš nebezpečného svodu!«

Dvacáté století Sara Bernhardová podepsala smlouvu německému podnikateli Ullmannovi, že v zimě vykoná se svou družinou uměleckou pouť po hlavních německých městech. Před léty se psávalo, že dříve do Německa hráti nepůjde, dokud Elsasko nebude Francii vráceno. — President francouzské republiky byl požádán podnikatelstvem z německé říše, které chce pořádati německá představení v Paříži, o protektorát podniku. Loubet prý vyhověl.

OBSAH: Vilém Mrštík. Zumři. — Antonín Sova: Kročeje Velikého. Jaromír Borecký: Před západem. — Jar. Vrchlický: U tří bubnů. Svatopluk Čech: Na omluvu. — JUDr R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra. — Ant. Klášterský: Legenda o kruhu sv. Václava. — Dr. J. Štolba: Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů. — Jan Červenka: Stesk. — Jan z Wojkowicz: Lamartine. Feuilleton: Pod vlastním krovem. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. - TISKEM Dra EDVARDA GRÉGRA V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 3. ŘÍJNA 1902. ČÍSLO 2.

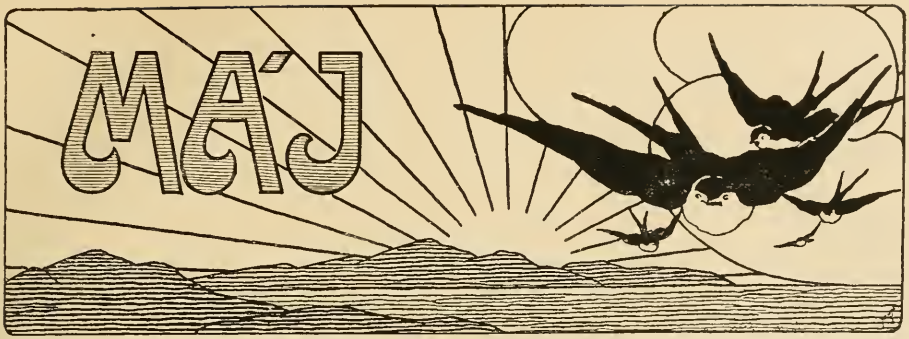

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

RŮŽENA JESENSKÁ:

PÍSNĚ.

Ten šáteček . . .

Ten šáteček tak často líbám,
ach, který, ty to víš,
a jak mne při tom srdce bolí,
snad ani nemyslíš.

Ten čekankově modrý proužek,
kraječky — ach jak sen —
v ten bílý batist osud smutný
byl slzou potopen.

Na okně kvetou betunie —
tak mnohý krásný zvon,
však slyšela jsem v dálce někde
jak v umírání ston.

A šáteček jsem políbila —
ten sladký jeho lem . . .
Ach, něco blízko, blízko vzdychlo,
jak otevřená zem.

♡ ♡ ♡

F. A. ŠUBERT:

Valdštejnské náměstí.

Po Valdštejnském náměstí by se mělo choditi zlehka, nebouchajíc o dláždění podpatky a holemi, nemluvíc hlasitě. Tam by se vůbec nemělo dávati dláždění kamenné, nýbrž dřevěné, které dusí krok a jest měkké jako koberec. Nejde o potlačení zvuků vůbec. Nádherná kortéž povozů nebo celého roje jezdců různých krojů a strojů na houpajících se, hrajících komoních o zvonících podkovách a dupotu kopyt je tu na místě, třeba i s tím prokřikovaným šumem, ržáním koní, starým rachotem koles, cinkotem zbraní a tleskem řemení. Jen ne všední hluk, jen ne křik, buchot a rány.

Jeť Valdštejnské náměstí jako starý, vznešený velmož, který ob čas rád se ponořuje do dvorského šumu, ale nenávidí, co uši a duši rozdírá. To náměstí ostatně není jen jako žijící bytost, nýbrž jest jí skutečně. Žije svým životem, tak jako všechno ve světě, byť to bylo stvořeno přírodou neb i jen rukou lidskou. Ta stará theorie, dle které duše vzniká současně s tělem, ta jest pravdivá, i když to tělo jest jen výtvor z domněle neživého kamene.

Již i ten kámen pod zemí má svůj život a proto jistou duši, tak jako vůbec každý plod tvořivé rodící přírody. Ale život a duši mají zvláště budovy vyvedené ze země k nebi z kamene, nebo z mrtvé na oko cihly, malty nebo suchého dřeva. Mají jej tím spíše, protože kromě jejich vlastní duše přechází do nich i částice duše lidské, která hlavou a rukou stavitele pracovala k jich vytvoření.

A tak i to náměstí Valdštejnské vlní se tajným podivuhodným životem. Není jej viděti pouhým okem, neboť není to život lidí, tvorů, nýbrž přírody kamenné, v určitý útvar lidskou rukou přešlé, jest to život těch jeho budov, palácův a i domů jiných v témže ovzduší palácovém tady povstalých. Arci pozná jej pouze ten, kdo mu dovede naslouchati jak lékař tepotu srdce, jen ten, jehož duše je zvyklá vanouti, vláti, vlniti se v to, co ji obklopuje, a neméně přijímati do sebe duši svého okolí.

Palác Valdštejnský, protější palác Auerspersky, jiné paláce na straně severní a dům »u tří čápů« tvoří to náměstí. Tvoří je jaksi i kus královského hradu pražského do něho s hora shlížejícího, kousky ulic sem tudy vbíhajících a dvě zákoutí k němu se tiše tulící. To je zákoutí s tou starou nyní prázdnou kašnou, o kterém povídá starý opadávající nápis českoněmecký,

že se druhdy zvalo Malým Valdštejnským náměstím. A druhé zákoutí jest to, ve kterém na trojhranu země nedlážděné vysazeno devět slabých řídkých akátů. Jde odtud na levo nahoru do Sněmovní ulice a zadními budovami vybíhá až k vížce Thunovského paláce.

Tomuhle koutu schází do úplné malebnosti ještě jen malá statue nebo herma uprostřed akátů, tak jako oné prázdné kašně zákoutí prvého nějaký vyvýšený střed práce kamenické. Kdybyste šli od těch drobnolistých stromků dále na pravo, dostali byste se pod hradní vrch, do celé změti a spleti domův a domečků, schovaných, schoulených, které mají ve svých druhých a třetích patrech zahrádky. Přišli byste tudy až k Zlaté studni. O tomto koutě Prahy neví snad ani tisíce Pražan, ačkoli ten zrovna slujový úvoz kadeřatých domků a vyhlídka, otvírající se shora nad nimi na Prahu, patří k nejluznějším záhybům šatu celé naší královské vdovy-matky.

A jest dobře, že ta místa jsou neznámá. Neboť jak by se do nich lidé proudem valili jako Můstkem do Starého města, prchl by z nich tichý ševel zpěvu jimi znějící a s ním ztratilo by se i celé to vlahé tiché přítmí oněch zapadlých míst, které nesnese lomozu, ba téměř ani šramotu.

Ta dvě zákoutí, kousek ulice Valdštejnské k paláci Kolovratskému a kousek ulice Tomášské s jejím jak měkká náruč k sobě zvoucím podloubím, to jsou takové okraje náměstí Valdštejnského, takové rozkošné vstupy do toho jeho vznešeného ticha, do těch jeho snů a vzpomínek na doby minulé. V těch ono žije svůj život, oddalujíc od sebe již vlastním svým pohledem všechen hřmot, všechnu hrubost.

Ani dětem, které s prvním dnem jara sobě hrají a povykují pod akáty nebo u sněmovny, nenapadne sem dolů sestoupiti ke křiku. Ani úder kladiva z nedaleké kovárny ulice Tomášské sem nedozní — nezabuší tobě vůbec do sluchu všední ruch života. Stále tu jako svátek, všechno tu jako začarováno, jako spjato kouzlem ticha a noblessy, nic tady obyčejného a sprostého, co leckde jinde v Praze dýchá tolika stokami.

Valdštejnské náměstí jest hrdo v tichu svém, nevrlo pro každé surové z něho vytržení — a zvláště nešťastno vpádem té obludy, která funíc valí chvílemi své hrubé tělo po jeho palácovém nádvoří. —

Zajděte si tam v ty strany, postavte se chvíli pod oblouky podsíně toho starého šedého paláce Auersperkovského, který dává náměstí jednu jeho tvář, a jestliže máte v sobě kus duše, která dovede vniknouti do duše kamenů, vzduchu a světla, jež pospolu se zovou Valdštejnským náměstím, pozorujte všechno chvíli, sami, v tichu, nikým nerušeni.

Pocítíte záhy, že k čelu vašemu cosi se blíží, že kolem něho vane. Jest to jistá vznešenost linoucí se k vaší duši z toho souboru staveb, klidu a světla. Hleďte jen jak očima, duchem, všemi smysly vstupuje do vás něco, o čem cítíte, že vás povznáší. V tom ovzduší žije cosi jinde neviděného, nezvyklého, vám nového. Žijete denní běžný život lopoty, strádání a bojů o samu tu skývu chleba, sypaného pepřem závisti někdy i rvaného z ruky spárem záští. Vstoupili jste do Prahy s úsměvem na rtech, zářící radostí na čele a s přesvědčením v srdci, že ani nemůže tady nikoho z vás v ní potkati, co by nebylo tak ušlechtilé a krásné, jak naše mladá mysl to sobě kouzlila. A snad ve vás vystoupilo i pevné předsevzetí, že silou reformatorů, bude-li nutno, povznesete všechno, co nedokonalostí bude taženo k zemi.

Ale hle, ne každá vlna dne a života objevila se nám docela čirou a čistou, ne každý lidský duch jasným. Tady zašklebil se na vás kal sprostoty, tam zařval nám do uší egoismus, zuřivý až k zabíjení druhého, onde zasyčelo záští — a nejednou my sami neuchránili jsme se všeho co nám dříve bývalo hrozné. Naše vlastní síla ukázala se nám nedostatečnou. Ten zažloutlý tok velkého města, o kterém jsme myslili, že my jej učiníme křišťálově čirým a odvedeme do jiných břehů, než jakými se bral, trhl a strhuje nás s sebou snad i dnes, druhdy i proti naší vůli a vlastnímu vzpírání. Ohlušuje, utápí nás v denní lopotě, lomozu ulic a stálém tom rvaní, které v naší národní a tedy také osobní povaze bohužel ještě více tkví než v povaze národností jiných.

Z té teskné bídy vyvádí duše neztracených chvíle samoty, a ve chvíli takové naslouchání tomu, co šeptá vlastní duše, přiklonění se tomu, co dýše vzácností — útěk ze surové vřavy ulic a lidí do takového zátiší vznešenosti, jakým jsou Hradčana, tiché partie sadů a zahrad, Valdštejnské náměstí, cíp některého ostrova, náměstí Staroměstské nebo Týn, nebo kostel, třeba se kostelu smála luza, duši jeho nerozumějící, nebo vůbec, umění vtělené ve slovo, barvu nebo kámen. Ale všady při tom nutna samota, samota osobní, i kdyby něco jiných lidí tudy se ubíralo za stejným, či jiným účelem. Utíhneš se třebas uprostřed davu do těch dvoran a zákoutí věků a ducha — a za krátko poznáš, jak i tvoje duše nasazuje pupence a křišťály — pouhým patřením na vzácnost, kterou jak perlu duše jiných zrodila. —

Hle, to Valdštejnské náměstí, tak tiché, tak zasněné, tak v dumách zapadlé. Jaký unášející klid se leje z něho do duše, když před tebou se otvírá jen samo, s těmi svými zašlými zdmi, okny, vikýři, prejzovými střechami, se svými postranními kouty od ostatního světa je dělícími, se svou oblohou s celým ostatním světem je spojující, nanejvýše ještě s jednotlivými chodci a porůznu nějakým na ně zabloudilým kočárem a sem tam mezi kamény úhlé hlavičky vystrkující travou. Stranou všeho ruchu, v závětří hradského vrchu a v zátiší velkého města tady tiše žije, dýchá, skoro se usmívá a tu svou vzácnou něhu zrovna ti vlévá do duše — a posunuje tobě při tom den právě plynoucí nazpět o několik století.

Zajdeš si večer do jeho podloubí, ze kterého právě volným krokem a v teplém šepotu zvolna odchází nějaký mladý párek, staneš a zadíváš se do toho, co tu před tebou. Ani nevíš jak, a octneš se mimoděk v onom věku plném barvy a ruchu, kdy ještě tam nahoře žil onen sem sklížející hrad svým dvorským životem, a kdy ten život proudil z jeho oken a dveří s vrchu sem dolů do Menšího města, jeho paláců a domů, kdy sídlili blíže sv. Víta čeští králové a tady dole čeští šlechtici, kdy živlu německému v Čechách ještě ani nepřipadalo, že by mohl se domáhat i jen pouhého rovného práva se živlem českým. Zdá se ti jakoby ty paláce, na které hledíš a to celé náměstí se plnilo bohatýry v malebných krojích oněch věků,

jakoby zvonily po něm podkovy komoňů, nesoucích na sobě pány, rytíře a jejich družinu, jakoby z nosítek povyhlížely líce dam, ubírajících se k slavnostem — a v přítmí večera s oblohy dolů se snášejícího zrovna slyšíš ten palácový šum, prochvívaný a proletovaný jemnou hudbou hned v něm zanikající, hned nad ním se nesoucí.

Vnikáš duchem i do nitra paláců, mezi nimiž se nalézáš, a vidíš jako stříbrnou mlhou v sále paláce protějšího, největšího, tu tajemnou, jak slunce jdoucí, ale hvězdami vedenou postavu bohatýra, jenž před půl třetím stem let třásl střední Evropou i zvláště dědičnými zeměmi rodu Habsburského. Poznáváš, vidíš jej mezi půl třetím stem hostí, vidíš, jak ústa jeho k nim se usmívají, mluví, co zatím oko do sebe hledí a duch zabývá se myšlénkami, letícími daleko, daleko ode všech přítomných . . . A sotva že rozvíří se po dvoranách, síních a komnatách zábava, nepozorovaně prchá velmož z jejího šumu dolů do loggie zahrady, prahna touhou zvěděti, co kynoucího, co hrozivého nalezl astrolog ve hvězdách pro nové dny jeho života . . .

To vše spřádá, snuje, tká se a zašlými barvami gobelinu před tebe vystupuje ve svitu těch hvězd, které i tehda již svítily velikému borci Albrechtu — a do těch tvých snů i do snění celého toho náměstí, do mlhových postav jeho vzduchu, do jeho dechu, do tlukotu jeho tepny zaryje se ti náhle se blížící a s hukotem dech popadající obludný vůz, ohrožující tě stoupami svých tlap, oslepující tvůj zrak, ohlušující tvůj sluch a valící se tím dvorem paláců jako hroch květnou zahradou . . .

Co jinde jest potřebno, úhledno, bez čeho moderní život již ani býti nemůže, to zde v tomto okolí jeví se obludou, ze které tomu souboru paláců jde hrůza. Jak bys ji s chutí odtud vyhnal, jak se v tobě všechno bouří, že taková moderní nestvůra smí se odvážiti na místa, dýchající dechem věků!

Proti ní náměstí Valdštejnské bohužel síly nemělo — ten od nás na ně vedený útok odraziti nebylo s to. A my jsme jej provedli, ani nevědouce, že jej podnikáme. Jsmeť vůbec hrubšího zrna, i když takovými býti nechceme. Smysl pro jemnost schází nám, jenž činí jasnějším a vábnějším život i v jeho nezbytných nesnázích. Nemáme ho ani k zevnímu okolí svému, do jehož krás vbíjíme železné koly svých hrubých potřeb i tam, kde se chvěje prosbou pověří, ba i kameny, kde samy sochy chorem na nás volají, aby krásy místa bylo šetřeno — ani k sobě navzájem ani tam, kde z toho béřeme — tak jak železnou drahou po Valdštejnském náměstí a dále — značnou škodu hmotnou. Zuříme v modernosti ve věcech veřejných a zuříme v ní i proti sobě samým, třištíce sobě údy, kde nebylo právě třeba kolem je lámati. A nemáme dosud ani s důstatek obecné jemnosti společenské.

Společenský život český v Praze byl přerván více než dvěma stoletími, dvorský život u nás zcela vyhynul, šlechtický na samu šlechtu se obmezil. My vyrůstáme z vrstev rolnických, maloměstských, dělnických, ve kterých trud života na všechno klade svou železnou ruku. Nemajíce ani vyšších vrstev úřednických, jimž vládnoucí německví velí dosud od nás se odlučovati, usazujeme teprve jen ponenáhlu slabou vrstvu, jež dospěla k větší jemnosti duší a může ji odevzdávati dědictvím teprve pokolením příštím.

Co ve Francii před mnoha věky vzniklo a v Polsce jest domovem, to u nás teprve povstává, nejsouc ještě ani tak vyspělé jako u Němců, od kterých jsme pochytili jen jejich stránky drsné, tvořivých životních a jemnějších společenských u nich nevidouce. Ve společnostech ciziny připadáme pak sobě cizí a netoužíce proto po nich, zbavujeme se tím spolu velmi důležitého prostředku k dosažení pozornosti pro celý národ náš. Všechno skládáme s nedbalou pohodlností jen na své noviny. —

A přece, nemáme-li ku vzácnosti a jemnosti duše dosti tradic společenských, máme k položení jich základů dosti pramenů. Tryskají nám v sadu umění slova i ruky, v pomnících vzácné pražské minulosti, z jejichž duše obě ty vlastnosti stále se linou a jsou proto přístupny každé jiné duši, která dovede naslouchati jejich ševelu a do sebe dýchati jejich aether. —

Leta minulá a ještě i naše dny, jdoucí za bezděkou hrubostí svého vnitra, uskrovňují někdy i barbarsky vzácnost Prahy samu. Rušit, odklizovati, co věky vzácného stvořily, k tomu stačíme, k tomu se máme. Ale zvyšovati krásu a vzácnost Prahy naprostým šetřením takových míst, jakým jest Valdštejnské náměstí, a rozmnožiti malým nákladem půvab sousedních zákoutí tím, že bychom ještě zvýšili jejich krásu, to nám ani nepřipadne.

Snad ale přijde jednou i k tomu doba. Snad přijde jednou doba, která rozmetá tu největší ohavu na hlavě Prahy vystavenou a zvoucí se rozhledna, doba, která poboří nestvůrný dům před Jelením příkopem, zastírající svou sprostotou velebnou tvář hradu pražského, doba, která opět vytrhá i železné koleje z těla Valdštejnského náměstí a zažene s něho obludu, žeroucí krásu jeho tak, jako důchody obecní pokladny. Ta doba potom snad také ozdobí kašnu jeho zákoutí i celé její okolí, do zákoutí druhého postaví mezi akáty hermu, pro náměstí Valdštejnské před dům »u tří čápů« nalezne nějaký pomník, přemění křiklavou žluť protějšího Ledebourského paláce v ton paláce Valdštejnského nebo Auersperkovského a celý dvůr náměstí vydláždí ozdobnou dlažbou vzorů barokových podobnou těm, jimiž se zdobí dlažby malých náměstí italských,

To bude doba, ve které se vrátí staré kouzlo toho skvostu Prahy, na který shlíží pražský hrad — doba, ve které duše náměstí Valdštejnského zachvěje se opět radostně, kdy celou něhou svou ponoří se opět do své bývalé naprosté vzácnosti, do svého ticha, do svých mysl a srdce k sobě táhnoucích dum. Bude to doba vkusu opět do Prahy sestupujícího, doba duševní noblessy, jež nám poodlétla s věky uplynulými — bude to doba, kdy hrubost duchů ustoupí zušlechťující jemnosti, před níž dnes plijeme na zem, nebo jí přímo do očí, již nejednou z plna hrdla se smějeme — anebo ji, což jest nejtruchlivější, vůbec neznáme. —

♡ ♡ ♡

JAROSLAV KVAPIL:

Usmíření.

S knihou veršů, plnou vzácných nálad,
nalil jsem si vína do své číše.
Z obojího cítím teplo sálat,
letní noc tak prohýřit chci tiše.

Buď mi hostem, bratře nepoznaný,
o němž nevím, pro koho jsi zpíval,
pro koho tvé krvácely rány
v melodický sladkých veršů příval.

Duše tvá však duši mé je blízka,
neznám žiji celé žití tvoje —
mně i tobě po něčem se stýská,
mně i tobě mnoho ztraceno je.

Vedle zticha usíná má žena
se svým srdcem oddaným a měkkým,
duše má je teple roztoužena —
chtěl bych o tom pohovořit s někým!

Nevím, kdo jsi byl a zda jsi posud,
bratrství však přáno našim duším,
všechen toužný, zjitřený svůj osud
ve tvé knize zrcadlit se tušim.

Ve tvých slokách, dávno vyzpívaných,
tichý pláč mé vlastní duše chví se,
v cypřiších tvých hájů zadumaných
obzory mých dálek zjasňují se.

A já cítím, jak má bytost celá
v sladké proudy věčnosti se vpíjí,
uvolněná, světu odumřelá,
pohlcená kosmu harmonií.

Nad pláněmi dnů svých nehostinných
zapomínám těžké sudby vlastní —
a již tuším tisíc duší jiných
zrcadlit se ve slokách svých básní.

VIKTOR DYK:

Večer.

Zbarveny svitem měsíce
vlny a říční kameny.
Bizzarní reflex svitů těch
žlutavý je, až červený.

Stromy činí mlčky nad srázy.
Skály, ty náhle strnuly.
— — A nové vlny nachází
těch smutek, které minuly —

♡ ♡ ♡

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů.

(Pokračování.)

Začervenal se jako mladinké děvčátko při prvním slově lásky a skoro úzkostlivě odpověděl:

»Co vám to napadá! Já — a psát!«

»Nepomyslil jste nikdy dosud na to?«

»Ani ve snách.«

Neustal jsem však a naléhal jsem naň neustále.

Ale nadarmo. Čím více jsem naléhal, tím více se bránil.

Pojednou stala se v životě mém zase zvláštní, nenadálá změna. Následkem okolností, jichž vyličení sem nenáleží, které však mohly by právem nalézti místo své v malém, intimním románu, opustil jsem po dvou letech, arci v nejlepším souhlasu s rodinou ke které s celým srdcem jsem byl přilnul, místo své, a vrátil jsem se ke svým paragrafům.

A sotva že jsem tak učinil, došlo na založení »Palečka«. J. Otto vtělil svou zamilovanou myšlénku, vydávati český, humoristický list, mnichovským Fliegende Bl. podobný, a nabídl mi redaktorství, zabezpečiv si spolu za hlavního illustrátora J. Schulze.

Přijal jsem a vzpomenuv ihned na svého přítele Zeyera, naléhal jsem nyní na něj tak dlouho, aby mně napsal pro Palečka nějakou humoresku neb novelku jemnějšího ale veselého rázu, že konečně po dlouhém, dlouhém odpírání slíbil.

A slibu svému dostál.

Za několik dnů dostavil se ke mně pln nejrozkošnějších rozpaků.

»Nesete?«

»Nesu,« odvětil váhavě. »Ale — «

»Žádné ‚ale'. Sem s tím!«

»Ale já vám to přece nedám. Vy jste mne ku psaní přinutil. Není nic po tom — já to spálím.«

Konečně jsem mu rukopis takřka násilím vyrval.

»Ale slibte mi, že se mi nevysmějete,« prosil úpěnlivě.

»Dětino,« konejšil jsem jej, »vím napřed, že to bude dobré.«

»Budu se stydět přijíti vám na oči.«

»Nebudete.«

Odešel přímo zoufalý, jako by byl spáchal bůh ví jaký hřích, a já počal s napnutím čísti. Bylo tak zle tehdy o práce. Ale s radostí dodávám ihned, že byl jsem plně spokojen. Věc byla roztomile ano s jistým humorem psána a neprozrazovala až na některé

maličkosti a na ukončení, nikterak ruku začátečníka. Rozumí se, že bezodkladně donesl jsem rukopis beze všech změn do tiskárny a že spěchal jsem odpoledne k Juliovi.

»Nesete mi to zpět —« přivítal mne v rozechvění.

»Nejen že nenesu,« volal jsem radostně, »ale vaše práce se již sází a příští sobotu bude v rukou čtenářů »Palečka«.

Zbledl.

»Prosím vás, vraťte mi ji,« žebronil.

»Nemohu více.«

»Musíte!«

»Nevrátím. A nejen to. Očekávám od vás co nejdříve práci novou.«

A v pátém čísle 1. ročníku Palečka objevila se práce neznámého dosud autora Julia Zeyera »Krásné zoubky«, jež v čísle šestém došla ukončení a v neděli na to vyplácel jsem s báječnou radostí autorovi za ni — 16 zlatých.

»Můj první honorář — a tolik peněz,« pravil s rozpačitým úsměvem, jako by jej byl krví polil.

»Ale neměl jste to přece vytisknout. Vždyť po tom nic není.« —

Věřil by kdo dnes, že autor Vyšehradu, Karolinské Epopeje, Neklana, Donny Sanče, Sulamity, Radúze i Mahuleny a jiných a jiných veleděl českého básnictví, započal svou literární karieru v Palečku, v časopise — humoristickém?

Vzpomínku na tyto literární počátky Zeyerovy napsal jsem pro illustrovanou literární revui spolku českých knihkupců a nakladatelů »Knihu« r. 1896, tedy v době, kdy Zeyer náležel již mezi nejprvnější a všestranně uznané literární velikány naše a napsal jsem ji následkem následujícího dopisu Zeyerova.

Bylo to v dubnu r. 1896. V Národním divadle sehráli s velikým úspěchem Zeyerovu Donnu Sanču a já pln upřímné radosti nad triumfem Zeyerovým zaslal jsem mu vřelou gratulaci, na kterouž odpověděl mi takto:

»Nejsrdečnější díky Tobě a všem Tvým milým za tu upřímnou a nadšenou gratulaci. Překvapuje mne na stará kolena to uznání snad až přílišné s mnoha stran. U Vás ovšem jsem měl přízeň vždy a byl's to právě Ty, jenž mne pobádal, bych se na tu trnitou cestu literární dal — pamatuješ se ještě? Sliboval jsi mi skvělé někdy úspěchy — na to snad jsi sám již zapomněl. Nemohl jsem se přece nijak odhodlati, až v Rusku hrabě Valujev, jenž utajené moje touhy po básnictví přece neznal, mi hlavu omakal a co frenolog mi přísahal, že mám básnické nadání a na tom stál, že musím psát. V jeho domě jsem pak začal do opravdy, a tak to přišlo vše. Vy dva mne máte spolu na svědomí.«

Při čtení dopisu toho vzpomněl jsem náhle všech oněch podrobností a vrhl jsem je ihned na papír.

Ale teprve, když článek byl vytištěn, napadlo mi, že mohl by se snad Zeyera nepříjemně dotknouti, kterážto obava arci způsobila mi nemalý nepokoj, poněvadž věděl jsem, jak citlivým je následkem různých svých literárních zkušeností. Dopsal jsem mu tedy ve smyslu tomto a obdržel jsem od něho v zápětí odpověď, která jest pro povahu jeho nejen velice karakteristická, ale i pro literárního historika jeho nemálo zajímava.

»Jak je mi líto, že jsi k vůli mně měl chvilky nepokoje. Vždyť přece nejsem zlý? Jen někdy tak trochu vzteklý. Celá ta záležitost nemohla mně přece pohněvat, také nepovažuju za hanbu, že začal jsem svou karieru v Palečku. Ani mi nenapadá. Stydím se jen za ten opus, tak příležitostní a chatrný, byl jsem rád, že zapadl do hrobu zapomenutí. Ale konečně i na tom nezáleží. Tvůj list poslední a tvůj strach dokázaly mi, že Tobě a milostivé paní na mně ještě posud záleží a to mi působí velkou, upřímnou a opravdovou radost a děkuji Vám z celého srdce.«

Za dnů mého »palečkování« rozhovořili jsme se jednou o geniálním dobrodruhu Cagliostrovi, jenž v druhé polovici 18tého století celou Evropu svými čarodějnickými a jinými důmyslnými a dlouho neodkrytými podvody v úžas uváděl.

Zajímal nás oba nemálo a slíbili jsme si, že spracujeme ho jednou pro divadlo, Zeyer způsobem vážným, já pak způsobem veselým. I píše mi v tomtéž listě dále:

»Zdali se pamatuješ ještě na Cagliostra? Je le crois bien. Nevzdal jsem se té myšlénky, a jaké horizonty se mi otevřely při nutných studiích. Ale ty studie ještě dlouho nebudou ukončeny, a zatím stárnu a stárnu. Nevím tedy, napíšu-li kdy tu knihu. Ta a »Svatý Grál« byly by ty poslední, jež bych psal. Tak chtěl bych ukončiti svou literární karieru. Začal jsem ji náhodou hloupým smíchem v Palečku, a tak by končila v oblakových hradech. Tím koncem dosáhl bych snad odpuštění začátku?« —

Ale má doba v Palečku zase minula. Rok 1873 nás na nějaký čas rozvedl. Já odejel do Ameriky a Zeyer na Rus, po níž tak velice toužil a odkudž z domu hraběte Valujeva přiletlo do Čech první jeho opravdové dílo: Duhový pták.

Nebude snad nyní od místa, zmíním-li se ještě krátkými slovy o zevnějších osudech Zeyerových, pokud mi bližší podrobnosti známy jsou.

Zvláštní shodou okolností určen byl básník Zeyer k tomu, aby převzal tesařskou živnost otcovu. Nejstarší bratr jeho volil karieru vojenskou, a nezbylo tudíž, nežli aby syn po něm následující živnosti té se ujal. A přes to, že hmotné poměry rodiny i po smrti otcově roku 1851, kdy Julius byl 10letým hochem, byly skvělé, byl tento dán pouze na studia reálná a poslán pak do Vídně, aby vyučil se tam důkladně řemeslu tesařskému. A to se také stalo. Hoch, jehož veškeré sny a touhy nesly se již v dětských letech za nejfantastičtějšími zjevy a jenž báchorkám své nezapomenutelné chůvy naslouchával s vyjeveným zrakem, mladík, jejž uchvacoval Göthe, Schiller, Kleist a Racine tak, že zapomínal pro ně školních svých povinností, mladý muž, jenž vydávaje se na cestu na zkušenou nejprve uložil do svého tlumoku Byrona, Lamartina, Alfiera a Racina, vyučil se úplně řemeslu tesařskému, a nejen to, vydal se v září 21 roků dle zvyklostí řemesla svého na »vandr«. A nebyl to snad vandr syna bohaté rodiny. Nikoliv.

Opatřil se jen menší částkou peněz a procházeje Německem a Švýcarskem, pracoval všade se širočinou v ruce, někde, jako na př. v Hamburku, dokonce i velmi namahavě. Arci — kdykoliv zahleděl jsem se na jeho pěkně modellované a zachovalé ruce, říkal jsem si v duchu, že milý náš Julius asi více vandroval nežli tesařil. Avšak vandrování to bylo pro básnickou jeho budoucnost také důležitější. Poznal svět, poznal lidi a pod širým nebem mohl oddávati se nerušeně svým snům, které ho nikdy více neopustily.

A když vrátil se konečně domů, byly poměry takové, že nebylo nevyhnutelně třeba, aby ujal se doma tesařského žezla. Obchod byl dobře zaveden, a matka, kterou Julius zbožňoval, poznala záhy, že není stvořen pro kupování dřev na různých koncích Evropy, pro sestavování krovů a pro zapisování do obchodních knih. Protož nerušeně mohl se oddati svým vidinám. S vášní pustil se do studií jazykových, literárních, archeologických a historických, a za leta neúmorného blahodárného samotářského studia povznesl své vzdělání na tak vysoký stupeň, že bylo mu v literární naší společnosti málo rovných.

Cesty konal Zeyer veliké. Nejdůležitější z nich arci byla první cesta na Rusi, kdež se mu tak zalíbilo, že rozhodl se zůstati tam po delší dobu. Aby poznal ruský život co nejdůkladněji, nabídl se novinami za sekretáře neb za společníka, a byl také záhy přijat na základě svých velikých jazykových znalostí za společníka mladého hraběte Valujeva, v jehož rodině záhy zdomácněl a kdež starý hrabě premierministr Valujev, jenž zabýval se frenologií, jak již zmíněno, přiměl jej k básnění.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

XAV. DVOŘÁK:

V poušti.

Zde dokonám své dlouhé boje —
chci odtud vítězem se vrátit;
v poušť vykřičet svůj žhavý protest,
svou bytost proměnit a zvrátit.

Své smysly k smrti vyhladovět,
jich ohně chrám mé duše tráví;
v poušť rozhodit jich úhel žhoucí
a stavět království své slávy.

Dát slavným jitrům duši vzejít,
a k hodům mystickým zde sedat;
snům prorockým dát rozkvétati,
zde cesty ku tajemstvím hledat.

A čekat noc, kdy Bůh se níží,
k nám s nebe v našem vytržení,
a dává synům vyhnanství zde
zas královské své přislíbení.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

To jsou kláštery, to nejsou domy! Prospíme tu celý věk! pravil starší a smýkl sebou za mladším, jehož hučka plovala na opačném břehu ulice.

Vnikli do ohromných vrat, přivřených tak, že nemohli ani projít. Musili se do nich oba opřít, než je odpáčili aspoň na polo. Po chvilce vylítli i odtud. Těžko bylo rozhodnout, bylo-li jim do smíchu či do pláče.

— Patnáct zlatých! sepjali ruce.

Starší, stoje uprostřed ulice jako omráčen, ptal se bídného stavu malostranského dláždění, jak jen pro Boha je možno, aby někdo na nich žádal tak neslýchanou summu peněz za pouhé líhání!...

Byl to první byt, který se oběma opravdu líbil. Hotová Abdera. Zvláštní vchod, vstup jako do hradu, světnice-salon, alkovna, zeleně zastřená lože, klíč od domu, koberce, lustr, sekretář, divan. Elysium, Eden! — I stařičké piano tu bylo na tenounkých jako pavouk roztažených nožkách — byli by tu jako princi ukryti před celým světem, ani z domu by se jim nechtělo, tak příjemně by se jim bydlelo v prostranném zákoutí starého světa . . . Stáli jak u vyjevení, ovanuti dechem kouzlaplných, poloshaslých dob, prohlíželi obrazy, knihy, almary stavěné jako na věky, židle, pohovky potažené safianem a když stařičká paní, sama jako živý obraz vyloupnutý z minulého století s hlavou sněhem politou a tak nápadně podobnou císařovně Marii Teresii k hodinám přistoupila, měkkoučkými prsty za šňůrku zatáhla a hodiny černé už a chybné v kroku na bílých alabastrových sloupcích zvukem slabounkým, ale dosud lahodně znějícím zahrály třaslavou Gavottu — podívali se na sebe, usmáli se a kdyby nebyli spěchali, byli by jistě požádali starou majorku, aby ještě jednou potáhala za tu šňůrečku.

Loučili se neradi s mohutným, jako v paláci rozklesnutým schodištěm, po kterém sletěli zas dolů, zasaženi nesmyslnou výší měsíčního poplatku. Teprv venku zamyslili se oba v mámivém jakémsi vzrušení člověka, pod kterým poprve v životě zapraskaly parkety, po kobercích za-

šuměl vinoucí se krok . . . Obestřeni vůní teplé stariny, ještě chvíli tak setrvali v mlčení — ale pak, jakoby se mocí probírali z omamného snu, shodli se na všech špatnostech aristokratického příbytku: okna malinká, v alkovně jako v noci, divan provalený, židle prosezeny, fauteuily na vyvrácených kolečkách, červivý stolek, červivé almary, kamna na spadnutí, světnice šalanda a zima . . . zima . . .

— Víš ty, co bychom spálili? vykřiknul mladší a starší sebou trhnul. — Za desítku uhlí! Taková kamna! Jako dům! To je sál, to není byt! Tam tak dávat bály, ale ne bývat! Bydlival prý tam oficír . . . Tomu se byt hodí, ale nám se nehodí! A všiml si's? Babka se celá třásla a div do pláče se nedala. Bůh ví, jak dlouho už byt má prázdný? Zemřel prý tam její muž, na souchotě. Pořád prý se jí zdá, že je tu s ní, nechce prý se proto odtud hnout. Takové krásné, krásné sny prý o něm mívá... Byt drahо platit a líhat s mrtvolou!

Vstoupili do následujícího domu.

V přízemí nebylo ničeho, prý o poschodí výš.

Na schodech potkalo je mladoučké děvčátko s trpkým úsměvem na rtech, jako chrpa modrýma očima a utahaným tělem. Neslo umývadlo, plné zpěněné vody a zelený skleněný dbán tiskla k boku jako amforu.

— Je prý tu nějaký byt k zadání. Nevíte u koho?

Děvčátko vyhrnulo obrví, rozjasnilo oči a ta ústka drobounká a plná, rozpuklá jako poupě v čistém usmání bylo jediné červené místo v celé její tváři.

V nesmělém výdechu prsou pravila, že »u nás«.

— Můžeme se tam podívat?

— Můžete, pravilo děvče, postavilo umývadlo na schody a seběhlo do prvního patra. Po chvíli vyběhlo zas nahoru a vedlo pány »dál«. Vešli k jakési dámě.

Malá to byla světnička s jediným oknem vypíchnutým kdesi až v podstřeší: světlo teprv po několikerém bloudění v klikatině křivých zdí dopadalo na malou plochu stolku, zavaleného nepořádkem svobodné dámy.

Slečna dosud neučesaná, neurovnaná, velká, v táhlém tureckém županu, stojíc těsně vedle neustlané postele odpovídala na otázky s úsměvem nepochybné krásky.

— Je tu čisto? ptal se mladší.

Slečna odpověděla z plné hrudi:

— Kdyby tu nebylo čisto, já bych tu nebydlela.

A zasmála se. Byl to hrubý, nakřápnutý hlas, jakým mluví zhýralé holčice.

Hned na první pohled bylo patrno, že se byt pro oba nehodí Malý, nízký v jednom rohu smáčknut byl v protivnou podobu probořené krabice, do které vměstnati se daly pouze dva tři kousky nábytku a člověk. Pravé doupě, stvořené jen pro zvěř, klec, zavěšená do oblak, kam zaletět mohl jen básník pták, aby v tichu podoblačné samoty při lojové svíčce opěvoval svoji světici. Dva kroky sem, dva kroky tam a bylo po procházce; chodit mohl jenom jeden, druhý aby si sed a díval se na něj.

— To bychom musili líhat spolu, mínil starší.

— Však můžete, pánové! zachraptěla dáma a v krku jakoby se jí něco utrhlo; — královským pohybem ruky ukázala na lůžko opravdu tak veliké, že se do něho vejít mohli čtyři.

— Co stojí? ptal se mladší.

— Deset zlatých.

— S posluhou?

— Bez.

Mladší si hvízdnul.

Kdyby nebylo toho děvčete s prosebnýma očima a stále v trpkém očekávání nakrčenými rty, — byli by už dávno prohlásili pokoj za diru, kam není hodno slušnějšího člověka zavést. Ale tu stála před nimi, nesměle, tichounce pozdvihujíc řasy nad krásou svých modrých oči a ruce majíc křížem přeloženy pod prsy, měla je aspoň k tomu, aby předložili ještě nějakou otázku. — — Nedivte se, pánové — vykřikla zrovna celým svým vzezřením — nebyla bych tu —.

(Pokračování.)

JUDR. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

I. Zatčen před císařem.

(Pokračování.)

»Kolik to asi vydá v tisku?« ptal jsem se abych i v tomto směru byl informován.

»Dobrý sloupec,« nadšeně zvolal dopisovatel.

»Sláva — dobrá odměna a uznání vás nemine,« volal jsem se smíchem — »tamhle je pan redaktor Hruška, račte se s ním o dalším dohovořiti.«

»To jsem rád, že to všechno tak pěkně klape,« liboval jsem si, když jsem usedl. »Zítra ráno budeme míti v listě znamenitý referát. Já napsal při nejmenším dva sloupce, z Mnichova Hradiště bude jeden, z Turnova jistě také tolik, nějaký telegram jako garnituru odešlu ještě dnes večer — a teď už toho mám dost. Však ono nás to zítra pořádně prožene.«

Pohodlně jsem se uvelebil, zapálil si papirosu a bavil se s kolegou až do Turnova.

Rozloučil jsem se se soudruhem, jenž jel až do Liberce a ujížděl do Turnova. Zajel jsem do

Schöblovy restaurace, jež byla, jak se samo sebou rozumí, neobyčejně četně navštívena. Našel jsem tu celý mandel dobrých známých. Sesedli jsme si za jeden stůl, já napsal několik telegramů, každý ze společnosti něco věděl a přeochotně vypravoval a já byl za hodinu se svým úkolem hotov. Městský rada p. V... mně slíbil, že se pro mne časně ráno, před půl sedmou — krátce po osmé hodině měl císař doraziti do Turnova — zastaví a že pojedeme spolu na nádraží.

»Aspoň nezaspím,« liboval jsem si a nabídku ovšem přijal s největší radostí.

Seděli a bavili jsme se až do půlnoci. Ani před největším jarmarkem nebývá v městě tak živo a hlučno, jako onu noc, jež předcházela příjezdu panovníkovu. Když jsem přišel do svého pokoje, prohraboval jsem ve svém referátu, poněvadž jsem nemohl rozčilením usnouti.

Psal jsem přes druhou hodinu po půlnoci. Připravil jsem si referát pro polední list do obálky a v obavě, že bych mohl ráno zaspati, zavolal jsem si sklepníka nahoru, jemuž jsem důrazně nakázal, aby dopis odevzdal sluhovi a ten aby s ním časně ráno běžel ke vlaku a vhodil ho do železniční pošty. Celá jedna obsáhlá partie zůstala mně pro další číslo.

Byla krásná, teplá a jasná noc. Vyložil jsem se do okna, vykouřil papirosu a naprosto spokojen se svým výkonem, jsem ulehl a spal až do šesti hodin.

»Za dvě hodiny bude císař v Turnově,« připomínal jsem si svou funkci, nařezal si dlouhé pásy papíru, ořezal několik tužek na obou stranách a všechno opatrně uložil do kapsy ve fraku, abych na nejdůležitější svůj instrument nezapomněl. Rychle jsem se oblékl, seběhl do restaurační místnosti, vypil na kvap kávu, vytrhl jsem z krásné kytice, kterou právě panská postavila na stůl, žlutou růži, zatkl si ji do knoflíkové dírky ve fraku, opatřil jsem si dostatečnou zásobu cigaret a vyšel před hotel.

Městský rada V... právě přijížděl v elegantní svojí soukromé ekypáži k hotelu.

Pozoroval jsem ihned, že vážný pan rada je nějak vzrušen. Stál ve voze, dával mně z daleka nějaké znamení, jemuž jsem však nerozuměl a ještě dříve, než kočár zastavil, vyskočil z povozu a celý udýchán volal na mne:

»Víte co nového? To je krásné nadělení. Kdo ví, zda-li císař přijede...«

»Proč by nepřijel,« divil jsem se, nemoha pochopiti, proč turnovský pan rada pochybuje o něčem, co je nezvratně jisté a nezměnitelné... »jen se nestarejte... císař jede a přijede...«

»Vy nic nevíte? To je něco strašného..,« vyrazil ze sebe pan rada a rozháněl při tom rukama a křičel, že jsem v první chvíli myslel, že čekal na císařův příchod u plzeňského moku až do rána.

»Tak abychom jeli, pane rado,« řekl jsem, pořád jsa toho domnění, že pan rada buď žertuje anebo že ho někdo napálil nějakou pyramidální kachnou.

»Tak vy nevíte o tom, že nastrojen atentát, aby zmařena byla cesta císařova do Liberce?« zvolal pan rada a v očích jeho zračila se hrůza.

Trhl jsem sebou.

»Jaký atentát? Co to, prosím vás, povídáte?...«

»Ano... atentát... a vy jste mně pěkný novinář,« spustil pan rada takovým hlasem, že jsem rázem uvěřil všemu, co řekl... »V Růžodolu, první to stanici před Libercem, vloženy byly do prostoru pro odtok vody v železničním mostu dynamitové patrony. Jedna rána vybuchla v půlnoci, druhá asi deset minut za první. Dynamitem vytrženy byly z kamenných pilířů veliké kameny. Už o 3. hodině ranní dostavila se na místo atentátu úřední komise s okresním hejtmanem a libereckým starostou v čele, jež všechno zevrubně vyšetřila. Inženýři zjistili, že most ohrožen není. Ihned jelo několik nákladních vlaků po mostě na zkoušku. Ránu bylo slyšeti široko daleko — slyšeli ji až v Liberci, kam je z Růžodolu hezky daleko. V domech řinčela a praskala skla. Bůh ví, jak to tam vypadá — to se teprvé všechno dozvíme. Uvnitř viaduktu bylo více podobných děr pro odtok vody — ty byly ihned všechny zaklínovány a zazděny. V tom vězí nějaký ďábelský úklad... něco se muselo vědět, poněvadž celá trať od stanice Dlouhé Mosty až k Liberci byla střežena četníky, kteří byli od sebe rozestaveni ve vzdálenosti padesáti kroků.«

Oněměl jsem leknutím — já klidně tu civím a nemám o takové sensační události ani potuchy.

Podíval jsem se na hodinky. Bylo za deset minut sedm.

»Máme času dost,« řekl jsem, rozrušen sensační novinou. — »Ať je to pravda nebo ne, musím poslati telegram. V redakci sice o tom už budou věděti..., ale aspoň je přesvědčím, že o tom vím a že jsem se o věc staral. Za pět minut jsme hotovi... pojďte se mnou do restaurace a opakujte mně to ještě jednou. Inu — pravděpodobně to je,« řekl jsem a vzpomněl si při tom na poznámku, napsanou na redakční tabuli, že by se mohlo nahoře něco strhnouti. Za malou čtvrt hodinky uháněli jsme zase k nádraží.

»A což o pachateli atentátu se neví ničeho?« vyptával jsem se, když už jsme seděli v kočáře.

»Němci prý budou říkat,« vykládal pan rada, »že to nikdo jiný nebyl než Čech. Abychom prý zmařili cestu do Liberce. Všeobecně se ale má za to, že atentát je původu anarchistického. Než jsem přijel k vám, potkal jsem komisaře z hejtmanství, jenž mne upozornil na to, že v obci Hluboké u Liberce před dvěma lety objevena byla tajná tiskárna. Nikdo jiný to neudělal, než anarchista — vždyť je to teprvé nedávno, co v nedalekých Vratislavicích vyhozena byla prachem do povětří kaplička Panny Marie a dynamitem rozdrcena a svržena socha sv. Jana. Možná, že na nádraží uslyšíme mnohem víc — ale já myslím, že jedeme nadarmo a že císař do Liberce nepojede. Povídal mně komisař, že hned v noci podal okresní hejtman císaři o výbuchu zprávu.«

(Pokračování.)

JAN ROKYTA:

Dobrý pastýř.

Já jsem pastýř dobrý, svoji krev
jsem na Golgotě vylil za své ovce —
slyším jejich úzkost, ďábla řev:
kdo k beránkům mým pustil duší lovce?

Vám jsem svěřil svoje beránky,
vám pást jsem svěřil svoje ovce bílé,
večera když vzešly červánky,
když viděl jsem, že přichází má chvíle.

Kdo mé roucho prodal satanu,
by ve jménu mém k beránkům mým chodil?
Zda jsem pro ně trpěl pohanu,
by pro lesk zlata ďáblu byli v podíl?

V pýše na svých stolcích sedíte,
co ďábel rozhání mých ovcí stáda.
Blázni! Zdali v srdcích myslíte,
že pastýř od vás ovcí nepožádá?

Slyším jejich ke mně volání,
když v rouše beránčím jdou vlci na ně . . .
Nájemníci, čiňte pokání —
jdu k ovcím svým, bych život svůj dal za ně!

*

FEUILLETON.

PRVNÍ DNY.

Kancelář našeho nakladatelství pracovala již od počátku ledna. V tiskárně svištěly po celé této řemeny strojových kol při tisku našich knih. V létě každým dnem rostl zimniční shon naší práce.

Dokonale promyšlenému plánu a horlivé účasti všech pracovníků ve správním výboru, v úřadovně a redakci musíme děkovati, že jsme vystoupili úplně připraveni. Ani šroubek naší organisace neselhal. Od 1. září nerozdělovali jsme skoro již dny od noci. Za jitra dne 19. září toužebně očekávané, námi tak pečlivě připravené první číslo MÁJE objevilo se v pražských výkladních skříních. Zlatově zelené sešitky toho dne byly odznakem Prahy. V některých knihkupectvích malebně okrášlili skříně těmito posly spisovatelské samostatnosti. Zda ta křídla neselhou? ptali jsme se ve svých poradách, které již vzrostly na permanenci vojenského štábu. Do večera měli jsme již ozvěnu pražského úsudku. Z kaváren, úřadoven, z rodin i ze studentských středisk přicházely posudky nejpříznivější. Všeobecně list překvapil. Čekalo se, že se objevíme v chudém kabátku prosebníka — zatím vzlétlo první číslo MÁJE v nádheře, které dosud u nás nebylo pamětníka. Jako jedním hlasem praví veřejnost, že Mucha v duchaplné výzdobě naší obálky překonal sebe sama. Všecko, co cítíme, co chceme, a v co doufáme — vtiskla ruka Muchova do těchto elegantních linií.

V neděli a v pondělí hovořil s námi již venkov. Knihkupcům v širých vlastech byla poslána čísla v pátek všemi cestami. Telegrafické objednávky pobádaly nás k nejrychlejším výkonům, poněvadž venkov o našem podniku rozhodne. Proto jsme čekali netrpělivě, jaké přijdou odtud ohlasy. Úsudek venkova byl rovněž nejpříznivější.

A již jsme počítali abonenty. Prvním byl doktor Pippich. Chrudim r. 1890. první uspořádala mladému tehdy MÁJI velkou národní slavnost — byl to krásný počinek základního jmění našeho — dr. Pippich vybojoval MÁJI zemskou subvenci na českém sněmu, jistě bude míti i tu šťastnou ruku. — Dojemny jsou přihlášky některých našich odběratelů. Opravdová to přehlídka přátel, kteří jdou nám pomoci ne prázdným slovem lichotky ale skutkem — s k u t k e m! Nikdo by neuvěřil, jak zbožně čteme tyto přihlášky. Kniha našich prvních odběratelů bude jednou historickým dokumentem, jako je jím podnes seznam prvních členů Matice České. —

Obsah 1. čísla MÁJE všeobecně uspokojil. Čechova báseň působila přímo sensačně. Všude se četla, hovořilo se o ní, vykládala se a komentovala. Každý den přinesl nám pak nové podněty radosti. Znalce redakčních intimit naplňovalo úžasem, že jsme dostali toliko jednu anonymní nadávku! Tento autograf bude míti jednou cenu. — Z výsledku prvních dnů můžeme souditi, že vyhrajeme v celém tažení. Náruč dopisů obsahuje otázku, jak se zachováme k jiným listům — my, kteří tvoříme Nakladatelské družstvo Máje. Odpovídáme touto cestou: n e j p ř á t e l š t ě j i! Hmotně jim ublížiti nechceme a nemůžeme. Na všechny ostatní listy vedou náklad zámožní nakladatelé, kteří dlouholetou činností získali si pevný kmen odběratelstva. Spisovatelé zůstanou rádi v jejich redakcích, redakčních výborech a komissích, budou jim ochotně do listů psát a knihy zadávat, vždyť jsou mnozí literáti určitých nakladatelů dlouholetými důvěrnými přáteli a nerozlučnými spolupracovníky a Máj sám by nám ani nestačil. Nakladatelské družstvo Máje však je j e d i n ý m sdružením, do něhož vstoupili literáti též s peněžními vklady, aby mohli státi zcela na vlastních nohou. Vsadili jsme na tu kartu přes 60.000 korun svých úspor, peněz svých žen a dětí. Spolek Máj angažován je mimo to 15.000 korunami. Proto budeme všude, kde nás rádi uhlídají, dobrými, způsobnými hosty — ale v MÁJI — v našem milovaném MÁJI — v tom budeme d o m a!

ech.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Plzeň.** Sv. Václavské dny patřily letos Plzni, jež otevírala důstojný protějšek našeho Národního divadla. Vidíme v tom skutku více než jen zřízení nového kulturního bastionu — spatřujeme v této události projev zdravého vydechnutí Plzně, dávno sice dobyté, ale v naší posici národní i umělecké stále ještě ohrožené. Z Vídně letí do Německé říše nejdůležitější paprsky přes Plzeň. Němečtí umělci nejzvučnějších jmen — a co více platí: nejlepší jakosti střídají stále stráže na plzeňském kolbišti, jehož nejbolestnější slabinou byla chatrná česká divadelní budova. Dnes je tomuto zlému nedostatku odpomoženo. Čekáme od ředitele Budila, že vstoupí do nového divadla o tolik omlazen a osvěžen, aby mu pro velké poměry nového domu zbývalo nejvýhodnější plus sil k zisku umění. Od královské patronky krásné budovy očekáváme, že bude okem orlím sledovati žilobití tohoto drahého dítěte, a že jí pro upevnění jeho zdraví nebude žádná oběť nemožností. Do milého obecenstva plzeňského pak naději klademe, že pochopí svou úlohu. U předních ohňů nesmí se dáti puška z ruky, a kdyby planých důvodů se lhlo kolem jako hub za teplých nocí. Plzeňské divadlo náš list ovšem s očí nepustí.

\+ **Nové české divadlo v Plzni** bylo v předvečer sv. Václava odevzdáno veřejnosti. O 12. hodině polední slyšeli jsme v divadle slavné ujištění obecní representace královské Plzně, že bude divadlu vždycky poctivou, věrnou a spolehlivou matkou. Divadlem, v němž byli přítomni skorem výhradně jen hosté z Prahy a z okolí, zaburácel bouřlivý potlesk. Vzpomněli jsme si živě na tento okamžik druhého dne odpoledne, když jsme přišli na druhé slavnostní představení, k němuž zvolen byl »Strakonický dudák«. Zamrazil nás pohled do hlediště... v přízemí seděla jenom hrstka lidí, v ložích několik pražských hostí. Jak, probůh, máme si vysvětliti tuto vlažnost a tuto nelečnost? Což je tu jenom ta záruka obce, která přece nemůže býti vykořisťována a která má svoje meze? Plzeňské divadlo je druhou největší stálou scénou v Čechách, je a má býti baštou západu, jak jsme slyšeli z úst několika řečníků — a v obecenstvu již hned druhého dne nejeví se ani tolik zájmu, aby se šlo podívat, jak divadlo vypadá, a jak se uvádí nová, dlouho vybíraná herecká družina. Čekáme skutečně s velikou dychtivostí na zprávy, jež dojdou z Plzně o návštěvě nového divadla.

\+ **Národní divadlo v Brně** vyrostlo z mlhavých a neurčitých představ v pevné a zaručené obrysy. Mimořádná valná hromada družstva Národního divadla v Brně, konaná dne 20. září 1902, na které zakoupení staveniště pro Národní divadlo jednohlasně bylo schváleno, čímž celé dosavádní akci dána byla formální sankce, znamená skutečně veliký a památný čin. Velkodušný dar 20.000 korun Družstva Národního divadla v Praze divadelní podnik brněnský znamenitě podepřel. Vůně Moravy zavanula zase jednou silným proudem do sesterských Čech. Národní divadlo v Brně je jeho národní tvrzí. Ono má veliký úkol buditelský a záchranný. Není to fráze, řekneme-li, že bude majákem českého života v moři, jež svými vlnami bije do české posice. Když my v Čechách hledali a potřebovali podporu — Morava v junáckém nadšení ji poskytovala. Vzpomeňme jen na její účast při budování našeho Národního divadla a na imposantní počty nadšenců, jež k nám v divadelních vlacích posílala. Morava má nárok na odvetu, má právo žádati tolik, kolik sama spontánně poskytovala. Má-li divadelní otázka moravská býti rozřešena průběhem této zimy, nejdéle do léta — jinak zase se dočkáme trapného odkladu bůh ví na kolik roků — je nutno, aby organisace sbírek v Čechách i na Moravě provedena byla rychle a dle určitého plánu. Deklamujeme o vůni Moravy — nuže, přičiňme se, aby rozkvetly nové lány. Morava volá o pomoc — Čechové ji v památný den 20. září slíbili jménem národa. Je čestnou naší povinností, aby slib tento byl splněn.

⊙ **Druhé divadlo v Praze.** Otázku divadla pro lid dlužno pokládati za rozřešenu stavbou městského divadla na Král. Vinohradech. Jak se dovídáme, dospívají k tomuto náhledu všecky tři korporace, které spojením sil chtěly druhé divadlo uskutečniti. Je to Družstvo Národ. divadla, Sbor pro zřízení Národ. divadla a Tylovo sdružení. Nyní jednají sbory ty pouze o tom, aby Praha určila místo pro divadelní budovu v asanačním obvodě dříve, než bude vše rozděleno na domy činžovní. Pak se prodere na vrch otázka, aby na místě tom zřízena byla budova pro činohru Národ. divadla. Tylovo sdružení svolá v nejkratší době valnou hromadu, v níž se rozhodne, mají-li se členstvu podíly vrátit. Ve výboru převládá mínění, že nynější akce ku prospěchu Národ. divadla v Brně z Prahy se křížiti nesmí pobídkou ke sbírkám pro nové pražské divadlo.

— **Výstava moderního francouzského umění.** V půvabném pavillonu Kotěrově pod Petřínem opět je živo. »Manes« v něm podniká výstavu moderního francouzského umění. Dne 1. září t. r. při zahájení exposice Gabriel Mourey, spisovatel a president »Société Nouvelle de Peintres et de Sculpture« promluvil v hôtelu »Central« o »Malíři Puvis de Chavannovi o jeho životě a díle«. Návštěva byla četná. Výstavní salon rozdělen na čtyři útulná oddělení. Celkem vystaveno 274 děl malířů, 165 kusů plastiky a uměleckého průmyslu vůbec. Vkusné uspořádání svědčí o lásce, s níž podjali se úkolu svého pracovníci Mánesa. K výstavě se ovšem vrátíme.

= **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje. Básně Jaroslava Vrchlického. (1899—1902.) — Básně jako v mramor tesané. Čím chvěje se srdce básníkovo, co doufá jeho duch, več věří ještě a co chce ještě říci, zachycuje tu umná ruka jeho v řadu symbolů »jak metóp rysy mezi hlavní sloupy«. Epilog knihy Bozi a lidé dal nové sbírce název a programm. Básník uzavírá jí své »zlomky epopeje«, které jsou jeho Legendou věku, neméně mohutnou, nežli arcidílo Hugovo. Dějiny celého lidstva poskytly kámen, z něhož mistr vztýčil svůj chrám jedinému bohu v trojí osobě, dobru, pravdě a kráse. Nyní dovršuje smělou stavbu: zasazuje Votivní desky. A právě jako desky votivní, jež mají hlásati slavné dokončení budovy, kterou zaokrouhlují svou výzdobou, jeví vždy umělcovu největší pietu, tak básně nové sbírky jako by zhušťovaly a sestřeďovaly v sobě všechny snahy básníkovy,

všechen jeho vzlet, vše rozpjetí jeho myšlének a obraznosti, celou hloubku jeho ducha, všechny nejkrasší význaky jeho tvorby. Jsou to monumentální zpěvy, plné básnické síly a plastiky; jsou runy črtané na okraji dějin, avšak runy jasné, nehalící se v záhady, nýbrž otvírající k nim cestu, odkrývající zřídlo životní moudrosti. Dech hluboké filosofie vane dílem. Hned prvá báseň »Smrt Kainova«, kovovým zvukem a reliefností hodná jména Leconta de Lisle, s nímž jest dedikací spojena, je takovou hlubokou filosofií smrti, jako následující »Bezvětří« je filosofií života — věčného pohybu a boje. Skvostná jest báseň »Arachné«, nejen svým antickým koloritem, ale jako symbol osudu všeho velikého umění. Problém tvůrčí práce sotva kdy byl jemněji vystižen. Úděl poesie vyslovují »Pohádky otrokyně Jambé«. Láska dávající lidstvu jednotu, tvoří théma »Daru jazyků«. Inkrustacemi v rámu mythů a dějin, prosycenými sálavou výmluvností, jsou básně »Úklady Lokiho«, »Sen Innocence III.«, »Noci Ludvíka XI.« a »Návštěva«. Vroucí český přízvuk má »Smír Ahasverův«. Rozjímavým rázem nese se cyklus sonetů ke kresbám Emila Holárka »Sen«. Konečně »Povzlet Luciferův«, báseň vzrušující síly, uzavírá sbírku. Satan dochází usmíření, našed v sobě — Boha. Toť velebný akkord, jímž vyznívá kniha, jedna z Vrchlického nejkrasších. Douškou budiž poznamenáno, že typografické úpravě díla věnována byla všemožná péče. Kniha ozdobena jest obálkou, nanejvýš umělecky provedenou.

+ **Quisova »Kniha vzpomínek«**. Malý výsek z minulosti, mezičasí letopočtů 1850—1872, s kronikou o Nerudovi až do r. 1891, je těžištěm osobních dojmů a vzpomínek Quisových, ale co tu nakupeno vzácných zkušeností, rad i výstrah a co tu nasbíráno nezapomenutelných momentů, markantně vystihujících duševní ruch, snahy a boje generací předešlých. Prostince milým, srdečným tonem se zamlouvajícím, půvabným a hřejivým způsobem vypravuje nám tu autor o těch dobách, jež jsou nám sice poměrně ještě velice blízké, ale jež bohužel upadají a na mnoze upadly již v nezasloužené zapomenutí. Quis podává svou zpověď, memoirovou knihu, která bude hledána a která vyvolá rozruch. Kdo knihu přečte, užasne, co zažil, co viděl a co vypozoroval tichý a v ústraní stojící svědek vzácného pozorovacího talentu, a jak pestrý, jak nesčíslněkráte překřížený, barvitý, vzrušený, pohnutý a vzbouřený život leží za námi, takřka bezprostředně před nastoupením nynější, svému národu zodpovědné generace. Jaksi pokračování pamětí tvoří samostatný oddíl knihy pod souborným názvem: »Vzpomínky na Jana Nerudu z let 1871—1891«, obsahující vše to, co Quis jako přítel Nerudův za dvacet let svých styků se zvěčnělým mistrem seznal. Memoirová kniha, zahrnující v sobě celý ten přepestrý a měnivý kaleidoskop našeho života a snažení ve všech oborech, přesunuje se tu, zůstávajíc věrna svému poslání, v široký tok kroniky o velikém jednotlivci z našeho tělesa národního, ve které přináší autor podrobnosti nové, neznámé a svrchovaně zajímavé. Pravým pokladem této části jsou dopisy Nerudovy, jež sluší považovati se zřetelem k tomu, že se v nich zrcadlí mnohá předůležitá fáse z našeho duševního rozvinu, za nejcennější přednost knihy.

+ **Moje sny** (Pia Desideria). Epištoly, úvahy, essaye, studie, články, kritiky, polemiky i s pamflety. Napsal Vilém Mrštík. Díl. I. Autor poetické a nadýchané »Pohádky Máje« účastní se živě a se žhavým přímo temperamentem veřejného řešení akutních otázek, v první řadě ovšem literárních. Mrštík není připoután k žádné redakci, ale on je rozeným publicistou. »Všem — ať přítomným či budoucím,« praví ve své lapidárně stručné dedikaci »studentům — věnuju tuto knihu. Nic zlého v ní nepředkládám, pouze to, co kdy na srdci leželo mně a co bych si přál, aby na srdci leželo každému z vás.« Pořadný titul knihy jasně napovídá, jakého ražení kniha je. Mrštík tu podává bilanci své publicistické činnosti, stopy svého čilého a pronikavého zasahování do nejpalčivějších našich otázek, revisi všeho toho, co ho kdy zabolelo, rozořnilo a ušlechtilým hněvem naplnilo, podrobné vypsání o tom, kdy, jak a proti čemu za tu dobu zápolil a bojoval. Tu a tam padne ostré slovo, břitký výraz — ale to zůstane hlavní přednostíknihy .... z ní zrovna raší vřelý a poctivý zápal a nadšení pro všechno, co souvisí s naším národním životem, s našimi uměleckými a sociálními otázkami. Vilém Mrštík jde vždy v zápas — ať už se jedná o Starou Prahu, nad kterou jakoby se ustavičně vznášel a rdousil bestiam triumfantem, nebo o energické zastání literáta, jemuž nedostává se toho porozumění, jehož zasluhuje (J. K. Šlejhar), nebo o boj proti kolportování nejasných názorů literáních nebo uměleckých vůbec (Kapitoly: »O falešném realismu« — »O genru« — »O diametrickém umění«) s otevřeným hledím a s bujarou silou a právě tato verva, tato otevřená přímost je kardinálním příznakem knihy, která je ještě v tom směru zajímavou, že je zároveň obrazem pohnutých a někdy dost napjatých literárních poměrů našich. Knihu publicisty literáta vydalo svým nákladem v úpravě sice jednoduché, ale velice úhledné Nakladatelské družstvo Máje. Knihu tak bojovnou mohlo vydati bez rozpaků jedině tak neodvislé středisko, jakým je toto družstvo, neboť v něm si za publikaci odpovídá autor sám. Díl první, jenž čítá 471 stran, je brožován za 6 K.

⊙ **Do pražských katakomb** vede nás novou svou knihou R. J. Kronbauer. Leží před námi hezounky vypravená knížka s pěknou a významnou obálkou malíře Staré Prahy Václava Jansy. Již zevnějšek a název knihy hlásá, že autor vrátil se po románových odbočkách do venkovských krajů k svému původnímu ovzduší. Nová Kronbauerova kniha čerpána je z tak zvaných pražských katakomb, z míst, »kde sedí figurky z románu po tuctech za stolem a na lavicích a kde roste materiál pro kriminály, blázinec, porodnici a nalezinec«. Jsou to, jak vidno, vesměs ponurá útočiště lidí ubohých a nešťastných, o jichž osudech Kronbauer nám již mnoho poutavého vypravoval. Katakomby jsou také jednou z posledních stanic, kde se odehrávají skutečné romány. »Dost možná, že jste šli už několikráte kolem, ale nepovšimli jste si starého baráku, jenž v noci vypadá docela jinak a v jehož sklepení se odehrávají pohnuté a divoké scény. Světla ve všech oknech, křik a hudba zdaleka už volají a upozorňují chodce. Místnosti jsou dlouhé a klenuté — buď tu bývaly skladiště nebo konírny — a je jich tu

tolik, že můžeš zablouditi. Ve všech je plničko — hlava na hlavě, muži, ženy, dívky, starci i děti — všechno v jednom chumáči. U piana sedí nedostudovaný jurista, u stolů a v kole směs lidí, jakou nenajdete nikde jinde.« To je ovzduší pražských katakomb, ze kterých čerpá Kronbauer serii skutečně rázovitých a hluboce dojímavých obrázků. Většina těchto t. zv. pražských katakomb je již srovnána se zemí. Bývaly kdysi populární a dodnes vypravují se o nich celé kroniky. Sem chodili buď zoufalci nebo lidé, kteří se přišli pro svou zábavu na hrozné toto divadlo podívat. Kronbauer sytým a barvitým slohem líčí tento život a podává ve své knize zajímavý a poutavý kaleidoskop ze zapomenutých těchto koutů.

⊙ **České umění za hranicemi.** M. A. Šimáčkovo drama »Jiný vzduch« doznalo pěkného úspěchu na jednom z berlinských jevišť. Kritika vyslovila se o této české práci velmi sympaticky. Autor si stýskal na některé škrty ve své hře. — F. A. Šubertovo »Drama čtyř chudých stěn« sehráno bylo v Krakově. Hra byla přijata přeplněným domem velice sympaticky. Zajímavo je, že tato Šubertova práce z dělnického ovzduší může se hráti v Krakově, kde je jistě mnohem více sociálních hořlavin než u nás, že ji dovolili provésti na různých místech v Čechách (v Jilemnici, Žirovnici, Čáslavi, na Kladně atd.), ale pro Prahu stále paní censura drží ji v kleštích svého nikoliv. — Paní Kvapilová zažila několik krásných večerů v Bělehradě. Pro naše umění má zvláštní význam, že tam ztlumočila velkou svoji roli v Hilbertově »Vině«. Úspěchů a věnců byly celé kopce. Dokonce i řád nějakého srbského světce snesl se na šiji paní Kvapilové. Před ní jej dostala pí. Hořicová a pí. Maturová. V Národ. divadle máme nyní vůbec již mnoho vyznamenaných lidí. Jaká škoda, že se ta sláva u nás uplatňuje pouze na podobiznách.

\+ **Akademie umění** dostane se konečně ze starých a naprosto nevhodných místností v budově proti Rudolfinu do nové budovy na Letné, schválně za tím účelem projektované a vystavěné. Ústav, jenž tak dlouhou dobu živořil v nedostatečných a neúčelných místnostech, konečně dostal se pod krov svého poslání důstojný. Hlavní podmínka malířského atelieru je tu — dostatek světla. Naší Akademii, která, jak známo, před pěti lety byla státem převzata, dostalo se tímto přesídlením velice důležitých a nepostrádatelných podmínek ke zdárnému vývinu a plnění svého poslání — ale je dosud neúplnou, jelikož není ještě úplnou akademií umění výtvarných, je pouze akademií malířskou a sochařskou, poněvadž třetí odbor, architektura, doposud chybí. Také t. zv. škola průpravná, dosud jednoroční, je nedostatečná; brzké doplnění její aspoň na průpravnou školu tříletou, která by poskytovala dostatek předběžného vzdělání uměleckého pro školy speciální, je velmi naléhavé. Stát akademii převzal ve svou správu, je tu řada důsledků toho — ale doufáme, že nezůstaneme v této tak veledůležité reformě uměleckého našeho ústavu na poloviční cestě.

\+ **Prof. Fr. Ženíšek**, jenž ve staré budově malířské akademie započal veliký historický obraz z dob válek husitských »Záhuba Adamitů«, přikročí v těchto dnech v přihodnějším a účelnějším atelieru v nové budově Akademie umění na Letné k dokončení obrazu. Výjev je již na plátně (3 × 5 m.) pokud se komposice a kresby týče, jasně podán a podmalován. Scéna je velice živá a rušná. Veškeré figury v živém pohybu jsou markantně zachyceny. Obraz předvádí poslední moment celého obléhání tábora Adamitů Husity. Sruby hoří a Adamité v divém úprku ženou se střemhlav do Nežárky. Jak historie praví, byli Adamité na ostrově na Nežárce až do jednoho porubáni. Mistr Ženišek hodlá obraz vystaviti v některé výstavě zahraniční.

\+ **Prof. Jakub Schikaneder** maluje obraz velikých rozměrů, jenž má za sujet návštěvu v domě smutku. Na loži spočívá mrtvola mladé dívky. V přítmí postava ženy. Mimo to chystá prof. Schikaneder krajinu v rudém osvětlení zapadajícího s'unce.

\+ **F. F. Šamberk** píše zajímavou knihu, jejíž název: »Padesát let života českého herce« prozrazuje celý její ráz.

⊙ **Ignát Herrmann** upravil k tisku novou knihu, již dal název »Na různé adressy.« Vyjde do vánoc.

⊙ **J. Hilbert** napsal nové drama »Záviš z Falkenštejna.« Národní divadlo provede je v listopadu.

⊙ **Artuš Scheiner** podepsal smlouvu, že bude výhradně illustrovati nyní jen knihy, které vydává v Pešti nakladatelská firma, zásobující svět elegantními sice, avšak zároveň příliš galantními publikacemi. Náš vtipný illustrátor dostane prý neobyčejně vysoký honorář, tak vysoký, že mohl pro něj s lehkým srdcem rozvázati některé zdánlivě nezvratné úmluvy s českými nakladateli. V Pešti se vyrábí dle toho ze zlata lučavka na česká dohodnutí již ve velkém.

⊙ **Rok na vsi**, jejž chystá N. Dr. Máje, bude po přání autora A. Mrštíka miti illustrační výzdobu z ruky M. Alšše.

SMĚS.

\+ **Pomníky autorů.** Heine, který ani v poslední chvíli nezapomněl na své zřídlo jizlivého humoru, vydechnuv duši s blasfemním aforismem: »Dieu me pardonera — c'est son métier« (Bůh bude mi milostiv — je to zaměstnání jeho) netrápil se příliš otázkou, vzpomene-li si kdo z jeho ctitelů oslavit po smrti jeho památku pomníkem. Měl několik »pomníků« již za svého života. Aspoň když vyjednávalo se o překlad jeho knih do angličiny, řekl prý: »Můj nakladatel Campe postavil si zase nový dům, jaký to pomník pro mne! Proč by neměl nějaký anglický nakladatel vystaviti mi také pomník v Londýně?«

— **Sudermannův »Domov«** byl provozován na divadle »Adelphi« v Londýně. Po provedení navrhl časopis »Daily Express«, že daleko prý účinnější by bylo, kdyby drama vyznělo smířlivěji, totiž aby »Magda« vzala si pastora za muže.

— **Činoherní divadlo v Lipsku** zahájeno bylo slavnostním představením, v němž provozován »Valdštýnův tábor«, dále »Sourozenci« a novinka »Přeslavní hrdinové« od Bussona. — Mimo to získána nová tříaktová činohra »Dana Petrovič« od Roda-Roda. —

— **Nové měst. divadlo v Norimberce** vyniká neobyčejnou nádherou, účelností a lácí. Jeviště zařízeno přesně dle zásad moderních jevišť, hlediště je vzdušné a úplně odpovídá pojmu »lidového divadla«.

OBSAH: Růžena Jesenská: Písně. — F. A. Šubert: Valdštejnské náměstí. — Jaroslav Kvapil: Usmíření. — Viktor Dyk: Večer. — Dr. J. Stolba: Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů. — Xav. Dvořák: V poušti. — Vilém Mrštík. Zumři. — JUDr. R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra. — Jan Rokyta: Dobrý pastýř. — Feuilleton: První dny. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITEŠ. - TISKEM Dra EDVARDA GRÉGRA V PRAZE. - PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Člověk na měsíci.

V polovici 17. věku vydal v Paříži Dr. Boudoin knihu, v níž líčí, kterak se r. 1599. podnikavý španělský šlechtic dostal na měsíc pomocí cvičených orlů, jež zapřáhl do balonu. Spisek je psán dle anglického originálu a je pro dějiny větroplavectví zajímavým příspěvkem, jak touha vzlétnouti do oblak nedává již dlouho spáti člověčenstvu. Komu je tři sta let málo, nechť se obrátí do klassického bájesloví, v němž Icaros také hodlal k hvězdám a také se tam — nedostal.

Dumasův otec.

Otec Alexandra Dumasa staršího byl nemanželským dítětem černošky Luisy Dumasové. Narodil se v St. Domingu a vynikal obrovskou silou. Koleny dovedl rozmačkati pod sebou jezdeckého koně. Jako brigádník zajal jednou sám bez pomoci třináct nepřátel. Samojediný v tyrolské vojně uhájil most v Brixenu proti dvaceti jezdcům. Proto ho nazývali pak tyrolským Horatiem Coclem. V Egyptě se však nepohodl s Napoleonem a musel z vojska. Nečinnost ho usmrtila. Zemřel, když syn jeho Alexander byl čtyři léta teprve na světě.

Kohinoor.

Anglická korunovace obrátila opět pozornost k tomuto démantu, jímž se literární dokumenty zabývají více než tři tisíciletí. Prastará indická báje tvrdí, že bude panem Indie ten, kdo bude majitelem Kohinooru, ale že sám při tom bude provázen jen neštěstím. Rozumí se, že při letošní korunovační slávě pověřiví lidé odůvodnili touto pověstí i královu nemoc. Historikové dospěli k jinému zajímavému ukazu. První zaručená zpráva o váze Kohinooru uvádí, že váží 787 karátů. Je při tom udáno, že má podobu obrovského vejce. Jiná mnohem pozdější zmínka určuje váhu drahocenného kamene na 279 karátů. Když se r. 1839. dostal v moc Angličanů, vážil 181 karát. z čehož broušením v Amsterodamě ubylo 75 karátů. Podoba vejce zůstala jen na jedné straně, na druhé je podivná, u démantů v přírodě se nevyskytující plocha. Avšak v ruském státním pokladě mají démant, který irský dobrodruh vyloupl z oka Budhovy sochy v posvátném indickém chrámě a prodal ruskému knížeti Orlovu, od něhož se dostal v moc carevny Kateřiny. Týž váží téměř 195 karátů; původně měl rovněž podobu vaječí půlky. Znalci dospívají k náhledu, že oba démanty byly dříve celkem. Má tedy Rusko i Anglie po půli talismanu, který zabezpečuje vládu nad nejbohatší zemí světa, Indií, která leží mezi nimi dlouhá desítiletí jako nejdrahocennější jablko sváru. Kdo zůstane vítězem? Či skončí to kompromissem rozpůlení?

Orlov.

Ruský obr mezi démanty, který zdobí žezlo nejvyššího císařství, má též pestrou minulost jako anglický jeho protějšek Kohinoor. Irský jakýsi dobrodruh vsadil se v Londýně, že odváží se tři výkonů, jež před nim žádnému Evropanu se nezdařily. Že se dostane až před trůn Velkého mogula, že se projede na slonu, který před tím od časů Hanibalovy výpravy v Evropě viděn nebyl, a že se dotkne největšího diamantu na světě. Slovu svému smělec dostál. Přestrojen za kněze vyloupl diamant z hlavy nejnepřístupnějšího indického božka a uniknuv všem nebezpečím, uprchl s ním do Evropy, kdež drahocennou kořist prodal ruskému hraběti Orlovu. Carevna Kateřina zaplatila tomuto šťastnému majiteli za drahokam půl miliónu rublů, zajistila mu doživotní důchod 4000 rublů a povýšila Orlova do stavu knížecího.

Anglická podnikavost

Na ulicích londýnských budil značnou pozornost plakát, jímž Lady Raglanová oznamovala, že za tři pence může ji každý vidět od 5. do 7. hodiny v korunovačním uboru, se šlechtickou korunou na hlavě a rodinnými démanty. Kdo dá libru, smí ji fotografovat. Úhrnný příjem věnován nemocnici v Beckenhamu. List jeden k tomu dodává: »Lord Raglan, který vynalezl před padesáti lety část oděvu, která po něm dostala jméno, při zprávě o této vynalézavosti jeho jmenovkyně obrátí se jistě v hrobě nejméně tikráte!«

Svoboda umění.

Když letos v Düsseldorfu čekali německého císaře na výstavu, přinesl »Düsseld. General-Anzeiger« o přípravách k uvítání temperamentního monarchy zprávu, v níž stálo: »Vše, co by mohlo císaři nějak vaditi, bylo z ulic, kudy pojede, odstraněno. Na příklad nad vchodem do umělecké výstavy v Königsstrasse č. 50. byla slova »Svoboda umění« odstraněna a nahražena květinovou ozdobou.«

Deákovy zásady.

Maďarský novinář řekl jednou Deákovi, že se diví poslední jeho řeči, která je v přímém odporu k tomu, co se v Uhrách nazývá zásadami Deákovými. Deák odpověděl: »V Budapešti je Deákova ulice — ale mně tam nepatří ani jedno číslo, v celých Uhrách pijí Deákův likér — jenom já ho nepiji. Věřte, že se jistě asi také čepuji po vlasti »zásady«, o kterých jsem jakživ neslyšel.«

Kritika z bible.

Papeže Lva XIII. téměř denně docházejí prosby malířů slavných i neslavných, aby se dal jimi portretovati. Jeden z nich dosáhl svého cíle, ale výsledek byl velice žalostný. Po podobě nebylo skoro ani památky. Portrétista nepozoroval však dle všeho, že papež s jakousi ironií sleduje jeho dílo a proto odvážil se prosby, aby hlava církve podepsala podobiznu. Leo XIII. okamžik se rozmýšlel, ale pak rozpomenuv se slov Spasitelových, kterými dle evangelisty Matouše upokojoval učedníky své, když se jednou náhle mezi nimi objevil, napsal pod obraz: »Verš 29. 14. kapitoly evang. Matouše: Nebojte se; já jsem to skutečně!« Lev XIII.

Sultánův autograf.

Od roku 1893 není možno ani diplomatickými chytrostmi dosíci autografu carihradského krále králů. Jedině choti anglického velevyslance při nedávné hostině podařilo se, že ji sultán na vějíř po naléhavých prosbách napsal: »Opravdu dáma nejroztomilejší!« Ale druhého dne navštívil ji ministr sultánův s prosbou, aby poslala vějíř jeho pánu, který prý dá autograf svůj vyložiti diamanty. Ale do dneška nevrátil se na vyslanectví ani vějíř ani autograf. »Take diamanty ne,« dodává zlomyslně francouzský list, který touto notickou ozdobil svůj sloupec.

Vzpomínky generála Galliffeta

uvádějí zajímavou podrobnost z doby jeho pruského zajetí r. 1870. Tehdejší princ Walesský — nynější anglický král — poslal k němu kurýra s otázkou, může-li mu něčím prospěti. Jenerál chopil se příležitosti a požádal ho, aby mu u svého svaka, tehdejšího korunního prince pruského, vymohl propuštění na svobodu. Čestným slovem se chtěl zavázati, že vrátí se jen jako prostý voják do francouzských řad, nebude raditi ani mluviti do záležitostí vedení války a že nepřijme ani kapitánskou šarži. Princ Walesský odepsal Galliffetovi v několika dnech, že pruský korunní princ vyslovil se velice pochvalně o tomto čestném odhodlání jenerálově a že v několika dnech rozhodne o všem král. Král vyžádal si však úsudek Moltkův. Tento jeneralissimus odpověděl takto: »Za jiných okolností ani okamžik bych neváhal projeviti svůj souhlas, ale Francouzi jsou vůbec národ velice předrážděný. V těchto okolnostech mohly by následky takového činu Galliffetova dosahnouti považlivosti, která by se nám mohla státi nepříjemnou.« Galliffet ve svých vzpomínkách poznamenava nikoli bez ješitnosti, jak rád by byl všecky své představené od kapitána počínajíc, zdravil. A jak rádi by mu tito asi prý byli děkovali!

Nový ředitel — nové zásady.

Madridskou královskou operu najal Don José Avana, který dosud byl podnikatelem býčích zápasů. Nabídl nejvíce, proto zvítězil. Novináři, který přišel zkoumati jeho ledví a optal se, jaké novinky chystá pro nastávající saisonu, řekl: »Třicet let jsem s úspěchem pořádal býčí zápasy. Nejdříve jsem najal vždy dobré zápasníky a pak teprvé jsem se ohlížel po býcích. V opeře to budu dělat právě tak. Nejdříve seženu zpěváky, a až mi řeknou, v kterých operách nejlépe zpívají, ty koupím.« Madrid se může tedy těšit.

♥ ♥ ♥

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). Lichá čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa $^1/_4$letně K 3·30, $^1/_2$letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí $^1/_4$letně K 4·—, $^1/_2$letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

V redakci (Štěpánská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol. — Předseda N. D. M. Václav Štech bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Právě vydalo

Nakladatelské družstvo Máje

tyto pozoruhodné

novinky:

Votivní desky.

Poslední zlomky epopeje.

Básně Jaroslava Vrchlického.

(1899—1902.)

Cena K 2·—, poštou K 2·10. Ve skvostné původní vazbě K 3·80.

Moje sny.

(Pia Desideria.)

Napsal Vilém Mrštík.

Díl I. Cena K 6·—, poštou K 6·30.

Jaroslav Kronbauer:

Z pražských katakomb.

Cena K 3·40, poštou K 3·60, ve skvostné původní vazbě K 5·20.

Ladislav Quis:

Kniha vzpomínek.

Dva díly.

Cena I. dílu K 3.—, poštou K 3·20. Cena II. dílu K 2·50, poštou K 2·60.

Úplné dílo ve skvostné původní vazbě za K 7·30.

Objednávky přijímá a vyřizuje

každé knihkupectví,

jakož i

Nakladatelské družstvo Máje

v Praze II, ve Štěpánské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 10. ŘÍJNA 1902. ČÍSLO 3.

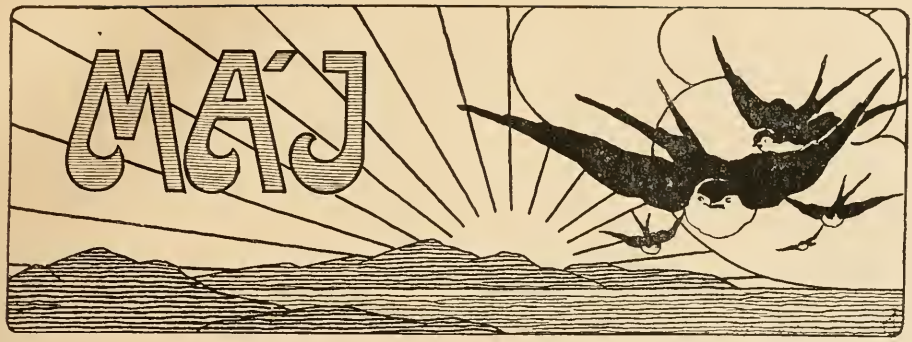

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MAJE.

FR. HERITES:

Eljén Košut!

U nás v domě, v přízemí, bydlel starý hodinář Podhorský, který od rána do noci sedal na vysokém stupni u širokého, nahoře obloukovitého okna.

Z okna byl čarovný rozhled do naší utěšené roviny, jíž tu půvabně protéká Blánice, za níž zdvíhá se podhoří Šumavy, z pozadí pak dále noří se obrysy vrcholů a štítů velebného toho horstva.

Než, starý hodinář nevšímal si nikdy krajinných těchto pohledů, ani když slunce zapadající po nich rozlévalo neuvěřitelně krásné barevné tóny. Seděl tu s hlavou vždy sehnutou, na oku maje lupu upevněnou drátem kolem hlavy a druhým drátem zelený štít, aby oči stínil před ostrým světlem, vrtal se jen a šťoural ve svých mosazných kolečkách a válcích.

Podhorských měli celou litanii dětí, samých synů, jež všecky otec vyučil řemeslu, jehož byl sám mistrem daleko široko proslulým. Po vyučení posílal chlapce do Vídně. Nejhůře asi bylo nejstaršímu, když tam vandroval s vakem na zádech a v kapse čtyři groše šajnů; uchytil se však dobře a druhým pak již pomáhal, aby se neztratili tam v tom mraveništi na Dunaji.

Nejmladšího dali Podhorských na studie. Otec sice byl z počátku proti tomu a na zlost tři dny nepracoval a pil, což nikdy nedělával, ale za hocha vedl slovo katecheta, pak také matce zjevilo se kněžské roucho na těle synově a snila jen o tom, jak přímluvou služebníka božího vystoupí výše k nebesům.

Eduard Podhorský šel do oktávy v Písku, když pán našeho domu přivezl si sem krásnou, mladou paní.

Byla veselá, šťastná paní, ale tak trochu se jí přece z počátku stýskalo v cizém městě, v němž lidi neznala a také v tom starém patricijském domě s táhlými, dunivými chodbami, v těch pokojích velikých a vysokých, v nichž každý krok se ozýval, padal někdy stesk na duši její.

Ve chvílích takových těkala po všech koutech domu a často zacházela pod večer k nájemníku v přízemí i poseděla chvíli na stupni, na němž trůnil starý mistr, háčkujíc své kraječky a hovořic se starou Podhorskou o všedních věcech; Podhorský, nemluva, někdy jen slovo do toho prohodil.

Eduard Podhorský za několik dní po příchodu mladé paní do domu odešel za svými studiemi do Písku. Avšak odtud často navštěvoval své rodiče, skorem na každou neděli přišel domů, že nad tím otec již začínal se pohoršovat.

Vánoce strávil ovšem u rodičů, ale takové změny na něm pozorovali proti jindy, byl tak zamlklý, zamyšlený stále, nehnul se z domu ani na okamžik, jen ze dveří vybíhal, jak jenom zaslechl vrznout kroky na schodech, aby věděl, kdo to jde se shora.

Po vánocích přestal každý týden domů choditi, neukázal se tu celý čas, ani na masopust nepřišel, až na velikonoce přišel s ostatními místními studenty. A tu byl zas změněn. S kamarády trávil celé dny a celé večery hluboko do noci, bouřil, nutil se do veselí co nejbujnějšího a najednou ze všeho jako když smutek zoufalý jím zalomcuje.

V pondělí velikonoční pořádali studenti výlet do blízkých lázní sv. Maří Magdaleny a půl města šlo s nimi, s hudbou, za vlajícími prápory. Byl slunný, teplý den. Tam v lázních se hrálo, zpívalo, deklamovalo, tančilo, také politisovalo — byl rok 1848.

U prostřed rozpoutané zábavy, rozjařen a snad i napitý poněkud, Eduard Podhorský v kruhu svých přátel vyskočil pojednou na jeden ze stolů, kolem nichž u piva sedělo se tu pod li-

pami, ačkoli neměly dosud listí. Zamával kloboukem a zvolal: »Eljén Košut!«

I z blízkých přátel mnohého se zmocnil nepokoj nad tímto ukončením hádky vedené o veřejných poměrech a událostech doby. Celou společnost výletní popadlo zděšení a jeden po druhém ztráceli se výletníci pěšinami, i zacházkami, aby nebylo pozorovat odkud jdou a kde byli, z lázní do města.

Jen houfec studentů a mládeže místní s Eduardem Podhorským u prostřed, vracel se tak jak se odpoledne vyšlo, slavnostně, s prápory a hudbou. A tu, když se rozcházeli u našeho domu, v bujnosti rozohněné krve statný student poznovu vyzývavě zajásal své zvolání.

Slabika za slabikou vracela se v ozvěně naproti od císařského úřadu: »Eljén Košut!« — —

Domácí paní nesúčastnila se výletu, nemilovala toho druhu zábavy. Ale o tom, co se stalo v lázních, dověděla se hned a v městě pak ve vyzývavém výkřiku před domem, sama dobře rozeznala hlas Podhorského. Ráno sotva vstala běžela dolů. »Co jste to udělal?« volala potlačujíc slzy naproti Eduardovi. »Proč jste to jen udělal? — — Mám teď o vás takový strach...«

Popadl její ruku a vášnivě ji zlíbal. »Jak jsem šťasten,« řekl s očima zářícíma — »že se stalo co se stalo — —«.

Odpoledne s ostatními studenty též Eduard Podhorský odešel z domova ze svátků do Písku.

V několika dnech však byl zase doma.

Přišel pod večer. Jak vešel do bytu rodičů, matka svalila se na zem a otec uleknut obrátiv se od své práce, na zem pustil hodinky, jež měl v ruce.

Ostříhaná hlava synova vše pověděla výmluvně, ačkoli venku za dveřmi odhodil vojenskou svou čapku, než vstoupil.

Student, oktaván před samou maturitou, byl odveden na vojnu.

Zůstal doma jen přes noc a druhého dne zas musel zpět do kasáren. Asi za tři neděle pak s jinými rekruty mašíroval z Písku skrze Vodňany, v bílém kabátě, těžkou ručnici na rameni.

Dalo se snad tenkrát něco dělat, aby odvedený student mohl zůstati v Písku, v kanceláři plukovní, ale on to odmítl, nechtěl, když už je vojákem, ať něco uvidí, zkusí něco, a pak — čím dále bude, tím že lépe bude jeho duši . . .

S mladou paní domu přišel se statný voják rozloučit, poroučet se jí.

Byla tak rozčílena, tak ho bylo líto citlivé její, vznětlivé duši. S krku sundala malý obrázek Matky boží na černé tkaničce zavěšený, na památku talisman aby nosil, který bude chrániti jej ode všeho zlého . . .

Nebyl s to promluviti slova. Políbil ruku krásné, mladé paní a odcházel. Ve dveřích se zastavil a obrátil, salutoval po vojensku a po schodech již hřměly jeho kroky.

Časně ráno, za víření bubnu, ubíral se v řadách svých Eduard Podhorský po silnici k Budějovicům a dále a dále pěšky šli vojáci, do Italie, kde ležel náš jedenáctý pluk.

Ani slechu nebylo od té doby doma o Eduardovi. Rodiče se trápili nad jeho osudem, ale zvykali si znenáhla — vždyť synové ostatní byli také v cizině a léta se s nimi neviděli.

Asi za půl roku psal voják, že se mu dobře líbí a obstojně daří, jenom že ta dálka neudusila jeho city a touhy . . . . Krvavý křest že už přestál. Toho nelituje, že dostal se na vojnu, ale toho lituje, co k tomu zavdalo příčinu.

S hesly svobody že bývá ostatně vždycky tak — pro jedny se staví, ale vždy na troskách svobody jiných. — — Dnes by za živý svět nezvolal už: Eljén Košut — —

Pak zase jako by byl zapadl do vody . . .

K starým Podhorským mladá paní domu zacházela jenom zřídka, byla zaměsnána příliš ve své domácnosti a času nebylo na žádné stýskání. Měla již hošíka z šťastného svého manželství.

Jednou přiběhli pro ni, aby hned dolů šla.

»Psaní z Italie?« volala paní rozradostněna, ve dveřích. »Zpráva od Eduarda?« — —

Opravdu přišla rodičům z jihu zvěst. Nebyla však od syna, byla o synovi.

Zemřel na tyf ve vojenské nemocnici ve Veroně.

A dále plynul čas . . .

Do města přibyl vysloužilý voják jedenáctého pluku. Odbyl svých šestnáct let na vojně a vracel se domů; od Sušice kdesi byl a zastavil se ve Vodňanech, aby navštívil Podhorských.

Starý hodinář už nebyl na živu. Pajmámě vyprávěl host podrobnosti smrti synovy v daleké cizině, před lety.

»Takový to byl filosof, zednář, člověk nevěřící —« rozpovídal se soudruh z vojny — »ale když umíral, obrázek svatý ze záňadří vyndal a tiskl jej ke rtům . . . Na rtech vychladlá ruka držela ten svatý obrázek, jejž nepustila, když spuštěna byla k mrtvému tělu . . .

Tak jsme ho uložili do hrobu, do šachty, kam přišel se sty kamarádů« . . .

Mladá paní, která byla náhodou na návštěvě u stařičké vdovy v přízemí, vstala a odvrátila se; byla bledá, rozrušená, když si zas sedla po chvíli.

»Tam v dálce na vždy odpočívají všecky myšlenky a touhy srdce . . .« promluvila tesklivě. »Žádná víc nevzletí a od mrtvých k těm, jež milovali, nezaletí . . . nezatouží zaletět . . .«

»I to my vojáci, pověrčiví, jinak si povídali o těch věcech —« řekl vysloužilec. »Tam zrovna nad hřbitovem veronským, z jara jmenovitě a zase na podzim, sbíhávají se mraky a ze všech stran z benátských plání, kde na tisíce našich hochů tlí pod zemí, a z Lombardie mraky černé vystanou nad našimi bojišti a sem přikvačí — — —

Ta mračna pak v šiku sraženém táhnou k severu a letí — letí — —

Nebetyční obří Alp však odráží mračna zpátky... zpátky zanáší vítr a rozptyluje mraky zpět po nížinách a pláních benátských a lombardských... s kvílením zapadají na zem a ztrácejí se do země...

Ale někdy« — rozpovídal se starý voják — »někdy přec obláček některý prodere se skalisky a sněžnými hroty alpskými a pluje dál — dál... do vlasti, do Čech pluje šťastná duše...«

Mladá paní odešla nahoru do svých komnat.

Sklonila se nad postýlkami svých obou spících dítek, políbila je na čelo a svoje nejmenší vzala z kolébky; k prsu je přiložila a usedla s ním k oknu.

Taková krásná byla letní noc, měsíčná, a hvězd byla plná obloha.

Zadívala se na tu modrou oblohu a na ten šedý obláček tam se zadívala, jdoucí přes hvězdy, jež jej ozařovaly.

Zvolna plul, jakoby váhal, vzpíral se, jakoby se nechtěl a nechtěl hnouti, zápasil tam na hoře, aby mohl zůstat.

Leč proudy větrů tam nahoře do něho vanuly, vzpíraly se do něho, a zvolna ustupoval jejich síle.

Již mizel mladé paní nad štít střechy domu.

Vstala a nahnula se ven z otevřeného okna.

Obláček zazářil světle jda přes měsíc. Jako by byl zajásal a stanul a zas se vracel. Ale to bylo zdání a oblak šel dál a dál na pouti své v nekonečno horizontu . . .

Paní uložila dítě do kolébky. Svlékla se. Nerozsvítila — pokoj ozařoval sivý svit měsíce a hvězd, v kterém se tak rády rodí sny . . .

Poklekla k posteli na zem a modlila se dlouho s rukama sepjatýma, s hlavou do nich schýlenou.

Pak se pokřižovala a vklouzla do bílých, vonných peřin svého čistého lože. —

♡ ♡ ♡

JAN SPÁČIL-ŽERANOVSKÝ:

Z cyklu: Mému synovi do alba.

Tvá matka.

Tvá matka v kráse své a síle svojí
jest holubicí ti a hned zas lvicí,
tu v chvíli něhy sladce laškující,
tu v obranu ti v hněvu blescích stojí.

V své nevystihlé lásky k tobě zdroji
se obrozuje stále úsměv v líci,
tu z úst jí zavzní píseň v lidu tkvící,
neb svatý nápěv duši bláh jí zkojí.

V dny tvoje příští s chvěním v srdci zří ti
a v duchu blouzní o tvém štěstí v žití,
kde s Bohem všemocným se v mysli střetá.

Ah, pro tu lásku nemám, dítě slova!
Vždyť vím, jak mládě lvice Doréova
by zdvihla tě i nad potopu světa!

Když jsem překládal »Trofeje«.

To lom jest mramorový«, cos mi dělo,
když všel jsem v zápol s Heredie skalou,
s mou silou — z práce o chléb pozůstalou —
mé vzdorné nadšení však vydrželo.

Toť výheň Kyklopů! Jak hřmí to v čelo,
jak taví mozek žáhou nebývalou,
jak tvornost obrazů je smrští stálou,
jak všecko výbuchem by skončit mělo!

Však v tom mi tvůj hlas zavzněl, milý synu,
jenž za mnou tiše sedal's hračky v klínu,
tvé »tatínku!« byl vánek v rokle úpal.

A »Trofejí« dnes heroické krásy
věř, v paměti mé méně tkví mi asi,
než hlas a krůček tvůj, jímž's kolem cupal.

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů.

(Pokračování.)

Následovaly jiné cesty na Krim, do Francie, do Španěl, do Italie, do Tunisu a jinam a jinam a mezi tím nejdelší cesta do — Vodňan. Po mnoho roků žil a pracoval v zátiší tom v příjemné společnosti Heritesově a Mokrého a dobu tam ztrávenou prohlašoval sám za nejšťastnější léta svá.

A v cizině i doma nikterak neostýchal se přijmouti to neb ono postavení, jen když vyhovovalo jeho touze poznati svět, poznati lidi. Na Rusi byl nejen společníkem a později na Krimu přece i vychovatelem, v kterémž postavení arci zažil i mnoho nepříjemného a v Čechách na to přijal místo za společníka k jistému mladému hraběti.

Za svého pobytu v Nechanicích byl jsem kdysi požádán, abych se po společníku pro nemocného kavalíra toho ohlédl. Napadl mi ihned Zeyer. Dopsal jsem mu a když jsem mu byl vylíčil, že mladý muž onen jest člověk dobrý a tichý a že duševní zastřenost jeho, jíž trpí, se hlavně zvláštním způsobem prapodivného a někdy i dosti logického, někdy arci také

velice nesmyslného filosofování, pojat byl takovou soustrastí, že nabídnutí ihned přijal. Odebral se se svým svěřencem na zapadlý kterýs zámek a stal se mu dobrým andělem. Přilnul k němu v upřímném soucitu a prožil s ním dobu, která byla pro fantastické sny jeho jako stvořena.

Zeyer měl vůbec srdce neskonalé dobroty. Je známo jak se obětoval příteli svému Mokrému, když tento, hroznou nemocí schvácen, k posledním svým věcem pracoval, ale méně známo jest, že k dětem dovedl býti tak něžným, že stával se mezi nimi sám dítětem.

Býval v mé rodině za mého pobytu v Nechanicích a i v Pardubicích častým hostem a z některých výňatků z dopisů jeho nejlépe možno posouditi, jakým byl jako člověk i jako literát, jak soudil o sobě sám, jak soudil o jiných a jak hleděl na svůj život a jak na naše literární a jiné poměry. Zrcadlí se v nich celá jeho veliká, šlechetná duše, jejížto tajemné touhy arci ukájení nenalézaly.

»Stran té naší kritiky,« píše mi kdysi, — »nevím, jak to koho může rozčilovati. Na tom přece nemůže záležeti, co pan X. komu upírá nebo co pan Y. připouští. Člověk přece cítí, má-li trochu toho talentu či ne, má-li trochu té lásky k umění či ne. To ostatní je vedlejší. V tom ohledu jsem úplně klidem. Ovšem jsem nebyl vždy tak jako dnes, tu horečku musí každý přestáti. Člověk musí míti trochu justamentu. Ve mně jest ho snad až příliš, ale pomohlo to.«

Jindy odvolává slíbenou svou návštěvu na vánoce a praví:

»Ostatně byl bych Vám snad přes všechno sebepřemáhání svým špatným humorem slavnostní náladu trochu kazil. Měl jsem tolik mrzutostí v divadle .... kdy se teď na divadlo dostanu, vědí bozi. Nejraději bych někam za hranice, kde bych o té drahé naší české vlasti ani neslyšel.«

Roku 1887 odpovídaje na mou gratulaci k úspěchu Libušina hněvu, píše:

»Děkuji za gratulaci, ale je, aniž bys to věděl, trochu ironická, neboť obecenstvo bylo chladné »bis ans Herz hinein« a referenti od *a* až do *z* nemohou mi odpustiti, že jsem bral tak málo šablony. Co na tom na všem? Nic. Vím, co chci!«

Z Vodňan píše mi r. 1888 mezi jiným po provozování svých »Maloměstských diplomatů«:

»Snad jsi v Praze slyšel, jak každému závidím, nevím ani co, zda talent nebo úspěch, nebo snad to i ono. Snad i trochu přízeň těch clownů divadelních. Doufám, že už na mou existenci zapomněli.

Byl to také kdysi můj sen, býti něčím na českém jevišti. Teď se tomu ale jen usmívám. Myslil jsem, že by to mohl býti zápas o věnec, pak jsem ale viděl, že jest to pouze rvačka ..... a to neláká.

Co mi konečně na tom záleží.«

A dále:

»Smích jest něco tak spasitelného, že zaslouhuje kult. Nám je všem bez toho tak přes příliš do pláče. Nedávno to řekl tak krásně Renan, že slovanské plémě tolik snášelo a zkoušelo, že miluje »nebytí«, et qu'il faut detrister cette race. Vidíš, já, který se už v životě tak dávno přestal smáti, já miluji smích a stýská se mi po něm. Proto hraju si tak rád občas s dětmi. Je něco ještě na světě, co tak sluneční svit připomíná, jako jejich smích? Rozehřívá jako paprsky a ulehčuje kolem srdce jako ušlechtilé víno. Ať žije smích,«

O něco později píše:

»Jsem rád, že nemusím opět v listopadu do Prahy, jak bylo umluveno. Sešlo z toho později k mé spokojenosti. Byl bych se jen ze své práce vytrhl.

Teď se musím tomu usmát, co jsem napsal. Jako by na mé práci něco záleželo. Takový luxus jako česká literatura. Nejen, že už knihu člověk vydat téměř ani nemůže, také časopisy už pomalu přestanou snad. Právě dostal jsem psaní ze Světozora. On i Zlatá Praha budou míti příštího roku o 4 stránky méně. Následkem toho odložena moje báseň ve Světozoru na později, báseň, o kterou mne požádali a kterou jsem ochotně napsal, odkládaje všecko ostatní. Je to tak smutné všecko, nevím, co se mnou bude, umění bylo ještě to poslední, co mne drželo.«

Koncem téhož roku zaslal mým dětem francouzské knihy k vánocům a píše mezi jiným:

»Pro Tylku určil jsem »Histoire de Bayard«, Má ji příjemným způsobem uvádět ve studium historie. Českého nic takového není, A pozná pravou ideu rytířství. Myslím, když příští ženy a dívky české budou mít ideál pravého rytířství v duši, že něco z té záře přejde do duší příštích českých mužů, kde ten ideál schází a bude u nás méně surovosti srdce.«

Po novém roce 1888 píše:

»Z Prahy slyším málo. Nějak tam začínají na mne zapomínat. Nedivím se, je to přirozené. Za čas zapadnu. Vzpomínám mimoděk na španělské jedno přísloví: Běda tomu, který samoten. Jen psi štěkají při jeho pohřbu. Ale co na tom, myslím si. Lépe když jen psi zaštěkají, než kdyby někdo plakal. Lépe pro toho aspoň, který by plakal. Ale to vše vypadá jako bych byl smuten. Ale nejsem náhodou.«

A zároveň odpovídá něžným svým způsobem dětem mým na poděkování jejich za zaslané knihy:

»Těším se velice z toho, že se Vám knihy které Ježíšek u mne pro Vás zanechal, líbily. Ještě větší radost mám z toho, že jste tak hodny. U Vás v zahradě, na starém stromě sedí bílý kos s rubínovýma očima a má v každém křídle tři zlatá péra. Ten se dívá pořáde na Vás a v noci letí sem a zpívá u potoka zrovna pod mým oknem. Tím způsobem se vždy dovím, co jste celý den dělaly. Nehledejte ho v zahradě. Třpytí se více nežli slunce, tak že ho nelze vidět, právě tak jako hvězdu ve dne. Kdybyste ale jednou celý rok nezlobily — uvidíly byste jej. Zkuste to. S Bohem, děti, líbá vás v duchu Váš starý šedivý strýček

Jul. Zeyer.«

Nemusím snad ani připojiti, že děti mé báječného toho kosa skutečně — nespatřily.

V únoru téhož roku píše:

»— Asi 16. února odjedu do Paříže. Buďte tedy s Bohem, Vy všichni v těch milých Nechanicích a vzpomeňte si někdy na mne. Nějaký ten rok uteče a budeme-li živi a zdrávi sejdeme se snad v Paříži nebo později někde v Čechách. Mlíním se totiž přece jen zase vrátit. Paní Náprstková mi sice psala, že slyšela, že se chci na vždy do ciziny stěhovat, protože jsem prý v Čechách neuznán!! To slovo je mi hrozné, protože mi připomíná všechnu směšnou citlivost a ješitnost různých autorů a geniů, úpících pod tou »křivdou«. Že mne naše literární poměry netěší, přiznávám, ale v tom jsme přece všichni v harmonii. Nějaký čas myslel jsem ovšem na úplné vystěhování z Čech, ale to bylo jen proto, že se mi zdálo, že to nesnesu, dívat se na tu politickou mizerii naši, na tu poníženou a bohužel zaslouženou úlohu, kterou náš národ hraje; ta naše hanba, kterou ani desátý necítí, ta mne vyháněla. Ale teď si myslím přes všechno, že bych přece jen zde zemříti chtěl: bude se mi stýskat po tom: býti nešťastným s těmi nesťastnými.

Ale o tom nic více.«

V listu následujícím píše:

»Co se mé cesty týče určil jsem odjezd svůj na příští měsíc. Myslím, že asi 15ho odtud odjedu, zastavím se v Praze a pak už nikde více.

Na mém pařížském programu je též studium moderního dramatu, snad se mi rozváže nějaký uzel v mozku. Zatím se brodím ještě až po krk v mythu a tentokráte opět v českém. Ale na tóm je ta naše snivá, vážná, zamlžená, mně tak drahá jihočeská krajina vinna. Podléhám tomu melancholickému kouzlu.«

A těsně před odjezdem do Paříže píše mým dětem:

»Děkuji Vám srdečně za Vaše přání a mám z toho radost, že se Vám zaslané knihy líbily. Fotografii Vaši vezmu s sebou do Paříže a budu často na Vás myslet. Vzpomeňte si také někdy na mne. Neuviděla-li Mařenka posud toho zlatého ptáka, musí trpělivě čekat; snad ve snu se jí zjeví, nechce-li přiletět do zahrady. A víte, děti, co je zrovna tak krásné jako ten zlatý pták? To jsou hvězdy! A víte, co svítí tak krásně jako hvězdy? Oči Vaše, když se v sesterské lásce usmívají. A není ta záře v očích rodičů Vašich, když z Vás radost mají, něco, co Vám dražší nežli ten zlatý pták? Buďte tedy hodné a ta odměna bude Vám vždy jista. —

Těším se až zase do Nechanic přijdu, že už budete mluvit anglicky. Jak krásné pak budete zase knihy čísti. Ale především, děti milujte ten svůj milý, krásný český jazyk jen už proto, že matinka a tatínek Vás ho naučili. Tím jazykem se modlete k Bohu.«

V dubnu píše z Paříže:

»Jsemť já netvor, že tak dlouho o sobě zpráv nedávám. Kolikrát jsem si už sám řekl: dnes budu psát do Nechanic. Pak ale napadlo mi n. p., že musím vidět ten neb onen obraz v Louvru, že jsem nenašel ten neb onen starý dům někde v zapomenutém koutě Paříže, a odložil jsem psaní na večer; večer šel jsem zase do Theatre français nebo na návštěvu a druhý den ta samá procedura. A jindy nešel jsem nikam, byl jsem doma, ale ve mně byla taková disharmonie, taková nespokojenost se vším a především s vlastním »já« — avšak to je historie dlouhá, smutná, trapná a pro celý svět nudná.

Paní Náprstková mi psala nedávno, že jste v Praze a že se bavíte. Přál jsem si na okamžik býti u Halánků, rozmlouvat chvíli s milými přátely, putovat za soumraku na Hradčany, podivat se na tu krásnou, kamennou Prahu a pak zase zmizeti. Zmizeti! Zmizeti vůbec, v nic, to by mne lákalo. Mívám takovou nostalgii pro nebytí. Jsem dnes trochu melancholický. Den je tak chmurný a pak jsem tak rozladěn vším co vidím. To moderní umění neukojuje mi žízeň. Jaké zklamání byl »Salon«. Výstava mne nemohla zklamat, poněvadž jsem ničeho neočekával: tandlmark je tandlmark, ať je sebe větší, ačkoliv neupírám, že tam mnoho zajímavých věcí. Včera viděl jsem Sáru hrát dámu s kameliemi, byl jsem vzrušen, velice vzrušen, několikráte měl jsem slzy v očích — ale dnes vtírá se mi přece jen precisně myšlénka, která i mezi hrou její pořáde ve mně vibrovala, že to nesmírné virtuoství. Hledám ale v umění více velikost. A tu postrádá celá naše doba ve všem, v politice jako v umění, ve vědě a v aspiracích.

Ale už mlčím, zítra bude doufám slunce a neodolatelná »Gaieté« milé Paříže mne zase usmíří. Miluji celkem Paříž do opravdy.«

V listopadu píše mé ženě:

»Jakou radost mi působí co mi o svých dětech píšete. Těším se až je opět uvidím. Kdy to bude, nevím ovšem. Možná ale že se už na jaro vrátím do Čech, ač bych rád ještě cestu do Španěl vážil. Bojím se však, že nebudu míti dosti peněz. Počítal jsem na všelijaké honcráře za knihy, které však nevyjdou. V tom ohledu pociťuji nemile svou nepopulárnost jako literát. Nevím, co to mezi mnou a obecenstvem stojí jako černý stín. Přemýšlel jsem někdy o tom, ale nepřišel jsem tomu na kloub. Leží celý život za mnou a začíná mi být vše lhostejné. Je to také jakýsi způsob štěstí, které není ale závidění hodno.«

Před vánoci odpovídá mi mimo jiné:

»Děkuji Ti ostatně upřímně za to cos mi psal, vím žes mi chtěl dodat trochu kuráže. Ale věř, že toho není třeba. Nemám ambici a mám umělecké svědomí a přesvědčení. Snaha je naše, zdar je v rukou bohů — a o »štěstí« nestojím. Voilà! Mýlímli se, tím hůře pro mne, nemohu však jinak. Nemýlím-li se, najdu spravedlnost dříve nebo později. Beru vše — com'il ciel lo manda.« A současně píše mým dětem:

»Děkuji Vám dětičky, za milé Vaše listy; bylo mi zde v tom velkém, hlučném městě, které také jednou bohdá poznáte, jako by drobné hlásky ptáčat z českého lesa ke mně vnikaly — a Vy víte jak je milé to štěbetání malých zpěváčků?

Až se někdy vrátím do Čech, a k Vám na návštěvu přijdu, budu Vám vypravovat o Paříži a o Francii, kterou budete zajisté milovat už jen proto,

že tam žila Johanna d'Arc, a proto že ten krásný svatý svůj život pro ni s nadšením za oběť dala. Zajisté že už jméno její znáte, že jste už o ní čtly a vypravovat slyšely a že v malém svém srdečku každá z Vás si už řekla: Kéž i já pro svou vlast bych činit dovedla, co ona, ta velká pastýřka učinila pro Francii. A něco pro ty krásné, drahé Čechy můžete vždy činiti: milovat je horoucně, milovat je jako nejdražší skvost, jako nejdražší matku!«

Vánoce se nyní už blíží, bude u Vás mnoho radosti, stromek bude zářit a vy budete jásat. Jak budete Bohu vděčny, že máte rodiče tak Vás milující. Nepřály byste všem dětem aby měli stejné štěstí? Vidíte drahé dětičky, a je mnoho nebohých stvoření bez lásky a péče, bez tepla a radosti. Pro takové děti nezáří stromek. Ale Bůh je nezapomíná: jsou dobří lidé, v jejichž srdcích jiskry soucitu Bůh rozněcuje. Snažte se, abyste náležely k nim a uvidíte že vědomí, že jste radost jiným způsobily, je radostí největší.«

12. března 1890 píše jen několik slov:

»Jedu 20. t. m. do Španěl a dávám Ti tedy z Paříže s Bohem. Vrátím se, dáli Bůh, v máji do Čech.«

Vybírám list z ledna 1891, datovaný zase z Vodňan. Dotýkaje se divadla praví v něm Zeyer:

»Já jsem pořáde ještě proskribován a v nemilosti. Jsem už úplně resignován, že nikdy více se na jevišti neobjevím, mám ale přece úmysl, několik kusů napsat, budu-li živ, a ponechám době pozdější rozhodnutí své pře.«

A mé nejmladší dceři píše současně svým nevyrovnatelně něžným způsobem:

»Jak mne to mnoho těšilo, že jste si, roztomilé poupátko, na mne vzpomnělo k novému roku. To mimi, které jste dostala k Ježíšku, představuji si velice krásné, zajisté má oči jako pomněnky a vlásky jako len, a bílé je a růžové v těch krajkách, až radost se na ně dívati. Pomyslete si, Olginko, že jsem Vás viděl, když jste také tak, jen o něco snad větší v těch krajkách ležela. A maminka Vás tenkráte hejčkala a líbala, jako Vy dnes to mimi.«

A když jmenován jsem byl notářem v Pardubicích, psal 19. února 1891 mé ženě:

»Gratuluji Vám a příteli Štolbovi k dosažení toho místa, kterého si tak vroucně přál. Teď se těším až se trochu oteplí a až do Prahy přijedu, na návštěvu k Vám. Ani nevíte, že Pardubice byly cílem mé první na světě cesty. Bylo to r. 48., byl jsem tedy asi 6 nebo 7leté dítě, když moji rodiče před revolucí (můj otec, chudák, byl 67ník) prchali, nevěděli kam; hnali nás stádo dětí do vagonu, který zastavil v Pardubicích. Tu vzpomněl si můj otec, že zná jistého Angličana, který si tam koupil domek a tam klidně žil. Ten Angličan prchal též — ale ne před revolucí, nýbrž před svou ženou v Anglii. Byla o mnoho starší než on, a aby se jí zbavil — byla prý furie — ujel na kontinent, vyhledal místo, o kterém se domníval, že o něm nikdo v Anglii ani tušení nemá, a to byly Pardubice. Pamatuji se, že jsme byli v nějaké zahradě a chtěli angrešt u nízkého plotu, odkud bylo vidět na ulici. Otec můj vypravoval »hrůzy« revoluce a pak řekl: A vaše žena? Angličan (jméno jsem již zapomněl) chtěl právě říci, že o ní nic neví — najednou ale zbledl (prý — to jsem ovšem neviděl) a zvolal: »Pro boha — tu je!« A ukázal na ulici, kde jsme viděli babku v indickém, šálu s kloboukem s péry na hlavě. Uličníci za ní běhali a ukazovali na ni prsty. Neuměla ani jediného slova jiného, nežli anglicky, ale svého muže šla hledat na kontinent a našla ho v Pardubicích. Shledání obou manželů bylo tak radostné, že naše rodiče nás stádo dětí zase z té zahrady vyhnali a na večer znova do vagonu umístili, který nás tenkráte odvezl do Vídně. Tak vidíte, v Pardubicích viděl jsem popsové ve svém životě kapitolu »d'un roman vécu«. A od té doby jsem tam nebyl.«

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Akdy bychom se mohli stěhovat? ptal se starší, ačkoliv sám dobře věděl, že ani neví, proč se ptá.

— Od patnáctého.

Tentokráte si hvízdli oba.

— Oh, to je zle! My se musíme stěhovat ještě dnes.

Děvče pokrčilo smutně ramínky, zdvihlo se schodů umývadlo a nesouc džbán zase jako amforu, vyprovázelo pány po schodech.

V prvním poschodí čekala na ně tělnatá, vysoká paní a v umoučených rukou válela krupicový knedlík.

— Je nám líto. Stěhovat se musíme hned a sem prý až od patnáctého, pravil mladší.

— Proč od patnáctého? obrátila se paní po děvčeti a přestala válet těsto. — Chcete-li, můžete se stěhovat ještě dnes.

— A slečna? zatikalo děvčátko.

— Slečna ať zaplatí, co je dlužna a jde po svých... Ještě spala, ne? obrátila se po děvčeti. Vrátila se do kuchyně, když viděla, že páni zadem se utahují na první schod... »Ale tetičko!« slyšeli ještě za sebou a tikot děvčátka nadobro zalehnul ve hřmotu přiražených dveří...

— To děvče je nějaký chudáček, pravil starší, když sestupovali po schodech na dvůr.

— Je.

— A ta slečna je nějak problematická.

— Je.

— Strašný život.

— Strašný.

Ocitli se na rohu Prokopské ulice.

Tu na jednom domě visely cedulky dvě: jedna německá, druhá česká, jednou a toutéž rukou psaná, že »jest tu byt k zadání v prvním poschodí u pana Dudy, přísežného znalce, k doptání tamtéž.«

— Kde? ptal se starší.

— Tamtéž.

— To je blázen, kdo to psal.

— Je.

Vešli.

Vrata jako brána do jiného světa. V síni přítmí, na schodech půlnoc.

— Kde seš? volal starší na schody, škrábaje se vzhůru.

— Tady.

— Lidi, to bude zas díra!

Malá Strana nemohla už býti v pražádných pochybnostech o tom, že jsou to studenti.

S takovým opovržením, s jakým se tu oba odnášeli k výklenkům a síním starobylých, víc tvrzím než domům a víc skalám, než příbytku podobných obydlí, nedovede se jiný zachovat, než znamenitá tato species.

Kam šlápli, všude dřevo praskalo, chodby duněly a než vystoupli do prvního poschodí, způsobili tolik hluku, že na dvůr vyběhly tři ženské a uděšeně pohlížely do prvního poschodí. Tam odtud, jak z podsklepí rozléhaly se ohlušující rány čtyř vzpínajících se nohou. I domovník vystrčil ze dveří svou šišatou hlavu a běžel ihned pro čepici s takovým chvatem, jakoby se v domě dělo něco strašného.

Domácí řád, zdálo se, záležel v tom, aby vrata po celý den zůstala zavřena, v síni vládlo přítmí, na schodech ticho a celý dům aby spal . . .

A tu: vrata rozevřena dokořán, síň plná drsného světla po schodech . . .

To byly hromy a ne kroky, to splašení koně vzpínali se vzhůru a ne lidé. Naposled slétlo po schodech strašné zaklení. Domovník strhl čapku s hřebíku, obul pantofli, vysmeknuvší se mu s nohy a zlostí ryče, hotovil se ku přehlídce domu.

Hluk utichnul . . .

Domovník, jak hafan vyplašený z boudy, utáhnul se do své díry, ale očí už nezavřel, uši nastraženy stavěl směrem ke schodům.

Vešli do prvního patra.

Všude ticho a pokoj v nekonečný spánek pohříženého stavení. Dvůr černý, smáčknutý strmými zdmi v nepravidelný trojhran připomínal staré hradní nádvoří, nad jehož cimbuřím vysoko vznášelo se kus měkce zpěněné oblohy.

— Kde jsi?

— Tady. Nemohu najít dvéře.

Rozžali a tu před sebou viděli troje dvéře.

— Do kterých teď, pravil hlas staršího.

Hledali na dveřích tabulku, visitku — nikde žádné.

Zaklepali na jedny dvéře, nikdo se neozval stiskli kliku, zavřeno.

Už ani neklepali a vnikli do druhých dveří. V temné světnici kolébalo děvčátko a zpívalo ukolébavku.

— Kde pak je tatínek nebo maminka? ptal se mladší.

— Maminka přijde hned a tatínek taky přijde hned.

— Kde je tady prázdný byt?

Děvče se dívalo, dívalo. —

— Jmenuje se váš tatínek Duda?

Děvče kolíbalo, neodpovídalo.

— Bydlí pan Duda tady nebo naproti?

Děvčátko čistě umyté, o jedné sukýnce zavěšené na kšandy křížem přes prsa, s holým krčkem a trochou světla ve vlasech hledělo naivníma očima s jednoho na druhého a rozvírajíc červenou svou hubičku, svítilo dvěma předními zoubky na neznámé tváře. Ani nyní neodpovědělo a jak němé kolébalo dál.

— Tady to nebude, zašeptal starší mladšímu a ten přikývnul.

V tom do světnice vešla mladá ještě, ale nechutná žena s utahanou zástěrou. Odbyla je rázem: »Tu žádný pan Duda nebydlí!«

Zamířili ku třetím dveřím.

Zaklepali, nečekali, vešli.

Puch hnijících hader a vlhké slámy zastavil je na prahu.

—Je tu někdo?

Cosi se pohnulo, jakoby někdo na posteli se obracel s boku na bok. Teprv když zrak přivyknul šeru, viděti bylo odkudsi z přítmí natažený žilnatý krk, příšerné oči a nahé, z houně čouhající nohy. Drsný, vypráhlý hlas ptal se, co je libo.

—A zavřete dveře, dodal vztekle, — jde zima.

— Bydlí zde pan Duda, znalec přísežný?

Strašně vyhublá, suchá ruka s roztaženými, jako hřebíky mrzácky dovnitř zahnutými prsty shrnula s čela rozházené hrubé vlasy a žalostné tělo, podle všeho ženské tělo, jak do hrobu ukládajíc hlavu zase do tmy, v bolestném zakňučení skrčilo kolena.

— Ne, pravila mumie.

Zběsilé bouchnutí dveřmi, jak hromová rána otřáslo zas domem, na dvoře strhl se pekelný povyk. V tu chvíli vypadalo to v domě jako v zapomenutém blázinci. Domovník vyjel ze svého kumbálku podruhé a počíhal si na darebáky dole za rohem; vykukovala odtud jen špice šišaté jeho čepice.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BENEŠ GRÜNWALD:

Cestou na Eiger.

Nezřetelná pěšina
vzhůru na bok hor
do skály se zatíná,
a pak mizí v jasně šedi,
nad ní vzduchem sněhy hledí
někam za obzor.

Vyjdu, vyjdu z dědiny,
z borů soumraku,
půjdu, kde vrou bystřiny,
kde se krčí za balvanem
kleč ve hávu roztrhaném,
plna oblaků.

Ach, ta cesta na hory
v chlad a k závrati,
do mlčící prostory
ovinuté zjevem zemí,
nezřených než pouze těmi,
kdo chtí stoupati!

Hrud se zdvihá, srdce plá,
roste odvaha:
vítej, vítej cesto zlá!
Alpský hořec v louce svítí,
rhododendron, chci je míti,
ať kde nástraha!

V sněhu kamzík tam se mih,
slyším sviště kvik,
v rudých slunce paprscích
ledovce se řetěz tulí
zelenavý na šij žuly,
v údol světlo stříkl.

Nad stráněmi váznu teď,
kol jen propasť již,
všude hloubka, prázdná šeď,
v spárách ledu bouří pěny,
kanou shora mezi stěny —
půjdu ještě výš!

A tu mizí každý štít,
v kruhu vlny skal.
Nad závratí jaký cit!
Nad hlavou jen slunce stojí
v paprskové třpytné zbroji,
od níž vzduch se vzňal.

JUDR. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

I. Zatčen před císařem.

(Pokračování a dokončení.)

Kočí, popožeňte koně,« zvolal jsem, nemoha se již dočkati chvíle, až dostihneme nádraží, kde se jistě dovíme, přijede-li císař, nebo nepřijede. Teprvé ráno zjevila se mně skvělá výzdoba města v celé své nádheře. V Nádražní ulici musel kočí zastaviti. Spolky a korporace s hudbami ubíraly se na nádraží. Všude, kam oko pohlédlo, byla hlava na hlavě. Na náměstí je prý lidstva, že by jablko nepropadlo. Shromáždila se tam zastupitelstva okresu turnovského a českodubského, obecní zastupitelstva obou měst, posádka vojenská, veškeré spolky, školní mládež, c. k. úřady, samosprávné úřednictvo a z ohromného tohoto jezera odtékal uzounkým praménkem oddíl za oddílem úzkou ulicí k nádraží, jež byla po obou stranách v pravém toho slova smyslu diváky napěchována.

Pan rada mne ochotně na všecko upozorňoval, já si podepřel papír na složený klak a pilně jsem si činil poznámky.

»To by byla věčná škoda,« povzdechl si můj turnovský informátor . . »aby tak císař pán nepřijel.«

Ještě zajímavější divadlo zjevilo se našim zrakům, když jsme vyjeli z města a octli se na silnici, vedoucí k nádraží. Všude se to hemžilo lidem, spěchajícím všemi cestami a pěšinkami k nádraží. Přišlo tisíce a tisíce venkovského lidu, zejména z okolí turnovského, Železného Brodu, Semil, Rovenska‘ Sobotky, Trosek, Jičína, Železnice, Kozákova, Malé Skály a Sedmihorek, aby aspoň vlak spatřili, v němž pojede císař a král.

»Přijede císař nebo nepřijede?« volal pan rada za kočárem, jejž jsme právě dohonili a v němž seděla representace města Turnova.

»Přijede,« odpovídal starosta města Turnova pan Bohumil Hák.

Museli jsme jeti volným krokem. Před kočárem, za ním, na pravo i na levo proudily zá-

stupy venkovského lidu. V kočáře za námi jely družičky v bělounkých, jako sněhových toilettách.

»Ty podají císaři pánu kytku,« povídali si lidé kolem našeho kočáru a na panenky se dívali jako na nějaké zjevení.

Před nádražím byla jediná slitina lidstva. Museli jsme sestoupiti a jíti pěšky. Celé nádraží bylo zahaleno v zeleň. Podél budovy čelem k perronu byly okrášlené tribuny. Bylo jich několik za sebou o šesti řadách vzestupně upravených sadadel; mezi jednotlivými oddíly byly uličky, jimiž se procházelo na perron.

Na tribunách seděl v bělounkých a jasně modrých toilettách výkvět dámského světa turnovského i z okolí. Byla to skutečně krásná a roztomilá podívaná. Všude jsem viděl známé tváře. Kráčel jsem podél tribuny se smeknutou hlavou a uklánět se, tu a tam jsem se zastavil, zahovořil několik slov a ubíral jsem se dále. »Dobře jsem udělal,« liboval jsem si, »že jsem vzal sebou salonní oblek.«

V tom se ve mně zatajil dech. Na kraji tribuny, zrovna naproti místům, kde dle disposic měl panovník vystoupiti z vlaku, seděla rohozecká kráska s nebesky mírnýma a snivýma očima. Pospíšil jsem k ní a radostí ze shledání až jsem se zajíkal, když jsem ji oslovoval.

Pohovořil jsem si několik minut a omlouvaje se, že mne volá povinnost, poroučel jsem se.

Na perronu už bylo všechno rozestaveno.

Rozhodný okamžik se blížil.

Za deset minut přijede císař.

Hodnostáři stáli v řadách, jako živé sochy, v čele okresní hejtman, starostové, duchovenstvo a nepřehledná řada zástupcův úřadů a korporací. Za nimi, na dva kroky před tribunou, stáli četníci.

Kolem nádraží tísnilo se tisíce a tisíce lidí a přece bylo ticho jako v kostele. Postavil jsem se hodně blízko ke hlavní vítací skupině, aby mně neušlo ani slova, ani detailku. Podle disposic objeví se císař proti střední tribuně, tak že budu od něho vzdálen jen asi na osm kroků. Ochotný můj informátor ustavičně mne na cosi upozorňoval, ale já se upřímně přiznávám, že jsem tentokráte na svou povinnost ani nemyslil. Očima jsem ustavičně hledal krásnou, poetickou postavu rohozecké víly a její nebesky mírné a snivé oči.

Shromáždění se nervosně pohnulo.

Dvorní vlak se objevil.

Zahřměly rány z hmoždířů a širou krajinou zahlaholily zvony.

Vlak zastavil. Hudba hrála rakouskou hymnu.

Císař, oděn v generálskou uniformu, svěžím krokem vystoupil z vlaku na perron. Hned za ním objevila se vysoká postava místodržitele království českého, hraběte Františka Thuna. Obecenstvo propuklo v jásot a volání slávy. A jako mohutné echo uvítacího projevu tohoto ozvalo se provolávání slávy tisícům, tísnících se kolem nádraží.

Císař salutoval a usmíval se na všechny strany. Hodnostáři stáli nehybně a ztrnule.

Hymna dozněla.

V tu chvíli nastala moje povinnost. Ještě jeden kratičký pohled na rohozeckou vílu — viděl jsem, jak se vypíná a jak s celým zaujetím dívá se na císaře — postoupil jsem o několik kroků a octl se na volném prostranství mezi dvěma tribunami.

Císař byl asi jen na šest kroků ode mne vzdálen.

Sáhl jsem do náprsní kapsy a vytáhl papír. Současně učinil jsem ještě krok ku předu a upřeně jsem se zadíval na panovníka, abych si v pamět vštípil každý rys jeho tváře a aby mně neušlo ani jediné jeho slovo.

V tu chvíli jsem měl pocit, jakoby se před mýma očima zatmělo.

Četníci srazili se přede mnou v řadu a já byl jimi od slavnostního aktu odříznut.

Jeden z nich přistoupil ke mně — dva současně stanuli těsně za mnou — chci se uhnouti stranou a vidím, že kdosi k císaři mluví — zahlédl jsem jeho vlídný úsměv . . .

»Jménem zákona vás zatýkám« — promluvil na mne z čista jasna četník jasným, ale přece jenom ztlumeným hlasem.

Doposud jsem neměl ani nejmenšího tušení, co se vlastně děje a byl jsem pevně přesvědčen, že slova tato byla promluvena k někomu jinému.

Zase jsem učinil pokus, abych se uhnul stranou.

»Stůjte,« zvolal četník přiduseným, ale energickým hlasem. V očích jeho zrovna se zasvítilo.

»Následujte nás,« velel četník a popadl mne za ruku a stiskl.

Teprvé nyní jsem se do opravdy zarazil.

»Pro živého Boha.« zachvělo se to v mém nitru nejasnou obavou a nejistotou, zdali jsem něco neprovedl . . . ale v zápětí jsem si připamatoval svou povinnost. Pohlédnu na císaře a vidím, že se na mne upřeně dívá. Hrabě Thun, jenž mne ovšem často a často vídal a také znal z mých žurnalistických funkcí, ihned pochopil, co se tu asi přihodilo. Viděl jsem docela dobře, jak zvedl ruce do výše, jakoby chtěl říci: »co to tam ti lidé provedli?«

»Jsem redaktor z Prahy,« řekl jsem — »nezdržujte mne . . činím vás za to zodpovědným, nebude-li mně možno vyplniti svoje žurnalistické poslání!! . .«

Četník mně stiskl tak pevně ruku, až mne to zabolelo.

»Následujte nás . . . zde není na žádné výklady času . . mám rozkaz, abych vás zatkl.«

Poznal jsem, že mně nezbývá jiného, než abych poslechl.

»Dobrá, poslechnu,« řekl jsem rozechvěným a podrážděným hlasem . . . zahlédl jsem ještě družičky, jak postupují k císaři, obrátil se, četníci mne obstoupili a já zamířil do uličky mezi tribunami.

V tom jsem cítil, že jsem zbledl. Všechno na tribuně se dívalo jen na mne. Zapomněli na císaře a ulekaně si mne prohlíželi. Viděl jsem rohozeckou vílu, v jejíž očích třásla se ohromná účast a zděšení.

»Před chvílí jsem se s ním bavila,« kmitlo jí asi hlavou . . . »a teď ho vedou jako zločince.«

»Ježíši Kriste,« slyšel jsem polekaný hlas z tribuny . . . »to je jistě ten anarchista, co vyhodil ten most v Růžodole do povětří«.

»Pro boha živého, to je . . . . .,« slyšel jsem vyslovovat svoje jméno . . . »co udělal, že ho vedou četníci?«

Krev se mně hrnula do hlavy.

Do posledního svého vydechnutí nezapomenu na cestu tímto květnatým špalírem.

»Jen kdyby už to bylo skončeno,« pomyslil jsem si . . »jen kdybych už byl někde v ústraní, kde mne lidé neuvidí.«

Podnes vidím ten zděšený pohled krásky z rohozeckého parku a dodnes cítím bodnutí, jež projelo mně srdcem, když jsem pozoroval, jak se zachvěla, když jsem kráčel kolem.

»Rychle . . rychle . .,« zvolal jsem na četníky . . »chápete přece, do jak strašlivé situace jste mne přivedli.«

Četník pokrčil ramenoma a přidal do kroku.

»Dobrotivý Bůh opatruj, sílíž a zachovej i dále Vaše Veličenstvo ku blahu všech národů rakouských,« slyšel jsem fragment z uvítací řeči turnovského starosty, pronesený jasným a daleko slyšitelným hlasem. Vzpomněl jsem si na redakční tabulku a před mýma očima jasně se objevila slova chefredaktorova důtklivého připomenutí:

»Referát o císařově cestě musí býti obšírný a důkladný.«

Pomýšlení toto mne dorazilo.

Smrtelný pot vyvstal mně na čele.

Zavadil jsem stranou pohledem o císařskou skupinu, spatřil družinu novinářů a nové leknutí projelo mým tělem:

»Pro Boha . . . vždyť o tom budou psáti noviny v celém světě. To bude pro ně pastva. Ti si na tom dají jak se patří záležeti, aby scénu co možná nejdůkladněji vylíčili. V duchu už jsem viděl tučné nadpisy v novinách: »Reportér časopisu *.*. pan *.*. zatčen před tváří Jeho Veličenstva císaře a krále.« »Neobyčejná scéna odehrála se ve chvíli, kdy panovník sestoupil v turnovském nádraží z vlaku a hodnostáři za zvuků rakouské hymny stáli před ním v uctivé póse,« představoval jsem si živě a jasně koncept svých pražských i vídeňských kollegů, kteří tomu budou povděčni, že mohou svým listům telegrafovati tak zajímavou a dozajista řídkou a neobvyklou příhodu.«

Četníci uvedli mne do čekárny. Venku před dveřmi postavil se jeden, u dveří v čekárně druhý a dva mne střežili. Hodil jsem klak na stůl, vytáhl papirosu a chvěje se na celém těle, řekl jsem, četníky očima probodávaje:

»A teď mně řekněte, proč jste mně tohle provedli? Co pak jsem vlastně udělal?«

Četník zase jen pokrčil ramenoma a neodpověděl.

Běhal jsem po čekárně, jako lev v kleci. Zastavil jsem se u okna — venku bylo ticho. Neviděl jsem ničeho — jen zadní stěnu tribuny a nahoře ženské klobouky.

»To je k zbláznění,« volal jsem, měře čekárnu od jednoho konce ke druhému — »tohle se může státi jen u nás . . oni si vzpomenou a zatknou člověka ve chvíli, kdy jako novinář koná svou povinnost a chce národu oznámiti, jak lid radostně a jásavě vítal svého panovníka. To je ostuda — ne pro mne — ale pro vás . . . rozumíte . . . . v Praze čekají na telegram do poledního listu a podrobnou zprávu o průběhu uvítacího aktu a já jim zatím musím oznámiti, že jsem svojí povinnosti nemohl dostáti z toho prajednoduchého důvodu, poněvadž mne zrovna ve chvíli, kdy jsem vyňal z kapsy papír, bych si učinil poznámky, zatkli četníci. Proč . . řekněte mně proč? . . snad pro Kristovy drahé rány si o mně nemyslíte, že jsem já vpašoval ty dynamitové patrony do růžodolského mostu? To je skutečně znamenité,« vypukl jsem v hořce jízlivý smích . . . . »těm lidem na tribuně jste připravili skvostné divadlo. A mne jste postavili na pranýř, na kterém se snad, dá Bůh, už neoctnu. Já shořím hanbou, já se propadám studem do země, když si vzpomenu na tu cestu kolem tribun, kde mne znaly dvě třetiny diváků. Ti lidé zbledli hrůzou a zděšením — dívali se na mne jako na bídného vyvrhele, jenž přišel Bůh ví s jakým ohavným, padoušským plánem. Celý slavnostní akt jste pokazili . . . ano . . . Viděl jsem dobře, jak císař udiveně se na mne zahleděl a jak hrabě Thun zalomil rukama. On ovšem nemohl v tu chvíli nic dělati . . . ne . . ne . . pořád se mně zdá, jakoby ani to nebyla pravda, jakobych měl nějaký horečný sen. Ale pravda to je, vždyť vás vidím před sebou . . . pro Boha vás prosím, kdo vám to vlastně nařídil? . . Vždyť to vypadá, jakobyste byli na někoho čekali a omylem popadli mne.«

Četníci na mne sice upřeně pohlíželi, pozorně mne poslouchali, ale slova nepromluvili.

Venku zatím odehrával se slavnostní děj nerušeně dále. Slyšel jsem volání:

»Za vlast a krále.«

»Tak . . .« vypukl jsem zase v hořké stesky . . . »teď nemám ani řádky — nic nevím — nic jsem neviděl. Z Prahy mne sem pošlou, peníze se na to obětujou . . . já tu přenocuju . . . sháním zprávy a podrobnosti . . . a teď to hlavní nemám. Chefredaktora raní mrtvice, až to uslyší. Víte, co napíšou? já vám to povím. Prosíme čtenáře za prominutí, bude dnes vytištěno na první straně našeho časopisu hodně tučným a nápadným písmem, aby to zrovna řvalo, že nemáme podrobné a zevrubné zprávy o skvělém uvítání J. V. císaře a krále v Turnově. Vykonali jsme svou povinnost v plném obsahu . . do Turnova poslali jsme jednoho ze svých nejlepších reportérů . . . on se v čas dostavil na nádraží a viděl jasnou a vlídnou tvář nejmilostivějšího našeho panovníka . . . ale více sděliti nemůže ani on, ani my, poněvadž z nepochopitelného omylu a nejmírněji řečeno z neomluvitelného přehmatu byl náš zpravodaj, jako nějaký zločinec četníky zatčen a od-

veden z perronu. Podrobnou zprávu o sensačním tomto zatčení přineseme v ranním čísle.«

To bude už dnes v poledne vytištěno a celá Praha nebude mluviti o ničem jiném, než o vašem strašlivém a neslýchaném činu.«

Četníci mne poslouchali, viděl jsem na nich rozpaky, protože už také chápali a se přesvědčili, že se tu přihodilo veliké nedorozumění, ale pomoci mně nemohli.

V tom otevrou se dvéře. Do čekárny vrazil okresní hejtman, starostové, můj turnovský informátor, vyděšený a vyjevený, a za nimi ostatní hodnostáři.

»Pane hejtmane«, řekl rozechvěným hlasem starosta . . »to je pan ***, redaktor a spisovatel z Prahy . . my ho všichni známe . . to je přece velice nemilá a mrzutá věc . . . nechápeme, jak se mohl takový prazvláštní přehmat přihoditi.«

»Promiňte, pane redaktore,« omlouval se okresní hejtman, v obličeji celý zardělý . . . »v tom nervosním chvatu stalo se velice nemilé qui pro quo . . . byl signalisován člověk, mladý muž, bezvadně oblečený, jenž prý se pokusí o to, aby podal si J. V. císaři petici. V tu chvíli, když jste vytáhl papír z náprsní kapsy, domníval se velitel četníků, že chcete s peticí proniknouti k J. V. císaři . . vy jste stál nápadně blízko . . . učinil jste prý také ku předu krok a tu velitel dal rozkaz, abyste byl zatčen. Dověděl jsem se ihned, co se stalo, ale již jsem nemohl ničeho učiniti, abych vašemu zatčení a odvedení zabránil. Stál jsem zrovna před Jeho Veličenstvem a musel jsem čekati, až mně věnuje nejvyšší svou pozornost . .«

Pánové se tiskli ke mně, podávali mně ruce, vyslovovali soustrast a někteří mne zvali dokonce na oběd a nabízeli svůj povoz, jen aby dali na jevo, jak je toto nedorozumění mrzí a že by rádi mně dali satisfakci.

»Inu, jaká pomoc,« řekl jsem resignovaně — »co si na vás nyní vezmu? Udělali jste mně pěknou ostudu . . teď o mně budou psáti ve všech novinách . .«

»Nebudou, nebudou,« ubezpečoval mne rychle okresní hejtman . . . »už je o to postaráno, aby nemilá aféra, jež vás stihla, nepronikla na veřejnost. Nebudou psáti o tom, ani vaši páni kollegové, ani novináři z Vídně.«

Poněkud se mně ulehčilo.

Chvíli jsme se bavili příhodou a vyšli jsme z čekárny. Okresní hejtman šel po mé pravici, starosta po levici a hodnostáři za mnou.

Před nádražím byla hlava na hlavě.

Když jsme stanuli před nádražní budovou, slyšel jsem hlasy:

»Podívejte se . . to je on . . to je ten, co ho zatkli před císařem pánem.«

Předjel vůz hejtmanův.

»Račte se posaditi,« vyzval mne okresní hejtman . . . »připravili jsme vám velice trapný okamžik a já milerád vám nabízím satisfakci v této spůsobě. Odvezu vás, přejete-li si, do hotelu.«

Posadil jsem se do vozu, okresní hejtman vedle mne, pan rada se starostou naproti, a pomalu jsme se prodírali zástupem, jenž mne zrovna pohlcoval.

Dohonili jsme kočár. Kočí se ohlídl a poznav povoz okresního hejtmana, uhnul se stranou, abychom mohli předjeti.

Zachvěl jsem se blahem a radostí.

Ve voze seděla moje rohozecká víla s nebesky mírnýma a snivýma očima.

Viděl jsem, jak sebou prudce pohnula, když mne spatřila. Její otec pozdravoval se s okresním hejtmanem.

Smekl jsem a děvuška se na mne milounce usmála. Poznal jsem, že věc chápe a že dobře pochopila, proč jedu s okresním hejtmanem do města.

Ještě jednou jsem se ohlédl, zachytil pro sebe památný její pohled, jenž duše naše pro celý život k sobě připoutal, obrátil jsem se a řekl:

»Pane hejtmane . . . zatopili jste mně pořádně . . . když jsem šel v průvodu četníků, myslil jsem, že se musí každý okamžik země pode mnou otevříti . . ale teď je mně docela dobře. Na turnovskou slavnost nezapomenu do nejdelší smrti . . .«

Večer jsem jel s ostatními novináři ve vlaku, jenž jel bezprostředně za vlakem, v němž vracel se z cesty ze severních Čech císař a král, do Prahy.

Všude, na všech stranách, hořela světla.

Zapomněl jsem na svou nehodu — vzpomínal jsem jen na chvíli, kdy jsem nejdražší bytosti vysvětloval, jak se stalo, že jsem byl zatčen před tváří císařovou.

♡ ♡ ♡

JULIUS SKARLANDT:

ŽNĚ.

Veselé ženců zpěvy
v polích již hlaholí,
Já naslouchám jim chvíli
a srdce zabolí . . .

Bez hlesu k zemi klesá
za klasem zlatý klas —
v průsvitném kraji lesa
jak zmírá slunce jas —

Tak maně na svou sklizeň
v té chvíli vzpomínám.
Na duše skleslé touhy,
na srdce marný plam'.

A v červánků mdlé záři
již svého žence zřím —
v pochmurné, svrasklé tváři
s úsměvem jizlivým . . .

Emil Zola.

Neočekávaně rozlétla se světem zvěst o smrti Emila Zoly. Zemřel nešťastnou náhodou v noci na den 29. září, zadušen otravnými plyny uhelnými, unikajícími z krbu v ložnici spisovatelově. Ač v stáří 62 roků, zůstal až do poslední chvíle při plné energii a plodnosti.

Veliký význam Zolův ve světové literatuře nemůže býti popírán ani jeho nepřátely.

Narozen r. 1840 v Paříži jako syn italského inženýra, prožil dětství na jihu. Vrátil se do Paříže, mladý muž plný sebedůvěry a přesvědčení o sobě, i začal svůj zápas na kolbišti literárním. Dlouho se mu nedařilo; rukopisy rozesílané na všechny strany, vracely se po měsících zpět, anebo mizely v redakčních koších.

Vydání cyklu »Contes à Ninon« teprve vrhlo první světlo uznání na neznámého dosud a nepovšimnutého spisovatele, který obýval podkrovní mansardu, kde spřádal sny o budoucím svém poslání. A sotva desítiletí na to spatřujeme jej zahrnovaného obdivem čtenářstva a sympathií současných literátů. Jeho díla překládají se do všech jazyků evropských, jeho jméno značí literární evoluci. Stává se předbojovníkem moderního hnutí, vyvolává školu, má řadu napodobitelů. R. 1880. nalézá se na vrcholu své slávy.

Je to především Zolovo životní dílo, cyklus »Rougon-Macquartů«, tato historie rodiny z dob druhého císařství, jež jej rázem učinila proslaveným. Obsahuje serii 20 románů, jichž první kniha vyšla r. 1871. a poslední r. 1893. Drsný, svou bezohlednou pravdivostí zdrcující »Germinal« jest vrcholem těchto románových skladeb.

Ukončiv hlavní dílo své, počal Emil Zola psáti trilogii: »Lourdy«, »Řím« a »Paříž« (1894—1898). Než veliká přízeň obecenstva, již se až dosud v nejvyšší míře byl těšil, náhle ochabovala. Příčinou tohoto obratu byly hlavně nové proudy protinaturalistické v literatuře francouzské, jakož i choulostivé stanovisko Zolovo v osudé aféře Dreyfusovské, jež vyneslo mu veřejné odsouzení a dobrovolné vyhnanství.

V posledních letech započal novou serii románovou pod názvem »Čtyři evangelia«, jejíž dva prvé díly »Plodnost« a »Práce« vzbudily opět značný zájem veřejnosti, avšak přílišným zabíháním v sociální a ethické doktriny nedosahují umělecké a psychologické výše dřívějších jeho děl. Třetí díl Evangelií »Pravda« nedávno počala vycházeti. Poslední díl »Síla«, bohužel, nedošlo realisace, takže celé dílo zůstává pouze grandiosním torsem.

Vedle velkých svých prací napsal Zola řadu drobnějších prací novellistických a studií románových, článků, úvah a kritik, v nichž bezohledně bičoval své odpůrce.

»Experimentální román«, jehož byl Emil Zola tvůrcem, znamená průkop nových směrů, kapitolu ve vývoji moderní literatury světové. Za mnohé máme mu děkovati. Vrátil umění životu a pravdě, učil nás skutečnosti přímo do tváře pohlížeti, život se stanoviska rozumu posuzovati.

Zola jest hlasatelem naturalismu. Determinista, hledá všude důkazy, lidské dokumenty, prostředí, pod jehož nátlakem vyvíjí se lidský charakter. Dále je to také theorie dědičnosti, jež poutá jeho pozornost. Volí proto rád degenerované, dědičnými hříchy obtížené rodiny za osoby svého vypravování, aby sledoval a vyložil proces vývojový. S péčí a přesností realistickou stopuje každý význačný moment. Je vědcem spíše než prosateurem, románopiscem, ačkoliv mnoho básnického vzletu v jeho dílech. Je to především život holý, neličený, se vší svojí bídou, radostí, smutky, špínou a leskem, jejž předvádí. Ukazuje člověka skutečného, beze záře glorioly, jak jej vzal z života. Skutečnost líčit plasticky, věrně, toť jeho snaha. Tím se vysvětluje také úzkostlivé do podrobností zabíhající studium přírody, anatomická znalost lidského těla, všech útvarů lidské společnosti. Přece však není to naprosto objektivné stanovisko, s něhož Zola pozoruje svět. Je to výhradně svět, jak jej on vidí. Jsou to jen typy, jež líčí. Mimo to upadá zhusta v lyričnost. Na doklad toho lze uvésti jenom popis zahrady Paradou z »Hříchu abbé-a Moureta«, krajinářské pasáže ze »Země« nebo líčení rušného života tržišť »V břiše Paříže«.

Je to hlavně ohnivý, mocný, výbušný temperament, jižní vznětlivost, jež vyznačují jeho romány, povídky, studie, vše, co vyšlo z dílny jeho ducha. Obzvláštně v jeho essayích, polemikách, uměleckých kritikách je zřejmý tento rys tak důležitý pro tvorbu Zolovu. S jakou odvahou bojoval za moderní, impressionistickou školu, jak odvážně razil cestu hlavním jejím representantům, jako Ed. Manetovi, Claudiu Monetovi, Pissarovi, Milletovi, jak útočně, bezohledně potíral úzkoprsou bourgeoisii!

Veliké, nepopíratelné ceny jsou všechny práce Zolovy. Mohutným, širokým dechem psány, s horoucí touhou po vystižení pravdy, s láskou k člověku a hroudě zemské. Vře v nich celý ten mnohotvárný zápas za existenci, všechno to věčné kolotání a splývání v jediný proud mocný, řítící se kamsi v neznámo, do propasti.

Myslitel, psycholog, znající všechny hlubiny lidského nitra, předvádějící zvrhlá, degenerovaná individua, popisující nízké pudy a vášně jen za tím účelem, by ukázal jejich hnus a šerednost, toť Zola. Líčil nešest, by ji vyhojil. Toť vychovatelský, umravňující význam životního díla jeho. Nebyl jen bořitelem, stavěl také. Toho nejkrásnějším dokladem jsou »Čtyři evangelia«. Nyní zkosila jej neúprosná smrt, aniž by byl řekl své poslední, definitivní slovo. Jeden z nejsilnějších, nejvlivuplnějších duchů 19. století zmizel z obzoru. Jeho dílo vzbudí zajisté vždycky pozornost každého člověka, neboť jest životem samým, životem ve všech svých nejpestřejších útvarech.

Em. Šl. z Lešehradu.

FEUILLETON.

My z literární kajuty máme výtvarníky velice rádi. Ani snad našim malířům, architektům a sochařům není náležitě známo, jak se zajímáme o jejich štětce, kružidla a studie. Přijde-li kdo se zprávou, že v tom či onom ateliéru rodí se nový obraz, socha nebo plán, hovoříme o tom s potěšením jako studenti, kteří mají radost, že dobrý kamarád šťastně obeplul útesy maturity.

O některých umělcích víme, že nečtou knih našich vůbec nebo málokdy; ba jsou nám známi malíři, kteří nečtou našich věcí, ani když je illustrují — ale odbýváme tyto malé nedostatky jenom žertem. Za to si vypravujeme s náramným respektem o výtvarnících, kteří čtou, chodí do divadla a mají zájem také o jiné ratolesti, než se kterých hudou melodie svého uměleckého poslání.

V jednom směru nás tito dobří přátelé předstihují: v sebevědomí! Kdysi napsala pí. Velsová, že do Národního divadla pližívají se autoři se svými kusy jako by je byli ukradli. Mnoho pravdy v tom bylo.

My své práce schováváme a omlouváme jako omlouvají v rodině nezvedeného jedináčka. Výtvarníci nesou svá umělecká děcka jako by kráčeli s korunovačními insigniemi. Kdo se na ně křivě při tom podívá, pro toho již skáče palaš v pochvě. Jací jsme to proti nim oukropečkové!

Jejich podniky mají v čele signum odvahy — my chodíme obyčejně plaše jako bychom byli přísnému professoru ztratili praeparaci.

Nejčileji počíná si výtvarnické středisko Manes. Jednou hodí jeho členové hlavou, a již se jim narodí list, za jehož uměleckou výbavu by se ani nejmilionovější národ nemusel stydět; podruhé si dupnou a uspořádají nákladnou výstavu, nebo zřídí dokonce expoziční budovu jako pohádkový zámeček. Dnes pošlou vagóny obrazů za hranice, zítra přinesou vlak uměním nacvokovaný až ze sekvanského Bábelu — kdyby jim napadlo, věru že koupí Malou stranu i s Hradčany, aby potomkům zachovali perlu evropských prospektů.

Toto sebevědomí a tato energie naše obecenstvo ohromuje. Tisíce lidí nerozumělo u nás Rodinovi — a byli mezi nimi lidé se zlatými límci a kapacity s aureolami — ale jenom za dveřmi zavřenými troufali si poodkrýti tuto nahotu svého nerozumění i nejneposednější hlomozníci — tak jim imponovalo, co usoudili v Manesu.

Z toho je přímý prospěch ten, že se takto nalezl klíč k uzamčení širokých úst oněch lidí, kteří u nás dovolí si mluviti o všem s neomaleností až zarážející. Dnes o divadle, zítra o knihách, pozejtří o politice, o výtvarném neb hudebním umění — a ze všeho čpí jen kvasnice požitého alkoholu a boud polovzdělání.

Snad se již blíží doba, že širokohubým demagogům, kteří zarážející převahou zmocnili se u nás skoro všech otěží, budou se dívat ostřeji na prsty lidé povolaní. Snad opět dosáhne pravého kursu talent, vědění, schopnost a umění. Neměli by naši umělci, učenci a vzdělanci vůbec o tom přemýšleti, není-li již čas, vyraziti z Blaníka? —

Hmotných úspěchů svými podniky Manes dosud nedosáhl. Hází však neunavně do hluboké jámy nové balvany poctivého zrna, spoléhaje, že ten hrozný jícen neporozumění širokého obecenstva přece jednou zasype.

Tato práce vzbuzuje respekt.

Touto dobou vystavuje nám Manes pod Petřínem sbírku skvostných produktů francouzského umění. Jsou mezi nimi věci, kterým český člověk asi vůbec neporozumí — má asi i v šťastnějších zemích tohoto nepochopení rodné bratry — ale nepoměrná převaha vystavených děl uchvacuje rázem každého, kdo má oči k vidění a srdce pravidelného tepu. Před některými obrazy se divák téměř modlí.

— — — — — — — — — — — — — —

Výstava prý nemá náležité návštěvy . . .

Ptáme se českých lidí, kteří v statisících hlasují pro hřímavé resoluce, prapory mávají, illuminují, přísahají — je-li snad ta naše propast bezedná? *Sr.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Česká města.** V zápasech svých od věků měl národ předůležitý bod, o který opíral své akce. Bodem tím byla Praha, která nespočetnými vlákny připínala k sobě všechen lid českého jazyka, ať již dýchal pod kteroukoli oblohou. V této lásce k matičce Praze je tajemství přemnohých našich úspěchů. Nebyla-li Praha ve svém jádru někdy úplně zdráva, pak také jistě odpykaly politické, hospodářské a národní operace naše tuto zlou nehotovost. Český lid úzkostlivě sleduje žilobití drahého svého ohniska, neklid Prahy jest jeho neklidem, radost její jeho radostí. Nic důležitého neděje se tu bez zájmu širého venkova, jehož oblasti neomezujeme žádnými hraničními pilíři. Tento zájem rovná se skoro vždy podpoře. Ale podpory není bez vzájemnosti. Od nějakého času pochopily kruhy, jimž jest representovati královské hlavní město, že nutno též oficielní účastí spláceti milému venkovu velký dluh, a tak shledáváme, že na výstavy krajinské a k jiným významným okázalostem mimopražským dostavují se zástupcové samosprávy hlavního města s rostoucí již pravidelností. Tento příklad nese dobré ovoce. Pražských hostů nalézáme při takových příležitostech venku nyní stále víc a více, divadelní vlaky blahé paměti oplácí Praha hromadnými výlety do českých krajů — sbližujeme se a poznáváme. Vznikají tak styky neocenitelné. Avšak teprve jsme na začátku důležité dráhy. Musíme poznati český venkov přece jen důkladněji než pouhými výlety. Především česká města. Kdo poslední čtvrtstoletí rozvoj českých měst nesledoval, neuvěří, jaké ohromné úkoly spadly na generaci, která v přítomnosti jaksi ustupuje z veřejného kolbiště. Jaro ústavního života spatřilo u nás skoro všude ve věcech veřejných jen holou pouš. Téměř nebylo kanalisace, vodovodů, spořádaného školství, komunikace, spolkového života, časopisů — jenom chudé

výhonky chudinství, péče o nemocné a chorobné, jakés takés úpravy ulic, zdravotnictví, osvětlování a bezpečnosti živořily v této staleté pisčinč. A co nejhoršího: nebylo dosti lidí, které by tyto neduhy byly opravdu trápily, a ještě méně těch, kdo dovedli hledati odpomoc. Jenom nenáhlým postupem zmrvena byla neúrodná dříve půda. Za posledních čtyřicet roků přibývalo na bývalých ladách rychlosti i úspěchu v podnicích. Dnes vidíme, že města naše tímto směrem vykonala tolik, co se jindy ani za celá století neprovedlo. Tohoto přerodu nenalezl se ještě povolaný kronikář. A přece v poznání tak utěšeného rozvoje a v úvahách o tom, co ještě schází, jsou kořeny dalšího pokroku a zdravého vzrůstu. Pokusíme se v MÁJI o částečnou alespoň nápravu stávajícího nedostatku. Vylíčíme v obrázcích českých měst — pomíjejíce úplně historii dávných dob — na jakém stupni rozvoje nalézají se dnes jednotlivé naše větší obce. Literární tyto charakteristiky budou se opírati nejen o úřední data ale i o názor literátů, jež do jednotlivých měst jsme vyslali. — O českých vesnicích přineseme zvláštní studii.

!! **Podivná znamení.** Manes postavil pro své občasné výstavy vkusnou budovu pod Petřínem na prostoře, která patří městu Praze a městu Smichovu dohromady. Vyčerpal touto stavbou všecky prostředky své a uvalil na sebe velké závazky. Ale chce vytrvati a doufá, že zvítězí. S ním zvítězí umění — české umění — ona nezvážitelná a neuvěřitelná věc, o které do omrzení deklamují nejenom ochraptělí řečníci v posledním klubu, chtějí-li se stát jednateli, ale i kandidáti domáhající se křesel obecních radů, starostenství, poslanectví a tak dále. Vždycky je to národ, jeho pokrok, literatura a umění, pro které se jdou obětovat. Ale ze Smichova přicházejí podivné zprávy. Městská rada tamnější naléhá, aby Manes výstavní svou budovu do Sylvestra zbořil. Rozhodnutí její je tak určité, že Manes byl nucen odvolati se z něho ke sboru obecních starších. Deputace umělců vyslechla od rozhodujících osob, že by jim na zboření výstavního salonu nezáleželo, ale prý naléhá na to . . . . nyní bylo jméno osoby té všeptáno deputantům do ucha a jen pod přísahou mlčenlivosti. Dávali jsme million některým umělcům — neprozradili, kdo jim na Smíchově tolik škodí. Rozhodne tedy sbor obecních starších. A tu apelujeme na nejvlivnější osobu Smíchova, na pana dra. Koldinského, aby se ujal Manesa. Je starostou okresu, náměstkem smíchovského starosty a poslancem. Je takřka majitelem smíchovského divadla, které často mívá s uměním styky, a proto ho žádáme, aby ve sboru obecních starších konal svou povinnost. Je to také národní povinnost, neboť v Rudolfinu více výstavy pořádány nebudou a německé kruhy pražské již subskribují na výstavní budovu pro německé výstavníky. Pak bychom se svými výstavami octli se na ulici. — Že by pavillon Manesa měl jen proto býti zbořen, aby tam na jaře smíchovské divadlo mohlo zřídit arénu, považujeme za naivní smýšlenku.

\+ **Město Jičín** oslavilo 600. výročí svého povýšení za město (1302—1902). Per ardua ad astra — to je postup a kronika zároveň krásného, čistého a pokrokového tohoto města. Bylo už pusto, prázdno, bylo vylidněno — ale znovu se vzchopilo a znovu zmohutnělo. Mnoho pohrom utrpělo za těch šest století — ale zdravý kořen jeho byl nezničitelný. Albrecht z Valdštejna chtěl míti z Jičína politické a kulturní středisko celého českého severu. Veliký sen slavného válečníka vyplnil se jen z polovice — kulturním ohniskem severních Čech Jičín vždy byl a bude. Ve zlaté knize, ve které je psáno o obrození českého národa, je město Jičín často a často jmenováno. Z jičínských slavných škol latinských vyšlo mnoho a mnoho zanícených a nezapomenutelných pracovníků. Pochodeň války často a častokráte hořela nad městem Jičínem — přítomnost a budoucnost plane a azajistébude svítiti v jase kultury a pokroku.

\+ **Prof. J. V. Myslbek** dokončil právě, jak již odjinud známo, model hlavní figury pomníku sv. Václava v posici jízdecké. Po stranách pomníku budou státi sochy čtyř českých patronů. Při grandiosní kompositi zachována mistrem ve všem naprostá historická věrnost. Podle historické tradice je obličej sv. Václava mladistvý a bezvousý. Kůň je znamenitě studován; je mohutný a těžký. Posledním modelem byl hřebec z Panenské Týnice. Zajímavo je následující: K prvnímu studiu měl mistr Myslbek před lety tažného a těžkého koně, jenž patřil zesnulému již nájemci dvora Sukdola za Podbabou p. Alexandru Brandeisovi, jenž v uměleckých kruzích pražských měl velice mnoho přátel. Brandeis byl spolužákem Ženíškovým, docházel k němu do atelieru a tam seznámil se s celou tehdejší mladou malířskou a výtvarnickou generací. Na Sukdol docházíval léta Aleš, Ženíšek, Brožík, Mauder, Schikanedr, Svoboda a j., ze spisovatelů Zeyer, Thomayer atd. Brandeis vodil koně mistru Myslbekovi každý den do atelieru. Za tím účelem musela býti zhotovena zvláštní rampa do chodeb, vedoucích k umělcově pracovně. — Model nemá ještě oné velikosti, jež odpovídá rozměrům pomníku. Mistr bude nyní modelovati sochy patronů. Dohotovení modelu znamená ovšem dosažení důležité mety. Myslbek je, jak známo, umělec, jenž nemiluje zasahování veřejnosti do postupu svých prací — jeho atelier je bezpodmínečně pro ni uzavřen. Jenom u několika svých nejdůvěrnějších přátel učinil Myslbek výminku a jen těmto bylo dopřáno spatřiti hotový model.

⊙ **Novým dramatem svým sáhl J. Hilbert** do české historie, obrav si za předmět svého líčení osobu zvláště vábivou: Záviše z Falkenštejna. Mimo nadání neobírá se autor prý erotikou jeho poměru k choti Otakarově. Vyhnouti se vůbec ovšem této historii lásky nemohl, avšak hybnou silou dramatu je prý diplomatika Závišova. Drama odehrává se v Těšínsku, v Praze a v podhradí jihočeského zámku. Má pět aktů, rozdělených v sedm obrazů. Tento Hilbertův zájezd do historie budí již nyní nemalý zájem. V literárních kruzích vznikla myšlénka, aby Nár. divadlo tímto dramatem oslavilo jubileum čtyřicetiletí samostatného zemského divadla, jež připadá na den 18. listopadu.

⊙ **Marie Hilbertová** rozloučila se s Národním divadlem. V této drobné bytosti hlubokých očí bylo mnoho umění a mnoho snah. Měla svůj způsob hraní a proto ji nikdo nenahradí. Odchází za okolností, které loučení jejímu dodávaly rázu okatého vzrušení — proto se teprve po čase dostaví správná úvaha, co ztrácí

v této skromné umělkyni naše scéna. Marie Hilbertová žila jen svým rolím. Nevyvolávala afér, za ni nelámali oštěpy novinářští zbrojnoši, zákulisní franctireuři nikdy pro ni nerozhoupali zvon reklamy. Proto je jí škoda v těchto časích, kdy tomu u divadel je skoro již pravidelně naopak.

⊙ **Figurantka.** V této Curelově veselohře čtyři osoby sehrají celý román, který by naplnil krásné tři svazky autoru »pracujícímu« v psychologických detailech. Na jevišti spravily to tři akty. Pikantní mladá choť starého učence dohodí svému milovníku ženušku, o které se domnívá, že bude v manželské své roli z vděčnosti spokojena rolí pouhé figurantky. Ale čipernà Popelka opanuje pole a svůdné krasavici nezbývá než se starým pánem ujeti na jih. Ta se tam natropí asi čistých kousků! — pomyslí si divák, zvedaje se ze sedadla do půl desáté, poněkud se hněvaje na pana Kvapila, že pro stavbu svých malebných interiérů potřebuje tak nekonečných paus. Paní Laudová nalezla v této hře pěknou roli a znamenitě ji nastudovala. V oboru elegantních lvic nemá u nás soupeřky. Slč. Grégrová duchaplně si založila postavičku, kterou autor tak vtipně naznačil, že tichá voda je nejnebezpečnější. Také o pánech dalo by se mnoho dobrého říci, ale protože nehodláme ve svých referátech roznášet kytičky všem, aby se někdo nezamračil, přestáváme na tomto. Za to konstatujeme, že při první reprise místy souhra povážlivě povolila. Obecenstvo se bavilo. Veselohru přeložil dr. Třebický.

△ **Naval,** tenorista vzácného orgánu, umělec svrchované dokonalosti, unášel v minulých dnech obecenstvo Národ. divadla v Praze ve Wertheru, Carmen, Violletě a Faustu. Kočovných virtuósů klíčem k úspěchům je okolnost, že několika partiím věnují všechny prostředky svého nadání a svého cviku. Duše často s reprodukcemi nemívá mnoho — ne-li nic společného. Ale u Navala právě v tom spočívalo kouzlo nejsympatičtější, že žil na jevišti role svých hrdinů. V Carmen — v této úchvatné tragedii prostého desátníka — vystoupil Naval na vrchol vystižení role. Sympatický orgán, který ovládá do nejkrajnějšího pianissima, byl mu při tomto mistrném výkonu instrumentem ideální poddajnosti. — Carmen je u nás scenována velice nákladně. Původce těchto řádků viděl rozkošnou operu tuto na jevišti státní opery v Paříži a rád dosvědčuje, že v tomto ohledu daleko překonán je francouzský ústav naším divadlem. Ale některé námitky potlačiti nemůžeme. Přílepek baletu v posledním aktu je neodůvodněným plýtváním času. Průvod do arény ze zadní kulisy k obecenstvu a pak teprve na zápasiště příčí se pravděpodobnosti. Lépe by bylo, kdyby z přední kulisy vše mířilo ke vchodu do arény. Avšak to jsou maličkosti. Rušivě působí finále. José zabije Carmen, nikdo ho nepozoruje, ale sotva nůž proklál hruď nestálé ženy, vyhrne se celá aréna ve dvou vteřinách na jeviště. Při opeře tak často hrané nebude se škodou, nastuduje-li se závěr ten přirozeněji. Nejdříve jeden divák užaslý přivábí již za hádky obou milenců dva — tři jiné. Ti pak způsobí shluk, ve kterém odzpívá José své »finita«! — Při této scéně mohlo se mnoho našich herců pozorováním Navala přesvědčiti, co všecko dá se očima a lehkými posuny ruky vyhrát. Beze všeho lomcování kulisami.

⊙ **Jan Lier** je literát, který měl v osmdesátých letech dobu své největší slávy. Sensaci působily tehdy jeho železniční novely. Bez Liera se nemohl tenkráte obejíti žádný časopis. Pak umlkl rázem; ostře broušené, někdy k uštknutí zakalené péro jeho stsnulo téměř — nová doba už skoro jen z literární historie zná tohoto autora. Dramatičtí autoři jedině vzpomínají častěji jeho existence, většinou náležitě mu zlořečíce, poněvadž je osudem k tomu určen, aby jako dramaturg Národ. divadla na svá bedra bral, že kusy některých psavých lidí nejsou k hraní. — Touto dobou vychází v Ottových »Čechách« popis některých končin kolem Prahy. Pochází z péra Lierova. Neostýcháme se říci, že tak opravdově úkol svůj málo spolupracovníků tohoto díla plnilo. S jistým nádechem pessimismu kreslí Lier život v obcích, kterými kráčel. Netají hořkost, která se ho zmocňuje při srovnávání časů minulých s dnešními, ale, dbaje zároveň pravdy, píše velmi zajímavě. Není to široký, vodnatý sloh upachtěného žurnalisty — každá věta má uměleckou marku. Proto se nám Lierovy stati tolik líbily — proto k nim obracíme pozornost.

!! **Rolníci nečtou?** V oficielní zprávě Veřejné knihovny v Slaném za měsíc září čteme: »V šesti půjčovních hodinách vydáno 999 různých knih. Přečetli: slanští muži 653, ženy 239; venkovští muži 83, ženy 24 knihy. Četlo 309 dělníků, 209 studentů, 86 úředníků, 35 obchodníků, 46 řemeslníků, 33 učňové, 64 dělnice, 197 žen z měšťanského kruhu, 20 lidí neurčitého stavu. Rolníci vůbec nečtou.« — To je zpráva z území, jež pokládáme za jedno z nejprobudilejších. Není-li to úkaz náhodný, pak znamenají tato tři slova pro nás větší katastrofu než telegram o prohrané vojně. Pak jde soumrak nad končiny, kde je kořen našeho národního života.

+ **Lidové divadlo v VII. části Prahy (Uranie)** koná přípravy k tomu, aby mohlo býti v letním divadle hráno i v zimě. Divadlo bude zařízeno tak, aby se mohlo vytápěti. Náklad na tuto přeměnu je dosti značný — obnášíť 20 000 K. V listopadu a v prosinci, kdy tyto práce mají býti provedeny, se v divadle hráti nebude. Zimní sezona zahájena bude až v novém roce. Personál zůstane zachován, ale poněvadž hráti nemůže ani v Uranii ani jinde — pivovár má totiž koncessi vázanou jenom a výhradně na parcelu, na které divadlo stojí — budou jeho gáže redukovány na polovic.

SMĚS.

□ **Alexander Dumas.** Při letošním stoletém jubileu narození tohoto romanopisce, který mezi slavnými je jistě nejpopulárnějším, vyrojil se opět bezpočet anekdot z jeho života. Pravděpodobných, nepochybných i nepochybně smyšlených, jak tomu již bývá v takových slavnostních dobách. Frank prý měl v kapse, když se dostal do Paříže. O jízdu v poštovním voze obehrál prý poštmistra na kulečníku. Úhledný rukopis pomohl mu k sekretářství u vévody Orleanského. »Živím se psaním — ale nebude dlouho trvati a budu se živiti pérem«, napsal v tomto čase jednomu ze svých přátel, který to s jakýmsi pohrdáním přečetl v kruhu svých známých. Ale Dumas napsal skutečně brzy na to drama »Christina.« To se však na jeviště nedostalo. Sedl a napsal nové: »Jindřich III. a jeho

dvůr«. To mu přineslo ohromný úspěch a hotových padesát tisíc franků na tantiémách. Nyní se dal Dumas do horečného psaní. Dramata a romány, které obecenstvo zrovna hltalo, chrlil millionům svých obdivovatelů. Statisíce franků řekou téměř k němu teklo — Dumas otevřel okna a dvéře a vyhazoval zlato takřka šíleně, zůstávaje při tom stále na suchu. Zemřel v chudobě. Když mu syn — Alexander Dumas mladší — zatlačil oči, zavadil prý o spodky otcovy; když spadly na zem, vykulilo se z nich všecko jmění slaveného autora: frank. Co mu svět dal, »svědomitě« hodil do jícnu jeho rozmarů. — Charakteristická je též tato anekdota: Na smrt zemdlen ležel starý Dumas v rybářské chatrči v Dieppe. Syn, vrátiv se z nějaké cesty, zastihl churavce čtoucího román. »Co to čteš?« optal se otce. — »Tři mušketýry.« Celý svět mi to tak dlouho chválí, že jsem si dávno již usmyslil, že si tu knihu jednou přečtu, až budu mít pokdy, abych seznal, co na tom vlastně je.« — »Kam jsi až dospěl?« — »Čtu poslední kapitolu.« — »A co soudíš o tom?« — »Poslouchej — to je hezká kniha!« řekl churavý lev, blýskaje radostně očima. Do týdne na to pak zemřel.

⁂ **Honoré de Balzac dosud bez pomníku.** U Balzaca asi příliš spoléhají na to, že slavné jméno zůstane slavným i bez pomníku. Aspoň vleklá historie jeho pomníku zdá se tomu nasvědčovati. Slavný autor románové epopeje »Lidská komedie« zemřel sice již roku 1850., ale vzdor všem komitétům, přese všechny akce nedočkal se ještě pomníku důstojného sebe a literárního svého významu. Je to opravdu celá historie, ve které vina padá tentokráte na samotné sochaře, kteří v přílišné snaze po originelnosti učinili své návrhy nepřijatelnými. První návrh na pomník Balzacův podán byl Moronetem de Vasselot. Tento zobrazil otce naturalismu podobou sfingy s lidskou hlavou. Podstavcem byl skalní úsek, v němž zasazena jednoduchá deska s nápisem: »Honoré de Balzac, 1799—1850.« Návrh nebyl přijat z důvodů přílišné originálnosti, a teprve po létech rozpomenula se společnost francouzských belletristů »Societé de Gens de Lettres«, čím povinna je Francie Balzacovi. K podání návrhu vyzván Augustin Rodin. Jeho návrh, známý z nedávné Rodinovy výstavy, pořádané »Manesem«, jejíž plakát, kreslený V. Županským, zobrazoval toto dílo, nebyl uvítán odevšud stejně. Přáteli Rodinovými vyhlašován návrh za nejlepší dílo mistrovo, ostatními za — mystifikaci. A společnosti francouzských spisovatelů nezbylo, než o pomníku dále přemýšlet. Konečně odhodlala se Societé de Gens de Lettres zadati práci sochaři Falguièrovi, který podal konečně návrh přijatelný a skutečně také přijatý. Falguière se pustil s láskou a pílí do díla, ale uprostřed práce zemřel. Na štěstí se nabídl sochař Dubois, že pomník Balzacův dle návrhu Falguiérova dodělá a skončil také pomník v intencích původního autora. Dne 28. srpna měl býti odhalen, ale před nedávnem oznamoval architekt p. Noël, že státi se tak nemohlo, poněvadž nebylo dosud nalezeno příhodné místo k postavení pomníku. Nyní prý i tato otázka byla rozluštěna a p. Noël slibuje, že vleklá historie Balzacova pomníku bude šťastně a definitivně skončena nejdéle do konce října. Kterého roku — ovšem neudal!

Město bez lékařů. Moderní hyperprodukce lékařů způsobila, že v některých zemích (dle Prinzinga) připadá na 10000 obyvatel až 7·7 lékařů (ve Skotsku) a v některých městech ještě více (v Madridu 24·4 lékaři). V Čechách v krajích, kde byli před 30 lety 2 lékaři, je jich nyní 20 i více; dnes už každá větší vesnice má svého lékaře. Tím více překvapí znalce i neznalce zpráva, kterou přináší »Gazette médicale de Paris«, oznamující, že existuje v Americe veliké město, které nemá ani jediného lékaře. Asi před 10 lety poslala »Mezinárodní společnost léčby skrze boha« z Australie do Chicaga jednoho missionáře. Jmenoval se Dowie. Ten počal zde kázati pod stanem, a znenáhla založil církev, která čítá nyní 100000 členů. Každý člen vzdá se desetiny přírůstku jmění svého ve prospěch církve, která nabyla proto nesmírného jmění v krátce. Ale berní úřady nedovolují, aby církev ta určovala daně svým věřícím a proto se Dowie rozhodl založiti vlastní město. Základní jeho učení je negace hmoty. Je tedy náboženství toto příbuzné vyznání t. zv. »Christian science«, zvanému dle své zakladatelky »Eddysm«. Popularita víry této zakládá se na lidské hlouposti. Lékaře nepotřebujeme, neboť lékařství je jim smrtelným hříchem. V městě samém a v jeho okolí musí býti p. Dowie majitelem každého čtverečního palce půdy, aby tu lékař nemohl najíti místa. Ovšem byl nucen koupiti půdu na zapřenou, aby koupil levně. Jal se sbírati fondy ke koupi půdy, zatajiv, kde se chce zakoupiti. Vydával akcie, která dávaly majetníku právo na dividendu a na kus území v zaslíbené zemi. Peníze se hrnuly odevšad. Spojil se s agentem, který skoupil velikou rovinu podél jezera Michiganu a založil tu továrnu na krajky kapitálem 1 millionu dollarů. Bylť to nový v Americe průmysl. Od věřících a akcionářů sehnal 400000 dollarů (1 million zlatých) a slíbil jim dividendu 6—12%. Minulého července bylo město otevřeno. Na podzim vypínalo se tu již na sta domů — kolonisté přicházeli ze všech úhlů světa a přebývali pod stany, čekajíce jen na příležitost, aby mohli stavěti. Dosud je tu 45000 obyvatel. Dowie staví veliké školy a zanáší se plánem založiti universitu. Nazval své město Sion a chce je učiniti hlavním městem mezinárodní své církve, jejímž dogmatem je léčení skrze boha. Voličové, kterými Dowie disponuje, počínají dělati starosti politikům státu Illinoiského. Zákony města zakazují kouřiti tabák, jísti vepřové maso, ústřice, užívati farmaceutických drog a provozovati praksi lékařskou, chirurgickou a zubní. *Dr. Panýrek.*

OBSAH: Fr. Herites: Eljén Košut. — Jan Spáčil-Žeranovský: Z cyklu: Mému synu do alba. — Dr. J. Stolba: Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů. — Vilém Mrštík. Zumří. — Beneš Grünwald: Cestou na Eiger. — JUDr. R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra. — Julius Skarlandt: Žně. — Emil Zola. — Feuilleton. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. - TISKEM Dra EDVARDA GRÉGRA V PRAZE. - PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 17. ŘÍJNA 1902. ČÍSLO 4.

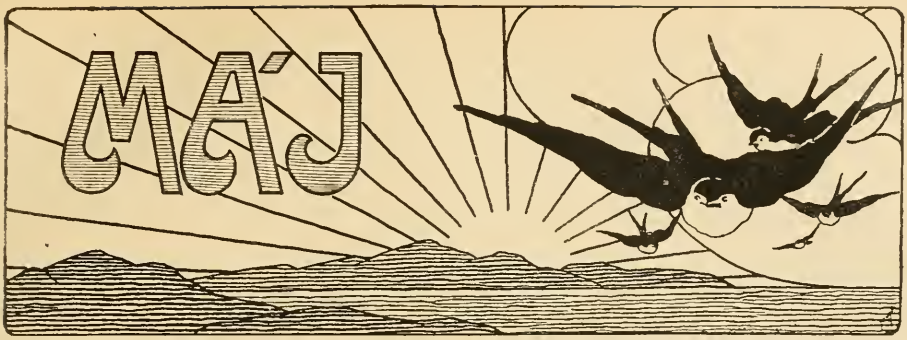

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

I.

Bylo v máji, v prvních jeho dnech, r. 1898 krátce před čtvrtou hodinou odpolední, když se loučily před čtyřpatrovým, nákladně stavěným domem na Král. Vinohradech dvě as osmnáctileté dívky. Větší z nich, která se jmenovala Bláža a která byla dcerou architekta Pachty, majetníka domu, před nímž stály, s dětinnou jakousi důvěrností znova a znova cosi své přítelkyni sdělovala. Podaly si již ruce, usmály se na sebe, řekly si s Bohem, ale Bláža znova si na něco vzpomněla. Šeptání jejich plno bylo vlašťovčí něžnosti. Bláža, štíhlá blondynka s očima velkýma a šedýma, nosíkem jemně taženým, s hustým, téměř srostlým obočím, oděná v modrý šat vlněný, prozrazovala velikou jakousi vnitřní radost.

»A ještě ti něco povím,« znova hbitě a živě mluvila nachylujíc se k růžové tvářičce své přítelkyně, »něco pro zasmání. Víš, co bych chtěla? Neuhodla bys, ne! Myslím dnes o tom celý den! Ostatně není to tak směšné, jak se v první chvíli zdá! Chtěla bych se vdát!«

»Již vdát?« podivila se druhá dívka. »A koho bys si vzala? Vždyť jsi ještě nikoho nemilovala.«

Bláža se zasmála.

»Ale, dětino,« zvolala, »to si jen tak myslím! Chtěla bych dnes býti nevěstou, anebo ženou, raději ženou, šťastnou paní. Chtěla bych, aby mě muž bláznivě miloval, tak, až by nevěděl, co se s ním děje. Strašně! Aby se k vůli mně velice soužil!«

»A jaký by byl?« otázala se druhá spěšně a s velikým jakýmsi zájmem, dotýkajíc se oběma rukama černých svých vlásků.

»Hezký! Černooký!«

»Vousatý?«

»S knírkem!« zvolala Bláža a rozesmála se. »Musil by býti pozorný, něžný a žárlivý! A ještě něco bych si přála: aby mi byl lhostejný!«

Obě se vesele rozesmály. Bílé jejich zoubky se leskly.

Bláža se dotkla lehounce okraje slaměného svého kloboučku. Na ruce její zaleskl se teninký prsten se srdíčkem na řetízku.

»A chtěla bych,« rychle připojila všecka mladistvě rozveselena, »abychom se s mužem rozhněvali, abychom na sebe nemluvili, ale aby nás to mrzelo. Já bych ale nepovolila. On by musil přijít a kleknout!«

Znova se obě rozesmály. Cítily vzájemně teploučký a vonný svůj dech.

Bláža si pojednou uvědomila, že jsou téměř čtyři hodiny, stiskla přítelkyni ruku a veběhla do domu. Všecka růžová, veselá a pružná vyšvihla se po širokém schodišti do prvního patra. Štíhlé tělíčko její neslo se vypjatě. Nápadně vysoká její ňadra dodávala jí výrazu dospělosti, ale tvář příliš ještě svědčila o mladistvé bláhovosti, o veselém těkání a radostné mysli.

Proběhla předsíní, velkým pokojem na pravé straně a ocitla se ve vlastním, menším pokojíčku se žlutým nábytkem, nepřeplněném, olivově, velice však lehce malovaném, s bordurou z petrklíčů měkce pod stropem vykrášleném, odložila klobouk i slunečník, a spěšně ubírala se do jídelny. Oči jí zářily. Jemné, poněkud rusé kadeře, které jí spadávaly na čelo a skráně, snažila se srovnati hbitým pohozením hlavy.

Otec s matkou seděli u stolu, na němž stála v bílých šálcích káva. I pro Blážu byla již připravena.

Architekt Pachta i jeho paní náleželi k takovým lidem, o nichž bychom řekli, že jsou silní, zdraví, nejkrásnějšího plemene a nejpečlivějšího chování. První dojem z nich byl vždy takový. Oba byli vysoké, přímé postavy, jasných očí, svěží pleti, zkrátka krásní lidé. Vyhovovali si, zdálo se, s něžností a mazlivou pozorností. Hlas jejich zdál se mírný, hovor vlídný, pohyby opatrné a slušné. Za tímto milým vnějškem nebylo však pranic hlubokého ani neobyčejného. Dobrý dojem, který činili na každého, nebyl nijakou jejich zásluhou. Líbili se svým zdravím, svým hezkým tělem a svým poněkud nevzníceným chováním. S obou přijemně voněla čistota, stále čerstvé prádlo a pěkný šat. Kdo je poprvé uviděl, nezdržel se podivení nad jejich podobností. Oba měli podlouhlé tváře, nosy, kterým říkáme řecké, a měli zdravou barvu pleti. Jen vlasy se různily. Paní byla bruneta, pán brunet. Malá náchylnost k smíchu i zlosti, stálé ovládání se, slušelo těmto hezkým tvářím. Dlouho v životě opakovaná tato mírnost jakoby zůstala vězeti v tazích tváře a jakoby nepokazila jejich příjemné linie.

Všecka urovnanost vznikla z povahy architektovy. Byl jediným synem pyšného krejčího, člověka bažícího po vyznamenání, chladného a panovačného, který při nepatrném nadání dovedl ženě i synovi imponovati. V době opičení a vybarvování základních prvků povahy přijal z otce všechny jeho vlastnosti. Později, když studoval realku a techniku, byl učitelem v bohaté rodině soudního rady, kde se neustále dětem vysvětlovalo, co se sluší a co se nesluší, kde se vychvalovala dokonalá souměrnost a kde všichni neustále se přesvědčovali, visíli všechny obrazy i obrázky rovně. V této rodině, zdálo se, byli všichni šťastni a takový život přál si jednou žíti i mladý Pachta. Zamiloval se postupně do tří dcer radových, ale neosmělil se vyzraditi. Jednu po druhé odvedli k oltáři bohatí a, jak se holobrádému studentovi zdálo, velice již dospělí vousáči. Nemohl tehda pochopiti, že je možná, aby je mladé krasavice milovaly a aby tak rády a bez prudkého odporu odjížděly s nimi do společných pokojů. Později uznal to všechno za správné. Když se pak stal samostatným architektem a podobným vousáčem jako byli ti, kteří odváděli radovům bohaté dcery, vypátral krásně urostlou slečnu, dceru zámožného advokáta, a brzy si ji vzal. Zahlédl u tchána domácího učitele dvou hochů, bledého právníka, jehož smutné oči vyzradily mu, jak horoucně a nešťastně miluje tu andělskou duši, kterou mu nyní odvádí, a pocítil jakousi milou radost, jakousi nadvládu svou i jakousi spravedlnost. Ani krůpěj soucitu se srdcem mladého snílka nevznikla v něm, naopak trochu směšný byl mu tento bláhovec. »Mladí lidé jsou strašní,« pomyslil si jen, ubíraje se mimo právníka se svou mladou ženou, »ani netuší takový pošetilec, že je všem se svým nesmyslným bolem směšný a lhostejný.« Bledý pošetilec tehda tichounce odešel, zahleděv se naposled na krásnou hlavu paní Pachtové, a schoulil se v černém kabátku svém vedle hochů, jež vyučoval. Prsty, zbledlé, s růžovými, bíle tečkovanými nehty, nepokojně si pohrávaly tužkou a růžky sešitu.

Architekt Pachta brzy byl zámožným, vlivuplným mužem. Jemná, citlivá žena podlehla jeho důslednosti, zmoudřelosti a pýše. Stal se neobmezeným pánem domu, jediný pohled jeho dostačoval, aby se ochotně dělo, co si přál. Nebyla to však poslušnost ze strachu, nýbrž z ochoty a úcty, z vědomí, že je vše správné a nejlepší, co on činí. Pani Pachtová velice snadně odřekla se veškeré své vůle. Nalezla zalíbení v mírných, neměnných rozkazech mužových, kteréž za leta naučila se rozeznávati již z výrazu očí a tváře; vykonala je často dříve, než je pronesl, a jemu se zdávalo, že jsou ku podivu duševně si podobnými, že je žena jeho tak moudrá jako on.

Měli dvě děti. Blážu a Jiřík, patnáctiletého realistu, který nevynikal duchem, jako všichni z této rodiny, ale který byl krásně urostlý, slušný, milý a jako ovoce vonný a zdravý. Nedostatek talentu nepřekážel, aby Jiřík dobře studoval. Otec postaral se záhy o dobrého učitele, technika Kubina, člověka skromného a pilného.

Bláža odešla po svačině do svého pokoje, stále rozveselena. Otec i matka byli okouzleni její živostí a oba se podivili její náladě dnešní.

V pokojíčku, nikým neviděna, zapjala ruce za hlavou a jala se přecházeti. Přihmouřila oči a tiše si prozpěvovala. Kdykoli šla proti zrcadlu, pohlédla na sebe. Kmitla se jí zpět nachýlená hlava, zlatý řetízek a dlouhá talie. Kusy modrých sukní se zahýbaly krátce v jasné ploše zrcadla. Jala se pak hlasitě přednášeti:

> . . . neb vy jste zajala
> mou mysl mladou jako laň,
> jež zelenými lesních průseků
> se náhle kmitla. Neustále
> jen na vás myslím, hrdá Blaženo.
> A směšno-li vám bude všechno to,
> co s vroucnosti jsem napsal upřímnou,
> mně o tom neříkejte; nedoved'
> bych snésti tento smích,
> neb nevíte, že pyšný jsem jak král
> v tichosti srdce svého.

Bláža poskočila a zatleskala rukama. Smělá radost zasvítila šedýma očima jejíma. Podobala se v té chvíli bujnosti svou mladému hříběti, jež by se rádo rozeběhlo po louce. Mimo pohled rodičů probouzel se v ní temperament zdravého mládí. Verše, které si říkala, opojovaly ji zvláštní jakousi tajemností. Opakovala je znovu, a prodlévala na některých větách. Líbilo se jí »hrdá Blaženo,« a s úsměvem v té chvíli dívala se na sebe do zrcadla. Zdálo se jí, že v tazích kolem rtů a ve srostlém obočí tkví cosi pyšného; vypoměla si, že ji to říkávaly přítelkyně na dívčí škole.

Stanula u malého barokního stolečku svého, otevřela zásuvku, vyndala dopis a rychle jej četla. Byl to týž dopis, v němž napsána byla

báseň, jejíž část uměla říkati z paměti, dopis, který jí včera v zavřené knize podal domácí učitel jejich, technik Kubín. Již v té chvíli, když jí podával knihu, uhodla, že je v ní skryto vyznání. Vycítila to ze všeho, co předcházelo, i ze všech podrobností, které na Kubínovi postřehla. Zajikl se v řeči, zarděl se, sklopil oči a ruka se mu zachvěla. Odletěla s knihou do svého pokojíka jakoby ji někdo honil, a všecka udýchána vrhla se na pohovku. Srdce jí bušilo jako ustrašenému ptáčeti. Přitiskla knihu na mladá ňadra a rozhlížela se po svém pokojíčku, jakoby nemohla pochopiti, kam zaběhla. Pojednou se jí zdálo, že někdo přichází, a s hbitostí zastrčila knihu pod polštářek na pohovce; ale kroky zmizely. Teprv nyní rozevřela knihu a nalezla v ní skutečně dopis. Byl to první milostný dopis v celém životě jejím. Všechna rozechvěna a šťastna stulila se s ním u okna a četla jej. Písmena, ba i slova a věty mísily se jí před rozhořenýma očima. Nemohla se ani vzpamatovati a utišiti. Nevěděla ani co všecko četla, zdálo se jí jen, že je nezměrně šťastna, a že všechen budoucí život je rozhodnut. Myšlenka, že se provdá, že bude brzy ženou, poprvé vstoupila s velikou vážností a krásou do její duše.

Od včerejšího dne byla v tomto vytržení. Již včera večer psala odpověď. Nikdy však nebyla spokojena s tím, co napsala. Jednou se rozhodla napsati jen dvě tři slova, podruhé rozlila na několika stranách své rozechvění a svou radost, ale nic jí neuspokojovalo. Zničila všechny modré papíry své kasetky. Dnes si přinesla novou s růžovými listy. Voněly fialkami. Pokusila se již dopoledne odepsati Kubínovi, ale opět se jí nic nelíbilo. Do této chvíle neměla odpověď napsanou. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FR. S. PROCHÁZKA:

Lví sluj.

Z »Hradčanských písniček.«

Byl jednou jeden král,
a jaký král!
Žel bože, však už hnije.
Ne na basu, leč se lvem hrál
a na štít si ho maloval,
a lev ten dosud žije.

Kde při bráně byl val,
houštnatý val,
a sluje tmavá v skále,
tam lva si na stráž vsadit dal,
by hradní brány ostříhal
a hlídal svého krále.

A lev byl u bran pán,
a jaký pán!
Tam přečkal králů řadu,
řev jeho hučel v širý lán,
byl od básníkův opěván,
a nikdo nesměl k hradu.

Byl před ním v kraji děs,
a jaký děs!
Když vylít ze své skály
v pik namířený sevšad les
a chroustal klidně včera, dnes,
knížata, kardinály.

Jej utišit byl div,
a jaký div!
Řval stále v sluji temně,
a k němu hleděl, kdo byl živ,
hned vesele, hned kormutliv
z té celé divné země.

A byl zas jiný král,
a jaký král!
krvavý ortel píše,
hlav lidských mandel postínal
a s věže k sluji smetat dal —
lev utiší se spíše.

Byl potom v zemi klid,
a jaký klid!
Lev zalez hlouběj v houští,
víc ulekán než byl by syt,
a němý kolem stojí lid,
a most se k hradu spouští.

Lev leckdy hladný byl,
jak hladný byl!
kdy neměl ani myšky,
leč zvyk si, ani netušil,
až posléz žrát se naučil
i papírové šišky.

Poutníče, postůj jen,
ó postůj jen!
to zřídka kdy se slýchá,
hleď s náspu v houští nakloněn,
v tmu tmavou odtud, v bílý den
lev ještě strašně dýchá.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Bác — bác, — co krok, to centy dopadající na široké, dřevěné trámy a každá ta rána znásobena ozvěnou temným rachotem řítila se s černého klenutí k zemi.

Koně šli dolů.

Ale dříve, než se podařilo plesnivé bytosti dole v modrých podvlékačkách, pantoflích a noční čepici šišatého tvaru podniknouti něco proti buřičům domácího pokoje, — s hora, z temna se schodů padnul celou tíhou velký, důrazný bass...

— Kde tu bydlí pan Duda?

Domovník, jemuž za rohem viděti bylo jen tu vyčuhující šišku čepice, postoupil ze svého úkrytu.

— Duda, pan Duda? kroutě bílou svou čepicí, ptal se domovník; — jakej pan Duda?

Ženy ze dvora přistoupily blíž.

— Znalec přísežný! už s posupnou jízlivostí pravil mladší, stoje na posledním schodu a měře domovníka od hlavy až k pantoflím.

— Pan Duda! opakoval ještě jednou.

— A! Du-da! I ten už tu nebydlí!

Domovník prohlížel si vetřelce. Mladí, silní, jeden chlupatý, druhý dlouhý, suchý jako louč, oba rozhorleni, ve tvářích přísni, na očích kukadla jako sovy, — nezdáli se být přestrašeni jeho vážností.

— Proč tedy nesundáte cedulky, když tu nebydlí?

Řeč vedl mladší. Starší odpočíval po hrozné chůzi a také se ptal: Ano, proč nesundáte cedulky?

— Cedulky? Jaký cedulky?

— Na vratech visí cedulky!

Domovník zašel si domů pro brejle, stoupl před vrata a přidržuje oběma rukama brejle, četl:

— Zde jest byt k zadání.

Nedočetl. Povytáhnuv špičku jazyka, jedním škubnutím ruky strhl obě cedulky s vrat a ihned na to, prosmýknuv se jako mlok, bouchnul vraty; za sebou nechal jen nejasné vrčení urážlivého rázu.

Vyvrženci dali se do hlasitého smíchu.

— Tak jsme zase tam, kde jsme byli, pravil starší. To by se člověk zbláznil, jak je tu na Malé Straně krásně. Budeš vidět, ještě nás tu seberou.

Mladší bujně hodil hlavou.

— Já ti povídal, dloubal starší, — zůstaňme na Vinohradech. Tam o byty není zle a tu div nás nevyženou.

— Eh, Vinohrady, fádní ulice, ženské fifleny a život žádný.

— A tady ho budeš mít! Všechno tu spí, všechno tu páchne, domy jako peleše a viděl's ty ženské?

— Co hledáte, pánové? ptal se jich z protější strany hokynář.

Starší se ohlédnul po hlase a zrak jeho utkvěl na hokynářových rozkročených nohou pod modrou zástěrou.

— Pana Dudu hledáme, přísežného znalce. Prý už tu nebydlí.

— I kdypak už! — — Hledáte byt, pánové?

— Byt!

Hokynář rozkročen, ruce v kapsách, lenivě vytáhnul jednu ruku z pod zástěry, vyndal dýmku z úst a špičkou troubele ukázal do rohu Prokopské ulice.

— Tam je taky jeden.

— V tom velkém domě?

Hokynář přikývnul a zavěsiv dýmku do zubů, strkal ruku do kapsy.

— Což, pojďme tam —

Šli tedy. Byl to překrásný, barokně ornamentovaný dům a nad vraty vznášela se Panna Maria.

Černá hučka s myším kloboukem postavily se před těžká, železem pobitá vrata s vyvěšenou cedulkou, psanou švabachem a slohem výrazným:

Zde geſt byt
k doſtani u p. Hawlíčka miſtra
krejcowſkeho
k doptani tamtž

Vešli.

II.

ZUMŘI SE JEŠTĚ STĚHUJÍ.

Ticho, smírno bývalo u Havlíčků v podvečer, kdy v oknech začlo sivět sklo a vzduchem skráplo první šero soumraku.

U stolku jak nad věky panoval Havlíček Cyril, mistr krejčovský, podruhé ženat.

Hlavu měl už silně prošedivělou, ruce bílé, měkké, s napuchlými břišky na prstech; celá jeho postava jak shroucená i se židlí plovati se zdála v přísvitu chlápnoucího dne.

Odložil šití, opřel se rukou o stolek a vyhlédnul z okna před dům. Bydlel v přízemí a lidé chodili kolem jako v processí.

Proti němu seděl učeň Josífek.

Hlavou div okno nevyrazil, jak se tlačil do světla s nohama bůh ví jak a kolikrát spletenýma přes sebe, pod sebe a nad sebe, poskytuje tak dokonalý obraz toho, jak by asi vypadati měla za dva krejcary urobená pletýnka. — Vytrvale jehlou dloubal do jednoho místa podšívky, jako

by nešil, ale páral a nesmírně mu záleželo na tom, aby ji celou rozpíchal ještě do večera.

— Nech už toho a nekaž si oči, pravil mistr, strhnuv oči s okna a vyhlédnuv zpod obočí zahleděl se znovu do Prokopské ulice, kudy právě stará ženská s harfou na zádech poďubávala hůlčičkou do země, hledajíc obvyklou cestu do noční kavárny.

Josífek už opravdu neviděl. Obratným posuňkem ruky zapíchnul jehlu do černé, bílou nití jako zdrátované vesty, smeknul náprstek a rozplétaje nohy pod sebou, chytal se oběma rukama stolku.

— Kam zas? pravil mistr.

— Bolej' mě záda, trochu ven . . .

Havlíček jen mrknul a spustil víčka.

Sotva Josífek odešel, na jeho místo přisedla stařenka. Sivá, bezzubá a nízká s bradou ztracenou kamsi pod sebe jak u ryby, s harmonikou pod paždím. Vyšla z těsné, jak komůrka malé kuchyňky, kde bylo tak tma, že i v poledne rozžíhat musila světlo, a odkud vycházela teprv s večerními stíny, když cítila, že s harmonikou na klíně slaviti smí se svým bohem černou hodinku.

Přihrblá, schroumená jak borovička stará, s bezpočetným množstvím vrásek na tváři, přikradla se ke stolku a ani slyšet jí nebylo, jak tichounce se snesla na Josífkovu stoličku. Chvíli tak zůstala viset na jejím růžku podobna ptáčeti, které přiletělo, sedlo a posud neví, zdali smí.... Vzala tedy do dvou prstů ztracenou svou bradu a nevědouc ještě, jak to s ní dopadne, upjala krhavé své oči na majestátní čelo, v jehož rýhách zcela zřetelně a švabachem vždy bylo psáno, buď: »Vari s cesty« nebo »sedni si a hrej!« —

Pátrala už chvíli po osudném tomto znamení nad i pod vysedlou stříškou mechovitě vzpříčeného obočí a když ničeho nepostřehla, co by podobati se mohlo výstražnému zjeţení macka, poposedla výš, popadla harmoniku v klíně a přivinuvši k sobě skrčené její varhánky, vydala z nich takový rozkošný a zajiknutý vzlyk, že vyzněl jako smích a povzdech zároveň, vyšlý z třesoucího se a radostí i strachem přeplněného poprsí.

V nepatrném tom okamžiku obsažen byl všechen život obou těch bytostí, které za sebe se vzaly a spolu žily, jak staré právo udává: »Muž pánem učiněn jest všeho tvorstva a v jeho porobenství uvržena jest i žena . . .«

Havlíček už jako vdovec s hlavou notně »poprášenou« vzal si Havlíčkovou ve stavu tak pokročilého panenství, že skutkem tím po celý život pojistil si u ní dojem neslýchané dobroty. Přinesla mu věnem několik tisíc zděděných i ve službě (sloužila za kuchařku ve »velikém« jednom »domě« v Mostecké ulici) zašetřených peněz, z nichž nejen samostatně se zařídil jediný jeho syn z prvního manželství, ale i Havlíčkovi zbylo ještě tolik, že si zachoval ruce bílé jako kněz, vedle každodenní návštěvy u Ořechovských dvakrát do týdne v hospodě i večeřel a pracoval zrovna jen tolik, aby řemeslo nestálo... Jediné, čeho sobě při Havlíčkové cenil, bylo, že uměla hrát na harmoniku, že mistrně znala připravovat kaprlovou, sardelovou, klevelovou a ještě jakousi jinou omáčku a že na »trojí« způsob dovedla muži svému připraviti holoubě; byl by se zabil pro holoubátko v slaninovém obalu na způsob sluky nebo zadělávané s květákem a rejží nebo i dušené »na divoko« s kořením a nádivkou. Za všechny tyto výkony Havlíček už nejednou jí koupil krausamincové dvě štangličky, pro které by se byla zabila zas ona. Jako klubíčko skulená na rozvrzaném divaně olizovala je dlouho ještě do noci, kdy muž její dávno už rozvalen na široké posteli tvrdě spal.

Jinak Havlíček o své ženě nemluvil, než jako by se byl ujal tě chuderky sehnuté a seschlé až na kost s pěti zuby po každé straně, z nichž zůstal ostatně pouze jeden následkem nepochopitelné bouře v jejím těle hned po prvních dvou měsících neplodného manželství.

Havlíčková dobře věděla o nedostatcích svého půvabu... Celý její život uspořádal se dle toho.

On — pánovitý, ona každým okamžikem hotova, rozplynout se před ním jako mydlina. —

On — hovořící vždycky shůry a nahlas, — ona ledva šveholící tenounkým hláskem, kdykoliv skroušeně a tiše odpovídala na pádné jeho otázky.

On sám se vyptával, sám začínal mluvit a na všechno, co pověděla ona, teprv on svou důležitostí pečeť klad.

Tak vypravují lidé o psících, jak je zachránili od jisté smrti, začež jim pak do smrti zůstávali věrni. Ani sáhnout na ně nikdo nesměl a Bože chraň přiblížit se k nim... Hned zavrčela v tichu kuchyně a dlouho vždycky vrčela.

To stávalo se, když zákazník nebo dlužník plísnil starého, že mu nevyhověl v práci...

»Obliknout se do nich mohou dva, a přece mě všude tlačí«, pravil jeden z nich — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Když odešel pravil Havlíček: Bude povídat, že platil jinde devět, tak ať jde a dá si dělat zas —

— Toť, — řekla z kuchyně stařenka.

— Přinese si metr látky a chce z toho mít troje šaty.

— Toť.

— Zlatku platit měsíčně a ještě poroučet! Že se nestydí!

— Toť.

— Po druhý s ním vyrazím dveře.

— Toť. Co pak ale! Takovej pán a smlouvá jako hadrlák.

— Pán! Pěknej pán! Kolikrát přinese na správku hadry: — na mou duši, já sem starej, jednoduchej člověk, ale kdyby mně někdo řek': oblikni se do toho, tak to chmatím a vyhodím ven. — A on v tom chodí!

— Toť.

(Pokračování.)

TEREZA DUBROVSKÁ:

Tak, ještě jeden . . .

Tak, ještě jeden polibek,
To je ten poslední,
Tvých drahých retů sladký vděk —
A než se rozední
Já odejdu . . .

Tak, ještě jeden ruky stisk.
A drahých očí hled —
Bv do duše se mojí vtisk' —
Vždyť je to naposled . . .

Jen ruky stisk — a více nic —
A jeden oka kmit . . .
Bych s Bohem mohla tobě říc' —
A klidně odejít . . .

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů.

(Pokračování a dokončení.)

V říjnu 1891 píše:

»Už mi tak nějak celý ten život ubíhá, a zdá se mi, že jsem na jeho nejposlednějším konci. Nezarmucuje mne to však ani trochu. Stáří zdá se věcí smutnější než smrt a více se ho bojím nežli jí.« Přeskakuji celou řadu dopisů i ten v kterém, když mne byl v Pardubicích konečně navštívil, líčí, jak se mu Pardubice líbily a jak zajímal jej zejména starý zámek. Zastavuji u dopisu z prosince 1892.

»List Váš mně tak milý,« píše mé ženě, »došel do Vodňan, když jsem byl daleko za horami. Vrátil jsem se teprve do Čech, abych zde vánoční trávil svátky. Byl jsem v jižním Tyrolsku a v Italii. Dojel jsem až do Ravenny, která byla vytknutým cílem mým. Cesta ta zůstane mi navždy jednou z nejkrásnějších upomínek života. Bez dojmutí nemohu si ani připomenouti teď jak jsem byl šťasten. A všechen ten jas, a všechna ta sladkost — vše je to tam, v tom šeru a neurčitu a prázdnu, kam všechna radost naše a všechno štěstí a všechno naše snění zapadá. Jak možno ubrániti se melancholii a smutku?«

A dále:

»Pia de Tolomea vyjde teď už brzy, skončil jsem už korrekturu, jakmile vyjde na světlo boží, pošlu Vám ji tak jako Neklana, který se už tiskne. Na jevišti ho sotva kdy uvidím. Žádali mne suše pro forma o dovolení, ale musil jsem odříci. Nezahodím se. Pět let mne ignorují úplně, neexistuji pro ně. Mám snad hned na milostivý pokyn přiběhnout a si z toho dělat čest, že si na mne vzpomenouti ráčili? To musel bych zasluhovat, aby se mnou nakládali tak, jak to činili. — Mohu čekat. Dostane se mi někdy satisfakce, třeba o tom už vědět nebudu.«

V únoru 93 píše:

»Mně se stýská pořáde do Italie zpět a do hor tyrolských, kde se mi tak nesmírně líbí. Dělám také plány zase na jaro utéci snad na Krim, nebudeli tam cholera. Pořáde v sobě mám nepokoj, štve mne to z místa na místo, myslívám si, jak dlouho zde můžeš ještě být. A často si přeju, aby už dlouho ne. Život se stává stále protivnější, a stáří zdá se mi něco strašného. Je to horší než smrt pro toho, kdo nežije znova ve svých dětech. A pak ještě k tomu ten děsný kontrast, cítit se pořáde mladým citem a myšlením a při tom přece jen hrozně stárnout. Je to prapodivné.«

A v dubnu 93 píše:

»Zároveň se s Tebou a s tvou rodinou na čas loučím. Pojedu v posledních dnech máje nebo na počátku června na Rus, nejdřív do Kieva, potoulám se trochu Ukrajinou a pak se dám na Krim. Loučím se tak navždy asi s Ruskem. Vidíš, samé loučení, až přijde snad brzy to poslední, na vždy. A to je to nejlepší. Co zde? Pro koho? K vůli čemu?—«

A v prosinci téhož roku:

»Toulal jsem se zase v dálce. V nepokoji věčném ženu se za něčím, co sám definovat nedovedu, je to: »a restles unsatisfied longing . . . cíle asi nedojdu, nedojde ho snad nikdo.«

Z listu z dubna 96 vyjímám:

»Teď pojedu brzy do Prahy. 16. dubna mám veřejně mluvit, vlastně číst o Náprstkovi, bude to oslava jeho 70. narozenin. Můžeš si myslet, jak mne to rozčiluje a jakou až mučitelnou tremu mám už dnes, ale pí Náprstkové jsem to odříci nemohl a je to pro mne velké vyznamenání, že zvolila k tomu aktu piety právě mne. Teď se jen bojím jak se bude ten můj elaborát jí a jiným líbit.«

A v květnu téhož roku píše:

»Můžeš si pomyslit, jak mi bylo krušno, když jsem měl veřejně se ukázat a veřejně mluvit. Bohu dík, že to dopadlo ku spokojenosti pí Náprstkové.«

A dále:

»Dověděl jsem se nedávno, žes prý slavil své Abrahaminy, jak teď říkají. Gratuluji ti z celého

srdce, můželi se k takové věci vůbec gratulovat. Já aspoň byl velice melancholický na ten den. Byl jsem jen rád, že si toho nikdo nepovšiml. I Ty neměls žádnou veřejnou oslavu, pokud vím, nu a tu ti mohu přece jen aspoň k tomu gratulovat. Hraničí to u nás tak trochu už na směšnost, cítils asi se mnou stejně a tak jsi si to nějak zařídil, bys měl pokoj.«

A v prosinci r. 98 po našem návratu z Cařihradu, když zvěděl o nemoci, která stihla mou ženu na zpáteční cestě, píše:

»To jsi chudáku měl krásné nadělení na té zpáteční cestě. A ubohá ta paní. Vím co to je stonat v cizině. V Tunisu jsem měl dissenterii a už jsem byl na to odevzdán, že budu zahrabán tam v tom horkém písku. Trvalo ještě měsíce v Čechách, než jsem byl zdráv. A posledně v Rusku, v Sebastopolu umíral jsem téměř na ulici sám a sám. Už jsem nerozeznával lidi a domy jsem viděl už jen v obrysech. Jak jsem se dovlékl do hotelu, sám nevím. Bylo to strašné. Ale uvěříš mi? Přišla na mne taková lhostejnost, že mi bylo vše jedno.«

A jak byl něžný. Za mé velmi těžké nemoci mi píše:

»K velkému zármutku mému docházely mne neurčité jakés slechy, že's prý v Praze onemocněl. Obrátil jsem se k svému »konsulu« v Praze, k té dobré, milé, zlaté paní Náprstkové, a nyní dostal jsem tedy určitých zpráv, viděla Tě na vlastní oči. Bohužel, byl jsi tedy opravdu nemocen, těžce. Ale Bohu díky, že minulo nebezpečí a že mohu Ti gratulovati k uzdravení, které snad pomalu, ale jistě pokračuje. Prosím Boha, abys byl brzy úplně zdráv a tak se na tě těším, až Ti budu moci ruku stisknout. Zajel bych k tomu zvláště do Pardubic, kdybych Tě už v Praze nezastihl, kam snad brzy přijedu. Prosím Tě, nechvátej domů pod žádnou záminkou, čekej až trochu sesílíš, mohl bys v tom bídném počasí znovu se nastudit.«

A předposlední jeho dopis z října 1900 z Lužan:

»Stonám už půl leta, vždy je trochu lépe a zase mne to schvátí znovu. Je to fatální věc, jsem ale úplně odevzdán ve svůj osud. Teď daří se mi zase lépe, proto mohu psát, ale odpust, že píšu krátce, neboť namáhá mne psaní posud velice.

Hlavkových se chovají ke mně jako svatí s nebe, a nemohl bych nikde být lépe ošetřován než zde. Doma bych ani stonat nemohl, musel bych jít jen do nemocnice. V Praze ujala se mne sestra, ležel jsem u ní dva měsíce. Bez ní a bez Hlávků nevím, jak by to bylo vše dopadlo.

Že je mi strašně smutno, můžeš si pomyslit. Jakou mám perspektivu před sebou, uzdravím-li se? Nebudu moci ještě dlouho pracovat a ta nemoc bude na mne pořáde číhat. Ale co dělat. Podrobit se a mlčet! Do Prahy se snad teď brzy vrátím, ale budu tam vězněm ve svém bytě. Nemohu do schodů a bydlím ve 4. patře. Stěhovat se na zimu, toť těžké, budu tedy muset to nějak překonat.« —

A přece se stěhoval. Trpěl velice, ale v tom utrpení pořáde jen toužil po Praze, jako by se byl bál zemříti někde jinde. Převezli jej tam, odnesli jej do toho jeho útulného bytu ve čtvrtém poschodí, ale ne na dlouho. Když asi na 14 dní před vánočními svátky značně se mu přitížilo, převezli jej do rodiny sestry jeho, paní Jungfeldové, a prah jejího bytu nepřestoupil více, až když uzavřeli zmořené tělo jeho do rakve a odnesli je do Vyšehradského Slavínu, s jehož temene smutně vítal jej genius, jenž střežiti má tam veliké naše mrtvé. Jest prvním z nich; kéž zůstane na dlouho také jediným. Byl v životě samotářem, kéž jest jím ještě dlouho i po smrti.

Poslední dny Zeyerovy v Praze byly přes vše utrpení tělesné ozářeny ne nepatrnou radostí. Národní divadlo chystalo pro leden v novém nastudování a v nové nádherné výpravě velkolepou jeho báseň »Sulamit« a předložilo mu veškeré v barvách provedené návrhy kostymů k posouzení. Byl pozorností touto velice dojat a nejen že učinil různé přeměny v návrzích mu předložených, ale zatoužil tak po tom, aby mohl provozování býti přítomen, že přes zoufalý svůj stav tělesný zcela vážně vyžadoval od lékařů svých povolení k tomu. A sliboval, že dá se dolů snésti a nahoru zase vynésti, že uschová se do nejzazšího kouta lože své, že nebude nikterak rozčílen a že třeba po prvním, druhém aktě zase vrátí se domů. Lnul přece jen k divadlu s celou duší přes to, že způsobilo mu tolik trpkých chvil v životě. I na něm osvědčilo se, co napsal jsem z nejhlubšího přesvědčení svého do »Černé hodinky« spolkem Májem r. 1892 vydané: »že kdo jednou dýchal pravý divadelní vzduch, kdo pohyboval se kdysi v tajemném svůdném světě divadelního zákulisí, kdo napil se jedenkráte jen z pohára rozkoše i útrap, jejž Thalie s neodolatelným svým omamujícím úsměvem klade mladým nadšencům k ústům, jest ztracen. Dříve nebo později vrátí se jistě jako kající milenec v náruč nejkrásnější ale také nejukrutnější Musy, a klade jí život svůj na dobro k nohám.«

Arci veškeré tyto touhy Zeyerovy byly marné. Tělo sláblo víc a více, záchvaty těžké se množily a nežli došlo na skutečné provedení pečlivě připravované »Sulamity«, veliká duše Zeyerova opustila křehkou schránku svou.

Jeden z našich listů začal nekrolog svůj o Zeyerovi slovy: »zemřel kníže«. Ano, pravda, zemřel kníže. Ale zanechal nám království svoje, výtvory svého mohutného ducha, v jichž neodolatelných krásách tak jako my a děti naše, i děti našich dítek a potomci jejich kochati se budou s rozkoší. Nechať co jest opravdu krásné, přežije věky, a kdo stvořil krásno takové, nezemře, ale žiti bude navždy.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

PAŘÍŽSKÉ CAUSERIE.

I. ZOLŮV POHŘEB.

Dlouho budu vzpomínati na malý hôtel v ulici de Bruxelles, který v posledních dnech byl svědkem výjevů, naleznuvších ozvěnu po celém světě.

Pronikl jsem tam v pátek ráno, doprovázen jedním ze svých zdejších přátel, který, jako žurnalista, měl volný vstup do domu smutku . . . Pronikl jsem . . . ano, to je pravé slovo. Neboť všude kolem nás je nakupeno lidí, tlačících se, vystupujících na špičky, aby shlédli ten nepřetržitý proud vynikajících osobností, které sem přivážeji fiakry z celé Paříže. Městští seržanti, rozestavení před vjezdem do hôtelu, mají pernou práci: nestačí napomínat zvědavý zástup a razit cestu těm, kteří vstupují.

Konečně jsme se dostali do chodby, a odtud, v několika vteřinách, do prvého poschodí, kde je uložen mrtvý básník.

Velký pokoj, všecek černě vydekorovaný, a uprostřed na vysokém lůžku leží on... Mimo tuto černou dekoraci ani jediný ze znaků, které dle náboženské zvyklosti nacházíme kolem lůžka mrtvých: žádný kříž, žádný svatý obraz. Jakoby si zesnulý mistr přál, aby ti, kteří ho navštívili v prvých dnech jeho věčného spánku, byli zaujati toliko pohledem na jeho mrtvé tělo, odpočívající tu klidně a pyšně. Řekli byste, že po tolika dnech úsilovné práce uložil se k chvilce odpočinku. Jeho bledý vrásčitý obličej je jakoby mramorován nesčetnými zarůžovělými skvrnami — znaky to rozkladu — ale výraz té tváře nemá do sebe nic křečovitého, nic z úděsu smrti. Toliko vpadlá místa nad ústními koutky dávají tušit bolestný zápas těch dvou odvěkých, stále bojujících soků — života a smrti, smrti a života.

Ruce, které tolik let držely péro a shromažďovaly lidské dokumenty, jsou nehybně sepjaty na prsou. Čelo, pod nímž se zrodilo sta a sta hrdin a hrdinek, které hýčkalo Rougon-Macquarty, koncipovalo »Tři Města«,*) oddávalo se visionářským snům »Čtvera Evangelií«**) — ztuhlo teď v nesčetných vráskách. Ale zahlédíte-li se na mrtvolu, zdá se vám, jakoby potichu oddychovala, jakoby se víčka měla otevřít a jeho tmavé, pronikavé oči jakoby se chtěly tázat: »Proč mne litujete? Vždyť víte dobře, že jsem Nesmrtelný . . .«

Ano, tak odpočívá tu, očekávaje den, kdy ho uloží do země, kterou miloval. Smrt nedovedla ho zlomiti. Přijal ji pyšně, jako titan. A jeho pýcha, pýcha duše silné vědomím mohutné tvůrčí schopnosti, zrací se i na této mrtvé tváři. Mimoděk vzpomínám si na výrok, který učinil jednomu ze svých kritiků: Kdosi mne pojmenoval žralokem. Žralokem, který sleduje loď a hltá vše, co se vrhne s paluby do moře, Dobrá! Jsem tedy žralok, což je celkem dosti lichotivé. Ano, jsem pyšný na toto pojmenování; chci býti žralokem, žralokem, který pohltil dobu, v které žije. To je mým právem, a jednou to bude mojí slávou. Posláním toho, kdo mnoho produkuje a mnoho tvoří, je pozříti svou dobu a vtěliti ji znovu v život« . . .

Ale již je nutno, abych se vymanil z meditací, které mne uchvátily při pohledu na Zolovu mrtvolu. Smuteční pokoj se plní hosty. Ustupuji do pozadí, kde pan Desmoulins přijímá jménem pí. Zolové soustrastné stisknutí ruky. Sestupuji se schodiště, prodírám se znovu davem, který se stal ještě četnějším. Ještě pohled na Zolův nevelký, dvouposchodový hôtel, dům s aristokratickým vzhledem — a odcházím z ulice de Bruxelles.

*

V neděli po té pohřeb. Zdá se mi, že očekávání tohoto pohřbu rozechvělo Pařížany více než zpráva o Zolově smrti. Pařížan, má-li být uveden v rozechvění, potřebuje velkých, manifestačních průvodů a demonstrací, které otřásají nervy. Jednotlivec neplatí tu nic . . . či spíše platí jen množstvím lidí, kteří jsou uvedeni v rozruch jeho jménem. Proto zpráva o Zolově smrti byla v Paříži, spěchající za svou zábavou a za svými interessy, rychle zapomenuta. Za to přípravy k pohřbu, který měl být a také byl politickou demonstrací, vzbouzely všeobecnou zvědavost. Hovořilo se o nich na ulici, v restaurantech i u malých stolků, rozestavených před kavárnami. A ještě snad více než pohřeb sám interessoval Pařížany jiný fakt: účastní se pohřbu Dreyfus, Zolův chráněnec? Všude kolovaly zprávy novin, že pí. Zolová vynutila na bývalém setníku slib, že se zdrží pohřebního průvodu. Ale nevěřilo se tomu docela, očekávala se nějaká šalba. Protiministerská »La Libre Parole«, jejímž redaktorem je Eduard Drumont, uveřejnila v neděli ráno toto provolání: »Vlastenečtí republikáni! Vláda prohlásila, že se Dreyfus nezúčastní pohřbu svého přítele Zoly. Možná, že je to jen klam. Mějte se tudíž na pozoru. Dostavte se v zástupech do ulic, kterými půjde průvod. Jestliže, po prvé ve svém životě, je ten bídák (Dreyfus) věren svému slovu, a jestliže skutečně nebude v pohřebním průvodu svého ochránce, pohlížejte mlčky na tuto rakev a zachovejte klid, který náleží mrtvým. Jestliže však odváží se špehoun, zaprodaný trojspolku, vplížiti se do průvodu, který by tak přetvořil v odpornou maškarádu, nestrpte tuto provokaci, která by byla nejhorší urážkou vlasti.«

Očekávaly se demonstrace, velké demonstrace, a vláda se také chystala ku potlačení jich, neboť pařížský lid je lehce vznětlivý a, kdo ví, nepromění-li se demonstrace v revoluci? Vojsko bylo konsignováno, a na náměstí »de la Trinité« kupily se řady policistů,

*) »Tří Města« trilogie Zolových románů: »Lourdy«, »Řím«, »Paříž«.

**) »Čtvero Evangelií«: tetralogie »Práce«, »Plodnost«, »Pravda«, »Spravedlnost«, z nichž jsou knižně vydány toliko první dvě. »Pravda« se tiskne ve feuilletonistské rubrice jednoho pařížského listu a »Spravedlnost« existuje toliko v náčrtku.

republikánská garda tu tábořila, seskupivši vyhrůžně pušky ve svazky, leskłé přilby jízdních gardistů mihotaly se v sousední ulici »de Chateaudun«. A všude, ze všech koutů Paříže, proudily ulicí »de Clichy« nesčetné zástupy, nepřetržitý tah fiakrů, přivážejících věnce, bral se k ulici »de Bruxelles«. Na náměstí »de Clichy«, kudy se má průvod ubírati, tísní se lidé již od 11 hodin dopoledne, neobčdvavše raději, aby jen spatřili něco z pohřebních ceremonií. Ale neuvidí nic, neboť po celé délce cesty, určené průvodu, je rozestavena trojí řada policistů, pěší a jízdní gardy.

Od minuty k minutě stává se tu ruch živější. Všechna okna jsou obsazena, balkony jsou plny, na střechách, ve vikýřích, všude lze spatřiti zvědavé hlavy. Několik výrostků vyšplhalo se na kandelábry jiní přinesli si skládací stoličky, aby lépe viděli. Pojednou jako vlna proběhne rozechvění tím mořem lidí: průvod dal se na pochod. Tlačenice stala se ještě neuprosnější. Všichni chtějí vidět; a poněvadž to jde ztěžka, vyzdvihuje několik kamarádů jednoho na ramena, aby aspoň ten jim sdělil podrobnosti o průvodu.

Za hustými řadami kordonu lze rozeznat dva velké vozy plné věnců; pak je nesena mohutná kytice, věnovaná chotí zesnulého, a jiná, dar Dreyfusův. Konečně blíží se vůz s nebožtíkem, a za ním, v nepřetržitém, několik hodin trvajícím proudu, přátelé zesnulého, deputace, spolky; skoro všem červená se v knoflíkové dirce rudý květ šípku, který se zde nosí na místě ceeveného karafiátu.

Po malé čtvrthodině zvědavost mizí. Řady diváků se uvolňují. Za to tím živěji je za řadami diváků: tvoří se tu kroužky debatující o politice. Tato čistě pařížská specialita, propůjčuje zajímavý pohled do psychologie zdejšího lidu: debatuje se tu všude, kdekoli dochází k většímu shluku davu. Na veřejné ulici rozbírají se politické a hospodářské otázky, často dosti vášnivě, ale vždy s respektem ku přesvědčení druhého a těchto rozhovorů súčastní se malý úředník právě tak jako dělník nebo pobuda. Měl jsem často příležitost přesvědčiti se o podivuhodné znalosti politických otázek právě mezi dělníky. Jak by také ne? Vždyť zabloudíte li v době poledního odpočinku na místo, kde se pracuje, spatříte, že francouzský dělník využitkuje půlhodinu před započetím práce, kterou jeho český soudruh obyčejně prospí nebo prozahálí, ke čtení novin. A (což je zajisté neuvěřitelno člověku, který vyrostl v pražských poměrech) policie nikterak nezakročuje proti těmto pouličním debatám, nerozhání je, ani nezatýká účastníky. »Les' cipeaux« (jak zde jmenují strážníky) přešlapují klidně na svých stanovištích a usmívají se dobromyslně na rozohněné řečníky . . .

Ale vraťme se k pohřebnímu průvodu: Jsou tři hodiny, tedy skoro dvě hodiny od chvíle, kdy objevil se pohřební vůz, a ještě neustále ubírají se kordonem gardistů účastníci smuteční slavnosti. Někteří jich napočetli třicet tisíc, jiní jednou tolik. Jak se zjistilo později, doprovodilo Zolu ke hrobu padesát tisíc lidí . . .

Tu neb tam, objeví-li se v průvodu některý z politických předáků, který je špatně zapsán v srdcích Pařížanů, zazní potupné výkřiky, pískot, ironické »bravo«. Slyšel jsem, kterak Ernest Vaughan, Zolův stoupenec a redaktor ministerské »L'Aurore«, byl uvítán voláním »A bas les Youpins!« (pařížský název Židů) »Vive l'armée!« Ale demonstrace brzy utichly, Dreyfus ubírající se v průvodu přešel nepozorován, a tisícihlavý zástup ubírá se zvolna k tichému hřbitovu Montmartre.

Zabloudil jsem onehdy náhodou na toto pole mrtvých, kde jsou pohřbeni Teofil Gautier, Heine, Stendhal a Dumas syn. Lid tu proudil směrem, kde se nalézá hrob Zolův. Do výše několika metrů kupí se nad ním věnce, jako obrovská mohyla květin. Zvědavci obléhají tento čerstvý hrob, prohlížejí nesčíslné kytice; a jestliže policista, který tu má stráž se ohlédne, vztáhne některá drobná Pařížanka ruku a utrhne potajmu květinku, aby si ji uschovala na památku . . .

Velice zajímavý je interwiev jednoho ze spolupracovníků »Matinu« s J. K. Huysmansem, kdysi oddaným stoupencem Zolovým:

»Zola byl hodný člověk,« vypravuje Huysmans. »Znal jsem ho po dlouhá léta. Byl dobrý, laskavý, úslužný ke každému. Mladé muže přijímal velmi přívětivě. Ostatně byl rád, navštívil-li ho někdo. Zval ho pak vždy k svému stolu. Byl gourmand, miloval dobrá jídla a dobré víno. Vzpomínám si, že jsme se mu někdy posmívali pro lhostejnost, s jakou se šatil. Nemyslil než na svá díla. Pracoval pravidelně od devíti hodin do poledne. Připravoval si, od kapitole ke kapitole, rozvrh svého románu. A i dříve, než napsal první řádku, měl již napřed rozměřeno celé dílo. Napsal vždy tři neb čtyři stránky, nikdy méně. Mohl přesně vypočítati den, kdy ukončí svou knihu. Tato pracovní methoda ukazuje, jak nezlomná byla jeho vůle. Dříve než rozepsal historii Rougon-Macquartů, měl náčrtek celé serie. Vzpomínám si, jak jsem se podivil, když mi kdysi, před tím než napsal »L'Assomoir« vykládal obsah celého díla a rodokmen Rougonů, který později umístil na první stránky »Doktora Pascala«. Říkal: »Až skončím Rougony, začnu psát pro divadlo.« Tato myšlenka ho posedla. A vidím ještě zcela určitě, kterak jsme se sešli po provozování jeho propadnuvšího kusu »Le Bouton«. Zola byl úplně skleslý. Jen Flaubert snažil se rozveseliti nás napodobuje mňoukání kočky . . . Konečně se dostavil úspěch. Zola pořídil si v Médanu domek. Když se stal bohatým, přál si rozšířit svoji usedlost. Ale nechtěl, aby mu architekt načrtl plány. Spolu s jedním zednickým mistrem přistavoval kus po kuse, nové části k svému domku . . .

A abych ukončil, vyjímám několik reklamních veršů jednoho pařižského deníku, které dobře ukazují neskrotný chvat za ziskem, jenž znakem všech velkých měst:

La mort de Zola.

Il meurt, emportant plus d'une oeuvre en tête.
Pour nous peindre aussi le commerce nonnête
Il pouvait écrire son volume encore
Ayant pour titre le tailleur »The Sport.«

Což v českém překladě zní:

Zemřel, maje v mysli ještě mnoho děl
Ale kdyby byl chtěl vyličiti poctivý obchod,
mohl napsati ještě jeden svazek s titulem
oděvnický závod »The Sport«.

Reklama zmocnila se mrtvého mistra. A jako jeho tělo, rozkládající se v hrobě, dá vzniknout tisícerým novým životům, tak jeho jméno, dosáhnuvši glorifikace slávy, bude sloužit k získání kapitálů různým firmám: nosí se tu již klobouky »à la Zola«, límce »à la Zola«, kravatty »à la Zola« . . .

V Paříži 10. října 1902.

Otakar Theer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

+ **Snímek originalu zatykače, vydaného dne 7. července 1848. na Karla Havlíčka-Borovského.** Dostal se nám do rukou vzácný a svrchovaně zajímavý historický dokument. Čtenáři mají před sebou u věrné fotografické reprodukci originál zatykače, vydaného z vyššího rozkazu — (Auf hohen Befehl) — na slavného českého publicistu Karla Havlíčka-Borovského. Zatykač, jenž opatřen je č. 1872., je vydán z vojenského oddělení c. k. generálního velitelství v Praze a je adressován na c. k. místního velitele barona Godarta. V rohu (na rubu zatykače) je, ovšem že v jazyce německém, poznámka: »velice důležité« (dvakrát podškrtnuto) a pod tím: »expedováno o $7\frac{1}{2}$ hodině večerní«. Památný rok 1848. povolal Havlíčka k nejrozsáhlejší činnosti veřejné, kteréž se oddal se vší vroucností a neúnavností, význačnými to vlastnostmi jeho. I odstoupil od redakce novin v úřední změněných a 1. dubna roku 1848. vydal první číslo »Národních novin« (nákladem Vojtěcha hraběte Deyma), jimiž počal samostatně slavný boj svůj za národnost a svobodu politickou, za právo a přesvědčení své. Po svatodušních událostech byl Havlíček pro článek o národních gardách — jak Lev Thun oznámil po zatčení ve zvláštní vyhlášce — zatčen a dopraven na Hradčany. Na 56. straně je snímek originálu zatykače na Karla Havlíčka-Borovského, vydaného dne 7. července 1848.

V českém překladě zní zatykač takto:

Panu c. k. místnímu veliteli baronu Godartovi.

V Praze dne 7. července 1848.

Redaktora Národních Novin »Havliczka« račte vaše vysokoblahorodí ve srozumění s panem starostou ihned zatknouti a sem dopraviti. Téhož lze nejspíše asi v knihtiskárně »Pospischillově« vypátrati.

Z vysokého rozkazu:

Podpis (nečitelný).

Dne 7. července okolo půlnoci (píše J. J. Toužimský ve svém spise »Na úsvitě nové doby«), oblíbené to hodině hradčanských vládců k zatykacím výpravám, obklíčena byla redakce a byt Havlíčkův v Králově lázni, jedva do jakéhosi pořádku uvedený od posledního požáru a bombardování. Bratr Havlíčkův, jenž obýval pokojík při administraci, slyšel dupání po schodech, třesk zbraně, dopadání těžkých pažeb. Vyhlédl oknem na schody a spatřil je plny vojáků v plné zbroji s nasazenými bodáky, kterak vedeni od policejního zřízence s malou svítilnou v ruce vystupují přímo k bytu Karla Havlíčka. Ustrojiv se, dostal se z domu a spěchal za bratrem, který po redakční práci dlouho do noci trvavší odskočil do kavárny v Celetné ulici. Potkal jej a radil mu, aby se nevracel, že je hledán. Havlíček hnedle se rozhodl. »Půjdu domů,« dal v odpověď. Přes domluvy chvátal ke Králově lázni, staraje se více o svou choť Julii, která meškala u matky v Brodě, než o sebe. Byl vzat do středu vojska a za nočního ticha ubíral se průvod po Karlově mostě na Malou Stranu a Hradčany, kde Havlíček byl uvězněn.

O provedeném zatčení podána byla hned druhého dne zpráva, jejíž originál a sice koncept dostal se do našich rukou a kterou podáváme rovněž u věrné fotografické reprodukci:

V českém překladě zní relace o provedeném zatčení Karla Havlíčka takto:

Praesidiu c. k. vysokého místního velitelství.

Na základě včera přijatého rozkazu bylo zatčení redaktora Národních Novin »Hawlitzcka« provedeno a týž na Hradčany dopraven. (Naznačujeme tu překladem i pozoruhodnou zvláštnost originálu.)

Oznámení o provedeném zatčení se nejposlušněji přikládá.

Ze snímku originálu pozná čtenář, že koncept je psán rukou místního velitele barona Godarta. Relace je kontrasignována ještě jedním rovněž nerozluštitelným podpisem.

Zajímavo je se zřetelem k výslovné zmínce o spolupůsobení starosty při zatčení Havlíčkově toto: Starosta dr. Vanka veřejným návěstím prohlásil, že »zatčení Havlíčkovo ani mu nebylo oznámeno, ani za úřední jeho součinnosti provedeno a jemu vůbec teprve deset hodin potom zpráva podána.« Havlíček však dlouho na Hradčanech nepobyl; — mezi tím zvolen byl ve více okresích za poslance do říšského sněmu vídeňského a již dříve do zemského sněmu českého a byl pátého dne po svém zatčení propuštěn na svobodu. Oba zajímavé originály byly nám zapůjčeny k reprodukci laskavostí velkoobchodníka p. Karla Füricha.

!! **Útčky tenoristů.** Od dělníka, který chlebem visí na milostivosti německého továrníka neb majitele dolů, žádáme, aby se vzdorem vzepřel, nutí-li tento v křivém pochopení národní své povinnosti jeho děti do německé školy a vydírá-li jeho hlas pro německé volební vítězství. Tisíce lidí chudých, s nevelkým vzděláním, plní svůj úkol vlastenecký a vzdor svého svědomí hořce odpykává. — V Praze lidé, kterým hrneme k nohám vavříny, peníze, společenské pocty a novinářskou reklamu, s potupným pošklebkem utekou nám, kdykoli se zamane bohatým odpůrcům našim. Ve Vídni, v Pešti, v říši pak vůbec potřebují s hrnce masem naplněného sejmouti jen pokličku, a již skoro nestačí fortny Národního divadla. A co by jich prý utíkalo, kdyby i pro činoherní síly byl úskok tak lehký. Cikánova píšťalka by mohla jenom dýchnout — jako vymeten by byl snad holubník, kterému říkáme první české jeviště. Je to hnusný zjev. Je opravdu v tolika hereckých duších zakleto tak povážlivou měrou so-

bectví — je tam skutečně tak zřídka místo pro cit povinnostní, pro národní kázeň a pro čest jména českého? Z mozolů dle slov našeho dramatika zbudováno, věky prý přetrvá Národní divadlo. Tisícové rozdělili se o poslední sousto pro jeho zřízení a ani se nedožili jeho otevření, dvě generace obětovaly pro ně, co mohly — dnes se z něho stává vzorník pro společenskou a vlasteneckou proradu. Žádná výmluva tu neplatí, že někomu nevyhovuje ředitel, kapelník, režisér, čert nebo ďábel. Statisícům ustaraných otců nevyhovuje chéf, dozorce, zaměstnavatel — při tom často trou bídu a jsou spoutáni sociálními okovy. Kolik jich opustí úřad, závod, dílnu v kritických chvílích porušením úmluvy? Nyní snad se budeme takové morálce učit z Národního divadla. — Obecenstvo naše prosto viny však není. Zhýčká nepřirozenými ovacemi osoby takovým způsobem, že to v jich myslích přeláme všecku soudnost. Když se tenoristovi jednomu vyprahují u nás koně a druhý je proto zasypáván věnci a dary, že se po neslušném útěku vrátil milostivě na týden či dva — pak opravdu mohou tito hrdinové vyprázdniti na své pobloudilé obdivovatele umývadlo, kdy jim napadne. — Jakým jsi rekem, ubohý horníče, který pro český svůj přihlašovací lístek s uzlíkem jdeš do nejnejistější budoucnosti proto, poněvadž máš kus cti v těle a kus českého srdce!

╪ **Manes ve Vídni.** Touto dobou vystavuje Manes v salonech výtvarnického spolku »Hagenbundu« ve Vídni. Výstava budí neobyčejný zájem a vídeňská žurnalistika provází ji velice sympaticky. Aby tak vyrovnání mezi národy v Rakousku provedlo naposled umění . . .

╪ **Hnutí mezi výtvarníky.** V Manesu kují zbraně na ostro pro případ, že by na Smíchově obecní zastupitelstvo prostým odhlasováním chtělo českým umělcům rozdupati jediný český výstavní salón. Literáti a žurnalisté výtvarníky jistě neopustí. Uhlídáme, co je síly v takovém spolčení. — Jednota výtvarných umělců pocítila, že je v nevýhodě, nemá-li svůj orgán. Proto počne vydávati umělecký list »Dílo«. Redaktorem jeho bude Lothar Suchý a malíř Klusáček. Bude to protějšek »Volných směrů«. Dokonalý protějšek, neboť řečený spolek chce jím sloužiti pouze původní umělecké tvorbě. Vítáme do kola! — V tomto hnutí přihlásil se denními listy, že je dosud na světě, umělecký měsíčník »Božetěch«. Bude nyní prý vycházeti »opět« pravidelně. V tom slůvku »opět« je přiznání k jakési chorobě. Doufáme, že již naprosto minula.

\+ **Sousoší sv. Luitgardy** na Karlově mostě, znamenité dílo sochaře Matyáše Brauna, je ve stavu velice zbědovaném. Na upozornění Jednoty výtvarných umělců usnesla se rada král. města Prahy, svolati komissi za tím účelem, aby se poradila, co by se mělo na záchranu ohroženého uměleckého díla učiniti a aby podala svoje dobrozdání a návrhy. Po bedlivém ohledání sousoší a po zralé úvaze učinila komise (pp. J. V. Myslbek, J. Mauder, V. Amort a inž. J. Herain) návrh, aby především byla socha tak dalece opravena, pokud je toho nevyhnutelně třeba, aby mohl býti učiněn sádrový odlitek celé skupiny, a aby pořízena byla přesná kopie umělecké této památky v hořickém pískovci. Zhotovení odlitku navrhuje komisse z toho důvodu, aby byl po ruce jako kontrola pro ten případ, kdyby chatrný a vetchý stav sousoší měl za následek, že by při nevyhnutelném snesení sousoší originál v některých svých partiích byl na nenahraditelnou škodu porušen a ohrožen. Městská rada pražská však návrhu umělecké komisse neakceptovala, nýbrž z ohledů úsporných schválila pouze provedení nevyhnutelných oprav. Odlitek sousoší prozatím, bohužel, proveden nebude a zdá se, že se tak asi v dozírné době nestane. Stav sousoší sv. Luitgardy je svrchovaně povážlivý a není vyloučena možnost, že se sřítí. Komisse při svém ohledání vystoupila až na hlavici sousoší a tu k svému největšímu úžasu pozorovala, že při jízdě těžkých povozů celé sousoší se velice otřásá a kýmácí. S politováním zaznamenáváme tuto zprávu. Jedna z nejcennějších výtvarnických památek naší královské Prahy je vážně ohrožena — a městská rada pražská nemá peněz — ani na její sádrový odlitek!

\+ **Druhá poplašná zpráva s Karlova mostu.** V téže komissi jednalo se o druhé Braunovo sousoší sv. Iva (první skupina od Starého Města na levé straně), jež rovněž je ve stavu zoufalém. Také tu komisse navrhla pořízení přesného odlitku sádrového, nekladla však, poněvadž dílo toto nemá tak eventuelně umělecké ceny, na svůj návrh takového důrazu jako při sousoší sv. Luitgardy. Nebude-li toto sousoší znovu zřízeno, propadne zkáze. Městská rada na tuto relaci umělecké komisse vůbec neodpověděla!

\+ **Co je s opravou chrámu sv. Mikuláše na Starém Městě?** Pokud se pamatujeme, zahájil přípravné práce k restauračním plánům na příkaz městské rady pražské architekt p. R. Kříženecký, jenž také byl vyzván, aby předložil rozpočet. Chrám je v tak sešlém stavu, že protojerej jeho prohlásil, že za takového stavu věcí služeb božích ve chrámě konati nelze. Stalo se jednou, že ve chvíli, když ve chrámě konala se pobožnost, vypadlo do chrámu jedno okenní křídlo, Následkem tohoto prohlášení protojerejova nebude asi smlouva, která měla býti mezi ruskou církví a obcí pražskou uzavřena, uskutečněna. Proslýchá se ale, že je tu jiný smluvní kontrahent, jenž by opravu chrámu v tom případě, kdyby došlo s ním k dohodnutí, provedl svým nákladem . .

⊙ **Návštěva paní Wiehové.** Tentokráte správa Národního divadla sedla neopatrně na vějičku americké reklamy. Když jsem viděl plakát s podobiznou mezinárodní mimky, litoval jsem, že tak znamenitá umělkyně (to mi nasuggerovala divadelní kancelář!) má tak chantanové vývěsky. Při představení jsem litoval, že si vybrala jako první číslo »Colombinu«. Kdyby tuto hru byl napsal český autor, byl by ve všech šedesáti listech, které o divadle u nás referují, guillotinován. A právem. Tak je bezduchá tato hříčka. To pravé umění vychválené herečky čekali jsme tedy v druhé aktovce. Ale tu jsme viděli, že ani zdání nemá tato dáma o tom, co Schnitzler napsal svou »Večeří na rozloučenou«. Na Smíchově při cyklu Máje tuto drobnost provedli před léty. Tehdejší hře slč. Kaclové paní Wiehová ani vody nepodá. Při posledním kousku »Loutka« jsme již shledali, že dánská herečka má plakát, který jejímu umění úplně odpovídá.

⊖ **Lákavý konkurs.** Znamenitý zisk slibuje konkurs »na tři nejlepší práce ze sociálního života železničních zřízenců«, vypsaný vydavatelstvem »Československých železničních listů« dne 9. října t. r. První cena 300 K, druhá 200, třetí sto korun. Práce cenou poctěné stanou se majetkem vzpomenutého družstva, které si vyhražuje i právo provozovací!! Lhůta k zadání končí dne 31. prosince 1902.!!!! Nebudeme pěstovati v Máji posměšky, ve které se zvrhlo u nás usuzování o věcech veřejných — byť to i neodolatelně lákalo. Proto i při této věci pojednáme jen o faktu. Vypisovatelé nemají, bohužel, ani zdání o tom, co znamená napsati drama. Kdybychom je požádali, aby do konce října zhotovili z brusu novou lokomotivu, smáli by se nám, až by se i střecha nad redakcí třásla. A hmoty k ní válejí se jistě v různých koutech několika dílen. Slušný divadelní kus dá mnohem více práce než lokomotiva, to nechť páni vypisovatelé laskavě uvěří nám, kteří jsme odborníky. Cena není cenou, má-li ní býti zaplaceno i provozovací právo. Chce-li ní dokonce zaplatiti vypisovatel i právo majetku hry — pak by se tento obchod podobal lichvářství jako vejce vejci. Ke všemu jsou ceny ty nedůstojně nízky. Kdyby všechny tři ceny byly spojeny v jednu, byla by z toho mírná pocta. Získala-li by touto soutěží literatura pak dobrý kus, měla by snaha uvedené korporace jistě ráz nezištné a chvalitebné obětavosti. — Doufáme, že nedostatky a vady řečeného konkursu vznikly z neznalosti věci. Železniční zřízenci nemají pravého vědomí o cenč literární práce, ale pak chybili, nezeptali-li se osob neb sborů kompetentních. Ale je i možno, že nějaký chytrák, který má chudokrevný kus již v kapse přichystaný, podnítil vypsání podivného toho konkursu, aby — — aby — račte si laskavě domysliti. V obou případech měl by výbor o věci ještě jednou uvažovati. — Kdo naše podezření pokládá za přílišnost, tomu pravíme, že se v našich literárních konkursech a při udělování cen ději dnes již takové neslýchanosti, že můžeme očekávati všechno. Ale přijdeme s pochodní do těchto sklepení!

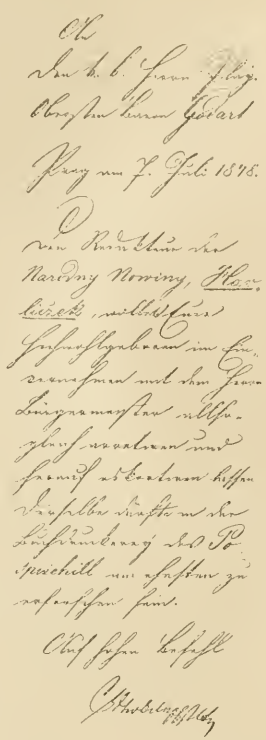

— **Ignát Herrmann** píše pro publikaci »Pražské ghetto«, která vyjde nákladem »Unie« v Praze, kapitolu »Nynější ghetto«. Část historickou napsal dr. Teige a dr. Zikmund Winter.

— **Monografii o Skrejšovském**, široce založenou, která objasní mnohé, velice důležité fáse novější české politiky, dokončuje publicista Adolf Srb.

☐ **Slyšte!**

Růžena Svobodová píše veselohru.
Viková Kunětická píše veselohru.
Karel Šípek píše veselohru.
Josef Štolba píše veselohru.
F. X. Svoboda píše veselohru.
Václav Štech píše veselohru.

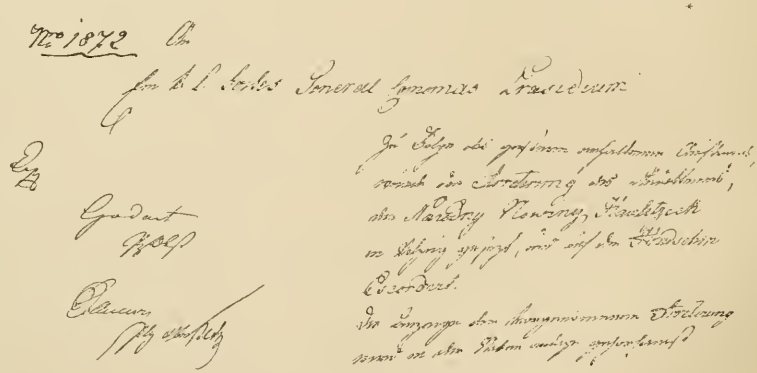

Zatykač vydaný na K. Havlíčka Borovského.

OBSAH: F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — Fr. S. Procházka: Lví sluj. — Vilém Mrštík: Zumři. — Tereza Dubrovská: Tak, ještě jeden... — Dr. J. Štolba: Julius Zeyer v zrcadle svých dopisů. — Feuilleton. Z českého života. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpanská ul. 67). Lichá čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

V redakci (Štěpánská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol. — Předseda N. D. M. Václav Štech bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme.. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Tetovaná knížata.

Anglický král Eduard má na levém rameni modře vytetovaný indický ornament. Jeho královská choť je též tak ozdobena na rameni levém. Řecká kralovna má na paži vypíchanou kotvu, kteréžto znamení vůbec jest oblíbeno u princů a princezen všech říší, které jsou nebo chtějí býti nebo lituji, že nejsou námořskou velmocí. Po těchto šťastných osobách opičí se kde kdo. V posledních letech bylo módou, že bohaté dámy putovaly do Indie proto, aby si od dovedných tetovalců daly ozdobiti šíji, rámě nebo předlokti.

Talisman.

Vynikající francouzský herec Derval začal na jevišti divadla v Palais Royal. Když se poprvé naličil, přistoupil k němu ředitel Dormeuil a sprásknuv ruce, rozkřikl se na něho: »Co vás to, človíčku, napadá? Jste takový blondin a načernite si obočí. Bláznite? — »Pane řediteli — odpusťte — já mám opravdu rusé vlasy a černé obočí.« — »Není možná!« řekl starý filuta a přečel vlas i obočí Dervalovo prstem. Přesvědčiv se, že ho nováček neklame, dodal: »Přiteli, vy budete mít u divadla štěstí. Takový kontrast dle mých zkušeností je největším talismanem!« A od těch dob ho počal zaměstnávati v nejpřednějších rolích.

Inseráty a úspěch.

O výsledku inserování jsou dávno přesvědčeni obchodníci — zahraniční U nás se vše teprvé vyvíjí. Učíme se sice poněkud pomalu, ale dospíváme přece jenom k náhledu, že je třeba lidstvu naležitě oznámiti, chceme-li mu něco prodati, pronajmouti a pod. Americký miliónář William Jacks napsal ve svých pamětech: »Prvního roku dal jsem na inseráty 20.000 a vydělal jsem tím 190 000 Druhého roku dal jsem na reklamu celý tento výtěžek a vydělal jsem dva miliony.« — Tento americký příklad má v Evropě již hojně následovníků. Z našich domácích poměrů můžeme uvésti obchodníka, který se netají, že inserováním vyzískal více než stotisíc zlatých za tři léta. Zajímavo je, že inseráty, které často originalnosti překvapovaly, sestavovala mu velice sečtělá jeho manželka.

Slaměné klobouky — z papíru.

Příštího roku objeví se v obchodech novinka: klobouky z papíru tak dovedně slaměným napodobené, že jen znalec dovede je od pravých rozeznati. Budou po půli franku. Vyrábějí je v Lyoně, což oznamujeme všem redakcím z kolegiality, aby věděly, kam odkázati autory s odmítnutými rukopisy.

Divadlo a zdraví.

O krimské válce ohrozila francouzské vojsko požehnalivou měrou cholera. Princ Jerome Napoleon v choulostivé této situaci měl nápad, kterému dal životnosti rozkazem, aby se ve všech setninách vypátralo, kdo je dobrým hercem, provazolezcem, zpěvákem, tanečníkem, komikem nebo kejklířem. Těm aby se poručilo, aby denně pořádali v táboře představení. Sám že bude osobně na tyto produkce dozírati a ty, kdož dovedou mužstvo nejlépe baviti, že bohatě odmění. Statistika ukázala, že v Jeromově divisi umíralo na choleru o třetinu mužů méně než jinde. Tento nápad byl ve vojenském působení uvedeného prince prý jediný, který měl nějakou cenu.

Pařížští barbaři.

»Journal des Débats« stýská si, jak rádi znešvařují lidé sochy a umělecké dekorace ve Versaillesu. Tužkou, rudkou, uhlím ba i tvrdými rydly stále a stále oznamují světu různí lidé zcela zbytečně, že tu byli buď sami nebo se svými přáteli, ženami, milenkami. To se rozumí, že někteří musí na těchto památkách nechati i nechutné sledy ještě nechutnějšího svého básnířství. Mnozí přímo nadávají Derouledovi, Zolovi, židům i křesťanům, jak srdce ráčí. Zmíněný časopis žádá, aby se zakročilo přísnými tresty. — Tuto hroznou chorobu mazalství známe v Čechách ve formě ještě primitivnější. Dokonce se praví, že veřejná místa nikdy nejsou tak brutálně znešvařena jako v Italii a v — Čechách!

Církev a Rousseau.

Akademie »Savojská« ustanovila, že ozdobí některé historicky památné budovy pamětními deskami. Mezi prvními místy, na něž mělo býti pamatováno, byl klášter sv. Petra v Turině, poněvadž v něm roku 1730 dlel Rousseau. Avšak klášter obhradil se tak ostře proti zamýšlenému označení, že milá akademie musela připravenou desku uložiti zatím do svého archivu.

Daně Pražanů.

Z volebních listin vysvítají některé zajímavé ukázky, jak silnými jsou některé korporace a osobnosti. Česká spořitelna platí 314.532 K, Městská 95.000 K, Zemská banka 14.640 K, Hospodářská úvěrní banka 29.824 K, Severní dráha 76.470 K, Německé kasino 10.895 K, Měšťanská beseda 6645 K, Bohumil Bondy 22.000 K, S. Ellbogen 39.000 K, president Hlávka 12.276 K, J. A. Czumpelík 15.396 K, V. Mottl 15.600 K, Grafická společnosť Unie 8510 K, J. Otto 7976 K, J. R. Vilímek 4164 K, družstvo Vlasť 2727 K, A. Stýblo 8698 K, Wiesner 3627 K. Ze spisovatelů F. Ruth 3395 K, J. Hilbert 228 K, J. Vrchlický 227 K, M. Krajník 366 K, G. Schmoranz 213 K, J. Thomayer 850 K. Dále Dr. L. Rieger 1165 K, dr. Srb 3106 K.

♥ ♥ ♥

SVÉPOMOC ČESKÝCH SPISOVATELŮ.

Příštího téhodne vyjde: Příštího téhodne vyjde:

RUŽENA JESENSKÁ

NINA a jiná prosa.

OBSAH: NINA. — DALEKÉ OBZORY. — SAMOTY. — NOC NA VSI. — NA ČIFLIKU.

OBÁLKA OD ALFONSA MUCHY.

VYTISK BROŽOVANÝ PRODÁVÁ SE PO K 3·60, POŠTOU PO K 3·80, V PŮVODNÍ UMĚLECKÉ VAZBĚ PO K 5·40.

NA SKLADĚ VE VŠECH KNIHKUPECTVÍCH.

Nakladatelské Družstvo MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným.

Štěpánská ulice číslo 67. V PRAZE, Štěpánská ulice číslo 67.

Příštího téhodne vyjde:

K. M. ČAPEK:

Dar svatého Floriána

a

Zvířátka a Petrovští.

V originální obálce K. Šimůnka.

Cena výtisku brož. K 2·80, poštou K 3·—, váz. K 4·60.

Objednati možno v každém knihkupectví zejména ovšem ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje,

zapsaného společ. s ruč. omezeným

v Praze-II., ve Štěpánské ulici č. 67.

Knihtiskárna Fr. Ec. Grégr a Syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 24. ŘÍJNA 1902. ČÍSLO 5.

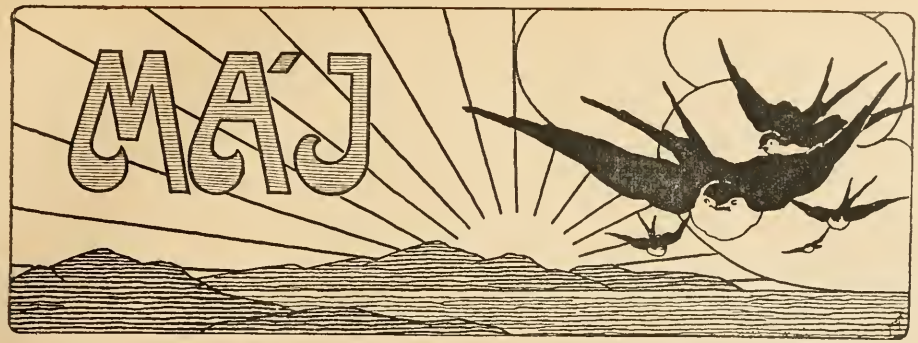

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

J. VRCHLICKÝ:

Maria Konopnická.

Lístek jubilejní ke dni 19. října 1902.

Polska právě oslavila jubileum 25tileté činnosti spisovatelské paní Marie Konopnické. Družíme se k těmto oslavám s celou sympatií a s plnou vděčností za vzácné požitky, které nám umění slavené autorky po léta připravuje.

Dík horlivosti našich překladatelů není Konopnická nám cizinkou; Pavlišta, Fr. Kvapil, A. Černý a zvláště v poslední době neúnavná paní Pavla Maternová přiblížili nám nejlepší čísla její poesie a prosy, tak že můžeme básnířku bratrského národa považovati skoro za svoji.

Právě v předvečer jubilea vyšla v překladu paní Pavly Maternové celá a snad nejkrásnější sbírka »Italia«, která v dějinách nejen polské poesie, nýbrž celého Slovanstva stojí vedle nejlepšího a nejvyššího, co zrodila poesie XIX. století.

* * *

Charakterisovati ducha poesie paní Konopnické úsečně a případně zároveň, není snadno. Snad nejblíže tomu octla se paní Maternová [»Květy« (1898) a hlavně »Slovanský přehled« (1902 únor)] ačkoliv i zde podaná definice — »básnířka nadšení a smutku« jen napovídá ale nevyčerpává celý problem její komplikované povahy básnické. Nadšení a smutek jsou ovšem dvě velice závažné struny v poetické tvorbě paní Konopnické, ale k nim by se mohla přidati též radost z krásy i soucit s trpícími, neobyčejné pochopení umění a přírody, idealní ženskost a cudná přísnost myšlenky i výrazu, cit pro domov a smysl pro celé lidstvo, šťastný ozvuk poesie prostonárodní a silné velké tóny poesie věštecké a grandiosní obou Adamů (Mickiewicze i Asnyka), Slowackého i Krasińského, jichž jest ona povolanou a dnes největší dědičkou.

Romantismu periody předcházející při veškeré titanské nebe- i světobornosti chyběly ty žuly, ty podstavce realní skutečnosti, o nichž se v jednom dopise svém k Slowackému zmiňuje Krasiński. Positivismus epochy pozdější snažil se je nahraditi a tu vedle Asnyka objevila se paní Konopnická — měkčí, jeť žena, která milovala a trpěla — těsně se druží k němu a má-li více půvabů a kouzla, právě toho, co se v poesii definovati nedá, představuje věrně jako on staré tradice velkých mistrů pod úhlem modernosti poslední. Jako on vychází ze svého »já«, ale probírá se vítězně k celku nejen polského, nýbrž všelidského člověka. Vyslovuje duši a srdce Polsky, procházející hranolem umění, klassických reminiscencí, přírodních dojmů, vlasteneckých tradic a legend s celou něžností ženy a matky. Umí k jemně nadechnutým improvisacím družiti těžké kovové údery trpící své duše, co na paletě její lesknou a třpytí se barvy až oslňující.

Pestrost a bohatství jejích námětů meditačních, ryze popisných, krajinářských, rozumujících, citových, jest neobyčejné a úžasné. Vedle toho je šťastnou tlumočnicí sesterských Mus malby a plastiky. Ani smysl přesně historický v synthesi velkých osudů a dějů světových jí neschází. Vyslovila v knihách své poesie mnoho, objala mnoho, vystihla mnoho a vždycky po svém, po polském, chceme-li, ač bych raději řekl po slovanském. Myslím tu měkkost, něhu a gracii ženské duše.

Duch můj, pták boží, jejž Pán v chvíli ranní
v čas Vesny vypustil, by létal nebem,
pit jemu dává rosu z čistých dlaní,
jej krmí chlebem.

Jej lítat učí, aby roztažený
zvyk prostoru, mu ostorá křídla drží,
jej v tichu šatí v blýskavice, změny
nad hlubou strží.

A z oné písně velké, kterou zpívá
u noh mu Věčnost, hlas mu jeden dává,
nad smutný kraj mu letět v příští kývá,
kde slunce nepřestává.

Na růžích jemu neustýlá hnízda,
jej pohodou nedaří na té zemi,
jej v blescích drží, vichřice kde hvízdá
pod hromy všemi.

A v ráz jej zase v tichém větru vání
nad hvozdy snáší, v pusté nivy chýlí,
kde lidé chodí v práci, v zadumání
kde bolest kvílí.

Jej spouští nad hřbitovní hlínu tmavou,
jej nad kurhany posýlá jak střelu,
až černé hroby porostou zas travou
i v květů bělu,

Rybářům na velké jej pak šle vody,
by lodím spícím vzbouzel život nový,
pak skřivánkem, by konec nepohody
zas věštil oráčovi....

Myslím, že těžko trefněji charakterisovati vlastní poesii, než jak to učinila paní Konopnická v těchto verších, majících v spádu svém něco nevyslovitelně dumného a vážného, čím tak — při větší mužské hrdosti — zazněl Slowackého »Testament můj«.

Chybí-li tu něco, je to jen větší vzruch radosti a opojení krásy, jímž dýše poslední kniha »Italie« a snad ještě to, co podle napovědění tak slibného dopoví »Pan Balcar v Brasilii« a »Imagina«.

* * *

Co v slzách seto, sklidím ku radosti...
A myslit budu, že z mých rolí vstane
v tom velkém jitru naděje, ó Pane,
krev z mojí krve a kost z mojich kostí.

Za tuto píseň naděje, t. j. života, buď ty měkká, snivá a čistá duše požehnána.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Ještě dlouho tak bouříval Havlíčkův hlas, připomínající hlas rozkaceného formana. Ještě dlouho ozývalo se z kuchyně blafkání stařenky tak podobné blafkání čubičky, která stále ještě pobíhá po vrchovatě naloženém hřbetu fúry a štěká, ňafká, div se nezalkne, jak hubuje a křičí, zatím co forman dávno už bezpečně vykračuje podél povozu a buď čubičku zakřikne, aby mlčela, nebo jinak zamyšlen roztržitě čeká, kdy že přece ulehne a ztichne sama —

U Havlíčků začaly podvečerní hovory o všem živém i mrtvém.

Stíny jako by čekaly právě na tento okamžik, vylíhly ze všech úkrytů: tmou začaly se potit i zdi. Šediny zdály se ještě bělejší, vrásky hlubší, stáří ještě zvadlejší.

Nebylo možno představiti si tesknějšího obrazu, než v jakém se v tu chvíli jevila celá jejich světnice. Dlouhá a nízká, s tmavými zdmi, a všechny zašlé předměty v ní činily dojem jednotného smutku. Večeře Páně, Anděl Strážce, starý, černý, velký krucifix se skřiveným plechem v podobě Krista dodávaly světnici vzezření hrobky spíš než příbytku, jen věčná lampa ještě chyběla s rudým světlem pod Kristem. Na skříni stály ohromné, staromódní hodiny pod skleněným poklopem a na černých, mramorových sloupcích. Ty, jako by neměly na svém věku dost, za hodinu vždycky sebou škubly, zahrály, odzvonily čistým, dlouho dohasínajícím zvukem svoje hodiny a když ty dozněly, v starých jejich vnitřnostech jak u šedé majorky rozehrála se jakási šerá, dávno zašlá arie, možno-li ještě staršího dáta, než v jakém žil a se zvěčnil veliký jejich tvůrce. Zrovna tak stará, ne-li starší ještě byla i skříň, na které hodiny stály. Černá, oloupaná už, potlučená, v rohu podložená jakýmsi špalíčkem místo nohy, ale dosud celá a černě táflovaná, činila dojem stavby těžkého složení, v jakém si libovali a nábytek svůj budovali staří truhláři. Stěny mimo velký obraz Večeře Páně plny byly obrázků ze sv. Hory, kam rok co rok dojížděli na pouť s »Bratrstvem Božské Prozřetelnosti«. Vždy přivezli odtud něco s sebou na památku, buď obrázek, nebo skleničku, nebo něco z dřeva, rozvěsili to po stěnách, postavili po skříních, almárky široké a nízké cele byly pokryty hrníčky, panáčky, soškami, křížky, ba i kůň sv. Václava stál uprostřed památek na sv. Horu, jejímiž tretami jak děti zdobili sobě pozdní věk.

Po levé straně dveří zavěšena byla cínová kropenka s Kristem vyrytým na jedné a Pannou Marií v podobě děvčátka na straně druhé. Také jakási památka a na ní růženec přivežený kýmsi až z Říma. Nade dveřmi nakláněl se ještě jeden krucifix, menší už, z černého dřeva, posvěcený kardinálem Filo —, nebo Piccolo — minim! — tak nějak se jmenoval, Havlíček už se nepamatoval, ale jeho rukou posvěcen byl. Byl řezán

z jednoho kousku dřeva a to pocházelo z Vatikánské zahrady.

Pak tu byla ještě stříbrná tabatěrka s emajlovanou Eifelovou věží na dýnku. Dostal ji, — Bože, od koho pak ji dostal? Od svého vnuka nebo strýce nebo — — Havlíček pokaždé mluvil jinak — — — ale (Havlíček měl tabatěrky tři, dvě dřevěné, třetí ze želví kosti) z Paříže byla a ze žádné se mu nešňupalo tak, jako z Eifelky. To že má vždycky celou Paříž před nosem, říkával u Ořechovských, kam chodil už po třicet let. Tabatěrka šla z ruky do ruky, — Růžička, Brandejs, Kotouč, Duda, »strejček« i hostinský Čáp ji vzal do tlustých, krátkých svých prstů a všichni mu ji chválili, jak je pěkná, »čistá« a šikovná do ruky. I stařenka často si z ní přivoněla, kdykoliv věděla, že »starý« nevidí. Havlíček ostatně sám jí někdy tabatěrku nabídnul a to býval vždy důkaz obzvláštní jeho milosti. Šňupla si pak důkladně a tak hlasitě, že i Havlíček zůstával za ní svým důrazným a vším osrdím otřásajícím způsobem, ale pak pomilována vůní Paříže sedla si do koutku, natáhla svůj nevyrovnatelný nástroj s vlnivými varhánky, všechna blažena sklonila hlavičku k nabraným měchům a přelamujíc suchými prsty po perletových knoflících, zahrála tu nejkrásnější z nejkrásnějších »O spanilé Vilemíně a smutném Josefu«. — Pak zahrála ještě jednu nejkrásnější a když přehrála ty, teprv začala ty »pěkné«, jaké už nikdo nezpíval, jenom ona a starý Brandejs. Ale ten zřídka kdy k nim zabloudil a když i přišel, vždycky jen pokyvoval hlavou, pozdvihuje vzhůru prst jako svatý a nikdy nezpíval. Nemohl zpívat, pět tonů by ho bylo zabilo, kdežto ona nejen že ty všechny písničky hrála, ale někdy, byla-li při dobré paměti a Havlíček při dobré chuti, také je i zpívala. Zubů ovšem neměla, než nahoře ten jeden, který jí po svatební noci zbyl, ale ten jí úplně stačil, aby vyvedla ze sebe takovou notu, že Brandejs spustil náhle »svatou« ruku a zvolal: »a jej — jejejej!« — — —

Stalo se někdy, že si nemohla na nějakou vzpomenout.

— Prosím vás, říkala Brandejsovi, přebírajíc se rukou po čele: — Je jich moc a jednu člověk zapomene pro druhou . . .

V takových nesnázích pomáhal jí Havlíček. Drbal se v šedinách, krčil čelo, křičel a pěstí bil se do hlavy.

— Ale zrovna na jazyku ji mám . . . Jen si vzpomenout.

— Vyplázni ho, já se podívám.

Havlíček zabrán do myšlení, k prastarému tomu vtipu zachoval se jako by ho neslyšel.

Stařenka hádala.

— Snad to bude ta?

Zašeptla nápěv.

— Ne.

— Tak to bude ta: »Nezoufej si, když bouřný mrak tě olétá . . .«

— Ne.

— Tak by to mohla být tahle?

»Přisahal jsem děvče navštíviti . . .«

— Ne — ne — ne! zuřil starý. — A nemluv mně do toho. To už docela nevím, čí jsem.

Stařenka tedy umlkla a vzpomínala po tichu. Náhle ji napadla stará, ale moc už stará jedna píseň s notou velmi pohnutlivou.

— Ty — dotknula se jemně Havlíčkova ramene, — nebude to tahle?

»Já jsem sice hrobník starý,
sotva že tak vycházím . . .
Rovnám kosti, sbírám hroudy . . .«

— Ne k čertu . . . Nemůžeš chvíli držet tu tlamajznu?

A tu Havlíček vyskočil se své stoličky, prudce přecházel po světnici, až se otřásaly všechny ty panenky, skleničky, panáčci a hrnky, jak na skříni stály a o sebe narážely svými hranami. Přecházel dlouho z rohu do rohu, zastavoval se, upínal mysl, vzpomínal, ale nikde a nijak nemohl najít čistou tu píseň, kterou zpíval, když byl ještě doma a s dědem hrával na dvoře . . . Výjev končíval vždy na vlas stejně. Vzpomněl-li si, bylo dobře. Panáčci, skleničky, hrnky přestaly se třást, Havlíček s Havlíčkovou píseň odzpívali a k šesté, v pravidelnou svou hodinu Havlíček odebral se k Ořechovským, kde pak sehrál svoji šístku s takovým ohněm, jak nedovede zahrát žádný bursian. Nevzpomněl-li si, šel k Ořechovským také, ale vzbouřil celou hospodu. Duda, »strejček«, president, Brandejs, Růžička i Čáp, kde kdo musil mu pomoci hledat »čistou« jeho píseň, která začínala jako »hájové« a končila — — — Kdyby věděl, jak končila! »Dohřát« ani šístku si nezahrál, kabát strhl s hřebíku, ještě neuhodila jeho »hodina«, rukavičky neobouval, až na cestě, na mostě si konečně na píseň vzpomněl a sám si ji zabroukal.

»Zelení hájové,
bejvali jste moje,
bejvaly jste srdce mého
potěšení.

Nyčko už dlouhý čas
neslyším ptactva hlas,
na obloze se ukázal
smutný čas.

Můj věneček zelenej,
z rozmarýnu pletenej,
ten jsem dostal od svej milej
pro potěšení — — — —

Podobný výjev odehrál se u Havlíčků i dnes. Havlíček vzpomínal. Bubnuje prsty po stolku mrzutě přemáhal v sobě pocit marného bloudění. Na štěstí písnička nedala na sebe dlouho čekat a sedla si mezi ně. Vzpomněli si oba najednou.

»Když jsem šel od Štrassburku dolů,
šenkýřka na mě volala — — —
— — — — — — — — — — — —«

Dozpívali první sloku — Než tu harmonika kvikla pojednou, měchy vyschly a stařence malomocně sklesla ruka do klína . . .

Nevěděla dál.

Pomohl jí Havlíček. Náruživě rozhodil rukou a šťastně zachytil písničku právě, kdy přeražena lámala se v půli . . .

Přezpívali, oddechli si, stařenka nabrala do harmoniky dechu a začali jinou.

»Když jsem vandroval,
muzika hrá — ala,
moje znejmilejši,
moje znejmilejší
z okna koukala — a, lá —a,
z okna koukala.«

Zpívala s láskou, Havlíček s ohněm, srdečná radost vyznívala z otevřených jejich úst. Roztahuje nohy od sebe, jakoby celého svého těla potřeboval k vyvedení této písně, vzpřímil se Havlíček na své stoličce a přivíraje oči, zpíval, vysoko zpíval škrablavým svým hlasem, který při každém zvuku nastavoval ještě jakousi předrážkou, jako by každé té notě podstavoval stoličku. Tím lehčeji se nesla pak jeho píseň do patřičné výše až tam, kde hlasem vévodil pak sám a sám, přehlušuje harmoniku, překonávaje ženu i sebe, s vášní operního zpěváka, k údivu všech panenek, skleniček a hrníčků hýře na výšinách svého zpěvu tak, že stařenka vycenila jediný svůj zub a s úžasem hleděla na rozkřídlenou jeho figuru; vyrostl, omládl před ní o dobrou polovici zabitých let a řádil svou silou tak, jak ho řádit neslyšela ještě nikdy doposud. A Havlíček, celý bez sebe, ve tváři horký, třesa se na celém těle, v očích jeden žár, udiven sám nad sebou, zpíval »lá — a, lá — a« a tak rozvinul hlas, že stařenka až trhla varhánky svého nástroje a mačkajíc měchy k uchu, s úsměvem sladce dojaté duše tenounkým a třaslavým hláskem zpívala o oktávu výš »Lá — a, lá — a, z okna koukala . . .«

Dozpívali.

Havlíček oddechoval, stařenka rozčileně dlaní si přetírala rozpálené čelo.

Z harmoniky vanul poslední dech.

— Nic to platný není, pravil Havlíček — nad tu přece není a není.

— Není, to není, zavrtěla sebou stařenka a přešťastné »chichichi« uklouzlo přes tenounké její rty.

V tom Havlíček vztáhl po ní ruku.

— Počkej . . . pravil a sám vztýčil hlavu . . .

Venku v síni, jako když hrudy o rakev duní, to koně řítili se se schodů.

Havlíček už před chvílí, než do zpěvu se dali, pozoroval venku obcházející dva pány. Chtěl už poslat i Josífka, aby se poptal, co chtějí . . .

V tom silně kdosi zaklepal.

Havlíček rychle strhl brejle (do dálky tak viděl líp) a velitelsky pohlédnul ku dveřím.

— Dále!

Ve dveřích objevil se dlouhý host se skřipcem na hrbatém nose a za ním krátký host se skřipcem na rovném nose. Podobal-li se první tyčce, vevalil se druhý těžce jako dobře napěchovaný měch. Hned za nimi vešel Josífek.

— Bydlí zde pan Havlíček?

— Jajaja . . ., vyjel ze sebe Havlíček a jednou rukou opřen o krejčovský stoleček, stavěl rychle nohy na zem, čekaje na důvod pozdní návštěvy.

— Máte prý tu byt k zadání.

— Mám.

— Rádi bychom jej viděli.

— Jen líbě vejít, — ochotně uhnul tělem Havlíček a vedl návštěvu do vedlejší světnice.

Stařenka setrvala na své stoličce s harmonikou v klíně a dívala se za oběma mladíky. — Josífek rozžíhal světlo.

Byl to opravdový vpád barbarů do tichého mocnářství dvou starých vladařů, žijících dosud bez dětí a v dokonalém pokoji. Dvěma, třemi kroky přestoupili hranice a rázem ujali se vlády. Vešli prudce, mluvili hřmotně a kouříce oba cigaretty, zanechávali za sebou těžký, smradlavý kouř chuti setlelé, natí promísené hlíny. Stařenka se zakuckala a sestoupivši pracně s povýšeného svého místa s lampou, jak křepelka běžela za mužem do vedlejší světnice. Nazvedla lampu a vidí: páni přecházejí po světnici, zkoumají každý roh, měří výšku oken a poroučí ještě jeden stolek.

— Světla je tu dost? ptal se mladší a ještě jednou se rozhlédnul po stropě.

— No, teď je večer, ale ve dne je tu světla do boha; obzvlášť u okna — jako na ulici.

— Ale za to zima!?

— I toto! — Tady když se zatopí, teplo se tu drží celej den: Protože byt je starej, vytopenej, vedle je klempíř, tam hoří celej den, my taky topíme od rána až do noci a je to v přízemí. Tak se nemusíte bát. O jedno poschodí, o jedno ponebí — Dvě lopatky denně a je tu, že ani nevydržíte. Na šaty máte tu věšák, postel se vám sem ještě jedna dá a stolek, když budete chtít, můžem taky ještě jeden postavit, — ke každýmu oknu jeden. Jak vidíte, místa dost —

— Co pak stojí ten byt? ptal se nyní starší — vousatý a sáhnuv rukou do rohu pelestě, prsty přistrčil k nosu. Čisto je tu? Musíte odpustit — Já se jen jednou spálil a nespal jsem celou noc.

Havlíček hlavu sázel na to, najdou-li na celé Malé Straně tak čistý byt.

— Já jsem taky takovej — Já blechu nesnesu, nerci-li štěnici nebo takovej nějakej neřád, jakýho je jinde dost dost — a —

(Pokračování.)

BOHUMIL ADÁMEK:

Lidé-herci.

I.

Jeviště.

Svět — obří jeviště. Vznět her a šum!
Hle, miliony lidí — loutky pouze,
jež cizí povahy jak na motouze
z dnů ke dnům vlekou, z věků ke věkům!

Jich šiky kladou v maškaru ves um,
již jinde vypůjčili si jen z nouze,
a blaze žijí, umírají v touze —
hrát podle jiných, by jim tleskal tlum.

A kolik těch, již zastaví své kroky,
by dumaly, v čem smysl života,
jichž duše v mukách, pochybách se svíjí,

proč jedněm štěstí zpívá slavné sloky
a druhé škrtí věčná robota,
zda život víc než tragikomedií — ?

II.

Maskaráda.

Rej života — lstný, drsný karneval,
jak by se vyrojily tlupy chásky
ven z rozjařených síní — různé masky —
a ulic prach se zpestřil v rušný sál.

Tartuffe zde Plojhara vzal na paškál,
tam lživých Faustů, Brandů kejkle, vrásky,
zde Julie a Luizy v slzách lásky,
Twardowski s Oněginem vádu vzňal.

Co Falstaffů, Juanů kol se zmítá,
co Hamletem se líčí planých hlav
a s Poloniem vždy jen hrbí záda,

že divák neví, co hra klamná skytá,
kdy hude svou, kdy opičí se dav,
kde končí pravda a kde maskaráda . . .

III.

Predikanti.

Lid třeba vést vždy k tuhé, vážné práci,«
tak hlásá prvý, »spása pouze v ní.«
Dí druhý: »»Nutno jeho vědění
též tříbit, k tomu ať se zřetel vrací.««

»Her svody, šprýmy síla jen se ztrácí, —«
»»— čas mařil, povahy se rozlení, —««
»— krev zábavou se z lica zapění —«
»»— a duch se v měkkost, rozmařilost kácí . . .«

»Kde chcete zabít večerní dnes nudu?«
»»Já? — v klub si zajdu sehrát partii.
A vy zas?««
»Nejspíš v divadle že budu.«

»»Co výtečného hrá se tam?««
»Strýc Flaška.«
»»Kus velké pravdy se v něm rozvíjí?««
»Což neznáte mne? Jdu jen, když je fraška.«

IV.

Dvě hry.

V den slavnosti se město vyšňořilo —
zřít zdoby věnců, hesel, praporů.
Již průvod proudí; v pestrém úboru
jdou družky, spolky. Hudba hřmí. Zvšad čilo.

Hlav moře kolem tribuny se slilo,
s níž hlásá řečník v stínu fáborů:
». . . zde zrozen veliký duch bez sporu,
jenž dovršil své nesmrtelné dílo . . .«

A rouška padá s desky. Zvučí: »Sláva!«
Lid nadšen klobouky a šátky mává.
Muž — slavný teď — dřív strádal, dokud živ,

a zneznán, snížen kráčel mezi těmi,
již zbožňují ho poctami dnes všemi.
Dvě hry: co lží v nich, pravdou teď — co dřív?

(Dokončení.)

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Nebylo možná, aby dnes nenapsala aspoň několik slov. Cítila, že čeká Kubín u velikém rozechvění. Byla v ní touha co nejrychleji mučici, že ho má ráda. Pojednou sáhla si dlaněmi na skráně.

Usedla ke stolku a napsala:

»Miluji vás a jsem vaší na věky.«

Vložila list do obálky, uzavřela v knize a pospíšila do jídelny. Otec četl noviny. Zahleděl se na ni černýma očima svýma a vzav ji vlídně za ruku, přitáhl ji k sobě. Políbila ho a zasmála se.

Vstoupil Jiřík a usedl ke kávě. Otec vyptával se ho na školu. Odpovídal upřímně a vesele. Za nedlouho ukázala se matka a radila se s Bláženou, které květiny měla by poslati nemocné sousední mladé paní. Otec pak povstal a odešel kamsi na stavbu.

O páté hodině vstoupil Kubín.

Bláža popošla k oknu, aby utajila pohnutí. Paní Pachtová se usmála, děkujíc za učitelovu poklonu. Jeho hezká tvář byla bleda, havraní vlasy, sesypané na čelo, zdály se ještě černějšími.

Jiřík k němu přiskočil, vzal ho za ruku a šel s ním k levým dveřím.

»Pane učiteli,« obrátila se Bláža spěšně, »nesu vám ty básně. Jsou krásné, děkuju vám!«

Vzal knihu beze slova.

Bláža odešla do svého pokojíka a zde podlehla jakési náhlé úzkosti. Zdálo se jí pojednou vše tísnivě vážné, a všecka rozechvěna, plna podivné netrpělivosti hleděla oknem na ulici.

II.

Kubín, jinoch dvaadvacetiletý studoval architekturu na technice a jako mnozí čeští studenti dopracovával se vlastním přičiněním svého cíle. Měl ještě rodiče a tři sestry. Měli před lety na venkově chalupu, ale k vůli synovi, aby mohl studovati, odstěhovali se do Prahy. Zařídili si obchůdek s potravinami a brzy o všecko přišli. Dcery šily a syn vyučoval. Otec byl často churav a málo kdy co vydělal.

Kubín byl pilný student, ale složitost jeho nadání nedopustila, aby se věnoval jen architektuře. Byl velice hloubavý, umělecky citlivý, a zvláště schopný vysvětlovati si jakékoli jevy z předešlých příčin. Ačkoli byl v nitru velice vážný, přece často ve společnosti se rozveselil a stával se v té chvíli milým. Ze své mírnosti a skromnosti přepadával někdy do prudkých vznětů. Kdo poprvé uviděl černé oči jeho, soudil, že má příkrý pohled, a že v jeho povaze je cosi zlého a urputného; ale nikdo tak netvrdil, kdo ho častěji viděl. Naopak, z bledé tváře jeho dívala se jemná zádumčivost a z černých, často na jedno místo upřených očí zářila teple důvěrná snivost. Někdy se v podrážděnosti stával nevrlým a kousavým. V těchto chvílích hezká jeho tvář zrůžověla, chřípí rovného nosu se až do obloučků rozevřelo a zuby, jež se pojednou v červené pleti zdály bělejší, dodávaty výrazu jeho síly a zdraví. Pod malým černým knírkem svíraly se až násilně hezké rty, jak bývá u přemítajících lidí.

Když loni po prázdninách poprvé vstoupil do rodiny Pachtovy, zahlédl Bláženu v růžových šatech přeběhnouti salonem. Poklonil se jí tehda a ona děkujíc usmála se naň. Již v této krátké chvíli zůstalo v jeho nitru mnoho nezapomenutelného kouzla z její bytosti. Nedovedl si sám dosti jasně vysvětliti toto náhlé zaujetí. Způsob, jak přeběhla, obraz, jak půvabně nesla vzlétavé tělíčko své, profil mladé tváře, bohaté skupiny rusých vlásků, jak se prohnula v kříži, jak vztáhla z krajkového lemu rukávku růžovou ruku po klice, jak zašustily její čisté sukynky, všechno zavanulo naň jakousi zdravou, májovou mladostí. Již tehda všechen zaujat vracel se domů. Nenapadla ho však myšlenka, že by bylo možná poblouzniti toto bohaté a tak nějak sebevědomě se nesoucí dítě, nebo že by snad bylo možná vzíti si je za ženu. Bylo mu, jakoby nesměl ani tak mysliti, jakoby se obíral nemožností, a byl blažen pouhým snem, že ji bude tajně milovati.

Vídal ji denně a obrázek její vleptával se vytrvale do jeho snů. Někdy s ní promluvil, někdy šel s nimi i po ulici. Řekla někdy něco, čemu nerozuměl a co mohl si vykládati jakkoli. Stalo se, že naň pohlédla, že se usmála, že se zardělа. Množství takových milých drobností vytvořilo v něm konečně odvážnější myšlenky. Uvěřil, že by ho mohla milovati a že by se mohla státi i jeho ženou. Čím pak déle o tom blouzníval, tím kouzelnější byl tento mladý sen. Navykl mu tak, že si jím rozřešil pohodlně celý život a že se těšil, jak brzy upraví rodičům i sestrám lehčí živobytí. Poněvadž Bláža byla jaksi zdrojem tohoto dobrodiní, vesnil se do lásky neobyčejně vroucně, s opravdovostí až slepou.

Včera odhodlal se poslati jí vyznání. Dnes očekával odpověď. Po celý den byl rozechvěn a postrašen pochybnostmi, které jakoby se byly jediným okamžikem v tisících zrodily.

Když před chvílí setkal se na chodbě s panem Pachtou, zalekl se, aniž věděl proč, a zdálo se mu, že se černé oči architektovy zamračily. Stísněn, aniž mimo pozdravení promluvil, protáhl se podle vysoké jeho postavy a spěchal k předsíni. Soudil, že Bláža vše doma prozradila a rozčilil se náhlou výčitkou, proč jí nepožádal, aby

mlčela, proč musila vše vyzvoniti, a proč ho nenapadlo upozorniti ji na nebezpečí. Teprv teď zdálo se mu zjevně, že vychování v této rodině ani nepřipouští jakékoli skryté zamilování dceřino. Stud a strach naplnily mu srdce, když vstoupil do pokoje a jídelnou ubíral se do pracovny, v níž obyčejně Jiříka vyučoval.

Když však mu podala Bláža knihu, pochopil, že je v ní odpověď a že nikdo o tom neví. S lehčí myslí usedl ke stolu. Při vyučování pootevřel desky. Jemná vůně fialková zadýchla naň a v tmě listů začervenala se obálka. Přivřel knihu a upíraje zrak na papír, kam Jiřík opisoval početní úkol, snažil se utišiti své pohnutí. Jakési obavy vznikly v něm, že je v dopise určité zamítnutí, ale jen na chvíli. Růžová, jemně páchnoucí obálka nemohla skrývati nic chladného a nepříjemného.

Jiřík počítal pilně. Psal veliké, přímé, hranaté cifry.

Kubín vstal, šel k oknu a tiše otevřel dopis. Přečetl jej rychle, a teprv potom, zaplaven radostí, pocítil neobyčejné rozechvění. Nedovedl si pojednou představiti, co se stane, až se s Blážou setká, a jak se má chovati. Určitá jakási něžnost, aká je vlastností zamilovaných ženichů, vlila se do všech jeho žil. Usedl opět k Jiříkovi, pozoroval i opravoval jeho počítání, a stále ho napadalo mezi tím: »To je báječné, báječné! Zblázním se, zblázním štěstím!« Než uplynula hodina prožil v myšlenkách všechnu svou budoucnost, veselou, krásnou, horoucí lásku, nejprv tajnou, ale pak vyzrazenou před šťastnými rodiči, společné procházky po Praze, přípravy ku sňatku, zpověď v studeném kostele a oddání před osvětleným oltářem, veselé hodování a odjezd s mladou ženou do ciziny na svatební cestu; pak život klidný, stále krásný a šťastný.

O šesté hodině vyšla tichounce Bláža ze svého pokojíčku. Měla růžovou hedbávnou bluzičku.

»Ukončili již hodinu?« otázala se matky, jež přijímala od služky prádlo.

»Nevím, snad; podívej se.«

»Chci se na něco pana Kubína zeptat,« řekla tenkým hláskem, jako když ptáček nesměle zatiká.

»Jdi jen dál,« pravila matka a počítala bedlivě běloučké kapesníčky.

Bláža odešla do jídelny, kde nikoho nebylo. Těžký nábytek matovaný jakoby chladně působil svými přeplněnými plochami. Naslouchala u dveří. Slyšela Jiříkův hlas: »Rozdíl čtverců *a* kvadrat minus *b* kvadrat dá se rozvésti v součin *a* minus *b* krát *a* plus *b*.«

Netrpělivě popošla k oknu.

Za chvíli však již rozeznala, že Jiřík hovoří a že skládá knihy.

Vstoupila do pracovny, kteráž voněla ve dvou krabicích na otcově stole položenými doutníky specialitami, jež bývaly předkládány hostům. Kubín stál u knihovny, pestřící se zlatými nápisy v různých vazbách knih. Když Bláža vstoupila, zalekl se a nevěděl, co učiniti. Ohlédl se na Jiříka, který si skládal sešity a poklonil se slečně.

»Chci se vás na něco zeptati,« řekla všecka zardělá.

Přistoupila k němu a podávala mu ruku. Vzal ji jemně. V prstech ucítil řetízek se srdíčkem visící u jejího prstýnku, a rozeznal určitě chvění jejích jemných prstíčků.

»Prosím,« odvětil sotva slyšitelně.

Jiřík vyklouzl ze dveří.

»Četl jste?« otázala se, ohlédnouc se za Jiříkem.

»Ano, děkuju vám.«

»Ale nikomu ničeho neříkejte.«

»Ne, nikomu . . . nechtěl bych ani svědků. Jsem rád, že to chcete! Bál jsem se, že jste všechno panu otci již řekla.«

»Ne, nikdy bych to nemohla říci. Bojím se.«

»Zdálo se mi prve, že se na mne pan architekt zamračil a že jste všechno vyzradila.«

Vzhlédla naň a usmála se. Mlčeli chvíli. Pojednou, jakoby si řekli, vzali se současně za obě ruce a opojeni přívalem blaženosti hleděli na sebe něžnýma očima.

»Nikdy jsem nevěřil,« řekl Kubín jistějším již hlasem, »že by se mi mohlo splniti toto přání. Rozmýšlel jsem se celý měsíc, než jsem se odhodlal poslati vám dopis. A když jsem to učinil, nemůžete si pomysliti, jak jsem ztratil všecku naději.«

Usmála se krátce.

»Vy jste nevěděl . . . že vás mám ráda?«

»Ano, někdy jsem věřil. — Jen, prosím vás, nikomu to nevyzraďte.«

»Ne, nikomu na světě.«

»A ještě něco vám musím říci. Jsem chudý student a než budu samostatným mužem, uplynou nejméně dva roky. Prosím vás — pro mne je to důležité — nebude vám to čekání dlouhé?... a přijdeli některý bohatý ženich, nezapomenete na mne?«

»Ne, nikdy ne,« odvětila rychle a vřele, jakoby tu nebylo o čem přemýšleti.

Hleděl s úsměvem na její roznícenou, k němu až nápadně blízko napjatou tvář, na teplé, důvěřivé oči, na horoucí rty, a položiv jemně ruku za její hlavu, do lehce sepjatých vlasů, přiblížil ji k sobě. Jen jako když zavadí o sebe dva se stromu padající lístky dotkly se jejich rty, jež dosud nikdy nelíbaly.

»Blaženo,« zašeptal Kubín jen jako ze sna, a zdálo se mu, že v pouhém tomto vyslovení jejího jména zavznělo celé jeho pohnutí.

»A pište mi zas,« požádala hebkým hláskem.

»Budu psáti denně své dojmy. Odevzdám vám vše. Dříve mluvíval jsem jen k sobě. Od této chvíle budu mluviti jen k vám.«

»To bude krásné,« zaradovala se živě, »lépe se pak pochopíme.«

»Ale vy mi taky musíte psát!« žebral přítulně.

»Ano, ale ve verších psát nedovedu.«

»Pište jen tak, jak vám srdce poví.«

»Teď ale již pojďme,« zašeptla Bláža.

Políbili se ještě jednou a vyšli z pracovny. V té chvíli provanuly Blaženino nitro náhlá volnost a radost. Rozechvění, rozpačitost i minulá tíseň rozplynuly se jako prchavé mráčky v jasném vzduchu.

»Neodcházejte ještě!« volala na Kubína ze salonu, kam byla zaběhla.

A jako je vrozeno ženám procházení se na okrajích propastí, i jí zachtělo se tohoto pocitu. Zatoužila pojednou mluviti s Kubínem před matkou, a mluviti tak, aby sdělovala mu svou lásku, aniž by však matka co tušila. Tato touha, vzniklá sama sebou, velice jí rozjařila mysl. Kubín, vida ji v této živé náladě, stal se odvážnějším a láska jeho jakoby se osvěžila jasným zdravím. Třeba byl náchylen k vážnému snění a třeba si liboval i v jakési sentimentálnosti, přece podlehal více tomuto živému tónu než zamlklosti. Snad by bylo správnější říci, že veselost slušela mladé, zdravé Blaženě mnohem více než smutná zasněnost.

»Pane Kubíne, pojďte dále!« zavolala.

Kubín vstoupil do salonu, přesyceného těžkou červení. Protějšími dveřmi vcházela paní Pachtová, oblečená do modře proužkovaných hedvábných šatů s bohatou krajkovou ozdobou na prsou. Bylať se právě připravila na procházku.

»Maminko,« řekla Bláža, »už mám druhého pána na lawn tenis. Potřebujeme na čtvrtky a soboty od šesti do sedmi jednoho pána ještě . . . vždyť víš, že jsem ti o tom povídala.«

»Ano, Dobře tedy. A koho?«

»Pana Kubína.«

Kubín se rozpačitě zahleděl na paní Pachtovou, jejíž tvář se zcela zjevně na okamžik zalekla. Podivil se Blážině smělosti, ale bál se namítnouti něco. Stavěl se, jakoby byli o tom právě mluvili.

Paní Pachtová pokrčila rameny.

»Nóó« — pravila hlasem nerozhodným — »těšilo by nás velice, ale nevím, smímeli tak pana Kubína o čas okrádati!«

»Ale maminko,« zvolala Bláža vesele, »času má dost a ostatně uvidíš, že bude mít tu hodinu vždy prázdno!«

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

AL. MRŠTÍK:

Štrbské pleso.

Kmalé stanici Štrbské rychle hnal se vlak.

Bylo ráno; rovina kolem; hory obloženy mlhami snily dosud svůj ranní sen.

Vystoupilo jen málo cestujících. Tři povozy čekaly na ně, ozubený vlak stranou stál už připraven k svízelné pouti do divokých hor.

Žár srpna rozléval se po nebi. Jen chvílemi zadýchal vánek z tmavých, prostydlých hor.

»Pojďme raději pěšky« — prohodila paní Aňutka.

Od stanice k lesům čeřilo se jezero horských luk. Slováci s ženami shrabovali proschlé seno, kolem vozů popásali se odpřažení koníci, v dálce bělala se mléčná stáda ovec, zvučely turconě, řinčely kulagy, smutnými tóny rohu pamatoval kraviar neposlušné jalůvky. Kdesi od lesa naříkala ovčiarova snivá fujara.

»Žinčice sa mi páči,« usmála se pojednou Aňutka a zahleděla se k blízké salaši. Děvče v rudé sukni stálo s hráběmi opodál plápolajíc na slunci jak červená zástava.

»Zajděme tedy na salaš! Přeptáme se kudy k plesu,« rozhodnul Sváčik.

Aňutka vykročila napříč přes louku.

Koliba plna lidí. Špinavý bača nepříjemného vzhledu — Vavrin Mohár — podal geletku plnou teplé žinčice s kouskem ovesného chleba.

»Něch sa páči,« ušklíbnul se bača pitvorně a sklonil se k vatře.

Valáši drze hleděli v tvář, bača naříkal na bídu. Když dostal dvacetník, obrátil ho na dlani a hleděl naň jak na vyvrhnutou slinu. Šilhavé jeho oko nějak šeredně se usmívalo. — Bože, takových hostů míval a štědřejších!

Slunce schovalo se v oblaka. Náhle z nich vypadlo a zasmálo se ještě krásněji. Ostře zrýsovaly se pod ním tvrdé stíny hor.

»Pršet nebude?«

»Ah ně! To teraz deň ako deň tak. V jednom kútě slnko svieti, z druhého sa čierňavy valia.«

»A kudy k plesu?«

»Hen pres Pálenicu tam, kdě ten kraviar popásá. Veď sa opytajú — povi edál.«

Nedaleko koliby stálo dievča — bílé jako sněženka.

»Ako sa voláš?«

»Josefina Rohútka.«

Z modrého oka hledělo jí celé nebe, v hlase chvěl se zpěv.

Loukami vedla stezka k lesům.

Byly dál než se oku zdálo.

Z nízkého podrostu zběsile vylítl bílý liptovský pes a jako vlk sápal se na Sváčika.

»Odvolej!« zavolal tento na pasáka.

Kraviar psa jakoby neviděl, Sváčika neslyšel. Teprv když Sváčik očima změřil pasáka od hlavy k patě, valášek sebou popohnul.

»Lešan, ideš na zad!«

Vrče, klidil se pes ke kravám.

»Kudy cesta k plesu?«

»A hen!« hodil valášek lhostejně rukou a v tom pohybu bylo cosi jako opovržení k cizím lidem.

»Zaveď nás na cestu,« pobídnul Sváčik šohaje desetníkem.

Sebral peníz a bez poděkování vykročil.

Do cesty brzy namanul se kámen s červeným mazancem, jakým znamenány jsou bloudivé cesty hor.

Lesem a balvany, v průvodu bystřiny bouřící zdviženou pěnou vedla cesta kamením vystlaná a vyhlodaná přívaly. Voněly limby, šuměl tatranský cedr, v spoustách borůvčí plazila se zmrzačelá kosodřevina. Jen jako řídce rozeseté hvězdičky prošlehoval místy chudý květ. Hřmot turcoňů a šum živého světa zaléhal až sem, ale už jen hluchý, zmíravý, podlívaje smutně tmavé ticho lesních zapadlin. Dole zpupně dral se hore vlak. Pevně opírala se kola o zuby kolejí, ze zasklených vagonů jak z loží do divoké krásy Tater hledělo jen několik málo hlav.

Širá, světlá seč vlnitým svahem tekla v údolí. Žena jakás dřevěným hřebelcem do koše sčesávala šťávou nalité, černě zasivělé čučoriedky.

»A medvěd kdyby na vás přišel. Tak sama tu. Nikoho s vámi?«

»Nič to, veď sa ňa macek bojí sám.«

Po dvouhodinné chůzi konečně vylehla malá planinka pod jezerními valy. Vlak skřípal, plaze se turněmi nad závratnou strží a jak živý div se nestrhal námahou lopotného škrábání se do vrchu.

Oddechli jsme si.

Stál tu před očima jeden z nejkrásnějších obrazů pozemského ráje.

V studeném tichu šplounalo ohromné, tmavé jezero, smutné v tom lemu šedých, skalistých hor. Obklíčeno zježenými, tesknĕ hučícími lesy, chvělo se v tichu jak zakleté ve věčný strach. Nad jezerem v ohromných, rozervaných massách tiskly se k nebi hřebeny a nahé štíty obrovitých hor. Jak se zdály blízko! Vysoko v mraky draly se zamračené jejich vrcholy, hrozně vzdouvala se skalnatá, křovinami zarostlá jejich prsa. Strašně se mračilo Solisko s Baštou, sněhem svítila Vysoká, rohatý Krivaň přetínal na západě křivý horizont. Pusto, smutno a přece krásně bylo na těch výšinách bez hmyzu a velkých stromů, kde už jen kosodřevina plazivým svým zrůstem lísala se ke skalám a v balvany vrtala se do země svými kořeny, jak zalézající červíci. Den za poledne nahlídne sem, slunce jen na chvíli tu spočine; po osm měsíců vládne tu jen sníh a sníh, ledy kryjí tichou, pohádkovou říš, po jezeře v prudkých vichřicích se honí mráz. A dole jezero světélkovalo jak zrcadlo, po zrcadle klouzalo sluníčko.

A v té poušti proniklé chladem a předtuchou sněhových bouří, jak siroty pestřily se letohrádky maďarských nabobů, švýcarské domky zrobené tatranskou družinou, hotely, restaurace, kavárna, lázně, v smutku a studeném tichu divočin bouřil ohnivý csardas, zvonky pasoucího se dobytka v houštinách snivě lahodily nějak dětsky zladěné duši, tam odkudsi stranou v idyllu harmonicky se slívajících i rozlívajících zvonků tichounkým popěvkem zaplakal slovenský hoch.

Za lesy už chýlilo se slunce, zima čišela z jezera, z hor listopadovým vlhkem cítit bylo blízký sníh.

Vešli jsme do kavárny.

Teplo vytopených kamen mile oblilo přestydlou tvář. Jak zimomřivá kočka schoulila se Aňutka do křesla. Kavárnička mlčela v odpoledním shovění.

V koutě do noticky cosi zapisoval bledolící student, u závěsu zakrývajícího kuchyni šeptem hádali se sklepníci. Pod širokým oknem na květované barokní pohovce odpočíval krásný stařec s čibukem v plísni svých po prsou rozložených vousů, ruka lenivě před oči stavěla veliké plachty Egyetertés. Aňutka nazvala jej Pascalem.

Vstal Byla to bohatýrská postava. Starý, jedlový, nepoddajný kmen, s jehož hlavy dlouze vlál sivý, lišejníku tolik se podobající vous. Přes čelo rýhovala se mu dlouhá jizva, dutý, mocný jeho hlas hučel basem. Jako hrom rozléhalo se to dunění jeho prsou po prázdném pokoji.

V sousedním pokoji odděleném skleněnými dveřmi prohlížely dámy nová čísla L'Illustration, z dalšího pokoje zavlnila se melodie Griegovy sonaty.

Příjemný tu byl odpočinek po svízelné cestě.

V širokém okně rámoval se obraz protějších hor. V hlubokých průrvách bělalo se tam dole zledovatělé sněžiště, s boků hor ke dnu letěla do běla zpěněná tříšť horských ručejů. Mraky honily se kolem štítů a léhaly v rozsedliny strašných hor, kde už nepískne ani svišť, kde kořenů už nezapouští ani tvrdá kosodřevina, kde duši drhne jen drsná veleba divoké krásy a poušť.

Vyšli jsme k jezeru.

Ještě před málo léty kryla tu výletníky před náhlou nepohodou jen bídně urobená schráníska. Sem odvažoval se člověk jen za průvodu statných horalů a bídně přenocoval na houních salaše. A hle! Dnes už stanice dráhy křičela tu svými plakaty, do výše jak hračky přilíply se ke skalám vzdušné stěny vill, magnátskou pýchou leskne se veliký hotel Szent Ivanyův. Lehké švýcarské domky otvírají v hory svoje verandy, pavlače visí nad strží, vinou se odporné červeným pískem sypané cesty a pěšinky, široká silnice svíjí se k Smokovcům . . . Dnes šílí tu hudba cikána, pijí se drahá vína, třískají billardové koule, horská poušť v ozvěnách vrací lehounké ohlasy piana.

Jen tam kdesi v houští skryta byla ještě skromná chaloupka. Jak perníková proklubávala se stříškou z temna smrčiny a oko s radostí zabloudilo k ní unaveno jednotvárným vzhledem letohrádku Klotyldina na straně půlnoční.

Krvavá povodeň západu rozlila se jezerem. Byl to jen okamžik, ale chvilkový ten přelud nezdál se být ani z tohoto světa. Vyhasl zas oheň, v olověnou šeď slilo se jezero. Na dobro zmizel rozlitý nach, naposled políbily paprsky stinný lesů kout, vzduch vychladnul.

A osmutnělo všecko. Vítr se zatočil a temným šumem nevrle rozhovořil se les. Pak ticho. Jen nad štíhlými vršky v houfech honily se vlašťovky. Na krátko ustlaly si tu hnízda svá, sotva přiletěly, sotva děti opeřily, už zas aby se chystaly k letu. Zde zima začínala, kdy jinde slavily ještě léto, zima trvala, kdy v rovinách vše kvetlo jarem. A duše mimoděk si vzpomněla: Jak hrozně smutná a svou hrůzou krásná tu musí být zimní samota v bílých peřejích sněhu! Letohrádky, kavárnička, síně hotelů, stanice, salony,

villy — všechno jak zakleto — zaváty stezky, v led proměněné lázně, hory v mračnech, metelice — a nikde živého tvora — všecko, všecko ve sněhu a pod korou ledu, jen ta jediná rodinka oddaného strážce zásobena jak podzemní doupě potravinami pro celou nesmírnou zimu. Že tu nezšílí, nezšediví do běla — odříznuta od světa — neonémí, nespustne v horskou zvěř! — Strašné pomyšlení. A byli to krásní lidé, co tu bývali!

Před námi dřímalo v hrázích jedno z těch divukrásných, tmavě zaboudlených mořských ok tatránských s varovným znamením nad tůněmi nejzrádnějšími. Ztratila, dávno ztratila křišťálová voda čisté svoje panenství. Potápěči až z břehů Adrie museli sem, aby vylovili zbělené mrtvoly všetečných turistů a zoufalců. A tak nevinně vzhlížela k nebi ta voda do modra zbarvená, jakoby neznala na světě ničeho, nežli té hry neklidných vlnek barvicích se místy v jemně stínovanou zeleň převrácených do ní smrčin a hor.

Lehce třepotala se hladina jezera omývajíc zmrtvělé, z jezera vylehlé balvany břichatých skal. Špičatá jedna jak netvor ležela tu uprostřed rozvalena a zdálo se, že vodu chlemtá a chrlí zároveň, plnými proudy lokala vodu tlamou a zas ji vyvrhovala ven.

A utichl šum lesů, divoké šplounání o břehy narážejících vln přešlo v zanikavé šeptání, jen jako ze sna převalujících se vodních záhybů. Ledva pozorovatelné chvění přehnalo se celou hladinou. Pak nic už se nepohnulo a všemi prostorami šedé kotliny zavanul tichý, snivý mír. Nad černou tůní povyskočila rybka stříbrná — a zas ten svatý klid. Klid a mír a s tichem svatost podvečerních chvil. Zvolna se tratila kola k břehům v bezvadnou hlaf

Docházeli jsme k neproniknutelné stěně smrčin. Balvany veliké jak chalupy, strženy pradávnými lavinami s kamenných beder hor od věků líně se tu povalovaly podestlány mechem a bujnou zelení ostřicových trav. Hrozné záhrobní ticho mlčelo v podvečerním stmívání. Jen osamělý čermáček udeřeně písknul a ztratil se v lesa čerň.

Nejedna duše tu zbloudila.

Bařiny rašelinisk zrádně přikryty kudrnou mechu, nejednoho svedly v měkký svůj klín, kde zvolna ho objímaly až nadobro zhltly lapenou obět a po létech teprve bílé kosti vydaly svědectví, že tu — neznámo odkud — zhynul lidský tvor.

* * *

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

Čeští autoři a jejich čtenářstvo.

Veřejné lidové knihovny považovati dlužno vším právem za jakési ústředí posuzovací vydaných knih, starší i novější produkce literární. Ovšem nesmíme tu najmě u nás zapomínati, že naše čtenářstvo nelze ještě nikterak srovnati s vyspělostí čtenářů lidových knihoven cizích, tak zvláště amerických, anglických a z části též německých a francouzských. Naše obecenstvo kráčí teprve povlovně na cestě vychovávací, učíc se oceňovati práce skutečně umělecké, na rozdíl od pouhých sensačních románů a povídek. Dle toho dlužno též zřetel míti, při posuzování vypůjčených knih v lidových knihovnách, ke čtenářstvu, knihovny ty navštěvujícímu a určité skupiny knih si vypůjčujícímu. Nelze říci vždy v daných poměrech o knize poměrně nejčetněji vypůjčené, že by i hodnotou vnitřní odpovídala kladeným požadavkům literárním, nýbrž bývá to někdy i pouhá záliba vkusu nejširších vrstev čtenářstva, jimž nejde právě o nic více, než o náležitou dávku romantičnosti, aby knihu některou obmyslili svojí obzvláštní přízní.

Jsou pak i jiné momenty, které knihám pomáhají ke značnému percentuelnímu vzrůstu výpůjček i tehdy, když třeba před tím jen málo byly hledány, nebo namnoze v regálech zcela nevšímány byly postaveny. Široké vrstvy lidové jsou psychologicky velice tajemny, podobajíce se zrádně klidné hladině vodní, kterou náhle přikvačivší vichr dovede v mohutné vlny zčeřiti. Lid sám chce, ano pase po příležitosti mimořádné, aby pozornost jeho něco náhle upoutalo — chce podnět jakýsi, podnět ne obvyklého doporučení, ale zvláštní, nejlépe sensační, aby pak s podivuhodnou dychtivostí sáhl po knize dotyčného autora. Tím není řečeno, že by díla proslavených spisovatelů se snad nečtla, ale poukázáno jen na popud lidových vrstev, najednou se pak o spisy některého autora deroucích. Příkladem z poslední doby jest právě tragická smrt romanciera francouzského Emila Zoly, náhlá, všechen lid překvapující. A dosvědčili by asi všichni páni knihovníci veřejných lidových knihoven, jaké zvýšené poptávce se právě té doby veškera díla Zolova těší.

Popularita děl autorových ostatně se mění i za života téhož, jestliže v některé otázce, celý vzdělaný svět uchvacující, postaví se na stranu mínění opačného. Tak tomu bylo příkladně u Rudyarda Kiplinga, který sympatisuje za války Anglie s Transvaalem s tužbami anglických podmanitelů, připravil se tím takřka rázem o popularitu, dříve se těšící, a knihy jeho nechtěl v Evropě i Americe nikdo kupovati. O vnitřním smýšlení a pohnutkách širokých vrstev lidových vůči autorům a knihám, dala by se napsati celá studie, namnoze objasňující, proč právě některé knihy tak vášnivé oblibě se těší, kdežto jiné neméně literárně cenné jen skrovně se čtou.

Přihlédněme však zatím k našim vlastním poměrům, rozhlédněme se totiž povšechně v lidové knihovně pražské, po knihách českých spisovatelů, a dle skutečných výpůjček konstatujme zálibu našich čtenářů v té které četbě. Uváděti doklady číselné, nebo vypočítávati percentuelně u každé jednotlivé knihy, kolikrát byla asi vypůjčena, zdá se mi příliš suchopárné, pouhou, neoživující statistikou. Z té příčiny

volil jsem určité rozvržení ve tři skupiny v abecedním pořadu autorů, postupuje od skupin knih nejvíce žádaných ke knihám méně čteným. Tím alespoň nedává se přímo přednost určité knize, co do počtu výpůjček, neboť jak shora jsem připomenul, jest u nás velice těžko a odvážno podmaniti se vkusu čtenářstva. Ano u autorů vede pouhé hovění vkusu čtoucího obecenstva přímo na scestí, na pouhou výrobu románů, jichž cena jest v následcích toho pouze dočasná a pomáhá snad nanejvýše jen naplniti hezky rychle kapsy nakladatele. Ještě jednoho třeba však uvážiti při číselném uvádění výpůjček určitého díla spisovatelova, totiž pokud jde o knihu jakožto novinku, kdy se dá vždy předpokládati, že po jisté kratší či delší období bude po ní poptávka, než ji zase zatlačí do pozadí na literárním trhu nově se objeviví — právě vyšlá — kniha jiná.

To bylo by asi jedině správné měřítko, jež mohlo by se klásti na výčet knih českých autorů, jak sleduje sestaven ve skupiny, dle těšící se obliby čtenářstva v lidové knihovně pražské.

Skupina I. Arbes Jak., Kandidáti existence. — Beneš-Třebízský V., Bludné duše. — Čech Svatopl., Pravý výlet pana Broučka do měsíce. — Havlasa Boh., Tiché vody. — Havlíček-Borovský K., Obrazy z Rus. — Herites Frant., Tajemství strýce Josefa. — Herloš K., Valdštýnova první láska. — Herrmann Ign., Otec Kondelík a ženich Vejvara. — Jirásek A., F. L. Věk. Část I.—IV. — Mezi proudy. Část I. Dvojí dvůr. Část II. Syn ohnivcův. Část III. Do tří hlasů. — Psohlavci. — Klicpera Iv., Jindra. — Klostermann K., V srdci šumavských hvozdů. — V ráji šumavském. — Kosmák Václav, Chrt. — Kostelecký S. Oldřich, Ze stráně. — Na ledě. — U splavu. — Krásnohorská El., Celínka. — Svéhlavička nevěstou. — Svéhlavička ženuškou. — Kronbauer R. J., Na pranýři. — Řina. — Z posledních stanic. I. Blázinec. — II. Porodnice. — Nalezinec. — Laichter Jos. dr., Za pravdou. — Lužická Věncesl., Salomena. — Mácha K. H., Cikáni. — Merhaut Jos., Andělská sonata. — Mrštík Vil., Pohádka máje. — Santa Lucia. — Němcová Bož., Babička. — Neruda Jan, Malostranské povídky. — Studie krátké a kratší. I. a II. sv. — Pfleger-Moravský G., Ztracený život. — Podlipská Sof., Anna. — Rais K. V., Pantáta Bezoušek. — Paničkou. — Na lepším. — Sova Ant., Ivův román. — Stašek Antal, Blouznivci našich hor. — Stroupežnický Lad., Lidé směšní a ubozí. — Z Prahy a z venkova. (Druhé, doplň. vyd. předešl.) — Světlá Karolina, Kříž u potoka. — Vesnický román. — Svobodová Růž., Milenky. — Šimáček M. A., Světla minulosti. — Šlejhar J. K., V zášeří krbu. — Šmilovský A. V., Martin Oliva. — Kmotr Rozumec. — Štech Václ., Koleje. — Maloměstský pepř. — Štolba Jos., Humoresky. — Tůma Karel, Z českých mlýnů. Díl I. a II. — Viková-Kunětická Bož., Minulost. — Vzpoura. — Vlček Vácsl., Černé jezero. — Zlato v ohni. — Zeyer Jul., Jan Maria Plojhar. — Ondřej Černyšev. — Román o věrném přátelství Amise a Amila.

Skupina II. Arbes Jak., Romanetta. Díl I.—III. — Idylly utrpení a bídy. — Beneš-Třebízský V., Královna Dagmar. — Čech Svatopluk, Kandidát nesmrtelnosti. — Jestřáb contra Hrdlička. — Erben K. J., Báje a pověsti slovanské. — Hálek Vítězsl., Na statku a v chaloupce. — Havel Martin, Ze zápisků Phil. stud. Filipa Kořínka. — Havlasa Boh., V družině dobrodruha krále. — Heller Serv., Firma Stocký & spol. — Herites Frant., Maloměstské humoresky. — Vlny života. — Herrmann Ign., U snědeného krámu. — Pražské figurky. — Hladík Václ., Třetí láska. — Jelínek Edv., Motýlek z Norské pohádky. — Jirásek Al., Dvě povídky. (Filosofské historie. — U rytířů.) — Na dvoře vévodském. — Ráj světa. — Sousedé. — Proti všem. — U nás. Část I.—II. — Kaminský Bohd., Črty humoristické i satirické. — Klecanda Jan, Tvrdé hlavy. — Bludičky. — Vojáci v míru. — Klicpera Ivan, Bitva u Lipan. — Klostermann K., Hostinný dům. — Kam spějí děti. — Skláři. — Kosmák Václ., Eugenie. — Otrávená růže. — Kostelecký S. Oldř., Radošínský pantatínek ze zámku. — Kronbauer R. J., Alma. — Bez matek a bez otců. — Křen Fr., Strýčkovy rozumy. — Merhaut Jos., Černá pole. — Moudrá Pavla, Do rozmaru i do pláče. — Mrštík Vil., Obrázky. — Mrštík Vil. a Al., Bavlnkovy ženy a j. pov. — Němcová Bož., Národní báchorky a pověsti. — Pohorská vesnice. — Neruda Jan, Žerty hravé i dravé. — Drobné klepy. Svazek I.—III. — Pleger-Moravský G., Paní fabrikantová. — Dva umělci. — Podlipská Sof., Nalžovský. — Peregrinus. — Osud a nadání. — Pravda Frant., Štěpánův Vít učí se na kněze. — Preissová Gabr., Co život vyprávěl. — Porosené pavučiny. — Rais K. V., Půlpáni. — Západ. — Zapadlí vlastenci. — Rubeš Fr. Jar., Povídky, pověsti a obrazy ze života. (Pan amanuensis na venku atd.) — Sláma Frant. dr., Ze zápisků soudce. — Stankovský J. J., Vnučka farářova. — Vlastencové z Boudy. — Světlá Kar., Černý Petříček. — Kantůrčice. — Nemodlenec. — Svoboda Frant. X., Vzrušující hlavy ženské. — Svobodová Růž., Ztroskotáno. — Šimáček M. A., Dvojí láska. — Otec. — Štěstí. — Šípek K., Rub a líc. — Šlejhar J. K., Co život opomíjí. — Šmilovský A. V., Parnassie. — Na čerstvém vzduchu. — Štech Václ., Hloží. — U tří bláznů. Štolba Jos., Americké povídky. — Tesař Jos., Úřadník černého kabinetu. — Trnavský V. P., Evin hřích. — Tyl Jos. Kaj., Chudí lidé. — Rozina Ruthardova. — Dekret Kutnohorský. — Viková-Kunětická Bož., Idylky. — Medřická. — Silhouetty mužů. — Vdova po chirurgovi. — Vlček Vácsl., Samohrady. — Setník Halaburd. — Věnec vavřínový. — Po půlnoci. — Vrchlický Jar., Barevné střepy. — Winter Zikm., Miniatury. — Starobylé obrázky z Rakovnicka. — z Wojkowicz Jan, Gerda. — Wunsch Hugo, Encyklopedie humoru a vtipu. — Zeyr Jul., Dům »U tonoucí hvězdy« — Obnovené obrazy.

Skupina III. Albieri P., Když jsme táhli na Paříž. — Nevěsta za padesát dollarů. — »Utikejte, Prajzi jdou!« — Arbes Jak., Anděl míru. — Ethiopská lilie. — Poslední dnové lidstva. — Beneš-Šumav-

ský V., Mefistofela. — Beneš-Třebízský V., Cestou křížovou. — Povídky karlštejnského havrana. — Pro bílou labuť švamberskou. — Poběl horské elegie. — Bittner Jiří, Jeviště a zákulisí. — Bozděch Em., Novelky. — Braun Jos., Pro bibli králickou. — Brodský Boh., Z pole i lesa. — Čech Svatopluk, Povídky, arabesky a humoresky. — Pestré cesty po Čechách. — Čech Václ., Zločin tajného oddělení. — Červinka Ot., Boj s kapitálem. — Dostál Al., Dědička statku. — Po stopách lidských. — Dyk Vikt., Stud. — Heller Serv., Hermína. — Román na moři. — Herben Jan, »Do třetího i čtvrtého pokolení.« — Herites Fr., Na niti humoru. — Vrásky duše. — Z mého herbáře. — Herold Ed., Čertova krčma. — Herrmann Ign., Domácí štěstí. — Drobní lidé. — Hilbert Jarosl., Lili a jiné povídky. — Hladík Václ., Trest. — Holeček Jos., Černohorské povídky. — Hořica Ign., Z vln života. — Z lidské bídy. — Chocholoušek Pr., Cola di Rienzi. — Jahn Meth., Zapadlé úhory. — Jarkovský St., Idyllky pana adjunkta. — Jaroš Gustav, Publikáni a hříšníci. — Jesenská Růžena, Novelly. — Jirásek Al., Skaláci. — Poklad. — Karásek Jiří, Gothická duše. — Kolár Jos. Jiří, V staré Praze. — Kolda Malínský, Světlo a stín. — Maria z Magdaly. — Konrád Jos. D., Duhové barvy. — Hřích. — Kosmák Václ., Ženit se či neženit? — Lier Jan, Klín klínem. — Lipovský V., Statek v Habří. — Lužická V., Květiny a ženy. — Mühlsteinová Berta, Vlasti a Tobě! — Osten Jan, Kancelářské obrázky. — Pfleger-Moravský G., Z malého světa. — Podlipská Sofie, Žíti neb nežíti. — Popelková Anna (Bilianová), Za jeden hřích. — Preissová Gabr., Jerla. — Mládí a jiné novelly. — Renatus Q. F., Márinka. — Roháček Fr., První hřích. — Řezníček V., Národní beseda. — Povídka o Viktorce. — Říha V., Pohádka o třech podivných tovaryších. — Sabina K., Jen tři léta. — Oživené hroby. — Schulz Ferd., Doktor Johánek. — Latinská babička. — Povídky Olšanské. — Šlechtické novelly. — Sláma Fr. dr., Pán Lysé Hory. — Černá kněžna. — Sokol-Tůma Fr., Sudiči. — Sova Ant., Prosa. — Stašek Antal, V temných vírech. — Stroupežnický Lad., Cavani. — Synové grafitového rytíře. — Sumín Jiří, Věště. — Svátek Jos., Hrabě Špork. — Pražský kat. — Světlá Kar, Zvonečková královna. — První Češka. — Láska k básníkovi. — Líbánky koketiny. — Svoboda Fr. X., Románové paprsky. — Rozkvět. — Šimáček M. A., První služka. — Švanda ze Semčic Kar., Fantastické povídky. — Téver Felix, Její mladší bratr. — Tréval Em., Mixtum compositum. — Trnavský V. P., Sestry. — Turnovský J. L., Z potulného života hereckého. — Tyl Jos. K., Poslední Čech. — Viková-Kunětická Bož., Po svatbě. — Vlček Václ., Paní Lichnická. — Vrchlický Jar., Povídky ironické a sentimentální. — Zeyer Jul., Dobrodružství Madrány. — Novelly I. a II. — Ziková Luisa, Spodní proudy. — Zítek Em., Drama rodiny pana Daniele.

Do dvou pak skupin dalších seřaditi by se mohly práce, buď během roku jen dva neb třikráte vypůjčené, buď konečně vůbec v jednom roce nevypůjčené, až zase v roce druhém, neb i později žádané.

Nejčetněji se ovšem půjčují knihy v první skupině uvedené, kde dle zjištěných statistických šetření, připadá na jeden exemplář průběhem roku 12—21 výpůjček. V druhé je 6—11 výpůjček.

Povšimnutí zasluhuje, že mimo novinky čte se též hojně dobrých prací starších, z nichž některé mají pro čtenáře takový zájem, že je čtou třeba podruhé a potřetí, jak bylo na výpůjčných lístcích zjištěno.

Konečně budiž poznamenáno, že původní česká belletrie proti belletrii cizí, a to přeložené i v originálech, jest ovšem v minoritě, přibližně asi v poměru 15 : 19, neboť půjčuje se za měsíc průměrně as 3000 svazků belletrie původní a 3800 svazků belletrie cizí. Úkaz ten je ovšem zcela přirozený a pochopitelný, uvážíme-li, že v literatuře překladové máme klassická díla téměř všech národů zastoupena a mimo to, že se v knihovně i hojně originálů cizí belletrie nachází, která má svůj široký kruh čtenářstva.

Ve stati další přihlédneme k původním pracím z české poesie a k některým významnějším dílům odborovým. *Fr. de P. Blažka.*

♡♡♡

FEUILLETON.

V Římě, 18. října 1902.

Je už to asi osud českých turistů, že všude v cizině se jim vtírá do očí a do srdcí srovnávání všeličehos pěkného s domácími poměry, z nichž se na kratičko více nebo méně vyzuli. A s tím srovnáváním, s těmi vzpomínkami obyčejně trpkost. Jdete-li do Italie, připravte se na tohle potěšení za každým třetím krokem. Ani nemluvím o tom, že v Benátkách a v Janově zatoužíte, jak by to vypadalo, kdybychom měli moře někde u Vršovic — to jsou věci, s kterými se dlužno obrátit přímo na Pána Boha. A konečně bych pominul mlčením i všelijaké nevčasné myšlenky, jež se ve vás ozývají, když vidíte, jak si ve Florencii úzkostlivě zachovávají staré mosty, staré façady na historických palácích a domech, a hezounké kopečky jak chrání tunelů, třeba že se k nim nepojí nejvěkovitější vzpomínky — nebo v Sieně jak jsou blaženi ve svých středověkých uličkách a jak blázní při svých »středověkých« slavnostech, na což se jezdí dívat blázni jiného slohu až z Ameriky — nebo jak v Miláně úzkostlivě opravují skoro uprostřed moderního města starý hrad, pamatující oněch pověstných »pět dní« protirakouských, a nechávají hradby kolem vnitřního

města i s příkopem a s můstky, po nichž monotonně drnčí elektrické vozy, kde zvonila druhdy kopyta koní středověkých bojovníků — všechno pominu hrobovým mlčením. O kacířské nápady o nové naší česko-německé gallerii umělecké, jež by vám mohly připadnout na mysl při procházkách tolikerými obrazárnami a musei — o ty ani nezavadím, ba ani — —

Ale ani už na to další »ani« nepropustím s péra inkoustu, a aby se nezdálo, že chci své povídání dělat delším, chytím se zrovna nadpisu. Okoncertech jsem chtěl psát, a to o těch koncertech, kterým se druhdy u nás v Praze za krátkého jejich života dost nešťastně říkalo »lidové«. Snad se na ně už ani dobře nepamatujete. V Italii však byste si na ně vzpomněli často, a i kdybyste se tomu bránili zuby nehty, vyrostlo by vám v duši takové pium desiderium, jako mně.

Bylo to poprvé hned ve Florencii v nedělní večer prvních dnů srpnových na piazze Vittorio Emanuele. Čtvercové náměstí se sochou Viktora Emanuela II. uprostřed a s imposantní bránou v zadním průčelí zářilo záplavou světel, kde jaké okno, po celý den zabedněné v zakletých palácích, vše zotvíráno, po stranách před kavárnami a okolo tribuny koncertní pod sochou řady sedadel, na nichž mihalo se nesčíslně vějířů, odkrývajících v lenivém tempu a zase zakrývajících rozkošné hlavičky ženské; zvonivý šum sladce znějících slov vám odevšad doléhal k sluchu s jemných rtíků krásných Florentanek, moře florentské elity, lidu i cizinců se vlnilo kolem vás — až najednou první tóny hudby zachvěly se nad hlavami tisíců a odrazily se od zasmušilých stěn paláců. Ruch se ztlumil, rozvlněné moře strnulo — zastavili jste se i vy, a naslouchali, tak zbožně naslouchali Verdimu, Rossinimu, Wagnerovi. A teplý večer, kouzelně modré nebe, jiskřivé oči vábných Vlašek, všechno to okolí na vás tak suggestivně působilo, že jste se neradi po dvou hodinách dali unášet rozcházejícími se a rozjařenými davy z náměstí. A zmlsání prvním tak pěkným, nezapomenutelným večerem, co den jste dychtivě rozvírali noviny, hledajíce, kdy se znova dostanete k podobným požitkům, tak lehce přístupným a přece tak těžko opouštěným. A ve čtvrtek večer už o půl hodiny dříve jste přešlapovali na piazze della Signoria v loggii dei Lanzi, v té půvabné, jednoduché a mohutné, suggestivní i dneškem i tím, co se k ní pojí v minulosti. V sousedství šerého nádvoří paláce dei Uffizi a »Palazzo Vecchia«, chladného, obrovitého, šedivého a cimbuřím i ozubenou věží až přišerného v tmách večerních nad zátopou světla na náměstí, naproti soše Neptunově nad fontánou a jízdnímu pomníku velkovévody Komy Medicejského, více než pět století pamatující loggie, pod jejímž loubím mezi klassickými díly nejslavnějších sochařů italských jindy v tu hodinu bylo ticho a pusto, toho večera oživla jako zázrakem. Pod mramorovými skupinami Jana z Bologny a zazelenalými bronzy Celliniho a Donatella i s ostatními těmi veledíly, na něž jste se chodili dívat den co den, šeré prostory kamenné loggie se rozzářily pestrými toillettami, nádech staroby, čišící ze zdí, ustoupil parfumu ženských vlasů a jemných voňavek, a dole pod loggií na náměstí davy se tlačily, jakoby se chystalo k nějaké nové události, jichž tolik za pět věků vzalo počátek na této piazze a z této loggie. A věřte, třeba že je loggie na dvou stranách otevřena větrům, tu silnou vůni staletých vzpomínek tu ucítíte vždy. A kontrast mezi nimi a oním ruchem, jenž se tam rozproudil před koncertem, by na vás také působil jaksi bizzarně. Ale sotva zazněly první zvuky hudby, zapomínáte na vše, a schouleni na své židli mezi tolikerými roztomilými dcerami »la belly«; zíráte zamyšleně někam k Celliniovu »únosu Sabinek« a naslouchátе přívalu tónů, rozrážejícímu se o sloupy klenby, o sousoší a stěny loggie, a zaplavujícímu piazzu, kde druhdy plápolala hranice Savonarolova — —

Ale vidíte už asi, kam bych došel a kdy byl bych hotov, kdybych měl takhle dopodrobna rozbírat kde jaký koncert, který mi utkvěl v duši mezi nejpěknějšími vzpomínkami italskými. Ovšem, že některých si ani dnes nemohu odepřít. Na příklad aspoň zmínky o sienských koncertech na promenadě Lizze. Pamatujete se, co napsal náš Milota Zdirad Polák před osmdesáti lety o Sieně? O zvonivé její řeči a o »krásném jejím ženství«? Teď si myslete dnešního českého turistu, znamenitě se obojím tímto bavícího po čtrnáct dní v lahodné, hezoučké Sieně, a ani už nemusím dále psát o koncertech pod sochou Garibaldiovou mezi vonnou zelení a květinovými záhony, s vyhlídkou na město, se září černých očí neodolatelných Sieňanek, a zase s tím modrým nebem a čistými obzory, jež my severané máme v představě o jihu již stereotypní. »Běda tomu, kdo černé miluje oči — srdce zpět nepřinese,« vzdychl si tenkráte Polák, zdá se mi, že až v povídání o Neapoli. Já vzdychal už ve Veroně, Florencii a v Sieně. A potom ještě potýraly mne Livorno, Pisa, Janov, Turin, Milán. — — A na konec Řím.

Ale je to sladké týrání, věřte mi. Oč horší je sedět doma, jako dnes já, vidět, jak venku římské slunce hřeje jako naše v červenci, mít chuť na nějaký výlet do některé z vill nebo do campagně, kterou jsem si zamiloval přese všechno, co se vypráví a píše o její škrednosti od těch, kteří ji viděli jednou a hned soudili — oč je horší sedět ve svém pokoji a smažit feuilleton, kterého si polovička čtenářů nevšimne a druhá nedočte?

Je pravda, trochu již dlouho trvá moje vykládání o italských koncertech. A přec bych ještě rád se rozepsal o římských koncertech večerních na piazze Colonna, jež bohužel se posledním úterkem zářijovým pro tento rok skončily, a o odpoledních na Monte Pincio, jež se prvním čtvrtkem říjnovým započaly. Ale co mohu říci vlastně nového? Poeticky líčit dojmy posluchačovy pod sloupem Marca Aurelia, pod zasmušilými paláci a rozzářeným sídlem »Associazione della stampe«, jež tvoří onen útulný kout piazzy Colonny? Nebo krásy slunečného západu s Monte Pincia pozorovaného za zvuků hudby, hrající ve stínu palem? Myšlénky, jež víří hlavou vidoucímu požár červánků nad obrovskou, smělou kopulí San Pietra nad Vatikánem a nad zasněnými horami na obzoru? Promenádu kočárů na Pinciu, toiletty pyšných Římanek, otřepanou už směšnost cizinců, zvláště ženských, kolem nichž poletuje tucet protivných kluků proda-

vačů jedné z nejtěžších kleteb lidstva v posledním desítiletí, — pohlednic?

Vidíte, že bychom se konce takto nedobrali nikdy. A tak nezbude než bez vytáček a omluv se vytasit s tím, co jako pium desiderium jsem dodnes choval v úkrytu svého srdce. »Již je mi nesnesitelno svá mínění jen pro sebe si nechávat,« volám s Nietzscheovým Zarathustrou po čtvrt roce, prožitém pod jižním nebem, a začínám s touhle titěrností: obnovte u nás v Praze, vlastně začněte znovu a lépe koncerty v sadech, jichž máme tolik, na náměstích a vůbec kdekoliv lze. Jak pěkné byly by podvečery letní a odpoledne zimní v Městském sadě u Františkova nádraží, jejž bychom tak vytrhli z državy německého židovstva! A což koncerty na Karlově náměstí? A což Petřín a zahrada Kinských? Snad před karlínským kostelem? Na Vinohradech prostora těsně před kostelem sv. Ludmily? Stromovka, Letná — —?

Bože, co tu míst! Až mnoho. Horší bylo by snad s hudbami. Ale tím si hlavy nelámu. O tom ať přemýšlejí přátelé hudby a zjemnění vkusu v Praze. Jisto jest, že by s podporou města se dalo udělat všechno, ať neřeknu, hravě. První kapely by mohly koncertovat, elita by musila o večerech i odpoledne zaplavit ona místa právě jako lid, trochu ruchu by se vneslo do života a trochu zájmu pro hudbu znenáhla by se vkořeňovalo do srdcí nejzanedbanějších Pražanů. Hrály by se naše věci, úryvky z cizích oper a cizí symfonie, tu a tam vzalo by se něco od mladých divochů, — občas některý z cizinců by si z Prahy lehčeji mohl odnést živější nadšení pro některého z mistrů české hudby, možná, že by se pak také spíše na programy koncertů v Italii dostalo něco českého — —

A vůbec přemýšlej si o tom, kdo chceš. Maluj si, jak bychom potom hloupou promenádu po Příkopech a Ferdinandově třídě nahradili lepší v sadech a při koncertě, jak bychom si připravili lehce dosažitelné požitky esthetické, jak bychom se pěkně setkávali při takových večírcích, — maluj si, co chceš, milý čtenáři, ale já už malovat nebudu. Jen tak páté přes deváté jsem napověděl, co jsem chtěl — ke konci mne napadlo, že je to vlastně zbytečná ztráta času a papíru, poněvadž u nás se vyskytuje moudrých »návrhů« co den tolik, že si jich už nikdo nevšimne — nyní podíval jsem se do okna, viděl to rozkošné slunce na nebi a na ulici hezoučké Římanky, — vytáhl hodinky: ukazují půl třetí, a v Římě je škoda každé chvilky, zvláště na psaní feuilletonů — a už opravdu končím. Byl bych mohl psát program a rozvrh těch koncertů v Praze, učenou studii o jich užitečnosti a návrh, aby i ostatní města kráčela v šlépějích matičky Prahy, ale jak vidět, v čas jsem se zarazil. A doufejme, že za rok odněkud odjinud bude možno zaslati trochu přeměněnou tuto kapitolu zas do některého jiného listu pražského. Možná, že by i některý čtenář Máje ji snesl několikráte, než by ho konečně napadlo, že by se dalo vlastně také i dokonce přemýšlet o těch koncertech. *Jan Havlasa.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Nové městské divadlo v Písku** bylo otevřeno v neděli dne 12. října t. r. Budova krásně zařízená, jedině účelům divadla věnovaná, se vším komfortem, vyhovuje v každém směru všem podmínkám malých divadel. Správa divadelní vyjednívá s některými uměleckými silami »Národního divadla«, aby zde pohostinsky hrály. K zahajovacímu představení, které bylo četně navštíveno, zvoleni Stroupežnického »Naši furianti«.

Klub přátel umění v Brně konal dne 17. října valnou hromadu. Dle podané zprávy jednatelské trojím směrem pracoval: na prvém místě šířil umění, pak hleděl buď přímo nebo intervencí svou podporovati umělce, aby jim usnadnil tvorbu jejich, a konečně hledal nové směry, novou půdu, na niž by se umění vštípit mohlo. Pro šíření umění pořádal krom přednášek zejména dvě výstavy, a to výst. pražské Jednoty výtvarných umělců ve svém sídle, moravských výtvarníků pak ve Vyškově. U nělcům vymohl, že propůjčeno jim v mor. zem. obrazárně musejní místo ku vystavování věcí na prodej, sprostředkoval zakoupení tří obrazů sněmem (Lolek, Gardavská, Vorlová), pořadatelem svým pak asi za 1500 K uměleckých výtvorů mezi obecenstvo vnesl. Návrhy svými urychlil otázku stavby Nár. divadla v Brně. Pro budoucnost pak chce věnovati síly své heslu »umění do školy,« ve kterémž směru posud na Moravě ničeho učiněno nebylo. I kroužek literární chce v sobě sdružit, aby z něho čerpal myšlénky ku práci pro umění slovesné, jemuž dosud nevěnoval té péče jako výtvarnému.

... **J. Arbes.** Leží před námi několik knih Arbesových, plných kouzla a krásy, plných děsu, plných poesie a harmonie, vydaných u Ottů. Zvláštní to autor. Romantik a realista. Bizarní snílek a zase muž vědecké chladnosti. Patriot a kosmopolita. Miluje effekty, ale nenávidí povrchnost. Dovede se zastaviti mnohdy nad nejneparnější věcí všedního života, aby nad ní zbudoval nejromantičtější historie. Ať vám vypráví něco ze svých vzpomínek (a to činí nejraději!) či vykouzluje před vaším duševním zrakem charaktery dávno zapadlých lidí, vždy vás vezme za ruku tak z nenadání, někde na ulici neb při setkání s přítelem, aby vás provedl královstvím svých snů. A to je rys čistě Arbesovský: jdete, jdete za autorem; nic netušíte, vše je zcela přirozené, a tu náhle nevíte kam. Ocitáte se pojednou v labyrintu a autor schválně zakrývá Ariadninu nit, jen aby se nasytil vašeho děsu z vaší zvědavosti. A tu pracuje jeho fantasie. Viděli jste věci zcela přirozené a jste nuceni věřit, že to jsou zázraky. A pak přece ne! — To je asi tón, který Arbes nejvíce miluje. Nedovede vypravovati nejprostší příběh, aby do něho nevpletl něco bizarního. A vy zavíráte knihu plni obdivu nad fantasií jeho logiky. Zní to paradoxně, ale vystihuje Arbesa. *V.*

\+ **Pomníky Karla IV. a císaře Františka** Obec pražská svolala komisi, které uložila, aby ohledala bronzovou sochu otce vlasti u kamenného mostu jakož i pomník císaře Františka na nábřeží. Na Karlově monumentu objevily se, a to na žulovém podstavci, trhliny. Pomník císaře Františka byl poškozen na několika místech, některé části uraženy (na př.

fiály) a celek volal vůbec naléhavě po restauraci. Komise, ve které zasedali mimo jiné prof. Mauder a inž. Herain, shledala na soše Karla IV. usazeninu z prachu, kouře a sazí, *několik milimetrů silnou, tak že překrásný materiál*, z něhož pomník je zhotoven, *nadobro mizí*. Zajímavo je, jakým způsobem se oba monumenty čistívaly. Časně z rána přišli hasiči, nasadili hadice a s několika stran lili na pomníky proudy vody. Že se tento prostředek naprosto neosvědčil, vysvítá nejlépe z toho, že silným a prudkým střikem byly na pomníku císaře Františka uraženy ozdoby. Pokud se sochy Karla IV. týče (je dílem sochaře Hähnela), navrhla komise, aby pomník byl řádně a důkladně vyčistěn a zbaven vrstvy špíny. Poněvadž není naděje, že by se mohla vyvinouti časem a přirozenou cestou pravá patina, navrhla dále, aby se učinil pokus s umělou patinou, a to na jedné z menších sošek pod baldachýnem. Práce svěřena byla člověku, jenž vyžádati si měl od komisse pokyny, jak má v očisťování postupovati. To se však nestalo a soška omyta tak důkladně, že se objevil čistý bronz, tak že soška činí dojem jako by byla docela nová. Zkušenost tato má za následek, že se musí hledat nový způsob očistění. Chemickou cestou bude očistění provedeno tak dalece, aby na nejvyšších místech bronz pronikl, kdežto hloubky budou uměle vypatinovány. Práce tato svěřena byla ciseléru p. Houdkovi, restaurace pomníku císaře Františka sochaři p. Č. Vosmíkovi. Tento pomník se právě opravuje a tmelí, chybějící části budou doplněny, a celý pomník bude důkladně a s největší opatrností vyčištěn kartáčem.

⊙ **Měšťáci** Maxima Gorkého byli uvedeni na scénu Národ. divadla v Praze 16. října t. r. Jakoby kolem nás proudilo rameno mohutné řeky, hrůzné klidnou svojí neúprosností, zdrcující pravdou své síly — tak se zatajeným dechem nořili jsme se v toto drama rozporu mezi starými a mladými — mezi rodiči dneška a rodiči zítřka — mezi váhou konservativismu a ohněm nových časů, které pro lávu svých myšlének formy teprve hledají. Je to výstřih ze života městské rodiny ruské, na nějž se díváme skoro s úžasem, uvažujíce, jaké podněty hovorů mají u těchto vzdálených krbů lidé té vrstvy, která u nás je hlavním jádrem české společnosti. Název »Měšťáci«, ironisující a bičem páchnoucí není vhodně volen. Původní titul kusu »Rodina Bezsěmenova« přiléhá mnohem lépe. Zámožný tatík, milující děti své — studenta z university relegovaného a dceru učitelku — plné stesku nad těsnými pouty ruských poměrů — dočkává se toho, že se mu dcera pro nešťastnou lásku pokouší o otravu a syna že mu odvádí záletná vdova, aby mu náruživými pocely vybila z duše lásku k rodině, k sestře, k nevyjasněným ideálům a k společnosti. To je žatvou lásky otcovy, jehož nezaviněnou tragickou chybou bylo, že se nedovedl vnořiti v duševní stavy těch, jež zplodil. Je to drama úchvatné, silné a pravdivostí svou až ohromující. Měli jsme strach, že naše obecenstvo nepřiblíží se náležitě k básníku — ale zkouška jeho vnímavosti dopadla dobře. Mezi jevištěm a hledištěm byl kontakt velice potěšující, proto můžeme mluviti s radostí o velkém úspěchu. Režii opatřil pan J. Kvapil velice svědomitě. Herci do jednoho s láskou nastudovali své role. Mohli se řadou po nekonečných potlescích klidně děkovati. Tři umělci vyrostli téměř nad sebe: pp. Vojan, Šmaha a Mošna. Co provedl v roli alkoholem ubitého filosofa p. Vojan, to patří v galerii nejdokonalejších reprodukcí hereckých. Pan Šmaha úplně se vžil v ruského svého tatíka a znamenitě odlišil tuto postavu od nespočetných svých starochů. P. Mošna pak postavil na scénu figuru z brusu novou. Všem lákadlům, aby pro efekt přibrousil to či ono rčení, s uměleckým vkusem odolal. Pí. Kvapilová — jak u této znamenité umělkyně rozumí se samo sebou — prostudovala svůj part do poslední nitky. Na některých místech ubíjelo však její úlohu, že mluvila úplně šeptem. Za křesly ji skoro nikdo neslyšel. Toto nemírné šeptání s pověstným již zatmíváním jeviště přinesla nám na scénu režie páně Kvapilova. Je to verismus na nepravém místě upotřebený. K zoufání téměř pro diváky na galerii, kde je budoucno našeho národa — na té galerii, s níž rozvojem české společnosti doplňují se stále nejlepším obecenstvem sféry předních míst — na té galerii, s níž přišlo skoro celé naše literátstvo. Pí Hübnerová si dala velice záležet, ale místy o vlásek svoji koketní vdovu přepnula. Co znám tuto myslivou představitelku osob ze života, konstatoval jsem to zde poprvé. *ech.*

||| **Zbytečný život.** Knihami, které jsou nám vždy milou předzvěstí závažné umělecké budoucnosti, jsou knihy p. Rožkovy. Jsou z těch, které nás neuchvátí sice hotovou už svojí zceleností, jadrným vyhraněním zkoncentrovaného materiálu uměleckého, ale spíše tím, *co přinutilo autora vyvolati jejich děj*. Tedy ne scenerie sama, ale její motiv a idea i vzpružina její nás při p. Rožkovi silně zajímají a ačkoliv ruka romancierova je místy slába dosud, aby sevřela celek jedinou půvabnou a geniální linií, presentuje se duše myslitelova se vzácnou účinností. Svým dílem chce autor vždy něco akutního: v »Petru Sukovi« řešil denně se nabízející otázku sociální, v dramatě »Červ« dotkl se zjitřené rány poměru odrostlého dítěte k hřešící matce a ve svojí nejnovější novellce **Zbytečný život** suggeruje nám svůj názor v příčině zodpovědnosti dědičně zatížených rodičů vůči potomstvu. Opravdu, velmi interesantní pozadí! Zaujme nás už vlastní rozvaha o něm a tu zcela rádi odpouštíme mladému autorovi nezpracované dosud prostředky velké prósy, jeho sklon k nemístné lyričnosti, jeho mládím dosud zatížený životní názor. Jsme šťastni v zachycení úrodných myšlenek, které posvěcují každé opravdu velké dílo a vroucí opravdovost umělcova nás naplňuje. Přejeme mnoho štěstí! *S.*—

= **Ant. Klášterský: Cestou podle moře.** Kniha vyrovnané duše. Básně bystrého pozorovatele života. Někteří východní národové nazývají poesii slovem, jež znamená *pozorování*. Poesie Klášterského — ne že by lnula k exotice — je takovým pozorováním. Básník vnímavým okem a s otevřeným srdcem pozoruje vše kolem sebe, ssaje okamžité nálady a dojmy a dovede je promítati svým osobitým způsobem, kterým z motivů na pohled nepatrných vykřesává jasnou jiskru ducha, vznět upřímného citu. Jde *cestou podle moře*, sladká vůně Italie vane jeho verši, těmi verši plnými harmonie a jazykové čistoty; bloudíte s ním, měkkým pískem »lida«, vdecháte s ním

krásu jitra na moři, naslouchátе šumu a hněvu moře, procházíte se Florencií, Veronou, Benátkami, ať obdivujíce se Cimabuovi či Tizianovi. Ale znenáhla poznáváte, že básník nevede vás jen cestou podle jižního moře. Jeho moře začíná se rozšiřovati na okean celého života, obklopující nás všechny, i kteří neměli jsme štěstí poznati širá, svobodná vodstva. Však ta naše dosti námi zmítají . . . Než v poesii Kláštérského převládá spíše usmiřující souzvuk. Ozve se mnohý sice tón, vytryskší z básníkova kalicha hořkosti, kam otrlá ruka přimíchala žluči a octa. Ale u vědomí, že jest »pregéř poctivý«, jenž minci své vtiskl přece své »já«, pěvec neztrácí pevné mysli. Ví, co je bolest, co trud a pot práce. Spasná kotva jeho tkví v hlubokém citu rodinném, dýšícím tu z tklivé úcty k památce dobré, tak česky svérázné báby, tu z lásky k rodičům, ženě a dítěti. Zvláště ženě své a svému dítěti věnuje básník sloky prosycené intimním kouzlem. Kdo zná život, jeho luhy a srázy, neodloží novou knihu Kláštérského bez souhlasu, bez sympathetického rozcítění! E

— **Švandovo divadlo na Smíchově** vypravilo během letní saisony několik časových vaudevillů, pikantních frašek a operett, které došly několika repris. Novinky tyto, z valné části cizí, zejména francouzské kuchyně, neměly velké umělecké ceny a větší důležitosti, proto stačí pouze registrování: »Les Fetards,« »Le coup de fouet,« »Maison Tamponin« a j. Po francouzském zboží, s pikantní příchutí, obratnou komposicí, situačními zápletkami, známé již faktuře, proveden celý cyklus Sudermannových prací. Z domácích prací uvedena na scénu veselohra Štolbova »Na letním bylě« za režie Karla Liera. V sl. Hanně Jelínkové v »Cyprienně« (»Le Duiarçous«) poznali jsme pěkný zjev divadelní. Výkon její jde hloub, s náležitým vždy procítěním a pěkným stínováním. Paní Zieglerová temperamentem a hlavně svým zjevem byla přední akvisicí v letní saisoně, v které pěstovány byly výhradně operetty známé i se scény »Národního divadla« (Mamzelle Nitouche a Reservistka). V pestrém souboru celého ensemblu shledali jsme několik dobrých sil. Scénická výprava učinila zřejmý pokrok a i režie stále se zdokonaluje. Z pozoruhodných prací uveden Gogolův »Revisor,« několik prací M. Halba, V. Huga, E. Zoly a j., jinak ale rozmarné musy a pikanterie byly stále na programu. V zimním divadle saisona právě zahájena, a připravuje se cyklus prací F. A. Šuberta. V aréně pěstovati se bude na dále lehčí operetta, vaudevill a výpravné hry. Pestrý repertoir, lehké stravy prvních firem francouzských v době vedřin . . . Z.

!! **Z. Fibich** dostal bronzové poprsí ve foyeru Národního divadla, z něhož se poněkud ukvapeně dělá skoro přeplněný Slavín. Prý byla slavnost při tom nějaká. Literární kruhy ani hudební pozvány nebyly. O této tajné slavnosti divadelní kancelář, která nám tak roztomile popsala nedávno večeři na Zvonařce, nijak se nerozepsala.

⊙ **Meziaktí,** denní jídelní lístek Národního divadla, přestane v dosavadní formě vycházeti. Objeví se — zajímavé cesty projektů! — v útvaru, který byl starou správou Národního divadla do nejmenších podrobností připraven a k jehož uskutečnění hlavně proto nedošlo, poněvadž bylo divadlo zadáno jiným podnikatelům. Bude rozdáván zdarma a režii jeho uhradí inseráty. Dosud inserování nikoho nevábilo, poněvadž se list prodával draze a následkem toho jen malému počtu diváků. Protože pak bylo málo inserátů, musel býti list drahý. A ještě se nevyplácel. — Nyní jakási firma insertní učiní pokus na základě správnější methody. — Máme pro tohoto podnikatele radu v zásobě. Jeden člen divadelní správy s rozhořčením vyslovil se o abonentce, která usedajíc na sedadlo a prohlížejíc článek v čele »Meziaktí,« řekla nesalonně: »To toho je zas tady naškrábáno! Kdo pak to má přečíst!« — Litujeme, že abonentky ani před členy divadelní správy nemluví dosti vybraně, ale ve věci měla tato panička pravdu. Na dvě minuty před vytažením opony nemá nikdo chut pustiti se do dlouhých článků. Redakce má tuto situaci míti na zřeteli a svá poučení dle toho upraviti. Články rozděliti na kapitoly s nadpisy, aby čtenář ihned věděl, kde se doví něco o obsahu hry, kde o autoru, o jiných jeho dílech, o významu této práce, o autorových epigonech, vzorech atd. Pak si skočí zrakem, kam mu libo neb v čem potřebuje pokynů. — Podnikatele pak upozorňujeme na to, aby do nového »Meziaktí« nedávali, co dává kancelář divadelní do denních listů. Tato orakula čte skoro každý navštěvovatel ráno čerstvé; do večera to příliš vystydne.

\+ **Nového ředitele,** a to p. Slukova, bude míti lidové divadlo v VII. části Prahy (Uranie). Věc je již hotova a bude co nevidět fakticky provedena. — Pan Slukov, doufáme, divadlo povede způsobem, jenž bude v souhlase s jeho divadelní minulostí. Že není o divadelní obecenstvo v VII. části nouze, toho dokladem je minulá neděle, kdy se vybralo za jediný den — 1350 K. Byla ovšem dvě představení — ale úspěch finanční ztratí značně na svém významu, dodáme-li, že odpoledne i večer hrála se — »Past na ženy«!

SMĚS.

△ **Král valčíků Jan Strauss** navštívil jedenkráte vídeňského nakladatele, jemuž prodal za fatku všechna práva na známý svůj valčík »An der schönen blauen Donau.« Když opouštěl kancelář chéfovu, optal se ho mladý přiručí, který jej stohem beden v koridoru prováděl, tuší-li, co je v těchto 36 bednách? A když Strauss naznačil, že nemá ani zdání, řekl přiručí: »Samé výtisky vašeho valčíku, mistře. To je zámořská objednávka«. Ostatek řeči přerušil nakladatel, který se byl okamžik zdržel v písárně. Toho dne prý měli dva lidé pokažený humor. Strauss a — prostořeký přiručí!

Nedovolený patisk článků z Máje stihámе.

OBSAH: J. Vrchlický: Maria Konopnická. — Vilém Mrštík: Zumři. — Bohumil Adámek: Lidé-herci. — F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — Al. Mrštík: Štrbské pleso. — F. Blažka: Čeští autoři a jejich čtenářstvo. — Feuilleton. Z českého života. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPIRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 31. ŘÍJNA 1902. ČÍSLO 6

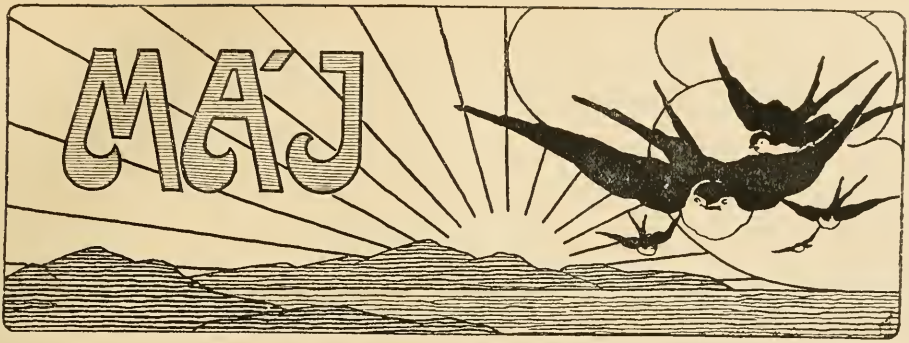

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

Jan Lier.

Listek jubilejní.

Spisovatel, který vždy bral svou lžící z vlastní mísy a který vždy měl odvahu míti své mínění a státi za ně mužně.

To jest literární obraz Jana Liera.

Od prvních prací, v nichž nickou svého pseudonymu (Zero) v české literatuře přiváděl se k platnosti, až do vyspělých jeho románových skladeb, v jeho feuilletonech, v jeho kritikách a článcích o výtvarném umění, v jeho divadelních přehledech — všude a vždy jest Jan Lier osobitý, rázovitý, nikdy tuctový, vždy svůj. Hned při vstupu do literatury přinesl si svůj styl, který na lány každý poznal z oblíbených tehdy pseudonymních skrývaček; i z pod závoje spanilomyslné Vilemíny Novákové, za druhou, třeti větou, vyčouhly růžky kousavé ironie a různé satiry Lierovy.

Ve všech statích o Lierovi kdy napsaných, vytknuto, že jest tvůrcem »železniční novelly« v české literatuře. Dle pravdy. Z ovzduší osamělých nádraží, na nichž jako úředník po léta žil, se zvláštním štěstím vybavoval své románové figury. Železniční povídky Lierovy staly se tak oblíbenými u českého čtenářstva, že v literatuře začala se všude hemžit světla nádražní a železniční signály.

Také společnost velkoměstská, bohaté obchodnictvo a průmyslnictvo, poskytly Janu Lierovi podklad k řadě výborných prací a malířské a sochařské ateliery, v nichž tolik se pohyboval, pochopitelně zvábily jeho péro. Vzpomínám na Lierovu »Magdalenu«, když vycházela v »Květech«, tak směle vržena do své doby.

Rozkvět politického a spolkového života v Čechách svým rubem chytil Lierovu satiru k jedné z jeho nejcennějších prací — k »Písni míru«, kdo bude kdy líčiti tuto dobu, musí vždy přihlédnouti.

Časové feuilletony Lierovy, jež pravidelně psal do denního časopisu, bývaly hojně čteny a mnohé v kruzích literárních i uměleckých vyvolávaly diskussi. Vzpomínám na »Rozczarowanie«, jehož nadpis na dlouho dal výraz pro jisté, určité nálady.

V druhé půli sedmdesátých let a v letech osmdesátých Jan Lier náležel k nejplodnějším českým autorům a žádný snad list tehdejší nezavřel bez Liera svůj ročník. Ve dvou i třech časopisech najednou tiskl současně, v každém velkou práci. Bylo známo ovšem, že dovede večer sednouti ke stolu a ráno odložit péro; za noc nahodil osnovu románovou celou na papír, již pak pro číslo po číslu v podrobnostech upravoval a slohově tříbil.

Dne 27. října 1902 dovršil Jan Lier padesát let svého života.

Již od desíti let však vytratilo se jméno jeho skorem docela z české literární produkce současné. Vydal knihy svých různých starších prací — ale novou práci belletristickou jsme od Jana Liera dávno neviděli . . .

Jaká tu příčina? Co v tom vězí?

Tady duní železnými kroky česká spisovatelská otázka!

Jinde spisovatel, který má úspěch, jest živ ze své práce literární a může se jí cele, nezkráceně, s plnou duší věnovati; v padesáti letech života pak hmotně zabezpečen hledí do budoucnosti a v bezstarostnosti o sebe a svou rodinu, píše a jiných povinností nemaje, může psáti. U nás spisovatel i nejoblíbenější aby měl vedlejší — vlastně hlavní — zaměstnání, jež u jiných lidí zabavuje veškeru jejich duševní potenci; ale spisovatel český vedle toho má konati ještě svou literární práci, jež by vyplňovati měla jediné a sama všechnu potenci jeho. I velcí páni u nás domnívají se, že pro belletristu stačí dost prázdné chvíle zbývající mu po denní lopotě, jíž se v úřadě, na katedře, v žurnálu a jinde utloukl. Dokud je člověk mlád, s pružností mládí se přes ty věci přenáší. Později je hůře.

Jaká škoda Lierova tak dlouhého odmlčení . . .
Těch deset roků jeho odmlčení mluví, křičí za všechny, aby se jednou už otřáslo tím shnilým trámovím našeho českého národního paláce! — —
My nemůžeme, než milému soudruhu a příteli přáti upřímně, aby překročiv padesátku svého života, v novém desetiletí i v shonu za všedními svízeli životními našel přece zas krásné pole duševní své setby a požal nám a jistě i sobě k radosti, plné ještě snopy zlatých klasů svého ryzího umění. *Fr. Herites.*

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Toť, — — promluvila Havlíčková také svoje slovíčko.
— Co stojí?
— No, co byste myslili, pánové, — my toho nejsme zkušení, my nevíme, co se platí. Jste dva . . .
— Jako jeden, — my toho hluku nenadělám, jen řekněte: kolik.
— Jak myslíte sami, pánové.
— Jo, řeknou sami, vtomila se do řeči také Havlíčková, a loktem opřela se o pelest postele.
Slova se ujal mladší.
My na Vinohradech platili sedm zlatých s obsluhou — oba.
Havlíček dal se do zdvořilého smíchu. To snad ne, pánové, — s obsluhou? I to není možná — Tak deset, — ano, — ale sedum; dva páni, to není možná — —
— Ani šatník tu nemáte, vytočil se odpovědi mladší — —
— Jak pak ne? pravil Havlíček, vyňal klíček z kapsy u kalhot a rozevřel šatník natlučený mužským šatstvem: — místa dost. —
Mladší přistoupiv k oknu, vzal stolek za roh a zahrkal jím.
— Stolek taky jako na vodě, — podlaha spuchřelá — —
— Inu, drahej pane, parkety tu nemůžou bejt, — to musejí mít uznání, — usmál se Havlíček a přišlápnuv nohou, dodal, ohlížeje se po obou: — jak pak spuchřelá? Když tak na to silou, toť se ví, všechno se pak boří. —
Havlíčková jen pomžikla a upřela na studenty oči.
— Lehko bořit, když to samo padá, odseknul mladší a obrátiv se k Havlíčkovi, tonem už docela důvěrným, pravil: — Tak co, pane mistře, bude to za sedm? Za deset jsme měli už lepší kvartýry! —
Havlíček chvíli přemýšlel, pak ale odhodlaně hodil hlavou a pravil.
— No víte, co mně na tom záleží. — Já od toho nežiju a tak co se budem spínat? Dejte každý čtyry i s obsluhou a byt je váš. Míníte se stěhovat ještě dnes?
— Ještě dnes.
— Můžete. —
Nájemníci domlouvali se nyní posuňky, pohledy a jakousi hatmatilkou — s pracizími zvuky, kterým »čert aby rozuměl«, pravil k sobě Havlíček. Konečně starší vytáhl z kapsy noticku a z ní papírovou zlatku.
— My tedy byt přijímáme a zde máte závdavek. Zítra dáme ostatní.
Havlíček držel zlatku na dlani, pohlédnul na ni a usmál se.
— Páni jsou studenti, pravil a hovor ihned nabyl rázu domácího. Klíč od domu, chcete-li můžete mít, pro dnešek vám půjčím svůj a sám zaklepu na okno. — A boty můžete vždycky postavit před dvéře, Josífek vám je vyleští. Stará, jdi se podívat, kde je Josef. Musíme to všechno dát do pořádku, abyste, až přijdete, měli kam uložit svý věci — — —
Nebylo třeba chodit daleko; Josífek stál za dveřmi a poslouchal.
— A s kým, prosím, mám tu čest, kdyby se někdo ptal?
— Zumři se jmenujeme, — pravil mladší. —
— Jak, — jak, — jak? ptala se Havlíčková za dveřmi Josífka — — — Ale Josífek šišlal a vypravil ze sebe takovou hanebnost, že co řekl, nebylo se Zumry ani podobné.
Také Havlíček jako by chápal a nechápal. — Jak to, prosím?
— Zumři! Já se jmenuju Zumr, bratr se jmenuje Zumr a oba jsme Zumři —
— A, Zumrové! zvolal náhle Havlíček, — — jojojo, teď už rozumím — kde pak, u nás takový jmeno slyšet. Tak Zumrové. — — —
Tentokrát i Havlíčková rozuměla, ale za chvilku zapomněla zas.
— Páni študujou na universitě? — ptal se Havlíček.
— Já studuju medicinu, pravil mladší.
— A pan bratr, smím-li se ptát?
— Bratr studuje matematiku a je filosof.
— Tak pan doktor? obrátil se Havlíček k mladšímu. V kolikátým roku, smím-li septát? —
Zumr ocitnul se na okamžik v rozpacích. Pak ale řekl náhle:

— Ve čtvrtém —

— Tak, to je hezké. To už je jako doktor. To naší starej můžou něco poradit. K doktorovi s tím nechce a sama si neví rady... Stará, kde pak seš, pojď sem —

— Co pak Vám chybí? — ptal se mladší Zumr stařenky, stojící ve dveřích — —

— Ale, — — — je moc stará... kousat nemůže... Je jaká pomoc, pánové? Že není? Já ji to taky říkám a nedá si říct. Pořád mně naříká a vzdychá, že špatně tráví, málo spí a že ji muší něco bejt — A co ji může bejt? Hlad netrpí, muže má, pro pivo si taky někdy pošle a tak co? — — Kam chodíte vy, pánové, na pivo?

— My —? — kam nás napadne. Na Vinohradech nikam, šli jsme vždycky do Prahy.

— Do Prahy! Vidíš, ti páni choděj do Prahy; já ji taky říkám, že v Praze je nejlepší pivo. Já chodím k Vořechovskejm — Tam choďte, pánové, tam to stojí za to. Pivo laciný, sklepnici se neplatí, peníze bere hospodskej sám a veselo je tam, to snad nikde není tak veselo jako tam. Sem já nerad chodím... Za první, tam už mám svý známý, chodím už tam přes třicet let a tady, — zná mě každej kluk —. A co potřebuje kde kdo vědět, co vypiju, co prohraju a tak dál —? A potom jednou za tejden chodím taky do Výsosti.

— Kde je to »U Výsosti«?

— Nevíte? Tady hned pod komisařstvím ten velikej dům, proto mu říkáme »Ve Výsosti« — Sedaj tam radové, ouředníci a to druhé od péra. Sami moji zákazníci. Tam chodím jednou za tejden, aby se neřeklo. — Dokud jsem byl vdovcem, vytlouk' jsem třeba několik hospod za noc — — A jak jsem se oženil, po radosti — V neděli taky chodím k Vořechovskejm. Tam choděj' takřka jen samí usedlejší lidi. Jeden tam chodí už čtyrycet let. A samé takové kočky, jako jsme my — To hrajeme šístku, nebo si povídáme — večer uteče jako voda a nestojí to nic — Prohraje-li někdo čtverák, chytá se za hlavu. Tam se mušíte podívat, pánové. Já vás představím a ani se vám nezazdá, že sedíte v hospodě. Hezká sklepnice je vám tam, viď stará? — ale čistý vám dítě...

— No — nebav ty pány, aby si mohli přivízt svý věci — — —

Nájemníci rozhlédli se ještě jednou po svém pokoji, zdali se neukvapili.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Musila bys to ještě oznámit Mařence a paní radové,« poznamenala matka významně.

»Ano, třeba ještě dnes.«

»A znají pana Kubína?« otázala se paní Pachtová napomínajícím tónem.

»Často jsem jim o něm vypravovala. Uvidíš, že ho budou mít rády jako já!«

»Pro mne tedy — nebude-li to panu Kubínovi překážeti,« pronesla paní poněkud rychle, pohrávajíc si s krajkou na prsou, »ať chodí s námi.«

Bláža zatleskala rukama.

Paní Pachtová s tváří stále chladnou obrátila se ke Kubínovi:

»Prosím vás, nemáte-li dosti času, řekněte to upřímně. Na přání takových mladých bláznů nesmíte se vázati. Dnes chtějí to, zítra by chtěly něco jiného.«

»Milostpaní, mám mnoho práce, pravda,« odvětil Kubín, »ale trochu tělocviku mi jen prospěje.«

»Pravda... a snad budete veselejší. Vy jste taky jeden z těch, kteří dolují na černou rudu.«

Kubín se usmál.

»Připomínáte mi pana Lacinu,« dodala ještě, ale hlasem již zcela změněným, »to byl takový člověk. Stále se mu zdálo, že není svět jaksi dobře zařízen. Vyučoval mé bratry... teď je advokátem. Ale dnes už to neříká!«

»Vždyť pan Kubín není tak skeptický,« zasmála se Blažena, »špatně ho znáš! Ach — kdybys věděla, jak se mu třpytily vesele oči před chvílí!«

Kubínovi se zatajil dech. Zdálo se mu, že promluvila neopatrně a že paní Pachtová všecko pochopila. Zamrzela ho tato Blaženina hovornost.

»No — dobře tedy,« dodala matka, »domluvte se zítra o tom. Teď se připrav; půjdeš se mnou!«

Bláža se poroučela Kubínovi a prozpěvujíc si vesele, odběhla do svého pokojíku.

»Nevím, bude-li vám prospěšno mařiti čas s takovými blázny,« podotkla ještě paní Pachtová, podávajíc Kubínovi ruku, již on políbil, »ale jak vidíte, vyhlídly si vás!«

Kubín odešel, zaplaven dojmy. První radost a opojení jakoby byly zkaleny nejasnou jakousi starostí, jakoby vstupoval do neklidného proudění a ne do stínu tichých stromů. Brzy však ovládlo ho veliké štěstí. Bláža jakoby dýchala z jeho vzpomínek. Večer si napsal těchto několik veršů:

Vstoupila jsi v moji duši
jako slunce do krajiny,
zaleskly se květy všude,
odletěly noční stíny.
Obláčkové štěstí duši moji jdou,
démon skepse prchá před jich něžnou hrou.

III.

Následujícího dne vraceli se manželé Pachtovi s paní radovou Krásovou, onou paní, s jejíž dcerou Bláža hrávala lawn tenis, a s jinou ještě dámou ze žofínských sadů na Vinohrady.

»Prosím vás, kdo je ten pan Kubín?« otázala se pojednou paní radová, jejíž štíhlá postava nápadně mladě se pohybovala, a po jejíž hedvábných černých šatech třáslo se tisíce tmavých korálků.

»Učí našeho Jiříčka,« odvětila paní Pachtová.

»Pilný, hodný technik,« připojil architekt sestupuje s chodníku, aby se všechny tři dámy vešly.

»Dnes mi Mařka oznámila, že bude s nimi ve čtvrtek a v sobotu hráti tenis,« řekla radová, předbíhajíc poněkud všechny ostatní.

»Ano, neměly nikoho a cizímu nechtěly říkat,« odvětila paní Pachtová, ohlédnuvši se bystře po muži, jehož temné, chytré oči pozorovaly křepkou postavu paní radové. »Ta asi bývala výborná tanečnice,« pomyslil si o ní, »jde jako slečna.«

»Vaše dceruška hrají tenis?« pojednou otázala se třetí dáma ostrým hláskem. Byla vdovou po professorovi, vyhublá, kostnatá, s vlasy prošedlými a neupravenými.

»Ano,« odpověděla paní Pachtová. »Dávno se mi to líbilo, a soudím, že je to dětem prospěšnější než neustálé učení.«

»Prosím vás,« připojila professorová, »s učením se nesmí čekati až do stáří. Já svým dcerám stále připomínam budoucnost. Piano, francina; ta dívčí školu, ta Minervu, ta učitelský ústav, a někdy na koncert, někdy do divadla, a tu zas výstavy — a já je všechny honím z jednoho do druhého, a napomínám, a těším, jen aby vytrvaly!«

»Znám vaše dcerušky,« řekla paní radová, »chodívají naší ulicí. Jsou slabé.«

»Nevěřím, že by ženy potřebovaly do života tolik učení,« poznamenala paní Pachtová s přízvukem jistoty, »hleďte, já i všechny mé známé spolužačky ani zdání neměly o všem, co se nyní děvčatům vnucuje, a všem se dobře vede.«

Paní professorová se zasmála, pohodivši vyhublou rukou:

»Tehdejší děvčata a nynější děvčata nedají se již srovnávati.«

»Milostpaní, člověk je stále člověk, jen rukávy se mění,« poznamenal architekt takovým určitým způsobem, jakým mluví dospělí k dětem.

»Však mluvím jen o těch rukávech,« hbitě odvětila vyhublá vdova zrůžověvši poněkud v bledé, dlouhé tváři, »ale naše dcery už nejsou jako jsme my bývaly, věřte mi. Nosí jiné rukávy, zcela jiné. Dnes mají zcela jiné způsoby. Všechno je volnější. Kdo jak živ slyšel, aby děvče navštěvovalo své mužské kamarády v bytech jako se dnes hojně děje?«

Obě druhé paní se nepříjemně zarazily.

»To že se děje?« otázala se paní Pachtová s podivením.

»Ano, a už je to jako moda. No — poměr nynější mládeže je zcela jiný než býval. Dnes je to všecko, abych tak řekla, kamarád.«

»A vy to schvalujete?« všecka udušena ptala se paní radová.

»Co mohu činit? Změním něco? Ptá se mne někdo? Mohu hubovat, jak chci, mohu nesouhlasit — pozastaví se mládež nade mnou?«

»O všech mladých lidech to neplatí,« řekla paní Pachtová s určitostí. Hleděla na úsudek vdovy professorky jako na přehnaný.

»I o všech! O všech! Na každém je trochu nynějšího života. Nejsou děti stále jen u rodičů. Doma je vychováváte po svém, tak jak jste se vy v mládí učily, ale za chvíli jsou děti na ulici, v knihách, ve škole, mezi sebou, na zábavách, a tam si povídají něco jiného. To je jim nové, ne to, co se učí doma. Vám se uvnitř jen směji, jste jim šosáci, a do smrti se nedovíte, že jste vlastně své děti ani neznali, že byl jejich život zcela jiný než váš.«

Architekt zavrtěl hlavou, jakoby nemohl pochopiti, čím se ustaraná vdova zabývá.

»Tak mluví přílišná úzkostlivost,« řekl vlídně, usmívaje se na ni. »Je to pravda, že není všechno v naší moci, ale tak zlé to není.«

Na Vinohradech se dámy rozešly.

Toho večera přecházel architekt Pachta po jídelně všechen znepokojen. Rozmrzel se vlastním uvažováním o slovech vdovy professorky. Nezdálo se mu již její nazírání bláhovým. Nacházel zde i onde živé příklady. Pohlédl chvílemi na Blážu, jež četla u stolu poslední sešit Květů, zasmušil se a potřásl černými kučerami. Vzpomněl si na rozmluvu s inženýrem Zikmundem, kterou měli asi před týdnem. Tehda si mu inženýr stěžoval, že nemůže dceru svou přesvědčiti o upřímnosti své rady. Umínila si prý, že si vezme malého jakéhosi úředníka a nijak nechce uznati, že továrník, otcem protežovaný ženich, mnohem je lepší. Architekt Pachta vyslechl tenkráte stesky inženýrovy, ale vinu shledával jen na něm.

»A o slečně Zikmundové jsem ti nepovídal?« otázal se pojednou své paní, kteráž přenášela na stůl skleněnou vázu s rozkvetlým šeříkem.

»Ne. Co pak?«

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BOHUMIL ADÁMEK:

Lidé-herci.*)

(Dokončení.)

V.

Z hereckých zápisků.

Kol slyšet pochvalný ryk vděčných čet
a dýchat věnců, kytic věnných vůni
a s geniy se hroužit v děl jich tůni...
Z tmy nicot, vzdechů, han vpřed burácet

a žádnou bouří nebýt schvácen zpět
a stále výš a výš až na výsluní,
kde Nesmrtelnost majestátně trůní...
ký záchvatný a hrdinný to vzlet!

Hra šílená! Nechť smečka křivd svou vyje,
vždy vydrásat se z překážek všech pout;
nechť svízel s neduhy se v útok spřáhá

a vstříc se mračí stáří tragedie,
přec nikdy za svým mládím nevzdychnout
a nezatoužit po údělu blaha...«

VI.

Z týchž zápisků.

Ať básník z plna vlastní doby dýše,
ať věkům dávným nový život vdech',
vždy hraje sám též ve svých výtvorech,
jež pro svět divadelních světel píše.

Jsme lačni pronikat v hry jeho skrýše
a hrou svých duší, svalů i vloh všech
ji zkouzlit divákům, již v stech a stech
se poddávají síle její tiše.

Takž bez mask denních diváci s hrou cítí
a dál hra z života zas hraje v žití.
Když prosta líčidel pak naše líc,

tíž diváci se kuklí, líčí v tváři
a diváky jsme my. V hru jich den září...
Hra vždy! My — oni — herci méň neb víc.«

VII.

Z týchž.

Jsou všichni lidé herci méň neb víc,
jen rozdíl v nich, že vědí o tom jedni
a z chytrácké hry kořistí den ke dni,
kdy druzí hrají slepě, samochtíc.

Ti jedni deklamují z plných plic,
jak vhod, ať fráze vznešené, ať všední;
jim lhostejno, že jsou snad nedůslední,
jen když zvuk zlata svůdně zvoní vstříc.

A druzí v kulisách se těsní vzadu,
až padne narážka v jich úloh řadu...
Všech tužbou — vděčný odchod na konec.

A maska, kostym, potlesk, léčky slávy —?
Pan režisér — ah, kostlivec sám dravý,
hned v posledni akt škube za zvonec...«

VIII.

Až za hrob...

Ti mrtví, jimžto život nestačil,
by ztropili z všech lidí šašků kdysi;
v jich mrzkou památku mám dál se mísí
a pomníky jich skutkům za paskvil.

Kdož budil hnus jen poddaných a kvil,
zde mramor hlásá lidumila rysy;
tam dárce míru líčí pyšné vlysy,
jenž brázdy krvi lidu svého ryl.

Laur ze zlata zde krášlí mělká čela,
tam lotru v nápise zní chvála skvělá
a zotročilce tvář zas věčni spěž.

Pych věnců, stuh kol, palmy, větve thují
v klam oddanosti, vděku, lásky bují...
Co zlatě, květů, slov sem klade lež! —

*) V předešlém čísle Máje přihodila se v znělkách Adámkových některá nedopatření. V I. znělce 3. řád. vytištěno: »jež cizí povahy jak na motouze...« místo »jež cizí povely jak...« 6. řádce vytištěno: »dumaly« místo: »dumali« a v III. znělce, 8. řád. vytištěno: »a duch se v měkkost...« místo: »duch se v mělkost...«

AL. MRŠTÍK:

Štrbské pleso.

(Dokončení.)

Když jsme vcházeli do svých pokojů, lehoučkými okny letními vanul už mrazivý chlad. Noc. Vešla pokojská.

»Je možno zatopit?«

»Ne. My tu netopíme. Není ani čím.«

»Není čím! A kolem tolik lesů!«

Přinesla v náruči něco syrového dříví a zatopila. Syčelo to v kamnech, jakoby se hadi pálili.

Chodbou přihnali se studenti z víděňských »Burschenschaftů.«

»Herrgott, s' is dös a kält'!« . . .

Veliký hostinský sál byl dosud prázdný. Pod ohromným zrcadlem krčil se ztracený jakýsi host. Sklepníci z dlouhé chvíle přerovnávali zvonící příbory. Dva z nich přilehli svými nosy na sklo verandy a zdálo se, že sledují blýskavici nad černými lesy.

Nebylo možno se s nimi domluvit.

»Což tu nikdo nezná po slovensku?«

Přivedli restauratéra.

Pan Klímo.

Tichou slovenčinou ohlásil, že večeřet se bude za půl hodiny; se zdvořilou, ale suchou poklonou uklidil se ke kredenci a probíral se dovezenou poštou. Sluhové jak černé vlašťovky slétli se kolem, dychtivě slídíce po zprávách živého světa! Z hor trousili se výletníci a obyvatelé Štrbských vill. Světly na ohromných lustrech jasnil se sál. Zvonilo sklo, šuměly kroky, vlčím mákem uličnicky zahořel klobouček černooké žabky odkudsi z puszt, v kout zasedli studenti, k ovoci uprostřed stolu posadil se maďarský navoskovaný, napomáděný, strašně černý magnát. Proti němu uvelebil se starý Pascal z kavárny.

Bůh ví, kde, jak a odkud se tu nahnalo pojednou tolik lidí. Jako povylezlí z děr stahovali se k jednomu koutu rozšklebených hor. Slova se rozvázala, směleji a rychleji půdy sobě dobýval tvrdou samotou zadušený hlas.

Jen ten ztracený host tam pod zrcadlem hleděl zamračeně do nesmyslného pro něho shluku lidu a skoro nenávistným okem měřil v bujném záchvěvu smějící se rty. A blízko něho unaveně, jak nepřítomna duchem i tělem, ledva živa do světel hleděla bledá jakási rusovláska s vleklou nemocí.

Nijak se nám nechtělo z teplého sálu do turistického domku.

»Už kape — strašně se blýská!« pobízela Aňutka, vracejíc se s verandy.

Také sál už se prázdnil.

Šli jsme.

Před verandou, v temných hlubinách zapadlých dálek, odehrával se divoký výjev.

Blesky trhaly nebe a bledě sinavým světlem ozařovaly široké údolí Vážce. Z temna reptalo jezero, ledová vichřice zuřivými křídly udeřila v rozechvělé svahy lesů. A mračna rostla po rozhněvaném nebi. To Ježibaba lítala na svém Tátošu a provázena strigami, za lkaní a nářku poděšených Run objížděla tatránskou říš. V pekelné té hudbě omamný svůj tanec tančily bosorky. Nové blesky jak siná žáhadla projížděly údolem. Dole hekalo bičované jezero.

Na okamžik ztichlo vše, jakoby Bůh napřáhnul hroznou svou pravici k ráně nejosudnější. Rázem na to plně otevřelo se nebe a hrom udeřil do rozšklebených skal. Světy se řítily, ráz na ráz hřímaly strašlivé salvy děsně řádící přírody.

Za prudkého lijáku dál se nesly bouře k východu na Slavkovský štít, ještě dále až k zpupnému čelu Lomnického a chrochtavým vrčením zapadaly v žírné dálky Spišských měst.

»Spíte?« zaklepal jsem na Sváčikovy dveře.

»Ne. Aňutka se boji.«

»Už je po bouři.«

»Ale zima.«

»Je. Dobrou noc.«

»Dobrou . . .« už jako ze sna ozval se měkký Aňutčin hlas.

Ranní chlad s bílým jasem nového dne udivily ledva prohlédnuvší oči.

Jaká to byla krása, když k oknu se obrátily a oknem vyhlédly nedospalé oči do světa. Tatránští obři jakoby přehozeni bílými rouchy skvěly se v září čerstvě napadlého sněhu. Vypjatá jejich temena, zdálo se, míří ještě do větší výše, v bílé vlny zmírnily se ostré hřbety sedlisk, v údolích válely se húlavy zpěněných mlh. Jak nad ohromným doutnajícím ohniskem z hloubi vřel lehoučký jejich dým. I na Vysokou položila se široká čierňava, rozkřídlená jako pták, bílé kudrny kouřících lesů kudlily se ze špičatých Rysů směrem na půlnoc. Vál tedy jižní vítr: přece naděje. Stále jedním směrem převalovaly se neposedné mlžiny přelézajíce prsa vydychujících obrů, jakoby je někdo honil k severu dál a dál. Ale ani tam neměly trvání. Rozraženy Krivaněm uhýbaly slunci, až vypity zmizely v zředěných výškách promodralých nebes.

Hory se čistí, bude krásný, vzácný den.

A než hodina přešla, tatránský kraj všechen jakýsi zmládlý a čistý ležel před námi jako na dlani. Lehounce přenášely se obláčky nad nedohlednou rovinou třinácti Spišských měst. Dole pod svahem Tater v zahrady krčila se Velká, za ní dýmavými prapory čmoudil šedě zahalený Poprad. Do šířky, do dálky zeleným veletokem svým údolím šířil se Vážec, k západu, jak hračka titěrná, směšně pokuřoval malý vlak. Lidských tvorů v pláni ani vidět nebylo, jen hory a hory a ty nedostupné dálky pošinuté na západ; na jih zastaveny bouřily se v nové hory Matry — Královy Hole, z holohlavého Dumbiru. Úchvatný obraz lemovaný v strašnou hradbu černých hor . . .

Jezero šumělo. Slunce zahrálo chvílemi v zrcadle vod; ale přehnal se letící beránek a tichá vodní pláň ztemněla zas v šero azurového zbarvení.

Rychle tál na protějších horách bělounký sníh. V nedlouhé chvíli svítil jen v nepřístupných průrvách rozsedlin. Jakoby tam někdo šáteček utrousil.

Odkudsi z daleka brblal bublavý ropot do strašné hloubky hněvivě se řítícího vodopádu. Divadlu nebylo konce. Nové a nové krásy otvíraly se užaslému zraku. Země se hrbila, rozsochatými sedly a ostrými hranami drze do nebe drala se temena v ohromných rozměrech

stavěných olbřimů. Smrky prosebně vzpínaly se po nahatých skalách až do nehostinné výšky, tam, kde nebylo už života žádného. Jen pořídku skrovná zeleň poustevnické kleče proráží ze země, pak něco temných ostrůvků mechu stele se úbočím a potom už nic, nic — jen mrtvý, tvrdý, strašný život holých skal; údolí jak propasti, turně divoké a vodami vyhlodané díry propadlin. Rosný mrak obletuje holá, tichá temena; po stráních šusti sníh, doléhá hluchý třesk ozvěny. I tam, kde včera kosodřevinu hádal's, a když ne kosodřevinu, tož snad mech — nebylo ničeho — ničeho, jen pod pokrývkou mračných stínů odpočívající nahá, žulová ňadra hor.

Tisíci a tisíciletí snili tu dědoušci tatranští svůj věčný sen. Krivaň, Solisko, Štrbský zub — v pozadí Rysy s mořským okem jak klenot zasazeným do skal — rozervaná Bašta, shrbený a jak ke skoku připravený Satan přecházel v Kopy a do výšky letěla zas Končistá. V letu jakoby převrhnouti se chtěl do cesty »kolo« své mu stavěl pyšně do nebe se zvédající Gerlach — tatránský král.

A všude ticho, strašné ticho, rušené jen klehotem orla a hvizdem samotářských sviští.

Tu tedy podzemní své poklady střežil žárlivý Kovlad! Zde tedy se zemnou svou paní, Runou, založil svou skalní říš, aby neomezeně vládla nad oddanými Permoníky. Čeho rukou se dotkne, mění se v zlato. »Runa, Runa, dej mi zlata plné suna« (skříně, truhly) volají děvčata po ní, když usedavě pláče v silné dutí vichřice. Ozruty a Zruty vedou své rejdy v divokých těch pustinách a jako pravé ženy divoké, obrovské a zlostné, s vlasy dlouhými až po paty, těly kosmatými a prsy nesmírnými — obývají jeskyně a na hlavě nosí čepičky. Bloudí chodbami, přecházejí zlaté mosty položené nad živými proudy vod v podzemí, lidem unášejí děti a podvrhují své, křiklavé, ošklivé, víc stvůrám podobné než dětem, jichž zbavit se lze jenom bitím. Tu v srdci hor Ježibaba konírny má pro své křídlonohé Tátoše ohněm soptící a letem mizící i před rychlostí bouře; na těch Ježibaba provádí strašne svoje výpady, cestou lovíc lidské duše za pokrm, aby byla lehká. Plot kolem svého domku z lidských kostí má a doma střeží vodu živou i mrtvou. Celý dvůr moudrých bosorek tu k službě má a čarodějných strig. Překrásné prý jsou ty bosorky. Do lesů, za svitu měsíce je vysílá, aby v krásném jeho třpytu k sobě lákaly mladé hochy a duše jejich přinesly pak Babě v plen. Bez oddechu, nekonečným, marným žalováním na milých svých spáchanou zradu oplakávají zde nevěsty, proměněné v bílé Slibky-ptáčata.

Tak žijí zkamenělé báje Tater obestřené ještě bohatýrskou slávou zbojníků.

Úzkým, kamenitým perčem vraceli jsme se ze skal.

»Nikdy bych si neodpustila, kdybych se neprojela po plese,« — pravila Aňutka snivě hledíc na azurově zbarvenou vodu v jezeře, drobně a lehce se kolíbající u jejich nohou.

A v mžiku už se houpala na jedné z připravených lodiček.

Mocně opřel veslař svalnatá svá ramena a hluboko zabral do vody. Člun brázdou rozťal jiskřící se vody hlať.

Ticho bylo tu a smutno, krásně. V údivu mlčela ústa, oči jakoby si hrály s laškovou hrou jezera. Po skalách víly dosud hověly si »v bielom«. Kolébavým chodem rozjížděl se člun za lehkého, šplounavého šoumání dopadajících a zase se vynořujících vesel. S břehů smály se filigránské letohrádky, přes jezero toulaly se kudrlinky cikánských houslí. Vstříc do cesty vyjel velký člun růžové barvy s rozkošným nákladem hezoučkých paní. Kvetly kloboučky, řinul se dívčí bezstarostný smích.

Ale nebylo kdy všímat si lidí. Tu pod člunem otvírala se jiná, okouzlující číš. Jako ohlodané kosti svítila tu na dně vybělená kleč. Tu pod hladinou ležel balvan, tam světle zelenal se kámen, jinde modrý zas úlomek skal. Jako mosaikou vystláno hrálo dno mámivou hrou. A voda rozpínala tajemné své hloubky, vábila, vábila — až oči se přivíraly nad sladkou mdlobou lehkých závratí. Ruka aspoň pohladila tu hladinu kouzlaplných vod . . .

RŮŽENA JESENSKÁ:

Z PÍSNÍ.

Dotknout se — dotknout oněch keřů žhavých . . .

Dotknout se, dotknout oněch keřů žhavých
a tiše vzdychajících, zvednout clonu
těch měkkých opon, přijít k tobě náhle
a zapomenout, že je život smutný —
a hledět s tebou dálek do modravých,
když jako rosa padá píseň zvonů.

Té chvíle nevědět, co bolet bude,
pít jako věčnost z přítomnosti zdroje,
na prsou hořet ti jak růže rudé
a nepočítat polibení tvoje.

A nevěřit a přece věřit všemu,
co na čela nám sprchne sladké vůně,
dát srdcím vzlet jak ptactvu nebeskému,
vnořit se do závratných vzdechů tůně.

A nevzpomínat, na nic nevzpomínat,
co raní nebo náhle probuzuje,
co vzkřikne v těžkém zápasu a stonu, —
jít s tebou tam, kde tichá labuť pluje,
dát víc než přijmout, jako velké srdce
a nedoufat než v jedinou tu chvíli,
když srdce naše obě stejně šílí
a jako rosa padá píseň zvonů.

FEUILLETON.

PADĚLKY V MUSEÍCH.

V Badenu u Vídně mají museum zemské a městské. Pýchou městských sbírek do nedávna bylo několik kostí, jichž původ a výzdobu kladli někteří archaeologové do druhého tisíciletí, jiní do konce až do časů — potopy světa! U archeologů počítá se s tisícovkami jakoby to byly groše. Na jedné kosti byly vyryty podoby sedmi mužíčků, kteří se namáhavě drali na jakousi vyvýšeninu. Badenští byli přesvědčeni, že to utíkají před potopou. Illustrovaných týdenníků bylo za časů Noemových málo, »očitý svědek« tedy dle badenského úsudku zobrazil si na kost, co ho tak vzrušilo. Pak utíkal za sedmi mužíky a ovšem klidně se utopil, když na světě zanechal původní illustraci.

Při kostech leželo několik jantarových korálů; nalezly se současně s kostmi — vyložili tedy všechno, aby hosté badenských lázní viděli, že tu téměř od stvoření světa sídlili čiperní lidé.

V deštích léta roku 1902. zajel si do Badenu kustos vídeňského dvorního musea, pan Szombathy. Nespokojil se jenom pouhým podíváním skrze sklo ozdobné skříně, nýbrž vzal předhistorická unika do svých prstů střízlivých a tu zjistil neslýchanou věc. V dírkách jantarových korálů byla vrstva nikotinem páchnoucích sazí. Nearchaeologicky řečeno: korale byly vysoustruhovány ze špiček na doutníky! Z takových špiček, jakými bádenská gigrlata snaží se imponovati světu na promenádě lázeňského svého rodiště.

Poprask, jaký nastal po tomto objevu, nepoznal před tím žádný kronikář Badenu. Nejprve se pokoušeli strážcové musea věc ututlati, odvážili se i zachraňovati alespoň sedm mužíčků utíkajících před potopou světa — ale poněvadž tyto věci byly z lůna dobyty zároveň s nakouřenými jantary, a našel je nejpilnější obohacovatel badenských sbírek, soustružník Wuhack, pobořil pan Szombathy námitky, výklady a obrany lokálních vědců tak dokonale, že nezbylo než vyprázdniti polovici musejních vitrin. Prozatím si památky vypůjčil okresní soud, jemuž se po nějakých okolcích archaeologický soustružník přiznal, že po léta napaluje již badenské a cizozemské znalce, poněvadž ho neslýchaně bavilo, když mohl svými objevy uváděti v exstási tak učené pány.

Badenský soustružník má mnoho předchůdců. Zvláště ale povedl se z nich zedník Kaufmann, jenž po celá desítiletí vykopával na břehu svatého Rýna římské starožitnosti, dokonce i u přítomnosti takových kapacit, jakou byl ředitel bavorského Národního musea, Jakub z Hefnerů-Altenecků. Celá literatura vznikla o Kaufmannových objevech, o některé nálezy jeho prou se učenci ještě dnes. V městysi Rheinzaberech, které každá cestovní knížka nazývá bohatým nalezištěm římských památek, objevil roku 1824. cihlářskou pec z časů římských. Když nález způsobil sensaci, odkryl Kaufmann hned druhého roku římskou hrnčířskou pec. Do roku 1840. nalezl pak takových pecí čtyřicet a do roku 1862. dalších 77.

Němečtí archaeologové z těchto nálezů vyvodili hotové zázraky. Jména šedesátiosmi klassických hrnčířů vyčetli z nádob, jež z luna země kořistil neunavný zedník, sbírky celého Německa, Francie, Anglie a Ameriky obohatili, tlusté knihy naplnili domněnkami, náhledy, a neklamnými theoriemi. Dokonce našli v Kaufmannových střepech podobizny a jméno nového římského císaře Antonoxa, o němž ani historie dosud nevěděla!

O tohoto císaře však zedník klopýtl — téměř po čtyřicetiletém vodění nejučenějších osob za dobromyslný nos. Pyšná stavba z římských střepů sesypala se — ale trosek byla taková hromada, že ještě dnes hádají se musea, majitelé sbírek a učenci, že aspoň to a ono je jistě pravé.

Zajímavo jest, že podvodníku, který z kapes celého světa vylákal hromady peněz, nestalo se nic. Z oklamaných učenců nikdo nechtěl na pranýř soudu — nebylo tedy oprávněného žalobníka. Laikové mají, jak známo, vždy radost, přihodí-li se vědě nějaká nepříjemnost. Dokonce prý s velikými poctami v Rheinzaberech pochovali šibala tak podšitého a tak — zbohatlého!

Z českých padělků museálních stojí při této zmínce za řeč nález 45 razidel českých mincí praehistorických, knížecích, královských a soukromých, jež dostaly se do musea království Českého v únoru 1861. podivným způsobem.

Jistý občan z Michle, kopaje na blízkém vrchu Bohdalci drn, uhodil na tato železná razidla, která ukázal vnuku svému, žáku pražské reálky. Ten vybral si několik na památku, z nichž tři ukázal professoru Zapovi. Po náležitém prozkoumání těchto razidel vyžádali si v museu celý nález, zaplatili jej a vřadili do sbírek. Dle zprávy Archaeol. Památek vznikly u některých odborníků hned tehdy vážné pochybnosti o pravosti těchto zbytků domácích mincoven, ale po ohledání naleziště a po vyslechnutí michelského občana prohlášena razidla za pravá.

Šestnácte let divili se navštěvovatelé českého musea těmto mincířským maticím, jimiž se vybíjela platidla a rodinné medaille šesti století. Ale v Archaeol. Památkách roku 1877. sáhl těmto památnostem přední český numismatik prof. J. Smolík ostře na zub, přesně dokázav, že jsou »matice ty výrobky padělané, zhotovené zajisté jen na oklamání milovníků mincí a k znešvaření numismatiky české i za hranicemi, zvláště v partiích nejvíce vynikajících, totiž v denárech a jettonech. Jimi raženy byly falsifikáty nejvzácnějších tehdá mincí těchto dvou uvedených partií, které se zajisté nejen doma nýbrž i do ciziny za drahé peníze prodávaly.«

Smolík šel velice důkladně po stopách padělků a dostal se až k veliké sbírce mincí, kterou sestavil a roku 1858. ve veřejné dražbě prodal pražský numismatik Wilém Killian. Aby celý svět byl na bohatost této jeho sbírky upozorněn, vydal ve Vídni téhož roku seznam pod titulem »Verzeichniss der ausschliess-

lich böhmischen Münz- und Medaillen-Sammlung des Wilhelm Killian.«

Smolík ve svém článku rozebírá obsah toto katalogu, jichž nejznamenitější čísla hodí se úplně do michelských razidel, a praví: »Z uvedeného jest patrno, že matice tyto vesměs a celkem jsou práce člověka nepoctivého, a proto ze sbírek musejních také vyvrženy byly. Po nebožtíku Killianovi zůstala celá halda padělaných mincí a medaillí litých a ražených; poněvadž však matice jejich mezi hořejšími nejsou, na ten čas o nich pojednati příčiny nemám.«

O čtyři léta později se však professoru Smolíkovi příčina dostavila v podobě příručního seznamu Killianovy sbírky, kde k mincím padělaným přečiperný sběratel připsal si — výrobní cenu!

Ze seznamu tohoto vysvítá, že padělatel razil jen mince nejvzácnější a nejdražší. J. Smolík líčí v Arch. Pam. z r. 1881., jaká nenahraditelná škoda z tohoto soustavného podvádění vzešla domácí numismatice. Zejmena, kterak tím bylo vyvoláno v cizině podezření, že čeští archaeologové, nemohouce se vykázati asi skutečnými mincemi starších dob neb chtějíce překonati nálezy sousedních zemí, padělali mince ty.

Aby tomuto podezření čelil a krásné plody českého mincovnictví pro vždy očistil z tohoto nařknutí, sestavil Smolík v uvedeném svazku Arch. Pam. seznam všech padělaných mincí a tím opatřil numismatice domácí pomůcku neocenitelnou. Dle toho bylo posláno celkem na 160 falsifikátů do světa, avšak proti nim jenom ze 16. a 17. věku zůstává nepochybných a nálezy bezpečně pověřených mincí a medaillí více než 500. *ech*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

||| **Ke Fričovu jubileu.** »Na shledanou roku 1912!« zvolal sedmdesátiletý kmet-jubilár minulé soboty večer, aby skončil svoji děkovací řeč za tolik pocty a neličených důkazů lásky i radosti, která mu hleděla vstříc z rozjařených tváří výkvětu naší vědy. »Na shledanou za deset roků!« zvolal s mladistvou opravdivostí do frenetického potlesku, jenž otřásl zasedací síní přírodovědeckého klubu v Museu Království Českého. To zvolání je opravdu charakteristické. Vždyť nebýti onoho mladického ohně, který dnes ještě plane neztenčen s tváře jiním věnčené, nebýti oné silné víry ve zdárný výsledek práce tak obtížné a velkolepé, jistě by ani polovic díla započatého nebylo se vtělilo v tak sladké ovoce. Práci napsal si Frič na svůj štít a věren slavné devisi, nepromeškal chvilky volného času. Jeho píle byla příslovečnou už v dobách jeho právnických a později medicinských studií a vědecký enthusiasmus práce to byl, který jej nutil pořádati Texaské sbírky musejní pod vedením Dormitzerovým. Nadšení práce nutilo jej bádati v málo dotčených dosud oblastech vědy a velkolepými výsledky těchto snah je celá řada monumentálních prací z oboru přírodnického prozkoumání naší užší vlasti (ptáci, plazi, ryby, korýši, netopýři a j.) a neskonale cenná pojednání o jejích poměrech geologických. A totéž nadšení vedlo jej k popularisování vědy, jakož i k morální a hmotné podpoře mladých pracovníků, kteří pod jeho aigidou dodělali se mnohdy zdárných výsledků. Pořádal výstavy, reorganisoval školství, vzdělával se cestami a veškery bohaté svoje poznatky nezištně a s láskou kladl na oltář vědy i vlasti. — A tato láska je druhou devisou, která ho dnes šlechtí v očích nesčetných soudruhů i odchovanců. Miloval své žáky jako pravý učitel, jenž zastupuje svým svěřencům otce nanejvýš starostlivého. Obětí hmotných nelitoval, aby jim založil fondy, podnikal s nimi nákladné vycházky, aby je názorem učil abecedě přírody — a dnes je každému známo jeho charakterní setrvání ve výboru Husova fondu i když mu nepřímo bylo poukázáno, že se to kdesi nelíbí . . . Frič setrval i setrvá, neboť láska k mládeži je mu přikázána přírodou zrovna tak jak mu bylo přikázáno nadšení a láska k vědě. A proto dnes nevzhlíží k němu s úctou jen Museum, jemuž založil bohaté sbírky zoologické a palaeontologické, ne pouze vysoké učení, jemuž věnoval čtyřicet let svých nejneúmornějších snah, ale celá česká mládež pohlíží v lásce a nadšení k tomuto muži práce a zlatého srdce, jenž ve svém kmetství tak bujaře pohlíží budoucnosti vstříc jako vzor člověka a pracovníka. Nuže, na shledanou roku 1912! *S.*

— **Zapomenuté jubileum.** Dne 14. dubna 1902. bylo tomu právě 100 let, co narodil se známý spisovatel, tichý pracovník národní a zasloužilý učitel Josef Věnceslav (Štěpán) Vlasák. Narodil se v Chodoulicích, národnostním to rozhraní, v malé obci blíže Třebenic. Základu vědomostí literních a hudebních nabyl ve škole v Třebenicích a r. 1817. dostalo se mu vysvědčení v Litoměřicích, že »může býti přijat za pomocníka učitelského«. Prvním působištěm jeho jako neplaceného učitelského pomocníka byly, již tehdy německým ohrožené Třebenice; odtud po dvou letech přešel do Račiněvsi u Roudnice, r. 1822. pak dostal místo pomocného učitele na Smíchově v Praze. Zde zejména ve faráři P. J. Svobodovi, spisovateli, našel upřímného rádce, který snahy jeho vychovatelské i národní značně podporoval. Známostí touto sblížil se s Jungmannem, Čelakovským, Chmelenským, Hankou, Vinařickým, Malým, Zapem, Tylem, Tomíčkem a j. a mužové tito stali se mu rádci. Vlasák přes všechny nesnáze hleděl k ideálním svým tužbám, práci národní, nelekaje se překážek v cestu mu kladených, postřehl duševní úpadek národa svého a jako učitel vzal si za úkol křísiti a povznášeti jej. Odstranil ve škole německé modlitby, pozdravy a cvičební knihy, se žáky mluvil výhradně česky. R. 1838. vyučovalo se již v druhé třídě jeho přičiněním výhradně česky. Za působení jeho na Mělnice byl též učitelem Vítězslava Hálka. Vlasák zemřel 16. června 1871. a pohřben byl na hřbitově litoměřickém, blíže zdi nad silnicí, na téže půdě, pro nás tak památné, kde odpočívá i náš pěvec »Máje«. Hrob jeho nezdobí náhrobek, je prostý, jako byl celý jeho život a celé konání. V Chodoulicích, v rodišti jeho, byla 15. července 1883, odhalena pamětní deska na rodném domě jeho.

☐ **Frant. Jar. Peřina,** který byl literárně činným — řadu let byl členem redakce Politiky — zemřel těchto dnů v Hradci Králové, Pocházel z Tábora, kde se narodil roku 1844.

— **Pomník Fr. Jar. Rubešovi**, autoru »Deklamovánek«, »Humoresek a povídek«, jenž v národním a kulturním poslání let buditelských má jedno z nejprvnějších míst, postaven bude při padesátém výročí jeho úmrtí, v srpnu r. 1903., v městě jeho života a smrti: ve Skutči.

!! **Výstavní pavillon Manesa** zůstane dle usnesení smíchovské městské rady státi až do Sylvestra roku 1903. Pak musí z cesty. K smrti odsouzenému prodloužen tedy život o rok. Že by se tam měla postaviti pak aréna, nikomu prý ani nenapadlo — řekli v téže městské radě. Rok je dlouhá doba — uhlídáme, nač se z toho všeho na Smichově za dvanáct měsíců zapomene.

+ **Soutěž na plastickou výzdobu průčelí chrámu svatovítského.** Lhůta k podání návrhů v minulých právě dnech uplynula a jak se dovídáme, došlo asi šedesát plastických skizz od dvaceti sochařů. V porotě zasedají: profesoři Mauder, Sucharda, Ženíšek, z ředitelství svatovítské Jednoty předseda její hrabě Fr. Thun, biskup Krásl, architekti prof. Josef Zítek, Jos. Schulz a Zd. ryt. ze Schubertů a stavitel chrámu svatovítského arch. Kamil Hilbert.

»**Matice Česká**«, sbor Musea král. česk. pro řeč a literaturu českou, dostala vlastenecký dar 2000 K., kterýž jí věnoval v uznání dlouholeté blahodárné činnosti ve prospěch české vědecké literatury, její zakladatel, důstojný pán ThDr. Jindř. Beránek, farář u Panny Marie Vítězné v Praze. — Z úroků nadace 1000 K kněze Jos. Viktorina na udílení podpor za vynikající díla literatury československé z oboru dějepisu, jazykozpytu a krásného písemnictví byla udělena p. Pavlu Orzágovi Hviezdoslavovi, pravotaru v Dol. Kubíně, za jeho vynikající literární činnost.

□ **Bezúspěšný konkurs** na umělecký plakát pro výstavu byl skončen v těchto dnech v Pardubicích. Ani jediný ze zaslaných návrhů se porotě nezalíbil. Dle všeho budou nuceni Pardubičtí plakát přímo objednat.

⊙ **Kniha svého druhu jediná** slaví desítiletí svého vydávání. Je to ročenka musejního spolku v Slaném, zvaná Slanský obzor. Co se v Slaném za rok udá v ohledu kulturním, uměleckém a národním — co důležitého stalo se ve spolcích, úřadech a ve společnosti — to registrují deset let již Slanští v publikaci, kterou jako dobrým dalekohledem vidíme do nitra města tohoto. Nyní rediguje ročenku prof. P. Hrubý. Podařilo se mu získati hojnost zajímavých článků ze slanské minulosti a dosti přehledů z roku 1901. a j. zpráv, což vše sestavil v celek velmi zajímavý. Dokonce i bezvadné světlotisky ozdobují spis. Slanští chlubí se jimi, jakou krásnou budovu okresního zastupitelstva otevřeli. Postavil ji architekt Vejrych. — Když roku 1893 vydán byl Slanský obzor poprvé, ptali se v některých novinách tehdy, které město asi bude s tak zajímavou publikací následovati. Uplynulo deset let a nikde ještě nespojili se ku práci tak namahavé, ale pro současnost i příští historiky důležité. Škoda! Slanský Obzor má 152 strany, 4 obrázkové přílohy a je za 2 K.

+ **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Napsal Dr. Jiří Guth. Kniha Guthova se pěkně a se živým zájmem přečte, ale když beru péro do ruky, abych napsal svoje dojmy, obracím znovu list za listem a nevím, co z toho přepestrého a sladěného kaleidoskopu vybrat. Hravě s ním přeletíme kus světa, na který se umí Dr. Guth divat docela jinak než jiní smrtelníci a obraz kraje se nám zjevuje zrovna v plastické podobě. Z malé, jen tak mimochodem vsunuté vložičky, která napadne teprvé při druhém pročítání, dovídáme se, že Guth před lety v rozkošném švýcarském zákoutí vychovával chovance, kteří nyní už jsou na vysokých stupních trůnů. Letmo zavadí o místa, kde císařovna rakouská dostala smrtící ránu, a už jedeme dále na francouzský jih, po břehu Rhóny rozsáhlými vinicemi k cíli cesty duchaplného turistického causeura, na počátek velikých, dumných hor Pyrenejských. Ocitáme se ve světovém městě, jež stalo se proslaveným bojem vědy a víry. Cestovatel ještě ničeho nevidí, ale už tuší, že octl se na místech, jež zachvívají nitrem člověka. Jsme v Lourdech, jež jsou střediskem a klíčem Pyrenejí. Guth líčí velice poutavým a živým způsobem počátek lourdského věhlasu a svoje dojmy z podivuhodných těch míst, kam Zola putoval a odkud čerpal svůj světoznámý román. To je partie skvostná, kterou přečteš s napjetím. Znamenitě je zachyceno tajuplné ovzduší, celý ten zázračný kout, z něhož vane zbožnost a víra skalopevná, která ozařuje tváře všech, kdož přišli se sem pomodlit nebo prosit za uzdravení. Lidé přicházejí a odcházejí, všichni tiše a nenápadně, nikdo nemluví, a je ticho před jeskyní. Bledá dívka čeká na uzdravení od Svaté Boží Matky, klidně a trpělivě v přesvědčení, že zdraví bude jí vráceno za tu její víru a důvěru. Lourdská kapitola v Guthově knize učinila na mne hluboký a silný dojem. Není to ani črta ani causerie — to je hotový, celý a dokonalý obrázek, jenž Guthovi vytryskl z duše. Velice rád bych vybral z následujících stanic Guthova cestopisu — Z východních Pyrenejí: — Pau — v zemi Basků — San Sebastian, pak Burgos a Salamanka — aspoň jádro pro čtenáře tak vděčného obsahu, ale chci-li ještě upozorniti, maje k disposici jenom malý rozměr pro reprodukování svých glos, na druhý díl zajímavé knihy, musím, ač velice nerad, přeskočiti celou záplavu svěže psaných partií a kapitol. Ze Salamanky přímo do Lisabonu. Pan doktor Guth vpadne do svého prostředí jako balonem z oblak. Detajlů je všude zrovna nasypáno a než se naděješ, začteš se a neustaneš, dokud vše, co souvisí s bílou, jasnou a oslňující fysiognomií města, nepřečteš. A zase následuje řada stanic a ani v těch není možno učiniti delší zastávku. S plnou důvěrou vezmi, čtenáři, knihu Guthovu do rukou — je hravě psána, je podmalována barvitým a pestrým líčením, je propestřena zajímavými reminiscencemi historickými i rázu osobního. Jedeš v duchu krajem a nestačíš ani vnímat všechno to, nač tě zábavný průvodce upozorňuje. Každou chvilku tě upoutá něčím, co musíš dočísti a co tě žene dále. To je hlavní přednosti Guthových cestopisných statí. —*r.*

÷ **Karel Bendl** a jeho zpěvoherní tvorba došla konečně povšimnutí v Národním divadle, kde byla letos na začátku plné saisony provedena opera »Starý ženich«. »Starý ženich« není však ani dílo Bendlovo nejzralejší ani pro něho jako dramatika nejvýraznější. Předešla jej »Prodaná nevěsta« vítězíc skvělými vlast-

nostmi jednotné tvůrčí koncepce Smetanovy, kdežto u Bendla lehký sloh a jadrnost komické opery není všude prodchnut stejnoměrně životným proudem naprosto svérázné a v sobě ucelené hudební osobitosti Po čtvrtstoletí od svého vzniku působí »Starý ženich« bezprostředně jen tím, co bylo v povaze skladatelově pevně zakotveno: mistrnou výstavbou ensemblů. Pro ostatní charakteristiku dějovou a povahovou neměl ještě tehdy Bendl té přilehavosti a síly výrazu, se kterou seznamují nás jeho díla pozdější, vyrostlá v letech osmdesátých, svérázněji navržená a sledující ideje pokrokovější způsobem rozhodnějším. Snad po čase i na některé z nich dojde a podobně i na »Lejlu«. Provedení poprvé nebylo nijak vzorné: těžkopádnost celého ještě nevypilovaného aparátu komické opeře neposloužila. Při druhé reprise vybavila se ze stísněnosti svého okolí sl. Kacerovská velmi výhodně — ač netajíme si, že není pro úlohy zvonící žertem a humorem povahou svojí disponována. *H.*

÷ **Pád Arkuna**, jediná zpěvohra Fibichova uvedená v minulém dvouletí, slavila vzkříšení v druhý výroční den smrti svého skladatele. Změny osobní prospěly jen Radaně, která u paní Maturové rozhodně vyvýšila se nad dřívější výkony jak krásou zjevu zářícího kníšecí vznešeností, tak úchvatností jejího podání. Poesie však vyvanula z dvojité postavy Helga-Margit, pro něž nemá sl. Kubátová dost citlivosti. Znamenitý byl zase Dargun p. Klimentův a část orchestrová zazářila veškerým kouzelným leskem, což nebývá, ale mělo by býti vesměs pravidlem. *H.*

┼ **Smetanova opera »Braniboři v Čechách« v nové úpravě.** Smetana začal komponovati ve věku pokročilém, když už ovládal dokonale techniku. Říkává se, že první opery se pálí. U Smetany je vzácná výminka — »Braniboři v Čechách« jsou p r v n í o p e r o u Smetanovou a je zajímavo, že právě opera tato je pravou pokladnicí dramatického tvoření jeho. Smetana už v této první práci stojí jako ucelený umělec, jenž jde za určitým cílem a jenž má už svůj sloh. »Braniboři« v tom směru jsou hudebně nejzajímavějším dílem Smetanovým. Krása hudby nemohla však proniknouti takovým způsobem, jakého hudba zasluhuje a to pro nedostatek scénické a slovní části libreta. Správa Národního divadla obrátila se na hudebního skladatele V. J. Novotného se žádostí, aby »Branibory« upravil tak, aby rázovitou hudbu Smetanovu podepřel přiměřenou slovní a scénickou úpravou. Novotný úpravu provedl a rozřešil při tom jeden z nejtěžších oříšků — hudbu Smetanovu zachoval totiž v naprosté původnosti, nezměniv ani noty, ale při tom provedl velice radikální změny v libretu, zejména v těch partiích, jež při představeních působívaly dojem až trapně komický.

— **Repertoir Pištěkova lidového divadla** na Král. Vinohradech vykazuje ve své bilanci letní saisony známé již práce starého domácího repertoiru, lokalisované frašky s tituly křiklavými, aneb dilletantské prvotiny a různé práce určitých domácích firem, často banální komiky. Zajímavé představení poskytla nám »Československá Jednota« vypravením Daudetovy »Sapho« v Bellotově zpracování, a to s pohostinskou hrou sl. Kaclové. Pohostinsky vystoupil zde při vyprodaném domě pan Mošna v době prázdnin Národního divadla. V posledním čase věnována i výpravě jakási péče a pořízeny nové dekorace. Záhodno by bylo, aby v brzku došlo též k systematičtějšímu pěstování literárnější domácí produkce. Mimo Gogolova »Revisora« a Daudetovy »Sapho« nebylo na scéně prací význačnějších. Jinak do repertoiru pojaty »Hamlet«, »Princezna Bagdadská«, »Dva malí tuláci«, »Dítě hadrářů«, »Prokletý dům v assanaci«, »Krásná Lída« a j. *Z.*

⊙ **Z Národního divadla** oznamuje se nám k noticce v min. čísle, že nyní umísťují se poprsí oslavenců ve foyeru ku přání zemského výboru beze všech slavností. Z téhož pramene dochází upozornění, že z kanceláře Nár. divadla nepocházela zpráva denních listů o dýchánku ku poctě Navalově, k jehož jménu tak komicky byla přivěšena tu spousta jmén ostatních hostí.

⊙ **Z Máje.** Letos přistoupili k Máji 2 noví zakládající příznivci, 167 příznivců přispívajících a 4 noví přispívající členové. Usnesením výboru stali se činnými členy v poslední době: M. Fučík, V. K. Jeřábek, E. z Lešehradu, P. Maternová, E. Treval a J. Zyka. — Literární prémie, na kterčž se v tiskárně pracuje, následkem značného vzrůstu příznivců vydána bude ve vkusné originelní vazbě. Vyjde ovšem proto o něco později než bylo určeno, za to prémie na r. 1903. bude rozeslána příznivcům a členům již počátkem jara. — Ignát Herrmann, stav se sám členem Společnosti Nár. divadla, žádal, aby byl sproštěn zastupování Máje v této korporaci. Předseda J. Vrchlický a náměstek V. Štech pro nával jiných prací funkci tuto přijmouti nemohli. Zvolen tedy za Máj F. X. Svoboda. Ign. Herrmannovi za dosavadní zastupování vzdány díky. — Po 1. listopadu dočká se Máj toho, že bude konečně míti denně otevřenou úřadovnu, která bude spojena s nakladatelstvím Máje, jež touto dobou přestěhuje se do prostranných místností v nejbližším sousedství dnešního těsného krámku. V nových místnostech bude vedle krámu a písárny nakladatelství prostranná redakční místnost a oddělená úřadovna Máje. V tomto novém útulku budou spojeny s nakladatelstvím Máje nejen spolek Máj ale i Pensijní fond Máje, divadelní odbor Máje a účtárna provozovacích práv.

⊙ **Z nakladatelského družstva Máje.** Za nové podílníky byli přijati: Pavla Maternová, Jar. Zyka a MUDr. Zuna. — Do vánoc vydány budou mimo oznámené již knihy: B. Baušova »M a t k a Z e m ě«, Ig. Herrmanna »N a r ů z n é a d r e s s y«, Růž. Jesenské (pro mládež) »J a r n í p í s e ň«, MUDr. Květa »L é k a ř s k é f e u i l l e t o n y«, B. Plumlovské (pro mládež) »S n ě h u r k a«, V. Mrštíkova »B a b e t t a, V e r u n k a a j i n é p o v í d k y« a nová veselohra J. Šmahy.

┼ **Antonín Dvořák** dokončil druhý akt své opery »Armida« na slova Jaroslava Vrchlického. Nyní skizzuje třetí jednání.

⊙ **Pražské ghetto**, — spis, o němž jsme ve 4. čísle přinesli stručnou noticku, sestává z obšírné studie historické z péra dra Wintra, z podrobné stati topografické, již napsal dr. Teige a ze skizzy »Ze života páté čtvrti« od Ignáta Herrmanna.

┼ **Jindřich** šl. z Kàanů dokončil na sujet Lad. Nováka veliký celovečerní balet »O l i m«, z něhož hudební ukázku přinese první číslo hudební přílohy »Zlaté Prahy«, kterou místo chefa opery Národního divadla Karla Kovařoviče, jenž pro nával prací redakce této se vzdal, řídí nyní hudební skladatel V. J. Novotný.

┼ »Vij« zove se opera o 1 jednání s předehrou, k niž hudbu složil Karel Moor a libreto dle Gogolovy povídky (ze serie prací, nazvaných »Na děkance«) napsal František Khol. Opera byla přijata k provozování v Národním divadle. Návrhy pro scénu, jakož i křídové kresby do knihového vydání libreta hotoví k popudu ředitelství Národního divadla Jaroslav Panuška.

⊙ **Obrazy z dějin ruských** v novém rozmnoženém vydání sešitovém počal vydávati vlastním nákladem E. G. Valečka. Na obálce čteme názvy dvaceti spisů, které jmenovaný autor sepsal nebo alespoň redigoval. Máme tedy vedle spisovatelů, kteří spisy své vlastním nákladem vydávají, též i nakladatele, který si pro vlastní náklad sám spisuje.

SMĚS.

Obraz Kristův, viditelný na svatém rubáši turinském. Moderní doba se svým neunavným badáním experimentalním, které jako paprsky slunce zapuzuje mlhy pověry a předsudku, stále víc a více zásluh si zjednává o rozumové vysvětlování některých zjevů, dříve za nadpřirozené považovaných. Je známo, že v Turině chovají roucho, na kterém jsou viditelny dvě lidské silhuetty v podobě hnědých skvrn. Jedna silhuetta jeví přední (obličejovou) plochu těla, druhá ukazuje zadní plochu těla. Obě ty silhuetty se kryjí, přeloží-li se roucho tak, aby hlava přišla ke hlavě. Tradice dí, že to je roucho, ve kterém byl zaobalen Kristus, když byl sňat s kříže. O předmětě přednášel v »Académie des sciences« 14. dubna Vignon; shledal, že otisky ty jsou negativy těla, které bylo rouchem obaleno, neboť fotografické snímky těchto otisků jeví reprodukci těla samého. Vznik obrazu na rouchu vysvětluje Vignon takto: Ammoniakální páry pocházející z fermentace močoviny, obsažené v potu horečném osoby, která zemřela po velikém utrpení tělesném, působily na aloovou tinkturu, kterou byla napuštěna látka roucha toho. Učinek ten byl tím silnější, čím blíže bylo roucho povrchu těla. Obraz je docela červený, kde se roucho přímo těla dotýkalo. Tak vznikl negativní obraz těla lidského, jak je patrný na rubáši turinském. Vignon konal pokusy s muláží napuštěnou roztokem uhličitanu ammonatého, která byla obalena látkou, impregnovanou tinkturou aloovou a dosáhl obrazů úplně analogických otisku roucha turinského. (La Presse medicale, 1902, čís. 33.) Ostatky nebývají vždy spolehlivé. Tu věda dovodila spolehlivost ostatku (je-li roucho to Kristovým rouchem, ovšem dovoditi nemůže), ale vysvětlila zjev domněle zázračný přirozeným způsobem. *Dr. Panýrek.*

⚹ **Osudy vynálezců.** »Nouvelle Revue« přináší pozoruhodný článek H. Deswaretův o osudu vynálezců. Autor poukazuje zcela právem, že zhusta výsledky nejsou v nijakém poměru k významu vynálezu. Jsou to hlavně hračky, drobné předměty, jež těší se největší popularitě. Vynálezce bezpečnostních špendlíků nahromadil tímto vynálezem miliony. Prostý podnik s gumou upravenou ve formě tužky vynesl veliké jmění. Ještě více vyplácí se prý však zlepšování již stávajících vynálezů. Tak prý by jistě mechanik, který by vynalezl psací stroj bez hřmotu, stal se obrovským boháčem. Ve většině případů není to vynálezce, jenž těží z vynálezu, nýbrž praktický obchodník, jenž se ho zmocní.

⚹⚹ **Starogallské náhrobky.** Nedaleko Gapu v Provenci nalezeno as čtyřicet velmi starých hrobů, těsně při starých gallskořímských zříceninách. Z některých nápisů, jež nalezeny, jest patrno, že tyto mohyly nasypány byly několik století před Kristem. Hroby velmi dobře zachované obsahují lidské kosti, kamenné zbraně, měděné meče, bronzové prsteny, a pohřební urny. Předpokládá se, že tyto hrobky založili Albiciové, Erutiové a Edenetové, národové současní Řekům, zakladatelům Marseillu. Několik století později, v době římské okupace, byly tyto hroby bezpochyby částečně zničeny.

⚹⚹ **Spor o staromaďarské runy.** Zajímavá debata vznikla v lůně uherské akademie věd. Před nedávnem odhalen byl v Živle v Sedmihradsku současně s pomníkem hr. Veszalényia tak zvaný pomník Tuhutumský, jehož nápis vzbudil všeobecnou pozornost. V tomto obelisku vytesáno totiž šest zpěvů vybraných z Karacsayova kodexu ve staromaďarských runách, o nichž tvrdí tvůrce pomníku Janos Fadrusz, že jich dosud maďarský lid užívá. Na doklad toho dovolával se u rolníků Mihálya a Istvana Tarových. Naproti tomu tvrdí Béla Tóth, že tyto tak zvané památky maďarské řeči z dob pohanských jsou pouhé smyšlenky, tím spíše, jelikož již před osmnácti lety známý jazykozpytec Jiří Wolf kodex Karacsayův prohlásil za padělek. Dovozoval, že kodex, jejž předložil prof. Pál Király v archeologické společnosti uherské, jest toliko kopií padělku A. Somogyie, jenž vyšel pod titulem Régi magyar énekek (staré maďarské zpěvy). Již r. 1873. dokazoval časopis »Budapesti Szemle«, že tato publikace Somogyiova jest pouhou mystifikací. Ferencz Toldy rovněž prohlásil, že tyto zpěvy jsou padělky. Nyní, kdy záležitost ta znovu dostala se na přetřes, vypravuje generální tajemník uherské akademie věd, Koloman Szily, jenž se zaměstnává s velikým úspěchem studiemi jazykozpytnými, kterak povstal kodex Karacsayův. Připomíná, že A. Somogyi roku 1878. uveřejnil knihu »Régi magyar énekek«, kterou prý vypsal z vydání Cicera z roku 1582. Tato kniha byla prý upravena na způsob kalendářů s proloženými prázdnými listy a na těchto listech napsány byly sikulskými runami staré písně bardů. Szily, jenž dostal knihu Somogyiovu do rukou r. 1883, nalezl v oněch »prastarých« zpěvech slova, jež byl zrobil Bugát v roce 1836. tak na př. slovo »büng« na místě vrchol, zenit, jehož »stvoření« odůvodňoval tím, že zenit nad našimi hlavami »visí« (csüng-büng). Teď byl padělek — nemluvě o jiných podezřelých okolnostech — patrný. Szily poptával se po Somogyim a zvěděl, že to vzdělaný muž, jenž r. 1848. zvolen byl do sněmu; byl přítelem Ferencze Deáka, vystěhoval se po revoluci a po obnovení ústavy vrátil se do vlasti; zemřel teprv před několika lety skorem osmdesátiletý. Měl prý chorobnou tužádost, vzbudit pozornost svou literární činností a tu prý padělal staré maďarské zpěvy, jen že ne tak obratně, jako Mac Pherson zpěvy Ossianovy. Béla Tóth připomíná k tomu, že verše, jež vyryty na pomník Tuhutumský, byly obsaženy doslovně v oné publikaci Somogyiově. Prof. Király změnil prý toliko některé litery. Jemu odpovídá prof. Király. Popírá rozhodně, že publikace Somogyiova zhotovena byla na základě kodexu Karacsayova anebo že by byl Somogyi sám původcem zpěvů v kodexu Karacsayově. Somogyi byl prý muž požívající velké vážnosti, jenž se nemohl dopustit podobných padělků. Byl toliko šťastným sběratelem roztroušených textů runových, jež dovedl dobře číst. Prof. Király sám sbírá již po několik desetiletí zachované památky runové a podá o tom svého času podrobnou práci. Prozatím prý přijímá co se týče nápisu, jejž dal Fadrusz vytesati na pomník Tuhutumský, plnou zodpovědnost jak před tribunalem vědy, tak před veřejností. Žádá však, aby ten, kdo v této záležitosti chce pronést úsudek, dříve prozkoumal aneb dal znalci prozkoumat velkou sbírku runových památek, jež jest jeho majetkem. Dokud se to nestane, odpírá kritikům veškeru kompetenci. — Hleďme, teď mají i Maďaři svou rukopisnou aféru.

Nedovolený patisk článků z Máje stíháme.

OBSAH: Fr. Herites: Jan Lier. — Vilém Mrštík: Zumři. — F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — Bohumil Adámek: Lidé-herci. — Al. Mrštík: Štrbské pleso. — Růžena Jesenská: Z písní. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). Licha čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplací se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotliva čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa $^1/_4$letně K 3·30, $^1/_2$letně K 6·60, celoročně K 13·20, do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí $^1/_4$letně K 4·—, $^1/_2$letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

V redakci (Štěpánská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol. — Předseda N. D. M. Václav Štech bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Moderní galerie.

Zatím co u nás zvláštní galerie je budoucnost národní galerie nepronikntelnými mlhami. starají se ve Vídni velice čile o hmotné zabezpečení moderní galerie. Snému dolnorakouskému byl onehdy předložen její rozpočet. Z něho zřejmo, že bude o galerii vídeňskou mnohem lépe postaráno, než o českou. Částku 60.000 K platí ročně stát, 30.000 K město Vídeň a 20.000 K Dolní Rakousy. Z těchto příspěvků mají kryty býti koupě, které mají se díti poměrně stejně u rozličných uměleckých sdružení. Tím také vyloučeno je každé státní protežování určitého směru. V čele ústavu stojí ředitel jmenovaný státem, kteremu po boku je kuratorium. Návrhy koupí činí ředitel. nebo kterýkoliv člen kuratoria.

Nechtějí zlato.

V Rakousku se cirkulací zlatých minci dosud nedaří. Obecenstvo prý nemiluje tyto krásné peníze, dávajíc přednost pohodlnějším bankovkám papírovým. Při pěti stech kusech zlatých dvacetikorun, jež se vracejí do rakousko-uherské banky, zjišťuje se všeho všudy úbytek jednoho gramu, který ztracen byl otřením. To znamená, že je zlatá mince jako platidlo u nás dosud velmi vzácna. — Chytráci přišli při zlatých mincích na nový nápad. Místo zlatých dvacetikorun platí osmizlatovými dukáty. Oboje mince má stejnou hlavu panovníkovu na líci, jenom orel na rubu je poněkud rozdílně stylisace. První peníz však má cenu 21 fr., druhý pouze 20 franků. O pozornost tedy se žádá!

Malířské akademie.

První malířskou akademii zřídil Leonardo da Vinci v Miláně, která zašla po r. 1499. Pomníkem jeho učitelské činnosti je »Trattato della Pittura«. Asi po stu letech pokusili se bratří Caracci v Bologni o zřízení akademie s více učiteli. Z této školy vyšli Guido Reni, Domenico Zampieri, Francesco Albani a j. Tato škola po smrti zakladatelů zanikla. R. 1648. založena Pařížská akademie, r. 1662. v Norimberce Joachimem ze Sandrartu. R. 1694—99. v Berlíně, r. 1607. v Drážďanech, r. 1726. ve Vídni, r. 1770. v Mnichově a roku 1800. v Praze.

Smí choť zpěvačky za kulisy?

Soud ve francouzském městě Cette rozhodl, že ano. Paní Rigaudová, primadona tamního divadla zažalovala ředitele divadla, když týž zabránil jejímu manželu vstup za kulisy o představení, a zvítězila. Žádala zrušení kontraktu a 2000 fr. náhrady. Soud jí vyhověl, jenom nemožnost manželské návštěvy necenil tak příliš vysoko. Snížil odškodnění na 500 franků.

Zolův otec.

Inženýr František Zola byl v letech 1824—29. zaměstnán v Čechách při stavbě první dráhy na pevnině, na níž koňskou silou udržováno bylo spojení mezi Lincem a C. Budějovicemi. Rodem byl Vlach. Z Čech odebral se do Francie, kde se účastnil prací při stavbě velkých průplavů. R. 1840. narodil se mu v Paříži syn Emil.

Koncerty vůní.

Zdá se to neuvěřitelno, ale v divadelních produkcích jsou přece ještě možny věci, jež tu ještě nebyly. Bude tím zajisté »koncert vůní«, jejž dne 14. října uspořádá lyceum Carnegie-ovo v New-Yorku. Zatím co děje na jevišti vnímají ve hledišti zrakem i duchem, budou zde sděleny citem. Různé vůně budou po 15 minut vzbuzovat u účastníka dojem kusu »Trip to Japan« (Výlet do Žaponska). Bude tu poprvé zkoušen před veřejností přístroj, jenž dovede provádětí tento podivný umělecký kousek. Možno očekávati s napjetím tuto »symfonii vůní«, při níž budou účinkovati dvě ženštiny a jeden solový tenečník.

Zakázané jméno.

Curyšský soud zakázal herečce Kaufmannové užívati pseudonymu Helenyha - vylové. Nějaký pan Walter Hallvyl ze Stockholmu požádal o toto rozhodnutí, uvádějíc, že jest jméno Hallvylů vzácným historickým jménem ve Švýcarech — vždyť jeden z předků jeho vedl Švýcary v bitvě u Murtenu. Soud mu přisvědčil a herečku odsoudil i k zaplacení všech útrat. Ráda asi zaplatila, taková reklama má cenu pěkných tisícovek.

Poštovní známka za 44.000 korun.

Tuto ohromnou sumu za ždibeček papíru — ceny přece jen illusorní — zaplatila správa německých pošt letos za modrou známku z ostrova sv. Mauritia. Nyní prý jí v museum poštovském schází jenom již tři známky, mezi nimiž je i červená poštovní známka rakouska s hlavou Merkura z r. 1850, o níž však někteří filatelisté tvrdí, že vůbec vydána nebyla. Její popis je sice v úředním listě, i doba je jího vydání — ale v úředních listech bylo prý již často leccos, co se nestalo skutkem. Vídeňské poštovní museum tuto známku sice má, ale tvrdí se tu i tam, že prý není pravá.

Skvostné vydání.

Anglický nakladatel D. Sproul připravuje drahocenné vydání spisů Dickensových. Bude to asi nejdražší kniha na světě, neboť 1 exemplář bude za pouhých 500.000 K. Opakujeme půl millionu korun. Této knihy bude tisknuto jen patnáct výtisků, z nichž osm je určeno do Ameriky. Celé vydání bude obsahovati 130 svazků. Šest prvních je v tisku, celek bude vydán do tří let.

SVÉPOMOC ČESKÝCH SPISOVATELŮ.

Právě vyšlo: Právě vyšlo:

RUŽENA JESENSKÁ

NINA a jiná prosa.

OBSAH: NINA. — DALEKÉ OBZORY. — SAMOTY. — NOC NA VSI. — NA ČIFLIKU.

OBÁLKA OD ALFONSA MUCHY.

VYTISK BROŽOVANÝ PRODÁVÁ SE PO K 3·60, POŠTOU PO K 3·80, V PŮVODNÍ UMĚLECKÉ VAZBĚ PO K 5·40

NA SKLADĚ VE VŠECH KNIHKUPECTVÍCH.

Nakladatelské Družstvo MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným.

Štěpánská ulice číslo 67. V PRAZE, Štěpánská ulice číslo 67.

PRÁVĚ VYŠLO:

K. M. ČAPEK:

Dar svatého Floriána

a

Zvířátka a Petrovští.

V originální obálce K. Šimůnka.

Cena výtisku brož. K 2·80, poštou K 3·—, váz. K 4·60.

Objednati možno v každém knihkupectví zejména ovšem ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje,

zapsaného společ. s ruč. omezeným

v Praze-II., ve Štěpánské ulici č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a Syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 7. LISTOPADU 1902. ČÍSLO 7.

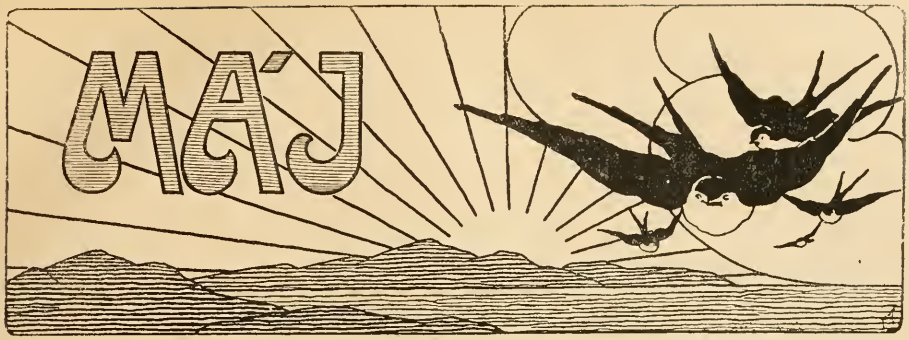

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

Galerie českých měst.

Kladno.

Kus Ameriky v Čechách. Již příjezd do tohoto světa dýmu a ohně odlišuje se úplně od vstupu do jiných českých měst. V těsném nádraží mezi lesy vylézáme do černého bláta neb prachu, v němž brodí se kola podivných omnibusů, drožek a bryček. »Do města je daleko — vašnosti!« povykují na vás četní vozkové, na nichž je vidět, kterak jsou přesvědčeni, že jim neuniknete. Vypoutavše se u nádraží z jejich lákání, rádi na další cestě vezmete za vděk místem v útrobách jejich vozidla, když za ukopteným lesem shledáte, že vrcholky kladenských komínů rozplývají se daleko v šedé mlze, kterou plodí. Je-li nával pasažerů, pak nad vámi odmítnutý povozník s rozkoší zvedne prašné mraky, neb o to se postará, aby kopyta koňská vystřelila k vám salvou blátivý déšť.

Proti nám jdou venkované, kteří si na Kladně obstarali potřeby nebo prodali tam své plodiny. Žďibce národopisné retrospektivy není v těchto zjevech. Obrovský žaludek Kladna spotřebuje denně úžasné množství. Proto se tam hrnouti musí přímo, co podmiňuje život. Z klidného vzdělavatele půdy kolem Kladna stává se následkem toho po obchodnicku rozumující nutitel plodnosti, počítající a spekulující prodavač. Čas má u něho velikou cenu, síla vlastní, členů rodiny a čeládky je stále článkem v kalkulu; proto je na silnicích kolem Kladna plno spěchu a nervósního chvatu.

Od roku 1846., kdy horník Jan Váňa ve službách Václava Novotného, majitele ostrova Žofínského v Praze se nalézající, uhodil pod panskou cihelnou u Kladna na uhlí, vzrostla obec velice. Roku 1800. měla sotva 500 obyvatelů, roku 1857. již 5000, roku 1880. 14000 obyvatelů, roku 1890. překročen počet 17.000, roku 1900. pak 18.600. Nad dvacítku tisíců Kladno asi neporoste, poněvadž kolem něho vzmáhají se do neuvěřitelných rozměrů vesnice, i ty, které jsou přes hodinu vzdáleny. Domů je dnes na Kladně 1525. A o byty stálá nouze.

Hospodářství obecní je následkem tohoto vzrůstu nákladné. Roku 1901. platilo se zde 60 procent přirážek obecních i se školskými, což vyneslo 575.929 K. Školy obecné a měšťanské doplňuje c. k. všeob. řemeslnická škola a c. k. reálka. Obecní nemocnici záhy doplní nemocnice okresní za 350.000 K; chudobinec a školu mateřskou má město již drahně let. Pitná voda je opatřena vodovodem, který vyžádal si nákladu 320.000 K. Kanalisace provedena je v hlavních ulicích; nyní se pracuje na odbočkách. Ročně se na tyto práce věnuje 20.000 K. Od r. 1898. je starý zrušený hřbitov veřejným sadem. Hlavní ulice a převaha vedlejších má dobrou dlažbu, jejíž plocha dle určitého plánu se rozšiřuje ročním nákladem 20.000 K. Pro uvolnění komunikace zakupují se na místech zvláště živých již i domy ke sbourání. Město je osvětleno elektricky.

Obec v posledních letech i jiné nákladné stavby podnikla. Radnici zřídila za 340.000 K, budovu c. k. okr. hejtmanství za 44.000 K, řadu školních budov a j. Novým rozsáhlým chrámem v románském slohu nahrazen byl útulný kostelík gothický. Věčná škoda, že se nenalezl způsob, aby tak úhledný svědek středověkého života kladenského nebyl musel zajít.

Sokol si za přispění obce zřídil tělocvičnu nákladem 50.000 K. Lidovou knihovnu převzalo z rukou soukromého komitétu r. 1901. město a učinilo z ní obecní knihovnu.

Denní přívoz pražských časopisů obsahuje tisíce čísel.

Strana sociálně-demokratická má zde list »Svobodu«, který vychází ob den. Radikálně-pokrokový »Havlíček« a antisemitské »Kladenské Zájmy« vycházejí týdně. »Středočeský živnostník« je čtrnáctidenník.

Uhlí a železo je charakteristikou Kladna. Doly městu nejbližší zanikly však již. Čerpá se stále z kutišť vzdálenějších. Do Libušína, půl druhé hodiny odtud

ležicího, přesunuje se nenáhle hlavní těžisko uhelné kořisti. Za to železné huti mají pro Kladno tak veliký význam, že zasvěcenci shrnují ho ve rčení: »Kladno jsou huti«.

Pražsko železářská společnost v obrovských hutích svých zaměstnává 3000 dělníků, Poldina hutí na jemnější výrobky z lité oceli 1200 dělníků. Proti tomu v šesti živých dolech kamenouhelných v katastru kladenské obce a v těsném sousedství jeho pracuje přes 3000 dělníků.

Železářské výrobky jdou odtud do celého světa, uhlí do celých Čech, něco i proklestilo si cestu do Bavor.

Město namáhá se, aby vyhovělo všem požadavkům, které nová doba klade — za tuto námahu vyznamenáno bylo r. 1898. titulem král. horního města.

Úkoly jeho rostou obrovsky. Nový zákon o domovském právu zvětšil počet příslušníků již o tisíc rodin, většinou nemajetných — město, nemajíc značnějšího vlastního majetku, s obavami hledí do budoucnosti.

Pro nejbližší dobu touží po elektrické komunikaci pro spojení města s hlavním nádražím, na trati spojující Prahu s Chebem. Také o elektrické dráze do Prahy vážně se již hovoří.

Vnitřní poměry města jsou zajímavou spletí zájmů národních, kulturních, sociálních, osobních i stranických. Na Kladně je stále horký vzduch. Nejnevinnější puklina za okamžik může se státi kráterem, z něho srší plameny a žhavý popel. Celou zemi rozčilují pak kladenské otřesy.

Těžkou posici má město vůči hutím. Tento olbřím ví o své síle a nikdy nespí jako nevyhasínají pece, v nichž se z rudy rodí žhavý kov — jako neumdlévají jícny, v nichž s ďábelským povykem za nejčarovnějšího osvětlení mění se litina v drahou ocel. Huti, na nichž visí existence tří tisíců rodin, pyšně praví každou cihlou svojí, každou závorou, že jsou zplozencem cizího kapitálu, cizí energie a té moci, která pro všecko české má nanejvýše útrpný úsměv. Kdyby kolos chtěl — pak — —

Silou se tu pořídit proti této velmoci mnoho nedá. Proto je až obdivuhodno, kterak vlasteneckému poslání svému sloužiti dovede a národnímu citu svého občanstva odpovídá správa obecní a okresní v poměrech nejtěžších. Huti celé kolonie již naplnily dělnictvem německým, své úřednictvo isolovaly v nádherném hotelu a v pohodlných ubikacích; je-li hutím libo, pak batailon voličů vyplniti musí hlasovací lístek, jak se uzdálo obru hlídajícímu nekonečné plodiště železa a oceli . . .

Tento rozpor bil téměř v oči při letošní kladenské výstavě. Vybraným vkusem a vzácnou názorností překvapovalo toto dílo, o něž měl hlavní zásluhu neumdlévající ředitel řemeslnické školy J. Rössler, který zde uplatnil všecky své zkušenosti v daleké cizině získané i plody vlastního přemýšlení — ale zaráželo téměř, že huti se výstavy nijak nesúčastnily. Na toto pole práce klidné a poučné nevstoupil zamračený kolos a neukázal, jak dary české země dovedou užitečně proměňovati ruce českých dělníků . . .

Jaké to uzliště poměrů! Začátku se nedohledáš, konců nedohádáš. *Václav Štech.*

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Vládne otcem. Poroučí v domě.« (Pojednou se obrátil k Blaženě.) »Ty ji neznáš?«

»Koho?« udiveně se otázala Bláža, majíc ještě oči kterýmsi románem vzrícené.

»Zdenku Zikmundovou.«

»Viděla jsem ji jednou.«

»Nuže, o té mluvím. Neřekla bys, že poroučí otci! Pochopit to nemohu. Jedna proti všemu rozumu a otec si neví rady. Poslouchej, Blážo, mohlo by tě napadnout, že s tebou nesmýšlím dobře?«

»Ale tatínku, jak bych si to mohla myslit?«

»Nu vidíš. Nemožná věc je to. Anebo: Napadne ti někdy, že máš větší rozum, větší zkušenost než já? Řekni mi, je to možná?«

Bláža se zasmála.

»Vidíš,« pokračoval, »vždyť je to směšné.« (Následující větu pronesl s velikým důrazem, volně, dávaje si rukou na každou slabiku takt.) »V mém domě se musí stát to, co já za správné uznám! Dokud jsem nejstarší, dokud jsem nejzkušenější, dotud je jistě nejlepší to, co já ustanovím!« (Rozesmál se s vysoka.) »Jak jen by se mohlo státi, aby Bláža neučinila to, co bych si přál?«

Tuto větu nemusil ani vyslovovati. Nikdy nebyla jasnější a určitější než v této chvíli. Všechna jeho vláda jakoby se teď ještě sesílila. Mluvil nezvykle důrazně, černé oči se mu leskly a hlas jakoby nezněl laskavě. Bláža, vzhlédnuvši k němu, polekala se neurčitým tušením. Nejprve ji napadlo, že snad otec již prohlédl její lásku. Brzy však cítila, že je to něco jiného. Ráda by se byla schýlila ke knize, ale zpytavé otcovy pohledy nutily ji k pozornosti. Nikdy se jí nezdál otec tak mocným jako v této chvíli a nikdy nepocítila s takovou úzkostí jako nyní, že by se pod jeho rukou neodvážila ničeho, s čím by nesouhlasil. Ustálená moc jeho jakoby pronikala vše.

»Tebe poslouchat,« promluvila paní vlídně, chrastíc u kredence cukrem, »je velice příjemná věc. Myslíš za nás za všecky.«

»Ne, Zikmunda nedovedu pochopit,« znova se divil Pachta, stanuv u Bláže. »Hleď, Blážo, přijduli k tobě a řeknu, že jsem nalezl výtečného muže pro tebe a že si přeju, abys si ho vzala; vezmeš si ho?«

Nastalo podivné ticho.

Bláža sklonila hlavu ke knize a plaše vydechla: »Ano!«

Srdce i všechny tepny se jí rozbušily stejným tempem a jí se zdálo, jakoby kdosi těžkým a rychlým krokem letěl jejím nitrem. Přitiskla se ke stolu a bylo jí jako ptáčeti pod napřaženou rukou nepřítele.

»Vidíš,« pravil otec, neodcházeje od ní, »poněvadž víš, že tě mám rád a že pečuju o tvé štěstí. Ovšem, že bych přivedl jen takového, o němž bych věděl, že se ti zalíbil. Vím, co může být a vím, co buduje štěstí. U Zikmundů není této vzájemné důvěry. Srdce dětí nebije svorně se srdcem rodičů. Dcera se zamiluje a ani o tom rodičům ničeho neřekne . . .«

»Opravdu?« podivila se paní všecka ustrnulá. »Je to možná?«

»Ano, stalo se, už se stalo,« pokračoval otec nad schoulenou, úzkostí se chvějící Blážou, »ani slůvka neřekla. Měla tajnou známost. Potom se ovšem nemohli shodnout. Vznikly spory a trampoty. U nás je jinak. Tu se nemůže nic takového státi. My víme všecko, co se s dětmi děje. Chvála Bohu, takový je krásný svazek mezi námi.«

Bláža přivřela oči a sotva dýchala. »Všechno otec ví, všechno ví,« myslila, »dohodli se s maminkou a ženou mne k přiznání. Bože, co mám učinit? Mám se vrhnout před otce na kolena a prosit za odpuštění? Jak to ale řeknu? Jak jen to řeknu?« Zdálo se jí, že vhodná chvíle unikla a že musí již mlčeti. Zdvihla hlavu na chvíli a pohlédla na otce. Usmíval se. Oči jeho leskly se přívětivě. Položil ruku na její hlavu a pohladil ji dvakráte. »Ne, ničeho neví,« pomyslila si a veliká tíseň její ulevila.

Paní Pachtová vzpomněla si na jakousi nevyřízenou záležitost svého strýce, který tu dnes byl, aniž je doma nalezl, a rozhovořili se o tom. Bláža ještě chvíli hleděla do knihy. Tichounce pak vstala, políbila otce i matku a odešla do svého pokojíčku.

Rodiče významně na sebe pohlédli a usmáli se. Zvláštní, radostná uspokojenost zasvitla z jejich očí. Pachta otevřel dveře pracovny. Byla osvětlena. Hlas Jiřího zapadal sem jako modlitba kněze z kaple. Odříkával si polohlasně dějepis, příčiny francouzské revoluce. Otec tiše přivřel dveře.

»Učí se,« zašeptala matka, a ve tváři její rozestřela se jasná spokojenost.

Bláža, ocitnuvši se ve svém pokojíčku, oddechla si jako ptáče po velikém pronásledování. Vůně šeříku a čajovek jemně nasycovala vzduch. Měsíčná záře lila se oknem mezi řiďoučkou záclonou na podlahu. Malé, kovové hodiny s rychlým kývadélkem živě tukaly v útulném tichu. V pravo při zdi probarvovala se jasnou bělostí odestlaná postýlka.

Bláža nerozsvítila. Popošla k oknu a otevřela je. Hodiny odbíjely desátou. Milý noční chládek, plný svitu měsíce a hvězd obestřel rozžhavenou její tvář. Snažila se uklidniti znepokojené myšlénky. Jedna určitá, vše ostatní pohlcující trhlina se jí ukázala: Zamlčení první lásky. Nedovedla jasně rozeznati, jak se všecko sběhlo, a co by měla učiniti. Otázka, před níž se ocitlo mladé její srdce, jakoby nebyla ani k pochopení ani k rozřešení. Jakmile se jí zdálo, že by se měla s láskou svou matce svěřiti, pojal ji strach, že je již pozdě, a současně i jakýsi temný strach o Kubína i o všecko jejich štěstí. Tu zapadla pak v ustanovení, že ničeho nesmí již říci. Ale v té chvíli překvapila ji úzkost z budoucnosti. Blížící se dni zdály se ji strašiti. Čím déle bude mlčeti, tím bude nastraženo na jejich štěstí cosi hroznějšího. Ničeho nemohla se domysliti. Každé rozhodnutí jakoby za sebou po prvním úsměvu přivádělo množství zlých vrahů. Nevěděla si rady jako lapená myška. Pobíhala myšlenkami sem tam, ale všude bodaly dráty.

Z úzkosti této tiše se rozplakala.

Když pak zavřela okno a ulehla, probrala se její těžkou, mladou úzkostí vonná, sladká vzpomínka na Kubína a utišovala znenáhla, jakoby hebké kvítí rozsypávala, její soužení. První včerejší políbení znova oživlo na jejích rtech, měkká slova jeho znova zněla jí v duši svým důvěřivým, dobrým zvukem, a sny, lehké jako měsíčné světlo usedaly kolem její bílé postýlky, na její rty i oči, a uspávaly ji v příjemný, pokojný spánek jasné májové noci.

IV.

Podrobnosti nepříjemné ostřeji se zařezávají do naší paměti než příjemné. Kdykoli si Bláža vzpomněla na otcovy poznámky, vždy si připamatovala dvě věty: »My víme všecko, co se s dětmi děje. Chvála Bohu, takový je krásný svazek mezi námi.« Tyto dvě věty jakoby slyšela znít určitě, jakoby rozeznávala i otcův hlas, a z jejich smyslu vždy se velice polekala. Tyto dvě věty ji mrzely a zahanbovaly, aniž se snažila přemýšlením je oslabiti. Naopak zdůrazňovala si je v mysli, představila si otce vážnějšího, zrak jeho ostřejší, hlas podrážděnější, a počala se ihned trápiti výčitkami, že před rodiči zamlčela svou lásku.

Kubín posílal jí denně verše. Mluvili spolu často. V těchto chvílích setkání i čtení dopisů zdálo se jí trápení její pošetilosti. Zajímavosti i kouzlo první lásky rychle zanášely oba milence daleko do širých vod, aniž si tito uvědomovali, co se děje. Novost věrnosti i povinností, neotřena ještě, oběma zcela do této chvíle neznámá, zaujala je svěžím kouzlem. Lahodilo jim, že hleděli na sebe jako

na vroucí svazek, a poněvadž jim byla každá povinnost vzájemná příliš lehká, byla jim i krásná a milá. Vzpomínali na sebe neustále, nezajímalo je nic jiného, na ulici neviděli ani lidí, ani povozů, ani domů. Soudili, že manželství je nejvyšším blahem života. Bláža se znova zmiňovala, mají-li mlčeti, a vždy oběma bylo jasno, že nikdo nesmí o ničem věděti. Znova a znova slibovali si, že nevyzradí rodičům svou lásku. V takovém okamžení, kdy se drželi za ruce, kdy si hleděli do očí, kdy slyšeli svůj hlas a cítili svůj dech, zdálo se jim takové mlčení zcela prostou radostí, jedinou nutností. V té chvíli nebylo starostí a Bláža nebyla by nijak pochopila, proč se o samotě touto zbytečností souží.

Před otcem bylo jinak. Pozorovala ho s obavami a poněvadž byla mysl její plna těchto starostí, zdálo se jí, že otec něco tuší a neustále jí vyčítá. Ztratila rázem všechnu rozvahu. Vypozorovala, že otec s matkou nyní častěji o samotě hovoří, jakoby se o něčem velice důležitém domlouvali. Kdykoli přicházela k nim, vždy umlkli anebo hovor násilně obraceli. Tušila, že mluvili o ní a poněvadž střežila v srdci svém drahocenný poklad, snadno se polekala, snadno se rozčilila a velmi snadno větřila jakési neznámé, hrozné nebezpečí. Počala lačně stopovati všechny maličkosti. Znepokojilo ji, že otec prohodil: »Naše Bláža je už dospělá dáma.« Stejně jí bylo nápadné, že se k ní rodiče chovali mnohem něžněji. Zalekla se až k úzkosti, když jednou zaslechla pouhé tyto dvě věty z rozmluvy rodičů:

»Vždyť ještě nikoho nemilovala a nemiluje.«

»Pak je to jednoduché, ale já bych nikdy nenutila.«

Všecka uděšena vzdálila se Bláža do svého pokojíčku. »Chtějí mne provdati,« pomyslila si. Ještě toho dne po obědě bavil se s ní otec všechen rozveselen, smál se jako nikdy, a tak zvláštně se choval, jakoby chtěl něco říci a nevěděl jak. Bláža pojal strach, který byl příčinou její následující odpovědi.

»Viď, Blážo, že nikoho nemáš ráda ... myslím, že jsi se ještě nezamilovala?« otázal se pojednou podivným, skoro nevlídným tónem. Nepodařilo se mu vyjádřiti otázku tak, jak si přál.

»Ne,« zašeptala, svěsivši hlavu.

»Vím, že ne, ale chtěl jsem to slyšet.«

Bláži se sevřelo hrdlo. Chvěla se zmatkem. »Bože, Bože,« jakoby letělo její hlavou, »co mluvím, co to mluvím? Co se to děje? A co mám činit? Mám říci, že miluju Kubína? Bože, teď snad je taková chvíle, teď snad, jedině teď; Bože, Bože, vždyť jsem už odpověděla, ale čas je ještě ... vrhnouti se na kolena a vyzpovídati se ... Jen že Kubín, co by řekl? Slíbili jsme si. Bože, Bože, a proč se tak otec ptal? Proč?«

Otec vesel odešel pak na stavbu. Matka vyšla s ním do předsíně a vracejíc se, usmála se nápadně něžně na Blážu. Pojednou k ní přiskočila, objala ji a prudce políbila na teploučké, pootevřené rty. Bláži div slzy nevytryskly.

Vysvětlila si vše tak, že se děje cosi velice důležitého a strašného. V této náhlé obavě vzpomněla si na strýce Rameše. Rozhodla se okamžitě, že se s ním o všem poradí. Oblékla se, sdělila, že jde k Mařce, a rychle odkvapila. Roznícena letěla ke strýci Ramešovi do Nerudovy ulice na Malé straně.

Strýc Rameš, svobodný starý pán, přednosta účtárny velikého ústavu bankovního, byl strýcem paní Pachtové, bratrem její matky. Bláža věděla, že nesmí nikdy před otcem o strýci promluviti; stejně před Ramešem nikdy se nemluvilo o Pachtovi. Jen tajně, na svůj vrub zašla někdy paní Pachtová ke svému milému strýci, berouc obyčejně děti sebou. Návštěva u strýce Rameše byla oběma dětem velice milá. Těšívaly se na ni dlouho; věděly, že na den sv. Antonína půjdou jistě. Byl to den jmenin starého pana strýce. Usedl obyčejně s Blážou a s Jiříkem na pohovku, objal je a vypravoval jim něco ze svých vzpomínek na jejich babičku a dědečka. Pachta již před lety nazval ho »mramorovým mládencem«, a toto posměšné pojmenování rozšířilo se, ujalo a dosud nevymizelo. Strýc Rameš byl neobyčejně vysoký, jako ztuhlý, zcela přímý, tváře bledé, vousu bílého, na hlavě s velikou lysinou. Cosi mramoroveho, kamenného opravdu vězelo v této veliké postavě. Bývalý přednosta účtárny, předchůdce jeho, říkával o něm, že je takovým člověkem, vedle něhož mohou praskati granáty, aniž jím pohnou. Do kvalifikační tabulky jeho napsal o něm: »Ze všech ten nejvýbornější.« Strýc Rameš mluvil hlubokým, vrčivým basem nevinné věty. Někdy i žertoval, ale nikdy se neusmál. Měl dům v Nerudově ulici, se zahrádkou pod zámeckými schody, do níž se vystupovalo z malinkého dvorku strmými, vysokými schody. V této úzké zahrádce s černou zemí a černými zdmi, pěstoval na záhonku salát, řetkvičku a trs červenobílých karafiátů. Na zdi a na malé besídce poplétalo se plané víno. V koutě zelenal se keř modrého šeříku, na jehož květ těšívaly se všechny děti v domě. Všechen jej pro ně ořezal. V této zahrádce prožil volný čas od jara až do podzimku. K nepatrnému, takřka neviditelnému a stále stejnému zahradnictví svému měl byt svůj přeplněný knihami o zeleninách a květinách. Drahé atlasy barevných obrázků všeho rostlinstva ležely na stole. Rok co rok přicházelo mu poštou z celého světa množství illustrovaných ceníků. Zvláště toužil po takových, kde nabízena byla semena vytrvalých květin.

(Pokračování.)

ALOIS ŠKAMPA:

Na oříšky!

Na stráni u lesa plno je lísek,
každá již haluzka zralý má plod,
jdou za ním děti až z dalekých vísek,
láká je v září sem bohatý hod:
dívky i chlapci jak mlsní vrabci
sápou se na keře, derou je v plen,
osmahlou rukou třesou i tlukou
listím i větvemi celičký den . . .
Padají s výšky zelené číšky,
po širém lese hlahol se nese:
»Pojď na oříšky! — «

Do zástěr, do čapek hbitě a směle
dětské tu veverky loupeží dnes,
šat plný pavučin, pot mají v čele,
z očeк však blýská jim zbojnický ples;
v lískovém křoví s pokřikem loví
a jak jen postřehnou kořisti sled:
pro jádro sladké po větvi hladké
jak drobní šplhavci ženou se v před!
Jak zlaté plíšky list kane s výšky,
praskotem snětí volání letí:
»Pojď na oříšky!« —

Sami však, šelmové, úkryt svůj tajný
voláním zradili ve chvíli zlou!
Kde se vzal, tu se vzal — najednou hajný
vystoupil na chlumu, psové s ním jdou . . .
Stanul a váhá, po dýmce sáhá,
svědomí stařečka bojuje s ním;
má drsnou pěstí dětem rvát štěstí? . . .
K tak malým pytlákům těžko být zlým!
Hrozí jen s výšky na drzé smíšky,
zatleskal v dlaně, zahoukl na ně:
»Hej! — na oříšky?!!«

Pojď, moje rozmilá, krásně je v stráni,
zlatem plá ozářen celičký les!
Hajný jen na oko lísky tam brání,
sotva by ublížil milencům dnes!
Vzpomněl on asi na mladé časy,
sám jak sem podnikal výpravy v háj . . .
Dobrák je, známý, — sám by šel s námi —
nač ale průvodcem zmařit si ráj? . . .
Ať u své chýšky brouká tam s výšky
na děti dolů — — my chcem být spolu!
»Pojď na oříšky!

Nikdo nás nespatří, stezka jen ouzká
pod křovím běží tam na slunný chlum.
Vím, jak rád oříšky zoubek tvůj louská,
chci se dnes odměnit sladkým tvým rtům!
Les je tak blízký, samé v něm lísky,
co najdu plodů v nich, všecky ti dám!
A jest-li v klestu zmatem si cestu —
jinou, k tvým polibkům — najdu již sám!
Pojď, plné číšky vábí tam s výšky,
přej mi, ty drahá, číš plnou blaha:
Pojď na oříšky!

V odevzdání.

Ach, málo sebe znám, ach málo vím,
zda člověkem jsem dobrým, nebo zlým!
To ví jen Bůh, jenž na věky je živ
a v lidské nitro po věky se dívá:
On chyby zná, jež pýcha moje skrývá
i ctnosti, které stavím na odiv . . .

Nač bych se trudil cestou života,
kam na konec má nit se zamotá?
Vím, že jsem červ, že pozemský jsem bloud,
a jenom jednou nadějí se těším
i když jsem sláb, když klopýtám a hřešim —
že Bůh mi neodepře smírný soud!

Sklamání přišlo po všech marných snech,
zbytečně vyzněl výkřik můj i vzdech . . .
A přece toužím, pokud budu žít,
bych výš a výš se nesl z bláta země
k božímu slunci, jehož plam i ve mně!
Či možno, více chtít? . . .

Jak malicherným lidský žal i ples!
Jak stejno, umřít zítra, nebo dnes,
Jen přání mám, bych pro svět navždy zhynul
s tou skvrnou každou, kterou byl jsem zlým;
a v čem jsem dobrým byl — tím abych splynul
po smrti s Bohem svým!

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Byla to dlouhá, klenutá světnička s dvěma velikými okny v těsném sousedství: splývala téměř v jedno ohromné, široké okno s vyhlídkou do Prokopské ulice. Hovor splýval na dva kroky v nesrozumitelný repot: stěny holé, zdi studené — bylo smutno v tom pokoji bez obrazů, beze záclon, s jednou almárkou, se šrákem na šaty, na němž visel bílou nití spíchnutý kabát bez rukávů. V koutku naproti oknům ve tmě krčila se bílá, kachlová kamna. — — I při světle dobrá polovina místnosti ležela v přítmí, pokoj táhnul se dovnitř domu jako sklep. Ze všech koutů vanula prázdnota a ticho dávno neobydlených zdí. Cihlově natřená, jedlová postel bez peřin a beze slamníku, s holou jen slámou, vyháněla spíš, než vítala ku shovění. — — — Klenba pokoje bránila volnějšímu rozhledu a svou nepravidelností činila dojem probořené rakve. Teprv až ve druhé světnici vzdouvala se ve vypouklý strop, jako by z refektáře přehradou učiněny byly celly dvě. Zevnějšek domu s nádhernou stukaturou a malebnými ozdobami kolem Panny Marie i nad římsami oken činil dojem paláce nebo kláštera. Kdysi prý zde bývaly i panenky. V síni z těch dob dosud visel ohromný krucifix, celý jako krví politý, plápolavou září pod ním hořící lampičky.... Mlčení ve smutném tom domě bylo až příšerné.

— To jsme si to vybrali! jizlivě pochvalovali si Zumři, když vyšli na ulici......

— Lítáme celý den a naposled se octneme v klášteře, pravil starší Zumr.

— Za osm zlatých i s posluhou nás nikdo ani na půdu nevezme — pravil mladší a pohlédnuv před sebe, dodal: — Padá sníh, to je dobře, Pepek to naloží na sáňky a v ráně budeme s tím dole. Teď honem na Vinohrady.

Pepek byl učeň stolařského mistra v tomtéž domě, kde bydleli až dosud.

Byli tak za rohem, když Havlíček, vraceje se s lampou v ruce z vedlejší světnice pravil:

— Ten menší se mně líbí, to je vlídnej a spořádanej člověk, ale ten mladší, to je ňáká saň.

— Jak pak se přeci jmenujou? — — Zaslechla jsem to, ale kde pak — — zas nevím nic.

Na mou tě, — že jsem to zapomněl!? Už jo!... Takový divný nějaký jmeno — Počkej... Wurm... Rum... Zum... Tak nějak... Zumři — Zumři se jmenujou a jsou bratři —

— Zumři! opakovala pro sebe Havlíčková a nevědouc proč, ohlédla se po podlaze, jako by něco hledala —

Padající venku sníh rychle tál. Nohy čvachtaly v blátě, vodou napitý sníh válel se na ulici v onom nerozhodném stavu, v jakém bývá při bodu tání.

Kdo asi k šesté hodině ubíral se Spálenou ulicí, jistě si všimnul postávajících a s úsměvem se ohlížejících lidí. Mnozí, obírajíce se právě »nejpalčivějšími« otázkami dne, zastavovali se a s úsměvem se ohlíželi zrovna tak, jako ti, kteří se neobírali ničím.

Zumři ocitli se v situaci, kterou těžko nazvat jinak nežli zoufalou.

Když docházeli na Vinohrady padal ještě sníh. Uložili svoje kufry na sáňky a stěhovali se. Ale než dojeli z Vinohradů do Žitné ulice, mizela sanice a ve Spálené ulici jeli už jen po blátě.

Stáli uprostřed ulice uříceni na smrt a s úzkostí pohlíželi do rozevřené dálky — zdála se jim nekonečna.

— Co teď?

Pepek, zapřažený k oji, zdvihal modrou zástěru a utíral si pot.

— Čert nám to byl dlužen! — pravil starší, tlače sáňky ze zadu.

Mladší shodil skřipec s nosu a třel si oči. — Pusť — odstrčil staršího. Teď zas já. Jen co se dostaneme přes Ferdinandovu třídu, dál už to půjde.

Nebylo zrovna smutné podívání na vzepřené jejich nohy, skřipce na nosech, rozhalená křídla svrchníků a krky jak provazy napjaté stále jedním směrem, kam by rádi dopravili svoje náklady. Nohy pod nimi klouzaly, sáňky vrzaly, Pepek div nepadnul, jak táhnul, němě jako dobytek.

V strašlivém tom zápasu ani nepozorovali, že se kdekdo na ně dívá.

Na konci Spálené ulice hrom bil: vůz na voze, lidí jako mucn a kočáry za jakéhosi smutného řvaní vozků jak lehoučké světlušky mihaly se tmou. Jak se dostanou na protější břeh Ferdinandovy třídy, bylo zrovna tak nejisto, jako dočkáme-li se zítra soudného dne. Právě šel kolem vysoký pán s dámou zastříkanou a ubláceNou, jako by v největším trysku byla přiběhla odněkud až z vyšehradských bran. — Dáma už brala do obou rukou svoji suknici, prohlížejíc ji z obou stran, když tu náhle trhla hlavou, jako by ji zahodit chtěla do prostřed Spálené ulice a z čista jasna dala se do smíchu. Zumři vyjeli jako ze sna. První, co uviděli, bylo nesčíslné množství očí upřených na ně. Snad jich nebylo ani tolik, ale Zumři viděli jich tisíce a tisíce, a ještě nové a nové přidávaly se k nim...

Zastavovaly se šičky, nazdvihujíce sukně nad sešmatlanými střevíci, úředníci, srkající do sebe čerstvý vzduch, kluk s holým a jako bota černým krkem, otrhánci s rukama zapjatýma v kapsách, sletující se jako krkavci na místo »neštěstí«, drožkář s šátkem několikrát ovázaným

kolem krku až přes uši, tak že nebylo ani vidět, odkud se mu to bere tak strašný kouř; a zas jakási dáma, ne už zastříkaná, ale čistá a opatrně jako holoubek našlapující s plamenným kloboučkem na hlavě, nazdvihující koketně svou moireovou suknici. Konečně i veřejný posluha se dostavil s cinobrovým dýnkem na hlavě a ohmataným štítkem čepice od bezpočetných pozdravů, kterými na rohu Spálené ulice zasypával kde jakého slušněji ošaceného člověka.

— No, — je-li pak toho potřeba, pravil posluha — tady se hmoždějí, jazyky vyplazujou a za »rybičku« každej by jim to rád přetáh' — —

— Jo, — rybičku! Dobře maj', pane doktor, bylo slyšeti druhý hlas, — — rybičku a něco k tomu! —

Poznámky se sypaly, kluk táhnul za dva, sáňky uvízly zas.

Otrhánci jak psíci čenichající lup obskakovali se všech stran.

Na chodnících nebylo už hnutí. Lidé vráželi do sebe a ohlížejíce se po těch, kdo stáli v cestě, sami se zastavovali.

— A chudáci! zvolal kdosi.

Přiběhl pekařský pomocník a nesa volně sedící mu opálku na hlavě, zašklíbil se pod ni svou odporně bílou tváří Pierrota.

— To měli dát přidělat kolečka, mladej pane! Tak to nepůjde! To maj' marný!

— To, milej pane, není mejdlo, to je magistrát! — Přes to bláto se ještě nikdo nedostal!

— Volej na to vezmou — volej!

— Brabancovej . . .

Situace stávala se zběsilou — — Pekařský pomocník už odešel, ale místo něho doléhala až sem vzdalující se píseň:

Já mám saně nový,
vezu studentovi,
vezu knihy, zouvák,
nesmíme si zoufat, —
saně — zatrrrracený . . .

Zástup se otřásal smíchem.

— A kde maj' náručního?

— Nech ho, on je einspänner.

Staršímu bylo do pláče —

Před mladším zmizely sice miliony očí hledících naň před chvilí, ale nálada nebyla o nic veselejší. Věděl, řekne-li jen slovo, poznámky posypou se za nimi jak krupobití až na Malou Stranu. Zahryznuv tedy do rtů zuby, nalehnul celou silou na podstavené kufry a jaksi strašně zaheknuv, křiknul: »Pepku táhni!«

A Pepek táhnul, Zumři tlačili, sáňky skřípaly, — když tu před nimi jak ze země vyrostlý v čele celé smečky vyvstal hrozně černý, hrozně chlupatý a očima strašně koulející policejní zřízenec. Jako každý pořádný strážník měl i on služební knížku mezi čtvrtým a pátým knoflíkem zapjatého kabátu, šňurečku od píšťalky, špinavé rukavičky a za uchem kohoutí ocas. Starší se ho leknul, Pepek zastavil, mladší nechtěl vidět ani tu chlupatou bradu, ani hrozně koulející se oči, jen tlačil a křičel: »Pepku táhni!«

Starší mu pošeptal cosi do ucha.

Mladší se vztýčil pojednou a přestal tlačit.

— Kdo nás zavře? pravil.

— Pánové, spěchejte, spěchejte, — nezastavujte passáž.

Mladý vypučil se celým tělem, přitlačil si černou hučku na hlavě a pravil:

— Jakou passáž? Kdo ji zastavuje? Kdo jim kázal, zevlounům, aby se zastavovali? My jedeme a nikomu nepřekážíme. Na ně se obraťte a ne na nás.

— Ale to je nápad, pane, sníh nebejt a jet po sáňkách.

Zumr škubnul rty.

— Ale padal! Za to my nemůžeme, že je z něho kaše.

— Bude čekat, až vy pojedete! Kdybyste si najali pořádnýho posluhu, převez by vám to za pagatel. Takovej hoch, co pak ten s tím svede?

— Tolik peněz my nemáme.

— Million by na vás nežádal.

— Ale my nemáme ani ten million!

Byly-li oči strážníkovy před chvílí přísny, byly nyní děsny. Zumr ucítil je až u samé, týden neholené brady.

— P — — pane! — co se to opovažujete?

— Co se to opovažujete vy?

— To je urážka stráže!

— To je urážka mne!

Starší Zumr sepjal ruce —

Zástupem prohnala se nová bouře smíchu.

Otrhánci dobře čenichali. Bavili se výborně.

Proudy lidu hrnuly se už i z Ferdinandovy třídy —

Všimnul si toho starší Zumr a přiskočil k mladšímu.

— Pro Boha — šeptal — už mlč, seberou tě a co já tu potom s tím?

Nový příboj lidstva přihnal se z Ferdinandovy třídy, kde v tu chvíli přetahují hejna nejrůznějších tříd. Studenti, umělci, hejsci, všechna vyšší i nižší plebs zasyčela nevoli nad porušeným pořádkem proudících tu promenad.

V tom ze zástupu vysmekla se nad hlavy všech sáhodlouhá, jak ze skály vysekaná ruka s roztřepenými a nějak slavně vztýčenými prsty.

— Nic se nebůj, synku — já tu su — Ondrůš!

— Kdo to řek'? obrátil se policejní zřízenec ale viděl jen klátící sebou postavy a cosi hranatého, tlačícího se z řady — — — Pusťte mě, — pravil tentýž udatný hlas.

— Tady ten pán to řek', pravil velice bledoučký mladíček, zdvihaje ze země pár svých v blátě namočených rukaviček.

Vystoupil veliký, statný hoch ve vysokých, s jistou elegancí celé jeho tělo lehce nadnášejících shrnovačkách a s očima tak dobrýma jak nejveselejší nebe. Pohlédnul dolů na mladíčka a v jeho pohledu bylo cosi roztomile opovržlivého. Tak

asi na lidi pohlížel tatíček Joviš, tak na daksla monoklem by se díval velký myslivecký pes.

— Ale pane Koťátko, obrátil se k strážníkovi, co pak mně neznaj'?

Strážník zabloudil očima.

— Ve dne jsem jich ještě neviděl! odhodil od sebe.

— Já jich taky ne. —

Panu Koťátkovi kdyby byl v tu chvíli někdo tisíc rýnských dával, aby zase tak zakoulel očima jako na Zumry, nebyl by toho dovedl: přísnost okamžiku byla ta tam. Strážník se jemně usmál a pobízel Zumry mírnějším už tónem.

— Jeďte, jeďte, pánové —

— To vedí, že pojedem', na noc tady nebudem' — odpověděl za Zumra Ondrůš a zase tak zatáhnul pravicí, svolávaje kohosi k sobě: — Chlapci, kde jste kdo, Sochore, Benešu, Kostko! — karamádi přišli do blata, vetáhněme je!

Za Ondrůšem přitáhlo asi pět chlapíků, vesměs dobře známých Zumrům a Zumři jim.

— Kam jedeš? ptal se Ondrůš Zumra, odháněje Pepka a zapřahaje se k ojeti sám. Ječe radostí, jemu po bok přiskočil Zumr mladší —

— Na Malou Stranu, pravil a jako bratr s bratrem chystal se s Ondrůšem k odjezdu.

— Což teda — natáhnul se Ondrůš a dodal ještě, nehýbaje se s místa: — Nacion! Jinde be si teho ani nevšímle, každé be se zasmál a šel be . . . Jeďme! S Bohem, pane Koťátko! Synku, táhni! A ve tlačte! — Hurrrá! — — —

Rupot několika párů bot zahlučel po dlažbě. Vlček, Pivald, Beneš, Švestka, všichni s radostným povykem vyrazili ku předu. Starší Zumr vesele capkal za ostatními; Pepek řiče jako divoch (jediný zvuk, který za celou tu dobu vydal), vyhodil podpatky do výše a následoval sáňky.

Byla to rozkošná jízda. Doutníky v zubech, skřipce na nosích, zavřeni do bláta, pádili v zuřivém běhu, šnejdrujíce po stranách, křičíce na vozky, v průvodu celé smečky tatrmánků, kteří si usmyslili, že se jich nespustí a v houfu poběží za nimi. Lucerny svítily do cesty, po obou stranách Pernštýna jak řeka šumným proudem rozlévala se žejbrující řada podvečerního života. Děvečky křičely jako by se něčeho lekaly, z mydlářského krámu vybral se v zástěře zavalený pantáta a do půlnoci potom kroutil vodnatým svým zátylím, nemoha si nijak vysvětlit nevídaný tento zjev. — — — Kavalkáda hnala se Betlémským plácken, Lilijovou ulicí, Karlovou, všude tam, kde nebylo tolik lidu a odkud přímo zamířiti mohli na Karlův most.

Na prahu Pernštýna a Betlémského náměstí zastavili se. Postavil se jim do cesty hřmotný, nákladní vůz. Drožky i tu jako na konci Spálené ulice zastaveny povozem jak světélkující mušky rozletovaly se tmou.

Ondrůš a Zumr měli spolu následující rozprávku:

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

Z DROBNÝCH VZPOMÍNEK AUTORŮ.

Literární mystifikace.

Konečně dobyl jsem po stále prudších útocích pevnosti pražských čelných časopisů. První průlom učinil jsem do »Světozora«, potom kapituloval dlouho již oblehaný »Lumír«, a po nich vzdávala se již jedna tvrz za druhou.

A já, jako bych se byl chtěl pomstiti za dlouhé čekání, vztyčoval jsem všude vlajku své práce a svého jména v časopisech větších i menších po několik let.

Potom po nemalých a dnešní generaci jistě již neznámých svízelích podařilo se mi udati první knihu veršů. Chytla a byla přivítána sympaticky čtenáři i kritikou. Následovala kniha druhá a třetí (Spadalé listí) a již psalo se o mně jako o známém literátu. Zlatá jablka hesperidská padala mi do klína. Ale nyní stalo se něco pro mne neočekávaného — na jablka, kterých jsem si dobyl svou prací, dostala celá řada lidí chut — chtěla je míti při všem pohodlí, snadně a bez práce. Co chvíli bylo mi oznamováno, že ten neb onen mladík — vydává se za mne. Nu, nechť se vydává! myslil jsem si a jen se usmíval. Opíše-li hoch z knihy báseň a pošle ji dívce jako svou vlastní, aby se jí více zalíbil — nu, což na tom, básníku neuškodí a nevinného podvádění jistě již zanechá.

Ale tu počala býti věc brzo vážnější. Lidé osobovali si nejen otcovství mé práce, ale přímo za mne se vydávali, mým jménem se představovali, při čemž arci velice jim pomáhal můj pseudonym P. Jasmín, jímž jsem z počátku verše své podpisoval, i později mé pravé jméno, které znělo také jen jako jméno básnické. Docházely mne o tom četné ústní zprávy, ale příčiny k obraně dosud jsem neviděl. Jednou byly mi poslány »*Šibřinky*« (mimořádná příloha »Posla ze Sušice«) a v nich našel jsem zaškrtnutý *epigram od Jaroše Antoniho*. Zněl takto:

> Za *jasmín* se kdysi *fialinka* skryla,
> cizí vůni v naduté své lhala pýše — —
> Nač to, fialinko? Buď jen skromná, milá,
> nechtěj básně šeptat, tyť jen *Jasmín* píše.

Porozuměl jsem epigramu dobře. Zde vydával asi básně moje za své p. Fiala nebo Fialka. P. Jaroš Antoni mě pomstil, a bylo dobře. Než, vylákali mne konečně

přece z mé reservy. Příbuzný můj z N—a poslal mi r. 1890. »Občanské Listy« v N. vycházející (č. 20.), a v nich dočetl jsem se vedle velice pochvalného posudku o své knize *Spadalé listí* překvapující novinky — že jsem tu knihu vlastně já nenapsal, nýbrž někdo jiný. V lokálce *Literární novinky* stálo doslovně: »V poslední době vydány byly dvě pozoruhodné sbírky básnické mladého, talentovaného básníka *A. Klášterského* a sice: »Živým i mrtvým« a »Spadalé listí«. O prvnější sbírce vyslovila se kritika velmi pochvalně, sbírka druhá právě vyšla a nepochybujeme, že stejně dojde chvalného posouzení jako sbírka první. Básník promine nám dojista, že dovolujeme si tu indiskretnost a prozrazujeme v listě svém pravé jméno jeho, týž jest celému obecenstvu n—skému dobře znám, jest to pan Ant. S.,*) právník a vychovatel v domě p. J. B. N. Spolehámě, že naše obecenstvo dojista interesovati se bude o zmíněné sbírky básníka dočasně v našem středu žijícího, který *ze skromnosti* pravého svého jména při svých básnických plodech neužívá. — Básně dostati lze v knihkupectví pana J. Hančara.«

Otvíral jsem oči dokořán. Nu, to již přestává býti nevinným žertem, to je již hotové darebáctví! Příbuzný, který mi číslo časopisu poslal, psal, že interpeloval již redaktora p. F.; ten odpověděl, že obě knížky dostal od p. S. i *s jich rukopisem* a že by přál si zvěděti jistotu, aby věc v novinách řádně mohl vysvětliti, by budoucně podobným pánům nezachtělo se odívati se cizím peřím. Vyhověl jsem žádosti svého příbuzného a poslal jsem redakci »Obč. listů« v N. list. Ale ne snad úřední opravu, nýbrž veselý, rozmarný list, ve kterém jsem si podle chuti zaironisoval. Vyslovil jsem své potěšení nad tím, že v N. zahráli tak pěkně *Maloměstské tradice*, podivení, že panu Ant. S. zemřel otec právě jako mně v týž den (13. dubna 1887 — datum to je totiž v knize Spadalé listí v dedikaci uvedeno), ptal jsem se, jestli už p. Ant. S. dostal za Spadalé listí honorář, já že jsem ho sice dostal, ale již dávno utratil atd. Ale kdež pak do N. s ironií! List můj je teprve notně popletl. Tak co, je to ten v Praze nebo náš S.? I čert ví! Redaktor sice list můj otiskl, ale číslo, kde se tak stalo, bylo nešťastnou náhodou zkonfiskováno, a tak se o mé obraně jen málo lidí dozvědělo, a ti, co zvěděli, krčili rameny. Pan S. vyšel z effery vítězně. Básně moje, uveřejněné v knize i v časopisech si opisoval, ale jak obratně! Dělal si rukopisy. Tu přeškrtl řádek, tam slovo, tu vsunul celou sloku, konec konců arci došel k textu mé básně tak, jak byla vytištěna, a s těmito rukopisy běhal nyní po městě, ukazuje, jak na každé básni pracoval, než mohla vyjíti čistá a vypilovaná. A to lidi přesvědčovalo víc než všecka má ironie! V knihkupectví visela dále jeho podobizna s podpisem Ant. Klášterský, přijímal dále gratulace k nové knize, snad byl projektován dokonce lampionový průvod, při němž měly dívky n—ské sypati na »básníka« růžové listí. Jedině panu J. B. N., u něhož byl oslavenec vychovatelem, to přece nedalo. Zajel si do Prahy a s mladým professorem mne navštívil. Nenašel mě však doma, a tak jenom moje matka hleděla jej přesvědčiti mými rukopisy, korespondencí a nevím čím ještě. Pan J. B. N. chtěl prý p. S., kdyby se dokázalo, že klamal celé město, zbaviti ihned místa, ale poněvadž jej podržel, myslím, že ani po návštěvě u mne nebyl tak docela přesvědčen. Jaká škoda, že my básníci nedostáváme na psaní veršů koncessi, mohl jsem se prokázat koncessním listem, úředním povolením na kolku, a bylo to.

A to byl prozatím konec celé události: V N. mi nevěřili, p. S. platil dál za autora mých knih, příbuzní moji mlčeli. Teprve několik měsíců po té potkal jsem v Praze professora X. »Nu což — ptám se — ještě mají v N. básníka knihy »Spadalé listí«? — »I toto, již dlouho ne, víte jak to skončilo?« — »Nevím«. — »Dopustil se něčeho horšího, než je pořizování »rukopisů« z tištěných už básní — přišel četník, zotvíral mu věci, a tu konečně vyšlo všecko na jevo i s těmi Vašimi básněmi!«

Od té doby přihodilo se mi pak už jen jednou, že si kdo moji práci přivlastňoval. Ale ten už byl méně ideální, nespokojil se jen se slávou, ale vyžebral na mou báseň v »Lumíru« uveřejněnou a nepodepsanou, k níž se jako autor přihlásil — pětku, víc než co jsem já dostal honoráře. A pak přišla doba, kdy do mne »mladá« kritika svorně začala klacky bušiti. Pomyslil jsem si tehdy, jestli z těch, kdož se dříve za mne vydávali, chtěl by také někdo vzíti na svá záda rány, které na mne dopadaly. Nikdo se nepřihlásil.

Ant. Klášterský.

*) V časopise udaná *plná jména* naznačuji jen počátečními písmenami.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

‡ **Pražský obrázek.** S Vyšehradem se dějí neslýchané změny. Architekti vtiskli nad vrásky jeho temene bělostnou čelenku nových věží, kterými neladnou silhouettu chrámu tak dlouho neukončeného příznivěji zacelili. Ale je to nádhera příliš ještě nová, starý Vyšehrad jako by se za tu moderní ozdobu růměnil, sám do sebe krčil — tak se nám zdá, zíráme-li na něj ze stínu Myslbekova Záboje. Na štěstí je dým pražských kominů velice rychlým vyrovnavačem protiv, které vznikají stavbou nových budov. Než se letošní vyšehradská novorozeňata naučí běhat, bude dnešní úběl nových věží míti popelavý vzhled trestanecké uniformy. Okovy nescházejí. Ve dvou létech vymozolili je nad pilíři vyšehradského viaduktu. Vzdušný řetízek bývalého mostu zmizel, nyní je tam těžká hradba, která nám zabednila vyhlídku do podolské úžlabiny. Vidíme jen železo a zase železo. — Pod Vyšehradem také vládnou ohněm a kladivy inženýři. Vyvrátili pohádku o zlaté kolébce, která prý čekala na osvoboditele tam, kde je pod skalou nejhlouběji. Inženýři vypudili vodu z panenského řečiště, vybrali písek a na beton kladou tu základy silnice, jejíž pásmo provléknou jak jehelným uchem skalou Vyšehradu. Kolébky nenašli. Za rok bude trepanace skály dokonána. Palackého nábřeží rozpřáhne se k Národnímu divadlu a naroste i k Vyšehradu. Elektrické stodoly budou tudy mířit z Prahy k Bráníku. Pak

přijdou podnikatelé z Vinohradů, Žižkova a Holešovic, rozkrájejí pravý břeh jako cukrovaný koláč, odmetou poetické baráčky tulící se kolem gotického kostelíčka jako poplašená kuřata kolem kvočny, a ve dvou terminech vyrostou tu z hlíny a sádry řady pětipatrových kasáren. Zmizí tu staletími posvěcená setrvačnost. Naše děti nebudou věřit, že tu někdy stromy tvořily malebná houští, že tu byly viničky a rybářské chatrče. Kdo se s tím vším nerozloučí letos — nerozloučí se již nikdy . . .

❑ **Kupují se duše autorů.** Veřejnost nemá ani zdání, jakými těžkými boji vykoupen byl vznik našeho svépomocného sdružení. »Opovážíte-li se zřídit to nakladatelství, zaplavíme Čechy lacinými překlady, pak budete v koncích s původní literaturou!« řekl nám bohatý nakladatel, rozčilením se zachvívaje. Když pak propuklo, že budeme mít i svůj list, sáhlo se ke všem možným zbraním. Od osoby k osobě se agitovalo, hrozilo a intrikovalo. Strach vnášen do řad našeho podílnictva, že přijde o peníze do podniku vložené. Nebylo však platno nic. Šlo nás šedesát v řadě sevřené, ničím jsme se nedali zviklat. Za námi pak houstla řada přívrženců vážnost situace chápajících. Sáhlo se k posledním prostředkům. Na osobu v čele našeho podniku s rukávy vyhrnutými vyslán se zabijákem nepříčetný literát. Myslelo se, podřízne-li vůdce, že celá věc se shroutí. I tato akce skončila však fiaskem. Což se sáhlo k blátu. Pan Pelcl ve svých »Rozhledech« kalem naplněné bečky jal se házeti po nás dříve než MÁJ spatřil světlo. Poprvé se ukázalo, že je možno, aby český časopis smýkal hnojem nízkého svého vtipkářství ty, kdož rozmnožili kulturní zbroj národa. A my nebudeme přece s p. Pelclem konkurovat. Nebudeme obírati se nečistým prádlem virtuosů ani nebudeme šířiti pod pláštíkem vědy pornografii. — Přišly další obtíže. Nakladatelé zakázali »svým« autorům psáti do MÁJE. Boháč, který zastavil při tisku svého listu stroj, aby z něho vyhodil čtyřřádkovou notičku o našem podniku, zakázal »svému« spisovateli přispívati do našeho listu. Ten byl tím tak zmámen, že dal honem báseň u nás vysázenou do listu svého »zaměstnavatele«. Kdyby nebyl měl sazeč náhodou vědomost o tom, co my současně tiskneme, a nebyl v rozmyslnosti své báseň onu v poslední chvíli vyňal, byla by z toho bývala blamáž. Ne ovšem naše. — Z literátů »zavázaných« činěni byli vůbec agenti proti nám. Co prováděli tito nevolníci, naplní brzy sloupce vzpomínek. Ale všecko bylo marno. Náš týdeník kouzelnou mocí téměř roste. Nescházínám při 7. čísle mnoho do 5000 odběratelů. To znamená, že měl MÁJ dosud u nás neslýchaný úspěch, a že mu již patří primát mezi českými týdeníky. České obecenstvo je tedy za jedno s českým spisovatelstvem. Podaří-li se nám, že obstojíme šťastně v konkurenci letošního vánočního trhu, a že naše knihy v něm nebudou opravdu zaplaveny lacinými překlady, pak mají spisovatelé v Nakladatelském družstvu Máje tvrz základů nerozborných. — Nyní se kutálí proti nám zlato. Rok 1902. je tím památný, že stouply u všech nakladatelů honoráře neobyčejnou měrou. Poprvé se jezdilo za autory a nebývalými zálohami kladly se proti nám podkopy. Zaplať Pán Bůh za to! Takovou střelbu dukáty dají si autoři rádi líbit. Ale někteří nakladatelé při tom již zneužívají svých bohatých prostředků. Kupují celé autory. Kladou nadité měšce vedle smluv, že spisovatel po celý život svůj u jiného knihy své nevydá než u nich. Varujeme nezkušené před tímto lákadlem. Prodejte knihu, jak jen draho můžete, — ale vyminte si počítání a kontrolu výtisků a prodejte vždy jen jedno vydání. Nikomu nepodepisujte smlouvu ihned, a nevíte-li si rady, přijďte si pro ni do Máje. Diskretně a dobře všem ochotně poradíme. Nedejte se koupit za cetku portrétové oslavy ani za slib, že se ván vyvolá ovace příležitostná, jubilejní a j. — Veřejnosti budiž povědomo, že v N. D. Máje každý autor má právo nahlížeti v účetní záznamy o svých knihách a že členové tohoto sdružení mají mimo honorář i podíl na zisku vlastní knihy.

\+ **Zapomenutí hudební skladatelé.** Zeptejte se dnes na mistry Myslivečka a Benlu a každý se na vás udiveně podívá. Těžko byste našli člověka, jenž zná jejich některou hudební skladbu. Mysliveček pod jménem H. Boemo nebo Venatorini (doslovný překlad českého jména) byl v Italii nejoblíbenějším skladatelem druhé polovice 18. století, bez něhož se neobešel ani jediný masopust. Napsal celou řadu oper, z nichž největší oblibě se těšila opera: »Bellerofonte«. Jeho umělecké jméno a jeho sláva tak se šířila, že královské bavorské dvorní divadlo ho požádalo, aby pro Mnichov složil novou operu. Myslivečekdal se ihned do práce a zkomponoval operu: »Ezio«, která měla ohromný úspěch. Partitura tohoto díla je uložena ve mnichovské královské bibliotéce. Druhým slavným skladatelem 18. století byl Jiří Benda, jenž v Německu získal si slavného jména. Působil zejména v Berlíně, Hamburku a konečně v Gothě. Jeho opery: »Romeo a Julie«, »Dřevorubec«, »Jarmark«, »Tatarský zákon«, »Nalezenec«, »Walder« a j. v. byly na všech německých jevištích velice často dávány a oblíbeny. O jejich umělecké ceně svědčí, že Mozart skladeb Bendových si velice vážil a je studoval. O zdatnosti a mistrnosti těchto našich skladatelů opernich se u nás dosud pouze psalo, ale nikdo neznal ani jediné jejich noty! Hudební skladatel V. J. Novotný, učinil nyní ze skladeb Myslivečkových a Bendových klavírní výtahy a uveřejní postupně rozkošné, nadobro zapomenuté sice, ale velice originální a zajímavé arie tyto.

!! **Zlý rok české činohry.** Oficielní zpráva Společnosti Národ. divadla v Praze za dobu od 1. července 1901. do 30. června 1902. potvrzuje řadou číslic zarmucující fakt, že je česká činohra v nejvlastnější své domácnosti dnes téměř vysunuta k zápraží. Z 507 provedených her patřilo činohře **246**, z nichž českých bylo 66! Jinojazyčných činoher — i se 16 slovanskými — bylo 180. Německých činoher bylo 45. — Za bývalé správy činil roční průměr českých představení činoherních 103, průměr německých činoher 25. Stěhuje se tedy jedině na náš účet německá činohra do našeho národního divadla.

— **O vzdělávání vkusu, popularisaci věd,** výchovu krasoumnou, domácí a přírodovědnou v posledním čase stalo se několik pokusů, jak u nás v Praze, tak i v několika pokročilejších městech českých a na Moravě. Karel Havlíček Borovský již před půl stoletím vystihl důležitost vzdělání v nejširších

vrstvách lidových a psal o popularisování umění a věd vůbec. Havlíček hlásal, že základem poesie musí býti pravda, že nutno přihlížeti ke skutečnosti, umění že jest pro život; poesie jest proto na světě, aby se lidem líbila, ovšem pravá poesie, ne jalová. Na jiném místě píše, že věda odloživši paruku svou, nestydí se vstupovati mezi veškeren lid, udělujíc štědře a užile všeliké své těžce a pracně dobyté resultáty každému, byť i do cechu nepřipsanému. Nedávno v jakési schůzi učitelské pojednala Růžena Jesenská o významu vzdělávání vkusu a poukázala, jak se může a má škola věci té chopiti. Proud pro šíření uměleckého vkusu má vůbec v učitelstvu českém nadšené propagatory. Náchodská výstava letošní byla dílem našeho učitelstva a z programů schůzí a porad učitelských dočítáme se, jak intensivně chápou se naši vychovatelé této myšlénky.

— **Lidové divadlo Uranie.** O jeho připravované reorganisaci rozepsali jsme se již v minulém čísle. Po známé krisi ředitelské převzal vedení divadla režisér Šípek a snahu jeho pěstovati domácí repertoir nutno uznati. Provedeny zde J. Vrchlického »Exulanti« a »Noc na Karlštejně«, Štolbovo »Na letním bytě«, Štechovo »Třetí zvonění«, Šamberkův »Divadelní vlak« a »Jedenácté přikázání« a j. Z cizích prací zasluhují zmínky »Červený talár«, »Král Harlekýn«, »Podpory společnosti«, »Zápas motýlů« a j. Úprava scény jest již uznanou předností tohoto předměstského jeviště, které přes oddálenost svou centru Prahy propracovalo se přece k definitivě. Po přeměně své bude divadlo toto prý věnováno hlavně české produkci. Uhlídáme. Vedle toho pak bude zřetel vzat k slovanskému repertoiru a konečně k hrám se zpěvy. Dobrý počátek byl učiněn, další úspěchy spočívají v rukách nového ředitelství. *Z.*

⊙ **Pohledy do českých knihkupectví.** Knihkupci skoro vesměs našemu svépomocnému podniku spisovatelů osvědčili svou přízeň. Se všech stran dostalo se nám toho zajímavých důkazů. Několik jen se postavilo proti nám, ale bylo až dojemno, kterak to rozčilovalo obecenstvo. Dostávali jsme zprávy ihned, že tam a tam nejsou vyloženy naše knihy, čísla MÁJE že jsou založena do koutku, že se o nás hovoří nevrle a s despektem a pod. Když pražský jeden knihkupec okázale vyňal z výkladní skříně MÁJ a naplnil ji samým Zvonem, oznamoval nám to kde kdo. Nespokojenost byla z toho taková, že knihkupec uznal za vhodno sám omluviti se u nás. Rádi věříme, že se to stalo omylem. — Knihkupcům bychom se rádi odvděčili za potěšitelné důkazy přízně a proto navštívíme různé jejich závody a povíme o nich něco čtenářstvu. Nebudou to plané reklamy, vždyť zavedeme své přátele k výhním opravdové práce, mravenčí píle, ke stavům, na nichž se předou vlákna kultury našeho lidu. První návštěva naše platí obchodnímu domu, jehož žulovou podezdívku omývají vlny času déle již než půl století. Je to knihkupectví a nakladatelství Fr. Řivnáče v Praze, na Příkopě. Rozsáhlý závod tento zaujímá hlavní část přízemku Zemské banky, zaměstnává přes 30 osob, jež sprostředkují styk s nespočetným zákaznictvem, se všemi nakladatelstvy Rakouska a s hlavními světovými ohnisky knihového obchodu. Odběratelstvem Řivnáčova knihkupectví jsou hlavně kruhy vědecké, zvláště technické a pak šlechta. Trikráte týdně přicházejí obrovské balíky z Mekky knihkupců: Lipska, a mimo to je pravidelné spojení s Francií, Anglií, Ruskem, polskými a srbskými knihkupci — ba i s Amerikou. Denně přichází velká část listů se známkami cizozemskými. Korresponduje se tu vedle českého jazyka též rusky, polsky, francouzsky, anglicky a německy. Vedle knih prodává firma též jemné rytiny a umělé barvotisky; také zásoba originálů vždy je na skladě. — Řivnáčovo knihkupectví bylo vlastně první dokonalou prodejnou českých knih. Vynikající naši buditelé scházeli se u otce dnešního chéfa pravidelně. Palacký, Šafařík, Tomek a j. byli v stálém přátelském styku s tímto závodem, v němž literární potřeby své uhrazovali. — Řivnáčovo jméno nikdo nenalezne na křiklavých reklamách — je to důn pevné solidní stability — místo vážné, respekt vzbuzující práce.

!! »**Praha ve své slávě a utrpení**«, spis, který za náležitého kymácení zvonů reklamy vydávala a dvacátým sešitem právě ukončila firma B. Kočího, je ukázkou, jak se knihy u nás vydávati nemají. Odřené štočky ze všech koutů sebrané, zastaralé a dnes směšně nepravdivé portréty, lacině obrázky, nad nimiž se člověk diví, proč a kterak se mohly dostati do této publikace — vše pak polito omáčkou kvapně sestrojeného textu — toť onen »ojedinělý zjev«, o němž blouzní nakladatel ve svých nezřízených reklamách. Nejhůře odbyty stati, v nichž starobylými frázemi hovoří se o literatuře. V kterých literátech pan autor vidí pilíře písemnictví, je skutečně až směšno čísti. Třebízským a Jiráskem končí pro něho svět. Ne — ani vlastenecký špek neomastí hubenou tu polévku, která svědčí, co všecko zaspal u nás původce díla, které vypadá jako půjčovna starých obnošených kostýmů.

○○ **Masky a pravda.** Nákladem A. Wiesnera začal vydávati Jan Ladecký knihovnu »Masky a pravda«. Program nové sbírky je lákavý, třeba se jen omezoval na divadelní belletrii, protože má v sobě také něco vážného: nebylo by zlé, kdyby jen ostře posvítila do různých tmavých koutů zákulisí, snad by mnohý mladý člověk ztratil pohledem na pravdu pod maskou roznícené sny a illuse a zachránil se pro střízlivější život, méně sice vábivý, ale za to bezpečnějších cest. V prvním svazku líčí Yvette Guilbertová zákulisí francouzského chantantu, u nás tak chváleného cabaretu . . . Autorka zná dopodrobna, ovzduší v němž vyrostla, a líčí je barvami, které někdy až zamrazí. Je zajímavo, že ve svém románu činí také zmínky o sobě a dokonce v něm i sama vystoupí a je obdivuhodna, jak se líčí zcela bez šminky a bez okolků. Její výroky o pařížské společnosti, jejíž částí umělkyně zcela patrně opovrhuje, jsou tím zajímavější, že Yvette Guilbertová byla vždycky vysloveným jejím miláčkem . . . Společnost v poměru k umělci . . . i u nás by se dalo říci hojně ostrých slov.

⊙ **Z nakladatelského družstva Máje.** Nová kniha Ignáta Herrmanna »Na různé adresy«, kterou vydáme příštího téhodne, má kapitoly: Na různé adressy. — Den ode dne. — »Jubilejní.« — O živých i mrtvých. — Mrtvola v domě. — Růž. Jesenské »Jarní píseň« je kniha pro dívky odrůstající. Vydáme ji v originelní vazbě. —

SMĚS.

+ **Nejdůležitější úkol.** Sochař Fr. Hergesel zasílá nám tuto rozmarnou episodičku: Do naší společnosti docházival už před lety malíř dekorací F. B., jenž po dlouhou řadu let zaměstnán byl u přední pražské firmy, která v tomto oboru získala si zvučného jména. B.*.* míval také kdysi svoje umělecké sny. Dokud ještě nebožtík Márold sedával v našem kruhu, říkával o lidech B.*.*ova rázu, kteří rádi tlačívali se k t. zv. »stolu umělců«, že patří k našemu »uměleckému podstřeší«. B.*.* byl bodrý, srdečný muž, dobrý, hovorný a vtipný společník, jenž přední umělce naší družiny zrovna zbožňoval a jenž si ovšem nemálo na tom zakládal, že beseduje s umělci. Svůj zevnějšek krášlil různými apartními předměty, aby hned na první pohled bylo znáti, že není obyčejný člověk a že patří k »cechu umělců«. Nosíval dlouhé vlasy a širák, o němž se svého času docela opravdově vypravovalo, že by ho už ani cikán na hlavu nevzal. Umělecké povolání zkrátka B.*.*ovi tuze málo vynášelo. Tu najednou potkám ho v takové úpravě, že jsem ho nemohl poznati. B.*.* byl docela civilisovaný člověk... vlasy měl ostříhané, na hlavě nový cylindr, na rukou žluté rukavičky, v ruce gigrlovskou stříbrnou hůlku, moderní svrchník . . . Zastavím se a pln údivu se ptám: »Pane B.*.* . . . co se to z vás stalo? . . . Na mou duši, já vás mám v podezření, že jste vyhrál mnoho peněz.« B.*.* se sebevědomě usmál a řekl: »Mistře . . . už nejsem malířem dekorací — moc dřiny — málo denárů. Objevil jsem zlatý důl, vydělávám peněz jako babek . . .« Prohlížím si B.*.* ze všech stran a povídám: »Sapristi . . . člověče . . . vy vypadáte jako kavalír. Jak pak se jmenuje ten váš zlatodol?« »Jsem v kondici u malíře podobizen . . . pane drahý . . . to jsou výdělky . . . teď všichni lidé chtějí míti svůj portrét. Od té doby, co se portréty vystavujou, přišlo to do módy. V našem ateliéru se celý den ani dvéře nezavrou. Lidé se k nám hrnou jako na dražbu — přinesou podobizu, zaplatí třicet zlatých . . . a my to pečeme jako pekaři bandury. U nás není žádného dlouhého sezení — podobizna se zvětší, trochu nabarvičkuje a portrét už je hotov. Náš starý už má z toho dva domy a my se máme při tom také dobře.« »A co vy jako bývalý malíř dekorací při tom provádíte?« ptal jsem se, skutečně zvědav, čím si B.*.* tolik peněz vydělává. »Oh . . . já mám při tom ten nejdůležitější úkol,« řekl B.*.* s vážnou tváří, že jsem skutečně nevěděl, myslí-li to do opravdy, anebo zda pouze žertuje . . . »Když je totiž portrét hotov a zákazníci si pro obrazy přijdou, nastoupím já . . . já jim totiž musím dokazovat, že jsou to na portrétu skutečně oni!«

⊹⊹ **Nové zprávy o smrti Potöfově.** Bývalý generál Czecz, jenž za revoluce uherské byl náčelníkem štábu generala Béma v Sedmihradsku, hodlá nejbližší době vydat svoje paměti. Jsou sepsány španělsky, neboť generál Czecz sám doznává, že za 52 roky, co žil mimo svoji vlast, skorem úplně zapomenul svoji mateřštinu. Tyto paměti obsahují zajímavé zprávy o smrti básníka Alexandra Petöfa o němž dosud všeobecně předpokládáno, že zahynul v bitvě u Sasváru jakožto pobočník generala Béma při útoku ruské jízdy. Czecz tvrdí co nejrozhodněji, že Petöfi vůbec nebyl pobočníkem Bémovým, nýbrž že se tehdáž jen prozatímně na několik dnů zdržoval u jeho armády. General Czecz sám shromáždil kolem sebe zbytky armády uhersko-sedmihradské — bylo jich as 3000 mužů, ale byli úplně demoralisováni. Blíže Szilagy-Szomlyo naposledy s nimi odpočíval a vyzval vojáky, aby děla a zbraně zahrabali a vrátili se ku svým rodinám, poněvadž všechen odpor je marný. Také Petöfi nalézal se v jedné skupině uprchlíků a Czecz hleděl za nimi, až zmizeli v horách. Nezhynul tedy Alexandr Petöfi v bitvě u Sasváru, nýbrž byl bezpochyby se svými soudruhy zabit v horách rumunskými sedláky, vzbouřivšími se proti maďarskému panství. Všechna ostatní data o smrti Petöfově jsou prý pouhou báchorkou. — Jak známo, vznikl před nějakou dobou v časopisech spor ve příčině domnělé lebky Petöfovy, jež prý se nalézá ve školské sbírce jednoho sedmihradského gymnasia, jakožto dar bývalého vojenského lékaře rakouského, jenž ji na bojišti sasvárském oddělil od těla padlého básníka a praeparoval.

Nové výzkumy o daltonismu. Obecně učí oční lékaři, že sotva 3—4% osob nerozeznává všech barev. Pomocí originálního apparátu Flickerova, zvaného fotometr, dokázal nyní profesor fysiologie Rood, že nejsou ani dva lidé, kteří by se vždy úplně stejně chovali při vnímání barev. Jenom asi 3% lidí vnímají správně barvu červenou nebo modroviolovou a jen asi 5% zelenou. U žen jest odchylka, pokud se týče barvy červené a modré, ještě větší. Proto Rood žádá, aby žádný člověk, ani muž ani žena nebyl považován za způsobilého k práci, při které je třeba přesného rozeznávání barev, dokud nebyl prozkoumán dle možnosti přesně fotometrem Flickerovým. Jak známo, má rozeznávání barev význam pro osoby zaměstnané na drahách, na lodích, aby následkem nepoznaného daltonismu nepovstalo neštěstí. *Dr. Panýrek.*

O národnosti a socialismu. V »Soc. Monatshefte« píše Ignác Daszynski se zřetelem na současné potlačování Poláků v Prusku. Tvrdí, že je falešno, když sociálně demokratičtí politikové v přísné konsequenci »materialistického názoru světového« pozorují jak jednotlivce tak národ se stanoviska ekonomie. Horlí proti potlačování svobodného vývoje národnostního, vyvozuje, že právě zabezpečení cizím příslušníkům práva »rovného mezi sobě rovnými« může prospívati zdaru vývoje celkového.

Toto číslo jest menší o 4 strany, jež přidáme však k číslu následujícímu.

Nedovolený patisk článků z Máje stíháme.

OBSAH: Václav Štech: Kladno. — F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — Aloís Škampa: Na oříšky. V odevzdání. — Vilém Mrštík: Zumři. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GREGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

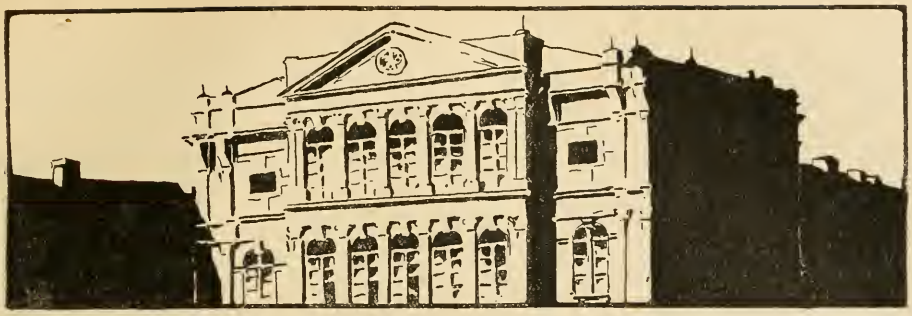

MÁJ NA PAMÁTKU ČTYŘICETILETÉHO JUBILEA SAMOSTATNOSTI ČESKÉHO DIVADLA V PRAZE.

Ty bílý dome na břehu řeky,
co srdcí v tobě horoucích bilo
vlastenců věrných. Cítili žhavě:
z myšlenek vroucích vykvetlo dílo.

To začínání, ten první krůček
my sotva dnes už dovedem chápat,
co krásy v tom a slavného chvění,
jak rajský květ by do prsou napad!

Radostný zmatek, dětinská pýcha,
vzrušená srdce, jak zvony buší:
ticho, ach ticho — opona vzhůru!
A celý dav byl jedinkou Duší.

A z oné Duše oblaky svaté
jak z obětnice k jevišti svítí:
ach — můžem tedy pod vlastní střechou
žíznící z krásy pramene píti!

Minula léta. Nadšení svaté,
úsilí, práce — jimi jsme živi,
ať budí úsměv, ať pohrdání,
jen když nám stvoří zázraky, divy!

Zvedá se palác na břehu řeky —
vyrostl divem nadšení struny.
Vlastenci věrní, kéž vaše touhy
vytvoří činů koruny, trůny!

Pozdraven budiž, bílý ty dome,
žehnána srdce, jež v tobě bila —
a Bože milý, dej by též po nás
tak jasná, plodná úroda zbyla!

Růžena Jesenská.

♡ ♡ ♡

JUDR. FR. LAD. RIEGER:

První počátky českého divadla.

Interviewem (12. října 1902.) zachytil JUDr. R. J. Kronbauer.

Na paměť památné divadelní události, prvního českého představení v prozatímním divadle českém dne 18. listopadu 1862., klademe do listu zajímavé reminiscence z dob oněch. Byl to veliký, předůležitý čin a je přirozeno, že jsme se v první řadě obrátili na vůdčího ducha a nejhorlivějšího šiřitele i pracovníka na myšlénce a uskutečnění samostatného českého divadla, jímž jest JUDr. František Ladislav Rieger. Dotazovatel poprosil našeho patriarchu, aby mu zodpověděl několik otázek, a to: jak vznikla myšlénka zříditi prozatímní divadlo, jaké byly při realisaci myšlénky této překážky, jaký ohlas to vyvolalo v naší veřejnosti, jaký význam a jaký vliv mělo divadlo na českou společnost, jak se mu vedlo finančně a jaký úkol vůbec má divadlo naše zvlášť.

Pan dr. Fr. Lad. Rieger se vlídně usmál, když jsem mu oznámil žádost redakčního výboru Máje, velice živě se dotazoval, jak se listu daří a projevil neobyčejný zájem na tomto svépomocném podniku českých spisovatelů.

»Nevím věru,« řekl potom, »co bych vám nového pověděl .... všechno je už důkladně vypsáno a zaznamenáno. Jenom několik vzpomínek vám načrtnu ...«

Zaznamenal jsem věrně toto sdělení dra Fr. Lad. Riegra.

Mohlo by se skorem říci, že prapůvod vzniku myšlénky, zříditi samostatné české divadlo, hledati sluší u pražských Němců. (Pan dr. Rieger se při tom usmál a živě pokračoval.) Ano . . . je tomu tak, třeba to na poprvé zaráželo. My jsme totiž v divadle, t. ř. stavovském, sousedům našim překáželi. Pořád si stěžovali, že jim česká představení v neděli odpoledne vadí, že musí do divadla choditi večer po Češich, že divadlo není po nich náležitě vyvětráno a že je jim to vůbec v divadelním jejich rozvoji na překážku. Co jsme měli dělat? Projevy této nelibosti byly někdy dost nepříjemné. Přirozeně musila napadnouti myšlénka: »Pomozme Němcům i pomozme zároveň sobě. Hledejme si pro svoje česká divadelní představení svou vlastní střechu, svůj útulek.« To bylo dobrem v celé věci. Každý tlak má v sobě zdravé jádro. Vyvolává protitlak. My jsme se začali divadelně hýbat, myšlénka se zalíbila a už nezhynula. Dostali jsme se do proudu a už jsme nepolevili.

Toho, co jste mně tu předložil k zodpovídání, je ovšem trochu mnoho. Na to by nestačily folianty. Je v tom vyvíjení a podnikání značný kus národní práce. Hladce to ovšem nešlo — jako vůbec nemáme štěstí, že bychom se byli posadili někdy k hotovému. Předběžná historie našich snah v tomto směru je velice zajímava. Považuji to za známé a každému přístupné. Už tenkráte měli jsme potíže s místem. Tu jsme narazili na první překážky. Myslelo se z počátku na Kotce, kde někdy divadlo bývalo. Bylo z různých příčin toto místo nevhodno — jak víte, bylo tam skladiště dekorací německého divadla. Byly tam krámy, jež byly pronajaty, namítalo se také, že tu není dostatečné bezpečnosti v případě požáru atd. Navrhoval jsem tehdy Josefské náměstí. Mám někde ve svých spisech dokonce i plány hotové, jež zhotovil, tuším, architekt Ullmann. Konečně jsem připadl na místo, kde stávala stará solnice. Tu bylo znamenité místo — hodné prostranství a poloha vynikající. Ozvaly se zase námitky. Měli jsme už tehdá divadelní oposici. Pánové z ní chtěli míti hned veliké, důstojné divadlo. Dnes ovšem, když se podíváme zpátky, vidíme, že tu byl náš postup jedině správný a možný. To byly hory překážek . . . všude jsme narazili, všude nás překvapila nepřízeň a nepřátelství. To by byly ovšem kapitoly velice obsažné. Já se k nim malou odbočkou ještě vrátím. Ale abych nezapomněl na to místo. Náš plán narazil na odpor neobyčejně tuhý v samém středu přátel divadelní myšlénky. Namítalo se, že to je myšlénka naprosto nešťastná, že to je vůbec nejbídnější místo, že se pro divadlo nikterak nehodí, že je u vody zima a vítr a těžká stavba atd., a že by toto místo znamenalo zhoubu našich snů. Pravda . . . hezké to tam tenkráte nebylo. Toho vy asi nepamatujete — tam tenkráte skutečně strašilo. Stála tam stará barabizna v ulici mrtvé, která šla k vodě, nebylo komunikací — tam už se zdál býti konec světa. U vody měl svůj přístav a skladiště Ellenberger, jenž měl v Bráníce vápenné skály a doly a cihelny. Na to všechno se poukazovalo a někdy dost energickými a vehementními slovy. Všichni skorem byli proti tomuto místu — že je to z ruky, že tu není centra našeho společenského života a že to znamená vůbec hrob našeho divadla.

Trval jsem pevně a neústupně na tom, aby se tu divadlo prozatímní postavilo. To všechno je známo. Plán můj byl: přední část místa připadne pro stavbu příštího tak zvaného důstojného Národního divadla a prozatímní divadlo se postaví na zadním konci, a to tak, aby se později mohlo adaptovati k potřebám Nár. divadla jako sál zkušební a pod. Já tenkrát ale dobře předvídal, že místo vyhlédnuté pro stavbu naší divadelní budovy není na tak ztraceném a zavržitelném koutě, jak se za to všeobecně mělo. Věděl jsem dobře o tom, že tady je tepna našeho města, a že se tu rozvine vydatný stavební ruch. Že to místo špatné nebylo, se ukázalo — ale musilo se k němu také sáhnouti, poněvadž vůbec jiného místa nebylo k disposici. Pozemek byl konečně na můj návrh zakoupen.

Větší však potíže jiného druhu tu byly. Stavové, jak víte, měli tehda dva nebo tři výhradné privileje k provozování divadelních her v Praze. Jelikož jsme jako sbor divadelní vystupovali co samostatný podnikatel, jednalo se nám o to, aby nám stavové postoupili jeden privilej a aby nám ke stavbě prodali část pozemku mezi Přívozní ulicí a železným mostem.

Jednání o tom již před rokem 1848. bylo velmi zajímavé. Pro náš návrh mluvil vřele svatovítský děkan Václaviček, proti němu vystoupil strahovský opat Zeidler. Českého živlu zastal se tehdy velice důrazně kníže Karel Auersperg, pozdější nejvyšší maršálek, příznivě za nás mluvil hrabě Wurmbrand a kníže Hugo Salm. Zřejmou příchylnost ke snahám českého národa projevili František hrabě Thun, Josef Matyáš hrabě Thun a hrabě Bedřich Deym. Musím k tomu poznamenati tuhle věc: toto sněmování stavů českých — bylo to v dubnu r. 1845. — je nesmírně pozoruhodno a památno v tom směru, že se tu stavové rázně ujali i historických práv země i svých. To vám je asi povědomo, že v čele tohoto hnutí stál hrabě Bedřich Deym. Výsledek hlasování byl ten, že páni stavové království Českého propůjčili jeden z náležejících jim divadelních privilejí a prohlásili osvobození od povinnosti placení poplatku hudebního a percent, k jichž vybírání podnik stavovského divadla byl oprávněn. Návrh na povolení ročního příspěvku 5000 zl. stř. padl většinou pouze dvou hlasů.

Toto usnešení vyvolalo v národě ovšem velikou radost. Teď bylo jen peněz třeba. To nebylo tak snadno. Národní naše společnost neměla valných kapitálů. Tím už se přistupovalo k realisování myšlének a tady se objevily celé balvany překážek. Přišli jsme na myšlénku zříditi pro podnik společnost. Vyjednával jsem tehdy s hr. J. Matyášem Thunem a prosil jsem ho, aby věc sám vzal do vlastních rukou. Zajímavo je, že hr. Matyáš Thun překládal tehdy rukopis Královédvorský do němčiny. Pomocí Thunovou zval jsem do veřejné schůze všech, kdož měli podnik finančně podepříti. Památná tato schůze se konala v sále Platejzském, tuším, že v květnu 1846. Pomoc Thunova jevila se hlavně v tom, že přišli mnozí kavalíři. Pamatuji se, že na schůzi byli kníže Kamil Rohan, hrabě Hanuš Kolovrat, hr. Jindřich Kolovrat,

kníže Hugo Salm, hr. Lev Thun, kníže Karel Schwarzenberg. Byli tam zkrátka i mnozí, kteří později se proti nám nepřátelsky stavěli. Tenkráte totiž byli mezi námi vlastenci bez ohledu na jazyk. Milovali jen vlast a neohlíželi se pranic na národnost. Bylo vůbec zajímavy tyto doby. Bylo nás málo . . . český živel, a vůbec všechno, co s ním souviselo, bylo tehdy něco interessantního. Na celou naši snahu dívali se všichni jako na vykopávání starožitností. Bylo v tom ovšem mnoho podceňování. Hnutí našemu se nepřikládalo žádné váhy, žádné ceny . . . . co na tom, že jsme leccos chtěli a lecčehos dosáhli. Vykopali jsme nějakou starožitnost — nic víc. Nikomu ani ve snu nenapadlo, že by snahy národa vedly k cíli a to teprvé nikomu ani na mysl nepřišlo, že by to jednou mohlo býti Němcům nepohodlno a že by jim to mohlo dokonce škoditi.

Resultátem schůze této bylo, že schválen návrh statutu, rozvrh podílů a že se podala vládě žádost o povolení k zavedení příprav, aby zřízena byla společnost pro postavení českého divadla.

To byl zase veliký krok ku předu. Ale potom zase se vše zastavilo. Rok 1848. postavil divadlo v pozadí — a později nastalo řízení absolutistické. Nemohu se pouštěti do podrobností — jen naznačím a dotknu se některých věcí, jež mají vztah k Vaší otázce. Celý náš podnik byl pořád jako pára nad hrncem. Vláda nám nepřála a vykonavatelé její vůle nám akci všemožně stěžovali. Metternich se už o to postaral, aby naděje naše nerostly do nebe. Městský hejtman Sacher-Masoch zdál se na oko podporovatelem, ale pak šl. Muth a místodržitel Mecséry nám navalovali do cesty balvan za balvanem.

To víte, při takovém podniku na vládní pomoci mnoho záleží. Kdekoli jsme o něco žádali, všude jsme narazili. Všechno zůstalo ležet, nic se nám nevyřizovalo a na nic neodpovídalo. Mecséry byl náš zarytý nepřítel. On ovšem manifestantně proti nám nevystupoval, ale překážel, kde mohl. Proto jsmc si řekli, že půjdeme ke svému cíli jen povolným postupem. Napřed prozatímní, pak definitivní divadlo. Ve vlastní věci byly ovšem potíže také ohromné. Terrain byl velice nepříznivý. Jak víte, bylo jeviště v prozatímním divadle na straně k Divadelní ulici. Musilo se tam položit, poněvadž se musila nechat pro budoucí velké divadlo celá přední plocha nezastavčna, na zadním díle byl průjezd široký k vodě a náplavka, kterou nebylo dovoleno zastaviti, musilo se tedy prozatímní divadlo postaviti nad průjezd. Ale kam dáti propadliště divadla? Bylo tu plno závad. Jeviště bylo vzadu a proto byla zde těžká rada. Jak tam dostaneme dekorace? Vyskytl se dokonce návrh, že se budou po kladkách zdvihati nahoru a ve vzduchu obraceti. To ovšem bylo nemožno. Jak tu pomoci? Mnoho jsme se napřemýšleli, až jsme si pomohli tím, že jsme dali garderoby — bylo totiž málo šířky, dolů. Jak víte, je tam podjezd, na ten se musilo stavět. A přece jsme si z téhle úzké uličky pomohli. Myslím, že dnes o tom málo kdo ví, že jsme dopravovali dekorace z nábřeží a že jsme s nimi podlézali pod proscéniovou loží. Vzpomínám si, že tu byl jeden vynikající architekt z Německa, jenž si přišel prohlédnouti divadlo. Jeho jméno mně právě nenapadá. Prohlédl divadlo a byl velice překvapen celým zřízením. Pamatuji se, že tenkráte se vyslovil: »Eine höchst interessante Lösung einer sehr schwierigen Frage.« Divadlo jsme postavili za peníz neuvěřitelně levný — dnes věru sám se tomu divím, jak to bylo možno. Pracovali jsme parou — divadlo bylo postaveno za šest měsíců. V květnu r. 1862. jsme začali stavět a v listopadu jsme hráli.

To byl krásný, to byl památný den.

První české představení mělo ovšem veliký význam. Hrál se Hálkův »Král Vukašín« a představení trvalo skoro do půl dvanácté. Tuším, že mladý Kolár hrál krále — ještě se pamatuji na výkon pana Šamberka. Pro naše probuzení mnoho to znamenalo. Vždyť tenkráte si lidé ani valně neuvědomovali, že jsou Čechy, že je mezi námi a mezi sousedy nějaký rozdíl, že třeba podle toho žíti a jednati a že nutno z toho vyvozovati důsledky. Začali jsme teprvé všechno jinak chápat, dorozumivali jsme se, tiskli jsme se v Praze k sobě a pojili jsme se k sobě v celek. Počaly působiti české bály a besedy, ale tu již jevila se nepřízeň Němců ironií a posměchem. Co bylo tehdá v Praze českého? Bože . . . člověk dnes ani nevěří, že se dalo tolik věcí provést. Hlavní kmen obecenstva byli zámožnější měšťané, tehda ovšem hlavně pražští sládci a mlynáři. To byla naše měšťanská aristokracie. Rozruch povstal velice utěšený. Probudil se zájem, posílilo se sebevědomí. Jazyk do té chvíle vsouváním slov a frazí německých silně znešvařený mluvou divadla se zušlechťoval. Nedůvěřovalo se, vlastní lidé pochybovali — ale šlo se poctivě ku předu a proto muselo přijíti požehnání. Rád, tuze rád na toto první představení vzpomínám. Vyvolali jste ve mně velice pěkné upomínky. Na tom prvním divadelním večeru už se ukazovalo, že to myslíme se svou snahou vážně a do opravdy. Obecenstvo se ovšem musilo pro divadlo v pravém toho slova smyslu vychovávat. Vítali jsme s radostí každého, kdo nám vyšel sympaticky vstříc. Vzpomínám si na malý, ale pozoruhodný detajlek. Do našeho divadélka chodila tehdy pilně rodina velkovévodkyně Oldenburské. Žili tenkráte v Praze. Často jsem se s nimi setkal a měl upřímnou radost z toho, že mají takový zájem a že rádi do našeho divadla jdou. Sem a tam někdo přišel ze šlechty. Divadlo se tužilo a šlo to utěšeně ku předu. S německou činohrou se ovšem měřit nemohlo, ale za to vynikla brzo opera a to hlavně sbory. Bylo třeba vychovati nejen personál umělců — bylo třeba vychovati stálé obecenstvo, cítící potřebu divadla. Když se pak postavilo velké národní divadlo — bylo vše hotovo. V tom byl velký význam prozatímního divadla. Inu ovšem mnoho podpory tam, kde jsme ji očekávali, jsme nenašli. Všechno to ale muselo projiti touto cestou. Nebylo to jinak možno. Vzpomínám si živě na jednu drobnou, ale významnou episodičku. Když se otvíralo později Národní divadlo, seděl jsem vedle hraběnky Kaunicové, rozené hraběnky Thunové (Benátecké), choti Alberta Kaunice, nejstaršího bratra hr. dr. Václava Kaunice. Nadšení bylo ohromné. Byla to skutečně velebná a vznešená chvíle. Tu se ke mně hraběnka Kaunicová naklonila a řekla: »Wissen, Herr Doktor, dass ich mich schäme. Man war im Stande etwas so Schönes durch-

zuführen und wir haben dazu Nichts geleistet . . .«*)

Zápas mělo divadlo o existenci ovšem tuhý. Musilo se zkusit to a ono a ne každá zkouška se zdařila. Musilo se mnoho šetřit, muselo se dobře hospodařit. Jen tak bylo možno, že jsme mohli proraziti a svou scénu udržet. Bylo ctí národa, abychom nepadli. Před tím na sněmě uváděl strahovský opat Zeidler jako hlavní argument o zbytečnosti druhého divadla to, že prý divadlo české bude míti tak slabou návštěvu, že se neudrží. V prvních letech to šlo slabounce. Vybíralo se časem jen asi padesát zlatých. Ředitel Maýr však se o divadlo staral velice svědomitě. Mnoho se mu vytýkalo, ale myslím, že se mu ve mnohém nespravedlivě křivdilo. Maýr byl divadelní praktik a hudebník, své věci rozuměl jako bývalý tenorista, staral se velikou pílí o zvelebení zpěvohry a houževnatě o to pečoval, aby divadlo finančně prosperovalo. Měl neobyčejně těžkou a zodpovědnou posici. Nebylo herců, nebylo zpěváků, nebylo obecenstva a byl tu starý předsudek, že co je české, že za nic nestojí. To se musilo přemáhat, všechno z gruntu tvořit a to se má uznati a ocenit. Smávali se mu, že co ředitel i svíčky odpočítával. Maýr sám na všechno osobně dohlížel — ale i šetřením získal si nepopiratelné zásluhy. Do jaké míry byl na př. již za Maýra, zdokonalen sbor, o tom svědčí slovo znalce kapelníka Vitaliho, otce slovútné zpěvačky, jež také v Praze pohostinsku vystupovala. Seděl jsem s ním v loži ve velké opeře v Paříži. Vitali se mně ptal, jak se mně líbí představení. »Solisté jsou výborní,« řekl jsem, »ale sbor by mohl býti precisnější. Tu se Vitali rozesmál a řekl: »Takového sboru, jako vy máte, nenajdete v celém světě«!

Skizzuji jen, protože myslím, že se Vám jedná jen o drobný retrospektivní obrázek. Z těch padesáti zlatých jsme to ale brzo přivedli na větší obnosy. Vidím jasně Maýra před sebou, jak jednou, když pokladník přinesl pokladní výkaz o prodeji vstupenek, zvolal: »Sláva, už máme tři cifry.« Jen když příjem obnášel přes sto zlatých . . už jsme měli radost. Teď je nám to ovšem podivno a divíme se tomu . . ale úspěchy naše nám ukládají zdvojenou povinnost. Pozoruji v poslední době, že se na divadlo pohlíží jako na podnik výhradně a jenom zábavní. To, myslím, že není správno — naše divadlo je a má býti ústavem národním zrovna tak jako kulturním a do jisté míry i politickým a to by se nemělo nikdy pouštěti se zřetele.«

*) »Věřte, pane doktore, že se stydím. Zde se uskutečnilo něco tak krásného, a my (t. j. česká šlechta) ničím jsme k tomu nepřispěli.«

♡ ♡ ♡

FR. AD. ŠUBERT:

Zazděné divadlo.

My, kterým milenka Mladost již před nějakou dobou dala poslední políbení, máme ještě na očích to dvoulící stavení Prozatímného divadla na nábřeží. S jedné strany — z Ferdinandské třídy, dokud nestálo Národní — byla to budova, s druhé, od Vltavy, budka, zšíří pětiokenního činžáku.

Dvojí patro o vysokých, obloukem zakončených renaissančních oknech, s českým lvem v tympanonu, dávalo si do Ferdinandky ráz hnedle monumentální — co zatím vnitřní prostory stavení rvaly se navzájem o každou píď a vše tam bylo na úzas stěsnáno a stlačeno, jen aby z té dlaňové plochy $158^1/_2$ čtverečného sáhu mohlo se vyvésti divadlo. A to staveníčko dávalo si říkati královské české zemské divadlo — jen že jsme přicházeli do největších rozpaků, když jsme do něho měli vésti krále. Byloť tam stoupati po kuřích schůdkách a tlačiti se chodbičkami, ve kterých sotva člověk člověku se vyhnul. Kdyby tak býval v té královské budce vyšlehl oheň, živá duše by se bývala s tělem z něho nedostala. Jen sama letíc přímo do nebe.

A to naše prozatímní divadélko bylo stavěno v době, kdy v hlavních a sídelních městech evropských počínali stavěti divadelní budovy definitivné a nádherné. Ty první prozatímní — nízké a prosté — vyrostly všecky koncem osmnáctého a v první polovině devatenáctého věku jako houby po dešti. Teprve když ve druhé polovině minulého věku počaly nestačiti lidem a zdánlivě také umění, počala buď místo starých, anebo vedle starých, zřizovati se divadla nová. Vysypalo se jich po Evropě jako máku, když budovy staré zachvátila epidemie požární. Byla zlá tam, kde utratila lidské životy; ale pro největší část divadel — a zvláště pro naše Národní — stala se největším štěstím. Neboť od té doby stavěla se divadla a s nimi i naše Národní celkem účelněji a pro pád katastrofy bezpečněji.

Všude dávali se samoděk do budování nových stanů Melpomeny — a »staré boudy« buď rozkopány, neb aspoň na př. v Krakově, Záhřebu, Vídni opuštěny. Jen někde — v Lipsku, Frankfurtě — slouží dále, buď činohře, nebo pro všelikou výpomoc — obyčejně za skladiště divadelních potřeb.

Naše milé Prozatímní bylo také rozkopáno. To hnízdečko našeho mladého umění a společenského života pražského stálo v cestě nutnému přístavku divadla Národního a proto bylo mu se klidit. Když jsme v něm dne 14. dubna 1883. naposledy hráli, nezůstalo bez pohnutí ani jediné srdce z těch, která přišla s ním se rozloučit, nežli zavřelo na vždycky oči své. Po Smetanově »Prodané« vystoupila paní Ot. Sklenářová-Malá a pronesla poetický doslov Elišky Krásnohorské. Obecenstvo s očima zarosenýma provolalo v divadle naposled slávu a vstalo pak, aby odešlo a nevrátilo se více na místo, na které za slunečného

jasu a pliskanice v přírodě i v umění chodívalo dvacet jeden rok. Toho večera »stroj divadelní krátce na to dohrčel: provedla se ještě obvyklá hlídka požární, domovník přišel na jeviště řediteli hlásit, že jest »všechno v pořádku«, dělnictvo a služebnictvo dalo jako jedněmi ústy dobrou noc a odešlo, za ním zemský úředník a ředitel. Zachrastily klíče ve vrátkách nábřežních — prozatímní divadlo bylo na vždy zavřeno. Druhý den se již bouralo.« —

Ale nezmizelo se země bez dalšího posláni divadelního — bylo[f] zazděno a přeneseno hned do dvou jiných divadel. Kamene a cihel použito k přístavku Národního divadla — tam kde stálo dříve celé divadlo Prozatímní, sotva se vešly zkušební sály a některá skladiště Národního divadla — a vnitřní výbava divadla, nábytek, všechno pažení loží, plastické ozdoby hlediště, dekorace a j., putovala do Brna, aby pomohla vybudovati stánek umění dramatickému, kterého tam do té chvíle Čechové vůbec neměli . . . A poněvadž jsme tehdy měli na Národní v Praze hrůzu peněz, poslal Sbor pro zřízení Národního divadla do Brna za zbytky divadla prozatímního ještě dárek z lásky — 10.000 zl. r. m. Tak umírajíc dalo Prozatímní české divadlo pražské život prozatímnímu českému divadlu v Brně a samo pomáhalo sesíliti tělo českého Národního divadla v Praze.

Prozatímní divadlo bylo sice postaveno o celý dvacet jeden rok dříve nežli Národní, ale přece bylo dcerou divadla Národního. Zplodilať je myšlénka velkého důstojného Národního, pro něž bylo průpravou a dočasnou výpomocí. Průpravou a výpomocí za svitu slunce a zlých bouřných mraků nad ním se honících.

Těmi byla počátečná nedostatečnost všeho, co tvoří divadlo divadlem — nedostatečnost původní produkce dramatické, nedostatek obecenstva, nedostatek výkonných sil uměleckých, nedostatečnost jeho správ — a ta naše národní rvavost, která i to divadlo vodila na kraj záhuby . . .

Ze všech svých nedostatků nejdříve se vypracovalo k bohatství výborných sil výkonných, jimiž se v něm honosila činohra i opera. Ale nedostatky ostatní, nade všechno jiné nedostatek jednotného smyslu pro společnou věc — příznak naší národní povahy vůbec — podmílaly základ divadla Prozatímního, nebo snášely mu přes tu chvíli jeho střechu, nebo pustošily jeho vnitřek. —

První německý ředitel a podnikatel jeho František Thomé byl za nejhorších poměrů ředitelem Prozatímního českého od 18. listopadu 1862. do květné neděle 1864. Nastouplý po něm ředitel a podnikatel F. C. Liegert zničil se v divadle hmotně hned první čas a tak vrátil se po něm již dne 2. září 1865. opět F. Thomé. Ale utrpěv rovněž těžkých ztrát, vzal si podstatnou záminku z vypuknutí války roku 1866. a opustil divadlo.

Chvíle nejhorší srazila veškero členstvo divadla ke svépomoci, která i v nepříznivých dobách války byla korunována úspěchem. Ale do budoucnosti scházelo peněz. K podnětu zakladatele prozatímního divadla dra. Fr. Lad. Riegra a za součinnosti obchodníka Hrubého sestoupilo se první divadelní družstvo české, v němž na počátku svorně stáli pospolu zástupcové obou tehdejších politických stran. Dne 14. září 1866. zadal zemský výbor tomuto družstvu správu divadla. Ale finanční pohroma za pohromou způsobila mu ve třech letech ztrátu 41.000 zl. a kromě toho počaly v jeho vlastním lůně první zlé rozbroje vnitřní. Ředitelové se v něm střídali skoro každý rok. Po J. S. Skrejšovském a dru. A. Čížkovi přišel r. 1870. dr. Strakatý, r. 1872. J. J. Kolár, 1873. Fr. Kolár a r. 1874. J. N. Mayr, kterýž zůstal do r. 1876.

Toho roku vrazily do divadla bouře politických stran plnou silou. — »Mladočeská« strana utvořivši nové Družstvo zabezpečila si v zemském výboru většinu proti bývalému družstvu »staročeskému« a tím správu divadla. »Staročeská« strana v odvetu za to vystavěla naproti Pštrosce arenu, čímž tak jako dalšími boji časopiseckými trpěla návštěva divadla zemského. Mladočeské družstvo, ujavši se správy divadla, ačkoli nemělo ani dostatečného kapitálu, ani zkušenosti divadelní, odevzdalo vedení divadla Němci Wirsingovi. V lůně samého Družstva vznikly neshody a peněžní nesnáze — divadlo se octlo opětně před zkázou, jež se na ně valila tím hrozivěji, čím osudnější se stala mladočeskému družstvu stavba Nového českého divadla za Žitnou bránou, otevřeného 6. srpna 1876. Nezbylo, leč odstoupení mladočeského družstva od výhradné vlády v divadle a spojení jeho s družstvem staročeským. K tomu došlo dnem 30. dubna 1877, načež spojené družstvo dne 25. července 1877. od zemského výboru převzalo vedení divadla. Ředitelem se stal nejprve dr. Jos. Dašek, po něm dne 1. února 1878. J. N. Mayr (oekonomickým) a J. Kolár (artistickým) a ode dne 30. prosince 1878. až do března 1883. sám J. N. Mayr.

A tak bouřily za sebou změny, pohromy a katastrofy stíhajíce takřka jedna druhou. Uprostřed jich byly jasem slunečným veliké talenty činoherní a operní, jimiž divadlo se vykazovalo, a jejich umělecké výkony. Činohra excellovala ve hrách zrna lepšího, zejména v Shakespearovských a německých tak zvaných klasických, kromě těch pak v moderních hrách francouzských. Opera podávala výkony obracející k sobě obecnou pozornost. Činohře bylo prozatímní divadlo neocenitelnou výhodou svou skrovností, svou útulností, intimností jeviště i hlediště. Za to představení původní her českých — s výjimkou Bozděchových a Kolárových — bylo stálým předmětem steskú tak jako soustavná nevážnost k veškeré původní produkci české, nevyjímajíc z ní ani děl Smetanových. V té nevážnosti měly stejný díl správy divadla jako obecenstvo. Hlasy kritiky a Jednoty dramatických spisovatelů českých zanikaly téměř bez ozvěny — leda že sem a tam, zvláště v prvních měsících té které nové správy, okazovalo se něco vůle jim vyhověti. Ale ta vůle zapadala brzo — nejpozději druhým rokem správy.

Epidemie frašek v první době a zátopa operet v posledních letech šedesátých a sedmdesátých odplavovaly na leta všechnu vážnější snahu a měly svou omluvu jen v tom, že přispívaly na nějaký čas k finanční záchraně divadla. Ale vždy jen na čas, jak toho zlým dokladem jsou časté změny a katastrofy divadelních správ. —

Ale při tom všem divadlo prozatímní stálo povždy jako jeden z nemnohých národních a uměleckých

středů duševního života českého a jako všestranná průprava i první základ pro budoucí důstojné divadlo Národní. A v těch vzhledech mělo svou velikou zásluhu i při všech svých nedostatcích a těch zlých dětských nemocích, jimiž bylo přes tu chvíli chváceno, zmítáno a přiváděno chvílemi skoro do hrobu.

Pevné poměry nastaly jemu teprve na sklonku jeho trvání, když správy v něm se ujalo koncem r. 1880. utvořené Družstvo Národního divadla. Ty potrvaly po celou dobu tohoto Družstva, tedy skoro dvacet let, v Národním pak divadle samém skoro sedmnácte let. Národní divadlo v té době vůbec dětských nemocí nemělo. Přijavši rádo, co dobrého mu bylo opatřeno divadlem prozatímním, upravilo sobě na jeho základě své základy umělecky i hospodářsky pevně, nebořilo, jen dle potřeby některý kámen vyměňovalo a stavělo dále a výše tam, kde dříve pro rozbroje, katastrofy a skrovnost prostředků peněžných to možno nebylo. —

Prozatímní divadlo patří dnes minulosti. Mělo dny dobré, mělo dny zlé — a snad vyskytne se někdo jednou, jenž napíše listy všech jeho dějin. Listy družstev napsány jsou drem. K. Kadlcem. Ne pro poučení nástupcům. Toho nikdo z nás nepotřebuje. Jsmeť bohorovný element, jehož každé vrstvě časové stačí viděti jen sebe. Doba velkých lidí u nás v politice i v umění počíná teprve vždycky tou novou vrstvou a největší závadou všeho našeho postupu bývá, že ani při nejlepší vůli nemůžeme najednou a šmahem vyhoditi do povětří všechno to, co vytvořily doby předchozí. —

Snad by Prozatímní divadlo bývalo přece jistým mementem, kdyby nebývalo zmizelo v Národním divadle. Ale jest v něm zazděno, není ho viděti, není ho vůbec více a proto nemůže k nikomu mluviti.

Bývalo by mohlo zůstati, kdyby bývalo zřízeno jinde nežli tam, kde opravdu vadilo Národnímu. Bývali bychom tak mohli na věčné časy sobě zachovati kolébku svého umění dramatického, a konečně — když by bývalo postaráno o dostatečnou bezpečnost zevními galeriemi východními — měli bychom v něm dnes i druhé divadlo v Praze, a to přímo ideální divadlo činoherní. —

Škoda ho, že není, škoda, že nebylo postaveno jinde, nežli kde stálo skutečně! —

♡ ♡ ♡

DR. JOSEF ŠTOLBA:

Za onoho času.

Na konci let padesátých, tedy v době, kdy v Praze, arci za protestu uvědomělé mládeže, byla ještě možna veliká oslava Schillerova*) s německým i českým slavnostním představením, s velikým průvodem pochodňovým k paláci Valdštýnově, kde zpívány sbory německé i české, a s banketem, při němž sám starý Purkyně připil památce Schillerově po česku, vládlo u nás divadlo německé. Veliký dům na ovocném trhu, českými šlechtici r. 1799. od hraběte Nostice ukoupený a »Patriae et Musis«**) věnovaný, byl stále pln německého a němčícího světa, a divadlo samo slynulo po celé Evropě jako jedno z nejlepších. Arci národní vědomí české, znenáhla elementární silou propukající, domohlo se záhy nedělních odpoledních představení a později dokonce i večerních čtvrtečních v domě tom. Ale jaká byla to přec jen představení, pokud arci pamět moje sahá. Až na několik málo sil, z nichž nejedna stala se později ozdobou divadla prozatímního, vystupovali v nich herci, kteří češtiny jen částečně aneb ani vůbec mocni nebyli, výprava kusů byla z pravidla ubohá, a kusy samy, ano i hry Shakespearovy, jimž věnována byla zásluhou starého Kolára zvláštní pozornost, musely býti tak upraveny, aby za největšího chvatu končily najisto před 6. hodinou a umožnily tak řádné provětrání divadla po těch zástupech prostého lidu českého, jehož bývalo v neděli odpoledne z pravidla namačkáno, a jenž německému panstvu již tehdá nevoněl.

Avšak o tom nadšení, s jakým hrnuli jsme se tehdá do představení těch, nemá dnes snad mimo nejmladší generaci, která jest vždy a všude stejná, nikdo ani zdání.

Rozumí se, že pro nás, pro vznětlivou mládež, existovala v domě tom jen poslední galerie, jejíž dvéře otvíralo nedostižné často vstupné dvou šestáků. Celý týden kladli jsme krejcar ku krejcaru, nedělní oběd odbyli jsme s rychlostí největší a poklusem brali jsme se ke kase. Neboť kdo dříve přišel, byl jist lepším místem, kdo se opozdil, musel vzíti za vděk s tím, co zbylo.

A sotva že otevřelo se okénko u kasy, rvali jsme se o lístky, a vypracovavše se pak s největší námahou a za nekonečných štulců z klubka těch, kteří tísnili se za námi, a jimž žádná železná bariera nepředpisovala, kudy přicházeti a kudy odcházeti, letěli jsme takřka po nespočetných schodech do nejvyššího poschodí.

Jen tenkráte bylo nám hej, když zdařilo se nám během týdne uspořiti neb vymrčeti o čtyři krejcary více. Domovník něm. divadla, po pravé straně vedle hlavního vchodu pod střechou bydlící, jenž ve svém mohutném kožiše vypadal jako milostpán a do jehož salonů vedly přečetné točité schody, požíval totiž té výsady, že za příplatek těchto čtyř krejcarů směl bytem svým propouštěti nadšené ctitele české i ně-

*) Dne 9., 10. a 11. listopadu 1859.
**) Vlasti a musám.

mecké Thalie o pět minut dříve na galerii, nežli otevřely se dvéře ze zdola. Od půl druhé mačkávali jsme se tu, stísněni jako slanečkové, a čekali trpělivě celou hodinu, až konečně otevřely se dvéře, dělící nás od zaslíbeného našeho ráje.

Říkalo se tomu obecně: »jíti skrze hausmistra«. A »hausmistrovi« tomu dařilo se při tom patrně velice dobře. Místnost k tomu určená byla v neděli a ve svátek odpoledne i večer jako nabita, a boubelatá paní »hausmistrová«, kterouž jsme i mimo divadlo uctivě vždy pozdravovali, provozovala malý velkoobchod s preclíky a různým, sezonním ovocem, na chtíče naše rafinovaně vypočteným, kteréžto lahůdky šly na dračku, poněvadž bývalo již tehdá mezi námi dosti kavalírů, kteří byli s to zakoupiti z vlastních prostředků dva neb dokonce i tři preclíky a hromádku jablek.

Rozumí se, že nedočkavý houfec ten, chroustající preclíky, jež mnohdy tvrdostí svou poukazovaly na původ z dob dávno minulých, a kyselá jablka, jež paní »hausmistrová« vyhledávala patrně jen v nejlacinějších pramenech, byl vždy pln nejlepšího humoru, a že vzduchem lítaly stále samé lidové, z pravidla arci vždy špatné vtipy.

Ale jakmile ozval se za dveřmi »želaný hausmistrovy boty vrz«, utichlo vše plno napnutí rázem, a když dvéře se otevřely, vpadla celá ta směsice do temné chodby jako smečka zvěře, a rostříkla se rázem na všecky strany, neboť většina z nás měla vždy již předem svá místa vyhlédnuta.

Ale čtverák, ten pan »hausmistr«. Jakmile ocitli jsme se u první řady, ke které, jak přirozeno, každý směřoval, nalezli jsme nejlepší místa vždy již — obsazená. Patrně, že u samovolném rozšíření privilegia svého propouštěl ještě před námi jiné šťastlivce na základě zvýšeného groše vstupného.

V divadle bylo vždy ještě temno. Teprve když seděli jsme již hodnou chvíli na svých místech, neviditelné mocnosti otevřely zlacenou mříž uprostřed stropu, vytáhly zvolna ohromný plynový lustr do stropního otvoru, a již počal skákati plamen s několika rozsvěcovaček do skleněných, broušených kulí, arci za spokojeného našeho souhlasu. Pak spustivše lustr zase na jeho místo, uzavřely mříž, a když bledé světlo plynové rozlilo se kolkolem, zahleděli jsme se vždy nejprvé na vytoužené jeviště, zakryté starou oponou, která představovala pohled na Hradčany s kamenným mostem v popředí, po němž mimo různé jiné tvory kráčelo několik řad bílých granátníků v obrovských chlupatých čepicích.

Pak bloudily oči naše po těch temnočervených, nehostinných prostorách kolkolem, jež znenáhla počaly se plniti.

Lože bývaly z pravidla jen dosti slabě obsazeny zámožnými měšťanskými rodinami, mezi nimiž arci první místo zaujímali naši vždy osvědčení sládkové a uzenáři, za to však přímo natlačeny velikým i malým jejich dorostem. A v přízemí bodrý náš lid z veliké části se šátky neb čepci na hlavách, jenž v mezi-aktích, tak jako my v tom nadsvětí, zcela nežinýrovaně posilňoval se preclíky a jablky a louskal k tomu dokonce i ořechy.

A nám zdálo se to zcela v pořádku, zcela milé a příjemné, neboť jsme byli mezi svými, byli jsme tu na chvíli doma.

Arci, ta galerie naše bývala hrozná. V dobách, kdy jako malý študentík započal jsem sám, bez dohledu choditi do divadla, bývala ještě zamřížována. Řídká, ale mohutná mříž železná sahala od bariery až ku stropu, a ti, kteří přišli pozdě, stojíce za námi na lavici neb docela na jejím lenochu, položili se nad sebou do oken mříže té. Jak bývalo nám někdy, když nad námi ve vzduchu vznášela se dvě těla, potící se a funící, a nohama svýma po chvílích pohodlnější oporu hledající,

Ale vše bylo zapomenuto, když vyhrnula se opona a když představení započalo. S jakou radostí vítali jsme své miláčky, s jakým napnutím sledovali jsme vše, co dělo se na jevišti a s jakou vytrvalostí vyvolávali jsme po aktech ty, kteří nás byli uchvátili. Jak jásali jsme vstříc Šimanovskému, oběma Kolárům, a paní Kolárové, jak srdečně smáli jsme se Kaškovi, Sekyrovi, Hynkové a Lapilovi, jak unášely nás hry vlastenecké, a jak otřásala se budova divadelní při každé sebe nevinnější narážce politické.

Každá neděle byla nám svátkem, na nějž těšili jsme se po celý týden, a kterýž bychom nebyli opomenuli za nic na světě.

A přece bylo vše tak chudičké, tak se všech koutů stloukané, a velká část herců tak nedostatečna. Vždyť platila zásada, že pro odpolední česká představení vše jest dobré.

* * *

A naplnili se dnové, a my domohli se přese všecky překážky konečně vlastního, třebas i skromného přístřeší pro Thalii svou.

Mohutná opposice povstala sice proti Riegrově projektu prozatímního divadla, opposice, jíž v čele stál princ Rudolf Taxis, kterého sňatek s učitelovou dcerou vyloučil z kruhů šlechtických. Ale projekt se uskutečnil, a dne 18. listopadu 1862. bylo prozatímní divadlo otevřeno Hálkovým »Králem Vukašinem.«

S takovým nadšením, s jakým chystala se stavba samostatné budovy naší, setkáváme se za našich dnů jen zřídka. Jak vítali a skládali jsme první cihly, jež slavnostně byly přivezeny, s jakou nedočkavostí viděli jsme vyrůstati jeho zdi a s jakou pýchou hleděli jsme na dokončenou budovu! A což když konány přípravy k otevření, když sestaven personál, když započaly zkoušky v divadle, jež souviselo s dosavádním německým jen osobou společného ředitele Thoméa, tedy pouhou personální unií a bylo nyní naše, pouze naše —!

Na prvním představení nesměli jsme scházeti, děj se co děj. Ale na lacinější místo nebylo ani pomyšlení, neboť počítali jsme již předem, že bude o ně rvačka, ve které dle dosavádních našich zkušeností

rozhodne jen tělesná síla, na niž my, tehdá drobní kvintáni z akad. gymnasia arci spoléhati nemohli. O sedadla parterní bude také zle, neboť z tanečních hodin věděli jsme již napřed, že mnoho a mnoho rodin na ně se chystá. Zbývaly tedy jen lože, jichž bylo v novém divadle mnoho, kdežto našeho ložového publika bylo málo. Přirozeně tedy, že zůstali jsme konečně při loži. Ale podnes se tomu divím, jak mohla vzniknout v nás myšlénka tak smělá, v nás, kteří doposud sledovali činnost našeho divadla jen s míst nejvyšších, myšlénka na loži, která stála za jediný večer plných pět zlatých. Suma to zajisté ohromná v očích člověka, jehož jediný pravidelný měsíční příjem obnášel tři zlaté, které jsem dostával za každodenní vyučování mladého pána od »Rozvařilů« na Poříčí.

Byli jsme čtyři nerozluční kamarádi, v nichž myšlénka ta znenáhla vyrostla v představu přímo utkvělou. Dva z nás byli z rodiny bohaté, těm tedy otázka tato obtíží nepůsobila. Ale mně a tomu čtvrtému! A ke všemu to nepohodlné datum: právě uprostřed měsíce. Již jsme byli dokonce na tom, že přibéřeme několik ještě rovných nám bohatýrů, a že rozdělíme se o jednotlivá jednání. Avšak z rozpaků těch vytrhli nás konečně naši dva Rothschildové: prohlásili, že zaplatí loži zatím sami, ale my že jim musíme částky na nás vypadající ve lhůtách splácet.

Jak nám bylo, když strojili jsme se do divadla, vypsati nedovedu. V plné parádě obcházeli jsme divadlo od půl šesté, a když konečně dvéře jeho se otevřely a my usadili se v čamarách a bílých kravatách do lože prvního pořadí v pravo, nebyli bychom měnili s nikým ve světě. A což když divadlo počalo se plniti nejskvělejší naší tehdá společností, když konečně zavzněly zvuky slavnostní ouvertury, tuším od Vojáčka, které arci poslouchali jsme jen roztržitě, když pak náš miláček ze stavovského divadla, Šimanovský, hřímavým hlasem přednesl prolog, jenž nás uchvátil, když po té započalo představení »Vukašína«, jenž zdál se nám vynikati nad výtvory Shakespearovy, a když konečně před druhým jednáním rozlehly se divadlem rázné zvuky »Kovářské«, tu arci nebylo divu, že divadlo otřásalo se nadšeným naším jásotem až do základů.

Byla přece jen krásná ta doba našeho národního dětství. Kdo se nám mohl tehdá rovnati. Divadélko bylo sice malé a snad příliš vysoké, ale za to velice přívětivé. A pak hlavní věc: my byli tu doma, byli jsme ve svém, byli jsme pod vlastní střechou. A to elegantní publikum jeho, jež pojednou jako ze země vydupáno, v ničem nezadalo publiku německému. A to tak pěkně upravené eviště, to nadšení, s kterým s počátku se hrálo. A ty síly herecké a pěvecké, jichž bylo pojednou více nežli dostatek. Byli jsme v něm svědky prvních kroků všech ončch znamenitých umělců, které nynější generace zná buď jen z nadšeného vypravování svých matek, aneb jichž umění uchvacuje nás dosud s jeviště našeho zlatého domu; byli jsme svědky prvních kroků všech našich starších spisovatelů a skladatelů, z nichž nejeden dobyl si znenáhla světového jména a viděli jsme jedny růsti a jiné upadati; byli jsme bohužel také svědky bojů, ve kterých buď z osobních neb politických důvodů usilováno, zničiti jediné naše divadlo, jež tak těžce se bylo zrodilo a takové důležitosti chovalo pro národní a kulturní život náš; byli jsme svědky všech těch jeho vysilujících bojů za pouhou existencí a byli jsme svědky jak konečně obecenstvo naše přece jen počíná upřímně lnouti k jediné té scéně, jež pro nás tolik znamená.

* * *

A zase nový rozmach národní naší energie a my vstupovali do pyšné budovy, která ukončiti měla dlouholetou prozatímnost divadla našeho.

Ale sklamání rozhlíželi jsme se kolem sebe. Bohatý sice, ale přece jen stísněný prostor ten měl býti tím vytouženým »důstojným« divadlem naším, divadlem, na něž skládali jsme groš ku groši, jež svědčiti mělo o nekonečné obětavosti našeho lidu a stělesniti jeden z nejskvělejších našich snů národních?

Ale dlouho neměli jsme příležitost truchliti. Nenadálá katastrofa zničila je rázem, a nevídaná obětovnost českého lidu umožnila, že z popele jeho povstala v krátké době budova tak skvělá, že když poprvé zasedli jsme pod její střechu, v blahém uspokojení zašeptali jsme mimovolně: »jaké to štěstí, že to první »důstojné« shořelo!«

* * *

Může se někdo diviti, že my, kteří jsme viděli smutné počátky divadla našeho, kteří viděli jsme ho znenáhla růsti a síliti, ale při tom stále bojovati proti nepřátelům viditelným i neviditelným, lneme k němu s celou duší, s onou láskou, která ráda přimhouří oko, když není v něm vždy vše, jak by snad mělo být, která ale upřímně jásá, když vidí, že volně sice — jak ostatně u takového organismu jinak býti nemůže — ale přece jen rozhodně činí pokroky, že roste a sílí? — —?

1862—1902.

Ke čtyřicáté ročnici samostatnosti českého divadla v Praze.

Sám tichou nocí kráčím podzimní
a naslouchám, jak věže staleté,
ty staré Prahy stráže bedlivé,
se v rázech hodin vespol volají.
Noc hluboká, ne temná; měsíce
kraj časem ze chmur nebes zablýskne
a zas se skryje. Kráčím zamyšlen.
Tu pod starými jak jdu akáty,
jež penízky své zlaté potichu
na dlažbu sypou, náhle zdá se mi,
že šepot slyším — zase! — a teď zas! —
ač kolem prázdno, nikde člověka.
Jen nad řekou se mlhy válejí,
jak v listopadu bývá, bílé mhy.
A zas ten šepot slyším, pozorněj
upírám oko do těch mlh, a hle,
teď jakby mhy se v sloupy dělily,
ve stíny postav; každá lehýnce
se přehoupla přes vlhké zábradlí
a táhla nábřežím — byl celý dav
to bílých stínů, jenž spěl přede mnou.
A šepot rostl, zprvu slabý jen
jak šelest trávy uschlé na hrobech,
teď šuměl hlasně jako suchý list
by stromů chrastil, a já naslouchal,
dech taje hrůzou: — Odkud, příteli?
— Já z Vyšehradu půdy posvátné! —
— A ty? — Já také! — A já z Olšan jdu! —
— Já rovněž, drazí! — A vy, přátelé?
— My na hřbitovech tichých spíme vsi
a zapadlých měst, ale vzpomínka
jak anděl soudu přilétla i k nám,
nás zbudila! — Nás také! — Také nás! —
kol šumělo. — Nuž vzhůru, blízko cíl! —
— Ta drahá místa obletujme zas,
kde tolik vzešlo snů a nadějí,
kde sílila se srdce nadšením
a hřála láskou, s duchů žehnáním
se vznášejme kol těchto drahých míst! —
Dav stínů rychlej k předu spěl, jen dva —
snad největší — se vzadu zpozdili,
a já jsem slyšel tichý rozhovor:
— Zda pamatuješ? — Ó jak zapomnít? —
— A již to dávno! — Čtyřicet už let,
můj Bedřichu! — Ó, milý Koláre,
zda pamatuješ, jak nám blýskal zrak,
jak dýchali jsme volně z hluboka
a dlaň si tiskli! Ve svém první den!
Ne krčit se již jako pastorci
kdes z milosti, ne vidět museti,
jak po nás okna otvírají v ráz,
by český vzduch nelehtal panstva čich,
leč cítit: ve svém, doma, doma jsme
v tom milém chrámku . . . — Chrámku Uměny —
vpad druhý stín — toť Chronos posupný
jak byl by býval zahojiti chtěl
nám jednu z ran, jež v listopadu též
nám zasadil kdys Osud kýjem svým.
To byla kolébka, kde Herakles,
náš národ hřál se, sílil, hady zlé
že rdousit moh už, v oku jas a vzdor.
Žel, padly v prach ty stěny milené,
ty stěny drahé! . . . — Padly, pravdu diš,
leč nepadly v prach s nimi nadšení,
jež plálo v nich, ni ducha smělý vzlet,
a z trosek chrámku zved se uměn chrám,
náš velký sen! . . . Teď stíny rychleji
vpřed tíhly lehké, já též vykročil
a stanul v žase: V záři měsíční
se divadlo z mlh bílých zdvihalo
jak fantom, sen těch, kteří odešli.
A mlhy bílé jako duchů dav
kol oblétaly, lnuly blíž a blíž,
jak stíny by je světlé chránily,
by přes boj všední, vlny nesváru
tu stálo pevné, archa úmluvy,
loď hrdá, kam by v zkázy zátopě
vždy zachránil se, spasil český duch.
A měsíc zapad, vše se setmělo,
sám stál jsem tu, leč staré akáty
jak šuměly ve větru půlnočním,
mně zdálo se, že slyším tajemný
dál šepot zníti, duchů žehnání . . .

Ant. Klášterský.

OTILIE SKLENÁŘOVÁ-MALÁ:

(Moje cesta do Prahy. — Návštěva u dra Fr. Lad. Riegra počátkem listopadu 1862. — Moje styky s V. Hálkem, Janem Nerudou, J. Barákem a G. Pflégrem-Moravským. — Paní Eliška Pešková-Švandová mojí učitelkou. — Moje první vystoupení na divadle. — Vzpomínky na mou první návštěvu v prozatímním divadle.)

Poslali Jste ke mně redakčního kolegu se žádostí, abych Vám napsala několik vzpomínek se zvláštním zřetelem k památným listopadovým událostem r. 1862. Mileráda vyhovuji Vašemu přání a posílám Vám drobounkou kytičku, uvitou z nejkrásnějších a nejmilejších reminiscencí.

V Praze, dne 26. října 1902.

Divadelní ruch roku 1862, jenž tehdy celou Prahu a celé Čechy opanoval, mne velice zajímal. Velice často jsme s otcem o přípravách těch rozmlouvali. Já už tenkrát měla svoje divadelní sny a tužby. Skromné a nesmělé, tajila jsem je ve svém nitru a nikdo z mého okolí neměl o tom ani potuchy. Myslím, že moje divadelní nadšení, když nevzniklo, aspoň velice bylo posíleno návštěvou v Písku roku 1861. Zajela jsem si tehdy ke své přítelkyni, choti plukovního lékaře v Písku a pobyla jsem u ní plných osm měsíců. Tam vystřídaly se tenkráte tři divadelní společnosti, a to: Zöllnerova, Muškova a Štanderova. Myslím, že jsem nevynechala ani jediného představení. V Písku jsem poznala populární v té době herečku Arnoštku Libickou, Karla Poláka, jenž hrál role mladých hrdinů a jenž docela upadl v zapomenutí, a svého dlouholetého kolegu p. Jindřicha Mošnu, jenž hrál tehdy milovníky. Docela dobře se na to pamatuji, kdy jsem viděla pana Mošnu poprvé — někdo mně ho ukazoval na náměstí. Byl to mladý, svižný muž, nadšeně ideálního vzezření. Kdykoli potkám syna páně Mošnova, vždycky si vzpomenu na chvíli, kdy jsem poznala jeho otce.

V roce 1862. přihodily se dvě věci, které spůsobily v naší domácnosti rozruch. Můj otec, jenž byl úředníkem v ministerstvu války, měl kdesi nějakou ostřejší národnostní debattu a ohnivost svou draze zaplatil. Byl bez milosti propuštěn. V té době nabídnut mně byl sňatek, který mně byl proti mysli a který jsem zamítla. V tu asi dobu přišel ke mně člen vídeňské opery a pořadatel českých zábav ve Vídni pan Rossa — (doposud je živ, nedávno mně psal velmi krásné a srdečné psaní) — jenž mne požádal, abych hrála ve veselohře »Duch času« od Töpfera. Měla jsem hráti úlohu Milady, tedy roli naivky. Neměla jsem však do této úlohy valné chuti. Já měla tehdy silný, těžký alt a dobře jsem cítila, že role není pro mne. Nevěděla jsem si zkrátka rady — odmítnouti jsem nechtěla, naučila jsem se ji — všemožně jsem se přičiňovala, abych svůj hlas zjemnila a pro roli učinila jasnějším, ale přes nejúsilovnější svou snahu a pili byla jsem velice nespokojena.

Tu jsem poznala vynikajícího člena Josefovského divadla, paní Altovou, která se mně nabídla, že úlohu se mnou prostuduje. Zajímavo je, kdo mně první řekl a velice důtklivě vybízel, abych šla k divadlu. Když se konala se mnou první zkouška, stál mezi kulisami inspicient Josefovského divadla (ve svém scenáři musil míti zapsány narážky rolí v obojím jazyku, česky i německy, poněvadž česky neuměl); ten přistoupil po zkoušce ke mně a řekl: »Nerozuměl jsem tomu, co mluvíte, ale poznal jsem, že máte veliké vlohy .. Slečno ... radím vám — jděte k divadlu.« Po představení všichni se velice lichotivě zmiňovali o mém výkonu a tu jsem se poprvé svému otci svěřila a poprosila ho, aby dovolil, abych mohla jíti k divadlu.

Nehodlám vypisovati všechno, co tenkráte žilo a odehrávalo se v mojí duši. Z Prahy zalétaly k nám zprávy, jež jsem četla s nadšením a rozechvěním. Stalo se ono neštěstí s otcem, jenž připraven byl o krásnou a zajištěnou existenci, já prosila a naléhala a otce jsem konečně přemluvila, že se s mým úmyslem spřátelil. Dne 1. listopadu r. 1862. rozloučili jsme se ve Vídni s přátely a známými a odjeli jsme do Prahy. První moje cesta byla k p. JUDru Fr. Lad. Riegrovi, kterého jsem ovšem znala z veřejného působení a kterého jsem viděla jednou ve Vídni. Poprvé jsem ho spatřila »U červeného ježka«. Dole byla restaurace, nahoře scházívali se naši lidé. Otec mne sem uvedl, představil mne několika vynikajícím lidem a ukázal mně také dra Riegra.

Ach Bože, ta moje první cesta k doktoru Riegrovi. Představte si, jak mně bylo, když jsem vstupovala do známého domu v Pasířské ulici. Pan doktor Rieger přivítal mne velice milým a srdečným způsobem, na všecinko se vyptal a vyzval mne, abych mu něco zazpívala. Musím podotknout, že jsem se původně chtěla věnovati opeře, poněvadž jsem měla silný kontraalt, a že jsem činohru studovala proto, abych poznala důkladně i umění mimické. Zazpívala jsem tehdy a sama při tom na pianě doprovázela balladu pro bas od Löweho (»Das Vaterland«). Dr. Rieger mne pozorně vyslechl — dodnes vidím ho před sebou a dodnes si vzpomínám, že jsem za jeho hlavou viděla harfu, která stála při stěně. Hlas můj se mu velice zamlouval, a když jsme odcházeli, přál mně všeho zdaru na umělecké dráze a dal mně doporučení na Pivodu, kterého jsem také znala již z Vídně jako znamenitého pěvce písní vlastních i národních. Mimo to mne pan doktor Rieger doporučil tehdejší výborné německé herečce Binderové, která měla tehdy jako učitelka mladých talentů zvučné jméno. Binderová se mně ale nikterak nezamlouvala — byla bych se musila učiti rolím německým, a poněvadž moje čeština jak pochopitelno nebyla nikterak klassická, zatoužila jsem po tom, vycvičiti se předně dokonale v jazyce mateřském, a proto jsem hledala jinou, vhodnější učitelku.

Náhoda mně přála a moje přání se záhy vyplnilo. Když jsem se poprvé v Praze setkala s Vítězslavem Hálkem, kterého jsem znala ze zábav vídeňských Čechů, pozval mne Hálek, abych přišla hodně brzo do některé z Barákových Besed, jež tehdy byly konány v Konviktě, a jež Barák s Nerudou pořádali

Už jsem jinde vypsala tyto svoje upomínky, jež zůstanou do posledního dechu mého svěží a nevadnoucí v mojí duši. Šli jsme s otcem hned na první dýchánek. Tam jsem poznala Jana Nerudu, J. Baráka, Pilégra-Moravského a ostatní mladou a nadšenou družinu. Tenkráte deklamovala nějakou báseň paní Eliška Pešková-Švandová, přední ozdoba českého divadla po odchodu paní Anny Kolárové. Paní Pešková byla krásná, ohnivá a temperamentní dáma. Bylo jí tehdy asi třicet roků a mne okouzlila svým zevnějškem a uchvátila svým uměním. Sotva že dokončila a bouřlivý potlesk se utišil, řekla jsem svému otci: »U té bych se ráda učila.«

Byla jsem jí představena, pověděla jsem jí svou tužbu, paní Pešková-Švandová mne pozorně vyslechla a řekla, že mne přijímá za svou žačku. Vzpomínám si často a živě na svou první cestu k své nezapomenutelné učitelce. Její manžel, jenž byl regisseurem a dramaturgem prozatímního divadla, byl tehdy správcem na Karlově. Tam po levé straně dvora byla hezounká zahrádka a tam jsem z pravidla paní Peškovou-Švandovou zastihla. Věnovala se svým zamilovaným kytkám a svému praktickému zahradničení s takovou láskou, že jsem z počátku ani pochopiti nemohla, jak se to srovnává s uměním.

Z počátku to valně s mým uměním nešlo. Tehdy už jsem ovšem byla skoro nezvratně rozhodnuta, že zpěvačkou nebudu.

Studovala jsem s paní Peškovou Annu ze »Svatojanského dvora«, pak Marii (»Ďáblova bařina«) a Katinku Heilbronskou. Role ty však mně nikterak nesvědčily. Jejich prostý ráz mne nemohl nikterak nadchnouti. Cítila jsem sama, že nepokračuji a byla jsem velice nešťastna, poněvadž jsem pozorovala, že nadšení a zápal mojí učitelky klesl pod bod mrazu. Zkusili jsme to tedy ještě s jednou rolí; vybrali jsme tragickou roli, titulní úlohu z Lessingova dramatu »Emilia Galotti«. Věděla jsem dobře, že tato role všechno rozhodne. Studovala jsem ji s velikým zápalem a když jsem sehrála scénu s otcem, kdy Emilia ho prosí, aby ji raději zabil, než aby byla potupena, — v tu chvíli jakoby se bylo něco v mém nitru ozvalo, co tam sice bylo, ale co se ještě neprovalilo — paní Pešková řekla tehdy, že jsem ji velice překvapila, že jsem ukázala znamenité vlohy a prohlásila, že budeme dále studovat. Prodělali jsme spolu »Častavu« v »Čestmíru« a »Magelonu«. Když jsem zahrála velikou scénu, kdy Magelona proti paní Evě z Losu hájí svoje dítě, paní Pešková-Švandová mne objala, prohlásila, že ze mne bude herečka a slíbila mně, že se o to postará, abych hodně brzo vystoupila na divadle.

Na ten den nezapomenu, co živa budu. Paní Pešková původně zamýšlela připraviti moje vystoupení v kusu »Emilia Galotti«. Ale nevystoupila jsem poprvé v tomto kusu, nýbrž debutovala jsem na divadle »Pannou Orleánskou«. Hrála jsem tuto roli svojí učitelce. Pan Švanda ze Semčic byl ve vedlejším pokoji a moji hru poslouchal. Neměla jsem o tom ani potuchy. Najednou vstoupí pan Švanda do pokoje a praví: »Výborně jste to, slečno, sehrála — až jsem se podivil, jaký jste učinila za ten krátký čas pokrok.« Na to řekl slova, při nichž se mně dech zatajil.

»Pan Chramosta si zvolil ke své benefici »Pannu Orleánskou« — nechtěla byste si zahrát titulní roli jako host . . .«

Moje touha, můj žhavý sen byl vyplněn.

Hrála jsem. Moje budoucnost byla rozhodnuta.

Pivoda, jenž byl tehdy v divadle přítomen, přišel ke mně a řekl: »Slečno — nechte opery ,— není možno, abyste v obém stejně vynikla a uvidíte, že z vás bude dobrá herečka.«

Váš pan kolega pan dr. R. J. Kronbauer mne požádal, abych vám napsala něco o tom, jaký dojem na mne učinilo naše prozatímní divadlo. Už ve Vídni jsem se velice těšila na první představení a často jsem o tom se svým otcem rozmlouvala. Bohužel do divadla jsem se na slavnostní zahajovací představení nedostala. Měli jsme tehdy veliké starosti se stěhováním, propásli jsme v jednou chvíli, postarati se o vstupenky a do divadla jsme se nemohli už dostat. Do divadla jsem se dostala poprvé na volný lístek, který mně darovala moje učitelka paní Pešková-Švandová.

»Dnes musíte, slečno, do divadla,« řekla tenkráte, »hraju větší roli, ve které už vám mohu něco ukázat.« Měla jsem pěkné místo a na tuto svou první návštěvu velice ráda a často si vzpomínám. Paní Pešková hrála herečku v kousku »Obědvám s matkou«, v němž má herečka skutečně velmi vděčnou a vítanou příležitost k vyniknutí. Je to opravdu velice roztomilý kousek. Herečka, mladá, krásná a oblíbená pařížská umělkyně, umínila si, že si někoho pozve, aby o novoroční oběd nebyla sama. Do jejího bytu přichází jeden ctitel a zbožňovatel za druhým, každý přináší nějaký dárek, umělkyně pozve prvního — on se vymluví, že je mu toho velice líto, že nemůže pozvání, jež je mu velikou ctí a vyznamenáním, vyhověti z toho důvodu, poněvadž obědvá s matkou — zve druhého, zve třetího, čtvrtého, pátého a všichni se vymlouvají, že obědvají s matkou. Konečně přijde její druh z mládí, jenž je znamenitým malířem. Ten přinese umělkyni darem podobiznu její zemřelé matky. Herečka, dojata tímto darem, postaví si podobiznu na stůl a pointuje: »Já také obědvám s matkou.« Mladého malíře hrál tehdy Pokorný, jenž později měl svou společnost a jako divadelní ředitel získal si znamenitou pověst. Jednoho z novoročních gratulantů hrál František Kolár, jenž se mně tenkráte velice líbil svým svěžím temperamentem a jadrností svého orgánu.

Paní Pešková-Švandová učinila na mne hluboký, nesmazatelný dojem svou hrou i svým lepým, krásným zevnějškem. Divadlo bylo tehdy plno, a když paní Pešková se přišla poděkovat, zaburácela divadlem bouře pochvaly. Ve druhém kuse poznala jsem tehdejší tragickou milovnici Arnoštku Libickou, která hrála Mary Jaksonovu v »Doktoru Robinovi«. Byla to taková blouznilka, která se zamilovala do slavného herce Garricka, svému ženichu, Garrickově příteli, dala výhost, a poněvadž se jí její tužba nesplnila, chtěla jíti do kláštera. Otec její obrátí se s prosbou na Garricka samotného, aby dívku, které učaroval, od sebe zase odčaroval. Garrickovi se to podaří a on přivede dívku ženichovi do náruče. Garricka hrál tehdy pan Šimanovský, junák jako jedle rostlý, herec už zname-

nitě vyspělý a dokonalý. Poslouchala jsem velikou scénu mezi ním a Libickou se zatajeným dechem.

Paní Libická dovedla velice pěkně znázorniti těžký boj a svoje odříkání tak dojímavě mluvila, že dojala celé divadlo.

Představení učinilo na mne dojem silný a mohutný. Pokud jsem jako mladá adeptka herecké dráhy mohla posouditi, musím říci, že činohra naše v oné době byla dobrá, souhra pak velice pěkná.

Přišla jsem domů rozčilena a rozechvěna. Nespala jsem a snila o své vlastní budoucnosti.

Za nějakou dobu si budeme na tyto první chvíle vzpomínat všichni. Přijměte vlídně těchto mých několik momentek na nejkrásnější doby mého života . . .

♡♡♡

ADOLF ČECH:

Zkušební síně českého prozatímního divadla.

»Můj Bože!« vzdychl jsem si já a těch několik členů orkestru, kteří se mnou byli angažováni od otevření prozatímního divadla, když při některé opravné zkoušce orkestrové v Národním divadle noví členové orkestru reptali, nezdálo-li se jim divadlo dosti vytopeno, nebo cítili-li průvan. »Můj Bože!« vzdychli jsme si, »kdyby tihle pánové byli s námi tak prodělali začátky naší opery v divadle prozatímním, ve kterém se při zkouškách vůbec netopilo a ve kterém to »táhlo,« že to mohlo člověka vytáhnout za vlasy.«

Zimy i všelikého jiného nepohodlí vytrpěli jsme v době dětství naší opery dost a dost, i v tak zvaných »*próbsálech*«, jak se tenkráte zkušebním síním říkalo.

Převzali jsme totiž při otevření prozatímního divadla před čtyřiceti lety celou divadelní terminologii od zdejšího německého divadla a teprve poznenáhla, hlavně zásluhou ředitele Šuberta, se i divadelní hantýrka počeštila. Ale větami jako na př. »Anton přibórujou mi ten kepyš, aneb: sem na tři (u třetí kulissy) se postaví malej gráspank a na 4 v pravo velkej štajnpank,« mluvil tehdejší strojmistr Krunert skoro denně, a nikdo v tom neviděl nic závadného.

Ale vraťme s k těm »próbsálům.«

Napsal jsem již jednou, že architekt, který stavěl prozatímné divadlo, zapomněl, že operní aparát musí míti alespoň dva větší pokoje, ve kterých by se opera při klavíru se solisty a sborem nacvičila.

Tehdejší první kapelník Mayr, který bydlel zrovna naproti divadlu, odpomohl nedostatku tím, že se solisty studoval při vlastním klavíru ve svém bytě. Nám: totiž sboru a mně jako druhému kapelníku vykázal ředitel Thomé za síň klavírních zkoušek vestibul u večerní kasy v prozatímním divadle. Do téhož vestibulu ústily troje nepřiléhající dvéře z nábřeží.

Thomé mi do tohoto skvostného útulku dal postaviti starý vybrakovaný klavír z německého divadla a několik lavic. O nějakém aparátu k ohřátí vzduchu nebylo ani potuchy.

»Ale vždyť tam zmrznem!«

»Jaká pomoc, není jiného sálu. Oblecte se teple a budete tam zkoušet — punktum.« —

Vydrželi jsme v té ledárně dvě zimy a dvě léta. Pak ale kapelník Mayr poznal, že si rozbíjí svůj vlastní klavír i prosadil, že nový ředitel Liegert najal ke zkouškám velký prostranný pokoj v bývalé jirchárně ve Vojtěšské ulici.

Ale tam jsme se také mnoho neohřáli. Nebylo tam totiž nikoho, kdo by nám byl zatopil. Sluha při opeře měl sice povinnost nám topit. Byl však jinak tak zaměstnán, že přicházel z pravidla, když už zkouška končila Kdo tedy nejprvé přišel do zkoušky, ať pán ať dáma, musil zatopit. Toť se ví, že každý chtěl býti posledním, aby nemusil topit. Pozdním přicházením do zkoušky povčstnými byli Paleček a Rangl — onen je teď regisseurem cís. ruské opery v Petrohradě, tento členem opery v Záhřebě. — Měl jsem poručeno přesně pět minut po deváté počíti zkoušku sborovou a nepřítomné neb později přibylé zapsati k peněžité pokutě. — Při 15 až 20 zl. měsíční gáže k peněžité pokutě! — Ale to mladému v plném slova smyslu sboru nekazilo veselou mysl.

Jednou před početím zkoušky konstatuji, že opětně scházejí Paleček a Rangl. Počnu zkoušeti. Po nějaké chvíli se rozlítnou dvéře velké skříně, ve které jsme schovávali hlasy sborové a ze skříně vypadnou — Paleček a Rangl.

Ohromný smích a jásot celého sboru. — Co jsem měl dělat? Smál jsem se také a daroval jsem sboru pro ten den zkoušku.

Třeba jsme se v zimě v této zkušební síni měli jakž takž obstojně, zle se nám vedlo v létě.

Ředitel Liegert najal si totiž pro léto tehdejší »Novoměstské divadlo«, protože v tu dobu v divadle prozatímním naprosto nebylo možno hrát. Novom. divadlo stávalo na místě, kde je teď Nové německé divadlo. Tam ale nebylo žádné síně ke zkouškám. Musili jsme tedy skoro každodenně po sborové zkoušce ve Vojtěšské ulici kvapem do zkoušky s orkestrem do Novoměst. divadla za Koňskou bránu. Pohyb ten byl sice našemu tělu velice ku prospěchu, ale ne naší kapse, neboť druhá snídaně byla pak nezbytna. Protože ředitel Liegert neměl žádné divadelní kanceláře kromě svého malého comptoiru na Příkopě (Liegert byl ochodníkem s hedbávím), kde se vyřizovaly všecky záležitosti divadelní, najal konečně polovici prvního patra v domě proti »Novým lázním.«

Byt sestával z následujících částí: 1. větší pokoj určený pro sbor a zároveň balet; 2. druhý větší pokoj pro krejčovnu, kde vládl neobmezeně zvěčnělý Jan Kaška, vrchní garderobier a zároveň výtečný komik,

který vytvořil Tylovi typické figury: Honzu, Kalafunu a j.; 3. menší pokoj pro solisty a 4. a 5. dva pokoje pro kancelář divadelní, totiž: pro tajemníka — byl jím tenkráte zvěčnělý Jos. Barák — a ředitele.

To byla tedy třetí zkušební síň, kterou jsme měli od otevření prozatímního divadla. Zimou jsme tam netrpěli, ale za to nás soužil balet.

Tehdejší baletní mistryně sl. Hentzova měla s Liegertem ujednáno, že od 11. hodin musím jí přenechati síň ke zkouškám baletu. Zbývaly mi tudíž pro cvičení se sborem pouze 2 hodiny: od 9—11. A to bylo málo pro sbor, který byl teprvé za Liegerta slušně doplněn a který musil stávající repertoir teprvé nastudovat.

»Dělejte, dělejte, ať jste se sborem hotov, příští týden jdu s operou na jeviště,« nařizoval mi kapelník Maýr.

»Velice rád, ale když mne ten prožluklý balet tak zdržuje. Musím vždy před 11. hod. přestat se zkouškou,« odpověděl jsem.

»Tedy ho tam nepusťte!«

»Dobrá.«

Druhý den jsem balet do sálu nepustil. Následovala žaloba baletní mistryně u ředitela Liegerta, načež námitka se strany téhož ředitele, že kapelník Maýr neměl nic takového ustanovovati, a já, že to neměl provésti. Ale opera že příští týden musí být, tedy sbor že zkoušet musí. (Liegert totiž dával vždy za pravdu každému, kdo si přišel k němu na něco stěžovat. Nebožtík Lev pro tuto dvojakost mu přezdél: »omastek na všecky polévky«.)

Takové scény se opakovaly neustále až do roku 1872, kde jsme dostali nové síně ke zkouškám v Umělecké besedě, která tenkráte měla své místnosti ve dvorním křídle Měšťanské besedy. Sbor zkoušel v bibliotéce a sólisté v malém pokojíku vedle sálu. Byly to místnosti nedostatečné a tmavé, pročež už v roce 1873. jsme se odstěhovali do domů naproti bývalému vojenskému »Transporthausu« ve Pštrosově ulici. (Pro balet byl najat již v roce 1872. zvláštní pokoj. To jsme si oddechli!) —

Tato zkušební síň se mi stala památnou tím, že jsem poprvé a naposled ve svém divadelním životě přišel do ní pozdě na zkoušku. Stalo se to tak: Tenkráte zpíval u nás pohostinsku vlašský tenor Stagno. Měl vystoupiti jako Robert ďábel v Mayerbeerově stejnojmenné opeře. Orkestrová zkouška, kterou řídil mistr Smetana, konala se v Novoměst. divadle o $^1/_2$11. hod. dopol. Jako druhý kapelník a sbormistr měl jsem při zkoušce třetího jednání říditi pekelný valčík a v pátém hráti varhany. Počítal jsem, že přijdu na řadu asi po 12. hodině. Zkoušel jsem tudíž v sále ve Pštrosově ulici o 10. se sólisty operetu a o $^1/_2$12. jsem klidně a volně šel do Novoměst. divadla. Když jsem přišel k divadlu, zarazilo mne, že jsem neslyšel ani hry ani zpěvu.

»Aha, to stavějí dekoraci ke 3. jednání,« pomyslím si a jdu na jeviště. Uvítalo mne všeobecné haló a volání: »Á jé, pan kapelník také jednou pozdě. Napsat, napsat!« (totiž, aby mne inspicient zapsal k pokutě).

»Ale človíčku, človíčku,« volá na mne mistr Smetana z orkestru, »my na Vás čekáme už dobré půl hodiny!«

»Ale můj Bože, nikdo mi neřekl, že se budou opakovat pouze jednotlivé scény a ne celá opera. Proto jsem dole zkoušel operetu. Nu, jaká pomoc, poprvé ve svém živobytí budu platit pokutu.«

Rozumí se, že jsem pokutu neplatil. Mistr Smetana byl vůbec nešťasten, měl-li někoho pokutovat. Stalo se jednou, že několik členů sboru pro rušení zkoušky mělo platit pokutu. Příštího prvního přišli mistra prosit, aby jim trest odpustil.

»Ne, ne, to nejde. Rušení zkoušky se musí pokutovat. Víte co? Já za Vás ten trest zaplatím sám, ale pokuta musí být.« A tak se také stalo.

Poněvadž v červenci, srpnu a v polovici září téhož roku musila opera na bezděčné prázdniny, nemajíc kde hrát, improvisovali jsme si zkušební síně v areně na hradbách. Sbor zkoušel ve své garderobě a pro sólisty operety jsem adaptoval malý kumbálek pod střechou.

»Do nejdelší smrti mne na tu půdičku nedostaneš,« zvolal přítel Šamberk, když se dověděl o nejnovější »zkušební síni«. Šamberka bylo sice těžko dostat i do jiných místností, kde se zkoušelo, protože v Bayerově kavárně na hradbách byl tak krásný stín a tak pěkně se tam hrála bulka, ale co jsem měl dělat? Povolil jsem a zkoušeli jsme v garderobě pánů, v malé a tmavé díře v přízemí.

Sedmá »zkušební síň« byla v 1. patře staré Slavie. Bylo to v době úspor, za ředitele Maýra, kdy v malém tom bytě se musila směstnat kancelář, pokoj ředitelův, »zkušebna« sboru, pokoj pro sólisty a byt sluhy. Byt měl pouze jeden vchod, pročež každý, kdo chtěl mluvit s ředitelem, musil projíti kanceláří a pokojem pro sólisty. To bylo krásné zkoušení! Chodilo se tu neustále jako průchodním domem. K tomu nebylo možno pokojík vytopit, protože byl právě nad průjezdem.

Z této mizerie nás vykoupil teprve ředitel Wirsing, najav slušné místnosti v Bartolomějské ulici proti policejnímu ředitelství. Ale naše pohova tam netrvala dlouho. Tehdy všemocný J. S. Skrejšovský valnou část obecenstva odvedl nám z prozatímního divadla do tak zvané »Národní arény«. Byla to aréna ze hradeb, které zatím vešly v majetek obce, přenešená na pole za Vinohrady. Říkalo se jí také posměšně »Svatopolská«, pro blízkost Olšan.

Nově utvořené družstvo Dra Čížka nevládlo tak vydatnými prostředky finančními, aby sneslo ztráty spojené s odchodem tolika obecenstva. Kromě toho podniklo nákladnou stavbu »Nového českého divadla« za Žitnou branou a za rok bylo na hromadě.

Následkem této katastrofy bylo, že se obě korporace: Družstvo Národní arény a Družstvo král. zemsk. česk. divadla spojily, že ředitel Wirsing byl ke své žádosti propuštěn a že po krátké episodě Dra Daška zasedl na ředitelské křeslo opět Maýr a s ním opět úspory. To bylo v roce 1878.

V roce 1879. bylo Národní divadlo již pod střechou a několik místností na straně nábřežní se mohlo již upraviti. Vymohl tedy Maýr pro úsporu činže na stavebním výboru Národního divadla, že nám bezplatně v 1. patře upravili kancelář, ve čtvrtém na královskou

loži pokoj pro solisty a v pátém pokoj pro sbor, bibliotéku a garderobu.

Ale ani tam jsme dlouho nebyli. V roce 1881. musilo být Národ. div. na rychlo upraveno, aby se v něm mohlo hráti za příčinou sňatku korunního prince Rudolfa.

Musili jsme se odstěhovat, protože kancelář byla vlastně garderobou pánů a protože dle policejního ustanovení místnost nad královskou lóží musí být uzavřena a úplně prázdna.

Ředitel Maýr najal tedy na půl leta první patro nárožního domu Pernštýna a Bartolomějské ulice. Prostranné místnosti, ale až hrůza spustlé a zanedbané. Tam se studovala pod dohledem hluchého mistra jeho monumentální opera: »Libuše« a pořizoval se pro ni celý fundus instructus.

Po 12. představení v Národním divadle vystěhovali jsme se do Nového českého divadla, abychom v září téhož roku se uvázali v držení nových síní v definitivně otevřeném Národním divadle, když tu 12. srpna vyhořela sotva dokončená hrdá budova.

Byli jsme opět vrženi do staré mizerie. Zařídili jsme se v dřevěném divadle za Žitnou branou, jak se nejlépe dalo. Nových místností mezi časem nebylo lze najmouti, mrzli jsme tedy v prkenné boudě jako svého času ve vestibulu prozatímního divadla až do 14. listopadu, kdy jsme se odstěhovali do prvního patra domu, ve kterém je kavárna »Imperial« proti Voršilkám. Byla tam kancelář, krejčovna a pokoj ke zkouškám solistů. Protože už jsme byli operní kapelníci dva, musili jsme se o ten pokoj dělit a jeden čekat na druhého.

Sbor zkoušel v místnostech restaurace v domě pojišť. spolku Praha, vedle České spořitelny. Byla to nejhorší »zkušební síň«, kterou od roku 1862. sbor měl. Ve vzduchu prosyceném kouřem a výpary od předešlého večera, trávili ubozí členové sboru půldruhé až dvě hodiny, dýchajíce tuto hroznou atmosféru. Vydrželi to několik neděl. Pojednou ale jednomyslně prohlásili, že v té mučírně déle zkoušet nebudou. Jiného pokoje v blízkosti divadla nebylo lze najmouti, nezbylo tedy, než celý sbor vtěsnati do pokoje solistů. Po sborové zkoušce, při které více než polovice sboru musila státi, vyvětrala se místnost, a teď teprve my kapelníci jeden po druhém jsme mohli začít zkoušet se solisty. Byla to doba, na kterou si ještě teď s hrůzou vzpomínám.

Pravým vykoupením bylo, když jsme již v dubnu r. 1883. mohli se vystěhovati do dřevěného Nového česk. divadla. Byla tam sice ještě notná zima, ale byl tam alespoň čistý vzduch.

Nedlouho před tím nastoupil křeslo ředitelské Frant. A. Šubert. Nahlédl, že nestačí dosavadní místnosti v Novém česk. div. pro sbor, který jsme pro blížící se otevření Národního divadla již všemožně sesilovali. Kdežto v prozatímním divadle sbor čítal 16 dam a 16 pánů, rozmnožili jsme jej pro Národní divadlo na 34 dámy a 28 pánů, kteří ovšem neměli místa v neprostorné jizbě v třetím patře. Ještě nejvíc místa bylo ve vestibulu u obou pokladen. Tam tedy prozatím sbor zkoušel.

Ředitel Šubert ale nepřestával naléhati na profesory Šulce a Pacolda, rekonstruktéry vyhořelého Národního divadla, aby co možná brzy adaptace prozatímního divadla a přístavku ke kancelářím a zkušebním sínim byla provedena.

Konečně uprostřed října přišlo vykoupení. Tak dlouho želané místnosti ke zkouškám byly nám odevzdány. Doba »próbsálů« už minula. Sbor dostal krásnou prostrannou a vzdušnou sborovnu, a my kapelníci po pěkném pokoji s hovornou.

»Můj Bože!« vzdychávám si při pomyšlení, jak kruté byly počátky naší opery, jak jsme zápasili s bídou a nouzí a nepohodlím všeho druhu, a do jak krásného a teplého hnízdečka si teď sedají noví členové Národního divadla. Ale přeji všem tento utěšený stav z celého srdce. Ať jen pracují s touž láskou a s týmž nadšením, jako jsme za bídný groš pracovali my, aby operní naše umění stále vzkvétalo ve zlatém domě nad Vltavou, který vystavěl: »Národ sobě!«

F. F. ŠAMBERK:

Z prvního představení.

Požádali jste mně, abych Vám napsal jubilejní vzpomínku. Hrál jsem v »Králi Vukašínu« a hlavou táhne mně řada pěkných vzpomínek. Otevření prozatímního divadla bylo slavnou, velikou událostí. Není pochyby, že o tomto významu našeho divadelního osamostatnění napíší zajímavé věci lidé povolanější. Mám na tom svém stromečku vzpomínek celou jednu část dosud neočesanou a doufám, že si k němu jednou žebřík přistavím a nejlepší kousky že natrhám. Napadlo mně ale také ledacos, na co se zapomíná. Podívejme se na příklad, jaké sociální postavení mívali tenkrát herci. A že jsme už v té době — ba, správně pověděno, že jsme právě v oné době měli řadu výborných herců, toho nemusím dokazovat. Kde se ti lidé vzali, jak to přišlo, že s takovou horoucí láskou a s takovým ohnivým zanícením věnovali se svému umění? Nevolil jsem zúmyslně slovo povolání. Oni nebyli herci z professe a nemohli jimi také býti, poněvadž nebylo tu, z čeho by se jim zajistila existence. Vždyť na příklad nejpopulárnější herec oné doby Lapil — o něm mohl bych ovšem vypravovati detaily velice zajímavé — měl všeho všudy ročně za svou divadelní činnost asi 250 — nanejvýše 300 zl. Rozumí se samo sebou, že otevřením samostatného a stálého divadla nastal v tomto směru veliký a blahodárný obrat, jenž měl, jak známo, také svoje důsledky.

Něco takového však psáti nemíním. Zatoulal jsem se trochu, ale tak docela bez úvodu svoji drobnou vzpomínku bych přece jenom nerad do světa pustil. Uvažoval jsem, co bych měl pro Vás vybrat a co napsat. A tu jsem si vzpomněl na drobnůstku, na pohled sice až tuze nepatrnou, ale myslím, že je charakteristická a že by bylo škoda, kdyby upadla v zapomenutí. Jsem jist, že budete míti také i o tom zmínku, za jakých poměrů jsme divadlo zahajovali a jak tenkráte to naše obecenstvo vypadalo a kdo tenkráte naše první představení — poctil svou návštěvou. Vypravoval jsem nedávno v kruhu svých přátel o tomto prvním představení a čirou náhodou vyplavala ze dna na povrch tato malá vzpomínka.

Sledovali jsme ovšem i my herci s neobyčejně živým zájmem, jaké budeme míti o slavnostním představení obecenstvo. Mluvilo se tenkráte o tom a vědělo se dobře o každém jen trochu vynikajícím našinci, jenž do divadla půjde. Tenkráte jsme ovšem byli všichni spočítáni. Je pochopitelno, že jsme také mluvili o tom, kdo přijde do divadla ze šlechty. Myslili jsme, že někdo aspoň určitě přijde a to tím spíše, poněvadž šlechta na naše české čtvrtky v německém divadle chodila. Vzpomínám si živě zejména horlivého navštěvovatele našich českých představení z kruhů šlechtických, jenž byl abonentem a jenž skoro nikdy nechyběl. Byl to slavný hrdina a vojevůdce hrabě Šlik, jenž byl takový nadšený patriot, že svoje nadšení dával ostentativně na jevo. Kdykoli se hrál kus, v němž jsou místa vlastenecká, jako »Monika« nebo »Magelona«, tu hrabě Šlick zařinčel na znamení souhlasu svou šavlí a hned na to zaburácel divadlem hromový potlesk.

Zahajovali jsme prozatímní divadlo. Už před vytažením opony jsme věděli, že ze šlechty nepřišel nikdo. Bezprostředně před začátkem přišel ke mně Kolár: »Šlechty tu sice není — ale někdo z nich, totiž z jejího okolí je tu.« Kolár zavedl mne k oponě a ukazoval mně člověka, jenž seděl ve druhé řadě na prostředním sedadle. Byl to šlechtický lokaj v plné, parádní svojí livreji, na němž zlaté a stříbrné porty a široký límec zrovna ostentativně svítil. V ruce držel ohromný naparáděný klobouk a poněvadž kolem něho po většině seděly dámy, byl člověk ten skutečně až vyzývavě nápadný.

Pamatuji se, že to tenkráte vyvolalo trpké rozhořčení. To jsme si ovšem ihned pomyslili, že si lokaj vstupenky nekoupil. Nebylo nejmenší pochybnosti, že lokaje ve skvělé a nápadné livreji do divadla poslal za sebe některý, našim snahám a našemu postupu nepřející kavalír a že tak učinil — s určitou tendencí!

♡ ♡ ♡

JOS. ŠMAHA:

Malý starodávný kolovrátek, v zákulisí umístěný, při generální zkoušce zaujal mou pozornost. Prohlížím bělounký, z brusu nový válec s lesklými jehlicemi, zvlášť objednaný pro Gorki-ho hru »Měšťáci.«

»Kdesi daleko na ulici hraje kolovrátek, pak zmlkne, pak hraje blíže, skoro pod okny —« předpisuje »chef d'oeuvre« ruského autora.

Banální odrhovačka našeho kolovrátku rušila by nepopiratelně náladu hry. Hraje tedy kolovrátek skutečnou, dojemnou melodii ruskou, náladu scény v pravdě jen zvyšující. Je majetkem divadla ten nástroj, pěkná ta rekvisita, na jejíž zevní strany namaloval »Chef-Decorateur« p Stapfer charakteristické lidové figurky.

»Chef-Requisiteur« zatopil ve velkém samovaru a činí přípravy, ohřáti na komínku odvar pravého ruského čaje. »Sous-chef« přináší čerstvé pirohy a první jeho pomocník odchází pro čerstvou hovězí polévku, čisté talíře, příbory a t. d.

Hlavou prolétlo mi několik vzpomínek . . . .

Bez mála devět a dvacet let. Poprvé procházel jsem se za kulisami malého ale venkovskému herectvu tehdy nesnadno přístupného prozatímního divadla na nábřeží. Po činnosti desítileté při divadle venkovském vystoupil jsem na král. zemsk. českém divadle v Praze. Hrál jsem — za ředitelování J. N. Maýra — Józu ve »Faráři z Podlesí« a šl. Dornenkrona ve »Služebníku svého pána.« Přes to, že jsem několik měsíců dříve již podepsal pevnou smlouvu s řed. Dr. Čížkem, měl jsem před debutem jak náleží pořádnou trému. To snadno uvěříte, řeknu-li, že přede mnou úlohy ty hrál J. J. Kolár. Rozechvěn chodil jsem před první zkouškou za jevištěm a myslil na to, jak asi tehdejší náš velmistr dram. umění pronášel tu či onu větu, hledal jsem, hledal — marně. Neměl jsem štěstí, spatřiti dříve tohoto umělce, a byl nucen opírati se jen a jen o vlastní pochopení.

A tu — — přiznávám se — několik hodin před vystoupením poprvé poznával jsem, co na scéně menší mně nikdy nenapadlo, jak nehotov jsem pro velké jeviště. Zdálo se mi, že všechny úspěchy z venkovských divadel v koutech temného zákulisí král. divadla zemského šklebí se na mne a strouhají mi mrkvičku.

S největším respektem pohlížel jsem na každého, i na nejposlednějšího z příchozích umělců. Vše připadalo mi tu dokonalé, veliké. I zařízení jeviště, dekorace, nábytek, rekvisity.

Malý strojek, postavený na obyčejném stole, zaujal na chvíli mou pozornost. Ke stolku s jedné strany nebozízky připevněn přístavek, představující kamennou zeď. Strojek sám velkosti jen — as jak obyčejný šicí stroj. Přemýšlel jsem, k čemu as to vše sloužiti má. Ochotný divadelní dělník, uhodnuv, oč mi asi jde, praví zcela vážně: »To je prosím mašina, která zničí továrnu pana z Dornenkronu, kterého ráčíte představovati; z těchto dvou jehel přelétají skutečné, modré elektrické jiskry! Dělá to velký efekt!«

Hleděl jsem na důmyslně sestavenou tu — rekvisitu a přiznávám se, nenapadlo mi ani v nejmenším,

že by mohl existovati elektrický stroj větších rozměrů, jehož napodobením docílilo by se nálady v pravdě zvyšující. Avšak myslím, že i mimo divadlo byla tehdy málo známa síla elektřiny. Proč neměl jsem se obdivovati? Sensační vynález elektrický vzal za své s továrnou pana Dornenkrona, mohl tedy na divadle vypadati . . všelijak.

Čím déle jsem byl ve službách tehdejších »chlebodárců,« tím více poznával jsem, jak se pracuje, pokud se výpravy dotýče, svědomitě ale rozhodně i šetrně. Sám ředitel rozděloval petrolej, svíčky, špagáty i nebozízky. Sám ředitel nařídil, aby sklénky, ze kterých se na jevišti pije, namazány byly uvnitř rudou hlinkou tak, aby divák postřehnouti nemohl, že se vlastně nic nepije. Divadelní zmrzlina! Byla lacina a vypadala půvabně. Sám ředitel ustanovil, jakým způsobem se má imitovati. Komu na mysl mohlo připadnouti, že by panstvu, občerstvujícímu se v salonu milionáře, průvan v areně na baštách zanésti mohl zmrzlinu — — žlutě a růžově nabarvenou vatu — — až na galerii . . .

Pravdě průchod. Bylo nutno tehdy spořiti. Poměry byly interimní, finance neutěšené. Proto povolán na křeslo ředitelské muž, jenž uměl počítat. To všeobecně se uznávalo. Ač — zase pravdě průchod, málo kdy chodilo obecenstvo do divadla proto, že se tam spoří! Obecenstvo chce slyšet i vidět. Obecenstvo, i to galerní ví, že divadlo je luxus a nevede-li se luxusně, že se chut k návštěvě nevyvolá. Napadá mi teď teprve, proč že se vlastně tehdy tolik šetřilo? Vždyť, když kasa dostávala úbytě, neslýchali umělci nic jiného, než slova: »redukce gáží«. Od P. T. pp. chlebodárců jsme chléb nikdy neviděli. A neslyšeli, že by byl někdo zvolal: »Jiného ředitele sem. Ředitele s jinými zásadami.« — Proč to šetření? Což kdyby — nestálo to za pokus opačný? Bylo by tak jako tak došlo spíše k redukcím gáží, než k redukcím podílů pp. chlebodárců a k redukci gáže — ředitelské. — —

Kde by mně bylo tehdy napadlo, že bude jednou šťastnějších kolegů, kteří již při zkoušce generální delektovati se budou na čerstvé šunce, slaných houstičkách, plzeňském pivečku, že zasyčí samovar na stole a herci že budou srkati odvar dobrého čaje a přikusovati chutné pirohy . . .

Tehdy? I cukroví, jež měla n. p. Madame Wiehová kolem kašírovaného kuřete — či kachny — — i to bývalo z lepenky.

Ne ke škodě dramatického umění bylo hospodářství artistické, jak mnohý as ještě pamatuje, v rukách Kolárů, Šimanovského, Šamberka, Seiferta, Puldy, Bittnera a j.

Ku podivu. Poměry byly interimní, finance neurovnané, ale v personálu byl humor i — kolegialita, což bývá úkazem vzácným nejen v divadlech ale i v úřadech a jinde a jinde.

Večery trávili jsme v nynější Imperiálce. V blízkosti kulečníků za velkým stolem sedával Jan Neruda, Fr. Kolár, Jos. Sklenář, publicista Šimáček, majitel Posla z Prahy, G. Eim, knihkupec Datel, Dr. Dašek (později ředitel divadla), první tenor Souček, Jos. Frankovský, A. Pulda, basista Doubravský, basista Mareš, Čech Karel, A. Čech, Seifert.

Kavárník Horák (člen orchestru) posílal nám pro večeře do blízké restaurace a pro pivo ke Kominíčkům. Denní této společnosti, jak ani jinak býti nemůže, presidoval J. Neruda. Rád naslouchal divadelním historkám. Smál se tak srdečně, že mu skřipec na nose službu vypovídal, smál se, až mu mnohdy slzy z očí vytryskly, a — — zlobil se, zasedl-li kdo z nás ke kartám, nebo prohánět-li se kolem kulečníku. Partie čtyř činoherců, takto karbaníků amateurů, hrající se zálibou zapovězenou hru »cvik,« vyvolala Nerudovu nevoli též proto, že se hraje nepoctivě. Hrálo se jen o zcela nepatrné, až směšně nízké, situaci přiměřené obnosy, i snažili se tedy hráči šidit jeden druhého, kde a jak se dalo. V největším rozčilení a spravedlivém rozhorlení volá kibic Šimáček, vzor muže poctivého:

»Dovolte, vy jste měl přece přihodit v prvním vrhu trumfovou sedmu!«

A hráč na to klidně:

»No jo, ale to bych byl pak nebral!«

S patrným odporem odstoupil Šimáček, povážlivě potřásaje lví svou hlavou, k Nerudovi a oba poctivci pohlíželi na nás jako na divochy tak dlouho, až jsme se, schválně ovšem, pohádali a kartama uhodili jen proto, aby zase bylo slyšeti Nerudovo srdečné: chrrrr, chrrrr, chrrrr!« — O vyvrcholení zábavy staral se s úspěchem největším Petříček Doubravský. Jak ten se uměl dobře zlobit! Činil tak jen proto, aby se jiní mohli smát a měl radost dětinskou z toho, že jsme ho dráždili, že jsme podávali hojné příležitosti, aby nás říznými vtipy »usaditi« mohl. —

Tak bavívala se společnost až do doby, kdy rodinu tenoristy Součka, bydlícího těsně vedle místnosti, ve které jsme sedávali, stihla katastrofa, jež přes »šetření« vrhala světlo příšerně děsivé na finanční poměry jediného českého divadla v Praze.

Na divadelním obzoru stahovaly se černé mraky. Chaos nejen v kase, ale i v ředitelské kanceláři! Náhle jmenována zvláštní artistická delegace — prof. V. Jeřábek a red. J. Schick — již uloženo dbáti toho, aby nebylo favoritů v personálu uměleckém, aby i mladší síly byly zaměstnávány. Spor starých s mladými, na celé čáře vypuklý, zničiti hrozil i jediný náš ústav! Politika zavlečena i v zákulisí! Obrana! Brousek! I v řadách personálu uměleckého hrozilo dojíti k bratrovražednému boji. Daleko hůře arci a nebezpečněji pro ústav sám vypadalo to v hledišti. Divoký vichr stranický vzedmul a v oči vmetal spousty prachu, smetí uličního i nejrozvážnějším z obou táborů, i došlo ke skandálu divadelnímu, jaký snad je ojedinělý v divadelním světě. Dáván »Rabagas«. Hlediště jako by přeplněno výbušnými látkami. Stačilo jen přiložit zápalky a katastrofa byla neodvratna. A stalo se. Na jevišti volá herec: »Čuně? K čemu to! Volejte svobodomyslně — prase!«

Smich, hluk, vřava, ryk ohlušující. To bylo však jen kratičkou předehrou k tomu, co se téhož večera sehráti musilo v celém domě. Vstupuje v cáry oděný general Mošna — bez košile — a volá: »Ať žije svoboda!« — Nový hluk, až uši zaléhají. Obecenstvo z loží hrozí do přízemí a opačně. Galerie stará se o náladu pomoci píštal. Z přízemí odbíhají do ložových koridórů, odtamtud pak zběsilé spílání, řev! Šamberkovi, jemuž přidělena titulní úloha, letí věnec

ze sena k nohám. Umělec, neztráceje duchapřítomnosti, obrací se ke galerii a praví — ne pošeptmo:

»Od úst si to ta dobrá duše utrhla!« — Slova jeho zanikají ve vřavě. Herci nemohou mluvit. Bledí a rozčílení pobíhají členové správy po jevišti, varují před extemporováním a vybízejí herce, aby upravili si jinak masky. Pobouřená fantasie viděla na jevišti hlavy předáků všech možných stran politických. Herci stojí, mluví, ale bez napovědy, mluví něco jiného než psáno v knize. Debatují o tom, co a proč se děje v hledišti...

Za takové nálady skončena hra a — — dána zase na repertoir. Ujišťovalo se pak, že se budou házet do hlediště smrduté, otravné látky, že shasnou světla, nastane soudný den . . .

Policie obklopila divadlo, chodby, šatny herců, plynoměry, místnost osvětlovače jeviště a hlediště. Smích, křik, hvizdot, zatknuto několik osob, v jichž kapsách byly pištalky a — pak ticho! —

Jako po bouři. Vzduch se vyčistil. A jako po krupobití. Na všech stranách škody. Neodnesli tenkráte následky jen herci, jak při takových příležitostech bývá, odstonal to celý umělecký ústav. Ani nejprudší lijavec nemohl tak snadno spláchnouti, co bez uvážení, ať již úmyslně, či bez úmyslu bylo inscenováno.

Ředitelové si počínali podávati ruce. Došlo i k tomu, že ustanoven chefem jediného českého ústavu ředitel německého divadla, muž neznalý jediného slova českého.

— — — — — — — — — — — —

Kdo takých okamžiků prožil, vděčně vzpomínej mužů, jichž přičiněním nastaly v prvním ústavu národním spořádané poměry . . .

PŘED ČTYŘICETI LÉTY.

Bohatý obsah tohoto čísla MÁJE, věnovaného výhradně jen oslavě památné události otevření samostatného českého divadla v Praze, doplňujeme ještě řadou různých zpráv, které našemu milému čtenářstvu objasní ještě některou mlžinu dávno prchlých časů. Při té příležitosti vzdáváme vroucí díky všem, kdož nám vydání tohoto vzpomínkového čísla ochotným dodáním příspěvků umožnili, zejména zasloužilým pamětníkům významného dne 18. listopadu 1862.

┼ »Sláva jim!« V »Lumíru« ze dne 20. března 1862. čteme tuto zajímavou zprávu: Národnímu divadlu kvete očividně utěšená budoucnost, neboť uznal národ důležitost podniknutí, uznal, že se v něm zakládá část národní cti. Když se stavěl staroslavný chrám sv. Petra a Pavla na posvátném Vyšehradě, tu kníže sám koše staviva na svých bedrách donesl na staveniště a po něm činili nejpřednější dvořeníinové a páni. Ať neunavíme uváděním příkladů, připomínáme jen mohylu, kterou národ Polský vyvýšil ke cti Kościuskovi. Tak to bylo u Slovanů a podobně se konati bude též u zbudování stavby, pro národ náš tak veledůležité. Začátek učinili někteří občané podkraje Smíchovského: přibylať dne 13. března 1862. do Prahy deputace českých rolníkův, vyslaná třinácti obcemi okresu Smíchovského, aby odevzdala výboru pro národní divadlo úpis na příspěvky staviva, značný počet potažných dní a peněz ku neprodlené stavbě národního divadla. Sláva jim za to! Jména obcí, které takovýmto příkladem předcházejí, měla by se v stavbě samé nějakým významným způsobem zvěčniti. Rolníci oné deputace byli z obcí: Turska, Kozince, Oujezda, Zákolan, Kovár, Okoře, Hole, Noutonic, Cvrkyně, Kamejka a Přílep, a nabídli se, že prozatím ku stavbě národního divadla přispějí: 50 potažnými dny, 535 korci vápna, 16.250 cihlami a 32 zl. na hotovosti. Řemeslníci a obchodníci na Smíchově (dle prvního seznamu), že věnují na stavbu Národního divadla 20.500 cihel, dva sáhy stavebního kamene, na týden potah s párem koní, sto stop hřebíků, šest dní zednické práce, dvacet plechových přilbic, tři slušné oděvy, dvanáct kožených bot vysokých, dvě gothické židle a gothický stůl, bronzový pozlacený řetěz s kameny, šest baretů a 57 zl. na hotovosti. Dvacet dívek Smíchovských uvolilo se, že po čas stavby budou každý pondělek hotoviti ženské práce pro divadelní šatnice. Jak potěšitelné to součastenství pro věc národní!«

┼ **Kýž konečně dojde k stavbě divadla!** Čteme v »Lumíru« v čísle ze dne 8. května 1862. tento povzdech: »Kýž konečně dojde k stavbě divadla! Rokuje se, rokuje, jaro mizí a posud není viděti dělníka na staveništi! V poslední schůzce divadelní, dne 3. května, opět tu nebylo předsedy, jehož zastupoval Palacký. Výbor uzavřel na výslovné přání slavného zemského výboru českého, že nepřikročí ku stavbě definitivního divadla do jara roku 1863, kdyby však sněm do té doby, t. j. nejdéle do května roku 1863. se nesešel, vyhrazuje sboru divadelnímu právo uzavření ohledem svého dalšího jednání učiniti v mezích svých stanov.

┼ **Zprávy o postupu stavby prozatímního divadla z května r. 1862.** »Konečně ode dne 12. května započala činnost dělníků na staveništi budoucího národního divadla a do dneška již valná část staré solnice rozbourána, aby se započíti mohla stavba, kterou provede pan Ullmann, umělec před jinými k takovému dílu povolaný. Stavba musí býti do 1. prosince 1862. dokonána, za každý den, o který by se nad tuto lhůtu protáhla, uvolil se stavitel zaplatiti 300 zl. R. č., bude-li však již do 15. listopadu 1862. s celou stavbou hotov, obdrží pět procentů z umluvené sumy

co zvláštní odměnu. — Na staveništi nového národního divadla dosti čilý již panuje život. Část staré solnice již zbořena a dělníci již počali kopati základy, u Žofínského ostrova již nahromaděno množství křemenův a drobného kamení, určené do základů divadla, které se vyvedou na t. zv. betóně; tak totiž slove smíšenina cementu či hydraulického vápna s křemeny a rozdrobenými kameny i cihlami, což ve vodě stvrdne a tudy ku stavbám vodním, při mostech, hrázích, domech pobřežních a t. p. se užívá a zvláště k vyplnění základních srubův do vody spuštěných slouží. Mezi tím, co s v základech pracuje, připravují se pro nové divadlo dokorace, jichž většinu malovati bude chvalně známý domácí umělec pan Koucký.«

+ **Odevzdání divadla prozatimního.** Dne 15. listopadu 1862. v sobotu ve dvě hodiny odpoledne bylo prozatímní divadlo české od stavitele Ullmanna odevzdáno komisi, v níž zastoupen byl Zemský výbor, Pražský magistrát a divadelní ředitelství.

+ **Poslední české představení ve stavovském divadle.** V neděli dne 16. listopadu 1862. hrála se před odstěhováním se české musy do divadla prozatímního ve prospěch slečny Marie Lipšové Göthova historická činohra »Götz z Berlichingů« v překladu J. J. Kolára. Kritik podepsaný šifrou B. napsal do Mikovcova Lumíra (v čísle ze dne 20. listopadu 1862.), že představení toto bylo tak bídné, že by se o něm vůbec nezmiňoval, kdyby se provozováním tohoto kusu nebyl takřka spáchal hřích na českém repertoiru. »Podobné tendenční kusy německé,« psal B., »jako jest »Götz z Berlichingů, rytíř se železnou pěstí,« německý hrdina ex offo, nehodí se pranic pro české divadlo, ba tyrády o udatnosti a věhlasu hrdin německých naprosto urážejí český sluch. Jevila se u všech herců taková nechut a takřka nucené přežvykování německých vět, že nebylo možno vydržeti až do konce.« Celé představení kritik vůbec odsoudil — z herců jenom pp. Kolár ml., Šimanovský a sl. Libická poněkud vynikli. »Divadlo bylo slabě navštíveno,« končí referát.

+ **První divadelní cedule král. zemsk. prozatímního divadla v Praze ze dne 18. listopadu 1865.** měla toto znění:

Dnes v úterý dne 18. list. 1862. (Hra mimo předplacení.)

Slavnostní představení.

Prolog od Jiljího V. Jahna, přednášen p. Šimanovským.

Na to: Slavnostní ouvertura, k otevření proz. divadla složená od H. Vojáčka, člena carského dvorského divadla v Petrohradě.

Na to ponejprv:

Král Vukašín.

Tragedie v 5 jednáních od Vítězslava Hálka.

Stefan Dušan Silný, car srbský	pan Kolár st.
Carová Jelena, jeho choť . . .	slč. Lipšová.
Uroš, jeho syn, později car Uroš	pan Šamberg.
Vukašín, župan srbský u dvora Dušanova, později král Vukašín	pan Kolar ml.
Jefrosina, jeho choť	paní Hynková.
Marko, jeho syn, později králevič Marko	pan Šimanovský.
Siniša, župan v Akarnansku, bratr Dušanův	pan V. Svoboda.
Uglješa, župan Braničevský, bratr Vukašínův	pan Nikolai.
Kníže Lazar Grbljanovič, po Vukašínu car srbský	pan Chramosta.
Gojko, tajemník u dvora Dušanova	pan Pokorný.
Dejan, Prebula, pánové srbští u dvora Vukašínova . . .	pan J. Svoboda. / pan Sekyra.
Patriarcha prizrénský	pan Musil.
Nikola, u Vukašína	pan Chvalovský.
Jovo, Lazo, měšťané prizrénští	pan Houdek. / pan Slavský.
Slepec, národní zpěvák . . .	pan Švarc.
Stanko, Mirko, sloužící Vukašínovi	pan Verner. / pan Köhler.
Maksim, měštan srěmský . . .	pan Křtín.
Měšťan srěmský	pan Hess.
Řecký poslanec	pan Novotný.
Poslanec Sinišův	pan Hora.
Posel Jelenin	pan Kaška ml.
Hlasatel	pan Kučera.

Pánové srbští. — Měšťané prizrénští a srěmští. — Turci a Řekové. Vojsko. Lid všeho druhu atd.

Děj v Prizréně a na rozličných místech v Srbsku.

Čas: R. 1356—1371.

Začátek pro slavnostní představení o $^1/_2$7, konec v 10 hodin.

Slavnostní otevření proz. divadla zpěvohrou »Vodař« od Cherubiniho jest 20. listopadu.

+ **Referát o slavnostním představení Hálkovy tragoedie »Král Vukašín.«** (Mikovcův »Lumír«, číslo zedne 20. listopadu 1862. — chiffra B.) Prozatímní divadlo české bylo předevčírem dne 18. listopadu ponejprv otevřeno a odevzdáno obecenstvu slavnostním představením o půl sedmé hodině večer. První dojem, jaký na diváka působí, jest velice příjemný, a ačkoliv elegantní a přísně odměřený vkus jednoduchosti zde převládá, přece vzbuzuje v nás pocit domácnosti, pocit, jaký mívá každý ze svého vlastnictví. —

Je to ovšem jenom skromná schránka, do nižto musíme vměstnati své veškeré naděje, tužby a přání, po dlouhý čas želané a v tichosti i nahlas projevované — a konečně prozatím ve skromné míře vyplněné. Byli jsme povždy rozhodně proti vší prozatímnosti, protože probuzelé uvědomění, vlastenská obětovnost a všeobecné přání a takřka jeden hlas v národě byly dostatečné rukojmí šťastného výsledku a dokončení velké myšlénky národního divadla; ale osud vrtkavý, bojácnost, netečnost, ba i nepřízeň prorývají kolikrát ty nejpěknější vyhlídky, a Bůh ví, kdy se vyplní to, po čemž dlouhá léta celý národ volá a za svatou povinnost považuje. Nadějeme se však, že proto neutuchne vřelé přání, aniž obětovnost již dvakráte tak mocně vzbuzená ochabne, ale spíše i po třetí přispěje k dokončení díla, jehožto počátek tak skvělých naději vzbuzuje. —

Prozatímní divadlo jest uvnitř v bohatém renais-

sančním slohu drženo, loží tři řady, v první a druhé řadě nachází se jich po 17, v přízemí 10. Na první galerii 104 sedadel a místa asi na 200 osob k stání, pak na druhou galerii vejde se asi 600 až 700 osob. Do parteru k stání nevejde se ani 300 osob, pohodlných sedadel má však parter 134. Galerie sama jest velmi mistrovsky a pohodlně zřízena a největší zřetel vzat na toto místo, jakžto také káže povinnost. Jako v koloseum obtáčí místa prostoru až ku stropu, blíže k jevišti se nížíc, takže s každého i toho nejzadnějšího místečka dobře viděti jest na jeviště. Barvy stěn a loží jsou: bílá, modrá a žlutá, okrášleny na okrajích zlatem; mezi ložemi drží ženské postavy kandelábry se sedmi světly a umístěny ve dvou řadách nahrazují dostatečně veliký lustr uprostřed, tuto kalamitu všech divadel. Výška divadla z přízemí až do stropu obnaší 8, šířka 9 sáhů, zrovna jako v zemském divadle.

Pěkně vyvedena jest opona malovaná od Koutského, kterážto rozdělena na vícero polí představuje hned ve výšce zemský znak, uprostřed veliký obraz královského hradu, po stranách podlouhlé obrazy staroměstského náměstí, pak Vyšehrad, Karlův Týn, Říp a Blaník; dole uprostřed bílá záclona pro vyjití herců, Rubikon, jejž každý herec touží překročiti. Osvětlení na jevišti jest velmi vydatné; celá řada plamenů umístěna z předu i mezi suffitami nahoře, což činí stejný všudy rozklad světla. Rychlost, s jakouž celá stavba takřka vůčihledě rostla ze země na povrch, jakož i mistrné použití každého místečka a praktičnost uspořádání schodů a vůbec celé mistrné vyvedení dělá čest a přináší chválu panu staviteli Ullmannovi. Zevnitřek divadla ani v nejmenším nepoukazuje na velikost překvapující uvnitř. —

Slavnostní představení bylo zahájeno po třikrát opakovanou hlučnou fanfárou trub a kotlů, načež přednášel pan Šimanovský slavnostní proslov od J. V. Jahna, vyznačuje záznější místa zvučným hlasem a poroučeje takto »skromný stánek české musy, na němž skví se náš český lev«, všem přátelům a příznivcům českého divadla. Hlučný potlesk, volání spisovatele a opět fanfára následovaly pěkné přednešení, načež zazněla slavnostní ouvertura od Vojáčka, mistrně vyvedená orchestrem, mající za základ motivy asi dvou národních písní a příjemně účinkovala na posluchačstvo.

Na to se provozovala Hálkova tragoedie »Král Vukašín«. Spisovatel podal již mnohem zdařilejší dramatické práce, nežli jest tato tragedie, kterážto nesmírně se vlekouc nikde diváka neuchvacuje, ba přivádí jej v udivení, že by takto byl spisovatel vůbec zamýšlel svůj kus psáti. Živější jsou sceny lidu, a tu opět na mnohých místech slyšeti řeči bezuzdné chátry, takže slavnostní dojem velice rušily. Tragoedie oplývá více nedostatky nežli přednostmi, takže zajisté spisovatel po tomto provozování sáhne k ostrému péru a pilníku, a vyrovná i uhladí veliké hrany a hrby, a vybaví se též z tak častého následování cizích vzorů, jakož i sebe opakování nejen slov, ale i soustavy celého kusu. Básník byl několikráte vyvolán od četného, namnoze vzácného obecenstva.

V posledním čísle »Lumíra« téhož ročníku napsal týž referent: Jsme nyní na konci roku, záhodno, abychom se rozhlédli nazpět i ku předu, čehož posud se vykonalo a čehož nám posud přáti jest. Největší událost a zajisté takřka epocha v našem divadelním životě stala se vystavěním skromného, avšak pěkného divadla prozatímního, ježto má dle jistých náhledů utvořiti teprv obecenstvo pro velké národní divadlo; nám scházejí však také herci, herci v pravém slova smyslu, kteří by považovali svůj stav nejenom za své povolání, ale též za dráhu, po nížto možno dojíti cti a věhlasu, slovem, aby byli umělci a nikoli herci z řemesla. Mezi takovými a oněmi jest veliký rozdíl. Víme dobře, že ani Praha nebyla v jednom témdni vystavěna, tím více, že nemůže vejíti hned ústav v život, který jeví účinek na celý národ, který má býti výkvětem části literárního snažení, má býti obraz naší pokročilosti a vzdělanosti. Všeho možno docíliti úsilovným snažením, dobrou vůlí se strany jedné a uznáním a hojnou podporou se strany druhé. Nedá se říci, že obětavost českého obecenstva byla by nedostatečná, ačkoli i tu nelze zatajiti, že mnozí z našich velmožů a takových, kteří jinde v předu rádi se vypínají, patří mezi ty, ježto bývá vidět, že tu nejsou, ač pro ně lože ve všech řadách přichystány a sedadel dosti připravených;*) kdežto opět ona část obecenstva, která hojně jsouc zastoupena, nemá vždycky peněz pohotově, aby sobě tato privilegovaná místa mohli koupiti, musí jenom ze zdálí a stísněna rozkoší divadelní návštěvy sobě popřáti. Toť veliká chyba při našem prozatímním divadle, že galerie tak stísněna a vůbec všechna místa levnější tak obmezena, při velkém národním divadle měl by se větší ohled bráti na tuto část obecenstva, která jest nejhlavnější a nejvydatnější podporou našeho divadla. Přejeme si, aby hlavně ředitelstvo ukázalo dobrou vůli, aby přišlo k náhledu, že posavadní personál jest velmi nedostatečný i ku třem představením v týdnu, že obecenstvo nudí se při pohledu na herce jednoho v rozličných úlohách, a zvláště na herce takového, který všechny úlohy jemu přidělené na jednu šablonu hraje, jak se u našich nynějších herců s jedinou snad výminkou děje; není vždy na místě spořiti tam, kdežto úpadek již zjevný; přejeme si, aby dramaturg měl co možná největší obezřelost u volení repertoiru, aby měl vkus takový, který by i na obecenstvo ušlechtile působil, aby měl co největší neobmezenou a mravní sílu, pojmuv naše národní snahy a potřeby, aby utvořil z našeho divadla to, co vlastně pro nás býti má; přejeme si dobrého a šikovného regisseura, který by pravou rukou byl dramaturgovi, jej podporoval vydatně a zdatně, když se jedná o provedení umělecké, aby nepovažoval žádnou hru za obyčejnou, nýbrž aby hleděl všemožně o řádné provedení jak každého nového kusu, tak i repetice jakékoliv, co starší, nebývá vždycky špatné, špatnějším se stává mizerným teprv provedením každý kus; bolestno pro spisovatele, vidí-li svůj plod, svoji práci, mnohdy mnoholetou, tak nemilosrdně bičovati. Konečně přejeme si herce, jižto uvědomělí svého veřejného postavení nedají přístupu k osobním libůstkám, k intrikám zákulisním, nýbrž jediný zřetel chovají k zdárnému vývinu celého ústavu

*) Viz zajímavou vzpomínku F. F. Šamberkovu.
Pozn. red.

a spojeně podporují jeden druhého, nezávidíce každého kroku, jaký některý učiní ku předu. Pak zajisté i kritika dovede oceniti zásluhy a svědomité snažení jednoho každého, a stane se vítaným prostředníkem mezi herci a obecenstvem, ježto hojnou návštěvou každého představení dá na jevo, že jest uvědomělé a schopné pro velké národní divadlo, kterémužto ze srdce přejeme v nastávajícím roce a v zasedání českého sněmu k rozřešení a ku konečnému provedení této divadelní záležitosti hlučné: »Na zdar!«

+ **Smlouva s ředitelem král. zemsk. prozatímního divadla z roku 1862.** Zemský výbor uzavřel s ředitelem proz. divadla F. Thomém smlouvu, dle které byl týž povinen, hráti nejméně třikráte týdně a to v neděli, v úterý a ve čtvrtek, kromě toho ale bylo mu nejdůtklivěji uloženo, aby v zimní saisoně při účastenství obecenstva i čtvrté představení obstaral. »Každý týden« — praví se dále ve smlouvě — »ať se hraje třikráte nebo čtyřikráte, musí se dávati jednou zpěvohra, takže se do roka musí provozovati nejméně padesát zpěvoher. Sbor zpěvoherní bude sestivati z 12 mužských a 12 ženských, jež pouze pro české divadlo jsou engažováni a toliko v tomto zaměstnání budou. Též orchestr, sestávající ze 34 hudebníků, bude zcela samostatný a bude pouze v českém divadle účinkovati. Herci třetí třídy budou kontraktem zavázáni, aby ve sboru spoluúčinkovali, což zavedeno je při mnohých německých divadlech, zejména v Lipsku, čímž sbor, maje mezi sebou herce, stává se herecky oživenějším a dramatičnějším. Všichni přední herci a herečky budou pouze v českém divadle účinkovat, jedině pan Kolár st. má účinkovati také v divadle německém. Ředitel Thomé obdrží při vyplnění všech smlouvou mu uložených závazků ze zemských peněz 10.000 zl. roční subvence, právě takové, jaké německé divadlo ze zemských důchodů požívá. Rozumí se samo sebou, že smlouva s ředitelem p. Thomém má platnost toliko do velikonoc r. 1864, kdy se končí jeho smlouva i stran divadla německého. Od velkonoc r. 1864. má nastati úplné oddělení českého divadla od německého, tak že každé divadlo by mělo zvláštního ředitele a vesměs své zvláštní k divadlu náležející příslušnosti«.

+ **Ceny míst v král. zemsk. prozatímním divadle v Praze r. 1862.** Vstupné do nového divadla při jeho zahájení bylo následující: Lože v přízemí a prvním poschodí stála 5 zl., ve druhém poschodí 4 zl., sedadlo v pozemí 1 zl., sedadlo na první galerii v první řadě 80 kr., ve druhé a třetí řadě 60 kr. Vstupní lístek do parteru k stání stál 60 kr., na první galerii k stání 40 kr., na poslední 20 kr. Na galerii poslední byla zařízena tak zv. sedadla vyhrazená a to po 30 kr. (což uváděno v té době jako novinka a zvláštnost). Předplacení na celých 100 představení, kteréž se nerozdělovalo, obnášelo za loži v pozemí a v prvním poschodí 250 zl., ve druhém poschodí 200 zl. Za sedadlo v pozemí platilo se 40 zl., na první galerii v první řadě 30 zl., ve druhé řadě 25 zl. Bylo možno předplatiti se také na »vstupné parterrní k stání« a to na 100 představení 25 zl. »Myslíme,« čteme v Mikovcově Lumíru, »že by všeobecnému přání se vyhovělo, kdyby i na menší počet her předplacení se přijímalo.«

+ **Mikovcův Lumír neměl redakční vstupenky do prozatímního divadla.** Dovídáme se o tom v divadelní rubrice z posudku referenta B., jenž si o »Smrti Valdštýnově« takto pozastesklː »Nedělní představení dne 23. listopadu roku 1862. bylo tak četně navštíveno, že jenom po velikém namáhání, ba s nebezpečenstvím bylo možno dostati se do vnitř, a ponévadž referent není jeden z těch šťastných, kteří jenom poukázáním lístku redakčního pohodlně bez dalších zastávek do prozatímního divadla vejiti mohou, nýbrž musí při každém představení za své penize lístek sobě dříve takřka vybojovati, jelikož slavná regie náš týdenník posud jakoby zcela ignorovala, nebude zajisté nikomu divno, že tenkráte i náš referát jaksi neúplně vypadne, an nemůžeme zprávu dáti o tom, co jsme viděli, nýbrž jedině o tom, co jsme slyšeli.«

⊙ **Unikum ředitele.** První ředitel zatímního českého divadla Thomé nevstoupil do budovy, jejíž osudy řídil. Teprve, když byl nucen ustoupiti nově jmenovanému nástupci svému Liegertovi, zašel si na poslední představení, při čemž mu obecenstvo dokonce uspořádalo ovaci! Kapelník Adolf Čech, který při tom vedle něho stál, potvrzuje, že řekl: »Es freut mich umsomehr, da das böhmische Theater ja eigentlich blos das Aschenbrödel war!«* — Roku 1865., když Liegert stroskotal, stal se Thomé opět ředitelem zatímního divadla, a tu počal do ústavu tohoto teprve chodit. Vzal na se i vrchní režii opery a uvedl v této své funkci na scénu »Prodanou nevěstu«. Poněvadž česky neuměl, musela se mu všecka původní libretta překládati do němčiny.

⊙ **Současná illustrace.** Roku 1862. měli jsme pouze jediný obrázkový časopis, a to Vilímkovy Humoristické Listy. Plodný a obratný illustrátor jejich F. Kolár zvěčnil žertovným způsobem otevření zatímního divadla v čísle vydaném dne 22. listopadu 1862. Na obrázku vede dr. Fr. L. Rieger do nové budovy zpěvohru a činohru. Portrétem neb charakteristickým nějakým doplňkem ověření jsou na konci průvodu čelnější herci. Řed. Thomé řídí káru s kasou a s rukopisy; režisér Svoboda na povoze tom sedí vzadu. Kolem vozíku Pegasem taženého kráčejí tito populární tehdejší herci: Kaška, Lapil v řeznické zástěře, Chramosta (býv fotograf) s podobiznou. Za těmi jde o berlích Šamberk s pověstným svým psem-zlodějem, který již v několika vzpomínkách náležitě se uplatnil, Šimanovský v brnění rytířského milovníka a autor obrázku F. Kolár s paletou. Vedle něho putuje se štětkou malíř dekorací Koutský. Posledním je známý žurnalista Zelenka. Přehlídku celého tažení konají recensenti: J. Neruda s důtkami a V. Hálek s metlou. — Tento obrázek měl by některý náš obrázkový list reprodukovati.

*) Těší mne to tím více, poněvadž české divadlo vlastně bylo jen Popelkou.

K celému nákladu tohoto čísla je přidán prospekt uměl. nakladatelství firmy B. Kočího v Praze.

OBSAH: Růžena Jesenská: Ty bílý dome... — JUDr. Fr. Lad. Rieger: První počátky českého divadla. — Fr. Ad. Šubert: Zazděné divadlo. — Dr. Josef Štolba: Za onoho času. — Ant. Klášterský: 1862—1902. — Otilie Sklenářová-Malá: Moje cesta do Prahy atd. — Adolf Čech: Zkušební sině českého prozatímního divadla. — F. F. Šamberk: Z prvního představení. — Jos. Šmaha: Vzpomínka. — Před čtyřiceti lety. — Dvě insertní přílohy.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). Lichá čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplácí se v Praze a v knihkupectví: ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—

Z redakce.

V redakci (Štěpánská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Hermes vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 7.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v poledne.

Předseda N. D. M. Václav Steck bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudku nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Z dopisu Segantiniho.

Ano jsem vášnivý zbožňovatel přírody. Za takového krásného, s unného dne na jaře, na horách, na nichž žiju, když pučí i alpské růže vykukujou ze šedivých skalisk, nebo jasně zelené pastviště a modrý obl uk nebes (odráží se v jasných očích země, tu pociťuji nesmírnou radost, krev mně v žilách kypí, jako při spatření milenky, v dobách první lásky mladické. Opojím se tou láskou, která nikdy nevysychá, klekám a líbám trávníky a kvítí, zatím co v bezmezném modru trylkují skřivani. Žezním, o země, piju z tvých jasných a věčných pramenů; piju tvou krev, o země, která jest mou krví. Co nejvíc miluju, je slunce, potom jaro, a potom prameny, které vytryskují jasně ze skal a protékají žilami země, jako krev protéká našimi žilami. Slunce je duše, jež země dává život a jaro jest plodnost. Ty tři věci miluju nade vše, protože nám lidem, zemi a všem živoucím bytostem přinášejí radost a veselost.

Reforma malířské techniky?

Slavný francouzský malíř J. F. Raffaëli pozval před nějakým časem řadu svých kolegů do svého ateliéru a oslovil je následovně: »Vy znáte zajisté nepříjemnosti malování olejem. Štětec, paleta, nůž, celý arsenál nezbytného nádobí, které po každém upotřebení vyžaduje dlouhé otravné čištění. Již po práci ateliern[illegible] čistění nepříjemným a čas zabírajícím, ale máš-li se pracovati portret v domě, nebo světelná studie v přírodě, — pak stává se tyto [illegible] vostí materiálu pravým soužením. Pastel [illegible] těchto obtíží, za to má jiné horší. Jeho barva se stírá a opadává. I pod sklem po několika letech vybledá. Již dlouho snažil jsem se spojiti výhody pastelu s qualitami oleje, a věřím, že konečně jsem u cíle. Tlačím tyto olejové barvy v roubíčky, a operuji jimi jako barevnými tužkami a mohu tak malovati na plátno, dřevo, slonovou kost nebo papír. Zde vidíte olejomalbu velmi složitou. Budu ji před vámi kopírovati svými barvami a můžete pak sami posouditi jejich dokonalost.« Opravdu reprodukoval před užaslými hosty předlohu s takovou věrností, že Besnard nadšen prý zvolal: »Toť převrat v malířství!«

Třetí dentici

v jednom případu popsal dr. Pandazis (La Grèce medicale, 1902, Nr. 17). Jak známo bývá t. zv. mléčný chrup (o 20 zubech nahražen zuby stálými (o 32 zubech) jichž ztráta již nahražena nebývá. Vzácné jsou případy, kde za vytažený nebo vykažený zub s alého chrupu vyroste nahradou zub jiný, třetí. Případ, který zaznamenal dr. Pandazis, je zjev jedinečný, neboť tu vyrostla celá řada druhých zubů stálých, akožto třetí chrup. 75 letý sedlák ztratil v 20. roce věku svého všecky zuby následkem nějaké choroby dásně. Nyní le počal pozorovati plochou vyvýšeninu na dolní čelisti. Při bližším ohledání objevila se tato vyvýšenina jako malý zub (stolička), začal pod ní prořezávati se mu se mléčný zub. Po te počaly růsti i jiné zuby, takže za 3 měsíce měl nemocný 18 pěkných zubů, 10 na dolní a 8 na horní čelisti. Sestávají mu jen 2 špičáky, 4 stoličky a 2 zuby moudrosti na horní čelisti a 4 stoličky i 2 zuby moudrosti na dolní čelisti. Tato třetí dentice vyrostla beze všech poruch. Nové zuby vyvinuly se dokonale a pracují zcela správně.

Zardívající se divadelní cedule,

toť nejnovější vymoženost německých divadel. Jde tu o nové a velmi prosté veršové charakter sování divadelních kusů. První pokus v tomto směru učinil Neues Theater v Berlíně. Napříště nebude žádný navštěvovatel toho divadla na rozpacích, má-li vzíti ssebou do divadla mladé dívky či li nic. Poučí jej o tom barva divadelní cedule. Oznamujeť o tom ředitel Marthne »Reditelstva divadla, jakož i poukladný docházejí stále četné dotazy, je-li obsah kusu takový, aby bylo možno vésti do divadla mladé dívky. Bude učiněn pokus, zjednati v této věci určitý názor již barvou divadelní cedule a tato novinka zavedena bude poprvé již ve čtvrtek, kdy dávána bude tříaktová veselohra Arnošta šl. Wolzogena »Bílý list«. Cedule tištěna na papíře bílém, barvy nevinnosti, a značí, že bez rozpaků možno ssebou vzíti i menší dívky. Půjde-li o kusy, jako na př. »Dáma od Maxima«, budou cedule barvy červené ne snad proto, že by bylo proč, zardívat se, nybrž jen aby se naznačilo, že ráz erotický zaujímá v kusu poněkud širší pole.« * *

Dříve a nyní.

Za našich dob jsme zvykli počítati s velikými čísly v čas války, i bude zajímavo, srovnati s tím stavem dnešku vojska, která stála proti sobě v bojích předešlých století. Nejmocnější dobyvatel starověku, Alexander Veliký, podrobil si se 40.000 muži skoro celý tehdy známý svět. Skoro tolikéž bojovníků vyslal Quintilius Varus do boje v teutoburském lese proti Germanům, jinak válečná moc římská pravidelně sestávala ze [illegible] legií, které dohromady nepřesahovaly více než 18—24.000 mužů. Nesmírné zdají se proti tomu massy vojska křižáckých válek. Gottfried z Bouillonu táhl proti nevěřícím neméně než se 700.000 muži. V sedmileté válce střetlo se v boji 1,200.000 vojáků, kdežto na bojištích u Lipska půldruhého milionu lidí spolu zápasilo. Ve válce roku 1866, jakož i r. 1870 a 1871 bylo ve zbroji celkem 2,0[illegible]000 —, až dosud největší to válečná moc, již svět viděl.

DR. JIŘÍ GUTH

Za horama = Pyrenejskýma

Črty turistické a causerie z cest.
Cena K 4·50, poštou K 4·70.
Ve skv. původní vazbě K 6·30.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, -

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

ANT. KLÁSTERSKÝ

Cestou podle moře. = = = = =

KNIHA BÁSNÍ. Cena K 2·40,
poštou K 2·70, ve skvostné
původní vazbě K 4·20. - - -

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, -

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

LADISLAV QUIS

Kniha vzpomínek

Dva díly. — Cena I. dílu
3 K, poštou K 3·20. Cena
II. dílu K 2·50, poštou
K 2·60. Úplné dílo ve skv.
pův. vazbě K 7·30. - -

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví,

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. -

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

VILÉM MRŠTÍK:

MOJE SNY

(PIA DESIDERIA).

-- Díl I. Cena K 6·—, poštou K 6·30. --

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. -

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a Syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 21. LISTOPADU 1902. ČÍSLO 9.

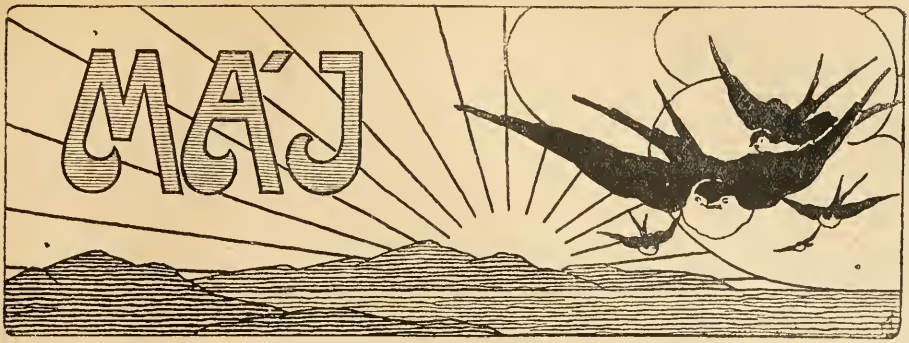

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

FR. HERITES:

Jak Mikuláš Aleš maloval vodňanského kapra.

(Psáno k Alšově jubileu.)

Na mnohých místech, a též v listu našem, za různých příležitostí oceněno velké umění našeho drahého mistra, Mikuláše Alše, v které tak rázovitě vtělilo se vše, co tvoří typ jihočeského člověka.

Málokde jen v těch různých statích a článcích nalézá se zmínka o slavné Alšově práci na kostele ve Vodňanech, jemuž touto nádhernou, ojedinělou v Čechách ozdobou, není rovno.

Hlubokou studii, rozbor podrobný bude vyžadovati jednou soubor krásné Alšovy ornamentiky, snášející se s vysoké klenby vodňanského chrámu, sálající v tlumených barvách z jeho stěn. Alšovy postavy náboženské, prosté a jednoduché ve svých obrysech, tu svírají srdce takovým teplem vroucího zanícení. A jak naivně a mile až k slzám z jednoho ze tří oken, k nimž kartony kreslil Mikuláš Aleš, mluví narození Páně; se svatými třemi králi, přesným biblickým rouchem oděnými, spěchají k Ježíškovi veselí malí pastýřkové, v žlutých květovaných kožíškách, na hlavách beranice s červenými mašličkami, jak nosili se sedláci Práchynského kraje.

Není tak hned pohromadě na jednom místě taková galerie Alšova vzácného umění — —

* * *

Vzpomínám s radostí na chvíle prožité ve Vodňanech s Mikulášem Alšem, když renovoval se vodňanský kostel. Přijížděl čas od času s architektem Rudolfem Štechem, který prováděl chrámovou restauraci a jako na Plzeňských známých domech a na každé stavbě své kde mohl, v pravém porozumění a s opravdovým vkusem vtiskl také zde pečeť obdivuhodného umění Alšova.

Jednou přijeli spolu v neděli, odpoledním vlakem. Něco se kabonilo. Štech se tvářil jako muž nešťastný, Aleš jako zbojník, hotový Jánošík.

»Nechce se mnou večer do Plzně,« řekl mně cestou z nádraží Štech. »Vrátí se do Prahy. A tam mně to tak hned neudělá. Kdybychom ho zde mohli k tomu dostat,« šeptal s povzdechem. »Aspoň tři výplně na strop kdybych měl, potřebuji jich nutně, jinak musím se vším přestat. A kdy potom kostel doděláme,« doložil starostlivě.

V průvodu, který se k nám v městě přidružil, šli jsme do kostela, prohlédli co se od poslední návštěvy vykonalo. A zase z kostela ven.

Mezi tím byla na Alše políčena pasť. Jako by za křížkem se šlo s funusem, celý průvod zamířil ke škole; byl i pan děkan s námi, oba kaplani, několik ještě kněží z okolí.

Odbočit nebylo možno ani na krok. Zbojník šel jako ovečka, jako by se byl sám namaloval, kterak veden jest pod nebesy nesenými mu nad hlavou čtyřmi nejpřednějšími měšťěniny a členy rady městské.

»Nic nebudu dnes cajchnovat,« odbyl pohledy architekta prosebně k němu se upírající. »Tak vy takhle na mne!« koulely oči mistrovy. A tak se prohnul v těle, jako když trhá provazy, jimiž ho svazují.

Vešli jsme do školní budovy a rovnou do nejbližší školní síně, v přízemí. Byly tu lavičky pro nejmenší děti, v předu černá tabule s i, u, e, jak na ni křídou před prázdninami napsal učitel, na stěnách rozvěšeny primitivní obrázky k prvnímu názornému vyučování.

Aleš se rozhlížel, mžoural očima. Tak ho asi ten parfum školní zanášel do minulosti, když dýchával jej doma na Miroticku. Nad lavičky mu asi vyčuhovaly hlavy rozdrbaných kluků a hezkých, ulízaných

děvčátek se spletenými vrkoči, jak je kouzelná jeho tužka z paměti umí zachycovat — —

Ale za lavicemi, po celé stěně do výše napnuta, vztýčena bílá papírová plachta, lákavě zvoucí svou barvou nevinnosti.

»Ošemetníci!« — povídal Alšův úšklebek, ale smilování už už vnikalo do duše jeho. Na katedře leželo uhlí, v škatulce jako cukroví.

Aleš nemluvě slova vzal jednu hůlčičku a po lavicích, dvě vždy najednou jedním krokem, jako když rozhodl se udolati jednou ranou nepřítele, kráčel na zad síně.

V mžiknutí na bílé plachtě byla černá čára, pravá Alšovská čára, jakou nikdo neumí táhnout jako on, v délce větší mnohem než je sám od paty až ke koncům prstů.

Křída letěla na zem. Však architekt stál vedle, jak ministrant podávaje novou.

Ornament byl hotov. Aleš zas nazpět po lavicích. A klobouk do ruky.

Za ním jako zázrakem zmizela jeho kresba a zase tam bylo bílé prostěradlo.

Obrátil se a odplivnul. Podíval se krvežíznivě na architekta.

Ten vypadal tak utrápeně, kámen by se ustrnul.

Což potom Alšovo dobré srdce . . .

Pan Štech už stáčel sbalený druhý karton, s pohledy zjasněnými. »Zaplať Pánbůh za to,« pochvaloval si. »Teď jen ještě třetí musíme dostat« — nenasytně vybízel mne k pomoci.

»Nic už necajchnuju,« odrazil důrazně Aleš.

Jako spiklenci jsme stáli kolem něho. Mračil se bouřemi hněvnými.

Převzal jsem vedení hanebné výpravy. Mluvil jsem líbezně, med a strdí — »Alši, Alšičku, Mikuláši, mistře, bratře — —« i »prácheňský kraj« vytáhl jsem úlisně na pomoc proti Alšově zatvrzelosti.

Ušklíbal se jen, po očku mžoural. »Aj, potvoro hadóv —« mysli — —

»Náhle šlehlo jeho tváří šibalství. »Udělám kapra,« vyrazil.

»Udělej,« řekl jsem jako hlava obce za všechny přítomné.

Mikuláš si sedl do lavice a jak tak umí se zamyslet, než vysloví nějakou špatnost, nějaké taškářství provede.

»Udělám kapra,« opakoval potměšile.

Vzadu hnulo se ticho. »To snad přece ne,« ozval se hlas ze řad vodňanských. S kaprem na věži dvě století je škádlili sousedé a teď mají si ho nechat namalovat do vnitř kostela . . .

Hlas byl ojedinělý, ale hlavy se kymácely povážlivě. »Ten náš purkmistr — co to zas vyvádí . .«

»Nebudou se zlobit?« — Aleš do špatného svého úmyslu ukápnul.

»Nebudou,« promluvil jsem sebevědomě za obec.

Aleš k papíru na stěně napnutému a s rychlostí, s jakou ruka jeho provádí myšlenky — kapr tu byl. Pěkný, tučný kapr, jako když za letního podvečera vymrskne se z dřemlínského rybníka. Ocas pěkně do vlny, ploutve vzduch lapající, pusinku půvabně otevřenou.

Mikuláš zas sedí na druhém konci síně, v první lavici, jako způsobný žáček tu sedí, jenom že obrácený od tabule a katedry, na zad, odkud se nám vodňanským vysmíval náš kapr.

Aleš s rukama založenýma si prohlížel zvíře, jako by z jeho portrétu učil se přírodopisu.

Najednou vstal, vyšvihl se, a po lavičkách, tři jedním krokem, jako když tam kdysi v Miroticích za mládí zrádného kamaráda chtěl dohonit a vykrákat ho za uši — —

Tady byl. Z kapří huby vyletěla čára jako rachejtle.

Míhala se ruka mistrova. Sem tam lítaly čáry. Tříštily se a splývaly do listů a do květů . . .

Kapr jako když vjede do rákosí, mizel v nich . . .

Toho kapra vodňanští s pýchou návštěvám ukazujeme na jednom z obloukových polí nad hlavním oltářem našeho kostela.

♡♡♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Co chcu říct', zastavil se Ondrůš před nákladním vozem, prohlížeje si krásné, každým krokem jak bouře dopadající spřežení dvou silácky nastupujících koní: — vidíš, synku, to v Parisu — Co se směješ?

— A nic, vykládé — V Parisu taky's tahal sáňky?

— Nemať člověka... Tož tam ti je víc lidí než tadyk, — hale něco takovýho se tam nestane! To je ti tam, — víš, co je to bulvár?

— Taková ulica.

— Ale, jaká ulica! Lidí jako brablenců, kavárňa na kavárňu, po celé ulici, přes celé chodnik só ti roztažený stolky a lidi sedijó a pijó čaj; kůň koňovi na pate šlape, co tam jezdí vozů, kočárů, tramvayí, omnibusů, motorů a ďas ví ešče jakýho hmyzu, těma kolářama*) se tam hani netrhne. A všeci majó místa dost. Nikdo nebrble, protože už je to jednó velký město a ne kuťa, kde není člověka schopnýho života, kde je

*) Cyklisti.

všechno zakázaný, svázaný, kde nikdo hani déchat nehumí... To huž je tak v krvi ta svázanosť... Každé tu hudělá radši vo krok míň než víc, jen habe se na ně nikdo nevohlíď... Tož tam na tem bulváru sem ti jednó viděl dva studenty a ti čekali na imperial... Víš co je to imperial!?

— Takový omnibus.

— Ale jaké omnibus! Táhnó jé tři koni jako lvi a nacvokované je lidima, že haji na hůři, na střeše sedijó a čtó novine. Na takové imperial chlapci čekali a co meslíš? Dež dlóho nejel, za bílého dňa, přece v poledně, dež névíc lidí po ulici prší, na takovým místě, — e, — co, — naše Příkope, to je nic, to je pleva, co tam se nachumelilo lidu: aj šička, aj krámský a studenti a prodavači a roznašeči novin a mládenci a »vose« *), páni s cilindrama — všecko se to hrne a tlačí na sebe jak vo jarmarku hu nás. A tam, kde se teho névíc mlelo a kde se omnibuse křižujó, pustijó voni se ti za pase. Hale, — meslíš, že si jich někdo všimnul, zastavil se a čučel? Žádné Francóz ti to nehudělá hani Angličan, to už je tak v nátuře nebo v čem, — vohlídne se, usměje a ide dál. — Zkus a hudělé to tadyk... Zavřó ti, zavřó, milé synku, zavřó — — — za to ti stojím, že ti zavřó....

— Tam, milé synku, dež dó lidi z véletu, jako hu nás z Podbabe nebo z Krče, děvčiska s chlapcama, šak aji fósatí chlapi a »paničke« — držijó se ti kolem pasu a v jedný čáře, třebas přes celó ulic zpívajó Marseillaisu... Víš přece, co je to Marseillaisa? — —

— Taková písnička... pravil Zumr s úsměvem.

— Ale jaká písnička! Tadyk be z teho každé dostal smrť, debe se tak veřejno nekdo zazpíval. Řeknó, že seš blázen nebo vopilé. Celé Paris, synku, debe se nastihoval do Prahe, hneď jé do blázinca dajó nebo arretýrujó. Arretýrujó, synku, arretýrujó protože chcíplé člověk takové život huž jednó nesnese — Není schopné života a dost

— Ty oučinlivě mluvíš, podotknul Zumr a ohlédnul se. Chlapci statečně tlačili. Pepek s otrhánky byl už za jedno.

— Co říkáš? pravil Zumr k Ondrůšovi, ukazuje do osvětleného průjezdu Ořechovského pivovaru: — tady je »kaplička«, nezastavíme se?

— Pane, to besme muhle, zastavil se Ondrůš, utíraje si pot: — vidíš, synku, te seš schopné života. — Chlapci, dál hani krok, leda přes mó mrtvolu. — Tadyk před váma stojí historické dům, kam Rubeš chodíval na pivo... Víš přece, kdo to bel Rubeš?... už s dobrodušným úmyslem pravil k Zumrovi.

— Takové spisovatel — — —

— Ale jaké spisovatel! Ten, dež jich vepálil třicet, ešče říkal, že se nenapil. Šak ešče je tam důlek vidět na tem místě, kde sedával a kde mu k ránu decke říkávali »dobró noc« — Takové muž zaslóží si toho mína, habesme uctili jeho památku — Tož za něm! A te — chlapče jak ti říkajó?

— Pepek.

— Te, Pepko, postavíš se tade a dáš pozor, debe někdo něco kradl, zavoláš nás — — — Za mnó, chlapci — — —

Byli už v síni, když starší Zumr přitočil se k mladšímu a něco mu pošeptal.

— Co zas bubleš? pravil mladší.

— Budeme-li tak pořád kapličkovat, nedostaneme se na Malou Stranu do rána...

— A byli jsme už někde, že říkáš pořád? Buď rád, že to tak dopadlo — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Bylo k osmé hodině, když Zumři s Ondrůšovci dojížděli k Malostranské bráně.

Havlíček už seděl jako na jehlách... Sedm hodin, osm hodin...

— To už by tu mohli bejt!? — Pepku, jdi se podívat, jestli už jdou!...

Havlíček se ještě ke kamnům nepostavil, jak míval ve zvyku — v tom se dvéře rozlítly a přes práh pochopem vletěl Josífek. Ruce tiskna na ústa, jako by z nich krvácel, skácel se na svou stoličku a zdálo se, že se zadusí: tak sebou lomcoval, hrbatil a ve tváři ruď.

— Už jdou? hodil sebou Havlíček — —

— Tak přece mluv, přiskočila i Havlíčková a hleděla na Josífka.

Josífek jen mávl rukou a smíchem se rdouse, vyrazil ze sebe:

— dou... je jich moc a sáňky...

Havlíček s Havlíčkovou se přehlédli.

— Blázní ten kluk? Jaký sáňky?

— Sáňky! vykřikl ještě jednou Josífek, ale dál už zase nemohl, nevypravil ze sebe slova.

Havlíček přistoupil k zapocenému oknu, dvěma prsty rozetřel mlžný povlak a vyhlédnul před dům, kde ulice se rozestupovala v podobu nádvoří... Tam to vypadalo jako v shromáždění spiklenců. Asi deset černých chlapů stálo v hromadě a živě nad čímsi rokovalo. Mezi nimi zřetelně bylo vidět Zumrovu černou hučku.

— Na mou kuši, sou to oni! — Josefe, jdi, honem jim pomož.

— — — Tak, abyste, karamádi věděli, kde včil býváme. Tuť, v těch oknech, pravil Zumr mladší. Tu přistoupil Josífek.

— Pan mistr mě posýlá, abych jim pomohl.

— Jen nech, chlapče, jen nech, však my si s tím poradíme. — — — Přestáli jsme, milej brachu, horší věci než-li to!

Přihrnulo se to k Havlíčkům jak povodeň. Podlaha se otřásala, kanárek v kleci se plašil pod ohromnými stíny, před domy stály zástupy obyvatel domů naproti i v sousedství.

Stařenka ve tmě zlekaná napínala sluch:

— Pro Boha živýho, co pak se to děje? Zdálo se jí, že slyší nesčíslný počet noh.

Nic se nedělo.

Ondrúš se Zumrem těžce jak mrtvolu vlekli jeden černý kufr. —

*) Kokoty.

Vlček s druhým Zumrem pachtili se s kufrem druhým. Josífek je předcházel s rozžatou lampou. Ve chvíli bylo u Havlíčků jako o trhu. Nastalo rabování, sklízení, postrkování — stolek sem, postel jinam, almaru do rohu, šrák ku dveřím. Dýmky, hole, haldy knih, papíry, hábý, všechno lehalo na zem a na konec objevila se na zelené pentli zavěšená kytara.

Karamádi odešli, že se sejdou večer u Hermonů. Zumři zůstali sami.

Zdálo se, že Havlíček právě na tento okamžik čekal. Zapjal kabát, zaklepal a, když mu odpověděno bylo »dále«, nějak významně pohnuv ramenem, levou nohou vkročil přes práh.

Zumři při mizerně hořící lampičce kopali do jakýchsi lejster.

Vysoce povznešen, v ruce drže těžký, ohromný klíč, přistoupil Havlíček k Zumrům a zase tak nějak pohnuv levým ramenem, pravil hlasem, vymykajícím se všemu lehkomyslnému ponětí.

— Tak já vás, pánové, vítám do našeho stavení a přeju vám, abyste se tu dobře měli, ve zdraví a štěstí tu trávili svůj studentskej věk!

Hned po těchto slovech podal pravici mladšímu Zumrovi, ale ihned ji utrhnul, když se dotknul jeho prstů: jako by na žábu šáh'; — na dlani ucítil jeho nehty na způsob drápků zahnuté dovnitř.

— Satraporte, vy máte studenou ruku! pravil — Až jsem se vás lek' — dodal, podávaje ruku staršímu. Ta byla teplejší.

Mladší Zumr cítil, že po takovém oslovení musí také něco »případného« promluvit. Také on se vztýčil, také tak zatřásl ramenem a zrovna takovým hlasem promluvil k Havlíčkovi.

— My vám, pane Havlíčku, za přivítanou pěkně děkujeme a taky my vám přejeme, abyste se s námi šťastně a dobře měl . . . Ostatní už se poddá, useknul rázem svoji řeč a poklonil se, při čemž tak nějak zamžoural očkama, jako by si z mistra dělal dobrý den. To se nelíbilo zas Havlíčkovi. Už se měl k odchodu, když si vzpomněl na vlastní účel své návštěvy.

— A tu vám, pánové, odevzdávám od domu klíč. Beztoho pudete někam do hospody, abyste nemuseli zvonit. Já si dám udělat jinej.

Mladší Zumr prohlížel klíč a vážil ho v ruce.

— To je klíč jak do hradu — Jestli pak ho unesem?

— I unesete, peníze jsou ještě těžší, škoda desíti krejcarů, pravil Havlíček a rozhlédnul se po pokoji:

— Jak vidím, máte mnoho knih.

— Máme.

— A kytaru, kdo pak hrá?

— Já si někdy zabrnkám — — odpověděl mladší.

— To jste měli pomocníků.

— Dost.

— Sami páni doktoři?

— Studenti.

— Já vím, já vím. To my jim už jináč neřekneme . . . Ale teď už muším jít. »U Vořechovskejch«, myslím už čekají . . . Budou se ptát, co to, kde jsem, nejsem-li nemocnej nebo co se stalo. Ti se budou divit, kde tak dlouho jsem. To když někdo chybí, hned je po něm sháňka, co je, kde je, kam pak to zapsat, jako když se hodiny zastaví. No, už se tak nejednou zastavily, pravil Havlíček zamyšleně, jakoby se rozpomínal. Leckterý dedeček už odešel a víckrát se nevrátil.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Krajiny duše.

Již obří lesa ustoupili;
dub tmavý i kmen břízy bílý
jakoby dávaly mi s bohem
již zanikly za skalin rohem.

Hle, přede mnou kraj nový leží
v půvabném lesku rosy svěží:
Až ku obzoru protějšímu
se táhnou ve modravém dýmu
jen dlouhé luky, tmavé nivy,
jež protkává tlum olšin snivý,
a sem tam pouze porost nízký,
tož vrby, habří, útlé břízky.
Jen hlouček štíhlých topolů,
po svahu sběh si pospolu,
jak celý kraj by odsud hlídal
a přátelsky si popovídal.
Dál silnice jak stuha bílá
se třikrát v dálku zatočila
v spirálách větších, kraj kde stoupal
až skoro v oblacích se koupal
a louky napřed, za mnou lesy,
vše v obláčkové tálo směsi.
Tak tiché a tak stlumené,
v podivný souzvuk zladěné.

A čím jsem v krajinu víc vnikal,
já v taji k duši svojí říkal:
Zde, duše má, kdys, v dávné chvíli,
však jistě jednou jsme již byli.
Jak z obrazu se rozhrnuje
šat, lehká mha se rozděluje,
na stále známější kraj háda
a vzpomíná si duše ráda.
Teď přijde větších olšin řada
a potok, přes nějž můstek svislý
a divná nálada jde myslí
a s vozkou náhle řeč se spřádá:

— »Tak táhne se kraj přes hodinu.
Pak dojedeme zvolna k mlýnu,
jenž vesel klepá v olší stinu,
u cesty kříž je zvětralý,
sloup s nápisy, kde cesta dvojí
se rozbíhá, ve trávě stojí,
pak ještě v hlubší úvaly
se cesta níží, vše tu rudé
od sklárny teď již opuštěné,
děr plná střecha, netřesk všude
a vytlučených oken řadou
se silhuety stromů kladou,
na hrázi místy rozvalené
se kupí lesa ku pokraji
a celý obraz zavírají.«

Kmet do dálky se za mnou díval,
a spokojeně hlavou kýval,
dým odfouk, sotva pohnul rtoma:
‚Jak vidět, pán tu jako doma.
Tak zrovna, na vlas' . . . .

— »Svah se níží,
dím dále, stromů více stále,
až octneme se nenadále
před francouzského parku mříží,
přes jehož ostřihané stromy
ční hospodářské nízké domy
a líp kde půlkruh veliký
se táhnou panské skleníky,
až ve pozadí zámek bílý
s rokokovými andělíčky
se nad bassinů ovál chýlí.

Jak oči s přivřenými víčky
jsou okna, svislé žalusie.
Pomona s Faunem, mech je kryje,
v skladišti vlhkém rohu stojí
zkad citrýnů se řada dvojí
rozbíhá a se stuhou vine
až v stromořadí habrů stinné.
Vše stopené jak v mlhu leží
v půvabném lesku rosy svěží,
tak tiché a tak stlumené
a v divný souzvuk zladěné« . . . .

— ‚Ba tak,' mi vozka v souhlas kýval,
‚pán před lety tu jistě býval' . . .

Já zmlkl již. Však v nitru kličil
mi přepodivný z tuchy cit,
kraj vskutku byl tak, jak jsem líčil,
však hlubší k tomu najít nit,
jež vedla by mne k tomu taji,
kterým se v duši otvírají
neznámé ony perspektivy
tak z minula a v příští divy,
tu nedoved jsem uchopit.
Zda vskutku jsem zde jednou byl?
Kdy? V kterém žití? Zkad vše znám?
Proč tolik jsem tu procítil,
že echem dál i přes věky
chví duší dojem daleký?
Na všecko to se marně ptám.
Na jakýs temný děj tu hádám,
kterého byl jsem účasten,
však nadarmo svůj román spřádám,
vše jako tůně, jako sen,
jak hluboký taj, ale cizí,
však jehož dojem nevymizí
a musíš kolem něho dál,
jak před tebou se náhle vzpjal
tak neurčit, tak zahalen,
vše jako tůně, jako sen,
vše mladé tak a jímavé,
jak tony kraje splývavé,
jenž přede mnou tu v mlze leží
v půvabném lesku rosy svěží,
vše tiché tak a stlumené
a v divný souzvuk zladěné . . . .

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Jak zvěděl z insertů o květinářství, již napsal o cenník, a velice netrpělivě ho očekával. Přes to vše příštího jara opět měl jen několik salátků, záhoneček ředkvičky a trs karafiátků. Do své milé zahrádky vystupoval vždy v černých šatech, ve vrzavých, lesklých botách a černém slaměném klobouku. Bylo-li vedro odkládal kabát v besídce. Rukávy košile jeho vždy byly sněhově bílé. Do zahrádky nikoho nezval, ani sem nikoho nevedl mimo neteř Pachtovou, jedinou příbuznou. Při udeření čtvrté hodiny na věži sv. Víta třikráte zapískal a čekal, ozve-li se ze zahrady Redemptoristů rovněž troji zapískání Pátera Mikuláše. S tímto stařičkým knězem rád se bavíval o zahradnictví na procházkách za Hradčany.

Den byl teplý a jasný, plný vůně šeříků, když Bláža pospíchala ke strýci malebně se úžící ulicí Nerudovou. Čím blíže byla černému barknímu jeho domku, tím záhadnější se jí zdál účel této cesty. S počátku jen letěla, letěla a viděla se, jak strýce Rameše obejme, jak položí uslzenou tvář na šedivé vousy jeho a v jediném proudu vypoví mu všecko své trápení, brzy však se jí zdálo, že je záhadno rozmysliti si to. Kdyby byl bydlil strýc Rameš blíže, všecko by se bylo stalo tak, jak se k tomu odhodlala, ale že bydlil daleko, uvažovala a zviklala se. O otci nesměla mluvit a na matku nechtěla si stěžovat. Nevěděla též nic určitého. Rozhodla se, že se nezmíní o své domněnce, jakoby ji chtěli rodiče provdati, ale že se svěří s jinou bolestí, se zamlčením své lásky. »Mám strýčka ráda,« myslila si, »a on nějak to s maminkou zařídí, uzná-li za rozumné.«

Proběhla lehounce ve světlých šatech a slaměném kloboučku tmavou chodbou a cupala hbitě po strmých schodech do zahrádky. Věděla, že nikde jinde strýc není. Lehká, pravou rukou v předu zvednutá sukynka šustila a okraj kloboučku, zatížený květinovou ozdobou, lehce se ohýbal.

»Strýčku, strýčku!« volala již na schodech.

Starý pán poznal ji okamžitě. Odložil cenník, který mu dnes přišel z Erfurthu, a pospíšil ke schodům, na nichž se mu ukázala líbezná hlavička Blážina.

Rozevřel náručí a jako bohatou, měkkou, svěží květinu sevřel svou milou neteřičku.

»A kde máš maminku?« otázal se basovým hlasem, líbaje ji na čelo.

»Sama jdu ... maminka ani o tom neví,« zašeptla Bláža spěšně, narovnávajíc si sesunutý klobouk.

»Maminka že neví? A co to? Je ti něco?«

»Vzpomněla jsem si, strýčku, na tebe, a musila jsem tě uvidět. Vždyť vidíš, jak jsem udýchaná. Rozeběhla jsem se k tobě a jsem ráda, že jsem u tebe!«

Oči její leskly se vzrušením.

»Jsi hodná, že si na mne vzpomeneš!« řekl laskavě.

»Ty jsi hodný, strýčku!« zvolala téměř.

»Dobrota má, milé dítě, je už jen pro zlaté oči. No, tak pojď dále. Jsem rád, že jsi přišla. Starý člověk se potěší takovým mladistvým děvčátkem. Kus vlastního mládí jakoby přišlo. No tak, vidíš, tady mám salátek a tamhle šeřík! No? Cítíš? To je vůně, viď? Vezmeš maminc!«

»Ne, maminka neví, že jsem tady! Ty si to, strýčku, zapomeneš a vyzradíš mne!«

»Nechceš-li, nepovím nic. No, pojď si sednout! A pověz mi něco, zdá se mi, že mi chceš něco říci.«

»Chtěla jsem, ale neřeknu,« pronesla důvěrně, »darmo bych tě soužila!«

Strýc Rameš se zalekl.

»Co? Stalo se ti něco?« otázal se živěji než bývalo jeho zvykem. »Pojď tedy, děťátko, a všechno mi řekni.«

Bláža se pojednou zarazila, že řekla příliš mnoho, a jala se vytáčeti.

»Ale ne, nic se mi nestalo, nic ...« (zasmála se) ... »ty jsi hned všechen ustaraný! Nic takového! Teď vidím, jak jsem směšná, že jsem chtěla s tebou mluvit o takové hlouposti.«

Cítil, že mluví neupřímně. Zahleděl se zpytavě do jejích šedivých očí. Pohrozil jí prstem.

»Ty ty,« řekl, »zdá se mi, že to nějak šmodrcháš. Tuze by mně bylo těšilo, kdybys byla ke mně přišla s nějakou svou starostí.«

»Prosím tě, nechtěj, abych o tom mluvila, nechtěj!« žebronila, sepínajíc před ním ruce. »Chtěla jsem s tebou o něčem mluvit, ale teď již nemohu, kdyby se dělo co dělo!«

Pohladil ji.

»No tak, možná že jindy,« řekl a vedl Blážu pěšinkou.

Šli do besídky. Usedli. Vypravoval jí o rozmanitých krásných květinách. Vida však, že nijak ji nemůže zaujati, že se stále oči její kamsi dívají, že jen přisvědčuje, ale oddaně neposlouchá, počal znova vyzvídati.

»Ne, strýčku, neřeknu to, ne, to je marné!« bránila se. »Mám tě ráda, mnoho tě mám ráda, ale, prosím tě, nevyzvídej na mně!«

Patrně dojat, usmál se strýc Rameš modrýma očima svýma a stiskl jí ruku.

»Ne, nebudu, nebudu už, děťátko!« řekl něžně. A jal se hovořiti o malinkém stařečkovi, který spravoval zahradu jeho matky ve Svijanech a

večer všem dětem vykládával karty. »Taky mně vykládal,« doplňoval své vypravování, »a poněvadž jsem mu otrhal královské oříšky dříve než dozrály, předpovídal mi horší budoucnost než druhým. K ničemu dobrému prý nebudu, sliboval mi, pro nikoho prý nebude mé srdce.« (Odmlčel se.) »No a neměl pravdu? Je pro někoho? Jsem někomu dobrý? Vidíš, nikomu! Mramorový mládenec, právě tak užitečný jako ti mramoroví rytíři na náhrobcích.«

Bláža, zaujatá stále vlastními starostmi, nepochopila, proč to vypravoval. Myslí její létaly stále dojmy z posledních poznámek otcových. Všecka pojednou znepokojena a netrpěliva oznámila, že musí již odejíti, aby doma o její návštěvě na Malé Straně nezvěděli.

Strýc zjevně zasmušen a zjevně poraněn doprovodil Blážu po strmých schodech až na tři kamenné plotny u vchodu černého domku. Políbil ji a mlčky jí potřásl oběma rukama. Seskočila na chodník a chtěla se rozběhnouti ke kostelu kajetánskému. V té chvíli však, jakoby jí blesk duší projel, pocítila žhavou lítost. Rázem pochopila, proč vypravoval strýc o starečkovi a jeho předpovídání. Zdálo se jí, že ho urazila, že mu ublížila svou nedůvěrou, že mu teď bude těžko, a že aspoň část svého žalu měla mu sděliti.

Obrátila se prudce, vyskočila po kamenných plotnách do chodby a stihnuvši tu ještě strýce Rameše, objala ho prudce a napnouc se svými rty až k jeho šedivým vousům zašeptala prudce:

»Strýčku, já jsem zamilovaná! Ale nikomu na světě o tom neřekni!«

A stejně rychle, jak přiběhla, seskočila opět na chodník a spěchala, držíc si klobouk, prudce spadajícím svahem podle kostela k paláci Thunovu. Strýc potěšen hleděl za ní, jak se míchaly její světlé sukně a jak se chvěly květiny na jejím kloboučku, dokud mu úplně nezmizela.

V.

Na přání Blážino opatřil si Kubín crémové flanelové šaty k tenisu. Činil to nerad, proti své vůli, ale když se v nich poprvé ocitl na Letné s raketou v ruce před sítí naproti Blaženě, zaradoval se. Bylo mu v nich nejen příjemno, ale zároveň i jaksi lehko. Poprve ve svém životě pocítil, čím se stává člověk v pěkných šatech. Všichni mu opakovali, že je hezký a kterémusi krasavci podobný. Vedle něho stála Mařka v bílé bluzičce, všecka růžová a veselá. Naproti ní za sítí, vedle Bláži, v bílých šatech, bez klobouku, v šedých střevících, poněkud rozkročen a ku předu nachýlen, jakoby naslouchal, s raketou dolů obrácenou, stál vysoký elegán ostrého pohledu a černých, hustě kolem hlavy sesypaných vlasů. Bílé, stále ve smějících se rtech svítící zuby jeho vkládaly do výrazu snědé tváře cosi lehkomyslného. Tělo jeho, nohy i ruce tak byly napjaty, že se zdál vzorem pružnosti a síly. Kubín pozoroval jeho způsoby a cítil, že sám nedovede tak pěkně se postaviti.

Tento černý krasavec s knírem krásně zahnutým byl již doktorem práv a kandidátem advokacie. Jmenoval se Arnošt Slavík; slečny oslovovaly ho jen křestním jménem. Kubín brzy poznal, že je nápadníkem Mařčiným.

Paní Pachtová s paní radovou přecházely nedaleko, dívajíce se na jiné hry. V pravo asi deset mladíků vrhalo oštěpy naproti velikému terči. Obě dámy stanuly u této skupiny.

Kubín, ačkoli hrál tenis poprvé, rychle se osvědčil. Nadnášel se lehce, dotýkal se raketou letícího míče s dokonalým citem a postřehoval dobrým svým zrakem distance velice správně. Jen anglické počítání činilo mu obtíže. Brzy se unavil a zčervenal. Arnošt i obě slečny jakoby si řekli, snažili se hráti vzorně před novým učedníkem. Pozoroval je ne s obdivem, ale s jakousi podivnou tísní. Rozeznával ihned zvláštní rozdíl mezi nimi a sebou, který jakoby teprv zde se ukázal.

Bláža se mžikem změnila, tak snadno, jako když se převleče. Jakási lehčí a jí přirozenější veselost zasvítila z jejích očí. Byla, zdálo se, mezi svými lidmi, ve svém vzduchu. Mluvila snadněji, jistěji, smála se a počítala takovým způsobem, že by byl nikdo nehledal hlodavé znepokojení a starosti v jejím nitru. Mařka i Arnošt se jí v těchto způsobech podobali. Všichni tři jakoby měli secvičený rozhovor; jako odráželi lehounce přes síť letící míč, tak odráželi i své vtipkování a smích.

Kubín byl brzy stísněn. Zdálo se mu nejprv, že není tak vtipný jako oni, ale později se rozčiloval jejich radostí. Ucítil, že je to brouzdání povrchem a uráželo ho, že nedovedl toto laciné mluvení nijak přerušiti, ničím překonati. Naopak mlčel, nemaje ani odvahy ani látky na vyhubení tohoto žabince povídavosti. Všechen udiven a hluboko v srdci polekán pozoroval Blážu. Nedovedl si dlouho vysvětliti tyto změny. Pocítoval cosi zvláštního, cosi takového jak nenadálé pochopení, že láska Blážina není hluboká, že by se tak lehko odpoutala, jako se lehko změnila její celá bytost. V zápětí však těchto nepříjemných obav cítil, jak velice ji miluje. Zmocnilo se ho rozčilení. Černé oči jeho úmyslně se odvracely k návršinám za Podbabou, kam se na obzoru seskupily růžové mráčky. Byla v něm touha upozorniti Blážu, že ho rozladila, že je s ní nespokojen a že velice trpí, ale všecky jeho skutky jakoby neměly výrazu. Nikdo si nepovšiml jeho rozechvění. Naopak, všem stále šlo o to, aby ho překvapili svou hrou, svou pružností a dovedností. Myslili, že je zamlklý nadšením. I Bláža soudila, že umlk jen proto, aby ji ještě lépe mohl pozorovati. Byla sama sebou okouzlena, myslila si, že ještě nikdy tak půvabně nehrála a neustále se opíjela představami, že ji Kubín pozoruje, že oči jeho sledují každý její pohyb,

každé napjetí těla, každé prohnutí zád, každé vznesení ruky.

O sedmé hodině se připravili na cestu k domovu. Slečny oblékly žakety, páni svrchníky. Prochladlý větřík vál od západu.

Paní Pachtová s paní radovou prohlédly pozorně své dcery, jsou-li dobře upraveny. Kubín šel pak s Blážou, Arnošt s Mařkou, a obě paní za nimi.

Kubín nemluvil. Teprv teď pozorovala Bláža, že je čímsi uražen. Marně se snažila rozveseliti ho.

»Mrzí vás něco?« otázala se všecka již rozladěna.

»Ano, jsem rozmrzen, vidíte to přece,« odvětil skoro ostře, sestupuje stezkou po stráni Letné rychleji než Bláža.

»Stalo se vám něco?«

»Ano . . . což vy nechápete?«

»Ne, naprosto ne. Hněváte se?«

»Ach ne . . . ale jsem rozčilen, velice rozčilen.«

»A čím?«

»Celou tou povrchností!«

»Jakou povrchností?«

Kubín chvíli mlčel. Černé oči jeho jakoby se zaleskly zlostnými slzemi. Zdálo se mu, že řekl příliš mnoho, že mu vyjelo neprozřetelné slovo, a umírnil se. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JOSEF MŮLDNER:

Tragická láska.

Podzimní slunce. Jak zapadá brzy.
Tam chtělo úsměv, kde bolely slzy.
Tam chtělo úsměv, kde se nelze smát.
— Procitá Julie. A nesmí objímat!

Podzimní slunce. Jak zapadá brzy.
Tam chtělo úsměv, kde bolely slzy.
Tam chtělo vésti, kudy nelze jít.
— Vrací se Romeo. A nesmí políbit!

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

V Žižkově v listopadu 1902.

K ALŠOVU JUBILEU.

Oh, kolikrát probíral jsem se už s divnou rozkoší třemi nádhernými svazky mistrových kreseb, které s takou pietou a vzácným porozuměním vydal nám před šesti lety »Manes«! Jsou chvilky v životě, kdy rázem pocítíme zahořklý smutek ze všeho, co v jiných okamžicích s pýchou pokládáme za jádro životního zápasení a že vše to, co vyplňuje stále velkou část našich snů, zdá se nám někdy blednouti a zkonírati ve své důležitosti, jindy tak vypiaté. Tu usmívám se trpce klopotné honbě za lesklou metou životní a zatoulám se v duchu do našich lesů krásné drahanské vysočiny, kde umounění hoši, bosí a v huňatých čepicích až pod ušima, sbírají houby a jahody. Vesním se do tichých zahrádek naší vesničky, kde co drnové sedátko, to tiše šepotající párek při večerní schůzce. A v těch měkkých okamžicích otvírám skříňku, kde máme zmíněné tři svazky Alšovy, probírám se v nich, sním a usmívám se v teplém záblesku náhle rozpoutaného štěstí, že mám a znám někoho, kdo mi ten němý sen učinil neskonale krásným! — —

Můj Bože, mistr Aleš! Vzpomínám si, jako by to dnes bylo, na dobu mladického studentství, nadšeného každou drobnou knížkou a každým obrázkem, který jsme vystřihovali z obalů a prospektů, lepivše na tuhý čistounký papír. Tenkráte jsem se dopídil prvního náčrtku Alšova — dvě studie blaťáckého kroje to byly — které mne nadchnuly k málo snad duchaplnému kopírování. Nevím, zda se mi tou měrou zalíbily, či zda jsem byl sveden jejich půvabnou originalitou a prostičkou jednoduchostí, ale tolik dnes vím, že se mi ony dva drobné obrázky staly časem nesmírně drahými. Neboť zdá se mi, že přes veškero ujišťování mnohých i čistá a průhledná koncepce Alšova vyžaduje opakované pozornosti, aby se podala ve všech svých záhadách Krásy a Vřelosti, ze které vytryskla v posvěceném okamžiku. To zvláštní a neomylné kriterion pravého umění i tu se uplatňuje v neztenčené síle a byť by se jednalo třebas jen o drobnou snítku dekorační výplně, na pohled bezvýznamnou a nenabízející se a mizící při prvním pohledu, musíme být připraveni, že při druhém či třetím vynikne a zatuká, aby zvýšila naši radost. Ta zvláštnost mi byla už jako děcku nápadná a vystupňovala se ve mně časem. A když jsem navštívil o prázdninách uměleckou výstavku náchodskou a viděl ty děti i prostičké ven-

kovany, jak se po desáté znovu vraceli ke knížkám a obrázkům Alšovým a když jsem zřel z ústraní to jejich rostoucí štěstí ve smějících se očkách i tvářích, v jejich pohybech a vzrušeném šepotu, byl jsem nesmírně šťasten, že moje kriterion mne neklamalo.

A mezi těmito dvěma metami dětské instinktivnosti a mužného uvažování byl jsem nesčíslněkráte už účasten hodů Alšova umění, jehož původce vyrostl mi jedním z největších duševních dobrodinců. A tak ve chvílích zmíněného duševního rozpoložení nejradš se kochám prostinkými básněmi milého mistra, jemuž velcí tohoto světa upřeli kdysi dovednosti, a jejichž kletba, bohužel, ještě dnes není naprosto zažehnána. Řekli, že zkresluje naše sedláčky, ale zapomněli jim pohlédnouti ve tvář a nedovedli nalézti jejich chvějící se a živé duše. Řekli, že bije na jednu strunu, ale jejich ucho bylo příliš nedokonalé, aby zachytlo tichounkou symfonii nejspodnějších a vzácných niterných akkordů, které svojí zdánlivou monotonností illustrují věčný pohyb všehomíra. Řekli, že je tvrdý a nezvyklý, ale zapomněli se podívat na svoje děti, bezprostředni a nezkažené konvencí a šablonou, jimž právě tato tvrdost dýchala teplem suggesce a životní pravdivosti.

Aleš byl jimi raněn v nejcitlivějším místě svého uměleckého charakteru: ve svojí originalitě. A přece zahloubáme-li se jen poněkud ve vzácné výtvory tohoto posvěceného péra, sledujeme-li jen dosti nepatrný zlomek celistvé jeho práce a tak podivuhodně vyhraněného ovzduší, odkud volí svoje sujety, nemůžeme nepostřehnouti, že přítomná forma je tu naprosto a jedině nutným výrazem umělcova nazírání. Uhlazená technika je mu cizí, právě tak jako není duše rejtharů a čarodějnic utvářena dle salonních předpisů. Ale i to bylo by vedlejší: Aleš však tíhl vždy a celou svojí individualitou ke kořeni a jádru našeho života národního a tu je přirozeno, že nemohl ustrnouti na zachycení barvy a ladného záhybu kroje a že nutně se musil ponořiti tam, kde konvencionelní technika byla by vlastně urážkou ryzího umění. Má se to tu jako s národností vůbec: ne planá řeč, nadutá fráze a okázalý effekt zevnější, ale poctivé následování nejposvátnějších instinktů těch několika vzácných individualit, kterým bylo popřáno státi se téměř personifikací raçovního a národního cítění. Následování jich a přizpůsobování se jim, tichá výchova sebe samých, čelící k prostotě a jádru opravdových typů a výrazných hlav. Aleš už dávno pochopil tuto nebezpečnou jinak pravdu pro blahobyt dneška a zachytil se jí veškerou silou hluboké svojí opravdovosti. Jeho snivá duše, pravý odlesk jihočeských dumavých habřin, sesmutněla, ale neschoulila se a nezalekla. A že téměř výhradně přešel v posledních letech od svých větších historických pláten a originelních cyklů k prostičkým kartám národního popěvku, k dětsky naivní fantasii a dekorativnímu náčrtku titulní desky, netkví snad v tomto pohrdání velkých, leč v tom, že právě k této stránce tíhla nejvlastnější záliba umělcova a že, právě z těchto drobných kořínků vyrůstala i tenkrát, kdy koncipovány byly velkolepé cykly Vlasti, Života starých Slovanů, Pěti smyslů, anebo kdy maloval Aleš své Cikány, Jiříka, Kozinu či onen podivně zladěný, čistě slovanský, měkký a přece tak divně rozvířený Pochod Rákoczyho. Kdo vystihne slovem tu grandiosní přímo jednoduchost (smím-li spojiti tyto dva pojmy v jedinou představu) lidské tváře, do níž se přelilo nitro? A kdo ji dovede podat výrazněji, plněji a pravdivěji? Pohlížejme jen chvilku na onen podivný, zázračný přímo list ve druhém svazku jeho děl, který nese prostinký titul Národní pohádky a všimněme si té spousty postřehů, těch nesmírně pitoreskních detailů, které jen velké umění rozeného dekoratéra dovedlo tak přirozeně a lehce sepiati v celek! A nyní vizme zjevy dětí, čarodějnic, draků, princezen a nymf se vším tím příslušným, vábným a strašidelným apparátem našich báchorek —: co je tu pravdy, bájivosti, reality a mythu zkondensováno v jediný vniterný prvek, z něhož česká pohádka vyrostla! Což diviti se pak dětem, jichž mladá fantasie vycíťuje tu přímo a bez námah podstatu svého rozechvění, což diviti se prostým duším, které zří očima kreslených figurek do vlastních niter? A je tu vše: bolest, smích, údiv, láska i touha . . . je tu zklamání, radost, bída i humor. Humor! Můj bože, vždyť humor je z předních elementů tohoto velkého psychologa venkovské duše, humor a veselá, šťastná píseň. Jaká ironie a jaká ragika!

Čteme v Alšových pamětech: »Pokud má paměť sahá, kreslil jsem od jakživa — a ne-li to, ode čtyř let jistě. Tehdy v zimě jeli jsme s matkou na formanském voze z Prahy, cestou jsme se stavěli na jakés hospodě a tu já na nízké stoličce na ústřižcích papíru kreslil jsem sv. Václava. Malá šenkýřovic dceruška a u okna pichající mistr-krejčí byli mými prvními obdivovateli a kousek cukru mou první odměnou. Sladčího honoráře později jsem neokusil . . .«

Opakuji: Jaká bezděčná tragika v těchto dávno vyslovených slovech, podbarvených mistrovým humorem! Do dnes, bohužel, platí jejich jitřivé ostří, neboť do dnes ještě nebylo zažehnáno kletby, která se přivěsila na půvabnou linii snivého výtvoru, který dýše slovanskou něhou. Ještě do dnes pohlížejí mnozí nedůvěřivě na tichounkou píseň několika genialních črtů, ti, kdož nemají daru oceniti vděku svěží prostoty, ale jichž oči rozdráždí se teprve smyslnými údery vypočteného šarlatanství. Není možno zlehčiti touto poznámkou posvěcených symfonií barev a ideí, ale tak jak přes všecka a dlouhá neporozumění vztyčen byl konečně trůn vroucně vytrysklé písni národní vedle velkolepého eposu, i té písni, která tiše čekala uznání, prosta okázalého vnějšího rytmu a zářících ozdob: tak, bohdá, už brzy též vztyčen bude patřičný piedestal Alšovu obrázku, který je této lidové poesie kongeniálním a vzácným souzněním.

Drahý Mistře náš, dnes Ti přejeme štěstí k této metě.

Fr. Sekanina.

♡ ♡ ♡

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

!! Pravda. V 7. čísle Máje bylo konstatováno úžasné klesnutí počtu původních činoher v Národním divadle. Číslice nebyly vzaty z povětří, nýbrž z oficielních údajů správy tohoto zemského ústavu. Nepřipojili jsme k truchlivé statistice této žádných výčitek kterékoli osobě a nesnížili jsme se k žádnému osobnímu útoku. Avšak za to učiněn byl osobní útok na nás. Musíme následkem toho jednou pro vždy objasniti tedy stanovisko našeho listu. Jsme orgánem nejvýznamnější spisovatelské korporace. Kdybychom nestáli na stráži při původní produkci, neplnili bychom svou nejsvětější povinnost. Neuznávalo-li by se právo spisovatelského listu souditi o divadle, pak není u nás vůbec orgánu k tomu oprávněného. — Nade vše je nám vzácno a milo Národní divadlo, které bylo zřízeno především pro rozkvět domácího umění. Těžce nesli spisovatelé, když se na tento ústav před nějakým časem útočilo brutálně a zlomyslně. Spolek MÁJ, ač bylo v Nár. divadle proti jeho varovným hlasům jednáno, nevystoupil v této kritické době ze své reservy, jen aby neublížil drahému ústavu. Naprosto nežádáme pro sebe výsadu kritiky absolutní, ale kdyby osoby, které z průhledných příčin v divadle si rozžehají svíčičky tím, že jedny za každou cenu chválí a jiné za každou cenu tupí — opakujeme: kdyby osoby ty opovažovaly se okřikovati nás, protože způsobem důstojným sloužíme pravdě, pak toho nejenom nestrpíme, nýbrž osoby ty bez rozpaku postavíme před soud veřejnosti.

┼ **Zajímavé literární jubileum.** Ve čtvrtek dne 27. listopadu t. r. bude tomu právě čtyřicet roků, co Vítězslav Hálek stal se redaktorem »Lumíra«. Ve XII. ročníku listu tohoto v čís. 48. ze dne 27. listopadu 1862. nalézáme toto prohlášení: »Našemu spisovatelstvu a čtenářům »Lumíra«! Převzal jsem redakci zábavného týdenníku tohoto, kterou, poněvadž jest rok již na sklonku a směr listu za ten čas ustanoviti se nedá, novým rokem nastoupiti hodlám. Národní život náš zajisté nevyhnutelně požaduje, aby krásná literatura měla důstojných orgánů, v nichž by se plody spisovatelstva soustředily a zároveň krasochuť čtenářstva tříbila ušlechtilým čtením. Podávat krásná literatura duchovnímu snažení každého národa teprvé vyšší ceny, neboť se v ní podávají květy a plody toho, co krásného a vyššího národ v sobě chová. Bez ní žil by národ jen jednostranně a život takový není životem pravým. Již to, že krásná literatura neslouží potřebám denním, okamžitým, jdouc za svou věčně nehynoucí ideou krásy, povznáší ji nad všednost a pojišťuje ji trvání v životě národa. Mou upřímnou snahou bude, aby »Lumír« důstojně representoval život náš literární, aby jsa obsahem i duchem ryze naším, stal se věrným obrazem toho, co vyšším snahám naší literatury dodává životní síly. Jakož mne již nejlepší naše literární síly svého spolupůsobení ujistily, vznáším k nim ještě jednou snažnou prosbu, aby mně nápomocny byly v práci, která jen společnou snahou může dosíci naznačeného cíle. A poctí-li mne čtenářstvo naše v práci té svou důvěrou, bude mou vřelou péčí, abych je v důvěře té nikdy nesklamal. V Praze dne 22. listopadu 1862. **Vítězslav Hálek.** Na čísle »Lumíra« ze dne 18. září 1862. uveden byl jako redaktor jeho Ferdinand B. Mikovec, jenž zemřel dne 22. září 1862., maje věku teprvé 36 roků; Mikovec byl redaktorem »Lumíra« od jeho založení r. 1851, kdy vyšlo (dne 6. února) první číslo a byl jím až do svého skonání. Prozatímním redaktorem »Lumíra« po smrti Mikovcově byl V. Filípek.

┼ **Naše starožitnosti a naše musea.** Každý cizinec, jenž do Čech zavítá a každý, kdo vrací se z ciziny, kde sobě musea prohlédl, musí užasnouti nad chudobou v našich domácích museích a s podivením srovnávati zprávy a pověsti o historické slávě země české a král. Prahy, která někdy uměním a vážností k historickým památkám slynula. Při pohledu na věci jen prostřední ceny a památky starožitné a při pohledu na těch něco málo vzácnějších předmětů v museích našich vnucuje se nezasvěcenci myšlénka: že tyto pěkné a vzácné předměty jsou cizí — ostatní předměty, obyčejné, necenné a chudé, že jsou výtvory domácí, české kultury. Tím způsobem stává se také, že nám cizina všechno umění z dob minulých upírá a tím zároveň i schopnost uměni a krásu oceňovati. Příčina této žalostné a jistě nápadné chudoby v našich museich je dvojí: mnoho, co bylo dobré, cenné, umělecké a drahocenné, bylo do ciziny rozprodáno a vyvezeno; druhou příčinou této chudoby je všeobecně mylný náhled při sbírání památek historických a archaeologických, že mají naše musea toliko domácí a v zemi se nalézající předměty sbírati a kupovati. Dosud udrželo se u nás klamné domnění, že u nás takových památek je přebytek, že co v cizině se naléza, není a nemůže býti původu českého a konečně, že se věcí těch u nás ani neužívalo, poněvadž (vyjímajíc umělecko-průmyslová musea, která sbírají předměty umělecké bez ohledu na původ a stáří) u nás skoro ničeho takového není. A přece, pohlédneme-li na naše stavby, na skromné zbytky církevních předmětů, na gothické a renaissanční památky sochařské a malířské, vidíme na všem tom svědectví a důkáz toho, že umění v žádném oboru nepokulhávalo. Co však je příčinou, že naše země v tomto ohledu tak zchudla? Nepřihližejme k válkám husitským, kdy se tolik věcí zničilo, a věnujme pozornost těm předmětům, jež byly do ciziny později, jak vysvítá ze zaručených zpráv, vyvezeny. Když po bitvě na Bílé Hoře čeští emigranti se stěhovali z Čech, nevyvezli jen majetek pro existenci ve vyhnanství nevyhnutelný. Že vzali ssebou též mnoho skvostných, přepychových předmětů, toho dokladem jsou tyto zprávy: L. 1620. prchl z vlasti naší Štěpán Jiří sv. pán ze Šternberka, jenž jako povstalec český po bitvě na Bílé Hoře zde zůstati nemohl; pan ze Šternberka vezl sebou do exilu 18 skříní a beček stříbrného náčiní a mimo to drahocenné oděvy a šatstvo. Všechno toto bohatství zabavil mu však kurfirst Saský a dal dopraviti do Drážďan z toho důvodu, poněvadž pan ze Šternberka uchýlil se do země bez jeho dovolení. Jenom cena stříbra zabaveného náčiní měla tehda slušnou výši 50.980 K — považme však, jakým jen to bylo bohatství tenkráte a kolik předmětů to asi bylo! Podobný osud stihl Suzanu z Globenu roz. hraběnku Šlikovou, její sestru Julianu

a švegruši, jimž rovněž kurfirst Saský všechny šperky, skvosty a náčiní zabavil. Je zjištěno, že právě tyto přepychové předměty byly pramenem výživy mnohých a mnohých rodin, z nichž jmenujeme na př.: Henika sv. pána z Valdštejna, jenž vyvezl r. 1620. 4 bedny a tři skříně stříbrného náčiní do Freiberga, a jenž uhrazoval z tohoto majetku výživu svou, desítičlenné rodiny a potřeby 18 koní, dále pan Jiří Křinecký z Ronova, jenž z přepychových těchto věcí živil třicet duší, Albrecht Beřkovský ze Šebířova živil z jejich výnosu svou choť, tchyni, komornou, pět služek a 7 pacholků, Jiří Kamejcký ze Lstiboř 12 duší, Adam Lukavecký z Lukovan ve Freiberce 24 duší atd. Mnohé rodiny, když za dobu dvacítiletého pobytu v exilu pramen této výživy se vyčerpal, přinuceny byly poprositi kurfirsta Saského za podporu, poněvadž vojenské jejich služné na výživu jim nestačilo. Veškeré drahocenné věci, jež tisíce a tisíce exulantů vyvezlo z Čech, uvázly a zůstaly v cizině. Není ovšem možno zjistiti, co bylo z Čech odvezeno za války třicetileté, za války Bavorské o postoupnost v Čechách a ve válce sedmileté, ale tolik víme, že země byla strašlivě vydrancována, že zchudla a že vše to, co po těchto hroznych pohromách zde zůstalo, byl již jen brak. Když po válkách Napoleonských Evropa si oddechla a mír začal hojiti rány, furiemi válečnými zasazené, ujímalo se po vzoru anglickém a francouzském sbírání starožitných památek. Z počátku byla to pouze záliba, velice vzácná a sporadická — víme jen o jednotlivcích, kteří v tom směru jaksi vynikli, ale již v. r. 1850. vyvinoval se obchod se starožitnostmi. U nás bohužel nedělo se pranic — naše království bylo pravou pokladnicí pro cizí agenty, kteří v pravém toho slova obsahu celou naši vlast zaplavili, kde co bylo starožitného a uměleckého, vypátrali, buď sami za směšně nepatrný peníz kupovali nebo cizím handlířům dohazovali, kteří šmahem všechno kupovali a poněvadž nikdo na drancování toto neupozornil — nikoho tu nebylo, kdo by byl chápal, jak veliká a nenahraditelná škoda se nám děje — z Čech celé náklady znamenitých předmětů vyváželi. Kdo pak by v Čechách, jenž se o věc poněkud zajímá, neznal na příklad pověstného Bluma z Vídně, jenž od let padesátých až do devadesátých celé naše království křížem krážem proslídil a jenž v Čechách naposledy se ukázal před r. 1895., kdy pro něho uhodila poslední hodinka výstavou národopisnou. Věděl dobře, že už je hotov, že by nepochodil a proto do Čech už nepřijel. Ale co člověk ten odvezl . . . jak ten naše městečka a dědinky vyloupil . . . ! Se soustavnějším zakládáním museí započalo se u nás teprvé v letech 1880tých. Tu jsme se vzchopili, tu jsme se vzpamatovali a začali stavěti pevnější hráze hrabivému vývozu, jenž nás ožebračil jako minulá století války a jiné pohromy. Ale přece jenom ještě po této době mnoho cenných a vzácných památek nám uniklo do ciziny. I těm hrabivým slídilům mnoho uniklo a leccos zůstalo skryto. — Bylo několik příčin, proč se tak i nadále dělo. — Dotace, poskytované na zakupování předmětů, byly tak nepatrné, že se jimi nedalo ničeho pořídíti — ale hlavní závadou byla odborná neznalost předmětů i cen, jakou měly věci tyto v cizině. Nejmohutnějším stal se ruch a zájem o zachování domácích památek teprvé v posledním pětiletí předešlého století — ale bylo už pozdě! Skoro vše cenné bylo již z Čech vydrancováno a vyvezeno do ciziny. Vjel do nás strach, lítost a hořkost. Od té doby lze znamenati zrovna horečnou snahu zachrániti alespoň něco. Naše musea podnikala zrovna závody a zápasy o získání nepatrňoučkého zbytku našich starožitností, ceny za ně se nesmírně zvyšovaly a velmi často dostal se za značný peníz do musea antikvární brak — a v cizině zatím dražba těchto věcí stihala dražbu, vzácné, drahocenné a výborné věci bylo možno získati za levný peníz — avšak toho u nás nikdo nedbal, poněvadž věci ty, odtud vyvezené, zde vylákané a za babku nakoupené, pokládány omylem za cizí, našich vlasteneckých museí nedůstojné. Naše musea ve svém nynějším stavu nejsou s to, aby poskytla obraz naší minulosti a někdejších potřeb našich a věcí, jež kdysi u nás všeobecně byly známy a jichž bylo užíváno. Všude se jeví křiklavý nedostatek, jednotvárnost, v ničem není systému, kontinuace kulturního rozvoje. Pro trh se starožitnostmi odbíjí hodina dvanáctá! Upozorňujeme proto naše musea na aukce a handlíře v cizozemsku, kde ještě lze za slušný sice, ale přece jenom poměrně levný peníz mnohou dobrou věc získati. Za pět — deset let budou věci ty pro nás naprosto ztraceny, poněvadž nás z trhu se starožitnostmi vyloučí konkurence anglických a amerických milionářů. Tak se to stalo a tak to započalo r. 1900. v Berlíně, kde se celá nádherná a přebohatá sbírka starožitností ze zámku Mainbergu ve dražbě rozprodala, a právě se dovídáme, že velice cenná sbírka po † Karlu Thewaltowi v Kolíně nad R., jež čítá přes 3000 uměleckých a starožitných předmětů, do aukce nepřijde; bude prodána interessentům z Ameriky a z Anglie v celosti.

⊙ **Závrať.** Václav Hladík je autor sympatický. Sledovatel jeho prací dospěje snad tu a tam k nějaké námitce nebo protestu — ale jistě nikdy neupadne v nudu. A to je velkou předností, zejména dnes, kdy do Čech načišelo tolik fádních -ismů, že se nám v nich několik silných talentů utápí. Ti píší již jen pro to, aby je pochválila ona kritika, která vidí za českými horami lepší světy — ale čtenáři, kteří rostou u nás tak, jak káže zákon přírody, jdou mimo. Urážení spisovatelé konejší se někdy tím, že jdou před svou dobou, že jejich plodům patří budoucnost — ale až dosud tato těšínská jablíčka zůstávají u nás při své chorobné zelenosti. — V tříaktovém dramatě svém, které v těchto dnech doznalo velmi pěkného úspěchu, líčí Hladík, kterak oprávněně žárlící muž dospívá k zabití ženy, když se přesvědčí, že není v srdci jejím ani jiskérky lásky k němu — ba že do této jeho říše vloudil se sok v každém ohledu šťastnější. Tímto manželem zabývá se autor ve hře více než-li ženou, ačkoliv její duševní stavy dramatickou smyčku drží. Ba pro dokreslení postavy nešťastného manžela sáhl autor k prostředku, který kusu na důležitém místě nemálo ubližuje. Jako s oblak pouští na scénu podivnou ženštinu, která jej zbytečně kompromituje. Na štěstí je v dramatě tolik síly, že zájem diváka v tomto místě podlomený, za několik okamžiků vrací se v původní moci. Role nevěrné manželky připadla slečně Grégrové. Tato naše umělkyně nalezla v Hladíkově hře roli, která jí pomohla opět

o pěkný počet stupínků výše. Vmyslila se do moderně rozechvělé ženy tak dokonale, že jsme uvěřili její hře i tam, kde nás dosti nepřesvědčovala slova. Že autor při tvoření svém měl tuto nositelku důležité úlohy na zřeteli, vysvítalo z každého vlákna hry, které se vinulo rukou slečny Grégrové. Proto byla tak ucelena tato postava. — Slč. Grégrová byla k nám přivítána jako aspirantka rolí naivek. Ale bystroduchá umělkyně záhy zhostila se všech naučeností, a brzy se ukázalo, že v ní vězí něco zcela jiného. Něco, při čem divadelní rejstřík nedovede dáti pravou etiketu umělcům, dovedou-li býti dokonale svými. Slč. Grégrová má strunu, na jakou v Národ. divadle nikdo jiný nehraje. — Pan Seifert měl v Závrati nevelkou roli. V době jubilejního rozčilení toto vystoupení věčně mladého a svěžího umělce našeho vyvolalo v nás celý trs milých rozpomínek. Zaletěli jsme myslí do zatímního divadla, na hradby do arény, jejíž oblibu dnešek nepochopí — a armáda Seifertových postav vyskočila tu před nás. Tento pružný muž zná jistě kouzlo nestárnutí. V této výrazné, jako z bronzu ulité hlavě co je směstnáno rolí — co krásných period millionům zadeklamovaly tyto satyrem podčisnuté rty — co slz, nadšených vydechnutí a radostných zotavení vykouzlil jeho orgán, jemuž není rovno. Seifert vůbec nenašel a nikdy nenajde svého nástupce, ačkoliv se po něm opičil kde kdo. Své umění, sílu svého vystoupení a absolutnost svého studia, jímž každé roli dovede dáti pečeť své individuality, odnese si jednou — kéž teprve po dlouhých, dlouhých letech! — do sanktissima své originelní a závidění hodné isolovanosti. — »Závrať« Hladíkovu vypravil režisér J. Kvapil způsobem tak dokonalým, že patří tento jeho výkon k parádním číslům scénování vůbec. Vtipným zahrávánim světly za prospektem Hradčan náladu jednotlivých situací skoro tvořil. *ech.*

⊙ **Slavnostní období v Nár. divadle.** Jak oslaviti by měla činohra čtyřicítileté jubileum divadelní, nebylo asi náležitě promyšleno a připraveno. Když bylo oznámeno, že do řady slavnostních představení pojaty byly hry: Tylova, Stroupežnického, Zeyerova, Vrchlického a Kvapilova, vyvolalo to ve veřejnosti řadu úvah. Následkem toho na rychlo prodloužen »festival« a přibrána hra Šubertova, pak též Jiráskova. Ale i tak nebylo původní nedopatření náležitě napraveno, neboť opomenut byl spisovatel, který v první řadě měl býti respektován, jehož úspěchy vidělo již zatímní divadlo, a tím je Josef Štolba. Tomuto osvědčenému a populárnímu autoru mělo býti zjednáno za každou cenu čestné místo v řadě slavnostních večerů. Nynější správa měla k tomu o důvod více, neboť dopouští se křivdy na Štolbovi vyhostěním »Vodního družstva« z repertoaru a pomíjením nejoblíbenějšího českého dramatu jeho »Závěti«, která se nám v Národním divadle již půltřetího roku — slibuje.

⁂ **»Broučci«** pro malé i velké děti, illustroval Vojtěch Preissig — je titul nádherně vypravené knihy, kterou vydalo Dědictví Komenského. Asi před desíti lety vydal Broučky v malé knížečce evangelický farář pan J. Karafiat. Svěží dech této roztomilé historie Broučků, prostomilý, věrně dětský tón hovorů působil kouzelně na srdce všech, kdož zvykli číst naše většinou málo opravdu dětské knihy pro mládež. I odvaha nebát se k dětem promluvit o ženění, o lásce, je líbezná. Pamatujeme, jak úzkostlivě se svého času oklesťovaly pohádky Andersénovy pro naše děti. Je tedy krásný skutek Dědictví Komenského, že sáhlo po tomto spisku a věnovalo mu tak milé roucho, ale je nepochopitelno, proč jméno autorovo není na titulním listě vytištěno. Mimoděk svádí to k domněnce, bezpochyby mylné, že snad historie Broučků není práce naprosto originelní, že snad pan Karafiat inspiroval se na literatuře anglické, bohaté na práce podobného druhu. Bylo by příjemno vědět s jistotou, že povídka Broučků je docela, naprosto naše. Je třeba dotknout se této otázky, neboť u nás se opravdu vydávají knihy pro mládež takových záhadných původů. Bohaté a četné výzdoby dekorační páně Preissigovy jsou rozkošné a velmi rozmanité a promluví dojista teple k dětskému srdci; i obrázky k textu jsou milé, ale nebylo by lépe nedávat Broučkům podoby lidské s těma lidem nepřirozenýma očima, a raději duševní, zrovna lidskou náladu vykouzlit takovému broučku do tváře? Což by se nemohl Brouček usmívat, mračit, bát, těšit, být hodný, poslušný, mrzutý, veselý, šťastný? Jak báječné jsou v tom ohledu staré illustrace Kaulbachovy k Reineke Fuchs! Obličeje našich Broučků nejeví karakteru ani nálady. Ale celkem je kniha Broučkův krásná, a jistě s radostí bude vítána pod vánočním stromkem tisíci českými dětmi. *—ská.*

✂ **Pozdrav z Japonska.** Skutečným požitkem pro umělomilovného diváka jest právě otevřená výstavka japonského výtvarnictví v budově »Průmyslového musea« proti »Rudolfínu«, uspořádaná malířem Em. Orlíkem z předmětů přivezených ze studijní cesty jeho po Japonsku. Pestrá směs drahocenných rouch, tkaných látek, obrazů, bibelotů, ozdobných předmětů nejbizzarnějších tvarů seskupena zde k volnému prohlédnutí. Obzvláště malířství japonské hojně tu zastoupeno. Tak především upoutají návštěvníka fantastické ženy Yeizanovy, Kakemonovy a Utamarovy, nejpřednějších to malířů školy japonské vedle světoznámého Hokusaie, portrety Tosa Mitsuoki-ho, jevící značný sklon ke karrikatuře, výjevy z veřejného života od Shun-sho-a, Kuni-yoshi-ho, Korina, Kikumara, náladové krajinky vzácného smyslu pro úkazy přírodní od Kunisada, Koriusaie a j. Je vám, jakobyste byli pojednou přeneseni do jiného světa, pohádkového, plného podivných květin a barev. Jediná ratolest posetá broskvovými květy suggeruje vám léto daleko mocněji nežli celé háje kvetoucích stromů našich malířů. Několika údery štětce dovede japonský umělec vyvolati dojem skutečnosti, byť na pohled zdálo se leccos nepřirozeným. Je to umění zvláštní, samorostlé, plné delikátnosti ve volbě odstínů a barev. Výstavka je vkusně arranžována a působí teplým intimním dojmem.

Minulé divadelní číslo MÁJE mělo o 8 stran více, aby zajímavé vzpomínky pamětníků se netrhaly; 7. a 9. číslo má následkem toho po 12 stranách.

OBSAH: Fr. Herites: Jak Mikuláš Aleš maloval vodňanského kapra.— Vilém Mrštík: Zumří. — Jaroslav Vrchlický: Krajiny duše. — F. X. Svoboda; Obláčky mládí. — Josef Müldner: Tragická láska. — Feuilleton. — Z českého života. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 28. LISTOPADU 1902. ČÍSLO 10.

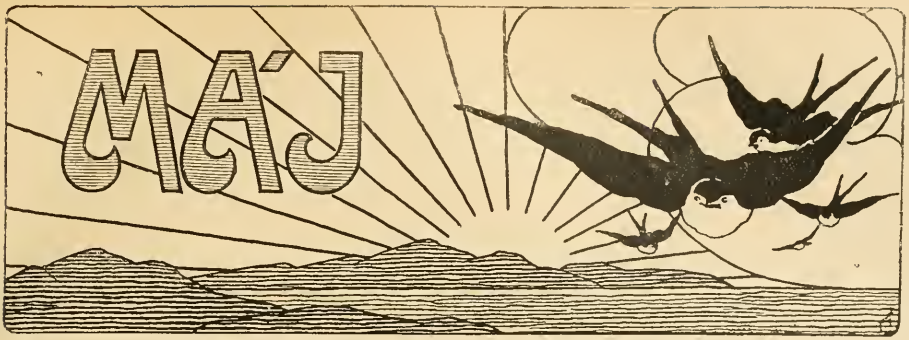

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAROMÍR BORECKÝ:

Jeseni.

Ty s hlubokým okem zpilé bakchantky,
jež věnčena révou, v listů setlení
jdeš vysoko mávajíc thyrsem nad hlavou,
buď pozdravena, dumná jeseni!

Tvé miluji barvy smyté napolo,
ty vyhaslé kovy, lesky uvadlé,
ty mlhavě třpytivé v měkkém zlomení,
jak nadějí sny dávno zapadlé.

To všechno již dávno, dávno vyznělo,
jak v rákosí flétna faunů vyhnaných,
vzdor mládí a polibky, žhavé polibky,
radosti tleskot, naivní smích.

V dál splývají lodi s tichou krásou žen,
zmlk' sistrů a bubnů k tanci zvoucí hluk,
páv na střechách paláců touhu dokřičel,
ocúny jen se teskně rdí z luk.

Tíž ovoce chýlí stromy v zahradách.
Teď zbyla jen míza ve plod zrající,
duch stvořit chce čin a ještě naposled
vzplát jako fénix na své hranici.

Než belhavá přijde zima, starucha,
sem s loktuškou jiní, sněhu náručí —
oj vysoko, bakchantko, mávej thyrsem svým,
ať slední květ v čas ještě dopučí!

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Já nejsem pro takové hry, ne, slečno, nenuťte mne k tomu, jsem zcela jiný člověk,« řekl tiše.

»Proč ne? Vždyť je to pouhé cvičení těla, nic jiného než zdravý tělocvik! Naopak, vám je potřebno takové hry. Stále sedíte, stále studujete! Jsem všecka šťastna, že jsem vás k takové zdravé hře přinutila! A abyste se vymlouval, že se tenisu nenaučíte — to je těžké. Hrál jste ihned velice obratně a pěkně.«

Kubín chvíli mlčel, Seběhli k mostu.

»Dnes mne všechno mrzí,« řekl tiše, dívaje se na skupiny malostranských a hradčanských věží.

»Vy tedy nechcete hrát s námi tenis?« otázala se Bláža vyčítavě.

»Nerozumíte mi, nemluvil jsem jasně. Rozmrzení mé má zcela zvláštní příčiny. Teď cítím, že vám musím vše zcela upřímně vysvětliti. Hledíte na mne jako na rozmarného člověka.«

»Ale ne . . .« zašeptla a dotkla se jemně jeho ruky.

Obrátil se k ní. Byla růžová, bez úsměvu. Pravou rukou upínala si límec žaketu u krku.

»Nesnesu totiž,« promluvil pojednou, »vaše rozmluvy při hře. Stal bych se brzy nervosním.«

»Jak to?« podivila se.

»Nejsem takový člověk, nehodím se mezi vás, věřte mi. Nemohl jsem to s počátku pochopiti, ale brzy jsem rozeznal pravou příčinu. Znepokojilo mne to. Vidím jedno: že, že vás miluju nade všecko . . .«

Naklonila se k němu a zašeptala:

»První vlažička . . . už jsem byla smutná!«

Poznámka její poněkud ho popletla. Brzy však se vzpamatoval a pokračoval:

»A zároveň vidím, že jsme velice rozdílní lidé. Ano. Všechno jsem dnes pochopil. Váš svět je zcela jiný. Zcela jinak jste vyrostla než já.« (Rozohňoval se.) »Vaše rodina nikdy nezažila starostí, trápení a bídy. Vy jste vyrostla jako mazlíček, kterému přinesli vše na stůl, jste zvyklá hráti si, veseliti se, a pokládati život za příjemnou zábavu! Proč byste se měla soužiti nesrovnalostmi světa? Proč? Vám se dobře vede!«

Bláža všecka udivena naslouchala. Šedivé oči její jakoby se uděsily.

»Vám se říkalo, že jste hodná,« pokračoval stále ohnivěji, »vy jste splnila své povinnosti, když jste si urovnala šaty, pěkně se umyla, úlohy napsala, a všechny před spánkem pocelovala . . . tím jste vyrovnala své účty se životem. Více si vás tento krutý pronásledovatel, tento drak s tisícerými tvářemi nevšímal. Ale ptám se: Bylo to vše, co jste měla učiniti? Upokojilo to vaše svědomí? A upokojilo-li — jaké je takové svědomí? Zač stojí?«

Sevřela ruky, jakoby přemýšlela. Nechápala jasně jeho slova, ale jednotlivé věty velice jí urážely. Chvílemi se jí zdálo, že se rozpláče.

»Proč mi vyčítáte takové věci?« otázala se šeptem.

»Nevyčítám,« odvětil příkře, sevřev pozdviženou rukou druhý konec v pouzdře zavřené rakety, »nemyslete si nic takového. Vidím nerad, když se lidé staví do světla mučednictví. Nechci vám ubližovati, ne, naprosto ne, mám vás příliš rád, ale musím vám přece upřímně vyjádřiti dnešní svou sklíčenost. Vidíte! To chci! Ale mrzelo by mne, kdybyste upřímnost mou zaměnila pojmem výčitky nebo trápení. Chci jen říci, že jsem pochopil svou dnešní rozmrzelost, že jsme různí lidé. Z toho vznikla má bolest, z ničeho jiného.«

»Ne, nemohu pochopiti vaši rozmrzelost,« vpadla měkce, dívajíc se k výši.

»Snad nechcete.«

»Proč? Naopak, je mi líto, že jste nebyl vesel. Vidíte, zdálo se mi po celou hru, že jste velice spokojen.«

Zasmál se:

»Snad jste si mne špatně všimla!«

»Stále jsem vás pozorovala.«

»Možná, ale myslila jste na sebe.«

Odmlčela se; srdce jí bušilo.

»Jsme různí lidé,« opakoval s jakýmsi umíněním, které bylo jen jemu jasným, »jsme velice různí lidé. Vy jste všechno dostala, všechno. Vám přinesli i trošek znalosti umění a věd na míse. Vše hotové, co jste potřebovala. Vy jste si nemusila ničeho sama dobývati. Ale co já? Na chudém žebříňáku se starým nábytkem přistěhovali jsme se do Prahy. Starost, soužení, namáhání, hlad! Den co den. Já, oba rodiče a tři sestry sedali jsme večer nad prázdným stolem, hleděli na sebe . . . nic než smutné oči, jen smutné oči.«

Pohlédla na něj s laskavým úsměvem. »Chudák,« pomyslila si, a snažila se stisknouti mu ruku, aby toho nikdo nepozoroval.

»Vidíte, tak jsem vyrost já,« pokračoval živě, »ve stálém soužení a práci. Všechno jsem si musil dobýt. Chléb i myšlenku. A ve všech, kdo takovým způsobem jsme vyrůstali, je jakási skrytá nenávist k lidem, kteří brali z plných košů. Nevěříme, že máte srdce, nevěříme, že dovedete chápati bolest lidskou, nevěříme vašemu pláči. Všecko se nám zdá u vás prchavé a lehké, tak lehké jako je všechna moudrost po knihách nasbíraná. O vás však jsem myslil jinak; stále a stále jsem viděl jasněji, že je Bláža jediné veliké srdce, jediná vtělená krása, jediná upřímná vroucnost. Ale dnes při té hře, když jste mluvila se slečnou a panem Arnoštem, jakoby s vás vše spadlo. Zdálo se mi, že jste jako oni! Ano! A rozčililo mne to nesmírně! Cítil jsem že nesmím vám věřiti — ne, že nesmím na vás spolehnouti. Nebyla jste má v té chvíli. Pochopil jsem, že odběhnete ode mne k jinému tak lehounce, jakobyste jen přeběhla přes ulici s chodníku na chodník. Všecka vaše bytost byla jako vítr, lehká a nestarostná.«

Zaslechl slabé zaštkání. Byl by ještě pokračoval, ale nyní se zarazil. Pohlédl na ni. Ve velikých řasách leskly se jí slze. Všecka pohnuta odvrátila se v pravo, aby jí neviděl do tváře.

»Neplačte, slečno,« tiše prosil, »chci jen slyšeti, že to není pravda. Možná, že jsem se mýlil a že můj názor je zcela falešný. Proto jsem byl stísněn a rozbolestněn. Není to tedy pravda?«

»Ne . . .«, zašeptala, »taková nejsem.«

»Hleďte, povídám vám to všechno napřed,« promluvil velice vroucně, »abyste mi řekla pravdu. Co bych dnes ještě snesl, nesnesl bych třeba později. Prosím vás, přemýšlejte o tom. Co se vám zdá dnes lehké slibovati, bude vám třeba později těžko splniti. Dokud jsem neuvěřil úplně, nemohu býti zklamán, ale uvěřím-li, a zklamete-li mne . . . velice mi ublížíte. Neustále se mi zdá, abych vás důtklivě upozornil, že ještě studuju . . . že přece jen několik let uplyne . . . Prosím vás, pochopte tyto mé starosti.«

»Neubližujte mi,« řekla, »vy víte, že jsem vaší na věky.«

Odmlčeli se na dlouho. Šli Eliščinou třídou. Chodník byl přeplněn lidmi. Vozy hlučely po dlažbě. Kubín dvakráte uchopil Blážu za ruku a dlouze ji tiskl.

»Proč jste byl dnes tak zlý?« otázala se ho, když se na Vinohradech loučili.

»Sám nevím,« řekl laskavě a zahleděl se do jejích šedivých očí. Poroučel se pak i slečně

Mařce, jež mu vesele potřásla rukou, i Arnoštovi, který se k němu sklonil a zašeptal:

»Jste na pravé cestě.«

Kubín se usmál a políbil ruce oběma paním.

VI.

Bláža byla Kubínovými názory velice pobouřena. Nepříjemný, tísnivý dojem ovládal ji několik dní. »Vždyť náležím jen jemu,« myslila si, »mám ho ráda a nikdy, nikdy na něj nezapomenu . . . proč mi tedy vyčítá?« Nemohla pochopiti jeho podivnosti a bylo jí líto, že ji za všecku lásku takovým způsobem souží. Byla vůbec sklamána vším, co přišlo. Očekávala cosi neznámého, krásného, jakési sladké, nekončící vzrušení, ale nikdy neprožila tolik tísně, úzkosti a mučivého rozechvění jako za krátkou dobu této své první lásky. Chvílemi obviňovala sebe, že způsobuje sama toto nevolné rozladění, ale nedovedla dopátrati se, v čem by měla hledati zdroj zla. Denně posílal a odevzdával jí básně, melancholické, těžké nálady, přeplněné beznadějí. Rozplakala se někdy nad nimi s mladou prudkostí. Snažila se rozveselovati ho, ale nedokázala mnoho. I setkání jejich o samotě byla stále znemožňována. Zřídka kdy ocitli se sami v pokoji. Tyto chvíle byly vyplněny novými sliby, sízemi a jakýmsi zbytečným strachem.

Hned v prvních dnech své lásky, když poznala Bláža opojnost polibení, zaujata byla sladkou, neurčitou touhou, státi se Kubínovou ženou. Nedovedla si představiti, že by mohla kdy jinému náležeti, a oddávala se sytým představám budoucího štěstí svého. O tom, kdy bude svatba, nepřemýšlela. Stačila jí pouze určitá myšlenka, že se tak stane. Toužila přivinouti se k němu, stuliti se v jeho náruči, přitisknouti tvář svou na tvář jeho. Nemohla si vysvětliti, že v takové chvíli, kdy se to mohlo státi, vždy bylo jakési zbytečné nedorozumění, a vždy se rozešli, aniž se políbili. Všecka zklamána sedávala pak ve svém pokojíčku.

Tenis hráli pravidelně. Kubín, seznámiv se blíže s Arnoštem a Mařkou, nerozčiloval se jako poprvé. Naopak, dovedl se vpraviti do jejich veselého povídání. Těšíval se na čtvrtky a soboty, poněvadž Bláža pak doprovázel a měl vždy příležitost k dlouhým rozmluvám.

Otázka, máli se Bláža svěřiti rodičům, opět je zaujala. Zdálo se jim, teprv potom že by byli šťastni. Směli by spolu všude mluviti a nebylo by strachu. Ale jak si Bláža představila otce nebo matku, zmizela všechna vůle. Nikdy jakoby nebylo příležitosti, a vždy jakoby byl otec rozmrzelý. Na konec pak si slíbili, že budou dále mlčeti. Kubín přes všechnu důvěru v architekta Pachtu, obával se nepříznivého výsledku.

Jednou na Letné, než se rozestavili ku hře, zahlédla Bláža státi nedaleko chůvu s dítětem. Dítě, sotva rok staré, v bílé čepici, s očima velikýma a modrýma, smálo se na ni. Jakoby se jí byla touha po něm zmocnila, odhodila Bláža raketu a spěchala k němu. Vzala je chůvě, pochovala je, políbila na červené tvářičky a všecka šťastná běžela s ním ke Kubínovi a Mařce.

»Podívejte se na ně, jaké má oči!« volala živě všecka zářic. Růžovými prsty něžně odkrývala krajky, v nichž se dětská hlavička topila.

Mařka přikročila a líbala dítě na ručičky. Arnošt, stojící s paní Pachtovou nedaleko, hlasitě se zasmál. Kubín cosi na dítě mluvil. Hleděno naň udiveně.

»A jakou má pusinku!« volala Bláža, rozchlipujíc malíkem silně červené rtíky dětské.

Chůva vábila vztaženýma rukama dítě k sobě. Mrzelo ji, že tak vesele sedí v cizích rukách. Konečně se tvářila jakoby plakala, ale když ani to dítětem nepohnulo, odcházela na cestu a volala:

»Tak dobře, Jiřinko, půjdu domů a ji tu nechám!«

Tu teprv dítě obrátilo pohled za ní a jalo se plakati. Chůva všecka upokojena rozeběhla se k němu, vzala je do náručí, tiskla k sobě, líbala jako sběsilá a odcházela s ním do sadů.

Bláža dlouho o něm mluvila.

Kubín teprv teď si vzpomněl, že v poslední době obrací se slečna za dětmi, že se na ně usmívá a někdy i na ně promluví. Líbila se mu tato její něžnost. Soudil, že činí tak proto, poněvadž je sama ještě dítětem, že by si ještě ráda sama hrála a všechen svět že ji je dosud nejasnou pohádkou. Bláža však plna byla snů o své budoucnosti a divajíc se na děti, pociťovala neurčitou rozkoš, kterou nejmenovala, která však jakoby ji zachvacovala velikou silou.

Toho dne přišel pro ně až na Letnou sám Pachta a odvedl je do restaurace k večeři. Seděli pod stromy nad řekou a Prahou dlouho do noci. Byl teplý, jasný večer, kolem voněly kvetoucí akáty. Drobounké mušky, jaké se v celých rojích kmitají večer při řekách, tichounce létaly nad jejich hlavami. Kubín byl šťasten večerní krásou, a mírně opojen pivem, pociťoval jakési nesmírné, teskné blaho. Díval se na Blážu, jejíž oči rozeznával v šeru zcela jasně a myslil si: »Ty tedy miluješ děti, dobrá dušičko!« Usmívala se naň, jakoby byla uhodla jeho myšlenku.

U vedlejšího stolu seděli pán s paní, manželé, starší již, ale obleku i chování šviháckého. Konvalinková vůně šířila se kolem nich. Pán, hubený, s ostrým profilem, červenou vestou a bílýma rukama, neustále pozoroval Mařku a Blážu. Paní, štíhlá, prošedivělá, se stopami velkého světa v šatě i pohybech, snažila se půvabně seděti před Arnoštem a Kubínem. Paní radová postihla tuto zábavu světáckých manželů a upozornila na ni manžele Pachtovy. Hádali, jak asi jsou tito koketní lidé staří, a soudili, že přestoupili již čtyřicítku. Paní Pachtová nemohla pochopiti vášnivou touhu této prošedivělé damy zalíbiti se mužům. Pachta vysvětloval velice určitě, že jsou všechny ženy takové. Přeli se o to tiše, aby děvčata a mladí páni ničeho neslyšeli.

Tito seděli spolu u druhého stolu. Arnošt byl nakloněn k Mařce a šeptal jí, že by se měli procházeti po pěšinách a ne seděti. Připomínal, že kvetou blízko hlohy a kaliny. Ve hvězdném a měsíčném svitu je prý ten koutek báječný. Mařka se smála a říkala: »Až jednou, až jednou!«

Kubín dávno již nebyl v takové příjemné náladě jako dnes. Nic ho netížilo. Hovořil s Bláženou úryvkovitě, jakoby slova nedostačovala vystihovati jejich dojmy.

»Život je přece jen veliké dobrodiní,« pravil.

»Jsem vždy ráda na světě,« připojila Bláža.

»Při nejmenším je nejbáječnější hrou, jaká kdy byla sbásněna! Dnes by se mi nechtělo zemřít!«

»A věříte mi dnes?« zašeptala Bláža.

»Ano, úplně. — Slyšíte to heboučké bzučení mušek?«

»Slyším,« řekla a usmála se.

Arnošt s Mařkou se hlasitě rozesmáli.

»Vás poslouchat,« pravil ke Kubínovi a Bláži, »je pravá zábava! Mušky slyšíte bzučet? Tyhle malinké mušky? Ne, ty já neslyším, ne!« Znova se rozesmál.

»Já taky ne!« volala Mařka.

Architekt Pachta právě povstal a ubíral se mezi stromovím ke stolu, kde seděl pán asi třicetiletý, samoten, s nohama křížem přeloženýma, v slaměném klobouce a módně ušitých modravých šatech. Již delší dobu pozoroval tohoto pána, ale nemohl rozeznati tvář. Zdálo se mu, že je to inženýr Hošek, zámožný, svobodný podnikatel, který mu velice imponoval a s nímž se vždy snažil nějak se zblížiti. Znali se pouze ze spolku inženýrů a stavitelů. Hošek vášnivě řečnival a Pachta vždy s ním souhlasil. Když se před chvíli ohlédl, přesvědčil se Pachta, že se nemýlil a rychle se k němu odebral. Všichni hleděli za ním.

»Ke komu to tatínek jde?« otázala se Bláža.

Arnošt se obrátil. Pozoroval Pachtu a stojícího s ním pána.

»To je inženýr Hošek,« řekl, »známe se trochu. Hezký člověk. Podívejte se, je vyšší než pan otec. Velice se líbí dámám, velice! A on — lišák — o tom dobře ví! Ostatně, poznáte ho, pan otec ho přivádí, podívejte se!«

»Kdyby tam raději zůstal!« řekla Bláža nevrle. »Je jistě domýšlivý a mně jsou takoví páni protivní.«

»Rozmazlený ženami a děvčaty. Blouzní o něm kde která!«

»Aáá!« zvolala Mařka vypoulivši oči na Bláženu. »Už vím! To je ten! Aáá!« A všecka byla rozzářena zvědavostí.

»Neznám ho,« připojil Kubín.

»Nikdy jsem o něm neslyšela,« dodala Bláža.

Blížili se zvolna hovořice. Hošek byl štíhlý muž s temným, krátkým, do špičky střiženým plnovousem, bílých zubů a jiskřivého oka. Smál se čemusi. Pachta všechen rozveselen, jakoby se mu bylo štěstí do cesty připletlo, přivedl ho s úsměvem a představil. Bylo ihned patrno, že se Hošek mnoho pohyboval v dámské společnosti. Zasypal všechny roztomilostmi, poklonami, obdivem a živým hovorem. Nechť si mluvil o čemkoli, třeba jen o zelených stolech v restauraci, bylo přece tolik veselé síly v jeho hlase, že všechny zaujal.

Paní u vedlejšího stolu prováděla hru svou ještě s větším důrazem. Vypínala hruď, kladla ruku na čelo a hleděla v dálku.

»Kavalír,« zašeptala, urovnávajíc si prošedivělé vlasy.

»Diplomat,« připojil světák manžel a stáhl rty. Přimhouřené, hnědé oči jeho lpěly na Bláženiných rtech. »Ta pusinka by se líbala, ta by se líbala,« myslil si neustále.

»Už tu nebude tak krásně,« pošeptal Kubín Bláži, »takový křikloun všecko zkazí!«

»Nevšímejme si ho,« odvětila.

Právě mluvil s Arnoštem; dohodli se, že se znají. Rozuměli si, byli spolu vyrostli. Oba měli, zdálo se, nekonečně mnoho látky k vypravování. Znali tytéž osoby a sdělovali si jejich osudy.

Mařka se naklonila k uchu Blaženině.

»Něco ti řeknu pro zasmání. Já jsem se taky do Hoška jednou zamilovala!«

»Jistě?«

»Ano! Na ulici . . . jen tak jako do professora nebo kněze!«

»Nežertuješ?«

»Nežertuju!« Rozesmála se. »Nesmírně se mi líbil. Je hezký! Tobě se nelíbí?«

»Ne.«

»Je ta jehlice jeho brillantová?«

Bláža bystře pohlédla na jehlici v jeho kravatě.

»Je,« odvětila a usmála se na Kubína

Hošek přisedl k Pachtovi naproti dámám. Zalíbil se jim chováním i lichocením. Obě paní dověděly se, že mají krásné oči, příjemné úsměvy, zajímavé pohyby rukou, neobyčejně lahodný hlas. Nitrem jejich zavála zvláštní ješitná radost a brzy i lítost, že muži jejich ani nevědí o těchto přednostech. Obě si pomyslily: »To by byl ženich pro mou dceru!« Paní radová oživla, mluvila mnoho, rychle pohybovala rukama a tvář její všecka zrůžověla. Byla vzrušena jako člověk, který dostal o tahu los. Zdálo se jí, že běží teď o cosi velice důležitého. Podlouhlá, hubená tvář její, v profilu výrazná a ušlechtilá, měnila se pohybem v stínu a světle lampy jako maska všech vášní a pocitů. Rty, tenké a stále rozvlněné, jakoby ani nemohly stačiti z bouřícího nitra valícím se větám. Dávno již nebyla tak nadšena, dávno již se tak nebavila, a dávno, myslila si neustále, nebyla tak pochopena jako tímto milým člověkem. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

A. SOVA:

Večerní píseň hledajících.

Hledáme cestu . . . Jeden tak
a druhý onak, jak se dá.
Nad strží orel, dravý pták,
jen co si kořist vyhledá.
Hledáme cestu, tuláci,
a do všech oken nahlédnem,
poznáme: už se nevrací,
co ztratili jsme každým dnem.
Hledáme cestu k štěstí z běd,
trnitou stezkou roklinami.
V skaliskách zmije nevidět —
cos ale syčí mýtinami. —

Kdož zrodili se, hledat jdou.
Vše ztichlo, hvězdy rozkvétají.
Na prazích děti hledí tmou
a v srdci prudkou bolest mají.
Ubohé děti neusnou . . .
Těší se z dálek, prosté děti
a cestou ve snách plamennou
chtí v nekonečno doběžeti . . .
A za prvními kroky strach
a černá noc se mlčky šine,
jsou třasaviska v nížinách
a bludičky vždy nové, jiné,
jsou křivé stezky ve strží ch
a rozdírají vrbin spáry,
pták horský — jak by vydal smích
nad přeplutými suchopáry —

Hledáme cestu — tiše jen,
až měsíc vysvítí, my dime,
hle, celý kraj je zapředen
do tmy, jíž ztěžka rozumíme. —

Hledáme cestu, — už se dní . . .
My řekneme: až slunce vzplane,
v něm naše touha poslední
a celé naše lidství vstane . . .
Hledáme cestu . . . Snad se dní . . .

A kdo nepřejde rokle ty,
nenajde cestu před západem,
je prokletý, je prokletý
a jeho život leží ladem,
a kdo nepřejde rokle ty,
je prokletý, je prokletý.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Muší bejt moc vážení, že jich tolik měli na pomoc, pravil mistr k Havlíčkové, když mu pomáhala do rukávů dlouhého zimníku . . . A ještě na cestě na to myslil, když po osmé hodině přes most se ubíral na Staré město.

První, s čím se dnes u Ořechovských pochlubil, byli ovšem noví jeho nájemníci . . .

— Ale to jsem jakživ neslyšel, aby se tak někdo jmenoval, dodal na konec a uvedl jejich jméno.

— To jste jakživ neslyšel? se stolu sbíraje karty, pravil jeden z nejnáruživějších »šístkařů«, jménem Škvor, pernikář z Dlouhé třídy. To málo víte, dodal, hláse denáry. — Na Moravě je Zumrů jak potvor. A jeden kdyby za něco stál! Pytlák, zloděj, koňař, rváč, karbanik, ras nebo tancmajstr — — To jsou Zumři. Jinýho řemesla jsem žádnýho z nich neviděl. Daj si na ně pozor, pane Havlíček — Jsou to Moravani, nejsou?

— Podle řeči by byli —

I to už jsou . . . Jen se zeptejte, budete vidět, že jsou z Moravy . . .

Ten večer měl Havlíček plnou hlavu Zumrů.

— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Když Havlíček odešel k Ořechovským, stála Havlíčková s Josífkem za dveřmi studentské světnice a poslouchala.

Zumři rabovali celý byt a když otvírali almárku, všimli si, že na almárce stojí budíček.

— Jde-li pak dobře? pravil starší bratr a vzal budíčka do ruky.

— To bude dobře! chválil si mladší Zumr, aspoň se ráno probudíme. Vzal budíčka, natáhnul jej a postavil zase na roh almárky, aby na něj dobře viděli i s postele.

Staženka trnula úzkostí.

— Že ho polámou! — Že ho strhaj'! — Proč jen ho starej neuklidil! Počkej — dotkla se Josífka, aby sebou nehýbal. Naslouchala, jde-li budíček.

Šel.

Zumři měli už hlad. Karamádi čekali už u Hermonů. Stáli rozkročeni uprostřed knih. Nechali všeho, vytáhli nohy z papíru, roze-

vřeli ještě obě okna a, bůh ví proč, s hlasitým smíchem odešli z domu.

U Hermonů první, kdo se k nim přihlásil, byl nový jich soused, klempíř Tatter. Viděl je, když se stěhovali k Havlíčkům a tím známost považoval za uzavřenou.

— Kdo vám, pánové, poradil ten byt? — pravil.

— Nikdo. Sami jsme ho našli.

— To jste vlezli do pěkné díry, — Tatter na to a odebral se k velikým, železnou mříží kolkolem zahraženým kamnům, kde seděl vysoký, šedivý, jak Angličan na bradě vyholený Podskalák...

Zumři přišli až k ránu, ale dosud za tmy; neviděli před sebe ani na krok.

Havlíčková nespala už od tří hodin (tak chatrné měla spaní) a slyšela je šmátrat se po dveřích.

Po špičkách, po paměti kradli se dílnou do své ložnice.

— Pane doktor, — šeptmo volala Havlíčková s kanape, — je tu tma, daj pozor, nezabijou se.

— I nezabiju — — na to potichu mladší a protáhl se dveřmi jako kočka.

Havlíček, zívaje, hodil sebou na posteli.

Havlíčková hned po té vstala a šla vařit snídaní.

III.

KALHOTY.

Dům byl už dávno otevřen, když Zumři docházeli k vratům.

Před okny zametali domovníci, mlékařky na vozíčkách hřmotily dlažbou; zdaleka zařičel zvonek, svolávaje ze všech koutů Malé Strany smetí do těžkého »fasuňku«.

Zumři opatrně jako kuny protáhli se do svého pokoje. Za chvíli už slyšet bylo skučení postele, do které se zahrabával Zumr mladší, kroupaje teplou žemličku. Zdlouha se protahoval starší Zumr a opíraje se o roh pelesti, těžce naříkal, že se nemůže zout. Že ty boty rozřeže, než by se tak sužoval. Pokud se bratr jeho pamatoval, sužoval se tak už dva měsíce a boty řezal každý den. Hrozná rána o podlahu zvěstovala Zumru mladšímu a celému domu, že se konečně zul.

— Nejhorší na světě je, pravil starší, ukládaje se do postele, — když se člověku chce spát a je už k ránu.

— Je, to je, — přisvědčil ochotně mladší.

Na okamžik zmlkli oba.

Havlíčková vařila snídani, Havlíček z hluboka zívaje, hověl si v teple vlastního těla. Josífek, vyskočiv současně s Havlíčkovou z pelechu, dávno už seděl u okna a při skrovné lampičce píchal jehlou do vesty.

Z kuchyně vyšla stařenka a ptala se Havlíčka.

— Jak pak, budou chtět snídaní?

— Jdi se jich zeptat, nevrle poslal ji Havlíček k studentům.

»Doktoři« se dali do smíchu...

Oni že nikdy nesnídají.

— Nebo si vaříme sami, dodal mladší a chroustnul do křehoučké, čerstvým pečivem zavánějící žemličky.

Stařenka vrátila se k Havlíčkovi a dotknula se jeho ramene.

Starej, slyšel's? Prej nesnídaj'.

Havlíček se zasmál.

— Vím to, vím! Kde pak taky? když přijdou ráno...

Havlíčka už mrzelo, že byt pronajal studentům. Ale ihned se zas potěšil. »I dyť oni tak pořád dělat nebudou. Hoši mají prachy a tak nevědí, kam s nimi; až je mit nebudou, posedí doma. A co to mají za cigara? Už chvíli je cejtím!« — Havlíček nazvihnul hlavu a vtáhnul do sebe zakouřený vzduch. — »Pro pána krále, ta voní! Muším se zeptat, až vstanou.«

Vedle ještě hovořili.

Havlíček by byl rád ještě zadřímnul, ale pro brblání vedle a vlastní zvědavost nemohl. Co to k čerchmantu mají pořád co povídat. Nemůžou spát? Přijdou ráno a ještě si nedají pokoj.

Zumři se čemusi smáli. Havlíček nadzdvihl hlavu: — tichým šeptem proklubával se místy i hlasitý hovor. O jakési Bertě — — »Ta pije jenom knikebajn« — — »Já vím, mě taky o jeden připravila — — — « »Ale dvacet za večer« — — — »Jdi pryč!« — — — »Na mou duši!« Zívnutí — — — »Ale moc jsme utratili! — — —« Žádna odpověď!

Havlíček měl postel u samých dveří, slyšel bezmála každičké slovo. I stařenku okřiknul, aby v kuchyni nehřmotila; Josífek bez hluku kladl nůžky na stolek.

— Ale ty, slyšel zas mladšího: — necítíš?

— Co pak?

— Všechno tu smrdí šňupavým tabákem. To brzy vypálíme dýmkou.

— A už lehni, — mně se chce spát.

Ulice už byla obílena jasným dnem. Služky, otvírajíce okna v průčelí domů, vytřepaly z hadýrek prach, naproti k uhlíři vcházely začerněné putny. S věže Mikulášského kostela zahučely hodiny. Vedle čítali těžké rány kladiva.

— Ty, — osm hodin. — Seš ty ale ponocnej — pravil mladší Zumr.

Starší se rozhorlil.

— Tak už spi, — budeš-li pak už jednou ticho?

— A já spát nebudu.

— Pro mě!

— Obleču se a půjdu.

Žádná odpověď.

— Na Letnou, dodal mladší.

Oblékání, obouvání, vrzly dvéře, po špičkách, obraceje palce do sebe, vyšel Zumr mladší v modravém svém zimníčku.

— Máš na oběd? ještě do dveří volal za ním starší Zumr s postele.

— Nestrej se.

Z kuchyně vyběhla Havlíčková a ptala se zděšeně:

— Kam pak jde?

Havlíček jen mrknul a smíchy nebyl s to slova ze sebe vypravit. Také Josífek se u okna třás'.

— Na procházku, vypravil konečně ze sebe Havlíček a shánělmodrý šátek »pod hlavou«, aby si jím vytřel oči.

Vedle starší Zumr slavně chrupal těžkým, zaslouženým snem.

— Ten je nějakej hodnej, pravil k sobě Havlíček —

Bylo tak asi mezi jednou a druhou hodinou s poledne, když starší Zumr se probudil a zavrněl cosi suchými rty. V polosnách se mu ještě zdálo, že spí ve starém bytě a hrozně se divil, když procitnul a viděl se »na jiném světě«. Veliká okna, ulice plná rušného dne, ze všech koutů jakoby se hrnulo ohromné množství dětí ubírajících se do školy.

Vrzly dvéře a Josífek s párem sešmatchaných bot pod paždí přehoupnul se přes práh.

— Kolik je to hodin? ptal se Zumr, zapomenuv na dobro, že na almárce zrovna před ním tiká budíček.

— Půl druhý je.

— Co!? vzchopil se Zumr, — kolik?

— Půl druhý, opakoval Josífek.

— To není možná! — pravil Zumr, vstávaje a utahuje na sobě tkaničku. — Honem mně tu zatopíš — Zpropadenej život, to jsme to zas natáhli! Bratr ještě nepřišel?

— Ne.

— Honem!

Josífek zatopil a vrátil se ku své jehle.

Havlíček seděl u krejčovského stolečku a po každém rýpnutí jehlou vyhlížel z okna přes okraj kostěných brýlí, aby nic mu z ulice neušlo. Pojednou nechal šití a vyhlédnul z okna přísněji.

Všimnul si, že děvčata jdoucí do školy s řehotem strkají do sebe, chvatně se ohlížejí a úprkem ženou se vzhůru do Karmelitánské ulice. Strčil do Josífka a řekl:

— Ta děcka se nějak obracejí po našich oknech. Běž se honem podívat, co dělá . . .

Josífek prostrčil dveřmi hlavu a pátraje očima po Zumrovi, našel jej až u samého okna. Do sebe schoulen jak hastrman, seděl na rožku stolu a dosud neumyt, v noční košili, s fezem na hlavě bedlivě na čemsi dloubal.

— Pan mistr mě posýlá, jestli si něco nepřejou.

— Ne — nic, — odpověděl Zumr úsečně a od práce ani nevzhlédnuv, přiložil hlavu zase k dílu.

Teprv nyní Josífek rozpoznal, čím se Zumr obírá. Jak pstruh mrsknul sebou ve dveřích a s nosem v hrsti zas, jakoby z něho krvácel, dvěma skoky ocitnul se u Havlíčkova stolečku.

— Co pak dělá? — ptal se Havlíček, vyvaluje na Josífka oči. — Tak přece mluv! —

Josífek vypravoval.

— Knihy kolem do kola — papíru nastláno — v podvlékačkách, cvikr na nose, zašívá kalhoty.

— Proto se ty děti tolik řehtají! Jdi honem, ať to sem dá; muší se mu to spravit.

— Toť, řekla stařenka, — třeba si netroufá říct!

Josífek přinesl kalhoty, jakých už asi málo je na světě. V rozkroku jako zdrátované, bůh ví kolikrát už spravované činily dojem strašlivý. Jen nohavice byly celé, co pod kabátem jedna rána, jeden šrám, od čerstvé jizvy houpala se ještě černá nit s jehlou, jakou se zašívají pytle — Zavolali k tomu stařenku a stařenka, když kalhoty spatřila, polomrtva svalila se na sofa. »To jsem jak živa neviděla, to jsem jak živa neviděla! Já z toho budu mít smrt, já z toho budu mít smrt!« opakovala chytajíc se za břicho a opravdu jak strkaná potácela se zas ke stolku, aby zaslzenýma očima ještě jednou prohlédla si smutné kalhoty — A hezkej štof — ohmatával Havlíček látku, pokrmuje při tom měkkoučký svůj nos.

— Hezkej — přisvědčila stařenka a také si sáhla — ale zničenej — —

Vedle zazvonil skleněný džbán o plechové umývadlo. —

— Josífku, jdi tam, něco chce.

Josífek se vrátil se džbánem pro vodu — — »A jestli prej mu nedošlo nějaký psaní« — —

Havlíček udiveně pohlédnul na stařenku, stařenka na Josífka a Josífek na oba.

Konečně Havlíček sundal brejle a s jakousi rozšafnou bodrostí v hlase pravil k Josífkovi:

— Jaký pak psaní?

Josífek pokrčil ramenoma a usmíval se.

— Já nevím —

— Dyť ještě nikdo neví, že tu bydlí, — s důrazem pravil Havlíček,

— Jó, nikdo neví, že u nás je — doložila stařenka.

Na konec usoudili všichni, že »ten starší musí bejt nějak popletenej«. . .

Když se Josífek vrátil s vodou, procházel se »doktor« v šlapkách po světnici a dosud v podvlékačkách pokuřoval z dlouhé dýmky. Josífka si poslal pro »portoriko« — »za dva« čaj, »za dva« špiritus, »za tři« rum, — cukr měl — jen pletýnku ještě a korespondenční lístek —

— Musím psát domů, už mám málo peněz, pravil, stoje uprostřed světnice a přehrabuje prstem na dlani několik měďáků a zlatku.

— Ještě je v podvlékačkách? ptal se Havlíček, když Josífek vyšel ze dveří, v jedné ruce drže 14 kr. a v druhé dvě láhvičky na rum a líh —

— Ještě.

— Snad nemá jenom ty?!

— Už jo! pravila na to stařenka, — nech všeho a sprav mu je.

Havlíček se rozehřál. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

V den čtyřicetiletého jubilea samostatnosti české scény v Praze.

NEJPALČIVĚJŠÍ OTÁZKA DIVADELNÍ.

Dobrých dvanácte let řeší se theoreticky stavba nového divadla v Praze. V mnohých pivnicích a kavárenských koutcích nažertovalo se o tom až běda, že dosud to »druhé« divadlo nestojí. Je totiž bez počtu lidí, kteří při všech našich velkých otázkách berou na se ochotně úlohu šprýmařů. Ku práci bývá již nabídka neobyčejně mírnější.

Postavení kiosku na sodovou vodu je dojista věcí nepoměrně jednodušší než zřízení divadla. Podnikavého člověka pichne do očí křižovatka, kudy tisíce lidí spěchá za svými zájmy, kde si mohou zamilovaní lidé lehce určit dostaveníčka, kde mnoho lidí na elektrický vagon čeká — a protože počítá, že z těchto tisíců v parném létě bude jich míti mnoho žízeň, staví sem v duchu svůj kiosk. Je-li ženat, pohovoří o tom asi se svou ženou. Počítá, co by kiosk stál, kdo ho zbuduje, odkud brátí sodovou vodu a kde opatřiti na podnik peníze! Také o prodavačce se přemítá. Že musí býti velmi hezká, říká si původce myšlénky zatím jen v duchu — že se bude prodavačce hleděti na prsty a na srdce, myslí si při tom jeho manželka.;

Ale tím není ještě vše skončeno. Je třeba získání místa, povolení ke stavbě, opatření a schválení plánů, mnohých komissí, pochůzek a jednání, souhlasu úřadů, výkonu stavby, smluv a ovšem že peněz — peněz — peněz!

Tisíce kiosků nařezalo by se z pořádné divadelní budovy. Násobilka proto již povídá, kolikráte zmnoží se obtíže, kdyby se jednalo jen o budovu divadla. Avšak divadlo je podnik, jehož základy musí býti položeny do mnohých sfér různých zájmů veřejných. Národní principy — politický tlak, umělecké požadavky — finanční úvahy, zájem obce — tužby obecenstva, stávající divadla, nalada veřejnosti, situace doby — to jsou jen tak hlavní pásma, jimiž se nová budova divadelní může dostati pozlaceným hrotem hromosvodu do oblak.

To se nedá vykonati bez mnohých úvah, bez dlouhých porad a bez theoretisování, které v kavárně tak snadno vyvolává souverenní úsměv.

Projektem stavby nového divadla v Praze zabývá se u nás několik korporací:

1. Sbor pro zřízení Národ. divadla, který má povolení k loterii a asi 20.000 K.

2. Družstvo Národ. divadla, které má mimo 70 členských vkladů po 1000 K ještě reservního jmění (po šlechetném letošním obdarování Nár. divadla v Brně dvaceti tisíci kor.) více než 50.000 K.

3. Tylovo sdružení, které má půl třetího sta členů s vkladem po 200 K.

Tyto tři korporace chtějí nové divadlo zříditi — ale spojiti je v této snaze nepodařilo se ani veřejnými ani důvěrnými poradami, tak že byla obava, že myšlénka tak dobrá roztříští se na útesích jejich zásadních rozdílů.

Sbor pro zřízení Nár. divadla chtěl stavbu provádětí sám a žádal, aby mu druhé korporace svěřily své jmění. Postavil prý divadlo první, bude tedy z historického práva stavěti též druhé. Většina členů byla pro to, aby nové divadlo bylo samostatnou činohrou, na Nár. divadle nezávislou.

Družstvo Nár. divadla chtělo stavěti nové divadlo, ale jen jako činoherní pobočku divadla Národního. Chtělo stavěti samo a žádalo, aby druhé korporace odevzdaly ke stavbě své prostředky jemu.

Tylovo sdružení chtělo stavěti divadlo s lacinými místy, činoherní a úplně samostatné, na Nár. divadle neodvislé. Bylo však ochotno připojiti se k tomu, kdo stavěti začne dříve než ono.

V těchto názorech nastal pojednou obrat.

Valná hromada Sboru pro zřízení Nár. divadla dočkala se toho, že dosavadní výbor odstoupil. Nový výbor prohlásil, že sám stavěti nehodlá, ale že jmění své tomu dá, kdo stavěti započne.

Zbývaly již jen dvě otázky: samostatnost nebo činohra Nár. divadla?

Uzel tohoto přemítání roztali mimo nadání na Král. Vinohradech.

Postaví sami divadlo činoherní, s levným vstupným a úplně samostatné. Postaví je do zimy roku 1904.

Tímto rozhodnutím města, které nikdy nezůstalo veřejnosti dlužno splnění daného slova, je divadelním rozporům učiněn rázem konec. Druhé divadlo, samostatné, lidové, je tedy již zabezpečeno. Nemusí a nemůže je za těchto okolností stavěti nikdo jiný. Naopak je třeba, aby spisovatelé, dram. umělci, navštěvovatelé a divadelní odborníci všech kategorií snažili se prospěti tomuto velkému projektu jak jen mohou.

Avšak je tím též odbyt úkol jmenovaných tří korporací?

V době významného jubilea letošního uvažovaly výbory těchto tři sborů o změněné situaci a dospěly k jednomyslnému náhledu:

budiž v Praze zřízena budova pro činohru Národ. divadla!

Národní divadlo nemůže stačiti velkým svým úkolům. Opera s činohrou v stálém zápase o místo pro zkoušky, scénování, přípravy a představení. Tíseň dusící rozvoj repertoaru, uměleckých sil a ohrožující stále finanční pružnost podniku.

Komisse, která za předsedání dra F. L. Riegra v minulých dnech radila se o tom, jaké má býti nové divadlo, poprvé slyšela svorný hlas všech účastníků, že se má zbudovati v Praze činoherní dům Národního divadla. Lepšího dárku budovatel divadla zatímního i Národního v těchto jubilejních dnech dostati nemohl.

Všecky tři zastoupené korporace podají o výsledku svých úvah zprávu všemu členstvu svému. Kdo nebude souhlasiti, má právo odstoupit.

— — — — — — — — — — — — — —

Avšak je tu ještě jeden činitel. Společnost Nár. divadla. Jedná se o řešení otázky, která pro tohoto dnešního správce zemského našeho ústavu má zvláště veliký význam. Jsme náhledu, že při tomto podniknutí nezbývá ani Petrům ani Pavlům nic jiného, než již již vstoupiti na zlatý most, který vede k spojení všech našich divadelních sborů . . . .

Jaká by byla síla v tomto spojení! Nemusí býti člověk Libuší, aby prorokovati mohl, že by se v tomto svazu narodila nejkrásnější doba našeho Národního divadla.

Hoďte kamenem po návrhu, kdo nevěříte! *ech.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Přátelům českých spisovatelů! Mezi odběrateli a čtenáři našeho listu vyvíjí se poměr tak originelního spojenství, jakého v českém životě dosud nebylo. Obecenstvo osvědčuje nám nejrůznějším způsobem sympatie své a béře velký a odvážný naš podnik spisovatelský tím zcela nepokrytě pod svou ochranu. Docházejí nás stále upozornění, kdo by mohl MÁJ odebírati, projevuje se nám souhlas s obsahem listu, se stanoviskem v té či oné otázce — a když se nám podaří zvláště šťastným způsobem zpestřiti obsah MÁJE, chumelí se u nás takřka gratulace. Slavnostní naše číslo divadelní na příklad pochválili nám přečetní přátelé naši. Této účasti děkujeme, že list náš může býti úplně neodvislým tlumočníkem českých spisovatelů, a že všechna naše snaha věnována býti může jenom vnitřnímu zdokonalování našeho týdeníku. Děkujeme všem za tyto skutky upřímného přátelství ze srdce. Škoda, že nemůžeme dopsati každému zvláště. — Dnes však připojujeme ještě jednu prosbu: Letošní vánoční trh rozhodne o našem nakladatelství knihovém. Spisovatelé: B. Bauše, K. M. Čapek, Dr. J. Guth, R. Jesenská, Ignát Herrmann, A. Klášterský, Dr. R. J. Kronbauer, Dr. J. Květ, V. a A. Mrštíkové, B. Plumlovská, L. Quis, F. X. Svoboda, J. Šmaha, Jaroslav Vrchlický přicházejí na vánoční trh letos s knihami pod barvami Máje. Připravenv jsou u nás knihy Dr. J. Boreckého, J. Červenky, V. Dyka, M. Jahna, G. Preissové, K. V. Raise, J. Rokyty, A. Sovy, R. Svobodové, A. Škampy, V. Štecha, Dra J. Štolby a j. Můžete-li, zakupte a doporučte v kruzích svých známých pod vánoční stromek knihy našeho nákladu. Neopusťte české autory v rozhodné chvíli, kdy se jedná o nejvýznamnější jejich podnik. Jenom letos nám pomozte. Kdyby každý odběratel Máje jednu knihu jen od nás koupil, jsme zabezpečeni. Překročíme-li šťastně kritický Rubikon letošního prosince, pak jsme českému spisovatelstvu zbudovali přístav nejvzácnější a nejcennější samostatnosti. Literatura a čtenářstvo získá při tom nejvíce. Insertní část poví o našich knihách ostatní. Objednávky učiniti možno buď u nejbližších knihkupců nebo přímo u nás. Kdo objedná a předem zaplatí knih alespoň za 6 K., tomu neúčtujeme poštovní výlohy. — Z určitých nakladatelství, která zmohutněla z pilé českých autorů, různé léčky se nám kladou. Časem se k nim vrátíme. Ale v poslední době z jistého místa natáhla se ruka i do sanktissima našich obchodních tajností. Ruka ta vrátila se s hrstkou adres našich odběratelů, jichž seznamy ovšem zvláště střežíme. Upozornění na to přišlo z kruhu našich abonentů. Z úřednictva, které pracuje u nás s příkladnou horlivostí, nikdo zrádcem není. Také pošta nic nepoví. Abychom však mohli zjistiti, kudy ta ruka provlékla se k nám a do kterého oddělení expedice naší, s povděkem přijímeme zprávu našich přímých abonentů, komu z nich v posledních 2—3 týdnech byl vnucován jiný list neb sešitová díla (račte je uvésti) pod touže adressou, pod jakou posíláme MÁJ. Zprávy o tom vítány jsou nám pod adressou našeho nakladatelství. Rozumí se, že oznámení ta zachováme v důvěrnosti a že upotřebíme jich toliko pro soukromí našeho závodu.

:: **Jubilejní den českého divadla.** V úterý, dne 18. listopadu, oslavilo Národní divadlo památné jubileum samostatnosti české scény v Praze. Byl to zvláštní večer. Domem vládla jakási nevylíčitelná ozvěna šedesátých let. Od orchestru až k svíčkám na poslední galerii proudilo tajemné jakési fluidum soudržnosti — tak bratrsky sloučeni připadali jsme si všichni pojednou, tak blízci, tak nerozlučně svoji, jakoby nás obrovská kra unášela do tmy, před kterou se shazuje bláhová přítěž osobních rozporů, neshod, člověčí závisti a stranického pošklebku. Když jsme přimhouřili oči, zdálo se nám, že přišli všichni, kdož otevírali v roce 1862. skromnou budovu útulného divadla zatímního — ale když jsme se zadívali do plného světla, spatřili jsme jich jen několik. Přelevším jsme ovšem viděli dra Riegra. A tak nám byl všem pojednou milý a blízký. Ředitel Schmoranz našel pro tu vzácnost šťastná slova, uvítav dra Riegra jako dobrého »tatínka nás všech«. Mladočeši, Staročeši a všechny ty zdárné a nezdárné děti stran a straniček, které se politickým kvočnám stále u nás líhnou, bezbarevníci i političtí pohané pověsili se téměř zrakem na známou Riegrovu lož, kterou pestrým kobercem a fábory divadlo vyzvedlo z okolí. A všem nám rostla v hrdle slova »Sláva Riegrovi!«. Chtěli jsme jimi pozdraviti šedesátá léta, zápal našich otců, nadšení, které do bezedných tůní vléklo balvany, nad nimiž se nám již pohodlněji buduje a hašteří — chtěli jsme jimi odlehčiti sobě, dupnouti při tom, zavýsknouti — ba i slzám pomoci, které pálily již v očích. Kdo začne — kdo začne? Očima i posunky telegrafovalo se nahoru i dolů — pak se běhalo s pater do přízemí a naopak. Konečně přišla zpráva, že si zvolání vyhradilo ředitelství. Výborně — ať nás tedy vede domácí pán — — — — — Ale nevedl. Kovařovič sympaticky rozčilený, dodirigoval »Libuše« akt prvý a druhý — nové shony, nové otázky — ale žádné zvolání, které by nám bylo srdce pověsilo na orlí křídla. Nic se nestalo. Nepozvali všechny

radostí slzící pensisty opery a činohry, bývalé dramaturgy, úředníky, ředitele a správce divadla na jeviště, neuvedli do jich středu dra Riegra, nedali vzlétěti oponě, nespustili k tomu »Kovářskou«, která 18. listopadu 1862. třásla divadlem — proto jsme šli tak stísněni z představení — vždyť jsme se až dusili, že i tu ukázalo divadlo, jak se dalo překvapit tím dnem, na který jsme se rozbíhali čtyřicet let . . . . . Horu ostatních jubilejních nepřipraveností nechť skryjí oblaka našeho milosrdenství. *ech.*

⁂ **Naši furianti.** Činoherní protějšek »Prodané nevěsty«, nejlepší kus nejlepšího dramatika našeho, literárně i umělecky dokonalý dokument českého života — a přece nemá pravé popularity. Venkov je dosud pokládá za paškvilnou karikaturu vesnického života, v městech ublížilo mu nedostatečné provedení, které je herecky i scénicky oříškem mramorové slupky — tato hra tak znamenitá teprve se dočká své pravé slávy. Nehubujte na obecenstvo proto, že jí nerozumí. Je nyní v modě všecko nastrkati do kapes jen obecenstvu. Když kniha nechytí, kus se nezalíbí, obraz a socha nezamlouvá — obecenstvo prý je vinno! Pak se i dočtete, že je tupým davem, snad i dokonce luzou. Je vinno a patří na pranýř! A věru že nemají nikde lepšího obecenstva jako je naše. Jenom nesmíte s ním mluvit přes ranenо, nesmíte je dráždit svými souverennimi úsměvy, nesmíte je rozčilovat vzdorem, když ukazuje na vaši nespravedlnost, strannictví a sobecké uchvatitelství. A hledí-li křivě — sebe bijte v prsa, kdo mu spíláte. Učinili jste vše, abyste je poučili bratrsky, s láskou a shovívavě? Sestoupili jste s pozlatkových svých trůnů, abyste mu byli obětavými vůdci? Respektovali jste na svých výchovných výletech jeho stav, citlivost, chápavost, jeho nevědomí, jeho prostředky a též jeho strastný život? Sebe máte na zřeteli jen a ne též jeho duši! Proto vězí chyba ještě někde jinde než v lidu — mluvíme li o »Našich furiantech«, jinde též než v kuse. Přečtěte si, jak nedostatečně informují ještě dnes časopisy o tomto výborném díle — jak má respektovati je divák, pro něhož se i z divadelního prachu vyvěká jen za onoho času a pak ještě nakvap? — V »Našich furiantech« měl přímo šťastný den pan Šmaha. Vlezl do postavy podšitého pytlaka, sudiče a nabubřelého hodnostáře, duši dal této roli a vysoustruhoval ji do posledního obloučku, na který myslil autor, když postavu formoval. P. Steinsberk se nám v roli dobromyslného ševce líbil. Bylo v ní sice více dobroty než šev coviny, která na českých vesnicích má charakteristické barvy, ale přivedl na jeviště figuru životnou. P. Mošna je ovšem nepřekonatelný v postavě výměnkáře Raisovské řezby. Škoda, že ve scéně s dukáty naprosto nevyhovovala souhra celku, náš geniální mistr charakteristiky přišel tím o působivou folii svého monologu. Ještě na jiných místech režie musí přitočiti šroubky. Scéna s hochem, který avisuje zajíce pod mezí, je důležitým počátkem obratu — ta musí býti znamenitě sehrána, aby se neztratilo divákovi z ní ani mrknutí. Dále výslech četníkův, jehož přerušení beztoho je považlivým apelem na naši víru, zasluhuje náležité revise; zejmena tam, kde p. Steinsberk uhýbá se hromu krokem, jakoby měl sedmimílové boty. P. Mušek neuspokojuje. Zbytečně ukřičí partii se ženou, při které p. Pštross míval veliký úspěch. Pí. Hübnerová byla znamenitá. *ech.*

⊥ **Z Národního divadla v Brně.** Po velkých kasovních úspěších řed. Laciny a jen moralních vítězstvích našeho operního ensemblu v cizině o prázdninách čekali jsme s touhou na triumfatory, na požitky, kterých letos doufali jsme se dočkati. Bohužel zbyli z vítězné výpravy pouze vůdce a jen někteří náčelníci, otatní harcovníci se po většině rozutikali. Prý natřeli se dosti bídy na cestách, nezatoužili po nové a hledají si štěsti jinde. Předně je to sbor, který rozprchl se skoro celý. Zbylo osm členů. Nově přijatí členové starého repertoiru neznají a novému těžko prý se učí. V úplňku zachytil sbor dosud pouze »Othela«, jinak vskutku zpívá jen oněch osm členů a tak ve známých operách: v »Psohlavcích«, »Prodané«, »Proroku« srší sbor kolem sebe ještě síru, a popel — dusí. Nedostatečností sboru dočkáme se letos asi v operní produkci velkého zklamání. — A ostatní síly? Místo slečny Kurzové nastoupila slečna Eisenhutová. Je slabou náhradou za sl. Kurzovou a ještě slabší za pí. Hanusovou-Svobodovou, která, ač vyjednávala o místo své bývalé, nebyla přijata. Následkem toho nebude asi možna letos »Libuše«, »Šárka«, »Královna ze Sáby« a j. velké opery. Pí. Skálová, jediná spolehlivá síla našeho jeviště, nemůže sama vše zastati. Subreta pí. Zölnerová ani sl. Spillingrová na solové partie nestačí, právě jako p. Malý a pan Kareš. Pohodlí p. Malého jako režiséra je tak dobře známo, jako jednotvárné kývání rukou p. Karešovo. Že oběma pánům na nějaké té notě nesejde, dokázali několikráte, o tom dosti mohou mluviti »Psohlavci«. Orchestr jest letos lépe obsazen než byl na konci loňské saisony; získal přibráním harfy na plnosti. V baletu je mnoho smyslného a titěrného; lépe obecenstvo na balet nenavykati, nemůže-li se vystaviti tak, aby odpovídal skutečným uměleckým požadavkům. Operu na čestné výši udržují síly solové: pí. Skálová, pí. Pivoňková, pp. Doubravský, Komarov, Pivoňka. P. Lebeda ve druhých partiích tenorových se dobře osvědčil. — Z oper provedených obstál nejlépe Verdiův Othelo. Pan Doubravský a p. Komarov plně tu rozvinuli a uplatnili své bohaté tvořivé nadání, pí. Skálová byla v posledním jednání úchvatná. »Prodaná nevěsta« — (pilně si jí všímají zdejší Němci) — při prvém provedení byla krásně sehrána. Plný dům dobře animoval. Sl. Eisenhutová měla šťastný večer — rostla k ní důvěra. Příští večer mnoho zklamala. V »Prodané« imponovalo pěkné promyšlení a podání role Jeníkovy p. Doubravským i pružný Kecal p. Pivoňkův. Nevhodným byl balet ve scéně komediantů. Dobrý byl Vašek p. Lebedův. Druhé provedení bylo slabší. Psohlavci nechtějí se letos dařiti. Vedle sboru p. Malého, a p. Kareše přispěl k neúspěchu i orchestr. Kapelník p. Prochazka řídil zcela pohodlně, maje ruku v kapse a pohodlí to přenášel i na jeviště i na orkestr Nevyhnutelné dva klarinety odpískaval sám druhý klarinetista a jemu k nespokojenosti přitrubovaly plechy, zle vířily kotly. Zkrátka: takového představení u nás dlouho nebylo. Pan kapelník nemá pustiti nedocvičenou operu na jeviště, tím méně za výplň místo jiné. Neváží-li sobě vlastních oper, jak můžeme žádati na cizině, aby si jich vážila? V »Čertu a Káče« vyzna-

menal se p. Pivoňka a hlavně pí. Pivoňková. Lehkou hrou oživila mnohou, režií zanedbanou scénu. V opeře připravují se »Hoffmannovy povídky«.

┼ **Stavba techniky a kostel sv. Petra a Pavla na Zbořenci.** V nádvoří staré techniky na Karlově náměstí projektuje, jak všeobecně známo, erár stavbu veliké nové budovy pro odbor fysikální a elektrotechnický. Aby získáno bylo stavební místo pro toto rozšíření techniky, zamýšlí erár sbořiti bývalý kostel sv. Petra a Pavla řádu mnichů Augustiniánů za císaře Josefa zrušeného. Kostel prodělal za tu dobu pestrou minulost. Bývalo v něm vojenské skladiště a pak bylo zde skladiště dekorací a malírna kulis Národního divadla. Nyní, kdy skladiště i malírna odstěhovala se do nové budovy, zemským výborem na Slupi k tomu účelu zvlášť zbudované, je kostel prázdný. Tyto dny konati se bude komisse, která o osudu kostela tohoto rozhodne. Dějí se zejména od Msgra Jaeniga a přívržencův a přátel Staré Prahy úsilovné kroky, aby kostel nebyl sbořen a byl zachován. Msgr Jaenig navrhuje, aby kostela použil erár jako chrámu pro vojsko, poněvadž kostel sv. Ignáce pro vojsko na dále prý přístupným býti nemá. Ježto ale ke kostelu sv. Petra a Pavla není žádného přístupu, navrhuje P. Jaenig, aby vykoupen byl jeden dům pod »Černým pivovarem«, a parcely zbouráním domu tohoto získané aby použito bylo k otevření nové ulice, ke kostelu sv Petra a Pavla vedoucí. Kostel, jenž jest ovšem vážně ohrožen, jest prací Dienzenhoferovou, ale nikoli nejlepší. Je jednou z prvních jeho staveb, kterou provedl, maje věku teprvé 25 let. Jest to veliký kostel o jedné lodi, při němž nalezá se mala kaplice, kopie Božího hrobu v Jerusalemě. Komisse má těžký úkol. Situace je tato: V okolí techniky jsou tři kostely, o jichž zachování přátelé Staré Prahy usilují. Jsou to: Kostel sv. Václava, kostel sv. Karla Boromejského a kostel, o který se bude tyto dny jednati. Nejmenší uměleckou cenu má kostel sv. Petra a Pavla. Převládá u znalců mínění, že nebude asi možno trvati na zachránění všech tří kostelů. Kdyby mělo dojíti k volbě, který z nich má padnouti — není nejmenší pochybnosti, že bude obětován — aby zachráněny byly umělecky daleko významnější chrámy druhé — kostel sv. Petra a Pavla na Zbořenci.

⊙ **Premie Máje jest dotisknuta.** Na originelním tomto dárku Spolku českých spisovatelů beletristů Máje pracují o překot knihaři, aby příznivci, přátelé, jednatelky, jednatelé a členové tohoto spisovatelského střediska v prvních dnech prosince měli knihu v rukou. Premií jsou letos Divadelní paběrky. Vzpomínky tří divadelních nadšenců: Dra Jos. Štolby, Václava Štecha a Karla Šípka. Kniha vytisknuta je jako rukopis pouze v tak omezeném počtu, aby jí poděleni býti mohli, kdož jsou ve svazku Máje. Nikomu se neprodá, na knihkupecký trh se nedostane, nesmí z ní býti nic otistknuto ani v celku ani z části, a autoři jsou vázáni, že do tří let nesmí z obsahu jejího nikde nic uveřejniti. Všem příznivcům, přátelům a členům Máje mimo Prahu dodá se zdarma prostřednictvím jednatelek a jednatelů Máje.

⁖ **Nina a jiná prosa** od Růženy Jesenské jest pěkným dokladem smělého vývoje autorčina, podloženého vzrůstajícím poznáváním a studiem okolí, zachycováním a prožíváním osudů, které přináší život, a prosycováním se jádrem prožité pravdy. Od let devadesátých, kdy básně i prosa spisovatelčina jevily nejednou známku manýry a nehluboké psychologičnosti, prozářila se snaha Jesenské hloubkou a pozorovací mohutností. Vývoj ten je více než markantní. Klidné, více deskriptivní než psychou opodstatněné passáže pozvolna měnily se obsahově, přibírajíce ne eden sytě založený prvek kritické rozvahy. Zněžňovací náklonnost a nepřirozená delikátnost básnířky ustoupila správnému nazírání reelněji založeného nitra. Základní rys ovšem zůstal: zář ba v něžném a mile hřejícím, jemně zladěném jako májový vánek. I ten dech čisté prosy je obsahu přizpůsoben: plyne volně a chvěje se snivými kadencemi. Ale všude nás překvapí psychologická vyrovnanost autorčina, ať líčí rušné a zvlně é zachvaty láskou zachváceného srdce jako v Nině, ať kreslí cizí obzory vzdálených krajů a v několik rysů zachycuje silhuetu svých hostí jako v črtě Na čiflíku, či ať studuje hrůzu lidského pobloudění jako v Noci na vsi. Jesenská vždy kreslí uměrně nepřekreslujíc a jevíc hluboké porozumění pro delikátní duševní stavy. Krása a divné kouzlo balkánských podhoří a bulharského venkova prosycuje některá čísla knihy, působíc pro nás novým kouzlem nepoznaného ovzduší. Je to opravdu milá a důvěrná kniha lásky, tiše vyprávěné, kniha touhy a bolesti, jež na nás působí svou měkkou suggesci a teplem procítěného obsahu. *S.—*

⁖ **Ignát Herrmann**: Na různé adressy. S touto knihou dostane se Herrmann zcela jistě do první řady nejčtenějších českých autorů. V příští statistice knihoven knihu tuto nalezneme na tomto čestném místě. Autor jako povídkář a causerista nedělní přílohy denního listu se zvláštní zálibou obírá se časovými příhodami, jež dovede velmi poutavým a zajímavým způsobem rozebírati. Ignát Herrmann má v tomto směru zvučné jméno. Jeho články se čtou — ale neodloží a nezapomenou. Hovoří se o nich, glossují se a vyvolávají debatty. Vezměte do ruky knihu a přečtěte hned první kapitolu, nadepsanou »Anonymní dopis«. Je vám, jakoby autor vám mluvil z duše. Poznáte ihned, že autor mluví z vlastní bohaté zkušenosti. Na jinou adressu, vlastně na adressu všech lidí je psána kapitola o »Nezodpověděném dopisu«. Přijde psaní — přečte se — není zrovna nálady na ně odpovědíti — a už se neodpoví. Ze statí hovoří k vám muž velikých zkušeností a širokého rozhledu. Autor vyčerpá všechny možné situace a všude je znáti jeho společenskou vybroušenost a jasné nazírání na život. »List mladému muži« je adressován mladým zanícencům, kteří v klamném domnění, že nejsnadnější existence je při redakčním stolku, opouštějí studia a hrnou se do Prahy hledat živobytí — v redakcích. List má za základní tón varovnou výstrahu a pokládám jej pro jeho ohnivý a opravdový zápal za nejlepší práci celé knihy. Její největší předností, která jí zaručuje populárnost, je právě veliký počet adress (abychom mluvili v duchu titulu), množství časových i vzpomínkových, reminiscenčních sujetů, jimiž se autor v duchaplných a obsažných svých causeriích a pojednáních obírá. Někde s humorem, někdy s břitkou satirou tepe autor ubohé naše poměry (»Založme spolek proti týrání

lidí«. — »My, když jsme mu byli blízcí« atd.), v některých kapitolách s ohněm a vervou usiluje o nápravu zakořeněných zlozvyků »Titulatury« — »Ruku líbám«), píše pietou nadýchané vzpomínky »O živých a mrtvých« (O Mikuláši Ališovi — Zi Ludkem Maroldem), jež prohřáty jsou vroucností a jež si znovu a znovu přečtete a zavírá knihu, obsahující více než třicet »adress« zajímavým výhledem do své duševní dílny; »Mrtvolu v domě« napsal Herrmann tuto těžkou, dusně náladovou reminiscenci na chvíli, kdy dokončil jednu z nejlepších a nejcennějších svých knih, líčení z pražského života kupeckého »U snědeného krámu«. »V okamžiku, kdy jsem se vzchopil, abych zavřel okno (autor dopsal svou knihu — pozn. ref.), přepadl mne náhle divný pocit, skoro pověrčivý strach. Zdálo se mi, jakoby za mnou na židlich u knihovny, leželo dlouhé, bílé prkno a jakoby se prohýbalo pod dlouhou, kostnatou, bledou mrtvolou, z jejíchž úst čp zápach kostiku — Martin Žemla! Bůh to jeho mrtvola . . . « Něco nového čiší z této Herrmannovy závěrečné kapitoly, co se neozvalo ještě v jeho tvorbě a co by se přimlouvalo za pokračování v tomto směru. *r.*

⊙ **Pohledy do českých knihkupectví.** Na místo, kde řeka živé frekvence z Karlova náměstí dostává náhlý sklon, umístil před dvěma neb třemi léty knihkupectví své p. B. Tuček. Firma sice zní »Hejda a Tuček«, ale prvý společník pro urputnou chorobu musel se loni vzdáti činnosti. Jméno Tučků má v české společnosti dobrý zvuk. »Bratři Tučkové«, kteří na rozhraní šedesátých a sedmdesátých let směle vyvěsili na Ferdinandově třídě ryze český štít, byli zrovna kochánky českého obecenstva. Pro smělé češství, pro modernost a vkus svých výrobků (obchodovali s uměleckými předměty), pro příkladnou solidnost a pro vlídnost, s jakou chéfové přicházeli každému v ústrety. Není bez zajímavosti, že Ignát Herrmann v tomto závodě praktikoval. Do nebe vynáší ještě dnes oba své zaměstnavatele, kteří jsou již dávno neživi. — Pan B. Tuček je synem jednoho z oněch českých průkopníků. Dostal u firmy Stöhlovy výbornou školu, a protože hmotných prostředků měl dostatek, mohl bez dlouhého otáleni vsunouti své knihkupectví brzy do přední řady. Také nakladatelství šťastně zahájil. Ihned čelní autoři svěřili mu své práce a pan Tuček vydává je v dokonalé úpravě a v hávu umělecké výzdoby. Ke knihkupectví svému připojil též antikvariát. Seznamy tohoto oddělení jsou již objemny jako postila. V krámě, kanceláři a skladišti hemží se kolem přičinlivého chéfa pracovníků jako much. Závod dovedl totiž navázati styky se všemi kouty českého světa, kam touto cestou přichází ročně bezpočet českého čtení. Přejme mladým, jsou-li dobří!

⁂ **Literární oznamovatel.** Registratury belletrie, studií a článků původních i přeložených, kdysi částečně »L. listy« obstarávané, teď vůbec nemáme, ba ani spolehlivého přehledu knižní produkce. O tom, že jen náhodou, aneho »neskromností« českého autora se dovime, co bylo přeloženo do cizich jazyků, ani nemluvíme. Jakou službu prokázalo by oznamování autorisací překladů do češtiny, jímž předešlo by se u slusných lidí dvojí, ba často i čtveré versi, a u nakladatelů, ovšem zase jenom slušných, zbytečné soutěži, mluvit snad zbytečno. Proto, třeba že o její odběratelstvo mimo strach, vítáme s pozdějškem předběžnou zprávu o vydávání »Naší Knihy«, jež začne prý vycházet příštím lednem desetkrát do roka, ovšem jako podnik soukromý. Dovídáme se, že čísla »Naší Knihy«, tvořící samostatné celky, přinášeti budou menší výbory z básní, povídek a studií, vytržené pasáže z románů atd., z novinek právě nebo nedávno vyšlých, jako angl. The Bookman a franc. Voleur, i z novinek chystaných, dále že oznamovati budou novinky vyšlé i chystané, připravované novinky literární a umělecké (jako zadní stránky italské revue Nuova antologia), registrovati překlady vyšlé i chystané, zaznamenávati pozoruhodné práce časopisů a revuí našich, podávati zprávy o překladech do cizich jazyků z našeho písemnictví a upozorňovati na zajímavé knihy a články v jiných literaturách, zvláště slovanských, ovšem v první řadě, pokud se týkají nějakým způsobem nás. Vůbec chtějí se státi obrazem naší literární produkce současné i volitkem dle možnosti po literaturách cizich. »Naše Kniha« slibuje dokonce i články o přátelích Čechů v cizině z českého péra, a o Češich i o našich věcech články z péra cizinců. Program na veřejnost má vyjíti v listopadu a již ve formě »Naší Knihy«, přinášeje výbor básní Petra Bezruče, k čemuž se dostalo vydavateli, p. Josefu Nováčkovi, svolení. Doufejme, že prospekt dobré a potřebné této věci, dík myšlence a ještě více jménu Bezručovu, najde si lehce cestu do intelligence i lidu a že uvízne něco z čtenářů Bezručových v knize odběratelů, zvláště bude-li, jak jsme byli ujištěni, předplatné nízké — a obsah takový, jak vydavatelstvo slibuje. *Hsa.*

SMĚS.

— **Divadelní třísky.** Evropských divadel je 2019, nejméně jich je v Rakousko-Uhersku 53. — Ve Vídni v divadle lidovém byl uveden na scénu sensační kus »Dubarry« od Belasea, ředitele new-yorského divadla »Criterion«. Kus přeložila Helena Odillonova. Kus hraný denně v New Yorku plní stále domy. — Gyunar Heiberg (z Norska) napsal novou čtyraktovou činohru »Láska k bližnímu«. Premiéra bude v národních divadlech v Kristianii a v Kodani. — V Lipsku, v městském divadle bude provedena Björnsonova činohra »Ženský pokrytec«. Na výslovné však přání Björnsona nedojde ku provedení jeho »Krále«. — V dvorním divadle ve Vídni titulní úloha v Maeterlinckově »Mona Vana« svěřena Stelle Hohensfelsově. — V Gessingově divadle v Berlíně uvedeni na scénu Gorkého »Maloměšťáci«. Ponurý sociální obraz nedožil se při výborných interpretech značného úspěchu. — Ve Výmaru provedena Goethenuova pětiaktová tragedie »Alexander Veliký«, psaná veršem.

OBSAH: Jaromír Borecký: Jesení. — F. X. Svoboda: Oblačky mládí. — A. Sova: Večerní píseň hledajících. — Vilém Mrštík Zumři. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK ŠERITES — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). Lichá čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa $^1/_4$letně K 3·30, $^1/_2$letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí $^1/_4$letně K 4·— — $^1/_2$letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

V redakci (Štěpánská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol.

Předseda N. D. M. Václav Štech bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoraře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Spotřeba piva.

Nedávno byla uveřejněna statistika produkce piva ve všech krajích v časopise Gambrinus. Dovídáme se odtud, že jen Německo (hlavně jižní) produkovalo roku 1900 více než o million hektolitrů piva více nežli rok před tím. Uváží-li se, že vývoz piva z jižního Německa je velmi nepatrný, ukáže se, že Němci sami vypili tento rok o million hektolitrů piva více než-li rok před tím. Toto zvětšení spotřeby piva v Německu připadá právě na dobu značného úpadku průmyslového ruchu a vzrůstu všeobecné bídy chudšího obyvatelstva. Dle statistických údajů je nynější stav výroby takovýto:

Německo r. 1880 42 mil. hektol trů, r. 1900 70 mil. hekt. o 65% více, Spojené Státy r. 1880 19 mill. hekt., r. 1900 65 millionů hekt, o 250% více, Anglie 1880 46 mill. hekt., r. 1900 60 mill. hekl. o 30% více, Francie, r. 1880 8 mil. hekt., r. 1900 9½ mill. hekt, o 17% více, Belgie r. 1880 9 mill. hekt., r. 1900 14 mill. hekt., o 55% více, Rakousko (bez Uher) r. 1880 10½ mill. hekt., r. 1900 20 mill. hekt. o 90% více, Švýcary 1880 900.000 hekt, r. 1900 2·18 mill. hekt. o 125% více. Přitom dlužno míti na paměti různý vzrůst obyvatel, který toho času ve Francii obnášel sotva 3·8 na 1000 obyvatel, v Německu 8, v Anglii a Skotsku (bez Irska) dokonce přes 11%. Tento vzrůst spotřeby piva ještě zřejmě ji vystupuje v těchto relativních číslicích. Na jednoho obyv. připadá

	r. 1880	r. 1901	více o
v Něm.	81·1	150·6	65·5 *l*,
v Rak. (bez Uher)	57·5	71·5	14·0 *l*,
v Anglii	140·7	144·0	3·5 *l*,
v Belgii	140·0	208·0	68·0 *l*,
ve Švýc.	31·6	69·0	37·4 *l*,
ve Sp. St.	32·2	65·0	32·8 *l*,
ve Fran.	21·6	27·0	5·4 *l*
ve Span.	2·0	4·0	2·0 *l*,
v Italii	0·4	0·5	0·1 *l*.

Ve třech posledních státech převládá spotřeba vína, která na pr. r. 1896 obnášela ve Francii na 1 obyvatele 103 *l* a v Italii 95·2 *l* ročně.

Trefné obhájení.

Když v roce 1759. objevila se v »Berlínských dopisech literárních« (Berliner Literaturbriefe) ostrá kritika básně, jejímž autorem byl Bedřich Vel., byl kritik Moses Mendelsohn († 1786 v Berlíně), přítel Lessingův, vyzván, by se zodpovídal. Byv otázán, proč tak učinil, odpověděl: »Kdo píše verše, hraje v kuželky, a kdo hraje v kuželky, at je to král nebo sedlák, musí si dát líbit, když mu někdo řekne, jak hází.« Tím byla věc vyřízena.)

Klingrův Beethoven.

Ve vídeňské »Secessi« vystavované Klingrově soše »Beethoven« dostane se definitivního umístění v Klingrově rodišti Lipsku. Byla zakoupena pro tamější městské museum z peněz různých fondů a z příspěvků přátel umění. Pro ni a ještě pro čtyři jiné Klingrovy plastiky, které museum chová již od dřívějška, bude zřízena nejspíše zvláštní budova. Mimo tyto sochy má od svého rodáka ještě úplnou sbírku jeho světoznámých graficích prací. Vídáti, že v Německu neuctívají slavné své mistry teprve mrtvé pamětními deskami, ale podporují živé!

O váze mozku lidského.

Novou práci ač už více badatelů dříve uveřejnilo výzkumy některé) o tom uveřejňuje německý badatel F. Marchand (Biologisches Centralblatt, XXII. Nr. 12, 1902). Autor tento vážil v Mariboru 716 mužských a 475 ženských mozků. Nalezl pak jako průměrnou váhu mužského mozku 1400 *g* (ve věku od 15—50 let) jako průměrnou váhu ženského mozku 1275 *g*. Po 15. roce přibývá na váze mozku u obého pohlaví nepatrně. Marchand myslí, že hranice vzrůstu mozku u mužů je 19.—20. rok, u žen 16. až 18. rok. Polovice všech dospělých mužů ve stáří od 15—80 roků měla mozek vážící 1300 — 1450 *g*, asi 30 pct. mužů mělo více než-li 1450 *g*, 20 pct. méně než-li 1300 *g*, 84 pct. ma 1250 až 1550. Ze ženských (dospělých) mělo 55 pct. 1200 až 1350, 20 procent více než-li 1350, 25 pct. méně než li 1200, 91 pct. 1100—1450. Je možno, že váha mozku nalézá se v přímém poměru ke vzrůstu těla, ale nějak přibližně pravidelný poměr nedal se tu zjistiti. Jistotou lze míti za to, že menší váha mozku ženského nezávisí na její menší velikosti tělesné, neboť mozek ženy průměrně váží méně (bez výjimky) nežli mozek muže stejně velikého. Možno jenom — jak se Marchand opatrně vyjadřuje — souditi, že menší váha mozku ženského je výrazem jiné organisace ženského těla. (Že nelze usuzovati dle váhy mozku na intelligenci, bylo dávno dokázáno, neboť bezvýznamní lidé mívají někdy nadobyčejně těžký mozek, kdežto nejeden genialní člověk měl mozek malý, podprostřední váhy.

Dum Dantův,

casa dei Alighieri, jejž koupilo městské zastupitelstvo florenské na popud Společnosti na ochranu staré Florencie a jenž nyní bude restaurován, nalézá se v úzké uličce blíže Badie, nedaleko Bargella. Na blízku nalézají se též obydlí Donati-a a Forl ca Portinaria, otce Dantovy Beatrice. »Journ. des Arts« oznamuje, že z obydlí Dantova zbyla toliko úzká budova s dvěma okny v průčeli; toliko přízemek a prvé patro jsou zachovány as tak, jako za časů Dantových, ostatek jest úplně přeměněn. V přízemí jsou dveře, jichž architráv jest opřen dvěma konsoly zdobenými sochařskou prací, nad nim nalézá se polokruhový světlík, nyní zaskleny. Vedlejší klenutý vchod pro panstvo jest skorem v celé své výši zazděn. V prvním patře jsou dvě dosti široká, ne nizká okna, překlenuta čtvrtkruhem; celé průčelí jest bez vystupků a bez ozdob, ale tvary říms ukazují na konec třináctého století.

* * *

Theorie a praxe.

Onehdy uspořadal jakýs učenec před četným posluchačstvem dam v Lyoné přednášku, spojenou s názornými obrazy, aby jim vyložil škodlivost šněrovaček. Síň byla skorem přeplněna a posluchačky poslouchali s napjetím učence, jenž plamenými slovy odsuzoval nesmyslnost nošení šněrovaček, líčil výmluvně škodlivé toho následky. Končil svoje výklady slovy: Vaše nepřítomné otce a manžele bych důtklivě, napomenul, aby použili svého vlivu a kde je třeba, své autority, a vysvětlili Vám škodlivost této mody tak přesvědčivě a důtklivě, až sami dospějete ku poznání a sprostíte se navždy tohoto mučidla . . . V tom ozvalo se z pozadí sálu, kde panoval jakýs ruch volání několika dam o pomoc. Jedna z posluchaček byla omdlela a sousedky, jež ji pomáhaly, poznaly ihned, že jest příliš těsně ušněrována. Byla to manželka učeného profesora, jenž se byl právě dovolával autority mužů proti šněrovačce.

ROK NA VSI.

(Románová knihovna Máje. Pořádá dr. Rud. Jar. Krönbauer.)

První sešit právě vydán.

ROK NA VSI.

Kronika moravské dědiny.

Napsal **Alois Mrštík.**

S obrazovou výzdobou

Mikuláše Aleše.

Poctěno cenou Čermákovou.

Vychází v dvouarchových sešitech po 36 haléřích a předplácí se na 10 sešitů i s poštovným K 3·60. První sešit na požádání zašle na ukázku zdarma i franko každé knihkupectví, jakož i nakladatelské družstvo Máje.

„Rok na vsi" je dílem neobyčejné síly. Člověku je tak teplo, čte-li tyto drobné příhody ze života moravského lidu, toho lidu, jehož celý karakter vnitřní i vnější o tolik lépe jest zachován než našich venkovanů ve středních Čechách. Ale nemysli nikdo, že líčení Mrštíkovo je obyčejnou folkloristikou, jak vešla do mody. Nikoli! Alois Mrštík je vzácným umělcem a jeho umění dodává těm prostým postavám tolik života i krve. S obrazy Alešovými tvoří kniha Mrštíkova celek neobyčejného souladu a té zvláštní teplé, intimní krásy, která z obrázků Alešových řečí ryze českou k nám hovoří.

„ROK NA VSI", hned když se objevil poprvé ve veřejnosti, uvítán byl jako

jedno z nejkrásnějších a nejrázovitějších děl nové české literatury.

Žádejte první sešit na ukázku v kterémkoli knihkupectví nebo ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v Praze-II., ve Štěpánské ulici číslo 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

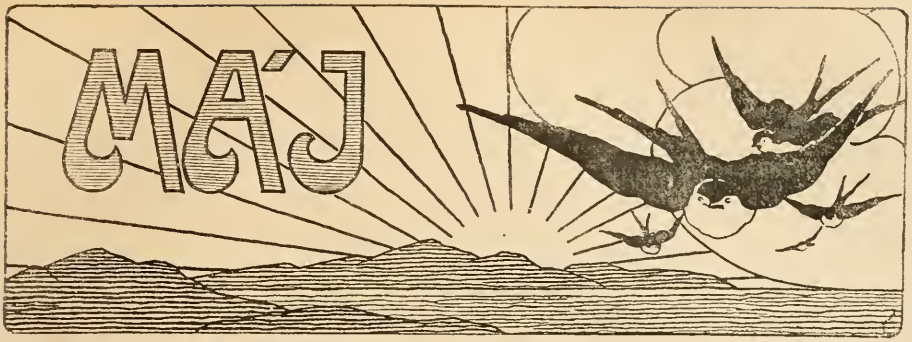

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Co pak je to hned? — To bude trvat — nejmíň hodinu! Musím mu to říct, aby zbytečně nečekal.

Vešel.

Doktor stál u okna a ruce za sebou, opravdu dosud v podvlékačkách, čekal na kalhoty.

— Dobrýtro.

— Dobrý den!

— Čekáte na kalhoty, pane doktor?

— Ještě nejsou? Mohl jste je nechat, já bych si je byl spravil.

— O, holečku, — v těch nemůžete chodit. Než vám je přivedeme do pořádku, může trvat tak dobrou hodinu. Muší se podsadit.

Fez sebou trhnul.

— Hodinu? To je trochu dlouho.

— Zatím si vemte nějaký jiný, — pak si je můžete převlíct.

— Já se nerad převlíkám. Raději počkám.

»Už je to takový, už jiný nemá!« pravil k sobě Havlíček a vytáhnuv z kapsy klíček, mlčky otevřel almárku —: »já tu jedny kalhoty mám — ty by byly zrovna tak na vás. Ukažte nohy! —

Zumr rozkročil nohy.

— Povídám. Jakoby je na vás šil.

Kalhoty byly z tmavé látky a dokonce nebyly jak na Zumra šity. V kolenou prostorné, dole ještě prostornější, měly tolik objemu v půli, že by se byli do nich dobře vešli Zumři dva.

— To byly na nějakého tlustého pána, že?

— I nebyly. Pro mladýho, ale ten je nechtěl dole mít tak široký a moc mě utiskoval. Nahoře, to nic nedělá, to se tady ujme, v zadu stáhne, nohavice se nažehlej' a kalhoty budou něco ellegant . . .

Zumr nahnul féz a zkoumaje látku, obrátil kalhoty z líce na rub.

— Není to bavlna? pozdvihl Zumr nohavici až k nosu a látku pohladil. Přes to, že rozdíl mezi vlnou a bavlnou byl pro něho zrovna takovou záhadou, jako zdědí-li kdy ohromné jmění, přece látku aspoň mezi prsty přemnul a dodal: — zdá se mně to být bavlna . . .

Havlíček shovívavě se usmál a bral mu kalhoty z rukou.

— Inu tak, to byste tomu dal. Jestli tam najdete bavlny jen chlup, af jsem špicbub svýho jména. To je, pane, praná látka, jen k ní přivoňte, to není hned od stavu, to je zbožíčko! Pěknej, trvanlivej diagonal . . .

— Tak na rok. Látka zdá se mně být trochu lehká.

— Co? Pět — šest let ji můžete tahat po světě a neroztrháte jí. To je síla! K nezedrání! Dyť je lepší tenká látka, než tlustá na prst . . . Ta se poláme, ale tahle se vám nepoláme, je vláčná, měkká, ta se poddá, tlustá se vám nepoddá. Jen vemte tu nit, vemte ji! A táhněte! . . . Ha! . . . To je síla! A kalhoty nový.

— Já kupuju vždycky obnošený.

— Co máte po obnošenejch? Nevíte ani, od koho jsou.

— A!

— Co — a! Pane, můj bratr si tak uhnal souchotě.

— Z kalhot?

— Z kalhot!

— Není možná!

— Inu, nic jináč, než-li že je přines' domů v kalhotech. Protože zdravej byl a obšírnej, tlustší — kde pak tlustší, já jsem proti němu housenka.

Nikdy ani nezastonal a vidíte, koupil si v Židech kalhoty a za půl roku byl na prkně.

Zumr stál poloobrácen k oknu a skrýval něco do vousů.

— A co byste za ně chtěl? pravil přimhuřuje oči a seškrabuje cosi s nosu.

— Chcete-li, nechám vám je za devět. Jinýmu ani za jedenáct.

— Do slova?

— To víte, že do slova! Nejsme ze Židů. Za jedenáct jsou každýmu bratrovi.

— Něco spustíte . . .

Havlíček svěsil oboči a trhnul hlavou.

— Ani chlup! Já už spouštím dvě zlatky, to bych mušel bejt sám proti sobě, kdybych spustil víc — Jen jděte a kupujte takový kalhoty, přinesete-li mně je za ty peníze, dám vám tyhle zadarmo.

— Inu, — já věřím, já věřím . . . Ale já jsem za kalhoty ještě jakživ nedal víc než osm zlatejch.

Havlíček stál pevně jako habr.

— Za osm je koupím já sám!

— To tedy musím počkat, až přijde můj bratr. Ten těm věcem rozumí . . .

To byl důvod, který měl na Havlíčka účinek. Mimoděk se zarazil a drže kalhoty před sebou, střásal nohavice k sobě. Neodpověděl přímo, jen tak šetrně kalhoty složil přes ruku a pootevřev dveře almárky, ještě jednou obrátil se k Zumrovi.

— Chcete-li, tady jsou — — abych je zbytečně nezavíral — Potom nebudou třebas ani za deset.

— Jak jsem řekl, osm zlatých na studenta jsou veliké peníze . . .

Havlíček okamžik ještě váhal, ale pak kalhoty rázem přehodil přes pelesť postele a položil na ně ruku.

— I tak s pánem bohem, tu je máte, ať jich užijete. Je to v domě, co se budem smlouvat, vemte si je za osm. Mám je mít zamčeny v almaře nebo vy na sobě, je to to jedno.

— Ale já peníze nemám . . .

— To nic nedělá. Však se spravíme. Plaťte si, jak chcete, po zlatce, po dvou, jak se vám dá. To zas já ten náhled mám, že študent nikdy peněz nemá nazbyt. Zatím si je obléknete a my vám starý spravíme, abyste si tyhle ušetřil na svátek . . .

Tim byla památná tato koupě uzavřena a Havlíček přešel brzy na jiný předmět hovoru — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Teprve nyní se oba poznali.

»Doktor« byl nevysoký postavou, vlasy nosil sčísnuty na levou stranu hlavy a často se zamýšlel. Jeho hranaté, od věčně čadící dýmky uuzené, hojnými vráskami a záhyby jakoby roztrhané čelo dodávalo jeho vzhledu mnohem smutnějšího vzezření, než jakým ve skutečnosti byl. Byla to jenom hra přírody. Žádné bolesti ani rozervanosti při něm nebylo. Sotva byl starším pětadvaceti let. Studoval matematiku a stopy věčného toho zápasu s ciframi zdály se být vyryty do roztrhaného jeho čela. Více se o něm až na to, že potřeboval kalhoty, nedalo se říci nic.

První, čeho si zas Zumr na Havlíčkovi povšimnul, byl bílý pruh košile, povytažené tam, kde přestávají kalhoty a začíná vesta.

Bílý ten pás byl Havlíček celý. Tak se jim pučil do předu, dodávaje chrabrému vzezření vysokého těla celé váhy občanské své usedlosti a rozšafné důstojnosti poctivce. Kdykoliv se smál, z celého těla otřásal se nejvíc bílý ten pruh košile, vzdulé a nafouklé jak ohromné, divným rozmarem přírody právě sem na toto místo přiliplé vole.

»Ku podivu,« pravil k sobě starší Zumr, pozoruje bílý, ušišmaný tento pás (vole bylo právě splasklé). »Všichni krejčí svití tak košilí, všichni nosí spodky bez kšand, krátké, skrčené vesty a po domě chodí o vysvlečeném kabátě« — —

— A jak vy, pane doktore, abysme začali z jinýho soudku — dlouho se už zdržujete v Praze?

— Bratr vám už řekl: nejsem žádný doktor. Jmenuju se Zumr a ne doktor. Teprv studuju.

— I to už je jako doktor. Co pak ale! A pan bratr; kdy pak přeci bude hotov?

Zumr shánĕl po zemi papírek na profouknutí špičky od dýmky.

— I to já sám nevím, pravil dost nevrle — a on taky ne.

— Josífek přinesl čaj, líh, pletýnku, rum, a Zumr sáhnul do kufru pro umouněný, do starých novin zavinutý samovar; podlil jej líhem a zapálil.

— To to pěkně hoří — pravil Havlíček, se zalíbením pohlížeje na modravý plamínek líhu, olizující nádobku se všech stran. Pojednou nastražil uši a potahuje kalhoty, měl se nějak rychle k odchodu.

V přední světnici otevřely se prudce dvéře a hlasité »má úcta« ohlásilo příchod Zumra mladšího. —

Havlíček popílil ku dveřím.

— Už po procházce, po procházce, uhýbaje s cesty a stavě se stranou u dveří, nadbíhavým tonem pravil Havlíček. — Pan doktor čerstvej zas a živej jak ryba. To bych já nedoveď.

Zumr se usmál a zahlédnuv planoucí samovar, zamnul si ruce: — a, čajíček! Tudy na to! Cukr je?

Havlíček se vytratil z pokoje a první, co stařence sděloval, bylo: ten starší, to je nějaká bumberda . . . Div mně nevyhodil.

— Co pak's tam tak dlouho dělal?

— Kupoval ode mně kalhoty.

— A koupil?

— Ty po Kašparidesovi, fiakrovi.

— Ale dyť mu mušej bejt moc veliký! Kdepak Kašparides, takový těleso!

Havlíčkovo obočí zježilo se jak dvě housenky a oba jeho licousy natáhly se tak, že stařenka rázem utichla a stáhnuvši se do tmavého kumbálku, netikla už ani slovem.

Zumři hospodařili. Vypůjčili si sběračku, šálky, kávové lžičky a při čaji dali se do hovoru.

Havlíček byl ticho jako v hrobě. I Josífkovi dal prstem znamení, aby nechřestil tak nůžkami. Byl by rád něco z hovoru zvěděl, ale měli na stěně viset kanárka, jehož zpěv vyznamenával se hlavně tím, že byl nadobro zkažen a podobal se více štěkotu malého psíčka, než hrčivým rouladám harckých zpěváků. Pro jeho řev neslyšel jediného slova. Zpíval, div se nestrhal a když jej Havlíček zakřiknul, teprv nasadil, až se lidé na ulici zastavovali a divili, jak takového křiklouna v domě mohou trpět. Havlíček bubnuje prsty po stolku, mrzutě přemáhal v sobě malomocný pocit, jaký v člověku budí každý zvuk, ruší-li jeho napjetí; pak ale vstal, řekl »pšš . .« a mávnuv po kanárovi ušňupaným svým šátkem, pohrozil prstem — »Bude-li pak tomu konec? — řekl a usednul zas — »Muší zrovna vždycky začít, když někdo hovoří« — Ale kanárek zatřepal jen ocáskem, oštípnul zasmolený svůj pazourek a vyvrátiv hlavu jaksi nepřirozeně na pravo, dal se do takového jeku, že Havlíček neslyšel už ani, když hlavu přiložil ku dveřím.

Starší Zumr měl kalhoty na sobě a čekal jen, kdy si jich bratr přece povšimne. S úsměvem sedal, s úsměvem vstával, a hově si v blahém pocitu nového šatstva, chtěl už sám upozornit na své kalhoty, když tu se za ním strhl ukrutný řehot Zumra mladšího.

— Pro Krista Pána, co to na sobě máš!

— No! Kalhoty! s rozkošným sebevědomím pravil Zumr starší.

— Vidím! Ale jaký kalhoty! Kde's to vzal? Stoupni si! No! — — zakýval mladší Zumr oholenou bradou a přitlumeným hlasem dodal: — co pak's myslel, člověče, dyť v tom vypadáš jak čapatej holub!

Zumr v nových kalhotech opravdu vypadal jak holub rousňák. Nejen že si je vytáhnout musil až po bradu, nohavice ještě i potom při každém kroku tak nějak karakteristicky sebou mikly stranou, že se zdálo, jakoby jimi v chůzi plápolal.

— Co si bylo počít? pravil starší bratr ustrašen. — Ty jsem si roztrh' a bez kalhot chodit nemůžu.

— To vím. Co's dal za ně?

— Co bys' řek?

Nový, ještě ukrutnější výbuch smíchu.

— Co, co? Osm zlatých? . . Bláznís?

— Co bych bláznil? Kalhoty stojí za to, jsou pěkné.

Mladší Zumr uhodil čímsi o stolek a nahnul se.

— Má ten chlap svědomí? Rozepni se! — Dyť ty spodky jsou šity zrovna na takového bachráče jako je on sám.

— To prý nic nedělá! To se tady ujme, vzadu stáhne a kalhoty budou jako ulité. A látka je trvanlivá, silná, tmavý, pevný diagonal.

— Co, co — co to povídáš? Ale, Zumře! — zatřásl bratrem v opasku: Víš-li pak, co je to diagonal?

— Taková látka.

— Ale jaká látka! Tu když vezmeš dvakrát na sebe, sleze s ní vlas a máš po diagonále. Obrátíš-li se zády ku Praze, budou lidi myslit, že vychází luna. Obrať se! A to celý je nějak špatně sesazený, sflákaný. Štráfy nejdou pravidelně do sebe a dole jsou nastavovány. Proto seš v tom jako holub. Musil to dělat z nějakých zbytků. Nenapálil tě?

— Nic mne nenapálil. Za osm zlatejch vždycky ještě stojí. Jen když látka je pěkná. Kalhoty jsou slušny.

— Až na to, že jsou zvrznuty.

— Inu, na mě šity nebyly, to dá rozum.

— Na látku jsem se ještě nepodíval. Ukaž nohu!

— Jen ji vezmi do ruky — to je látka, to je sukno! Čistá, pravá vlna — — po bavlně ani památky!

— Kdo povídal?

— No, von! Vezmi tu nit — nepřetrhneš jí!

— Jak pak ne? — Dyť se trhá jako ztyřelá! To, jak z ní létají cucky —

— Inu, když takovou silou, toť se ví!

— Dej sem sirku! Já tě přesvědčím.

— Co chceš dělat?

— Uvidíš. — Sirku sem dej.

Mladší Zumr vytrhl nit a zapálil.

Nit splynula jako dech a zůstalo po ní jen trochu popele jak z uhořelé slámky.

— Vidíš?

— Vidím.

— A teď přičuchni — pravil mladší Zumr, sám přivoněl a podal bratrovi — —

— Cítíš něco?

— Co bych cítil, nic necítím.

— Necítíš tedy nic! — — A teď se tě ptám, co je vlna? — Z čeho je?

— Z čeho by byla? Z chlupů je, ovčí srsti. Co z toho? — —

— Co z toho, co z toho — vykročil mladší Zumr a zase čímsi uhodil o stolek — To z toho, že jsi starý už chlap a dáš si pověsit bulíka na nos jak hoch. Kdyby to byla vlna, ovčí srst nebo jak ty povídáš — chlup, nesplyne ti, ale smrskne se ve škvarek jako každý pořádný, poctivý chlup a ne z cucků upletená osnova! — Kdyby to byla vlna, neshoří jen tak ticho a snadno jako sláma, ale smrdí a prská, jak smrdí a prská každý poctivý chlup, přiškvařené vlasy, nebo nehet, slovem: Kli—ho—va—ti—na! — A ty se ptáš, co z toho! To z toho, že ti za osm zlatých prodal kalhoty, které nestojí ani za čtyry šistky, to z toho, že je to mizerný hadr a ne sukno, laciný, židovský šmejd a žádné zboží. — To z toho, že za měsíc můžeš kupovat kalhoty zas a osm zlatých bude v pekle — — — Chápeš už, co's proved? —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JAN ROKYTA:

Magdalena.

Sen evangelický.

Z chystané knihy »Za Kristem«.

I.

Kdo na ni hléd', měl buď jen pohrdání
neb chtivou tygří žádost ve zraku —
však před Nímž chodí pověst zázraků,
jak ten se tichým okem ohléd' za ní,
když kráčel kolem roven oblaku?

Ach, co v tom mírném oku všecko četla,
jež na ní dlouze, tiše utkvělo?
Cos jako slza se tam zaskvělo,
jak dálných souhvězdí by vzplála světla,
z nich soucit linul její na čelo . . .

On dávno zmizel v dálce se zástupy,
jež shromáždila žízeň jeho slov,
byl těšitelem trpících a vdov,
všech, kteří vzlykají a úpí,
jichž roucho chudé jest a chudý krov —

však Jeho pohled stále v duši tkví jí,
zří, jak se na ni tiše zadíval,
jak za sebou by tajemně ji zval —
a nemá klidu, v noci sen ji míjí,
a marně hřích ji k sobě vyzýval . . .

Ó vrať se, vrať se, Nazaretský Kriste,
Ty synu požehnané Marie,
Ty, před nímž prorok Křtitel malý je —
ať utkví na mně Tvoje oko čisté
a slza pokání mne zalije! . . .

II.

A Ježíš přišel jako vánek máje,
jenž nový život nese v dálky niv,
květ mírným dechem kouzlí do oliv —
a lidem zdá se, ztraceného ráje
v svět že by navrátit se mohl div . . .

Zas uzřela Jej v středu učenníků,
již opustili síť i udici
a šli, kde Světlo zřeli zářící,
jež vyšlo bídě slepých, ďábelníků,
v němž spásu svoji zřeli hříšníci.

Všel potom pod krov domu Šimonova
a usedl v čelo jeho za stolem —
i přišla zlíbat Jeho šatu lem,
by utkvěl na ní Jeho pohled znova,
tak lidský, soucitný, tak tich a něm.

Jak udýchána k Jeho nohám klesla,
když pod krov farisеův vešla v chvat,
jak tiskla k horkým retům Jeho šat!
Ach, očí k tváři svaté nepovznesla,
již láskou věčnou musí milovat . . .

Vše hříchy života ji strhly k zemi
a k nohám Svatého ji sklonily —
a slzy s očí se jí ronily
a tekly, tekly, tekly ručejemi
a všecku lítost srdce prolily.

A s hlavy její spadly zlaté vlasy,
v nichž hořel kdysi hříšných květů nach —
i skryla svaté nohy vlasů ve vlnách
a rudozlatým leskem jejich krásy
s těch nohou utírala země prach . . .

A mastí drahou nohy pomazala,
jež ku spasení lidstvu kráčely —
a slzy její dál je smáčely,
a polibky je svými pokrývala,
rtů hříšných posvátnými pocely . . .

III.

A uslyšela svatá Jeho slova,
když prohléd' Šimonovo myšlení
tak tvrdé o ní jako kamení —
žeť věděla by hlava prorokova:
ty slzy z hříšných očí pramení.

Ach, jakou hudbou zněla srdci ženy,
v něž padal buď jen pohrdání sníh,
neb utajený, mrzký ďábla smích,
když krásou jejích údů opojený
ji líbal, objímal a tiskl hřích! . . .

O dlužnících dvou podobenství pravil:
»Ten pět set dlužen byl, ten padesát,
a když neměli dluh svůj z čeho dát,
on odpustiv jim — oba dluhu zbavil.
Rci, kdo z nich víc ho bude milovat?«

Jak zaplesalo srdce Magdaleny,
když Šimon rozsoudil, jak cit jí děl:
žeť ten, kdo více peněz v dluhu měl —
a Ježiš, slzou její pokropený,
když řekl: »Tak jsi právě pověděl.«

Ach ona ví, že pět set dlužna byla,
ví, jakou láskou musí zahořet,
když dluhu zbaví ji ten svatý ret,
v nějž dříve ještě na vždy uvěřila,
než slova zvuk jí s něho k srdci slét' . . .

A do duše až proniklo ji chvění
a teplého cos k srdci sáhlo jí,
když uslyšela v citů příboji:
»Jsou hříchové ti tvoji odpuštěni,
jdi, ženo Magdaleno, v pokoji . . .«

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Paní Pachtová, zářic, více se usmívala než mluvila. Stala se jen o stupeň pozornější a ve výrazech vybranější. Slabý afekt, který se vždy líbí, zabarvil její hlas i pohyby. Čím více Hošek chválil její krásu, tím více jakoby rostla, jakoby tělo její se napínalo a rovnalo. Bylo jí, jakoby omládla a jakoby byla připravena tančiti kvapík. Činila dojem krásné, zdravé paní, jež okouzluje jakousi solidností názorů a úplnou věrností. I Hošek měl tento milý dojem. Myslil stále na tuto zvláštnost. »Jaká paní,« napadalo ho, »jaká krása, po níž nevztahujeme hříšné ruky. Okouzluje nás a my jsme blaženi, že náleží jinému. V čem to vězí? Vida — jak se nám nectnostným líbí ctnost!« A jako všichni muži, kteří si pohrávali s ženami a kteří prožili vše možné, zatoužil míti do života takovou nedotknutelnou a přece krásnou manželku. Tato myšlenka stále ho napadala, když se díval na paní Pachtovou.

Obrátil se pak k Arnoštovi a přisedl k mladým.

»Nejsem ještě za vodami,« řekl, dívaje se na Blážu, »je ve mně ještě kus pošetilého mládí. Dovolte, abych okřál mezi vámi.«

Poklonila se a nepatrně pozvedla zrak. Bílé jeho manšety zasvítily.

»Choďte s námi na tenis,« pozvala ho Mařka, smějíc se naň jako na dávného známého.

»Nemám tolik času, odpusťte. Chodil bych velice rád, ačkoli bych byl pátým kolem.«

Všichni se bránili této narážce.

»Chybil bych,« hovořil, usmívaje se brzy na Mařku brzy na Blážu, »jako chybí každý, kdo se příliš přibliží ohni. Učinil jsem si slib, že se nedám okouzliti ženskou krásou. A mezi vámi byla by těžká zkouška. Vždyť vy obě jste velice zajímavé. Ne ne, do práce a samoty . . . ano!«

Oběma děvčatům bylo v jeho slovech cosi k smíchu. Jen Kubín se zamračil. »Mluvka,« pomyslil si, svraštiv čelo.

»Dobře,« poznamenal Arnošt, »jen utečte lidem . . . nacpe se za vámi sta zamilovaných žen!«

»Za mnou? — Ó — pominulo!«

»Oóó — nepominulo!« zvolala Mařka.

Bláža nalila si do skleničky bílého vína a chtěla se napíti.

»Ach, slečno, počkejte,« volal Hošek, »nepohněte rukou. Prosím, hleďte na ty krásné, růžové prstičky. Vidíte? Tak hleďte, tímto směrem, proti zelenavému sklu. A jak jsou ušlechtile modelovány nehty!«

Bláža stále držela skleničku. Všichni okukovali růžové její prstíčky. Nechápala, v čem vězí tato krása, ale věřila úplně jeho slovům.

Hovořili pak o duši žen a mužů. Hošek všechen vzrušen velebil složitost a zvláštnost ženskou. Muži prý jsou průhlední a sobečtí. »Co muži?« mluvil. »Prohlédnu je okamžitě. Není mezi nimi tolik rozmanitosti. Strom! Muž je strom. Drží se země a tloustne! A stále strom, ať slunce svítí, nebo vítr fouká! Pořád se drží! Ale ženy! Jaká bohatost, jaká pestrost, jaká jemná odlišenost! Ženy jsou květiny. Tisíce nejrůznějších druhů. Jsou daleko vnímavější a chytřejší než muži. Tito mají jen sílu, ale ony mají bystrost.«

Mařka i Bláža s ním souhlasily.

Arnošt i Kubín odporovali.

Hošek dával pak příklady ze svých vzpomínek. Vypravoval o záhadných, neobyčejných krasavicích, jež miloval. Vylíčil je tak živě a zajímavě, že obě slečny zářily.

Po všechny tyto chvíle pozoroval Blážu zkušeným okem. »Bude jako její matka vzornou ženou,« myslil si, »a takovou krásnou paní, která bude nedotknutelnou. Všichni ji budou velebiti, ale nikoho nenapadne hříšná touha. Což — abych si ji vzal? Ji jedinou bych mohl míti za ženu — jedinou. A jak je mladinká a zdravá!«

Prohlížel si ji jakoby nebylo jiného třeba. Nenenapadlo ho ptáti se, budeli ho Bláža milovati? Má-li někoho jiného ráda? Po takových starostech se neohlížel. Díval se na její mladistvé tvářičky, důvěrné oči, krásně urostlé tělo a v duchu si ji přivlastnil. Netušila, smějíc se, že si ji těmato očima prohlédl a že ji již v myšlenkách koupil. Byla by se rozčilila, kdyby byl někdo takovou věc řekl a byla by s největším odporem utekla.

Když se ubírali domů, přiblížil se Hošek k Arnoštovi.

»Slečna Pachtová je velice zajímavá,« zašepta l.

»Ano, ale zdá se mi, že se milují s Kubínem . . . ovšem netvrdím to.«

»To je to nejmenší,« usmál se Hošek.

Právě v té chvíli stiskli si Bláža s Kubínem ruku. Nemluvili. Tichá měsíčná noc změkčovala obrysy města, domů a věží. Vzadu zněl jasný hlas architektův.

Doma pak prohlížela si Bláža se zalíbením své růžové prstíčky.

VII.

Hošek byl muž podnikavý a chytrý, který nedovedl zaháleti a jemuž bylo rozkoší bohatnouti. Ačkoli velice mnoho žil (ne v hospodách a mezi lehkým světem, ale ve styku s nejpřednějšími rodinami, záletnými ženami a blouznivými děvčaty), zatoužil přece po ženění. Bylo v tom cosi nejasného. Pověst jeho, zdálo se, rozmnožovala jen počet zamilovaných žen. Vysvětlil-li žárlivý některý muž mezi dámami, že je Hošek člověk s pestrou minulostí, který mnoho miloval, mnoho žen zbláznil i zklamal, měla tato řeč jediný výsledek: všechny se o něj zajímaly. Osvědčovala se stará pravda, že se ženám přece jen více líbí darebák než hodný člověk. Hošek ovšem nebyl v jiném smyslu darebákem než v lehkém nazírání na lásku a rozkoš, čemuž však naučily ho ženy samy. Jinak byl vzdělaný, jemný, laskavý muž, duch bystrý a společník srdečný. Se svým personálem i dělnictvem nikdy se nehádal. Dociloval všeho dobrotou a přátelskou vlídností. Dovedl se vžíti v každého pracujícího člověka a těšilo ho každé smírné vyrovnání sporu. Miloval hudbu, navštěvoval divadlo a znal se se všemi umělci. V módě šel napřed. Krásné jeho vesty a kravaty známy byly všemi promenujícími na hlavních třídách. Ve Štromovce jezdival na vlastním bystrém hnědouši, a kdekoli se ocitl, všude měl blízké známé. Bylo ze všech těch příčin jaksi nepřirozeno, že se mu zastesklo po ženění. Ve svých pletkách měl tolik vdaných žen, že nemohl míti pražádných illusí a víry do manželství. A neměl. Z těchto názorů, když všeho užil do sytosti, vzniklo pojednou upřímné přání, aby byl lepší svět a manželství pevnější. Aspoň jeho manželství. Jako mu lahodilo, když pobláznil mladou paní kohokoli, tak si nyní přál, aby bylo nemožno příští ženu jeho z věrnosti vyšinouti. Ostatně je známo, že takoví lidé jako on, kteří mnoho milovali a mnoho byli milováni, najednou se ožení s dívkou zcela neznámou, k velikému udivení žen, jež pak nedovedou pochopiti, jak se to mohlo státi a proč to učinil.

Bláža jakoby osudem zjevila se mu takovou, jakou hledal. Zalíbila se mu neobyčejně. Zamilovati se nedovedl, to věděl; ale ani si toho nepřál. Nepokládal zamilování za věc důležitou, bylo mu naopak známkou jakési nevyspělosti. Mladistvá Bláža učinila naň příjemný dojem mladí a zdraví, takový dojem, který vynucuje přání přivinouti si takové vonné dítě na srdce. Rozhodl se ku podivu rychle vzíti si ji, a usmyslil si, že se to musí státi co nejdříve, ještě v létě.

Architekt Pachta pozval ho na příští úterý ke čtvrté hodině. Vyjednával s ním o ofertě, kterou by společně podali na stavbu veřejné budovy, a připojil, že pak u nich posvačí.

»Paní i Bláža jsou vámi nadšeny,« řekl mu, jakoby pochopil jeho touhy. Učinil toto pozvání směle, poněvadž věděl, že si toho přeje i paní. I Blažena těšila se na úterý. Vzpomínka na první setkání s ním byla jí příjemná. Oživil tehda všechnu společnost, aniž v něm byla dotěravost. Co činil, co mluvil, vše jakoby se dělo lehce, s úsměvem, bez chystání a uvažování. Kdykoli si naň vzpomněla, vždy podívala se na dlouhé, růžové prstíčky, a vždy se podívila jeho bystrosti.

O Hoškovi a jeho návštěvě mluvili otec i matka tak často a s takovým zájmem, že ji celý dům pokládal za cosi důležitého. V ponděli chtěla Bláža pověděti to i Kubínovi, ale v poslední chvíli, aniž uvažovala proč, neměla odvahy mluviti o tom. Zdálo se jí, že se podivně na ni zahleděl a že se opět tak rozmrzele choval jako při první hře tenisu.

»Naposledy by žárlil,« pomyslila si skoro uražena, »je takový. Neví a nechce pochopiti, co se mne nasouží! Proč mne tedy miluje, jsem-li tak povrchní?«

Ocitla se s ním chvíli o samotě. Dal jí dopis. Ruka jeho chtěla podržeti její ruku, ale Bláža to hned nepochopila a zastrkovala dopis do kapsy. Zamračil se, natřásl si černé vlasy a studeně na ni pohlédl.

»Zlobíte se?« otázala se v rozpacích.

»Trpím,« řekl, »velice trpím, protože vám nevěřím.«

»A proč mi nevěříte?«

»Hm, což já mohu vysvětlovat! Nevěřím vám! Nečiníte na mne dojem tak určité duše, abych neměl o vás strach. Proč jste taková?«

»Jaká?«

»Taková strašná! Proč mi říkáte, že mne milujete, když nemůžete mou víru upevnit? Proč mi slibujete všecko? Proč mi připravujete takové nesnesitelné soužení? Jsem jako pomatený člověk. Vy jste má všecka útěcha i má všecka hořkost. Což mi platno, že jste mi napsala: Jsem vaší

na věky — když se mi zdá, že jste se při tom ani nezamyslila?«

Bláži se zatajil dech. Zamrzelo ji cosi.

»A proč mi stále ubližujete?« otázala se kabonic se jako malé dítě.

»Ano, já vám ubližuju, ano! Váš život byl a je klidný, vás se nesmí nic nepříjemného dotknouti! Proč máte poslouchati nářky? Proč? Co je vám po mém srdci! Vidíte, to je to, že vám nemohu uvěřiti. Moje bolest je vám nanejvýš nepříjemným obtěžováním, vy nechcete, abych se potěšil, vy netrpíte se mnou!« Všechen zardělý pohlížel dolů.

Pokrčila rameny.

»Stále jsem zlá, stále povrchní,« zašeptala.

»Což mne nechcete potěšiti?« otázal se pojednou, pozvednuv k ní úplně zaslzené oči. »Vy nechápete? Vy nevíte, že mé srdce je neupokojené? Vy nechcete dáti mi trochu štěstí?«

»Bože, co mám učiniti?« ptala se všecka polekána.

»Víru mi dáti, nic jiného. Z vašich slov, z vašeho pohledu, z vašeho objetí aby mluvila láska — —«

V té chvíli vstoupil Jiřík.

Kubín umlkl. Po tváři jeho položila se bledost. Poroučel se tiše, jakoby onemocněl. Černá hlava jeho byla svěšena, když mizel ve dveřích. Bláža čekala, že se ohlédne a vroucně se dívala. On však se neohlédl.

Bláža pobouřena více než kdy jindy odešla do svého pokojíčku. Mosazné hodiny ostře tikaly. Otevřela prudce list Kubínův, ale nečetla ho. Zahlédla jen verše:

. . . což po srdci vám bláhovém,
jež marně miluje a trpí . . .

Uschovala list a vzpomněla si na poslední slova Kubínova: »Z vašich slov, z vašeho pohledu, z vašeho objetí aby mluvila láska.« Napadlo ji, že by byla často ráda totéž na něm žádala. »Ne, on sám je vinen,« pomyslila si. »Jsem-li zaražena — proč mne takovou učinil? Přišel kdy ke mně bez výčitek?« Pojednou, jakoby pochopila smysl slov oněch, šeptala: »Ano, rozumím mu . . . není již mezi námi tolik vroucnosti jako s počátku. Ale proč není? Jenom jeho nedůvěra to způsobila.« Zarazila se náhle. »Kde se ale vzala ta nedůvěra?« řekla si. A zdálo se jí, že v ní musí býti příčina její. Usedla na pohovku a jala se vzpomínati na vše, co s Kubínem žila. Bylo jí všeho líto, jakoby byli lehkomyslně zahrabali nejkrásnější sny mladosti. A opět se jí zdálo, že je Kubín vinen.

Druhého dne očekávala Hoška. Netěšila se již jako v první chvíli; byla po včerejším výstupu bolestně rozladěna. Uvědomovala si neustále určitě již patrný rozkol mezi sebou a Kubínem. Cítila nesrovnalost, kterou by byla ráda zažehnala, ale jakoby moci neměla. Hošek v této rozmrzelosti nebyl jí nijak vítaným. Stále jí cosi v té návštěvě překáželo, jakási obava, že snad Kubín bude žárliti. Poprvé ve svém životě považovala se za zadanou a poprvé cítila, že by bylo možná dívati se na návštěvu Hoškovu s podezřením. Na dně nitra vznikal v ní zvláštní vzdor, podobající se dobré vůli. Zmocnila se jí touha přesvědčiti Kubína o své lásce úplně proměněným životem. Řekla si, že nebude nikam chodit a že nebude s nikým mluvit. Předsevzetí její však bylo následkem pouhé zlosti a ihned proto pominulo.

Odpoledne, když měl Hošek přijíti, přiběhla do salonu v červené hedbávné bluze všecka oživena a jako roztržita. Ruce její byly právě pečlivě omyté, nehýtky bez poskvrny. Kraječky u rukávů hebounce spadaly na růžové ruce. Paní Pachtová, spatříc ji, radostně se usmála. Vysvětlila si její vkusné upravení po svém přání. Zvláště účes poněkud rusých a hebkých vlasů, s připjatým květem čilimníku, slušel mladistvé krasavici. Matka ji polibila.

Otec seděl ve své pracovně. Na velikém stole rozloženy byly plány a blankety ofertní.

Hošek přišel přesně o čtvrté hodině. Měl modré, zcela blankytné vlněné šaty, a bílou vestu. Tvář měl opálenou, tmavý vous nově přistřižený, na hlavě prosvítající lysinu. Bláža povšimla si nejdříve této lysiny a nepříjemný dojem proletěl její duší.

Pachta odvedl ho ihned do své pracovny. Prošel salonem a jídelnou lehce, jakoby cítil, že je pozorován. Krásné, skoro nápadné jeho šaty neobyčejně mu slušely.

Paní Pachtová, když páni odešli, uvědomila si význam Hoškovy návštěvy a usmívajíc se pohladila Blážu po tváři.

Asi za čtvrt hodiny vrátili se páni do jídelny. Smáli se čemusi srdečně. Na stole připraven byl samovar s čajem, šálky a příkusky. Černovlasé děvče přinášelo ještě rohlíčky se sardelovým máslem, salámy a šunku. Paní Pachtová sama nalévala čaj.

Přišel Jiřík ze školy. Otec mu nařídil, aby se dnes učili s Kubínem v předním pokojíku, kde býval příjemný chládek, a na zdech mapy a jízdní řády. Bláža se poněkud zarazila a umínila si, že tam Kubína navštíví. Zdálo se jí, že je nutno zameziti jakési nedorozumění, cosi většího než pouhou nepříjemnost. Přála si, aby byl Hošek o páté hodině, kdy pravidelně Kubín přicházel, pryč. Obávala se však, že se zdrží a že by matka pozvala i Kubína. Když však si uvědomila, že by na celé té věci pranic nebylo, podivila se zbytečným svým obavám. Chvílemi jakoby ji cosi mrzelo; vzpomínala co. Pochopila, že je to prosvítající lysina Hoškova. »Jsem směšná,« pomyslila si, »co mi na tom záleží?«

Hošek si prohlížel těžký nábytek. Zmínil se o nových interieurech anglických a s úsměvem řekl, že si již vyhlédl pro svou novou domácnost nákresy nábytku. Chce prý se ještě letos oženiti.

»Tak?« podivila se paní. »Jste zasnouben?«

Pachta si sladil čaj. Černé oči jeho se přimhouřily.

»Ne, nevím ještě, co se stane. Vyhlédl jsem si nevěstu, nic víc!« poznamenal Hošek vesele, upíraje zrak na Bláženu.

Paní Pachtová pohlédla na svého muže. Pohnul málo hlavou, jakoby jí chtěl sděliti, že rozumí jejímu pohledu.

Bláža by se byla ráda zeptala kterou, ale neměla odvahy. Jen jakási radost, že si Hošek nevěstu již vyhlédl, jakoby ji naplnila. Zmizela rázem nepříjemná starost, tísnící ji v posledních dnech, taková starost, jakou cítíme před těžkým podnikem. Porozuměla poznámce Hoškově v tom smyslu, že se někde jinde, lhostejno kde, zamiloval. Malé starosti, že snad usiloval získati si její srdce, ony starosti, kdy jsme jen znepokojeni radostí i strachem, zmizely z její duše, a v nitru jakoby pocítila milý vánek. V témž okamžení roztoužila se po Kubínovi, ne aby ho jen viděla, ale aby ho ujistila svou láskou. Pojednou zdálo se jí to lehčí než včera.

Pachta, poněkud zaražen, vypravoval Hoškovi o kterémsi anglickém díle, v němž jsou vydány všechny návrhy moderního nábytku od prvních mistrů. Dohodli se, že Hošek dílo zná.

Po čaji vedli jej do salonu. Bláža zahrála dva valčíky Chop novy, Nebeskou sonatu Beethovenou a Oceán Rubinsteinův. Rodiče seděli na pohovce, pátrajíce se zalíbením po pohybech Bláženiných i udivené tváři Hoškově. Cítili oba, že je host překvapen a unesen. Byl opřen rukama o lenoch židle, za níž stál. Bystré oči jeho přijaly se na mladistvou krasavici, na její hořící tvář a na oči, jakoby rozpačitě jen do not zahleděné. Nemohl zatajiti své překvapení. Bláža hrála krásně, silně a směle. Bylo ovšem znáti, že měla výborného učitele a že se pilně cvičila. Opravdu bylo mnoho dokonalosti v její hře.

Hošek přistoupil k ní, pozvedl její ruce a políbil je.

Pohlédla naň a zarděla se radostí. Cítila, že rozumí hudbě a že je unesen.

V té chvíli Hošek povšiml si hustého, téměř srostlého obočí jejího a vzpomněl si, že je to, dle výroku kteréhosi zkušeného milovníka, známkou sametově hebkého těla.

Vzal do svých obě její ruce, tiskna je.

»Krásně, neobyčejně krásně, slečno; překvapila jste mne!« řekl a hleděl jí zblízka do očí. Cítil, že jsou její ruce hebké a stále ještě je držel. Bylo mu, jakoby nestál vedle dámy, již miluje a před níž cítí podivnou cudnou nesmělost, ale jakoby si hrál s děvčátkem, jehož každou myšlenku zná a s nímž může činiti, co mu líbo. Věděl, že je Bláža zcela nezkušená, že by se nebránila, kdyby ji políbil, jako se nebrání, když drží obě její ruce. Rozeznával tento zvláštní poměr, nenacházeje však pro něj vhodného pojmenování. Nebyloť všechno tajemství této zvláštnosti v tom, řekl-li si: »Hledí ke mně příliš vzhůru!« Bylo více příčin v jeho jisté smělosti, v jisté diskretnosti i ve veliké znalosti žen, a v úplné naivnosti Bláženě, toužící po opojení a neznající ostří svých vlastních zbraní. Dávno měl potvrzeno zkušenostmi, že takové mladé, právě probuzené dívky mnohem slepěji a snadněji padají do roztoužení, že je třeba naproti nim jen smělosti. Tak prosté bylo mu přemoci toto dítě, tak jednoduché bylo mu opojiti a získati její srdce navždy.

»Vy jste neobyčejná,« řekl tiše a s důrazem, jakoby chtěl cosi velice významného říci.

Zahleděla se k zemi a usmívala se. Na čilimník, visící z jejích vlasů, rozlilo se sluneční světlo.

Tou dobou vyučoval již Kubín Jiřika v malém pokojíku. Hoch vysvětlil mu, proč nemohou jiti dále. Kubín ničeho neřekl. Když hrála Bláža na piano, rozčilil se neobyčejně. Srdce mu bušilo. Představoval si, co se tam děje. Zapadající sem zvuky jakoby se zasekávaly až do krve v jeho nitro. Jiřík tiše odříkával, jak se vypočítávají plošné obsahy pravidelných úhelníků. Hlásek jeho zněl jednotvárně a nepřetržitě.

»Hraje, co nejlépe umí, Chopina a Nebeskou sonátu, co tak dlouho již studuje,« myslil si Kubín, »vida, k čemu se jí to hodí! A ráda hraje! A krásně hraje! Vzpomene-li si však při tom na mne? Že tu sedím a učím? Či se jen potají dívá, jak se Hošek diví?«

Stále dusivější rozechvění ho přemáhalo.

Před šestou hodinou rozeznal, že Hošek odešel. Brzy potom vstoupila do pokojíčku Bláža. Byla růžová a zvláštně, zcela jinak než jindy, oživena.

»Víte, co je nového?« ptala se Kubína, jehož oči studeně a vyčítavě na ni hleděly.

Zavrtěl hlavou.

»Pan Hošek se bude brzy ženit. Nevěstu si už někde vyhledal.«

Myslila, že vložila do svých slov vše, co chtěla Kubínovi sděliti. Čekala jakési šťastné zajásání, ale on nemohl ničeho říci. Oči jeho hledšly stále nedůvěřivě. Nadiktoval jen Jiříkovi úkol a odešel. Bláža šla k pianu a přehrála si tytéž skladby, které hrála před Hoškem.

VIII.

Stalo se cosi zvláštního: Jako se zaradovala Bláža při poznámce Hoškově, že si již nevěstu vyhlédl, tak se zaradovala i nyní, druhého dne po jeho návštěvě, když si pojednou matka i otec i ona vysvětlili poznámku jeho zcela jinak. Ve všech ukázala se snaha dáti jiný smysl jeho slovům, a ku podivu, tento jiný smysl objevil se jim ihned. Matka si povšimla, že významně pohlédl na Bláženu právě v té chvíli, když řekl: »Vyhlédl jsem si nevěstu, nic víc.« Ve spojení s tímto pohledem všechno se mžikem obrátilo. Oči jeho v oné chvíli dopověděly patrně smysl jeho věty. Otec věděl o některých podrobnostech, které i jeho zkušenosti mnoho vyzrazovaly. Bláža pak vzpomínala na jeho hebké ruce, jež dlouho tiskly její růžové prsty. I slova jeho: »Vy jste neobyčejná,« zaleskla se zlatě před vzpomínající duší její.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BLAŽEJ JORDÁN:

Podzim.

Pad ztichlým krajem mrak si uleh líně.
Po zrudlém listí kapky šelestí.
Jak závoj slz na líci nevěstině
na duši mé chvi tkáň se bolesti.

Oh, není smrti velké vášni lidské.
Ji lačná ústa hlíny nevssají.
S naději v jarní touhy erotické
seslábla křídla v mlhy klesají . . .

Dejme mu hajat.

Když to tak vezmem kolem a kolem,
ani to za to nestojí,
chodit jak bez smyslů silnicí, polem,
v devastované výzbroji
proto jen, srdce že v těle chce plakat.
Dejme mu usnout v pokoji.
Na lžičku dej mu olova trochu . . .

Najez se, najez, bláznivý hochu . . .
Dejme mu hajnout . . . Dvě svíčky mu vzplanou,
plamenem vzplácí: Nu, na neshledanou . . .
Srdéčko hloupé. Slabým jsi bylo
bolestí lidských pro jarmo . . .
Křičelo's dlouho a nadarmo . . .

♡ ♡ ♡

BOH. BAUŠE:

Živočišstvo v Praze.

Ve starém domě na Malé Straně, s renaissančním portálem a dlouhým, tmavým průjezdem, bydlil rada S, veliký lovec a vášnivý ptákomil. Nahlédnouti dojeho domácnosti staromládenecké, stálo za podívanou. Na tmavé chodbě bylo možno nalézti dvéře po různých hlasech, jež odtud se ozývaly. Do skřeku arase, cukrovaní hrdliček, mísil se mnohohlasný švehol různého ptactva cizokrajného. Při vstupu zdvihne se zdvořile moudrý Brok, jejž všechna ta vřava nechává chladným. Nic psa tohoto nerozčiluje uprostřed havěti ptačí; ani Káča neposeda, jež jej škádlí, ani žvatlavý špaček, jenž mu tu chvíli vyhubuje.

Pán domu nám představuje své tvorstvo, jež celý byt okupovalo a nenuceně v něm poletuje. Považuje právem za nemalý úspěch, že podařilo se mu vychovati z vajíček i čtyři kusy vzácného papouška australského (Callipsithacus novae hollandiae). Rozkošný obrázek věru, jak tu za sebou po podlaze kráčí čtvero těchto šplhavců, na žluté hlavě špičatou chocholku, jež druh ten vyznačuje; tvářičky červené, jako by je namaloval.

»Jak jste jen docílil pražské pokolení těchto papoušků?«

»Vajíčka vyseděly hrdličky, vášnivé pěstounky i cizích mláďat, nemají-li vlastních.«

»Frrrr . . .« přeletěla nám v tom přes hlavu na stůl modroindigová Cyanospiza z Mexika. Nepřicházíme ani z úžasu nad zjevy vzácnými. Kdož jest svárlivý, má svou klec; tak kakaduové žlutočečelatí z Timoru, červenočečelatí i růžoví z Australie, jež se zlobí a čepejří, blížíme-li se, jsouce jim neznámí. A jich zahnutý zobák věru že citlivě může uchvátiti všetečku za nos i za prst.

Roztomilé byly tu idylky zamilovaných párečků, důvěrně k sobě se tulících; za pobyt výhradně jim upraven zvláštní pokoj. Uprostřed stál smrček a kol na stěnách různé budky a umělá hnízda. Do vodojemu stříká vodotrysk, poskytující občerstvení vždy žíznivým pěvcům rýžovákům, kardinálům, kanárkům a j. Nade vše milují však ptáci přirozený déšť. Také o to postaráno. Z okna, z drátěné sítě udělán jest výstupek a bidélky opatřen. Že právě venku pršelo, usedali ptáci na bidélka, čepejřili se v kuličku a se zjevnou rozkoší nechali na sebe dopadati kapky deště.

Ve společnosti tak vzácné nechyběli ani afričtí snovači, horlivě tkající ze stébel halfy, ale i z otřížků novin, nekonečné své budovy, namnoze bezúčelné; rodinného sídla se nedodělali.

V klenuté kuchyni byla obyčejnější »drůbež«, více druhy domácí. Statný výr tu kulil očima. Proti jiným v zajetí chovaným skvěl se ve vypeření úhledném.

»Čím je krmíte zde v Praze?«

»Myšmi. Jak víte, potřebují sůvy, aby se jim dobře dařilo, myši i ptáky celé s chlupy i peřím. Nestrávené části vyvrhují pak v chuchvalcích. Bych pro svého výra měl vždy dostatek myší, koupil jsem míru obilí, vyzdvihl podlahu a nasadil je tam. Rozmnožily se tak, že výr netrpí nikdy nedostatek.«

»A co tomu říkají sousedé?«

»Ti ovšem bědují. Já však nedbám. Zde jest můj svět, péči svou veškerou věnuji svým chovancům, o lidi nestojím.«

Již zmizel i starý dům, ustoupiv novostavbě, i stařeček se svou pestrou společností opeřenců různých končin světa. Ve snahách assanačních budou as vždy vzácnější podobné ptačí asyly.

Tvorstvo namnoze mizící, nalezá poslední útulek v zajetí u jednotlivců, v akvariích, zoologických zahradách. V moderních těchto archách Noemových bude snad žíti kivi australský, bison americký a želva z Aldabry dlouho ještě, když z volné přírody dávno budou vyhubeni. A jak dlouho? —

Na místech podobných hledáme náhradu za živočišstvo volné, domácí, jemuž v ulicích velkoměstských jest stále nevolněji. Zahrady a zahrádky útulné, jimiž kdysi Praha oplývala, zarostlé, málo navštěvované ostrovy, temná zákoutí, opuštěné věže, — vše to ustoupiti musí spekulaci, kommunikaci, assanaci.

Čím elegantnější staví se domy a činže rostou, tím ubývá půdy myškám i netopýrům, kterým bývalo tak volno ve starých skrýších a domech na Malé Straně. V altánech pod Petřínem slýchali jsme i za dne pohvizdovati netopýra pozdního (Vesperugo serotinus), jenž ze skulin večer vyváděl svou rodinu. Nahé mládě s očima a ušima uzavřenýma, drží se bradavky struku matčina a po neděle bezstarostně ssaje, v letu, netušíc ani, jak obtěžkává as matku. Jistý pozorovatel sděluje, že viděl, jak mládě, které v letu matky se pustilo a k zemi padalo, matkou ještě v letu ve vzduchu zachyceno bylo do nastavených létadel.

Myši mívaly pré ve starých dřevěných schodištích a červotočivých kancelářích. Stalo se v jednom případě, že dlouholetá, záhadná pře, v které akta klidně se kupila a řádně ukládala, našla šťastného rozluštění tím, že myši akta zatím sežraly.

Proti vřavě velkého města jen vrabec zůstává klidným proletářem, jenž počítá s danými poměry. Ač stále vyhledává blízkost člověka, nikdy nezdomácněl. Porovnejme jen jak drze a přece plaše vrabec odnáší sousto mu předhozené, a jak něžně a důvěřivě bliží se pěnkava.

Navštěvovatelé Žofína mohli obdivovati se u domku výběrčího skrotlé pěnkavě, jež nejen sama usedala na pokénko okna, ale i svou rodinu dobroditelce své předváděla.

Vrabci mohli by se viděti zkráceni v živnosti, zavedením elektrických drah místo zdlouhavé koňky. Nikoli že by je zastrašoval lomozící, jiskry srší, zvonící motorový vůz, jenž ničemu se nevyhne.

Pohleďme jen na vrabce, když řítí se naň hučící nestvůra; pro strach nemá uděláno, ale nevraživě pohlíží na novotu; uhne se jen právě tolik, by nebyl zasažen, a sbírá zbytky trusu dále; rozpozná záhy nebezpečí na něho namířené od pouhých strašáků sebe hrozivěji nastrojených. Avšak cithodné drožky, fiakry i tramway koňská poskytovaly vrabcům odpadky, v nichž vždy zůstalo pro ně něco na zub. Majetníci potahů mohli by po rozumu vrabčím více udělati pro ně, kdyby hojněji uštědřovali ovsa svému koňstvu. Zůstávát vždy as 15 proc. zrní nestráveno a metaří nejsou tak horliví, aby vrabčákům nezůstalo ani času k paběrkování. Vše se tedy proti nim spiklo; prodávači ovoce stěhují se do uzavřených tržnic, zahrady se ruší, a elektrické vagony, automobily, velocipedy, nezanechají po sobě leda prach a zápach. Zle jest našim proletářům; však nedáme se — »štilib, štilib« jest odpovědí jejich. Kolikráte vydáno tu a tam heslo »smrt vrabcům«, a vždy opět lidem se po nich zatesklo. V sadech ovšem oštipují květiny, ale budky určené pro druhy ušlechtilejší jsou namnoze tak stavěny a umísteny, že opanují je většinou vrabci.

Ač ubývá v Praze zahrad soukromých, které beztoho do nebe rostoucími domy octly by se ve věčném stínu s rostlinstvem jen živořícím, zkvétají tím utěšeněji sady veřejné a doufejme, že i okolí tak spustlé záhy v staré slávě se zazelená. Kdybychom chtěli vypočítávati veškeré živočišstvo, jež v obvodu města se vyskytuje, vznikla by statná řada. Ještě rozzvučí se z jara nenuceně v sadech kos i drozd, »na Maninách« vesele si časně z rána prozpěvuje skřivan, a ve Stromovce pozdě do noci tluče slavík. Odložil zde všechnu plachost. Proudy lidí táhnou po cestách, slavík usedne však na větev stromu vedle cesty a beze vší trémy, před zraky kolemjdoucích řítí se klokotavý zpěv — »div hrdélko mu stačí«.

U tvorstva jest přizpůsobivost změněným poměrům značná. Ptáci zdají se býti, dík jejich závidění hodné schopnosti letu, nezávislými na okolí a spolutvorech ostatních — vyjma ovšem těch, jimiž se živí. Zatím drží se i ptáci, pokud jen trochu poměry dovolují, houževnatě téhož místa a sousedství lidí. Kos tak v Praze zdomácněl, že hnízdo své staví velmi neprozřetelně. Na štěstí pečuje se aspoň poněkud o ochranu ptactva pastěmi na potulné kočky, jichž na sta v sadech Pražských do truhlíkovitých tluček se schytá.

Zajímavo, že do pastí těchto druhdy chytí se i tchoř slídící na obvodu města po kořisti.

Kdežto šelma tato jest liná, málo podnikavá, jež ničením myší spíše prospívá, jest mezi domy stálým zjevem dravec čipernější — kuna skalní. Známý u nás přírodozpytec, jenž bydlí na Václavském náměstí, pozoroval častěji při měsíčku, jak kuna vodila mláďata svá po střechách a zídkách zahrad na zad domů se táhnoucích. Sám spatřil jsem jednou na Vyšehradské skále kunu, jež krčila se tu i za dne. Již Balbín vypravuje, že viděl kuny skalní běhati po střechách Klementina.

Přestavbou domů zdálo by se, že ubývá půdy i šelmě této, která jen v čas páření v únoru a březnu, ozývá se přepodivným mručením a mňoukáním při hašteření samců, zapomínajíc svou obyčejnou ostražitost. Byla však nedávno i v nové budově na Novém Městě zpozorována a utlučena. Plení-li holubníky, jest věcí majitelů, by tyto lépe opatřili. Honí-li v uličkách odlehlých potkany, jest požírání jich jen na prospěch obyvatelstva.

Potkan, dnes po všem vzdělaném světě člověkem mimovolně rozšířený, jest největší neřest velkých měst. U jiných zvířat v historické době zavlečených, nelze přesně určiti dobu; u potkana uvádí se dle Pallase podzim r. 1727, kdy po zemětřesení houfně potkani u Astrachanu přepluli Volhu, a poznenáhla v Evropě předchůdkyni svou, bojácnější a snášelivější krysu černou vypudili, opanujíce v městech soustavu kanálů.

V Praze i dalekém okruhu města darmo snažilo se museum získati krysu z Čech pocházející.

Vodní myš (hraboš), jejž vídáme v Botiči, rozeznává se od potkana kratšími boltci i ocasem, obyčejně též barvou do rzivava šedou. Dotěrností, všežravostí a škodlivostí ovšem mnoho potkanu nezadá. Jest jistě nejvyšší čas, by toto rejdiště potkanů a myší zmizelo zrakům obecenstva překlenutím. Řeka zanese k nám do nitra Prahy druhdy vzácnější zjevy živočišstva volného. Každý zná racky, kteří jsou spolu zvěstovateli jara. Dostavují se již v polovici března, vesele kroužíce nad řekou ve svatebním svém vypeření. S odcházejícím ledem objevuje se druhdy i morčák bílý, a když řeka ledem se pokrývá, bývá pozorovati u nezamrzlého splavu roháče malého; v tahu zabloudila sem i potáplice severní. Jest zaznamenati i případ, že když ledy odešly, pod kamenným mostem prohánělly se ve vodě dvě vydry, poutajíce ovšem pozornost mimojdoucích.

V Praze každý mimořádný zjev upoutá pozornost mimojdoucích. Před nedávnem přilétala na Týnský kostel poštolka rudonohá a uchvácela zde k polednímu jednoho z houfu holubů. Divadlo to mělo již své ustálené obecenstvo, až ubohý sokol uvázl v osidlech mu nastražených.

Komu náležejí všichni ti holubi, po věžích a domech hnízdící? Otázka tato právnická zvykem i zákonem jest ustálená. Zvířata domácí, pak chovaná ve zvěřincích, rybnících, ve dvorech, v klecích, mají ovšem svého určitého majitele.

Jakmile však zvíře odloží zvyk, vraceti se na určité místo, neovládá-li majitel chovance svého duševně, jest bez pána. Uteče-li zvíře zajaté a není hledáno, jest též bez pána; podobně zvíře, které nebylo nikdy zajato, pokud není zvířetem honebním. Na základě tom panují mezi holubáři zvláštní obvyklosti vyrovnávati spory majetkové.

Smutno jest proto tvoru volnému v moři domů a lidí. Jak často láká nás, vidouce ptáčky stísněné v úzkých klecích, vykoupiti je a pustiti na svobodu. »Lette si, děti volnosti, širý svět vám jest otevřen.«

Avšak špatně bychom namnoze osvobozeným posloužili. Pták, jenž po nějaký čas zbaven byl svobody, ztratil schopnost sám protlcukati se světem. U zrozených otroků, jakým jest na př. kanár, jest věc samozřejmá. Otevřme mu klec, opustí ji jen se zdráháním; opustí-li dům hostinný, jest venku ztracen. Zemřel by hladem, jako mnich, jenž nevěděl by co počíti, kdyby opustil svou celu klášterní. Život svůj přizpůsobil kanár kleci. Obveseluje nás svým zpěvem, svou povahou; a zas sprostěn jest starosti o chléb vezdejší.

Na líbezných ostrovech kanárských, v oněch »zahradách Hesperidek«, ozývá se zvučně jako tlukot slavíka, zpěv divokého kanára. »Nikdy neslyšel jsem krásnějšího zpěvu ptačího, nad prsní, do duše vnikající hluboké tóny divokého kanára,« praví jeden z cestovatelů po ostrovech. Šat jeho jest žlutozelený s černavými pruhy podél brku a širokými okraji popelavými. Není rozeným otrokem, nikdy neschýlil šiji do jha nevolnictví. Něžné trilky zajatého vychovance harcského líbí se nám snad lépe. — Ve volnosti na trilkování chorobné není místa; tvor, jenž sám živobytí sháněti musí, jest nucen k samostatnému myšlení a jednání. — Kolik lidí jedná podobně! Za kus chleba pracují ve vytknutých kolejích, kde netřeba mysliti, aniž čeho podnikati samostatně. —

Blízkost člověka ostatně nepříznivě působí na povahu tvorstva. Vlašťovkám čistoty milovným ztrpčuje se pobyt v městech, i když naleznou zde střechu pohostinnou, že domácí hmyz všeho druhu usadí se jim do útulného hnízda. Při věčném stěhování není více patriarchálních útulků s předoucí kočkou u krbu. Kočky zdivočují a slídí spíše po ptácích.

Pudy zděděné u zvířat v městech se pozměňují. Ze zvířat bejložravých stávají se masožravými.

Pěkný doklad zpovrchnění péče o rodinu shledávám v našem museum. Kos, jak známo, uvnitř města velice zdomácněl. Jsa původně ptákem stěhovavým, zůstává ve zdech městských po celý rok. Ve sbírce musejní vidíme hnízdo kosa lesního; solidně z větviček jsouc upleteno, jest uvnitř pečlivě hlinou vymazáno. V poslední době dostalo se sem hnízdo kosa při kácení stromů v Kanálce nalezené. Pták městský staví již mnohem povrchněji, nedbaleji; větvičky ledabyle i s útržky novin promíchané, tvoří hnízdo, v němž není již ani památky pečlivého vycementování kosa lesního. — Hle, nepříznivý účinek kultury a nepřirozeného hromadění domů velkých měst. Jen ve volné přírodě udržuje se zdravé jádro. —

FEUILLETON.

PAŘÍŽSKÉ CAUSERIE.

II. TÝDEN ODŘÍKÁNÍ SE. — PAŘÍŽSKÉ HŘBITOVY.

Klášterní asketický mrav a vymazávání pojmů o ctnosti a studu, nejvyšší aristokratismus i nejpřísnější demokracie, pudr a přírody se domáhající hôtel Rambouillet, idylly a Mysterie, vše splynulo v nový zvláštní svět, jehož nejvyšším křišťálem je Paříž . . .«

Tak definoval místo nad Seinou Neruda před čtyřiceti lety. A, aby se jeho slova vyplnila — začal jsem dušičkový týden — dušičkový týden katolické Paříže — v místnostech Armády Spásy.

Jdete-li po boulevardech, vkročí vám každou chvíli do cesty člověk, který v napřažené ruce drží reklamní lístek a tiskne vám jej do dlaně. Tak si zjednává reklamu krejčovský závod stejně jako nově zřízený restaurant, nakladatel rozdává lístky s názvy právě

vyšlých románů a na jiném papírku se dočtete, že X. Y. vynašel skřipec, který, i kdybyste chtěli, nespadne vám s nosu . . . Chodníky jsou plny těchto cedulek, které lidé béřou, přečtou nebo nepřečtou, a zahodí.

Kdosi mi vtiskl do ruky také jeden z těchto papírků. Chci ho již odhodit, ale v tom si všimnu nápisu: »Rue Auber, 3, Armáda Spásy. — Týden Odříkání se . . « A poněvadž — jak již bývá u lidí, jichž náboženské přesvědčení není právě příliš pevno — zajímám se o všechny náboženské otázky, čtu dále dny schůzí.

V pondělí večer vypravil jsem se tedy do rue Auber. Co jsem očekával? Sál plný lidí, puritánské kázání, náboženou atmosféru. Než . . . bohužel . . . došel jsem přesvědčení, že si o žádné armádě nesmíte činit illuse, a nejméně o Armádě Spásy.

Nízký sál se železnou strukturou, podepřený čtyřmi sloupy. Je tu skoro prázdno. Několik vojaček čili salutistek chodí kolem prázdných židlí jako černé stíny. Jsou oděny černě s vybraným nevkusem, a z pod černých slaměných klobouků přehnutých tak, jak se nosily v ampiru, a opatřených rudými stužkami s nápisem »Armáda Spásy«, vyhlédají dlouhotvářné obličeje, spíše omezené než intelligentní. Několik dětí v první řadě židlí. Několik individuí, které se na vlas podobají příručím z obchodů. Několik šiček. Bizarní vousáč, který má neustále hlavu v dlaních, jakoby proléval slzy anebo . . . spal. To je celé publikum.

Prohlédněme si nyní podrobněji dekoraci sálu. Je velice jednoduchá. Nad podiem kříž, po stěnách červená látka s bílými nalepenými hesly: »Následuj mne.« — »Obraťte se na víru.« — »Ať žije Ježíš Kristus!« — »Jsi připraven na Smrt?« — »Šťasten, kdo cítí s chudým.« — »Francie Bohu.« —

Pobožnost začala . . . Ne, to nejsou pravá slova: představení začalo: Salutistky intonují hymnu Armády Spásy a prodávají malé zpěvničky s veršotepeckými výplody trhové quality, jež volají k Bohu o smilování. Potom jedna z vojaček v nemastné-neslané řeči vybízí posluchače, aby vstoupili do řad Armády a zaplatili příspěvek. Když však to nepomáhá, spustí chór dětí (mají patrně dojmouti shromáždění), chór, který, jak praví jedna ze Salutistek, nesmí být přísně posuzován, neboť »ubožátka mají rýmu«. A když i to je nadarmo, spustí hrubá střelba, jedna z nejodpornějších podivaných, které jsem kdy viděl: hned z toho, hned z onoho koutu vyvstane člověk, který »vyznává«, že ho Armáda Spásy přivedla na cestu pravdy. »Vyznává« se tu bývalý alkoholik, bývalý kartář, bývalý lakomec; osmnáctiletý mladíček se »vyznává«, že ho Armáda Spásy přivedla z prostopášnosti ku zdrženlivosti . . . A všichni se »vyznávají« beze studu řečmi naučenými a zaplacenými. Po každém »vyznání« vybízejí Salutistky přítomné, aby se hlásili za členy Armády. Zdá se však, že jejich slova neúčinkují: nikdo nepovstává. Ale přece: ohromný holohlavý stařec, v bačkorách a obnošeném zimníku, který je upjat na jeho obtloustlém těle, bizarní zjev se strhaným očima, s popelavou pletí, jenž jakoby sem zabloudil z některé stránky Sueova románu »Pařižské Mysterie«. Salutistky mají tichou radost z nově získaného člena. A stařec mluví, mluví o své sestře umírající v nemocnici a začne vypravovat kluzké anekdoty, které nemají smyslu. Posluchači a posluchačky se chechtají. »Proč se směje te?« interpeluje je stařec a jeho zrakem se kmitne záblesk šílenství. Teď teprve je patrno, že máme před sebou šílence . . . .

* * *

Paříž má pět hřbitovů: Největší z nich má jméno po Jesuitovi la Chaisovi, zpovědníku Ludvíka XV. Pak: Montmartre, Passy, Picpus, Montparnasse.

Rozloha Père la Chaise měří nyní 43 ha. Je to celé město mrtvých, hrob vedle hrobu, s několika prostranstvími, v jichž středu naleznete buď sousoší nebo smuteční sloup. S kolika jmény se tu setkáte, které jste četli na milých knihách nebo v historických dílech, a které jsou tu vryty do mramorových náhrobků. Tak hned blízko vchodu poprsí autora »Nocí« Alfreda de Musset.

Zasadili mu, podle přání, smuteční vrbu, a stín jejích větví opřádá hlavu mrtvého básníka.

Dále naleznete hrob presidenta republiky Felixe Faura, s ležícím tělem zemřelého, provedeným v mramoru. A pak hrob Chopinův, malíře Géricaulta, Ludvíka Börneho, jinde hroby Napoleonových maršálků: Massény, Le Febora, Sucheta, jinde hrob Honoré de Balzaca a jeho ženy hraběnky Rzewuské, Micheleta.. Většinou převládá tu typ náhrobků, na nichž mrtvý je modelován v leže. Dvě památky poutají ještě cizince na Père la Chaise: hrobka středověkých milenců Abélarda a Héloisy, kteří tu odpočívají pod klenbou gothické kapličky a pak nádherný »Monument aux Morts« provedený Bartholoméem, jedna z nejúchvatnějších apotheos smrti, kterou vytvořilo sochařské dláto: dlouhý průvod duší, které se s bázní blíží k tajemně bráně smrti. Vidíte tváře zbrázděné zoufalstvím, ruce křečovitě se držící zdí, postavy, jimiž otřásá bázeň před Neznámem. A uprostřed, v samotné bráně, ubírají se v před muž a žena, klidní a jakoby udivení tím, co se kreslí před jejich zrakem. Pro ně není již žádného tajemství a právě snad tato jistota, po níž bažíme po celý život, dodává jim toho vzezření slavnostní blaženosti. —

Montparnasský hřbitov nemůže se z daleka rovnat Pére la Chaise. Tu je uloženo tělo autora »Básní barbarských« a »Básní antických« — Leconta de l'Isle. Právě v těchto dnech byl zmíněný hřbitov místem, kde se odbývala dvojnásob smutná ceremonie. Předně: byl tu odhalen pomník Charlesa Baudelairea. Po druhé: pomník, jenž je chabým dílem prostředního sochaře a jenž je spíše znectěním než uctěním památky velkého básníka.

Daleko milejší, než dva jmenované, je mi hřbitov Montmartre, neveliký sice, ale tak intimní, s tolika drahými mrtvými! Spatříte tam hrob Stendhalův, Theofila Gautiera, Alexandra Dumase syna, Renanův, bratří Goncourtů a ještě neupravený hrob Zolův. V jedné aleji hrob autora »Bohemy« Murgera, na němž jsem četl tento nápis, načrtnutý jen tužkou některého z návštěvníků: »Milenci Mimi jeden z těch, který ho miluje a který se mu obdivuje. Jeden z bývalé Bo-

hêmy . . .« A jinde, v ústraní a dosti těžko k nalezení hrob Jindřicha Heineho s mramorovým poprsím.

Lidé procházejí se hřbitovem, přinášejí květiny, a zvláště malé kruhy zhotovené z porculánové hmoty, obyčejně žlutě natřené, a podobající se záchranným lodním pásům. Takové jsou zdejší věnce.

V Paříži, v listopadu 1902.

Otakar Theer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

+ **Rekrutská polka od dr. Antonína Dvořáka z roku 1862.** Zařaďujeme do listu zajímavou reprodukci. Čtenáři mají před sebou věrnou kopii jedné z nejstarších komposic mistra dr. Antonína Dvořáka. Je to polka, která již má v sobě stopy lvího drápu. Je zajímavo, jak skladba tato povstala. Dvořák šel k odvodu a poněvadž byl statný a urostlý junák, měl ovšem oprávněné obavy, že bude odveden. V Zlonicích na jarmarce setkal se s muzikanty, jimž náš mistr skládával taneční kousky a tu prý Dvořák řekl: »Hoši — nebudu-li odveden — složím vám polku.« Dvořák skutečně odveden nebyl a v radosti nad tím ihned složil polku, kterou přinášíme dnes ve věrné reprodukci dle originálu.

+ **Důkladný spis o dr. Antonínu Dvořákovi** za redakce p. B. Kalenského vydá Umělecká Beseda za přispění Matice české. Kniha je rozdělena ve dva díly; první díl má název »Život Dvořákův« a obsahuje tyto kapitoly: I. Antonín Dvořák, jeho mládí, příhody a vývoj k usamostatnění. Napsal B. Kalenský. — V Nelahozevsi. — V Zlonicích a v České Kamenici. — Bývalá »Velká hospoda« v Zlonicích. Živnost a statek Františka Dvořáka (otce mistrova). — V ústavě pro církevní hudbu. — B. Smetana. — V době tvůrčího kvasu. — První žeň. — Pod domácím krovem. Druhý díl, nadepsaný »Díla Dvořákova«, obsahuje články: Duše malby Dvořákovy. Napsal F. V. Krejčí. — Symfonické skladby Dvořákovy. Napsal Emanuel Chvála. — Dvořák jako symfonický básník. Napsal Karel Knittl. — Cesta dr. Antonína Dvořáka do Anglie. Napsal V. J. Novotný, jenž mistra na cestě této doprovázel. Kniha bude ozdobena velikým množstvím podobizen a illustrací a to: podobiznami otce Dvořákova, mistra Art. Dvořáka, jeho rodičů a dcery Magdy, B. Smetany, prof. Leopolda Zvonaře, V. J. Novotného; vyobrazením rodného domku Dvořákova, bytu mistrova v Husově třídě, letního sídla hraběte Kounice na »Vysoké« u Příbrami, Dvořákovy pracovny a Dvořákova zátiší tamže atd.

+ **Vysvědčení mistra dr. Antonína Dvořáka z varhanické školy z roku 1858.** Dostalo se nám do rukou vysvědčení, jež obdržel mistr dr. Antonín Dvořák, když absolvoval varhanickou školu, která nalezala se v té době v Konviktě a měla pouze dva ročníky. Vysvědčení (německé) psal a podepsal tehdejší ředitel varhanické školy Josef Krejčí. Podle doslovného překladu zní Dvořákovo vysvědčení z roku 1858. (absolutorium) takto: Dvořák Antonín: choval se: výtečně a byl velmi pilný. Zručnost na varhanách: velmi dobře. Prospěch Antonína Dvořáka v jednotlivých předmětech: Počíslovaný bas a nauka o harmoniu E(minenter). Modulace E. Chorál E. Praeludium E. Kontrapunkt a fuga E. Při celoroční zkoušce obstál Ant. Dvořák jak následuje. V praktické i theoretické části: E. a II. praemium. Zajímavá a významná poznámka připojena je na konci vysvědčení, napsaná ředitelem varhanické školy Jos. Krejčím. Zní v doslovném překladu: »Výborný, však spíše praktický talent. Praktické vědění a zralost zdá se býti hlavní jeho snahou; v theorii je slabší.«

+ **Fr. Ženíškův nový obraz »Godiva«,** kterým umělec dle skizzy, již před lety zhotovené, co nevidět nás překvapí, má zajímavé historické pozadí. Godiva, manželka vévody Leofrika z Mercie v XI. století, osvobodila obyvatele z Conventry od peněžitého trestu, od jejího muže jim uloženého, tím, že podivnou a bizarní výminku splnila, aby prosta obleku, jen svými dlouhými vlasy přikryta na koni jela městem, při čemž pod trestem smrti zapovězeno bylo, aby se nikdo u okna neobjevil a nikdo na Godivu nepodíval. Pekař kterýsi, jenž z okna tajně vévodkyni pozoroval, byl popraven. Na Ženíškově skizze vidíme krásnou vévodkyni, provázenou dvěma komornými, jež nesou na polštářích šaty své paní; před ní, na vraném koni jedoucí a v záplavu vlasů zahalenou, kráčí dívka s praporečkem. Je vidět do dlouhé a široké ulice, jež je liduprázdna. Jak známo, je cosi podobného v Maeterlinckově dramatě »Monna Vanna«, jež ve druhém jednání má svůj nepopiratelný effekt v objevení se krásné choti vojevůdce z vyhladověného a obléhaného města ve stanu obléhatele, jenž města ušetří jen pod tou podmínkou, když do jeho stanu krásná paní přijde neoděna, jen pouhým plaštěm zahalena.

+ **Sochař Bohumil Vlček** začal pracovati na portrétu p. JUDra Fr. Lad. Riegra. Týž umělec provedl loni mistrovským způsobem portrét historiografa měst Pražských dr. W. W. ryt. Tomka pro radnici kr. hlav. města Prahy.

!! **Herci v hledišti.** Pana Seiferta vídáme často mezi diváky. Žádnou novinku si neodpustí. Jako stín se vloudí do poslední řady prvního balkonu teprve, když opona se vznesla. Než klesne, bývá obyčejně ten tam. Pana Vojana vídáme v herecké krajní lóži nejvyššího pořadí v pravo také zhusta. Dámská lóže pak je teprve jak náleží navštěvována. Skoro výstavní pavillon — říkáme si zlomyslně. Obecenstvo si denně uvědomuje, kdo z herců do divadla chodí. Ani členové předměstských divadel neuniknou této revisi. Ale málokdo by věřil, že jsou u nás herci, kteří do divadla nejdou nikdy, že jsou členové Nár. divadla, kteří neznají současný repertoir, a že jsou i tací, kteří neznají z kusů, v nichž hrají, nic více než svou roli. Jakým divadelníkem náruživým je proti nim býv. kapelník p. Čech, který za starého družstva denně sedal v herecké lóži, když nedirigoval, a jenž má v evidenci všecky autory domácí i jejich práce. Ještě dnes si na každou novinku rád zajde. O tom, jak někteří členové Nár. divadla si nevšímají, co se děje mimo jejich role, víme několik historek. — Spisovateli X. hráli na př. kus v Nár. divadle. Měl hlučný úspěch, a když se objevil v zadním vestibulu, gratuloval mu

kde kdo z herců. Po třetí reprise rozstonali se dva herci, kteří měli v dramatu nevelké, ale důležité role. Obecenstvo naléhalo, proč se hra nedává, ředitel dopsal tedy autoru, aby úlohu rychle jinak obsadil. Spisovatel vybral si dva z mladších herců, kteří mu nadšeně vyprávěli, jak se pobavili jeho hrou a jak také aplaudovali. Nuže — ať se uplatní oba tito mladí nadšenci při takové příležitosti. Když přišel k prvnímu, spatřil, jak zesinal nadějný umělec. Autor bodl do něho jednou — dvěma otázkami, a tu se mu milý syn Thaliin přiznal, že hry vlastně neviděl. Stonala mu teta, švec mu udělal úzká perka a mimo to také prý bratranec něco a t. d. Autor se dohřál a roli herci nedal. Šel k druhému s opuštěnou partií. U toho počal s diplomacií ještě větší, ale výsledek byl stejně povznášející; ani ten neměl ponětí o kuse, který tak vychvaloval a jehož působivost do nebe vynášel. — Jiného autora zeptal se herec po 11. provozování jeho dramatu, jak ta historie ve čtvrtém aktu vlastně končí. On že vždycky po třetím jednání, kdy vystoupí naposledy, pospíchá domů. A už prý si kolikrát myslel, jak pak to vlastně dopadne? — Milý čtenáři! Ptáš se, k čemu jsou tak zvané čtené zkoušky? To se autoři ptají po řadu let již. Co o nich však soudí, povíme si jindy.

⁂ **Dr. Jos. Thomayer**, populární lékař, oblíbený professor, je též v přízni českého čtenářstva, jemuž zapsal se velmi dobře svými zajímavými články již v letech sedmdesátých. Bylo v nich tolik pikantně odekorovaného poučení a zároveň příjemná dose vtipu. Dr. Thomayer obrátil si rodné jméno na ruby a získal tím pseudonym, který v tehdejším Lumíru byl markou velice hledanou. V těchto dnech vydal opět sbírku svých drobných črt. Některými vrhá trochu světla z feuilletonistické svítilny své na několik uměleckých osobností. Na Ant. Jedličku, B. Havlasu, L. Stroupežnického, A. Chittussiho, Albína Lhotu. K tomu připojil několik humoristických obrázků z pražských svých zkušeností a z touristických vyjížděk svých; satyricky naladěným doslovem uzavřel pak tuto knížku, které dal název »P o r ů z n ý c h s t e z k á c h«. Touto sbírkou čtenář tak příjemně se pobaví, jakoby s drem Thomayerem, na slovo vzatým causeurem, jel rychlíkem mezi dvěma stanicemi. Hodinka znamenitě utekla. Když sklapnete desky, je vám jako po milé besedě. *ech.*

⁂ **Vilém Mrštík**: B a b e t t a, V e r u n k a a d r o b n é p o v í d k y. Nakladatelské družstvo Máje vydalo druhou knihu V. M r š t í k o v u. Jsou v ní novellistické jeho práce, neváháme říci, že nejlepší věci, jež vůbec vyšly z Mrštikova péra. Místo kdesi mezi Brnem a Vídní položené je dějištěm skvostně napsané kroniky města, hozeného do širé roviny, skrčeného mezi dva nebo tři pahorky, bez lesů, bez pobořených hradů na strminách skal, města bez historie a beze všech pretensí na slávu budoucích let, města, odkázaného na život jednoho dne, na hodinu, na malou chvilku rozkoše, které už ode dávna obětovány byly slzy dcer, noci žen, minulost i budoucnost rodin. Mrštík líčí bezohledným pérem vnikání nákazy z velikých měst do tichého městečka a postaviv v popředí jednu rodinu, sleduje postup morálního úpadku až v jeho nejtajnější záhyby, odhaluje důsledky jeho, a tam, kde čistá a nevinná obět jeho, dítě zhanobené a zdemoralisované rodiny, hrdinky největší práce knihy, Babetta, je terčem škodolibosti a zlomyslnosti okolí, dociluje dojmu na čtenáře mocného a vzrušujícího. Děvče odhalí a pozná hroznou propast, do které se střítí její rodiče. Mrštík napsal v této novelle kapitoly, které nemají v naší literatuře mnoho podobných. Celou práci prozařuje těžký stesk, jenž na ní leží jako mlha na kraji. Následuje jiné prostředí. Chaloupky s netřeskem na střeše, zpívajícími vrátky a okénky jako dlaň, zalepenými papírem, pobitými plechem, plnými resedky, myrty, levandulí a měsíčních růží — to je dějiště druhé práce Mrštíkovy: »Verunka«. Kouzlo kraje svítí mezi řádkami a kronika srdce, jež nemohlo zapomenout, je tu podána docela jiným, neobvyklým, originálním způsobem. »První sluka« a »Jaro v zimě« jsou obrázky z přírody, kterou Mrštík zná jako my knihu, již léta s rostoucí zálibou a nadšením čteme; čtou se jako básně prosou psané. »Stařeček Gajda« je slovy malovaná figurka. Detaily z honitby ukazují na veliké a pečlivé studium. Kniha končí roztomile a s neodolatelným humorem psanou vzpomínkou na kvartýrskou a její baňatý, nafouklý cilindr. Věcička neveliká . . . ale pravý kabinetní kousek. Kniha Mrštíkova je vypravena jednoduše, ale vkusně. Malíř (Em. Václavek) použil prostinkého, kvítkového ornamentu k její výzdobě a hlavní přednost knihy, kouzlo přírody, ve svém dobrém nápadu vystihl. Na knihách, rovněž Naklad. družstvem Máje vydaným, pracovalo o výbavě tolik uměleckých rukou, že se k této stránce jich musíme vrátit. *r.*

⁂ **Výstava Jana Nowopackého**, pořádaná Jednotou výtvarných umělců v Praze v paláci Sylva-Tarouccy, zahájena byla dne 15. listopadu, právě den po jednaosmdesátém výročí mistra, o jehož existenci tak dlouho se u nás nevědělo skoro nic, a do nedávna, řekl bych do včerejška, pramálo. Vyšed z Nechanic jako prostý synek venkovský, dostal se na vídeňskou akademii, a pod vedením cizích se zdokonaliv, v cizím ovzduší dostav prvá uznání a mezi cizími našed úřad a výživu, — zůstal i sám jaksi cizí své vlasti, tím spíše, že až do čtyřiasedmdesátého roku jej plně zaměstnával úřad a přátelé z kruhů dvorních a šlechtických. Býval kustodem vídeňského Belvederu a učitelem kreslení korunního prince Rudolfa — nyní žije v Čechách v zátiší. Vrátil se nám a předkládá ze své ohromné práce — na tisíce se počítá jeho obrazů, — vybranou serii asi stodesíti děl a dílek, pochopitelno, že vesměs zajímavých a pro tvůrce charakteristických. Co prvně vás překvapí, jsou data u obrazů v seznamu výstavním, co podruhé, pohled na obrazy. Z počátku druhé polovice minulého století jsou nejkrásnější věci mistrovy, ba až i z konce prvé poloviny, — na posled zdá se vám, jakoby už z jiného světa, sotva že těm datům uvěříte. »Kdo podá náladu přírody nejspravedlivěji, vše podá,« zní ostatně úryvek kreda Nowopackého, a pouhým tím heslem se řídě, mohl talentem svým se vymaniti ze směrů kostnatějících a býti průkopníkem moderního krajinářství. A vymanil se. Ať toulal se za poznáním pravdy po Italii, po Dalmacii, po alpských zemích, po Bavořích, nebo po Čechách, po Moravě i po Uhrách, vždy snažil se vniknouti do individuality kraje, a zdá se, jakoby ani effektnosti nedbal. Smysl pro detail a pro jeho upravení charakterisují

kresbu i malbu Nowopackého. Ať je to zmrzlá sojka na bílé závěji, nad niž tmí se modrofialové nebe v dálce přeřezané pomerančovými zážehy zapadlého slunce, podbarvenými živou žlutí, ať moravská krajinka s pouhým strništěm nebo římská campagna, mořská studie nebo lijavec v motivu bechyňském, slovácké chalupy nebo oblouk z antických zříceniu, v jasu slunečním se rýsující na pohádkově modré obloze, — všude vnímáte pravdu, — a čistou krásu. V počátcích moderního našeho krajinářství má Jan Nowopacký místo z předních. Domácí uznání přišlo pozdě, ale přišlo přece — — *Hsa.*

☉ **Pohledy do českých knihkupectví.** Před dvaceti lety byla ta část Ferdinandovy třídy, která od Perštýna běží k řece, polomrtvým ramenem denního života. Obchodům se tu příliš nedařilo a komunikace jenom občas tu mohutněla. V neděli jen oživla velice nad normál. Pražské krásky, opouštějící kostel Františkánů nebo Voršilek, byly tou dobou magnetem pro zevlouny a kandidáty ženitby. Večer pak spěchávali tudy návštěvníci zatímního divadla. Proud obecenstva na Malou Stranu spěchajícího pevně držela tehdy ještě ulice Karlova. Dnes je tomu jinak. Tady je salón našeho uličního života. Národní divadlo a potom též obnovený most s čarokrásnou vyhlídkou vábí sem cizince i domácí, jako láká mušky ostré světlo obloukové lampy. Také obchody snaží se stále dohánětí ve svých vnějších pýchu Příkopů a Ovocné ulice. Jednu stranu charakterisují zrovna dva závody: Lehmanův s obrazy a Topičovo knihkupectví. Pana Topiče, věčně za americkým pultem shrbeného, mohli by dáti směle do čítanek pro poučení, kterak vlastním přičiněním může člověk růsti. Z malého knihkupectví vytvořil rozsáhlý závod, velké nakladatelství, stanici francouzských literárních novinek a sklad uměleckých bohemik. Neříkejte, že měl jenom štěstí. Andrassy dle nedávných gloss říkal prý: »Kdo má smůlu nebo štěstí někdy, může mluviti o náhodě, kdo má smůlu ve všem, ten prý je jistě vinen, a kdo má štěstí vždycky, ten si ho zasloužil«. U Topičů vydávají knihy hlavně autoři se zlatými límci, ale z pouhého mužstva literární setniny přijetím rukopisu v tomto závodě stávají se skoro vždy šarže. Pan chéf má jemné rukavičky, ovšem také oko, které vidí do budoucna. V uměleckém oddělení prodává originály našich nejlepších výtvarníků. Nyní dokonce v znamenitých reprodukcích činí i hromadně přístupnými mistrovské výtvary české. Korunou všeho je dokonalá kopie Myslbekova »Krista«, kterou vydal letos v ušlechtilém bronzu, v terakotě i sádře. U Topičů si umělecky cítící člověk může opatřiti mnoho potěšení.

SMĚS.

∴ **Mordovcev a Třebízský.** Zajímava jest podobnost, ba téměř shoda první kapitoly románu Třebízského »Martin Puškar« s první kapitolou historické pověsti D. L. Mordovceva »Juras, hetman kozáků ukrajinských.« Oba líčí stejným postupem poslední den slavného hetmana Bohdana Chmelnického, postrachu »unie,« a volbu mladičkého jeho syna, nešťastného Jurasa. I tam, kde umírající Bohdan u Mordovceva ustane na okamžik mluvit a svěsí hlavu, přestává také u Třebízského a spouští hlavu do podušek; kde u jednoho jsou kozáci v hlubokém zármutku, u druhého jsou v hlubokém mlčení; u obou Chmelnický navrhuje za nástupce jiného než syna, u M. pana Vyçovského, u T. pana Puškara. U T. pan Vyçovský, u M. pan Puškar mluví proti tomu a provolává za nového hetmana jeho syna Jurasa, jenž u M. se chvěje a bledne, u T. slzí. Pak se děj obou povídek rozbíhá, lépe řečeno, román Třebízského se odehraje mezi první a druhou kapitolou Mordovcevovou, jenž životem Puškarovým se neobírá a dává na jevo třemi slovy na počátku druhé kapitoly, že Puškar už zemřel, čehož vylíčení jest finalem povídky Třebízského. Za to však zdá se býti scéna, kdy v první kapitole u T. ještě po volbě přijde polský posel k Bohdanovi, nápodobením, ač seslabeným, rušného výjevu v druhé kapitole Mordovcevově, poněkud násilně vpravených v popis posledních okamžiků, hetmanových. V dalším T. odchyluje se od historie, předpokládáme-li, že M., jak sám praví, se jí přidržel ve svém stručném líčení života Jurasova, maje po ruce řadu letopisců a historiků, k čemuž T. neměl nejen příležitosti, nýbrž ani času. Řada detailů v románu Třebízského, zvláště postavy Jurasovy se týkajících, zajímava jest jako příspěvek k poznání tvorby a elegické povahy genialního našeho povídkáře, jemuž nedostatek prázdně k studiu i krátký život zabránily vytříbiti a dokončiti vývoj v úžasné jeho plodnosti. *Hsa.*

☐ **Nové dokumenty o požáru Moskvy** v »Revue de Paris« uvádí Pierre de Ségur. Spory o to, dal-li Rostopčin rozkaz k zapálení Moskvy a tak způsobil počátek konců Napoleonovy slávy, vracejí se takřka s astronomickou pravidelností. Tolstoj odporuje ve »Vojně a míru« domněnce, že někdo Moskvu potřeboval zažehnouti, a pronáší soud, že každé ve válce od obyvatelstva opuštěné město, jež drancují nepřátelé, musí shořet. Tím spíše, je-li v něm hojně staveb ze dřeva. Ségur na základě dopisů Rostopčinem caru Alexandrovi I. zaslaných zjišťuje, že byla Moskva zúmyslně zapálena. Dokonce nalezl důkazy, že Rostopčin všechny stříkačky z Moskvy dal odstraniti — bylo jich přes sto — a kterémusi jenerálu, jehož tento zjev naplnil podivením, řekl, že má pro toto opatření vážné důvody. Když byl Napoleon za hranicemi ruskými, vypukla v zemi proti původci požáru veliká nevole, která vzrostla až na národní klatbu. Rostopčin musel do civiny, kdež bloudil po osm roků. Když stár a nemocen vrátil se do vlasti, aby tu zemřel, vydal spis, jímž se očišťoval z nařknutí, že by byl matičku Moskvu vydal v šanc plamenům. Ale nové pátrání nasvědčuje, že si uštvaný muž vykupoval takto jen klid pro svou smrt.

— **Divadelní třísky.** Madame Réjanova, která i v Praze pohostinsku vystupovala, vrátila se v polovici měsíce října z jižní Ameriky do divadla »Vaudeville«, kdež je ředitelem její choť Pavel. V Repertoiru slibuje se 25 novinek studovaných a 14, které se studují. Mezi těmito: dvě aktovky od Schnitzlera. — Alexandr hr. Fredro napsal libretto k opeře »Rymond«, jejíž premiéra byla v Elberfeldu dne 20. října. Do němčiny přeložil libretto V. E. Mussa, hudbu složil

mladý pianista i u nás známý Raoul šl. Koszalski. — Guitry, dříve vrchní režisér francouzské komedie, jmenován ředitelem divadla »de la Renaissance«, angažoval ihned Jane Hadingovou, talentovaného Taurida, a mimo to uvede nový kus A. Capuse »La Châtelaine«.

⁂ **Nové drama Maxima Gorkého.** Maxim Gorkij, vrátil se z Krymu, kdež meškal, aby se zotavil po své nemoci, do Nižního Novgorodu, kdež se hodlá trvale usadit. Byl zde nadšeně uvítán četnými svými přáteli z Moskvy, z Petrohradu i z Jižní Rusi. Přivezl s sebou nové drama, jež napsal za svého pobytu na Krymu. Gorkij náležík nejpilnějším a nejplodnějším ze současných spisovatelů. Koncipuje a tvoří s velkou snadností; jedva že některou práci dokončil, již má hlavu plnou zas nových plánů. »Maloměšťáky«, známé již i našemu obecenstvu, napsal za osmnácte dnů. Delší doby potřebovalo vytvoření nové jeho dramatické práce, jež se nejprve měla jmenovat »Nočlježka« a nazvána teď definitivně »Na dně žizni«. Látka dramatu připomíná povrchně »Bývalé lidi«, jimiž Gorkij poprve upoutal pozornost ciziny, ale dojem nového díla jest mnohem hlubší, intensivnější. Za dobu pěti let, kde Gorkij ocitil se po boku Čechova, autor umělecky značně vyrostl. Všichni ti »bosáci« jeho dramatu, schátralý baron, herec hynoucí kořalečním morem, falešný hráč Sabin, horkokrevný zloděj Ašer atd. jsou znamenité životné figurky, jež by se znamenitě hodily do pověstného »sboru rytmistra Kuvaldy«. Ale básník nechce nám v obyvatelích noclehárny Kostylevovy podati toliko řadu zajímavě groteskních nových typů; záleží mu na sociálním prostředí, v němž tito lidé existují, postavil proti nim nesvědomité šosáky s tvářemi svatoušků, kteří pohodlně žijí z bídy těchto nebožáků, a vyhnil v zámečníku Kliščovi — fanatiku práce, jenž se domnívá, že jest povznešen nad zahaleče kolem sebe — ostře protivu mezi čtvrtým stavem a proletariatem pobudů. Prostitutka Nasía, jež se snaží zapomenout ohavné svoje řemeslo v četbě romanticko-idealních milostných historií, pro hudbu nadšený, svobody a kořalky milovný švec Aljoška, najvně rozšafný Tatar Hassan, neomaleně dobrácká hokyně Kvašňa a zchytrale hloupý policajt a pozdější majitel noclehárny Medvěděv, doplňují galerii těchto lidí ode dna života v sociální obraz načrtnutý s rembrandtovskou geniálností a umělecky pravdivý až do nejmenších podrobností. Člověku západníku zbližuje Gorkij toto zcela svérázné, ryze ruské prostředí svým svěžím humorem, připomínajícím často Holanďany. Hrdinou milostné zápletky, načrtnuté pevnými rysy, je horkokrevný zloděj, Ašer, jenž z počátku jest nerozhodnut mezi mladou majitelkou noclehárny, Vasilisou, a její sestrou Natašou a konečně v hádce zabije muže Vasilisina, starého padoucha Kostylova. Avšak nejznamenitější postavou dramatu jest starý Luka, filosof v hávu poutníka, jenž přináší světlo a lásku mezi tyto zatemnělé obyvatele tohoto brlohu, snaží se v každém probudit lepšího člověka a povzbudit jej, přináší umírajícím mír, živoucím naději a padouchům perné pilulky posměchu. Tento poutník Luka jest přímým potomkem Akima v Tolstého »Vládě tmy«, jen že Akimova prostá odevzdanost do vůle boží zjemněna u Luky v uvědomělejší, skorem byste řekli racionalisticko moderní životní moudrost. Nikdo neví, odkud tento Luka pochází a kdo jest: snad trestanec, uprchlý ze Sibiře, nebo podobná nějaká bosácká existence, ale i když zmizel, působí vzpomínka na něho jako vidění z vyšších oblastí světla mezi těmito dětmi bídy a neřestí. Umělecká družina Stanislavského, jež si obrala za úkol, uspořádati první představení bosáckého kusu Gorkého v nových místnostech moskevského Artističeského divadla, dala se do práce. Kus klade na umělecké schopnosti výkonných sil velmi značné požadavky: členové družiny nacvičení doposud na salonní postavy Čechova, měli nyní znázorňovati pobudy, zločince, padlé ženštiny! Ale pustili se do práce s opravdovou náruživostí, konali pilná studia v moskevských krčmách zločinců, fotografovali všemožné typy »bosáků« a snažili se, aby do nejmenších podrobností vystihli pravdivý tón prostředí, jež Gorkij vydobyl umění. Manželka Ant. Čechova, jedna z nejlepších současných hereček na Rusi, uvázala se v roli prostitutky Nastě. Líchá pruderie jest členům této vzorné družiny, jež Rusku darovala nové umění, naprosto neznáma; náležíce sami nejlepším kruhům moskevské společnosti a jsouce vlastně spíše amatéry, než herci z povolání, poskytují herectvu ve všem následování hodný vzor umělecké kázně a podřizují se vážným úkolům svého umění.

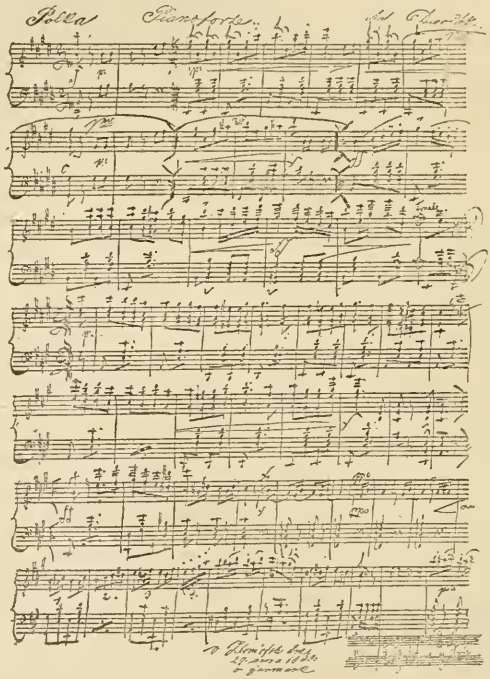

Rekrutská polka dra Ant. Dvořáka z r. 1862.

OBSAH: Vilém Mrštík: Zumři. — Jan Rokyta: Magdalena — F. X. Svoboda: Oblačky mládí. — Blažej Jordan: Podzim. Dejme mu hajat. — Boh. Bauše: Živočišstvo v Praze. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GREGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 12. PROSINCE 1902. ČÍSLO 12.

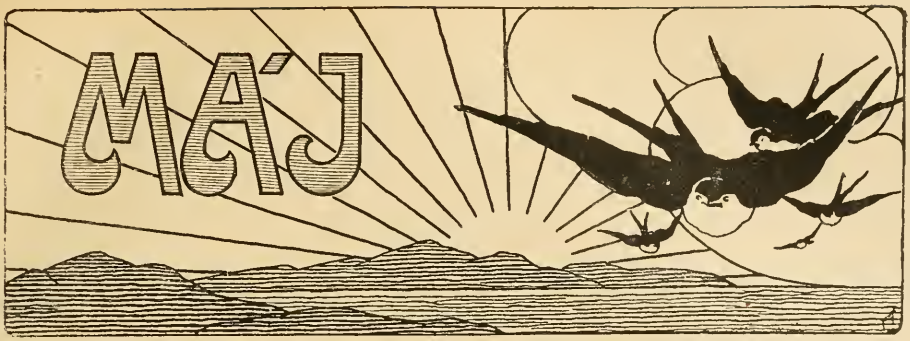

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Bylo jisto, že si vyhlédl Blážu. Cítili to všichni. A všem jakoby bylo příjemno. Pachta se neustále vracel ze stavby, hledal cosi, urovnával plány, rozhazoval i srovnával opět černé své vousy, stál často před zrcadlem a i hlasitě, byl-li sám, cosi hovořil. Chování jeho bylo přítulnější k paní i k dětem. Chvílemi si pohvizdoval a velice byl náchylen k veselým poznámkám. Stejně byla rozveselena i paní Pachtová. Plány jejich, zdálo se, uzrávaly rychle a šťastně.

Bláža se zaradovala, pochopivší smysl Hoškovy věty, jako se zaraduje samolibý člověk. Její tělíčko se pyšně napjalo a z úst vytryskl jí popěvek. Bylo by ji stejně těšilo, kdyby jí Mařka pošeptala, že se do ní zamiloval Arnošt. V této chvíli lahodil jí pocit; o tom, co se stane, ještě nepřemýšlela. Rodiče neřekli před ní ani slova, že by si toho přáli, a tak mělo vše ráz pouhého zajímavého příběhu.

Brzy však si uvědomila, že nezůstane jen při pocitech a že bude nucena rozhodovati se. »Hošek jistě co nejdříve požádá o mou ruku,« udiveně, skoro ustrašeně, ale přece zase pyšně si říkala, »a bude si přáti, aby byla svatba v létě!« Vyskočila, tleskla rukama nad hlavou a zvolala: »Ježíši můj, co si počnu? Co řeknu? Co se stane? — V letě bych už byla paní!« Význam této věty zaujal ji celou mocí. Ovanuly ji představy manželství, sny o dětech, kouzlo samostatnosti — a všecka byla tím rozechvěna. Něco mocnějšího, luznějšího a opojnějšího než sama láska jakoby jí zašumělo nitrem. Dýchala prudce, vysoký hrudník se jí pozvedal a tváře jí planuly. Byla téměř až uděšena touto náhlostí. Srdce měla přeplněné, duši plnou dojmů. Myšlenka na Kubína jakoby pobledla. Tato láska jakoby jí nepůsobila starostí, jakoby stála stranou, ale nedaleký možný sňatek všecku její duši zaujímal. Napadlo ji promluviti se strýcem Ramešem. V té chvíli se zaradovala, že mu tehda neřekla, do koho se zamilovala. Ale ihned cítila, že nepotřebuje rady. »Byla bych už v letě paní,« stále a stále vracelo se jí na rty. Sen o domácím štěstí, jak ho často snila, znova ji okouzlil a nitro zalil. Jakási důvěrná krása, pocity, které mívala, když si hrávala s pannami, zaujímaly její duši. Toužila teď jen po samotě, po daleké procházce lesem, aby si mohla představovati toto podivuhodné, veliké štěstí manželství, toto úplné odevzdání, které jakoby ji opojovalo a k sobě vábilo. Sen její stál daleko výše než láska a než starosti, koho si vezme.

V tomto mladém snění nepředstavovala si ani Hoška ani Kubína. Takové určitosti sen její neměl.

Ve čtvrtek napadlo Kubína nejíti na tenis. Nedůvěra jeho stala se již úplnou. Nedoufal v pražádnou změnu. Věděl, že se láska Blážina rozplynula právě tak jako se někdy shluknuté mraky opět rozplynou. Stál před touto podivností jako před čímsi hrozným. Nerozuměl, co se dělo a proč se dělo, pociťoval jen prudké rozechvění, hořkost a zoufalství. Láska jeho jakoby byla prudčí, větší, ale všecka pomísená nenávistí.

Často, když se konejšíval myšlenkou, že mu přece nijak Bláža neodřekla, nebo když se naň laskavě usmála a když svaloval vinu na své škarohlídství, jal se vzpomínati na všechny podrobnosti své lásky, aby se dopátral, kdy a proč přišlo ochladnutí. Jedině první dni měly krásu, oheň a víru. Brzy nastal nepochopitelný, stále

větší a určitější rozkol. Kubín se divil, že jej tušil neustále. »Jsme lidé zcela různí,« vždy si pomyslil, a v tomto rozdílu shledával příčiny vyblednutí lásky.

Odhodlání, že nepůjde hráti tenis, nejprve ho naplnilo příjemným pocitem úlevy, ale když se bližila hodina, v níž obyčejně vycházel, znepokojil se určitými obavami a roztoužil se po Blaženě tak mocně, že se rychle oblékl a spěchal na Letnou.

Den byl bezvětrný, teplý a jasný. Ulice plny byly vozů a lidí. »Každý se něčím trápí,« myslil si Kubín a myšlenka, že každý bol je pomíjející, jasně se mu ukázala.

Slečny i Arnošt již čekali. Bláža měla bílou bluzu, jednoduchý slaměný rovný klobouček s pouhou pentlí, a modrou sukni. Popoběhla naproti Kubínovi. Vyčetla mu s úsměvem, že se opozdil. Bosý kluk s míči v síťce stál opodál a díval se na ně. Mařka vymyslila si o něm, že je zamilován do Bláži. Obě děvčata se velice touto mladinkou láskou bavila. Kluk modrýma očima svýma neustále Blážu pozoroval. Ani Arnošt ani Kubín netušili, jakou dojemnou idylu žijí slečny s tímto pátým, placeným a nemluvným členem jejich lawn tenis klubu.

Paní Pachtová s paní radovou Krásovou procházely se v sadech na Letné. Jejich černé hedbávné šaty zaleskly se časem mezi zelení. Paní radová horlivě mluvila o Hoškovi, ale paní Pachtová s velikou opatrností vyhýbala se jakékoli pravdivé poznámce o něm.

Kubín, míře raketou proti letícímu míči, a napínaje se proti němu, postihl bystře vrženým pohledem, že se naň Bláža zahleděla. Ucítil, že pohyb jeho byl krásný a maličkost tato ho potěšila. »Jak bych ji upoutal? Jak?« napadlo ho. Zdálo se mu v té chvíli, že cosi velice důležitého pochopil, ale brzy shledal, že to není nic jiného než zrazení sebe a přispůsobení se jejímu světu. »To je to,« opakoval si vážně, naleznuv doklad pro své staré tvrzení, »jsme různí lidé.«

Přes to těšil ho pohled Blážin jako když v deštích slunce vysvitne. Bylo v tom pohledu něco čeho hledal. Prokazovala-li mu pozornosti, jako když mu prve popoběhla naproti, vždycky cítil z těchto projevů, že mají účel upokojiti. Urážely ho a dráždily.

O půl sedmé, aniž se kdo nadál, objevili se na Letné Pachta s Hoškem. Oba měli šedivé lehké šaty a florentinské klobouky. Příchod jejich způsobil patrný vzruch. Obě dámy i obě slečny oživly. Hra přestala je těšiti. Mařka i Bláža zdráhaly se pravidelně hráti jako umíněné děti. Ustaly ve hře a přeběhly k sobě.

»Podívej se, Blážo,« zašeptala Mařka, »jak to panu Hoškovi sluší.«

»Višli ale, že bude mít brzy pleš?«

»Hm, co na tom?«

»Ovšem — nic. Naopak, sluší mu to.«

»Proč chodí s tvým tatínkem?«

»Budou spolu prováděti nějakou stavbu.«

»A — tak!« řekla Mařka a šlehla tmavýma očima po Hoškovi.

Bláža se usmála na Kubína.

»Odpusťte, hned budeme pokračovati,« pravila.

»Mně je to jedno,« nevrle řekl Kubín, odvracejíce se pohledem na návršiny u Ladví a nad Podbabou.

Pachta zatleskal prudce rukama, napjav do výše hlavu.

»Tak hrát! Hrát!« volal.

Děvčata se postavila na určená místa. Bláža cítila, že vyslovil Hošek toto přání otci, poněvadž ji chtěl viděti při hře. V té chvíli všecka její snaha se vzpružila a soustředila, jako v úterý při pianě, jen ke hře samé. Pružnost, poskok za míčem, napínání těla, ústup — vše prováděla krásně. Totéž činila Mařka, ale její pohyb byl vzrušenější a rozházenější. Bláža cítila, že pozoruje Hošek jen ji a v pravém slovu smyslu tančila ladné své obraty a poskoky.

Kubín se rozčileně pochechtával. Nikdo ho neslyšel.

O sedmé hodině skončili. Hošek přichvátal a pomohl slečnám do lehkých žaketů. Odebrali se pak do restaurace. Kubín šel tentokráte s Pachtou, který s ním hovořil o Jiříkovi, vyptávaje se na prospěch jeho v jednotlivých předmětech. Pak vypravoval Kubínovi o stavbě sibiřské dráhy a tamnějších poměrech. Daleko před nimi šli Arnošt s Mařkou a Hošek s Blážou. Z pohybů děvčat bylo možno poznati, že se živě baví.

V zahradě restaurační bylo mnoho lidí. Usedli tak, jak přišli. Kubín ocitl se s panem Pachtou. Musil stále odpovídati a zapírati své rozechvění. Umiňoval si, že na Blážu nepohlédne, ale neměl vůle splniti svůj úkol. Stále ji pozoroval. Byla veselá. Hleděl na ni jako dítě na ulétlý balonek. Bylo mu do pláče i zlosti, a tak krásná jako dnes, snad nikdy Bláža nebyla. Opírala se o stůl lokty a držíc v rukách růži, schylovala se k ní. Hošek jí stále cosi důvěrného sděloval. Svit lampy pobíhal po jejím kloboučku.

Teprv o jedenácté hodině přišli na Vinohrady a rozcházeli se. Kubín toužil již po samotě, aby směl uvolniti své sklíčení. Procházel se Sokolskou třídou celou hodinu ještě. Noc byla příjemná, tichá; pískání lokomotiv chvílemi se ozývalo.

V první chvíli cítil nenávist sám k sobě, k veliké své slabosti, že nedovede Blážou pohrdnouti a touhu po ní zničiti. »Co mne zdržuje, chci-li jí napsati, že se jí zříkám?« uvažoval. »Proč to neučiním? Proč ještě váhám? Což čekám ještě něco? Či čekám, až mi to sama řekne? Proč? Vždyť nemám ani špetku naděje, všecko jasně vidím, všecko je rozhodnuto.« Zasmušil se. Představil si její tvář, úsměv, pohled i všecku postavu, vzpomněl si na první její dopis a první políbení. »Miluji ji,« řekl si s povzdechem, »v tom je všechno mé neštěstí. Nemohu se jí odříci, nemohu zapomenouti.« Kroky jeho zněly prázdnou ulicí. »A dávno-li je tomu, co byla mou, jak sama psala, až na věky? Byla taková

chvíle, kdy jsem tomu věřil? Byla taková chvíle, kdy jsem si ji k sobě přivinul a opojen ji políbil?« Nedovedl si představiti, že se to skutečně stalo, a že tak rychle vše pominulo, jako vůně lesíku, když pojednou ho vítr studeně profouká.

V následujících dnech, kdykoli měl prázdno, zatoulal se daleko za Prahu, obíraje se neustále stejnými myšlenkami, jež se měnily a opět v první význam vracely. V neděli ubíral se podle jatek na Holešovické pláni. Ze Stromovky zněla hudba. V jatkách bečely ovce. Stanul a poslouchal. Toto bečení jakoby mu srdcem trhlo. »Nevíte, že vás co nejdříve pobijou a zítra již po Praze rozvezou,« prohodil patrně dojat. Představil si řeznické, ujíždějící vozíky s obnaženými mrtvolami zvířat, a prudká nenávist ke všemu lidstvu jakoby ho zachvátila. A bylo mu vše na světě nízké, strašné, bezohledné, zdálo se mu, že povídky o kultuře, charakteru, šlechetnosti a účelnosti jsou pouhou lží, frází, pouhou pošetilostí. »Když vraždí člověk zvěř, své bratry pozemské a mluví při tom o svém vznešeném povolání, proč by nemohla Bláža mluviti mi o lásce a vzíti si jiného člověka?« pomyslil si, pochopuje vládu ukrutnosti.

Toho dne večer mluvil s přítelem o Hoškovi. Přítel znal bohatého tohoto inženýra a vypravoval mnoho o jeho minulém životě. Zprávy tyto velice Kubína vzrušily. Jakási žhavá, dráždivá síla z nich svítila. Zcela nové pocity zahnízdovaly se mu v nitru. Byl přesvědčen již dříve, že si Bláža Hoška vezme, jako dnes, ale teprv teď nabyla žárlivost jeho žhavosti. Myšlenka, že je Hošek světák, že měl sta známostí, že užil všech rozkoší do sytosti a že si teď vezme mladé, krásné dítě, či ještě hůře, že si Bláža vezme jeho, pálila ho na duši jako něco nesnesitelného.

Druhého dne, když chtěl po hodině od Pachtů odejíti, setkal se v saloně s Blážou.

Jiřík zůstal v otcově pracovně. Rodiče byli na procházce.

Bláža v bílých kvítkovaných šatičkách, růžová a veselá, zarazila se poněkud. Přitiskla ruce na ňadra.

»Aá — vy jste už skončili?« otázala se.

»Ano.« Chvíli pomlčel. Pak řekl: »A my jsme taky skončili.«

»Kdo?« zašeptla zarděvši se.

»My. Vy a já. Či ne?«

Pokrčila ramínky a stáhla husté své obočí.

»Proč mi neřeknete pravdu?« otázal se zahleděv se na vlny jejích rusých vlasů.

»Což vím, co chcete slyšet? Proč bychom skončili?«

Zasmál se jízlivě:

»Vždyť dobře víte, že si vezmete Hoška!«

»Nevím. Podezříváte mne předčasně.«

»Ale správně.«

»Roztrpčujete mne, nic jiného . . .«

Zahleděla se dolů. Růžové prstíčky její jezdily po okraji stolu. Tváře se jí náhle rozpálily.

»Blážo,« zašeptal bolestně.

Neřekla ani slova a nepohnula očima.

Vzal ji za ruku.

»Proč jste na mne zapomněla?« otázal se tiše přemožen náhlou, neurčitou nadějí.

»Nezapomněla jsem . . .«

»Milujete mne ještě?«

Neřekla ničeho.

»Neodpovíte mi?« nalehal, rozněcuje se.

Pokrčila ramínky a poněkud se odklonila.

Očima Kubínovýma šlehla zlost.

»Jen buďte upřímná,« řekl prudce, »a nešeptejte mne takovými kudrlinkami. Nemáte ani tolik síly, abyste mi řekla pravdu, a to jen proto, že jste se těžce prohřešila. Vaše vlastní vina nutí vás k této kočičí přetvářce.«

Poslední věta Blážu ulekala. Napřímila se.

»K čemu jsou ty všecky lži?« pokračoval popuzeně. »Jaký mají smysl? Vím přece všechno napřed. Nejste tak naivní, abyste nevěděla, co se stane! A nechcete-li to vědět, řeknu vám to: Vezmete si Hoška! Ano, vezmete si ho co nejdříve!«

»Nic není určeno,« odvětila určitým hlasem jakoby byla popuzena.

»Dobře, dobře! Tvrdím však, že je to jisté. Odvede si vás, vás, Blážo, která jste mi před měsícem napsala: Jsem vaší na věky. Uhodl jsem brzy, že vám nesmím věřit. Řekl jsem vám to; ale prosil jsem vás, nemáte-li té síly, splniti, co jste slíbila, abyste byla upřímná. Lhala jste mi dále! Rozčilovala jste mne svou povrchností!« Náhle se otřásl a stisknul rukama lenoch židle. »Ostatně — ne vy, já jsem vinen! Proč jsem vás neodhodil jako falešnou kočku? Proč jsem váhal, když jsem všecko věděl?«

Zasmála se podrážděně. Bílé její zoubky ukázaly se jakoby chtěla kousnouti. Zrudlo již i její čelo.

»Co jsem ještě ve vás hledal?« mluvil dále, pozvedaje těžkou židli. »Proč jsem nepochopil, že jste stejná jako všechny ty bohaté slečinky, které si všechno mohou koupit? Ano, sám jsem vinen, že jsem nedovedl pohrdnouti vaším mládím a vaší hezkou tvářičkou! Sám, ne vy!«

Pohodila hlavou. Pýcha zasvitla jí v očích. Odvrátila se, jakoby chtěla beze slova odejíti, ale Kubín vzal ji za obě ruce, přitáhl k sobě a hleděl jí zpříma do očí.

»Musím vám ještě něco říci,« pokračoval ostře. »Věděl jsem, že jste povrchní, že nedovedete pro nic bojovati, ale že se dáte získati člověkem, který miloval sta žen, který dávno pozbyl víry v lásku, který užíval všeho, který je znám po celé Praze jako vyšeptalý košťál, že si ho ochotně vezmete, vy, mladistvá jako kvítek, to jsem netušil a tomu bych byl nikdy nevěřil! A v tom je ta všechna hnusná bída vašeho stavu, a všechna bída žen! Nemáte sebevědomí, jste slepice, nic jiného! Není vám odporno přivi-

nouti se k takovému dobrodruhovi, není vám hnusno, když líbáte jeho tisíckráte zlíbané tváře, naopak, vy se ženete za takovou zhýralostí, jakoby měla krásu a kouzlo!« Pustil její ruce.

Bláža pojednou změnila výraz tváře. Nebyla to podrážděná krasavice, která chce kousnouti, ale dobře vychovaná dcerka, která pohrdá. Bylo zjevno, že se chce úplně ovládnouti.

»Nevrhejte se na mne,« řekla tiše, »a nevyčítejte. Ne já, vy jste vším vinen. Milovala jsem vás, byla jsem šťastna tenkrát, když jsme si poprvé řekli o své lásce. Myslila jsem jen na vás, chtěla jsem býti jen vaší ženou! A opakuju vám, že jsem jen na vás myslila! Když otec prořekl něco, že bych se měla vdáti za jiného, vytrpěla jsem pravá muka! Toužila jsem po vás, po vašem objetí a vašich polibcích, ale z vás čišela jakási studenost, váhavost . . . zklamala jsem se! A jen jsem trpěla! Vaše slova mne jen stále urážela, stále vyčítala. Nevěděla jsem si často ani rady. Pokořoval jste mne bezdůvodně jako každý domýšlivec! A já jsem chtěla lásku slepou a prudkou! A až do této chvíle všechno umíralo. Dnes už je úplně po všem! S Bohem!«

A odkvapila rychle do vedlejšího pokoje.

Kubínovi bušily tepny se srdcem v silném tempu, jakoby několik lidí prudce utíkalo a údery jejich nohou jakoby vším otřásaly!

Slova Blážina velice ho překvapila. Jakési zahanbení jakoby mu ztížilo nitro. Neočekával takové výčitky. Zatěkal očima po saloně a trapná sklíčenost vnikla mu do duše. Pocit, že promeškal cosi, že pošetile ztratil všecko své štěstí, jakoby se ozval v jeho nitru.

Zaražen odcházel domů.

IX.

Teprv, když se ocitla Bláža o samotě, shledala, jak je rozrušena a jak vážná věc se stala. Bylo jí tak, jako člověku, který je honěn a chtěl by si odpočinouti. Jediný silný pocit byl stále k rozeznání: zlost. Byla uražena. Kdyby byla mohla způsobiti jakoukoli větší bolest Kubínovi, byla by ji učinila. Věděla, že ho ranila, cítila, že určitým již odřeknutím aspoň poněkud ho udeřila, a toto vědomí způsobovalo jí zvláštní radost, onu krátkou radost z pomsty, onu radost, kterou chlácholíme svou uraženou pýchu.

Nechtělo se jí ani na ulici. Seděla na pohovce, dívala se na květy svých záclon a až do večera prožívala stejný proces. Vzpomínala na vše, co on řekl jí, a co ona řekla jemu. Kdykoli si uvědomila některou jeho urážlivou větu, vždy se silně pobouřila a rychle si musila vzpomenouti na svou odpověď, aby se utišila. Nejvíce ji těšilo, že mu řekla domýšlivec. Zvláštní však radost měla, že se naskytla chvíle přerušení této neveselé, stále tísnivější známosti a že to učinila sama. Zarděla se až nepříjemným studem, připomněla-li si, že by to byl co nejdříve učinil on, a že by byla musila snésti takovou urážku. Cítila, že ušla jakémusi ošklivému zahanbení a že vedle toho ještě Kubína ranila. Přes to vše, jakmile si vzpomněla na jednotlivé jeho věty, zvláště na to, že jí říkal »povrchní,« podlehla novému rozčilení a shledávala, že nevyrovnala s ním účty. Toužila ještě něco provésti. Napadalo jí, že by byla lépe učinila, kdyby si byla zacpala uši a utekla; ale vždy si pak řekla: »Ne, takhle to bylo lepší!«

(Pokračování.)

JAN ROKYTA:

Magdalena.

Sen evangelický.

(Dokončení.)

Z chystané knihy »Za Kristem«.

IV.

Ach ano, pokoj našla od té chvíle:
kde hlodal červ, tam vešel svatý klid,
z tmy těžké noci vzešel jitřní svit,
hrob černých vášní skryly květy bílé,
hřích slzou lítosti byl navždy smyt . . .

Co leskem vábilo ji, opustila
a v Krista šlépějích šla v chudobě,
ni jehlice, ni spony na sobě —
jen jeden velký poklad utajila
a skryla na dně v srdce nádobě.

A poklad rostl jako zárod kvasu
a celé srdce po kraj naplnil,
i přetekl a vnikl do všech žil,
a proniknul ji od paty až k vlasu
a tělo jí i duši vyplnil.

A poklad vzrostl hořčičné jak zrní,
jež zaléváno slzí přívalem
svůj kořen zapustilo v kyprou zem
a stromem vzrostlo nad býlí a trní,
a ptáci nebes přebývali v něm.

A v jeho větvích písně lásky pěli
o Pánu, který vyšel přetiše,
by oral brázdu tvrdé na líše,
by rozsévač byl, pastýř dobrý, bdělý,
syn člověka, zván jménem Ježíše . . .

V.

A s láskou v srdci šla, kde hlava svatá
jí v zlaté gloriole zářila,
po Judstvu v zástupu s Ním chodila —
až popadli Jej, dali v ruku kata,
jež na dřevo Jej kříže přibila.

Ó kde, ó kde tak veliké jsou hory,
jež zoufalství by její přikryly,
když tvrdým hřebem ruce probili,
jež dobro nesly pro vše lidské tvory —
když na kříž její Lásku vztýčili!

Ó kde, ó kde tak hluboké jest moře,
by nad bolestí její vzkypělo,
jež ve hlubinách svých by zavřelo
a skrylo její nekonečné hoře,
když na kříži jí všecko umřelo! . . .

Ó země, chvěj se, skálo, pukej žalem,
svou slunce zakryj tvář v tmy černý šat,
opusťte, praotcové, Josafat
a přijďte v zatvrzelý Jerusalém
zřít, On že, Kristus, musí umírat! . . .

Ach po všem, po všem!... Zvolal: »Dokonáno«,
když Matce za dceru ji dal . . .
Jí hrůzou v tváři tuhnul každý sval,
a každý hřeb, jímž Krista zprobodáno,
jí hrotem v její srdce pronikal . . .

VI.

Již pustá Golgota se k nebi pnula
a v město rozprchly se zástupy —
jen k nebi čněly kříže potupy . . .
Své lokty kolem dřeva ovinula,
již nemá slzí, nelká, neúpí — — —

Sny přišly k její hlavě rudozlaté
o dokonané právě oběti —
by s lidstva sňato bylo prokletí,
ty ruce probodeny byly svaté,
květ nejkrásnější skosen v podletí . . .

A s ním i její Láska krvácela . . .
Ach, snad i ona snímá neřesti,
snad nezměřenou svojí bolestí
trn snímá potupy a hanby s čela
všech Magdalen, jež klesly v neštěstí? . . .

Ó, neslyšela, jak se zasmál za ní,
jenž Pána kdysi v poušti pokoušel —
jen hrůzou její duch se chvěl,
když divné vidění jí táhlo skrání
o příští lidstva, pro něž Kristus mřel.

Zas viděla tam vládu zákonníků,
jak lidu vzali klíče umění,
i fariseů zřela dychtění
po tučných obročích, po skutcích díků
za pokrytectví, klam a mámení . . .

Jak svět ovládli v jménu Spasitele,
jak dělili se o něj s Césary,
jak plné byly jejich poháry,
jak sukně jejich byly zlatem skvělé —
co lid byl změněn v skot a soumary . . .

A dále zřela bílé ruce spjaté
s všech konců země k nebi prosící —
to Magdaleny s hanbou na líci
k své spáse zvaly jméno Krista svaté —
však Kristus umřel před let tisíci — — —

Ach ne, ó ne, to sen ji strašný tlačí,
v nějž odvěký se lidstva vtělil sok —
vždyť Ježíš káže v Judstvu třetí rok! . . .
Však čelo její krev tu s vodou smáčí —
zří: žoldnéř vrazil kopí v Kristův bok . . . . .

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Nekřič tak! —

— No ba, když mě někdo okrade, ještě budu ticho! — — A ty si všechno dáš namluvit! Kdyby ti byl řekl deset, taky by's bral — —

— Inu, já tomu nerozumím jako ty — —

— Tož, co se do toho pleteš, když ničemu nerozumíš? — — Koupíš a nepřesvědčíš se, smlouváš a nevíš, co a zač — — Ty a kupovat kalhoty!

— Dyť je můžu ještě vrátit! všechen zničen odvážil se starší Zumr k poslední námitce. —

— Ne! — pravil mladší Zumr očividně dojat bratrovým pokáním. A vztáhl velitelsky ruku před sebe: už to nech tak — ty kalhoty potřebuješ, nech si je. Ale to ti povídám, ať mu víc neplatíš než ty čtyry rýnský — Za víc kalhoty nestojí a víc taky nedostane, mě nenapálí! — Ne. — Já viděl na první pohled, s kým máme co dělat — kdepak mně napadlo, že ty se s ním dáš ihned do kšeftů! — Máš rozum? — — Ukaž ještě nohu — Jsou-li pak šity aspoň hedvábím!? Povídám, bavlnou! Ta ti obleze za dva dny a bude znát kdejaký steh — Střáfy od shora až dolů — můžeš chodit jako jeneral —

— Chtěl devět — nějak rozradostněn vzchopil se rychle k slovu starší Zumr — Zlatku jsem mu přece uhádal. —

— A čtyry na tobě přirazil — Co že studuješ? — ohnal se náhle mladší Zumr a zasmál se.

— Také starší Zumr se dal do smíchu a s líčenou upřímností pravil:

— Matematiku. —

— Ma—te—ma—ti—ku! —

IV.

KAPITOLA, KTERÁ ZA NIC NESTOJÍ.

Je-li co pravdy na tom, že se duše lidské stěhují, pak Zumr a Havlíček jistě už na tom světě pobyli jako kočka a pes.

Pronásledovali se od prvního okamžení, kdy se poznali a stane-li se, že sáhnou jednou po koruně Caesarů, jistě spolu povedou ohromné války, bořit budou města, ničit armády, až se navzájem povraždí a do kořene vyhubí, jak se už povraždilo a do kořene vyhubilo tolik mocných zvířat země.

Tuto všesvětovou válku, která jistě jednou dojde hlubokého historického bádání, zahájili spolu už teď a třebas to bylo jen pro pár mizerných kalhot, nic to na věci nemění, to tím méně, jelikož jiné, historií stejně vynášené činy sotva se sběhly z pohnůtek hlubších a čistších, než je takových mizerných pár kalhot.

Havlíček se Zumra a Zumr s Havlíčka už očí nespustili . . .

Hrdý byl Havlíček jak hidalgo. —

Voně neustále tabatěrkou jak starý trafikant, byl zarytým nepřítelem »Klubistů« a neoblomným zastancem »Staročeské Jednoty« . . .

Z Národních Listů nejen že nikdy, co byl na živu, nepřečetl jediné řádky, ale nikdy jich ani do rukou nevzal.

— Jděte mně pryč s tou ohavou! křičel hlasitě a vztýčen jak dub, kdykoliv mu před nosem zamávali »červenou« touto »fanglí«, aby si přečetl aspoň modře zaškrtnutou lokálku. »Nikdy ne!« volal hlasem skálopevné přísahy a odvraceje oči od příšerné této cedule, jako kněz před zjevením ďábla obě ruce zdvihal nad hlavu, štítě se opravdu »Národních« jako morové rány, která od člověka na člověku přejíti může pouhým dotekem.

— Ale, pane Havlíčku, to není politika — to jsou denní zprávy . . . O Hejtmánkovi ze Široké ulice — otrávila se mu dcera . . .

— To je jedno! — . . . dej jí Pán Bůh lehké odpočinutí, ale ten list — pravil, ukazuje prstem na Národní Listy, — v mej ruce nikdo nikdy nespatřil a nespatří. — To mně neznáte!

— Vy jste blázen. —

— Ať si sem! Ale kdyby takových bláznů bylo víc — jináč by to u nás vypadalo! A pokoj mně dejte! —

A také Havlíčka opravdu nikdo nikdy nespatřil, že by byl »Národní Listy« držel v rukou. — Za to byl oudem »Bratrstva Panny Marie pod ochranou Božské Prozřetelnosti«, zvaného od nepaměti »Bratrstvem Kajetánským«. Týden jak týden, vždy v neděli a na Boží svátek posýlal si Josífka pro »Národní Politiku«, kterou pak se stařenkou zdlouha a nahlas pročítal od úvodního článku až po onu část denního listu, kam jak na smetiště hází lidé: staré hodiny, obehraná piana, bohaté nevěsty, chůvy a kojné, cizokrajné kvočny, vzácné psy, vycvičené kanárky, citery, doktory, zkoušené babičky, výtečné sýry, uniformy, stříkačky a zas ohromné jakési zásoby hub, celou spoušť a strakatinu velikého města, jak za sebou táhne v návěstích denního listu. Stařenka, když byla osaměla, i v těch si ještě říkala a při petrolejové lampičce nesmírně ráda pátrala po tom, jak vysokou cenu nabízí ta která »svobodná, samostatná, intelligentní dáma veselé povahy za to, když za choť ji pojme starší, vzdělaný pán se zajištěnou existencí.« »Nemajíc příležitosti« četla jednou, »vejíti ve známosť, an žije v zapadlém zákoutí světa, mezi lesy, kamž žádný cizinec nikdy nezabloudí a život její nesnesitelný jest, čeká na čestné nab. v adm. t. l. do 5. května pod šiffrou »Osvobození«. — Nad touto anoncí

stařenka dlouho se zamyslila a pravila: »Jak jí tam, chuderce, musí být . . .«

Pravý občan Malostranský zná každý patník v rohu ulice, nerci-li tváře a život všech obyvatel Malé Strany. Neví snad ani, jak se jmenují, ale zná je. Havlíček — jeden z nejryzejších — stál jenom u okna a prstem ukazoval na kolemjdoucí: »To je Kotková. Měla hezkejch pár tisíc — a teď nemá v čem chodit.« — — »Lehká?« — »Bárci, že lehká . . .« »A to je zas Kebrle: — člověče, podívejte se na něj, řekl byste, že neumí pět počítat a co byste řekl!? Tátu vyhnal z domu a já utřel hubu o 40 zlatejch. — Žalujte ho! Co si na něm vezmu? A je domácího syn! — »To je zas otec dvou dcer. — V Umrlčí ulici měl dům a dcery mu teď mušej dávat na pivo . . .«

Na mostě, po kterém na procházku vycházel denně dvakrát, dopoledne i na večer (zbytek starodávných dob, kdy Karlův most býval jednou z hlavních promenád) smekat ani nestačil. — Hrdý na každého Malostraňáka, který něco znamenal, už z daleka jej viděl a nejen důstojně pozdravil, ale důstojně odpověď i přijal; očka tak mu vždycky zahrála; — tváře připraveny — jen se pousmát, ruku obločenou v černou vlněnou rukavičku, která stále jakoby kynula komusi vstříc, nahnul sebou vždy celým tělem ku předu a přes most běžel až k známému, podávaje mu obě ruce na uvítanou.

— A zítra se stavte u mne v kanceláři — volal za ním známý — potřebuju nějakou správku . . .

Oči plny ještě úctyhodné vděčnosti, tváře rozjasněné družnou sladkostí Havlíček, potahuje rukavičky, vracel se na svou stranu mostu. A tu hle, potkává zas buď cís. radu Procházku nebo tajemníka od místodržitelství pana Kožíška a zas redaktora Crhu od »Pražského denníčku« nebo faráře od Panny Marie Vítězné v Karmelitánské ulici . . . Tenkrát nebylo ani na jedné pokloně dost, klobouk dvakrát i třikrát poroučel se k zemi a dlouho potom, kdy císařský pan rada hověl si už v kruhu své sedmičlenné rodiny, Havlíček stále ještě rozjímal, jak hluboce a s jakou úctou se mu byl poklonil. Jediný ten pokyn ruky sáhající po klobouku a snášející se k zemi znamenal pro něho více, než sebe bouřlivější řeč.

»Kluk usoplená,« obrátil se jednou za panem Vrbatkou, diurnistou od soudu — »mámu má, na podloubí prodávala kalounky a pozdravit už neumí. — — Počkej. — Jen až tě někde skřípnu, já se tě zeptám, co jsi za ten klobouk dal, že ho tak šetříš! To tě máma lepším moresům nenaučila?« — mluvil sám k sobě a večer pak u Vořechovských, velice se divil, co to mají mladíci teď za zvyk — »Ani už nesmekaj', jen salutujou!« —

Rázem v šest hodin večer býval Havlíček u Vořechovských. Když vešel, nebylo ani třeba, aby se kdo po hodinách ohlížel, každý věděl, že je právě šest.

A bylo rázem půl desáté, když Havlíček prohlásil »hráč dodá«, sundal brejle, pohlédnul k hodinám a směje se spokojeně světlýma svýma očima v skořicově zbarvených klapkách, odnášel svůj kabát ze zakouřené místnosti.

Nehrál-li šístku, seděl mezi svými a bavil je.

Nikdy nebavili oni jeho, vždycky »bavil on je.«

»Já jim vždycky něco šplíchnu a dědci potrhat se můžou smíchy,« pravil, když Zumra zasvěcoval do půvabů své hospody.

Do »Výsosti«, kam chodili »radové, komisaři, pensisti, vyšší ouřadníci a ta pakáž od péra«, chodil jen jednou do týdne k vůli zákazníkům; s chloubou počítal k nim dva rady, asi tři ouředníky od místodržitelství, hostinského a domácího pána z Ostruhové ulice.

Dříve než do »Výsosti« chodil tak jednou za týden do »Rendlíku«.*)

— Ale tomu už je moc a moc dávno, — tak pět, šest, sedm let — vysvětloval Zumrům.

A co se ho tam nazvou! Hostinský, jak ho potká, z daleka už volá: — Pane Havlíčku, pane Havlíčku! Pozdrav vás ruka Páně! Co pak že k nám nikdy nepřijdete? Co jsme vám udělali? Vy se na nás hněváte, že se nám vyhýbáte?

— I nic jste mně neudělali, ani se vám nevyhýbám, — ale nedivte se, všude bejt nemůžu, všady mě zvou, všady mají mě rádi a já, než bych vyhověl každýmu, radši nevyhovím žádnýmu. I já, holečku, nikam nechodím . . .

— Jen k Vořechovskejm.

— K Vořechovskejm chodím, to je pravda, ale to je jako doma. Chodil jsem tam pro tátu jako kluk a teď, když tam nejdu, jim tam chybím a sám taky pořád doma sedět nemůžu. Ale, k vám se jednou podívám, — hehe — staří známí, karbaníci prohnaní, — k vám se podívám —

— Do »Výsosti« taky chodíte.

— Do »Výsosti« taky chodím, věrná pravda, ale já vám něco řeknu, pane Jelínku, pravil Havlíček a zatřásl rozvážlivě hlavou: — »až já budu mít u vás tolik zákazníků jako ve »Výsosti«, budu k vám taky chodit, jak chodím tam. — Chodil jsem k vám pět let a nedal jste si u mně přišít ani čamrdu.

Takových setkání míval Havlíček za den několik a o všech pak ze široka, do podrobna, co se jej kdo ptal a co mu na to odpověděl, vypravoval doma s postele na rozvrzané kanapé, kde jak klubíčko ležela a stulena každému slovu bedlivě naslouchala jeho stařenka.

— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

(Pokračování.)

*) Renthaus.

♡ ♡ ♡

ANT. KLOSE:

Cesta.

Do vrchu cesta jde staletým lesem.
Bože náš, to se rozhlédnem',
až ty své torby tam nahoru vnesem'
s kynoucím zlatě polednem.

Až se ty obzory, stále tak vábné
kolem nás volně rozvinou!
S čela pot řine se, krok i dech slábne,
stíny se dlouží krajinou — —

Do vrchu cesta jde, zapadá nocí —
znaveni u ní klesáme:
Planoucích s nebe hvězd tajemnou mocí
snujem' si kraje neznámé,

o nichž jsme bájili: Hýří v nich plesem,
po čem zde prahnem' touhami. —
Do vrchu cesta jde dále tím lesem,
po nás těm jako před námi.

♡ ♡ ♡

ROMAN HAŠEK:

Ta píseň mi dozněla v dáli.

Ta píseň mi dozněla v dáli,
v níž třásl se stesk nervů mých
a bolestné touhy se smály —
tak v duši mne pálil ten smích.

To večer byl dusný a tichý,
to večer byl ztracených snů:
přes setmělá lada a líchy
se táhly již stíny mdle v tmu.

Dál letěla píseň ta v nivy,
až zapadla v úpící les,
a hlas její těžký a tklivý
tak hluboko v srdce mi kles' . . .

Ta píseň mi letěla hlavou,
s ní bláhových vzpomínek řad
a na jednu hlavinku plavou
jsem vzpomínal bolestí jat.

I cítil jsem, rány jak pálí,
žal divoký v srdce mi sáh' —
ta píseň mi dozněla v dáli,
ta hlavinka dávno už v tmách . , .

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

V Paříži, koncem listopadu 1902.

JAN DĚDINA.

Až skoro na konci Paříže ocitl jsem se, ve 14. okresu, ve čtvrti, kam nedoléhá již příboj pařížského elegantního světa, kde život je přirozenější, skoro brutálnější, — ale méně affektovaný a méně blaseovaný. — S jakýmsi úzkostným pocitem stoupal jsem vzhůru po schodech. Skoro jsem váhal za dveřmi, než jsem zaklepal — nevím proč. Jakási bázeň zdržovala moje kroky. Tušil jsem přechod do nového světa, náhlé překročení hranic z banálního života ulic do svatyně slavných snů a ideálních koncepcí. Štíhlá dáma s bledým, delikátním profilem otevřela dveře. —

»Monsieur Dědina . . .?« ptám se nesměle. — A již vzadu objevila se, stísněna poněkud paraventem, umělcova tvář, sympathická, jakoby jemně ozářená reflexem vnitřního světla.

Snad nikde nemanifestovala se nepřemožitelnost uměleckého poslání tak výmluvně jako v životě Dědinově. Život Dědinův dokázal nepřekonatelnou gravitaci k missi umělecké, probojoval vytrvale všecky zápasy, jež čekají a úkladně číhají na cestě k Slávě, odhodlaně obeplul všecka úskalí, na nichž se rozbilo

tolik nepovolaných diletantů, kteří chtěli loviti jen na kraji Oceánu Umění.

Stačí několik dat jako důkaz. Jan Dědina narodil se r. 1870. ve Strakách u Nymburka. Absolvoval Uměleckou Akademii v Praze. Ve službě vojenské dostal se až do Tridentu. Ale jeho cíl byl daleko jiný. Těžkými osudy zahnán dostal se do Italie — sám — opuštěn — nechápán —

»Tenkráte jsem porozuměl, co je to láska k vlasti,« — dosvědčuje, když vzpomíná oněch dob. V Italii, jakož i později v Paříži, prožil dny dlouhého bolestného hladu — osamocení a bídy. Pracoval jako dělník-lithograf, jen aby si vydělal na chléb. Pak přišla nemoc z bídy — vysílení. Ale ani v nejhorších dobách neztratil víru v sebe a ve své umění. — Často říkal: »Teď je drama dohráno!« Ale nebylo. Přišel obrat, uznání. Probil se svými pracemi. A když poprvé vystavil »v Saloně«, dostalo se mu i čestného uznání. V Paříži zpočátku pracoval jako dělník ve velkém lithografickém závodě. V prázdných chvílích chodíval do Louvru, do museí, obrazáren — a tak rval se s poměry, stoupaje stále výš a výše. Pracoval též u Munkacsyho, a byl prvním a jediným žákem Maroldovým. A přišla nová doba.

Měl jméno, slávu, mluvilo se o něm. Byl zván na soireés, jezdil v kočárech v bezvadném obleku a s elegancí dokonalého Pařížana. Mluvil s komtessami a kněžnami, a stačilo představení »Monsieur Dědina«, aby se po něm ohlížel kde kdo. Dříve v mansardách a lacinych hospůdkách s dělníky a nejnižší třídou v šatě ošumělém — a více než ošumělém, — aneb v komůrce při polévce ze zelí, při chlebě a vodě — a někdy ani chleba nebývalo — a pak umělec známý, obdivovaný, vyhledávaný, zvaný, znající tajemství pařížských salonů, obklopený jejich nádherou, přijímaný u ministrů a nejznámějších osobností francouzských. Z hluku a chvatu dusného ovzduší továren — na parkety pařížského »monde«, mezi exkvisitní toaletty nejobdivovanějších žen pařížských.

Dříve dělník sotva vydělávající na svůj chléb, později slavný malíř vystavující v nejpřednějších salonech Paříže a Monte Carla. Dříve za tři dny vydělává sotva 15 franků, později týž jeho zaměstnavatel přichází k němu, nevěda ovšem, že malíř Dědina jest bývalý jeho dělník, až Dědina sám se mu dává poznati — a nabízí mu 600 franků za panneau pro Champagne. Bída ho nezlomila, zapomenutí ho neumlčelo, opuštěnost ho nepřivedla v zoufalství.

Věřil, že ruka jeho je posvěcena, že boj svůj vybojovati musí.

Ale bolestný a pestrý ten život měl ještě jiné důležitosti a jiný význam. Nejen že se v něm osvědčila a dokázala neumlčitelnost talentu, a jeho umělecké misse, — zocelil se v něm totiž jeho charakter.

Tu nalezl důvod své filosofie a význam svého sociálního postavení — neboť Dědina není jen malířem, je také myslitelem. Tenkráte poznal význam člověka, pochopil tajemnou kombinaci vláken lidského štěstí, — jak cesty člověka jednoho křižují se s cestami člověka druhého. A v kom jednou zapálen byl svatý oheň, ten má vrhati světlo do cest davů skřehlých mrazy životních banálností, nemajících pro boje o chléb času, aby stvořily samy v sobě duši planoucí.

Proto také Dědina poznav a pochopiv význam svého uměleckého poslání, vzdal se a zřekl všech styků s vysokým pařížským světem.

Žije v zátiší svým fantasiím a snům a přípravě pro své pravé vystoupení — vystoupení slovem. Toto všecko, jak sám tvrdí, jest mu jen stupněm k cíli ještě vyššímu. To jest prostředek k získání si autority a víry, až pozdvihne jednou hlasu svého jako apoštol myšlenky a práce na poli sociálním. »Ovšem mohl bych své duši a její sociální tendenci dáti též výraz obrazem, v té výhodě jsme my malíři před knihou, že zde se chápe ihned, kdežto kniha žádá času. Obraz je otevřená kniha. Ale kniha má zase svoji výhodu velikou: prostor.

Nestojíme tu v životě osamoceni, beze vztahů, bez povinností. Neviditelnými nitkami svých zájmů souvisíme a spojeni jsme jeden s druhým, neúprosně a neodvolatelně. Tu jest důvod naší vzájemnosti, lásky i respektu, a naší vzájemné povinnosti. Tu je piedestal, na němž stojí člověk sociální.

A každý máme určenou svoji cestu, na níž můžeme jednat dobře; každý máme svůj kebelec, na nějž můžeme postaviti svůj svícen. — Ovšem každý nechápe tuto úlohu, a mnozí staví své světlo pod kebelec, a tím se stává, že duše mnohých marně byly osvětleny — tím se stává, že sůl země bývá zkažena — a davy marně a úzkostně volají: »Čím budeme soliti?« Victor Considérant ve svém dopise Renanovi [»La Revue« (Revue des Revues) Octobre 1902] píše: »Jest propast široká — a davy nezdvihnou ani hroudy, aby ji zasypaly. — Jest třeba tedy vyhrnouti rukávy a pracovati, to jest povinností těch, kteří nechali propast tak široko se rozstoupiti«, a je třeba dodati: i těch, kteří k tomu mají povolání a lásku.«

Tak stojí Dědina vysoko jako malíř, jako filosof i jako člověk sociální.

Má svůj radostný a krásný systém, připravuje se k zázračnému rozdávání a rozmnožování chlebů. Prošel bídou — proto s ní má soucit. Ví, co je hlad, a chápe nejen hlad tělesný, ale i duševní.

A jeho zásluhou je, že nehledá nikoho, kdo by pomohl, jako tak mnozí sociální reformátoři dneška, nýbrž že pomáhá sám, že se utužuje a připravuje a dary naplňuje svojí vlastní ruku.

Jeho malířství jest jen slavná cesta, příprava. Malíři Dědinovi se spíše uvěří a právem bude moci uvěřiti než — Dědinovi. Svět to žádá, svět chce poslouchat a věřit — ale opírá pravdu vždy o osobu. Jemu nestačí pravda sama, on chce, aby mu ji vyslovila buď krásná ústa krásnou formou aneb závažná autorita. Proto chce míti Dědina uznání u nás, v Paříži i v cizině, chce tak podepříti i budoucnost své filosofie. — —

Nyní se obraťme k malíři Dědinovi.

Celá řada jeho prací známa je u nás ze Zlaté Prahy a jejího Alba. Pro Paříž vystavuje v různých salonech, mimo to též v Monte Carlu, a chystá se na výpravu i do Německa. Illustruje romány Jula Claretie, Pierra Louyse, Paula Adama a posílá ženské studie do mnohých pařížských periodických časopisů, zvláště do »Revue Illustrée« a »Le monde Illustré«. Ukázal se hodným svého mistra Marolda. Má své tajemství — svůj styl — důkaz svého umění. Dědinu poznáte na

každém jeho obraze právě tak jako Muchu, Švabinského neb Špillara. Známy jsou u nás rozkošné studie jeho Pařížanky.

Z Dělnické výstavy, a vůbec z poslední doby známy jsou jeho illustrace — společná to práce s Muchou — k dílu »Mistr Jan Hus«.

Na jedné straně elegantní krok, bezstarostný pohled a profil Pařížanky hodný štětce malířova. Život — život pohodlný, bez otázek, bez problémů, bez řešení. Jásavá píseň barev aneb jaksi měkce zamlžené prosvítání nejnádhernějšího životního koloritu přírody, boulevardů, ženského těla.

Na druhé straně mystické šero, ideje otřásající lidskou duší — život s celou tíží své existence, s celou katanskou neúprosností svých poměrů, svých osudů, svých omylů a své pomsty. Život a umírání — slunce a soumrak — dětinská, rozpustilá hra — a vážná, smutná opravdovost.

Dědina mnoho profitoval ze svých návštěv společenských salonů a vůbec z toho, že všude všecko pro něho existovalo v pravém slova smyslu, t. j., že všecko pozoroval. Odtud ta jeho Pařížanka, ať ji vidíte v budoiru měkce zamyšlenou a uzdravující se, ať ji vidíte na boulevardu s pocitovou dosí její koketerie, vědoucí, že jest obdivována, — lehounkým úsměvem své ženské domýšlivosti odpovídající zvědavým pohledům. Odtud ty aristokratické koncepce, život velikého stylu.

Ale trpké jeho zkušenosti životní, jeho život mezi nejmenšími a nejopovrženějšími, zanechal též stopy hluboké v jeho duši a tím i v jeho díle. Odtud ta suggestivní citovost, pavučinová impresse visící takřka nad každou jeho prací, že ji nechtíc v sebe dýcháte, odtud nedotknutelné, nad všednost vysoko povznešené kouzlo jeho komposic a jeho studií.

Šel žárem života — ale nebyl olovem, jež se rozléká, nýbrž ztuhl na ocel. — Jeho duše vykrystalisovala, odtud krása všeho, co projde skrze ni a realisuje se v nádherné epopeje i v sentimentální písně barev. *Eli Katoš.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje,** zapsané společenstvo s ručením omezeným, konalo mimoř. valnou hromadu dne 8. t. m., jíž súčastnili se skoro všichni členové z Prahy a řada členů mimopražských; přítomní zastupovali 94 podíly. Předseda Václav Štech uvítal shromážděné a podal zprávu o potěšujících úspěších družstva, zejména při časopise Máji, jakož i o nadějích, které klademe ve vánoční trh. Pak se ujal předsednictví náměstek Frant. Herites, poněvadž Václav Štech přednášel návrhy výboru na změnu a doplnění společenské smlouvy, z nichž hlavní týkaly se změny správního období a na zajištění podílů dědicům. Návrhy byly skoro vesměs přijaty jednohlasně. Po té velice animovaná schůze byla skončena.

⁂ **Don Juan Tenorio.** Zorillovo drama, ve kterém vyrve pekáči pekla duši nejsvětáčtějšího rytíře vteřinka lítosti, sehráno bylo u nás v kritických dnech předvánoční abstinence obecenstva. Ani slibovaná strašidla nezlomila rozpočty publika, které v prosinci divadlu odmítá skoro všecky položky. — Hra byla nastudována velmi dobře, pouze na dvou třech důležitějších místech stával se napověda nervosním. Režii měl p. J. Kvapil, který nám nastavěl tak podivuhodné interiéry a malebné uliční partie, že jsme v duchu litovali již divadelní finančníky, kterak budou nad režisérovým mrhačstvím lomiti rukama. Teprvé při vzpomenutých pausách zjistili jsme, že je tato nová malebnost chytrácky slepena ze samých starých dekorací. Pouze laciná mechanika na hrobě Inésině nezamlouvala se nám nikterak. Slč. Dostálová měla ve scéně vášnivého svého vyznání úspěch, tak že jsme tu na okamžik zapomněli i na osudnou nepoddajnost jejího orgánu. — Požitek vzácný způsobil nám p. Vojan. Dovedl tak šťastně vyhnouti se lákadlům k pathetické deklamaci a presentoval verše s takovou přirozeností a srozumitelností, že se nám Zorillovy figury neztratil vlásek a svědomitého Pikhartova překladu ani slabika. Vojanův don Juan je zbujník, který se diváku vkrádá do srdce. Ostré hrany jeho divokosti ovíjí náš interpret fábory humoru a líbivé dobrodružnosti. — V divadelním orgánu — v onom, který vychází denně — čteme, že by správa ráda touto hrou vytlačila dušičkového »Mlynáře a jeho dítě«. Nevstoupí-li divadlo nějak v upřímnější styky s obecenstvem, pochybujeme, že se to zdaří. Selské prostředí, ve kterém Raupachův kus se odehrává, je našemu širokému obecenstvu bližší než španělští rytíři. A mimo to je těžko »Mlynáře« zabít, protože je to dobrý divadelní kus. Račte mne za toto přesvědčení klidně dát na pranýř. *ech.*

⊙ **V Národním divadle** přijali ku provozování aktovku Lothara Suchého, ve které zajímavý proces lásky řeší nerozluční již pomocník všech moderních autorů: revolvér. — Hilbertův Falkenštein studuje se pro leden. Monnu Vannu připravují pro únor. — Do lednových dní masopustních přijde nová Ernstova hra »Spravedlnost«. Autor, který měl u nás loni svým »Flachsmannem vychovatelem« takové štěstí, bičuje ve zmíněné veselohře revolverový žurnalismus. Překlad opatřil Karel Šípek.

⁂ **Milá knížka milého autora.** Tou je K. Raisova sbírka veršů, vzpomínek a povídek, vydaná pro mládež pod názvem Doma. Připadá mi jako oběra poslaná do rodné chaloupky. Oběra lásky — proto z ní vane tolik upřímnosti, a proto každý řádek její zrovna srdce popadá. Ožil jsem ve svém dětství, když jsem letěl zrakem po stránkách této nové Raisovy knihy a vidím již, jak ta hezká snůška bude pod českými vánočními stromky plodit nesmírnou potěchu. Pan Topič dal Raisově novince roztomilou výbavu z Alešovy ruky. Tato dvojice autorská zaručuje, že bude po knize veliká sháňka. Než se rok s rokem sejde, budou jistě u Topičů tisknout nový náklad. *ech.*

⁂ **K. M. Čapek.** V musikálních sborech nejvíce jsou váženi hudci, kteří ovládají několik nástrojů. V naší literární kapele vyniká takovou přednostní K. M. Čapek, kterému nepůsobí ani nejmenších rozpaků po románu zlomeného srdce napsati humoresku jako květ, ostrou polemiku strannicky až připálenou, recensi, před kterou se v ateliérech hřebíky

zrovna třesou, nebo lokálku, z níž lítají šípy žíravinou napuštěné. Poslední dobou ovíjí tyto střely Čapek často blýštivým drátem stilistické parády, která jim však spíše dodává tíže než třpytu — ale naším úkolem není posuzovati dnes všecky zručnosti jmenovaného autora, jinde mu beztoho za některé češou již hlavu náležitě. Čapek v takových případech sahá pak do své přeplněné zbrojnice — proto tak často lítá nyní jméno jeho vzduchem. — My dnes máme na zřeteli Čapka humoristu. Tím je beze všech rozporů. Stříbrné ostruhy si již vysloužil, škoda, že nezvoní v časopisech jimi častěji. Více mu sluší než vzpomenutý arsenál . . . Letos vydal knihu veselou. »Dar sv. Floriána,« k němuž připojil několik menších humoresek opatřených etiketou »Zvířátka a Petrovští«. Čapek se umí podívati na lidi sklem zvláštní ostrosti, ale při tom s dobromyslností člověka, který vylezl na věž, aby se pidimužíčkům pod ní mohl tím upřímněji smát. Tato vyvýšenost a při tom dobromyslná shovívavost k slabostem bližního — připomínáme: v belletrii jeho — činí z Čapka autora zvláště milého. — »Berane burc« ve vzpomenuté knize je na příklad perlou českého humoru. Až s Čapka spadnou všechny ty skořápky, které skládil v denních zápasech, do nichž si zašel často zbytečně, ukáže se teprv, jaký originelní pozorovatel a vzácný humorista vězí v tomto spisovateli, který patří dnes ještě u nás k autorům méně známým. »Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští« je knihou, která cenu autorovu zvláště dokazuje. Ale konečně je sladko míti před sebou jistotu budoucnosti než broditi se lacinou slávou, kterou slunce zítřka vysuší v prach, aby jej větry dalších dní roznesly. *ech.*

:: **Moderním vánočním dárkem**, a to velice šťastným, překvapilo nás Tučkovo nakladatelství, pozvavši dva umělce ke společné práci veskrze harmonické, prosycené duchem jednotného názoru a kongeniálních cílů. Míníme Sovovu novou básnickou knihu, Kupkou illustrovanou, Baladu o jednom člověku a jeho radostech, citem zvlněnou, hlubokou, symbolickou allegorii, vyvřelou jako proud žhavé lávy z duševní básníkovy sopky. Je to epický sen značné mohutnosti a přímo hmatatelné plastiky — balada, ne stavěná dle typických vzorů klassické poetiky, ale originelní, samorostlá svou koncepcí a veskrze interessantní ideovým pozadím. Je to moderní Faustiáda, možno říci, kde se nám zpovídá světskými požitky otrávená duše boháčova, která nedovedla nalézti dostatečné rovnováhy v oblastech ideálů, ale kde mezi řádky horuje nadšení i skřípají zuby smutné oběti sociální bídy a přehmatů společenských. Oh, jistě znáte ony vzrušené a mohutně vyznívající knihy Sovovy, kde v citové stupnici básníkově hned lkají měkké tóny jarního snění, hned hučí divá vichřice nespokojenosti a bouřlivých sociálních debat. Nuže, zde ztělesněno je vše v jediném epickém celku, co až dosud nám básník zpíval ve svojí lyrice. V knize je nesmírně mnoho životního prožáření, pravdy a filosofické hloubky, zvláště v těch oddílech, kde už hlavní páky životní, naděje i víra, vyprchaly z hrdinovy duše. A potom forma! Je tak uzounce sepjata s obsahem, malebná, sytá a plna suggestivních záblesků, že hluboce mystická allegorie knihy nám jasně před očima krouží. Pan Kupka splynul s duševní visí básníkovou ku podivu úzce; v jeho osmi interessantně zpracovaných obrazech, zachycených v nejmarkantnějších bodech duševního přerodu hrdinova, je mnoho vzácné originality. To vše přispívá k uměleckému významu tohoto díla, které nás stejně těší uměleckými přednostmi jako vkusnou úpravou. *S.* —

:: **Pohádkovou knížku** vzácné úpravy přichystalo letos pro Ježíškovy dary nakladatelství pana Kočího. Adolf Wenig napsal tři pohádky a bratr jeho J. Wenig je illustroval. Autor textu ještě nedovedl vpraviti se úplně do stylu, který nás v českých pohádkách svojí neumělkovaností tak okouzluje, ale proto přece vypravováním dosti se přiblížil k dětským rozoumkům. První dvě pohádky mají hojně ozvěn známých báchorek, třetí však o dědečkovi, který se dostal do nebe, je mnohem samostatnější a jednolitější. V ní je také trochu humoru, který je charakteristikou národních pohádek našich. — Illustrující bratr autorův se zálibou zakoukal se do anglických dětských knih a oplodněn jejich krásnou výzdobou, nakreslil pak pěkné obrázky pro tuto publikaci. Na mnohých místech ukazují se slibné kličky samostatného nazírání. Nedá-li se nadaný mládeneček strhnouti po některých úspěších svých nyní k velkovýrobě obrázků, a bude-li za to studiem podporovati vývin své umělecké samostatnosti, dočkáme se asi na něm mnohých radostí. — Působivost knížky vyzkoušeli jsme na dětech. Při prvních dvou pohádkách byly pozorny, ale při třetí jim očka jiskřila. Obrázky se jim libily velice. *ech.*

⊙ **Ottova Světová knihovna** dosáhla v těchto dnech svazky svými imposantního čísla tří set. Je to úspěch nejenom zajímavý, ale i zasloužený, poněvadž se renomované nakladatelství nedalo ve vydávání této bibliotéky zvrátiti ani když některá čísla její nedošla na počátku potřebného porozumění. Opět se tu osvědčilo, jaká moc je ve vytrvání.

:: **Výstava Mik. Aleše, Ant. Hudečka a francouzské grafiky**, pořádaná »Manesem«, jest pro Prahu uměleckou událostí prvního řádu. Veliké dílo mistra Aleše, nejdůstojnější oslava jeho padesátiletí — ukázka silného umění mladých ve sbírce Hudečkově, — a jako dodatkem zajímavé kousky francouzského »chicu«, — to mohlo by stačit, aby na těch několik neděl celá procesí chodila ze všech koutů Prahy pod zahradu Kinských do útulného pavilonku čilých »Manesáků«. Něco tak přístupného každému, tak poutavého a tak vysoce uměleckého, jako klasobraní v práci Mikuláše Aleše, hned tak se nevyskytne. Jděte se jen podívat a poznáte, že se vám ani nebude chtít zraky odtrhnout od těch mistrných drobností, jako jest třeba »Dvanáct měsíců«, nebo úchvatná, neocenitelná »Národní pohádka« a řada jiných, v nichž fantasie a vnímavost Alešova pro vůni národních pohádek vytvořily dílka v našem umění skoro ojedinělá. Pozorujte jen ty draky, polednice, babizny, princezny, prince, vodníky a nevím co ještě, srovnávejte s tím své dětské představy, pamatujete-li se na ně, a zakouzlíte se do čisté, jemné a podmanivé poesie péra i štětce Alešova tak, že ani nezpozorujete, že utekla hodina — dvě. Zastavíte se na dlouho před prchajícím Čapkem ze Sán, před motivy

z ruských dějin, před několika scenami husitskými a jen s těží trhat budete zraky od známého cyklu »Vlast«, podivíte se silné a prostinké komposici těch Sv. Václavů, Cyrillů a Methodějů, Lubelské Unie a j. — Milé překvapení způsobí vám dvaatřicet obrazů Hudečkových, byť i sebe lépe jste ho už znali z různých výstav a reprodukcí. Letošní jeho italská a sicilská cesta nezůstala bez vlivu na mladého umělce a způsobila, že vedle B. Knüpfera dostáváme nového básníka moře, a řekněme hned, básníka s prostředky velikolepými a s účiny znamenitými. Jeho mořské studie jsou vždy oslnivé, ať už maluje nekonečnou hladinu moře v jednom nafialovělém tónu nebo pestrou hru atlasových, třpytných barev v smaragdovém zpěněném moři. Suggestivní jsou jeho podzimní a podvečerní studie. Hudeček má vyvinutý smysl pro poesii zmírajícího dne nebo zmírající přírody. Připomínám jen dvě měsíční studie, obě jen s reflexem luny, a tím působivější a mistrnější, první s chaloupkami vesnickými, druhá s hladinou mořskou. Ale i rozjásané barvy slunečního dne a rozkvetlé přírody Hudeček zachytí s vervou obdivuhodnou, jak svědčí »Potok v slunci«, i motivy ze života, jak ukazuje »Okrajování řepy«. A že někdy vytvoří nějaká symbolická nebo i bizzarní poemata v novém slohu, zdá se nasvědčovati »Psyche« a »Bludičky«. Výstava Hudečkova ukázala nám v plnějším rozsahu umělce, jemuž jsme se už často obdivovali v posledních letech. Rádi bychom nyní viděli účty z práce i ostatních mladších. Bude to brzy? — A na konec francouzská grafika. Mnohé věci vás tam živě zaujmou, přes jiné možná že přejdete jen letmo. Někomu se zvláště budou líbit Renouardova »Gesta presidenta M. Deschanella«, — jinému typy kokot a prodavaček pařížských, jinému náladové obrázky, jako Delatreovo »Na Seině«, nebo Rauftovy »Koupající se ženy« nebo prostá a silná »Vlna« Lepérova, — a rozhodně prohlédnutí těch vkusných věcí a věciček zakončí dobře pestré dojmy z trojjediné výstavy »Mánesa«, jemuž přejeme plného zdaru v jeho neúnavné práci. *Hsa.*

≡ **Pohledy do českých knihkupectví.** Před nějakými 20 roky žila česká intelligence v Brně jako ve vyhnanství. Bylo tu jen něco škol a spolků českých, ale ostatní všechno neslo pečeť němectví. Předně průmysl, strašlivá zbraň v rukou nepřátel, pak obchod, divadlo, všecky veřejné místnosti a rozumí se i knihkupectví. Tehdy přišel do Brna mladý, rázovitý a energický Valach a zažádal o knihkupeckou koncessi. Ale taková koncesse je vzácným kořením, těžko jí získat. V Brně to šlo zvláště ztuha. Úřady rozhodující na základě dobrého zdání městské rady a ta byla úzkostlivou o německý charakter Brna v chudších vrstvách téměř nadobro českého. Milý žadatel musil počínati si velmi opatrně, tvářiti se nevinně jako jeňátko a podniknouti pout po členech městské rady. Ale podařilo se! Za krátko otevřeno v Brně první české knihkupectví. Závod Jože Barviče usídlil se v Rudolfově ulici v samém středu města. Česká věc v Brně nabyla tím netušené posily a přátelé literatury dostali středisko. Skrovná výkladní skříň a krám nového závodu byl cílem procházek — brněnští Češi navykli si chodit Rudolfskou ulicí, v níž bylo Barvičovo knihkupectví prvním českým závodem. Než, hnedle tu byl druhý, pak třetí obchodník Čech a dnes je Rudolfova ulice českou ulicí v pravém slova smyslu, promenadou Čechů a ovšem i místem demonstrací brněnských buršů. Leč to bylo jenom vedlejším účinkem odvážného podniku sympatického příslušníka cechu knihkupeckého, jehož jméno i závod stal se záhy stejně známým u Čechů i Němců, ovšem že u obou velmi nestejně oblíbeným. České Brno dnes těžko si představiti bez tohoto závodu, jeť přímo jeho typickým znakem. Literatura rozlila se odtud v proudech po celé Moravě. Činnost nového závodu byla tak intensivní, že byly i případy, kdy jediné toto knihkupectví v německém Brně prodalo některých knih více výtisků, než se jich prodalo v celé české Praze! Je vůbec pozoruhodno, že se v Brně poměrně více čte než v hlavním městě království. Pobyt v závodě Barvičově je velmi zajímavý. Je tu stále živo, zvláště v učitelský den, ve čtvrtek, a jsou dny, ve školní době, kdy tam bývá takový nával, jako v Praze u divadelní pokladny. Takovou školní dobu nemá ani jediné pražské knihkupectví. Všechny politické, literární i jinak vynikající osobnosti domácí možno tu seznati, a zavítá-li do Brna někdo z království, skoro každý zastaví se u Barviče, kde bývá i hlavní stan nejrůznějších velikých koncertů — Ondříčkových, Kubelíkových, České filharmonie i jiných. A ještě něco zajímavého a velmi potěšitelného: v žádném knihkupectví pražském neshlédnete tolik svěžích dívčích zjevů jako zde. A nekupují tato děvčátka »Mody« nebo nějaké, právě oblíbené valčíky — žádají vždycky vážnou knihu z české literatury, která jich věku jest přiměřena. Jsou to samé žačky škol Vesninových, ústavu to, který je pýchou a radostí Brněnských a který jim česká Praha může plným právem záviděti.

SMĚS.

○○ **Vhodný způsob oslavy.** Ve výroční den smrti polského belletristy-lidovce Sewera (Maciejowského) autora Martina Luby, zřízena byla ve vsi Dolže u Krakova »lidová čítárna jména Sewerova«. Způsobem tím dojista trvaleji uctěna bude památka literata, než nekrology a večírky, při nichž ani program ani obecenstvo na oslavence nemyslí.

○○ **Henryk Sienkiewicz** vlastnoručním listem zaručil, že jeho nový román »Na poli slávy« (o Janu Sobieském) vyjde najisto roku 1903.

○○ **Helena Modrzejewská** rozloučí se se lvovským obecenstvem v lady Macbethové a odebére se na několik neděl do Crkvenice na chorvatském pobřeží.

○○ **Maeterlinckova Monna Vanna** přeložena byla současně ve čtyřech vydáních na jazyk ruský. Nejsme tedy sami v několikerém překládání cizích a — sensačních novinek.

OBSAH: F. X. Svoboda: Oblačky mládí. — Jan Rokyta: Magdalena. — Vilém Mrštík: Zumři. — Ant. Klose: Cesta. — Roman Hašek: Ta píseň mi doznéla v dáli. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE, ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpanská ul. 67) Licha čísla o 16 str., sudá o 12 str. — Předplácí se v Praze a v kr. kupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h, s postovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtr náctidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročne K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

. . . . . .

Z redakce

V redakci (Štepanská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol.

Předseda N. D. M. Václav Štec bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

O dívkách u psacího stroje.

Do New Yorku přišel těchto dnů jakýs obchodník z menšího města v témž státě, aby angažoval mladíka ku psacímu stroji. Když se ho tázali, proč si nepřeje k tomuto účeli dívku, jež by přec byla pro něho mnohem levnější, stěžoval si tpce: »Nikdy víc! Měl jsem již čtyři, ale teď je toho dost. První byla u mne měsíc, když přišla do města divadelní společnost, jedna z hereček ochuravěla a mne písařka se nabídla, že ji bude zastupovat — a co bych vám měl povědět? Ušla po té nepřišla a dnes jest v čele celé společnosti jako paní ředitelka. Druhá počala hned tím, že mne kantorovala a thala mne pro můj chatrný pravopis. Nechtěl jsem si to dát líbit, a tu počala být impertinentní a konečně nesnesla mne na holičkách uprostřed největšího návalu práce. Třetí mohl jsem dobře potřebovat, ale zahy počal nejstarší můj syn nápadně často docházeti do písárny a třetího dne prohlásil mi šestnáctiletý hoch, že se s písařkou ožení stůj co stůj. Hodinu po té dostala 300 dolarů ode mne, když slíbila, že se víc nenechže a sám jsem ji posadil do kupé ve vlaku. Čtvrtá, hezké, skromné děvče, dobře pracovala, ale asi po třech nedělích pravila mi manželka při snídani: ‚Harry, pojedu k rodičům‘. — ‚Dobrá, drahoušku!‘ — ‚A vezmu s sebou našich sedm dětí.‘ — ‚To nemáš všech pět pohromadě, což?‘ — ‚Ah mám. Ušetřanu bezpochyby nadobro u rodičů a budu se stýkat s tebou jen prostřednictvím svého právního zástupce.‘ — ‚Co pak to znamená, u čerta?‘ — ‚Ba že, počne-li muž v svých letech každý den brát novou košili, límeček a manžety, pak je čas, aby si opatřil buď ošklivou písařku, anebo novou rodinu.‘ — Dobrá, téhož dne dal jsem děvčeti výpověď a přísahal si, že nikdy nebudu zaměstnávat ve své kanceláři ženskou. Teď hledám mladíka, třeba že stál o trochu víc a nemá-li právě co psát, může pomáhat při nakládání sudů nebo jinak.«

* * *

Vše s rozdílem.

Na jedné své cestě z Hamburku do Berlína zastavil se také německý básník Lessing v malém městečku, kde právě jistá potulná společnost divadelní dávala představení. Když se o tom obyvatelé tamnější dověděli, domnívali se, že učí neji lépe básníka, provedou-lina jeho počest jeho veselohru »Minu z Barnhelmu«. Lessinga nebylo však lze pohnouti, by představení byl přítomen. Jistý přítel, tamže bydlící, hleděl jej přemluviti a mezi jiným také pravil: »Chapu, že byste se se svojí dobrou Minou raději jinde setkal. Ale který otec nevidí rád své dítě, kdekoliv je již nalezne?« — »A přece ne«, odvětil suše Lessing, »když jako já musí se obávati, že je najde na šibenici«.

* * *

Verdiho útulek pro hudebníky v Miláně

zahájen byl slavnostním způsobem v den devadesátých narozenin mistrových. V nádherné budově, poskytující místa pro 60 osob, bylo prozatím umístěno devět invalidních umělců, čtyři ženy a pět mužů, většinou bývalí operní zpěváci a zpěvačky. S útulkem jest spojeno též museum Verdiho, kdež shromážděny budou veškeré památky na slavného skladatele.

* * *

Divadlo v Americe.

Divadelní ředitelové američtí, vyhovujíce vkusu obecenstva, pěstují rovněž intensivně jako jednostranně jediný druh a to: kusy senzační. Těchto dnů provedlo jedno z největších divadel newyorkských »Academy of Music« melodram »Devadesát devět« (titul známé chrámové písně), jehož poslední akt byl největší senzací večera a celé posavadní sezony vůbec. Poklesly, ale v podstatě své nezkažený hrdina kusu, jenž se chce rehabilitovat, uhání na parostroji hořícím lesem, aby obyvatele jakés vesnice zachránil před nezbytnou záhubou. Ohromný parostroj — toť se rozumí, že pravý — stojí ovšem nepohnutě a následkem rafinované úpravy zdá se, že svými vířícími koly, dýmajícím komínem, hořící šňůrou od zvonce a zcela přesně napodobeným hukotem uhání podle efektní, zdánlivě hořící pohyblivé dekorace. Největší efekt působí hustý porost v popředí, jehož traviny a křoviny vskutku zdanlivě hoří. Kolem tohoto triku ustrojen efektní kus s důkladnou dávkou vítězící ctnosti, rozšafnosti a venkovské bodrosti, jenž měl rozhodný úspěch a bezpochyby zbaví Academy of Music po celou sezonu starosti o repertoar.

* * *

Damské klobouky v divadle.

Když po otevření Národního divadla vydáno heslo, aby dámy chodily do divadla bez klobouků osvědčilo obecenstvo překvapující kázeň a hlediště nabylo pojednou onoho elegantního rázu, jenž vzbuzuje obdiv i cizinců. Nebyli byste poznali bývalé obecenstvo prozatímního divadla. Na jiných divadlech to nešlo tak snadno, a i pak to, co v Národním divadle dávno již se rozumělo samo sebou, nedalo se docíliti na mnohém dvorním divadle přese všecka přísná nařízení. A dosud jest pěkný počet velkých divadel, kde se marně bojuje proti tomuto zlozvyku. Tak na př. ve Veroně, kde se již dlouho marně bojuje proti damským klobouk m ve hledišti, propukla z této příčiny zcela důkladná bouře. Nadarmo vydal sám vládní president nař zení, v němž se přikazovalo, aby dámy odkládaly klobouky v garderobě. Při benefici oblíbeného herce Ermeta Novelliho objevily se dámy na křeslech jako naschvál v klobouc ích hodně nápadných a hodně vysokých. Nastala vřava k nepopsání. Třikrát muselo být představení přerušeno a pozvolna smělivější dcery Eviny povolily a sejmuly klobouky, ale tvrdošíjné stůj co stůj trvaly na svém domnělém právu, až policejní strážníci konající službu vyvedli je z hlediště za ironických poznámek a posměšného volání diváků — ale s klobouky hrdě na hlavách!

* * *

Žravost ptactva.

Právem divíme se ptákům pro jejich chuť k jídlu a nezřídka jim jí závidíme. Jaký užitek přinášejí »hmyzožravci« světa opeřeného, seznáme teprve tehdy, když jejich chuť k jídlu porovnáme s chutí lidskou. Kos je s to, aby k snídani najednou požil největšího, u nás se vyskytujícího slimejše lesního, výkon to, jímž vykázal by se člověk, kdyby najednou pozřel 25 liber masa. Mnohem žravějším kosa a nejžravějším z ptáků jest čermák. Vypočítalo se, že spotřebuje denně tolik živočišné potravy, kolik výdala by 15 stop dlouhá dešťovka. Kdyby člověk poměrně takovým byl jedlíkem, spotřeboval by denně řez masa 9 palců v objemu, dlouhý 67 stop.

♡ ♡ ♡

Dorůstajícím dívkám uchystán

krásný dárek vánoční

právě vydanou knihou Růženy Jesenské

JARNÍ PÍSEŇ.

S kresbou na deskách od Ad. Wiesnera.

Ve vkusné vazbě za K 2.—, poštou K 2.10.

Kratičká předmluva autorč na d[illegible] poru[illegible] k[illegible] l[illegible]pe, než slova nejvybra[illegible]. »Vám všem,« praví, »které jste mi vzkazovaly a psaly, protože jste toužily dočísti se ještě jedné kapitoly o Jarmile, Vám v[illegible], které p[illegible]máte, abyste zase vydaly teplou sílu duše a srdce, Vám všem posílám tuto m[illegible]ou knížku s přáním, abyste nejen s radostí všecko, co jsem Vám napsal[illegible], přečetly, ale také v[illegible] plně a krásně prožily.« — S Jarní písní v krás[illegible]m so[illegible]zvuku zabus[illegible] všechna srdce dívčí, v nichž jaro zpívá svoji píseň nejkrásnější, píseň blaženého mládí.

Knihu dodá každé knihkupectví jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Štěpánské ul. 67. v Praze-II., v Štěpánské ul. 67.

Pro studující i dospělé cenný dar!

Právě vydáno: **Právě vydáno:**

MATKA ZEMĚ.

Populární výklady přírodovědecké.

Napsal BOH. BAUŠE

Cena K 2·40.

poštou K 2·50.

»Matka země! Třeba bychom svými sny a tužbami na samé nebe útokem hnali a c[illegible] světy s modré výše k sobě strhnouti chtěli, přichází vždy zas čas, kdy nás srdce k věrným ňadrům matky země táhne a kdy úsměv její nadšenou k ní lásku v duši rozněcuje.«

Julius Zeyer

Dodá každé knihkupectví jakož i

nakladatelské družstvo MÁJE

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Štěpánské ul. čís. 67 — V PRAZE-II. — v Štěpánské ul. čís. 67

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze

ROČNÍK I. V PRAZE, DNE 19. PROSINCE 1902. SEŠIT 7.

MÁJ

VYDAVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESK. SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

OBSAH:

JAROSL. VRCHLICKÝ: Vánoční. — GABRIELA PREISSOVÁ: Oblouzený stín. — ANT. KLÁŠTERSKÝ: Vánoční noci. — RŮŽ. JESENSKÁ: Vánoční vzpomínka. — ST. JARKOVSKÝ: Po vánocích. — F. X. SVOBODA: Horská idyla štědrovečerní. — JOS. D. KONRÁD: Štědrý večer. — R. J. KRONBAUER: Vánoční pohádka slepých. JAN ROKYTA: Vánoční. — JAROSL. BORECKÝ: Marroni. — FR. KVAPIL: Sníh. — VÁCLAV ŠTECH: Šestnáct krejcarů. — FR. S. PROCHÁZKA: Zlatý oříšek. — FR. HERITES: Vánoce za mořem. — Feuilleton: FR. SEKANINA: Studenti. Vánoční glossy. — SMĚS: Z českého života. — INSERTNÍ PŘÍLOHA.

ODPOV. REDAKTOR MÁJE: FRANT. HERITES. — ČÁST BÁSNICKOU POŘÁDÁ JAR. VRCHLICKÝ. FEUILLETON, UMĚL. A J. ZPRÁVY POŘÁDÁ VÁCLAV ŠTECH. — REDAKČNÍ VÝBOR: JAROSL. VRCHLICKÝ, JAROMÍR BORECKÝ, AD. ČERNÝ, JAN ČERVENKA, JIŘÍ GUTH, FRANT. HERITES, ANT. KLÁŠTERSKÝ, RUD. J. KRONBAUER, VILÉM MRŠTÍK, ANT. SOVA A VÁCL. ŠTECH. — MAJITEL A VYDAVATEL MÁJE: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE V PRAZE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM.

CENA SEŠITU 40 HAL.

Svépomoc českých spisovatelů

Nakladatelské družstvo Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze.

doporučuje ze svého skladu cenné literární

= dary vánoční: =

SPISY PRO MLADEŽ:

RUŽENA JESENSKÁ, **Jarní píseň.** Dívkám napsala. Cena karton. vyt. K 2·—, poštou K 2·20.

Dospělejším dívkám, pro něž je tak těžko vybrati vhodný dárek literární, podává R. Jesenská »JARNÍ PÍSNÍ« knihu nad jiné cennou. Svým jemným, vroucím slovem dovede získati si srdce dívčí, aniž by při tom poustela se zřetele své cíle umělecké. »JARNÍ PÍSEŇ« jest pokračováním známé její »JARMILY«, ale možno ji i samostatně čísti.

V. B. PLUMLOVSKÁ, **»Sněhurka«.** Pohádka o pěti obrazích s dohrou. (Divadlo.) Cena K —·60, poštou K —·70.

Naši maličtí divaci — a dojista i herci — uvítají »Sněhurku« jako výbornou a vzácnou novinku od osvědčené autorky — neboť nouze o novinky je v jich divadlech mnohem citelnější než v přečetných stáncích Thalie, jichž správy naříkají na nedostatek nových kusů.

NOVELLY, POVÍDKY, HUMORESKY A J.:

K. M. ČAPEK, **Dar svatého Floriána. Zvířátka a Petrovští.** V obalce od K. Šimunka. Cena K 2·80, poštou K 3·—, váz. K 4·60, poštou K 4·80.

Kniha Čapkova je cenným obohacením chudé literatury humoristické, zasluhuje plného uznání i pochopení — a myslíme, že směle mohla by závoditi i v soutěži se zahraničnými produkcí toho druhu. (Slovo.)

IGNAT HERRMANN, **»Na různé adresy«.** Krotké epištoly nedělního povídkaře. Cena K 4·—, poštou K 4·20, váz. K 5·80, poštou 6·10.

Obsah: NA RŮZNÉ ADRESY. — Anonymní dopis. — Jiné paní anonymce. — Racte prominout, že jsem pozdravil. — List mladému muži. — DEN ODE DNE. — O nás pro nás. — Literární cena. — P. T. váženým některým pánům. — Libopravná povídka. — Praze, mateři měst. — Na revers. — Titulatury. — Průvodce po úřadech. — Naše šlechta (při práci). — Po [illegible]. — K dobročinnému účelu. — Založme spolek proti tyrani lidí! — Miliontým! — Nezodpověděný dopis. — Rukulibam. — Muž bez práce. — V cizích kapsách. — My, kteří jsme mu byli blízcí. — Svátek v cizině. — Poprava. — Katastrofa. — K—Ke—Ku. — JUBILEJNÍ. — Těžká hodina! — Švýcarský domek. — Zajímavé jubileum. — Rabagas. — O ŽIVÝCH A MRTVÝCH. — O Mikuláši Alsovi. — Jeho poslední starost. — Cenný útržek. — Za Luďkem Marcidem. — Odpočinutí věčné. — Mrtvola v domě.

RUŽENA JESENSKÁ, **Nina a jiná prosa.** S obal. kresbou Alf. Muchy. Cena K 3·60, poštou K 3·80, váz. K 5·40, poštou K 5·60.

Vzestup autorky Niny je stálý a velmi pátrný. Její práce umělecká roste do šířky i do hloubky. A při tom roste i obliba její v nejširších vrstvách čtenářstva. Jakýsi jemný půvab — něco z toho, co nazýváme věčným ženstvím, obestírá její povídky a přibližuje postavy jejich k srdcím čtenářů.

R. J. KRONBAUER, **Z pražských katakomb.** Obálku kreslil malíř Staré Prahy Václav Jansa.

Obsah: Úvodem. — Noc v katakombách. — Trosky románu. — Oslepl po druhé. — Figurky z galerie pražských sašků. — Cena (193 stran) K 3·40, poštou K 3·60, v původní umělecké vazbě K 5·20, poštou K 5·40.

»Z pražských katakomb« je dílo zcela původní. Váženo je z oněch pražských zákoutí, kam chodívali lidé nešťastní, lidé otravení a kde se lidé, kteří pochybili a kteří zaskočeni byli nehodou, dobíjeli, odkud málo kdo vyvázl a odkud zřídka kdo našel cestu k čistému krbu.

VILÉM MRŠTÍK, **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Cena K 3·20, poštou K 3·40, váz. K 5·—, poštou K 5·20.

Obsah: Babetta. — Verunka. — První sluk. — Z mých »šábesů«. — Jaro v zimě. — Stařec k Gajda. — O rozbitém cylindru.

F. X. SVOBODA, **Vášeň a osud.** Povídky. — Cena K 4·—, poštou K 4·20, váz. K 5·80, pošt. K 6·—.

Obsah: Povídka o lehkém srdci. — Setník Vocel. — Poštvana vášeň. — Jak osud hraje. — Kačena. — Obrázek ze starého domu. — Drama tichého srdce. — Shledání. — U stržených mostů.

Díla tato jsou vesměs novinkami letošního trhu vánočního.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i

Nakladatelské družstvo Máje

zapsané společenstvo s ručením omezeným

V PRAZE-II., v Štěpánské ulici č. 67.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Vánoční.

Jak praská to v kamnech vesele!
Plá v koutě tmou stromeček dětí,
my staří naň zříme již nesměle,
dny zašlé vzpominkou letí . . .

Na staré vzpomínám pastýře
jak dárky k Bethlemu nesli,
na zaváté chaloupek vikýře,
okna, kam květy mráz kreslí.

Zní v dálce rolniček ozvěna,
pláň bílá je, zavatá, šírá . . .
Má duše cítí, že blažená
jest prostá jen naivní víra.

♡ ♡ ♡

GABRIELA PREISSOVÁ:

Oblouzený stín.

Věnováno slečně Marii z Gomperzů.

Váhavý a jaksi bojácný krok došlapoval opatrně na čerstvě posněženou půdu — úzké malostranské uličky, po čtyrech krocích se písař Lašín ohlédl. Šlépěje jeho krátkých bot se prohloubly a temnily na sněžném povleku ode vrat k znatelné stezce chodníku, kterou zde již proznačili jiní chodci, bystré, mrazem nikterak nesúžené Lašínovy zraky přehlédly ten důkaz obyčejných kročejí života s jasnícím se uspokojením. Nezdálo se mu tedy, že si vyšel na procházku — byla to společnost, na které nebylo pranic divného a neobyčejného — tuto skutečnost bylo si třeba pamatovati a toho vědomí se držeti . . .

Oddechl si ze stísněné, pořád jakoby sešněrované hrudě. Po čtrnácte let vycházel každodenně (jenže o hezkou chvíli dříve než dnes) stejnoměrnou cestou do berní kanceláře. Poslední dobou po mnoho dní jej vyprovázel takový neznámý neviditelný a nepochopitelný druh, který mu neustále našeptával: »Ve snu se ti všechno pozdává, ty nejdeš, jenom sen se kolem tebe přede.« Zastavil se kolikráte u známých domovních rohů a zatapal po nich rukou. Jaký pak sen,« zašeptl k sobě s úzkostlivým úsměvem, »tady je žlutě obarvený dům o dvou poschodích, v jehož okně u vrat kvetou fuchsie v zelených květináčích — a v pravdě stály tam fuchsie v zelených květináčích, jenže nekvetly a to už berního písaře uleknutě pomátlo. Tamo zase naproti bývaly nalepené plakáty, taková milá ženská hlava s drobně ščeřenými vlásky tam lákala zraky chodců k ně-

jaké koupi zubní pasty ... Musel se jít přesvědčit, že ta hezká kresba tam opravdu oči k sobě přitahuje — ale zarazil se, div že mu srdce ustrnutím neusedlo — ten dobře známý plakát tam nebyl. A starý důstojník v civilu s voskovou tváří s ježatým strniskem knírů a rovným, mastně lesklým cylindrem, který jeho cestu každodenně křížil a zaplavenýma zrakoma ho tiše pozdravoval, už tady nechodíval ...

»Vidíš,« zašeptal tichounce stín nezbavitelného průvodce, »že chodíš jenom ve snu!«

»Rozutíkal se již bez zastávky schválně k Hradčanským schodům. Přeběhl je jako mladík a u posledních se zastavil. »Ha,« vydechl si z uštvaných prsou -- »nezměnila se — kterak je divukrásná!...«

Tak to chodilo každý den, známé panoráma střech a věží, kovový pás Vltavy, těžké sponky mostů, čelenka, která se jen večerama vynořila z polooblouků světel, všecko to nabíralo různým přísvitem a závoji mlh nových barev a stínů jako tvář oduševnělé krasavice — ale nádherná královská vidina tu nepohnutě stála v celém svém majestátu a se stajenou Libušinou zkazkou v duši ...

Písař Lašín přišel do berního úřadu opozděně a místo dřívějšího uctivého hlasitého pozdravu a staré všední poznámky o počasí, sklonil se v důvěře ke svému druhovi, písaři Kalouskovi, a zašeptl v pokorném nadšení: »Kterak je ta Praha divukrásna!«

Shlukli se v kanceláři před ním tři až čtyři, vyprávěli si nějakou tajnost a jemu ji nesvěřili ... Potom k Lašínovi, který si stále jen pečlivě, jako s náhle probuzeným krasocitem, přerovnával archy na stolku, přistoupil kontrolor s pěkným cisařským vousem a zmanul si divnou otázku: »Nebolí vás hlava, pane Lašíne, necítíte se nějak nemocným?«

»Ach ne — jsem zcela zdráv,« odvětil písař, ale v tom okamžiku zrovna pobledl, neboť neviditelný jeho druh už se zase k němu tiskl a šeptal: »Vždyť kontrolor s tebou ve skutečnosti nemluví, to se ti jen zdá — ve snu.«

»Že nenosíte už zimník?« pozastavoval se zase výběrčí nad okolností, po které mu pranic nebylo — »chodíte pořád v studeném ba už mrazivém počasí v pouhém kabátě a máte přece zimník!«

»Zítra, zítra si ho vezmu,« řekl netrpělivě Lašín svému představenému, neboť jeho v posledním čase vdechlé poznávání krásy rozšířilo a zveličilo nějak jeho, tak dlouho skromnou a vezdy přikrčenou duši. Vzpomněl si při tom, že už také punčochářka Sedmiková, u které byl dlouhá leta podnájemníkem, jej napomenula, aby nosil zimník, schystala mu jej každodenně na oči — ale když ten hřejný svrchník připadal člověku už takový ošuntělý a v barvě znejistěný, Lašín se počínal zaň ve svém krasocitu stydět.

Druhého dne přišel k úřadnímu domu v zimníku, vysvlékl si jej ale již na schodech a dojda do kanceláře honem jej pověsil do koutku hrabice a zavěsil dvěma nejbližšími zimníky druhých, aby ani záhyb z jeho ošumělosti se neviděl. Úřadníci se divili, co nenechá jejich vlastnictví na pokoji a najednou zase kontrolor s hezkým vousem přistoupil k usedajícímu Lašínovi a poklepal mu na rameno s otázkou:

»Vy jste zase dnes přišel o celou hodinu pozdě do kanceláře — necítil jste se snad doma nějak nemocen?«

»Ani pomýšlení,« zavrtěl hlavou Lašín a upíraje na jednoho ze svých představených s jakousi zasnělou důvěrou oči, svěřil mu již upřímně:

»Byl jsem se dívat z hořejška na Prahu; když je tak všechno na ni zbělené — je zvláště nevýslovně krásná. Jen se nesmíte dívat proti slunci — oči se slní ...«

Všichni úřadníci i oba písaři se seskupili v jediný hlouček a mocí poslali jej domů, aby prý alespoň týden zůstal ve svém bytě a do kanceláře nepřišel.

Kráčel zase s ním k domovu pochybující stín a druhého dne z rána s ním zároveň vstával přemlouvaje: »Vždyť o tom úřadním příkaze se ti jen zdálo!«

Šel si obvyklou cestou rozptýlit svůj zmatek, a zašel si pak do kanceláře, aby se přesvědčil, co to s ním ti lidé tam míní. S usměvavou tváří jim dokazoval, že necítí se nikterak nemocným, ale oni hovořili o lékaři a klidu, nabídli mu měsíc dovolené a poslali s ním sluhu až k domovu, který to vyřídil také paní Sedmíkové, že její podnájemník celý měsíc do kanceláře chodit nemusí a nesmí. Služné že dostane stejně tak jako tak — a opravdu dobromyslně to všechno sluha líčil, Lašín už pochopil, že představení mu nejspíše přeji, aby se mohl dosti vynadívat na bělounce zahalenou Prahu.

— »Dovolená je hezká věc, jenže ti naši hloupí úřadníci se o dovolené rozjíždějí na všechny konce světa, místo co by si měli prohlednout jak se patří a vždycky zase znovu divukrásnou Prahu,« uvažoval Lašín pozvolna kráčeje někam k výšině, odkud se mohl pokojně rozhlížet. Před ním si poskakovalo dvé dětí v ženských sukničkách, vždycky jakoby tři krůčky napřed a dva zase do zadu, mošinkami kývaly zbůhdarma do vzduchu, jedno z děvčátek najednou bác — už leželo na zemi, druhé je muselo pomoci zvedat. A z odhozené mošinky vylétly nějaké barevné papíry, cukrovinky, ořechy a červená jablka, když se žádné z dětí nad nehodou nepoděsilo a všechno čiperně sebravše již zase neskroceně poskakovaly dále, zabroukl jen písař za nimi: »Blázní to — blázní!...«

A zase nějaká shánlivá kuchařka s košem div do člověka nevrazila, po ulici zazvonily v divém trysku saně, koně měli z modrobílých žíní chocholy jako kytky na postroji, nejbližší mladý chodec měl klobouk svezený na stranu, celý ten svět kolem se zdál bláznivě točit, Lašínovi se

zazdálo, že z těch saní, z těch bleskurychlých saní jistě někdo vypadne, musil se z toho úzkostlivého pomyšlení sám zastavit a zachytit o kraj nějakých obchodních dveří.

A jaký to záhadný přitažlivý pohled mu to zase vklouzl do zraků! . . .

Octl se u dveří malého obchodníka se starožitnostmi; za oknem vnitřních skleněných dveří se zamíhly nějaké hodiny a porcelánové drobnůstky, na druhé půlce venkovských dveří visel obraz v oprchalém rámci, olejový portret mladé dámy s jemnou aristokratickou tváří, vysokým bílým rokokovým účesem a obnaženými ramínky. Sněžné hrdlo obepínal šperk z perel a smaragdů, v srdcovitém výstřihu růžového živůtku byla zachycena bílá růže. Obraz se zdál celý ovlhlý, v temných, smutně na diváka se upírajících očích mladé dámy, zdála se tkvěti sizavá rosa, vystavena na prodej s obnaženými raménky a s rodinným svým šperkem, zdála se bílá ňička zardívati, drobné rtíky jakoby se studem i zimou třásly . . .

Hubeně povlečené čelistě drobného písaře s nepříjemnou, jakoby jaterními skvrnami pohozenou tváří, se rovněž zachvěly, nepatrný člověk, do kterého se nikdy žádná žena nezamilovala, a který přece se při čtení nesčíslných knih (které si radostně rád vypůjčoval z knihoven i někdy za sporé své úspory kupoval) — lásce dovedl kořiti jako svatému zasloněnému tajemství, div že nadšením a soucitem pochopeného bezpráví nevykřikl . . . A jaká to byla divukrásná tvář, malý, povadlý, šestatřícitiletý písař musil oči při vříti, zrovna tak jako když při sluneční záři se chtěl zadívati na Prahu. A pod přivřenými víčky jeho oslněných očí vznikl takový útěšlivý, blahorozdávající plán . . .

»Utište se,« zahovořil rozechvěným hlasem, »já vás tu nenechám — já vás osvobodím!«

Vběhl chvatně do krámu a zeptal se starého obchodníka s vetešnickým vzezřením, co stojí ten dámský portret na dveřích.

»Dvacet zlatých,« zazněla pokojně tvrdá odpověď, »je to dobrá malba — kdybych se odsud brzy nechtěl stěhovat, stál by ten obraz třicet zlatých.«

Malý písař se obrátil a přepočítal si s horečnou netrpělivostí zásobu peněz v tobolce i ve starém zápisníku, který nosil ve spodní náprsní kapse. Měl celkem dvacetjeden a půl zlatého celého svého jmění.

»Sem dejte obraz,« počal pečlivě složené uchované peníze házeti na pult — »a pěkně papírem obalit!« troufal si rozkazovat. Obchodník spokojeně pochopil, že nemá kupec zbytečného času a v několika minutách si malý písař odnášel velký, papírem a provázky omotaný obraz k domovu. Na vršku tvářích se mu růměnily horečné lupínky a krok jeho se zjistil a zbystřil jako krok lovce se šťastně ulovenou kořistí.

— — — — — — — — — — — — — — —

»Co pak si to nesete, pane Lašíne, k štědrému dni,« oslovila domácí punčochářka malého písaře v síňce, »máte toho plnou náruč.«

»Opravdu — byl štědrý den, proto jsem viděl tolik borových stromů vyrůstat po ulicích,« pomyslil si Lašín v šťastném úsměvu, ale náhle skoupý na veškerou sdílnost vklouzl do své světničky jako s velikým tajemstvím bez odpovědi. Zdržel se tam až přes poledne jsa uzavřený na klíč; paní Sedmíková přinášejíc postní jídlo, vajíčka v kyselé omáčce za oběd, musila na svého podnájemníka statečně zabušit.

Zastoupil dveře a zabrániv jí tak vstoupiti do vnitř, nepřevzal od ní porcelánovou misku s postní krmí. »Nemám ani pomyšlení na jídlo,« vymlouval se jsa rozpačit jako vyrušené děcko ze šťastné hry s první loutkou.

»Tož přijďte zase pěkně večer do našeho pokoje na večeři,« zvala přátelsky punčochářka svého jediného štědrovečerního hosta jako každoročně.

»Děkuju, paní Sedmíková, já chci slavit dnešní štědrý večer u sebe.«

»Co pak vás to zase napadá, pane Lašíne,« děla punčochářka mírně káravým tonem, »bylo by vám samotnému smutno — jste beztoho pořád nějaký takový divný! Poslechněte pěkně a přijďte k nám.«

»Já si nedám ničeho rozkazovat, milá paní Sedmíková,« nadnesl podnájemník neobvykle z vysoka hlas, jakoby bránil před někým naslouchajícím svou důstojnost, »u sebe chci slavit štědrý večer!«

»Tedy dobře, mně už je s vámi všechno jedno,« zaváděla ještě punčochářka kliďně divné řeči. »nikdo jiný by neměl tolik trpělivosti. Večeři vám zanesu do pokojíčku, ale o rozsvícený stromek přijdete.«

»Ah — ten váš stromek —« ozval se jen ještě stručně Lašín s jakýmsi nevědomým pohrdáním a už přivřel dvéře.

Ale ta milá okrasa štědrovečerního stolku se mu zakmitla v rozzářených očích, podíval se tázavě na obraz postavený na zelených opěradlech starého křesla. Přistoupil až ke křeslu, poklekl na zem a v pokorné oddanosti zašeptl: »Měla byste ráda, prosím, osvětlený stromeček? Má paní —« (Lašín četl v nějaké básni takové pojmenování drahé ženy a zalíbilo se mu) »přinesl bych vám jej . . .«

A takovým stajeným způsobem, že by to nikdo jiný mimo Lašína nedovedl zaslechnouti, odpovídala dáma na obraze:

»Miluji temnou neoprchávající zeleň lesů i všechny květy a světla . . .«

»Obstarám všechno —« nadzdvihl se poslušně Lašín, »jen se tady nesmíte chvíli bát osamělá.«

Popadl klobouk (v tom svém ošuntělém zimníku se nechtěl před ni okazovat, ten už byl stydně skrytý v almaře) a odcházel s pohledem plným obdivu a oddanosti provázen spokojeně otepleným zrakem své paní . . .

Vánoční den se kvapně stmíval, vzduchem se v husté mlze roznášel nový sněhový poprašek. Lašín nakoupiv za veškeré peníze útlý stromek s korovým podstavcem, dvě růže, bílou a rudou, několik tyrolských jablek a voskových svíčiček, přispěchal domů.

Protivná punčochářka zase se mu v síňce připletla do cesty, ani jí na nějakou otázku, kterou jej chtěla zastaviti, neodpověděl . . . V úzké světničce rozlehla se temnota, Lašín postřehl na křesle jenom ovál běloučké tváře, pohled sladkých očí své paní již nedovedl rozeznat.

»Kterak se kvapně setmělo, ale bude krásný večer,« ozval se konejšivě — když položil všechno, co přinesl, na stůl — »mějte strpení, má paní, hned rozžehnu světlo.«

Dáma v roznášející se temnotě neodpovídala, Lašinem zachvěl v té nejistotě její nálady pocit zimy. »Ach ovšem,« připomněl si trapně, »vždyť paní Sedmíková zde nemohla topit — zatopím sám, aby nás tady paní Sedmíková nerušila.«

Rozžehl svíčku, usmál se na probuzené temné oči své paní a počal s nadšenou služebnou dovedností připravovat lampu. Rozsvítiv ji konečně, nechal i svíčku hořeti, aby v pokojíku bylo více jasu a mladé dámě bylo ve skrovném všude úzké, šetrné poměry prozrazujícím příbytku volněji. Ve kbelíku u kamen našel sice dosti uhlí, ale vyhaslý oheň bylo třeba podložiti dřívím. Žárlivě přidržuje kliku dveří, musil zavolati na paní Sedmíkovou. Přihrnula se hned ochotně s klínem střížek, ale chtěla se vhrnouti, jako vždy dříve tak zcela po domácku do Lašínovy světničky.

»Vysypte dříví tady u prahu, sám si rozdělám oheň —« rozkazoval Lašín, jakoby náhle byl celý popaněl.

»Ale co vás to zase napadá, pane Lašíne — vy si budete zatápět, abyste ještě způsobil nějaký oheň ve stavení! —« odmlouvala žena a chtěla se mermocí do Lašovy svatyně vetříti.

»Opovažte se jen práh překročit!« nabral nyní Lašín již tvrdě pánovitého, výhrůžného hlasu.

»Vy mně budete naposledy poroučet, kam smím ve svém vlastním vkročit a kam ne!« rozkřikla se už dopáleně žena.

Lašín musel již před ní přiraziti a na klíč zavříti dveře. »Čeládko drzá!« ulevil si odhánějícím výkřikem.

Rozhlížeje se pak rozpačitě, kde by co k podpálení našel, sebral několik čísel krejcarových novin ze zavřeného umývadla a sesoustružený starý věšáček na ručník, který rozlámal s neobyčejnou silou v hrsti. Rozškrtal půl paklíčku sirek, ale díky Bohu, hranička se vzňala a počala vesele praskati . . . Teď si Lašín za zády své paní nepozorovaně umyl ruce, přičesal si vlasy, vzal si čistý límeček i tacle a uvázal si před zrcadélkem slavnostní bílou kravatku, kterou si musel nedávno zaopatřit k představení se u vrchního úředníka.

Potom teprvé vzal do ruky tenoučký závitek s růžemi a položil je jemně na okraj rámu.

»Ty růže se dovezly pro vás až z Itálie —« vysvětloval jaksi radostně dětsky udivenému pohledu své paní.

»Mohli bychom je i temný stromeček ozářit ještě větším světlem —« zašeptla dáma — »připevněte a rozžehněte všechny svíčičky.«

A dívala se vždy více a více se rozzařujícím zrakem na jeho radostnou práci. Přivěsil veškerá tyrolská jablka na strom a rozžehl všechny svíčičky.

Dáma zahýbala vzrušeně ramínkama, smaragdy na jejím bílém hrdle se zablýštily a přejala jejich záludný čarovný lesk do očí.

»Jsem šťastná u tebe —« počala Lašínovi náhle tykati — »jsem šťastná po dlouhém utrpení. Oh, miláčku —« sklouzla zase ramínka bolestnou vzpomínkou na vetešnické ruce obchodníka, kterému náležela — »nikdy už se od tebe neodloučím!«

Malý písař klesl na kolena a rty jeho se dotkly na lemu obrazu měkkých, vonných růží. »Paní moje, milenko sladká —« zvolal v blažené závrati — »tak dlouho jsem tě hledal, po celý dlouhý život bez nadějí — a našel jsem tě konečně, našel!«

Prsa Lašínova se těžce rozdýchala, prudký žalobný stesk se rozlehl vzlykotem po ozářené světničce, že ta cesta beznadějí života trvala tak dlouho . . . A zase opakoval jásavě: »Moje milenko, má jediná, sladká — —«

Za obledlou jutovou záslonou, ku které byla přisunuta Lašínova postel, zaskříply podloudně ze Sedmíkova bytu otvírající se dveře a dvě postavy strážníka a domovníka přehouply taras chudičkého lůžka jako kočky. Popadli rázem nic nepozorujícího Lašína za ramena a pozvedli jej jako hračkou vzhůru.

»Půjdete bez prodlení s námi, pane — kde pak máte zimník?« promluvil strážník a požloutlá, jakoby rozlítostněná tvář punčochářky, natahující krk, za jutovou záslonou se ozvala:

»V almaře bude viset, musíme ho na něj, na chudáka, navléknout!«

A třetí kočka přelezla s mladistvou hbitostí písařovu postel. Rozhlédla se, otevřela rychle dveře do síňky a pak vytáhla z almary zimník, pomahajíc obratně jej na Lašína navléknouti.

Malý, slabý a bezbranný člověk pochopil krutou moc, která jej držela neochvějnými spáry dravce, zbledlé jeho rty nehledaly slova odporu a nářku. Věrný, po celý dnešní svatý den jakoby oddálený jeho druh, stín, přichýlil se znovu k jeho nalomené šíji a zašeptl zase tichoučkým hlasem svou známou pohádku: »Vždyť se ti to jenom zdá!«

Zaznělo to konejšivě a přesvědčivě, ale malý písař zažadonil v mroucí dojemné prosbě k mocným lidem kolem sebe: »Pro boha vás prosím,

kamkoliv mne povedete — jen ten obraz mé paní mi dovolte sebou vzít . . .«

»I vyplňte mu to přání, chudákovi, když je to zrovna dnes, kdy Spasitel se narodil —« ozval se přímluvný hlas domovnice ve dveřích — a strážník se ustrnul. »Což já mu to dovolím —« zabroukl milostivě — »ať si s tou jeho hračkou dělají pak v ústavě co chtí.« Se svým obrazem v náruči táhl se již Lašín klidně kam mu jen poroučeli . . . A když vstupoval do drožky, obklopen šeptavým zástupem lidí a unášel svou paní na kolenou, spadla z něho najednou veškerá hrůzná pokorná tíseň jako slupka. Věrný jeho druh stín usadil se jako statný dvořenín lehounce a uctivě vedle něho a místo starého našeptávání: »Všecko se ti to jen zdá — —« už musel velebně vyprávět: »Tak odjíždíme z úzkého světa, plného zmatku, do svého království, do nového, krásného života!« A zvony se slavnostně rozezvučely, mihotající se světla a lidské postavy, dotíraly se už jen jako drobounké mušky se svým blahopřáním k tabulkám vznešeného vozu . . . .

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Vánoční noci.

Hvězdnatá, bílá
vánoční Noci,
nad boje všední
křídla svá zvedni,
anděl i víla
s tajemnou mocí!

Zamávej jimi
lehce a zticha,
teplý a sladký
jako dech matky
do srdcí zimy
vánek ať dýchá.

Skonejši žaly
kouzlem své něhy,
bídu i pýchu,
propasti hříchu
srovnej jak halí
všecko tvé sněhy.

Naděj ať křepčí,
sny se zas zvednou,
s úsměvem dětí
duše ať letí
v budoucnost lepší
v roce zas jednou.

V hvězd miliony
s tajemnou mocí
nechť plá, se točí
milion očí
jasných jak ony,
vánoční Noci!

RŮŽENA JESENSKÁ:

Vánoční vzpomínka.

Vidím v mlze zástup mladistvých postav, vzrušené zraky, do červánků zvednuté hlavy, v smělých gestech rozpjaté ruce. Neurčité věty blouznivé a toužebné, tlukot nepokojných srdcí, chvění zvedajících se křídel, vodopády tlumených písní, jako bouřka dalekých bystřin skrytých staletými duby. Cítím tu podivnou dobu vánočních svátků třiadevadesátého roku.

Tak bylo, jako bychom všickni poslouchali v očekávání tajemné ouvertury nějaké záhadné bouře, jakoby se v té mlze modrého vzduchu vzdouvaly prapory rudé jako z rány se řinoucí krev.

Jsou to děti nebo muži? Chtějí pravdu a sílu nebo pohádku?

Oživují se kořeny národa?

Neurčité zprávy přicházely z té mlhy, jako bludičky vzlétaly a ztrácely se.

* * *

Pohádky jsou sladké a rozechvívají srdce, a vystupují v nich obři i trpaslíci, rytíři a víly, čarodějnice i čarodějové, zlí i dobří duchové, věrní společníci i zrádcové. A taková krásná, krásná pohádka plna vážných momentů a zázraků a blouznění odehrávala se v tichých uličkách

dole pod křivými střechami za osvětlenými okénky starých domů.

Jména se konečně rozbřeskla z těch mátoh a některé postavy nabývaly kontur. Pyšné, krásné hlavy jinochů rýsovaly se v četě omladiny — a vyskytla se mezi nimi i silhouetta hrbáčka jako zakletého prince — Rigolletta z Toskány.

A jednoho dne zděšení jako poplašný zvon trhlo řetězem mladých duší: ten mrzáček hrbatý, s romantickým pseudonymem Rigolletto Toskánský, který v krámku na Malé Straně v Mostecké ulici prodává rukavičky — kterému docela věřili — zradil jejich sny, zpronevěřil se svým soudruhům, označoval je jako Jidáš vyhlídnutou obět. Z pohádky stával se román barevný, romantický, melancholických potopených srdcí, strašných vzdorů a smrtelných úzkostí, blouznivých vášní a odhodlání, mladý jako předčasně narozené dítě, uštknutý střízlivostí bdících, potácející se mezi propasti a ohvězděným nebem.

Každý den přinášel nové pověsti o mladém sdružení. Vzduch byl plný extase neviditelných duší.

Ponuré ráno štědrého dne, šedivé a nerozsvícené vykřiklo zděšeně poslední větu jednoho dramatu, které se zatmělo v malém domku v Mostecké ulici: dva hoši, skoro děti, zabili hrbatého Rigoletta, pomstili jeho zradu. Přišli k němu duše rozpjaté blouznivým hrdinstvím, srdce bušící žádostí velikých činů, dívali se zanícenim, jak vánoční stromek zdobí a svírali studené dýky v ruce. S odhodláním a pýchou zavraždili ho vedle vánočního stromku.

* * *

Šla jsem ráno smutně tichým náměstíčkem kolem paláců pod akáty, zahnula jsem ke kostelu Maltézskému. Ulice byly prázdné, zavlhlé, plny utajených vzdechů.

Proti mně kráčela jedna malostranská stařena, nízká, široká, přičisnutý tmavý vlas pod pruhovaným šátkem, vystouplou dolejší čelist, malebné vrásky po čele a líci, tvořící kolem úst věčný úsměv, stařena, která posluhuje vdovám po c. k. úřednících, dostává uhlí a brambory z »fereinu«, polívku od jeptišek ve Vlašské ulici a chodí do všech malostranských kostelů na kázání a mše svaté a nejraději se modlí u sv. Tomáše u černé Panenky Marie. A ta babička čiperná, veselá, nařikavá a zbožná nese vánoční stromek, skoro ozdobený, a jak chvátá, řetězy se na něm chvějí, cukroví poskakuje.

Spatřila mě, pohnul a rukou v oblouku, jakoby chtěla budit úžas, zamíří ke mně, hlavu nakloní a tajůplně zašeptá: »To je ten stromek!«

»Jaký stromek?«

»Inu — nevědí — Rigolletův, — co ho zabili . . .«

A postavila stromek na zarůžovělé dláždění. Takové drobounké červené srdíčko se třáslo na smrkové větvičce a pozlacené jablko na bílé bavlněné kličce a holoubkové, věnečky, preclíčky tam visely a jedna homolička v modrém papírku tančí, tanči do kola, jako rozradovaná.

Divám se a vidím světnici, kde stál ten stromek a zjevuje se mi hrbáček blouznivý, bledý, užaslý tajemstvím Smrti, ležící pod vonným vánočním stromkem nedokončeným, nerozsvíceným.

A v jiné vzdálené světnici na dřevěné lavici k plotně krčí se dva chlapci tisknoucí zkrvácené ruce do kapes, bledí, ustrašení, schlíplí, probuzeni z opojení vítězství a slávy hrdinství, vystřízlivělí, poražení.

»Teta jeho mi ho dala. Oberou si ho děti sousedky, má jich sedum, a já ho spálím. Kafe si při něm uvařím. Věřej mi, udělala jsem jí dobrodiní, že jsem ten kristbaum vodnesla.«

Pozvedla zase stromek nad hlavu a kolíbala se s ním k podloubí na náměstí Maltézském. Řetězy se červenaly a vlnily, cukroví poskakovalo.

A jaké těžké řetězy zachřestily příštími dny nad mladou skupinou bledých, vzrušených hlav, co životů smutných blouznivců podlomeno a vyvráceno z kořene! A všecky jejich sny opojné a červánky prorůžovělé jako květinky v mladé travičce ušlapány a jako ten nešťastný vánoční stromek spáleny na popel.

♡ ♡ ♡

ST. JARKOVSKÝ:

Po vánocích.

Zasmušilé zimní ráno. Ještě v deset hodin byl bys mohl krájet černou mlhu, která povalovala se po ulicích, zvláště v končinách Prahy níže položených a v ulicích poblíž Vltavy jako černý kocour na hambalku. V krámech namnoze svítili, a také skoro ve všech třídách ponuré gymnasijní budovy v poboční ulici nižšího města, do níž vcházel mladý pán v černém zimníku, s límcem vyhrnutým a se zamyšlenou tváří, patrně professor. Když otvíral velká, těžká vrata, mihlo se za nimi v přízemí chodbě několik malých postav, ale proti obyčeji tichých, zamlklých, tak že zprvu ani nebylo slyšeti žádného šumu a hluku jako jindy, tlumeného ovšem na míru přípustnou paedagogem na drobnou mládež nejnižších tříd tuto ve přízemí dozírajícím.

Po novém roce bylo, první den po prázdninách vánočních. Professor Koudelka, mládenec v létech nejlepších, přírodozpytec a tudíž z míry dobrý člověk, který právě byl vstoupil do přízemní chodby, také byl nějak mrzut. V noci se byl vrátil z venkova, kde měl dosud matku a u níž byl ztrávil celé prázdniny vánoční. Poohlížel se po chodbě. V pravo u dveří školníkových krčila se služka u stolice, na níž stál košík s houskami a koláči, pak miska uzenek, kteréž výrobky měly dodávati nové chuti mladíkům studujícím na hodinu třetí a čtvrtou toho smutného dopoledne. Tentokrát služebná ta děva cítila se asi opuštěnu: housky a koláče netáhly valně, přes to že hošíci, primáni obou parallelek A i B z tohoto přízemí v tichých skupinách po chodbě se trousící pojídali dosti chutě: měli většinou vánočky přinesené z domova. Sem tam některý do kouta s tím zaležl, jakoby se styděl za tu vroucnost, se kterou bílý ten krajíček pojídal. Ke služce, dívce kypré, přitočil se jen sem tam některý už otužilý oktaván nebo septimán, seběhnuvší s výšin svých třípatrových studií, popadl párek a slanou housku, odevzdal svůj gros, po prvním a po svátcích ještě k tomu dosti hojný, do nastavené ruky dívčiny a pospíchal zase nahoru. Ani u výkladní skříňky na dopisy, v níž studenti jindy hledali svoje listy a pohlednice, s adressami tu a tam i dívčí rukou psanými, dnes nikdo se nezastavoval: všecka ta milá sdělení už o svátcích ústně byla vyřízena.

Professor Koudelka zavíraje velké dvéře zahlédl v levo na chodbě o několik schodů vyvýšené kollegu Vávru, filologa, který tu měl dozor dnes valně usnadněný. Jak tady bylo hlučno ten den před prázdninami, před štědrým večerem, když ta drobotina už už byla na skoku! Koudelka odpovídaje na služčino uctivé »rukulíbám« zatočil se na schody ke kollegovi a podávaje mu ruku pozdravoval:

»Tak šťastný a veselý!«

Pokynem hlavy Vávra přání opakoval a dodal mrzutě: »Eh, kdyby už bylo po něm!« Myslil bezpochyby jenom na ten školní.

Nebylo však času stopovati příčiny této touhy, neboť z prvního patra ozval se pronikavý zvonek hlásající celé obci ponurého domu konec desítiminutové pauzy. Koudelka tedy měl přesně vypočítaný čas!

Vávra ještě něco neveselého zabručel a odcházel z budovy. Měl jen do desíti a šel domů obveselovat se buď korrekturou nějakých úloh nebo přípravou příští komposice.

Koudelka měl hodinu mathematiky v primě A a nešel tedy už ani nahoru do prvního patra, do sborovny. Služka skládala improvisovaný hokynářský krámek a se schodů scházel školník, který svoji povinnost si byl právě odzvonil.

Hošíci teď hrnuli se do tříd a Koudelka se na ně usmíval. Ne proto, že káže tak instrukce, ale měl studentíky rád . . . a vzpomínal na trudné ty okamžiky povánoční, které sám jako malý primánek nevelikého gymnasijního města venkovského touhou po mamince proplakal. Dosud měl v srdci podobný stesk a bylo mu některých těch hochů líto. Ne zdejších, kteří maminku měli doma, ale těch venkovských, kteří včera se s ní loučili.

Rychleji než jindy usedli si studenti v nízkých lavicích a ve vzduchu, jemuž neubylo valně na tíži ani oknem po čas respiria otevřeným. Byltě v síni obvyklých rozměrů, v níž sedělo skoro čtyřicet hochů, ještě rozsvícen plyn.

Koudelka vytáhl ze zásuvky třídní knihu, zapsal tam předmět, dva žáky nepřítomné a stvrdil tento protokol svým podpisem. Co toto se dálo, jeden z těch knoflíků z první lavice připravil ze zásuvky kathedry křídu a houbu, jež položil v miskách na stolici u tabule.

Professor zavřel zase třídní knihu a rozhlížel se po třídě s úsměvem. Studenti seděli jako zařezaní, jen v předposlední lavici mladík nějaký se ošíval. To repetent Kryštof, který jakožto student již ostřílený a vedle toho nezbeda mohl sobě dělati legraci ze smutku svých kollegů. Koudelka vpíjel se do duší těch malých bytostí a myslil si v duchu, to že zas bude těžké učení. Ale jaksi mu lahodil ten myšlénkový kruh, který se vznášel ve žlutavém ovzduší plynových světel. Bylo takořka cítit, jak jsou ty myšlénky daleko vší vědy a učenosti, a jak se otáčeji dosud kolem vánočního stromku a všeho, co s tím souvisí, a jak nese se jim jediný stesk, ale tak líbezně trudný, že je po všem a že zas je škola. Šťastní hoši, pokračoval v myšlénkách Koudelka, že nemají trudů a starostí jiných . . . a letem rozpomněl se na trudy svoje, jichž nebylo málo. Každý professor už svým povoláním má jich po krk . . .

Ale zase hned na ně zapomínal dívaje se na tu naivní skormoucenost tu a tam nepokrytě se objevující a nekáral ani vida, kterak jeden či dva v zadnějších lavicích ještě dodělávají svoji vánočku.

Co a jak jim má povídat celou hodinu, aby je upoutal, když zkoušet nemůže? Arci tuto otázku, měl sobě doma učiniti, promysliti a přijíti do školy s plánem do podrobna propracovaným, ale ty teskné oči, na ty nepočítal a ty jej pomátly. Náhoda tomu chtěla, že za svého asi pětiletého působení byl v primě zaměstknán letos poprve: starý kolega, vloni do pense odešedší a pohodlný pán, jej tam nepustil a rád mu nechával třídy vyšší. Koudelka cítil, že sebe poutavější výklad o zlomcích, ať obyčejných nebo desetinných, o násobení neb dělení nezaplaší světýlek vánočního stromku a zahlédnuv, kterak malý jeden hrdina, snad rozlítostněný přívětivým úsměvem professorovým, už už div nespouští moldánky, rozhodl se poraziti tu obludu stesku po domově, která tak trochu neuvědoměle i v jeho nitru se ozývala, její vlastní zbraní.

Proti všem předpisům, nedopouštějícím ani o vlas odchylovati se od učebné látky předepsané instrukcemi, povstal a vlídně se tázal toho malého hošíka ve druhé lavici.

»Nu tak, Pospíšile, co pak vám přinesl Ježíšek?«

»Řekni, fajfku!« zaletělo odkudsi z prava, ale tak, že neporozuměl professor, nýbrž jen nej-

bližší dva sousedé Žaluda, také repetenta, který, ježto s kvintánem se o byt sdílel, začínal již blouzniti o tabáku; oba sklonili hlavy tutlajíce smích. Na venek zdálo se, že také truchlí nad pomíjejícností prázdnin.

Tváře ostatních zazářily při té otázce: jakoby se všem odlehčilo, že smí teď s úředním povolením mysliti na minulé dny. To professor chtěl; potom, myslil, už hochy pomalu převedu na svoje učení a budou pozornějšími.

Pospíšil vstal, s hlavou sklopenou. Na zeleně natřenou lavici kápla slza.

Professor vzal malého plavovlasého chlapce, oblečeného dost chudě a po venkovsku, za bradu, chtěl mu jemně vztýčiti hlavu a svou přívětivostí jej povzbuditi.

»Stýská se vám po mamince, co?« tázal se maně.

Chlapec hlavy nepozvedl, ale dal se pojednou do usedavého pláče. Professor se trochu zalekl a hladil hošíka po bledých vlasech chtěje jej skonejšiti.

»No mlčte, mlčte, hošíčku . . .«

Ale hoch plakal ještě usedavěji a klesl teď na lavici, hlavu tiskna do loktů na zelené desce položených.

Celou třídou jakoby zavál vítr nějaké hrůzy. Proboůh, napadlo Koudelkovi, snad to dítě nemá matky a já . . . ale ne, vždyť zde ještě před vánocemi byla, sic prostá, ale slušná, starostlivá paní, choť strojvedoucího . . .

»Neplačte, neplačte . . .« těšil professor, ale cítil, že ho tenhle pláč přivádí z rovnováhy. To nebyl přece stesk, to byla bolest . . . hrozná bolest nějaká.

»Byl jste v Praze o vánocích . . . nebo jste z venkova?« tázal se Koudelka dále nevěda co jiného říci, když neznal příčiny toho křečovitého vzlykání.

Hošík na odpověď ani pomyšlení a teprv jeho soused, po chvíli, zaň odpověděl:

»On je z Počernic.«

Professor a jeho žáci jsou si velkou většinou osobami docela cizími, sem tam že některý náhodou zná trochu poměry domácí toho kterého tvora, jemuž má býti vůdcem a rádcem ve mnohém a soudcem jeho práce, konané často za okolností, které naprosto změnily by úsudek professorův, kdyby mu byly známy. Co duševních trýzní a trampot, ba rodinných tragedií skrývá se často za »peckou«, tak řečenou! Jak všecko bylo by často jinaké, kdyby mohl věděti ten, který má býti vychovatelem, s jakou ten šel spát a s jakou jiný vstával! Je tomu tak všude, ale ve velkém městě víc než kde jinde . . .

»Nu tak to nemáte daleko, zase pojedete k mamince a tatínkovi . . .«

Při posledním slově hošík sebou trhl, tvář položil do dlaní a štkal a štkal až srdce usedalo.

Professoru už bylo až úzko, viděl, že musí něco udělat, aby hocha ukonejšil.

»Co je vám, co je vám, dítě — ublížil vám někdo?«

Nevšiml si professor, zaujatý jen tím Pospíšilem, ostatních studentíků. Byli jako zařezaní a i Žalud teď napjatě pozoroval, jak to skončí. Jakoby věděli, proč Pospíšil pláče: dívali se naň soustrastně, ale přece žádný nic neříkal.

Hošík na poslední otázku zavrtěl hlavou, ale plakal pořád. Professor jenom stál u něho a stále mu hladil plavé, krátce střižené vlásky. Bylo mu líto toho dítěte — jen co se mu to stalo?

Chlapec, snad tím laskáním trochu uklidněn, mezi dvojím škytnutím zašeptal sotva slyšitelně: »Tatínka . . .!« a už zase plakal a plakal.

Teď teprv professor jakoby hledal vysvětlení toho pláče nebo snad z pouhých rozpaků jal se rozhlížeti po žácích. Uznamenal hned, že někteří vědí. Upjal tázavý pohled na studentíka v první lavici, o němž věděl, že chodívá s Pospíšilem. Hoch dílem porozuměl, dílem asi nemohl sám se dočkati, aby nepověděl. Bez vyzvání vstal a povídal po tichu:

»On jeho tatínek byl o svátcích zavřenej.«

Professor sebou zachvěl . . .

Chvíli nevěděl, co říci. Ten studentík, jakoby pozoroval, že professor nerozumí, dodal: »k vůli té srážce.«

Teď vzpomněl Koudelka na tu zprávu, kterou četl v novinách, na hod Boží. Nedaleko u Prahy, den před štědrým večerem udála se srážka nákladních vlaků sic ne veliká. Při vlaku jednom mimo nepatrné pohmožděniny zřízenců jen rozbité vagony, při druhém však zabit byl topič, a strojvedoucí, který srážku tu prý neopatrností zavinil, vyvázl také lehkým poraněním . . . Ve vlaku tom, s brzdařem hned za lokomotivou jel malý Pospíšil s tatínkovým vlakem: v Počernicích že sleze a zítra tatínek že přijede večer domů.

Už nepřijel. To proto že v okamžiku, kdy byl dáván signal, topič přikládal a otec díval se všecek šťasten do brzdařovy budky na nejstaršího ze svých pěti dětí, už studenta radostně naň kývaje, a protože brzo po srážce byl zatčen . . .

Tak nějak to bylo a slyšel to professor krátce po té vypravěti ve sborovně. Nevědělo se nic přesného v tom pokoji úředním, plném třídních knih na velkém dlouhém stole, a hald školních sešitů na stolkách vedlejších: tam o takových denních událostech hovořívalo se málo, jen tak několika zběžnými slovy při krátkých respiriích, sotva stačících, aby umluvení a ukřičení paedagogové vyřídili hromadu jiných úředních prací a zanášek . . .

Professor teď také sklonil hlavu a ruka z plavovlasé hlavy hochovy klesla mu na lavici. Ve třídě bylo jako v hrobě, jen štkání studentikovo neslo se těžkým prohřátým a pokaženým vzduchem . . .

Proč nezačal professor podle své povinnosti hned s opakováním a výkladem o zlomcích desítinných neb obyčejných, o násobení a dělení čísly pojmenovanými a nepojmenovanými?

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA

Horská idyla štědrovečerní.

Štědrý den večer svůj
spouští níž jako v báji;
hvězdičky zlatem svým
modrý vzduch protkávají.

Na horách vysoko
u lesů v mlze jemné
vesnice droboučká
skrývá své chaty temné.

Mnohé až pod střechu
sněhem jsou zasypány,
stromy jak metličky
v závějích zastrkány.

Pobožné předou sny
horáci přeupřímní,
světýlka v okénkách,
dokola ticho zimní.

Po lesích zavátých
hlucho jak v české vlasti . . .
Přece ne — — Kdesi tam
v houštinách něco chrastí.

Někdo jde k vesnici,
bloudí snad lesa šeří,
dere se stromovím,
divno, že neláteří.

Znaveni, prokřehlí,
u rtů svých bílou páru,
Ježíšek s Petrem jdou,
v náručí množství darů.

Jablíčka, oříšky,
šátky a kanafasky . . .
Ježíšek chvátá již
v očičkách teplo lásky.

Na kraji vesničky
Petrovi káže státi.
»Počkej tu, půjdu sám
do chalup rozdávati.«

Petr tu v závěji
tiše si potom bručí:
»Dlouho Pán nejde zpět,
divné se věci učí!«

»Jak přijdem' na hory,
všechen je zaujatý,
dlouho se nemůže
vypravit z chudé chaty.«

»A když se navrátí,
přivírá tajně víčka . . .
pospíchá horami
zamlkle bez slovíčka.«

♡ ♡ ♡

JOS. D. KONRAD:

Štědrý večer.

Ačkoliv štědrý večer, nikde široko daleko nebylo ani potuchy po záři světel slavnostních, po velebném nočním hlaholení zvonův a po písních vánočních, nikde nebylo té krásné, čarovné nálady štědrovečerní, která plní štěstím srdce mladých a v starých probouzí sny a vidiny mladosti.

Bylo to před lety daleko, daleko na hercegovských planinách. Zima byla krutá, a my jsme byli ještě pod stany. Stavba našeho obydlí, třebas jen dřevěného, protáhla se až přes Nový rok.

A byl štědrý večer. Všecka krajina ležela pod sněhem. Jeho bílá, oslňující zátopa pokrývala údolí, v němž se chvěly naše režné stany jako papírové hračky; pokrývala hory a jejich skalnatá úbočí, v jejichž slujích přespávali medvědi; pokrývala stráně a lesy, kde tenkým hlasem štěkaly lišky a kde slídili hladoví vlci, zanechávajíce ve sněhu mezi stromy šňůry svých velikých stop; a pokrývala nerovné cesty i zamrzlé bystřiny.

Všude sníh, bílý, neposkvrněný sníh, jenom nebe se temnilo, a hvězdy se mihotaly na něm třaslavými paprsky, s jejichž světlem tuhý, žíravý mráz dotíral na vychladlou zemi. Hvězdy se třpytily a lámaly na umrzlé sněhové ploše jako nepřehledná spousta drobných démantův, ale každý ten malý drahokam obrážel jenom bezbarvé a zase jenom mrazivé paprsky.

Sedělo a leželo nás šest v jednom z té zaváté skupiny stanův. Zahrabáni v trošce rozdupané slámy, zachumláni ve špinavých houních, skoro všichni jsme kouřili z krátkých dýmek hrubý tabák, který vhodně korunoval naše štědrovečerní hody: doušek kalného, neoslazeného čaje s kou-

skem jako kost tvrdého červivého komisního sucharu.

A přece jsme byli v dobré míře s těmi nenasycenými žaludky, v té nekonečnosti závějí pod bidnými přístřešky, tak vzdáleni své vlasti a v té hrozné zimě, která by nás byla sklátila za jedinou noc, kdybychom tehdy nebyli tak mladí a otužilí, stokráte pevnější než jsme nyní, ubozí zchoulostivělí a rozmazlení velkoměšťáci.

Vypravovali jsme si. Nálada vánoční zachvívala našimi myslemi a sbližovala nás s bytostmi vzdálenými za lány planin a lesův, za hřebeny pahorkův, za temeny hor, za městy a dědinami, za řekami a za cípem moře, což vše tenkráte se prostíralo mezi námi a českou otčinou.

Nad našimi stany se jiskřily hvězdy, a z dola, stranou pod táborem, dutě hučela prudká říčka, proudící pod ledovým příkrovem. A když jsme tak hovořili o drahém domově, v duchu přivolávajíce rodičů, bratří a sester, přátel a milenek, jeden z naší družiny vypravoval tuto vzpomínku:

Je tomu teď osm let. Přestal jsem chodit do školy, a na podzim mě dal otec do Prahy na učení. V onom čase bylo smutno v našem domě. Před tím nám umřela matka, a otce tísnily dluhy a jiné nesnáze.

Naše vesnička byla sice skrovná, polohu však měla překrásnou. Lesy a stráně ji obkličovaly, a teprve za nimi a mezi nimi se rozprostírala naše vychrtlá, piscitá políčka s ostrůvky šípku a ořeší.

Čím chudší, tím ta pole byla hezčí za jara a mladého léta, kdy široké, strmé meze byly jedinou dlouhou, vonnou kyticí. Jedno řídké osení se rdělo ohněm vlčího máku, zakrnělá vikev se potápěla ve vlnách chrp, a u samého lesa na líchách ovsem posetých kvetl kořenný řebříček. A kde scházel dech božího daru, zdravý zápach požehnaných zrajících žit, tam dýchala na nás vůně jahod, trav a hub, a ptáci nad tím jásali a zpívali, jakoby dole na zemi pod doškovými střechami bylo jenom samé štěstí, radost a blaženost.

S počátku jsem se těšil na Prahu. Tisíceré představy naplňovaly a omamovaly mi hlavu tušením něčeho velikého a stkvělého.

Byl jsem Prahou skutečně ohromen, při pohledu na její věže, šeré stavby a zvláště na řeku s pozadím Malé strany a Hradčan jímala mne závrať, při níž jsem si nebyl dobře vědom, bdím-li nebo snim — ale za několik dní jakobych se probouzel z mrákot, a v tom zmatku naše malá dědinka v klínu lesů zdála se mi jediným jasným, uklidňujícím úsvitem.

Stýskalo se mi velice po našich nízkých chalupách se žernalými střechami, kdež rostl mech a výše netřesk na vlnivých kalencích, pod nimiž hnízdili konipáskové, zastesklo se mi po zoraninách plných štěrku, po dvorech a stájích s teplým zápachem dobytka a po černém chlebě a našich zemácích.

Sotva jsem se dočkal vánoc. A dnes osm let po polednách, umíraje nedočkavostí, v rukou baliličky příprav na stromeček, utíkal jsem na nádraží.

Než jsem doběhl ze stanice do naší vesničky, bylo už hodně šero. Počasi bylo jako letos, ale přece ne tak mrazivé. Po celé odpoledne až do večera popadával sníh. Teprve se šerem sníh přestal padati, nebesa se vyjasnívala, a když jsem dostihl našich prvých zahrad, mrkalo nade mnou již několik malých hvězd.

Za mnou vcházel do vesnice tulák s dítětem. Znal jsem ho. Vídal jsem jej občas už několik let. Objevil se u nás asi v době, když jsem začal chodit do školy. Byl taky voják, a to tehdy přišel z vojny. Chlapík byl. Dost urostlý, v úzkých kalhotách a vojenské nakřivené čepici vyhlížel švihácky.

Ani vlastně nevím, jak do naší vesnice přišel nebo co ho tam přivedlo. Po chvílích podělkoval tu a tam a za několik dní odešel, že prý si najde stálejší práci.

Po roce v době kosení otav se k nám vrátil. Ale už byl zmrzačelý a sešlý. Ochromili ho prý v továrně. Nyní chodil od stavení ke stavení a jakkoli nevyslovoval prosby za almužnu, přece obcházení jeho nebylo ničím jiným než žebrotou.

Za několik dní zmizel a po čase přišel zase a tak se vracel vždy za několik měsíců a pokaždé byl schátralejší a spustlejší.

»Chytil se kořalky,« říkali o něm sousedé a čím dále častěji zavírali v sobě city milosrdenství.

»Mohl by ještě dělat, jen kdyby chtěl, nemusil by už být lidem na obtíž,« soudili jiní, kterým zvláště z jara bývalo o každé sousto zle.

Ale tulák pravidelně se vracel a obcházel chalupy a baráky. Zastavoval se u každých dveří obyčejně jen s pozdravem a čekal, jakoby měl právo mlčky se dovolávati almužny. Dostal-li, krátce poděkoval nebo jen kývl hlavou. Nedostal-li, sebral se a beze slova šel o dům dál.

V posledním baráku už ani nežebral, ale nikdy ho nevynechal. Bylo-li v létě, sedl si tam na rozpadávající se zápraží pod olámaný bezový strom a tiše pojídal krajíčky chleba a zbytky obědův. V červnu mu k tomu voněl bílý květ, na podzim kapaly se stromu a oslazovaly mu sousta černé bezinky.

Bylo-li zima, bez opovězení vstupoval do tmavé síňky, pouštěl s ramene do kouta mošnu žebráckou a odupávaje s obuvi sníh, vcházel do světničky vždy šeré, vždy jako zastíněné hliněnou podlahou a zhnědlým dřevěným stropem.

V chatrči žil stařec, taky chudák, ale podivín. Krejčík to byl. Živil se už jen látáním záplat na rozbité nohavice a hrubé kabáty. Vychrtlý, hubený, pouhá kost a kůže. Stále hekal, chrchlal a huboval, nač jen pomyslil: na tuhou látku, do které jen stěží zajižděla jehla, na ohromné díry a trhliny, které měl zacelovati, na špatné světlo, špatné oči a zdraví, zimu, hlad, sousedy a zvláště na toho tuláka.

A přece u něho žebrák nalézal útulek. V zimě přicházíval o polednách, kdy nedužívý krejčík

rozdělával v kamnech, a tu si na jeho ohni uvařil několik bramborův a trochu se ohřál. Při tom oba divousi spolu mívali řeč.

»Je tam zas zima — psa by člověk nevyhnal,« začínal tulák.

»I vyhnal,« na to krejčík.

»Ale tady máte teploučko.«

»Co? Tady teploučko — jak to jen můžete vypustit z tlamy, člověče? Je tu jako v morně, v psinci je líp než tady. Toť se ví, vám může být teplo, když jste napučelý kořalkou.«

»Není to tak zlé,« skromňounce zahlesl tulák.

»Mlčte!« čertil se krejčík. »Dát vám tak jehlu do pazourů a poručit, abyste tu vydržel celou zimu sedět —«

»Aspoň je člověk v suchu a za větrem —«

»Že vám hrom do té huby! V suchu, za větrem, jako v arestě, a vy se pěkně procházíte jako pán. I v zimě je vám venku líp než mně tady, což pak v létě, když se celý den povalujete po mezích, lenochu, když vám stromy kvetou nad hlavou, nevděčníče, když slyšíte zpívat ptáky, rouhači, když se můžete ohřívat na zdravém slunci, holomku!«

Krejčík zapíchl jehlu do záplaty a házel rukama. Rozkašlal se. Žlutý, žilnatý obličej jeho zrudnul, do očí vstupovaly námahou slzy. Chrchlal, plival, a chvíli trvalo, než se uklidnil.

»A nezlobte už!« vykřikl pak na tuláka a vlekl se k plotně.

»Vždyť já nic,« osměloval se žebrák, opět tak skromně a tiše.

»Mlčte, vy jste začal o té zimě!«

Pak oba mlčeli a kuchtili. Krejčík vařival polévku nebo kávu a byl s obědem vždy dříve hotov, než tulák se svými zemáky. Ulil trochu do menšího hrnku a jako s opovržením přistrčil žebrákovi.

»Vždyť já mám,« zdráhal se trochu tulák, ale krejčík se zas rozpaloval.

»Mlčte a žerte!« soptil všecek se třesa. »Žluč z vás může člověku puknout, světáku! Stojí-li pak taková potvora za zlost? A ten hrnek ať pak vypláchnete, aby mi po vás nepáchl kořalkou!«

Žebrák tedy už mlčel a jedl. Když dojedl, tiše vyšel na zápraží, vzal do omrzlé ruky hrst sněhu a vytřel jím hrnek. Potom se vrátil, hrnek postavil na vrchnici a pouštěl se do svých bramborův.

Někdy po takovém obědě poděkoval a hned se vydával na další toulku, někdy, zejména za nejkratších zimních dní, zůstával u krejčíka přes noc. Vedle světničky byl chlívek s kozou, a tam v koutě na hromadě steliva se dospával následujícího rána.

Jednou tulák delší dobu se neukazoval, až najednou se objevil se ženou. Kde a jak jí nabyl, Bůh sám ví. Žena jeho byla ještě mladá, dosti úhledná a dbala na čistý oděv, ale taky byla, to se nedalo zapříti, jako on světačka.

Co spolu chodili světem, u nás už nežebrali, pouze u krejčíka se zastavovali na noc. A krejčík vždy horlil a nadával, co takový ničema ničemná taky potřebuje ženu a co kalého může z toho spojení vzejít. Ale přece jim popřával přístřeší a po roce, když právě v jeho chatrči přišla tulaččina hodina, byl kmotrem jejich dítěti.

To byla podívaná na ten křest! U nás není kostela, musili tedy do sousední vesnice. Napřed, nesouc dítě, šla bába s tulačkou, pak tři kroky za nimi krejčík s tulákem. Bylo to prostřed máje za rozkošného nedělního dopoledne, a zlaté slunce hřálo a svítilo na ten průvod. Zahrady se potápěly v hromadách bílého a růžového květu, lesy voněly, a z nich volaly kukačky. Příroda slavila nejkrásnější svátek a jakoby všechny své půvaby a krásy stlala na cestu tomu průvodu, zatím co nemluvňatko plakalo a krejčík se katil a láteřil na tuláka a tulačku.

A najednou, asi po roce, tulák se vrátil už jenom s dítětem. Žena mu umřela. Pochoval ji někde tam, kde ji byl před tím našel, pak vzal do náručí hošíka a vydal se na nové cesty světem.

Byl už zase schátralý, smrť ženina zajisté se ho dotekla bolestně. Opět se plouhal ode dveří ke dveřím, opět ho občas bylo viděti, jak přichází úvozem mezi zahradami, nesa nebo veda hošíka. Byl vždy nemluvný a zasmušilý, jak býval od té doby, co se stal tulákem.

Pokud byl ve vesnici, nikdo kromě pozdravu nebo poděkování za almužnu neslyšel od něho slova. Teprve když minul osadu a namáhavě se smýkal krásnou stezkou ve stínu olší podle potoka, nebo nádhernými lesními cestami, kde se všech stran byl samý květ, samá vůně a zpěv, tulák také se rozpovídal. Vypravoval svému synkovi nějaké kusé, často dosti hloupé pohádky, a když se domníval, že není nikým pozorován, zanotoval chraptivým hlasem sprostou tuláckou odrhovačku.

Za nedlouho jej potkala jiná rána. Krejčík už do opravdy se dohřál na svět a dal mu navždy s Bohem. Našli ho jednoho rána mrtvého nad hromadou jeho správek. Už ani neměl kdy došíti poslední záplaty. Domek stal se majetkem neurvalého sadaře, a když tulák jako obyčejně se chtěl uchýliti pod jeho pohostinnou střechu, sadař ho vyštval ode dveří až do polí psem.

A v onen štědrý večer, když jsem jako pražský učedník přicházel domů na vánoce, navštívil naši vesnici také tulák se svým synkem. Dítěti byla asi tři léta. Bylo sice neveliké, ale hřmotné, tváří plných a červených, hezkého, věru až andělsky milého výrazu v nevinném obličeji a zvláště v modrých očích. Bylo také tak zamlklé jako jeho otec, mlčenlivé a trpělivé ve všech psotách života, otužilé proti všem útrapám, a snad od chvíle, kdy počalo běhati, vyhostilo z očí svých slzy a pláč.

Ani jsem si jich tehdy hrubě nevšiml, copak v mém radostném nadšení mi bylo po takovém žebráku! Vrazil jsem nedočkavě do našeho stavení, kde už se chystali k večeři nevědouce, že přijdu toho večera.

Za chvíli sedali jsme ke stolu, jen nejstarší sestra otáčela se u plotny a dávala na stůl. Nebylo jí ještě zúplna třináct let, a už rok nesla na slabých bedrách starosti hospodyně.

Za večeře mé radostné vzrušení doznalo nemalého zklamání. Dověděl jsem se, že za mnohá léta tentokráte poprvé moji malí bratři a sestry nemají vánočního stromečku. Když prý se o něm zmínili ustaranému otci, odbyl je slovy, že má v hlavě jiné starosti. Stromečky prý jsou pro pány a pro šťastnější lidi, pro jeho rodinu pak že jest toliko práce, strádání, odříkání.

Byli jsme asi v polou večeře, když na dvoře zuřivě zaštěkal pes. V tom už venku někdo šmátral po dveřích a vstupoval do síně.

Překvapený otec se vzchopil a otevřel do síně dvéře. Stál tam tulák, v jedné ruce maje sukovku, a té druhé, chromé, držel se chlapeček. Oba byli v rozbitých kusech oděvu, všelijak spojených a svázaných, oba měli nohy obalené hadry tak velikými, že pod nimi nebylo znáti obuvi. Obal byl plný sněhu, a z obou postav čišela zima až do světnice.

Otec byl hněviv.

»Co tu chcete, chlape?« rozkřikl se.

Tenkráte jsem slyšel tuláka promluviti několik souvislých vět.

»Prosím vás, pantáto, nechte nás tu přes noc,« zaskuhral.

»Jen se kliďte, to by tak scházelo, vzít si vás do stavení!« odpíral otec.

»Aspoň v chlévě nás nechte do rána přespat.«

»Jděte si jinam — co na mne lezete? Nás už je až dost,« na to otec a posunkem hlavy ukázal na našich šest hlav, kupících se kolem stolu.

»Všude mne vyhnali —«.

»Však asi věděli, proč.«

»Mějte milosrdenství!«

»Nic, nic, už jsem řek'!«

»Aspoň to dítě mi tu nechte někde v koutku přes noc.«

»Nic, nic!«

»Zmrzneme, pantáto!«

»Zmrzněte, škoda vás nebude!«

»Smilujte se!«

»Dost!«

»Je štědrý večer, pantáto —«

Ale místo odpovědi rozhořčený otec zlostně ukázal ze stavení a zavřel před vetřelci dvéře.

Tulák už ani nehlesl. Vzal hošíka, a tiše se ozývaly jejich šouravé kroky ze síně a zápražím přes dvůr, toliko štěkot psa naznačoval směr, kudy se smutni a zklamáni vzdalovali.

My děti jsme se dali do smíchu. Toliko nejstarší sestra rozpačitě se podívala na otce a pak vyběhla za žebrákem. Dala mu nový krejcar, jediný, který měla, týž, který jsem jí hned po svém příchodu daroval jako ostatním sourozencům.

A my jsme se smáli prosbám tulákovým, jeho vetchým hadrům, jeho posněženým nohám i rukám omrzlým, smáli jsme se jeho dítěti, jak tu zkřehlé zaraženo stálo v síni a žádostivýma zrakoma pohlíželo k našim kouřícím se talířům.

Bůh ví, co hrozného někdy vstupuje do srdce i dobrého člověka. My všichni jsme zajisté byly hodné děti, a náš cit nebyl menší než dětí jiných. Naopak, snad jsme cítily více, poněvadž už tak záhy jsme tuze trpěly. Také náš otec nebyl zlý, tvrdý člověk. Kdyby byl přišel někdo jiný, třebas lépe oděný a třebas ani neprosil tak pokorně, nitra naše by se zachvěla soustrastí. Ale tomu tulákovi jsme se smáli i jeho nevinnému dítěti. Snad jsme byli příliš oslněni náladou štědrovečerní, že jsme nebyli přístupni smutným, bolestným dojmům. Nikoho z nás, než snad jedinou sestru, nenapadlo zkoumati skutečný stav tohoto člověka a jeho sirotka. Tři kroky od nás stála hrůza ve vší své velikosti, a my jsme jí neviděli, smíchem jsme odpovídali na její děsnou přítomnost.

Po večeři jsem se rozhodl, že přece svým bratřím a sestrám přistrojím stromeček. Malý kousek za zahradou byl les, a nedaleko rostly pěkné mladé smrčiky. Zaskočil jsem jen ještě ke kupci pro nějaké drobnosti a tam jsem se opět setkal s tulákem. Přišel, veda dítě, a chtěl za krejcar svíčiček.

Dali mu dvě malé, tenounké, a on za ně položil na pult nový lesknoucí se krejcar, který dostal od mé sestry. Opatrně, aby jich nepolámal, vzal do zkřehlé ruky svíčičky a odcházel z krámu.

Za chvíli jsem šel k lesu. Stromky nebyly naše, podnikal jsem tedy malou krádež. Nebe bylo skoro celé čisté a hvězdy jasně svítily. Mrzlo, sníh do večera napadlý tvrdl a již chrupal pod obuví. Třebas měsíc té doby nesvítil, bylo přece dosti světlo, ačkoliv už byl pozdní večer.

Za sadem na poli spatřil jsem ve sněhu dvojí velikou, neforemnou stopu, směřující přímo k lesu. Byly to jen dolíky ve sněhu, a od nich rýhy, jak namáhavě se nohy tudy vlekly. Ale nevšímal jsem si toho valně. Minutu jsem kráčel po stopě, pak jsem odbočil stranou, kde rostly ty hezké smrčíky.

Dlouho jsem nepátral a nevybíral, znal jsem dobře ta místa. Urízl jsem pěkný stromeček a vesele s ním chvátal opět domů.

Tu mezi stromy něco se mi zablesklo. Světélko, jedno, dvě. Co to je? Ulekl jsem se poněkud, dětinská bázeň mnou ještě prochvívala. Málem byl bych se dal před tou dvojicí světélek na útěk.

Ale vzmužil jsem se a potlačil v sobě strach. Tiše jsem se kradl od stromu ke stromu a k místu, kde hořela světélka.

Usmál jsem se, rázem bylo po strachu. Spatřil jsem tuláka, jak sedí ve sněhu před malým smrkovým stromečkem, zády opřen o tlustý kmen a v klíně maje svého hošíka. Ve velikých zamodralých rukou držel jeho malé červené ručky, dýchaje na ně, šeptaje slova konejšení a

soustřeďuje všechnu dětskou pozornost na malý posněžený stromeček.

Hořely na něm ty dvě svíčičky a ozařovaly několik barevných papírových cetek, které tulák nepochybně sebral před kupcovým krámem nebo na některých smetištích. Utlých svíčiček rychle ubývalo, stromy a stromky vrhaly od nich dlouhé tmavé stíny. Největší stín byl za sedícím tulákem, a jak měl nad dítětem rozepnuty ruce, zdálo se, že nějaká veliká, černá příšera sedí za otcem a dítětem a rozevírá nad nimi široká chapadla.

Hoch se tulil v otcově klíně a ani nedutal, jenom udiveně a se zjevným zalíbením upíral na stromeček široké zřítelnice. Jistě v té chvíli nevěděl ani o hladu, ani o zimě, ani o hněvu lidí, a všecka mladičká, dětská mysl byla připoutána k tomu malému, sněhem dopola zapadlému smrčku, na kterém se pestřilo několik papírků a dohořívaly dvě tenké svíčičky.

Tulák promluvil zřetelněji:

»Zasměj se ještě, děťátko, zasměj se — to je krása, viď! Ukaž, abych viděl, že's ještě nezapomnělo se smát, když už jsi zapomnělo plakat. Zasměj se na tátu, jenom jednou, prosím tě, udělej mi tu radost!«

Dítě se ani neozvalo, nepohnulo se.

Tulák nahnul hlavu přes ovázanou hlavičku dítěte, aby mu viděl do strnulého obličeje. Hošík jen pozoroval ty papírky a svíčičky.

»Ty se nechceš zasmát?« žaloval otec. »Ani se nezasměješ, když ti řeknu, že už půjdeme k mamince? Už brzo, hned, jen co dohoří ty krásné svíčičky. Potom zavřeš oči a až se probudíš, bude tě maminka chovat. Už na nás čeká, už nám jde naproti. Pamatuješ se ještě na ni? Víš ještě, jak jsme se smávali a dováděli, když jsme odpočívali na kraji lesa u potoka? Víš, jak pro tebe plakala, když umírala, jak prosila, abych tě neopouštěl a abych tě nepřestal mít rád? Víš, jaké měla veliké, dobré srdce? Neboj se, neopustím tě, půjdeme spolu k ní, a ona už nikdy nebude plakat. Potom nám bude zas dobře a budeme se veselit a smát, jako jsme se smávali, když ještě ona s námi chodila — ukaž, jak se zasměješ, až přijdeme k mamince!«

Ale dítě jen se upřeně dívalo na stromeček, a v malém účastenství, které otci věnovalo, bylo více smutku než radosti.

»Proč se nezasměješ? Dnes je štědrý večer, dnes se má každé dítě smát. Dnes Ježíšek chodí po zemi a navštěvuje hodné dětičky. Chtěl bys vidět Ježíška?«

Dítě stále nic, stále jen upíralo na stromeček veliké modré oči, pro laskání a prosby otcovy jakoby nemělo sluchu.

»Chtěl bys vidět Ježíška?« opakoval otec něžněji. »Těš se, uvidíš ho co nevidět, podívej se, zvedni oči, už přichází, ale zasmát se musíš, to má rád — ukaž, jak to dovedeš — —«

Svíčičky dohořívaly, plaménky se již dotýkaly jehličnatých větviček. Ještě krátce zamrkaly a pak obě náhle zhasly jako jedním dechnutím. V lese, kam korunami hustých stromů nepronikalo světlo hvězd, rázem se setmělo.

Tulák zakvílel.

»O, ó, už je tma na věky, už neuvidím, dovedeš-li se ještě smát, už se ti nikdy nepodívám do hezkých očí, abych viděl, máš-li mě ještě rád, už nikdy — nikdy — spi, děťátko, zavři očka a přikrč se — tak, už půjdeme — už jdem, už jdem — — —«

Obešla mne hrůza. Tiše jsem se vzdaloval od toho místa, které na mne v posledním okamžiku účinkovalo přišerným dojmem. Byl jsem poněkud pohnut a také trochu poděšen. Ale přece jsem nerozuměl všemu tomu, co se tady dálo před mýma zrakoma.

Když jsem pak doma v teplé záři našeho stromečku vypravoval o svém lesním dobrodružství, vzbudilo to u všech zase smích. Vždyť byl štědrý večer, kdy se má každý veselit a smát, večer, kdy nebe nám seslalo spasitele, velikého hlasatele milosrdenství a lásky k bližnímu, večer, kdy máme v srdcích pociťovati také jenom lásku a radost.

A za dva dny plakali jsme všichni. Ani otrlý otec, vida nás bědovati, nemohl potlačiti slzy výčitek a lítosti.

V lese vedle stromečku, okrášleného barevnými cetkami a dopola zavátého sněhem, našli tuláka a jeho sirotka. Oba byli ztuhlí a nehybní jako sochy. Oba měli oči zavřené a na obličejích trpký výraz s očekáváním něčeho lepšího. Zvláště vzezření dítěte, třebas v něm nesvítily zraky, ani se již nejevilo chvění života, bylo nad míru dojemné a výmluvné.

Kabát tulákův ležel rozestřen stranou na sněhu, vedle něho šátek, čepice. Kolem dokola sníh byl pokryt drobnými stopami, jak tudy vrány slídily.

Ten odložený kabát, čepice a šatek svědčily, že tulák upravoval mrazu cestu.

A mráz přišel a prostoupil ledovým dechem maso, krev a kosti otce i jeho dítěte.

R. J. KRONBAUER:

Vánoční pohádka slepých.

Několik dni před loňskými vánočními svátky dostal jsem malou knížečku: »Básně slepé dívky Marie Wölflové, chovanky Klárova ústavu pro slepce«, četl jsem na prvním listě prostince a jednoduše upraveného sešitku. Čtu list za listem, báseň za básničkou a znovu se dívám na titulní list a znovu pročítám teskný povzdech slepé básnířky.

Nedivte se, že se trápím,
že klesám tak záhy v zem,
proč tvář horkou slzou ztápím,
co as tajím v srdci svém.
Netažte se, moji milí,
losem mým též trpící,
přijdou i Vám ony chvíle,
že Vás najdu plačící.

Takové těžké teskno vane ze všech veršů. Duši ubohé trpitelky vidím před sebou, jak zápolí a hledá srovnání, barvu a jak bolest kráčí s ní, když ke studánce svého tvoření s berličkou v ruce sestupuje. Vidím ji, jak v přírodu jde, květů záplava nad její hlavou a ona bolestně vnímá vonné jejich pozdravy, touha v ní zalká, veliká, vroucí, marná tužba, berličkou tápe kolem sebe, květy poráží a drtí, poslouchá, poslouchá hlasy i vánek, vrací se a zapěje si o tom, jak »vlažný větřík věje, něžně kvítka kolébá, a zas dál a dále spěje, letem ještě je líbá.« Vidím ji, vidím celou její smutnou, zabitou duši, když si zahořekovala: »Růžinka tulí se k růži — láska lásku slibuje — děvice vine se k muži — jen mé srdce žaluje. — Po lučinách pestré kvítí — líbá slunka zlatá zář — jen mé srdce bolest cítí — slza smáčí bledou tvář. — Co mi platné slunce jasné — co mi růže v rozkvětu — když mé srdce bolem hasne — žal když v jeho úkrytu!«

S knížečkou ani jsem se rozloučiti nemohl. Kudy jsem chodil, všude a všude šla za mnou jako stín tesknota té duše žíznivé a nenapojené. A zrovna toho dne dostal se mně do rukou překlad novelky, vypravující o lásce dívky slepé. A zase jsem rozevřel sešitek a četl jsem básničku: »Opuštěná.« »Podzim svoji náruč rozpnul — studený zas vítr vane — odnášeje lístky kvítkům — jako to Tvoje srdce chladné.« Co se to tu hlásí z těch bolestných řádečků? Pro všechno bylo v duši její tolik vzácných semen, jež pukla, vzklíčila — ale nevyhnala ve stonek, v poupě, ve květ. »Avšak jako zima léto — přemohla a nyní králí — tak jsi stlačil city svoje — odešel's však navždy v dáli. — Zvadly květy lička mého — Ty jsi s sebou lístky odnes — ó, že jsem se s Tebou sešla — lituji, ach, hochu, podnes!«

Vyrostla ve mně touha vidět, poznat hlavu té, jež květů nespatřila a přec je vykouzliti dovedla. Bylo smutno a teskno v přírodě onoho dne, jenž večer rozplanout se měl štědrovečerními světýlky. Mlha padala do ulic, jakoby z nich vytlačiti chtěla lidi do útulných rodinných zákoutí. Zazvonil jsem u vrat ústavu slepých a poprosil, aby mne ohlásili řediteli ústavu. Stál jsem ve vestibulu, v němž byla úplná tma. Kdosi rozžal světlo a já spatřil na stěně velikým písmem toto věnování Antonína Klášterského:

Jak Milton
slepotou když Bůh vzpomněl naň,
ráj ztracený v svém díle našel zase,
my rádi tužíme tu svoji plec i dlaň,
až zmlkne na rtech vzdech
a bolest v srdci vzdá se;
ó ty, kdo vcházíš sem,
Bůh před zlým tebe chraň,
zde viz, co ubohým
tvým bratřím dáno k spáse,
jak práce, veliká ta těcha v lidstva hoři,
ty ráje ztracené
nám vrací zas a tvoří.

Uvedli mne k řediteli ústavu, jemuž jsem přednesl svou prosbu, že bych rád viděl slepou poetku...

»Té, pane, už viděti nemůžete,« řekl ředitel — »naše básnířka už zesnula v Pánu...«

Beru zase sešitek básní do rukou a čtu v něm její vlastní epitaf: »Opuštěn tak, prost všech kvítí — nízký stranou bude hrob, v němž po bouřném tomto žití — najdu klid bez světských zdob. — Najdu, co jsem nepoznala — nikdy, nikdy v mládí svém — a vše, jež jsem milovala — vzato bylo osudem. — Tam pak zřídka noha stane — nezaletí lásky tón —
až v den Svatých touha vzplane,
zda zatouží též i on?

Ani tohoto světýlka tedy nespatřila — ubohá — měkká, snivá ta dušinka...

Ředitel vlídně mne pozval, abych si prohlédl ústav. Bylo v něm živo a rušno. Za hodinku zaplanou svíčičky na vánočním stromečku, pod nímž jsou dárky pro každého chovance a kolem něhož se všichni seskupí. Uvedli mne do malé světničky, kde v koutečku seděl staroušek, jenž oslepl před čtyřiceti roky. Živý, hovorný děda! Vypravoval o tom, jak v Italii pod maršálkem Radeckým bojoval, hlas jeho pořád zvučně zněl, ale pozvolna tesknota jej chmuřila. Za obě ruce mne vzal a hlasem, bolem roztesknělým, řekl: »Pane... čtyřicet roků světla Božího nevidím. Za chvilinku ku stromečku půjdeme... kdyby člověk v Pána Boha nevěřil, dnes by se nemohl radovat — dnes by musel hořce zaplakat. Zrovna, když jste vstoupil, na vraha naši císařovny jsem vzpomínal. Pane... věřte... krom toho svědomí našinec mu musí záviděť. Ano, pane, záviděť... považte... čtyřicet roků tu sedím sám a sám, ve hrobových temnotách — nic jsem neudělal...

a tolik trpím. Oči kdyby mu mohli vzít a nám je dát... to by byla, pane, čistá spravedlnost. Nemyslím to tak, jak to povídám, totiž, abyste mně rozuměl, pane, nemyslím, že by se to mělo uskutečniti... ale přišlo mně to na mysl proto, že za chvíli světla všude, i u nás, po celičkém světě zaplanou — a jen my jich neuvidíme. Řekl jsem, pane, kdyby člověk v Pána Boha nevěřil... hořce, krutě by musel v tuhle svatou chvilku, kdy všichni lidé se radují a veselí, zahovořit. Jsem, pane, stár... tuze stár... vždyť dlouho to už trvat nemůže a já přece jenom veliké světlo spatřím.«

Za ruce mne dědoušek držel, prudce je tiskl a hlas se mu chvěl a třásl pohnutím. Byla tma ve světničce... hlavu dědoušek až k mé přisunul a já viděl v jeho obličeji cosi prozařovat, cosi velikého světélkovat.

Po širokých, pohodlných, ale tmavých schodech sestupovali jsme do hlavní pracovny slepých, do košikárny. »Nesvítíme,« řekl ředitel — »naši chovanci světla nepotřebují.« Vstoupil jsem do podlouhlé místnosti, kde slepci z proutí zhotovují roztomilé, dokonale vyvedené předměty. Práce byla skončena. Jenom malé světýlko spoře ozařovalo jednu část příjemně vytopené místnosti. V pozadí viděl jsem muže asi čtyřicetiletého; kolem něho sedělo asi dvanáct vesměs mladých slepců. Starší muž měl výraznou, oduševněnou hlavu.

»Nepozdravujte,« šeptal mně ředitel a po špičkách postupovali ku předu. Šel jsem opatrně za ním.

Viděl jsem hlavy těch mladých obrácené k staršímu slepci, jenž jasným a zvučným hlasem hovořil.

»Za chvilku půjdem nahoru k vánočnímu stromečku. To je vám krása. Podnes pořád vidím ozářený stromeček, ačkoliv už je tomu více než dvacet roků, co jsem ho viděl naposledy. Sta světýlek na něm plane... světýlka stojí na stromečku jako kaštanové květy. Zlaté a stříbrné řetězy jsou propleteny stromečkem, na němž až nahoře na větvičce houpá se andělíček. Až budete u stromečku, vzpomeňte si na maminku, na tatínka, na bratříčky a na sestřičky — oni vzpomínají na vás také a je jim úlevou, že se našli dobří a hodní lidé, kteří na vás v tuto krásnou chvíli nezapomněli. Nermuťte se, že nevidíte světýlek... zrak je veliká věc, ale není přece jen to nejhlavnější. Čisté svědomí máte všichni a to je to hlavní. Pamatujete se, co říkal velebný pán, že je čisté svědomí jako veliká lampa v duši člověka... všude je světlo a nikde stín a člověku je blaze a volno. Na to si vzpomeňte, až půjdete nahoru. Bude vám líp a veseleji. Vaše bolest je menší, než moje. Já viděl — já pamatuju slunce, měsíc a hvězdy. Co bych za to dal, kdybych ještě jednou viděl buď slunce, nebo nebe, když je plno hvězd. Svět je něco ohromného. Spatřit luka, když jsou v květu, vidět za nimi lesy, a ještě výše hory a ještě výše modré nebe... to je tak něco překrásného, že bych vám to nevypovídal, kdybych tisíc nocí vypravoval. Na zemi se to modrá, nad hlavou se houpají květy, barevní ptáci přeletují — a všechno barvami jen hraje. Ještě to všechno vidím... ještě to pamatuju — ale už jen jako v mlhách... zapomínám — zapomínám... až snad docela zapomenu. Červené květy rudého máku ale pořád jasně vidím... ty mají vám na slunci barvu, že až oči páli. Jednou jsem viděl celičké pole, zalité květy makovými. Jako když krev na ně vyleje. To také pořád vidím a často si vzpomínám na tu chvili, když jsem je spatřil. To je mně tak, jakobych na chvilečku prohlédl. Nejkrásněji je venku na jaře a v zimě. To je všecinko bělounké jako plátno. Na jaře také — stromy jsou, jako cukrem posypané. To je největší svátek přírody. Každý kvítek má svůj život. Opadá, ale za to přijde na jeho místo plod. Každé jablíčko, které sníte, bylo dříve květem. Povídal's prve, Vašíčku, že se ti zdálo, že's viděl... povídej, co se ti zdálo.«

»Byl jsem jako ve skále nějaké zavřen,« ozval se mladičký slepec... »vyšel jsem ven, slyšel jsem zvony a viděl jsem vrby, z jejichž proutků uvíjíme košíčky. Ptáci zpívali a děvčata se točila do kolečka a zpívala. Viděl jsem je také... sedl jsem si k potůčku, narovnal si košíčky vedle sebe, volal jsem je a když přišla, rozebrala košíčky... ale mne si nevšimla ani jedináˇ. Bylo mně to líto a já se rozplakal...«

»Vidíš... vidíš,« chlácholivě promluvil starší slepec, jenž pozorně poslouchal... »teď přijdeme k tomu, co jsem vám chtěl říci. Líp, mnohem líp je vám, kdož jste světla nepoznali. Mně je hůř... mnohem hůř... já oplakávám a vy nevíte a nemáte, co byste oplakávali. Když vám vypravuju o tom, co jsem kdysi vídal... mně srdce usedá, ale vám je jako dětem, jimž babička pohádku povídá o zlatých jablkách a mluvících ptácích. Nejsou... není ani zlatých jablek a není mluvících ptáků... a dětem toho není tak líto, jako kdyby byly. Povídal jsem vám také pohádku... světla jste neviděli a proto vám není a nebudiž teskno a smutno. Pro vás nebylo, jako není pro ty děti zlatých jablek... a že je pro jiné... toho si nepřipouštějte. Jsou ještě jiné radosti a jiné štěstí, než pouze radost a štěstí, jež ze světla přichází... zítra si zazpíváme, zasmějeme se a dost možná, že tak mnohý, kdo zrak má, kdyby vás slyšel, by vám záviděl.«

Potichu jsme odcházeli. Ještě mezi dveřmi jsem se otočil. Viděl jsem pořád ještě hlavy mladých obrácené k staršímu slepci.

K učiteli slepců jsme se potom podívali. Viděl jsem mohutného, vážného muže, jehož hlas zněl ku podivu jemně a měkce. Veliká, bezmezná, svatá trpělivost vane ze zjevu tohoto muže. Pověděli mně o něm, že je sám hudebním skladatelem a znalci mně potom dotvrdili, že muž ten je ve svém oboru umělcem — tvůrcem pravého a čistého umění. Ukazoval mně pomůcky učebné — reliefní mapy, zeměkouli, počítadla, knihy, noty, a já překvapen a užaslý sledoval jeho milý, odborný výklad a chápal, proč a jak je možno, že

lidé takovou ranou stížení mohou zapomenout na své neštěstí, na kruté vyhostění z těch všech nedefinovatelných dobrodiní, jež zrak dává a poskytuje. Když mapu vzal do ruky a spoustu jmen vyslovoval a geografické položení jejich přesně určoval a když jsem si připamatoval, že slepec slepce učí — a hlas jeho, měkký, resignovaný a mučednictvím vlastního utrpení pro soucit s bližním sčistěný, zněl při tom tak shovívavě, láskyplně a vroucně, vnitřní hlas mne upozorňoval, že vidím před sebou člověka duše veliké, vyrovnané, s osudem smířené a jen pro svoje těžké a zodpovědné povolání žijící a zasvěcené. V duchu viděl jsem ho ve kruhu nevidomých jeho žáků a žaček a tu se mně zdálo, jakoby s hlavy učitele jejich linulo světlo i teplo, jež všecky k sobě druží a poutá a jež je hlavní složkou v pásmu snah a tužeb, jež vytvořily díla, nad nimiž žasneme a o nichž mluvíme jako o malých zázracích. Vidíme slepce plynně číst z knih, jež málokdo viděl a zná, vidíme, že píšou, že hrajou z not, v obdivu staneme u těch, kteří miniaturní předměty zhotovují tak bezvadně a v tak dokonalém provedení, že mistři oboru toho lépe toho nedovedou, nad knihou, slepcem psanou, se zadumáme a když je pak vidíme, jak jsou malomocni, jak kolem nás tápou, jak rukama kolem sebe plaše hmatají — na sebe samy, na mnohé vidomé si vzpomeneme a hořký stesk se ohlásí — vědomí o tom, že velká většina lidí podobna je těm, o nichž mluví písmo svaté, že hřivny jim svěřené jen v té míře využitkovali, aby se o nich nemohlo říci, že ji — zakopali. A když jsem viděl vysokou postavu učitele slepců pana Macana, jak se ztrácí, jak mizí a zapadá do tmy, bylo mně, jakoby všechno to, co jsem kdy učinil, bylo malé, bylo nedostatečné a nová síla, nové vzpruhy a daleko energičtější, činů lačná vůle zrodila se v ten okamžik v mojí duši.

Ještě na oddělení ženské jsme se podívali. Práce už všude odpočívala. Všechno bylo rozechvěno chvilí, jež nadcházela. Několik děvčat psalo Klainovým písmem dopisy. Když jsem vstoupil na chodbu, slyšel jsem zvuk varhan. Ředitel uvedl mne do malého sálu, kde nebylo nic jiného než malé varhany. Děvče hrálo píseň: »Bože, před tvou velebností na kolena padáme . . .«

Hlavu mělo vztýčenu jako ve vzrušení.

Čekali jsme, až děvče dohrálo. Šlo kolem nás. Obličej zrovna planul. Tělo jeho bylo krásné vzrůstem a obličej pravidelný a spanilý.

»Vy se už těšíte na stromeček, že ano?« řekl jsem.

»Oh těším . . . velice,« řeklo děvče zaníceně . . . »brzo, brzičko jej uvidíme.«

A vyptávám se jí, kdy ztratila zrak, děvče tesklivým hlasem odpovídá, že mu byla teprvé dvě léta, o hudbě, pro kterou jevila zanícení, jsme se rozhovořili, pozoruju, že se barevně vyjádřuje a že v zahrádce její duše kytičky kvetou, jež ze semínek, ústavem do ní vložených, vyrostla a tu Bůh ví, co mne to napadlo — já zeptal se jí (myslím a omlouvám se, že jen proto, abych vypátral tajemství, jež bystrost duše vyvolává a pro ni půdu kypří), kolik by mně hádala let — jsem-li mladší či starší.

Zamyslilo se slepé, hezounké děvčátko a řeklo milým hlasem: »Pane, vy jste už starší pán.«

»A kolik let byste mně hádala?«

»Asi čtyřicet — —«

»A z čeho tak soudíte? Rád bych, abyste mně pověděla, jak jste přišla k tomuto poznání?«

»Z hlasu to poznávám, pane — není už svěží — už je v odkvétání . . .«

Nikdo mně to ještě tak zvláštním, tak neomylným způsobem neřekl. Ani já sám jsem si toho tak — upřímně neuvědomil.

Když jsme vyšli na chodbu, byla plnička chovanců. Všichni spěchali do sálu, kde za chvíli zaplanul vánoční stromeček.

Přes sto slepců jsem viděl. Všichni měli hlavy dychtivě vztýčené, jako ti mladí hoši, když poslouchali staršího druha. Světlo planulo ze stromečku jako z výhně . . . Všichni k němu pohlíželi . . . v tu chvíli všichni poslouchali tajemnou, svou vánoční pohádku . . . všichni byli vzrušeni, pohnuti, dojati a rty jejich se pohybovaly. Světla hořela... anděl nahoře na větvičce houpal velikou zlatou hvězdou . . .

A nevidomí v tu chvíli — viděli světlo!

JAN ROKYTA:

Vánoční.

Narodil se Kristus Pán
na rozhraní pozdních věků,
týranými srdci zván
schýlil se zas ku člověku.

Narodil se z ducha dob,
přeplněných lidským hořem,
s výše, kde jest nebe strop,
k zemi zlét', již v potu ořem'.

Lidské duše plné muk
pojaly Jej místo jeslí —
pastýři mu prostí s luk
bílých jehňat nepřinesli.

Nezrodil se dítětem —
vešel v srdce, jako kdysi
v Judeu šel: s tichým rtem,
se starostlivými rysy.

Měkký pohled upřený
v oko duše, Magdaleny —
s rozpjatými ramena
vstříc mu vyšli muži, ženy . . .

Rostou v mnohé zástupy,
svatý mír se v srdce lije . . .
Neroste kříž potupy
znova z hory Kalvarie? — —

JAROMÍR BORECKÝ:

Marroni.

Obrázek z ulice.

Vždy o vánocích připadá mi zase, že slyším ten hlas. Roztřesený, slabý, sípavý a přece čímsi tak pronikavý hlas dítěte křehnoucího na dlažbě. Tetelí se vzduchem pošmourně stlačeným, jako prosyceným padajícími s mlhou sazemi, polou plačtivě, polou pisklavě, s příšerně vytrvalou jednotvárností.

»Mar-rr-ro-ni! Mar-rr-ro-ni!!« zdá se mi, že slyším jako tenkrát kmitati se táhle vzduchovými vlnami, skučeti do pouličního ruchu.

Vzpomínám. Je štědrý den jako dnes. Ale zima je tužší, jak dlouho pak již netuhla. Mrazí citelně. Lidé chvatně přebíhají chodníky, na nichž lpí v tvrdých hrbolech do černa již ušlapané zmrazky ráno odškrabaného sněhu. Není ještě pozdě odpoledne, ale zataženo. Šedá obloha věsí se na samé střechy nehorázných činžáků. Stíny se dlouží. Netrvá dlouho, a na některých koncích nekonečných ulic lampáři začínají rozžehati plyn, kdežto uvnitř krámů, v písárnách a kavárnách již dávno se svítí. Teď osvětlují jeden po druhém, jak u souseda zahledli, také ve výkladních skříních. Celý ohňostroj žárovek mezi vkusně rozestlaným zbožím.

Zabořuji se rád do svatvečerního šumu. Je mým starým zvykem, toulati se toho dne ulicemi. Všude spěch, jakési nakažlivé napjetí, na všech tvářích známka důležitosti. Baví to pozorování mne, jenž sám v sobě zůstávám nedotčen všeobecnou horečkou. Avšak ono napjetí jest dvojí, jiné na těch blahobytných tvářích, usměvavých, lesklých, příjemně rozčilených péčí, kterak ještě doplniti, zvýšiti překvapení chystaná od těhodne svým drahým, a jiné na těch vážně zrýhovaných, ustaraných, které se tu hemží za výdělkem, denní lopotou či za pomocí, nevědouce, zda budou moci rodinám svým poskytnouti nejnutnějšího.

Nejvíce živo panuje v obchodech, vyvíjí se tam do posledka zimniční činnost. Hledí vyprodati zásoby, zbavují se zbytků. Cena potřebného, co jde na dračku a čeho již považlivě ubývá, stále ještě drží se na své výši, nestoupá-li. Paní Katty v tržnici rozkřikuje se, že kdyby měla ještě desetkrát tolik vajec a másla a dávala je jestě dvakrát tak draho, všechno že by dnes odbyla, a máchajíc válečkovýma svýma rukama, nelichotivě odbývá smlouvající paničku. Za to tak mnohé luxusní zboží, za které ještě včera nevěděli, co žádat, klesá najednou střelhbitě v ceně. Tam ta nevkusně bachoratá secessní vása, která se ještě dopoledne svými kapřími tlamami pyšnila, jakoby se jí jen do panského domu chtělo, začíná se již ve svém hlazeném okru styděti. Tuší, že by ji teď třeba za výrobní cenu dali, jen aby nezbyl ležák. Bohatí nakoupili v čas; kdo přijde teď na poslední chvilku?

Nejvíc obléhány jsou malé krámky se všelikým haraburdím nákrčníků, trikotů, šlí a opasků, dětských čepečků a čepic, strakatých zástěr, šátků a šátečku, nabíraných bluz, dlouhých falešných řetězů dámských, padělaných jehlic a náprsnic, se stůčky barevných stuh, s hromadami nejprimitivnějších hraček, s jakými si ostatně děti nejraději hrají, se skladem všemožných titěr, pitvořících se po předmětech vysokého luxu a drze vystavujících svou surovou imitaci v křiklavém osvětlení plynových plamenů za nízkými výklady, k nimž svádí již z dálky transparentní nápis: Nejvhodnější vánoční dárky. Nakouknete-li dveřmi, spatříte za pultem z pravidla mladíky, plné obchodní horlivosti a účastnící se svými citlivými pohyby na všech závažnějších obratech řečnické výmluvnosti a gestikulace svých pánů.

Zkrácená doba pracovní přivádí vždy nové zákazniky právě obchodům tohoto druhu. A ještě více očumovatelů obchodům všem. Kde kdo prchá dnes o nějakou tu chvíli dříve z kanceláře, prázdní se účtárny, administrace, dílny, vstává se s nemenším chvatem od psacích stolů nežli s verpánku. V továrnách očekávají netrpělivě již zaječení parní píšťaly, v závodech neodkázaných na drobný prodej zahlaholení osvobozujícího zvonce. S postupem hodin přinese se ten pocit netrpělivosti konečně i na nejčilejší do chvíle nárůdek krámských a příručích, které leda ještě jen přísné oko šéfovo udrží pak v zdánlivě ochotných postojích, trčících do místností stále prázdnějších a čekajících mlčky na své uzavření.

Ale na to času ještě dost. Prozatím na ulicích vřavy jen přibývá. Na hlavní třídě lidí celé houfy, jako poutnictva. Jedni se procházejí, druzí proplétajíce se jejich kordonem spěchají za svou praci. Kupečtí běhouni roznášejí balíky, placaté čapky upachtěných veřejných posluhů stříkají svou červeň do pohyblivé černi klobouků jako mák zabloudilý do brambořiště, jinde švícko s párem z brusu nových lakýrek prorůží sobě a náhodou také chvátajícímu tudy listonošovi cestu strkanicí přeplněných košíků na ramenách kyprých služek. Jízdní drahou mihají se kolesky s nákladem, vozíky ruční i šlapané na způsob velocipedů, hřmotí těžké povozy, jichž řinčení a úpění ani sníh neutlumí, skřípají utýrané drožky, frkající tuff-tuff zastavuje na okamžik žluté poštovní ambulance v jich pravidelném poklusu, jímž rozvážejí ještě do poslední chvilky krabice s dárky, pytlíky s bažanty, zajíce za běhy k sobě přivázané, pečlivě v tuhý papírový obal sešněrované vánočky od dobrých maminek z venkova, a do té chumelenice zasviští ještě zvláštní zvuk saní, zanechávajících po sobě, po tom svém graciosním letu, v roztřesené harmonii vysoko la-

děných zvonků cosi veselého, bujarého, jako když si laňka poskočí hvozdem.

Teď ubírá se přes ulici, směrem k nádherné skříni květinářské, za níž sněží to v pařeništi vyhnanými konvalinkami, bílým bezem a ještě bělejšími azalkami, oslňující zjev elegantní dámy, vedle — úplně v stínu — cape jej muž, bývalý švihák se strunkovitými lýtky, s pleší rozlízající se i přes okraje pečlivě hlazeného cylindru; v jejích očích leskne se opíjející vláha štěstí, z oválu tváře směje se pozemský dostatek, dětská bezstarostnost. Jde ze zábavy do zábavy, prochází se tu jen pro zábavu a vrátí se za nedlouho domů k zábavě, k plné tabuli veselých hostí, pro které ještě teď vyhlíží nějaké překvapení a kteří se jí budou opět po celý večer kořiti vylhanými poklonami a hloupě důvěrnými žerty přístolníků. Tam kráčí chodníkem mladá matka, šat i vzezření rovněž ukazují na blahobyt, náručí má plné drobných i větších balíků, z očí pečlivě ještě hračkářské výklady zkoumajících září štěstí, ale jiné, o kolik teplejší, vroucnější! Jako by se již viděla, až se k ní vztahovati budou, jedna přes druhou, ty útlé baculaté ručky, jichž miniaturní zápěstí ještě splývá sotva znatelno s masitým předloktím. Nyní, co zatáčí k papírnickému kramu, kde třpytí se ve všech barvách a tvarech nejmodnější cassetty, div ji nepovalila dvě štíhlata, sukně koketně až do polovice vycpaných lýtek ze zadu vykasány, v pasu jako zlomená a vypjatým poprsím do předu v nenapodobitelné ohnivé křivce prohnutá. Jejich klobouky stranou naražené divají se točitými svými pery nad přívalem jen lehce spoutaných, černě chundelatých vlasů neméně výbojně, nežli z rozpálených mrazem tváří žhavé uhlíky jejich trnkovitých očí. Známé dvě modelky, vždy plné smíchu na smyslně odulých rtech, jejž všetečně vyzdvižené nosíky zdají se ještě podtrhávati. To budou dnes povedené svatvečerní hody při čaji, grogu, ořeších a sardinkách! Ač nestřelí-li ještě v poslední chvíli nadějný tovaryš sv. Lukáše pomocí zprostředkujícího číšníka v kavárně na rychle dokončený pastel. To by pak za královský bachšíš i bručivá domovnice nebetyčného činžáku, pod jehož krovem krčí se jeho atelier, dílna i byt zároveň, dala si říci a usmažila nějaký ten kousek tučného třeboňského kapra, který se tam zrovna na protějším rohu tak vyzývavě v namačkaných kádích převaluje lesklým hřbetem. Jak potom hned veseleji budou zníti roztřesené zvuky mandolin do cinkotu pěnících číší! To okřejí i bobule jmelí, které bys tu místo stromečku našel zasazeno do táhlé hliněné vásy.

Kdybys postál půl hodinky tam na nároží, ve výklenku optikova okna, kteréž jindy dosti přísného vědeckého vzhledu, dnes také vyšňořilo se samými lesklými dámskými kukátky, perletovými lorgnony, kouzelnými svítilnami, thaumatropy a tlakoměrnými domky s pěkně vysoustruhovanými paňáčky, viděl bys takových figurek více. Ale pojednou začíná sněžiti, kde pak bys tu stál! Leda bys měl ještě tolik horké krve jako ti kluci tam, kteří sotva jedním kabátem zahaleni, ruce v kapsách a čepice až po uši, mlsně olizují se v povykujícím hloučku před širokou vitrinou lahůdkáře, při pohledu na cukrem prosáklé datle, věnce fíků, žluté skořápky mandlí, na hlemýždí domky, ulity ústřic, o nichž ani nevědí, co to je, a všelijaké ty vyceněné, nafouklé a zase úplně sploštělé obludy mořské, mezi nimiž kroutí se i kníry čerstvě trhnutého našeho domácího sumce.

Vločky, zprvu pouhé lehké pápěrky, začínají se sypati ve hvězdkách stále hustších a tvrdších. Čas k návratu. Než přeseknu široké náměstí, kde jsem se mezitím ocitl, vydatná metelice snáší se na jeho kostrbatou dlažbu, šlehá do lící, zalétá všetečně za vyhrnutý límec a rozpouštějíc své chuchvalce na tvém zahřátém krku, pokouší se v drobných praménících vniknouti až na hruď. Bališ se pečlivěji do svého zimníku, pokud to moderní tato vyrobenina vůbec připouští, a jak můžeš, zkracuješ si cestu k domovu. Již si ani zhruba nevšimneš toho vetchého stařika, který tu proti tobě brodí se vánicí nejistým, klouzavým krokem, hlavu netečně svislou, pod ramenem přitiskávaje k boku papírový stromeček, jaké o štědrý večer rozsvěcují se na dětských růvcích. Chuďas! Nese jej snad tou metelicí na hrobeček svého vnoučete . . .

Zahýbám rázně kol sněhové boudy, kterouž u přípřežní stanice v letošní výminečně zasněžené zimě vystavěli koňáci tramwayky zcela po eskymácku do ztemnělé spleti postranních ulic. V jich romantičtějších klikatinách život má již tok daleko klidnější. Méně světla, méně ruchu, vyšší návěje sněhu a více jeho lesku. Metelice se tiší, nad nižšími domy, zdá se, jakoby prořídlým závojem vloček prokmitávaly hvězdy.

V tom, u frekventovanějšího zase ústí dvou takových vedlejších tepen, upoutalo cosi rázem mou pozornost. Nebyl to rudý plápol lucerničky, vbodávající se do očí světlem nevysoko nad zemí upevněným. Kolísala se ta svítilna sem tam nárazy větru, trčíc volně nad malým kotlíkem, z něhož vycházela pára. Na červeném skle bělal se nápis, nevím již, zdali úplně správný: Marroni arostiti. Obyčejný zjev v pražských ulicích té doby, opakující se z pravidla již od listopadu, ne-li od poloviny října. Co mne však tehdy toho zimního večera, přímo rozkazujíc zastavilo u kouřícího opotřebovaného kotle, bylo zcela jiné povahy. Uvykli jste za takovými improvisovanými na dlažbě kuchyněmi vídati zpravidla shrbené, vrásčité babky, dědky s vousem i vlasem již hodně proplesnivělým. Ale zde, nad zásobním košíkem očividně nevalně zásobeným — bylo v něm více papírů a hadrů nějakých nežli kaštanů — stál hoch sotva útlým dětským letům odrostlý, dosahující bradou stěží nad kotlík, na jehož zprohybaném příklopu leželo několik připečených kousků na ukázku, hoch značně tupého vzezření, ploskonosý, s očima ledva rozchlípenýma, unaveně do bledé tváře se bortícíma, s vlasem bělavě světlým, rozčepýřeným pod ohmatanou, bezchlupou již čepicí se soukennými

chlopněmi přes uši staženými a podvázanými pod useknutým podbradkem, sedícím skorem nelišně na krátkém, zbytnělém krku. Oděn byl chatrně, bedra chráněna maje pytlem, z něhož vyčuhující tykvovitá hlava tím pitvorněji na ramenou seděla, nohy ovinuty onucemi. Stál tu v jakési zblblé otupělosti, sípavě vyvolávaje své zboží, lhostejný k mrazu, proti němuž jen chvílemi bránil se přihříváním ozáblých prstů nad syčící parou, lhostejný však i k tomu, že nikdo od něho nekupoval. Spěchalo tady dosti lidí, ale neslyšeli, neb úmyslně přesléchali to slabé úpění. Kdo by také dnes kupoval pečené kaštany, kdy kupují se zlaté a stříbrné ořechy, třpytivé řetězy, skleněné koule, hvězdice a jiné cetky, cukrovinky a červená jablka?

Nebyl jsem již od hocha vzdálen na víc než na pět kroků, když zrak můj svezl se na zem a já ustrnul ještě více. U nohou přešlapujícího malého prodavače černalo se cosi, v prvním okamžiku myslel bys, že se to pes do klubíčka schoulil. Zblízka vidíš, že také ten kus zubožené hmoty je člověk. Leží či dřepí tu na rohoži, celý v hadrech obalen. V šlupce jeho nerozeznáš rukou, ni nohou, tak jest ovinut a skrčen do svých cárů, ale zažloutlé líce vyschlých kostí, hlava jako na zad sražená, vyhaslé oči povídají neklamně, že je to mrzák. Na stáří marně bys mu hádal — ta trpící tvář, to zakrnělé tělo nepraví ničeho. Jeho čilejší bratr, ač bída také do jeho rozvoje vryla své spáry, jest proti němu ještě jako tuřín. Ba zdá se, že je skutečně i mladší, ač také u mrzáka hodně musíš odpočítati, neboť hlodavý neduh vtiskl mu vráskami pečeť předčasného stáří.

Prvá myšlenka, která ti projede hlavou, jest: ke komu patří ta opuštěná mládež? Rozhlížíš se, nespatříš-li na blízku dorostlých. Na druhém rohu stojí vousatý, dosti ještě statný muž a zpěvně vykřikuje jasným, zvučným hlasem své jesličky, slepené z papíru, slámy a mechu. Tam opodál zase nějaká ženština sedí za stolkem pokrytým paklíky barevných svíčiček. Jsou to snad rodiče? Nezdá se. Přistoupíš k dětem, na jazyku sedí ti otázka: »Kde máte otce a matku? Jak se jmenujete? Odkud jste? Co tu ještě chcete v tom sněhu, tak pozdě?« Ale při pohledu na jejich bídu odumrou ti všechny otázky na rtech. Co pak jsi oprávněn vyptávati se jich jako vyšetřující komissař, kdo zmocnil tě šťárati se v jejich bolesti, když nemůžeš pomoci? A co bys se dověděl! Rodiče šli každý za svou prací. Nebo: maminka leží nemocna, otce není. Či dokonce: otec pije, matka shání na živobytí posluhou. Možná také, že tvrdí pěstouni, kteří si je, opuštěnce, vzali na starost pro nějaký ten groš podpory, vyhnali je do zimy za výdělkem. Buď pravdou cokoli, z každé té možnosti stejně sklebí se bída. Bída urputná, která ani před květem mládí se nezarazí a nejvíce rve čerstvé, slabé haluzky. Pohled na to utrpení, jež do zápasu života žene již bezpomocné děti, připřahujíc je k těžké své káře, zmate tě úplně. Bezděky saháš po penízi a háziš jej úkradkem chlapcům, stydě se za svou almužnu. Je ti najednou, jakobys před sebou samým se hanbil, za ten štíbec poměrného blahobytu, který jsi si ve světě vydobyl.

Spěcháš ulicemi, jako by tě cos hnalo. Tam naproti, v prvém poschodí, začali právě rozsvěcovati stromeček. Co veselého třpytu rozlilo se tmavým jehličím! Ale pro tebe není teď najednou žádného třpytu, žádného veselí. Vše v tobě potemnělo, sesmutnělo, ztrpklo. Ještě před chvílí jak bys byl si kouzlil do toho lesku růžová líčka zdravých, šťastných dětí, rty plné radostně dovádivého smíchu, zornice rozšířené úžasem nad veškerou tou krásou světel, cínových vojáčků, rusých panenek ve vyčalouněných pokojících, nad bujností houpacích koní, zakřiveností šavlic a vlajícími chocholy čak, nad zubatou tlamou rozceněného louskáčka, stavebnicemi, obrázkovými knížkami, sám sebe klamaje jakousi sladce ukolébávající představou všeobecného štěstí! Rozplynuly teď všechny ty idyllické vidiny. Zdá se ti, že rázem jsi prozřel všemi těmi cetami a pozlátky, jimiž od mládí zaslepujeme si oči.

Mocný hlas hlaholí tvým srdcem. Hlas neuspokojeného svědomí. Máme právo radovati se, býti šťastni a veseli, dokud víme, že jiných tisíce kolem nás trpí? Necítíme povinnosti všeho se odříci, všeho se vzdáti, celou vůlí, celými silami uchopiti se všelidského díla spásy? Zde neplatí vymlouvati se jeden na druhého a otáleti všicci. Začni každý na své líše, svým příkladem. Připozdívá se. Přiložte rychle ruku k činu, dokud ještě čas. Blíží se doba velkého přerodu. Běda, koho zastihne nepřipravena . . .

Takové myšlénky bouří ti hlavou. Ale zároveň také cosi neznámou silou pudí tě k domovu. Touha po tvých, po tvé ženě a dítěti, jala tě rázem neodolatelnou, živelnou mocí. Jako kdybys najednou, nevíš proč, měl příčinu o ně se třásti. Cítíš se tak osamělým uprostřed všech těch lidí na ulici. Pud sobectví vyvstává v tobě. O kéž bys byl již u svých, v jejich náruči! Kéž bys je mohl viděti co nejšťastnější!

Metelice zatím úplně se již ulehla. Široké plochy sněhu táhnou se kolkolem, zářice bělostí a šířice klid, utišení. Ruch zmlká. Nebe rozsypalo se hvězdami. Nadchází ryze vánoční noc, v jaké básníci slyší šelest andělských křídel, písně cherubův a království míru.

Je mi, jako by se mi srdce mělo rozzvoniti do všech čtyř úhlů světa: Více lásky! Více lásky!

Jen z dálky, šuměním vzduchu, zdá se mi, že slyším ještě — zcela potichu — volání hochovo. Nežní již tak bolestně. Smísilo se do nebeských zpěvů, neboť hlas utrpení, výkřik bídy mají před trůnem Hospodinovým cenu nejvzletnější hymny.

♡ ♡ ♡

FRANTIŠEK KVAPIL:

Sníh.

(Motiv vánoční.)

Tak hustě napad na tichý rov,
kde malá ta hlavička dřímá —
snad jí tam pod sněhem teplo a líp,
zde venku zima, tak zima.

Snad jí tam v klidu pěkně se zdá,
zde vichr jen, palčivé mrazy —
k ní jednou do roka dušička zas
s anděly zlatými vchází.

V ten svatý večer, »Gloria« když
sbor zářný andělů zpívá . . .
— Hlavičko zlatá, tiše jen spi,
ať pěkně dál se ti snívá . . .

♡ ♡ ♡

VÁCLAV ŠTECH:

Šestnáct krejcarů.

Humoreska předměstská.

Aproto, milý bratře, nezbývá, než abys mi ještě jednou směnku podepsal. Naposledy, Pepíčku, naposledy! Dostanu v únoru kvinkvenálku, v březnu nám jistě zregulují platy — ředitel již návrh připravil — pak si vejsknu! V červnu zaplatím a bude vyhráno. Pepíčku — pro Boha Tě prosím. Přijedu o prostřední svátek dopoledním rychlíkem —«

»Ježíš Maria — to je dnes!« vykřikla paní Božochová, přerušujíc manželovu recitaci dlouhého dopisu. »Ten mi tu o vánocích scházel!«

»— ráno skočíme spolu do záložny a směnku prodloužíme. Viď, Pepíčku, že mi to uděláš. Hleď, mám pět dětí — takové nehody mne stále stíhají —«

»Pro Boha Tě prosím — nečti mi to už!« sípala již téměř paní Božochová, která na interjekce byla již všechnu sílu svého hlasu vypotřebovala. »To už umím z paměti! Flamendr! Všecko svede na děti — na drahé živobytí — žena že stonala — on stonal —!« Vidouc pak, že manžel opět vznáší dopis k očím, vyškubla mu list z ruky a hodila jej na stůl: »Ani slovo už nechci z toho slyšet. Krademe tisícovky? Pro něho abychom měli bankál!«

Pan Božoch se zmohl toliko na jedno postesknutí: »Zatracená historie!«

Z tónu, jakým tato dvě slova byla pronesena, vyčetla milující manželka, že drahý choť není naprosto odhodlán podpis na nenáviděnou směnku odepříti. Ba byla přesvědčena, že se nebude vůbec bránit, až ho bratr vyzve sladce k návštěvě záložny, a tam mu předloží protivný proužek okolkovaného papíru.

A to znamená dle jejího soudu úbytek tisícovky. Úbytek k dobru nesympatického jí bratra mužova, jehož všecko příbuzenstvo se jí vůbec příčí, z něhož však podmokelský Vencl je jí nejprotivnější, protože jeho poklonám, jeho sladkostem a lichocení není možno ničeho odepříti. Co peněz už z nich vytahal, a kolikráte již za něho museli klopit.

Tuto tisícovku stále a stále směnkami zmítanou jednou bude muset Pepi také jistě zaplatit — o tom paní Božochová byla skálopevně přesvědčena. A pan Vencl se jí v Podmoklí pak za to ještě do hrsti vysměje. Kradou tisícovky? Mají je vyhazovat oknem proto snad, že nemají dětí, a že třem jejich domům na hlavní ulici v Žižkově každým čtvrtletím přibývá hodnoty? Ne — tentokráte směnka dopadla — ať to praskne! Ať si záložna obstaví třeba Venclovo služné. Pepi více podepsat nesmí.

Aby pak manžela zbavila nejistoty, řekla mu ihned, co si myslí.

Pan Božoch byl bačkora. Štěstí si mu sedlo do týla, když se na pražských předměstích hroudy rozparcelovaných pozemků měnily v zlato. Vypůjčených osm stovek vložil do lada, na kterém ani nejčilejší husa nebyla by nalezla tři vlásky traviny — za rok již nechal hokynaření i domovničení a stavěl činžák. A pak to šlo jakoby na kolovrátku hrál. Roháky s hospodami a bez nich, čtyřpatrové činžovní kasárny v ulicích na periferii a zase v centru předměstské obce rostly mu pod rukou — potom kupoval domy v exekučních dražbách a prodával je naivním sedláčkům, které omrzelo orání a lákala Praha s plzeňským a plynovými světly. Při tom si uhnal sice dnu, ale oslazovaly mu hořkosti její štukaturou nalíčené tři domy, v nichž krámy a byty byly jako na dračku. Deset lidí čekalo vždy, vystěhuje-li se kdo odtud.

Paní Božochová, která se za osm let domovnické své praxe jak náleží vyškolila, hrála domácí paní, že se na ni mohli z Příkopů závistivě chodili dívat.

Když se šla světu pochlubit, blýskal se a svítil na ní klenotnický krám, šustilo divoce zbarvené

hedvábí a křičela péra na klobouc̆ích. Cenu všeho dověděl se každý nejpozději při páté větě zahájeného s ní pohovoru.

Paní Bžochová byla slávou předměstského domovnictví, zářivou světluškou ulice, v níž tři Bžochovic domy nadýmaly se skoro tak jako jejich sebevědomá spolumajitelka.

Bžoch už nestavěl, nepodnikal a neobchodoval. Trávil klidně z toho, co mu vynášel tak podivuhodně vzrostlý majetek. Trochu pozlátka své slávy trousil do několika spolků, jednu vinárnu a dva — tři hostince vyznamenával svojí návštěvou — jinak jenom ozdoboval čelnější promenády a zbytek času věnoval pak svému pohodlí jakož i počítání a ukládání čtvrtletních přebytků.

Pro jediného bratra, který sběhl kdysi ze studií a pak několika různým zaměstnáním pokoušel se dostati se na chut, měl jenom obdiv.

Vencl měl tak znamenitou výmluvnost, že by dle slov paní Bžochové manžel její byl k jeho pokynu košili třeba s těla stáhl. Ale zapomínala manželka příkladná, že i ji samu dovedl vždy podmokelský řečník oblouditi tak, že se ani na nejslabší projev protestu nezmohla. Teprve když měl Vencl vrabce, na které u Bžochů nalíčil, v hrsti a byl s nimi za Prahou, napadlo žižkovské jeho paní švagrové, že měl takhle a takhle Pepi odpírati. Pepi pak smýval projevy těchto náhledů výčitkou, že zase měla ona namítnouti toto a ono.

Když Vencl při saském pomezí opět octl se na nových písčinách, nemusel se ani dost málo rozpakovati, má-li do Žižkova přispěchati s chytrým svým klokotáním, jehož závěrkem čiperně ozdobeným bylo: Půjč! — dej! — zaruč se nebo podepiš!

Tentokráte jednalo se o nové závaží na směnku, kterou by Venclův význam v záložně nebyl náležitě zatížil. V záložně osudnou náhodou promeškali termín protestu a pustili tak pana Bžocha z obliga. Podmokelská liška neopatrně tuto situaci v záhlaví dnešního dopisu prozradila. Tohoto drápku chytila se paní Bžochová:

»Pepi — tomuhle utečeš! Ty jsi takový osel, že by tě ten mluvka ovinul zas kolem prstu jako klobásu. Ne — tady nezůstaneš — odjedeš k naší Mári do Drážďan. Ještě dnes odpoledním rychlíkem. Než přijede vlak z Podmoklí, sedíš ve vagoně. Než se Vencl vytočí z nádraží, budeš mít Holešovice za zády. Ať si směnku podepíše pak, kdo chce. Vrátíš se za dva za tři dny a to už ho zas čerti odnesou.«

Pepi se nad tímto nápadem zarazil. Ale v jeho říši vládla tato Libuše. Proti všem historickým a bájeslovným tradicím orala svým Přemyslem, který po nějakém zdráhání přisvědčoval vždy přece jen tomu, kdo promluvil za něho nejdůrazněji.

A sám se utvrdil v myšlénce, že útěkem zachrání kus svého jmění. To je jasno: nebude-li tu, nebude moci podepsati — směnku vezme kozel.

Jenom jedna věc mu napadala. Že musí opustiti tak znamenitě sosnovanou dnešní večeři, jejímž nejskvělejším článkem byla jeho lahůdka: koroptve! Tak vzácné letos a tak drahé.

Libuše četla v myšlénkách Přemyslových! A proto hned bila do černého středu terče, před nímž se myšlénky manželovy zastavily: »Ty dvě koroptve ti zapakuju, flašku vína dám do tašky k tomu — to si ňáko pochutnáš. Do Drážďan tak vydržíš. Tam ti pak švagr obstará večeři nóbl. Něco z hotelu.«

Bžoch se vesele ušklíbl. Manžel sestry paní Bžochové, který v Drážďanech s prostředním úspěchem krejčoval, byl veselé chlapisko. Vodil vždycky pražského hosta do zábavných místností, kde se zpívalo a hrálo, kde se žízeň koupala ve víně, kde se ke stolu zvaly rozpustilé slečinky — teď se Bžoch zajikl. Aby mu tak žena vlezla i do těchto myšlének — — —

Ale paní Bžochová byla ráda, sbližoval-li se její muž s rodinou její sestry, které přála, a proto jí ani nenapadlo, že by na záhonech těchto styků mohly bujet takové nebezpečné muchomůrky, jaké se na pana Bžocha červenaly v drážďanském nočním povětří — — —

Před třetí hodinou octl se pan Bžoch v Hybernské ulici tam, kde hranice Prahy vůči Žižkovu střeží zřízenci potravní daně.

»Něco k zdanění?« optal se žižkovského domácího pána strážce erárního důchodu a vyprostil pravici z huňatého rukávníku, aby jí stiskl Bžochovu tašku.

»Totiž —«

»Něco k jídlu?«

»Totiž — dvě koroptve — ale —«

»Vašnosti — to se musí platit! Račte se vrátit tam k tomu okénku —«

»Povídám — já nejdu s tím do Prahy — já jedu ven — státní drahou —«

»To je jedno — ale na čáře se z toho musí platit. Když jedete z Prahy — na nádraží se vám poplatek vrátí. Račte se u okna ohlásit, že je to transito!«

»Kruci — himl — povídám —«

»Vašnosti — už jsem řekl,« odpověděl zřízenec chladně, ba skoro již ostře, a aby naznačil, že je po vyjednávání, popadl za košíček kyprou kuchařinku, které očka v mrazíku dovádivě svítila jako žhavé uhlíčky.

U okna zaplatil pan Bžoch šestnáct krejcarů, za něž mu mrzutý úředník podal lístek s kupónem.

Kupón utrhl pak zřízenec, který se již byl přesvědčil, že není falše ani v košíku veselé kuchařinky, ani v těch jejích půvabech, které ho tak příjemně zavábily.

Na státním nádraží si koupil Bžoch lístek druhé třídy. Se vším pohodlím uteče té směnce. Pak vypil v restauraci kalíšek černé kávy a vybral se na perón.

Muž v uniformě cvaknul do jízdního lístku a Božochovi, který se ho ptal, kde je tu někdo od potravní daně, ukázal na přešlapujícího akcisáka.

»Dostanu šestnáct krejcarů!« řekl Božoch s pýchou, která jenom na předměstí rodí se v takové ryzosti, a napřáhl ruku se zmačkanou cedulkou.

Ale zástupce akcisu, nechávaje vzdorovitě ruce v kapsách svého mundúru, odpověděl, jakoby tupou pilu brousil: »Ale ode mne ne! To musejí do kanceláře na druhou stranu.« Při tom hodil hlavou k protější budově.

Božoch plivl do mosaiky na chodníku a naměřil přes koleje.

V koridoru popadli ho dva zřízenci potravní daně: »Něco k jídlu v té tašce?«

»Dvě koroptve — ale —«

»To se musí platit!«

»Ale já nejdu do Prahy — já už z nich platil — chci zpátky peníze!« hněvivě odpovídal Božoch, každé větě přidávaje ohně.

»Jó — to se musí nechat taška na druhé straně, a ten pán od akcisu jim dá na to paletu. Pak se sem vrátěj a v kanceláři dostanou peníze.«

»Million pimprlat!« odlehčil si Božoch a putoval tam, odkud přišel.

Pán od akcisu« přivítal ho, jakoby byl pro něho již ohříval potutelný úsměv: »Když odešli tak beze všeho, nemohl jsem jim ani říci, že taška musí zůstat tady. Až přinesou kupón, že jim ji vydám.«

Božoch zase plivl do chodníku, jakoby byl vystřelil z revolvéru. Pak se vyhoupl na špičky jakoby byl celý Žižkov jeho, a divaje se přes »pána od akcisu«, řekl — despektně jazykem za každým druhým slovem mlaskaje: »Já jim těch šestnáct krejcarů daruju — královské Praze, která ten akcis spachtovala —«

»Šestnáct krejcarů? To bych já nedaroval! Vašnosti, to jsou dvě piva!« Při této vzpomínce na dvě napěněné nádoby spadlo s akcisáka všechno sebevědomí úřadu, zmizelo pohrdání lidstvem poplatným, neúcta k pasažeru, který musí jíti jeho obzorem. »To by byli blázen!« hovořil již docela přátelsky. »Jdou, jdou — tu je paleta — za tu jim kufřík vrátím — naproti v kanceláři lístek ukážou a šestnáct krejcarů je zase na světě.«

Božoch takhle počítal, dokud otloukával s chodníku zmrazky, a když šrouboval řemeslníky, kteří mu pracovali na stavbách. S úsudkem byl hnedle hotov: »Mají pravdu! Nač bych jim dal do krku šestnáct krejcarů!« Pro jistotu se optal: »Je čas?«

»Na Bodenbach?« řekl potravník, a když Božoch kývl, odpověděl s jistotou úředním úsměvem opečetěnou: »Času forota!«

Za okamžik byl Božoch zase přes koleje. Za tři vteřiny v kanceláři.

Tam bylo lidí jako mravenců. Úředníci nedávali se však nikterak mýliti jejich spěchem a horlivými pobídkami. Řadou klidně zbavovali se jich, pokuřujíce v horkém vzduchu z dýmek s nekonečnými troubeli.

Konečně dostal i Božoch svých šestnáct krejcarů. Pokud kožich dovoloval, spěchal s nimi k tašce, ovládané »pánem od akcisu«. Ten mu dal nejenom jeho zavazadla ale i radu: »Ale honem, vlak už se hne!«

Jakoby uměl hádat milý ten opatrovník potravní linie. Vlak, do něhož měl Božoch namířeno, v tom se začal hýbat. Ale majitel tří výnosných domů v Žižkově věřil ve své právo tak, že se za milými vozy rozběhl a skočil na stupátko posledního Vždyť musí — stůj co stůj, musí dnes z Prahy. A jedině tímto vlakem. Jinak hoří tisícovka.

Opačného náhledu byla však skupina jiných lidí. Úředník s červenou čepicí, tři nádražní sluhové, strážník s pěti vyznamenáními — ti se vrhli divě na milého Božocha. Než se nadál, měl pod nohama opět nepohyblivou půdu perónu, kdežto rychlík vesele si odfukující utíkal již kolem karlínských kasáren.

Shon — křik — gesta — nadávky a výklady.

O vánocích mnoho lidí jezdí. Právě chrlil ze sebe vlak jakýsi spoustu pasažérů, kteří zatoužili po Praze. Z těch bylo mnoho zvědavo spatřit, proč se kolem muže v kožiše rozčileně zachvívá strážníkův chochol, červená čepice a modré kaškety v chumáči, z něhož každou chvíli vylétá paže nějaké povykující osoby.

I pan přednosta přišel. Poznal však pana Božocha. Hrával s ním časem krejcarovou šístku. Zaručil se tedy ihned všem oporám pořádku za osobu žižkovského domácího pána a nabídl se i, že nepoužitému jízdnímu lístku vrátí hodnotu poznámkou, že může jeti vlakem — »kterým, pane Božochu, kterým si račte přát?«

K odpovědi nedošlo, protože si v tom z klubka pasažérů proklestil k Božochovi cestu pohyblivý mužíček, který jal se ihned křičeti jako na lesích: »Ježíš Maria — Pepi! Co se děje?« Než se Božoch otočil, měl čtyři bratrské hubičky na rtech. Líbal ho podmokelský Vencl — — — — — — — — —

Za nějakou chvíli putovali bratři z nádraží. Ale budovou do Hybernské ulice je nepustili. Musili jako ostatní příchozí obyčejným východiskem do Havlíčkovy ulice. Než došli ke koridoru, dověděl se Vencl, že Pepi musí do Drážďan k švagrovi v důležitých prý rodinných záležitostech. Platnost lístku mu přednosta prodloužil, pojede tedy zítra.

»To se výborně hodí, Pepíčku!« radoval se Vencl. »Na dva dny mne do Drážďan posílá firma. Až zítra v záložně vše spořádáme, pojedu s tebou. Vezmeš jednu extra stovku a já ti ukáži Dráďany, že budeš mít oči až na čele!«

»Něco k zdanění?« optal se v tom zřízenec potravní daně a popadl Božochovu tašku jakoby ji chtěl obejmout.

»Totiž — je tam — jsou tam —«

»Něco k jídlu?«

»Koroptve — ale jdu s nimi do Žižkova —«

»To je jedno — platit se musí! Račte hlásit: transito!«

»Povídám —«

»Račte otevřít tašku — podíváme se —«

Čtyřikráte dvě úřední ruce počaly se klátit kolem žižkovského domácího pána. Dnes tu platily jen instrukce — na inspekci zašel si sem člen městské rady — velký klubovní řečník pan Cirm. V parádním kožiše, v lakovaných botkách, se zlatým skřipcem stál tu, hlásaje přísnosti svého obzírání, že tu zastupuje blaho měšce Prahy královské. Když shlédl Božocha, vypnul se ještě o centimetr.

Div, že dnes »páni od akcisu« nelezli do tašek, kufříků a krabic. Před panem radou nutno osvědčovati důležitost svého povolání a horlivost. Také Božochovi, stupňovanými podněty zlosti již rudnoucímu jali se obraceti zavazadlo na ruby.

Těžce to nesl Božoch. Býval totiž rada Cirm kdysi šenkýřem v jednom jeho žižkovském roháku. Zle se při kterémsi kvartále nepohodli. Dokonce před soudem o nějaké škody na majetku a cti se rovnali. Pak se odstěhoval Cirm do Prahy, našel štěstí v jedné veselé pivnici a v jednom rázném klubu — dnes sedí na radnici jako pohanský bůh. A očima teď probíjí bývalého svého domácího. Sebevědomě — hrdě — velkopražsky!

Božochovi bylo horko jako v slévárně.

»Povídám: dvě koroptve a nic víc!« vykřikl na zřízence, který zle hospodařil v jeho tašce. »Nebudu snad pro šestnáct krejcarů —«

»Pán od akcisu« se však nedal ve své horlivosti nijak mýliti. Teď dokonce vyvinul ze spousty papíru, co paní Božochová dala muži na cestu.

»Povídám — dvě koroptve!« opakoval Božoch, křiče již, jakoby se odvolával při posledním soudě z rozsudku.

»Ale pečené — vašnosti — pečené! Z těch se neplatí! Láhev vína — nedolitá — žádný akcis! Mohou jít!« jásal »pán od akcisu«, propouštěje širokým gestem Božocha, který teprve teď si vzpomenul na to, co mu přece jako bývalému hokynáři nemohlo býti tajemstvím. Pečená zvířena dani nepodléhá.

Div že nepopadl tašku a nešmejknul ji do kouta za pulty potravní revise.

Pro selhání paměti zmeškal vlak a — tisícovku tím projel a teď si ještě škodil zde — smrtelně škodil před tolika akcisáky, dokonce před Cirmem, hodnosti až k prasknutí dnes nafouklým.

Cirm se díval na něho z drahého kožichu svého skly zlatem ovroubenými s pýchou, která čněla nad sebevědomí dobývače Asie.

To pohlížela Praha — koruna království — souverenní vladařka a paní, plna potěchy z blamáže podceňovaného předměstí — předměstí vzdorujícího svým nepřipojováním — — — —

♡ ♡ ♡

FR. S. PROCHÁZKA:

Zlatý oříšek.

Své ženě.

Jako když zvoneček zacinká
na prahu večerem v sínce,
přilítla malá vzpomínka
k vánoční hlásit se zmínce.

To už je dávno, deset zim,
stromek váš ve světlech planul
a kouzlem tichým, vánočním
po celé světničce vanul.

My stáli pod ním objati,
gloria andílek zpíval,
když jsem se v sladké závrati
v oči Tvé zblízka tak díval.

A zlatý ořech, rajský skvost,
sňala's mi s božího stromu,
v něm Tvoje srdce na věčnost
nes jsem si dárečkem domů.

Oříšek tisknu ke svým rtům,
a v duši mé je světlo:
vánoce přijdou milencům,
aby jim přes život kvetlo.

♡ ♡ ♡

FR. HERITES:

Vánoce za mořem.

V Pittsburgu byl pořádný mráz, když jsme večer, několik dní před Vánocemi, odtud odjížděli, a nad Alleghenou uhelné doly Pennsylvanské pokryty byly vysokou vrstvou sněhu.

Ráno jako bychom se byli octli v jiném světě. Po sněhu ani památky. Červeně cihlové dělnické domky Baltimorské smály se vesele, a cesty a silnice k nim a od nich jako pentle se táhnoucí na všechny strany, bělely se sice do daleka, ale vápenou bělí rozjezděných skořápek ústřic, jimiž jsou štěrkovány.

Washington, který jsme pak navštívili, docela zapudil z našich myslí všechnu zimní náladu. Všude samá zeleň. Skvostné parky s křovinami neztrácejícími listoví, dělaly dojem, jako by probouzely se již ze zimního spánku, do něhož příroda teď, na konci prosince, měla plné právo se teprve uložiti a tělo své, zmořené a vysílené poskytnutou úrodou, jak náleží protáhnouti.

Vážně a důstojně vystupovala z té parkové zeleni bílá mramorová průčelí paláců a nádherných budov státních a veřejných, jež tvoří vlastně celé residenční město Spojených Států, město samých čistě bílých domů, ačkoli úředně »bílým domem« slove jedině representační budova presidenta republiky.

Tyto dny před vánocemi patřily loučení našemu s Amerikou. V »bílém domě« s jinými občany potřásl jsem rukou presidentovi, kterým hyl tenkrát Cleveland, což v určité dny a hodiny jest právem každého svobodného muže v Unii.

S výše Washingtonova pomníku, 500 stop vysokého obelisku, rozhlédli jsme se ještě do krajiny, odkud kynul zvláště jako světlý bod lidské ušlechtilosti a vznešenosti, Mount Vernon s nepatrným, dřevěným domkem slavného vůdce ve válce za osvobození a první zvolené hlavy republiky, Jiřího Washingtona, kam on odstoupiv dle ústavy ze své vysoké hodnosti opět s klasickou prostotou se uchýlil do soukromého života a kde se svou ženou Martou odpočívá.

A ze všech stran, z dálek rozsáhlé půdy americké jako by nám kynuly v červenobílých barvách české osady, jež ve středu svém tak bratrsky nás uvítaly . . .

Jedna jenom už zbývala nám návštěva, kde prvního dostalo se nám přivítání na druhém břehu a odkud nyní bylo nám opustiti Ameriku.

Zrovna na štědrý den jsme přibyli do New Yorku. Bylo po poledni, v sobotu. Štědrý večer připadal až na neděli, ale slavil se již den před tím.

Byli jsme ubytováni v českém hostinci v obvodu sedmdesátých ulic a první a druhé avenue, kde nalézal se nejsilnější tábor Čechů New Yorských. Po večeři z celého tábora a také z jiných, vzdálenějších, přicházeli krajané, aby nás pozdravili. Až pozdě do noci přicházeli a zas odcházeli bez velkých obřadností, po americánsku. Milí byli svou pozorností k nám. Netrávili jsme věru v osamělosti ten štědrý večer za mořem. Síň plnilo rozjařené veselí.

Ale přece — jakýsi stesk, chvílemi aspoň, v ty hodiny vánoční v cizině padne na každého; nelze se ubrániti. V zlatě a drahokamech třeba by se spočívalo — není to přece domov, byť sebe chudší, na který se o štědrý večer právě věsívá tolik vzpomínek . . .

Děti si vedli o Ježíška. Před večeří, po příjezdu, chodili jsme po městě. Všude za výkladními skříněmi byly jedle a smrčky ověšené jablky a ořechy a ozářené svíčičkami, jako u nás. I v oknech rodinných obydlí bylo viděti stromky vánoční. Jenom k nám Ježíšek letos nenalezl cestu. V rodině, u níž jsme ubytováni byli, neměli dětí a tak nebylo tu také žádného stromečku.

Dostalo se dětem mým hojně sladkostí i ovoce a hraček a jiných darů. Ale což platno, když je nepřinesl Ježíšek se svými neviditelnými anděly, neohlásil svůj příchod zazvoněním venku v kuchyni, aby se už tedy vstoupilo s rodiči do druhého pokoje, kolik dní před tím tajemně zavíraného . . .

Do noci dlouho, ležíce již v postýlce vedle sebe, děti povídaly si, nemohly usnouti.

Ráno ještě, když jsme chodili zas městem, stavěly se u každého krámu, kde jen byl jaký stromek, nic jiného je nelákalo ani nepoutalo. Nestěžovaly si ani slovem, přímo si neposteskly, ale lítost tekla z tónu hlasu, smutek spočíval v každém pohledu — smutek pro Ježíška . . .

Odpoledne odvezla si je rodina mistra Dvořáka, který tou dobou v Americe meškal a bydlel v New Yorku. Nechali si je u sebe až do večera. Rozsvítili jim stromek, s dětmi si mohli pohráti, jež nedávno přišly za moře a jež jim přirozeně byly bližší, než jiné děti české, vychované v Americe, s nimiž se tu setkávaly. Vrátily se docela už šťastny. Po Ježíšku vlastním více netoužily.

Já jsem toho dne se vrátil domů až pozdě po půlnoci. Před večerem jsme vyšli s mým známým, českým detektivem, jemuž mám k poděkování tak mnohý pohled do amerického života v nejspodnějších jeho vrstvách.

Šli jsme do Bowery, známé čtvrti New Yorské, kde soustřeďuje se a prostupuje mnoho zločinu a bídy. Počasí bylo se náhle obrátilo, poletoval hustě sníh a řičel ostrý vítr.

Jak v mraveništi se však hemžilo tu mužů žen i dětí celou šířkou ulice.

Na rohu jednom stál starý pán s dlouhými šedivými vousy, vzezření maje v počestnosti sestárlého gentlemana. Němě, zdrželivě, jakoby až stydlivě nabízel ke koupi zlaté hodinky a řetízky, pro pány i dámy, knoflíčky do košil, náušnice, samé zlato, nic jiného než zlato, pravé,

ryzí zlato, puncované, nejvýš karátové. »Těm, kteří tvoří pravidelnou výplň Bowery —« vysvětloval můj průvodce, »nečiní svou nabídku, pouze na ty, kteří sem přicházejí jako hosté, má namířeno. A nejméně jednoho podaří se mu každého dne přece chytit a ošidit svým bezcenným zlatem. Je výborně z toho živ, obchod se vyplácí.«

Na druhém rohu, naproti, stála dívčina černě oděná, na hlavě klobouk stuhou uvázaný pod bradu, člen Armády Spásy. »Ta je tu zase k vůli těm druhým,« řekl průvodce. Náležím k málo cestovatelům, jimž Salvation Army při všech svých výstředních směšnostech zevnějších, v základu svém není nijak směšnou. Ta dívka, mladá ještě a svěží, dosti hezká, jež tu uprostřed spustlosti a společenského kalu pověstné ulice, hlasem povýšeným kolemjdoucím nabízela zdarma mravoučné a náboženské povídky, dělala to snad za plat, ale jistě až dojímala svou odvahou a neústupností, jakou brožurky své vnucovala. Jenom že z proudu kolem se valícího množství hříšných a ztracených nikdo se nedral tuze o její spásnou literaturu.

O něco doleji byla Bowery pojednou jako ucpána. Proud se tu musil úžit, aby prošel dále kolem shluku lidí, jež se nakupili před jedním domem; středem jich nikdo neproniknul, tísnil se v davu tom jeden na druhého, nikdo nemohl se hnouti, kdo jednou stanul a k ostatním se přidružil. »Čekají, až se otevrou vrata toho zasmušilého domu, před nímž stojí,« vysvětloval vůdce můj k mým otázkám. »Jsou to lidé bez přístřeší, žádají nocleh. Ti přední stojí tu již dvě hodiny, aby do domu se dostali první a obsadili hned lepší místa společné noclehárny, již dobře znají.« — »A dostane se na všechny čekající?« — »Pokud stačí místo, zajisté, bez rozdílu. Nikdo se neptá nikoho, kdo jest a odkud přichází. Vrahem může být — zde jest pouhým žadatelem o místo, kde by přespal, uložil v pokoji svou hlavu.«

Udeřením hodiny s blízké budovy otevřela se vrata veřejné bezplatné noclehárny a čekající strkali a hrnuli se do vnitř.

Zůstali jsme státi hodnou dobu na místě. Ulice byla zase docela uvolněna po celé šířce. Proudy se valily zas bez překážky sem tam. Do temna otevřené noclehárny čas od času jednotlivec ještě zmizel.

Pojednou se odtud vyvalil najednou celý houf ven do ulice. Vrata za nimi zapadla.

»Naplněno,« řekl můj vůdce. »Není více místa.« Co chvíli stanul ještě někdo před tím pochmurným, tak smutně hostinným, ale účelem svým tak velikým a nádherným domem; jako v mátohách přišel, připotácel se, otřásl se naleznuv dům už nepřístupný — a zmizel za těmi, již byli před tím z něho na dlažbu vyvrženi.

»Kam jdou ti ubozí lidé? Co si počnou v té zimní noci? Kam se uchýlí v té noci vánoční?« —

Soudruh pokrčil rameny. »Přijde na to,« pravil s klidem člověka, který není tvrdý proti soucitu, ale ví, že pomoci nemůže. »Mnohému, když nocleh nedostal v tomto posledním svém útulku, nezbude snad, než hledati jej ve vlnách. Každou noc v nynější době zimní aspoň několik zoufalců skočí do vody s Brooklynského mostu. — — Což se ostatně někdy též výborně vyplatí,« doložil krajan náhle vesele, jakoby se nebyl mohl již dočkati až se dostane z chmurného obrazu hrozné bídy lidské. »Pojďte, příteli!« vedl mne.

Zahnuli jsme do postraní, malé uličky a vstoupili do hospody, těsné, špinavé místnosti, přitmělé, neboť světlo lampy uprostřed se stropu visící málem docela uhasínalo v hustém tabákovém dýmu a výparu lidí, již plnili síň. Na konci za hospodským barem stál statný a zdravý člověk, bez kabátu, pouze ve vestě, a naléval hostům u báru rozestaveným, pil s nimi a kouřil, po zvyku americkém hostěn jimi a navzájem je pak zas hostě. Veliká jeho podobizna visela naproti na zdi. Kolem pak dokola této, po celé stěně zavěšeny fotografie různých slavných lidí, největšího jedlíka vítěze v mezinárodní konkurenci, dvou, kteří se zavázanýma očima po provaze přešli do Kanady přes vodopád Niagarský, jednoho, který zašit v pytli obskákal hranice státu Maine a jiných podobných výtečníků.

»Ten muž,« vysvětloval mně přítel ukazuje na hospodského, „před rokem právě, o vánocích to bylo, také z poměrů svých životních nalezti nemohl jiného východiště než s Brooklynu. V seznamech policejních ze štědrého večera roku loňského nalézá se zaznamenán jako sebevrah — jemuž se však nic nestalo. Skočil tak šťastně s ohromné výšky našeho světoznámého mostu, že se ani nezabil v pádu, ani se pak dole neutopil. Ne že by mu snad někdo byl pomáhal a vytahoval jej z vody,« poznamenal můj zkušený Američan. »To se u nás nedělá, to u nás není ve zvyku. Kdo chce kam, pomozme mu tam. Při nejmenším aspoň mu nepřekážejme. — Nepochybně,« mluvil dále po chvíli, »chlapíka zmocnila se láska k životu a začal si sám pomáhat z vlhka studené vody. Jak se dostal ven, neví se dobře, snadné to jistě nebylo; na každý způsob provedl chlapský kousek. Přinesli ho na půl mrtvého na nejbližší policejní stanici. Třetího dne však na to, na prostřední svátek už otevřel si tuhle hospodu. Nalezli se totiž podnikatelé,« vysvětloval krajan mému udivení, »kteří jej založili na spekulaci. A byli ovšem předem jisti dobrého profitu. Také dostali rychle domů své peníze. Celý New York se hrnul podívat se na muže, o němž přinesly noviny, že skočil s Brooklynu a je živ a zdráv jako ryba, ani bouli nemá na čele — trošek vody, jíž se při tom nahltal, snadno spláknul několika sklenkami brandy. Dnes má splacený dávno celý dluh a ukládá si v bance pěkný kapitál. Zvědavost podívat se na něho už netáhne, ale v Americe jen když je jednou zavedený obchod. — Jak vidět, schází se tu sami gentlemeni,« ukázal přítel kolem. »Někdy ovšem policejně velmi neurčité hodnoty —« doložil s úsměvem. —

Přes noc z ulic New Yorských vytratila se každá stopa po Ježíškovi. Z výkladů stromky pryč a nakupeno tu jinak nabízené zboží. Ze stromků zbýval jen popel všude před chodníky; co neprodáno, bylo totiž do rána po americkém způsobu spáleno na ulici, aby se nemuselo odnášet a odvážet.

Na Boží hod vánoční všechny domy byly ozdobeny oblouky z ostrolistu s červenými plody a z jmělí. Nad okny věnce z obou vánočních těch rostlin. Z balkonů přetékala v spoustách zeleň; i schodiště do paláců amerických boháčů na páté avenui pokryty byly zelení.

Na Boží hod vánoční v Americe mají hoši právo v každém domě složiti návštěvu. Vybírají si ovšem chytrácky hlavně rodiny, kde jsou děvčata.

Objíždějí známé v lehkých amerických vozících, vždy dva neb tři kamarádi v jednom; ale táhne někdy celá karavana jedním směrem, k jednomu domu, před nímž zastaví. Koníček tomu zvyklý nechá se stát bezstarostně na ulici, někdy jen tak, že oprat otočí se kolem kůlu, za účelem tím tu zaraženého, nebo že konec oprati položí se na chodník a kamenem, schválně též pro to zde se nalézajícím, se zatíží.

»Merry Christmas and happy new year!« — přejou mládenci celé rodině, shromážděné v síni ověšené jako dům zvenčí taktéž hojně, hlavně jmelím, posvátnou bylinou druidskou. »Veselé vánoce a šťastný nový rok!« — —

Dostanou víno a zákusky a od děvčat po cukrátku, jež smlsnou na místě a barevný papírek, do něhož bylo zabaleno, zastrčí třepením ven, do knoflíkové dírky u kabátu.

Na Boží hod vánoční každý mládenec má právo dívku políbit.

Rozumí se, že si chytráci vybírají návštěvy nejvábnější. A komu tak pro tu kterou v těle prudčeji bije srdce — ej, pospěš si, ať jsi první. Dívky už od časného rána číhaly a pásly po tom, který nejdříve přijde a vezme náležející mu hubičku. Což hubička za mládí — přiletí, odletí. Ale o vánocích toho, pod jmelím který ji první políbí, dívka najisto dostane, toho si vezme za muže. Americká obměna našich štědrovečerních čar a kouzel dívčích . . .

Šelmo, vy, sličná Annie! Tak nějak jako byste schválně byla se postavila pod jmelím tvořený baldachýn tam u okna — byla byste jistě šikovně dovedla prchnouti do jiného kouta pokoje, aby nebylo jmelí nad vámi, kdyby byl vstoupil do dveří někdo jiný, nežli ten vysoký, štíhlý junák, který nedávno přišel z Evropy a pořád je tak roztomile ještě zelený, že i ručičku dámám líbá v Americe, čemuž se ony ovšem na veřejnost smějí, ale tak někdy, nepozorovaně, po tají, konečně i rády líbiti si nechají.

Tatínek věří jistě víc na dollary než v čarodějné moci bylin, ale hodně se zakabonil, když viděl, co se děje mezi vámi — —

Před polednem byli jsme s rodinou v katolickém kostele sv. Patrika. Chrám byl uzavřen širšímu obecenstvu, jako v divadle se prodávala sedadla, lepší po dollaru, horší po půlce a po čtvrtce; vzadu jen, šňůrou odděleno, bylo místo bezplatné, kdo se sem totiž v čas vetřel. Mše byla v pravdě nádherná, krásná hudba a zpěv.

Také mistr Dvořák s rodinou svou byl toho dne přítomen na mši v kostele sv. Patrika v New Yorku.

Odpoledne uběhlo dalšími návštěvami, jež zbyly nám od rána.

Na večer s přítelem, českým redaktorem americkým, jsme vyšli sobě do ulic, jen tak na toulku.

Armáda Spásy tu proti nám, s hudbou, s prapory v čele, nesenými důstojníky sdružení, za nimi řada dívek, mladých i také starších v směsici, jakýchsi družiček průvodu, oděných jako ona na rohu Bowery, do černých šatů ke krku zapjatých, s ohnivě červenými pentlemi na klobouících.

Zástup rostl od ulice k ulici. I Také jsme se přidali.

Protáhli jsme za bubny a píšťalami celou čtvrtí městskou. V zapadlém dosti domě ukončil průvod svůj hlučný uliční výstup.

Vešli jsme za druhými. Velká, prostorná síň, vyzdobená, jako toho dne vše, též hojně zelení, podobala se spíše škole, nežli vnitřku kostela, za který sloužila. Po celé délce byly lavice, v prostřed ulička mezi nimi, před lavicemi stupeň a na tom tribuna, podobná školní katedře, kolem několik seslíků.

Nad katedrou vlály prapory s třinácti zlatými hvězdami a nejvýš nad nimi týčil se a rozvíjel též i starý prapor Ameriky, se stočeným hadem a kolem toho obranný a spolu vyzývavý nápis: Don't treat me! — Nešlápni (neopovaž se šlápnout) na mne! — — Ten starý americký prápor nebylo by jistě na škodu též u nás v Čechách častěji rozvinouti.

Proti vchodu do modlitebny velkými písmeny nápadně křičelo prosebné heslo: God bless our corps! — Bůh žehnej našemu sboru!

Hodnostáři usedli na seslíky a jeden z nich vstoupil do katedry a jal se řečnit, kázat obecenstvu.

Po něm hned druhý a na to ženská, hubená, dlouhá, s brejlemi na pichlavých očích. Mluvila vždy rychleji, tempem stále vášnivějším, s živějšími a živějšími gesty. Konečně vylezla na katedru nahoru a vztyčená, jakoby hlavou chtěla dosáhnout až do stropu, krokem octla se na lavici mezi samými posluchači. »Hossanah!« volala jak v extasi. »Hossanah! Our savior! Our redeemer! — Náš Spasitel! Náš Vykupitel!« — — A celý sbor po ní: »Hossanah! Hossanah!« —

Za chvíli začala se shasínat světla; obecenstvo se rozcházelo; jenom na stupni, jako na jevišti zbyli herci, náčelníci, důstojníci a úředníci Armády, obého pohlaví. —

Celý týden vánoční jsme zůstali v New Yorku. Plná nálada sváteční pominula ovšem prostředním svátkem.

Na Sylvestra jsme byli pozváni českým Sokolem Newyorským.

Rád na ten večer vzpomínám. Takové teplo bylo mezi krajany. Zpívaly se písně, koncertovalo se.

O půlnoci zaduněla rána z děla. Jako u nás v Praze poledne z mariánských hradeb, odkudsi tu oficielně oznámena dvanáctá půlnoční.

Vyšli jsme ven, vyřítili se na ulici.

Sotva byla dozněla první dělová rána, bouchaly jiné, další z lodí v přístavu kotvících. A do toho se všech věží zvonily zvony, rozhoupány i zvony na lokomotivách, jimiž dávána znamení k výjezdu vlaku, zvučel a cinkal kde jaký zvon a zvoneček.

Po ulicích všude zněly výstřely pušek. I naše společnost vytáhla z kapes zimníků revolvery i prastaré pistole a před domem do ohlušujícího hluku se střílelo a střílelo za starým rokem a na pozdrav nového. —

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

STUDENTI.

Vánoce! Podivuhodná chvíle sladkého kouzla, obletujícího nás každoročně svými posvátnými reminiscencemi, sladkou poesií svých večerů, blahem tiše se uklánějícího soumraku! Kam pohledneme v ulice velkoměsta, spěchá dav — a nám se zdá, že za jediným snad cílem spěchá: rozdávat radost čekajícím a státi se jí sám účastným ze štědře nadílejících dlaní. Všude zříme radostný chvat, vzrušení, úsměv, touhu i nedočkavost. Všude chvěje se štěstí pospolitosti, tu slazené předtuchou rozblýskaných dětských očí, tu každoročně se vracejícím pocitem těsného přilnutí.

Ale nesmíme přehlížeti: v těch podzemních bytech velkoměsta není tolik rozjásané radosti. V nich dřímá sice po celý boží rok těžká odevzdanost osudu, ale v dobu narození Spasitelova slétá v ně opravdová bolest. Jsme lidé a odhadujeme svá štěstí srovnávajíce je s osudy jiných. Což divu tedy, že v tyto dny vyrůstá žal ubožáka, jehož dítkám nechtěl Ježíšek nadělit, že teskní mladý zrak dvojnásob, vida kol sebe smutek a prázdno. Zda i sem slétne kdy zlatá peruť Anděla Poesie?

Však jednu společenskou vrstvu máme dnes hlavně na mysli, stav nejméně vzpomínaný v posvátném ruchu Vánoc: naše české studentstvo. Tož ony řady naší mladistvé intelligence, ovšem že značně zřídlé v poetickém týdnu, ale přece jen četné nad pomyšlení, roztroušené po studených mansardách, tiše dumající a z veliké části opuštěné. Můj Bože, kolik je těch, kteří buď vůbec už nemají teplého domova, buď postrádají prostředků, aby jej vyhledali! Vždyť ten náš český student i jindy žije tak divně nepospolitý život! Vzdálen pražských rodin, stýkaje se s nimi v nejpříznivějším případě buď jen v kondiční hodinu, buď ve chvilce večerku či zábavy, rozprchnut do dvou, tří sdružení, markovaných nevyslovenou, ale pocifovanou odlehlostí, kráčí za svojí metou smutně osamocen a v trudu. Uzavírá se, často předčasně pozbývaje mládí, vznětu pro společnost a mnohdy i nadšení pro práci mimoškolskou . . . »Nemáme už studentstva!«, četli jsme onehdy bolestný výrok . . . Ba, máme!, ale ne toho, které by dovedlo s vervou a ohnivě akcentovati nejdražší poklad svého mládí, toho, kterému je nutnou potřebou občas vysršit jiskru opravdové životní radosti, které by dovedlo svým živelním nadšením překonat každou obtíž. »A kde je vina?«, tázal se onen hlas. Oh, jistě: v té naší společnosti je viny nejvíce, ač ne všechna též, v těch kruzích, kde slovo »student« má nepochopený dosud zvuk, znamenajíc ne obrození a pokrok, ale cosi nehotového, nevykvašeného dosud, s čím nelze počítat.

A tak bloudí i dnes tím pestrým davem ulic, zamyšleným jen do svého vlastního očekávání, nejeden smutný jinoch, dvojnásob cítící trud svého osamocení. A nahlédneme-li pod stromeček Radhoště, Husova Fondu, Mensy, spolků, které ze skrovných prostředečků nakládají ke svojí Štědré Večeři to nejbohatší, co mohou, i tam postřehneme vznášeti se síní pocit zamiklosti a melancholie. I tu rozložila se a tísní bolná osamocenost — —

Nuže, kdy sem též zalétne ona zlatá Andělova peruť?

♡

VÁNOČNÍ GLOSY O DĚTECH.

»Zdá se mi, jakoby se to svaté děťátko Ježíš bylo dnes pro radost narodilo«, mysli si v Akunianově novellce »Elsa« stařičký vychovatel Pilgram. »Ano, pro jejich pouze radost!«, opakuje při pohledu na růžolící drobotinu, která se tísní v pestrém chumáči před jesličkami votivního chrámu. Je tu dětí na sta: bohatě oděných, krásných, zdravých i bledolících a s roztrhaným šatem. Ale všem září z očí jediné blaho, paprsek duševní rozkoše, neuvědomělého původu sice, ale tím pronikavější. Pozorují svatou rodinu a jsou naplněni poesií svaté chvíle. Není divu, všecko k nim mluví: to drobné zlatovlasé děcko, na které dýchají soucitná zvířátka, starý bělovlasý tatíček a dobrá matka, plná starostlivosti. Je to moment veliké bezprostřednosti, která uchvacuje děti.

*

Ano, jim v prvé řadě náleží svatá ta doba. Všichni to chápeme a naši otcové to rovněž vyciťovali. Vejděme dnes v některý z chrámů našeho neporušeného venkova, kde dosud zpívají koledy — oh, co dětských postav se mihne těmi rozkošnými výtvory mladistvé lidové fantasie! Tam Jurka vede bílou ovečku, tu malá Madlenka nese koláč Ježíškovi. Baculatý Tomášek se nadýmá, že mu zapíská svoji pastýřskou a drobná Anička pláče, že rozbila džbáneček se žinžicí. Dle valašské legendy zjevila se prvně hvězda nad Betlémem maličkým pastevcům, dětem, které přenocovaly u svých stád. A ne-li tak, tož alespoň ony to byly dle jiné verse, které první písničku zapěly novorozeňátku, dříve než se vzpamatovali staří pastevci, užaslí zjevem andělovým. Dítě hraje v posvátném dramatu boží lásky hlavní roli a jsou-li okamžiky, kdy se na ně zapomíná ve kvapu dne, vrací se k němu jedenkaždý ve vánočním týdnu s obnovenými obrazy lásky a probuzeného zněžnění.

*

A na děti prvně pamatujeme, kupujeme-li dárečky, chceme-li ve všeobecném pocitu lásky šířiti radost ve svém okolí. Pomíjejíce ony tisíce hraček, jimiž je nadílíme už od svato-mikulášského oktávu, máme dnes na mysli nadílku čistě uměleckou, která, bohudík, už i u nás počíná zapouštěti kořeny v rodinách intelligentních rodičů. A nejen to — dnes už i společnost, dotknutá vzácným heslem umělecké výchovy, počíná se starati o naši drobotinu. Četli jste v poslední dny radostnou noticku o krásné myšlence »Městského umělecko-průmyslového musea v Plzni«, které uspořádalo v nových místnostech zajímavou výstavku dětskou? A neposkočilo vám srdce radostí? O prázdninách náchodská, vyškovská, dnes plzeňská a všude bylo dětem věnováno alespoň po jednom koutku, kde mohly ssát v útlé své duše paprsek krásy. A ona dnešní je jim veskrze věnována, plna kreseb Alšových, Schwaigrových a Jenneweinových, Mukařovského a Klusáčka. Pohleďte na ně a sledujte je, jak jsou naplněny tajemstvím Krásna, kterým v nich pučí prvek nepoznané rozkoše. Nestačí ovšem jen pouze podobné ojedinělé výstavky, zde bude nutno už brzy přikročiti ke práci systematické, k výchově pro tyto výstavy veřejné ve škole, v rodině, na ulici — ale není už tento slibný moment příliš radostnou předzvěstí blizounkých blahých dob?

A knížky pro děti! Máme jich také už hezounký řádek — ty špatné ovšem ani nepočítajíc. Četli jste krásný Bartošův spis »Naše děti«, jednu z nejvzácnějších knih o dětech a pro ně psanou s tou milou výzdobou našeho Alše? A což Heritesovu »Pěknou hodinku«, Wenigovy »Pohádky«, roztomilé »Broučky«, které vykreslilo péro Preissigovo s takovou suggestivní pravdivostí, že se neubráníte silného dojmu? A což Raisovu knížku »Doma«. Jesenské »Jarní píseň«, »Sněhurku« od Plumlovské? Hle, toť pravé poklady vzácné dětské poesie, která jímá a jímajíc ušlechťuje. Nasyťme děti své pohádkou, po níž přirozeně práhnou, naplňme je citem, jehož zárodek je jim vrozen! Ale varujeme je pseudopoetických paběrků, vypočítaných pro effekt a dojem povrchní, v nichž není umělecké pravdy ani skutečnosti ani pohádkovité reality. Jí odcizujeme zájem pro krásu, otupujíce jej lesklou prázdnotou. Podejme dětem ryzí pohádku lidovou, kterou tak vzácně uměl vypravovati Erben, Němcová, Mikšíček, Kulda a Třebízský. Poukažme je na silné čítanky Tolstého. Ale varujme je před každým vylhaným gestem — znovu opakuji, neboť ono jest u dítěte největším zlem.

*

A malou poznámku na konec. O Vánocích se literárnímu trhu poměrně nejvíce daří. Tu kupuje mnohý, jenž jinak po celý rok nezavadí o knihu. Byl by to moment sám sebou dosti neblahý, ponižující pro toho, kdo kupuje jen proto, že je povinen jakými dárečkem, kdyby zas na druhé straně tu nebylo přece jen jakéhosi uznání pro superioritu uměleckého díla. Umění má býti ovšem potřebou, cílem a ne útočištěm nutnosti, ale i tak musíme býti za mnohé vděčni. Horším zjevem však bývá, že z pravidla bývají tu vybírány věci hodně reklamou vykřičené, často tím bezcennější a umělecky prázdné. Trpí tím literatura v pravdě ušlechtilá, trpí tím podarovaný — a bohužel, že právě zas nejvíce naše děti, jež vůbec vždy jsou odkazovány na výběr starších. Zde ovšem je pro nejbližší dobu těžká náprava. Snad systematické zprávy všech našich časopisů, které by přinášely v určitých lhůtách záznamy dobrých knih — a to i nejmodernějších — dobře by prozatím prospěly. A z toho jen důvodu zmínili jsme se ve dnešních glossách o několika opravdu krásných zjevech literatury dětské. *S.—*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Vánoční číslo MÁJE**, jehož bohatým obsahem přineseme zajisté příjemné překvapení milé obci odběratelů a čtenářů našeho listu, ozdobeno je půvabným obrázkem v záhlaví. Nakreslil jej J. Wenig, od něhož pocházel též pohled na zatímní divadlo v čele divadelního čísla MÁJE. — O tom, že vracíme odběratelstvu MÁJE celý zisk, který nám vyplynul ze vzrůstu našich předplatitelů, tím, že zvětšujeme bez jakéhokoli zvýšení ceny obsah listu, zmiňujeme se šířeji na jiném místě. Jsme přesvědčeni, že toto naše rozhodnutí přátelský styk čtenářů s českým spisovatelstvem v Máji sdruženým náležitě upevní.

⚋ **Za dr. Ladislavem Čelakovským.** Tiše skonal 23. list. b. r. po delší trapné chorobě, do poslední chvíle však duševně čilý vědátor, jenž byl první ozdobou české vědy přírodní. Pracemi svými získal si značné autority doma i v cizině. Již ve věku chlapeckém zamiloval si sbírání květin. Uvádívá se, že otec básník, pro přírodu vždy zanícený, na dráhu badatelskou jej uvedl. Tomu však tak není. Rodina chová ovšem zajímavý herbář po dědu Frant. L. Čelakovském z dob jeho pobytu Vratislavského. Synova horlivost sběratelská strhla jaksi otce s sebou. Většího zajisté měl působení na mladého Čelakovského slavný Purkyně, již za společného pobytu ve Vratislavi, více ještě, když

Purkyně po smrti Frant. Č. († 1852) syna se ujal a do domu svého jej přijal. Čelakovský po ukončení studií ve Vratislavi a v Praze věnovati se chtěl z počátku professuře na střední škole; suppoval rok na gymnasiu v Chomutově a zastupoval po dvě léta prof. Krejčího na realce v Praze. Záhy však poznal, že věda vyžaduje muže celého, má-li ji ve všech svých směrech platně a produktivně ovládati. R. 1860 stal se kustodem při král. č. museu, které stalo se nám důležitým ústavem pro průpravu k dosažení samostatné university. Po r. 1864 vedl botanickou sekci pro přírodovědecký výzkum Čech; r. 1866 habilitoval se na technice, r. 1871 jmenován mimořádným a r. 1880 řádným professorem botaniky při universitě pražské. R. 1882 rozdělena byla universita. Čelakovský prodělal první těžké počátky české university, jež z počátku v privátních domech umístěná, bez botanické zahrady a materialu, teprv poslední léta domohla se ve Slupech samostatného oddělení zahrady a pracoven botanických. Zde však netěšil se dlouho z klidného sídla bádání, neb potměšilá choroba podlomila již fysické síly jeho. — Vědecké práce jeho jsou trojího rázu. Na dvě stě vědeckých pojednání roztroušených v čelných časopisech odborných tu i cizozemských jsou jednak obsahu floristického, jednak morfologického neb rázu povšechnějšího. Poslední dobu pracoval na velikém díle morfologické fylogenie všeho rostlinstva, oboru, ve kterém právě největší váhy a uznání ve světě si dobyl. Rázu povšechnějšího jsou studie jeho o Darwinově theorii a statě z dějin vědy pro nás zvlášť důležité, o Adamu Zalužanském ze Zalužan (v Osvětě 1876), o vědeckém významu Jana Svat. Presla (V akademii 1892), pak o Linnéově zásluze o nauku pohlavnosti rostlin a j. V mládí Čelakovský i krásnou literaturou se zabýval a přeložil ze Shakespearea Bouři, krále Leara a Jindřicha II. Cokoli Čelakovský psal, bylo vždy promyšleno a vědecky procítěno; svědčilo o širokém rozhledu ve vědě a samostatném úsudku. Odtud veliká váha, kterou v cizině pracím jeho přikládali. Nalezl snad více porozumění jinde nežli doma. *β.*

||| **K 50tým narozeninám profesora Dra. B. Raýmana.** Ti, kdož z četné řady chemiků českých poslouchali přednášky našeho věhlasného učence, věru, že do smrti nezapomenou jeho originelního, nanejvýš ohnivého tempa, kterým je strhoval k nadšenému studiu interessantní vědy. Bývá to řídkým zjevem u vědeckých badatelů, k jakým počítáme Raýmana s takovou pýchou my a ještě více snad cizina, ale v tomto případě výjimka je opravdu kuriosní: profesor Raýman přímo elektrisoval svými výklady, unášel jako básník, současně podmaňuje a překonávaje svými vědeckými dokumenty. Je mužem z krve a ohně setkaným, v jehož barvité řeči ožívá věda, nabývajíc duše a vzrůstajíc v něco báječně interessantního. Raýman dovede vdechnouti život svému předmětu tak, jako Zola uměl oživiti massu. Jeho slovo je plno suggestivního tepla, jeho věta má plno odstínů a oduševnělých vibrací, jeho gesto naplní ohněm. Což divu, že lační adepti krásné vědy s takovým nadšením naslouchávají jeho výkladům, vidouce v jejím apoštolu nejen ostře a hluboce kritisujícího vědce, ale i láskou prozářeného básníka. A tomuto rysu musí náležeti i obdiv nás, kteří s upřímným přáním dobra i štěstí připojujeme se v jubilejní dny k řadě učencových přátel.

–– **Od Dunaje.** Kolikrátkoliv se dívám na severním nádraží nebo na nádraží Františka Josefa na davy lidu, které proudí z perónu do vídeňských ulic, tolikrát chvěje se mi srdce, tolikrát stahuje se mi hrdlo, tolikrát bych nejraději vykřikl z plných plic: »Ach děti Čech, Moravy a Slezska, kteréž sem kvapíte za štěstím jako mušky k světlu, co z vás bude? co z vás tady bude?« Při nejrůznějších příležitostech stěžují si Němci na českou invasi. Kam se obrátíte, všude slyšíte výčitku: Čechův všude plno! Čechové berou nám, starousedlým Vídeňanům od úst skývu chleba, pro Čechy nedostane se našinec — »Urwiener« — ani k tramwayi. I u tramwaye Čechů plno. A kdybyste se zeptali, jak se ten naříkající »Urwiener« jmenuje, snad byste slyšeli, že Przedsechtiel nebo Pschenischka. Chodíme-li po vídeňských ulicích, jako bychom chodili po oživeném hřbitově vymřelého města. Naši lidé jsou ti tam, a zbyly po nich jenom nápisy, hodně do neznatelna setřené. Urwiener »Dolezal« je roztrpčen, že se sem proudem valí Doležalové, jejichž potomci snad už v prvním koleně budou zas Urwienry. Ale málo platno, stesky a hubováním se příliv českého živlu nezastaví už proto, že česká práce je hledanější než práce kteréhokoliv národa. Šel jsem jednou horskou krajinou obydlenou Čechy i Němci. Potkal jsem dělníky. Ptal jsem se jsem prvního: Tak kam, brachu? Ukázal motykou před sebe a povídá: »Na práci.« To byl Čech. A ptal jsem se druhého: Kam, kamaráde? — »Na výdělek,« odpověděl, ukazuje na svůj vyšívaný kožený opasek. To byl Němec. Nepřipomínám tuto malou episodku z cesty zbytečně. Leží v ní vysvětlení, proč tak hned nebudou položeny hráze českému stěhování do Vídně. Naši lidé instinktivně — i pokud se týká nejširších vrstev — si uvědomují, že »v práci a vědění je naše spasení«. Český dělník je nejpracovitější a nejučelivější. A tak nechť si nás malují v nejpitvornějších postavách Vídeňáci na lístky pohlední, nechť si se vídeňští kupletáři sebe více namáhají, aby udělali z českého krejčího, truhláře, kováře, zámečníka a ševce — zejména ševce — směšnou figuru, nic naplat — Vídeň čím dál, tím více bude užívati produktů všech těchto a jiných našich pracovníků a bude je hledati. Dosud jsme slyšeli jen nářek se strany Urwienerů, že rok co rok roste česká invase řemeslnického a továrenského dělnictva. Ale teď, nastojte, nejen slyšíme ale i čteme, a to v listech jinak seriosních stesky na českou invasi uměleckou. A divíte se? Podívejte se na přední výstaviště výtvarných umělců, podívejte se na ensemble dvorní opery, podívejte se na repertoire nejpřednějších koncertních síní, a všude setkáte se s českými jmény, se zvučnými českými jmény. Bezděky připomínám si »okřídlené slovo« z parlamentního couloiru: »Ach ano, Čechové, kdybyste byli takovými chlapíky v politice, jakými jste v umění výtvarném a v umění hudebním, dávno byste byli svrchovanými pány situace.« V politice štěstí nemáme na ten čas, ale kdo z umělců do Vídně přišel, odnášel si vítězství hned na poprvé. Můj ty milý starý Picku, kterýž jsi zazpíval:

»Budou-li se pyšní zdáti,
a před vámi zavírati —
— zapějte jim na dvoře!«

Abys tak viděl, že z »nádvoří« ve Vídni už dávno mizí figurka chudého českého muzikanta, že tak mizí jako předbřeznový žid se svým předbřeznovým ghettem a že se mu koří — tomu českému muzikantu — že se koří české písni zpívané i hrané i tady nad Dunajem aristokracie ducha, rodu i peněz jako nepřemožitelnému vítězi. — Časy se mění, a my se měníme v nich. Vídni podnes zůstává čest a přednost, že rodí vtipné fiakristy; vyčítají-li nám, že my jsme se zařídili na export umělců, nemůžeme než pokrčiti rameny a říci: Dobrá, jakáž porada, každý si necháme svoje: my slávu, kterou nám našinci dobývají za hranicemi a vy — vtipy fiakristů svých. — Dne 3. listopadu hrála v Bösendorfově sále Marie Heritesová, která teprve před rokem absolvovala proslulou školu prof. Ševčíka, a dne 5. listopadu v »Musikvereinsalu« hrál mistr Fr. Ondříček. Ohnivé mládí a vyzrálé umění. První rozmach k letu do velikého světa — a majestát umění, které nemá soka — ale tu i tam obrovská práce, obrovské úsilí ukázat světu, co dokáže dítě malého národa v zápasu za čest jeho jména. Umělkyni, kterou na velká podia provází kouzlo osmnácti let, i umělci, který již do všech končin světa donesl slávu umění českého — podali nadšení obdivovatelé nádherné kytice s rudými květy. — Zlato a drahé kamení dostali a dostanou od mocných tohoto světa. Lid náš tiskne se k nim rozechvěn se svým rudým květem — s květem práce. — —*g*—

⊙ **Premii Máje** expedujeme již přes týden. Prostřednictvím našich čilých jednatelek dostane se všem, kdož jsou ve svazku Máje. V Praze roznášejí je poslové. Celý náklad její je rozebrán. Pro archiv Maje zachovali jsme toliko deset výtisků, pro nové příznivce, kteří by ještě v tomto roce přistoupili, 18 a několik pro divadelní referenty denních listů, pro něž kniha bude míti asi zvláštní zajímavost. Redakčních výtisků dodávati nemůžeme, poněvadž příznivců Máje přibyl letos ještě v době tisku knihy neočekávaný počet. Na prodej není vůbec.

⁂ **Boh. Adámek: Horské ovzduší.** Snad nikde nemůže Taineova theorie prostředí manifestovat tak skvěle, jako v tomto pozdním poetickém debuttu Adámkově. Autor dramat »Salomeny« a »Heralta« představil se českému čtenářstvu jako básník již r. 1869. básní »Kytička«, ale od té doby se málokdy hlásil, až nyní najednou promluvil ze svého pohorského úkrytu první sbírkou veršů. Tato mluva jeseně jeho života stala se plně ve znamení jeho hor. Tíha a únava pohorského kraje, ponurost a dusno jeho mlh, chudost jeho barev, mdlý jas skoupého tu slunce, zahořklost, vyzáblost, mdloba a bída toho lidu, to dýše z této knihy. Vám je, čtete-li ji, jakoby k vám přišel horal a mluvil těžce, přerývaně, drsně, nemůžete dlouho zvyknout jeho řeči, až když ucítíte teplý tep jeho srdce, zdomácníte tu. Tento trpký, drsný dojem, tuto disharmonii a šeď vyvolává především slovník autorův. Po eleganci, hudbě a noblesse slovníku Vrchlického, Čecha, Zeyera, Březiny, zaráží vás slova: hybce, záhvozdí, zabočilé a srstnaté sosny, zá slibný, padol, překvapí vás nezvyklé skupeniny synonym a zvukodobek (hradní duch se šklebí, chechtá, hejká) nevyleštěnost a násilnost obratů (když se přistih světle na svém gustu, poprvé k nim zašel na šmerkustu), ale to je právě dech prostředí, jemuž autor podlehl a jemuž zas na druhé straně děkuje za individuelní dech, za novost a krásu některých svých obrazů a obratů. Drsná skořápka formální, když ji trpělivě rozlousknete, dá vám zdravé a dobré jádro citové i myšlénkové. Tepna člověka milujícího svůj lid a jeho horské pomezí bije tu nejsilněji. Autor s porozuměním pozoruje nejen vnějšek, nýbrž i nitro toho lidu, zachycuje jeho život plně, líčí, kritisuje a ranám hledá léku. A není to jen lid, jejž studuje a proniká, básník má velmi jemné a do hloubek jdoucí postřehy přírodních krás a jich kouzla, vnáší k nám v těchto postřezích několik intimních chvil přírodních, jež zachytit může jen on, ukrytý ve svém pohorském Tusculu. Na této cestě našel několik zcela nových momentů, čtěte jen »Bludičky a světla«, »Váhy«, »Řeřabi«, »Svatá práce«, »Lhotská«, »Bída a nouze«, to jsou zcela nové a syté pastely pro váš zrak. Básník miluje variaci obrazů (Paní smrt a Vrby), na jedno thema dovede navinout množství paralelních myšlenek, obrazů a výjevů, dovede je zpestřit a oživit kontrasty. Své básně prosycuje notou vlasteneckou (Borovská pouť a Pozdrav z pomezí) a socialní, jež v některých básních je zvlášť silná a vždy v trpící duši malého člověka obrácená, vždy dobře rozumějící a pomoci hledající. Motivy všední, jednou již užité, ale vždy k novým evokacím vzněcující, rád zpracovává, ale tu vždy zvolna je svou individualitou, svými prostředky uměleckými vyvolá, obléká v nový háv, dává jim nové odstíny (Vnouče, Tkadlec, Staroch i bor), třebas tu nedostoupil vždy síly a nádhery motivů jednou již zpracovaných (Rolničky a Čarodějnice). Teplá a poctivá duše tulí se v trpké ty verše, duše, jež chce být za každou cenu svojí, svojí náměty, koncepcí, zpracováním, uměleckými prostředky, třebas to někde i ztroskotání u běžného vkusu stálo. Kdo neztratil však smysl pro lokální barvu umělce, kdo zajímá se, jak kraj formuje jeho poetický apparát, kdo chce výhled do lidové duševní dílny pohorského kraje, sáhne rád k Adámkovu »Horskému ovzduší« a najde tu dosti nového a zajímavého, jíž pro nezvyklý dech, jaký vane z této nepopíratelně svérázné sbírky. —*aprŝk*—

⁂ **Sněhurka.** Pohádka o pěti obrazích s dohrou. Napsala V. Baldessari-Plumlovská. Nakladatelské družstvo Máje zahájilo svoje »Dětské besedy Máje« prací spisovatelky, dosud skoro neznámé. Dobrým přítelem našeho podniku byli jsme upozorněni na to, že v Kroměříži na Moravě žije učitelka sl. V. Baldessari (Plumlovská je její pseudonym, volený po jejím rodišti Plumlovu s památným hradem), jež nadána je vzácným a řídkým nadáním — uměním psáti pro děti způsobem, jenž má v řadě našich pracovníků pro nejmladší čtenářskou obec málo soků. Byli jsme upozorněni na to, že sl. Plumlovská s neobyčejným zdarem píše divadelní kusy pro děti, a ihned jsme se ucházeli o dílko, a moravská spisovatelka zaslala nám »Sněhurku«. Spisovatelka oděla ve dramatické roucho roztomilou pohádku o Sněhurce a podařilo se jí v novém tomto ovzduší uhodit na struny, jež mladinkou duší pohnou a ji dojmou. Pohádka má už svůj originální výkaz osob, jež mladým našim

hlavinkám obzvlášť se budou zamlouvati. Je tu královna Zimy a její dcery: Vichřice — Chumelice — Metelice — Vánice — Ledka — Jinovatka — Mrazulenka a konečně naše Sněhurka. Vidíme ji, jak za saněmi běží, sype plnou hrstí sníh . . . Jeníčka, malého hošíčka, jenž zabloudil, do sněhu ledové princezny zavějou — zavějou . . . vidíme matičku, jak ho nalézá stuhlého a jak slzy jí kanou po tváři. Sněhurka ji v pláči zastihne, slzy, jež matka vyplakala a jež ztuhly v perly, sesbírá, zadumá se nad nimi, na srdce si je uloží, družky ji varují, ale už je pozdě. Od té doby smutek jí ulehl do duše a divná touha ji uchvátila. K lidem ji to táhne — hocha uspala, dítě zavála, až k smrti ho sněhem a mrazem ušlehala a ženu denně vidí naříkat na tom místě, kde děťátko její dokonalo. Bolest chce ubohým rodičům z duší vypudit, dítě nahradit. Prchá z ledové říše svojí matky a s matkou nešťastnou domů jde, aby pomáhala zapomínat na žal, který způsobila. Ale v nezvyklém ponebí je jí smutno a teskno — po mraze, po sněhu touží, kloní hlavičku, bledne, bledne — chřadne. Teplo . . . teplo je jí v nejtužších mrazech. Rodiče hochovi ji milují, střehou ji jako oko v hlavě — střehou, střehou . . . ale nedohlídají. Hoši a děvčata vylákají ji, aby s nimi šla v předvečer svatojanské noci ohně zapalovat a čarodějnice vyhánět. V polokruhu tančí, zpívají, hranici zapalujou, začnou ji přeskakovat a Sněhurku donutí, aby skočila také. Sněhurka skočí — vzdychne z hluboka — nad ohněm se zvedne pára, slyšeti syčení, oheň uhasne . . . Sněhurka zmizela. Volají ji . . . hledají ji . . . nadarmo. Sněhurka uletěla do ledového paláce svojí matky, královny Zimy. Dohra uvádí nás do jejího království. Sněhurka vrací se do svého domova, uvolněna — oheň přeskočila, srdce jí puklo, octla se nad oblaky jak z očisty, tak volně — ach . . . tak volně, bez tíže slz, jež dříve ji poutaly. Pohádka je tklivá, je něžná a je poetická. Dva světy tu spisovatelka spojila ve hravé pohádkové formě a svůj fantastický děj prohřála vroucím, upřímným citem, jenž z knihy jako teplý dech vás ovane. Pro děti k četbě i pro hru je to knížečka roztomilá a doporučení zasluhující. První svazeček »Dětské Besedy Máje« je ozdoben milounkou kresbičkou od Weniga, z níž mluví ono naivní, dětské kouzlo, jež spisovatelka tak ku podivu šťastně do své zdramatisované pohádečky zatulila. —*r.*

⁂ **Václav Jansa**, nejtypičtější český krajinář, vystavuje v Rudolfinu skoro půl třetího sta svých prací. »Stará Praha« má tu svoje zvláštní oddělení, jež tvoří pro sebe zároveň velkou, čestně doběhnutou metu. Pro popularisování sympatických zápasů za zachování starobylého rázu naší Prahy vykonal mistra Jansa svými aquarely pozoruhodný kus práce. Milá zákoutí defilují tu před zrakem divákovým v tak věrném vystižení jejich kouzla, že hodinka uteče, ani se nenadějete. Tam, kde kus přírody snoubí se se starým zdivem a tulí se k omšelým budovám, vyvolává Jansa dojem úplný a zvláštní ráz budov s jejich zadumanou a tesknou poesií osvětluje jásavou barvou, kterou v suverénním ovládání techniky umí Jansa zabovořit k srdci a duši. Putuješ od obrazu k obrazu, zapomenutá a dávno nespatřená místa poznáváš a umiňuješ si, že se co nejdříve rozeběhneš podívat na originál. V úctyhodné řadě aquarelů jsou obrazy, ze kterých zrovna hřeje láska, s kterou Jansa na nich pracoval. V prvním oddělení dominuje veliké plátno s panoramatem královských Hradčan. Zatopeny přívalem prudkého světla jsou štětcem mistrovým zvěčněny ve své nejúchvatnější kráse, kdy poesii budí i v člověku, jenž ji do rýmů nevtěluje. Ze všech ostatních obrazů zavane na vás skutečný půvab venkova, pravá, přirozená krása přírody. Jsou tu pravé skvosty Jansova krajinářského umění, jež podmaňuje a nikde nezpůsobí nesoulad v duši vaší, ve které přihlašuje se přirozeně nejpovolanější posuzovatel. Některé partie vás okouzlí. Tajemný soumrak pod hustou klenbou korun v mistrovském díle »Na pokraji lesa« s hasnoucím svitem v oblacích nad majestátní skupinou stromů je s harmonickou hrou stlumených barev malovanou básní. V barvách nejžhavější je »Liliovník na podzim,« na němž listí hoří barvou nově ražených dukátů a »Borovice při západu«, jež patří mezi nejlepší vystavená Jansova díla. Těch jedenasedmdesát čísel v prvním oddělení je ovšem zlomkem Jansovy tvorby — ale valná jejich většina je dokumentem, že Václavu Jansovi predikát mistra skutečně patří. *r.*

⁂ **Vánoční výstava Umělecké Besedy** ani letos neodchýlila se od tradic roků minulých, a povězme rovnou, právem se neodchýlila. Pořadatelstvo uznalo za vhodno v několika řádcích, zahajujících knížku se seznamem obrazů, odpovědět na různé nájezdy a útoky, více nebo méně oprávněné, jež i letos budou se asi opakovati rovněž dle tradic let minulých, i obhájiti svých »sezoních« výstavek. Má pravdu a dobře činí, že »k těm jednou proteženovaným, jindy zase proskribovaným vánočním výstavám Besedy připojuje opět jednu s nezměněným programem a titulem.« Nechápu, proč se kdo rozčiluje pro tyto výstavy. V tom více než půldruhém stu obrazů a skulptur najde se dost a dost věcí pěkných, aby už pro tyto výstava zasloužila si pozornosti a omluvy, i kdyby nebyl a priori už její genre i účel pokynem, jak dlužno na ni pohlížet. »Intimní výstavou takovou nehází (totiž »U. B.«) svlečenou rukavici bohorovným, ale s tváří nenalíčenou podává vřelou ruku (lapsus linguae, mimochodem řečeno) svým přátelům« praví pořadatelé a lámou hrot ostré někdy zbraně protivníků i pravdivými bohužel slovy o pražských poměrech společenských, Intimní věci bývají často naivní, — a mnoho naivního se najde i ve výstavce. Ale proto, že je tam několik méně šťastných a dosti prostoduchých obrazů, nevidět slušný počet hezkých krajinek, výrazných typů, účinných studií? Proto, že na příklad benátské obrazy páně Försterovy nejsou tím, čím býti mají, tepat celou výstavu i s krásnými obrazy Klusáčkovými, silně náladovými krajinami zádumčivých tónů ze štětce Ullmanova a s řadou jiných dobrých i krásných věcí? Zabralo by mnoho místa, kdybychom chtěli počítat jména těch, kteří svou prací poskytli vděčné pastvy očím diváků. Alespoň za tu dobu, kdy pod blikajícím (snad nedopatření té chvíle?) elektrickým osvětlením tancoval jsem okolo obrazů, hledaje místa, odkud bylo by možno se na ně dívat, zaslechl jsem v okolí celé kaskády slov, z nichž sálalo nadšení a chvála. *Hsa.*

\+ **Volné jeviště** upozorňovalo na svůj šestý jourfix na Žofíně dvoumetrovými plakáty rudé barvy, na

nichž jako hlavní kouzlo večera uváděno bylo jméno pí. Marie Zieglerové. Očekávalo se, že bude nabit veliký sál — a zatím dostavilo se na večírek, jenž v poslední chvíli přestěhoval se do malého sálu, všeho všudy asi sto lidí.

Večírek zahájen byl aktovou veselohrou »Muže« od p. A. Fencla. Pan autor zasvítil nám tu drobninkou dramatickou muškou. Dobrý nápadek tu je, jistá svižnost v dikci také — více prozatím ze hříčky se nehlásí. Tři dívenky pod přísným dozorem paní bytné naivnince touží po lásce, po muži. Klausura jejich je ale skoro klášterní a proto je zrovna vyjevilo, když kamarádka se pochlubí, že k ní bude docházet mladý učitel piana. Rozumí se, že hezký, štíhlý, kučeravý, nadšený a snivý. Pan Fencl blouzněníčko toto předvádí sice s bujarou vervou, ale leckdes nadsázkou, jež je nepřirozená. Opona padá ve chvíli, když vstoupí na scénu — směšný patron, plešatý, zkarrikovaný zrzoun. Drobnůstka byla sehrána kvartetem diletantek bez chybičky a bez napovědy. Dvě stě rukou jim animovaně zatleskalo.

Milému odběratelstvu

MÁJE

přichystali jsme

VÁNOČNÍ DAR

tím, že ku prospěchu jeho obracíme **všechen zisk** tohoto časopisu, který dosáhl rozšíření, jakého dosud u nás nebylo. Zvětšujeme totiž **bez jakéhokoli zvýšení předplatného** rozsah listu, přidávajíce k **sudým**, dosud jen dvanáctistranným číslům **4 strany**. Ročně tím zvětšen „Máj“ o **104 strany** velkého svého formátu. Každé číslo bude míti tedy nyní **16 stran** při dosavadní nízké ceně předplatného (na čtvrt roku **K 2·50**, pošt. **K 2·90**). Zvětšení oznámené nastává již při tomto čísle Máje. Plní důvěry, že naše vážené odběratelstvo zachová i nadále přízeň orgánu jediného svépomocného družstva českých spisovatelů, znamenáme v přátelské úctě

redakce a vydavatelstvo MÁJE.

SMĚS.

-- Turecká cenzura. Z dovozu knih do Turecka jsou censurou vyloučeny veškeré naučné slovníky, protože mluví o sultánech. Dále »Osvobozený Jerusalem« Tassův, »Les Orientales« od V. Huga, bájky Lafontainovy atd. Přece však veškeré ty zakázané knihy prodávají se v knihkupectvích v Peře zcela klidně. Stačí totiž nahraditi obálku zapovězené knihy obálkou jiného díla, neboť turecký censor nikdy se nepodívá do knihy, zakázané censurou. Ví, že je zakázáno to a ono dílo dle titulu. Též Zolovy knihy jsou v Turecku zakázány. Ale prodávají se pod tituly: »Zelinářství«, »Učebnice jaz. francouzského« atd. *o*

-- Peníze a čest. V jednom časopise v Christianii vycházejícím byla zajímavá zpráva: Před nějakou dobou dopsalo velké jedno štokholmské nakladatelství slovutnému a vynikajícímu norskému spisovateli a nabídlo se mu, že vydá veškerá jeho díla ve švédském překladu. »Rozumí se«, stálo v dopise nakladatelově, »že se podnik nevyplatí, jde nám toliko o čest. Doufáme tudíž, že nebudete požadovati honoráře.« Autor odpověděl následovně: »Ctěný pane! Žijeme v podivné době: spisovatelé píší své knihy kvůli penězům, a nakladatelé vydávají je pro čest. A přece se stává, když knihy vyjdou, že nakladatelé mají z nich peníze a spisovatelé — čest. S veškerou úctou X.« *o*

-- Turecké spisovatelky. Také ženy jsou v Turecku literárně činné. Pracují v genru poetickém a románovém. Hájí postavení žen, emancipaci a vyučování. Vyniká romancierka Fatma Ali Hanum, básnířka Niguiavi a nadějná Selma Hanum. *o*

Toto dvojité číslo Máje věnováno je vánocům. Pokračování »Zumrů« a »Obláčků mládí« bude opět v čísle 15., jež s ohledem na vánoční prázdniny tiskařského personálu vyjde až teprve 2. ledna 1903.

OBSAH: Jaroslav Vrchlický: Vánoční. — Gabriela Preissová: Obloužený stín. — Antonín Klášterský: Vánoční noci. — Růžena Jesenská: Vánoční vzpomínka. — St. Jarkovský: Po vánocích. — F. X. Svoboda: Horská idyla štědrovečerní. — Jos. D. Konrád: Štědrý večer. — R. J. Kronbauer: Vánoční pohádka slepých. — Jan Kokyta: Vánoční. — Jaroslav Borecký: Marroni. — František Kvapil: Sníh. — Václav Štech: Šestnáct krejcarů. — Fr. S. Procházka: Zlatý oříšek. — Fr. Herites: Vánoce za mořem. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). o 16 stranách. — Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

V redakci (Štěpanská ulice 67.) přítomen jest redaktor Fr. Herites vždy ve středu a v sobotu od 6. do 7. hodiny večerní. V bytě (Bartolomějská ul. 5.) vítány jsou mu návštěvy všedního dne od půl 12. do 12. hod. v pol.

Předseda N. D. M. Václav Štěch bývá v redakci všedního dne o 5. hodině. — Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Sebevražda spisovatelky.

Z New-Yorku se oznamuje: Ida C. Craddockova, autorka knihy »Svatební noc«, jež si byla odpykala tři měsíce vězení, že vzbudila veřejné pohoršení a měla se dne 17. října znovu dostaviti k soudu pro rozšiřování kluzké literatury, unikla hrozícímu trestu sebevraždou. Mrs. Craddockova nebyla provdána, nýbrž jmenovala se vlastně miss Dukerova a dosahla věku čtyřicetipěti let. Na dveřích svého bytu měla nápis: »Ida C. Craddockova, učitelka božské vědy.« Před svou smrtí zanechala dopis matce, z něhož se dá soudit na náboženské šílenství podle novobudhistské methody. Praví tu mimo jiné: Moje dílo na zemi — poslání, k němuž mne připravovali otec a matka po devět měsíců před mým narozením — jest skončeno. Moje knihy, schválené lékaři a jinými čtihodnými občany, rozšířeny jsou po celém světě. Jednoho dne bude moje matka hrda na dceru, jež se tuto stala obětí duševně obmezených soudců.« Pak radí matce, aby vedla život moralně a fysicky čistý, chce-li již na tomto světě vejít v duševní styky s duší své dcery. Na konec praví ve svém dopise: »Bylo by mi hrozno, býti za živa v rakvi. Nepohřbívejte mne dříve, pokud se nepřesvědčíte, že se na mě mrtvole jeví známky rozkladu.«

Cena uměleckých drobotin

dosahuje mnohdy báječné výše, jak dokazuje malá terracottová skupina Clodionova, vystavená nyní v Paříži a odhadnutá sumou ne méně než 150.000 fr. Před několika desítiletími byla tato skupinka prodána ve veřejné dražbě za 520 fr. Mezi přáteli umění, kteří ji chtěli koupit, byl též Edmond de Goncourt, jenž ve své »Maison d'Artiste« praví o této skupině: Na pult postaveno cos kulatého a když jsem přistoupil blíž, spatřil jsem po jedné straně vytrubující Famu, na druhé Eola s nadmutými tvářemi a pod Famou a Eolem, kolem krale, amoretty, amore ty, amoretty, v nejrůznějších postojích, vznášející se, padající, přemetající se amoretty, amoretty ukazující svoje okrídlená zádíčka, amoretty napínající síť kolem montgolfiéry a pod balonem jiné amoretty, udržující oheň ze slaměných otepí. Je to nejkrásnější Clodion, jejž jsem kdy viděl.« Goncourt nabídl za toto umělecké dílo 500 fr. — nebyl tehdáž ještě tak bohat. R. 1867. nalezl skupinku na světové výstavě, náležela p. Bourdeleyovi, jenž za ni žádal 25.000 fr. — nyní má cenu šesteronásobnou.

Sloh pana G. Ohneta.

Pěkné klasobraní z nejnovějšího románu G. Ohneta »La Marche à l'Amour« přináší »Journ. des Débats«. Na str. 58. spatří Armine, hrdinka historie pana de Preigne, hrdinu, v lóži velké Opery při představení Wagnerova »Siegfrieda«. To je znepokojuje, neboť Armine ví, že pan de Preigne není přítelem hudby. »Měl by snad milostný poměr v baletu?« táže se. Čeká-li pan de Preigne na balet »Siegfriedu«, sedí jistě podnes ve své lóži v Opeře. Armine, jež na počátku románu má vlasy černé jak havran, stává se uprostřed historie pojednou plavovlasou. Na str. 43 se praví: »Obdiv mužů a závist jen vzbuzovala její Dianina hlava s vlasem jak havran černým, žhavýma očima zastíněnýma černými brvami« atd. Na stránce 87 pak čteme: »Dotkl se její hlavy, jejíž světleplavý vlas na šíji činil ji tak rozkošnou«. Musíme tudíž předpokládat, že Armine se svolením autora mezi str. 43. a 87. dala si obarvit vlasy na plavo, což prý je nyní velmi moderní. Na str. 64. pořádá mrs. Waldmanova, »úžasně bohatá Amerikánka« velkou slavnost, o níž se hovoří v »celém elegantním světě«. Již čtrnácte dnů před tím obcházeli novináři, kteří píší zprávy ze společnosti, sira Waldmana tou měrou, že by byl nejraději najal parník a vrátil se do své milované Ameriky, aby měl pokoj. Vidíme tudíž, že Waldmann, ačkoliv Amerikan od kosti jest nejméně baronetem, jehož oslovují »sir« a elegantní svět, jenž se schází u rodiny Waldmanovy, jak se zdá, neví, že po slově sir« vždycky následuje příjmení, sir Walter, sir Richard atd. Anebo snad to neví pan Georges Ohnet sám? Výtečník, jenž vyrábí tak velkolepé romány?

Pomník Práce.

Constantin Meunier dostal konečně od belgické vlády vyzvaní, aby provedl svůj epochální pomník »Práce«. Z pomníku hotovy jsou dosud jen čtyři veliké reliefy, také u nás z reprodukcí známé. Stařičký umělec počíná nyní s prováděním čtyř nárožních postav a doufá, že do konce roku bude moci ukázati projekt v celku. Pomník bude postaven na čelném místě krásné aleje u Bruselu, avšak uplynou jistě nejméně ještě čtyři roky, než bude toto monumentální dílo úplně dokončeno. Pomník bude vyžadovati nákladu 250.000 fr.

Jak poznati lze dle barvy květů chuť jejich.

Barva květů udává jejich chuť, jak Linné tvrdí. Žluté květiny chutnají hořce, červené trpce a kysele: zelené alkalicky, louhovitě, světlezelené mdle, bez určité příchuti, bílé protivně sladce, černé ošklivě, protivně. Zeleň jest nejobyčejnější, černá nejzvácnější barva květin, jež tepive v plném rozkvětu svých pravých odstínů dosahuje. Mnohé mění se dva až třikrate; červená stává se bílou a modrou, bílá modrou a žlutou, žlutá bílou, bílá purpurovou.

Mythologičtí ptáci.

Bájeslovi zmiňuje se o rozličných ptácích, kteří obdařeni jsouce nadpřirozenými schopnostmi, vynikali nad člověka a mnohdy dokonce řídili osudy jeho. V prvé řadě jest to fenix, jejž již Plutarch popisoval. Nejdříve byl považován za fénixe cinnamalcus, rhintace, později manucodiata, druhy rajek, semenda a mn. jin. K němu druží se báječný pták Krag a Cuck z mythologie anglické, s níž se setkáváme nejčastěji v norských a skotských pověstech. Jiným ptákem je Huma, jehož stín prý činil toho, jehož hlavy se dotkl, šťastným a jehož pohled měl v zápětí okamžité vyplnění všelikých tužeb, pak Cice, o kterém se v talmudu zmínka činí, a svatý kohout, jenž zachoval život proroku Akebovi. Sem patří též pták zvaný »čataka«, o němž se bajilo, že pije vodu z mračen a Hugin a Munin, dva havrani to, kteří sedí okolo Odina, boha Němců, prvý značí »myšlenku«, druhý »vzpomínku«. Tyto však předčil ještě oni dva ptáci, jíž poslušni byli rozkazů Salamounových dudek, hydhyd, který mluvil všemi jazyky a orel, simurgánka, který svými křídly zastínil karavanu 20.000 osob.

♡

Svépomoc českých spisovatelů

Nakladatelské družstvo Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze

[illegible]

= dary vánoční: =

BÁSNĚ:

[illegible] VRCHLICKÝ. **Votivní desky.** [illegible] básnický [illegible] Cena K 2·—, poštou K 2·10, v pův. umělecké vazbě K 3·80, poštou K 4·—.

Básně „Votivních desk" [illegible] nejkrásnější [illegible] básníkova cyklu „Legendy věků". Jsou smírovým akkordem básníka-filosofa, jenž tiší srdce [illegible] životním bojem. Mír přeje lidem — a třeba to byl mír ve smrti. (Smrt klid je, život svízel.)

ANT. KLÁŠTERSKÝ, **Cestou podle moře.** Kniha básní. Cena K 2·40, poštou K 2·50, v pův. uměl. vazbě K 4·20, poštou K 4·40.

Moře, jeho nekonečný klid a stajený život i jeho děsivé hněvy — jaká to nevyrovnatelná látka básníku, který svými verši maluje vlny oceánu i vlny života. Prochází se po březích Italie, ale zaléta i do vlasti a ku svým milým a píše sloky plné lásky a hřejivé intimity.

DRAMATA:

F. X. SVOBODA. **Lapený Samsónek. — Mlsaníčko.** Dvě veselé hry. Cena K 1·20, poštou K 1·30.

Obecenstvo Národního divadla vzpomíná ještě krásného úspěchu roztomilých „Čekanek" od F. X. Svobody, jehož čítá mezi svoje miláčky. Přítomné dvě hry, stejně veselé a stejně roztomilé, jsou ovšem znamenitým obohacením českého repertoiru, ale i v knihovně mají své místo, jako výborná lektura.

FRANÇOIS de CUREL. **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přeložil Dr. Třebický. Cena K 1·—, poštou K 1·10.

„Figurantka" byla novinkou letošní sezóny Národního divadla v Praze, kde docílila značného úspěchu.

FEUILLETONY, CESTOPISY, STUDIE ATD.:

BOH. BAUSE, **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Cena K 2·40, pošt. K 2·60, váz. K 4·20, poštou K 4·40.

[illegible] Matka země. — Vznik [illegible] člověk na [illegible] stupu v ovládání tvorstva. — [illegible] — [illegible] let. — Stáří země. — [illegible] života. — Neviditelné v přírodě. — Mráz [illegible] — [illegible] a ovzduší. — Živá hmota. — [illegible] rostlinstva. — Stromy smuteční. — Život v hrobech.

Dr. JIŘÍ GUTH, **Za horama pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Cena K 4·50, poštou K 4·70, v pův. uměl. vazbě K 6·30, poštou K 6·60.

Knihy dra Gutha uvádějí v neznámá místa způsobem tak lehkým a zajímavým, že nejen poučují, ale zároveň pobádají poznati důkladněji vzdálenější svět, ne-li z názoru přímého, alespoň z knih a šíří tak znamenitě úzké naše obzory.

VILÉM MRŠTÍK, **Moje sny.** Pia Desideria. — Epištoly. — Úvahy. — Essaye. — Studie. — Články. — Kritiky. — Polemiky i s pamflety. — Díl I. 471 str. Cena K 6·—, poštou K 6·30.

Kniha Mrštíkova je vlastně jedinou epistolou, ve které nadšení varem klokotá. Není otázky takřka, jež hýbala v uplynulém patnáctiletí naším českým světem, které by V. Mrštík se vyhnul. Kniha je Mrštíkovou zpovědí — je bilancí jeho zápasů, je snůškou jeho hořkostí, jeho přání, jeho reformátorských tužeb. Toho druhu je to jediná kniha, jež v poslední době se objevila na knihkupeckém trhu. Věnována je studentům všem — ať přítomným či budoucím.

LADISLAV QUIS, **Kniha vzpomínek.** Dva díly. Cena I. dílu (223 str.) K 3·—, poštou K 3·20, II. dílu (166 str.) K 2·50, poštou K 2·60, úplné dílo v původní umělecké vazbě K 7·30, poštou K 7·60.

Kniha Quisova, ve které jeden celý díl věnován je Janu Nerudovi a v němž autor, jenž byl důvěrným přítelem zesnulého mistra, zaznamenává vzpomínky z let 1871—1891, je věrnou kronikou příhod a událostí, jež naplnily se před nastoupením nynější generace. Kniha je provinuta nespočetnou řadou zajímavých a poutavých episod z našeho národního, kulturního i společenského života a má svůj hlavní půvab a svoje kouzlo v bohatém materiálu a v mistrovském podání, ve hřejivě srdečném a milém tónu, jenž každého čtenáře ke knize upoutá.

Díla tato jsou vesměs novinkami letošního trhu vánočního.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i

Nakladatelské družstvo Máje

zapsané společenstvo s ručením omezeným

V PRAZE-II., v Štěpánské ulici č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 2. LEDNA 1903. ČÍSLO 15.

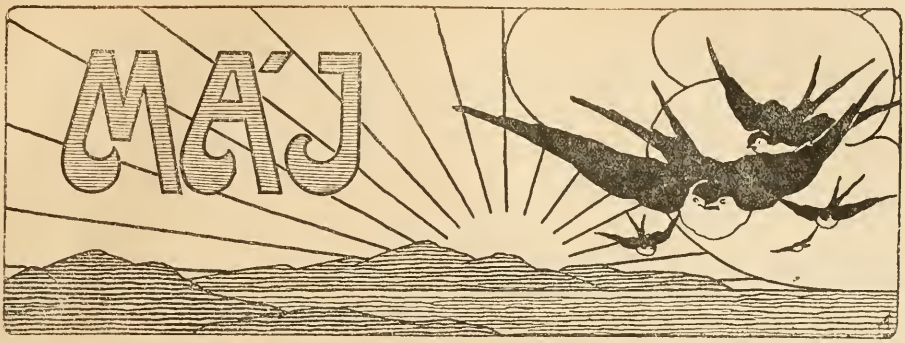

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

A. SOVA:

Tragedie myslivny.

Jarní větry zaduly do svých stříbrných trub a vznesly se vysoko, vysoko nad háje a lesy a nad močálovité louky mezi lesnatými svahy . . . Nad třasavisky ohnivě plály celé kopce žlutých blatouchů. A přece se z daleka zdálo, že za ohradou u myslivny vysýchají znenáhla močály, že schnou a schnou pod dotekem každodenních větrů a že možno po nich bezpečně jíti. Daleko bezpečně odejíti . . .

Na to myslila často Krista, neboť samota naučila ji mnohému, čeho nepocítila tam doma u rodičů v městysi.

Jedenkrát seznámila se s osmahlým myslivcem a ten byl krásný, ztepilý a černovlasý, nosil bohatě vykládanou pušku a malý myslivecký, lovecký nůž visel mu po boku. A když obrovský pes zdvihal naslouchavě hlavu vysoko nad holeně jeho loveckých bot, myslivec šel tak sebevědomě. Každý ho v tu chvíli miloval, bál se ho a poněkud si ho i předcházel.

Byl dobrosrdečný. Byl tak veselý a často se zastavil u jejich statku v městysi. Konečně přicházíval častěji a častěj, čechral si nervosně hustý, splývající vous. Díval se nad obyčej často zvědavě neb udiven přes plot zahrady. A ještě častěji chodíval kolem s koroptvemi visícími na šňůrkách brašny a nabízel je jako mimochodem matce, otci nebo samotné stydící se Kristě. A večer — už tu byl zas, divoké skoky jeho psa ozvaly se na podemletém srubu vozové cesty — už tu byl zas. A věru: kdyby nebyl přišel, bylo by to velkou událostí.

Konečně Krista nesměla se vrátit už do škol v městě. Myslivec tomu nechtěl. A zdálo se, že si jaksi poroučel. Byli tím všichni okouzleni. Krista si počala šíti překrásné šaty, bílé, celé vzdušné, šaty takové, na které soustřeďuje se celá duše nevěsty. To byly šaty šťastných večerů, šité mezi blouzněním a nevázanými, živelnými žerty člověka napolo zdivočilého v přírodě, ale jinak srdečného, s hlasem jako zvon a s nápady nezkroceného dítěte.

Tak se stalo, že statek Kristina otce byl brzy na prodej, neboť otec říkal: prodám statek až vyvdám dceru. A až budu s ženou sám, koupím si maličký stateček v horách, kde jsem se narodil. Matka tuze plakala; ale nezpomohlo to ničeho. Nedlouho po svatbě Kristině byl prodán statek a stáří odstěhovali se do hor, jak si stařík umínil.

A jaká to byla svatba v kostelíku s onou zvětralou, jakoby rudkou natřenou bání věže. A jaká hostina. Při ní mnoho se pilo a mnoho dobrého cukroví napršelo do klína družičkám a dětem, lovícím pod stoly s křikem a výbušnou veselostí nenadále bohatě pohostěných duší . . .

To byla poslední její veselost. Bujná nálada hromadného veselí dlouho nevymizela z Kristina srdce. A od té doby — takový byl to rozdíl. Zde tichá samota, její utajené a zádumčivé krásy, myslivna v lesích, hluboko v lesích, s divokým štěkotem tří obrovských, nedůtklivých psů, rozráženým několikanásobným echem a hasnoucím v dálce, v nekonečnu, v temných, zamlžených houštinách . . .

Ale ona se přece jen nebála. Podzim a zima přešly tak rychle a nyní jarní větry zaduly do svých stříbrných trub a vznesly se vysoko a do močálovitých luk hluboko . . .

Uvykala tomu znenáhla, žíti zde na samotě. Ovšem, zdálo se jí přece jen smutno v sešeřených světnicích myslivny. Skutečně: v zimě ubíhal čas dlouze, vlékly se hodiny jednotvárně. Sníh sunul se pomalu na holé prostranství mezi zasněženým lesem a olšovým podrostem, co

myslivec v šatech podšitých kožešinou obcházel po celé hodiny hluboké lesy, prohlížel paseky, naslouchal šumu, způsobenému letem zvěře, kráčel celé hodiny po zavátých stopách nebo vystál nad hloučkem dřevorubců najatých ku káceni celých obrovských ploch.

Jen dvakráte přijela na saních přítelkyně její z města, Pavlína. Vyběhla rychle a zvědavě po schůdkách a stoupla si koketně na práh myslivny. A protože byla tak mladičkou jako Krista, žasla radostí a divila se té poetické chaloupce. Kráčejíc potom opět po schůdkách nahoru, do kuchyňky, byla jako u vytržení nad mechem a šiškami v oknech, nad skvoucím se nádobím a takovou vůní smolného dříví . . . A sestupujíc zase po schodech do tří malých pokojíků, plných jeleních parohů, liščích kožích, plných skříní s nasbíraným bohatstvím lesních kultur, brouků, herbářů, podivného staromodního skla a hliněných malovaných talířů, jež se málo kde vidívají, dala se skorem do radostného pláče. Tiskla neustále Kristě ruce a naplněna lítostí, že vše to sama nemůže mít a zároveň plna obdivu odjížděla, aby v městysi každodenně hovořila dlouho o Kristině štěstí se závistným nadšením.

To pozdvihlo mnoho kleslou mysl Kristy. Byla vskutku nezvykle veselou po té návštěvě veselé své přítelkyně. Zpívala a rozmlouvala zcela jinak se stařenou, jež jí byla k ruce. I myslivec řekl: »Ta je jinak veselou; takovou bys měla být.« Od té doby každý večer, když přišel muž, slyšel již zdaleka její hovor nebo zpěv. Lampa hořela již v první síni a unavení psi vřítili se a uléhali si kolem stolu pokorně čekajíce. Nebylo již smutno Kristě, anebo vskutku ani necítila, že ve dne mohl jen smutek jíti okolo. A což myslivec. Myslivec byl veselý, takový veselý kumpán. Uměl povídati mnoho a vábně. Jeho řeči byly tak roztomilé, jeho hlas tak přirozený, zvučný a jeho silné tělo dýchalo železným zdravím. Bylo to krásné. Večer sedali ve vyhřáté síni, po schůdkách k nim tlapkali dolů velicí psí, honili se divoce a skokem řítili se nahoru, zase dolů . . . Jen tu a tam zahřměl povel kovového hlasu, zdušeného záhy zlobivým smíchem.

Utichlo všecko. I stařena mnohdy slezla k nim po schůdkách, celá černá a scvrklá; šedivé, špinavé vlasy vlály v kroužívých kotoučích a její slova křaptěla jako starodávné hodiny. Tu bylo veselo. Po večeři a při korbeli čerstvého piva z ledového sklepa myslivny mílely dlouhé líbánky, škádlení a nová ujišťování lásky. Myslivec znal také krásně zpívat. Měl kromě toho zaprášenou violu s potrhanými strunami. Nehrál však na violu. Ale za to hrál na kytaru, uměl provázet na ní své milostné a lovecké písně a hlas se tavil zvučně jako surové stříbro.

I stařena se často rozveselila, sedla nahoře na schodech a přežvykovala cosi neustále. »Nikdy,« říkala, »jsem neznala šťastnějších lidí.« Nikdy. Ba tolik pošetilostí tu bylo, jimž nikdo nerozuměl. Ty večery zimní ubíhaly bujně, i podnapilá stařena často zahučela své horácké písně. Vše končívalo vykládáním přelámaných karet, jež nosívala stařena za ňadry. »Vylož nám,« říkal myslivec.

Nepadaly zvláštní karty.

Za nějaký čas přijela Pavlína po druhé. Ale tentokráte jenom proto, aby je pozvala do plesu, pořádaného úředníky z panství. Byl to hezký ples. Krista si šila sama šaty, byly růžové a voněly celé živými květinami. Oblékala se až v městysi, v pokoji u rodičů Pavlíny a každý záviděl jí těch čerstvých květin a těch růžových šatů. Jenom myslivci se zdálo, že Pavliny modré, jemně modré šaty jsou přece krásnější, modernější. Tak jako by patřily do velkého města. Vlastně, že ty i ony šaty jsou krásné, ale on že dává přednost modrým. Černé oči a modré šaty, ano. Smál se tomu tolik, kouřil v sousedním pokoji i ostatní páni se smáli. Při plese potom nechtělo se Kristě ani tančit. »Černé oči a modré šaty« táhlo jí neustále hlavou jakoby šeptem a sestarala nějak, myslíc bez ustání: černé oči a modré šaty. A ona přece měla jen modré, modré oči.

Kdosi z pánů ptal se jí, proč má slzy v očích? Pán byl maličký a soucitný. Foukal jí na nastavený prst, kam prý se uhodila a tančil s ní od té doby častěji a častěji. Toho večera napočítala Krista, že její muž tančil s ní pětkrát a s Pavlínou šestkrát. Když jeli ráno domů za svítání lesní tišinou na sáních, chvěla se celá lítostnými výčitkami; neříkala však ničeho, vysmál by se jí. Byl v takové bouřlivé náladě, rozjařen a podnapilý. Vrány se zdvíhaly, mlhy se otvíraly a zavíraly, nad háji a průlomy kanulo stále barvitější světlo. Byl poslední měsíc zimy a brzy před jarem.

Něco vpadlo mezi ně. Konečně zdálo se, že samy sebou přesytily se zimní večery i líbánky i hra na kytaru, stoleté stařeniny písně a věčná společnost těchto tří lidí. Večery vázly nějak. Bujnost byla ta tam. Nebe jasnilo se nad lesy, vlažné soumraky dotýkaly se vrcholů sosen a Kristě se zdálo, že ji stařenina společnost obtěžuje za dne; že se vše opakuje, slova, kroky, pohyby, nevrlé pohledy, že je drsná a že špína ve vráskách jejího obličeje se tolik vysmívá slunci . . . Svého myslivce stejně milovala. Ale život se trochu změnil. Přišlo jaro a byly dlouhé dny, tak dlouhé dny, jakoby slunce nemohlo v nich zapadnouti. Myslivec toulal se od rána do noci, od noci do rána. To byla vášeň; divná vášeň to byla. Jsou vášně a těm ženy nerozumí.

Tak odkázána byla Krista každého dne na utajený život myslivny, stojící uprostřed lesních stromů, bílých květů v sadě pod myslivnou a na čistě modré a mlčící nebe s měnivými oblaky.

V tu dobu byla velice zvědavou.

Ráda by věděla, jaký má Pavlína asi jarní klobouk a ráda by se procházela s ní aspoň po mši v neděli, když celé náměstí hořelo sluncem Ozývaly se ty drobné touhy zapadlého a ne-

prosvitnuvšího života. Studenti se prý tenkráte divili, že si vzala myslivce. Zvláště Jeník se divil. A co se navzkazovala Pavlíně po myslivci různých pošetilostí a podrobností, neboť myslivec často říkal: »Musím se podívat do města na dva stavěcí psy u správce; nerozumí nicemu.« Nebo říkal: »Pomohu rybmistrovi založit umělý lov pstruhů.« Také semeno lesních stromů bylo nutno zpeněžit a rozesílat poštou.

Nuž, tak ubíhalo jaro na samotě. Rána v něm svítila plna rosy a chladné zádumčivosti. Byla skorem spokojena. Viděla ze dvorku všecku drůbež, takové plaché perličky, drzé krocany, pánovité kohouty a celá hejna slepic a roztomilých kuřat. Kolébavé husy kejhaly a odcházely k vodní nádrži, přetékající k ránu. Sad byl hluboký a v něm bylo nejkrásněji. Nádenníci zpracovali několik záhonů již záhy z jara. Ostatní vše byla velká poušť vysokých trav, křů, obrovských kaštanů, dubů a lip. Ani to nebylo jednotvárno. V koruně jedné lípy, nade všecky rozložité, v nejzazším cípu sadu, hle, zavěsila smělá ruka — a to byl jistě její myslivec — celé řady budek na špačky, a tam v druhém cípu na vysokých dubech shromažďovala se celá hejna šerých, neznámých jí ptáků. Krista probíhala všude, všecky stezky, na všecka místa se prodrala, neboť to vše jí bylo novým a zcela jinakým, než se zdálo na podzim. Jaké to bohatství zeleně, žluti, karmínu, hnědých kor, pestření květin a lesku lupení . . . Z lesů táhla vůně, silná, uspávající vůně . . . (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Kde's tak dlouho byl, že nejdeš? otázal se starší Zumr mladšího, když dopil čaj a poskládal nádobí do koutku.

— Ale, — pravil mladší Zumr, odnášeje na hromádku ještě pokličku. — Po Malé Straně jsem bloudil. Člověče, to je svět! My v Praze ještě nebyli! Myslili jsme, že v Praze bydlíme a nebyla to pravda. Dávali jsme si psaní adresovat do Prahy, a jen jsme pronásledovali listonoše. V žádné Praze jsme jak živi nebydleli, Praze dělali jsme jenom visitu. Teprv teď můžeme mluvit: žijeme v Praze, jedeme z Prahy, jedeme do Prahy, — to byl dřív jenom švindl, chlubná řeč a marotta. Všechno je tu jinačí. — Ti lidé se tu znají na potkání a jak na malém městě, div si netykají? —

Zumr si sed' a v myšlénkách nějak pospíchal.

— Docela jiné ulice, docela jiná nároží a domy jako by se's v nich byl narodil, s nimi od jakživa byl. Člověk by myslil, že si tu lidé hráli a ne stavěli město; ani jedna hrana rovná, všechno zprohýbáno, všechno zpřelámáno, hned kus černého zdiva a zas kus modrého nebe, topoly mezi střechami, holubi mezi žlábky, uličky jak háďata, všude štít, všude vrtoch, arkýře, arkády, vížky, vikýře jak chaloupky na střeše civící do nebes. Ve všech skoro síních Kristus a olejová lampička, po schodech dřevění svatí; přede dveřmi na mískách pro psy připravené zbytky, dvory jak almary, pavlače povlečené lišejníky, schody uprostřed prošlapány, jakoby po nich kráčela století a kdyby jedny byly jako druhé. Všechny skoro ještě ze dřeva buď se rozhánějí do takové šířky, že pět osob vedle sebe dobře držet se může za ruce a ještě mají místa nebo zas tak jsou uzounké, že by jimi ani rakev neprovlík' a hodit by ji musil oknem . . . A těch okýnek bůh ví jakých a jinačích, co jich tu je a každé skoro jiné. Jedno do dvora schované a jak v klášteře v osmihraných tabulkách zasklené ještě v olovo, jiné zas jak vajíčko okrouhlé a v něm maminka mladá s děťátkem. A zas do hrotu vyhnané jakoby zlomené z gothického nějakého chrámu, a tu hned za Malézským plackem, na Velkopřevorském náměstí, tam už dokonce jsem nebyl jako na tomto světě. Jak po vymření všude, nikde živé dušičky, všechny domy zavřeny a jak na starém hradě: kamenný dech století zavanul z těch zdí. Jenom mnich tam přešel a taky jakoby bloudil. Pod paží nesl černě vázanou knihu s ořízkou cihlově rudou a celý se zdál jako ponořen v němý ten úklid hřbitova. Pak ošumělý stařeček tam vyšel a taky jakoby ze země vyrost, zjevil se a zmizel jako duch. A zase ta samota a ticho, jen zvony bučely z Prahy a odkudsi z podzemí slyšet bylo Čertovku. V té němotě a smrti i vzduch tam zdál se mně být černější, nebe ošumělejší, svět starší, ale krásně, krásně tam bylo, bože, tam bylo krásně . . .!

A když dokončil Zumr, hodil bradou a pravil:

— Co? To se poslouchá jako pohádka? Dyť ty nevíš, chlape, ani kde jsi! Skočil jako kočka se židle a v rozmařilé zvůli skřípl bratra kostnatou svou rukou v zátylí. Tu abys platil jen za to, že tu bydlet smíš! A víš-li pak, kde bydlíme?

— Nu?

— Na nejstarším místě Prahy! Tady v té ulici byl vystavěn první dům! Tamhle hned naproti, kde vidíš sochu sv. Prokopa v průčelí,

tam stával kostel u sv. Prokopa a do nedávna bývala tu ještě velká pouť. Nějakému Soběslavu a Dobromile se v noci zjevil sv. Prokop s jelenem a jemu na počest postavit pak dali kostel. Proto se jmenuje ulice Prokopská.

— Kdo ti to všechno řek'?

— Pod podloubím bába a to ti je moc učená bába. Kupoval jsem si u ní rohlíček a hned jsme byli v historii. Papučky na nohou, na nose brejle, pletla v budce punčochu a všechno znala z písma. Všechny ženské tam pletou punčochy s brejlemi na nose a čtou. Takové děvčátko sedělo s ní, modravé, pichlavé mělo oči a pod sebou hrníček s »ohýnkem.« Povídám: to vám tu musí být smutno v tom mrazu někdy v jednoduchém kumbálku. »I dyť nám je teplo, podívejte se — uhni,« řekla dcerce, dcerka uhnula a opravdu, měla pod sebou hrníček. — »Kde pak, to bysme nevydržely . . . ženská je slabej tvor — hned je po ní . . .« Já řku: zná-li Havlička. I že zná. Jak pak by neznala, s nebožkou jeho ženou, Tini se jmenovala — byly ta a ty. — A moc na Havlíčka hubovala, »jakej je mrzutej, neuznalej a mstivej«. Před námi tu bydlela nějaká šička; tu na policii udal, že neplatí kartu a šije pro lidi. »Daj si dobrej pozor, ať do něčeho neklesnou,« řekla mně babka.

— A už aji zdejší písničku znám. U Hermonů při harmonice ji slyšet bylo z výčepu:

»Na Malé Straně u věže,
kde ulička je úzká,
tři sestry spolu bydlely;
hubená, prorostlá a tlustá
na hřbitov plakat chodily. . . «

— Nu, — seš se mnou spokojen? A co ty's dělal za celé to půldne?

— To je zvláštní, pravil starší Zumr, okrajuje si koupené jablíčko: přece taky vidím, taky slyším, chodím jako ty, žiju jako ty a nikdy nevidím ani žádné maminky s děťátkem v náručí, ani okýnka civící do nebes, žádné dřevěné svaté, žádné pro psa připravené zbytky, nesejdu se se žádnou učenou bábou a abych hned na první vyjití poznal nějaké děvčátko s hrníčkem pod sebou, to už dokonce se mi nepřihodí... Kdybych potkal mnicha někde na konci Prahy, to bych třebas ještě viděl, ale že nese zrovna černě vázanou knihu s červenou ořízkou, toho bych si na mou duši jistě nevšímnul — Bůh ví, čím to tak je.

— Protože chodíš jako zámora, před nos nevidíš — A do smrti vidět nebudeš, budeš-li pořád jen bafat a jablíčko ohryzovat, jak ohryzuješ teď.

— Však já to ještě uvidím.

— To se nedá vidět, to se musí hledat! Jinak jak živ ze světa nic mít nebudeš.

— Šak, nemusím.

— Nemusím! Nač teda dýcháš, nač teda seš, nač do tebe Pán Bůh vložil duši, nač máš oči, tady ty uši, v rukou hmat a do nosu dírky? Počítat neumíš, to's dokázal — nač teda šidíš svět? Přemýšlel's vůbec kdy o právu svého »bytí«? Co's dělal, pro Boha tě prosím, za celé dopoledne? Nic nemáš uklizeno.

— Co pak bych dělal, když přijdeme až ráno? Spal jsem.

— Spal! A já zatím sháním po celé Malé Straně, kde bych mu co ukázal, kam bych ho zavedl, a on — Nebuď tak shnilý! . . .

— To je pejchy najednou! Podruhé zas ty budeš hnít a já budu shánět.

— Kdy pak jsi vstával?

— Byly tak dvě.

— Dvě. A za tu celou dobu neudělal's nic, nežli, že's koupil kalhoty?

Starší Zumr se začervenal.

— Hodný hoch! pohladil jej mladší Zumr po nose až ku bradě a pohlédnul naň s oním rozkošným opovržením, s jakým asi velryba pohlédla na vyvrhnutého Jonáše. Cítě se nyní na koni, chvíli tak lacině pásl se na morální bidě svého soudruha. Pojednou však v novém výbuchu zvůle, chytil jej za ramena, zatřásl jím na rozviklaném lenůšku a pravil: — Hni sebou přece! To, co nás čeká práce, pravil a rozhlednul se kolem. Obrazy, staré noviny, poznámky, kufry otevřené, vyházené prádlo, kytara v koutě a všude knih narovnáno jak cihel, přichystaných k zbudování patrně nějakého velkého, posud však v mrákotách do vzduchu se rýsujícího chrámu. Zumr kopnul do hromady, odšinul ji kus a teprv se sehnul. — Pro Krista Pána — zvolal, zdvihaje se země jakýsi lexikon a nevěda, co si s ním počít, držel jej v ruce — Kdy my to přivedeme do pořádku?! — pravil, sedě na bobku a jak do propasti dívaje se do nakupeného před ním chaosu: — dyť to už je IV. kapitola co se jenom stěhujeme! máš rozum? plačtivě pravil a ohlíželse po svém bratrovi, dodal: — Člověče, vstaň a choď! — abys viděl, v jaké spoustě žiješ! Máš svědomí? Tady sedíš a díváš se. Co pak se to samo urovná? To se musí kousek po kousíčku vzít a dát na místo — Jinak to do nejdelší smrti nenajdeš. — — — Předně a nejprve, přistoupil Zumr ku stolku a kudlou se šťárákem na protahování dýmky zarovnal kus utrženého papíru, — to tady vezmeš, — napsal cosi na papír — a přibiješ na dveře. Kdyby k nám někdo přišel, ani neví, na které dveře má zaklepat. — Co stojíš?

— A to nemáš kousek slušnějšího papíru? Jenom kus starých novin? To má být visitka? Dyť se nám každý vysměje!

— Kdo!? povstal Zumr prudce se židle a v póse rozeného kancléře položil ruku na stůl. — Dobrý je to! klepnul suše prsty o hranu stolu a dodal mírněji: jen jdi a přibij to na dveře!

— Na Vinohradech jsme měli slušnější karetku.

— Neměl's ji nechat na dveřích. Karetka stojí dva krejcary a já jich nemám . . . Měl's pamatovat dřív, dodal už mírněji.

Starší Zumr se nemýlil . . . Ještě za sebou dveří nezavřel, a Havlíček s Josífkem stáli už v síni a prohlíželi visitku. Stařenka přikradla se za nimi.

»Zumři« bylo napsáno na dveřích a kolem jmena pérem udělán byl rámeček jako na důkaz, že kus toho papíru skutečně je tolik jako »karetka« Havlíček se usmál. Sednul zas »k jehle«, kterou po domě zapíchnutou nosil ve vestě. Josífek, když se byl uklidnil a červený od smíchu do rukou bral Zumrovy kalhoty, sliboval přes stolek Havlíčkovi, že tu karetku »na mou duši« sám koupí a přepsanou vyvěsí na dveře.

— Jen se opovaž, zakřiknul jej přísně Havlíček a chvíli jej drtil svýma očima. — Co pak tě to napadá!? Ať si tam pověsej', co chtěj', — ty hleď, jako bys neviděl a slyš, jako bys neslyšel. To by's to vyved'!

Havlíčková, plna zamyšlení nad jménem »Zumři«, klidila se do kuchyňky. To jmeno se jí nelíbilo a nelíbilo, mohla si je opakovat desetkrát místem. Zumři. Zumři —

— Když se starší Zumr vrátil ze síně, zastal mladšího, jak staví a rovná stolky. U jednoho byla noha kratší nebo podlaha zduřelá, stále kolébal se jako na vodě. Podložil kus sežmoleného papíru: stůl se třás', ale už se nevlnil.

— Dobrý je to. Tady budeš mít ty svůj stolek a tady já. A za třetí — rozhlédnul se po světnici zrakem člověka, který má smysl pro symetrii i pořádek: — Ty postele nemůžou zůstat tak. Není pro ně hnutí — o jednu narazíš, na druhou padneš. Vem ji! A postrč, já potáhnu. Tak, pěkně v rovnotě — A máme místa oba dost...

Měli skutečně místa dost a postele proti sobě jako manželé.

— Kam s tou kytarou?

— Tu si pověsím nad svůj stoleček a ty mně k ní už jednou koupíš zelenou pentli. Na provázku ji pořád mít nebudu.

— Koupím.

— To mně slibuješ už rok a pořád ji mám na provázku. Takový je s tebou život.

Vedle u Havlíčků zaslechli brnkání na struny a brzy na to dvojhlasný zpěv. Starší Zumr bassem jen pohrkával, mladší, sedě uprostřed poházených knih, v průvodu kytary zpíval:

»Juliánka, krásná panna,
tancovala s husarama,
s husarama, aj s mládenci,
naposledy se studenty.«

— Pěkně zpívá... přiběhla stařenka z kuchyně a postála uprostřed světnice — (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Pokračování.)

Druhého dne přišel Hošek. Bláža dověděla se o tom již dopoledne, když matka připravovala cukroví k svačině. Ukázal se ve dveřích právě jako minule o čtvrté hodině. Dnes očekávala ho Bláža zcela s jinými pocity. Nic již nebránilo, aby mohla říci: »Vezmu, či nevezmu si ho!« Až do včerejšího výstupu s Kubínem nebylo této určitosti. Cítila jen, že se o ni uchází, ale co sama učiní, zůstávalo jaksi nedoiknuto. Bála se téměř mysliti o tom. A snad právě tato situace způsobila, že se ho nazaleklaa že se jí stal příjemným. Jisto bylo, že byl zajímavým, ale Blážina první láska přece jen nemohla býti snadno přervána. Teď bylo všechno jinak. Všecky vzpomínky na minulé setkání s Hoškem oživly. Myšlenka, že manželství její je nedaleko, působila omamně. Podlehala jakémusi opojení, jež bylo těžko přemoci. Toto opojení podobalo se onomu, jaké si představovala, a mělo tu podivuhodnou vlastnost, že nenasycovalo. Totéž očekávala od známosti s Kubínem, ale jen první den přinesl jí tuto živelnou krásu; pak přišly studené výčitky. Kubín nepochopoval tajemství světa jako vyspělý Hošek, a pohlížel nesprávně na Blážu. Chtěl ji přeměňovati a nerozuměl jejímu srdci.

Hošek již tehda, když si ji poprvé na Letné prohlédl a za vhodnou ženu vyvolil, věděl, co musí učiniti, aby ji získal.

A skutečně, vzpomínky na Hoška byly teplé, milé, sladké, kdežto vzpomínky na Kubína dráždily k odporu. Nemohla říci, že se do Hoška zamilovala, jako to mohla říci o Kubínovi, ale po Hoškovi vždy toužila. Bylo jí příjemno s ním mluviti, bylo jí lahodno jeho usmívání, těšily ji jeho významné pohledy, jeho měkké ruce, jimiž ji tak rád a tak často uchvátil, aniž to na venek činilo dojem lásky, a naplňovalo ji rozkoší jeho přítulné pochlebování, kteréž pokládala za upřímné ocenění. A všechno to, co činil, nebyla než snaha probuditi a rozlačniti její ženství.

Když vstoupil do salonu a bystré oči jeho rozhlédly se po všech, povstala Bláža v krásných šatech z ruského plátna, hnědých jako kůže, s bílým vyšíváním, a zůstala státi vedle stolu. Hošek postřehl spanilost její tváře, i zvláštní soulad barvy jejích vlasů s jejím šatem, a usmál se přívětivě. Políbiv ruku paní přistoupil i k Bláži, pozvedl poněkud její růžové prstíčky a nachýliv se, dotkl se jich svými rty. Napřimuje se pohleděl jí do očí.

»Chtěl bych dnes býti malířem a zachytiti vás v tomto osvětlení a v tomto neobyčejném šatě,« zašeptal.

Potěšila ji tato poznámka, poněvadž úmyslně se tak postavila a poněvadž sama švadleně určila i látku i střih šatů. Stejně příjemně dotklo se jí, že dovede takové věci viděti, kterých si Kubín nikdy nevšiml.

»Škoda, že nejste,« zasmála se.

»Maloval bych s velikou láskou,« ihned připojil. »Ostatně, dívám-li se jen, dovedu taky oceniti krásné linie.«

Pachta k němu přistoupil a podával mu ruku. Poodstoupili spolu k oknu a rozhovořili se o svých záležitostech. Bláža, poněkud zardělá, přiblížila se k matce. Přihladila jí na skráni světlé vlasy a políbila ji. Paní Pachtová poznala, že se to stalo z jakési veliké radosti a usmála se na ni.

Odešli pak do jídelny k čaji. Hošek měl šťastnou veselost, mluvil lehce a vtipně. Všichni mu naslouchali. Chvílemi se zahleděl na Blážu a kdykoli postřehl, že pečlivě skládá ruce a pěkně se tělem klade na lenoch, vždy si pomyslil, že je již získána. Pokládal ji za svou a těšila ho myšlenka, že mladé to dítě ani neví, komu již náleží. Byla mu milá a způsobovala v něm očistnou rozkoš, pocity, kteréž má životem a rozkošemi přesycený člověk vždy, kdykoli se přiblíží nevinnosti. Vzpomínky na první lásku přistupují k němu a tak ho naplňují, že se domnívá býti dítětem. Lahodné tyto pocity Hoškovy podobaly se lásce, měly totéž kouzlo, tutéž sladkost, ale neunášely. Podobaly se jen, ale nebyly již touto slepou vášní; byly spíše vzpomínkou a touhou po něčem, co se nevrátí, a co jakoby se na chvíli vracelo.

Po čaji vrátili se do salonu. Bavili se živěji než minule. O páté hodině kdosi navštívil Pachtu. Odešel s ním na dlouhou dobu do své pracovny.

Kubín právě zasedl s Jiříkem v předním pokojíku k učení. Poznal z toho, že je tu Hošek. Nemluvil mnoho. Byl bledý a jako nemocný. Podepřel si rukou hlavu a myšlenka: »Vše je pomíjející,« stále se mu honila duší.

Když se vzdálil Pachta ze salonu, shledala paní, že by bylo vhodno podívati se do kuchyně. Odcházela a opět se vracela. V saloně však nezdržela se nikdy dlouho.

Bláža s Hoškem stáli u okna. Byli více sami než ve společnosti paní Pachtové. Oběma bylo jasno, že blíží se důležitá chvíle. Bláža byla rozechvěna, ale ne rozpačita. V očích jejích, jež zdály se spíše modré než šedivé, jakoby se zračila nedočkavost. Byla hovorná a snadno se smála. I jakási příchuť dětinné rozpustilosti byla v jejích mladých projevech.

»Víte, co se mi včera přihodilo?« otázal se Hošek, dívaje se na ni rozveselenýma očima.

»Nevím. A víte vy, co mně?«

»Taky nevím!«

Rozesmáli se.

»Co se vám tedy přihodilo?« ptala se Bláža.

»Co? Povím vám to. Kreslič mi položil na stůl plány, abych je podepsal. Usednu a hledím na první. A víte, co tam bylo? Ne plány — vy slečno. Vás jsem tam viděl.«

»A rád jste mne viděl?«

»Rád, velice rád.«

»A proč jste mne tam viděl?

»Proč? Snad proto, že jsem vás všude viděl.«

»A co jste si myslil?«

»Zastesklo se mi po vás!«

»Kdy to bylo?«

»O šesté hodině!«

»O šesté hodině?« podivila se Bláža. (Vzpomněla si, že právě tou dobou mluvila zde s Kubínem.)

»Ano. A co se vám přihodilo?« otázal se živě, bera ji za ruku.

»Mně? Mně taky něco, ale to vám nepovím.«

»Nechci vyzvídati,« řekl ukloniv se mírně. »Přece však z toho soudím, že si někdy na mne vzpomenete!«

»Někdy? Ne někdy, často, velmi často!« zvolala.

»A ráda?«

»Ráda.«

»Chtěl jsem vám psáti. Nevím, co mne to napadlo. Celý den se mi pletly hlavou věty, které jsem chtěl s vámi sděliti. A psal jsem skutečně asi desetkráte, jenže jsem všechno opět zahodil.«

»Proč?«

»Nebyl jsem spokojen s tím, co jsem napsal!«

Vzal ji za obě ruce a přitáhl k sobě. Zadíval se jí do očí.

»Proč mi vaše oči nedají spat?« otázal se tiše.

Bláža se mžikem zarděla. Nevěděla, co by řekla. Přivřela jen zrak.

»Co je skryto v těchto tajemných očích?« znova se tázal. »A proč se zakrývají?«

Usmála se rozpačitostí a vzhlédla k němu. Pozdvihl obě její ruce a měkkounce je zlíbal.

»Proč jste mi neposlal to psaní?« otázala se, jakoby si chtěla ulehčiti v rozpacích a jakoby naznačovala, že by se tím bylo snadněji vyslovilo to, co patrně nyní se vysloví.

»Ne, nebylo možná,« odvětil, »nechtěl jsem přijíti o tuto krásnou chvíli. A pak, nebylo to než jediné nadšení, než jediná chvála vašich očí, vašeho úsměvu, vašich rukou.«

»Škoda, měl jste to poslati.«

»Byla byste se dověděla tolik podrobností o sobě, kolik jich celý svět na vás neshledal.«

»A proč jste mi tedy psaní neposlal?« durdila se mazlivě.

Znova jí políbil obě ruce.

»Dnes jsem nejšťastnější člověk na světě,« zašeptal, zahleděv se jí dlouze do očí.

Nevěděla, co říci. Usmála se jen jakýmsi blahem, jež dosud pojmenovati nedovedla.

Přitáhl ji těsně k sobě. U tenkých rukávů visela jí heboučká krajka přes růžové ručky.

»Blážo,« řekl měkce, »smím něco říci?«

Přiblížila se k němu sama ještě těsněji. Cítil, jak jí buší srdce.

»Proč byste nemohl?« zašeptala jen jako dechem.

»Mám vás rád,« odvětil rychle, jakoby si dodával odvahy, »miluju vás nade všecko. Musila jste tušiti od první chvíle, že mne okouzlila vaše něžnost a vaše krása. Nepřestal jsem na vás mysliti, na vaše jasné, vroucí oči, na vaše usměvavé rty, na líbezný váš hovor, na rozkošný váš profil. Zatoužil jsem po vás celou duší. Vy jste mi navracela radost mládí, s vámi vracelo se všecko snění, všecka rosa dětství, všecko, co jsem pokládal za ztracené.«

Položila hlavu na jeho prsa. Husté, bohaté vlasy její zavoněly blízko jeho tváře. Vzal oběma rukama její hlavičku, odklonil ji a zadíval se na ni. Oči byly přivřeny, rty málo pootevřeny.

Políbil ji dlouze. Zachvěla se v jeho objetí přívalem rozkoše. Přitiskl si k sobě celé mladé tělíčko její a celoval svěží tvář její. Líbal ji stále prudčeji a vášnivěji.

»Má krásná, má jediná,« šeptal neustále, opíjeje se mladistvým jejím dechem a tak snadno rozvášněným tělem. Cítil, jak se přivíjí k němu, jak podléhá, jak se omamuje. Zdálo se mu, že uvadne v jeho objetí opojnou touhou jako pouhý květ.

Bláža, pociťujíc vášnivé jeho líbání, oddávala se dosud nepoznané rozkoši. »Ano, ten mne miluje,« myslila si, »ano, to je slepá láska, ano, ten žije a umírá pro mne, to je láska, o níž jsem snila! Jak jinak, jak horoucněji líbá než Kubín! Teď cítím, že mne Kubín nemiloval!«

A zdálo se jí, že by chtěla jeti s Hoškem v kočáře v jasné měsíční noci mezi tichými lesy. Spočívala by zemdlena láskou v jeho objetí. Rty jeho cítila by na svých rtech . . . a jen poklus koní a rachot kol nesly by se vonnou samotou.

Vstoupila paní. Hošek ihned o čemsi vypravoval, jakoby se pranic nebylo přihodilo. Bláža však všecka hořela. Matka, postřehnouc to, opět odešla.

»Blážo!« zvolal téměř a strhl ji prudce na své srdce. Rty jeho znova se dotýkaly jejích očí i celé tváře. »Ano, to je láska,« myslila si jako ve snu, »to je láska! Ne, ne, nemiloval mne Kubín! Nebyl nikdy tak opojen, nikdy tak horoucí, nikdy tak slepý! Ano, to je láska! Hošek mne miluje, ano, tak, jak jsem si přávala!«

A Hošek, tiskna ji k sobě, cítil, že mu již náleží. Pobouřil se sice její mladostí, ale nebyl slepý, jak se jí zdálo. »Škoda, že nemohu již milovat,« myslil si.

O šesté hodině odcházel. Na chodbě počítal v duchu dni, kdy požádá o její ruku. Na schodech dohonil Kubína. Šel s ním až na nároží druhé ulice. Nemluvili však mnoho. Kubín byl zamlklý a bledý. Trpká bolest vězela mu v srdci. Hošek mu chtěl něco říci o Blaženě, ale napadlo ho, že je snad do ní zamilován, a pomlčel o tom.

Bláža s dojmy velice složitými pobíhala z pokoje do pokoje. Paní Pachtová, pozorujíc ji bedlivě, významně se dívala po muži. Pochopili, co se asi stalo a ani slůvkem nezavadili o mladou, rozvíjející se známost. Byli jen k dceři velice něžni a projevovali ochotu koupiti jí jakékoli nové šaty.

Bláži zmocňovala se taková rozkoš, kterouž cítila již v té chvíli, když jí Hošek poprvé na Letné řekl, že má krásné růžové prstíčky. Jen že dnes byla ta rozkoš určitější a mocnější. Rozeznala, že nemiluje Hoška tak jako Kubína; ale tato pravda jakoby neměla váhy. Nebylo jí pojednou rozhodujícím, koho miluje, nebyl všechen smysl v této věci. Zaujala ji jiná rozkoš, zcela nová, o které dosud nevěděla, po níž však toužila a kterouž dříve zcela jinde hledala, rozkoš z vědomí, že je vášnivě, slepě milována. Zvláštní toto opojení jakoby bylo hlubší než ono, jež cítila z lásky ke Kubínovi. Čím více o tom přemýšlela, tím jasněji poznávala, že se stane ráda Hoškovou ženou, nikdy však že by si Kubína nevzala.

Té noci nemohla usnouti. Oddávala se snům o příštím svém manželství. Chvílemi se zaradovala, že pokořila Kubína. Nade vše zaujímala ji však ona podivuhodná rozkoš, že je milována silně a vášnivě, tak jak si to vždy přávala. Představila si, jak byla přitisknuta k němu, jak byla opojena v jeho objetí a jak ji horoucně líbal. Příjemné teplo a zvláštní jakási uspokojenost probíhala její bytostí. »Miluje mne, miluje,« šeptala si zaplavena štěstím.

X.

Již příští neděle dopoledne požádal Hošek o její ruku. Přišel a byl očekáván zcela obřadně, ve všem lesku. Manželé Pachtovi usmívali se štěstím. I tu řekl s vážnou tváří otec:

»Pokud na nás je, milerádi svolujeme a je nám velikou ctí, že muž tak dokonalý nalezl zalíbení na našem dítěti, ale přední slovo ještě náleží Blaženě. Nikdy nechceme nutiti svou dceru k rozhodnutí tak důležitému.«

Ale všichni věděli, co Bláža řekne. Všecka slova byla pouhá obřadnost. Hošek obrátil se ku své nevěstě, stojící vedle paní Pachtové v hedbávných, blankytných šatech, a sotva že chtěl požádati ji, vletěla radostně i nějak dojatě do jeho náručí. Smála se a plakala zároveň. Na jeho černých šatech modraly se její šaty jako veliký květ.

Na tenis již nechodila. Přátelství s Maříkou ochladlo.

Kubínovi oznámila sama paní zasnoubení dceřino. Vyslechl zprávu tiše, jako člověk, který nemůže ničeho změniti. Nutil se do souhlasu. Paní pozorovala na něm tento tichý smutek a vypravovala o tom muži.

Pachta pohodil rukou, jakoby chtěl říci, že je to stará věc.

»Ach, to bývá!« řekl.

»Je jistě do Bláži zamilován!« opakovala paní.

»Není o tom pochybnosti. Bývá to vždy! Vždyť do tebe byl tehda domácí učitel taky zamilován!«

»Myslíš?«

»Jistě! A velice! Znám to velmi dobře!« mluvil Pachta živě, směje se hlasitě. »Proč by se nezamiloval pan Kubín? Nó — to už je taková dětinská pošetilost! Dobře to známe! Byl jsem taky domácím učitelem a taky jsem byl do slečen zamilován! Snad to ani jinak nejde!«

»Za to mu přece nemůžeme zazlívati,« řekla vlídně Pachtová, poněvadž se jí smích mužův zdál poněkud zlý.

»Ach kdež!« odvětil. »Je milý mladík! Nikdo se o tom nedozví, a on jistě myslí, že je vše hluboké tajemství.«

»Ano, jistě si to myslí!«

»Nesmíme nijak prozraditi, že to tušíme.«

»Ovšem, že ne!« dodala paní a tiše se vzdálila.

Kubín hned tehda, když se s Blážou rozešel, upadl do zvláštního stesku. Nemohl se nijak vyvleci z touhy po té, kterou chtěl pohrdati, ale kterou miloval. Naopak, byla mu dražší, čím byla vzdálenější. Viděl, že láska je něco zcela jiného než rozum. Nebylo možná zapomenouti. Čím více nenáviděl a odsuzoval, tím více miloval. Stolek jeho plnil se básničkami, které jí chtěl poslati, ale kterých nikdy neposlal. Neobviňoval již ji, ale sebe. Co mu tehda řekla, vyjasňovalo se mu v srdci ke skutečné pravdě. Podobal se ve smutku a odevzdání svém dítěti, které běželo vedle kočáru, jemuž chtělo stačiti, poněvadž tam seděla drahá bytost, ale jemuž brzy stačiti nemohlo — a teď samo stojí na silnici a dívá se, jak kočár mizí v modravém obzoru.

(Dokončení.)

JINDŘICH ŠTEMBERKA:

Z Potštýna.

Den červencový jitřním úsměvem
kříž modlitebny Českých Bratří zlatil.
Jdou Bratří, duše mír plá z očí všem,
jenž hřeje, i když člověk všecko ztratil.

Jdou starci přívětiví, shrbení,
a přátelsky si tisknou drsné dlaně,
ve tvářích mají psáno smíření,
jež může dát jen sladké slovo Páně.

Ó znám vás, znám, vy hlavy šedivé,
jichž skráně života prst stříbrem protkal,
vy památníci doby tesklivé —
já ve snách svých se často s vámi potkal!

Když nad Jiráskem hlava znícená
se zadumala v dobu dávnou, milou,
kdy z vlasti hnala vás zášť plamenná,
váš obraz mystickou mne vábil silou.

Na cestách často v horských samotách
tvář písmákovu u okna jsem spatřil,
a, jakby měkkou rukou v srdce sáh',
já v duchu celoval ho, s ním se bratřil.

Ba, když mne ještě líbal dětství sen,
jsem pod krovem kdys knihy staré našel
a dumal nad nimi, až hasl den —
váš obraz duše oblohou se vznášel.

Kde sláva minulá, kde zašlé dni?
Tak málo vás, tak tiše jdete světem!
Jste Českých Bratří haluz poslední
a přec ta haluz obalena květem!

Zvon sváteční vás sezval pospolu,
a šťastni zapadlých dob vzpomínáte,
kdy Bratr bloudil v lesním údolu,
neb exilu jho svíralo ho kláté.

Ó, kouzlo doby prchlé září vám
z těch očí jemných, povznesených k výši!
Když v kruhu vašem snivě prodlévám,
mně zdá se, že jsem české slávě bližší. — —

Den červencový růžným oblakem
věž modlitebny v červánků nach halil.
Jdou bratří domů teplým soumrakem . . .
Bůh nad nimi báň slzami hvězd zalil.

♡ ♡ ♡

OTAKAR KLAZAR:

Resignace.

Den za dnem mizí v kolotoči Žití
a stejně hluchý jak den předešlý,
že pouhou prázdnotu jen srdce cítí
a neptá se, zda dobrý byl či zlý.

Co ještě zbylo z ideálů Mládí,
to do svých spárů sevřel Stáří běs
na hrobech drahých divé reje svádí,
co nepohltil včera — schvátí dnes.

♡ ♡ ♡

JUDr. R. J. KRONBAUER:

Kniha, před vydáním rozebraná.

Dr. Josef Štolba — Václav Štech — Karel Šípek . . . Tři divadelní nadšenci! Co pak asi ze svých vzpomínek vypaběrkovali? Pustil jsem se s velikou chutí do čtení a knihu jsem přečetl na jeden ráz. Naproti vstával už strojník a chystal se na svoje stanoviště, když jsem dočetl. Kniha má samostatné oddíly a proto jsem začal od konce. Zlákal mne podivný řádek, jenž připojen k paběrečku dr. Josefa Štolby. »Moje první cena«. »Milá vzpomínka, kterou mně napsali jiní.« Co je to? Dychtivě pročítám slovo úvodní, abych se dověděl, jak přišel pardubický pan notář k literárnímu substitutovi. Několik řádek ovšem vše vysvětlilo. Družstvo pro stavbu letního divadla na hradbách vypsalo na sesílenou repertoiru nového divadla (r. 1869) tři ceny na »původní, národní frašky české«, z nichž první (10 dukátů) přisouzena Václavu Vlčkovi, druhá (6 dukátů) Emanueli Züngloví a třetí (3 dukáty) Josefu Štolbovi. Vítězové v konkursu zaplatili svou radost velice draze. Výsledek konkursu měl za následek prudkou žurnalistickou šarvátku, (ve které hlavní slovo vedli Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Vincenc Vávra (juroři) a dr. Viktor Guth, tehdy divadelní referent »Pokroku« a »Politik«), při níž mnoho a mnoho kalených šípů padlo na hlavy »poctěných«. Autor vzpomínky docela správně podotýká v předmluvě, že by bylo přece jenom škoda, kdyby polemická výprava a vše, co s ní souviselo, zůstalo na vždy zahrabáno ve hrobě žurnalistického archivu. Dr. Štolba připadl na výborný nápad . . . vše, co se k zajímavému a pro dobu onu skutečně charakteristickému temperamentnímu utkání vztahuje, v časopisech vyhledal, sestavil ve chronologický celek tak obratným způsobem, že podává souvislý a jasný obraz o všem, co se tehdá sběhlo. Takovým způsobem dostala se do literatury nová forma osobní vzpomínky »kterou autorovi napsali jiní.«

Že bych se někdy znamenitě pobavil sestavením výstřižků z novin, to mně ani jako dlouholetému bývalému redaktoru ve snu nenapadlo. Pan dr. Štolba tu provedl a dokázal něco skutečně nového, na první pohled skoro neuvěřitelného. Partie knihy přečtete s neobyčejným zájmem. Jsou velice poutavy zejména zaslánové pumy, z nichž poznáváme, s jakou vervou uměli se bít a bezohledně se bránit i rány rozdávat Neruda, Hálek i pan dr. Guth. Když potom v doslovu Štolbově čtete ulevení: »Zlořečené ceny«, vypuknete ve smích.

Obrátíte knihu hlavou vzhůru a zadíváte se na podobiznu, umístěnou v čelo druhé Štolbovy vzpomínky: »Zapomenutý dramatik«. Je jím autor několika dramatických prací J. O. Veselý, jehož veselohra: »Na kolbišti literárním« provozována byla r. 1874. v prozatímním divadle. Veselý byl zajímavým zjevem v oněch dobách, kdy divadlo naše ukončovalo důležitou periodu svou v budově prozatímní. Autor vzpomínky osvěžil literární profil J. O. Veselého už v hodině dvanácté. Zůstala po něm již jenom mlhavá a víc a více se tratící a blednoucí legenda. Mladší generace neznala již ani jeho jména. Zapadly jeho kusy, zapadla jeho snaha a jeho jméno vypadlo ze seznamů alespoň ob čas připomínaných. Štolbu charakterisuje při obou těchto vzpomínkách přísná objektivnost a snaha, vyloupnouti s jedincem nebo událostí reliéf doby. V roce, kdy jsme slavili 40. výročí sesamostatnění českého divadla (vznikla tudíž kniha v době velice šťastně volené), jsou divadelní vzpomínky tří našich divadelních nadšenců tím pozoruhodnější a zajímavější. Ve stati o »zapomenutém dramatikovi«, do které zasunuto předně vřelé slovo Nerudovo, nalezáme celou řadu věcí, do té doby naprosto neznámých. Poukazuju jenom k dozajista neobvyklému zakročení J. O. Veselého prostřednictvím JUDra Jos. Štolby jako notáře proti ředitelství českého divadla, kterým zakazoval provozování své tříaktové původní veselohry »Anekdota« (den před tím, kdy měla býti provozována) v tom případě, kdyby mu nebyla vyplacena náhrada 300 zl. za škodu, kterou utrpěl prý jednáním ředitelovým (J. N. Maýra). Štolba líčí Veselého s takovou věrností, že jasně a živě vidíte ho před sebou — s jeho přednostmi i vadami. Zachytil zejména výborně horečnou, až chorobnou snahu jeho po úspěchu, a poněvadž vzpomínka je provinuta barvou současných poměrů, stává se velice vítanou retrospektivní studií z oboru divadelního.

K. Šípkovy »Rozptýlené vzpomínky« je nejroztomilejší prací, jež jsem od »neaktivního« (sit verbo venia) divadelního nadšence četl. Milým a prohřátým kouzlem nadýchány jsou tyto reminiscenční kapitolky. K. Šípek prozrazuje ve svém podílku na

knížce, jak se stalo, že k divadlu přilnul. V šenkovně svého rodného místa poznal prvního divadelního znalce »pěkného starce« pana Vorla, nasáklého ovzduším vídeňského požívavého, povídavého biedermaierství. To byl človíček, jenž »první namákl a rozechvěl v Šípkovi strunu, která po celý život už nepřestala žíti v jeho duši.« Pan Vorel byl divadelní nadšenec. Autor líčí, jak přijel do městečka principal loutkového divadla Lašťovka, a jak spolu ti dva lidé disputovali. To je kapitolka, kterou si může dáti naše literatura za rámeček. Její humor je tak roztomilý, že ji přečtete s úsměvem na rtech. Nemoc autorova pohnula rodiče jeho k cestě do Prahy na poradu k dru Hamernikovi. Semínko zapuštěné ve mladou duši starými divadelníky začalo klíčit. Zápal autorův pro věci divadelní má tu svůj kořen. Hoch jede do Prahy a dušička mu touhou a nedočkavostí z těla zrovna vyskakuje. Octli jsme se tu rázem ve druhé vrstvě vzpomínkové. Šípkovi podařila se tu drobnomalba, ve které každý detailek svítí svou barvou. Autor pak přistupuje k vypsání svých dojmů, zažitých v aréně na hradbách. To, co ji tak význačně charakterisovalo, ovzduší, jež nedalo se přenésti a po němž jsme si už tolikráte povzdechli, vystihl K. Šípek po naší paměti poprvé ve všech odstínech. Vymaloval nám i to »staveníčko v zeleni hradebního pozemku, úhledné jako villa«, popsal jeho publikum, rozmarně zaznamenává a rozmarně dokazuje, že aréna vychovávala nám obecenstvo takřka od kolébky, připomíná, co všechno bylo hlavním magnetem favorisovaného divadélka, uvádí repertoir, oživuje vzpomínky a skoro již zapomenuté příhody z hlediště i s jeviště a dodává těmto kapitolkám zvlášť milého půvabu zajímavými literárními podrobnostmi. Z hradební saisony, jež končívala po sv. Václavě, putujeme s milým vzpomínkářem do těsného divadla prozatímního na Nábřeží, kam »občas zavanulo ostré povětří arenní a kde repertoir plul převážně pod seriosní uměleckou vlajkou.« Sem uložil autor vzácné ukázky své divadelní erudice. Mile se čtou a zahřívavým slovem napsány jsou vzpomínky na Smetanu, Hálka a Nerudu. Pan Šípek končí svou stať — »tříšť, kterou vylovil ze zalehlé paměti« — zdánlivě sice bez tendence kapitolkou o kritické činnosti Nerudově, ale věje z ní stesk i přání, aby se nezapomínalo na světlý vzor. Upřímně to pravím — litoval jsem z té duše, že už je konec a že pan Šípek aspoň dva tiskové archy nepřidal.

Nadpis V. Štechovy vzpomínky »Jak jsem se dostal na jeviště Národního divadla v Praze a jak opět z něho« zrovna láká a vybízí k četbě. Třeba by druhý redaktor časopisu, jemuž třetí z kollegia nadšenců divadelních stojí velice blízko, rozhodoval o osudu tohoto rukopisu, jsem si přece dobře toho vědom, jakou reservu mně toto příbuzenství ukládá. Tolik ale možno říci: ze vzpomínky Štechovy vysoko činí faktum, že autor její s velikým úsilím se prosekával k úspěchu. Žil ve venkovském městě a byl úplně odloučen od hlavního střediska literárního. Pro talenty je tu ovšem již vyjezděná cesta. Štech, jak pochopitelno, neznal — neřeknu cestiček, po nichž se obyčejně chodí — ale on neznal a nemohl vůbec znáti zvyklostí, ba ani osob a poměrů, jejichž znalost postup v prvních začátcích usnadňuje. Aby se mně rozumělo . . . nemám na mysli protekcionářství — myslím pouze na výhody, plynoucí z ústředí, z blízkosti, z kontaktu s celým komplexem toho, co zahrnuje v sobě sdružení osob, věcí a poměrů vůbec. Uhodím ihned na kardinální moment. Štech byl rozeným dramatikem a neměl příležitosti choditi do divadla, sledovati a kontrolovati svůj vývin a studovati větší scénu vůbec. Autor vylíčil osudy svých prvních dramatických prací, jejich povstání, vývin a jejich uplatňování. Vypravuje všechno otevřeně a upřímně a to je to, co vás upoutá a zaujme. Všude a všude narazil na hory překážek, dostal se konečně do Prahy . . . zajímavo je, že na nevyhnutelnost pobytu v Praze první upozornil ho dramaturg Stroupežnický a že mu k tomu byl i nápomocen jenom proto, poněvadž to považoval k dalšímu jeho rozvinu za conditio sine qua non — a to ostatní je už asi známo . . . i jak se na to divadlo dostal i jak se pomaloučku na něho jako dramatika ukládal prach divadelního archivu. Ve vzpomínce hlavní slovo má Stroupežnický. Četl jsem tyto partie s velikým zájmem, poněvadž jsem zesnulého dramaturga dobře znal a často s ním hovoříval. Výbuchy jeho, jež Štech zaznamenává, jsem kontroloval. Jsou věrně reprodukovány . . . sám jsem si leccos zaznamenal a podivil se, jak některé výroky Stroupežnického správně a věrně jsou reprodukovány. Jsou ovšem rázu literárního, vztahují se skoro výhradně na autory odmítnuté a na jejich práce . . . a v té věci byl Stroupežnický důsledný, nepovolil a často a často podobným způsobem si ulevoval. Ze vzpomínky jsem se dověděl, že v panu Bohuslavu Šimáčkovi dřímal . . . už před lety . . . divadelní referent. Jistě, zajímavý to dopis z péra — nakladatele! Zlá se, že až dojde na druhou polovičku divadelní Odyssey Štechovy (— historie o tom, jak se totiž z divadla dostal —) — dovíme se leccos ještě zajímavějšího a že pan Štech bude asi ještě — upřímnější.

A teď několik ještě slov na vysvětlenou nadpisu. Do slova pravda, co pravdě zdánlivě odporuje. Knihu vydal spolek českých spisovatelů belletristů Máj jako prémii a vydal ji jako rukopis, což znamená, že kniha nebude nikomu prodána, poněvadž vytisknuto pouze tolik exemplářů, aby jimi mohli býti podělení příznivci, přátelé, jednatelky, jednatelé a členové Máje. Teprvé po třech létech mají autoři právo s knihou po své vůli jíti jinam a jinak do světa. V úpravě této (kterou zvyšují originální, nikde dosud neužité desky) se »Divadelní paběrky« neobjeví.

Těm, jimž kniha se do rukou dostane, přichystají tři naši divadelní nadšenci několik velmi pěkných chvil.

Je to prémie — ne skvělá, okázalá . . . je to pouze knížka . . . ale může právem dostati praemium.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DVA RUSKÉ PORTRÉTY.

Zdá se, že přes veškeru snahu četných našich literárních slavjanofilů není u nás ještě doposud zjednáno patřičné rovnováhy mezi přítokem umění východního a západního a že tomuto náleží na úkor prvnímu neustále rostoucí převaha. Věc stejně překvapující, hledíme-li k racovnímu příslušenství našeho národa, jako zcela přirozená a snadně vysvětlitelná, vzpomeneme-li filologické výchovy našich středních škol a do jisté míry i vysokého našeho učení. V poslední době vzbuzen byl silnější zájem o severní literatury, dík několika vzácným talentům, jichž péro vneslo do uměleckého ovzduší řadu sympatických a nových elementů. Ale kult ruštiny a polštiny zůstal téměř při starém a nebýti několika starších, od desítiletí už zvučných jmen našich překladatelů, nebyli bychom do dneška měli v dosti sytém výboru ani těch nejvýraznějších hlav jinoslovanských, o nichž píší Francouzi, Angličané, Němci i Vlaši nadšené a obsáhlé studie. A zcela přirozeno: není-li překladů, není ani vzbuzeného zájmu pro autory děl z veliké části nepoznaných a tím se stává, že referujeme u nás velmi zhusta o sebe nepatrnější události, sběhlé na západě, téměř důsledně neznamenajíce rušné tepny, která oživuje umělecký život Rusů a Poláků.

Napadá mi tento neutěšený úvod jen tak náhodou, kdy se probírám různými slovanskými listy, plnými vzpomínek a bohatých náčrtů, které mají za účel jediné, co nedávno rušněji pohnulo Ruskem: připomenouti si velikého a slavného opěvatele venkova a pluhu, ruského Burnsa, jak jej nazývá Bodenstedt, Alexeje Vasiljeviče Kolcova, který se před sto lety narodil. A životopis i poslání tohoto nešťastného básníka rázem připomíná mi osudy podobně stíhaného koryfea ruského, jenž více než před půl rokem zemřel tragickou smrtí v domě novo-zemanských šílenců: Gleba Ivanoviče Uspenskiho, o kterém zůstal rovněž český tisk — až na dva či tři drobné případy — zahalen v tesknem mlčení.

Věru, je až frappantním tento podivuhodný zjev spisovatele-mučenníka či spisovatele-anachorety, jenž v dějinách ruské literatury stal se bezmála typem. Sibiř, vypovězení za hranice, popravy, doživotní nebo dlouhá vězení, smrtelné tresty . . . jak často setkáváme se s těmito příšerami, čtouce životopisy ruských velikánů. Radiščev byl internován v Sibiři a když se vrátil, na duši i těle zlomen, a když nového poklesku se dopustil, podlehl raději sebevraždě ze strachu před novou internací; Dostojewski byl odsouzen k smrti a teprve z velké milosti byl poslán na Sibiř.; Rylejev byl popraven, Michaljov ušlehán k smrti, Černyševskij internován po osmadvacet roků, Chudjakov zemřel na Sibiři přímo vyhladověním . . . A což Flerowskij, Ščapov, Cebrikova a jiní? A, věru, že není menší řada poustevníků, dobrovolných sebetrýznitelů a anochoretských blouznivců, kteří trpěli za myšlenku svobody, lidskosti a humanity a k nimž zmínění dva ruští spisovatelé náležejí snad v první řadě!

Gleb Ivanovič Uspenskij narodil se v Tule r. 1840. ne příliš daleko od Voroněže, kde r. 1802. spatřil světlo světa Kolcov. Oba tudíž krajané, Ukrajinu náruživě milující, oba volní a nesmírně hrdí na svoji samotu i volnost ptáka v povětří. Uspenskij studoval až do 16. roku v rodném svém městě, později absolvoval gymnasium černyhovské, ještě později petrohradskou a moskevskou universitu, odkudž se však vrátil bez formálních toho dokladů. A počal žíti literatuře. R. 1866. vydal svoji první skizzu »Mravy z ulice Rasterjajewské«: řada scén a postřehů neobyčejně přilehavých a jadrně nahozených, ale bez jakéhokoli sepětí, bez jednotného reliefu. Zde zachycena jen pravda života, jeho pohyb a stále prchající jeho vlna: jedna z hlavních zásad, jimiž trpělo sice umění Uspenskiho, ale již zůstal věren až do posledního dechu.

A žije malému městu. Uspenskij nenávidí velkoměšťáka, často se ztrácí na celé neděle do stepí, ale zase se vrací, aby zachytil tu učitele venkovského, tu zbankrotělého žida, tu lékaře či kněze. Malá figurka jest jeho doménou a jeho jediným ideálem. A zase utíká tomuto životu, jakoby jej snad tísnil na konec svojí malichernosti a bojuje v Německu, toulá se Srbskem. Když se po r. 1876. znovu vrací do Ruska, nalezá svoje Kolumbovo vejce: ruskou ves, jejího mužíka, jemuž se stává rádcem i lékařem, knězem i soudcem zároveň. Čistě a specificky jadrná duše mužíkova našla zálibu v jeho srdci a on přemýšlí od této chvíle jen o tom, jak by ji vyvlekl z bahna pověr a demoralisace. Odkrývá »sílu země«, silné a nerozborné připoutání se k ní zdá se mu jediným lékem, který ji zhojí. Žádná civilisace v tom proskribovaném, bídném smyslu, jak ji hlásají ruští přemrštěnci! Jen země, země, země! Civilisace jest ruskému mužíkovi úporným jedem, jest pákou jeho depravace a zhouby. Mužík odpoután od hroudy, k níž víže ho ještě nejpřirozenější ze všech lásek, jest jako květina z kořen vyvrácená. Nač poukazovati mu na ovzduší, které zbaveno jsouc kongenialních prvků s jeho vrozenými schopnostmi, nemůže mu přinésti leč zklamání a žízeň nedosažitelného? Proč jej odtrhovati od země?! . . .

Mezi »Mravy z ulice Rasterjajewské« a »Mocí země«, která je nejgenialnějším výsledkem jeho styků s venkovem, klene se bohatá vlna evoluční. Z prostého sběratele nahodilých poznatků a scén stává se neunavným horníkem, jenž ze rmutu země vykopává rudu a kov. Obrovská škála zkušeností ho naplňuje: dobro i opravdovost, zloba i nešest. A básník stále pracuje na prohlubování svojí šachty . . . Již se mu zdá, že se dokopal nedotčeného okrsku, avšak tu mu padá rýč z umdlené ruky. »Matka země« jest jeho umělecky labutím zpěvem . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Jak jinak a přece jak divně analogicky probíhal život a poslání Kolcova! Narozen v domě bohatého

městského patricia, odcizil se svojí povahou už v útlém věku rodině, která teprve v desátém roce povolala jakéhosi seminaristu, aby bylo zadost učiněno prvním počátkům vyučování. Slabý a nevyspělý, nervosní a dosti dráždivý hoch nejevil chuti ke grammatice a rovněž i krajskou školu opustil bez jakýchkoli značnějších vědomostí. Všecko jej lákalo ven, pod širou, modrou oblohu snivé Ukrajiny, kde nestřežen a mnohdy i zapomenut trávíval léto s ovcemi svého otce, rozmlouvaje s nimi, pozoruje nebesa a pracujícího rolníka, chytaje brouky a honě se za motýlem. V zimě čítával ve svojí zamilované knize »Tisíce a jedné noci«, pracně slabikuje a sestavuje slova do vět plných opojnosti a barevných kouzel. Později i básně čítal, vlastně zpíval — a uvádí se zvláště Dmitrijewova sbírka veršů, která jej nadchnula ke vlastní tvorbě.

Je těžko říci, pokud první básnické pokusy osmnáctiletého hocha opravňovaly k nadějím, zvláště když zasloužilé vydání básní Kolcova Stankewičem je v tomto ohledu dosti neúplné — ale vypravuje se anekdota, jak jistý hodnostář, poslechnuv nadšence zpívajícího své vlastní písně na stepi, gratuloval otci ke krásnému talentu synovu. Otec byl však příliš zaujat svým obchodem, než aby byl uznal jeho vášeň za rozumnou. Počal si více všímati mladého básníka a přímo jej trýznil za každou novou písničku. Ale dráždivý hoch, jenž rodiče spíše nenáviděl, než miloval, počal zpívati na vzdory. Jeho vášeň vzrůstala každým dnem a když se jinoch zamiloval náruživým šílenstvím přímo do krásné nevolnice otcovy, černooké Dunjy, stala se mu erotická píseň teprve vášnivou potřebou srdce. Avšak i tu měl otec bystré oko: poslal syna za obchodem a prodal Dunju v jeho dosti dlouhé nepřítomnosti. Od této chvíle počíná tragedie básníkova žití, která se pozvolna stupňovala v šílené záchvaty toužícího nešťastníka, jenž neznaje pobytu milenčina, krvácel a stravoval se vášní a vztekem. Jeho poésie nabývá z této doby svého charakteristického přísvitu šílené bolesti a nezhojitelných tužeb. Když ji přítel Stankewič vydal, pokud byla přístupna z různých náčrtů, celkem málo čitelných a hemžících se pravopisnými chybami, proslavila rázem neznámého Kolcova. A brzo nejen užší domovina, ale i celé Rusko se rozhořelo pro vášnivou, originelní, prostičkou a přece tak mohutně znějící notu. Bylo to r. 1835. Kolcov vydal se téhož roku do Moskvy, brzy potom do Petrohradu, seznal Bělinskiho, Krylova, Žukowskiho a Aksakova a když kterýsi z nových přátel jej představil Puškinovi a hned na to ruskému následníku Alexandru II., bylo jeho nadšení bezmezné. Se slzou v oku vzpomínával později Kolcov těchto návštěv a zvláště první dojem laskavého a dvorně vznešeného Puškina byl pro něho nesmazatelným.

Avšak nová pohroma nedala na sebe tak dlouho čekati. Sláva jej opojila, rušný život velkoměst zmocnil se ho na okamžik. Šíleným a plamenným žárem vznětlivého srdce zamiloval se do jakési demimondky, neobyčejně krásné, velmi duchaplné a vášnivé, která ho počala trýzniti svým laxním chováním. A onemocněl těžce. Z Moskvy se vrátil jako stín, neboť duševní a tělesná trýzeň, která se ho nyní pro lásku zmocnila, přesahovala všecko dosavadní. V domě svého otce počal být znovu nenáviděn, v nemoci zůstal opuštěn a velmi často i hladov. Jeho stav se stal nesnesitelným. A zase vypravuje známá anekdota, jak předstíráním blízké smrti získal si jakés takés úslužnosti a soucitu, alespoň v tom ohledu, že se mohl pořádně najísti. Ale předstírání, které se samotnému Kolcovu zdálo být jen lstí, projevilo se brzy strašlivou skutečností. Dne 19. října 1842 zemřel básník za strašlivých bolestí a tak zhasl mohutný plamen na nebi, na němž oslnivá kometa Puškinova a později Lermontova dovršila krásu nesmrtelného souhvězdí.

* * *

Kolcov přistoupil ve svých uměleckých snahách k samému jádru a kořeni národní řeči, svým veršem založil literaturu v duchu národním. »Řeč selská byla jím učiněna nástrojem umění«, jak praví Volkonskij, »on první učinil řeč tuto předmětem básnického výmyslu. V Kolcovu duše sedlákova žije a dýše na nejvyšších stupních uměleckého tvoření; dobývá si onoho místa, které patří v rozvoji ruské literatury«.

A Gléb Uspenskij je v tomto směru neobyčejně blízek svému stejně nešťastnému soudruhovi. I on zří v mužíkovi alfu i omegu umělecké inspirace, ale zaujal-li onen řeč i ducha jeho, aby je ztavil výhní svého genia v uměleckou spěž, spokojil se Uspenskij pouze duší svého venkovana. Jeho povaha byla však žulová v této snaze. Jeho ruští kritikové, Skabyčewskij a Michajlowskij spatřují v něm neobyčejného umělce, který obětoval veškery svoje síly pravdě a spravedlnosti. Ač nám nepodal ani jediného díla jednolitého jako na př. velicí jeho krajané Gogol, Dostojewskij a Garšín, ač tedy jeho umění není obrovskou zlatou hroudou, leč spoustou zlatých zrníček pouze, přece jen musíme spatřovati veliký význam v jeho reflexích a v podivné filosofii, v jeho nekonečných kommentářích, opřených o život ruské vesnice. Kolcov i Uspenskij položili základ k nové éře literatury, jednak po stránce řeči, jednak v ohledu nazíracím, ale ani jediný z jejich následovníků nepřiblížil se tak jemně duši svých vzorů, jako zmíněni průkopníci. A řekl-li Angličan Ralston*) o Kolcovu, že čarovné verše jeho jsou tak přirozeným výrazem venkovského půvabu jako vůně je přirozeným výsledkem květin, můžeme plným právem aplikovati tento obraz i na Gléba Ivanoviče Uspenskiho.**) — —

František Sekanina.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Slované — Češi — Němci v zrcadle statistiky.** V královstvích a zemích na říšské radě zastoupených bylo roku 1890. ze 23,473.056 obyvatelů 14,118.922 Slovanů (z nich 5,472.871 Čechů) a 8,461.580 Němců. Roku 1900. ze 25,632.805 obyvatelů bylo 15,494.285

*) »Fourtnightly Review« ze dne 15. září 1866.

**) Dle jiných dat je rok narození Kolcova 1808, dle jiných docela 1809. Rusové slavili však jubileum dle nejsměrodatnějších listin, které kladou jeho narození do roku 1802, při čemž spadají století narozeniny současně s jubileem 60tiletého úmrtí básníkova.

Slovanů (z nich 5,955.397 Čechů) a 9,170.939 Němců. Ovšem jsou data tato utvořena na základě udajů tak zvané »řeči obcovací«, kterou Slovanům v této říši vznikly nemalé ujmy. Ze sta lidí mluvilo roku 1900. česky v Čechách 62·67 (roku 1890. však 62·79), na Moravě 71·35 (70·34), ve Slezsku 22·04 (22·02); německy mluvilo ze sta lidí v Čechách 37·27 (37·20), na Moravě 27·91 (29·37), ve Slezsku 44·68 (47·76).

⊙ **Nové české divadlo v Praze.** Všecky čtyři korporace, jež mají úkol zříditi nové divadlo v Praze, a na něž jsme v Máji feuilletonem 26. listopadu apelovali, jsou spojeny! Za předsedání dra F. L. Riegra sešli se 18. m. m. zástupci Družstva Nár. divadla (Dr. F. L. Rieger, Dr. S. Pinkas a F. A. Šubert), Sboru pro zřízeni N. div. (archit. Schlaffer, H. Vopálka a A. B. Dostál), Tylova sdružení (V. Štech, dr. V. Kopista, J. Papež) a Společnosti Nár. div. (arch. Šimáček a Jar. Kvapil). Jednohlasně schváleno, aby korporace zastoupené podaly žádost městské radě o místo pro činoherní dům Nár. divadla. Poněvadž dr. Kopista v archivu městském zjistil, že prostory, na níž v měst. sadě stávala u Jerusalem. ulice Zeyerova pila, netýká se zákaz zastavění, žádáno o velice vhodné toto místo. — Tylovo sdružení projevilo souhlas s upozorněním, že svolá na den 12. ledna valnou hromadu, jíž předloží návrhy změněné situace se týkající. — V úradách zástupců uvedených korporací bude se pokračovati.

— **Několik slov o novém velikém úkolu královské Prahy.** Městská rada vypisovala během lonského a letošního roku řadu konkursů na úpravu polohopisných plánů pro některé části Prahy. Předem pro Menší Město Pražské, pak pro okolí svatopetrské a naposled pro Letnou a spojení její s pravým břehem Vltavským. Výrok poroty o plánech zaslaných k poslední konkurrenci nevyzněl jednotně; byla podána dvě vota, jež lišila se hlavně názorem o větší nebo menší prospěšnosti a účelnosti spojení s územím asanačním a v pokračování spojení tohoto na výšinu Letenskou. Konkurrenční projekty tyto vyčerpaly všechny myslitelné možnosti: navrženy stoupající mosty, tunely pod velkou částí pláně, hluboký průkop a konečně silnice, vedená serpentinou po svahu vrchu s krátkým tunelem. Majorita navrhovala, aby proveden byl stoupající most v ose tak zvané hlavní assanační třídy a přímý krátký tunel, jenž by ústil do hlubokého příkopu. Minorita doporučovala v tom případě, kdyby tento most měl býti proveden, pokračování silnicí v serpentině. Větší však význam kladla na brzké vystavení mostu v ose Rejdiště, upravení silnice Chotkovy v Brusce tím způsobem, že by zmírněn byl její svah. Do osy assanační hlavní třídy by se mohla dle náhledu minority stávající lávka prostě přeložiti. Ve votu majority pokládá se za přednost, že na krajinářském zjevu stráně Letenské mnoho by se neměnilo a že přímé pokračování spojovací silnice v ose mostu a assanační třídy jest přirozenější a že pro spojení elektrickými dráhami jest směr přímý daleko výhodnější než cesta zakřivená. Proti serpentině namítá, že by se velice zařezávala do stráně, následkem čehož by byly nevyhnutelné mohutné opěrní zdi, jež by část stráně Letenské rozrývaly. Naproti tomu votum minority přimlouvá se za řešení serpentinou těmito závažnými důvody: Přijíždějícímu ku Praze poskytoval by se se stráně Letenské překrásný pohled, opěrní zdi silniční neměly by veliké výšky a daly by se snadno stromovím maskovati; serpentina by vyústila asi u prostřed pláně na místě, kde by silnice v průkopu, majoritou doporučovaná, byla ještě hluboko pod zemí, nepřerušila by souvislost pláně téměř u prostřed a vyžadovala by nákladu nepoměrně menšího. Proti průkopu namítala jeho hloubku, ve které by se schoval čtyrpatrový dům i jeho šířku, jež by měla dvojnásobnou šířku dolejší části Václavského náměstí. Vyústilat by silnice z průkopu teprvé v katastru Bubenečském a byla by následkem toho Bubeneč blíže ku Praze než stráň Letenská, které by se silnice a tudíž i projektovaná elektrická tramvay téměř netknula; objevil by se potom podivný a zvláštní úkaz, že by stavební místa v Bubenči byla hledanější než na Letné! Konečně dala minorita svému podivení výrazu nad tím, že nejpřirozenější směr od Rudolfína úžlabím Brusky na Letnou nedošel u konkurrujících náležitého povšimnuti, což je tím nápadnější, ježto nepříliš značnou rekonstrukcí silnice Chotkovy dobrá komunikace na Letnou dnes byla by téměř hotova. Pokud se týče rozdělení plochy pláně, jest zřejma odvislost na přístupu k ní; tento jest právě klíčem řešení. Neboť bude nutno zcela jinak jednotlivé komplexy rozkládati, zůstane-li pláň v celosti a docela jinak, bude-li prorvána hlubokým příkopem. Obě vota se shodují v názoru, že se doporučuje z esthetických důvodů spíše disposice ulic křivočárných s náležitým uspořádáním uzlů komunikačních; i když by, jak nevyhnutelno, bral se náležitý zřetel ke stávajícímu útvaru terrainu, docílilo by se z těchto uzlů hvězdovitým směrem spojení na všechny strany. Odstranila by se tím únavná jednotvárnost, villy by došly výhodnějšího uplatnění a odpadlo by mnohde i stoupání ulic. I v otázce hříšť souhlasí obě vota (program konkurrenční je výslovně žádal) s tím podotknutím, že není třeba vymeziti zvláštní hříště stálá a zvláštní hříště slavnostní. Spíše se zda býti účelným kromě hříšť dětských pamatovati na velké hříště slavnostní, které by bylo uspořádáno tak, že by se dalo rozděliti na menší hříště spolková. Spolky ty mohly by používati těchto míst s tím omezením, že by se pro případ potřeby pro veliké slavnostní používání svých najatých místností zřekly. Minorita soudí, že zakládání nových větších parků je zbytečné, neboť stýkají se tam sady Letenské se sady Chotkovými, s císařskou zahradou a Jelením příkopem s jedné strany a Královskou oborou se strany druhé. Mimo to dlužno míti na paměti, že kolem vill povstane veliké množství soukromých zahrad, tak že celá pláň bude tvořiti jedinou velikou zahradu. Obě vota vzala rada královského hlavního města Prahy na vědomí, ale nerozhodla se prozatím ani pro jediný z návrhů, nýbrž nařídila, aby zhotoveny byly plastické modely každé různící se alternativy. Malostranské obyvatelstvo ve svém klubu prohlásilo, že je jeho zájmem, aby co nejdříve postaven byl most u Rudolfína. Jak známo, získala obec Pražská již před lety rozsáhlé plochy na Letenské pláni a loni zakoupila značnou část Mariánských hradeb. Zámožnější obyvatelstvo z kruhů obchodnických, úřednických a i ze spisovatelských a žurnalistických (zajisté to úkaz velice zajímavý)

čile se tehdy ucházelo o získání pozemků v této končině za mírnější ceny, pomýšlejíc tu na stavbu rodinných a drobných domků se zahrádkami. Pochopitelno proč, neboť v městě bydlí se celkem špatně a draze. Rodinný dům staví se tak, aby vyhovoval výhradně a jenom potřebám té které rodiny. Stěhování je tu řídkým úkazem — jestiť rodinný domek domovem v nejvlastnějším a v nejútulnějším smyslu. »My house is my castle«, jak praví Angličan. Výhody by ovšem ještě vystouply, až by se uskutečnilo spojení s městem elektrickou tramvají. Doufejme, že se městské radě a architektovi, jemuž bude svěřeno vypracování definitivních plánů, podaří v době ne příliš daleké umožniti zbudování nové villové čtvrti, jež by rozmnožilo půvahy královské Prahy a to i v místech těchto, nyní dosti pustých a neurovnaných. *Dr. K.*

!! **Autoři, kteří znají autorský zákon,** jsou u nás snad skoro tak vzácní, jako černé labuti, které řed. Kořenský přivezl z Australie. Nevědí u nás na příklad ani literáti kritikami již náležitě vyžehlení, že nesmějí do dvou let otisknouti nic do svých sbírek, co uveřejnili v časopise, nesvolí-li k tomu výslovně redakce a vydavatelstvo. Nevědí, že má redaktor listu v tom případě právo zabaviti knihu, do níž bylo pojato něco tímto nezákonným způsobem. Vůbec se zdá, že by měl býti vydán nějaký autorský katechismus nebo »Mladý spisovatel«, ve kterém by přístupnou formou poučováni byli lidé »od péra« o tom, co je dovoleno, vhodno, slušno a pod. Na příklad ve formě otázek: »Smím tutéž báseň, novellu, neb črtu zaslati současně jednomu, nebo dvěma redakcím? Odpověď: Nesmím, neboť by se mohlo státi, že by dva listy mohly ji přinésti v týž den.« A t. d

– **Rimského Korsakova Carská nevěsta.** Překvapuje u skladatele, jehož tvorba v oboru hudby symfonické i jehož dřívější povolání, námořního důstojníka, i nynější, professora skladby při konservatoři, předpokládají vysokou intelligenci, že dovedl komponovat libretto tak nechutné, jakým jest dle neznámého jakéhos dramatu zrobená Carská nevěsta. Nežívé, passivní postavy potácejí se rozpačitě scénou, až cizí hybná síla, kouzla a konečně carský příkaz uvedou trochu ruchu v jich ospalé živoření. Rozvlekle a nudně exponované drama se pak neřeší, ale násilím roztíná. Při tom jest, nehledíme-li ani k chatrnosti námětu i k beztvárnosti charakterů, též faktura divadelní velmi primitivního rázu. Ohledy dramatické i ohledy scénou diktované málo vázaly librettistu. Jediné zření všudy jest patrno: býti skladateli na ruku pokud formy se tkne, předkládat mu sloku za slokou, píseň za písní, aby nebylo mu nikde vybočiti z nejobvyklejších uzavřených forem. Tyto pak jsou základní překážkou účinnosti Rimského opery. Skladatel náš není silným dramatikem, hudba jeho nemá nadbytek životních sil ani nepřekypuje nikde temperamentu. A libretto samo svým dějem dramatického vznětu jeho nepodněcuje či podněcuje jen velmi málo, v uzavřených pak formách životní tep jeho hudby jest tísněn, chladný jeho temperament v nich tuhne v mrtvý klid. I způsob propracování hudební myšlénky zvyšuje zhusta ještě nehybnost, jakousi ztrnulost některých čísel na scéně. Rimsky-Korsakov s oblibou pracuje kontrapunkticky. A právě jeho kontrapunktika jednak opírající se o vzory oratorní a tvářící se místy skoro církevně, jednak i udržování stejného rhythmu v doprovodech spájejí sic jednotlivá čísla v pevné celky; ale v celky příliš klidného, epického rázu, v jediné náladě nadbytečně se šířící a právě svojí naprostou sceleností od sebe naprosto též ohraničené. Celá opera rozpadá se ve dlouhý pořad koncertních čísel jen stylem souvisejících. Opustíme-li toto stanovisko hudebně dramatické a díváme-li se na dílo s hlediska hudby absolutní, pak jeví se nám ovšem ve světle daleko příznivějším. Mysleme si je přeneseno do koncertu. Tam v oratoriu uzavřená čísla nejsou závadou; tam naopak oceníme plynnou, uhlazenou a prohloubenou jich práci i úměrnou architektoniku. A jich klid nebude se tam jevit jako nehnuté, lenivé tkvění, nýbrž právě jen jako klidný, výpravný tón. Instrumentace, mísící často virtuosní rukou barvy, ale ne tak za účelem dramatického líčení jako právě k vůli barvě samé, též se stanoviska absolutního daleko spíš bude oceněna. Tak ouvertura sama, bez veškerého vztahu k dramatu zůstane skvělým kusem orchestrálního umění. — Že opera toho druhu u nás s úspěchem mohla být provedena, že dovedli jsme i při scénickém provedení přenésti se přese všechny vady tohoto dlouhého světského oratoria, přivodila především jediná vlastnost díla. »Carská nevěsta« jest dílo ruské svojí hudební myšlénkou, svojí hudební fraseologií i svým slohem. Ne že by ruský ráz byl veskrze čistý; mísí se tu a tam prvky změkčilého západu v ty ryzí, domácí tóny. Ale hudební ruština přec převládá. A jejím novým, měkkým a jadrným, rázovitým zvukům západ rád naslouchá. Otevíráme jí sluch tím spíše my, jimž jest novou a málo známou, ale přec tak blízkou a mile srozumitelnou. — Provedení díla bylo dobré. Pěkná hudba, pěkně a pečlivě nastudována a provedena; zejména sl. Bobkova v úloze Marfy skytla dokonalý pěvecký výkon. Ale co v temperamentu dílu chybělo, nedodali naši umělci, z nichž vybráni pro obsazení právě nejlepší oratorní pěvci. *K. Hoffmeister.*

□ **Plakát pro výstavu v Pardubicích** bude dílem Županského. Umělecká komisse vyslovila se o návrhu jeho velice příznivě. Měli jsme příležitost shlédnouti tento nový výtvor osvědčeného umělce a neváháme doznati, že žádná z krajinských výstav našich nerozesílala tak krásnou navštívenku, jakou se ohlásí Pardubičtí.

+ **Výzdoba našich publikací.** Bylo naší přední snahou, knihy pro náklad MÁJE vybrané a určené, poslati do světa v úpravě, důstojné podniku českého spisovatelstva. Dnes, kdy vydali jsme celou řadu knih, je pochopitelno, že poukazujeme v souboru na součinnost umělců, kteří dílem naše, dílem svoje vlastní návrhy ke kresbám prováděli skutečně s láskou a se zanícením pro podnik. A tu v první řadě připomínáme umělecký plakát Máje od Arthura Häusslera, který svou myšlénkou i provedením budil nejživější a zaslouženou pozornost všech přátel umění. Konkursem v umělecko-průmyslové škole hledány návrhy na značek. Zvítězil J. Wenig. Knihu básní Jaroslava Vrchlického »Votivní desky« roztomilou obálkou ozdobil malíř J. Šimůnek. Ve velebném tichu nad horami, v čistém, křišťálově průzračném

ovzduší děva, poesii představující a bílým kvítím věnčená, na skalním útesu sedí a zlaté runy svých vyvolenců zaznamenává. Od téhož umělce je obálka na knihu dr. Jiří Gutha: »Za horama Pyrenejskýma«. Mohutná postava průvodčího na horách ukazuje nám na jejich velebný majestát. Jedinou barvou, stlumeným červánkovým svitem osvěžil umělec velice šťastně postavu horalovu, dodav tím kresbě velice appartního rázu. Velice šťastně řešil J. Šimůnek titulní list na knihu »Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští« od K. M. Čapka. Motiv vzat přesně z hlavní idey knihy, jež z patronátu mučeníka v nebezpečí ohně čerpala jadrným humorem prodchnutou historii tichého zákoutíčka. Vydatným naším spolupracovníkem stal se mistr Alfons Mucha, jenž dal nejdůležitějšímu podniku našemu, týdenníku Máji, jaksi do vínku roztomilý a poesií nadýchaný titulní obrázek. To všechno, co svépomocné združení spisovatelů cítilo a co chtělo českému lidu říci, napovídá mistr Mucha ve své hluboce procítěné kresbě. Druhou výborně naše snahy vystihující kresbou Muchovou je miniatura, kterou nalézají čtenáři na listě za titulní obálkou v každé naší knize a kterou zdobíme také podílní listy svých členů. Z konvalinkové záplavy dívčí zjev, poesii a její dary představující a výmluvně národním ornamentem zdobený, své srdce, celou svoji bohatou a nepřebranou studnici ušlechtilých pokladů nabízí a rozdává. Do třetice všeho dobrého máme Muchu ještě na jedné knize. Obálka, zdobící knihu »Nina a jiná prosa« od Růženy Jesenské je jeho dílem. Kresba mistrovsky zachycuje teskný ton, jenž vane z pěkné titulní práce spisovatelčiny. Arthur Häussler dal třem našim knihám originální výzdobu. Na knize veršů »Cestou podle moře« od Antonína Klášterského vidíme zvlněné moře, nad ním převalují se mračna, rackové bílými svými křídly zjasňují velebnou samotu nesmírna a jenom kocábka s plachtou vystihuje titul a poslání knihy, dumavou cestu podél skalného úbočí. Hezounkou myšlénkou poutá obálková kresba na knize vzpomínek od Ladislava Quise. Z brkového péra na knize položeného jako vodopádem řinou se drobounká kvítka vzpomínek. Třetí prací Häusslerovou na našich knihách je titulní list ke knize Bohumila Bauše »Matka země«. V hořícím slunci hlava personifikované mateře země jako v divinačním zanícení se nám zjevuje; v jedné ruce miniaturu koruny stromu, ve druhé planoucí pochodeň držíc, representanty tvorstva chová a chrání na svém klíně. Knihu Ignáta Herrmanna »Na různé adressy« obálkou doprovází mladý, nadaný malíř Stroff. Epištoly autorovy mají leckde ráz a poslání ostrých šípů . . . Herrmann leckterý zlořád tepe a svoje tužby a protesty adressuje na všechny strany a všude tam, kam šípu poslat nutno. Stroff staví do středu své kresby figurku, dobře charakterisovanou, zasaženou brkovým pérem do prsou. Jiná figurka v pozadí popadá se za hlavu, nad kterou chumáč »adress« jako vosy se vznáší. Věrný pomocník našich obránců Staré Prahy Václav Jansa vystihl znamenitě ovzduší i náladu R. J. Kronbauerovy knihy »Z pražských katakomb«. Obálka Jansova je obrazem, jenž by na umělcově výstavě v Rudolfinum mohl býti zařaděn na jedno z předních míst. I mistr Mikuláš Aleš je v řadách umělců, kteří spolupůsobili na výzdobách našich publikací. Kronika moravské dědiny »Rok na Vsi« od Aloise Mrštíka, kterou zahajujeme románovou knihovnu Máje, má nejen obálku, ale i řadu obrazů od Mikuláše Aleše, které věrně vystihují teplou a intimní krásu Mrštíkovy knihy a jež z obrázků Alešových k nám hovoří ryze českou mluvou. K obálce knihy »Babetta, Verunka a drobné povídky« od Viléma Mrštíka — jak bylo řečeno již v referátě o knize této, použil malíř Em. Václavek prostinkého, kvítkovaného ornamentu, a hlavní přednost knihy, kouzlo přírody, ve svém dobrém nápadu vystihl. Tvůrcem obálek na knihách »Vášeň a osud« od Fr. Xav. Svobody a »Jarní píseň« (pro mládež) od Růženy Jesenské je malíř Ad. Wiesner. Umělec na obálce první symbolisuje dvojí označení knihy velice originálním způsobem; »Jarní píseň« je tlumočena postavou dívčí, poupětem na rozpuk přichystaným, v jehož očích a ve výrazu obličeje pěkně vepsáno nepoznané tajemství života a jeho vlnobití. Celou řadu drobninkých ozdob příležitostných, zejména značků, dodal talentovaný posluchač umělecko-průmyslové školy J. Wenig, jenž je také autorem titulního listu naší divadelní knihovny i pěkné, naivností dětského věku provanuté kresbičky na obálku pohádky »Sněhurka« od V. B. Plumlovské. Podotýkáme ještě, že bezvadnou a originály věrně vystihující reprodukci všech těchto jmenovaných kreseb obstaral umělecký závod reprodukční páně Häusslerův a že o originálních deskách na knihy naším nákladem vydané zmíníme se v některém z příštích čísel.

-- **Matka země** (Populární výklady přírodovědecké.) Prof. Boh. Bauše, přes to, že je již drahně let literárně činný, vydal dosud jen několik knih, ale všecky došly u čtenářstva nejširších vrstev veliké obliby pro znamenitý způsob, kterým dovede o vědách přírodních poučiti i čtenáře neodborníky. Student, rolník, průmyslník, i odborník v jiných odvětvích věd, každý nalezne tu něco nového a zajímavého. Bauše dovede výborně kořistiti z nových literárních děl odborných, seznamuje s novými objevy ve všech oborech věd přírodních a činí tak lehce, zábavně a poutavě; neohromuje nikoho učeným balastem, vyloupne vždy jen jádro věci a podává je okořeněné tu rozmarem, tu vtipem, tu zas reminiscencemi z krásné literatury, zejména poesie; i poetickým dovede být, kde to místo a předmět připouští, že knihu jeho jistě nikdo nenechá nedočtenu. Nová kniha jeho Matka země má veškeré přednosti dosavadních jeho publikací. Dovídáme se tu zajímavých podrobností o složení půdy, o vzniku orby, o stáří země, stopujeme člověka v jeho zápasech s ostatním tvorstvem od předhistorických mamutů a jeskynních medvědů až do mikroskopických bacillů, dočítáme se o nejvyšším žáru a mrazu, jichž nová věda dociluje k účelům vědeckým i průmyslovým, nahlížíme o tajemství přírody, seznamujíce se i s tím, čeho nelze v ní smysly postřehnouti, neslyšnými zvuky, neviditelnými paprsky a silami, s duší rostlinstva a se životem ve hrobech. Kniha otvírá znamenité průhledy do nynějšího pokroku věd přírodních, nabádá k přemýšlení o nových objevech a k pozorování přírodních zjevů jako k pramenu nejkrásnějšího poučení i zábavy a učí tak nesentimentální, ale zdravé a pravé lásce k přírodě. —*ý*.

·· Z Pištěkova divadla. Jakási milá nálada bonhomní a důvěrně shovívavá mne vždy obestře, navštívím-li tu vzdušnou arénu ve vinohradském parku, opravdu vzdušnou svým příznivým okolím i svými vnitřními prostorami. Je známo, že každé stálé divadlo má svůj určitý, charakteristický ráz obecenstva. Zde bychom mohli zcela oprávněně užíti epitheta »rodinný«, kdybychom chtěli charakterisovati vztah posluchačů mezi sebou i vůči herci. Lidé tu klidně přecházejí, usmívají se a vítají, nezvedla-li se dosud opona, ale s živým, často až příliš živým interessem sledují hru. Není tu na pohled kastovního rozdílu mezi obecenstvem. Tu sedí elegantní pán, jenž klidně ponechal svůj cilindr na hlavě, vedle obstarožní dámy, která se přistrojila pokud možno nejpohodlněji — ale v přestávkách, jinak neznámi, vyměňují si živě a po sousedsku zažité dojmy. Smích, hovor, tu i tam přátelské křiknutí v přestávce — polohlasitá, snad bezděčná poznámka či jadrný smích upřímně rozehřátého posluchače — to vše tu zažijeme. A není nám nevolno v té směsici různorodého publika — ba naopak: jsme rádi v poctivě vytopeném stánku Mus, vzpomínajice občasných divadel venkovského města, kde stejně podřízenější okolnosti umělecké byly ještě disharmonicky znehodnocovány škrobeným chováním se posluchačstva. Zde i výkonný apparát je přizpůsoben celku: herec obrací se k hledišti, kdy mu to nálada jen trochu dovolí (vidět, jak je s ním sprizněn, zapředen v úzký styk —) a pan kapelník čilého orkestru neklade pod svoji důstojnost dožvýkat housku, nebyl-li s ní právě hotov v potřebnou chvíli. Obecenstvo je familiérní, důvěrné. Vidět, že nepřišlo z luxu ani z potřeby ukázat se. Toho šumného veselí a ruchu, když se dav vyhrne, těch otázek a volného kritisování, nadšení a zájmu! Není to hrubě diskretní, ale nezdá se vám, že moderní psycholog massy může si hojnou kořist odnésti z nenápadného pozorování takových diskutujících hloučků? *S.* —

⊙ **Z Máje.** Za člena činného přijat byl spisovatel Zahradník-Brodský. — Redakce premie pro rok 1903. svěřena byla dru R. J. Kronbaurovi. — Zástupci Máje ve správním výboru Společnosti Nár. divadla F. X. Svobodovi bylo uloženo, aby tlumočil v Národ. divadle nelibost Máje, že v minulém roce počet původních činoher tak povážlivě klesl. F. X. Svoboda v následující schůzi referoval, že vykonal, co mu bylo uloženo, a že správní výbor Společnosti Nár. divadla na to se usnesl, aby vždy ve čtrnácti dnech byla jedna z osvědčených starších původních prací uvedena na jevišti. — Seznam her Májem zastupovaných vydán bude počátkem ledna.

SMĚS.

⌖⌖ **Poplašné zprávy z Benátek.** Z Říma se oznamuje: Po ohledání architekta Bonniho, jenž byl po zřícení slavné Campanily sv. Marka vyslán do Benátek, aby tamní stavitelské památky prohlédl, připravuje ministr osvěty Nasi návrh zákona ve příčině odstranění nejhorších závad na památných budovách benátských. Ugo Ojetti pojednává o těchto závadách ve dlouhém článku v milánském »Corriere della Sera«, v němž praví mimo jiné: Ve chrámě sv. Marka zbortilo se velké okno v průčelí za proslavenými bronzovými koni tou měrou, že trhlina jde celou jeho délkou. Kopule musí být úplně znovuzřízena, poněvadž při její stavbě šlo spíš o vnější dojem, než o trvanlivost, neboť má tloušťku toliko 30 centimetrů. Paláci dožecímu uškodily značně knihy bibliotéky sv. Marka, za jejíž odstranění bylo již po mnoho let žádáno. Nyní, když k tomu došlo, nalezeny tam, kde police na knihy odstraněny, zející podélné trhliny. Přirozený sklon tohoto křídla k východu byl uměle urychlen tím, že železný řetěz, jenž upevňoval stěnu, byl v délce tří loket prořiznut, aby bylo získáno místo pro zvedák na knihy. Také poškozena stěna síně del Gran Comiglio, na níž se nalézá největší nástěnný obraz světa, Tintorettův »Ráj«. Za několik měsíců bude tento obraz zvláštní manipulací sňat se stěny, jež musí být úplně znovuzřízena. Zatím bude obraz restaurován. Přízemek jeví trhliny, poněvadž za všech dob byl seslabován libovolným prolamováním dveří, oken atd. — Také chrám dei Frari jest poškozen. Železné pruty, jež spínaly součásti pilastrů střední lodě, jsou prasklé. Věž chrámu snížila se o 30 centimetrů a Boni shledal, že v hloubce jednoho metru pod základy jeví se voda. Celá základna věže musí být upevněna kolem do kola jehlami. Dvě okna, směrem k Salizzada di San Rocco, ačkoli r. 1867 byla obnovena, jsou zničena, poněvadž klonící se věž chrámu působí přílišným tlakem. Také klenba kaple sakristie, kde se nalézá obraz Giovana Bellinia, jest ohrožena. Restaurace chrámu San Giovanni e Paolo, kde zřícením se hlavice poškozeno bylo okno Girolama Moretta, již započata. Také kaple Lepantská v témž chrámě, v níž r. 1867 zničen byl Tizianův obraz »Petr mučedník«, musí být upevněna velkým příčným obloukem. Chrám San Zaccaria jeví rovněž pohromy, jež by se mohly stát nebezpečnými, zejména v postranních lodích. Zkrátka, pro práci na dožecím paláci bude třeba 140.000 lir, rovněž pro chrám S. Giovanni e Paolo. K tomu druží se ještě naléhavé práce na chrámě Santa Maria delle Salute, kde musí býti obnovena druhá kopule nákladem 60.000 lir, San Giorgio Maggiore, kde třeba opraviti střechu a věž chrámu, 18.000 lir, Santa Maria Mater Domini za 1500 lir oprav, Santa Maria dei Miracoli obnovení dřevěných opor kopule za 12.000 lir, dále opravy chrámů San Barnabe e San Giobbe za 50.000 lir, Gli Scalzi, kde třeba obnovit střechu, za 12.000 lir, San Francesco delle Vigne na obnovení těžkého průčelí Palladiova a upevnění voje chrámu 45.000 lir, Santa Maria na ostrovu Torcello 20.000 lir. K tomu dlužno připojit opravu zvonice San Stefano, starých Prokurazií, školy di San Rocco, kde třeba restaurovati hořejší patro a konečně záchranu Zeccy, staré mincovny, již ohrožuje inženýrský úřad města Benátek, jenž chce přestavit budovu na bibliotéku.

OBSAH: A. Sova: Tragedie myslivny. — Vilém Mrštík: Zumři. — F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — Jindřich Stemberka: Z Potštýna. — Otakar Klazar: Resignace. — JUDr. R. J. Kronbauer: Kniha, před vydáním rozebraná. — Feuilleton. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 9. LEDNA 1903. ČÍSLO 16.

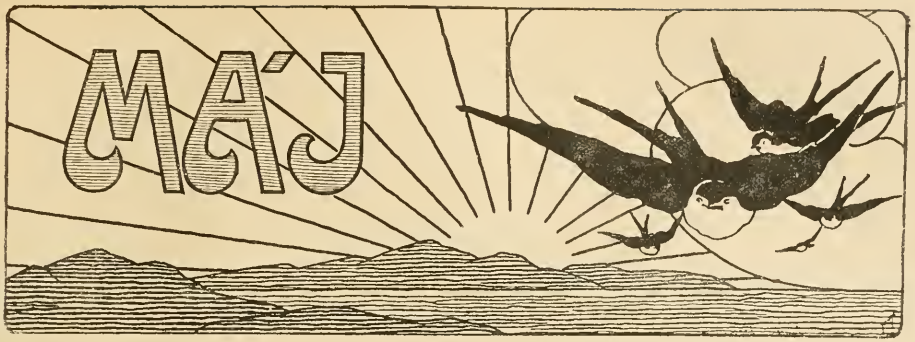

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

FRANTIŠEK KVAPIL:

Z nové knihy veršů.

Nálada večera.

V rubínech se tavil západ
nad spícími líchami,
ze soumraku jak by hrozil
kraji kdosi neznámý.

Jak by černé křídlo prostřel
nad ubohou ztichlou zem,
aby zdusil, co ji z hrudi
k nebi rve se výkřikem.

Všecku bolest, všecky nářky,
co hruď lidská chová jich,
které pouze nocí temnou
bloudí steskem po krajích.

Zoufání a těžké kletby,
zmozolených dlaní trud,
jež se tlačí, rvou a lkají
ze zrytých těch českých hrud.

Šel jsem polem, šel jsem luhem,
cítil jsem tu děsnou tíž,
černé křídlo netopýří
níž se sklánělo a níž.

Jak by dravec z šerých mračen
v skřivanů roj přikvačil,
někdo silný těžkou ruku
na hruď země přitlačil . . .

Hledal jsem štěstí . . .

Hledal jsem štěstí po širém světě,
vysokých horách, dalekém moři —
nikde jsem po něm nenašel stopy,
domů jsem přišel chudý a v hoři.

Vzala's mou hlavu do bílých rukou,
s úsměvem vlídným světlejších roků —
vzhlédl jsem — na ráz toužený vzplál mi
nesmírný zázrak štěstí v tvém oku.

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Pěkně. Šikovnej muší bejt. Všemu rozumí a chytrej nad čerta... Počkej...

»Stoji husár u okénka.
namiřil si do študenta,
namiřil se do studenta,
střelil milej do srdenka...«

Havlíček hodil spokojeně hlavou, i stařenka se usmála. Tím zpěvem a tou hrou zdál se jí Zumr mnohem snesitelnějším.

Zumr pověsil kytaru na hřebík a rozhlédnul se po zemi.

— Co tady s tím? ukázal na hromadu knih, které náležely Zumru staršímu.

— A co s tím? obrátil se starší Zumr a ukázal na druhou, ještě větší hromadu, která náležela Zumru mladšímu.

Oba se smíchem sehnuli se k zemi a dali se do práce s takovou horlivostí, že do večera nezbylo na zemi ani papírku.

Byl už večer.

Konečně se mladší Zumr zdvihl se země naposled a z hluboka si oddychnul. — To je doba, než se uhnízdíme! Ty knihy vyrovnej na stůl a papíry nech; beztak v nich nic není.

Na dveře ozvalo se hlasité zaklepání.

— Dále! — ohlédli se oba po dveřích.

Vešel Havlíček a přes ruku nesl Zumrovy spravené kalhoty. —

— Tak, teď je můžete zas nosit, pravil, bera kalhoty do ruky — ale měl jste je strašně skládaný.

— Co jsem dlužen?

— Všechno, co máte, zažertoval Havlíček a pohodil rozšafně bílou svou hlavou — Páni uklízej, uklízej. —

— Už to máme za sebou.

— Vidím, vidím — rozhlížel se Havlíček po stěnách i po zemi, — teď se jen jít někam posilnit. Kam pak dnes? Do Prahy, či někam blíž?

— Ach, sami ještě nevíme. Musíme dnes brzy domů —

— No, já půjdu zas k Vořechovskejm. Tam byste, pánové, měli jednou jít. Pivo laciný, diškrece žádná, peníze bere Čáp a o desíti beztoho už tam nikdo není, musíte jít domů, kdybyste nechtěli, co byste tam dělali? Chcete li, můžete tam i povečeřet. Čápka vaří dobře a nepřetáhne. Což, já nejsem žádnej jedlík, když si chci na něčem pochutnat, jdu do trhu, koupím si něco maličkýho, holoubátko nebo, když jsou, koroptev a ještě mně zbyde na druhej den... —; ale kdo má tak žaloudek a něco přece sní, — za pár krejcarů toho dostane, že to ani nezmůže. A Čápka potom lamentuje v kuchyni, že pánům nechutná, že si dá záležet a všecko jde zpátky... Inu, kde pak, když je toho džber... Dráteníci, ti se tam maj' dobře, všechno jim posnáší; kde jakej zbytek, je jejich. A služky taky. Každá tam přijde jako hlísta a ze dveří potom nemůže. Jednu maj' — Káča jí říkaj' — ta je širší než delší, tej se může říc' Boží požehnání. — A Čápka sama jako chroust. Kdyby jedla třebas tisíckrát za den, přece jí to nic není platný; pořád jak puntík. Ví to Bůh nebeskej, jak to tak přijde... A taky si popřeje. — —

— Přijdem tam, pane Havlíčku, přijdem. Teď musíme ještě někam zaběhnout a potom se tam slezem.

— Tak jistě.

— Jistě.

— Pěkně jste zpíval. To vy jste tak musikalní?

— Jen tak pro ukrácení chvíle — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

Na takových místech rádi se autoři zastavují, aby pověděli něco o svém rekovi.

Ale je všeobecně známo, jaké potíže má dnes autor se svým hrdinou.

Jeden výborný, ale jinak velice hubený muž, který si nesmírných u nás zásluh získal o spletení všech už tak dost spletených názorů, tak se rozhorlil pro demoralisující vliv mých románů, že povstal a prohlásil: rek románu musí mravně stát vysoko!...

— To je zle, — povídal jsem si, když jsem si vzpomněl, že ani jeden můj rek nestojí za nic. Jak obstojím?

Hned tu byl však jiný, neméně hubený, ale zkušenější už pán a ten mě vzal za ruku a pravil: Nic už bych si z toho nedělal, že líčíte lecjaké schátralé existence, ale chybu vidím v tom, — píchnul prstem do vzduchu — že takového ničemu nepronásledujete, že odnášíte se k němu přátelsky, tak, jako byste sám byl jedním z nich... že jej dokonce láskyplně vinete na prsa, hladíte vzdorné jeho vlasy, laskáte se s ním, slovem, že ho máte rád! Rek nemusí stát mravně vysoko, ale autor! — —

Zamyslil jsem se nade všemi svými reky a co jiného mi zbývalo, než říci, že je mám opravdu radš, než všechny ty, kdo mně to vyčítají?

Jsou to jediné moje děti, které mám a musil bych je mít rád i kdyby byly hrbaté.

Opět jiný přistoupil ke mně a se starostlivou tváří otce domlouval mi: Co že pořád líčíte jen pražské hospody, jakoby nebylo jiných místností dost, kde se schází výkvět pražské intelligence? — Koncerty, divadla, promenády, plesy, schůze, redakce, čítárny, spolky?

Hned jsem běžel na Zumra a s rukama sepjatýma jsem jej prosil, proč mně jen do těch hospod chodí?

Zumr se na chvilku zarazil, pojednou však prudce od sebe odhodil:

— A k d o může za to, že jsou to takřka jediné naše salony! K d o může za to, že se tam člověk srdečněji pobaví, než ve společnosti tak zvaných duchaplných a přec duchaprázdných, bohatě nastrojených a přes bezbarvých a k smrti nudných hlav? Takový občan z formanky, to je typ, to je originál, to je náš člověk; má svou barvu, má svůj vtip a nemluví, čemu nerozumí, Co kdo je, to je a nehraje si na nic víc. Co mluví, je lexikon j e h o povolání, pokladna j e h o zkušeností, pravda j e h o života a ne lež. Tam mě voď, tam jsem doma, tam něco zvím. Ať ráno, ať na večer, nebo v pravé poledne, tam mě najdeš vždycky. To je moje divadlo, můj salon, t o j e i n t e l l i g e n c e. Ale do té chamradiny, která stojí před kathedralou, křičí »krásný, krásný« a při tom zívá nebo myslí na to, čím by vzbudit mohla zdání vzdělaného člověka, tam mě nevoď, nebo ti uteču uprostřed knihy. To jsou ty pravé uličnice a uličníci, s kterými já nemám a nikdy mít nechci společného nic. Já se nalžu sám dost a netřeba, abych poslouchal ještě je. — A táhni — rozkřikl se na mě a div mně nenadal.

Sdělil jsem to všechno svému příteli a ten dlouho o čemsi přemýšlel.

— A čím to, prosím vás, pravil pak s nemenším důrazem, čím to, že stále předvádíte jenom studenty? Jakoby nebylo jiných vzdělanějších lidí dost, od kterých člověk může a má se něco dovědět?

I nad tím jsem se pozastavil a jiný na mém místě jistě by z mých reků nadělal aspoň ouředníků nebo dilletantů filosofie. — Už by bylo vidět dobrou snahu a jakousi záruku toho, že rek na padesáté a šesté stránce případně a »s nového hlediska« promluví o náboženské, socialní nebo ženské otázce, slovem o všem, co hýbe a zmítá nynější společností a čeho tak nesnadno dočísti se lze z tlustých a hloupých knih. — »Kdo jiný má nás do všeho toho zasvětit, ne-li spisovatel, básník, prorok, p r o - r o k, který v sobě nosí všechny rány a nemožnosti světa, krátce fenomen?«

Necítě v sobě ale pranic prorockého ani fenomenalního, posbíral jsem tedy všechny svoje děti za ruce a s povzdechem nejnešťastnějšího otce na světě, ubíral jsem se do podkrovní své komůrky.

Také o psychologii dali mně lidé mnoho přemýšlet.

— Pane, víte, co je psychologie? ptal se zručný jeden essaysta právě, když kuchyňským nožem rozřezoval poslední stránky jakéhosi románu; — víte, co je psychologie?

Nedovedl jsem mu odpovědít, protože to opravdu nevím.

— Pane, víte, co jsou kalhoty?

— Vím! ochotně jsem odpověděl, vzpomněv si na kalhoty Zumrovy.

— Bez kalhot není člověka a bez psychologie není autora! Psychologie je nauka o duši a autor je nauka o psychologii. Proto román především jednat musí o duši a ostatní je . . . . .

Zde můj přítel užil tak opovržlivého výrazu, že ani v románu tak neslušném jako je můj, nelze ho užit v nezkráceném významu. — Běda! pomyslil jsem sobě, tak ani psychologie nemám . . .

Ty časy dávno už minuly, kdy herou stačilo říci pouze několik slov a stál před člověkem celý, jak jej stvořil Bůh. Ba ani mluvit nemusil, jen nohu zdvihnul a na stůl ji položil, mysle, tak že hejří . . . A každý už tušil, jakého druhu je to člověk, jakého rodu, co kdy dělal či nedělal, co kdy četl i nečetl, o čem myslí i nemysli, s kým mluví, s kým se stýká, kdy a jak se ožení a jaká bude jeho smrt. Celý život býval v několika těch nenápadně vržených rysech a říkalo se takové postavě — postava, typ!

Nyní typy dávno už vyhynuly a vládu převzalo individuum. Živočich, do něhož nikomu nic není a jemuž také nic není do nikoho. A tak trpí a strádá, jak nikdo netrpí a nikdo nestrádá, jásá, jak nikdo nejásal a v tom je pýcha jeho celá. Jako hruška v širém poli stojí sám a sám a když i rozumem se pomine nebo jakýkoliv jiný učiní pochop z všedních zvyklostí světa, nic nespasí čtenáře. aby nezvěděl, jak do toho přišel, jak z toho vyšel, co se s ním dělo, jaké mu před očima běhaly mžitky, jak a kdy mu hučelo v uších, co při tom pil nebo snědl, aby jej trýzeň duše přešla a říká se tomu individuum.

Víc ještě, než o psychologii, dali mi lidé přemýšlet o řeči.

Také ty časy už dávno minuly, kdy autor zápasil a pracně vydobýval tvrdé jádro výrazu. Často pro jednu představu nabízelo se mu k službám ihned několik a všechny byly sobě příbuzny, více méně krásny a silny, cíli jeho už už na blízku. Hantýrka slovního jargonu nabízela mu jich na sta a umělec přece tloukl hlavou o stůl, hryzl držátko už na třísky rozžvýkaného péra a stále ještě hledal, slídil, pátral, nespal, — to všechno nebylo to, to všechno bylo jen provisorní, z nouze přibrané, ne to, co mu tanulo na mysli a co mělo a musí někde být, co zaházeno snad, zatemněno leží v hloubi pracující myšlénky. Ne mluvit, ale myslit, žít tím obrazem se mu chtělo a proto nejedl, nepil, nejkrásnější oči nebyly pro něho než párem mrtvých zřítelnic, nejvábnější zjevy ničím než duchaprázdnou mátohou . . . Pohasly před ním všechny nádhery světa a zbyl jen neznámý obraz, myšlénka, rys, to »něco«, ležící tam v hloubi tvůrčího bloudění. Jednou neodbytným úsilím, jindy hravě, ve snách zas a časem i náhodou, jak náhodou se přichází na ryzí kus zlata, tvrdě hořící drahokam, zrodila se šťastná pravda neznámého výrazu a autor utíkal ze společnosti, vstával od plného stolu, opouštěl záři světských divadel, doma s lůžka skočil a v košili při svíčce i po tmě na papír škrtal, co mu zjevil krásný sen, darem dala šťastná myšlénka . . .

A ku podivu! Bylo to takové prostičké slovo, nenucený obraz, rys, myšlénka zrovna k zulíbání jednoduchá. A tak skromná, že ani nevypadala těžká, ale sama sebou splynula do péra. Ale živa byla a upřímností svou dobývala sobě upřímnosti všech.

Celé hejno jiných obrazů nevyrovnalo se jí — a všechny sborem vypovídaly tolik, co ona jediná, jedině možná, pravá a proto svá.

A nebyly to žádné floly nakřápnutých barev, ani fluidum neznámých fosforescencí, ne smutky černých zahrad s bílými hoři žen, ale třebas jen pohádka drobná se zámkem zlatým, který z daleka už svítil tak, že se lidé sbíhali a volali »hoří, hoří!« . . . A jak to vše dýchalo krajem i pohádkou! — —

Nebylo to žádné z těch, které jak nevěstky se nabízely lacino i za šílené summy peněz —

Ne o nevěstkách básníku se snilo, ale o nevěstě čisté a bílé, které poctivým by sobě dobyl úsilím, zapáleným získal srdcem.

Radost sama vanula z nalezeného pokladu a jásot šťastného shledání nevyzpytatelným kouzlem přecházela i na lidi čtoucí.

A v té práci byl bohorovný klid a ne křeč mrzáka, úsměv velikého zrození rozcházel se po tvářích básníka a ne pěna kapala od malomocných úst.

A to vše zásluhou kouzelného pokladu slova, ve kterém cítit bylo pravdu a ne lež, svěžest přírody a ne zápach voňavkami postříkaných kader.

A slovo to bylo francouzské, když je psal Francouz, bylo ruské, když je psal Rus, české, když je psal ryzí Čech. Krev nezapřela se v žádném z těch, kdo opravdu byl Čechem a srdečnost jeho získávala si srdečnosti všech. Všichni pracovali v upřímném souzvuku zděděných i v sobě odchovaných sil a ohlas jejich zaznával i v duších nejodlehlejších. Druh po druhu budoval, co předchůdce nedokonal, druh na druhu brousil, druh druha potíral i podpíral a přemáhal zpěvem rodných strun.

I tam nad Sprévou, Temží a Sekvanou i Něvou měli a mají své mrtvoly, ale běda nám! — I v těch byl duch týž . . .

To byla jejich mrva, vyházená z jejich koníren a nevozili ji za draho z ciziny.

I takový literárně-umělecký superfosfát vyrobili si svůj a nebrali jej z cizích továren.

Zázraky dostavily se samy —

My — jenom žasneme — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

I tento způsob práce zdál se tak lehkým, snadně napodobitelným, umělecky nesympatickým, všedním, že spisovatelé rázem zahazovali svou vlastní, třebas chudou, ale ryzí řeč a chápali se jiné, podávající se jim na dlani a ze všech stran: z Němec, Francouz, Severu i z Rusi zajednou.

Zdálo se: svůj dovede každý být, ale psát a myslit, žít a cítit, jak žije a píše Norvég, Francouz, Angličan — eccolo quà — Tudy na to! jak říkal Zumr.

Evropa by se zhrozila, kdyby poznala, na jakou výši už vyšvihnul se evropský náš styl.

Mít Maeterlinky maeterlinkovatější, než Maeterlink sám, Verlainy verlainovštější než tento mefisto a ánděl v jedné osobě, mít Mussety, Maupassanty, Balzaky, Beaudelairy, — ach, jaký to luzný sen! Snad ani Wilde nechybí a v sutaně ďábla oblečení kněží, — nechybí nic.

Evropo, co chceš víc?

Jsou tací, kteří praví: Francouz, Němec, Norvég, Rus nebudou se nás po žádných Verlainech, Garborgu, Beaudelairu ptát, poněvadž mají na svých dost a upřímných, chtít budou kus naší hroudy, jak ta voní a zavoní-li, zamilují si ji, jak si zamilovali ruskou, švédskou, svou — — Ale to neznat, neznamenalo by, volat vlastní smrť?

Literatura vyrostlá nad překrásnou Vltavou neměla až dosud řádné gouvernantky, jen chůvu s »omezenou« českou duší, českou písničkou — Jak mohla předstoupiti před trůny nejvyššího z nejvyšších? Bůh budiž veleben, dnes už ten tam je vliv našich chův a bab, jinou teď má dítě gouvernantku a v jejím náručí nezavzní už ani český verš — — —

Evropo, co chceš víc? —

Studenou sáhá ta pravda rukou na čelo, jen přiznati se ještě zbývá a říci: »Hochu, vrať se k babičce — — —«

Ale — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Smutno je mi v duši.

Ani tak krátkého nejsem schopen života: chybí mi k tomu všechno: moderní duch, moderní psychologie i moderní řeč, co ještě chci zde na bílém tomto světě?

Už tedy beznadějně skládám Muse hlavu do klína a dávaje si vískati od ní ve vlasech nad mléko už zbělených, ruce spínám v nejvroucnější modlitbě a prosím: odpočinutí věčné dej mi, o Pane, a milostiv buď mně hříšnému . . .«

A nyní, kdy tak jsem se byl rozčtvrtil sám, nebude snad nikoho, kdo by svěřepě mě ještě dobíjel . . .

Mrtvolu přec každý cti a života nechť dopřeje zase těm, kdo výživu svou mají v jejich útrobách — — —

Nuž, vzhůru, na hřbet valacha! Už dlouho, sivovraný druhu můj, nevíme nic o Zumrovi!

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

F. X. SVOBODA:

Obláčky mládí.

Novella.

(Dokončení.)

Jednou, když nebyl nikdo doma, vodil ho Jiřík po celém bytě, aby se mu pochlubil některými novými předměty, zvláště Bláženým portrétem. Poprvé vstoupil Kubín do jejího pokojíčku. Šel tiše, s úzkostí a bolestí do jasného jejího salonku se žlutým nábytkem, s bordurou petrklíčů pod stropem a s tikáním malých mosazných hodin. Stanul bez poznámky; černé oči jeho přeběhly všechny předměty a stěny. Nový portrét Bláženin, dar Hoškův, visel nad psacím stolečkem. Byl malován olejem předním malířem. Kubín se naň zahleděl a zdálo se mu, že hledí na ni jako na živou. Šedivé oči její hleděly kamsi v dálku. Rusé vlásky měkce splývaly se zlatým pozadím a růžovými stíny v jeho neurčitých předmětech. V růžových prstíčcích držela na klíně několik bílých chrysanthém. Živě červené šaty, barvy vlčích máků, se žlutými květy kosatce, hebce se skládaly na šťastně položeném, o židli opřeném tělíčku.

Kubín svíral rty. Dlouho nemohl odloučiti se od tohoto obrazu. Na malém, empirovém stolečku uviděl několik jejích podobizen. Jedna byla z dětství. Malinká stála na stoličce a smála se vztahujíc ručky ku předu. Za japanskou plentou, vyšívanou zlatem na bílém pozadí, s květy a ptáky neobyčejně nádherně stylisovanými, zahlédl bílou její postýlku.

Popošel pak k oknu. Dvě malé olejové krajinky visely tu naproti sobě. Stolek s květinami kypěl zelení a barvami.

Přecházel tu pozorně, jakoby se bál, že se vyzradí, jakoby se dopouštěl hříchu, jakoby chodil před jejíma očima. Nebyla již jeho Bláženou. Pouhý sen bylo všechno. Kdyby byl nechodil s Jiříkem, byl by se tu tiše rozplakal.

Šeptal si verše:

> Tvých oči tichý oheň v jiný svět již
> dnes září; daleko jsi kroků mých;
> ach dobře vím, že sotva vzpomeneš si
> dnů přešlých, snů mých bláhových.

Vrátil se opět k portrétu. Tklivá posvátnost jakoby ho ovívala. Dlouho ještě tu stál. Hoch netrpělivě již přecházel. Kubín, pohlížeje na obraz, myslil si: »A přece jsme se milovali! Ano, milovali jsme se první láskou! Tehda byla má, tehda jsme se vroucně polibili, tehda jsme byli jediné srdce! Kdo však může říci, že ví, proč se vše změnilo? Jediným oním souzvukem vyznělo naše štěstí. Zmizel sen a nevrátí se. Nikdo již nemá moci vzkřísiti ho. A pravdu měla, vyštval jsem ji ze svého srdce!«

Přitiskl si ruce na tvář. Jiřík byl ve vedlejším pokoji. Kubín ubíral se tiše za ním a za chvíli byl již na ulici.

Bláža připravovala se k svatbě. Měla mnoho starostí s výbavou. Byly s matkou neustále z domu. Kubína sotva někdy zahlédla a sotva kdy s ním promluvila. Zamlklost jeho a skromné chování neušly jejímu zraku. Odpustila mu a brzy jí ho bylo líto. Pociťovala zvláštní bolest, takovou, jakou cítí ten, kdo šťastně vyplul na břeh, ale soudruha při tom strčil do vln. Myslila nyní na Kubína více než jindy. Vžila se někdy do jeho smutku a velice se znepokojila. Byl příliš tichý, příliš trpělivý, příliš ubohý. Přemýšlela neustále, jak by ho potěšila. Při nejbližší příležitosti se naň usmála a ptala se ho na některé podrobnosti. Jednou mu poslala do bytu květiny. Přes to vše, dral se jí do srdce teskný smutek. Myslívala si, že by byla úplně šťastná, kdyby jí tato jediná bolest nezastírala radost.

Hošek, který sem denně přicházel, stal se všem, i Blaženě, velice milým. Jemu bylo vše snadné, vše pohodlné. Dovedl býti čilý, veselý, zamilovaný, dovedl ukrýti lehce každou nepříjemnost, každou rozmrzelost. Dovedl to proto, poněvadž byl zkušeným mužem a všechno již žil, a poněvadž sám ničím uchvácen nebyl. Mluvil k lidem jen milé věci, poněvadž chtěl, aby i oni tak mluvili. Upřádal si vše tak, aby v tomto tónu zněl celý jeho život. A skutečně tak bylo. Čím však byla Bláža těmito jeho vlastnostmi šťastnější, tím větší byl její soucit s Kubínovým osudem.

Svatba určena byla na první dni v červenci. Jiřík měl již prázdniny. Kubín odmítl pozvání vymluviv se množstvím práce při zakončení roku. K Pachtovům již nechodil týden. Paní bylo to velice milé, poněvadž všechno bylo vysunuto z pořádku. Když posledně odcházel Kubín od Pachtů, rozloučil se i s Bláženou. Stalo se to však před rodiči a rozloučení bylo velice obřadné. Poklonili se jen. Kubín si však rychle vzpomněl, že by měl něco říci a popošel k slečně. Přál jí mnoho štěstí do nového života. Podala mu ruku, již on políbil. Všechna zbledlá řekla: »Děkuji!«

Paní Pachtová upozornila muže pohledem na jemný tento veršík románu zamilovaného studenta, a oči jí až zvlhly.

Poslední dni před svatbou znepokojovala se Bláža myšlenkami, že se s Kubínem rozloučila chladně a upjatě. Bylo jí, jakoby se dopustila tvrdého nevděku. Uvažovala, co by měla učiniti. Zdálo se jí, že půjde k oltáři s velice těžkým srdcem. Toužila po jakémsi laskavém jeho slově, po jeho odpuštění, aby poznala, že není nešťastný. Nevěděla ani, přijde-li do kostela. Možná, že již ho ani neuvidí. Odřekl vyučování Jiříka pro příští rok. Tato myšlenka, že je snad nenávratně vzdálen a že zůstalo jeho poslední zamlk-

lostí divně smutno, velice ji soužila. Chtěla mu psáti, ale zalekla se toho. Vznikly v ní obavy, že by snadno neklidnými větami způsobila nedorozumění. Odhodlala se posledního dne před svatbou čekati Kubína v ulici, kterou chodíval na techniku.

O třetí hodině ho spatřila. Pospíšila k němu. Stanul všechen pomaten. Podávala mu ruku:

»Čekám na vás, abychom si ještě podali ruku.«

»Děkuju vám, slečno. Těší mne, že jste si vzpomněla.«

»Vzpomínám často.«

»Jako já. — Tedy zítra?«

»Ano. O jedenácté hodině.«

»Přeju vám vše dobré.«

»Děkuju. Přijdete se na mne podívat?«

»Ne . . . nemohl bych tam být, odpusťte. Ale budu si na vás vzpomínati.«

»Já si taky vzpomenu,« zašeptla poněkud již jako v bolestném pláči.

»Slečno,« po chvíli nepevným hlasem řekl Kubín, »viďte, že přece jsme se jednou milovali.«

»Ano . . . tenkrát.«

Políbil ji ruku.

»S Bohem,« zašeptala a usmála se naň. Oči její byly zcela zaslzené. Uchopila pak jeho ruku a dlouze ji stiskla.

Rozešli se.

Kubín by se byl rád ohlédl, ale neodvážil se. V duchu říkal si z Lermontova:

»Vždyť nikdo nemoh' rád tě mít, jak já,
tak čistým srdcem, ohnivě a vděčně.«

Druhého dne byla svatba. Mnoho kočárů, hostí a lidí. Bohaté toilety šustily v chrámu. Zpěváci zpívali, kněz mluvil. Byl tu i strýc Rameš, mramorový mládenec, který se toho dne smířil s architektem Pachtou. Při mši se neustále tento šedivý pán myslil: »Já jsem první věděl o její lásce.« A myšlenka ta velice ho hřála.

Nevěsta, jdouc chrámem, všecka bílá, plná svítícího illusionu, s kyticí bílých růží, pátrala šedivýma očima po obecenstvu. Nezahlédla, koho chtěla uviděti. Nemohla pak, vracejíc se od oltáře ani všechny ruce stisknouti, které jí přály štěstí.

Hošek vyvedl ji po schodech chrámu usmívaje se. Žebráci mumlali gratulace a poděkování za dary. Sta jeho známých dam a slečen hrnulo se za ním, aby uviděly nevěstu, mladičkou a svěží jako jabloňové poupátko.

Kubín tou chvíli ubíral se sady na Karlově náměstí. Šel zvolna, rozhlížeje se po nebi i stromech. »Vše je pomíjející,« říkal si s úsměvem představuje si množství lidí a kočárů před vinohradským chrámem.

♡ ♡ ♡

A. SOVA:

Tragedie myslivny.

(Dokončení.)

Po obědě, když myslivec se chystal k odchodu a loučil se s veselým smíchem, vycházívala s ním kus cesty s nějakou knihou v ruce a sedala s ní dlouho v trávě, těšíc se již na jahody a pozorujíc pitvorný let špačků. Nejvíce si oblíbila louku, prostírající se pod plotem sadu, onu louku, kam chodívaly s večera srny pít. Pod nízkou vrbou zrcadlila se hned u plotu zahrady hluboká, shnilým srubem ohražená studna s černým povrchem vody jako noc a voda ta odtékala širokým pramenem lukami, tvořic čisté drobné zátoky a tratíc se v lese pod mechem, kořáním a oblázky.

Čísti nebavilo. Myslivec měl ovšem knihy staré, ty, jež četla jeho matka a babička, tuze staré; a sám již ničeho nepřikupoval. Bylo něco českých a více německých, ale byly Kristě všecky novými, protože za svobodna nečítávala. Často se stalo, že čekala na něho několik hodin, uzdálo-li se jí, že musí se vrátit. Ale mnohdy opil ji ten vzduch, že usnula a někdy polekala se náhlým pádem šišek, skokem veverky neb zachrastěním větví. Tu vrátila se okamžitě domů neklidná a nespokojená.

V takové dny bylo jí u myslivce přec jen nějak smutno, zvlášť poslední dobu. Jak jen mohla, vzkázala cosi po něm Pavlíně: aby jí koupila to neb ono; aby jí poslala návod k nějakému jídlu, aneb aby na ní vyzvěděl, co se stalo v městysi a v dalekém okolí.

Jednou z nenadání se zapomněl myslivec: začal sám vychvalovat Pavlínu do nebe, pro její veselost i její vkus. To byl poněkud opilý.

A den hned na to povídal: »Krásný hlas má, Pavlína.« To pravil již po večeři před spaním, vysvlečený z kabátu. Řekl to při hře na kytaru, zadíval se na strop a zachtělo se mu náhle zpívat.

»Slíbil jsem jí, že jí půjčím také jednou kytaru. Krásný hlas má. A ona slíbila také, že zazpívá.«

»Ne, ty jí nebudeš zpívat ani hrát,« vybuchla dětinsky a prosebně Krista, a hlas se jí třásl. »A k ní už zacházet nemusíš. Nemám jí už čeho vzkazovat.« Nastala dlouhá pomlčka.

Střetly se jejich zraky, on se trochu začervenal, zavířil nějak rychleji po strunách a vrhl na ni neslýchaně divoký, žhavý pohled.

»Vždyť tam tedy nepůjdu,« řekl potom nějak vzdorně a pověsil kytaru.

Ale kytara nevisela dlouho, záhy zmizela. Asi za týden zmizela. A Krista věděla už všecko.

Za několik dní, kdy zmizela kytara, přihodilo se jí cosi neobyčejného. Vyšla celá pobouřena na schůdky u myslivny a hlava jí hořela. Neplakala. Rozběhla se však na zdař bůh sadem. A tak běžela dlouhým sadem, v očích se jí tmělo. Běží daleko sadem. Usedá jak jindy na louku pod myslivnu, je tam mnoho výhledu, sluncem zalitého místa, tam je možno si zaplakat, aby o tom nezvěděla stařena.

Bůh ví, že ani tady nebylo pokoje. Ale bůh ví, jak se to stalo, že v týž den na druhé straně olšoví za vodními zátokami objevil se pán, onen maličký pán, s nímž tančila v plesu. Jakoby k ní přicházel. Podivila se. Poznala ho zcela dobře: měl moudrý stařecký obličej, hranaté vysoké čelo, kníry a na bradě černou francouzskou štětičku. Vzpomněla si, jak jí foukal na nastavený prst. Malý pán pozdravil a zamířil ihned k ní. Dal se k ní najisto rovnou cestou, zapadl však jednou nohou do močálu a musil se vrátit. Pak obešel vodu a stanul u ní rozpačit a zvážnělý. To dělo se tak rychle, že neodvážila se ani slova a maličký pán zdál se jí tak opravdovým, že nemohla prchnouti nechávajíc na něm oči. Ostatně dávno již nikoho z města neviděla.

Pán se klaní a především se omlouvá: aby odpustila.

»Proč má odpustiti?« Usmála se zprvu.

Komický pán je na rozpacích a ruka se mu chvěje. Mučí ji dlouho tím, že se zamlčel. A hle, sedá na kámen poblíž studny.

»Záleží mu na tom, s ní promluviti. Něco tak důležitého a vážného. A dnes ta náhoda. Ví, že možno jen zde ji najíti — a našel ji zde. Má tu čest. Nepamatuje-li si již? Tančil s ní jednou na plese; ale jeho jméno zní zcela nepatrně.«

Krista dívá se lhostejně, jakoby ho neznala. A to ho dráždí.

Pán je velmi pomaten. A jakási zlomyslná trpkost sbíhá se mu v koutcích rtů. I šedé oči zdají se skrývat nepředvídané výbuchy. Představuje se zřetelněji: »Je úředníkem u městského důchodu; nemá však mnoho štěstí; nepodlézá představeným; trpí za to, že je pokrokový člověk a že přemýšlí o všelijakých věcech. Řekne každému čistou pravdu. Mnoho za to trpí.« — Oh, jaký to blázínek, myslí si Krista.

Jeho hranatý obličej byl přemítavý a přísný a tmavošedé oko hořelo. Ke všemu jeho hlas byl podrážděný.

»Včera jsem také řekl myslivci pravdu.«

Krista užasla a zbystřila sluch. Zachytla se až dychtivě jeho ramene:

»A proč? Proč mu řekl pravdu?«

»Řekl jsem mu. Včera. Proto. Byla neděle. Docela nevěřím v neděli. Chodím ve všedních šatech a myslím si vždy: Pravým náboženstvím je svoboda šlechetného ducha, he, he. Já se nemodlím a do kostela nechodím. Ale kdybych měl manželku, chodil bych snad s ní.«

Krista užasla a poslouchala se strašnou obavou.

»Včera byla tedy neděle. Myslivec se však modlil,« dodal tajuplně, »ale s jinou. A vás nechal doma. Jsou pobožní . . .«

Krista byla děsně rozčilena — a tak bleda, tak bleda.

A zas ten posměšný ton a ta zdrcující rozhodnost každého slova.

»Však vy to asi víte. On chodí dávno a vyšlapává cestičku k bohu a cesta k vám zarůstá. Viděli jsme je všichni: šli v neděli z kostela spolu.«

Krista se tupě dívala, jako když jsme ranou ohromeni. Neříkala ničeho, jenom nozdry se nepokojně chvěly a slzy jedna po druhé stékaly po bledých tvářích. Trapná pomlčka.

»A proč jste vy přišel?« zděsila se jeho milosrdenství.

»Nic. Jen proto, že je všemu konec. On je zcela svobodným a vy jste teď svobodna. On sedí u Pavlíny od rána do večera. Je zamilován ten člověk a já mu to včera řekl. Urazil se. Hrají pěkné divadlo, věru. Zpěv a divadlo, celá ulice vzhůru: myslivec chodí s Pavlínou. Celé město o tom povídá. Někdo by to měl mladé ženě říc'. Je to těžko, namítám, ale usoudím naposled: je to svatou povinností.«

Šedé oči se mu jaksi usadily, tíha s nich spadla. Cítil hrůzu celé věci a také chvíli přemítal. Haslo její dušené štkání.

»Ostatně,« řekl přemítavě: »poměr člověka k člověku bylo záslužno rozřešit. Jste svobodna zcela jako on. Je celé dny u Pavlíny. — Vy můžete odejíti kdy a kam a s kým vám libo.«

Krista plakala tak hlasitě, tak hlasitě.

»Ó to je vlastně divoký lesní tetřev. Mnoho děvčat již zplakalo. A řeknu vám pravdu. Včera mne smrtelně urazil, kartu podvodně vynesl a já mu řekl všecko do očí. A přece náboženství hájí společenské řády. Ať si ono raději hájí manželství. Když to myslivec konec konců vezme, jsou to už dávno bezcenné obřady, — lesní pták se leckdes peleší. — Je věčně u Pavlíny, hehe, — a nejen to, — bez náboženství, he, he, — a děvče se zapomnělo. — Ale mně, považte, mně namlouvali Pavlínu, — mně ji kdysi vážně namlouvali. Kdysi. Černá, nezáživná a hubená to byla Fryna, — a dovolíte, za těchto poměrů uznáte, paní, že člověk nepotřebuje příliš náboženství. Já jsem člověk filosofický. Nemodlím se dávno k žádnému bohu.«

Nastalo hrozivé ticho. Po chvíli zdálo se, že hrozný ten člověk odcházel.

»Proč si mne tedy bral? Dareba!« Vybuchla náhle Krista. »Dareba,« opakovala. »Namlouvá si Pavlínu. A jistě měl také děti s jinými. Proč jsem si ho brala, proč jsem si ho brala, proč jsem si ho brala? . . .«

Její ječivý pláč stlumen byl bílými prsty, skrze něž protékaly horké slzy.

»On je svobodný a vy jste také svobodnou,« počínal znovu tentýž refrain.

Nastalo opět ticho.

»Mně řekla kdysi Pavlína: Vás si nevezmu. Jste tuze maličký, he, he. Vyhlížíte jako Paleček. Máte umrlčí hlavu, když se smějete. Ale myslivce měla už ode dávna ráda; pak ho svedla a vzala ho nejlepší své přítelkyni. Slyšel jsem již v zimě, kterak mu povídala: Slíbíte mi, že budete hrát roli v divadelním kuse? O druhý svátek? On však přece nehrál, bál se a řekl: Nemohu, . . . žena . . . Rychle to od té doby šlo, rychle, od zimy do jara, a město se nemohlo již na to dívat. Už mu voda sáhá nad krk. A já jsem splnomocněn říci všecko: celé město se na to již nemíní dále dívat.«

Krista prudce plakala, leč divný společník zdál se ji chlácholit.

»Nestojí za to myslivec, docela nestojí. Je špatná povaha. Plivnout na něho, nechat ho a odejít. Odejít. Každý by vás uvítal, každý by k vám měl úctu a lásku. Dobří lidé vás litují. A všichni by myslivci přáli, kdybyste od něho odešla. Každý by udělal pro vás všecko, po zábavách vodil, pyšnil by se s vámi, vážil by si vaší lásky. A kdybyste se rozhodla . . . každý by si vás vzal, . . . ku komu byste chtěla . . . a . . . a . . . on sám by se počestně vystěhoval . . . Jen někdy by se přišel podívat . . .«

Poslední slova míjela v jakémsi horečném rozčilení, třištila se v pološeptu a rychlý, jaksi ostýchavý jejich spád zatemňoval jich smysl.

Krista mezi tím však už vstala. Neposlouchajíc, zcela do sebe pohřížena, řekla: »Dobře. Děkuji vám, když to musilo být.« A nevšímajíc si mstou opojeného maličkého, odbíhala od něho po úzké stezce. Schýlena ku předu drala se křovinami dlouhého, zarostlého sadu, zaplakala tiše a vzlykot zněl dušeně křovím. A když byla doma a zavřela za sebou dveře předsíně, zapadly dvéře s třeskem, jenž vybouřil psy a probudil několikanásobné echo v okolních lesích.

Od té chvíle již věděla, že vše tušené je pravdou. V třetím pokojíku, v témže, kam vedly tři uzounké schůdky, usedla a dlouho do večera plakala. Napadaly jí mnohé myšlenky zoufalé, ale také přicházely chvíle jasné, v nichž by se to překrásně mstilo, divoce oběma mstilo, myslivci i jí. Byl takový podlý, takový podlý. Lichotil se, ale měl rád jinou, tu proklatou Pavlu. Už tehdy na plese to dobře tušila. A ještě dříve, tehdy, kdy se jí myslivna tak líbila a bůh sám ví: snad tehdy již před svatbou měla ho Pavlína ráda, více snad než ona a než jiná děvčata z města.

Dráždilo to vždycky Kristu, že ho měla děvčata tolik ráda; proto jim ho musila odloudit. Chtěla ho mít samotna, chtěla ho mít, proto se odhodlala jít do lesů s ním, žít s ním na té vzdálené samotě. — Ale myslivec byl tak záhy nevěrný! — Hrozila se později samoty, — ale myslivec poručil gestem a pohledem. A ona za ním šla . . . Strašná, nikdy nepocítěná bolest probíhala jí mozkem a všemi nervy. Jako stroj, jdouc za jednou myšlenkou, provésti myslivci cosi neobyčejného, vzpomínala dlouho, co by mohla provésti, ještě dnes, v tu chvíli. Ano, zničiti všecko, zničiti každou upomínku.

Bere dva, tři lhostejné předměty náhodou do ruky — Pak svítalo jí už nejasně . . . V pološeru počíná shledávat všecky věci ze své výbavy, kupí je na jednu hromadu v třetím pokojíku, ta roste, roste, neustále až ku stropu jí přibývá . . .

Stařena, zdálo se, reptala.

Reptající stařenu zakřikla několikrát ostrým, divoce vzbouřeným hlasem.

Stařena reptala stále, nikdo však nebránil šílené té práci . . . Z celé myslivny nakupeny tu byly věci, celý třetí — její — pokojík plnily až ke stropu — a byla to práce dlouhých čtyř hodin, — práce jakéhosi systému bezděčně vybudovaného, aniž by se spousty věcí sřítily a tak upamatovaly ji na podivné to počínání.

A pak utichlo všecko, všecko spalo, zdánlivě spalo . . . A třetí ten pokojík byl zamčen se všech stran.

Byla již světlá noc plná ostrých stínů, když se vracel z města myslivec. Přišel kolísavým krokem, prošel myslivnou, postál přede dveřmi třetího pokoje, vzal za kliku — Krista dobře ho slyšela. — Zatřásl několikrát klikou a když dvéře se dlouho neotvíraly, zaklel a usedl ve vedlejším pokoji na pohovce. Pohvizdoval, svlékal se a zouval si lovecké boty. Kytara, kterou přinesl, svezla se z pohovky, zaduněla takovým přepodivným hlasem.

»Kristo!« zavolal myslivec. »Kde pak jsi, Kristo?«

Chvíli bylo ticho.

»Co ti po tom, nestoudný. Jdi si k Pavlíně,« křikla potom Krista v druhém pokoji, až mráz šel myslivci po zádech. »Jdi si, jdi si na námluvy, jdi si, jdi si na křtiny. Jsi podlý člověk, nebudu s tebou pod jednou střechou, nebudu.«

»Ty že nebudeš? Ty?« zařval myslivec v návalu vzteku i úžasu. »Však si povíme, zítra si povíme.« A snad ucítiv dravou lehkomyslnost svého mladého života, opakoval několikrát bezmocně: »Zítra si povíme.« Leč nebral již za kliku, nelomcoval jí, nohy se mu třásly, tolik třásly a matné jeho kroky bosých nohou byly sotva slyšitelny . . .

Pak uchopil džbán a pil dlouhými doušky . .

A Krista se dala náhle do smíchu, takového šíleného smíchu a opakovala několikrát po sobě, aby ho tím více podráždila, ostrým, nesmířitelným hlasem: »Zbabělec! Zbabělec! Podlý! Podlý! Podlý!«

On se však dlouho neozýval, byl tich, byl tich, a celá myslivna byla nějak ticha, neobyčejně ticha . . .

Krista jen dále si žalovala, Krista jen plakala: »To jsem se dočkala na svém muži. To jsem se dočkala, dočkala. Já nebohá, nebohá . . . Proklínám Pavlínu, proklínám Pavlínu, na věky proklínám Pavlínu . . .«

Vše jí bylo jedno — rodiče byli daleko — nikoho neměla ráda. Muž — a přítelkyně — a všecko —

Za tmy k ránu podpálila hranici, když všecko bylo již ticho a když myslivec usnul, zcela jistě usnul. Podpálila ji a nechvěla se ani, když zaplanula, jiskřivě zapraskala. Otevřela druhé dvéře vedoucí k sušárnám borových šišek. Tudy vyběhla polonahá, vhoupla se do dvora a odtud do sadu a odtud na louku přes celé kopce žlutých květin, přes močály, jež schnuly a schnuly dotekem větrů. Byla tak lehoučkou a zdálo se, že možno po nich jíti, bezpečně jíti . . . Daleko a bezpečně jíti . . .

Neušla však daleko. Zastavila se u smutné, kostnaté vrby nad studnou a nerozmýšlejíc se ani, přehoupla se, křečovitě vzepřena na shnilý srub. Srub zapraštěl a celá jedna jeho strana sřítila se do hlubin i s Kristou. S ubohou, nešťastnou Kristou . . .

♡ ♡ ♡

XAV. DVOŘÁK:

Communio.

V kruh čarovný jak byl bych zapjat,
proud magický mou duší prochází;
ruk neviditelných já cítím dotek,
hvězd řetěz jiskří v žhoucí exstasi.

Hle, reflex cizích září padá do mne
a stíny plaší skličující děs,
déšť mystický mé duše plíseň smývá
a cizí echem ve mně zvučí ples.

A v moje lány nebeská dští rosa,
rtů cizích požehnání do sna zní;
v mých modlitbách já slyším cizí hlasy
a cizí slzy splývat v pokání.

To tajuplné sladké okamžení,
v něm přerod k věcím celé bytosti.
Křest Ducha živým ohněm prolévá mne
a zvedá z prachu k nesmrtelnosti.

To splynutí je v duchů velkém kosmu,
hod lásky nejvyšší je v šílení;
to věku všech je s Bohem zasnoubení
člověčenstva věčné sbratření!

♡ ♡ ♡

Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK:

Karlův most.

Jsme v samém středu Karlova mostu a v malé chvíli minuli jsme i typickou, v celém božím světě známou sochu sv. Jana Nepomuckého, dílo to slavného Brokova, a blížíme se pomalu k ostrovu Kampě.

Zde pomalu již vystupují obrysy blížících se domů malostranských, nevysokých a nenádherných, z nízkého pobřeží vzhůru k bradlení mostu se pnoucích, jakoby shlížeti se chtěly v rušném životě mostu a krásách, jimiž zdobeno kamenné jeho témě.

Než pak ještě vstoupíme do křivolaké jich kulisy, z níž Karlův most, jakoby tu pevně zakotven, směle přes proudy Vltavy se klene, rozhlédneme se znovu kolem kol.

Ohromná prostora vzduchova, nad řekou rozepnutá, klene se nad námi chvějíc a tetelíc se tisícerými proudy světelných paprsků, sálajících a oslnivých, jež nahoru k nám odráží nepřehledná hladina široce rozlité Vltavy, třpytící se v jiskřivém lesku denního jasu. V ní, jako v čarovném zrcadle šedě rýsují se dlouhé linie pobřežních zdí, v dáli se ztrácející, přervané zelení zahrad a parků, tu žlutí a okrem v hladině odrážejících se budov, s nimiž ostře kontrastují tmavé, jakoby modře nadechnuté obrysy Vltavíných ostrovů, Žofína a výspy Střelecké, přetnuté světlým pásem bělosti a novostí svou stkvícího se Františkova mostu.

Za ním z jasna stříbřité pláně vodní, za průsvitnými téměř stuhami dvou dalších mostů tlumeně jen prosvítají k nám věže Emauzské, vodárna smíchovská a šítkovská, sv. Vojtěch, Skalka, Karlov.

A za všími v hlubokém průzoru posvátný chlum Vyšehradu se stepilými bělostnými věžemi. Jim úchvatnou folii tvoří lazurové tóny dálných Břežanských a Zbraslavských hvozdů a šeď Bránických skal, sotva znatelná v narůžovělém oparu jižního obzoru, vznášejícího se nad křivolakou spiralou v dáli vinoucí se Vltavy.

Za námi pak, v levo nad mostem, vysoko nad věží mosteckou zeleně svítí k nám smělá kupole kostela Křižovníků. K ní tulí se dvojice věží kostela sv. Salvátora se šestibokou, červeně krytou bání svou. Za ní věžičky kostela sv. Klimenta, více v levo pak oblá silhuetta universitní hvězdárny, věže sv.-Mikulášské a šupinaté zvonice Týnské.

Přede všemi pak vysoko k nebesům činí massivní hlásná věž radnice, obklopená celým ostatním půl stem věží, jež jako vysoko vztyčená kopí středověkých pluků tyčí se nad čtverhrany rudých střech Starého města. A před námi Petřín, Strahov, Letná —

Nade vším pak jako zářivý diadém, velebný majestát královských Hradčan.

Stěží jen možno odtrhnouti se od luzného tohoto pohledu a kráčeti dále. A tu po několika jen krocích, již na samé Kampě, téměř ve střeše nevysokého a jinak nevzhledného domu, vzbudí pozornost naši ověnčený obraz panny Marie, umístěný za malou, krásně kovanou pavláčkou, zdobenou třemi lampami, v nichž rudě plápolá věčné světlo. Není to ani historická, ani nějak jinak vzácná památka. A přece každému, kdo tu okolo šel, utkví místo to v živé paměti. Před prostým a neumělým obrazem tímto od drahných let zbožní věřící rozsvěcují svíce za těžce nemocné a umírající příslušníky své. Jde pak pověst, že tato oběť ulehčí jim poslední jich zápasy. Ovšem pověst tato, o níž tak krásně rozepsal se Jakub Arbes, mimo Malou Stranu, málo komu známa. Přes to místo ono působí kouzlem vzácné náladovosti a nevystihlé poesie.

Jakým kontrastem místu tomu protější skupina mohutných, věkovitých již stromů všemi odstíny zeleně se pestřících! Štíhlé topoly dorostly již výšin mostu a rozložité jívy z hlubin ostrova vztahují k němu svá ramena, tvoříce tak rámec ojedinělého rázu, úchvatnému pohledu na kupoli sv. Mikuláše, zdobící a korunující střed obou mosteckých věží malostranských. Je to obraz nezapomenutelného dojmu a vzácné perspektivické hloubky!

I na druhé straně převyšují již stromy zábradlí mostu, dodávajíce celému místu svěžího půvabu. A nad zelenými jich snětěmi, jako apotheosa vší té krásy, vysoko nad dvouramenným schodištěm a nízkými domky ostrova Kampy zvedá a černě rýsuje se ztepilá silhouetta nejkrásnější skupiny Karlova mostu, Braunova mistrovská práce, svatá Luitgarda.

Vzácné to dílo, vážné jako snaha, jež je stvořila, výrazem obsažné jako legenda, jíž nám vypráví slavné a známé minulosti jako sám Karlův most!

Od mohutných obrysů grandiosní této kamenné skupiny oko naše bezděky a samo se nese dál, přes rameno řeky, střechy a vikýře domů, ohromnou vzduchovou prostorou až k barokním mansardám Bouquoyského paláce. Vysoko činí tu obrovský platán maltézské zahrady, jenž převýšen ještě mocným štítem a rudou věží kostela Marie Panny Vítězné, jež splývá již s modrými úbočími Petřína. V jeho hlubokých stínech končí daleký tento průhled.

Nádherné jeho odstíny, barevné a syté jeho nálady dobou dne a roku se měnící, od polosvitu probouzejícího se dne až ke krvavým záplavám slunce západu — tvoří čarokrásným skupinám soch Karlova mostu vzdušné prostředí, jemuž rovného v žádném interieuru nejznamenitějších paláců a galerií světa nenajdeme.

A již opět změna scenerie.

Dole šumí a hučí živý proud, svěžími sady a staletými parky, kol mlýnů a malebných domů, pod řadou mostů vinoucí se Čertovky, při jejímž severním vyústění vykouzlily nám dávno minulé věky, vkus a krasocht našich předků onu čarokrásnou pohádku vltavské Venezie, pýchu to Malé Strany a předmět obdivu všech do Prahy příchozích. Z místa toho, jemuž vévodí sv. Antonín v bělostném šatu svém — jediná mramorová zdejší socha, most Karlův již rychle spadá k Malé Straně. Mimovolně zrychlí tu každý svůj krok. Ani krásné Prokovovo trojsoší sv. Jana a Filipa z Valois, jehož skvostný a skutečně originelní podstavec zdobí nejznámější a nejpopulárnější socha celých Čech »Turek z kamenného mostu« — nás již déle nezdrží.

A tak minuvše poslední skupinu mostní, pěkné sousoší sv. Kosmy a Damiána a zajímavý, renaissančními lomenicemi zdobený dům »u tří pštrosů«, vstupujeme již do stínu obrovitých malostranských mostních věží. — — — —

FEUILLETON.

ALFONS MUCHA.

Je-li pravda, že mezi povahou člověka a prostředím, které si vytvořil, existuje určitý duševní vztah, nehodí se tato věta na nikoho lépe než na Alfonse Muchu.

Vstupte jen do jeho rozsáhlého atelieru v ulici Val-de-grâce, a přesvědčíte se. Ano, ty stěny bohatě dekorované, ten polovýchodní přepych, ty exotické kožešiny, koberce sršící ohnivými barvami, svazky zbraní, orientálské svítilny, starodávné lampy, odnesené sem z přítmí gothických kostelů a ověnčené — jakoby v ironickém rozmaru — chvosty pavích per, museum výšivek, kroje ze severu i z jihu, japanerie, kostry, a zrcadla v tepaných rámech . . . . ano, to je pravé prostředí pro čarodějce rozkošných linií, pro milence zářivých a teplých barev, pro visionáře a snivce, jakým je Alfons Mucha.

Ale vniknete-li hlouběji do atelieru, do pozadí na levo, objeví se vám nový pohled: zde zřídil si umělec malý salon, s tabourety, fauteuily a pohovkami, na nichž se to tak příjemně hovoří, s lampou, jejíž světlo rozlévá se stluměného zpod hedvábného stínítka, s klavírem, který je skryt ve stinném zákoutí. To je světský útulek Muchův, kde obklopem roztomilými moderními bibeloty, zotavuje se asi ze svých dalekých visí a vrací se do skutečnosti . . .

Ne nadarmo načrtl jsem tuto fysiognomii Muchova atelieru. Zdá se mi, že dvojí tvářnost Muchovy pracovny odpovídá dvojí náklonnosti jeho povahy, dvěma různým tendencím jeho umělecké tvorby. Předně je v něm nezkrotná láska ke tvarům tak dokonale krásným jaké vídáme toliko ve snu . . . a na jeho obrazech, k bohatým ohňostrojům barev, a to právě jsou podmínky umělce-affichisty. Podruhé je tu oko, které nesmírně přesně vnímá každý odstín, které s citlivostí fotografické desky zachycuje pohyb, byť i byl rychlý jako blesk — a z těchto složek skládá se talent portretisty a illustrátora.

Vidím v Muchovi dva lidi, a štěstím pro něho je, že každý z nich zvolil si vlastní cestu; nepřekážejí si, nýbrž doplňují se.

Muchovým dílem vane dech krásy, krásy, která zušlechťuje i utrpení a žaláře. Je to ten zvláštní dar viděti život okem básníka, který Muchovi je dán v plné míře. Vytýká se mu někdy, že příliš stylisuje. Neprávem: neboť stylisační, dekorativní karakter jeho prací není umělý, nýbrž tryská ze samotného základu jeho vidění. Jsem přesvědčen, že Mucha tvoří tak jako pták zpívá, že není mu potřebí násilných kombinací: vidí svět dekorativně, jako nesmírné panneau, tisícerými ornamenty vyzdobené, z něhož přenáší prostě jednotlivé prvky do svých děl.

Jinak bychom si nedovedli vysvětliti tak nespočetnou řadu kreseb, plakátů, komposic, vignett, illustrací a návrhů.

Mucha je dítě Moravy (narodil se v roku 1860 v Ivančicích) a po ní zdědil dětskou radost z barev, lásku ke spleti ornamentů, provinujících se hravě a graciesně.

Jak se ocitl v Paříži? Jaké byly začátky jeho umělecké dráhy? Byla by to pěkná studie a možno, že i zajímavý román. Jen neunavný zápas s umělecko u technikou na jedné straně, s nevšímavým obecenstvem na straně druhé, zápas, kterého nebyl ušetřen žádný zdejší krajan malíř — zápas, který — bolestný a krutý — má v sobě dobro, že zocelí člověka a zdokonalí umělce. V Paříži, kde každý den rodí nové talenty, kde se žije draze a v neustálé konkurenci, je potřebí velkého nadání a nezlomné vůle, má-li se prorazit. Všechno slabé, polovičaté podléhá. Ale ti, kteří vyjdou vítězně, jsou v pravém slova smyslu rytíři umění »bez bázně a hany.«

Tuto pouť neznámého člověka, ztraceného v millionové metropoli, prožil Mucha až příliš podrobně. Studovav na akademiích v Mnichově a ve Vídni, přišel do Paříže na podzim roku 1887. Stipendium, které dostal od hraběte Khuena, dovoluje mu, aby navštěvoval některé ateliery. Rok po té, v létě, odjíždí Mucha do Švýcarska, na jeden nebo dva měsíce, jak se domnívá. Než osud si s ním zahrál: přihodilo se totiž, že peněžní zásilka od jeho příznivce, adressovaná do Paříže, byla poštou hraběti vrácena s podotknutím, že adressáta není možno nalézti. Mladý umělec očekává zatím netrpělivě slíbený obnos, prodlužuje svůj výlet, nyní již nedobrovolný, vydávaje ode dne ke dni méně; konečně, pln nejistoty, rozhodne se a navrátí do Čech. A tento návrat, s prázdnou tobolkou a prázdným žaludkem, je neveselý: s Bohem pařížské ateliery a musea, s Bohem sny o slávě a o štěstí . . ! Teprve v Hrušovanech, u hraběte Khuena, dostane se Muchovi vysvětlení, proč ho stipendium nedošlo. Mladý malíř zůstal pak nějaký čas u svého příznivce a maluje pro něho »cyklus her«.

Roku 1889 — po desíti měsících — odjíždí opět do Paříže. V té době vnikly studie k Adamitům, pak četné illustrace v l'Illustration, le Monde illustré, v La vie populaire. Roku 1891 tvoří řadu rozkošných obrázků pro Poésies du foyer. Rok po té je získán nakladatelskou firmou Colinovou, aby illustroval Dějiny Německa. Mucha podjal se s nadšením tohoto úkolu a vytvořil větší počet illustrací, nebo lépe řečeno obrazů, neboť tyto rozměrné komposice zasluhují plně tohoto jména; pracuje s jinými na L'Album Historique, doprovází roztomilými kresbami Marmierovy les contes de grand' mère, l'Éléphant blanc, les Lunettes bleues, Jamais content, le Chasseur d'épaves a jiných více.

Než třeba, že Mucha podal těmito pracemi, vzniknuvšími ráz na ráz, důkaz velkého talentu a neobyčejné tvůrčí síly — uznání, uznání širokých vrstev se nedostavovalo. Jeho díla byla sice obdivována několika odborníky a sběrateli; ale těch čtvero písmen, z nichž se skládá Muchovo jméno, nevyvažovalo se dosud zlatem.

Roku 1894 přetrpěl Mucha těžkou nemoc, zhoršenou snad přepracováním a zklamáním.

Ale už čekala umělce odplata. Roku 1895 seznámil se se Sárou Bernhardtovou, jež u něho objednala plakát pro Ghismondu, kterou měla hrátí v divadle Renaissance. Touto affichí otevřela se Muchovi brána úspěchu. Plakáty: Medée, Dámy s kameliemi, Correnzaccia a Samaritánky, provedené pro Sáru později, potvrdily toliko naděje kladené v umělce.

Nedostatek místa nám bohužel brání, abychom analysovali těchto pět affichí; podotýkáme toliko, že nikdy nevytvořil štětec plakátu, na nichž by každá linie byla více podřízena základnímu motivu, že nikdy nekrášlila pařížské zdi díla tak zářivá, tragická a prodchnutá krásou tak harmonickou.

Po těchto pěti dílech následovala řada jiných, která ostatně dnes jsou u nás dosti dobře známa; jmenuji některá: Plakát pro Salon des Cent, Čtvero ročních počasí, plakát pro pražskou Výstavu architektury a inženýrství, mnoho dekorativních panneaux, Salomé.

Ale to vše nestačí tvořivosti Muchově. Je v něm kus mystika, visionáře, jak jsme řekli výše, který čas od času ulétá z naší doby a žije svým snům a visím. Sem patří krásné kresby k Princezně Ilsée (český text vydán nakl. Kočího) tak něžné, pohádkové a graciesní, mohutná báseň Otčenáše, kde nezřídka realisoval mistr nemožné, a nejnověji kartony Husovy.

Obdivuhodný jest umělec, který dnes, ve svém 42. roce, stojí pln tvůrčí síly, s okem zářivým, pln snů o budoucnosti.

»Teď teprve« řekl mi onehdy »budu tvořit. Dokončím několik nutných prací, a pak odjedu pryč z Paříže, k nám, na Moravu nebo do Chodska, ani sám ještě nevím, zahrabu se tam na některé vesnici, budu studovat, sbírat material . . . nu, a pak uvidíme . . . .«

Pohlédněte do této tváře, energické, neoslabené tolikerou prací; a uvěříte doslova, že provede, to co slíbil.

V Paříži, 14. prosince 1901.

O. Theer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

!! **Poslední.** Závěrkem devatenáctého století upravovala v našem státě veřejná správa hmotné poměry těch, kteří jsou výkonnými orgány jejího organismu. Úřednictvo všech kategorií, professoři, vojsko, duchovenstvo, pomocní orgánové, sluhové, zřízenci, pensisti, vdovy — i vdovy po pensistech — všichni dočkali se přiměřené úpravy svého zákonitého příjmu. Jenom v »bohatém« království Českém jeden činitel důležitého úřadu veřejného nalézal všude ruku zavřenou: učitel. Nejnešťastnějším způsobem v době národohospodářsky a politicky nejnepříhodnější počalo se jednati teprve v poslední řadě o úpravě příjmu učitelského před forem celého světa. Škola — všeho našeho bytí taras nejpevnější — doznala při tom škod nezměrných, zejména, když spojeno bylo upravení učitelské existence s otázkou podražení piva. Poněvadž učitelům, odkázaným v 80 procentech na příjem ročních pěti set zlatých mělo býti přidáno tolik, aby nám pro evropskou pohanu neumírali za katedrami vysílením a nemusili důstojnost svého povolání hanobiti žebrotou nejrůznějších forem — vznikly strany u nás, které raději chtěly rozvrátiti školství samo, omeziti jeho působnost a moc, popříti jeho cenu, poněvadž neblahou spojitostí zákonů měla v den úpravy učitelského platu sklenice piva býti o čtyři desetiny krejcaru dražší. V této vřavě byli počítáni přátelé kultury — zrno se oddělilo od plev — nalezeno bylo, kde je prsť úrodná a kde jen hluchý kámen pod mechem frásí. Žádný stav — ba žádný jednotlivec nebyl před veřejností biči hnán tak potupnou ulicí jako učitelstvo, které v národě našem je nejspolehlivější oporou vzdělanosti a nejjistějším strážcem našich národních a kulturních posic. Neukazujte na jednotlivce nevyhovující — hleďte na celek, který u nás dívy vykonal. Bojem o existenční minimum českého učitele doznali jsme po vlasti velikých ztrát. Autoritu vzdělanosti rozprašovala vzteklá vichřice agitační v českých obcích. Dnes je však skončeno vše uzákoněním zásady, že učitel v království Českém nemá sice rovnati se příjmem svým ani poslednímu úředníku, ale vzíti alespoň tolik mzdy, aby mohl dýchati. Teď snad rozpadne se již pěna, kterou po českých dědinách proti škole a jejímu apoštolstvu navalila jedovatá bora hamižné zavilosti. Ještě jedno tak dlouhé a tak zlomyslné znehodnocování kulturních statků v národě — a můžeme svazovati uzlíček.

Památku stých narozenin J. E. Vocela oslavil archaeologický sbor království českého i archaeologická komisse při České Akademii dne 17. prosince 1902. zvláštní slavnostní schůzí večerní, které předsedal president Akademie p. Jos. Hlávka a již se účastnilo velmi hojné a distinguované obecenstvo z nejlepších kruhů společenských a literárních. O archaeologické činnosti Vocelově promluvil pan Dr. Píč, ostře nakresliv profil Vocela, archaeologa a zakladatele této disciplíny u nás i objasniv jeho stanovisko v poměru k nynějšímu stavu bádání. Pan prof. Dr. Chytil promluvil o významu Vocelově v dějinách umění vůbec a českého zvlášť vysvětliv vlivy prostředí rodiště Vocelova na téhož umělecké záliby a snahy a vytkl mu místo dle zásluhy mezi cizími učenci a badateli. Jar. Vrchlický pak ocenil poetickou činnost oslavence. charakterisuje tvorbu jeho formalně i obsahově, zdržev se zvlášť u »Labyrintu slávy« a u dobré lyriky Vocelovy »Před březnem a po březnu 1848«. Všichni pp. přednášející sklidili hojné pochvaly obecenstva opravdu svátečně naladěného. Zasedací síň českého Musea a české Akademie byla ozdobena imposantním odlitkem poprsí Vocelova,, které se v houšti vavřínů a palem pěkně vyjímalo. *R.*

||| **Z Košířského hřbitova**, tichounkého, idyllicky položeného, mizí pozvolna rov za rovem. Přenášení ostatků od té doby, co se na něm přestalo pohřbívati, není řídkou událostí a je zajímavo, že to bylo právě několik českých a veřejnosti naší milých jmen, jichž tělesné schránky byly poslední dobou přeneseny na Vyšehrad nebo na Olšany. Tak pojal už Vyšehrad kosti obou Preslů a nyní usnesla se patronátní komisse

pražská převézti tělesné ostatky Erbenovy na hřbitov Olšanský. Milý a známý hrob v pravém rohu hřbitova hned proti vchodu, kde až dosud dřímal slavný tvůrce Kytice a nesmrtelný náš pohádkář věčný svůj sen, bude otevřen a kosti vyňaty. Dřímal tam od 24. listopadu 1870 (narodil se v Miletíně 7. listopadu 1811), kdy zemřel jako zasloužilý ředitel pražského archivu. A tak zůstávají dosud na idyllickém hřbitově kosti Mikovcovy a Tomáškovy vedle jiných klidně dřímajících. Z přímého příbuzenstva Karla Jaromíra Erbena žije dosud dcera Bohuslava, chotmínistra Dra Antonína Rezka.

⁂ **Úprava okolí chrámu svatovítského.** Navštíví-li cizinec královské Hradčany, netuší, kráčeje druhým dvorem hradu královského, že jest jenom několik kroků vzdálen od nejvýznamnější budovy pražské, svatovítského dómu. Projde dlouhým, nízkým průjezdem, tunelu podobným a stane náhle, udiven a překvapen, před mohutným průčelím chrámu. Hlavu musí sraziti do týla, oko upírá se vzhůru a namáhavě sleduje ke štítu a věžím se připínající architektonické přípory a jen z těží a mlhavě rozeznává jejich dokonalé řešení v partiích hořejších, nemluvě ani o vyznění jejich v kulminační výši, jež ovšem jsou pro oko ztraceny. Zde vězí veliká vada, a zde je dóm náš ve své mohutnosti pro všechny příchozí bohužel zabarikádován na velikou škodu svého uměleckého rázu. Zorný úhel je tu příliš veliký, neboť všechny součástky v polohách vyšších se nalézající opticky se nesmírně zkracují. Pozorováním a srovnáváním se skutečností bylo zjištěno, že nejmenší vzdálenost pro přímkový pohled na budovu rovnati se má alespoň její výšce. V této vzdálenosti možno pak ovšem i jednotlivosti dobře pozorovati. Vzdálenost dvojnásobnou označiti lze za normální, aby bylo možno budovu v celkovém její obraze obsáhnouti. Ve vzdálenosti trojnásobné jednotlivosti mizí a budova splývá s okolím, ve vzdálenosti ještě větší působí jen silhouetta. Aby tedy průčelí dómu alespoň částečně se uplatnilo, je třeba, aby bylo viditelno ze vzdálenosti nejméně sedmdesáti metrů. Nutnou podmínkou je, aby byla odbourána ona část křídla hradu (v šíři asi padesáti metrů), jež trčí bezprostředně před průčelím chrámu. Poněvadž by však tato změna měla za následek přerušení souvislosti jednotlivých partií hradu, zejména se sály španělským a německým s jedné strany a obydlím královským se strany druhé, je očividno, že by asi sotva dáno bylo českým králem svolení k takovéto veliké změně. Je tedy nutno pomýšleti na prostředek jiný, na nové spojení. A tu je nejvhodnější změna v tom směru, že by se v této části královského hradu zřídila jednopatrová, otevřená arkáda, vzdušná a průhledná ve slohu renaissančním s terasou na místo střechy. Řešení toto je tím přirozenější, když uvážíme, že v přízemí jest souvislost bez toho již nyní přerušena průjezdem — v prvém, hlavním patře by bylo o přechod postaráno a v patře druhém není spojení vůbec třeba, ač by ani terassa cirkulaci nabránila. Průčelí chrámu by však touto ladnou a originální úpravou znamenitě získalo. Již ze druhého dvora královského hradu bylo by viditelno v celé své bohaté výzdobě. Loggie by pohledu nerušila, naopak . . . průhledy jejími oblouky vynikaly by svou malebností, nad nimi pak nerušeně a nezastřeně vypínalo by se průčelí se štítem a s věžemi. Jiná část sousední, která důrazně volá po změně, je úzká ulička Vikárská! Zde je třeba zbourati dva nebo tři domky, mezi nimi ovšem i z Čechovy Broučkiády známý hostinec »Na vikárce« a domek, obývaný kostelníky a zřízenci chrámu. Odklizení těchto baráků způsobilo by znamenitý efekt. Z terrassy, jež by tu vznikla, otevřel by se čarovný výhled do Jelenního příkopu, na císařskou zahradu s míčovnou a letohrádkem královny Anny. Objevila by se starobylá kulatá Bílá věž, stojící ve dvorku jednoho z těchto malých domků; věž tato, kterou asi málo kdo z Pražanů z blízka viděl, tvořila by pak velice malebný přechod z mohutných forem architektonických do přírody. Kdyby potom okolí toto bylo náležitým způsobem upraveno a vykrášleno, kdyby terrassa byla osázena stromy a zdi bílé věže osvěženy popínavými rostlinami, povstala by tu partie, které bychom hned tak jinde marně hledali. Konečně rozbourati by se měl bídný domeček a vysoká ohradní zeď, které, uzavírajíce dvůr při Vladislavském sále, brání pohledu na architektonicky zajímavé průčelí historicky důležité součástí starého hradu královského. Rozumí se samo sebou, že by průčelí muselo býti opraveno. Je smutným úkazem, že bylo tak dlouho ponecháno pokračující zkáze, ačkoli je v bezprostřední blízkosti zámecké hejtmanství s architektem. Myšlénky a návrhy tyto nejsou sice nové, ve kruzích odborníků byly častěji pronášeny — pokud mně však známo, nebyly ještě veřejnosti obšírněji sděleny. *W.*

⁂ **Ant. Macek: Poesie sociální.** Nákl. tiskového družstva československé strany sociálně demokratické. Jedna nová nota proznívá naším věkem: sklonnost k lidu, k massám na všech polích. Stál-li na konci XVIII. věku folklor, byla to spíše aesthetická záliba v něm, sympathie k zlaté přízi snů lidových, než nořeni se v náplň jasu a stínu lidu prostého. Historie a duševní život vůbec znal jen vůdce, již lid dovedli v těsné kazajce udržet, ničeho více. S lidem se nepočítalo vůbec. Musil přijít XIX. věk, aby tento aristokratism vyšších tříd, pronikající historii i umění, rozrazil, aby ozřejmil, že historie a umění nemá mít předmětem několik jedinců zvolených, ale široké massy, lid. A proto vidíte, že demokratism vniká v historii, vniká ve filosofii, sociolog počítá s massou, psycholog studuje duši davu, soudce sklání se k jeho bolesti, umělec nereprodukuje pěkné kroje jen a sladkost a ševel písní a pohádek, ale ptá se, co cítí ten lid a co chce, noří se v tajuplnou hladinu jeho nitra, a vše, co ji čeří, zachycuje v své dílo. A to je něco zcela nového, co neznaly věky minulé, to je specifická známka jen našeho věku. Lví kořist tohoto demokratismu v umění má Rus — Gogol, Tolstoj, Dostojevský a Gorkij provedli tu očistu malého člověka, pozvedli jej a splnili tak přání projevené Spencerem v plném dosahu. I u nás studium duševního naladění lidu provedlo se v umění, a že se zdarem a pochopením, dokazuje přítomná kniha »Poesie sociální«. Vane z ní radost, že tolik v umění sociální nota proznívá, že třpytí se v ní opravdu slzy lidu pracujícího a útěcha proň. Pořadatel Ant. Macek s pietou probral českou produkci od počátku až k dnešku a ulámal z ní nej-

žhavější květy sociálně nadechnuté. Koubek, Havlíček, Neruda, Šolc, Mayer, Hálek, Stašek, Čech, Vrchlický, Šimáček, Mužík, Machar, Klášterský, Doubravský, Jung, Sova, Bezruč, Hlaváček, Březina, Opolský a Hašek zastoupeni tu jsou z básníků umělých, a z každého vybráno ukázkou dle soudu pořadatelova to nejlepší a nejtypičtější z noty sociální. Ač pěkný a postačitelný je tento výbor, přec žádáte některé doplňky. Z Čelakovského bylo možno aspoň něco na ukázku vybrati, z Nerudy rádi měli byste básně Ve východní záři, Láska, Z času za živa pohřbených, z Hálka více ukázek, z Čecha ze »Sněhu« Kristus a apoštolé, ukolébavku matky z »Písní otroka«, z Vrchlického Bourání trestnice sv. Václavské, Svátek dělnictva, Z lomu, Staré drama, Ptáče, z Machara Monolog, Žalm. A pak Sládek, Heyduk, Dyk, kam ti se poděli? I ze Zeyera by se dala vybrat nota sociální revolty. Těmito doplňky by se přece rozsah knihy příliš nezvětšil. Překvapující je poznámka na str. 187., dávající smysl, jakoby Sovou teprve začínali hlubocí a opravdoví básníci; snad měla to býti poznámka povšechná místo biografií následujících básníků, jež dobře kladeny byly před dřívější, ale stala se rozhodně málo obratně. — Velmi milým oddílem jsou básně dělníků samouků, jest jich celá řada, důkaz to, že zpěvnost lidová nevymizela. Básně tyto zvlášť poutají: jsou velmi cenným dokumentem dnešní naší psychologie lidové právě pro své zabarvení a prolnutí mozoly a krví lidu, čmoudem továren, kde se otročí. Chládek, Šnajdr, Pecka, Šimeček, Hlaváček, Cajthaml, Krapka, Soukup, Foltýn, Illový, Majerová, Macek, Matoušek a m. j. podávají velmi pěkný výhled do života massy bičované bídou a hladem fysickým i morálním, zachycují pěkně šílené výsměchy a ponuré zvuky strun těžkých dechem hynoucích, stělesňují výkřiky druhů svých zoufalé i revoltující a hlasitě mluvící, že síla odboje roste v lidu a že mohutná zbraň — uvědomění se kuje, aby lepší budoucno přišlo a vyrovnalo společenské rozdíly. Pro sociologa zvlášť tento oddíl je důležitý, lidu pak evangeliem postupu a školou sesílení. Vedle domácích látek podány jsou skrovné ukázky z literatur cizích, obratně vybrané a nejlepší, jež k nám ztlumočeny, budící touhu po jich větších výborech. Kniha tato znamená u nás mnoho: Znamená důkaz životnosti našeho umění po stránce sociální, znamená cestu poesie ze sklonů mezi lid a pochopení jejího úkolu pozvedati, síliti a těšiti lid, vésti jej výš a dál — znamená i popularisaci a socialisaci umění. Bylo by si přáti, aby leccos znárodnělo ze sbírky této, aby se vkrvily myšlénky její v generace a je svým žhavým dechem odchovaly k nezlomné energii a vzdoru, aby to byla opravdu modlitebna těch, jimž je adresována. Bylo by si přáti, aby tato myšlenka pokračovala, aby přešla i k prose a vybrala odtud knihy stejné tendence, a pak, aby nějaký Mecén našel se v těch malých Čechách a ujal se nákladu na výbory takové, aby lid dostal tak co nejdříve a nejlacinějí dobrou a sílící stravu, jíž je mu nezbytně třeba, má-li sílit, a dosíci svých socialních i národních cílů. — *aprž.* —

⁂ **Národní divadlo.** »My jdeme dnes do Národního s maminkou,« zašveholila v tramwayi vedle nás hezounká blondinka. »Co je dnes!« optala se obstarožní dáma. »Revisor.« — »Revisor!« To jsme už měli ve čtvrtce!« — »My také, ale mamince se nesmírně v tom líbila paní Hübnerová, a proto řekla, že půjdeme na to ještě jednou.« — Vida — řekl jsem si v duchu — v čem vězí také kus tajemství příznivosti obecenstva. Vzpomněl jsem si na doby, kdy jsem si těžce vypůjčoval šestáky, abych se mohl jít podívat na známý kus do arény na hradbách nebo do zatímního, abych ještě jednou viděl Frankovského, Kolára, pí. Hynkovou, pí. Seifertovou, Šamberka, Mošnu, pí. Sklenářovou, Seiferta a jiné. A jal jsem se počítati na prstech, kolik je těch herců v Národním divadle, kteří mne nyní tak zajímají pojetím své role . . . . . A šel jsem toho večera také podívati se ještě jednou na paní Hübnerovou. Toho dne mělo podobný nápad mnoho jiných lidí a ejhle! všichni jsme se náležitě bavili. — Nová byla pro mne v »Revisoru« pí- Červená. Dostala roli po slč. Hilbertové, což byla věc nemálo nebezpečná, neboť tato umělkyně znamenitě dostála své úloze. Pí. Červená měla však výborný nápad. Založila si úlohu drasticko-komicky a dosáhla tím dvojího úspěchu. Doplňovala znamenitě pí. Hübnerovou stylem a dokázala, jaký je v ní talent pro charakteristiku rolí humorem podepřených. Paní Červená měla z »Furiantů«, kde hrála nepříležející jí roli dosti nepřirozeně, u nás vroubek. Nyní se těšíme na to, dostane-li brzy zase příležitost k podobnému vyniknutí jako v »Revisoru.« — *ech.*

⁂ **Olga Rubešová.** Divívám se paní Kvapilové, kde nabére jen linií pro nespočítatelné skoro snad již kresby žen utrápených, nervósou zbičovaných neb hystericky zlomených. Věru, že jedině její neobyčejná tvořivost činí normálnímu diváku snesitelno ještě sledování dramat s takovými postavami — vzdálenými českému životu, nebezpečný pessimismus sálajícími v hořkost našeho denního života, páchnoucími hřbitovem. V Olze Rubešové, vystihujíc asi výborně situaci hlediště, vyhledala ještě jednu novou strunu pro tyto známé již pasáže moderní literatury dramatické a tím zachránila nejchoulostivější část kusu autoru, který ani při známé oblíbenosti své nesměl by ještě několikráte do těchto rákosin pro píšťalky na nová dramata. Již jsme syti těchto dusných předsíní nemocnice — ach, proč nehledati poctivou rudu ve štolách českého života, proč nositi z norských mlh bludičky, které u nás doskomírají dříve než kohouti zakokrhají? Paní Kvapilová ozlatila postavu Olgy svými delikátními úsměvy, pro které autor nechal tak málo mezer, a rafinovaně položila na toalety takový důraz, aby se diváctvo nevzpamatovalo k protestům. Proto měl kus úspěch, třeba nepředložené obsazení rozhihňané naivky pí. Červenou chvílemi dávalo obecenstvu zapomínati, že je Svobodův nový kus vážným dramatem. Ach, příteli Svobodo, vrať se nám brzy opět do Čech, kde se Ti tolikráte zaslouženě zazelenal vavřín. — *ech.*

⁂ **Pod jabloní.** Těžké požadavky stavěla Zeyerova báseň skladateli, jenž měl uměním svým scénický její účin doplniti a vyvrcholiti. Bez nadání zcela zvláštního rázu, beze vzácné schopnosti přispůsobivé, bez neobyčejné dovednosti technické nelze si hudebního doprovodu Zeyerovy legendy mysliti. Suk na štěstí všechny předpoklady takovéto skladby splňuje: proto řeší též s plným úspěchem nesnadný úkol. — Již

základ díla Sukova, jeho myšlenka, jeho invence odpovídá zcela dílu Zeyerovu a jest vysoce zajímava v tom zvláštním svém rázu. Veliká sláva Hospodinova, sladká zbožnost anděla, láskyplná dobrota Živanova, idylla jeho prostého života, pohádková něha kněžny Danice: to vše skryto již v bohatých jádrech příznačných motivů, z nichž pak celé líčení klíčí a v plné šíři bohatým květem se rozkládá. Líčení to pak, rozvádějící základní motivy zpěvnou kontrapunktikou a především velmi bohatou, skvělou harmonisací divné sladkosti a instrumentalní stylisací vzácné nádhery v tom širokém, vřelém a zas sladce ztlumeném, stříbrném zvuku: líčení to opětně připadá mi jakoby srostlým celým svým stylem se stylem Zeyerovým. I pro ten zvláštní svět zeyerovského slovanského dávnověku nalezl Suk první případný šťastný hudební tón, odlišný od Dvořákovského tónu slovanskosti více realné. Překrásnou předehru ke druhému jednání, líčící jak v idyllu Živanova bytí padla touha po neznámé Danici, notuje skladatel tónem tím, a především zcela svérázné písně kněžniny, balladickou »Ty řeko modrá«, smutným lkáním anglického rohu nesenou, a zamýšlenou, rhapsodistickou improvisaci přástevní při kolovrátku. Dík všestrannosti svých prostředků obeplul i nebezpečné úskalí sladké, zamžené Zeyerovy monotonie. Kde slovo, verš sám o sobě, sebe líp deklamován, jí byl by se nevyhnul, tam hned různými, měnivým zabarvováním své hudby scénu zpestřil, hned zdařilou, jednotnou gradací směr její a vrcholný bod rázně a pevně vytknul. Veliké gradaci Sukově děkuje především prvé dějství svoji účinnost. A snad bylo by možno ji některými změnami ve vedení sborových hlasů ještě sesíliti! Jediný kontrast, jejž Zeyerovo dílo skytá, využit v hudbě zvlášť pěkně. Jediný stín zla, padající do toho světa světla a dobroty, byl podnětem originelnímu intermezzu, odlišujícímu se divokou svojí drsností a svými zpupnými výkřiky ostře od ostatního celkového tónu, a přece z rámce celku nevypadajícímu. — Dovedl-li Suk tak se přimknout a vžít v dílo, že žije pozemským žitím jen slabším, jež, nejsouc z tohoto světa, »pouze dýchá ve vzduchu prosyceném sladkou vůní«, dovedl-li životní sílu díla toho znamenitou měrou zvýšit: jakou jiskru ohnivého života dovedl by vnést na scénu, líče drama lidí pozemských citů a silných vášní, básníku ne již podřízený ale rovný, ne-li nadřaděný skladatel opery?! *K. Hoffmeister.*

— **Lidové divadlo »Urania« v VII. části Prahy** stane se dle všeho v brzku milým a vábným útulkem našeho obecenstva. Přesvědčili jsme se při návštěvě slavnostního představení dne 4. ledna, že správa splnila nad očekávání rychle a přesně zároveň vše, co slíbila podniknouti v zájmu úpravy a uměleckého doplnění tohoto stánku mus. Staré hlediště v místech balkonu je poněkud zúženo a tak docíleno prostoru ke zřízení útulného foyeru pro návštěvníky balkonu. Pro hosty v přízemí zřízen je rovněž prostranný a pohodlný foyer, pořízený zasklením ochozu. V hledišti postaveno je několik loží s útulnými boudoirky v pozadí, které překvapují svojí elegancí a vkusem. Jejich útulnost brzy se asi stane atrakcí divadla. Lože jsou do poloviny otevřené a velmi pohodlné. U jeviště jsou lože representační a ke všem vede zvláštní široké schodiště. Lože pod balkonem jsou nyní zrušeny a místo jich zaujme trojí řada sedadel vedle míst ke stání. Křesla, zaujímající dvě první řady, jsou velmi elegantní a pohodlná. Vůbec vyjímají se sedadla vkusně v oválném amfiteatru, jehož stěny, natřeny světlou barvou, jadrně odrážejí se od bohatě zdobného purpuru lóží. Čalounická výzdoba vnitřku je velmi šťastná, překvapujíc mile zladěnými tony a chvalitebnou umírněností. V září elektrického světla, na jehož effekty je dekorace vypočtena, je to milý požitek očí. O svátcích Vánočních bylo nově upravené divadélko odevzdáno artistické správě s ředitelem Vojtou Slukovem v čele a v neděli 4. ledna prvně zahlaholila síní slavnostní ouvertura kapelníka p. Starého, jíž následovalo pečlivé představení Stroupežnického »Vojtěcha Žáka, výtečníka.« Zajisté, že nám bude dopřáno častěji přinésti o divadle příznivý referát — a řadu jich zahajujeme prozatím těmito introdukčními řádky. *S.*

SMĚS.

||| **K Björnsonovu jubileu.** Slavný norský dramatik, filosof a politik, Björnstjerne Björnson, oslavil začátkem prosince m. r. svoje sedmdesátileté narozeniny opravdovým národním svátkem celého národa. »Vysloviti jméno Björnson znamená zamávati norským praporem,« zní okřídlené slovo a tu bylo opravdu charakteristické pozorovati to nadšení a národní lásku, kterou přinesl lid i vyšší stavy ke trůnu svého »nekorunovaného krále«. V bytě synově v Christianii přijal Björnson nesčetné deputace, dary, adressy . . . Přišly norské i švédské ženy, přišli studenti, herci, spisovatelé, umělci a lid, aby projevili svou vděčnost. Adressa se 30.000 podpisy je snad dosti výmluvným svědectvím popularity básníkovy. A když dozněly poslední verše proslovů a básníkových dramat, toho dne hraných v Christianii a jinde, uspořádány průvody a miláček lidu doprovázen za zvuků znárodnělých jeho písní městem. I časopisy byly plny vzpomínek na slavného koryfea. Vzpomínáno nejen jeho velkolepé činnosti básnické, jeho národních zpěvů, ballad, jeho povídek ze selského ovzduší čerpaných a tak oblíbených dnes, jeho mohutných dramat a románů (povídky: Arne, Synnöve Solbacken, Prach, Orlí hnízdo, Absolonovy vlasy; romány: Na Božích cestách, Vlaje vlajka, dramata: Novomanželé, Úpadek, Král, Redaktor, Leonarda, Rukavička, Nad naši sílu I. a II., Paul Lange a Tora Parsbergová, Laboremus, Na Storhovu [jeho nejnovější práce, nyní dávaná na četných jevištích severanských a německých]) — ale i jeho vzácné činnosti politické, o níž možno s plnou zodpovědností říci, že je čistě národní, čistě norská. Profil Björnsonův byl všestranně osvětlen i několika pěknými články mimonorskými, kde s pietou a obdivem pohlíženo k tomuto 70letému kmetu, jehož pevné svaly třímají dosud kormidlo společnosti a státu s obdivuhodnou jistotou.

+ **Restaurace Parthenonu v Athenách.** Když loňského roku pronikla do veřejnosti zpráva, že nejkrásnější stavitelská památka, slavný a velkolepý chrám Athény Panny (Parthenos) na Akropoli athénské, hrozí

sesutím, vyvolala v celé Evropě veliké vzrušení. Několik evropských vlád a učených společností v ušlechtilé snaze, úpině zkáze věkopamátné stavby zabrániti, nabídlo řecké vládě finanční podporu s žádostí, aby se neprodleně podniklo, by ohrožené památky — Parthenon a Erechtheion — byly zachráněny a by se okamžitě přikročilo k jejich rekonstrukci. Řecká vláda poděkovala tehdy cizím vládám i učeným společnostem za živý zájem, který na jejích stavitelských památkách projevily, odmítla však každé přispění a prohlásila, že se sama a svými prostředky o to postará, by rychlou a důstojnou restaurací obou staveb veřejné mínění bylo uklidněno. Řecká vláda slibu svému dostála v plném obsahu — restaurace Parthenonu je již hotova a restaurace Erechtheionu dokončena bude v nejbližší době.

⁂ **Střetnutí se Tommassa Salviniho s Ermetem Zacconim** na poli literárních otázek je nejnovější a zajisté interessantní novinkou uměleckou. Boj zástupce staré italské školy herecké s nejslavnějším mužským representantem doby nové. Příčinou sporu je zmodernisování slavné úmrtní scény v Giacomettiho dramatu Morte civile, kterou stvořil kdysi Salvini a v níž dle něho umírá Corrado náhlým srdečním záchvatem. Ermette Zacconi však prohlásil, že podle našeho moderního cítění je nesprávno držeti se v tomto případě předpisy básníkovými, ježto náhlá smrt při srdečním záchvatu není možná, že divák pohlíží na ni jako na smrt pouze divadelní a že zůstává tudíž celkem chladným. Sám zkorrigoval pak předpisy Giacomettiho a v závěrečné scéně se otrávil. Proto vytrhl Salvini do pole, dovolávaje se svého práva i práva básníkova (hra je v Italii Salvinim velmi četně hrána už od r. 1861.), řka, že především herec má básníka dokonale respektovati a přeřechati mu veškeru zodpovědnost za dílo, zvláště v takovém případě, pro který mluví znárodnělé už téměř drama Morte civile. Dále nutno k tomu přihlížet, že dílo není výtvorem moderním, nýbrž že náleží už dávno zašlé periodě literární. Kdyby se následkem pokusu Zacconiho mělo státi pravidlem vytrhovati detaily z děl jiných a přeměňovati je dle disposic hercových, vložena by byla velmi nebezpečná zbraň do rukou výkonných umělců, najmě oněch, kteří jsou méně intelligentní, než Zacconi. Kdyby byl Salvini jen těchto důvodů užil, byl by zajisté skládil souhlas mnohých, ne-li všech. Ale stařičký veterán použil této příležitosti k velmi nepěkným výpadům na realismus v umění, který nazývá rozbředlým, bídným, excentrickým a barokním. Zacconi odpověděl mu zatím velmi odměřeně v bolońském divadelním listě Piccolo Faust, kde se snažil věcnými důvody verismus na scéně obhájiti. A takto je většina časopisů zase na jeho straně; nejrozhodněji ovšem těch, kteří nedávno u příležitosti slavnosti 80tých narozenin Adelaidy Ristoriové v Římě byly zastoupeny při divadelním představení Salviniho, jemuž musely otevřeně doznati, jak cizí už je nám dnes jeho umění, jindy tak slavené a zvláštní. *S.—*

\+ **Vzácný úkaz.** Drážďanský časopis zaznamenává pozoruhodnou zprávu — majitel velkého obchodního domu v Drážďanech předplatil pro členy svého personálu několik sedadel v král. dvorním divadle, aby svým pracovníkům poskytl příležitost, by ušlechtilým způsobem prožili alespoň některý večer v týdnu. Hlavní pohnutkou tohoto pěkného činu je však úmysl, vzbuditi v personálu touhu po duševním požitku. Noticku zaznamenává seriosní časopis a není ovšem příčiny, o její pravdivosti pochybovati. U nás a leckde jinde ovšem velice překvapí. Lidé, v našich závodech zaměstnaní, by se spokojili, kdyby jim jejich zaměstnavatelé občas popřáli aspoň tolik úlevy, by se mohli o 7. hodině večerní dostati do divadla — za svoje peníze.

⁂ **Tolstoj a nakladatelé.** »Daily Chronicle« uvčřejnil svého času dopis hr. Lva Tolstého, v němž připomínal na novo, že od r. 1881. za svoje literární práce nebéře žádný honorář a dovoluje každému uveřejňovati díla v originalu, překladu nebo u výtahu. Psal: »Nakladatelé mimo Rusko, jak se zdá, neví vždy o tomto dovolení. Jsou dokonce případy, kde někteří nakladatelé si osobují výhradně právo nakladatelské a jiným je odpírají, jako se stalo v záležitosti knihy »Království boží jest v nás samých« mezi dvěma anglickými nakladateli v Londýně a dvěma německými v Mnichově a Stuttgartě. Prohlašuji tímto na novo, že přenechávám svoje díla bez rozdílu všem nakladatelům, kteří uznávají, že je žádoucno je uveřejnit.« Od té doby úmysl změnil. Když viděl, že nakladatelé z jeho knih bohatnou, bere královské honoráře a užívá jich k dobročinným účelům. *o*

○○ **V. Vereščagin** slavil právě své 60. narozeniny. Umělec nalézá se už 2 léta v Americe, kde pořádá s velkým finančním úspěchem výstavu svých děl. Letos zajel si i na Cubu, aby osobně viděl dějiště svého budoucího obrazu z války španělsko-americké.

○○ **Čechov** má už svého epigona v P. Veinbergovi jun. Jeho drama »Beze slunce« upomíná živě »Tři sestry« A. P. Čechova.

\+ **Topografické kuriosity.** Při pročítání starších ročníků novin našich z let šedesátých nalezli jsme tuto zajímavou topografickou drobnůstku: »Často se již toužilo na nepřiměřenost a nečeskost českých pojmenování nynějších ulic a náměstí Pražských. Což by však horlitelé tito asi řekli, kdyby se jim bylo událo procházeti se ve druhé polovici minulého století po městech Pražských a čítali tehdejší české nápisy ulic a placů tamních, z nichž tuto na ukázku a povšimnutí našim linguistům a topografům u veřejnost podáváme: Plac u staré zbrojnice na Malé Straně (Altzeughausplatz) slul tehdáž: »Starozbroje-Domský Plac«, ulice za Dominikány (hintere Dominikanergasse) jmenovala se: Zadominikánská ulice; ulici sv. Petra a Pavla (St. Peter-Paulgasse) pokřtili »Petro-Pavlova ulice«; (zajímavo — složka tato byla ještě před čtyřiceti lety prohlašována za jakési monstrum!); ulici pod novými zámeckými schody (Neuschlossstiegengasse) přezděli: »Zámkonovostupní ulice«.

⊙ **Doplňujeme** zprávu o spojení divadelních korporací v min. čísle. Za společnost N. D. byl též delegován Dr. Třebický.

OBSAH: František Kvapil: Z nové knihy veršů. — Vilém Mrštík: Zumři. — F. X. Svoboda: Obláčky mládí. — A. Sova: Tragedie myslivny. — Xav. Dvořák: Communio. — Dr. Luboš Jeřábek: Karlův most. — Feuilleton: Alfons Mucha. Z českého života. Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o ... hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67) o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity.

Předplácí se v Praze a v administraci: roč. ně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h, s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešit po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20, do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí ¼letně K 4·..., ½letně K 8·..., celoročně K 16·—.

Z redakce

Návštěvy v záležitostech redakce a Nakladatelského družstva Máje vítány jsou ... v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakční rady o výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledne.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudky nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Podivná otázka.

Znamenitý spisovatel Jean Paul (Friedrich Richter) byl kdysi na audienci u pruského krále Bedřicha Viléma III., a když odcházel, tázal se ho ... zda byl k němu král milostiv«. »Pro... zvolal ... »proč by mi byl ... král ke mně milostiv? Vždyť jsem ... zločincem ...)

Přednáška Svena Hedina.

Ve Stockholmu ... se oznámení. Těchto dnů poprvé od svého návratu uspořádal dr. Sven Hedin, známý cestovatel po Střední Asii, jenž ... na svém velkém cestování, přednášku o své ... výpravě do nitra Asie ve zdejší společnosti ... antropologii a zeměpisu. Mezi ... byli král Oskar, princ Karel se svou chotí ... výbor, předseda a ... ministerstva ... Hedin ... za návrat ... nem ... Tato ... Turkestán ... Lob-Nor ... ... plavby ... Hedin ... celé ... nejdůležitější ... byl nalezen ... v poušti Gobi ... ve třetím a čtvrtém století po Kr. bylo pravidelně ... Zajímavá byla též cesta Tibetem, kde Hedin přestrojen za poutníka pokoušel se proniknouti do posvátného sídla ... Dalaj-Lamova, ... Na cestě byl zadržen tibetským vojskem a Dalaj-Lama poslal mu vzkaz: »Ve městě svatých knih nemáte co hledat. Překročíte-li ... hranici, propadnete svou hlavou.« Po ... přednášce povstal král Oskar a oslovil Hedina řečí, v níž připomínal, ... čest ... jeho ... jménu. Vyzval pak ..., aby bádání ... pravidelně ... a policii Hedina. Jest známo, že ... daru výpravy Hedinovy značně přispěla účinná podpora, již se mu dostalo z rozkazu cara Mikuláše II. Po novém roce hodlá Hedin ... podniknouti cestu po větších městech a pořádat přednášky.

* *

Ve městské bibliotéce v Piacenzi

uschováván byl po delší už dobu obraz neznámého původu, jenž byl nalezen v arsenálu hradu Bardi. Umělecký znalec a slavný vlašský kritik Venturi zjistil v obraze nade vší pochybu autorství Botticelliho, ač nemohl potlačiti svého obdivu nad nápadnou zachovalostí malby. Je to vzácná práce na dřevě malovaná v ellipse zobrazená Madonna, klanějící se děťátku, které leží v rozkvetlém trávníku. Pozadím vyjevuje modrá jako ... obloha a své ... bohatství ... květy.

Ibsenův lístek do památníku

Henrik Ibsen napsal kdysi slavné švédské zpěvačce Sigrid Arnoldsonové do památníku následující sestrofici: »Myslím, milá Sigrid, že ... souhlasíme v tom, že nemůže býti naším úkolem slaviti triumfy, nýbrž ... zušlechťovati mysl lidí dojmy ... a jich ...«

Podivná žaloba na odškodné

proti romanopisci a dramatickému spisovateli Decourcelle-ovi projednána těchto dnů před civilním soudem pařížským. Ve svém románu »Gigolette«, jenž byl otištěn v časopise »Radical« a pak vyšel jako kniha, uvádí autor dva zločince, kteří si dali dostaveníčko v místnosti určitě označené, rue des Rasselins 20. u tatíka Françoisa. Tím cítil se majitel vinárny, jež se skutku na leza v č. 20, rue des Rasselins, François Faucon, uražen a podal žalobu na Decourcella, na vydavatele »Radicalu« a na nakladatele románu »Gigolette« žalobu a žádal odškodné 5000 fr. udávaje, že jeho místnost byla v románu označena jako shromaždiště zločinců a tím snížena ve vážnosti obecenstva. Soud však žalobu zamítl a žalobce musí uhraditi dosti značný náklad řízení soudního. Zajímavé jest odůvodnění rozsudku, v němž se praví: »Tím, že dva zločinci sejdou se v určité místnosti, nemůže tato místnost, požívá-li jinak dobré pověsti, nikterak utrpět na vážnosti obecenstva. Veřejná místnost jest shromaždištěm různých lidí a hostinský jen málokdy má potuchy o povaze a minulosti svých hostí, mezi nimiž mohou být i nebezpeční zločinci. Spisovateli nelze zakazovat, zmiňuje-li se o místnosti skutečně existující. Dopustil by se trestného činu jen pak, kdyby tu kterou místnost chtěl uvádět v posměch neb v opovržení. To však se v románu »Gigolette« nikterak nestalo, a proto není žaloba nikterak odůvodněna.

* *

Tajemný pól

Žádný snad ... zeměkoule není tak tajemstvím záhady zakryt, jako polární země. Již staří národové kladli k pólu zahradu Hesperidek: v středu věku myslilo se, že země spočívá na věžičkách, jež se ... na pólech a na nichž se otáčí; později tvrdil francouzský astronom Bailly, že zde bydlil ztracený národ Atlantidu, o němž se zmiňuje již i Plato; pak tvrdilo se, že je na pólu obrovský otvor, odkud prýští se světlo severních září a jímž lze do nitra země vniknouti; mluvilo se i o tom, že v duté kouli zemské se nacházejí dvě planety, Pluto a Proserpina a vzduch, jenž následkem velikého tlaku svítí. Kapitán Symnes učinil vyzvání učencům jako Humphry-ovi, Davymu, Humboldtovi a Aragovi, by podnikli výpravu do středu země touto cestou ...

Vítány

[illegible]

adressy přátel

[illegible] zaslat [illegible]

I. sešit

Románové knihovny Máje,

[illegible] vydavat [illegible] a cen[illegible] vyz[illegible] nané d[illegible]

Rok na vsi.

S [illegible]

Nakladatelské družstvo Máje v Praze-II.

V Štěpánské ul. č. 67.

Právě vydáno:

[illegible]

Vášeň a osud.

[illegible]

[illegible]

KOUPITELZE V KAŽDÉM KNIHKUPECTVÍ

[illegible] kož i ve vypravě[illegible]

Nakladatelského Družstva MÁJE,

zapsan. společenstva s ručením omezeným

Štěpánská ul. č. 67. V PRAZE. Štěpánská ul. č. 67.

[illegible]

Za horama Pyrenejskýma

Črty turistické a causerie z cest.

Cena K 4·[illegible], poštou K 4·70

Ve skv. původní vazbě K 6·30.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, -

[illegible] společenstv[illegible] s ručením omezeným

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

RUD. JAR. KRONBAUER:

Z PRAŽSKÝCH KATAKOMB.

Cena K 3·40 poštou K 3·60,

ve skvost. pův. vazbě K 5·20

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

Nakladatelské družstvo MÁJE,

zapsané společenst. s ručením omezeným

v Praze, Štěpánská ulice číslo 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 16. LEDNA 1903. ČÍSLO 17.

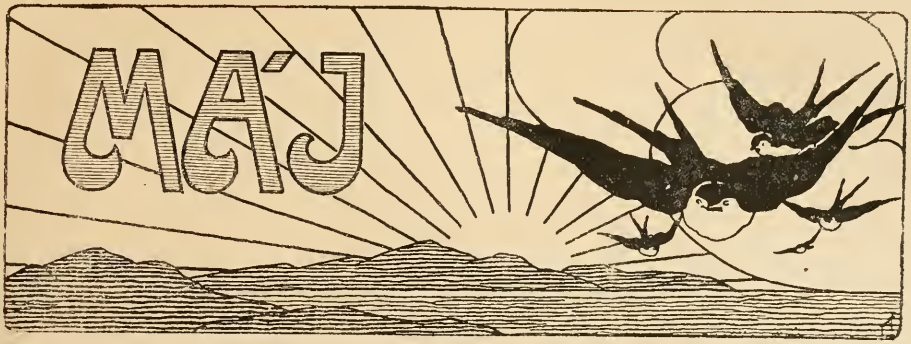

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

I.

Seděli na trávníku pod nevysokou hřbitovní zdí, na návrší, odkud rozevíral se výhled na hluboký, tmavý údol pod nimi, se silhouettou starého hradu v pozadí, a blahé spřádali sny. Ten starý hrad lichnický jim tarasil další pohled do širého českého kraje, a jakoby tarasil cestu do dálného, neznámého žití, byl kamenem, jejž odvaliti třeba, aby mohli kráčeti dál, kam zalétaly jejich duše. Po obou stranách toho údolu černé a tmavozelené lesy, na jeho dně světlejší lučiny a také trochu stromoví a uprostřed jezírko neveliké, lesklé jako tvář venkovské děvečky seno nakládající a hluboké asi, jako lidská bolest. To Lovětín. Bylo kulaté a zmodralé odleskem nebes, jako její oko, do kterého on se zahleděl před půldruha rokem tak tuze, až se v něm utopil. Utopil se vlastně dvakrát, když ona měla takové krásné oči dvě.

V srpnovém tom teplém odpoledni celá vesnička, schoulená na temeni vrcholíčku kolem kostela a jeho hřbitova dřímala klidně jak bohatý uzenář po dobrém obědě, ne tak z blahobytu, jako proto, že skoro všecken její živý obsah byl rozstříknutý v okolí na polích, ve Zbyslavském hájemství a v Sloukovických lesích, nebo dokonce v Prachovických skalách, dobývaje chléb svůj vezdejší nebo čekaje bezděky, až některý kácející se kmen nebo divoká dynamitová patrona učiní konec všemu dobývání. Z některé stodoly o něco vzdálené ozývaly se dva, tři cepy, chudě, jednotvárně, vzadu na faře zaštěknul velký pes a v lese vedle kostelíka, jen pár kroků odtud na pravo, zacvrlíkal ptáček, zachrastěla sojka. Koroptve v rokytí a zajíci v bramborách čekali na soumrak. Z dálky ozvalo se ještě nějaké »vijé!« nebo podobný druh pobídky, kořeněný výrazem adressátu naprosto lhostejným jelikož nesrozumitelným, pak dunivé rány dřevařů. Modrým nebem, pruhovaným řadami tichých beránků na západní straně, občas zasvištěla vlašťovka. — To byly tak asi všechny sluchové a něco zrakových počitků, které zjednávaly sobě platnost v této chvíli letní, líbezné.

Ti dva, co seděli na tom trávníku, jakoby neměli smyslu pro nádherný obrázek tohoto zákoutí, které by zasluhovalo při nejmenším rozhlednu, restauraci a vedlejší budovu pro letní hosty, korunu to lidského uznání přírodních krás. On, jménem Antonín, měl na klíně velkou knihu, atlas, s rozevřeným listem střední Evropy, a ona, Marta, která seděla o něco níže, skláněla nad tento pestře malovaný kus světa tmavovlasou hlavu tak, že Antonín levicí ji držel obemknutu kolem krku a prstem pravice po mapě ukazoval.

Studovali zeměpis tito dva lidé?

Snad, když on byl professorem právě tohoto důležitého oboru lidských vědomostí v nevalně vzdáleném městě východních Čech, tam, odkud předkové naši nejraději na nohavice sobě kupovali, tak dobré, že ještě vnukové jejich přešívaný tento šat s námahou dotrhávali na lavicích školních i na plotech sousedů a zejména na stromech ovocných jejich zahrad nebo přilehlých polí, na nichž dnes už daleko méně rozpínají se dlouhé rámy soukennické, než tenkrát, přede mnoha léty.

»Sem bude cesta, myslím, nejpříjemnější,« pokračoval Antonín v hovoru již dříve navázaném a ukazoval na určité místo. »Professor Roubalík zde byl také s paní předloním, a tuze chválil tu

cestu, že je laciná. Vyptal jsem se na to podrobně . . . a udělal jsem už před dvěma měsíci o tom rozpočet,« dodal poněkud stydlivě, že tak brzo myslil na věci tak nemožné.

»A co by to stálo?« ptala se Marta stydlivě.

»Hm,« usmál se Antonín trochu vesele, trochu nakysle, »o to prozatím neběží, to víš. Hlavní věcí je: co by nám, našim duším a našim myšlénkám tak nejvíc odpovídalo. Ty myslíš moře, ten daleký pohled na širošíro — já zase bych rád viděl veliké, vysoké hory, široká a hluboká údolí, skály nebe se dotýkající a modravé ledovce; a pak slunce, hodně mnoho slunce. A tady, myslím, budeme mít i moře i hory a slunce dost, a tak nám bude oběma vyhověno . . . Jen počkej, však se toho dočekáme . . .«

»Teď bych ani nechtěla, věř mi, Antoníne,« ubezpečovala Marta, »i kdybychom desetkrát mohli. Smýkat takhle svoje štěstí po cizích krajích, které by nás teď beztoho valně nezajímaly, viď?« A obrátivši hlavu k němu nastavovala ústa k políbení, na něž nečekala dlouho.

. . . Jen ptáci okolo, potom slepice z fary a Doležalův pes na slunci se hřející to viděli . . . Nevšimali si toho tito tvorové boží, neboť vídali toto milování už od půldruhého léta, poprve o loňských velikonocích, uprostřed dubna měsíce, tenkrát už vlahého jako netečný milenec, ale mílého, plného pučicích květů, skřivánčích písní a rodících se lásek, vlhké vůně hlíny a tetelícího se vzduchu v dálce. Bylo to večer po vzkříšení, kdy procesí z kostela prošedši hřbitovem a nemohouc na náves, ježto v celém Míčově, na kopci rozloženém nic návsi podobného není, vyšlo na úzkou cestu vozovou do lesa, také již vonícího jarem a ozývajícího se cvrlikáním; prošlo pak kusem doubravy na jeho pokraji, a posléze smrčinami vrátilo se do kostela za hlaholu trub, kotlů i všech zvonů a za pomoci pana řídícího, na jehož bedrech spočíval nejen všecken hudební výstroj toho průvodu, ale také jeho zevní spořádání tak, že ani dobře dbáti nemohl, aby slečna učitelka nevzdalovala se před časem od dívek, jimž měla býti takořka kvočnou . . . Varhany pak zahučely v kostelíku světly ozářeném, lid zpíval alleluja těše se na konec postu a lepší než jindy večeři, ministranti už celí zemdlení mlátili zvonci a zvonečky tak jako ve snách, myslíce na sekání vajec a koulení kraslic, silhouetta lichnického hradu temnila se víc a více, a jen jezírko ještě svítilo v hloubi údolu odrazem zelenavě modrého, nebeského světla. Pak sedláci i selky, domkáři i chalupnice, jakož i houfec školních dítek se rozcházeli, nejposléze paní řídící se slečnou z fary, která touto hodností dívčí honosila se už dobrých šedesát let a obecně za babičku pana faráře byla pokládána, po pravdě jsouc jenom vzdálenou sestřenicí jeho strýce. Obě tyto královny svých domácností ani při této procházce nezapřely svoje hospodyňské náklonnosti, milující vaření i prádlo, a měly teď v důkladném prádle vdovu Macháčkovu, která přes to, že přede dvěma měsíci muže pochovala, objevila se dnes v šátku růžovém hedvábném a šatech tmavě modrých. A jako pro jednu košili nikde se nepere, tak po Macháčkové přišla na řadu Doležalka, Moravcová, Novotná... pak z těchto obrazných košil ženských na prádlo mužské došlo, hlavy sestrčily se dohromady a hřbitov kolkolem dávno byl prázdný, když do jeho vrat vrazila Madla z fary s otázkou:

»Prosímich, slečinko, jak pak budou poroučet ty řízky?«

»Pro Krista, paní řídící, já zapomněla jako na smrt!«

»Ježíši,« zděsila se oslovená stejnou měrou, »dyť já taky!«

. . . Chasníci s děvčaty ve světlebarevných šátkách zacházeli k vesnici za hřbitovní zdí a na cestě k lesu ocítil se Antonín, syn pana řídícího, trávící několik dnů prázdnin velkonočních doma, sám se slečnou učitelkou, která od minulých velkých prázdnin plnila rozcuchané hlavy míčovských, sušických, jetonických, sloukovských a vyžických synků i dcerek učeností nejnezbytnější pro blažený život člověka. Bylo to takové dobré dítě, které šlo po dráze učitelské nikoli z choutek emancipačních, aby mohlo ukazovati mužům, jací jsou zbyteční tvorové, ale protože otec-lékař si to tak přál. Snad tušil ten starostlivý muž, že zemře dříve, než svými visitami sežene dceři na věno: zemřel opravdu před čtyřmi léty, v prvním roce studií Martiných na ústavě učitelek v Praze, a když matka, ke všemu nevlastní, provdala se sotva že trochu obnosila smuteční šat, Marta jen s velikou obtíží dodělala učení z mála peněz, které jí byl odkázal otec. Ten jistě by jí byl ušetřil víc, kdyby máti nebyla měla na srdci spíše svoje blůzy a klobouky než blaho a budoucnost nevlastní dcerky. Tak vcházela Marta do života s pretensemi stlačenými na nejmenší míru a přestěhovala se s nevelikým svým kufrem na první svou stanici v radosti, že zhostí se i té poslední nepatrné závislosti na nevlastní matce. Ten život její počínal ovšem chudě a jednotvárně, ale klidně a mírně v upřímných snahách mladé té hlavy, ještě neznavené pracemi kancelářskými, hospitacemi a inspekcemi, pracovati pro dobro lidstva a hledati štěstí vlastní ve štěstí jiných vůbec a zejména ve štěstí různých těch Frantíků, Tondů, Jirků a Nácků, Nán a Marjánek, jimž rozum otevírati i nacpávati bylo jí údělem; počínal klidně pod dozorem pana řídícího Bláhy, starého praktika, který už nelekl se ani pana inspektora. Ještě mírněji bylo Martě, tenkrát dvacítileté, ve společnosti paní řídící, která vychovala nejen Antonína, nahoře vzpomenutého, ale také dvě dcery Antonína o něco starší, z nichž Lojzi byla už také paní učitelovou v nedalekém Podole, kdežto druhá se svým chotěm milým pekla housky a rohlíky v Hoře Kutné, tak dobré, že vybírala teď s tímže chotěm ke koupi dům ve městě, prodávajíc s ním domek předměstský, jehož dosud oba byli majetníky.

Když Marta na Míčov přišla, v poslední den prázdnin, Antonín nebyl už doma. Tenkrát tři neděle před počátkem školního roku odejel do

Prahy dílem shánět zase novou supplenturu, dílem však ještě větším připravovati abiturienta, synka bohatého uzenáře a obchodníka s prasaty Mazala, na reparaturu z dějepisu. Už jako filosof učil tam v té rodině jak za dobré peníze, tak i za dobré uzenice k večeřím a vepřovou k obědu, a teď ta hodina, z níž kynulo vedle zaopatření po tu dobu čistých čtyřicet zlatých, stála za náhlé ukončení ferií a oželení zářijových kras míčovských i účastenství na některém malém honu v revíru sloukovickém, k němuž sloukovický pan lesní Antonína nejednou vybízel.

Tak tedy viděl Antonín Martu až o vánocích po té následujících. Bláhovi pozvali k večeři štědrovečerní Martu, která neměla kam se uchýliti v té chvíli zasvěcované rodinnému štěstí, a Antonín, když s ní pak hovořil, zatím co oba stárnoucí rodiče tloukli bezděčně špačky za stolem štědrovečerním, časněji než jindy prostřeným, cítil, kterak cosi docela jiného rozehřívá mu jeho už skoro třicítileté nitro než Doležalovo pivo, na ty svátky zvláště čerstvé. V nevalném světle jediné lampy, ještě k tomu širokým stínítkem zakrývané, pozoroval ne tak krásnou jako zajímavou její hlavu vroubenou nad míru bohatým tmavým vlasem a poslouchal její měkký hlas, když vyprávěla prostě a nenuceně o svém sirotečkém utrpení . . .

Ale nač dlouho vykládati tu historii věčně stejnou, nesčetněkrát opakovanou, ač přece pořád stejně vábivou tak jako vůně růže, kterou nikdo neodhodí proto, že k ní už voněl tolikrát! . . .

Na nový rok se Antonín rozcházel se slečnou Martou se vroucím ruky stisknutím, tuze nerad odjížděje a přijel i na krátké prázdniny semestrální, což jindy nečiníval. Pak poslal jí dva takové nějaké neurčité listy, které měly býti jenom jako »přátelskými«, ač byly plny divných vzdechů a slov nepověděných i nedopověděných, při kterých Marta se červenala přes to, že četla je docela sama ve své světničce skoro podkrovní v jednopatrovém stavení školním, z jejíhož okna dívávala se nejdřív na podzimně pestré, pak zimně smutné to údolí s Lovětínem uprostřed a šedivě červenými zdmi lichnického hradu v pozadí. Ještě neměla času ani příležitosti podívati se až tam, ke hradu a od jeho rozvalin dále do kraje čáslavského a tázávala se tak v duchu, co je tam za těmi zdmi . . . a zůstane-li tady dlouho . . . a co bude dál . . . A sotva že tak začínala přemýšleti — teď ty dva listy . . .

Roztály poslední sněhy v údolí pod Míčovem, slunce dubnové vysoušelo stezky polní, a v tu sobotu bílou, po pravdě už silně se zelenající, po onom vzkříšení a ve tmavém stínu doubravy na okraji sloukovských lesů řekli si to oba a dali si první políbení. Ptáci cvrlikali, Doležalův pes, asi také nějakou analogickou jarní touhou hnán pospíchal obloukem kolem fary k Moravcovům a slepice z fary, které jindy na promenádách svého spokojeného žití zacházely až sem, už byly na hřádě.

A pak ten lásky květ se vyvíjel a rostl v bohatou orchideji, a o prázdninách byl by Antonín neučil žádného uzenářského synka pražského ani za nejdelikátnější uzenky světa . . .

Počátkem srpna, více než půldruhého roku po zmíněných vánocích, míčovský pan farář oddával ve svém kostelíčku slečnu učitelku se synem pana řídícího, přes to, že otec radil, aby se přece počkalo, až Antonín, stále ještě supplent, bude definitivním. Jen opatrně to říkal a nenaléhal tuze, aby Marta nemyslila, že to proto, že nepřináší Antonínovi nic více než svoje srdce a duši dobrou. Ale řídící přese svoji zdánlivě omezenou míčovskou praxi přece byl příliš zkušený, aby nevěděl, že poddajná a passivní ta bytost znamená pro jeho Antonína, povah spíše neustupných, mnohem více než několik tisíc přínosu. Rodiče Antonínovi pozorovali dávno, jak málo Marta utrácí, tím méně, když vlastně neměla z čeho a myslili si, že hodná žena, jakou Marta býti slibovala, je sama sebou zlatým sloupem v domě.

Teď, čtrnáct dní po svatbě ještě pořád byli doma »na dobré vůli« a bydlili a milovali se nahoře ve světničce Martině, zatím než přijde nějaká její nástupkyně.

Jak té asi bude okolo srdce, bude-li mladá a trochu k světu, když v celé vesnici nebude už žádný takový Antonín, jemuž obětovala by trudný život vesnické učitelky? . . . Slunce osvěcovalo šourem ponurý lichnický hrad, tu a tam vraceli se lidé z pole, kravky z luk a pastvin, a atlas, malý školní, ležel už valnou chvíli vedle na trávníku. Mladí lidé vrátili se z té své svatební cesty a kuli zas jiné plány, jak bude po prázdninách, až odjedou tam do toho malého gymnasialního města, které bylo Prahou proti Míčovu, a kde Marta byla jen koncem minulého července, s budoucí tchyní a na několik málo dní, přiložit ruku k poslední úpravě malého bytu v novém domku »na Láni«, jak tam říkali; která ulice bývala tak trochu předměstím, dokud neprotínala ji ještě železná dráha, a proto jako stvořena pro útulný klid, což dovedlo oceniti zejména milující studentstvo, které za jarních a letních večerů tam na těch opuštěných cestách a uličkách studovalo praktickou psychologii, ovšem toliko mladých ženských duší, které úkradkem na tu chvíli dovedly z domova poodskočiti nějakou velmi nutnou záležitost u přítelkyně předstírajíce. Přítelkyně zatím sama také bývala už horlivě zaměstnána milováním . . . Mladí professorovi měli byt jen o dvou malých pokojíčkách a kuchyňce, na jichž zařízení praskly nejen všecky drobounké úspory Martiny, ale také něco peněz Antonínových, jež si nastřádal v Praze u těch uzenářů i jiných podobných mecenášů studentstva, jimž pomahal zachraňovati rodinou reputaci. Kráčeli tedy do života s holýma rukama, ale s velikou láskou a velkými plány . . .

Dívali se teď mlčky na to půvabné divadlo kraje rozkládajícího se před nimi. Odkudsi z paseky, tam kde ještě dosud bouchaly duté rány

dřevařů, zaznival zpěv neškoleného tenoristy o neznámém nějakém subjektu, snad mládenci mysliveckém:

A když potká mladý děvče
tu se mu obmčkčí srdce:
»Pojď, má milá, pojď do háje,
tam se dobře dříví láme.«
»Já do háje nic nepůjdu,
dříví jinde lámat budu:
cestičku bych ztratila,
domů bych netrefila . . .«

Zpívání bylo přerušeno ráznym »čehý« a dokonce i málo spisovným napomenutím: »Kdybys hubu držel . . . tady mi nadzvedni tu kládu!« — To Vincek, starší kočí pana lesního ze Sloukovic, pobízel mladšího Rudolfa, toho zpěvu milovníka, k tužší práci ruční. Nakládali nedaleko pod strání klády, jež pak vozili na stavbu do Městce. Vincek byl příčinou, že toho večera už nikdo se nedověděl, jak dopadl román domnělého mládence mysliveckého a divky klestí sbírající . . .

»Pojďme na procházku,« vybízel Antonín Martu povstávaje z drnu. Těmi plány, zvláště snad cestovními tak se rozehřál, že potřeboval nějakého pohybu, aby nastřádaná ta energie mohla býti upotřebena.

»Když chceš, pojďme,« svolovala Marta oddaně, ač zde v tom koutě, kde seděli už dobře přes hodinu, bylo jí blaze. Byla by šla s Antonínem do horoucích pekel nejenom z lásky, ale také z vděčnosti. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Všichni, kdo Emila Zumra znali, čtouce tento román budou se diviti, proč zrovna jeho jsem si zvolil za velitele svých myšlenek. Neboť, ač od mnohých byl vyhledáván často jen proto, aby od něho odešli strašně pořezáni jeho jazykem (jsou lidé, kteří s chutí šelmě letí do tlamy), přece na sobě nosil tolik společenských vad, že se spíše všemu jinému rovnal, jen ne tomu, aby se státi mohl rekem na tři prsty silného románu.

Byl jsem jednou tázán, co píšu.

Pokud jsem sám co věděl, pověděl jsem.

Se staršim Zumrem byla lehká porada. Bylo dobře o něm známo, že si česal hlavu na levou stranu a klobouk nosil myší jakési barvy . . .

Hůř bylo se Zumrem mladším.

Když se narodil, dali mu jmeno Emil. Proč právě Emil, nedá se uhádnout. Otec jeho byl venkovský filosof a pokřtil syna svého zrovna tak, jako malému svému psíčku přezděl jmenem Eduard. Jak tvrdila Zumrova matka, byl první čas jako čert cele černými chloupky porostlý a hrozně vždycky vyl. Časem chloupky sice se ztratily, ale zas jinak byl na něho pohled žalný. Krček měl tak slaboučký, že mu hlava jak zvonek visela na jednu stranu a nožičky ani udržeti nemohly neforemné a všelijak skládané jeho tělo. Ale ty oči, ta vášeň ležící v nich! Byl zlý a když se rozzlobil, tloukl hlavou o pelest tak dlouho, až mu z ní cúrečkem kapala krev. Jako když kočka na vrabce číhá; uprostřed zřítelnic dva řežavé uhlíky a v nich, — v duši jakoby zatopil. Otec sám se o něm vyjádřil, takových očí před tím nikdy neviděl a později také ne. Snést toho pohledu nemohla vlastní jeho matka. Otec o něm tenkráte prohlásil: »kluku, až dorosteš, bude z tebe buď veliký člověk nebo zlosynec«.

Zatím Zumr vyrostl a nebylo z něho ani to ani ono.

Hodil by se výborně na něho Epitaf francouzského jednoho básníka, kdyby dosud nežil, aby jej usvědčil ze lži.

Jako on, nosil v sobě všechno, oheň i chlad, žalost i smích. »Žil, aby zapomněl a zapomínal, aby žil.« »Neměl žádného cíle a přece se za čímsi hnal.« »Nerozuměl ničemu a rozuměl všemu.« »Měl cit a přece jednal bez citu,« pln vzletu míval rozmach křídla orlího a přece po zemi se plazil jako červ. »Duši plnou hudby a žádné housle v náručí«, srdce plné lásky, ale tu rozmarněnou tak, že neměl žádné. Hodila se na něho všechna jména na světě a z nich žádné mimo to, kterého se mu dostalo od otce a které zrovna tak málo pro něho platilo jako kterékoliv jiné. Příliš se znal, než aby se ctil a příliš sám sebe ctil, než aby se znal. »S duší suchou a hlavou přece opilou byl se životem vlastně hotov a přece neschopen, učiniti mu konec.« »Zemře, chtěje teprv žít a žil, vyhlídaje v dáli smrt.« »Srdce bez srdce,« řezal jako břitva a hladil-li, ubrousil jenom ostří. Když byl ještě v kolébce (jako mluvit dlouho se nemohl naučit i chodit, za to mluvil pak a běhal, jak nemluví a neběhá nikdo z nás) kousl svou vlastní matku do prsu a od té doby kousal kde koho.

Řízl-li se, tekla z něho krev jak ze zvířete a zbledl-li, zbledl tak, že by se's na něm kapky krve nedořiz'. Nezarážel hned, ale překvapoval

koncem hůř, než kdyby se byl vyřítil z počátku. Ve sporu překonával pravou mitrailleisou slov, chrle je ze sebe jak shrapnely; utlouk', udupal, v mrtvolu obrátil každého, ať kdokoliv se mu postavil na odpor. Ve zbrani se dlouho nevybíral. Prohlížel si ji teprv, když ji odložil a už zas brousil jinou, aby nikdy nezůstal bez zbraně. Dle soka volil i nástroj. Na kuře perořízek, na vola nůž. Ku svému bratrovi žil v roztomilém poměru Kašpárka s králíkem, jejichž role si navzájem vyměňovali. K jiným byl bez bázně, na muže mužem, na ženské ras.

Dolitnul jsem ihned na Zumra, co pro Boha myslí, stavěti se na tak strašné stanovisko vůči andělskému pohlaví?

— Ah, co — odbyl mě rázem, — pro slovo, doufám, pohoršení mezi námi nevznikne. Ženy jsou ženy a milují nejvášnivěji, když nenáviději. Ostatně — dodal — nechť mi ony samy předem vysvětlí, čím to, že takový ras je jim neskonale milejší a nebezpečnější, než salon-pinč, kterého možno vzít i na klín? —

A ku podivu! Přes to přese všechno měl jej každý rád a rád se s ním pobavil. Lidé rozuměli jemu a on rozuměl jim. Hovor s ním plynul jak řeka a kdekoliv on se objevil, otevřel se všude salón. Zprávy sypaly se z něho jako z řešeta a každá z jiného světa. Věděl o všech úmrtích i vdavkách svých známých, o všech pletkách i cnostech brněnské společnosti a o všem měl svůj »zdravý« úsudek. — Jen zmínit se bylo třeba, kde by člověk ke koupi dostal starou bryčku nebo almaru, hodiny nebo kredenc a Zumr nejen o ní věděl, ale ihned zač. Chtěl-li kdo harckého kanára, Zumr znal snad všechny kanáry v městě a dobře vždy poradil. »Ale na toho člověka pozor! Straší vý taškář!« A tak se zdálo, že zná nejen všechny kanáry ale i lidi, kteří se chovem kanárů zabývají.

V Praze i v Brně měl v dohledu všechny obchody a krámy, všechny psy a ptáky, navštěvoval i zahradníky a lezl za nimi do podzemních děr. Tam pak mluvili o kaktusech a jejich chovu tak, jakoby se odjakživa nebyl jiným obíral, než čím se obírá každý náruživý zahradník. Znal jistého zahradníka v Brně, který ve svém umění zahrabal už dva krámy a třetí mu právě prodávali. Mluvíval s ním v podzemí o Schoppenhauerovi a Kantovi. Zumr neznal ani Schoppenhauera ani Kanta, ale něco slyšel ve škole, něco vyčet' z novin a ostatní si přimyslil. A tím vystačil i pro nejsubtilnější hovor v podzemí. Poslouchal bláznivého zahradníka a když ten začal křičet, křičel on taky, až umlkli oba. V tu dobu, když byl u něho naposled, žil jeho přítel v strašné představě, že má kdesi přednášet o svém zahradnictví a tajemství květinové říše; nemohl-li by mu poradit. Rozkládal před ním celé svoje thema, ale pojednou se zapomněl, že mluví jenom se Zumrem, vstal, strašlivě se rozkřik' a pravil: Meine Herren, ich bin ein Schoppenhauerianer! — — Ich bin, ich bin ... Zumr ihned pochopil oč jde, zatahal jej za rukáv a řekl: že mu to rád věří, on že je taky Schoppenhauerianer, ale aby si jen sed' a řekl mu, čím to, že jeho pes má useknutou oháňku. —

A tak vedli krásné hovory v podzemní své říši, jak říkali sklenníku a konec všech hovorů byl, že si Zumr odnesl zas něco v náruči »k domácímu ošetřování«. Měl už plné okýnko a plnou pavlač květin, zahradník mu dal vždy návod a Zumr dle návodu buď květinu zkazil nebo prodal, pak dostal zas něco a vždycky návod.

Takových historií sypalo se z jeho úst bez počtu. —

Jednou před zkouškou zahrál si na protekcionáře pokrokového hnutí. »Bič« a »Národ« přestěhovaly se tenkrát z Prahy do Brna, a tu uznal Zumr za nutno, podporovat oba listy. Sám na to nestačil (měl před zkouškou a to otloukal kde komu o nos), že se mu jedná o zkoušku, že nemůže, že by »se vytrh'« z učení, ale že by přece rád pomohl. Navštívil tedy jednoho z bývalých svých spolužáků, dobrého kamaráda z dětských let. Nějaká strašlivá nemoc skřivila mu páteř a shrbila jeho tělo tak, že chodil stále, jakoby po zemi něco hledal a přece pomýšlel na to, jak se stát hercem a revolucionářem. Zumr sedl si v jeho krámě na pytel hrachu (měl krupařský krám a zboží své dával lidem po většině na dluh) a vykládal:

— Viš, Tonku, »Bič« a »Národ« přestěhovaly se z Prahy do Brna, nemůžeme je nechat tak, musíme se o ně postarat.

Tonek už jako kluk pro vlastizrádnou úlohu z rakouských dějin propuštěn byl z ústavu a proto řekl:

— Postarat? — Postaráme.

Když jej pak Zumr před zkouškou potkal náhodou v zastavárně, zadržel jej na schodech a pravil:

— No, kolik? —

— Dvanáct —

— Stačí, sbírej dál.

Tak hned na poprve Zumr zjednal pro »Bič« a »Národ« 12 abonentů a minil, tím že vlastně »radikálnímu hnutí v Čechách učinil za dost«. Ke všemu u zkoušky i propad' a tak opravdu nevím, čím by si byl zasloužil předhůzky jakéhokoliv zpátečnictví.

K nemocným chodil už v prvním roce mediciny. Spravil tenkrát komusi vymknutý hnát a od té doby po hospodách platil za výborného lékaře. V Brně chodilo k němu lidí jako k nějaké bábě. Ten měl sesláblý žaludek, ten zas píchání v boku, jinému sezelenaly vždy pysky, když se ráno probudil a Zumr všemu rozuměl, na všecko věděl radu a pomoc. Často i pomohl, ale kde nemohl, krčil ramenoma a říkal: Ale, Bože, staříenko, já i kdybych chtěl, já, matičko, nemůžu. Já doktorát ještě nemám a bůh ví, kdy ho ještě budu mít — Kdyby se to dověděli na ouřadě nebo lékaři, ještě bych měl potahování. — Ne, nemůže to být. Musíte se obrátit na diplomovaného lékaře.« — Tak se lehounce z těžkosti vysvlík' a v případě vážném sám zavedl pacienta

do nemocnice. Ale za výborného lékaře platil i nadál a lidé si ani nedali říci, že by »doktorem« nebyl, pevně věřili v bezpečnou jeho moc.

— Už k vůli těm lidem by's měl doktorát udělat — říkal mu starší Zumr.

— Nic se nestarej, teď už to půjde rychle za sebou, ale pathologickou anatomii mně musíš koupit. Já do přednášek nechodil a archy nemám. A nejsou ani k dostání. Bursík a Kohout je vydal. Stojí ale 10 rýnských!

Starší Zumr zahrál si na otce.

— Nu, deset zlatých nejsou žádné peníze, jen když už tu těrchu jednou se sebe svalíš.

— To svalím, to svalím. Kdo by se s ní taky pořád vlek' —?

— A k té opravě tě pustí? Podle zákona se to nesmí.

— Nesmí, to nesmí — ale já mám strašnou protekci —

Starší Zumr vyvalil oči: Jakou protekci? —

— No, potkal mě Koza, byl se mnou na vojně a ptal se, mám-li už doktorát. — »Nemám.« — »A co děláte?« — Cosi jsem řek', ale moudrý z toho nebyl — A tak jsem si mu stěžoval, že musím zas na vojnu, ne už k myslivcům, ale k sanitě — A to že mě zabije — »To je dobře,« řekl mně. »Já mám známého, já tě k němu zavedu a máš-li svého otce rád, bratra rád, jeho budeš mít ještě radš. Tak hodný je to člověk. My jsme spolu ty a ty, až budeš připraven, piš mně, já s ním promluvím —

— A dál?

— Co dál! —

Starší Zumr hvízdnul.

— Tož to je ta protekce! — pravil s úsměvem a sednul ku své práci —

Jen jednou v životě zachvěl se Zumr a to, když po prvé říznouti měl do mrtvoly. Hoši kolem padali jak mouchy, jen on stál na vypjatých svých nožkách a třesa se, rozhlížel se »mučírnou«. Poházené hnáty, trupy bez hlav, vyjící psi na blízku, na okamžik se s ním zatočil svět. Ale tu v pozadí zahlednul sluhu, starého Hajera, s tváří kořalečníka, v modré kazajce s laclem a za laclem láhvičku. — Pane Hajer, — vykročil až do prostřed sálu — daj' mně zavdat! — a když si zavdal, jen tou rukou takhle zatáhnul do výše a zazpíval na celou posluchárnu:

»Hory, hory, hory,
jasanové hory,
za těma horama
jasnej oheň horí.
A pri tom ohníčku
je dvanáct zbojníčků,
ten dvanáctý malý,
co ho porubali
jeho kamarádi. —
Kamaradi moji,
to mně udělejte,
na těch križných cestách
hrob mně vykopejte.
Kdo pride, pojede,
každej si vzpomene.
Tu leží Janíček,
dvanáctej zbojníček,
co nám ukazoval
pres hory chodníček.«

Od té doby hrůzy smrtelné účinku na něho neměly. V pytevně byl už jako doma a svým zpěvem obveseloval »celou« fakultu. Svému soudruhu Dítěti zamíchal v kavárně kávu suchým prstem z mrtvoly a když tento zbleď, řekl mu: — »to nic, je to od šestnáctiletého děvčete.« A zastrčil prstíček do vesty, jak se zastrkuje tužka, klíček, parátko na zuby. — Preparoval-li svaly a necitelnou pinsetou nijak nemohl setřít tuk, pinsetu i s prsty otřel si o vlasy a doma, když vlasy nemohl rozčísnout, říkal: »Já mám ale plnou hlavu mrtvol!«

Na mrtvolách se učil i zuby tahat a od těch dob lidem vytrhl už leckterý zub —

— Jak vypadal? ptal se můj přítel.

Nešetřil jsem barvami.

— Vlasy nosil sčísnuté na všechny strany, do předu, do zadu, za uši, do očí, od týla až k temeni hlavy, po stezičce ani památky. Jeho kalhoty měly dvě nohavice, zapínaly se na čtyři knoflíky, na levé ruce měl pět prstů a na pravé také pět, mezi očima nos a v nose uvnitř chloupky; patrně zbytek ještě od dětství.

— Děláš si blázny, nebo blázníš sám?

— Když si řezal kuří oka, ohlédnul se po něm bratr a řekl: »Člověče, ty's toho měl! Ještě máš něco?« — »Bohužel, nic,« řekl Zumr na to a následek operace byl, že nějaký čas nohou už tak nestranil.

— Atilla bez koně, kam nohou šlápnul, tam tráva nerostla. Člověk, který se buď prokouše mřížemi jako uvězněný tygr nebo si pochutná na kuse masa, hozeného tam za ním —

Kapitola neměla by žádného konce, kdybych jí neučinil konec sám.

— Co tedy pro Krista dělal, když ani nestudoval ani se o nic zvlášť nestaral? — ptal se mne jinak velký přítel studentů.

— Pro Krista nedělal nic a pro sebe všechno.

— A přece je rekem?

— Je mi líto; i bacil je tvor boží a objevuje se zpravidla tam, kde pro sebe najde podmínky nejzdárnější —

Nuž a nyní vale, vale — fare well, — čeká nás ještě cesta daleká. Vede rovnou tam, kam obrácen byl Zumrův nos a ten směřoval přímo k Vořechovským. (Pokračování.)

DR. JAROSLAV KVĚT:

Slzy a bakterie.

Kdo sledoval rozvoj přírodních věd, řekněme jen za posledních dvou desítiletí, to mu neušlo, jaký převrat v názorech našich, zvláště pak v učení o příčinách chorob a pak i, což důležito zejména prakticky, v léčení jich způsobila nauka o bakteriích.

Zvolivše si drobnou otázku ze soudobé mediciny za předmět dnešní naší rozpravy, nemůžeme se ovšem ani zhruba dotknouti zajímavé této věci. Vedlo by nás příliš daleko, kdybychom měli tu vysvětlovati, co jsou bakterie a jaký vztah mají k nemoci a zdraví. Aspoň základy těchto poznatků musí nám býti známy, třebas v hlavních rysech.

Ukázalo se tedy, že celá řada chorob, u nichž dříve nastuzení, těžká práce, hnutí duševní, leknutí atd. za příčinu uváděno, způsobována je bakteriemi. Další bádání ukázala, že se organismus živočišný, a ovšem i lidský — není mezi nimi tou příčinou valných rozdílů — sám brání proti nim.

Není to nějaká uvědomělá obrana, neboť člověk, ač je prý rozumem nadán a mohl by se nákaze vyhýbati, kde o ní ví neb aspoň ji tušiti může, nečiní vždy vhodných opatření proti nákaze, nýbrž je to obrana neuvědomělá, přírodou organismu daná, ukrytá vlastnost jistých buněk a jich výměšků, šťáv tělesných. Zcela pochopitelna bude na př. každému takováto vlastnost zdravé, normální žaludeční šťávy, která obsahuje kyselinu solnou, mocný to prostředek proti bakteriím. Tak tedy v žaludku (rozuměj: zdravém) hyne celá řada bakterií, jak pokusy ukázaly a jak nasvědčují i zkušenosti, neboť na př. za cholerových epidemií podléhají chorobě nejdříve a nejspíše pijáci a osoby chorého žaludku.

Méně bude známo, že takový bojovník proti bakteriím jest i krev. Tušili to již starší lékaři, kteří věděli, že osoby, které jednou přestály neštovice, spálu, spalničky, podruhé tak snadno neonemocní touže chorobou (ač ani tu není pravidla bez výjimky).

Co však dříve bylo jenom domněnkou, které sice zkušenost nasvědčovala, pro kterou však nebyl podán důkaz pokusem a jejíž bližší zdůvodnění nenalezalo se, abych užil oblíbené fráse, tenkráte ještě ani v kolébce, stalo se v posledních asi pěti letech pokusně prostudovanou naukou.

Je to zásluhou hlavně dvou badatelů, ruského, v Paříži naturalisovaného biologa Mečnikova a německého učence, nyní ředitele ústavu pro zkoumání ser ve Frankfurtě, Pavla Ehrlicha, že můžeme nyní hleděti na otázku sebeobrany organismu proti bakteriím oduševněleji, s porozuměním mnohem hotovějším.

Ještě nedávno učil Buchner, že v krvi vzniká při nákaze neb jest obsažena už dříve jakási látka, jež bakterie rozpouští a tím je ničí; nazval ji lysin.

Ukázalo se však, že věc není tak jednoduchá, nýbrž že v těle lidském v boji proti vetřelcům bakteriím vznikají dvě látky, právě tak jako u zvířete, které činíme uměle proti jistým zárodkům vzdorným, t. j. amboceptor (zv. též fixateur), a komplement (alexin), obsažený v každé normální syrovatčině krevní. Jiné, novější práce dokazují, že je takových látek (amboceptorů a komplementů) více.

Nemohouce do těchto nových výzkumů, které na nemoc infekční a její léčení nové světlo vrhají, šíře zacházeti (snad se k tomu naskytne příležitost jindy), spokojíme se s tímto zcela stručným, jako úvod k látce naší nezbytným nárysem.

* * *

Tvrdilo se v kruzích vědeckých už vícekráte, že slzy jsou schopny hubiti bakterie. Lékaři chorob očních nemohli nepozorovati, jak oko, orgán tak delikátní, poměrně málo trpí bakteriemi, které jinak ohrožují tělo naše tolikerými chorobami. Chtějíce si vysvětliti zjev tento, chápali, že nebudou tu bez zásluhy rychlé ty pohyby víček, které smetají s povrchu oka všechen prach, jenž by na něm ulpěl, a odstraní časem i veliké cizí tělísko, jež do oka zalétlo. Ale bakterie nedají se tak lehce odstraniti, jsouce nesmírně drobounké a všude přítomné a tu se zdálo, že tento výklad mechanického očisťování oka nepostačí. Nejeden badatel připadl na myšlenku, že by nebylo tak nemyslitelno vysvětlovati zjev ten zvláštní schopností slz — ničiti bakterie.

Otázkou touto znovu se obíral docent očního lékařství na kazaňské universitě Dr. Feliks Rymowicz. Slzy spolu s pohyby oka jsou dle něho přirozené opatření oka, chránící před nákazou orgány tak choulostivé a tak nákaze vystavené, jakým je na př. spojivka.

Abychom vysvětlili, jak tu slzy působí, musíme v souhlasu s většinou očních lékařů, kteří se touto otázkou zabývali, klásti váhu na mechanický vliv stálého proudění slz směrem ku vaku slznímu při vnitřním koutku oka. V oku děje se »stálá drenáž«, která splachuje bakterie z vaků spojivkových, směrem k dutině nosní. Když tito dva činitelé, slzy a mrkání, přestanou působiti, rozmnoží se bakterie na spojivce, jak tomu bývá pod obvazy a nebo když z některé příčiny vyměšování slz je seslabeno nebo zastaveno

Ale někteří badatelé spatřovali ochranu oka před bakteriemi nejen v mechanickém působení slz, ale i v tom, že prý slzy bakterie zabíjejí. V slzách obsažená bílkovina je prý tím směrem účinna, jak tvrdil na př. Bernheim. Jiní také poznali, že bakterie hynou v slzách, ale vysvětlovali to jiným způsobem. Jsou také odborníci, kteří vůbec popírají, že by slzy bakterie hubily.

Vedle slz připisují se takové vlastnosti (bakterie hubící) i moku, obsaženému v přední komoře oka, ač i o tom panují různé náhledy. Jedni připisují moku tomu velmi vydatný účinek takový, druzí připouštějí slabou účinnost moku toho proti bakteriím a jiní vůbec jej popírají.

Mnohé čtenáře bude zajímati, jak pracovali tito badatelé, chtějíce zjistiti, je-li a jak je slza a mok přední komory baktericidní. Počínali si při tom takto: Dotyčnou tekutinu (na př. slzy) sbírali a nashromáždivše jí množství, k pokusu potřebné, nakazili ji kulturami bakterií, uměle na výživných půdách vypěstovanými. Nyní studovali, jak se budou bakterie chovati, bude-li jich přibývali či ubude-li jich, budou-li hynouti nebo naopak rozmnožovati se.

Pokusy ty byly prováděny na psech, z nichž jeden byl vzdorným učiněn proti tyfu, druhý proti choleře.

Ukázalo se, že slzy ani mok přední komory nezabíjejí bakterie ani tenkráte, pocházely-li tyto výměšky ze zvířat, proti chorobám, t. j. proti mikroorganismu choroby ty vyvolávajícímu, vzdorných.

Věci mají se tedy jinak. Běží tu o malý omyl dřívějších badatelů. Faktum, že bakterie na př. v slzách odumíraly,*) nedokazuje, že slzy bakterie zabíjejí, nýbrž lze to vysvětliti tím, že slzy obsahujíce málo látek organických a poměrně mnoho solí, jsou pro bakterie ústředím velmi nevhodným. Bakterie hynou v nich, abychom tak řekli, smrtí přirozenou, neboť potřebují k životu to, co každý živoucí organismus — potravu, které jim slzy ovšem neposkytují. Dáme-li bakterie do solného roztoku, t. j. do vody, která obsahuje právě tolik kuchyňské soli, jako slzy, hynou také — a přece nebude proto nikdo tvrditi, že by voda byla baktericidní.

Z pokusů jmenovaného polského okulisty (Rymowicze) tedy vysvítá nejen, že slzy nehubí bakterií, ale že ani slza zvířete, které bylo uměle učiněno nepřístupným nákaze zárodky týfovými nebo cholerovými, nenabývá takových vlastností, aby bakterie dotyčných nemocí zabíjela.

Pokusy ty, možno-li je přenášeti na člověka, dokazují, že ani slzy, ani mok přední komory nezabíjí bakterií a že ochrana oka, slzami obstarávaná je zásluhou jenom splachování mechanického.

*) V slzách na př. hynou bakterie za 40—50 hodin, jak se ukázalo při pokusech, které prováděl Bach.

Feuilleton Jana Nerudy z roku 1866.

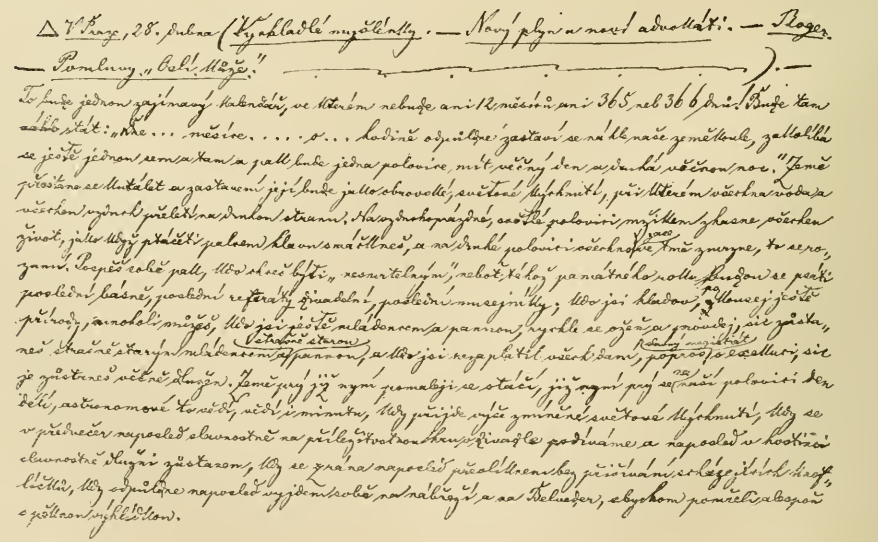

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Cestou v Alpách.

Vzhůru jsme stoupali,
výše a výš,
nebi vždy blíž;
mraky nám nad hlavou letěly do dáli,
bystřiny zpívaly
kolem nás jásavě,
a my šli po mechu, po listí, po trávě,
přes klestí, výmoly,
přes tesy, balvany,
nad srázy, orel kde sídlo jen vyvolí,
stezky kde strhány.

Pod námi les,
nad námi tes,
zvonky krav vesele
zvonily kdes,
a my jen vrchol, jenž ve mracích, v pohledu
letěli ku předu,
znoje pot na čele,
jako se v mládí jen pospíchá šíleně,
k čemu, ach, k čemu? — jen ke stínům jeseně.

Zvolna však krok
slábnul nám již.
Bože, ta výš!
Jaká se připjala na tlumok
najednou tíž!
Volněj a volněji táhli jsme v úvalu
a pak již docela pomalu, pomalu
vzhůru jsme kráčeli v stínu i úpalu.
K čemu ten chvat?
K čemu ten let?
Pohleď, jak za námi do hloubky pad,
ztrácí se svět!
Co se nám obrovským, ohromným zdávalo,
před čím jsme v obdivu chvěli se nemálo,
směšný má vzhled,
malé a nízké, jak stoupáme v před.
Proč jsme jen zprvu tak šíleně letěli?
Vždyť kol je celý ráj krásný a veselý,
za mžik snad zmizí již zeleň a houšť,
přijde jen poušť,
bezkvětá, mrazná, kamenná poušť.
Najednou, jak když nás bázně jme cit,
nemůžem dosti se nasytit
slunce a zeleně,
od stromu ke stromu těkáme nadšeně,
leháme na zemi,
alpskými růžemi
zdobíme čela si,
pohádek vysněných bloudíme do krásy...

Žízeň svou zkoj,
slyšíš, jak zpívá tu
cinkotem dukátů
pod skalou zdroj?
Zpívá nám, bolest že každou lze přenésti,
o lásce, o štěstí,
jenom je chtít!
Ke zdroji skoč,
ruku svou smoč,

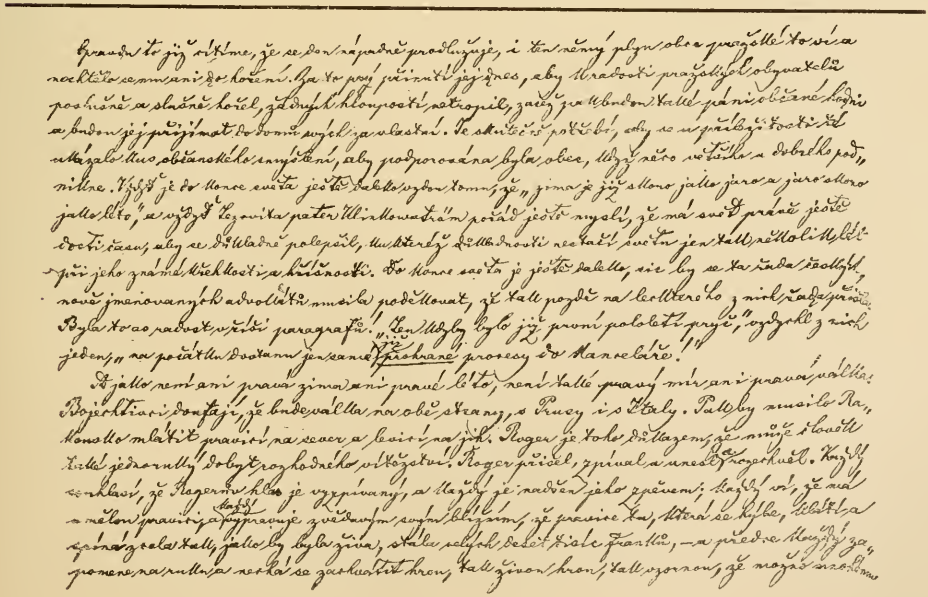

chce se mi z dlaně tvé vášnivě pít,
pít z ní, k závrati
spíjet se, čerpati
těchu a sílu pro jed i klam,
tebe jen mám,
tebe jen jedinou na světě celém,
smutném a stmělém,
ostatní mráz,
prázdno, tak prázdno kolem nás.

Nebesům možno-li
ještě být blíž?
A přec zas k vrcholi
táhli jsme výš.
Zeleň se pod námi ve hloubi ztrácela,
umlkl docela
ptačí zpěv kolem nás, milý a důvěrný,
nyní kol klid jen, tak hluboký, bezměrný
prahorstva klid.
Chromá kleč zdála se pahýlem žebráka,
kterého slunce jas na cestu vyláká,
po níž jde šťastný, kdo zdráv je a syt.
Šli jsme kol dál,
větru chlad vál.
Opři se o mne jen, duše má, třeba-li,
v mžiku již cíl tu, a pohled se rozhalí
s vrcholu skal!

Konečně u cíle!
Těžce krok jde
přes sutky zlotřilé —
kde jsme to, kde?
Je to již vrchol či je to jen svah,
všeck o kol v mhách.

Kde jsi, mé dítě, mám o tebe strach,
ruku svou podej mi, kde jsi, ó kde jsi,
duch můj se děsí,
vidím tě padat kams v mlhy té klín,
nejsi než stín.
A tam, hle, jakoby na skály pokraji,
jiné se stíny plouží a mihají.
Najednou zdá se mi: není to klam,
stínem jsem sám,
celá pouť byla jen krátká pouť životem,
a teď jdem v stínů sněm,
dolů a nahorů
těkati budeme v širém jen prostoru
vysoko nad zemí,
a mně tak pojednou lehce, tak blaze mi.
A přec to klam,
snění a blud,
do mlhy zasvištěl tu i tam
slunečný prut:
mlhy se trhají, vidět je vrcholy,
lesy a údolí
se srázných stěn,
žena má rukou oči si zaclání,
a já cos cítím jak stesk jen a zklamání,
že to byl sen!
Ale to vím.
zahalen v mlhy té mrak,
že jsem byl usmířen s vším,
že bych chtěl odejít tak
do říše stínů v mlhy a chlad,
na život jako na cestu k vrcholu
bez stesku, lítosti, bez děsu, bez bolu
sladce si vzpomínat.

FEUILLETON.

VÍCE VZDUCHU!

Ti, kdo mnoho čtou a nejen čtou, ale i o přečteném přemýšlejí, musili přijíti na zvláštní rozdíl mezi literaturou naší a moderními i staršími literaturami cizími. Je to rozdíl v lidech, v prostředích, které líčí spisovatelé naši i cizí. Českou literaturu karakterisuje jedna typická vlastnost, která karakterisuje celý český život. Stísněnost, nedostatek velkých, lapidárních linií. Lidé oživující českou literaturu povídkovou, románovou i dramatickou, jsou většinou lidé malí, pasivní, krotcí venkované nebo šosaté měšťáci. Až na některé malé náběhy nedovedl český román, české drama urvati českému životu velkou postavu, zosobňující v sobě všechny současné touhy, bolesti i rozkoš života. Platí to i o nejlepších a nejdražších jmenech naší literatury, přes všechny úctyhodné a krásné výtvory, které nám dala. Byl by však každý nespravedliv, kdo by chtěl z toho kouti nějakou výtku. Byli by a jsou nespravedlivými i ti z nejmladších, kteří by to vytýkali generaci starší. Už proto, že sami nepřivedli o nic více evropského vzduchu na stránky svých románových a novelových pokusů. Ba budiž to přímo řečeno, román a povídka nejmladších stojí pozadu za stejnými výtvory generace starší a té, která je teď v plném zrání svých talentů. V čem jedině nejmladší generace může ukázati na něco, je několik lyriků, kteří přinesli skutečně něco nového, zhuštěnějšího, barevnějšího. Ale v románu, dramatě, tam, kde je příležitost a nutnost malovat širokým štětcem, oživovat rozsáhlou plochu, tam nejmladší generace literární vykazuje úplnou sterilnost. Těch několik pokusů, ztroskotalo dříve, než uzrálo na svých mladých tvůrcích. A jestliže by chtěli vytýkati starším stísněnost koncepce, krotkost postav a střízlivost stylu, poukazovat k tomu, že nevytvořili nám typy lidí jako Werther Göthův, Bazarov a Rudin Turgeněvův nebo Oblomov Gončarův, můžeme paralelně se otázati: Kde má nejmladší česká literatura postavy jako je Garborgův Gram z »Umdlených duší«, nebo Przybyszevskiho Falk z trilogie »Homo sapiens?«. A přece ne scházelo na pokusech, zmničných až někdy komicky horlivých pokusech!

A zas by křivdil této generaci ten, kdo by jí to chtěl vytýkati. Prostě proto, že postavy takové vytvořiti z českého života nemohli, jako spisovatelé starší generace české nemohli vytvořiti, nebo lépe řečeno do románu nebo dramatu postaviti nemohli české postavy odpovídající oněm postavám Turgeněvovým, Gončarovým atd. Z té jednoduché příčiny, že život českého člověka, resp. celé české společnosti jest dosud příliš primitivní, přímočárný, stísněný, maloměšťácky krotký. Jako všechna zvířena, vegetace, řídí se dle klimatických a jiných rozdílných poměrů, tak je to s faunou společenskou. Rozvrstvení jejích druhů a typů jest stejně závislo na podmínkách životních, historických, kulturních, geografických, politických, hospodářských, na délce a bohatství vývoje. A po té stránce český život nese příliš mnoho otisků duchové i materialní stísněnosti. Nemá velikých, silných a pružných křídel. Český člověk uvyklý tlaku politickému, žijící v poměrech většinou hmotně, ne-li stísněných, aspoň přece jen takových, že tak tak kryje denní domácí potřeby své prosté občanské existence, jak je možno, aby v dosavadním svém vývoji dospěl k vytvoření typů tak differencovaných, řekl bych k vytvoření exemplářů tak přepychových, jako volná, bohatá prostředí národů svobodných a bohatých? Kde má spisovatel nabrati takových postav u nás?

*

Stísněný, malý jest český svět, malí, krotcí jsou jeho lidé bez veliké koncepce, bez širokých obzorů. Žijeme tu vedle sebe jako rybičky v akvariu, narážíme na sebe, známe se podrobně. Sama Praha. Žiješ-li tu pár let, znáš všecky skoro lidi. Ze společnosti, ulice, divadla, koncertů. Všední jsou jejich starosti, bolesti, všední jejich radosti. Všechno tak občansky solidní, blahoslaveně usedlé. Je to osudové určení malého v n i t r o z e m s k é h o národa. Pravím s rozmyslem: v n i t r o z e m s k é h o n á r o d a. Jsou zajisté národové ne větší než my, i menší, kteří už žijí jiným životem. Národy v sousedství moře, které už od pradávna učilo tyto národy vyšším a velikým měřítkům geografickým, probouzelo v nich touhu po velikých, dalekých světech, učilo je dobyvatelské energii v zámoří. Ať nikdo nepodceňuje tento vliv geografický. Jsou lidé, a velcí lidé, ne menší než sám Hypolit Taine, který geografické poměry staví mezi první činitele, působící na na útvar kulturního vývoje národů. Stačí na př. přečísti si v jeho »Filosofii umění« jeho stejně krásné i duchaplné jako logické líčení vývoje řeckého sochařství nebo holandského malířství, abychom mu přisvědčili, ne-li ve všem, jistě v mnohém.

A tu, applikujeme-li jen z dálky tuto theorii na země české, dospějeme nutně ke korrektuře jednoho, pevně u nás zakotveného omylu. Totiž toho, jakoby české země byly bůh ví jak šťastně geograficky položeny. Pravý opak je pravdou. Není nešťastnějšího položení geografického nad naše. Položení jako stvořené k tomu, aby i nejsilnější raçová individualita si v ní utloukala křídla v marném pokusu rozepnouti je nad přirozené hranice. Šťastné je to položení snad k obraně. Ale k výboji? Sotva že se mýlím, řeknu-li zde, že člověk učí se rozuměti onomu nedostatku světové politiky, která vždycky karakterisovala českou politiku národní i v dobách, kdy jsme v minulosti stáli nejvýše, teprve když si uvědomí geografický rámec, do něhož jsme stěsnáni, meze, které tuto politiku nutně držely jako pevná hráz drží vlny jezera nebo rybníka, aby nevylily se přes ni. Národové u moří mají před sebou velké prostory nekonečného rozsahu, o které nanejvýš se dělí s jinými soupeři. Ale vždycky mají volnost pohybu. My jediným směrem, kam jsme mohli, na severojih a západ měli jsme vždy silnou

baštu germánského světa. My nemohli, podobně jiným národům, svými plavci pohodlně získávaii celé kontinentální zámořské světy a v Evropě nebylo už nic k dobytí. Její populace i v dobách, když jsme přišli sem, byla definitivně dokonána. Tento nedostatek pohybu nutně vtiskoval ráz celému vývoji našeho národa, ubíral mu schopnosti světového závodění. Pak přišly doby, kdy nebylo nejen možno pomýšleti na výboj, ale kdy bylo nutno omeziti se jen na obranu národní existence. A tento stav trvá do dnes. Kde není možnosti získávání, přestává zájem. A tak z českého člověka vzrůstal střízlivý, skromný občan, kterého veliký, kolonisační pochod jiných národů, jejich rozpjetí nechával klidným, krotký usedlík, čistě filistrovská existence, zabarvená slovanskou citlivostí a romantickým slovanským idealismem. Vlastnosti, které označují i největší postavy našich dějin a vtiskují svůj karakter jako typický vší naší historii: nesmělost i plachost, nedostatek pudu výbojného a dobyvatelského, určité pevné linie vývojové. Z generace na generaci přecházely krví i vychováním tyto vlastnosti, přešly i do dnešních našich lidí. Kdo ku př. z nás podívá se někam dál do světa? Jede-li kdo do Německa, Italie, Ruska, Francie, je to už velká cesta u nás.

Proto u nás je tolik malichernosti, všední střízlivosti, protože nám schází velký rys světového rozhledu, vědomí světové moci. Rozmohlo se to až v nemístnou plachost a skromnost. Proto u nás n e d o s t a t e k l i d í v e l k é h o s t y l u »veltmannů«. A připomeneme-li si svůj stav hospodářský, svou poplatnost státu, který z nás ždíme poslední haléř a tím způsobem umělе vyrábí pauperitu v zemi jinak úrodné a bohaté, máme ve spojení s tím, co jsme řekli o celém vývoji našem jasný a pochopitelný obraz národa, který stále je v boji za skývu své národní a hmotné existence. A pak už zas máme klíč k té okolnosti, že u nás je tak málo zajímavě vytvářených lidí, kteří by byli si mohli dopřáti ssát do sebe všechny dojmy kultury na všech místech kontinentu. Člověk malý, přikovaný k práci a zápasu existenčnímu, těžce se dopracovati může k onomu duchovému sybaritství, jako člověk bohatý.

Odlesk tohoto stavu národní společnosti pak nutně se obráží v literatuře. Spisovatel každý je v první řadě přírodozpytcem společnosti. Pozoruje celkové i rodové její zraky, určuje a poznamenává její jednotlivé druhy a typy. Lhal by, kdyby popisoval je jinak než jsou. Nikdo nikdy nemůže právě proto tak živě pociťovat plachost českého života jako spisovatel, který při své tvorbě jest na tento život cele odkázán. Proto jest naprosto nespravedlivo žádati od českého spisovatele, aby ve svých románech, dramatech podával takové typy, jako je čteme v románech jiných literatur, kde v přepychovém prostředí rodí se a vyrůstají takové křehké, zajímavé nervosní individuality. Právem může tu náš spisovatel říci: Dobrá, napíšu takový román český, takové drama. Ale dejte mi takové české lidi! Z ničeho udělat svět dovedl zázrakem kdysi jen Pán Bůh. V dnešní střízlivé době jsou však zázraky již nemožny. Každý pokus proto, do českého života v literatuře zařaditi takové zjevy, musí nutně ztroskotati o úskalí směšnosti, jak toho máme spoustu případů u nás. Vždyť i dílo takové, skutečně každým škrtem péra umělecké, Zeyerův Plojhar, při vší snaze učiniti tu postavu českou, zanechává dojem, že je to více vidina básníkova, krásná, ale přece jen vidina, než skutečný český člověk. Kolik takových Plojharů máme? Snad je takový jednotlivec někde. Jednotlivec, možná, ale t y p? A zde právě běží o typ, jako inkarnaci národních — a společenských vlastností, o typ, jehož vytváření je úkolem umělce, o typ, jemuž se právě může časem vymykati jednotlivé individuum, které však jest jen známou výjimkou potvrzující odlišnými vlastnostmi pravidlo.

Já chápu úplně touhu mladých a nejmladších vytvořiti takové rafinované dílo, chápu svůdnost toho příkladu, svůdnost, které by snad mnohý náš spisovatel podlehl, kdyby neviděl prozatím čirou nemožnost, a kdyby to nenazýval umělecku nepoctivostí, líčiti něco, čeho není u nás. Je pravda, tu a tam, jako kdysi byla modní maska unylého Werthera, který dráždil všechnu mládež tehdejšího Německa, Rudina a Bazarova, kterého kopírovala ruská mládež, tak i teď i u nás mezi mládeží najdeš Falky a Gramy otrávené. Jenže, jenže — to není originál, ale kopie, často směšná kopie vzniklá z lektury, jako vzniklo tisíce Wertherů, Rudinů a Bazerovů, kteří však později docela řádně platili daně, měli děti a dělali úřední kariery jako každý takový šosák. Každé zlato se rozezná od talmi!

Více vzduchu, více světového vzduchu do naší literatury! volají někteří. Ale v tom nejsou sami, to cítíme my všichni. A cítíme to nejen v literatuře, ale v politice, obchodu, průmyslu atd. Leč i to přijde jednou. Je to jen otázkou vývoje a času. Naše společnost přece jen pomalu, ale jistě roste, shazuje své maloměšťáctví. Snad již v blízkých příštích generacích vytvoří také ona zajímavé typy, jež přejdou do literatury, zalidní české romány a jeviště. Budou to lidé generací šťastnějších, než jsou dnešní vydělávající a udržující svou existenci. Generace, jež budou si moci dovoliti žíti a oddychovati v širokých světových sférách. A pak nastane krásný úkol příštím generacím literárním, aby českou literaturu z nynějšího maloměstského milieu zvedly a postavily ji v plné výsluní velkého světa, do plných peřejí světového závodění, o kterém marně, protože p ř e d č a s n ě sníme dnes.

Ant. Nečásek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

+ **Snímek rukopisu Nerudova feuilletonu pro »Národní Listy« z r. 1866.** Na první pohled pozná čtenář, čí rukopis zařaďujeme dnes do listu. Značka △ je dodnes ještě v příliš živé paměti jako věrný průvodce Nerudových proslavených feuilletonů, po dlouhou řadu let v Národních Listech uveřejňovaných. Celý feuilleton Nerudův z 28. dubna 1866, napsaný na dvou lístcích menšího formátu, z nichž druhý není do poloviny popsán, je věrně v našem listě dle originálu reprodukován. Rukopis je vzácností — zachovalo se těchto feuilletonů jen velice málo. Ori-

ginál jsme získali z bohatých zásob pana Antonína Kubaty, jenž má ve své sbírce snad všechny rukopisy osob, od let padesátých veřejně vystupujících a působících. Kus »Oslí kůže«, o němž Neruda píše, hrán byl, jak udáno v divadelním almanachu z oné doby, poprvé dne 29. dubna r. 1866 a měl v květnu 7 repris.

⊙ **Z nakladatelského družstva MÁJE.** C. k. obchod. soud žádá, aby v jednom ze změněným odstavců společenské smlouvy bylo znění doplněno, ve druhém pak určitěji vyznačeno, kdo podílníkem státi se nemůže. Proto koná se nová mimoř. valná hromada v neděli 25. ledna o 9. po příp. o 10. hod. u Choděrů, jejímž programem bude opět návrh správ. výboru na změnu a doplnění společenské smlouvy. — Jednotlivé obory práce byly rozděleny takto: Redakci Poetických besed MÁJE má Jaroslav Vrchlický, redakci Divadelní knihovny MÁJE má Dr. Josef Štolba, redakci Dětských besed MÁJE Růžena Jesenská, redakci Překladové knihovny MÁJE (Z »cizích obzorů«) Dr. J. Borecký, redakci Románové knihovny MÁJE Dr. Rudolf J. Kronbauer, který zároveň rediguje prósu mimo uvedené sbírky vydanou; současně obstarává úřad tajemníka družstva. Redaktor knih básnických samostatně vydaných bude ustanoven v nejbližší době. — Záležitosti pokladny obstarává Dr. Jiří Guth, správu skladu knih Jan Červenka. — V poslední schůzi bylo členům postoupeno nových 14 podílů. Za nové podílníky přijati Frant. Ruth a E. Trčval.

\+ **Zapomenutý český básník.** Čtyřicet let uplynulo od té doby, co »Rodinná kronika« zaznamenala úmrtí mladého českého básníka M. A. Hrubého, o němž možno říci, že byl jedním z prvních českých bohémů. Karel Rank píše o něm: »M. A. Hrubý byl duch nadaný, který vyšinuv se z kolejí všedního života, vždy jen po vyšším cíli toužil; který snaže se dosáhnouti cíle svého, liší se od náhledů a lidí obyčejných, nedovede se vtěsnati do mezí jejich, a z té příčiny bývá všeobecně nazýván podivínem, zvláštnůstkářem, ba i bláznem. Ano, tak jest! Nejednou slyšeti bylo slovo »blázen« o Hrubém«. Hrubý odebral se do Prahy, aby se věnoval studiím hudebním. Vybral si housle. Než osudná náhoda mu navždy nástroj vyrazila z ruky. Při jednom cvičení praskla u houslí struna a ochromila mu u ruky prst. Jedna dráha byla mu zavřena a Hrubý se věnoval literatuře. Roku 1860. byl internován a uchýliv se do Svin živil se opisováním listin u advokáta. Ale touha ho hnala do Prahy, kde nabyl skromného útulku v expedici »Lady« a »Dalibora«, do nichž častěji drobnými pracemi přispíval. »Nyní se úplně věnoval literatuře,« píše Rank — »s pevným předsevzetím, že buďto do roka vynikne, anebo v lůně Prahy nalezne hrob.« Avšak ani jedno, ani druhé se nestalo. Pokoušel se v rozličných časopisech o uveřejnění svých básní a povídek, než potkal se s malým úspěchem. Jediná »Hvězda« podala dvě novelly: »Tři slzy« a »Zasnoubení«, kteréž svědčily o tom, že se Hrubý docela liší od obyčejného způsobu vypravování a svou vlastní dráhu si klestí. Dostav se v říjnu 1861 za korrektora do tiskárny páně Bellmannovy odhodlal se konečně k vydávání svých spisů vlastním nákladem. Avšak tento první pokus literárních prací jeho byl nanejvýše nešťastný a pochybený. Výdělky jeho byly skromné a nestačily k zaplacení dvou, ač dosti malých sešitků; k tomu se ještě přidružila velmi nepříznivá kritika. Tyto nehody přivedly Hrubého do postavení nanejvýš kritického, ano zoufalého. Roku 1862. z jara prchl, maje namířeno na Černou Horu. V Písku však dal se odvésti k c. k. námořnímu sboru hudebnímu a dostal se do přímořního města Poly. Zde v trudném postavení svém psal písně, v nichžto se jevila nevýslovná bolest a touha po vlasti. V posledním listě svém, kterýž poslal bratru svému do Prahy, těšil se ještě, že po dvou letech dostane propuštění, aby opět do milované vlasti se navrátil. Avšak bylo jinak souzeno. Veliké utrpení duševní spolu s velikou touhuu po vlasti a po svobodě byly příčinou časné jeho smrti. Hrubý zemřel v Pole ve vojenské nemocnici, jsa teprve stár 26 let. — Zůstavil po sobě značnou část literárních prací veršem i prosou, z nichž část by snad zasluhovala, aby byla uveřejněna.

!! **Autorský katechismus,** o jakém jsme se v 15. čísle žertem zmínili jako o pomůcce velmi potřebné, byl od nás opravdu žádán hned z několika stran. »Je to vaší povinností, vydati něco podobného« — píše nám na příklad jeden z literátů, »máte všichni v MÁJI zkušenosti vlastními škodami draze zaplacené, nenechávejte nás kráčeti týmiž bažinami, touže cestou trnitou a bolestnou. Poučujte nás mladší.« Žádá-li dnes mladší člověk vůbec od staršího poučení, je to takovou vzácností, že je třeba před ni smeknouti — ale říká-li mladší literát staršímu o pokyn — pak věru roztrhne se brzy opona chrámová, bude zatmění a země rozestoupí se —. Katechismus přes to vše nevydáme, ale vrátíme se několikráte k oněm neznámým pevninám. — »Také obecenstvo velice zajímá čtení o strastech spisovatelského světa« psala nám v téže věci roztomile slečinka, která nám zároveň oznámila, že získala MÁJI čtyři nové předplatitele. Takové dopisy jsou nám vždy velice vítány. — »Širší kruhy nevědí ničeho o právech spisovatelských — měli byste opravdu v MÁJI častěji se zmíniti o těchto záležitostech« píše nám pán, který se přiznává, že psával — psával — ale »již před patnácti léty toho nechal«. Ach, jak mu gratulujeme a — závidíme! — Nuže, podívejme se do těch houštin, pro které je takový zájem. Dnes na př. na pseudonymy. Málo literátů ví, že kniha, vydaná pod pseudonymem, je méně chráněna než ta, kterou vydal autor pod svým pravým jménem. Kniha ztrácí ochranu autorského zákona po třiceti letech od smrti autorovy. Kniha vydaná však pod pseudonymem ztrácí naznačenou ochranu po třiceti letech od svého vydání. Smí ji vydat kdokoli, nemusí se tázati autora, nakladatele, platiti honorář — potřebuje pouze sáhnout po ní, otisknout a prodávat. Nový autorský zákon praví sice, že si za 10 K může pseudonym ochránit právo autorské zápisem ve zvláštní úřední rejstřík, avšak toliko pseudonym určité knihy, nikoli pseudonym vůbec. — Kdo mnoho píše a vydává, naklopí se v tom případě desetikorun dost. Hleďte se záhy tedy zhostiti pseudonymů, vysvítá z toho. Kdo se touto škraboškou chce chrániti před násilnostmi jistých pozorovatelů, halí se v hedvábný papír proti lijavci. Po dešti člověk lépe roste!

:: **Z Národního divadla.** Dlouho trvá u každého herce, než se vpraví do rámce nového svého působiště. Než se hrany jeho reprodukce otrou, než si na jeho způsob pojímání rolí obecenstvo zvykne — než si krátce obě strany porozumějí. Je to skoro vždy sňatek rozumový, nikoliv z lásky vzniklý — takové spojení nového herce s působištěm, kde většina obecenstva zvykla na určitý ráz hry, který domem vládne. V cizině obecenstvu mnoho nasuggeruje zvuk jména, který přinášela po delší čas ozvěna z jiných buď rovnocenných nebo i cennějších jevišť. Obecenstvo Národ. divadla neví však o žádné české rovnocenné scéně, tím méně o cennějších. Proto nikoho nepředchází ohlas slávy — každý milimetr půdy musí býti před tímto forem v Národ. divadle vybojován. Pamatujeme, jak dlouho jsme si tu nemohli zvyknouti na toho a onoho herce, který dnes patří do přední řady neb alespoň do přední čety. — Ale příroda svými zákony nezměnitelnými žádá rozvoj, pokrok, stálý vzestup. V divadle nesmějí zůstati prázdné paseky. Když i největší dub se skácí, musí přijíti na jeho místo nová sazenice. Dospěl-li podrost na jiné straně, tím lépe! Máme alespoň kam obrátiti zrak vzpomínkou na nenahraditelné třeba uslzený. — Bohužel víme již o příliš velkém počtu stromů, které v lesinách Národ. divadla nic více nenahradí. A proto je nám tím bolnějším pomyšlení, že po této a po oné mocné sosně pro nás vždycky zůstane jen neutěšené prázdno. Ti, kdož těchto velkých stromů v plném zdraví neviděli, jsou na tom lépe; nebude jim hořko při kladení měřítek. — Nuže, podívejme se také někdy do podrostu, který má svým časem dávati divadlu kus charakteristiky. Beze všeho systému zatím, jak role poslední dobou padly. Na p. Steinsberga na příkad. Za staré správy jistě nedoceněný a jen jako z útrpnosti k rolím připouštěný člen je dnes skoro napořád již v četě první. Až je strach, aby mu ta rychlá kariéra nepopletla hlavu, aby nám ho nepokazili při nejlepším úmyslu ruce řídící dnes koloběh našeho divadla. V »Čekankách« se ukázalo, že má humor. V »Harlekýnu« zjistilo se, že má sílu, v »Honzovi« vyrostl o celé patro najednou. Byla v jeho zjevu poesie, v jeho hře pak žádaná dobromyslnost a kus české poctivosti. V »Juanu« nám selhal. Jakoby nevěděl, kam pro barvy na úlohu comthurovu, dokonce i laciný pathos starých rytířských her popadl ho na chvíli. Tyto role ukázaly, kudy jde linie p. Steinbergovy tvořivosti a kde jsou hranice jeho upotřebitelnosti. — Pan Mušek patří k hercům nejpilnějším. Bohužel ostrý orgán jeho příliš snadno unavuje a barví jeho hru vždy skoro drastikou, i kde on svoji hrou snaží se býti dalek všeho upřílišování. Na zmírňování tímto směrem musí p. Mušek pamatovati bez ustání. V některých rolích, které jsou blízky řezavější karikatuře, znamenitě se uplatňuje — ale teplého humoru nemá. Ukázalo se to při »Revisoru«. Mnoho spokojenosti se vyslovovalo o něm při této příležitosti, bylo však v ní mnoho těch ominésních »ale«. Byla to spokojenost kritiků, kteří se báli, že to dopadne hůře. Lehkomyslného šibala, jenž se vpravil tak lehce do kabátu, který mu násilím skoro navlékla situace, musel by hráti s měkkou elegancí a při tom s humorem, kterým přerůstati musí celé své okolí. Ti všichni lidé jsou hluboko pod jeho horizontem — jedině souverenní humor může podvodníka veseloherně a sympaticky zabarvit. Těchto kláves však klavír páně Muškův postrádá. Božstvu role v Národ. divadle udělujícímu nezbývá než tak platné síle, jakou pan Mušek již dnes je, jiným směrem raziti cestu. — Pan Vávra měl pro mne největší úspěch v malé roli zbrojnoše v »Harlekýnu«. To byl výkon od prvního postoje do posledního slůvka dokonalý. Vytvořil postavu, ze které ani nehet hercovy osobnosti nevyzíral. Takový zdar má nesmírnou cenu, třeba se týkal jenom episodky. Herec povolání svému s celou duší oddaný nezná ovšem žádných »malých« rolí. — V Hladíkově »Závrati« lámal na mnohých místech p. Vávru pathos. To byly zbytky z jeho hereckoochotnických záletů. Na jevištích druhého a třetího řádu stáhlo jej často asi okolí do těchto deklamatorních produkcí — ve velké roli jmenovaného kusu ozvaly se mu na mnohých místech reminiscence jako vzbuzují nepříjemný šelest v telefonu souběžné dráty. V »Olze Rubešové« byl pan Vávra v první části nasládlý. Sladkost a jemnost jsou ovšem dvě různé vlastnosti. Sladký člověk málo komu je sympatický. Ale v posledním aktu našel v sobě p. Vávra upřímnost k roli. Bylo na něm v té chvíli zřejmo, kterak zapomenul, že je panem Vávrou, že jsou posluchači v tom tmavém jícnu před orchestrem, že je vůbec divadlem, co se děje mezi ním a Olgou — a pronesl tak přesvědčivě a tak pravdivě, co autor napsal, že jsme byli všichni s plnou vírou v tomto okamžiku v jeho nitru. To je krásný výsledek. —*ech.*

⊙ **Štolbova »Mořská panna« ve Vídni.** Rozmarný Štolbův kus, kterým Národní divadlo v kritických dnech stávky předloni vytrhlo si bolestný trn z nohy, déle roku připravovali v Theater a. d. W. ve Vídni. Pojednou spekulantu řediteli napadlo, že by z výborné látky mohla býti znamenitá opereta, a když se podařilo k tomu získati nejoblíbenějšího vídeňského komponistu Grünfelda, svolil i autor k této metamorfose »Mořské panny«. Pod titulem »Ein Lebemann« uvádí se dne 17. t. m. na scénu. Dr. J. Štolba — znaje Vídeň — si vymínil, že nesmí do operety přijíti toho nejmenšího, co by urážlivě dotýkalo se Čechů, a že v Praze patří při uvedení operety na jeviště přednost Národnímu divadlu.

≡ **Pohledy do českých knihkupectví.** Zdravý proud hospodářských snah poslední dobou odvádí nespotřebované síly našeho lidu ve směry buď zcela nové nebo jen málo známé. Ne již kariéra, ale samostatnost a volná tvůrčí činnost stává se ideálem mladých generací. Chut i dobrý úmysl je tu, jen zkušenost, tradice a výběr příkladů schází. Neškodí proto podívati se na ty, kdož v tom či onom směru razili cestu. Když r. 1881 zakládal pan A. Reinwart svoje nakladatelství a knihkupectví, nebylo ještě českého závodu, který by byl sledoval, praktický obor literatury. Také Reinwart zásobil svůj sortiment belletrií a belletrii i vydával. A nebyly to věci špatné, které posílal do světa. Jména jako: Arbes, Byron, Čech, Dante, Kraszewski značí jistě seriosní chtění nového nakladatele. P. Reinwart však seznal velmi záhy, že jsou celé lány v českém písemnictví, jichž se ruka vzdělávající ani nedotkla nebo aspoň téměř

ani nedotkla. A veden bystrým pochopením, umínil si netříštiti síly a pracovati jenom směrem jedním. Volil literaturu hospodářskou. Národ rolnický nemůže být bez literatury odborné, tanulo mu zcela správně na mysli. Pustý dosud úhor brzy se zazelenal. Na 400 spisů ze všech oborů hospodářských i hospodářského průmyslu děkuje vznik svůj hlavně smělé myšlénce p. Reinwartově. Nejzvučnější jména ve světě hospodářském čteme na knihách z jeho skladu. Vzpomeňme jen Lambla, Datla, Řezáče, Dra Böhma, Bezdička, Fulína, Šíra a jiných. K podnikům pozoru nejhodnějším náleží vědecká revue »Archiv zemědělský«, citovaný jako vědecký pramen i cizinou, dále »Hospodářská knihovna« honosí se slušným počtem cenných děl, jakož i týdeník »Hospodář československý«, vycházející již na třicátý třetí rok. — Podnik Reinwartův byl odvážný, ale krásná odvaha přinesla mu požehnání. Již r. 1885 přesídlil do nových prostranných místností ve vlastním domě, moderně, vkusně a prakticky zařízených. Dnes náleží jeho firma k nejváženějším, zaměstnává početný personál a chéf její, ač poměrně mlád, stojí v čele knihkupectva pražského, jsa starostou gremia knihkupeckého a osobou všude respektovanou. Známy jsou jeho styky s Bulharskem, jehož jest úředním zástupcem. A to všechno děkuje své intelligenci, odvaze a píli. Hlavně píli — neboť obchod vyžaduje kromě bystrosti duševní v první řadě vytrvalosti a píle. Exempta trahunt — říká se — nuže — —

⊙ **Z MÁJE.** Spolek českých spisovatelů belletristů Máj zadává ku provozování F. X. Svobody novinku Národního divadla »Olga Rubešová«, K. Želen-ského »Teta z Ruska« (provedenou v Uranii) a J. Hilberta oslavnou scénu k padesátým narozeninám J. Vrchlického napsanou »16. únor 1903«. Veškeré dotazy adressovány budtež nyní jedině do místností Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze II., Štěpánská ul. 67.

SMĚS.

** **O premiéře dramatu Maxima Gorkije** »Na dně žizni« (Nočlježka) oznamuje se z Moskvy: Představení v Artističeském Tčatru bylo hotovou apotheosou Gorkého. Vše, co v Moskvě má jméno a význam, bylo premiéře přítomno. Hlediště naplněné do posledního místečka otřásalo se frenetickou pochvalou a hned po prvním aktu musel se autor objevit uprostřed herců. A Gorkij vyšel na jeviště ve svém prostém všedním šatě, v haleně a vysokých botách; byl zmaten a ne věděl co počít. Bledý rozčilením přimhouřil bezděčně oči před nezvyklým světlem rampy a usmíval se nesměle, s nesmělými nemotornými pohyby. A bylo to podivné divadlo, viděti tohoto vládce myšlének současného lidu, tohoto spisovatele, jehož jméno rázem ve starém i novém světě dosáhlo slávy, tohoto pěvce kozáctví a přehodnocovatele všech hodnot, kterak patrně rozpačit stál před obecenstvem, nahodile se shromáždivším, jež mu nadšeně vydávalo chválu, vyvolávalo jej po každém aktu tucet- a tucetkráte a jako posedlé volalo: »Bravo, bravo, Gorkij!« Provedení a scenování dramatu bylo skvělé.

⁂ **Francouzská divadla** žijí téměř ještě naveskrz ze zbytků předešlého roku. »Francouzské divadlo« hraje ponejvíce Donnayovu hru »L'autre danger«, která měla ku konci minulého roku pěkný úspěch, aniž by však mohla očekávati trvalého zakotvení v repertoiru. V divadle Sary Bernhardtové hraje se denně Hervieuovo drama »Théroigne de Méricourt«, avšak nedočká se již asi valně opakování. V »Palais Royal« a v »Cluny« měli dne 3. ledna 50. představení. V prvním divadle dočkal se toho počtu tříaktový vaudeville »La carotte« od Georges Berra, Dehéra a Guillemauda, v druhém divadle fraška »Ma femme m'ennuie«. V »Odéonu« se posud téměř denně hraje Henry Batailleovo pětiaktové drama s předehrou »Rèsurrection«, jež podle Tolstého »Vzkříšení« je této velmi dovedně postaveno na scénu. Od premiéry dramatu ze dne 14. listopadu úspěch hry se spíše stupňuje a to jest v »Odéonu« dost vzácný úkaz. »Komická opera« hraje nedávnou svoji novinku »La carmélite«, čtyřaktovou lyrickou komedii, k níž slova napsal Catulle Mendès a hudbu složil Reynaldo Hahn, ale jen s čestným úspěchem. V divadle »Renaissance« hraje se posud denně Capusova komedie »La châtelaine«, jeden z nejskvělejších úspěchů letošní saisony. V »Bouffes-Parisiens«, malém to divadélku, druhdy Offenbachově, vystoupila dne 6. ledna poprvé paní Charlotta Wiehe a sice náhodou v tomtéž repertoiru, v němž se nám ukázala v Národním divadle, aniž by byla vyvolala zvláště příznivý dojem. V divadle »Variétés« dává se denně nezmarný Offenbachův »Orfeus v podsvětí«. V »Gymnase« dost pěkně zachytila se tříaktová komedie »Joujou« od Henry Bernsteina, která byla hrána denně od 26. listopadu do 3. ledna t. r. Po ní byla dne 6. ledna vypravena poprvé tříaktová komedie »Le secret de polichinelle«, již napsal šťastný veseloherní autor Pierre Wolff. Také nejnovější jeho hra, která je první skutečnou činoherní novinkou pařížských divadel v tomto roce, docílila značného veselého úspěchu. Je pravda, literárního v ní mnoho není, ale je roztomilá, jako jest vůbec Wolffův humor, a plna šťavnaté přirozenosti. Veselohra líčí intriky, jakých musí užíti starý manželský párek, aby přiměl svého syna ke sňatku s děvčetem, s nímž má roztomilé malé poupátko. Hra docílí zajisté značné řady představení a zdá se, že jí nemine ani zahraniční export. Z drobných a osobních zpráv zaznamenáváme, že letošní podíl členů »Francouzského divadla« bude činiti 19.000 franků. — Pan Le Bargy byl právě vyznamenán rytířstvím čestné legie, avšak nikoli jako herec — legie vůči hercům je upjata, jako před 100 lety — ale jako professor konservatoře. — Slečna Marta Brandèsova zadala za okamžité propuštění ze svazku »Francouzského divadla«, ale podobá se, že členům divadla podaří se znamenitou umělkyni odvrátiti od jejího úmyslu. — Mounet-Sully sestavil si zvláštní společnost, s níž podnikne od 16. ledna do 19. února uměleckou cestu po francouzských městech, k nimž se připojí belgická města Lutych, Louvain, Brussel, Antverpy a v Italii Řím a Florencie. Přes Ženévu do Francie. Na repertoiru jsou pouze

dvě hry: Victora Huga »Les Burgraves« a Sofoklův »Oidip král«. — Paní Sarah Bernhardtová po své německé cestě cítí zase potřebu dáti o sobě slyšeti. Pracuje prý již po čtyři léta o svých pamětech a ještě dvou let bude prý potřebovati, aby je dokončila. Že by její vzpomínky, budou-li ovšem věrné a »nelíčené« byly svrchovaně zajímavy, o tom nebude jistě sporu. Ať se paní Sarah dočká šťastně těch potřebných dvou let, třeba by jí upřímné přitelkyně přály již lehkého odpočinutí. Alespoň jedna z nich položila o posledních dušičkách kytici k jejímu náhrobku na Père Lachaise, nedočkava, aby připravený hrob přijal již svého očekávaného hosta. — *ý.*

– **Tantiémy z Wagnerových oper** dosahují za rok obnosů, které jsou pro nás, zvyklé malým poměrům, přímo neuvěřitelny. Rodina Wagnerova přijala za minulý rok 560.000 marek za provozování oper zesnulého mistra a v tomto obnosu není zahrnut výnos lonských slavnostních představení v Bayreuthu. — Nejvýnosnější operou Wagnerovou je »Lohengrin«. Vyplnila se o něm do slova předpověď první choti mistrovy, která prohlásila tuto operu za nejkrásnější dílo svého chotě, poněvadž nejen je plno melodie a vzniklo v bídě a nouzi, ale že také je a navždy zůstane nejvýnosnější. Toto více praktické, než-li poetické proroctví osvědčilo se plnou měrou. Uplynulého roku (vlastně jen od 1. ledna do 30. září 1902) dáván »Lohengrin« v Německu 997krát, ve Francii, Hollandsku a Italii 420krát a v Anglii a Americe 318krát. Rodina skladatelova přijala za něj v té době 272.000 marek. Za »Tannhäusera« činily tantiémy 131.000 marek. »Bludný Holanďan« vynesl »pouze« 51.000 marek, kdežto za »Mistry pěvce norimberské« pouze z Německa přijato 72.000 marek. »Tristan a Isolda« dodělal se loni nejslabšího úspěchu a rodina mistrova měla z něho poměrně nepatrný obnos 14.000 marek. Je pravda, že velicí operní skladatelé pracují ponejvíce pro blahobyt svých pozůstalých, avšak Wagner dodělal se již za živa po krutých bojích skvělých hmotných úspěchů. Zdaliž českému člověku nezapláče srdce nad hmotnými výsledky — Bedřicha Smetany. —*ý.*

+ **Koncertní reforma.** V hudebních kruzích zahraničních (centrum jejich je v Mnichově) propaguje se zajímavá myšlénka — odstraniti světlo předně z hlediště a za druhé s koncertního podia. Není třeba světla k tomu, abychom hudební požitek, musikální krásno nerušeně vjímali, abychom se do tajů a kouzel hudby mohli ponořiti. Proč jdeme na koncert? Zajisté jen proto, abychom slyšeli hudbu. K čemu tu třeba světla? Chceme, můžeme viděti hudbu? Jen dobrých uší je třeba — nic víc. Člověk, jenž nemá čichu, chuti nebo dokonce je slepý, je zrovna tak způsobilý hudbu vnímati jako ten, kterého příroda obdařila všemi smysly. Je známo, že vnímáme zvuky tím ostřeji a tím intensivněji, čím méně obíráme se dojmy, jež zrak vyvolává. Není-li tudíž ke vnímání hudby třeba světla — k čemu, proč ty záplavy světla? Proč neodstraníme všechno, co nám v plném a nezkráceném vnímání hudebního požitku brání? Zeptejte se lidí, proč poslouchají hudbu se zavřenýma očima? Zeptejte se milenců, proč líbají se s přivřenými víčky? Mysterium hudby a mysterium náboženství mají něco příbuzného a přítmí ve chrámech není dozajista bezúčelné. Toto přidušené světlo nejen že odstraňuje vnější rušení, ono činí osoby jaksi netělesnými, ono zatajuje pravé masky lidí a dopřává duši, aby se uvolnila a z pout tělesných se vypoutala a rozletěla se do jiných končin. Světla není třeba v koncertním sále ani k tomu, abychom si to neb ono z programmu přečtli. To možno učiniti v přestávkách, kdy světlo může zazářiti plným jasem. S přítmím v sále souvisí ovšem přítmí na podiu. Bylo by chybou, kdyby umělci byli ozářeni. To teprve zvýšenou měrou bychom byli rušeni. Pozorovali bychom jejich pohyby, jejich úpravu, jejich grimassy a to tím bedlivěji, čím méně by se nám poskytovalo příležitosti třištiti svou pozornost ve hledišti. Jsme sice výkonným umělcům za jejich snahy povděčni — ale je přece docela přirozeno, když osoby jejich ustoupí a dají přednost básníku, vlastně jeho dílu. Neuvidíme-li umělců, tím více vynikne jejich výkon, jejich duše a my je tím důkladněji a spravedlivěji dovedeme oceniti. Jejich umění slavně pronikne a uplatní se. Přestanou působiti na úkor pravého umění pomůcky, které často a často více znamenají než — umění (je-li tu vůbec) samo. Pryč se vším rušivým, pryč se vším, jež klame a strhuje k projevům a uznání, jež nemá solidního základu a původu. Pravé, zářící, z duše linoucí a do duší pramenicí umění nepotřebuje ani dlouhých vlasů, ani zářivých toilett, ani omamující krásy — zavzní, uchvátí, rozteskní, nadchne a duši posílní a to tím spíš a tím neomylněji, když odstraníme všechno, co nám překáží v tom, aby umění bez dotěrného účinku zevnějšku a okolí mohlo vstupovati do našeho nitra. — Ale co s dirigentem?

** **O Edgaru Allanu Poe-ovi** přináší americký týdenník »Sunday World« rozmluvu svého spolupracovníka s Alexandrem T. Cranem, bývalým redakčním sluhou básníkovým. Cranovi bylo šestnáct let, když se stal sluhou v redakci »Broadway Journalu«, jehož redaktorem byl Poe. Po osmnácti měsících dostal místo v expedici téhož listu. Crane, jemuž je teď sedmdesát tři roky, mluví o básníku zcela jinak, než jeho někdejší soupeři a závistníci, kteří mu svými klepy ztrpčovali život. Dle výroku bývalého sluhy byl Poe v redakci člověk nejmírumilovnější a nejklidnější, rád si zažertoval s lidmi, kteří se mu líbili, při čemž nejednou býval rozpustile vesel. Od 9. hod. dopolední do 4. hod. odpolední býval Poe v redakci pracuje horlivě a pravidelně. Také Crane doznává, že sice Poe často »utápěl svůj zármutek ve víně a brandy, ale že přes to byl vždy povahy roztomilé, šlechetné, jež tisíckráte zasluhovala politování, ale nikdy odsouzení.« Poe byl dokonce takový dobrák, že báseň, již Crane spáchal, doporučil majiteli listu, jenž na jeho přímluvu dal toto nezralé dílo uveřejnit. Stařec zachoval bývalému svému pánu památku skorem něžnou a nazývá jej »nejšlechetnějším, nejvlídnějším, nejrytířštějším mužem«, jehož kdy poznal; Poe byl mu bohem jeho mládí a vzpomínka na básníka jest prý veškerou pýchou, slávou sklonku jeho života.

OBSAH: Stanislav Jarkovský: Pozdě... — Vilém Mrštík: Zumři. — Dr. Jaroslav Květ: Slzy a bakterie. — Feuilleton Jana Nerudy z roku 1866. — Ant. Klášterský: Cestou v Alpách. — Feuilleton: Více vzduchu. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE, ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

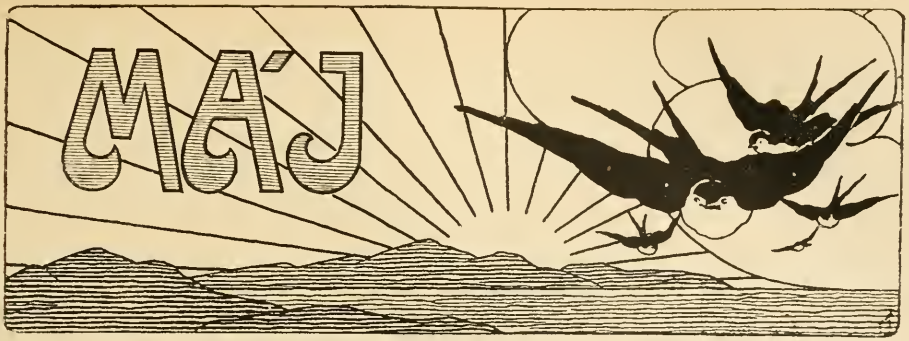

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

K. LEGER:

Vzpomínky.

Vzpomínky! vzpomínky!

Jako hádě proplétá se Labe lučinami, podlézá pod vrbami zachycenými na sypkých březích, drobnými vlnkami plazí se lichotivě po písčitých mělčinách. Nehybně stojí černé hlubiny v zátočinách, jenom vír krouží nad nimi. Rozčeřeným pruhem odražen od břehu daleko do prostřed řeky značí se divoký proud. Paprsky sluneční světélkují po hladině, vlašťovky nízko poletují, samé vody se dotýkají. —

Mým krokem vyplašen ledňáček, vyletěl z pod příkrého břehu, tiše beze zvuku zapadl kdesi na protější straně.

Je červnové jitro, ještě trochu rosy zůstalo v trávě, tisíce květů svítí rozlitou zelení luk. Trochu lehounké páry vznáší se v teplém vzduchu. Zamlženy v dálce daleko na druhé straně řeky promodrávají se skupiny vrb. — Mám rád ty svěží louky s obrubou křovin, s lesklou stužkou tekoucích vod. Dávno, než-li zvykl jsem zaprášeným polím, měl jsem je rád!

Kolik krásných dní jako hoch ztrávil jsem tu na labském břehu chytaje ryby, brodě se vodou, bezstarostně zahrávaje s tím úlisným hadovitě hladkým proudem. Eh, bylo Labe milosrdné — vím, mělo mne až příliš často v moci. — S potěšením brodím se vysokou travou. Hledám zarostlé mezníky, označuju je větvičkami, aby sekáči, až přijdou kosit, nalezli hranice. Sám, sám jdu uprostřed jásajících barev jarních květin. Nikde lidské duše, ani hlasu, jen kukačka s druhého břehu volá, v trávě na blízku ozval se chřástal, ale poplašen zamlk. Vysoko v kolísajícím půlkruhu přeletuje hejno divokých kachen.

Náhle jsem se zastavil nemile překvapen. Nejbujnější travou přes luka vedla čerstvá stopa, někdo tu šel nedlouho přede mnou, splahočil trávu. Hlídač má dbát, aby se v lukách škoda neděla, ale Bůh ví, kde hlídač odpočívá a kolem labských břehů bezohledně travou toulají se všelijací ti zahaleči z města za svojí zábavou. Rozmrzel jsem se. Jistě tu přešel některý rybář nedbaje způsobené škody. Měl asi zamířeno tam pod vysoké vrby, kde v tiché zátočině nejlépe berou červenoploutví okouni. (Pamatuju se, sám jsem je v oněch místech chytával.) Sleduji stopy — opravdu k vrbám se stáčejí. Tiše došel jsem k samému břehu. Zalezlý pod keř seděl tam drobný hubený mužíček v ošumělem klobouku, v šatě chudičkém a nějak prořídlém jako pavučina. Seděl skrčen, koleny dotýkal se brady — zdálo se, že ničeho nepozoruje mimo dva své pruty s napjatým provazcem. Chytá na těžko, pomyslil jsem si stoje již těsně u něho. Neviděl mne a já přemýšlel, kterak mám spustit: proč tu šlapete trávu? Ale sotva jsem pronesl slovo, mužík nervosně se otřásl, ohledl se a přiloživ prst ke rtům s výčitkou zašeptal: »Pst! pst! bere!« a zase obrátil se ke svým prutům, z nichž jeden podezřele se ohýbal. Nedořekl jsem, ale se zájmem sleduji otřásající se prut. Také jsem rád kdysi sedával s prutem čekaje na ubohou rybku. Mužík mrštně vytáhl udici — byla prázdná, kořist se vysmekla. Zaklel potichu, plivl na červa a hodil vlas opět do vody. Pozoroval jsem jej se strany, suchý jeho obličej lemovaný řídkými vousy, mžikající oči — hádal jsem: je to krejčík nějaký, který po včerejší neděli v příjemné zahálce užívá modrého pondělku. Ale čím déle jsem naň hleděl, tím se mi zdála jeho tvář povědomější »Vrkota!« zašeptal jsem bezděky, rozpomenuv se.

Zaslechnul své jméno a usmál se na mne kývnuv hlavou. Chtěl něco říci, ale zaujal jej

druhý prut, který počal se chvěti — ryba hrála si s vnadidlem. Zapomenuv docela na pokárání, sedl jsem vedle rybáře. Bylo tu tak příjemno ve stínu skloněných větví nad samou hladinou vodní.

Tak tohle je Vrkota, hubený sešlý mužík! Dlouho jsem ho neviděl. Zatím, co vytahoval a znova líčil své udice, zatoulal jsem se ve vzpomínkách do dětských let, kdy jsem dobře znával Honzíka Vrkotů! A jedna z oněch vzpomínek zase vedla sem do zelených luk, do nízkých porostlin vrbových proutnic. Vzpomněl jsem na rok, kdy odněkud od severu, ze zalabí po starém dřevěném mostě sesypaly se k nám v nepřetržitém tahu jako kobylky pruské bataillony. Tehdy mi nebylo ještě sedm let, živě mi utkvěl onen čas v paměti a vzpomínky ty nejsou neveselé. Naopak, pro nás děti byla to doba naprosté svobody, nových vzrušujících dojmů, — trampoty a starosti, které doléhaly na hlavy rodičů, nás nikterak se nedotýkaly. Školy nám zavřeli, byli jsme volni celý den, od rána do večera. Trochu mne zarážely ustarané pohledy otcovy, matčiny vzdechy, ale dlouho jsem o tom neuvažoval, staří lidé mají vždycky nějaké starosti. A pak bylo tu stále něco nového, nezvyklého, co se pevně vrylo v dětskou paměť. Vzpomínám na teplý večer červnový — tichým soumrakem znělo s věže klekání — kdy vozotaji jacísi na zpěněných koních se přesekanými prostraňky o překot ujíždějíce z bojiště donesli zvěst o blízkém a neodvratném již vpádu nepřátel. Pak ten strach, který zachvátil všechno obyvatelstvo (vyjma nás dětí), zazdívání drahocennějších věcí do sklepů, útěk mladých lidí, kteří se báli, aby je Prušáci na vojnu neodvedli. (Ano, vzpomínám si, jak z okna jednoho za mladým uprchlíkem, klerý se sklopenou hlavou hleděl nepozorován ulicí proběhnout, kynuly bílé ručky a řehtající se děvčata volala: »Adio, mio karo Francesko!« Znělo v tom smíchu již nedočkavé očekávání vítězného nepřítele.

Na konec neustálé pochody pruského vojska, které zalehlo u nás celý dvůr, kolny, stodolu, všechny místnosti v domě. V pokojích důstojníci, čestná stráž před prahem, připřeže, bedny plné různého zboží, rýže, kávy, bobů, doutníků, které časem roztroušeno bylo marnotratně po dvoře — krásné to byly doby pro nás děti! Nebály jsme se ani hrozného nepřítele, ani zákeřných nemocí jdoucích po jeho stopách. Ale jaké starosti, jaké trampoty slétaly se denně na šedivou hlavu otcovu! Ve svém vlastním domě přestal býti pánem, libovůle jiných tu vládla. Nepřítel neprosil, poroučel. Bylo-li na přípřež koní třeba — sedláče, jeď! Násilím koně brali, na dlouhých jízdách s těžkým nákladem schvátili, mnohdy čeledín s koňmi ani k pánu více se nevrátil. A my měli mladé dobré koně, bělouše hodného, na kterém jsem jezdíval. V polích bylo pro ně tolik práce a otec jen velkými prosbami několikrát dosáhl, že také nám je nevzali. Ale pro jistotu, když bylo nejhůře, posílal koně ze dvora sem do luk, do labských porostlin, do úkrytu v ústraní, kam pruští vojáci nikdy nepřišli. Tam čeledín — starý Houkal — s nimi se skrýval několik dní a nocí. Potaji nosíval se za nimi obrok, čeledínovi obědy.

Houkal měl chlapce, Pepek jsme mu říkali, o rok byl starší než já, spolužák můj, soudruh všech zabav a dětského darebáctví — kluk jako hříbě, říkával mu tatík. Jak jsem mu tehdy záviděl — nosíval na louku obědy a jak uměl vypravovat o svých cestách, o Labi plném stříbrných rybek, o širých lukách, o ptačích hnízdech! Jednou — nevím už, zda-li s vědomím rodičů nebo úkradkem — vydal jsem se s ním. Červencové slunko hřálo — vyšli jsme vesele, s kuráží. Pro mne byla to cesta do neznáma, těšil jsem se, nevěda nač. A bosé dětské nohy vyskakovaly, Pepek hvizdal a zpíval, znal všechny písničky, které tehdy se rodily. »Utíkejte, četníci, Prajzi už jsou v Tejnici!«

V ulicích města hemžilo se všady vojskem, ale málo jsme si toho všímali, dětem všechno brzy sevšední. Jenom pečlivě chránil Pepek košík s obědem, aby některý z těch modrých mu ho nevzal — ačkoliv nikdo o nás ani pohledem nezavadil.

Najednou slyším: někdo nás volá. Ohledli jsme se — mladé statné děvče běželo za námi s košíčkem v ruce.

»Tonička půjde s námi!« zajásal Pepek. Tonička byla vysoká modrooká dospělá dívčina, šátek hluboko měla stažený do čela, schovávala se před zvědavými pohledy. Sloužila u sousedů, ale, myslím, hospodářovou příbuznou byla, vždycky ji tam měli jako vlastní.

»Počkejte, hoši!« řekla nám; »máme stejnou cestu, půjdu s vámi, aby vás nikdo nevzal!« Oh, my se o sebe nebáli, ale spíše ona mohla se bát, aby ji nevzali.

Mnohý pohled s netajenou lačností spočinul na ni a jak jsme šli, po ulici Prušáci obraceli se, usmívali se, cosi pokřikovali za děvčetem tou jejich divnou tvrdou řečí. Tonička šla se sklopenýma očima, neohlédla se, jenom s námi hovořila, ale po tvářích přeletoval ji každou chvíli růměnec. »Náš Honzík je také tam s koňmi na lukách, nesu mu oběd,« pravila, »jen aby je Prušáci nevyslídili!«

»Ne, tam nepřijdou!« tvrdil Pepík rozumně a zatřásl nečesanou hlavou, »tam je takové vysoké houští — ani uší koni nezahlédneš.«

Slunéčko pálilo, ale necítil jsem únavy. A hle, cesta před námi již se stáčela do zelených luk. Labe velikým obloukem rozběhlo se v hlubokých březích, ztrácelo se ve vrbách a znova vrátilo se dalekou oklikou. Dlouhým pruhem oblita s obou stran třpytnými proudy, vroubena křovinami táhla se posečená nedávno luka, drobounká otava na nich vyrážela. Šli jsme po břehu, pod námi šplýchala voda, mezi vrbovím kvetly ostružiny, divoký chmel vinul se po prutech. My hoši rozskákali se v zeleni, chytali motýle, hledali ptačí hnízda v křovinách. Tonička šla vážná,

často se ohlížela. Napomínala nás, ale její napomenutí padala kamsi do řeky.

To bylo zde, na této louce. Pamatuji se na ten pocit neobmezené volnosti, který mi naplnil dětská prsa v širém prozářeném prostranství, cosi mne nutilo zajásat si, rozkřičet se, vyskočit hodně vysoko. — A kdyby nás nebyla Tonička volala, byli bychom i s Pepkem zapomněli na celý svět, na oběd, na koně.

Pěšina se ztratila v trávě, zašli jsme v proutnici, v divoké porostliny, v pustý kout, kde táhly se bílé písčiny nanesené zátopami. Smutné ticho tam bylo, sotva pták zahvízdal, sotva vrbové listí zašelestilo. Našli jsme brzo v písku stopy podkov a nedaleko zařehtal kůň. Ve stínu vzrostlého křoviska stály dva páry koní — byli to naši i sousedovi. Sotva jsem spatřil našeho bělouše, rozběhl jsem se s výkřikem k němu, zachytil se hřívy, pověsil se mu na krk a zdálo se mi, že se na mne dobráckýma očima usmívá. Hodil hlavou a vyzvedl mne od země.

»Nu, že jdeš! čekal jsem už. Kde jsi se toulal?« bručel starý Houkal, který nikdy mnoho řečí nenadělal. Sednuv pod keř, otevřel košík a vážně nachmuřiv obočí mlčky pustil se do jídla.

Sousedovy koně hlídal mladý sotva dvacetiletý vytáhlý hoch. — A to byl on, Vrkota. (Mimovolně jsem se ohledl po mužíkovi vedle mne — byl to opravdu on?) S jakou radostí poskočil v ústrety dívčině — oh, musel míti velký hlad (myslil jsem), ve své lačnosti chytil nejen košík ale i ruce dívčiny a odvedl ji trochu stranou do tmavozelené houštiny mladých olší. My hoši proplétali se křovinami, hráli v písku říčním, brodili se mělčinami, prutem zkoumali hluboké tůně, na všechno jsme zapomněli, nepočítali letící chvíle. Teprvé starý Houkal nás vyplašil z laškujících vln, vrátil nám vyprázdněný košík a pobízel k návratu, aby doma o nás neměli starost — taková cesta k nebezpečnému Labi vždycky budila úzkost v mateřském srdci (Přece se mi zdá, že jsem tehdy s Pepíkem utekl z domova bez dovolení!)

Ohledli jsme se po Toničce a podivili se velmi, že mladý Vrkota ještě ani oběda se nedotekl, seděl tam pod keřem vedle děvčete a hleděl tak, jakoby už žádného hladu neměl. Ale přece snědl, co mu Tonička přinesla, poděkoval jí s úsměvem a Tonička smála se tak vesele, tak radostně — rty, očima, celým obličejem. Šátek spadl jí s hlavy, plavé vlasy svítily a celá byla uzarděná od šíje až do vlasů. Hoch jí tiskl obě ruce, dlouho nechtěl ji pustit, ačkoliv ohlížejíc se po nás chtěla se mu vymknout. Starý Houkal je rozvedl, zabručel odkudsi, zavolal na Vrkotu, mladí lidé se rozběhli. — Tonička pospíchala za námi dětmi, předběhli jsme ji — nějak příliš často se ohlížela a pořád ještě se jí oči usmívaly.

Když jsme přešli téměř celou dlouhou louku a došli tam, kde křovím nevroubený nehájený břeh příkře spadal v řeku (každý rok proudy kus půdy tady podryly a uchvacovaly), zahledli jsme cestou před námi dva pruské vojáky, kteří patrně nás pozorovali, zabočili schválně s vozové cesty na luka. Tonička se zastavila, ohledla se nějak plaše zpátky. Ale do houštin proutnice na druhém konci louky bylo už příliš daleko, sotva tam dohledneš. Rozmyslila se, stáhla šátek hluboko do očí a vykročila statečně s námi. Nám dětem ani se nezdálo o nějakém nebezpečí, ale Tonička byla patrně poplašena. »Držte se mne, hoši,« pravila, »neodcházejte!« volala nás sotva jsme zaskočili stranou.

A dva Prušáci se blížili — ano, šli přímo proti nám. Ovšem, po nás malých se neohlíželi, jakoby nás nebylo, ale jen na děvče hleděli vypoulivše nějak nepřirozeně zelené oči pod bílým obočím. Byli oba vysocí, hranatí. Smáli se, hovořili svojí řečí a roztáhnuvše ruce oba dva zastoupili děvčeti cestu. My hoši proklouzli a trochu vyděšeni hleděli: co Tonča? Tonička snažila se proběhnout za námi mezi rozpjatýma rukama vojáků. »Nechte mne! jděte svou cestou!« odpovídala na jejich slova, kterým nerozuměla. Nepodařilo se jí utéci, jeden z nich chytil ji za ruku v zápěstí. »Nechte mne!« vykřikla zoufale.

Smáli se jí do očí drze, ceníce zuby.

»Necháte ji!« najednou zavolal Pepek vzplanuv odvahou. Ani si ho nevšímali. »Že zavolám tatínka a on vás —!« vyhrožoval marně. Tonča zápasila zoufale s vojáky — kolem do kola nebylo vidět ani člověka, kdo by mohl jí pomoci. My děti stáli jako zkamenělí a sám Pepek nějak ochabl. Hledl jsem naň a vidím, jak slze mu vstupují do očí — mně dávno už padaly po tváři. Rozplakali jsme se oba hlasitě. O sebe jsme se nebáli — byli jsme z dosahu nepřátelských rukou a příliš jsme spolehali na mladé nohy. Vojáci však ničeho nedbali, každý držel děvče za jednu ruku, mluvili k ní svou řečí, smáli se. Ale Tonča byla děvče! Najednou, když se nenadáli, vytrhla obě ruce a uskočila o několik kroků zpět. Byla bleda rozčilením, oddychovala otevřenými rty a oči jen jí hořely. — »Zpátky!« křičela, »nechoďte ke mně! nebo —!« vyhrůžně zvedla pěst. Ale vojáci jen se zachechtali, znova se vrhli k ní.

»Utec!« křičel Pepek. »utec do zadu, do proutnice, je tam tatínek, on tě nedá!«

»A Vrkota tě také nedá!« sliboval jsem já.

Ještě o několik kroků ustoupila před dotěravci — ale tu již stanula u samého příkrého břehu. Obstoupili ji, nemohla v pravo ni v levo — a za ní bylo Labe. Zrovna tam pod břehem taková hloubka!

Učinila poslední pokus — odstrčila jednoho z nich až zavrávoral, ale druhý již sahal po ní, již i šátek s hlavy jí stáhli, rukáv její byl natržen. A tu najednou — hrůzou jsme my děti strnuly — zoufale zalkala, křížem se přežehnala a skok! přímo s vysokého břehu do Labe, tam do hlubiny, kde snad ani dna není, kde jen vír

do kola se točí. Prušáci vytřeštili oči, ruce jim klesly, ústa se otevřela — ale beze zvuku, zdálo se, že nechápou a když pochopili, mimovolně oba vykřikli, až na samý kraj podrytého břehu skočili. A tam dole pod břehem v točících se vírech tonulo děvče — nekřičelo, ani nedbalo záchrany, vždyť beztoho plovat neumělo — jen sukně plynula po vodě a z vln několikrát zvedly se ruce.

Hrůzou zbaveni rozumu, s divokým ječením rozběhli jsme se — nehledíce na cestu — pryč odtud. Ale přece jenom jsme se po chvílce opět ohledli. Viděl jsem, jak jeden z vojáků odhodil pás, svlékl kabátec a skočil se břehu do Labe za děvčetem. Odkudsi blížili se lidé, náhodou loďka s rybáři okázala se na řece. — —

Až sem doprovodily mne vzpomínky, dále mne opustily. Nevím, jak Tonička zachránili před utonutím (vím, že jsem ji ještě později vídal zdravou a veselou), ani nevím, jak jsem se toho dne vrátil domů a kterak mne otec přivítal. (Přece jen se mi zdá, že jsem tehdy utekl bez dovolení!) — »Hle, panečku!« řekl hubený mužík vytahuje chycenou rybku. Červené ploutve roztáhnuv a zježiv hřbet neveliký okoun třepetal se na udici. »Pěkný?« Rozveselen mužík se rozpovídal. »Och, och, pamatujete se, panečku, jak jsme spolu jako děti tady chytávali?« Usmíval se hledě na mne šelmovsky přimhouřenýma očima. »Och, och! to byly časy tehdy!« zavzdychal. »I ryby tu bývaly větší — teď nemají času dorůst, vychytají je rybáři, továrny je otráví.«

»Jak bych nepamatoval« řekl jsem, »a víte, nač jsem právě vzpomínal? Jak tehdy zde v proutnici vy s Houkalem hlídali jste koně před hrabivými Prušáky. Jak jsme s Pepkem Houkalovým nesli oběd a s námi šla Tonička Linhartova.« Mužíček kýval hlavou, ale nepromluvil.

»Poslechněte,« ptal jsem se, »co se stalo s Toničkou?«

Pohledl na mne udiveně. »Nu, vzala si mne, vždyť, panečku, stříbrnou svatbu můžeme slavit.«

»Ale tehdy — víte — ?«

»Ach, tak? — Nu, já v proutnici neměl ani tušení, co se s ní dělo — jen vím: vytáhli ji z Labe, zachránili, byla už dole u dna, polomrtvá. — A Prušáci oba byli prý zle potrestáni od velitele. Vrkota hodil znova udici do vody. Najednou obrátil se ke mně. »A co řeknete? zalíbilo se jí to!« zachechtal se. — »Rozlobí se na mne, na děti, na celý svět, začne rukama lomit, za hlavu se chytat — a už jde k Labi. Pětkrát se od té doby topila — nu, vždycky ji vytáhli. — Bere, rybička, bere!« — Rychle se sklonil k prutu.

Ve stínu vrb mlčky seděli jsme chvíli vedle sebe. Nemluvili jsme, abychom ryby neplašili, ale tušim, že naše myšlenky chodily spolu, zatoulaly se v dětství, v daleké, daleké doby.

Drobounké třpytné vlnky letěly po proudu, ani jsem nepozoroval, že s nimi plyne chvilka za chvilkou. Bylo tak krásně tady ve stínu nad vodou, tak krásně ve vzpomínkách. —

Teprvé když Vrkota vstal a zatáčeje žíněný vlas kolem prutu mrzutě pravil »Fi, ani rybička pořádně nezabere, ne a ne! nějaké nešťastné je tu místo!« — rozpomněl jsem se, že mám rybáři domluvit, proč trávu po lukách šlape. »Poslechněte« — začínám. Ale Vrkota přimhouřenýma očima usmíval se na mne. »Půjdu dál, až k Souškám,« pravil, »tam, panečku, jsou okouni! a parmy tam berou!« — Nechal jsem ho jít. Sám ještě obešel jsem louku a v myšlenkách vracel se domů. Na starém hřbitově u sešlého kostelíka, kolem kterého jsem kráčel, přes plot vyčnívaly pískovcový pomník, nevysoký prostý jehlanec. Tam pod ním odpočívají pruští vojáci — padli na výbojném pochodu daleko daleko od své domoviny, skláceni zákeřnou nemocí, která šla po stopách vítězů. —

Hle, z těch nepřátelských davů, z těch tisíců a tisíců, kteří se tu před časem jako příval krajinou rozlili, co zbylo tady dnes? Jen trochu kostí pod drnem. Strávila je česká země.

♡ ♡ ♡

JAROMÍR BORECKÝ.

Za sluncem.

Výsekem nebe
v ulici těsné,
k výši kde děsné
činžáků nevkusných
čtverec, jenž dusí,
břidlici zved,
divokých husí
zahled' jsem let.

Klikatou čarou
v mlhavé ředi
nad sazí šedí
řítí se do dálky
plavců těch smělých
vlnivý tah,
majáků bdělých
neplá jim nach.

Šumným jak ruchem
parníku hřídel,
tepotem křídel
veslují v neznámo —
v třepotném kmihu
nad chmurou hrud
k smavému jihu
žene je pud.

S úzkostně k předu
napjatou šíjí
do vzduchu bijí,
touha jen po slunci
nutí a šine
umdlený sval,
odměnou kyne
teplá jim dál.

Jak vám, ó ptáci,
svobodu vaši,
vzletem jež raší,
závidím spoutaný
všedností světa
v úmorný kruh —
jak se vám vzlétá
ve volný vzduch!

Též bychom byli
vzlétli tak rádi,
soudruzi mládí,
kam nás hnal krve val,
srdce kde jihne,
kolik však nás
Ikarův stihne
osud hned v ráz!

Vzpomínám zase,
let váš zře dlouhý,
na všecky touhy,
co jich kdy srdcem šlo,
a jimiž právě
ztajil se dech,
o lásce, slávě,
lidskosti snech.

O kraji blahém,
bytostech čistčích,
povzletech jistších . . .
Marno, ach marno vše!
Tyčíš jen témě
na chimér hlas,
bys o kost země
líp srazil vaz.

A přece v srdci
dál touha hlodá,
pálí a bodá:
Jednou, ó jednou jen
s okovy střásti
pozemskou tíž
a přes propasti
ku světlu výš!

♡ ♡ ♡

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Viděla v něm rytíře, který ji vysvobodil z drápů úmorné práce školní, do které kdysi šla především z poslušnosti, jak svrchu povědíno, potom snad také s chutí člověka, který nezná konce té námahy Sizyfovy, při níž nikdy nevíš, dostál-li jsi svým povinnostem čili nic, a s chutí naivního děvčete, v němž neprobudila se dosud žena a jež instinktivně těší se na děti, na mnoho těch rozmilých, jež někdy dovedou svou umouněností, tvrdohlavostí i nechápáním sklamaného učitele uváděti v zoufání. Ale což ona věděla o útrapách venkovské učitelky, když sotva po třech měsících, přede dvěma léty, přišel Antonín a začínalo milování, v němž stápěly se všecky rozvrhy učiva, třídní knihy, krasopisné sešity a třeba všecky školní starosti a strasti skoro nepoznány!

Teprv teď, kdy viděla, že po prázdninách už se nevrátí do síně se vzduchem zkaženým, zkyslým a páchnoucím, mezi děti pořád se vrtící a nepozorné, že už nebude báti se inspektora, který přichází jen aby s výtkou odešel, začínala si uvědomovati svoje štěstí a umiňovala si ještě víc, že učiní všecko, co bude chtít Antonín.

A vstali, zašli za roh hřbitovní zdi, Antonín zanesl do školy zrovna vedle kostela stojící ten školní atlas a po cestě, kterou brává se obyčejně míčovské vzkříšení a průvod božího těla, zacházeli do lesa, odkud vanul osvěžující chlad.

»Jakpak abych šla domů pomáhat mamince?« napadlo Martě a vyvinula se Antonínovi, který byl zavěšen v její rámě.

»V čem jí chceš pomáhat? — Neměj starostí! K večeři bude chleba s máslem, které jsme dnes utloukli a ptal jsem se teď matky, zda-li nic od nás nepotřebuje. Povídala, že si můžeme zůstat, jak dlouho chceme. Sedí v zahrádce, plete punčochu a čte při tom.«

»A co dělá tatínek?«

»Je dosud u starosty, pomáhá mu psát nějaký rekurs a potom bude zalévat ve školní zahrádce. To je jeho denní potěšení. Tak pojď.«

Zmizeli v podrostu na úzké lesní cestě, která bývala už loni svědkem jejich lásky, tenkrát bouřlivé, protože neukojené. Ale nebyla to láska, to co předcházelo. Ta začínala teprv teď, kdy duše jejich jaly se kráčeti za stejnými snahami a stejnými cíly. Láska teprv se ukáže, až přejdou všecky ty touhy, jimiž co rok dýše jarní příroda a k jichž uklidnění nebylo by potřebí vázati svůj život na dosmrti. Láska se ukáže až vlastně po letech, až přijdou trudy a nesnáze společného žití. Láska se ukáže, až začnou dorůstati děti a počne vážné jejich vychování a ukáže se posléze, až děti odrostou a oni oba zůstanou zase sami, tak jako byli na počátku, ale už bez těch bouřlivých žádostí, které pudily druha druhu do náručí . . .

Když pak vyšli zas do lesa na širší cestu, vroubenou řídce rostoucími smrky, zase se Antonín vrátil k těm myšlénkám, které dříve je oba tak zaměstknávaly.

»Až jen budu definitivním,« nořil se Antonín do svých snů, »pak budeme mít dvanáct set zla-

tých ročně, považ, duše moje, stovku na měsíc! Teď máme jen padesát. Pak věru nebudeme vědět co s penězi a pojedeme někam do širého světa.«

»Ale což se ti zde nelíbí?« tázala se vyčítavě Marta, poněkud nepříjemně jsouc dotčena tím blouzněním o daleku, když přece zde byla tak šťastna. Byla to opravdu idylla, kterou tady žili »na dobré vůli« u rodičů. Nestarali se o nic, leda že Marta trochu při vaření pomáhala, zatím co Antonín s otcem pracovali v zahrádce nebo pořádali školní věci. Nestarali se o nic a jenom sem tam zablesklo jim v mysli pomyšlení, že tyhle líbánky u rodičů nebudou trvati věčně.

»Jak by se mi nelíbilo, Marto! Ale víš, rád bych ti tak trochu ukázal svět, jejž sám tak znám ze svých zeměpisných knih, rád bych to všecko viděl . . . neb alespoň kousek z toho . . .«

Ty zeměpisné knihy vzbudily v něm touhu po světě, dosud neukojenou, leda několika prázdninovými cestami, nejdřív do hor Železných, potom do Prachovských skal a nejdál na Sněžku; kteráž touha sloučila se s žádostí vzíti s sebou Martu, kterou zamiloval si dřív než vyplněna byla žádost první. Myšlénky dávno klíčící místo aby zanikly vůči nemožnosti svého vyplnění, teď právě tou bezděčnou překážkou, jakou Marta byla, jen ještě sesilily a sen o daleké cestě s ní počínal bujeti, až měl se státi jakýmsi životním cílem jim oběma.

»Vidíš to, mohl si's vzít bohatší . . .« odpovídala Marta na Antonínovy touhy, ale nedořekla, neboť zamkl jí ústa způsobem v líbánkách obecně obvyklým tím spíše, ježto les halil je svým pláštěm měkkým a nejvýš hajný Nováček je mohl překvapiti, ač-li neseděl v Licoměřicích v hospodě vykládaje tam svoje rozumy. A byl tam bezpochyby, protože z povzdálí bližily se dvě baby s rancem roští na zádech, bezstarostně a klidně: všechno zdejší okolí mělo vystudováno náklonnosti Nováčkovy jakož i chvíle, kdy to na něj sedne a potom oddávalo se beze strachu nedovoleným věcem.

Marta lehko dávala se přemluviti, jak by krásné bylo viděti moře, hory, ledovce, jezera — zas jiná než to malé pod Lichnicí, u jehož břehů chodívala nejdřív takořka bez myšlének přemítajíc nanejvýš o slabikáři a násobilce, potom s myšlénkami na Antonína, a nikdy ji nenapadlo, že jsou na světě ještě jezera jiná, krásnější. Teď dávala se unášeti líčením Antonínovým, které chtíc nechtíc bylo měchem rozdmychajícím jiskřičku touhy po cizině v srdci každého člověka dřímající, v oheň a plamen. Nevyšlehl hned, než až po dlouhých hovorech, ale dnes asi poprvé jiskra pod popelem zableskla.

Došli po valné chvíli na mýtinu pod Sušicemi, s níž pojednou rozevřel se výhled na opačnou stranu, k Vyžicům, mnohem dále k Cholticům, Jezbořicům, Pardubicům, na Horu Kunětickou, na celou Labskou pláň, k Přelouči a daleko až k horám Krkonošským. I silhouetta Sněžky modrala se v nesmírné dálce. Na Štírovce tam říkají. V modravých, v dálce fialových parách ležel tu velký kus českého kraje, osvětlovaný sluncem už valně skloněným nad obzor. Přímo pod Štírovkou, přikrou to strání s nízounkým podrostem, mezi nímž plazí se husté ostružiny a úzká cesta vozová k Vyžicům se vine, rozkládaly se šťavnaté, vlhké louky a na nich páslo se několik krav a býčků mladých, hlídaných vyžickými hochy a děvčaty. Kočkovalo se to dole, pokřikovalo to na sebe, někdy hlaholem dosti neslušným, ač nikdy nepřátelským, holky tancovaly a kluci na ně házeli hroudami jen tak z bujnosti. Některý z větších výrostků, ve kterém život se probouzel, honil tu největší k lesu, ale holka pokaždé utekla na volnou louku; celá červená byla a oči svítily oběma. Ob čas nějaké tele vidouc tolik veselí kolem sebe, také si poskočilo, dalo se na útěk, tancující holky se pustily, utíkaly za teletem, sháněly je na pastvinu a červené jejich sukně odrážely se od brčálovitého pozadí. Stranou, na pravo k hájovně a o něco výše asi dvanáctiletý kluk stál nedaleko kravky klidně přežvykující, práskal bičem a zpíval sobě:

Nešťastný šafářů dvorceček,
nešťastný šafářů dvůr:
Když jsem šel okolo, srdce mě bolelo,
zařičel pode mnou kůň.
Třikrát jsem dvoreček obejel,
kůň se na vrata spinal:
Co je to nového u děvčete mého,
že mně dnes neotvírá?
Kam pak's dal, Jeníčku, kyličku,
co jsem ti včera dala?
Spadla mi do řeky, trhal jsem ořechy,
vodička mně ji vzala . . .

Z vyžických chalup vystupoval ponenáhlu kouř a ozývalo se klení vracejících se hospodářů i řízné odpovědi hospodyň, na levo u rohu lesa, dole pod strání cvrlíkal a tetelil se houfek koroptví. Na silnici nad Vyžicemi drčel vůz, to snad už Vincek vracel se z Městce, kde šťastně složil svoje tři klády. Hora Kunětická už tmavěji a tmavěji rýsovala se v dálce, hory orlické halily se v ocelové stíny a západ růžověl . . .

Vlašťovky svištěly vzduchem i na této straně, teď podvečer hojněji, nebe začínalo slabě zelenati a beránky na něm, teď od jihu na sever ke Krkonošům se táhnoucí, srážely se víc a víc do nehybných pruhů, zkadeřených, měkkých.

Stáli tady a mlčky dívali se do kraje širokého, jako bezmezného, plného klidu a míru i líbeznosti. Kontrastem snad vyvolal tento domovský obraz, vídaný nesčíslněkrát nové a silnější obrazy ciziny. Myšlénka dřívější zapouštěla kořeny a Antonín v duchu si umiňoval, že snad za rok — ne, za dva, za tři roky — do té doby snad bude definitivní — podniknou svoji cestu svatební.

II.

A léta uběhla.

Slunce od té doby nesčetněkrát stejně krásně zapadalo osvěcujíc dálné hory orlické a vysoké Krkonoše, několikrát lichnický údol zapadl vy-

sokým sněhem a z vyžických pasáků stali se důkladní chasníci, ba z mnohého už řádný tatík a tam z těch děvčat valnou většinou důkladné mámy . . .

»Co dělá Mařenka?« ptal se pan professor hned ve dveřích Emily služky, zavírající v sobě mnohé hodnosti a úřady tak jako vynikající poslanec, ač jenom za jeden byla placena: bylať také kuchařkou, pokojskou, komornou, ba někdy i komorníkem, chůvou, trochu i vychovatelkou, a teď také ošetřovatelkou nemocných. Jinak duše dobrá, byť i poněkud neobrátná, nemohoucí do dnes setříti se sebe tvrdé hrany míčovského od světa odloučení. Bylať také odtamtud jako pan professor, z poslední chalupy směrem k Sušicům, chaloupky tak bídné, jaké jen v pohádkách se vyskytují. V květu mládí svého, asi tenkrát, kdy Antonín řídících ještě v Hradci na gymnasiu studoval, sloužila v Městci, ve starodávné hospodě u Pivničků, ale to sloužení různým mladíkům cestujícím, krve trochu nakvašené už od svých praotců orientálních, středně se jí vyplatilo. Ostatek jak se to vezme. Odnesla si odtamtud vzpomínku na oulisného jakéhos cestujícího, sic hned po několika měsících mrtvou, ale vzpomínku, kterou se blažívala v řídkých těch chvílích intimních, kdy složila v kuchyni ruce v klín a dívala se nevelikým oknem na dvůr nedělně klidný. Proto tuto vzpomínku měla lepší porozumění pro děti kolem sebe než radovic Zuzana v prvním poschodí téhož domu, jež toužíc po míru duševním chodila den co den ráno v pět hodin do božího kostela, vracejíc se klidně ve chvíli, kdy doma bylo nejvíce ranní práce a shůňky, a co neděli stála na svém právu vycházkovém, jehož opět užívala ku návštěvě chrámu páně, dřímajíc tam spokojeně celé odpůldne. Avšak Zuzana nenáleží do tohoto vypravování a zbytečně bychom se s ní zdržovali, slouží tuto jedině pro porovnání s Emilou a ku zvýšení jejich zásluh o rodinu professorovu; ostatně byla Zuzana stará, protivná, kdežto Emile nikdy bys byl nehádal jejích dobrých čtyřicet let, a zůstane problémem nerozřešeným, proč žádná včela už nepila medu z tohoto kalicha před léty ještě mnohem líbeznějšího. Snad že jenom líní trubci přilétali, když páni nebyli doma a Emila silnýma pažema, majíc na vzpomínce jedné dost, je vyhazovala.

»Teď spí,« odvětila Emila pánovi šeptem a v tom už také otevřely se dvéře pokoje do kuchyně vedoucí. Z chodby totiž hned do kuchyně se vstupovalo, z kuchyně do pokoje řečeného obývacího, který také za ložnici sloužil, potom následovala malá pracovna pánova a konečně také malý pokojík s garniturou, chráněnou háčkovanými dečkami před zubem času, a kde v koutě stála postel zvaná hostinská.

Ve dveřích objevila se Marta, již ne tak útlá jako před desíti lety, ale pořád se svým bohatým temným vlasem, největší svou krásou, a velkýma dobrýma očima, v nichž sídlila odevzdanost a milování. Prostě byla oblečena, s velikou bílou zástěrou. Usmívala se, přes to že v těch dobrých očích teď nevyspalých bylo mnoho utrpení, tak jako by chtěla zvěstovati dobrou novinu. Pospíchala Antonínovi v ústrety a srdečně jej políbila.

V koutě mezi kamny a objemnou dřevěnou postelí, jejíž taje přikrývány byly na den čistou bílou tabulí, cosi se hýbalo. Čouhala odtamtud otlučená hlava velikého dřevěného koně, pod nímž válelo se asi tré koňů menších a jedna potvora tak znetvořená, že nebylo lze rozeznati, co to vlastně původně bylo: neměloť to v pravém toho slova smyslu ani hlavy ani paty, nýbrž jen trup několikerou vodou už dávno opláchnutý neboli špinavý. Také ještě dvě malé živé nožky odtamtud čouhaly a pozorovatel hned proti tomuto záhadnému zákoutí stojící byl by viděl malého, asi čtyřletého klučinu, velkých, jasných a čipernych očí po mamince, kulaté tváře po tatínkovi, kterak s důmyslem připřahuje ve kého toho koně k menšímu, stojícímu vedle něho. Jakoby to dítě bylo synem nějakého fiakristy.

»Co říkal doktor?« ptal se professor, opět hlasem tlumeným a hned jak spatřil Martu.

»Ó,« zvolala Marta skoro vesele, »byl tuze spokojen. Jak jsme si říkali, když jsi odcházel do školy: Mařenka je docela bez horečky a už není pochyby, že bude dobře.«

Antonínovi zazářily oči a teď teprve svlékal svrchník, jejž Emila věšela na hřebík u dveří.

»Nu, Vratislávku, tatíček přišel,« volala Marta do té dřevěné konírny. Hošík tam pozvedl hlavu a jakoby teď teprve se mu bylo rozbřesklo, nechal svých řemínků a provázků, vyskočil a běžel k otci volaje:

»Tatíčku náš!« a poskakoval kolem něho.

Emila u stolku před oknem na dvoreček jdoucím krájela nudle na válu.

Z výjevu tohoto nikterak dramatického, z těch pohledů Antonína a Marty, pořád plných touhy vzájemné, byť i nikoli už tak smyslné jako tehda na procházkách kolem Míčova, z výrazu těch několika slov, možno hned souditi ledacos. Především tolik, že tito dva šli asi svorně druh druhu po boku životem, zmítaným toliko starostmi obyčejného žití. Nebude tudíž řeči o žádném cizoložství, žádný domácí přítel se nevyskytne, aniž Marta bude míti příčiny ukázati svoje dobré srdce a velkomyslnost svou tím, že by šla za kmotru tvoru, jehož otcem byl by Antonín mimo dům

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

V.

STAŘEČCI.

Po celém Starém městě i »za vodou« s malostranských věží rozlily se tmavé rány odbíjejících hodin.

Tlouklo půl šesté, když Zumři docházeli k Vořechovským.

Průchodem Haasovy tiskárny vejde se do Lilijové ulice a tu hned v sousedství u sv. Anny stojí stará, jako tvrz pevná hospoda, které v celé šíré Praze rovné není. Z oken z daleka už svítí zašlé její roletty s podivnými horami, rybáři na březích červených řek, chatrčemi v úpatí a starými hrady na strmináchskal.

— »Trhala, trhala, kde's ji má milá trhala,« bylo slyšeti až na ulici zpěv vrávoravého výčepu, kde, jak projádřeno mudroslovím lidu, scházívá se »lenoch s nedbalcem, šejdíř s taškářem, chlípník s necudou a čeládka všecka dobrá i zlá«. — Těžce nadité zdi a bouřně zapadající dvéře dusily řev i harmoniku.

Zumři vešli.

»Pozor, pánové!« — v síni do cesty jim volal úzkostlivý, ženský hlas. Zavanutí chvatného roucha, suchý šelest po zemi stroucího se kročeje. Jako kuna protáhla se mimo sklepnice, prohnutá v kříži a s pěti-šesti sklenicemi v každé ruce.

»Mušíme Božence pomoct!« pravil čísi hlas a dveřmi po schůdkách vyhoupla se číšnice.

Nevím, jak je tomu dnes, ale před lety, kdy k Vořechovských chodíval Havlíček, scházeli se tu bezmála jenom stařečci. Od zimy do zimy, pravda, několik jich vždycky ubylo, jen co Boženka byla tu, napočítala jich sedm a hostů bez počtu už oželel tehdejší hostinský Čáp... Jeden rok, to jakoby vysedala mezi nimi sama Smrť, zmizelo jich devět za sebou. Ale, ku podivu, v zimě seděli tu stařečci zas a zrovna tak shrbeni, kolozubí a bilí, jako ti, kteří odešli. Jedněm sběleły vlasy, jiným hlavy důkladně očesal Čas a tak dědoušci seděli tu zas, na celkové tvářnosti šenkovny nezměnilo se ničeho.

— Znali jste ho? — vzpomínali zesnulého Kocandy. — Tamhle sedával, co Korbel sedí, neznali jste ho? — I musili jste ho znát! Když bral sklenici do ruky, takhle se mu třásla, ještě za Kloudy sem chodíval. Ani tak nezemřel, jako nemoc ho udávila.

— I jak pak bysme ho neznali? To je řeč! Znali jsme ho! Jeden den, to seděl ještě s námi, druhej den, to už byl moc nemocnej, třetí den prej »už abych byl tam«, čtvrtej už jen cukr žvejkal a pátej byl na pravdě Boží. Na černý fleky zemřel.

Pravda, chodili mezi ně i mladší mužáci, ale ti buď sami milovali stáří nebo cítili, že se jinam ani nehodí nežli sem. Na hlavě i jim začínala pleš a z tváří už jim bylo vidět, že z nich budou zrovna takové kočky jako Brandejs nebo Kilian. Slepička jmenoval se jeden z nich a už svým jmenem zdál se být přisouzen sem, kde se lidé ani jinak nejmenovali než Slepička, Brabec, Asman, Žahour, Koťátko, Fintejs, Kafka, Bradáč, Táfl, Škvor. — »Sami ftáci,« říkával Růžička. — Chodíval sem i svobodník, pan Vilím, ale ten byl tak bělohřivý, že ani šedivět nemusil. Sem taky patřilo několik černých hlav, které tu seděly s nimi; byli to ženatí už, usedlí muži. Říkalo se jim »černá reserva«. To od »velké oné armády«, kam rok co rok s »patrcetlí« v ruce rukoval někdo z nich. S děvčetem časem zabloudil k Vořechovským i výrostek (»přespolní« — říkali mu dědoušci), ale ten sám se stranil vezdejšího světa, zastrčil si milou někam do kouta, tam si ji opil, odvedl anebo jí do půl noci proplachoval hrdlo škaredým vínem, sodovkou, až chraptěla a kašlala zrovna tak, jako chraptěl a kašlal on. Stařečci bývali už dávno v peřinách, zbývali už jenom on a ona s ním a ještě několik hýřilců s měděnou konvicí na stole.

Jinak »cizí« neměli tu valného trvání. Stařečci všimli si jich teprv, když dlouho a rádi s nimi pobyli. Domovníci, sluhové, řemeslníci, drobní úředníci, kostelníci, z Klementina pedel — to byl stálý okruh dennich hostů u Vořechovských; počet jejich různil se jen nahodilostmi dne. Jak kočky slezli se tu na blízku kamen a nebylo místa v celé Praze, kde by jim tak dobře bylo, jako tu u teplých vysokých kamen s katrem obtočeným kolem do kola a korunovaných misou se dvěma ohromnými uchy. Hned vedle kamen stávala almárka, černá, rozviklaná a tam Boženka mívala svůj hrníček s čajem, čerstvě vyžehlené zástěrky, krvavé romány, klobouk, tam přes noc odpočívaly křídy a hubky, tabulky, špády, denáry a šavle, tam stávala i láhev slivovice pro případ, že by některý ze stařečků trpěl.

— I tohle je jedna šenkovna, kde se člověk aspoň ohřát může, říkal starý Škvor a žmoule cosi mezi pěti zuby, s vousem až po pás, rozkládal ruce nad kamny jako patriarcha, když u oltáře žehná.

Přišel Cerman, bednář a ohlížel se, kde by si sed'. Pro jeho zavalitou, širokou hruď bez krku a křehké tenké nožky, říkali mu »žaludský eso«.

— I já si sednu taky mezi ty mladé pány, říkal a sednul si k dědkům nejplesnivějším.

— Kde tě čert nosí, vítali kostelníka od sv. Jiljí. Měl tvář hladkou a velice podobnou lopatě.

— Za holkou jsem byl — smál se kolozubý dědeček a protože byl příliš maličký a kloboukem nijak nemohl dosáhnout na věšák, přikročila Boženka, vzala mu klobouk z ruky a sama ho pověsila na hřebík.

To byla jako všech dědů vnučka a běda, kdo by jí ublížil, zle o ni smýšlel. Sama jako oheň, jen se ohlédla a starci zavrčeli jako čmeláci. Bylo to mladé ještě, asi 19leté děvče v šeplavých střevících, bílé zástěrce a s tmavými vlasy, které nosila spuštěny ve dva silné copy. Bylo cosi lahodného v mladém tom stvoření s tmavomodrým, malými, bílými tečkami jako penízky posetém živůtkem, který se hadovitě protahoval mezi stolicemi a kvetoucími hlavami letitých starců. Milý byl každý dotek jejího mládí a hlaďounkým svým čelem roznášeti se zdála i čistotu svého zevnějšku. Tak s ní hovořili jako se svou. Boženka věděla o křísivé síle své mladosti, nenadužívala jí, ale usýchajícím prsům ráda dopřála svěžesti rozvíjející se své přírody. Abisag.

— Jestli pak jste to četli v novinách — kterýsi hoch na mlýně — už nevím, jestli v Paříži nebo kde, měl srdce na pravej straně, pravila.

A když se stařečci divili, jak je to možné a kdo to jakživ slyšel, aby někdo měl srdce na pravé straně, přinesla noviny a ukazovala prstem, kde o tom píšou.

— Proč? řekla — je to možné, přijde na to, má-li ho na pravém místě.

— Toť, odpověděli stařečci a divili se případnosti Bożenčiny odpovědi.

Anebo se stalo, že některý dědeček těžce věsil hlavu a nějak starostlivě rozhlížel se šenkovnou. Boženka přistoupila k němu a zdvihla mu bradu.

— Co je to, stařečku? Teprv se narodil a už věsí hlavu!

Za to ji všichni měli rádi. Každý ji bral za bradu a když odcházel, neopomenul nikdy Bożence dát s Bohem a Dobrou noc.

— Už jdete? ozval se její hlas a Boženka podávala stařečkům ruku na rozloučenou, zrovna tak jako ji podávala všem na uvítanou. — Než se starci dali do hry, zavolali si Boženku a jeden po druhém se dotýkal kartonové její sukně »pro štěstí«. Byla jednou povolána domů jako svědkyně k soudu pro jakousi rodinou rozepři. — A bylo po hře u Vořechovských. Hodili dvakrát třikrát, ale nic po tom nebylo. Složili karty a přisedli k společnému stolu, kde si vypravovali o venkovských muzikách. Na druhý den obírání Boženky nebylo konce. Jak se měla, kde byla, co dělala a jak jim bylo smutno. Měla se co bránit, aby se dostala z rukou všech těch všetečků. »Jak mně nedáte pokoj, já vám pivo nosit nebudu,« prohlásila tenkrát rozhodně a zamračena odběhla do kuchyně. Karbaníci uprostřed stolu byli nejhorší. Jak se okolo nich mihla, už »Boženko, pojďte sem, vy jste u mně ještě nebyla,« »pojdte sem, já pořád prohrávám.«

A Boženka se smíchem proklouzla dveřmi a obrátilá se tak prudce, že dvěma svými copy mrštila po dveřích.

Chválili ji za to a nikdo nikdy už si vůči ní ničeho nedovolil.

— Boženko, Boženko — kde pak je Boženka? sháněl se po ní starý Kilian se svislou čelistí a čepicí v ruce, kterou pod bradu si vázal přes uši dolů jako na horách. Jak holub se toče na jednom místě, neustále se po ní ohlížel, jako po psu, na kterého uvyknul a kterého musí vidět dříve, než na hlavu položí čepici, zaváže uši a s hůlkou před sebou, jak slepý vybere se přes práh domu na Újezd. Odcházíval, když jiní teprv přicházeli a v osm hodin býval už v posteli. —

— — — — — — — — — — — — —

Bylo milé podívání na celý ten tábor starců v zimě, tak v sedm hodin večer, kdy vesměs už shromážděni a v skupinách schýleni jak mouchy utloukali uprostřed stolu dopadající karty. Hlava na hlavě a všecky bílé, svítivé lysiny, stříbrné věnečky, přes holé temeno sčísnutých několik vlasů, sem tam bílý vous. »Šediny — hrobové květiny,« a žádná druhá místnost v Praze nebyla jimi tak zdobena jako tichá, starodávná tato šenkovna. Vysedali tu jako v Blaníku pod sklenutým stropem a podávajíce sobě šňupce navzájem »stálého zdraví« přáli si vespolek, jestli někdo škyt' a upřímně si kýchnul. »Z těch pixlí a fajek, co tu jsou,« říkala Boženka, »bylo by celé museum.« A když i ta prstíčky si namočila v černé a jakoby sazemi naplněné krabičce, psíkla a kýchala pak, jak pšíká a kýchá kočka, zasmáli se starci hlasitým »bruhahaha« a »Pozdrav Pán Bůh« přáli jí sborem kol do kola. Úplně středověcí lidé, byli by vypadali jak apoštulé, kdyby šatů neměli z polovice devatenáctého století. Tak vousatí lidé nikam nechodili nežli sem, tolik bezzubých úst nikde jinde nebylo jako tu. Vráska na vrásce, lysina vedle lysiny a vesměs vysoká čela, spolu soudobníci scházeli se tu na konec svého života a tvořili tak jednu velkou rodinu. Až z Nuslí chromý »aptykář« sem chodíval, z Bubenče Kovář, z Pankráce Houžvička mydlář a z Vyšehradu revírník Sochor. Byl to zavalitý, přihluchlý už pán, žijící ve výslužbě se stařičkým psem, který věnečkem svinut líhával u jeho nohou až do té chvíle, kdy staré hodiny s dvanáctiliberním závažím, v dřevěnném pouzdře krásným zvukem stříbra odbily devátou a pán se hrmotem na tácek stavěl sklenici druhou nebo třetí, ale vždycky poslední. Sedával u kamen, vytrvale žmoule kovanou svou dřevěnku a po celou tu dobu od šesti do deviti hodin ani sebou nepohnul. Bylo mnoho, když huhnavě zamumlal do vousů »dobrou noc«. »Mumie« říkali mu u Vořechovských.

Hned z kraje u prostředního stolu sedal mistr Blovský, kovář, u Vořechovských řídký host. Říkali mu »černý muž«, protože černé na něm bylo všechno; krátky, tlustý, vousy jako noc,

pil černé pivo, měl černou manželku i šaty nosil černé a lysina snad byla jediné světlé místo na celé jeho postavě. Košili pro vousy ani vidět mu nebylo, hned od očí se mu to hunělo a teklo až pod stůl. I když vousy podebral a vzhůru je vzepřel, košile ani tu vidět nebylo, poněvadž nosil vestu zapjatou až po bradu a kolem krku vázal černý šátek staromodně několikrát místem obtočený v slepou mašličku. Kabát nosil až kdesi pod břichem zapjatý a od ramen až k nohoum, to byla jedna sestupná linie, končící v docela uzounkou tlapku tak že se člověk divit musil, jak tak útlounké kůtky unésti mohou kovářsky nadělané jeho těleso. Celý Prokop Holý i ty kalhoty měl tak nějak načechrané a když hlavu svraštil, čelo a nos, nos a brada, to byla jedna houpačka, nahoru dolů, s kopce do kopce a zase naopak. Křesával ještě na hubku a nejraději sedával na rohu stolu, aby získal místo pro svou porculánku. Nohy maje do žemličky, objímal jimi židli tak, že seděl jako na koni.

Pak tu seděl Táfl se svou manželkou. Kdo pana Táfla spatřil ponejprv, byl by nejmíň hádal na místodržitelského radu. A byl strojvedoucí v zámečnické dílně v Platnéřské ulici. Tak se lidem představuje Gambrinus nebo český král; tělo ohromné, hlava tura a krk žádný, protože cele zarostlý byl v lalok. Hlava jako sříznuta seděla mu v týle a jako ve špalku by tkvěla, ledva sebou hýbala. Také mu jinak neřekli než »Gambrinus« »Český král«. Jeho manželka, 45letá dáma se skřipcem na nose a zrovna tak tělnatá neli těžší ještě nežli její manžel, zdála se být stvořena jen proto, aby v jedné ruce nesla meč a v druhé váhy spravedlnosti. Zatím v ruce držela špády a hlavu nosila na drdol, který nejednou jí spad', jak srdnatě mastila šístku.

Také tu seděl nezapomenutelný »pan strejček«. Ale to byl idealní strejček. Na ruce měl velký pečetní prsten hluboko zabořený do masa a tvář, to byla dobrota svatá. Měl francouzskou bradku jen jako přilepenou pod bradu a když si ohromnou svou dlaní přikryl ústa, jakoby plachtu rozestřel, zakryl jí celý obličej. Také on měl krátké nohy a fajfku až kdesi v nohách; dýmala a pěnila se mu tam odtud jak z podsvětí. U stolu téměř nemluvil, oči němě sklopené upínaje do karet a když i něco chtěl, dotknul se jen Boženky špičkou svého troubele a Boženka hned uhodla, co si pan strejček přeje. Drže karty před sebou, bádal v nich jako v písmu svatém a dlouho trvalo než vyhodil, ale pak to učinil s takovým hřmotem, řítě se s kartou do prostřed stolu, že si počínal jako mysli zbavený. To byla jediná jeho náruživost — té obětoval večer jako večer a celý rok. Když k té se nemohl dotřít, míval večer zkažený a odcházeje, býval velice smutný. Až líto ho bývalo všem a když jej tak viděli schlíplého, leckdo se nad ním ustrnul a popustil mu svoje místo — Ale už za chvíli slyšet bylo plesknutí kartami a ještě hlasitější zaklení: »jestli by se člověk nedožral! Jako když přes hubu plácne. V nejlepší hře vždycky ten tam. Vemte to za něj!« Ale pan strejček neměl už kdy, aby poslouchal. Kolíbal se na šmahavých svých nohou a s bolestí vydával se na obvyklou pouť. Trpěl vážnou nějakou chybou v tělesném ústrojí a to souhru s ním činilo nemožnou. Každou chvíli vstával a měl vždycky velice na pilno. Ale to nebyla chůze, to bylo šourání s nohy na nohu, jakoby měl tisíc kuřích ok a každému vyhýbal zvlášť. Kolíbal se, kolíbal potácivou chůzí, až dopadnul na dvéře a hekaje kradl se jimi do síně. »Já jsem na revma moc choulostivej, když se od almary otevřou jen dvéře, já už to cejtím,« říkával a každý mu rád věřil, když viděl, jak nejistými nohami hledá cestu.

Sem budem chodit, tady se mně líbí — pravil starší Zumr, oči nespouštěje se »strýčka«.

Mladší jen přisvědčil, profukuje papírovou špičku — Havlíček nejde — dodal na konec. —

Zády k ním obrácen seděl a u vedlejšího stolu do karet hleděl bílý už, ale čiperný ještě stařeček s černým, staromodně »na pintu« ještě ovázaným šátkem, jak si jej vázali Šafařík a Palacký. — Obrátil se k Zumrům, dvěma prsty pohladil si šibalské rty a skromňoučkým hlasem pravil: čekáte pana Havlíčka? — a otočil se po hodinách. — O, ještě není šest — ale už tu bude brzy. — To jsou, myslím, ti pánové, co u pana Havlíčka bydlí? — Je-li pravda? — dodal a takovou měl radost, když slyšel, že uhodnul. — Hned se i s židlí obrátil k nim a ptal se:

— Studujou, pánové, studujou?

— Ano, já medicinu a bratr matematiku.

— Ano, ano, povídal pan Havlíček, povídal — a z daleka, pánové, z daleka? —

— Až z Moravy.

— Až z Moravy! To se podívejme. To jsme jako krajané.

— Odkud, prosím vás?

— Já jsem rodič z Rouné. To už je skoro na hranicích.

— Z Rouné?

— Ba arci že z Rouné. Ale to už je dlouho. To už je tak dobrejch 45 roků, co jsem ve světě. Bůh to ví, jak to tak řídí, tady se člověk narodí a tam složí kosti.

— Nejste tak starý.

— A dost prosím, 35 po každej straně —

— A nevypadáte.

— I to se jen zdá. — To já si vždycky oholím bradu, žádný ani nepozná, že jsem starej. Ach, věřte mně pánové, nic mne už tak nemrzí, jako že už nic nemůžu. Tak si myslívám ještě jen jednou v životě kdybych mohl být mládencem, ale to už, myslím, nejde, pravda, pánové? —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

A. BERANOVÁ-CHEJNICKÁ:

Z „Podzimních nálad".

Přijď!

V mé duše zahradu se jeseň tiše vkrádá . . .
Se stromu nadějí odervány vichrem padá
za listem list.
Do srdce altánu, jenž tajil sladké zkazky,
svou hrstí bezcitnou mi vmetá klamů zmrazky
vichřice svist.

Po nivách květnatých mé fantasie smělé
se všedních starostí a trampot jíní stele,
jich sžírá květ.
Můj obzor zastřely vetšení šeré mraky — — —
Mře všecko v přírodě... Nuž zajdu brzy taky
ve stínů svět.

Přijď, komnat Neznáma klíčnice vždycky bdělá!
Mně pokyň ke vstupu v království sídla stkvělá
za hrobu práh!
Mně nejsi přišerou, jež s napřaženou kosou
a v cárech špinavých svou šine nohu bosou
jen v báchorkách.

Mé duši Noema jsi bílou holubicí,
že z těla korábu lze vyjít, — zvěstující, —
u Věčna klid.
Nuž přijď již! Duše má tě čeká s resignací!
Stvol těla spuchřelý se zlomen k zemi skácí - - -
Přijď, Smrti, přijď!

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DVĚ VZPOMÍNKY Z POLSKA.

Bylo pohodné nedělní odpoledne. V zahradě léčebného ústavu Dra Chramce v Zakopaném pořádali lidovou zábavu. Lid nepřišel, ale za to přišli hosté v redingotech a dámy v hedvábných šatech. A nudili se navzájem. Zábava na rychlo aranžovaná nepovedla se. Ani polský temperament nedovedl dodati jí živosti. Není divu, že hnedle ohlíželi jsme se po místečku, odkud mohli jsme pozorovati promenádu, tak strašně mdlou. Známý upozornil mě na štíhlou dámu. Procházela se volně po trávníku sem tam a mluvila srdečně se starým góralem-przewodnikem.

— Helena Modrzejewská . . .

Zostřil jsem zrak a vpil se do označené dámy. Pak nedůvěřivě zakýval jsem hlavou. Mýlí se snad můj známý. Ale ne, je to ona. Jaká změna: viděl jsem ji v duchu z oné doby, kdy nás na jevišti Národního divadla uchvátila v Adrieně Lecouvreurové a Shakespearovské Blaženě, svěží, mladá, k zbožnění krásná — a teď stojí přede mnou stará babička, s voskově žlutou kůží, s tváří vráskově zbrázděnou. Jen oko . . . to jediné uchovalo si svůj oslňující lesk svůj hluboký . . . podmaňující si výraz. Jen to oko zůstalo věčně mladým. A pak hlas: slyšel jsem tragédku polskou za několik dní těsně za sebou mluviti. Bylo to na plesu horalů. I hlas uchoval si svou melodičnost, svůj svěží timbre . . .

Letos vystupovala v Zakopaném v dobročinných představeních Helena Modrzejevská, ale mladší: snacha slavné umělkyně, mladistvá, talentovaná dáma, dobrá žačka své nedostižné tchýně-tragedky.

* * *

Dva pohřby utkvěly mi z Varšavy v mysli. Jeden den pompésní pohřeb ruského generála Starynkěviče. Plno vojska, hudby, vozy věnců. Veškeré polské cechy měly nařízeno policií súčastniti se s korouhvemi a v plném počtu poslední pocty muži, jenž byl snad dobrým vojákem, co úředník snad spolehlivou osobou, ale jenž polské společnosti byl cizí. Ale pohřeb oslňoval, salvy hřměly . . .

A druhý den na to byl pohřeb umělce. Znala ho nejen kde která víska polská, znala ho i cizina znal ho celý svět. Řekli jste Siemiradzski a už v mysli vybavila se Vám řada mistrovských děl uměleckých, jimiž proslavil Siemiradzski na poli plastiky jméno polské jako je proslavil v písemnictví jeho přítel Sienkiewicz. A pohřeb tichého genia byl tak chudičký. Cechy polské obdržely zákaz súčastniti se pohřbu korporativně, korouhve jejich na ten den zamčeny v radnici! A tak za pohřebním vozem valil se jen několikatisícový dav, zamlklý, ponurý. Průvodu nebylo, nepočítáme-li průvod několika set policistů, jenž pohřeb provázel. Neviděl jsem smutnějšího pohřbu, tím smutnějšího, že následoval den po velkolepém průvodu . . . Umělec a generál, jak rozdílný osud . . .

Dr. Bořivoj Prusík.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Karel Al. Vinařický.** Dne 24. ledna bude tomu 100 let, co se narodil v Slaném Karel Alois Vinařický, spisovatel český, přítel Fr. Lad. Čelakovského a vysoce zasloužilý křisitel a buditel českého lidu. Vysvěcen na kněze stal se po letech farářem na Ko-

váni a přilnul upřímným přátelstvím k velkému básníku národnímu, jak o tom četná místa v korrespondenci tohoto svědčí a podal nejednou důkazy obětavosti a štědrosti v dobách pro básníka nejhorších. Fara Kováňská byla celou řadu let (1833—1849) známa po Čechách hostinnosti. Vedle Čelakovského přilnul k mistru a učiteli svému Jos. Jungmannovi a k Chmelenskému. Později stal se kanovníkem na Vyšehradě, kde až do své smrti 3. února 1869 setrval. Založil »Časopis katolického duchovenstva« roku 1828 a sám jej od 1860—1868 redigoval. Roku 1869 založil »Dědictví sv. Prokopa«, spolek ku vydávání vědeckých českých knih bohoslovných. Vinařický měl vlohu k satiře, jak Čelakovský záhy rozpoznal. Směrem tím napsal alegorickou a didaktickou báseň »Sněmy zvířat« roku 1841, podruhé přepracovanou r. 1863, a jiné dnes již zapomenuté skladby. V jiné sbírce nadepsané »Varyto a lýra« z roku 1843 snažil se Vinařický dokázati libozvučnost češtiny i složil řadu básní, kde vždy se samohláska se souhláskou střídají, takže nikde dvě souhlásky o sebe nenarazí. Jsou to nevinné, celkem bezvýznamné hříčky. Ale ukazuji jak bystré ucho měl Vinařický a jak živý smysl pro rhytmus. Přirozeno, že výtečně vládl panující tenkrát časomírou a byl jedním z nejobratnějších skladatelů hexametru a distich klassických. R. 1822 začal překládati z latiny do češtiny díla Virgilova a vydal roku 1828 »Zpěvy pastýřské«, později r. 1851 veškeré »Spisy básnické«. Mimo to přeložil též Ody Horatiovy a pokoušel se přízvučně i časoměrně o překlad Homera. Roku 1836 vydal důležitý na svou dobu spis »Pana Bohuslava Hasistejnského z Lobkovic věk a spisy sebrané« s hojnými ukázkami latinské tvorby básnické tohoto humanisty. R. 1840 vydal převod Pyrkerových »Perel posvátných« a překládal ze slovenštiny některé úryvky epopeje Jana Hollého »Svatopluk« a bojoval pro časomíru, obnoviv modernější řečí některá skládání starého veršovce Stacha. Pro mládež napsal dvě knížky bajek a básniček s názvem »Kytka« roku 1842—1845. Současníci snahám Vinařického plně nerozuměli. Jak Kollar v »Slávy dceři« vtipkuje o jeho překladech

»Já bych vděčné,« matka povídala
»zpátkem všecky jeho latinky
za jednu mu českou báseň dala«.

a přece v těchto překladech bylo a zůstane hlavní těžisko literární činnosti Vinařického. Zdárně přeložil též Vinařický řadu církevních hymnů a složil mnohé duchovní písně. V mládí sepsal též sbírku epigramů »Plané růže« a dramatickou báseň »Jan Slepý«. Sebrané spisy Vinařického vyšly v Kobrově »Národní bibliotéce« ve III. dílech. —*s.*

╪ **Em. K. Liška mrtev!** Ostrý hvizd kosy — — a o dokonalého umělce a milého člověka bylo 18. t. m. méně. Zesnul, sotva překročiv padesátku let — ani dva dny nechuravěl. Zákeřně skočila mu smrt do týla, po krátkém, ale prudkém zápase přemohla jej. Z Moravy, kde se narodil, ještě v dětských letech přestěhoval se E. K. Liška s rodiči do Prahy. Původce těchto řádků poznal jej, když již byl absolvoval učení pražské akademie, a kdy těžce uhajoval nejskromnější existenci. Bydlel tehdy u staré slečny v nádvoří pivovaru na Senovážném náměstí, jako za mřížemi klece vyzíraje, kudy cesta k slunci, kudy pěšinka z nejtěsnějších poměrů hmotných, z chudoby tehdejšího českého života Prahy. Zlatkové výdělky za illustrace v Palečku bývaly někdy jedinou pomocí v jeho jednoduchém živobytí. Roku 1876. konečně se odvážil do Mnichova, cíle všech snů tehdejší umělecké naší mládeže a odtamtud zakonkuroval si roku 1879. v soutěži o výzdobu Národního divadla. Zvítězil v památném tomto turnaji, který je historickým mezníkem uměleckého života českého, návrhem pro vlys, na němž pracoval s J. Schikanedrem. Plameny, které pohltily roku 1881. Národní divadlo, shltly i toto dílo oběma umělci v královské lóži provedené. Liška úspěchem v konkursu získal sice jména, ale hmotné poměry jeho málo to polepšilo. Illustrace, skizzy a obrázky pro denní tržiska mnichovská i nyní byly mu hlavní oporou. Městskou radou v Praze od něho vyžádaný snímek Manesova orloje, kterým originál dnes je nahražen, nějaký oltářní obraz — toť byly jeho největší objednávky. Po úspěchu s obrazem »Hagar lkající nad Ismaelem« pomohla mu roku 1885. Klarova nadace do Italie, z níž se vrátil do Čech po třech létech, byv povolán na katedru professora nově zřízené umělecko-průmyslové školy, kde do smrti své působil. Téhož roku dosáhla cenného uznání na výstavě v Mnichově velká malba jeho »Císaři Maximianovi zjevují se oběti jeho«. S dílem tímto spěchal Liška pochlubiti se do milované vlasti, ale instalace elektrického světla na nedostatečném — tehdy jediném — uměleckém »výstavišti« v starém sále na Žofíně tak zle selhala, že sežehla Liškovo krásné dílo v několika okamžicích. »Sen Michel Angela« roku 1891. byl sensačním číslem uměleckého oddělení jubilejní výstavy. Pozdějšího »Vdovce« klade kritika ze všech jeho děl na místo nejpřednější. Hra měsíčního světla byla jeho nejvlastnější doménou, na tomto poli byl u nás bez konkurence. — Několik let slýchali jsme, že pracuje o něčem novém — od výstavy k výstavě čekalo se na Liškovo dílo. Avšak Liška nepřicházel. Kdo jej blíže znali, věděli, že příčinou toho je úzkostlivá autokritika jeho, která rostla s rozvojem českého uměleckého života skoro až v chorobnou sensitivnost, ve které umělecké rozpaky stále drtily jeho pevná odhodlání včerejška. — Ve stycích osobních byl Liška mužem jemných forem a nejuhlazenějšího vystupování.

╪ **Josef Tesař.** Dne 8. t. m. zemřel na Kr. Vinohradech spisovatel románu »Úředník černého kabinetu«, který v letech sedmdesátých vyvolal jistý zájem a svým celým rázem způsobil domnění, že jest překladem z ruštiny. Nebyl. Román byl původní prací Josefa Tesaře, který nyní v kruté bídě život svůj dokončil. Narodil se v Bavorově pod Šumavou a mládí své prožil v ovzduší, ve kterém zrodily se též Havlasovy »Tiché vody«. Napsal ještě »Na zboží Rožmberském« a jiné historické romány a novely, které nijak zvláště nevynikly; jmenovaná práce však zůstane v literatuře. V rukopisu zanechal Tesař dokončený román. — *F. H.*

☐ **Dr. Ant. Rezek** — literát a učenec na ministerském křesle — dosáhl padesátého roku. Na čelné místo své kráčel strmou ale přímou cestou práce.

Politicky stranickým škorním, které u nás tak často navléká pustá agitace davů neuvažujících — zůstal dalek, ale přes to by mnohým našim předákům mohl in politicis dáti vysokou školu. Vlastní silou dostal se v čelo věcí veřejných, ba přímo k pákám, kterými se státní mašina uvádí v pohyb. Ale záviděti mu není co. Nohy jeho ministerského křesla jsou ze žhavých prutů — ani jedno pažení, kolem nichž vede dráha jeho úřední misse, nemá vyzkoušené trvanlivosti. Musí se spolehnouti toliko na svou hlavu a na své srdce. V devadesáti devíti případech ze sta čeká každý jeho čin odsudek aneb alespoň nedocenění. Vlast žádá od něho divy v dobách nejnesnadnějších, ale »vlastenci« váží mu paže a nohy provázky nejmalichernějších žádostí a tužeb. Trafiky, nové university, učitelská místa na předměstích, synové na vojně nespokojení, básníci do nepříjemných míst poslaní, úředníci nespravedlivě kvalifikovaní, učebnice úředního schválení se domáhající, kandidáti možných i nemožných míst, poštovní razítka, dluhy měst, kalamity založen, státní podpory autorů, lepší třídění dodávek, lev ve znaku — takové a tisíceré jiné postuláty, vesměs červenobíle olakované, přináší mu denně pošta z Čech. To má nositi v hlavě náš ministr krajan a při tom lomcovati rakouskou Alpou, aby porodila ještě větší horu než je sama: horu státoprávní. A v Alpách je tolik myší . . . Kdyby neměl dr. Ant. Rezek tak zdravé plíce a tolik milého humoru, byl by přišel dávno o duši v tom horkém vzduchu svého ministerství. Na štěstí nic nepodlamuje energii jeho, a on dělá, seč jen jest, třeba mu mnohé kazí prostořecí lidé a prostořeké listy. Gratulujeme českém ministru v jubilejní chvíli ke všem jeho dosavadním úspěchům a ubezpečujeme ho, že ho mnoho rozumných lidí bude míti v Čechách i pak ještě rádo, až nebude aktivní excelencí. Nikomu nepotřebuje býti za svou kariéru vděčen — jemu však již dnes tisícové.

!! **Oblaka**, nový kus Jaroslava Kvapila hlídají v Národ. divadle stráže zdvojnásobené, aby se předčasně obsah hry neprozradil. Poněvadž byl opatřen i na rukopis bezpečnostní zámek tak zvaného »zvýšeného dozoru«, můžeme — jak pochopitelno — prozraditi děj nového dramatu již dnes. O prázdninách zavítá na venkovskou faru divadelní umělkyně, která zde u strýčka faráře prožila dětství s hochem, z něhož dnes k jejímu úžasu je theolog posledního roku. Trochu ho v studiích spozdil život — ale přece jen maminka dosáhla již splnění svého slibu: ze syna bude kněz. Tyto plány roztrhá pojednou host z divadelního povětří zavítavší — avšak než spadne opona naposledy, vrátí se každý, kam patří: herečka do divadla, majstr do semináře. Kus je dobře stavěn, ovzduší venkovské fary pěkně zachyceno, a osvícenský farář i ostatní čtyři lidé, kteří se na scéně v jediné dekoraci objeví, ze života šťastně přenešeni na jeviště. Předpovídáme úspěch.

–– **Adolf Heyduk**: Pohádky duše. V samotách. Básně z roku 1859. Dědův odkaz. Zvláštní je postavení Heydukovo v dnešní naší poesii. Je Nestorem jejím, je posledním z družiny Hálkovy a Nerudovy, jenž dívá se ještě na generaci mladší a nejmladší. Osaměl tu z těch prvních průkopníků moderních snah, osamění to dobře cítí a ve znamení jeho zpívá. V přítomnosti necítí se již tak doma, stýská se mu po minulu, kdy druhy své v stejných alejích snů potkával. Tyto sny jak milé stíny plouží se za ním a jsou mu úkrytem úpalu smutku, jaký jej napadá dnes, kdy tu zbyl ze svých sám. Tento život mimo přítomno, toto ohlížení se po něčem ztraceném, co nemůže se již vrátit, typicky projádřila kniha »Pohádky duše«. V ní vešel ještě jednou do květnic své duše, a třebas jeseň položila v ně dnes hluboko svou hlavu a smutně dívala se naň, přece s mladistvou vervou sklání se nad zbylými květy vzpomínek, jako by je ještě zachrániti chtěl, než mráz je spálí docela. Vstupní »Pohádky o mých rodičích« jsou velmi něžnou adorací srdcí, jež jeho srdce k životu rozkývala. Básně »U klavíru«, »Výstraha« mohou mít pendantem jen analogické motivy o matce u Nerudy. Zde něha a teplo srdce vyrazily v rudý květ nejžhavějšího lyrismu. »Pohádky o životě« letmo zachycují vzpomínky a intimní chvíle životní, jež dodnes životní jeseň zadychávajíc, aby básník necítil vanout chlad ze strnisk. Je to milé bloudění po lichách mladosti, kde je básník vděčen za každou travinu a také ji s rozkoší klade ve vroucí formě do vázy písemnictví a ovíjí nitkou vlastních intimit. Literární historik najde tu cenné momenty pro poměr básníkova umění k jeho životu, pro jeho optimism i pessimism (básně Rozřato, Poznání, Nechoď, Z vlasti ven, Tužba, Modlitba, Kéž už by květné nitro opadalo); nahlédne z blízka do básníkových hlubin v okamžicích, kdy účtuje se životem i uměním, kdy stisk odchodu jej kruší, a marné volání po mládí jen prázdně v ozvěnách se vrací, kdy útěchou je mu revidovat minulo a zpovídat se, kde chtěl linii snů vyvýšit, a kde mu ji život snížil. Slavnost života přivádí básník k filosofii života a smrti. (Přec, Noc bez svítání), a pod dotekem jejím ruce spíná k osudu, aby dal mu žít i po odchodu v tísních, jež mu byly vším, a zbyly jediné, když vše již ztratil. Myšlénka ztráty nutí jej ke vzpomínce na smrt dětí (Pohádky o mých dětech), na niž nelze zapomenout. Jako v »Zavátých listech« náruč rozpíná jim vstříc a nemůže se dočkat shledané tam v záhrobí. Vypovídá tu dojemně svůj nezměrný bol nad zmrtvělými haluzemi svého životního stromu (Přilet, Dětská hra, Dítě), jako zas dojemně radost projevuje v »Pohádkách o své ženě«, že mu tu zbyla aspoň ona jediná, když se sešeřilo a den se nachýlil. Jak vidno, nálada ponurá a smutná, nálada resumující a do neznáma zahleděná, a snad právě proto, že smutná, nevýslovně jemná a krásná, plná teplé harmonie, kde dissonance životní přehlušil žal mizení. Nálada večerů podzimních, za nimiž přicházejí noci ohvězděné sice vzpomínkami, ale přece jen noci, nálada polí skosených, na nichž leží malomocně zdrásaný purpur úrod minulých. Nežhnou tu ohně, nevýskají barvy, nebouří směle skráně, ale vše stlumeno, jakoby sordinou ztišeno, mlhami zataženo, jen vším tiše září milá večernice teplého srdce a neskonalá něha a soucit ku všemu. Táž náhoda, jenže intensivněji, provanula sbírku »V samotách«. Mžily-li se v »Pohádkách« noci rozzářené hvězdami, zde i ta světla pohasínají, noc a ticho vypovídají tu svůj stesk. Básníka bolí osamění, děsí ho to neustálé ticho životní, plní jej depresse i zoufalství nad těmi velkými monology, jež sám v duši si mluví. Utíká

k matce zemi, splývá s ní ve svém stesku, stotožňuje svoje nálady s jejími a symbolisuje se jejími výjevy. Jeho poetický slovník náladou smutnou je zbarven, má nejčastěji slovo bolesti: podjeseň, mlha, rozvalina a vše, co charakterisuje žal sítně, kde se dotančilo a kde jen s povzdechem se sbírají květy vzpomínek na to, co se nevrátí. Básník až příliš dlouho se zastavil u nekonečného smutku svého osamění, že pak svěže na vás působí a vás opravdu překvapí básně síly a radosti jako je »Tolstoj«, jenž charakterisován »postava v brázdách šla a chýžím blíž a v nebi měla hlavu, — to Chelčického slunný duch k nám z východu se vracel«, anebo »Rybník pod »Němcem«, »Přišery«, »Rozlícená Vltava«, kde básník potlačil bol a zhuštěně a novou silou vymaloval pohnuté scény přírodní. Toto překonání bolu ukázalo zase svěžest a sílu básníkovu již tak mohutně a účinně projevil v »Básních z roku 1859«, dnes již po třetí vydaných. Již přes 40 let uběhlo od jich napsání, ale nejsou to květy herbáře ale květy živé a svěží, nevybledlých barev a nevyprchalé vůně. Jak tenkrát po poušti let padesátých luhy české musily se jimi zazelenat, jak rozkvest nadějmi a radostmi! Vášeň mládí tu zazpívala čarovné hymny v zcela novém ovzduší: jejím představitelem byl cigán jásavě zpívající v rámci kouzelné přírody tatranské. Ozvěna toho kraje silně věje těmito řádky, celý život jeho jako v panoramatu se tu hýbe, celé srdce se tu choulí a bouří, krev vře, oko jiskří a šlehá, ret se vlní, vzdor duní a páž zvedá. Národní písně tu mají znatelné stopy, »Zkamenělá matka« je ukázkou básnické parafrase pověsti, jako »Lesní žena« je snahou koncipovat podobně, jako Čelakovský koncipoval »Tomana a lesní pannu«. Nálady Heineovské najdete také, vidno z toho, že tkvěly tenkrát ve vzduchu českém právě tak jako nota byronská, jež zaletěla sem s »Růží poväžskou«. »Dědův odkaz« vychází tu již po páté, stále svěží a vždy hledaný pro svůj nadšený symbol umělce jdoucího výš a dál za svou písní, v němž básník představil pěkně sebe, jeť právě takovým milencem krásy života i umění, krásy srdce i duše, třebas dnes život vlnil jinak linie svých snů. Zdánlivě odlehlé tyto čtyři básnické sbírky podávají Heyduka celého, dokumentují jeho poetickou sílu a nezmornost a určují mu jeho poslání v budoucno: jeho poesie, třebas neprolomila své obzory do dálek, bude se v poesii české stříbřit jako jezero stajené ve vysokých horách, jež hvězd třpyty pilo i sluncí nádheru, jezero líbané reflexy horstev i zvláštní jich květeny, a po němž duše básníkova jak čistá labuť plula a šplouchala, křídly veslujíc, své tiché krásné melodie, třebas na mnoze byla sama v horách svých snů. Jezero, jež rády vyhledají duše snivé a rozbolené horečkou dnešního života, neb naleznouť tu ohlas svých snů a teplou duši, jež žila dřív jejich životem a trpěla jejich utrpením. A právě, že k písním svým se protrpěla a žila, nikdy neodejde od nás . . . vždy bude mít posluchače svých dum . . . —*aprčk*—

— **Pan Karel Burrian**, král. saský operní pěvec, člen dvorního divadla v Drážďanech, bude nyní jedině zastupován panem Juliem Bergmannem v Basileji (ve Švýcařích) a »ctěné správy divadel a koncertů« žádají se, aby v příčině pohostinských vystoupení pana Burriana vyjednávaly pouze s tímto jeho zástupcem. Očekáváme, že pan Bergmann nebude míti — alespoň z Čech — naprosto žádnou klientelu. Jsme přesvědčeni, že nevyskytnou se české »správy divadel a koncertů«, které by si přály hostem pana Burriana, pokud se nedokáže, že všecko, co česká žurnalistika napsala o věrolomnosti tohoto bývalého člena Národního divadla a o škodách, které způsobil naší operní scéně, bylo buď nesprávně a ukvapeně vyvoláno klamnými informacemi a že pan Burrian nemá viny na tom, co se stalo, nebo že dovedl smazati svůj čin a jeho následky. Nejen hmotné, ale i mravní. Do té doby nepřihlásí se o pohostinské hry pana Burriana zajisté ani — správa našeho Národního divadla! — *α* —

— **Lidové divadlo »Urania«**. Nutno plně doznati na základě dosavadních zkušeností: ředitelství »Uranie« má ze všech našich předměstských divadel nejjasněji vytčený cíl umělecký, sledujíc nejkrásnější možné úmysly. Žel jen, že tento stánek je tak vzdálen centru naší Prahy! Za krásných jarních neb letních podvečerů bude roztomilý výletek za řeku opravdu pěknou promenádou a není snad pochyby, že jí bude častěji použito, zejména, zůstane-li divadelní správa i později na výši dnešních uměleckých snah. Ani ta vnější výhoda útulné a vzdušné restaurační zahrady nebude padati na poslední váhu. Dnes je však vzdálenost citelnou překážkou, zejména, vezmou-li se v úvahu výlohy kommunikační, jimiž se hodně zdraží návštěva divadla. Bude záležeti v neposlední míře na správě městských elektrických drah, poskytne-li jakýchsi výhod pražským návštěvníkům v uvážení fakta, že tím jen poslouží městské divadelní restauraci. Takovéto splynutí dvojího zájmu nikterak by neprofanovalo uměleckou stránku, jejímu rozkvětu přejeme plného zdaru. Z novinek, ode dne zahájení (4. ledna) na scéně »Uranie« sehraných, zajímá nás zejména Stroupežnického »Vojtěch Žák, výtečník« jakožto kus, jenž byl před časem pro svoji palčivou tendenci na prknech Národního Divadla nemožný, Želenského dramatický žert »Teta z Ruska« a v posledních dnech častěji hraní Sienkiewiczovi »Křižáci«, zdramatisovaní Adolfem Walewskim na základě známého románu. Co nás při všech představeních naplňuje důvěrou, je očividná snaha po dokonalém pochopení a souhře dramatu. Zříme v tom pevnou ruku ředitele Slukova, jehož intelligence a energická vůle ponese jistě dobré ovoce. Žádný ze jmenovaných kusů není v pravém slovu uměleckou událostí: »Vojtěch Žák« trpí přílišnou tendencí, která za každou cenu vydupává sympatie pro starou generaci, snižujíc tužby a cíle mladých, drama Želenského, zajisté líbivé pro několik effektně založených scén, postrádá přirozenějšího vývoje dějového a trpí považlivými trhlinami psychologickými, — »Křižáci«, jak je pan Walewski zdramatisoval, jsou vlastně velice pochybnou reklamou slavného románu. Čím Sienkiewiczův román v prvé řadě mohutně působí, totiž svou plynulostí, svým širokým rozmachem lyrického živlu, jenž ovšem je nesen a podporován bohatým a rušným dějem, to scvrká se v dramatě v několik obrazů uměle stmelovaných vnějšími okolnostmi. Jednotlivé tyto obrazy působí — ovšem: ale pružná linie ucelenosti je nadobro zprohýbána. Tak zůstává z románu jen považlivé

torso, opřené z veliké části jenom o erotický motiv Zbyška a Danušky. Jemné ovzduší umělecké vyprchalo ze Sienkiewiczova snu. Hřímavá jeho polnice: »Zjednejme půdu svatým svým právům!« neozvala se ani jedinkrát . . . A přece na druhé straně nutno uznati, že i tak působila řada devíti obrazů silným dojmem dramatického účinu. Toho zásluha náleží v prvé řadě právě účinkujícím umělcům, jichž snaha a vzájemné prolnutí intencí Sienkiewiczových byla tu dobrým vodítkem. Pánové Spurný (Matouš z Bohdance), Čekanský (Zbyšek), Kovář (Zych ze Zhořelic), Kaška (opat), Šípek (Yurand ze Spychova) a j., z dam paní Košnerová (Kněžna Danuta), slečny Šedivá (Danuše) a Vejvodová (Jagienka) chopily se svých úloh s intelligencí a procítěním. Zajisté budeme míti příležitost zmíniti se o nich v tomto smyslu častěji. — Předměstská divadla úpí z veliké části ve vleku a diktatorství svého obecenstva. Zapomíná se, že i malé divadlo má v prvé řadě povinnost svoje publikum si pozvolna vychovávat, k sobě umělecky povznášet. Zdá se, že »Uranie« tuto svoji povinnost dobře chápe. Zbraně, jež pomohou překonat obtíže, má v dobře vyškolených umělcích. Ohlédne-li se časem ještě po dramatě naprosto čistého uměleckého zrna, získá si tím jen dobré pověsti kritiky a intelligentních jednotlivců, s jejichž pomocí trnitá cesta ke všeobecnému uznání jí bude usnadněna. *S.*

SMĚS.

Berlínská divadla neprojevila ještě v novém roce zvláštní živosti a obmezují se ponejvíce na opakování her z lonských zásob. Zdá se, že teprve nyní rozproudí se příliv novinek, což při téměř dvou tuctech stálých divadel znamená ovšem hezkou spotřebu materiálu. Nejpůsobivější novinkou berlínského divadelního života byla však intriková hra o několika odděleních, jež byla provedena za kulisami dvorních divadel a měla za následek pád intendanta hraběte Hochberga, který po plných šestnáct let sloužil a se soužil v jejich správě. Již po lonském úmrtí ředitele Piersona bylo jisto, že se hrabě Hochberg dlouho neudrží. A jakmile se objevilo, že syn bývalého intendanta pan Georg von Hülsen dovede také zaranžovati divadelní představení v důstojnickém kasině, byl osud starého intendanta rozhodnut, neboť byl zde »rozený« intendant, který měl všechnu potřebnou dvorní kvalifikaci, aby řídil tři císařská divadla. Stačilo jen, aby některý pastor se ozval proti uvedení Straussovy opery »Nouze o oheň« na scénu dvorní opery, a aby se císařovna pohoršila »příliš realistickým« podáním scény Justiniána s Theodorou v ubohém Wildenbruchově »Králi Laurinu« — a pád intendanta byl spečetěn. Dne 26. prosince sehrála slečna Wachnerova s panem Christiansem příliš vášnivě nešťastnou scénu a dne 27. prosince náležel intendant Hochberg — dějinám dvorních divadel. Velice příjemný úřad! O Sylvestru se rozloučil s členstvem, které jej pro jeho chevalereskní jednání mělo v obzvláštní lásce, a s novým rokem nastoupil »vládu« syn bývalého intendanta Hülsena. A dvorní divadla berlínská budou míti i nadále svůj směšný význam pro rozvoj německého divadla. Dokumentuje jej hned první letošní novinka dvorní činohry, dne 3. ledna poprvé provedená čtyřaktová romantická veselohra »Válka v domě« od Roberta Mische, která tak dokonale propadla, že obecenstvo nudou a umdlením nemělo ani tolik energie, aby ji vysyčelo. Také »Nové operní divadlo« nemělo zvláštního štěstí se svým kalifornským baletním hostem. Isadora Duncanova, »básnířka tance«, přináší sice mnoho nového a půvabného do svého umění, jež má býti oživením starořecké gracie a nevystihlého kouzla antických pos, ale obecenstvo očekávalo na základě vítězných fanfár — zda reklamy či upřílišněného nadšení? — mnohem více a bylo do jisté míry zklamáno. Taneční idyly Duncanové zasluhují však každým způsobem zvláštní pozornosti. Ne snad pro nahá lýtka a chodidla mladistvé tanečnice, ale pro její skutečně poetické podání. Nevalná bilance dvorních divadel byla jen na některých scénách účinněji předstižena. Německé divadlo střídá Maeterlinckovu »Monnu Vannu« s Hauptmannovým »Ubohým Jindřichem«. K nim se připojilo dne 10. ledna poprvé v Berlíně provedené pětiaktové drama »Den slunovratu« od Karla Schönherra, které i zde, jako loni (19. dubna) ve vídeňské dvorní činohře docílilo silného úspěchu, třeba berlínská půda nebyla dosti příznivá náboženskému konfliktu hry. Schönherr je slibný talent, který může časem vstoupiti na osiřelé místo Anzengruberovo. K patrnému nadání pojí se u Schönherra poctivá práce, vážný názor na život a vytrvalé přesvědčení, vesměs to vlastnosti, které jej povedou ještě k mnohým vítězstvím. Lessingovo divadlo hraje denně tříaktovou veselohru »Cestující na slepo« od známé firmy Blumenthal a Kadelburg. Vyprodané domy svědčí, že se tentokráte autorům »Bílého koníčka« zase práce jak náleží povedla, ale ovšem kolosálního úspěchu této veselohry nebylo docíleno. Od 15. do 17. ledna vystupovala zde společnost Maeterlinckovy choti paní Georgette Leblancové s pařížským ensemblem »Monny Vanny«. Největšího úspěchu docílila v tomto případě, jak se dalo očekávati, zajímavá osobnost přítomného básníka. Obecenstvo bouřlivě si vyžadovalo jeho vystoupení na scénu, čemuž Maeterlinck ochotně vyhovoval. Za to herecké provedení kusu nedošlo mnoho přízně. Ze společnosti vynikal vlastně pouze představitel Prinzivalliho pan Darmont, kdežto »hvězda« její ukázala se býti jen sympatickou, routinovanou herečkou. O ostatních členech ensemblu nelze vážně mluviti. Berlínské divadlo hraje posud téměř denně Meyer-Förstrovu veselohru »Starý Heidelberg«. Nové divadlo vypravilo dne 14. ledna tříaktový žert »Moucha« od Antona Marsa. Opouští-li divadlo svůj program, a Nové divadlo mělo modernistický nátěr mladší německé literatury, a saháli k francouzskému importu, jako činí již téměř většina berlínských divadel, má to jistě svůj význam pro divadelní tvorbu německou a měli by si tohoto výmluvného fakta povšimnouti spisovatelé — nejen berlínští. »Moucha« docílila ostatně velikého úspěchu. Že se jedná o manželskou zpronevěru, o hloupé podváděné manžele, není třeba ani dokládati. Ale toto staré je podáno s tolikým novým vtipem a tak vesele, že divadlo má na několik týdnů bez starosti o novou

hru. Malé divadlo hraje denně úžasně podivuhodnou tragedii Wedekindovu »Duch země«. Trianonské divadlo provedlo dne 2. ledna Donnayovu veselohru »Houpačka« (La bascule) již po 100. a hraje ji dále denně, ačkoli tato hra nenáleží nijak k vynikajícím pracím autora »Milenců«. Také Residenční divadlo hraje denně francouzskou veselohru, Capusovy »Dvě školy«. Divadlo Karla Weisze vypravilo dne 9. ledna krvák »Květ bagna« a rozumí se, že obecenstvo sotva dýchalo při zločinech bývalého galejního trestance, který v Paříži vystupuje jako baron a bankéř, aniž by kdo tušil, jaké kvítko se skrývá pod skvělým povrchem. Konečně ovšem všechno propukne a spravedlnosti je učiněno zadost. Luisino divadlo pořídilo si téhož dne novinku poněkud opozděného data, Dumasovu »Dámu s kameliemi«. V Thaliině divadle již opět vábí výpravná fraška »Jeho maličká« s výborným komikem Thielscherem a jeho kupletem »Neviděli jste malého Cohna?« Hra docílila před rokem po své premiéře na téže scéně přes 150 představení a zdá se, že ještě naplní hezkou řadu domů. V Pestrém divadle provedena dne 13. ledna tříaktová komedie »Systém paní Aubertové« od Claude Rolanda a Pierre Morganda, jejíž francouzský originál nazývá se »L'école des amants« a podává již předem bezpečnou jistotu, o čem se ve hře jedná. Kus je ostatně přes všecko duchaplně psán a ponevadž si také perně dobírá francouzskou výchovu mladých dívek, má i svoji vážnější cenu. Před touto hrou dávána Courtelinova aktovka »Vítězství herce«, ale bez úspěchu. Courteline přestává v Německu působit. Schillerova divadla, východní a severní, obě se společnou správou, mají slušný repertoir, třeba jinde obehraný, a hmotně se jim daří co nejlépe. Při poslední valné schůzi jejich akcionářů konstatováno, že čistý zisk za poslední rok činí 31.000 marek, takže podílníkům vyplacen nejvyšší, 5% úrok, jejž stanovy dovolují. Přes 5000 marek rozděleno mezi členy divadla, kteří jsou u něho přes 5 let engažováni. Zajímavo je, že společnost »Schillerova divadla« chystá se zříditi třetí své divadlo v Charlottenburgu a podle všeho dojde co nejdříve k uskutečnění této myšlenky. — Jak se v Berlíně pevně zakotvuje francouzské divadlo, dá se posouditi dle plánu ředitele Lautenburga, který hodlá ve svém »Residenčním divadle« zavésti francouzské přednášky o pařížských divadelních poměrech. Nejdříve má přednášeti Henry Bauer o vzniku »Volného divadla« a jiných soukromých divadelních podniků, jako je divadlo »L'oeuvre« atd. — Coquelin se svojí společností hrál dne 20. a 21. ledna na scéně dvorní činohry »Tartufa«, »Preciosky«, »Lakomce«, »Hoře lásky«, přednášel monology a dne 22. ledna provedl v opeře »Arelatku«. —*y*.

— **Pierre Laffitte**, známý francouzský filosof a hlasatel positivismu, zemřel v Paříži dne 4. ledna ve stáří 80 let. Laffitte nenáležel sice mezi tvůrčí duchy, ale svojí vytrvalostí a houževnatostí docílil mnoho zvláště pro uznání a ocenění svého mistra a učitele Augusta Comta. U nás náleží positivismus k hluchým pojmům; není zde jeho šiřitelů a také se neustavila česká sekta jeho vyznavačů. Nedá se upříti, že v positivismu je nejedno dobré zrno, které by mělo vzklíčiti nejbohatší úrodou po veškeré zemi na prospěch zušlechtění lidstva a k pochopení pravé humanity. Zakladatel nového náboženství lidskosti, který slovem »réligion« chtěl spíše označiti jednotu, spojení, nežli kult, nepomýšlel zprvu na jeho skutečnou organisaci a obíral se jen theoreticky jeho základy. Předmětem jeho úvah byly jen ty zjevy, které možno proniknouti smysly a jichž zákony lze přesně sledovati. Comte nevysvětloval původu a příčiny zjevů, ale vyšetřoval jejich vztahy; neodpovídal na otázku proč?, ale kterak? V tom shledával základ positivismu a v tom smyslu rozdělil vědy v pět odvětví, mezi něž vřadil také sociologii, vědu o společnosti, jejímž jediným zdárným pojítkem byl mu altruismus, obětavost a družnost lidstva. Roku 1845 vyšel však Comte ze zásad a theorii ke skutečnému založení náboženství, církve, jejíž dogmata a liturgii ustanovil ve svých knihách, traktátech a katechismech. Náboženství jeho má za cíl nejen zbožňovati a uctívati Velikou Bytost, t. j. humanitu, ale i zdokonalovati a zušlechťovati člověka úvahami o ideálu života. Za vzory (typy) humanity určil Comte Mojžíše, Homera, Aristotela, Archimeda, Cesara, svatého Pavla, Karla Velikého, Guttenberga, Shakespeara, Descartesa, Bedřicha Velikého (!), Béchata a Heloisu, jimž doporučoval budovati kaple v kostelích svého kultu. Přes svůj ethický základ neujalo se nové náboženství významnějším způsobem ani ve Francii. Comte zemřel r. 1857, načež členové »Společnosti positivistické« zvolili jeho nástupcem Pierra Laffitta. Hlavně jeho přičiněním došel Comte všeobecného uznání alespoň jako filosof a spisovatel, což dotvrzeno zřízením Comteova pomníku na náměstí Sorbonny, odhaleného dne 18. května minulého roku. Již před tím r. 1892 zřízena na »Collège de France« stolice všeobecných dějin věd, jak se o ni r. 1832 marně ucházel sám Comte; nyní se podařilo dosíci jí jeho menšímu následovníku. Positivistické sbory v Paříži jen živoří, lépe se daří ušlechtilému učení v Jižní Americe, kdež předloni byl i zbudován v Rio-Janeiru chrám humanity; menší skupiny církve tě udržují se v Anglii, ve Švédsku i v Uhrách. Pohřeb Laffittův konal se dne 11. ledna za valného účastenství učených kruhů. Nad hrobem mluvilo několik mužů, kteří jsou ozdobami francouzské vědy i umění (Anatole France). Avšak největší ozdobou pohřbu bylo heslo Laffittovo, které se skvělo na přední stěně rakve: »Vivre pour autrui« (Žíti pro jiného), heslo, které vysvětluje všechen neúspěch jeho kultu a nedává ani pro budoucnost žádné naděje . . . —*α*—

** **Mapy výpravy Svena Hedina.** Ze Stockholmu se oznamuje: Švédská akademie věd prozkoumavši vědecké výsledky proslulé tříleté výzkumné cesty Svena Hedina končinami částečně dosud zcela neznámými v Střední Asii, doporučila, aby částka 75.000 skandinavských korun povolena byla na uveřejnění 1149 map, jimiž slavný cestovatel znázornil končiny, jež prozkoumal. Znázorněna tu prostora nemající než 10.500 km. a mapy provedeny v rozměru 1 : 35.000. Reprodukce map bude provedena ve třech různých velikostech, 1 : 10 000, 1 : 200.000 a 1 : 2,000.000.

OBSAH: K. Leger: Vzpomínky. — Jaromír Borecký: Za sluncem. — Stanislav Jarkovský: Pozdě . . . — Vilém Mrštík: Žumří. — A. Beranová-Chejnická: Z podzimních nálad. — Feuilleton: Dvě vzpomínky z Polska. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 30. LEDNA 1903. ČÍSLO 19.

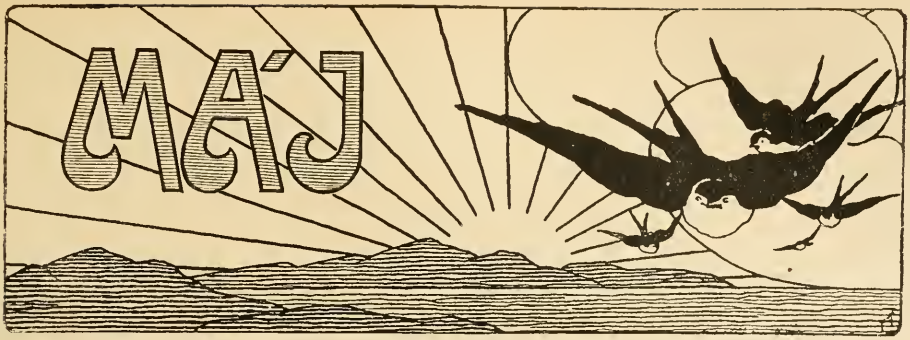

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

OTAKAR THEER:

SETKÁNÍ.

I.

Vlak zapískl zastaviv v nádraží venkovského města. Nádražní zřízenci obstoupili nákladní vůz, portýr vyvolával po čekárnách jména stanic, třepaje při tom zvoncem, sklepníci s tabletkami pokrmů a nápojů pobíhali podél vlaku.

Pojednou bylo tu plno hluku a šumu. Dvířka vagonů se otevírala, passažeři sestupovali a vystupovali, modré čepice kondukterů kmitaly se hned zde, hned tam.

S plaidem v ruce, třeba že byl parný červencový den, vycupal soudní rada Kejř z kupé, pak z perronu, konečně z nádraží na silnici. Stanuv tu, oddechl si z hluboka a pohlédl nerozhodně za vlakem, jakoby byl na rozpacích, má-li, či nemá-li jeti dále.

Pak vykročil již zcela rozhodnut. Šel pomalu, poněkud namáhavým krokem měšťáků, nezvyklých chůzi po silnici. Z pod zlatých brejlí těkaly jeho oči hned v tu, hned v onu stranu. Od města, které spalo před ním v slunečním jasu, přenesly se na levo, ku nekonečným lánům rolí, plochých jako tabule, pak v pravo, na domy nádražního úřednictva, obrostlé stromovím. Ale po několika okamžicích utkvěl zrakem kdesi v dálce. Zahleděl se na kostelní věž, nebo na řadu topolů, jež vyrůstaly na místě pobořených městských hradeb? Kdo ví? Snad neviděl ani věž, ani topoly. Zdálo se, že je zahloubán do vzpomínek . . .

Soudní rada prožil v tomto městě první léta své úřednické karriery. Kdo by řekl, že je tomu více než dvacet, skoro pětadvacet let? Tehdy byl adjunktem u zdejšího okresního soudu. Aby neměl daleko do kanceláře, najal si pokoj v jedné z ulic ústících na náměstí, v hezkém jednopatrovém domě se zahrádkou, jíž dík laskavosti domácích pánů, směl dle libosti používati. Bylo odtamtud viděti na Labe, na jeho nízké břehy vysázené topoly a na opuštěnou rybárnu, před níž po celý den kotvily dva prámy, určené ku vybírání říčního písku — zkrátka učiněný ráj pro člověka, který polovici svého života strávil ve velkém městě, neustále strádaje a vydělávaje si kondicemi na živobytí.

Každý den, po návratu z kanceláře, zaměřil na zahrádku, a zapáliv si dýmku, četl něco nebo pohlížel na hru vln. Někdy přišla sem také domácí paní, velká brunetta, asi šestadvacetiletá, jež se nadarmo snažila zastříti utaženou šněrovačkou své kypivé půvaby. Vyměnila s ním několik slov a když úřadník, nesmělý ve styku s ženami, odpovídal jí na její otázky pouhým »ano«, »ne«, odcházela, vysílajíc k němu pohled, který se mohl zdáti nyvým.

Ale hráz cizoty se mezi nimi pozvolna trhala. Navykl jí, zbavil se své vrozené bázně. Procházeli se po zahradě, on pokuřuje z dýmky, ona vedouc za ruku svého chlapce. Pepíček právě začal choditi do první třídy, a tak se staly školní strasti hlavní látkou jejich rozhovoru. Antonín Kejř vypravoval o svých studentských létech, jak se nuzoval a probíjel životem. Paní Hrazdirová politovala ho vždy vřele a přešla ku svým starostem hospodyně; pak zase byla řada na něm, aby pověděl vše, co se mu přihodilo v úřadě a tak se dostali ku maloměstským klepům, ve kterých se ona vyznala dokonale.

Když se přiblížily první deštivé dny, zavzdechla:

»Škoda, že naše procházky přestanou!«

Antonín Kejř opakoval po ní vzdech a zahleděl se do země.

Tu, jakoby inspirována, zastavila se a vykřikla:

»Víte co? Mám výtečný nápad. Budete chodit k nám, do bytu.«

Od onoho dne docházel tedy tam. Její muž, zavalitý, menší než ona, s hlavou, která seděla přímo na ramenou, jakoby mu někdo krk odstřelil, zval ho vždy vřele, aby přišel zase; vždyť, měla-li žena společníka, mohl se tak aspoň vzdáliti do hostince.

Antonín Kejř stal se u nich denním hostem. Měl-li v úřadě prázdnou chvilku, myslil na paní Hrazdirovou, představuje si, jak spolu večer budou hovořit, a pídil se po drobných historkách, kterými by ji pobavil. Jeho mysl, upoutaná dosud toliko knihami, akty a paragrafy, nalezla pojednou nový předmět zájmu. Jaké teplo rozlévalo se mu teď v prsou, jak se mu nyní objevoval život v jiné, vroucnější barvě!

Každý večer mluvili spolu o těchže věcech: škola, domácnost, co se událo v městě. A přece každý večer bylo to pro Kejře něco nového. Prohodila-li někdy slovo o svém muži, znělo pohrdavě, tak jakoby mluvila o cihle nebo patníku u dveří. Kejř, aniž věděl proč, snažil se zastati toho přihlouplého břicháče, jemuž nade vše šlo o to, aby ho lidé nechali na pokoji. Ale vždy dostavil se opáčný výsledek; místo aby přestala, popudila se paní Hrazdirová ještě více. A Kejř zase, aniž věděl proč, byl v duši rád tomuto pohrdlivému tónu.

Měsíce ubíhaly. S masopustem dostavily se nové starosti; šlo o toilettu paní Hrazdirové ku elitnímu plesu. Všichni tři, oba manželé i Kejř, odjeli do Prahy prohlédnout si výkladní skříně. Vrátili se domů s kupou střihů, látek a barevných předloh, čísla »Mód« rozhodila se po pohovce, přítelkyně paní Hrazdirové podávaly si dvéře jedna po druhé, hlavy se sestrkovaly, papíry šustily, jakoby se tu radil generální štáb o válečném tažení.

Konečně nastal den plesu. Kejř vida ji v šatu z žlutavého hedvábí, vystřiženém kolem hrdla a na šiji, zakoktal se samým údivem. Tak se mu zdála hezkou. Tmavý vlas, upravený městským kadeřníkem, byl protknut dvěma krvavě rudýma růžema; a její pleť, hebká jako bývá u mladých žen, předčasně ztučněvších, měla lesk slupky zralého ovoce.

Vida ji v kole, otáčející se bez ustání v loktech celé řady tanečníků, litoval poprvé ve svém životě, že se nenaučil tanci. Seděl s jejím mužem v pokoji sousedícím se sálem a pozoroval ji neustále. Zoufalá tesknota rvala mu srdce; mhouřil oči, snaže se neviděti ji, a zase široce je vytřeštil, ztratila-li se mu na okamžik v tanečním reji.

Kolem půlnoci začal manžel mluviti o návratu domů. A když se paní rozhodně ozvala, že nepůjde, obrátil se ku Kejřovi:

»Jestli by tě chtěl dovést pan adjunkt?«

Rozumí se, že Kejř ničeho nenamítal.

Plné tři hodiny, od půlnoci až do odchodu z plesu, připravoval si odvážné vyznání lásky, vypočítal, za kterou lucernou ji políbí a v jeho hlavě, rozbouřené pivem a žárlivostí na tanečníky, mihaly se galantní fráse, vášnivá gesta a neodolatelné pohledy, o kterých si byl jist, že by sochu rozpálily.

Když vyšli ze dveří hotelu, požádala ho, aby uschoval její vějíř. Tímto neočekávaným začátkem přiveden byl úplně z konceptu svých dobyvatelských plánů. Ať dělal co dělal, nemohl si vzpomenouti ani na jediné slovo z toho, co mu dříve tak určitě tanulo na mysli.

Mlčky dovedl ji domů. Přišed do svého pokoje, vrhl se poloodstrojen na lože, ztrmácený duševním napjetím, zoufalý, že neuskutečnil svých záměrů. V tom zaklepal kdosi na dveře.

»Kdo to?« tázal se.

»Já!« odpověděl tichounce ženský hlas.

Hodil chvatně na sebe šat a otevřel.

»Jdu si pro vějíř,« zašveholila mazlivě paní Hrazdirová, převlečená již v župánku, a sežehla ho vášnivým pohledem.

»Vějíř . . . ano vějíř . . . jenom kde . . . kde vězí . . .« koktal adjunkt, převraceje kapsy fraku i zimníku.

»Pane Bože, aby se tak ztratil!« vzkřikla lehce a pomáhala mu hledat. Z celého jejího těla vanula palčivá vůně a setkaly-li se jejich ruce, bylo to, jakoby elektrická jiskra přeskočila. Tu, šíleně odhodlaný, jako člověk, který se vrhá z okna hořícího domu, vzal ji do náruče a pevně tiskl . . . .

Dny, týdne a měsíce, které následovaly po tomto památném večeru, mohly býti vrcholem adjunktova štěstí, kdyby, bohužel, neměla jeho milenka jistých, velice nepohodlných náklonností; třeba že v domě nebyli nikterak rušeni ze svých důvěrných styků, vymýšlela si paní Hrazdirová romantická zákoutí ku dostaveníčkům, tak na př. se scházeli za hřbitovní zdí, navečer, kdy je tráva plna rosy, která vám hrozí nastuzením, nebo odjížděli na den či dva do Prahy, každý jiným vlakem, setkali se tu v některém parku a ztrávili den chodíce z restaurantu do cukrárny a z cukrárny do restaurantu, neboť paní Hrazdirové nezdála se láska možnou jinak, než mohla-li ji ukázat celému světu.

V takových chvílích ježily se Antonínu Kejřovi hrůzou vlasy na hlavě; vždyť každou vteřinou mohl je potkati některý známý nebo známá a rozkřápat to po celém městě. Nešlo mu ani tak o manžela, pohlížejícího na nevěru své ženy jako na ulehčení, ale děsil se skandálu a jeho následků. V uších zněl mu káravý hlas jeho šéfa a míval předtuchu, že celou tou záležitostí jeho úřednická karriera je ohrožena, zničena.

A lidé viděli . . . povídali . . .

Jednoho dne zavolal si ho pan soudce do své úřadovny a vypouštěje obláčky dýmu ze své pěnovky, změřil ho přísně od paty k hlavě.

»Poslechnou, pane adjunkt, já jich měl za spořádaného a řádného člověka. Ale povídá se o nich tohle a tohle. Veritábl skandál! Víme . . . na tohle to se já nesmím dívat jen tak. A povídám jim: Buď s tím přestanou, anebo jich . . . mein Ehrenwort . . . nechám přesadit . . .«

Očekával, že se adjunkt bude bránit, obhajovat. Ale ten, bledý jako stěna, zašeptal:

»Já sám prosím o přesazení . . .«

II.

Od té doby žil Antonín Kejř pravidelně jako stroj. Milenka psala mu sice několik dopisů do jeho nového působiště, on však nechal je bez odpovědi. Ženám se vyhýbal, navykl si dobře jíst a pít. V čtyřicátém roce objevil se u něho kloubový rheumatismus, o pět let později přidružilo se k tomu ztučnění srdce. Každý rok zajížděl do lázní, kouřil dle lékařského nařízení tři doutníky denně, a jsa naplněn úzkostnou starostlivostí o své zdraví, měřil každých šest hodin tělesnou teplotu, zaznamenával počet úderů tepny, a, ze strachu před mrtvicí stranil se všech vzrušujících styků a zábav.

Letos doporučil mu lékař lázně, nalézající se blízko města, kde prožil jediné milostné dobrodružství svého života.

A zde, snad právě vědomím této blízkosti, probudila se v soudním radovi touha, setkat se s paní Hrazdirovou. Bylo to cosi horoucího a něžného zároveň, těšil se na setkání tak nedočkavě, jako dítě na slíbenou loutku.

Podivný pocit! Dříve vzpomenul-li si kdy na ni, vystoupila zároveň v jeho duši obava, aby nepřijela sem za ním, viděl již, jak ho vyhledává v jeho bytě, strhuje ho znovu k tomu životu plnému hrůzy před skandálem a zostuzením. Nemyslil na ni jako na milenku, ale jako na člověka, od něhož očekáváme něco nepříjemného.

Během let se tyto obavy zmírnily a, jako obyčejně bývá, probíráme-li se vzpomínkami, vytratily se mu z paměti všechny nepříjemné vlastnosti Eliščiny a zbylo tam toliko vědomí bývalého štěstí. A nad to zde, v lázních, kde si připadal tak osamělým, opuštěným, napolo ztraceným, kde se nikdo o něho nestará, a kde nikomu na něm nezáleží, pojala ho krutá chtivost uvidět se a pohovořit s ženou, která ho kdysi měla ráda, a která (tak se ve své mužské ješitnosti domníval) miluje ho ještě dosud.

Myslil na ni s rostoucí něhou, s neustávající vytrvalostí, jež se podobalo manii, myslil na ni, když se ráno ubíral k prameni pít mineralní vodu, myslil na ni při zvucích lázeňské kapely, myslil na ni pokuřuje doutník na terasse hôtelu.

A konečně se rozhodl, že ji navštíví. Byl by tak učinil již dávno, ale zdržoval ho strach, aby při setkání nedošlo k pohnutlivé scéně, a zvláště aby ona neplakala, neboť to by mu mohlo přivodit srdeční záchvat.

III.

Vyšed z kaštanové aleje, ocitl se Antonín Kejř v městě. Změnilo se hodně od té doby, co tu nebyl! Na předměstí vyrostly dlouhé ulice dělnických domků s malými zahrádkami, žlutými dvířky a květinami za každým oknem. A v městě samém setkával se krok co krok s neznámými lidmi, z nichž ani jeden ho nepozdravil, tu vystavěli nový dům, tam zase visí firma, které tu tehdy nebylo.

A soudní rada, vzrušený tímto přívalem cizoty, připomněl si, kdo ví, není-li Eliška Hrazdirová snad mrtva. Divil se, že mu to dříve nepřipadlo. Je to přece tak možné, tak snadně možné! Tu, poněkud znepokojený, zaměřil do hostince. Přeptáš se tam, myslil si, vyzvíš nějakých podrobností o ní.

Usedl ve velké jídelně, v koutku, kde tehdy obědával. A když postavil sklepník před něho láhev vína, otázal se ho třesavým, rozrušeným hlasem, jakoby očekával odpověď, na níž závisí jeho žití nebo nežití;

»Poslyšte, bydlí tu nějaká paní Hrazdirová?«

»Račte odpustit, vašnosti,« odpověděl sklepník, »jsem tu teprve nedávno . . . já se zeptám pána . . .«

Za chvíli přišel se zprávou, že paní Hrazdirová bydlí v ulici u mostu.

Kejřovi tlačily se na rty ještě jiné otázky. Ale neodvážil se pronésti ani jediné, byv zachvácen zvláštním studem, jakoby sklepník mohl uhodnouti z tónu jeho slov všechno, co se tou chvílí dálo v jeho srdci.

Zaplatil a zdvihl se. Přešel náměstí nejistým, šátravým krokem, s pocitem, že všichni lidé ohlížejí se za ním, ukazují si ho a tuší cíl jeho cesty.

Nabyl trochu klidu teprve, když vstoupil do dveří domu, který tehdy obýval. V temné síni rýsovaly se obrysy dvou almar, snad těchže, které tu stávaly před pětadvaceti lety, před schody nalezl instinktivně rohožku, jež se nalézala na stejném místě jako tehdy. A právě tak rozpoznal vyřezávaného Krista, pod nímž v červené nádobce ploval knůtek, vydávající stejně neurčité světlo, jakoby tudy Kejř ještě včera šel. Toliko dřevěného zábradlí, upevněného po celé délce stěny, tu tehdy nebylo.

Ruka sama proklouzla mu dřevěnými mřížemi katru a otevřela si zámek, jehož mechanism byl znám toliko domácím lidem; ani na to tedy nezapomněl.

Vešel přímo do kuchyně, jako činíval, když se vracel z úřadu; a takovou měrou připadal si být zase týmž mladým adjunktem, že nechtěl uvěřit svým zrakům, když u plotny spatřil ne tu starou mrzutou služku Lenku, ale neznámé děvče, jež vykřiklo překvapením, spatřivši v předpokoji cizího pána.

Požádal je, aby ho uvedlo k milostivé paní a dal mu visitku. A pak vzpomenuv si, že by snad paní Hrazdirová mohla býti omýlena titulem

soudního rady, který byl vytištěn pod jeho jménem, dodal:

»Ohlaste jen Antonína Kejře. Soudní rada můžete vynechat . . .«

Děvče podivalo se podezřívavě na něho a nedůvěřujíc, řeklo, aby zůstal v předpokoji.

Několik vteřin, které soudní rada tam strávil, probudilo v něm celé pásmo myšlenek: Jak Luisa vypadá? Změnila se? Co mně řekne její muž? A co Pepíček? Jak asi ten vyrostl!

Poprvé od té doby, kdy opustil zdejší město, napadlo mu, že se nesetká s Luisou takovou, jakou ji opustil, ale s Luisou změněnou, sestárlou; ať dělal však co dělal, nemohl si ji představiti jinak, než černovlasou, s černými jiskrnými zraky a s tou hebkou pletí, lesknoucí se jako slupka zralého ovoce.

V tom uvedla ho služka do pokoje a hned zase zmizela ve vedlejších dveřích, odkud bylo slyšet šepot, šustot šatů, ruch tlumených kroků. A Antonína Kejře, který stál v tomto salonu takřka nezměněném od doby jeho odchodu, zachvátila bázeň, bázeň nerozhodných lidí, jdoucích vstříc rozhodnému okamžiku. Chtělo se mu skrýt se, utéci, vytratit se z města. »Zůstaneš,« šeptal si však v následujícím okamžiku, »vždyť ona je jediná, s kterou si můžeš pohovořit, která má o tebe trochu něžného zájmu . . . Ale« vzbudila se v něm nanovo pochybnost »dojde-li k nějakým scénám, bude-li tě obviňovati . . .? Rozrušíš se a rozstůněš se . . . Nebylo by lépe, odejít?«

Ale již se otevřely dveře, a v nich, opírajíc se o malou služku, stanula paní Hrazdirová. Stanula, dala se dovésti k sedadlu, do něhož padla těžce, jako lidé, kterým síly vypověděly službu. Kynula Kejřovi, aby se také posadil.

»Milostivá paní . . . přicházím, abych . . Meškám nedaleko odtud v lázních a tu . . .« Více ze svého naučeného úvodu nedovedl však říci. Tak ho ohromilo vzezření Luisy, té krásné Luisy, která kdysi náležela mezi nejhezčí ženy celého města. Ta, kterou spatřil teď před sebou, připadala mu jako lidský cár, na němž visely splaskle šaty, lidský cár s prázdnýma očima, s žilnatýma nohama, které se neustále chvěly. Kde jsou její růžové líce, kde ten bujný vlas, který jí sáhal až ke kolenům? Její tváře byly vpadlé, voskově žluté, s hektickými skvrnami, jež se podobaly umělé červeni, kterou spatřujeme na obličejích laciných loutek. A vlasy měly neurčitou barvu; trochu do šediva, trochu do hněda, a na jejich nedbale svinutém uzlu seděla červená, vybledlá stužka, dodávající celé té vráskité hlavě vzhled jaksi směšně koketní.

»Divíte se mi, jak jsem přepadlá . . .« zahovořila řezavým hláskem, pozorujíc překvapení, které se zračilo v radově tváři.

Antonín Kejř snažil se zapírat.

»Ach ne, nepovídejte mi to. Cítím sama, jak všechno na mne visí. Od té doby, co je ‚můj' nebožtíkem« . . . .

»Zemřel . . .? A já ani nic nevím . . .« naladil soudní rada tvář v soustrastné vrásky.

»Před sedmi lety . . . . Chudák . . . . mrtvice. Tři dny před smrtí koupil mi ještě novou garnituru . . . .«

»A co Pepíček . . . totiž pan syn?« snažil se Kejř dáti rozmluvě jiný směr.

»Ten je v Kolíně úředníkem na dráze . . . . Má hezké postavení, ale dělá mi starosti, pane rado. Chytla se ho tam taková osoba . . . je to od muže pryč . . . hoch má dobré srdce a nemohu ho od ní odtrhnout.« Pak rozmýšlejíc se chvilku, doložila: »Že té ženské není hanba. Tak svádět mladé lidi. Na to by měly být zákony . . .«

Antonínu Kejřovi napadlo, jak tato troska života, dovolávající se ochrany zákonů proti záletnicím, svedla ho tehdy před dvaceti lety. Pocítil náhle smutek, ten krutý smutek, který se nás zmocní právě tak nad puklou vásou, jako nad rozpadajícím se člověkem, jehož jsme milovali.

A ať se činil jak činil, paní Hrazdirová neodpovídala mu dále než jednoslabičnými slovy. Nebožtík muž a syn zdáli se být pro ni jedinými předměty, k nimž přilnula jistým zájmem, a všechno, co o nich chtěla říci, vyjádřila těmi několika hořejšími větami.

Pak, aby přerušil trapné ticho, začal vypravovati o sobě, omlouval svůj náhlý odjezd i to, že neodpověděl na dopisy, které za ním posýlala.

»Ach, to nestojí za řeč,« přerušila ho lhostejně, a zavadivši chorou nohou o židli, vykřikla bolestí.

Mluvili v dlouhých pomlčkách o tom i onom. Jak litoval soudní rada, že podlehl rozmaru navštíviti ji znovu! Teď teprve, když seděl naproti ní, uvědomoval si, že čekal od ní trochu bývalé lásky, a třebas i výčitky pro to, že ji tehdy opustil. Vždyť výčitky jsou znakem, že ještě milujeme toho, kterému je činíme.

Po celá ta léta věřil ve své mužské výše, že ona nežije než vzpomínkami na něho, že neustále očekává jen jeho, že probírá se všemi příhodami jejich lásky s úctou tak pobožnou, jako prsty bigotní ženy, svírají zrnka růžence. Čekal, že ho uvítá jedním z těch gest, které mimovolně nám odloudí radostné překvapení, srdečným výkřikem, anebo aspoň že se v jejím hlasu zachvěje trochu vzrušení.

A zatím sedí tu cize naproti sobě, a nemají si co říci . . . .

Minuty míjely. Slunce, které dříve osvětlovalo každý předmět v tomto pokoji, vytrácelo se zvolnička. Stín se tu rozložil a v něm brala na sebe tvář Luisina cosi děsivého, hrobu blízkého. Vrásky na jejím obličeji zdály se hlubší, víčka zapadlejší, jako u mrtvoly.

»Tedy vy jste v lázních?« tázala se, jakoby teprve teď pronikla do jejího zmalátnělého mozku věta, kterou pronesl Kejř hned na začátku setkání. »A schází vám něco . . .?«

»Mnoho... mnoho, milostivá paní,« zavzdechl soudní rada. »Cítím často bolesti u srdce... chytne mne to...«

Přerušila ho s patrným zájmem.

»A já již sedm let trpím rheumatismem, kloubovým rheumatismem a...«

»Ach,« nedovedl Antonín Kejř potlačiti radostný výkřik, »právě pro rheumatism jsem v lázních... To cítíte...«

»Jakoby se mi rameno z kloubu mělo vyvrtnouti,« přerušila ho.

»Právě jako já,« svědčil živě přicházeje do ohně jako všichni nemocní, podaří-li se jim vyprávět o své chorobě. »Nemohu natáhnouti ruku...«

»... a zdá se mi, jakoby po ní lezly mravenci,« dodávala ona. »Ale já to mám po celém těle.«

»Musíte jet do lázní,« radil, »massage je znamenitá věc. Já jsem si nechal dát pětadvacet tisíc ran a pomahá mi to...«

»Což o to... Ale já mám ještě kombinaci s játrama...«

»A já ztučnění srdce,« přiznal se Kejř. »Chvílemi mne tam něco píchne, dech se mi zarazí a slova ze sebe nevypravím.«

»Ach Bože, ta játra... Pálí mne jakoby mi do nich někdo měchem foukal. A zdává se mi, že mi srdce z krku vyskočí... Někdy v noci si myslím: Vstaneš, voda je blízko a bude po všem!... Ach Bože!... Nejhorší to je než usnu. Mám pocit, že na mne strop padá; vyzdvihnu ruce nad hlavu a chci ho chytit... Jindy zase vidím obraz Pannenky Marie z našeho kostela. Nejdříve je daleko, pak přichází blíž a blíž, až rozeznám celou svatou rodinu... A když již mám usnout, je mi jakoby Pannenka Maria přehodila přese mne závoj...«

Tak nalezli oba ti bývalí milenci bod, na němž se jejich zájmy stýkaly: nemoc. Rozpovídali se o ní se stejným ohněm jako tehdy, před pětadvaceti lety, když sedíce vedle sebe, hovořili o své lásce — rozpovídali se o svých chorobách, zapomenuvše na bolesti, které jim působí.

A když Antonín Kejř povstal, aby odešel na nádraží, zavzdechla paní Hrazdirová:

»Škoda, že se nemůžete zdržeť... Nedalo by se to odložit?... S vámi se tak pěkně povídá.«

»Není možno, milostivá paní,« odpověděl, »zítra v sedm hodin musím být u pramene a na devět hodin mám zamluvenou koupel...«

»To je ovšem něco jiného,« přisvědčila vážně, »já bych nejednala jinak...«

Stiskli si ruce a rozloučili se.

»Snad vás někdo zde v městě nepozná?« tázala se, když byl již na odchodu.

»Myslím, že ne. Proč?«

»Nerada bych, aby lidé věděli, že jste byl vy u mne. Víte, je to k vůli synovi...« Začervenala se poněkud a tento stařecký růměnec zdál se být jediným zbytkem jejího ženství...

Antonín Kejř odcházel dosti rozjařen. Přece si porozuměli, přece poutal je k sobě jistý zájem. Sestupuje se schodů přelétl pohledem zahrádku, kde se oba seznámili, kde tolikrát šli spolu, bok vedle boku. A srovnávaje své tehdejší úzkosti o karrieru se svým nynějším postavením, které mu zajišťovalo pohodlný a příjemný život, máchl rukou, jakoby zahánět tyto fantomy mládí a zašeptal: »Hlouposti... Neměnil bych...«

♡ ♡ ♡

PAVLA MATERNOVÁ:

Po západě.

Hořívával západ nad modrými lesy,
dušička se za ním tiskla do nebe,
nevěděla, kde Jsi, nevěděla, že Jsi,
šeptala své »ráda« ještě pro sebe.
Šeptala je květům utrženým v stráni,
blouznila je hvězdám, tesknila jím v les,
nevěděla sama, co je milování,
snívala jen v touze, vzlet že do nebes!

Dohořela v dáli silhouetta mládí,
její čisté rysy v zlatý psané jas,
a jak roky divě do daleka pádí,
na tu lidskou lásku myslit musím zas.
Nevidím ji blízko, nehledám jí v dáli,
k nebes třpytným hvězdám pohled letí něm,
na ty vlny zírám, jak se řekou dálí
někam v cizí proudy, někam v jinou zem!

♡ ♡ ♡

Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK:

Dva pražské obrázky.

Zahrada Milosrdných.

Komu v Praze neznáma rozlehlá budova kláštera Milosrdných, útočiště to chorých, nejbědnější pražské chudiny a zároveň i nejpopulárnější klinika pražského pracovného lidu?

Každý alespoň jednou v životě viděl dlouhé jeho chodby, ponurá jeho nádvoří, mříží oddělenou klausuru a řádový chrám svatého Kosmy a Damiána.

Avšak mnohem zajímavější než klášter sám jest méně známá jeho zahrada, bývalý to hřbitov, čemuž svědčí náhrobek Sabiny Gerertové na zdi z r. 1671.

V zahradě té není zvlášť starých a velikých stromů, ani nějakých zvlášť vynikajících architektonických ozdob. Naopak. Máme před sebou volnou a slunnou zahradu užitkovou. A přece zahrada ta vzbudí pozornost vnímavého pozorovatele, neboť jest typem květnice a užitkové zahrady, tak jak tyto po různu u nás a v střední Evropě ku konci 17. století byly zakládány. Proto také najdeme zde flóru okrasnou i spotřebnou, již marně bychom dnes v jiných zahradách pražských hledali.

Keříky šalvěje, máty peprné, bazálky a balzamíny, levandule a baldriány, tu zas trsy routy, sporýše, řimbaby a rhebarbory vroubí a zdobí tu četné záhonky odlehlé, mezi dvěma křídly kláštera rozkládající se zahrady, jejíž největší ozdobou několik letitých keřů vždy zeleného zimostrázu, několik starých ovocných stromů, keře černého ryvízu, mišpule a černé sněti prastarých tisů.

Zahrada ta, tak jednoduchá jest přece vysoce půvabnou a zajímavou, neboť ovívá nás v ní dech, ráz a ohlas dávno minulých věků a ticho v ní, jako v zamlklých chodbách nedaleké klášterní nemocnice. Chvílemi jen uzříš tu v lesklém černém taláru s pevným, nápadně vysokým černým límcem kráčeti některého z bratří, jemuž zahrada tato nejmilejším útulkem po úmorné práci vysilujícího jich povolání, jímž tolik již dobrého prokázali nejchudším z chudých tohoto města.

Náměstí Velkopřevorské.

Jedno z nejpoetičtějších zákoutí Malé Strany. Vzdálené všeho velkoměstského ruchu, tiché a klidné, avšak plné nevystihlých, ba nepopsatelných krás a půvabů. Pro hustou spleť větví několikařadového stromořadí stěží jen rozeznáváš tu barokní detail jednopatrové budovy rozlehlého Velkopřevorství a velikolepějšího ještě v poměrech a rozměrech paláce hr. Bouquoye-Longueval, nádhernými přístřešky, sochami a balustrádami zdobeného.

Jen krásný a cenný štít menšího Bouquoyského paláce ostře se tu rýsuje průlinou stromů na západním obzoru. Ještě originelnější, protože starobylejší, jest východní část náměstí toho.

Kdybys zde mezi starobylým, vysokou prejzovou střechou zdobeným mlýnem Veselého a malebnými výstupky paláce, kdysi Hrzanovského, potkal zjev českého pána z polovice 17. století v nabíraných kalhotech, ve vysokých škorních, s krásně prolamovaným španělským kordem a skvostným bandalírem od mostu sem kráčejícího, věru bys se nedivil. Tak hodil by se zjev ten do starobylého tohoto prostředí.

A v létě náměstí to ještě krásnější.

Syté stíny košatých akátů pokrývají celé neveliké toto prostranství. Jim vévodí ohromný platán blízké Maltézské zahrady, velikán to mezi okolními stromy. Stěží jen prodírají se sem jednotlivé paprsky sluneční, zářice a chvějice se jásavým leskem a zlatem svým v průsvitné cloně zelených odsvitů a smaragdových reflexů, jimiž pokryta ztápí se a pestří celá plocha náměstí, jehož klid a ticho ruší jen ozvěna kroků osamělých chodců a občas jen tlumené zvuky varhan nedalekého kostela.

Jen neradi se zátiším tím se rozloučíte, kráčejíce kol drsných věží Maltézských a zajímavého náměstíčka před kostelem tím opět do ruchu a hluku ulice Mostecké.

VILÉM MRŠTÍK

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Jaké je, prosím, vaše jméno? ptal se mladší Zumr —

— Růžička — Růžička Jakub. To vy mne — nebudete znát. — Proč se ptáte? —

— Tak — zdá se mně, že jste nějaký šelma, stařečku —

— Už sedmdesát let, prosím. — Já už jsem takovej starej komediant, flegmatiker, a jen si tak pořád myslím, co bych tak ještě proved', aby tu ve světě zbyla po mně nějaká památka.

— Hezkou sklepnici tu máte.

Růžička se usmál.

— Pane to je, jako když ji vymaluje — ale dotknout se ji —

— Nesmí?

— I bože uchovej! Hned vás polije pivem.

— Je už tu dlouho?

— Tak přes rok.

— To ona ještě skrotne.

— I ona už byla u Primasů. Tam odtud pro grobianství musela pryč; — žádná ženská vám neskrotne, dokud ji nesvážou nohy. Já ostatně nevím, jak je k mladejm, ale na nás starý je hrozně zlá —

V tom Boženka přinesla pivo —

— Boženko, Boženko volal ji Růžička.

Boženka, držíc po pěti sklenicích v každé ruce, ohlédla se přes rameno a přimhouřila oči — čekala. — Bude to? —

— Až se přestanete mračit —

A když pivo roznesla a ku stolu přistoupila, vzal ji Růžička za ruku a představoval Zumrům —

— To je naše vnučka a my všeci jsme její dědečci. Dá-li Pán Bůh a setrváme ve zdraví, jak jsme, všeci půjdeme jí na veselku. Jen to nevíme, koho z nás si vybere.

Růžička na jedno oko stále slzel a stále si ho utíral a vypravoval, kdo byl, kde byl a kdy a jaké má děti. Nebyl ani tak starý, ale mnoho pamatoval. Ten, ten? Ten se vyspal třikrát s Šalamounem, říkali o něm jedni a druzí: »z pekla se vylže, hubu má jak čert«. Nestudoval. Do trivialní školy jako každý druhý chodil jenom, jak se říká, do 12 let, ale »Růžičko«, řekl mu jednou učitel: — »ty už máš dost, ty už sem nemusíš chodit« — Vdovcem byl už 22 let a z dětí zbyly mu dva kousky: kluk, tomu už bylo 42 let a holce 32, »Stará, suchá vám, ale hlas jako zvon. Zpívá v Linci, v létě jede do Išlu, kde se scházívají ti největší žebráci z celýho světa. Ti hoši hlavatí, jak se jim říká, anarchisti, náš dědeček, Vilém, bavorský král a tak dále; starej je taky ještě tak trochu komediant a tak před nimi zpívá.

— A rády mě ty děti mají (oči zase mu tak tekly, zas aby je utíral), ten kluk, mrcha nabíjená, nezvedená, vypálená, všude povědomá, ten by za mě dejchal, jak mě má rád. A s holkou píšeme si jak milej s milou, dvakrát za tejden. Když na vagace přijede, nikdy odě mně ani odejít nechce, sedí u mně, až usnu, a no už nejednou seděla tak do rána. Jednou z rána, ledva jsem procit', přijde k mej posteli a povídá:

— Co pak se to dnes tatínkovi zdálo? Divám se, tatínek spí a směje se.

— Toť, to se mně vždycky něco zdá, já se směju a spím. To je, pane, ještěrka.

V tom pozornost Zumrů upoutala k sobě nová osobnost. Byl to na sáh vysoký, černě oděný pán s hebkými, v zadu na dvě křídla rozčísnutými vlasy a silnými vazy v týle, které hlavu jeho držely zpříma jak u mladého člověka. Se zalíbením přejížděl si kartáčkem ostře střižené kníry a kouře z jantarové špičky cigaro, zdaleka už svítil zlatým, na prsou jak hvězda hořícím mu knoflíčkem.

— Kdo je ten pán tam u okna? ptali se Zumři.

— Ten?

— Ten.

Růžička nahnul se ke stolu a šeptem sděloval Zumrům: — To je náš předseda, president, nějaký pan Prošek, krejčí.

— Krejčí?

— Barciže krejčí.

— Mladý ještě?

— Co pak ten!

Přes třicet let jej tu lidé pamatovali a za celých třicet let kdyby byl jednou vypadal jinak než mládenec. Vždycky vyholený, vyžehlený, čistý jako panenka, musil mít velice pečlivou manželku; ruce měl jako panáček čisté a nikdy skvrnky na sobě všedního prachu. Vždycky sváteční zrovna zářil čistotou a bezvadností svého zjevu i brejle měl zasazené do zlata. Jen nohy zdřepěné od dlouholetého vystávání u pokrájecí tabule prozrazovaly v něm krejčíka. Nikdo jej nikdy neviděl, že by kouřil z dýmky, vždycky jen z doutníku a když jedl, jedl jako aristokrat, nezápasil s jídlem a střenku lehce nesl v ruce za konec jako péro. Také karty nikdy nehrál, miluje hovor vážnějšího druhu a mluvil-li, prst pozdvižený držel vzhůru a tím prstem stále hrozil jako svatý. Pojednou vstal a rozhrnuje vousy jantarovou špičkou, přistoupil k prostřednímu stolu.

Čáp se ohlédnul a zachrochtal.

— I to jsem ještě neviděl, že by pan Prošek vstal a šel taky mezi nás.

— I to já, — málo kdy, ale někdy přece vstanu, abych hnáty narovnal. Mám tam sedět sám —

— Dou si sednout.

— I ne, ne.

— Jednou se to musej naučit.

— I, dyť já to umím, ale kdo pak by mezi takový taškáře lez', zasmál se kozím svým chechtotem a chvíli ještě postál. Pak si ale sedl zas na své místo a když odcházel, do náručí bera hedvábím podšitý svůj zimník — »dnes mám pistól« — pravil, ukazuje na kapsu, odkud mu čouhalo hrdlo láhve s jakousi rosolkou. »Dobrou noc, přeju vám všem, pánové, dobrou noc« — od stolu k stolu klonil se všem i neznámým a každému skoro zvlášť poroučela se vlídná, kloboukem a nikdy čepicí přikrytá hlava hezounkého stařečka.

— Proč mu říkáte president?

— Protože nás v e d e! s důrazem vysvětloval Růžička. Vždycky v neděli sedne si mezi nás, vytáhne knížku a dělá s námi oučty. Jeden po druhém skládá, co má a co mu zbejvá a nezbejvá-li, taky tak; šesták nebo dva a někdy taky čtyrák, jak kdy, on to všechno zapíše a když přijde na stařečky bída, že nemají na pivo, zase z tej kasy vypomůže, dlužník oplatí, a tak to chodí celej rok. Až teprv před Novým Rokem si peníze mezi sebou rozdělíme, co kdo dal a co je kdo dlužen a na Sylvestra potom máme muziku, společnou večeři a slávu velikou. A ten týden před Štědrým dnem, to máme zas vánoční stromek pro chudé dítky.

— Taky z tej kasy?

— Ne. To zas celej rok do pokladničky sbírá jeden švec, za to si přivede svou holčičku, oblékne si ji, obuje a sbírá zas. To se všechny děti sejdou, na všem je napsáno jméno, dostanou botky, písanky, péra, co kdo potřebuje a rád má; president to rozdává.

— Musí být moc váženej mezi vámi.

— To je, to je. Ale on je taky muž, jak se říká, že se už neroděj.

Konečně byli všickni shromážděni. Chyběl jen ještě Havlíček —

I Jelínek už tu byl s trudovitou tváří a vypouleným nosem, stařeček Klíma s bělavou kakadú a čepicí huňatou jak starý konduktér, nějaký Mareš, mydlář ze Žitné ulice (porculánka tak se mu vždycky klepala v rukou, když ji vyndal z úst) dále, ne toho nikdo dobře neznal, protože tváře míval zastřeny vždy Tagblattem, dále Brychta, švec (kam sedl, tam spal), seděl tu i stařeček Kokrhel (nebylo mu nic víc a nic míň než 92 let a u Vořechovských za celých 56 let nevynechal ani jedenkrát) portýr od Clam-Gallasů (musil mít žaludek z ocele, protože 15 černých snesl na posezení a ještě se neopil), pantáta Korec, (byl už krejším 35 let a dosud šil bez brejlí »já už můžu říct, že jsem se něco nadřel«, říkával o sobě a nikdy neopomenul při tom zaslzet), Kocián Antonín, jemuž za ušima svítila už smrt, Vojtíšek Stanislav, vypadající jak bednář a byl rasír, Vendelín Skořápka, vypadající jak professor a byl rybář, Vojtěch Krahujec (šístku hrál od těch dob, kdy mu utekla žena). Anastáz Korbel, představující se vždy slovy: já jsem pod jménem Drozd; Jonáš stolař, strašný přivrženec klihu, o kterém tvrdil, že jest nejpevnější věcí na světě: »To je moc bytelná massa — říkal — kdyby nepodlehala vodě. Víte vy, že by se z ní stavěly domy, mosty místo z cementu? — Dub sklížený i když do něho uhodí hrom — rozštípne se vedle, ale nikdy na tom místě, kde ho spojím klihem!«

Pak Karel Truhlička, věčně hloubající nad jedním nápěvem, který jako mladík dostal k uším a od těch dob nechce mu vyhasnout z uší: »ach není tu, není« — (»musím říci, vyhasla ta věc, už jí tu není,« dodával vždy na konec a stichnul.) I jakýsi katecheta sem chodíval (maličký a nosil cylindr, mluvě šeplavým jakýmsi hláskem), pak 70letý Melichar, tvrdící o sobě, že už ani sám neví, kolik je mu let, Ondřej Rus s černými brejlemi, o nichž se vyjádřil, že v nich po ulici chodí jako v plášti.« Tam stranou hodin sedávala i pajmáma Anna, dlouhá až po ty hodiny, konečně Faltys, klempíř, na peníze berouc vždy brejle, správně-li mu Čáp dodal a s ním jakýsi redaktor s očima, jak na šťopce a nafouklou tváří. I jakýsi tichounký dědoušek tu seděl, ale brzy se vždy namazal a když se namazal, ruce, nohy každému líbal a sliboval, že má v srdci neuhasitelnou žalost.

Ale to všechno nebylo nic, to všechno byla plevel, domky nastavěné na úpatí hory, chrastí, z kterého vyrůstal teprv mocný, všechno sebou zacloňující dub. A to byl sám hostinský Čáp. S tváří a po tučném laloku neustále se mu řinul pot, nestačil jej stírat, tak byl vykrmený a nadity jako měch. Byl-li Gambrinus tlustý a tetička těžká, byl Čáp ještě tlustší a těžký tak, že jej ani do drožky nechtěli brát a žádali po něm dvakrát tolik co za jiného. A Čáp rád zaplatil, jen když jej vůbec přijali do vozu. Na svatou Horu z Příbrami platil 2 zl. za povoz a ještě byl rád, že jej nenechali »dole«. Při modlení zdvihat jej musili s klekátka a když měl očima zatočit v pravo, v levo, musil se zatočit celým tělem, protože pro sádlo neviděl a krkem vládnul s těží. »Chytla se ho svinská nemoc« — říkali o něm u Vořechovských a mínili tím, že »břichatí«. — Lokte nosil od těla, pro tuk a sádlo nemohl k tělu. Krk měl tak silný, že se mu shrnoval v několik záhybů až přes límec a stehna tak měl vždy napjatá, že kalhoty na nich marně by se's snažil zajmouti »do štilce«. Nohy jako špalky rozkročeně opíraly se do země a hlas, i ten měl tukem zarostlý, chrochtal jím jako překrmený houser. Seděl tu jak nadutý měchýř s rukama jako žába vzepřenýma o stůl a tak nabubřen jen očkama mžoural, pozor dávaje, kde by komu stisknul podávanou ruku. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BENEŠ GRÜNWALD:

Psyché.

Mám křídla jemná, zdali smím
se vzhůru vznést', se svěřit' jim?

Ach, tak bych ráda k zenitu,
kde stříbro hoří v blankytu!

Leč chmurné zjevy pod nohou
mi matou mysl ubohou:

když křídla pnu, zda zřím to v stín,
či divým srázům do hlubin?

Mé hnutí střeží temný druh,
mne zajal ve svůj čarokruh,

chřtán rozevírá černý hned,
když pustit' chci se v strmý let. —

A byť i hrozil na stakrát,
v let strmý chci se přece dát,

mne nezmate stín šalebný,
v svit slunce vzletím velebný!

Na opuštěném prachu cest
jak malý, hle, můj stín už jest!

Jak připiat těká po zemi,
já letím mezi zářemi.

On jihne v bod, on mizí již,
ten, jenž mi brát chtěl světel říš!

♡ ♡ ♡

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Vratislávek byl čtvrtý a poslední toho rodu, o němž je řeč. Pomahal utahovati svazek oddanosti a lásky mezi otcem a matkou stejně jako Zděnek a Lojzík, devíti a osmiletí štvanci, kteří této chvíle seděli ještě ve škole, neboť otec měl dnes v sobotu jen do desíti; ale přes to neúčastnil se ani letos ani kdy jindy obvyklé sobotní polední schůzky professorského sboru ve vinárně u Čermáků. Tím méně ovšem, když šestiletá Mařenka ležela nemocna zápalem plic na postýlce v tatínkově pracovně, která na tu dobu byla přeložena do salonu.

Už šest let byl Antonín Bláha definitivním professorem tady v tom jihozápadním městě českém, tak rozkošně věnčeném horami a hůrkami všelikými, čekaje touženě na slibované zvýšení úřednických platů. Tam v Rychnově, kam byl odváděl za dne zářijového. už skoro podzimního, ale krásného a slunného, svoji Martičku do onoho domku na Láni, čekal ještě dva roky jako supplent, když dvě parallelky tam praskly a Bláha musil se stěhovati do Prahy, se dvěma malými dětmi. Celkem byla to čtyři léta, plná starostí a strádání i zklamání, ale také plná lásky. Počátkem každého roku říkali si, že ještě tenhle rok a pak že už musí přijíti ta definitiva, tak ten rok, že to ještě nějak vydrží . . . ale teprv po čtyřech létech, když dvě léta už bydlili v temné, zapadlé ulici vinohradské, tiché, vroubené vysokými, pochmurnými činžáky, v ulici, v níž bylo jenom několik krámků hokynářských, jeden kupec a dvě ševcovské výkladní skříňky, po čtyřech létech uprázdnilo se místo tady a Bláha je dostal, ač by byl tak rád zůstal v Praze, kde začal pracovati i mimo školu. Všelicos mohl si tak přivydělati, jako v redakci Naučného Obzoru, kde za dvě hodiny denně dostával měsíčně dvacet zlatých, z nichž na konec už začal ukládati — ach, na tu cestu svatební! Také na samostatnou knihu začal v Praze pomýšleti.

O té cestě snívali ještě několik měsíců, tenkrát na podzim, když chodívali na procházku k Solnici, ke Lhotce, nebo do lesa Včelného nebo do půvabného údolí řeky Kněžny, do lesa Spály, v dobách, kdy ještě myslili, »že to bude moci býti«, a kdy za to, co posýlali rodiče z Míčova do kuchyně, ukládali do knížky spořitelní. Antonín měl už celý cestovní plán, který však už v prosinci povážlivě se viklal, když Marta na všelikou churavost si stěžovala. Pak, když přišli oba ti hoši za sebou, Zdeněk a Lojzík, a ty starosti se stěhováním a definitivou, která nepřicházela, ten fantom líbezný unikal v dálku a objevoval se jen tak pro potěchu za dlouhých

večerů nedělních, kdy děti usnuly a od práce se odpočívalo.

»Dřív už asi to nebude,« rozvažovával Antonín, »než až hoši trochu dorostou, abychom je mohli klidně nechat u rodičů, tam budou docela dobře opatřeni. Potom asi tak na čtrnáct dní nebo na tři neděle vyjedeme.«

»Ale těch peněz, Antoníne!« děsila se Marta, která teď už jinak dívala se do světa než tenkrát na Štírovce, kde také touha po cizím kraji ji jala. »Kde pak tolik ušetříme, — a je to přece jenom přepych, a velký . . .« Přece však kouzlo bylo veliké, nechtěla se pustiti té myšlénky, do které Antonín sám ji byl ukolébal a dodala: »Snad jen takhle do Českého Švýcarska, nebo na Moravu . . . na několik málo dní . . .«

»To raději nic,« bránil se Antonín. »To se nebudeme třískit a raději ještě počkáme, — budeme mit pak krásnou vzpomínku na dlouhý čas, vzpruží to ku práci a uhlídáš, že brzy potom pojedeme zas.«

Mluvili o tom, kam všude se podívají, jak s dětmi bude . . . a zacházeli do podrobností, jakoby už se chystali o nejbližších prázdninách . . . Jak jen budou míti tu stovku měsíčně, bude docela jinak.

Už po šest let ji měli, ba dokonce také jednu kvinkvenálku, a pořád ještě nedostali se o prázdninách jinam než na Míčov a odtud do Podola, pak na procházky do Sloukovic, na Lichnici a na Štírovku, kde vždycky znova s tím výhledem do dalekého kraje, až k horám krkonošským vybavila se v nich myšlénka na dalekou cestu a na ty první plány, které tak houževnatě vymykaly se svému uskutečnění. Hned toho, hned jiného bylo zapotřebí, dva kouty ještě přišli, Marta naposled dlouho a těžce stonala, pak věci a vydání důležitější, tím častější, čím děti více rostly a už také jejich budoucnost začínala se hlásiti ke svému právu. Ale oba milovali se, hospodařili rádi, konejšíce se ve svém strádání smavou budoucností. Čím dál, tím více připadala jim ta cesta jako milník jejich života, jako nějaký nad jiné žádoucí cíl, který bude znamenati etapu v jejich žití, protože až tu cestu nastoupí, to povede se jim dobře a budou pak se stonásobnou chutí píti z toho sladkého kalicha, jakým je takové blahobytnictví. Malovali si v duchu tu cestu barvami růžovými a zlatými, myslíce, že nic nemůže býti krásnějšího. O prázdninách procházka na Štírovku byla jim tou nejmilejší, ale chodívali tam jenom za dnů slunných, za jasného vzduchu, kdežto za dnů deštivých a mlžných nebyli by tam šli za nic, byli by to pokládali za jakousi profanaci svých snů a plánů.

Právě o prázdninách posledních těšívali se tou procházkou častěji a víc než jindy. Nejen proto, že bylo tehda zvláště mnoho pěkných a slunných dnů, nýbrž že teď, po zaplacení všech tax mohli už docela vážně pomýšleti na počátek úspor potřebných. A teď zas Mařenka se roznemohla a znova lesklá bublina té cesty praskla . . .

Večer té soboty odešel doktor velice uspokojen protože horečky již nebylo a bylo po krisi: nastávala rekonvalescence. Vedle v pokoji obývacím Zdeněk a Lojzík smolili svoje úlohy, jeden slohovou a druhý početní, a pod stolem mlčky se kopali. V kuchyni Vratislávek vytrvale připřahoval svoji vranku a Emila drhla nádobí dřevěné a po té čistila kovové, zejména velkou starou, měděnou formu na bábovky, jíž bylo užíváno jen šestkrát do roka, na rodinné svátky. — Byl konec měsíce února, venku nevalně studeno, už jakoby se k jaru chystalo a Marta těšila se, že teď zase spálí se méně uhlí. Však bylo to hrozné, co se spotřebovalo té zimy, zvlášť pro tu nemoc.

Seděli teď, Antonín a Marta, u postele Mařenčiny a v srdcích rozlévalo se jim teplo, že je po nebezpečí, že velká, svrchovaná úzkost je překonána a že s jarem vrátí se jim zas veselí. Mařenka ležela klidně, snad dřímala, — v tom vedle zazněl dutý třesk, ztlumený na štěstí kobercem, tak že Mařenka sebou jen trochu škubla, ale spala dál.

»Ježíši, lampa!« lekla se matka.

»Kluci zlotřelí«, zaláteřil šeptem zase otec odcházeje a otevíraje dvéře obývacího pokoje. Tam na podlaze ležela stolice a vedle ní se chumelili na podlaze Lojzík a Zdeněk: mazali do sebe oba s velikou chutí. Ale jakmile zočili otce vstali hned, zvedali oba svorně poraženou stolici a uchylovali se z dosahu nebezpečné ruky.

»To my, tatínku, děláme řecko-římský zápas,« vysvětlovali svému roditeli, který pořád po špičkách a nic nedbaje podávaného výkladu, ubíral se přímo k oběma synům, mlčky dal jim po důkladném pohlavku, ukázal na úlohy na stole nedodělané a odcházel tak jak byl přišel, dodávaje toliko: »Mařenka spí, ať je zde ticho!«

Hoši schlípli, usedli za stůl a Lojzík, zavalitý, silný hoch, kulatých tváří po otci, jal se psáti svůj úkol slohový na čisto. Kroutil při tom hlavou současně s tahy svého péra a olizoval se. Ani necekl a jakoby neslyšel, když Zdeněk, štíhlý chlapec tváře útlejší a jemnější než Lojzík, utíraje si pot na čele pod hustými kaštanovými kudrnami šeptem jen nadhodil: »Ty troubo!« — Asi s vítězstvím Lojzíkovým v zápase řecko-římském bylo toto oslovení ve příčinné souvislosti. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

LOUISA.

V poledne jsme dostali zprávu, že máme místa na Charpentierovu »Louisu« v Komické opeře zajištěna. Proto jsme s chutí dali vale centru Paříže a pustili se na omnibusovém korábu směrem k výšině montmartreské.

Tolikráte nás píchala v oči nádherná kopule chrámu Sacré coeur, pro nějž nalezl politisující katolicismus Francie tak chytře místo, které již dnes ovládá město měst. A což teprve budoucnost Montmartru. Kolem obrovského dómu, ještě dnes nedokončeného, vykouzlí bohatá aristokracie jistě za nedlouhý čas třídy, které v prach zadupají dnešní útulky chudiny, bohémských existenci a lidí, které sem s troskami vrhlo stále bouřící a hněvající se moře života. Řetěz přečtených románových kapitol a novel vlekl se nám hlavou, dyž kolem nás odvíjela se dekorace pařížských ulic k Montmartru, v jehož nitru francouzští autoři nalezli tolik pastí na náš zájem.

Lanová dráha vynesla nás na vrchol klobouku, kterému se Montmartr podobá. Před námi koupala se Paříž v odpoledním slunci jako neostýchající se kurtisána.

Skoro jsem až umdléval, nemoha zhasiti velkou žízeň pohledu na Paříž. Konců obrovského panoramatu jsem očima nedoletěl — oba přátelé, vysvětlující báně, hroty, zlaté třásně a hořící body v nekonečných brázdách ulic, určující kosírky dýmu, pruhy zeleně, smyčky mostů a jehly věží — ti mluvili ke kameni již; neboť jsem byl myslí dalek jich výkladů, jejich osob a všeho toho poblížní při lešeních a kvádrech velechrámu stále ještě nedokončeného. Letěl jsem, letěl nejen očima ale i duší nad odhalenými vděky Paříže věčně mladé a hříšně až svůdné.

S Montmartru jsme šli skoro nemluvíce. Absintem své nahoty na loži zlatem slunečních her potkaném omámila nás dnes Paříž.

Ale zvláštní věc, Poprvé se nám v té chvíli zasteskło po Praze. Popelička naše rozkošná pojednou nám zdála se tím dražší, čím byla nás vzdálenější. Krása její čistá, Vltavou denně omývaná, rostla v našich vzpomínkách každým kročejem — — — — —

Večer v Komické opeře — v domě nedávno přestavěném vrtěl jsem se na úzkém strapontinu před vznosem opony dosti netrpělivě. Strach jsem měl z opery, o jejíž modernosti tolik mi toho napovídali přátelé. Hudba moderní — děj moderní — autor moderní: pod touhle etiketou se nám už prodalo vyschlé čokolády.

První jednání mne však brzy popadlo. Louisa je dítětem dělnické rodiny. Zamilována do mladého bohéma, kterému matka nepřeje, milujícímu otci slíbí, že vzdá se svého hocha. Hudba Charpentierova přiléhala tak znamenitě k ději, že mi vysvětlovala i místa, v nichž obrovské mé mezery francouzské řeči nestačili mi překlenouti moji společníci svými vysvětlivkami. Druhý akt, znamenitě scénovaný, znázorňuje křižovatku montmartreské ulice za ranního šera. Život pařížského probouzení se byl s takovým realismem přenesen na prkna divadelní, že jsme žasli nad touto režisérskou dovedností. Když slunce scénu ovládne, mezi švadlenami do pracovny modistky putujícími spatříme Louisu, kterou Julien žádá o rozhodné slovo, uteče-li od vzpírající se rodiny k němu. Louisa se mu vymkne a unikne do pracovny, kterou nám opět virtuósně znázorní druhá část aktu. Julien zapěje pod okny a všecky švadlenky poblázní. Když však se Louisa prozradí, že píseň patřila jí, zaútočí na ni posměšky, tím však způsobí, že Louisa prchne od nich přímo k svému milenci.

Třetí akt se odehrává na výšině mortmartreské.

Když vyletěla opona, mnuli jsme si všichni oči. To byla opravdu Paříž před námi, která nás před několika hodinami tak rozdráždila svými nepokrytými vnadami. I lešení dómu přenesli sem obratní režiséři a prospektem obdivuhodné práce postavili před náš zrak ohromné své mraveniště na Seině s věrností, kterou by mohla Komické opeře sama camera obscura závidět.

V malém domku žijí tu své lásce Louisa a Julien. Smráká se, a v Paříži vyskakují světla. Již vzplanuly boulevardy, vykřikly plameny na mostech, nestydatě v oblaka se zabodávající Eiffelovka zahořela, ohnivé pavučiny uličních svítilen rozpřádají se tu v dekorativních přístavcích tak přesvědčivě, že zapomínám na žejdlíkový prostor svého strapontinu a objímám v duchu bujnou krasavici v ohnivé její zdobě.

Louisu, která v objetí Julienově rozezpívá se vášnivě o lásce k Paříži, která jim rodiče nahradí, překvapí slavnostní průvod. Montmartr zvolil ji za svoji Musu. Průvod griset a bohémů přichází korunovat ji za veselého zpěvu a rejdění. V největším rozjaření objevuje se však Louisina matka se zprávou, že je otec na smrtelném loži.

Rozpustilý rozmar rázem se obrací v opak. Louisa s matkou odchází — opona padá.

Poslední akt u rodičů, kde otec ozdravělý a matka stále Julienovi nepříznivá veřenou konflikt ke katastrofě, končí útěkem Louisy z domova.

»Paříž mne volá!« rozezpívá se Louisa vzpomínajíc na rozkošné večery, kdy se s Julienem v ochranu millionového města dávali, a vyzpívá nádhernou píseň lásky k tomuto městu kouzelné slávy.

Když dcera divoce unikne — zoufalý otec vydechne kletbu svou městu, které jim dceru vzalo na sklonku života.

Hrozí pěsti Paříži — opona padá.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Žádné drama neuchvátilo mne snad takovou mocí jako Charpentierova Louisa v podání Komické opery.

Byla to suggesce náhody, že jsme před divadlem podívali se na Paříž v nejsvůjnější její podobě? Rozuměli jsme snad jen proto Louise, že i nám učaroval francouzský Babylón na témž místě, odkud ona v Juli-

enově náruči dávala se Paříži v ochranu? Pomáhala našemu opojení mistrnost divadelního scénování nebo též vzduch pařížského života? Vězelo kouzlo v hašiši Charpentierovy hudby?

Odpověď snad nám dá v nejbližších dnech Národní divadlo, kde připravují Charpentierovu Louisu s obzvláštní pečlivostí. *ech.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje** mělo 25. t. m. mimořádnou valnou hromadu, aby vykonalo dvě opravy ve změněné společenské smlouvě, které žádal c. k. obchod. soud. Osobně a plnými mocemi bylo zastoupeno 86 podílů, na něž připadalo 77 hlasů. Opravy byly jednomyslně schváleny. Přání některých členů, aby i bratři a sestry členů mohli býti dědici podílů, vyhoví výbor návrhem, který připravuje pro řádnou valnou hromadu.

⌣⌣ **Zajímavá zpráva o M. A. Hrubém**, o němž jsme se zmínili v čísle 17. jako o literátu zapomenutém, dochází nás z bezpečného pramene. M. A. Hrubý narodil se 24. února r. 1837. v Kamenici n. Lipou, kdež otec jeho byl hrnčířem. Do obecné školy chodil v Kamenici a již tu jevil veliké nadání k hudbě. Učil se hře na housle a na klavír. Gymnasium absolvoval v Jindřichově Hradci a po té odebral se do Prahy, na universitu, kdež nepobyl ani celý rok. Neblahými poměry rodinnými nucen byl studia toho zanechati a věnovati se hudbě. Hrál na housle, piano, křídlovku, klarinet, flétnu a violu. Chodil též do varhanické školy. Ani v tomto oboru však dlouho nesetrval, ač se zdálo, že brzy vynikne. Při jednom cvičení praskla mu totiž u housli struna a přerazila ukazováček. Tím mu tato dráha byla zavřena navždy a on věnoval se literatuře. Rok 1860. byl svým politickým ruchem i jemu osudným, neboť mu přinesl vypovězení z Prahy. Nesměje se v Praze zdržovati, živil se jako advokátní písař ve Svinech u Budějovic. Zde nalezl příznivce v osobě P. Franty, tamnějšího kaplana. S jeho podporou odebral se za příznivějších okolností politických v květnu r. 1861. opět do Prahy, ač nevěděl, jak a kde se tu uchytí. Jakž takž u mladšího bratra svého nějaký čas se protloukal a teprve po čtyřech měsících nouze nalezl skrovný útulek v expedici »Lady« a »Dalibora«, do kterýchžto listů i drobnými pracemi pak přispíval. Chtěl se úplně věnovati literatuře, umiňuje si, že buďto do roka vynikne, nebo v lůně Prahy nalezne svůj hrob. Ale ani jedno ani druhé se nestalo. Pokoušel se v rozličných časopisech o uveřejnění svých básní a povídek, než skoro bez úspěchu. Jediná »Hvězda« přinesla dvě novelly »Tři slzy« a »Zasnoubení«, kteréž svědčily o tom, že se Hrubý docela liší od obyčejného způsobu vypravování a svou vlastní dráhu si klestí. Básně a povídky jeho byly také uveřejněny v »Daliboru«, »Hlasech ze Sionu«, »Lumíru«, »Rodinné kronice« a v časopise »Praha«. — Dostav se v říjnu r. 1861. za korektora do tiskárny p. Bellmanovy, odhodlal se konečně k vydávání spisů svých vlastním nákladem. Avšak tento pokus dopadl nešťastně. Výdělky jeho byly skrovné a nestačily k zaplacení ani dvou malých sešitků. Tyto nehody při nestálé jeho povaze vypudily jej do ciziny. Po mnohých dobrodružstvích dostal se do Poly, kdež se dal odvésti k vojenské kapele. Dechový nástroj unavil však plíce jeho tak, že se dostal do vojenské nemocnice, kdež zdánlivě zemřel. Zpráva o jeho smrti rozlétla se po Praze následkem telegramů, které došly, a některé časopisy, jako »Lumír« a »Rodinná kronika«, přinesly jeho nekrology. To bylo v roce 1863. Ale M. A. Hrubý, který byl jen zdánlivě mrtev, probral se ze svých mrákot a za několik neděl po svém nekrologu objevil se zase v Praze. Zdraví jeho bylo však tak podryto, že musel z vojska vystoupiti a nyní začalo živořeni jeho na novo. Útulek našel v rozličných časopisech, také na nějaký čas v redakci »Národních Listů«, až konečně dostal se jako praktikant do služby městské. Roku 1870. se oženil. Brzy stal se oficiálem a r. 1875. čtvrtnim. Tou dobou však neduh jeho tak se zhoršil, že se musel odebrati na dovolenou. Nejprve zajel ke svému bratru, učiteli v Mukařově, pak pobyl na Budech u Černého Kostelce. Ale zotavení se nedostavilo. V září 1876. vrátil se do Prahy a 26. října zemřel. Byl pochován na Olšanech, ale po jeho hrobě není již památky. Ještě 8 dní před smrtí psal žádost do pense, ke které připojil 42 přílohy, dílem vysvědčení studijní, vysvědčení o svých různých zaměstnáních. Vyřízení se již ovšem nedočkal, ale v pensijním dekretu bylo uvedeno, že »pro zásluhy« jeho počítá se mu desítiletí i se službou praktikantskou. Byl to muž z míry dobrý a ti, kteří ho znali, rádi naň vzpomínali. Magistrátní rada Czakert psal po osmi letech o něm: »Věčná škoda toho muže, takového jsme tu neměli před nim ani po něm.« Nekrolog jeho uveřejněn byl v »Brousku« a v »Národních Listech«. — Z jiné strany se dovídáme, že byl M. A. Hrubý dvě léta také jako alumnus v nějakém klášteře v Římě, a nějaký čas že zdržoval se v Curychu ve Švýcařích. Z jeho prací vyšly samostatně »Zápisky blázna« a »Loupežník« r. 1863, »Bratři smrti« r. 1869. a »Cikán« v r. 1874. vesměs nákladem jeho vlastním. Ostatní práce jeho byly v rozličných časopisech mezi r. 1858 až 1863. Některé věci zůstaly v rukopise. — Dcera M. A. Hrubého je učitelkou v České Skalici.

\+ **»Alt-Prag«.** Vídeňská »Wiener Zeitung« ohlásila ke konci roku 1902. v nápadném, v čele listu umístěném provolání, že hodlá obsah svého listu zdokonaliti a vyrojila celou řadu zvučných jmen, která se během roku objeví v její sloupcích. Byli tu zastoupeni i někteří Čechové a mezi nimi i profesor dějepisu pražské university, dr. Jaroslav Goll, jenž uveřejnil v časopise pěkně psaný článek o Staré Praze. Autor předeslav úvod, z něhož vane tesklivost při pohledu na to, jaké oběti vyžaduje šíření a rozvoj velkých měst na starém a pamětihodném jich rázu, srovnává Prahu s Římem, upozorňuje na nejzajímavější její stavební památky a praví: A všechno to, co po všech ztrátách zůstalo, je více méně ohroženo, je dnes již z většího dílu ztraceno a zkaženo. Byly tyto oběti nutny a nebude jim konce ani v budoucnosti?« Prof. Goll praví dále, že zkaženo je Staroměstské náměstí a že největší ránu mu zasadila asanace Židovského města.

Zůstala aspoň Staronová synagoga a židovský hřbitov... zůstaly tu a jsou beze svého okolí jako obrazy bez rámů. Bylo ale třeba, táže se prof. Goll tonem, z něhož vane rozechvění a roztrpčení, zničiti prelaturu a bylo třeba asanovati onu stranu náměstí, za níž počínalo Židovské město? Autor velice důmyslným způsobem dovozuje, jaké osudné následky přivodilo heslo stvořiti na bývalém staveništi Židovského města čtvrt obchodní. Proto došlo k tak přehnanému a nešťastnému podniku asanačnímu, proto došlo k tak rozsáhlé regulaci Starého města, jež znamená jeho přestavbu, ba zničení. Zmiňuje se i o nešťastné a zbytečné prorvě malostranské pro komunikaci a vykládá vznik boje za Starou Prahu a předpovídá veliký boj, jejž vyvolá otázka, již lze prostě naznačiti slovy: jak vysoké může a smí býti nábřeží, jež má zbudováno býti na levém břehu tam, kde je Oujezd a Malá strana, a praví: Před rokem byla uspořádána výstava, ve které viděli jsme také diagramy, jež znázorňovaly, jaké bude míti následky stavba vysokého nábřeží — Finis Pragae, konec staré a krásné Prahy! Autor končí svůj obsažný a krásný apell, jenž ovšem je tím pozoruhodnější, že jej psal muž tak rozvážný a věhlasný a že je vytištěn v čelném listě vídeňském, upozorněním na spisy a obrazy, jež nám ráz staré Prahy dochovávají. — Je to sto Jansových akvarellů, publikace »Staroměstský rynk v Praze« a »Pražské Ghetto« (Ignát Herrmann — Jos. Teige — Zikmund Winter).

H **Husův pomník.** Výbor spolku pro zbudování Husova pomníku po delším váhání učinil rázný krok. Zadal provedení definitivního návrhu vítězi z posledního konkursu, Lad. Šalounovi, a usnesl se navrhnouti valné hromadě v březnu, aby letos v památní den Husův položen byl na Staroměstském náměstí základní kámen. Výbor považuje tedy nejen dobu nynější za vhodnou k započetí díla, ale i otázku místa za rozluštěnou. A myslíme, že činí dobře. Hledati nové místo, znamenalo by nové spory a hádky bez konce. Jisto je, že pro náměstí Staroměstské mluví vše, proti němu jen jediný sloup Marianský. Je to okolnost ovšem velmi vážná a překážka na ten čas neodstranitelná. Pomník zatlačen tím na severní, méně výhodnou část náměstí, kde trpěti bude soutěží sloupu značné výšky. Také umělec, jemuž provedení návrhu svěřeno, viděl by pomník raději na místě jiném — ukazuje zvláště na náměstí Karlovo, kde je nejen dosti prostory, ale i skvělý rámec krásných sadů — ale konec konců lépe jest postaviti pomník zdánlivě méně výhodně, než nepostaviti ho vůbec, nebo jeho provedení na léta oddáliti. A taký výsledek by měly nové spory znalců povolaných i nepovolaných na jisto. Ale celkem nebude věc tak zlá. Každý objekt žádá určité místo, odkud lze ho spatřiti nejvýhodněji, a kdo dívati se bude na Husa, nepostaví se před sloup. Mohutnější svojí silhuettou konkurovati bude pomník se sloupem jistě vítězně a není pochyby, že celé té situaci zvykneme, jako jsme zvykli na příklad pomníku Radeckého, při kterém se nám zdá, že stojí na místě vhodném, ač v pravdě nemohl být umístěn nešťastněji, než na malém náměstí, kde do něho bije frekvence se všech stran. Hus bude míti vždycky místo nepoměrně klidnější a v každém směru lepší.

⁂ **Spravedlnost**, kterou napsal Otto Ernst, nějak podezřele omlouvaly před premiérou bulletiny Národního divadla. Že je to kus namířený pouze proti špatné žurnalistice, že se jeho špičky, »jak se samo sebou rozumí«, nemohou týkati novinářů počestných, že — že — že a t. d. Pak jsme zaslechli něco o deputacích novinářů — četli jsme, jak »Meziaktí« horlivě vyvracelo neobvyklé zprávy denních listů, že »Spravedlnost« tam a onde propadla — zvědavost naše byla jak náleží podpalována. Obecenstvo, tolikráte již oblouzené, nesedlo však na vějičky a čekalo klidně, jak to dopadne. Žádný zvláštní interes pro premiéru neosvědčilo. Dnes je jasno, že autor působivého »Flachsmanna« kvapně napsal »Spravedlnosti« kus, kterým si dle všeho »setřel žáhu« na určitých osobách. Hudební skladatel Frank odmítl — nešika — účinkování zpěvačky, která je chotí chefredaktora »Spravedlnosti«, listu bídného až k neviře. Proto se objeví v časopise tom jedovaté posudky Frankovy činnosti dirigentské a skladatelské, které se rozlezou reptilními listy německými do všech koutů. Frank »bojuje« proti »Spravedlnosti« nešťastným zaslánem a chystá brožuru, kterou »odhalí« všemu světu podlosti tisku, ovšem jenom toho, který ho haní. Ale v poslední chvíli má jeho nová opera, jejíhož uvedení na scénu se ředitel za vylíčeného stavu věci bál, úspěch tak pronikavý, že sám majitel »Spravedlnosti« přinese autorovi s gratulací nabídku koupě provozovacího práva. Frank ovšem odmítne, ale vezme si dívku, která mu přišla za večera s gratulací, když mu v novinách nejvíce nadávali. Kdyby vdavek chtivé dívky v Praze tímto způsobem chtěly získávati ženichy, příležitosti by k tomu bylo dost, poněvadž se v našich reptilních listech spílá skoro všem autorům. Ale jinak není ani za mák příbuznosti v naší denní žurnalistice s poměry ve »Spravedlnosti« dosti obhrouble bičovanými. Naše denníky mají různé vady, politická stranickost jejich bodne časem v oči, ale jinak je denní časopisectvo našeho národa čisto. Osobní kamaraderií docílí se tu a tam nějakého přimhouření oka nebo trochy bengálu — ale za peníze žádný z naznačených listů u nás nepracuje. Jednotliví žurnalisté, kteří se tímto směrem něčeho dopustili, byli vždy střeseni se zdravého těla stavu, který u nás pracuje svědomitě za okolností nejnepříznivějších. »Spravedlnost« je povrchně stavěna. Samé stíny vidí autor, a když si namočí štětec do světlejších barev, jsou to barvy starých sentimentálně naivních kusů. Hra nemá dějové kostry, a skoro vše se jen líčí hovorem. Rozluštění, které hru zavírá, není vlastně rozluštěním, neboť z úspěchu Frankovy opery nevysvítá, že reptilie nyní umlknou. Vždyť po úspěchu jeho předešlé skladby psala »Spravedlnost« také zcela neodvisle od hlasu obecenstva. — Jednu novou figuru postavil Ernst na scénu: neobyčejně roztomilého divadelního ředitele. Zdvořilého vůči autorům, s nimiž nemluví přes rameno — ba, které v záležitostech jejich her dokonce sám vyhledává. Göthe ve svých »Erinnerungen« zmiňuje se o německých divadel. ředitelích velmi nepříznivě. Co věděl říkl. Žádnou maličkost jim neodpustil. O jednom výmarském direktoru píše dokonce, že vítal autory místo pozdravu výkřiky: »Jenom žádné dlouhé řeči! Já tu dva dny nebyl a musím vyřizovat korespondenci.« Ani stolice jim nenabídl.

Dle líčení Ernstova se němečtí divadelní ředitelé tedy znamenitě polepšili. — Pan Inneman hrál tohoto hodného ředitele příliš skromně. I v obleku jej nemálo potlačil. Kdyby si byl všiml jen kteréhokoli našeho předměstského vládce divadla, byl by na něm nalezl zcela jiné sebevědomí a resolutnost vystupování. — Pan Matějovský nám způsobil v několika scénách milé překvapení. Rostl v nich sám ze sebe. To je jedině správná cesta, na které může dospěti tam, kde si ho přejeme všichni vidět. Obecenstvo klade na jeho hru stále měřítko hry páně Seifertovy a p. Vojanovy. V této trojčlence musí p. Matějovský vždycky tratit, zejmena, když z tolika jeho gest, postojů a machy se zdálo, že chce vstoupiti jen v šlépěje těchto dvou umělců. Ale na těchto větvích mu hrozny nedozrají. Panem Seifertem a Vojanem nikdy nebude — musí hleděti jen, aby se stal dobrým Matějovským. Taková nějaká tíseň vždycky tlačí nám tohoto krásně vzrostlého muže, vzácným orgánem od přírody nadaného — zdá se nám, jakoby pln rozpaků si stýskal, že to nedovede jako oni. V »Spravedlnosti« měl však celé partie úplně samostatné. Hovořili jsme o tom, co by nejlépe prospělo k zdravému vývinu jeho talentu, v malém kroužku autorů. Z pronesených nápadů zamlouval se nám nejvíce návrh, aby Národní divadlo poslalo p. Matějovského asi na dva měsíce do ciziny, kde by mohl zapomenouti na své pražské vzory a pozorováním dobrých umělců různých divadel, správně naladiti v sobě onu strunu samostatného tvoření, která jedině má pro naše umění a pro jeho budoucnost cenu. Stálo by to za pokus, vždyť jedná se o vzácnou sílu: o milovníka, kterého potřebujeme více než soli. — Režie měla při premiéře mimořádné výšiny z koleji. Vrátíme se k těmto a jiným úkazům scenování ve zvlášním článku. — Překlad »Spravedlnosti« opatřil K. Šípek velmi dobře. Z pražského jargonu šťastně vnesl do textu mnoho případných rčení. — »Spravedlnost« kasovní hrou však nebude. *ech.*

!! Červ, drama Karla Rožka, bylo přijato v Národním divadle. Ve čtyřech aktech dovídá se posluchač, že hospodářský adjunkt dvoří se třicetileté sestře paní Svobodové, u jejíhož muže, majitele dvorce, je ve službě. Dvacetiletý Svobodův syn však zjistí, že adjunkt zapletl se hříšně s jeho matkou, a přinutí vinníky k doznání. Matka se však vykoupí smrtí. Oběsí se. — K. Rožek vydal již dva romány, dva svazky veršů a drama »Samot chorobné květy«. Redigoval do nedávna v Žamberku měsíčník »Srdce«; od Nového roku je učitelem v Žižkově.

⁂ **Mořská panna.** Divadlo nad Vídeňkou vypravilo dne 16. ledna operetu »Der Lebemann«, již komponoval proslulý klavírní virtuos Alfred Grünfeld na text, upravený ze Štolbovy »Mořské panny«. Ještě snad nikdy neměla vídeňská opereta tak skvělého premiérového obecenstva, jako prvotina geniálního pianisty. I dvůr byl hojně zastoupen a hlediště zaujali především hudební nadšenci, vzácný to úkaz, vysvětlitelný pouze oblibou komponistovou na koncertním podiu. Grünfeld dobyl nyní také operetní scény. Jeho hudba elektrisovala a řada čísel musila býti opakována. Také Girardi v roli Mošnově byl nepřekonatelný a přispěl k sensačnímu úspěchu novinky, která sotva zůstane obmezena na toto podřízenější vídeňské divadlo. *–ý.*

⁓ **Výstava pro uměleckou výchovu.** Z Hory Kutné nám píší: Posledním — jak trefně naznačeno jest na str. 228. »Máje« — jest učitel, když jedná se o spravedlivé odměnění jeho těžké práce. Prvním jest však všude učitelstvo tam, kde jedná se o práci, směřující ku povznesení národa a o dílo kulturní. I heslo nejnovější — umělecká výchova — našlo mezi učitelstvem četně vyznavačů, kteří s plným porozuměním razí dráhu nové myšlénce. O uplynulých prázdninách bylo to učitelstvo, které v Náchodě na výstavě prvně veřejně myšlénce této příznivce vzbuditi usilovalo. Nyní zase chystá se učitelstvo Kutnohorska širšímu obecenstvu výstavou předvésti docílené výsledky nového hnutí. Výstava konati se bude v době od 26. července do 16. srpna t. r. — Pořadatelstvo připadlo na šťastnou myšlénku buditi zájem pro věc vydáváním zvláštního listu. Již dne 15. února t. r. má býti vydáno 1. čís. »Za uměleckou výchovou« Před otevřením výstavy má vyjíti 6 čísel. Šesté číslo bude spojeno s výstavním katalogem. Hlavním pořadatelem listu jest prof. Josef Patočka, přední pracovník na poli umělecké výchovy u nás. Již jméno jeho ručí, že články v listě tom uveřejněné, budou cenné. Připravují se práce původní i překlady prací cizojazyčných, vztahujících se k umělecké výchově. Druhá část listu vyhražena je zprávám o výstavě. List sám mohl by státi se základem stálého časopisu o umělecké výchově, na jehož vydávání již se pomýšlelo. Šest připravných listů »Za uměleckou výchovou« bude za 2 K. Odběratelé budou účastni slosování cenných uměleckých originálů.

⁂ **Ze Smíchovského divadla.** Zdá se, že vlna střední honby za sensací a šprýmem, která poslední dobou dost povážlivě zatápěla repertoir této důležité scény, počíná opadati. V novější době častěji sahá ředitelství ke kusům vážnější tendence a umělečtějších aspirací. Ve středu dne 21. t. m. bylo vybráno k benefici paní Táborské dosti známé za hranicemi drama Marca Pragy »Počestná děvčata« (Le vergini) — hra, která dosti chce, ale jejíž etický smysl nedovedla příliš slabá ruka nezkušeného dramatika vyzvednout k plné síle. Dva cizorodé světy se tu těsně stýkají, neprolínající se ani nechápající: svět krajní lehkomyslnosti a krajního citlivůstkářství. Fabule hry není ani z daleka nová; náleží v dobu lačného dychtění po něčem extrémním, odlišnějším, vykoupeném třebas i za cenu psychologických přehmatů. V dramatě není místa dynamicky význačnějšího, není hutnějšího, sytě rozvíjejícího se děje. Vnější pozlátko prévostovských a dumasovských intérieurů, kde pod líčenou počestností hnisají vředy zvrhlosti mravní, je sice zachyceno dosti routinovaně, ale vztah nešťastné Pavlíny k tomuto prostředí, jediné, která přes poklesek mládí odnáší si gloriolu poctivosti, je zcela nejasné. Obě z »počestných polopanen«, Nini i Selena, které flirtují se svojí ctí, i jejich vykutálená maminka stojí v příkrém kontrastu s přecitovělou Pavlínou, která násilím trhá snoubenské svazky s bohatým a šlechetným Dariem, nechtějíc přinésti svůj poklesek v dar jeho dobrému srdci. Žádné však z těchto prostředí nedovedl italský dramatik prožehnout ohněm vlastní náklonnosti a tak

se nám jeví celek jako skližen uprostřed, aby se nerozpadl. Živé, lehkomyslné letory obou sirén podmiňují jaksi živější tempo a rušnější děj — za to vážná, tragicky zatížená postava Pavlínina je nesmírně jednotvárná ve své passivnosti a vzdýchavém smutku. Tím většího ocenění zaslouží tudíž hra některých interpretů, kteří učinili kus jakž takž snesitelným. Pa'my ovšem si zaslouží paní Táborská, která vrozenou svojí intelligencí dovedla jemně odstínit povahové nuance Pavlíniny. Místy upomínala na paní Kvapilové Olgu Rubešovu nebo na Mínu v Hilbertově Vině (drama samo jest jakoby jedinou reminiscencí těchto her), ale z velké části dovedla se opříti o vlastní fond, zejména tam, kde vyvršovala sen básníkův v zoufalé tísni, duševním strádání a v pocitu urážlivé nediskretnosti Dariovy. Mimo to celé založení hry neslo na sobě pečeť gradace a živé plynulosti. Daria sehrál pan Táborský místy s dost malou vroucností, blaseovaného světáka Vittoria pan Jiříkovský se vhodnou dávkou unavenosti a dobráctví. Živé letoře paní Hessové dobře přilehla úloha paní Delfiny a paní Jeřábkové-Kaclová, která vystoupila jako host, rozesmála chvílemi obecenstvo svým dobře markovaným humorem rozpustilého děvčete (Nina). *S.*—

☐ Citát. »Díme, aniž bychom se chtěli pouštěti do další polemiky, že kněžstvo do divadla nepatří, a že inteligenci své ani vlastenectví svému nezadá, nebude-li divadel navštěvovati.« (Katolické Listy, 25. ledna 1903.)

SMĚS.

— Vídeňská divadla jsou věrným obrazem zchátralosti a ubohosti uměleckého života rakouských Němců. Osm milionů lidí, kterým stát téměř násilím vnucuje všechny výsledky bohaté kultury světové, podávaje jim je v nejdrahocennějších nádobách ze zlata a stříbra, zatím co jinde se mu nedostává ani hliněných nádob na vodu běžného vzdělání, tedy těchto osm milionů zhýčkaných a zpychlých Němců jsou pravými žebráčky v divadelní literatuře, pokud devět divadel sídelního a hlavního města chce býti jejím útočištěm. Sama dvorní divadla, která svými mnohastatisícovými subvencemi jsou přímo předurčena, aby byla sklenníkem zvláště výhřevným pro tuto churavou rostlinu, nedovedla ji přiměti ke kýženému vzrůstu a květu a jsou-li přece někdy povinna jí se zabývati, činí tak bezmála jen tehdy, když si vzpomínávají, že bývalo lépe . . . Tak dvorní činohra na pamět úmrtního dne Grillparzerova sehrála dne 21. ledna jeho truchlohru »Krále Otakara štěstí a konec«, ale bez zvláštního ohlasu. Nebylo také jinak možno, když všechen zájem divadelní Vídně vyčerpala čtyři dny před tím provedená nezbytná »Monna Vanna« se svým sžíravě sensačním pláštěm na nahém těle obětující se hrdinky. Paní Hohenfelsová podala vynikající výkon v titulní roli a také ostatní obsazení (Kainz) přispělo ke značnému úspěchu barvitého dramatu. Zvláštní zmínky zasluhuje, že dne 4. ledna byl zde již po 100. proveden Schillerův »Valdštýnův tábor«. Snad by bylo záhodno, aby i česká divadla věnovala více pozornosti Schillerově trilogii o Valdštýnovi, náležející k nejznamenitějším dramatickým pracím z českých dějin. Nejčelnější z vídeňských soukromých scén Německé lidové divadlo odehrává Capusovu veselohru »Dvojí školu«, která se zde jak náleží líbí, a Belascovu výpravnou komedii »Dubarry«, již si pro sebe a svoji titulní roli přeložila paní Helena Odilonová. Premiéra »Kupce benátského« ve zdejším divadle měla ovšem jen herecký význam; zahrálť si Shyloka ředitel divadla pan Weisse, který se liší od mnohých jiných hrajících divadelních ředitelů tím, že — hraje dobře. Za to mělo divadlo dne 17. ledna svoji rakouskou premiéru. Po mnohých rozčilujících zkouškách, v nichž stále kárající a stále vykládající autor lámal hercům všecku chut a všecku důvěru v úspěšnou práci, bylo toho dne provedeno tříaktové vesnické drama »Svatá rada« od Ludvíka Ganghofera a — propadlo tak, že si je autor po třetím provedení vzal nazpět, aby je přepracoval. Pak prý je dá provésti v Mnichově. Jsou tedy patrně neúspěchem nejvíce vinni herci, jako obyčejně. Ale nebylo asi jen tak pouhou náhodou, že o premiéře zůstalo po posledním jednání všecko obecenstvo na svých sedadlech, očekávajíc — ještě jedno poslední jednání . . . Děj hry je psychologicky neodůvodněný a základy jeho jsou tak nepravděpodobny, že divák hru neprocítí a tím celá její stavba padá. Mladý hospodář je nešťasten, že nemá ve svém manželství synka. Proto jej žena jeho svede s děvčetem na statku sloužícím a dítě z tohoto poměru narozené vydává za své. Avšak za nějaký čas po narození Fabianově porodila také selka syna Deodonata. Hospodář dal všecku svoji lásku prvnímu dítěti a chce, aby Fabian převzal statek, kdežto druhý hoch se má státi knězem. Matka obětavě hájí štěstí svého vlastního dítěte; hoch nechce býti knězem, neboť se zamiloval a chce žíti po boku své spanilé Vevi. Spor se rozluští ničemností pacholka Mathesa, který oběma mladým lidem dá k vyjížďce na jezero chatrnou loď, na níž oba milenci utonou. Fabian stane se pánem statku. Mathes dopustil se k vůli němu vraždy, poněvadž on sám je vlastním otcem domnělého sedlákova syna. Matka, která poslechla »svaté rady«, jednala jen ke zkáze své rodiny. — Carlovo divadlo hraje každodenně Leharovu operetu »Dráteník«, komponovanou na text Victora Léona, a to s takým úspěchem, že třicet prvních představení mělo téměř naveskrz vyprodané domy. I Coquelin se svojí družinou musil se zde dne 25. ledna spokojiti pouze s odpoledním představením. Včera a dnes vystoupila tu paní Maeterlincková v »Monně Vanně« se svojí nemožnou společností. V Císařském jubilejním městském divadle byly vypraveny dvě masopustní frašky. Dne 7. ledna »Obrovské dítě« a 18. ledna »Srdce jsou trumf«. Obě hry jsou tak cenné, že nestojí ani za to, abychom se obtěžovali citováním jmen jejich autorů. Leda by snad někoho zajímalo, že druhá fraška je 39. dramatickým dílem svého původce, pana F. Antonyho, jemuž tenkráte hudbou vypomohl kapelník pan Mestrozi. Také o novince Jantschova divadla »Der Verwandlungskünstler« budiž nám dovoleno pomlčeti. Je to pravá praterská komedie. Raimundovo divadlo hraje denně se svojí výbornou Hansi Niese Gettkeův a Léonův žert

»Detektiv« a v Josefovském divadle hraje roztomilá paní Annie Dirkensová s pravou francouzskou vervou známou francouzskou frašku »Nelly Rozier« od Bilhauda a Hennequina. Konečně nebylo by ani galantní, ani spravedlivé, abychom se nezmínili o velikém úspěchu své roztomilé krajanky Boženy Bradské v zábavní místnosti »Colossea«. Tato hvězda zaniklého Wolzogenova »Uiberbrettlu« v Berlíně je pro nás už jen tím zajímava, že jsme se dovídali o její mimořádných úspěších na všech možných německých jevištích, kdežto v Praze jsme o ní ale naprosto nic nevěděli. Což není ani první a doufejme, že ani ne poslední případ . . . —ý.

–– **Z vídeňské dvor. opery.** Dvorní opera žije posud z nedávného uvedení Čajkovského »Pikové dámy« do svého repertoiru a připravuje se k novému, nádhernému vypravení Wagnerova »Tristana a Isoldy«, který bude poprvé proveden na paměť mistrova úmrtí dne 13. února. Na výpravu opery věnováno přes 60.000 K a za takovou sumu může se ovšem již leccos poskytnouti. Zatím byla nově vypravena Weberova opera »Euryantha« (19. ledna). Toto dílo, zvláště pro Vídeň psané a objednané a zde také osobním řízením skladatelovým poprvé dne 15. října 1823 provedené, neujalo se zde nikdy pozoruhodnějším způsobem. Ani tentokráte se opera nezachytila, ač v titulní roli podala paní Förstrová-Lautererova jeden ze svých nejkrásnějších výkonů. —ý.

–– **Zajímavou vánoční loterii** vypsal španělský zábavný illustrovaný týdenník Blanco y Negro (Bílý a černý) pro své čtenářstvo. Přiložil ke svým číslům listopadovým a prosincovým lístky s dotazem, kdo nejlepším španělským spisovatelem, hudebníkem, malířem, sochařem, politikem, generálem a — ve Španělích to jinak nelze — zápasníkem s býky. Kdo napsal na svůj lístek jména všech, kterým dostalo se při hlasování v každém oboru nejvíce hlasů, dostal za odměnu část losu vánoční loterie, která má ohromné výhry. Poslední číslo týdenníku přináší výsledek hlasování. Zasláno 30.104 lístků s 217.728 jmény. Více než tisíc hlasů dostali: V literatuře: José Echegaray, známý básník dramatický 9.429. Benito Pérez Galdós, románopisec a dramatik 8.912. Juan Valera, románopisec 4944. Marcelino Menéndez Pelayo, spisovatel v oboru historie literatury 3.044, José María Pereda, románopisec 1362. — V hudbě odhlasováno 10.438 hlasy, že vyniká nejvíce Tomáš Bretón. Zajímavo je, že slavný houslista a vřelý španělský vlastenec Pablo Sarasate dostal 2845 hlasů. V malířství dosáhl největšího počtu hlasů (14201) Joaquín Sorolla. Po něm dosáhli: Francisco Pradilla 6044, José Villenas 3654 a José Moreno Carbonero 2184 hlasů. — Ze sochařův uznalo prvním 19063 hlasů Mariana Benlliure. Krom toho dosáhl Augustín Querol 10.093 hlasů. — Z politiků dostal 13.501 hlasů Práxedes Mateo Sagasta. — Z generálů 9851 hlasů Valeriano Weyler a ze zápasníků s býky 23.423 hlasů Antonio Fuentes. Z toho následuje, že Španělé jsou eminentně dramatický národ, kteří ze spisovatelstva nejvýše kladou dramatika Echegaraye, ač mají výborné románopisce a novelisty, a že hlasující nejvíce souhlasili při osobě zápasníka s býky. Patrně je torerské umění nejprůhlednější. *P.*

** **Nová kniha Gabriela d'Annunzio.** Básník »Francescy di Rimini« meška právě v Miláně, aby dohlížel na tisk nové sbírky svých básní »Le laudi«. Ke spolupracovníku římské »Tribuny«, jenž jej navštívil v hotelu Cavour, pravil: »Míním pracovat neustále, bez přestávky. Proto rád se straním světa a žiju jako v poušti. Mám takřka horečku práce, ale ta mi není nepříjemna. Byl jsem nejprve tou mírou užaslý touto horečnou činností mozkovou, že jsem se již obával nepravidelných výkonů svého ústrojí. Avšak moje obavy byly na štěstí bezpodstatny. Moje výkonnost jest jako před tím nezměněna a tak dokončil jsem jak vidíte tento svazek »Laudi«, jenž obsahuje neméně než 9000 veršů.« — Tato sbírka »Laudi del Cielo, delle Terra, del Mare e degli Eroi« bude sestávati ze sedmi svazků o 21.000 veršů, prozatím však budou vydány toliko tři knihy. První kniha obsahuje báseň »Laus Vitae«, druhá jest rázu heroického a obsahuje cykly »Odi civili« a »Laudi delle Città«, třetí kniha jest idyllická a dithyrambická a obsahuje »Laudi dell' Estate« a »Ditirambi«; nalezá se tu mimo jiné dlouhá báseň v terzinách, věnovaná Giomé Carducciovi, v témže svazku nalezá se též překrásná báseň »Smrt jelena«, jež líčí velkolepý zápas Kentaura s jelenem. Líčení jest tak plastické, že sochař Michetti, přítel básníkův, provedl podle básně d'Annunziovy bronzovou skupinu. Velmi krásný je též cyklus sedmi ballad »Dítě« v téže knize. »Laudi« zdobeny budou sedmi kresbami římského umělce Giusseppa Cellinia. O svých dramatických plánech nechtěl básník ničeho prozradit. Pracuje na tragedii, jejíž titul však nechce povědět, aby prý zas nebyl obviňován z choutek po reklamě. »Toto dílo,« pravil tajemně, »nejmenuje se ani ‚Sigismondo Maletesto' aniž ‚Parisina'.«

–– **Eleonora Duseová** uskuteční podle všeho přece dávnou svoji touhu, aby měla své vlastní divadlo. Avšak nikoli jen pro sebe; také d'Annunziova dramatická tvorba má v něm dojíti důstojné scény. Před časem věnoval hrabě Frankenstein k tomuto účelu krásně a malebně situované místo u jezera albanského, asi 30 kilometrů vzdálené od Říma — je otázka, bude-li také prakticky poloha příštího divadla výhodna — ale ke stavbě samé scházel nutný kapitál. Nějaký million. Ten obnos prý okamžitě složil americký miliardář pan Pierpont Morgan, když se mu umělkyně svěřila se svým plánem za nynějších svých velikolepých oslav a úspěchů v Severní Americe. — Duseová byla prý zvláště v Chicagu úchvatně slavena. Tam se vlaské umělkyni dostalo i té pocty, že byla přivítána ve veliké universitní síni, jakéž oslavy nebyla posud účastna žádná žena. Bude míti tedy paní Duseová příjemnější vzpomínky na Ameriku, než-li neméně proslulý její krajan Mascagni, který se nikde nesměl objeviti bez ochrany policie. — *α* —

⊙ **Doplňujeme** feuilleton 12. čísla Máje o Janu Dědinovi, že autorem jeho jest In. Arnošt Bláha nikoli p. O. Theer.

OBSAH: Otakar Theer: Setkání. — Pavla Maternová: Po zápalce. — Dr. Luboš Jeřábek: Dva pražské obrázky. — Vilém Mrštík: Zumři. — Beneš Grünwald: Psyché. — Stanislav Jarkovský: Pozdě . . . — Feuilleton: Louisa. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE, ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 6. ÚNORA 1903. ČÍSLO 20.

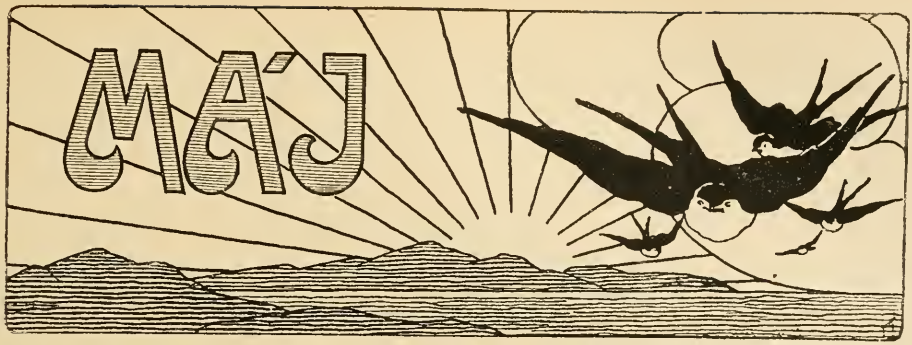

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAROMÍR BORECKÝ:

Jitřní píseň.

Ty přišla jsi mi ve snu
tak plaše stisknout dlaň,
jak v lesní stezky těsnu
se mihne bílá laň.

Tě zlíbat skočím s lože,
je síň však prázdna zas,
jen jak by ještě vzduchem
se třás' tvůj zlatý vlas.

Snu hebké to snad struny
ze serafinských lyr —
zpět všeptám sen ti slunný
v jich zpěvů hvězdných vír.

Však hrne-li to zoře
již paprsky v boj s tmou,
já po jich šípech pošlu
ti jitřní píseň svou!

♡ ♡ ♡

EMIL TRÉVAL:

SYMBOL.

Medaillon.

Na příkaz lékařský opouštěl Fulgenc Prahu. Měl zotaviti se z bolestné nemoci kloubní u babičky na venkově, ve svěžím ovzduší lučin a borů varvažovských.

Byl jasný, dubnový den. Okna v železničním kupé byla však pevně uzavřena. V zatáčce k Veleslavínu padl zrak Fulgencův na mizící silhouettu Prahy. Zahleděl se na ni a náhle jako mrazík prochvěla jím myšlenka: Naposled! A celá duše jeho soustředila se pojednou do očí, vznášela se zpět nad změť střech a věží, nad zamhlené ulice, z nichž vyrojily se mu, jako včely bzučíce, vzpomínky z dětství, jinošství, namočené do jakéhos magického, tesknéhо svitu. Tvrdě jako kulissa předšinula se mu před oči stráň svítící mokrotou zahnědlých stébel a nažloutlé zeleně jarního klíčení. Fulgenc obrátil se jako o pomoc. Vedle seděl otec. Chopil se pevně jeho ruky a zadíval se na něho lačným pohledem rekonvalescenta. Jaký to byl muž jeho otec! Postava stářím sotva odechnuta, šíj dosud neschýlená ze své přímosti, hlava výrazná, s hlubokýma rozsvětlenýma očima umělce. Fulgenc pohlédl na sebe. On jedenadvacetiletý byl povadlým lístkem podle stromu plného mízy. Slabota ho obešla, položil hlavu na otcovo rameno, přivřel oči a ústa jeho ze zvyku zašeptala: Tatínku, můj tatínku! Vléval do vzdechů těch celou rozněžnělost duše hledající oporu ve strastiplných týdnech přestálé nemoci.

Ruka otcova lépe než cizí ošetřovatelé dovedla schladiti horkou hlavu, utišiti bolest, zavírati bezsenná víčka. V nemoci poznal co je otec.

Jediná sestra jeho, o dvě leta starší byla provdána. Žil s otcem sám.

Nyní měli se rozejíti, na několik týdnů. Ale Fulgenc těšil se na tuto rozluku. On, bývalý skeptik velkoměstský, hrdý nepřítel sentimenta-

lity, těšil se na idyllický pobyt venkovský, na babičku, kterou již tři leta neviděl. Mezi otcem a babičkou, jakoby zavládal jakýsi nevyslovený spor. Možno, že trápila babičku předčasná smrt dceřina. Zemřela po pětiletém manželství — ale tomu bylo již dvacet let a otec se podruhé neoženil.

Babička přivítala vnuka i zetě ve svém patricijském domě ve Varvažově vlídně.

Bože, jak byla již vetchá! Hlavička třásla se jí na tenkém, vyhublém krku, umělé zuby již odložila, takže vpadlé rty tvořily v tváři zamodralý proužek. Ze žilnatých, tmavohnědých rukou téměř ani neodkládala modlitební knihu, otočenou klokočovým růžencem svěceným. Zapomínala se chvilkami v sedě, při chůzi i v hovoru, zdětiněla a byla hříčkou v ruce staré své služky Brýdy.

Otec zařídiv čeho bylo třeba odjel do ciziny dostáti důležité a čestné zakázce umělecké. Byl† známým a slaveným sochařem.

První dny svého pobytu ve Varvažově dlel Fulgenc téměř stále venku, koupaje choré tělo v lázni vzduchu a slunného jasu. K večeru čítal neb dával si babičkou vyložiti karty. V noci spal tvrdě a cítil, že sílí den ode dne.

Když však počasí se zachmuřilo, procházel se netrpělivě ve svém pokojíku, prohlížel obrazy v červotočivých rámech, vybíral ze skleněné, starobylé skříně zaprášené bibeloty a nippy empirové, studoval každý kus rokokového nábytku. Objevil v starém, vykládaném stolku dvě tajné zásuvky, ovšem docela prázdné. V přítmí sedával u klavicemballu, vyhledal si na půdě zažloutlé noty, vyklepal prach i rybičky molové a hrával břinkavé menuetty a contredansy.

Jednoho dne postřehl, že nástroj stojí nerovně, že konec jeho vyčnívá. S Brýdou položili klavicemball bokem na židle. Zadní noha nástroje otočila se mu sama v rukou. Vytočil ji a pohlédl do otvoru, by seznal vadu v ložisku. Vyšťoural balíček listů, pevně slisovaný, zahnědlý, zrohovatělý. Patrně ležel dlouhá léta ve svém úkrytu. Fulgenc přistoupil k oknu a četl.

Byly to milostné dopisy s nadpisy: Má Lucie, neb Milovaná Lucie! Podepsány byly Jan, neb J. a datovány před jedenadvaceti lety.

Lucie bylo jméno Fulgencovy matky. Otec jmenoval se však — Ambrož.

* * *

Ven do proudícího deště vyhnalo to Fulgence. Strhl si pokrývku s hlavy, aby chladná sprcha pronikla až na hořící mozek, splákla dojmy poslední hodiny.

Promočen vrátil se a klesl na lože, jektaje zuby. Nepozdvihl víček v náhlé nenávisti k lidem. Byli mu mrtvolami, nyní když zemřelí k němu promluvili. Jediný pocit naplňoval ho a zdvihal jeho útroby — hnus.

Zaryl hlavu do peřin. Usnout, usnout na věky! Ale i to hluché, dusné ticho hovořilo k němu, hlasy byly v něm, šuměly jako mlýnice, rojily se jako chumelenice sněhová a bodaly jako žahadla vos.

Vyskočil, vyňal listy z kapsy a provlhlé pálil je nad svíčkou. A těžký čoud z nich zalehal ho celého, rozlézal se po všech jeho nervech. Ulehl zase.

Nebyl tedy synem svého otce, ale jakéhos Jana — kočujícího herce, dobrodruha! V listech to stálo, nepokrytě, cynicky.

Klamal tedy nevědomky, podváděl již pouhou existencí svou a sice muže, jehož jediného na světě miloval. Zda on o tom měl tušení? Nemožno!

A zase myslil na svou matku, jak ji poznal z listů. Viděl postavu ženy mladé, věčně dychtivé, ženy, která zbožňovala svého muže, a byla snad obětí temperamentu, příležitosti, kdož ví čeho! Slýchával, že pobývala často u babičky, co otec konal umělecké cesty studijní. Četl kdes, že nevěrou ženy vždy muž je vinnen. Ale jeho otec ne, ten nebyl vinnen! Matka zemřela po narození Fulgencově. Snad z litosti. Chytil se myšlenky, že zhynula hanbou. To po. někud usmiřovalo.

A otec? Neví nic, netuší. Nutno mu vše říci. Cit spravedlnosti tak velel. A též osobní jeho hrdost, aby nezůstal úmyslným podvodníkem.

Řekne mu vše a pak s bohem, sladká vidino otce, oceněná teprve v nemoci. Proč nepřisvojil si též jiné srdce na své dráze životní? Kmotr jeho, páter Fulgentius od Milosrdných, také ho miloval. Zemřel však stařeček ten. Ano, nehledal lásku, s ženami si pohrával, choutky jeho byly nízké — zajisté dědictví matčiny krve — na vážnou lásku myslil, že má času dosti. A nyní musí vše sám, sám probojovati.

Srdce rozbolelo ho, při každém úderu jako by chytaly je ostré háčky.

K ránu rozběsnilo se tak, že Fulgenc nezadržel více hlasité úpění, jež rozpáčilo zaťaté jeho zuby. Zavyl jako uštvaný vlk a poděšené ženy přiběhly.

Dostavil se lékař, jenž zcela zbytečně nařídil naprostý klid v posteli. Fulgenc žádal morfium, Aeskulap však dal jen studenou vodu, led.

Obložili mu hlavu i srdce a bolesti poněkud povolily. Také chaos v hlavě počal se rovnati. Myslil mnoho na svého pěstouna. Obraz jeho měnil se mu v představách, vzrůstal v rozměry bohatýrské. V horečce a blouznění přišla mu na mysl poprvé myšlenka, že otec snad o klamu věděl, že vědomě choval ho za vlastního syna. Byl takový vznešený, že všecky bídy a lži tohoto světa byly mu malicherny. Ani se ho nemohly dotknouti.

V blouznění spojoval vše dobré, šlechetné v symbolickém slově otce, rozšířil si jeho význam, aby i on mohl se pod ochrannou střechu jeho vetřiti. A byť on nezplodil jeho tělo, to bláto bídné, což nevytvářel po leta v obětavosti a lásce jeho duši? On a nikdo jiný není jeho pravým otcem. V záchvatech bolesti ztráceje naději, že vyvázne živ, přetvařoval Fulgenc v mysli

i vlastní z kořen vyvrácený život v pouhý symbol života pravého, kterému se teprve zroditi má.

Vše, co na něho poslední dobu přišlo, bylo tak bolestné, zapletené, že nemohl uvěřiti, že klesá pod skutečnou tíží, že vše není snem, výplodem nemoci, snad symbolem šílenství.

Pak viděl sestru u svého lože. Bývalou sestru, opravil sám své myšlenky. Milovala ho, a on ji — ale také symbolicky. Pohlížel na graciosní postavu, ušlechtilou hlavu její. Ano, ona byla pravá dcera svého otce, to nepopřelo by ani tisíc podobných balíčků z nohy klavicemballu.

A tím silněji vrátila se mu zase myšlenka, že otec-pěstoun, o klamu věděl. Vždyť bylo mu třeba jen zkušeným okem znalce lidského těla pohlédnouti na něho, domnělého syna, na zavalitou, neúměrnou jeho postavu, odstávající uši, tupý nos, ježaté vlasy. Věděl, musil vědět a přece miloval jeho, podvržence nepočestného. Ano, on mistr nad mistry, symbol dokonalosti, on nezavrhne ho. Vála ze vzpomínky na něho narkotická vůně kadidla.

Polosnění utlumovalo bolesti Fulgencovy na celé hodiny. Avšak když přišly strašné záchvaty, tu proklínal matku a svého otce dobrodruha a volal smrt.

Pak se utišil a zaťal zuby. Přemíra bolestí vzbudila vzdor. Nač brániti se mezi čelistmi lva? Ať si hryže šelma! Nebyla to resignace, ale pohrdání.

Když povolily bolesti, chtěl zase žíti. Již proto, aby vynahradil svému otci vše, co od něho přijal. Chtěl mu sloužiti jako pes na pohled, na pokyn.

Sestra hořekovala nad ním a tázala se zas a zase co dělal, že si tak ublížil. Neodpovídal. Až se uzdraví, ať jí to poví otec sám.

Napjav sluch ulovil z šepotu lékařů diagnosu: Zánět srdečníku. Porozuměl, že to znamená smrt. Vypjal se zoufale. On musí žíti a bude, na vzdory všem ignorantům venkovským! Jen co mu pošlou professora z Prahy, otec oň již psal.

Dostával nyní morfium. Bolesti pominuly, ale přepadaly ho záchvaty dušnosti. Ve smrtelné úzkosti vymršťoval se a nechtěl více ulehnouti. Obestlali ho tedy peřinami, posadili ho a pod nohy dali mu stoličku. Proseděl nyní dny i noci, dřímal hlavu maje opřenou o stojan při posteli. Otok zatížil mu nohy, nadmul život. Ale Fulgenc neztrácel naděje, že se uzdraví.

Pamatoval se, že kdosi řekl, že nemoc otokem z těla vychází.

Sestra zase odjela ke svým. Professor z Prahy přijel, proklepal Fulgence, předepsal drahý lék a odejel mlčelivý jako Sfinx. Otce očekávali každou chvíli.

Napřed únava, pak lhostejnost pokrývaly Fulgenci jako mlhou celé okolí. Usnula zvědavost, mizel zájem, nemocný promlčel celé hodiny.

Konečně přijel otec. Oči jeho jako slunce pronikly mlhami duše Fulgencovy, vůně zdraví a krásy z něho zavanula. Ramena jeho vinula měkce a teple.

Hochu, hochu!

Slova jeho kanula jako balsám do ztrnulé rány. Přišlo uklidnění. Jako usínající vody šplounaly kol Fulgence hlasy lidské, tužby, bolesti i rozkoše — — tišeji — tišeji — —

Vlahý dech májového větříčku, klokot drozda, hořká vůně šalvěje a rmenu z babiččiny zahrádky utápěly je ve svých proudech. Melodie z dětské ukolébavky zazněla z hlubin, primitivní, spíše duše odumřelých zvuků než nápěv — tváře známé se usmály — zapadly. —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hlas babiččin zaševelil do samého ucha: Pozdravuj tam na věčnosti maminku!

»Ne!« vyjekl Fulgenc v náhlé hrůze a rozpřáhl zoufale na kost vyhublé ruce. Kdos rychle podepřel klátící se hlavu.

V zelenavé kalnosti vůkol hledal Fulgenc tvář otcovu. Neviděl ji, až přiblížila se těsně k němu. Pak přilnul k ní prudce ústy.

A v náruči toho, z něhož zbyl mu pouhý symbol, vydechl mladou, oklamanou duši.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Ani ty prsty nebyl s to udržet při sobě a když hrál, karty mu padaly pod stůl. Kouřil z porculánky a z úst vypouštěl ne oblak, ne »báby«, ale celé páry dýmu. 30—40 let sem docházeli všichni ti stařečci a nezastesklo se jim. Hned, jen vešli, hnali se na své místo jako ve škole; i prostřeno už měli před sebou, aby nepomazali ubrus, na stole připravenou křídu, tabulku s hubkou a tou mazali a smývali, co byli napsali, jak děti hádajíce se o čárku.

Jeden tu věděl o druhém, co je, kdo je, co se mu zdálo, je-li mu zle či dobře a když vstával dřív než míval ve zvyku: — »co už, už« — točili se po něm a divili se: »dyť není ještě devět!?«

— Inu, odpověděl tázaný — dokud jsem byl mladej, taky jsem poseděl i přes devět, ale teď starej už, kdepak, až budu mladší, budu to dělat zas.

A chyběl-li kdo.

— Kde pak je Jonáš, kde pak je Fintejs, Truhlička, Knoflík? A Kokrhel? Sedm hodin, to už bejvá tu.

— Taky jsem se díval. To on bude trochu nachřiplej.

— Bude, včera si naříkal.

A zítra už přinesli o něm zprávu — zle, zle, rána nedočká, doktor byl u něho, už ani nemluví, neslyší, jenom se modlí.

— A tak to bude s námi se všemi tak, pravil Anastás Kazatel pode jménem Drozd. — Smrť všechno podmaní, smrť všechno zmůže. Doba za dobou a hrobu pořád blíž. Jen co já už tu pamatuju a všeci jsou ti tam. Bradáč, ten zemřel, řezník Karásek ten taky zemřel a hrbatej, ten, co přišel vždycky v cylindru, taky už je bradou vzhůru. Dnes člověk, že by skály lámal a zejtra bláto. Ještě se několikrát vyspíme a taky půjdem k Abrahamovi.

— I vy ne — Vy budete ještě živ.

— Taky jen až do smrti.

— Tak ten dostal deset roků ten Bureš, náhle, jakoby s oblaku spad', pravil Klesl, pozdvihnuv hlavu od novin, které si až po kolena musil dáti, aby viděl. — Já jsem to říkal, že dostane nejmíň deset let. Ten lump, ten lotr, jak on se dostal po těch kavárnách až nahoru do nejlepší společnosti.

Začali zlámanou židlí a dostali se až k ruskoturecké vojně, začali rusko-tureckou vojnou a přišli až na zlámanou židli. Pramen hovoru nevyschnul jim nikdy a taškáři byly všichni.

Zvláštní notu mezi ně přinášel Haman, krejčí, rodem Němec »s hor« a Čech smýšlením. Místo potěh říkal poteh, místo bláto blato, četl německé noviny a říkali mu »dráteník«. Byl všechen nešťasten proto, že celá jeho rodina měla zrovna tak skrčený nos jako on a oči do důlků zalezlé, že se dcery jeho proto nevdaly a syni všude budili smích. Jak učenník přišel do Prahy a už se z ní nedostal až po dnešní dny.

— Čtyřicet let ten člověk bydlí v Praze — ukazoval na něj Faltys, »česky ještě neumí a německy už zapomněl. Když začne mluvit německy, nerozumí mu Němec a když začne česky, nerozumí mu Čech. Takovou hatmatiliku jsem ještě jakživ neslyšel.

— Což, to není nic — přidal Růžička — ale, kdybyste vy věděli, odkud on pochází! To je teprv zvrácenej svět. — Když se tou vsí jde nahoru, je zloděj vždycky ob dům a když se jde zpátky, je zloděj v každý chalupě. Je prý tam 12 radních a pět chalup a farář tam po chalupách chodí a hrá na harfu. — Nu, je to pravda nebo ne, Hamane?

— Kdyby to nebyla pravda, tak byste to nepovídal, vy žuchlo užuchlaná, rozlobil se Haman a zahořel zlostí.

A tak měli stařečci i svého kašpárka, na kterém si rádi brousili několik těch zubů, které jim ještě zbývaly.

Měli tu ještě jednoho ševce, kterému se smávali, že smrdí.

— Eh — řekl jim jednou — když člověk zhebne, smrdí každý, budete smrdět vy taky. Nasmrádli jste už dost, mohli byste dát pokoj.

— I bárci že jsme, odpověděli mu tentokrát stařečci a víckrát už jej nezlobili.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

VI.

HAVLÍČEK U VOŘECHOVSKÝCH.

Od dýmek křivily se obláčky dýmu, rozkládajíce se nad lesklými lysinami starců. Jen jako pod rouškou černé troubele visely starcům od plesnivých úst, hlavy sestrkovaly se nad stoly, bílé jiskřičky světel hrály na broušených okrajích skla. Vystrčené lokte, vyzdvižené ruce, hned sklínku kdosi pozvedal k ústům, hned klobouk si na hlavu dával druhý, přes stůl se natahoval jiný pro zimník, visící komusi zrovna nad hlavou. Ten nohy vystrkoval zpod stolu ven, onen zuřivě si mnul ucho, jiný mazal tabulku a zase si kdosi mačkal loket jakoby ho svrběl. Kdosi v hloubce rozprostíral ušňupaný, jak pivnice ohromný svůj šátek a strkal do něho červený nos. — Staré a žilnaté ruce odpočívaly na stolech, od úst se utrhoval kouř a mezi šedými vlasy vlál od hlavy k hlavě jak vzdušný příkrov rubáše. Jeden mluvil a prstem neustále vrtal do hlavy, druhý třepal rukou a tvrdil, to že jakživ ještě neslyšel a to že nemůže ani být, stranou zas kdosi rozsvěcoval sirku a ozářil jí záda kolem sedících. Při každém otevření dveří kviklo to harmonikou v předsíni, zahlučel kočár z venku a duněl tak, že nebylo slyšeti vlastního slova. Stařeči buď na sebe křičeli nebo se zlobili a čekali, až kočár přejede. Svítily nehty na světle, uchem zablýštěla karta hozená doprostřed hry.

»Služebnice!« vítala Boženka Havlíčka, když ve dveřích se objevil bílý, okousaný jeho knír.

»Dobrý večer!« jadrně odpověděl Havlíček a — — — Bože! jak vešel! S kloboukem na hlavě, vypjatým tělem, nevešel do dveří jak vcházel Růžička nebo Brandejs, na třikrát sehnut jako hrobník, hlavu už ve dveřích a nohy ještě v síni; ani jako Drtina stolař, rychle a plaše, jakoby jej někdo honil; ani jako revírník Sochor, který prostrčil vždy napřed Lorda, pak hůl, dřevěnku a pak teprve všechen udýchán chůzí a délkou bokem vešel sám; — nu, Havlíček, jakož vůbec chodil důstojně a vážně, tak vešel i sem. Cítě na sobě celých pět a půl stopy výšky, hned na prvním schodu zápraží byl připraven a když vykročil přes práh šenkovny, objevil se náhle jako zjevení, kterého si nikdo sice nevšimnul, ale které na sobě cítilo zraky všech. První, druhý krok

— jaká to byla, bože, veleba, jaká sláva! S kloboukem na hlavě, zapjat v nový, těžký zimník s dvěma řadami leštěných knoflíků a odstávajícím límcem v zátylí, s manžetami, které v bílých kroužcích svítily mu zpod rukávů, rozhlédnul se po všech hlavách šenkovny jak vojevůdce oddaných sobě poddaných, uklonil se školníkovi z techniky až kamsi na konec šenkovny, s družným řehotem důvěrně poklepal komusi na rameno, jinému přes stůl podával pět svých roztřepených prstů a když se byl tak všude uvedl, jak se uváděl už přes třicet let, uhnul ještě Božence s cesty nesoucí nejméně po desíti prázdných sklínkách v každé ruce, a stáhnuv rukavičky s prstů, teprv se začal rozpínat a svlékat. Ale tak se nerozpínal a nesvlékal zase nikdo jiný nežli on, Havlíček Cyril. Ne jak Brandejs, který se vždycky do koutku postavil, aby nikdo nemohl k němu a tam se hmoždil a pachtil se svým zimníčkem, živou mocí se bráně, aby mu někdo pomohl, ani jako Slezák, klempíř, který vždy jak hračkou se vyloupnul ze svého kožíšku, nazdvihuje při tom nožku, ani jako stařeček Klíma, který se napřed vysmrkal, nadul a pak teprv s těžkostí se svlíkl, také ne jako Otčenášek, který na polo už vysvlečen, s kabátem staženým už do polou lokte, stále ještě pobíhal a každého vítaje, zvlášť podával koneček své schromené ruky, ani jako starý Melichar s hlavou sněhobílou na vyhrnutém límci, sedící mu tam jako v posněžené bryčce — — — ne, tak se Havlíček nikdy nesvlékal. S napjetím nadlidských sil svraštil obočí v bolestný výraz, zaťal zuby a zvolna, namahavě táhnul napřed jednu ruku, pak druhou, ale to tak dlouho, až obyčejně přiskočila Boženka nebo se přibelhal Čáp a cumlaje masitými svými rty do úst cele zajmutou svou »meršánku« popomohl mu z bídy. Havlíček si oddechl, poděkoval, zakašlal, vzal Božence nebo Čápovi zimník z náručí a nahnuv se přes stůl až na zeď celou délkou svého těla, pověsil zimník u kamen podšívkou vždy nahoru, jak ho věšíval už po celých 30 let.

Tak sem chodil den jako den a den jako den si spokojeně zamnul ruce, přistupuje k společnému stolu, kde hráli šistku, zachroptěl a upozorniv hráče prstem na kartu, kterou by hrál, ubíral se na obvyklé místo. Byl to malý stolek hned u starých hodin na vysokém podstavci, v pravo od schůdků, kterými se stoupalo do vedlejší místnosti. Židli drže už v ruce, ještě jednou se rozhlédnul po celé šenkovně, pak přisednul a začal ihned »dělat vtipy«. »Doktoři« museli si vzít sklenice a přisednout k němu.

— Tak, Boženko, přived' jsem jí mladé pány... Obyčejné, obyčejné, to víte, že jiný nepiju, — pravil Božence a oči jeho s úsměvem spočinuly u zdi na Růžičkovi, hezounkém, hladce oholeném starečku s bělavou kakadou a dvěma bílými vlnkami vlasů nad každým uchem.

— A, ty seš tu taky? pravil Havlíček, podávaje Růžičkovi tabatěrku na uvítanou. — Kdo pak tě odvázal? —

— Mě odvázali a ty se's, myslím, utrh', odpověděl Růžička a v jeho potměšilé, cele do čista jak u herce hladce oholené tváři kdyby se byl popohnul jen jeden rys.

— A kde máte dnes maminku, Kotouči? — Kde pak's ji nechal? — Ty toho v tej kuchyni vždycky maj'! —

U stolu, kde seděl Havlíček, zavládlo stísněné ticho, jako vždy, když ke stolu přisedne neznámý; společného nepřináší nic a cizího mnoho.

Mladší Zumr, cítě cosi podobného, pravil:

— Tu se mně zdá, scházejí se šístkaři.

— Tady? obrátil se Havlíček a chvatně dodal: — I to já nepamatuju, aby se tu nehrálo v karty. Tu hraje kde kdo. Mužský, ženský, všechno se to mele. Paní Táflová, ta hraje, nač si vzpomene, dardu, špády, francefús, v šístce, to muší bejt moc velikej hráč, aby ji dohonil.

Ke stolku přisednul ještě jeden host s modrým šátkem v ruce a skrčenými koleny. Tak si lidé představují dědečka, který dětem při loučích vypravoval pohádky, s kozkami se tahal po skalnaté stráni.

— To je Brandejs, šeptal Růžička, když dědoušek, poďubávaje hůlčičkou do cesty, mířil k jejich stolu.

Byl už velice starý. Tak se všeho chytal jak děcko a když zakašlal, víc nežli jeho bolel kašel toho, kdo jej poslouchal. Pára člověk, hotová už mátoha — »Ten kdyby se uplyvnul,« řekl o něm Růžička, »překotil by se, on se uplyvnout nesmí, protože by si ublížil. A přece říkal, když byl u granátníků, jakej že byl velikej.«

Všechen skřehlý, modrý, v krátkých jen kalhotkách a chatrném kabátku, jaký lidé nosí v létě, snesl se na roh stolečku a tiše jako duch, jak sedl, tak seděl; do hovoru nikdy se nemísil, jenom se díval a když promluvil, rozkládal ruce jako kněz. Zubů neměl, vlasy ještě všechny, za to ale do jednoho zbělené. Z vousů po každé straně pod uchem zbyly mu pouze dva jazýčky, kterým Havlíček přezděl »zaječí ocásky« a tolik se tomu smál... Brandejs řekl na to jen »inu« a s úsměvem ohmatávaje sklenici, mačkal do piva žemličku a zasýpal soli. Žemličku nemohl ukousat a soli dával pro jistotu: »Pivo je někdy mladý a mně je to potom bolestný, když mám několikrát za noc vstávat a rozpařený chodit na dvůr« — pravil a každý mu to rád věřil. Pil velice málo. Co si koupil sám a co mu dali druzí, mohlo tak celkem dělat půllitr. »To je dost,« říkal, »já jen co bych dušičku zahřál; ta troška mě ještě tak drží, jináč dávno už bych rozmlouval s apoštoly.« — Jídlo vždycky si přinesl s sebou, syreček s bandurem, nebo od uzenáře bouček, jak kdy a nač měl. Jídlo si dal vždycky vedle sebe na židli a tak jeď jako když krade, aby nikdo nic nevěděl. Jednou mu večeři sežral pes a teprv se všichni na něho obořili, co že to dává pod stůl? Přece v hospodě když jím, tak to dám před sebe a ne za sebe —

»Taky máte pravdu,« řekl na to Brandejs, »já to ještě nevěděl« — a když podruhé si seď, aby jedl, jedl zas tak, jen na psa už byl opatrnější.

Také v karty nikdy nehrál. Za to, co on prohrál kdy v karty, ani boty by si nekoupil. Paměti už také neměl, v minutě na všechno zapomněl. — Hledal šesták — —

»Řekněte mně, lidé živí, mám tady ten šesták nebo nemám, dyť se mně pořád cosi plete, že sem ho dal sem, pravil, hmataje po stole a stále mimo.

— Máte.

— Tak teda přece! Proto já pořád hledám v kapse!

Kolik mu bylo let, těžko se dalo spočítat. V 66-tém mu bylo 46 a od té doby — »spočítejte si to« — říkal a když napočítali osmdesát, zamyslil se a pravil: »Osmdesát povídáte? I je-li možná. — To já myslím už neumřu, — zasmál se, — mě musej zabít. Či myslíte, že přijde sama?

— Eh, nestarejte se, za 7 let vám bude líp.

— Ty kluku šedivá, obrátil se na něho Růžička — kdyby si's tak mohl 40 umazat, viď?

— I já nechci. Už tak mě dost hlava bolí, až křičí, kdo by si ještě přidával. Osmdesát let je osmdesát let, to už je hezkej věk.

— Ba hezkej. —

— A ještě chceš za Rézi. —

Rézi byla 55letá vdova a měla hokynářský krám na Uhelném trhu. Starci žertem zlobívali Brandejsa, že obchází její dům.

— Kde pak je Růžička? říkali, když Brandejs už seděl a Růžičky se dočkat nemohli.

— I to on je u své holky, — Rézi ho nepustí, druzí na to a když přišel Růžička sám, teprv nevěděli, kdy přestat.

»To my ho tak zlobíme,« vysvětloval Zumrům Havlíček.

— Jednou nohou v hrobě a ještě mysliš na hlouposti, jak pak až ti bude devadesát?

Brandejs se usmál.

— I tak dlouho já nechci bejt ani na živu.

— Já taky ne. Kdyby nebylo Rézi, třebas hned. Ale věřte mně, pánové, to děvče, ta duše utěšená, ta mě ještě tak při smyslech pamatuje a k životu pobádá. Hubu má strašnou, je pravda, ta když ji rozevře, je to jako evanděliům, ale při tom náramně dobrosrdečná, co má, to dá. — A každej by si s ní pomohl — už teď vám má na 3000 reškund, plnej slamník a všechny skoro na Prahu. — — Věř mně, Brandejsi, to děvče bych ti od srdce přál — —

— Ale dyť já — bránil se lechtivě Brandejs — já nevím, co pořád s tou Rézi chcete? — Růžička ať mluví o čem chce, o vojně nebo 48tým, o ženských nebo o mši sv., vždycky přijde na Rézi. Dyť my to už všechno víme, nač to pořád povídáš? — Povídej něco, co nevíme —

— Však ty bys taky mluvil, kdybys ji měl.

Brandejs nazdvihnul jen hlavu a požvykoval v pivě namočenou žemličku. Pak složil ruce na klíně, opřel hlavu o prsa a zdálo se, že dříme. Pojednou naklonil hlavu, vyškrábal tři šestáky z vesty a podával je presidentovi.

— Vem to k sobě. — Kdo pak by je poslouchal. Mně se zdá, že budeme kvit.

President zapsal na papírek nový vklad, přeškrtnul starý účet a prohlásil Brandejsovi, že má na hotovosti 3 zl. 50 kr. To je tak zrovna na Sylvestra — pravil a zavřel knížku s úsměvem.

— Snad nechceš už jít? obraceli se u stolu po Brandejsovi, pozorujíce pohnutou jeho tvář a mžikli na Růžičku, aby přestal už, když viděli, že ščuří oholené svoje rty k nové hanebnosti.

Začali mluvit o svátcích, blátivé zimě a o tom, kdo z nich půjde letos k umývání nohou — Růžička vypravoval, jak mu pan arcibiskup umýval nohy a jaká to byla potom večeře Páně — — Tak poslechněte, lidičky, co mně neprovedla Rézi vloni. — A Růžička zase tak hubičku vzal do dvou prstů a pohladil ji pod nosem. — Když jsem měl jít k umývání nohou. — byl jsem taky u zpovědi a co se mně pan farář neptal?

Jestli prej sem nic neudělal? Já na to, že nic. Jestli prej sem si nenamlouval. Já, že jsem na to už moc starej. No, že chodím za Rézí, přece jsem mu nemohl povědět. A tak jsem radši selhal. Dostal jsem požehnání, ceduličku k přijímání, že jsem u zpovědi byl a po přijímání měl nám pan arcibiskup umejvat nohy. Ale čerti vědí, od Rézi dal jsem si, abyste věděli, co je zač — od Rézi dal jsem se naberanit, tak že tam nemůžu jít, tak že tam nikdo nechodí, ona že to ví z bezpečnýho pramene a mockrát o tom slyšela: Dal jsem si teda namazat nohy voňavkou a šel jsem. Že si vlněný punčochy musím vzít, to jsem věděl, protože od noh nesmí bejt cejtit, jak se říká, žádnej puch, ale voňavku? — Ale Rézi tloukla tak dlouho hubou, až mě přemluvila a já poslechnul. — Lidi, tu voňavku jsem vám i na ulici cejtil. Přijdu nahoru, vyzouvám se z bot a ti dědkové, co šli se mnou, tak se po mně bočí. Bočí a čichají — »Co to smrdí?« Já — »nic tu nesmrdí« — a stahoval jsem punčochy. Ale ženská, která nás obsluhovala, takový na mě udělala oči, přiskočí ke mně a taky čenichá. Stáhnu punčochu a ta vůně tak ji bouchne do tváře. — »Fi« — udělá si. — »Tohle to« — povídá — »je nějakej taškář stařec« — a jde od nás, že to řekne panu arcibiskupovi a pan arcibiskup že mě k umývání nepustí. A co byste neřekli — — —

— Vyhnali tě? (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BLAŽEJ JORDÁN:

Jak smutno . . .

Je smutno, smutno mi . . .
Stín těžký v lože pad', síť strhána je snů.
To vždy, kdy ticho mé dunivě prolomí
krok nelítostivý, krok vzpomínek zlých dnů . . .

Nekřičte bolestí, nekřičte drahé chvíle . . .
Vás kopl surově jsem tak a bez citu . . .

Vyjděte, šatečky, vyjděte, šaty bílé,
ze svého úkrytu . . .
kdy nelítostivý krok vzpomínek zlých dnů
mé ticho prolomí . . .
Jak smutno, smutno mi!

♡ ♡ ♡

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Nastalo zas ticho, a Antonín s Martou vedle tiše hovořili. Těšili se z toho polepšení, jak pošlou Mařenku hned z jara na Mičov k těm lesům, a jak se tam dítě zotaví. Však matka jim už psala, aby toho ještě užili, když otec půjde letos do pense a tu školu, s níž tak srostl, opustí na vždycky. Hodně smutku z toho bylo v celé rodině, že rozloučí se se stavením, v němž otec žil po 47 let, v němž jeho rodina vzklíčita, rostla a mohutněla. Nepřivedl to starý Bláha tak daleko, aby si byl mohl zatím zakoupiti domek vlastní, jako nejeden z jeho kollegů, opatrnější ve výběru své polovice; bude se musit stěhovat, asi do Městce, a professorovic nebudou už mít kam jezdit na léto. K sestře do Podola sotva, tam mají také děti a místa malounko, — mladší sestra zas je také ve městě, v Kutné Hoře, a moc by si tedy nevybrali. Co si tedy o prázdninách počnou?

A už tedy nebudou chodit na Štírovku, nebudou se těšiti z dalekého toho výhledu a přijdou o svoje nejmilejší chvíle, o těšení a chystání se na tu cestu, stále ještě svatební. Ani o tom nevěděli, že tyto přípravy a tyto plány do budoucna nahrazovaly jim to, co neměli a v chystání tom že byl největší půvab té jejich cesty. Marta už také v ní se vžila, když Antonín stále ujišťoval, že přece a brzy k tomu dojde. Těšívala se tedy na okamžik, kdy sami dva odejedou do světa širého a budou se milovati; tak jako na začátku, dodávala si v duchu. Ačkoli hned zase myšlénky její přeskočily na děti — co ty si asi počnou po celou tu dobu?

»Až jen Mařence bude docela dobře,« vykládal professor šeptem navazuje na dřívější rozhovor, »dám se do své učebnice dějin a bude-li pak kniha schválena, bude vyhráno. To bude hned při prvním vydání asi pět nebo šest set honoráře a proč bychom toho neužili pak trochu pro sebe . . .«

»Aspoň z části,« mínila Marta, rovněž tlumíc hlas, »abychom měli větší základ Mařence na výbavu; těch šedesát zlatých, co máme na to dosud, je přece jen málo, zachráníme-li to vůbec teď s tou nemocí.«

»Inu, pravda, do té doby však ještě i na to uložíme něco a pak je otázka«, filosofoval, »činí-li rodiče dobře, odpírajíce si všecko a myslíce jen a jen na děti. Může někdy dítě uznati a oceniti strádání, se kterým rodiče jemu shromažďují až lakotně každý groš? Myslím, že ničím se neprohřešíme na svých povinnostech rodičovských, když dáme dětem náležité vychování tak, aby mohli se protloukati životem asi tak, jako se protloukáme my, když postaráme se i dceři o nezávislé postavení a pak také trochu budeme kliditi ze své práce. Bojím se, že by nám pak zbyla jen trpkost, že obětovali jsme jim poslední, trpkosť tím větší, když přirozeně nemohli bychom žádati náležitého uznání. Dítě nevidí našich životních útrap, přijde k hotovému, na čemž už dávno není znáti rodičovských mozolů, slz a strádání.«

»Máš pravdu, Antoníne. Co věděli jsme my o námahách rodičů našich . . . teprve teď to všecko chápeme . . . Ale už k vůli tobě bych ráda, aby ten náš sen došel splnění, vím, že se ti duše musí něčím osvěžit, zas jiným, než jsou naše čtyři stěny« — až trochu výčitky v tom bylo jako tenkrát, když u míčovského kostelíku mu povídala, že by nechtěla smýkat svoje štěstí po cizích krajích, — »a co mne se týká, — zas mne to zanese v ty doby našeho prvního, naivního žití.« Stále byla Marta tou klidnou, pasivní duší, oddanou a milující, která šla ve stopách svého chotě.

»Stýská se ti po něm?« zas on s jemnou výčitkou se tázal.

»Ne, to ne,« odvětila rychle, »vždyť víš tenkrát jsme se ani nemohli mít tak rádi jako teď, u tohoto nemocného dítěte a s těmi kluky . . .«

V tom vedle zas následovaly rychle po sobě dvě dunivé rány, jako do zad. Bezděčný pozorovatel obou mladíků ve vědy a uměny zahloubaných byl by v tu chvíli asi viděl, kterak starší Zdeněk nenáhle a jakoby nic pošupoval svůj sešit proti kalamáři, který vol nevol musil se tlačiti na písánku Lojzíkovu. Ten z počátku dosti trpělivě ji odsunoval, ale červenal se víc a více a když už strunka jeho umělé chladnokrevnosti praskati počínala, strčil do kalamáře proti Zdeňkovi tak prudce, že z hlubin černé nádoby vystříkla krůpěj jako slza smutku na mathematiku Zdeňkovu. Školáka to dopálilo pochopitelně, snad ani ne tak z lásky k pořádku a čistotě, jako ze vrozené mládeži touhy po praní, vstal a s mrštnosti tentokrát obdivuhodnou obešel stolek a vrazil bratrovi herdu právě ve chvíli, kdy ve vedlejším pokoji jednalo se o ditek vděčnosti neb nevděčnosti. Lojzíček, zdánlivě méně obratný, ale lstivějších očí, mlčky přijal tento důkaz bratrské lásky, ani nehlesl, ba ani sebou nehnul, jakoby jen zaslouženou odměnu byl bral, až teprve když bratr vraceje se na své místo záda k němu obrátil, rozpřáhl svou zařatou pěst a s takovou vehemencí vrazil ji Zdeňkovi do zad, až štíhlý hoch se prohnul, ale také ani nehlesl.

Nic se při tom nemluvilo a výjev činil dojem naštudované pantomimy.

» . . . Věř mi,« pokračovala Marta, »jsem tak šťastna, když ty jsi doma v klidné práci, a když ti kluci se perou a se škorpí, je to znamení, že jsou zdrávi, neboť jinak se mají rádi, že nemám jiné žádosti, než aby tak bylo pořád. Ale na tu cestu se těším, to nepopírám, hlavně proto, že se na ni těšíš ty a že budeme pak na ni vzpomínati, i ve stáří. A pak — přec to musí býti jen rozkoš! . .«

Už se venku dávno setmělo, v pokojíku byla tma a Mařenka začala sebou vrtěti. Probudila se, volala maminku, že má hlad. Otec rychle rozsvítil malou lampu a ze sousedního pokoje pootevřely se dveře. Hoši slyšíce, že Mařenka je vzhůru, vstrčili hlavy do pokoje a Zdeněk volal:

»Na zdar, Mařko, co dělá?«

Lojzík přišel až k postýlce, opřel se celým tělem o ni a tázal se:

»Tak, kdy pak si budeme zas hrát na pana pátera, co?«

To Lojzíka nejvíc mrzelo, že teď přišel o tu krásnou hru, při níž spotřebovalo se neobyčejné množství »hostií« ve formě kousků cukru, jež matka obětovala pro pokoj a klid. Při »bohoslužbách« slavnostních, jichž také Zdeněk se účastníval po boku Mařenky jakožto ministrant, přijímal nejenom pan páter Lojzík, nýbrž také oba jeho sluhové, a bylo toto »přijímání« ovšem vrcholem tohoto výkonu.

Mařenka se usmála a odpověděla otázkou:

»Kde pak je Vráta?«

Nejmladší ratolest byla odsouzena poslední dobou dlíti po boku Emily, svým choutkám nikoli na neprospěch. Obstarožná dívka dobře se snášela s koňskými libůstkami malého Vráti, který zvlášť miloval okamžiky, kdy Emila klečíc na kolenou drhla podlahu. V těchto chvílích nestřežených Vráta už seděl Emile na objemných zádech a v bujné své fantasii dětské na arabském hřebci býti se domníval, tím spíše, když silná Emila nedadouc se rušiti ve svém povolání drhla jakoby nic, čímž představa trysku jezdci na tom divčím hřbetě sedícímu jen ještě více v mysli se upevňovala. Kuchyň, která sic ode dávna byla nejmilejším rejdištěm dětské bujnosti, proměnila se teď v konírnu Vrastislávkovu tou měrou, že i všecky židle pasovány byly na koně obého pohlaví a tito ořové i mírnější kobyly přepřahovány provazy a provázky ke stolu a přivazovány k sobě tak, že tato koňská vášeň stala se až osudnou talířům i hrncům kuchyňským, neb už dvakráte Emila nevidouc té záludné nástrahy špagátové, prováděla bezděčný tělocvik přemetem v před, při čemž několik těch talířů a hrnců zmíněných odebralo se v říše, z nichž návrat pro výtvory tak křehké jest možný toliko ve stavu sdrátovaném.

»Počkej, Mařenko, přivedu ti ho,« slibovala matka, »a přinesu ti večeři, pan doktor dovolil dnes trochu polévky a jedno měkké vejce.«

»A kdy pak bude jíst to kuře, co jí babička dnes poslala?« dychtivě ptal se Lojzík s dodatkem významným: »Celé je snad nesní?«

Nedostalo se mu odpovědi na tuto otázku, neboť matka zmizela ve dveřích. Zatím také Zdeněk opřel se o postýlku těsně vedle Lojzíka a podával Mařence otiskovací obrázky, které dnes ve škole vyměnil od soudruha, neznámo za který jiný skvost.

»Koukala se, Mařko, tohle jsem jí otiskl,« povídal podávaje jí kousek papíru se samými pomalovanými kytičkami.

Oba hoši polo stáli polo leželi u té postýlky zdánlivě docela v míru. Nebyloť viděti, že sousedící jejich nohy byly v plné práci; na štěstí měli už domácí bačkory na nohách a bitva byla neslyšitelna analogicky jako není viděti moderní střelný prach.

Za okamžik vcházel Vratislav, pod paží maje opelichaného koně, a tatík sebral ho i s tou jeho hračkou do náručí a posadil se s ním na druhou stranu volně stojící postýlky na stolici. Když posléze přišla i matka, byl to obrázek hodící se do každého německého Familienblattu, ale ovšem nedůstojný moderního spisovatele, poněvadž v něm nebylo ani hlubokých duševních rozvratů sexualních, ani fialových niců neb vypjatých pós aristokratických duší, ani vysokých smíchů nebo tekutých sametů a nervosních prašivek, ani psychologických záhad a mysterií, kterým nikdo nerozumí. Pročež končíme tuto scénu jinak líbeznou.

. . . Po večeři, když už všecky děti spaly, Marta ulehla na pohovku vedle postýlky Mařenčiny, která teď klidně oddychovala jsouc úplně bez horečky, a Antonín vzal lampu z pokoje obýva-

cího, zanesl ji do malého salonu, zahalil se do svého županu, na nohy položil plaid, protože v pokoji se netopilo, a dal se do práce... Opravdu, dnes ponejprv dal se do psaní se vší vážností a zvolným a důkladným, professorsky zaokrouhleným a vytříbeným písmem črtal rozvrh své příští učebnice dějepisu . . . A už také se mu v mysli rodila myšlénka na učebnici druhou, zeměpisnou, s jakou to chutí přistupoval k novému, přec dávno chystanému dílu . . . Měl teď zkušeností dost, jak se domníval, a za rok vypiluje svou knihu náležitě tak, že v druhém semestru příštího roku ne-li dříve bude moci zadati za schválení u ministerstva. To-li dojde — ach, pak bude opravdu veselo! Část peněz, snad čtyř, pěti, šesti set . . . až se mu hlava z těchto stovek točila . . . se uloží, aby neměli žádných rodičovských rozpaků, ostatek obětuje se na tu cestu . . . a potom, bude-li se kniha zamlouvati a osvědčí-li se, předně nakladatel sám bude se ucházeti o tu druhou, zeměpisnou, nabídne ovšem honorář ještě větší . . . kněh všimne si jistě císařská královská zemská školní rada . . . blaženě se zachvěl při pomyšlení na spokojenost tohoto představeného úřadu . . . a dá pokyn, aby se ucházel o některé místo ředitelské . . . Paedagogické jeho srdce sevřelo se divnými city při této odvážné myšlénce, která zahřívala jeho nitro jako sklenka nefalšované benediktinky a s chutí teď rozvrhoval a třídil látku, jejíž spracování nedá mu valné práce, jen nastane-li teď klid v rodině, po té těžké nemoci Mařenčině. Přes to, že byl zemdlen nespaním neb aspoň neklidem posledních noci, byl rozčilen prací a spát se mu nechtělo . . .

Konečně ve dvanáct hodin přece chtěl ulehnouti, složil popsané půlarchy, když v tom oči jeho zahlédly stranou na stolici hromadu německých úloh, které jako by se naň byly šklebily z tohoto úkrytu. Už týden zde ležely plody primanských duchů, jimž bylo mu letos otevírati brány der die das, — v té vřavě domácí mu unikly, pozapoměl na ně. Ale bylo mu dnes tak nějak silně u srdce jako svatému Jiří, když drak se mu do cesty postavil: vzal ten balík úloh a v tichu nočním, kdy všecko spalo, ach tak krásně! »zabíjel« jeden sešit po druhém, zuřivě, horečně... ale posléze pořád zvolněji . . . nad některým sešitem jako by se zamyšloval, hlavu chýlil, hlavu již šedivící . . . pero někdy jakoby vyklouzlo a dopustilo se pak hříchu podtrhujíc člen nebo koncovku docela správnou, čarou nepevnou, někdy třesavou . . . nad sešitem předposledním pero dokonce vypadlo mu z ruky docela, skutálelo se na štěstí na vedlejší pijavý papír a udělalo tam velkou červenou kaňku . . . hlava mu klesla na prsa, trup sklonil se na zad opíraje se o lenoch malé lenošky a professor zabalený v župan a plaid, klidně oddychoval . . .

. . . Proč nechytila tahle horečná činnost professora Antonína Bláhu již před desíti, nebo před patnácti lety, dokud byl svižnější a čipernější? Byl by snadno vydržel psáti celou noc, byl by možná svou učebnici sestavil už dříve, nebo něco jiného podobného, a byl by snad už dříve mohl vyplniti ten svůj sen, který stále mu do myšlének zasahoval a snad by byl klidněji a s větší ještě chutí oddal se práci jiné, ještě větší, velkolepější, než tato učebnice . . . Přec uměl tak pěkně kresliti mapy a různé pomůcky učebné! . . . Kdyby Marta nebyla bývala tak passivní, byla by jej snad pobídla k práci . . . ale ona netroufala si, protože tak docela nic nepřinesla do malé domácnosti, aby tedy nemyslil, že bůh ví co žádá. Arci, pak by byli nemohli kochati se svým snem, který, čím dále unikal, tím se zdál vábnějším . . .

III.

Po osmi létech bylo . . .

Den červencový, ještě teplejší než ten v srpnu, na počátku tohoto genru, docela nepatrného.

Nad jihozápadním městem českým, vroubeným v tomže směru světovém půvabným věncem šumavských vrchů, vybíhajících až sem v podobách kůželovitých vrcholíčků a hůrek, vznášela se atmosféra dozrávajícího obilí a dokonávajících zkoušek maturitních. K večeru se sklánělo a na velikém, trochu nerovném náměstí nebylo mimo několik babiček za stolky se třešněmi nikoho po tom parném odpoledni. Kolem kašny uprostřed rynku pobíhalo několik psů a ve stínu jezovitského kostela hrál starý flašinetář na malý kolovrátek zastaralou balladu »Za čtyrák, za čtyrák — za čtyráček . . .«

Za to v ulici gymnasijní, s náměstím přímo sousedící a proti jezovitskému kostelu, byl nemalý ruch. Před budovou gymnasia stál houfec mladých lidí, někteří s cigarettou nebo cigárkem v ústech a s hůlčičkami v rukou, s tvářemi veselými, nadšenými, u některých výrazu velikého sebevědomí, tu i tam i pohrdání, s hrudí vysoko vypjatou nad všechen okolní svět; kdož mohli, kroutili si vousky buď teprve budoucí nebo již skrovně a nesměle vyrážející a ještě před málo dny docela krátké. Vlasy většinou dlouhé a načechrané měli, na nosech skřipce, jež neustále jim padaly v tom horku, a někteří měli kalhoty příliš krotké. Byli to abiturienti, kteří čekali na poslední tři soudruhy, přišedší ještě dnes odpoledne na řadu. Všichni hovořili dosti hlasitě o událostech posledních pěti dnů, někteří pochvalovali si professory, jak pěkně zkoušeli, ba i napomáhati se odvážili přes důtklivé pokyny předsedy komisse, jiní, a těch byla většina, lateřili na svoje učitely uštědřujíce jim tituly naprosto nespisovné. Dralo se tu na povrch všecko, co doposud dost nedostatečně ucpávala zátka řádu disciplinárného. Mluvilo se o štěstí i sem tam některé smůle . . . jenom dva kamarádi stáli nemluvíce a s výrazem přitrpklým poslouchajíce slova útěchy, jeden i s očima uplakanýma. Ti dostali reparáty přes prázdniny a nedovedli se vůči tomu uspokojení svých druhů dobře vmy-

sliti v to štěstí, jakým prý je reparát proti propadnutí na rok.

V tom vyletěli tři černě ustrojení hoši ze širokých vrat budovy gymnasijní, tváře jim hořely a oči se veselily.

»Žídek s vyznamenáním, Zábrodský a já prošli,« hlásal jeden z nich ještě ve dveřích a skokem ze tří schůdků a skoro bez ducha ocitil se v klubku před budovou. Druhý pospíchal opodál k dívčí škole, kde už od šesti hodin stála žena v černé loktuši, po celý ten čas skoro nehybně, dívajíc se stále na vrata gymnasijní budovy. Student k ní utíkal, políbil jí ruku a s chvatem jí povídal o svém vyznamenání. Žena teď hladila ho po tváři a oči se jí zamžily.

»Kdyby tak ještě tatínek byl na živu!« povídala několikrát po sobě.

»Pojďme na hřbitov, maminko,« vybízel Žídek a oba zmizeli v ulici vedoucí k děkanskému chrámu. Šli oznámit otci, jak to dopadlo . . .

Krátce po těch třech studentech vycházel z budovy professor Bláha, také s jasnou tváří a krokem rychlým. Sotva se objevil, smekali studenti uctivě a jenom dva, tři z nich, kteří stáli vzadu a za zády svých uctivých druhů, kouřili dál svoje doutníky, nesmekli a dívali se směle na professora, který snad je viděl, snad ne — byl zvyklý na podobné projevy a moudře si jich nevšímával. Myšlénkám svého opovržení dali ti dva či tři studenti náležitý výraz až když byli jisti, že professor jich neuslyší.

Bláha jen se usmál na studenty, zakýval rukou a povídal přívětivě: »Gratuluji, gratuluji!« pospíchaje dál. Jindy by se byl zastavil.

Opravdu sestaral za těch skoro dvacet let od prvního políbení, kterým s Marou se zasnoubil v zelenavém přítmí míčovského lesa. Teď bylo mu osmačtyřicet let, sesílil poněkud a šije o poznání se mu nahnula. Ale chůzi měl ještě pružnou a jaksi blahobytně vypadal. Hlava jeho byla silně šedivá a vous, který ještě před několika lety byl dlouhý, plný, teď však krátce střižený a prořídlý, také již prokvétal. Professor šel rovným směrem k náměstí, pak zahnul v levo »na vídeňské předměstí« a zacházel do pěkného, nového domu, do jiného, než kde bydlili před osmi léty, v ulici Pražské. Teď měli pokoje čtyři, pěkně zařízené, do nichž nevcházelo se již kuchyní, a předsíň.

Hlouček před gymnasiem postál ještě chvilku; vycházeli ostatní professoři, kterým asi stejně se vedlo jako Bláhovi: hned ten, hned jiný z příštích reformátorů pokolení lidského dával jim na jevo svoji samostatnost ode včíra, i svoje pohrdání ode dávna, až posléze vycházeli z budovy dva stáří páni, jeden velký, hubený, přísné tváře, druhý menší, s vousem dlouhým, šedivým a zlatými brejlemi. Z těch žádný studenty neoslovil, vycházeli z chodby vážně, zvolna, jakoby počítali ty tři schody, po nichž sestupovali, nebo jakoby snášeli se s výšin nadoblačných. Byli to ředitel ústavu a předseda komisse.

Studenti, jak je shlédli, stichli a pozdravili tentokrát všickni, instinktivně. Strach celých studentských pokolení nabyl tu vrchu nad sladkým a bujným pocitem svobody dávno očekávané, vykoupené »otroctvím« osmi, u některých devíti, ba dokonce i desíti let.

Pak hrnuli se všichni na náměstí, rovnou k »Bílé růži«, kde dnes bude abiturientní věneček, konec studií a konec nejednomu milování . . . Chtěli tam shlédnouti poslední přípravy, jež děly se na sále . . .

Za chviličku zase druh po druhu odtamtud vycházeli jdouce se strojit k této nejkrásnější slavnosti mladého věku. Jenom Anderle a Rorejs, ti dva smutní z onoho hloučku před gymnasiem, zůstali sedět dole v místnostech restauračních: zapíjeli svoje reparatury, už teď, ještě za světla, pili tam pak celý večer a celou noc, až do rána bílého.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ADOLF FRANC:

V podzim.

Tak rád mám podzim — v jeho klidném žití
sní duše tiše, zdá se, sotva cítí,
a nad krajem když jeho hlas se nese,
mně tak je dumně jako stromům v lese,
a vůně čerstvé, nakypřené hlíny
vždy vyhladí mých vrásek všechny stíny,
a pokosených lučin nízká tráva
mně klid a mír jen dávný tušit dává,
a čistých vod pak volné, klidné toky
jen vlahé rozezvučí měkké sloky,
a žluté listí když tak tiše padá,
až do dna duše stesk se milý vkrádá,
a chudá kytka květů pozdních v stráni
jen city budí, které slzou hraní,
a vzdušné mlhy, když se krajem vinou,
jak našel bych svou duši čistou, jinou — — —

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

FRANTIŠEK KUPKA.

Těsně pod montmartrským vrškem, na němž jako ohromný bílý turban kupí se kupole Sacré-Coeru, do jedné z těch uliček polopředměstských a polovenkovských, které však, stejně jako blízký moulin de la Galette mají v sobě kus bohemské bezstarostnosti a gaminského veselí, do rue Gabrielle, šli jsme vyhledat Františka Kupku.

Vlídné rysy obličeje, trochu nervosního ale energického, plného života. Oheň mu plane z černých svítivých očí a celá ta tvář, zasazená v rámci tmavého vousu, působí jistým exotickým, skoro orientálním výrazem.

Zastihli jsme umělce v plné práci: v dílně, sousedící s atelierem, zkouší na lisu reprodukce nové rytiny »Vzdor«. Rukávy maje vykasány, vyhaslou cigarettu v koutku rtů, otáčí deskami lisu, nahlíží v reprodukci a, neuspokojen, opakuje znova a znova svůj pokus . . .

Než přistupme od člověka k umělci.

Předem několik dat: František Kupka narodil se dne 26. září 1871. v Opočně. Několik roků pobyl na akademii v Praze a rok ve Vídni. Tam vzniklo několik jeho olejových obrazů, mezi nimiž »Smrt Jindřicha Heineho«, kterými získal zájem zesnulé císařovny. Na její doporučení portretoval pak arcikněžnu Alžbětu, nynější kněžnu Windischgrätzovou. Ale v akademicky střízlivém vzduchu vídeňské školy se Kupkovi dýchalo příliš těžce. Potřeboval volnější prostory, v níž by se mohl svobodně rozletět za svými sny a vidinami. A tak r. 1896. spatřujeme ho již v Paříži.

Třeba že Kupka přišel do Francie v plném uvědomění své tvůrčí síly, přece jen pařížský pobyt přivedl ho na jiné cesty, než ty, jimiž chtěl prvotně jít.

Nebude nezajímavo říci tu několik povšechných poznámek o pařížských umělcích-cizincích, poznámek, které do slova platí o našem krajanu: Přicházejí skoro z pravidla chudí. Štětec a spousta plánů, hemžících se jim v hlavě, je obyčejně celým jejich bohatstvím. A opojeni dechem metropole, okouzleni výstavami »Salonů«, sní o sterých plánech, do nichž vtělí barevnou pohádku své duše. Ale od snu ke skutečnosti je daleko. Mladý malíř nakoupí barev, štětců, páteu, platí draze modely, tvoří týden po týdnu s celým zápalem svého zanícení a když uplynou tři-čtyři měsíce, obraz je hotov. Ve své tvůrčí radosti zapomene umělec, že modely a studie připravily ho o všechny úspory. Což konečně na tom, šeptá si, že nevím, zda-li zítra budu jíst? Můj obraz bude vystaven a pak . . . pak přijde úspěch, a ne-li bohatství, aspoň blahobyt. Ano, jeho obraz visí v Salonu, kritika je mu příznivá. Jenom že . . . jenom že — není kupce. Amatéři kupují slavné jméno a ne umělecké dílo. A obraz putuje nazpět do atelieru.

Zkušenost draze zaplacená a tak trpká, že málokterý zůstane tak naivním, aby pokus opakoval. Nutnost žene umělce, aby prorazil jinou tvorbou, při níž peněžní risiko není tak značným. Tři jiné cesty jsou mu otevřeny: umění plakátové, illustrace a mědirytina. Skutečně také, až na jednu nebo dvě výjimky (u těch, kteří byli finančně zajištěni), všichni naši pařížští krajané opustili olejomalbu, jíž zprvu se chtěli věnovat, a zvolili některou z jmenovaných cest.

Kupka, neskromný (a právem!) jako každý silný talent, zvolil si hned cesty tři: je affichistou, illustrátorem a rytcem. Nezapíráme však, že vedle těchto tří přáli bychom si ho viděti v plné činnosti i na poli, které opustil, v olejomalbě, neboť tak mocným dojmem působící obraz »knihomol«, vystavený v Paříži před čtyřmi lety, dává tušit, jakou originelní individualitu ztratila olejomalba v Kupkovi.

Po sklamání, které mladému umělci způsobil Salon, bylo nutno ohlížet se po živobytí. Tak vznikají illustrace v »Das Album« a pařížské obrázky v berlínském »Der Tag«, drobné kresby, v nichž jako kinematografem, jsou zachyceny figurky pařížských zákoutí, pouliční šum a vír, život na nábřežích, cabarety, taverny a taneční sály. Tyto náčrtky, třeba že chvatně provedené, svědčí však nejen o bystrém oku a obratné kreslicí ruce: umění, s jakým kreslič rozlišuje typické od netypického, schopnost, s jakou několika rysy oživí své postavy, jsou známkami jemného psychologického nadání Kupkova; s nimi, ve větší míře, setkáme se v jeho jiných komposicích.

Jmenujeme některé: »Cabaret des Arts«, »Conservatoire de Montmartre« kresby: v »Cocorico«, v »Cri de Paris« a v L'Assiette aux Beure« (č. 41. »L'Argent a č. 57.), »Kopisti«, »Pompes funèbres«, »Les fous« (stříbrná medaille na světové výstavě) »La méditation«, »Orbis pictus«, »Svatá noc«, »Žena-sfinga«, »Radosti«, »Noční scéna z Montmartru«. Cyklus »Čarodějnice jdoucí na Sabbath« a nejnověji krásné barevné rytiny: »Vzdor« a »Cesta Ticha«. Zmiňujeme se tu toliko buď o cyklech neb dílech rozměrnějších, neboť nevystačili bychom vyčíst všechny menší kresby a nárysy rytin, jichž Kupkův ateliér čítá na sta, jedny druhých zajímavější, fantastické i bizarní, někdy karrikatury jindy plné dobráckého veselí.

Čím působí Kupkova síla při prvém spatření? Upozorňuji čtenáře, že je těžko mluviti o těchto dílech jako o jednotlivém celku. Kupkové jsou dva, a máme-li být úplnými, řekneme, že jsou vlastně tři; či v Kupkovi jsou tři lidé, tři duše, trojí filosofie. Jeden Kupka je člověk, který miluje realitu, její linie, svit jejích barev, hru jejích paprsků, radost jejích rozkoší. Ale to netrvá dlouho. Pak jakoby se v něm probudil druhý, fantasta, somnambulní pierrot, filosofující snílek. Co dříve zdálo se roztomilým, příjemným, veselým, na to tento druhý člověk pohledne svým pátravým okem a volá: »Vždyť jsi se radoval ze lži, z bolesti jiných lidí, a truchlil jsi pro hloupost jiných!« A nyní ten druhý začne v malířově nitru trpký monolog, plný zžíravé společenské kritiky, sarkasmu a blasfemií. Vznikne reakce. A umělec, jakoby se nechtěl vymstit za pře-

dešlé opojení, vyhledává slabé a směšné stránky společnosti, v niž žil. Tu dostaví se chvíle, kdy všichni lidé jeví se mu v pravé podobě. A hle! Ten miliónářský baron Žid, kterého včera ještě viděl s malou stužkou čestné legie, není dnes než velkým měšcem, v němž to zvoní nalichvařennými dukáty. Viděl včera kněze, oděného v měšní roucho. Ale viděl špatně: dnes rozeznává ženskou sukni tam, kde včera byl pluviál. A jinde vynořují se ženské postavy, ale toliko hlavy jsou na nich lidské, vše ostatní má podobu sfingy. A jinde počestný milenec proměnil se v opičáka . . . Ach ano! To již nejsou lidé, tak jak je vidíme vy nebo já, to je hlubší, pravdivější poznání lidí. To jsou jejich vášně, vášně — zvířata, které tak úzkostlivě chtějí zakrýt frakem, uniformou nebo toilettou!

A vidina — vlastně ne již vidina, nýbrž skutečnost — krouží před malířovým zrakem v spletitějším a závratnějším víru. Sfingy protahují svá vilná těla, opičák se k nim blíží se žádostivým gestem. Ale obojí zmizí na chvíli a opuštěným prostorem žene se teď miliónářův vůz, v němž je zapřaženo celé lidstvo — ti nejslabší na místech, kde je nejvíce námahy potřebí, — vůz, spěchající tam, kam dukátový měšec poručí.

Svět — pravá jeho podoba — odhalil se snílkovi. Ach! Jak je krutý a ohyzdný! Jak je bolestno viděti svět v pravdivém osvětlení! Umělec zakrývá si oči, nechce již viděti, nechce znova podstoupiti muka, které čekají toho, před kým spadl závoj s těla společnosti.

A již odnáší ho Musa na rychlých křídlech; ještě výše s ním letí a tam ukazuje mu třetí podobu. Tu již není ani teplých barevných paprsků, ani processí lidských vášní. Jako v pohádce putují tu obři pidimužickými lesy a jsou očarováni princeznami ne většími než maliček. Pierroti a Colombiny otáčejí se v šíleně rychlých pirouettách, měsíčné světlo mámí nervy, mandoliny a kytary zpívají, clowni a šaškové metají kozelce. Takové je Kupkovo »k r á l o v s t v í«, jak je vykouzlil na jedné ze svých nejlepších rytin. Směj se, šeptá mu Musa, směj se, sice se mi rozpláčeš!

A malíř se směje tak, jak se smál Gogol, »se slzami v očích«, tak jak si to přál Beaumarchais, když napsal: »posmívám se hlupcům, biji do zlých, a snažím se smáti se všemu . . , ze strachu, abych se nedal do pláče!«

V Paříži, 28. ledna 1903.

Ot. Theer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

»Město vidím veliké — sláva jeho hvězd se dotýká!« prorokuje Libuše a před očima jejíma vynořil se z mlh obraz Prahy, korunovaný královským prospektem Hradčan. — Sta malířů, illustrátorů a sochařů pokusilo se znázorniti toto Libušino snění. Jediný Myslbek měl štěstí, že se jeho grandiosní Libuši postavilo sídlo českých knížat samo na konec obzoru — ostatní musí obrazem Hradčan své výtvory náležitě doplňovati. Ale ve které Hradčany to vyvrcholuje město, »jehož sláva hvězd se dotýká«? Jsou to Hradčany Karla, otce vlasti, s počátky chrámu sv. Víta — Hradčany Rudolfovy — Hradčany naše nebo teprve našich dětí, ne-li vnuků, pravnuků — —? Byla již ta sláva Prahy u samých hvězd nebo teprve se jí dočkáme? Pro výtvarníky důležitá otázka, poněvadž dle toho je nutno upraviti výhled pramáteře Přemyslovců. Naši výtvarníci takovými skrupulemi času nemařívají. Namalují obyčejně ty Hradčany, které jim poskytla předvčerejší vycházka na nábřeží, nebo které jsou u fotografa právě na skladě. — Dle našeho zdání stále ještě jsme před splněním Libušiny věštby, z čehož plyne, že naši výtvarníci musí tedy dáti Hradčanům při takových příležitostech jiný háv — než ve kterém jej viděl prosaik včerejška, nebo skeptik dneška. Přemýšlení to ovšem trochu dá. — Ale někteří naši výtvarníci budou nuceni zváti i z jiných příčin na delší návštěvy hořkou tetičku trpělivosti. Literáti by mohli vyprávět na příklad kroniky, jak nedbale se u nás illustrují romány, novely, básně a t. d., poněvadž naši mistři štětce nemívají dosti času také p ř e č í s t i, co illustrují — a o přečteném uvažovati. Jednou illustroval kterýsi náš výtvarník román a zahlédl v první kapitole, že přijel hrdina se svým ideálem v kočáře. Šmik — šmik — trochu stínu sem, trochu světel tam, a marš s obrázkem k Husníkovům. Ale při korektuře vysázeného sešitu div nesešedivěl milý romancíer, když shledal, v jakém odporu je text s illustrací. Napsal přece, že přijel hrdina o vánocích, v zavřeném landauru, v kožiše — a na obrázku pod kvetoucími lípami vyhlížel z otevřeného povozu bujarý mladík, třepetaje slaměným kloboučkem. — Manes vydal před nedávnem krásnou sbírku čtení pro děti pod titulem »Sníh«. Místo tří sešitů půvabných svých »Vol. směrů« jakési vánoční číslo. Illustrovali v něm články z různých stran otisknuté. Také Nerudovu »Svatováclavskou mši«. Ale jak málo uvažoval jinak velice nadaný umělec o svém úkolu, ukazuje výsledek. Záhlaví tvoří roztomile načrtnutý pohled na chrám sv. Víta. Nikoli však na chrám, ve kterém Neruda noc strávil — nýbrž na dóm, který spatřiti mohli jenom smrtelníci v létě spásy 1902. — Také do nitra dómu zavedl nás malíř, ale opět to není sv. Vít z času Nerudova dětství, s pověstným barokním oltářem, nýbrž loď d n e š k a s krásným oltářem gotickým, který pro nešťastně malé rozměry své uvádí gotiky v zoufalství — — — —

☐ **Pokus.** Záhřebská umělkyně slč. S c h r a m o v á, která loni tak rychle podmanila si hlediště našeho Národního divadla, vyprávěla o nadaném jakémsi mladičkém mimovi chorvatském, který by zasluhoval prý poctu pozevu k pohostinské hře. Tenkráte uvažovali v Národ. divadle, nebylo-li by lze slč. S c h r a m o v o u angažovati, a když povolaní lidé viděli nepřemožitelnou překážku v chorvatštině pikantního hosta, ani se blíže neptali po onom mladém muži. Pak přišel p. N a v a l a zase upozorňoval. Po něm začal tutéž písničku p. Wiese, impressario výše jmenovaného pěvce. Skoro to bylo již řádní. Minulého téhodne přilétl ptáček sám. Má právě v chorvatštině nastudovanou roli Ademara v »Cyprienně« a »Romea«. Trochu vyjednávání sem a tam a p. R a i č — to je onen favorit — vystoupil tedy v »Cyprienně«. Úsudky znějí příznivě — náš referent ho však neviděl. Podívá se v sobotu, kdy bude rozhodnuto, nemá-li býti u nás — a n g a ž o v á n. Byl by to první pokus tohoto druhu. P. Raič naučil prý

se tak dokonale francouzsky a německy, že prý není pochyby, že by se mohl rychle vpraviti do záhad češtiny. Ukazuje se na p. Innemanna, který nevadil Slovincům a na jiné podobné doklady praktického slovanění. Uhlídáme v Romeu, stojí-li p. Raič za tento experiment. — Host je teprve 21 rok stár, studoval u vídeňského recitátora Strakosche, který má světovou pověst, hrál v různých menších německých divadlech v Rakousku a i ve větších v Německu. Byl v Paříži — je jako rtuť a dobře vypadá. Vederemo!

⎓ **Divadlo na Král. Vinohradech.** Z konkursu na plány divadla, kterým postaví si dnešní representace tohoto pokročilého města pomník nejdůstojnější, vyšel jako vítěz prof. Čenský, jehož projekt byl poctěn první cenou, a arch. Balšánek, který dostal cenu druhou. Plány na rednici vinohradské vyložené poučily nás, že konkurující řešili vesměs pod tlakem reform, jež vyvolaly neblahé katastrofy hrůzných požárů divadelních. Oba poctění autoři věnovali hledišti péči nemalou. Pohodlné přístupy, hojnost východů, případné rozdělení sedadel — vše svědčí o tom, že se naši umělci ohlédli dobře po vzorných divadlech, a že zejmena budovy, které světoznámá firma vídeňská postavila, důkladně prostudovali. Chválíme to, poněvadž by bylo bláhovo, žádati snad při tak důležitém podniku nějaké bravoury nebezpečných experimentů. Snad je nemístno plýtvati místem při ložích tak zbytečně nádherných, snad balkon a galerie prohloubena na úkor pohodlí. Při provádění konečných plánů jistě se vše znovu uváží, Doporučujeme zvýšenou opatrnost a upozorňujeme zejmena na zbytečnost lustru. P. Balšánek vyhnal čelo budovy do výše grandiósní kopulí, kterou jeho výše jmenovaný konkurent pokládal za zbytečnou. Nevíme, nebude-li mezi dvacetimetrovými roháky, u vysokého chrámu a při mohutném domě Národním divadlo bez takové nějaké čelenky příliš zatlačeno do země. Ale to se dá před stavbou nějakými zkouškami asi zjistit. Ale mimo to shledáváme u zvoleného projeku některé povážlivé nedostatky v zákulisí. Ani u druhého projektu nejsme prosti některých obav, ale plán p. Čenského má v této partii mnohem více vážných závad. Slyšíme, že na ně přišla již porota, a že se bude na plánu zákulisí pracovati znova. Chválíme tuto opatrnost a zejmena radíme k důkladným poradám s divadelními praktiky. Vůbec je zřejmo, že nové divadlo má míti již ředitele. Proto nejvyšší čas, aby se vědělo, kdo bude hry provozovat. Družstvo nějaké, jednotlivec, město — buď kdo buď, ale již aby tu byl. Již má veřejnosti býti znám odborník, který divadlo povede a který by byl již teď spolehlivým rádcem a bezpečným důvěrníkem mužů, kteří stavbu provedou. Praktický muž, který má odvahu říci pravdu i nepříjemnou, který ji říci musí, poněvadž bude i na něm zodpovědnost. Než se počne kopati první jáma pro základy, mají tu vláti barvy příštího admirála. Již má ohlížeti se osobně po Čechách, hledati herce — či se budou opět vybírati předpotopním způsobem zkoušek? Má vejíti ve styky s autory, půjčiti stavebníkům divadelní své oči, zamlouvati repertoir a t. d. Nové divadlo je dnes miláčkem české veřejnosti — nedejte nějakými nepromyšlenostmi této veřejnosti příčinu k výtkám, až je otevřete. *ech.*

⊢ **Pomník Palackého.** Usnesením městské rady, aby započalo se se stavbou pomníku Palackého, pošinuta jedna z pražských otázek pomníkových před samotné uskutečnění. Pomník modelovati bude prof. Sucharda, jehož návrh v užší soutěži jednohlasně byl doporučen, a státi bude na náměstí Palackého. Náměstí toho stává dosud vlastně jenom třetina a jeho stav nynější naprosto se nehodí pro jakoukoliv representaci. Městská rada se proto usnesla, náměstí dříve upraviti, ale bylo by lépe, postarati se o to, aby bylo skutečně dostavěno, tak, aby pomník nestál na prostoru nehotovém, spadajícím na jedné straně v propast. Jistým pochybnostem ubrániti se ovšem nemůžeme, neboť bylo přece jen odvážno projektovati pomník na náměstí, o jehož budoucí podobě stěží lze si učiniti správnou představu.

⊢ **Trigy na Národní divadlo.** Před nedávnem odevzdal zemský výbor umělcům Hallmannovi, Rousovi a Šalounovi atelier v budově uměl. výstavy v Král. Oboře. Dle Schnirchových skizz prováděti tu budou zmínění umělci definitivní modely trig pro pilony Národ. divadla.

⊢ **Myslbekův sv. Václav.** Pro pomník sv. Václava vyhlédnuto místo na hořejším náměstí Václavském v ose Marianské ulice. V poslední době vyskytla se však myšlenka — a autor pomníku prý sám jí přeje — posunouti jej na dolejší konec náměstí, odkud by ovládal i část Příkopů, Ovocné ulice a Můstek. Náměstí Václavské bude tu asi časem rozšířeno odbouráním domů Bělského a Gottwaldova, čímž vznikla by situace pro pomník velmi příznivá. Hořejší část náměstí zůstala by ovšem jako dosud prázdna, ale co škodí? Časem snad postavili by tam — pomník jiný.

⎓ **Jaroslav Věšín,** tou dobou professor na malířské akademii v Sofii, domohl se, jak se s přátelské strany dovídáme, v působišti svém vzácného uznání. Umění jeho otevřelo mu přístup ke dvoru, a lonských velikých manevrů bulharských účastnil se k vyzvání knížete za tím účelem, aby vymaloval pro knížete cyklus obrazů, představujících nejvýznačnější momenty manevrů těch. Sotva ukončil práci tuto s velikým uznáním přijatou, pozval jej za přiležitosti slavností na Šipce kníže do své suity s výslovným přáním, aby i slavnosti tyto, kterých jak známo účastnil se vynikajícím způsobem oficielní ruský svět, štětcem svým zvěčnil. Po slavnostech navštívil Věšín Krim a celou jižní Rus, v Livadii pak přijat byl i u dvora ruského. Připojíme-li, že Věšín věnuje se každoročně o prázdninách cestování, a že proputoval evropský Orient křížem krážem, je to důkazem, že nespokojuje se jenom tím, co vidí denně kolem sebe, nýbrž že hledá nové a nové náměty pro obrazy své ve vzdálenějších končinách, pro nás tak zajímavých. Příští umělecké výstavy naše poskytnou nám snad příležitost, abychom poznali alespoň některé nejnovější výtvory štětce jeho ze zajímavých potulek těchto. Škoda jen, že Věšín skizzuje na cestách svých pouze tužkou a štětcem. Jak poutavých obrázků z nejrůznějšího slovanského a orientálního ovzduší mohl nám zachytiti, kdyby činil tak i perem. — *b* —

⊙ **Z Národního divadla.** Veseloherními novinkami pro masopustní období z původní tvorby budou F. X. Svobodovy aktovky »Poupě« a »La-

pený Samsónek«, a K. J. Erbena »Sládci«, jichž rukopis byl nedávno objeven.

⁂ **Dr. Jaroslav Květ: Lékařské feuilletony.** Pan dr. Duchoslav Panýrek si ve svém pseudonymu Jaroslava Květa: za řadu let získal vlastnímu svému jménu vážného konkurrenta. Kniha jeho lékařských feuilletonů činí na čtenáře laika skutečně dojem kuriosit, jak sám autor nazval některé širší veřejnosti neznámé jevy a otázky v oboru vědy i písemnictví lékařského. Rozevřete-li knihu a podíváte li se na první dvě kapitoly: »O amputaci« a »O shlídnutí«, ani se vám nechce uvěřit, že by znamenaly nějaké kuriosum. Pustíte-li se však do čtení, poznáte, že jste sice znali jména, že jste o nich leccos věděli — ale sotva asi jste měli potuchu o tom, že už člověk-hospodář starého zákona dovedl uměle vzbuzovati shlídnutí a že uměl dokonce dobře využitkovati zjevu, nad nímž šedovlasý člověk-učenec z posledních dob kroutí hlavou. Vybral jsem zúmyslně tuto exotickou ukázku, abych ukázal, jak umí pan dr. Květ svoje kapitoly o zjevech zdánlivě všedních poutavým způsobem spestřiti. Padne nám do očí titul »český olbřím«. Přečtete zase se zájmem tím větším, poněvadž se vám zdá, že o předmětu tomto nelze říci mnoho nového. Pan autor stará se v první řadě o to, aby formou poutavou a plynným stylem zaujal čtenáře, vsune do své kapitolky napřed fakta, citáty, zajímavé podrobnosti a epizody a způsobem neobyčejně obratným vysvětlí úkaz přírodní na základě názorů dosavadních i představ ve vědě panujících. Co je to »dermografismus«? Dovíme se, že to je vlastnost jistých osob, jejichž kůže náramně zřetelně podržuje a koloruje rysy, které na ní někdo provedl dotykem prstů, tupým hrotem nebo libovolným předmětem jiným. Kam bychom přišli, kdybychom chtěli tímto způsobem upozorňovati na řadu kapitol. Kniha jich má celý řetěz pod trojím oddělením a to: »Čáry, jež nejsou čáry« — »Z odlehlých koutů duše« a »Proroci a lžiproroci«. Z prvního oddílu již pouhé názvy feuilletonů nabádají ke čtení. »Strom smrti« . . . »Studie lidských šlépějí« (do kapitoly vloženy jsou velice zajímavé obrazce, znázorňující chůzi pravidelnou, chůzi po špičkách, kroky dospělého muže stíženého úbytěmi míchy, krůčky stařeny atd.). — Geofagie, jednající o požívání věcí nestravitelných (článeček, jenž je originální obsahem i poutavý látkou, skoro naprosto neznámou); populárnější je ovšem kapitolka, hovořící o tetovování — ale za to je osvěžena zajímavými obrazci a důkladným přehledem látky. Z druhého oddílu knihy nejzajímavější je stať o vtipu a umění choromyslných — ukázky jejich humoru jsou tak překvapující, že se čtenář nad nimi zadumá. Cosi přísného vane z kapitoly »Osudný pacient«. Pan autor dobře jistě uvážil, proč napsal na konci slovo: Osud. Obsažné slovo »samota« poskytla panu causeurovi vítanou příležitost, aby je osvětlil z několika hledisek. Slovo celkem hluché a vyčichlé značí v knize jednu z nejpoutavějších partií. Svůj oddíl mají v knize — »světla vědy« Jenner — Pasteur — Lister; mezi lžiproroky dozajista k lítosti mnohých a mnohých čtenářů dostal se i »divotvorný lékař«, světoznámý hydrotherapeut Woerishofenský Šebestián Kneipp. Zdravou epištolou pro lid psanou je pojednání o německých šarlatánech, prohnaných dryáčnících, doporučujících tajné léky proti chorobám nevyléčitelným. Článek obsahuje tak úžasné podrobnosti o nestoudně drzých švindlech, že rozhodný ton autorův čtenář schvaluje s nadšením. Každá stránka knihy hemží se doklady o veliké odborné sečtelosti páně autorově. Že je četbou poutavou, vysvítá již z několika našich poznámek. Obálka Šimůnkova, třeba hlavním jejím bodem je lebka, nikterak nezaráží — je originální a vane z ní rozmar, který je pro knihu, psanou svěžím slohem, dobrým doporučením. *r.*

⁂ **Z novější prosy novellistické.** Utěšeně to raší na našich literárních luzích: dramata, básně, román, novella — není nakladatelství, jež by se nemohlo pochlubit novinkou vydanou v poslední době. Budeme pod tímto záhlavím občas registrovati zajímavější publikace, ne kritisovati je, ba ani ne obvyklý delší referát nechceme o nich tuto psáti — ale poraditi míníme čtenářům, stručně upozorniti na obsah, dle něhož přece jen touha i výběr koupěchtivých se řídí. Hle, řadu novellistických prací nám skládá k rukám náhoda. Pěkně vypravený svazek »Tatranských povídek« od Jana Havlasy s originelní výzdobou malíře Kalvody silně nás upomíná na nedávno vydané už dvě knihy mladého autora, tož na »Horské stíny«, kde tak rázovitě dovedl vylíčiti tvrdý život Slovácka a na knihu »Mezi životem i smrtí«, kde ožilo v jeho péře bědné Valašsko. Mladistvý adept umění je pln odvahy a bujarých sil. Inklinuje k hrůznému, tajemně zbarvenému dějem a romantickými přísvity a ač tato vlastnost činí ho místy až jednotvárným a nebezpečná úskalí jakési machy zabočujícím, nemůžeme mu upříti veliké už vypracovanosti a snahy po psychologickém prohloubení. Toto prohloubení, přiblížení se k nejčistší pravdě životní je vůbec usilovnou snahou některých našich novellistů. Všimněme si jen originelních, pravdivým životem kypících črt »Pěšinky srdce«, v nichž podala nám paní Růžena Svobodová několik v pravdě delikátních drobnokreseb lidské bytosti, tak obyčejných, pohlížíme-li na ně okem všedního pozorovatele, a přece tak složitě zvrstvených pod mikroskopem básnické duše. Láska vášnivá zkypřuje děj krásné povídky »Maia« od Emila Trévala a jeho dvou novellistických črt, vydaných pod názvem »Těžké chvíle«. V panu Trévalovi vyrůstá nám pozvolna novellistický talent originelní síly. Má smysl pro jemná duševní hnutí svých hrdin a navazuje na fysiologické procesy nahodilé poruchy (autor je lékařem), dochází zdravých psychologických závěrů. »Povídky« páně Otomarovy neuspokojí s vytčených hledisek, ač i tu je zřejmá touha po originelním pojetí. Uchvacují za to vzkypělým místy lyrismem a uměleckými názory autorovými. Jsou ostatně typickými pro tvorbu veliké řady našich mladších adeptů, kteří odklánějíce se od rušné kombinovanosti zevnější, přihlížejí více k otázkám duše a snaží se pro tuto stránku budíti zájem a pochopení. *S.*

⁂ **Oslava Viktora Huga v Paříži r. 1902.** Tyto »paměti poselstva král. hlavního města Prahy«, sestavené dr. Emanuelem z Čenkova a skvostně vypravené nákladem pražské městské rady, jsou z prvních kapitol živějších styků našich s Francií, lépe řečeno s Paříží. Jak vznikly tyto styky, nalézáme stručně a přesně vylíčeno hned v úvodu díla, jež na dalších

stránkách stopuje od pozvání, odjezdu a cesty takřka krok za krokem české poselstvo až k pomníku Hugovu, na Montmartre, a k hostinám slavnostním, neopomíjejíc ani zpráv o náladě Paříže před českou návštěvou a při ní, ani hlasů pařížského tisku o pražském poselstvu. V doslovu čteme: »Projevila (Francie) mocným hlasem, že národ český, jenž dosti byl pracoval pro národy jiné a jenž má po dobách úpadku opět dosti nového světla a nové síly, aby žil, jest hoden lepšího údělu —« a že tisk francouzský nazval přijetí Čechů v Paříži »důležitou událostí dne«. Jen aby nebylo mnoho v nadšení Pařížanů jen »událostí dne«, po níž by nezbylo ani tolik stop, jak jsme doufali. Jen aby únor roku 1902 nezapadl bez ohlasu do minulosti! Pamětní spis poselstva zůstane však za všech okolností výmluvným svědectvím mnohých vzácných chvil, a netřeba podotýkati, že zaslouží si zvláštní pozornosti. Dokládáme ještě, že vyzdoben jest četnými illustracemi v duchu díla. *Hsa.*

☐ **Z českého života.** (Z referátu krajinského listu dne 30. ledna 1903.) Pan F. prohlásil, že volbu nepřijímá a trvá na tom přes domluvy starosty. Navrženo proto, aby aklamací volen byl místo něho p. G., proti čemuž ozval se mocný odpor. Pp. K. a V. rozmrzeni odcházejí. Při volbě dostal pan G. z 53 hlasů 27. Pan G. praví, že když p. F. neměl dosti taktu a slušnosti k ostatním, že ani on volby nepřijímá. Beztaktnost tato dala podnět k veliké vřavě. Po tomto intermezzu vyvstal předseda Dr. V. a oznámil, že resignuje na místo starosty, poněvadž poznává, že za takových poměrů není možno pracovati. Tím dáno heslo. Celá řada členův zdvihla se a jala se oblékati, aby opustila valnou hromadu. V kritické této chvíli zapřísahá p. N. přítomné, aby neodcházeli, dokud věc se neurovná. Naříkal trpce, že v tak národním spolku, který má býti jednou rodinou, není upřímnosti. Dochází k hádce mezi p. P. a Dr. V., který obviňoval p. P., že jest jako bývalý náčelník všeho vinen. Pan P. povstává a oznamuje, že ze spolku vystupuje a opouští místnost. Pan F. volá za ním, že takového člena není škoda. Jedni přitakují, druzí odporují. Na to opět p. N. domlouvá Dru. V., aby svoji resignaci odvolal a nenechal spolek padnouti. Také ostatní zvolení členové křičí, že nevezme-li Dr. V. resignaci zpět, funkcí svých se vzdají. Tu konečně dal sobě p. Dr. V. říci a resignaci odvolal. Na to prohlásil p. C., že ač je prací přetížen, jest hotov vziti za p. F. výborství, aby jednota byla zachráněna. Byl aklamací do výboru zvolen. A když choulostivá záležitost urovnána, oddychl sobě p. N. a pravil: »Teď si zazpíváme, abychom dobře spali!« A zazpívali si.

⊙ **Z MÁJE.** MÁJ oslaví padesáté narozeniny předsedy J. Vrchlického banketem činného členstva v hotelu »u saského dvora« dne 14. února 1903. — K posouzení J. Kvapilova dramatu »Oblaka« delegoval výbor Jana Ladeckého. — Schůze činných členů bude svolána v druhé polovici února, aby pojednala o situaci, která vznikla zřizováním nových divadel v Praze, a o přáních, které k těmto novým útulkům dramatické tvorby vznésti dlužno. — Za nové činné členy přijati: Jan Klecanda, MUDr. D. Panýrek a J. Havlasa. — Premie MÁJE na rok 1903. bude knihou vzpomínkovou. Články budou ozdobeny podobiznami autorů. S tiskem knihy započne se již v únoru.

☐ **Citát.** Pana Pelcla, vydavatele, majitele, nakladatele a redaktora »Rozhledů«, které ze slibného měsíčníku klesly na smutně pověstný týdenníček, pro chvilkovou sensaci nízce napadající české spisovatele a umělce — takto charakterisuje list níže uvedený: »Pelcl byl už veřejnými polemikami tolikrát spráskán, že bylo by dnes nechutno zaměstnávati se blíže jeho osobou. Kde koho slušnějšího ve své redakci měl — každý mu ještě utekl, a s každým se veřejně serval. Jediný p. Krejčí mu vytrval«. (Slovo, 31. ledna 1903.)

SMĚS.

||| **Hrabě Tolstoj o umění a vychování** pojednává ve dvou nejnovějších listech. Velký spisovatel pronáší v nich zajímavé myšlénky, které jsou velmi charakteristické pro nynější názory filosofovy i z té příčiny, pokud se shoduje věštec jasnopoljanský s vývody nejmodernějších paedagogů. V jednom listě o umění praví: »Vím, čím se liší lidská činnost, zvaná uměním, od každé jiné činnosti, ale rcete mi, čím se na první pohled liší bezvýznamná umění od těch, jež přinášejí blaho a užitek? Uznávám, že existuje umění užitečné. Ale důležitější je jiná věc — a to je život a život náš je spojen s životem jiných lidí v přítomnosti, minulosti i budoucnosti. Umění napomáhá nám pouze určovati pojitko života. Kdyby nebyl nikdo použil umění literárního, aby vyložil učení a život Kristův, nebyl by nikdo poznal tohoto velkého zjevu . . .« — Ve druhém listě šíří se Tolstoj o rozmluvě, jakou měl s jakýmsi přítelem o výchově dětí. Uznává, že děti se mají učiti málo. Je to lépe, nežli když se přetěžují prací, čímž vzniká v nich nechápavost, špatně zažívají, čemu se naučily, budí se v nich odpor k práci. Dítě i dospělý mohou se učiti s užitkem, jsou-li k tomu disponováni. Bez této disposice je studium velkým zlem, jež zaviňuje intellektuální znetvoření. Dětem se má především vyložiti, že vše, co je jim nutné, nepadá s nebes, ale je vytvořeno lidskou prací. Dítě musí pochopiti, že vše, co se děje a vyrábí, děje se a vyrábí prací lidskou, že lidé to nedělají leč z lásky a nutné potřeby. Děti uznají tak užitečnost i nutnost všech prací, které vidí kolem sebe, které vykonává služebnictvo a tu je dobře přiměti děti, aby samy si dělaly domácí věci, uklízely, vynášely a přinášely vodu, čistily šaty a cídily boty. To je pro děti jistě užitečnější, než učení se francině neb historii. Děti se mají cvičiti rovněž v zahradních i polních pracích. Tím nabývá nejen tělo užitku, ale i duše mravního pokladu, neboť tím se učí, že všichni lidé jsou si bratry a mají stejné povinnosti. Tolstoj klade vůbec velikou váhu na fysickou výchovu dítěte, jakožto podklad vychování mravního, jímž má býti co nejvřeleji vrozena v dítěti láska k bližnímu a osladen přirozený pud egoismu. —*a.*

⁂ **Účinky polárního podnebí na duševní stav člověka.** Již účastníci Nansenovy polární výpravy po-

citovali těžce dlouhý pobyt v polárních končinách a Petterson, jeden ze strojníků »Fram«, pravil při návratu výpravy do Norska zcela upřímně, že opětné přezimování bylo by mělo bezpochyby osudné následky na duševní stav účastníků. Také účastníci výpravy Sverdrupovy, jež se před nedávnem vrátila, stěžovali si na dlouhé trvání druhé cesty »Framu«. Největší závadou není tu mráz, nýbrž dlouhé temno polární noci, jež spůsobuje nedokrevnost a pocit otupělosti. Tomuto stavu podlehl též lékař výpravy, dr. Svendsen, jenž v záchvatu melancholie se zastřelil. Ani hra v karty nedovedla na delší dobu pobavit a nejlépe bylo ještě těm, kdož se mohli oddati hře v šachy. Piva bylo na mále již po roce; na štěstí Sverdrup, poučen zkušenostmi z výpravy Nansenovy, kde byly vyloučeny všechny lihoviny, byl s sebou vzal zásobu koňaku, tak že občas mohl býti podáván grog. A jaký byl jásot, když jednoho dne objevena v zásobárně bedna s vodkou, již dal propašovat na loď příznivec výpravy. Avšak v těchto mrazech jest třeba veliké opatrnosti při požívání lihovin. Teploměr klesal až na 51° C pod nulou, kdežto největší teplo bylo toliko + 13° C. Velký význam pro polární výpravu má zásobování čerstvým masem. Oblasti, jež navštívil Sverdrup, měly na štěstí hojnost zvěře, tak že výprava nikdy nebyla odkázána výhradně na konservy. Bývaly tu pokrmy, jež nenaleznete ani na nejbohatších jídelních lístkách nejpřednějších restaurací — pečeně z pižmového skotu, ledových medvědů, mrožů a podobné vzácnosti. Kde však této pomůcky není, může se výpravě dařit zle, počne-li se nedostávati zásob, jež vzala s sebou, čehož jsou mnohé příklady v historii arktických výzkumů. V oblastech jižní točny jest mimo proslavené kerguelenské zelí málo, co by bylo lze požívat, ačkoli se tam hemží zvířaty. Ale pinguini, čpící rybím tukem, nechutnají ani lidem, kteří nejsou nikterak zmlsaní. Proto jsou výpravy k jižní točně, nemluvě ani o značné vzdálenosti vlastní oblasti jižní točny od obydlených končin, zvláště obtížny.

+ **Pohádky — závadou pro zřízení veřejné knihovny.** V Turecku našel se moderní člověk, jenž si umínil, že založí a otevře veřejnou knihovnu v Cařihradě. Obrátil se na nejvyšší osvětovou instanci v říši půlměsíce, na ministra vyučování, se žádostí, aby dal k tomu svolení. Z ministerstva dostalo se žadateli (Riza Bey je jméno znamenitého tohoto příslušníka tureckého národa) vyřízení, v němž byl vyzván, aby napsal seznam oněch knih, jež míní do knihovny zařaditi. Riza Bey sedl, vypracoval důkladný spis a vypočetl v něm na deset tisíc knih, jež podle jeho názoru v knihovně zastoupeny býti mají. Netrvalo to dlouho a žadatel dostal výměr, v němž se mu zřízení knihovny kategoricky zakazuje z toho důvodu, poněvadž knihy jím uvedené jsou contra bonos mores a že jsou se zřetelem k osobě sultánově vlastizrádné a nebezpečné. Mezi nejzávadnějšími spisy uvedeny byly na prvním místě spisy Voltairovy a Hugovy, především ale La Fontainovy, jehož pohádky jsou obzvlášť nebezpečné hlavně proto, že v nich hraje lev, vládce a král všech zvířat, podivnou roli. (Jak známo, je lev vyličen v pohádkách jako silný, mohutný — ale naivní, důvěřivý, někdy až hloupý tvor.) Bylo ve výměru výslovně podotčeno, že by narážkám těmto mohl býti dán nevzdělaným čtenářstvem výklad velice považlivý a že by tím nejen idea o královské moci sultánově, ale i sama osoba Jeho Veličenstva mohla býti ohrožena. Zdá se, že zřízení veřejné knihovny v Cařihradě je tímto moudrým rozhodnutím tureckého ministra vyučování na dlouhou dobu oddáleno a že se hned tak někdo nepokusí o to, aby turecké osvícence z jejich zpátečnictví vyléčil.

⁘ **Rehabilitovaný Dickens.** Po dlouhých letech nepopiratelné slávy počalo v minulém desetiletí jméno Dickensovo pojednou v Anglii pozbývat lesku. Angličtí estétové tvrdili, že díla jeho jsou plochá a všední, a kdo chtěl slzet nad neštěstím Davida Coperfielda anebo smát se podivným dobrodružstvím pana Pickwicka musel se skorem skrývat. Avšak nyní nalézá se Dickens opět na vrcholi své slávy a děkují to hlavně básníku Swinburne-ovi, jehož úsudek v Anglii velmi mnoho platí. Nyní jest již zas »fashionable« chváliti Dickensa a považuje se za znamení dobrého vkusu, putovati na Gads Hilll u Cantonbery, kde se nalézá letní sídlo, jež Dickens obýval v poslední době svého života. V minulém létě bylo toto sídlo navštíveno četnými turisty. Se zbožnou úctou prohlíželi zahradu, kde Dickens jednoho večera náhle pozbyl vědomí. Donesli jej rychle do jeho knihovny, ale slavný autor neprobudil se již ze své mdloby. V téže zahradě nalezli poutníci také hrob papouška Dicka, »nejintelligentnějšího ptáka«, jak jej nazval Dickens na náhrobním nápisu. Někteří navštívili též »Wilderness«, jakýs miniaturní prales. Zde, v lesní tišině, mezi štíhlými jedlemi a poblíž cedrů, jež byl sám zasadil a jež teprve nyní dorostly, psával Dickens četná svoje díla, jen tu a tam vyrušován zpěvem ptáčete.

⁘ **Chicago literárním městem.** V obyvatelích Chicaga probudily se literární ambice. Není tomu dávno, co soudy v Chicagu z moci úřední prohlásily, že autorem »Cyrana de Bergerac« není Rostand, nýbrž chicagský rodák mr. Eberty Gross. Od té doby, probudila se v nich kritická bojovnost. Před několika týdny dostala jakás chicagská dáma knihkupecký prospekt, v němž oznamován nový překlad sebraných spisů Balzacových. Značnou chválou slavného romanopisce francouzského se strany nakladatele dala se dáma přimět ku předplacení. Plna nedočkavosti otevřela první svazek, jenž jí byl zaslán a záhy odhodila poděšeně knihu. Vždyť to byl zcela nemorální chlap, tenhle Balzac! Při druhém a třetím svazku vzrůstalo rozhorlení miss Mary A. Jerome-ovy čím dál tím více: ihned se posadila a napsala nakladateli rozhodný dopis, v němž mu oznamovala, že se zříká dalšího odebírání spisů Balzacových a že tři dodané již svazky také nezaplatí. Nakladatel žaloval. Nyní nastala úžasná činnost soudců: pročetli celého Balzaca od a až do z! Po tomto důkladném studiu dospěli páni soudcové k závěrku, že díla Balzacova čtou se sice zcela pěkně, ale ethika jde nad estetiku a z těchto a ještě několika jiných důvodů nepotřebuje miss Mary A. Jerome-ova Balzaca ani odbírat, ani zaplatit.

OBSAH: Jaromír Borecký: Jitřní píseň. — Emil Trévat: Symbol. — Vilém Mrštík: Zumři. — Blažej Jordán: Jak smutno . . . — Stanislav Jarkovský: Pozdě . . . — Adolf Franc: V podzim. — Feuilleton František Kupka. Z českého života. Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE

M.M. vydává se každého pátku o 8 hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67). o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. —

Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa $^1/_4$letně K 3·30, $^1/_2$letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí $^1/_4$letně K 4·—, $^1/_2$letně K 8·—, celoročně K 16·—.

. . . . . .

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdeníku a Nakl. družstva Máje vítány jsou nám jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledni.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijmame.

Boecklin a jeho »Zuzana v lázni«.

V deníku obsahujícím léta 1885 až 1889 z něhož »Zur. Post« přináší výňatky, vypravuje Otto Larius, kterak povstal známý obraz slavného švýcarského malíře Boecklina »Zuzana v lázni«. Ačkoliv se Boecklin nezabýval rad obchodními záležitostmi, mrzelo jej přece, slyšel-li, oč vyšší cenu obchodníci s obrazy žádají za jeho díla, než mu sami zaplatili. Známému jednomu obchodníku s obrazy činil mistr proto výtky. Poněvadž však obchodník nechtěl svoliti k tomu, aby umělec měl podíl na zisku, přerušil s ním ihned styky. Neměl od něho dostat již ani jediného obrazu. Avšak obchodník dovedl pomocí třetích osob přece jen získati obrazy Boecklinovy. Jednoho dne přišla do ateliéru mistrova uměnimilovná dáma. Dovedla jedva nalézti slov pro svoje nadšení a připomenula, že by tak ráda získala některé jeho obrazy, ale že není s to, platiti přemrštěné ceny, jaké žádají obchodníci s obrazy. Ve své dobromyslnosti Boecklin dámě uvěřil a přenechal jí levně několik obrazů. Ale netrvalo to dlouho a obrazy objevily se v uměleckém salóně onoho obchodníka, jemuž dáma byla toliko prostřednicí. Boecklin zuřil a přisahal si, že se pomstí. Příležitost k tomu naskytla se dosti brzy. Jednoho dne přišel k mistru jakýs milovník umění a nabízel mu nově upravené desky k malování, žádaje umělce, aby je zkusil a namaloval mu na jednu z nich obraz. Tentokrát prohlédl Boecklin, oč jde, ale slíbil zcela nevinně, že žádosti vyhoví. A namaloval svoji »Zuzanu v lázni« a Zuzaně dal tvář manželky onoho obchodníka s obrazy. »Ten na mne zajisté již nevyloudí žádný obraz«, připomenul se smíchem, »ten bude koukat, až pozná svoji Zuzanku!« — Obraz způsobil značný poplach, když objevil se v Curychu a také v Berlíně vyvolal sensaci, ale zasvěcenci měli radost. Je to dílo, jevící největší přednosti umění Boecklinova a zároveň dokument rozmarné pomsty urážené umělce.

Kolik půdy nám odnáší Labe do Němec,

vypočítal dlouholetým srovnáváním a badáním statistik Ulrik. Dle jeho názoru jedná se tu o obrovská čísla tak látek organických a minerálných ve vodě rozpustných odnáší ročně 754.000 tun, látek nerozpustných a tudíž jen ve vodě rozmělněných, které pak většinou ukládá v obrovských nánosech u Hamburku, 77.000 tun, tedy dohromady přes půl druhého miliónu tun. Veškera tato půda upravená v celých hrudách asi takové, jako je hmota zemská, obnášela by 1,154.000 m^3 a tvořila by kryhli o straně 105 m. délky. Poněvadž pak oblast Labe je téměř pravidelně po celých tisíciletích rozložena a poněvadž zhoubnou pro Čechy práci vykonávají veškerý řeky české téměř stejnoměrně, možno vypočítati, že klesá tím (splachováním půdy prakticky) povrch Čech o 231 mm ročně.

Původ Zolův.

Rodina Zolova je původu dalmatského, a to ze Zadru. Děd romanopisce Karel Zolla a jeho bratr vstoupili s dalmatskými dobrovolníky do služeb benátské republiky a zůstali i na dále v Benátkách. Za panství francouzského měl Karel Zolla hodnost kapitána, bratr byl setníkem v armádě království italského. Karel Zolla oženil se s Giulií Bondioliovou, s níž měl syny Karla a Marka. Karel vystěhoval se roku 1820 do Francie a psal se od té doby »Zola« s jedním »l«. Synem jeho byl právě romanopisec Emil Zola.

Rodokmen.

Alexander Dumas (otec) měl také trochu mouřenínské krve svého dědečka. Když stál na vrcholu své slávy, byl pozván jednou do salónu jisté vznešené dámy. Sesla se četná společnost a Dumas rozmlouval právě s nějakým pánem o literárních událostech, když náhle přistoupil k němu hezek a proti všem pravidlům způsobu se ptal: »Jste, pane, Dumas?« — »Prosím.« — »Odpusťte, jest pravda, že vaš otec byl mulat?« — »Pro mě.« — Po krátké přestávce tázal se dále: »Ach, pak byl váš dědeček černoch?« — »Prosím.« »A váš pradědeček?« — »Opice, můj pane, neboť můj rodokmen zajde tam, kde vaše končí.«

Vliv na výši honorářů.

K francouzskému romanopisci Balzacovi, autoru »Lidské komedie«, přišel jednou na návštěvu Edmond Texier. V bytě Balzacově bylo velké těhování. Posluhové strkali v pokojích krásné nádherný nábytek. »Co to znamená ... ten nábytek?« Balzac odvětil: »Vím co mi chcete říci, příteli. Je to nábytek zbohatlého sousáka. Je to hrozně nevkusné. Ale já jsem si jej vypůjčil toliko na dnešek. Očekávám návštěvu svého nakladatele. Tento nábytek jej osvítí a já dostanu větší honorář. Bude mne pokládat za bankéře a bude podle toho jednat«.

Město, jež má poměrně nejvíce čtenářů,

je dle statistických dat v Anglii Leeds, důležité středisko soukenictví a průmyslu vlnařského. Město toto čítá pět velkých knihoven ústředních, s nimiž spojeno jest více než deset filiálek a menších knihoven výpomocných. Knihovny a čítárny dětské jsou osamoceny a nejsou zahrnuty v uvedeném počtu. Jich je rovněž asi dvacet a veškery výborně prospívají. Proto nazýváno bývá město Leeds též »městem knihoven«.

Pro studující i dospělé cenný dar!

Právě vydáno: **Právě vydáno:**

MATKA ZEMĚ.

Populární výklady přírodovědecké.

Napsal **BOH. BAUŠE**

Za K 2·4[illegible] poštou K 2·50,

váz. za K 4·20 pošt. K 4·40.

[illegible]

Lze dáti každém knihkupectví jakož

nakladatelské družstvo MÁJE

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Štěpánské ul. čís. 67 — V PRAZE-II. — v Štěpánské ul. čís. 67.

Právě vydáno:

DR. JAROSLAV KVĚT:

Lékařské feuilletony.

OBSAH: Předmluva — I. ČARY, JEŽ NEJSOU ČARY. Po amputaci. — O shlédnutí. — Český olbřím. — Demografismus. — Geofagie. — Strom smrti. — Tantalovské. — Skleněné oči. — Starověké Lourdes. — O tetování. — Studie lidských slepých. — Syndaktylie. — II. Z ODLEHLÝCH KOUTŮ DUŠE. Vtip a umění choromyslných. — Osudný pacient. — Samota. — Z odlehlých koutů duše. — III. PROROCI A LŽIPROROCI. Světla vědy, Jonner, Pasteur, Lister. I. Genius Berkolejský. — Louis Pasteur. — Sir Joseph Lister. — Lžiproroci. I. Divotvorný lékař. — II. Recept čarodějův. — III. Němečtí šarlatáni.

Výtisk brožovaný prodává se za K 3·40, poštou K 3·60, vázaný za K [illegible] poštou za K 5·4[illegible].

Koupiti lze v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v PRAZE-II, Štěpánské ulici č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

MÁJ

JAROSLAVU VRCHLICKÉMU.

Ném Poesie všechny tóny slila:
čím srdce zoufá, a co lék v ně roní,
čím milencům v noc letní šeřík voní,
čím nad hnízdem lká holubice bílá;

Co vášeň řve, a čím vzdoruje síla,
čím duha plá, kdy v smír se nebes kloní,
čím lidskost věčný dithyramb svůj zvoní
a láska vře, vše zášť ať podemílá.

Je duše Jeho lyra obrovitá,
ji Sandalfon svou rukou zladil smavou,
v ni tepou burnou rapsodii věky.

Sen Hellady z těch zvuků zas nám svitá,
zas Krása rozprostírá všechny vděky.
O, jděte kolem s obnaženou hlavou!

JAROMÍR BORECKÝ.

♡ ♡ ♡

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

Sám o sobě.

Interviewem zachytil: JUDr. R. J. Kronbauer.

Myslím, že nejvíc bude touto statí překvapen sám — Jaroslav Vrchlický. Poznámka pod titulem měla by vlastně zníti: interviewem zcela nahodilým, při různých příležitostech, po schůzích o černých hodinkách Máje i ve volných besedách dotazováním zachytil a sebral. Není interview dílem jednoho okamžiku, nebyl vykonán za jedné určité návštěvy a nebylo nikdy mistrovi řečeno, že interviewent přichází proto, aby z něho obvyklým novinářským způsobem vylákal řadu odpovědí ná dotazy. Myslím, že by u Vrchlického nikdo nepochodil. »Můj život je v mých knihách,« odpověděl komusi, jenž přišel za tím účelem, aby mistra pohnul k hovornosti.

Pravda — byl jsem u Vrchlického častokráte a byl jsem u něho naposledy o novém roce. Mistr mne pozval, já se posadil a jako vždy tak i tentokráte až úzko mně bylo, když jsem se rozhlédl kolem sebe a viděl, jak celá mračna knih kolem mne táhnou. Hovořili jsme o literatuře, mluvili jsme o docela všedních věcech, ale já pořád v duchu vzpomínal na přítele Františka Heritesa, jenž mne upozornil, abych mistra požádal, by mně ukázal originální svoji knihovnu . . . ne tu, která v tisících svazcích jako mračna táhla kolem mojí hlavy, ale knihovnu svých vázaných rukopisů. Vrchlický rozžal svíčku a vedl mne do chodby, kde jsem spatřil unikum, knihovnu, která bude míti dozajista jednou v museu svoje čestné umístění. V ohromných svazcích, jichž je aspoň sto, stojí tu vedle sebe v šiku mistrovy rukopisy, dle knih tištěných svázané a svou řadou a rozměry zrovna imponující. Pak jsem požádal přelaskavého mistra (v duchu jsem si vzpomněl, co by to bylo za pěknou kapitolku, pod názvem: »hostem u básníka«), aby mně ukázal svůj denník, do kterého zapisuje od r. 1876, co napsal. Kdo by nežasl, kdyby viděl, že je tu zaznamenáno, že Vrchlický jednou za jeden měsíc napsal až šedesát básní. Tu se mistr poněkud rozhovořil a rozehřál. Díval jsem se do stránek, hustě psaných a bystře dával pozor na každé slovo. Našli jsme v zápisníku datum, kdy Vrchlický překládal Götheova »Fausta«, mistr vypravoval živě episodku o tom, jak se mu ztratil první díl rukopisu a jak jej s pomocí c. k. pražské policie našel (zajímavý tento detajlek nalezne čtenář na jiném místě listu), rozhovořil se o své původní tvorbě, chodil po pokoji, upozornil mne na historickou budovu svatováclavské lázně, na kterou se často dívá oknem své pracovny, já vyslechl jeho odbočku a časové vzpomínky, vrátil jsem se zase k zápisníku a probíral stránku za stránkou a dílo za dílem. Rozumí se samo sebou, že jsem svými dotazy vyvolal celou řadu odpovědí, jež sloučeny a svázány s výroky jindy pronesenými dostaly ráz časovosti.

Hodiny ubíhaly a nikdo z nás toho ani nepozoroval. Bůh ví, že se tím nechlubím, ale je třeba, abych všechno upřímně a otevřeně pověděl. Napsal jsem interview, který je mosaikou z různých výroků a složen z mistrných poznámek a sentencí. Po schůzích Máje hodiny jsme sedávali, dotazovali se — Vrchlický si často požaloval a pozasteskl, já stranou za ním v koutě sedával a pilně jsem si znamenával, abych měl materiál ke své knize »Z černých hodinek v Máji«, z níž jsem již několik ukázek také uveřejnil. Je to tedy interview zvláštního rázu — ale slova toho možno užiti přes to, že zaznamenány a v souvislosti uvedeny jsou tu odpovědi, jež Vrchlický dával jiným lidem, stesky a polemiky, jež proslovil ve chvíli, kdy ho to neb ono zabolelo. Jeť můj Bože ten Vrchlický krom toho, že je básníkem, také člověkem.

* * *

Francouz, jenž pronesl známé okřídlené slovo: »le moi est haïssable« byl mužem dle mojí chuti. Já bych, věřte, nedovedl napsati o sobě takové tlusté knihy »básně a pravdy«, jak se stalo modou a v čem vidí mnozí tolik, že toho v naší »na memoiry tak chudé literatuře«, jak zní obligátní heslo, tak bolestně postrádají. Já si myslím, že každý básník (a ten jedině titul bych si na budoucnosti vyprosil) může aplikovati na sebe s malou obměnou slova Schillerova Wallensteina »V tvých ňadrech jsou hvězdy tvého osudu«, totiž: V tvých dílech jsou stopy tvého života . . . — — —

* * *

Když jsem Vrchlickému se zmínil o tom, že by mohl napsati k jubileu o sobě něco sám, řekl: »Povídati něco o sobě, zdá se mně samolibé, ješitné, ano zbytečné. Té nejvnitřnější pravdy beztoho nikdo o sobě zcela a upřímně neřekne a improvisovati nějakou báseň, která by měla býti pravdou, nebo pravdu, která by byla básní, nebylo by o vindru lepší. Ostatně není ani padesátým rokem život uzavřen a proto lze bezpečně třímati jedině fakt a těmi jsou právě jen moje knihy . . .«

* * *

Jeden z mých »přátel« — myslil, že hodně sníží mou práci tím, když má dramata nazve improvisacemi. Výrokem tím však jsem nebyl nikterak ani za mák uražen, nebo mám o vždy hotovém improvisačním talentu větší mínění než jest u nás

náhodou zvykem a obyčejem. Mohu říci, že jsem improvisoval všechny své knihy, ano, že jsem improvisoval skoro celý svůj život, stejně jako jiný své knihy pracně spotil a život zhnětl s určitou kombinací všemožných eventualit a s určitým cílem budoucnosti. Tím již nijak není řečeno, že jsou knihy dobré a život dobrý — jsouť jak známo improvisace též špatné, ano i velmi špatné, zrovna jako životy . . .

Tedy knihy! Je jich dost, původních i přeložených. Nejsou stejné ceny, ale každá jest jakýsi dokument mého improvisátorství. Ať jsou esthetické vady těchto improvisací jakékoli, jednu vlastnost všech improvisací mají — jakousi pravdu, či lépe řečeno, bezprostřednost pravdy.

* * *

Jiný opět mně vyčetl nestejnost či neustálenost názoru životního čili jinak nedostatek systému nějakého. I tato vada, je-li to vadou, plyne ryze z improvisátorského rázu mé celé tvorby. Jsem již člověk okamžiku, hned jásající, hned zoufající — teď ovšem již lety trochu vyrovnanější v obém. To děkuju vlivům svých »přátel«, kteří mi otrávili radost a naučili mne brát vše skepticky či lépe s dobráckou ironií. — Ano, ustálenost světového názoru, hezky se to řekne, ale mějte ji, když jste synem XIX. věku, kde na vás tolik vichrů naráželo a naráží? Chtějte od lyry hozené na poušť, jak dí Shelley, aby hrála stále jedním akkordem, když se vše o ni opírá a také otírá? A tak mne výtka nedostatku filosofického názoru zrovna tak málo zabolela jako výtka improvisátorství a já jsem byl a jsem tak smělý, že od těch dob jsem bez filosofické soustavy improvisoval klidně dál, jak se co o mne opřelo a byly to někdy vichřice, že se ten chudý nástroj chvěl pod jejich údery, div že jim odolal.

* * *

Divný osud mne stihl: V mládí jsem byl přibíjen pro svůj kosmopolitismus, teď se mně vytýká zle moje vlastenčení.

Göthe pravil kdysi: »Kdo chce pěvce pochopiti, musí v jeho zemi jíti« — rozuměj zemí celé ovzduší jeho života zevnějšího a vnitřního. Toto utvařuje knihy každého autora a aspoň tuto spravedlnost, býti posuzováno dle tohoto axiomatu, tu má snad právo každý požadovat i ten dilletant literární, a tak i tato se snad také ani mně neupře.

* * *

A tak jsem tedy v daném poměry prostředí, improvisoval bez jednoty názoru světového od roku 1868, kdy jsem jako klatovský sextán napsal verše: »Sloupu cesty poražený, písmo na něm k nepoznání« (první, které jsem uznal za jakž takž možné) až do roku 1903, kdy se blížím k padesátce svého rovněž improvisovaného života.

V rámcích těchto improvisací měl jsem právě však jistou určitou snahu. Ve knihách čistě lyrických chtěl jsem vysloviti jen sebe, v epických a smíšených pak svým prostředím člověka XIX. věku, jak se dívá na rozvoj lidstva a jak chápe jeho úkoly. Následkem nehotovosti mého filosofického já vznikl onen dualismus, který se táhne celou mou činností — pro sebe jsem pessimista, pro lidstvo optimista, v lyrice líčím, jaké to mé já bylo a co prodělalo, v lyricko-epické části svého díla, jak jsem to viděl na objektu, jejž zde tvořilo člověčenstvo nebo vlastní národ. Že tam jsem byl pessimistou a zde optimistou, pochopí každý člověk dobré vůle, nemá-li té, ať raději o mé snahy neb mou padesátku nezavadí, nebo jen jedna věc mne bolí ještě na světě, t. j.: nedostatek dobré vůle u jiného neb zůmyslná zloba.

* * *

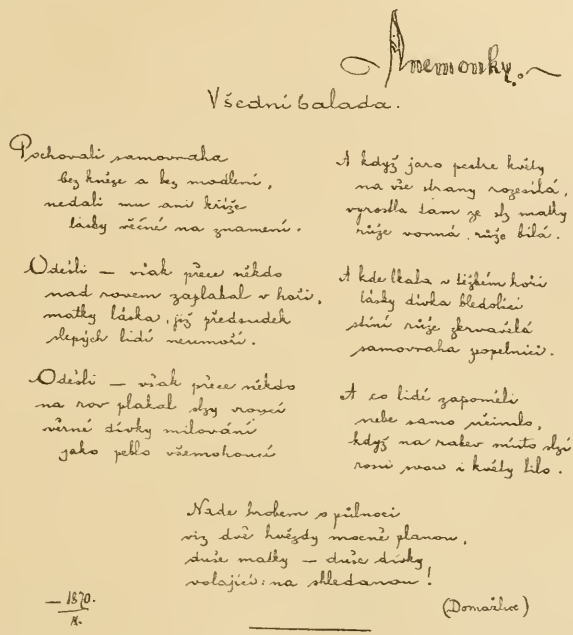

Autograf z roku 1870.

Vedle obsahu knih ať pessimistických ať optimistických, ať sentimentálních ať ironických, je tu ještě jejich forma. Jsem formalistou, ne tak přísný jako Eliška Krásnohorská, ale přece přísný dost a připomínám ještě, že vždy jsem vycházel od zásady, podávati své ovoce aspoň na talíři čistém, nemůže-li býti právě nádherný a naprosto ve všem tvarů originálních.

* * *

A propos formalismu. Mám tu jisté slabosti. Vysoce si vážím všech, kdo pracovali u nás tímto směrem. Zdá se mi, jakoby každé získání nové formy poetické bylo krokem ku předu, obohacením a rozšířením básnického území. Proto tak cením Jungmanna, Douchu a všechny, kdož poesii českou byť i pokusy, na dobu jich ovšem smělými, snažili se povznésti. Ano, to je to pravé slovo.

Nebo, co má zvláštní, exquisitní formu, nemůže již proto býti banálním, všedním a sprostým.

* * *

Mám přímo odpor k povrchnosti, nedbalosti a strojené souverénosti formální. Naše technika básnická je přece tak prostá a jednoduchá, že jest přímo nepochopitelno, zúmyslně chtíti zde něčeho zanedbávati. Ale přes to nejsem otrockým služebníkem rýmu, nebo vím, že dobrý na př. »blankvers« je často těžší než mnohá komplikovaná forma rýmová.

* * *

O ceně mých knih ať již lyrických či epických jest již přece mínění po Čechách jakž takž ustálené — ale za to o mých dramatech i můj mnohý nejlepší přítel je přesvědčen, že jsem jich psáti neměl, že jsou to věci i přes nahodilé úspěchy premiér i repris celkem pochybené. Říkal to totiž můj přítel Stroupežnický, psávali to jini »přátelé« a bylo jich hodně a jistě jsou toho mínění ještě i dnes mnozí. A když ani tito znalci nejsou sjednoceni, což teprvé mohu říci já! Vím jen to, že jsem po 27. kusu svém odložil zatím péro dramatika a že čekám, až »my mrtví se jednou vrátíme«. Můj přítel Julius Zeyer je mi tu posilujícím příkladem.

* * *

Více než půlku mé činnosti literární tvoří mé překlady z cizích literatur. Jako má divadla způsobily mi nesčetných hořkostí a tvoří to druhé, čeho jsem prý neměl dělati v svém životě. Ale jestli jsem si to stran dramatu vzal k srdci, stran překladů to učiniti nehodlám a myslím, že i umíraje budu se zabývati nějakým problémem překladatelských otázek, jichž je tolik a tak důležitých. Vím rovněž, že jsou moje překlady nestejné, ale vím též, že v těchto improvisace skutečně ustoupla vždy do pozadí a že byly vždy prací snad mou nejmilejší, třeba nejnevděčnější.

Práce překladatelské vedly mne ke studiím autorů a o autorech, jež jsem překládal, což vedlo mne k nynějšímu působišti universitnímu a k řadě studií literárních. I tyto byly všelijak posuzovány. Ale jedno snad se mně neupře, že v lecčems jsem zde měl prioritu u nás a o lecčems projevil soud, nechť jednostranný třeba, vždy dobrou vůlí vedený a jistě liberální. —

* * *

Bylo by dětinské a nemělo by smyslu, popírati vlivy velikých mistrů. Naopak, hrdě se jimi honosím a jsem jim z hloubi duše vděčen. V ohledu tom spíše inklinuju ještě k přehánění cizí zásluhy a velkosti, což mi bylo nejednou vytýkáno. Patří k mé povaze, že vždy rád se něčemu obdivuju. Tak mé překlady jsou vlastně řada holdů básnických těm, kteří mne vzpružili a kterým jsem se mohl obdivovati. Jen tak z pouhého interessu vnějšího jsem nepřekládal neb aspoň tuze málo. Má předloha mne musí elektrisovat, pak jsem její nadobro. Mohu říci, že všechno mé překládání je vlastně učení se a dikčinění.

* * *

Götheovo slovo o komandování poesie jest jedním z největších sofismatů. Ovládej si formu jak chceš, nedostaví-li se ten pravý moment, vypoví službu i nejpřísnější komando nejželeznější vůle. Laik se dá snad oslniti, ale každý skutečný básník pozná a musí poznati, kdy se »tvůrčí jiskra« dle našeho Čelakovského vznítila sama a kdy byla vznícena — jakkoliv.

* * *

Co budu dělat po padesátce?

Jako improvisátor to ani dobře říci nemohu, a ani jako autor neustáleného názoru na svět. Vynasnažím se aspoň, abych dokončil a to co možná nejlépe některé od let pracované překlady, jako Pariniho »Den« nebo Shakespearovy Sonety atd. Zahálet nebudu jistě . . .

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Jar. Vrchlického dílo básnické.

Kdo zná Vrchlického? Kde jaká ruka se zvedá v národě českém, a přece tvrdím směle, že znájej málokdo. Potřebí-li k pouhému sestavení všech jeho děl půl dne práce, lze si představiti, jakého studia vyžadují všecky jeho spisy. A kdo nepřečetl všech jeho děl, nezná Vrchlického. Při chvatu horečném, v jakém žijeme, při neutuchající produkci básníkově vidí dnes literární postavu mistrovu jasně snad jen ten, kdo od počátku knihu za knihou, sledoval její vzrůst do rozměrů budících obdiv i daleké ciziny. Jednotlivá báseň, některý svazek jeho poesie může unésti a okouzliti, ale teprve, když probrali jsme se celým jeho básnickým dílem, rozvinuje se před námi ona dřív netušená čarovná krajina s tolika imposantními vrcholy, tajemnými hlubinami jezer, s lesy a vodopády, spustlými parky, idyllickými koutky i divými propastmi. Jinde, kde není toho zimničního chvatu jako u nás, kde není toho tříštění sil mezi prací pro chléb a prací pro literaturu, tam seskupují se celé literární společnosti k ocenění a prohloubení významu básníka, jejž zvedly na svůj štít, jednotlivec může studiu jediného básníka velkého zasvětiti svůj celý život, u nás... — Také úkolem této stati nemůže býti leč snaha vyznačiti onu nádhernou křivku, kterou nesl se až dosud básnický rozlet Vrchlického, vypjatou linii, která nezmizela a nezmizí a jejíž dráhu označují jednotlivá díla jeho, zářící jako hvězdy první velikosti.

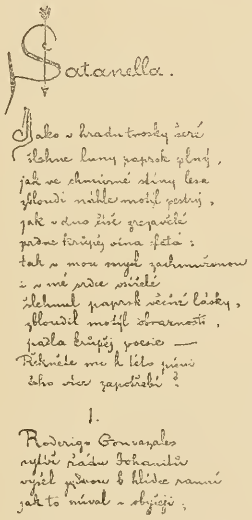

Autograf z roku 1874.

Roku 1871. jako septimán klatovského gymnasia spatřil uveřejněny první své básně ve Světozoru a v almanachu »Anemonky«, a od té doby je celý život jeho jediným dlouhým řetězem literárních činů. Prvním samostatným svazkem jeho poesie byla kniha lyriky »Z hlubin« vydaná r. 1875, v době, kdy českému čtenáři vrcholkem byla poesie Hálkova, a pronikl na ráz. Ani ne tak u kritiky jako u čtenářstva, v jehož řadách vzbudila kniha jeho pravé nadšení. Ano, zde — tušilo dobře — vystupuje nový velký básník! A přece hlavní nota knihy, pessimistický ráz její, tak sympathický mládeži, nebyly v české poesii novinkou. Literární zlomyslníci (byli vždy a bohužel, budou), kteří dopídili se již, že Vrchlický překládá z básníků francouzských (Básně Viktora Huga v jeho překladu vyšly již r. 1874), čichali tu vliv poesie francouzské, a zatím stál Vrchlický v době té nejblíže básníku Rudolfu Mayerovi, jak některé cykly jeho první sbírky zřejmě ukazují. Ale co bylo nové, co podmaňovalo a okouzlovalo, byla jeho básnická řeč, bylo množství nových obrazů, rýmů, dosud v poesii české neslyšených, bohatství myšlenek a nálad, unášející vzlet, hloubka citu a originalita motivů. Vedle popěvků jako »Sežloutla ta lípa před chaloupkou naší« byly tu již apostrofy věčnosti a boha, první zabušení na dvéře všech tajů života a smrti, před očima všech čtenářů zamihl se již velký stín Danta. A pak, pomineme-li méně významné Sny o štěstí, přišly Epické básně, bohatý cyklus romancí a ballad s prvním větším básnickým celkem Satanelou. Pro látky zašel si Vrchlický do starého Říma, do Španěl, na pustu i na prerii a především na mlhavý chladný sever, starou vlast ballad. Jen Neruda před tím měl několik čísel z legend indických a pověstí norských, zde byla hned celá kniha jiných obzorů, nových světů. Již tehdy počínala kritika s výčitkami, že Vrchlický se vyhýbá látkám českým. Ale což na plat, kouzlo této poesie bylo tak svůdné, tak podmaňující a mocnější než všecky námitky, a tak celá řada těchto básní, vždy znovu čtena a recitována, uchvacovala vrstvy nejširší svou ryzí formou a bohatou fantasií, až stala se majetkem celého národa (Pohřeb Alarichův, Cigánovy housle, O korunu atd.). Rok po té 1877 vydal Vrchlický Vittorii Colonnu, báseň kouzelně krásnou, jejíž slohy tesány jsou jako z jiskřivého mramoru kararského, z něhož tesal mohutné své postavy Michelangelo. Jaký pohled otvírá se tu do duše tvořícího umělce, do duše zmítané láskou i bolestí, nadšením i pochybnostmi, a jak daleko a vysoko byl tu již Vrchlický od některých prostinkých veršů své první sbírky! A již tu byl opět (r. 1878) se svým novým dílem Duch a svět, které založilo slávu jeho a strhlo i chladnější kritiku k uznání neobmezenému. Duch a svět a pozdější sbírky Hilarion (1882), Sfinx (1883), Perspektivy (1884), Zlomky epopeje (1886), Nové zlomky epopeje (1894), Dědictví Tantalovo (1888), Fresky a gobeliny (1890), Brevíř moderního člověka (1891), Bar-Kochba (1897), Bozi a lidé (1899) a Votivní desky (1902) tvoří dohromady dvanáctisvazkový celek, výší se ve velkolepou

stavbu, jež nemá v literaturách světových sobě rovné.

»V prvých snech mládí — dočítáme se v Bar-Kochbovi — snil autor o velkolepé epopeji celého lidstva — nabytou zkušeností pozdějších let padl celý plán, roztříštiv se na pouhé větší a menší »zlomky epopeje«. A tak objímá tento veliký celek všecky osudy lidstva od šerých mythů až do přítomnosti, sleduje jeho útrapy, snahy a zápasy ve všech dobách a národech, vystupují tu bozi a heroové, kněží a králové, nevěstky a mučennice, asketi, prorokové a kouzelníci, všichni, kdož ohněm a mečem zasáhli v osudy lidstva, všichni, kdož vedli je výše k světlu a pravdě, hojili jeho rány, trpěli pro něho muka. Světy dávno rozpadlé oživují tu před námi, svět hellenský září tu vším svým kouzlem, celá mythologie antická — zastoupená v poesii české dosud jen naivním Mílkem — stělesněna tu řadou postav od veselého Pana až do spoutaného Promethea, toho věčného symbolu trpícího lidstva, živě a plasticky; všecka náboženství, všecka blouznění lidstva došla tu mohutného výrazu, zachyceny tu všecky jeho úpadky i evoluce, a nade vším vznáší se vždy a všude idea spravedlnosti, veliká láska k lidstvu, hluboký soucit s trpícími. Jeho píseň je tu ohnivým protestem proti tyranství, útisku, válce i souboji, proti všem předsudkům a společenským nesrovnalostem, je tu nadšeným vyznáním víry v budoucnost lidstva, jehož mír a sbratření, jehož příští jitro stále očekává a volá. Tak širokého rozpjetí nebylo dosud v české poesii, tak vysoko nepovznesla se česká píseň nikdy před tím! Ač Vrchlickým samým nejsou řaděny k tomuto velkému cyklu, náležejí k němu jistě také epické básně Staré zvěsti (1883), velká báseň o polském Faustu Tvardowskim (1885), Selské ballady (1886) a z velké části dvě knihy Mythů, (1879 a 1883), básně velkých koncepcí, nádherných obrazů a vidin ze zášeří dávnověku, z nichž zejména Legenda o svatém Prokopu stala se srdcím českým drahou, z jichž Mythu o víně usmívá se celé kouzlo Hellady a jichž závěrečná báseň Eloa odhaluje celou propast lidských běd a vášní. K Epickým básním z r. 1876 pojí se Nové básně epické (1881) s mnohými čísly pravé balladické barvy, pohádkové krásy, legendárního přítmí a rozkošného humoru.

A mezi těmito spoustami knih zcela neb většinou epických vyrůstala jeho úžasně bohatá lyrika, jejíž skvosty rozhazoval hýřivě, knihu za knihu, jakoby nebylo konce jich v srdci a v duši, z níž oběma rukama nabíráno. Překonav vítězně pessimismus svého mládí, rozepjal peruti k širokému rozletu nejprvé ve svých Symfoniích (1878), kde nespoutaný, rozvlněný cit roztéká se celými proudy k naší duši a strhuje ji s sebou, vdechl poesii své žhavý kolorit jihu a nekonečnou hudbu moře v knize Rok na jihu (1878) a již rozkvetl v celé řadě svých knih (Eklogy a písně 1879, Dojmy a rozmary 1880, Poutí k Eldoradu 1882, Co život dal 1883) v erotika, v jehož slokách svítilo a sálalo tolik slunce a štěstí, tolik zanícení pro krásu ženy, tolik smyslné vášně, a vše to ve verších plných síly a lahody, hotového bohatství obrazů, rythmů a rýmů. Lety a životem stlumil se tento žár v teplou oddannost milující duše a vydal spousty květů líbezné vůně a neskonalé něhy v dalších jeho lyrických knihách. Ale to byla jedna struna, a on uměl hráti na všech stejně mistrovsky. Celý lidský život, se všemi pocity, radostmi a bolestmi, se všemi náladami, stesky a touhami byl mu studnicí nové a nové inspirace, každý záchvěv vlastní jeho duše našel ohlas v jeho písni. Česká krajina stejně jako vzpomínky z cest, obrázek z ulice stejně jako sny a vidiny vtiskly se do ní. Vřelý syn svého národa, hluboce cítil a vyslovil trpké naše žaloby a smutky, celý člověk horlil proti všemu násilí, proti vší křivdě, hluboký znatel všech umění a literatur, s obrovské výše svého vědění přehlížel všecky snahy a zápasy lidské a celé světy nových myšlenek přenášel na půdu českou. Nebylo velkého mistra štětce a dláta, jehož by se nebyl aspoň dotknul proutkem své poesie, nebylo vynikající hlavy v poesii světové, aby se byl nepokusil výrazně a ostře, poeticky i duchaplně zachytiti její profil svým veršem, a nebylo významného pokroku a objevu vědy, který by nebyl zachvěl jeho strunami. Kráčel s vědou vždy ruku v ruce, nic mu neuniklo, na vše věsil své meditace básníka i myslitele. Duše jeho dovedla se slíti v píseň malou a čistou jako perlička rosy a rozvlniti se v celé moře tónů a zvuků, zazpívati něhyplnou ukolébavku a zase mohutným rozmachem vznášeti se až k samým hranicím lidských pomyslů, objímati všecky systemy filosofické, vnikati za oponu všech tajů i přírody i božství, hloubati o všech záhadách života, sníti nad mysteriem smrti. (Motýli všech barev 1887, Čarovná zahrada 1888, Na domácí půdě 1888, Různé masky 1889, Dni a noci 1889, È morta 1889, Život a smrt 1892, Bodláčí z Parnassu 1892, Moje sonata 1893, Potulky královny Mab 1894, Kytky aster 1894, Kniha sudiček 1895, Písně poutníka 1895, Než zmlknu docela 1895. Napadlo rosy 1896.)

Poesie reflexivní, báseň filosofického obsahu bez školského suchopáru a moralisující tendence, datuje se v literatuře české jako nový poetický druh vlastně teprve od něho. A při tom, ne-li sám, tedy jistě největší měrou, zdokonalil jazyk český vůbec a básnický jazyk náš především, dal mu nová křídla, novou pružnost a ohebnost, nebývalou nádheru obrazů a výrazů. V jeho slokách počal jazyk sám zpívati, lkát i hřímati. A aby si jej učinil zcela podajným, nutil jej vždy k novým a novým zkouškám v cizokrajných formách, balladách i rondelech, gazelech, tercinách, sestinách atd. a překonával jejich obtíže lehce a mistrovsky (Hudba v duši 1836, Zlatý prach 1887). Ukázal tu cestu k novému osvěžení

formy a svými několika knihami sonetů (Sonety samotáře 1887, Hlasy v poušti 1890, Nové sonety samotáře 1894, Poslední sonety samotáře 1896) přivtělil sonet literatuře české jako běžnou a stále užívanou formu nadobro. Po slunných dnech štěstí a pohody přikvačily též na něho mraky a rozhodily své stíny po několika jeho knihách a zejména ve sbírce Okna v bouři (1894), plné roztrpčení, bolesti a zklamání; ale záhy rozhostil se opět klid v jeho duši, klid usmíření a resignace, a pak přišly a znovu přicházejí knihy jeho tiché jeseně, klidné a usměvavé, v níž v pavučinách snů a mlhách tuch dozrávají sladké, bohaté hrozny životní moudrosti. (Skvrny na slunci 1897, Pavučiny 1897, Na sedmi strunách 1898. Překročen zenit 1899, Rok básníkův 1900, Žamberské zvony 1901, Já nechal svět jít kolem 1902.)

Epická a lyrická poesie Vrchlického čítá již dnes přes šedesát svazků — výsledek geniální vlohy, úžasné plodnosti, neúmorné píle a práce, před nímž nutno jen hluboce skloniti hlavu. A to ještě daleko není všecko, co z jeho péra vyšlo. Přistupuje celá jeho produkce dramatická, obsahující dvacetsedm her, z nichž některé došly veliké obliby na jevišti (Noc na Karlštejně 1882, Soud lásky 1885, Nad propastí 1886) a z nichž celá řada jiných čeká právem svého vzkříšení v době, kdy bude více lásky k domácí produkci dramatické. Přistupuje dále několik sbírek jeho umělecké prosy, barvité a duchaplné (Povídky ironické a sentimentální 1880, Barevné střepy 1887, Nové barevné střepy 1892) několik svazků jeho studií literárních (Básnické profily francouzské. Studie a podobizny, Nové studie a podobizny, O knihách a lidech. — Devět kapitol o novějším románu francouzském) a zbývá vedle libret, předmluv ke knihám jiných autorů, referátů o divadle i knihách ještě celá jeho činnost překladatelská. Ta jest kolossální a skoro neuvěřitelná pro toho, kdo ví, co jest překládati veršem a rozměry originálů cizojazyčné verše. Stačilo by uvésti jen, že Vrchlický mistrně přeložil Dantovu Božskou komedii s Novým životem a lyrickými básněmi, tři svazky poesií Viktora Huga, celého Göthova Fausta, Tassův Osvobozený Jerusalém, Mickiewiczovy Dziady, Ariostova Zuřivého Rolanda, Camoënsovy Lusovce, Shelleye Odpoutaného Promethea a dvacet svazků dramat Calderonových, abychom pochopili, jakou Herkulovu práci vykonal tu Vrchlický pro českou literaturu. Ale tím není řada děl jeho překladatelských dávno ještě vyčerpána, čítajíc již daleko přes půl sta knih a mezi nimi obsáhlé anthologie z poesie francouzské, italské a anglické. Jaké obzory a světy otevřel tu českému čtenáři, jak povýšil tu niveau vzdělanosti ve své vlasti, jaké vysoké ideály a cíle postavil před oči všech pracujících umělců, jaké přísné měřítko přinesl na práci svou vlastní a co zúrodňující vláhy převedl na půdu českou! Jeho vliv a význam celou jeho obrovitou činností literární je hluboký a požehnaný. Šel vždy s pochodní v čele, stal se učitelem a mistrem všech literárních generací, které přišly po něm, všichni vyvíjeli se a rostli z něho, všichni zvedali se výše na jeho orlích křídlech, i ti, kdož to dnes zapírají. A význam jeho ještě poroste, až ulehnou zcela oblaka literárního prachu, tak svévolně a zbytečně rozvířeného, poroste tím více, čím více celé dílo jeho stane se majetkem celého národa. Padesátý rok jeho života zastihuje ho při plné duševní síle a při nových a nových pracích. Kéž je mu přáno tvořiti ještě po mnohá leta ve zdraví a pohodě, s chutí a radostí na slávu a čest řeči a literatury naší! Na něho samého hodí se verše, které napsal kdysi básníku Bohdanu Záleskému:

Dva věky líbají se na Tvé skráni;
lesk doby mroucí a svit doby příští.
V nich srdce Tvé je skvoucí démant ryzí.
A také světlo z něho kol se prýští,
že těm, jež jednou stihlo jeho plání,
zář ideálu z duše nevymizí!

♡ ♡ ♡

JAROSLAV HILBERT:

16. únor 1853.

Tiché, bílé, malé město,
v dálce kopce Středohoří,
chrámu věže trčí k nebi,
na východu slunce hoří.

Cizí v něm, jak cizí přišla,
usténaná, vysílená,
v klínu křeče roditelky,
na loži se svíjí žena.

Bože, skonči moji muku!
Bože, pro tvé svaté jméno! — —
Tiché, bílé, cizí město,
srdce pěvce narozeno.

♡ ♡ ♡

AUG. NEVŠÍMAL:

První zápas Jaroslava Vrchlického.

Počátek let sedmdesátých minulého století byl neobyčejně příznivý cti a slávě junácké tehdejšího Akademického čtenářského spolku. Počet členů jeho dostoupil výše tisíce a ve všech místnostech jeho panoval neobyčejný život a ruch spolkový, společenský, vědecký a literární. V řadách studentstva bylo množství bystrých a čilých hlav, jichž práce, snahy a ideje soustřeďovaly kolem sebe kruhy starších i mladších kolegů a jež kladly tu základy budoucího svého velikého jména. Byli to hlavně: Jaromír Čelakovský, Servác Heller, Otokar Hostinský, Svatopluk Čech, Jaromír Hanel, Lad. Quis, Jos. Stupecký, Fr. Píč atd. K nim přibyli později »hoši hradečtí a písečtí«: Ant. Rezek, Jaromír Hrubý, Jan Dunovský, Jos. Holeček, Frant. Herites, Otokar Mokrý, Josef Kálal, — z Klatovska: Jos. Thomayer, a mnoho a mnoho jiných.

V těch letech dali především Servác Heller, Jar. Čelakovský, Jar. Hanel a Jos. Drbohlav podnět k založení Literárního a řečnického spolku »Slavia« — co odboru Akademického spolku — a v tomto spolku soustředil se tehdáž všechen ruch pro pěstování literatury a slavistiky.

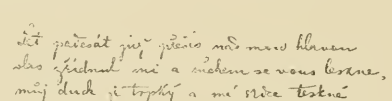

Autograf z roku 1876.

Akademikové z Hradecka a Písecka založili pak krajinský spolek »Štítný«, jehož vůdčími silami byli právník Jos. Kálal, filosof Ant. Rezek, technikové Jaromír Hrubý a Vojt. Kniha a j.

Akademický spolek byl si získal již roku 1869 v kruzích literárních — hlavně mladších — dobrou pověst vydáním svého »Almanachu«, sbírky básní, v níž zastoupeny byly tehdáž skoro všechny mladé naše naděje literární. — Bylo přirozeno, že i dorost akademické obce literární snažil se brzy na to příkladu »starších« šťastných kolegů následovati a síly i schopnost své ukázati a uplatniti.

»Vedoucí kruhy« z akademiků, hlavně Písecký: Jos. Kálal, Jan Dunovský a Frant. Herites, přinesli sebou již do Prahy myšlenku vydati rovněž almanach, sbírku básní, výhradně od akademiků jihočeských, a jali se nyní horlivě myšlenku tu prováděti.

Avšak vůle byla silnější než dané poměry. Bylo sice básnických příspěvků sebráno již dosti, ale málo takových, aby snesly veřejnost a kritiku.

Aby vavříny, na něž vydavatelé docela jistě čekali, na zasloužená místa se dostaly, usnesla se redakční komise, vhodné příspěvky sbírati dále a almanach vydati později. Pro almanach zvoleno bylo jméno »Anemonky«.

Mé maličkosti byl Jos. Kálalem a Janem Dunovským svěřen úkol, postarati se o příspěvky z řad mých známých — byť již i »širších krajanů«.

Krom několika svých vlastních pokusů — epigramů a satyrických neb humoristických nápisů — přinesl jsem brzy na to slavné redakci svazeček básní v rukopisu od slečny Boženy Studničkovy, již jsem byl své poslání při jakési přednášce v Umělecké besedě přednesl, a z básniček těchto — dosti vtipných a něžných — redakce do almanachu přijala patnáct.

Veliká sláva! To byl skoro celý tiskový arch!

Ale pořád nebylo ještě dosti — ačkoliv tiskárna sazbu co možná nejvíce roztahovala.

V těchto nesnázích — jakoby starost redakce byla přešla na mne samého — setkal jsem se s medikem Jos. Thomayerem.

Thomayer byl tehdáž prvním rokem na universitě a již v prvních měsících svého pobytu v Praze dostalo se mi potěšení, že jsem se s ním seznámil. Mimo své odborné studium zajímal se živě o literaturu a umění — a především rád seznamovalse s osobami spisovatelů a umělců.

Jelikož byl povahy skromné a velkých nároků na svět nečinil — pokládal ve své dobromyslnosti i mne za jakéhosi literáta — a záhy jsme k sobě přilnuli jako přátelé, stýkajíce se skoro každodenně, a otevřeně si všecko svěřujíce.

Pokládal jsem proto za povinnost, i s bolestí redakce »Anemonek« jej seznámiti — a on skutečně jako nastávající lékař věděl hned rady a pomoci.

Sdělil mi, že zná jednoho spolužáka na gymnasiu klatovském, že jest v oktávě, jmenuje se Emil Frida, a že také již napsal a v klatovském »Šumavanu« uveřejněno měl několik svých prací básnických. Tomu že dopíše o příspěvky.

Svolil jsem s radostí k tomu a potěšil tím slibem také zarmoucenou redakci »Anemonek«.

V krátké době na to vyhledal mne Thomayer v Akademickém spolku a odevzdal mi svazeček rukopisů — básní od Jaroslava Vrchlického, pseudonyma Emila Fridy.

Při tom mně projevil ostýchavě jaksi obavu svou i Fridovu, že snad příspěvky ty se nehodí, že je to pokus a cosi podobného, nač ovšem pořádná redakce nic nedá — a věc si posoudí sama.

A tak pořádnou byla i redakce »Anemonek«.

Asi v prosinci 1871 »Anemonky« tedy šťastně vyšly a byly protokolovány jako: »Básně omladiny jižních Čech«.

Věnovány byly památce Petra Chelčického (to byly dozvuky slavnosti Husinecké z r. 1869) a obsahovaly básnické práce 33 autorů — seřaděných v knize dle abecedního pořádku. — Až na malé výjimky samá lyrika dle vzorů a formy Sládka a Čelakovského a jiných; samostatného málo.

Posledním v řadě byl Jaroslav Vrchlický. Byly tu jeho básně: »Sežloutla ta lípa« — »Z lesa« — »Lístky routy« — »Z dalekých cest« — »Všední ballada« — »Fata morgana«.

Jaký tehdáž »Anemonky« vyvolaly úsudek všeobecný, nemám již v paměti. Myslím však, že blahovolná kritika chválila více dobrou vůli a mladistvou snahu, nežli obsah. Podnes však vzpomínám si na posudek mistra kritiky † dra Jos. Durdíka v literárním odboru Umělecké besedy o »Anemonkách« podaný. — Dr. Durdík probral celou knihu »Anemonek« jen tak v letu, zde pochvaluje, onde vady vytýkaje — až došel na konec ku pracím Jar. Vrchlického. Položiv knihu před sebe na stůl, poodmlčel se a jakoby počínal nový zvláštní oddíl svého referátu, všech ostatních důležitější, vzal na se vážnější vzezření a pravil svým klidným, určitým tonem asi v tento smysl:

Pánové, došli jsme nyní k poslednímu v této sbírce, avšak já co do ceny prací jeho kladu jej na místo první. Vidím tu známky přicházejícího velikého ducha, básníka skvělého slohu a původní koncepce. Na ukázku vám přečtu jeho báseň »Z lesa«. —

Na to četl báseň tuto — báseň obzvláštní mohutné nálady — a když byl se zdvojeným výrazem přednesl sloku poslední, — poznamenal: »Dojem této básně byl na mne tak mocný, že jsem ji musil čísti znovu a znovu a že tato práce jediná sama o sobě stačí, aby »Anemonkám« zachránila cenu.« — — —

Významná, věštící slova Durdíkova naplnila se v plné míře již v letech nejbližších, když vyšla Vrchlického sbírka básní »Z hlubin« a když jí brzy po sobě následovaly sbírky další. — Pořadatelům »Anemonek« však zůstane potěšující vědomí, že jméno Vrchlického uvedli oni první na veřejnost. —

♡ ♡ ♡

JAN ČERVENKA:

Jaroslavu Vrchlickému.

(Ke dni 16. února 1903.)

Můj mistře, dnes, kdy varyta všech pěvců
ku Tvojí poctě v ladném zvučí sboru,
i moje lyra stranou pohozená
se dala do hovoru.

Pár na ní strun. Ty vášnivé a smělé,
ty dávno, mistře, všecky popraskaly,
a ty, co zbyly, hluboké a snivé,
jak by se rozplakaly.

Co komu po nich! Hruď co rozezpívá,
to vždy se rádo straní světa hluku.
Nech neslyšenu zbylých strun těch píseň . . .
Nuž, tisknu jen Tvou ruku!

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Jar. Vrchlickému

na první stránku Shelleyovy lyriky.

— — — Ostrove luzný, ostrove bohatýrů, ostrove kouzelných krásek, ostrove básníků! *Carducci.*

O ten ostrov, kam on přistál na své pouti,
všech srdcí srdce, za snem Krásy píle,
Tvé vlajky hrdé, plachty Tvoje bílé
přes nepřízeň dnů, větrů šleh zřím plouti.

Vše mění se, zříš jícen vod se dmouti,
jen duch, jenž vlá v své svobodě a síle,
Čas deptá patou, věčný v krásy díle
se zvedá z trosek, do nichž vše se hroutí . . .

Ó, žehnána buď velká plavba Tvoje,
již objevil's a nové dal nám světy,
pluj dál, nechť zmijí z vln jen syčí roje!

Hle, ostrov velkých kyne Ti již z dáli,
proud Času tříští o jeho se skály,
a z jeho sadů věčné voní květy!

♡ ♡ ♡

ERV. ŠPINDLER:

Ze vzpomínek na Vrchlického.

V divém reji parlamentního ruchu nezbývalo mi než zamluviti sobě alespoň jeden sloupec »Máje« k zachycení dvou nebo tří vzpomínek na našeho vznešeného miláčka Mús. Vzdálen domova a zbaven korrespondencí, jichž by mi bylo třeba k určení roku i dne, k nimž ta která vzpomínka se vztahuje, mohu jen z paměti paběrkovati, zůstavuje sobě barvitější obrázky k době pozdější, až snad před odpočinkem posledním a definitivním bude mi také jednou dopřáno na 2 neb 3 roky odpočinku zatímného.

* * *

Není to ani marnivost, ani ješitnost, nýbrž pouhý účinek radostných pocitů, že nejdražším a nejcennějším z dopisů Vrchlického jest mi jeho psaní z let osmdesátých, ve kterém náš veliký Mistr vzpomíná vděčně mého feuilletonu, v němž obsažena byla širší úvaha o »Anemonkách«.

V tomto studentském almanachu vystoupil Vrchlický se značným počtem mladých básníků a veršujících mladíků poprvé před naši veřejností a to s celou řadou lyrických veršů náladových. Nevěděl jsem, kdo asi za básnickým jménem Jaroslav Vrchlický se skrývá, ale z veršů ihned jsem vycítil neobyčejný talent. Vrchlický sám básně své z »Anemonek« pojal do první tištěné sbírky své »Z hlubin«, — pravím výslovně: do první sbírky »tištěné«, poněvadž vedle šedesáti nebo sedmdesáti již vydaných knih původní jeho tvorby básnické má Vrchlický stále ještě v zásuvkách svého pracovního stolku dalších osm až deset knih veršů netištěných. Úsudek můj, že ze všech básníků, kteří v »Anemonkách« představili se českému obecenstvu poprvé, jest Vrchlický talentem největším a nejslibnějším, jenž prvními básněmi se nevypsal, nýbrž často ještě milovníky poesie potěší — další doby svrchovaně potvrdily

Když mi po letech Vrchlický, jehož Pegasus osvědčil se býti ořem neunavným, nezkrotným a žádných výšin a nížin se nelekajícím, úsudek můj připomenul a při skromnosti své mi poděkoval, že jsem jej vlastně první »do české literatury uvedl«, byl jsem proniknut nevýslovnou radostí, že hned při čtení prvních veršů Vrchlického slyšel jsem šelestění perutí obrovského orla, jenž vznesl se nejvýše, ba tak vysoko mnohdy, že zůstal nepoznán krátkozrakým a nepochopen omezeným, a že byl jsem tehdáž jediný z kritiků »Anemonek«, jenž z prvotin Vrchlického vystihl neobyčejného jeho ducha a věštil šťastně jeho opětné a časté objevení se.

* * *

Kdo Vrchlického zachytiti chce se všech zajímavých a význačných stránek jeho činnosti, nesmí zapomenouti na duchaplné jeho přednášky o literárně-historických a kulturních thematech a na stejně zábavného vypravovatele v intimnějších kruzích společenských.

Obecenstvu města Roudnice bylo dopřáno seznati Vrchlického v obou těchto vlastnostech. A věru nesnadno bylo by rozhodnouti, v čem Vrchlický vyniká více, zdali na kathedře brillantním svým charakterisováním vynikajících básníků, jejich prací a jejich doby, anebo po přednášce pod kathedrou u stolu přátel duchaplností sršícím vypravováním, při němž smíchy oči slzí a jen pronikavé ale sladce dobré oči Vrchlického se vesele třpytí a lesknou.

Když roudnická literární jednota »Řip«, která právě tak jmenovala Vrchlického čestným svým členem, jako obecní zastupitelstvo roudnické jej zvolilo čestným občanem, v letech devadesátých oslavovala své založení důstojnou jubilejní slavností, poctil tuto slavnost i Vrchlický svou milou přítomností a byl ovšem předmětem stálých pozorností a ovací.

Když pak po vyčerpání celodenního programu slavnostního v besedních místnostech sesedla společnost k volné zábavě, osvědčil Vrchlický tak skvěle dar svůj vypravovatelský a upoutal vděčnou pozornost všech posluchačů tak pevně k sobě, že teprve za svítání zábava se skončila.

Po celý večer vedl slovo Vrchlický sám a sršel vtipy, duchaplnými obraty a poznámkami, trefnými nápady a originálními myšlenkami. O něm možno říci každému, kdo jej poznal, že se pije jako víno šampaňské . . .

* * *

Jen jediné umění zůstalo Vrchlickému knihou nesčíslnými pečetěmi na vždy uzavřenou. A to jest umění dramatické.

Ač Vrchlický divadlo miluje, pro jeviště mnoho cenných kusů sepsal a hudbou své řeči všechna srdce rozehřáti umí, — přece není pro mě vzpomínky veselejší nad onu, která mi vrací v mysl Vrchlického — v ochotnickém představení na jevišti v Mlčehostech.

Naprostá jeho neschopnost k přetvářeni se zavinila tehdáž, že jsme se Vrchlickému jak náleží všichni vysmáli, aniž by byl tohoto úspěchu se nadál.

Drahý přítel nezazlí mi zajisté, že jsem na tuto episodu z mládí nezapomněl a že se mi dosud nadmíru líbí. Snad vyvolá mé připomenutí milou vzpomínku i v něm.

♡ ♡ ♡

FR. AD. ŠUBERT.

Vrchlický v Národním.

Básník, který napíše svou nejluznější veselohru za tři dny, byl by po několika letech s to, zaměstnati samojediný činohru Národního divadla po celý rok. Úžasná plodnost Jaroslava Vrchlického hýřila v prvních pěti lustrech Národního divadla nejen v říši básní lyrických ale i dramatických. Semena látek sbíral v pralesích a na pláních všech dob lidstva. A každé z nich, přijaté lůnem jeho fantasie, přes noc, ve snu vykličilo, vybujelo a vyrostlo v keř, ve strom dramatu.

Jako tiskárny nestačily vydávati svazky poesií Jaroslava Vrchlického, tak Národní divadlo sotva stačilo vypravovati jeho díla dramatická. Byla leta, ve kterých obdrželo a svitem i třpytem jeviště provedlo po třech jeho novinkách — a kdyby jinak bývalo lze, mohlo jich snad vypraviti ještě jednou tolik. Tak roku 1896. objevily se od Vrchlického Rabínská moudrost, Exulanti, K životu a hned roku následujícího Pomsta Catullova, Soud lásky a Nad propastí.

Po dvou novinkách sneslo se na scenu v prvém roce Národního divadla — kdy poprvé sehrána nejoblíbenější hra básníkova Noc na Karlštejně a rovněž často dávaná veselohra V sudě Diogenově — v roce sedmém, kdy Námluvy Pelopovy zaujaly obecnou pozornost a sehrány Midasovy uši, v osmém, kterého Smir Tantalův a Smrt Hippodamie duněly těžkým krokem za Námluvami Pelopovými, tvoříce s nimi slovem i hudbou nádhernou trilogii, v devátém — Pietro Aretino a Trojí políbení, ve dvanáctém, jenž dal divadlu Svědka i Závěť Lukavického pána a v patnáctém, ve kterém tragika básníkova zrodila Lásku a smrt, komika Krále a ptáčníka. Ostatně i rok třináctý možno čítati, an kromě Epponiny napsal v něm autor dramatickou Vstupní scenu. Rok 1885. zplodil Juliana Apostatu, 1889. Bratry, 1897. Marii Calderonovu.

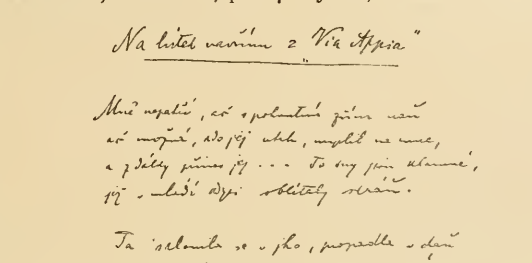

Autograf z roku 1903.

Když pátého roku nebylo náhodou novinky — některá arci ležela již ve stolku básníkově, jenž nebyl nikdy hnízdem vybraným — uvedeny na scenu z jeho děl Drahomíra, která, první to dramatické dílo básníkovo, tak jako Smrt Odyssea slavila svou premieru v divadle prozatímném, Exulanti, Noc na Karlštejně a Nad propastí, v osmém roce Drahomíra a Noc na Karlštejně v prvém Smrt Odyssea, v desátém K životu, Soud lásky, Pomsta Catullova a Noc na Karlštejně. V patnáctém dávány kromě novinek ještě čtyry práce starší, Soud lásky, Noc na Karlštejně, V sudě Diogena a Pomsta Catullova. A i když ve čtvrtém roce prodlením tří měsíců poznala veřejnost tři nové hry Vrchlického, připojily se k nim ještě Exulanti a V sudě Diogena.

Tak střídaly se po jevišti stále květy tvorby Vrchlického, objevovala se na něm při premiérách a druhdy i při reprisách básníkova zrovna duchově sucha postava s plastickou hlavou pronikavých očí a dlouhých elipsově svislých knírů — a po premiérách zněly číše malých banketů a rozmarné i vážné řeči soustolovníkův i slavícího oslavence, kterému — ubožáku — dle řádu tehdejších úterků při takových příležitostech samotnému bylo nésti útraty večera. Co bylo v těch symposiích jasu, žertův a upřímného veselí!

Však i jinak býval Jaroslav Vrchlický v Národním divadle dosti častým hostem, ať na zkouškách, či u dramaturga, či u mne. Jeho proslulý havelok jevil se při tom jako nevyčerpatelná schrána kouzelníkova. Nebylo jedné návštěvy, aby z něho se nevynořil rukopis buď originálu nebo překladu, nebo vyšlé právě knihy básníkovy. Někdy hned několik najednou! Za ty ani jsem hrubě nestačil děkovati, natož se odvděčiti.

Za šestnácte a půl roku dávaly se práce Jaroslava Vrchlického v Národním divadle celkem

231kráte. Kdyby Národní divadlo mívalo ve svém sadě jen činohru, bývala by v něm tehdy vůbec rozkvetla česká produkce dramatická celým svěžím pestrým paloukem, a kdyby proti směrům dřívějším se nebyl rozvlnil směr realistický a naturalistický, proti němuž Vrchlický celou svou bytostí zůstával na své půdě osobité, jsem jist, že počet představení dramat a veseloher J. Vrchlického býval by se tehdy snadno zdvojnásobil. Ba nejen představení, jistě i prací samých.

Však již uvedené dílo básníkovo skutečně se zdvojnásobilo překlady celé řady básnických děl dramatických. Kdykoli šlo o cizí práci mistrovskou — až na díla Shakespearova, jež převésti do české moderní mluvy básnické vzal sobě za úkol života druh J. Vrchlického, J. V. Sládek — býval to pravidlem J. Vrchlický, ke kterému jsme s důvěrou se obraceli a který také ihned rád se dával do přebásnění originálů kterékoli doby kulturní. Pronikal všechny stejnou měrou.

Mimo to ani libret — Fibichova Bouře a na jeviště dosud nevstouplé Dessika, Armida — i jiných ještě prací původních nezůstával Vrchlický vzdálen. A i celý roj básní příležitostných v divadle přednášených, jak motýli vylétl z jeho ruky, prostupuje řady velkých děl i Vrchlického samého i všech jiných autorů, kterými žilo Národní divadlo život svého umění a rostlo den ze dne u větší stavbu duchovou.

Té stavby v oné prvé době Národního divadla celý jeden risalit se svými základy i celou římsou jest dílem Jaroslava Vrchlického. Nese na sobě jeho tvář tak jak architektonické pomníky masky mistrů stavitelů, svých původců. —

♡ ♡ ♡

JIŘÍ GUTH:

Byl krásný červen předminulého roku a nadšené dny francouzských návštěv. Praha hořela . . . A s Prahou valný kus českého kraje.

Městská rada pražská pořádala ku poctě delegátů municipia pařížského hostinu »U černého koně« a shromažďovali jsme se v dolejších místnostech hotelových.

Přišel mistr Vrchlický. Připadal mi zemdlen a zondán, jakoby byl toho dne deset, dvanáct hodin pracoval. Společnost nebyla velká, i s hosty francouzskými asi nějakých třicet osob, a brzy zasedali jsme k podkovovité tabuli. Právě v té chvíli hovořím s mistrem a ukazuji nahoru, kde bylo mu místo vykázáno, nevím již mezi kterými vynikajícími delegáty.

»Ne, tam nepůjdu,« odvětil mistr zkrátka a rozhodně. »Kde sedíte vy . . . tady? Sednu vedle vás, budeme si povídat . . .«

Nepomohly ani prosby pořadatelovy, pořádek trochu byl zvrácen a na rychlo musil býti napraven.

Opravdu byl mistr zemdlen, nebo hostiny samé takořka se nesúčastnil — či snad nebylo mu příjemno musit po celou dobu baviti se po francouzku, a že vyhledal raději české ovzduší nepatrného souseda? Tak mi bezděky jeden okamžik napadlo, když po všechen čas, kdy zevšad ozývaly se kde jaké reminiscence na francouzskou grammatiku, mistr ani slova francouzského nepromluvil. Latinsky, ano snad i řecky umí mnohý z nás tuze dobře, překládá klassiky, ba i píše latinská, snad i řecká pojednání, ale zeptejte se ho po latinsku, jak se má nebo jaké je venku počasí, a bude v neskonalých rozpacích nebo nanejvýš odpoví jadrně po česku. Snad tedy mistrovi je francina také takovou latinou? . . . .

Byly přípitky a mluvilo se mnoho i všelijak. Každý spěchal se svojí troškou do mlýna, a řečnil, a po té kde kdo pospichal k Vrchlickému chtěje připíti jemu na zdraví a sobě k poctě Mistr neumí někomu něco odříci, — je to snad to jediné co nedovede, — a sklepník nestačil mu dolévati. To víno, ta nálada . . . a byli jsme všichni rozmaru již silně růžového . . . . Přišel k mistru Vrchlickému pořadatel pan dr. z Čenkova a snažně prosil, aby se také on chopil slova.

»Prosím vás, dejte mi pokoj,« bránil se mistr po přátelsku, »nejsem na frančinu zvyklý . . nevím, co říct . . . snad kdybyste mne byl napřed upozornil, byl bych si něco připravil . . .«

Byly to arci vytičky, kterým neuvěřeno a které útoku neodrazily; z Čenkova zvítězil, tvrz poddala se naléhavým prosbám, tak jako obyčejně . . .

Mistr Vrchlický vstal a shromáždění, přese všechnu svoji rozbujnělost rázem stichlo. Mně srdce poskočilo jako dítěti, které jde ukázat závistivým kamarádům nějaký skvost: věděl jsem, že teď budeme moci se pochlubiti — ale trochu byl jsem přece zvědav.

Mistr mluvil zvolněji, než mluvívá po česku, ale čím dále tím více »přicházel do toho«. Možná, že některý »professeur de la langue française« byl by tu a tam si přál ostřejší é nebo temnější eu, nosovku hlubší a akcent některý výraznější, ale stylista, který by tu řeč byl četl, byl by odložil připravené pero namočené v červeném inkoustě a u vytržení byl by se zahloubal do této úlohy, která byla chef d'oeuvre. Budiž mi odpuštěno toto přirovnání trochu professorské, mám to tak v krvi.

Mistr uváděl v souvislost přítomnost francouzských hostí s uměním, porovnával, vytýkal naše úkoly a myšlenky svoje sypal jako drahokamy na bílý stůl. Byla to takořka báseň, kterou mistr přednášel. Francouzové, zvyklí na esprit, ztichli docela a zvážněli. Soused můj po pravici, nejbodřejší ze členů francouzské delegace, přece nemohl se zdržeti a nakloniv se ke mně povídá: Cré nom . . . qu'i' sait bien dire c'qu' i' veut, vot' poète . . . un grand homme, mon dieu . . . et une grande âme . . .

Malým sálem, v němž tetelilo se šampaňské a duše se rozechvívaly tou návštěvou, nezvyklou a milou, vznášela se velká poesie.

♡ ♡ ♡

JAN ROKYTA:

Jaroslavu Vrchlickému.

Já viděl Tebe v mnohohlavém davu,
jenž plnil třídu jako břehy proud,
šel's tiše, v dumách nakloněnou hlavu —
ó, velkého cos chtěl Jsi postihnout!

A kolem Tebe lhostejně se hnali,
kdož před Tvým čelem měli sklonit líc —
jak cizí byl bys, Tebe nepoznali,
k Tvé hlavě nepovznesli zřítelnic . . .

A co mně lítost pro to srdce jímá,
zřím: ten se v popel rozpadl a prach,
ten s očima se kácí strhaným —
a v krátce všechny s kosou odved' brach.

A na jich místo tlačili se jiní,
co chvíli obnovil se šumný dav —
to jiný rod byl, nežli žije nyní,
měl jiný kroj a jiný zvyk a mrav.

Jen Ty v jich středu kráčel's nezměněný,
týž jako dnes, jen bídy naší prost,
byl's všecek vlastním světlem prozářený
a čím Jsi dál šel, tím Jsi více rost'.

A oči davů k Tobě obrácené
čtli ve Tvých zracích, co Jsi v duši snil,
proč nořil Jsi se v hloubky nezměřené,
čím noci své i dny Jsi vyplnil . . .

♡ ♡ ♡

A. SOVA:

Jaroslavu Vrchlickému.

Vté době, kdy jsem se chystal probíjet se životem, měl jsem již v kapse drahý mi Váš dopis. Připadal mi jako amulet, který ochrání najisto ty, kteří jdou do světa. A Vy jste psal, abych najisto do Prahy přijel, že se postaráte, abych se uchytil kdekoliv. Pamatuji se dobře.

Naivně a bez krejcaru skorem, pustil jsem se do Prahy. Bylo to v roce 1885. A teď s úžasem teprvé vidím, že byl Jste tehdy úžasně mlád, bylo Vám teprve dva a třicet roků. Byl Jste slavným již tehdy a přátelsky dobrým, zval Jste na určito, rozpoznával Jste, upravoval Jste cestu a neopouštěl. Udílel Jste po případě sám práci. Honoroval ji roztomilým a kolegialním způsobem. Ale když to šlo do tuhého! Neopouštěl Jste, vskutku. Nebylo ve mně ani zárodku nějakého vědce — ale octl jsem se s pomocí Vaší přec asi na tři měsíce v redakci Naučného Slovníka. Byl jsem tam Benjaminem — a vědci měli útrpnost a soucit se mnou. Radil jsem hesla — a vědci i praktičtí pracovníci, jimž bylo hračkou voliti si themata, jež zúplna ovládali, usmívali se mé venkovské naivnosti. Byl tu starý Mayerhoffer, Schauer, Čermák, Dr. Herben, byl tu Dr. Hanuš, byl tu dr. Kraus, pozdější můj přítel Dr. Štolc a jiní a jiní — také tu a tam na chvíli vynořil se letnější nějaký odborník z protekce, který byl odborníkem zrovna tak, nebo ještě méně než já. Ale zmizel jako meteor. Byly to krásné časy plné snů a plánů.

Ale to nestačilo k odbornictví. Řadit pouze hesla — to se nedalo na dlouho udržet. Řekl jsem Vám o tom svoje pochybnosti. Zda se již pamatujete? A Vy jste oblékl zase jednou pro mne schválně kabát (což za nynějších literárních poměrů nikdo již nečiní; není snad takového kouzla jména a osobnosti) — a šli jsme jinam zkoušet štěstí. Bylo to před jarem roku 1887; vidím Vás dosud v radničním praesidiu před starostou Vališem, kterak Jste doporučoval moje zdánlivé přednosti a dokonce i literární — k čemuž se pan primator tvářil dosti starostlivě a passivně. Ale přece jen mne přijal a ihned zaměstnal. Bylo rázem po bídě, která zdála se již býti hrozivou, z Prahy mne vyháněla a vykrádala, kde co jsem ještě z domu měl, peřiny i šaty.

Proč bych o tom dnes nepověděl. Je to pěkná vzpomínka — a visí na ní kus mého života. Mnozí se zabývati budou Vaším literárním významem. Pro mně Jste něčím více ještě, než básníkem velké práce, básníkem, na němž záviselo celé jedno období. Jsem Vám — opakuji ještě jednou — z celého srdce vděčen.

♡ ♡ ♡

EM. RYT. Z ČENKOVA:

Vdobě mlhavých pochyb, váhání, bludičkových úspěchů, sklamání, nárazů, hrozivých vzmachů bez úderu, v té době strastného, někdy liknavého, ale přece jen neumdlévajícího, neodvratného a nesmírného pochodu šesti milionů v před, cestami prašnými, blativými, křemenitými, přes vrchy a doly, rozklenula se nad námi nádherná klenba hvězdné poesie, abychom »zříce vznešenost, zapomínali hořkosti« a v době, kdy střízlivé hlavy nad květovanými fraky úzkostlivě odměřovaly, na kterém jen políčku, ke kterému až mezníku a v které školce zašeptati smí mluva těch bližících se řad, — vzlétl jste Vy, kouzelník krásy a mistr jazyka, k nejzávratnějším výšinám Lidstva! —

♡ ♡ ♡

VÁCLAV ŠTECH:

Vrchlický v Máji.

Štěstím Máje bylo, že se nikdy nesnížil na kliku. Stále věren svému úkolu: státi na stráži zájmu spisovatelského stavu — ve zdraví dočkal se rozvoje, o jakém jeho zakladatelé roku 1887 ani nesnili. Dokud zůstane tomuto heslu věren, všechny střely se nad Májem málomocně svinou jako čajový lupen nad žhavou deskou.

Máj prospěch osob na zřeteli nemá — stavu spisovatelskému toliko slouže. Dnes sdružují se někteří mladí spisovatelé, zřejmě prohlašujíce, že chtějí jednotlivce svého organismu uplatniti — Máj nikomu takto nepomáhá. Přijímá ve svůj střed jedině spisovatele, který se už uplatnil. Není žebříčkem — trnitou cestu začátků musí míti již za sebou, komu Máj má vydati svědectví spisovatelství — stojí-li o to.

Přijímání členů děje se v Máji vždy hlavně se zřetelem, aby nebyl odmítnut povolaný. Úzkostlivě se debatuje, uvažuje a hlasuje v takových případech. Záporné votum výboru není pak slovem posledním. Nová kniha mění často situaci. Jsou také v Máji členové, kteří teprve při druhé a i třetí přihlášce byli přijati, když dokázali novou prací, že povyrostli.

Kdyby se Máj nadaným lidem uzavíral, prohrál by sympatie veřejnosti, která je největší oporou jeho práce. Také se dosud nestalo, že by bylo Máji bývalo vytknuto a dokázáno, že povolaného autora nepřijal. Tábor spisovatelův, jeho literární kredo, nazírání na svět, osoba jeho a politické vyznání je v Máji věcí vedlejší. Ideální volnost individua.

Proto nebývá v Máji krisí ani palácových revoluci. I největší otřes, který způsobilo před několika lety divadlo — zápalných raket pro umělecký svět vždy sklad nejnebezpečnější — šťastně Máj přestál. Protože pak na výborských židlích v Máji nikdo nelpí — jeť spíše vždy nouze o kandidáty — proto nikdy tu nebývá voleb nějak rozčilených.

Členové milují svůj Máj, za své středisko a pro všechny případy za jistou záštitu své činnosti jej považují. Tato láska zůstává, i když část členstva nepřovází někdy sympatiemi některý krok spolku. Střetnutí osob nebo principů nebylo tedy dosud Máji zdrojem kalamit.

V Máji jsme si všichni rovni.

Professor vysoké školy, učitel, advokát, malý úředník, doktor, herec, kněz, voják — všichni nechávají přede dveřmi Máje své hodnostní odznaky, nebo své společenské okovy. Kolem téhož stolu usedají jako v rodině — kolem stolu, který nemá čelných míst.

Vrchlický chodí do Máje skoro od jeho počátků; již od časů, když se Máj se schůzemi svými potloukal po různých pokojících pražských restaurantů. Ve výboru zasedá od roku 1894, předsedou je od února 1901.

Nikdo cizí by neřekl, že tento skromný, do židle jako zapadlý muž je světoznámým básníkem, representantem určitého období české tvorby umělecké.

Vrchlický přicházíval do výboru v nejrůznějších chvilích. Stalo se, že přišel i z nějakého sezení nebo schůze, když v Máji brali na sebe účastníci svrchníky, strojíce se k odchodu. Přišel jako domů. Hned se všichni vrátili k milé besedě. Vrchlický se rád rozpovídá — to stojí za poslechnutí. Sta a sta literárních historek, anekdot a vzpomínek vyrojilo se již v těchto chvilích z jeho hlavy a daly podnět k novým pohovorům.

Spolkového aparátu Vrchlický ctitelem není. Klapot spolkových koleček přímo bezbožné poznámky jeho vyvolává. Proto za přítomnosti jeho pracovalo se vždy parou, aby již padla kýžená slova: »Tím — přátelé — schůze skončena!« a mohla počíti důvěrná beseda. Od těch dob, co Máji předsedá, svědomitě však debaty řídí, návrhy, repliky a dupliky shovívavě poslouchá — resumuje a hlasování trpělivě kontroluje — ale co si asi myslí — co si myslí?

Rovnosti v členském obcování Máje Vrchlický je strážcem nejbedlivějším. Sám výborný vypravěč — toliko v anekdotách nemívá vždy štěstí — umí býti též trpělivým posluchačem, kterážto ctnost ve spisovatelstvu právě příliš nebují.

Snad nikdo v Čechách tak všecko tisknuté nesleduje jako Vrchlický. Tvorba i její recense, překlady, studie, polemiky, zaslána — všecko putuje do Vrchlického paměti jako v systematický archiv. Tuk otázky nejpodivnější vyprosťuje z obrovského a neselhávajícího lexikonu toho odpověď často až překvapující správnosti. Vznikne-li spor o některé znění nebo smysl, Vrchlický bývá skoro vždy nejspolehlivějším citátorem. Avšak dlužno připojiti, že nikdy nikoho sám neupozorní, stal-li se kdo terčem nějakého útoku. Teprve, ozve-li se napadený sám, přesvědčujeme se, že Vrchlickému ani tu neuklouzlo nic.

Proti nájezdům je přímo očkován. Polemické příboudliny našich tiskových bahnisk nervů jeho se málokdy dotknou. — Při tom je zajímavo, kterak obrovská paměť jeho umí posloužiti srovnáním úsudků téže osoby — srovnáním, které dokazuje často až komickou protilehlost. O kritikách mluvívá se však v Máji zřídka a i pak jen s humorem, protože každého slůvka známe obyčejně pravé důvody a příčinu.

Když jsme založili Nakladatelské družstvo Máje a po vysilujících již nekonečných úradách a namahavých přípravách strojili se v září minulého roku vykročiti do světa s týdenníkem a knihami — vznikla obava, aby osoby v čelo postavené nepopadla závrať, až se na ně sesypou střely, o jichž kalení se všech stran nás docházely zvěsti. Podnik byl tak ohromný, tak nový a tak významný — proto i zbraně proti němu kuly se na zvláštních ohništích. Že si budeme muset vydupávati cestu i hlubokým blátem — bylo již nepochybno. Sváží-li těm u kormidla ruce polemiky, co bude s korábem?

Vrchlický — znalec literárních nervů — pronesl tu rozumné slovo, aby naše první výzva nečetla reptil-

ních listů. Dále ustanoveno, aby nikdo neupozorňoval řadu v čele na útoky. Byly obavy, aby při ohromné zodpovědnosti nebyla podlomena tímto způsobem energie osob, které koráb vedly. Jenom dobře očkovaní námořníci četli listy z nájezdů se živící a dávali na pravé místo dle toho pokyny. Tak jsme cedili bahno.

Vrchlický nám v těch horkých dnech, kdy jsme skočili tak směle do tmy, byl nesmírnou oporou. Věrně a přátelsky při nás stál. On, kterému žádná organisace spisovatelská ničeho již nedá, pokládal za čestnou povinnost pomáhati při největším pokusu osamostatnění českého literárního péra. Je poután smlouvami a různými vztahy skoro při všem i při tom, co ještě napíše — ničeho již u nás nezíská, ba, že tak mužně s námi jde, přináší dobré věci oběti, o kterých vědí jenom nejzasvěcenější . . .

Vytrval, když naši palubu chvílemi pro zlou pěnu nebylo ani vidět — nestříkala jenom z reptilií — mnoho síly propůjčil nám tím ve chvílích, kdy jsme dítě své lásky sotva stačili již zvedati nad plameny — nikdy mu toho nezapomeneme!

Byly i obavy, že dokonce spolku Máji vzniknou z odvážného podniku našeho nepříjemnosti, neboť vynalézavost odpůrců neznala chvílemi již hranic. Myslím, že jediná osoba Vrchlického, který je tím časem předsedou Máje, stala se záštitou spolku pro české spisovatelstvo dnes již nenahraditelného.

Proto na listy kroniky o rozvoji spisovatelské otázky u nás patří jméno Vrchlického ve zlatě.

♡ ♡ ♡

Jar. Vrchlického život.

Jaroslav Vrchlický (rodinné jméno jeho je Emil Frida) narodil se dne 16. února 1853. Otec jeho Filip Jakub Frida v době té byl kupcem v Lounech a pomýšlel právě, nastřádav si malé jmění, přestěhovati se s chotí a jedinou dosud dcerou Marií do Slaného, kde nabízel se mu ke koupi dům. Manželé Fridovi vyjeli si na den vozem do Slaného shlédnouti dům ten, ale hned po návratu, ne-li již na zpáteční cestě, rozmnožena rodina o nového člena, hošíka, jenž v Lounech pokřtěn jménem Emil. Dům ve Slaném skutečně byl koupen, a rodina za kratičko přesídlila do nového otcova působiště. Zde vedlo se básníkovu otci velmi dobře, ale malému Emilovi slánský vzduch valně nesvědčil. Dán proto a pak i z důvodu, že doma dětí přibývalo, ve čtvrtém roce svého věku na zdravější vzduch k svému strýci P. Antonínu Kolářovi, faráři v Ovčárech u Kolína, kde hospodařila farářova matka, básníkova babička. Zde chodil Emil Frida také do školy a zde připravil jej strýc jeho na studia gymnasijní.

Studovati počal, sotva devítiletý nejprvé na gymnasiu Slánském, později dán do Prahy na gymnasium piaristické a když tu pro německý jazyk vyučovací nevalně prospíval, do soukromého gymnasia Jungmannova. Na soukromém ústavě tom absolvoval sextu. Zatím změnily se poměry jeho rodiny velice. Když otec jeho do Slaného se přistěhoval, neměl tu vážnějšího konkurenta, ale během let usadila se tu celá řada kupců zámožnějších, rodina zatím vzrostla o několik nových členů, a tak bylo třeba pomýšleti opětně na nové, výhodnější působiště. To nalezeno šťastně v Domažlicích, kde otec jeho převzal starý obchod a po nevlídném svém předchůdci získal si čilostí a vynalezavostí svou mnoho zákazníků. Vyráběl sám i leštidlo i čokoládu, radil lidem v nemocech, a po celém Chodsku píval se jeho zdravotní likér »životník«.

S odchodem rodičů do Domažlic přestoupil Emil Frida na gymnasium Klatovské a zde také maturoval r. 1872.

Jako septimán Klatovského gymnasia uveřejnil první své básně s přijatým jménem Jaroslav Vrchlický ve Světozoru a v almanachu Anemonkách. Tam byly arci už chráněny před krutým osudem jeho prvních básnických pokusů, jichž rukopisy rozřezával mladému poetovi otec na kornouty. (Světozor 1878, životopis J. V.). Po maturitě vstoupil Jaroslav Vrchlický nejprvé do semináře v Praze, ale již po půl letě zanechal theologie a přešel na fakultu filosofickou, kdež studoval filosofii, historii a moderní filologii.

Mezi tím rozvíjela se arci již bohatě Vrchlického činnost literární. Básnický pseudonym, který mu vymyslil přítel jeho a spolužák na gymnasiu Klatovském J. Thomayer (prof. Dr. J. Thomayera článek v Zlaté Praze roku 1893), již podržel a s ním počal vystupovati vždy častěji a častěji v časopisech. Po Světozoru dostal se nejprve do Lumíra.

Vitězslav Hálek, redaktor Květů a později Lumíra, jenž udával tehdá tón v celé poesii, nebyl Vrchlickému valně přízniv a tak asi polovina básní, vydaných později v první Vrchlického knize »Z hlubin« (1875), vandrovala do koše. Vrchlický za to pomstil se Hálkovi — věnovav svou první knihu památce Hálkově. Bystřejší oko než Vítězslav Hálek měl již Neruda. »Jednou Hálek někam odcestoval — vypravuje Vrchlický v Černé Hodince Máje — a rubriku básní převzal Neruda, a led byl náhle prolomen. Bože, jaké to byly ještě tenkrát idyllické doby! Ty dva kousky v »Lumíru« (Vlčí stopa, Dědicové) mi udělaly po kavárnách jméno.« Ale jméno to záhy počalo býti známo po celých Čechách, a když r. 1875. vyšly básně »Z hlubin«, bylo již zjevno, že tu vystupuje básník, jakého česká literatura dosud neměla.

R. 1875. absolvoval Vrchlický filosofii a stal se vychovatelem v domě hraběte Montecuccoli-Laderchi, s jehož rodinou ztrávil celý rok v Italii a to v Maraně sul Panaro a v Livorně. Navrátiv se po-

čátkem r. 1876 do Čech, byl supplentem na pražském ústavě ku vzdělání učitelů, rok po té jmenován sekretárem české techniky, kteréžto úřad zastával až do roku 1893, vykonávaje vedle něho pravé divy práce literární. R. 1892 jmenován byl českou universitou pro obsáhlé vědomosti své v oboru světových literatur i pro veliké zásluhy o literaturu českou čestným doktorem filosofie, r. 1893 stal se mimořádným a r. 1898 řádným profesorem cizích literatur na české universitě pražské.

Otec básníkův, k jehož velkému pohoršení nosil kdysi mladistvý poeta Vrchlický »vlasy à la Robert Hamerling dlouhé, nepodajné, kolmo na límec splývající, jako koňská hříva« (Vrchlický v Černé Hodince), nedočkal se slávy synovy. Z Domažlic odstěhoval se s rodinou do Moravské Ostravy, kde svěřena mu správa velkého mlýna a manželce jeho obchod krupařský. Služba v Mor. Ostravě byla výnosná, ale matka básníkova toužila zpět do Čech a tak nedošlo na to, aby byl otec Vrchlického splniti mohl slib, že vezme syna Emila jednou na dlouhé cesty do Haliče a Ruska, jež pro závod podnikal. Z Mor. Ostravy odstěhovali se Fridovi zpět do Čech, do Čisté u Rakovníka, kde otec jeho převzal mlýn, jmění těžce získaného pozbyl a kde již od r. 1874 na hřbitově odpočívá. (List ze hřbitova v knize »Co život dal«).

Matka básníkova žije dosud v Nových Dvorech u Kutné Hory.

Ředitel vyšší dívčí školy pražské, spisovatel a do nedávna dramaturg Národního divadla Bedřich Frida, jest bratrem básníkovým. Choti Jar. Vrchlického je dcera zesnulé spisovatelky české Sofie Podlipské.

Z poct, kterých se Jar. Vrchlickému dostalo, budiž uvedeno, že vyznamenán byl čestným odznakem »za umění a vědu«, r. 1890. jmenován řádným členem České Akademie a nedávno i doživotním členem panské sněmovny. Mimo to jest čestným členem král. akademie v Padově, čestným členem Tovaryšstva polského v Paříži, členem felibrů (sdružení básníků provençalských) v Marsilii a čestným členem Umělecké besedy v Praze.

Pro úplnost dodati slušÍ ještě, že r. 1883 Vrchlický redigoval »Světozor«, v letech 1884—1893 obstarával divadelní referát »Hlasu Národa«, od r. 1897. do r. 1902. byl spoluredaktorem »České Revue« a že dosud rediguje »Sborník světové poesie«, vydávaný Českou Akademií. Vynikající účast měl Jar. Vrchlický také při redakci pětidílné »České poesie XIX. věku«, kterou vydal Máj, jehož je Vrchlický nyní předsedou.

FEUILLETON.

Dr. JOS. ŠTOLBA:

Jaroslavu Vrchlickému

k 50té ročnici jeho narození:

Svůj národ poklady jsi přímo zasypal!
Však národ k Tobě méně štědrý byl!
Tu »padesátku« zas jen šťastný osud dal,
a národ? — Přeje Ti, bys — dále žil.

♡

FR. HERITES:

Vrchlický jako houslista.

Ne v černém fraku, s bohatou černou kšticí k radosti a touze slečinek v pocuchaných, vlajících kučerách na šíji splývající. Jen tak po domácku v kostkovaných šatech své oblíbené šedavé barvy a nikoli na koncertním podiu; také nejspíš dosud žádné vyhrané miliony v kapse. Ale úspěch velkolepý, sensační.

Bylo to v mém někdejším útulném pokoji ve Vodňanech, po kterém se mně ještě dnes někdy zasteskne. Vrchlický s choti svou a dceruškou Miladou byli na návštěvě u nás, několik dní našimi hostmi; už tomu řada let.

Vrchlický byl v rozmaru výborném, samý žert a vtip. Po večeři jednou s dětmi rozpustile dováděl a byl by jistě metal kozelce, kdyby byl někdo vyslovil to přání. Pořád vymýšlel sám, čím by nevázané své, divoké obecenstvo upoutal a strhl k pozornosti. V bujnosti rozmaru popadl najednou housličky mé dcery, tuze pěkný, drahocenný nástroj, koupený u nás na jarmarce pro první počátky učení a nepochybně více tenkrát pro hračku.

»Pan Vrchlický bude hrát teď na housle!« — vyvoláno dětským řevem lákavé číslo programmu.

»Vždyť ani neumí,« ozvala se bídná pochybovačnost a nedůvěra lidská.

Ale děti — kde pak! Umí — neumí. Po ničem se netázaly, ani nehloubaly. »Hrajte!« volaly. Aby nehrál, když ony si to přejí. A pan Vrchlický! — —

A Vrchlický už hrál. »Já mám koně, vraný koně« — spustil na vodňanských jarmarečních stradivarkách. Hrál nejen rukama, ale celým tělem. Shýbal se až k zemi, jako když s těmi úpícími zvuky nástroje plazí se po zemi a zas se vztyčoval, prohýbal — — »Já mám koně, vrany koně, to jsou koně my« — —

»Nu, tak dál! To není ještě konec« — ryčně pobízelo bezohledné publikum.

Než — tady asi je nějaká zvlášť těžká hudební pasáže. Koncertista jaksi začal kobrcat. »Až já jim dám ovsa« — opakoval však už sebevědomě nebezpečné takty, na kterých se lámalo jeho dávno zapomenuté školní učení — »budou skákat hopsa« — —

»Hopsa! Hopsa!« — jásaly děti.

Vrchlický mezi nimi. Hopsa! Hopsasa! — vyskakoval s dětmi, křepčil.

A pořád hrál, jakoby to nově objevené umění samotnému bylo se zalíbilo. »Já mám koně« — —

Jak starý cigán hrající se tvářil. »Jaj Boga, preboga . . . « vzdychal a šilil na těch skřipkách — i »svoju bědnú dušu« jako když vléva do nich a vdechuje, zakliná ji do fantastické improvisace, do níž přešla prostá národní píseň. Čert vezmi všechny obtíže techniky, když člověk jako Vrchlický chce jednou zahrát na housle! —

Nebožtík Mokrý vrátiv se právě odkudsi z cesty, přivezl salonní ohňostroj. Hodinu už se mořil se zkouškami na chodbě, aby vše dobře dopadlo. Celý dům zasmradil svým salonním ohňostrojem.

Najednou se otevřely dvéře do pokoje. Efekt fenomenální. Rakety létaly do výše, slunce se točilo, červený, modrý a bílý bengál ozářil koncertistu. A děti kolem něho nadšením prorážely nebesa . . .

Škoda, že nebylo po ruce přístroje fotografického. Pokusil jsem se po letech aspoň perem zachytit obrázek jistě vzácný — Vrchlického jako houslistu báječným úspěchem nošeného . . .

JUDr. R. J. Kronbauer:

C. k. policejní ředitelství pražské a Vrchlického překlad »Fausta«.

Trochu neobvyklý titul — ale jinak tomu není. Policejní ředitelství pražské alarmovalo k vůli ztracenému rukopisu Jar. Vrchlického celou svou armádu policejních strážníků a tajných policistů, kteří po celých čtyřiadvacet hodin běhali po Praze a po všech předměstích a hledali ztracený rukopis, překlad celého prvního dílu Götheova »Fausta«. Myslím, že pražská policie podobného ušlechtilého úkolu dosud neměla a hned tak asi míti nebude. Páni z policie se tužili a rukopis našli — k největšímu překvapení Vrchlického samotného, jenž se již naprosto vzdal naděje, že objemnou knihu, mající rozměry menšího missálu, ještě jednou spatří. Je to drobná, ale zajímavá episodička, kterou povím tak, jak jsem ji slyšel částečně od básníka samého a jak mně byla doplněna v úřadovně c. k. vládního rady pana Oliče, kde jsem natrefil velmi pestrou společnost. Byla tu řada znalců, na stole spousta drahocenných šperků, pocházejících ze Svatováclavské záložny, dva Brožíkovy obrazy, Chittussiho krajinka, harmonium, laterna magika a spousta jiných předmětů. Nevím, má-li pan vládní rada o českých literátech tak lichotivé mínění, že mají k disposici tisíce — ale faktum je, že mně z pozůstalosti nebožky Svatováclavské záložny se zvláštním úsměvem nabídl ke koupi krásný náramek s velikými brillanty v odhadní ceně — 6000 K! Abych vyvaroval všemu nedorozumění, podotýkám, že jsem náramku — nekoupil. Chefovi bezpečnostního oddělení jsem hned předem řekl, že nepřicházím, jak se před lety, když jsem ještě býval novinářem, často stávalo, pro detajly o nějaké senzační vraždě nebo o krádeži, ale že přicházím se zeptat, jak to bylo s tím ztraceným a nalezeným překladem »Fausta« od Vrchlického. »Faust . . Faust . .,« rozpomínal se náčelník bezpečnostního oddělení . . . »počkejte . . . ano . . . ano . . . vzpomínám si . . . je tomu už hromádka let, co byl pan Jaroslav Vrchlický u mne.« Počkal jsem nějakou chvilku v novinářském kabinetu, až bylo jednání v záležitosti záložny u konce, opatřil si nějaké podrobnosti a tak se šťastně dostávám k vyhledání příběhů o ztraceném rukopisu. V červenci roku 1888 čekal na Vrchlického před domem mladý, asi čtyřiadvacetiletý muž. Zastavil mistra, červenal se, něco koktal, čemu Vrchlický nerozuměl a proto vyzval neznámého muže, aby se s ním odebral do bytu. Člověk ten počínal si prapodivně. Bylo na něm vidět, že se stydí a že je v rozpacích. Mistr byl v první chvíli toho mínění, že neznámý přišel požádat o nějakou podporu. Sáhl do kapsy, aby mu dal nějakou částku peněz. Neznámý se zapálil a rychle řekl: »Prosím . . . já přicházím požádat o nějakou práci. Byl jsem písařem u advokáta, ale byl jsem propuštěn, poněvadž moje místo dostal někdo jiný. Je to člověk z příbuzenstva chefova a proto jsem mu musel ustoupiti. Nemohu se nikde uchytiti a proto jsem přišel prosit o nějaké opisování. Mám písmo velice čitelné a přičiním se všemožně, abych svěřenou práci vykonal k Vašnostině naprosté spokojenosti.« Vrchlický si teprve nyní neznámého petenta důkladně prohlédl. Byl chudobně, ale čistě oblečen a obličej jeho byl velice sympathický. Na mistra udělalo dobrý dojem i to, že se zdráhal přijmouti almužnu. »Není to obyčejný pobuda,« pomyslil si. Ale co mu jenom dát? Jakou práci mu má svěřit? Mistr chodil chvilku po pokoji, přemýšlel, přemýšlel — ale opisovačských prací žádných neměl. V tom zavadil okem o svázaný první díl Goetheova »Fausta«, který knihař právě odvedl. Mistr rozevřel knihu svázaných svých rukopisů a ačkoliv nebylo třeba, aby byly opisovány, napadlo mu, že by mohl dáti mladému muži »Fausta« opisovat. »Víte co, pane, (nevěděl, jak se neznámý jmenuje a ani ve snu mu nenapadlo, aby se ho na to pozepral) — opište mně tuhle »Fausta«. Nikterak to nespěchá . . . dosud jsem jej nemohl u žádného nakladatele udati . . . je toho hezká hromada a nějaký čas s tím budete mít co dělat.« Mladý muž popadl objemnou knihu, tlustou jako bibli, poděkoval za zálohu a zmizel. Vrchlický sedl ku práci, pracoval a na člověka, jenž odnesl »Fausta«, si už ani nevzpomněl. Minul měsíc, minuly dva, minulo půl roku a opisovač »Fausta« se neobjevoval. Vrchlický si sice na něho několikráte vzpomněl — ale vzpomínka na rozpačitého člověka jen tak mu vždycky kmitla prchavě hlavou. O »Fausta«, ač bylo všeobecně známo, že už jest celý přeložen (Vrchlický zatím překlad dokončil), se nikdo neucházel a nikdo o rukopis nestál. Asi rok na to, když se udála vylíčená příhoda, dopsal nakladatel p. Bohuslav Šimáček Jaroslavu Vrchlickému, že by »Fausta« svým nákladem vydal. Teď to teprvé Vrchlickým škublo.

Kde je první díl »Fausta«? Jak se jmenuje ten člověk, jemuž jej před rokem tak neprozřetelně svěřil? Mistr úsilovně přemýšlel, neřekl-li muž ten tehdy svoje jméno. Nakladatel žádal, aby Vrchlický překlad dodal, ale jak jej jenom opatřit? Což se ten člověk ani o tom nezmínil, kde bydlí? Vrchlický k nemilému svému překvapení i podivení se přesvědčil, že rukopis vydal na zdař bůh člověku, o němž pranic jiného nevěděl, než že tak a tak vypadal . . . A to ještě jenom neurčitě a mlhavě. »Což abych ho hledal prostřednictvím inserátů a vyzval ho, aby mně »Fausta« ihned vrátil,« napadlo mistrovi. Neučinil toho a v duchu si sám sobě vycinkal, povzdechl si a shledav svoje pomůcky — trpělivě se pustil znova do práce a překládal první díl »Fausta« ještě jednou. V sobotu zač.l a hezký kus práce urazil. V neděli na to, když vyšel si jako obvykle se svými přátely na procházku, požaloval si jim a pověděl, jaká mrzutá nehoda ho stihla. Přátelé vyslechli podivnou příhodu s velikou účastí, radili, navrhovali, až jeden z nich připadl na dobrý nápad. »Víš co,« povídá Jaroslavu Vrchlickému . . . »navštiv policejního komisaře Oliče, vypověz mu všechno a možná, že ti rukopis opatří. Vrchlický se druhého dne sebral a šel na policejní ředitelství. Mnoho naděje neměl a vůbec nerad tam šel. Co má jenom říci, až se ho bude komisař ptáti, čím je ten člověk, kde v té době bydlel, jak se jmenuje? Vždyť je přímo k neuvěření, že by někdo mohl býti tak roztržitý a zapomenouti na tohle se vyptat a dobře si to poznamenat. Ale šel, aby mu přátelé nevytýkali, že neposlechl dobré rady. Pan komisař důkladně se na všechno vyptal, mistr se musel rozpomínat, jak neznámý vypadal, co měl na sobě, jak mluvil, jak se choval, byl-li tlustý nebo hubený, vysoký, malý či prostřední, pan komisař si všechno zaznamenal a řekl konečně: »Pokusíme se o to . . . není to věc snadná — ale napneme všechny síly . . .«. »Nebude-li to za měsíc,« řekl Vrchlický na odchodu ». . . nebudu, pane komisaři, čekat a dám se do práce . . .« »Pokusíme se, aby to bylo hodně brzo,« ujišťoval policejní komisař. Za čtyřiadvacet hodin na to seděl Vrchlický ve své pracovně. Někdo zaklepal. Vešel člověk, jenž nesl cosi zabaleného. byl to veliký balík. »Pan komisař Olič se dává poroučet,« vyřizoval detektiv . . . »a posílá toho »Fausta«. Vrchlický spráskl úžasem ruce nad hlavou. »Fausta« mám,« psal Vrchlický svým přátelům — »Z policie mně jej dnes poslali. Jak jej našli — ví sám Bůh . . . « Pan vládní rada mně dopodrobna vylíčil, jaké disposice tenkrát učinil, aby ztracený rukopis objevil. Nebudu ovšem celé to předivo všech možných opatření vyličovat. Jen tolik povím, že rukopis »Fausta« byl nalezen ve skromném pokojíku chudičkého diurnisty v Nuslich. Byl zavřen v kufru a asi polovina byla již opsána. Mladý muž, jenž se strachem na celém těle tetelil, když ho vyslýchali, řekl, že byl upomínán o vojenskou taxu, že na ni neměl a že prchl z Prahy, aby měl s tou taxou pokoj. Rukopis Vrchlického i s opsanou partií uložil do kufru, aby se neztratil. Venku prý se uchytil a na rukopis zapomněl. — Ještě téhož dne putoval »Faust« do Šimáčkova nakladatelství.

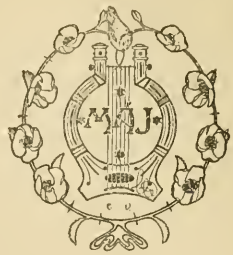

Ukázky rukopisů Jaroslava Vrchlického. Jaroslav Vrchlický má skorem všechny svoje rukopisy. Málokterý chybí — snad jenom několik listů, které si na mistrovi vyprosili jeho ctitelé, kteří si manuskript jeho uschovali na památku. Mistr má rukopisy svoje vázané v knihách, které tvoří samy o sobě velikou, mnohosvazkovou a originální sbírku. Svazky jsou opatřeny vkusnými vazbami a tvoří velikou knihovnu, před kterou staneš v úžasu. Stojí před tebou veliká skříň, která je plnička narovnaných knih různých formátů. Je tu celá gigantická práce mistrova ve své originální podobě. Ozdobujeme slavnostní číslo několika ukázkami rukopisů Jaroslava Vrchlického z různých dob, k nimž podáváme několik řádek na vysvětlenou.

První ukázkou je snímek jednoho z nejstarších rukopisů Jaroslava Vrchlického. Jak datum dole umístěné svědčí, je to reprodukce rukopisu z r. 1870; báseň »Všední balada« byla uveřejněna v studentském almanachu omladiny jižních Čech nazvaném »Anemonky«, který redigovali Fr. Herites, Jos. Kálal a Jan Dunovský. Pak otištěna byla v první sbírce epických básní.

Druhou ukázkou je snímek rukopisu z větší básně »Satanella«, jež vyšla poprvé v »Lumíru« za redakce Svatopluka Čecha a dr. Serváce Hellera (1874.) a po druhé v básních epických a konečně v Ottově vydání Sebraných spisů Jaroslava Vrchlického, kde báseň vyšla již po čtvrté. Zvlášť o sobě, mimo epické básně, vyšla ve »Světové knihovně«.

K ukázce další nutno upozorniti, že je to fragment z básně »Vittoria Colonna« z monologu Michel Angelova. Báseň byla po prvé vytištěna v »Lumíru« r. 1876., po té vyšla o sobě několikráte; rozšířená o řadu nových zpěvů vyšla naposledy v Sebraných spisech Jaroslava Vrchlického u Ottů. Snímek pak básně: Na lístek vavřínu z »Via Appia« je ukázkou z knihy básní Jaroslava Vrchlického. »Prchavé illuse a věčné pravdy« k tisku uchystané. Básně ty vznikly roku 1902. Je to cyklus sonetů, družící se ke třem cyklům sonetů samotáře, nesoucí se touž tendencí a týmž směrem. Kniha tato bude jednou z nejzajímavějších, poněvadž je zrcadlem nejvnitřnějšího života básníkova v poslední době. Pisatel této zprávičky vyprosil si na mistrovi svolení, aby směl do knihy, k tisku již připravené, nahlédnouti. Hlavní jádro knihy tvoří dvě hlavní skupiny a to: Život hmoty a Život duše, kolem kterých se řadí cykly menší, jako: Antické

reminiscence — Glossy a nápady — Hermy — Počasy — In memoriam atd. V prologu je sonet o sonetu; epilog, jenž byl již vytištěn ve »Květech«, tvoří báseň »Chata«.

⊙ **Rodiště Vrchlického.** Vysoce zajímavou novinkou, která teprve při padesátých narozeninách mistrových vychází na světlo, je, že se asi náš básník v Lounech — n e n a r o d i l. Velice opatrně zmiňuje se o tom autor životopisu oslavencova v tomto čísle MÁJE, napovídaje, že není vyloučeno, že Emil Frida vkročil do života na cestě mezi Slaným a Louny. Neradi bychom vnášeli jablko sporu mezi tato dvě pokročilá města nebo po případě hromádku jablek této úrody zvětšovali — ale svědomitost kronikářská velí nám přinésti tuto zprávu, byť bychom ji pro krátkost času nemohli bohužel již zkontrolovati.

⊙ **Z dětství Vrchlického.** V Slaném vede k Františkánskému klášteru z města postranní cesta mezi několika budovami. Vznikla tím, že v 17. věku spáleništěm dvoru v třicetileté válce opuštěného, naměřili tuto kratší cestu chodci ke hřbitovu při kostele utrakvistů, z něhož v době pobělohorské stal se klášter. Staleté lípy stíní tuto cestu. Jedna z nejmohutnějších ozdobena je primitivním obrázkem Jesulátka na dřevěné desce. Staří pamětníci vypravují, že obrázek je votivním dárkem matky Jaroslava Vrchlického. Slíbila jej prý v bolestných obavách o život tohoto dítěte, které v Slaném z nemoci do nemoci klesalo, když jednou vzdávali se lékaři nad ním již vší naděje.

\+ **Jaroslav Vrchlický vydal celkem:**

knih básní původních	62
dramat	27
libret	7
krásné prosy	3
literárních studií	6
knih překladových (mezi nimi 13 velikých básní světových literatur, 7 velikých anhtologií cizojazyčných a 15 dramat Calderonových. Z překladů tištěna nejčastěji D a n t o v a »Božská komedie«, jež dočkala se 3. vydání)	76
celkem vydal Vrchlický . . .	181 knihu.

—*r.* **Kolik svazků původních básní vydal Jaroslav Vrchlický?** Do polovice února 1903. vydal mistr d v a a š e d e s á t svazků básní. První knihou byla sbírka básní »Z hlubin«, vydaná r. 1875. a poslední (vyjde 15. února 1903.) »D u š e m i m o s a«.

\+ **Pokus o nákres architektoniky původních básní Jaroslava Vrchlického.** S k u p i n a I. K n i h y r y z í s u b j e k t i v n o s t i. — L y r i k a o s o b n í. Z hlubin. — Sny o štěstí. — Rok na jihu. — Eklogy a písně. — Pouti k Eldoradu. — Jak táhla mračna. — Hudba v duši. — Hořká jádra. — Okna v bouři. — Písně poutníka. — Pavučiny. — Symfonie. — Duše mimosa. — S k u p i n a II. K n i h y t í h n o u c í k ž i v o t n í m u d í l u »E p o p e j e l i d s t v a«. Duch a svět. — Vittoria Colonna. — Hilarion. — Sfinx. — Staré pověsti. — Perspektivy. — Twardowski. — Zlomky epopeje. — Dědictví Tantalovo. — Fresky a gobeliny. — Brevíř moderního člověka. — Nové zlomky epopeje. — Skvrny na slunci. — Bar Kochba. — Bozi a lidé. — Votivní desky. — S k u p i n a III. K n i h y č i s t é o b j e k t i v n o s t i: Mythy (1. a 2. cyklus). — Epické básně. — Nové básně epické. — Selské ballady. — Obě tyto poslední skupiny, II. a III. se prostupují a jako e p i k a celkem splývají. K l y r i c e patří dále skupiny IV., V. a VI. S k u p i n a IV. K n i h y l y r i k y o b j e k t i v n í, v i c e k e s t r á n c e f o r m á l n í n e ž i d e o v é t í h n o u c í: Dojmy a rozmary. — Sonety samotáře. — Nové sonety samotáře. — Poslední sonety samotáře. — Zlatý prach. — Čarovná zahrada. — Moje samota. — Než zmlknu docela. S k u p i n a V.: K n i h y s m í š e n é h o c h a r a k t e r u s k u p i n y I. a IV. Co životdal. — Motýli všech barev. — Různé masky. — Dni a noci. — Život a smrt. — Kytky aster. — Knihy sudiček. — Napadlo rosy. — Na sedmi strunách. — Překročen zenith. — Rok básníkův. — Žamberecké zvony. — Já nechal svět jít kolem. S k u p i n a VI. K n i h y t e n d e n c e v l a s t e n e c k é a č a s o v é: Pantheon. — Na domácí půdě. — Hlasy v poušti. — Bodláčí s Parnassu. — Má vlasť.

—*r.* **Dramatická díla Jaroslava Vrchlického dle látek srovnaná.** Zajímavý a výmluvný je tento přehled . . . v několika málo skupinách dramatická díla Vrchlického sestavena poskytují jasný doklad o tom, jak nevyčerpatelný duch mistrův takřka většinu století probádal a že až do pravěku došel, aby z něho vážil podnět a látku ku svojí dramatické tvorbě. Všecka díla dramatická možno roztříditi ve 4 skupiny, z nich první, skupina A, obsahuje tyto č e s k é h r y h i s t o r i c k é.

Trojí políbení — český pravěk.
Drahomíra — český pravěk. Sem zařaditi dlužno také oratoria »Svatá Ludmila« a »Sv. Vojtěch.«
Bratří — X. stol.
Noc na Karlštejně — XIV. stol.
Moudrost rabínská — XVI. stol.
Exulanti — XVI. stol.

S k u p i n a B. A n t i c k é h r y:

V sudě Diogena.
Smrt Odyssea.
Hippodamie (Námluvy Pelopovy. — Smír Tantalův. — Smrť Hippodamie)
P o m s t a C a t u l l o v a.
Midasovy uši.
E p p o n i n a.
V uchu Dionysiově.

} Mythus antický ve hrách proloženým písmem vytištěných s historií splývající.

S k u p i n a C. J i n é h r y h i s t o r i c k é:

Julian Apostata. — Byzantinská doba.
Láska a smrt. XI. století.
Soud lásky. XIV. stol.
Pietro Aretino. XVI. stol.
Marie Calderonova. XVII. stol.
Trilogie o Simsonovi. — Mythus biblický.

S k u p i n a D. M o d e r n í h r y:

K životu.
Nad propastí.
Svědek.
Závěť Lukavického pána.

} Dnešní doba.

—*r.* **Libreta Jaroslava Vrchlického.** Celkem jich mistr napsal sedm a to »Švandu Dudáka« pro K. Bendla, »Sv. Ludmilu« a »Armidu« pro Antonína Dvořáka, »Bouři« pro Zd. Fibicha, »Krále a sedláka« pro O. Nedbala, »Jessiku« skládá Jos. Foerster ml. Hudební průvod ke II. dílu »Trilogie o Simsonovi« píše V. J. Novotný. Jedině na libreto »Sv. Vojtěch« nikdo hudby nekomponuje.

\+ **Z básnových básní Jaroslava Vrchlického** došla největšího ohlasu a rozšíření báseň »Pantheon«, vydaná ve prospěch stavby Národního divodla roku 1880. a 1883, uveřejněná později (r. 1890.) v »Hlasech v poušti«. Báseň tato vynesla pro účel, jemuž byla věnována, veliké částky a byla velice často deklamována.

\+ **Dramata Jaroslava Vrchlického, jež dosáhla největšího rozšíření a obliby.** Na prvním místě sluší tu ovšem jmenovati rozkošnou historickou veselohru »Noc na Karlštejně«, jež do této doby měla na Národním divadle sedmdesát šest repris a mimo to byla bezpočtukráte hrána na venkově. Mimo tuto hru častěji hrány byly »Námluvy Pelopovy«, »Soud lásky«, »Rabínská moudrost«, »Exulanti« (poslední dvě hry hrány byly zvlášť velmi často na venkově). Vedle »Noci na Karlštejně« nejčastěji sehrána byla na venkovských divadlech »Závěť Lukavického pána« a aktovka »K životu«, která i knihově vykazuje znamenitý úspěch — bylo[ť] první vydání během týdne rozprodáno. Z ostatních děl tiskem již vyšla a vychází celá řada ve 2., částečně ve 3. vydání. Vrchlický vydal celkem tiskem dvacet sedm her, z nichž docela nepovšimnuta správou Národního divadia zůstala »Trilogie o Simsonovi«.

\+ **Dramata Jaroslava Vrchlického, jež sehrána byla s úspěchem v cizině.** S pronikavým úspěchem uvedena byla na scénu divadla v Antverpách v době výstavní celá trilogie: »Hippodamie«, ve Vídni sehrána byla r. 1902. na dvorním divadle aktovka: »Pomsta Catullova«. Některé kusy Vrchlického sehrány byly mimo to na divadlech v Krakově a Záhřebě. Personálem Národního divadla sehrány byly »Námluvy Pelopovy« na mezinárodní výstavě divadelní ve Vídni (česky).

≡ **Jar. Vrchlický v redakci České poesie XIX. věku.** Vydati velkou českou anthologii České poesie za posledních sto let, bylo myšlénkou Vrchlického již od dob jubilejní výstavy, kdy třeba neuspořádána, objevila se zrakům překvapeného obecenstva sbírka českých knih belletristických v imposantní číslici. Myšlénky jeho ujal se Máj, a Vrchlický vstoupiv do redakční komise, odevzdal ji celý svůj materiál, opisy spousty básní, které sám svým nákladem již pořídil. Často několikráte v témdni a dlouho do noci (celé dlouhé básně se tu předčítaly) zasedala tato komise redakční, a Vrchlický vydržel vždy až do konce, neumdlévaje a neztráceje humoru. Jeho úžasná znalost české poesie často až ohromovala ostatní členy redakce. Z nejstarších i zapadlých básníků dovedl z paměti citovati celé verše, upamatovával se živě, kde a kdy která báseň prvně byla tištěna. A jak se až dětinně těšil, když některou méně známou báseň podařilo se do anthologie zachrániti a jak tížilo jeho srdce, měl-li někdo býti škrtnut a vynechán! Znovu a znovu se vracel k odloženým těm básním a bázeň, že snad někomu výborem způsobí se lítost, byla by jej málem pohnula již k tomu, aby z redakce vystoupil. Než vytrval přece, a tak velkou pětidílnou anthologii Česká poesie XIX. věku, již Máj u J. R. Vilímka vydal, a jež v leckterém směru byla již poesii české s prospěchem, přičísti je také k velikým zásluhám Vrchlického.

\+ **Co bylo z děl Jaroslava Vrchlického přeloženo.** Do polštiny přeložil Miriam: Drahomíru, Juliana Apostotu, Soud lásky, V sudě Diogena a mimo to velmi mnoho básní. Bronislav Grabowski: Anthologii z básní Jaroslava Vrchlického; M. Konopnická přeložila velmi mnoho básní, rovněž Gomulicki; do dánštiny přeloženy od Joh. Marera »Barevné střepy«, s předmluvou Jiřího Brandssa; do švédštiny přeložil Alfr. Jensen: »Kovář a smrt« a velmi mnoho básní; do němčiny přeložili: Grün: Gedichte, Lyrisches und Episches, Farbige Scherben, Neue farbige Scherben, Hippodamia, Rabbi Löw (Rabínská moudrost), Im Fasse des Diogenes (Salon); Adler: Gedichte (Reclam), Albert: Poesie aus Böhmen, 2. díl je věnován celý Jaroslavu Vrchlickému; Breisky: Minnehof (Soud lásky); Boos-Waldek: Gedichte (otisk z »Prager Zeitung«); Fürth: Dichterporträts (v tisku), Boos-Waldek: Bar Kochba; Kwaysser: Gedichte (Auswahl). Spačil-Žeranovský Vittorie Olomouc (v tisku). Mnoho básní a zvlášť prosy Vrchlického přeloženo bylo do maďarštiny, ruštiny, srbštiny, chorvatštiny hlavně v časopisech.

⊙ **Noc na Karlštejně**, veselohra Jaroslava Vrchlického, dosáhla z českých činoher největšího počtu repris na Národním divadle. Až dosud dočkala se 76 představení. Máme po ruce výkaz za prvních 69 her, z něhož vysvítá, že večer bylo tři představení mimo předplacení a 41 v předplacení, 25 pak odpoledne. Přijalo se na hry ty v Národním divadle přímo 57.877 K a na předplatních kvotách 36.900 K, celkem 94.777 K. Dnes je ovšem již překročen stotisícový zenit.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jaromír Borecký: Jaroslavu Vrchlickému. — Jaroslav Vrchlický: Sám o sobě. Interviewem zachytil JUDr. R. J. Kronbauer. — Ant. Klášterský: Jar. Vrchlického dílo básnické. — Jaroslav Hilbert: 16. únor 1853. — Aug. Nevšímal: První zápas Jaroslava Vrchlického. — Jan Červenka: Jaroslavu Vrchlickému. — Ant. Klášterský: Jar. Vrchlickému. — Erv. Špindler: Ze vzpomínek na Vrchlického, — Fr. Ad. Šubert: Vrchlický v Národním. — Jiří Guth. — Jan Rokyta: Jaroslavu Vrchlickému. — A. Sova: Jaroslavu Vrchlickému. — Em. ryt. z Čenkova. — Václav Štech: Vrchlický v Máji. — Jar. Vrchlického život. — Feuilleton: Dr. Jos. Štolba: Jaroslavu Vrchlickému k 50té ročnici jeho narozenin. Fr. Herites: Vrchlický jako houslista. — Dr. R. J. Kronbauer: C. k. polic. ředitelství a Vrchlického překlad »Fausta«. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 20. ÚNORA 1903. ČÍSLO 22.

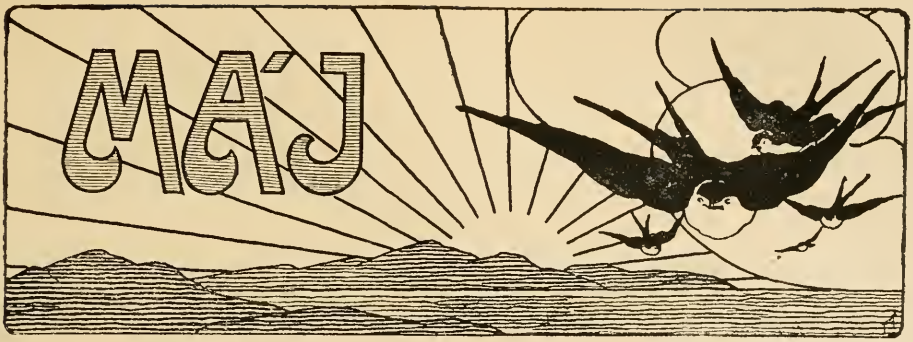

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAR. VRCHLICKÝ:

BONA.

Když Pavöno hrad ze všech stran
byl Benátčany oblehán,
Brunono, vůdce senatu,
vojsk republiky kapitán
v trofejí přištích záchvatu
vše důstojnictvo pluků svých
ku noční pitce sezval v stan.
Noc byla tichá, pod hradem
jen táborem zněl v odlehlých
přestávkách povel, stráží hlas,
jež mihly se jak úkradem.
Však v stanu vůdce bouřil kvas.
O kráse žen a milosti
již dlouho veden rozhovor,
však teprv o jich věrnosti
se začal nítit pravý spor.
A číše jak se perlily,
výmluvnosť rostla hostům všem,
ne kvas to, byl to bouřný sněm
jak proti sobě horlili.
V starých se octli pověstech
o Griseldě a Ginevře,
a v lásky dávných bolestech
jak živé vše zas v každém vře.
Ba směle se kdos tvrdit jal,
že všecka věrnost — ideal,
ten jestli přece dosažen,
že draze bývá zaplacen,
co třeba bylo obětí,
zač později krutě trpěti.
Jen vážný mlčel hostitel,
až sporu vlna tryskla výš,
svou vrchovatou pozved číš,
již páže, který vedle stál,
mu svědomitě dolival
a kapitán to hlasně děl:
»Sta luzných máme příkladů
o věrnosti a lásce žen,
tu rozluštiti záhadu
byl mnohý z vás tu ochoten.
Sta květů vábných v sadě plá
než jedna růže v záhoně
a tou povídka budiž má,
již vyprávět chci o Boně.«
— »O jaké Boně?« mnohý ret
se hlásí zvědav, ztich však hned
stem jiných hlasů zakřiknut,
v poháru sotva zmočil knír
rek mladý, starý bohatýr
a každý slouchal nepohnut:

»Já tenkrát v službách Sforzy byl,
když na pochodu s plukem svým
jsem do Veltlina zabloudil.
Ach, čárný kraj ten posud zřím,
jak v zrcadle stát před sebou
s hor sněžných strmou velebou,
s niv pasem dole nádherným.
A posud slyším zvonců spád,
jak z ranních zaznívaly mlh'
do sněmu bystřic napořád,
ó nedivte se, já byl mlád,
i muži vzpomínkou zrak zvlh';
Já dívku uzřel v stádu krav,
se dvakrát ohled, než dál šel,
zpěv její stále v sluch mi zněl,
zpěv prostý jako její háv,
leč krása tichá, purpur úst,
vděk pohybů a sličný vzrůst
a prostý nelíčený mrav,
jímž kynula mi na pozdrav,
mne v úžas uvedl a zmát,
a v tom jsem cítil, mám ji rád.
A já se ohled po třetí,
v tom dozněl v trilku její hlas,
já nespal, v kouzla zajetí
jsem druhým dnem se vrátil zas
ten slouchat hlasu stříbrojas,

ten vidět zrak a vzrůst a vlas!
Já prosil, aby zpívala
ty prosté melodie své,
z nichž každá srdce v hloubi rve
i poslechla a dívala
se tak v mé oči zpívajíc,
že mimo ni jsem nezřel nic.
Tak rostla láska víc a víc.
Mou stala se, já nevím jak,
snad ví to onen v keři pták,
jenž tenkrát do snů zpíval nám,
snad ví to onen bílý mrak,
jenž modrým nebem táhl sám
nad štěstím naším, Bůh ví, kam . . . .
Však náhle naší idyllou
se rozlehl divý bubnů vír,
v boj měl jsem jíti posilou
neb Sforza vypověděl mír
Alfonsu králi, loučení
den nastal v pláči, kvílení.
Já potlačit slz nedoved
a ona vlhký pláčem hled
ku mému smutně zvedajíc
jen lkala: »Neuzřím tě víc!«
Tu děl jsem: »Což tvůj nejsem choť?
Máš odvahu? Tož se mnou pojď,
vlas ostřihej, šat muže vem
a budiž mojím pážetem,
tak všady se mnou můžeš jít
a po mém boku stále dlít,
nejenom žít, leč také mřít!« —
Hned svolila a v slzách smích
vzlet motýl při těch slovech mých.
A druhého dne vytáhli
jsme v polnic vřesku v pole již;
jak štíhlý hošík osmáhlý
mně jela čile po boku
a hravě nesla zbroje tíž
ve čilém hřebce poskoku.
V ní ženu nikdo nepoznal.
Tak vesele jsme táhli dál
a statečně se začli rvát,
my prodělali spolu dost,
já zvyk si vedle ní vždy stát,
mých nocí byla sladký host.
Můj stan byl blaha asylem,
o kterém nikdo neměl tuch,
já znal jen, v těle spanilém
ký oddaný se skrýval duch.
Ó sladké, luzné večery
na pochodech a táborech,
kdy poslední zhas ohňů žeh,
noc plna hvězdné nádhery
a vánek dálkou mlhavou
jak táhnul naší nad hlavou.
šumíval v našich praporech!
Já kondotier pravý byl,
ze služeb Sforzy vystoupil.
Za Alfonse se tenkrát bil.
Tam dost jsem v krátce trýzně měl,
tož k Benátčanům přejít chtěl,
kde větší žold mi nabízen.
Mé listy, — náhoda či lest
v tom byly, nevím, padly v plen,
jak byl bych zrady usvědčen.
Já zaskočen byl, jat a v trest
jak zběh a zrádce uvězněn.
Jak dnes bych zřel to! Oblohou
táh mračen let a větrů svár
rval stěny stanu, u nohou
mi paže dlelo, loutny čár
v svůj pojíc zpěv, v ty písně hor,
z nichž každá srdce v hloubi rve
ve prosté, smutné kráse své,
v níž taje citů svár i spor.
V tom venku slyšet rozhovor,
před stanem kroky, hlasů směs
chřest mečů lidí mých a seč
a než jsem tasit mohl meč,
já zrádně přesile jsem kles.
Ó její pláč a její kvíl,
víc bylo, než jsem zasloužil,
pak přišlo víc, než co jsem snil!
Tu ona strhla mužský šat,
leč nelkala ve vdovství svém,
jen přisahala všecko dát
za spásu mou a širou zem,
procházet začla, k dvorům všem,
kde sloužil jsem kdy, spěchala,
svůj půvab mluvit nechala
i sladký hlas i divý bol.
Šla do Milána, v Neapol
i k Benátskému dožeti
i do Francie, v Burgund, Řím,
kde válčil jsem kdy s lidem svým,
za přímluvy tam žebrala,
by zkrátila mé zajetí,
všech podpisy tam sebrala,
před krále klesla plačící,
svou smutnou krásou zářící
a neustala, lásky div,
ve prosbách svých a v pláči dřív,
až Alfons Neapolský zved
ji z prachu sám, ji pohled v tvář
a překonán jsa smutkem tím,
též svědomí snad ostnem zlým,
po schodech dolů ve žalář
ji ke mně v plíseň vlhkou sved,
mne na svobodu pustil hned.
Od chvíle té zas v muže zbroj
svůj zahalila něžný vděk,
a za mnou pospíchala v boj,
když v těžkých službách Benátek
jsme válčili . . . Ó kdo z vás ví
o sladkém našem tajemství?
Však prázdnou číš mám, hochu pojď
a dolej mi — však ty se chvíš?
Tvůj pán ti velí, prosí choť,
proč bledneš, rdíš se . . . Zde má číš!
Já prozradil tě! . . . Přátelé,
vy uhádli jste« . . . Hlasů směs,
zní v pohárů třesk vesele,
však paže vůdci k nohám kles
a s pláčem spjaté ruce vznes!
»Buď sláva Boně, dlouho žij!
to příklad vzácné věrnosti!

a každý na zdraví jí pij!
to síly vzor a milosti!«
Sta páží v planém výbuchu
čísemi mává ve vzduchu:
»Máš pravdu, květů v sadě plá
na tisíce, leč v záhoně
jest jedna růže, ta je tvá!«
Leč vůdce skloněn ku Boně
zří slzy jen a klopí zrak,

na čele jeho sedí mrak,
on cítí — páč ji prozradil,
a pravdu onen rytíř měl,
jenž o věrnosti ceně děl,
jak draho, draho splacena,
je smutná později odměna.
On vidí, jak se žena chví. —
Co tušil dřív, teď jistě ví.
v hruď jakou zmíj si nasadil!

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Ítoto! Musil jsem si nohy umejt sám, ale při tabuli posadil si mě pan arcibiskup zrovna vedle sebe a povídat jsem mu musel, kdy jsem rozenej, kdy jsem se oženil, kolik mám ditek, co dělaji všechny, kde jsou a pořád se smál.

— A nelžeš nic? na to Havliček.

Růžička vstal a ruka tak se mu třásla, když ji pozdvihnul a dvěma prsty vztyčenými nad hlavou přísahal: jak je Bůh nade mnou, všechno je to pravda. Co bych lhal? — Jak to bylo, tak to povídám. Všichni jsme si sedli na lavici a pan arcibiskup omejval nohy. Ale on je nemyje, to má takovou malou konvičku, nohu jenom opláchne, a červeným, krásným servítkem utře. Každej dostane 30 novejch, na ten rok raženejch desítníků.

— Třicet jen?

— Třicet, taškáři. Nám dají šestáky a sami si nechají zlatky. A potom, když jsou všichni umyti, mašíruje všech 12 v jedný řadě do salonu k tabuli; napřed nejstarší, potom mladší, podle stáří, jak jdou léta. Posadili jsme se a teď těch jídel! To jsme dostali polívku (Růžička ohnul jeden prst), hovězí maso jako dort (ohnul druhý prst), dotknout se ho člověk bál; a ty knedlíky takový krásný a bílý jako ze sněhu, v zubech se rozpouštěly. A těch mís a těch konviček stříbrnejch a z křišťálu — a vidíte! při třetím jídle už jsem nemohl, musil jsem nechat všeho. Snědl jsem pár lžíček a byl jsem na mizině. — Za to domů jsem si přinesl kus kapra i s talířkem (nádobí si každej může vzít s sebou), 12 buchtiček obalenejch v cukru, kugluf, že mohl každej stát nejmíň zlatku, flašku vína půllitrovou, celej Boží dar z pšeničnej mouky, to všechno pěkně složený na hromádce a ještě nám řekli: stařečci, kterej nemáte slánku, pepřovničku nebo něco podobnýho, vemte si i slánku nebo nůž, cokoliv, všechno je vaše. Pan arcibiskup dal každému ještě požehnání, zájedek do rukou, vyprovodil nás všechny a když nás vyprovázel, povídal: — »Dej Pán Bůh, aby se na přesrok sešli zas takoví starci jako letos« a při tom se na mě usmál.

A taky, dá-li mně Pán Bůh zdraví, letos bych mohl jít zas. Ale tentokrát, myslím, to nepůjde.

Růžička se usmál a poohlédnul se po Brandejsovi. Brandejs nic. Dřímal, nedřímal?

— Brandejsi, Brandejsi!

Jakoby neslyšel.

— Spí, chuděra stará. Nu, nechť spí.

— Když jsem loni šel ku zpovědi a potom k přijímání (vyzpovídat jsem se musel na faře) potkala mě v síni kuchařka taková tělnatá vám, mladá, silná, — pusa! políbil si Růžička nehty u složených prstů —: já tady jdu a zadrbu se ve vlasech. Holka se dívá, já na ni: kakra, děvče, mně se zdá, že jsme krajani! Ale to snad ne, ona mně na to a ta se nasmála, celá až černá byla, jak se smála. Já jí řekl něco z divokýho konce, ráda to slyšela a ta se smála. — A když jsem odcházel, povídá: počkejte, vezměte si to honem, dala mně kafé a kus buchty. Ale jen jsem do buchty kous', kdo nestojí ve dveřích: velebnej pán. Pozná mě a povídá: »Člověče, vy jste byl u zpovědi!?« — »Byl« a hubu plnou jsem měl ještě buchty — »A jdete k přijímání?« Teprv teď jsem si vzpomněl, co jsem proved', že se to nesmí a k přijímání že jdu s plným žaludkem. — »Alou, marš nazpátek!« — hnal mě pan farář z kuchyně, musil jsem do refektáře, do zpovědnice a jak jsem skončil, tak jsem začal, zas pěkně od začátku až po slovo amen. Zpovídat jsem se musil znovu. Pan arcibiskup letos, když jsme se mu byli představit, kdo chceme jít k umejvání nohou, ani se na mě nepodíval. Tak nevím, jakej to letos vezme konec. Myslím, špatnej.

V tom Brandejs nazdvihnul hlavu a pravil:

— A chichichich! Ten lže! Fi a odplyvnul si pod stůl. Že ho posloucháte. Přece taky jsem byl nahoře a vím, co může bejt a co nemůže bejt. Taky mně umývali nohy, ale to, co on tady povídá, nemůže bejt.

— Co nemůže bejt?

— Nic nemůže bejt. Všecko je to vylhaný. Dyť by tě tam ani nepustili.

— A nebyl jsem tam, nebyl jsem tam?

— No, ať si's byl, mohl's tam bejt — proč ne, já jen povídám, že by tě tam nepustili, protože k tomu nemáš ani ta leta; ty seš mladík proti nám a tam přístup mají jenom starci. Byla by v tobě dušička malá, kdybys tam byl a ty povídáš — kch, kch! — zasmál se pojednou Brandejs a umlknul.

Růžička zčervenal.

— Ty's tam, myslím, spal nebo strachem nevěděl's o sobě — — Zeptej se Antona Bradáče, byl-li jsem tam neb ne. — Ten ti to poví.

— I co pak Bradáč, to je zrovna takovej lhář jako ty.

A dál už Brandejs Růžičkovi neodpovídal. Rozkládaje kapesní svůj šátek, ponořil do něho svou tvář a začal frkat a se smát, až se rozkuckal a do očí mu vstoupily slzy.

U stolu s lítostí hleděli na Brandejse, dávícího se kašlem.

— Vidíš, konejšil jej Růžička, — je-li ti toho potřeba, napij se piva, zaskočilo ti. — Mohl's pěkně spát a neplést se do řečí, když jim nerozumíš.

Brandejs, když se byl napil, kuckal ještě chvíli, pak se mu ale odlevilo a pravil:

»Ale, když já to nemůžu poslouchat, když někdo něco povídá a není to pravda.« — —

V tom do dveří vešla »maminka«.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BOŽA ADALGÈSA KVAPILOVÁ:

Kopretinové pole v květu.

V zadumání stáli jsme na cestě — za námi hluboký sad plný rozvátých hvězdiček jasmínu, před námi louka, na které vystupovaly, vyrůstaly bílé kopretiny. Zahořklá vůně nesla se vzduchem a rostla v zapadajícím šeru.

Snivé ticho, plné nevýslovné jarní něhy, svým vlídným, něžným úsměvem nás podmanilo.

Nemluvili jsme.

Kopretiny vydychovaly tak trpce, zahořkle, v odlesku slunce jásaly jich bílé a zlaté květy na dlouhých stonkách. — —

— — Já podala ti rubínovou urnu, své srdce — na dně jejím dřímala světlá zář, která stoupá — láska má k tobě jde výš a výš — —

Tys utrhl tři květy a dal mi je.

V tu chvíli zahořklo ve mně poznání, že není sloučení mezi námi; duše naše jsou příliš vzdáleny.

Tys nepochopil kouzelného zřídla mé lásky — To sklamání zavadilo bolestně o napjaté struny mé duše.

— — Den hasne — rozlévá se šero ztajené a tiché.

Stromům jen o slunci se zdá —

— to zhaslo již a zapadlo, jarní večer skonává v objetí neznámých snů. Obloha čeká hvězdy.

Má duše zatoužila vášnivě po tobě — ještě jednou — ještě jednu, jedinkou illusi! — —

Všemu konec.

V kalíšcích kopretin plakala rosa beznadějného smutku, hluboce — a stále marně.

Tu zapadala i moje láska zpět do zavírajícího se nitra, a tam hluboko, hluboko, někde v zášeří duše — uhasla.

♡ ♡ ♡

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

(Pokračování.)

Mezi těmi, co se rozcházeli, byli také dva hoši, jeden skoro osmnáctiletý, druhý o něco mladší; prvý byl štíhlý, vlasů kaštanových, s nádechem vousů pod nosem, druhý menší, zavalitý, růžolící, šel zavěšen v levérámě prvého. To Zdeněk a Lojzík byli, synové professora Bláhy, kteří také oba měli po maturitě. Prvý studoval tady, druhý v Plzni právě byl odbyl reálku, Zdeněk s vyznamenáním, Lojzíkovi scházel do vyznamenání jediný stupeň. Šli se teď také ustrojit, obléknout nové čamary a bílé kravatty . . .

Byla radost u professorů, jaké tam doposud nebývalo: poměry pozměnily se valně, a to na prospěch rodiny. Předně teď ty šťastně vykonané zkoušky obou nejstarších hochů rozlévaly jas po vší domácnosti počínaje od otce, zářícího nyní spokojeností i štěstím, jindy také zlatem ve dnech

slavnostních, když bylo mu obléci úřednickou osmitřídovou uniformu, která chována v almaře pečlivěji než bohatší ještě odznaky důstojenství zdejších ostrostřelců. Mělať pro sebe nejen své zvláštní dva hřebíky, ale i stará postelní přikrývka byla jí obětována chrániť ji od úrazů mocností zevních, zvláště prachu, a zlato límce, rukávů i kalhot, jakož i všecky knoflíky byly kryty ještě jemným papírkem hedvábným, jen aby co nejdéle zachovaly svůj žlutavý, mámivý lesk. Na kord ušilo se pouzdro ze starého plátna a také klobouk hermeticky byl uzavírán. Naftalin hrával při těchto zachovávacích snahách také vynikající úlohu, tak že školník musil v uvedené dny sváteční důkladně větrati sborovnu, kde takových uniforem, proti žravým molům stále obrněných, sešlo se asi patnáct. A páně professorovo strojení do všeho toho zlata bylo učiněnou operací, při níž Marta byla jakoby primářem, děti assistenty, a Emila, last but not least, nikoli nedůležitou opatrovnicí. Operace obyčejně se podařila, zvlášť od té doby, co pan professor odcházeje vzal v předsíni obyčejný klobouk, což bylo zpozorováno teprve když na ulici vyšel a rodina s dychtivým zalíbením čekala u okna na jeho objevení se před domem. Tu Vráťa honem musil za ním zachránit jej před pohromou mnohem větší, jež nezbytně by byla nastala, kdyby se byl objevil na náměstí, kde zbožný lid u velikém množství už se chystal ke slavnosti Božího těla.

Trojdílná učebnice dějin všeobecných byla napsána už dávno. Poněvadž sua fata habent libelli, i knihy o dějinách mají svoje historie; tak i Bláhova Učebnice dějin všeobecných. Rok po nemoci Mařenčině putoval čistě psaný rukopis do Vídně, ale za nedlouho vrátil se s pokynutím poněkud nemilým . . . Choulostivá věc, psáti učebnici dějepisu! . . .

Professor sedl k nové práci o následujících prázdninách, napravil a oleštil, co bylo zkaleného, rohy otupil a poslal znovu. Tentokráte už vytříbený nos nakladatelův nezpěčoval se dříve knihu vytisknouti, a do ministeria putovala kniha již vytištěná, zdobená pěknými obrázky, a několik měsíců po té přijímal pan professor plné čtyři stovky. Z těch část uložila se na výbavu Mařence, část poslána svakovi do Podola, který v ten čas právě byl vyhořel, ve staré škole, něco padlo na nemoc Zdenkovu, který po tercii o prázdninách dostal tyfus, ale plná stovka putovala do malé knížky záloženské, v níž bylo už něco přes padesát zlatých — na tu cestu.

Po tom tyfu mluvilo se o ní už docela vážně, tím spíše, když pověsti o nové úpravě platů professorských houževnatě se udržovaly. Vykonala se především přehlídka zavazadel a shledáno ovšem, že v celém rodinném inventáři není nic než starý studentský kufřík Bláhův, vedle velkého koše, jejž brávali sebou na prázdniny, když jezdívali k rodičům, nejdřív na Míčov a pak do Heřmanova Městce. Koš ten, už valně rozbitý, po čtyři léta už na půdě odpočíval. Před pěti léty totiž, asi právě v tu dobu, kdy stonal Zdeněk, zemřel starý řídící Bláha, a matka následovala několik měsíců po něm, tak jak si přávala od jakživa. Byloť to takové manželství láskyplné, že by zasluhovalo zvláštní kapitoly, a byl to snad příklad těchto rodičů, jejž také Marta poznala za své nedlouhé praxe na škole Míčovské, jenž působil svým blahodárným reflexem také na manželské žití Antonína a Marty. Už nejezdili na Míčov, ani do Heřmanova Městce, už nechodili spolu na Štírovku a nekochali se dalekým jejím výhledem, ale v myšlénkách zalétali tam teď častěji, zvláště když trávili prázdniny doma, v klidu a pokoji, »aby se netřištili«, přídávajíce raději letním bytem někde v cizině ušetřený peníz dílem Mařce na výbavu, dílem na tu cestu, pořád ještě svatební, která teď už už musila se blížiti.

Mluvilo se docela vážně o tom, co si má vzít na cestu Marta, kterou blůzu, sukni a které botky — ach, kolikrát už blůzy a sukně i jupičky na tu cestu určené vyšly dokonale z módy, byly obnošeny a ocítily se již na poslední stanici svého žití, totiž na oblých tvarech Emiliných, jež vol nevol dotrhaly je jakožto pouta příliš tísnivá . . . Kolikrát kupovala se již látka zvláště na cestu vhodná, že nechytá prach a nerudne na slunci, a zatím už sama v podobě hadru bojovala proti prachu způsobem, k němuž nebyla určena! — a uvažováno, že bude asi také potřebovati cestovního pláště. Tento matinčin cestovní plášť hrál od té doby velikou úlohu v rodině, ježto byl kusem oděvu tak neobvyklým, že vzbuzoval dokonce i zájem všech tří hochů. O jeho barvě, o druhu látky a střihu mluvilo se ve valných hromadách rodiny, při jídle a při procházkách do Lub nebo na vrcholíček Hůrku a na louky k Beňovům, až posléze všecko bylo vybráno. Arci jen theoreticky, a dosud vzbuzoval u malé Mařky tento nikdy nevídaný plášť také jen theoretický obdiv a jakýsi druh neurčité závisti. Otec chtěl si dát udělati žluté šněrovací botky, jako prý zvlášť praktické na cestu a do cestovního prachu, pak byl na vahách, je-li lepší havelok nebo ulster, o čemž definitivní rozhodnutí odloženo až po náležité poradě s krejčím Haklem. Za příčinou lepšího utvrzení ve věcech cestovních dal se professor Bláha zapsati do zdejšího odboru klubu českých turistů, na domluvu samé choti Marty, která kalkulovala, že zkušenosti za těch nemnoho zlatých nabyté zase hojně nahradí tuto výlohu jinak prý zbytečnou. Ode dvou let byla paní Marta z nejhorlivějších čtenářek klubovního orgánu, který docházel z Prahy jednou za měsíc, nevynechávala ani jediné zprávy z odborů a četla nejen i všecky inseráty, z ohledů praktických, ale také nově přistouplé členy a členy na cestu do věčnosti se odebravší. Večírky odboru byly jediné, jež navštěvovala s chotěm asi třikrát nebo čtyřikrát za sezonu, poslouchala tam napjatě přednášku o nějaké cestě na jih neb na sever, východ nebo západ, vypila při tom jednu malou sklenici piva, muž dvě velké, a nikdy v restauraci »Na střelnici«, kde odbor měl svoje sídlo, nevečeřeli. Byli by peněz na to litovali.

Ale teprve v loni, když vyšla učebnice ve vydání druhém a od nakladatele došlo za to tři sta zlatých, byl dán sedmnáctiletým plánům podklad tak realný, že nebylo již proč váhati. Na jedné z letních ještě procházek na Hůrku, odkudž viděti bylo celé město a nedaleké horstvo české v čistém vzduchu tak jako na pohlednici, dlouho rozmlouval Antonín s Martou, co se teď díti bude. Děti tentokrát nechali doma, aby mohli mluviti volněji a docela nerušeně.

Bláha byl trochu na vahách.

»Co myslíš, Martičko,« povídal své choti, už dosti objemné paní professorové, která by s korsetem ze svých dvacíti let musila teď podstoupiti urputný a celkem přece jen neúspěšný boj, »když už jsme to vydrželi tak dlouho, vydržíme to snad ještě až po maturitách. Neměl bych náležitého klidu a vykonají-li hoši dobře svou věc, to bude teprve dvojnásobná radost pro nás.«

»Jak myslíš, Antoníne,« souhlasila Marta tak jako vždy. Ani sama nevěděla, jak si podmanila za tu dobu Antonína tou svou ústupností a oddanosti skoro bezpodmínečnou. On už dávno nic bez ní neudělal. »Kdyby tak mohli hoši s námi!« zavzdychla jedině, v duchu hrozíc se pomyšlení, že několik neděl bude bez dětí.

»Na svatební cestu?« usmál se professor. »Teď by ovšem už mohli, viď, staroušku, kdyby to neznamenalo výlohy dvojnásobné. A tolik přece mít nemůžeme. Snad jim bude milejší, dáme li jim pár desítek, aby se trochu poohlédli po českých vlastech.«

Při tom zůstalo, a Zdeněk s Lojzíkem, od těch dob, co odloučila je studia, nejlepší kamarádi, chystali se hned po abiturientním věnečku odejeti s rodiči k tetě, s Mařkou a Vratislavem, a hned následujícího dne odebrati se na Moravu, k Macoše a do jeskyň Sloupských, pak do Slovenska, většinou pěšky. Emila zůstane doma, hlídat domácí penaty, aby se nerozutekli, jakož i svoji dobrou pověst dívky nepřístupné. Mohutné toto stvoření bylo dost odstrašujícím cerberem všem vetřelcům nepravým, neboť za tu dobu tělesných prací vyspěly svaly její ve provazce vzácné síly a byla by neohrožená ta žena chutě každého zloděje rovnou vyhodila; útočník na její ženskost byl by dostal nad to několik pohlavků nádavkem. To však bylo pro professorovic a jejich plány velkým upokojením. —

Bláha vrátil se od maturit domů, kde bylo již jako před východem národa Israelského do země zaslíbené. Všecko uklizeno, garnitura v saloně přikryta prostěradly, na psacím stolku tentokrát urovnaném žádné obvyklé papíry, úlohy nikde, koberce sbaleny, záslony sundány, a v pokoji obývacím, vedle velkého rodinného koše cestovního pro děti ležely dva malé ranečky hochů, Zdenka a Lojzíka, pak kufřík pěkný, hnědý, dar Antonínův Martě k vánocům před pěti léty, ale dosud neupotřebený, a posléze hezká nová dámská taška žlutá, dar k posledním, nedávným narozeninám Marty, když cesta byla už nade vši pochybnost zjištěna, tím spíše, když všecken dosavadní prospěch obou hochů činil dobrý výsledek maturity nepochybným.

Všecko bylo jako v náladě slavnostní, přes to že večeře tentokrát odbyla se co nejprostěji, už aby nebylo třeba vytahovati uzamčené věci. Do věnečku půjde jenom otec na malou chvíli, když také syna měl v oktávě, kde učil dějepisu; vrátí se brzo a ráno odjedou všichni ranním vlakem do Podola . . . Professor nevydržel dlouho v dusném sále u Bílé růže, kde přes všechno letní horko mládež tancovala jako zjednaná. Kdyby tak studenti tutéž horlivost byli dávali na jevo aspoň v posledním roce, právě minulém! . . . Byl neklidný. Bláha, byť se i byl těšil z toho, jak mezi jinými i jeho Zdeněk a Lojzík provádějí taneční tělocvik, přece bylo mu tak nějak úzko kolem srdce, jakoby sám měl ještě před nějakou zkouškou, a dávaje naučení hochům, aby vzhledem k zítřejšímu odjezdu přišli domů nejvýše v jednu hodinu po půlnoci, odešel. Průjezdem hostince jda, zahlédl v dolejší jídelně na levo vedle tří cestujících, kteří tu hráli kulečník, Anderla a Rorejse, podepřené lokty o stůl, a divající se vykoulenýma očima na třetího druha, který zády byl obrácen ke dveřím, pro horko neustále otevřeným. Ten třetí byl městský tajemník, nedodělaný student, který míval opice zvláštního druhu: jakmile se jen trochu podnapil dokazoval dlouhými řečmi, že život jest otrava. Když byl střízliv, psával básně bez rythmu a bez rýmů, a byl pokládán od své kvartýrské, staré Ruffrové, za vynikajícího muže. To proto, že básním těmto jež jí předčítával, docela nic nerozuměla.

Bláha váhavě šel domů teplou letní nocí. Přemýšlel. Myslil na to, že tedy zítra nastoupí uskutečnění dávného, skoro dvacetiletého snu a — stálo-li to opravdu za tolik různého strádání a šetření, za tolik mudrování a toužení, příští to několika málonedělní kodrcání se evropským světem? Teď najednou chytily jej pochybnosti. Nebylo-li by lépe bývalo, kdyby se opravdu byli »roztříštili«, byli užívali trochu světa, toho nejbližšího, ale přece jen světa, a vyjížďdivali ne sice daleko, jenom na menší vzdálenosti, třebas jen na Šumavu, do Krkonoš, nebo nanejvýše do Drážďan, na několik dní jenom, . . . ale s větší pružností a chutí, které teď nějak se nedostávalo. Jakoby se bál těch dálek a toho neznáma, do něhož pospíchal, na stará léta . . . Ale vždyť to bude jenom na čtyři neděle, utěšoval se, a už si zase maloval šťastný návrat, shledání s dětmi, s oběma hochy, na něž dnes byl tak v duchu hrd, od nichž tolik se mu nechtělo; a myslil na pohodlný, spokojený život doma, kde snáze snáší se i těžké chvíle, než ta nejmenší nehoda v cizině . . .

Bylo teprve tři čtvrtě na deset, když Bláha domů přicházel. Marta před nedlouhou chvílí děti uložila a teď ještě některé drobnosti chystala na zítřejší cestu; všecko hlavní už bylo v zavazadlech. Seděli pak oba u otevřeného okna třetího pokoje, obývacího, a Antonín doutník dokuřoval. Noc byla teplá, měkká, nebe jako

temně modrý samet, posetý hvězdami, bez měsíce; v té slabounké září bylo viděti líbezné obrysy vrcholíčka Hůrky, jeho temného lesa borového a z otevřených oken sálu Bílé růže, odtud nedaleko, na náměstí, zalétaly sem veselé zvuky polek, mazurek, valčíků . . . Ve škole poslední protokoly všecky podepsány, žákovská knihovna, jejíž Bláha byl správcem velmi svědomitým, v posledních dnech před maturitou a ukončením školního roku zrevidována, katalogy všecky v pořádku, od důležitého záhlaví a známek, až po puntíky za číslicemi stran . . . tak tedy professor klidně oddychoval.

»Teď tomu asi osmnáct let,« vzpomínala Marta, »co byla jsem s nebožkou matkou v Rychnově . . . a potom jsme byli na Míčově . . . Pamatuješ, jak jsme tenkrát na trávníku pod kosteličkem dělali plány o svatební cestě?«

»Pamatuji se docela dobře,« odvětil Antonín, a kdyby nebylo bývalo tma, Marta dobře by byla viděla, jak mu zasvítily oči a jak se usmál. ». . . . a potom na vyhlídku ze Štírovky, kterou vídal jsem přec tolikrát před tím i po tě . . . Ale tenkrát nejvíc jsem zatoužil kamsi ven, daleko s tebou, když viděl jsem odtamtud zapadati slunce, a přes všecky pozdější plány stále jsem se vracel k té myšlénce na sever, ke slunci, které tam nevychází a nezapadá . . .«

Umlkli, a cosi jakoby nad nimi se vznášelo, nějaký takový závoj, jejž Marta bezděky natrhla poznámkou:

»Za čtyři neděle už budeme zas doma, viď?«

Doma, ach doma, — teď to slovo mělo pro ně kouzlo daleko větší než kdykoli jindy, bůh sám ví proč.

»Doufám, že ano,« mínil Antonín. »Hned jakmile se vrátíme z cesty do Prahy, zajedeme do Podola k sestře pro děti, Zdeněk a Lojzík tam zatím už také budou a hned druhý nebo třetí den pojedeme sem a budeme odpočívat . . . Už se na to těším.«

»Ach, a já taky,« upřímně zavzdechla Marta. Neměli odvahy říci si o tom více, — vždyť tak dlouho se chystali na zítřejší ten den, — celých osmnáct let. A tolik se na to těšili, nepřestávajíce po tom toužiti a strádati pro to, — tak tedy to musí být něco krásného, když toho dobývali s takovým úsilím . . .

IV.

. . . Emila ani dobře nechápala slavnostní té chvíle, když pan professor ji bodře ruku tiskl na odchodnou, klada ji všecken byt na stárnoucí již, věrné srdce, ačkoli měla dosti příčin vniknouti v intimní záležitosti svých pánů. Věděla ovšem, že pojedou kamsi daleko, i přes moře a pak ještě po moři, ale jména geografická, která jí Vratislávek nejednou v kuchyni vykládal, jako by jí vnikala do rendlíků, kastrolů, do trouby nebo popelníků . . .

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

KARA BEN JEHUDA:

Stará jabloň.

Stála ve štěpnici stará jabloň uprostřed štěpů mladých a bujných, jako vážná matka v kruhu dítek. Byl podzim — všechny stromy byly plody obsypány, jen stará jabloň měla jablíček malých po skrovnu.

Byl podzim vlahý, jak někdy bývá; a tu přihodila se událost, ve štěpnici aspoň dosavad neslýchaná: na ratolestech staré jabloně nejvýše k nebi vypjatých vypučelo několik poupat a ta zarděla se v podzimním vlídném slunku a rozvila se v květy krásné a vonné.

Pohoršily se úrodné stromy a pravily: »Teď na podzim, v době žní, kdy všechno vůkol tebe pyšní se plodností a plní čestně svoji povinnost, ty, takový starý mocný strom, nestydíš se vydobiti větve své květy jako upejpavá drůžička Nehodí se to pro tebe! Jak jinak slušelo by tvým mohutným větvím požehnání plodů!«

»Mluví z vás mládí a proto vás omlouvám,« řekla jabloň vážně a smutně. »Upíráte starobě právo zatoužiti po sladké vůni jara a půvabech mládí! Myslíte, že utahaný, ustaraný strom nemá nároků na radost? Dosti jsem se dřela a lopotila — můj život byl jen námahou a praci. Chci také jednou kvésti, bezstarostně kvésti, slyšíte, ne tedy květy jarními, jež jsou naší bolestí a trudem, nýbrž květy pýchy a slasti! A konečně, kdo ví, kdo? Jsem stará, zima, smrt se blíží — snad jsou to květy poslední, jediná moje zdoba do hrobu,« — a jabloň zachvěla se až do kořene.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DIVADELNÍ VEČER V PAŘÍŽI.

První večer nedávného mého pobytu v Paříži patřil ovšem divadlu. V Théâtre Français hrali »L'autre danger« (Jiné nebezpečí) od Maurice Donnaye. Posvátný povznášející pocit zmocní se mne pokaždé, kdykoli vstupuji do toho starého památného domu Molièrova, do této kolébky dramatického umění francouzského, dnes vyvrcholeného k imposantní dokonalosti. V tomto domě od r. 1680. se pěstuje nejušlechtilejší tvorba dramatická, tlumočená nepřehlednou řadou zářivých geniů, kteří v těchto posvátných místech zanechávali po sobě stopy nesmrtelné tvorby vtisknuté do vzorných tradic přednesu i posy.

Komedie výše jmenovaná má patrně mnoho přitažlivosti; útulné hlediště je nabito. Po obvyklém trojnásobném zabušení opona se vznesla a galerie daly na jevo šumivým »ah« svou spokojenost s úpravou sceny. Jeviště vypadá vskutku rozkošně. Představuje park, do něhož zabíhá úhel villy, do jejíhož salonu, skvěle osvětleného, lze velikými otevřenými vchody volně hleděti. I park je příjemně osvětlen. Nálada tak dokonalá, že se zdá, jakoby k nám s jeviště zavanul dech teplého letního večera.

Malá společnost po dobrém obědě vyšla do parku se osvěžit. Jsme v domácnosti bohatého průmyslníka Ernsteina, jenž má hezkou mladou choť, pro niž mu ale zbývá málo času; a tak má paní Ernsteinová, která ráda zpívá, již svého tenora, jenž s ní zpívá zamilované dvojzpěvy. Je také přítomen. U Ernsteinů jsou dnes pozváni manželé Jadainovi. Jadain a Ernstein spolu vystudovali. Jadain, ač nadanější, nedodělal se skvělé existence a žije se svou chotí Clairou v Grenoblu poměrně dosti skromně.

Do Paříže dojíždějí nejvýše jednou do roka. Je zde ještě jeden host, mladý, elegantní pařížský advokát Freydières. Je to soudruh paní Jadainové z dívčích let, ale neviděli se od oněch dob až dnes. On je ještě svoboden, ona již třináct let vdána. Žila až posud klidně a šťastně s mužem v Grenoblu, věnujíc se pouze vychování jediného dítěte, dcerušky Madeleiny, které je nyní právě dvanáct let.

Brzy známe všechny přítomné. Ernstein, jenž hledá pro rozsáhlý svůj průmyslový závod společníka, odchází s Jadainem, aby si s ním o tomto plánu pohovořil. Paní Ernsteinová se svým tenorem uchýlila se do salonu, kde s ním hraje na klavír a zpívá, a zajistivši se, že není pozorována, líbá se s ním dokonce a objímá.

V parku zůstanou Freydières a Claire. Vzpomínkami zalétají do zašlých dob, kdy trávili spolu veselé družné chvíle. Pouhá náhoda zavinila, že se nedostali a že Claire byla provdána za Jadaina, který má povahu praktickou, suchopárnou, čistě obchodní. Paní Claire, v níž až posud vášně dřímaly, a které Freydières nebyl kdysi lhostejným, ocituje se nyní ovšem v okolnostech, které ji mocně vábí a svádí k hříchu. Brání se sice záchvěvům citů a touhy, leč vonný vánek čarovné letní noci ovívá jí rozpálené čelo, ze salonu doléhají sem roztoužené tony milostné písně dvou šťastných milenců a její soudruh elegantní, něžný a ohnivý, nakláněje se k ní a dotýkaje se horkým dechem jejího ouška šeptá jí svůdná slova lásky, která v něm neuhasla, ale doutnala pod popelem zašlých let, aby nyní vzedmuta přítomností vzplanula žárem tím mocnějším. V tomto choulostivém okamžiku vrátí se do parku Ernstein a Jadain, zcela zaujati obchodními záležitostmi, oznamujíce slavnostně přítomným, že Jadain stane se společníkem firmy Ernsteinovy a přestěhuje se s rodinou z Grenoblu do Paříže. Na obzoru vystupuje již perspektiva románu Clairina a Freydièrova.

Druhý akt hraje o čtyři léta později. Freydières a Claire žijí v plném proudu vzájemné lásky. Neznám druhého spisovatele, který by tak pravdivě jako Donnay byl vyličil všecky nálady a proměny v pocitech lásky, všecky drobné potyčky soužení, hněvy a smiřování, záchvaty radosti, bolu, vzteku, zoufalství, opojení i rozkoše, touhy i zklamání v poměru dvou milujících tak rychle se střídající jako počasí v dubnu. Tyto životu odpozorované scény předvádějí dokonalí mistři slova i hry, Bartetová a mužně krásný a temperamentní Le Bargy. Oba milenci oddávají se svým citům bezstarostně; od manžela nehrozí žádné nebezpečí, ten má oči jen pro obchod, kterému celou duší žije. Ale jiné nebezpečí vyrůstá, aniž by toho byli si povšimli, právě vedle nich. Madeleině, dcerušce Clairině, je nyní již šestnáct let. Ždědila po mamince nejen krásu, inteligenci a roztomilost, nýbrž na neštěstí i — vkus. I jí se líbí Freydières, ale nikdo v domě nemá tušení, že v mladém jejím srdéčku klíčí pro něho zrnko opravdové hluboké lásky.

Ve třetím aktu je Madeleině již osmnácte let. Je poprvé na plesu. Seznámí se s celou řadou mladíků, z nichž jeden se zcela vážně uchází o její ruku, ale ona vidí jen Freydièresa, jiný muž pro ni neexistuje. Leč i Freydières je okouzlen její zářícím kypícím mládím, jehož přítomná svěží krása mu je živou upomínkou na minulá dívčí leta její matky, ke které tehdy první láskou byl zahořel. Freydières dá se strhnouti svými city více nežli si je toho sám vědom, a Madeleina zajásá, seznavši, že mu není zcela lhostejnou.

Neobezřetností jakéhosi párku, který si přítomnosti Madeleiny nepovšimnul, doví se dívka z nenadání o poměru své matky k tomu, jejž sama horoucně miluje. Vzrušena a pobouřena do nejvyšší míry, Madeleina omdlí při závěrku třetího jednání.

Ve čtvrtém je Claire plna starostí o dceru, která onemocněla, aniž by si kdo dovedl vyložiti původ její nemoci. Že má nemoc svůj kořen v duševním rozrušení, je zřejmo. Madeleine trpí nevýslovně, ale nechce se svěřiti. Konečně nalezne matka její dennik a z něho se doví o lásce Madeleinině k Freydièresovi.

Hned na to následuje pohnutá rozmluva mezi matkou a dcerou, v níž konečně se matce objasní, jakou nešťastnou náhodou byl dceři její milostný

poměr prozrazen. Teď předvádí nám Bartetová úchvatným svým uměním zápas milující ženy a matky, jenž se v nitru Claiřině odehrává. Matka zvítězí nad milenkou a zoufalá nad utrpením dítěte, které je jí přece jen nade všecko, popře Claire svoji lásku i svůj poměr k Frediéresovi a ujišťuje, že ji učiní šťastnou. Tato scéna je tak rozčilující a pohnutlivá, že málokdo v hledišti se slzám ubránil.

Po prudkém výstupu mezi Clairou a Freydièrem, jenž nemůže se hned vpraviti do nové situace, rozmotá se choulostivý uzel tím, že Claire sama, aby zachránila život dcery a učinila ji šťastnou, nabídne její ruku Freydièrovi, jenž z počátku nechce se rozhodnouti, ale pak, když mu Claire přivede Madeleinu bledou a zničenou krutým utrpením, jež jí způsobila láska k němu, svolí.

Claire ulevuje stísněnému trpícímu srdci pláčem, a pláč paní Bartetové je tak přesvědčivý, že zbloudilou nešťastnici, tak těžce ztrestanou, upřímně celé hlediště lituje. Velkolepé výkony podali pánové Le Bargy a de Féraudy (Jadain), jsouť oba sloupy Comédie. Krásná Cecile Sorelová, jež hrála tentokráte malou pikantní roli koketky-klepničky dovedla i v této nepatrné roli okouzliti. Mladoučká novicka sl. Piérátová v roli Madeleiny dobyla si dětsky čistými a jemně dívčími tóny všeobecných sympatií.

Marie Laudová-Hořicová.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Z Nakladatelského družstva Máje.** Změněné odstavce společenské smlouvy dosáhly schválení c. k. obchod. soudu a byly zapsány v rejstřík. Změněná smlouva nalézá se již v tisku a bude v nejbližších dnech rozeslána všem podílníkům zároveň se smlouvou uzavřenou s MÁJEM, který daroval k upevnění družstva 4000 K a zavázal se mimo to, že bude na nájem místností připlácetí ročně 1300 K po pět let a sám po tuto dobu úrokovati podíly činných členů čtyřmi procenty. V prvních pěti letech nesmí se podíly družstva vůbec výše úrokovati než čtyřmi procenty a celý zisk musí obrátiti se jen k upevnění nakladatelství. V poslední době postoupeny nové podíly řadě dřívějších členů a za nové podílníky přijati: pí. B. Pavlíčková (dcera zesnulého člena J. V. Jahna), pí. Laudová-Hořicová (vdova po zesnulém členu), Josef Havlík, Frant. Kvapil. Frant. Ruth, Frant. Sekanina, E. Tréval a Václav Vlček. Původní 93 podíly, s nimiž N. Družstvo Máje vstupovalo v život, jsou dnes téměř již zdvojnásobeny. Dle nové společ. smlouvy mohou si členové podíly vzájemně postupovati a též dědění jejich upraveno je mnohem svobodněji. Dříve mohla pouze pětina všech podílů postoupena býti těm, kdož nejsou činnými členy Máje, a počet podílů těch byl také úplně rozebrán. Dle nové společ. smlouvy může spisovatelům jakéhokoli oboru postoupena býti pětina podílů. Část podílů těch přikoupili si v uplynulých dnech dosavadní podílníci, ale poněvadž i jinak dočet podílů vzrostl, zbývá devět podílů, které osobám literárně v jakémkoli oboru činným správní výbor postoupiti může. Podíly jsou stozlatové; s přistoupením skládá se polovina a zbytek průběhem šesti měsíců. Všichni členové mají stejná práva, podílů může míti každý počet libovolný, na každý připadá jeden hlas, avšak při valné hromadě nesmí nikdo míti více než pět hlasů svých i zastupovaných. Podíly má právo každý člen na půl roku před koncem roku vypověděti. — Kdo by na vybývajících devět podílů reflektoval, tomu podají se bližší informace v kanceláři Nakl. družstva Máje (Štěpánská ul. 67) písemně, nebo mezi 5—6 hod. večerní všedního dne ústně.

☐ **Vrchlického jubileum v MÁJI.** Od časů národopisné výstavy r. 1895 nesešel se Máj k důvěrné besedě činného členstva až opět v předvečer letošních jubilejních dnů svého milovaného předsedy. Rázem osmé hodiny večerní uvedl 14. t. m. dr. Rudolf Kronbauer mistra do dvorany hotelu u Saského dvora v střed činného členstva Máje. Z venkova dostavili se: Karel Červinka, Dr. Pippich, Dr. Quis a Dr. Štolba, z pražských členů pak: Dr. F. Borecký, A. Breska, Jan Červenka, A. B. Dostal, Dr. Guth, J. Havlasa, Frt. Herites, Ignát Herrmann, Frt. Holeček, J. M. Hovorka, A. Klášterský, J. Klecanda, A. Klose, J. D. Konrád, Dr. R. Kronbauer, Jaroslav Kvapil, Frant. Kvapil, Lešetický z Lešehradu, K. Mašek, Dr. D. Panýrek, F. S. Procházka, Frt. Ruth, A. Sova, F. X. Svoboda, K. Šípek, A. Škampa, J. Šmaha, Václav Štech a F. A. Šubert. — Svatopluk Čech, z Čenkova, I. Geisslová, K. Leger, bratři Mrštíkové, K. V. Rais, M. A. Šimáček, Viková-Kunětická omluvili svou nepřítomnost a téměř všichni ostatní členové poslali pozdravné telegramy. Z četných redakcí českých a polských listů, ze řad spisovatelstva mimo Máj, od sborů středních škol došly do Máje zdravice. Z politických kruhů došel telegram české strany agrární. — Při hostině připil mistru jménem Máje náměstek předsedův Václav Štech, nastiňuje, že ze způsobu oslavy geniálního básníka našeho je patrno, jak nedoceněn zůstává současníky. Dnešní banket Máje podobá se chvilkové radosti ve stanu válečného tábora, nad kterým pro jednu noc rozložilo se ticho. Až slunce vzejde, budou náboje zase hvízdat nad našemi hlavami — především však nad mistrovou. Na radostný a všeobecný hlahol zvonů ku poctě muže, který vtiskl celému období českého písemnictví ráz, který obohatil mluvu jako nikdo před ním, není ani pomyšlení. Kamenitá cesta Smetanova, Boženy Němcové a jiných, povede i jej ke hrobu, na jehož pažitu zavoní sice pak bohaté květy uznání, ale tvůrci tolika vzácných děl nebude to již nic platno . . . . . Žijeme ve vřavě, kdy udává ton pouze polnice. Na křižovatkách veřejného života tolik výkřiků z úst proroků, kteří tvrdí, že mají klíče od českého nebe. Kde by se tu mohly najít minuty pro spravedlivé posouzení práce básníka, při jehož jmenování jednou chlubiti se budou lidé, že ho znávali — že ho vídali — ba i jen, že žili, kdy ještě bilo jeho srdce. Proč není anglickým sportsmanem, cizokrajným mužem mody? — Literatuře domácí dnes je vůbec zle. Pro našeho literáta cesty se dnes dláždí jenom žhavými deskami. Na knížky vydané v několika stech výtisků děla se hned vyvlékají z kritických arsenálů, na české autory léče se podnikají ve

jménu umění — ale proti statisícům svazků literatury krvavé a pornografické, proti záplavě bídných a nesystematických překladů nikdo ani prstem nehne. Domácí autoři svlékají se do naha — po smrti se jim nasypou hory frází na hrob a deskami chlubných nápisů zakryjí se jim pak rány, které jim dala současnost. Literatura česká podobá se dnes chrámu, ve kterém tisíc kostelníků s nestydatým hlomozem smýčí, uklízí, oltáře rozebírá — co obrazů cenných při tom poškodí! ale pro jemnou duši nezbývá tu již skoro koutku, kde by se mohla nadšeně pomodlit! — Kopy listů živí se u nás skandalisováním literatury a literátů. — Kdyby též denní listy ještě sestoupily do těchto blat, bylo by to snad již k zoufání. — Ale na štěsti je tu ještě jeden důležitý činitel: český čtenář! Tisícové neznámých nám přátel původní tvorby, legie vzdálených ctitelů domácího písemnictví zůstává věrna poctivé české knize, kdy jako láva hrozí ji udusiti záplava spekulantsky vydávaného zboží dříve naznačeného. A v těchto lidech čtoucích, domácí produkci věrných — je jádro národa; z jejich řad přijde budoucí síla našeho kmene, poněvadž je v nich opravdová radost z českého pokroku. Kniha náš národ zachránila — kniha nás obrodila — kniha to bude, která po neúspěších politických, nezdarech hospodářských a katastrofách společenských dá všem skalopevnou víru v možnost národního sebezachování. Jako mlhy noční rozplynou se před sluncem kultury nebezpečné dnešní zmatky — pak — ale teprve pak vstoupíme v řady kulturních národů jako rovnocenný člen, pak nebude tolik nitek vedení v rukách chytráckých snaživců, jichž náboženstvím je pouze touha zisku — pak bude opět vládnouti slovo pravdy, že národu chlebem nejživnějším jsou toliko plody literatury a umění. Přeji-li mistru Vrchlickému, drahého Máje hlavě zlaté, aby se dožil této doby i jejich šťastných následků — pak mu jistě přeji dlouhého života. Přifukněte mu se mnou, aby se těch krásných dnů dočkal zdráv, vesel a v nestenčené síle tvůrčí. — Po přípitku tom, nadšeně aklamovaném, odevzdána byla oslavenci jako dar Máje věrná podobizna jeho, kterou mistr pokládá za nejlepší svůj portrét. Výborný obraz ten v životní velikosti namaloval akad. malíř Hron. Na stříbrné desce jest dedikační verš Ant. Klášterského. Redaktor týdenníku MÁJE Fr. Herites odevzdal Vrchlickému skvostně vázané slavnostní číslo našeho listu, jehož redakce je mistr členem, a pronesl tužbu, aby tomuto jedinému svépomocnému podniku českého spisovatelstva zůstal i na dále věren, což Vrchlický — hluboce dojat těmito ovacemi — s nadšením slíbil. Po dru Pippichovi, který promluvil za poslance, připil mistru dr. Quis za generaci, s níž vkročil Vrchlický do literatury a Jaroslav Kvapil za generaci mladou. Jménem Nár. divadla připil Ignát Herrmann, dr. Rudolf Kronbauer pronesl tklivou vzpomínku na dobrotu mistrovu a J. Klecanda připil pak za krajinský tisk. F. A. Šubert prohlásil, že se súčastnil již nespočetných banketů, ale poprve že slyšel teprve dnes při takové příležitosti přípitek hořké pravdy, kterou pronesl V. Štech. Připil Vrchlickému, vzpomínaje zásluh jeho o divadlo. Pak připil F. S. Procházka rozmarnou písničkou, J. Šmaha za české herce a J. Havlasa jako nejmadší člen Máje. J. M. Hovorka uzavřel řadu přípitkem, aby Máj i na dále zůstal společnou střechou českého spisovatelstva, jejíž krovy tolika větrům již s úspěchem vyvzdorovaly. Vrchlický ujal se pak slova v řeči vázané, v níž rozkošnými verši poděkoval všem účastníkům s humorem, který dovedou oceniti jen ti, kdož básníka znají z nejbližších styků. Pak odevzdal každému z účastníků jednu ze svých knih s vlastnoručním věnováním. Pak načepoval Ignát Herrmann z nevyčerpatelných zásob svého humoru, na rychlo sorganisované okteto zapělo několik národních směsí, po nichž recitovány byly některé břitké epigramy. Teprve k ránu celé shromáždění mistra vyprovodilo domů.

⊙ **Národní divadlo** oslavilo dne 16. t. m. jubileum Jaroslava Vrchlického skutečnou korunovací mistra. Do lože v květinách se utápějící uvedla jej správa divadelní provázená členstvem Máje. V orchestru zahřměl vítací tuš, a již vstává celý dům slavnostně rozjařený a potleskem a voláním slávy vítá miláčka Mús. Opět a opět musí se žasnoucí básník vykláněti z květinového rámce nadšenému množství, divadlo do posledního koutku naplňujícímu. »Soud lásky« byl toho večera sehrán vzorně. Radostným projevům nebylo pak konce, dokud mistr divadlo po představení neopustil. S potěšením konstatujeme, že dostála naše první scéna nejdůstojnějším způsobem své čestné povinnosti. Bylo to několik čarovných chvil českého potěšení.

–r. **Podobizna Jaroslava Vrchlického**, jejímž tvůrcem je akademický malíř Fr. Hron, budila po tu krátkou dobu, co byla vystavena ve výkladní skříni nakladatelského Družstva Máje, neobyčejnou pozornost. Podobizna je skutečným dílem mistrovským. Vrchlický jednou řekl, že je to nejlepší jeho podobizna a proto mu ji Spolek českých spisovatelů belletristů Máj věnoval na památku při oslavě padesátých narozenin. Na podobizně zachycen mistrův snivý a zadumaný pohled, jenž duchaplné tváři jeho dodává rázu neobyčejně milého. Mladý umělec Hron, doposud v Praze skoro neznámý, skvělým tímto dílem znamenitě se v Praze uvedl. Je malířem mnichovské školy — z Mnichova odnesl si druhou cenu — studoval v Paříži a přichází do Prahy jako hotový umělec. V jeho atelieru je malá výstava, která stojí za podívanou. Jsou tu obrazy, které, až se objeví na našich výstavách, vyvolají nejživější zájem. Mistr Vrchlický byl věnováním svých druhů z Máje velice dojat a do opravdy potěšen.

– **Tři původní novinky** za večer vypravilo Národní divadlo minulou sobotu, všecky veselohry a všecky veselé. Smích byl heslem večera a smíchu bylo ve hledišti tolik, že některou chvíli celé salvy ho vytřeskly do rozjařeného obecenstva. Vrchol všeho byl, když nabrknutý pan Samsónek prohrál sázku a dal se do křiku při spatření své lehkověrné choti a mlčelivé dcery. Z pozadí parteru zahřmělo to veselým rykem a jen potlesk že nespustil do veselé té bouře. Tolik rozpoutaného veselí nebylo již dávno hostem v našem hledišti. Večer dobře zahájen rozmarnou drobnůstkou »Poupě« od F. X. Svobody, která naladila obecenstvo do příjemného, teplého úsměvu, vy-

buchujícího jen tu a tam v hlučnější petardičky smíchu, vyvolaného případným líčením rozmaru svých citů neuvědomělého »poupěte«. Takové žabky mají v hledišti vždycky mnoho sympathie. A je-li exemplář aspoň trochu nový a poeticky tak do nachova zabarvený jako Svobodova Anežka, přikývne si také hlavou bručivý estét a zapisuje autoru pochvalnou zmínku do svého zápisníčku. Mělo-li »Poupě« cennější úspěch (jen v sentimentálních jeho passážích bylo by si přáti méně rozvleklosti), byla za to druhá Svobodova novinka večera přijata s docela bouřlivou veselostí. Jeť v ní daleko více drastického, co širší obecenstvo strhává k nezkrotnému smíchu. Ale přes to ani »Lapeného Samsónka« nepodceňuji pro jeho trefné vystižení maloměstské ubohosti. Zabíjení, jitrničky, jelítka, ovar — jaké to všecko jsou důležité věci v takové zapadlé neznámé pevnině! Spisovatel neostýchal se žádného detailu, jen aby správně zachytil barvu a ton svých figurek. Ale karty! Kam se mu poděly nevyhnutelné karty? Tu prémii uměleckého spolku výborně pověsil režisér skoro na zem vedle pečlivě uzavřené knihovny. To všecko dýchalo pravým maloměstským vzduchem. Za to obě herečky naprosto se do toho okolí nehodí a působily rušivě, třeba snad ne tak, aby obecenstvo to cítilo. Zvláštní zásluhu na hlučném úspěchu frašky měl výborný Samsónek pana Sedláčka, jako stejným podílem k úspěchu první hry přispěla slečna Grégrova s panem Seifertem. Mimo to však byly obě práce velice pečlivě a nebývale svěže a bystře sehrány ve všech ostatních rolích. Pánové Inneman a Kafka v »Samsónku« a pan Matějovský s panem Řadou v »Poupěti« buďte ještě zvláště jmenováni. Zcela rozhodný úspěch krajních čísel večera nebyl provázen úplným zdarem pokusu s Erbenovými »Sládky«. Hra zajímala ponejvíce jen retrospektivně, třeba na zevnějšek byl výsledek dost uspokojivý. Avšak některá místa byla nekonečně dlouhá a zvláště v druhém dějství mohla by dramaturgova tužka vyškrtnutím dobré polovice aktu značně zvýšiti jeho nyní chabou účinnost. Porovnáte-li »Sládky« s Klicperovou aktovkou »Každý něco pro vlast«, která vznikla téměř současně (asi o pět let dříve, r. 1829) a má s nimi i jednotlivé příbuzné postavy, cítíte ihned bezpečnou ruku mistra dramatika proti začínajícímu nováčkovi. Také byl Klicpera mnohem více původní; kdežto on zcela odolal vídeňské modě kupletů, neubránil se jí ani Erben, ani později Tyl. Avšak hned podotýkám, že právě oba kuplety ve »Sládcích« působily na mne plným dechem minulosti. Jsou roztomilé a hudba Vorlova zvučí prostou naivností počátků minulého století. Jenom pan Inneman kdyby je byl živěji a jaksi slohověji přednášel. Když kuplet, tak kuplet! Herecky je nejvděčnější postava Zábranského; tentokráte nám k ní scházel pan Šamberk. Paní Pštrosová i Danzerová pěkně vypravily své postavičky. Nádvoří pivováru byl hotový obrázek. *J. Lý.*

— **Opera.** Dramaturg, potřebující pro repertoir právě dobrou, účinnou komickou operu, dnes již ani nerozhlédne se pátravým zrakem po soudobé tvorbě, tak jest o marnosti takých rozhledů přesvědčen. Obrátí raději hned zrak svůj k minulosti. Nebo mnoho z divadelní tragiky její sesláblo a pobledlo, ale humor její žije dodnes a stačí i pro nás, kteří zapomněli jsme umění smáti se. Albert Lortzing nebývá tu nikdy přehlédnut. Národní divadlo rádo k němu vždy se utíkalo. Pomohl v hudebně-veselohern nouzi i tenkrát; pomohl znamenitou pomocí. Jeť jeho Pytlák dílo dodnes skutečně zcela svěží a životné při svém úctyhodném skoro stáří. Kotzebuova veselohra, jež byla základem Lortzingova libretta, spočívá sic na předpokladech sotva přijatelných, a situace, vyrůstající ze všeho toho přestrojování a nastrkování nepravých osob, nejsou též pravděnejpodobnější. Ale jest tu řada postav kreslených z omezeného, úzkého hlediska předměstského kapelníčka s velikou věrností a výraznými tahy. A jest tu humor, který svojí upřímnou neklidností podmaňuje i při své neškodné, šosácké bodrosti. Jest tu dokonce k lepšímu zažití malá dávka trochu německy chápané pikanterie. Lortzingova partitura pak, obdobná hlavními znaky své povahy librettu, jest u velké výhodě oproti tomuto, poněvadž mluvená veselohra přece jen urazila kus cesty v před, co hudba veselohern a snad vůbec hudba veselá a radostná zdá se být od dob Smetanových vyhynulým druhem. Ze slabších čísel kape sic hodně vody: ale i ta jest aspoň čistá a zdravá. Většina čísel pak, především jednání druhého, jest plno melodického půvabu, humoru, vtipu a výborné charakteristiky. A v době trudné pracnosti uměleckých děl tak mile cítíte i lehkost, s niž ta plynná, zvučná, ohebná hudba byla vytvořena. Cítíte chuť, s niž byla psána. A se scény vyciťujete chuť, s niž dílo jest prováděno. Improvisovalo se hodně, na jevišti i v orchestru; nebylo vše do poslední noty připraveno, ale život a svěžest provedení nescházely. Pan Polák nanesl barvy svého kantora Bacula sic velmi pastózně, než sic přece jen účinně a nikde ne nevkusně. I sl. Kubátová vpravila se v nezvyklý lehký styl. Jen barbarsky znetvořená čeština slečny Feldenovy byla víc než tónem affektované dámy, byla patrným neovládáním nezvyklého jazyka. — Sl. Alici Cuccini, vlaského hostě, slyšel jsem v úloze Fides v Proroku. Nevyšel jsem z podivení nad plným zvučným materiálem umělkyně. Přednes její neplane sic plným žárem vlašským, co zatím vyzdoben jest klouzáním se z tónu na tón i vlašskému vkusu jistě přílišným. Ale okouzluje nás ten sytý, hluboký, šťavnatý tón plného, pravého atlu. To kouzlo ztlumí ve vás i pochybnosti, nepříliš divadelním zjevem a ne z míry přesvědčivou operně konvencionelní hrou vyvolané. Odpor, vzbuzený surovou banálností a lživostí Meyerbeerova díla ve mně nedovedlo zlomit. Nevyšel jsem téhož večera z jistého podivu, jak tak lichá a za vlasy přitažená operní macha mohla na desítiletí evropskou scénu ovládnout! *K. Hoffmeister.*

⊢ **České umění ve Vídni.** Z fondu, do něhož plynou taxy za titule dvorních dodavatelů, vypsána koncem minulého roku soutěž na plaku pro členy rak. um. prům. musea ve Vídni. Dle výsledku této soutěže, nedávno uveřejněného, obdržel první cenu sochař Hejda, člen Hagenbundu, třetí cenu pak J. Groh (?), sochař v Bubenči. Druhá cena udělena nebyla, poněvadž se členové poroty neshodli. Konkurence této súčastnilo se několik návrhů z Prahy, dle všeho prací žáků prof. Kloučka. Také návrh, který měl největší naději na druhou cenu, byl prý dílem českým.

⁂ **Újezdské kasárny.** Za novým mostem císaře Františka, pod obrovitou zelenou baštou Petřína krčí se dlouhá, šedivá fronta Újezdských kasáren, ponurá a smutná jako duše porobených. Zdá se pevnou, jako by tu strašiti chtěla ještě vnuky našich vnuků, ale zatím už chystají se na ni motyky a krumpáče. Vojenský erár staví ve Vršovicích kasárny nové — jsou prý už pod střechou — starou budovu tedy prodá. Snad Praze, snad někomu jinému, kdo dá víc. Je zase třeba nových kanonů a kdož ví čeho ještě, nutno pečovati o státní finance — zvláště, jedná-li se o to, získati na něčem v Praze. Páni na radnici budou se musit ozbrojit důvtipem a odvahou. Bylo by věčnou škodou a skutečnou ostudou, kdyby se měla opakovati smutně proslulá historie kadetky. Jako u Prašné brány bylo místo, kde representovati se měla Praha nejen pouhým besedním domem, ale důstojnou úpravou celého náměstí, tak zde hlásí se kategoricky o realisaci plán ideálního vstupu na Petřín. Je to myšlenka hezky stará a její provedení mělo by býti zajištěno, jenže u nás daleko nestačí krásnou myšlénku vysloviti; u nás je třeba stále a znovu ji opakovati, vsuggerovati ji do lhostejných a sousedsky pohodlných a ospalých duší. Za nedlouho bude třeba činu. Výmluvy na nedostatek peněz byly by marny. Praha bývala residencí. I ona měla své mocné protektory, kteří zdobili ji sobě pro potěchu. Její krásou a nádherou zlatili své trůny. Dnes jich nemá, říká si však, že je hlavou království a srdcem národa. Ale tento lichotivý predikát, jistě krásnější než kterýkoli jiný, ukládá i vážné povinnosti. Důstojnost vlastní i důstojnost země a národa žádá, aby Praha byla velikou a krásnou bez peněz a přízně panské. Nemá-li tu krále, nechť je královnou sama. Jsou místa v Praze, se kterými se hazardovati nesmí, a jedním z nich je i místo Újezdských kasáren. Sem nesmí spekulace nastavěti činžáků, tu však také nesmí a nemůže státi gallerie umění. Někde u řeky, kde by rozvinouti se mohla do šířky a tvořiti zároveň pěkný přechod k amfiteatrálnímu panoramatu Menšího města, bude na místě, ale tady byla by ubita Petřínem, ubíjejíc Petřín. Zelené jeho svahy nechť rozběhnou se až do samých ulic, vnášejíce v ně tmavou radost živé a krásné přírody a opojivou vůni čistého, zdravého vzduchu. — V prodloužení ulice Chotkovy navrhováno monumentální schodiště s nějakou effektní fontanou. Snad by zatím stačila úprava skromnější, jen když bude zachováno místo a možnost vytvořiti tu grandiosní vstup k úchvatnému panoramatu Prahy — neboť Petřín je především velikolepou, přirozenou rozhlednou. Bude-li však kdy architekt stavěti malebná a mohutná ramena tohoto vstupu, prolamované ballustrády terras a zdobiti je plastikou i vegetací, místo nějakého Neptuna nebo lhostejně svůdné mramorové Nymfy, uprostřed hrajících střiků fontány raději bychom měli nějakou skulpturu nám bližší. Mimoděk vzpomínáme Bedřicha Smetany, jehož postava hleděla by na mohutnou kupoli Národního divadla ze středu přírody, zpívající svoji stlumenou a tajemnou píseň věčného života. Lze-li najíti v Praze místa krásnějšího a vhodnějšího? A nebylo by ani třeba lekati se nákladu, neboť náhled, že památka genia oslavena býti může jenom statisícovými pompésními pomníky, je právě tak málo správným, jako mínění, že co je velké a drahé, je už také hezké a důstojné. —*al.*

⊙ **Z MÁJE.** Provozovací právo nových aktovek F. X. Svobody »Poupě« a »Lapený Samsónek« jakož i A. Walewského »Křižáků«, zdramatisovaného románu H. Sinkiewiczova, v překladu B. Prusíka, a Jar. Zyky-Borotínského hry »Coco« udílí Spolek českých spisovatelů belletristů Máj v Praze, Štěpánská ulice, č. 67.

SMĚS.

⁂ **Tolstého »Vzkříšení«** hrálo se dne 12. února na scéně pařížského divadla »Odéonu« již po sté. Velikou zásluhu o tento úspěch má dramatické zpracování slavného románu Henry Bataillem, který není obvyklým literárním truhlářem, jací pravidelně klížívají a hoblují z románů dramata. Naopak Bataille podal velmi šťastnou práci svého druhu a osvědčil se autorem, který je zároveň působivým divadelníkem i vkusným literátem. Ovšem jde román cestami, na kterých jej drama vůbec následovati nemůže, a tam přestává všecko dramatisování. S tím se musí počítati i při Bataillově zdařilé ukázce. Ale jinak radíme menším divadlům, aby se brzy opatřila touto slovansko-francouzskou působivou prací, která při nedostatku původních lidových her nebude jistě na škodu ani hledišti, ani jevišti. —*ý.*

⁂ **Konec ruské idyly v autorském právu.** Jak známo, nepřistoupilo Rusko k bernské mezinárodní konvenci, kterou chráněna jsou autorská práva spisovatelů. Z toho těží vydatně ruští divadelní ředitelé a okrádají znamenitě zejména francouzské autory, jejichž kusy jdou v Rusku silně na odbyt. Ruský divadelní ředitel dá si lacino přeložit nebo »upravit« nejčerstvější pařížskou novinku, plní jí domy, vydělává, ale francouzský autor neuvidí od něho ani centimu ani kopějky. Ale této idyle nadchází náhlý konec. Pan Alfred Capus, známý autor výborných komedií a dramat, je neméně výborným a energickým presidentem Société des auteurs. A pan Capus odjíždí v těchto dnech osobně do dalekého Petrohradu, aby tam vymohl ministerské nařízení, dle kterého nedovolí ruská censura, aby se francouzský kus provozoval v Rusku, dokud se pan ředitel nevykáže vlastnoručním svolením autora, rozumí se řádně zaplaceným. Pan Capus jede do Petrohradu se souhlasem ministra zahraničních záležitostí, pana Delcassé, a francouzský vyslanec při dvoře petrohradském, pan Bompart, připravuje již půdu energickému presidentu Společnosti autorů, p. Capusovi. *Milan F.*

Toto číslo má méně o 4 strany, jež byly přidány k číslu předešlému.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jar. Vrchlický: Bona — Vilém Mrštík: Zumři — Boža Adalgèsa Kvapilová: Kopretinové pole v květu. — Stanislav Jarkovský: Pozdě... — Kara Ben Jehuda: Stará jabloň. — Feuilleton: Divadelní večer v Paříži. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE, ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67), o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. —

Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdenníku a Nakl. družstva Máje vítány jsou nám jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledni.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Koníčky básníků.

Slavný italský básník Alfieri byl rozšafný, útrpný ale velice podivínský. Nosil dlouhý, až na záda sahající vlas s velkými kučerami. Jednoho dne, když přišel do společnosti, uklánel se a svým vlasem shodil při tom šálek z čínského porculánu, který stál na stole s ostatními příbory. Hostitelka cenila si tyto šálky, poněvadž nebylo možno dostati jednotlivých kusů a dávala svou nevoli nad touto neopatrností velmi hlasitě na jevo řkouc: »Nyní jest příbor bezcenný, může i ostatní shoditi«. — »Dle rozkazu«, odpověděl básník obrátiv se náhle, a shodil zbytek na podlahu. »Račte mi dáti čest, milostpaní«, dodal a poroučel se. — Když seděl v divadle vedle dámy, která [illegible] při představení chtěla mu jednu kučeru ustřihnouti. Avšak úmysl svůj neprovedla, neboť básník zpozoroval ji při počínání a odešel se slovy »až po druhé«. Nazítří dostala dáma žádanou kučeru s poznámkou, aby ho v divadle již nevyrušovala. W.

♡ ♡ ♡

Král sedmdesáti poddaných.

Jest málo známo, že anglický král Edward VII. má blízkého kolegu v hlavě ostrova Bardsey. Jeho království jest vzdáleno od poloostrova Plainu v hrabství Carnavorském asi tři kilometry. Tento maličký stát jest úplně samostatný a na anglické koruně, jejíž zákony nemají tam platnosti, nezávislý. Obyvatelů má 77 i s královskou rodinou, jejíž předkové vládnou od nepaměti. Král zastává mimo svou hodnost také úřad doktora, učitele a představeného. Potravou obyvatelů ostrova, na němž jsou daně neznámy, je mléko, máslo a žito. Do ciziny vyvážejí sice mořské ryby, ale jinak se o ni nestarejí. Ani časopisů neznají. Celý ostrov obklopen je vysokým pohořím, které jej chrání před útokem se strany mořské.

♡ ♡ ♡

Dopisy Chopinovy.

Liszt vypravoval kdysi, že Chopin jen málo kdy psával dopisy. Přece však uveřejňuje »Revue hebdomadaire« několik dosud netištěných dopisů slavného skladatele. Většina dopisů adresována příteli a faktotu Chopinovu, Fontanovi a pochází z roku 1841. Je tu na př. dopis, jejž psal Chopin Fontanovi, když se vracel se Sandovou z Nohatnu do Paříže. V tomto dopise jeví se nejněžnější péče o svoji přítelkyni. Fontana, vrátný a lokaj Pelletan musel učiniti vše, [illegible] aby George Sandova nenastydla na nohy. Chopin píše mimo jiné: »Nebudeš-li si moci svoje služby k zařízení bytu v ulici Pigalle, ale nemáš-li [illegible], neboť jsem tvé dobroty již příliš zneužíval. Vše, oč tě žádám, jest, abys byl v pondělí v druhé hodině v ulici Pigalle, a šel tam poněkud dříve, abys se přesvědčil, je-li vše v pořádku. Navštiv Pelletana. Kdyby [illegible] zaměstnán [illegible] tehdáž [illegible] nový [illegible] dohledni, aby otevřeli okna (nebude-li prší[illegible]) a dali provětrat zejména pokoj paní Sandové. Ať také dříve ve všech krbech zatopí. [illegible] Dříve však se musíš smluvit s Pelletanem, ten nebohý hoch jest bezpochyby velmi zaměstnán svým listem, neví as, kde mu hlava stojí. Mluvíš s ním o jeho listě, je to muž velmi hodný a velmi vzdělaný. To všecko ovšem nespůsobí-li ti to přílišné namáhání. Kdyby však tomu tak bylo — na dobrá! pak se dá všecko upraviti tak nebo onak. Čas kvapí, svět jde svou cestou, smrt následuje nám v patách a moje rukopisy též. Ale neboj se, můj [illegible], mnohem raději bych, aby nakladatel v Lipsku čekal, než ocitit se v nebezpečí, aby v ulici Pigalle nalezla zimu, prach a vlhko. Co se týče mého pokoje, o ten se nestarej, rovněž ne o mojí postel, to si již obstarám sám. Snad se ti budu moci někdy odsloužit. Tvoje stará lysá lebka setká se tedy s mým vyžilým čumákem a pak si zanotujeme »Necht žije Krakov« podle napěvu Boguslavského . . .«

♡ ♡ ♡

Obrázky z Číny.

Známý německý malíř Theodor Rocholl vystavoval před nedávnem v Düsseldorfu u Schulteho největší díl svých studií a zkizz z velmocenské čínské výpravy 1900/901, které súčastnil se jako dobrovolník. Je pochopitelno, že tyto práce vznikly během tažení jen za velkých překážek a těžkostí, po dlouhých jízdách a pochodech a částečně též při velké zimě. Skřínka s barvami a pastelními ztratila se Rocholovi hned na počátku tažení, zároveň s jeho zavazadly. Nemoha si koupiti nových barev, muse se zbylým materiálem velice šetrně zacházeti. Bylo třeba vzácné energie a umělecké síly a uměleckého temperamentu Rocholova, aby za takových poměrů mohl přinésti domů takovou řadu cenných prací, jako uměleckou kořisť. Jeho studie a skizzy mají pro svou bezprostřednost zvláštní cenu.

♡ ♡ ♡

Zajímavý fysikální pokus.

Na misku velmi citlivé chemické váhy vložíme lehkou láhev nahoře jen řídkým sítem uzavřenou, do níž jsme byli dříve vpustili velkou mouchu masařku. Druhou misku zatížíme závažím do přesné rovnováhy. Vzlétne-li moucha v láhvi, klesne miska se závažím nebo zůstane nepohnuta? — Otázku zodpovíme v příštím čísle. W

♡ ♡ ♡

Umělecký plakát

MÁJE

od A. Häusslera,

který svým provedením budil nejživější pozornost všech přátel umění, zasílá

franco za 1 K

pokud zásoba ještě stačí

Administrace týdenníku Máje v Praze, ve Štěpánské ul. 67.

K JUBILEU VRCHLICKÉHO!

[illegible]

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

VOTIVNÍ DESKY.

Po[illegible] z[illegible] ep[illegible]eje. Básně 18[illegible]—1902.

[illegible] II. Lezvě[illegible] III. [illegible]rachn[illegible] IV. Po[illegible] otrokyn[illegible] V. [illegible] VI. Úklady [illegible] VII. [illegible] VIII. Noci [illegible] IX. Návštěva — X. [illegible] XII. Povz[illegible]

Votivní desky« [illegible] nejlepším svazkem Vrchlického [illegible] [illegible] Sytosti [illegible] krás[illegible] svého verše, [illegible] svých obrazů [illegible] [illegible] přeč[illegible]aj. — [illegible]

Výtisk „Votivních desk“ prodává za K 2·—, poštou za K 2·10, v uměl. vazbě za K 3·80, pošt. za K 4·—

každ[illegible] knihkupectví jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané [illegible] omezeným,

v Praze, v Štěpánské ulici čís. 67 n.

Právě vydáno! Právě vydáno!

GABRIELA PREISSOVÁ:

Máky v žitě.

V umělecké obálce od A. WIESNERA.

OBSAH: Lukava nejtěžší cesta. Obrázek z Korutan. — Labutí píseň. Korutanský obrázek. — Pláně. Obrázek z Korutan. — Srpnová idylka. Intimní vzpomínka.

Za K 2·—, poštou K 2·10, v původní vazbě K 3·80, poštou K 4·—

Objednávky přijímá a vyřizuje každé knihkupectví jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Štěpánské ul. 67. v Praze-II., v Štěpánské ul. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 27. ÚNORA 1903. ČÍSLO 23.

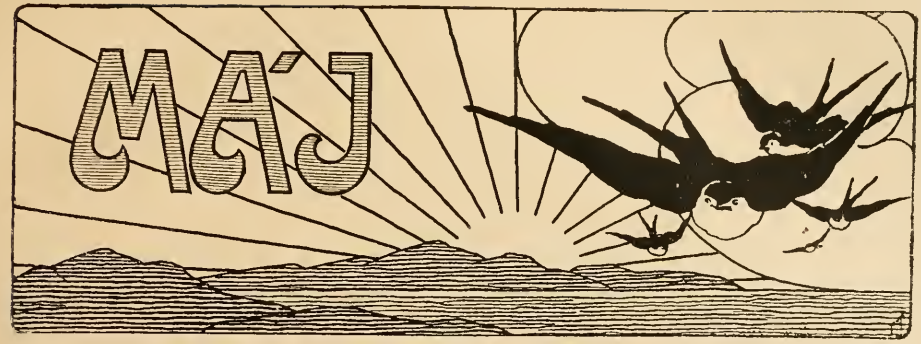

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE

JOSEF HOLEČEK.

(Lístek jubilejní k 27. únoru 1903.)

Známe se od dětství a všecky známé slasti a strasti mládí jsme spolu prožili.

Tenkráte jiné nálady se houpaly vzduchem, nežli nad hlavami dnešní mládeže.

V noci na hřbitov jsme chodili a snem naším bylo píti z lidské lebky zlatem vroubené — Byron prý píval z takového fantastického poháru; také jalovcovka, jíž anglický lord prý vždy kalíšek vypil než začal psáti, tanula nám na mysli jako hlavní semeniště geniálních myšlenek. Svíjeli jsme se ukrutným světobolem, ale veseli jsme při tom byli; tančili jsme často anebo zpívali do rána.

Byly to krásné časy! — —

O památné slavnosti Husinecké r. 1869 jsme s rapíry v rukou kráčeli s hrdostí dnes snad nepochopitelnou za praporem akademického čtenářského spolku, bok k boku, Holeček, Mokrý a já; byli jsme plni revoluce, barikád, smrti za vlast. Mysleli jsme to jistě všecko upřímně. Ušlechtilý, čistý Enjolras Hugův byl nám vzorem a ideálem; »Bídníci« vrtali nám tenkrát vůbec vedle Byrona nejvíce pod rozcuchanými pačesy, z nichž naši dobří rodiče brali veliké pohoršení, Chodili jsme po Vodňanech jako nějaké tajné bratrstvo, nějaká zvláštní sekta, v raglamech na zádech sepnutých do záhybu, ve vysokých botách, obyčejně zablácených, klobouky jakési banditské, vyzývavě naražené; Holeček nosil k tomu ohromnou černou mašli na krku, s vlajícími cípy, na nichž vyšit byl krvavě červený kalich. Všecky řády světské a duchovní nebyly nám ničím; plivali jsme na všecko. Chvěli se o nás naši ubozí rodiče . . .

Ach, byly to krásné časy.

A dnes je ti také už padesát let, starý kamaráde!

Nejen to mladé blouznění a řádění, i mnohé jiné, hořké a trpké věci jsou za námi.

Ale přáteli jsme zůstali a nikdy jsme nezpronevěřili se jeden druhému a také tomu ne, o čem jsme za mládí, byť i nejasně tenkrát, snili a horovali . . .

Josef Holeček záhy vyhlídl si svou cestu do života; cestu českého literáta. Nastoupil ji sebevědomě a šel po ní houževnatě, neohlížeje se na pravo ani na levo, nedbaje nějakého sem tam kamene na cestě se objevivšího, nevšímaje si také žádného klacku, hozeného mu pod nohy. Odhodlaně, vytrvale, s plným přesvědčením, se všemi vlastnostmi jihočeského člověka, poctivě šel svou vyvolenou cestou.

Že jest Josef Holeček vážný, pro práci svou zanícený a jí celou hloubkou své duše oddaný, povinností svých k národu dbalý, svérázný český spisovatel, o tom nemůže už dávno býti žádné pochybnosti.

A přece — také o tom nemůže dnes býti pochybnosti: Josef Holeček nalezl se vlastně jak náleží teprve blízko své padesátky. Když začal psáti svůj cyklus »Naši«.

Zde individualita spisovatele cele a v konturách markantních přichází k platnosti, zde podává se nám Josef Holeček v plné jarosti své duše básnické i svého hloubavého selského karakteru.

Na tomto trsu v proudech současné literární produkce jméno Josefa Holečka nejvýznačněji se ponese do budoucnosti.

Zdráv buď! — —

FR. HERITES.

♡ ♡ ♡

JAN ČERVENKA:

VRBY.

Z cyklu: Co mi rybář vypravoval.

Pst, pst, pst! Starý Svátek jde, starý Svátek!

Vrby na kraji kotliny nachýlily se k hlavám svých sester, zamávaly dlouhými výhonky, zatřepetaly zkrvavenými listy a od prvých řad až dolů k řece neslo se výstražné volání: — Pst, pst, pst! Starý Svátek jde, starý Svátek!

Svátek, přicházející od mlýna, máchl v té chvíli pravicí do vzduchu, aby zachytil klobouk, který by mu málem s hlavy byl uletěl, vtiskl ho do čela a zahučel: — Zlořečený vítr!

Byl to šedesátník s vlasy i vousy bílými, ale dosud plný života. Kráčel statně pěšinou mezi spícími poli, nesa v levici plechovku a krátký prut barvy zelenavé. I jeho oblek byl barvy podobné a když nyní stanul u tmavé tůně, u níž začínal prutník, táhnoucí se až dolů k řece, nebyl by tam nikdo hledal člověka.

Stál a mračil se. Nebe bylo zataženo šedými mraky, které se hnaly od severozápadu, jako hejna divokých ptáků, a Svátek díval se zlostně za nimi a bručel si něco do vousů.

Týden začínal mu tak slibně. Hustá, šedivá mlha halila od večera zemi, houstla s ubývající nocí a ráno, když den se probudil, kladla se zvolna na střechy, žloutnoucí listy a prořídlou trávu. A potom k poledni, když se zdálo, že již nikdy nebude jasno, prokmitly jí náhle paprsky sluneční, zaplanuly, srazily ji k zemi a celý kraj leskl a třpytil se, jako opály posázený.

To byl Svátkův čas, nejlepší čas na štiky, na který se těšil po celý rok. Jako dítě čekal na prvé mrazíky, až všecka drobotina v řece ulehne ke dnu, aby si vyšel na tu dravou čeládku sem do úplavu, do hluboké stojaté vody, kde měla svoje hnízdo. Věděl tu o nich dobře! Celé léto, když tady sedal nad prutem a čekal na kapra, vídal je, kterak vyrážely odtud nahoru do proudu nebo na mělčinu k protějšímu břehu a kterak řádily v hejnech bezbranných bělic. Jen až přijdou první mrazíky, pak jim posvítí.

Konečně přišly ty dlouho čekané noční mrazíky s mlhou a jasným polednim sluncem, ale Svátek vyčkával, aby šel na jisto. Vyčkával tři dny a řekl pak: — Zítra! A když dnes ráno vstal, ještě za tmy, a vyhlédl oknem, visela nad ulicí hustá, studená, nehybná mlha a Svátkovi bylo, jako by se vína byl napil. Krev se mu rozehřála a rty pohrával blažený úsměv.

Oblékl rychle svůj zimní rybářský oblek, obul vysoké juchtovice, přehodil přes rameno brašnu, od večera již naplněnou a chopiv se svojí rybařiny, vydal se na cestu.

K řece byla dobrá hodina cesty a Svátek šlapal s mladickým ohněm. Již dávno nebylo mu tak dobře. Ale když byl asi v polovině cesty, — zaklel. Zaklel ponejprv!

Z čista jasna, jako by ho chtěl porazit, opřel se o něho vítr, div mu plechovku z ruky nevyrazil. Svátek přidal do kroku až se zapotil.

— Hrom aby to vzal! řekl, když stanul u řeky nad přívozem.

Proti němu na druhém břehu řeky v prosvitajícím, smutném, rozvlhlém ránu stál mlýn a Svátek ho — viděl! Viděl vysokou, bílou jeho budovu, rozeznával zřetelně všecky tři topoly, stojící nad splavem a neměl je vidět ještě ani před polednem. Opona byla vytažena. Mlha zmizela, vítr ji rozvanul. Hrom aby to vzal!

Zapískal na prsty jednou, dvakrát, třikrát.

Přívozníkův barák stál u cesty nedaleko mlýna. Jedním oknem hleděl na řeku, druhým do silnice. Ale ač Svátek hvízdal, co měl síly, černalo se okno přívozníkova baráku stále temněji.

Svátek se dal do volání: — Hej, Cvrku, Cvrku! — Proklaté jméno! Jak se má takové jméno volat na hlas. A jez hučí jako zběsilý. — Hej! Pří-voz-ní-ku! Hej! Pří-voz!

Vrátka zaskřípala a Cvrk vyběhl z baráku všecek rozespalý. Poznal Svátkův hlas a pospíchal. Ještě si kazajku zapínal a již byl u vody. Odepjal řetěz, hodil ho do lodi a skočiv za ním, chopil se sochoru.

Svátek přešlapoval zatím na břehu z nohy na nohu. Nezáblo ho, ale byl netrpěliv. Chtěl být již na druhé straně.

Pozoroval Cvrka, jak se pachtí s lodí, o niž se vítr divoce opíral a naslouchal s rozkoší šplouchání vody, rozbíjející se o její příd. A Cvrk pracoval vší silou, až loď duněla, narážejíc o sochor.

— Šťastné dobré jitro, milostpane!

— Nu, konečně! bručel Svátek, vstupuje do lodi. — Co děláte, člověče? Stojím tu již půl hodiny a křičím jako hlásný. Do kolika to spíte?

Cvrk, obraceje loď, kýval jen udýchán hlavou. — Kdyby přišli všichni najednou, kteří chtějí přes vodu, milostpane, řekl pak suše, — to by se převáželo. Ale oni se trousí za sebou a celou noc. — Dělá se vítr, milostpane.

— Hrom aby ho vzal! odpověděl Svátek, naplňuje plechovku čerstvou vodou.

Pramice, hnána větrem, byla ve chvíli na druhém břehu. Ozvalo se Cvrkovo obvyklé: Pozor! a Svátek vystoupil.

— Milostpán na štiky? ptal se Cvrk, přivazuje loď.

— Na štiky, ale jdu asi marně, v tom větru.

— Budou, milostpane, budou. Tři noci mrzlo. vítr nevadí. Dej Bůh štěstí!

Svátka, který byl již u mlýna, jako když píchne. Zarazil v kroku, aby řekl nějaké prudké slovo, ale neřekl. Rozmyslil si. Šel dál bručе si do vousů: — Hlupáku! Tisíckrát jsem mu říkal, aby si nechal svoje: Dej Bůh štěstí! — ale on jako naschvál. Bylo by lépe, kdybych se vrátil.

Ale nevrátil se. Přes všecky své rybářské pověry měl přece naději, že nepůjde domů s prázdnou. Ačkoliv zamračen a mrzut, že mlha se zvedla a vítr burácí, zaradoval se v duchu, když spatřil v dáli svoje vrby.

Nebyly sice jeho, byly sedláka Matouše z Jiřiček, tam vzadu nad řekou rozložených, ale kromě Svátka nesměl do nich nikdo z rybářů. Svátek, starý sobec, platil Matoušovi nájem a vyhradil si je pro sebe. A tak byly jako jeho.

Vrby se zmítaly větrem a Svátek, spatřiv je, přidal znovu do kroku . . . V pěti minutách bude u nich!

Byl již bílý den a u vody nikde ani člověka. Chvílemi, když vítr ustal, bylo slyšeti hučení jezu, od něhož Svátek se vzdaloval. Řeka vinula se mu po levici a tam dole, asi čtvrt hodiny pode mlýnem, zatáčela se prudkým obloukem sem k prutinám.

— Pst, Pst, pst! Starý Svátek jde, starý Svátek! ozvaly se vrby a Svátek ve chvíli stanul nad tůní, u níž začínal prutník, a mračil se, rozhlížeje se po nebi.

Pojednou utkvěl jeho pohled na tabulce, zvedající se nad vrbami a klátící se větrem a Svátek dal se hlasitě do smíchu. Na tabulce byl nápis: — V tomto prutníku choditi a ryby chytati se pod pokutou zapovídá . . . .

To byla jeho tabulka!

Oh, co zlé krve natropila mezi rybáři. Co žluče se nabouřila a kolikrát byla příčinou, že těžká větev nebo kámen vletěl do řeky a zrovna na udici nic netušícího Svátka. Ale on se tomu jen smál. — — —

— Pst, pst, pst!

Vrby nachýlily se zvolna k sobě, sklopily své zkrvavené listy a jen sem tam chvěl se ještě některý slabý výhonek, který byl mlád a neměl dost síly. aby se podle vůle zastavil. Nastalo utišení, jako když přijde král mezi své věrné, — ani list se nepohnul.

Svátek potěšen řekl si v duchu: — Snad se to utiší! a zmizel v houštině. Měl tam vyšlapanou stezku, svoji stezku, vedoucí přímo k vodě mezi nejmladšími sotva pět let starými vrbami.

Byly to vrby sice mladé, ale bujné a vysoké, poněvadž kotviły v půdě kypré i vlhké a Svátek ztratil se v nich úplně . . . . Prodíral se jimi zvolna ku předu. Stezka mu od léta zarostla a on byl nucen pracovati oběma rukama, ba i zády, aby se dostal z místa.

A tu ta mládež, jakoby čekala na tento okamžik, dala se najednou do chechtotu, chytala jej za kabát, vyrážela mu prut z ruky, kterým on šermoval nad hlavou, jako mečem a nejrozpustilejší z nich, aby dovršily Svátkův hněv, spustily jako na povel: — Starý blázen, starý blázen, starý blázen! . . . šlehaly ho po zádech, ba některé pleskly ho drze i do tváře, až byl všecek zarudlý.

Celá kotlina propukla nad tím v smích, i stará vrba nad tůní, která byla matkou všech, smála se, až se prohýbala.

Ale pojednou jí bylo stydno, že se dala tak uchvátit, zvedla se do výše celým tělem, natáhla své dlouhé kostnaté ruce a mávajíc jimi, jako metlami, rozkřikla se po svých dcerkách: — Pssst! Budete zticha! Počkejte vy nezbednice!

Do vrb jako když střelí. Hned bylo ticho. Jen sem tam ozval se ještě tlumený smích: — Chchchch, . . . chchchch, . . . chchchch.

A Svátek spocený, ošlehaný větrem i pruty vrb, politý vodou z plechovky, kterou nesl nad sebou, jako svátost, prodral se konečně k vodě a klel, klel, až se hory zelenaly.

Tu starší, rozvážnější z vrb daly se do rozumování: — To jsou hlouposti takové věci! Hlouposti! Co z toho pojde? Přijde Matouš a Svátek bude žalovat . . . . A zítra nás pořežou. Víte, jaký je Svátek sobec, ten nám neodpustí! . . . Pořežou nás dojista! A tak jsme aspoň čtrnáct dní mohly ještě užívat života.

Stará vrba nad tůní kývala hlavou a vzdychla si: — Čert ho sem nosil!

Měla pravdu. Svátek byl pro zlost rybářům, vrbám i rybám. — — —

— Hm, podívejte se na ty furiantky tam naproti, jak se naparují! zvolala jedna z vrb na břehu . . . . Podívejte se na ně, jak si natřásají ty svoje naparáděné hlavy. To bude zase smíchu, až přijde Matouš s nabroušenou žabkou a pustí se do nás.

Na protějším břehu v řadě za sebou podél vody stálo devět vrb štíhlých, vysokokmenných s kučeravou, načechranou hlavou. Stály na panském pozemku a byly chloubou pana správce, který je opatroval jako oko v hlavě. Nikdy je nedal ostříhat do hola, jen je přistřihoval, aby tím spanileji vybujely, když nastalo jaro, a vrhaly stín v parném létě.

Byla tam naproti mělčina s písčitým a jako samet hebkým dnem, kam se vrchnost chodívala koupat . . . Pod vrbami tak příjemný chládek a písek na břehu tak vyhřátý! Jaká rozkoš, když se do něho bílé nožky zabořily a zabořovaly se stále hloub a hloub. Jaká rozkoš!

Však bylo také smíchu, křiku a jásotu, když přišly dámy a mezi nimi vychovatelka malých komtess, bujná a divoká, stělesněné mládí a radost.

Povídalo se, že pan správce jen k vůli ní ty vrby tak žárlivě střežil a stále, třeba z dáli, je okukoval. Povídalo se, že také slečna vychovatelka, — ale kdož by na to co dal, co se povídalo. Správce byl švarný hoch, oči jak uhlíky a hlavu kadeřavou, jako ty vrby tam.

Kdo by mu mohl vytýkat jeho horlivost v službě?! Služba nade všecko! . . . A co si vyprávěly vrby na Matoušovu pozemku naproti, byla jen závist, holá závist. Však se to dnes také ukázalo.

— Má tak někdo štěstí! pokračovala vrba v Matoušově prutníku pichlavě . . . . K ničemu není a ještě se s ním mazlí! A my tady, ubohé, jen se trochu sebereme, již se na nás vyřítí s nožmi v rukou, jako loupežníci a vraždí nás, vraždí, bez milosti. Fi, je to divný svět!

Vrby pokyvovaly hlavami.

— Má pravdu, řekla druhá. Kdyby se aspoň měřilo všem stejně . . . Ale když ty tam naproti . . .

— Však ono na ně také dojde! zvolala třetí jizlivě. Víte, kolik jich loni v noci Pepík Strnadů pořezal! To jsem jim přála! . . . On přijde zas.

— Ba nepřijde, řekla druhá. Dostal za to šest dní. Pan správce přišel s četníkem a zavřeli ho. Matouš to tady vyprávěl, zrovna když si nade mnou brousil žabku . . . Aspoň jsem neměla takovou bolest, když na mne došlo.

— Ten Matouš, ten krkavec! Kdyby nebylo nás, co pak by měl takovou chalupu? Měl by si nás vážit.

Ale Matoušovi křivdily. On si jich opravdu vážil. Celou zimu se jimi obíral. V kotli za humny je vyvařil a když venku mrzlo a chalupa sněhem byla zasypána, kouřilo se vesele z jeho komína.

Matka vařila polévku a tatík s Vencou, bafajíce z dýmek, pletli, až jim pod prsty praskalo. Dcera Fanynka, smějíc se a zpívajíc, jako pták, pomáhala chvíli matce, chvíli tatíkovi a tak se pletlo až do noci. Koše, košatiny, kukaně, kolíbky na děti, co si kdo přál. A z jara, sotva sněhy roztály, vracel se tatík z trhu z blízkého města s kapsou plnou stříbrňáků.

— Chchchch . . .

Něco se stalo! Vrby u vody se rozesmály. Všecko se zvedlo a hledělo zvědavě k řece.

— Co je? Co je? ptala se máti u tůně.

— Chchch . . . Chchch . . . Podivejte se, jak sebou Svátek šije.

— A co? A co? Co se mu stalo?

Otázka letěla až k vodě a v okamžiku byla tu odpověď.

— Házel provazec, chchch, a jak se rozehnal, chytla ho jedna z těch nezbednic za udici. Všecko se mu zmotalo. Podívejte se, jak se zlobí!

— To chytá na živou? (Dokončení.)

♡ ♡ ♡

ALOJS ŠKAMPA:

U lomu v lese.

Daleko zůstala pole,
daleko cesta i ves,
je vidět lomy jen dole
a kolem dokola les.
Kladiva bouchají v lomu,
rachotí kámen ze slují —
a zde tak ticho je v lese,
slyšíš, jak jíva se třese
jak časem v korunách stromů
hrdličky dumně cukrují . . .

Borovic vůně tu dýchá
v úpalu horkého dne,
pramen tu zvoní tak zticha,
ostřicí jedva že hne . . .
Nad mořem listí a chvoje
kouří se mlha lehýnká,
vlnami prohřátých strání
vlaje taj letního zrání —
chvilkou jen z hluboké sloje
skalníka tyč sem zacinká . . .

Najednou v dýmu a blesku
výstřelem vybuchnul lom —
a zem se zachvěla v třesku,
jako když udeří hrom!
Balvany řítí se skalou,
po stráních bouří ozvěna,
a jak se vrací a ztrácí — —
Zděšeně vzlétají ptáci,
třas jal i veverku malou,
že běhá po pni zmatena . . .

Ticho zas nad zem se kloní,
ustrnul dokola klid.
V daleku poledne zvoní . . .
Vzduch jako žárem je slit.
Skalníci odešli domů,
samota mlčí ve sluji. —
Slyšíš jen pramen, jak stále
crká tam hluboko v skále,
a jak tu v korunách stromů
hrdličky snivě cukrují . . .

♡ ♡ ♡

STANISLAV JARKOVSKÝ:

POZDĚ . . .

Nepatrný genre.

(Dokončení.)

Ale přece jí bylo nějak povznešeně, když opětovala naposledy svoje »rukulibám« vykonávajíc konečnou přehlídku zavazadel kupících se na střeše omnibusu »Bílé růže«, který byv k této slavnosti zvláště objednán, zajel až k bytu professorových. V celé ulici způsobil tento omnibus a výprava professorových rozruch, okna sousedních i protějších bytů se otevírala, služky vybíhaly na ulici a v protější kovárně přestalo se na tu chvíli pracovat. Už tedy všecko bylo spočítáno, každý člen rodiny Bláhovy držel se křečovitě svého deštníku, hole nebo plaidu, jako by se bál, že vyfoukne jej z omnibusu vítr, který však nevál docela nic v tom ránu červencovém, ve kterém vlašťovky svištěly vzduchem, shánějíce mouchy; Emila přirazila dveře omnibusu a kočí Novák, pán dvora u Bílé růže, klidně na kozliku pokuřující obrátil na ten zvuk hlavu a tázal se blahovolně:

»Tak jste hotovi?«

»Jedou, jedou, pane Novák,« pokyvovala Emila hlasem, který vyznával v truchlivý akkord.

Pan Novák nemusil spěchati, jelikož omnibus byl objednán půl hodiny před potřebným časem a pro jistotu Emila dnes ráno dvakrát byla u Bílé růže připomenout panu Novákovi, aby už zapřahal. Koně dali se do poklusu naprosto mírného, paní Marta se v omnibusu ještě na rychlo pokřižovala, po ní také Mařenka a pan professor zavzdychl: »Tak s pánem Bohem všemohoucím!« a kynul Emile na poslední pozdrav. V hloubi své duše jí záviděl, ona že nemusí do světa širého a že zůstane doma.

Dívka tato dívala se za odjíždějícím vozem, dokud nezahnul v levo na náměstí, k Bílé růži, kde se ještě stavoval pro dva z oněch tří cestujících, které včera večer professor zahlédl v sále hráti kuleční k; potom mrštně se obrátila a vyběhla nahoru do opuštěného bytu, kde hned jala se uklízeti. Můžeme opustiti toto děvče s myslí naprosto upokojenou a v důvěře v její silné paže, jimiž dovede se hájiti, byť i samotno teď ve světě stálo. A protož tímto budiž jí dáno srdečné s bohem, jelikož nebude jí už tuto potřebí.

Už tou cestou do Podola professor Bláha byl všecek utrmácen. Sic jindy také jezdíval na cesty podobné, na Míčov, do Městce, s celou rodinou, ale pomyšlení, že Podol není teď už cílem, kde by hned mohl odpočívat, svléknout kabát a jít ven, do zahrady, teď už jej nesílilo při neustálém přesedání a trampotách cesty. Teď Podol byl jen první, úvodní stanicí . . . Ještě k tomu jim poradil nějaký zlomyslník, aby užili problematického dobrodiní transversálky, tak že teprve za pozdního večera, po několikahodinném čekání, zývání a zlobení dítek dostali se konečně na místo svého určení. Ale vyspali se tam šťastně. Marta udělala oběma hochům časně ráno do Přelouče a odtud k Brnu odjíždějícím křížek na šťastnou cestu a otec ještě poslední přidával naučení, jak se chovati ve studentských noclehárnách a jak opatřiti peníze proti lupičům a nepřátelům cizího majetku. Sám měl už rukou Martinou ušitý váček z pevného režného plátna, uvázaný kolem krku pod košilí a v něm několik set zlatých, jež mínil v Praze vyměniti za marky, peníze dánské a švédské, protože přes Berlín, Lübeck a Kodaň chtěli dostati se do Kristianie a odtamtud až na konec Evropy, k půlnočnímu slunci . . .

»Tak s pánem bohem všemohoucím!« znova vzdychal professor Bláha, když loučil se se zbylými dětmi, sestrou a švakrem.

»A prosím tě, švakrová,« pravila Marta bůh ví už po kolikáté, »ať děti píší každý den, jak jim Antonín udal ty adressy . . . a kdyby se něco stalo, pán Bůh neskládej, prosím vás lidičky jen telegrafujte, ať už to stojí co stojí, to víte!«

»Nic se nestarej, Marto,« ujišťovala švakrová Lojzi, teď už paní řídící, »vždyť nejsou u nás děti poprve . . . A vy také pište, co nejčastěji!«

»Budem, budem,« slibovali Marta i Antonín zároveň, a to takovým hlasem vroucím, jako by říci chtěli, že beztoho myšlénkami budou doma víc než tam v té dáli.

Líbání nastalo, křížkování opět, a slzy a pláč. Takhle si to professor nepředstavoval a chvěla se pod ním kolena. Na malém nádraží podolském to vypadalo jako funus, snad také že obloha byla dnes zasmušilá a že větrno bylo; tlak jejich duše tísnící ulevil teprve, když ocítili se v rychlejším a pohodlnějším vlaku než byl ten podolsko-přeloučský, ujíždějícím ku Praze.

Tam pak ruch, jaký nebývá ve městě pod vrcholíčkem Hůrkou ani o pouti Marie Panny, kdy scházívají se tam u kapličky zvané »Chaloupka« matky a dcery z celých jihozápadních Čech, ze Šumavy nejvíc a z Domažlicka »báby« v červených varhánkových sukních a květovaných životech, obědvajíce za dva až čtyři krejcary okurkového salátu, prodávaného před děkanským chrámem jako jinde o poutích perník. Ruch ten, výměna peněz a shánění různých ještě malých potřeb cestovních, kartáček a hřebínek pro něho, malou příruční kabelku pro ni . . . rozptýlil jejich tíhu, a když pak uháněl druhý vlak malebným údolem Vltavinym a krajem polabským, žírným, čilým, který byl oběma novinkou, nestačili dívati se oknem a upozorňovati se na vzájem na to a ono. Vyprázdnilo se kupé, a tu vyndali pečené kůře, které ještě do předvčíra těšilo se míruplnému žití a volnosti na ni-

vách podolských, kus pražského salámu a láhev vína v Praze opatřenou a večeřeli spokojeně.

»Jak živa mi večeře takhle nechutnala,« liboval si professor, který z Prahy byl utrmácen, uběhán a vyhladovělý. »Cestovati je přece jen rozkoš,« namlouval sobě, »teď to teprve pochopuji.« Ovšem, bylo horko a půl lahve vypil žíznivý professor skoro na ráz, až mu oči svítily.

»Co pak asi dělají děti,« zavzdychla paní Marta, jejíž myšlénky napořád vracely se do Podola a kamsi na neurčito na Moravu, odkud doufali míti zprávy už zítra, v Berlíně. »To jsme se tentokrát rozprchli, ještě nikdy jsme nebyli takhle rozvedeni, po všech koutech světa.«

»Eh, však těm je dobře. Hoši už mají rozum, o ty se nebojím, naopak, ať jen něco zkusí a po světě se rozhlédnou. Mezi divochy nejdou a Mařce a Vráťovi nebude u sestry zle, to víš, tam jsou dobře schováni.« Ale přece tato vzpomínka zakalila trochu ten okamžitý, veselý rozmar, který prchal tím více čím silněji se stmívalo a vlak ujížděl za Drážďany jednotvárným německým krajem.

Bylo úzko professorovi, když sestoupili v chaosu berlínského nádraží a když vcházeli do velikého, elektricky osvětleného vestibulu obrovského hotelu, jejž doporučil jim doma známý továrník, který sem jezdíval co rok. Ani on, ani ona jakživi v takovém hotelu nebyli, nanejvýš sem tam jednou za dva, za tři roky že bylo jim přenocovati v útulném hotelu pražském, českém, a teď se jim motala hlava z množství těch ulízaných pánů, kteří je vítali a sklepníků, kteří je provázeli. Bylo jim oběma nevolno v krásném pokoji, s kobercem přes celou podlahu, se širokými postelemi, elektrickým světlem, za nějž měli platiti za jednu noc tolik, co doma je stálo živobytí skoro na tři dny, jak Marta rychle spočítala, ve dlouhých chodbách také s tlustými, nekonečnými koberci, po nichž chodili jako duchové po hřbitově. Hrozně tísnivě působilo to okolí cizí, nádherné, velkolepé a nezvyklé na obě ty bytosti, sestaralé ve starostech o chléb vezdejší, zvyklé jen na sebe a svoje čtyři stěny a na ty děti drahé a milé, po nichž se jim nesmírně stýskalo. Povídali si o nich dlouho, ani nemyslili na to, že jsou na cestách a co na ně čeká krásného, dlouho nemohli usnouti, a když se probudili časně, tuze časně, zase vzpomínali na domov.

Zase hlava se jim točila z toho ruchu na ulicích berlínských, byli umdleni procházkou nezvykle dlouhými třídami, pletli si tramwaye a nerozuměli divnému nářečí konduktérů. Chodili podle plánu, ale vždycky zase vraceli se na totéž místo »Pod lipami«, od nichž neodvažovali se daleko vzdalovati se, protože na blízku byl jejich hotel. Zašli k obědu do restaurace, která se jim zdála méně nádhernou, ač báli se vejíti do malé nějaké hospůdky, kde by snad byl oběd laciný. Už hrozně mnoho peněz vydali za ten kratinký čas a přes to, že byli připraveni na velká vydání, teď přece se toho děsili a jim, kteří byli tak zvyklí šetřiti a ukládati, kalilo to požitek té cesty. V restauraci nemohli ani pít berlínské »bílé pivo«, museli si objednat drahé víno, které zas trochu narovnalo pana professora, tak že v přemíře bujnosti objednal drožku a dali se zavézt do zoologické zahrady.

Paní Marta nemohla se zdržeti malé výčitky vidouc, kterak souběžně s drožkou jede k témuž cíli o mnoho lacinější tramway, ačkoli pohodlně a pěkně sedělo se jí po obědě a po té dopolední chůzi městem. Antonín ji tedy snadno ukonejšil svou veselostí; povídal, že když se jednou dali na vojnu, musí bojovat a aby se nestarala, na to že peníze mají, vždyť to ví. Ale bujná tato nálada přešla professora za krátko, když musel z té drožky ven, bloumat mezi exotickým dobytkem, všecek ospalý. Usedli na lavičku, a tam pan professor chvilku klímal, v řídkém stínu nějakého akátu, hrozně nepohodlně, a probíraje se vzpomínal s velikou touhou na staré kanape v pokoji obývacím, které bylo už tak vyleželé, s příslušnými dolíky pro všecky oudy, že bylo tak jako etui nějakého skvostu a přese svoje tu onde polámaná pera učiněným rájem proti tomuto loži Prokrustovu.

Však i kdyby těchto svízelů nebylo, nebyli by zůstali v Berlíně déle a o půlnoci, v ruchu stále ještě hlučném velkého města odjížděli do Lübecku. Zas nebylo se spaním nic a když k ránu začínali usínat, konduktér na malé jakési křižovatce rozevřel dveře, jimiž proud chladného vzduchu vehnal se do kupé a připomínal, že tady musí přestoupiti na vlak lübecký. Zapomněli na to v té ospalosti a teď honem ven se všemi vaky, div že toho polovičku tam nenechali. V Büchenu to bylo, na malém nádraží, uprostřed zelené roviny, porostlé tu a tam stromy a křovinami, koupající se v chladných ranních parách a proryté tratěmi na několik stran; město daleko bylo, ani je dobře neviděli a kdyby, teď ve čtyři hodiny ráno sotva by tam našli nějaké zábavy. Rozmrazila je zima, a čekali na lavičce před staniční budovou, sami dva, na východ slunce doufajíce, že je rozehřeje. V restauraci nádražní bylo jako po vymření, teprve o půl páté jakýsi duch jal se tam házeti mokré piliny na podlahu, převraceti stolice a stoly a zametati. Za půl hodiny přinesl jim žádanou černou kávu, špatnou, jako špinavou vodu. Těšili se na snídaní v Lübecku . . .

. . . Tam nechali si zavazadla na nádraží. Loď do Dánska odjížděla až k večeru: daji si je tedy zanést na palubu až večer a do hotelu nepůjdou. Bylo by to zbytečné vydání a začínali šetřit, obávajíce se, že by při takovém způsobu života nestačila jim jejich uspořená sta.

Hledali nejprve kavárnu takovou, jaké jsou v Praze, nebo tam u nich doma ta jedna, do níž chodíval pan professor vždycky v sobotu odpoledne, na obrázkové listy, ale nic takového neviděli, ani ne na hlavní ulici, až teprve strážník je poukázal na cukrářský krám. Tady také teprv uklízeli, ač bylo již osm hodin, div je nepod-

metli, a pili opět špatnou kávu, přikusujíce k tomu divné pečivo. Nemohli se dočekati poledne, když už dávno všecky znamenitosti si byli prohlédli, chodili a ještě více posedávali v sadech kolem města se rozkládajících, jezdili po tramwayi nevědouce ani dobře kam, až konečně o půl dvanácté zapadli do radničního sklepa. Zůstali hned v prvé místnosti, protože ve vedlejší byly stoly čistě prostřeny bílými ubrusy, kdežto tady byly stoly neprostřené, myslili, že je to zde cosi jako »formanka« a že to zde bude lacinější. Ale s hrůzou podívali se druh na druha, když viděli, jak u stolů okolních se pije o přítrž šampaňské, rýnské a moselské nejvzácnějších druhů . . . Vyhledali z vinného i z jídelního lístku to nejlacinější a za chvílku zase se jim jasnily tváře. Tentokráte oběma, neboť i na paní professorovou účinkovalo mladé rýnské a ten příjemný chlad v této čisté místnosti, nikterak »formance«, docela jiné, než na jakou byla zvyklá z Literarní besedy nebo Měšťanské jednoty tam doma. Sklepník vida, že nepřišli jen na víno, nýbrž že také jísti budou, přikryl hned stůl ubrusem docela bílým, čistým, ještě neupotřebeným a příbory dal opravdu stříbrné . . . . A vycházeli oba s úsměvem na tváři na teplý venkovský vzduch . . .

. . . Vystřízlivěli však brzo. Zas to nesmírně dlouhé odpoledne, ve kterém na ubohého professora dorážely divné myšlenky, snad z dlouhé chvíle. Napadlo mu najednou, podepsal-li opravdu poslední protokol, a děsil se nepříjemností, které mu z toho pojdou. Pot vyvstal mu na čele i ve stínu silných dubů, pod nimiž seděli, zase v těch sadech, kde byli už dopoledne, a s úzkostí svěřoval se se svými obavami své choti.

»Ale vždyť jsi povidal,« klidnila jej Marta, »že tě pan ředitel propustil s ujištěním, že už ničeho není zapotřebí a že je všecko v pořádku.« Ale při tom ji samé napadlo, je-li dobře zavřen psací stůl a zásuvka, v níž je Mařenčina spořitelní knížka a její nemnohé šperky . . . Kdyby přece někdo se k nim vloupal!

Seděli na lavičce v sadech nad přístavem, a protože byly čtyři hodiny a parník odjížděl až o půl osmé, měli na takovéto strašidelné myšlenky času dost. Na štěstí po chvíli upamatoval se Antonín docela určitě na okolnosti, které zamykání zásuvky provázely, jak ještě ke šperkům přikládal svoje zlaté hodinky a jak potom zkoušel, drží-li zámek, tak že mohli se strachovati zas o něco jiného.

Když už na parníku stáli k odjezdu se chystajíce, professor pohledem na to množství vod vzpomněl si na kohoutek u vodovodu v kabinetě zeměpisném, kam posledního dne po maturitě si šel umýt ruce. Kdyby tak byl nezavřel a voda pomalu přetékala na podlahu, tam se rozlévala pozvolna, prosakovala stropem druhého poschodí, kapala na přístroje kabinetu fysikálního, jež by za krátko počaly rezivěti, pak dokonce i stropem prvního poschodí do dolejší teď opuštěné učebny. Nikdo teď, v tu dobu prázdninovou tam nepřijde a voda by poznenáhla začínala pronikati stěnami, až z venčí ukázala by se, tak přes noc velká, vlhká skvrna . . . Pak by musili přijít zedníci, vytrhat podlahy . . . a přestavět snad celé pravé křídlo.

»Ale vždyť by ses to byl už doma dověděl hned druhého dne ráno, kdyby byla voda přetekla!«

»O ne,« bál se professor, »voda tam přetéká jen pomalu, protože současně trochu odtéká, mám zkušenost, jednou tam studenti nechali kohoutek otevřený, na štěstí jen přes oběd, tenkrát byla v kabinetě jenom malá louž . . . a pak je kabinet až na opačné straně školníkova bytu, zpozorují to už pozdě, za týden, za čtrnáct dní, až tam přijdou poklízet a až hořejší poschodí už bude celé promočené. Pro Krista, to bude neštěstí!«

A už ani nestopoval nádherného odjezdu parníku za večera toho klidného, rozjasněného . . . Ten vodovod děsil jej až do poslední chvíle . . . A ve snách zas a znova jej strašil protokol, úlohy, ředitel, inspektoři a celá zemská školní rada.

— — — — — — — — — — — — — —

Tím způsobem potloukali se, nikoli cestovali po světě, on trápen ve dne myšlénkami, v noci těmi sny, ona touhou po dětech, dělali si výčitky, že tak lehkomyslně všecko opustili, vymýšleli nové věci, které by se mohly za jejich nepřítomnosti přihoditi doma i v úřadě, a byli celí zoufalí, nenašli-li na místě dle úmluvy dopis od dětí. Nic je pak v tom kterém městě nezajímalo, chodili jen pořád na poštu do oddělení »poste restante«, pak telegrafovali a neuklidnili se dříve, dokud nedostali odpověď, že všechno je v nejlepším pořádku. Nejméně starostí nadělali jim hoši, Zdeněk a Lojzík; ti velice moudře a pro všecku jistotu psávali z každého místa hned do několika měst, která byla v plánu rodičovské cesty, nadšené pohlednice a vypisovali další svůj program. Ovšem že větší část těchto malovaných lístků zůstala ležeti na místě svého určení, ba leží tam snad do dnes, a rodičové ruce sprásknou, až uslyší, co pohlednice ty stály peněz. Zatím byli spokojeni, že hochům dobře se vede — a trochu jim záviděli jejich radost, jejich nadšení a jejich bezstarostí.

Anebo kdyby tak náhodou uprázdnilo se nějaké místo ředitelské, napadlo professorovi, a ze zemské školní rady kdyby došel tak nějaký ten pokyn, beztoho pořád očekávaný, aby se Bláha o ně ucházel, — vždyť před rokem inspektor pochválil jeho methodu a když ze třídy odcházel, podal mu ruku! A Bláha nebyl by k nalezení v této šťastné chvíli; než se vrátí, bude snad už pozdě a ředitelem pak už nebude do smrti nejdelší . . .

. . . Tak jenom do Throndhjemu dojeli. Za světlé noci severanské, když projížděli truchlivými vysočinami Norska, mrazem vypálenými lesy a nekonečnými kamenitými pláněmi, jal je oba takový stesk, že Marta dala se do pláče a

Antonín odhodlal se konečně k té větě dávno myšlené i očekávané.

»Jakpak, Martičko, abychom si cestu trochu zkrátili? Nejezděme už na ten Severní Mys a vraťme se z Throndhjemu přímo domů!«

»To budu ráda!« svaloval se Martě se srdce kámen a oslazovala sobě i manželi ten neúspěch opozděné cesty zbytečnou vyhlídkou: »Můžeme si ostatek nechat třeba na přes rok.«

»Nu, uvidíme,« dodal manžel poněkud skepticky. »Prozatím jen když budeme doma. Ach, až zas budeme chodit k Lubům, po silnici plánické a na naši Hůrku . . . Jak jsou krásné odtamtud ty šumavské hory! . . . Tam si zase odpočinu.«

»A já také,« mínila Marta, a tvář se jí rozjasnila.

Dojeli ještě do Throndhjemu, tam zůstali den, vlastně do nejbližšího rychliku a jeli teď rovnou, skoro beze všech zastávek. Necítili teď už umdlení, protože jeli domů . . . A teď teprv, když se vraceli letem přes města, hory, řeky, vody širé, v té radosti z návratu trochu požívali rozkoše cesty, dlouho připravované, dávno očekávané s touhou a netrpělivostí tak jako nějaký cíl a vrchol tužeb. Ale byla to rozhodně více rozkoš z návratu, než rozkoš z cesty.

Byli zemdleni životem dříve, než se naučili užívati jeho radostí.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

VII.

BESEDA.

Byla to malounká, sedmdesátiletá stařenka s bezzubou dásní a na hlavě měla jak staromodní kuklič ku posazený čepec z černého hedvábí, jaký si na panenky dávají děti. Ale její byl vatovaný, prošívaný a širokým límcem teple po ramínkách splýval jí a pod bradu, se vázal na fialovou pentli. Když z kožíšku se svlékla a čepec odložila, u každého ucha zlatou kapkou zahrál jí drahocenný, třeba z mody vyšlý šperk. Bydleli až kdesi na Zderaze a k Vořechovským docházeli jednou za týden. Její muž, také asi šedesátník s vousy jak vějíř rozestřenými pod bradou a s vlasy věnečkem objímajícími překrásné čelo, seděl v koutku »za větrem« a s Žampionem, psem do prstýnku na lavici svinutým chránil pro stařenku místo, kam odnikud nefoukalo a odkud vidět bylo přes celou šenkovnu. Babička byla ještě čiperná, všeho si všimla a všechno chtěla vidět, znát. Utrhlo-li se poutko u zimníku, stařenka jistě to zahlédla a pravila: »aha — zima jde ke konci«; spadl-li komu klobouk s hřebíku, babička ihned dodala: »jako živej, — už chce jít domů«. A bylo-li ticho u stolu, odhrnula ubrus a pod stolem hledala skřížené nohy, zavádějíc sama o všem řeč. — Oba ti lidé byli takoví drobní, choulostiví na slovo i povětří; sami o sobě říkali, že jsou už jako pavučinka v koutě, každý náraz jimi zatřásl, sebe menší průvan zachvěl jemňoučkým jejich ústrojím.

»Maminka« rychlým krůčkem doběhla ke stolu, protáhla se mezi židlemi ode dvou stolů a nahlédnuvši Brandejsovi přes rameno do tváře, jemně vzala jej za ucho.

— Proč pak k nám někdy nepřijdete, proč šelmo šedivý? pravila a za ucho přitáhla je k sobě. — Usmívajíc se, očima soukala se za svým mužem, kde na lavici leže, a očkem pomžikuje místo pro ni hlídal psíček její Žampion. Dědeček vstal a pustil ji na její místo; když odložila rukávník a chtěla pověsit i čepec, namáhal se, jak mohl, aby čepec pověsil za ni, ale musil mu pomoci jeden z doktorů, protože Kotouč by byl nedosáhnul a stařenka taky ne.

— Děkuju srdečně, pravila Zumru mladšímu a vysvlíkajíc se z kožíšku, vypadla z něho jako zrnko z uschlé křížalky.

— Pojďte si ke mně sednout, pojďte, pravil Růžička a poposednul stranou, ačkoliv stařenka měla místa dost.

Stařenka utřela si hubičku a sedla.

— Jdi ty šotku, pravila, odsunujíc pejska, který do kolečka svinut nepohnutě ležet zůstal na své lavici. Byl opravdu jak Žampionek barvený a zdálo se, že také trpěl na nějakou rheumatickou nemoc: byl cele oblečen v teplou bundičku a tu mu zapínali dolem jak u dítěte gatky, dvojí řadou perleťových knoflíčků.

— Kde pak jste byla, maminko?«, ptal se Růžička — pozdrav Pán Bůh, — kde pak? —

— I to víte. V kuchyni jsem byla. Tam je první moje cesta. To my toho vždycky máme. A když už si toho dost napovídáme, — ještě tomu nevíme konce.

— Už jsme se po vás ptali.

—Myslím, vy šelmo. Vy si na mě vzpomenete! — Kde pak je čubička, nevidím ji tu? Nebude prodaná? — Fili! Pane Čápe, kde pak máte čubičku? — Ale topíte tu jako v pekle — Jestli pak je každýmu tak horko jako mně, já jsem celá spocená. — To Brandejs je hodnější, než vy. Přece aspoň někdy za námi přijde. —

Kdybyste tak řek' Rezi, — to bych spíš věřila, ale já? — Co pak dělá Rézi? — —

— Prodává mrkev a tloustne, už je vám jak husa tlustá. Tak tučnou ženskou už jsem dávno neviděl. Tak se prsty do ní boří. —

— Už zas začínáte, Růžičko?

Brandejs sebou zavrtěl, ale maminka vzala jej za ruku a ptala se: — A jak pak vy se máte, Brandejsi?

— Jak starej člověk. Co pak je po všem, když už je člověk jako hrachovina.

— Ba, chudáku, už jste toho zkusil dost na světě. —

— A ještě zkusím.

— I to snad už ne, Brandejsi; dyť Pán Bůh o starejch lidech taky ví. Sám taky už je dědoušek a ví, co stáří je. Nestarejte se, nic se vám už nestane.

— Já bych rád.

Kotouč klepl maminku na rameno.

— Slyšíš? Nech hovoru a pověz, co chceš k večeři.

— Inu, já hlad nemám, — ale —

— Smakovalo by ti!?

— I toť, něco přece sním. Suchá Boženko, pojďte sem, zvolala a vzala Boženku za ruku. — Vy máte nějakej dutej kašel, snad se nám nechcete rozkašlat? Co pak tam máte dobrýho? Plíčka? Ledvinky? Ne, to nechci, to si můžu udělat sama . . — Co pak vy jste měl k večeři, Růžičko?

— Ženský nožičky.

Maminka položila jídelní lístek a na chvíli upřela na Růžičku svoje oči.

— Vy máte ale hubu nevymáchanou, jen co je pravda. Až hanba se vás na něco ptát. Jednou nohou v hrobě, nestydíte se?

— I já bych se paní, Kotoučová, třebas ještě styděl, ale co pak je to platný? — Čím starší beran, tím tvrdší roh a starýho pně vždycky se oheň chytá.

— Teď už toho mám Růžičko dost! Do smrti s vámi mluvit nebudu, nepřestanete-li hned. Kdybych vás dobře neznala, něco bych si o vás pomyslila, . . . i mlčte, mlčte, já nechci nic slyšet. Znám já vás, jako boha svýho, máte hubu rozpustilou, ale střílí, jako máme lidi, když nemají namířeno. Vy jste jako ten pes, nemůže-li kosti hrýzt, aspoň je olizuje, víďte? — — Jak pak husí játra, Boženko, nemáte?

— Podívám se, ale ano, jsou tam!

A Boženka běžela, aby mamince přinesla husí jatýrka.

Krásně voněla ta játra. Snad, kdyby toho nebylo, že jedla stařenka, byl by si je přinésti dal i Kotouč. Ale jedla maminka a to bylo zrovna tolik, jakoby jedl on sám. Vytřípaje papír od tabáku, ačkoliv v něm pírka nebylo, vytřepal ho přece, ale očí se stařenky nespustil, stopuje každé její pohnutí. Ani neviděl, jak ruka se jí třese. když s pokrmem se nese k ústům, ani neviděl, jak pomalu jí, jen radost měl, že sousto mizí za soustem a stařence opravdu chutná. Poslední sousto žmoulila asi čtvrt hodiny, ale brambory nechala a ku podivu, byly přece pěkně opečené a chutné na pohled. — Podivné . . . Po starušce škrábal cizí pes. — — Co pak chce ten pes? ptala se stařenka — myslím, má hlad, dodala a dávala mu, dávala, až ji stařeček potají kopl, cože všecko dává psovi, ať jí sama.

— Tak, teď už je mně dobře, pravila po jídle, vzala sklínku do ruky, vznesla ji k ústům a olíznuvši se na jednu stranu jak kočička, upila trochu.

— Panenka, poznamenal Růžička.

— Šak sem! — na to stařenka a odstrkujíc talíř s brambory, sehnala Žampiona pod stůl. — Na, dej mu, pravila Kotouči — mně se už nechce.

— Co pak dělá pajmáma, pane Havlíčku? Nikdy ji sem nepřivedete. Celej boží rok sedět doma zavřenej, že se jí chce? — Nemůžete ji někdy vzíti s sebou? Sám si umíte vyjít na skleničku . . . Vojtíšku! Kde pak je Vojtíšek?

— Oh, ten už tu nebyl kolik dní. Co pak?

— Jakub zemřel.

Jakej Jakub?

— I ten s modrým šnóblem ze Železnejch vrat. I vy jste ho znali, každej ho znal. Chodíval s harmonikou. Dceru má v klášteře.

— Ten? Ten umřel!?

— Umřel. Dnes v pravý poledne odnesli ho do umrlčí komory. Opilej přišel domů, svalil se a bylo po něm. V botách zemřel. Harmoniku měl ještě na zádech.

— Chudák.

— Kdo že umřel? — ptal se kdosi až z dolního konce stolu.

— Jakub, Jakub zemřel, šířilo se od stolu ke stolu a hovoru náhle jakoby utal.

Mezi bílými hlavami zavichřila smrť.

Znali ho skoro všichni, Jakuba s modrým šnóblem. Jako pes jen jednu kůži, měl i on jen jednu košili a kabátek letní i v zimě jako pro děti. Stával tam jako žebráček v Železných vratech a hrával nábožné písně.

— Zahrál si poslední kousek, pravil Růžička a Brandejs dodal:

— Ten nejkrásnější.

— Ba nejkrásnější, — podotkla stařenka.

— Taky osmačtyřicátník! pravil pojednou Kotouč, nazdvihuje vějíř svých vousů a spouštěje ho zase na prsa. — Už je jich málo.

— Málo.

— Havlíčkovi donášel noviny! — podotknul Růžička.

Čáp se dal do smíchu: — Jakub?

— Jakub! tvrdil Růžička. — Můj mistr chodíval s ním . . . A vidíte, teď byl z něho klerikál. —

Čáp se kuckal smíchy. —

— Jak to? —

— Faráři u sv. Jakuba viksoval boty.

— I pro Krista Pána — hodil sebou na židli Čáp. Rudnul smíchy. —

— Komu pak vy dáte pokoj. Ani mrtvejm ne. Chvíli bylo zas ticho.

— Avšak věřte mně, lidi zlatí, pravil pojednou Růžička, — nebude dlouho trvat a šestašedesátníci budou zrovna tak vzácní jako osmačtyřicátníci. —

— Už jsou teď.

— Kolik pak je nás, co jsme toho pamětníci? To jsem já, tady Fintejs, Brandejs, Mareš, Klíma, Ctibor, Škvor, — počitejte si to! Na prstech je spočítáte! Bože drahej! zadrbal se Růžička za uchem — jakoby to včera bylo a už je tomu 26 let!

— Všichni se lekli.

— Není možná!

— Už jo! Myslíte, že pořád lžu? Šestadvacet let je to!

— Inu stárnem stárnem! — přimísil se slovem sám Havíček. — Co pak je to platný, pánové! Napoleon zemřel, Žižka zemřel a my musíme taky. Dělej, co dělej, smrti neuhneš — Můj Lehrmistr měl třípatrovej dům a nezaštěknul po něm ani pes. Taky už je tam.

Slovo převzal Anastas kazatel, představující se pode jménem Drozd.

— A tak to bude s námi se všemi tak. Kdyby člověk celej svět obrátil — všecko zvěděl, všecko zkusil, všecko znal, přijde stáří, přijde ta přítomnost taková, mozek seslábne, tělo se scvrkne a člověk jde nazpátek. Tak sevšedníš na konec jako to pometlo a co po tobě zůstane? —

Růžička dodal:

— Poslední dech.

— Ba, buďme rádi, Korbel zas na to, starý koželuh: — buďme rádi, že jsme tak staří! Kdo ví, jak by to s námi dopadlo. Dnes máme ještě co jíst, za 20—30 let možná neměli bysme ani to. Nynější svět není už podle toho. Nikdo nikomu nic nepřeje, každej by rád všechno sám. Škoda starejch časů, tenkrát bejvalo líp. —

— Bejvalo, bejvalo, zahlučeli starci sborem — kde pak tenkrát a teď. To není ani přirovnání!

A v shromáždění nastal veliký lomoz. Jeden mluvil přes druhého a všichni hromadně reptali, bijíce na jednu strunu, kterou zachvívat se slyšel v prsou každý z nich. Žemlička, Anastás, Cerman švec, Fintejs, Kebrle, Konvička i strejček povstávali s míst a stavěli se kolem stolu, kde jak na trůně seděl a těžce chrochtal Čáp —

— Nebejvalo tolik žebroty, sedělo se doma, známí přišli na besedu a nebyl ani tak stísněnej čas jako je dnes — Dyť nikdo nemá šestáku! Moc peněz a nikde nic!

— Já sem přece moc ve světě honěnej, jak se říká, rychlej nad čerta, — za všeobecného pozdvižení slyšeti bylo Havlíčkův hlas, ale věřte mně, tak, jak to chodí dnes, nechtěl bych přežít svůj věk! — Dnes musí každý opatrně táhnout za řemen, aby vycházel. A když i nejkrásněj všechno spočítá, ještě nevyjde! — Nouzi dře kde kdo, všechno vzhůru nohama a lidi jako much. — To ví Kristus Pán, kam to všechno povede. Já říkám, že to vezme zlej konec!

Z opáčného konce stolu slyšeti bylo Žahoura.

— Myslíte — křičel na kohosi uprostřed stolu: — že by kyrysníci dnes nebyli dyby měli lidi? Podnes by byli. Ale lidí nemají. Loni verbovali ve Vídni k císařský gardě největší lidi u vojska a našli jich pět v celým Rakousku! Pět! A tenkrát — celej regiment mohli postavit a chlapi jak hory. Všechno se před nimi třáslo, všechno utíkalo, nač ruku položili, to bledlo — strach z nich šel! —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

RUDOLF DVOŘÁK:

K abrahamovinám Jar. Vrchlického.

Abráma Nimrod v hranice žár děsný vmet',
jenž dusil ptactvo, zemi halil v mraky
a praskot mocný šířil pod oblaky;
jen bídný ještěr přál si větší ohně vznět.

A velel alláh ohni: schladni! Oheň hned,
ač jasně háral dál, žár pozbyl však'ý;
i pramen vytrysk' před Abráma zraky
a prostor kolem rozpučel se v růží květ.

V den osmý Nimroda dci v oheň hledí,
zří, Abrám v zahradě jak růží sedí.
Sám Abrám pobyt na hranici rájem zval.

Dnes vidět Abráháma osud Tobě dal:
»Kéž dalek jest i Tebe úpal žití
a cesty Tvoje všecky zdobí kvítí.«

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

RŮŽOVÉ DIVADLO.

V každém člověku je zárodek tyrana. Ať se nikdo proti tomu neohražuje. Prohrál by. Dokázal bych mu to. A není to nic špatného. Je to v nás a je to zárodkem síly. Čím silnější individualita, tím má více tyranských choutek. Žádost moci je pramenem síly, motorem pokroku a stavivem lepší budoucnosti lidstva . . .

Jsme všichni stejni, ale zapíráme to. Pro svou osobu.

Ale jiným to vyčítáme jako zločin.

— Jak se opovažuješ vnucovat mi své mínění?

— Protože je lepší Tvého.

Každá taková debata končí prudkým konfliktem. . . Což nelze jej vyrovnat? Nikdy! Nic není na světě dokonalého, nic absolutného. Co je pravda, co je čest, co je krása? Tisíc otázek a stotisíc sporů.

A přece je tu soudce nejvyšší, podceňovaný, opovrhovaný, souverénní, nejvyšší instance. Masa, obecenstvo. Myslící lidé tvoří formulky a pronášejí věty, myšlenky a programy. Masa nemyslí, či lépe: myslí instinktem, jejž jenom časem porušuje nálada, počasí, hmotné poměry, zevnějšek a výmluvnost toho kterého hlasatele ideje. Ke které straně se masa nakloní, ta vítězí. Má tedy snad pravdu tato strana? Nemá. Za půl roku přijde strana poražená se svou: obecenstvo je jinak rozpoloženo a zbitý včerejška je miláčkem dneška. Jako v písmě, ponížení bývají povýšeni. Mase je možno přísahati dnes na jedno a zítra na pravý protiklad. To je její přirozenost, to je právo její výsosti a moci. Je tyranem zrovna tak, jako ty, který ji chceš vnutiti svoje učení. Leč protivy jsou jen zdánlivy. Hluboko na dně mluví a rozhoduje v úsudku masy lidské srdce, jeho touhy a jeho chtění . . .

*

Masa tě porazila, hrdý snílku, ó Mohamede svého Islamu? Opovrhuj jí, znič ji, můžeš-li. Jak pošetilá snaha! Uzavři se raději se svým aristokratickým opovržením do své komnaty, a lehni si na pohovku a zakuř si vztekle. Buď rád, že stojíš tak vysoko nad všedností . .

Ale mýlíš se, a není pravda, co všecko povídáš o tom nízkém niveau svého tisícihlavého nepřítele Jsou lidé, které i ty ve své bohorovnosti stavíš nad sebe — a tito lidé vyhráli nad masou. Chytli ji, zmocnili se jí, překonali ji. Ba víc, stali se miláčky davu a majíce její důvěru vykonali skutky, o jejichž záslužnosti nemáš ponětí. Rozesmáli dav, rozplakali dav, povznesli jej a řekli mu při tom celou řadu velmi hlubokých a významných myšlenek! A dav chápal tyto myšlenky, přijal je a byl vděčen. Co je úspěch? Dík obecenstva za to, že's ho dojal, obveselil, zušlechtil. Jak je sladko dosíci vděčnosti tisíců!

A co ty, povýšený Mysliteli, co's ty udělal užitečného? Ani jednoho jsi nepotěšil, sám máš v duši peklo a spíláš čtenáři, spíláš posluchači. Proč? Že's ho nedovedl překonat, že's nedovedl zvítězit.

Tak přicházíme k otázce formy, a tomu ty nechceš rozumět. Mysli si, že's kandidátem poslanectví a to tím nejlepším pod sluncem. Přijdeš před voliče a spustíš: »Vy jste zanedbaná, neuvědomělá, trpící chasa. Proto zvolte mě a já vám pomohu, já vás povznesu a vzdělám.« Propadl jsi. Docela přirozeně. Ale jdi jinam a začni: »Pánové, náš společný zájem vyžaduje toho a toho postupu. Máme mnohé nedostatky, já i Vy, musíme se povznést a býti lepšími . . .« Mnohem spíše budeš zvolen . . .

*

Začal jsem o tyranii naší samolibé všelidské slabosti. Touto lstivou všeobecností chtěl jsem se připlížit asi k nejhorším tyranům naší doby, k pánům modernistům.

Není tomu dávno, kdy na obecenstvo řezány byly žhavé pruty pro velkou smělost, že nechce den jak den poslouchat pochmurné tragedie, plné příšerné tajemnosti skandinavských fjordů a původní parafrase tohoto genru. Obecenstvo bylo bito. Za to, že se chtělo také někdy smát, že po denním shonu chtělo ulehčit duši přeplněné starostmi, že chtělo úsměv večera, když ho nedal den. Velké prokletí vyslovilo mu za to kolegium papežů nedotknutelné moderny.

Skoro jste si říkali: Což jsme opravdu tak nízcí, nevzdělaní a špatní? . . . Bláhoví! Nejste. Za pohanění včerejška dostanete satisfakci zítřka.

Byl jednou jeden pan Maeterlinck, básník prvního řádu. Psal nádherná dramata. Byly to mlžné sny neskonale poetické a psychologické hloubky. Ale nedaly se dobře hrát. Krásně se jen četly. Najednou pan Maeterlinck napsal drama. A drama to se dalo hrát. Nejen to; má veliký úspěch. Při tom je však stejně poetické, skvělé a hluboké. »Monna Vanna« jde celým světem, vítězná a krásná. Líbí se i tomu daremnému obecenstvu a bude se líbit i Vám.

A v Paříži, jež je »uměleckým svědomím Evropy«, se dějí divné věci. Obecenstvo, jež tleskalo nadšeně Ibsenovi a Vládě tmy, tleská bez ostychu Tajemství Polichinelly od pana Wolfa. A páně Capusova La veine má úspěch jako L'autre danger.

A proč? Pan Emil Faguet vám to poví. Po vládě Théâtre rosse přichází k panství Théâtre rose. Divadla žalostná a posupná ustupují divadlům radostným, divadlu růžovému.

Divadlo růžové — Théâtre rose — co to je? Slyšte jádro kusu, který jmenuje se »Le secret de Polichinelle«. Tento titul značí tolik asi jako naše »veřejné tajemství«. Tajemství to spočívá v tom, že hodný mladík z nejpočestnější rodiny má milenku a s ní chlapečka. A ví to celé město, jen starosvětští rodiče ne. V svaté prostotě chystají mu bohatou nevěstu, ale on jim řekne: »Mám děvče a

s ním synka, a vezmu si ji.« To je první akt. Ostatní jsou rozkošnou hrou obou rodičů na schovávanou. Oba změknou a potají vyhledají milenku synovu, navštěvují ji a celí šťastní hýčkají drobného vnoučka. Jen aby to žena nevěděla! Jen aby to starý nevěděl! A na konec se tam sejdou oba stáří a syn jejich vezme si své děvče i s hochem za úplného souhlasu rodičů.

La veine? Historie maitresy, která má velké, zlaté srdce. Je opuštěna. Milenec žene se za velkou dámou a bohatstvím. Ale prohraje. Přivede to až do vězení. A když se vrací, hladov a zničený, zachraňuje ho srdce chudé, věrné milenky, bohaté nezmenšenou lásku. A L'autre danger? To už znáte z minulého feuilletonu pí. Hořicové. Matka i dcera milují jednoho. Žádná vražda. Matka s delikátní resignací ustupuje dceřině štěstí.

Nuže: když Paříž smí tleskat věcem tak něžným, prostým, a přece celé lidským, které mají myšlenky i mravní jádro, které jsou však psány pery literárních a divadelních mistrů, i vy máte právo žádat trochu lidského úsměvu, kousek slunce a štěstí na jevišti.

Smějte se povznešeným karatelům! A řekněte jim: »Pište pro lidi a lidé vám budou vděčni. Pište pro lidi, a oni rádi přijmou zušlechtění a myšlenky z vaší štědré ruky. Těžka je naše existence, ale umění nesmí život činit zoufalejším: chceme aspoň ilusi štěstí, když ho nepijeme z plného poháru skutečnosti.«

Bohudík i u nás ustává vřava. Řada našich dramatiků chystá veselohry. Ale obecenstvo nechce jen veselohry. Chce růžové divadlo: Vezměte srdce a nechte ho zranit životem. Ať trpí. Dovedeme s ním cítit. Ale zacelte, pro Bůh, tyto rány na konec. Víme, že v životě je jinak, že srdce raněné tak často dotluče. My to víme, až příliš dobře. Ale se scény aspoň časem ať zasvítne paprsek štěstí, úsměvu a smíření proti. Den přichází po noci; a duše lidská má také právo na svůj úsvit. Obecenstvo se nechce jen pustě smát veselohrní komice svých vlastních slabostí. Chce aspoň za čas hořké slzy bolesti a útrap spláchnout sladkými slzami štěstí, úsměvu a harmonie! . . .

Milan Fučík.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

❑ **Den narození Jaroslava Vrchlického,** dosud 16. únorem určovaný, vzat byl o letošním jubileu v pochybnost, poněvadž zápis lounské matriky klade narození mistrovo k 17. únoru. Jubilant sám má křestní listy dva, jeden se 16., druhý se 17. únorem 1853. Zápisky rodinné a údaje matčiny vědí jen o 16. únoru. Že se v matrikách často den křtu zamění dnem narození, je známo. Proto není nutno upouštěti ode dne 16. února, zejmena když básník sám víru v tento den zviklati si dosud nedal. Kdo však chce věřiti jen zápisům farním — ať si poslouží ráčí. Jen když není vzato dosud v pochybnost, že se mistr vůbec narodil.

≐ **O českém umění malířském** přináší nadšený, velmi přátelsky psaný článeček nejcennější umělecká revue anglická: The Studio. Podnět k němu zavdala nedávná Manesova výstava ve vídeňském Hagenbundu, z jejíž kollekce vybrány byly pro revue jako doklad české malířské zdatnosti obrazy Švabinského, Braunerové a Strettiho. Referentu zamlouvá se čilý »Spolek mladých«, jenž připjal na svůj štít jméno jednoho z největších malířů Čech a specielně promlouvá o některých umělcích, jichž jmena už dávno u nás náleželi k nejlepším. Obrazy Švabinského vynikají dle něho mohutností a svěží opravdovostí. Jako portrétista stojí umělec vůbec neobyčejně vysoko směle vrženou myšlenkou a dokonalou originálností techniky. Zejmena líbí se »Podobizna starého muže« (reprodukce obrazu je připojena), portrét umělcovy choti a obraz ženy v přirozené velikosti. Nadšeného přijetí dochází rovněž známá podobizna Rodinova, jíž zahájeno bylo v době pražské jeho výstavy slavnostní číslo Volných směrů. Od Zdenky Braunerové reprodukován »Kousek Staré Prahy«, na němž chválena životnost a originelní technika. V. Strettiho lepty jsou neobyčejně slibné a poukazují na krásný talent autorův. Jan Preissler není právě z národních umělců, ale jeho »Slunkem opálený hoch« a »Princezna z pohádky« jsou plny fantasie jeho vlasti. Na Slavíčkovi zamlouvá se anglickému referentu jeho jasná barva, živý květ máku, slunečnic a chrpy, jimiž oslňuje na svých obrazích, z nichž považuje za nejlepší »Deštivý večer« a »Noc«. Antonina Hudečka staví protilehle jako básníka měkkých a snivých půltónů a dokumentuje svoje nadšení na »Večeru u moře«, jehož modř i zeleň v jedno splývající podávají neskonale krásnou náladu tichých večerů na mořském pobřeží. U Kupky zamlouvají se zejména jeho barevné kresby pérem a lepty, u Úprky vzbudila neobyčejně silný dojem známá jeho »Slovácká Madonna«, najmě její charakteristický, čistě národní obličej slováckého typu. Rušnost živých, jásajících barev, tak vlastních kraji i krojové zvláštnosti tamního lidu, uvádí v nadšení. Delikátní rozkoš dýše z obrazu a milý způsob, jímž přivádí umělec k platnosti svoji myšlénku, zaslouží plného obdivu. »V lóži« od Františka Šimona jest práce velmi slibná, rovněž pozornosti zaslouží krajiny Jana Honsy a Bémovy drobné portréty pastellové i tužkové. V oddíle skulpturním vynikají dle anglického referenta zejména Stanislav Sucharda, Bohumil Kafka a František Bílek. —*a.*

≐ **Čeští spisovatelé a pojišťování životní.** Jedním z nejspolehlivějších měřítek kultury jednotlivých států a tříd společenských jest také pojišťování životní. Myšlénka pojišťování životního jest v nejpokročilejších zemích a vrstvách společenských nejrozšířenější, kráčí ruku v ruce s všeobecným rozvojem. V Anglii a Americe na př. pojišťování životní jest již po mnohá léta potřebou a požadavkem každého člověka, který se může vykázati nějakým příjmem. Kdežto u nás pojišťování životní v rodinných rozpočtech jenom zřídka se hlásí k svému právu, v řečených zemích jest jednou z nejpřednějších a nejdůležitějších položek. Jakou důležitost mu přikládá na př. stát náš, vidno z toho, že osoby pojištěné na život mohou si ročně odečítati pojistné až do 400 korun ze svých příjmů na zmenšení daně příjmové. — U nás pojišťování životní nemůže se ovšem vykázati procentem takovým jako v Americe a v Anglii. Jest však přece faktorem po-

ěšitelným, že největší porozumění pro tuto instituci má učitel, professor, spisovatel, nejmenší pak — budiž toho litováno — český rolník! Ten by měl přece býti zastoupen nejčetněji. O spisovatelích vůbec a tudíž i o literátech českých udržuje se ve veřejnosti klamná domněnka, že nemají valného porozumění pro hospodárnost, spořivost a pro péči o pozdní léta. Skutečnost však mluví proti tomuto omylu. Spisovatele čeští jsou nejšetrnějšími občany, nestarostlivějšími otci. Co Máj na příklad vykonal již svým Pensijním fondem, je dosti známo; 38 jeho členů, kteří jsou účastníky tohoho Fondu pensijního a příspěvky své velmi správně platí, vydává nejlepší svědectví o pečlivosti českého spisovatele o vlastní stáří a rodinu. Kromě toho téměř všichni spisovatelé čeští jsou pojištěni na život svůj pro případ úmrtí a dožití, pokud jsme zjistili, nejpočetněji u banky Slavie. V tomto ústavu mohl by se z českého spisovatelstva již dnes utvořiti jakýsi sbor. Nebude snad vykládáno za nediskretnost, uvedeme-li, že u banky Slavie — odkudž máme po ruce zajímavá data — pojištěni jsou ze členů Máje, vesměs pro případ úmrtí a dožití: spisovatel, který jest v pojišťování odborníkem a i jinak též opatrným počtářem, na 24.000 K, jeden z předních romancierů na 20.000 K, dramatický autor rovněž na 20.000 K; na 14.000 K pojištěni jsou tu dva spisovatelé. Jiný dramatik pojištěn je na 10.000 K, tři literáti na částku 8000 K a velká řada jiných na kapitály menší, nejméně však na 2000 K. Někteří naši spisovatelé již se dočkali výplaty kapitálů na dožití, jiní opět vykoupili výplatu u banky Slavie svou smrtí. Tak po proslulém básníku našem vyplatila Slavia pozůstalým 20.000 K, a je známo, že i po mistru Nerudovi, který svého času byl též volen za člena dohlížitelského výboru této banky, vyplacen byl ústavem tímto dědičce kapitálek 2000 K. Ano i poetický Julius Zeyer byl tu pojištěn na život svůj. — Z toho všeho je zřejmo, nejen že spisovatelé čeští jsou hospodárni, ale i, jak málo spoléhají pro svá stará léta a pro své rodiny na čtoucí obecenstvo. Mezi českými spisovateli není šnad jediného, který by se mohl věnovati těžké práci literární s bezpečným vědomím, že při tom oprávněně nemusí pamatovati na sebe sám. Aby se tyto poměry změnily a by v obecenstvu českém se rozmohlo více porozumění a úcty k práci spisovatelově, jenž u nás dvojnásobně pracuje a často i dvojnásobně strádá, to jest také jednou z českých rozvojových tužeb. *kk.*

⁂ **Z Národního divadla.** Jsme dlužni zprávu o vystoupení p. Raičově v úloze Romea, která měla rozhodnouti o angažování. P. Raič je na své mládí znamenitě již vyškolen. Nedá se z jediné a tak parádní role dokázati, co je z vlastní individuality hercovy přineseno a co je odlika. Avšak naprosto je zjištěno, že p. Raič je divadlem dobře podšit, a že by bylo chybou, kdyby se mu neotevřela brána k nám, slibuje-li, že zmůže přeje češtiny. Podaří-li se, je ovšem otázka, která na ten čas nijak zodpovídána býti nemůže. — V Julii se představila sl. Dostálová. Musíme trvati na tom, co jsme dříve již byli uvedli, že dosud orgán slečnin je neblahou překážkou jejího uplatnění — ale zároveň svědomitě konstatujeme, že nám v posledněj ších aktech mnoho pochyb z toho vzniklých rozplašila její přesvědčivá hra. Když se dostala k slovu vášeň její role, tu ovládala dům. Některé pósy, za nimiž jsme dosti zřejmě pozorovali výbornou její učitelku — zejmena v prvních částech hry — vadily nám naučeností, ale pak přišly okamžiky, v nichž bylo zřejmo, co je samostatnosti v této zajímavé aspirantce. *—ech.*

⁂ **Vlčkovo »Rodné hnízdo«.** Zjev pro naše literární poměry nad jiné zajímavý bylo možno pozorovati při této vzácné Vlčkově knize: officielní kritika ji prostě pominula, veliké naše revue, jež plným náručím chtivě lapají po sensacích kosmopolitického života, odbyly ji několikařádkovými pensy, ač-li jí vůbec neignorovaly, ba našla se jedna, kde literární cti naprosto zbavený referent, patrně ani knihy nečta, projevil jí svůj despekt dvěma řádky uličnicky zbarvené duchaplnosti. Toť opravdu bolestný symptom, jeden z vředů, jenž tak brutálně se často provaluje na těle osobní nevraživostí a nízkého zaujetí. Nebolel by nás ovšem tolik ojedinělý pouze zjev, ale považíme-li, že toto morální katanství je vlastně u nás pravidlem a to na poli, kde právě by měla vládnouti nejvznešenější idea lásky a bratrského prolnutí, naplňuje nás hořkým pocitem. Jsme barbary mezi sebou, prokazujíce zhusta lokajství indifferentní cizině. A to je bolestné zvláště tam, kde je kaceřována idea pro osobu z pouhé neodůvodněné nevraživosti a kde tato idea je vzácná a veliká. Vždyť Vlčkovo »Rodné hnízdo« je literárním unikem několika celých desítiletí. Román chlapeckých let, ne ani tak význačný po stránce románové (neboť tam dalo by se mnohé namítnout proti přitěžující šíři a častému epickému rozvádění), ale nesmírně cenný se stanoviska psychologie dětské duše a v příčině zachyceného ovzduší poslední éry dob předbřeznových našeho venkova. Co je v něm naneneseno prvků, pro které se nám Boženy Němcové »Babička« časem tak hluboko do srdcí snesla, co je v něm folkloristického materiálu, co vroucnosti a síly našeho venkova je jím zachyceno, co jadrných, známých, ale zapadajících figur oživeno! Cítíme, s jakou láskou, ale zároveň intensitou a svěžestí podjal se Vlček tohoto originelního díla, této živelní autopsychologické studie, k níž nebude časem sahati pouze občerstvení a svěží četby lačný čtenář, ale i kulturní historik, folkloristický spisovatel a především literární badatel podivuhodného rašení doby předbřeznové. Zde naneseno jest tolik vzácného materiálu, prožehnutého světlem básníkovy autopsie a tím neocenitelného dvojnásob! Venkova Vlček neidealisuje, klidně podává jeho temnou i světlou stránku a neklada nikde důrazu na typickou už paličatost českou, demonstruje ji bezpečně mezi řádky. Toť jedno za ostatní kriteria, jimiž je psychologický postup a taktická stránka díla typicky zdůvodněna. Byla-li nesmírná důležitost a cena memoirových děl tak dlouho a svorně hlásána a bylo-li po nich tak důtklivě voláno, dostalo se těmto hlasům vydáním »Rodného hnízda« radostného zadostučinění. Románový nátěr hnihu zpříjemnil i prozářil a tím přímo uvedl v nejširší okruh českého čtenářstva. A to je též jedna z neposledních její předností, že zároveň s poučením dovede vzbuditi ve vroucím návratu v zapadlé doby štěstí a radost, jakož i milé nadšení pro vzácné krásy přirozeného života. *S.*

— Z nejmladší české poesie přichází stále mnoho nových jmén, ale málo jich utkvívá, málo míjí los jepice. Příčinu toho dlužno hledat snad v tom, že se produkuje předčasně, tiskne hned v embryonálním stadiu tvoření, že nedbá se vyhrániční myšlenek a vyciselování veršů, ale žeň sváží se dříve, než plně uzrála. Často žne se na polích, jež jsou pravé poesii naprosto cizí. Odtud ta chudost uměleckých kvalit, nedostatek svérázných barev a vlastní mluvy, odtud ta nehotovost a kolísání, neuvědomění si cíle a zodpovědnosti, tvoření pod dechem okamžiku a ne věčnosti. Proto to snadné přimykání se k modě doby, plastika duše, jež dá se zformovat kde jakou rukou cizí, proto ten sklon k negaci, ta malomoc duše, jež je lhostejna v počátcích, kde má býti nejvíce nadšení a síly; malomoc duše, jež nechce nic, protože se jí opravdu nedotkla potřeba psát, a protože skráň opravdu neže hnula nezdolným úpalem snů a nenahlédla v jich nekonečnou náplň, jež v umělci vznítí věčnou žízeň a zvědavost bez mezí, neznající smutného slova: lhostejnost. Proto ta neschopnost stavitelů, ale ta snaha bořit a ničit, prohrát vše a ztroskotat, protože síly k záchraně a vzpruze jsou slábý, životem nesesíleny. Odtud nedostatek také nového dechu v mladé poesii a nedostatek rozhojnění poetické úrody mladou a svěží žní. Co vnáší na př. v literaturu nového a svého pan Hanuš Pekárek svou tenoučkou sbírkou »Na osamělých cestách«? (U Grégra 1902). Třebas někde v pěkných větách vypověděl několik intimních momentů své erotiky, ať již šťastné nebo nešťastné a projevil dobrou vůli tvořit a ukázal, že zná dobré předlohy toho druhu, přece nepověděl ničeho nového; těch vět vypověděly se již tisíce, a nekonečně silněji v největší nádheře všemožných odstínů. Ještě básně »Generace« »Výkřiky« v několika nových barvách dobře vystihují malomoc nynější bolestné periody, jako ji dosti vystižně vykreslily p. Hilarovy »Komediantské motivy« (Nákl. Mod. života), složené zrovna v genru umělecké poesie kupletní. Depresse, cynismus a zoufalý smích mladé duše, pod nimiž vysílenost, bolest a únava sténá, našly tu svého mluvčího, třebas mluvil někde přehnaně a bizzarně (č. 15). Protesty tyto čtou se pěkně a lahodně, ale i tu hrot jejich ulamují »Melancholické motivy«, jež strhují masku komedianta a ukazují nitro stejně rozervané a zlomené, jež tone až na několik ostrých satirických šlehů (»Ironie« a zvláště tu »Quondam-Hodie«), dobře dobu illustrujících, v ponurosti a malomoci. V knize této je málo zkušenosti, mnoho nálad neucelených, rozražených, rozvleklých, některé výrazy bizzarní na př. »pouta temně řvala«, »duše zívá unavením« atd. Typem myšlenkové rozředěnosti je Modlitba; »neznámý bože, velký, tajemný; velikých věcí temný probleme, jenž v temnu sídliš v neprohledných tmách« a m. j. Méně touto slabostí, ale chladem a smutkem nálad stejně trpí »Smutné chvíle«, p. Jar. Havlíčka (Nár. soc. tiskárna), jenž v dobré celkem formě jemnou, měkkou a bolestí zamženou notou mluví o smutných snech duše, jíž je úzko v nynějším dusném ovzduší, a jež proto vstupuje v passivitu, a zdolat ji nemohouc, teskně adoruje svoje zlomení. Zoufalost, únava, hniloba, šeď jsou v jeho slovníku slovy veliké váhy, k nimž pendantem nalézá věty bizzarní jako na př. »blázna zárodek se ve mně vztýčil«, »vůně jara provála všecky kouty jako po nemoci desinfekce, vzduch těžký, dusný schladila a zmdlený mozek vyprala mi, ten alkoholem prosáklý a nabubřelý mozek plamy«, slova jako na př. »bezkrvý mozek«, »shnilá krev«, rýmy »uondaně — čeká na ně«, »paprskové tenci — impotenci« a m. j. Bizzarnosti ty hlavně vyvolaly »Monology melancholika«, profil Hilarových »Komediantských motivů«, jež přivádějí autora od smutku k ironii. Té daří se tu dobře, jak básně »Hospodářství« a »Mumie« ukazují, ale živný smutek básní náladových Ráno, Olše, V lomech, Osud, Stará alej naznačují p. Havlíčkovi cestu jinými poli, na nichž nejspíše bude doma. Náladovou převahou jest také sbírka p. Hodáčova »Nálady«. (Píša, Brno.) Autor zachytil několik reflexů života a přírody, jak mu v duši dopadly a jak ji rozvlnily. Někde podařilo se mu to dobře, v »Jarním večeru« mládí rozšumělo se radostí, vzruchem a nadějemi, v »Písni mladé ženě« a »Dopisu« vřelost a něha se rozlily, v »Podzimu« se uplatnila malba tichých okamžiků, jak je sny samotářů milují, a v »Serenadě« a »Mozartově malém nočním dostaveníčku« zase akkomodace k notě hudební. Jsou tu vřelé zpovědi mladého nitra z několika prožitých milých chvil, jež ukazují kult myšlénky i formy, třebas toto vědomí někde se zatemnilo násilností a nepropracovaností a slabostí ze silných nálad vypustit a škrtnout slabé a bezvýznamné. Zpěvnost lidová a zádumčivá píseň Opolského »Klekání« políbila asi písně tyto při jich zrození. Méně spontanně tvořeny jsou verše p. Eislera »Mořské sny.« (Nový Život.) Zde je patrnou snaha vyslovit to, co život duši zpíval, třebas v zpěvu tom znělo kus tragiky mladé duše. Autor-kněz má usekávat kořen života tohoto a kvést myšlením i cítěním onomu, ale kořeny života tohoto přec jen zapuštěny jsou hluboko, a odtud ta rozeklanost a rozpolcenost, ten rozvrat, odtud to bloudění mezi nebem a zemí a nemožnost plně dotknouti se ničeho. Poesie taková nevzbudí nikdy účinných silných, vždy bude trpět úbytkem vehemence, život, jejž povolání neguje, tu schází, nežehne tu jeho žár a barvy. Rozpor těch dvou světů pěkně vystihla báseň »Pojď vzácný večere,« kde intimní chvíle jemně a smutně mluví, ale přece nemohou se plně vyslovit, bázeň a zakřiknutí tu ševelí. Tato bázeň rozevřít oči plně v život nutí cítění i myšlení symbolisovat, barví mluvu a zbolestňuje ji právě proto, že se má nésti mimo život, a přece po životě tolik hladoví. Síla duše ovšem bolest překonává, ale resumée je stejně smutné, třebas nevýslovně krásné a vznešené: bezmezná sebeoběť a odříkání »být dobrým jako chléb pro hladovící ústa, vod hloubky milovat a záhadných snů žáry, v ran sesterských zlou palčivost svých slzí balsám lít. Brát rukou věčně vztaženou věčnosti sladké dary a plýtvat kolem vírem svým, však sebe neopít! Před hustým davem na poušť jít, kde v tichu svatost vzrůstá, a v osamění tesknotách hrát měkce na hoboj.« Ve znamení tomto komponovány jsou verše tyto, a jen někde touha po vzpouře se hlásí a bolest nemožnosti její šíleným smíchem vyznívá, jak »Monology blázna« a »Bilance« ukazuje. *aprik.*

— Naše studentské spolky pořádávají dost často

divadelní představení, při nichž se pravidelně objeví na repertoiru »slavnostního« večera buď německá, nebo francouzská fraška! Moser, Schönthan a Kadelburg jsou nejoblíbenějšími »básníky« našich akademiků a onehdy jsme dokonce četli tato jména na ohlášce literárního odboru studentské jednoty. Litujeme velice, že naše naděje do budoucna nemá jemnějšího porozumění pro své úkoly. Je pravda sice, že neradno nám v Němcích »iskat pravdu«, ale doporučujeme vřele, aby naše studující mládež jen hojně následovala příkladu německých akademických sdružení, která při svých divadelních představeních pravidelně vykonávají alespoň literárně vážný čin. Moséra, Schönthana a Kadelburga nikdy nenajdete na návěstích studentských představení v Německu! Za to v Čechách napořád. Nepodepisujeme si tak sami beze všeho uzardění vysvědčení, za které se musíme stydět před sebou i před cizinou? Náprava je velice žádoucí! —ýý.

‡ **Epištola z karnevalu.** Chápeme, že u nás tolik lidí píše proti tanci — i to chápeme, že marně. Kdo vidí, že na plesích taková přesila mladých pánů hlídá veřeje nebo se nudí v ostrově — tančit buď se nenaučili, nebo ztratili již dávno dech — porozumí, že z těchto stojatých vod mohou přicházeti hlasy proti tanci. Závist mnohé péro nutí ke kaceřování těch, kdo v reji s dívkami tak roztomilými (s muži tak veselými) dovedou zapomenouti na svět celičký. Nedejte si miláčkové kazit těmito varovníky rozmar a tančete podle chuti. Nevěřte, že je nemorálno tisknouti k sobě svižnou tanečnici (různého tanečníka): hudba vše posvěcuje a tisíciletá zkušenost. Ani lékařům nevěřte — při mnohém přicházejí lidé o zdraví, co oni doporučují, a při jiném smrtelníci vysokého stáří se dočkají, před čím oni ruce spínají. Věřte své síle a své radosti. — Člověk celý rok klame svět posami, řečmi, vypočítaným nadšením, líčenou skromností, umělým studem a nepravou horlivostí — hraje komedii, že se mu až zastýská někdy po pravdě. Aby mohl ukázati se jednou bez přetvářky — proto jsou maškarní a kostymní zábavy. Přestrojí-li se, pak hodí larvu svého úřadu, své moudrosti, rozšafnosti a etnosti alespoň na několik hodin do kamen. Proto bývá jedině při maškarádách ještě nejspíše trochu opravdového rozmaru. Komu se podaří hojně účastníků převléci — ten otočí kus světa alespoň na tanečních parketách na několik chvil k slunci pravdy. Není to tak snadno, jak dokazují historie maškarních zábav. Ženy se nám ustrojí pro mumrajový večer, jak si poručíme — ale studená oka olejová plynou pak na té omáčce: muži přijdou v nahotě svých fraků a čamar. Kdo si koupil papírovou čepici nebo nos, myslí, že odvahou zastínil Napoleona. Šibřinky sokolské nutily od svých počátků nejpřísnějšími pravidly účastníky do kostýmů — dámy pražského matičního odboru, které mají přece autoritu jinde neslýchanou, skutečné asentýrky z počátku prováděti dávaly — všecko je marno. Pánové si napustí vlasy voňavkou, potrou zuby Klenkovou vodičkou, obalí hlavu strakatým papírem nebo vypůjčeným fezem a — jsou maskováni. Kdyby aspoň ti nejmladší muži měli rozum a bláznovsky se oblékli — byl by ten masopust pravdivější, ale mladí si hrají na staré, a tak jsme šťastně tam, kde si býti nepřejeme. — Masopustní veselí v Čechách nemůže si stýskat na přebytek humoru — kde by se ho nabralo v našich politicky a hospodářsky teskných časech — ani satyra, pro kterou je u nás tolik půdy, nebují tu: malé poměry, v nichž se všichni dotýkáme lokty, téměř jsou toho vinny — není místa na rozběh. Také vkusu nebývá přebytek; kde je dosti prostředků, řev nádhery jej umlčuje. A proto naše maškarády páchnou stále tolik půjčovnami. Ať je základní myšlénka jakákoli: vždy dostaví se tolik známých figur z beden kostymních ústavů. Že dámy matičního odboru zvolily Žofín pro své maškarní plesy, mělo za následek nepopiratelné zvýšení vkusu. V ostrém světle domněle nádherného sálu alespoň pro dámy jsou stále intensivněji hledány jiné úbory než o jakých sní »Bazar« a »Wiener Mode«. Maliři jsou zváni na porady v pražských rodinách — kostymiéři z Národ. divadla — osvědčení kosmetikové a friseuři. Vida, kudy vede pěšinka k lepšímu! Již se horlivěji ukazuje i na to, že nejlepší maškarády v cizině aranžují umělecké korporace. Proč tomu není též u nás? Ach — u nás by to asi dopadlo špatně. Na spojení všech uměleckých hnízd není ani pomyšlení, chopí-li se věci jedno, kdož ví, nebude-li to tam a onde záminkou oposice. Proto stále nedocházelo k žádné kostymní zábavě s určitě uměleckou etiketou. Až letos narodilo se dítě tak toužebně volané mimo nadání. Neutrální kolbiště umělecké školy pozvalo všechny tábory k účasti a tak vznikl u nás první umělecký ples kostymní, kterému humor doby dal název »zelené mládí.« Myslíme, že letošní utěšený počátek nabude časem historického významu, neboť asi již nebude možno, aby pražský karneval obešel se příště bez takové slavnosti, jejíž dekorací, úbor účastníků a celkový ráz určuje umění!

⁂ **Pištěkovo divadlo na Vinohradech** nezdá se míti u volbě svého repertoiru předem stanoveného plánu, ba ani ne určitě ustálené methody. Setkáváme se tu následkem toho s nejlaxnější fraškou, z níž vyvětrala poslední essence uměleckého pelu a zase s dramatem opravdu vážných aspirací. Tato vratkost zdá se nám býti nebezpečným úskalím podniku: v ohledu moralním nebude nikdy dosaženo krásných cílů výchovných, s nimiž má každičká scéna počítati — a v ohledu materielním nepřikloní se k divadlu určitě vyhraněná massa návštěvníků, jimž by se stalo potřebou, duševní nutností. Bezmethodičnost je vždycky velikým nedostatkem edukačním, roztříšťujíc a znavujíc. Cit pro návštěvu se tím nikterak nevychová ani nesesílí a jest v zájmu ředitelství, jež nechce dáti podniku laborovat anebo skládat se na milosrdí několika benefičních návštěvníků, aby pevnou rukou chopilo se otěží dramaturgických a zavedlo jistým, určitým dechem prolnutý repertoir. Specialitou divadla Pištěkova jsou t. zv. dělnická představení. Opravdu pěkná myšlenka, jen že nesmí být prováděna pouze svým vnějškem. Zde nutno přihlédnout k samému jádru a neurčovati jedenkráte jedno a totéž drama elitě, podruhé dělnictvu. Tak neliší se dělnický večer od jiných leč snížením cen, při čemž není úvahy, zda dělnické vrstvy mohou též opravdu přinésti zájem tomu či onomu kusu, zda si z něho odnesou morální, opravdový užitek a zda jím k divadlu přilnou — — Zdá se nám, že pro jeden, dva večery v týdnu vždy by

mohl být příhodný lidový kus vybrán — a to budiž jedním samostatným proudem repertoiru — pro ostatek nutno se zříci každé tendence, každičké sensačnosti a voliti dramata s čistě uměleckými aspiracemi —: a to budiž proudem druhým. Jsme jisti, že jedině touto cestou došlo by se bezpečně nejen k finančnímu zajištění, ale i ke zjednání určité a pevné popularisace této důležité scény. Z posledních novinek nutno zaznamenati provedení známého Feuilletova »Pařížského románu«, jenž je, bohužel z nejnešťastnějších, jimiž francouzský romancier a dramatik plnil domy před padesáti téměř léty. Lesk a třeskutý spád sardouovské pozdější techniky navždy odňal zájem podobným neorganicky scčleňovaným celkům, k nimž »Pařížský román« náleží. Stará historie skrupulosně smýšlejícího mladého boháče, jenž dobrovolně se zřekne všeho jmění k vůli jakémusi tajemnému závazku a jemuž následkem toho prchne choť, náhlou chudobou stísněná. Zápletek jest zde ovšem plno, jsou však neobratně rozvlečeny v pět jednání, bez splynulosti a dramatického tempa. V kuse podařilo se uplatniti slečně Vedralové v úloze vrtkavé Marcelly, plné odstínů a gracie ve výbuších tlumeného bolu, a panu Strouhalovi v úloze paralytického světáka, barona Chevriala, jenž dobře procítěnou souhrou i případnou maskou nás dobře poučil o svém, jinak bodrou upřímností sympatickém nitru. Jeho přípitková improvisace těsně před náhlým záchvatem mozkové paralysy byla vůbec vrcholem jeho hereckého výkonu. V jiných úlohách nebylo možno se rozvinouti —, paně Markův doktor Chesnel, dle narážek starý elegán, první lékař pařížské aristokracie, lékař Opery — opravdu nebyl na svém místě ani jako lékař ani jako člověk salonů. Jeho ztrnulá neobratnost zarážela — — *S.*

SMĚS.

— **Žena příčinou biblického sporu mezi Kainem a Abelem** — a nikoli hněv Boha, jak udává Písmo, byla prý dle nejnovějších bádání vědátorských. Alespoň Werner Moser na základě četných dokladů snaží se dokázati tuto thesi v lednovém sešitě časopisu »Nord und Süd«, dovozuje, že dnešní znění 4. kapitoly I. Mojžíšovy knihy zakládá se buď na nedorozumění, buď na falešných předpokladech neb mystifikaci. Původní pověst vypravuje o sváru obou bratří o ženu. Tato žena byla později od spisovatelů Písem allegoricky změněna Jahvem, čímž vysvětlují se četné nejasnosti zmíněné 4. kapitoly. Pověst obyčejně bývá podávána v tom znění, že oba bratři »oběť přinášeli«; slovně přenešeno znamená to »podávání darů« a teprve v přeneseném smyslu »obětování« v pravém významu, jak tomu bylo všeobecně porozuměno. A dále: odkud mohl seznati Kain, že jeho oběť nebyla Bohem přijata milostivě? Ačkoliv Bible vždycky v podobném případě uvádí jisté znamení nebeské, není zde o ničem podobném zmínky. Zakořeněná v nás představa kouře k nebi stoupajícího a se nízko plížícího je čirým výmyslem našich malířů — v Písmě o ničem podobném není rovněž zmínky. A proč by byl konečně Bůh shlížel milostivě na oběť Abelovu a ne na Kainovu rovněž? Vždyť se hříchu nedopustil, ba naopak stejně poctivě snažil se Bohu se zalíbiti jako jeho bratr! Nemilost Páně je tudíž zcela nedostatečně motivována. Pomyslíme-li však na původní — na pověstech založený motiv, vysvitne nám jasně mnohé neurčité místo. Žena nemohla přijati současně oběti dvou a byla tu zcela opodstatnělá nutnost jednu odmítnouti. Podobně vysvitá nám smysl četných slovních nesrovnalostí a odporů, položíme-li tu důraz místo na Boha na ženu. Nesmíme zapomínati, že všech 5 knih Mojžíšových není dílem jediné osoby, nýbrž dílem celé řady mužů, kteří dávnověké mezi lidem se vyskytující pověsti obměnou a modifikací upravovali ve formu Písma, jak dávno už prokázaná bádání nás o tom poučila. A tak jako katolicismus upravil si ke svým účelům neskonale mnoho pověstí, obyčejů a zvyků starogermanských, počínali si Židé podobně v ohledu náboženském, přetvořivše různé písně, erotické i jiné události zachované z dávnověku. »Píseň písní« Šalomounova jest dobrým toho dokladem. A tak i tu jeví se zajímavé faktum, že nikoliv motiv zhrzené oběti, ale motiv zhrzené lásky dal podnět k rodinné tragedii synů Adamových . . . (Básníci — mezi nimi i náš Jaroslav Vrchlický — silou svojí básnické divinace nejednou došli už k podobným závěrům a představám, k nimž přináší pak věda nejeden dokument.) —*α.*

— **Anekdoty ze života hudebníků.** Do Gounodovy villy v St. Cloudu přišla kdysi jistá hraběnka, aby navštívila slavného komponistu. Očekávajíc v pokoji hudebníkově na mistrův příchod, vzala si tajně jednu ze třešňových pecek, které ležely u polovyprázdněného talíře ovoce. Po nějakém čase přinesla hraběnka dotyčnou pecku upravenou ve formu nádherné jehlice posázené drahokamy, zasazenými do zlata. »Jest to jedna ze třešní, které jste měl, mistře, k jídlu,« řekla hraběnka.« — »Já třešní nejídám,« odvětil mistr s úsměvem. »Všecky sprovodí se světa můj Jean . . .« — Když Verdi dokončoval svého »Il trovatore«, pozval si hudebního kritika a přehrál mu několik čísel na klavíru. Kritikovi se hudba nelíbila. Vrtěl hlavou a prohlašoval vše za nedokonalý pokus, jemuž schází pečeť uznané klassické školy. »Tak?« zajásal Verdi. »Pak jsem vyhrál! Neboť jsem jist, že za měsíc bude má opera žít v lidu, že bude na všech divadlech zpívána! Takovou jsem ji chtěl míti: aby se nelíbila konservativním kritikům, ale aby v ní měl zálibu lid.« — Pod oknem Mascagniho hrál kdysi flašinetář intermezzo z opery »Cavalleria rusticana«, ale tak rychle, že skladatel, nemoha se déle opanovati, seběhl dolů, vytrhl flašinetáři kliku a hrál sám s náležitým tempem. Flašinetáři se hudba líbila, tak že sám tleskal a zvolal: »Jak se jmenuješ, příteli?« — »Jsem Mascagni,« zněla odpověď. — »To jsem rád!« zajásal »soudruh« a již druhý den skvěl se na jeho nástroji papír s nápisem: »Na tomto flašinetu hrál mistr Mascagni.« —*α.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Fr. Herites: Josef Holeček. — Jan Červenka: Vrby. — Alois Škampa: U lomu v lese. — Stanislav Jarkovský: Pozdě. — Vilém Mrštík: Zumři. — Rudolf Dvořák: K abrahamovinám Jar. Vrchlického. — Feuilleton: Růžové divadlo. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 6. BŘEZNA 1903. ČÍSLO 24.

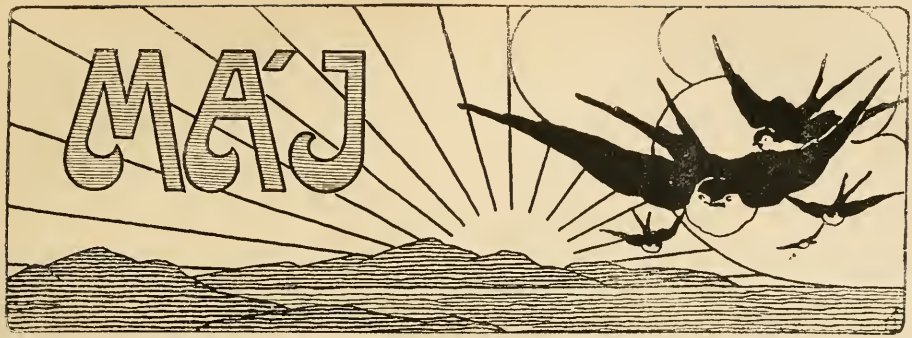

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JUDr. FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER

zemřel v úterý, dne 3. března 1903. o jedné hodině s poledne!

V památném domě, s hlavou otce národa Palackého nad portálem, otevřelo se okno, aby duše velikého syna ducha a myšlének jeho mohla vyletět k oblakům. Stal se dům ten domem smutku celé české rodiny, která ve chvíli všeobecného pohnutí a sbratření, jemuž před pěti lety v den osmdesátých narozenin patriarchy našeho dán výraz tklivou, jímavou apostrofou:

Tatíčku starý náš,
šedivou hlavu máš.
Dobře je tu ještě s námi,
pokud Jsi tu mezi námi,
tatíčku náš . . . . . ,

hojila rány velikému kmetu jenom proto, že jako cedry na pohoří stál a čněl, spůsobené, a přivíjela chloubu svého srdce u vřelou náruč. Hospodin podle starého podání věk mu dal, jímž jen nejspravedlivější dařívá, aby viděl a dočkal se památných dnů, jež jméno JUDra Františka Ladislava Riegra učinily drahým, milým, ctěným a velebeným celým národem.

To stál za Riegrem řetěz dlouhých let požehnané a činůrodé práce; šedesát let svědomitého a celý náš život národní pronikajícího usilování o blaho a lepší našeho bytí. V zápase o zajištění budoucnosti svého národa stál více než půl století v prvních řadách, a když dozrál okamžik, kdy činnost jeho dějiny přijímaly ve svůj zápis na věčnou, nesmazatelnou paměť, vyrostla před našima očima ohromná, gigantická stavba, celý jeden monument, vytesaná personifikace všeho toho, co zahrnujeme v pojem národního a politického programu našeho.

V tyto dny proveden bude národ klikatým labyrintem Riegrova všeobsáhlého a nepostižitelného působení. Dílo jeho bude rozebíráno a nepřehledná řada činův a zásluh defilovati bude před lidem, jenž dobře chápe, co znamenají roztklivělá slova: »tatíčku náš« a jemuž teprvé systematický přehled všeho toho, co stvořil, co zasel a zdárně sklidil slavný a veliký roďák ze mlýna v pohorském městečku Semilech poví, na co se zapomínalo, na co se docela zapomnělo, za co Rieger vděku nehledal a nenašel a bez čeho by byl národ strádal a čeho by byl hořce a trpce postrádal.

My tu jdeme ve svém listě ke hrobu Riegrovu s drobnou nezabudkou — čeští literáti k mrtvému Senioru a Nestoru svému, jenž ve vřavě zápasů nejzodpovědnějších dokázal a provedl vzácnou spojitost — byl politikem, jenž byl neustále v živém styku s kulturou, s uměním a literaturou, které vlastní rukou prosekal průzory, jimiž valilo se uvědomění a rozkvět v několika mohutných a ovlažujících proudech. I my pro svůj podnik, jehož jméno i směr se mu zamlouval a o který se ještě před krátkou dobou tak živě zajímal, dostali věnem mnohou vzácnou radu a vydatný pokyn, s kterým spěchali jsme do své společné pracovny jako s drahým odkazem.

Celý dějinný vývoj našeho národa v minulém století má ve svých základních kamenech uloženy zlaté mince Riegrovy práce a jeho počinův a největší a nejpamátnější budovy, v nichž národ svoje děti odchoval a odchovávat bude ve vědách, pro umění, pro praktický život i pro vyškolení v nejvlastnějším působení a poslání svého patriarchy, dostávaly zlaté hroty na svých věžích pod patronátem Riegrovým.

Když před pěti lety Rieger zástupcům dojat a pohnut děkoval za jásavé projevy a k lidu promluvil a řekl: »musím zkoumat, zdali t o l i k ú c t y jsem si zasloužil« — tu z tisíců hrdel ozvalo se volání: »l á s k y — l á s k y . .« A teď zase otevřelo se to okno v památném domě s hlavou o t c e n á r o d a Palackého nad portálem, z kterého Rieger tehdy promluvil a ze všech končin království teskně, bolestně a vroucně se bude volat za dobrou, zlatou, poctivou a lidu do posledního dechu oddanou hlavou:

»Tatíčku starý náš — tatíčku náš!«

JUDr. R. J. Kronbauer.

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumaví.

Silnicí z Habří na Výhledy, táhnoucí se po haltravské stráni, zalesněné od hřebenu až dolů, téměř k samým Podhamrům, vysokým, smrkovým lesem, pohyboval se za jasného, parného dne červencového těžký, nákladní povoz. V něm zapřažení dva silní, grošovití, dlouhoocasí pinzgaváci, jeden popelavý a druhý plavák, opírali se mocně svými těžce okovanými kopyty o štěrkovanou, dosud úplně nezajezděnou silnici, takže každý dopad kopyta na ni rozlehl se rušně v lesní tišině.

Podle vozu, na němž naložen byl náklad bílého kaolinu a několik prázdných štoudví po masse z téže látky a na němž všechno až do nejmenší skuliny mezi pery zaprášeno a osazeno bylo světlou, s prachem silničním do šeda přecházející vrstvou kaolinovou, klátil se zdlouha pacholek Jíra, muž čitající již přes třicítku, silný, s pažemi jako houžve, maje v jednom podpaží založeno bičiště, na němž zavěšený bič svým koncem vlekl se silnicí. Muž ten byl tmavovlasý a tuhé, poněkud kudrnaté vlasy draly se mu nepodajně z pod plstěného, promaštěného a poněkud k pravému uchu posunutého klobouku. Obličej jeho nevynikal sice krásou, ale jsa pravidelným a hodně osmahlým nebyl přece beze vší zajímavosti. Šíji měl Jíra mohutnou a rovněž silně ožehnutou, režnou košili u krku rozhalenou, na ostatním těle měl pouze černé, misty ošoupané a lesknoucí se kožené kalhoty-kozlovky a na nohou těžké, vysoké boty.

Jíra šel dnes podle koní zamyšlen a pořád je předbíhal. — Jindy houkával svoje »hý« a »hysta« bez ustání a praskot jeho biče zaléhával mocně do lesních stínů vyvolávaje několikerou ozvěnu, takže již z půle cesty ohlašoval haltravskému stoupaři*) svůj příjezd. Ale dnes byl jako vyměněn, takže i oba pinzgaváci nedůvěřivě po něm se ohlíželi, ba když se zastavili a nikdo jich k tahu nepobídl, ohnavše svými ohony mouchy a ovády klidně zabrali do předu.

A zas jen dopady kopyt, provázené leskotem železných náprav v hlavách kol zaléhaly lomozně do lesního ticha.

Bylo na sklonku odpoledne. Celá haltravská stráň ztopena byla již ve stínu, a jen nejvyšší vrcholky smrčin na zatáčce, pod cestou poněkud vyvýšené, ozlaceny byly ještě sluncem. Zavládlo mrtvé, nehybné ticho kolem. Lesy po obou stranách silnice unaveny denní znojí zadumaně mlčely, ani cvrliknutí opeřence se neozvalo, a jen chvilemi když z lesních stínů dechl vlažně do tváře van větérku, zdálo se, jakoby odtamtud doléhaly tlumené vzdechy milostné říje...

Na zatáčce silnice právě před viaduktem, dělícím celý svatovojtěšský úval, na stráni haltravské ležící, ve dvě části, stanul posléze Jíra a hned za ním jeho tahouni. A nějak divně, ani si těchto nevšímnuv, zahleděl se zamyšleně do dálky.

Bylo lze odtud přehlédnouti celou dolní část úvalu, kde ukryta houštinami smrkovými a březovými, sotva svojí baňatou vížkou znatelna

*) Stoupař, obecně puchař (od něm. Poche). Stoupnice, stoupa, obecně puchérna.

byla oku lidskému kaplička sv. Vojtěcha. Stín již dávno halil celý tento údol. Ale za to v dálce skvělo se v zlatité záři sluneční celé panorama šumavské krajiny: v prospektu Hermout, s bělavým kostelíkem na jedné vyvýšenině, v pozadí poněkud v levo homolovitý Ryzmburk, ještě více v levo, v lehkém zamlžení vzdušném tratící se Přímda, v pravo v pozadí divoká partie srdce Šumavy s Jezerní stěnou v popředí a ještě více v pravo Čerchov, vynikaje ostrou linií z temně modrého pásma horského. Vzduch byl čistý a nehybný, takže se zdálo, že nejbližší pásma horská, na nichž bylo lze i jasnější zeleň bučin od modravé černi smrků přesně rozlišiti, leží na dosah ruky. V údolích mezi nimi tichly v podvečerním klidu šumavské dědinky, a v jasných okách rybníků podhamerských shlíželo se modré nebe svojí čistou, vyjasněnou tváří — —

Jíru nevábil kraj, ani jeho nálada — za to nálada jiná opanovala celou jeho duši. Po chvíli však protrhl se přece z myšlének a sebrav kámen u cesty založil jím kolo, aby si koně oddechli. Potom posunul klobouk trochu v zad, tvrdou dlaní přetřel zapocené čelo a usedl na jeden z kamenných sloupů sloužících místo zábradlí nad srázným dolním okrajem silnice. A koncem bičiště jal se mechanicky dloubati v silničním písku.

Po chvíli jela kolem pošta a starý postilion Šiman »bradička«, jak mu přezdívali pro červenavou smahu na bradě — z daleka již rozkřikl se přátelsky na Jíru. Leč tento sotva že něco zamručel, nechal nevšímavě postiliona přejeti. Po té z lesa vylezla bába Zajíčková nesouc navršený koš suchého chrastí a pozdravovala Jíru šeplavým: »Pochválen pán Ježíš« hotova jsouc zapřísti s ním hovor. Leč ani této nevěnoval Jíra valné pozornosti, takže když suše na pozdrav její odvětiv nejevil nejmenší ochoty pouštěti se s ní v rozhovor, šourala se dále vedouc tuto samomluvu: »Nemluva nemluvná, starej člověk aby ho sám dřív pozdravil. Kerá pak holka by si ho potom vzala, morousa! Beztoho z něho bude takovej starej bručivej fanfrnoch. Za nic bych si ho nevzala — — — « A ve svých podšitých punčochách capkala podle okraje silničního drobnými krůčky dolů k Habří.

Jíra seděl hezkou chvíli zarývaje své pohledy před sebe, co zatím oba tahouni jako z dlouhé chvíle bavili se jeden hryže voj a druhý, náruční, chňapaje po trsu travném, vyrostlém na neujetém okraji silnice. Náhle lesní tišinou rozlehlo se písknutí vlaku, nesoucí se z daleka, až snad od Kubice. Jíra protržen tím z myšlének, připomněl si pokročilou dobu denní, vstal, šlehl na prázdno bičem vzduchem a řekl nápadně rozhodně: »Už to nevydržím — jednou jí to říc' mušim.«

A jakoby náhle byl vítězně dokončil obrovský duševní zápas, vyjasnil prve zakaboněnou tvář, odkopl kámen pod kolem založený a křikl vesele na koně: »Tak hola hý — mladíci.«

Tahouni zabrali, kola se rozdrkotala a Jíra vesele zapráskl, až kolem dokola všechno hlučelo mohutnou ozvěnou.

Silnice nad viaduktem byla téměř vodorovná, až teprve za ním opět příkřeji vystupovala. Leč asi pět set kroků od konce jeho odbočila v pravo do lesa vozová cesta, poněkud bahnitá, vedoucí obloukovitě do horní části úvalu nad viaduktem, kde ležela haltravská pucherna. Na cestu zabočili koně beze všeho zvláštního vedení a za chvíli blížili se již k cíli.

Malebné, rozkošné zákoutí leželo tu uprostřed divokého okolí. Přímo nad hlavou čněla strmá skaliska, s jednoho pak vrhal se do kamenité tůně nepříliš silný proud vodní, stačící po východu z tůně toliko srázným svým spádem k uhnání kola stoupy. Na obou příkrých stráních rozevírajícího se úvalu zachyceny byly mezi skalními balvany břízky a ostružina, a na okrajích jeho počínal již vysoký smrkový les, zhuštěný na pokraji hojným podrostem.

A v tomto koutě krčila se haltravská stoupa — dřevěný domek se sborcenou, více mechem než šindelem pokrytou střechou a stoupnice, odkud zaznívaly pravidelné, duté údery dopadajících sudlic, provázené chvílemi skřípotem převodního kola.

Před chaloupkou celou jaksi skrčenou, byl neveliký dvorek s kůlničkou na sklad kaolinu, pak chlívek pro krávu s hnojištěm v bezprostředním sousedství, kde kutilo několik popelavých slepic, a pak kousek zahrady s ovocnými stromy, ohraničené primitivně několika šranky od ostatního, přímo sousedícího smrkového lesa.

A stoupnice, násep před ní, celý dvorek i všechny předměty zde se nalézající — všechno pokryto bylo sněhobílou vrstvou prášku kaolinového — ba i ta zeleň stromoví v zahradě u dvorku jakoby čekala již toužebně na brzkou vláhu, jež by smyla s ní onu nepřirozenou běl.

Jíra oznámiv ještě svůj příjezd mocným zapráskáním, vzal koně za uzdu a vjížděl do dvorka, kde spatřil již na náspi sedícího starého puchaře Hansgirgla, an tře v kamenném okříně brisil.*) »Dobrej večer, starej,« pozdravil Jíra zastavuje na dvorku.

»I — Jésus — Jíra je tu — nu, to si poď šňupnout,« zvolal starý Hansgirgl spatřiv Jíru a zvedal se se svého sedadla, oblečený jen v hrubé košili a spodkách, v zástěře, v dřevěnkách na boso a zabílený celý jako mlynář. (Pokračování.)

*) Bavorský šňupavý tabák, obyčejně podloudně dopravovaný buď již hotový anebo jako surovina ve formě vymořených svitků.

♡ ♡ ♡

ALFONS BRESKA:

ČERV.

Z mého srdce hloubi šeré
sten se dere,
starý červ to v noci tmách
hlodá v jeho hlubinách.

Srdce vadne, srdce stůně,
štěstí vůně
hořkne v jeho kalichu,
červ dál hlodá po tichu.

Hlodá, hlodá bez ustání,
v tesknem štkání
srdce pláče do ticha
jako květ, jenž usychá.

Za lístkem se lístek řine,
srdce hyne,
jako chorá růže schne . . .
červ ten v hloubi nestichne.

Na hřbitově.

V chomáčích květů stromy níž se skloní,
z nich k nebi stoupá opojivý dech,
v bující trávě píseň cvrčků zvoní
a motýli se honí na hrobech.

Na stezkách všude záře slunce jásá
a zlatí vetchých, černých křížů řad,
na které časem teplý vítr střásá
s haluzí stromů květů vodopád.

Smuteční vrby dlouhé sněti vlají
nad hrobu tůní temně zející,
zde v lesku slunce tiše naříkají
v závojích černých ženy truchlící.

Do hlubin hrobu zvolna rakev spouští,
hluboké ticho kolem nastává . . .
tu zcela blízko z kvetoucího houští
zaznívá kosa píseň jásavá.

Jak zlatý déšť se řinou její tony
ve vonném vzduchu, v záři sluneční
a zanikají pláče tiché stony,
jen píseň stále jásavěji zní.

Na víko rakve temně hroudy duní,
za houdou houda padá na rakev . . .
mé srdce plno záře, plno vůní
a v slunné hloubi jásá kosa zpěv.

♡♡♡

JAN ČERVENKA:

VRBY.

Z cyklu: Co mi rybář vypravoval.

(Dokončení.)

Na živou.

— O je, to bude zle!

— Bylo zle. Svátek umáchaný, prostydlý, s prsty skřehlými rozmotával provazec, který mu udicí na vrbě uvázl a proklínal, až běda.

— Nač mu platím, ničemovi, nač mu platím!... Jen peníze brát, to umí! Ale počkej, až přijdeš?... Oh, ničemo!... Kdybych mu byl neřekl: Pořežte ty vrby, jak začne mrznout. Přijdu na štiky. Ale ne, nechá je! Počkej, až přijdeš!

Vrby ani nedutaly, mrazení šlo jim po zádech. Naslouchaly samomluvě Svátkově a bylo jim úzko.

Svátek byl zatím hotov s vymotáváním udice. Navlékl nového řízka, uřízl nejdelší prut, jaký byl po ruce, chopil vrbu, která stála za ním, do náruči, svázal ji, schýlil ji k zemi, šlápl na ni svou těžkou botou a chopiv se provazce, roztočil ho. Provazec zasvištěl, natáhl se a udice zatížená olovem padla do prostřed řeky.

Šťastný úsměv roztál na tváři Svátkově. Bylo po zlosti.

Ale vrbám nechtělo se již do hovoru. Jakási melancholie se jich zmocnila v tom rozvlhlém, slzavém dnu. A k dovršení všeho smutku začalo krápat. Ne mnoho, jen tak, jako když ruku v kropence omočí a znamená se křížem. Ale tím smutnější byla nálada.

— Sestry, proč jste tak smutny?

Sestry neodpovídaly.

— Sestry!

Ani slůvka.

Mladistvá vrba u samé vody, drobounká, unylá, s vlasy dolů sčesanými, chvějící se a jako v sebe pohřížená, rozhovořila se po tomto dvojím vyzvání, jako by sama k sobě promlouvala, sladkým nyjícím hláskem: — Ach, sestry, proč se trudíte? Hle, co vám schází?

Vydechla z hluboka a pokračovala: — Jste tady pospolu všecky zdravé a jaré pod Božím sluncem! Co bych já měla říkat, já, cizinka mezi vámi, osiřelá! A jsem tu šťastna u vás a mám vás ráda.

Vrby ani nedýchaly a napínaly sluch, aby ani slůvka jim neušlo. Měly ji také rády a ještě raději ji poslouchaly, neboť uměla tak hezky hovořit, jako když pohádky vypráví.

Ani nevěděly odkud přišla. Kde se vzala, tu se vzala. Jednou z jara seděla na břehu s hlavínkou skloněnou jako snící dívka a smáčela svoje dlouhé rozpuštěné vlasy v zelených vlnkách řeky.

Na první pohled bylo patrno, že není odtud, že přišla odněkud z daleka, z daleka, z ponurých, smutných končin . . . Ptaly se jí, odkud je, ale nerozuměly jí. Mluvila takovou divnou, neznámou řečí a stále, jako v zpomínkách pohroužená, něco si pošeptávala . . . Až se jí bály. Zdálo se jim, že je na mysli pomatená a raději na ni ani nemluvily.

Ale druhý rok, hle, sama promluvila a ony jí rozuměly. To bylo radosti!

— Ona mluví naší řečí! nesla se novina kotlinou.

— Kdo?

— Ta smutná neznámá tam u vody.

— Ale jdi! Ta se brzy naučila.

A od té doby přilnuly k ní, jako k vlastní sestře a ani nedutaly, když ona promluvila. — —

— Vypravuj něco, sestřičko. My tě rády posloucháme! šeptala její sousedka.

— A co?

— Co chceš.

— Tedy vám povím, jak jsem se dostala sem k vám. Ale nesmíte již být smutny. Mně je potom tak hrozně teskno.

— Pst, pst! Ona bude vyprávět jak se dostala sem k nám, zvolala sousedka radostně. — Poslouchejte!

Bylo ticho jako v kostele. Všecky poslouchaly.

— Tam nahoře, vysoko, vysoko proti vodě, jala se neznámá vyprávěti, stojí krásný zámek uprostřed hlubokých lesů. Staré duby po stráních jako by na stráži stály, břečťan tam visí se skal, maliny voní a nikde ani hlásku. Takové ticho posvátné, jen stromy šumí, ptáci zpívají a řeka hučí mezi skalami. A dole pod zámkem podél perlící se vody je nejkrásněji. Tam sestry mé sedí na břehu a pohádky si šeptají . . . Ach, jak jsem tam byla šťastna mezi nimi! S vlnkami jsem si hrála, s motýlky laškovala, smála se a veselila. A v létě z večera, když měsíc vyšel a slavíci dali se do tlukotu, přicházela krásná paní s vlasy zlatými jako den, usedala na sedátku vedle nás a vzdychala, jako by hoře ji tížilo. Však sotva usedla, přichvátal mládenec štíhlý a spanilý, poklekl před ní, líbal jí ruce — a její oči hned se rozhořely jako hvězdy . . . To bylo krásné! Říkaly, že to je princezna a ten mládenec nějaký princ, ale já tomu nerozuměla. Byla jsem ještě mladá a jen jsem poslouchala udivena a šťastna.

Vrba si vydychla a pokračovala: — Netrvalo dlouho moje štěstí. Jednou z rána po zimě, sotva jsme ze spánku se probudily, přilétla novina na perutích větru: — Běda, řeka se rozhněvala! a sestry polekány a ustrašeny opakovaly: — Běda, řeka se rozhněvala! — — — Kdo ji rozhněval? ptaly se olše nad námi. — Nevíme, nevíme! Běda nám, rozhněvala se!

A než doznělo poplašné volání přivalila řeka divoké, kalné vody, vzedmula se, roztrhala ledy, které ji poutaly a pohlcujíc i uchvacujíc ničila vše, kam dosáhla. — S Bohem! vzdychaly sestry padajíce do vln, které je unášely. Chtěla jsem volat, ale nemohla jsem, hlava se mi zatočila. Klesla jsem bez vědomí do kalného proudu.

— Když jsem se vzpamatovala, byla jsem daleko od svých sester. Dva dny a dvě noci nesly mne vlny a tu pojednou, jako zázrakem, přihnaly se kry ledové, vrhly se na mne, zavířily v dravé vodě a přitiskly mne ke dnu. Myslila jsem, že to je má smrt a byla to moje spása.

Vrba znovu vydechla a jakoby vzpomínala. V dáli ozval se hlahol zvonu. To v Jiřičkách zvonili poledne. — Povídej, povídej! nutily vrby.

— Ležela jsem pod ledy omámena. Nevím, jak dlouho, ale náhle jsem zpozorovala, že neslyším hukotu vody a že tíha, která mne k zemi tiskla, stále je menší. Nedovedla jsem si to vysvětliti, ale ráno druhý den, sotva jsem procitla, jako by někdo na mne dýchl. Něco tak teplého mne ovanulo a já se rozhlédla. Ach, sestry! Slunce stálo nade mnou a dýchalo na mne. Ležela jsem na písku mezi oblázky, kolem mne tráva se zelenala a opodál vinula se řeka, ne rozhněvaná, — čistá, tichá a pokojná . . . Jak jsem zaplesala. Nová chuť k životu se mne zmocnila, vždyť jsem byla tak mladá. Zapustila jsem kořeny a vybujela v keř. Ale čím dále, tím větší smutek na mne doléhal . . . Stýskalo se mi . . . Byla jsem tak osamělá. Jen motýl někdy přiletěl, usedl a sklamán odletěl, pták přelétl, ani neusednuv a časem rybáři šli kolem s dlouhými pruty, — ani si mne nevšimli. Tu jsem si vzpomněla, jak jednou, když jsem byla ještě mezi sestrami, přišel rybář, uřízl prut, oklestil ho do vidlice a odešel. Nevěděla jsem, kam ho nesl, ani co s ním činil a najednou při té vzpomínce ožívla ve mně naděje. Zatoužila jsem po rybáři! Chtěla jsem odtud třeba za cenu života.

— Dlouho nepřicházel můj vytoužený, ale přišel konečně. Bylo to za parného léta, z rána, kdy vánek ještě s vlnkami si pohrával . . . Přišel, hodil udici do řeky, položil prut na břeh a usedl vedle něho. Byl to takový hezký, mladý hoch. Všecka jsem se chvěla radostí i úzkostí. — Pojď, pojď ke mně! kývala jsem naň toužebně a tu on náhle, jako by mně byl porozuměl, přiskočil ke mně, vytrhl mne ze země a otevřev nůž, ořezal všecky moje kořeny i ratolesti.

Oklestil mne do vidlice, jako onen rybář s mou sestrou učinil . . . Byla bych plakala bolestí, ale potlačila jsem slzy. Měla jsem, co jsem chtěla. A on, zaraziv mne do břehu, opřel o mne svůj prut a usedl znovu . . . Neseděl dlouho. Slunce se rozpálilo a mému rybáři stékaly krůpěje potu po skráních. Chvíli se otíral šátkem, pak vstal, zvedl prut, vytrhl mne ze země a kráčel nahoru proti vodě. Oh, jak mi bylo úzko! Věděla jsem, že hledá stín a přála si, aby ho nalezl . . . Šel zvolna, sotva dýchaje a když se zastavil a zarazil mne zas do země, div jsem nevykřikla. Byla jsem mezi sestrami, zde na tomto místě, mezi vámi a můj rybář hověl si v trávě ve vašem stínu. Štěstím opojena neměla jsem jiného přání, než zůstati u vás a tu pojednou ozval se nade mnou hlas, hrozný a divoký, až jsem se zachvěla . . Silný, osmahlý muž vystoupil z houští a mávaje dýmkou v povětří, klnul a křičel na cizince, rozezlen, jakoby ho chtěl rozsápat. Poznala jsem, že ho odtud vyhání a bylo mně ho líto. A tu můj rybář ustrašený a všecek se třesa, promluvil něco slabým hlasem, zvedl svůj prut a pospíchal odtud . . . Tak jsem se dostala sem k vám a od těch dob mám ráda rybáře i Matouše, neboť on to byl, který mého hocha odtud vyhnal . . .

Umlkla a po celé kotlině zvedlo se spokojené šumění. Vrby pokyvovaly hlavami. Líbila se jim její povídka a ještě víc se jim líbilo, že se u nich cítí jako doma. Jakási nábožná, sváteční nálada rozhostila se nad prutnikem. Ale netrvala dlouho.

Od řeky, tam, kde Svátek stál, ozval se záhy na to výkřik, výkřik skoro jásavý, okořeněný nevinným zaklením, potom lomoz, křik a rány, jakoby někdo palicí kolík zatloukal. To Svátek tak vyváděl.

— Oh, již tě mám, bestie zlá, již tě mám! křičel a kopal do vypasené štiky, která sebou házela na břehu, aby ji odkopl co nejdále od vody. — Již tě mám, sloto! Hehe! Jen sebou tluc, nic ti to není platno! . . . Tak, tak, holka zlatá. — A popadnuv klacek, který ležel na břehu, tloukl štiku do hlavy, až otevřela tlamu jako krokodil a neměla víc síly, aby ji zavřela.

V tom prodral se vrbami muž vysoký, osmahlý, s oholenou tváří a s dýmkou v ústech a stanul u Svátka.

— Poníženě ruku líbám, milostpane! No, pozdrav Pán Bůh. Ta stojí za to. Ta má dobrých pět kilo.

— Co? Pět kilo? křičel Svátek měře příchozího z vysoka a potěšen, že se mu namanul svědek. — Pět kilo, Matouši?! Sedm, řekněte, sedm. Takové zvíře jsem již dávno nedostal!

A popadnuv štiku za hlavu zvedl ji do výše . . . — Hehe, však si ji zasloužím. Jsem celý skřehlý. A náhle zvážněv po výbuchu radosti a odvazuje provazec od prutu, obrátil se k Matoušovi s výčitkou ve hlase: — Poslyšte, příteli, až zase v neděli přijdu, ať jsou vrby pořezány. Vždyť už je přece čas a já vám říkal, že přijdu. Měl jsem dnes hroznou svízel při tom větru.

— Pořežu, milostpane, pořežu. Zítra se do nich dáme, odpověděl Matouš.

A jak to vrby uslyšely, rozjitřily se a zmítaly sebou jako posedlé. — Zítra nás pořeže, zítra nás prý pořeže, povídal! jaly se volati. A tu i matka u tůně, rozvážlivá jindy a vážná, jako by s rozumem se pominula! Žluč v ní vzkypěla a zapomněla se docela!

— Co? Že nás pořeže? Nu dobrá! Ať si pořeže! Ale já mu také něco povím!

Pohodila dvakráte hlavou, jako by se rozmýšlela: — Ještě jsem to nikomu neřekla . . . Ale teď je mi všecko jedno! . . . A odhodlána ke každé zlomyslnosti, pokračovala jedním dechem:

— Víte, loni, jak se tu otavy sekaly? To tenkrát také přišla krásná paní s vlasy zlatými jako den a sedla tady v dolíku pode mnou. Ale nebyla to žádná princezna, jak tam ta bláznivá u vody povídala. Byla to zrzavá Fanda Matoušova. A za ní Honzík Coufalů ze Lhoty a tady se líbali a objímali. A potom, až se to stydím povídat. Já myslela, že ji sní, co tady s ní dělal . . . A letos v létě zas . . . až mi to bylo hanba.

A jako by se byla zalekla svých slov a zardělá nad tím, co tak lehkomyslně prozradila, obrátila se plna rozhořčení k dvěma mladičkým vrbám, takovým útlým vyžlatům nad tůní, které se skláněly k sobě v studu a smály se, až se prohýbaly, a spustila na ně: — Co vy se chechtáte!? Vy takové věci nemáte ani poslouchat!

V tom vystoupil Matouš z houští, za ním Svátek a stanuli u tůně.

Svátek se ptal: — Nu, a co nového doma, Matouši?

Matouš se podrbal za uchem, usmál se a řekl: — Co nového, milostpane!? Fanda se vdává.

— A co, že tak najednou?

— Ba, že najednou, milostpane! Minulou neděli je pan farář shodil s kazatelny. Jednou za třikrát. Máme spěch.

— A koho si bere?

— Jeníka Coufalovic ze Lhoty. Proto jsem přišel, milostpane. Žena mne poslala. Tady z té staré jsou nejlepší pruty. Z té bude kolíbka na sto let. Máme spěch, milostpane, křtiny budou co nevidět.

A vybafnuv kotouč dýmu, sklonil se k staré vrbě, otevřel žabku a několika řezy zbavil ji prutů.

Máti neměla ani času, aby se vzpamatovala. Vydechla jen: — Ach! a bylo po ní.

— Nu, dej Bůh štěstí! řekl Svátek, směje se z plna hrdla a odcházel, táhna svoji štiku za sebou.

♡ ♡ ♡

FR. KVAPIL:

VAE VICTIS!

Běda přemoženým, běda jim
na vždy ubitým a ztraceným,
kterým noc jen skrýš dá mlhavá,
pro něž jitro žádné nevstává.

Spadla koruna s jich bledých čel,
v duši bloudí mdloba — nepřítel,
a jí druh jen zoufalosti smích,
mrzký strážce domů rozpadlých.

V okenic tmu skrze rokytí
jara pablesk se tam nechytí,
vůně fialek a jasmínu
nepozvou tě sladce do stínu.

Vypráhlé ty duše skučící
kvílí po horách jen s vichřicí,
bez plodu se vlekou podle cest,
čeho dotekly se, popel jest.

Zlaté slunce, pro ně nesvitíš,
hvězdy, ukryjte se v mračnou výš,
Bůh je zavrh, a jak v plameni
vryl jim na skráň Kaina znamení.

A jen tam, kde skrze trud a žár
vyraší zas míza nových jar,
hromná síla z duše vytryskne,
naděj zlatým jitrem zavýskne.

Rozperlí se rosa na květech,
růže zadýchne k nim v tichých snech —
niva zplesá k nebi zářící,
v hájích rozpějí se slavíci . . .

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Tenkrát nemohly bejt takový stolky jako jsou dnes, — přimísil se do řeči zas Jonáš, stolař »strašný přívrženec klihu« — a sáhnuv na roh stolu, přitáhnul jej k sobě, — to dnes jsou hračky. To byly dobrý, dubový, silný stoly na kozách a když pěst dopadla, ještě urazila roh. —

Jemu přisvědčoval Blovský kovář od nepaměti zvaný »Černý muž.« Huhňal a chrochtal hůř nežli Čáp.

— Moc zhejralej je nynější svět! Všechno kazí nádhera, pejcha a člověčenstvo jde na mizinu. Nikdo nikomu nevěří ani ženě ani dítěti, syn jde proti otci, otec proti synovi a pokrok nikde. Jen furie! Oni ti mladí myslí, že všechno způsobili jen oni, před nimi nic ani nebylo, ani Sokol nebyl ani školy nebyly, hvězdy teprv na ně svítí a zkrátka nic nebylo jako na počátku světa. Já když doma něco promluvím ze starejch dob, dostanu vycinkáno, dostanu vynadáno — to je starej cop, to byl tenkrát předpotopní svět! Už sem vám jako ta bludná ovce: vrstevníci pryč, mezi mladej svět se nehodím, tak se mu radši vyhnu a jdu na skleničku sem. — Aspoň to neslyším.

— I kdopak by to taky poslouchal. —

— Inu, já si vždycky říkám: hochu, hochu, však uvidím, co uděláš ty? A co udělal? Kluk sakramenská, — mimo dluhy ještě mně radosti neudělal za tohle. Teď jezdí na velocipedě a řemeslo mně nechal stát. To máte nynější svět!

— A mně je to jedno, pravil Růžička, — já to už nějak dotancuju a po ostatním, houby po všem —

V tom se rozkřik' u prostředního stolu řezník Dobiáš. — Pro záda nebylo možno vidět, na koho to křičí. —

— Dyť je všechno hanba dnes! Svlíct se je hanba, pracovat je hanba, mít špínu na rukou je hanba, všecko je hanba i do kostela jít je hanba! Kdypak to bejvalo, aby obchodník posýlal všecko do domu? Kravattu když koupí, doneste mně to do domu, rukavičky, — pošlete to za mnou, — všechno za mnou, nikdo do ruky nic nevezme, děti do školy se vozí, ze školy zas, už i chodit se každej stydí a rodičům děti nic jináč už teď neřeknou nežli ty a ty. — Políbit ruku, už i to je hanba. A nemocnice plny, porodnice plny, kasárny plny, povězte mně, v čem to je? V čem to je?

— Duch času, duch času! prohodil Růžička, nic zlého nemysle.

— Duch času! — — s opovržením obořili se naň ostatní. Co pak to mluvíte? Vy, myslím, nevíte, co povídáte — jakej pak duch času!

— O jejeje. Chichichi, lehounce, tichounce zasmál se Brandejs —, nepromluviv slova, ale přeje Růžičkovi bouři zdvihnuvší se proti němu. — —

A jakoby Růžička byl vinen vší převrácenosti nového světa, na něho se všichni obraceli, jemu do očí sypali všechny své nářky, až se vzepřel a roztáhnuv ruce po zdi jako ukřižovaný, prohlásil — ale co pak na mně pořád chcete, co pak se po mně obracíte? Co pak já jsem ten svět znetvořil, že na mě bijete? — Ale starci už nedbali a naleznuvše jednou předmět svých obžalob, pronásledovali jej dále.

— Pejcha je to, pejcha, křičeli na něho — nespokojenost a ne duch času! — Nemohlo by to bejt, jak bejvalo? Jenom tohle když vezmeme, je to maličkost, ale člověk neví, máli se zlobit nebo smát. Vždycky se psávalo *g* a teď všady jenom *je*, nic jináč jenom *je*. Řekněte mně, to je taky duch času? Říkávalo se *puntík* dřív a teď *tečka* nebo, jak se to jmenuje, *bod*! Řekněte mně, lidi spravedliví — pravil Jonáš, přívrženec klihu, obraceje se na všechny a na každého zvlášť — co je to bod nebo tečka?

— Duch času! opáčil kdosi s úšklebkem.

— A co to, puntík sem, puntík tam, vzchopil se zas jak na koně by sedal chrochtavý Čáp. — Ale bída je, taškářství, faleš! Na to se dívejte a puntík nechte puntíkem. Hodinky, — pravil obraceje se k Růžičkovi i on — jaký jsme mívali hodinky a jaký máme dnes! Tenkrát nebyly třebas ani stříbrný, ale byly to za to hodinky! Běda hodináři — hrozil Růžičkovi tlustým svým prstem, kterej je zkazil. Já mám jedny památečný, ty jdou už nějakejch 100 let! — A nezastavily se! Teď dostanete cylindrovky, dáte za ně 20 až 30 zl., jdou vám nějakejch 5, 6 let, a je po nich! Můj kamarád měl ankrovky a mně se smál, že mám cibule, a za nějakej čas pěkně přišel ptát se, kolik je hodin. Je pravda, jsou teď hodiny, že se natahujou než za půl roku jednou, — ale stojej!

— Ba stojej! Chíchi! A hodiny, kerý se nikdy nenatahujou, nikdo nezná, kdyby dával za ně tisíce! — omočil si konečně i Brandejs. —

— Jak pak ne! — zvolal Růžička. — Sluneční hodiny nikdo nenatahuje a jdou líp než všechny ty vaše ciferníky dohromady. —

Tentokrát zas Růžička byl na vrcholu řeči.

— A kabáty, jaký tenkrát se nosily kabáty, spěchal Konvička klempíř, aby zastínil jeho — úspěch. — U nás okresní sudí z Ebenthalu měl kabát, pravnuk ho po něm dědil a po smrti ještě byla o něj hádka. Nebyly tenkrát ani žádný zimníky ani svrchníky, nic takovýho, kabát a dost, ale to byl kabát z vlny a ne z prasat, jak je to teď. —

— Z prasat! — zachrčel Čáp a tak se rozkašlal, že mu až oči vystoupily z hlavy a v prsou mu hrčelo jak v sudě, když dochází pivo. — Hadry teď draze kupujou, potom je rozemelou, přimíchají bavlny a prodávají z toho kudrnatý zimníky. — Mám takovej jeden — šak ho dělal tady Havlíček. — Za měsíc jsem měl loket ven! — Zumři pod lavicí do sebe dubli.

— Co pak na mě ukazujete!? — rozhorlil se Havlíček. — Jakou jste si látku vybral, takovou jsem vám opatřil.

— Já vím, já vím, já taky nic neříkám, — vzpamatoval se Čáp — třebas očkem švihnul po Havlíčkovi a v duchu si něco pomyslil — já jen povídám — jaký taškářství teď panuje. Vždyť to máte se vším tak. — Kůže na boty, — co pak je to jircha? Já abych měl dva páry do roka a nestačej mně! — A kam jdu? — Ale kam by se taky nepodělo? — Tenkrát třislem vydělaná teletina ležela čtvrt roku ve vodě, než pustila chlup; teď jsou s ní hotovi za 24 hodin a vápnem! — Dyť tu kůži musí vápno sežrat! —

— A kdo to odnese? — volal Fintejs švec, Čápův dodavatel. — Zas ubohej švec, že dal špatný kůže, že dělá ze špatnýho materiálu — inu, k čerchmantu, co pak já jsem tu kůži dělal? Stroje všechno ničej, lidi hlady mřou a stroje pracujou. —

— Pravdu máte, Fintejsi, pravdu, vložil se do toho i Křížek zámečník. — Já se pamatuju, při našem řemesle mistr míval třebas 20—25 lidí v domě a pořád měli co dělat. Teď to spraví 4 na strojích a my abysme spravovali jen starý, zrezavělý zámky. — Nového nám nikdo nic nedá dělat. — Všechno jde z továren a za babku. Zlej je, oh jejejej, zlej je nynější čas —

— A pořád bude hůř. — Konkurence ohromná. a platy strašný. Pozemky jdou v ceně dolů, řemesla jdou dolů, spotřeba všeho ukrutná a vejdělku nikde. — Jen železnice co nám nadělaly škody! — Co tu bylo tenkrát formanů u Krče, stálí až do kopce! — Za pouhou hospodu dostávalo se 17000 zl. pole nebylo ani kousku. Teď je při ní 40 strychů polí a podává se za ni 7000. S pivem taky tak. Tenkrát šlo pivo nosem, a dobře se říkalo, pivo jako křen, Teď? Ani nesílí, jen seslabuje, protože ho vaří z kůry a dříví, chmel pivo ani nevidí. Je to samá chemie, samej preparát, člověk vypije tři a plácnout ho, leží —

— To je tak jako s tim sedlákem, přimhouřil oči Růžička a šibalství mu hrálo bezvousými rty. — Povídá, já jich mám teprv patnáct a jsem slabej, jakobych nepil nic —

Ale Čáp se nedal mýlit.

— Knihy bejvaly, že je člověk na trakaři musil vozit, teď je strčí do kapsy a je taky tak. Cylindr za 14 dní je zelenej jako čížek — tenkrát se nosily věky! Chleba máme jako peří, jako dech skoro a lidi si pak nařikají, že se nenají. Kde by pak se najedli? Co pak je to chleba?

— Taky veš byla tenkrát stokrát větší, než je teď — pravil Růžička s nejupřímnější tváří na světě. Taková veš, když kousla, to bylo jako když pes kousne, dnes už skoro ani nevíš, že je máš! — —

— Co povídal? ptal se Čáp, když viděl hosty kolem Růžičky se chechtat.

— Taky vši prej byly tenkrát jinší —

Čáp se usmál a pokračoval ve svých myšlénkách — Přijdu do hospody nebo jak se teď říká do hotelu — Nó, Josef volám, jak se jmenujete?
— Luj!
— Teda Alois!?
— Alois.
— A ten druhej?
— Šarl.
— Teda Karel!?
— Karel. — No, řekněte mně rozumem svým — nevzal by vás čert? Přijdu do obchodu na Dlouhej třídě, vejdu k Mráčkovi, prodával preclíky a teď má cukrářskej krám a dvojčata. — Ptám se jich, jak se která jmenuje — Norma prej. A sestřička? — Zampa! Řekněte mně pro Boha živýho, co je to za jméno? — Kdo to jak živ slyšel, aby se někdo jmenoval Norma nebo Zampa — Norma Mráčkova! Mráčkova Zampa — jest-li pak by člověk nezašel,' — rozvalil se na židli Čáp a tak se nadmul, zadržuje smích, že se bylo co obávat, aby hrozbu svou neproved' skutkem. — Samá jmena z divadla, samej firlefanc, mašlička, péro, oveškys na šatech, ozdoby, pentle, ruce jako alabastr, nožičkama na holou zem se to bojí šlápnout a když mluví, tititi — tititi — k sakru; dejte mně pokoj — já mít takovou ženskou v domě, já bych ji kop', hned by obě nohy zdvihla: — to je poslouchání, to je mazlení, lízání, cténi! Když přijdou za naší Dorotkou, »Matinka povídala,« — »náš papá je churav,« tak si pomyslete, papá Mráček, je churav! — — — — »A kdybys ty věděla, má zlatá Dorotko, jaký jsou letos v modě košilky« — tak si to vemte, na ženskou košili muší bejt taky moda! A každej rok jiná! Jedenkrát stotisíc aby měla každá — (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BOH. BAUŠE:

Vločka sněhová ve svých proměnách.

Po suchých mrazech počal v lehkých chumáčích padati sníh. Jedna vločka zalétla ke mně, když u okna sledoval jsem pozvolný pád sněhu. Ó zjeve líbezný, postůj chvilenku a vypravuj osudy své, dříve nežli rozplyneš se v niveč!

»Osudy mé, jme se vypravovati vločka, »jsou tak staré jako dějiny země. Svými molekulami prošla jsem všemi věky, všemi pásmy země, všemi útvary ústrojnými. Kolovala jsem ve šťávách rostlin, přešla jsem v krev živočišstva, zkanula jsem v podobě slze z oka bytosti bolesti sklíčené. Jako vše, co žije, zajde a vrací se do země, provázela jsem zbylé látky bytostí ústrojných, unášené vodou — na nejnižší místo povrchu zemského — k moři.

V podobě kapky tvořím svět pro sebe. Roztříštím-li se a rozptýlím v prvotní částečky, jak za chvilenku na mne pozorovati budeš, najde se záhy jiný střed přítažlivosti, kdež s miliony sourodých molekul utvořím nový svét, jako jest naše země jen částečkou prahmoty — jakož i ty člověče jsi jen obec bytostí nejjednodušších, skupených na čas v jedince vyššího řádu.

Váš mudrc Plato*) považoval zemi naši, do oboru jejíž přítažlivosti jsme pro věky odkázáni, za bytost samostatnou, naši živitelku, první a nejstarší z božstev, jež ve všemíru vznikla. Duši světa připadá úkol celý vesmír držeti pohromadě. Možno-li planetu naši obrazně s ústrojnou bytostí porovnávati, pak jest voda probíhající v tisícerých žilách a žilkách na povrchu zemském, krví tělo matky země oživující.

*) v dialogu Timaeus.

Avšak tepe-li i srdce země přílivem a odlivem, vydychuje-li místy škodné plyny, přizpůsobuje-li si látky cestou mechanickou a chemickou, dostává přec sílu svou odjinud nežli z nitra vlastního.

Pramenem všech nových sil, jimiž vždy nový koloběh látek se zavádí, jest — slunce.

Ze svého bohatství, jež v paprscích svých na všechny strany vysílá, dopadá 2735. část na naši zemi, a tímto drobtem mohutného ústředního tělesa nebeského obnovuje se ustavičně veškerý život na naší malé zemi.

Bez srážek vzdušných proměnila by se záhy celá krajina v neobytelnou poušť. Všechny srážky, jež se dějí v podobě nejrozmanitější, tu jako jíní, rosa, mlha, tu jako oblaka, dešť a sníh, možné jsou jen silou, jež částečkám pohyblivým slunce dodává, pramen všeho života.

Voda shromažďuje se tedy na místě nejnižším. Země není s to dodati jim nové síly k vystupování do výše. Stroj hodinový, jenž došel, nemůže se zase sám natáhnouti.

Slunce jest onen strůjce, jenž všechny hodiny vždy znova opět natahuje. Slunce dodává teplem síly životní všem vašim strojům umělým i přirozeným. Proud etherových vln, jimiž světlo a teplo k nám vysílá, má v domácnosti naší pozemské přírody nejrozmanitější účinek.

Když jako kapka vody vlekouc sebou špínu z ulic i řek splynula jsem v širý ocean, ukliďnil se pohyb, a snila jsem o tom, co mudrci vaši nazývají Nirvanou, o věčném klidu splynutím s prahmotou světovou. —

Není však klidu ve všemíru, jenž smrti by se podobal. Jedinec ovšem hyne, součástky jeho v novém sdružení vždy opět oživují.

Život uvede do součástek teplo. Záchvěvy tepla vnikají mezi molekule vody na povrchu moře a nutí je, by část kmitavého pohybu konaly sebou. Tak stanou se molekule schopnými k nové práci, k novému reji; jsouť, jak M. W. Mayer*) se vyjádřuje, skutečná kolečka, ve stroji hodinovém, kterým teplo slunce dodalo nové síly kmitavé.

Každá moje molekule jest v malém soustavou. atomy vody, vodík a kyslík jsou planety její. Pokud voda jest kapalnou, váží se molekule na sebe a pohyb jest obmezený; jakmile přejdou v páry, odpuzují se vzájemně od sebe a vystupují do výše.

A tak hle, v jiné ovšem podobě nežli zde se jevím, nastoupila jsem pouť do vzdušné výše. Jsouc lehčí vzduchu vznáším se do nejvyšších vrstev ovzduší, vysoko nad vrchy a horstva země.

Vaši učenci vypočetli: aby jediná kapka vody do této výše, řekněme desíti kilometrů, zdvižena byla, jest síly zapotřebí, která by kilogram o celý metr pozdvihla. V přírodě se však nic neztratí, padající kapky vybavují opět sílu nabytou, popohánějící padáním veliký stroj pozemský.

V čistých oněch výšinách zbavena jsem byla vší špíny a přimíšenin pozemských.

Jsou ovšem případy, kdy hrůzným výbuchem sopečným, jaký se stal na př. r. 1883 v Krakatoe, vulkanický popel až do ohromné výše 82 kilometrů vyhozen bývá, tvoře zde podivné červánky, »světelná oblaka«. Obyčejně však čisté výše tyto jsou jen rejdištěm molekul vodních, jež teplem slunce z moře se vypařily a jež tím, všech minerálních přimísenin se zbavily.

Páry ochlazené srážejí se tu v bublinky mlhy a v této podobě proděláme druhou očistu — krystallisaci, vyhráněním v jehličky ledové.

Různé optické zjevy v ovzduší zakládají se právě na lomu světla v těchto nejvyšších vrstvách, v lehounké cloně beránků a řas. Jeť každá jehlička ledová přesně šestihranná; kruhy kolem měsíce aneb vzácnější kolem slunce mají původ právě v lomu paprsků světelných v nejjemnějších jehličkách ledových. Kde tyto naplňují vzduch i v nižších vrstvách, což jest pravidlem v končinách polárních, bývá zjev tento nejhojnější a nejskvělejší. Mnohdy objevuje se i více kruhů kol slunce, »slunce vedlejší«, a světlé oblouky doteku na kruzích vnějších i vnitřních; všechny tyto útvary vzdušné překvapují již harmonií a skvělostí barev.

Vždyť i duha, tvořící jako most mezi nebem a zemí, od pravěků poutala obraznost vaši. Hellenům byla vtělenou poselkyní božské Iris, Germánům vzdušnou drahou, kterou duše padlých hrdinů do Valhaly se ubíraly, národům Polynesie krásnou děvou, která, aby pronásledovatelům unikla, v duhu se proměnila.

*) Der Untergang der Erde und die kosmischen Katastrophen.

Kolikráte tvořila jsem součástku báječně zbarvených oněch aureol v mrazivých končinách polárních — žádnou bytostí živou neobdivována. Nehoním se po effektech, jsou zjevy, o kterých lidem se ani nezdálo. Mně však není dána lidská řeč, mohu svým zjevem právě jen to ti připomenouti, co obmezenými smysly svými chápati a obrazotvorností doplniti si dovedeš.

Můj zjev půvabný upoutal dávno pozornost badatelů. Důmyslný hvězdář Kepler*) první poznal šesterečný ráz jehliček a na otázku »cur autem sexangula?« odpovídá různými domněnkami ve smyslu Platonových zásad. Bez duše není tvoření. Země má prý sílu tvořivou »vis formatrix« jako lůno mateřské. Šestihranné sněhové krystally tvoří prý podobnou uvědomělou silou, které i rostlina svou pravidelnost děkuje. »Vapor«, pára jest prý jen »velriculum« této síly, která působí podobně jako duch v těle lidském.

Roku 1637 filosofuje o mých tvarech filosof Descartes, r. 1660 dánský mathematik Erasmus Bartholinus porovnávaje tvary mé s buňkami včel a pavučinami pavouků. Novější badatelé méně filosofují a více pozorují: v balonu i v polárních krajinách byl vznik ledových krystallů přímo pozorován. Roku 1736 Maupertius při měření stupně zeměpisného seznal v Japonsku, v městě Tornee, jak při otevření dveří vodní pára v pokoji přímo ve sněhové vločky se měnila. Roku 1773 stalo se v Petrohradě, že v sále přeplněném, když dámy horkem již omdlévaly, jeden z pánů rychle rozbil okno, načež ihned v sále počal nejkrásnější sníh padati.

Četné fotografické snímky vaše zachytily nekonečně rozmanité útvary krystallů sněhových, které vznikají při přímém přechodu ze skupenství plynného do pevného. Mrznou-li kapky, vznikají jen jednotvárné kroupy a krupky.

Cestovatelé krajin polárních mohou nezřídka pozorovati, jak vlhkost při dýchání z plic vypouštěná přímo mění se v ledové krystally.

Vločka, jak se ti tu jevím, vzniká skupením sněhových hvězdiček. Obyčejně hvězdičky tyto v teplejších vrstvách se rozplynou, několikráte se překrystallují, až konečně jako kapky dešťové k zemi dopadají. Čistící síla deště leží též v tom: krystallky vždy snáze se tvoří ve vzduchu prachem znečištěném; zachycujíť se vodní páry na prášíčku ve vzduchu se vznášejícím jako rosa na květině. Každá jehlička ledová unáší ze vzduchu prášíček k zemi a moři, čistíc tato ovduší.

Jiná síla uvede nás ve vzdušných vyšinách v tanec. Dují-li silné větry ve vyšších vrstvách, jež ve vír přivádějí jehličky ledové a kapky vodní, vznikají třením protivné elektřiny: jedna na ledu, druhá vodou svádí se k zemi. Jen křižující se blesky obojí vyrovnávají.

Vznášejí-li se oblaka ledová a dešťová blízko nad sebou se zápornými elektřinami, vzniká mezi

*) De fundamentis astronomiae certioribus, Pragae 1611, Strena seu de nive sexangula 1610 a jinde.

částečkami obou elektrický tanec. Důmyslná hra dětská »anó — kathó«, kdež lehké kuličky a panáčky z bezové duše mezi deskou skleněnou třenou a vodičem elektrickým se vznášejí neb sem a tam poskakují, znázorňuje tento výjev.

Vločky sněhové v tomto zápasu zledovatí v beztvárné kroupy, které poznenáhla nabývají vždy větší váhy, až konečně stanou se tak těžkými, že jako zhoubné krupobití k zemi dopadají.

V krajinách studených nikdy nepotluče. A na vrcholech vysokých hor, jež trčí až do vrstev, které nikdy nad nullu se nezahřejí, padá vždy jen sníh, nikdy neprší. Majestátní klid se tu rozkládá, nevyrušovaný leda turistou, jenž neodolatelnou sílou touží poznati velkolepou samotu.

Avšak neprávem mluví se zde o »věčném« sněhu a ledu. Sníh nezůstává zde ležeti, jako v oblaku dešťovém není stálosti. Sněhové spousty tlačí se do nižin. Mohou dostati se do vrstev, kde se roztají a opět v led zmrznou, tvoříce zrnité ledovce. Ledovce se však stále pošinují do nižin, unášejí sebou rozdrobené balvany, až řítí se do údolí v hučící bystřině.

Kdož kráčí po tuhých ledovcích, zřídka uváží, jakou důležitost mají pro nivy a kraje na úpatí hor se rozkládající. Ledovce jsou zásobárny vláhy. Mnohdy v úpalu léta, kde řeky naše a potoky na polo vysýchají, kde na stepích sežehnutých rostlinstvo odumírá, jsou bystřiny horské právě nejvodnatější, napájejíce blahodárnou vláhou vodovody nižin a údolí.

Ale i jiný úkol pro trvání života na zemi důležitý vykonává věčně se pohybující vodstvo. Nerovnosti půdy, jež vznikly převraty z nitra země neb i silami mimozemskými, nebetýčná horstva i nižší pahorkatiny podlehají stále rušivé síle vody, která je drtí a odnáší součástky její k moři. Touto silou nivelující děje se stálá obnova povrchu, jako dbalý hospodář pluhem a radlem převrací brázdu. Tiše, den od dne, rok od roku, staletí, tisíciletí ukládají se na dně mořském nové vrstvy, které tu věky odpočívají, nové síly tvořivé nabývají, a pokolením budoucím jednou novou úrodu vydávati budou. »Jsem nesmrtelná ve své bytosti jako všechna hmota, jen jev můj a tvar mění se stále. Viděla jsem v moři vznikati první nestvůrné bytosti, tupě na mne hledělo vypoulené oko praještěrů; byla jsem při strašných zápasech živlů, ohně a vody, jež výbuchy sopečnými povrchu zemskému nového utváření dávaly. S výše viděla jsem vždy nový koberec rostlin věčně se omlazující přírody. Nyní hledíš na mne okem bytosti cítící a sleduješ osudy mé, kam až obmezený zrak lidský Ti dovoluje.

Jsi také jen zjevem pomíjejícím, přijdou bytosti lepší, zastkví se příroda půvaby novými. Sejdeme se v jiné formě, kdy a kde nevíme.« A vločka sněhová zmizela oku, proměnivši se v neviditelnou páru.

FEUILLETON.

LÍC A RUB.

Rosteme. Čteme to aspoň ve všech novinách, slyšíme ve všech schůzích. Vlastenci naši hoří nadšenou pýchou nad úspěchy českého umění, radují se s očima zářícima při každém literárním porodu, nechávají si líbati řasy při každé události Ba oni přinášejí v obět i tu námahu, že hlučně tleskají, pohrdajíce naprosto nebezpečím, že ztratí reputaci počestných rozšafných lidí. Onehdy tvrdil mi aspoň se vší vážnou určitostí, jaké jest jen schopen, můj jeden známý, že viděl z knihkupectví vycházeti jednoho váženého hodnostáře — který si nesl knihu veršů, které si zakoupil. Škoda, že neměl při sobě aparát, aby byl muže toho zachytil na fotografii. Sláva na nebesích! Český básník může se radovati, jeho čtenářská klientela že roste, že netvoří ji jen blouzniví dlouhovlasí studentíci, sentimentální mladá děvčátka a hysterické, afektované paničky. Přibyli k ní i muži, zralí muži, hodnostáři, vážení hodnostáři, mezi nimi možná i poslanci a členové správních rad, velkněží bursy a bankovních presidií! Jakou závratnou, radostně opojnou vidinu v člověku může vyvolati takový hodnostář s knihou veršů v ruce. Ano, rosteme! Právě jsme oslavili abrahamoviny muže, jenž sám o sobě znamená kus, veliký kus a vrchol tohoto našeho vzrůstu. Přes 180 knih napsal a vydal Jaroslav Vrchlický! A vedle něho, obra, čnícího svým vrcholkem až do oblak, celý háj pracovníků, tvořících duševní majetek českého národa. Celý národ se spojil, aby vyjádřil svůj obdiv, úctu a vděčnost tomuto velikánu mezi největšími. Vlastenecké listy přinesly vzletné básně, úvodní články, vzpomínky, anekdoty, vtipy. Na sedmimilionových ramenech svých zvedl jej národ do výše a s chlubným gestem ukázal světu: Vizte, jakého máme chlapíka! A veliký jubilant, sníh na spáncích i na proslulém svislém svém kníru, mladý oheň dosud v krásných důmyslných očích, je dojat. Dojat a při tom příliš vznešený a hrdý, než aby se zeptal milého, v nadšení tonoucího národa: Když dal jsem ti takové nesmírné bohatství, milý národe, co pak dal jsi ty mně? Že slávu? Oh, ano! Velkou slávu umělce! Hořký, pelyňkový nápoj sláva umělecká! Všude dost hořký, ale u nás snad nejhořčí. Česká ruka je mistrem v sypání žluči do vína. A mimo této hořké slávy umělecké, ve které je grimasa a smích harlekynády i velké vznešené gesto tragedie — nic, nic! Muž,

jehož nadlidská práce značí součet práce celé generace, jehož knihy tvoří celou bibliotéku, tento robustní duch, kdyby nebyl náhodou profesorem — kdož ví, zda by z výnosu svého gigantického životního díla mohl bezstarostně pracovat, tvořit! Těch 180 knih vzniklo po práci v úřadě, síni učební. — V hodinách nočního ticha, kdy jiní odpočívají, hluboko do noci básník sedí a pracuje. V hodinách, určených odpočinku, zrodila se ta ohromná hora práce!

Hle, problém, vážný hluboký problém český! Ani největší talent, genius, ani herkulovská práce nedovede českému spisovateli opatřiti samostatnost! Opakuji: vážný problém, o kterém se však uvažuje málo, uvažuje-li se o něm vůbec!

Rosteme....

Rosteme... Tak se mi zdá, jako by naši lidé, kteří se tak rádi chlubí našim pokrokem a kulturou, se chlubili cizím peřím. Nevyjímám ani naše politiky, kteří nejčastěji odpůrcům házejí na hlavu velká česká jména, ale sami jejich práci, životním osudům, nevěnují žádného zájmu. Když před časem vešel v život jistý nový časopis literární, vrátil jeden z čelných politiků ukázkové číslo s poznámkou, ve které bylo přímo zděšení a nenávist k literatuře, nenávist spojená s pohrdáním. A je-li tomu tak v čele, jak je tomu v širokých řadách národního organismu? Kultura! Máme kulturu? Arciť že máme! Ale kulturu tvoří lidé. A pro tuto kulturu není jen příznačné a karakteristické, co tito lidé tvoří, ale také to, za jakých okolností to tvoří! I to padá na váhu při posuzování úrovně kulturní, na které je národ. Kdyby někdo svého pilného, vynikajícího pracovníka vysiloval prací při špatné odměně, řekneme o něm prostě, že je barbar. Národ nemůže se z tohoto pravidla vyjímati. My jsme ovšem už dostoupili tam, abychom mohli žádati, aby národ nebyl už u nás považován za nějaké abstraktum, nějakou sférickou mlžinu, ale jako něco konkretního, co je, existuje, a tudíž má svá práva i povinností. Ano, povinnosti! Povinnost má jen tehdy smyslu, je-li také protipovinnost. A schází-li kde smysl pro tuto protipovinnost, pak ten druhý, který přes to koná svou povinnost, koná něco velkého. Dosavadní česká kultura vyrostla jen z této velké vlastnosti svých tvůrců, kteří nedbajíce toho, že vědomí protipovinnosti je u nás tak zakrnělé, neúnavně pracovali, a vytvořili tak českou kulturu. Oni ji vytvořili strádajíce, a jiní se jí chlubí. Cizím peřím! Neboť — a to je žalostno, kolik vynikajících našich pracovníků, ať uměleckých ať vědeckých může říci, že setkali se s vědomím protipovinnosti? Když čteme životopisy prvních našich pracovníků, jest to četba rozechvívající, jako vypravování o mučednících. Arci, tehdá to ještě člověk pochopí. Byli jsme opravdu mali, chudí. Dnes však? Při dnešním i hospodářském i číselném postupu českém možno k této protipovinnosti už volati! Člověk opravdu se pak ptá, jaká to zvrácenost mezi těmito zrovna protichůdnými zjevy, tím kulturním naparováním a tím nedostatkem skutečného kulturního cítění. A všude na všech stranách je to! Nedávno jsme musili čísti, že Národní divadlo chce omeziti bez toho vždy dost uboze vegetující činohru, protože obecenstvo ji nechce! Není tohle zarážející zjev? Snad zpráva není pravdiva, ale už to je smutné, že mohla vzniknout! A není to zjev tím povážlivější, uvážíme-li, že teprve vlastně vyrůstáme z těsných začátků?

Rosteme... Třesk válečných polnic volá celý národ do boje, do velkého nerovného souboje s velikým národem, se staletou velkou kulturou, s národem, v jehož mašinerii každé kolečko má své určení, výborný chod! Do souboje s národem disponujícím nesmírnými poklady kulturními. A při tom u nás, při té slabosti taková neekonomie sil! Naše politika se přímo bezhlavě vytrhla ze vší souvislosti s kulturním životem, tvoříc jakýsi zvláštní cech, který nemá s duševním životem žádné kontinuity. Strhla na sebe pozornost všeho našeho světa, jako by v národě nebylo jiných potřeb, než těch, které tato politika zná. Ve veliké aréně národů vítězí budou ti, kteří položí na váhu více kulturní síly, o tom nebude snad pochyby. A je-li rozumnou politika malého národa, když nechává zakrňovati právě nejúčinnější své životní šťávy?

Opakuji: vážný, hluboký problém český... Hořká glossa jubilejní, těkavý ton v té hlaholivé symfonii. Ale nemohl jsem ji zadržet, právě o jubileu, které nad jiné je osvětluje, světlem zrovna bleskovým.

Ant. Večásek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

V celém světě bylo vzpomínáno v uplynulých dnech jubilea Jaroslava Vrchlického. I vídeňská žurnalistika — nám nepřející a rozvoji našemu nepřátelská — súčastnila se namnoze oslavy genialního básníka a to články slušnými a — pokud nepocházely z per českých — i nadšenými.

Ve vlasti mistrově ukázalo se sice, že není dosud v plné míře práce jeho oceněna, ale veřejnost dostála alespoň obvyklým formám slušnosti. Jenom tu a tam vyskytly se u nás časopisecké hlasy, kterými slavnostní dojem jubilea měl býti okázale rušen. Ale tyto ojedinělé úkazy překonaly Pelclovy Rozhledy, které se neštítily skutku, jakého by se nesměl odvážiti bez trestu nikdo, kdyby se jednalo o nejtěžšího zločince. Posměšku veřejnému vystavily totiž — **otce našeho mistra!**

Poctivce před třiceti léty zesnulého — šlechetného muže, který dal národu našemu spisovatele světového významu — vyvléká redaktor Pelcl na nečistý pranýř svého listu, aby měl pro lůzu opět nějakou sensaci.

Kdo by se u nás dotknul jmění, cti, rodiny a jména kohokoliv — zákonnému trestu neujde — toliko český spisovatel vystaven je rafinovaným insultům zbaběle se schovávajících individuí neb nestydících se spekulantů bez jakéhokoli pokárání. Avšak ani to nestačí, dnes hanebným

urážkám vydáni jsou i rodičové českých autorů — kteří ani pak potupě neujdou, když je má před lidskou zlobou chrániti hrouda země. Nad takovými zjevy musí poctivý člověk zalomiti rukama . . . . . .

⁂ **Dr. Fr. J. Studnička,** universitní professor a vědecký spisovatel, populární a oblíbený, zemřel náhle po kratičké nemoci v Praze 20. února, stár 67 roků. Je to bolestná rána, kterou jsme byli postiženi, sotva se vzpamatovavše po náhlém odchodu Liškově, neboť zvěčnělý náležel v kohortu oněch vzácných pracovníků, jimž udělila štědrá příroda věhlas i sílu vůle a energickou vytrvalost v práci jednou předsevzaté. Dr. Studnička působil od roku 1871 jako professor mathematiky na české universitě, kdež odchoval velikou řadu zdatných českých pracovníků. Ale nebyla to pouze jeho vzácná vloha učitelská, jeho methodičnost a řídká názornost, s jakou zasvěcoval v taje vyšší mathematiky a která mu zajistila přímo závidění-hodnou popularitu — byla to hlavně široká a daleko rozvětvená Studničkova práce mimouniversitní, jeho činnost jako spisovatele a nadšeného popularisatora vědy, kterou si získal věděku a nadšené přízně. Dnes možno postaviti Studničku na prestol mezi nejznámější mathematiky světové, neboť již ona okolnost, že byl členem několika zahraničních společností vědeckých, jest za dnešních poměrů, věru, výmluvným faktem. A přes to znají Studničku dnes i vrstvy nejširší, zná ho i naše mládež česká, která nejednou došla zábavy i mile podaného poučení z jeho suggestivního péra. Speciální zájem, zejména v ohledu popularisačním, věnoval zvěčnělý učenec hvězdářství a vedle Grusa byl on z nejnadšenějších sprostředkovatelů mezi ohvězděnými prostory všehomíra a lidstvem. Ty zázračné a tajemné světy byly mu opravdovým božstvím, jak zřejmo z lásky a zanícení, které jim věnoval. Z této snahy vyplynula neskonalá řada roztomilých článků po různých českých časopisech dnes roztroušená, ale i četné spisy samostatné, z nichž sluší jmenovati zejména knihy: Mikuláš Koprník, Až na konec světa, Kosmické rozhledy, Zábavné rozhledy hvězdářské, Luňan Hvězdomír Blankytný aj. Jemu též přísluší primát v badání o slavném hvězdáři Tycho de Brahovi, jehož hrob, jak známo, odkryt byl nedávno v Praze. V obor vyšší mathematiky zasahuje jeho epochální trojdílná kniha Základové vyšší mathematiky a O determinantech, kteryžto obor obzvláště dokonale prohloubil a na určitou bási postavil. Jeho proslulé pětimístné logarithmické tabulky jsou nejpopulárnějším dílkem v tomto oboru, o čemž svědčí i zavedení jich do celé řady různých slovanských zemí a škol. Snad není vědeckého spisu, jenž vyšel ze Studničkova péra, aby se oň nebyla zajímala cizina a nepřeložila ho. Ale i množství spisů populárních došlo této cti, tak že možno považovati Studničku za nejznámějšího slovanského pracovníka na poli mathematicko-přírodnickém. Z biografie zvěčnělého vyjímáme: Fr. Josef Studnička narodil se dne 27. června 1836 v Janově u Soběslavi, gymnasium studoval v Jindřichově Hradci, filosofii ve Vidni. Už tam uveřejnil slibný článek O mechanické rovnomocnině tepla, jímž na se upozornil. Dosáhnuv doktorátu, supploval od r. 1862. na gymnasiu v Č. Budějovicích, r. 1864. byl však povolán do Prahy na techniku a r. 1871. na universitu. Byl z prvních její ozdob, získav si též neobyčejné lásky jako člen zkušební komisse kandidátů středoškolských. Budiž čest světlé jeho památce! *S.*—

⁂ **Úmrtí.** V minulém týdnu měli jsme i jinak mnoho ztrát. Dne 21. února zemřel na Král. Vinohradech neunavný odborný spisovatel cukrovarnický a národohospodářský, Vojtěch Hořínek, jehož sympatické jméno četli jsme častěji i pod články rázu esthetisujícího a filosofického. Byl redaktorem »Prager Zuckermarktu« a časopisu »Zeitschrift für Zuckerindustrie in Böhmen«, přispívav četně i do »Rozhledů«, »Živy«, »Obzoru národohospodářského« a »Času«, jakož i do některých listů zahraničných. Byl to duch odvážný a bystrý, jímavý a hluboce filosofující. — Z řad mladších malířů odešel na vždy slibný talent 30letého umělce Václava Jakše a 26letého Josefa Bešty, kteří se dobře zapsali několika ukázkami ve »Zlaté Praze« a v některých menších výstavách. — A konečně došla truchlá zvěst o úmrtí známého politického pracovníka faráře, býv. poslance slezského dra Ant. Grudy, jenž zemřel v Kateřinkách u Opavy dne 22. února v 57. roce věku svého. Znám byl jako energický muž a široce vzdělaný učenec, jenž za dob svého poslancování byl vřelým zastancem práv svého lidu. Budiž jim vděčná paměť. — *S.*

⁂ **Josef Förster st.,** hudební skladatel vynikajícího významu jmenovitě v hudbě církevní, slavil dne 22. února své 70. narozeniny. Přejeme zastoužilému jubilantovi mnoho dalších let zdraví a nezkalené svěžesti duševní! — —*s.*

☐ **Jaroslav Špillar,** malíř Chodska současného a bývalého, strojí se k výstavě svých prací v Plzni. V odvaze této podpírá ho vedle umělecko-průmyslového musea též Spolek přátel vědy a literatury české, a poněvadž Plzeňským není tajno, že je rodným synem pyšného jejich města, doufají umělecky cítící duše, že pochodí dobře. J. Špillar sídlí nyní v Peci u Chodova na Domažlicku, v rozkošném klínu šumavské přírody, mezi lidem, jehož život vystihl již tolikráte a vždy šťastně. — Boh. Vlček, kterému Chodsko také učarovalo, súčastní se Špillarovy výstavy svými plastikami. Budou míti tedy v Plzni letošního jara umělecké hody, k nimž si asi zajedou celé západní Čechy.

⊙ **Gallerie království Českého** sice ještě ani neví, kde hlavy složí a co pod svou střechu skryje, ale krajinské listy již z Prahy dostaly depeše o jmenování ředitele, sekretáře, pokladnika, snad i adjunkta a sluhy. Zatím se ukázalo, že i tentokráte kavárenské stolky, odkud se reformuje a informuje tak často český národ, byly špatným zdrojem zpráv. Myslíme, že nová gallerie bude i tak dalece moderní, že nebude dříve své hodnosty a úředníky jmenovati a pak teprve vypisovati formálně konkurs, nýbrž že se v tomto ohledu odkloní od starých obyčejů a učiní naopak.

⧺ **Umění** byli letos pamětlivi konceptní úředníci král. hl. města Prahy, když chtěli podati odstupujícímu starostovi dru Srbovi důkaz své náklonnosti. Místo

všedních adress, na nichž krasopisci tak často ukazují, jak málo krásy je v karmínových a bronzovaných kličkách kaligrafie, věnovali primátoru podobiznu Svabínským k tomu účelu mistrně zhotovenou. Umělec přišel uvedené korporaci tak přátelsky v ústrety, že vzácný dar pořízen byl za cenu tak mírnou, že až litujeme, že ji nesmíme naznačit. Tak rádi bychom tím upozornili všecky dedikující, oslavující a manifestující, že i v jejich situacích je nejlépe navštíviti kováře místo kovářička.

Charpentierova Louisa. Skladatel líčí svým librettem milostný román montmartresské šičky. S láskou k Juliennovi, umělci, básníku, bohémovi, rozpučí jí v duši láska k Paříži, k volnosti jeho bohémy; touha ta rozhoří se v ní rázem plápolem, že sežehne všechny svazky ostatní, jež k rodině ji byly poutaly. Jako v Sudermannově »Domovu« naráží na se dva světy. A jako tam, padnou nárazem tím i představitelé přísného, klidného žití při rodinném krbu a v těsné domácí jizbě i apoštolé volnějšího, svobodnějšího nazírání na svět. Přesvědčivě, zcela jasně a logicky Charpentier příběh svůj nepodává. Neprohlubuje přímo do plné reliefnosti svých postav. Spoléhá, že profily jejich vystoupí v plné zřetelnosti osvětlením a kolcritem jich okolí. By docíleno lokálního zabarvení co nejvěrnějšího, celý svět Montmartresský citován jest na scénu. Co nejpodrobněji, až miniaturisticky líčené prostředí má býti pozadím, na němž by hlavní postavy jako typy tohoto světa bohémy v plné plastice vynikly. A přec nevynikají. Aspoň ne v plastice sesílené, jako typy. A dokonce se neskládají ty neorganické, pestré složky ve výslední jednotný obraz Paříže. Librettista rozptyluje své opravdu svítivé a barevné paprsky, místo by svedl je, soustředil na několika základních bodech. — Vůbec divná centrifugální síla vládla při tvoření smělého tohoto pokusu, kde právě v úzkém rámci tolik mělo být nového obsahu zhuštěno. Poslechněme, co děje se v orchestru. Na padesát motivů chce být základem celku. A drobné ty frase honí se všemi oktavami orchestru tenkého, velmi subtilního, rozptýleného v těžce se pojících, nesnadných kombinacích nových zvuků, by vystihly každý obrat, každý záchvěv na scéně. Každý dech scény měl být chycen. Slyšíme tu někdy divné šumy; vždy dokonale charakteristické, ale často velmi pochybného hudebního půvabu. Na jevišti pak vede si skladatel ovšem dle okolností. Někde jest velmi fragmentárním, jako v těch všedních rozhovorech, librettem přivoděných. Některé jeho polomluvené ensembly episodistů, pohazujících sem tam své několikanotové nástupy, jsou v té své rhapsodistické rozmarnosti jistě nejtěžším, co kdy v ensemblu bylo napsáno. Jinak nerecituje nikde bez důvodu, kde může zpívat. Pěvcům vkládá v ústa mnohou vyloženou melodii, orchestru vládnoucí. Ale dlouhý dech jeho melodií, vůbec jeho hudbě není vlastní ani přímá, čistá, prostá linie. Dlouhým, širokým proudem plynou jen některé partie: především silný a neodolatelný ve svém vzletu dvojzpěv Louisy a Julienna, snoubících se za svědectví osvětlené Paříže a pak zpěv Louisy, blouzníci v horečném zápalu o svobodě bohémy, v jednání posledním. Co rozptyluje ostatně v hudební technice Charpentierově drobnomalba, přílišná a ve své snaze po věrnosti k neklidu a k neplastičnosti vedoucí, to sceluje často básník Charpentier náladovostí své hudby. Jako u mistra jeho Masseneta, jest nálada nejsilnější stránkou jeho umění. Náladou jsou silná místa i hudebně velmi pochybných vlastností: pařížské jitro či scéna v krejčovské dílně. Nálady scén v Louisině domově, především konec jednání prvého a jednání poslední jsou v té delikátně vystižené své intimitě skutečně mistrovskými kusy nejmodernějšího divadla. — »Louisa« značí jistě smělý pokus na dráze pokroku ve tvorbě operní. Skladatel její poukázal dílem svým na nový svět, z něhož možno těžit, ukázal též, jak asi využití také ryze moderní látky si představuje. Ale skutečnou zdařilou realisací snu o moderní opeře od Wagnera neodvislé Louisa není. Charpentier velmi bystrým zrakem zří povrch věcí; raffinovanou, přebroušenou a minuciésností svojí zase dilettantskou trochu technikou povrch ten dopodrobna líčí. Ale duši zjevu celou v sebe vsát, celou obemknout a v žáru ducha v jednotné, ryzí a pravdivé umělecké dílo roztavit a přelít nedovede. Proto Louisa prací svojí velice zajímá, náladou leckde vás upoutá, vervou temperamentního okamžiku vás strhne; ale v celku vás nechá chladny v unaveném zmatení. — Velice nesnadné a choulostivé dílo dochází u nás výborného, velmi jemného provedení, co orchestru se tkne. Též ensembly a režie celku se zdarem plně zmohly veškerá četná úskalí, skladatelem nastavěná. Ze solistů p. Kliment zcela jest na místě, vedle něho pí Klánová. Sl. Slavíková nemá dosti pohyblivosti v hlase a dosti živosti temperamentu, aby podala pravdivě neklidnou, těkavou a temperamentní povahu Louisinu. Jinak výkon její jest umělecký ve své citovosti i promyšlenosti a správnosti. Pan Figar vinou svého nepodajného a bezvýrazného orgánu splňuje jen poslednější tyto požadavky. A pojí k nim pěkný zjev. Ale ztělesněním bohémy nejsou ni naše Louisa ni Julien. Nedoplňují, co nedokreslil skladatel. *K. Hoffmeister.*

☐ **Městská veřejná knihovna a čítárna v Kouřimi** vydala zprávu o svém působení za rok 1902. Má celkem 1988 svazků. Výpůjček bylo 4966 (loni 4606, r. 1900. 3816). Obč. beseda věnuje jí 20 časopisů, které odebírá, svítí a topí v čítárně, jejíž místnost zdarma propůjčuje Sokol. Čítárna je otevřena v neděli a ve svátek od 9 do 12 a od 1 do 6. Je v ní vyloženo 90 časopisů. Na knihovnu přispěli: Obč. záložna 325 K, město 200 K, okres 80 K, Okres. hosp. záložna 80 K, spolky 103 K, národní slavnosti vytěženo bylo 460 K. Za knihy zapraveno bylo 690 K, za vazbu 290 K, za seznamy a zprávy 204 K, správních výdajů bylo 165 K. Škoda, že zpráva nepodává výkazu o knihách nejčastěji čtených. Připomíme: o knihách, neboť výkazy o autorech nejsou žádnou statistikou, poněvadž nejčtenější knihu v jediném exempláři utápějí v takových přehledech autoři, kteří jsou zastoupeni desíti a více knihami a exempláry. Správné statistiky dbá městská knihovna v Praze, z jejíchž záznamů přinesli jsme zajímavé ukázky ve zvláštním článku.

Z Máje. Provozovací právo B. Prusíkova překladu Hospoda od Zenona Parviho zadává spolek č. spis. bell. Máj. Při témže překladě zastupuje Máj překladatele i autora.

⁂ **J. W. Goethův „Faust" v divadle Pištěkově.** V minulém referátu o tomto divadle zmínili jsme se už o velmi neorganicky sestavovaném repertoiru, který je jistě hlavní závadou nejen uměleckých, ale i kasovních úspěchů divadelních; vždyť není naprosto možno přikloniti si určitě vytvořeného kruhu návštěvníků stálých a spolehlivých nanejvýš roztříštěnou volbou kusů! Okolnost tato ani herců nevychová, nepokazí-li a nerozmaže-li vůbec jejich vrozených individuelních náklonností. Zdá se nám tato výstraha zrovna časovou v době, kdy objevuje se na obzoru nové veliké vinohradské divadlo činoherní, jež za daných okolností mohlo by se stát nesorganisované scéně Pištěkově osudným. — Z nečetných milých oás, které překvapily na tomto divadle poslední dobou, je nastudování Goethova Fausta, jenž má být asi pendantem k Schillerovým Loupežníkům, rovněž nedávno dávaným. Je to arci značně poměrům přistřižené jádro slavného básníkova díla, jehož oporou jest známý erotický motiv Markétčin, jenž jediný zůstal z celého prvého dílu truchlohry. Jinak jsou zkratky pečlivě provedeny, tak že celkový organismus Goethova veledíla příliš netrpí místní scénickou úpravou, ač nám bylo opravdu a z duše líto několika překrásných passáží z Markétčina erotického snění a ač bychom raději byli oželeli známou scénu ve sklepě, která nemohla vyniknouti při daných poměrech scénických. Co však mile překvapovalo: pečlivá, vzorná souhra některých interpretů (sl. Vedralová, pp. Strouhal, Tišnov a j.), na nichž bylo opravdu znáti snahu i píli docíliti z torsa slavného dramatu pokud možno nejkrásnějších a světlých illusí. I na obecenstvu bylo pozorovati náladu svátečnější — znamení, že při opravdovém uměleckém zážehu se strany dramaturgovy daly by se s ním za čas provésti pravé divy. *S.*

SMĚS.

⁂ **Slovanské literatuře v Americe** (vyjma Sienkiewicze) valně se nedaří. Jediné »Quo vadis« dosáhlo více než milionu výtisků, jinak jsou Tolstoj, Dostojewski i Turgeněv málo čteni; Elizy Orzeszkové »Argonauti« nevzbudili přílišného zájmu, rovněž enthusiasm pro Gorkiho je zcela nepatrný, omezuje se pouze na několik kritických per. Nejnovější překlad A. Glowackiho (Boleslawa Prusa) románu ze starého Egypta »The Pharao and the Priest«, pořízený nadšeným fedrovatelem slovanismu do Ameriky, Jeremiášem Curtinem, dočkal se chladného přijetí. Jediná věc nás může upokojovat: s tímtéž chladem, ba větším ještě, potkávají se i překlady z francíny a z němčiny. Nejvíce čte se teď z cizích literatur v Americe norská a španělská. —*α.*

⁂ **Neznámé posud listy Chopinovy.** V rodině slavného skladatele zachovala se řada jeho dopisů, o kterých nebylo posud nic známo. Širší veřejnost měla za to, že všecky památky po Chopinovi vzaly za své při drancování paláce Zamojských ve Varšavě roku 1863. Sestra skladatelova Isabella Barcinská měla téměř vše, co zbylo památného po jejím geniálním bratru, sneseno ve svém bytě v uvedeném paláci. Bylo tam piano, na němž hrával Chopin ve svém mládí, podobizna jeho od Ary Scheffera, několik kusů nábytku z jeho pařížského obydlí a množství dopisů. Nešťastnou náhodou byla právě z domu Zamojských vržena dne 19. září 1863. puma na hraběte Berga, nenáviděného ruského místodržícího v království polském. Generálovi se sice nic nestalo, ale rodiny, obývající palác, těžce odpykaly smělý atentát. Vojsko vyplenilo celý dům, nábytek zničilo, vše zpustošilo. A tak se zdálo, že i dopisy Chopinovy přišly ke zkáze. Ale jen částečně; mnohé z nich rodina zachovala a teprve nyní odhodlala se slečna Marie Ciechowska, vnučka paní Jedrzejowiczové, sestry Chopinovy, odevzdati vzácné dokumenty veřejnosti. Pan Karlowicz z Varšavy vybral z nich všecky listy, které mají biografický nebo kulturně historický význam, a otiskl je právě v pařížské »Revue musicale«. Některé psal sám Chopin, jiné pocházejí od George Sandové, s níž měl Chopin mnohaletý intimní poměr, a od různých jiných osob. Z těchto neobyčejně dlouhých listů je jedním z nejzajímavějších dopis, datovaný 20. červencem 1845. z Nohantu (zámku George Sandové), v němž se Chopin zmiňuje o množství pařížských pikantností a zvláště o milostném dobrodružství Victora Huga, k němuž přivěšuje ostré poznámky. Příslušné místo dopisu zní: »Pan Billard (ne příliš vynikající malíř historických obrazů), velice ošklivý muž, měl hezkou ženu, kterou pan Hugo svedl. Pan Billard zastihl párek při činu a sice tak, že Hugo musil se legitimovati svou medailí francouzského paira, aby unikl zatčení a mohl s pokojem odejíti. Pan Billard chtěl věc vyříditi soudně, ale pak zůstalo při pouhém rozchodu. Hugo zmizel na několik měsíců na cesty. Paní Hugová (velice šlechetná paní) vzala paní Billardovou pod svou ochranu, kdežto Hugo odcestoval s Juliettou, známou herečkou z divadla »Porte-Saint-Martin«, která před deseti lety byla velmi slavena a již si Hugo ode dávna již vydržoval, navzdor paní Hugové, svým dětem a svým básním o mravnosti v rodině. Zlé jazyky pařížské mají radost, neboť mají se čím zabývati. Ale třeba doznati, že historka je zábavná. K tomu si vzpomeňte, že panu Hugovi táhne na pátý křížek, že při každé příležitosti horuje mnoho o vážnosti a že se podává jako nejdokonalejší nade všemi ostatními lidskými tvory.« Velikost patrně nechrání své kněze ani před lidskými křehkostmi, ani před — zlomyslností. —*ý.*

⁂ **Maeterlinck.** Veliký úspěch nejnovějších prací Maeterlinckových, zejména síla jeho nového dramatu »Monna Vanna«, povzbudila péra některých literárních historiků k četným a široce založeným studiím. Z jich řady vybíráme referát o článku Rolandy Holstové ve stuttgartském časopise »Die neue Zeit« (XX., 20—22), poněvadž je tu promlouváno současně o třech moderních autorech, k nimž se zájem literárního i vědecky vzdělaného publika často obrací: o Maeterlinckovi, Ibsenovi a Tolstém. Z nich všichni vyšli z mystiky a všichni se přiklonili ke zjevům společenského života, aby z nich vynesli několik zjasněných a očištěných stránek, každý dle vlastní individuality: Maeterlinck umění, Ibsen morálku a Tolstoj životní otázku v užším smyslu. Co si stanovili cílem, nebylo určeno náhodně, nýbrž bylo předurčeno už

vnějšími okolnostmi, jako postavením a společenskými styky oteckého národa, jeho národohospodářským rozvojem a charakterem lidu. A s tohoto hlediska posuzován jeví se nám Maeterlinck vedle Ibsena na svém stanovisku utkvělého a vedle Tolstého, jenž k nám mluví jakoby z jiných světů, zástupcem stárnoucího západoevropského kapitalismu, jest básníkem vymírající reakcionářské buržoasie. Zde vězí kořen jeho tak rychlé popularity vzdor těžké stránce jeho díla; neboť všude tam, kde tento zánik počínal, anebo kde byl již v průběhu, kde nalézala se tudíž individua zánikem tímto trpící, bylo Maeterlinckovi porozuměno. Mluvil jim z duše, jeho pocity byly jim vybírány z duší: přezrálost, únava, vyčerpání, omrzelost životní, vše, co souvisí s vymíráním buržoasie, neznající tvrdé jistoty, radostného sebevědomí ani krásného zápalu vědy a uměn. Obsahem Maeterlinckovy poesie jest tudíž nevědoucnost a úpadek touhy po vědění, hrůza, nejistota, životní únava a nemohoucnost. A forma poesie této musila se podříditi zevnějšímu požadavku doby, která jest vysloveně katolická. Odtud ona zjemnělá měkkost jeho poesie, jeho idealisování starých křesťanských ctností, pokory a milosrdenství, odtud jeho korunování utrpení, jeho návrat ke křesťanským názorům o podstatě duše i těla. Ve pěkné svoji studii obírá se spisovatelka rovněž známým nám už uměleckým vývojem básníkovým a navazujíc na jemnou a hlubokou knihu Maeterlinckovu o Životě včel, táže se, zda nezakotví konečně básník plnou silou své vůle u zjevů čistě sociálního názoru. — Dospívá k individuelnímu úsudku, že ano. —α.

⁂ **Dantova podobizna** nalezena byla právě v kapli de Strozzi v kostele Santa Maria Novella ve Florencii. Tam vypátrána byla totiž starobylá freska Orcagnova, představující Ráj. Spisovatel Chiapelli dokazuje v právě vydané studii, že jedna z postav této komposice, která až dosud zůstala blíže nepovšimnuta, jest zcela authentický portrét Dantův, jediný, který se zachoval až na naši dobu. Nos podobizny této není tak příliš a nápadně orličí, jak se většinou na portréty přenáší, za to útvar lebky a výraz očí básníkových dobře odpovídá známým dobrým podobiznám Dantovým. Obličej této zajímavé figury byl fotografován a zvláštní komisse učenců vysloví svůj soud o tomto interessantním dohadu. α.—

⁂ **Slavná italská tragédka Eleonora Duseová,** jež na svém posledním tournée po Spojených Státech dosáhla nebývalých dosud poct, byvši i slavnostně přijata ve velké aule chicagské university, staví právě vlastní svoje divadlo, kde hrána budou pouze dramata Gabriela d'Annunzia pro ni napsaná. Je to tudíž asi podobná myšlenka, na jaké založeno je divadlo bayreuthské, vystavené pouze pro opery Wagnerovy. Originelní plán tento došel od četných ctitelů slavné interpretky nebývalého nadšení a zároveň i hmotné podpory, tak že brzy sebrány byly potřebné k tomu obnosy. I americký miliardář Pierpont Morgan přispěl celým milionem na stavbu budovy, která svým originelním, vhodným zařízením as předčí nejslavnější divadla světová. Už i okolí, kde budova se bude vypínat, je zajímavo: bude vzdáleno čtyři malé míle od Říma, na březích jezera Albanského, v bývalém církevním státě, kde dosud je papežský letohrádek Castel Gondolfo. Pozemek daroval hrabě Frankenstein. Vnitřní i vnější výzdoba nového divadla slibuje nejvzácnější požitky umělecké. α.—

— · — **New-York** i přes svoje millionové obyvatelstvo má poměrně největší počet divadel na světě. K dosavadním jeho 67 hudebním a divadelním budovám připojí se v nejbližší době 6 nových divadel. Bylo vypočítáno, že v New-Yorku přichází každého večera do divadel průměrně 75.000 osob.

⁂ **Historická osoba Cyrana de Bergerac.** Ve stejnojmenném spise anglického historika Hans Platowa dočítáme se zajímavých zpráv o Cyrano de Bergeracovi, hrdinovi Rostandova dramatu, i nám přeloženého Vrchlickým. Cyrano dle badání učencova narodil se v Paříži r. 1619, neměl tudíž ve svém těle ni kapky gaskoňské krve; nabyl ne příliš pečlivého vychování a žil jako student divoce oddán všem požitkům hlavního města. Později oddal se vojenskému životu a pro svoji neobyčejnou smělost a neohroženost dobyl si epitheta »démona odvahy«. Byv těžce zraněn, zanechal vojny a oddal se spisovatelství. Pérem dovedl brzy zrovna tak bystře vládnouti jako mečem. Často se hádával — zejména se známým satyrikem Scarronem podnikl několik břitkých literárních půtek. Jeho dobrodružství byla nejpestřejšího druhu. Účastňoval se také života politického a psal ostré satirické výpady na Mazarina. Z jeho nejznámějších spisů (vedle asi dvou, třech divadel) je fantastický popis cesty na měsíc a na slunce, který opravdu zaslouží zvláštního uznání. Ve svém 36. roce (1655) zemřel zneuznán a chud. — Dle Platowa hrubě zkreslil Rostand svého hrdinu, učiniv jej ohyzdnějším, tělesně odstrašujícím, přidav mu obrovský nos jako zvláštní značku fysiognomie, ačkoli ve skutečnosti byl to nos, ač větší poněkud, přece jen pravidelný a jakýsi rys odvahy a energičnosti dodávající. Za to přibásnil mu Rostand nejednu stránku duševní, kterou se opravdový Cyrano nikdy ve skutečnosti nehonosil. —α.

⁂ **Starosti ředitelovy.** Slavný dramatik August Iffland, ředitel divadla, psal roku 1807 jistému herci, jemuž byla přidělena úloha ve Wernerově dramatu »Synové údolí« následující zajímavý dopis, ukazující zřejmě na spořivost tehdejšího královského divadla. »Nutnost vyžaduje,« píše Iffland, »aby provedení ‚Synů údolí' bylo spojeno jen s těmi výlohami, bez kterých se obejíti nemůžeme. Žádný z herců neví, jaké namáhání mi působí, abych všechny gáže vyplatil. Co se týče kostýmu templáře, budiž použito římského kroje, pouze rukávy ať jsou jiné. Hnědé střevice vůbec býti nemusí, poněvadž nebylo by dobře, kdyby pouze jediný z vás je měl, a pro všechny je koupiti nemohu. Dle výslovného přání autorova má Hugo poněkud delší vous; šedivé vousy, v nichž jste hrál Filipa v »Donu Carlosu«, neb vůbec nějaký jiný vous, který uznáte za vhodný, použijte, jen nová brada budiž přidělána, uspoříme tím 5 tolarů za paruku. Oba musíme býti ozbrojeni, zvláštních výloh k tomu nemohu věnovati. — Váš oddaný Iffland.« *W.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: JUDr. R. J. Kronbauer: JUDr. František Ladislav Rieger. — Dr. Jos. Cisler: Na hajtravské stoupě. — Alfons Breska: Červ. Na hřbitově. — Jan Červenka: Vrby. — Fr. Kvapil: Vae victis! — Vilém Mrštík: Zumři. — Boh. Bauše: Vločka sněhová ve svých proměnách. — Feuilleton: Líc a rub. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE, ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Odpověď na otázku z předešlého čísla zajímavý fysikální pokus

Vzácnosti knih

Z redakce

LADISLAV QUIS

Kniha vzpomínek.

Dil I. brožovaný za K 3·—, poštou za K 3·20.
Dil II. brožovaný za K 2·50, poštou za K 2·60.
Úplné dílo v umělé vazbě za K 7·30, poštou za K 7·60.

Obsah: Díl I. Část I. Z let 1850—1872. Z dob dětství. Z Prahy let padesátých a šedesátých. Z venkova v létech šedesátých. Válečné intermezzo r. 1866. Díl II. Z Prahy ke konci let šedesátých a počátku let sedmdesátých. — Část II. Vzpomínky na Jana Nerudu.

Na skladě v každém knihkupectví

a zásilkově expedují:

Nakladatelského družstva

MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v Praze-II.,

Štěpánská ulice číslo 67

LISTY Z ČECH.

OBRÁZKY Z MORAVY A ZE SLEZSKA.

Napsal IGNÁT HOŘICA.

Vytisk za K 2·—,
poštou za K 2·10

[illegible] dává

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, -

[illegible] mezenými

v Praze-II.,

Štěpánská ulice čís. 67.

ANT. KLÁSTERSKÝ

Cestou podle moře.

KNIHA BÁSNÍ. Cena K 2·40
poštou K 2·70, ve slavnostné
původní vazbě K 4·20.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví

zvláště

- NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, -

[illegible] s ručením [illegible]

v Praze,

Štěpánská ulice čís. 67.

První vydání za týden rozebráno.

Druhé vydání právě vyšlo!

Padesát let života Jar. Vrchlického.

S nejnovější podobiznou mistrovou.

Do objemného tohoto spisu (100 stran) pojata kromě celého obsahu slavnostního čísla Máje i výborná, rozebraná již

studie prof. Alberta o Vrchlickém,

nejlepší to doposud kritické ocenění dě[illegible] básníka.

Pro přednášky poskytuje spis tento, obsahující i úplnou, chronologicky sestavenou, bibliografii knih Vrchlického, množství cenné látky.

Vytisk vkusně upravené této publikace prodává se po K 1·—, poštou po K 1·10

Obnos nejlépe poslati předem postovní poukázkou.

Na skladě v každém knihkupectví zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva

MÁJE

zapsaného společenstva s ručením om z [illegible]

v Praze-II., ve Štěpánské ulici číslo 67.

Knihtiskarna Edv. Grégra a syna v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 13. BŘEZNA 1903. ČÍSLO 25.

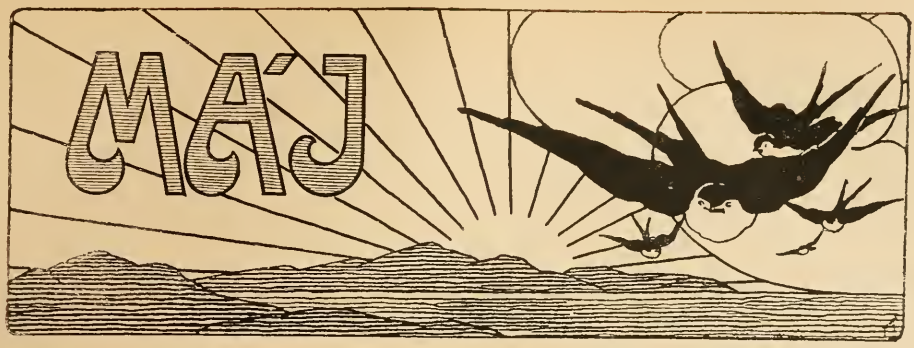

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Labuti bílé . . .

Labuti bílé světélkují
na tichém, tmavém jezeru,
andělské tóny vzduchem plují
po zvonů sledním úderu.

Zavál dech v alej, která vroubí
jezera břehy, utichlá,
nebo to vlastní z plné hloubi
duše má sobě oddychla?

Zvolna se, zvolna tmí a stmívá,
za světlem světlo zhasíná,
duše má měkce v noc též splývá
jako ta celá krajina.

Čas je, kdy přáno spát i vině
v hlubinách duše bez hnutí —
tiše, ó, tiše po hladině
plujte mi snů mých, labuti!

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

Zdence Braunerové.

I.

Zuzanka Zrzavecká prodává zase jako loni pod podloubím na Radeckého náměstí Mikuláše a čerty, ale letos jim sama dřevěné hlavičky nasadila a Mikuláše nastrojila do krásných papírových pláštů, jen čerty z králičí a kočičí kůže pomohl jí udělat Alois Faráš, když se večer sešli u Pepíčka Pečeného.

Zuzanka, hubená a bledá holčička, skrčená sedí na stoličce před stolkem, pokrytým růžovým ubrusem, na který srovnala pěkně do řady své Mikuláše a čerty. A do bílého hrnečku zastrčila k nim otýpku pozlacených metel, ozdobených zelenými, červenými a modrými růžemi.

Mikulášské hodiny odbily devět. Metaři zametají kolem pomníku Radeckého sníh a plaší holuby, kteří s poklonami tancovali před panem oficiálem, jenž jim drobí každodenně housku. Paničky s taškami a košíky chodí nakupovat a tu tam po dvou spolu postávají hlavy k sobě sestrčené, rukama rozhazují a dlouho se nemohou rozloučit, páni do úřadů se ubírají a sotva se tam v teple uvelebí, půjdou sluhové ke Klomínkovi pro snídaní a se sklenicemi ke Glaubicům pro pivo. Mlékařky odjížději domů, popeláři zvoní, služky se smějí volajíce na sebe. Holubi vrkají. Zelené věže se dolů vážně dívají, hodiny odbíjejí.

A teď se děti ve škole učí, sedí jako putičky. Je tam teplo a snad do bílé třídy právě svítí krvavé slunce jako včera, když tam Zuzanka také seděla. Ale dva, tři dny před svatým Mikulášem musí prodávat celý den, aby něco vydělala.

Přišla paní s fialovou pentlí na klobouku ke krámku, smlouvala Mikuláše, alespoň krejcárek chtěla utrhnout. Ale Zuzanka se nedala: »Kdepak bych mohla! Líbějí si ho prohlídnout, milost-

paní, co je na něm práce!« Zuzanka slýchala od staré hokynářky u Ježíška slovíčko »líbějí« a vkládala je do svého slovníku obchodních zdvořilostí.

Zachrastila drobnými penězi v kapse zástěry — už dnes dva Mikuláše prodala a jednoho čerta — toho největšího. Kolik asi babička vyžebrala! Ani se dnes u ní nezastavila a je už dávno po mši svaté. Byla jí asi zima. Duší Zuzančinou promítla se postava babičky žebračky, jak stojí ve vratech kostela mikulášského vedle sehnutého, v tváři růžového stařečka a natahuje černé, scvrklé ruce z opelichaného rukávníku: »Poníženě děkuju,« říká, »aby jim Pán Bůh nebeský věčnou slávou odplatiti ráčil«. »Ráčejí se smilovat.« A tak a tak babička tam mluví. Skloní hlavu a růžencem zachřestí a modlí se a jistě se také zlobí, když lidé chodí z kostela a jako by jí neviděli, ani krejcárku nedají. Vědí oni, co je bída? Bydlí oni v tmavé komůrce na dvorečku u Ježíška? Zuzanka je jista, kdyby věděli, dali by a pomohli. Jako by ona nedala a nepomohla. Ve škole půl housky dala sousedce, která neměla, vrabcům by dala, holoubkům jako pan oficiál by drobila, myším by neodřekla sousta. Ale bohatí nevědí, co chudí vytrpí.

Ale Zuzanka se stydí za to, že její babička žebrá, kamarádkám by nevyzradila, že je to babička, která stojí u Mikulášských vrat. Stydí se tedy za babičku, která je scvrklá a tvář a ruce samá rýha a černé jako ze dřeva vydlabané, už se do běla ani umýti nedají.

Babička se nestydí žebrat. Zuzanka se zatřásla zimou a skrčila nožky hodně, hodně pod sukýnky, aby je zahřály.

Zvedla hlavu a zadívala se na zelenou báň. »Biskup svatý Mikuláš je již dávno v nebi, dokud byl na zemi, na dítky se ptával . . .« vzpomíná si Zuzanka, jak se už v první třídě učívala.

»Je již dávno v nebi!« Jaké to asi bylo krásné, když chodil po světě! Aby tak šel večer Prahou opravdovský svatý Mikuláš, ne přestrojený s čertem, ale ten svatý!

Šel by jistě taky po Tržišti k Umrlčí ulici a přes dvorek do komory a nalezl by Zuzanku, sirotka osiřelého, kterému maminka umřela a tatínek utekl a jen babička stará zůstala. A ten svatý s velikou biskupskou čepicí jistě by ji obdaroval nebo snad docela odvedl do Ráje. Ale vždyť svatý Mikuláš už není a snad je to jen pohádka, že byl tak hodný. Biskupů je přece stále na světě dost. Proč by alespoň jeden nebyl jako byl svatý Mikuláš, aby ani jedno děcko nebylo nešťastné a nemělo hlad a nemusilo prodávat v podloubí. O to není prodávat, kdyby nebyla zima. Školu by oželela, ale taky se trochu stydí, když jí žačky vyčtou: »Nebylas ve škole, protože jsi prodávala, nezapírej.« A ona se nepřiznává, protože se stydí. Prodávat se nemá. A snad je to docela hřích. Jednou slyšela, že je povinností její chodit do školy.

»Povinností,« řekla si Zuzanka tiše a zamyslila se nad tím podivným slovem. To slovo má pro ni zvuk, jako když při bouřce uhodí.

Hle, kočár zahrčel úzkou uličkou k náměstí. Sedí v něm stará paní s dvěma děvčátky. To je jistě hraběnka. Ty slečinky neprodávají čerty a Mikuláše. Ale za to je v nadělení dostanou, řekla si Zuzanka.

Bylo jí zima a zavrtěla se netrpělivě na stoličce. Koupí ještě někdo nebo nekoupí? Byla by každou tu paničku za sukni zatahala, když zavolala: »Račte koupit laciné Mikuláše a čerty!«

A už nikdo nekoupí. Je po trhu, nejlépe jít domů. Zuzance bylo náhle mdlo a ospalo, jakoby už byl večer. Zadívala se na modré, tiché nebe. Kdyby se tam objevila východní hvězda! Ale zázračná hvězda vypluje asi na nebi jenom když se má narodit lidstvu Spasitel. Zuzanka si představovala jesličky v chlévě a Pannu Marii s Jezulátkem a svatého Josefa a svaté tři Krále putující od východu, nesoucí zlato, kadidlo a vonnou myrhu; k maličkému Ježíškovi vede je ta svatá hvězda. Na tu hvězdu Zuzanka myslila, jak ta hvězda zlatá vyšla vysoko na nebi a krále s korunami na hlavách vedla z daleka od východu až do Betlema do chléva. Kdyby někdy večer nad jejich temným dvorkem vyšla zázračná hvězda v tom známém cípku nebe, — a Zuzanka směla jít někam za ní! Ó, šla by kraj světa, kdyby ji ta hvězda zlatá vedla, aby mohla pokleknout před Spasitelem. Hvězda je něco hrozně krásného a nevyzpytatelného. Co lidé rozsvěcují a ze zlatého papíru vystřihují — není hvězda, co si o hvězdách na nebi se třpytících hvězdáři vymýšlejí — není hvězda. Zuzanka zavřela snivě velké modré oči, rozpjala ruce a šeptala jako ve vytržení: »Hvězda... hvězda...«

Její maminka snad ví už, co je hvězda, protože je v nebi. Zuzanka si nebe představuje, jako nesmírný obzor bílého a růžového světla, něco čistého, světelně krásného.

A náhle si pomyslila, jaké by to asi bylo, kdyby teď šel loubím Pan Ježíš dvanáctiletý, jaký byl tenkrát, když kněžím v chrámu kázal moudrost. Jistě by se zastavil u jejího stánku a koupil by si svatého Mikuláše a možná že i čerta, aby ho poznal. A dal by jí snad plný měšec zlatých peněz a pohladil by ji. A ona by před ním padla na kolena a řekla by jako ve zpovědi: »Miluji tě nade všecko, z celého srdce svého, ze vší mysli své, ze vší síly své.« A třebas by s ním šla, ach, šla by s ním, a již by nikdy neprodávala. A ukřižovali by ho? Proč Pána Ježíše vlastně ukřižovali? To nebylo Zuzance nikdy jasné. Jidáš ho zradil. Ale proč, jak ho zradil? Jakou moc měl Jidáš nad ním, že ho mohl prodat za třicet stříbrných? Což může jen jít člověk a políbit někoho a prodat ho lidem ziskuchtivým? A proč neřekl Kristus: »Já se prodat nedám?« Což se musí dát člověk prodat, když nechce? A co ten Jidáš vlastně vykonal? Co na Pána Ježíše zlého řekl? Ach, to všechno se asi muselo stát, aby nás Pán Ježíš mohl vykoupit! Ach tma byla na

Golgotě a hrůza, skály pukaly, a slunce zavřelo oči, a svaté ženy stály smutné a nehybné jako sochy. Kristus umřel. Ale Bože — proč umřel na kříži mezi lotry? Mrtev už by byl teď tak jako tak, ale proč tolik trpěl? Jasně a intensivně zjevovala se jí ponurá rovina se třemi kříži a divné stíny a světla chvějící se nad truchlícími postavami svatých žen.

»Proč neučiní Kristus, který se dal proto ukřižovat, aby nás vykoupil, proč neučiní, aby tatínek přišel a vykoupen vrátil se ke mně? Proč Kristus nevykoupil tatínka?« zašeptala Zuzanka a zamnula si zkřehlé ruce. Chtěla by vědět, co tatínek dělá. O mamince ví všecko. Umřela a je v nebi. Je jí blaženě. Hrob se zelená na hřbitově, ale duše je v kráse u Pána Boha. Ale tatínek! On ji přece taky měl rád. Pamatuje se, jak ji líbal a pannu se zlatými vlasy jí přinesl. A najednou, když maminka umřela, vyhnal babičku a jakoby dcerky neměl, do světa odešel. Babička říká, že je cihelňák, že odjakživa za nic nestál a jen se opíjel.

Babička každý den klečí na holé zemi u okna a sepjatýma rukama za maminku se modlí, ale o tatínkovi jen říká: »Ať ho Pán Bůh netrestá, že ji přivedl do hrobu.«

Zuzanka už stokrát slyšela, že je tatínek ničema, cihelňák, maminčin vrah a bídák. Ale pamatuje se přece dobře, jak jí jednou maminka učila přání tatínkovi a říkala: »Tatínek nás má rád, jako my jeho máme rády. Zuzanko, měj vždycky ráda svého tatínka . . . «

»Tatínka, tatínka...« šeptala Zuzanka a pocítila něžnost k tomu tatínkovi. Maminka už nemůže nic povědět, protože umřela. Zuzanka si umiňovala, že tatínka jednou vyhledá a podívá se na něho.

Babička je přece někdy zlá. Ale nejhodnější ze všech lidí, když už maminka umřela, je Pepíček Pečený. Ten má laskavý pohled a dobré slovo, on ji umí potěšit, když je jí do pláče. A vždycky je vesel a rozdává radost. Maminka taky o něm říkávala, že je dobrý člověk.

Zuzanka zavřela oči, jak se k ní náhle přivalila představa maminčiny smrti: vidí ji bledou, s rozpjatýma rukama, jakoby volala někoho do náruči. Bože, ona odcházela, umírala. O tom nikdo nevěděl, že již odchází, když celý den dýchala, jako píseň když se zpívá a pomaleji, pomaleji v přestávání. — A pak v noci byl konec. —

Maminka byla jistě svatá. Když se tatínek rozzlobil, když domů přicházel vrávoravý a bouchal vším, maminka jen: »No, no, no, tatíčku, jsi unaven, a dušičko a lehni si a co ti napadá . . . «

Zuzanka vzpomíná, zuby stiská, — jak maminku jednou udeřil. Bože — udeřil. Zuzanka myslila, že umře hrůzou. Ulekl se, ale nevzal ránu zpět. Maminka zbledla a sklonila se k němu jako při přijímání nejsvětější svátosti oltářní. A on ji tenkrát za chvíli posadil vedle sebe a řekl: »Odpočiň si.« Ale ránu nemohl vzíti zpět. Zuzanka cítívá taky poddajnost v srdci, ale tenkrát se chvěla z poddajnosti své matky, připadalo jí, že by ji měla unésti před otcem a jeho ranami někam do výsosti slávy a blahoslavenství.

A řekla si teď: »Tatínek měl rád maminku, ale trápil ji a pil, měl ji rád, ale neudržel se dobrým, a když maminka umřela, už neměl nikoho rád, ani babičku ani mne, svoje dítě. Jakoby nás všecky byl prodal, když nám prodal nábytek a všecko a odešel. A proto ho pán Ježíš nevykoupil.«

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

TEREZA DUBROVSKÁ:

Za Fr. Lad. Riegrem.

Tvá krásná hlava tiše tady leží —
mír svatý kolem retů máš . . .
Ach, srdce věří jenom stěží,
že odešel Jsi, otče náš!

Je ticho srdce, které pro nás bilo,
nic neporuší jeho klid . . .
jen slunce v mraky tvář svou nachýlilo —
dnes otce svého ztratil lid!

Na našich lukách sladce šumí břízy,
v kraj písně táhnou v soumraku —
víc nezbudí se duše Tvoje ryzí,
smích nevytryskne ze zraku.

A kolem květy voní, voní, voní —
k Tvým nohám český luh je svál —
leč hlava Tvá se více nenakloní
k těm květům, jež Jsi miloval . . .

A země tiše uzavře se zase —
a zachvěje se její klín . . .
Dnes v její lůno čistý po zápase
se navrací k ní velký syn! —

Tvá krásná hlava tiše tady leží —
Mír svatý kolem retů máš . . .
Ach, srdce věří jenom ztěží,
že odešel Jsi, otče náš! —

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumaví.

(Pokračování.)

Byl to muž již asi šedesátiletý, obrovitý, vyhublý a kostnatý, s hlavou malou a na jeho stáří málo ještě prošedivělou, s chomáčem zkadeřených vousů před ušima, s pichlavýma, uhlově černýma očima, špatně holenou tváří a s hořením rtem v okolí chřipí nosu strašlivě ušňupaným. Z celého zjevu jeho čišela jakási bezstarostnost a ustálená spokojenost s tím, v čem utvrdil se lety život jeho v zdejších lesních stínech — —

Hansgirgl přistoupiv klátivým krokem k Jírovi nabídl mu šňupec ze své tabatěrky z březové kory zhotovené, Jíra si důkladně šňupl, až proti zvyku řádných pohraničných šňupáků notně kýchnul a byli hotovi — neměli si již ničeho říci.

Tak to bylo mezi nimi vždycky: oba byli nemluvové, oba věděli, co mají dělat a tak mnohdy spolu sotva několik a to ještě nejnutnějších slov promluvili. I dnes nebylo jinak.

Jíra mlčky vytáhl ze šejtroku pytlík sena a vysypal je koňům, zatím co Hansgirgl sejímal s vozu prázdné dřevěné nádoby na hotovou massu. Potom společně shazovali kaolin otevřeným vikýřem do kůlničky a když byli hotovi, naložili v stoupnici již připravené bečky plné husté kašovité hmoty.

A šli každý po svém — —

Jíra s putynkou načerpat vody pod kolem, aby napojil koně a Hansgirgl dohlédnout do stoupnice. Potom usedl puchař opět na své místo na zápraží, a objav svýma dlouhýma nohama, přesahujícíma špičkami i konec zápraží, kamenný okřín, jal se s obvyklým klidem roztírati v něm tabák.

Celá stoupa tonula již dávno ve stínu a jen sosny na obou stranách úvalu ozlaceny byly záplavou slunce, chýlícího se do nějaké neviditelné tůně tam za hřebenem haltravským. Znojný den pronikl sem sotva o polednách, nyní nebylo již o něm ani památky, ba tak jemný, příjemný dech vanul zevšad z lesních stínů, prosycených vůní pryskyřice a mechu. A v tomto podvečerním, volném oddechu lesa všechno bylo klidné, zkonejšené, to tmavé smrčí se všech stran kolem jako by svou neproniknutelnou mohutností chránilo zastrčený zdejší kouteček před veškerou zlobou, pocházející odněkud z daleka. Něco tak milého a dojemně idyllického vznášelo se v tomto klínu horském, provanutém posvátností lesních samot...

Jíra napojiv koně, přetřel rukávem košile svoji zapocenou tvář a rozhlédl se kolem do kola, jakoby po někom pátral, leč nespatřiv nikde ani stopy po nějaké živoucí bytosti, šoural se pomalu k zápraží a usedl na lávku vedle Hansgirgla.

Hodnou chvíli nikdo nepromluvil — a jen duté údery stoupy, provázené otřesy půdy pod nohama, ozývaly se v pravidelném tempu.

»To 'sme měli dnes pěknej den — jako koráleк,« vypravil konečně ze sebe Jíra a vytáhnuv ze zápasku dřevěnou dýmku, chystal se ji zapáliti.

Hansgirgl jako by nevěřil svému sluchu, pohlédl úkosem na mluvícího a potlačiv své podivení přitakal: »Jo, jo — moc pěknej.« A klidně třel dále svůj tabák.

Chvíli zas ticho.

»Ale tak se mi zdá, že to dlouho nevydrží — měsíc měl včera kolo,« prohodil zase po chvíli Jíra vypouštěje už obláčky dýmu.

Tahle náhlá mnohomluvnost Jírova už byla Hansgirglovi více než nápadnou. »No — vydrží — nevydrží, jak pán Bůh dá,« vypravil ze sebe udiven a utráceje dnes také nějak mnoho slov. A v starosti o mimořádný stav Jírův hleděl tohoto přivésti do pravé míry, nabízeje mu znovu šňupec.

Jíra nabrav tabáku dvěma prsty chtěl si již šňupnouti, náhle však ruka jeho na cestě k nosu se zastavila a z Jíry vyhrklo najednou: »Strejčku, já se vožením.«

Hansgirgl vzpřímil náhle horní polovinu těla stáhnuv současně nohy jako dlouhá tykadla na zápraží natažená a zahleděl se pln údivu na Jíru. Pošimral se za uchem, přetřel hřbetem pravice nos a jakoby se rozhodl k souhlasu, řekl protáhlým, přitakujícím hlasem: »Dobře máš — už 'si dost starej chasník.«

Tenhle souhlas starého Hansgirgla posílil Jíru k neobyčejnému řečnickému výkonu.

»Víte, strejčku,« začal zuřivě při tom kouře z dýmky a chvílemi před sebe odplivuje, »dokajď byla máma živa, šlo to. Ale teď je jiná. Ta chalupa a kousek pole cely živobytí nedají, aby si člověk jenom toho hleděl. A sem ve službě a doma zas šecko vyjde v nanic. Pravda, mám tám starou Hvízdalku — ale depak! — jenom pokašlává a už se jedva vleče. A tak abych i tu krávu prodal — teď, po teleti! Tak vidíte! A dyby byla žena, už by doma šecko udělala, dyž by přišel člověk domů, pořádek by měl a peníze ze služby by taky byly. Ale takhle — špatnej život člověk vede — dobryho nezažije — —«

»Ba, chlapče, to máš tak — sám 'sem to zažil — žena umřila a Rézla — kolipak jí bylo let — dítě to 'ešte bylo. Ty věci já znám,« přisvědčoval Hansgirgl chápaje okolnosti, které Jíru přiváděly dnes z míry. »A vidíš, dyby se mně dnes divče vdala, co bych si tady počal.«

Jírovi náhle zadrhlo se hrdlo svíravou křečí. Měl na jazyku odpověď, jak by se tomu dalo odpomoci, ale určitý názor starcův zdál se mu vylučovati veškerý odpor. A zamlčel se.

A zas jenom bylo slyšeti dunivé údery ze stoupnice a šloumavé šelesty třecí z okřína Hansgirglova.

»Nu a jak pak, chlapče,« počal tentokráte stařec sám, »máš už nevěstu?« A úkosem zase pohlédl na Jíru.

»To je to hlavní, strejčku, tu dybych měl!«

»I kakra, chlapče, divčát jako dřiví, na každej prst deset,« pobízel k statečnosti stařec a jakoby upomínky na dávno minulé samy rozjasňovaly jeho tvář a nutily jej k hovornosti.

»To se nestydíš takle si stejskat?«

»Snadno se řekne, ale depak ji vzít, dyž už člověk k tomu není,« nějak melancholicky pronášel Jíra.

»I tohle jsou mně řeči,« rozhorloval se stařec a těše se již na nový svůj výrobek, doplňoval starým svůj strašlivě ušňupaný nos.

»Mladej člověk jako hora! K muzice di, zahrát si dej, hospodu vyházej a holky budou vztekly po tobě.«

»Nejde to, po třicitce nerad člověk blázní —«

»Jo, holečku, dyž se člověk žení, dycky blázní. Ale víš co? Dyž se ti tohle nelíbí, řekni jenom babám, že se chceš ženit. A ty tě vožení — ani nebudeš vedět jak.«

»Což o to,« uznával Jíra, »Už se mi taky se všech stran navzkazovalo. A s pěknou pomocí bych dostál ženskou. Ale mám raději chleb vydělanej než třebas vyposlouchanej. A taky bych nerád jakoukoliv. A kerou bych rád —« Zamlčel se a v rozpacích zabodával zraky na své zaprášené boty.

»To je potom těžký radit,« uznával starý.

»A přece by to bylo lehký. Dyby to tak byla Rézla —.«

»Jaká Rézla?«

»No — vaše —.«

Stařec zůstal chvíli s otevřenými ústy, potom zuřivě šňupaje jal se uvažovati — —

»Šel byste s námi, sedničku bysme vám v chalupě nechali a dycky by se už ňáká práce našla,« vysvětloval Jíra.

»Inu, jojo, to je šecko pěkny. »Ale . . já nevím, já nevím . . Víš přece, dítě s ním má,« upozorňoval starostlivě otec.

»Nu — ať má! Taky bych už je uživil a otčímem bych mu nihdá nebyl . .,« rozhodoval se Jíra pevně.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

F. K. HEJDA:

Franta, obecní blázen.

Franta zůstal v obci jako živá památka po jednom lonském jarmarce. Do městýska tenkrát přišli komedianti a Franta s nimi. Malá, pitvorná, divně stlačená a sformovaná figura; když jsi se naň pozorněji zahleděl, připadal ti jako slepen ze dvou poloviček dvou různých těl, z nichž hořejší polovička, od hlavy až ke kyčlím, byla nepoměrně delší, než ony nízké, slabounké, takřka žabí nožky, jež hořejší polovičku nesly. Snad se jenom tak zdálo, neboť nožky byly i křivé, klečaté.

Franta tedy přišel, dělal své kejkle jako šašek — a náhoda to tak určila, že když právě při jakési taškařici udával před obecenstvem smíchem se prohýbajícím své nejvybranější vtipy, šel okolo starosta obce s prvním radním. Oba se na okamžik zastavili, vhodili bábě do plechové misky po pěťáku . . . ale za chvilku starosta zapomněl, že na půl čtvrtou svolal obecní výbor k důležité poradě — a už se odtud nehnul, až když Franta svoje číslo dokončil. Marné bylo, že první radní povytahoval stále hodinky z kapsy a starostlivé zraky upíral k panské hospodě, kde výbor asi už netrpělivě čekal — starosta se jen řehtal, takže každou chvíli šátkem slzy stírati musel, tleskal s mládeží o závod a na konec, ještě jednou babu s miskou si zavolav, hodil jí druhý pěťák, zvlášť pro Frantu.

Když posléze oba byli na odchodu, zaslechl preclikář Šebesta, jak starosta, zapaluje si shaslou dýmku, prohodil k radnímu: »Toho tajtrdlika bysme tu potřebovali, viď, Josef? Já jsem se už takhle nezasmál po několik let!«

Výrok se roznesl po městýsku, Franta o něm zvěděl ještě toho odpoledne — a Franta se po nedlouhém přemítání rozhodl, praštit kejklířstvím a zůstat v obci. Proč ne, když o něho tak stáli? Aby se od tlupy spíš dostal, dal hned večer pro zcela nepatrnou příčinu principálovi dvě facky a pak zaň zaplatil v hospodě čtyři piva a za principálku pět skleniček sladké rosolky. — Rozešli se jako nejlepší přátelé, a když druhého rána tlupa odjela, Franta zůstal v obci.

První jeho cesta byla k starostovi. Hlásil se o nějakou práci. Starosta ale tentokráte nebyl v nejlepší náladě a když vyslechl Frantovo přání, osopil se na žadatele a ukázal mu dvéře.

Od té doby dělal Franta starostovi opposici. Práci sehnal záhy jinde; druhý radní, který byl se starostou na štíru, ale na pozemských statcích měl požehnáno dvakrát líp než sám starosta, vzal si Frantu do své hospody, aby ob-

sluhoval hosty, umýval nádobí, kromě toho ale taky krmil dobytek a jezdil na pole s voly. Franta přiučil se všemu záhy, ale takto pro lidi zůstal vždycky tím, čím byl od prvopočátku, hned na té komedii: tatrmanem, anebo, jak se všeobecně říkalo, bláznem.

V »dolejší« hospodě, která patřila druhému radnímu, scházely se odbojné živly obce. V neděli a ve svátek dopoledne byla hostinská místnost vždy nabita; i z vůkolí dostavili se zámožní sedláci na víno. A tu se hospoda otřásala smíchem, takže v létě, když široká oblouková okna byla otevřena, slyšeli lidé hlahol až na druhý konec náměstí, ba až do samé panské hospody jejíž návštěva poslední dobou považlivě ochabovala.

Franta totiž dělal hotový »tyátr«. Oblékal se za starostu — kostým, záležející z dlouhého, šosatého, až na zem splývajícího kabátu a starého, puklého klobouku, sehnán byl k tomu účelu rychleji, než svého času sehnány podpisy na žádost, aby kolem obce šla dráha — a když byl oblečen, nápodobil primátora v chůzi, řeči, bafčení i šňupání, zíval a usínal po něm při debatách o obecních záležitostech, šeptal po něm neviditelnému obecnímu policajtovi Čvančarovi, na koho si má dávat pozor, odplivoval a mračil se, jako starosta dělal, když šel kolem dolejší hospody, zkoumal dopisy od hejtmanství došlé, drže je hlavou vzhůru, sliboval protekci, jmenoval obecní dodavatele — — a sousedé jen smíchem řičeli, kopali a vyskakovali.

»Franto, ty máš za ušima! Že nejdeš do Prahy k divadlu!«

Ale jak už se stává, byli mezi sousedy i takoví, kteří, když se do syta pozasmáli a poveselili, neměli na práci nic pilnějšího, než dojít si ke starostovi a sdělit mu s věrností a důkladností lepší věci hodnou, jak se po něm Franta-blázen v dolejší hospodě opičí.

Starosta jen mával rukou, odfukoval z dýmky kouř a odpovídal, jakoby se nechumelilo: »Co pak mi na tom záleží, jaké trulanství takový mezek dělá! Když to ty pány baví, já jim to od srdce přeju!«

Ale zatím byl starosta dopálen a číhal jen na příležitost, aby si na Frantovi shladil žáhu. Příležitost nadešla jednou k večeru, když Franta jel s voly domů. Bůh ví, jak se to stalo — vrchem plný vůz sjel na náměstí nějak z prostředka silnice a než Franta zabrzdil, dostalo se jedno kolo do tak těsného styku s rohem starostova domu, že důkladný kus rohu toho, asi jako lidská hlava velký, urazilo.

Starosta, vzteky se třesa, vyletěl na náměstí, zavolal na strážníka Čvančaru, a Čvančara, v povzneseném vědomí, že tentokráte mu ouřad jeho dovoluje naložiti se škůdcem starostova obydlí co nejpřísněji, vykonal spravedlnost hned na místě a zvalchoval Frantu tak všestranně, že ubohý blázen byl jediná modřina.

Tři neděle po té putovaly z městýska do krajského města dvě oddělené výpravy: starosta se Čvančarou a hloučkem věrných tvořily výpravu první, kdežto druhá složena byla z druhého radního, Franty a hloučku jiných věrných. Zpět se vracely obě výpravy krátce po poledni a zase odděleně — ale Čvančary mezi nimi nebylo. U soudu vyměřili mu pro lehké poškození na těle týden vězení a hned si ho tam nechali. Franta, který byl hlavním svědkem, dělal bláznа také před soudem, což však mu nejen neublížilo, naopak jen prospělo, ježto páni uznali, že nemohl míti úmyslu, aby s vozem schvalně k starostovu domu sjížděl a k srážce sám podnět dával.

Strana druhého radního byla s rozsudkem náramně spokojena a těšila se už předem, jak si Franta teď teprv bude starostu dobírat! Ale podivno: věrní primátorovi netvářili se při odchodu ze soudní budovy také nijak mrzutě. — Starosta sám mnul si ruce a na chodbě strčil ještě jednomu soudnímu sluhovi do dlaně celou korunu. Když pak dohonil své společníky, vytáhl malý papírek a zašeptal: »Tak, mám to z akt; ten amedýnr mi to opsal. Franta-blázen jmenuje se správně: František Hukovec, je 42 let stár, rodem z Jihlavy a přísluší taky tam. Teď jen ať se podaří, co jsme si na cestě sem umluvili!«

Druhého dne ráno, když Franta vyjel zase na pole, potkal se hned za městýskem s kupcem Salabou, také radním a přívržencem starostovým. Salaba šel pomalu, jako z ranní procházky a pohvizdoval si.

»Koukejme, Franta!« docela přátelsky a bodře zvolal, když byli asi na deset kroků od sebe. A švihnuv se hůlkou přes holinky, vesele hovořil: »Jestli pak víš, že jsi se nám včera všem líbil? Starosta sám říkal, že je tě škoda a že by z tebe mohlo ještě něco klouného být, jen kdybys chtěl a nedělal hlouposti!«

Franta odšpulil pysky k hloupému úsměvu: »Starosta — ten tak!«

»No nic, ten tak! Víš, Frantíku, ty jsi přec jen opravdový blázen a k tomu hloupý! Lidem k posměchu tatrmany děláš, strejcovi z dolejší hospody pro nic za nic se dřeš . . . a neuvažuješ, že to je ode dneška do zejtřka, že tě může vyhnat jako psa, kdy se mu zlíbí! Lepší pro tebe by bylo, kdybys starostu nechal na pokoji a hleděl si ho naklonit. Nebylo by to ani tak těžké, on proti tobě tak dalece nic nemá — a kdybys sehnal nějaké to obecní nádennictví, seděl bys v teple, byl bys zaopatřen! Já tě k ničemu nenutím, dělej si co chceš, ale — strejc je šelma, tuze bys mu neměl věřit!«

A tak se rozešli. Ale následující neděli, když se v dolejší hospodě sešlo z městýska i z okolí víc hostí než jindy, v blažené předtuše, že co dá tentokrát Franta-blázen k lepšímu, překoná všecky jeho šprýmy dosavadní, čekalo je překvapení nejvýš mrzuté, takřka ohromující. — S výrazem nepokrytého zoufalství, zlostí dosud všecek zsinalý, vítal je druhý radní kormutlivou zprávou, že Franta, praštiv hned po ránu náči-

ním, prohlásil, že tady dále sloužit nebude a protože na žádnou smlouvu nebyl přijat, hned taky odchází. A odešel, zanechav nešťastného hospodáře v šenkovně samotna, s příšernou vyhlídkou na toto dopoledne — nedělní dopoledne bez Franty, bez humoru, bez parodií starosty!

»Ale kam jen mohl jít?«

Ano, ta otázka splynula se rtů všem příchozím, když se z prvního úžasu byli vzpamatovali. Kam se mohl vrtnout Franta-blázen, člověk naprosto neužitečný, duchem obmezený a k tomu ještě tolika zdejšími lidmi nenáviděný?

Vskutku, nevěděl to zde nikdo a hádáno jen na plano.

A nevěděl to dosud z celé obce nikdo, krom jediného člověka — kupce Šalaby, do jehož krámu přišel Franta po deváté hodině ranní, když lidé ponejvíce byli v kostele a nakupovati ještě nechodili.

Vstoupil tam s čepicí v hrsti a hned na prahu vyhrkl, že se rozešel se strejcem z dolejší hospody a že by se jako rád teda něčeho při obci uchytil.

»Oho, jen pomalu, Franto!« ušklíbl se kupec. »Já jsem ti nic na určito neslíboval, to jen tak bylo prohozeno, že by se mohlo případně něco hodit! Ostatně s panem starostou mohu promluvit, abys neřek' . . . A víš co? Přijď večer do panské hospody, můžeš nám udělat nějakou kratochvíli. Kdož ví, k čemu ti to nebude dobré!«

Franta se vykymácel z krámu ven, celý den bloudil po polích, hvízdal na ptáky, rozhraboval krtčí kopečky — a večer přišel jako host do panské hospody. Zprvu nebylo mu zde tuze volno; cizí tváře ho zarážely, pohledy upírané k lavici u pece, kde se byl usadil, mátly a znepokojovaly. Ale když po chvíli poznal mezi hosty i několik známých z dolejší hospody, když mu ten onen dal připít, jiný mu na rameno poplácal a něco veselého k němu prohodil, přicházel Franta ponenáhlu do ohně, vzchopil se i k šprýmovné odvetě, zazpíval písničku — a netrvalo ani hodinu, Franta byl ve svém živlu, dělal teď zas druhého radního, křtil po něm pivo, volal po něm na slepice, nápodobil nekonečné hledání a nasazování brejlí, když druhý radní dostal nějaké úřední psaní . . . a pak Franta vzal si na mušku celou ostatní společnost z dolejší hospody, vystihl po každém něco příznačného — — a zas řičela a ropotila veselím celá panská hospoda a zase ohlas se nesl přes náměstí k hospodě dolejší, zamlklé a smutné.

Nejbujnějším z hostů byl sám starosta; tváře mu smíchem zrudly, oči stále se zalévaly, ústa kuckala. Salaba, sedící vedle starosty, zavolal si Frantu ke stolu a podav mu sklenici, aby si zavdal, prohodil důvěrně: »No tak, co bys ještě mohl od obce chtít? Dosud jsi byl jen bláznem pro ty dolejší, teď můžeš dělat blázna obecního! Snad ti to ponese!« Mezi tím, co to Salaba povídal, přitočil se ze zadu nějaký jiný soused ke Frantovi a zašeptal mu do ucha:

»Vezmi talíř a vybírej! Za legraci každý rád zaplatí!«

Franta by byl bezpochyby návrh ten uznal za správný, i kdyby nebyl býval obecním bláznem. Vyžádal si od šenkýřky talíř, obcházel a vybíral. Někdo mu dal pětník, někdo jen krejcar či dva; starosta hodil na talíř korunu... A celkem měl Franta z obchůzky na zlatý a osmdesát krejcarů.

Společnost rozcházela se až po druhé hodině ranní; Franta převalil se za pecí a usnul okamžitě. — — —

Ráno po osmé hodině stál nad ním podomek. »Franto, vstávej a hybaj ke starostovi, vzkazuje pro tebe!«

»A vida!« kmitlo bláznovi hlavou. »To znamená, že mi dá u obce tu práci. No, strejček z dolejší hospody bude mít dopal!«

Starosta, právě posnídav, seděl u stolu jen ve vestě a bos. Na Frantův pozdrav neodpověděl, ale změřil příchozího pohledem vznešeně klidným.

»Přistupte blíže!« Franta otevřel po tomto oslovení ústa do kořán a nehýbal se. Jen jedné myšlenky byl schopen v tomto okamžiku; vzpomněl si totiž, že zrovna takhle začal s ním onehdy ve městě výslech pan sudí.

»Vy se jmenujete František Hukovec?«

»To jo; ale —«

»Jste dva a čtyřicet let stár?«

»Tak to bude.«

»Svobodný, katolík, povoláním kejklíř?«

»No, teď už jsem nebyl poslední dobou žádný kejklíř, s odpuštěním . . .«

»Víme. Narozen jste v Jihlavě a příslušíte tamtéž.«

»I bodejť že — ale já nevím, proč jako tento . . .«

»Dobře, já vám to povím. Vy jste včera opustil službu a jak z vašeho chování bylo patrno, chtěl jste se stát naší obci na obtíž. Mimo to jste se dopustil večer v panské hospodě přestupku žebroty; vybíral jste po hostech, jak jsme všichni viděli. Tak teda já vám teď dávám na rozhodnou, Františku Hukovče: buďto do dnešního poledne dobrovolně naši obec opustíte a již nikdy sem nevkročíte, anebo udělám u četnictva oznámení a odvedou vás šupem do Jihlavy.«

Starosta si oddechl a vjel pomalu rukou do vlasů; byl sám sebou spokojen, že řeč, kterou si už v posteli byl skládal, tak hladce a důstojně proslovil.

A Franta blázen? Neříkal ani slova, chápal zprvu jen tak kuse a nejasně, později už zřetelně a dokonale. A čím lépe chápal, tím více nakláněla se jeho dlouhá, hořejší polovice těla, tím prudčeji přisvědčovala veliká, baňce podobná hlava k jistým vnitřním argumentům. Vypadalo to jako pohyby zvoníkovy na konci odzvánění. Pak se Franta tiše a zvolna odšoural ven . . .

. . . A po polednách byl městýsek o blázna chudší.

♡ ♡ ♡

KAREL V. KUTTAN:

Památce Riegrově.

Již v půli žerdi prapor trčí černý,
a nad mohylou právě nasypanou
lká národ celý v smrti Tobě věrný,
a vášně, rozkol každý klade stranou.

Dnes vzpomenuto buď jen zásluh Tvojich,
Tys vedl národ celé půlstoletí;
za jeho práva ve nesčetných bojích
Jsi hřímal slovem, neznaje se chvěti.

Nuž klidně dřímej, český Aristide,
a bezpečně, vždyť jednou doba přijde,
kdy prapor český do výše se vznese
a národ lví svou hlavu Titanovu
zas pozvedne a zvolá hrdě znovu
Tvé bohatýrské heslo: »Nedejme se!«

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Ještě si ji nikdo neveme, dodal Žahour. — A bodejť by ji chtěl!? Co pak je to ženská? — Jehlu neumí vzít do ruky, v kuchyni ohrnuje nos a když se v pondělí pere, hraje slečinka klavír nebo je u své přítelkyně na návštěvě. Už jen přítelkyně sem — přítelkyně tam — žádná karamádka — jenom přítelkyně — Tfi! — Taky jsem povídal: Dorotko, jestli mně ty holky sem sama ještě někdy pozveš nebo půjdeš za nimi, tak ti obě nohy zpřerážím a je vyhodím na ulici, pamatuj si to. — Čajdy škaredý — To by to pěkně vypadalo, aby se mně tak Dorotka opičit začala po nich — Sedmice zelený, hloupá je každá jako hlíst a nade vším ohrnuje nos, všechno je jí špatný, to nemá tak a tak bejt a to má bejt zas takový —

— Inu, to víte, — pravil zas Růžička — teď jsou telata rozumnější než krávy —

— Ať se to učí modlit a vařit — rozkřiknul se na něho Čáp, zrudnul a vztekem zabafal ohromným dýmem. Oči točily se mu se strany na stranu, začal nadávat, začal spílat do nepěkných jmen, až ho maminka napomenula, aby tak škaredě nemluvil, nebo že se sebere a půjde domů — —

Růžička začal proto z jiného soudku.

— I nechte to bejt, ono se řekne mašlička — pentle. Ale to by nebyly holky tak hezky, jako jsou — Ale to jsou do čerchmanta. Jako z cukru. — Tvářičky jako z hedvábí, tady přece něco — a

— Když se to svlíkne, není z toho nic — tak vám to řeknu —

Růžička zdvihl obě ruce vzhůru jako žid odhánějící od sebe pokušení ďábla.

— Jen to ne, jen to ne, pane Čápe, jen to ne — Vy nevíte, co po nás žádáte. Pamatujte si, — to nejhorší na světě je, vidět nahou ženskou. To radši čerta —

— Růžičko, že budete klečet? Zas vám narostly růžky?

— I to já vždycky. To já poslouchám, poslouchám a najednou mě něco napadne, co ženský rády slyší.

— To snad myslíte Rézi? — pravila maminka, přísně stáhnuvši obočí a tak se vpila zrakem do Růžičkovy tváře, že tento nevěděl, kam zabloudit očima dřív, aby se vyhnul kárnému jejímu pohledu.

— O jejeje. Chichichi — zasmál se zas v tichu Brandejs.

— I to, holečku, není jen v městě, pravila staženka, aby trapnému výjevu učinila konec. Na vsi to máte zrovna tak. Kde pak to bejvalo, aby na vsi panovala taková přepjatost, jako panuje teď. Co kdo potřeboval, udělal si sám a neběžel hned do města — od prádla i od šatstva, všechno bylo z domu a o trhu koupilo se jenom nejnutnější. — Sedlák znal všechna řemesla, v zimě si všechno pospravil a ještě mu zbylo kdy, aby po obchodě se ohlídnul nebo za stavem se přičinil, — dnes celou zimu proleží a nespraví si ani chomout. Z rukou řemeslníka nevyjde a v hospodě je doma. Samá paráda, ani slamníky už nemá, jen matrace, kliky z mosazu, záclony, divan, pendlovky, flintu, honícího psa, kočáry, v neděli plzenský pivo — dobře povídáte: pejcha je to — rozmařilost, faleš. — Pořád, že je nouze. Houby je nouze. Kde je? dyť ji není vidět. — Výbava teď a výbava jindá — jen to si vezměme!

Když měla tenkrát některá pár kousků peřin, několik pytlů mouky, kozu nebo jalovici, 50 zl. šajnů, to už byla bohatá nevěsta. Ženichů se sešlo z daleka široka, děvče bylo na dračku. Nevěsta z gruntu když měla 300 zl. — to bylo už moc! — Dnes aby měla tisíce! A lidi byli šťastni, bohatství tolik nebylo, seděli někde v horách a když přišel někdo ze Svratky nebo ze Svojanova, říkal, že byl ve světě. A veselo bejvalo, tak veselo teď už nikde není, jako bejvalo tenkrát a nestálo to nic. Protože veselej byl každej sám a nemusil si veselost teprv kupovat, jak je to teď. Ani za světlo se nic nedalo, svítilo se ještě loučemi a v kamnech se rozdělával troud. Teď od sirek až po svíčky a petrolej, za všechno aby kladl peníze. Do pláče je člověku, když si na to vzpomene.

Brandejs zakýval hlavou a pravil:

— Jo jo — To bejvalo hezký, když se sedalo ještě při loučích.

— Toť že bylo. Jeden tak stál — obyčejně pastevec — u kamen a do takovýho skřipce zastrkoval louč za loučí z bukovýho dřeva, trám už celej bejval opálenej od čmoudu. Ale to už je dlouho, to je už, když ne víc, 45 roků jistě. Tenkrát při loučích se ještě i mlátilo. Roboty byly a měl-li někdo tři dny roboty, co mu zbejvalo, musil nasadit noci a mlátit při loučích.

— A nestalo se žádný neštěstí?

— Žádný.

— Tenkrát byli lidi opatrnější.

— To byli.

— Anebo byl jinej Pán Bůh? pravil Růžička.

— Taky možná, jemně jej odbyla stařenka.

— Tenkrát byl ještě Staněk živ, — pamatuješ se? obrátila se na Kotouče.

— Rukavičkář.

— I ne. Staněk a ne Franěk, handloval s husíma.

— Aha ten!

— A potom ta chudší třída sedala s námi. To nebylo mezi námi rozdílu — chudá, bohatá, karamádky byly všechny. Každá jsme měli svou přesličku a předly jsme len. Nejkrásnější přástky bejvaly u Benešů. Tam byla dvě děvčata a jedno krásnější druhé. Chasy se k nim nahrnulo z celé vsi a konce tomu nebývalo. V mrazu, ve sněhu jsme se honívaly kolem stavení, okolo stodoly a když jsme se dost nadováděly, teprv jsme sháněly, kde co která měla a že půjdem — — »Už půjdu, už půjdu« — spěchaly jsme a Beneš starej: »i počkejte ještě; dyť nemáte na spěch.« A bejvalo 10—11 hod., když se šlo spát. Ráno o 4. hod. už se vstávalo a dost se lidi vyspali. Někdy i 12 hod. bylo a třeba ještě dýl a pořád ještě jsme si měli co povídat. Až teprv, když Josefka zemřela, bylo po všem. Ví taky Kristus Pán, co se to stalo. Taková holka vám, zdravá a hbitá jak vítr, jen kvetla vždycky, v celým okršku nebylo jí rovno, i paničky se za ní ohlížely a o posvícení, při stínání berana páni se kolem ní točili a brali ji k tanci. Z kola nevyšla a do kola vždycky první. A jednou tak sedíme večer u kamen a povídáme si. Přesličky předly. Josefky mezi námi nebylo, jen Terezka. Měla hlavy bolení a lámání v kříži, — myslely jsme si, někde si hoví nebo stojí venku s chlapcem. Však ona přijde. Ale je 9, — je 10 hodin, Josefka nikde, — Josefko! — voláme na ni po silnici vzhůru, po silnici dolů, šli jsme až za most, pod zahrádku, k řece a nikde nic. I Beneš vyšel ze dveří na ulici a, dosud ho vidím jako dnes: vytáhnul dýmku z úst, rozhlédnul se a světlo z okna padalo tak na něj, jen zavrtěl hlavou a vrátil se. Josefka nikde, až ráno ji našli u splavu pod panskou zahradou. Do smrti na to nezapomenu, jak mně tenkrát bylo, když jsem ji mrtvou viděla po vodě se kejklat. Co jí vlezlo do hlavy, Bůh to suď nebeský, 17 let jí bylo. Hádalo se ledacos.

— Někdo se jí napil z fěrtoušku? — ptal se Růžička.

— Toť, zlámala si nohu. Matka si to tuze brala k srdci, začala z prvu pomalu přisluhovat kořalce, až se dala do pití a nebyla k odstavení. Druhá dcera, Terezka, vdala se do Čech a vedlo se jí špatně. Beneš sám byl spořádanej hospodář a nad nepravostí ženy hrozně se rmoutil. Už beztak chodil jako bez hlavy, teď ještě to — V celém domě nastal nepořádek, dobytek začal hubenět, hospodářství šlo rubem a hrůza vyhlížela z každýho koutu stavení. A Beneška pila. Nač přišla, to ukradla, až před ní všecko uzamykali i šaty poprodala, oknem vylezla a do hospody běžela pro slzu kořalky. Hned slepice, hned králík, brzy vajíčko, brzy máslo — zas brambory nebo hrášek, žitko nebo oves — všechno se tratilo z domu, až jí jednou zastali ležící za otepí sena a řvala, vlasy na sobě rvala a hlava tak se jí už motala jak zajícovi. Za hodinu bylo po ní. Chytla. Od těch dob konec bylo všemu. Na přástky už nikdo nechodil, pro mě si přišel tady můj starej a bylo amen. —

Ubohá Josefka! Co jsme se pro ni naplakaly! A ještě dosud, kdykoliv si na ni vzpomenu, polejou mě slzy. To bylo ale také děvče krásné, jak Panenka Maria a dobrá vám, že nebylo člověka, kterýmu by byla ublížila, každýmu dělala jen dobře. A ještě na jednu osobu si vzpomínám, ale při tom mě vždycky přejde mráz. Byla jsem zrovna na odběhu k Benešům, nevím už za čím, — přižejbrala ona se vám tam přespolní žebračka a až jsme se jí všeci lekli, jak byla strašlivá. (Pokračování)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

ZÁVĚT Dra. FR. L. RIEGRA.

Riegrova závět je vzácným dokumentem. Otiskujeme ji tuto pro její veliký význam a zároveň též proto, poněvadž denní listy se neuschovávají. Ještě po letech bude často a často hledána a citována, nuže: v Máji bude snadno přístupna. Závět pochází z 5. června 1900 a byla sepsána v Malči. Zní:

»Mně Bůh dopřál již z mládí té možnosti, že nejsa nucen hledati především výživu, mohl jsem se věnovati cele službě národa svého; dobré zdraví spojené se snadnosti práce duševní, štěstí v rodině, jasný hled do světa a přízeň spolupracovníků, důvěřujících v upřímnost a čestnost snahy mé, dopřály mi možnost vykonati nejednu věc prospěšnou národu mému. Jakož při stálém ruchu vln politického života jinak býti nemůže, střídaly se v životě mém úspěchy s nezdary a pochvaly s ústrky. V celku pak mohu říci, že bylo málo těch, kteří by byli popírali poctivost úmyslů mých, ano mohu ba musím říci a uznati vděčně, že sem v národě svém došel takového uznání a lásky, jako sotva kdo jiný za doby mé.

— — — — — — — — — — — — — — —

Při sedmdesátém obročí mého narození věnoval mi národ, přičiněním některých vlastenců a přátel, jimž za to ještě teď srdečné díky vzdávám, dar národní s dokladem, ve věnovací listině vysloveným, že dar ten jest věnován jedině mé osobě a mé rodině a že žádná jeho část není určena k jiným snad účelům. Já však měl jsem povždy na mysli, kromě případu nutné potřeby mé nebo národní, zachovati tento kapitál, jejž mi národ věnoval, chtěje tímto čestným způsobem uznati nezištné a upřímné snahy mé o blaho jeho, témuž milému národu, neboť jsem choval vždy přání, aby tento dar, jenž povstal z úmyslů ušlechtilých a vlasteneckých, i po mé smrti a jaksi za mne dále působil pro povznesení vzdělanosti a mravného i hmotného pokroku národa mého a mám za to, že, jak znám nezištné a vlastenecké smýšlení dětí i zetů svých, činím také dle jich přání, když tento kapitál nezůstavuji jim, nýbrž účelům národním.

Po některých menších výdajích, jež bylo nebo ještě bude nezbytno učiniti pro účely národní neb chvalitebné, bude kapitál ten obnášeti po mém úmrtí, rovným číslem sumu dvou set tisíc korun a nalezne se ve dlužních úpisech státních, v opatrování mého zetě Albína Bráfa. Z toho odkazuji spolku »Svatobor«, jejž jsem spolu s otcem Palackým založil, jedno sto a padesáte tisíc korun jako nadání Riegrovo k tomu cíli, aby »Svatobor« kapitál ten zvláště účtoval a bezplatně opatroval a z úroků jeho udílel ročně na den mého úmrtí podpory nebo odměny osobám, jimiž by se v každé době dle počasných potřeb národa a dle poměrů doby nejvíce posloužilo všestrannému zvelebení jeho osvěty, cti a blaha. Takové podpory neb odměny, které dle uznání zvláště moudrých vlasteneckých mužů českých mohou se věnovati účelům střídavě nejblahodějnějším, udíleti po jedno anebo po více let českým badatelům vědeckým, spisovatelům pracujícím na větších dílech původních, básníkům neb umělcům českým zvláště nadaným za tím účelem, aby jim poskytnutím potřebné výživy byla dána možnost, déle trvajícími studiemi nebo cestami dospěti k vytvoření děl původních, sloužících ku prospěchu a slávě národa českého. Podobně mají se podporovati mladí mužové, kteří se chtějí věnovati málo výnosné práci vědecké a vzdělati se za professory na vyšší učiliště česká.

Kdyby se to uznalo za potřebné, může se z toho fondu uděliti renta na čas, nebo i doživotní některému básníku českému, kterýž v té době osvědčil ducha mocného a původního neb i učenci podobné ceny, kdyby toho vyžadoval zdravotní stav těchto nebo potřeba, odvrátiti od nich starosti ducha skličující s výživou a dáti jim možnost plodit mocněji a plodněji. Rovněž mohou se z tohoto fondu, k němuž jak sobě přeji a doufám, i jiní národovci přispějí, věnovati prostředky ke kulturnímu i hospodářskému povznesení příslušníků našeho národa ve krajinách národně smíšených, jakož i všude tam, kde vzdělanost obecná, pro nepříznivé poměry méně pokročilé anebo pro utiskování národnosti vzniknouti nemůže a vydáváním spisů a časopisů jim prospěšných, ovšem českých, šířením českých knih, zakládáním škol a knihoven českých, udílením stipendií pro mládež a prostředky podobnými.

Netroufám si vůbec vyměřiti tuto na dlouho napřed, jaká podpora, ve které době a za poměrů jiných bude působiti blahopřejněji pro národ. Protož přeji si, aby udělení těchto podpor dálo se vždy muži kompetentními, toho času nad jiné soudnými a potřeb národa znalými, aby se dálo po důkladném uvážení, bez všelikého strannictví politického neb osobního. Protož si přeji, aby »Svatobor«, když mu bude uvážiti návrh na podporu zvláště nový, ať již vychází z jeho středu a popudu vlastního, nebo ze žádosti jemu podané, dal vše skrze tři, k tomu zvolené znalce, odborníky předmětu zkoumati a aby pak dobrozdání a rady jich, které se mohou v rozličném směru rozcházeti, v sezení svém, porovnav jich do poměrné důležitosti, prospěšnosti a naléhavosti s jinými návrhy svědomitě uvážil a ocenil a usnesení svoje, po důkladné úradě učiněné, České Akademii cís. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění ke schválení předložil, kteráž pak pro votum své od »Svatobora« všeliké doklady a důvody, jakož i ony návrhy, o něž se ve »Svatoboru« úrada děla, k nahlédnutí a uvážení sobě vyžádati může. Rovněž mohou jednotlivé sekce Akademie samy činiti návrhy na úkoly, podpory a odměny. Přeji si, aby se takto ve vší svornosti a bez vášně a umíněnosti došlo k moudré, prospěšné shodě obou ústavů. Beze schválení Akademie nemá »Svatobor« podporu neb odměnu z nadání Riegrova uděliti, ale Akademie smí vedle práva, jež se jí v té věci udílí a jehož bohdá v zájmu národa ochotně užije, také povinnost schválení své nejdéle do tří měsíců po sdělení »Svatoboru« jemu oznámiti, ježto

by jinak »Svatobor« podporu od něho usnesenou bez jejího svolení uděliti mohl.

Kdyby Akademie s návrhem »Svatoboru« se neshodla, má se věc vyříditi komisí, do níž oba ústavy stejný počet delegátů voliti mají, načež tito, za předsedání předsedy jimi zvoleného, konečně mají rozhodnouti.

Podpora všeliká se může uděliti na dobu, jež byla uznána za potřebnou k dosažení úkolu zamýšleného; uzná-li se toho potřeba, může se prodloužiti, ale též zastaviti, kdyby se usnesením údílečů uznalo, že úkol jí vytknutý vůbec již nemůže býti dosažen, že jeho potřeba odpadla, anebo že muž, k jistému úkolu povolaný, od téhož upustil, že se stal jeho neschopným, nebo vůbec nehodným nebo podpory delší zcela nepotřebným.

Všelicí stipendisté tohoto fondu »Svatoborem« podělení mají jemu ročně podávati stručnou zprávu o výsledků prací svých, jež tento má dáti u veřejnost.

Dokládám výslovně, že »Svatobor« se schválením Akademie české může podpory a stipendia uděliti za účelem zvelebení národohospodářského národa českého a podniků českých toho druhu, kdyby se toho nutnější potřeba uznala; avšak přičiňuji se, aby v tomto směru hlavně působil odkaz Karla Riegra, od téhož mému ustanovení zůstavený, až tento po všelikých posud trvajících závadách ke skutku přiveden bude.

Uváživ takto, že musíme, pečujíce o národ, nepřízni osudu tak dlouho do stínu postavený, v přední řadě dbáti o jeho osvětu a duchovní produkci, pomys'il jsem na to, že nesluší nám se zřetele pouštěti také mravní jeho zvelebení a zušlechtění jeho národní povahy; pročež, ač jsem se rozpakoval, odkaz svůj drobením seslabiti, uznal jsem za slušné, věnovati i tomuto úkolu aspoň menší část svého odkazu z národního daru, k němuž snad nejeden vlastenec přispěl se šlechetným sebezapřením. Tento menší odkaz můj má sloužiti jen za skromný pokyn, že nám nesluší zapomínati tohoto vznešeného cíle, zde naznačeného, ač dobře vím, že téhož, ovšem mohutnějšími prostředky, jako víra, škola, literatura, zákonodárství a j. vyhledávati nutno.

Touto snahou veden, odkazuji z národního daru svého padesát tisíc korun k tomu cíli, aby z tohoto odkazu mého tisíc korun vždy po třech létech byla udělována odměna za nejšlechetnější skutek vlastenecký neb národní, aneb za výtečný čin obětavosti, hrdinného sebezapření, křesťanské lásky nebo lidumilství, vykonaný ve tříletí právě minulém některým příslušníkem národa českého. Tento kapitál má spravovati Akademie česká císaře Františka Josefa; ona má o provedení tohoto nadání pečovati, odměnu aneb cenu z něho, možno-li, na den mého úmrtí přiřknouti a při souzení této ceny s odůvodněním prohlásiti způsobem, jejž co do slavnosti při tom za přiměřený uzná.

Návrh na udělení tohoto nadání může Akademii podati kdokoli, zvláště pak mohou to učiniti obce, přišedší k vědomosti skutků takových, časem veřejnosti skrytých. Akademii pak přísluší vésti o tom způsobem přiměřeným šetření, skutek o nějž jde, na jisto postaviti. Při komisi, jež má o udělení této odměny rozhodnouti a jíž má president Akademie předsedati, vol tato referenta a correferenta; mimo tyto dva členy své má Akademie požádati sl. zemský výbor, kapitolu sv. Víta, městskou radu pražskou a »Svatobor«, aby každý z těchto zvolil po jednom členu do této komise. Kdyby některý z těchto sborů volby nevykonal, zůstavuji Akademii doplniti počet soudců, z mužů nad jiné čestných, zasloužilých a spravedlivých, b.t i mimo Akademii, t. j. z obecenstva vůbec. Kdyby pak cenou vyznamenaný tuto odmítl, buď, že je dosti zámožný, aneb že odměny penčžité přijati nechce, má jemu Akademie vydati čestný diplom, obsahující uznání skutku jeho, odměnou vyznamenaného, kteréž má též novinami ohlásiti. Zároveň má se vyznamenanému ohlásiti, že má právo cenou jemu přiřknutou se svolením Akademie k některému chvalitebnému účeli disponovati.

Kdyby se tak nestalo, může Akademie odměnu nepřijatou upotřebiti na odměnu za jiný, podobně šlechetný skutek, anebo i na jeden nebo dva akcessity způsobem podobným, anebo ji užiti k rozmnožení kapitálu této nadace. Pokud bude syn můj nebo některý z mých zetů na živu, anebo později i jiný můj přímý potomek, jejž by Akademie za toho hodna uznala, přeji si, aby byl také za člena komise povolán. Doufám, že Akademie akt zde na ni vznesený přijme v zájmu věci samé. Kdyby jej však odmítla, chci, aby připadl »Svatoboru« za podobných pravidel. Dejž Bůh, aby odkazy mé byly vždy svědomitě a moudře spravovány a aby posloužily národu mému platně ke všestrannému zvelebení.

— — — — — — — — — — — — — —

Národu mému pak přeji z té duše, aby sebe sama nikdy neopouštěl v málomyslnosti, ani nezpýchal v domýšlivosti; radím jemu, aby sice trval na svém právě jasně a nestranně poznaném, ale aby se nikdy nedal svésti vášní ke křivdění komu jinému; přeji mu, aby dbaje vždy jen rady mužů ve všem čestných a skutky vlasteneckými osvědčených, nedbal na slova zvučná a hesla jalová, jeho samolibosti lichotící, jakéž pronášejí často lidé nezralí, mravnosti pochybné, anebo sobcové, zisku, popularnosti a moci politické žádostiví; radím mu, aby důvěřoval hlavně vlastní síle — ovšem správně oceněné, aby nepřeceňoval sil svých a nepouštěl se do podniků pošetilých, samo bytí jeho ohrožujících, jsa toho vždy pamětliv, že jen poctivou prací duchovní i hmotnou, a i tu jen postupně sice, ale bezpečně založí si lepší budoucnost. Přeji si dále, aby národ můj nikdy nespouštěl se snah ideálních, křesťanských, věčných to pravidel cti, práva a lidskosti, aby především nikdy se nespouštěl požadavků práva, aniž klonil se k násilí, byť by okamžité opouštění spravedlnosti slibovalo chvilkový úspěch, jsa toho pamětliv, že obecná mezinárodní úcta před právem je nejpevnější ohradou národů, zvláště národů malých, jimž je zvláště nebezpečno vyjíti z této hradby a vydati se na vratkou půdu moci, čili práva silnějšího.

Konečně si přeji, aby národ můj dusil v sobě všemožně hřích závisti, u nás bohužel dosti častý. Tento ohavný hřích, jenž ani samému hříšníku neprospívá, nýbrž jej otravuje, hřích, jenž dusí vznik a vzlet člověka, jenž pokálí každou zásluhu, podezřívá každou nezištnou práci, strhá v bláto každou velikost, ano

potlačuje ji v samém zárodku, nedopouští skutkům šlechetným, aby povzbudili jiných.

Hřích ten býval od věků Slovanům nejhojnějším pramenem nesvornosti, podkopáním vší autority, ano pramenem ujařmení od jiných aneb aspoň závadou tvorby mohutných organisací. Budou-li synové a dcery našeho národa vždy dle těchto zásad moudře, svorně a bez závisti pečovati o všestranné zvelebení jeho, pak důvěřuji pevně, že povznesou sílu jeho kulturní i hmotnou v té míře, že odolá všem událostem a všem převratům politickým, jichž směr a dosah napřed vyměřiti, neřku-li dle přání národa, zvláště malého jako náš, upraviti není ovšem dáno. Avšak nechtějme se spoušteti víry ve spravedlivé vyšší řízení osudu národů.

Dětem svým milým a šlechetným zetům, jakož i všem potomkům svým kladu na srdce, aby vždy zůstali věrni svému národu českému, aby vždy snažili se sloužiti všestrannému jeho blahu, konajíce vždy ochotně povinnosti své k Bohu a lidem, aby v témž duchu vychovávali potomky své, čímž nejlépe uctí památku otce našeho Palackého a dcery jeho, manželky mé, ženy to svaté paměti, a zachovají též ve cti pamět jména mého, jež by nebylo nectihodné, kdyby se úspěchy snah mých byly rovnaly ceně úmyslů mých.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Patriarcha náš Dr. František Lad. Rieger** jenom tělem opustil svůj lid. »Rieger zemřel, však přes to žiti bude na věky,« slyšeli jsme v Pantheonu, kde kolem rakve stál výkvět národa v němém a hlubokém zármutku a před Museem a dále v ulicích nespočítatelné zástupy pohnutého lidu, jenž přišel, aby vzdal poslední čest muži, jehož záslužná setba od pokolení k pokolení bude přejímána a rozmnožována. Den před tím, než ve staroslavnou půdu královského Vyšehradu bylo uloženo tělo jeho, prohlášena jeho poslední vůle, jeho závět, ve které promluvil poslední slova, pro národ napsaná a jemu určená. Co v den sedmdesátých narozenin jeho mu bylo jako národní dar věnováno, vrátil ve šlechetné a dojímavé snaze, aby to, co z lásky mu kdysi dáno bylo, po jeho smrti a za něho působilo pro povznesení vzdělanosti a mravního i hmotného pokroku národa. Slova, jež k tomuto svému nejtklivějšímu skutku připojil, vlastní jeho testament, v němž národu z té duše přeje, aby sebe sama nikdy neopouštěl v malomyslnosti a nezpýchal v domýšlivosti a jemu radí, aby sice trval na svém právě jasně a nestranně poznaném, ale aby se nikdy nedal svésti vášní ke křivdění komu jinému, jsou úvodem k otcckému napomenutí, vytrysklému z čisté a poctivé duše, pro dobro národa nadšeně zanícené. V těch slovech je celý Rieger, celý jeho život, jeho práce, jeho láska a jeho nezištnost, jeho veliká a poctivá duše se v nich zračí. Slov několik, vět jen skrovná řada v testamentu Riegrově — ale síla, naděje, zajištěná budoucnost z nich svítí, bude-li národ pamětliv zkušených a moudrých rad, jež lidu svému ze záhrobí udělil nejzkušenější ze zkušených a nejvěrnější z věrných. Je to Riegrův odkaz národu, je to jeho slovo varující i žehnající a proto zařaďujeme výňatek tento ze závěti do listu... Viděli jsme tisíce a tisíce lidí na ulicích, když mrtvého Riegra vezli Prahou, kterou jeho duch, jeho slovo a jeho síla vrátila českému lidu a viděli jsme lid sletět a viděli jeho pohnutí a jeho bolest. To nebyla zvědavost, to nebyla všední a prchavá pohnutka, jež zástupy pudila v místa, kudy mrtvé tělo největšího Čecha ponesou — to byla úcta, to byla láska a vděčnost, jež zračila se v obličeji každého jednotlivce — to byla ta pravá, čistá a z nitra duše vytrysklá pocta, důstojná jména a významu Riegrova a důstojná lidu, jenž mu přišel dát poslední s Bohem. Ticho, hrobové ticho bylo v ulicích, zamlklé, vážné a zadumané byly oči těch tisíců a tisíců, ale v duši každého jedince vtěleno bylo veliké poslání a plné vědomí o zodpovědnosti, kterou přejímal na sebe plněním odkazu a hesla Riegrova: moudře, rozšafně jednej a nedej se... A kovová rakev s tělem Riegrovým zvolna putovala ke staroslavnému Vyšehradu, národ vracel se ku svým domovům a ku své práci a heslo Riegrovo šlo s ním a zůstane na stráži, bude volat, probouzet a hřímat, bude jeho Blaníkem! —*r.*

— **Tomáš Bílek mrtev!** Zdá se, jakoby Anděl Smrti najednou si chtěl v Čechách odbýti truchlé své poslání: hlava za hlavou — a z nich právě ony nejvýznačnější a nejdražší klesají, zasaženy jeho šípem. Ve chvíli, kdy bolem zdrcený národ chystá se k poslednímu odpočinku doprovoditi nesmrtelnou hlavu Riegrovu, dochází zvěst o úmrtí 84letého starce, vzácného druha Riegrova, pensionovaného ředitele Akademického gymnasia a historického spisovatele Tomáše Bílka. Dějiny let osmačtyřicátých, doba persekuce a kruté vlády Auerspergovy oživají nám dnes truchlými vzpomínkami ve chvíli, kdy jejich neohrožení pamětníci ukládají se do hrobu. Byl† Tomáš Bílek, nehledě ani k jeho význačné práci historické, jedním z oněch řídkých povah, které mane vzbuzují úctu svým vzácným charakterem a národním přesvědčením, jež mu diktovalo postaviti se přímo na odpor vládě, kdykoli zaujala stanovisko tvrdé a protičeské. Nelekal se zbavení úřadu, tenkráte jistě vlivu plného a raději volil modrý arch pensistů, než aby byl zadal svému přesvědčení. Nezlomné a pracovité povaze Bílkově byl klid pracovníka ovšem štěstím a národu dobrodiním. Za několik let po svém pensionování vydal pracné dílo Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618, které založilo význam i populárnost ctihodného historika. Následovaly četné jiné práce jako Katolická reformace v Čechách 1620–1650, Statky a jmění kollejí jezuitských, Dějiny řádu tovaryšstva Ježíšova a řada drobnějších prací paedagogických a historických. Poslední knihy vydány byly nákladem dra Bačkovského, první vydala Česká Matice. Jejich význam spočívá hlavně v poctivosti smýšlení, historické pravdivosti jich a v nesmírném bohatství historických dokladů. Je přímo podivno, že nevnikly hlouběji do lidu, kam svým posláním směřují a kde by způsobily opravdové požehnání. — Z životopisu uvádíme: Tomáš Bílek narodil se v Deštné na Táborsku r. 1819, byl professorem v Litoměřicích a Písku, ředitelem v Hradci Králové a v Praze. Pensionován

byl r. 1873., načež téměř stále žil v soukromí. Zemřel u svého zetě dra Brabce v Karlíně dne 6. března o 5. hodině odpolední. Čest jeho jménu! *S.*—

☐ **Ortová de Pauli** zemřela 7. března 1903. Před rokem ještě sta lidí chodilo kolem známého domu na Štěpánské ulici s myšlénkou, že za jeho křišťálovými okny sídlí pravé štěstí. Zatím měl dům základy z prohnilého dříví, jež tkvělo v kalném písku. Pravda mávla mocnou rukou — po všem je veta. Smrt si odnesla, co chtěla. Zůstal tu jen písek černý a hluboký, z něhož ční puklé trámy. Dlouhá léta bude z této neprozkoumané — snad nezbadatelné jámy vystupovati dusivý dým . . . Ortová de Pauli byla nejslavnější naivkou českého divadla. Poslední naivkou sladkých úsměvů a nejrozkošnější hry. Patří historii našeho divadelnictví, k jehož rozvoji přispěla hřivnou ryzího umění. Škoda, že po nejlepším umění divadelní reprodukce nezůstává více než památka — věčná škoda, že památku v tomto případě zakaluje mrak, ve kterém je asi též přemíra lidské nespravedlnosti. A stihla zde velkou trpitelku.

⎓ **Prof. dr. Karel Maydl**, jedna z předních ozdob naší lékařské fakulty, oslavil v úterý dne 10. března svoje padesáté narozeniny. Je těžko shrnouti v několik jubilejních slov význam vědátora tak všestranně zasloužilého, milovaného jako učitele i jako přednostu kliniky a neméně váženého jako odborníka, s jehož příchodem na universitu pražskou možno datovati moderní rozmach české chirurgie. Professor Maydl byl dlouholetým assistentem Albertovým, z prvu v Inšpruku, později ve Vídni a jeho veliké schopnosti odborné a lásce, kterou choval k zářnému vzoru svému, máme co děkovati, že v jeho osobě ožil i na naší fakultě duch velkého Alberta. Působení Maydlovo spadá v doby velmi nepříznivé a přece jen jest jeho vědecká práce nad míru značná, opírajíc se hlavně o rozpracované veliké dílo Učebnice chirurgické, jejíž prvý díl už byl vydán. Žáci a odchovanci professora Maydla jsou dnes už v četném počtu rozesctí po vlastech českých a zajisté s láskou vzpomněli jeho Abrahamovin. Maydl je z Rokytnice u Vysokého nad Jizerou. —*α.*

⊙ **Z Máje.** Usnesením výboru stali se činnými členy spisovatelé: Josef Kalus, Josef Merhaut, Josef Müldner, Karel Rožek a Frant. Sekanina. Přípravy k řádné valné hromadě jsou v proudu. Zpráva výroční bude dána v nejbližších dnech do tisku.

⎓ **Pelclův útok na otce J. Vrchlického a české listy.** V týdenníku »Slově« posvítili na Pelcla tak dokonale, že neváháme uvésti dotyčnou stať doslovně: »Dlouhán Tom nespokojil se kritickým odsouzením literární činnosti Vrchlického; tu strhali už před ním a lépe dřívější přátelé pana redaktora Pelcla. Běželo o to, vyhoditi novějšího a křiklavějšího trumfa. Emilu Fridovi bylo už v dřívějších ročnících Rozhledů dostatečně vynadáno; tentokrát přibrán proto ku zvýšení effektu ještě otec Emilův, Filip Jakub Frida. V roce 1874 zemřel ten muž; v roce 1903 sdělují Rozhledy svému poučení chtivému čtenářstvu, že vyráběl leštidlo na boty, jemnou čokoládu a konečně likér zvaný »Životník« pro jazýčky mlsných kmoter. Majetník malého krámku v Slaném a Domažlicích byl dobrý obchodník a znal se přispůsobovati potřebám svého odběratelstva. Tuto výbornou a v Čechách vzácnou vlastnost musely Rozhledy 30 let po jeho smrti sesměšniti, aby z ní mohli vyvoditi praktičnost a improvisační schopnost synovu. Nechceme zkoumati, z kterého veledíla v kritické knihovně páně Pelclově vydaného odkoukal Dlouhý Tom tuto svou výbornou methodu; ale tolik víme, že u mnohých lidí není nutno ani k tatínkovi sáhnouti a lze dojíti k stejným, ne-li pohoršlivějším dedukcím. Pan Pelcl má velkou část čtenářstva svého v universitní mládeži. Ta nechá si leccos namluvit, neznajíc nedávné minulosti a věříc slepě firmě kramářsky po modernisticku natřené. Ti, kteří méně věří a lépe pamatují, dovedli by snadno napsati stejně humoristický článek o Papírové pyramidě a praktickém duchu. »Žil kdesi kdysi Malý Tom, jemuž nevoněla namáhavá práce železničního úředníčka. Jeho povaha byla zatížena mrazivými melancholiemi, závistnými smutky a žlučovými utrpeními; kdokoliv se s ním setkal osobně, nepocítil žádného kouzla. Malému Tomovi se u železnice nelíbilo. Cítil pudově, že je povolán k tomu, aby cesta jeho životní byla prohřáta živodatnými paprsky oslňujících úspěchů, světské přízně, slávy a společenské kariéry. Sebral se a založil žurnál. Nebylo to ani v Slaném, ani v Domažlicích. Ve východočeských Athenách se usadil. Velký nebyl ten krámek, který si otevřel a bůh ví, zda jim obecenstvu svému tak dobře posluhoval, jako starý Jakub Filip svou čokoládou. Ale Malý Tom byl nadán silnou vlohou asimilační a dovedl se každému prostředí hravě přizpůsobiti. V Praze tehda všelicos hýbalo mladými dušemi. K. St. Sokol vydával tu Nové Proudy, časopis s pěkně upravenýma modrýma deskama, kamž psali Machar, Jaroš a jiní slibní talentové. Závistivě pohlížel malý žurnalistický kupčík chrudimský, jak literární mládež v Praze se kupí a počítal, co by mu vyneslo, kdyby on nějakou zelenou mastičkou mládež tu k sobě připoutal. Štěstí mu přálo. Výjimečný stav učinil Novým Proudům konec a odvezl vydavatele jejich na Bory. Hned stěhuje se Malý Tom do Prahy a jako muž čtyřicetiletý vrhá se se vší svou energií obchodní na docela mu odlehlé pole odvětví průmyslového. Novým Proudům odkouká formu i obsah a odloudí spolupracovníky. Také jiné myšlenky »intellektuálních původců« Omladiny béře za své a statečně jimi vydělává. K. St. Sokol vydával společně s přáteli svými Vzdělávací bibliotéku; Malý Tom zařídí hnedky dvě bibliotéky zcela obdobného obsahu a směru. Tiskne a vydává kde co. Dnes Nietzschea a zítra Ribbinga; dnes Hennequina a zítra Marholmovou. Každý žvást Tolstého přeloží a otiskne, neboť pracuje na falešném a zmateném idealu: dohoniti Evropu. Jeho literární a kulturní importérství roste pozvolna na velkozávod, vykazující se nesčetnými svazky děl, knížek a brožur. Nic nedbá, že toto pošilhávání, koketování a tento nesmyslný flirt s cizími literaturami jest naší kletbou národní a že se jím nerozumně rozptylujeme. Což by také dbal; vždyť si otevřel krám a chce vydělat. Jeho pronikavý a praktický duch dovedl dobře rozpoznat povrchnost českého člověka a zužitkovati ji. Nezemře nepoznán a neoslaven a nezemře chud. Chudí zemrou mnozí z těch velmi nadaných a velmi početných

literátů, jež dovedl vždy na čas k sobě připoutati. ale kteří brzy, poznavše ho, sebrali své švestky a odtáhli. Pět jim jich nezbylo, měli-li co dělat s Malým Tomem. Mnogaja ljeta! — — —« **Zlatá Praha** píše: »Skoro se už zdálo, že se v Čechách nedávné literární hněvy vybouřily či že aspoň dovedou zmlknout, nastane-li chvíle sváteční . . . Snad právě toto smíření denních vášní nedalo »Rozhledům, aby neprovedly dodatečně husarský kousek, nad nějž není a hned tak nebude odpornějšího v kronice našeho novějšího literárního živohytí. Nadáli jsme se od »Rozhledů« k jubileu Vrchlického nějaké stati, jež by předem vylučovala jakékoli chvalořeči, byli bychom si vysvětlili na jejich stránkách i mnohý zájezd do minulosti, jíž nedovedou se malicherní lidé nikdy zbýti — ale co jsme četli v předešlém čísle tohoto týdenníku, je tak frivolní, tak nízké, tak perversní, že nedovedeme o tom pomlčet, třeba že se vyhýbáme zúmysla a vždy všem replikám na cizí mínění. Co napsaly »Rozhledy« k jubileu Vrchlického, jest unikum, které by se mělo ukazovat v kabinetě literárních a morálních zrůdností na postrach všech slušných a vychovaných lidí. Nevíme, komu tentokrát »Rozhledy« záviděly — snad oněm nečistým výhonkům našeho tisku, o jehož sensaci je vláčeti jednou týdně jména známých osob pouličním blátem, aby se tomu smáli gamini a darmošlapové. Toto gaminství vkusu zachvátilo už u nás kde co, otrávilo politiku, společnost, divadlo — ale literatura, zdálo se nám, byla ho podnes ochráněna, přes všechny neurvalosti a zlosti minulých let. Teď je máme tedy šťastně i v literatuře — a »Rozhledům« náleží smutná sláva, že je pasovaly na nejnovější literární genre a to hned s jménem Jaroslava Vrchlického. — — — — — — **Lumír** píše: Pyramidální čin »Rozhledů«. Oslava padesátých narozenin Jaroslava Vrchlického vyvolala i u těch, kdo stoji na jiných polích a pod jiným nebem se svými uměleckými a literárními hledisky, upřímná slova a věcné, uznalé hlasy, leckde i velmi pěkné články, vystihující nevšední význam Vrchlického a oceňující, kdyby nic jiného, alespoň velikou mistrovu práci. Ale snad právě proto, a aby nebyly přehlédnuty ani tentokráte nedostatky našeho národního, kulturního a zejména společenského vychování, přihlásily se Pelclovy »Rozhledy«, aby s grimassou gamina uškliblý se do těch několika okamžiků klidu a štěstí jubilujícího mistra. Byla to beztak jen kratičká chvíle, a mnoho scházelo ještě, aby byla mohla nazvána býti pravého významu básníkova důstojnou, ale zhořkla mu dříve ještě, než byla zplna dožita. Je u nás v Čechách tato zvláštní noblessa, vraziti loktem do člověka a to hodně zhruba a vždycky hodně v nevčas, už od let zavedena, ale zdálo se, že se již omezila jen na novinářskou spodinu sensace chtivých listů a na několik společensky již dostatečně znamenaných lidí. »Rozhledům« zůstala smutná sláva, aby rozšířily tento krok a hodily mezi tuto společnost jedinou tou chvílí všecku svoji krásnější minulost. To, co článkem »Oslava papírové pyramidy« dokázaly, je rekord v brutálnosti, je to projev svrchovaného nevkusu, ve své mravní pokleslosti přímo neuvěřitelný. Ke dni, kdy i v cizině všimnuto si bylo slavného dne Jaroslava Vrchlického, nejen že nepromluvili věcně ani slova, byť i nesouhlasu, ale mávly po oslavenci tak rafinovaně vybraným klackem, že se pod jeho dopadem zachvěl i popel zesnulého otce jubilantova. Hyenismus v literárních kamaších. Tak zvaná duchaplnost, která plivla do hrobu. Jsme zvyklí u nás na mnoho, ale »Rozhledy« učinily více než lze snésti. Je pro nízkost toho činu každého odsouzení málo. Ale že mlčet, bylo by sankcionovat neplechu, zaznamenáváme tento literární »čin« »Rozhledů« pro smutnou památku toho, kam až pokleslo niveau literárního časopisu, kdysi krásné revue moderního hnutí českého, léta Páně devatenáctistého třetího. — — — — — **Zvon** píše: Pod názvem Oslava papírové pyramidy vyšel v posledním čísle Pelclových »Rozhledů« jako opozděný hold básníkovi dokument společenské neurvalosti, jenž otřásl zajisté slušnými lidmi v Čechách do nitra duše. Byl znamenán pseudonymem »Long Tom« — cár zbabělosti. Chceme naprosto abstrahovati konečnou snahu pisatelovu zredukovati na minimum význam Vrchlického, obrovskou práci třicíti let — : ale co tu ztropeno s úctyhodnou osobou mrtvého otce básníkova, s jakým jedovatým cynismem poplvává tu pamět jeho zdravé podnikavosti, jen proto, aby se mohl pisatel blýsknouti krutě nepsychologickou analogií veškerého snažení synova — to zasluhuje veřejného přibití a biče. Na lidi podobného druhu nutno jít s tvrdým protestem proto, že jsou nízcí, zlí a krutí, vrhajíce se na jiné, jichž se osud na oko přátelštěji ujal. Slina závisti stříká jim z každého slova — a nadšením dovedou se rozplynout leda pro ty, kdož při svém umění strádali hmotně. Jaká propast bídy duševní se tu rozpíná, vyhlodaná Bůh ví, jakými nezdary osobními, jichž, Bůh chraň, nikomu nepřejeme, ale které přec nemají snížiti lidského tvora ke ztrátě povinného taktu a slušnosti společenské, tím méně pak ke ztrátě úcty k mrtvole dobrého, podnikavého a poctivého muže.

⊙ **Mimořádnou valnou hromadu Máje** na den 9. března t. r. svolal výbor, aby vyslechl mínění členstva, kterak jest vystoupiti českým spisovatelům proti hanebnému útoku »Rozhledů« proti zvěčnělému otci Jaroslava Vrchlického. Za uplynulých 15 roků trvání Máje ještě žádná schůze spolku toho netěšila se tak živému účastenství. Někteří literáti přijeli i z venkova. Telegraficky a dopisy připojili se k návrhu výboru mimo to 32 členové. — Hromadu zahájil náměstek předsedův Václav Štech vroucí vzpomínkou na zesnulého dra Fr. Lad. Riegra, kterou vyslechli shromáždění stojíce. Politiku, který své plány a práce stále opíral o kulturní zbraně, jichž ostří a čistoty vždy úzkostlivě dbal, patřila slova řečníkova. Jakým ctitelem spisovatelské práce a snahy byl, dokazuje nejlépe závět jeho, která se stává historickým naším dokladem. — Po všestranné debatě jednohlasně usneseno, aby se veřejným osvědčením poukázalo na nízkost výpadu Pelclových »Rozhledů«. Osvědčení napsala ihned zvláštní komisse, jejímž referentem byl Ignát Herrmann. Text navržený byl schválen opět jednomyslně.

⁂ **Monna Vanna.** Naskytla se nám příležitost viděti Maeterlinckovo drama v Národ. divadle při jenerální zkoušce. Z temného hlediště, nad nímž ani v přestávkách nezahořel lustr tak, jak činívá o představení

kdy prozařuje zkoumavě brillianty a svítí světle v atlas a krajky kolem mramorových šíjí a rozvlněných poprsí — z křesel potažených šedivými plátny, která visela i nad ložemi jako prapory přemožených. V několika řadách tísnilo se něco diváků vesměs zřídka a i tu jen šeptem slova se odvažujících. Nikomu není třeba se ukláněti, zdvořilými úsměvy kvitovati pozdravy lidí lhostejných. Jako v člunu Charonově čekají tu stíny, co přijde. Najednou vznáší se opona — jsme v paláci vůdce posádky v Pise, Quidona Colonny. — »Monna Vanna« je historické drama nového střihu. Jindy zmocnil se autor velké nějaké události, dějepisnými učebnicemi, obrazy a tradicí důkladně zpopularisované. K tomuto faktu přibásnil detaily, často tím logice až zuby vyráženě, přímyslil buď příčinu neb konsekvence a postavil tak drama, nad kterýmž pak historikové a archaeologové ruce spínali. Spáry špatně zalité omlouvaly se poetickou licencí, hříchy proti pravdě svobodou tvoření. Divadelní routinéři zmocnili se tak alespoň obecenstva — však jim za to kritika vyčinila dost! Autoři, kteří pro neustálé shánění nepopíratelných dokumentů nedovedli najíti život pro svou látku, museli se spokojiti jen tak zvanými čestnými úspěchy. Kritika jim řekla, že je pravda na jejich straně, ale obecenstvo šlo mimo. V posledních letech našli chytří lidé k pokladu historických látek nový klíč. Aby měli dosti volnosti, nechytají se velkých a známých fakt, nýbrž popadají z významných časů jen výkrojek pověřené události a do tohoto sázejí své poetické fabule. Dvěma — třem historickým postavám dají ověřiti dobu — ostatní vše je smyšlenkou nebo chvatně z jiných časů na určité dějiště přenesená — ovšem též přebarvená — historie. Tak napsal Rostand svého »Cyrana« a »L'Aiglona«, tak vznikla »Monna Vanna«. V téže peci roztavena byla hmota na »Harlekýna«, který není ničím jiným než současnosti obmyslně do historického kostýmu vsunutou. — Lidé těchto moderně historických kusů jsou naší ráže. Mají nám blízký život duševní, jsou týchž názorů jako my a proto jsme v jejich poblíži ihned doma. Historii se z nich nepřiučíte, ale z oněch kusů přežilých a mrazivě nudných také jste dějezpytně nezmoudřeli — avšak ani minutka večera těmto novým prorokům básnické lži věnovaného není prosta našeho zájmu. — »Monna Vanna«, manželka vůdce obležené Pisy, vyhladovělé, střeliva a vší energie již zbavené dostává od Prinzivalla, náčelníka vojsk florenckých, Pisu obléhajících, nabídku. Přijde-li dnes v noci nahá, pouze pláštěm oděna, do jeho stanu, propustí on tři sta vozů spíže a střeliva, a stádo dobytka do města. Monna Vanna, kterou starší města a všechen lid nabádá, aby uposlechla, a již manžel zapřísahá, aby nevyhovovala, odhodlá se, že půjde do jámy lví osvobodit svým tělem třicet tisíc hladovících obyvatelů. — Prinzivalle sám je odsouzen již Florencií, která otálení jeho před Pisou vykládá si jako zradu. Ví, že i po dobytí Pisy čeká jej katův meč — proto mstí se posílením Pisských, odhodlán uprchnouti, až obejme Monnu Vannu, kterou od dětství miluje. Monna Vanna vstupuje oděna, jak kázal, do stanu, a brzy pozná, že mladý a krásný tento válečník byl jí v dětství blízek. Draperie stanu jsou svědkem, že Monna Vanna čista, jak přišla, opouští Prinzivalla, který jí vyznal, že jí miluje jako hvězdu svou. Ale Florenčané bliží se touže dobou, aby nevěrného vůdce utratili. Monna Vanna odvádí jej v bezpečnost městských hradeb, za nimiž posílení Pisané veselí se a jásají. — Monna Vanna byla přesvědčena, že uvěří manžel její, až mu řekne, že se jí Prinzivalle nedotknul — ale Colonna ničeho není tak dalek, jako této víry. Zoufalá tím, lže tedy Monna Vanna, že byla znásilněna, touto lží zachraňuje Prinzivalla, který v ní oživil lásku v dobách dětství vzklíčivší a prchá s miláčkem svým od muže nemilovaného a o úctu její dnes připraveného. — Tito lidé myslí našemi mozky, cítí naším srdcem, mluví jako čtenáři dnešních novin. Čtyři staletí nás oddělující ani rýhu vlasovou nepoložila mezi naše názory a jejich. Proto dívá tato drama tak snadno uchvacuje. Nikoliv proto, že má střih a barvy dávné minulosti, nýbrž, a č k o l i v má punc závěrku XV. věku. Ale jinak ze všeho příliš čpí divadlo. Klih kulis mísy až zaráží. Vše je počítáno na efekt, na potlesk a lačnost davu. — Při zkoušce jsme měli dobrý požitek. Ale dojem takového večera nepodléhá posudku. Proto se pro referát svůj podíváme na Monnu Vannu ještě jednou při skutečném představení. *ech.*

⁂ **Ve škole o dru Riegrovi.** Tisíce učitelů sjelo se na Riegrův pohřeb. Místní školní rady vyšly jim vstříc, většinou ochotně povolivše prázdeň i mládeži, neb alespoň těm, jež pudilo vnitřní hnutí do Prahy. Po slavnosti pohřební stísnila se skupina učitelů v koutku kterési kavárny. S velikou radostí se komentovalo, že tolik studentstva súčastnilo se Riegrova pohřbu. A navázáním i o tom se hned hovořilo, zda o významu Riegrově v českých školách náležitě se pohovořilo. Jeden paedagog prál: »Já dětem řekl, že to byl veliký vlastenec, který měl českou zemi nesmírně rád a i spisy znamenité že pro český lid vydával«. — Jiný řekl: »Já jsem přinesl do školy Riegrův Naučný slovník a vysvětlil jsem účel jeho a i něco z něho přečetl. Řekl jsem něco i o tom, že politika je zápas národů a že český národ v takových bojích výborně zastupovával doktor Rieger«. Mladý učitel poznamenal: »Já mám nejnižší třídu. Řekl jsem tedy dětem, že ještě nedovedou pochopit, co všecko doktor Rieger pro všechny Čechy vykonal, ale že to byl takový moudrý muž, že všichni Češi řídili se jeho radou.« Posléze se uchopil školský veterán slova a děl: »Já mám také nejmladší drobotinu. K té jsem takhle promluvil: Já k vám milé děti mluvím česky, abyste mi rozuměly. Jste Češi a má česká slova hned chápete. Ale před čtyřiceti léty musely děti do německých škol. Českých bylo jen málo a to jen na vesnicích. V městech mluvili učitelové k českým dětem po německu. — Teď jsem k dětem asi čtyři německé věty pronesl a ptal se jich, zda mi rozuměly. Pak jsem jim vysvětlil, jaká to bývala trýzeň tehdy pro českou mládež a co se naplakala, když nerozuměla tomu, co se jí vyprávělo. Doktor Rieger proti tomu vystoupil a se svými přátely se spojiv, šel ke králi českému, který je zároveň císařem rakouským, a vysvětlil mu, jak by bylo dobře, kdyby české děti jen po česku byly vyučovány. Ačkoli mnoho nepřátel tomu bránilo, panovník náš vyhověl tomuto přání a tak se zavedla česká řeč nejprve do nižších škol, a

protože doktor Rieger neustál ve svém snažení, vnikla česká řeč i do škol vyšších a i nejvyšších. Doktoru Riegrovi bylo i toho líto, že se v Čechách hrálo v divadlech jen po německu. I povzbudil tisíce Čechů, aby věnovali co mohou, a z peněz takto získaných postavil nádherné divadlo Národní, po němž vznikala a vznikají jiná česká divadla. Obrázek Národního jsem jim ukázal. Protože pak bylo mnoho Čechů, kteří se styděli česky mluviti, káral je Rieger z toho a tím dosáhl, že přemnozí zbytečné němčiny nechali a jenom česky mluvili. Pak se zastesklo Riegrovi, že neměli Češi žádných českých novin, a prosadil, že počaly vycházeti české noviny každého dne. Ale i jinak staral se Rieger o to, aby Čechům nikdo neubližoval. Že sedíte v české škole, že k vám mohu po česku mluvit — o to velkou zásluhu má doktor Rieger. Že vaši rodičové mohou denně čísti české noviny a že mohou potěšiti se v českém divadle — to způsobila práce doktora Riegra. Že se můžeme k tomu hrdě hlásit, že jsme Češi, to je následek činů doktora Riegra. A tento muž dobrý, Čech znamenitý — ze žijících nejlepší — včera v Praze zemřel. Teď se mi dalo půl třídy do pláče.« Starečkovi však také selhalo v ústech. Všichni jsme sklonili zrak . . . *mp.*

SMĚS.

⁂ Alfred Capus, opojen úspěchem svého »Štěstí«, dal se schváliti nyní psavostí, která asi co nejdříve zničí jeho oblibu u pařížského obecenstva. Jinde si jí beztoho ještě z plna nezískal. V posledních dvou saisonách bylo provedeno pět jeho prací, ale se stále nepatrnějšími výsledky, až ovšem na »Zámeckou paní«, která se dočkala dne 2. března v divadle »Renaissance« 150. představení, ač jí nezbývá již mnoho večerů. Poslední Capusova novinka, pětiaktová komedie »Le beau jeune homme«, byla provedena dne 27. února v divadle »Variétés«. U obecenstva měla poměrně dost štěstí, ale kritika stýská si, že zcela nepatrný děj rozvlečen tu na pět jednání, která nemají dost síly, aby naveskrz bavila a zajímala. »Hezký mladík« je ctižádostivý hoch, který má štěstí u žen i u mužů, kteří se dají jím podváděti a pak mu odměnou za to zaopatřují vynikající úřední postavení. Milý Valentinek má na venkově nevěstu, ale to mu nijak nevadí, aby nezatoužil po přízni paní Jounelové, jejíž muž učinil jej svým tajemníkem za služby, které mu prokázal při volbách do senátu. Ale konečně manžel pozná, koho si uvedl do domu, a střekne se ovšem jeho služeb a ochoty. Valentin pak se všelijak potlouká po Paříži, až pan Jounel přece zvolen vzpomene si jeho cenných služeb a přičiní se, aby se stal podprefektem. Nyní má karriéru otevřenu. Není sice k ničemu, jak jej ujišťuje jeden z jeho zaměstnavatelů, ale bude z něho výtečný podprefekt. A bude-li mít trochu »štěstí«, snad i výborný ministr . . . Rozumí se, že i dřívější nevěsta Valentinova přijde opět ke svému napolo ztracenému ženichu a všecko dopadne co nejlépe. Vždyť Capus nechce, aby někdo trpěl zármutkem. I v »Hezkém mladíku« je hodně veselí, ale protože práce byla na první pohled kvapně napsána, je všecko ve hře jen jaksi naznačeno, i osoby, i scény, a kus nebude míti asi dlouhého trvání. *—ý.*

⁂ **O americkém literárním a divadelním obecenstvu,** jemuž na základě některých nakladatelských zpráv přisuzujeme mnohdy až příliš vysoký interes umělecký, přihlásí se občas více méně pozoruhodná zprávička, z níž nutno souditi na jistou reservu podobných mínění. Tak ve mnichovské Die Gesellschaft píše F. Urban o vkusu amerického obecenstva, jejž prohlašuje za nižší a umělecky nevypracovanější, než kdekoli jinde. Velikou massu divadelní ovládá na př. úzkoprsá pruderie, což nazývá spisovatel »zbytkem instinktů racy anglosaské«, jíž je tato morální lež vlastní. Velkou chybou amerického divadelnictví je rovněž závislost na New-Yorku, jediném středisku tohoto druhu umění, jež ovládá svým vkusem a modou ostatní města. Není tam samostatnosti ani individuality umělecké, naříká spisovatel. *—α.*

⁂ **Lakota básníkova.** Anglický básník Pope byl tak velice lakomý, že své básně a jiná díla psával na vnitřní strany obálek z dopisů, na př. větší díl Iliady, Loučení se Hektorovo s Astyanaxem, jež bylo v Anglii nejvíce obdivováno, jest napsáno taktéž na listovní obálce a chová se do dneška v britském museu. *W.*

⁂ **Vhodná odpověď.** Paganini měl večer koncert ve florentinském divadle. Hlavním číslem programu byla modlitba z opery »Mojžíš«, kterou hrál pouze na G-struně. Mistr opozdil se poněkud a použil tudíž povozu. Vzdálenost hotelu od divadla nebyla příliš veliká, kočí však žádal 10 lir dovozného. — »Bláznite,« pravil Paganini zaražen. — »Nikoliv,« odpověděl kočí, »vždyť vy také žádáte za jediné sedadlo týž obnos.« — Paganini se usmál, podal mu dosti velké dovozné a pravil: »Dám vám ihned žádaných 10 lir, jen když mne povezete na jednom kole!« *W.*

⁂ **Překvapený kritik.** Nejlepší úloha slavného herce Schrödera byl Shakespearův, »Král Lear«. Tehdejší divadelní kritik, gymnasialní professor Böttiger, byl pohnut genialností, s jakou Schröder hrál, a nemohl dosti vynachváliti jeho hru. Zvláště mu imponovala pauza, kterou učinil Schröder na konci, kdy Lear pronáší kletbu nad svými nevděčnými dcerami. »Tato přestávka,« vyjádřil se kritik před samým umělcem, »v níž zrací se největší napjetí duševního boje starcova, byla velice vhodná.« Při výroku tom bylo slyšeti tlumený smích. — »Odpusťte pane,« odpověděl Schröder, »a nemějte mi za zlé. Právě při tom, kdy vznikla pausa, spozoroval jsem, že za kulisou jedna z lojových svíček, tam hořících, spadla a že plátno počíná hořeti. Inspicient stál vedle a nepozoroval ničeho, i upozornil jsem jej na nebezpečí a tím jsem se poněkud zdržel.« Bodrý kritik byl překvapen, avšak nedal na jevo své překvapení, neboť se mu již několikráte stalo, že svými břitkými kritikami způsobil si nepříjemnosti. *W.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Ant. Klášterský: Labuti bílé . . . — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Tereza Dubrovská: Za Fr. Lad. Riegrem. — Dr. Jos. Cisler: Na haltravské stoupě. — F. K. Hejda: Franta, obecní blázen. — Karel V. Kuttan: Památce Riegrově. — Vilém Mrštík: Zumři. — Feuilleton: Závět Dra. Fr. L. Riegra. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 20. BŘEZNA 1903. ČÍSLO 26.

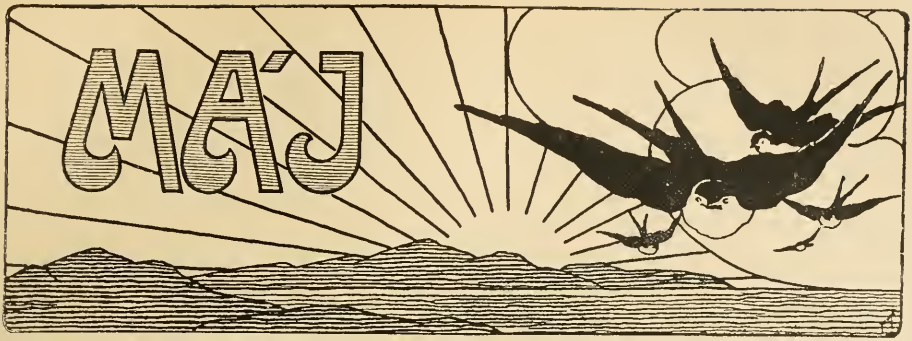

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJ.

MILAN FUČÍK:

Legenda o mnichu Antonínu.

Paní Josefině Krátké v Košířích.

Byl jarní večer. Touhy rozkvetly
jak strom i pole celou nížinou,
ráj zemi blížil se v tom rozpuku
a nový život klíčil tajemně.
Již slunce obzor líbat počalo
a lilo zlato proudem na hory,
pták jemně kroužil slední kadenci
a velký klid se vkrádal do kraje . . .

Jen touha v duších žhavě plála dál
a Lásky zázrak novou závratí
kraj celý jímal v jara polibcích
a vůni květů dýchal na lidi.

Když míza stoupá v křehkých lodyhách,
když bílé květy líbá vlahý vzduch,
když ptačí zpěv zní trylkem svatebním —
to zázrak Jara vždycky vrací se
a Láska zase světu kraluje
a její píseň celým kosmem zní.
Je torsem symfonie píseň ta,
jíž slavně zvučel celý Eden kdys,
když štěstí bylo věčné pro lidi
a jaro tehdá kvetlo bez konce.

Teď zbyl nám jenom melodie stín,
— však sladký dost pro bídu života —
jenž v duši lidské znovu zazvučí,
když Jara kouzlo zemi posvětí.
A v každém srdci touha rodí se,
a v každém srdci prudčej' bije krev
a v každém srdci láska rozpučí . . .
— — — — —

Tak bylo tehdá z jara na večer,
když v klášteře — až někde v Padóvě —
na galerii, která v širý kraj
své otvírala hrdé oblouky,
mnich Antonio vyběh' zoufalý.

Od jitra časného měl v krvi jed,
sup jak by mythu útroby mu rval,
a ňadro někdo svíral k bezdechu.
Jak prchlý galejník byl děsem štván.
Dlel marně v zahradě, pak do cely
se uzavřel — však klidu nenašel
ni v samotách, ni — běda! v modlitbách.
Vzal knihu — brzy však ji odhodil
jak písmena by v oči bodala.
Pak znovu marně těkal zahradou,
necítil vůni květů nádherných
a jejich barvy netěšily ho —
jen pořád cítil, že se blíží cos,
by zvrátilo mu základ života
a bezpříkladné jeho zbožnosti,
že jakýs přízrak v patách jemu jde
jak výčitka za hříchy smrtelné.
Tak Jidáš mohl asi trpěti
za velikou svou zradu zločinnou . . .!

A marně pátral Antoniův duch,
co znamenat má mučivý ten vír,
zda boží trest či zkouška těžká jen,
či smrti přízraky či šílenství . . .?

A v nitru jeho pořád žár ten plál
a nikdy v žití trýzní takovou
mnich Antonio zbožný netrpěl . . .

A naposledy skoro bezduchý
šel v baziliky přítmí tišivé
a chtěl tam vznésti velkou modlitbou
před Spasitelem, jehož miloval
tak nevýslovně, jako andělé . . .

Však také zde . . . Jak věčné prokletí
se mramorové sloupy týčily
a zlatý oltář jak by propad se
a všecko kol ho těžce dusilo,
jak klenba chrámu naň by padala,
jak šílenství by vešlo v duši mu,
jak moře kdyby v něm se rozlilo,
jak věčná poušť by kolem zela jen.

A celý život marným se mu zdál,
že marně vzdal se svého bohatství
a marna byla jeho čistota,
jako by zoufal v štěstí zbožnosti,
jako by Bůh již nebyl nad zemí,
jak štěstí každé, každé spasení
mu bylo zašlo toho večera
a jeho muka že jsou bez konce . . .

Prch' z chrámu jako štvaný Tónio
a spěchal chodbou k velké terase,
jež galerií byla zdobena.
O sloup se opřel, aby nepad' již,
a chtěl se modlit . . .
Ale nemoh' zas.
— Jsem v ďábla moci? — duše tázal se.
Jen srdce slyšel tlouci v odpověď,
jen v prsou bouře divě řádila,
a v spáncích bila krve kladiva,
a celá hlava žhnula horečkou —
a zdálo se mu, že je zatracen
a neuvidí nikdy boží ráj . . .

Jak námořník, jenž hledí smrti vstříc,
jak odsouzenec na meč katův zří,
jak náměsíčný nocí bloudící,
tak zíral tupě dolů do kraje,
kde slunce rudozlatá monstrance
již dotekla se vrchů hřebene,
a v údoli šli lidé s polí již,
a ptáci pěli slední trilky své
a květy jara vůní opojnou
vzduch sytily.
U paty kláštera
pad' v jeho oči všední lidský zjev.
Muž zralý, silný jako Tonio.
Byl zdravý, brunátný, se zápalem
své pole kypřil v tuhé lopotě.
Teď hlavu zdvih a pohléd' k vesnici
a náruč svoji rozpřáh, zajásal:
— Můj sladký syn a moje Aneta! —
A v chvíli přišla k němu spěchajíc,
hle, mladá žena s hoškem buclatým . . .

Ji zlíbal v čelo a pak hoška vzal,
jenž usmíval se v bílé košilce,
a celoval jej dlouho vášnivě . . .
V tom velkém štěstí prostých lidí tří
byl čistý souzvuk chorů andělských.

Pak žena rýč, a muž si synka nes'
a ku své chatě zvolna kráčeli,
až za pahrbkem nízkým zapadli . . .
On viděl vše, o sloup svůj opřený,
to celé štěstí lidské trojice,
a Antonio dosud neviděl
tak z blízka život chudých hříšníků
a jejich nízké štěstí pozemské —
a snad je nechápal či chápal snad:
vír v jeho hlavě každou vteřinou
se měnil v orkán pouště písečné,
až náhle se mu v očích zatmělo
a jako stožár bleskem podvrácen
kles bez vědomí k dlažbě kamenné
a v mrákotách se skácel bezduchý

— — — — — — — — — — — — — —

Noc vzešla brzy světlá, královská.
Na nebes klenbě temně azurné
snad všecky hvězdy vzplály v plný jas.
Snad v zlaté době jarních slavností
Noc přišla se Dnem v kráse závodit:
tak byla smavá, skvělá, mystická! . . .
Pak z mrákot probudil se Tónio
po bezvědomí dlouhém, tíživém.
Vstal svěží, pružný, jakby obrozen
a němě zíral v zázrak noci té.
Byl kliden již a velkou hádanku
své smutné trýzně viděl jasně teď.
A na kolena klekl, ruce zdvih'
i oči k nebi a pak modlil se,
ne, volal spíše v zbožné vroucnosti,
ve žhavé touze býti vyslyšen
a nezmenšené víry jistotě,
že smilování bude v nebi dost.

A tak se modlil k hvězdám planoucím:

— Ó nejvýš milosrdný Bože můj!

Ó pane můj, ten hřích já neznal jsem.
Já nikdy o něm v písmech nečetl,
od učitelů nikdy neslyšel . . .
A přec to hřích, vždyť zaň ty's trestal mne.

O nejvýš milosrdný Bože můj,
já o tom hříchu neměl tušení,
ba cestu v něm jsem viděl k svatosti.
Já mnil, že člověk nejlíp učiní,
když jenom Tobě žije na zemi.
A v tom byl blud a rouhavý jen hřích.
Teď mysl moji osvítil jsi v ráz:
Ty's proto lidi lidmi učinil,
by lidský život žili na zemi,
a proto jeden zákon dal jsi nám
i přírodě, by věčně plněn byl.

Však já se vymknul tomu zákonu,
jak bludný lidský k tomu sveď mě řád,
jejž člověk hříšný mohl psáti jen
a člověk, jenž byl Tebou zavržen.
Toť hřích můj velký . . . Já však spáchal ho
jen z lásky k Tobě, Pane, veliké!

Ó nejvýš milosrdný Bože můj,
ty neskončený ve své milosti
a přebohatý v odpuštění svém,
mou vyslyš prosbu žhavou, pokornou:

Buď odejmi mi pouta člověctví
a vznes mě s této země k Sobě výš —
anebo dej mi, bych se mohl stát
zas člověkem a jako člověk žít,
jak věčný káže zákon Přírody:

ó dej mi, abych mohl k hrudi své
jak otec vinout synka drobného,
jej celovat a hýčkat vášnivě,
být chotěm, otcem, celým člověkem
a porušený splnit zákon tvůj . . . . .

Tak k nebi tklivě chvěl se jeho hlas.
V tom hlase plakal život zmařený,
v tom hlase lkala otrávená krev
a žalovalo mládí ubité
a mladé srdce k smrti zbodané.
A v hlase celá duše letěla
až k trůnu nebes . .

Brzy vyslyšen
byl žhavý výkřik duše zmučené
a s milostí svou dlouho neváhal,
ten, k němuž volal s takou důvěrou
a jehož Bohem pojmenoval mnich:

Hle, před ním náhle světlo mystické
se rozzářilo jasem slnivým
a před užaslým mnichem v blaženství
se zjevil drobný hošík buclatý,
tak malý, bosý, v bílé košilce,
tak krásný, že ho mohla chovat jen
jediná matka v celé věčnosti.
A v očkách plál mu úsměv nebeský
a kolem hlavy božství majestát.

Mnich zíral němě na zjev milostný
tak sladký, něžný a tak velebný.

A otevřelo dítě ústka svá
a promluvilo hlasem přesladkým:

— Bůh, Antonio, slyšel prosbu tvou,
sám syna svého k tobě posílá,
by tvým byl synkem tolik touženým.
Mě přiviň k hrudi jako dítě své!

Bůh odpouští ti, v zanícení svém
klam lidských řádů že jsi neprohléd
a zapomněl, že také Příroda
je dílem boží ruky všemocné.

Ty's nebyl člověkem ni andělem.
Byl's paprsk uhaslý jen pod bludy,
chtěl's zemi uniknout dřív než jsi měl.

Jen tenkrát člověk boží zákon ctí,
když lidský život celý vyžije,
když na vrcholcích stane Lidskosti
po boku ženy, dítě v náručí . . !

Když lidský život v tobě ubit byl,
pojď v život věčný, kam jsi spěchal tak.
Pojď přitiskni mě k hrudi, poceluj,
a v nebes ráj pojď se mnou vysoko,
kde na nás čeká otec můj i tvůj
v své neskončené lásce otcovské . . .
— — — — — — — — — — — — —

Tak praví legenda. Na terase
byl Antonio mrtev nalezen
až pozdě k ránu v jitřním úsvitu,
když mniši všude marně hledali
a nevěděli, kde je Tónio.
A z jeho oka zářil štěstí jas.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Břemínko v plachetce na zádech, v ruce dřínovku, třásla se pořád jako prut, nemluvila a jen pořád vrněla a vzdychala, jakoby už na jazyku měla smrt. Když se jí Josefka ptala, odkud je, podívala se na Josefku, vzdychla, podepřela se tou šedivou svou hlavou o ruce na dřínovku a najednou se vám na ni zachechtala, ale takovým škaredým, studeným smíchem, že až v žilách mrzla krev. To byl potvornej smích. A jak přišla, tak zas odešla, za chléb ledva poděkovala, ani se nepomodlila a s tou dřínovkou a břemínkem na zádech žejbrala se přes zápraží na ulici — Teprv druhej den jsme si na ní vzpomněli a nic jináč, nežli, že pro Josefku si přišla smrt — — — — — — — — — — — — — — — — —

Maminka byla v náladě nejrůžovější, když domluvila, ale když přišlo k placení a Kotouč spočítal, co utratili, ukázalo se i trní. Číslo 56 kr. ji nadobro pomátlo.

— Co už hledáte dveře? pravil Čáp, když viděl, že Kotouč se zdvihá a maminka hledá čepec s kožíškem.

— Pane Čáp, pojďte si pro peníze, pojďte, už je čas. —

A maminka měla už kožíšek na sobě, hlavičku obloženou čepcem a pod bradou rychle si rovnala fialovou pentli. Všem podávala ruku, Boženku pohladila pod bradou a hledajíc Žampiona po zemi, běžela před Kotoučem ku dveřím. U dveří zahlédla ještě čubičku — »A tady je čubička!

Kde pak's byla? Fili, Fili! Kde pak se's toulala?« A maminka ještě i čubičce kynouc ve dveřích prsty, okřikla Žampiona, aby tak neštěkal, a zmizela v síni.

Po cestě vedli se s Kotoučem za ruce a dlouho si ještě vypravovali o starých časech. Už přecházeli Myslíkovou ulici, stoupali vzhůru na Zderaz a dosud byli ve svých vzpomínkách. I ve vratech i v síni, po schodech i na pavlači, v kuchyni i doma, když se svlékali a když se svlékli, ještě na postel si sedli a na posteli se domlouvali, jak to mívali u Benešů za dávných časů, kde stála almara, kde police, jaké svaté měli na zdi, jaké hodiny, ba i na tu koutnici si vzpomněli o třech poschodích až po strop, kde Beneš míval poskládány všechny svoje spisy. Tak do rohu byl stůl, do kola stolice a koutnice o třech rozích za ním. Dokud byl Beneš živ, ještě tam stála, po něm ji vyhodili a kdož ví, kde ji teď je konec. Jednou do stavení uhodil Posel Boží a peníze, lžičky a všechno, co tam bylo od stříbra, slilo se v škvarek. A koutnici nestalo se nic. I na to vzpomněli, jaké se tenkrát nosívaly vesty s náprsníky, boty se střapci, hole, klobouky, spodky a dlouho, dlouho tak rokovali po tmě, až teprv, když stařenka lehla ke zdi, tatínek vedle ní, zavřeli oči zajednou a brzy na to usnuli oba, jakoby jim víčka zdrátoval.

Z ulice zavřenými okny drnčely kočáry. Studenti, bijíce holemi o dlažbu, hnali se od Fleků, s novoměstské věže tlouklo půl desáté. Domovník zavíral dům. To všechno ještě slyšeli, ale pak spali a už spali až do rána. — — — —

Asi půl hodiny po té šel také Havlíček. Byl už jako na jehlách. Pro samý hovor zapomněl na hru.

— Co už taky utíkáte? — pravil k němu Čáp.

— Půl desáté, to už je moje hodina. — Myslíte, že jsem mladej, abych vydržel do 3 hod. z rána?

— Honem, přetřel si ruce, obrátiv se na Čápa a verboval hráče — Jakoubku, Fintejsi, Škvore, půl desáté, aspoň si smlsnem' —

A Jakoubek s Havlíčkem, Fintejsem, Škvorem sesedli se u stolu, kde seděl Čáp a dali se do hry.

Mamince mohlo se tak zrovna něco zdát, když Havlíček, vraceje se obvyklou svou cestou na Malou Stranu, míjel první sochu na Kamenném mostě.

Byla krásná, zimní noc.

Vltava sladce šoumala o nastavená prsa »koz« a měsíc čistý, bílý jako nově ražený peníz vysoko stál nad lesy spících pod ním věží.

Čarokrásná byla obloha.

Tiché, teplé hvězdičky plály na studeném nebi a spěchající vlnky na vodách jakoby si hrály, chytaly v letu třpytný jejich lesk. Celé nebe, zdálo se, tak teklo rozloženou řeky hladinou, černé její zrcadlo hrálo miriadou světel. I po stráních Vltavy jiskřila světla, tam jedno, tam dvě a zas celý průvod dvojí řadou za sebou, jedna blíž, druhá dál a všechny jak šňůry hořících perel roznešených Vltavou severní noc měnily v benátskou. A Praha byla zlatá v tisícerém tom záření a cosi krásného z úsvitu nebe i země vyzařovati se zdálo i z nejzalehlejších končin do tmy pochovaných zákoutí. —

Tam, kde stín přestával, kapalo světlo, jakoby sníh napadal. Stříbrem svítil celý most.

Daleko na Palackého mostě, na Řetězové lávce a kdesi až od Strahova bleskotalo také něco světýlek.

Petřín dmul se k nebi, schodkovitě k řece sestupuje zubatou svou zdí. Štíhlou dvojicí věží opíral se sv. Petr o tmavé modro západu. —

Na mostě bylo skoro prázdno. Dech větru, chvílemi se zvedající z vody, zatřásl plynovými plameny a pohnul stíny ležícími pod nimi. — I drnčící sklo plynových lamp zahrálo v odlesku měsíce — a zas ticho. Pojednou jak střely projela dvě světla letící kolem ekypáže. — Asi tři kočáry za sebou s livrejovanými sluhy přenesly se mostem na Malou Stranu. Z divadla.

Také Havlíček byl v náladě nejrůžovější. Tak se dlouho už nepobavil. Pojednou vzpomněl si na poslední ďučko a dal se do smíchu. »Dobře mu tak —! beztoho pořád myslí, že nad něho není! — A ten Čáp — jestli mně ještě jednou do hry promluví, pleštím kartama a nechám všeho. To jen sedí, bručí, funí — — kdo pak se ho prosí? — Šak já vim, jak mám hrát. A už jsem mu to bezpočtukrát povídal: ať drží tu papulu — a ne a ne, kdyby mu hubu zašil, muší mluvit, muší a jen člověka dožere. S místa se nehne, fajfku drží na jednu stranu, oči na druhou a čučí a mručí — kdo pak mu to bude trpět? — nepozoruje, mluvil hlasitě Havlíček do lunojasné noci a tak na pohled z daleka vypadalo to nejinak, než jakoby se s někým přel.

Došel až za mosteckou bránu.

— Co pak, co pak nadávaj', pane Havlíček?

Havlíček sebou trhnul a ohlédnul se. Bílá zástěra svítila v přítmí, košíček na dlažbě a vířtlářské náčiní krčilo se tam v koutě u vrat.

— A, to jste vy, Beránku? Málem bych vás byl přešel. Dobrej večír, dobrej večír, pravil Havlíček a pokročil k vířtláři. — Máte? dodal, tak honem stupečku malou —

— Jak pak bych neměl? nahnul se Beránek a sáhnuv za košíček přistavený k vratům, rozhlédnul se Mosteckou ulicí.

— Nebojte se, nikdo nejde. A nějakou sirku mně dáte.

Havlíček vypil a zaplativ, dal Beránkovi dobrou noc. —

— S Bohem, Beránku, s Bohem, volal ještě cestou, pokašlávaje po stupečce slivovice. Zahnul do ulice Lázenské a kolem Maltezů ubíral se domů — —

Na věži sv. Mikuláše bilo deset hodin. Kdesi od Tomáše hulákalo několik přihrublých hlasů. V Prokopské ulici drnkalo piano, hned »vedle« z hospody slyšeti bylo kytaru a housle. Před hospodou stála rozpařená děvečka a čekala na kohosi z vnitřku. Když se nemohla dočkati,

podvázala rozvolněný šátek užej pod bradu a vešla do dveří, odkud ještě hlasitěji vyhrnulo se znění kytary a kvikot úlisných houslí. Pak utichlo na chvíli i piano i housle i kytara. Prokopskou ulicí rozešlo se hrobové ticho osmutnělé matně osvíceným průčelím stařičkých domů. Jen kroky vzdalujícího se strážníka dolehaly od rohu Karmelitanské ulice, ozářené plynovým světlem a měsícem.

Havlíček zaťukal na okno a posečkal u vrat. Po malé chvilce klaply dvéře v síni, zahrčel klíč a stařenka v košili stojíc u vrat, vpustila Havlíčka do domu.

Tak chodil Havlíček domů už přes třicet let a každý den slyšel tytéž housle »vedle« s kytarou — viděl tatáž smutně osvícená průčelí domů táhnoucích se řadou do tmy šerých průhledů.

Brzy po Havlíčkovi zas jak kuny opatrně protáhli se Zumři do svého pokoje. Tentokrát nic spolu nemluvili. Lehli ihned, když přišli a spali až do rána jak zabití.

VII.

IDYLLA.

Bylo tak osm hodin z rána. Mladší Zumr ještě spal, starší zavinut do hubené peřiny až po bradu, ležel s otevřenýma očima a třel si roztrhané čelo.

Nějak bílo, svátečně veselo bylo v pokoji; měkkounké světlé jasno viselo v bělavém vzduchu, ba i to ticho zdálo se být prostoupeno svítivou nádherou zasvěceného dne. Byla neděle a v jejím kouzlu oživoval celý dům.

Všichni v domě jakoby vstávali zajednou.

Ozývaly se plačtivé hlasy pomísené výkřiky: »Mami, dejte mně ručník,« — »Mami, já nemám mejdlo!« A hned na to jako když na housle skřípe, chraplavým hekáním projel ostrý, dětský pláč.

Zumr se usmál.

Každé to šustnutí v domě připomínalo mu cosi vzdáleného, nezapomenutelného. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Zuzance docházely myšlenky, jako když se hodiny zastavují. Hleděla upjatě na divný výraz rozšklebené hlavy čertovy a přimhuřovala oči. Měla teď jediné přání: být už doma a mít oběd.

Začínaly se již trousit děti ze školy. Zuzanka rychle skládala svůj krámek. Pozorně kladla Mikuláše do koše. Ne, nebude čekat na babičku. Už věru mohla přijít, aby jí pomohla nést těžký krám. Nebude čekat, aby ji kamarádky viděly.

Sebrala koš, stoleček i podnožku a těžce ubírala se k Tržišti. Spěchala. Bylo jí slabo a měla touhu třebas ani nejíst, jen klesnout na slamník, kde spává s babičkou.

Dům »u Ježíška« s lahodným vyšším štítem zadního křídla, s nízkou věží a s rozmarným balkonkem v předu, šedivý, ponurný vyplul před ní. Chvátala k němu. Za ní ozvalo se táhlé: »Zrzavecká — — — —« Zuzanka poznala hlas spolužačky Musilové, ale tvářila se, jakoby neslyšela. U paláce Schönbornů však jen na mžik se zastavila, aby si oddechla, do hloubky zahrady pohlédla, na šedivé schodiště a tmavé sochy. — A byla dohoněna.

»Proč jsi nebyla ve škole?« ptala se spolužačka.

»Moc chraptím a celou noc jsem kašlala.«

»A vždyť neseš celý krám.«

»Nesu, protože babička prodávala.«

»A ty neprodáváš?«

»Ale kde, já? Leda na večer, vždyť víš.«

»A kde je babička?«

»Šla napřed, já jí nemohla dohonit.«

»Slečna se na tebe ptala.«

»Ať ptala.«

Zastavily se před domem »u Ježíška«. Ponurá, úzká ulice Umrlčí jako docela uzavřená komnata tměla se před nimi a když vešly, jakoby svět zavíral za nimi vrata.

»Přijdeš odpůldne?« zeptala se Musilová.

»Až jak mi bude. A nemusíš ve škole říkat, žes mne potkala. Pak hned nevěří, že je člověku špatně. A já se sotva vleku.«

»No, dobře. Přijď k nám večer.«

»Snad. Nebo přijď ty k nám, k Pepíčkovi.«

Musilová, která bydlila na Janském vršku, kráčela dále.

Zuzanka vešla do tmavé síně domu kolem Pepíčkových dveří, nad nimiž visel štítek s nadpisem: »Hausmeistr« a potácela se s břemenem chodbičkami kolem schodů a bývalé staleté klášterní zvonice, dvorkem kolem mřížovaných dřevěných kolniček, a posléze k jakémusi přístavku Bůh ví k jakému účelu kdysi v klášteře vystavěnému. Tam bydlila teď babička žebračka a její vnučka Zuzanka Zrzavecká.

»Pochválen Pán Ježíš Kristus,« pozdravila Zuzanka, »babičko, proč jste se u mne nezastavila?« —

»Nevidíš, děvečko, že se vaří kafe?«

Vláčná lenost, zasládlá slabost pronikla celé Zuzančino tělo, když složila břemeno s rukou a sedla na rozměklý slamník.

»Babičko, já mám hlad,« řekla potichu a vroucně.

»Vem si tamhle s plotny bůček, dala jsem ho, aby nevystyd a chleba si vem. Já se sotva hejbám.«

»Vyžebrala jste hodně?« optala se Zuzanka táhle a jedla.

»To víš, dá-li někdo hodně! Kolena by si dali vrtat, srdce to nemá k chudým. Pánu Bohu by nohy ukousali, ale chudáka si ani nevšimnou. Pána Krista by znovu ukřižovali, kdyby se mu zalíbilo na nás se podívat. Dali, dali. Devět paní dalo, a mužskej ani jeden, protože pijou jako cihelňáci. Nic nedají. Devět paní dalo, a za ty se dnes večer pomodlíš devět otčenášků a zdrávasků, za jednu dva, ta dala pět krejcarů. Málo lidí bylo v kostele. Proto je tak zle, že se lidi spouštějí Pána Boha. Ani do kostela to nechodí. Když natáhnu ruce po ulicích, po domech, to je lepší. Jen kdybych mohla líp na nohy! Ale bolí mne ruce i nohy. Dají v kostele svíčkové bábě, a nás u vrat podělí jen tak když někoho dobrá napadne. Každý krejcárek, jako když s nebe ukápne.« —

»A babičko, proč nejste svíčkovou bábou?« zadivila se Zuzanka.

»To není jen tak, hloupá, být svíčkovou bábou.«

»A což byste to nedovedla? Svíčičky napichuje a zapaluje, někdy i světla na oltáři místo kostelníka rozžehá a cinká penězi v kapsáři. Ta jich má! —

»Ale — no — prosím tě, už nemluv. Jsi jako tvá nebožka matka, dej jí Pán Bůh nebe — ta taky pořád ve všem vrtala, ale jen muže si vybrala bez rozumování a u něho jí přestávaly všecky moudrosti. A víš, svíčková má taky co dělat, uklízí, mete. A onehdy mi dala, abys věděla, hrneček teplýho kafe, zahřála jsem se, A slyšíš, děvečko, to ti radím, varuj se mužskejch. V těch jakživo nenajdeš nic dobrého. Jen pití jim je nade všecko. Jen tvůj dědeček, můj nebožtík Václav, dej mu Pán Bůh radost věčnou, byl dobrák a jakživ mi neublížil.«

»Pepíček Pečený je taky hodný hoch a nikdy není opilý.«

»Není — není — I taky už jsem ho viděla loni o Sylvestra.«

»To snad ne, babičko.«

»A co ne. Tedy ne. Ale Pepíček Pečenejch je hrbatej a není ani jako mužskej.«

»Ale je krásný a já mám Pepíčka ráda.«

»I měj si nebo neměj, ale už mlč. A radš mi podej s kamen teplou pukličku na nohy. Jsem celá zmrzlá.«

Divně zabloudil odlesk slunce do tmavého koutu k Zuzance. Mlela kávu a zadivala se z okénka na smutně ponurý dvorek.

Babička si říkala tiše zpaměti z nebeklíče: »Ježíši Kristе Nazaretský s matkou Marií, ochraňuj duši a tělo a srdce mé, Ježíši, Maria, Josef!

II.

Pepíček Pečený se vrátil s mostu. Shodil pytel na zem a usedl na židli u kamen.

»Tak už jsem popsal celý most,« řekl vážně a ponořil do dlaní svou strništovitou bradu.

Zuzanka seděla přikrčená vedle na zemi v té milé, bílé, klenuté světnici, kde po stěnách vlsí plno obrazů svatých a korunní princ Rudolf se Štěpánkou, kde na skříni klečí veliký pozlacený anděl-děťátko z nějaké zrušené hřbitovní hrobky, kde tikají hodiny s malovanými růžemi a kanárek v kleci u okna zpívá, kde ve skleníku se třpytí tolik krásných drobností a kde zasklenná Jezulátka se usmívají.

»Babička už si lehla,« řekla s tichým úsměvem modrých očí.

Pepíčkova sestra Baruška zatápěla zpívajíc si »Vesničko má pod Šumavou, s tou poesií dumavou«. Ta celá píseň procházela jí duší a refraine vždy zabzučela nahlas. Myslila na svého milého materialistu, jaký je hodný a milý a jak mu včera slušela nová červená kravata, kterou mu ušila, myslila na to, jaké krásné nové básně jí opsal do tlustého svazku, který jí loni daroval a že ta kniha brzy bude plná. V srdci měla velikou radost a touhu. Včera ji několikrát políbil, když Pepíček šel ke Třem korunkám pro pivo. Zavřela oči opakujíc si ty hubičky, zarůstající až do srdce. Ach, jak se jí celý den mile šilo, co sladkých myšlenek zašila do těch drobných stehů a portiček na hedvábný živůtek bohaté slečny.

»Víš, co jsem dnes pod mostem našel?« vyrušil ji Pepíček z dumání.

»Nu co, ty kluku?« zasmála se něžně a obrátila se od plotny.

»Zlatník, holečku«.

»Ne — a to až do té chvíle mlčíš? Ne, koukej, Zuzanko, je to filištýn. On ani muk a najde zlatník. To musíš dát béne.«

Pepíček se zasmál a vytáhnuv z kapsy zlatník přiblížil jej Zuzance až k očím.

»Pro Pána krále, opravdovský zlatník. A kdo jej ztratil?«

»Kdo — kdo měl už v hlavě o kolečko víc«.

»A to každý den lezete pod most?«

»Toť že lezu, a každý den dole pod budkou najdu pár krejcárků neb šestáčků.«

»Víš,« zasmála se Baruška, »když lidi jdou v noci a otvírají tobolku, aby zaplatili krejcar, ruce se jim třesou, protože nejsou v pořádku — a krejcary padají skulinami hodných prken, které Pepíček svým koštětem oškrábal. Chtěla bych se vsadit, že tam sám těch skulin nadělal«.

»No, to víš,« protáhl Pepíček a složil starožitnou tvář do laskavých vrásek, »ale zlatník mám.«

»A já dnes prodala dva Mikuláše a jednoho čerta,« řekla Zuzanka jen aby promluvila. Tak se jí chtělo něco sdělovat a tak měla v prsou chuť ruce napřáhnout k Pepíčkově kostnaté suché ruce. Bylo jí smutno z nedostatku polibků a z po-

třeby přítulnosti. Pepíček vstal, protáhl se a dal se do rovnání pěkně vázaných knih na stojánku.

Povídal: »Jo, jo, čtyřicet zlatých mi za vás dávali, když nebožka maminka stonala. A bylo nám zle, ale já vás nedal. Člověka chudýho urazit — to je hned. Už bych teď neměl ani čtyřicet zlatých ani knihy. A co myslíš, Zuzanko? Víš to? Vzkážou mi, abych jim dal pana Svátka »Řím a Praha,« co já si vystříhal z Denníčku. Nemají už ani jeden exemplář. Mám prý jim prodat svůj za šest zlatých. Je to peníz, je, ale já bych ty knížky radši spálil. A jestli mě ještě jednou někdo urazí, všecky ty knihy spálím. I Zeyerův Vyšehrad, i Nerudovy Malostranské povídky, i Sládkovo »Na prahu ráje«, všecko.«

»Ale však nespálíte!« vydychla Zuzanka.

»Spálím,« řekl Pepíček, »uvidíš,« narovnal se jako generál a hladil hřbety knih Libuši, románů přílohových z denníků, básní, cestopisů.

Baruška se rozesmála a pohladila ho po sivé strnišťovité tváři plné vrásek.

»Oni to chtějí pro zábavu, a pro zábavu urazit člověka chudáka, co?« zahorlil zase Pepíček.

»V neděli budete hrát?« zeptala se Zuzanka.

»Budu. Kašpárek sice dostal rýmu, ale do té doby se vypotí,« řekl Pepíček a zamrkal na Zuzanku.

Zaklepal a vešel klátivým krokem hubený Alois Farář, kamarád Pepíčkův. Usmál se na všecky strany, sedl si vedle Zuzanky, dal jí hubičku a přihladil si vlasy místy želízkem zprohýbané sahající po čele až k obočí.

»A nech toho, Alois,« zamračil se Pepíček.

»Což jí nedělám čerty z kočičí kůže?« ohražoval se Farář.

Jako duch tiše vstoupila Julinka — bledá, malá, v bocích sražená s černýma nehybnýma, snivě černýma očima, vždycky zamyšlená v mystické obrazy své duše. Usedla neslyšitelně vedle Barušky a Zuzanky. Hleděla jako ve vytržení. Ona nikdy se neusmála, i když všichni se smáli.

»Tak, Julinko, co malovala?« usmál se Pepíček.

»Stylisovala jsem květy leknínu,« zašeptala Julinka sklopíc oči.

»Ach, Bože,« vzdychla Zuzanka, a žhavá touha vyřítila se jí ze srdce — moci tak jako Julinka chodit do malířské školy a malovat, být slečnou, stylisovat taky leknínové květy. Zapřádala si je do pohádky. Maminčin hrob, pokrytý bílými růžemi vodních květů — tak ona byla stylisovala lekníny.

Ano — pomyslila si, její otec byl truhlářem jako Julinčin, ale ten je řádný muž, obnovuje staré empirové skříně a dělá nové stoly a postele. Jeho syn kreslí secessní nábytek. A Julinka se učí malovat a snad jednou bude vymýšlet a malovat krásné vzory na nábytek. Ale teď zatím vzdychá: »Chtěla bych malovat jen obrazy svatých a světic božích.« Zuzanka Julinku nesmírně miluje. Julinka je jistě sama svatá, neboť tak hledí před sebe stále jako v kostele, a nikdo by se neosmělil ji políbit, nebo si s ní zažertovat, ani bledovlasý Alois Farář ne. Ona by odešla a nikdy více by nepřišla. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumaví.

(Pokračování.)

No, chlapče, nic bych proti tomu neměl. A vím taky dobře, že si ji Vogel neveme... Ale poruč, poruč ženskejm! A kolikrát už se mohla vdát! Co se jenom popelář z Vysoký sem nachodil a, že bude mít dítě rád jako vlastní, sliboval. Ale depak — ani slyšet! Nu — řeknu ti to — popelář se mi taky moc nelíbil. Je to tak člověk drobátko kramářskej — vidíš, dnes je ženatej, hodnou ženu má a přece ji bije. Inu s rána ženě neškodí. A do bíje, rád má. Ale víc by bolílo, dyby byl měl Rézle vyčítat její chybu. Holečku, tu já znám, ta by to nesnesla. Ale tobě, chlapče, tobě bych divči dal, protože tě znám. A dyž ona bude chtít — s pánem Bohem! — tady je na to ruka,« dokončil stařec podávaje Jírovi svoji kostnatou pravici.

»Tak já teda s ní promluvím,« rozhodnul se Jíra a stisknuv nabízenou ruku přetřel dlaní svojí čelo jakoby uvědomoval si těžkost svého zámyslu — —

Skoro v témž okamžiku objevila se ve dvířkách dvorku plavá kráva, stanula, táhle zabučela a jala se třísti svůj krk o dřevěný sloupek dvířek, až tento chýlil se k vývratu.

»Bjé! stará — deš,« ozval se zvenčí táhlý, ženský hlas. A jako na povel poskočila kráva, ale hned už zase vážně kráčela k chlévu a nalezši dvéře dokořán otevřené sama zašla na své stání.

Za plavkou ukázal se vysoce navršený koš trávy a pod ním tíží se prohýbající silná ženská postava. A v zápětí za touto batolil se asi čtyřletý, světlovlasý, buclatý klučina s cípem košile, vyčuhujícím v zadu z rozparku kalhotek . . .

»Tady ji máš, Rézlu,« upozorňoval Hansgirgl spatřiv svoji dceru.

Rézla nezvednuvši pod svým nákladem ani hlavy kráčela ke kůlničce a chtějíc pomoci si složiti koš hleděla postaviti jej na dřevěný špalek, na blízku stojící. Ale tu již vymrštil se náhle hbitě Jíra, dva tři dlouhé kroky a už pozdvihoval koš, aby z jeho opratí se Rézla mohla vyprostiti.

»I jejej — koukejme — Jíra je tu,« zvolala vesele vybavivši se z opratí a vzpřímivši se před ním. Byla to statná žena asi třicítiletá, vysoké postavy po otci, a plných tvarů. Tvář její osmahlá a námahou překrvená rděla se zdravou červení, kontrastujíc ostře s temným velikým okem a uhlově černým vlasem, na skráních přirozeně se vlnícím a spadávajícím z pod kartounového, květovaného šátku do obličeje. V její tváři, bohaté rysy upomínajícími na řecké sochy žen, stáhlým, skoro bez zářezu v čelo přecházejícím nosem, ale osmahlé rozmary povětrnosti, zračila se podivná nějaká něha a dobrota, jako zase z celé její postavy obhroublé sice denním životem, leč přece pružné a dokonale vyvinuté, dýchala čistá ženskost a přirozený, smyslně jímavý půvab. A když zasmála se, zaskvěla se mezi rozkošně vykrojenými rty řada neobyčejně krásných, perlově bílých zubů.

»Je a bude tu teď často,« hovořil Jíra překonávaje dnes sebe sama. »Povídá včera pan Rešl: Jíro, letos máme práce až pán Bůh brání. Co den snad budeš mušet nahoru a dyby to měj puchař tlouc' v hmoždíři, muší bejt denně pět štoudví hotovo.«

»To je dobře, aspoň někdo příde — sme tu beztoho jako na poušti,« odvětila Rézla podčísávajíc vlasy pod šátkem. »Toníku, povídám, di od tich koní,« zakřikla hned hocha, zpozorovavši, že se jal zatím hladiti sedlového popeláka.

»Neměj strach, Rézla, jako vovce 'sou — nic mu neudělají,« těšil Jíra.

Než hoch zakřiknut capal již batolivě k dědovi na zápraží.

»To 'sem ráda, že už 'sem doma, kolena člověka bolí, než se kůs trávy po myti sežene,« posteskla si snímajíc vršek nákladu, aby krávě zadala. »A večer je tu hned.«

»Ba, taky mušim k domovu. Než nakrmím, bude dávno po slavení,« uznával Jíra, ač se neměl nijak k odchodu.

Rézla přivázavši krávu ke žlabu a zadavši ji do jeslí, chystala se vidlemi vyhazovati hnůj. To postřehnuv Jíra, chopil se sám vidlí a ji předešel.

»Ale di, Jíro, však já si to udělám,« bránila se na oko, jsouc však ráda této pozornosti. »Dyť nám tu nebudeš podělkovat.«

»To by bylo hezky — jen mne nech,« bránil se Jíra a hbitě pracoval vidlemi.

Kráva chrupala trávu v pravidelném tempu, co zatím Rézla přinesši odněkud dížku, usedla k plavce, aby jí podojila.

Chvíli bylo ticho, rušené jen přerušovanými svisty paprsků mléčných, plynoucích do dřevěné dížky.

»No tak, Rézla, co pak —,« začal Jíra.

»'Deš mi, stará,« horlila oslovená, požďuchujíc plavku, jež stála nepokojně a se příliš ohánělа svým ohonem. »Tak co, Jíro?«, otázala se Rézla upokojivši dojnici.

»Inu, chtěl jsem — ale nic — —,« byl řečník v koncích.

»Z tebe aby člověk tahal noviny jako z chlupaty deky,« smála se Rézla.

»Inu — ba! Dyť taky ty noviny nihdá za moc nestávají.«

»Co pak asi máš za lubem? Tak povídej,« pobízela.

»Chtěl jsem — ale co bych to říkal — však už to taky víš — přece chodíš v neděli do kostela,« okolkoval.

»Chodím, ale včera sem byla s jahodama v Bavořích a z Habří sem dnes 'ešte člověka neviděla,« vysvětlovala, jata náhle zvláštní zvědavostí.

»No — tak se včera leccos vyprávělo o Voglovi —,« vykládal váhavě Jíra.

»Mluv přece, co,« doléhala ona.

»Inu jako že už de albrechtickej Gerl do pense a Vogl vostane tám za fořta. To už prej je jisty.«

»To je šecko?« vyzvídala.

»No potom eště, že se má Vogel ženit —,« zpovídal se ze svých novin Jíra podstýlaje krávě peručím.

»Ženit se má?« zvolala Rézla v náhlém vzrušení, až se plavka uhnula.

»To byl včera jeden hlas — — —.«

»A koho si má brát?« tázala se utajujíc své rozčilení; ale hlas se jí přece lehce zachvíval.

»Inu — Márinku sládkujc,« vysvětloval Jíra jakoby se divil, že Rézle je ta zpráva novinou.

»Tak? Chodí za ní — — už dlouho?« zase týmž tónem tázala se Rézla, kloníc nízko hlavu, tak že tím jakož i pro přítmí v maštálce nebylo lze viděti její tvář.

»Ne dlouho — v posledních dnech najednou se to ňák upeklo,« ztěžka ze sebe vypravoval Jíra věda dobře, že jí těmi zprávami působí bolest. Ale nemoha se přemoci pokračoval přece: »Každej den je tam íčko a pozdě v noci odchází. A včera měla bejt už první vohláška, ale bude až v neděli — pan farář prej nepovolil — až se Vogel dřív vyrovná se svou — — —.«

»Se svou?« vzkřikla náhle Rézla a vstala jsouc hotova. A zrakem jejím šlehl náhle podivný blesk — —. »S tou už je vyrovnán,« dodala pak zdánlivě klidně, ač uraženou ženu nedovedla zapříti.

Vyšla rychle a zmizela ve světnici.

Jíra poodstaviv vidle vyšel také, poopravil koním přehozené postraňky a sebral zbytky roztroušeného sena, jakoby se chystal k odjezdu. Ale pak zase popošel k zápraží a jal se hráti si s malým Toníkem, jenž batolil se tu kolem děda. Ze světnice, jejíž okno na zápraží dokořán bylo otevřené, bylo slyšeti chvílemi nasypávání bramborů do nějaké nádoby a zvuky přistavovaných hrnců na plotnu, a skoro současně zakrouží

nad chalupou šedavý kotouč dýmu, vystoupivší z polorozvaleného komína.

Slunce bylo již hluboko skloněné: vše, kam oko dohlédlo, zahaleno bylo mlčelivým stínem a jen několik smrčin nahoře nad úvalem ozářeno bylo ještě zlatožlutavým světlem zapadajícího slunce. Obloha byla lazurově modrá a čistá a jen tam na východě vznášel se lehký bělavý mráček, ponenáhlu se ztrácející za obzorem. A více v pravo, nad táhlým hřbetem Hermoutu prozařoval stále jasnějšími obrysy měsíc, blížící se k úplňku — — —

Hansgirgl dodělav svůj brisil, okusil ho a nabídnuv také šňupec Jírovi, zvedl se a odešel dohlédnout do stoupnice, kamž byl mu Toník přímo v patách. Jíra osaměl a chtěl již nahlédnouti do okna, když tu vyšla Rézla, prostovlasá, ale v lepší jupce a sukni než měla dříve. A nepohlédnuvši ani naň spěchala rychle ke dvířkám zahrádky a seběhla po kamenných schůdkách dolů ke korytu, u něhož usedla a nohy své ponořila v prudký, křišťálově čistý vodní proud.

Jíra seběhl za ní a posadil se opodál vpíjeje se chtivě očima v její růměnně vznícenou tvář, do níž se spánků stále draly se hojné, ebenově černé kadeře, zabodávaje se v její pružnou, plnou postavu, kypící životem, s oválníma, nad lokty křídově bílýma pažema. A když zahlédl její silné krásně modelované nohy, dávající tušiti pod trochu nadzvednutou suknicí úbělové lýtko, něco jako náhlá závrať zmocnila se ho, toho velikého, silného hocha, jenž dosavad nepoznal ženy — — A pocit, doposud jemu cizí, pocit zvláštní — zmocniti se této ženy a sobě ji podrobiti náhle provanul mu celou duší — — —

Ale zas se opanoval a chvíli hleděl na ní zanícen, čta v její tváři zřetelně duševní neklid. Bylo mu jí líto, přece však ve vášnivé touze samce hryzlo jej vědomí, že její roztrpčení vznícené láskou a žárlivostí nese sek jinému — A touha nějaká pomoci jí a vyprostiti ji z jejího omamného snu, o němžž přece každý věděl že se neuskuteční, se ho zmocňovala.

»Rézla, víš, nechtěl jsem tě soužit,« jal se konejšiti ji měkce, jak jenom byl s to. »A co já ti dnes řek', zejtra by ti pověděl dokoliv. A možná že by se ještě po straně vyšklíbnul. Ale já, Rézlo, věř mi, sám vím dobře, jak to bolí. A věříš, že bych to chtěl dokázat — —.«

Rézla vzhlédla naň pohledem mírným a plným vděčnosti za to, že on, ten tvrdý hoch, za jakého jej všichni měli, má s ní tolik soucitu.

»Děkuju ti, Jíro! Ale co bys ty moh' —?« řekla potom jakoby všechna slova o tom uznávala marnými.

»Ba moh' — aspoň to, co Vogel nihdá neudělá,« řekl mladý muž výrazně.

»Jakpak?« utkvěla na něm otázkou, nerozumějíc smyslu jeho slov.

»Na mou duši, Rézlo, věř, — chtěl, aby každej řek': vlastní táta se k dítěti tak nezachoval jako tendle. A to bych udělal — jako my vlastní by bylo — Nu, řekni — — — A tebe, víš — — ale co bych — — Dávno jsem to věděl, že si tě Vogel neveme — — Teď ti to povídám, proto že to s ním jednou tak mušelo dopadnout — — A abys věřila, že tě mám tisíckrát radši než on — — — hned bych si tě vzal — — —«

Jíra, zapálen silně v obličeji a s očima pohlcujícíma dychtivě celý zjev mladé ženy, chtěl se k ní přiblížiti, než ona vycítivši to vzchopila se a poodstoupila.

»Jsi za to hodný, Jíro,« pravila pak shrnujíc si vykasané rukávy. »Věděla sem hned už prve, co máš za lubem a proto přišla. Vidíš, to bych nebyla udělala, dybys mi byl ledajakej — — — Nemysli, že sem nevěděla, jak mě máš rád — uhádla sem to už dávno, třeba bys se nebyl ani slovem prozradil — — — Až mně tě bejvalo líto, dyž sem pozorovala, jak si se na mne díval. Ale vmysli se do mýho stavu — — — Měla sem ráda jen jej — — všechno sem mu vobětovala. A přísahám — nikdy sem se nechtěla povznest — věděla sem taky, že proň nejsem — A věř — tobě bych ráda řekla: pudu za tebe — Ale minulý není přece tak lehká věc, aby to člověk s lehkým srdcem snes'. A proto se nediv — nemůžu ti slíbit nic, snad zejtra nebo později, až se člověk z toho všeho probere — —.«

Jíra hleděl rozcitlivěle na ni, bylo mu náhle úzko u srdce a něco palčivého a trpkého, co označovalo beznadějnosť jeho dávných tajných snů, prořezávalo se mu do očí — —

»Prosím tě 'ještě jednou — di a nehněvej se na mě,« konejšila znovu Rézla jeho sklamání, znatelné z jeho tesknéhо pohledu a z jeho sesmutnělého obličeje. »Až jindá — di, nehněvej se.«

A přemohši sama svoje pohnutí odběhla dřív, než se Jíra vzpamatoval.

Šel sesmutněn a rozcitlivělý, jsa pevně přesvědčen, že marně doufal — — — A za chvíli odejel. —

Večer rozkládal se nad haltravskou stoupou, tichý, teplý, pln dumy. Vzduchem protáhl se ještě svist hejna ptactva spějícího na nocleh do temných lesů, dozněl tlukot datla a umlkla poslední věta černohlávka, po odpolední siestě až posud důsledně se opakující. Šedavé obláčky dýmu z komína se již byly dávno rozplynuly, a stíny vylézaly odevšad z lesních temnot. Leč poznenáhlu prozařoval jasněji měsíc na své dráze a vystoupiv až nad vrcholky sosen nad viaduktem zaléval vše svým modravě siným světlem. A jen dunivé, pravidelné údery stoupy rušily nehybné ticho celého úvalu — — —

Rézla připravila večeři. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

TÁBOR.

Ve společnosti desíti osob vyslovte jméno tohoto královského města: šest nejméně se vám sebevědomě přihlásí, že tu bydleli, studovali, pobývali neb alespoň v něm příbuzné navštívili. Narodil-li se tu dokonce kdo, pak poznáte co pýchy možno vložiti do takového doznání.

Tábor je bohatou princeznou vévodící českému jihu. Větší Písek není dobře spojen s hlavními pásmy komunikačními — České Budějovice jsou ještě v rukou německé nadvlády — proto representuje nás na jihu národně nejplatněji stále ještě Tábor — město Žižkovo. Roku 1880 bylo tu 7413 obyvatelů, o deset let později 8440, při posledním sčítání 10.701. Domů je tu 745.

Do chudého avšak lepého kraje dívá se Tábor vysokou věží děkanského chrámu svého. Stoletá nedba nechala tu českého člověka v čarokrásném území zápasiti u neupravených vod a na chudé půdě o skývy ovesného chleba. Laciné síly pracovní volaly marně po zaměstnání. Pískot lokomotivy ozval se tu v lesních houštinách teprve, když tkanivem drah německé naše končiny byly již přesyceny. A tu ještě dotkla se Tábora jen železná cesta proto, že odtud do Vídně snad od nepaměti řekou teče česká síla, české zdraví, česká práce — tím vydatnější v účinku, čím více ji hasí slina kmenového záští pod vídeňskou oblohou . . .

O transversální dráhu, nedosti šťastně zavinutou, před dvacíti lety parlamentní bitvy sváděny býti musely. Naši doufali, že se tak ukáže průmyslu cesta do krajiny, kde tolik sil lidských a přírodních zahálí — ještě dnes je zřejmo, jak malými krůčky ku předu jde národohospodářský rozvoj. Ale hýbe se to — hýbe!

Tábor sám patří k nejbohatším městům království. Je majitelem allod. velkostatku v zem. deskách zapsaného, k němuž patří 2680 ha. (4678 jiter) pozemků; v tom polí 697, luk 122, lesů 1758, pastvin 48, rybníků 65 ha. Velkostatek má pět poplužních dvorů. Mimo to má obec táborská vlastní kruhovou cihelnu a mlýn na Lužnici. Tento majetek má pro Táborské výhodu, že všechny potřeby obecní hradí se z výnosu naznačeného jmění; obecních přirážek nikdo tu neplatí, jen školské, které roku 1901 při 12% vynesly 12.530 K.

Měšťanským chudobincem, veřejnou všeobecnou nemocnicí, vlastním sirotčincem a opatrovnou plní město úkoly lidumilství. Studnic vzdělání je tu počet nemalý: státní vyšší gymnasium a reálka; král. zemská vyšší hospodářská akademie, zimní škola hospodářská, školy pokračovací a náležitý počet tříd obecného a měšťanského školství. Roku 1897 zřízena byla veřejná knihovna, která má skoro 2000 svazků. Výpůjček bylo posledního roku skoro 30.000. Bohaté museum městské působí od roku 1882. Ročně je navštíví asi půl třetího tisíce osob. Pěkné a útulné divadlo městské bylo otevřeno roku 1887. Dvěma dobře redigovanými týdenníky »Táborem« a »Čes. Jihem« politicky si Táborsko oddychuje. Tábor je ryze českým městem, při posledním sčítání jenom jedna osoba prohlásila, že »obcuje« německým jazykem. S kým asi?

V Táboře je vlastenectví doma. Nikoli jen ono laciné vlastenectví slov a přepjatých gest, ale vlastenectví skutku. Všecky národní účely vždy naleznou dobrou oporu v tomto městě historických památek a vzpomínek, malebně mezi Lužnicí a meandrovitě rozčepýřeným Jordánem položeném. Český člověk osvěží si hruď zrovna, dostane-li se do středu zdejší městské společnosti. S táborskými dívkami i paničkami můžete bez obav zapříst hovor o současné literatuře, o uměleckých otázkách našich dnů — kdo není dost pevný, snadno sklidí užitečnou lekci. Naši virtuosové, pěvci, divadelní společnosti a česká nakladatelství mají ve svých rozvahách Tábor příznivou hvězdičkou označený.

Dráhu Františka Josefa naměřili inženýři dosti daleko od tísně ulic Tábora. Z počátku se na tuto dálku silně žehralo — ale jednou čiperné hlavy pochopily, že je v této oddálenosti pokyn osudu, aby město v tomto prázdnu pohodlněji rozložilo údy. Dnes jsou tu již elegantní ulice s domy nejmodernějšího zařízení. Skoro velkoměstsky vítá zde Tábor příchozího.

Osvětlení elektřinou doplní záhy velký vodovod, na jehož zřízení věnovala městská spořitelna 200.000 K. Pitná voda ze vzdálenosti 16 km povede se jím do města, jemuž dosavadní dobrý vodovod skoro nestač. Kanalisace původního města doplněna a upravena byla nákladem 85.000 K, v nové části Tábora vynaloženo k témuž účelu 90.000 K.

Po proslulém kdysi soukenictví táborském není ani stopy. Továrnický průmysl slibně tu však zapouští již kořeny. Státní továrna tabáková zaměstnává 1400 dělníků, továrna na usně 70, dvě barevny koží 100, strojní pletárna 256, velkozávod rukavičkářský 30, strojní truhlářství 25, pivovár 65, sladovna 60. Na stříbrné doly na blízkém kopci ukáže cizinci prstem každý hoch; dávno se v nich však již nekutá. Tábor v posledních dvou desítiletích nabíral jaksi dech, nyní začíná se krev jeho zdravě okysličovati. Křižovatku drah železných v brzku doplní elektrická trať do Bechyně, kteréžto spojení by rádi Táborští

viděli prodlouženo až do Týna nad Vlt. Kdyby jim Ježíšek nadělil ještě spojku k Ml. Vožici a odtud dále ke Kolínu nebo k Hoře Kutné, byli by na ten čas tužeb komunikačních prosti.

Tábor touží též po tom, aby přírodní vděky jeho okolí a památnosti městské byly hojně obdivovány. Nikde snad příchozí tak přátelsky není vítán a voděn jako zde. Jakási Pensionopolis v nových částech Tábora se za těchto okolností vyvíjí tak, že Písek se již žárlivě proto někdy zasmuší.

Letních hostů od roku k roku přibývá tu patrně. Je to přirozeno. Břehy Lužnice tolik básníků již opělo, hvozdy táborské jsou plny rozkošných cílů vycházek, v městě není draho a lid měkký vůkol všude, až je ho člověku líto.

Když si vyjdete k opuštěnému městu Příběnicím, jehož ulice hložím zarostlé, hrad rozvalený a mechem postlaný užaslí cizinci s Pompejemi porovnávají — přírodními půvaby se až opíjíte. A když se vrátíte z krásného výletu do čistých ulic pittoreskního města, líbali byste v tomto radostném okřání Tábor.

Já Tábor i Táborské — — —

VÁCLAV ŠTECH.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

NĚCO O VZDUCHOPLAVBĚ, A BUDEME-LI VE XX. STOL. LÉTATI.

Záhy pojala člověka touha, vznésti se do nadoblačných výšin. Již řecká báj vypravuje o Ikaru, že pomocí umělých křídel vzlétl do výše. Přihodila se mu, jak známo, nehoda, že vosk, kterým křídla přitmelena byla, účinkem slunečních paprsků roztál a Ikaros do moře spadl a utonul. Dle pozdějších zpráv podnikali t. zv. létající mužové ode dávna produkce, spouštějíce se na ploše velikých plachet z míst povýšených (Šimon Magnus v Cařihradě roku 64. po Kr.). Z XV. až do XVIII. stol. uvádí se celá řada podobných pokusů, při kterých většina odvážlivců přišla k úrazu. Také se dočítáme o krejčíkovi, jenž připadl na myšlénku, vzlétnouti do výše. Zhotovil sobě z husích křídel pár ohromných létadel, která se dala připevniti řemeny k rukoum; krejčík byl si příznivého výsledku tak jist, že k neděli oznámil první svůj veřejný vzlet. Celičké město nahrnulo se k místu produkce. Z opatrnosti volil však krejčí přece jen most přes řeku za své východiště svého pokusu, aby pro všechny případy svou smělou myšlénku draze nezaplatil. V posledním okamžiku však ztratil odvahu a jen důrazným rozkazům přítomného magistrátu se podařilo přiměti krejčíka k tomu, aby se k ohlášené produkci odhodlal. Bledý jako křída, klepaje se na celém těle a zuby drkotaje, vystoupil krejčík konečně na zábradlí mostu a učiniv několiv zmatených rozmachů křídloma — sletěl jako kus olova do řeky. Byl však ještě v čas rybáři vyloven a zachráněn. Dovídáme se ze zápisů, že otázkou umělého vzletu zabývali se i mužové osvícení a slavného jména, jako na př. malíř a inženýr Leonardo da Vinci. Skutečný vzlet balonu, zhotoveného z papíru a proutí a pomocí ohřátého vzduchu podařil se poprvé paterovi Bart. Lorencovi de Guzman r. 1709. v Lisaboně.

Prakticky a k dopravě břemene bylo balonu použito poprvé bratry Montgolfièry, kteří r. 1783. pomocí ohřátého vzduchu vzletěli, když byli před tím první pokus učinili s ovcí, kachnou a kohoutem, které v kleci zavřené vypustili do výše v balonu. Zvířata bez úrazu zase přistála. Téhož roku použit k plnění balonu prof. Charlezem. Dle nich název balonů: Montgolfièra a Charlièra. Dvě léta později připadli Pilatre de Rozièr s fysikem Romainem na nešťastný nápad spojiti Montgolfièru s Charlièrou. K balonu formy kulovité naplněnému vodíkem připojili dole druhý balon, plněný vzduchem a ohřívaný otevřeným plamenem. Pracovati se zapáleným doutníkem v prachárně spojeno jest asi s menším nebezpečím. Balon se ovšem ve výši vzňal a oba jmenovaní vzduchoplavci stali se prvními obětmi vzduchoplavby balonem.

Za našich časů používá se k plnění nejčastěji svítiplynu (Greenièra). V Čechách vystoupil poprvé dne 31. října 1790. hrabě Joachym ze Šternberku v Montgolfièře společně se vzduchoplavcem Blanchardem z Královské Obory. Vzduch v balonu byl ohříván houbou, líhem napojenou. Dostihli po nebezpečném přechodu vzdušným vírem, v němž by byli málem z kymácející se loďky vypadli, výše 1800 m.; konečně šťastně přistáli na Bubenečském poli.

Koncem 18. století se to balony ve vzduchu jen hemžilo. Nabylo se během času jistých zkušeností a balon byl zdokonalen a nabyl dokonce, jsa připoután (balon captiv) praktického použití ve válečnictví, jmenovitě při rekognoskování, signalisování a osvětlování bojiště. Taktéž používáno balonu k výzkumu značných, člověku nedostupných výšek atmosférických a k účelům meteorologickým.

Z počátku probouzel balon až nadsazené naděje. Lidé viděli ve své fantasii již celé armády ve vzduchu, sváděti bitvy nad hlavami našimi, dobývati pevností, sprostředkovati kommunikaci a bůh ví jaké ještě jiné převraty v poměrech našeho života občanského od zdokonaleného vynálezu očekávali.

Ničeho z toho však se neplnilo. Příčina leží ovšem na snadě. Co je balon? Vystoupí-li bublina ode dna potoka ku povrchu, na němž unášena proudem, bezvládně plyne — toť obraz balonu čili aërostatu. Balon neletí, jak mnozí se mylně domnívají, nýbrž jen pluje, neodolatelně směrem větru unášen. Proto jali

se mnozí záhy přemýšleti o tom, jak by bylo možno balon říditi a jest řiditelný balon, aëronat, doposud předmětem pokusů. Miliony byly sice již na pokusy tyto vydány, tisíce hlav věnovalo již této otázce svůj důvtip, ale výsledky celé této ohromné námahy jsou neuspokojující. Prvého částečného výsledku dosáhli v řízení balonu teprvé francouzští důstojníci Rénard a Krebs l. 1884. Tvar jejich balonu byl podlouhlý, kyjovitý a byl poháněn šroubem pomocí elektrického stroje; docíleno však pouze rychlosti 7 m. za vteřinu. Rychlost to ovšem příliš nepatrná, než aby mohla přemoci odpor větru jen trochu silnějšího. Vedlo by nás příliš daleko, kdybychom chtěli vypočítávati množství různých, mnohdy velice důmyslných pokusů, které od té doby i s větším nebo menším zdarem provedeny byly.

Vzpomenuto budiž jenom neohroženého inženýra Andréa, který r. 1897. dostihnouti chtěl v balonu severního polu. Balon říditi se snažil pomocí lana, které po zemi se vlekouc, přirozeně kladlo jakýsi odpor. Připojil k balonu plachtu, která odklonem v pravo nebo v levo umožniti měla odchylku za směru vládnoucího větru, tedy jakéhosi druhu řiditelnost. Hrozná polární poušť, bohužel, svou oběť pohltila a o tragickém osudu expedice není ani památky. V živé paměti je zajisté dosud pokus Santos-Dumonta, jenž za příznivé povětrnosti obletěl věž Eiffelovu. Je značná řada těch, kdož od systému tohoto očekávají dokonalých výsledků, leč závadou zůstane vždy veliká plocha balonů, ať je již tvaru jakéhokoliv a tudíž i veliký odpor vzduchu, jenž pohyb proti větru jen poněkud silnějšímu znemožňuje. Nicméně zkázonosným přístrojem k vrhání třaskavin do měst, pevností a do velikých oddílů vojska a do lodí by se balon mohl státi a budiž při tom lidstvu útěchou aspoň to, že poslední konference míru v Haagu proti používání tohoto strašlivého ničícího prostředku se ohradila.

Jiný druh přístrojů vzduchoplavebních jsou *létadla těžší vzduchu*, jichž vzorem jest pták, drak, šroub (známá dětská hračka) a konečně koleso. Způsob létání takového zove se aviace (létání) na rozdíl od vzduchoplavby statické balonem. Napodobováním letu ptačího obíral se se zdarem poměrně nejšťastnějším inženýr Otto Lilienthal. Z kopečku a náběhem proti větru vznesl se do vzduchu a doletěl mnohdy do značné vzdálenosti a to někdy i ve křivce vlnité. Přístroj podobal se křídlům netopýra, nad nimiž později ještě menší vodorovná plachta byla umístěna. Sestával ze tkané látky natažené na prutech vrbových. K pokusům mávání pohyblivými křídly vynálezce však nedospěl. Proto není lze toto vznášení se vzduchem nazývati pravým letem, spíše spouštěním nebo sjížděním se stanoviště vyššího. Aspoň tisíckráte podařilo se Lilienthalovi snésti se ze svého pahorku, když při pokusu r. 1896. stroj se náhle zvrhl a prudce k zemi klesl. Lilienthala odnesli smrtelně zraněného se zlomenou páteří. Při t. zv. *létadlech drakovitých* vznese se drak do vzduchu proto, že vítr naráželo o šikmou plochu jeho, rozloží sílu svou ve dvě složky, z nichž jedna se následkem přidržování motouzem ruší, druhá však draka zdvihá dle známého zákona o rovnoběžníku sil. Myslíme-li si tudíž u létadla drakovitého motouz nahražený silou jinou, od země neodvislou, ku př. šroubem přibližně vodorovným, otáčeným pomocí motoru k létadlu připojeného, máme obraz systému tohoto. Jsou to v první řadě Američané, kteří se myšlénkou touto horlivě obírají. Proveden byl na př. ohromný přístroj Maximův, hnaný silou 300 koňských sil. Při zkoušce rozběhl se po kolejích, povznesl se na okamžik a kolos, jenž vyžadoval nákladu sta tisíců, zřítil se a rozdrtil.

U létadla šroubovitého (hélikopter) jest základem dětská hračka, podobná lodnímu šroubu v malém. Roztočí-li se prudce vrtule hračky buď pružinou nebo pomocí navinutého motouzu, vyletí do výše, z které opět spadne, jakmile se točiti přestává. Přesné zkoušky ve velkém s tímto přístrojem prováděl prof. Wellner na brněnské technice a zjistil ciferně dosažený výkon stroje. I chvalně známý inženýr český G. Finger, jenž významným způsobem zabývá se problémem volného letu (viz jeho knihu: Studie aëronautické) navrhl zvláštní létadlo na základě pozměněného principu helikoptér, jejž nazval »Cyklon«.

Konečně vynalezeny přístroje kolesové, jež se podobají kolesám parníků, s tím však rozdílem, že lopatky neustále mění svůj sklon (kola Oldhamova). Složitost mechanismu a celkem slabý výkon nepřipustí asi nikdy praktického použití. Na základě těchto čtyř hlavních principů hybných a v kombinaci jich sestaveno jmenovitě během druhé polovice minulého století množství strojů létacích. Především v menších modelech. Vypuštěny v sálech, létaly mnohé sice znamenitě, ale někdy, třeba jen otevřeným oknem spůsobený průvan, porušil rovnováhu a pravidelný let jejich.

Jakmile se však přistoupilo k provedení některých strojů ve velikosti pro praktické účele nutné, selhaly naprosto. V čem vězí vlastně příčina tohoto nezdaru? Je to především přílišná váha přístrojů a pak nedostatečná síla motoru, t. j. hybného stroje. Neboť je prvním požadavkem, aby létací stroj, kterému svěří člověk své zdravé údy a svůj život, byl tak pevný, aby nejen ve vzduchu, ale jmenovitě při sestupu a přistání k zemi se nerozlámal.

Používáno bylo lehounkého aluminia, konstruovány nové hybné stroje elektrické, benzinové, parní a j. se snahou, by při největší výkonnosti co nejméně vážily, ale všechno nestačilo. Ve snaze této byli vynálezci poslední dobou neočekávaně podporováni nepřímo nově vzniklým průmyslem automobilním a velocipedním. Konstruktéři automobilů snažili se totiž, puzeni světovou konkurencí, stavěti své vzory při značné pevnosti součástí také co nejlehčeji, sílu motorů zvyšujíce a váhu jejich snižujíce. Neboť na těchto dvou podmínkách je závislá větší neb menší jistota a rychlesť vozidel i schopnosť soutěžní. Pokud se týče lehkého a pevného materiálu, začalo se používati ocelových trubic Mannesmannových. Výroba trub těchto zakládá se na myšlénce, válcovati je z jednoho kusu železa postupem přímo geniálně vymyšleným. Podařilo se zhotoviti je s velmi slabými stěnami. Výroba jejich zdokonalena tou měrou, že trubky tyto při *minimální* váze poskytují *maximální* pevnosť, daleko nad meze dosud dosažené jinými prostředky a při použití jiných látek. I výkonnost motorů při skrovné váze znamenitě postoupila. Nejdále dospěla

v tom směru Amerika, kde byl již zhotoven lehounký parní strojek, pravá hračka, ale o síle několika koňských sil. Dnes nemohou sobě tudíž aviatéři na oba uvedené nedostatky stěžovati, dnes mají po ruce nejen pevný a lehký materiál, ale i lehký a silný motor. Je tudíž pochopitelno, že kýžený cíl zdá se jim býti bližší než jindy.

O konstrukcích létadel vzduchu těžších uvažuje stále mnoho bystrých hlav, v časopisech odborných vyskytují se různé návrhy, přepočítávají a zkoušejí se na modelech. Převládá už snaha dospěti ke zdárnému výsledku nikoli nahodile, nýbrž systematicky, krok za krokem. Srovnejme však létadlo s jinými dopravními prostředky. Lokomotiva a parní loď snesou ovšem stroj těžký, nesmírně pevně a solidně stavěný. Ale proto přece se občas přihodí, že stroje vypovědí poslušnosť. Stane-li se tak, zastaví se jízda, pokud se nevymění lokomotiva jinou výpomocnou, u lodí provede se oprava ihned a není-li to možné, snaží se kapitán loď pod plachtami nebo remorquerem zavléci do nejbližšího přístavu. Ale nebezpečí okamžitého z pravidla nestává; jinak ale je tomu při létadle těžším vzduchu. V tom okamžení, kdy přestane motor působiti, sřítí se přístroj se vzduchoplavcem do hlubiny a nešťastník ovšem nemá ani času, aby přemýšlel a dopátral se příčiny nehody. Na plachty nebo padáky, které by pád zdržovaly nebo uvolnily, nebude asi možno spoléhati; vždyť vzduch je 773krát řidší vody. Nepatrné uvolnění šroubku, klínu a pod. zavdati by mohlo příčinu k pohromě tragicky končící.

Každé dílo lidské jest nedokonalé, není-li mechanismus naprosto jednoduchý, stupňuje se nespolehlivost díla. Motor a létadlo však nikdy nemůže býti strojem jednoduchým. Toť veliká nevýhoda i v srovnání s obyčejným balonem, jenž bez jakéhokoli mechanismu klidně ve vzduchu se vznáší. Další potíž působilo by i přistání, jež je a bude vždy svrchovaně nebezpečným pro větší rychlosť létadel, nezbytnou z různých příčin, o nichž v rámci této stati šíře se zmiňovati není možno. Konečně navržen následkem předvídaných obtíží a nedostatků při obou druzích létadel zde vylíčených ještě třetí system, jenž spočívá v tom, že váha létadla těžšího vzduchu má býti balonem toliko vylehčena, neutralisována, tak, že hybný stroj by účinkoval téměř jen na horizontální pohyb létadla a neplýtval by silou svou k udržení létadla ve výši. Je to myšlénka kompromisní mezi balonem řiditelným a létadlem těžším vzduchu. Jelikož by pak balon mohl býti mnohem menší, odpadl by do jisté míry i odpor vzduchu rychlost i řiditelnost omezující. Budoucnost ukáže, zdali a do jaké míry se systém tento osvědčí.

Na vynález schopného řiditelného létadla jsou toho času vypsány veliké ceny a to: cena Maximova v obnosu 1,200.000 K, pak různé ceny pro závody, které se budou konati na světové výstavě v Saint Louis r. 1904. (J. cena obnáší 480.000 K.)

Resumujeme v ten smysl, že snad není daleko do té doby, kdy na základě zkušeností, nabytých systematickým studiem, a dokonalejších pomůcek konstruktivních, velkého peněžitého nákladu a dozajista i za cenu četných lidských obětí se přece jednou podaří sestaviti létací stroj, s kterým neodvisle od větru a se značnou rychlostí prohánětí se bude vzduchem odvážný a geniální vynálezce. Ale jsme pevně přesvědčeni, že nikdy se nestane přístroj takový obecně užívaným a obvyklým a bezpečným prostředkem komunikačním. Pokolení lidskému v tomto ani v budoucích stoletích nebude popřáno za obyčejných okolností létati a nikdy ovládati nebude beztrestně vzdušný oceán do té míry, jak mnozí doufají. Z vynálezu těšiti se bude toliko vojenské řemeslo, nebezpečná produkce na odiv a sport. *W.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

České veřejnosti!

Jméno Jaroslava Vrchlického, oslavené celým národem ve dnech padesátého výročí básníkova narození, zneuctěno bylo téměř v zápětí v týdenníku »Rozhledech«, redigovaných panem Josefem Pelclem, a to tak nízce, že pro to ani v našich nesrovnalých poměrech veřejných není dokladu.

Bylať tu krom útoku na dílo Vrchlického neslýchaným způsobem zhanobena čestná památka nebožtíka — muže, jehož jméno má nám všem býti nedotknutelno již proto, že byl **otcem Jaroslava Vrchlického.**

Podepsaní čeští spisovatelé, sdružení v »Máji«, pokládají za nezbytno, aby žalostný tento zjev odsoudili co nejdůrazněji. Je nám lhostejno jméno anonymního pachatele činu, jenž vzbuzuje úžas a odpor. Plná zodpovědnost za něj spadá na redaktora »Rozhledů«. Neostýchal se propůjčiti list svůj projevu, jenž ve své zlobě **nezastavil se ani před hrobem.**

Odmítáme všechnu pospolitost spisovatelskou s lidmi, kteří se nerozpakovali článek »Oslava papírové pyramidy« v čísle letošních »Rozhledů« napsat a uveřejnit.

V Praze, 9. března 1903.

Bohumil Adámek, Dr. Jaromír Borecký, Alfons Breska, Svatopluk Čech, Adolf Černý, Jan Červenka, Karel Červinka, A. B. Dostal, Xaver Dvořák, Jan Václav z Finberka, Milan Fučík, Irma Geisslová, Beneš Grünwald, Dr. Jiří Guth, Jan Havlasa, Josef Havlík, F. K. Hejda, František Herites, Ignát Herrmann, Adolf Heyduk, František Holeček, Josef M. Hovorka, Jaromír Hrubý, Methoděj Jahn, R. E. Jamot, Viktor Kamil Jeřábek, Růžena Jesenská, Alois Jirásek, Karel Jonáš, Josef Kalus, Antonín Klášterský, Jan Klecanda, Antonín Klose, Josef D. Konrád, Eliška Krásnohorská, Dr. R. J. Kronbauer, Karel Kučera, Josef Kuchař, František Kvapil, Jaroslav Kvapil, Jan Ladecký, Karel Leger, Em. Lešetický šl. z Lešehradu, Karel Mašek, Pavla Maternová, Josef Merhaut, Alois Mrštík, Vilém Mrštík, Aug Eug. Mužík, Josef Müldner, Antonín Nečásek, Jan Osten, Dr. Duchoslav Panýrek, Dr. Karel Pippich, Gabriela Preissová, F. S. Procházka, Dr. Ladislav Quis, K. V. Rais, Karel Rožek, František Ruth, František Sekanina, F. X. Svoboda, Antal Stašek, Dr. Ladislav Šebek, M. A. Šimáček, Karel Šípek, Alois Škampa, Josef Šmaha, Václav Štech, JUDr. Josef Štolba, F. A. Šubert, Félix Tever, E. Tréval, Božena Viková-Kunětická, Dr. Zikmund Winter, Bohumil Zahradník-Brodský, Jaroslav Zyka-Borotínský.

— **Adolf Pštross**, dlouholetý a sympatický člen činohry Národního divadla, shasl v minulém týdnu v pražském ústavě pro choromyslné. Jeho nekrolog psaly noviny již v době, když odvezli ho do ponurého domu utrpení. Vědělo se, že herec je stižen jednou z nejstrašlivějších chorob, úbytěmi mozku, a že ze bran ústavu již nevyjde. Když roku 1898. si pan Adolf Pštross svým známým stěžoval na nervosu a mluvil o několikaměsíční dovolené, nikdo mu nevěřil, že by mohl býti do opravdy churav. Pan Pštross v té době vypadal jako melounek, oči mu zrovna svítily a obličej byl jako namalovaný. »Vy se mýlíte, strašlivě se mýlíte,« říkával s tesknym přízvukem . . . »jsem jako červené jablíčko s červem uvnitř. Odejdeme pomalu my ze starší gardy jeden za druhým . . . už by nás pomalu spočítal na prstech jedné ruky.« Nebylo na něm ničeho znát a proto se mu nevěřilo. Ale ubožák tušil, že se něco hroznéhо děje v jeho hlavě. Jara, slunce se nemohl dočkati, první přišel na plovárnu, celý svůj volný čas tu prožil, na slunci se pražil a pořád se těšil, že to boží sluníčko je nejzázračnější medicina. Pak se zatulil někam do koutečka a pilně roli studoval. Dvě léta o něm říkali známí a přátelé, že je hypochondrem. Až najednou to vypuklo. Stalo se to z jara r. 1901, kdy pan Pštross poprvé upozornil svoje okolí na svou chorobu, jejíž příserný ráz znal do té doby jenom prof. Thomayer. Herec v »Žižkově smrti« provedl svou roli tak nápadně podrážděným a hlučným způsobem, že herci za kulisami s úžasem si vypravovali o jeho podivném a nevysvětlitelném chování. Kdosi vypravoval, že prý herec mnoho — pije. Důtku dostal ode všech. Považováno to za pomluvu a klep. Byl Pštross nejstřídmější člověk, muž v každém směru vzorný a řádný. Ale dostavily se jiné úkazy, jež ohlašovaly naprostý zvrat povahy a zvyků uměleckých. To byly první zřetelné známky choroby duševní, jež má z pravidla v zápětí úplnou změnu povahy. Ukázala se nutnost herce nenápadně sledovati a střežiti. Po představení Štolbovy »Mořské panny«, ve které Adolf Pštross naposledy vystoupil, dána byla umělci delší dovolená. Obětavá a těžce zkoušená jeho choť odebrala se s ním do Kácova, kde chorý zůstal až do počátku roku 1902. Vrátil se do Prahy, značně sice vyhublý, ale na první pohled zdráv. Doléhal na to, aby mohl zase zahájiti svou uměleckou činnost. Nemohlo mu ovšem býti vyhověno, poněvadž choroba neúprosně pokračovala. Pan Pštross chodil aspoň denně do divadla, někdy seděl na svém sedadle jako putička, někdy ale hlasitými poznámkami nápadně vyrušoval. Choti jeho zase připadl těžký úkol pohnouti ho k tomu, aby do divadla nechodil. Bylo bolestno, bylo žalostno sledovat, jak umělec chřadne na těle i na duši. Konečně nezbylo jiné pomoci, než dopraviti ho do ústavu pro choromyslné. Věrná a oddaná jeho choť byla jedinou jeho utěšitelkou. Adolf Pštross byl hercem vzácné píle a velikého hereckého nadání. Od r. 1883, kdy poprvé vystoupil v Národním divadle v »Romeu«, byl vydatnou a spolehlivou jeho silou. Poměrně ještě mlád (nar. se r. 1851), zaručoval svým statným zevnějškem divadlu spolupracovnictví na dlouhou a dlouhou řadu let. Přišel k Národnímu divadlu od společnosti zesnulého Švandy ze Semčic, ve které byl předním, populárním a oblíbeným hercem. Když Frankovský ustoupil pro duševní chorobu do zátiší, stal se dědicem mnohých jeho rolí pan Pštross. Byla to těžká a zodpovědná substituce, ale pan Pštross obstál v ní čestně. Ruské kusy daly jeho tvorbě jiný, pravý směr. Figurky prostých starců hrál nebožtík s takovou dokonalostí a v tak markantních maskách, že upozornil na sebe všeobecně a byl považován za nejlepšího interpreta rolí tohoto rázu. To byla doba největšího jeho štěstí. Míval až dětinskou radost ze svých úspěchů a každému vypravoval, že našel svůj pravý obor působnosti a že po jiném netouží. Adolf Pštross byl skromný muž, jenž nikdy nehořekoval, nikdy ani ředitele ani zástupce tisku svými stesky nezasypával. Ztratili jsme v něm člověka dobrého srdce a herce vzácných kvalit uměleckých. Byl ze starší herecké gardy, která repraesentuje kus naší divadelní historie. Kdyby ho byla ani nestihla tak tragická smrt . . . světlou památku by mu byla zaručila jeho poctivá snaha umělecká, která každý jeho výkon význačně charakterisovala. —*r.*

— **Jakub Vojta Slukov**, vlastním jménem Jakub Vojta (ze Zlukova) vyvolal svou náhlou smrtí zrovna výkřik úžasu. V pondělí večer ještě byl v divadle »Uranii«, jejímž byl ředitelem horlivým a svědomitým, a za tři hodiny po svém návratu domů shasl, podlehnuv zákeřné chorobě plicní. Na pohled statný, jadrný a barvou svého svěžího obličeje zrovna zářící muž všechno kolem sebe ubezpečoval, že svůj spor s vražednou chorobou vyhrál a proto smrt jeho tak překvapila a zarazila. Slukov však, jakoby tušil, že smrt jen číhá na zrádný svůj výpad. Když naposledy hrál v Národním divadle (roli císaře Františka v Bozděchově »Státníkově zkoušce«), promluvil k obecenstvu, jež skutečně dojímavým způsobem loučilo se s oblíbeným a populárním mimem, slova velice tklivá a tesknà. »Je mi,« řekl tehdy hlasem, jenž prozrazoval velikou únavu a jenž těžce prodíral se z mohutného těla, »jakobych se loučil s životem. Bylo mi souzeno, abych umřel dvakráte — poprvé tady, kdy mne nutí něco vyššího, než všechna lidská vůle, abych odtud odešel — a po druhé jenom jako každý jiný smrtelník. Co po mně teď ještě na světě zůstane, bude jen Jakub Vojta, muž občanského svého jména — herec Slukov odchází dneškem se světa.« Nějaký čas si odpočinul, ale nečinnost ho zrovna pálila. V té době velice horlivě staral se o otázku druhého divadla činoherního a se zálibou obíral se myšlénkou uskutečniti zamilovaný svůj plán, pohnouti totiž rozhodující kruhy k tomu, aby postaveno bylo lidové divadlo na Žižkově. Několik osob, které zasvěceny byly do těchto jeho snah, vzpomenou si a dosvědčí, s jakým horoucím zrovna nadšením Slukov svou myšlénku propagoval. To bylo charakteristickou jeho známkou — opravdový zájem na této otázce, při jejímž realisování chtěl ukázati a uplatniti všechny svoje bohaté a vzácné zkušenosti. Nemoc urvala ho divadlu, vzala mu hlas, ale nepodlomila jeho ducha. Proto přijal ředitelství »Uranie«, které za krátkou dobu svého vedení zjednal pověst velice lichotivou. Zapomnělo se na jeho chorobu a všeobecně se mělo za to, že Slukov nezemře »jako obyčejný smrtelník«, ale že ku svému jménu přidruží ještě slávu úspěchů dobrého a zdatného divadel-

ního ředitele. Žil jenom pro svoje nové povolání a věnoval mu celou svou energii. Podryté jeho zdraví neodolalo však tomuto přívalu práce a povinností, Slukov před měsícem ochuravěl, ještě jednou se z choroby probral, zahájil zase svou činnost — zdráv a vesel přišel domů — ulehl a v 1 hod. po půlnoci dne 17. března dokonal. Slukov jako celá naše starší herecká garda dostal se k pražskému divadlu po delším putování s kočujícími společnostmi po vlastech českých. Když r. 1875. vystoupil poprvé na českém zemském divadle (v »Katynce Heibronnské«), zvítězil hned na poprvé krásným svým hlasem a souměrnou a urostlou postavou. Byl angažován a záhy zaujal v činohře naší přední místo. Hrdinný obor, jenž byl hlavní jeho doménou, získal mu velice záhy tak všeobecnou oblibu, že v tom směru v té době neměl soka. Slukov patřil mezi miláčky divadelního obecenstva a řekneme li, že hlavním pramenem sympatií těchto byl jeho rázovitý a zamlouvající se orgán a mužný, akademicky souměrný a statný zevnějšek, vyvoláme tím jistě jen milé a hřejivé vzpomínky nesčetných jeho ctitelů, kteří ve Slukovovi viděli pravý ideál herce. Byl nadán vzácnými zevnějšími prostředky a byl mužem intelligentním, jenž každý herecký výkon podepřel svědomitým a vážným studiem. V jeho snahách a v jeho pojímání hereckého povolání jevilo se v tom směru pravé umělecké posvěcení. Nehynoucí pomník postavil si Slukov založením »Ústřední jednoty českého herectva«, kterou venkovské herectvo posílil po stránce mravní i stavovské. Byl jejím zakladatelem a dlouholetým předsedou, jenž příspěvky pro Jednotu sháněl s junáckým zanícením a neulevil dříve, dokud lidumilnou tuto instituci nepostavil na pevné základy. Jméno J. V. Slukova v historii českého divadla vepsáno bude mezi ty, kdož pomáhali mu ke zmohutnění a rozkvětu a jichž památky šetrně bude vzpomínáno. —*r.*

!! **Autor zbabělého útoku** na Vrchlického otce, útoku napsaného proto, aby Pelclovým »Rozhledům« dostalo se nějaké sensační atrakce, diví se, kterak mohl kdo článek jeho pokládati za útok. Prý naopak básníkova otce chválil!! Tvořitelé »Rozhledů« tvrdili až dosud jednou týdně, že čeští spisovatelé neumějí psát. Dnes tvrdí tedy již, že neumíme ani číst! Jak sám pachatel onu »chválu« oceňuje, dokazuje nejlépe tím, že »vysvětlení« své, denním listům zaslané, podepsati se neodvážil. I to jej charakterisuje, že přišel s tímto vysvětlením teprve, když osmdesát českých spisovatelů postavilo ničemnost jeho v ostré sluneční světlo. Co napsalo Slovo, Zvon, Zlatá Praha, Lumír, Lidové Noviny, Český Jih, Naše hlasy a j. a j. listy — to nejspíše nečetl. Je vidět, že byla rána dobře namířena a že dopadla vší mocí tam, kde je ji nejvíce cítit. — »Čas« je toho náhledu, že se na kritiku má odpovědět opět kritikou. Bude záhadno, aby si to zejmena referenti »Času« přečetli, z nichž jeden na příklad na náš referát o Vlčkově knize odpověděl posměškem, že Vlčkových knih v »Čase« nečtou ze zásady, že ale pochybují, že je kniha ta dobrá. Poněvadž pak nemůžeme bídný článek »Oslava papírové pyramidy« poctiti názvem kritiky, přicházíme i o možnost použiti nabízené nám tuto rady. — Potěší-li p. Pelcla mínění »Času«, že nyní prodá hojně svých sešitků s útokem na Vrchlického a jeho otce, — o čemž nepochybujeme — je tu nalezeno arcanum pro všecky časopisy, kterým se dobře nevede. Vytisknouti hanebný osobní útok, a obchod hned je na pevných nohou. Zatím však skutečnost je jiná. Všecky listy, které se oddaly u nás krvavé kritice a osobnímu útočení, mrou při takových sensacích jako v epidemii nebo uboze melou pak na posledním složení. Je přece zajímavo, kterak se kritičtí smrtonoši stěhují u nás z jednoho listu do druhého. Redaktor, který věří kavárenským povalečům, potřebujícím denně krev z raněných autorů pro ukojení literární závisti — a vidí za těmito nabízenými sensacemi loď asi zlatem abonentů obtíženou, přesvědčuje se záhy, že to byl jen koráb »mrtvého Holanďana«. Smrt šla za ním — tím jistější, čím zoufaleji se jí pak bránil. Čtenářská inteligence provádí justifikaci, která je pro listy toho druhu proto tak hrůzna, poněvadž je neodvolatelna.

♡ **Nejkrásnější odměna spisovatele.** Máte příbuzné a přátele. Celý rok je pozdravujete, přívětivě s nimi hovoříte, s úsměvem jdete jim vstříc, snažíte se vzbuditi jejich radost. Ale jsou přece dny v roce, kdy naladíte se ještě svátečněji, nasadíte úsměv ještě jasněji a ton hlasu ještě vřelejší — to jsou svátky, jmeniny, narozeniny, jubilea a různé blahopřejné příležitosti. Takové dny mají i spisovatelé. Poněvadž se narodili a stárnou, mají svátky, jubilea a narozeniny. A lidé jdou, blahopřejí jim, oslavují je a vděčně se k nim tváří. Básníkům je to milé, protože nejsou na to zvyklí, jsouce denně povzbuzováni k práci spíše útoky publicistických a literárních pobudů než úsměvy obdivu, přátelství a lásky . . . Ale když pak přijde den slavnosti, jubilea, gratulací, proslovů, věnců a bengálů — je často smutno oslavenci : . . Myslí si: kolik lidí na mne už zítra zapomene? Byli strženi proudem, šli a oslavili mou osobu . . . ale zda znají moje díla, zda je čtou nebo budou čísti . . . — Ano, to je nejkrásnější dík národa, dík obecenstva spisovateli, čte-li se pilně jeho dílo. Toto vědomí je sladší a účinnější než sebe hlučnější úspěch. Jedině tisíci exemplářů měří se pravá láska a oddanost obecenstva k básníku . . . Proto se nám tolik líbila jubilejní apostrófa »Květů« k jubileu Vrchlického, které napsaly: » . . . komentářem účinnost poesie nelze zvýšit. Kdo chce básníka ocenit a kdo kořistit chce z tvůrčí jeho síly — musí za ním, do jeho království. A básníka království svým, jeho setbou zlatou jsou jeho knihy.« Číst! Číst! Číst!

╪ **Moravě.** Leží před námi skvostná publikace, kterou vydali čestí umělci Moravy ve prospěch stavby Národního divadla v Brně. Mucha, Švabinský, Jožа Úprka s Kalvodou jsou otci tohoto mistrovského daru, k jehož ucelení přispěli též B. Jaroněk, Dušan Jurkovič, J. Koudelka, St. Lolek, J. Obrovský, F. Ondrúšek, J. Šír, Fr. Úprka a Zdeňka Vorlová. Organisační práce obstaral dobře J. Tůna. — Není to žádná výzva k almužně pod pláštíkem umění, je to bez odporu znamenitý plod uměleckých duší, při jehož koupi je obdarování velkého podniku moravské svépomoci jen ušlechtilým nádavkem. — Na Moravě rozprodává toto

dílo Družstvo Nár. divadla v Brně, v Čechách pak čilé nakladatelství B. Kočího v Praze. Všechny 24 obrazy uvedených výtvarníků našich v elegantní mapě jsou za 5 K. Něco exemplářů vydáno na zvláště vybraném papíře — ty jsou po 8 K. Nepochybujeme, že uslyšíme záhy o tom, že bylo dílo »Moravě« do posledního listu rozebráno.

⁂ České večery ve Vídni jsou dvojí a zcela odlišné. Při jedněch, míníme velké koncerty našich umělců, kteří už dávno si získali, nebo teprvé nabývají světového jména, velké koncerty Ondříčka, Kubelíka, »Českého kvartetta,« Kociana a Heritesové mizí skoro český živel v přeplněné dvoraně prvního řádu. Je zajisté velmi čestně zastoupen, ale i dobře obeznámené oko musí shledávati mezi pestrou směsí vznešených a skromných návštěvníků příslušníky české rodiny. Hřímavé salvy potlesku, nadšené pochvaly bývají tu velkou převahou uznáním a věkem cizích. Při druhých večerech českých — míníme slavnostní schůzky v sále Ronachrově — ve vnitřním městě a j., tam jsme doma, mezi svými. Teplo domova dýše z takového večera, jakým byl na př. večer Vrchlického, pořádaný u Ronachra Akademickým spolkem. Jako byste byli na besedě žofínské, nebo v Slaném — v Čáslavi. Hosté již se znají, pozdravují. Zkušené oko jen přelétne dvoranu a už ví, kdo — nepřišel. Příslušníci národa, i ti, kteří pronikli prací svou k nejpřednějším místům ve státě — i prostí pracovníci dostavili se k oslavě Vrchlického se svými rodinami — a to, co s podia slyšeli mluvit, hrát a zpívat, působilo na duše jako osvěžující zavanutí čerstvého vzduchu z domácích niv a lesů. Frant. Heritesa, který z vroucího přátelství a s nadšením promluvil o Vrchlickém a jeho díle poutavou řeč, Marii Heritesovou, která okouzluje svoji hrou plnou mladistvého ohně a pravého umění, nadaného pianistu Frimla, hluboce cítící recitátorku Marianu Hellerovou, půvabný zjev koncertní pěvkyně Colliové a statný pěvecký sbor vídeňského »Lumíra« vítalo obecenstvo nadšeně, naši lidé se chvěli radostí —

a světy jim se otvíraly v duši,
jež neocení všednost . . . . .

(»Moje sonata«.)

— Měli bychom tu míti ještě »české večery« třetího druhu — míním české večery s »obcovacím jazykem německým«. Co platno — jsme tu odkázáni na společný život s kmenem německým, oba národní živly se tu prostupují. Tam u nás doma i tady v areně politické ještě dlouho budou řádit staré spory, ale zde na koncertním podiu, u přednáškového pultu mohli bychom již přistupovat ke společným hodům duchovním. Ať ve sprostých chantánech zdejších ještě deset, dvacet let se nízké mysle těší z toho, když se Čech objeví v postavě komické — je teď už čas, aby dobrá, slušná společnost poznala, co máme u nás ve všech oborech všelidského snažení dobrého a krásného. Je třeba s vídeňským publikem promluvit tak, aby nám rozumělo. Bylo by bývalo velmi prospěšno při stoletém výročí Kollárově po německu tady říci, čím nám Kollár je a co z díla jeho béřeme do svého národního programu. To jsme promeškali. Povězme teď, co nám znamenal Dr. Fr. L. Rieger — co nám znamená Vrchlický. Pozveme officielní i neofficielní Vídeň k uctění našich českých pairů, našich rytířů ducha. —*g.*—

⁂ Tyranství slz, veselohra, kterou se nám spisovatel Chambers představil v Národním líčí útrapy manžela, kterého pro samou lásku týrá milující choť nepřetržitými téměř přívaly pláče, poněvadž se bojí o jeho lásku. Do tohoto až přespříliš známého rámce, který nás v exposici naplňoval nemalými obavami, že si vyposlechneme veselohru pro vyšší dívčí školy sestrojenou, vhozen pojednou konflikt tak ostrý, že na jeho rozuzlení veselohra vůbec nestačí. Usouženého muže miluje tajně jeho ženský sekretář, který duchem a rozmyslem uplakanou paničku přerůstá nejméně o půldruhé frisury vlasů. Poněvadž anglický pan autor rozřešil konflikt po německu, t. j. Moserovsky a Schönthanovsky šablonovitým zasnoubením nebezpečného sekretáře, šli jsme domů s malým respektem k současné anglické veseloherní literatuře. Veselohra nebyla dobře nastudována. V základu bylo pochybeno, že se účinkující dali některými větami strhnouti v tón frašky. Je to přece pohled do života vybrané společnosti. Parbury je hledaný spisovatel, zámožný a samostatný. P. Matějovský hrál ho jako studentíka, který napsal několik básniček a hodil studiemi za pec, poněvadž si ho vzala bohatá dáma. Kolem té pobíhá jako by se bál, aby ho nepodezřívala z nevděčnosti. Tolik ironisujících slov vložil mu autor do úst a ta nepřinesla do charakteristiky nic. Po souverenní noblese nebylo tu ani památky. Je nezbytno tak slibnou sílu upozorniti na takové pochybení, poněvadž se u nás výkonům herců věnují většinou jen fráse. Pan Vávra byl již mnohem lepší. V něm byly již stopy anglického gentlemana. Ale obličej musí p. Vávra vzíti ještě v tuhou kázeň. Snaží se časem na úkor vkusného podání obočím a tvářemi doličovati své duševní stavy. Nebezpečná tato hra zvrhá se snadno v nepříjemnou grimassu. — Pí. Benoniová měla leckteré šťastné okamžiky, ale dámu velkého světa zůstala celkem roli dlužna. To byla česká panička, která chodí denně nakupovat a v trhu obrousí si hlatě etiketních forem — nebyla to však choť čelného anglického spisovatele. — Slečna Grégrová zlomila záhadnou Hyacintu ve dvě různorodé části. Rozuměti bylo v této postavě autoru nemnoho — v jejím podání od třetího aktu skoro nic. — Dobrý byl pan Šmaha. Tolik humoru nesložil již dávno na tak malé místečko. Humoru velice zdravého a vkusného. Jakoby byl okamžiky jeho pobytu na scéně letěl duch nebožtíka Frankovského. — Pan Inneman byl bez námitek. *ech.*

⊙ Oblaka, drama Jaroslava Kvapila, vydáno bude po přání autorově až v den premiéry. Vytisknuto již je.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Milan Fučík: Legenda o mnichu Antonínu. — Vilém Mrštík: Zumři. — Růžena Jeseoská: Román dítěte. — Dr. Jos. Cisler: Na haltravské stoupě. — Václav Štech: Galerie českých měst: Tábor. — Feuilleton: Něco o vzduchoplavbě a budeme-li ve XX. století létati — Z českého života.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MAJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpanská ul. 67), o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. —

Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovním zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkán a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdeníku a Nakl. družstva Maje vítány jsou nám jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledni.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zasílek nepřijímáme.

Ze života Twainova.

Velice rozmarná historka vypráví se ze života autora »Toma Sawyera«. Bylo to roku 1866. Marc Twaine chystal se tehdy vystoupiti před americkým čtenářstvem. Vybral tedy nejlepší svou práci, kterou, jak se domníval, může obrátiti k sobě pozornost nejširší veřejnosti a zaslal ji nejpřednějšímu journálu Newyorkskému. Než jaké bylo jeho překvapení, když po vytištění práce shledal, že autor této povídky, k níž pojilo jej tolik nadějí, zove se Mac Swaine. Sazeč, nemoha přečísti podpis autorův, zavinil tento omyl a Marc Twain byl nucen odříci banket, jejž slíbil uspořádati svým přátelům na oslavu svého debutu. J.

LISTY Z ČECH.

OBRÁZKY Z MORAVY A ZE SLEZSKA.

Napsal IGNÁT HOŘICA.

Výtisk za K 2·—, poštou za K 2·10

prodává

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným

v Praze-II.,

Štěpánská ulice čís. 67.

POCTĚNO CENOU MACKŮ.

POSLEDNÍ KVĚT

VERŠE ALOISA ŠKAMPY.

V UMĚLECKÉ OBÁLCE OD A. HÄUSLERA.

OBSAH.

I. ZE ZAHRAD LÁSKY. II. Z PŘÍRODY. — III. Z POUTI ŽIVOTA. IV. DOSLOV. —

Cena brož. K 1·50, poštou K 1·60. Skv. vázané K 3·30, poštou K 3·50.

Na skladě má každé knihkupectví, zvláště

Nakladatelské družstvo MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným.

v Praze, v Štěpánské ul. č. 67.

Nakladatelské družstvo Máje

vydalo a doporucuje tyto nové knihy:

Básně

Jaroslav Vrchlický **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje Básně (1894 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skvostné pův. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klasterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, poštou K 2·50, ve skv. pův. vazbě K 4·20, post. K 4·40.

Krasná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epistoly nedělního kronikare. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní, umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenska: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skvostné původní vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilem Mrštik: **Babetta. Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. umělé vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecke. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. úm. vaz. K 4·20, p. st. K 4·40.

Dr. Jiří Guth **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a cestopisné. Výtisk za K 4·50, post. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Kvet. **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, post. K 3·60, skv. vazané K 5·20, post. za K 5·40.

Vilem Mrštik **Moje sny** (Pro dospělé). — Díl I. Výtisk za K 6·— post. K 6·30.

Ladislav Quis **Kniha vzpomínek.** Dva díly. Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, post. za K 7·60.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Svátek.

Sv. 1. F. X. Svoboda **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Trebický. Výtisk za K 1·— pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20 post. K 1·30.

Pro mládež

Růžena Jesenská **Jarní písen.** Do růstajícím dívkám. Váz. za K 2·— K. poštou za K 2·10.

Dětské Besedy Máje

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovska **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštik **Rok na vsi.** Kniha moravské dědiny. S obrázky výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Vychází v Románově knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 30 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s post.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 27. BŘEZNA 1903. ČÍSLO 27.

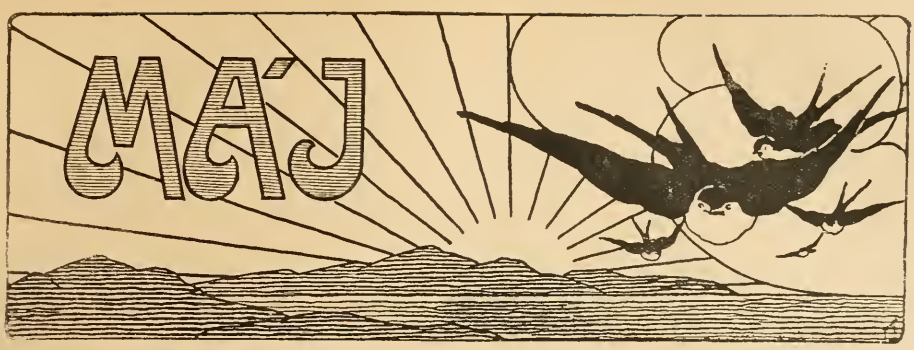

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

Lístek jubilejní.

Dne 23. března slavil professor Dr. Josef Thomayer své abrahamoviny. »Také tedy již i na něho došlo!«, pomyslil si mnohý z kolegů, který buď tento významný moment životní, v němž se dvojí příchuti snoubí, natrpklá i sladká, má za sebou, buď jej co nejdříve očekává. Avšak ať jsou názory o padesátce, o jejích příjemnostech či nepříjemnostech jakékoliv, nelze přece tento moment životní přejíti nevšímavě u muže významu Thomayerova.

Thomayer stál snad málokdy v životě na rozcestí, a myslím, že jedním z nejobtížnějších pro něho bylo ono, kdy měl se rozhodnouti, zda-li věnuje život svůj vědě, nebo krásné literatuře. Thomayer, dík své nepodajné houževnatosti a vytrvalosti z jedné, a svému pružnému nadšení a všestrannosti z druhé strany, záhadu nerozluštil, nýbrž obešel; dovedl spojiti stejně šťastně práci vědeckou se snahami uměleckými vůbec a literárními zvlášť. A byla to, jak dnes po letech každý uznává, cesta nejlepší, jelikož při vloze a temperamentu jeho nejpřirozenější.

Naznačený boj mezi vědou a belletrií v nitru mladého medika nebyl tak snadný, jak by se napohled zdálo. Bylyť tenkrát R. E. Jamotovy úspěchy na poli krásné literatury na dobu tehdejší přímo skvělé. Hned první causerií svou z přírody získal si Thomayer uznání Nerudova a přízně Hálkovy, stál tu jako tvůrce neb aspoň objevitel nového genru literárního u nás; situace dost lákavá, že by jiného snadno mohla odvésti v první době svěžích rozmachů a smělých snů a nadějí od úmorné a dlouho bez vyhlídky na úspěch zůstávající práce vědecké. A jest patrno, že rozhodnutí Thomayerovo pro pěstování vědy po prvním úspěchu jeho knihy belletristické »Příroda a lidé« šlo dosti z tuha, nebo druhá větší publikace jeho »Čtení o pěti smyslech člověka« jest sama zjevným dokumentem, jak se oba směry belletristický a vědecký u něho protínaly a křížovaly, při tom se vzájemně doplňujíce. Bylo-li v první více poesie a tiché náladové kontemplace situac a zjevů přírodních i společenských, jiskřilo v druhé více humoru, vtipu a satiry a probleskovala již zde veliká sečtenost spisovatelova, která čím dále, tím rostla obojím směrem. Škoda, že Thomayer nezapisoval si vše, co přečetl od dob své zralosti aspoň, myslím, že by u nás rozhodně jemu v tom málokdo mohl se vyrovnati.

O vědecké, ryze odborné činnosti Thomayerově psala péra povolaná při jiných příležitostech, nedávno při jubileu jeho doktoratu. Sborník prací vědeckých, tenkrát od žáků a ctitelů mistrovi podaný, ukazuje dosah i význam Thomayerovy vědecké mohutnosti, ať již badatelské, ať paedagogické i prakticky výkonné, a jest nejlepším dosud měřítkem úspěchů jeho na poli, které dle výsledků praktických konečně přece zvítězilo nad milovanou belletrií.

Povolání životní postavilo Thomayera přímo do skutečného života, vyvinulo a sesílilo jeho pozorovací vlohu, učinilo z něho velikého znalce lidí a povah, který dovede vnikati v situace nejspletitější a výtečnými nápady vrozené bystrosti a duchapřítomnosti umí najíti východisko vždy jedině možné a správné. Ký div, že vzácné tyto vlastnosti učinily Thomayera přítelem nad jiné výtečným a hledaným, důvěrníkem a rádcem, jehož rozhodčího slova každý si váží a rád se mu podrobuje. Při veškerém idealismu neopouští Thomayera nikdy smysl praktický a v rozumném spojení obou těchto směrů leží nejednou tajemství jeho úspěchů. Nade všemi však vynikajícími vlastnostmi trůní jeho ušlechtilost a obětavost, o které by česká obec spisovatelská i umělecká v nejširším slova rozsahu mohla podávati dokladů nejen četných, ale nejednou i dosti zvláštních a zajímavých, člověka v Thomayerovi stavících na úroveň s našimi nejlepšími. Odtud jeho vynikající postavení v »Svatoboru«, atd.

Thomayer vedle krásné literatury jest též nadšeným přítelem umění výtvarných a v malých, těsných poměrech našich jest jedním z těch vzácných mužů, kteří obrazy kupují. Jinde to může býti osobním sportem, věcí záliby atd. . . u nás je to pro umění naše daleko většího významu, jsouť při veškerém nepopíratelném a všestranném rozvoji věcí u nás některé choulostivé stránky, které jinde samy sebou se rozumějí, u nás však jsou posud velkými bolestmi. A jednou z oněch jest i praktická účast na rozvoji domácího umění.

Thomayer octl se dnes na vrcholu své bohaté činnosti. Jest přednostou vědeckého ústavu, který přivede jistě záhy k touženému vrcholi vědecké zdatnosti, má vedle sebe a před sebou velkou obec nadšených a horlivých spolupracovníků a žáků-odborníků, jimž jest spolehlivým majákem, žije v kruhu oddaných přátel, čtenářů a ctitelů, těší se plnému zdraví a výbornému humoru a tak může s myslí jarou načíti tu druhou padesátku, aby vyčerpal až ke dnu vzácné hřivny vědění i zkušeností, snahy i dělnosti, obětavosti i bodrosti v celém a nezkaleném souzvuku, k čemuž mu z hloubi srdcí za náš spisovatelský svět, v němž čítá Thomayer zajisté jen samé přátele, přejeme.

Žij české vědě, českému umění i českému životu jako dosud i nadále!

MÁJ.

♡ ♡ ♡

JAN OSTEN:

Předčasné jaro.

Po nepřetržité řadě smutných dnů, kdy mráz střídal se se sněhem a studeným deštěm, nastaly najednou krásné dny jarní. Přišly tak neočekávaně, z čista jasna se obloha zbarvila tou podivnou, teplou, jasnou modří, vítr zteplel, ledy zmizely přes noc s povrchu řeky. Až neuvěřitelné to bylo. Tak záhy, tak záhy! Byla teprvé druhá polovice února.

Ale, ať tomu bylo jakkoliv, byly to přece jarní dny.

Mladý muž vyšel odpoledne na ulici a ihned se rozveselil.

Seděl před tím doma a pracoval, od rána vytrvale pracoval, ničeho si nevšímaje. Bylo mu to lhostejno, co se děje kolem něho, tak byl ponořen do své práce a radoval se z toho, že práce roste pod jeho rukama. Ale pojednou se podíval oknem a uviděl oblohu, jasně modrou oblohu. Ihned odhodil pero, přistoupil k oknu, otevřel je a proud teplého vzduchu vniknul do jeho plic, Lačně sál vzduch do sebe, líce se mu zardělý a bylo po práci.

Rychle svrchník a klobouk a ven! Ven!

Dýchal vzduch a radoval se ze slunečního jasu.

Jak se ulice změnila! Nebylo již ani stopy po ušpiněném sněhu a kalné vodě, ulice vyschly a chodníky, dlážděné drobnými kaménky, bělely se vesele.

A jaký ruch byl na ulicích! Sotva poznával tyto ulice.

Bylo v nich jako ve svátek, mnohem více lidí, než jindy tu chodilo. A tváře všech byly veselé a lidé šli pomalu a hřáli se na slunci a pozdravovali se přívětivě a usmívali se na sebe, jaksi tajemně, jakoby si chtěli říci nějaké společné tajemství.

I vážní úředníci, ubírající se ze svých kanceláří k obědu, kteří jindy kvapně ubíhali, chodili dnes pomaleji, rozepínali svrchník, jindy zapjatý až ke krku a jejich tváře neměly dnes tak vážný a důležitý výraz, jako jindy.

Staří páni, pensisté a privátníci volně se šinuli po nábřeží, odkud ještě před nedávnem pozorovali práce na ledě.

Šviháci veslovali po promenádě s kytičkou fialek v knoflíkové dírce a jaksi rozmrzení tím, že mají ještě svrchník od loňska.

Nikdo nepomyslil, že to přijde tak brzy.

To vše pozoroval mladý muž a vše jej zajímalo. Avšak nejvíce jej zajímaly ženy. Těch tu chodilo nejvíce.

Mladé matinky s očima panny, vážně, u vědomí svého mateřství kráčely za dětskými vozíky, postrkovanými chůvami.

Mladé divky. růměnných tváří, zářícíma očima dívaly se kolem sebe. Měly ústa rudější než jindy, zdálo se, že celé jaksi rozkvetly pod polibky jarního slunce.

Obdivoval malé, čilé jich nožky, štíhlé pasy, bohaté vlasy různých barev. Jako putující květiny pestřily se ve svých šatech světlých barev a ve svých různotvarných širokých klobouclch, ozdobených pštrosími pery i květinami. Mladá jich ňadra se vzdouvala, vdychujíce vlažný jarní vzduch, malé, sotva znatelné pihy objevovaly se na jich pleti, kolem nosíků a na čele. To on vše velmi bedlivě pozoroval, jediná neušla jeho zrakům, aby ji nevěnoval pohled. Zardívaly se, mnohá vrhla po straně po něm krátký, plachý a stydlivý pohled a usmála se lehýnce. A jeho srdce se zachvívalo podivným blahem. Zdálo se mu, že je všechny miluje, tyto krásné dívky, které potkával. Neboť všechny byly hodny milování. U každé bylo něco, co jej okouzlovalo.

Byl to vůbec nádherný den! Pracoval dnes mnoho, jakási sladká únava se jej zmocnila a zároveň cítil, jak nové životní síly proudí jeho žilami.

Byl naplněn vděčností ke všemu, k jasné modré obloze, ke slunci, které vysílalo líbezně hřející pocely, k šumění řeky a ke všem těm lidem, kteří chodili kolem něho, veselí a přívětiví.

Bylo mu tak veselo, že se musel zdržovati, aby nevyvedl nějakou hloupost, jíž by dal na jevo svou veselost. Napadalo mu, aby zavýsknul, vyhodil klobouk do výšky, otočil se několikráte na podpatku; ale v čas se vždy vzpamatoval

a počal si pouze polohlasitě zpívati písničku, která mu právě napadla.

Malé děvče, asi desítileté, vběhlo mu do cesty a nabízelo fialky ke koupi. Podíval se na ně, bylo umouněné, ale mělo modré oči a malá ústka, vzal si kytici a dal jí peníz, který nahmátl v kapse.

A opět loudal se oživenými ulicemi. Chodil po nábřeží, šel po Karlově mostě na Malou Stranu a když kráčel po Ujezdě, potkal kulhavou dívku. On ji znal od vidění, znal všechny dívky v Praze. Bože, jak by jich neznal. Času měl dosti, napadlo mu najednou při práci, že by mohl jíti do Karlína, odhodil pero a šel do Karlína. Toulal se po ulicích, zašel až k Invalidovně, díval se na trhu na prodávače a kupující, pozoroval dívky a paní a tak poznal skorem všechny. Dle jména jich neznal, pamatoval si pouze jich obličeje. Ale ty si dloubo, dlouho pamatoval. A často vzpomněl si na tu a onu a vydal se tam, kde ji kdysi viděl, zvědav, spatří-li ji opětně.

A tak poznal před časem i tuto kulhavou dívku. Všiml si jí předně proto, že kulhala, (měla jednu nohu mnohem kratší) a pak upoutal jej nepopsatelný výraz skromnosti v její tváři.

Pamatoval se dobře na to, kdy ji potkal po prvé. Kráčel tehdy Mosteckou ulicí k Radeckému náměstí a ona šla před ním. Šla namahavě, dobře si všiml, jak namahavě kráčí. Avšak měla pěknou, subtilní postavu a její tmavé, bohaté vlasy zdaleka jej volaly. Snadno ji dohonil, šla velice pomalu. Podíval se na ni se strany, krátce a nenápadně, ale ona cítila jeho pohled. Zavrtěla sebou nepokojně a odvrátila hlavu. Předešel ji, zahnul na Radecké náměstí, ale tam se rychle obrátil a šel jí vstříc.

Pozorovala jej, zarděla se celá a zvláštní výraz objevil se v jejích očích. Prosebně a stydlivě dívaly se na něho. Zdálo se mu, že v nich čte, aby odpustil, že je tak ubohá; neodvážil se podívati se na její nohy. Díval se na ni a bylo mu jí nesmírně líto. Úplně ji chápal, ano, chápal jí. Byla to hezká dívka, která se mohla líbiti, ale její vada činila ji skromnou, ostýchavou a plachou. Neodvážila se podívati na toho, kdo se jí líbil, ze strachu, aby nezřela výsměch v jeho tváři, výsměch nad tím, že ona, mrzačka, se na něho dívá. A přece měla právě takové srdce, jako jiné a právě takové city.

A pak ji tam potkal několikráte a vždy se na ni díval se zájmem a přátelsky. Často mu napadlo jíti k ní a říci jí několik potěšitelných slov. Ale pak přestal choditi touto cestou a zapomněl na ni. Až dnes ji opět spatřil. Potkali se na Újezdě, na úzkém chodníku na Újezdě. Ustoupil stranou a nechal ji přejíti kolem. A jak šla kolem něho, podíval se jí do očí a usmál se. Zarděla se celá, v očích objevil se týž známý prosebný a úzkostlivý výraz a pospíchala dále, pokud jí to ubohá noha dovolovala. Díval se za ní, pozoroval, jak se snaží, aby kulhala co nejméně a to mu připadalo tak bolestné a dojemné.

Ubohá! Ví, že k ní nikdo nezaplane láskou, každý půjde okolo ní a snad ji pouze polituje. Někdo snad se drsně usměje.

Kráčel za ní a měl jedinou touhu: říci jí, že to není tak hrozné neštěstí, že i ona může býti milována, že má krásné oči a bohaté, tmavé vlasy.

Šel za ní po Újezdě, asi deset kroků vzdálen od ní.

Jak ji osloviti? Má říci, že jest dnes krásný, jarní den? Co ona učiní, až ji osloví?

Taková milá dívka. A jest zajisté nešťastná. Dnes, kdy všichni lidé se radují, že je jaro, bohatí i chudí. Jen ona stále cítí svůj žal.

Jak rád by ji rozesmál!

A pospíšil a vzdálenost mezi ním a jí se stále zmenšovala.

Byl jí po boku.

Posmekl klobouk a pozdravil.

»Dobrý den, slečno,« pravil.

Polekala se, takže nemohla ze sebe slova vypraviti.

Pozoroval, jak se zarděla a jak její mladá ňadra se rychle pohybovala. Polekal ji, ano polekal ji. To bylo patrno.

»Odpusťte mi,« pravil a podíval se jí do tváře. »Neměl jsem nikterak v úmyslu —. Chtěl jsem pouze, ano, jest jaro, takový nádherný den a vidím, že Vy nemáte fialky. Mohl bych Vám nabídnouti svoje? Hleďte, první fialky.«

Zastavila se a podívala se na něho. Co bylo v tom pohledu! Co dětinné radosti, tichého blaha, hluboké vděčnosti. Srdce se mu zachvělo při tom pohledu. Vztáhla ruku a přijala fialky. Ano, upevnila si je dokonce na ňadrech.

Děkoval jí upřímnými slovy za to. Jak ho potěšila. Hned, jak ji potkal, napadlo mu nabídnouti jí tuto kytičku. Ale dlouho se nemohl odvážiti. Mohla by si o něm leccos mysleti. Ale, on nic zlého nemění. Tak mu to prostě napadlo, že snad by jí tyto fialky způsobily radost. To není přece nic zlého, či ano?

Ne, není to nic zlého. Děkuje mu srdečně, miluje velmi fialky. Ale, proč právě ona je má dostati? Má zajisté dívku, krásnou a, ano, zdravou a ona, jak vidí, má jednu nohu kratší.

Skoro se až polekal.

Ne, nemá milenky. Naprosto ne. To by byl někde s ní a netoulal by se tu ulicemi. A ostatně, to, co ona povídá — opravdu, kulhá sotva znatelně.

Ach, takových lidí jest mnoho, to není nic hrozného. Horší je býti slepým nebo neduživým. Proto si nemá kalit radost ze života. Můj Bože, veliký básník Byron kulhal a jak kulhal a přece byl obdivován a zbožňován všemi ženami, s nimiž se setkal v životě. Jaké jest to neštěstí? On by si z toho pranic nedělal, ku příkladu. Nosil by hlavu vzhůru a každému díval by se směle do očí. Ostatně, ona má tak krásné, tmavomodré oči.

Lehce a šťastně se usmála a opravdu pozdvihla svou hezkou hlavu a podívala se naň přímo dlouhým a teplým pohledem.

A on měl radost, dětinskou radost z toho, že se mu podařilo vyvolati úsměv na její tváři.

Stal se veselým, vypravoval jí různé bláhové věci, jak je přinášela jeho vzácná dnešní nálada, žertoval a smál se a radost jeho rostla, čím více ona se stávala veselejší. Měla příjemný, čistě ženský hlas a vypravovala mu o sobě. Dává hodiny na piano, právě nyní jde do hodiny na Smíchov. Musí něčím přispěti k domácímu rozpočtu. Otec je úředníkem a daří se jim dosti dobře, ale je tu ještě sestra, Irma, a ta má ženicha a bude se vdávati a tu jest potřeba mnoho peněz, musí míti výbavu a nějaké věno. proto ona také vydělává. Ostatně to dělá ráda. Má hodné žačky a hudbu miluje. I tanec se jí líbí, ale ona ovšem nemůže tančiti. Jaká pomoc. Jsou zase jiné radosti, čte ráda romány, celé večery čte. Nemá žádných přítelkyň, jelikož nechodí do zábav, ani na kluziště, ani na výlety, Ona chodí pomalu a zdržovaly by se k vůli ní. Nechce nikomu překážeti.

Poslouchal její řeči a díval se na ni. Jak byla skromná! Vědomí její tělesné vady činilo ji pokornou a odříkavou, všude ustupovala do pozadí, dělajíc místo jiným.

Byla přece jenom nešťastna a nesnášela hrdině svůj osud. Žena chce, aby se jí obdivovali, lichotili jí, aby zastiňovala jiné. A to ona nemohla. Zajisté neměla nápadníků. A přece to byla taková dobrá a milá dívka.

Doprovodil ji až k domu, kde vyučovala.

Podávala mu ruku na rozloučenou, malou, teplou ruku. Stiskl ji lehce a polibil ji rychle. Vyprostila ruku z jeho, ale při tom ji přece lehce stiskla a usmála se blaženě. Pak slyšel její nepravidelné kroky v chodbě domu.

Kráčel zpět do Prahy a přemýšlel o ní.

Jistě by tato dívka dovedla milovati více než mnohé jiné. Přilnula by k tomu, kdo by jí dal svou lásku, s celou duší, vděčnou, skromnou svou duší. Zardívala by se štěstím při každém jeho slově.

Jak dětsky dojemné bylo to, jak se snažila kulhati méně, vědouc, že se za ní dívá!

Dobrá, ubohá dívka. A on jí dnes způsobil několik radostných chvil. Jeho fialky modrají se na jejích prsou a snad bude ještě v noci, než usne, k nim voněti.

Ano, přijde sem zase zítra a bude k ní laskavým a bude jí vypravovati mnoho veselých věcí, aby ji rozesmál. Přinese jí novou kytičku fialek. Činí ji to jistě šťastnou. Nikdo se jí nekoří, její mladší sestra má ženicha a ona chodí po hodinách aby přispěla k její výbavě.

Proč by jí nezpůsobil několik příjemných chvil? Jest jaro, dny jsou tak krásné a všichni lidé radují se ze života.

Ano, přijde zítra zase. Řekla mu, že půjde v pět hodin na Staré město, doprovodí ji. A tolik jí toho bude vypravovati, a samé veselé věci. Večer si jich mnoho doma vymyslí. A její tváře se zardí a její tmavomodré oči budou zářiti. Její smích je tak veselý, směje se, jako malé dítě. A on se směje s ní, radostí, že ji rozveselil. Proč by nerozdával tyto dary? Hle, příroda také hýří dary . . . .

Ale druhého dne se probudil a podíval se z okna. Padal sníh ve velkých vločkách a roztával na chodníku. A kalné kalužiny se tvořily na ulici.

Obloha byla šedivě zachmuřena a jeho srdce se zmocnil skutek. Nevyšel několik dní z domu, pracoval úsilovně a zapomněl úplně na kulhavou dívku, která ve své skříňce na klenoty pečlivě skrývala uvadlou kytičku fialek, na niž se denně dívala smutnýma, tmavomodrýma očima.

♡ ♡ ♡

XAVER Z TEJŘOVA.

KLEOPATRA.

Bachantky chvění hraje její tělem,
tvář sinava jest vášní neskrotnou
jak květ, jenž hniloby vzrost' v koutě stmělém;
z ní černým plamenem příšerně žhnou
granáty očí pod stříbrným čelem.
A s pokorou jak davy mimo jdou,
královská šelma němě v skoku smělém
vyhlídá v středu jejich kořist svou . . .

Již našla. — Krví podlité a rudé
to vlčí oko zplálo dívěji:
Ten mladý pastýř oběť její bude! — — —
A otroci již rvou jej k veřeji
ložnice její, odkud ráno půjde
bezhlavý trup v proud nilských peřejí.

LIDÉ.

Ráno se milujem', při plné číši
přátelstvím medovým rety nám dýší.

V poledne s mračky již: »Ej, milý hochu,
dobře když od sebe odsednem' trochu!«

A než se naklonil večer, můj bože,
bože! — — My na sebe tasili nože. —

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Zuzanka sevřela Julinčinu ruku a zachvěla se. Pohlédla na Aloisovu modrozelenou jasnou kravatu.

»Už ti zase nebudu na krku, Pepíčku,« řekl Farář a přehodil pravou nohy přes levou, »máš taky už všecky kulisy namalované a garderoba tvých rytířů a milovnic je v pořádku. Dostanu zase jak se patří knihařskou práci.«

»No — vždyť jsem ti to prorokoval, ne? Tak vidíš! A tedy zase v závodu?«

»Zase.«

Pepíček vyndal z bedny Kašpárka, který se uměl natahovat a skrčovat jako gumový.

Zuzanka ho vzala do náruči a líbala jej. Co radostí už jí ty Marionetty způsobily, když v nedělní odpůldne sotva dýchajíc sedala v bílé jako kaple klenuté Pepíčkově světnici mezi dětmi a upjatě hleděla na jeviště, kde se hemžily dámy s vlečkami, králové s korunami, rytíři v chřestícím brnění, Kašpárek, milý Kašpárek vždycky rozmarný a veselý a vtipný.

Pepíček se natáhl na zem a povídá mazlivě: »Jsem vždycky večer slabý od těch pohledů s mostu.«

»Nu, když tolik lidiček na něho kouká — každý, kdo jde po mostě viď?« řekla Baruška, »a on vypadá jako stařeček — vatu v uších, hlavu zavázanou! Když na mostě tolik fičí vítr!«

»Bože, jsem to já — zapomenu!« plácl se Pepíček na čelo a posadil se na zem — »dnes mi dala papírnice od mostu pohlednice, že jsem jí vynesl smetí. »Vytáhl z náprsní kapsy pohledové lístky.

»Ale ty jsou krásné,« volala Zuzanka, »to je Strahovská brána, opravdu — a to je Loreta...«

»Ta Strahovská brána pěkně malovaná,« zazpívala Baruška.

»Víte, že má svatá Starosta v Loretě nové šaty? Celé žluté atlasové!« zašeptala Julinka jako u vytržení.

»To je ona svatá ukřižovaná s vousatou tváří?« zachvěla se Zuzanka.

»Ano. Ona dostala vousy, protože se horoucně modlila, aby ji Pán Bůh ochránil od lásky knížete.«

»A kdyby ženská měla vousy, tak by ji nikdo neměl rád?« ptala se zvědavě Zuzanka.

Všichni se rozesmáli jakoby čekali na povel, aby se mohli rozesmát, jen Julinka stiskla rty a hleděla před sebe bez pohnutí a s bledou vážností.

»A proč nechtěla, aby ji kníže miloval? zeptala se ještě Zuzanka.

»Protože milovala Pána Krista,« řekla Julinka a zbledla.

Někdo zatloukl pěstí na okno. Všichni sebou pohnuli, ale zase se utišili. Ulicí chodili lidé hledající a makající rukama slepců.

»Jen se ne lekat,« napomenul se smíchem Alois Farář.

»Ale já se hrozně bojím,« schoulila se Zuzanka, »od smrti maminčiny se bojím.«

»Rád věřím,« kývl Pepíček, »když umřela naše sestra Márinka, já viděl na své vlastní oči v chodbě, když jsem šel knihaři Sluníčkovi o půl noci otevírat vrata — tu naši zazděnou jeptišku, kráčela zrovna od bývalé zvonice, obrátila se po mně a šla na schody.«

»Mně se zdá, že mně se už taky jednou zjevila,« jako muška zašeptala Julinka.

»Ale jste vy blázni,« zasmála se nervosně a ustrašeně Baruška.

»Já ji viděl,« hodil rukou jako pravídkem Pepíček, je zazděná tady a já vím zrovna kde — ve sklepě pod zvonicí.«

»A proč ji zazdili?« ptala se Zuzanka.

»Protože milovala, a jeptišky nesmějí milovat,« rozesmál se Alois Farář a narovnával si v kravatě blyskavou jehlici.

Zuzance bylo divno v duši. Milovat přikazoval Kristus, a ona měla nějak nesmírně vyslovenou touhu v prsou — milovat. Život by dala za to, kdyby maminku mohla vzbudit, snad by dala život za to, kdyby tatínek přišel, a chtěla by něco ohromného, a sama neví co. Třebas Pepíčka proměnit v prince a vzít si ho za muže. Ostatně Pepíček jistojistě je zakletý princ.

»A vy jste už domaloval Pepíčkovi ty nové kulisy, pane Farář?« obrátila Zuzanka hovor, neboť se hrozně bála zazděné jeptišky.

»A já zas viděla holubičku,« vydechla Zuzanka když jí Farář neodpovídal, jestli domaloval kulisy, a celá se naklonila k Julince. A tiše dotkla se rukou Pepíčkova ramene, »víte?« zašeptala.

»Ano, holubičku,« řekli Pepíček a Julinka zároveň. —

»Já se v noci tenkrát, když maminka stonala, probudím a volám: holubička letí — — holubička . . . Ach ano, byla sněhově bílá a vznášela se nade mnou — já ji viděla. A na můj výkřik — babička ke mně, a tatínek ke mně — — a já volám, a oni se podívají na maminku — a ona právě vydechla — umřela — ani už sebou nepohnula.

»A babička řekla: »Její duše odlétala jako holubice k Pánu Bohu. Zuzanka ji viděla.«

»A že ho to neudrželo,« zavrtěl povážlivě hlavou Pepíček a zapaloval si dýmku.

Zuzanka pochopila, že myslí tatínka.

»Je to strašné být cihelňákem?« tiše jako ve zpovědi naklonila se Zuzanka k Pepíčkovi.

»Jak se to vezme. Ztracenej člověk. Kam s ním. O to není, co dělá, ale že vlastně nic nedělá a jen dodělává.«

»Bože, a jak se to stalo,« zalomila ručkama. »Docela snadně. Matka tvoje ho držela. Když s ní byl konec, byl konec i s ním.«

»S babičkou a se mnou taky!« zaštkala Zuzanka. —

Alois Farář ji pozdvihl vysoko ke stropu jako peříčko, oči se mu zarosily a volal se smíchem, aby nikdo nespozoroval, že byl dojat: »Ne s tebou, ne s tebou, ty máš před sebou život, tancování a veselku.«

Zuzance bylo do pláče a svíjela se v jeho rukou jako polapená rybička. Dopadla na zem a odstrčila jeho vlhké ruce.

»A je konec,« vykřikla podrážděně a plížila se v slabosti až ke skleníku, naplněném milými drobnostmi bazarů a poutí a svátků a narozenin: sklenice, sošky Panny Marie a Pána Ježíše, obrázky svatohorské za sklem, malovaná vajíčka, marcipánové srdce ze svatojanské pouti, křížek udělaný z dřívek a obložený mechem s papírovými růžičkami, jesličky s malinkými vyřezávanými zvířátky, Jezulátka položená ve škatulce do zelených ústřižků papírků.

Pepíček vstal a řekl: »Ještě není tak zle, nejhůře bude, až celá Praha bude zdrátovaná — pak bude nejhůře. Objal svou harmoniku, sentimentálně sáhl na její klapky suchými prsty, roztáhl zelené varhánky, dýchl nápěv a spustil: »Vesničko má pod Šumavou . . . «

Alois zanotoval tiše a světobolným pathosem jiný refrain: »Pepíčku můj, o duše má, k milování — musí být dva . . . «

Zuzance se setmívalo zlaceným soumrakem těch písní. A ta píseň ji zvedala k nebi a zase stahovala do zelených svítících trávníků a bylo jí mdlo a unyle ospalo. »Pepíčku můj, o duše má, k milování — musí být dva.«

Řekla si té chvíle: »Ach nic nemuset dělat' ani se trápit a starat a čerty a Mikuláše prodávat! Chtěla bych mít chaloupku nebo zámek, jak Pán Bůh by určil a tam sedět a čekat. A čekat a nestarat se o budoucí den . . . «

Cítila vláčnou lenost ve svém těle, poddajnost v rukou, jež se opíraly o Julinku a Barušku.

Ano — jedna šije, druhá maluje. A co ona? Obě jsou celý den v pilné práci. A ona? Ona nemůže za to, že ji tatínek opustil a maminka odletěla jako holubička, a babička že je žebračka. Co má dělat?

»Pepíčku můj, o duše má, k milování musí být dva . . . «

Stále jí to bzučí a hučí v hlavě. Cítí touhu odejít a venku na vlhké dlažbě, kde chodí lidé, kteří na okna často klepají, — tam zemřít. A více už se nestarat a nebát — ani bezhlavého jezdce ani zazděné jeptišky. Ach, musí zase domů k babičce. Julinka už vstala, podívala se na tmavý obraz svatého Jana, který Pepíček dostal z kláštera od sv. Tomáše. A na toho svatého Jana se podívala Julinka vždycky před odchodem.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JINDŘICH ŠTEMBERKA:

V ŘÍJNU.

Bylo jaro. Šeřík voněl v sadech,
řekou květů vlnily se aleje,
bílou nocí slavík tesknil v ladech,
duhou plály z jitra rosné krůpěje.
Pod zlatem včel skláněly se stonky,
zvonů hlas tak slavnostně v dál slunnou hřměl,
v stínu buků kvetly anemonky —
a ty's nad knihami snil a prách nivěl.

Léto přišlo. Křepel tloukla v poli,
na souvrati v žáru ohnivý plál mák,
zlaté snopy svážely se z rolí,
v pasece mládě svoji zpěvu učil pták,
strnulý les dýchal pryskyřici,
skotu zvonce lkaly v horských lučinách,
v šumu parku nyli milující —
na tvou duši klad se kanceláří prach.

Jeseň vane. Žlutých stromů slze
kanou smutně na zjinělé trávníky,
lesy vážně oddechují v mlze,
nad zoranou brázdou vran zní výkřiky.
Ztracený čas je ti náhle drahý,
tesknís po pažitu, slunci, po ptáku;
chvátáš — sotva překročíš však prahy,
podzimní již slunce spat šlo do mraků.

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumaví.

(Pokračování.)

Po ní nahlédl ještě otec do stoupnice a nasypav nové massy do hnízd, vrátil se do jizby a natáhnuv se na postel poloobležen, aby o půlnoci byl hned hotov dohlédnouti do stoupnice, brzy usnul. Rézla, svléknuvši rozespalého již Toníka odnesla jej do postýlky v komoře a sama ulehla.

Ale sen se jejích víček nedotýkal — — —

Před duševním zrakem rozvinul se jí celý její život, život dítěte narozeného a odchovaného v lesní samotě a přece jenom plný milých upomínek. Vzpomíná si, jak dorůstala v dívku. A tenkrát zalíbil se jí už Vogel, když byl ještě praktikantem. Otec její byl tehdy hajným na hraběcím revíru a Rézla přijata do služby v hraběcí kuchyni. A tam poznávala trochu blíže lidi — — — kde kdo, mladý starý se kolem ní otáčel a ji nadbíhal. I ten starý hrabě se k ní choval důvěrně, zvláště když ho madame Maltheiferová pustila z dozoru. To byla také divná vrchnost — napadlo jí nyní. On stařeček scvrklý jako sušená švestka, běhající drobnými krůčky a pokuřující krátkými tahy svůj doutníček v dlouhé, dýmce podobné špičce. Madame »Maltheifer« — sluhové říkali jí mezi sebou »All-teufel« — dáma neurčitého věku, nemladá a nestará, ošklivá, aniž se dalo říci, že by byla kdy bývala hezkou, s lorgnonem a stále v tmavých šatech — nějaký podivný stín z minulosti hraběte, měla stálý dohled na sešlého kavalíra, o němž právě nekolovaly nejlepší pověsti z minulosti; starala se pečlivě o jeho zdraví, vydávala mu denně jistý počet doutníků, plísnila ho jako chlapce a měla na zřeteli, aby v jeho kapse nebylo nikdy ani krejcaru. Však jednou za trest nedostal tři dni ani doutníku, když chtěje obdarovati starou žebračku, vypůjčil si za tím účelem od lokaje šesták — — Ale jinak ležela jí dobrá pověst starého šlechtice na srdci a proto musila Rézla ihned ze zámku, když se madame »Maltheifer« dověděla o jejím provinění.

A na to nyní Rézla vzpomněla, jak jednou hraběte, jenž vetřel se až do kuchyně a k ní, myjící právě nádobí, příliš důvěrně se choval, plácla důkladně modrým hadrem — — A za to vyštvala madame »Maltheifer«, dověděvši se o té příhodě, i jejího otce ze služby. Na štěstí dostal otec místo stoupaře u haberské továrny a hnedle stěhovali se na Haltravu. Ale stěhovali se sem bez matky — ta dlouho pokašlávala, až tehdy na podzim dokašlala. A pak zde žili spokojeni — Přišel potom on — Tonik, stav se mládencem v Albrechticích, a měli se rádi — — Dobrých deset let už trvá jejich známost — — Mnoho lásky s ním zažila — — byli oba mladí, plni života — óh! krásné to byly chvíle s ním — Přicházel často — jak to bývá — — A po šesti letech povila dítě — — —

A to všechno připadlo jí nyní zcela přirozeným. Nikdy o tom nehloubala, nikdy se netázala, jak bude dál. Brala všechny události jako věc nutnou, jako něco, co se státi musí a čemuž nelze se nijak vyhnouti — — — A nešťastnou se nikdy necítila, protože ničeho nečekala a byla spokojena s tím co je, nemajíc snů a tužeb do budoucnosti. A o lásce Toníkově teprve nepřemýšlela — byla o ní přesvědčena; vždyť v ní vyčerpali veškerou vášeň svých mladých let — vášeň, kterou již i v sobě cítila utuchávat — — — A nyní má být konec — Tonik se ožení,« připomenula si a svíravá tíže smačkla jí hruď.

Ale za chvíli se upokojila a hleděla na věc střízlivěji — — — Uznávala, že to tak jednou muselo být — — Vždyť jí nikdy neřekl, že bude jeho ženou. A jí to také nikdy ani na mysli nezatanulo. A hleděla usnout. Leč marně.

Násilím draly se v mysl její upomínky, srdce rozbušilo se jí silnými údery a hruď sevřela se pocitem nevýslovné tísně. Usedla na loži a zahleděla se k okénku, k němuž skloněná větev blízké smrčiny, v měsíčním světle do světnice padajícím nakreslila na podlaze bizarní stín. Ticho bylo, jen slabounké otřesy až sem se nesly ze stoupnice. A hošík na postýlce si oddychoval.

Rézla vzpomněla si, jak čekávala na Toníka za pozdních večerů — — — Větev k okénku se sklánějící se pozvedla na skle lehce šramotíc a hned objevil se on, dychtící po jejím objetí. A nyní — už tomu hezky dávno co tu byl naposled a dnes je v Habří — u jiné — — —

Nával kruté bolesti znovu ji zadusil. Těžce dýchala, jakoby nedostávalo se jí vzduchu. Otevřela okno vssávajíc v sebe vzduch jasného letního večera, vonící lesem. Ponenáhlu se jí uvolnilo, leč nechtělo se jí ulehnouti — cosi nutilo ji stále hleděti ven, ale bylo lze odtud málo přehlédnouti — jen stmělá, ve stínu ponořená stráň úvalu stoupala příkře do výše a kus jasné oblohy s měsícem nad vrcholky smrčin pod stoupou modral se nad hlavou. A přece na protější stráni po tmě by našla pěšinku, kudy chodívala za letních nocí nahoru k dostaveníčku, rozechvělá a plná touhy a zas vracela se tudy ke své komůrce, do níž leckdy, aby otce nevzbudila, i oknem vklouzla. A nyní je po všem — není to už pravda — —

»A přece je tám — u tý — v Habří a pude v noci támtudy,« šlehlo jí náhle mozkem; »a nani ani nevzpomene — — —.«

Nějaká divná touha vyběhnouti po stráni nahoru a počkati naň, až se bude vracet, se jí zmocňovala.

Leč v zápětí vzpomněla si, že by mu takto nadbíhala; snad by si myslil, že se chce s ním vyrovnávat. »Ne, ne — nic od něho nechci — sama svý dítě uživím a vychovám,« pevně si předsevzala. Ale bylo to marné konejšení její rozžízněné duše — s tou nebylo dosud účtováno a ta chtěla neodbytně svůj podíl — —

Lámalo se to v ní a dralo na venek — — Tato žena, toto velké dítě, které nepoznalo jiného muže než jej, probouzelo se ze své trpnosti, nabývajíc odvahy a síly a uvědomujíc si svůj význam. Vždyť nebyla přece dobytčetem, aby snesla všechno s nevšímavostí a klidem, vždyť přec měla také lidskou duši, která dovedla cítit — milovat i nenávidět — —

Nyní náhle se jí všechno projasňovalo, cítila se poníženou, ušlápnutou, uvědomila si, že je proň sprostou, a cítila palčivý políček zhrzení, který byl jí zasazen tím, od něhož nechtěla nikdy ničeho než lásku. Ale k té za to cítila svoji svrchovanou oprávněnost, tu byla hotova brániti do krajnosti, té nechtěla se vzdáti, ale podržeti ji navždy nezkrácenou — —

A zase chvílemi se opanovávala. Ale bylo to násilné a marné připínání myšlének ke skutečnosti a okolí, což však obé zdálo se jí tak bezvýznamným; bylo to marné chlácholení rozbouřeného nitra, které nedalo se jen tak lehce ukonejšiti a uspati — —

A prolomilo se to úplně. Všechno se v ní vzbouřilo a marno bylo každé okřikování sebe samy. Ta mužatka, obhroublá a dle zdání neschopná mocnějšího duševního hnutí, zcitlivěla do krajnosti, probravši se z oné vlažnosti duševní, v jaké ji celý její dosavadní život vychoval — duše její zazvučela náhle spoustou divných, žalostně zvučících a podivně zladěných tonů — toužících, žalujících a tlumočících hněv i nenávist. A k utišení jejich nestačila již veškerá její rozvaha — —

Bylo jí dusno, spjatá, stlačená cítila se tu ve své malé světničce, a nějaká násilná touha zmocnila se jí vyběhnouti ven do lesních stínů — —

A bosa, lehce oděná, tlumíc kroky své, když přecházela světnicí, kde tvrdě chrupe spal její otec, vyšla ven a téměř úprkem pádila ke stráni, kde vystupovala příkře úzká pěšinka.

Prosmykla se nízkým smrčím a již jistě, znajíc každý krok, spěla vzhůru v nutkavém pospěchu. Necítila ani únavy — v bezděčném chvatu již již chtěla býti nahoře.

Větve smrčin, přesahující pěšinu, drásaly jí ruce a nohy a rvaly oděv, leč ona necítila bolesti a jen ku předu se hnala prorážejíc zedranýma rukama místy hustou spleť podrostu.

Uřícená a téměř bez dechu dostoupila vrcholu a úplně vysílena klesla na nízký balvan — týž, kde sedávala s ním v objetí, pod vysokým smrkem, stojícím v popředí a nad srázem, pod nímž hloubil a rozvíral se haltravský úval.

Okraj lesa zalit byl měsíčním světlem a v něm stříbřil se několik kroků opodál potůček, vrhající se mezi balvany téměř vodopádem dolů do tůně. S druhé strany zevšad zely temné stíny lesních hlubin.

Drahnou chvíli seděla mlčky tisknouc dlaněma svýma rozpálené skráně. Ponenáhle však se zotavovala a probírala k vědomí. Ale již se neuklidňovala, ale přemýšlela, co učiní. A po krátké úvaze rozhodla se pevně: »Muším se ho dočkát.«

»Ale pude-li jen tudy?« ozvala se hned na to obava v nitru jejím. »Tám s druhý strany houštiny, dole močály — mušil by jít dolem silnicí, ale příliš by si zašel. A tudy je nejblíž,« usuzovala na to a vzchopivši se našla opodál pohodlnou lesní pěšinu, vedoucí od Habří na samém hřebenu, výše pak k Albrechticím ponenáhlu vystupující podle řečiště potůčku. Opřela se o mohutný smrk chtějíc tu vyčkati milencova příchodu.

Nic se nehýbalo. Zdola zněly tlumené údery stoupy, potůček šumivě, skoro zvonivě se vrhal dolů — jinak bylo ticho a jen chvílí nesl se odněkud lesní tišinou táhlý skřek nočního dravce — —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Svitoření, přešlapování, ťuky sem, ťuky tam, zatloukání hřebíčků, postrkování židlí, hlasité volání a zas modlení a klení, — všechno jako doma, doma, nechybělo ani idylické hrčení mlýnku na kávu, kterému naslouchati se zdál celý dům. Všechno vonělo kuchyní a rodinou. Lidé nemající po celý týden pokdy, aby se najedli, napili, něco si řekli, teprv nyní všechno si rovnali, pořádali a v minutě natropili tolik hluku, kolik jinde ho nenadělají za celý rok. Tak bývá všude tam, kde, jak Bůh stvořil svět, neděli mají jen jednou v týdni a svátek za dlouhý čas. Je Malá Strana chudá a obývá ji po většině malý muž nebo odsouzenec kancelářských kutlochů.

Také Havlíček už vstal a pokrmuje pilně nos, přešlapoval od okna k oknu, vyhlížeje denní svoje známé z ulice.

V malé chvíli probudil se i Zumr mladší a upřel oči na skříň, kde stál budíček.

— Osm hodin, — to by's už mohl vstát, pravil k staršímu.

— Vstaň ty a ukaž, jak se to dělá.

— Já se teprv probudil a ty seš už hore.

— Já teda zas usnu a hore můžeš být ty —

Mladší Zumr neodpověděl. Byl čímsi zcela jiným zaujat, než starší jeho soudruh.

— Jak pak se ale vyspala »maminka«, pravil pojednou — A Dorotka, Růžička, Brandejs, Čáp? Mně je pořád, jakobych byl spadnul s jiného světa. Div že se tam do pohádek nedali! Čerti vědí, jak se tak všichni o sobě dovědí a v jedno se slezou jak špačci. To bylo řečí, to bylo řečí! Tam půjdem zas, jak za pecí tam bylo.

Zumr zasmál se pojednou.

— Přiběhnul ti na mě ten se špičatou bradou, co píše do novin. Znáš ho?

— Ten, co tak mžourá očima?

— Ten, co mžourá očima a rád se nalízne.

— Chodí k Šenflokům!?

— K Šenflokům.

— Seká nožkama!?

— Seká.

— A pořád prská!?

— Prská. Přilítnul na mě a povídá: co chodím pořád do hospody? Jsem prý společenskej muž a patřím jinam nežli mezi drožkáře. Já na to: snad nemyslí, že se hodím do salónu? Proč ne? — takových lidí tam potřebujeme. — To věřím, já jemu zas: páni a dámy se nudí. Salón mají, teď jen, co s ním? V divadle nic, ve společnosti nic, žádná krise, žádná defraudace, kdo se měl oženit, oženil se, která byla na vdaní, vdala se, kdo natahoval brčka, taky už je natáhnul a nového nic, — pro Ježíše Krista — nic! Takový salón musí přece od něčeho žít, musí mít material, škandál, špinavé prádlo, aféry, soudy, špásy, lidé už k vůli nim aby se fackovali, holemi tloukli na veřejné ulici, karabáčem se honili jako psi! K čajíčku chtěj chroupat historky, k historkám vtipy a ono jich není, není. Tož klepy. Líhnou se tam jak štěnice, ve 24 hodinách je pokousána celá Praha. Znám to, znám, můj světe! Říkají tomu smetana a teď vychází na jevo, že to jsou slivky, představují se navzájem jako květ a tu hle je to jen šlupka, jádro leží uvnitř; třeba krve, průvanu, vzduchu, proto verbuješ, za cigaro chceš najat člověka, který by prováděl šprýmy, vedl neslýchané řeči, snášel zprávy ze světa, do kterého sami vejít se bojí a stydí! — — — Tfi! — ještě jsem si naslinil a jak jsem řezal, tak jsem řezal, ani hájit se neopovážil! »Odpusť, já musím zaběhnout ještě do redakce, pospíchám« — řekl mě na to a už byl ten tam. Tak těma nožkama sekal a jel. Byl by mě tam ani nepustili s tou hučkou, volal jsem za ním. — Člověk musí mít něco na hlavě a ne v hlavě! Neslyšel. Jen tu hlavu tiskl do ramen a tíhl. Já ti dám salon, taliane! (Zumrovo nejúčinnější slovo.) Znám já ty vaše salóny! Ty nic nevíš — ty's tam jakživ nebyl. Byl's ve Vídni a já tu sám. Tenkrát jsem měl ještě hodinky, po maturitě šaty, žádný dluhy, u skřipce šňůrku a nosil jsem kšandy. Byl jsem úplně salonfähig Mann. Jen ještě úřad, renta, uzenářský nebo hokynářský krám a byla ze mně i docela slušná partie. A ta chamradina tenkrát taky mně byla ještě nová, vkládal jsem do ní, co v ní jaktěživo nebylo a neviděl jsem, co v ní bylo vždycky — Ale potom! Tři roztopčí vyklopil jsem do sebe na ráz a neulil jsem to. Po Letné, Františku, Kanálce, Pštrosce, Podbabě, Šárce i v Krči jsem lítal jak blázen a nevylital jsem to! Nepomáhal špiritus, nepomáhal nikotin, ani sodovka, ani malaga, ani na cibulce rus, nepomáhalo nic a snad kdybych se byl benzinu napil, taky by mně to nebylo nic platno. To bylo strašné! Od těch dob, kdybych skřipec měl ze zlata, šňůrku u něho jak u zvonu lano, kšandy kdybych nosil jak kníže a kalhoty na štruple, — tam už mne nespatří nikdy víc, jako nespatří lišku tam, kde jí namíchali jednou utrejchu. Člověče! vzchopil se pojednou Zumr a mrsknul sebou na posteli tak, že zůstal ležet na břichu a rukama jak žába opíral se o slamník, — dyť ty ani nevíš, že tomu už ani neříkají salon — —

— A jak?

— Five o'clock! Píše se to five a vyslovuje fajf! To by ještě mělo smysl, kdyby se tam kouřit smělo z fajfky. To suď Bůh, kdo zas tuhle hanebnost vymyslil. Snobi, snobi! Snob, samý snob! Víš přece, co je to snob?

— Takové snop!

— Ale, jaké snop! — Prý je to anglické zvíře, ale rozplemenilo se po celém kontinentu. No, já nevím, ale u nás jak s tou Amerikou. Když snob přišel k nám, první člověk, který ho na české půdě pozdravil, byl snob. Jsou mezi nimi samci aji samičky a teprve včil se ví, co jsou zač. Plemenijou se bez počtu. Abys je strychinem teď trávil, jako potkány, mor na ně pustil jak na divoké králíky, do lapáku je chytal jako škodnou zvěř. Není pro ně hnutí, není pro ně místa, jisto není před nimi nic, všechno okusujou, všechno ohryžou, zničí, jak na úrodu země když padnou kobylky. To je ti velice obsažné slovo! A strašné slovo! Snob! Děti aby jím strašili jak čertem, ve škole jím hrozili jak metlou, staří aby měli z něho hrůzu, matky strach a všeci hnus a děs; zlaté tele, kterému se klaní žid i kapucín, literát, politik, bursian i švec, celý nacion líže jeho paznehty! Maškary! Stvůry! Opice! Jiného slova pro ně není — z děveček dělají dámy a z dám: k večeři to nemá leda bandura a po městě myslíš: potkal jsi kněžnu! — Hotové pařeniště, epidemie, přepadá nejslabší část tělesa a tím je mozek! Do špitálů ještě takové lidi nezavírají, ale budou zavírat, musí zavírat. — Cholera, když zabije, zabije duši i s tělem, ale tu tělo zůstane jako křen, za to hlava, jako když vypáliš a do srdce nasypeš plev. — — Jedna ze sedmi egyptských ran, ale tahle je nejegyptštější. Hlupák je milejší — pro hlupáka možno najít ještě omluvu a vy-

světlení, ale pro snoba ne. Hlupák mohl se narodit hlupákem: než ho zplodili, dobře se napili, při porodu babka smáčkla mu hlavičku, rodička ho potratila a dva měsíce, o které se narodil dřív, chybí mu pak až do smrti. Nemůže za to. Politování hodný tvor, neštěstí od narození, osud zrovna tak nevinný jako němota, hluchota, zakrnělý sluch. Ale snob se snobem nerodí, snob se snobem stává hlavně vinou svou a všech. Křiví jej lidé, ale on se křivit dává a nejvíc křiví sebe sám. Co se nestalo Ondrůšovi. To's ještě neslyšel a slyšet nebudeš. Přijeli za ním tatíček. Bylo brzy po obědě, přišli do kavárny a protože tam Ondrůše ještě nebylo, sedli si a četli noviny. Svou dřevěnku měli s sebou a tak si nacpali, nasadili brýle a bafčili. Ale co. Přijde k nim sklepník — ten vyškudlý, Anton, poklepe jim na rameno a povídá: »Pantáto, tady se fajčit nesmí, tady je kavárna!« Ale to's měl vidět to představení. S Ondrůšem přišli jsme zrovna, když tatíček fajku sbírali pod stolem a jak hřešili, tak hřešili. Do hastrmanů, do hastrošů, do zelených žab mu nadali a měli jsme co dělat, abychom ho ukrotili. Anton, když viděl, co je, kdo je, že Ondrůš je jeho syn a tatíček jeho táta, dal se do prosa. Ale Ondrůš, jak ho hnal, tak ho hnal, tagem až do sklepa ho pronásledoval a Anton na kolena před ním pad', aby pánovi nic neříkal, že to tak zle nemyslil. Ale tatíček už nebafčili, co »pré už je po všem« a ani nemohli, protože špičku měli překousnutou, jak ju v té zlosti stiskli a už po nich nic nebylo. Jak vzpomněli, hned oči plny slzí a jen »dům a dům« — Doprovodili jsme ho a už ho Praha, myslím, — neuvidí —

Neznáš-li snoba, tady ho máš. Anton je vypasený snob a Praha řídí se podle něho — Kdykoliv snoba potkáš, vzpomeň si na Antona. A naopak. Ten tě už nezmýlí.

— Dej si dobrý pozor na lidi, pokračoval Zumr, — kteří mluvit začnou o Paříži. Byli tam třebas jen dva celé dny, ale zemák do úst nevezmou, aby neřekli, že ho jedli také v Paříži. A dobře si všímej samou noblessou ažaž se dávícího člověka; stále hubuje a všechno doma vidí sprosté: ale buď jist, že on sám je sprosťák největší, o snobu už ani nemluvě. Já znal člověka, ten sklepníkovi třikrát vrátil beafsteak. Když si poručil čtvrtý, přinesli mu první, protože mu jiný ani neudělali a on ho s chutí snědl! Samce znáš?

— S tou šišatou hlavou?

— S tou šišatou hlavou. Má už ale sedmou ženu a strašně si zakládá na tom, že jel v I. třídě a slyšel v coupé mluvit česky! Se mnou chodil do gymnasia kluk, tomu sluha nosil knihy do školy, knihy ze školy a učitelé velice ho šetřili. A z Klajdůvky správec — ačkoliv to bylo v dědině, s paničkou ze dvora aji do hospody jezdil v kočáře, za nejkrásnějšího počasí. — Slečna Daňkova, — pamatuješ se přece na ni? — klobouk nosila vždy jako postilion a ke každému *k* přidechovala ještě jakési *h*, takže říkala khonec, khahanec, khanec, kháva, khráva, khrám. Cestovala po Cařihradě a domů se vrátila fotografována jako Turkyně!... Pane redaktore, pane redaktore! křičel včera sklepník v kavárně a když se ptali co za redaktora, řeklo se jim, rediguje Provazníckě Listy! A to's četl v novinách, že se dr. Šimlovi narodil syn Jiří? — Jak se oznamuje úmrtí, zasnoubení, zdavky — oznamoval on i slehnutí své ženy, jakoby co komu bylo po tom, že mu porodila kluka a že v kalendáři mu našli jméno Jiří — A dr. Šrámek že zastřelil medvěda, to's neče'? Člověče, jak čteš ty noviny, když ani to nevíš? — Vždyť to byla největší politická událost za posledních deset let! — A noviny tenkrát psaly, že jich bohdá zastřelí ještě víc! — — A Dyka znáš? — — —

— Dyk, Dyk?

— Viktor Dyk —

— Píše básně —

— Básně píše a myslí, že dělá Nerudu. Ten se napřed vysatonil, kde a na koho jen mohl, a najednou se dal do pláče, aby zítra slintal zas. To ti stojí za přečtení — Krásně plil a plakal zároveň —

»Noc byla měsíčná a nikdo nešel tady;
a stromů vinil sten mne z podlosti a zrady«.

Do dneška se pamatuji na tu jeho »Noční elegii« —

»A nyní loutkou jsi, jež má tři, čtyři gesta
a svojím posměchem ty ještě chudší trestá.
Ta gesta přispějí — ač jinak jsi vždy sušší —
k zábavě kaváren a papírových duší —

Vím, módní idiot ti ještě potlesk dodá,
že občas baví to a že to nyní móda;
neděsí časem tě ta smečka příliš vděčná,
tě, jemuž v duši kdys kult rostl nekonečna?«

To je zpověď čistokrevného snoba — »Psát pro idiota k zábavě kaváren a papírových duší« — Hni se, kam hni, snobu se nevyhneš, je všudepřítomný jako sám Bůh. — A velké ještě štěstí, že to slovo je, že má jméno a to jméno do veliké dálky svítí tak, že mu neunikne nic. Snobem může být i papež a celá církev, celý stát i dvůr, zakopneš o něj v literatuře, v parlamentě, v kostele i na trhu, v chaloupce chuďasů i v palácích knížat. — — I když dobře činí, z dobrých skutků jen stupínky si dělá do nebe a až tam přijde, shodí Krista s lavice a řekne: »Teď zas já na chvilku posadím se po pravici Boží.« A nikdo jej tam odtud nevyštve, protože je nejen všude přítomný, ale také všemohoucí jako Bůh.

Vždyť, pro pána, ani krejčů už nemáme ani ševců a všechno abys kupoval jen u oděvníků a výrobců obuvi! Už ani najíst se nemůžeš podle jídelního lístku, protože ti do ruky dají menu a na oběd ani tě nepozvou, protože už nikdo neobědvá, nevečeří, ani nesnídá. — — Není oběda, není večeře, není snídaně, jen diner, souper, déjeuner — ďas aby to spral! Žádné švestky, žádná

jablka ani hrozny, žádné ovoce před tebe nepostaví, jen dessert a po šťávě, omáčce ani stopy, taková brynda může se jíst jenom tenkrát, když se jmenuje sauce. Nikdo už si neťuká, nikdo nepřipíjí — každý pronáší jen toast. Jour-fixe, soirée, piknik, vernisage, roût, nic jiného než r o û t! —

Aspoň trochu vtipu kdyby v tom bylo, ale to nic, nic jenom křik ze sna, blábolení opilého stavu. Přece ti lidé nejsou slepí, aby neviděli, m u s í vidět, nejsou hluší, aby neslyšeli, m u s í slyšet, či jsou už tak zblblí, že necítí už nic? S nevěstkou kdybys vyšel na ulici, sběhnou se zástupy, ale po hlavní třídě jít s »dobře vychovanou« baletkou placenou stovkami za noc — za tou se nesbíhají a dle taxy její řídí se její závist. Čím dražší, tím noblejší a tím více na jazyku sbíhá se slin. Mít chytrou, ale chudičkou věrnou, to je shocking, ale mít hloupou, jen když draze placenou, to už není shocking. Víš přece, co je to shocking?

— To je jako když do někoho strčíš?

— Ale, jak strčíš! Jako když dáš pohlavek, to je shocking a při tom všem jazyk nikomu se nezvrátí, tomu se nikdo nesměje, nikdo nehubuje, to není shocking, to nikoho nepohlavkuje, tak všechno přirozené, v pořádku se zdá a tak už mi to připadá, že snobem nebýt je už hanbou a snobem být zásluhou, pravidlem, povinností, ctí. Hlupota na trůně, tatrman prohlášený za světce! Už víš teda, co je snob? Tož si to pamatuj, a když snoba potkáš, pozdravení dej, protože snob sám nikdy nezdraví, ruku celou podej mu a když ti podá jenom prst nebo dva, řízni ho, protože jinak řízne on tebe. Má kuráž jen, když ty jí nemáš a bojí se jen tenkrát, když mu srazíš pozdvižený nos.

Salón — salón — salón chtějí. — Napřed dokonale zhloupnou a potom chtějí salón — co pak se to dá chtít? — Když chceš salón, přijď si k Vořechovským, tam byl salón, jakého jsem dosud nepoznal. A jeden jediný snob kdyby tam byl býval! Jeden jediný člověk kdyby byl nepřirozeně nějak promluvil. — Jediný snad Havlíček a ten jakoby nepatřil mezi ně. Chceš-li velkou dámu — tu je, já větší dámy než je maminka ještě neviděl. Třeba se chuderce ruce třásly, když Kotouč za ni klopil něco přes padesát krejcarů, dáma to byla celá od krejzlovaného čepce až po ty křepelčí její nožičky. Ale ta se jistě nestará, kolik má Pospíšilka dluhů a když do divadla jde, jistě na herečce nevidí jen přešité šaty. Ale zasměje se, když bude mít, čemu by se smála a zapláče si, když ji pohne něco k slzám. A nebude se stydět ani za tu slzu ani za svůj smích. Ale z divadla uteče, jak uteče a m u s í utéci každá velká dáma, když uslyší, čemu tleská tam ta rota na měkkých sedadlech. Hanbit se bude až do duše ne za sebe, že šla, ale za ty, kdo ji tam posílali a nestyděli se zůstat až do konce. To *je* dáma. A kdybych nyní seděl někde ve shromáždění tisíců a tisíců, chytnu sklínku, vstanu a přede všemi tisíci a tisíci tenhle přípitek pronesu: nechť dlouho žije maminka Maruška Kotoučová a všeci dědci s ní, já čistší a srdečnější společnosti nad ni dosud — nespatřil. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

KRÁSNÁ KNIHA.

Glossy k »Roku na vsi« od Al. Mrštíka.

Ralph Waldo Emerson, americký apoštol umění a Bohem prozářený prorok velikého sbratření národů na cestách Krásy, snil kdysi v poétické knize M a y d a y o problému umění: »Má býti nekonečným mořem požehnání, které původ svůj berouc v celku, celek napojí a které kořeny svými a jemnými vlásečnicemi potravu všehomíra střebajíc, celý vesmír zahalí v blažené svoje stíny. A budiž umělecké požehnání toho druhu: nikdy se nesnášej pouze k vrstvě, z jejíž prvků je vybudováno. Lidu buď nejbližším ideovým světem aristokracie a ji zase vočkuj šlechetný zájem nizoučkých vrstev. Napoj stupňovanou dychtivostí a touhou po poznání veškery třídy nekonečného světa a prolni je společnými zájmy. Učiň, aby bídný žebrák u stupňů kostelních byl naplněn láskou prýštící z knihy o knížatech a aby tato klid, důvěru i sílu svou čerpala z kroniky nejskrytějšího venkovana. Budiž to požehnání všech a všem . . .«

Slavný filosof vyslovil tu jistě první, moderně založený svůj soud o socialisaci umění nejen v jeho konečném účinu a významu osvětovém, sbratřovacím, ale už ve volbě prvků, jimiž má působit. Nás bude jistě nejvíce zajímati názor Emersonův, rozšiřující se na pole lidové. Ta myšlenka, že pro duševní náš život je nejvíce zdravých sil vloženo ve svérázném ovzduší venkovském, byla nesčíslněkrát už ventilována. Kolikráte už poukazováno ke Slovácku, k Valašsku neb k jiným krajům naší vlasti, kde tají se tolik pokladů krásy a zdravých prvků životadajných, ať už v lidové písni ukrytých či zaklených v odlišném rázu životasprávy obyvatelstva! To faktum ostatně nebylo docela přehlíženo od našich nejlepších umělců: z výtvarníků Aleš, Schwaiger i Úprka, z básníků Erben, Světlá i Němcová vedle celé řady jiných sáhli k těmto nesmírně originelním záhybům našeho národního života, aby z nich vynesli umělecký poklad, k němuž pohlížeti budeme s pýchou a nadšením. Smetana založil svoji nesmrtelnost v geniálním zachycení písně národní a v její umělecké assimilaci. A v historii našeho umění vůbec nebude asi stránky, na níž by se nehlásil prvek čistě lidový ke svému právu.

* * *

Nová kniha Aloisa Mrštíka, které dal autor prostičký titul Roku na vsi, bude kdys počítána do řady oněch vzácných a ojedinělých světel literárních, která svítila na dráhu rozvoje a našeho vzrůstu. Patří mezi ony, jež jistě tanuly na mysli zvěčnělému filosofovi, když mluvil o čerpání klidu, důvěry i síly z tichounké kroniky nejskrytějšího venkovana. Vždyť Mrštíkova kniha je vlastně takovou kronikou, která zachytila vše, co nese život našeho venkova na svých zázračných křídlech. Zachytila to vzácné a nejoriginelnější, prochvěné kouzlem svérázné odlišnosti, která dnes už, bohužel, mizí pozvolna i z těch nejskrytějších zákoutí pod dotekem tvrdé ruky životního koloběhu. Vše se otírá a drolí, mizí a větrá na jedné straně, mezitím co na druhé bují a vyrůstá touha po vzdělání a myšlenkovém vyvrcholení. Mozková činnost vzrůstá, idea se oplodňuje a spěchá k vytýčeným metám, zatím co ubíjejí se mohutnosti duše a srdce. Stále se oddalujeme od přírody, což je vlastně jen přirozeným důsledkem našich tužeb intellektuálných. Odvěký zákon všeovládající rovnováhy, již porušiti je člověk nesmírně sláb a proti niž bojovati není v jeho moci. Což krásnějšího tedy, než sbírat a schraňovat vrozený poklad, jímž nás bohové nadali, vášnivě se jím opíjet a nejen pro pamět zachovati příští budoucnosti, ale užívati jeho zdravých elementů jako základu pro vybudování kultury další a jako direktivy k tomu. V tom cíli nutno zříti vedle začarované krásy umělecké jedno z prvních dobrodiní, které lidstvu přinášejí knihy, jakou jest přítomná Mrštíkova.

* * *

Je to rozkošný román. Velmi krásný, velmi obsažný a velmi originelní, již proto, že jeho vzorem byl mu život sám ve svoji nespoutané plynulosti a proto, že jeho hrdinou není nikdo z jednotlivců, kteří v tak bohatém celku druh po druhu na scénu vystupují. Ale zase na druhé straně, chceme-li, jsou tu hrdiny všichni ti drobní lidé vesničky Habrůvky, kterou v nešťastné chvilce zoufání a bezradnosti přezvali »Jeruzalémem«. Je to rušný a životaplný román drobné venkovské osady někde z končin mezi Brnem a Hustopečí, jedné z oněch šťastných na Moravě, kde lidé dosud žijí životem patriarchálních předků a kam nezalehl dosud proud nezdravé emancipace, jež, bohužel, na venkově bývá při svém vpádu vždy špatně chápána.

Román vesnice, pravím — a tím je vše řečeno. Není tu hledaných, románových povah v tom zastaralém a běžném smyslu, přizpůsobených a přistřižených celku, — není tu koncentrovanosti dějové, k jakési společné bási neviditelně připoutaných konfliktů —: vše je zdánlivě náhodné, přirozeně se vyvíjející ve svoji plynulé kontinuitě, která nepodléhá leč skrytému zákonu o vzrůstu a rozvoji celků.

A což ti lidé, kteří v Habrůvce žijí? Hle, starosta Filipek, měkký slabošek při vší důstojnosti osobě svojí dodávané, jeho nezvedený »satanáš« Antoš s řadou oklamaných děvušek habrůvských, originelní a podnikavá povaha krčmáře Cyrilla Rybáře, naparáděná »vídeňačka« Kača Cibulkova, dobrácký »Augustin Studynka, Kreiči«, svůdná a robustní vesnická Uriáška Vrbčena . . . můj bože, což bych mohl jmenovati bohatou galerii nejrůznějších povah i postav, jak je svedl osud do drobné vsi, kde už víří dosti zřetelně v žilách vznětlivá, bujná krev slovácká! Což divu tedy, že není příliš klidu v zapadlé Habrůvce a že právě nejslavnostnější její okamžiky, diktované každoroční zvyklostí neb nahodile zosnované, nedýší mírem. Krev bouří v žilách mládeže a ji těžko krotit, rozbouří-li se. Ale tato krev nebývá často ani v těle stařečků docela uklidněna, — a tu pak je krásné podívání na jejich zápal. Zpívají, pláčou radostnými rozpomínkami a v jejich tesknem a šumném veseli dochází Mrštíkovo umění podivně zladěných akkordů . . .

Ó, vzácná síla venkova, jež pod stříbrem let umíš tak závratně zburcovati vroucí vzpomínku mládí!

* * *

Je známa podivuhodná mohutnost Mrštíkova péra, zvláště když se poddá passáži deskriptivní. Jsou dosud asi v živé vzpomínce u Ottů před lety vydané Vilémovy Stíny a Obrázky neb Bavlnkovy ženy, napsané oběma bratry. Vzpomínám si na vzkypělé nadšení studentíka, jímž na mne působily. Jejich síla mne opojila: a byl to především podivuhodný půvab deskriptivný, plný koloritu a vášnivého opojení zrakového, jenž okouzloval a plnil úžasem. Slunce nezapadlo nad jižní Moravou, aby se nepochlubilo oslnivou symfonií svých barev, svých tajemných polostínů a tisícerých nuancí; bouře se nerozpoutala, aby veškeren úděs její i veškerá hrůza a její závratný majestát nedošel krajního výrazu. Pod pérem Mrštíků vyrostlo mi moravské Slovensko v obraz nejbrillantnějších barev, jejichžto žhavost, přímo smyslná rušnost a podmanivost je vysoce suggestivní. Ten podivuhodný kraj zazářil mi novými zásvity a novým kouzlem. A nabyl tak lákavých detailů, že křičel po zhlédnutí.

Žhavá suggesce a deskriptivná mohutnost jest oběma bratřím společným, základním rysem. Ve přítomné kronice moravské dědiny zasvítí nejedna stránka tak mistrně podloženou barvou prostředí, že těžko se rozhodovat, zda větší přitažlivostí působí krajina, síň, okolí či osoba, která to prostředí oživuje. Hluboká znalost života, kterou vyznačuje se psychologický talent Aloisův, dochází uměleckého výrazu po stránce vnější vábivou hrou koloritu, jemuž je těžko hledati soupeře v české literatuře novellistické.

To vše jest jaksi vnější předností knihy, která vytkla si hlavním úkolem podati vnitřek a duši člověka moravské vesnice, více méně netknuté dosud nemocí doby a špatně podávané civilisace. Lidé Habrůvky jsou opravdu originelní, čistí racově i společensky a drobný portrétek popanštělé Cibulkovy Kačky, která nechodí leč s kloboukem à la Rembrandt, je pro obecný názor habrůvských nesmírnou karrikaturou. Ti lidé nejsou zrovna dobří a čistí, ale jsou velmi přirození, velmi prostí a nehledaní ve svých potřebách i ve svém jednání; oni si zachovali při drsném životě a zápasu o chléb tolik poetických prvků povahových, které jsou jejich nutným chlebem duševním, že naplňují čistou radostí nás všecky,

kteří se jim v tomto ohledu již dávno nemůžeme rovnat. Pozorujme jen mládež habrůvskou, provázející ji před hody i v hodech k máji, k muzice, k volbám stárků i stárek —; pozorujme ji při odvodu, v májových radovánkách přírody, v poli i při domácí práci; sledujme ji do kostela i na besedu. Vřelá, nespoutaná krev mládí, podnícená ještě opojným vínkem jihomoravským, jest jedinou, zdá se, diktatorkou života. Ale kolik i opravdové mravní hodnoty dřímá v těch junáckých žilách, kolik stavovské cti a přirozené upřímnosti v nich proudí! — U nich je těžko se diviti hrubému zločinu, ale i skutek největší šlechetnosti je tu nesmírně přijatelný. Zde vládnou krajní extrémy — a v jejich šíři a při tom ve klidné hladině života, která je tiše vyrovnává, nikdy se příliš nerozčeřujíc ani na dlouho nezůstávajíc otevřenou a užaslou, zřím jedno z nejpádnějších kriterií, jimiž je v Roku na vsi motivována psychologie naší vesnice.

* * *

V tom leží síla knihy, která přímo volá, aby byla čtena i od základů zažívána. Je krajně naturalistickou, jsouc pravým dítětem ruského realismu, jenž je tu obohacen ještě o pestrou peruť poetických rozletů. Tvrdá prósa životní je vzácně prochvěna prvkem přirozenosti, zdravé radosti života, ba přímo epikurejských záblesků jeho, které jsou tak karakteristickým rysem našeho venkova. Je to vzácná apoteosa života a krásy jeho, plná vřelosti a barvitých kouzel. Je to kniha nesmírně pevných linií, zdravých postřehů, plna sytých etnografických studií, k nimž bude se jednou vraceti se stejnou láskou umělec i kulturní historik. Je to konečně kniha lásky a obdivu, jenž sálá z každého řádku a který byl vypěstován dlouholetým stykem autora s přírodou. A láska i obdiv prochvěly toto dílo, tak že je následkem toho možno dnes postaviti vedle několika oněch, jimž zajištěn význam trvalý.

Lid najde v něm své osvěžení a vzpružení, svou kroniku, tak jak ji nalezl v nesmrtelném díle Němcové. A nás, kteří stále častěji počínáme obraceti své unavené oči k lidu jakožto zárodku nových uměleckých sil, jako ke světu, z něhož přijde síla obrodu, opřede kouzelným svitem radosti. Bude nám důkazem síly a vodítkem k ní.

Budiž pozdravena tak krásná a milá kniha! α

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Krocínova kašna a její osudy.** Památná kašna tato pomalu se ztrácí z upomínek. Byli bychom si na ni nevzpomněli, ale přihodilo se něco zajímavého. Objevil se zase před nedávnem ztracený kus, nikdo nevěděl, odkud je, čeho je částí — a hle — náhodou přiložen ke zbytku kašny, přilehl úplně k celku. Kašna měla, jak známo, znamenitou uměleckou cenu. Byla postavena roku 1591 před staroměstskou radnicí z podnětu primátora Václava st. Krocína z Drahobejle. Dle popisu Mikovcova byla zhotovena z českého červeného mramoru. Roubení rozděleno bylo na třináct polí, mezi nimiž stály allegorické ženské postavy. Dvanácte polí obsahovala v reliefu znamení zvířetníka, třínácté erb Krocína z Drahobejle. Nad ním a nad obrubou vypínal se nástavek, zdobený znakem staroměstským, jenž zakončen byl sochou Neptuna, sedícího na dvou delfínech. Na vnitřní straně pak byla umístěna postava sv. Václava. — V kašně vypínal se architektonicky bohatě článkovaný střed ve formě vázy, nesené čtyřmi figurami, personifikacemi živlů: vody, ohně, vzduchu a země, Tyto sochy byly nejdokonalejší prací na celé zajímavé této památce. Na stěně vázy, neboli pánve byly vytesány mořské panny a tritoni, pak groteskní masky. Střed ukončen byl plechovým renaissančním orlem, patrně již novějšího původu, neboť dle analogie dá se souditi, že dříve tam stávala figura. Vodních střiků bylo značné množství, neboť na zachovalých zbytcích lze jich napočítati ještě patnáct. Z úst mořských panen a tritonů, z tlam delfínův a obrovských ropuch atd. stříkala nebo proudila voda. Mistra, který toto dílo provedl, bohužel neznáme. Lze však na zbytcích kašny Krocínovy, uložených v městském museu pražském, a to na vrchu, docela skrytě na ozdobném účesu jedné z mořských panen nalézti plastické kamenické znamení tohoto způsobu:

a pod figurou písmena: L. W. a podařilo by se snad podle tohoto znamení a dle monogramu jméno umělce objeviti a zjistiti. Léta 1862. za úřadování purkmistra Pštrossa byla kašna, ač mnohé a důrazné námitky proti tomu byly vysloveny, rozbourána. Některé části byly odvezeny do národního musea, kdež po dlouhá léta na dvoře se povalovaly, ostatní části byly složeny do hradebního příkopu u bývalé Nové brány. Když pak po několika letech počato bylo se stavbou městské plynárny na Žižkově, bylo zbytků těchto použito k vyzdění základů dvou prvních komínů, kdež posud se nalezají. Bylo by žádoucno, aby se na věc tuto nezapomnělo, neboť není vyloučena možnost, že po zrušení plynárny komíny tyto budou zbourány a že trosky Krocínovy kašny se ve zbořeništi objeví. Fragmenty v národním museu složené byly přeneseny do lapidaria městského musea a tam dle možnosti sestaveny a poněkud opraveny. Během času trousily se do musea různé mramorové zbytky, jichž příslušnost ku kašně se dala zjistiti; jiné partie pak byly nalezeny v kancelářích radnice, kde byly v koutech pohozeny. Patrně ponechali si mnozí současníci kusy kašny na památku, které se poznenáhlu vracejí. Jsou to jmenovitě hlavy figur. Ještě tyto dny dopravena byla pěkně pracovaná mužská hlava do musea a ku všeobecnému překvapení

se shledalo, že se dokonale hodí k torsu živlu »oheň« a že je tudíž pohřešovanou součástí personifikované figury. Má-li kdo ještě podobnou »památku« — nechť ji laskavě vrátí. Mimo spojitost s celkem nemá valné ceny — pro doplnění památné kašny má pak každý takový kus veliký význam. Museum ji ochotně a slušně zaplatí. *W.*

¨ **Alois Jirásek: »U nás«. Nové kroniky kniha III. (Osetek.)** Co nás při knize slavného našeho mistra naplňuje největší radostí, jest neutuchající, ba naopak vzrůstající a stále se dmoucí široký dech jeho tvořivé fantasie, která posilněna zázračným vínem drahé vzpomínky, dopíná se velkolepé mohoucnosti tvůrčí. Kniha U n á s, která jest uměleckou daní Jiráskovou, věnovanou rodnému kraji náchodskému, stává se stále velkolepější a vzácnější freskou, čím více jí přibývá nových oddílů. Typická postava faráře Havlovického, s níž jsme se seznámili už v prvých knihách, stále udržuje vznícený zájem čtenářův, jenž se vzrůstajícím enthusiasmem stále hlouběji se noří ve krásný rodný kraj básníkův, plný malebné přírody, plný vůně polí a luk, sníchí mezi lány hučících lesů. Ti lidé, kteří ten kraj oživují, zachyceni vzpomínkou z let potřicátých, jsou nám nesmírně milí. Ale nejen svou družnou, bujarou myslí nám suggerují lásku i sympathie — snad ještě více to jejich ovzduší nás tak mile rozehřívá, ovzduší našeho národního probuzení, do něhož pojata je celá galerie postav nám dobře známých a drahých. A proto nejen loudí se nám do srdce snivá selanka nešťastného učitelského spomocníka Kalisty, osud nebohého sirotka Hilmy, sympathické Aninky Domáňovy a j. —: my s utajeným dechem čteme passáže o Boženě Němcové, Václavu Klimentu Klicperovi, o Máchovi a jeho nesmrtelné knize . . . celé řady známých jmen se nám noří ze stránek drahé Jiráskovy kroniky. Co lásky jim věnoval básník! Co kouzla mládí je v ně rozmělněno! Což divu, že čteme přímo s posvátným nadšením, které mění řádky románu ve verše vznícené modlitby. Je známa vroucnost básnického cítění Jiráskova ve všem, co psal —: ale v cyklu U n á s je všechno ještě zvroucněno a prochvělejší. Láska k domácímu lidu a k rodné hroudě, po níž kráčela jeho dětská noha, všecko víc prosvětila a prozářila. Něhou a milostí je prohřát originelní půvab vypravovatele, jenž je vlastně ztělesněním kouzelné prostoty a jednoduchosti. Je možno přiznati čemu krásnějších předností? Styl Jiráskův je milý, hřejivý v tom svém archaickém zbarvení, jež pomáhá oživovati okolí zašlého děje. A pokud se týče onoho oživení samotna: Jiráskovo péro je z nejšťastnějších, která za podobnými cíli kdy kráčela. Je pravda, že koketní doba úsměvného rokoka je mu v tomto ohledu nejpřilehavější — ba mnohdy se stává, že i některá chvilka z éry našeho obrození zasvítí jejím jasem: ale přes to, že mnohdy je příliš mnoho péče vynaloženo na ten či onen detail dobový, na tu či onu událost historicky kontrolovatelnou, tak že hlavní linie dějová trpí šířkou povstalé takto episody, přece nelze — a právě proto snad — upříti Jiráskovi cenné zásluhy o vtisknutí pravého rázu českému románu historickému, jímž jest právě ona milá nonchalance a přirozená nahodilost, jakou bývá markován život, který tu svítí z každé řádky, oblit zdravými zášlehy historismu jako nekonečná, širá krajina bývá oblita zlatou záplavou sluneční. *S.*

¨ **Monna Vanna** má jenom jednu roli: choti Colonnovy. Na její rozhodnutí vyhrocen je děj — na jejím plášti v druhém aktu visí žhavá zvědavost obecenstva — jejím slovem hra se zauzluje a konečně i roztíná. Jasna není tato postava. Proto představitelka sáhne spíše k jejímu dokreslení do barevnice pro ostré zážehy vášně než by jemnými tečkami perokresby pokoušela se vylíčit hnutí srdce. Obecenstvo má před očima jen podivný plášť — na tuto lačnost tedy hodně akcentů! Kde tak počítáno, je z kusu sensační komedie. Pí. K v a p i l o v á k těmto vábidlům se nepřiklonila. V prvním aktu těch několik jejich slov ukazuje na duši trpící a dává již tušiti, že mezi ní a chotěm je sice svazek čistého manželství avšak spíše počestnou povinností utužený než zlatou nitkou lásky protkaný. V druhém jednání vidíme selanku, při níž si autor o čepele pravdy prsty do krve pořezal. Pí. Kvapilová tu vyrůstá delikátní hrou nad autora. Zabíjí tím sice v dramatě, co je vypočítáno na atrakci varietního hlediště — ale s jemným odstiňováním svých rozkladů činí kus v této nejslabší části umělecky cítícímu diváku snesitelným. Pak jí zbývá dosti tónů pro poslední jednání, ve kterém virtuosně vyluhuje z hluchých kamenů nemožnosti a divadelních fines čistá zrnka neposkvrněné poesie. — Hra tím pozbývá přitažlivosti pro dav — autor je tím stavěn v ostrý pruh světla, které mu nesvědčí — ale vytříbenému vkusu se zachraňuje z večera do posledního vlásku, co se zachrániti dá. — Ostatní role jsou stafáže. P. I n n e m a n n, který má po p. Mošnovi primát na realistní stařiky, opět dokázal, že další exponování v takových oratorských rolích mohlo by jeho reputaci nemálo poškodit. — Režie p. K v a p i l o v a zasluhuje výslovného uznání. Dal dramatu lem promyšleného scenování, s umírněností manipuloval s davy a krajinářsky ucelil zejmena noční výhled na Pisu. Při jenerální zkoušce dal putovati spřežením dobytka kolem stanu s náležitým povykem. Poněvadž však působivý trik ten rušil hru, rozmyslně upustil od tohoto malebného detailu. Z takové umírněnosti je zřejmo režisérské u m ě n í, které ovšem nutno líšit od ř e m e s l a. *ech.*

╪ **Manes** otevřel v těchto dnech výstavu českého umění, o které se v uměleckých kruzích mluví s nemalým respektem. Budeme míti tedy dle všeho letos na jaře krásné místo pro vděčné zálety českých duší. Manes dosud snad je přesvědčen, že u nás stačí pouze dobrou věc podniknouti, zdar že musí pak přijíti sám jako v matematické rovnici. Veřejnost na příklad na výstavu nijak nepřipravil a když ji otevřel, ohlásil to plakátem, který malířům snad působí potěšení, ale široké obecenstvo nijak nepobízí. Také referování hned po zahájení výstavy bylo umožněno jen těm, kdož jsou důvěrníky Manesa. My na příklad tak pozdě nabyli referentské vstupenky. A Máj by nebyl přece Májem, kdyby p ř e d e v š í m necítil s českými výtvarníky, zejména, když tolik dobrého vykonali jako ti, které jméno Manesovo spojuje.

— **Ze Švandova divadla na Smíchově.** Ve stereotypní repertoir divadla smíchovského, jemuž do omrzení vévodí prázdný a kluzkostí vypočítavý vaudeville Hen-

nequinův »Past na muže«, zabloudila dne 6. března premiera páně Lukavského trojaktového náladového dramatu Kamenný ideál. Známe hru již od dřívějška, kdy na sebe upozornila v konkursu Náprstkově a kdy vzbudila jisté sympathie snaha páně autorova podati dílo hodně psychologické, založené hlavně na syté obsažnosti dialogů. V tomto směru možno »Kamenný ideál« postaviti dosti vysoko, ač nikomu neujde jeho nápadná podobnost se hrami, jež znamenaly před několika lety jisté gros naší produkce domácí (Hladíkův Nový Život, Kvapilova Bludička a j.). Na scéně vynikly však některé vady díla, k nimž dlužno na prvém místě počítati očividnou neorganičnost celku, která vyvrcholila hlavně druhým aktem. Abychom mluvili konkretněji: Jedná se o šílenou náklonnost talentovaného sochaře Pavla Buriana k venkovské krásce Růženě Náhlíkově, v níž zbožňuje tento docela svoji Musu (je mu modellem k rozpracované soše »Kamenný ideál«). Děvče, byvši vychováváno přísně dle tradic maloměstských, tajně se oddalo za zády rodičů životu »polopanen« a stalo se brzy na to milenkou Pavlovou. Zdá se, že upřímně splácí sochařovu šílenou náklonnost — ale když sezná, že by ji kdos jiný zabezpečil bezstarostněji, svěřuje se Pavlovi se svými záměry s podotknutím, že byla by ochotna i na dále zůstati jeho — milenkou. Bolest však dohání sochaře k náhlému šílenství . . . Celý děj podán je v jednání prvém a třetím. Dějství druhé vyhraženo jest kabaretní scéně bohemské, která je kamenem úrazu. Jednak tím, že vlastně přerušuje volný tok a spád dějový, jednak tím, že celá ta směsice řečí, zcela nahodile volených a potýkajících se navzájem, zaváněla vším, jen ne českým živlem naší umělecké bohemy, která konečně ani u nás opravdového života nezapustila. Ta vložka, jež vnesla ostatně do hry něco více života, než tak mohla učiniti řada sentencí a dialogů, zachránila na oko reputaci večera, ale umělecky znamená rozhodné fiasko. Ostatně nebyla ani sehrána s oním švihem a temperamentem opravdového bohéma, jenž při vší rozpustilé bezuzdnosti nezapomíná umělecké appartnosti ani jadrného espritu. Hráno bylo jinak se zápalem a celkem šťastně. Úlohy obou hrdinů byly ve spolehlivých rukou manželů Táborských, z nichž zejména paní Táborská dovedla nalézti pro vášeň a pozdější vypočítavost Růženinu velmi šťastné akcenty. Pojala úlohu za nejpřirozenější konec: vrozená špatnost ženy vítězí nad ideálem mužovým, jenž jeví se tu jako velmi slabou mohutností pro podepření života. Pan Táborský plně uplatnil poctivou, mnohde přehnaně citlivou povahu sochařovu. Ve scéně propuklého šílenství dopal se dokonce účinu tak mocného, že jsme jej opravdu málo zvyklí očekávati na scéně předměstských divadel. *S.*

SMĚS.

** **Ernest Legouvé**, stařešina francouzských akademiků, zemřel v těchto dnech. Před nedávnem slavil svoje devadesáté sedmé narozeniny. Této příležitosti použil Pierre Giffard, aby vypravoval v »Matinu« různé zajímavé podrobnosti ze života slavného starce. »Když jsem r. 1867. přibyl do Paříže,« vypravuje, »byl Legouvé již bělovlasý stařec, ale byl považován všeobecně za muže, jenž chce dosáhnouti značného stáří. Roztomilý autor komédie »Deux Reines« dává naší době příklad, kterak provozovati sport. Člověk musí milovati život a činiti čeho třeba, aby jej zachoval. Čeho třeba, jest právě sport ve svých různých formách: pochody pěšky, šerm, tělocvik a od patnácti let jízda na kole. Legouvé objevuje se takřka každého dopoledne krátce po deváté hodině v šermírně v ulici Saint-Marc, aby patnáct minut šermoval. Jiný šermíř, jenž rovněž náleží k denním hostům šermírny, má v rukou hodinky a dá znamení, když uplynulo patnáct minut, jinak by horkokrevný akademik doráželi ještě dále a ostřeji na učitele šermu. Bez šermířské masky, maje toliko lebku krytou malou čepičkou, šermuje Legouvé každodenně kordem s přesností, pravidelností a pružností, jež by mu mohli záviděti mužové třicetiletí. Nemůže-li Legouvé sestoupiti do šermírny (bydlí v témž domě a dům jest jeho majetkem) cvičí se čtvrt hodiny v šermu ve svém bytě, kde se před 97 roky narodil. Dcera jeho, paní Desvallièresova, nyní 68letá, ošetřuje svého stařičkého otce s dojemnou něžností. Také ona není lhostejna vůči cvičení těla. V létě, v Seine-Portu, kde rodina každoročně meškal, koná pí. Desvallièresová s otcem pěšky výlety, hraje s ním na kulečníku, a což ještě pozoruhodnější, plove přes Seinu od břehu ku břehu a zase zpět. Táže-li se kdo Legouvé-a, kterak si tak obdivuhodně zachoval svoje zdraví, odpovídá Legouvé, jenž je poněkud nahluchlý, ale uhodne vše, co zřetelně neslyší: »Býval jsem vždycky šťasten a milován a hýčkán svým okolím. Žádné starosti, žádná nuda, žádná lítost, toť jednou z hlavních příčin zdraví. Ale to nestačí, třeba udržovati tělo ve stálé pružnosti a k tomuto účeli třeba šermovat, konat pochody, hrát na kulečníku, zkrátka činiti to, k čemu máme největší náklonnost. Pro mne je šerm idealním cvičením těla, ale proto nepohrdám také jinými cviky . . .« Malý, hubený, s čilýma, zářícíma očima, nepotřeboval Legouvé nikdy brejlí. V 97. roce čte ve dne i večer jako mladík.

† **Jenom krátkou pohřební řeč** — napsal člen pařížské akademie Legouvé do své závěti, motivuje toto posmrtné přání takto: »Vím z vlastní zkušenosti, že si skorem všichni posluchači pohřebních řečí ukracují čas díváním se na hodinky a že si při tom povzdechují: »Ten svou řeč do oběda neskončí!« Nepřeji si proto, aby k vůli mému pohřbu přátelé přišli — pozdě k obědu.«

— **Gustave Charpentier**, autor »Louisy«, navštívil až posud téměř bez výjimky každé divadlo, které vypravilo jeho operu. Pravidelně se dostavil ku premiéře. Sjezdil tak již celé Německo a doufejme, že rozšíří své cestovatelské dojmy ještě o hodnou řadu měst a neznámých zemí. Nyní nalézá se ve Vídni, kde chystají »Louisu« na dvorní opeře za skladatelovy součinnosti při zkouškách. Dává se ochotně interviewovat a sdílně vykládá o všem, co souvisí s ním a s jeho operou. Zdá se, že s Berlínem nebyl valně spokojen. »Ale nyní jsem se svou operou ve Vídni a jsem šťasten, že mohu se dostati ke slovu ve městě, jemuž je vděčen můj mistr Massenet za své největší úspěchy a za svá nejslavnější vítězství. V Berlíně

bylo to také všechno velmi hezké, orkestr byl výtečný a Destinnová byla skvostná Louisa. Ale od Vídně slibuji si něco velikého. Vaše nádherná opera a ředitel Mahler — to je bůh! Porozumění tohoto muže člověka až zaráží. »Jenom nařiďte, jak si to přejete mít,« prohlašuje a sotva, že se obrátím, zařídil již všechno sám ze sebe ve smyslu mých nejskrytějších záměrů. Mohu se naň také se scénováním úplně spolehnouti. »Louisa« je opera, která se musí nejen zpívat, ale také hrát. Nejvýznamnější role jsou otcova a jak se samo rozumí Louisina. V rukou paní Gutheil-Schoderové bude prý báječně opatřena.« Tak mluví skladatel. Z Vídně dostaví se prý Charpentier také k nám do Prahy. Můžeme se těšiti na jeho úsudek, ač nemá-li zdvořilý Francouz ve zvyku chváliti nejvíce tam, kde právě je . . . Ale nechť, naše provedení »Loisy« může klidně očekávati kritiku i chválu! —*ý.*

♡ **Louisa v Berlíně.** Dle dojmů berlínského dopisovatele časopisu L'Écho de Paris dopadla Charpentièrova Louisa, která měla u nás tak hluboký, pronikavý a zasloužený úspěch, velmi bledě v královské opeře v Berlíně. Orchestr byl výtečný, taktéž i hlavní čtyři role, matka, otec, Julián a Louisa. Nejlepší byla naše Destinnova jako Louisa. Za to vše ostatní bylo prý pode vší kritikou — a na těch drobných úložkách záleží přece v Louise tolik. Zejména dámy prý vypadaly jako »epileptické medvědice«, snažíce se býti temperamentními Pařížankami. A nejhorší byl onen báječný pohled na Paříž s Montmartru. Prospekt vypadal prý »jako středověké město s 20.000 obyvatel, jimž protéká potok se silničním mostem.« Všecko pařížské — tedy to, co dělá Louisu Louisou. — bylo prý daleko berlínské reprodukci. Myslím, že by byli Pařížané mnohem spokojenější s českou výpravou Louisy! A zároveň navrhuji, aby byla Destinnova pozvána, aby si k nám přišla zazpívat Louisu po česku. Bylo by to rozhodně zajímavo a pro správu jistě s prospěchem.

⁂ **Umělecké drobnosti z Německa.** Lyriku Gustava Falkovi odhlasována byla u příležitosti jeho 50tých narozenin hamburskou městskou radou doživotní roční renta 3000 marek. Návrh došel z jedné strany bouřlivého souhlasu, odjinud (levice) vášnivého odporu, byl však při konečném sezení velkou většinou hlasů přijat. Gustav Falke je i u nás znám některými svými překlady. U příležitosti čestného daru tohoto rozepsal se berlínský redaktor Josef Ettlinger ve vídeňském Zeitu (č. 108.) o naléhavé a nutné povinnosti států, starati se nejen o vynikající hudebníky a výtvarné umělce svoje vypisovanými cenami a nabídkami, nýbrž o zasloužilé básníky a spisovatele, jichž význam je rovněž státu nanejvýš důležitým. »Málo pomohou takovým lidem oslavné řeči jubilejní neb pohrobní, když život jejich jest často řetězem bídy a strádání«, praví Ettlinger. Článek podobného tonu přineslo 18. číslo časopisu »Deutsche Welt«. — Podobný roční příjem (1500 marek) byl poskytnut dvěma příznivci spisovateli Walteru Classenovi, autoru sociálního románu »Kříž a kovadlina«, aby mohl vystoupiti ze služeb státu jako učitel a věnovati se plně literatuře. — V Německu způsobilo poslední dobou nemalý poplach zakázání celé řady dramatických her censurou, mezi nimiž zejména jest vysoce umělecké a krásné biblické drama Paula Heyseho Maria von Magdala a rozmarný historický žertík Maxe Dreyera Das Tal des Lebens, jemuž přikládány jsou protidynastické tendence. Drama poslední bylo sehráno před sezvaným obecenstvem v berlínském Deutsches Theater dne 6. února. — V Cáchách zakázáno provozování Maeterlinckova dramatu Monna Vana, jak se praví na zakročení kněžstva. — V dolnorakouském městě Štokravě byl odhalen tyto dny pomník básníku Lenauovi, dílo vídeňského sochaře Wilhelma Seiba. — Zvláštní shoda okolností tomu chtěla, že v kratičkém čase dvou měsíců zemřely vdovy tří význačných klassiků německých, které téměř vesměs značně přežily svoje manžely. Tak v lednu (9.) odešla Margareta Mörikova ve svém 86. roce, vdova po básníku Eduardu Mörikovi, se kterým se zasnoubila r. 1851. R. 1873. bylo manželství jejich prohlášeno neplatným. Začátkem února zemřela vdova po Theodoru Stormovi, jenž ji pojal za manželku jako vdovec a několik dní na to zemřela v Dráždanech Emilie, vdova Otta Ludwiga, slavného autora »Makabejských«, přeživši svého chotě o 37 roků. Emilie Ludwigová i Margareta Mörikova byly členy německého pensionátu Schillerova (pro umělce a jich rodiny). Téměř současně zemřela v Mnichově ve stáří 86 roků choť Herrmanna Lingga. — Krutá zkouška pro těžce navštěvovaného a teprve před nedávnem poněkud se zotavivšího básníka. — Ze vdov slavných zvěčnělých německých spisovatelů žijí dosud choť Hebblova, Scheffelova, C. F. Mayerova a G. Freytagova. — Na rodném domku Heinricha Heineho v Berlíně zasazen byl nedávno pamětní velký relief básníkův, jenž dle reprodukce činí podobný dojem jako známá pamětní deska našeho Nerudy. — Na zámku Hermansdorfu v Dolních Rakousích zemřel koncem roku spisovatel A. Gundaccar svob. pán ze Suttnerů, choť spisovatelky a vášnivé propagatorky míru Berty Suttnerovy, ve 52. roce věku. Byl inženýrem a plodným spisovatelem řady knih a románů (Kavkazské povídky, Daredjan a j.) hlavně ze života společenského. —*α.*

⁂ **Originelní prostředek uvyknouti si spořivosti.** Dramatický básník Pradon (žil za Ludvíka XIV.) miloval velice hazardní hry a ztrácel při nich ohromné sumy, přes to však nezapomínal nikdy na nejhorší časy. Jeho originelní způsob strádání záležel v tom, že kdykoliv dostal od ředitele pařížského divadla honorář za nový kus, vložil peníze do zavřené pokladničky, k níž byl ztratil klíček. Kdykoliv potřeboval peníze, musil dlouho třepati pokladničkou, aby úzkým otvorem ve víku vypadlo několik penízů, a poněvadž byl dosti pohodlným, způsobovalo mu to takové namáhání, že mu vždycky zašla chuť, aby pokladničku úplně vyprázdnil. *W.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Máj: Lístek jubilejní. — Jan Osten: Předčasné jaro. — Xaver z Tejřova: Kleopatra. Lidé. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Jindřich Šlemberka: V říjnu. — Dr. Jos. Cisler: Na haltravské stoupě. — Vilém Mrštík Zumři. — Feuilleton · Krásná kniha. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

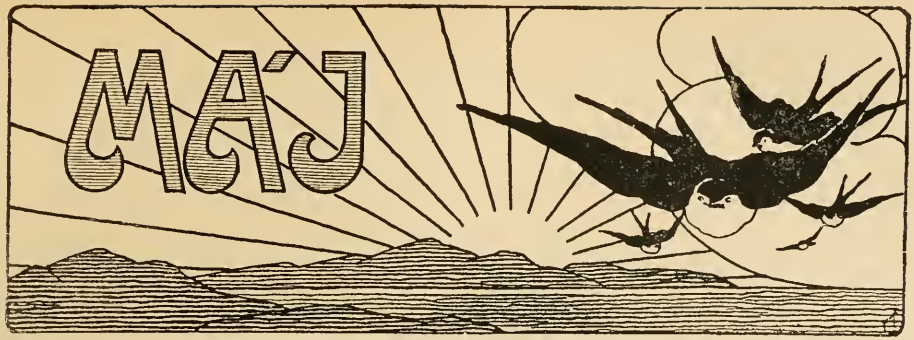

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

KAREL ČERVINKA:

STROM.

Mrtva v hrobě, jenž jest mým,
ležím, veta po mém těle!
Rozpadávám se a tlím,
zvadly myrty na mém čele,
ztlely prsty, pleť má hebká,
oči ztlely a v nich jas,
zbývá už jen žlutá lebka,
na ní černý, dlouhý vlas!

Přeletěla řada let, —
mrtva spím sem z jara daná,
už i rakev začla tlet,
zevšad červy provrtaná,
všeho skon už cítím v sobě,
hrůza jímá mě a žas,
vsadili strom na mém hrobě,
strom ten rozkvet zas a zas . . .

Do ornice vnořeny,
z jara puče, z jara raše,
má své dlouhé kořeny,
objala se těla naše,
do mé rakve až mi vniká,
když vše vlhne v jarní čas,
jarních dešťů vlhkost stříká
na mou lebku, na můj vlas!

Objímat se nechávám,
kořenů těch cítíc chvění,
nepoznané poznávám,
v marném tichém opíjení,
v mladé tělo se mi vplétá
kořenů těch tenkých svaz,
po mém srdci už je veta,
strom chce růst a kvésti zas!

Strom chce kvést a sílu brát,
sotva ptáci přiletěli,
musím jemu všecko dát,
obmyká můj život celý,
a já cítím nad svým tělem,
jak se zdvihá, den když zhas,
ve vzduchu ční zmodravělém,
tenkých kořínků jak svaz
zapletá se mi v můj vlas.

Podána mu v úžase,
zřím jej v snech, jak výš a výše
k nebi štíhlý zvedá se,
co já dole tlet mám tiše,
objímá mě ze svévole,
že je zase jara čas, —
nahoře má nebe, — dole
já mu vystlala svůj vlas,
já mu vystlala svůj vlas . . .

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Zuzanka pohlédla na zvoneček nade dveřmi, od něhož vedl drátek na ulici. Tak s Pánem Bohem. A vyšly. Alois Farář je provázel, aby se nebály.

Vrávoraly krátkou černou chodbou a dvorečkem tmavým, kam padaly záře několika vysokých hvězd, kolem zamřížovaných kolniček, kde mají báby z trhu uloženy své krámky, zeleninu a ovoce. Julinka šla v pravo, Zuzanka v levo.

Alois Farář zastavil se na dvorku a čekal, až zajdou. U dveří babiččiných Zuzanka zaklopýtla. Otevřela. Bože — Bože, jaká tma ji sevřela!

Babička kašle a kašle, a ona se bojí noci. Noc je hrozná. Stíny vstávají, zazdění vystupují, bezhlavý jezdec »u Tří korunek« z hrobu vyjde, holubice odlétlé vracejí se a zobají srdce, ach srdce!

A tatínek spí někde ve Smíchovské cihelně. Srdce jeho taky tluče. Tak jako srdce zvonů v zelené věži, jen že jeho srdce asi bolí, musí bolet, protože ho Kristus nevykoupil.

III.

V bílé, hvězdovitě klenuté světnici u Pepíčka a Barušky je jako v ráji, ale Zuzanka leží zase v černé komoře na slamníku vedle babičky, která kašle. A sotva přestane kašlat, začíná chrápat. Kašel je zlý, budí Zuzanku, sotva ji dřímota zpolehounka obestírá, ale chrápání je horší. Zuzanka osamotňuje, babička spí a chrápání zní jako praskání rakví a stenání zazděných a chraptění umírajících. Konečně přece Zuzanka usíná. Oddychuje tiše a drobounce se potí. Celý dům »u Ježíška« je tichý jako sen bývalého kláštera. Hodiny na věžích posílají do tmavého dvorka temné, smutné údery. Kroky z Umrlčí ulice cvakají a chvilemi roztříští se o staré, šedivé domy výsknutí, zasmání nebo výkřik.

Něco náhle jako dotknutí neznámé ruky probudilo Zuzanku. Je docela vyspalá a mohla by vstát a obléknout se. Spala dlouho odpůldne, a teď je se spaním hotova. Babička chrápe . . .

A teď — o Bože — slyší Zuzanka rachot vozu. Dojista je půlnoc — ano — teď — počítá — jedna — dvě, tři — — bije dvanáct. Rachot ohnivého vozu zaburácel venku, od »Tří Korunek« z bývalého kláštera vyjíždí bezhlavý kostlivec, už jede, jede k paláci Lobkovickému, Vlaskou ulicí kolem domu »u Červeného srdce«, kde pán mladou, krásnou ženu k smrti utrápil, k paláci Schönbornovskému a jede po Tržišti dolů jako bouře a s ohnivým rachotem vrací se vzhůru; jako pekelný rej zahřměl zase do Umrlčí ulice — a teď — dech se Zuzance úží — kloní se asi v utrpení z vozu právě u domu, u oken Pepíčkových, chřestí suchými hnáty, kloní se k osvíceným zastřeným okýnkům a jede dál až ke »Třem Korunkám« na hřbitov, kdež vstupuje do hrobu, nad nímž růže voní a víno zraje.

Je zase ticho, jen jednotvárné drnkavé hudby zaznívají z hospůdek Umrlčí ulice. Tatata, tatata, tatata a stále totéž. Jakoby se tam lidé točili stále do kolečka. Ale nějaké nové kroky jakoby šeptaly zrovna v domě. Zuzanka se strachem shroutila se k babičce. Ale ta její hrůzy necítí.

»A snad nemůže vyjít ze zdi,« utišovala se Zuzanka. »Ale maminčin duch by snad mohl přijít,« pomyslila si, »kdyby raději nepřišel! Čím by jí prospěl a čím ona jemu?«

Kdyby raději teď byla u Pečených a kdyby Alois Farář oblékal princezny pro Pepíčkovo divadlo. A Pepíček kdyby hrál na harmoniku!

S přibývající úzkostí umiňovala si Zuzanka, že podruhé v noci nezůstane ve světnici, že půjde ven, půjde třebas prodávat něco po hostincích, jako jiné děti chodí, a spát bude ve dne. V noci je v komoře smutno a nechce se spát. Nábytek nemají, protože jej tatínek prodal, jako žalář vypadá jejich černá komůrka, bez obrazů, bez záclon, bez kříže, bez lůžka . . . U Pepíčka by si přála stále být, u něho by se ničeho nebála. Vařila by, uklízela, nosila by mu jídlo na most a Barušce do šití.

Baruška by na nic doma nemusila sáhnout, večer by nikdy nemusila mýt ani prát a každou neděli by si mohla vyjít nastrojená s panem materialistou do Podbaby, do Hvězdy, kam by chtěla. Zuzanka by sama Pepíčkovi v neděli odpůldne stlala žehlicí prkno na zem mezi postele, polštář by mu dala pod hlavu, aby si pospal, když je slabý od těch pohledů na mostě a rád spí. A ona by mu zatím utírala prach s knížek a rovnala by mu je, nebo by u okna četla nebo nežli by se probudil, by s Julinkou došla na požehnání do kostela ke Kajetánům. A na večer by se všichni krásně sešli, a Pepíček by hrál písničky ty nejhezčí.

Však by ji snad ani nechtěli! Sesmutněla. A co by tomu řekla babička? A do školy musí ještě dochodit. Bude se pak učit šít u krejčího, kde šije Baruška. Snad ji také přijme. Až se naučí, bude mít denní mzdu dojista větší nežli si babička u kostela vyžebrá. A co se babička naprosí, namodlí pro tu almužnu a co se zimou natřese. A nežli se Zuzanka naučí šít, půjde prodávat v noci do hostinců kytičky nebo sirky, nebo co se ještě prodává. Zeptá se Aloise nebo hokynářky Zemanky, která prodává v domě »u Ježíška« nejmilejší Zuzančiny lahůdky: rybičky a děťátka

z páleného cukru, vařené hrušky a sulc. Ta ji tedy nejlépe poradí a dá na dluh sirky. V zahradě »u Lobkoviců« by si taky mohla koupit kytičky a uvázat si je. Třebas fialky si opatří. Lidé mají rádi fialky. Hned zítra zkusí štěstí. Mnoho by vydělala.

Snívá o tom — mít na léto pěkný klobouk a šaty. Jak nastrojené vykračují si zviáště v létě v neděli do kostela její spolužačky, a ona by neměla co obléci. Šedivá sukně už se rozpadává, živůtek má díry v loktech, sotva se dají spravit. A klobouk, který ji dala Baruška, už je tak z formy, že by na ni kluci pokřikovali, kdyby ho v létě na hlavu dala.

Tyto myšlenky tlumily její strach, ale přece si oddychla, když bila jedna hodina. To již bezhlavý kostlivec jistě zase pokojně leží pod zemí u Tří Korunek a nešťastná jeptiška se vrátila do zdi... Jen kdyby už bylo ráno, kdyby chtělo svítat!

A přišla jí do hlavy historie z Pepíčkova dětství. Když bydlil Pepíček jako sedmiletý chlapec s rodiči na ostrově Kampě v Hroznové ulici, stonal srdeční vadou a pořád stonal, i dávali mu krupkové obklady a jemu jich bylo líto, že z nich raději kaši neudělali . . . A stonal a stonal až jednoho dne zemřel. Jak to bylo hrozné, když všichni myslili, že opravdu zemřel a dali ho chudinku malého do rakve a on mrtev nebyl! Ležel jen jako ztuhlý! Rodiče plakali, družičky se připravovaly na pohřeb, a ta paní, která je vodívá, rozdělila jim předměty, které ponesou — přelomenou svíčku na červeném polštáři, bílý věneček, rozžaté svíčky. Družičky se těšily, jak se lidé po cestě budou zastavovat a za nimi ohlížet — na vyžehlené šaty, pentle, závoje a květy, a těšily se, že po pohřbu přijdou na svačinu k Pečeným, kde dostanou kávu, čokoládu, bábovky a cukroví.

A jak tam Pepíček ztuhlý leží pokrytý obrázky a myrtou, svíčka vosková u jeho hlavičky hoří, maminka se na miláčka dívá, a v tom jak se dívá, vidí, že sebou jakoby nějak pohnul. Vykřikne ulekána, padne na kolena, rakve se zachytí, synáčka Pepíčka vyklopí. A Pepíček je obživený. Všecko se sběhlo, i družičky i ta paní, která je vodí na procesí a nosí šerpu přes prsa, a celý dům a celý ostrov Kampa. Pepíčka hladili, čaj mu lili do hubičky a malaga mu dávali a radovali se a křičeli. Jen ty družičky litovaly, že Pepíček obživnul, neboť nemohly se ukázat v těch nažehlených bílých šatech a rodiče v radosti na ně zapomněli a nedali jim kávu ani bábovky ani cukroví. Ale lidi kde kdo dlouho chlapci posílali víno a moc dobré věci, takže se docela zotavil a byl brzy silný jako řípa.

Zuzanka se skrčila pod houni. Jak hrozné je za živa ležet v rakvi a přijít do hrobu! S Pepíčkem všecko dobře dopadlo, ale probudit se — v hrobě! Zuzanka se třásla hrůzou. Cítila touhu dotknout se teplé ruky, přimknout se k teplému tlukoucímu srdci. Uchvátila babiččinu ruku.

»Co děláš!« probouzela se stařenka.

»Tak — nic — spát nemůžu, babičko!«

»Protože spíš moc ve dne. Zejtra půjdeš do školy. U Pečenejch bys taky nemusila bejt celý večery.«

»Já půjdu prodávat.«

»Co že budeš?«

»Prodávat do hostinců fialky nebo sirky.«

»Pro mne za mne, jen aby tě někde nesebrali.«

»A nedala bych se. Utekla bych.«

»Tak už spi.«

»Babičko, prosím vás, rozsvěťte.«

»A proč zase, proč?« zahubovala stařenka, ale rozškrtla sirku a zapálila svíčku!

Jak se ta černá, holá komora žlutě rozsvítila a rozveselila, jak všecky chmury strachu z ní prchaly. A na stěně usmála se dřevěná soška Panenky Marie, kterou od Pepíčka Zuzanka dostala a vedle okna si ji pověsila, aby na ni pořád viděla, a z papírových růžiček ji věnečkem okrášlila.

»Tak vidíš,« řekla babička, »že tu nic není,« a zase shasla. Bylo tma a ticho.

Babička zachrápala.

»Kdyby nebyla tma, hlad a zima!« řekla si Zuzanka smutně, »snad jsou lidé šťastní, kterým nikdy není zima, kteří nikdy netrpí hlad a mají vždycky světlo. Kam jít a co činit, aby byla krása a ráj?«

A pomyslila si: »Tenkrát, když ležel Pepíček v rakvi, nebyl hrbatý. Jaký by asi byl Pepíček, kdyby nebyl hrbatý? Jednou jen zmínil se Pepíček řka: »Já jsem nebyl vždycky takovej«. A Baruška se k němu mazlila a zašeptala: »I co na tom.«

Otec a syn pracovali na stavbě a lešení spadlo, a starý i mladý Pečený sletěli na dlažbu . . .

Starý se zabil a mladý zase vstal po půl roce ležení a na věky věkův musí nést znamení toho neštěstí. Tak to vyprávěl Farář, když se ho jednou Zuzanka ptala, od čeho má Pepíček křivá záda. Bála se říci hrb, ale teď v noci myslí na tu osudnou událost a říká si: »Nejhodnější lidé trpí na zemi, aby v nebi byli tím šťastnější. Pepíček jistě v nebi nebude mít hrb a tatínek nebude cihelňákem, babička nebude žebrat a Julinka nebude křiva a sražena a já se nebudu bát tmy, protože v nebi je věčné světlo. Ale jaká já budu? Budu krásná? A všecko bude dobré? Nebylo by nejlépe, kdybychom všickni najednou hned umřeli, abychom se měli dobře? Proč se lidé bojí zemřít a proč pláčou, když jdou na pohřeb někoho, kdo jim umřel?«

IV.

Zuzanka seděla ve škole. Byly tři hodiny. Malostranské věže rozzvonily se páteřními modlitbami.

Sousedka řekla: »A nikdy se na tatínka ani nejdeš podívat?«

»Nevím ani kam,« odpověděla Zuzanka stydlivě.

»Můj tatínek je úředník,« prohodila sousedka vynášivě.

»Úředník,« opakovala Zuzanka s pietou a zdálo se jí, že ani nezasluhuje, aby s ní sousedka hovořila, když její tatínek je cihelňák.

A zase se učily. Bledá, vysoká učitelka vešla a postavila se napřímená na stupínku. Hnědé, zarmoucené její oči potopily se do zraků dětí tiše a prosebně. Bylo ticho, a všecky jakoby se pokloníly a hleděly k učitelce. Zuzanka se taky podívala, ale cítila podivné vzdalování z této atmosfery.

Vysoká, vroucně hledící slečna se tázala, povzbuzovala, kárala, ale Zuzance všecko unikalo. Hleděla na zlaté cibulky kostela sv. Josefa, na průsvitnou lucernu, zazlacenou zapadajícím sluncem, na prolamované kříže, které se rýsovaly do modrého nebe, na kamenné šedivé sochy, vznášející se na spiralových podstavcích.

Umiňovala si, že již do školy nepůjde, že bude opravdu v noci bdít. Noc je krásná probděná ve světle.

Za měsíc bude jí čtrnáct let, pak bude docela volná. Všecko, co tu dnes slyšela, bylo jí lhostejné, počítali nějaké mince, proč to počítali asi? Učily se z fysiky o tom, jak padají tělesa. Zuzanka byla by chtěla slyšet o padajících hvězdách. Pak vyprávělo se o nějakých strašných válkách a Zuzanka milovala ticho a klid. Ale teď — co to povídá slečna? Její hlas zní tiše a stejně, jako když voda kape s výšky. Vypravuje o velikém stádu ovec jak je přepadá vítr a bouře. A ty ovce běží, běží, běží bez rozmyslu, ubozí pastýři za nimi, a nemohou jich udržet. A vítr bolí, moře se v dálce zatmívá fialovým pruhem jako propast. Kam asi ty ovce zapadnou, zapadnou, neboť nesmyslně běží dále. Pastýři k smrti znavení běží za nimi, psi běží za nimi, ale nelze jich zadržet.

Až hle — v zakrvavělém přísvitu lampiček zjeví se jim statek jakýs, asyl, a ovce letí, letí — a pastýři je vhánějí do otevřených chlévů, v útulná místa záchrany.

Zuzanka chvíli poslouchá a v budoucí chvíli, odpoutána od vyprávění, promítá si vlastní duší celé dějství. Vidí sebe v tom větru, v té pohodě zkázy — a cítí jak běží, běží sama v nesmírném pustém prostoru zataženém tmou a vzdychajícím divokým větrem, a cítí ohromnou touhu dotknout se tepla, spatřit osvětlená okna, dotknout se políbením srdce. A cítí jak padá v tom kruhu černého obzoru, kde pláče letící vítr, kde slzy kanou s nebe. A konečně padla a leží na zemi pro vždy, a na ni padají prach, prst, semena bylin a sníh a déšť, a ona zarůstá se zemí v jedno. A je jí příjemno.

A ještě jako ve snách odchází pak po čtvrté hodině mezi žákyněmi po schodech ze školy kolem krucifixu s věncem bledých papírových růží, s třepotajícím se světélkem olejové lampičky, jde ulicí kolem kostela se sochami svatých, kolem starých paláců s kamennými věnci a vázami a kolem sladce zelených věží.

Jde samotna, bez sousedky, bez přátelství. A nejde Tržištěm k Ježíšku, kráčí dále Karmelitskou ulicí, jakoby jí někdo přikázal, že musí tamtudy jít. A tedy jde.

Hle — proti ní u kasáren ubírá se ulicí pohřeb. Chvěje se chudobou zelených lístků. Kněz kráčí mdle a bez zájmu. Povinnost ho bolí. Truchlící pozůstalí mají krvavé oči a je na nich viděti, jak byli by rádi sami — bez pózy.

Zuzanka jde dál jako náměsíční. Řekla si, že vyhledá tatínka; však ho najde u některé té smíchovské cihelny. To je její cíl. U Kinské zahrady spatří fůru s cihlami a v nedaleku, jako stín té červené vypálené hlíny — kráčí člověk hrozný. Má nohy hadry ovinuté, tvář zduřenou, oči vodnaté, bezvýrazné. Cihelňák. Ale není to tatínek.

Pohřeb se vzdaluje.

Zuzanka stojí v rozpacích, neví co činit, má-li se vrátit, nebo jít dál. Jít dál ji to nutí. Petřín už je daleko za ní, jako pohádka, A jde, jde rovnou ulicí — domy v pravo, domy v levo. Lidé se hemží, vozy rachotí a její srdce bije, jakoby se bálo. Dojde konečně k rohu jedné ulice, která tu dlouhou, dlouhou protíná. Zastavuje se a hledí v pravo. Belhavá babička jde proti ní. K té si troufá.

»Babičko, kde jsou ty cihelny?« Ale srdce se jí třese.

»Cihelny? A jaký cihelny?«

»No, cihelny.«

»No tamhle k Malvazinkám.«

»K Malvazinkám,« zašeptala si Zuzanka a sklopila oči.

»To chceš na hřbitov?« zeptala se stařenka.

»Na hřbitov,« zajíkla se Zuzanka a zima jí zalomcovala. Obrátila se po stařeně. Proč se jí ptá, chce-li na hřbitov, když ona chce do cihelny?

»Bude nejlíp se vrátit,« řekla si sklesle.

A v tom zase skřípavě hrčí červená fůra a vedle ní cihelňák. Zamžikala očima. Nohy hadry ovinuté, tvář zduřelá, oči vodnaté, bezvýrazné.

A srdce, srdce začlo bušit v prsíčkách jejích jako strašné kladivo, které chce duši vyplašit na věky věkův: byl — byl to tatínek. Přitiskla se tam k šedivé zdi pod lampu jako v úžasu a hrůze.

Červená fůra líně hrčela a tatínek kráčí s hadrovýma nohama podle ní. Minul Zuzanku, nespatřil jí. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FR. KVAPIL:

VRBA.

— Své matce. —

Nad proudem skláněla jasným
svraštělou, sehnutou líc,
stařenka vetchá a smutná,
co rok vždy smutnější víc.

Zářilo na nebi modrém
to slunce úsměvné tak,
v proud jasný stříbrné hvězdy
ztápěly kouzelný zrak.

A v zdroji hrály si rybky,
luh kol se ve květech smál,
leč vrba, stařenka sešlá,
vždy teskně truchlila dál.

Ni snítky na zryté hlavě,
ni lístku, holá jen klest —
a sny přec táhly jí duší
jak mládí radostná zvěst.

I zřela v dávných se letech,
když máj byl celičký svět,
jí v klíně hnízdili ptáci,
sněť každá zeleň a květ . . .

A přišly zimní pak mlhy,
sníh bílý zahalil kraj,
leč vrba o jaru snila
svou dále čarovnou báj.

A přišly burné pak vichry,
kmen vetchý zlomily v ráz —
jen na led klesla a vzdychla
a snila o květech zas.

A máj byl. Výhonků svěžích,
kde kořen, tísnil se mrak . . .
— Jen v snu se usmála tiše
a na vždy zavřela zrak.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Zumr domluvil a přirozeně zas jako člověk lehnul na záda. Teď mluv zas ty, mě už bolí huba.

Oba Zumři dlouho pak mlčeli, obírajice se každý svými myšlénkami.

Havlíček vedle jako každou neděli předčítal stařence »Národní Politiku«.

— A Havlíček se nějak mezi nimi ztratil. Namáhal se, namáhal, ale nedařilo se mu. Pořád, jak je tam baví, co se mu nasmějou a nikdo si ho hrubě ani nevšímnul.

Mladší Zumr se rozholil.

— Havlíček je aušus. Ten jakoby mezi ně ani nepatřil. Dotěra. Už ho mají všeci dost. Ani by ho mezi sebou netrpěli, kdyby tam nechodil už třicet let. Platí za špicla. O té šičce taky už vědí. Matka ji zemřela, nevěděla kudy kam, na kartu neměla, šila tedy pro lidi bez karty. Jednou mu zůstala dlužna za byt, ale ne dlouho, nějaký měsíc nebo dva. Havlíček šel a udal ji na komisařství, že šije bez karty. Na policii má být jako doma.

Teď zas starší Zumr sebou přehodil, vytlačil oči z důlků a upřel je na rozházenou hlavu Zumra mladšího —

— Jdi pryč.

— Růžička to řek. Máme prej si dát dobrej pozor na slovo.

— Však nic zlého nemluvíme.

Starší Zumr se zas převalil na postel a dal se do hlasitého smíchu.

— I to jsme si to vybrali! Buď Bohu chvála, na lepší jsme přijít nemohli.

— A slyšel's, co mu řekl Čáp? S tím kudrnatým zimníkem? Taky ho tak nataň' . . . pokračoval Zumr mladší.

— Počkej, zastavil jej starší a napjal sluch.

Slyšel neznámý čísi hlas —

— Zumr Franz! bylo slyšet dýchavičný čísi krk. —

— Listonoš! — Psaní — —

A Zumři čekali mlčky, až Havlíček vejde a doručí odvedený list.

Trvalo chvíli, než se objevil.

— Co s tím dělá? Proč ho nenese? pravil mladší Zumr a už odhazoval peřinu, že půjde na něho. Ale dlouhýma svýma nohama nijak se nemohl vyplést ze skopaného prostěradla — — To by byl pěknej pořádek, — kde pak mám pantofle? pravil, nahýbaje se a pátral po pantoflích pod svou postelí.

— Snad čeká, až vstaneme, omlouval Havlíčka Zumr starší.

— Vždyť slyší snad, že hovoříme. Co jsme dámy, aby se bál vejít? Jen ho nech. Já vím, proč psaní nenese. Ale, to se mu zarazí, pravil mladší a nahlédnul zas pod postel oním známým pohybem vydry, když s břehu slídí po své kořisti: zatr . . . pantofle! Kam pak's je dal? Přece jsem je měl v rukou.

— Když's je měl v rukou, musíš o nich vědět. Tamhle jsou u kamen.

— Já je tam nedal.

— Já také ne.

— Někdo je tam musel dát. Samy tam nepřišly.

V tom tiše dvéře otevřel a s brýlemi dosud na nose do světnice přes okraj nahlédnul Havlíček.

— Pan Zumr Franz! volal, napodobuje listonoše a potřásal psaním v ruce.

Starší Zumr natáhnul se pro psaní.

— Jak pak jste se vyspali, stále tak hledě přes brýle s postele na postel, ptal se Havlíček. Safraporte, pravil k mladšímu, zatím co starý Zumr zubama rval psaní. — Vy jste měl zas voňavý cigarro? Co pak to bylo? Už včera jsem si ho všim'. Chvíli jsem vás cejtil.

— I jen portorico, dost suše odbyl jej Zumr.

— To jste musil vybrat moc dobrý. Což, já kuřákem nejsem, — ale portorico je neřád, když trefíte na špatný! — Od milej, od milej? — s dobrodušným řehotem ptal se Havlíček staršího Zumra a pátral v svraštělém jeho obličeji, jaký dojem na něj psaní učinilo.

— Ano, od milej, dost uštěpačně odpověděl starší Zumr a psaní hodil za sebe.

Havlíček nakrmil ještě nos a mžiknuv po mladším, utáhnul se do dílny.

— No, já musím zas jit, pravil ve dveřích a v kuchyni sděloval stařence, že psaní bylo z Prahy a nějak se nelíbilo tomu s roztrhanými kalhotami.

— Od koho? ptal se Zumr Zumra.

— A to víš, — od Kašpárka.

— Co píše?

— Chce mě žalovat.

— Kdo? vychýlil se mladší, div z postele nevypad'.

— No, Kašpárek — krejčí.

— Hehehe. Hehehe. Hehe — hé — zařval mladší Zumr a smál se, až se duchna vzdouvala.

— Co se směješ?

— Tobě se směju. Kdyby se's napil zeměžluče, takový obličej neděláš.

Starší jen založil nahé lokty za hlavu a hleděl ke stropu, jakoby rozmlouval s nebesy.

— Nejhorší na světě je, pravil, když člověk chce platit a nemá peněz.

— To je, to je, — na to mladší — a ještě horší je, když peníze má a musí platit dluhy.

— No, něco se mu musí dát. Aspoň čtyry zlaté. —

Duchna znovu se nafoukla, zapraskala postel.

— Což, pravil mladší, smíchem se rdouse: když máš, dej, bude to jenom chvalitebné od tebe. Ale počkej, až umřeš. To bude jistější.

— Ty se jenom směješ a já abych na tě dělal dluhy. —

— A snad si nebudu kazit neděli! Co pak tě může žalovat? Podle nového zákona se to ani nesmí.

Nyní se dal starší Zumr do smíchu.

— Ty si děláš zákony sám. Proč pak by nesměl!? Jsi dlužen, může tě žalovat, v tom žádný zákon nebrání.

— Nebrání, nebrání. To vím, že nebrání, ale jestli co dostane, je, příteli, probléém. Ty jsi študent a podle zákona študentovi nemá kdo co půjčovat a za to my nemůžeme, že půjčil.

— On mně nepůjčil. On mně jen dělal.

— Na dluh.

— Na dluh.

— Následovně, platit mu teď nejsi nic povinen. Dokud z tebe nebude něco docela jiného, než je z tebe teď.

— To zas já mu neudělám. Ale teď nemám, kde bych co vzal? Včera jsem vydal poslední.

— Vůbec já pozoruju — pravil mladší Zumr — naše největší chyba je, že nemáme peněz. Kdybychom měli peníze, aji Kašpárka bychom zaplatili, aji Ptáčkové bychom něco dali, a půjčovali bychom zrovna takovým boháčům jako jsme sami. Že ale peníze nemáme, nezaplatíme Kašpárka ani Ptáčkovou a život budem zrovna tak pohlavkovat jako jsme ho pohlavkovali doposud.

— A kde máme taky pořád peníze brát, když všechno propijem? To pak musíme být samý dluh, že až stydno člověku vyjít na ulici.

— A co pak jsem já proto jenom na světě, abych platil dluhy? — Kdybych já se měl starat o každý dluh, musil bych přijít o všechnu »veselost svého srdce«, jak říká největší náš esthét za posledních tisíc, osm set a osmdesát devět let. Přijde doba, kdy i my platit budeme dluhy. A ta doba bude zlatá, napiš to Kašpárkovi. Dokdy mu máš zaplatit?

— Do čtrnácti dní.

— To může bejt — ironicky pochvaloval sobě Zumr mladší.

— Já mu zaplatím. Jen co odvedu práci, zaplatím mu hned. Co musí být, to musí být, slovo dělá muže, musí se dodržet.

— Tak ho drž! rozkřiknul se Zumr a byl zázrak, že při těch slovech neslítnul na zem. Neboť rukama se natahuje přes bratrovu postel a nohama leže na své, tak sebou škubl do výše, že bylo zhola nepochopitelno, jak se i potom udržeti mohl na obou postelích a nepadnul pod ně.

Starší se chystal k delší řeči.

— Prosím tě, nemluv, nemluv, mlč! Počkej — chytal se mladší za bok, jakoby se v pádu přece byl narazil — počkej, až ležet budu na svém, dodal a ryje se jako krtek v rozcuchaném a už tak dost zdupaném loži račím pohybem táhnul se do svého pelechu. — Teď lež a mluv. — Tak se mně nic už nemůže stát. Stoje se to poslouchat nedá. Skácel by se's ty i já. Tvoje řeči od poslední doby vůbec vyznamenávají se obzvláštní jakousi pitomostí. Jak pak? — obrátil se — ne-

jseš ty tak tento trochu — churav? — pravil a zatřepal u hlavy rukou jako když vítr třepe fangličkou. — Slovo, příteli, je slovo a žádný knoflík, abys jeden ztratil a přišil si hned jiný. Kam ho vrazíš, tam trčí jak hřebík a pověsit se na něj můžeš ty. Když drží, nekejklá se, jak máme lidi, že mluví a každou chvíli z jiné strany. Když slovo, tož slovo, ale pak ho, Zumře, drž, nebo tě za ně držet budu já. Když platit, tož platit, pak ale plať. Kde jsi co dlužen, všude a všechno napořád. Dlužen nesmíš zůstat nic, ani za dva nový bandura.

— Tak se to zas nesmí brát.

— Tak se to musí brát. Žádný handl stanoviska, žádný čachr s názory. Když řekneš a, musíš říci bé a když řekneš bé, musíš vědět, že je také cé. Dovedeš-li principy hájit, pak podle nich taky žij. Jinak se ani nedotýkej. Pálí. Vlezeš a nevylezeš, zapleteš se a nevymotáš. Když důslednost, tož důslednosť, když kuráž, tož kuráž, když charakter, tož charakter, plať jako morovatý. Chceš-li za slovem stát, stůj, ale pak jako dub; nejez, nepij, jen plať a plať. A platit musíš, protože neplatit nemůžeš, pak-li mluvíš a nežvaníš, jsi li muž a ne baba. Řekni na to něco, hni se! »Vy všichni, kteří vstupujete do těchto míst, vší zanechte naděje.« — To jsou slova, která Dante vyvěsil nad peklem. Já v tom pekle byl a tebe do něho nepustím, protože by's zůstal tam. —

— Svým kollegům, pokračoval Zumr — i na technice posluchačům pracuješ písemnice ku státnicím, za to dostáváš peníze a z těch bezmála žiješ — jak se to můžeš opovážit dělat? Podle své logiky musel by's toho okamžitě nechat a jít se pást. — Protože lumpáctví jako čestný muž provozovat nemůžeš. Já u Dr. Jonáka vyučuju dva blbé kluky, o kterých s naprostou jistotou vím, že je ničemu nenaučím a naučit nemohu, protože jsou to blbci a ne děti. Peníze za ně vyhozeny jsou za nic a moji povinnosti by bylo, dr. Jonákovi říci poctivě, že peníze beru zadarmo, leč bych si dal platit ztrátu svého času. To on také ví a proto místo učení dává mně předčítat oplzlé své romány a dramata o »Dobývání hradu smradem«. »Starý Karas a stará Colombina« nebo »Trafikant a slečna tabáčnice«. — A za to já si dávám platit. Piju s ním pivo, kouřím jeho cigarra a za peníze poslouchám jeho smích. Mou povinnosti by bylo, hodit mu to drama pod nohy a zadeklamovat — že se nesrovnává s mou důstojností a ctí, abych něco podobného prováděl. A já nejen že zvířeti jeho nestoudnosti pod nohy neházu, ale ani brvou nepohnu, trpělivě »starou Colombinu« předčítám dál a to už asi po desáté. — A neřeknu mu, že jedná podle, že krade mně i sobě čas a ve mně hledá zrovna takové zvíře jako je sám. Kdybych mu to řek', dostanu na hodinu výpověď a šel bych se pást s tebou. To bychom byli dva. Přítel Bartoš látá zas lidem řeči, kterými kandidují pak na zemský sněm i do říšské rady a bere po padesátce i po stovce za jednu řeč. Musil by toho okamžitě nechat a jít se pást s námi. To bychom byli tři; — kollegu Holoubka zavřeli na dva roky do blázince a než se vrátil, sběhla mu za jiným jeho hodná a vždycky tichá žena. Když ho pak z blázince pustili, uznal přítel jeho Křížek za svou mravní povinnosť, sděliti mu všechno o jeho ženě a tak učiniti mravním svým zásadám zadosť — To seš už ty. A to jste vy všeci umravnění umrněnci: neznáte míry, neznáte žádného taktu, jen když rozumem hejbete, myslíte, že myslíte — A tady musí nějaký takt být. Tu vidět, kam letíš, jednou-li se pustíš s kopce. Ty se, pravda, přes své stanovisko přeneseš, ale mohl by se's taky nepřenest a za týden visíš na klice! (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JAN KARNÍK:

MLADOSTI.

Postůj aspoň okamžik,
zlatokřídlý motýlku,
ukoj toužný srdce vzlyk,
vrať se ještě na chvilku.

Ve skalisku setmělém
cesta má je zakleta,
buď mi strážným andělem,
veď mne zpátky do světa!

Veď mne ještě v onen kraj,
kde jsem lásky trhal květ,
domova mi píseň hraj,
které nelze zapomnět!

Putuj se mnou ještě dnes
v úvaly mých rodných hor,
sednem' si na svadlou mez,
zašumí nám v pozdrav bor . . .

A když tam mne opustíš,
ptáče mojich jarních dob,
budu aspoň míti blíž
drahých duší tichý hrob.

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumavi.

(Pokračování.)

Čekala asi půl hodiny. Ale jí zdálo se to býti již celou věčností. A náhle zmocnil se jí silný pud jíti mu naproti.

Šla.

Šla rychle, jakoby se bála zmeškání. Nohy její rozdíraly se ostrými skalisky, jimiž vedla pěšina a chvílemi zase klopýtaly přes kořeny vysedlé ze země. Ale nedbala ničeho a jen ku předu chvátala sotva dechu popadajíc.

Přešla nejvyšší vrchol Haltravy a sestupovala do prohbí nazvaného »pískavou smouhou«. Matka vražednice zanesla tam své dítě a také za větru a vichřice ozývá prý se odtamtud dětský pláč. Na tu pověst náhle vzpomněla si Rézla a na okamžik stanula.

Divné, strnulé ticho vládlo kolem. Tma zela odevšad a jen tam na dně proluky, kde zřídl les a stálo jen několik mohutných buků, rozhozeno bylo několik skvrn větvemi se prodravšího měsíčního světla.

Mladá žena chvíli stajeně naslouchala, neozvou-li se kroky, než nepostřehla ničeho — jen prudce, skoro hlasitě jí bilo srdce pod ňadry. Náhle protáhl se vzduchem svistivý, téměř kosti prorážející let nočního ptáka, prosmykujícího se zašeřenými korunami stromů. Ale ženy té, obeznámené s přírodou se hrubě ani nedotkl. Poodhrnula jen vlasy své na zpocené čelo a spánky se deroucí a nabyvši nové síly spěchala dále.

Na dně proluky pod zadumanými buky se poněkud rozjasnilo a staré rok co rok nastýlající se zde listí šloumalo jí pod nohama. Pak stoupala zase cesta hned pod hřebenem poslední vyvýšeniny haltravského pásma, sklánějící se svým úbočím až k samému Habří. Vysoký les pojal znovu mladou ženu ve svůj stín, ale pěšina změnivši se tu ve vozovou cestu, byla již pohodlnější, ač místy přívaly vybraná a neschůdná. Žena však nedbala námahy a jen ku předu se drala, jakoby dohoniti chtěla něčeho, co se stále rychleji před ní vzdalovalo.

Pozvolna skláněla se cesta, les řídnul a po malé půl hodince prosvitnul svým okrajem, ozářeným jasně měsícem...

Rézla stanula na pokraji lesa a upřela lačně oči své do krajiny. Opodál, asi dvě stě kroků odtud, bělala se silnice vroubená nedávno zasazenými jeřáby, jak zatáčela se od lesa k hořenímu konci Habří, jež leželo na mírné stráni. Baňatá, před nedávnem novým plechem pokrytá střecha kostelní věže a obilené stěny její polity byly měsíčním světlem, rýsujíce se jasně na lesnatém, rovněž měsícem ozářeném pozadí, odbočce to jednoho pásma horského. V dolejší části vesnice v levo zřiti bylo prolamovanou střechu panského pivovaru, zdánlivě hned vedle úhledný zámek hraběcí a v pravo vysoký komín továrny na majoliku; za to ostatní budovy dědiny, promíšené hojnou zelení zahrad a nevynikajíce hrubě jedna nad druhou, stlačeny byly v táhlou, po stráni dolů v jedno splývající hmotu, z níž jen tu a tam prozařovalo opozděné světlo petrolejové lampy — —

Rézla těžce oddychujíc, dívala se chvíli ztrnule v před. Již již se jí zdálo, že tam dole na silnici objevil se nějaký stín, ale vždy po chvíli poznávala, že to byl klam. Nikdo nepřicházel . . . A jí zdála se každá minuta celou věčností . . . Chvílemi obírala se myšlénkou, co by mu řekla, kdyby náhle před ní stanul. Ale nežli propracovala se k určitému závěru, již hatila zase směr jejích úvah obava, že nepřijde: »Snad šel horem přes trávníky k lesu a snad už dávno je napřed, co ona tu marně čeká,« napadalo jí. »Anebo vobešel dolem zahrady a nadešel si k pěšině, již ona sem přichvátala.« A hned na to usoudila, že je dosud jistě u nevěsty a co by se stalo, kdyby tam došla? »Ne — ani krok,« opravila se, »bylo by to pro lidsky řeči a nikomu potom nic není. Ale jistotu mit muším« — rozhodla se pevně.

A v bzdětném strachu, aby nepřišla pozdě, pádila zase zpět, necítíc již ani únavy ani bolesti bosých, rozdrásaných nohou.

Bylo již kolem půlnoci, když došla nahoru nad úval. Byla téměř bez dechu. Zachytila se jednoho kmenu, aby neklesla vysílením a ssála rozchlipujícími se nozdrami vzduch ve svá uřícená prsa, spjatá k tomu ještě divným, svíravým pocitem bolesti u srdce. Popošla pak chtějíc usednouti na pokraji lesa, ale náhlá závrať spojená s nevýslovnou bolestí na hrudi hrozící zalknutím se jí v tu chvíli zmocnila. A vrhla se bezděčně k zemi trhajíc s prsou svých oděv, jenž se jí zdál býti hrozně těsným a hledíc přivésti hruď svou ve styk se svěžím, ochladlým nočním vzduchem. Tváří přitiskla se v měkký, vonný mech, zabořila v něj i křečovitě své prsty, a celá bytost její rozlomcovala se v těžkém, lítostivém pláči.

A ten pláč přinášel jí pozvolna úlevy. Zvedla se a usedla, poslední slza svezla se po líci a tvář její spolu s obnaženou šíjí a vysokými prsy, jichž mateřství její nebylo hrubě ani změnilo, ozářena světlem měsíčním, pozbývala drsnosti znatelné při denním světle, a celá její bytost zdála se nabývati rysů antické krásy, v nichž vryt byl nezměrný bol . . . Již ani nepřemýšlela, přijde-li . . . Jen seděla němě skrušená a ubitá, upírajíc hluboké své oči, plné tíživého smutku, do krajiny.

Celé Podčerchoví leželo tu stopené v namodralé záři měsíční. Celá ta kotlina podobala se nějaké křišťálové, až na dno průhledné hlubině, v níž jasně ozářené lesy kontrastovaly ostře s tmavými, ve stínu ležícími stráněmi. Všechno zdálo se býti tak blízké a tak jasné, jen tam na obzoru směrem ku Všerubům zastírala jemná mlha pohled na mlčící lesy. Dědiny v údolích po různu ležící nebyly oku ani znatelny, všechno splývalo v temnou, modravou lesní tůni, na níž zdála se plouti stříbřitě bělavá oka podhamerských rybníků jako čarovné květy leknínů — —

A do této stlumené tišiny lesní zaléhaly jednotvárné dunivé údery pracující stoupy, provázené občasným, táhlým skřípotem převodného kola, zaléhajícím do okolí jako úžasná disharmonie do tohoto v nejjemnějším pianissimu snícího kraje. I proud vodní šuměl jednotvárně, leč šum ten umíral již v loktech samého úvalu, nechávaje okolní lesy v jich nočním, mlčelivém zadumání . . .

Ale ve snu tohoto ztichlého kraje tajil se přece život, život čekající rozbřeskem dne svého vzkříšení, život plný potu a námahy, ale v slzách běd a potu svítící přece hřejivou spokojeností . . A tuto tepnu života, obleněnou pod jemně tkaným závojem měsíční noci, cítila též báti mladá žena, stlačená svým bolem, za to v nitru svém cítila prázdno a mrtvo, jakoby tam shaslo něco, co se již nikdy k životu nevzkřísí. A to mrtvo jakoby prolínalo celou její bytost, v duši její nebylo již ani myšlénky, jež by ji připoutávala do budoucna . . . Ba i to celé okolí bylo jí náhle nevlídným, a veškerý dosavadní život, jímž prošla oloupená o tak nepatrný požadavek: trochu lásky, hnusil se jí jako pohled na ohyzdnou ropuchu . . To byla celá její přepjatost, ta její horoucí, nezkrotná a do krajnosti k oběti odhodlaná láska, vykvetlá v chudobě a strádání, za to však čistá a věčná jako to nezměrné, čisté nebe nad hlavou —; její láska, pro niž svůj život posvětila, pro niž chtěla by trpět do krajností, za kterou však nechtěla míti zaplaceno — — Jak sprosté se jí najednou zdálo — snad na úřadě vyjednávat o tom, co bylo výslednicí vášní a citu, jak strašně nízké a bezcitné! Ale v tom si vzpomněla na dítě — na toho světlovlasého klučinu, jenž jakoby byl otci svému z oka vypadl. Snad pro toho —? Ale což ona není ničím? Kdo jí splatí její požadavek, jenž napraviti se dá zase toliko láskou? Kdyby aspoň věděla, že tam té nemiluje — snad by se přece časem s osudem svým smířila. »Ale on ji má jistě rád,« utvrzovala se nezvratně, »proto si ji bere.« Kdežto ona? Jest jim jenom překážkou — všem v krajině je to známo. Jej omluví: byl mlád, líbila se mu, to je všecko — ale proň se nehodí. A nač by si kazil celý život? Zaplatí na dítě a třeba i jí a bude vyrovnán a čist a po čase všechno se zapomene. A jen jí zbude v srdci věčný nepokoj — —

»Ne — nihdá.« rozhodla se náhle a vztýčivši se stoupla až na samý okraj úvalu kolmo nad místem, kde dole černala se hluboká tůně. Táhlo ji to hleděti dolů a nějaká divná, příjemná závrať, která dávala jí zapomínati na všechno kolem, se jí zmocňovala . . . ; zdálo se jí, jakoby z dola ozýval se lákavý, tajemný šepot neviditelné bytosti, tak přesvědčující o věčném klidu tam dole . . Zdálo se jí, jakoby odtamtud vztahovala se k ní dvě neviditelná ramena, jež ji objímala a svírala s nadpřirozenou silou, proti níž všechna lidská vůle jest bezmocnou . . . A v hlavě její vířila podivná směsice mátožných myšlének, nevztahujících se již k tomuto životu, ale k tomu neznámému a dalekému, počínajícímu — smrtí . .

Okamžik a mohlo býti po všem . . .

V tom zazněly z malé vzdálenosti lidské kroky . . . Mladá žena protržena byla jimi ke skutečnosti. Uvědomila si znovu vše, co předcházelo a zaznamenala, že to jistě on . . . Zajásala téměř ve svém shrouceném nitru, pohlédla ještě jednou dolů do závratné hlubiny, černé jako jícen smrti, a myslí její šlehla myšlénka: půjde s ním tam dolů a nikdo jí ho aspoň nevyrve . .

Pak odstoupila do lesního stínu až k samé pěšině. Sluch ji neklamal — kroky se blížily a v malé chvíli stanula před ní vysoká postava.

»Jsi ty to, Rézlo?« ozval se příchozí pevným, mužným hlasem, v němž nebylo ani nejslabšího záchvěvu bázně.

»Ano — já —,« řekla ona.

»Věděl jsem, že přijdeš — denně tudy chodím v tuto dobu a čekal jsem tě,« řekl klidně.

»Ty žes —?«

»Ano — byl jsem tím jist. Ale tma je tu jako v pytli — pojďme raději na světlo,« rozhodl se a vykročil na okraj úvalu, ozářený měsícem, kde před tím stála ona, nejevě ani nejmenší známky strachu ani rozpaků.

Šla mechanicky za ním. Náhle prolétlo jí myslí, že se bude vytáčeti, že bude lháti. Ale ona jej prohlédne a pak . . . Sám se staví na okraj propasti . . . Jak by to bylo snadné strhnouti jej s sebou . . Anebo chce ji dostati blíž . . stačil by jeden ráz — svrhnouti ji dolů . . . a tak by se jí snadno zbavil . . .

Uvažovala tak beze vší myšlénkové kontroly a jaksi instinktivně zůstala ve stínu lesa přidržujíc se rukou nízce skloněné větve jednoho smrku.

Vogel stanul na samém okraji srázu, pušku sňal s ramene a poodstavil a sám volně podepřel se zády o silný smrk, na pokraji srázu zrovna přilepený.

Byl to muž vysoké, silné postavy s plnovousem plavé barvy, sahajícím až na prsa a s energickým výrazem tváře — pokud dalo se z rysů jejích při měsíčním osvětlení vyčísti.

»Rézlo, ty víš už všechno — co?« řekl klidně vytahuje z kapsy svého mysliveckého kabátu dýmku a hotově se ji zapáliti.

»Vím,« zněla úsečná odpověď.

»Dobře — nemusím ti všechno vykládat«, pravil vypouštěje již obláčky dýmu. »Proklatý

život,« ulevil si na to po malé pomlčce a zadumavě upřel oči do dálky.

Rézlu zmátl poněkud tento jeho projev — —

»Jsi ty pěknej ženich — takle mluvit před svarbou,« s trpkou ironií poznamenala ona pozorujíc s napjetím každé jeho hnutí.

Neodpověděl, jen mlčky pokuřoval. Po chvíli ticha usedl na vysoko vyčnívající kořen smrku, kde stál a otázal se přidušeně: »Rézlo, co dělá Toníček?«

Otázka ta uvedla ji v nový zmatek, zároveň však popudila ji, že netýká se jí samotné.

»Spi — co jinyho,« odvětila stěží svoji nevoli utajujíc. »A k uspání tě už nečeká — Dyť máš taky teď jiny starosti —.«

»Jen vyčitej — máš k tomu právo,« řekl suše nechtěje se nijak omlouvati. A máchnuv rukou znovu si ulehčil: »Psí život!«

»Neproklínej — sám jsi's šechno připravil. Anebo sval vinu na mne. Viď — dyby mě nebylo, šechno by šlo hladce,« zavyčítala.

»Mýlíš se,« odvětil trpce se usmívaje. »A — kdyby tebe nebylo, nemohl bych vzpomínati aspoň na kousek šťastného života.«

»Ten tě přece teprv čeká —.«

»Ah! ten už přešel. A od budoucnosti si už neslibuju ničeho,« řekl chladně.

»Proč teda tám chodíš? Proč si ji chceš vzít — ?« otázala se nedočkavě a vyčítavě zároveň.

»To je právě hrozné,« vzepřel se. »Přece každý ví, jaký mám k tobě závazek, ale nikomu to nevadí. ‚Který pak mladý člověk ňákou takovou hloupost nevyvede,' řeknou staří a shovívavě všechno přehlédnou. A víš ty, co je sloužit u vrchnosti? To znamená být otrokem tělem i duší po celý život. Jen považ — od mládí jsem tu na revíru a pomalu začne člověk šedivěti, než si může svůj krb zařídit. A to musí ještě dřív některý starý ustoupit. Jako teď jde Gérl do penze. Vidíš — mám albrechtickou myslivnu zrovna v kapse. Ale tu se ti řekne: »ožeň se a tu si vezmi. A nechceš-li, udělá to jiný a ty si mládenci dále,«« stýskal si trpce rozladěn.

»Dyť máš přece taky ňákou svobodnou vůli. A pak — panskej chleba neživí celý svět,« nadhodila nejsouc jeho slovy přesvědčena.

»Prosím tě — vzpomeň si jen sama,« vykládal on dále týmž zatrpklým tonem. »Pro tebe musil tvůj tatík taky z panskyho a nebylo by mu pomohlo, kdyby byl krvavy slzy plakal. A teď si mysli, že bych já schválně odešel. Vidíš, tatík můj se tu v službě ustaral. Tenkrát neplatili si ještě fořti do pensijního fondu — jen ten deputat uštědřili matce po jeho smrti. Ale to je jenom z milosti almužna! A kdybych odešel, i to jí vezmou. A vzít ji s sebou, jaky stáří jí zabezpečím? Ah! nemysli, že to všechno jen tak klidně snáším. Stokrát bych chtěl být raději na tvém místě. Jsi volná, nezávislá, tomu dítěti můžeš být matkou — ale já mu nesmím být ani veřejně otcem —.«

»Nežaluj — vím všechno. A co tomu říká tvá nevěsta?« tázala se klidněji, ale přece znepokojena.

»To je právě nejsmutnější, že jí moje minulost zrovna jako rodičům nepřekáží.«

»Ale přece tě má snad ráda,« vyzvídala se stupňujícím se nepokojem.

»Jako by měla každého jiného, koho by jí rodiče ukázali«.

Rézla si oddechla volněji a pak již klidněji ptala se dále: »Snad ty teda ji máš rád?«

»Rézlo, pro Boha tě prosím — nemuč mne,« zvolal náhle vášnivě protrhnuv se ze svého klidu. »Musil bych zapomenout na všechno, co bylo — a to nemohu — nikdy. Vidíš — vzpírám se tomu sňatku, oddaluji ho aspoň. Mohla být už včera první ohláška, ale sám jsem dal na oko rozhlásit, že pan farář nechce povolit — — Musil jsem s tebou dřív mluvit. — Ale nevěděl jsem a nevím ani teď, co ti vlastně chci — — Znám dobře, že nejsi jako jiné ženy a že bys odmítla každé vyrovnávání penězi — — Ale co mohu jiného? Jednám špatně, cítím to dobře a ty toho nezasluhuješ — — A tak už kolikrát v noci, když jsem se tudy vracel, jsem stál zrovna zde a díval se k vám dolů a něco mne lákalo, abych tam zase šel — — — Ale jít od jedné ke druhé, k tobě, která jsi ničeho netušila — věru dobře, že jsem vždy vzpomněl v čas, jak by to skončilo — — — A to by bylo bývalo příliš ošklivé a hnusné — — A tu mi — bůh je můj svědek! napadávalo, že by bylo nejlíp skočit dolů do té tůně a bylo by po všem — — Ale zas Toníčka jsem si vždy připomenul a to mne věru chránilo. Ó Rézlo, věř — mnoho trpím a bojím se všeho, co přijde. Ale zpět nemohu — zrovna kleštěmi jsem sevřen. Kdybychom aspoň my se potom nerozešli — —«

Vytřeštila naň oči — — — Porozuměla mu — prohlédla ho celého. »Tak teda mám být nadál po vůli ženatymu? Fuj — zač mne máte!« zvolala plna rozhořčení a chtěla odejíti.

»Prosím tě, takhle neodcházej — nechtěl jsem tě urazit,« zaleknut stísněně pravil on; »přece si nemůžeme býti cizí — vždyť nás pojí naše dítě —«

Vyhodil posledního trumfa a čekal na účinek svého hodu.

Rézla stanula a dlouhým, mlčelivým pohledem na něm utkvěla.

Byla klidna, zcela svá. A jemu viděla do duše: spatřovala v něm slabocha — —

Láska jeho k ní vyvětrala životem a lety, na místě srdce mluvil pouze rozum a kde se ještě srdce ozvalo, byla to pouhá ozvěna minulosti. Za to ona poznala, že vášeň její v ní ještě neuhasla, — to byl jen klam přivozený tupým životem a ovšedněním. Ale nyní poznala prudký žár v nitru svém, žár, jenž dosud neutuchl — vždyť byla schopna před chvílí ještě vraždit —

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

F. F. ŠAMBERK S JOS. JIŘÍM KOLÁREM NÁVŠTĚVOU V KARTOUZÍCH. ✣ ✣ ✣ ✣

(Ze vzpomínek F. F. Šamberkových.)

F. F. Šamberk a Josef Jiří Kolár seděli asi v letech sedmdesátých počátkem měsíce září v Sedmihorských lázních. Josef Jiří Kolár četl noviny a povídá:

»Šamberku .... čtu tady něco o Kartouzích a vzpomněl jsem si na to, že se tam už chystáme několik let. Z Prahy se tam nevypravíme nikdy. Do Kartouz máme kočárem dvě hodinky . . . pojďme se tam zítra podívat.«

»Proč ne . . . to bude zajímavý výlet,« souhlasil Šamberk.

»Dobrá — ráno vyjedeme,« nadšeně zvolal Josef Jiří Kolár. »Zajedeme si napřed do Jičína, požádáme u státního návladnictví o dovolení . . . objednám povoz . . . na polovic . . .«

»Objednejte . . . v kolik hodin vyjedeme?«

»Abychom vyjeli aspoň v osm hodin . . .«

»Nu . . to je akceptábl . .«

Josef Jiří Kolár po celý den se na cestu do věznice těšil. Sehnal si nějakou monografii a při obědě z ní citoval zajímavější podrobnosti.

»Tam jsou zajímaví lidé,« hovořil Kolár ke mně . . . »to bude pro nás neocenitelné studium. S každým vězněm si promluvím několik slov, . . . abych z toho přece něco měl. Ne abyste mně, Šamberčičku, odtamtud pospíchal. Času máme dost a co na tom, když se vrátíme až večer.«

»Pro mne a za mne . . . já sice o takovou zábavu nestojím . . , ale budu vás poslouchat . . . možná, že to bude zajímavější, než celá ta naše inspekce.«

Vyjeli jsme časně z rána. Cestu jsme měli pohodlnou — počasí bylo překrásné. Kolár se skutečně nesmírně těšil. Pořád mně něco vypravoval. Přimhuřoval po svém zvyku levé oko, povyhluboval ret a rachotil svoje r, že byla radost ho poslouchat. Na státním návladnictví v Jičíně nám povolení ihned dali a my jeli v trysku ke Kartouzům. Představili nás řediteli věznice, jenž požádal kaplana v trestnici P. Ž.*., aby nás doprovázel. Kněz přišel, přivítal nás velice vlídně, ale prosil, abychom chvilku počkali, že si vezme na sebe sutánu a na hlavu biretek.

Když se kněz vrátil, ptá se ho J. J. Kolár.

»Velebný pane — proč pak jste se převlékl do tohoto obřadného roucha?«

»Není radno, slovutnosti, choditi mezi ně jen tak. Mám smutné zkušenosti. Ostatně není tomu tak dávno, co mého předchůdce P. B.*. strašným způsobem ztýrali. Takhle mají ti lidé přece jenom trochu větší respekt.«

J. J. Kolár pozorně poslouchal, přimhouřil oko a povídá už méně rozjařenějším hlasem . . .

»Dejte pokoj . . . hm . . . no . . . no . . . však ono nebude tak zle . . .«

»Což pak abychom si nějakou tu sutánu také vypůjčili,« navrhoval s šelmovským úsměvem F. F. Šamberk a dodal:

»Oba jsme oholeni a pánové strávníci Kartouzské trestnice nás budou považovat za panpátery.«

Kolár neodpověděl. Poroučeli jsme se pánům v kanceláři a vydali jsme se na obhlídku. Všechno všude Kolár obdivoval a všechno se mu líbilo.

»To je grandiosní — to je velkolepé,« volal nadšeně skorem za každým krokem . . . »a ta čistota tady . . . inu . . . humanita znamenitě pokročila. Velebný pane, to je rozdíl, co? Špilberské kasematy a tady ty salony. To se na mou věru pranic tomu nedivím, že tak mnohý něco jenom proto provede, aby se dostal do žaláře. To je prosím docela řešácký kriminál . . . Šamberčičku . . . špatně by se tu člověk konečně neměl.«

Kolár rozmlouval skutečně s každým, jen trochu zajímavějším vězněm.

»Co pak jste provedl, příteli?« ptal se, nakloňoval hlavu a poslouchal. Většina mu řekla, že nic . . . že jsou tu docela nevinně.

»Vida . . . vida . . .,« povídal Kolár . . . »chlapi jsou důslední. Je to mrzuté . . . když to hlavní zapíraji, věc ztrácí na půvabu. Dvacet roků dostal a nic neudělal . . . počkejme . . . tamhle ten staroušek snad bude hovornější.«

J. J. Kolár přistoupil k muži asi šedesátiletému, jenž měl krásný až po pás sáhající bílý plnovous.

»Jak pak se jmenujete, pane?« zahajoval Kolár rozmluvu.

»Kotalinski, vašnosti,« odpověděl vězeň.

»Vy nejste Čech, že ano?«

»Ne, prosím . . . já jsem Polák . . .«

»Těší mne, těší mne (Kolár podával starci ruku) . . a co pak jste, dědečku, vlastně provedl?«

»Zabil jsem ženu, vašnosti . . .«

»Stafra . . . stafra . . . to jste ale tuze chybil. A proč pak jste ji zabil?«

»Ona mně zanášela . . .«

»Hm . . to je ošklivé . . tuze ošklivé . . a nadobro jste ji zabil?«

»Nadobro, vašnosti . . ani nehlesla . . .«

»Tak . . tak . . člověk by to ani ve vás nehledal. Nu, a kolik pak let jste dostal, pane?«

»Dvacet, vašnosti . . devatenáct už mám za sebou. Ten zbytek mně odpustili. Za dva dny pojedu domů.«

»Sláva . . .« nadšeně zvolal Kolár . . . »to se asi těšíte, pane? Máte-li pak někoho, kdo se na vás těší?«

»Mám — dva syny mám, vašnosti . . jsou to hodní hoši . . . píšou mně a vyjedou mně až na hranice naproti.«

Kolár starci zase podal ruku.

»Gratuluju vám . . to je tuze krásné . . jen když máte tuhle radost. Nu . . a co pak jsou ti vaši synátorové . . ?«

»Oba jsou sedláky . . . já jsem měl, vašnosti, krásné jmění. Každý hospodaří na svém . . . já jim to všechno

přenechal. Kde pak jsem se nadál toho, že tu takovou řadu let vydržím.«

»Dobře, docela dobře jste udělal . . však oni vám to synkové vynahradí. Tak tak . . oni přijedou vám naproti . . to je hezounké. Nu . . a co pak vaše paní . . pane . . o té jste se ani nezmínil . . .«

Stařec vyvalil na Kolára oči.

»Prosím, vašnosti, k vůli té tady přece jsem . . . tu jsem zabil . . .«

Kolár učinil rychlý pohyb, sklonil se k starci, podal mu ruku a zarachotil:

»Pardon . . pardon . . neměl jsem nikterak v úmyslu, nějak nelibě se vás dotknouti . . pardon . . pardon . . .«

Pan páter zavedl nás do kuchyně. Bylo k jedenácté hodině a v kuchyni se vařilo, krájelo, loupalo, sekalo a míchalo o překot. V chromném kotli vařila se bramborová polévka. Asi čtyři trestanci stáli u kotle a kopistí míchali polévku klokotem se vařící.

»Ah . . to je vůně . .,« liboval si Kolár, když jsme vstoupili do kuchyně . . »sapristi . . sapristi . . to je kuchyně jako v nějakém paláci. Vida . . vida . . měděné nádobí . . aj aj . . a ta čistota . . To se mně náramně líbí.«

Kolár postavil se ke kotli a se zálibou se zadíval na polévku, jež se vařila jako melassa v cukrovaru; ve vařící hladině provalovaly se brambory, jež skutečně velice lákavě vypadaly.

Kolár přistoupil ještě blíže.

»Šamberčičku . . to jsem dostal na tu polévku chuť. Na mou věru, takový zdravý apetit jsem už několik roků nepocítil. Velebný pane . . prosím zdvořile o malý talířek . . . já milerád potom v kanceláři nechám tu nějaký obolus pánům na přilepšenou. Šamberčičku . . pochutnáte si . . pan páter opatří laskavě i pro vás talířek . . .«

»I ne . . raději ne . .« odporoval živě Šamberk . . . »já zůstanu už při koukání . . to je přece jistější . .«

»Vy labužníku . . ale já ji sním a pochutnám si na ní lépe než na humrech . . .«

Dozorce zatím sháněl talíř, očisťoval jej, naplnil polévkou a podával Kolárovi, jenž po něm chtivě sáhl.

Druhý dozorce, jenž na všecky možné otázky Kolárovy ochotně odpovídal a vše vysvětloval, pokračuje ve svém výkladu.

»Loni se tu udála strašlivá událost. (Kolár už měl lžíci v ruce . . dozorce stál před ním a talíř držel.) Trestanci se spikli proti dozorci, jenž měl dohled a službu v kuchyni a jednou ho tam strčili. Ubožák se v kotli v pravém toho slova smyslu uvařil. Než se sběhli lidé, byl ubožák strašně zohaven.«

Kolár, jenž měl lžíci v ruce, pustil ji do polévky a řekl:

»Vida . . to že ti chlapi udělali . . .?«

»Prosím, vašnosti,« nabízel dozorce polévku a přistrkoval ji Kolárovi až k tělu.

»Ne . . děkuju . . ona je pro mne tuze vařící . .,« řekl Kolár, vrhl plachý pohled na vařící polévku a v minutě byl z kuchyně venku.

V trestnici jsme se zdrželi asi hodinu, sedli jsme do kočáru a jeli do Jičína.

»Dobře se naobědváme a k večeru pojedeme do Sedmihorek,« navrhoval Kolár.

»Já bych myslel, že bychom mohli zůstati přes noc v Jičíně,« mínil Šamberk. »‚U Škrábků' mají proslavené plzeňské pivo. Když už jsme tady, užijme toho.«

»K čemu to?« odporoval Kolár . . »bude nejlíp když se dostaneme domů. Mám starost hlavně o to přespání . . to víte, jaké to v těch hotelích bývá. Zdržíme se do večera a za chládku pojedeme. Vyjedeme k osmé hodině a před jedenáctou jsme doma . .«

Když jsme přijeli na jičínské náměstí, viděli jsme zvláštní divadlo. Vojáci a dozorci vedli tři trestance, jichž vzezření bylo hrozné. Všichni měli ruce i obličeje zkrvavené.

»Co se stalo?« vyptával se živě Kolár.

»Chytili trestance,« vykládal kdosi ochotně — »pracovali u Vokšic na poli a sedm jich uteklo. Tři už dostali . . o těch čtyřech ještě nic nevědí.«

»A proč jsou ti lidé samá krev?« žasl Kolár.

»Bránili se a rvali se s dozorci . . . Když se jim útěk nepodaří, jsou potom jako lvi. Tohle jsou náhodou takoví holdegroni, kteří se hned tak nevzdají.«

Zajeli jsme do populární restaurace na náměstí »u Škrábků«. Kolár už nebyl v tak růžové náladě jako dopoledne.

»To byla přišerná podívaná« — řekl a kabonil se při tom — »pořád ty lidi vidím. Když oni ti dozorci jsou na ty ubožáky jako rasi. Já se jim pranic nedivím, že zatouží po svobodě . . .«

»Ale vždyť jste ráno povídal, kterak se pranic tomu nedivíte, že tak mnohý něco jenom proto provede, aby se dostal do kriminálu,« poznamenal kousavě Šamberk.

»To je prosím docela něco jiného,« zlobil se Kolár . . »ostatně . . některé dojmy člověka rozladí. Jak si vzpomenu na tu krev, mám skoro zlost, že jsme sem jeli . .«

Seděli jsme, popíjeli jsme plzeňské a bavili se s občany. Hovořilo se skorem výhradně o trestancích. Ten vypravoval to, ten ono.

»První jejich starostí je,« vypravoval hospodářský ředitel, »aby si opatřili oblek. Utéci se jim konečně podaří, ale trestanecká uniforma je prozradí. Stalo se už několikráte, že přepadli lidi, svlékli je, pobrali jim šatstvo a utekli . .«

»Pane Koláre,« ozval se Šamberk . . »já bych myslel, že by bylo přece jenom moudřejší, kdybychom tu zůstali. Škoda, tohle plzeňské opustit. A potom . . . nezapomínejte, že jsou ještě čtyři ti holdegroni z Kartouz venku a ti že hledají civilní mundur. Tady nám nic neschází . . . pěkně se tu vyspíme a ráno za sluníčka pojedeme domů. Víte . . čert nikdy nespí . . což když nás ti chlapi přepadnou . . .«

»Nesmysl,« bránil se Kolár, jenž chtěl býti doma a jenž potrpěl si na dobré vyspání . . . »bojíte-li se, zůstaňte si tu . . já se ale nebojím a proto pojedu.«

»Mně to je jedno . . . pojedu s vámi, abyste neřekl, že jsem vás opustil. V osm hodin teda vyjedeme . . teď máme šest . . pane hoteliéře, račte nám na osmou hodinu obstarati povoz do Sedmihorek,« poroučel Šamberk.

Seděli jsme dále a bavili se živě a výborně. Pan hospodářský ředitel uměl velmi poutavě vypravovati.

»Jeden z těch chlapíků ale na ně vyzrál,« začal s novou episodkou. »Byl to vrah, jenž zabil asi tři

lidi a mezi nimi jednoho četníka. A najednou zmizel. Představte si, jaký povstal v Kartouzích, v městě a v celém okolí shon. To vám byl poprask, že si o něm nikdo nedovede učiniti představu. Na vraha byla uspořádána honba — dozorci — četníci — vojáci — všechno se rozeběhlo do okolí a prohledávalo každý kout. Ale chlapíka nenašli a myslím, že ho tenkráte vůbec nedopadli. Jak to ten kujon navlékl, aby jim upláchl? V polích se zrovna o překot pracovalo — bylo to o žních . . . trestanec popadl sekáčovu kazajku, kterou našel na mezi, svou trestaneckou kajdu hodil do strouhy, sebral někde motyku, postavil se na pole a kopal, jakoby jak živ nic jiného neděl'al. Vojáci, četníci i dozorci hnali se jako diví kolem něho . . chlap klidně stál, kopal, kopal . . a nikdo si ho nevšiml, poněvadž všichni ho považovali za obyčejného nádennika. Na poli zůstal až do tmy a pak klidně upláchl. Ale stalo se už také, že pro šaty trestanec zabil člověka. Přede dvěma lety přepadli dva trestanci . . stalo se to nedaleko hradu Kosti . . svatebčany a poněvadž jim nechtěli dáti šaty po dobrém, pustili se do nich, do krve je sbili a šaty jim ukradli«.

Bylo už k osmé hodině. Hoteliér přistoupil k našemu stolu a tázal se, má-li se už zapřáhati.

Kolár se podíval na hodinky, ale neřekl ani slova.

»Za malou čtvrthodinky,« řekl Šamberk . . »dám si ještě jednu, zaplatíme a pojedeme.«

»Budeme míti krásnou cestu,« liboval si Šamberk . . »měsíček svítí jako rybí oko. Já si pořádně schrupnu . . v kočáře spím tuze rád . .«

Kolár zase vytáhl hodinky a dlouho se na ně díval.

Zaplatili jsme, rozloučili jsme se se společností a vyšli jsme na náměstí. Večer byl skutečně překrásný.

Šamberk se pohodlně uvelebil v kočáře.

»V kolik hodin budeme v Sedmihorkách?« ptal se kočího.

»Nějakou chvilku po desáté.«

»Dobrá — nemusíte to hnát,« přál si F. F. Šamberk . . . »je krásný, vlahý večer . . ať užijeme trochu toho vzduchu«.

»Sapristi«, zvolal najednou Kolár . . »vždyť já nemám žádných doutníků. Počkejte chvilku . . hned jsem tady.«

Vrátil se asi za pět minut. Postavil se u kočáru a ohmatával se.

»Pořád se mně zdá, že jsem něco zapomněl . . ba že . . vždyť nemám tašky na doutníky.«

Zase odešel a trvalo to hezkou chvilku, než se vrátil.

Pomalu se šoural ke kočáru a rozmlouval s hoteliérem.

»Dobrou noc . . šťastnou cestu . .,« volal hoteliér na rozloučenou. Kolár podal mu ruku a zase s ním chvilku hovořil.

Konečně přistoupil ke kočáru.

»Tak co, pojedeme nebo nepojedeme?« zabručel Šamberk . . . »člověče, vy se dnes na tu cestu vypravujete jako chudý král do boje.«

J. J. Kolár chvilku mlčel. Zapínal se do svrchníku, sotva se zapjal, už se zase rozpínal, zapaloval si doutník a pořád na Šamberka, jenž už věděl, proč váhá, a jen se potutelně usmíval, po očku pokukoval.

»Šamberčičku . .« zvolal najednou Kolár.

»Nu? . .«

»Což pak abychom zde přece jenom zůstali,« mluvil Kolár pomaloučku a jakoby nerad . . . »ono je u těch »Škrábků« docela milé posezeníčko. To pivo . . sapristi . . kde pak takové hned tak najdeme . .«

»Proč ne«, souhlasil Šamberk . . . »jenže jste to mohl říci dřív . . . já už mohl zatím jednu míti v sobě . . .«

»Pojedete s námi zítra,« volal Kolár na kočího . . »my se s vámi dobře vyrovnáme . . rozumíte . .,« rachotil Kolár a už sypal do restaurace.

»Ono není oč stát«, řekl Šamberk šeptem ke Kolárovi, když si k němu přisedal . . »ani o tu polévku ani o setkání s těmi holdegrony za chládku.«

»No právě . . no právě«, řekl Kolár, jakoby se nechumelilo . . »jen když jsem vám padl do noty.«

JUDr. R. J. Kronbauer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **U Jindřicha Mošny.** »Na zdar!« — zvolal na mne umělec a učinil gesto, známé z principálské role v »Prodané nevěstě« — »ejhle . . . tak vypadá člověk, jenž vstal z mrtvých.« A při tom se celičký jeho obličej smál, oči mu jen jen hrály, každý sval se pohyboval, brada se mu třásla a tělo jeho se při tom vlnilo v oněch nepostižitelných a nenapodobitelných obratech, jež smích srdečný a bezstarostný vyvolávají a — díky Bohu — zase vyvolávati budou. Umělec je zdráv a jak zdráv! Bodrá šelmovina zrovna mu tryskala ze živých a svitivých očí, když řekl: »Stonal jsem . . . pořádně jsem si zastonal a poležel . . . měl jsem chřipku, měl jsem zápal lednice . . eh . . co to povídám — zápal pohrudnice a krásný exudát . . . takový, že o něm mohou professoři na universitě přednášeti. Deset neděl jsem nevyšel z pokoje, ani na pavlač jsem se nedostal. Člověče — člověče . . já byl zavřen jako v kriminále. Tady v tom pokoji jsem bloudil jako v kleci — a ven jsem nesměl. Doktoři jsou holenku ti nejhorší žalářníci. Nepovolí — nedovolí — nepustí — ne a ne. Hádej se s nimi, když člověku hrozí, že by to mohla býti jeho smrt. To jsem si liboval, že bydlím tak vysoko. Jako ve věži . . . jako hlásný ve věži. Jenom tahle vyhlídka na Karlák mne živila. Večer jsem koukal oknem, viděl a slyšel, jak jdou lidé z divadla. To se mi nejvíce stýskalo.« Pan Mošna chodil si při tom po pokoji, mrštně se obracel, pokukoval, pousmíval se a pořád jakoby si liboval, že to tak dobře dopadlo. Vynechám při líčení skvostné hodinky, kterou jsem u něho prožil a na kterou, co živ budu, nezapomenu, všechny spojky a dotazy. Jsou zbytečny, protože byly by balastem. Obrázeček nabude tím celistvosti a zajímavosti. O to vlastně se jedná, povědět statisícům, kterým se po umělci a po drahocenném, vzácném jeho umění a zároveň daru Božím, tolik stýskalo, jak se Mošna měl, když těžce stonal . . . tak těžce, že několikráte

už kolovala po Praze zpráva, že v domě u Palmů, nahoře ve třetím patře, dodýchal nejoblíbenější český mim, jenž miliony rozveselil a pobavil. »Strach jsem z nemoci neměl. Ale jednou taková divná úzkost mne přepadla. Hrobníky jsem nejradději hrával . . . ano, hrobníky . . a snad je budu zase hrát. A tu mne tak divná myšlenka zaskočila . . . Abych s tím hrobníkem se nedostal do bližšího styku. Do opravdy. To přece víte, že už v novinách brali péra do rukou a že chtěli napsat: Jindřich Mošna umřel.« Chtěli . . . chtěli . . . inu . . . měl jsem toho dost, z čeho smrt bývá. Když Vojta Slukov umřel, byla toho plnička Praha, že jsem umřel také já. Dva najednou . . před tím Pštross . . . a nejdřív paní Leopoldina Ortová de Pauli. To to šlo za sebou . . . představte si, jak mně bylo. Se všemi jsem byl tolik let u divadla — všechny jsem měl rád, tuze rád. A najednou šli za sebou jako kuličky na růženci. Slukov . . . Vojta Slukov — Pštross . . . Adolf Pštross . . . teprvé v padesátkách . . . a lidé jako skály . . . no . . . jen si vzpomeňme . . . Slukov jako hora — Pštross ještě nedávno chodil z plovárny a zrovna svítil . . . pamatujete se přece, jak bývал opálený. Menelik . . Menelik jsme mu říkali. A na Poldinku přišlo to neštěstí . . . A já byl z nich nejstarší. Osmadvacátého března bylo tomu devět a třicet let, co jsem u zdejšího divadla. Prvního srpna letos bude mi šestašedesát let. Když Slukov umřel, vyšel jsem poprvé na ulici. Lidé na mne koukají jako vyjevení, zastavují se — známí ke mně běží a volají: »Ježíš Maria — pane Mošno . . vy jste živ ? . Sláva ! to budete hodně dlouho živ.« Musel jsem se vrátit domů. Nemohl jsem to na ulici vydržet. Hlava se mně z toho okukování zatočila. Přišel můj lékař pan doktor Buršík, a povídá, že do půlnoci lidé na něho telefonovali a že se vyptávali, jsem-li ještě živ a je-li to pravda, že jsem už umřel. A u mne na vlas tak. Večer někdo strčil hlavu do dveří a ptá se: »Prosím, jak je panu Mošnovi?« »Dobře,« řekli mu a on ze sebe vyrazil: »sláva« a utíkal dolů. Do půlnoci chodili studenti do výčepu a ptali se, je-li pravda, že už jsem se také já rozžehnal s tím slzavým údolím. Všechno bylo na nohou . . . druhého dne přišli všichni moji známí. Měl jsem z toho radost . . . aspoň jsem si část toho vítání odbyl napřed. Přišli herci, herečky, z Národního i z předměstí, přišli redaktoři, — bylo tu zkrátka jako na Kamenném mostě. — — Hrát budu až po velkonočních svátcích. V »Měšťácích . . .« v »Měšťácích . .« to je pěkná role. S chutí si ji zahraju. Pan doktor Buršík byl u ředitele Schmoranze a pověděl jim tam, co a jak. Pak přišel ke mně pan dramaturg Kvapil. Měl strach, abych se do toho dřív nepouštěl, než to bude se mnou jako na cementu. Kdy chci, abych hrál — povídá. Řekl jsem mu: »Tak teda po těch svátcích.« Ale už si budu vybírat . . leccos už hrát nebudu. Žádné balety — žádnou »Krásnou Helenu«. Jenom karakterní role . . ty hrobníky, vejminkáře, potom toho pulmistra Sadílka ve »Třetím zvonění« . . a dá-li pánbůh zdraví, rád bych si ještě zahrál v »Prodané nevěstě«. Čtyřistakrát byla — čtyřikrát beze mne. Jednou hrál za mne principála pan Inneman, dvakrát pan Váňa a jednou když zde byl císař, se vložka s principálem vynechala. Tři sta šestadevadesátkrát jsem v »Prodané« hrál — »rád bych to ještě doplnil na plná čtyři sta«. Mošna nabídl a vzal si šňupeček. »Rappe s tyrolským,« liboval si . . . »osvěží . . . osvěží — a neuškodí . . .« »Tady mám dvě role. Už je umím jako otčenáš. Tohle je klíčník z Hilbertova »Falkenštejna« a tohle Veverka ze Šubertova dramatu »Čtyř chudých stěn«. Oba autoři si přejí, abych role hrál. Tady vidíte červeným inkoustem napsáno: »dle přání autorova«. — Tu jsem si vzpomněl na předmluvu, kterou napsal F. A. Šubert ku své monografii o Mošnovi: »A což teprvé, když hraje na jevišti nějakou roli! A což dokonce, když ji sehraje mimo jeviště! Když na př. začne mluvit o Harpagonu a tak z nenadání se pustí do úlohy a sehraje ji celou ne na jevišti, kde jsi ty, divák, od něho dosti vzdálen, ale takhle doma, mezi čtyřma očima, bez divadelního kostumu, bez líčení a vůbec beze všech ingrediencí jeviště, jenom s prostředky denní mluvy a denního světla, tobě zcela na blízku! Tu proudí z jeho živé masky asi taková hra svalů a nervů, jako hra hudby z klavíru, když mistrné ruce vyluzují z něho i různé jednotlivé tony i tisíceré jich skupiny!« Přál bych byl autorům, Jaroslavu Hilbertovi a Fr. Ad. Šubertovi, aby slyšeli svoje figury mluvit, aby je byli viděli v tu chvíli hrát. Umělec při tom pronášel svoje náhledy, chodil, hrál . . . a já si v duchu řekl, jakobych se za tisíce a tisíce těch, kdo Mošnu miluji a na jeho vzkříšení z těžké, zákeřné choroby, nedočkavě a v úzkostech čekali, modlil: »Dej Bůh . . aby Jindřich Mošna léta, ještě dlouhá léta byl živ a zdráv . . .« Umělec složil role, zastrčil do kapsy a řekl: »To jsou role pro mne . . do těch mohu dát pravdu a život. Už ať mi nikdo nepřijde s nějakou aristokratickou figurou, s nějakým — pánbůh rač chránit — ministrem. Pánbůh si na mně vzpomněl s těžkým křížkem — s těžkým křížkem — ale už je tu zase jaro . . . jaro . . jaro je tu. Slyšel jste mne . . mám orgán? Mám sílu? Mám pružnost? No tak vidíte . . moje kulička na růženečku zůstala. Zaplať pánubohu za to. Přijdu na jeviště, jak jsem odešel . . teď si ještě pěkně odpočinu . mám klid, chodím na procházky a dávám si zdravíčko pěkně dohromady. Přijdu-li — přijdu ještě celý . . vždyť jste viděl a slyšel. To můžete povědět . . teď jsem ještě rekonvalescent . . ale pak to půjde . . půjde . . dá Bůh . . A rád si zase zahraju . . rád . . Poznal jsem, že se lidem po mně stýskalo . . a to mne těšilo . . tuze těšilo . . těšilo . .« Vyšli jsme na pavlač. Slunce krásně hřálo. »Jaro . . jaro . . je to krása, co? Šestašedesát mně už bude . . ale jde to do mne jako do starého stromu . .« »Bože . . v té duši je ještě poupat a květů« — pomyslil jsem si, když jsem Jindřichu Mošnovi tiskl ruku na rozloučenou. *JUDr. R. J. Kronbauer.*

+ **Riegrova mohyla na Kozákově.** Turnov horečně pracuje, aby svou krásnou myšlénku uskutečnil. Mohyla zvedne severočeskou miniaturní Milešovku znamenitou měrou, tak že z ní bude dokonalý rozhled do celého pojizerského ráje, čehož dosud není z toho důvodu, poněvadž poloha Kozákova je takového rázu, že výhled do určitých krajů je možný jen z určitého místa na temeni hory. Dovídáme se právě, že Turnov rozešle provolání do všech českých větších měst,

aby jako při stavbě Žižkovy mohyly u Přibyslavi zastoupen byl každý okres při tomto budování balvanem, jenž by nesl věnovací nápis toho neb onoho města. K návrhu p. Wajtovu bude na čelné místo mohyly zasazena ohromná pamětní deska, do které budou vyryty hlavní věty z památné závěti Riegrovy. Zakoupená prostora, určená pro basi a okolí mohyly, má rozlohu desíti korců.

— **Projekt Zeyerova pomníku od Josefa Maudra.** Ještě nebyl Julius Zeyer ani pochován ve vyšehradském Pantheonu a už horlivě debatováno o tom, jaký pomník má býti postaven básníku žhavé poesie a ušlechtilému muži, jehož snivá povaha jenom nejčistší Krásno milovala a ve svých dílech šířila. A tu bylo hned vysloveno, že pomník musí odpovídati evangeliu tvorby Zeyerovy a že tvůrcem jeho nemůže býti nikdo jiný než jeho důvěrný přítel, sochař Josef Mauder, tvůrce celé řady delikátně provedených portrétů. Umělec pustil se do práce s pietou a láskou. »Mým ideálem je,« řekl sochař — »aby monument vyvolával illusi čisté poesie Zeyerovy. Je to mým snem, vtěliti kouzlo jeho tvorby ve výtvor, jenž by i Zeyera charakterisoval i v díváku hluboké dojmy z četby jeho děl osvěžoval.« Těžký, zodpovědný úkol vzal na sebe umělec s proto bylo s dychtivostí čekáno, až prof. Mauder svoje dílo veřejnosti ukáže. Vyžádali jsme si na umělci, aby nám ukázal skizzu svého projektu. Možno říci, že řešení pomníku je nové, šťastné a originální. Viděli jsme v atelieru umělcově provedení nesnadné a zajímavé plastické idey. Je to balvanovitá mohyla, která klade druhý nevyhnutelný postulát — aby byla postavena do parkového zátiší, do klidného poetického zákoutí. Prof. Mauder volil pro postavení monumentu svahovou partii v Chodkových sadech, kde mohutné stromy stojí, kde voda svoji tichou píseň hude a kde v blízkosti zvedá svoji ušlechtilou architektoniku letohrádek belvedérský v zamlklé zahradě zámecké. Skizza je miniaturou veliké a krásné umělcovy koncepce. V harmonickém seskupení mohutných útesů skalních rozevírá se jako v báchorkovitém zjevení výhled do jeskyně, z níž svítí jásavou bělostí mramorové postavy, personifikace hlavních a stěžejních postav z děl Zeyerových — Libuše stojí v popředí a k ní druží se Tetka a Kaša, Radúz a Mahulena a za nimi mile se rýsují obrysy krásných hlav Amisa a Amila a Paskaliny. Tu je srdce monumentu — z bílých soch světlo vyzařuje a tlum jejich jako tepna rozvádí hřejivý proud suggesce na celou pohádkovitou mohylu, jež nese v čele, na hlavním balvanu nad čarovnou jeskyní reliefní obraz básníkův v barvě staré, zlacené a věky patinované mince. Vzácný kámen, z něhož sochy v tabernákulu pomníku musí býti zhotoveny, vyžaduje ovšem, aby i vlastní mohyla, její kvádry, byly z důstojného materiálu, ze žuly, což ovšem ceně pomníku netušenou měrou přidá a podnik značně zdraží. Na zadní straně pomníku projektuje umělec ohromnou pamětní desku, do které vyryta budou jména všech Zeyerových prací. Že prof. Mauder poeticky rozřešil dekorativní, přirozenou výzdobu pomníku, rozumí se při jemné jeho povaze samo sebou. Vzpomínám slov, jež pronesl doktor Rieger, když spatřil projekt Maudrova pomníku. »Je to pohádka — krásná pohádka,« řekl stařičký patriarcha a plně tím vystihl hlavní kouzlo, jež dílo umělcovo vyvolává. Vyslovujeme přání, aby co nejdříve projekt tento byl proveden. Praha tím získá znamenitou ozdobu a památka Zeyerova bude pomníkem tímto zvěčněna skutečně originálním a poetickým způsobem. — *v.*

+ **Turnov Jaroslavu Vrchlickému.** Sdružené národní spolky turnovské uspořádaly ku cti 50. narození mistrových hold, jehož jásavý průběh může býti básníkovi zadostučiněním za mnohou bolest a křivdu, která na něm byla spáchána. Na tisíc lidí přišlo do dvorany Sokolovny turnovské u večer svátku Zvěstování Panny Marie, svou přítomností a srdečnými, ze srdcí linoucími projevy manifestovalo svou úctu a obdiv k mistrově gigantické práci literární. Dobré dvě třetiny ohromného sálu obsadil výkvět dam z Turnova a okolí a zanícená a nadšená ovace jejich působila dojmem skutečně povznášejícím. »O životě a poesii Jaroslava Vrchlického« pojednal na úvodě slavnostního večera spisovatel Fr. S. Procházka, jehož přednáška, plnou hodinu trvající, vyslechnuta byla zrovna s pietní pozorností. Do Turnova musí si člověk zajeti, napadlo nás, chce-li viděti publikum, jež poslouchá se živým a vřelým zájmem a jež takřka při tom bojí se vydechnouti, jen aby řečníka nevyrušilo. Však si dal řečník záležeti, aby nadsazené očekávání turnovských občanů nesklamal. Jeho výwody byly nadýchány básnickými obraty a stavba jejich svědčí o důkladném probádání celé úžasné tvorby mistrovy. Není to snadný úkol, obsažně a populárně zachytiti nejmarkantnější obrysy činnosti literární, jejíž pouhé registrování dle jmen vydaných svazků zabere několik sloupců. F. S. Procházka nezapomněl ani na jediný významný moment z kaleidoskopu tvorby Vrchlického a podal posluchačstvu tak jasný a vyčerpávající přehled, že vyvolal u vděčného posluchačstva plný a sytý dojem. Jen toho jsme vřele želeli, že nemohl býti mistr svědkem krásného a upřímným nadšením provanutého holdu. Program slavnosti vykazoval ještě řadu čísel se jménem básníkovým. Turnovští ochotníci sehráli totiž zajímavou a napínavou jeho aktovku »Svědek« s oním diletantismem jenž zrovna zahřívá svou pietou k dílu básníkovu a jenž nemá na sobě ani stopy po řemeslné routině, jež je umění daleko více vzdálena než amatérství, jež tryská nadšením a pravým obdivem. Mimo to přednesl p. dr. Ant. Kalfus dvě básně Jaroslava Vrchlického (»Faust v Praze« a »Legenda o sv. Zítě«) s úplným vystižením poetického kouzla obou děl. Perlou akademie byly zpěvní vložky pěvkyně sl. Narcissy Colli-Kolihové, rodačky turnovské, kterou na pianě doprovázela horlivá jednatelka Máje sl. Mařenka Ježkova, pianistka vzácné vyspělosti a velké hudební inteligence. Sl. Kolihova má krásný soprán. Hlas svůj křišťálově čistý a ocelově pevný, ovládá mistrovsky. Hned poznáš, že pěvkyně není amatérkou, že je hotová umělkyně, zrozená pro divadelní scénu. Slečna slavila pravé triumfy. Arii Herodiady z opery »Herodes«, abychom aspoň jedno číslo uvedli, zapěla s takovou dokonalostí, že posluchač zapomínal, že sedí v sále a mimoděk si pěvkyni představoval na nejvlastnější její doméně, na jevišti. Ke krásné slavnosti dostavila se z Prahy deputace Máje a to Antonín

Klose, JUDr. R. J. Kronbauer, jenž poděkoval jménem Máje a Jaroslava Vrchlického, JUC. Milan Fučík a MUDr. V. Walter (Tréval) z Mladé Boleslavi. Máj zaznamenává slavnost turnovskou s upřímnou radostí do své kroniky, ve které má zapsány nejmilejší svoje upomínky na svoje pobyty v českých městech, jež svou přízeň spolku věnovanou v tak milé a srdečné způsobě přenášejí při podobných příležitostech i na jeho členy,

⊙ **Nejčastěji provozované divadelní hry z repertoiru Máje.** Po uzavření účtů za rok 1902 jeví se, že z her Májem zadávaných docílily v létech 1895 až 1900 největšího počtu představení tyto práce: I. *Vážná dramata* celovečerní: Závět 174, Maryša 118, Vojnarka 112, Karel Havlíček Borovský 89, Písmákova dcera 88, Směry života 88, Vina 81, J. K. Tyl 72, Václav Hrobčický z Hrobčic 70, Peníze 65, Zlato 48, Martin Luba 44, Ideal 42, Jiný vzduch 38, Služebník svého pána 36, Honza v zakletém zámku 31, Probuzenci 28, Emigrant 23, Jan Výrava 23, Otec 23, Princezna Pampeliška 23, Gazdina roba 22, Návrat 19, Sůl nad zlato 18, Márinka Válkova 14, Pomluva 14, Zlatý déšť 14. — II. *Veselé hry* celovečerní: Třetí zvonění 272, Na letním bytě 266, Palackého třída 152, Jedenácté přikázání 123, Vodní družstvo 110, Ohnivá země 105, Přítěž 99, Rodinná vojna 69, Mořská panna 68, Éra Kubánkova 60, Kontrolor spacích vagonů 60, Kulatý svět 58, Naši furianti 51, Podskalák 41, Vpád 34, Olymp 33, Neznámá pevnina 29, Přišla do rozumu 22, Potlouklo 18, Dýchánek paní doktorové 17, Krejčí a švec 17, Pan Měsíček 16, Břinkalovy trampoty 14, Opuštěný 14, Divadelní vlak 12, Maloměstští diplomaté 12, Svatojanská pouť 12. — III. *Vážná dramata o 1—2 jednáních:* V úskalí 27, Zkažená krev 24, Zloděj 22, Sirotčí peníze 17, Přítmí 15, Pohostinsku 14, Svědek 12. — IV. *Veselé hry o 1—2 aktech:* Maloměstské tradice 151, Modrá krev 66, All right 53, Závěť Lukavického pána 44, Mezi umělci 41, Blázinec v I. poschodí 39, Paní mincmistrová 26, Zvíkovský rarášek 26, Na bytě 24, Přástky 21, Hrůzostrašná noc 17, Jarní píseň 12, Veselohra 12.

— **Lidové divadlo Uranie.** Že snahy po rozmnožení a povznesení činoherních scén pražských nejsou marny ani nesplnitelny, ukazují už dnes praktické výsledky. Pohledněme na Uranii. Nadšenému úsilí V. Slukova, bohužel předčasně novému povolání urvaného, podařilo se tu za krátkou dobu zříditi dobře disciplinovaný soubor a povznésti uměleckou úroveň jak výkonnou, tak repertoární. Právě v posledních dnech působení Slukovova byli jsme svědky, jakých výsledků se svým ensemblem dosáhl. Dáváno Štechovo Třetí zvonění a v úloze dr. Hudce vystoupil p. Karel Faltys od známé divadelní společnosti téhož jmena rodinného. Byli jsme až překvapeni celkovou souhrou, plynným jejím spádem, případnou výpravou, jakož i jednotlivými výkony. Temperamentní pí. Košnerová v úloze vdovy Kváčkové, jejíž vášni a ohnivosti pěknou folii skýtala v pravý okamžik výmluvná Růžena sl. Vejvodové, typicky charakterisovaný Pilz p. Viesnerův, Hvězdinský p. Čekanského, podařené figurky p. Šípka (Kaštyl) a Kováře (Sadílek), kterýž i pečlivou režii vedl, to vše bylo plno pravdivého života a dobře v celek zladěno. Co se hosta dotýče, seznali jsme v něm skutečný talent. Je mlád, má na jevišti pěkný zjev a obratné pohyby, má příjemný hlas, jasnou výslovnost a bystrý tok řeči, má také cit a přesvědčivost, ba i humor — tedy všechny vlastnosti pro prvního milovníka. Praha, blízkost vzorů, rozšíření rozhledu a působnosti účinkovaly by zajisté jenom příbivě na další rozvoj jeho vlohy. Nálada v hledišti byla po celý večer co nejrůžovější, salvy smíchu a potlesku kvittovaly bujný rozmar veselohry i přičinění účinkujících. *Z.*

SMĚS.

— **75. narozeniny Henryka Ibsena,** které slaveny byly v právě minulých dnech, vyzněly v celém Norsku slavnostními akkordy. Veliký básník »Branda« a »Peera Gynta« leží ovšem dnes už zchvácen životem a jeho obrovskou prací, přes to však se plně stal ještě účastným vzrušené nálady, která karakterisovala vděčný národ. A ještě jest jeden moment příliš zajímavý, než aby ho nemělo býti vzpomenuto: ve slavnostní chvíli svých 75tých narozenin smířil se Ibsen s rovněž bělovlasým Björnsonem, s nímž žil od let v tichém, avšak příkrém životním nesouhlasu. Staré rozpory byly tedy dnes docela vyhlazeny, což národ, který před nedávnem slavil 70leté narozeniny i tohoto velkého kmeta, jistě přijal s nadšením a rozradostněn. —α

** **Malý divadelní skandálek** udál se těchto dnů v Turině. V Buttiově kuse »Obr a trpaslici« jenž tam těchto dnů provozován, vystoupil herec Calabresi v masce slavného básníka Carduccia, jenž jak se zdá, vskutku byl autoru modelem pro hrdinu kusu. Způsobilo to velké pohoršení a Butti prohlásil, že herec použil masky bez jeho vědomí. Avšak Calabresi uveřejnil v časopise »Stampa« prohlášení, v němž tvrdí, že udání Buttiovo jest nepravdivé, že masku zvolil s jeho souhlasem a že byl Butti osobně přítomen, když si dal líčiti tvář dle podoby Carducciovy.

** **O knihovnách pro lid na železnicích** oznamuje se z Kodaně. Zdejší železniční ředitelstvo zamýšlí opatřiti vagony třetí třídy užitečnými a poučnými knihami, jež zdarma budou k disposici cestujícím. Ve Švédsku jest tento obyčej na několika železničních tratích již dávno zaveden. Tam půjčují se cestujícím třetí třídy nejen poučné knihy, ale i díla poetická, jako Frithjofsaga atd. Knihy se mimo to často vyměňují.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Karel Červinka: Strom. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Fr. Kvapil: Vrba. — Vilém Mrštík: Zumři. — Jan Karník: Mladosti. — Dr. Jos. Císler: Na haltravské stoupě. — Feuilleton: F. F. Šamberk s Jos. Jiřím Kolárem návštěvou v Kartouzích. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, D'UFFKA A SPOL. V PRAZE.

Nakladatelské družstvo Máje

vydalo a doporučuje tyto nové knihy:

Básně:

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skvostné pův. vazbě za K 3·80, poštou K 4·—.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, poštou K 2·50, ve skv. pův. vazbě K 4·20, pošt. K 4·40.

Krásná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikare. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecke vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská **Nina a jiná prosa** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbe za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skvostne původní vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilém Mrštík: **Babetta. Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbe za K 5·—, pošt. K 5·20

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, vaz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bause: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vazané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl. I. Výtisk za K 6·—, pošt. K 6·30

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Stolba.

Sv. I. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě vesele hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Pro mládež:

Růžena Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkam. Vaz. za 2 K, poštou za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenska.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohadka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Vychází v Románové knihovně Máje, pořadané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 30 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67

ROK NA VSI.

(Románová knihovna Máje. Pořádá dr. Rud. Jar. Kronbauer.)

Dosud vydáno

devět sešitů.

ROK NA VSI.

Kronika moravské dědiny.

Napsal **Alois Mrštík.**

S obrazovou výzdobou

Mikuláše Aleše.

Poctěno cenou Čermákovou.

Vychází v dvouarchových sešitech po 36 haléřích a předplácí se na 10 sešitů i s poštovným K 3·60. První sešit na požádání zašle na ukázku zdarma i franko každé knihkupectví, jakož i nakladatelské družstvo Máje.

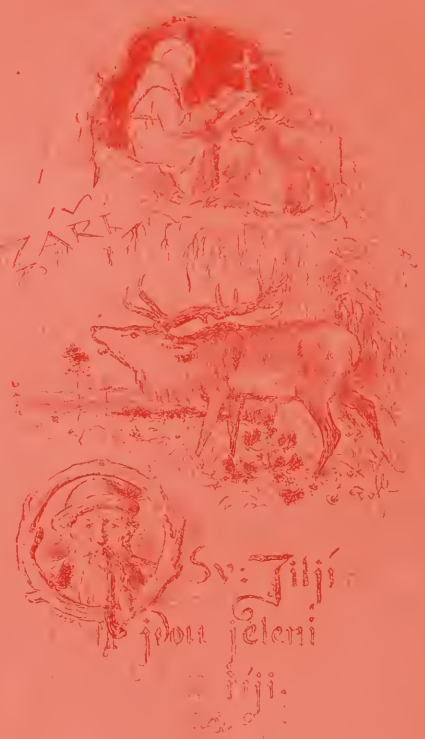

„Rok na vsi" je dílem neobyčejné síly. Člověku je tak teplo, čte-li tyto drobné příhody ze života moravského lidu, toho lidu, jehož celý karakter vnitřní i vnější o tolik lépe jest zachován než našich venkovanu ve středních Čechách. Ale nemysli nikdo, že líčení Mrštíkovo je obyčejnou folkloristikou, jak vešla do mody. Nikoli! Alois Mrštík je vzácným umělcem a jeho umění dodává těm prostým postavám tolik života i krve. S obrazy Alešovými tvoří kniha Mrštíkova celek neobyčejného souladu a té zvláštní teplé intimní krásy, která z obrázků Alešových řečí ryze českou k nám hovoří.

„ROK NA VSI", hned když se objevil poprvé ve veřejnosti, uvítán byl jako

jedno z nejkrásnějších a nejrázovitějších děl nové české literatury.

Žádejte první sešit na ukázku v kterémkoli knihkupectví nebo ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v PRAZE-II., ve Štěpánské ulici číslo 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégra a syna v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 10. DUBNA 1903. ČÍSLO 29.

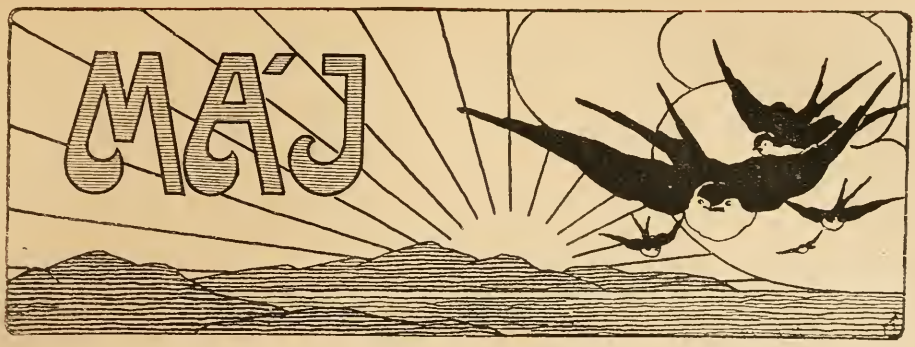

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

VÁCLAV ŠTECH:

LETNÍ BYT.

Předměstská humoreska.

Malíř Klepetko bydlí ve třetím poschodí výstavného roháku páně Pohořalova. Na celou Prahu dívá se odtud sebevědomě — ba s pohrdaním, které úplně sluší umělecké jeho individualitě.

Klepetko je malířem podobizen. Již za patnáct zlatých dostane u něho každý přítel umění podobiznu velmi zdařilou ve spravedlivém oleji.

»Přidáte-li však desítku,« poznamenává při tom mistr zákazníku, kterého třetí poschodí neodstrašilo, »pak vám za podobu ručím tři léta. Vašnosti: tři léta! Koupíte-li budíček na splátky nebo velocipéd, garantuje vám dodavatel rok, nejvýše půldruhého. Já ručím tři léta.«

Někomu při výkladu mistrově není jasno, zač vlastně Klepetko tak dlouho ručí. Zda za to, že se v podobě nezmění, že nestloustne ani nezhubení, že mu nesešediví vous neb nevypadají vlasy. Mistr také určitěji se nevyslovuje. Když portrétu žádostivý návštěvník přisvědčí, dodává Klepetko skoro důvěrně: »A obětujete-li rovných třicet zlatých, pak dám do vaší podobizny duši!«

Při těchto slovech obyčejně objednavatel sebou trhne, ale výmluvnost umělcova nedá mu vzpamatovati se.

»Duši — pane — chápete přece?« zvoní orgánem svým malíř Klepetko. »Vložím do vašeho obličeje všecky význačné stránky vaší letory — portrét bude mluvit za vás, že jste kuřák, že máte rád svou ženu, že jste pečlivým otcem, že žijete pro hudbu a že jste upřímný našinec. To všecko bude z toho plátna zrovna křičet.«

Vidí-li Klepetko, že je host při těchto neslýchaných věcech téměř bez dechu, pak žene již útokem kavaleristické bravury: »Když chci — vašnosti — když chci, pak musí z té podobizny vyčíst každý, co jste měl k obědu, a že byl čtvrtek, když jsem vás dodělal. To musí mluvit za mne, za vás, za vaše sousedy — po případě i za vaši hausmistrovou! Vašnosti!«

I nejnerozhodnější smrtelník při těchto slovech již objednává a klopí zálohu.

Klepetko při tomto obřadu na mrzký peníz zdánlivě ani se nepodívá. Aby však nálada nepozbyla pravé vůně, pokračuje: »Až budete mít ode mne podobiznu, můžete klidně umřít. Rodina bude mít pro vždy památku, jako byste byl ještě živ. Ode mne jdou podobizny do Ruska, do Německa, do Paříže. Tuhle jsem dělal jednu do Budějovic a dostal jsem dvě šunky odtamtud nádavkem, že se mi tak povedla. Neříkám to proto snad, že bych se domáhal přídavku — moje ceny jsou pevné. — Co smluvím, to žádám, ani o haléř více — co slíbím, dodám!«

Jeden zákazník odvážil se poptávky, je-li pan Klepetko akademickým malířem.

»Víte, co to znamená: akademie?« rozjel se proti němu mistr jako sršněm uštknutý. »Akademie je švindl, kde se maří čas hloupostmi. Půl roku jsem tam byl a musil jsem utéci. Tam by byli můj talent zničili. Ať mi poví akademie, jak mám namalovat pana Pospíšila, aby jen jen mluvil — nebo paní Rejskovou, aby ji poznal syn v Americe. Co mně tu může akademie říci? Brožík — Hynajs — Ženíšek — švindl, reklama — panečku! Jen to zkuste a dejte se u nich vyblejsknout. To abyste šel krást, máte-li to zaplatit. On se na vás jenom podívá a řekne: »Dvě tisícovky!« Jako já řeknu: »Dobré jitro!« — tak oni řeknou: »Dvě tisícovky!« Já požádám třicet korun — a jste na plátně živej! Barvy jako cement — takové u nich nedostanete za žádné peníze, protože ne-

prozradím, kde je kupuji. To je mým tajemstvím. Cena je levná, protože jich odebírám celé soudky. Takový Brožík se vám s jednou podobiznou piplá deset měsíců — za tu dobu já spotřebuji jenom oleje bečku. Deset měsíců — vašnosti! Zkuste, aby vám dělal švec deset měsíců perka. To tam nabije hloků, že nebudete vědět, je-li ten futrál z kůže nebo ze dřeva. Při malbě je to právě takové. Podobu musím chytit do oka, a pimzlík to hodí na plátno jako zrcadlo. Akademie? K smíchu — teď má slovo příroda. Teď se na to přišlo, v čem je to pravé umění. Žádné školy, žádný professor — žádná theorie! Příroda, vašnosti, příroda.«

Z těchto ukázek mistrovy výmluvnosti vysvítá dojista zcela určitě, že je malíř Klepetko mužem činu a mužem slova zároveň.

Těší se proto neobmezenému respektu na všech stranách. V hostinci »U černé třešně« jeho náhledy vždy ovládají situaci, v domě páně Pohořalově mívá ve sporech, které vzbuzují vzájemné styky partají, slovo závěrečné, a u domácího, kde časem zůstane s činží v choulostivém restu, nevyvolá jeho odpor, jeho mínění neb požadavek více než povzdechy.

Pan Pohořal je totiž neobyčejně klidný člověk a raději trpí než by se utkal s mistrem Klepetkem. Ani fantasii dopřísti nedává, co by nastalo, kdyby se pokusil čeliti resolutnosti umělce z třetího poschodí.

I domovnice Pohořalova roháku přede dveřmi malířovic bytu ztrácí na svém ohni. A je to domovnice, jejíž pohled je žhoucím plamenem a jazyk pohybujícím se paprskem velocipédu.

I když přijde s uctivou připomínkou, že se považlivě blíží nový termín, a že dosud z předešlého vykazuje účet páně Klepetkův nemilý nedoplatek — omlouvá se domovnice desetkráte, než se svého poselství zhostí. U jiných partají v takových případech je každá její věta třaskavou střelou.

»Že se ten náš domácí nestydí, umělce blamovat upomínáním!« hovořívá potom Klepetko, je-li právě dobré mysli. »Už jsem mu udělal osm portrétů — za babku je dostal. Až mne jednou odvezou na Vyšehrad — bude koukat, jakou budou mít ty věci cenu. Pak však už ani za ten rohový barák nevymámí ode mne ještě jeden obraz. Ať si jich dá tedy udělat ještě pár do zásoby. Ať jimi podělí spolky, kde je výborem — ať pamatuje i na vzdálenější příbuzné a u všech všudy: ať dá do každého bytu jednu svou podobiznu. Paní Plíčková, to je báječná myšlénka: řeknou to domácímu! Každý nájemník bude mít jeho portrét na očích — to mu bude připomínat termíny a oni si ušetří plíce, matko. Jdou, jdou a vyrozprávějí mu to. Při větším množství bude to ještě lacinější. Půl roku budu dělat samé Pohořaly. Možná, že při tom zblbnu — ale ať vidí, že nejsem frásista!«

Je-li však Klepetko špatně naladěn, pak je hotov mnohem dříve. Hodí paletou — vyposlechne domovnici v póse dona Karlosa, ale pak s přepjatou dvorností otevře jí dvéře, a jakoby hrál v rytířském kuse, mávne rukou do chodby a tónem krále řekne: »Madam, že líbám vašeho velitele a pána. Jistě na něho nezapomenu — na vás také ne!« Pak s úklonkem dodá: »Rukulibám!« a vrátí se k svému umění.

Domovnice sehraje při tom scénu rozveselené ženy z lidu, hovoříc k paní Klepetkové: »Tenhle jejich milostpán — aby ho Pán Bůh zachoval! — ten nikoho nezarmoutí. Líbějí odpustit, že jsem vytrhovala.«

A štrachá se dolů.

Ale i v jiném ohledu hledí si zachovati paní domovníková přízeň Klepetkovic rodiny. Znajíc slabosti tohoto manželského párku, nosí jim totiž noviny z domu a nejbližšího vůkolí ještě čerstvé. Kde byla včera mrzutost zaviněná pozdním příchodem přednosty domácnosti, kde už zase byl exekutor, která slečinka, milostpaní nebo služka dostává podezřelá psaníčka nebo ještě podezřelejší hubičky, kolik je kdo dlužen u řezníka, hokynáře a mlékařky — a kterou paničku už zase pobolívají zuby.

Počátkem května přišla domovnice ke Klepetkovům s novinou, že oficiálovic pojedou letos na letní byt. Někam k Táboru. Paní oficiálová to prosadila prý pláčem a nervósou. Když všecky odpory přemohla, zrovna prý omládla.

»No vidějí, paní Plíčková« — ujal se slova mistr Klepetko. »Já jsem také pro letní byty — já to oficiálovi schvaluji, že se tak rozhodl. Ale pro mne by na takovém Táborsku nebylo nic. Já bych musel do velké přírody — do něčeho grandiósního! Pro mne by tak bylo moře. Vidět bramborovou nať a špinavé ovce — to není žádný zvláštní požitek. Ovšem: oficiál je kancelářský mol — ten nikdy nepochopí, co žádá umělec!«

Paní Klepetková je oddanou manželkou svého Theodora. Aby domovnice byla ještě více osl'něna, připojila: »Jo jo — paní Plíčková! Můj je náramně pro moře. Jak to není moře — to není pro něho žádný letní byt. Také jsem řekla: přijde-li to státní štipendium — Theodor je už dávno na řadě — jedeme k moři!«

Domovnice je plna rozpaků. Svědčí jenom krátkými úslovími a posléze poznamená, že také domácích řekli, že pojedou letos na letní byt. Ze svého při tom dodala matka Plíčková: »Děti nejsou — proč by neužili? A pak: to by byla ostuda, aby domácí zůstal za partají. Ještě neřekli sice, kam a co — ale jistě pojedou!«

Pak se vyporoučela a hajdy k domácím. —

Náhled Klepetkův o moři vzbudil u věrné jeho manželky jakýsi nepokoj. Hájila před domovnicí moře jenom proto, poněvadž je oddanou družkou mistrovou. Ale jakmile domovnice odkvapila, dodala si odvahy a vytasila se s otázkou, byl-li skutečně manžel její někdy u moře, když je tak vroucně doporučuje.

»Ježíš Maria — Fanny!« rozkřikl se Klepetko. »Co pak potřebuji všecko vidět, co se mi má líbit? Nemám fantasii? Nejsem umělec? Mám

v hlavě snad rašelinu? Fanny! Moře! To slovo musí umělci již říci všechno. Gigantické, do prázdna tratící se spousty vod — vlny brzy jako dům, brzy jako hrázda — tu s pěnou — tu se sklovitým lomem — nad tím vzduch všech barev a odstínů — víš — to možno jen cítit, jen tušit — to se nedá říci — víš — víš. A k čemu slov. Vezmi džbánek a opatř litr černého, jinak tu svou fantasii dnes nezkrotím!«

Klepetko hodil štětcem a počal hvízdati ostrý vojenský pochod. To znamenalo, že džbánek černého je nyní jedinou možností, má-li moře jeho citů nalézti důstojnou cestu pro svůj odliv.

Paní Klepetková ráda splnila, po čem manželova duše prahla. Černého se sama ráda vždycky napila. —

U domácích zatím svědomitě vypověděla domovnice, kterak soudí o letních bytech Klepetko a zejmena, jakého je mínění o moři.

Pan Pohořal je vzácné dobrotisko. Plachý, jakoby se styděl, že má dva domy dluhů prosté. Zvláště před malířem Klepetkem bývá pln rozpaků. Imponuje mu výmluvný malíř ne tak uměním, jehož dosah celkem dosti nechápe — jako resolutností. Připadá mu, že každé slovo Klepetkovo je namířením děla. Dech se v něm až tají, když mistr z třetího poschodí přímo nebo nepřímo po domovnici posílá do světa své náhledy. Mimoděk se shýbá, aby mu síla Klepetkových výkladů neurazila hlavu.

Všecka svá rozhodnutí, opatření a projekty měří stále otázkami, co by tomu asi řekl Klepetko. Nevysmál-li by se mu do obličeje nebo za zády před nájemnictvem, před domovnicí nebo u vyhrazeného stolu »černé třešně.«

Když přišla Plíčková se zprávou, že pan malíř schvaluje pout na letní byt, povzbudilo to pana Pohořala náležitě. Ale brzy jeho rozmar zakalila vysvětlivka, že pan Klepetko uznává jen vyjížďku k moři za důstojné užití léta.

To bylo daleko Pohořalových plánů. Měl úmysl zajeti si do Řevnic neb na Závist, nanejvýše do nějakého malého lázeňského místa v Čechách. A tu na něho s třetího patra přihrne se vlna mořského pobytu.

Skoro zavrávoral pod nárazem tohoto Klepetkova projektu. Moře — moře! Jako obluda cení toto významné slovo na něho zuby již po celý život. Představoval si to jako něco, čeho jakživ nedosáhne rukou ani nepostihne myšlením a nyní mu neostýchající se nájemník šplýchne do tváře náhledem, že se má jíti vlastníma očima podívat na tohoto obra, který od dětství v jeho očích jen rostl a přibýval, který svou nejasnou nekonečností budil v něm jenom nevysvětlitelný strach.

O peníze mu nebylo. V nedobytné pokladně bylo k tomu prostředků dost. Ale kudy — kudy k tomu oceánu, o němž se Klepetko vyslovil s takovým nadšením? Ale ani zde Fortuna ho neopustila. Pan Chvátal, obchodník s prádlem, dlouholetý jeho dodavatel, poradil mu ve vinárně náležitě. Za tři dny nesla již Ptáčková do třetího patra poselství, že domácích pojedou na léto do Italie. Čekala, že za tuto zprávu dostane výjimečné uznání.

Ale šeredně se zklamala. Mistr Klepetko zalomil rukama a rozkřikl se: »Pro všechny svaté — matko — co to tomu domácímu napadá? Do Italie? Do Italie v létě? To jezdí jenom blázni. Tam je v zimě horko, že na slunci ohřeje člověk dva párky i s křenem za pět minut. Kdo mu to nakukal?«

»Když on pan domácí jako myslil« — brání rozpačitě Ptáčková svého službodárce, »a pak on je také náramně pro to moře, zrovna jako tuhle milostpán —.«

»K smíchu! Moře pro pana Pohořala nic není. Dole voda — nahoře povětří. No tak: co s tím? Strašně fádní věc. To je tak pro umělce — ale pro pana domácího je nejlépe, aby užil krajiny — každých pět minut jiná perspektiva, jiné pohledy. Také trochu jiných lidí aby uhlídal.«

»To jako on mysli, že v té Italii jako« — brání rozpačitě domovnice.

Klepetko se rozběhne ke stěně a hodí rukou k starému barvotisku. Při tom horlí: »Tohle je krajina v Italii. Tahle hora je uvnitř samý oheň a ten kouř z ní jde ve dne v noci. Představějí si, že z Petřína nebo Letné denně bude čoudit takovýhle sloup, a v noci že to bude žhavé jako fakule. Vezmou si tam letní byt? A k tomu si, matko, musejí přimyslit slunce jako pec a povětří jeden oheň. A teď tam jdou na letní byt! S Pánem Bohem se upečou. Já budu jejich starému první gratulovat. Aby si vzal mladší než jsou oni. Jdou — jdou — jdou!«

Domovnice se dá do chechtu, ale po nějaké chvíli ukončí rozpravu a žejbruje se k domácím, aby vypověděla, co vyposlechla.

Paní Klepetková je dramatickým líčením manželovým tak rozčilena, že se zmůže jen na otázku, byl-li její Theodor v té Italii, kterou tak odsuzuje.

»K smíchu!« odbývá ji manžel. »To stojí v každém slabikáři. A italianských obrazů jsem viděl víc než dráteníků. Snad mám něco v hlavě také — ne? Dovedu si něco domyslit. A vůbec mne nerozčiluj. Mám-li tuhle toho šosáka zítra mít domalovaného, musím mít nervy klidné. A proto sebou hni a přines džbánek černého. To je to jediné, co mi utišuje nervy.«

Paní Klepetková je o moci tohoto léčiva tak pevně přesvědčena, že ani neodmlouvá. Za chvíli ztrácí se s objemným džbánkem z umělcova obzoru.

U Pohořalů brzy přišli k náhledu, že opravdu moře není vlastně nic jiného než mnoho vody, nad kterou je vzduch celkem asi sotva jiný než jaký je nad Prahou a okolím. Když se to náležitě uváží, je opravdu lépe jeti někam blíže. Bez přílišného horka, bez čadících sopek a bez nepříjemnosti mořské nemoci. Příbuzní poradili, známí vyslovili své náhledy: počátkem června pak přinesla Plíčková do třetího patra novinu,

že domácích pojedou na letní byt do Alp. Někam prý za Ischl k nějakému jezeru.

»No: servus!« řekl na to s velikým respektem mistr Klepetko. »Do Alp?« Při této otázce dal se současně do hrozného smíchu. »Každý vídeňský kramář — každý bursovní agent — každý kavárenský čumil z Ringstrasse jede na léto do Alp. To aby ty Alpy na podzim vykuřovali. Aby na ně vzali mokrý hadr a štětku — tak je to tam všecko okoukané a Vídeňáky zdupané a zničené. To je mi pan Pohořal čistý vlastenec. Pořád samá Matice, samý »Kde domov můj?« a samé »Na zdar!« a tu máš: teď půjde do Alp utrácet české peníze!«

Nyní se Klepetko rozeshrál, jakoby stál na řečnické tribuně: »Náš dobrý český lid — naše poctivé rolnictvo — český průmysl a české řemeslo může jít žebrem. Naši zazobanci budou vyhazovat české groše do německých oken — no: to se můžeme jít smět utopit! K čemu je ta naše krásná vlast? K čemu je Šumava — naše Polabí — naše Sázava a krajiny podél Vltavy? K ničemu — když naši měšťáci musí za hranice, aby výdělek českých mozolů cpali do cizáckých kapes. Paní Plíčková — to i moje mozole odnese domácí těm horákům v Alpách — moje umění — můj pot!

To lituji pana Pohořala a lituji vůbec celý národ, když je tohle u nás možno. Fanny — vezmi džbánek — ne: vezmi dva — paní Plíčková nám skočí pro trochu černidla. Aby se mi vrátil klid a ztišilo srdce — neboť na takové zvrácenosti nedovedu se už dívat! Tohle? To by měly vypsat noviny!«

Domovnice přinesla, po čem zatoužil mistr Klepetko. Způsobila tím sice, že se uklidnilo nervstvo našeho umělce, ale za to referát její o náhledech malířových způsobil u domácích pravou revoluci.

Pan Pohořal totiž dospěl k náhledu, že je svatou pravdou všechno to, co pronesl mistr z třetího patra. Nejdříve přisvědčil k tomu a onomu, ale za půl hodiny podepisoval takřka oběma rukama, co si vyposlechla u Klepetků domovnice. Do noci přesvědčil manželku, že není ani myslitelno, aby jeli někam na léto za hranice a druhého dne bylo ujednáno, že odjedou do tiché vesnice blízko Malé Vožice, kde byli před pěti léty o prázdninách.

Takovou radost měl z tohoto nového rozhodnutí pan Pohořal, že když večer vyšel a na schodech se sešel s mistrem Klepetkem, bez úvodu se mu svěřil, že pojede na letní byt do české dědiny za Vožicí. Očekával, že ho malíř při nejmenším za to obejme.

Ale Klepetko odpověděl velice nesympatickým pokrčením remen.

»Co že?« řekl pak, odhrnuv rty a podepřev si levicí bok: »Vy chcete utratit léto v nějaké špinavé vesnici, kde není ani doktor, ani pořádná pivnice — odkud jdou půl dne ke dráze, a kde mají hromadu hnoje před každým oknem? To se vám velice divím, pane domácí, velice!«

»Totiž — totiž — já myslím —« koktal užaslý Pohořal.

»Mně nebudete nic povídat o českém venkově,« umlčel ho Klepetko. »Já znám českou vesnici líp než abecedu. To je poslední štace, kam bych šel na letní byt. Poslouchat povyky venkovské chasy, pít teplou břečku v hospodě a mluvit se sedláky o řípě a o počasí. Vy jste přece inteligent — jste muž pokročilý — máte dům jako tvrz — co vy potřebujete poslouchat na vesnici hloupé tlachy a jíst, co se ulíbí řezníkovi jednou za čtrnáct dní porazit? Já být Vámi, ani se z Prahy nehnu!«

»Já myslel —« pokoušel se namítnouti Pohořal, rozpaky bledna, jakoby se mu někdo dobýval na rozum.

»Ani se z Prahy nehnu! povídám,« křičel již Klepetko. A uchopiv svého domácího pod paži, mířil s ním do postranní ulice. Při tom ohnivě vykládal. »Denně bych si zašel ráno na Letnou nebo do Stromovky, odpoledne bych si vyjel do Klamovky nebo někam parníčkem a večer bych si sedl do zahrady u Fleků a tam bych pil, až by se mi dělalo zeleno v očích. To je letní byt — a ne nějaká Lhota nebo Dlouhá Ves. A abych vás přesvědčil, musíte dnes se mnou hned k Flekovům — já vám tam povím něco ze svých zkušeností, něco ze svých uměleckých cest.« —

Při osmé sklenici v zahradě u Fleků prozradil se Pohořal, že dnes vyzvedl na letní byt dvě stovky. Ukázal dokonce Klepetkovi složku pěkných nových bankovek. Při desáté odpřísáhl, že vůbec na letní byt nepojede. Při jedenácté rozplakal se jako malé dítě.

A tu použil ho Klepetko o významu malířského umění. Vylíčil mu, jaký je rozdíl mezi kremžskou bělí a novým stylem; k závěrku pak přesvědčil milého domácího, že by sestra jeho dědečka nemohla klidně umřít, kdyby také ona nedostala portrét páně Pohořalův a jeho manželky. Při dvanáctém půllitru vyklopil Pohořal sto korun jako závdavek na tuto uměleckou práci. A pak se už před ním zavřel všechen svět.

Domů ho odvezl Klepetko v drožce. —

Když se druhého dne malíř před polednem probral z mrákot, vyložil své choti, že je domácí vlastně veliký hladovec. Rád by jel na letní byt, ale je mu líto peněz. Takhle zadarmo kdyby ho někdo vzal k sobě na čtyři neděle, krmil ho, dělal mu hezké počasí a bavil ho — to by jel!

»Ani se na takovou špinavost nemohu dívat,« rozhorlil se posléze náš umělec. »Proto jim ukáži, jak se má užívat světa. Když nejedou domácích — pojedeme na letní byt my! Bratranec — řídící ve Velkých Dštících — nás přece snad nevyhodí. Pozejtří jedeme!«

Nyní spráskla paní Klepetková ruce. Kde prý by vzali na cestu peněz. Na blížící se činži že neuschránělo více než třicet zlatých.

»K smíchu!« odbyl ji Klepetko. »Činži si odmaluju. Nějakou bábu ještě našel Pohořal, která nemá jeho portrét. Tedy ho nafirnizuji i s jeho milostivou. A mimo to: v kapse mám padesátku.«

Toto slovo bodlo paní Klepetkovou k srdci.

»Padesátku!« hrdě opakoval manžel umělec, vida, jaké kouzlo spočívá v tomto doznání. »Chtějí ode mne něco do musea. Brožík s Hynajsem tam něco spackali — předcházejí si mne, abych to spravil. Vyhovím jim — ale dříve půjdeme na letní byt. Srovnat si nervy a ukázat našemu domácímu, že člověk není jen proto, aby seděl od rána do večera na kase — nýbrž proto, aby něčeho užil. A aby měli ve Velkých Dštících nač koukat, koupíš si novou blůzu — něco v secessi. Až pojedeme, půjdeš se v ní domácím poroučet. Ať pukne mech zlostí, když je tak na groš!«

»A teď skoč pro džbánek černého. Nějak mi nervy dobře do sebe nezapadají!«

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Člověče, — rozkřiknul se pojednou Zumr. Kdyby lidé měli ihned platit, jakmile dluh udělají, stříleli by se na potkání. — Kradl by's to sousto chleba, který denně pojídáš, bral by's ho z úst tomu, kdo má na něj větší právo nežli ty, protože jsi za něj dlužen. Ten chleba není tvůj. Je Kašpárků, ty mu ho bereš. Proto plať a zase plať. Kašpárek za tvé peníze půjde si na pivo a ty seď o suchu nebo se nalokej vody a v nemocnici padni na tyfus. Pak teprve z tebe bude spravedlivý a čestný člověk.

— Podle tvého by se tedy dluhy v ů b e c nemusily platit?

— V ů b e c není žádné slovo. Platit se může, ale k d y!

— Kdy, to je taková imaginerní veličina.

— Ale veličina a ne nulla. Já na tvém místě bych počkal, až budete mít oba. A tak to taky má být. Ne jeden ryc a druhý nic. Všichni rovně. Já jsem taky social. Když už kdekdo blafká o socialní otázce, musím já se taky přičinit, abych nezůstal pozadu. A když sociální rovnost, toť rovnost, ostatní je žvast. Peníze ať mají všeci a ne jen Kašpárek.

— A já bych ostatně rád viděl, uhodil Zumr pěstí do duchny, jak by's ty k tomu přišel, aby's na jedné straně platil jak blázen a na druhé aby tě dřeli bez nože. Jako s těma kalhotama.

— Jakýma kalhotama?

— Už zapomněl's? hodil mladší Zumr bradou ku dveřím.

— Ježíš Marja! — chytil se starší Zumr za hlavu: — Za ty jsem taky dlužen. Vlasy bych si rval!

— Jen rvi, jen rvi, s veselou zlomyslností pravil mladší Zumr. Teď vstaň a podle zákona, co máš, do posledního krejcaru dej krejčímu. Sice musíš dát o sobě rozhlásit, jak onen známý Aboutův vrah, že se's zabil, že si není na tobě co vzít, ať ti dají pokoj. Tu to vidíš, kam vede dloubání o dluzích. Hotová filosofie sebevraždy. Ale, jak říká náš otec: Bůh stvořil svět a naplnil jej nesmysly lidskými. A dobře udělal. Tím prokázal právě Svrchovanou Moudrost Svou, neboť, kdyby toho nebylo, lidé nejen by nudou pomřeli, ale Kašpárek nikdy by se nedočkal zaplacení účtu, Havlíček do smrti by se nezbavil kalhot, kterými napálit mohl jen tebe. A na to je přece udělal, aby se jich splel! Kolik's mu dal?

— Ještě nic.

— To má dost. Víc mu ani nedávej. Mně je zima, já si taky u něho dám ušít kabát.

Starší sepjal zbožně ruce na peřině a obrátil po bratru smutné svoje oči.

— Na dluh?

— Na dluh! Jak jinak? Zmrzat v tom crkálku nebudu, to je mně dluh milejší. Na tom mostě nějak fouká. Ale já mu zaplatím —

— Kdy?

— To je má věc.

— A myslíš, že ti ho bude šít? A na dluh?

— Co by nešil, když jsme u něho na bytě? Za sedm zlatých, to je nějaké risiko!

— Jak za 7 zlatých. Zimník!?

— Zimník! Co to nemůže být? Já nepotřebuju takový, jako máš ty. Ať dám za loden pětku — víc látka stát nebude; — na krátký zimník, takovýhle — ukázal Zumr a ukrojil na podvlékačkách délku zimníku: — a to je dost dlouhý, takový dostačí; od ušití nedám víc než 2 zl. 50 kr., 50 se mu strhne a sedm dostane. A to ještě já půjdu s ním a látku koupíme spolu. Ne, aby mně podstrčil jak Čápovi nějaký hadr a řekl potom, stojí tolik a tolik. Za pět rýnských už je pěkná látka a z čistého lodenu, podiváš se. Tak se to dělá. A ne jako ty. Koupit a nevědět, co kupuju. Ty kalhoty — zahrozil Zumr pěstí do vzduchu, — ty mu byl čert dlužen, ty já mu nedaruju! Tak využitkovat mé nepřítomnosti a nastrčit ti, co by ani sám nenosil. Vždyť mně to připadá jako přepadnout bezbranného! — A všiml si's? Prve, když přinesl psaní? Brejle

měl ještě na nose a tvář celou popletenou rozpaky. To si psaní napřed prohléd', a pak je teprv nesl nám. Jak liška kouká, — teď tam sedí a čte starej noviny.

Doktoři umlkli.

Z vedlejší světnice zcela zřetelně slyšeti bylo Havlíčkův natržený hlas. Seděl u okna, stařenka naproti němu a oba loktem opřeni o verpánek proti sobě šermovali prsty, rozbírajíce poslední vražedný čin.

Když Havlíček dočetl, pravila stařenka:

— Škoda jí. Přece hodná ženská a zabil ji. Mizera! Opil se a zabil ji. Za to, že mu pomáhala.

Po soudní síni přišla na řadu zahraniční politika. Jednalo se o jakousi důležitou úradu mezi Gladstonem a Salisburym. Drkotaje hlasem a strašně kroutě cizí slova, přečetl Havlíček i tuto část. Když dočetl, přemítl list a ledabyle pravil:

— Ti tam pořád něco maj'. Taky ňácí rejpalové, dodal a jal se předčítat Sezení na říšské radě. Přečetl titul, přečetl datum i úvod a už se mu listy klepaly v rukou. Pojednou se rozehřál tak, že uhodiv nůžkami o stolek, šňupnul si důrazně a otřípaje prsty, běžel s novinami do vedlejšího pokoje.

— Co tomu řeknete? pravil, když byl přečetl kus novin a rozhlížeje se s postele na postel, pátral po ošklivém dojmu, jaký na ně musila učinit rouhavá řeč dr. Vašatého.

Mladší neříkal nic, starší hleděl na něho s jakýmsi ustrnutím špatně chápajícího člověka.

— Tak, co tomu říkáte, pánové? Je to huba! Jestli by člověk z kůže nevyletěl! Na dr. Riegra prstem si ukázal před celou sněmovnou! Prstem on si na něho ukáže jako na nějakýho zrádce! Tady, není tomu tejden, okna mu vytloukli! — Takovej poctivej, na slovo vzatej muž, že mu po světě není rovného. — Jako uličníci běhají za ním a malujou ho, malujou, jak rozkročenej sedí na raku. Jeden jako druhej. Tu ho slyšíte — rejpala — uhodil Havlíček rukou do novin: — Taškáři. Nikdo je tak nezná jako já. Jsem tu přece už nějakou řadu let a vím, co a jak může bejt! Najednou se to nezlomí, to dá rozum! A někdo nad námi muší bejt, jakej pak by to byl pořádek! Je to starej člověk, něco zkusil, něco zná, nemůžou oni ho poslouchat? — Kdyby to byla strana vážná, — ale dyť oni sami nevědí, co chtěj? Politika už jim to několikrát vyčetla. Dnes jim to povídá zas. Dyť jsou to sami kluci, taškáři, lháři! Vy to tak nemůžete vědět, jako já. Já vím, co maji k obědu, neřku-li, abych nevěděl, co jsou zač! Mě vzal jeden o 40 zl. u huby, druhej o 30 zl., od Zápotočnýho mám desítku dostat do dneška, Ptáčkovi jsem půjčil šesták, neměl ani na chleba! Hanba je to, hanba, rozkřikl se Havlíček a bylo na něm vidět, že klubisti opravdu jsou u něho snůškou vší neřesti a očividného sprosťáctví. Slzy měl v očích, když o svém vlastním synovi vypravoval, jak se mu »zvrh'« a o něm, otci Havlíčkovi po hospodách roznášel, že celé své starocešství prodá za šňupec tabáku. — — To syn o svým vlastním tátovi! — To za to, že jsem mu zařídil krám — ptejte se ho, kde ho má? Krám probil a teď dělá politiku. — A všeci jsou takoví, všeci jsou stejní, z oka si vypadli. Potkám Klomínka ze Široký ulice . . . šest let je mně dlužen za přešití čamary a nezná mne. Když mě potkat měl, zaškaredil se a hleděl pod nohy. Ale bylo před volbama, seděl v Renthause, a zas jakoby nic.

— Má úcta, pane Klomínku, — povídám a vstal jsem. Klomínek taky vstal, zapálil se a udělal krok za mnou, jakoby dobře neviděl: Jsem to já, nejsem to já . . . !

— Račte odpustit, mám česť mluvit s panem Klomínkem.

— Prosím, prosím a vy jste pan Havlíček.

— Ano, já jsem Havlíček. Ráčíte se ještě pamatovat. Na zelenej čtvrtek je tomu už 6 let.

— O, ano, dobře se pamatuju! Jak se máte? Dovolte, já si přisednu k vám. Vypravujte mně, jak se vám vede, co děláte — —

— A zaplatil? — ptal se mladší Zumr.

— Zaplatil. Ale hned druhej den byl u mně a pane Havlíčku sem, pane Havlíčku tam, my jsme staří dobří známí! . . . věděl, že jako nejstarší mám mezi svými slovo, — hleděl mě chytit. Nějaký dr. Raženný byl s ním a taky moc příjemně se mnou zacházel.

Dali si šít šaty, ten druhej frak, zaplatili předem a před volbama udělali si vám se mnou ty a ty . . . A naše strana, Jednota, ta se o tom dověděla, ta se na mně rozzlobila, že se bratříčkuju s klubisty, že jsem zrovna takovej jako oni, nikdo na mě nepromluvil, kde kdo se mně hleděl stříst a já byl při tej celej věci nevinnej jak dítě, já za nic nemoh'!

Zumr už nemohl dočkati se konce.

— A pro koho jste přece hlasoval? Pro Staročechy nebo Mladočechy?

Otázka padla náhle. Havlíček vycítiv z ní úšklebek, urputně se podíval na Zumra; zastavil šňupec před nosem a s opovržením, jakoby řekl: »co si myslíte!?« pravil: Přece pro Staročechy! — Tady na Malej Straně není ani žádná mladočešská strana! To byla jen průba, jestli by se tu nedalo něco dělat. Tady vždycky byla jenom Jednota. Od starejch časů už byla tu jenom stará, poctivá, konservativní strana a žádnej Mladočech. Kde by se tu taky vzali? Tu bydlí samá taková starožitnosť, antika; panny zkejslé, pensisti, ouředníci, professoři, řemeslníci, šlechta, přece lidi, kteří něco pamatujou, něco vědí a znamenaj'. Pravda, vyskytnou se taky mladší, ti už nejdou s námi, ale to nic neznamená, k volbě nejdou. Vědí, že by jim to nebylo nic platný. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Ironické siciliany.

Siciliana.

Sic není květem půdy mojí rodné,
však, chce-li se jí — ať též u nás pučí!
Má duše včelou. Bílého až do dne —
ji volá květ ten — lež mi ve náruči!
Chceš vůni pít? Mám plno vůně svodné!
A chceš-li, dám ti také krůpěj žluči,
již tomu v ránu žahadlo tvé vbodne,
kdo odhání tě, když tvůj let kol zvučí!

Západ.

V červánky hledím. Západ velkolepý!
To sopka chrlí, sírné rozlévá se
kol moře, hoří prerie a stepi,
déšť rubínů se snáší v žlutém jase;
mrak doutná, v jisker milion se třepí,
luh rudých růží v hrůzné svítí kráse . . .
V tom babka, jdouc kol z lesa pod otepí,
dí: Ano, ano, budou větry zase!

Na zadní stránku své podobizny.

Zde posílám svou podobiznu. Ztmělou
mám ještě kadeř, jakbych šel svým ránem.
Mně staří dosud růže mládí stelou,
a v očích mladých jsem už starým pánem.
Ať to, či to, kéž jen to pravdou celou,
bych první knihy unášen byl plánem,
neb se vším smířen, s motýlem a včelou
se na pensi moh květným toulat lánem!

Pohřeb.

On zemřel. Běda! Veliký a čistý!
Jak hvězda v tmách teď svítí jeho cena.
Hle, rámek černý všecky mají listy,
i světla v třídách budou rozsvícena.
Hle, vděčný národ! Už je tíseň místy
u domu smutku . . . Vdova v šláři stěná —
co dav se tlačí kolem žurnalisty,
by pro noviny zapsal si jich jména.

Posmrti.

Dřív po smrti až zved se, plný pýchy
vždy básník — pomník vděčně se mu staví.
Teď ztepá se, jak v sen jen padne tichý,
a ubohý je, kdo byl slaven davy.
Ó, vzpomenu-li, puknout mohu smíchy,
jak napálil Smrt kritik pronikavý.
Co vezme mi, až v hrobní padnu líchy?
Vždyť ani vlas nezůstal na mně zdravý!

Hračka.

Pa našich dveří zapomnělo prahu
žebravé dítě sotva roků šesti
koníčka z dřeva — konec jeho blahu!
Mně pomnít toho nelze bez bolesti
A naše dítě nechalo svou dráhu,
jež sama jede, a již zářic v štěstí,
tu hračku levnou, jak když tuší váhu
a cenu její — pevně svírá v pěsti.

Ó, rostem . . .

Ó, rostem, rostem, na všem je to znáti!
I básníkům led taje v jarním vánku.
Za starý šat dřív psali, moji zlatí,
pak došli jsme až k mědi — za červánků.
Však verše krátké směly se jen psáti,
by líp nám peněz naplnily schránku,
a mládež dnešní, jež se na nás katí,
verš psát smí dlouhý už přes celou stránku.

Sláva.

Ó, zcela právem těšiti se slávě,
znám básně vaše — hleďte, i v té dálce!
Však také každou přečtu zrovna hravě,
ač v Besedě zde máme velké znalce.
Té ušlechtilé hořím po zábavě,
mě netěší číst o moru a válce,
a opět jednu báseň vaši právě
tu, hleďte jenom, luštím na obálce.

Nápis na knihovnu.

Zde přátelé mí nejvěrnější stojí;
my mnohou noc již prohýřili spolu;
mně byly štítem v šarvátce a boji
a sladkou těchou v mnohé chvíli bolu.
Je chráním za to nejlepší svou zbrojí
před lupiči a plenem ráčků, molů —
kdo pro knihu jdeš sobě v jizbu moji,
radš peníze chtěj neb se pozvi k stolu!

Dávný život.

Že dávný život v jiných žil jsem světech,
mám divnou tuchu . . . stále duch můj věří!
Já básník byl . . . spal na kožích a květech
a k mecenášům zván byl na večeři.
Byl ještě mlád jsem v třiceti svých letech,
dav knihkupců se tísnil u mých dveří,
a kritik neměl poškleb na svých retech . . .
Že dávný život žil jsem, duch můj věří.

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Aířůra zahnula. Tatínek taky zahnul, ale pak pomalu se oddělil. Zuzanka třesoucí se chtěla už k němu přiběhnout. A tatínek dlouhými kroky zamířil do dveří jednoho krámu. Zuzanka přistoupila, aby viděla, kam zmizel. Byla to kořalna. Uvnitř bylo nějak plno a hrozno. A když zase někdo otevřel, jakoby hučel odtamtud nějaký divný potok plný slz.

Zuzanka čekala a stála, čekala a stála.

A vždycky, když někdo otevřel, jakoby zahučel odtamtud nějaký divný potok plný slz.

Už jí bylo čekání dlouhé, tma dlouhá, cesta k domovu dlouhá, když se konečně ty dveře zase otevřely a vyvrávoral tatínek.

Srdce jí zase zabušilo.

Zuzanka se třese a chytá tatínka za oznobenou ruku. On chce jít v rozpacích dál, ale přece se zastavuje. Mnoho lidí ubírá se kolem.

Zamžikal očima, ztrnul.

»Co chceš?« vyrazil ze sebe zoufale, jakoby se chtěl zlobit.

Nemohla mluvit, ale oči sladce modré se zatřpytily.

»Tatínku,« řekla oddaně.

»No víš,« promluvil mírně ale hlasitě, »kdyby takových bylo, jako jsem já! Dělal jsem někdy trochu povyk, ale byl jsem uznalej. Byl jsem věrnej manžel; mám myšlenky dobrý! A mám čest v těle. Stojí za něco celej svět? Stojí? Moje manželka bývala krásná, ale jednou jsem pozoroval, že se dívá na jednoho pána, co šel kolem nás a to už mi nedalo pokoj.

Pil jsem, protože jsem měl chuť, ale dopálil jsem se, protože jsem měl příčinu. Opiju se málem, bohatýho sebere fiakr, chudýho policajt s kohoutem na čáce. Piju pivo a jak do toho hodím kořalku, je zle.

Byl jsem hodnej manžel, to neříkej, jestli jsem jí ňákou vrazil, já nechtěl být pod pantoflem. Ona mne nechtěla nikam pustit . . .« A divně zaměkl mu hlas, jakoby vzlykal. Šel tou ulicí na pravo a Zuzanka s ním. Poslouchala ho jako ve snu.

»A co ta stará? Ta mě vyhnala. Já šel sám, ale zloba její mě vyhnala. Ta mi nejvíc nepřála to napití. Já bejval pilnej, až to škodilo a když budu moct pracovat, budu pracovat, ale nutit se nedám. Já bych pil dva litry denně a kdybych měl chuť, pil bych víc.

Holečku, páni si myslí, že jsou něco jinýho nežli my. Chudák z kořalny vyleze a do cihelny se potácí, milostpán z nóbl vinárny se vymotá a dá se dovézt. To je rozdíl. A nic víc. Duše opilá jako duše opilá.

A my vidíme měsíček — kamarád jako kamarád, dáme co máme a oni nic. Zaschlé duše mají i při tom koňaku a víně.

Viděla jsi někdy hasiče? Těch by mělo být nejvíc na světě, aby hasili požáry a žízeň. Já viděl oheň, holoubku, to byl oheň, tisíc mil by ho muselo bejt vidět a uhasili jej. A slyšel jsem tenkrát černýho kohouta kokrhat o půlnoci. A dnes v noci se mi zdálo, že jsem dělal novej mébl do královskýho hradu a nepovedlo se mi to. A tisíce lidí, tisíce lidí šlo k tomu hradu na ten mébl se podívat.

A ať je to, jak je to, jdi už zpátky,« vykřikl na Zuzanku a zastavil se.

»Tatínku,« řekla, jakoby chtěla otevřít bránu k ráji.

Stáhl červený obličej jakoby chtěl plakat. Rudou hlínou poprášeným rukávem si utřel oči.

»A jdi už k té čarodějnici.«

Zuzanka byla by tak ráda něco milého řekla, něco, aby všecko zmírnila a osvítila, co tatínek mluví a žije — a nedovedla nic.

»Tak půjdu,« sklonila hlavu s nesmírným bílým smutkem, který spáchal nešťastný člověk, jenž stál v hadrech proti ní.

»Holoubátko moje,« zachroptil a přitiskl ji celou k ústům a pak ji odstrčil. »A nechoď za mnou, jdi si dál svou cestou, já už, slyšíš — já už nejsem pro tebe.«

Stála zaražená a vidí, jak jde tatínek od ní, jak šlape nejistě hadrovýma nohama a jak se ještě ohlíží. Zaryla se ji do srdce jeho zrůdně červená tvář plná divných brázd. — Ošklivý člověk to jest. Zuzanka přemáhá ošklivost. Chvěje se láskou, strašnou láskou k tomu člověku. On ji políbil a řekl: »Holoubátko moje.« A ona řekla: »Tatínku.«

Cítila bolestnou, nepřemožitelnou lítost a zimu, lásku a odpor. Páchl nemocí a kořalkou. Už nikdy ho nechce potkat, všecko jí boli, bolí.

Stála tam u patníku a všecko se hrnulo kolem ní jako život kolem mrtvoly. Byla jako neživá. Zvolna se vzpamatovala, ale jakoby už nic necítila, jakoby v ní všecko pohaslo.

Letěla ulicemi tupá a čekající jen na usnutí. Kdyby bylo možno bezbolestně umřít, byla by se o to pokusila.

A pořád viděla tatínka jak má nohy hadry ovázané, tvář trudovitou a rudé oznobené ruce a krok jako ke hrobu, jako ke hrobu.

V.

Doběhla domů jako ty poplašené ovce do osamělého dvorce.

Babička sedíc na rozviklané stoličce jí uzené maso.

»A kde couráš,« řekla podrážděně.

Zuzanka odpověděla skroušeně: »Byla jsem po škole, protože prodávám Mikuláše.«

»A co je komu do toho.«

Zuzance se krví nalívaly oči. Babička si ulehala.

»Babičko, prosím vás, tatínek moc pil?«

»Moc pil, to víš!«

»A maminku utrápil?«

»Toť že utrápil. Ona chudák nevěděla co je štěstí.«

»A vy jste věděla co je štěstí?«

»Protože můj byl jako anděl.« Zaštkala. »On byl samá dobrota. A bylo mu hrůza, že musí umřít a mne tu nechat na tom světě.«

»On to věděl, že musí umřít a vás tu nechat?«

»Ano, jakoby věděl. Řek mi tenkrát: Mám chuť, Kačenko, na podmáslí. Šla jsem honem k sousedce a přinesla podmáslí. Na tři doušky ho vypil a pravil: To je poslední služba, cos mi prokázala, už ničeho nebudu chtít od tebe. A já postavím hrnek a on se zvedne. I běžím, popadnu ho a přitisknu k sobě. A on už byl v Pánu!« Staženka stírala slzy suchou, černou rukou.

»A ještě pořád na něho myslíte?«

»Pořád, pořád. A zdá se mi o něm.«

Staženka sepjala ruce a oči zvedla, jakoby nebožtíka jima celovala.

»A kolik jste měla dětí, babičko?«

»Čtyři. Jeden umřel, jeden se narodil mrtvý, jednoho jsem potratila a pak byla ona — tvoje matka.

Zuzanka se zvedla.

»Tak přece byla jen maminka,« řekla tiše.

»Už zase jdeš?« zašeptala babička.

»Ať mi nejsi dlouho u Pečenejch,« řekla nějak přísně a tvrdě.

Zuzanka dojedla chléb a zbytky masa. Kostičky kousala a ssála z nich šťávu. Tichounce vyplížila se ven.

Veliký klenutý bílý pokoj se sbíhavými paprsky v prostředku, spořádaný a teplý, zalahodil její duši. Přelétla očima stěny plné obrazů Pána Krista, Panny Marie, na prádelníku zasklená Panenka Maria s Ježíškem, na skříních kříže a ten zlacený sádrový anděl a rozsvícené lampičky jako v kostele. Všecko dýchalo čistotou a vroucností. Kanárek v kleci spí, hlavičku má schovanou pod křídly. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Dr. JOS. CÍSLER:

Na haltravské stoupě.

Kresba z Pošumaví.

(Dokončení.)

Ale slabosti a zbabělosti neočekávala — to ji osvětlilo rázem vše, tím vystřízlivěla. Chápala nyní jasně, že nebyl by šťasten s ní a nebude ani s onou. Byl v sobě rozpadlý, bez energie, bez vášně, massou, kterou hněte život dle libosti. To všechno vyciťovala nyní ona ve svém animálním instinktu, ona, jež chtěla především celého muže a to jenom pro sebe. »Ne — s jinou se dělit nebude — a oň zvlášť ne« — rozhodovala se pevně. A necítila s ním ani lítosti, ani nebouřilo se proti němu nitro její odporem — byl jí zkrátka — lhostejným —

»Dobře, že jste mně připomněl —,« pravila klidným tonem, nejsouc již ani jeho návrhem uražena, při čemž pak jakoby rostla před ním do nesmírné výše. »Pravda, je tu dítě — k němu máte právo se odvolávat. Ale se mnou je jiná. Jednám dle svého zrovna jako vy. Ale nebujte se. Nic nechci a hanbu vám taky dělat nebudu. Jenom se vožeňte a dej vám pánbů chčestí —,« dořekla a jedním skokem zmizela v houštině, odkud byla prve přišla.

»Rézlo, Rézlo —,« volal ještě za ní, leč hlas jeho zanikal v lesní tišině.

Ještě chvilku bylo slyšet praskot a šloumání větví podrostu, jímž ona se prodírala a pak bylo ticho — — —

Čím níže mladá žena sestupovala, tím šla volněji, jakoby se již nemusila obávati, že za ní přispěchá. A vešedši pak do své komůrky přistoupila k postýlce hošíčkově a sklonivši se k němu, políbila ho něžně na čílku. Hošík sebou poněkud zavrtěl, leč hned zase ve spánku pokojně si oddychoval — —.

— — — — — — — — — — —

Druhého dne přijel Jíra skoro v touž dobu jako včera. Nebylo na něm znáti nijaké změny — snad toliko ta okolnost mohla býti nápadnou, že byl čerstvě oholen, což dálo se jindy toliko v neděli. Ale jinak byl to týž Jíra, nemluvný a zdánlivě nevšímající si ničeho nežli svých koní. Opakovalo se na vlas totéž co předešlého dne: puchař Hansgirgl třel a šňupal svůj brisil, nabídl šňupec Jírovi, potom spolu skládali i nakládali a sešli se zase na lavičce na náspi.

Ale dnes byla Rézla doma. Jíra věděl o tom hned jakmile přijížděje spatřil z chalupy vyběhnuvšího Toníka, majícího dnes čistou košilku a učesané vlásky. Hoch potom batolil se stále kolem nich, odvážil se směle hladiti koně po čele, když se země sbírali předsypané jim seno, a pak vypůjčiv se nepozorovaně Jírův bič, jal se jím po dvorku honiti slepice.

Ale Rézla se dosud neukazovala. Jen občas nepozorovaně vyhlédla oknem ze světnice, sledujíc s úsměvem, jak Toník spřáteliv se úplně s Jírou, dává se jím houpati na koleně.

Mnoho řečí Jíra s Hansgirglem opět neměli, zvláště o včerejším projevu Jírově nepadlo s žádné strany ani slova. Spíše ještě hovořil Jíra s hochem slibuje mu nový bič, koníka a mnoho jiných věcí, které hošíka uváděly v přímý údiv. Na konec musil se podvoliti nátlaku hochově, že jej kousek cesty sveze — —

K večeru pak Jíra posadiv také maličkého na vůz odjížděl. A tu náhle vyšla Rézla jakoby v starosti o dítě až před vrátka. Ale byla dnes zcela jiná — hezky ustrojená i obutá a nějak nápadně v obličeji svěží a růžová.

»Jenom mi toho chlapce, Jíro, pak někam vyklop,« napomínala s úsměvem, ukazujíc dvě řady zdravých, bílých zubů.

»I depak,« prohodil Jíra, uzřev ji svěží a se usmívající. »A dyž se bojíš, poď s náma,« pobízel ji.

»To to, muším jít krávu pokrmit,« odmítala.

»No — aspoň kousek,« vybídl znovu a uchopiv ji za oblé její rameno, vedl ji slabě se vzpírající s sebou, co zatím povoz jel před nimi známou lesní cestou a hoch na předu vozu hrdinsky na koně pokřikoval, ač ti jeli klidně ani v nejmenším si výzev hochových nevšímajíce — —

A když potom cesta stala se blátivou, šli spolu pěšinou podle cesty v lese. A tu on, aniž by se tomu byla bránila, objal ji kol pasu a tiskl stále úžeji k sobě — — Šli stále mlčky, jakoby se báli hlasu vlastního. Oba byli divně vzníceni, oběma plály zraky jejich náhle vzňatým žárem — — Až před samým výjezdem na cestu otázal se jí stajeným, lehce chvějícím se hlasem: »Rézlo, jak to teda s náma bude?«

V rozpacích odklonila od něho hlavu, aby se vyhnula jeho zářícím, chtivě se tázajícím zrakům: »Dětino! do pak to může hned vedět,« odvětila, ale bylo znáti, že to byla jenom odpověď z nouze. To Jíra také postřehl, strhl Rézlu k sobě a po krajinském způsobu zamilovaných se s ní polaskal — —

Rézla lehce se bráníc, vyvinula se mu uzardělá, plácla jej svou dlaní po zádech a řekla: »Teď mi sundej chlapce.«

»Aspoň k mostu jej svezu,« odporoval Jíra rozradostněn. »A vodtamtaď doběhne —.«

»Dobrá — počkám tady — ty vošklivej Jirko,« řekla usmívajíc se naň.

Jíra s duší naplněnou rozkoší poskočil vesele ke koním a pousmáv se, při čemž drsná jeho tvář nebyla nikterak nehezkou, chopil se udidla a pobídl tahouny výkřikem k rychlejší chůzi. A ani se neohlédnuv šel podle koní, při čemž kolem úst pohrával mu nějaký šibalský úsměv. Hošík na voze stále na koně pokřikoval a chvílemi i zatáhl za udidlo na lišni upevněné, což však pinzgaváky nikterak z klidu nepřivádělo. A o sestoupení nechtěl ani slyšet. A to bylo Jírovi právě vhod.

Přijeli k místu, kde měl hocha složit. Tu však Jíra ohlédl se po Rézle, jež stále s téhož místa za nimi pohlížela, náhle pak hodiv rukou jakoby jí na pozdrav, šloupl během jízdy jednou nohou na zákolník a vyšvihl se na vůz. A prásknuv do koní ujížděl s hochem dolů k Habří — —

Rézla zpozorovavši Jírovu lest dívala se za nimi, až zahnuli v lese, potom se s úsměvem obrátila k domovu.

— — — — — — — — — — —

Jíra přijel domů již za večerního šera.

Toníkovi koupil rohlík a uzenici a sehnal k tomu kornout třešní a pak honem krmil koně.

Hoch seděl před maštalí na kameni a dav přednost třešním, pochutnával si na nich, vybíraje je spokojeně svou buclatou ručkou z kornoutu.

Po krmení odvedl si hocha domů, rychle se pak oblékl svátečně a pojed spěšně trochu oukropu, k čemuž ho jeho podnájemnice a spolu hospodyně několikrát musila vybídnout, vyšel opět s hochem, aby jej odvedl domů.

Jíra přesvědčiv hošíka, že mu budou bolet nožky, vzal jej do náruče a dal se s ním dolem pod zahradami k silnici. Když došel k lesu, spal již hošík na jeho rameni.

Byl teplý večer. Měsíc stál ještě nad Hermoutem, ale nesvítil tak jasně jako včera — zdálať se celá obloha našedlejší barvy, jakoby její modř přestřena byla jemňoučkým, šedavým závojem. A z pravé strany lesa vál jemný větérek, vlahý jako dech.

»Mně se zdá, že bude pršít,« pomyslil si Jíra, došed k první rampě a rozhlédl se po nebi, ale nepostřehl ničeho hrozivého. Upraviv pak hochovi, jehož tíži na svých ocelově svalnatých pažích ani necítil, pohodlnější posici, kráčel dále a stále skorem rychleji. Šel dnes z vesela, neboť věděl, že Rézla jej má ráda — — —

Došel již k viaduktu, když nad hřebenem haltravským spatřil vystupovati našedlé, stále houstnoucí mračno.

»Eh, ať si spustí — už doběhnu«, pomyslil si a ještě více zrychlil krok. A za nedlouho stanul u okénka Rézliny komůrky — —

Okno bylo otevřeno a v něm vyložena čekala ona.

»Že už jednou dete,« přivítala je, tlumíc hlas i své upokojení.

»Než se člověk z domova dostane —«, omlouval se a přistoupiv k samému oknu podával jí spícího hošíka.

»Pojď, ty můj drobečku přemujmilej,« laskala se s ním, »ty můj tuláčku! Podívejme se — od mámy si uteče.« A na svých loktech odnášela jej, aby ho uložila do postýlky.

»Panečku, z toho bude forman! A ničeho, ani husí se nebojí,« vynášel vlastnosti hošíkovy Jíra, opíraje se lehce jedním loktem o rám okenní.

A při tom chtivě hleděl za Rézlou do temna světničky.

Měsíc už jen slabě ozařoval kraj, světlo i stín se ponenáhlu vyrovnávaly. Mračno pořád vylézalo výš a výše a již stálo přímo nad hlavou. A větřík, ještě před chvílí provívající, také usnul, Nic se nehnulo v krajině a jen údery stoupy rušily nehybný klid — — —

»To bude asi zejtra špatná cesta — má se k dešti,« začal, když ona uloživši hocha, objevila se opět u okna.

»Kam pak máš cestu?« tázala se.

»I mám dědit ňákej kousek pole po strejčkovi z Ouňova. Tak musím zajít do města k doktorovi. A taky bych to nejraděj' prodal a doma si něco přikoupil,« vykládal on.

»Taky du do města,« řekla ona.

»Do trhu snad až pozejtří.«

»Ne do trhu — mám tam něco u soudu —«

»Ty — u soudu?« skoro polekaně se otázal.

»Nu — muším přece oznámit, že už jsem s Voglem vyrovnaná.«

»Jakže — ty? vzkřikl náhle pln radosti a chopil se její ruky.

Ale po chvíli upamatovav se, pronesl stísněně: »A tys vzala peníze?«

»Di, bláhovej — k čemu potřebuju jeho peníze! Jsi ty bláhovej! Vidíš — tuhle mám celej kapitál,« vysvětlovala, ukázavši na svoje ruce.

»Ty, ty, ty — Rézlo — ty má,« vyrážel ze sebe Jíra a strhl ji na svá široká prsa a objímaje mocnou silou svých paží líbal ji vášnivě.

A v tomto jeho silném, přímo drtivém objetí ožila zas ona; fysická síla, s jakou on ji k sobě tiskl, probudila v ní opět animální touhu po životě, on ji ovládal a ona mu podléhala tělem i duší, ničeho nelitujíc a ničeho se nestrachujíc — —

A zvláštní, divný, teplý, celé tělo její prolinající pocit divoké, neskrocené vášně a touhy se jí zmocnil, v němž splývala s ním, cític v objetí rozbouřený tlukot jeho srdce — — Tento velký hoch, jemuž byla žena dosud cizí, vléval jí do cév nový, mocný, neukrotitelný žár —

A teprv když se jí nalíbal do sytosti a když zhostil se onoho pocitu zalknutí, jenž nedovolil mu ani slova promluviti, zašeptal vášnivě: »Copak abysme se taky zejtra stavěli pro vohlášky?«

»Jak tedy myslíš —« vydechla ona, dusíc se novým přívalem jeho polibků.

Větší část oblohy byla již šedavými mračny pokryta a již předvoj jejich sáhal i po měsíci. Ten chvíli ještě díval se do kraje, ač již matným pohledem, až zakryt byl mrakem. Tma stále houstnoucí rozlézala se po kraji. A zvolna, téměř za úplného bezvětří, skanula kapka dešťová po druhé na vyslou půdu, až v jemném krescendu spustil teplý, vydatný déšť, po němž již celá krajina, letním žárem vypráhlá, dychtivě žíznila. V korunách stromů déšť jemně harašil, a teprv znenáhla těžké kapky padaly dolů do jehličí a mechu. A v této šťavnaté vláze splýval na celou rozžízněnou krajinu blahodárný obrod — — —

A za tohoto proudění životní síly na sprahlou zemi, rozvířeny byly do krajnosti city obou lidí, city projevující se v nezkrocené touze a chtění po životě, prozařující v silné, v zdravých jich bytostech založené chtivosti lásky — — —

Na nejvýš vydrážděna, přece však ve vrozeném odporu samice vymknula se mu z objetí a couvla do světnice. Leč on ve své výbojnosti a převaze neustoupil — — —

Mráček, tvořící předvoj dešťového mračna, přelétnuv měsíc, poněkud zřídl, takže se mírně projasnilo. A tu již Jíra před okénkem nestál —

Leč potom i zbytek jasné oblohy na východě zastřel se mraky, déšť houstnul víc a více, až to všechno vodními proudy šumělo a crčelo. A tak vlaho bylo za té dešťové noci — únava jakás klížila zrovna víčka oční k sladké dřímotě — — —

A z otevřeného okna komůrky zaléhaly chvílemi do obrodivé letní noci stlumené, rozmiliskované záchvěvy smíchu — — —

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

MAURICE MAETERLINCK: „O ŽIVOTĚ VČEL“.

Básník Monny Vanny, princezny Maleiny, a různých mystických dramat jest v ústech všech, méně však našla pozornosti, aspoň u nás, díla jeho filosofická, mezi nimiž spis vlámského básníka-filosofa o včelách zasluhuje věru povšimnutí a upozornění zvláštního.

Není ponejprv, kde spořádaný stát a život včel zaujal interes vedle včelařů a přírodozpytců, též básníků a filosofů. Bylo by nám zde vypočítávati od Aristotela, Varra, Plinia, Virgila, Columelly ze staré doby až po spoustu více méně výtečných monografií a specielních psaní Swammerdama, Réaumura. Dzierzona, J. Pareza, Büchnera, Lubbocka, Espinase atd. atd. do nekonečna.

A přece přečteme spis Materlinckův — korunovaný, řekněme mimochodem, akademií francouzskou — s rostoucím zájmem. »Nechci psáti vědeckou monografii,« praví »nepovím ničeho, co by nebylo z fakt známo každému, kdož se s včelami zabývá. Abych knihu nezatížil, ponechávám si pozorováuí a zkušenosti své dvacetileté z obcování s včelami pro dílo odborné.

Chci promluviti jen o včelách jako mluvíme o předmětu oblíbeném, v němž dobře se vyznáme, pro poučení laika. Nechci ani pravdu vykrášliti, ani — což již Réaumur právem předchůdcům svým vytýká — pěkně vynalezenou báchorku místo podivuhodné skutečnosti položiti. Jest věru divů dost ve státě včel, a není teprv třeba nových vynalézati. Dávno již jsem též vzdal se naděje, že jest ve světě ještě něco zajímavějšího a krásnějšího nežli pravda, neb aspoň snaha ji poznati. Obmezím se tedy na to, pouhá fakta ve věrném podání, jen s poněkud živějším způsobem a dalším rozvinutím některých vsunutých volnějších myšlének, jakož i harmonictější stavbou, nežli se v příručních knihách a monografiích obyčejně děje. Vynechám všecky bajky dosud v knihách opakované; kde jest co hypothetického a neznámého, poctivě povím. Čím déle včely pěstujeme, tím více uvědomíme si hlubokou svou nevědomost o skutečné bytosti jejich; avšak tento způsob nevědomosti jest vždy ještě lepší, nežli domýšlivá a sama sebou spokojená nevědomost.«

A nyní rukou umělce — přírodozpytce provádí nás autor k oulu, líčí mysterium rojení, zakládání města včelího, tragický osud mladých královen, svatební výlet, bitvu trubců a pozvolné zdokonalování druhu ve směru stavitelském, oekonomickém i politickém. Není tu nikde tendenčních narážek jako u chvástavého Büchnera neb znásilňování fakt k účelům politickým à la C. Vogt.

Líčení Maeterlinkovo svědčí o hlubokém vniknutí do života a duše včel, a o vznešeném pojímání cílů tvorstva, jak se jeví nejen v lidském ale i ve zvířecím vývoji.

»Nečiníme dobře, když city těchto malých tvorů, nám tak nepodobných, zlidšťujeme a dle své logiky posuzujeme. U včel jako u jiných tvorů nalézáme odlesk svého rozumu, ale jest v jednání jejich příliš mnoho okolností, jež jsou nám neznámy a nepochopitelny. K čemu je dělati dokonalejšími nežli jsou. Cíl pozorovatele není, aby budil úžas, nýbrž aby porozuměl. Není mnoho místa pro nepotřebné rozčilování v malém mozku barbarské královny.«

»Otevřeme-li oul bez náležitého opatření a opatrnosti, promění se v okamžiku v ohnivý keř, plný zloby a udatenství. Dostačí však trochu kouře, chladnokrevnosti a jemnosti a dobře ozbrojené pracovnice volně nechají si domov vypleniti, aniž by žihadla užily. Nepoznávají snad svého pána, ale bojí se člověka. Laik bývá snad prvním pohledem do oulu sklamán. Zde visí hrozny pracovnic zdánlivě více mrtvých než živých. Musíme se však teprv učiti je pozorovati. Klidu všecky neznají, každá pracuje a dělá něco jiného. Právě ty, které zdají se jako spicí a nečinně tu visící, mají práci nejtajuplnější a nejtěžší — dělajíce vosk. Včela jest více ještě nežli mravenec tvorem společenským, může žiti jen obklíčena jsouc živou stěnou družek, niž hlavou se musí protlačiti, vylétá-li z česla oulu. Občas musí se vraceti do ovzduší oulu, jako potápěči jest vynořovati se ke vzduchu. Zůstane-li včela osamocena, hyne při nejlepší pohodě a bohaté tabuli květů v několika hodinách.

Jedinec není zde ničím, má svou bytost jaksi z druhé ruky, jest jen okřídleným ústrojem svého rodu. Celý život včely jest úplná oddanost roji, jemuž náleží. Cize na nás účinkuje proto úplná lhostejnost k životu i ke družkám zhynulým.

Střežme se však, uzavírati zběžně dle včel na poměry lidské. Člověk má ve své moci nepodrobiti se zákonům přírody. Činí-li v tom dobře či nesprávně, že schopnosti této používá: toť nejdůležitější ale též nejtemnější bod naší morálky. Není však bez významu, vystihnouti vůli přírody ve světě jinorodém, a zvlášť u včel, které vedle člověka bez odporu jsou nejinteligentnějšími tvory zeměkoule, a vůle tato je zřejma.

Směřuje patrně ke zušlechtění druhu, při tom se však jeví, že toto dosíci lze jen na útraty individuelní svobody a individuelního štěstí. Tou měrou, jak společnost se organisuje a zdokonaluje, vyměřuje se zvláštnímu životu jedince vždy užší kruh.

Kdekoli pokračuje společnost, děje se vždy úplnějším obětováním osobních ve prospěch obecných zájmů. Předem jest každému jedinci se vzdáti libovolných neřestí. Postup ke státu včel možno sledovati od samotářských druhů (Prosopis, Colletes) až ke čmelákům a vosám hrabavým. Pohlédněme na předposlední stupínek kulturní, jaký představují před státem včel čmeláci: tyto možno porovnati s našemi lidožrouty. Vyrostlé dělnice slídí totiž stále po vejcích matkou roje položených. Též nezříkají se dělnice čmeláků úplně lásky, kdežto u včely žijí v přísné cudnosti. Pokrok od čmeláků ku včelám dá se sledovati ve smyslu architektonickém, oekonomickém i politickém.

Pohleďme na roční pospolitost čmeláků. V prvních dnech března počne plodná přezimovavši samice hnízdo své zakládati. Jest sama na světě v probouzejícím se jaru. Uklízí, hrabe, staví neforemné buňky voskové, jež zásobuje medem a pelem, klade vejce, ošetřuje a krmí larvy vylézající, a jest záhy obklíčena houfem dcer, které při pracích pomahají a částečně též vejce kladou. Blahobytu přibývá, kolonie roste. Zakladatelka zůstává duší, a hlavní matkou celku — počátek ke království včely. Počátek však hrubý. Blahobyt jest obmezený, zákony nejasné, špatně se též poslouchají. Kanibalismus a vražda dětí vynořují se ob čas, architektura jest beztvárná a rozbělá, a od města včel hlavně tím se liší, že jest pomíjející, sídlo včel však stálé. Město čmelí zmizí na podzim úplně, její obyvatelstvo, tří až čtyř set počtem, vyhyne beze stopy: práce byla marná. Jediná samička přezimuje, aby v chudobě a osamělosti marnou práci matky počala znova. Nicméně idea již utkvěla a stěhováním duší vtělí se do nové snahy až ve státu včel triumfuje.«

A přece není společenský řád včel bez vad: »Nadbytek lenivých a škodných trubců, junobřezost, nebezpečí při svatebním rojení, nedostatek soustrasti, přímo přísterné obětování se jedince ve prospěch druhu, podivná záliba pro hromadění nesmírného množství neupotřebeného pelu, jenž stvrdne a stuhne, dlouhé, neplodné interregnum od prvního rojení až k oplození druhé královny. — A nyní porovnejme tyto chyby se společností lidskou. Kdybychom byli včelami, které lidé pozorují, bylo by podivení naše veliké, kdybychom na př. uvažovali o nelogickém a nespravedlivém rozdělení práce v pokolení, které ve všem ostatním vyniká rozumem. Vidímeť povrch země, jediné bydliště všeho pospolitého života, vzdělávaný dvěma až třemi

desítinami pracně a neúplně; jiná desítina tráví v absolutní zahálce nejlepší část plodu této práce, a ostatních sedm desítin odsouzeno jest ku věčnému hladovění a vysilují se ustavičně v podivných neplodných snahách, z nichž nikdy ničeho nebudou míti a které se zdají míti jen ten účel, aby život zahalečů dělali tím složitější a nevysvětlitelnější. Soudili bychom z toho — jsouce včelami — že rozum a pojmy morálky těchto bytostí náležejí nějakému světu, který od našeho úplně jest rozdílný a že sledují zásady, o nichž nemůžeme doufati, že je kdy pochopíme.«

Podobným směrem se nese obšírný spis, z něhož tuto jen malé, avšak charakteristické ukázky jsme podali. *B B.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Poslední dopis Mánesův a poslední jeho přání.** »Dvě léta byl mrtev — nyní umřel,« napsal Jan Neruda, když veliký tvůrce »Rukopisu« a »Orloje«, Josef Mánes shasl. († 10. listopadu 1871.) Neruda tklivým tímto steskem vystihl smutnou Mánesovu smrt, jeho dlouhé zmírání. Čiší to všechno, co Neruda prostými, ale obsažnými slovy naznačil, z jeho dopisu, z posledního psaní, jež Mánes napsal a svému nejdůvěrnějšímu příteli sochaři Josefu Vorlíčkovi do Krče po poslici zaslal. V tichém zátiší svého času slavených koncertistek na housle slečen Ludmily a Herminy Worlíčkových nalezl jsem dojímavé stopy věrného a oddaného přátelství Mánesova s Worlíčkem. Zejména slečna Ludmila Worlíčková uchovala si krásnou kytičku vzpomínek na doby, kdy Mánes k nim denně docházel, dětem obrázky kreslíval a s nimi si hrával. Má svazeček dopisů, při jichž pročítání je člověku smutno a teskno. Dopis, jejž předvádíme dnes ve věrné reprodukci i s obálkou, je velice zajímavý i v tom směru, že obsahuje zároveň, třeba prostinkou, p ř e c e j e n o m p o s l e d n í M á n e s o v u k r e s b u. Pečeť je obtisk železného prstenu, který Mánes až do poslední chvíle nosil. Slečna ukázala nám celou řadu památek, jež chová jako drahou reliquii. Viděli jsme modlitby, jež Mánes sebou nosíval a z nichž se cestou do Krče modlíval. Vypravuje sl. Worlíčková, že často vídala Mánesa klečet u kapličky v Krči a že často děti přiběhly domů se zprávou: »Pan Mánes už je tu . . . modlí se u kapličky.« Viděli jsme také celou řadu lehounce načrtaných plánků k ville, kterou sochař Worlíček pro sebe v Krči zbudoval a ke které s Mánesem plánky zhotovovali. Velká a věrná láska otcova k největšímu průkopníku nového českého umění vane z hovorů dcery, jejíž vypravování tklivě dojímá. K Worlíčkovům chodil Mánes jako do svého nejmilejšího tuscula. Slečna Worlíčková docela jasně se pamatuje na to, jak k nim př.šel jednou Mánes přes Michli bez klobouku a bez kabátu. Otec její se ho tenkráte zrovna zděsil. To už Mánes umíral duchem. Jasný jeho rozum se zvolna zachmuřoval. Tenkráte poprvé pronesl přání, aby mu přítel opatřil ž l u t é, p l a n é r ů ž e. Z několika dopisů hlásí se Mánesova touha po těchto květinách. »Oh . . kdybych jenom ty žluté růže našel,« říkával Mánes a horšíval se na svého kamaráda, že mu jich neopatřuje. Pan Worlíček hledal, hledal, po zahradách v celém okolí bloudil, zahradníků se dotazoval, prosil je, aby žlutou planou růži vypěstovali, sám, výborně se vyznaje v pěstění květin, se o to pokusil — ale marně. Mánes byl pořád netrpělivější, pořád růže urgoval, a někdy o nich už jen jako ve snách mluvil. Seděl, seděl smuten a zadumán a rty jeho touhyplně šeptaly: »žluté růže . . žluté růže mně dejte . . . já vím, že dříve umru, že se se jich nedočkám . .« Mánes umřel a žlutých růží se nedočkal. Do Prahy k Mánesovům denně docházela poslice Jauriska. Nosívala Mánesovům různé potraviny a pro Josefa některé zamilované pochoutky ze zahrady páně Worlíčkovy, zejména chřest a žampiony, které se pro mistra zvláší pěstily. V té době dostával sochař Worlíček dopisy od Mánesa, které ho zarmucovaly a lekaly. Duch Mánesův zmíral — zvolna — ale neodvratně spěl k úplnému skonu. Poslední dopis, jejž Mánes napsal, a jejž Jauriska přinesla, mají čtenáři před sebou. Je dojímavý ten poslední vzkaz Mánesův — je tklivý, protože je z něho vidno, jak se ještě v poslední chvíli, takřka před shasnutím, silný a mohutný duch velikého mistra rval s chorobou. Josef Mánes si přál, aby mu přítel zhotovil dřevěné sousoší »Pozdravení andělské.« Všechno s ním ještě smluvil a vyjednal. Na sousoší měla býti pouze postava Panny Marie a anděl. O toto sousoší hlásí se v posledním svém dopise Mánes. Chtěl je kolorovati a naléhal na to, aby dílo hodně brzy dostal. Slečna Worlíčková jasně si připomíná chvíli, kdy otec její dopis obdržel. Všichni nad ním zaplakali. »Je konec . . je konec s Pepíkem«, zvolal, a oči jeho zaslzely. Smrt v ten okamžik, když Mánes psal tento dopis, stála již nad jeho hlavou, nakukovala mu do péra, a svou sílu a moc přihlásila. Mánes chtěl udělati pro svého přítele náčrtek, chtěl povědětí, jak by si přál, aby »Pozdravení andělské« bylo stylisováno — a potuchy o tom neměl, že hrobeček přimaloval a že smrt k němu postavil. A tušil-li, věděl-li, co chvějící jeho ruka na papír ukládá — tím dojímavější, tím tklivější tento prostinký, poslední Mánesův obrázeček a tím tragičtější celý ten dopis a poslední pozdrav . . Po Jaurisce ještě vzkazoval: »ať nezapomene . . ať nezapomene . . sic dřív umřu, než »Pozdravení andělské« dostanu.« Když potom sestra Josefova, malířka Amálie Mánesova, oddaná a andělská družka mistrova, u Worlíčků na štědrý večer s rodinou ke stolu usedala, vypravovala, že Mánes jenom na »Pozdravení andělské« vzpomínal a o žlutých a krásných planých růžích mluvil. Dobře to napsal, tklivě to vystihl Jan Neruda, když napsal: »Člověku bylo, jakoby ten ubohý chodil a hledal smrt, a m y v i d ě l i, ž e s m r t c h o d í s n í m. Ale nebyla ta smrt »jezdcem blesk orychlým«! Bylo nám, jakoby anděl smrti zastavil hodiny ducha jeho a přemožen prací tou, byl nemohl odstranit zároveň také tělo. — Viděli jsme hliněný rámec, bez obrazu a viděli, jak se rámec drobí, pomalu, zoufale pomalu! — — Dvě léta byl mrtev, nyní umřel.« *JUDr. R. J. Kronbauer.*

— **Literární krádež.** Už dlouho nebyl zaznamenán křiklavější případ plagiátu. Čtenáři bystře kontrolují sami a časopisy bezohledně přibíjely literární pytláky na pranýř. Svého času příslušné rubriky vyvolávaly

značnou pozornost. Literární piráti byli zakřiknuti a zdá se, že obrana na několik let, pokud ovšem možno to sledovati, vydatně a výstražně působila. Myslím však, že tak úžasné a drzé literární krádeže kterou dnes zaznamenáváme na popud z kruhů čtenářských, tu dávno už nebylo. Dopustil se jí pan *Pavel Romanov* a to v historické povídce »Za štěstím«, uveřejněné zároveň s povídkou »Do služby« od téhož autora v »Zábavách večerních« (Číslo 4. — ročník XXII. — dílo 122.) Vykradeným autorem je *František Herites*, z jehož knihy »Vrásky duše« (Vilímkova knihovna rodinná) pan Pavel Romanov přímo neslýchaným způsobem vyloupil nejen celé věty, ale celé odstavce. Máme po ruce obě knihy a uvedeme na ukázku několik míst, citáty z knihy Heritesovy a citáty z knihy páně Romanovy.

Fr. Herites (Povídka: Na vždy stajeno z knihy »Vrásky duše«) str. 241:

Rakev nebyla ještě přikryta.

Byla položena na dvě židle, víko leželo vedle na zemi, za hlavou hořely svíce kolem stříbrného krucifixu na stole bíle pokrytém a vyzdobeném listnatými rostlinami. U nohou byl věnec z čerstvých květin, dar mužův a dětí. Věnce ostatní, v hojném počtu, nejvíce z dělaných květin, z drátu a papíru, protivně šustící při každém dotknutí, umístěny zatím stranou, po stole a prádelníku rozloženy, rozvěšeny tu a tam po zdi a na oknech.

U rakve stále někdo byl. Každou chvíli ten neb onen přistoupil a udělal znamení kříže; pomodlil se krátce, anebo jen se ještě podíval na tvář mrtvého.

Pan Pavel Romanov (Povídka »Za štěstím« str. 80):

Rakev ještě nebyla přikryta.

Byla položena na dvě židle, víko leželo vedle na zemi za hlavou, kolem dřevěného krucifixu hořely svíce. U nohou byl věnec z čerstvých květin. Několik malých věnečků, bylo položeno na zemi. U rakve stál Jan s Annou, starý Lodr a čeládka. Každou chvíli ten neb onen přistoupil a udělal kříž; pomodlil se krátce, anebo jen se ještě podíval na tvář mrtvého.

Upozorňujeme na manipulaci páně Romanovu, jenž zaměňuje tu a tam slovo, ale při tom nestydatým způsobem uvedeného našeho autora okrádá. Není ovšem možno všechno uvádět — ale postačí tento citát.

Fr. Herites (strana 246):

Den byl jasný a příjemný, pravý jižní jarní den a slunce nyní na výši své pouti, za poledne, hřálo zemi paprsky teplými a oživujícími . . . Tam již v tajnostech jejího úrodného lůna hýbe se vše a budí a vztyčuje k ruchu a vzrůstu, i z odumřelých zdánlivě oddenků a kořínků chystá se vypučeti zase život . . . Jen ona, tam za tou bílou zdí, pod čerstvě nasypanou, skypřenou hromadou prsti, více se nevzbudí k životu ani chvilkovému — nikdy již — —

Pan Pavel Romanov (str. 82):

Den byl jasný a příjemný, pravý podzimní den, a slunce nyní na sklonku své pouti za poledne, hřálo zemi paprsky teplými a oživujícími. — V tajnostech jejího úrodného lůna nastane teď pusto a smutno, aby z jara znovu vypučel nový, zdravý život . . . Jen tam za tou bílou zdí, pod čerstvě nasypanou, zkypřenou hromadou prsti, více se nevzbudí ani k životu chvilkovému . . . nikdy již více — — —

Zjistili jsme dále plagiát na str. 81. a 83. páně Romanovy »knihy« (viz str. 242., 243. a 248. knihy Heritesovy). Na téže stránce vykraden s nepatrnou změnou Herites dvakrát. (Herites píše: Na zámku zvolna vytrácely se i poslední stopy oné zvláštní nálady, které mrtvola v domě za sebou vždy zanechává. — Pan Romanov opisuje: Z mlýna ztrácely se zvolna i poslední stopy oné zvláštní nálady, které mrtvola vždy v domě zanechává.) Sledujeme-li pana Romanova dále, pozorujeme, že buduje na vykradeném materiálu a že vybírá z knihy Heritesovy buď jen jednotlivé obraty nebo partie z vět, jež prostě vyjme a ke svým připojuje. Bude nutno, na pana Romanova dokročit i v jiných jeho pracích. Ukázka je takového rázu, že není asi vyloučena možnost, že se tento »spisovatel« živí jen takovýmto způsobem. Ostatně připomínáme, že před několika lety byl již jednou z plagiátu usvědčen.

☐ **Spolek českých spisovatelů belletristů Máj** bude míti výroční valnou hromadu v neděli 26. dubna t. r. o 9. po případě o 10. hod. dopolední ve výstavním sále u Štajgrů.

⁂ **VII. výstava Mánesa: České Umění.** Po Francouzích takřka bezprostředně »naši«. Je v tom odvaha a víra v sebe — dvě vlastnosti, jež chybí velmi bolavě národnímu celku, ale na štěstí nescházejí aspoň našim výtvarníkům . . . Ale srovnání dopadlo šťastně: s duší plnou radosti a uspokojení vycházíte z bílého pavilonu pod Petřínem a rádi byste upřímně stiskli ruku třeba všem těm dobrým lidem, kteří vám způsobili tak příjemnou chvilku . . . A říkáte si: kdyby bylo u nás všecko tak daleko a veselo jako věci umění . . . Ale to sem nepatří. Hlavní je, že »naši« snesli srovnání s tou skvělou representací francouzské moderny. Ovšem schází jim kultura století, která v krvi umělcově tak šťastně spolupracuje na jeho dílech, ona sankce dlouhého uměleckého pěstění — ale neschází našim lidem nic z toho ostatního: mají sílu, svěžest, zdraví, dovedou myslit, tvořit a — vítězit. A proto je vám tak teplo u srdce, když opouštíte lázeň krásy uchystanou v komnatách upravených tak jemným a přece rafinovaným vkusem architekta Kotěry. Kus jara s celou jeho krásou, takový je dojem první přehlídky . . . Kus jara s jeho svěžím vzduchem, svítivými barvami a obrozující silou. — Požehnání mánů Mánesových, zdraví krve, dar síly a kázeň vytrvalé práce — z těch složek vyrostl úspěch mladé družiny českých výtvarníků, kteří dovedli se i uplatniti, sorganisovati a sblížiti s obecenstvem. Je to také kus našeho obrození a usamostatnění, co provedl Mánes. Nejprve uznána česká věda před celým světem, pak zvítězila česká hudba a dnes také české výtvarnictvo vydobylo si obdiv i přízeň za hranicemi. Zbývá jen česká literatura a — pak ještě některé »maličkosti«. — Kolik marných pokusů učiněno, abychom si v Praze vytvořili stálý stánek výtvarného umění. Ztroskotali i lidé, kteří měli dostatečný kapitál. Ale povedlo se to na konec Mánesu beze všech kapitálů, silou umění, silou práce a vytrvalosti. Jen neradi vzpomínáme v čisté radosti nad úspěchy českého umění nejisté budoucnosti, kterou ohrozuje zájem soukromé spekulace, až základy Kotěrova pavilonu se chvějí. Snad přece se podaří zachrániti tento stánek umění, milý bohům i dobrým lidem . . . Uměleckým i formálním středem Mánesovy

výstavy je Švabinský. Mistr Švabinský! Dominuje tak pronikavě, že na první dojem ustupuje v pozadí vše ostatní. Ale když konečně se vymaníte z očarování umělcem stejně mohutným jako delikátním, vidíte i všecky ostatní zajímavé a silné individuality: Preislera, Kupku, Jiránka, Hudečka se Slavíčkem, Böttingra, Strettiho, Béma, Kalvodu, Tomce, a mnohé jiné. K nim druží se staří mistři Schwaiger, Uprka, Knüpfer, Schikaneder — radostné znamení zdravého vývoje. Jen plastika je chudě zastoupena: Sucharda, Šaloun, Bílek, Kafka a druhý Uprka. Zde zejí četné mezery; a nechceme se ani ptáti, proč zůstala doma celá řada dobrých umělců i lidí, ač Mánes zval všecky stejně srdečně . . . *M. F.*

⊙ **Charpentier v Praze.** S hosty, kteří přijedou k nám z ciziny, podívat se benevolentně do naší národní domácnosti, bývá časem potíž. Hlavně s ubytováním. Tři pokoje a kuchyni, čtyři pokoje — nejvýše pět mají skoro šmahem naše přední osobnosti, k nimž míří host především. »Naše« šlechta na sebe úkol hostitelský nevezme, poněvadž by to vždycky zaváněl nějakou propagandou, která ve Vídni budí zlé myšlénky. Z Francouzů a Rusů je na Dunaji obava, Slované vůbec nevoní v Budapešti a Berlíně, Dánové na Sprévě — proto jsme nikde nečetli dosud, že by ten či onen »náš« hrabě byl vzácného našeho hostě vozil po svých statcích, uváděl do svých zámků a ubytovával v pražských palácích plných mystiky a historických rozpomínek. Byty našich lidí jsou zařízeny jen pro nějakou tu svatojanskou tetičku a moravského strýčka. Proto musí vzácný příchozí do hotelu. Pak se mu ukáže Národní divadlo, pražské výhledy, upozorní se na assanační památky, jichž stálý úbytek oplakávají nejhlasitěji ti, kteří si našli pohodlné byty na Vinohradech, večer se uvede do Měšťanské besedy, a třetího dne už se skoro neví, co s ním. Již s cizí řečí je u nás nemalá potíž. Štěstí, že je tu pro Slovany Adolf Černý, kterému posledni dobou pomáhají statečně někteří členové Slovanského Klubu, a pro Francouze Václav Hladík, kterému za to pak s neomylnou pravidelností češou kapitálně hlavu literární jeho »sokové« za keři reptilního tisku závistí umírající. Že prý se dere do popředí. A u nás je tak málo lidí, kteří dovedou slušně francouzsky konversovat. Na paničky a slečinky s atesty z nejvyšších dívčích, ze zahraničních pensionátů a lyceí padají většinou mdloby, když je nějaký Francouz na obzoru . . . . . Pan Charpentier v Praze tentokráte padl v dobré ruce. Ředitel p. Schmoranz a předseda Společnosti Nár. div. p. Šimáček mají několikaletou pařížskou lázeň za sebou, v těch měl Václav Hladík znamenitou oporu. A mimo to nezajímalo Charpentiera nic z toho, co jiné hosty. Ten jen hořel, aby viděl, kterak lid, pražský národ v nejužším slova smyslu, umí se bavit. Dokonalí znalci Prahy zavedli jej k Flekovům, kde uslyšel písně české, ke Kupcovům, kde slovenští studenti obveselují společnost svými národními popěvky, uviděl zpěváčky v kterési hospůdce a v malém literárním kroužku přednesl mu Ignát Herrmann trochu opepřenosti ze svých osvědčených zásob. »Znamenitý herecký talent!« potvrdil mu Charpentier. smíchem slze. K. Kovařovic uvedl jej do říše hudebních našich tónů ve své domácnosti — která má na štěstí více než oněch obligátních pět pokojů, a p. architekt Šimáček do své, v níž se salóny počítají po desítkách. Domnívá-li se Charpentier, že všichni čeští skladatelé jsou tak dobře opatřeni jako mistr Kovařovic, a všichni čeští předsedové ať již čehokoliv — jako p. Šimáček, nevadí! Co si však potom asi myslí o českých poslancích, o českých fabrikantech, o našich šlechticích! — Charpentier není Pařížan onoho lehkomyslně rozmarného stylu, s jakými jsme si tu již tolikráte byli přifukli. Z jeho čtyřicetileté hlavy vyzírá dvé očí zkoumavých a vážností životního názoru zjasněných. Že chtěl viděti lid a ne to, co u nás blýská se parádou, šperky pravými a nepravými, co se honosí tituly a společenskou zvýšeností — to dává pěkné svědectví jeho opravdovosti. — Česká opera doznala z jeho úst zvláště cenné pochvaly. »Louisu« prý mu nikde tak svědomitě neprovedli jako zde. Charpentier není frásista — může se mu tedy na slovo věřit. K Kovařovici vzdal nepokrytý hold za péči, se kterou provedl jeho operu, slíbil, že přišlí operu svou dá provésti v týž den poprvé v Paříži a na našem Národ. divadle, a pak se podíval na Kovařovicovu zpěvohru »Na starém bělidle«. Po té se dostalo našemu skladateli z jeho úst vzácného uznání. »Bylo mi tajemstvím,« řekl, »jak jste mohl proniknouti detaily mé »Louisy« tak překvapujícím způsobem. Po vyslechnutí vaší opery je mi vše jasno: máme stejný názor, stejně bijící srdce pro lid, jeho radost a strast — našel jsem ve vás komponistu, který mi úplně porozuměl — ale i já vám nyní rozumím jako snad nikdo druhý.«

– **Pohádka o Kryšpínkovi** od Karla Želenského je již druhou jeho premiérou, kterou »Uranie« v této sesoně vypravila. Je to hra výpravná a to ovšem měl pan autor v první řadě na zřeteli. Do sedmi obrazů vtěsnal putování ševce Kryšpínka za třemi zlatými jabíčky, jež chorou princeznu mají uzdraviti. Zdramatisované pohádky přišly do mody a všechna velká jeviště sáhla k tomuto novému magnetu. Pan Želenský, jenž dobře ví, že se u nás dlouho volá po zdramatisování jadrných národních pohádkových figur, nesplnil ovšem tohoto úkolu plnou měrou, svoji pohádku zrovna nejšťastnějším způsobem nerozřešil, ale poctivě se vynasnažil, aby do svojí báchorkové výpravné hry vložil hodně mnoho pestrých a hlučných výjevů. V pohádce chybí hlavní kouzlo její, srdečný a bodrý humor a tam, kde učinil autor pokus, napodobiti charakteristické figury, neměl štěstí. Upozorňuju jen na kollegium doktorů, jejichž porada o princezniné chorobě není ani originální ani vtipná. Zdá se, že pan Želenský položil hlavní váhu v tendenci hry, kterou silně zvedá nejpodařenější a dramaticky nejúčinnější obraz třetí, odehrávající se v říši nespokojených. Kryšpínek na své pouti za zázračným ovocem dostane se do země, kde je revoluce v největším rozpjetí. Krále nespokojenci svrhli a ke bránám blíží se jejich vyvolenec a očekávaný messiáš. Sotva že ale král vládu z rukou povstalců přijal, tvůrce vzpoury kázal zjímat, všechno domorodcům sebral a i jazyk jejich za psance prohlásil. Kryšpínek ale ve vhodné chvíli krále despotu skolí a putuje dál za svým posláním. Pohádce nejbližší je obraz, uvádějící nás do zlatého zámku. Autor zrovna překotně

žene se ve své práci za výpravnými effekty, vodí nás do všech možných končin světa, svého hrdinu provádí celou škálou útrap, úkladů a nebezpečí, regisseurům podává vítanou příležitost, aby si ve scénování mohli zrovna zahýřit — ale při tom zapomněl na kardinální dramatický požadavek, na jednotu a na soulad. Chtěl příliš mnoho a nedovedl bohatého materiálu suverénně ovládnouti. Pro obecenstvo, jež spokojí se bohatou a pěknou výpravou a jemuž bude lahoditi i pohádkové ovzduší i snaha hrdiny po ušlechtilosti, je tu dost a dost vděčné pastvy. Personál činoherní sehrál novinku velice hladce. V roli Ježibaby vynikla pí. Pražská. —r

SMĚS.

— Dva dramatikové, oba téměř stoletý, zemřeli bezmála současně v Paříži, odkud před časy zásobovali celý divadelní svět svými pracemi. Dne 7. března odebral se v neznámé zákulisí Eugène Cormon, vlastním jménem Pierre Piestre. Narodil se r. 1810 v Lyonu a již jako mladík dvaadvacetiletý jal se s úspěchem pracovati pro divadlo. Pravidelně býval jen spolupracovníkem, zvláště d'Ennery napsal s ním svá nejpůsobivější melodramata. Od r. 1832 až do r. 1878 napsal Cormon buď sám nebo s jinými více nežli 100 her, mezi nimiž byly zastoupeny divadelní práce všech druhů: od dramat až po operetní libreta.

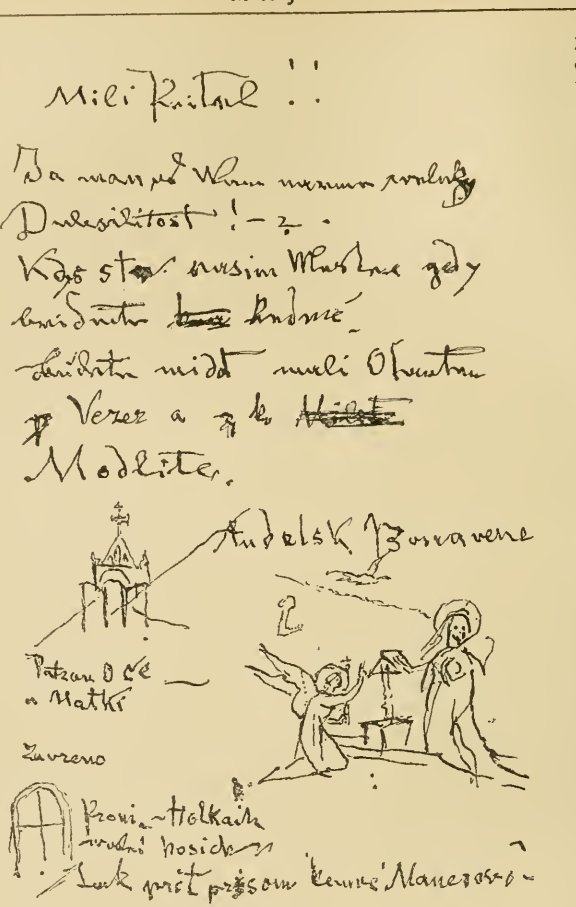

Poslední dopis Josefa Mánesa.

Největší jeho úspěchy byly: »Paříž v noci« (1842), »Paříž, která se směje a pláče« (1852), ale především pověstný »Trakař otce Martina« z roku 1848, který bohužel ještě i u nás se hraje na scénách, na které již dávno nepatří, a nezmarní »Dva sirotci« z r. 1874. Cennější popularnosti získal si Ernest Legouvé, zemřelý dne 14. března, když byl o měsíc přečkal své 96. narozeniny (nar. 15. února 1807). Nejčelnější své hry napsal Legouvé se Scribem; byla to »Adrienna Lecouvreurová«, »Boj s dámami« a »Povídky královny Navarrské«. Literárně byl ovšem postavou z dávno minulých dob; jako člověk vyznamenával se nejušlechtilejší duši a vzácnou srdečností. Psal až do posledních okamžiků svého života, den před smrtí oddával se ještě svému oblíbenému sportu šermování. Zemřel, uchráněn především smrtelným zápasem, jehož se vždycky nejvíce obával. Usnul a neprobudil se. Podle jeho přání nerozesílala se ani úmrtní oznámení, nebylo řečí na hřbitově, žádná korporace nebyla zastoupena deputací. —ý.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Václav Štech: Letní byt . . . — Vilém Mrštík: Zumři. — Ant. Klášterský: Ironické sicilliany: Siciliana. Západ. Na zadní stránku své podobizny. Pohřeb. Po smrti. Hračka. O rostem. Sláva. Nápis na knihovnu. Dávný život. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Dr. Jos. Cisler: Na haltravské stoupě. — Feuilleton: Maurice Maeterlinck: O životě včel. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

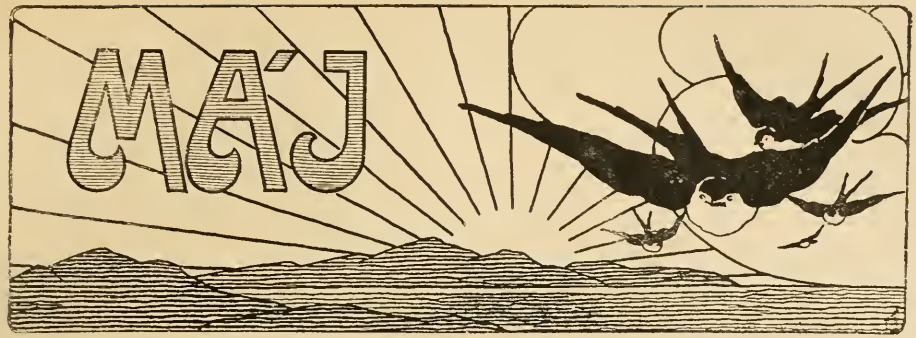

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

R. J. KRONBAUER:

Úspěchy . . . .

Čirou náhodou dostal jsem se do společnosti starých, bělovlasých pánů. Oslavovali čtyřicáté výročí svojí maturitní zkoušky a poněvadž jeden z jubilantů byl mým strýcem, věnoval jsem sjezdu jejich trochu větší pozornost. Starý pán byl naším hostem a s nadšením a dojat vypravoval o tom, jaký dojem na něho učinila mše svatá, sloužená za mrtvé i živé kolegy ve chrámě sv. Mikuláše na Malé Straně. »Čtyřicet roků jsme se neviděli,« vypravoval staroušek, když po společném obědě na chvilku k nám zaskočil . . »a měli jsme co dělat, abychom se na sebe upamatovali. Byli bychom se snad už ani nesetkali, ale když jsme každou chvilku v novinách se dočítali o sjezdech, řekli jsme si, vlastně dopsali jsme si, že se sejdeme také. Bylo nás v oktávě dva a třicet a přijelo nás jeden a dvacet. Ostatní jsou už na pravdě Boží — však si na ně kamarád, katecheta Sigmund, vzpomněl srdečnými a pohnutlivými slovy.«

Jubilanti měli v programu ještě společnou večeři v hotelu »u saského dvora.« Strýci se už nechtělo jít . . . nejraději už by byl zůstal doma. Domlouvali jsme mu, aby se tam šel aspoň na chvilku podívat a pak aby se ve vhodnou chvíli ztratil.

»A víš co?« obrátil se z nenadání ke mně . . . »pojď se mnou, možná, že se budeš výborně bavit . .«

Nepomohly výmluvy a já musel jíti s ním. Pánové byli už všichni pohromadě, když jsme vstoupili. Strýce mého vítali velice srdečně a upřímně. Nad mým příchodem nikdo se zvlášť nepozastavil. Strýc mne představil, usedli jsme a já se zájmem pozoroval zajímavé hlavy bělovlasých jubilantů. Byli mezi nimi čtyři kněží, bodří a stateční venkovští faráři, dva dvorní radové, jeden soudní president, jeden redaktor, jeden okresní hejtman, dva lesníci, jeden poslanec a velkostatkář, gymnasiální ředitel, továrník, kancelista, majitel obchodního učiliště — všichni byli ještě v aktivní službě, ale ani jediný z nich ještě nechystal se na odpočinek.

Byli to skutečně stateční staří pánové. Nejčipernější byl z nich kancelista. Človíček ten byl jako rtuť. Pobíhal od jednoho kamaráda ke druhému a pořád jsem slyšel tenký, zpěvavý hlásek jeho: »pamatuješ se . . jak jsme tenkrát . . .«

Jídlu nevěnoval nikdo z nich valné pozornosti. Kancelista každou chvilku zazvonil vidličkou o sklenici a dovolával se ticha a pozornosti. S jubilanty studoval v Praze teprve od šesté latinské — před tím chodil na gymnasium královéhradecké. Zase zazvonil, povytáhl se a křičel, až mu hlas přeskakoval.

»To se mně jednou přihodilo, že mne kamarád vysvobodil od dvojky. To si poslechněte . . to je velice zajímavá vzpomínka. Jednou z jara zjevilo se nám zvláštní divadlo. Hejno čápů letělo kolem . . . všichni jsme se nahrnuli k oknům a sledovali jsme jejich krásný, majestátní let. Asi za týden na to jsem byl vyvolán z matematiky. Měli jsme náramně přísného professora. Já z matematiky nikdy mnoho neuměl . ., na tabuli jsem si tužkou napsal formulky a teď si představte můj úžas, když jsem shledal, že mně je některý ze zlomyslných kamarádů smazal. Plaval jsem báječně . . potil jsem se, že byla hrůza se na mne podívat . . . Professor chodí kolem mne, škodolibě se usmívá . . . já koktám . . . koktám . . . professor béře do rukou notýsek, nasliňuje tužku . . V tom kdosi ze zadní lavice vykřikne:

»Čápi . . čápi . . .«

»Všichni se hrnou k oknu, professor za nimi... já ovšem také .. díváme se, natahujeme krky, ale po čápech ani vidu ani slechu. Professor zrudl hněvem jako krocan, zapomněl na mne docela, začal vyšetřovati, kdo to s těmi čápy spískal . . . vyslýchal, vyslýchal . . zatím se zazvonilo a já měl vyhráno.«

Bavil jsem se skutečně výborně. Staroušková zapomněli na svoje stáří a vypravovali příhody ze svého mládí s takovým zápalem, že jsem je poslouchal s napjatou pozorností. Hodina ubíhala za hodinou a já byl tomu velice povděčen, že si můj strýc na domov ani nevzpomněl. Staří pánové vypravovali o tom, čím původně měli býti a jak se stalo, že šli na studie a že dospěli tam, kde nyní jsou. Po většině byly to historky dost všední a zajímavé byly jenom osobou svého vypravovatele. Jenom jediná z nich nevymizela mně z paměti a hned v tu chvíli, když ji stařičký jubilant (ředitel a majitel známého obchodního učiliště) vypravoval, jsem si řekl, že ji jednou napíšu.

»Už jste všichni skorem vypravovali,« ozval se milým a sympatickým hlasem starý pán, »a proto vám musím povědět něco i já.« Ještě nikomu jsem se o tom nezmínil . . . ale teď, když slyším, jak všichni upřímně na sebe všechno povídáte, spadl ze mne falešný stud, jenž nedopouštěl, aby se pochlubil se svým zvláštním úspěchem jako malíř, jenž několik let v Paříži jako umělecký bohém prožil. Pochopíte také, až dopovím, proč jsem malířem nezůstal a proč jsem volil jiné povolání. Pamatujete se přece, že jsem už na gymnasiu malovával. Dokonce jeden kabinet jsem ozdobil svými kresbami a malbami. Když jsem měl po maturitě, chtěl můj otec, jenž byl v Praze známým a hledaným praktickým lékařem, abych studoval medicinu. O té jsem ale nechtěl ani slyšeti a dlouho to trvalo, než jsem hlavně přiněním svojí matky pohnul otce k tomu, že od svého požadavku ustoupil.

»Dobrá,« řekl konečně . . »nemáš-li pro lékařskou vědu smyslu a lásky, nebudu tě do ní nutiti. Valný lékař by z tebe nebyl a něco takového bych si nerad vzal na svědomí. Budeš tedy juristou . .«

Ale mně se do práv také nechtělo. Neměl jsem vůbec už v úmyslu mořiti se nějakým studiem. Chtěl jsem býti malířem. Po maturitě seznámil jsem se s několika mladými umělci, poznal jejich volný a svobodný život, celé dny povaloval jsem se v jejich ateliereh a pevně jsem se rozhodl, že se věnuju malířství. Když se blížila doba zápisu na universitu, zastavil mne jednou otec a přísně řekl: »Tak co je vlastně s tebou . . . ještě jsi se mně ani slovem nezmínil, co myslíš dělat. Zítra mně povíš, jak daleko jsi s přípravou na universitní studium . .«

»Tatínku . . .« zvolal jsem v návalu vzdoru . . »prosím vás, nenuťte mne do toho, k čemu cítím nepřekonatelný odpor. Co bych z toho měl, kdybych se na tu universitu dal zapsati? Studovat práva nechci a nebudu . . .«

Můj otec byl dobrý, ale velice prchlý muž, jenž nesnesl odporu. Pamatuju se docela určitě na tuto scénu. Otec zůstal jako omráčen. Viděl jsem, že zbledl jako křída a že není s to, aby ze sebe jediného slova vypravil. Matka moje, jemná a něžná dušinka, stála mezi dveřmi a poděšena pohlížela brzo na mne brzo na mého otce.

Otec vybuchl v posupný chechtot.

»Vidíš . . vidíš,« zvolal výsměšně na matku . . »tady se jeví následky tvého shovívání, před nímž jsem vždycky tak důtklivě a bohužel, jak vidím, nadarmo varoval. Medicina se mu hnusí . . . a k advokacii cítí prý nepřekonatelný odpor. Tak co z něho bude . . . co? Pobuda . . . tulák . . . co jiného? Mluv . . pověz . . čím vlastně chceš býti?« zařval na mne otec.

»Malířem, tatínku,« řekl jsem prosebným a pokorným hlasem . .«

Otec spráskl ruce nad hlavou.

»Čím že chceš býti?« křičel s napjetím všech svých orgánů — »malířem?« Pro umučenou hodinu . . čeho jsem se to musel dočkati na svém jediném dítěti? A to myslíš, že k tomu postačí trochu té mazaniny, kterou jsi u jiných odkoukal? Ostatně . . s tebou vyjednávat nebudu, rozumíš — teď začnu poroučet a ty budeš poslouchat. Malířem nebudeš — za to ti ručím . . . to bych se na to podíval, kdo bude rozhodovat, zdali my anebo tvoje ztřeštěnost. K malířství, k umění je třeba božího daru, nadání a toho v tobě není — není a nikdy nebude. Kdybych o tom nebyl tak nezvratně a neomylně přesvědčen, nebránil bych ti — naopak, co nejúsilovněji bych tě v tom podporoval. Nemysli si, že můj odpor má svoje kořeny v nějakém šosáctví. Když jsem pozoroval, že tvoje záliba roste a že by mohla nabýti rozměrů takových, že by po případě měla účinek na celou tvou budoucí existenční snahu, sebral jsem se s jedním tvým obrázkem k vynikajícímu umělci a poprosil ho, aby mně upřímně a otevřeně řekl, co o tom soudí.

V tu chvíli jsem ani nedýchal, nemoha se ani dočkati úsudku znalce.

»Jsi slušný diletant — více nic,« drtil mne otec — »namaluješ-li slečinkám něco do památníku nebo čestnému členu nějakého zábavného sdružení diplom, zahrnou tě chválou a budou o tobě vypravovat jako o člověku, jenž i malovat umí. Ale více nic, slyšíš — božího daru nemáš a umělcem se státi nemůžeš. To řekl znamenitý, na slovo braný odborník, můj dobrý a starý přítel, jenž mně řekl pouhou a čistou pravdu.«

Tenkráte jsem byl trochu zaražen. Když jsem přišel mezi svoje přátele z malířského cechu a všechno jim vypověděl, dali mně dobrou radu. »Víš co uděláš,« »řekli tehdy . .« na oko svému otci vyhov, poslechni, na tu nenáviděnou a hloupou universitu se dej zapsat . . ale malířství se věnuj dále, potaji pracuj a až něco kloudného svedeš, seber se a svému panu otci to znovu ukaž.

Je přece rozumný muž a přesvědčí-li se, že se zmýlil on i ten jeho anonymní odborník, povolí a ty máš vyhráno. Jdi klidně domů, řekni, že jsi si to rozmyslil, kup si přednášky, ale vedle toho pilně choď do »večerního modelu« — tak pochytíš a poznáš nejdůležitější disciplinu celého malířství, pilně pracuj, my ti budeme rádi pomáhat a takovým způsobem přece jenom dostaneš se k vytouženému cíli, s otcem se nerozejdeš a máš svatý pokoj.« Návrh se mně velice zamlouval. Provedl jsem jej ve všech podrobnostech. Otec byl nesmírně překvapen, když jsem mu oznámil, že se na tu universitu dám zapsat a že budu tedy ta práva studovat. Na universitu jsem ovšem chodit bohužel musel, poněvadž otec se znal s professory a vyptával se jich, nezanedbávám-li přednášek. Do »večerního modelu« k professoru Lhotovi jsem ale pilně chodil a každou volnou svou chvilku jsem vůbec věnoval malířství.

Uplynula dvě leta a čas, kdy jsem měl dělati první státní zkoušku, se valem blížil. Otec se mnou o zkoušce velice často hovořil. Pranic jsem neuměl, poněvadž jsem vůbec nestudoval. Nebylo vyhnutí — ke zkoušce jsem jíti musel. Propadl jsem hanebně — otec se toho sice zhrozil, ale když se od zkušebních komissarů dověděl, že jsem u zkoušky ani úst neotevřel a že jsem projevil tak úžasnou neznalost věci, jaké není po jejich paměti příkladu, přišlo hromobití a za ním vyšetřování. V nejkritičtější chvíli pochlubil jsem se obrazem, o němž jsem byl pevně přesvědčen, že mého otce oblomí. Teď ale to teprvé prasklo. Otec vypátral, že jsem chodil na akademii, že jsem vůbec nestudoval a že jsem si z něho i z professorů dělal dobrý den a teď pro mne nastaly strašné dny. Otce div mrtvice neranila. Z domu jsem se nesměl hnouti ani na krok, barvy, plátna, štětce i moje skizzy a studie naházel otec do kamen, prohlásil, že nepovolí, že studovat musím a že státní zkoušku v ustanoveném terminu udělat musím.

Prožil jsem několik hrozných týdnů. Viděl jsem, že otce neoblomím a neuprosím, matka moje chodila jako bez ducha kolem a jen plakala a tu ve mně uzrálo rozhodnutí, se kterým jsem vstával a uléhal. Chtěl jsem býti stůj co stůj malířem, byl jsem o svém nadání skálopevně přesvědčen a ješitnost mne lákala a domlouvala, abych nepovolil a vytrval, že prorazím a slavně zvítězím.

Jednoho dne jsem z domova prchl a jel do eldoráda umělců, do Paříže. Nějaký ten kapitálek jsem sehnal a s klidným svědomím jsem opouštěl rodiče a vlast. »Však ono se mně dostane skvělého zadostiučinění,« chlácholil jsem svoje svědomí, jež přece jenom tak lehce se nedalo přemluviti a umlčeti . . . »jen co o mně z Paříže zaletí první zvěst do vlasti, že jsem skutečným, pravým umělcem. Vzpomínal jsem na svoje kamarády, kteří mne pobádali, abych setrval na dráze, kterou jsem si vytkl a abych se nedal zlákati šosáckou kariérou. Mnoho jsem si sice do Paříže nevezl — ale k vůli tomu jsem se netrápil, poněvadž jsem věděl, že mne předobrá, zlatá moje matička neopustí. Sotva že jsem přijel do Paříže a pamětliv rady a doporučení přátel, kteří v Paříži delší dobu prodleli, usadil se v malém hôtelu v rue Rollin v latinské čtvrti, psal jsem domů dlouhé psaní, v němž jsem rodiče prosil za odpuštění a zapřísahal je, aby mne neopouštěli a nebránili mně, bych se věnoval tomu, k čemu mne žene moje srdce. »Budu pilně pracovat a studovat,« psal jsem . . »celou duší věnuju se umění a Bůh dá, že Vás brzo přesvědčím o tom, že jsem jinak jednati nemohl a nesměl. Vím, že jsem se na Vás velice prohřešil, ale já nemohl jinak jednati. Nemohu za to, že v mojí duši je plamen, jenž svítí mně na jinou cestu, než tatínek určil. Však nejsem sám — už bezpočtukráte se přihodilo, že rodiče nutili dítě k povolání, jež se mu protivilo a hnusilo a teprvé mnohem později se ukázalo, že byli na velikém omylu. Je mým nejvroucnějším přáním a mým snem, přesvědčiti Vás a dokázati Vám, že umělecké moje tužby mají zdravý a solidní základ a proto Vás jenom o to prosím, abyste mne nezavrhovali a neopouštěli . . .«

Na můj dopis odpověděla jenom matka. Tehdy jsem zase jednou po dlouhé době plakal. Kdyby to bylo bývalo možné, domů bych se byl rozeběhl a ruce její zlíbal. Prosila mne úpěnlivě, abych všechno učinil, bych vynikl a otce přesvědčil o omylu a slibovala mně, že mne neopustí a že se o to postará, abych vždycky měl aspoň tolik, bych neměl hladu. Otec prý je zle pohněván a ani slyšet že o mne nechce. »Všechno by se, drahé dítě, dalo ještě napravit a zažehnat,« učinila moje matka na konci dopisu přece jenom pokus, zdali se nevzdám svých uměleckých snů — »jen kdyby's otce odprosil a slíbil, že už na nic jiného myslit nebudeš a že se pustíš do toho studia.«

Rozumí se samo sebou, že jsem na něco takového vůbec nepomýšlel. Byl jsem v Paříži, matka slíbila podporu, poslala peníze — co mně scházelo? V malém, přívětivém hôtelu, kde jsem se trvale usadil, dostal jsem za sto franků měsíčně celé zaopatření. Byl jsem tam jako doma — ku podivu brzo jsem tam zdomácněl. Češi měli v té době v hôtelu znamenitou pověst. Všichni skorem umělci z Čech zavítali sem a když já jsem si tu vyvolil útočiště, byla už tu o mých krajanech velice lichotivá legenda. »Co Čech — to umělec«, říkalo se tu a že zejména mně šla legenda k duhu, nemusím ani podotýkat. Jinak žili v hôtelu skoro výhradně pensisté — pánové i dámy. Vždycky jsem se už těšil na společný oběd. Staroušková dodávali jídelně zvláštního rázu. Když jsem matce svou denní společnost do nejmenších detailů vylíčil, měla z toho velikou radost, že mám kolem sebe lidi vážné, rozumné a počestné. Mohl bych vám o svém pobytu v Paříži vypravovati velice zajímavé podrobnosti. V duchu jasně vidím před sebou starého, bodrého vlastence krejčího Hulka, jenž měl svůj

byt v rue Rivoli v čísle 228 — i to číslo jsem si zapamatoval, — kam rád zvával Čechy a jež velmi často v milé a pohostinné svojí domácnosti hostíval. Bodrý ten muž měl dlouhou dobu na svém domě tabulku s nápisem: »Zde se mluví česky« — ale jednoho dne musel ji, ač nerad, sundati. Kde kdo z naší vlasti do Paříže přišel, vyhledal starého Hulka a poněvadž přišli mnozí a mnozí, které pozvati nemohl a nechtěl a kterým dobrák dal, co mohl, letěla o něm do světa pověst jako o mecenáši, od něhož nikdo s prázdnem nešel. Hulek, nevěda si už jiné rady, sundal tabulku, ale proto přece to dlouho trvalo, než se pověsti své, od jistého druhu krajanů vykořisťované, zbavil.

Brzo po svém příchodu do Paříže seznámil jsem se s mistrem Jaroslavem Čermákem, jemuž jsem se upřímně vyzpovídal. Čermák nebyl sice pro moje umění nikterak nadšen, ale to mně slíbil, že mně prosadí svým vlivem, abych mohl svůj první lepší obraz vystaviti v salonu. Tato naděje jako hvězda planula od té chvíle nad mou hlavou. Pustil jsem se s chutí do práce a maloval podzimní krajinku z labské roviny. Protekcí Čermákovou se můj obraz dostal na výstavu. Ustanovil jsem zaň cenu 1000 franků a s horečnou dychtivostí jsem čekal, jaký bude míti moje první dílo osud. Psal jsem o tom domů a připojil posudek o obrazu, jejž přinesl menší francouzský žurnál. Dnes ovšem na tom nezáleží a dnes se mohu upřímně ze všeho vyzpovídati... kritiku psal pařížský můj kamarád, kterého mám dodnes v podezření, že obrazu mého ani neviděl a že napsal jenom to, co slyšel ode mně. Matinka byla mým úspěchem nadšena . . . když prý kritiku ukazovala otci, přečetl to, neřekl prý ani slova, ale matce neušlo, že to na něho učinilo dojem.

V Paříži jsem se také zamiloval. Jednou na procházce v Jardin de Luxembourg potkal jsem vychovatelku s malými dětmi. Bylo to na jaře, asi v deset hodin dopoledne. Kaštany kvetly a bělounké sloupečky květů odrážely se na jasně zeleném listnatém pozadí jako vodní růže na hladině v lesním zákoutí. Viděl jsem krásnou její hlavu v záplavě plavých vlasů a zůstal jsem jako omráčen. Zavadila o mne pohledem a zarděla se jako bělounký mráček, když na něho červánek zaletí. (Starý pán v tu chvíli byl jako ozářen divným světlem. Krásný stařec jakoby se do svých vzpomínek ponořil, na okamžik se odmlčel a jen se usmíval. Bylo hrobové ticho, nikdo ho nevyrušil a nikdo sebou ani nepohnul.)

»Vídali jsme se den co den«, pokračoval staroušek svěžejším hlasem. Než kaštany odkvetly, poupata lásky vyrostla v našich duších. Domů jsem o tom psal, psal jsem blouznivě a nadšeně, matce svojí jsem se svěřoval a slavnostně prohlašoval, že si jinou nevezmu než svoji Johanku. Čekal jsem dopis a místo něho přišel telegram, v němž mne otec kategoricky vybízel, abych okamžitě přijel domů. V dopise, jenž přišel za dva dny, prosila mne o to i matka. Chuděrka ubohá . . z řádek dopisu jsem vyčetl, jaká hrůza, jaké zděšení jí lomcovalo při pomyšlení, že si chci vzíti za ženu — Bůh ví jak spustlou Paříženku. Neodpověděl jsem na telegram, nepsal jsem matce. Psal mně i otec . . . Odpověděl jsem, že se nevzdám a nezřeknu ani malířství ani své lásky k Johanně.

Miloval jsem a o nic na světě jsem se nestaral. Jednoho dne oznámil mně Čermák ohromnou novinu — moje krajina byla koupena za 1000 fr. Až jsem zavrávoral, když jsem to slyšel. Moje prsa se dmula hrdou pýchou. Letěl jsem k Johanně a pak jsme oba pospíchali na telegrafní úřad. »Sláva . .«, oznamoval jsem svojí matce . . »Můj obraz v Salonu je koupen za 1000 franků. Zvítězil jsem . . . moje budoucnost je rozhodnuta. Řekněte to tatínkovi . .«

»Vida . . vida . .«, poznamenal ředitel, jenž seděl vedle vypravovatele . . . »pořád jsem myslel, že měl tvůj otec pravdu. To je skutečně velice, velice zajímavé«.

Staroušek se podivně usmál.

»Je svrchovaně na čase, abych svoji vzpomínku skončil«, pokračoval a při tom pořád ještě podivný úsměv obletoval jeho rty. Psal jsem domů, že můj rozhodný úspěch, o němž mluví se po celé Paříži, uspíšil moje rozhodnutí a že se s Johankou ožením. »Prodal jsem jednou — prodám jistě po druhé«, psal jsem domů. Něco vydělám, pomalu se tu uplatním a uvidíte, že si tu zajistím bezstarostnou budoucnost . .« Když na to přišel tvrdý a bezohledný zákaz otcův, šel jsem k Johance a řekl:

»To je vidět, že je můj otec umíněný a svéhlavý. Jaká pomoc — půjdeme za sebe bez požehnání rodičů. Dokud jsem neměl úspěchu, připouštím, že byl jeho odpor jaksi oprávněn a leckdy se moje svědomí ozvalo — ale teď mám volnou cestu a nemusím se na nikoho ohlížeti.«

Oženil jsem se. Ještě, než jsme v den svatby z domova vyšli, byl mně doručen telegram, v němž se můj otec naposledy pokoušel, aby svatbě zabránil. Svojí nevěstě jsem se o tom již ani nezmínil. Zařídili jsme si skromninkou, ale útulnou domácnost, pilně jsem pracoval, sháněl živobytí, kde a jak se dalo a chystal se na výstavu s větším, tentokráte figurálním obrazem. Namladěn prvním úspěchem, určil jsem za obraz cenu 2500 franků.

Pánové, nedovedu vylíčiti naši jásavou radost a naše štěstí, když jsem se dověděl, že i můj druhý obraz byl za plnou sumu 2500 franků koupen. Věřte mně na slovo, co pravím — plakali jsme radostí, objímali se a psali domů dlouhý, blahem a sebevědomím prodchnutý dopis. Doposud nám v Paříži ničeho nechybělo, ale mně se přece jenom začalo po Praze stýskati a já bych si byl rád vyšlapal cestičku pro smír s otcem a tudíž i návrat do domova.

Matka odpověděla, ale mezi řádky dala na jevo, že už si ani netroufá nějaký pokus učiniti.

Žili jsme v Paříži již na čtvrtý rok. Po třetí jsem vystavil tři obrazy a všechny tři byly za-

koupeny. Mezi umělci začínalo se mluviti o mém báječném štěstí. Dokonce se vyslovovalo podezření, že je do mne beznadějně zamilována mladá americká milionářka a tady že vězí tajemství mých úspěchů. Nasmáli jsme se tomu s Johankou dost a dost. »Závist — bledá závist už se ozývá«, říkával jsem .. »to věřím, ono to leckohos pálí, že jdou moje obrazy na dračku a jejich že putují ze salonu, zpátky do ateliérů. To je zrovna takové s mým otcem .. Kdybych se na hlavu stavěl, kdybych měl úspěchy sebe větší — jeho neoblomím a on snad půjde jednou do hrobu s přesvědčením, že pravým umělcem nejsem a nebudu ..«

Zlatá moje Johanka dávala mně ve všem za pravdu. Ona mne zbožňovala, ona byla svatosvatě přesvědčena, že jsem velikým umělcem a že mne čeká sláva a ohromný úspěch.

Najednou dostali jsme stručný, ohromující telegram.

»Přijeď okamžitě domů — i s Johankou — otec je těžce nemocen. Rád by vás viděl ...« oznamovala matka.

Za několik minut ujížděli jsme k nádraží. Seděli jsme vedle sebe a tulili se k sobě jako ptáčata. Přijeď domů i s Johankou .. rád by v á s viděl. »Vidíš .. vidíš .. Johanko ..«, říkal jsem bezpočtukráte a pýchou a radostí se mně dmula prsa ... »otec povolil ... uznal, že se přenáhlil a že chybil .. a chce viděti také tebe«.

»Strachu z toho onemocnění valného nemám — otec je silný, robustní člověk a nikdy vážně nestonal. Už asi se s Paříží, beruško moje, rozloučíš .. však ty v Čechách brzo přivykneš. Krásná země — a lid hodný, dobrosrdečný a upřímný ...«

Jeli jsme rychlíkem .. hnali to o překot .. ale domů jsme bohužel přijeli pozdě.

Otec byl mrtev.

Nebudu povídat o tom, jaké bylo moje shledání s matkou. V tu těžkou a smutnou chvíli velice mne potěšilo, že si hlavu mojí drahé ženy něžně k sobě přitulila. Vedli nás ihned do smutečního salonu. Matka v křečovitém pláči vypravovala, jak otec skonal. Večeřeli spolu, po večeři otec četl noviny a kouřil a najednou, ani nehlesnuv, jako hromem zasažen, svalil se s pohovky na koberec. Vzpamatoval se ještě, mluviti sice již nemohl, ale pořád cosi očima naznačoval a hledal. Přinesla jsem s pláčem vaši podobiznu .. ukázala jsem na tebe a otec pokývl hlavou — ukázala jsem na Johanku a otec pokývl hlavou po druhé. Smířil se dítě s tebou — nevyslovil toho, ale já to poznala na jeho očích, z nichž vyrazily slzy. Pak sklonil hlavu .. a dodýchal

Pospíchal jsem k rakvi, abych pohlédl v otcovu tvář a zlíbal jeho ruku.

Vstoupím ... zimní slunce proniklo velikými okny do pokoje, jenž zaplaven byl jasným světlem.

V tom jsem vyjekl .. vyděšeně jsem upřel svoje zraky na stěnu, vztáhl ruce do výše a jako bleskem zasažen skácel jsem se k zemi. Vypukl jsem v bolestný pláč, po kolenou jsem se plazil k rakvi a dlouho, dlouho jsem usedavě a lítostivě plakal.

Všechny moje obrazy, jež jsem vystavoval v Saloně, visely nad hlavou otcovou.

Všechny je koupil on sám .....

♡ ♡ ♡

KAREL DE WETTER:

Stará idylla.

V tom okně starou révou věnčeném,
já vídával jej hráti na fletnu,
on v květu byl a krásnou hlavu měl
a ona — měla růži v zlatě kštic —
a dlouhé její ruce, labutí,
se chvěly nad klávesy spinetu.
A píseň obou v sladkém souznění
já v starých zahrad stínu poslouchal
jak malý hoch — a z koutů voněl bez
a v listí hořel oheň západu . . .
A spinet zpíval: — Zda mě miluješ?
a fletna lkala: věčně miluji!

Pak léta prchla jako mraků tlum,
já dávno ono místo opustil,
však duše moje se tam vracela.
Až po létech zas dlouhých přišel jsem
v těch zahrad stín — a z koutů voněl bez
a v listí hořel oheň západu . . .
A z okna, na němž réva žloutla již
já píseň slyšel těch, jež odešli
tak dávno spáti ve stín hřbitovní.
A spinet zpíval: Zda mě miluješ?
a fletna lkala: věčně miluji! — — —

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Pepíček sedí u kamen, Julinka Salmová vedle kanárka. Krásné Pepíčkovy oči obrátily se k Zuzance a zase zhasly únavou. Podřimoval. Vstal a hovořil a zase podřimoval.

»Koupil jsem od žida lampičku,« řekl s úsměvem a zachřestil řetízky, na nichž cínová lampička visela.

»Kde asi hořela,« zašeptala Julinka.

»Dal jsem mu patnáct krejcarů! Ale je to stará rárita.«

A za chvíli vypravoval, jak nebožka paní domácí od Anglických Panen, které on přinášel pivo, nikdy nedávala cikorku do kávy. A jakou měla kávu dobrou. A když k ní ševcová z dolejška přišla vypůjčit si cikorku, řekla: »I dají o půl lotu víc kafe a mají to.«

A zase podřimoval.

Srkal chvílemi labužnicky praženou polívku, kterou si sám uvařil a pochvaloval si ji »Polívku bych jed' i v noci.«

Zuzanka sedla si vedle Julinky. Ani nepromluvily. Hodiny tikaly, na ulici ozývaly se tmou kroky jako zakleté.

Julinka žhavé černé své oči upírala do tmy ulice jako ve vytržení.

»Julinko, půjdu dnes prodávat sirky,« šeptala Zuzanka, »do hospod půjdu. Jiné děti taky chodí.«

»To bych nechtěla,« bez pohybu vzdychla Julinka.

Obrátila se náhle k Zuzance a řekla s trpkostí a laskavostí zároveň: »Ty jsi krásná. Já být jako ty, nic bych více nechtěla. Ty jsi krásná. Ty jsi krásná!« Opakovala jako v horečce.

»Krásná, Julinko?« zeptala se radostně Zuzanka a zachvěla se jakoby ji někdo podával věnec růží.

»Je možno být krásným?« pomyslila si a zatoužila spatřit svoji krásu.

»A jak víš, že jsem krásná?« zeptala se za chvíli nesměle.

»Rozumím tomu,« řekla chladně Julinka, »máš profil jako nejsladší Madonny a ústa jako jsem viděla na jednom obraze, který maloval Van Dyk, a oči máš takové, jaké dosud nikdo nenamaloval. A barvy se střídají v tvém obličeji jako na oněch obrazech, které jsem ve snu viděla.«

»A co myslíš, že z té krásy budu mít? Nebo myslíš, že je to něco dobrého?«

»Nevím, ale já bych dala za to půl života.«

»A což ty nejsi krásná? Ty a Pepíček se mi líbíte nejlépe ze všech lidí.«

Julinka se tiše, ale pohrdlivě rozesmála. Zuzanka se podivila.

»Víš, jen bych se chtěla podívat,« omlouvala se a přistoupla k zrcadlu.

»Je tma,« vzdychla. Ale zachytila přece obrysy své krásné tváře a tmavý stín modrého oka.

»Já bych chtěla být jeptiškou,« sepjala ruce Julinka, »třebas u Barnabitek, kde bych se jen modlila, v nebi po smrti byla bych světicí. Celý kostel a klášter chtěla bych pomalovat obrazy svatých. Pán Bůh by mi odpustil hříchy.«

»Jaké ty máš, prosím tě hříchy? Ani kuřátku neublížíš!«

»A ty myslíš, že je hříchem jenom ublížit někomu? Což není dost velký hřích, k čemu jsem se ti přiznala, že bych chtěla být krásná? I hraběnkám závidím, když jedou z paláců nebo vycházejí z krásného portálu. Víš, když se zadívám k Schönbornovům na to šedivé schodiště v pozadí se zahradou, jsem velmi nespokojena s naším černým dvorkem. Ale nemysli si, miluju taky náš dům, líbí se mi, ale chtěla bych bydlet raději v paláci a mít vonné komnaty a v nich hodiny, které odehrávají třeslavé písničky a starý nábytek po dávných lidech, kteří se milovali, nábytek, který v noci vzdychá a vypravuje pohádky. Vím, že se Pánu Bohu rouhám, že před Bohem jsme si všickni rovni.«

»Bože, a proč jsi tedy taková?«

»Nevím.«

»A kdo ti řekl, co jest hřích a jak poznáme, co je hřích?«

»Nikdo mi to neřekl, ale já to vím. Mám ještě hřích jiný, veliký hřích, smrtelný hřích, a proto nikdy nemohu být veselá, neboť jsem hříšná a zavržená.«

»Prosím tě!«

»Ano. A proto se každou noc modlím růženec zrovna o půl noci. Vymodlila jsem si to už, že se probudím vždycky, když hodiny Mikulášské odbíjejí dvanáct. A klečím na holé zemi a třesu se zimou, nepovolím, dokud se nedomodlím.«

»A jaký máš hřích, Julinko?«

»Svěřím se ti, snad se mi ulehčí, ale kdybys to řekla někomu, Zuzanko.«

»Ó, neboj se. Jak bych mohla! Všecky tvé hříchy bych raději vzala na sebe, já se tolik nebojím hříchů jako ty. Ani o nich nevím. Nedovedu je najít.«

»Tak, poslyš,« šeptala Julinka a třásla se po celém těle, oči jí planuly jako černá světla. »Miluju, miluju — jednoho mladého kněze od Kajetánů. Je hubený, bledý a vysoký a krásný. Já ho miluju.«

»Ach, to je krásné! Což by to byl hřích? Pán Kristus přikázal milovat.«

»Ale jinak milovat přikázal! Zapomněla jsi na zazděnou jeptišku? Mně tluče srdce, když ho spatřím. A každý den si myslím, že bych chtěla

třebas umřít, jen kdyby mě alespoň jednou políbil. Chtěla bych, aby mne líbal, a to je hřích.«

»Ach Bože, Julinko, zdá se mi, že to není hřích. Ty bys k vůli němu nikoho nezabila jako krásná Dišperanda.«

»To ne . . .«

»A nikdy jsi s ním nemluvila?«

»Nikdy. Ani u svaté zpovědi jsem nebyla u něho. Netroufala bych si. Bojím se.«

»Pojďme se na něho podívat,« vybídla Zuzanka a pohladila si vlasy.

Oblékly se a šly.

»Zuzanko,« zavolal Pepíček probudiv se. Ale poznal, že je sám.

Dívky držíce se za ruce běžely Umrlčí ulicí setmělou a úzkou, jako napjatým stínem. V pravo i v levo v okénkách malých hospůdek objevovaly se za zvednutými záclonkami naličené a načesané hlavy děvčat. Celá ulice vypadala jako smuteční flor postříkaný křiklavými barvami.

Dívky se otočily od »Tří korunek« kolem domu »U osla v kolébce« a Janským vrškem tichým a šerým krátcely k Ostruhové ulici. Mohly jít Renthausem, ale šly Umrlčí ulicí. Byla taková podivná ta úzká tmavá ulice s růžovými světélky, osvětlenými okny a plačtivou muzikou padající jako volání z malých neznámých pokojů.

Obě přemýšlely o děvčatech sedících za těmi okénky v Umrlčí ulici. Julinka s pohrdáním, Zuzanka se zvědavostí.

Udýchané zastavily se beze slova před kostelem u Kajetánů. Zuzanka vtáhla Julinku mezi zástupy čekající na kázání. Kostel byl soumračný, ale plný světel a bílých pokrývek, krajek a květin a omamující vůně kadidla. Lidé zpívali a vytrženýma očima hleděli k oltářům. U zpovědnic zatažených zelenými záclonkami klečely vzrušené dívky.

»On tu nebude,« zašeptala Zuzanka. Ale Julinka ji stiskla ruku a ukázala pohybem hlavy na bledého, vysokého kněze, který u postranního, červenými papírovými růžemi ověnčeného oltáře dokončil právě požehnání. Pozdvihl pomalu unyle tmavé oči a zase je sklopil. Odcházel. Rocheta se mu házela od nohou, jakoby plavala. Kroky jeho byly neslyšitelné, jakoby se nedotýkal ani dlažby. Zmizel v sakristii.

Julinka byla ještě bledší než obyčejně. Zazvonění prořízlo kvílivou atmosferu chrámu. Dívky vyšly na ulici.

»Mně by se nelíbil,« protáhla Zuzanka, »kdepak líbat!«

Julinka mlčela. Měla ruce studené, bez života.

»To myslím,« řekla Zuzanka, »že by neměli být nikde ani domy, ani ulice, ani lidi a nic a nic, kudy on kráčí. Jakoby nebyl živý, je jako duch. On by mohl vysvoboditi bezhlavého jezdce u Tří korunek. Měly bychom mu to říci.«

Julinka mlčela a tiskla horečně suché rty k sobě.

»On jistě všecko ví, co předpověděla Sybilla i Slepý mládenec,« řekla Zuzanka tajůplně.

»Prosím tě, ty nemáš rozum,« vydechla Julinka a zastavila se před domečkem u »Dvou slunců«.

Dvě zlatá sluníčka v blankytu se na ně usmála a hned na vedlejších domech smutně ztemnělá ukázala se Labuť a dále Srnka a ještě dále Bílé jablko.

Palác Schwarzenbergův nad nimi se vznesl jako hrad putující k nebi.

»Já bych nechtěla, aby mne políbil,« zavrtěla hlavou Zuzanka, »ale kdyby to muselo být, otřela bych si ústa a zapomněla bych na to . . .«

»Prosím tě, nemluv už o něm,« netrpělivě a bolestně vydechla Julinka a táhla Zuzanku dál.

»A kam vlastně jdeme? Já chci dnes prodávat sirky!«

»K Barnabitkám.«

Vylétly po širokých schodech k šerému klášteru, který se zvedal tam nad schody jako kus města bez života.

Zastavily se a hleděly vzhůru do zahalených zamřížovaných oken. Julinka s touhou — moci vejít, moci obléci roucho řeholní, pokleknout a bít se v prsa a položit život na stupně rozsvícených oltářů, životem světice přiblížit se bledému knězi, jehož oči planou jako studené lampy nad hrobem.

Zuzanka zvědavě hleděla na vrátka klášterní. Slýchala vyprávěti, že jeptišky Barnabitky nikdy, nikoho už v životě nesmějí spatřiti, ani matky, ani otce, ani sestry, ani přítelkyně. Když vejde řemeslník do kláštera, aby něco nutného opravil, musí zvonem oznamovat svou přítomnost v chodbách, upozorňovat sestry, aby prchaly. Ony nikdy nikoho nelíbají, leda studeného Krista na kříži a krvavé jeho rány. Snad se nikdy ani nezasmějí, snad zapomínají mluvit. Jaro nevidí, slunce jim svítí studeně.

»Viděla jsi již sv. Elektu?« zašeptala Julinka.

»Neviděla.«

»To je první abatyše kláštera. Léží tam mrtvá, celá černá ve skleněné rakvi.«

»Ach, budu se jí v noci bát.«

»Modli se k ní za mne!«

* * *

Zuzanka přiběhla domů, otočila si hlavu červeným šátkem, sebrala zápalky a povídá babičce: »Dejte mi chleba na cestu.«

Kousala chléb sádlem mazaný a šla . . . Tržiště bylo prázdné jako o půl noci. Bezhlavý jezdec — teď? Kde pak! Zuzanka se usmála a běžela dolů.

»Jakobych šla pro pivo vejdu, a nikdo mi nic neudělá,« řekla si s odvahou.

Před hostincem visela červená lucerna. Veliká okna byla zakryta bílými záclonami a vnitř jakoby všecko bylo zelené a světla se tam třepala, jakoby někdo kolem nich tančil.

Veselý hluk letěl na ulici. Zuzanka se zastavila a pak jakoby měla skočit do studené vody — řekla si jedna, dvě, tři, veběhla do vlhkého průjezdu nasáklého pivním výparem — a již,

byla v oblacích kouře. Zaleklo ji to, jako hlas toho slzavého divného potoka, co se jí ozýval tam z kořalny, kde pil tatínek. Ale již tu byla. A pozvedla zápalky, jakoby chtěla rozhodit růže.

Viděla mnoho hlav a všecky jakoby vylézaly ze zdí, jedna dole, druhá nahoře, jedna rozšklebená, druhá zamračená, a mluvení jako továrna — a pití a plno nastavených žlutých sklenic s pěnou a plno kouře a povídání, a hučelo to jako v pekle. Dva balíčky zápalek vzali a peníze dali. A někdo řekl: »Jdi k čertu.«

A pak jinde, kam již vešla snadněji, břinkal klavír. A břinkal, jakoby někdo na plech stále cvočkami dupal. Jeden černý mladík klepal o zem naleštěnou botkou a jeden ospalý tloukl pěstí do stolu. A tolik se smáli, jakoby se jim toho dne bylo stalo veliké štěstí.

Zuzanka se chvíli divila, jak házejí karty, a mihaly se jí v očích červená srdíčka, žaludy, figurky, medvědi. A někde to tuze vonělo dobrou večeří, a teprve při té vůni cítila Zuzanka, že se krajíčkem chleba nenajedla.

Celý svět dupal leštěnými botami a voněl gulášem a zpíval a hrál a cvakal kolem ní a esa lítala a žluté pivo se třpytilo s bílou pěnou, když se konečně ubírala domů k Umrlčí ulici s hrstí měděných penízků v malé kapsičce.

VI.

Zuzanka seděla v koutku pod obrazem nejsvětější Trojice. Plný Pepíčkův pokoj byl dětí. Tichounce v napjetí tulila se hlava ku hlavě. Opona se srdcervoucí pannou vznášející se do oblak, kterou maloval Alois Farář, byla vytažena, na jevišti prohánělí se rytíři a Kašpárek.

Hráli »Bláník« od Matěje Kopeckého. Zuzanka se docela vžívala v osudy ubohé Zdenky, milenky Zdenka ze Zásmuku. Jak její srdce sviral žal, když Zdenka marně čekala, že ji milenec přijde vysvobodit! A on zatím spal v Blaníku mezi rytíři, kteří čekají na povel, aby přispěli nešťastné vlasti ku pomoci.

Pepíček za scénou mluví hlubokým hlasem za rytíře, povýšeným, zpívavým za Zdenku a úsečně drobounkým za Kašpárka. Duší Zuzančinou jdou ty povýšené věty jako veliká symfonie lásky, i ta pathetická slova rytířů i trivialní nápady Kašpárkovy budí živý ohlas v jejím srdci. A místo Zdenky zapřádá do romantických osudů samu sebe. Ona miluje rytíře Zdenka, ji, Zuzanku věrnou ukrutný Prokop, a ji teď — pro Boha — už už chce vrhnout do propasti zlý rytíř, a v tom na štěstí milý blahoslavený Kašpárek svrhne rytíře se skály dolů. Hra končí osvobozením Zdenčiným, vítězstvím věrného milování. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

XAVER TEJŘOV:

U STAVU.

(Panu Maxu Švabinskému.)

Člunku můj, hbitě jen, hbitě
probíhej osnovy nitě!

Den venku hoří, jeden z těch,
v nichž člověku je dovoleno
na sebe myslit, ve květech
tužeb si spřádat zítřka věno.
Pro cizí dnův-li dlouhých šest
stav úporném stál ve klepotu,
v den sedmý dnes — ten naším jest! —
zaklepej veselejší notu!

Člunku můj, hbitě jen, hbitě
probíhej osnovy nitě!

Pro sebe samu plátno tkám
ze příze stříbrného lenu;
hotovo ať je k výbavám,
až dospěju milému v ženu!
Len sama jsem si pěstila
a sama spředla podle chvíle,
až dotkám, sama nastříhám
svatební jemu na košile.

Člunku můj, hbitě jen, hbitě
probíhej osnovy nitě!

Povlaků také dvojici
pro lůžko lásky zrobím z něho,
bílou a vábně vonící
čistotou pouta manželského.
A Bůh-li dá, že z mlžin sna
v klín robě růžové mi sletí,
dost zbude mého ze plátna,
čím hebounce je zavíjeti.

Člunku můj, hbitě jen, hbitě
probíhej osnovy nitě!

Však jestli . . .? . . Ne — ne — Bože můj,
jaký to přízrak duši chvátí:
Na místo myrty smutná thuj —
družičky slyším naříkati —
tam v koutě rakev — mrtvý v ní —
kahánek mrká — — plátno nové:
To — rubáš — — můj — — —!
Den sváteční
potemněl v slávě safírové . . . . .

Zmateny osnovy nitě — —
člunku, ach, jen ne tak hbitě!

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Starší Zumr pojednou se obrátil a s dětskou naivností ledva narozeného dítěte otázal se Havlíčka: kdo jsou vlastně ti klubisti? Já pořád o nich slyším, ale nevím, co, kde a jak? —

— Bodejť byste neslyšel, ti nadělají nějakýho škrabotu. — Můj syn — — já ho nechci pustit ani do domu, on by mně tu všecko rozmlátil!

— Tak klubisti jsou mladočeši?

Havlíček se na něho podíval a očima bohaprázdně se smál: — »člověče«, jakoby řek', »vy jste tu jakživ nebyl!«

»On neví, co je klubista!« šňup' si a sehnuv hlavu, odešel za stařenkou do přitemnělé kuchyně, aby s ní sdělil: ten mladší bude zažranej nějakej Mladočech, ještě se ho zeptám, a ten starší je buď hloupej, nebo se jen tak dělá. Víš, co řek'? Prej, co jsou to klubisti.

Z kuchyně slyšeti bylo bezzubý smích.

— To mně přijde moc k smíchu, že neví, co jsou to klubisti, pravila stařenka, vytírajíc jakýsi punclíček.

Vedle vstávali.

— Nic to platný není, pravil mladší Zumr a vystrčil nohy: člověče, ráno vstaň, sic bys' celej den zůstal ležet! — A skočil rovnou nohou do obou pantoflí, které mu až k posteli přinesl Zumr starší.

Tento se už umýval, kroutě v rukou hlavou jako vrtohlavý.

— Nejhorší je, pravil, strašně sumtě a uskočil — když se člověk umejvá a ukápne si na holou nohu.

— To je, to je, pravil mladší, otáčeje se v pantoflích a vyhrnuje rukávy, aby se umyl zas on.

— A ještě horší je, — dodal přistupuje k lenůšku s hlíněnou mísou místo lavóru, — když je člověk špinavý a nemá mejdlo. Čím pak se's umyl ty? Jen tak?

— Jen tak.

— A to chceš vylezt na ulici? V neděli? Tak umouněnej, nedomytej, všem lidem na postrach? Nestydíš se? Ještě seš málo černej? Co pak tu o nás lidi řeknou? — —

A mladší Zumr hodiv na sebe kabát, jen tak, v podvlíkačkách, s kabátkem přehozeným přes špičatá ramena vešel do vedlejší světnice.

Tam zatím hrkotal Havlíčkův hlas čtoucí stařence další zprávy o zasedání říšské rady ve Vídni. Tentokrát to byla řeč dra Grégra ve vídeňském parlamentu. Josífek seděl stranou a taky poslouchal. Z vedlejšího pokoje slyšeti bylo hlasité jakési huhlání: »kdo by to ale pořád poslouchal,« pravil Havlíček, marně napínaje sluch, aby z hovoru něco pochytil; četl dál. Teprv, když slyšel zvonění mísy o skleněný džbán, odmlčel se a poslouchal: »už vstávaj'; to je dost.« — —

V tom do světnice vešel mladší Zumr, jak byl, když slezl s postele, s kabátkem jako mantillou přehozeným přes sebe. Prosil o mejdlo. — »My žádný nemáme a špinaví jsme jako cikáni.« —

— Jdi honem, pobídnul Havlíček svou ženu a odkládaje brejle, stavěl se rozšafně na nohy. — Kde pak taky, to bylo prachu, pravil a přistupuje k doktorovi, dodal: — Jak pak, smím-li se ptát, moje žena se mně tady ptala, jakýho jste smejšlení. Co on je, co je pan bratr, s jakou jde stranou? Svobodomyslnou nebo konservativní? Něco přece musí bejt. S kterou drží stranou? —

— Se žádnou. — Má svou.

— Svou! Krk Havlíčkův tak v tu chvíli zdřevěněl, že by ho byl nezlomil ani nejsilnější topor: — A jaká je to strana? Já o žádné nevím. —

— Kejchá na obě.

Havlíček si hvízdnul.

— Cože!? — — Ten tichej člověk. — — — Proto on nic nemluví! A vy, vy — smím-li se ptát? —

— Já — já? — Já kejchám na všechny tři. —

Havlíček dobře vycítil, kam bije.

— Tak. To je teda zas nějaká čtvrtá strana? — — —

— Jestli čtvrtá nebo pátá, to nevím, ale že všechny patří do Vltavy, to je jisto, pane Havlíčku. Ostatně, tady je mejdlo, půjdu se umejt a teprve potom mohu tvrdit, že nejsem žádného politického smejšlení. —

S těmi slovy zatočil se ve svých pantoflích a Havlíčka ohromeného zůstavil uprostřed světnice. Havlíček vzpamatoval se teprve, když sednul ke stolku. Překládaje nohy pod stolkem, vypravoval stařence, co slyšel a pravil:

— To musí bejt čistá strana ta třetí. Jestli jsou taškáři klubisti, to musej bejt teprv pakáž!

Když byl Havlíček dočetl Grégrovu řeč, běžel hned zas s novinami do vedlejšího pokoje.

— Tady je Grégrova řeč, co měl na říšské radě, — ale musí to bejt přece jenom safraportskej řečník! — Když už mu i Politička vzdá všechnu úctu — pak už na tom něco musí bejt.

Mladší se teprv umýval, starší se obouval, hubuje strašně zas, že ty boty rozpáře, že je rozřeže, než by se tak sužoval. — — V umývadle cosi zafrklo.

Havlíček se ohlédnul a pátral po příčině povědomého zvuku. Zumr si utíral nos a škubal celým tělem. Také starší se nějak nápadně křivil nad prokletou botou a zatínal zuby do pysků. Havlíček poznal, že se oba smějou, jen nevěděl, smějou-li se jemu či sobě.

— Ty s tou botou naděláš! pravil mladší Zumr a zasmál se hlasitě. To jsou už dva měsíce, pravil, — obraceje se k Havlíčkovi: — co tak sakruje a bídačí se den jako den. Prosím vás, řekněte mu, co se s takovou botou dělá. On to ještě neví. — —

Ale Havlíček byl cele zaujat Grégrovou řečí Potřásaje Politikou pravil: — To je vzdělaná řeč! To bych byl nikdy do Grégra neřek'. Ale on taky ani prej žádnej Mladočech není, Grégr sám s nimi nesouhlasí. Jen k vůli svýmu bratrovi Juliovi dělá mladočeškou stranu, sám je Staročech. — Chcete-li, já vám to tu nechám.

— Přečtem si to, přečtem, pane Havlíčku, — my si v neděli taky rádi počtem.

— Hned, hned, jen co s mojí přečtem nějaký ty klevety z denních zpráv a potom vám to přinesu — hodil sebou Havlíček a pln ochoty spěchal ku krejčovskému stolečku.

Tentokrát četla stařenka.

Ale nedočetla ani ještě, že v parní mlékárně na Smíchově opařil se jakýsi 28letý Martin Max, když k Havlíčkům vešla návštěva. Nevzácná, aspoň se nezdála být vítaná.

— Vítám tě, pravil Havlíček dost odměřeně a nastalo trapné mlčení. —

Mladší Zumr poodhrnul v okně zástěrku a nahlédnul dovnitř. Stařenky už u stolečku vidět nebylo; — na místě ní po světnici zcela nenuceně přecházel mladý pán s černým, silným knírem pod nosem a v bohatém, huňatém zimníku. Cylindru ani nesundal, a oběma rukama hrabal se v kapsách u kalhot. Mluvil hladkou, plynnou češtinou onoho přebroušeného rázu, jakým píšou i nejdivočejší naše žurnaly. Nedělním ránem rozléhal se příjemně ohebný, měkký jeho hlas připomínající orgán člověka, který daru řeči hojně užívá. Pro slovo do kapsy nelez' a jen zpočátku omezil se na zcela kratičké poznámky. Dost jednoslabičně, jakoby nechtě, odpovídal mu Havlíček.

Brzy však rozproudil se vedle takový příval slov, že jim sice výborně stačil orgán nazad sešinutého cylindru, za to ale marně se namáhali Zumři za dveřmi, aby pochytili aspoň něco z jeho hovoru.

Na pět kroků zdálí nebylo možno rozuměti ničemu. Zprvu mluvili o ptáčkách. — —

— Slavík pelichá? — ptal se Havlíček.

— Pelichá.

— A trpělka?

— Trpělka teď ochraptěla. Dlouho nevydrží. Strhla se. Kde pak taky, to bylo zpěvu!

— A co je s kanárem? —

— Chcíp'.

— Chcíp!? A to nemůže bejt. Tak dobrej pták. To já nevěřím.

— Inu, chcíp', chcíp'. Teď mám jinýho. Dal jsem za něj pětku. Ale je! Pravej harckej.

— Šak pětku! To je piva! — Dost ironicky hryznul Havlíček.

— Je, je. Ale pivo vypijete a to máte kanára.

— A co je s mým kanárem?

— Mám ho ještě, ale dal jsem ho k tomu, co chcíp'.

— Co teda povídáš, že chcíp', když's ho dal k němu?

— Inu chcíp', nechcíp', chcíp', když vám povídám. Dal jsem ho k němu a chcíp'. Musil jsem ho dát pryč. Ten můj má »cvrk« a ten víš má »čach, čach«. — Ten váš by mýho pokazil. Proto jsem ho dal k švagrové. Ten její má taky »čach« a tak to neškodí.

— Tomu aby ďas rozuměl, — pravil Havlíček. Kerej přece chcíp'?

— Ten váš.

— Ale, dyť's povídal, že's ho dal k tomu, co chcíp'.

— Inu, já jsem vám to nechtěl tak rovně říct, že chcíp' a tak jsem radši řekl, že jsem ho dal z domu.

— Tak mluv a nelži. —

Tolik vedle ještě slyšeli, ale oč dál se jednalo, zůstalo pro Zumry zrovna tak zabedněnou hádankou, jako pro Havlíčka historie s kanárem, o kterém mladý muž tvrdil, že chcíp' a přece ho dal k švagrové. Stále jen opakoval — »víte — víte« — ona myslí tak, já zas jinak a — dobře to nedopadne!« ale to bylo všechno, co Zumři slyšeli. Havlíček na řeč mu neodpovídal, na nic se neptal, jen pošňupoval a bylo mnoho, když zdánlivě buď přisvědčil nebo škodolibě se zasmál — Havlíčková ani neposlouchala a v kuchyni hrkala nádobím.

Teprv, když mladý muž odešel, měli se Zumři dovědět, kdo to byl a co mluvil!

Havlíček svítě svou košilí na břiše a směje se už ve dveřích bílými svými zuby, nesl v ruce noviny.

— Hehehe. Slyšeli jste ho? Slyšeli jste ho? To je huba! To je můj syn! Žena ho vyhnala. To přijde vždycky ke mně. A já už mu ani neodpovídám. Mluv si. Mám já kdy tě poslouchat. Prej »proč vy mně nemáte udělat něco k vůli.« Toť, co pak mně je o nějakou stovku? Co jsem mu dát chtěl, to jsem mu dal a dál ať mně dá pokoj.

— A co má se ženou?

— Já nevím, pravil Havlíček. On mně to taky povídal, ale kdo pak by ho poslouchal! Já nic už mu nevěřím. Měl pěknej krám nahoře ve Spálený ulici, proč ho nemá? Potřebuje hrát do půlnoci, do dvou hodin dardu. Kdo pak to může dělat? Co by mu bylo, kdyby, jak se říká, byl muž, jakej má bejt? Hezkej je, se ženou dostal 10.000, — kde je má? — Ale žena ho zná jako já. Peníze si nechala a teď si sama vede módní síň. Má 26 dělnic v závodě a jemu dá vždycky večer pár šestáků.

Havlíček už odcházel, ale zastavil se ještě u dveří.

— Teď si přijde na mě a stěžuje si, že je taková a taková, jemu peníze že brala z kapsy a ukládala na stranu. Teď že z nich má módní síň. —

Havlíček sáhl na kliku, ale hned ji zas pustil a hodil rukou před sebe, ukazuje prstem na Zumra staršího, jakoby on byl vinen všemi špatnostmi, které vyčítal nyní synovi.

— Neměl's hrát! Kerej pak střídmej člověk pije 8—10 sklenic na posezení? — Jen lump a chlastoun z řemesla! Teď přijde a »taky byste mně mohl udělat něco k vůli.« — Já ti udělal — rozehříval se Havlíček a stále tak prstem ukazoval na Zumra — co z toho máš? Povídá, kdyby měl pět set, najal by si na Poříčí krám. Ten — ten? Kdyby mu někdo na Příkopech dům postavil, — za rok bude hotov — nebude mít nic. —

A drže už dveře, dodal Havlíček. — Škoda těch peněz, co jsem mu dal. Mohl jsem každej den pít o sklenici víc! Ale šlejfernu má, dobře ji musí krmit.

— Hehe, klubista, dodal s opovržením a přitisknuv dveře, vrátil se zas k Zumrům, křiče na ně hlasitě: Prej si to nemám plést. — Co Rieger podepsal, podepsal, ale přijat se to nemůže. — Prej se musíme domáhat náhrady, aby vláda věděla, že proti nám nic nezmůže. — My prej nechceme žádnou milost, jen svoje čistý právo! — Chceme chleba a tady nám podávají kamení. A naše prej je to vina, Staročechů! Protože jsme ve vleku německý vlády, zaprodanci jsme, zrádci! Tím prej jsme jim vypověděli boj a oni ho přijali. A provedou. Hlava nehlava, teď prej poletí všechno. Tomu jednou pro vždycky musí prej bejt konec. —

Zle asi dotíral syn na Havlíčkovu staročeskou duši. Do jara jim prorokoval jistou smrť a do roka prý nebude nikdo vědět, že staročeská strana byla! Strašně prej to odkašleme! — —

— Inu, což — schlíple pravil Havlíček — — když odkašlem, odkašlem, co dělat! Staročech sem, Staročech tam, jen dej pozor, kluku, zahrozil prstem do vzduchu, — abysme to neodkašlali my — Češi. — —

A to bylo také jediné rozumné slovo, které Havlíček za celou tu dobu promluvil. Zumři také nepokrytě mu přisvědčili, jen o to ještě prosili, aby noviny nechal tu, že si je přečtou. —

— Vidíte, málem bych je byl odnesl. Tady jsou.

Jak se Zumři později přesvědčili, na všem, co Havlíček vypravoval o svém synovi, nebylo pravdy nic. Havlíček — syn byl zcela spořádaný muž a také s rodinou žil v nejkrásnější shodě. Ale klubista — Mladočech nemohl jinak, nežli pít, až propil krám, nemohl nehrát, dokud neprobil věno, se ženou musil žít v nesváru, až jej vyhodila s dvěma šestáky na pivo. Jinak si Havlíček ani nedovedl život jeho představit. Ale to zase pranic nevadilo Havlíčku synu, aby otce svého neprohlásil za »starého partyku« a »špicla«, který jej připravil o sirotčí podíl po nebožce první matce a svou vlastní stranu prodati je hotov za šňupec tabáku — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

V DIVADLE „RENAISSANCE“.

Nedávno poukázal na tomto místě p. M. Fučík, jak si libuje obecenstvo v růžovém divadle a jak pařížský repertoir dle tohoto vkusu zrůžověl.

Nejrůžovější ze všech novinek, které letos pařížská divadla vypravila, jest asi Capusova »La Châteleine« (Zámecká paní).

Hráli ji v divadle »Renaissance«. Je to malé elegantní divadélko, jako stvořené pro salonní činohru.

Otevřeno bylo před třicetí léty. Se střídavým štěstím, za různých ředitelů, hrály se zde z počátku jemné veselohry i dramatické práce vážnější, později ovládla v něm operetta. Na to také Sarah Bernhardtová zde ředitelovala a hrála význačné role svého repertoiru, a po ní zase se tam vestěhovala hudba. Minulého podzimku za všeobecného napjetí divadelních kruhů pařížských zahájeny v »Renaissance« hry pod ředitelstvím dramatického umělce Luciena Guitry. Je to sympaticky energický a bodrý ředitel, jenž za 24 roky svého působení na francouzských scénách v Paříži a Petrohradě nastřádal si bohaté zkušenosti, na jichž základě sestavil si znamenitou společnost, v niž setkáváme se též s paní Janetou Hadingovou, která si loni podmanila tak rychle obecenstvo našeho Národního divadla.

Mimo »Comédie Française«, téměř ve všech pařížských divadlech bývá, jak známo, zvykem, že se nastuduje nový kus a pak se hraje den po dni, dokud plní pokladny. Toho večera, o němž vypravuji, dávali »La Châteleine« po 112.

Titulní roli Thérèsy de Rive hraje paní Jane Hadingová jemně a bravurně, s lehkým nádechem melancholie, jež ušlechtilé kráse její tak znamenitě sluší. Thérèse je nešťastně provdána. Muž promarnil veliké její věno s ženštinami. Když konečně nebohá paní o nezřízeném životě svého muže se přesvědčí a od něho se odloučí, shledá, že jí z celého věna zbývá již jen starý zámek de Sauveterre. Aby mohla svému synáčkovi, jemuž je nyní sedm let, dáti řádné vychování, odhodlá se Thérèse, že starý rodinný zámek i s pozemky k němu náležejícími prodá. Na neštěstí je majetek zatížen tak velkými dluhy, že vyhlídky na prodej nejsou skvělé. Její strýc La Baudière nabídne zámek ke koupi baronovi de Morènes. Ten sice sám zámek koupiti nehodlá, ale přivede k La Baudièrovi svobodného bratra své ženy, jenž by zámek chtěl

koupiti. Je to André Jossan, který býval náruživým hráčem a ocitl se již i zcela na mizině. Ale v čas ještě vzpružil svoji vůli, začal pracovat a při své píli a inteligenci domohl se na novo jmění pomocí zdařilých průmyslových podniků.

Je to statný sympatický muž a paní La Baudière ráda by za něho provdala nevlastní svou dceru Luciennu de Baudière, která ale již své srdce zadala mladému Karlu de Nérau. V těchto svatebních plánech podporuje paní La Baudière sestra Andréova, baronka de Morènes. Ale plány těchto dam se stroskotají. Za příčinou prodeje zámku seznámí se u Baudièrů Thérèsa s Andréem a učiní naň hluboký dojem. La Baudière prozradí Andréovi neblahou situaci Thérèsinu bez jejího vědomí. Tím jen zájem Andréův o nešťastnou mladou paní se zvýší. Ujednají, že za příčinou koupě, přijede se André Jossan na zámek podívat.

Ve druhém aktu shledáváme se s celou společností v rytířské síni starého zámku Sauveterre. Scéna vypravena s tak věrnou přesností, že má divák úplnou illusi.

Mezi tím, co společnost se v zámku rozejde, zůstanou André s Thérèsou, aby vyjednávali o koupi. Tu je nejroztomilejší scéna z celého kusu. Delikátní, jemné záchvěvy dvou ušlechtilých duší, které ovládá vzájemná náklonnost, k níž se však nechtějí přiznati, splývají zde v lahodně dojímavou harmonii. Záblesky humoru vesele tryskají z Thérèsiny neznalosti obchodních formalit a z horlivosti Andréovy, jenž přesvědčuje mladou paní, že vlastně sám uzavírá výhodný obchod, když za starý zámek zaplatí tři sta tisíc franků. Tento má totiž skutečné ceny sotva sto tisíc, ale André nabídl tak vysokou cenu jen proto, aby co nejdiskretněji pomohl ubohé paní z neblahé finanční situace.

Konečně vše je smluveno a podepsáno. Jakmile se však paní La Baudière doví o ohromném obnosu, za nějž André zámek koupil, pochopí situaci a rozezlena tím, rozhodně tu zakročí.

Sestra Andréova je jí v jejích plánech mocnou oporou. Obě dají urážlivým způsobem Thérèse na jevo, že André zámek přeplatil, a že dobře ví, jaké »proč« v tom vězí. Thérèsa je zlomena. Oznámí Andréovi, že úmluvu o prodeji zámku zruší, aby nemohli lidé takovým způsobem ji urážeti. Leč André, jenž svoji sestru i paní La Baudière již prohlédl, zapřísahá Thérèsu, aby nedbala zlomyslnosti a pomluv lidských a vyzná se jí konečně, že ji miluje.

Třetí akt hraje na nádherné terase zámku Sauveterre, odkud je úchvatná vyhlídka do údolí řeky Loiry. Thérèsa očekávajíc vyřízení svého rozvodu, chystá se vstoupiti do vábné budoucnosti po boku Andréově. Mezi tím paní La Baudière nezahálela a donesla novinku o milostném románku manželu Thérèsy, panu de Rive, jenž přijede do zámku a po marném pokusu přiměti Thérèsu k návratu do společné domácnosti, prohlásí, že k rozvodu nesvolí. Gaston de Rive nečiní tak z lásky k Thérèse, nýbrž jen ze svévole. Náleží k lidem, kteří nesnesou, aby z toho štěstí, po němž sami šlapou, někdo jiný si kousek zvedl. Zmocní se synáčka, jenž se v parku se svou vychovatelkou prochází a odveze ho. André naleznuv Thérèsu v zoufalství, odhodlanou přistoupiti na jakékoliv podmínky, jen aby nemusila žíti odloučena od dítěte, rozhodne se, že energicky zakročí.

Ve čtvrtém aktu setká se u Baudièrů s Gastonem, jemuž paní Baudièrová v čistém jeho díle pomáhá. Souboj zdá se neodvratným, ale když je situace již na ostří meče, tu liknavá povaha Gastonova obrátí se jako korouhvička příznivějším větrem, on svolí k rozvodu, a Thérèsa s Andréem budou šťastni. Slečna Baudièrova ovšem si raději vezme vyvolence svého srdce. Paní Baudièrová, která je více zbrklá nežli zlá, je nyní přesvědčena, že dobrý konec je vlastně jejím dílem.

Jak již řečeno, Jane Hadingová byla ideální zámeckou paní. Poctivá a přímá povaha Andrého nemohla býti lépe ztělesněna, nežli jak ji podal Guitry. Paní Rosa Brucková jako ostrá, ale krásná nastávající tchýně zaplatila ze svého uměleckého fondu své roli více nežli jí byla dlužna a Boisselot jako La Baudière předvedl jednu z postav, které se nezapomínají.

Zápletka komedie není ovšem nijak komplikována, je prostinká a jednoduchá Ani v povahách jednajících osob není zvláštních záhad, ale právě to, jak to Capus napsal a jak to v »Renaissance« hrají, vysvětluje úspěch této novinky a celou tu řadu vyprodaných domů.

Marie Laudová-Hořicová.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Z pražských museí.** Nejzajímavějším oddělením nového městského musea na Poříčí jsou tři sály v prvém patře, naplněné dokumenty starých dob. Pittoreskní půvab a zatuchlý vzduch bývalé Prahy charakterisují síň vstupní. Rytiny i kresby starých mistrů, slavných i neznámých, plní tu všechny stěny i přístěnky. Procházíme, studujeme a srovnáváme tu ulice a uličky Prahy z XV. a XVI. století, z časů Rudolfinských i pozdějších, až do nedávné minulosti, která je nám však skoro stejně cizí. Tak se Praha změnila. Některé budovy však, dávno již zmizelé, pozdravujeme jako staré známé. Jsou mezi nimi i takové, jichž pouhé jméno vybavuje v mysli celé řetězy představ životných a vzrušujících. S námahou a neradi, velmi neradi uvědomujeme si pak, že nezbylo po nich památky, ba že jsme jich nikdy ani nespatřili Ti, kdož je zničili, dávno ztrouchnivěli, jen hříchy jejich žije a nějaký ten sežloutlý obrázek zůstal. Jinak jsou to už jenom historické vzpomínky, fantomy, třeba jich jména zvučela tak slavně, jako jméno kaple Betlémské nebo kostela Božího Těla. Kdo Prahu zná a ji miluje, kdo miluje velikost a krásu, prožije v této síni hodinu vzácných požitků. Ale silnější, prudší dojmy čekají nás v sále sousedním. »Kdo nejsi silných nervů, nevstupuj,« mělo by státi nade vchodem do této síně, které by ostatně slušela místo bílých stěn dekorace z černého sukna. Katalog musejní označuje toto oddělení prostým slovem »Dějiny«. Ve skutečnosti je tu sbírka tištěných a z části i rukopisných památek skoro výhradně z války třicetileté a především z českého povstání. V prostých stolech, pěkně srovnány, řadí se tu rytiny skoro tři století staré, zobrazující různé osobnosti a důležité momenty z veliké naší tragedie.

Korunovační průvod Bedřicha Falckého i jeho útěk, bitvu na Bílé Hoře i popravu na Staroměstském náměstí, vše několikrát, v různém provedení od různých autorů. Jsou tu i jakéhos druhu noviny, jakési zvláštní vydání, oznamující žasnoucímu světu slovem i obrazem nejnovější sensace tehdejších dob. Největší díl z nich popisuje a zobrazuje krvavou exekuci ze dne 21. června. Ale také prosebnou deputaci žen odsouzených pánů, tragickou, jen že nepotvrzenou událost v rodině Šlikově po jeho popravě a jiné věci, vesměs hrůzné a rozechvívající. Pěkně tu uložili i vázaný a krasopisně — rozumí se německy — psaný ortel nad českými rebelly. Do těchto truchlivých akkordů, vyznívajících do našich dnů přes tři věky, ostrou dissonancí zaléhá — smích tehdejších současníků. Ano, i tehdy se lidé smáli! Měli radost z utrpení svých bližních a doráželi je jizlivým posměškem. Jako dnes. Politické karikatuře vedlo se již tehdy dobře a ty podařenější okreslovány a otiskovány znova a znova. Celá jedna stěna smutné této síně ověšena je těmito »Šípy« sedmnáctého století. Jsou všechny německé a předměty jich posměchu jsou hlavně: český lev, čeští stavové, a především zimní král.

»Ich armer gantz ellender Sünder,
Bin König gwest vergangnen Winter — —«

čteme a nějak nám sliny hořknou. Posmívali se zbabělému králi — zasloužil si to — ale ten král byl přece jenom voleným českým panovníkem, byl representantem státu, představitelem vůle a touhy tehdejších stavů českých býti svobodnými. Když tento král hanebně prchl, zmizela odvaha stavů a lid sklonil hlavu pode jho. — Jiné verše se na nás sklebí:

»Ich bin ein Postbot aussgesandt,
Vom Graf Buquoy in alle Landt,
Den newen König nachzufragen — —«

Ano, kde je ten král, kde? Jinde zobrazeni čeští stavové, pokorně prosící vítězného imperatora. I triumfální allegorii v pěkném dřevorytu si pořídili. — — Širokými okny vniká sem slunce, ale člověku se zdá být nějak temno. Sál je vysoký a vzdušný, ale plíce nějak špatně pracuji — dech je těžký. Otevřeným oknem vniká sem ze sadů vůně květin, zdá se však, že tu páchne krev. Ostatní sály musea pozbývají půvabu, přitažlivosti, jsou nám lhostejny. Odcházíme. Nad schodištěm, na stěně apsidy, stápí se Sachchetiho panorama Prahy do cinobrových červánků; nepozorujeme toho. Jenom nápis, tam nahoře u stropu bije do očí: »Krásy plná, slávou i kletbou bohatá, veliká v zápasech, větší svou pýchou v porobě, Praho, královno sivá, spravedlnost dějin již trhá bílé květy vítězného míru v korunu tobě!« Jak dlouho je bude ještě trhati? — »Veliká v zápasech, větší svou pýchou v porobě — —«. Po té porobě máme památek dost. Celý náš nynější stav, všechny poměry, všechny zápasy a všechno naše strádání jsou památkou po tom utrpení. A kromě toho máme v městském museu celý sál současných památek. V městském museu, tedy v ústavě, v němž jsme sami pány. Kdybychom tyto památky uklidili a narovnali tam předměty, upomínající na doby naší slávy, nikdo by nám to nezapověděl. Těchto památek však nemáme. Neexistují. V nejtemnějším koutě archaeologického oddělení zemského musea postaveny jsou dvě kamenné desky v dřevěném rámci. Nad nimi a kolem nich něco cepů, sudlic, palcátů a houfnic. Kompaktáta. Vida — tu je taková lapidární památka! Pravda, nebyla kompaktáta plným úspěchem českých snah. Uvažme však, co předcházelo a co to znamenalo, když Řím v celém svém tehdejším významu vyjednávati musil s malým, kacířským národem, jemuž donucen byl činiti ústupky. Ty dvě kamenné desky hlásají naši převahu fysickou i duševní. Tou poražena autorita. Co Hus započal, Husité dokonali. Jeho upálili, národ český upáliti nemohli — smlouvali tedy — a bylo po autoritě. Svoboda myšlení narozena! Podivnou náhodou, po tolika pohromách, které nás stihly, po všem tom úmyslném a soustavném ničení všeho, co připomínalo slavnou minulost a co by mohlo české mysli vzpružiti, zachovaly se ty dva kameny. Jsou dobře uchovány, v koutě, kde si jich nikdo nevšímne. Kdyby na našem místě byli Němci, nebo některý národ jiný, sotva by v městském museu srovnány byly památky hanby, ale zcela jistě stála by někde na Josefském nebo Václavském náměstí nějaká »Siegeshalle«, v níž by na místě nejčestnějším a nejnápadnějším postavili kompaktáta. A kolem památky vztahující se na Husity i bratry, s Husem a Komenským v čele. Ale my?! — — — —*al.*

⊙ **Řádná valná hromada spolku českých spisovatelů belletristů** Máje koná se v neděli dne 26. dubna 1903. o 9. hodině dopolední ve výstavním sále u »Štajgrů«, Vodičkova ulice. — Program: 1. Čtení protokolu o poslední řádné valné hromadě. 2. Zpráva o činnosti spolkové. 3. Zpráva pokladní. 4. Zpráva revisorů účtů. 5. Návrhy výboru. 6. Volby. 7. Volné návrhy. (Dlužno podati výboru týden před valnou hromadou.) Poznámka: Nesejde-li se v ustanovenou hodinu dostatečný počet členů, koná se druhá valná hromada o hodinu později bez ohledu na počet přítomných s týmž programem.

⊙ **Máj** přijal v poslední době v ochranu a zadává ku provozování: K. Sylvana »Cizopasníci«, fraška o 3 jed., L. Suchého aktovku »Nezabiješ!«, H. Jelínkův překlad z Brieuxa »Bělinka«, komedie o 3 jed., K. Želenského »Pohádka o Kryšpínkovi«, Dr. J. Číslera drama »Na šénavské pile«. Dopsati dlužno Máji, spolku spisovatelů belletristů, Štěpánská ulice 67.-II.

⊙ Váše Suka **»Lesův pán«**. J. V. Frič, který dle Máchova Máje zpracoval libretto poslední naší operní novinky, neměl při této práci jistě obvyklých vysokých básnických snah. Cítil jistě, že díla Máchova prvky nejsilnější a pro jeho tvářnost nejzávažnější na scénu přenést naprosto nelze. Bohaté, s plným básnickým nadšením psané partie krajinné nezbytně odpadly. Mlhy a mraky po díle fantastické své stíny rozestírající, divná světla, prorvami mračen prorážející a nové tím vyvolávané barevné tóny: vše rozptýleno a nivellováno lampami divadelními na osvětlení obyčejné. Postavy, prve jen jako oživující barevné body do krajiny postavené, objevily se ve své nedokreslenosti, samostatného bytí málo schopné. A básník, jehož duše božím posvěcujícím dechem vlála dílem, musil se veškeré účasti vzdáti, ustoupit zcela s jeviště. Co

z Máje zbylo, rysy vesměs zcela nepodstatné a málo cenné, doplnil librettista bez valného napjetí obraznosti. Šlo mu o vytvoření libretta dle vkusu meyerbeerovské pseudoromantiky: jeji rekvisitář skytl své nejběžnější prostředky. Tak vzniklá rytířská loupežnická hra napuštěna, by hrůza vrcholných bodů tím spíše ubohého posluchače chytla, parfumem sentimentality gartenlaubovské, vlila ve formu přiměřeně hrůzných rýmů — a bylo tu libretto, vhodné zabít i nejlepší hudbu. — Váša Suk jest jistě skladatel pěkného nadání. Všechny obvyklé vlastnosti českého muzikanta má. Jeho hudební myšlení jest zdravé, prosté reflexe. Píše plynnou, silně ovšem eklektickou lyriku, nehlubokou, ale zpěvnou a zcela přístupnou. A stavbu scény i stylisaci orchestrální ovládá s dokonalou jistotou dlouholeté routiny velikými, pevnými tahy. Učenostem a rafinovanostem jde z cesty: píše větu zcela homofonní, příliš homofonní pro náš sluch a vybroušené podrobnosti prostou. A jest umělcem patrně zcela neliterárním, po způsobu tak mnohých našich skladatelů zcela nekritickým vůči básnickému dílu, jež komponuje. Kvality básně jsou mu lhostejny; hledá jen působivé libretto, působivé ve špatném slova smyslu, ne libretto umělecké. Má o účinnosti těch domnělých divadelních efektů jistě zvláštní, veliké mínění; klame se, zase jako mnoho soudruhů, v domnění svém v neumělecké choutky naivního obecenstva. Dílu, kde skladatel posvětil všechny své síly ve službu neuměleckosti, dosažitelný jest klamný, okamžitý úspěch. Ale trvalejšího žití mu na scéně nebývá. Ani tenkráte ne, když skladatel jest opravdu silnou individualitou a silným dramatikem. Vidíme, jak hasne dílo tak bohatě nadaného Meyerbeera. Suk pak silnou individualitou není. Nejrázovitější místa jeho opery opírají se o Dalibora a Libuši, vůbec o Smetanu. Ale dramatické principy Smetanovy zůstaly autoru »Lesů pána« nejasnými. Zříme snahu po jakési charakteristice. Ale poněvadž orchestr, aby charakterisoval, při sebe nepatrnější příležitosti rozpoutává bouři nejkonvencionelnějších kapelnických frasí a poněvadž všudy cítíte, že hřmí na vás ne síla vášně či hrůza tragiky, ale novinářská, papírová, nabubřelá slova, dávno, dávno otřelá a vysílená: nestoupá nikde vaše duševní napjetí, neocitnete se nikde ve vleku díla, nestrhne vás s sebou. Nechytne vás umění díla, poněvadž čisté, ryzí umění vyloučeno jest librettem a stanoviskem skladatelovým, vůči operní tvorbě. A neoslni vás jeho macha, poněvadž není přec tak skvělá a není především dokonce nová a překvapující, abychom nepoznali, že za naličeným povrchem se kryje slabý obsah; ba povrch sám již svojí ohmatanou bezlesklostí leckde zaráží. Tím opera připadá mi kusem velké zmařené práce. *K. Hoffmeister.*

— **Z výstavy Manesa.** Max Švabinský náleží mezi ty vzácné umělecké zjevy, které objevují se na obzoru veřejnosti v plné hotovosti. Tak asi jako Neruda. Ale pak přece ještě rostou — a proto jejich umění je v osvětlení stále skvělejším a nádhernějším. Vidíte jejich lví spár v každém jejich hnutí, jsou mistry jako jimi byli na počátku, ale ještě pořád dovedou stupňovati, když už vy jste vyčerpali všechny superlativy. Švabinský přišel jako nevyrovnatelný vládce černé techniky pérové. V portretech zvláštní intimní živosti a věrnosti zůstal sám a nedostižen. A při tom občas viděli jste delikátní komposici (viz na př. Splynutí duší), která hlásala hloubku citu i myšlenky. Ale dnes šel dále. Výmluvnost perokresby podložit barvou, barvou jemnou, průsvitnou — a z portrétu přešel k jeho stylisaci. A tak vznikla svrchovaně aristokratická podobizna dámy v krajkové toaletě — snivá báseň Intimní dýšící kouzlem starých mistrů — Kamelie, dílo velkého, unášejícího, klasického klidu. Ale ani tam nestanul. Šel dále a vyvrcholil ve velkém obraze dívky spící nad stavem, která je středem a slavnou korunou výstavy. Čtete »olej« v katalogu a nevěříte. Technický zázrak. Vše v jediné svítivé zeleni a přece je tam tolik něžných, nevystihlých nuancí. Černá kresba diskretně doplňuje čarovný dojem toho výtvarného unika. Nezapomenutelný dojem. Zavíráte oči a přece pořád vidíte čarovné světlo okénka. Jaké světlo! A silhouettu dívky skloněné v lehkém přitmí jizby ... Těžko hledat slov tam, kde i zrak je překonán a nestačí pojímat tolik krásy. Pominu-li ostatní vystavené práce Švabinského, musím přece dotknouti se ještě »Selského typu«. Jak skrovný název »typ« a jak nedokonalý. Ne, to je celá historie českého sedláka, celá grandiosní epopej českého lidu, z dlouhé poroby k svobodě se vztýčivšího, ještě znovu zápasícího, ale zocelenou duší do víru budoucnosti hledícího. Před tímto obrazem může český člověk přemýšlet hodnou chvíli. — Vedle silné ale zcela vyhraněné individuality Švabinského úmyslně stavím Františka Bílka. Také individualita, ale jiná. Tam klid — zde bouře. Kdo sleduje dílo Bílkovo od počátku, vidí jasně křečovitý jeho zápas o konečný výraz, o vítězství a uměleckou výslednici. Boj mezi světlem a tmou. Těžký zápas pro umělce a těžký i pro diváka. V Bílkovi totiž zápasí elementární síla velkého plastického talentu s chorobnými záchvaty jakéhosi sochařského tolstojismu a křesťanské mystiky. Zápas mezi uměleckým zdravím a tendenční dekadencí. Za příklad vezmeme jeho Slepce. Jak výmluvná, pravdivá a vyspělá plastika dvou nešťastníků. Vidíte, jak by rádi šli ku předu, ale nemají jistoty o tom, co je před nimi. Vinou se k sobě a ta ruka vztažená odhaluje vám celou jejich bolest. — Aneb odmyslete si z č. 93. onu nešťastnou hvězdu a celou filosofii nápisu »Jak Syn náš uvidí a strhne hvězdu a Víru ...« Zbude vám dílo vzácné. Mohutný akt, plný síly, pohybu a života ... Ale jděte k č. 59. Hus — a nevěříte, že je to práce téhož mistra. Vypadá to jako vtip. A obě velké kresby, Žena anděl ská a Dítě Spasitel! Jak hluše a smutně dívají se z tvrdých kontur svých ... Zde octli jste se na mrtvém bodě, kde zahynulo již mnoho umělců. Je neskonale zajímavý zápas Bílkův, ale věříme, chceme věřit, že umělec takové síly a inteligence zvítězí na konec v křečovitém boji a dospěje k požehnané metě zdraví, světla a klidu. *M. F.*

— **Z české literatury filosofické, umělecky a mravně výchovné a j.** Její opravdový rozkvět je dobrým znamením naší vzmáhající se a zdatné duševní vyspělosti, která požadujíc všestranné rovnováhy, rozpíná se vehementně a s odhodlanou vytrvalostí v tajemné světy záhad a vědeckého badání filosofického. Toto faktum je velmi potěšitelným zjevem pro národní a veřejný náš život, jenž je děkovati má zejména mladšímu našemu dorostu universitnímu, opřenému

v ohledu vydavatelském jednak o Českou Akademii, jednak — a to hlavně — o několik obětavých menších nakladatelství českých, která zasvětila této otázce svůj životní zájem. Veškero české badání filosofické nachází ovšem jádro v záslužném časopise Česká mysl, jejž za redakce universitních profesorů drů. Čády, Drtiny a Krejčího vydává J. Laichter. Z ukončených právě tří ročníků možno si učiniti dobře pojem o bohatém programu, na němž je snaha redaktorů založena. Nejen že veliká část různých a základních filosofických disciplin došla tu svého prosvětlení, časopis interesuje se i o četné podružnější nuance filosofických problémů, přinášeje revuální záznamy a bohatě sestavované přehledy světové literatury. Celá řada dobře už zapsaných starších jmen utvrzuje cenu této revue, však každé číslo téměř seznamuje nás i s pracovníky mladými, kteří pod aegidou svých věřitelů hrdě se řadí pod vlající vlajku mladého literárního odvětví. Je přirozeno, že za těchto poměrů neschází nám ani samostatných spisů filosofických. Nad míru cenným, na dnešní dobu jediným úvodem do dějin filosofie jest spis Drtinův Myšlenkový vývoj evropského lidstva (Laichter), dílo nanejvýš nutné tomu, kdo chce nalézti přesného poučení o bohaté evoluci evropských názodů filosofických, zejména o jejich splývání, podřizování se a pozvolné emancipaci od disciplin náboženských, jakož i těm, jež zajímá hluboká otázka poměru lidstva v nejrůznějších fázích vývojových ke přírodě. Dílo jest v jistém směru doplňkem dějin od nebožtíka Durdíka, jež zůstaly torsem. Nejsouc ovšem tak rozsáhle založeno jako praktické potřebě vyhovující F. X. Procházkův Katechismus dějin filosofie (Hejda & Tuček), jde náležitě do hloubky a všímá si bedlivě všech otázek našeho života českého (středověk), čímž je nám obzvláště sympatické. Zmíněný Katechismus Procházkův doporučujeme jako vítaný přehled a návod do filosofického studia, v němž sneseno je velké bohatství materiálu a jenž cenou svojí předči podobné dílko dra Zdeňka Nejedlého Katechismus estetiky (nakladatel týž), kde tatáž snaha je věnována otázce studia estetického a uměleckého vůbec. Knihou analogického významu, ač založenou na užším programu, jest Herberta Spencera filosofie souborná u výtahu Collinsovu (Laichter), kde podána českému čtenáři velmi obsažná tresť filosofických nauk muže, jehož význam a vliv na českou filosofii byl velmi značný. Collinsův výbor je svědomitý: podávaje pouze nejdůležitější etapy a směry velkého Angličana, snaží se popularisovati do jisté míry veliké dílo šedesáti let, které jinak by se stalo svou rozsáhlostí a bohatstvím širšímu obecenstvu nedosti přístupným. Podobnou snahu projevuje i cenný spis H. Lichtenbergerův o Nietzscheově filosofii (Pelcl), jenž je výborným, možno ostatně říci nutným doplňkem knihy, Tak mluvil Zarathustra, a který jistě byl vyvolán silným zájmem široké veřejnosti o nešťastného německého spisovatele. I tu vyloženy jsou velmi jasně a přehledně základní složky filosofického systému Nietzscheova a bohatá bibliografie o něm jest dobrým rádcem těm, kteří touží po hlubším seznání této podivuhodné individuality. Přímo vzácným dílem jsou W. E. H. Leckyho Dějiny racionalismu v Evropě (I., II.) (nakl. týž), kniha, psaná s velkou objektivitou a vášnivým přímo zanícením pro čistou pravdu náboženskou i mravní, jež tolik dobrodiní by zajisté způsobila v srdcích nejširších vrstev. Jsme dnes tolik ve vleku pseudomodernity ve smýšlení i v konání, zatíženi planým a prázdným materialismem i formalistními hesly, jako soli potřebujíce prozáření a rozumové hloubky. Jest to kniha, stojící k náboženskému cítění jednotlivcovu v tak úzkém styku jako Emersonovy Úvahy (Weinfurter), Ruskinovy Výklady o umění (Laichter), Koruna z plané olivy i Sézam a lilie (Otto) v ohledu uměleckém. Není možno dosti být vděčnu za myšlenky podobných koryfeů ducha, jimiž prochvívá se náš duševní život jako světlým paprskem. Umění zavádí rovnováhu v naše vnitřní světy, jest naším chlebem duševním, učí nás milovati krásu a těšiti se jí, pociťovati z ní vznešenou radost. Není větší potěchy ve chvíli trýzně, než oddati se četbě podobných sladkých dobrodinců lidstva, jimiž se v těchto spisech projevují právě Ruskin i Emerson. Tytéž zásady hlásá i krásný spisek Mantegazzův Umění býti šťasten (Šimáček): radost z krásy i dobra. Těžko říci, zda hlavním kouzlem té knížky jest právě vznešenost zásad, či prostičký způsob, jakým vlašský fysiolog a básník tu hovoří k lidstvu. V jak mnohém bodě schází se tu se sympatickými vývody H. D. Thoreaua ve knize Walden čili Život v lesích (Laichter), jenž rovněž hledá pravou podstatu štěstí v přirozené jednoduchosti a pravdě, a kolik shod nalézáme tu s názory jasnopoljanského apoštola vloženými do knihy Křesťanské učení a jiné spisy (Pelcl). Láska i soucit, prostota a pravda jsou jím hlásaným dobrodiním, které obrodí lidstvo. Kniha jest ovocem zralého uvažování a dlouholetého uzavření se, které vyzrálo na konec v ovoce světového altruismu a ve známou thesi o neodporování zlu. Ač je ve knize mnoho subjektivity, mnohdy těžce přijatelné moderní duši, přece — ba právě proto snad vřele ji doporučujeme k tříbení názorů přemýšlením a tichou reflexí. Z knih čistě odborné literatury filosofické nutno se zmíniti o zajímavém díle O. F. Vaňka Jednotný názor o všemmíru, kde pokouší se autor o interessantní shrnutí výtěžků věd positivních pod jediný zorný úhel a tím o jakýsi jednotný podklad, na němž by vyrostlo nové odvětví vědy srovnávací. Je to dále Tillova monografická studie Filosofie literatury u Taina a předchůdců (Laichter), kde v hlavních rysech je zachycena vlna vývoje filosofických i estetických pravd, jimiž markována jest doba francouzské umělecké kritiky ve stoletích XVIII. a XIX. Je to neméně i důkladný a nanejvýš záslužný spis Čádův Hynovo duševědí (Česká Akademie), jímž prohlouben nejenom nárys duševní činnosti zapomenutého českého kněze-myslitele Karla Ferd. Hyny, vikáře křivoklátského, ale rozšířen i vývojový obraz české filosofie vůbec — a je to konečně dra Krejčího krásné dílo Základy psychologie (Dědictví Komenského), jež se nám v I. díle svém presentuje jako instruktivní úvod do studia psychologického, podávajíc nám výměry, obsah i rozsah jeho, stanovíc poměr jeho k ostatním vědám, jsou jako orientačním plánem

v široce rozvětveném labyrintu moderních snah psychologických. Hlavní přednosti této vzácné rukověti jest názornost a nanejvýš průzračná methoda spisovatelova, která čtenáře přímo suggeruje. Studium je tu opravdu radostnou zábavou, což je vzácností u českých vědeckých knih, kde prostota — natož pak čistota a správnost dikce bývá stavěna až za požadavky nejposlednější. *S.—*

♡ **Aktem hluboké piety** mistra k žačce byla kratičká intimní výstava pozůstalých prací mladistvé malířky Marie Dostalovy. Jarní žatva smrti zasáhla bezohledně mnohoslibný rozmach mladého talentu v nejsvěžejších 24 letech uměleckého i životního kvasu. Pln smutku i úcty k nejmilejší a nejnadanější své žačce uspořádal mistr Engelmüller v rozlehlém atelieru své školy v domě »Belle-vue« na nábřeží posmrtnou výstavu prací zesnulé Marie Dostálové . . . To, co vám naznačují markantní »Ledy« na výstavě Mánesově, ukázalo vám přes sto čísel Engelmüllerova výběru v plné míře. Vidíte zde tolik života, síly a ruchu, že stěží si připamatujete, že autorka je již mrtva. Vidíte talent plný i mužské síly i ženské delikátnosti i poetické citlivosti. Technika olejová i akvarelová stejně poddávala se tvůrčí síle drobné dívčí ruky. Připomínám jen námátkou olejový »Hloh« a akvarelové »Růže«, dva obrázky neskončeného půvabu. Tolik krásy a naděje — a všecko je přece marno . . .

— **Výstava obrazů Josefa Holuba v Kralupech n./Vlt.** Řemesl. čtenářská beseda v Kralupech uspořádala o svátcích velikonočních v chlapecké měšťanské škole výstavu obrazů svého krajana J. Holuba. Ve vkusně upravené prostorné místnosti vyvěšeno zde 114 krajin, jež všecky nesou karakteristické známky umění tohoto nadaného žáka Mařákova, který se na výstavě představuje jako malíř-poeta, z jehož krajin dýše intimní, teplá nálada českých vod, luhů, hájů a lesů. Holub nehoní se po hlučných effektech, ale jemnou rukou uvádí nás do říše krásy tam, kde bychom jí nejméně hledali. Motivy obrazů jeho jsou prosté a nehledané. Zapomenutý kout, řepkové pole, lán zrajícího obilí, domek beze vší architektury — vše to v zdánlivě mrtvém klidu, bez rušného života. Ale vnímavý pozorovatel vystihne, jak vzduch se chvěje, oblaka táhnou, stromy šumí. Na všech obrazech patrn je hluboký vztah k té hroudě, opuštěnému koutku, který umělec kouzelným svým štětcem na plátně zachytil a tím také vysvětluje se silný, bezprostřední dojem, jímž krajiny jeho na diváka působí. — Výstava i za panujícího nepříznivého počasí těší se četné návštěvě obecenstva z Kralup i nejširšího okolí. Potěšitelno je, že obrazy našly i dosti kupců, tak že byly během prvních pěti dnů trvání výstavy prodány 22 obrazy. Výstava bude po ukončení svém v Kralupech přenesena do Kladna, pak do Loun a Roudnice. V Kralupech potrvá do 19. dub. t. r. *C.*

♡ **Emauzská pouť** je jednou z nejzajímavějších pražských zvláštností. Nemáme bujný karneval Paříže a Nizzy, nebo Oktoberfest mnichovský — máme jen své velké pouti. Emauzská pouť, český paskvil Nižního Novgorodu, či chcete-li kvintesence našich venkovských jarmarků a poutí. Ale je to zcela naše česká specialita . . . Kus obchodního primitivismu, žně nejmenších trabantů boha Merkura. Rozlehlé náměstí Karlovo — bývalý historický dobytčí trh — dnes jedno z nejcennějších náměstí Prahy, jež se svými sady najde málo soupeřů v celé Evropě — promění se v pondělí velikonoční v moře bud a krámků sterých forem a rozměrů. Pernikáři, pomerančníci, fíkaři, typičtí prodavači orientálských pamlsků, fotografové, planetáři, písničkáři, kramáři tvoří většinu základních a již historických elementů emauzské pouti. A do toho mísí se dost bizarně vymoženosti drobné moderní spekulace: fonografy, patentní váhy, elektriséři, mechanická divadla a dokonce jakési »technologické museum« se skutečným parním strojem o 1 koňské síle . . . A když dobrotivé nebe neskrblí sluncem, statisíce Pražanů i občanstva z okolních obcí, Podola, Krče, Pankráce atd. promění široké cesty sadů v tísnivou tlačenici, v níž převládá mládež a děti. Dospělejší kupují si srdce a jiné symboly »lásky«, děti hlavně věci ztravitelné. Každý krámek je mocným magnetem a vnadidlem dětské touhy . . . Znám emauzské pouti — vyrostl jsem na Karlově náměstí a nezapomenu, jak sháněli jsme v dětství čtyráky na emauzskou pouť. Obešli jsme všecky příbuzné nečítajíc ani rodiče, babičku a dědečka. Tak sehnali jsme obrovský kapitál nějakých 10—20 krejcarů a šli jsme hned ráno na obhlídku. Nejdřív jsme vše znalecky prohlédli a pak teprve kupovali . . . Odpoledne byly lukulské hody a hry . . . Následovaly obyčejně zkažené žaludky a mnohdy výprask. Tempi passati . . . Jdete-li druhý den, v úterý ráno, po Karlově náměstí, vidíte celý obraz lidské pomijejícnosti. Z krámků zbývají jen kostry a ty valem hroutí se vám před očima . . . Do jedenácti je vše pryč — už v Bubnech na »Slamníku«, a jen spousty papírů, jež odklízejí sadoví metaři, připomínají vám slávu včerejší pouti.

SMĚS.

** **Nejnovější divadlo světa** jest Auditorium Stock, jež před nedávnem zřízeno v Dawson City v Klondyke. Herecké společnosti navštěvovaly již dříve toto zajímavé město zlatokopů blíže polárního kruhu, ale bývaly to vždycky spíše tingl-tangly. Tentokráte však jde o skutečnou divadelní společnost 25 osob, jež hodlá provozovati dramata a opery a má repertoar velmi rozmanitý: uvádíme tu jen »Carmen«, »Sappho«, »Le Tour de Nisle« od Dumasa otce atd. Vstupné na místo k stání jest asi 50 korun! Ale v zemi, kde krabice sirek stojí shilling, nejsou takovéto ceny ovšem nikterak nápadné.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: R. J. Kronbauer: Úspěchy . . . — Karel de Wetter: Stará idylla. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Xaver Tejřov: U stavu. — Vilém Mrštík: Zumři. — Feuilleton: V divadle »Renaissance«. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Nakladatelské družstvo Máje

vydalo a doporučuje tyto nové knihy:

Básně.

Jaroslav Vrchlický. **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje. Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. puv. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. pův. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Skampa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. vaz. K 3·30, pošt K 3·50.

Krásná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikaře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. puv. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilem Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. umělec. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Cíty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vazane K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl I. Výtisk za K 6·—, pošt. K 6·30.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·50, pošt. za K 7·60.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Stoba.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Pro mládež:

Růžena Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkam. Váz. za 2 K, poštou za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík. **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Počteno cenou Čermákovou. Vychází v Románové knihovně Máje, pořadané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ROK NA VSI.

(Románová knihovna Máje. Pořádá dr. Rud. Jar. Kronbauer.)

Dosud vydáno

deset sešitů.

ROK NA VSI.

Kronika moravské dědiny.

Napsal **Alois Mrštík.**

S obrazovou výzdobou

Mikuláše Aleše.

Poctěno cenou Čermákovou.

Vychází v dvouarchových sešitech po 36 haléřích a předplácí se na 10 sešitů i s poštovným K 3·60. První sešit na požádání zašle na ukázku zdarma i franko každé knihkupectví, jakož i nakladatelské družstvo Máje.

„Rok na vsi" je dílem neobyčejné síly. Člověku je tak teplo, čte-li tyto drobné příhody ze života moravského lidu, toho lidu, jehož celý karakter vnitřní i vnější o tolik lépe jest zachován než našich venkovanů ve středních Čechách. Ale nemysli nikdo, že líčení Mrštíkovo je obyčejnou folkloristikou, jak vešla do mody. Nikoli! Alois Mrštík je vzácným umělcem a jeho umění dodává těm prostým postavám tolik života i krve. S obrazy Alešovými tvoří kniha Mrštíkova celek neobyčejného souladu a té zvláštní teplé intimní krásy, která z obrázků Alešových řečí ryze českou k nám hovoří.

„ROK NA VSI", hned když se objevil poprvé ve veřejnosti, uvítán byl jako

jedno z nejkrásnějších a nejrázovitějších děl nové české literatury.

Žádejte první sešit na ukázku v kterémkoli knihkupectví nebo ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v PRAZE-II., ve Štěpánské ulici číslo 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégra a syna v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 24. DUBNA 1903. ČÍSLO 31.

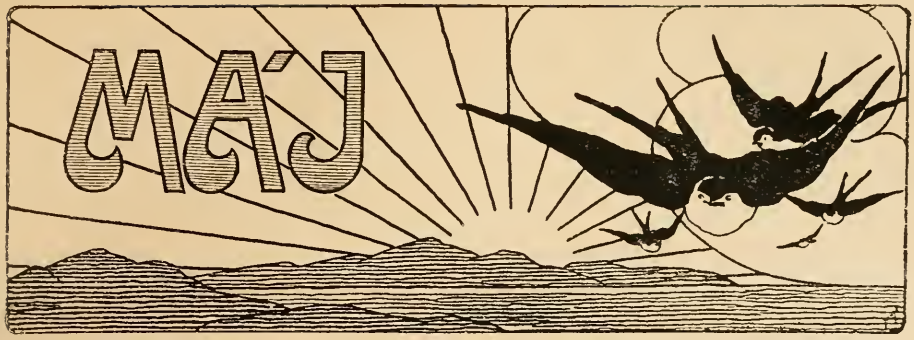

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

LEDA:

PUTIČKA.

Dramatisovaná nálada.

Osoby:

Olga, dcera bohatého továrníka — chromá.
Nána, její stará chůva.
Robert, ženich sestry Olginy.

SCENA.

Elegantní budoár. U okna malý šicí stolek s křeslem. V okně proti sobě zavěšeny dvě klece s ptáky. Na pravé straně pohovka. Naproti etažéra s drobnostmi. V rohu poblíž etažéry stolek s albem, podle něho dva taburety. Poblíž etažéry na straně druhé dvéře. Všude hojně živých květin.

[: Doba odpolední, z jara :]

Olga, sedící u šicího stolku, na kterémž stojí zvonek, nahýbá se nad rámcem vyšívacím. Její berle opřena je o parapet okna.

Olga (prudce zvoníc): Náno! Posud nic! Náno!

Nána (z venčí): Už jdu, putičko moje! (Vchází do dveří.) Už jsem tu!

Olga: Jak vypadáš. Celá rozradostněna! Jako u vidění!

Nána: Jaký pak div! Vždyť on přijel!

Olga: Kdo?

Nána: No on! kluk! Jako blesk pad' mně do domu!

Olga (radostně): Vašek přijel? A čekali jsme ho teprvé za týden. Hezký je, viď! Jak mu asi uniforma sluší! Ale to se ptám! Kde je? proč nevešel s tebou?

Nána: Celý zablácený! To tak! Musí se přece teprvé slušně upravit. Umýt a šat očistit.

Olga: To zas! Jako by šel k audienci! A já bych ho byla zrovna ráda tak uvítala, jak ty! Či není mně jako bratr?

Nána: Je, jak může syn chudé služky být bratrem bohaté slečny!

Olga (hněvně): Náno! Že se nestydíš tak mluvit! Ty, která jsi nás oba odkojila! Chudý! Bohatý! Jak mne to bolí, že právě ty tak mluvíš!

Nána: Což musí má zlatá slečinka dbát řečí hloupé, staré ženské!

Olga: Která mně je matkou!

Nána: Hlavinko moje! Bůh zaplať za to slovo! Ba, vlastní matka, nebožka, nemohla mít mou putičku víc ráda, než já.

Olga: Jako bych to nevěděla! Ale nechme toho hádání! Jen mně nezapomeň, že Vašek obědvá dnes s námi.

Nána: Při stole s pány! Slečinko moje! Co je to za nápad! Chudý chasník! Když je tu ještě Klárinčin pan ženich k tomu!

Olga: Nezačni mně zas tu písničku znova! Přidáš příbor pro Vášu! Je naším hostem! Mým hostem zvláště. Jak se na něho těším! Už než ho odvedli, když přišel z Prahy z učení, co to bylo za hezkého hocha. Tak štíhlý, mrštný, plný mužné síly! (Smějíc se): A jak rozpačitě tehdáž si se mnou vedl. Já pořád na něho: Vášo! Ty! A řekni sama! Proč by taky ne! Vždyť jsme spolu vyrostli, proč bychom nezůstali nadále: Ty a ty! Ale on už tehdáž pořád: Slečinko! Ale neřek' ani »ty«, ani »vy«. Nedoznal barvy. Všelijak to stále vykrucoval, aby mne nemusil přímo oslovit.

Nána: To už neříkám nic! Ještě aby slečince naší tykal!

Olga: Bodejť! Aby byl jak ty! Taky tobě říkám do omrzení: Když jsi si mne vychovala, tykat mně budeš, jako já tobě! Ty ale pořád jen: »Slečinka poroučí! Putička moje si přeje!« Ale rovnou ne: »Ty Olinko!« »Ty putičko!« Však vím, proč! Nač potřebuješ mne! Máš svoje dítě — vlastní!

Nána: Ježíš, Maria! Zlatoušku můj! Toho jsem si přec nezasloužila! Do ohně bych pro svou putičku skočila. Vlastního kluka nemůžu mít radši! Nemůžu! Bůh je můj svědek! A tohle najednou!

Olga: Tak odpusť, Náno! Ale mně je dnes tak zvláště, tak úzko! Plakala bych a nemám slzí!

Nána: Věřím! věřím! Když nás má už zítra Klárinka opustit! Bude smutno po ní, bude! Ale co dělat! I nebožku maminku jsme musili oželit, a tu na vždy! Chudák pán! Co ten tehdáž činil. Na chuděrku Klárinku nemoh' se dlouho, dlouho podívat, jako by to dítě bylo za to mohlo, že maminka jeho narození zaplatila smrtí! No, přece se vzpamatoval! Neměla si Klárinka taky proč stěžovat na tatíčka, náš pudivítr, že by ji neměl rád. To ale vím, smutno-li mu bude po ní, bez naší putičky nemoh' by být živ!

Olga (měkce): A putička bez něho! . . . . . (Trpce): Zařídil to pánbíček tam nahoře dobře! Mne mu nikdo neodveze! Tady ta berle je jeho nejlepší zbraní proti tomu! Kdo by mu chtěl taky — mrzáka uloupit!

Nána: Olinko! Olinko! Takové bezbožné řeči! To kdyby tatíček zaslech', krev by plakal! Nedost se sám nad tím souží! Ještě kdyby se dozvěděl, že se i naše putička nad tím trápí, smrt by z toho měl!

Olga (ulekaně): Bůh chraň, aby mu to jen ve snu napadlo! A ostatně, to já jen tak! Na plano mluvím! Nevím, co to na mne přišlo! Což nejsem šťastna? (Trpce): Podívej se! Všechno mám, čeho si jen přeju! Kočáry, a šaty a šperky 'a daleké cesty do ciziny, do lázní. Řekni sama, co mně schází!

Nána (dobrácky): To si myslím! Hříchem by bylo naříkat! Jako ve vatě sedět! Pomyšlení mít! Co takový chudý člověk jen prodělá bídy a nouze! Co jen hladu a mrazu zkusí! Ba žeť! Naše putička může pánu Bohu děkovat za takové šťastné živobytí! Hezky hajat, jak dlouho si srdíčko přeje, mít, co hrdlo ráčí, své květinky zalévat, své ptáčky ošetřovat, i chudým nadělovat, všechno sobě pro radost! A tak po krásných teplých pokojích šukat po samých kobercích, pěkně vymýšlené knihy číst o světě a o všem možném . . .

Olga (ironicky): O berli belhat, jako ježek v noci po podlaze! Klip! klap! Jako ve mlýně to klape, tak vesele! Je-li pravda?

Nána (vzhlednouc udiveně): Zas ta berle! Ty moje spasení! Jsou jiní hůř v tom! Trochu pokulhávat! Nevídáno!

Olga: Jen se nezlob! Vždyť si libuju ve svém životě. To jen mně, Náno, řekni! Když jsi byla mladá a taková zdravá a bujná, jako je naše Klárka, třeba's byla chuda, byla by's tehdáž měnila s někým na světě?

Nána (rozjasněně): Tehdáž! Ani s princeznou! Och! byla jsem to dračicí! Do tance jako blázen a v kole jako vítr! Však si hoši po mně oči mohli vykoukat!

Olga (naléhavě): A pak, když tvůj milý, víš, tatík Vaškův, tebe objímal a líbal, viď, to se v tobě tajil dech v hrdle, to's hořela! Byla's to as blažena! . . . .

Nána: Och, ten lump! Ani vzpomenout si na něho nechci podnes! Jak ten mne podved' a s dítětem v bídě zanechal! Ještě dnes mohla bych ho proklínat!

Olga: Způsobil ti velký zármutek! Mohu si to pomyslit! Ale tehdáž, když jsi to ještě nevěděla, že tě opustí! To si mu asi výskala vstříc? To jsi ho as' znala líbat! . . .

Nána: Což tehdáž! To ano! Myslila jsem, že bych tehdáž nebyla vzala poklady světa za jeho lásku!

Olga (v zadumání): Ani poklady světa! Ani šperky a šaty a cesty do lázní — . . Nic! nic na světě!

Nána: Za to ale pak! Když se to stalo! Ještě dnes nevím, jak jsem to mohla přečkat! Ale blízka už jsem tomu byla, skočit do rybníka s tím svým sirotkem! Jen jeho pláč mne zdržel! K vůli dítěti jsem se vzpamatovala!

Olga: Tak ráda jsi to dítě měla, sotva se narodilo! K vůli němu jsi všechno přetrpěla! . . .

Nána: Co nedovede matka! To neví žádná žena jiná, co je to láska k dítěti!

Olga (kývajíc bolestně): Žádná jiná žena! Neví! neví! A nepochopí, když není matkou, ... a nemůže jí být! Viď! když si svého Vašíka tak k srdci tiskla v té největší bídě, bylo ti teplo v srdci!

Nána: Teplounko v největším mrazu! A když se na mne pousmál, jako když boží sluníčko za mraky vyskočí! Ale bylo taky bídy! O jé! Pak ovšem, když mne přijala nebožka paní k mé zlaté putičce, a já směla i kluka podržet sobě na blízku! To už byly jiné časy! (Olga dívá se do prázdna.)

Nána: Ale kam pak se můj zlatoušek tak zakouk'? Nač si asi zas vzpomněl?!

Olga (se vzpamatujíc, přetírá si rukou čelo): Já? Což jsem se tak zamyslila! Ani sama nevím! To jsem si snad vzpomněla na Vášu, jak je takový chudý chasník a jak přece objímá asi tak vášnivě a blaženě mladá zdravá děvčata, která výskají a jak v té bujné mladosti by ani s knížaty neměnil, jak se cítí být šťastným! Či ne? To jsem si nejspíše vzpomněla na své květinky, které mohu zalévat, a na své ptáčky, které mohu ošetřovat, a na své chudé, které mohu podělovat — všechno jen sobě pro radost! (Po chvíli): Co myslíš, Náno? Kdybych tak těm ptákům venku, ne teď, ale v zimě, mohla říci, a kdyby mě řeči rozuměli: Pojďte, ptáčkové, ke mně, do mých

klecí, kde sedí Vaši druzi v teple a blahobytě, ovšem v kleci, ale při všem pohodlí, jen křídélka Vám přistřihnu. Jestli by přiletěli a zůstali!? Ale jdi, Náno! Tak dlouho jsem tě zdržela a máš tolik práce.

Nána: Co si putička naše jen myslí? Nemůžu si její řeči ve své hloupé hlavě srovnat. Snad nezávidí Klárince ženicha?

Olga: Jdi! Jsi nesnesitelna! Závidět své sestře!

Nána: No! vyjelo mně to jen z té hloupé huby! To by bylo taky proč! K vůli mužským! Nestojí za to, i ti nejhodnější. Neříkám nic, ale kdo ví jestli i naší Klárince jednou po výskání nepřijde naříkání!

Olga: Chceš mne snad těšit? Bláhová!

Nána: Nebylo by taky proč! Ale někdy staré oči vidí leccos, co mladým ujde!

Olga: Co tím chceš říci?

Nána: I nic! To jen tak! Jen si tak myslím, jest-li se náš pan ženich nezakoukne jednou taky do očí jiné slečinky, než své Klárinky! Mají ti mužští velké srdce. Všechny ženy se jim tam vejdou!

Olga: Mlč, prosím tebe. Takové škaredé klepy!

Nána: Klepy, neklepy! Ale když se pan ženich s naší putičkou baví, svítí mu oči, jako by byla ona jeho nevěstou, a ne Klárinka.

Olga (vzrušeně): Náno! Toho jsem se od tebe nenadála! Ale jdi! Máš tolik práce!

Nána: Nač mne tedy moje slečinka zavolala!

Olga: Nač? Vidíš, už sama nevím. Ano! pro to, aby zahradník poslal ke stolu květiny, moc květin! Teď ale už se nezdrž déle! Jdi!

Nána: Jdu, jdu, hlavinko moje. I Vaška pošlu! (Odchází.)

(Olga zahlédne se do neurčita s rukama do klína složenýma. Venku se ozývají kroky. Olga se rychle chopí vyšívání svého. Robert vchází.)

Robert: Putička při práci! Dobrý den, Olinko!

Olga: Dobrý den, Roberte! Kde's nechal Klárinku?

Robert: To víš, můj větroplach! V zahradě je. Stání nemá nikde! Jen letí, letí! Nahoru, dolů! Ještě prý na to místečko, pak na ono, s nímž se musí rozloučit! Pak ještě prý do maštalí, do továrny, po dvoře sem a tam, naposled promluvit s tím, ještě podat ruku onomu! Kdo by ji stačil!

Olga: Chudák! Je jí to loučení tak těžké!

Robert (vesele): To jsem zrovna nepozoroval! To se rozumí, s domovem se loučit není lhostejnou věcí! Ale Klárinka má tak lehkou mysl! Hotový motýl! (Vážně): Upřímně řečeno, přál bych si, aby měla trochu tvé vážnosti.

Olga: Mé vážnosti?

Robert: A tvé hloubky!

Olga: Ty's tedy pozorovával?

Robert: Divíš se tomu?

Olga: Divím se, jak ti mohlo napadnout, vedle Klárinky všimnout si mne!

Robert: Mohl jsem si tebe nevšimnout?! Tvé duševní zralosti, tvého jemnocitu, tvé ideální ženskosti? Chtěl bych, aby Klárinka ti byla po té stránce více sestrou!

Olga (trpce): Jen když jen po té stránce! Jakým jsi ale nevděčníkem! Žádáš na zpěvném ptáčeti melancholickou zadumanost sovy! Či ona, krásná, zdravá, má mít názor o životě, jako já, znamenaná osudem?

Robert: Tvoje slova mne bolí, Olgo! Tak sama sebe zahazovat. Neznáš své ceny! A přeju-li si, aby ti Klárinka byla podobnější, nemysli si, že ji proto mám méně rád, než zasluhuje! Jen, abych ti pravdu doznal! Byly doby, — tehdáž, když jsem byl k Vám uveden do domu, že jsem váhal, nemiluju-li tebe více než ji.

Olga (rozrušeně): Roberte! To je hanebnost!

Robert: Nechápeš mne, Olgo! Věř! Miluju Klárinku, jak možno muži, ženichu, nevěstu milovat! Vzpomněl jsem jen minulého rozkolu v nitru svém, ne, abych ti vytýkal, že's byla vůči mně tak odmítavá, tak chladná, ale proto, abych ti řekl, že jsi žena milování hodna, a zasloužíš, abys našla muže srdce svého!

Olga (s výkřikem): Ta slova jsi neměl říc'! To's neměl říc'!

Robert (zaraženě): Nechápu....

Olga (vášnivě): Moji ženskost neměl's mně připamatovat! To's neměl! Či to nezní jako výsměch, vržený v tvář mrzákovi!?

Robert: Olgo, pro Bůh! To se v tobě děje?!

Olga (odmítavě): Nic! Nic! Jen že's mně připomněl rozsudek, vyřknutý nade mnou od lékařů! (trpce): Od takových kapacit vědy! Odsoudili mne nebýt nikdy ženou milující, nikdy matkou... nikdy! Zůstat mrzákem, jakým jsem se narodila!

Robert: Olinko! Moje drahá sestro! Odpust, jestli...

Olga: Nemám, co ti odpouštět! Drahá sestro, jsi řekl! Tak je to dobře, nejinak! Jdi, bratře, tvoje nevěsta tě jistě již čeká! Jdi, prosím tebe, jdi!

Robert (pohnut): Putičko naše....

(Odchází.)

(Olga, po chvíli zahloubání se, prudce vstává, béře berli pod paždí a belhá ke dvéřím, dívá se chvíli tupě do nich, zamyká je náhle, belhá k pohovce, usedá. Berle ji zpod páždí padá na zem. Ona se vrhá na pohovku a vypukne v usedavý, vzlykavý pláč.)

Opona.

♡ ♡ ♡

A. SOVA:

Faust, Don Juan a Světec.

Faust, Don Juan a Světec . . Z jedné matky jsou.
A bratři. (Nemýlím-li se tou domněnkou) . . .

Faust prvorozený s Mefistem v duši. Každým dnem
pochyby rostou . . . Svět mní spasit rozumem.

Don Juan spásu zří ve smyslech vzbouřených.
Svět spasí genij zla. Nad hříchy větší hřích . . .

A Světec modlí se . . . Jdou hlasy z daleka.
A sní: Je možnost spásy mimo člověka.

Faust Duši hledat jde. Don Juan líčí tvář.
Sní Světec na modlitbách. Daleko však zář . . .

Tři nenávidí se. A rvou se díla jich . . .
A rve se rozum s vírou v nadzemské, rve hříchy . . .

Sny, činy, modlitby . . . Dny . . . Věčné zápasy . . .
Už z oněch bratrů tří nás nikdo nespasí . . .

Nazeměvstoupení čekáme doufající,
snů, lásky Herkulové, — činů trpaslíci . . .

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Vdomě, kde Zumři bydleli, na dvoře, hned proti průjezdu v přízemí bydlela rozkošná bytost a jmenovala se Jetty. Běloučkou, hladkou její ruku denně bylo vídat, jak za oknem se zdvihá, vznáší a zas padá nad běloučkým prádlem, kterým zasněžený měla celý klín. Oko Zumra mladšího nejednou už stihlo světlou její skvrnu za očadlým okýnkem, ale pro myrtu a muškáty stojící v okně nepodařilo se mu dosud, proniknouti líbeznou přehradou květin, v jejichž rámci skrýval se její obrázek. Kdo by ale blíže byl při stoupil k oknu a nahlédnul dovnitř, byl by viděl děvče neobyčejné krásy. Byla až svůdně bílá a mámivý odlesk jemného prádla zdál se ležeti i na bezvadných a jak bílé hedvábí hebounkých jejích tvářích. Víčky skoro průhlednými prosvítaly vlhké, tmavomodré oči a když ty vyhlédly, pohlížejíce jaksi zdola, zdálo se, že to náhle zázrakem uprostřed zimy rozvily se temně syté, porosené květy gentian. Říká se o takových očích, že se rodí, když fialky kvetou: a to byl snad jediný ještě obraz, který podati mohl jakés takés zdání o jejich kráse. Ale ty oči a měkké, hravé, v bezděčném úsměvu neustále se vlnící a nad čímsi smutným sice, ale nezapomenutelným jemně se zachvívající rty, — bylo také všechno, čím se lišila od povšechné barvy bílé. »Bílá Jetty«, říkali jí po celé Malé Straně, třeba že mimo kostel a sevřený kruh přátel nikam nevycházela a na venek chodila si černě. Sedíc u okna, i hlavu mívala přehozenou lehounkou jakousi rouškou z průhledných krajek a hruď zahalenou v náprsní řasnatý šátek z bílého hedvábí, kterým nedbale křížem si vázala prsa proto, snad aby od okna nedýchala na ni zima. I když se zasmála (a Jetty smála se ráda), jen kdo viděl slunce z jara jiskřiti se ve sněhu, dovede si učiniti představu o tom, jaký lesk a záření vyvolaly v její tváři dvě řady rozkošně smějících se zubů. Zdála se ještě skvělejší a jasnější v zasmání a všechna jako mlíkem polita svítila jak lilije čistá za chudičkým oknem, v jehož přísvitu prchavým, stranou vrženým obrysem tratila se do tmy. Jakoby vyběhla z temného pozadí obrazu některého z malostranských paláců a posadila se sem k šicímu stroji, začadlému okénku, které s tíží sbíralo a do klína jí skládalo sporé světlo dne. Vzdušno, čisto bylo i kolem její hlavy a na koho promluvila, až se leknul harmonického jejího hlásku.

Snad celý svůj věk tak prodýchala v tichu starých, omšelých stěn domu, jehož špinavému dvoru sloužila svým zjevem za bezděčnou ozdobu. Při plamínku vstávala ranněji než slunce vstává a lehala později, než přiletěla noc. Ladným, měkce nachýleným sklonem hlavy rýsovala se i večer za bílou záclonkou a oddělena od houstnoucí tmy šila, šila — bez ustání šila, ráno i v podvečer, za dne i za tmy, stále týmž odměřeně kmitavým pohybem ruky, připomínající pravidelnou, nikdy netuchnoucí chůzi dobře jdoucích hodin. Jedině kostel a zpěv přerušoval její práci. Kdo ji zpívat naučil, nikdo nevěděl a nevěděla ani ona sama: snad se zpěvem se zrodila a zpěvem žila, jak se zpěvem se rodí a žijou ptáci. V »kroužku« svých přátel, kam pobavit se chodila v neděli v podvečer a o velikých svátcích, zpívala už jako hotová mistryně a jen

se ještě zdokonalovala pod vedením obstárlého varhaníka od sv. Tomáše. Týden jak týden pak v neděli vždy a ve svátek zpívala na kůru u Kajetánů v Ostruhové ulici a bylo jistě její zásluhou, že se na mši nahrnulo vždycky tolik lidí, až venku na dlažbě stáli a s hlavou obnaženou jak žebráci mezi žebráky tísnili se na stupních portálu. Však i tam v šumnění nohou a rachot pojíždějících kočárů proniknul sličný její hlas a když ten kostelem se rozlétnul, stařenky odepínaly od skrání koštěnné své brejle, kladly je do rozevřených »knížek« a s mdlým úsměvem na vrásčitých rtech kladouce se do lavic na shrbená záda, daly za sebe se modlit andělskému hlasu, který ve zpěvu se modlil a v modlitbách zpíval zároveň. Měla krásný, nezkažený dosud hlas, nesoucí se lehce do výše a zanechávající po sobě ledva znatelnou stopu příjemné mrazivého chvění. Ani tak nedojímal umělostí a vyškoleným vzletem, jako srdečnou prostotou a nestrojenou vroucností, která výkon její činila nezapomenutelným. Svítil jak stříbro její hlas v řadě tmavých, nějak strhaných a přihruble provázejících ji hlasů ostatních a vzpomínali na ni lidé dlouho i po tom, kdy bílé její hrdlo umlklo a doma se zas naklánělo nad nekonečnou prací.

A vědělo se po celé Malé Straně, že hlasem tím omámila černookého, ale strašně hubeného jednoho »Majstra« tak, že by byl pro ni jistě se studií sběh' i ve čtvrtém ročníku alumnátu, kdyby s rukama sepjatýma bratr i sestra a na kolenou matka nebyli jej prosili, aby zanechal zbloudilých myšlének. A student obrátil se k Bohu, anděla zůstaviv na zemi. Jetty nerada na tu dobu vzpomínala a když vzpomněla, hlas její se třás', a prádlo zakřípělo jí pod rukou pracující se zdvojenou rychlotí. Ještě i pak mohla prý několikrát »udělat štěstí«, ale »bílá Jetty« majstra svého už věrně zachovala v srdci svém. V letě často bloudila Lobkovickou zahradou, kde památkou jejich znamenán byl leckterý strom. A snad zde to bylo, kde se zpívat učila, poněvadž tichounký ten koutek z jara slavíky jen — jen zněl — —

Nuž, neděle byla, Jetty chystala se ku Kajetánům na mši. Tu si všimnula, že po domě se děje něco neobyčejného. Bouchly jedny dveře, bouchly druhé dveře, splašený křik zdušen byl ihned ještě splašenějším hukotem několika párů nohou, v celém domě jakoby bylo zemětřesení. Úplně už přistrojena, jak chodívala, do černa, jen modlitby poodložila na šicí stolek a běžela na schody. Ale v mžiku se vrátila a s hlavy trhajíc klobouk i se závojem, pobízela otce, aby si pospíšil. Ten shánět v koutě pometlo či žerď. Jetty stála už na schodech, sbírajíc oběma rukama do prstů černou svoji sukýnku, a nedočkavě ohlížela se po otci. — Byl to stařičký pán a zrovna tak jako ona o sněhu, pracoval on v druhém okně o zlatě. Dráty ohromných svých okulárů omotával si jakýmisi motouzky a měkkou bavlnou, tak že se zdálo, jakoby se mu po nose a za ušima rozlezly odporné housenky a červi. S okuláry na nose i s těmi červy a housenkami rozlezlými po uších spěchal za Jetty, potrhuje v ruce železným jakýmsi páčidlem. Matka s vysedlými zuby a s černou stuhou v prošedivělých, jedním pramínkem staromodně přes uši sčísnutých vlasech setrvala při své plotýnce.

V domě bylo soudno. Lidé jakoby dostali obsýlku, že se ihned dostaviti mají na určené místo, vybíhali z bytů a horem pádem hrnuli se se schodů, do schodů, z prava i z leva, mobilisován byl celý dům. Pepička, tlustá služka z druhého poschodí, otáčejíc se mezi hrnci v kuchyni, první zaslechla divoký řev z prvního patra, ale jen vyběhla ze dveří, už jimi zas práskla a hlasitým vřísknutím dala všem ostatním znamení. Pan Havlasa, od soudu písař, cídě si v neděli vždycky šaty sám, utekl od rozložených na stole nohavic a strašně smrdě benzinem, spěchal ihned Pepičce na pomoc. Pepičky zatím na schodech už nebylo, za to po tmě do něj vrazil pan Peňáz, od spořitelny účetní a hrozně se divil, jak tak může někdo letět a nevidět na cestu. Ledva se pozdravili, rozešli se zas a vrátili se vyzbrojeni, ten hákem od kamen, druhý mysliveckou židlí, s kterou jezdíval kdysi na hony. Pan Sobotka Jan holil se právě u rozbitého zrcadla, když do pokoje vtrhla polekaná paní Amálka a ptala se: »co pak se to děje? Co je to za Lärm?« — »Co pak já vím? Jděte se podívat«, odpověděl pan Sobotka, přidržuje prstem levý koutek úst a když zvěděl, po jedné jen straně oholen, co se stalo, ani neholil už druhé, ale tak, jak byl, jen do ručníku utřel zamydlenou bradu a už pádil z bytu zrovna tak hbitě, jak se stoličky skočil Jedlička Švec — přes to, že nohu spoutánu měl ještě potěhem a v cestě stály mu čtyři jeho děti. Také pan domácí utahoval šňůry županu, aby jako hlava domu dostavil se k všeobecnému povstání. Ledva vyšel na schody, kolem něho smýknul sebou kdosi shora, sumtě jako hroch a nepozdraviv ani, mlčky, slepě jako zvíře řítil se o poschodí níž. Ale než kdo napočítal pět, zdola zas hrnul se tentýž hroch a nevidě, neslyše zas, jen cestou ryče »sekeru, sekeru, na to patří sekera,« vzpínal se zas o poschodí výš.

Brzo se dověděl kde kdo v domě, jaký to k nim zavítal host.

V noci »ti chlapi, ti lotří ožralí« vyklízeli stoky a nějakým »nepochopitelným« způsobem unikla jim a na schody vyběhla německá myš.

Našly ji děti ráno, když do kostela šly a ty první zdvihly křik. Seděla v koutku skrčena a »olizovala se jako kočička.« Teď stály zástupy kolem ní . . .

Krysy pro tmu vidět nebylo, jen ženské štěbetaly, že je strašlivá.

»Jak kočka vypadá«, bylo mínění jedné, druhé »skákala jak psíček« a třetí nebyla ani jako kočka ani jako pes — — — »dyť je jak putna«, vřískla a skočila, když kdosi myš pošťouchnul proti ní.

Myš zrejdila už celý dům a tak se skoro zdálo, že mužští ani tak nehoní potkána jako sebe. Po

pavlačích, po schodech vzduch se ježil košťaty, smetáky, háky, žerděmi ba i domovník tu stál a jako hrobník opíral se o svou lopatu na shrabování sněhu. Do zástupu vrazil hroch, víře sekerou nad hlavou jak divoch. S vysokou, bodcovanou holí jak biskup vešel i pan Svítil a tvrdil, že s ní vystoupil kdysi až na horu Rigi.

Tábor, lomoze a hulákaje, chystal se k výpadu.

V popředí drala se Pepička, smeták převrácený štětinami ke stropu tisknouc k rozhárané hrudi. Ale dříve, než začala, pan Nechlezejab dožejbral se se svou berličkou a přidržuje rukou stehno, dal si potkana ukázat.

Když mu krysu ukázali, nestrčil do ní, jak se očekávalo, ale k zástupu se obrátil a pravil:

— To já ale nechápu, jak se mohla dostat až sem? Kudy, jen kudy?

— To ti darebáci v noci, — štěbetaly ženské, držíce sukně v náručích, — vyklízeli stoky, pustili ji, pak se s ní nechtěli honit a zůstala tu.

— Ale jak, jak se dostala až sem? Chtěl vědět stařeček, poďubuje berličkou.

— Zeptejte se jí, smály se ženské a stichly pojednou. Blížil se domácí pán a všichni jakoby krysu viděli poprve, když se na ni dívá domácí pán, napínali krky, v bezpočetném množství prstů ukazujíce na krysu.

Pan domácí, shýbaje se ve svém župánku, rovnal na nose brejle a jakoby to blecha byla, hledal krysu po zemi.

Tu seděla »chudáček« v koutku skrčena, přitisknuta ke zdi a shlížela mu pod nohy. Studený ocas podsunutý měla pod sebou oním známým tahem písma, jakým domácí páni rádi podtrhují svoje jména a říkají tomu manu propria. Pohled na krysu byl strašlivý. Zneřáděna, všechna zprašivělá od lidských odpadků a pomyjí chlýstaných tam za ní do podzemních propastí, byla dosud mokra a, uhnána, rychle a lehce dýchala. Srst jako stará houně, o které se neví, byla-li tak schválně barvena nebo stářím jen tak ryšava, činila dojem krysy ještě odpornější. Ke všemu smrděla úžasně a tak nahnala všem s dostatek strachu a ošklivosti, aby se jí nikdo ani dřívkem nedotknul. Jakoby i v tom dřevu a železe měli cit a báli se, kdyby kousla, že hryznutí neucítí až někde v lopatce. A tak, poněvadž odvahy bylo nadbytek, dokud krysa byla ticha, ale jakmile se pohnula, ihned kde kdo začal couvat a o místo se rvát, mohla zcela pohodlně srejdit celé první i druhé poschodí a byla by snad i na půdu vnikla, kdyby od zavřených dveří nebyla nucena hledati po schodech zpáteční cestu. Tu seděla a jen chvílemi pozdvihovala hlavičku, nehrozí-li nebezpečenství odnikud z bezprostřední blízkosti. Nehrozilo. Bezpečnými, vlnitými pohyby plazila se podél zdi a jak králíček když hopkuje po chlévě, rozhlížela se, kudy by unikla.

— Škaredá je, škaredá — pravil kdosi — taková rozcuchaná, uzucaná, — od mladejch.

— Od mladejch!

— Takový prej jsou zlý! Kousne-li, žádná pomoc. Jak od vzteklýho psa.

— Kde pak taky! Samá nečistota, samej nepořád, nic kloudnýho nevezme.

— A chytrá je jak liška. Nalíčená železa přehoupne nebo se pod ně podhrabe.

— U nás na venkově na kolíbce ohryzaly dítě.

— A Francouzi je ve válce jedli.

— Ježíš Marjá!

— Jedli! To vy nevíte? Za pět franků kus a ještě byla o ně rvačka.

Historky hodily se zrovna k tomu, aby dodaly kde komu kuráže.

Jetty chovající rovněž sukýnky v náručí, tiskla se ke zdi a bílá jak šátek, třásla se. Útlounké její botky vystupovaly na špičky a pod rukou jen jen jí chřestilo pěnící se prádlo pozdvižené spodničky. A přece neodcházela, jako neodcházely děti, ženy, báby a starci, ačkoliv věděli, že nejsou k ničemu a jenom zastupují cestu. Bavil ji divoký ruch i rej a pro ten vytrvala na místě až do konce.

Pojednou, kde se vzal, tu se vzal, po kryse zasvištěl kámen.

Potkán, snad byl zasažen, vzepjal se na zadní nožky a zakvičel, jak kvičí malé prasátko. I ten zvuk jakoby měl zuby, — mrazivé chvění zadrhlo zády všech. Náhle potkan skočil a dal se na útěk. Zástup jedním chuchvalcem kácel se po schodech za ním.

»Že uteče, že uteče!« — křičel první i poslední a nastala veliká řež, z které potkan vyvázl úplně zdráv a dal se davem na útěk.

— I dyť, kdyby oni ji pořádně jednou vyplatili, ona by ji kuráž přešla, — pravil zase pan Nechlezejeb, přitahuje berličku, aby nepad'.

— Já už jdu, já už jdu! Já tu nebudu! — křičela slečna domácích — já se bojím, jen jak se na ni podívám.

A skutečně: ledva se krysa pohnula, hned sukně do náručí, hlavu do ramen a div se nepřerazila, jak utíkala, schody zdály se být pro ni uzounké.

Jediná Pepička z druhého poschodí zachovala mužnou srdnatosť. Zavalitá, krátká, píchala do krysy obráceným smetákem a když krysa zakvičela, kvikla i Pepička, zasazujíc kryse nehorázné rýpance. »Jen přes šňupáček, Pepičko,« — radil jí pan Nechlezejeb — pořád jen přes šňupáček, na šňupáčku ona je nejcitlivější. —

— Pepičko, Pepičko! — křičely ženské — Pepičko, oná má kuráž! Ježíš Marjá, to ne! Pepičko, dejte pozor na sukně! — (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

K. B. JEHUDA:

Ballada selská.

Pozazvonil zvonek jasným vzduchem ranním,
s posledním kněz někam kráčí pomazáním.
»K Vítovi as?« — »Jistě.« — »Starý je — ten musí!«
»Předevčírem zasil!« — »Člověk — bytost křehká!«
»Zkusil dost a dost!« — »Jak našinec jen zkusí!«
»Děti zaopatřil.« — »Dřel se po věk celý.«
»Hodný člověk byl.« — Tak o Vítovi děli.
»Buď mu země lehká!«

Do světnice mnozí ze sousedstva vešli.
Ležel vyhublý a praci, věkem sešlý,
děti, vnuci vůkol — tlumený pláč, lkání.

Modlitbu kněz říkal: »Ty, jenž ze sna budíš,
Pane, sluze svému popřej slitování,
přijmi ho v svou milost, přijmi a v den slední
zas ho ze sna probuď, k slávě věčné zvedni — — —
lehká zem mu budiž!«

Do mroucího Víta sila vešla nová,
rukou pozakýval a ta řekl slova:
»Vzpomene Pán jistě poctivého sluhy,
čisté památky a klidu popřeje mně . . .
Leč zem mrtvým lehká? Toho v zápas tuhý
potřebují živí, děti, které s hrudou
tvrdou, nepoddajnou zápasiti budou — — —
těm buď lehká země!«

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Ku konci ještě spusti Farář na harmoniku a ti dva vlasatí studenti na housle časovou písničku: »Vesničko má, pod Šumavou, s tou poesií dumavou, jak v pohádce o tobě snim, tys jediným pokladem mým . . .« Jak je ta písnička smutně krásná . . . Ach, krásná!

A děti se rozcházejí. Julinka nebyla v divadle. Jí se již nelíbí Pepíčkovy princezny, rytíři a Kašpárek — ten čiperný, šikovný Kašpárek.

Ale hlavou Zuzančinou často procházejí tiše a uděšeně Smrt bílá a strašná, ďáblové, šťastná Božena Oldřichova, princ Amantus, vrah Bolero, bezhlavý rytíř, kouzelnice Megéra, Kurando a Špadolino, kat Morinelo, Frydolín, rytíř Valdan, zlatý usmívavý Kašpárek, který mluví co chce a jak chce a nikdy se mu nic zlého nestane.

A zase ten refrain písničky zní — buď o vesničce, nebo o Pepíčkovi: »Pepíčku můj, o duše má, k milování musí být dvá . . .«

Děti se hrnou ven. Pepíček je unaven, co se hlasu naměnil, co se figurkami nahýbal. Ty jeho herci jsou jako živí, pohybují rukama, nohama, očima, Kašpárek se natahuje, krčí.

Pepíček upocen a červený přechází, vrací se k divadlu a panáčky hladí. Baruška je uklízí do bedny, ať si taky odpočinou. Farář přihladil si nakulmované vlasy a zapálil doutník. Zase Pepíčkovi zakouří noc. Je tu dusno. Farář otevírá okno, ale z ulice přichází zima.

Příští neděli bude zase Pepíček hrát.

»Rudolf a Libinka,« křičí zrzavý chlapeček ve dveřích.

K Zuzance přisedla kamarádka Musilová.

»Bylo to krásné,« řekla, »já bych každý den chodila do divadla.«

»Prosím tě, Musilko, neříkej ve škole nic o mně, já už tam nepůjdu. Ne vím, co tam. už za těch čtrnáct dní . . . Já už jsem vlastně . . .«

»Co mluvíš? Jsou ve škole starší, nevynášej se tak.«

»To vím, ani se nevynáším, ale nic z toho není.«

»Ty jsi divná!«

»Musím babičce pomáhat vydělávat. Babička, holečku, sotva se vleče, má gicht a regma, sotva dojde ke kostelu a dlouho tam nevydrží. Každý den si dává horké pukličky na nohy. Lidi jsou lakomí až běda, Musilko, nic nedají, ty jedinká to víš, že babička žebrá. Já jsem už všecky Mikuláše a čerty prodala, já to umím a budu prodávat. Něco mi jednou řekla Julinka, a ta mi pomohla.«

»Co ti řekla?«

»Nepovím ti to.«

»Nikomu to nepovím, řekni mi to.«

»Řekni na mou duši.«

»Na mou duši.«

»Že jsem krásná.«

»Ty!« rozesmála se Musilová a pátravě se zadívala na Zuzanku. »No, není to tak zlé!«

»Nerozumíš tomu jako ona. Jula je malířka.«

»Až bude.«

»To se ví, že bude — a slavná, uvidíš!«

»Zuzanko,« přišel až k nim Pepíček, »jak se ti líbili Zdenka a Zdeněk?«

»Ó, líbili.«

»Viď?« a pohladil její zkadeřené, zazlacené vlásky a usedl u svých drahých knih. Hodiny tikaly.

»Chtěla bych, Pepíčku, být takovou šťastnou Zdenkou, třebas bych v žaláři trpěla, jen kdybych věděla, že bude dobrý konec.«

»To je to.«

»V Pepíčkových kusech všecko dobře končí,« smála se Baruška, rovnajíc židle a lavice, »je tu zase krámů, pane Bože!«

»A jak se ti včera prodávaly sirky?« vzpomněl si Farář.

»Dobře,« usmála se Zuzanka a bílé zoubky se jí zatřpytily, »dost jsem vydělala, lidé jsou andělé, ať hubuje babička jak chce. Šla jsem k Montágům, ke Glaubicům, na Poštu i ke Karabinským, k Hermonům a Steinitzům, a všude kupovali a tolik přepláceli, že jsem se styděla brát. A říkala jsem: Děkuju, děkuju, milostpáni. Jeden mi dal sardinku a musela jsem ji hned u stolu sníst. A jiný mi daroval dvě škatulky mandlí a malin, které vyhrál. A jeden když jsem mu podala zápalky, dal mi desetník. Věřte mi to. Půjdu zase. Je to jako výlet. Je krásně. V ulicích tma a lucerny házejí žluté pruhy jako komety. A kroky zvoní po dlažbě, jakoby chodili rytíři. A všichni lidé jsou hodní. Já mám ráda lidi.«

»Nejsou všichni hodní,« zachmuřil se Pepíček, »to si nemysli.«

»A ty peciválku,« řekla Baruška a běžela vstříc hezkému materialistovi, který klopýtl o natažený koberec.

»Neumějí ani chodit po tepichu, to je vidět,« vítal jej Pepíček.

Pepíček prohlížel materialistovu hůl a Farář omakával látku na jeho dlouhém, elegantním zimníku, pomohl mu z něho a prohlížel podšívku. A pak si ukazovali hole, který má lepší. Pepíček se usadil s dýmkou ke stolu.

Zuzanka veběhla do černé komůrky, kde již babička chrápala, ovázala si hlavu kyprou, lehounkou, červenou šálou a vyrazila ven, jakoby ovládala život a svět. Běžela po Tržišti dolů, dolů. Bylo třpytivě vlhko a teplo. Její kroky drobounce zanikaly na tvrdém dláždění. Z hostinců padaly růžové a zelené záře a zněly písně rozladěných starých klavírů a hrubé hlasy těch, kteří tam pijí.

»Uvidím, uvidím,« volala Zuzanka. Smála se šťastně, jako pták, jako skřivánek na poli. Vzhůru, vzhůru! Ach, zpívat!

»Babička doma spí. Chudinka stará. Den ode dne je scvrklejší a menší.«

Zuzanka se vřítila do kouře a světel a hlasů a pivní atmosfery a vtipů a podivné radosti života.

Stála tam bledá, snivá a krásná jako jaro, které stvořil Hospodin, aby zachoval život životem.

Byla dnes tak mladá, jako pučící bez v aleji a tak dospělá, jako poupě krvavé růže.

A když jí dávali peníze, cítila, že nežebrá, nedostává, ale rozdává. Cítila krásu, kterou jí Julinka přisoudila. Modrost očí a růžovost rtů jí svítila jako snivé, zadýchané zázraky probuzených jar.

Ten milý zadívaný pán tam u okna zase seděl. Toho bude milovat, jako Julinka svého kněze. Přistoupila až k němu a podávala mu zápalky. Ohlédl se, rozevřel oči a zamhouřil je. Hleděl upřeně na ni. Zatlouklo jí srdce.

»Děťátko, přišla bys ke mně? Z té tváře se dá něco sebrat,« obrátil se k soudruhovi.

»Dá — celá,« zamračil se soudruh.

»Přijď, dceruško, dám ti jako velké slečince, když mi budeš trpělivě stát.«

»A co budete chtít?«

»Kreslit si tě budu.«

»Přijdu, jen řekněte kam.«

Řekl.

»Ach, to je blízko.«

Šťastná, jako motýl, který se zbavil kukly, jako včela, která nalezla aleji lip, jako žíznivý poutník přišedší ke studánce lesní, ocitla se na ulici. Vítr přeletěl, zakvílel, odlétal. Nepůjde už nikam prodávat. Omámená kráčela po Tržišti. Nad ní třásly se hvězdy, jakoby chtěly spadnout a uprchnout z nekonečna. Nad mřížovím pumpy zachřestil blýštivý zlatý lvíček na velikém zlatém vejci. Vítr jí zatřásl, jakoby ji chtěl porazit. Všady bylo temno.

* * *

Bylo temno. Jen hvězdy se třásly vysoko, jakoby je někdo držel mezi prsty a ony toužily uprchnout. Zuzanka šla loudavě a potácivě. Rozpínala ruce k lahodnému, polo zimnímu, polo už jarnímu nebi, jakoby se bránila větru.

»Maminka byla holubička,« řekla nahlas, »a já jsem hvězda.« Zasmála se.

»A teď ať si Julinka nedomýšlí, já budu taky milovat. Bude mne ten pán malovat. . . .«

Proti ní kráčel zvolna vysoký muž. Kroky jeho zvonily v tichu jako údery hodin. Zuzanka přišla do míhavého svitu lucerny. Byla velmi slabá a potácela se. Měla již jen několik kroků, a přece připadala jí cesta k Ježíšku ještě velmi dlouhá. Bylo jí vláčně mdlo.

Cizí pán zastavil se u ní. Dotkl se rukou její hlavy a podival se jí do přivřených, opojených očí.

»Pojď ke mně, co bys šla už domů, u mne je krásně, vždyť sotva jdeš!« promluvil tiše, lahodně a důvěrně. A vzal ji za ruku. Vítr přismykl její tílko k němu, jakoby jí rozkázal, aby šla s ním. — Domníval se, že je opilá.

Rozevřela oči a bylo jí velmi příjemno. Ten mladý muž, který ji potkal, byl milý a taky jako slabý, a přece cítila, že se může o něho opřít. Vítr jí to naznačil.

Šli nedaleko. Zastavili u vrat. Teď teprve si uvědomila, že jí řekl: Pojď se mnou. A pochopila, co míní — do domu — tam do domu.

Otvíral klíčem nějaký dům — ne u Ježíška — a svíral její ruku. Vymknula mu ji a zašeptala: »Pusťte mne, ó, pusťte mne.« Nechtěla jít dál. Trhla celým tělem.

Otevřel vrata a zachytil ji v odchodu: »Ach, prosím tě, neutíkej mi, čeho se bojíš? Pojď přece.. alespoň si odpočineš!« tak sladce hovořil a hladil ji milostí. Něco ji táhlo k němu, a něco ji pudilo od něho. Ohlédla se ještě k Ježíšku. Cítila v té vteřině určitě, že musí s tím mužem jít. Celé Tržiště jakoby přehlédla v horečce, nežli se vsunula za těžká tmavá vrata do neznámého tmavého domu. — Musela jít. Unášel ji tmou. Stoupali. Srdce jí tlouklo. Mladý muž ji držel v objetí a tam v té tmě, v té tmě když stoupali ji políbil. Celým tělem se jí rozplamenila krev. Po prve vycítila, že v jejím těle hoří krev. Něco jako závrať táhlo ji neodolatelně k tomu muži. Jeho blízkost ji omamovala. Podivná vůně jeho úst ji omračovala.

Vešli do tlumeného červeného světla a těžké vůně.

Postavil ji, odhodil svrchník, pohnul sebou a zachytil ji. I jemu tak tlouklo srdce jako jí. Posadil ji k sobě. Držela křečovitě jeho ruku, jakoby se bála, že od ní odejde, že náhle tu zbude sama.

Proti ní z blýskavé těžké látky rozpínal křídla strašný pták a žlutýma očima se na ni díval, zobák rozvíral špičatý a ostrý, jakoby chtěl klovnout do očí. Pohne se, pohne? Je živý? Nebo je to jen obraz? Ohlédla se na mladého muže.

Hleděl prosebně a třásl se, jakoby se taky něčeho bál.

»Modrovous,« řekla si náhle. A problesklo jí duší: Tam někde dál je pokoj, kde se skrývá strašné tajemství. A ten muž svírá v kapse krvavý klíč od toho posledního pokoje. Zahyne jeho vraždnou rukou.

Vzkřikla a vstávala od jeho boku.

»Co je ti?« otázal se konejšivě a měkce. Pohladil jí kolínka a zavřel oči a zakolísal hlavou jako v třeštění.

»Co je vám?« promluvila s úžasem.

»Nic, nic, pojď ke mně,« zastenal a přivinul ji k sobě, jakoby trvání jeho života záviselo od ní, jakoby chtěl umřít, nezavlaží-li jeho rty svou krví, která jí hadovitými plameny šlehala tělem.

Vzchopil se zase. Nalil víno. Přiložil jí víno ke rtu. Pila. Dobrota a sladkost zlatila se v tom studeném poháru. Pila, pila . . . A ruce padly zpět, jako dva uvadlé stonky lilií.

»Jsi jako květ tuberosy,« dýchal mladý muž a uchvátil ji, hladil a líbal a tiskl k sobě.

»Panenko krásná,« šeptal třesoucím se hlasem a snesl se k jejím nohám.

Nic kolem sebe neviděla, ani toho ptáka dravého již neviděla, ani mladého muže neviděla, jen cítila dotýkání jeho rukou a rtů. Bála se i nebála, zdráhala i nezdráhala. Srdce jí bušilo v prsou — v celém těle. Dráždivě svůdná nejasnost se rozechvěla kolem ní.

»Všecko ti dám, co budeš chtít,« úpěl, jakoby trpěl, »já umru, umru,« sténal. A pak již nerozeznávala, co mluví a zdali mluví, jen se vláčně podávala jako pták bouři, jako seménko větru. Červený šáteček se jí svezl s vlasů, které se rozsypaly jako zlato.

VII.

Byla doma, Dívala se otevřenýma očima do tmy a viděla tu tmu jako krvavě rudé červánky, jako to světlo, z kterého vyšla.. Co se s ní stalo? Schoulila se, svinula se. Co to všecko je? A jakoby si kývala v poznávání a rozeznávání: »Tak je to.« Neušla v životě za tu noc mnoho roků cesty? Pod poduškou v kapesníku měla do uzlíčku zavázanou desítku. Nikomu nic zlého neučinila, nikoho nepomluvila, nikoho nepřelhala, má velikou sumu peněz — deset zlatých — a přece je tak sklíčená, jakoby někomu smrtelně ublížila. Je to něco ohromného, co si nedovedla zodpovídati. A nebyla by desítku ukázala za nic na světě ani Pepíčkovi, ani Julince, ani babičce.

A konečně se vybavovala z úzkosti, zrovna jakoby se ze sněhových závějí anebo z tuhé země vyhrabávala, — — Rozjímala: mohla by si koupit šaty, klobouk, všecko, po čem toužila. Ale co učinit, aby se nezeptali, kde sebrala tolik peněz! Řekla by, že desítku našla, ale sotva by tomu uvěřili. Myšlenky se jí nepokojně mátly.

Utěšovala se: půjdu k malíři a budu mít někdy mnoho peněz, koupím si zámek, budu jezdit v kočáře a Pepíčkovi koupím veliké, opravdovské divadlo. Babičku nenechám u kostela žebrat. A slamník, celá komora, všecko se s ní točí, točí, točí. I ta okna s krvavými červánky se točí v závrati, a Zuzanka se křečovitě drží houně. Neslyší ani babiččina chrápání. Konečně všecko mizí — usíná.

A zase je ráno. Babička se již z houně vybírá, křižuje se, oheň v plotně rozdělává, vzdychá, modlí se, kávu vaří, vnučku budí.

Zuzanka má těžkou hlavu a zvadá bledou tvářičku zimou a nevyspáním promodralou. Snídá na slamníku a teplo kávy ji zahřívá.

»I spi si, nic beztoho na tom světě není mimo to spaní,« říká soucitně babička, béře růženec, váže si šátek na hlavu a s Pánem Bohem chce odejít.

»Babičko,« zastavuje ji Zuzanka nesměle, »mám přijít k malíři, velikému pánu, on mne bude kreslit.«

»A nerouhej se Pánu Bohu, nevěděla bych, co by na tobě kreslil.«

»Ale, babičko, rouháte vy se Pánu Bohu, když prosíte u kostela? A vás by možná ten malíř taky maloval.«

»Aby mne Pán Bůh netrestal, jsi pomatená?«

»Ne, vím to, on potřebuje osoby k malování, jen se zeptejte Julinky. Mladé i staré. Já budu

modelka, a protože jsem krásná, moc budu vydělávat.«

»No, dej to Pán Bůh,« řekla babička, »já beztak dlouho nebudu, jsem den vode dne slabší a dnes se mi zdálo, že jsem viděla svůj vlastní funus. Řada mužských šla u rakve a já si povídám: to mne pochovávají.«

»Ale jděte, babičko?«

»Jo, jo, nebudu dlouho dělat. Už mne ta staroba skoro trápí.« A odcházela, šourala se ze dveří a dvorečkem . . .

Zuzanka stáhla ruce pod houni a zavřela oči. Měla tak těžkou hlavu. Na dvorku bělá se už světlo. A to bílé světlo už vstupuje nemile do komory. Babička se už asi uvelebuje v kostele s růžencem.

Zuzanka se zavřenýma očima a s podivnou hrůzou prožívá znovu minulé hodiny. Srdce jí tluče a jakoby se třáslo. Ten pán ji strašně miluje.. Udusit ji mohl . . Vyssát ji mohl. Proč asi, proč? A malíř? Co bude? Má přijít k němu v deset hodin. Snad aby tam ani nešla. Už je jiná nežli včera. Všecko je jiné.

Vstala, zapotácela se a zase klesla na slamník. Usnula těžkým spánkem, jako k neviditelnému kříži přibitá.

Když se probudila, bily právě hodiny na Mikulášské věži smutně a temně jedenáct. Ulekla se, vyskočila a rychle se připravovala. Přece musí jít k malíři, vždyť on čeká. Srdce jí podivně tlouklo. Promnula si oči, umyla se, učesala, střípek zrcátka vzala ku pomoci, šátek kolem hlavy uvázala, ale byla nespokojena. Bála se, že ji nebude moci malíř takovou malovati.

Neklidná, rozpačitá vyběhla na ulici. Denní světlo zabolelo ji nezvykle do očí. Chvátala. Jen aby nepotkala Musilku, nebo jinou spolužačku.

Udýchaná s tlukoucím srdcem se zastavila v určeném vysokém domě. Běžela po schodech vzhůru, jako k nebi.

Zazvonila. Malíř otevřel. Byl klidný a usmíval se. »Děťátko, cos tak letěla?« Nemohla udýchána ani promluvit.

Taková lítost jí proběhla v prsou.

Vedl jí uzounkou síňkou.

Vešli do atelieru. Zuzanka nesměle se rozhlížela. Samá okna, vysoká okna po stěnách jako v nějaké kapli a plno obrazů a podivné plenty a kamínka tak růžově svítí. A ten pohled dolů, dolů na město. Ó, jaká je ta ulička milá a ty střechy zprohýbané a jakoby se ještě včera byly hýbaly a teď na chvilku si odpočinuly. A ty věže dívají se do oken, jakoby se usmívaly. Zuzanka žasla a stojí tichounká, nesmělá, skrčená k červené nařasené draperii.

Malíř ji pohladil. Pocítila té chvíle, že je taky žebračka.

Pohlédla na divný prstýnek na jeho malíku: kroužek s tyrkysem tvaru lupínku, obroubený diamanty.

»Nu, neměj strachu, děvčátko, budeme si povídat, a brzy tě propustím. Tak. Dobře ti sluší ten šáteček, ale dáme jej přece dolů.«

»Ale klobouk mi sluší líp,« odvážila se Zuzanka.«

Malíř se zasmál: »Kdo ví!«

»A jistě,« zakývla Zuzanka.

Malíř řezal tužku a tichounce si pohvizdoval. A přišel k ní, vlasy jí pohladil a rozhodil a zase se vrátil k papíru, rozpjatému na stojanu. Velmi se Zuzance líbily jeho krásné oči a vousy. Prohlížela si ho upjatě.

»Jak se jmenuješ?« zeptal se jako ze sna.

»Zuzana Zrzavecká«.

»Tak, Zuzanko, sedni si tu na stoličku a dívej se na mne — hezounky — tak tak — zrovna tak — ty máš roztomilá očka -- tak —«

A docela se najednou změnil a črtal po papíře jakoby psal Bůh ví jaké psaní. Tak to Zuzance připadalo. Hleděla na něho vroucně a teple. Cítila v očích svých něco nového, co tam dříve nikdy neměla — nějaké modré světlo jí vyzařovalo z duše.

»Kdyby on věděl,« pomyslila si, »ale tak to asi musí být.«

»Kolik je ti let?« zeptal se malíř.

»Bude mi čtrnáct — za týden,« odpověděla skroušeně, protože měla být ve škole.

»Bože,« odhodil malíř tužku na stolek, »a já myslím, žes asi desítiletá. A do školy ještě chodíš?«

»Ne, prosím,« řekla stydlivě a zarděla se, »já jsem už do školy velká.«

Malíř se tiše zasmál.

»Takové děcko,« řekl pak zamyšleně. A kreslil.

»Já nejsem děcko,« zašeptala Zuzanka.

»Ne?« usmál se, »ba jsi, ani nevíš.«

A vyskočil náhle, odběhl a přinesl na talíři šunku a housku.

»Jistě máš chuť a hlad,« usmál se.

Zastyděla se. »Ale ani ne.«

»No, papej, děťátko, já si zatím opravím tužky. A ohlédl se do oken a hvízdal zas nějakou písničku.

Zuzanka rychle jedla, aby se zbavila talíře a šunky... A tichounce vstala, ani ji neslyšel, uchopila ho za ruku a plaše mu ji políbila.

Ulekl se, užasl. Ohlédl se zardělý a zadíval se.

»Prosím tě, ty hloupá,« řekl smutně.

A pohladil její vlásky a posadil ji na židli.

A teď seděla trpělivě hodinu.

Myslila si: »Tento pán je milý a dobrý. Toho miluju. A proč ten mne nelíbá jako ten včerejší, který mi dál desítku? Proč ten neřekne: Jsi jako tuberosa. On jen maluje.«

Napjala tichounce ruce, jakoby vzývala jeho srdce. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

U NOVÉHO ŘEDITELE.

Sotva denní listy přinesly zprávu, že byl konečně jmenován ředitel nového karlínského divadla, pokládal jsem za neodkladnou povinnost svou, abych jej navštívil a optal se ho na program a zásady, dle nichž svěřený dům Thalie spravovati hodlá.

Nový ředitel bydlí velice jednoduše v skrovném pokojíku, který však podává důkazy o vytříbeném vkusu a vzácném smyslu pro eleganci. Nádherné obrazy čelných mistrů flámské školy a nedostižná díla vlašských vládců štětce snoubí se s výtvory českých umělců v nádherných salonech ředitelových, jimž staré francouzské gobeliny dodávají rázu šlechtického zátiší. Asi půl hodiny procházel jsem se prostrannými síněmi páně ředitelova sídla, než mouřenín oznámil, že mohu vstoupiti.

Nebylo mi docela jasno, je-li to mouřenín, který vykonal svou povinnost, nebo mouřenín, kterého odpůrci marně se snaží drhnouti. Než jsem se ustálil na určitém mínění, objevil se nový ředitel před mými zraky.

Je to štíhlý, vysoký, ale poněkud obtloustlý muž prostřední postavy, z jehož černých očí sálá oheň energického odhodlání. Blankyt jeho zřítelnic je otevřenou knihou, z níž vyčte každý zasvěcenec na ráz, že správce karlínského divadla povede nový institut nejsprávnější cestou zdravého vývoje. V těch očích milých a hlubokých čtu, že nové divadlo učiní populárním domem, ve kterém massy lidu naleznou živný chléb umění, ale kde i literární gourmandi každého dne budou moci zasednouti k hodům rafinovaného umění, které je zasvěceno nepochopení davů.

Ředitel netajil se nikterak svými plány. Řekl: Naše divadlo bude nejhledanějším domem. Dostanu nejlepší herce, poněvadž budu platit nejvyšší gáže — všecko obecenstvo půjde za mnou, poněvadž budu vybírati nejnižší vstupné. Divadlo povedu ekonomicky, režie bude totiž u nás minimální — avšak výprava her překoná vše, co dosud zdejší obecenstvo vidělo, poněvadž nebudu litovati nákladu na opatření všeho v nejdokonalejší formě.

Domácí tvorba bude základním pilířem našeho divadla. Budu hráti kusy mladých našich autorů. Kusy, v nichž jsou jiskry geniů, spáry lví a záruka budoucího rozvoje. Budou to práce moderní v pravém slova smyslu, ale zároveň populární. Nebude v nich honba po efektech, ale za to síla pravého talentu a vše to, co dovede rozjásati davy, rozslzeti přeplněný dům, uchvátiti celou veřejnost.

Operu nebudu pěstovati. Avšak pro nepředvídané případy budu udržovati úplný operní ensemble a výborný orchestr. S těmi nastuduji nejčelnější díla světového repertoiru a to vše v dvojím obsazení. Dvojí tenor, dvojí bas buffo, dvoje housle, dvoje bubny — vše tak, aby mne nepřekvapila indisposice členů, kaprice jednotlivců nebo vzdor. Tento operní sbor bude studovat — ale nevystoupí. Bude mou zálohou — reservou — důkazem mé energie, síly, originality a moci. Nikdy nemůžeme věděti, co se stane.

Správu divadla povedu dle zásad dělby práce. Autor napíše kus, který ze zvláštního fondu bude do 14 dnů po zadání poctěn vždy cenou. Porotu volí si autor sám. Za deset dní na to je kus rozepsán a nastudován. — »Nastudován — pane!« poznamenal pan ředitel, zabodnuv se do mne svýma hnědýma očima. Z tónu bylo zřejmo, že vykoná, co si umínil, a byť byly tu hory překážek. —

Mezitím bude se již pracovati o výpravě kusu — pokračoval ředitel. C. k. malířská akademie bude malovati dekorace. Olejem a na plechu — poněvadž jsou tak mnohem trvanlivější. C. k. umělecko-průmyslová skola bude pak pracovati na nábytku, rekvisitách a pod. Vše bude správně dobové a historicky doloženo. Dozor vykoná umělecko-průmyslové museum a čtvrtá třída c. k. akademie pro vědy, slovesnost a umění. Každá hra bude míti svou vlastní výpravu, které se k jinému nepoužije, a bude provedena herci, kteří v jiném kuse více již nevystoupí. Každý divák smí se na hru podívat jen jednou, abychom nebyli v studování a scénování nových her zdržováni. U kasy bude novým přístrojem minuciésně prováděna kontrola diváků. Turniket s automatickým aparátem fotografickým. Patent Syrakusy.

Každá hra bude míti u nás úspěch, což zaručíme autoru pojistkou u banky Slavie. Nebude-li hra provedena nejméně stokráte, zaplatí za nás banka spisovateli poenale rovnající se 50% nejvyšší možné denní tržby za každý večer, který bude scházeti do ujednaného minimálního počtu repris.

Náš repertoir bude pestrý. Počítáme na massy — proto musíme provésti hojnost her nejrůznějších dramatických forem. —

Ze všeho, co pronesl nový ředitel, bylo jasno, že stojím před mužem originelní energie. Toť člověk, jakých u nás pořídku. Ten a nikdo jiný dovede v Karlíně provésti úplnou reformu divadelnictví.

Neodolal jsem a zeptal se znamenitého odborníka, do jehož rukou klade Karlín osudy svého divadelnictví, kterou správu divadla pokládá za vhodnější: správu jednotlivcem, nebo družstvem. Pan ředitel takto soudí: pokud družstvo řediteli dává peníze, sluší mu dáti přednost před každým jiným činitelem, zejmena před tím, který peněz nedává. Dává-li družstvo rady, neb dokonce pokyny — má pro ředitele již menší cenu. Dává-li rady a pokyny místo peněz — pak pravému řediteli vůbec málokdy vyhovuje. Nejlépe je rozděliti funkci: ředitel řídí — družstvo platí! Kéž tato zásada nabude v českém divadelnictví vrchu! Každý vlastenec měl by pracovati pak pro to, aby družstva se množila alespoň v tom počtu, v jakém přibývá ředitelů! —

Odešel jsem nadšen — radostně vzrušen — ba šťasten. V Karlíně našli pravého muže!

J. M. Skřivánek-Sláma Bynický.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

+ **Věrný snímek úplné závěti Dra. Františka Ladislava Riegra** v nádherné, monumentální úpravě vydá dnes svým nákladem a rozešle do světa Nakladatelské družstvo Máje. Hned od prvního okamžiku, kdy Riegrova závěť octla se v časopisech, obíralo se družstvo naše myšlénkou, pořiditi fotografický snímek Riegrova testamentu a vydati jej tiskem v úpravě důstojné velikého a památného projevu našeho patriarchy. Z důvodů na snadě ležících nebylo to v prvních týdnech po smrti Riegrově možno. Laskavostí a vzácnou ochotou rodiny velikého zesnulého umožněno nám fotografování závěti, která obsahuje sedm listů velkého formátu. Tak, jak ji doktor Rieger napsal, od prvního slova, od nadpisu: »Ve jménu Božím« až do podpisu dostane dnes český lid apoštolskou epištolu Riegrovu do rukou. Jsouce si dobře vědomi toho, jak veliký význam má toto otecké, vřelé a varovné loučení Riegrovo pro náš národ a vzpomínajíce hlubokého a nesmazatelného dojmu, jejž závěť svým obsahem, svou vřelostí a svou otevřenou upřímností vyvolala, rozhodli jsme se, poslati ji do světa v úpravě nákladné a manifestační. Když už jsme měli závěť na fotografických deskách, bylo naší přední snahou a přáním, přidružiti k ní zdařilý portrét Riegrův, jeden z těch věrných jeho obrazů, jež zachytila šťastná ruka mistra **Maxe Švabínského.** A tu nám s něžnou pozorností přišla vstříc dcera Riegrova, paní Libuše Bráfova, která zapůjčila nám k reprodukci portrét zesnulého svého otce, který prohlašuje rodina za nejzdařilejší. Správní výbor, jenž s nadšením vydání publikace schválil, požádal nejdůvěrnějšího přítele dr. Fr. Lad. Riegra, pana dr. Karla Mattuše, aby napsal k testamentu úvodní stať. Pan dr. K. Mattuš vyhověl naší žádosti a lapidárními slovy provází reprodukci testamentu. S největší ochotou vyhověl předseda Máje mistr Jaroslav Vrchlický přání, aby Riegrův testament putoval do českých měst, dědin a chat s poetickým jeho posláním. Doslov k publikaci napsal dr. R. J. Kronbauer. Při úpravě památného tohoto spisu měli jsme na mysli důstojnou a ladnou formu krásného díla »Národ Sobě« a vynasnažili jsme se, aby publikace se snímkem Riegrovy závěti už svým zevnějším rázem připomínala váhu a její význam. Co napsal, co lidu svému Rieger pověděl, když se s ním ve svém útulném zátiší na Malči loučil a varovná svoje slova papíru svěřoval, bylo právem nazváno národním jeho odkazem. Vryjte jej v kovové desky, volalo se ve chvíli, kdy Rieger v Pantheonu spočíval. V kovové desky svých duší a svých srdcí si je zapiš, ve svá srdce si je vryj, lide český, psalo se ve všech časopisech bez rozdílu politického vyznání, aby zlaté napomenutí velikého syna tvého se nesmazalo, aby se nepokrylo mechem zapomenutí, a aby stále bylo znatelno, tobě na cestu radostnou i trnitou svítilo a tobě bylo spolehlivým průvodcem a věrným rádcem ve chvílích vážných a rozhodujících. A proto jsme vydali Riegrův testament v té podobě, jak jej napsal. Závěť Riegrova je vlastním jeho monumentem, jejž v srdcích českého lidu si zbudoval. Tak, jak vytryskl z jeho starostlivé duše a jak jej napsal, v té podobě putuj odkaze Riegrův do národa. Staniž se majetkem a budiž uložen ve všech archivech, ve všech knihovnách, zejména všude tam, kde naše mládež hledá poučení. Riegrův testament staniž se národním evangeliem a budiž všude jako drahocenná a vzácná památka uchován.

— **Prof. dr. Jan Herzer,** dlouholetý člen učitelského sboru c. k. akademického gymnasia v Křemencové ulici v Praze, zasloužilý paedagogický a odborný spisovatel, zemřel v Praze dne 13 dubna po dlouholeté chorobě plicní. Zesnulý narodil se 13. listopadu 1850 v Josefově, střední školu studoval v Hradci Králové, universitu v Praze, Paříži a v Lipsku. Učitelskou kariéru započal na Moravě (Hustopeč, Kroměříž), načež od r. 1876. působil v Praze. — Jeho literární význam opírá se o studium jazyka francouzského, jehož byl dr. Herzer své doby jedinými a nejpřednějším vzdělavatelem. Psal nejen vzácné a praktické učebnice tohoto jazyka, ale četnými svými studiemi přibližoval Čechům francouzskou literaturu, zejména v její středověké epoše a v některých otázkách modernějších. Psal o spisech Corneillova současníka Jeana Rotrou, o Voltairově Henriadě, překládal Augiera, Sardoua, Daudeta i Horatia a j. Pro Ottův slovník naučný napsal řadu význačných článků o literatuře francouzské, španělské, portugalské a vlašské. Hlavní činnost jeho však spočívá v řadě francouzských učebnic pro školy střední i měšťanské, jakož i v práci slovníkářské. Dvojdílný velkolepý slovník francouzsko-český (velké i kapesní vydání), zpracované ve spolku s prof. Č. Iblem, vydal před několika lety Otto. V poslední době pracoval na slovníku česko-německém. Dlouholetá choroba odvracela ho od práce intensivnější, k níž Inul Herzer tělem i duší. Budiž mu čestná pamět! —*a.*

— **JUDr. Karel Tomíček.** Starý veterán práce, muž, který prožil doby nejtěžších našich národních trampot a zápasů, rozloučil se s námi ve čtvrtek dne 16. dubna v Selčanech. Dr. Karel Tomíček, krajan, spolužák a horlivý spolupracovník Riegrův z říšských sněmů vídeňského a kroměřížského, odnáší s sebou do hrobu paměť dob nejrušnějších, kdy k veřejné práci osvětové i národní bylo zapotřebí mužů celých a charakterů nezdolných, pyšných a všestranně ucelených. Narodil se dne 11. února 1814 v Poniklé u Vysokého nad Jizerou a teprve v 15. roce počal studovati na pražském akademickém gymnasiu. Seznámiv se úzce se spolužáky Šulcem a Riegrem, stal se oblíbencem Jungmannovým, jemuž mnoho vypomáhal při pracích literárních. V 29 letech stal se po skvělých studiích universitních doktorem práv a pak počal se plně súčastňovati veřejného života. V rušném roce 48tém byl členem slovanského kongressu, brzy na to byl zvolen jako poslanec do sněmu za města Mnichovice, Vrchlabí a Nymburk, později i za Jilemnici na sněm říšský. Psal různé články do Havlíčkových »Národních Novin« a »Slovana«. Roku 1855. stal se teprve advokátem v Pelhřimově, když seznal, že ucházeti se o nějaký z úřadů státních bylo by marno. R. 1861. po Bachově absolutismu byl znovu zvolen na sněm za okresy Rokytnický a Jilemnický, jichž zastupování se však brzy vzdal pro množství prací advokátních, jimiž jako obratný, široko

daleko proslulý právník byl zahrnut. V Pelhřimově stal se členem zastupitelstva a získal si mnoho zásluh o rozvoj města a jeho školství. V poslední době žil v Jičíně a Selčanech, kdež pracoval mnoho na svých velice cenných pamětech politických z let po 48tých, jichž vydal r. 1834. jednu část pod názvem Upomínky na doby národního uvědomění lidu českého a na postavení jeho ve sněmech zemském a říšském. Mnoho materiálu pro pravé ocenění dob zmíněných obsahují též jeho stati k Pamětem starších vlastenců, které vydával r. 1897. »Hlas Národa« —*α*.

□ **České a německé školy v království.** Obecných veřejných škol v Čechách bylo minulého roku 5179, z nichž 2660 českých, 1969 německých. Měšťanské školy 453, z nichž 268 českých, 185 německých. V těchto školách bylo 17.900 tříd, z nichž 10.828 českých, 7.072 německé. Dětí v českých školách bylo 683.037, v německých 423.306. Na jednu českou třídu připadají průměrně 63 dítky, na německou 59 dítek. Na školách působily 18 374 učitelské osoby, z nichž 11.143 na českých, 7.231 na německých. — Pro vzdělání učitelstva je 13 českých a 11 německých paedagogií. Na prvějších bylo 1345 kandidátů a 604 kandidátky, na německých 990 kandidátů a 502 kandidátky. — Náklad na školství v Čechách páčil se na 35,440.644 K. Dle zprávy c. k. zem. škol. rady, z níž data tato vyjímáme, má »učitelstvo pravé porozumění pro své povolání a je si dobře vědomo své povinnosti vychovatelské.« — Procento nedbalé návštěvy v českých školách je bohužel vyšší než ve školách německých. Žádného vyučování nedostalo se v Čechách 3.959 dětem, které pro tělesnou neb duševní vadu školu navštěvovati nemohly, a 174 dětem, které zůstaly přese všechno naléhání školy a úřadů bez vyučování, ač byly normálně vyvinuty.

— **VII. Výstava Mánesa: České umění.** A. Slavíček a A. Hudeček jsou dva krajináři, s kterými můžeme jíti do celého světa. Pronikavý úspěch Slavíčkův ve Vídni je toho dokladem a nedávná samostatná výstava Hudečkova tkví v naší paměti v plné síle. Slavíček je básník poledne a plného jasu, Hudeček básník večera a stlumených melancholických pološer. Každý Slavíčkův obraz by vyžadoval rozboru: postavte jen vedle sebe Klášter sv. Anežky, Cestu do vesnice a Nábřeží!... Tam hedvábné světlo táhnoucí se jako brokát po starých zdech, tu plné sálavé slunce letního poledne a zde zase delikátní tóny vody a domů v měkkém stínu dřímajících. Každý obraz jiný a všechny stejně mistrovské, skvělé, vyspělé a jímavé... Zde pokvetou růže ještě dlouho a pořád krásněji. — Až nápadně ve stopách Hudečkových kráčí Honsa, ale nebojí se, že nenajde svou cestu. Úprka dostavil se jako vždy svůj do poslední tečky a jeho č. 81. Na dušičky ukazuje nám vyspělost mistrovu. Kdesi však o nás zavadila u Úprky manýra či únava či něco jiného? Ale celek je stejně šťastný jako byl dosud. — Kalvoda, který se tak neumělecky rozčilil na kteréhosi kritika, zabředl dočasně v touze po modernosť na scestí, z něhož se zajisté brzy dostane. Tak jako jsou Močály krásným činem umělce a krajináře, tak je »Podzimní slunko« hračkou, hezkou dekorativní hračkou, k níž není však zapotřebí tak pěkného talentu, jakým se Kalvoda honosí. Tomcovo č. 105. »Před jarem« zaujala nás hluboce a také úsudek naší Moderní galerie projevený zakoupením dobře ocenil tento obraz, jehož červenavý tón tak šťastně zachytil první rašení jara nad posledními zbytky sněhu. Už jen jmenem můžeme zachytiti zajímavé práce Vovsovy, Jelínkovy, Lolkovy, Kavanovy (čís. 37. výborné!), Dvořákovy. Zvláštní zmínky zasluhuje Bém. Vysoko si ceníme č. 99. od Huga Böttingra Na potoce. Tak krásnou zlatou vodu a tak delikátní světlo sotva najdete v celé výstavě. Hned vedle zajímavý jeho dekorativní Zimní spánek přírody a rozotmilá vzpomínka na Zelené Mládí ukazují umělce mnohostranného, myslícího a jemného. Nebudeme také znovu chváliti Knüpferovy mariny a Schwaigrova nepřekonatelného Krysaře, ale velice nás zajímal Miloš Jiránek a Arnošt Hofbauer. První malíř-literát, dráždí nás všude jiným problémem, chytá nás všude, ale zřejmo, že spěje tak vysoko, kam jen může mířiti sen opravdového umělce. Zatím mu srdečně tiskneme ruku za jeho Sprchy, ne že bychom neměli celou řadu námitek — ale protože konečně sáhl do našeho nejvlastnějšího života, odkud mohli naši figuralisté čerpat již mnoho vděčného a — našeho. Blížíme se k problemistům. Kam spěje Hofbauer? Jeho pastel Kesa (Gejša?), sněžný pohled na Prahu a marina Před východem slunce — ukazují, že autor hledá nový styl, žaponisuje a jde po stopách Emila Orlika. Také nevíme, kam dojde — ale víme, že se neztratí. — František Kupka je další záhadář. Technický silák a hotový člověk, modernista rozený (ne dělaný), malíř-filosof. Jeho Vzdor, tvrdý a mohutný, je jako sonet Leconta de Lisle a obraz ten věru uchvátí... Chápete dobře sugesci cyklu »Ticho«, ale vtip leknínového embrya je stejně bizarní jako dřevěný leknín Bílkův. Za to nás docela překonaly Kupkovy Radosti. Lidé hledali v nich alegorii. Ale není ji tam dle všeho. Kupka nechtěl nic jiného namalovat než primérní, lidskou, bezuzdnou, rozpustilou radost, jež se vzteká a směje slunci vstříc, tak jako se směje žhavé slunce a hraje si mořská vlna. Radosti rozpoutaného temperamentu a krve, jež opíjejí... Viktor Stretti roste každým rokem, jen Panuška zoufale zápasí mezi hračkami a komponovanými krajinami o nějakou basis, na níž by vyzrály v těžké zrno zdravé prvky jeho talentu. — Velmi zajímavé věci podává v pohádkových motivech Preisler, ač nezdá se nám, že by se tu cítil technicky docela doma. Jemné i v pojetí i v tónu a proto i krásné jsou K. Špillarovy pastely, zejmena Večer a Pokušení. Dobré portréty podali Pollak a Homoláč. Vysoko stojí pohádkové lepty Preissigovy, a smělý je Wachsmannův nápad (V proudu). — Plastika je nečetná, ale pěkná. Klasické Suchardovy plakety a jeho rozkošné dětské hlavičky jsou známy. Výborně representuje se sympatický a pracovitý Šaloun, zejmena v Ženě (č. 36.) a v Porretu (č. 124.). Zvláštní vábivá lehkost a elegance vane z jeho prací, a přece jsou to věci vážně myšlené, temperamentně i svědomitě podané; Kafka a Havlíček ukazují mohutné stopy požehnaného vlivu Rodinova, jdouce k síle výrazu i hloubce point. — Končíme tyto zběžné

poznámky o sedmé výstavě Manesa, jsouce hrdi na české výtvarnictvo naší doby. Psali jsme je plni vděčnosti za radostné chvíle, jež jsme prožili v pavilonu pod Petřínem a přejeme si, aby také hmotný úspěch následoval uměleckému vítězství českého umění výtvarného, z něhož plnou radost cíti i čeští spisovatelé. *M. F.*

⊙ **Výroční valná hromada Spolku českých spisovatelů belletristů Máje** jest v neděli 26. t. m. o 9. po případě o 10. hod. dopolední v sále u Štajgrů.

\+ **Srbský host Národního divadla sl. Vela Nigrinova** je velká herečka malého divadla. Jenom politika až dosud k nám ze Srbska přicházela. Není vždycky pravda, že inter arma silent musae. Kde mají tragédku takového stylu, tam asi bude umění na scéně domovem. Vela Nigrinova je milý umělecký zjev. Její hra má svoje kouzlo, jímž si naše obecenstvo hned při prvním vystoupení podmanila. Dáma s kameliemi je role, ve které může herečka ukázat všechny složky svého umění. Poslední akt je ovšem hlavní její doménou. Srbská heroina hraje jej krajně realisticky. Je až s podivením, jak herečka dovedla statnou svou postavu podrobit zákonům svého umění. Viděli jsme zlomené, vyčerpané tělo, umučenou, propadlou, hrobovou tvář. Umění tu dostupuje hranic, jež divák snese. Hra je tak dokonalá, že vám připomíná určité případy, chvíle těžkého smutku, jež jste prožili. Není již možno podat víc, není možno věrněji napodobit. Vracíš se proto rád ve vzpomínkách k partiím, jež na duši tak dusně nepůsobí. V tom směru je nejpozoruhodnějším to, co umělkyně podala v prvním jednání. Její konversace je hravá, třpytivá a ladná. Její pohyby jsou vzdušné, lahodné kresby. Umělkyně dovede vyjadřovat touhu tak výmluvně, že zrovna vidíš ji stělesněnu. Nejen hrou v obličeji, nejen snivým a sladkým akcentem, ale i pohybem, celým tělem, jež se přivinuje a jež jakoby v tu chvíli křídla dostávalo. Umění její bylo pochopeno a provázeno nadšenými projevy. Všechny ohlášené hry slibují značný umělecký požitek. Vela Nigrinova řadí se k nejlepším hostům, jež jsme zde viděli a jejích pohostinských her bude dlouho vzpomínáno. —

⊙ **Mánesův poslední dopis**, který jsme ve 29. čísle Máje uveřejnili, dá se přečísti teprve po vysvětlení různých nesprávností, které pokročilá duševní choroba umělcova způsobila. Pravopisné a mluvnické nedostatky vážnější jeví se v některých slovech: bridete (místo: přijdete), holkách (m. holek), hošich (m. hochů), prit (m. přijď) a pod. Místo patroni píše: proni, místo prosím píše: prisom a pod. Správné čtení dopisu po opravě naznačených nedostatků jest: »Milý příteli! Já mám k Vám náramně velikou důležitost. Kdy s tím Vaším mistrem kdy přijdete ke mně? Budete vidět malý obrázek večer k modlitbě.« Do nákresu malého tabernakula ukazuje čarou, kam přijde »Pozdravení andělské«, kam »Patron otce a matky«. Pak naznačuje zavřené okénko tabernakula a určuje: »Patroni v okně: holek, hochů«. A končí: »Tak přijď prosím ke mně Mánesovi.«

⎓ **Snahy veř. zdravotnictví v otázce smlouvy manželské.** Napsal doc. dr. L. Haškovec. (Lid. rozpravy lékařské č. 36.) Spisek nevelikého rozsahu, ale za to tím většího obsahu. A potřeby naléhavé. Dnes kdy zdravotnictví zahájilo houževnatý boj proti celé řadě nemocí sdělných, kdy dohlédá účinně na hygienu škol, veřejných budov i příbytků soukromých, zůstává vůbec nedobývanou jedna z nejdůležitějších bašt, ono vydatné depôt různých chorob — manželství. Z rodičů nemocných tuberkulosou, přijicí, alkoholismem rodí se přečasto zase potomstvo tuberkulosní, přijičné, nervově i duševně zmrzačené. To zná i zákon, leč ochranou svou přispívá jednotlivci jen tehdy, žádá-li o ni jsa ve svých zájmech poškozen — jinak zůstává jen na papíře. Ale v budoucnosti ukáže se nezbytným, aby zákon zasáhl svou chladnou rukou vždy, kdy toho třeba, byť i proti vůli těch, jež svazek manželský uzavříti hodlají. Předejde se tím mnohému rozvratu rodinného krbu a přetne řetěz chorob důsledně na potomstvo přecházejících — poškozením třeba zájmů jednotlivce získá celek. K tomu ovšem třeba jednak porozumění širokých vrstev, jednak přispění příslušných zákonodárných sborů. Spisek Haškovcův plní úlohu svou v obém směru; v prvním průhledností svou získává massy nejširší, v druhém akcentuje, že »jest věcí kompetentních sborů našich, aby v poznávání a projednávání tak důležitých a zásadních věcí nebyly poslední a pouhými diváky neb přejímateli zákonů jinde zpracovaných« Odporučujeme spisek všestranné úvaze. *Dr. C.*

!! **Vyrovnání národnostních protiv** dočkali jsme se konečně v Praze těchto dnů pod vlajkou sjednocené Italie. Mladí pánové čelných českých rodin pražských a předměstských po několika soukromých pokusech odhodlali se pořádati dychánky umělecké a to českoněmecké nebo německočeské — libo-li. Šťastní tito lidé nalezli tak onen bod, z něhož se dá vyvrátiti svět, neboť s neobyčejnou a upřímně řekněme: neočekávanou duchaplností rozdělili si úlohy. Elegáni, na nichž je jinak až dosud vše jenom papínkovo, pokud jsou českého jazyka mateřského, zvou v českých rodinách českými pozvánkami — jejich vtipní protějškové německé mateřštiny pak zvou opět v německých rodinách německými pozvánkami. Zábavě dán taliánský název, učinkují němečtí a čeští herci, zpěváci a koncertisté — kdo má na loži 50 K, je v Centrálním hotelu vítán. Kdo neumí dobře německy ať mluví česky potichu, aby se mu bohaté nevěsty, na které je takto prý neomylně políčeno, nevysmály. Nedejme se!

⎓ **Švandovo divadlo na Smíchově**, které, zdá se, pozvolňoučka se počíná v poslední době zase vymaňovat z tenat operetních a fraškovitých nechutností, připravilo nám několik zajímavějších večerů, které zůstanou jistě umění milovné části obecenstva v milé upomínce. Bylo to v prvé řadě debutní vystoupení známé operní pěvkyně Národního Divadla, slečny Otylie Dvořákovy, v titulní roli Sardouovy Fedory (30. března), dále premiera aktovky Očista od Abigaily Horákové a Schnitzlerova jednoaktového dramatu Družka (4. dubna), konečně pak premiera Halbeho 5aktového kusu Bez domova, který byl sehrán při čestném večeru p. Táborského dne 15. dubna. Vystoupení slečny Dvořákovy bylo jistě očekáváno s nemalou rozmanitostí představ a dohadů. Jedni, vzpomínajíce jejího působení operního, před-

pokládali jistou dosi elegance a jistoty, kterou se zapsala obecenstvu, jiní z těchže důvodů imputovali jí hloubku prožití dramatického. Nutno přiznati, že přes to, že role Fedory nemůže býti ani z daleka zkušebním kamenem činoherní dramatické intelligence pro svoji svrchovanou theátrálnost, dovedla se přece jen hra slečnina povznésti k velice čistým a vnějšně opravdu zářivým stránkám dramatického podání. Předně štíhlý, sympatický zjev umělkyně, jejíž úsměv, pohled a nervosní, jemná hra prstů i ramen byla vzácně propracována, uchvátil a místy elektrisoval. Slečna jistě velmi podrobně studovala složitou úlohu Fedořinu ve všech odstínech jejího oddávání se Ipanovu, ve všech výbušich bolu, vášně i šťastného prozáření duševního, k čemuž ostatně jí sloužil as nejeden, ale celá řada originalních výkonů jiných divadel. Tyto zřejmé vzory a různě nuançovaná pojetí byla na druhé straně závadou, jejíž rušivost byla nejednou zřetelna. Nebylo naprosté jednolitosti v souhře, neprojevila se jí jednotná, určitá individualita umělkyně. V okamžicích jasu a šťastné veselosti bylo cítiti upřímné odevzdání se duší i tělem, veškera osobitost herečky rozlila se hřejivou rozkoší do hlediště; za to však akcenty bolesti byly otupeny dosti znatelnou a tiživou affektací a manýrou. Bude nejvýš zajímavo shlédnouti slečnu v některé z rolí méně theatrálních, v něž bude možno vložiti hlubší poklady citlivosti a životní pravdy. — Jednoaktová práce Abigaily H. Horákové budí celou řadu zpětných reminiscencí. Vzpomínám Hilbertovy »Viny«, Fastrových »Slabých lidí«, Pragových »Počestných děvčat«, kde rovněž je předveden typ dívky, kdysi pokleslé a nyní zžírané výčitkami svědomí, případně ztrestané za hřích ve chvíli nejkritičtější. Zděna v Očistě poklesla s rozmyslem, po dobrém uvážení se poddala ošklivému dvornímu radovi, který v ní budil hnus, aby získala peněz na zaplacení dluhu, jenž tížil rodiče. Stala se obětí zhýralého, špatného otce. Její ženich Josi ničeho neví, ničeho netuší a s touhou čeká na brzkou chvíli sňatku, když tu náhle v předvečer vinou dvou zlých lidí dojde k doznání a ke katastrofě. Zděna podlehne v záchvatu prudké kontroverse svojí srdeční vadě . . . Postavy osob jsou kresleny s opravdu vzácnou silou a dovedností — v tom je autorka nejvýše šťastna. Za to tíha ideová jest traktována vnějšně, jsouc založena na vratkém podkladě náhodnosti a vnitřní nespojitosti. Dramaticky nesúčastněný deus ex machina, jenž náhle dovodí přiznání Zděnino i její srdeční vada, sem tam místy zcela průhledně zdůrazňovaná, jsou velmi na závadu. Zdá se, že force aktovky spočívá v theoretických pasážích hrdinky, plaedující pro mravní neodvislost ženinu, kterým podařilo se vtisknouti vřelost a lapidární přesvědčivost jak psaným slovem, tak zaujatou a procítěnou souhrou (paní Táborská). *S.*

SMĚS.

— **Akademie Goncourtů** vešla konečně v život, šest roků po smrti svého zakladatele. Dosti dlouho to trvalo, než upraveny byly nejrůznější okolnosti tak, že mohlo býti přikročeno k realisaci krásného snu Edmonda Goncourta, a zejména četné obtíže finanční, jichž se příliš optimistický romancier nenadál, byly tu rychlejšímu tempu na újmu. Věc je dosti známa: Edmond de Goncourt, slavný autor »Karla Demaillyho«, uražen tím, že Akademie Francouzská odmítala zásadně jeho volbu ve kruh čtyřiceti Nesmrtelných, usnesl se s bratrem svým Julesem založiti akademii vlastní. On ovšem nechtěl být účasten na počtu vlastních akademiků a proto ustanovil nezvratně, že teprve po smrti jeho má nový ústav vejíti v život. Dle zakládající listiny má obsahovati pouze 10 členů a po úmrtí některého z nich má býti náhrada volena jednohlasnou volbou ostatních, jak je tomu u Akademie Francouzské. Každý z akademiků obdrží ročního příjmu 6000 franků a je zavázán jednou měsíčně súčastniti se společného oběda, vypraveného na útraty ústavu, čímž má se docíliti užšího přilnutí a přátelštější konvence. Ročně udílí se cena 5000 franků nejlepší knize, toho roku vyšlé, při čemž jsou posuzovateli členové akademie sami. Zakladatel výslovně poručil, aby v okruh desíti nebyl volen leč ten, kdo je výhradně spisovatelem. Tomu, kdo se spisovatelství oddal jako zaměstnání pouze pobočnému, přístup dle stanov povolen není. Již po smrti Edmondově narazili vykonavatelé poslední vůle na těžké překážky hmotné. Goncourtové neměli příliš vysokého jmění, sotva 12.000 franků roční renty. Jejich hlavní oporou byly však bohaté sbírky umělecké, dům a knihy. Vše bylo však ve výpočtech velmi přeceněno. Edmond počítal, že za všecko bude strženo $2^1/_2$ milionů franků, což dá na úrocích 75.000 franků, kterýž obnos postačí na udržení ústavu. Knihy však nevynesly ničeho a dům i sbírky, ač prodány za cenu neočekávanou, neposkytly víc, než $1^1/_2$ milionů, čili 45.000 franků renty. Rovněž příbuzní zakladatelovi postavili se na odpor jeho závěti a tak bylo zapotřebí dlouhých bojů a průtahů, aby byl zjednán ve věci pořádek. Rozumí se, že tímto způsobem ztenčilo se jmění značně, neboť mnoho musilo býti poskytnuto na základě rozsudku příbuzným jako odstupné, rovněž něco stáré opatrovnici Goncourtově. Tím se stalo, že po zaplacení útrat zůstal příští ústav v majetku asi 45.000 franků roční renty. Tak ovšem nemohlo býti k ustavení přikročeno. Bude nutno tak dlouho přidávati úroky ke kapitálu, až se docílí vyžadovaných $2^1/_2$ milionů franků, o nichž hovoří zakládací listina. Pak teprve budou vypláceny prebendy, tak že dnešní akademikové musejí se prozatím obejíti bez nich. Prvních deset členů zvolil si Goncourt ještě před smrtí sám z řady svých věrných přátel, kteří ho častěji navštěvovali v jeho podkrovní pracovně (grenier). Byli to v prvé řadě Zola a Daudet. Zola však později vystoupil, chtěje se ucházeti o křeslo v Akademii Francouzské, Daudet zemřel. Na jeho místo vstoupil syn jeho Léon, jenž dosud dlí ve svazku akademie, jejímiž ostatními členy jsou: Hennique, Huysmans, Geffroy, Mirbeau, oba bratří Rosny-ové a Géard. Dvě místa jsou dosud neobsazena. Hennique je prvním, Geffroy druhým předsedou. Dle zpráv francouzských listů nepanuje mezi akademiky nejvřelejší přátelství a je si opravdu těžko představit, jak vášnivý Dreyfusard Mirbeau a fanatický nacionalist Léon Daudet, svobodomyslník Geffroy a mysticky zaměřený benediktin Huysmans se snášejí při společných obědech. —*a.*

— Deset nejznamenitějších mužů přítomnosti. Kteří jsou to asi? Zajisté interessantní otázka — a ačkoli samozřejmě nese už v sobě velkou dávku jednostranného zodpovědění, přece ji předložila florentinská »Společnost filologická« svým členům, kteří ji měli rozřešiti. A skutečně, ač výsledek ankety je jinak dosti zajímavý, přece jen nacionální příchylnost Italů k vlastním rodákům se tu projevila více než okatě: Z desíti světových jmen objevila se téměř polovina jich z luhů vlašských, totiž slavný básník »Ód barbarských« a professor bologneské university Giosué Carducci, astronom Giovanni Virginio Schiaparelli, pisánský fysik Pacinotti, učitel Marconiho a Marconi sám. Z ostatních světových jmen uznán za největší Tolstoj a Ibsen ze spisovatelů, Haeckel a Spencer z filosofů, historik Momsen a cestovatel Nansen. Podobenky všech přinesl berlínský illustrovaný list »Der Welt-Spiegel« ve svém březnovém čísle a sám rozepisuje podobnou anketu pro svoje čtenáře. — *a.*

** **Lev Nikolajevič Tolstoj a dobročinný bazar.** V Petrohradě chystán onehdy dobročinný bazar. Jakýs majitel továrny, jemuž na zdaru podniku velmi záleželo, připadl na myšlenku, pokusit se i získati pro bazar fotografii hr. Lva Tolstého s jeho vlastnoručním podpisem. Poslal svého poslíčka do Jasné Poljany. Byl mrazivý zimní den, třicet šest stupňů mrazu a ostrý řezavý vítr. V jasné září zimního slunce skvělo se obydlí stařičkého básníka, kdež právě obědvali, neboť z jídelny odnášena právě kouřící se mísa kaše, když posel čekal na vzkaz, že hrabě jej očekává ve své pracovně. Posel s balíkem podobizen pod paží vešel, obhlédl prostou pracovnu se světlem poněkud tlumeným. Postava v bluze s bílým vousem a charakteristickými rysy u psacího stolu. Vzkaz vyřízen v několika minutách, ale tvář hraběte zůstává neproniknutelna; posel nadarmo se namáhá, uhodnout, jaký dojem řeč jeho učinila. Když skončil, setrval Lev Nikolajevič chvíli v mlčení. Konečně pravil: »Poslyš, neliší se mi nikterak, že chcete moje podobizny ve svém bazaru za drahé peníze prodávat. Vždyť nejsem tak slavný muž...« Posel chtěl protestovat, ale Lev Nikolajevič jej přerušil: »Nech být, počkej trochu... mne zajímají poměry ve vaší továrně mnohem víc, než mi můžeš povědít o mé slávě! — Vypravuj mi trochu o nich...« A teď následovala dlouhá řada otázek. Filosof jasnopoljanský vyptával se na vše, co se týkalo poměrů personalu: výška mzdy, podmínky pense, pracovní doba, vše probráno do nejmenších podrobností, vše, jak se zdá, vzbuzuje svrchované účastenství hraběte. Teď oživla i jeho tvář, oči hledí bystře a pátravě, výraz tváře jeví napjatou pozornost. Tu a tam objevil se kolem rtův úsměv. Když vše vypovědčno a vyslechnuto, všechny otázky zodpovědčny a vysvětleny, opřel se Lev Nikolajevič zamyšlen ve křesle. Posel setrval v němém očekávání. Pojednou posunul Lev Nikolajevič svoje křeslo blíže ku psacímu stolu a chopil se odhodlaně péra. — »Povím ti něco. Vše co's mi vypravoval, velmi se mi líbilo. Kde máš svoje fotografie? Dej sem.« — Posel zardčl se radostí. Poslání jeho se zdařilo; přinese svému chefu hromadu podobizen s vlastnoručním podpisem Lva Nikolajeviče a získá tím dobročinnému podniku! Ochotně počal je rozbalovat... Lev Nikolajevič pravil odmítavě: »Toliko čtyry; potřebuju toliko čtyry.« — »Toliko čtyry?« tázal se posel poněkud malomyslně. — »Toliko čtyry.« A již jezdilo péro po papíru. Posel se smířil se svým sklamáním. Počítal v duchu, že bude lze »pouze za čtyry« zcela neobyčejně vysoké ceny. Snad bude možno uspořádati slosování... to by nebyla zlá myšlenka... Hrabě vyrušil jej z jeho výpočtů. — »Tak zde,« a podal mu první fotografii, podepsanou velkými pevnými literami, »tato zde a tato zde jsou pro tvoje tři chefy. Ty jim doručíš s mým pozdravem.« — Posel se hluboce uklonil. — »Tato zde,« a Lev Nikolajevič podal mu čtvrtou, »jest pro tebe samého na památku.« — »A na prodej?« koktal posel. — »A na prodej,« pravil Lev Nikolajevič a zabalil opatrně ostatní fotografie, podávaje je poslu, »a na prodej, milý příteli, ... žádnou.«

** **Podivné názory censury.** Berlínská censura zakázala drama básníka Pavla Heyn-a »Maria z Magdaly« a rozhodnutí její bylo soudem potvrzeno. Ve své odpovědi na interpellaci v pruské sněmovně označil ministr vnitra zvlášť jedno místo jako svrchovaně pohoršlivé pro křesťanský cit: Kristus odsouzen, římský centurio nabízí Magdaleně, že Krista osvobodí, bude-li mu po vůli. Magdalena, dojata naukou Kristovou, vzdala se hříšného života, ale svolí, aby zachránila božského svého učitele. Když však centurio žádá o vstup, odmítne jej, poněvadž považuje tělo své za posvěcené. Jest prý svrchovaně pohoršlivé, činiti posvátné dílo vykoupení člověka závislé na hříchu. Jak patrno, jest to závěr logicky naprosto nesprávný. Předně Kristus o záměru Magdalině neví, a za druhé bylo vždy v moci Spasitelově, provésti svůj úmysl a dopustiti vykonání ortelu. Ostatně bylo drama provedeno s velkým úspěchem v Hamburgu a v Karlsruhe, aniž byl tím kdo pohoršen. Ale nejzajímavější jest, že drama Heyn-ovo provedeno bylo v dobročinném představení v Manhattan-theatru v New-Yorku pod protektorátem arcibiskupa Farleya a nejvyšších hodnostů církve katolické i protestantské. Představení vyneslo 2500 dollarů ve prospěch útulny pro dívky bez práce. — První představení hry této bylo v Rakousku v Brně 18. t. m. Biskup Bauer marně proti povolení hry protestoval.

** **Náhrobek Bret-Hartův.** Na místě, kde pohřben slavný americký novellista Bret-Harte na hřbitově ve Frimbyi v hrabství Zarreyském, postaven těchto dnů nákladný pomník. Hrob nalézá se v severozápadní části hřbitova a skládá se z mohutného balvanu bílé žuly, vážícího $2\frac{1}{2}$ tuny; na něm postaven pravidelný jehlanec z aberdeenské žuly, zakončený křížem. Prostý nápis na památku zní:

»Bret Harte, 25. září 1837
5. května 1902.
Pro Smrt již nedozraje sklizeň lepší.«

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Leda: Putička. — A. Sova: Faust, Don Juan a Světec. — Vilém Mrštík: Zumři. — K. B. Jehuda: Ballada selská. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Feuilleton: U nového ředitele. — Z českého života — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ADOLF HEYDUK:

Počátek prvního literárního sdružení „Májového".

V kavárně Čáslavského, v bývalé dominikánské ulici, šikmo naproti nynější německé technice, u posledního okna směrem ke kostelu, tísnili jsme se ondy jako dospělí černohlávkové v hnízdě, když se chtějí vyvésti, rozprchnout po rodném houští a zpívat své první písničky.

Ani nevím, byli-li jsme všickni černohlávkové; růže mládí a nadšení, plné, vonné a bohatě kvetoucí růže zářily živými barvami na skráních našich tak, že hlavy družiny naší sotva od sebe se rozeznávaly. A jak druh našel druha, kdy a kde jsme se ponejprve setkali a v přátelství vešli, nemohl by snad žádný, i kdyby dnes hovořili, určitě říci; stýkalit jsme se v tančírně u Linka a cvičili jsme se ve vybrané společnosti pražských dam moderním tancům, zvlášť mazuru, který jsme na Besedě okázale tančili. Byli tu mnozí: Emanuel Tonner, Polák Römer, Charvát Dragutin Špun-Střižić, jeho přítel a krajan Šenoa, proslavený později povídkář, pak četní synové z lepších domů měšťanských a úředních, mladá družina divadelní a my, buď už absolventi, buď ještě posluchači vysokých škol i polytechniky a nastávající úředníci. Byli zde před jinými Hálek, Neruda, Barák, Majer, Durdík, Toman, Svátek, Jahn, Nedoma, Guth a pak i já. Družina rostla; záhy přibyl Guldener a Marhold, elegantní právníci, a jiných víc. Po hodinách chodilo se k Čáslavskému, kam přicházeli mezi jinými také z Munkače vrátivší se Frič, se sněhem na líci, ale s plameny v duši, Šimáček (Vojtěch Bělák) a opatrný Janda Cidlinský, tenkrát praktikant prokuratury, s nímž jsem nějaký čas bydlel. Ale Janda a samotářský Pfleger jen velice zřídka se objevovali; a i tu sedávali o samotě u jiného stolu. Nechtěli úžeji stýkati se s někdejším vězněm z Munkače. Později, po návratu svém z domova, přidružil se k nám též Vilímek, jenž konal přípravy k vydávání svých Humoristických Listů. Často přicházíval též Sabina a Peška a často s Tonnerem též vůbec známý aesthetik Josef Bayer, později universitní professor ve Vídni. Někdy také nadšený Dr. Podlipský a někdy též Dastich, s nímž jsme chodili na přednášky Zimmermanovy. Přicházíval také vždy hluboce zamyšlený Schöbl, později professor v Jindřichově Hradci a jiní.

V kavárně sedali jsme kolem dvou stolů, hlava na hlavě; Hálek a Neruda vždy u okna, my ostatní jak jsme kam mohli, ale vždy tak, aby nepovolaní posluchači a lidé podezřeli — a těch bylo tenkrát jako když naseje — neměli k nám přístupu. Rokovalo se o divadle a umění vůbec a přetřásalo se vše, co se na literárním trhu zjevilo. Dříve již vydal Josef Frič a několik jeho starších druhů, mezi nimiž v první řadě byl Sabina, almanach názvu Lada Niola. Hovořilo se o názvu, o básních v knize obsažených, o titulním obrázku, o celkové úpravě atd. a přetřásalo se to i ono. Hálek i Neruda, již mezi literárním dorostem i svými přáteli už z dob akademického gymnasia zvučné měli jméno a vedli slovo, navrhli skoro současně — snad už dříve o tom mluvívali — aby družina naše pokusila se též o vydání almanachu a přibrala, pokud by chtěli, k vydání jeho také starší pány, jako Erbena, jenž pro myšlenku tu ihned se nadchl, a Nebeského, jenž však jinými pracemi byl zahrnut. Vědělť Neruda a Hálek, že v družině naší přátelské mnozí veršují a mnozí jinak v písemnictví se okoušejí, ty pak, o nichž oba první nevěděli ani z Lumíra Mikovcova, ani ze Zlatých Klasů Kolářových, ani z Poutníka od Otavy, jejž vydával Vetrl a řídil Janota a Ningr, prozradili jim intimní jejich kamarádi. Mne prozradil Toman a Jahn, s nímž jsme si verše své předčítali, před těmi však už Vojtěch Bělák (Fr. Šimáček), jenž nad jiné verše mé měl rád a svým nákladem později mé první »Ciganské melodie« u Renna tiskl a vydal. Frič prozradil svou šlechetnou choť, Annu Sázavskou, rozenou Kavalírovou, Hálek obě dámy Rottovy: paní Mužákovou-Světlou a Žofii Rottovu, později paní Podlipskou i Majera a Spuna, Neruda pak prozradil Baráka, jenž z počátku verše své bedlivě skrýval. Shodli jsme se tedy my veršovci a skupili v družinu užší »Májovou« a snesli jsme se na tom, že na paměť tvůrce »Máje«, K. H. Máchy vydáme jiný, nový almanach »Máj«, když Frič oznámil, že druhý ročník Lady Nioly, k němuž znova přípravy konal, nevydá. Ba slíbil i více učiniti; že totiž práce, jež už do nového ročníku L. N. dostal, se srozuměním auktorů našemu »Máji« odevzdá a sám v družinu přistoupí. Tak přibyly »Máji« práce Fričovy, práce jeho choti a práce Cidlinského (Jandy).

Leč také almanach »Máje« měl býti obrázkem přizdoben a to podobiznou K. H. Máchy, kde ji však vziti, nikdo nevěděl. Psáno o ni tam i tam, jak kdo udával, že ji viděl, neb že by tam mohla být, ale zevšad přišla odpověď záporná. Obrazu Máchova nemohli jsme se dopíditi. Později zvěstoval Sabina, že má Mácha v Praze jakéhos blížence. Vešli k němu, nevím už kdo a poprosili jej, aby se dal fotografovat za účelem jemu sděleným. Učinil rád, ale když fotografie byla hotova, nepoznával v ní nikdo z vrstevníků Máchových vyvoleného pěvce Máje, ani sám Sabina.

Řekl jeden: »To a to mu schází,« druhý pravil, že jinaké měl vlasy a jinaké vousy. Vešlo se s fotografií k Petru Maixnerovi, tenkráte učiteli na umělecké akademii, aby obraz okreslil a v určitém směru opravil. Stalo se, ale když obraz byl od vrstevníků pěvcových prohlédnut, scházelo zase mnoho na výraznosti tváře. Oči nebyly dosti hluboké, čelo nedosti vysoké, vlasy málo vlnité a jiné a jiné. A hodný Petr Maixner, s tou klidnou Kristovou tváří, opravil obraz znova a opravoval zas a zas, až znalci tváře Máchovy se vyslovili, že nyní podobá se obraz nejvíce skutečné tváři pěvcově a že on sám takto v paměti jim utkvěl. Rozradostněni zanesli jsme kresbu Farskému, aby ji litografoval.

Maixner přihlížel k litografii a Neruda a Hálek sbírali, přehlíželi a rovnali dané jim rukopisy. Barák dohlížel k tisku a byl jmenován zodpovědným redaktorem. Mezi takovými přípravami vycházeli jsme v neděli a ve svátek do okolí Prahy v nejintimnějším skupení, jak zastoupeno je v I. družině Májové, ale bez dam družiny té.

Když jsem jednoho odpoledne též já přinesl svůj příspěvek do prvního ročníku »Máje« oběma druhům Nerudovi a Hálkovi do kavárny Čáslavského, přečtli mé drobné verše ihned a vybrali si po shodě obapolné 3 písně. Větší romanci »Rybák« vzal si Hálek domů a slíbil, že ji po přečtení dá Nerudovi, ale už druhého dne vrátil mi ji a tázal se, jak jsem k ději přišel. Řekl jsem mu, že na loďce, když jsme se ze Zbraslavi vraceli společně s ním a s druhy do Prahy. »Vidíš, hochu,« pravil mi, »tu romanci do Máje dát nemohu, ač se mi zamlouvá dějem a formou se mi velice líbí, Ty si s verši zrovna hraješ,« pravil, »ale odlož tu věc; dej mi něco jiného, máš-li. Hleď, já spracoval týž děj po návratu z výletu zbraslavského v povídce »Převozník«; tloukli bychom se a na novou do naší ročenky povídku je již pozdě.« Toť se ví, že jsem hned souhlasil. Schoval jsem »Rybáka« do kapsy, potěšen jsa již tím, že mně jej přítel a básník Alfreda pochválil.

Neruda, když vše vyslechl a porovnal, učinil stejně s Hálkem. —

Chovám »Rybáka« posud ve svých básnických prvotinách; netiskl jsem jej, aby mi nemohli vytknouti snad plagiát.

Čím více doba utíkala, tím více rostl ruch v užší družině Májové a prvního Máje r. 1858 vyšel první ročník našeho almanachu názvu »Máj« v ladné úpravě i v sličné na ten čas vazbě Makovského.

Byl většinou českého světa, ba skoro vůbec příznivě přijat. Bylo nám gratulováno a byli jsme představováni i povzbuzováni k vytrvání, což divu tedy, že z vyvedených černohlávků stali se první výtečnými, druzí snad dobrými pěvci, již oživovali háje domácí i vůkolní cizí. K nám přihlásili se po úspěchu tom brzy jiní.

Druhý ročník Máje vykazoval už jména nová, (mezi jinými Pfléger a Jahn, Jeřábek a j.). Družina naše užší zvolna se šířila, rostla a když po ročníku třetím Máj už nevyšel, seskupili se bývalí »Májisté« kolem »Obrazů života«, jež vydával Vilímek a redigoval Neruda a po něm Jahn. V nich objevovala se opět jména nová. Ale stará družina Májová lnula k sobě stejně jako dříve i přes mráčky nad ni někdy polétavé. Ale žel. Nelítostná smrt brzy nejlepší sestřílela, ale opuštěné jejich společné hnízdo vyhlédla si nedávno nová zpěvná družina černohlávků za shromáždiště. Znova věnčí čela jejich bohatě zkvětlé růže mládí a nadšení a družina jejich těší ty smutně dumající české háje svým hlásným švitořením a svým zpěvem. Bůh nám je opatruj! —

Stranou, na starém usychajícím kmenu sedí poslední ze staré družiny a přikyvuje rozradostněn hlavou, s níž růže oprchaly. Mráz severu ojínil sice její ondy černé peří, ale oko jiskří posud při každém jásavějším výkřiku těch mladých a plamení se radostí. Na dlouho mu toho již přáno nebude; toulat se kolem střelec zamlklý a ten nechybí nikdy!

♡ ♡ ♡

JAR. VRCHLICKÝ:

Rispetti časného jara.

I.

Chce nebo nechce? — Vesna sama neví,
dnes láká sluncem, zítra mračny straší,
a v prškách sněhu sype nám své hněvy
a všecku naději ranou přes noc plaší.

Chce nebo nechce? — Tak i láska mladá
se v srdce jarní přeháňkou vždy vkrádá.

Toť maska, pod kterou tam sejde lehce
a brzy zviš sám, zda-li chce neb nechce.

II.

Jde Vesna krajem, dívka usmívavá,
kde jaký vidí keř, se k němu shýbá,
tak střemše, hlohu, čilimníku, tráva
kol nich již bují, první květy vlíbá.

Ó nediv se, že umí to tak skočně,
vždy stejně dělá to a každoročně;

My sotva jednou kvetem v celém žití,
jak můžem v lásce dovední tak býti?

III.

Fialky šedinám? — To žert byl děcka,
leč přijmu je, jsou z ruky mojí dcerky,
a celkem vzato, moudrost je v tom všecka,
jsouť nad laur šedin nejvhodnější šperky.

Laur láká, jak se za ním básník honí!
Když má jej, pozná, kterak trpce voní.

Fialka skromně dýše jen a v tají,
sny mládí v jejím dechu přilétají.

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

PÍSEŇ.

Již toužil jsem, volal, kam jsem vstoup':
Ó, jaro, ó, jaro mé, kde jsi?
tys zapadlo jistě mi v tůně hloub,
neb zbloudilo v daleké lesy!

Však májové nyní za rosy,
kdy jarní větry zas vanou,
již vidím: to jaro hrálo si
jen se mnou na schovávanou.

Hle, jaro, jímž voněl kdys mi les,
to jaro květů a ptáků,
zas našel jsem jako zázrak dnes —
jen v děcka se skrylo mi zraku.

A v očí těch modrých zrcadle
zas úsměv mi jeho hrá plesný
a pohádka zpívá zapadlé,
mé zapadlé, ztracené vesny!

♡ ♡ ♡

ADOLF HEYDUK:

Při červáncích jara.

Červánky zlaté v modro nebes lehly,
dech jara voněl z přeoraných lích,
vše ticho kol i vánky, s hor již sběhly;
mne líbal pozdrav z končin blankytných.

Dál, klidně dál jsem kráčel vlažným šerem,
do hloubky zabrán mládí svého dum
a z červánků jsem trhal podvečerem
bláh růže vzpomínek na hruď svým snům.

Májová noc.

Je vábná noc, dech vánku potok hladí,
jenž objat olšovím se vine kradí
a líbá zkvétající břehu lemy; —
a bílou rukou měsíc žehná zemi.

Hvězd tisíce, jak kouzel v dětském oku,
pohlíží v toužném vznětu na zátoku;
kdes v trávě cvrček na housličky hraje,
a v nebe vodník zří, tvář podpíraje. —

♡ ♡ ♡

FRANTIŠEK KVAPIL:

Pod květy.

— Za líljuškou. —

Tam dole tak už dlouho spíš —
zda víš, že jaro přišlo již?
Tak plné snů, tak zádumčivé,
jak tehda — dříve!

Na růvku tvém co fialek!
Však čím je tobě jara vděk?
Zda tam — kde as, kdo říci může —
též zkvetly růže?

Neřekne nikdo — věčný taj —
a přec zde zpívá, jásá máj,
tam dole jenom tiše, tiše
tvé srdce dýše . . .

♡ ♡ ♡

JAROMÍR BORECKÝ:

. . . .

Ó, májových dnů vlaho jak plné vůní jest . . .
Spěš na travník své dívce do vlasů rožce plést!
Zda víš, co příštím jarem v tvůj vínek osud vplete?
Snad zelený ten trávník nad tebou bude kvést.

♡ ♡ ♡

IG. HERRMANN:

Šantanní večer Máje.

Jednoho večera — bylo to v prvních letech Máje — spěchal jsem radostně do výborové schůze, přesvědčen, že milým přátelům povím dnes příjemnou, vítanou zprávu. Tuším, že jsem si ji nechal na konec, po vyřízení běžného, drobného programu. A když bylo po všelikých debatách — a tenkráte jsme se něco nadebatovali! — vytasil jsem se se svojí novinou:

»Pánové, dnes u mne byl Šmíd — —«

»Jaký Šmíd?« ozvaly se hlasy.

»Leopold Šmíd, podnikatel šantánu u zlatého soudku — —«

Polohlasné hovory a poznámky sousedských dvojic u stolu ztichly, páni byli pozorni.

»— a nabídl mi, že by ve prospěch Májové pokladny uspořádal představení ve svém šantáně se zvláštním, vybraným obsahem.«

»Výborně!« ozvalo se ojedinělé zvolání kteréhos člena výboru, ale hned potom nastalo ticho. Zpráva moje překvapila. Bylo sice již po všelikých představeních divadelních, akademiích a zábavách, pořádaných ve prospěch Máje, ale toto bylo něco docela nového. Milí moji soudruzi ve výboru Máje nebyli si jisti, jakou že by měli naproti této neočekávané nabídce zaujmouti »posici«. Vyciťoval jsem rozpaky jejich, i pospíšil jsem, abych řekl:

»Soudím, že nabídnutí toto vděčně přijmeme, pánové. Šmíd odhaduje, že by jeho představení mohlo vynést pokladně spolkové až sto zlatých, zdaří-li se. To je tolik, jako celý příspěvek zakládajícího příznivce.«

Ozvaly se porůznu projevy souhlasu, ale dobře jsem cítil, jak jsou nerozhodny. Inu, nová, nezvyklá věc!

»Hlasujme!« ozval se pobízivě kdosi.

Ale tu zdvihla se na opačném konci stolu ruka.

»Pánové, neukvapujme se. Jsem vždy pro to, abychom vděčně přijali příspěvek nabízený. Ale tentokráte, soudím, přijmouti nemůžeme. Pánové, jsme literáty. Nechci ublížiti závodu pánĕ Šmídovu, ale myslím, že se nesrovnává, aby firma Máje byla jakkoli spojována s podnikem šantanním. Jsem rozhodně proti přijetí.«

Mluvil to milý náš druh Edvard Jelínek, náměstek předsedův, a pronášel každé slovo s důrazem, kterýž nasvědčoval, že se nedá oblomiti, zviklati ve svém mínění.

Milý Jelínek míval častěji všelijaká poväženi. Jím byl ve výboru Máje zastoupen živel nejkonservativnější. Krom toho byl Jelínek jakýmsi prostředkujícím článkem, jakýmsi mostem mezi námi, kdož jsme o podnicích spolkových rozhodovali, a mezi »oposicí«. Neboť již tehda byla v Máji oposice. Arci, velmi tichá, přímo ideální oposice. Oposice »starých pánův«. Platili svědomitě příspěvky, ba i mnohou záležitost spolkovou podepřeli podpisy svými, ale nechodili mezi nás a reptávali proti mnohému usnesení a rozhodnutí. Přes to nikdy nepřicházeli ani na valnou hromadu, aby tam odchylná mínění svá neb odpor pronášeli. Ale dovídali jsme se o jejich nespokojenosti. Co chvíle přinesl někdo nějakou poznámku, která tak šlehla při setkané na Ferdinandově třídě, někde v restauraci.

Nemohu říci, že zástupcem nebo mluvčím této tiché oposice byl by býval Jelínek, ale přítelem a přívržencem »starých pánů« byl a kdykoli se mínění jeho lišilo od mínění převládajícího ve výboru Máje, mínění, kteréž bývalo pokládáno za »radikální«, neklamně jsme cítili, že stejně asi smýšlí skupina oněch vždy nepřítomných. Mnohdy nás to trudilo, ale dobře vědouce, že základy Máje mohou sesíliti jen jednolitostí, vynasnažovali jsme se, pokud jsme dovedli, abychom zažehnali jakoukoli roztržku. Vždyť běželo o zřízení pensijního fondu Máje, a do toho bylo ještě daleko.

Po slovech Jelínkových teprve vznikla debata, mírná, nevášnivá. Jeho projevem zvikláni byli někteří, kdo dříve bez námitek souhlasili. Nebylo jisto, dostane-li se návrhu většiny, a byť i se dostalo, nikdo neměl být násilně přehlasován. Má-li Jelínek přece pravdu? Pak nám jeho odpor byl výstrahou, které jsme neuposlechli, a pak bylo jisto, že se představení »u zlatého soudku« setká s odporem taky »starých pánův«. Nebylo však naším úmyslem, abychom je popudili.

Tu mi v proudu debaty zasvitl nápad.

»Pánové, není třeba, abychom dnes o věci rozhodli. Odložme ji do budoucí schůze. Já pak půjdu na potaz k někomu, jehož slovu se bez námitek podrobím a jehož úsudek může vám všem být vodítkem. Souhlasíte?«

»Ke komu?« zněly hlasy.

»K Nerudovi, dovolíte-li.«

Tento můj návrh byl přijat. Neruda byl pro nás všechny instancí neomylnou. Byl-li Jelínek »dificilní«, jak říkáme, o Nerudovi byli jsme přesvědčeni, že cit jeho v každém případě správně rozhodne.

Nemeškal jsem, druhý den vydal jsem se k Nerudovi. Stručně pověděl jsem, oč běží, ani slovem se nezmíniv, kdo s nabídnutím Šmídovým souhlasí, kdo ne. To jsem si ponechal na konec rozmluvy.

Neruda podíval se na mne skrze skla svého skřipce a řekl po kratinkém pomlčení:

»Kdyby vám Šmíd nebyl ohlásil nic předem, ale kdyby byl jednoho dne přišel s desítkou nebo padesátkou a řekl: toto přináším jako výtěžek z toho a toho představení, jež jsem určil na prospěch Máje — přijali byste jeho dar?«

»Mám za to, že bychom přijali,« odvětil jsem.

»Ano,« řekl Neruda. »Nemohli byste odmítnouti, neboť nepřijetí bylo by urážkou. Ovšem, kdyby k vám přišel kdosi (Neruda označil tu hanebnou, opovržlivou živnost) a nabízel vám dar, nemohli byste přijmouti. Ale kdyby kolovrátkář, který hraje za Strahovskou branou na silnici k Bílé hoře, přišel jednoho dne a vysypal vám z čepice zlatý a dvacet krejcarů a řekl: umínil jsem si, že dnes budu hráti ve prospěch vašeho spolku, a tu tedy přináším, co jsem vyhrál — nesměli byste dar jeho odmítnouti, aniž byste ho urazili. Obracíte se k celé veřejnosti, a kdokoli z té veřejnosti přijde a nabídne vám část svého poctivého výdělku s dobrým úmyslem, od každého musíte přijmouti. Všichni pracujeme pro všechen lid a z řádné poctivé ruky není krejcar nečistý. Vždyť kdo dává, dává dobrovolně. A Šmídova nabídka byla taky dobrovolna?«

»Dobrovolna. Přišel z vlastního popudu, nikým nevybídnut.«

»Pak jeho nabídnutí nemůžete zamítnouti.«

Teprv nyní sdělil jsem s Nerudou odlišná mínění, zavládnuvší o té věci ve výboru. Avšak Neruda nezměnil svého mínění.

S tímto poselstvím přišel jsem do nejbližší schůze Máje — a přijetí benefičního představení v šantáně Šmídově bylo odhlasováno.

Již nepamatuji, zdali hlasoval i náš milý Edvard Jelínek či setrval-li na svém stanovisku původním. Zdá se mi, že setrval, neboť se nezúčastnil onoho večera v šantáně Šmídově, a nebyl sám, rozumí se.

Benefiční představení však se dokonale vydařilo. Vstupné toho večera obnášelo zlatku za osobu. Již tím byla omezena návštěva publika denního, které platilo jindy asi po dvaceti krejcarech. Krom toho Šmíd učinil další opatření. Vyvěsil u vchodu tabulku, že představení je zadáno uzavřené společnosti, a toho večera naplnilo se hlediště »u zlatého soudku« společností vybranou, takovou, jaké šantán jeho do té doby neviděl a jaké sotva kdy který šantán uvidí. Lákalať novinka a lákalo taky »zapovězené ovoce«. Tak leckdo již dávno by se rád byl podíval na ty taje šantanni, rád by si byl poslechl ty »pikantnosti«, ale ve smíšené publikum šantanní si netroufal. Představení na prospěch Máje, zvýšené vstupné, obmezená návštěva, slibovaný vybraný program — vše to opravňovalo k takové návštěvě, dopouštělo ji. A místnost někdejšího, teď již dávno zbořeného a zmizelého Zlatého soudku naplnila se obecenstvem v hedvábných toaletách a salonních úborech, obecenstvem, jakéno bylo vídati jen v Národním divadle.

Čistý výtěžek obnášel skutečně stovku, a obecenstvo odcházelo zcela uspokojeno. Vidělo Šmída v jeho nejlepších solových výjevech, vidělo něco docela nového, třeba chvílemi hodně drsného. Ale jinak soudili mnozí, že je to vlastně velmi nevinné. Nikdo však neodcházel zklamán. Byli Šmídův šantán jediným, který dovedl uspokojit i hodně mlsné obecenstvo. Měl podnik jeho právě svého Šmída, autora Batalionu, Pražského zákoutí, tvůrce Funusu a celé řady figur z pražského života pouličního, šmahem vymírajících anebo již vymřelých, a vedle Šmída měl tehda i výborného Sodomu, šantanního komika vzácného zrna. Zlatý soudek znamenal zlatou dobu pražských »zpěváčků«. Doba ta pominula.

♡ ♡ ♡

ALOJS ŠKAMPA:

JABLONĚ.

Jabloně kvetou, sad kolem chýše
po celé stráni zrůžověl,
líbezná vůně z poupat jim dýše,
med na nich ssajou roje včel.

Pantáta chorý u plotu sedí,
na slunci záda vyhřívá,
v oblaka květu do výše hledí,
kouří, a jen se usmívá . . .

Všecky ty štěpy sám tady sázel
za svého jara, před lety;
pracoval, stárnul, chřadl a scházel —
dnes už je stařec bezkvětý . . .

Ze dveří chaty vyběhla snacha,
za ní se hošík batolí:
»Smím mu dát kytku? —« táže se placha,
»dědeček nám to dovolí?! —«

Utrhla s bázní větvičku mladou,
v ručky ji vtiskla dítěti . . .
Kmet jenom kývl šedivou bradou —
pak lapil vnouče v objetí.

Něžně je hladí po zlatém vlase,
náhle si vzdechl hluboce:
za rok ty štěpy rozkvetou zase,
bude i on tu po roce? . .

Předtucha smutná srdce mu svírá,
slovo mu na rtech umlká;
dnes jeho vnouče květ si tu sbírá —
bude on trhat jablka? . .

♡ ♡ ♡

BOH. BAUŠE

Jarní meditace.

Nikoli bez bouří, sněhových vánic, prudkých vichřic zvítězila konečně trvale Vesna všeobrozující. Lepkavé lupínky stromů, čerstvá zeleň pažitů, měkké polštářky mechů a nekonečná rozmanitost koloritu, jakou vládne paleta přírody dodávají půvabu každému volnému místečku, kde není stísněna volnost její nástroji a stavbami lidskými.

Jakkoli lidé městští vymaniti se snaží od změny ročních časů, v zimě majíce své kvetoucí bezy, fialky, anemony, předčasné jaro kupujíce si z Italie a jižní Francie, pojídajíce předčasné

hrozny a třešně, uměle vypěstované cizí karfioly, artyčoky, chřest i melouny — skutečné jaro všechny tyto umělůstky nikomu nenahradí. — I jarní naše slavnosti, pochybné ceny, jsou namnoze anachronismy, nekryjíce se s jara skutečným probuzením.

Dle staré pověsti nymfu Chloris (římskou Floru) v ten čas obejmul Zefyros a pojal za manželku, darovav jí za věno veškerou říši květů. Obrazně vyjádřili tu asi staří, že říše květů vzniká teprv, když vlažný vítr západní zenit ovane. Bez oživujícího vánku teplého a slunce není květů. Naše floralie slaviti by se měly v květnu, nejkrásnějším měsíci zvlášť i pro Prahu.

»Láska klíčí v každém věku«. . . staří mladí cítí z jara všeoživující účinek všeobecného rozpuku a zvýšeného tepu života. Teplo a světlo, útěcha očí i srdce, dostávají se nyní bezprostředně lidem, kteří dlouho strádali pod přírodou krutou, nelítostnou. Jaro jest mládí, znamená radost ze života a blaženou bezstarostnost do budoucna. Neurčitá touha pojme duši mladistvou po čemsi neznámém, vzdáleném, nedostižném. Květy, jež s pod opadalého listí k světlu se tlačí, zdají se jako poslové lepšího zmizelého světa, vzpomínky na ztracený ráj. Všude květy a vůně, zpěv ptactva a nádhera barev. Vše z jara zdá se tak mnohoslibné do budoucna. — Mnoholi se vyplní? — Byť starým zbyly jen sladkobolné vzpomínky, těší se z jarého života, jež je obklčuje a spolu oživuje. Bylo tak vždy. Jen představme si, jak bydlili předkové naši v městech opevněných, v temných malých prostorách sotva osvětlených po celou dlouhou zimu. Jak vítali as první vlaštovky a navracející se jaro na svých jarních vycházkách za branami? Nám vnutili v době, kde každým keřem, v každém koutě rozezvučí se na sta hlasů těšících se ze života — oslavu patrona, jehož hlavní zásluhou mělo býti mlčení. Jsou země, které zachovaly si mnohem větší vzájemnost s přírodou a jejími změnami. Všichni evropští cestovatelé s nadšením popisují jarní slavnosti na př. japonského lidu, když kvete »sakura« — miláček lidu, odrůda třešně, jen pro květ pěstovaná; v umění, v životě, v zábavách, v domácnostech, všude provází jistou dobu význačná květina, sakura na jaře, vistarie v červnu, lotos v srpnu, chrysanthemy v říjnu.

Také v našem městském parku kvete sakura, na Letné vistarie, a naši zahradníci nabízejí na podzim nejrozkošnější výběr chrysanthem. Květy potěší oko, nechají však jinak chladnými mimojdoucí. Není lásky více k určitým květům, vytratil se smysl pro symbolický význam prostých kvítků, keřů a stromů domácích luhů v chaotické směsi »modních« a »moderních« proudů. Městští lidé honící se stále za novotami oblibují si dnes jiřinky, zítra Gardenie a a opět Gaillardie. Ubozí zahradníci, kteří vynaloží všechnu péči na vypěstování nových hledaných odrůd, pojednou jsou nuceni zaháze a zničiti květy, jež »vyšly z módy«. Je to jen důsledek zmatku, jenž v naší neklidné době povrchně přijímá výrobky, tvary, barvy a kuriosity, ba i literaturu všech dob a směrů v jarmareční pestrost zvanou moderna. Vše nivelující kultura ukládá vstříc jaru jeti na Rivieru, ne-li do Alžíru, našemu létu vyhnouti se u moře, zimu tráviti ve větším městě nežli v lopotné Praze. A v městě jindy tak bohatém zahradami zastavuje se kde jaký koutek volný, parcelují se staré zahrady, v nádraží mění luzné ostrovy. Do nekonečna táhnou se předměstí, všude prach, lopota, lomoz města.

Kam povede vzrůst velkých měst? Z venkova vše táhne se do těchto středisk, by namnoze zde bídně živořilo. Nepřirozené nahromadění lidstva nese zárodek záhuby samo v sobě. Města ta ztráví sama sebe, jako se stalo ve světě antickém s Alexandrií, Antiochií, Římem. Také v městech láká vlažný vzduch jarní houfy lidí z temných bytů a dělnických kasáren, nikoli aby se radovali z návratu vlaštovek a jara, nýbrž aby demonstrovali svou nezaměstnaností.

V ovzduší těchto měst proto není volno ani ptáčeti ani rostlince, kterou vítr sem zavál. Již dále od města putujme, chceme-li viděti, že ještě máme své jaro, krásné a plodné.

Zde rolník kráčí za pluhem, aby opatřil jař a získal chléb vezdejší. Práce harmonická, nejstarodávnější, nejidealnější. Ke klidné odměřené činnosti rolníkově skřivan vysoko ve vzduchu pěje svou píseň jásavou. Zde není úmorné, lopotné práce o překot, již v divém boji o skyvu namnoze vysilují a potírají se lidé městští. A což v lese z jara? Oko s rozkoší se potápí do čerstvé zeleně bříz a buků. Radostně zní zpěv ptactva; neboť i v lese odpočívá v tu dobu puška myslivcova. Vesele hrčí potok rozvodněný, vroubený modrými pomněnkami a zlatožlutými blatouchy. Vzduch jest naplněn zárodky, jimiž příroda hýří v nadbytku plodné síly. Keře a stromy, jsouce poutány na jedno místo, svěřují větrům své milostné poselství v podobě oplozujícího pelu. Z korun borovic smete vánek celý sloup naplňující vzduch zlatožlutým pelem, jenž na zdálené šištičky se má vznésti. Obraz Jovišе, jenž v podobě oblaku na krásnou nymfu Io se vznesl, aby žárlivému oku Hery unikl, nabývá zde podstatného podkladu. »Sírným deštěm« nazývá lid poletující pel borovic. Čím hlouběji vnikáme do lesa, tím méně pestrých květů nalézáme, tím více převládají kapradiny a mechy, jež tajnosnubnými nazvali staří botanikové. Byla doba na naší zemi, kdy tvořilo se naše černé uhlí, kde tyto bezkvěté rostliny sloupovitě a stromovitě rostly do výše. Tajemství oplozování jejich dnes již bylo poznáno; za té doby prášek plavuňový jistě tehdejší lesy naplňoval v podobě čarovného dýmu daleko široko se vznášejícího. Od té doby jen rozmanitější se stal koberec rostlinstva a síla tvořivá staré země neutuchla. Ponechme jen volné místečko a zárodky ve vzduchu se vzná-

šející opanují je za krátko. Práce zahradníka i rolníka jest namnoze boj proti pleveli a škůdcům plodin.

Však vraťme se z jarní vycházky, již se smíšenými pocity jsme nastoupili. Th. Huxley ve svých řečech a úvahách klade všem lidem na srdce pěstování věd přírodních, »které učí nás krásy přírody vyhledávati, místo abychom jen náhodou pozornost svou na ně obrátili. Není, praví, nevinných radostí v životě tolik, bychom pohrdati mohli tímto nejbohatším pramenem krásy, z něhož nabudeme též víru v živý zákon a odvěký pořádek v nekonečné rozmanitosti a přeměny zjevů; ona víra jedině utlumiti a mírniti může onu fási zoufalství, kterou dříve neb později projíti jest každému, kdo opravdový zájem chová pro záhady socialni.«

Máme také ještě u nás jaro, kéž jen dovedeme čerpati z pramene životního omlazující jeho sílu, a klid nalézti v nitru svém.

♡ ♡ ♡

XAVER TEJŘOV:

Sedlákova ranní modlitba.

Pane Bože, nahoře
jenž se skrýváš v mraky,
dřív než — pluh svůj zaboře —
v práci dám se, v pokoře
volám: Sem schyl zraky!

Korou tvrda je má dlaň,
shrbena mám záda,
starostí roj bodá skráň,
kde vzít novou pánům daň,
sám víš, co je vláda.

Doma chorou ženu mám
v chajdě roztrhané;
syna z vojny nedočkám,
bez podpory stojím sám —
pomoz Ty, ó Pane

Zdvihni svatá ramena,
požehnej tu líchu,
krví, potem zmrvená
ať se živě zelená
při skřiváncím smíchu!

Teplou slzou s mraků řas
pokrop mladé setí,
ať je zrny těžký klas,
zlatem klasů snopy zas
bez přísady, sněti! —

Nejsi přec jen pánův bůh,
však též chasy bědné:
Otevř taky pro nás sluch,
za čin mzdě dej sejít v luh,
štěstí ať k nám sedne!

Budem' potom s pokojem
chválu Tobě zpívat,
s posvícenským sytým dnem
upřímně Ti připijem':
»Pane Bože, vivat!«

♡ ♡ ♡

R. J. KRONBAUER:

Ze zakladatelských mlžin Máje.

Píše se pamětní kniha Máje. Spolek spisovatelů belletristů českých, jemuž Jan Červenka dal do vínku jméno, jež má v naší literatuře již od prvních její smělejších rozmachů svůj jasný zvuk a k němuž generace za generací svoje snahy a tužby připoutávala, má dnes svou obsažnou kroniku. Založení spolku, jeho oficiální jaksi ustavení, předcházela řada pokusů a příprav. Není nikde o tom ničeho zaznamenáno. Všechno je to dnes jako v mlžinách. Literáti cítili svoji slabost tím trapněji, když viděli, jak energicky se před jejich očima rozvíjí organisace českých novinářů. Po dlouhou dobu, když už spolek českých žurnalistů měl svoje žulové pensijní základy pod krovem, nebila stavovská desorganisace českých spisovatelů tak do očí, jak se to ukázalo asi v první polovici let osmdesátých. Nebylo tu v době založení spolku žurnalistů literátů, kteří by nenalezli vítaného útulku ve stavovském podniku novinářském. Co literát, to žurnalista. Svatopluk Čech, Jakub Arbes, J. V. Sládek, F. A. Šubert, Ferdinand Schulz, J. L. Turnovský a jiní a jiní patřili mezi první členy spolku českých novinářů. Bylo v té době málo spisovatelů, bylo málo novinářů. Staré ročníky výročních zpráv Spolku českých

žurnalistů vykazují jenom sporý sloupek činných členů.

Nastala ale doba jiná. Všechno před našima očima rostlo a mohutnělo. Nastalo dělení mezi žurnalisty a literáty. První měli svou organisaci, druzí, jichž počet stále a stále vzrůstal, neměli vůbec žádného svého vlastního střediska. Složení Umělecké Besedy, která měla ovšem svůj literární odbor s bohatou a pestrou minulostí, nepřipouštělo možnost reorganisace v tom smyslu, jak tanulo na mysli prvním průkopníků a zakladatelům Máje. Samostatnost, úplná nezávislost na jakýchkoli směrech byla jejich snem. V mladých hlavách to tehdy bouřilo a snahy jejich byly veliké a cíle ohromné. Mladá krev měla tehdy také svoje revoluční záchvaty. Nechci ničeho jiného zjistit a zaznamenat, než čeho je třeba k doplnění pamětní kroniky Máje. Nepamutuju ostatně oněch dob tak, abych si mohl troufati načrtnouti obrysy tehdejších proudů. Přišel jsem do nich hezky pozdě a nepronikl jsem do nich tak hluboko, abych mohl aspoň kronikářsky je probrat. V té době rozptýlené hlavy shánět v celek Aug. Eug. Mužík, jenž už v letech osmdesátých obíral se myšlénkou založení spolku spisovatelů a už, tuším asi r. 1884. svolával schůzi spisovatelů do Urbanovy restaurace v parku. Dostavili se pouze dva literáti — Fr. Kvapil a svolavatel. Zajímavý je Mužíkův dopis o prvních těchto počátcích, který sem kladu v doslovném znění.

Myšlénka o založení Máje je prastará — aspoň u mne. Zabýval jsem se ji už dávno, v létech osmdesátých. Tehdejší literární poměry v »Umělecké Besedě« k tomu přímo nutily; byli tam »literáti«, vůči nimž nás několik mladých nemělo jiné zbraně, než čestný exodus. Bloudili jsme potom jako ovce nemající pastýře ani ovčince svého. Snil jsem o tom, jak by to bylo pěkné, založiti pro mladé — ale jenom mladé! — literaty nějaký ne spolek, bože chraň, ale tak nějaké bratrstvo srdcí, družstvo duší, abychom tam byli doma zcela mezi sebou. Základní pojem něčeho takového, malé jadérko už zde bylo . . . pověstný »stůl Máje« v kavárně »Staré Slavii«, za nímž denně sedali účastníci almanachu »Máje« z roku 1879 s Františkem Ulrichem a Františkem Kvapilem v čele. Já tam přibyl až za rok, ne jako přímý člen kroužku »Máje«, ale poněvadž jsem zatím dobyl Parnassu v »Lumíru«, byl jsem přijat. Zatím Ulrich zmizel z Prahy do Hradce Králové a stůl vykazoval mezery stále větší, až docela osiřel. Po té scházelo se nás několik — Šnajdauf, Jung, já, ty a tuším i Škampa ve »žlutém domku« na Malé Straně, kde bydlel Jung. V hustém kouři tabákovém jako v dýmu věštírny Pythické rodily se nejbořivější i nejtvořivější myšlénky, plány i celé básně. A záhy i místečko to se uprázdnilo. Však jsi o tom napsal sám kdysi zajímavou črtu. A znovu jsme se shledávali v kavárně »U Sokola«, dnes už zrušené, v Husově třídě — viz o tom zase Macharovy »konfesse literáta«. Měli jsme o tom tedy hojné zkušenosti, že to mimo nějaký akademický, čistě přátelský — a o nepřítomných ovšem nepřátelský — rozhovor a trochu literárních klepů nepůjde. A přece nás zde zbývalo starých a přibývalo nových tolik — básníků i prosaiků — a zdali komu ještě, nevím, ale mně se stýskalo po schůzkách těch! . . Takhle aspoň jednou v týdnu se scházeti pravidelně, pověděti si, co na srdci, postýskati si, vlíti druh druhu útěchy, povzbuzení, síly . . . A pak něco těžkého, jako trudná existenční otázka mladého spisovatele také časem jako balvan mne dusila . . . A náhle, nevím při jaké smutné příležitosti, když umřel zase nám literát, v nouzi, téměř o hladu — popadlo mne to nějak — — ne pro sebe, ale právě pro ty druhé — — viděl jsem, jako by to bylo ctí, že by to bylo lze považovati za úkol celého života, založiti něco jako svazek — stále ještě ne spolek — literátů. S myšlenkou jsem se ovšem nemohl tajiti, a tak se dostala už do druhého stadia mezi ty, o nichž se mi zdálo, že jsou povoláni ji uskutečniti, že patří k ní a ona k nim. Potom už se vynořovaly na obzoru schůzky — poradní, počátky jakési organisace, ale s těmi už to nešlo tak snadno. Ústně na ulici, při nahodilém setkání, oh, to bylo dobré vůle dost, ale někde se sejíti, vážně a určitě se domluviti, k tomu nedošlo tak hned! Pamatuji se na jednu takovou schůzku poradní, na niž bůh ví kolik mladých přátel-literátů jsem sezval. Bylo to do restaurace Urbanovy tenkrát ještě české v městském parku pražském. Z celé řady pozvaných dostavil se jediný Frant. Kvapil. Už se zdálo, že z toho sejde vůbec a na vždycky, ale náhle se přátelé rozpomněli a jali se scházeti k Choděrovi, Brejškovi. A tím už nabylo sdružení naše skutečných hmotných tvarů, které možno doložiti knihou protokolů, úředními dokumenty. Ale to vše, co jsem psal, byla předchozí perioda stvoření Máje — útlé, ve vzduchu jen ještě se vznášející semínko budoucího, mocného stromu. Aspoň první schůzky, průpravné, poradní, konaly se na můj podnět a sezvání; že jsem k nim přispěl nejvíce i v očích všech účastníků, viděti z toho, že jsem byl zvolen na ustavující schůzi i při definitivním se ustavení Máje předsedou, jakkoli jsem po něčem takovém nikdy netoužil, nejsa naprosto oboznámen s vedením a životem spolkovým. Jméno Máj dáno spolku, tuším, na návrh Červenkův.

Vzpomínky na první průpravné práce jsou z nejkrásnějších mého života — mám vědomí, že jsem tak vyplnil aspoň jeden životní svůj úkol.

Buďtež zaznamenány jako daleká, mlhová předzvěst Máje, neboť nejsou jistě bez zajímavosti literární i kulturní.

Fr. Kvapil, na kterého jsem se rovněž obrátil se žádostí, aby mně o prvních těchto nábězích ke stavovské organisaci spisovatelské něco sdělil, píše mně toto:

»Vím, že myšlénka byla již ve vzduchu, že již tu a tam byly porady dávno před tím, nežli officiálně se s věcí začalo. Všeobecně jen tolik mohu říci: nešlo nám tehdy tak o založení

spolku podpůrného, nebo pensijního, nýbrž o založení spolku, který by jako korporace spisovatelstva stál ve veřejnosti proti korporacím jiným jako jeho representant ve všech vážných záležitostech spisovatelstva se týkajících a hlavně hleděl ve skutek uvésti reformu nakladatelskou, stanovení pevných norem co do počtu a kontroly výtisků knih a tím též spravedlivější upravení otázky honorářové. Věci to tedy, ku kterým Máj teprve v posledních letech učinil náběh a jež založením vlastního nakladatelství chce poněkud regulovat. Bohužel i přes to nejsou dnes poměry v ohledu svrchu naznačeném o nic lepší, nežli byly před založením Máje. Neboť i tomuto schází ku rozhodným skutkům odvaha a mimo to vztahy vzájemné belletristů se zhoršily. Ale za to vykonal ovšem Máj svým pensijním fondem, kontrolou provozování divadelních kusů a založením nakladatelství kus veliké a záslužné práce, že mu v tom plného uznání odepříti nemůže nikdo.«

A. E. Mužík na dlouho se odmlčel. První naprostý nezdar ho zalekl. Až r. 1886. svolána byla zase schůze, o které píše mně její pamětník a účastník redaktor Xaver Menhard-Litoměřický tyto podrobnosti. »Byl nás drobný kroužek. Pořád tanula nám na mysli myšlénka, založit spolek, v němž by měli účastenství jenom spisovatelé. Někdy jsme se dva, tři, čtyři někde usadili do koutka a hovořili jsme o tom, jak bychom plány svoje uskutečnili. Mluvili jsme také o vydání almanachu na způsob Máje, jímž mělo býti utvoření našeho spolku provázeno a jaksi před veřejností dokumentováno. Z toho také vznikla myšlénka dáti novému spolku jméno Máj.

Bylo to na podzim roku 1886., když jsme se z průprav dostali k první schůzi v zahradě Brejškově na Spálené ulici. Pamatuju se velmi dobře na tu chvíli. Zahrada byla pustá, prázdná, stoly byly nepokryté a bylo citelně chladno. Volili jsme dobu odpolední ke schůzi proto, abychom nebyli nikým vyrušováni. Bylo nás tehdy osm. Pamatuju se určitě, že byli přítomni: Aug. Eug. Mužík, Jan Červenka, Vilém Mrštík, R. J. Kronbauer a já. Byli tu ještě tři mladí literáti, na které se již živou mocí nemohu rozpomenouti. Zdá se mně, že byl mezi nimi také Ant. Klose. Vím ale určitě, že do schůze pozván byl. Čekali jsme také na Jana Antoše, jenž poslal s omluvenkou mladíka, jenž zaměstnán byl v kanceláři Ústřední Matice Školské. Byl to Antoš Želenský, pravým jménem Antonín Brablec, jenž ne zrovna s nezdarem psával v té době verše. Na průběh schůze pamatuju se velmi dobře. Mám ji v tak živé paměti, že vím i pořad, jak jsme seděli. Rokovali jsme dlouho, horlivě a se zápalem. Dohodli jsme se na tom, aby zvolen byl prozatimný výbor, jemuž bylo uloženo, aby vypracoval stanovy. Do výboru zvoleni Aug. Eug. Mužík, R. J. Kronbauer a nepřítomný Jan Antoš. Na můj návrh přibrán byl do tohoto provisoria také Jan Červenka. Týž vůbec ve schůzi měl hlavní slovo. S temperamentem vykládal a prohlásil na konec: »Není to snadná věc, do čeho se pouštíme. Nemůžeme přijmouti do spolku každého, kdo vůbec píše. Má-li býti nový náš spolek spolkem, jenž bude naší ochranou a záštitou, musí to býti spolek, v němž budou zastoupeni jenom belletristé a z těch zase jenom ti, kdo mají už jméno.« Druhá schůze předběžná konala se už u Choděry. Nevím o průběhu nic jiného, než co jsi mně Ty sděloval, poněvadž jsem se schůze této nesúčastnil.«

Ve druhém dopise upozorňuje mne X. Menhard-Litoměřický na článek Jakuba Arbesa v »Rozhledech Literárních«, jenž napsán byl brzo po schůzi u Brejšky a na Vychodilovu Hlídku literární, kde zatrhává modrou tužkou lokálku o volbách v literárním odboru Umělecké besedy, které provedeny na základě kompromissu se spisovateli. Objevilo se zkrátka blýskání na časy. O článku Arbesově píše Ant. Klášterský ve své stati — o ostatních úkazech zmiňovat se nebudu vůbec, poněvadž píšu jenom retrospektivní drobnost.

Mám ještě po ruce dopis Viléma Mrštíka, jenž píše pouze, že se na schůzi u Brejšky dobře pamatuje. Potvrzuje jména účastníků, jak jsou nahoře uvedena. Přiznává, že v první tuto schůzi valných nadějí nekladl a že se proto dalších přípravných prací nesúčastnil. Názorů Mrštíkových o počátcích těchto, o nichž mně píše jen letem, nepřipojuju sem z toho důvodu, poněvadž si Mrštík o věci této jako nejpovolanější asi sám jednou promluví.

Jak se rozběh několika mladých iniciátorů utvářil, jak idea spolku se uskutečnila, není již sferou, do které můj pamětní lístek spadá a zasahuje. To, co se dalo uchytiti a zjistiti z těchto zakladatelských mlžin Máje, jsem z paměti účastníků ve vhodné této chvíli vytěžil. Je to jenom drobnůstka, trocha vzpomínek — ale je v nich přece jen utajena snaha, zárodek plánů, jež mohou býti aspoň jako iniciála do spolkové naší kroniky přivtěleny.

FR. HERITES:

Když bylo jaro paní babičky.

V starém patricijském domě na náměstí malého města v jižních Čechách od rána panoval ruch, práce bylo na všech stranách plné ruce a na celé domácnosti spočívala nálada slavnostní. Na prvního máje slavila paní babička den svých narozenin.

Vše co Lorenzovi měli, děkovali paní babičce, od ní bylo jmění, jež jim poskytovalo bezstarostný blahobyt, z něhož se tak snadno rodí vzájemná shovívavá láska a rodinné štěstí.

Stará paní Lorenzová dočkala se toho žele, že jediného syna pochovala. Zemřel poměrně mlád a zanechal vdovu a několik dětí. S těmi dál stará paní po léta ještě vedla život v starém patricijském domě, který s rozsáhlým hospodářstvím polním knihovně byl připsán vdově a dětem po jejím synovi, ale vlastní vládu pořád jak bylo za života synova, měla ona. Ona spravovala statek svou pevnou, energickou rukou a v domě na ni soustřeďovalo se všecko, k ní obrácena byla všecka pozornost. Co řekla paní babička, bylo neodvolatelné, svaté a muselo se státi.

Vysoké, prostorné pokoje starého patricijského domu obývala rodina zesnulého Lorenze; paní babička hned když se syn ženil, byla uhnízdila se v jediném malém pokojíku na zad domu s vyhlídkou na střechy a na kus modré oblohy; zde zůstala také po smrti synově.

Čilá jako křepelka, celý den svými drobnými stařeckými krůčky pobíhala po domě a po hospodářství — ve svém pokojíku trávila téměř jen noci.

Pro vnuky a vnučky byl pokoj paní babičky něčím tajemným, touženým; málokdy byly sem vpuštěny a tu vždy — nijak nechápajícím — babička, jindy přece vždy tak hovorná, vlídná a úsměvná, zjevovala se pojednou jako vážná, nemluvná a zamračená, smutná, jim cizí tak bytost, že nikdo ani se neodvážil na něco se tázati a jako ze svatyně od babičky se odcházelo, jako ze zakletého nějakého zámku, v němž pochováno jest veliké tajemství, jež člověk žádný nesmí odvážit se odhaliti, které pro vždy zůstane pro svět zapečetěno sedmerou pečetí.

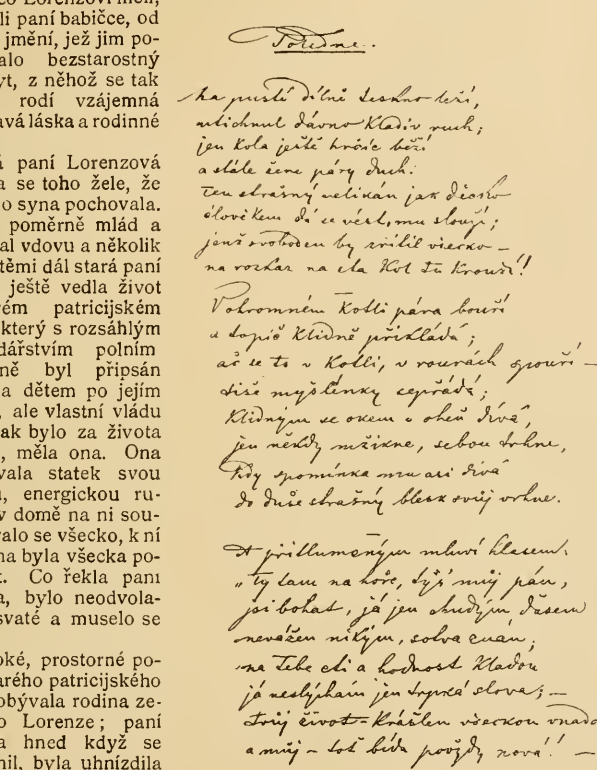

Autograf Rudolfa Mayera.

Ale když byl Karel Lorenz, nejstarší vnuk paní babičky v starém patricijském domě na náměstí malého jihočeského města, přišel do let, v kterých se probouzí a k výbuchu hlásí bujné mládí, v kterých se otvírá srdce lásce a ze všech pout vyvléká se duše spějíc jen za svými sny i bludy — ten neznámý a nepřístupný pokoj babiččin pronásledoval jeho myšlénky . . .

V den svých narozenin stará paní Lorenzová přijala k poledním ve společném pokoji rodinném, slavnostně vyzdobeném gratulaci spojenou se slzami od své nevěsty a vyslechla po řadě, dle stáří, vnoučaty přednešené veršíky, naučené jim pracně panem učitelem, načež následovalo uctivé ruky políbení služebných domácích, za nimi pak všechna čeleď hospodářská přišla hromadně staré paní vzdáti svůj pokorný hold, jako nějaké královně, jíž v očích těch prostých a chudých lidí bohatá měšťka skutečně byla. »Šatičky poníženě líbám,« v čele všech shýbl se k lému panina roucha starý šafář, který byl v službě rodiny půl století i dal způsobem patrimoniální doby výraz úcty k výsosti paniné proti vlastní nízkosti.

Stará paní poobědvala s členy užší své rodiny i přizvanými hostmi z blízkého i vzdálenějšího příbuzenstva, jež k tomu dni i z dálky poměrné se sjížděli, aby paní tetinka a kmotřinka zachovala je v paměti a jednou v posledním svém pořízení nezapomněla na ně docela. V den narozenin paní babičky byla v starém patricijském

domě na náměstí každoročně velkolepá hostina, k níž nešetřeno ničeho a dlouho před tím děly se přípravy a objednávky jídel i nápojů.

Po obědě stará paní odvolávajíc se na právo svého stáří, vstala s náčelního místa u dlouhého stolu, na kterém byla trůnila, a předstírajíc únavu, jakož churavost, odporučila se hned všem hostům a rozloučila se s nimi prosíc, aby nedali se vytrhovat a jak dlouho možno setrvali v přátelské a příbuzenské besedě.

Pro ten den paní babička nebyla už k mluvení a k vidění ani lidem svým domácím.

Zatáhla se do svého pokojíku, zapadla do jeho tiché samoty. Pro všechen ostatní svět jakoby byla uletěla kamsi do neznáma . . .

Tenkrát onoho prvního máje Karel Lorenz nepokojně přebíhal domem a co chvíli přiblížil se ke dveřím babiččina pokoje. Vždycky se zase vzdálil tiše a ohlížeje se není-li pozorován. Utekl se z domu a s kamarády v zahradním hostinci zpěvem vlasteneckých písní pozdravoval první máj, i v parku slečinkám, místním kráskám, deklamoval: »Byl pozdní večer . . .« a dále Máchův proslavený Máj, který jako všecka mládež naši doby uměl nazpamět od začátku do konce.

Neměl však nikde stání toho dne, nikde nevydržel dlouho a zase pospíchal domů a připližil se naslouchaje k těm dveřím, za nimiž dlela babička, které zdály se mu zamknuty a zapadly do těžkých závor.

K večeru, bylo už šero, dodal si srdce a snad se dříve pokřižovav, sáhl na mosaznou lesklou kliku bílých dveří. Povolila hravě a dveře se otevřely.

Paní babička seděla v lenošce, šedivou hlavu opřenou na zad, hledíc před sebe a jistě více do sebe; neboť ani nespozorovala, že někdo vstoupil.

Teprvé po dlouhé chvíli, kterou Karel zůstával nehybně státi u dveří — najednou spatřila neočekávanou a nenadálou návštěvu a prudce vstala.

Ulekl se a složil ruce na prsou k jakési prosbě a spolu v kajícnosti.

Pak vrhnul se na babičku a obejmul její šij a vtísnil se vedle ní do lenošky i tulil se k srdci staré paní.

Naproti, nad vykládaným prádelníkem zavěšen byl obraz dvou mladých lidí; ona seděla na lávce uprostřed kvetoucích keřů zahradních a on stál u ní a v ruce držel loutnu i shýbal se s očima zářícíma štěstím nad krásnou dívčí hlavu.

Z krátkých, mžikových návštěv, od dětství ten obraz tkvěl nesmazatelně v mysli Karlově, jak tu visel vždy na stejném místě nad vykládaným prádelníkem.

Ale teprvé dnes zadíval se opravdu pevně na obraz.

Byl ovinut břečťanem a dole na pravo v rohu trčela kytička fialek, jež teprvé venku kvetly v naší studené pohorské krajině.

»To jsi ty, babičko« — řekl překvapen sám objevem, který právě učinil.

Usmála se vlídně, ale teskně.

»Když bylo moje jaro . . .« zašeptala.

»A kdo jest« — — Nedořekl. Díval se na starou paní, svoji babičku, jako člověk, kterému se náhle objevila vidina, již zdá se mu, že musí a musí zachytit.

»Jen domysli« — pravila paní.

Byl vstal a s úžasem díval se na mladého muže na obraze, v němž poznával tvář svého otce a jako by v zrcadle tu viděl i vlastní podobu v bíle napudrovaných vlasech, zčeřených nad čelem.

»Ano,« přisvědčila vnukovým myšlenkám stará paní. »Jest to tvůj děd — otec tvého otce — —«

Sáhl si na hlavu a zrak jeho svezl se na miniaturní portrét nad ložem babičiným, portrét starého pána s nemocným výrazem v tváři, týž, který zvětšený, ve zlatém rámci chovají v rodinném salonu vedle portrétu paní babičky, už jako staré dámy.

»Babičko,« zvolal Karel — »drahá babičko!« — vložil do těch slov celou citovou svou vroucnost.

»Je ti konečně už dvacet let« — po chvilkovém váhání promluvila stará paní, usedajíc zas do lenošky, z které byla vstala. »Jsi

nejstarší syn mého syna. Jednou vše zvědět musíš a kdo ví, jak brzo nebudou spočteni dnové mého života. Budiž tedy.«

A stará paní s očima unikajícíma pohledům vnukovým, s rty sevřenými, rukou si tlačíc a utišujíc srdce, jakoby velikou bolest přemáhala — po patrném boji vyrazila ze sebe: »Tvůj otec byl dítětem mé lásky, jméno, které neseš také ty, dostal od muže, který se pak stal mým chotěm — ve spisech, které nalezneš jednou po mně, nalezneš zapečetěný, tobě, jako budoucí hlavě rodiny svědčící svazek spisů, úřední instrument o jeho adaptaci tvého otce« — —

Tvářil se málem lhostejně k tomu právnickému výkladu z minulosti.

Se zálibou pohlížel stále na obraz mladého párku empirového, nemoha očí odtrhnouti. »Když bylo tvoje jaro, babičko . . .« řekl snivě pohřížen v krásu stařenčina mládí.

Vzpomínky dávné sestoupily do její duše a přetékalo jimi srdce její.

»Byl mým bratrancem z daleké přízně,« rozhovořila se stará paní do zpovědi vnukovi — »jezdíval k nám do Prahy, kde jsem bydlela se svými rodiči, na každé prázdniny jako student. K nám přicházel z hornické akademie ve Freiberku a potom z lipské university. Milovali jsme se a zaslíbili jeden druhému, že budeme svoji, že spolu půjdeme životem. Přišel pak do Vídně,« pokračovala vypravovatelka — »a neobjevil se dva roky. Než psával často — mně psával listy plné horoucí lásky. Podařilo se mu nalézti pevné postavení životní. Mluvil o nastávající svatbě, o příštích prázdninách, o kterých pro mne, svou nevěstu, přijede a odveze mě k svému, zatím skrovnému krbu.«

Stará paní se odmlčela a oddychovala těžce. Konečně utišila poněkud své rozechvění a mluvila dále, zvolna, přerývaně, v hlubokém dojetí:

»Najednou se objevil, nedav o příchodu svém návěstí, aniž jsme tušení o tom měli, v Praze. Bylo to prvního máje zrovna . . .«

»Přišel tě políbit v den tvých narozenin« — řekl Karel.

»Přišel se rozloučit se mnou« — opravila stará paní.

»S tebou, babičko?« zvolal, slovům nevěře, mladík.

»Se mnou« — potvrdila paní.

»Proč se loučil« — vybuchl vnuk proti bábě — »když tě měl rád, když jste se milovali, když jsi byla jeho a chtěla být jeho do skonání . .«

»A přece jsme se rozloučili, rozešli, a — na vždy,« zavzdychla, zavzlykala stará paní. »Zůstal jediný den v Praze. Ten den byl náš poslední, poslední, který nám náležel — ten první máj —«

»Ten lásky čas« — vpadl Karel roztouženě do slov babiččiných citátem ze svého drahého Máje.

Stará paní zabořila se docela do vzpomínek, zadumala se, zapomínajíc přítomnosti stáří, zaletěla do minulosti, do svého mládí. —

»Takový krásný byl, teplý, vlahý večer,« zablouznila. »Neobyčejně záhy a rychle se rozvíjelo jaro toho roku. Šeřík už květy své málem vybavoval z pupenů, ač mandloně růžově kvetly a voněly opojně a pod stromy naší zahrady na Malé straně ve stínech dokvétaly ještě poslední fialky, které on tak měl rád — — Vzduch čistý jako slza boží objímal všecko tvorstvo — —«

»A vy jste zapomněli na všecko, na všecko, a byli jste tak šťastni, tak šťastni —«, zvolal Karel, přimhuřuje oči v opojení, u vytržení nad tím zapadlým štěstím, jako bylo jeho vlastní, které očekává a v které doufá, v jehož příchod věří.

»Ale proč se loučit? Proč jen se loučit? —« zvolal najednou vášnivě, vzplanutím svého junáckého srdce. »Co ho mohlo na světě od tebe odtrhnout, babičko?«

»Přece byl muž,« odpověděla hrdě babička. »Povinnost jej volala i musel jít.«

»Kam?« — zněla udivená otázka.

»Do války,« odvětila stará paní docela uklidněna. »Svou drahou loutnu za meč vyměnil. Jako dobrovolník vstoupil můj milenec k vojsku, přidal se k vojům, jež se sbíraly proti tyranství Napoleonovu.«

Vstala a z vykládaného prádelníku, nad kterým visel portrét z doby její jediné lásky, vyndala modiíící knihu a v jejích stránkách nalezla lístek sežloutlého papíru.

Podala jej vnukovi.

Vzal list do ruky a četl napsané na něm německé verše. »To jest z knihy Theodora Körnera, z jeho ‚Lyry a meče', báseň ‚Na můj meč!'« zvolal.

»Nemýliš se,« přisvědčila babička a sdělovala hlasem ‚pevným a zvučným, jako zapisujícím pro vždy do paměti. »Jest to poslední báseň básníka, psaná v třesku zbraní, v táboře hraběte Lützova, v noci, mně odtud poslaná básnikem, mým Theodorem, bez nadpisu, kterého se jí dostalo pro literaturu.«

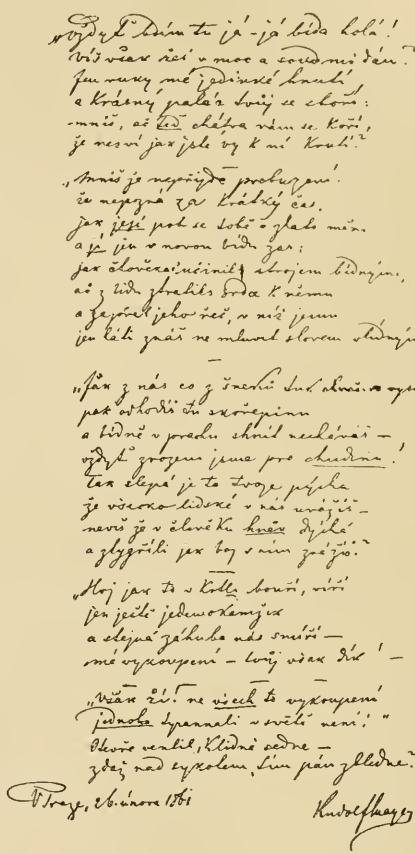

»Jitro na to, dne 26. srpna roku třináctého,« skončila stará paní legendárně — »padl Theodor Körner na silnici mezi Šverinem a Gadebušem, zasažen kulí nepřátelskou, v řadách Lützovových černých myslivců —‚té chasy odvážné a divé', jak pojmenovali současníci Lützovovy černé myslivce.«

»Ach, babičko, babičko« — volal Karel Lorenz unášen nadšením, s očima planoucíma, »to jest krásné! Ó jak krásné, jak slavné! Ale ty, babičko — ale ty, moje nebohá babičko« — —

»Život, mé milé dítě« — pravila prostě, »vytváří se často jinak, nežli jak sní jej mládí« — —

»Padnout v boji! V květu mládí zahynout!« — v obdivu k minulosti, jež byla mu právě odhalena, horoval mladík.

»Za svobodu! Za osvobození!« — doložila stará paní.

Vnuk její náhle jako když zledovatí ve své vroucnosti, kterou objímal smrt svého předka. »Za jakou svobodu? Za jaké osvobození?« — opakoval v otázkách rostoucích pochybností. »Jakým dějinným mátohám obětoval můj děd štěstí své a štěstí srdce svého — i tvého, babičko? — — To nebyla svoboda! To nebylo osvobození, pro které horujeme my a v které věříme — a pro které já bych chtěl rád umříti,« dodal s přesvědčením.

»Přijdou doby, kdy zase tomu, pro co dnes žijete a pro co byste byli hotovi umříti, nebudou lidé snad rozuměti — —« pravila stará paní. »Každá doba má své ideály, své bohy. Každý věk bojuje za jiné osvobození.«

»Co bylo svobodou včera? Co je svobodou dnes? A co bude jí zítra?« — řekl s trpkou ironií Karel Lorenz.

»A přece jest svoboda jen jedna,« pronesla paní babička tónem zrovna biblickým. »Staletí, tisíciletí pachtíme se a plahočíme tím snésti s nebes na zem tu zlatou hvězdu. V tom jest odvěký a věčný hymnus pokroku a rozvoje, zušlechtění lidstva . . .«

* * *

Karel Lorenz myslel na tato hluboká slova paní babičky a opáčil je. Nikoli paní babičce, jež byla dávno mrtva a rozpadlá v prach vedle prachu svého zákonného muže na tichém venkovském hřbitově jihočeském. Pronesl je jako vlastní moudrost k své dceři.

»Všickni jsme bojovníci za svobodu,« připojil valící se myšlenky. »Ať se jmenuje kdo Alexandr II., který posílal davy svých bližních na Sibiř, ale velkým vzmachem srdce dal lidská práva nevolníku — car Osvoboditel — — ať Sofie Perovská, jeho vražednice — —«

Stál s dcerou svou u okna a drže ji kolem krku v zamyšlení a v hloubání, přemítání své umdlené duše, díval se s ní přes domy, a paláce a chrámy velkoměstské do velebné a jedině věčně stejné a nezměněné přírody.

Bylo opět prvního máje.

»Kdo za pravdu hoří« — ozýval se odkudsi zpěv ulicemi bloudících davů.

»Za pravdu!« usmál se Karel Lorenz. »Za jakou pravdu?« otázal se hlasem povýšeným.

Nedal si odpovědi a nedostával odpovědi. »Všichni hoříme za pravdu. Jen kde jest pravda? V čem spočívá pravda? — —«

Májový den se skláněl a kladl úsměvy své do křídla tajemné noci. Mraky se hrnuly po obloze. Bylo dusno, těžko, jak v blížících se bouřích, z nichž zroditi se má něco neznámého a smysly našimi nepochopitelného ... nová budoucnost — nové jaro, nový máj nového lidstva — —

♡ ♡ ♡

MILAN FUČÍK:

Májová improvisace.

Máj vešel v kraj a radost s ním.

Ó sladká dobo rozkvětu a pukajících poupat!
O kráso nové zeleni! Ó chvíle nových početí,
kdy míza plodná v lodyhách ve kvasu počne stoupat
a v hloubkách lidských bytostí se nové touhy rozletí!

Máj vešel v kraj a radost s ním.

O symfonie čarovná, když s prvním slunce jasem
ve vlhkých stromů haluzích zpěv ptáků zazní jásavý!
To píseň písní nesmírná, jež v chóru tisíc'hlasém
čas touhy, lásky, polibků královským holdem pozdraví.

Máj vešel v kraj a radost s ním.

O bílá květů férie, již oko stěží stihá,
ó lázni vlahá, líbezná, když sterých vůní pln je vzduch!
Ó velký, sladký, měsíci, kdy s ňader padá tíha
a květy nových nadějí i lidské duše zkvete luh.

Máj vešel v kraj a radost s ním.

A celá, něžná nádhera zeleně, bílých květů,
a vína vůní opojná a ptačích zpěvů závrati,
ta jarní sláva Přírody, jež lichotí se světu —
mě spíjí vždycky, blouznění až všecky smysly zachvátí ...

Máj vešel v kraj a naděj s ním.

Však víc než za ty rozkoše, ó zlatý, smavý Máji,
dík patří tobě člověka za nebe nových nadějí,
jež v duši vzejdou každému, i vyděděné ráji,
jež věří zas v své lopotě, jak bude v světě krásněji,
až bída bude pohádkou, zem přiblíží se ráji —
pak sladké písně májové v jásavý hymnus vyznějí ...!

Máj vešel v kraj a naděj s ním ...

♡ ♡ ♡

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Jak vznikl „Máj".

Vznik spolku českých spisovatelů beletristů Máje poji se tak úzce s mými vlastními počátky literárními, že nemohu si odepříti, abych si nezaběhl do intimních vzpomínek. Bylo to roku 1885., kdy spolužák můj na gymnasiu i na právnické fakultě P. C. Nesý (nyní advokát v Praze) sdělil mi, že pan Robert Růžička, majitel prvního českého antiquariátu v Žitné ulici, potřebuje opisovače. Vydal jsem se k p. Růžičkovi, a tento zadal mi práci, z které bylo lze vytlouci několik zlatek. Tenkráte měl jsem již příspěvky ve Světozoru, ale což platno, již tenkráte věděl jsem, »co těch mušek zlatokřídlých třeba, než z křídélek jich jest jen krajíc chleba!« a tak mladý poeta a jurista, opisoval jsem p. Růžičkovi jeho dramata. Nedostala se nikdy na prkna, bohudík, ale autor jejich, který později se tak smutně proslavil jako ředitel kočující herecké společnosti útěkem do Ameriky, chtěl na sebe upoutati pozornost v literatuře stůj co stůj. Když se za krátko přestěhoval do ulice Vodičkovy, učinil nevelký krámek svůj s uzounkou písárničkou střediskem dosti četné a vybrané společnosti literární.

Zde poznal jsem Mužíka, Červenku a celou řadu jiných starších i mladších literátů, kteří zastavovali se v krámku, vědouce, že vždy na-

leznou tam některého známého. Dosud znám jsem byl toliko se Sovou a Fr. X. Šaldou z university a s Ant. Klosem, kterého jsem poznal v kavárně »Slávii«.

Nyní se kruh mých literárních známostí značně rozšířil, ano dostalo se mi příležitosti účastniti se činně zakládání hned dvou literárních listů, Ladeckého »České Thalie« a Růžičkových »Rozhledů literárních«.

Tyto »Rozhledy literární« byly prvním pokusem o literární list v Čechách (dosud mělo se za to, že na literárně-kritické listy má privilej Morava), pokusem jistě pozoruhodným, který by byl neztroskotal, kdyby jej sám kapitán zrádně nebyl opustil.

První číslo vyšlo v květnu r. 1886. s úvodní básní J. Červenky a s příspěvky Jana Herbena, Jar. Vrchlického, Bohuslava Čermáka, K. Škáby, prof. J. Nováka, Ad. Heyduka, J. Arbesa (Máchovo tajemství), Ant. Klášterského a j. Již z prvních čísel »Rozhledů literárních« patrna byla snaha listu působiti k řešení »otázky spisovatelské«, ale do živého tato teprve článkem Jakuba Arbesa »Nejpalčivější literární otázka česká«, který vyšel v »Rozhledech literárních« v listopadu 1886 a jenž vzbudil v celé literární obci tehdejší značný rozruch.

Mottem k článku byl výrok dra Fr. L. Riegra z řeči jeho, proslovené ve valné schůzi »Svatoboru« dne 1. července 1884: »Všeobecně uznati se musí, že spisovatel mezi všemi činiteli národního života zaujímá první místo, že representuje takořka hlavu národa«, a v článku podrobně a na příkladech dolíčeno, jak pravdivým byl výrok Jana Kollára, který roku 1837., tedy rok po smrti pěvce »Máje«, Karla Hynka Máchy, nazval nás Slovany obry v zeměpisech a na mapách, trpaslíky však v umění a literatuře.«

Arbes shledal příčinu toho, proč tak jest, v okolnosti, že literát český, nemoha se jen pérem spisovatele uživiti, nucen je hledati zaměstnání vedlejší ve škole, v úřadě, žurnalistice atd., že v případě nemoci a neschopnosti k práci není postaráno ani o něho, ani o jeho rodinu, (»Nebýti hercem a nemíti k disposici pensijní peníze německé, byl by Josef Jiří Kollár vydán ve psí, všem nepohodám a svízelům literárního ubožáka!«), že literatura zaplavována je lacinými překlady děl cizích a že ostatní »údové národa« ponechávají »hlavu národa« bez pomoci a přispění jejímu osudu.

»Všeobecně se ví a uznává, že jest to záležitostí celého národa; ale z národa toho, pokud se pamatujeme, dosud ještě nikdo se neodvážil, státi se prostředníkem mezi národem a literáty. A kdož medle jest za našich dnů kompetentnějším prostředníkem tím než legální zástupcové národa — poslanci čeští?

Ba více, nám zdá se, že jedině poslanci čeští mají veškeru moc v rukou, a jedině na nich že závisí, mají-li trudné poměry ty trvati i nadále nebo mají-li změněny býti na prospěch literárních talentů — tudíž i na prospěch celého národa.

Iniciativa ovšem musí vyjíti z kruhů literárních. Z té příčiny dovoluji si pánům kolegům navrhnouti:

I. Svolejmež sjezd belletristů českých a shodněme se především a) na tom, co literárnímu rozvoji překáží, b) existují-li nějaké prostředky k napravení a odpomoci; slovem, formulujeme přesně povinnosti i práva české belletrie vůči národu a předložme řádně doložené memorandum své klubu českých poslanců s žádostí, aby je prozkoumal a učinil, čeho v záležitosti té vůbec učiniti může.

II. Sestupme se ve spolek vzájemně se podporující, zájmy stavu a členů svých hájící; ale nikoli na zásadách ponižujícího a pokořujícího almužnictví, nýbrž na zásadě přátelské výpomoci a zasloužené, tudíž čestné odměny.«

Článek Arbesův vydán i v samostatném otisku a rozesílán všem tehdy činným, známějším belletristům.

Pro zajímavost uvedu jména všech, kdož tehdy s návrhy Arbesovými vyslovili souhlas: Svat. Čech, Serv. Heller, Fr. Herites, Fr. Kvapil, Jan Lier, B. Adámek, P. Albieri, Fr. Bačkovský, V. Beneš-Šumavský, Fr. Bílý, Jos. Braun, Jan Červenka, G. Dörfl, Fr. Dvorský, J. V. Frič, Irma Geisslova, Ad. Heyduk, Jan Herben, Ignát Herrmann, Jos Holeček, Jos. M. Hovorka, Jan Hudec, Fr. Chalupa, Jos. Jakubec, Petr Jasmín, Eduard Jelínek, Alois Jirásek, Bohdan Kaminský, O. S. Kostelecký, Mir. Krajník, Rudolf Kronbauer, Jos. Kuchař, J. Lacina, Karel Leger, Ludvík Lošťák, K. B. Mádl, Otakar Mokrý, Aug. Eug. Mužík, Jan Neruda, Karel Pippich, Sofie Podlipská, Rudolf Pokorný, Lad. Quis, K. V. Rais, Václav Řezníček, Primus Sobotka, Antal Stašek, Lad. Stroupežnický, Karolina Světlá, Fr. X. Svoboda, M. A. Šimáček, Ant. Šnajdauf, Jos. Štolba, Fr. A. Šubrt, Jos. Thomayer, Karel Tůma, J. L. Turnovský, Zikmund Winter, Jar. Vrchlický, J. J. Veselý-Benešovský, Fr. V. Vykoukal, Julius Zeyer, Em. Zítek, Jan Žeranovský. K těmto později přistoupili: Jan Antoš, Leander Čech, Ferd. Černý, K. Kádner, J. E. Korn, Karel Kučera, Fr. Roháček, Polykarp Starý, Alois Škampa, Karel Škába, Frant. Táborský, L. Arietto, Bohuslav Čermák, Ilja Georgov, Tim. Hrubý, A. Klose, Karel Šípek a T. E. Tisovský.

Sjezd Arbesem navržený nebyl svolán, ale za to došlo k dosti četné schůzi spisovatelstva v prosinci 1886 v místnostech Umělecké Besedy. Pamatuji se, jak na schůzi tu dostavili se někteří i z těch, kdož byli dosud souhlas neprojevili, na př. Ant. Rousek (Machar) v uniformě jednoročního dobrovolníka, jak Arbes a Růžička odůvodňovali potřebu nového spolku, jak J. Lier s kouskem nezbytné viržinky v ústech se zvedl a odešel, jedva jednání začalo, jak J. V. Frič se známým svým smíchem, ve kterém jsem slyšel vždy bolestný stesk zklamaného člověka, vybízel účastníky »musíme si povědít, kde nás stře-

víc tlačí,« jaká skepse vyzírala z řečí starších literátů. Nejupřímněji ji vyslovil tehdy Turnovský, který poukazoval v řeči své k tomu, co krásných plánů a snů takových se již zrodilo a zase za krátko zašlo, jak literáti projektovali již i zřízení vlastní tiskárny a nakladatelstva a jak nikdy nic z toho nebylo. A Turnovský věštil tehdy dobře. Ani z této Arbesem svolané schůze nebylo nic. Úředník policejní, v schůzi přítomný, nedovolil, aby vykonána byla volba zařizujícího výboru, a to byl první kámen úrazu. Později, tuším, bylo přece několik osob označeno, které by měly spolek založiti, ale výbor ten, myslím, nekonal ani jednu schůzi, a celá věc zase usínala k největší mrzutosti nás literátů mladších. My neviděli ještě tak černě jako Turnovský a jiní starší spisovatelé, nebyli ještě žádnými pokusy zklamáni a potřebu střediska literárního jsme pociťovali velice živě. Snili jsme o zemských stipendiích literárních, o založení nového časopisu, a nyní bylo zase vše zmařeno.

Ale »spolek« přece již byl ve vzduchu. »Založme spolek mladších spisovatelů belletristů, když starší spisovatelé chovají se k věci té tak netečně!«

Od úst k ústům neslo se slovo to, opakováno v důvěrných přátelských schůzkách na ulici i v kavárně, a chytalo.

Ant. Klose opatřil stanovy vídeňského spolku spisovatelů »Concordie« a podle nich zrobili jsme v létě r. 1887. Klose, Sova a já v Klosově bytě na Rybníčku stanovy nového spolku, »klubu českých spisovatelů belletristů«. Stanovy ty projednávány pak v Měšťanské Besedě, v kavárně »Union« i jinde o přátelských besedách, jichž súčastnili se též Fr. X. Svoboda, Jan Červenka, Aug. Eug. Mužík a Em. Zítek. Spolek měl býti vyhrazen toliko mladším literátům (do 35. roku věku) a účelem jeho mělo býti opatřování hmotné podpory potřebným a nemocným členům a dále vydávání spolkového časopisu, kamž by členové jednak příspěvky belletristickými, jednak články psanými na ochranu zájmů spisovatelských a zvláště spolkových mohli přispívati.

Novému spolku dáno po návrhu Jana Červenky v »Unionce« jméno »Máj«.

»Názvem »Máj« označili jej zakladatelé proto, že pod tímto heslem od časů nesmrtelné knihy Máchovy vstupovaly na veřejnost v četných sborníčích literárních nové a zdárné generace českého spisovatelstva, tak že vidělo se nejpřipadnějším, dáti jméno toto jako zvláštní symbol svěžesti a síly i mladému podniknutí přítomné generace.« (I. Zpráva »Máje« za léta 1888 až 1890.)

Stanovy »Máje« schváleny byly místodržitelstvím a již 27. listopadu 1887 konána v restauraci Choděrově první valná schůze nového spolku, jíž súčastnilo se 26 mladších spisovatelů a kde za předsedu zvolen Aug. Eug. Mužík a do výboru povoláni: Jan Červenka, Oldřich S. Kostelecký, Ant. Klose, Fr. Kvapil, M. A. Šimáček, Dr. E. Zítek, Ant. Klášterský, Ant. Sova a za revisory Jan Antoš a Fr. X. Svoboda.

Spolek byl tedy zde, ale peněz na uskutečnění plánů nebylo. Vydatnější podpory veřejnosti dostalo se sdružení teprve, když klub po návrhu M. A. Šimáčka změněn ve Spolek českých spisovatelů belletristů Máj, který nebyl již jen sdružením mladších, nýbrž všech spisovatelů belletristův a jehož nový výbor s Ignátem Herrmannem v čele vytkl si jako první úkol založiti pensijní fond pro činné členy »Máje«.

A přece, byť po dlouhých letech a teprve po založení pensijního fondu, došlo na uskutečnění myšlenky, která tanula na mysli zakladatelům Máje — založeno nakladatelské družstvo Máje a založen nový časopis jeho Máj jako další články při praktickém řešení otázky spisovatelské. Schází jen ta Turnovského »spisovatelská knihtiskárna« a Červenkův »dům spisovatelů« (Rozhledy literární č. 1.), a mohli bychom klidně odevzdati další práci příštím pokolením.

Ve znamení Máje jsme zvítězili, a první máj jest tedy také naším svátkem.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

NĚKOLIK POHLEDŮ DO MÁJE.

Spisovatel musí býti přední stráží národní. U nás tím spíše, poněvadž až dosud bojovati jest nám o nezbytnosti. U národů, které o svých osudech samy rozhodují, jež spravují se samostatně, které mají pevnou půdu pod sebou, volný vzduch kolem sebe, řízení národních svých věcí ve vlastních rukou, nemůže býti na trvalou škodu, mají-li nějaká část spisovatelstva čas hračkářstvím různých módností, ješitností osobní, kejklířstvím dětinských polemik a titěrnostmi pós.

Kdyby však ti čeští spisovatelé, kteří dovedou pro svůj národ tvořiti věci trvalé, tímto způsobem utráceli čas, unikalo by nám z tepny nejdůležitější zdraví. Na štěstí se tímto způsobem »uplatňují« u nás pouze lidé, kteří buď již na dobro zvrhli nebo nalezli ve svém nitru jenom hluché kyzy místo zlatých couků, o nichž snili. Tato nemohoucnost vyráží pak z nich sice ohyzdné vředy závistných nájezdů na obec spisovatelů tvořících a v práci neumdlévajících, ale za to též málomocenství toto je u nás odkázáno jen do morových baráků reptilního tisku —

který pro literaturu neznamená nic. Vegetace smetiště nemůže tvořiti sady.

Spisovateli je nezbytno, aby měl plnou volnost říci pravdu. Naši někteří tiskoví dobrodruzi pokládají však za slova pravdy jen nestydatosti. Napsati něco, čeho se dosud u nás nikdo neodvážil, protože se tomu vzpíral jeho stud — platí u několika našich posérů za službu pravdě. Způsobí tím sice na chvíli snad kavárnám sensaci, ale jinak v tom každý rozumný člověk vidí jen chorobu.

Aby spisovatel mohl říci pravdu — pravdu léčivého, napravujícího, povznášejícího a očisťujícího slova, musí býti zabezpečen hmotně. Nesmí býti míčem klik hrajících stále jen o literární ceny, stipendia, podpory, a udílejících almužnické milosti, které svazují.

Těmito prostředky se svoboda literátům nedá.

Jest jenom jediná cesta vedoucí k tomu cíli a tou je svépomoc.

Pro svépomoc literátů založen byl Máj.

Sílu pro zlepšení neblahých poměrů musí najíti v sobě sám, kdo chce si pomoci trvale.

Zakladatelé Máje věděli dobře, v čem spočívá neutěšenost poměrů českých spisovatelů. Byli nespořádaným zástupem. Za úsměv, novinářskou lichotku, za podobiznu v žurnále, za reklamní plakát dostal podnikavec skoro každého, kterého potřeboval. Hmotná odplata práce — skutečné práce — byla většinou až směšně nepatrna. Při tom bylo chytře každému našeptáno, aby tajil, co za svou práci dostává. »Jinému bych tolik dáti nemohl,« viselo na konci těch šeptů v přístěnčích. Každý myslil tedy, že pojede v lepší bryčce, bude-li mlčet. Zatím se jen držel lišně vozu klasy do cizích stodol vezoucího.

Zakladatelé Máje věděli, kde je kořen zla. Ale reformační snahy nedovedl nikdo z nich svésti do koryta, v němž by se staly silou. To dovedl teprve Ignát Herrmann. Přes posměšky a překážky vedl Máj nejdříve směrem finančního zabezpečení. »Musíme mít tolik peněz, aby Máj imponoval především členstvu, jinak budeme jen krejcarovým společkem, ve kterém pro osobní malichernosti každou chvíli horké hlavy literátů budou plodit palácové revoluce,« říkal tento dobrý znatel lidí vůbec a našich spisovatelů zvláště.

Herrmannova práce rovnala se kladení základů. Dnes vidíme, co pravdy bylo v této průkopnické práci. Co v Máji vykonáno, opíralo se o tyto jeho pevné pilíře.

V Máji jsme se především stýkali. Sblížení osob je vždy prvním krokem k svornému počinu. Mnoho zla, nespravedlivého hněvu, nepřátelských, často neodčinitelných skutků, neblahých nedorozumění vzniká jedině nedostatkem styků. Máj svými schůzemi a besedami urovnal mnoho cest, které se pokládaly před tím za naprosto neschůdné.

Také tím mnoho pozlátkových cetek odfoukl Máj s postav, které z dálky činily dojem bronzových soch. Bylo nám až hořko, když jsme zjistili, že je to jen nalíčená sádra sobectví.

Abychom docílili těsnějšího splynutí, hledali jsme řadu let stálou spolkovou místnost. Podruží v různých restauračních pokojících bylo nám již nesnesitelno. Ale v středu Prahy nenalezli jsme jednoho — dvou pokojíků v domě, kde by byla též restaurace. Chtěli jsme si totiž vytvořiti jakýsi klubovní život. Teprve když jsme se dověděli, že v křídle budované právě Zemské banky dal by se pro nás zříditi slušný byt, počali jsme vyjednávati. Finanční obtíže byly tu však nemalé. Šest set zlatých měli jsme platiti ročně za pohodlný sice ale v třetím patře se nalézající byt. Šest set zlatých byl nebezpečný průlom do našich rozpočtů. Ale konečně řekl Herrmann: »Snad se tu pro Máj něco narodí, co ani dnes netušíme! Vypěstujeme snad klubovní styk členů, zbavíme se bloudění po hostinských koutech a užším a častějším stykem snad vybředneme konečně z té nepospolitosti spisovatelské.« Tyto plány nás popadly a rozhodli jsme se roku 1897. o tomto nájmu.

Máj měl tím časem již mnoho morálních úspěchů a jmění svého hezky přes 20.000 zlatých. Mnou organisovaná akce divadelních práv provozovacích slibovala pěkné a stále rostoucí výsledky, naučili jsme literáty již sebevědoměji jednati s nakladateli o knihách, zajišťovati práva smlouvami a tvořili jsme již Pensijní fond. Vše se organisovalo na základě svépomoci. Žádné almužnictví, a finanční podpory jen v nejkrajnější a úplně odůvodněné potřebě. Za 15 let Máj také na skutečných podporách neudělil ani 600 zl.

Ale do Pensijního fondu za to vložil přes 64.000 K. Členu tu jen tolik poskytne, kolik si — do určité výše sám vloží. Neuloží-li si ničeho, Máj mu ničeho nepřidá.

Pensijní fond narodil se ve spolkové místnosti v Zemské bance, tam jsme otevřeli skutečnou první úřadovnu Máje a tam také položeny základy nejdůležitějšího podniku Máje: nakladatelského družstva.

Klubovní život tak vroucně žádaný, brzy však zkosily mrazy. Dříve než se mohl ze slibného zárodku vyvinouti. Herrmann vyzískal u přečetných firem krásný nábytek, záclony, koberce, nářadí, obrazy, — ale pro klubovní život nebylo ještě v Máji půdy.

Nakladatelství rodilo se za zvláštních okolností. O valné hromadě roku 1901. postaven byl k veslům zcela nový výbor, poněvadž mnoho umdlených dlouholetých jeho členů prohlásilo, že volby více nepřijmou. V tomto novém tělese zastupoval jsem výzvu prvější skoro sám. Novému výboru valná hromada uložila hnouti otázkou nakladatelství. Bez mého popudu a vědomí myšlénka ta otřásla členstvem.

Skepticky jsem se na to díval. Myšlénka vlastního listu Máje krátce před tím narazila na překážky tak podivné — kolem sebe viděl jsem většinou nováčky a vyškolený v takových věcech Herrmann právě toho roku kategoricky si vyžádal úlevu od prací spolkových. Trochu a na čas rozčísla nám tehdy také Máj vojna o správu Národ. divadla.

Vypracoval jsem sice plán projektu, rozpočty opatřil a soustavu podniknutí nastínil, ale nevěřil jsem, že naleznu dosti ochotné, energické a vytrvalé spolupracovníky. A s mým náčelnictvím v této věci všichni počítali. Proto jsem třikráte do výboru přišel s návrhem, abychom od obrovského podniku upustili. Bál jsem se, že mne cholerikové, kteří po podniku nejhlasitěji volali, nechají na holičkách, až se zvednou vlny, o jejichž hloubce já měl proto pravé ponětí,

poněvadž jsem do nakladatelských a obchodních mysterií tak byl zasvěcen jako nějaký knihkupecký účetní.

Třikráte mne přemluvili.

Vzal jsem tedy soudruhy v přísahu čestného slova. Že neopustí palubu, a kdyby obloha nad nimi blesky jen planula, že je nesmetou ani svody, ani útoky přímé ani intriky ani nadávky pokoutního tisku, že potlačí své rozmary — zavázal jsem je vysloveným finanční hranice, po kterou půjdou svými hmotnými prostředky pomáhati, kdyby bylo zle — a když všichni pronesli slavnostně, že se ničeho neleknou a že neustoupí děj se co děj — ruku mi při tom musel jeden po druhém podat — začali jsme ve jménu Páně.

Největší a nejnebezpečnější vlny zvedly se proti našemu podniku v první polovici roku 1902. Že se nám podařilo potichu zlomiti zlý vzpor, v tom bylo největší naše štěstí. Když jsme vyšli s prvními čísly Máje a s prvními knihami — bylo nám již hej!

Skoro všichni, kteří mi čestné slovo dali, vytrvali! Že mne provázeli tak vzácnou důvěrou, bylo mi nejkrásnější oporou. Jinak těch osmnáct měsíců horečných příprav, zimničního napjetí a vysilující práce, které předcházely našemu prvnímu vystoupení s nakladatelstvím do světa, při němž nám šlo o hlavy téměř — bylo nejstrastnější dobou mého života. Bezpočet nocí probděli jsme u psacích stolků, úradami zaměstnávali se v každé prázdné minutce — stále v jedné ruce péro a v druhé pušku.

Kdyby náš podnik byl stroskotal, v tuhé řetězy byli by šli spisovatelé. Všichni — i ti, co se nám tak posupně smáli. Padesát let pak, jak napsala dobře Moravská Orlice, nesměl by nikdo přijíti zase s projektem svépomocného spisovatelského družstva.

* * *

Reptilní tisk plivá tvůrcům Nakladatelského družstva Máje do tváří a blátem nás poskvrňuje. Nás, kteří nezištně stvořili jsme spisovatelstvu pevný hrad. Tyto potupy jsou naší čestnou distinkcí.

Protože z nich mluví závist — dle Riegra nejnebezpečnější náš národní hřích — svrchovaná a charakteristicky česká naše závist — je zřejmo, že jdeme správnou cestou.

Zle by bylo, kdyby nás nyní literární uličnictví farizejsky litovalo! *Václav Štech.*

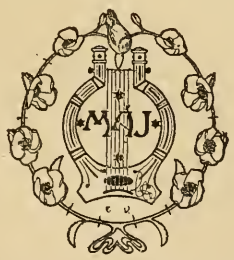

MÁJI věnujeme toto číslo. MÁJI, pokud bylo slovo to heslem pro souzvuk spisovatelských duší — MÁJI, který na literárních lánech našich uskutečnil tolik snů nespočetných předchůdců naší práce — MÁJI, kterýmž jménem je representováno hnutí pro odstranění všeho bezpráví a MÁJI, jehož čaromoc káci krutovládu zimy nelítostné a neúprosné. Český čtenář jistě rád věnuje sluch také jednou našim vzpomínkám a pohlédne se zájmem do naší spisovatelské domácnosti.

⁂ **Autograf básně Rudolfa Mayera** »Poledne«, který v tomto čísle uveřejňujeme, pořízen byl dle rukopisu básníkova, jenž Máji půjčen byl prostřednictvím spisovatele dra Lad. Quisa v Přelouči. Uveřejňujeme jej v tomto čísle májovém nejen pro sociální ráz básně, nýbrž i jako vzpomínku na vysoce nadaného básníka, náležejícího ke kruhu Májovému, jenž vystoupil na veřejnost památným almanachem Májem r. 1858. Básně Rudolfa Mayera vydá v nejbližší době Nakladatelské družstvo Máje. *l.*

⊙ **Spolek českých spisovatelů belletristů Máj** byl založen ustavující valnou hromadou dne 27. listopadu 1887. Předsedou jeho byl do roku 1888 Aug. Eug. Mužík, po něm do roku 1901 Ignát Herrmann a po tomto Jaroslav Vrchlický. Účelem jeho jest: *a*) pěstovati a chrániti zájmy spisovatelů belletristů; *b*) hmotně podporovati členy činné; *c*) zříditi a podporovati Pensijní fond Spolku českých spisovatelů belletristů Máje; *d*) pečovati o zřízení pensijního neb podpůrného fondu pro vdovy a sirotky po členech spolku.

⊙ **Členové a příznivci Máje.** Činným členem Máje může se státi český spisovatel belletrista, jehož práce belletristické nejméně po pět let uveřejňovány byly v předních listech českých, aneb kterýž vydal nejméně dvě knihy literárně cenné. — Přispívajícím členem může se státi každý spisovatel, umělec výtvarný, hudební a dramatický, který se zaváže k ročnímu příspěvku desíti korun ročně. — Příznivcem přispívajícím může se státi každý přítel literatury, který se zaváže k ročnímu příspěvku 10 korun. — Zakládajícím příznivcem stává se, kdo najednou nebo průběhem pěti let po sobě jdoucích složil dvě stě korun. — Místními jednatelkami a jednateli jmenuje výbor Máje osvědčené přátele literatury, kteří podávají mu informace a udržují styk Máje s členstvem a příznivci. — Všichni příslušníci Máje dostávají od roku 1902 bez jakéhokoli příplatku cenné literární premie, které jinak nikomu se nedostanou a vůbec se neprodávají. Tiskne se jich jen tolik, kolik je příslušníků spolku.

⊙ **Hřbitůvek Máje.** Z řady činného členstva zemřeli: Josef Jakubec (9. června 1889), Jan Neruda (25. srpna 1891), Josef Braun (28. srpna 1891), Josef Jiří Kollar (31. ledna 1896), Edvard Jelínek (16. března 1897), Žofie Podlipská (17. prosince 1897), Otokar Mokrý (1. ledna 1899), Jan Antoš (6. června 1899), Karolina Světlá (7. září 1899), Josef Voráček (4. července 1900), Jan Vávra (27. listopadu 1900), Ignát Hořica (3. dubna 1902) a J. Vrat. Jahn (18. května 1902).

⊙ **Odkazy Máji učiněné.** V poslední vůli vzpomenuli Máje: MUDr. Josef Raab v Nových Benátkách, r. 1892 odkazem 600 K, Alfred Werner, měšťan pražský, r. 1893 odkazem 200 K, Eliška Pešková, spisovatelka v Praze r. 1895 odkazem 100 K, František Alt, kavárník v Praze,

r. 1895 odkazem 300 K, Jan Hrdý, učitel v Praze, roku 1896 odkazem 300 K, Julius Macků, studující v Hartmanicích, r. 1898 odkazem 2000 K, R. Keller, lesní adjunkt v Jetřichovicích u Čes. Kamenice, r. 1899 odkazem 40 K, Jan Vávra, spisovatel v Hradci Králové, r. 1900 odkazem 600 K, MUDr. Josef Funda v Praze, r. 1900 odkazem Pensijnímu fondu Máje 2000 K.

⊙ **Nakladatelské družstvo Máje** vzniklo po jednomyslném usnesení valné hromady Máje roku 1901. Ustavilo se jako společenstvo s omezeným ručením. Podílů po 200 K zakoupili 82 členové celkem až dosud 173. Každý člen ručí mimo to za každý podíl částkou 200 K. Máj věnoval podniku 4000 K do začátku, přispívá prvních pět let na nájem částkou 1300 K ročně a platí v téže době sám čtyřprocentní úroky z podílů činným členům. V prvních pěti letech nesmí Naklad. družstvo Máje vypláceti z podílu více než 4% a nesmí honorovati členy výboru za správu družstva. Podíly členů jsou na rok výpovědny a mohou po smrti člena připadnouti ascendentům, descendentům nebo vdově. Na zisku Naklad. družstva Máje béřou též podíl spisovatelé, jichž knihy v tomto podniku vydané měly patrný finanční úspěch, a když reservní fond dosáhne určité výše, náležitá část zisku rozdělí se mezi Máj a Pensijní fond Máje.

⊙ **Vzrůst Máje** znázorňuje tento počet:

	přiznivců		členů	
	zaklád.	přispív.	přispív.	činných
1888	5	19	—	25
1889	6	35	7	48
1890	13	52	11	49
1891	16	83	13	48
1892	24	89	12	56
1893	32	91	13	59
1894	46	131	27	63
1895	56	172	40	67
1896	71	225	41	68
1897	73	225	43	68
1898	79	226	47	69
1899	80	209	53	70
1900	80	206	54	71
1901	83	201	66	74
1902	86	464	73	89

Roku 1902 přibylo mimo to 147 míst. jednatelek a jednatelů Máje.

⊙ **Kolik přijal v prvních patnácti letech Máj.**

Příznivci a přispívající členové věnovali Máji	39.815 K
Zábavami ve prospěch Máje vytěženo bylo	28.332 »
Činní členové zaplatili	12.990 »
Na úrocích přibylo	10.964 »
Různými literárními podniky vytěžil Máj	8498 »
Sněm království Českého věnoval	7000 »
Provise z agendy divadel. provozov. práv	6543 »
Odkazy Máji učiněné	2930 »
Různý příjem jiný	880 »
Celkem přijal Máj	117.952 K

⊙ **Co vložili činní členové do Máje.** Jak porozuměli spisovatelé svépomoci, k níž je vybízel Máj, o tom podávají nejlepší důkaz tato data: Na zápisném a příspěvcích zaplatili činní členové až dosud do Máje 12.990·78 K. Do Pensijního fondu zaplatili si činní členové 14.091·19 K, celkem tedy odevzdali Máji více než **27 000 K.**

⊙ **Vydání Máje v prvních patnácti letech.**

Pensijnímu fondu Máje věnováno	64.146 K
Nakladatelskému družstvu Máje	2000 »
Podpory členům	1810 »
Tiskopisy	4001 »
Poštovné	3821 »
Nájemné	6838 »
Kancelářské a opisovačské práce	5591 »
Různá vydání jiná	7171 »
Zbývá jmění	22 574 »
Celkem	117.952 K

Mimo vykázané jmění patří členstvu Jubilejní fond Máje spravovaný Pensijním fondem, který dnešního dne obsahuje téměř 10.000 K.

⊙ **Literární podniky Máje.** Roku 1892 vydal Máj originelní dvoudílnou knihu vzpomínek Černá hodinka, roku 1893 uspořádal skvostnou publikaci Sirotám příbramským, roku 1897—1900 monumentální pětisvazkové dílo Česká poesie XIX. věku. — Roku 1902 vydal jako první literární premii Divadelní paběrky, obsahující vzpomínky K. Šípka, Václava Štecha a dra Jos. Štolby. — Roku 1901 dal vznik Nakladatelskému družstvu Máje, které vydalo až dosud 22 spisy a jehož týdenník Máj je dnes nejrozšířenějším českým listem belletristickým.

⊙ **Pensijní fond Máje** vznikl roku 1897. Do konce roku 1902 na pojištění pensí zaplaceno bylo 75.994 K. Na ročních pensích je tím členstvu zajištěno již dnes 14.400 K. Vedle toho vrátila pojišťovna dědicům zemřelých členů 2236 K. Členové jsou pojištěni u Zem. pojišť. fondu cís. Frant. Josefa a pokud tam přijati býti nemohli, u banky Slavie.

⊙ **Stavovské otázky spisovatelské.** Všemi hlavními nesnázemi spisovatelů obíral se Máj a ve mnohých případech docílil cenných úspěchů. Nejlepších tam, kde mohl řešení sám vziti do svých rukou. Tak při otázce divadelních práv provozovacích, při pojišťování pensí pro dobu stáří a ve příčině pevných ujednání o knihách k vydání přichystaných, při čemž dnes normy Naklad. družstvem Máje ustanovené jsou direktivou pro nakladatelství česká vůbec. Výroční zprávy Máje podávají důkaz, že o všem, co tísní spisovatelstvo české, pojednával výbor a i valné schůze členstva důkladně a svědomitě, tak že mnohý přerod poměrů, který dnes v české obci spisovatelské je patrný, z větší části vzal svůj vznik v Máji.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Adolf Heyduk: Počátek prvního literárního sdružení »Májového«. — Jar. Vrchlický: Rispetti časného jara. — Ant. Klášterský: Píseň. — Adolf Heyduk: Při červáncích jara. Májová noc. — František Kvapil: Pod květy. — Jaromír Borecký: . . . . — Ig. Herrmann: Šantanní večer Máje. — Alojs Škampa: Jabloně. — B. Bauše: Jarní meditace. — Xaver Tejřov: Sedlákova ranní modlitba. — R. J. Kronbauer: Ze zakladatelských mlžin Máje. — Fr. Herites: Když bylo jaro paní babičky. — Autograf Rudolfa Mayra: Poledne. — Milán Fučík: Májová improvisace. — Ant. Klášterský: Jak vznikl »Máj«. — Feuilleton: Několik pohledu do Máje. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydava se každého patku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpanská ul. 67). o 16 tranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity. —

Předplací se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotliva čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdenníku a Nakl. družstva Máje vítány jsou tam jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledni.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Snadná pomoc.

»Figaro« vypravuje následující pěknou historku. Jakýs spisovatel, jemuž v životě nekvetlo štěstí, představil se onehdy panu André-u Berthelotovi, řediteli společnosti městské dráhy pařížské a žádal jej o nějaké místo v kanceláři. Berthelot musel jej odmítnout a dal mu malo potěšitelnou odpověď, že na dlouho nelze pomýšlet na nějaké místo u městských drah. — »Máme ne méně než 40.000 žádostí o místa« pravil. — Uchazeč jak se zdá vykonal v duchu přehlídku těchto 40.000 soupeřů, neboť chvíli zůstal všecek zdrcen. Ale pojednou se zdalo, že připadl na geniální myšlenku. »Nemohl byste mne ustanovit, pane řediteli,« pravil, »abych těch 40.000 žádostí o místa roztřídil a srovnal.« — Byly časy, připomíná »Figaro«, kde již takováto duchaplná odpověď byla by zjednala nárok na místo.

♡ ♡ ♡

Takt při hudbě

dáván byl v nejstarších dobách tleskáním nebo bohou řekové užívali k tomu cíli lastur, jimž o sebe tloukli. Skladatel Lully v 17. věku připadl na myšlénku dávati takt údery hole o zem. Jednoho dne stala se mu nehoda, že se velkou svou taktovkou udeřil do nohy a lehce zranil. Poranění zdalo se mu tak nepatrným, že se ani léčit nedal. Ale zanedbaním zhoršila se mu rána tou měrou, že nebylo mu pomoci a Lully zemřel. Od té doby taktovka stále se krátila a ztenčovala, až nabyla nynějšího tvaru.

První vydání za týden rozebráno.

Druhé vydání právě vyšlo!

Padesát let života Jar. Vrchlického.

S nejnovější podobiznou mistrovou.

Do objemného tohoto spisu (100 stran) pojata kromě celého obsahu slavnostního čísla Máje i výborná, rozebraná již

studie prof. Alberta o Vrchlickém,

nejlepší to doposud kritické ocenění děl slaveného básníka.

Pro přednášky poskytuje spis tento, obsahující i úplnou, chronologicky sestavenou, bibliografii knih Vrchlického, množství cenné látky.

Výtisk vkusně upravené této publikace prodává se po K 1·—, poštou po K 1·10.

Obnos nejlépe poslati předem poštovní poukázkou.

Na skladě v každém knihkupectví zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva

MÁJE

zapsaného společenstva s ručením omezeným,

v Praze-II., ve Štěpánské ulici číslo 67.

Nakladatelské družstvo Máje

vydalo a doporučuje tyto nové knihy:

Básne

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední z cyklu epopejí Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě za K 5·80, pošt. K 4·—

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. pův. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40

Alois Škarman: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. váz. K 3·30, pošt. K 3·50.

Krásná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·00, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40

Vilém Mrštík. **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud** Povídky. Vytisk za K 4·—, p. 4·20, v puv. umel. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v puv. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické z cesty. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·40, pošt. za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vazané K 5·20, pošt. za K 5·40

Vilem Mrštík: **Moje sny.** (Pia desiderio) — Díl I. za K 6·—, pošt. K 6·20

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr Jos. Stočes.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Pro mládež

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkam Váz. za 2 K, p. za K 2·10

Dětské Besedy Máje.

Pořádá R. žena Jesenská

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dobrou Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Alše. Počteno cenou Čermákovou Vychází v Romanové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš po 36 h Předplácí se na 10 seš. K 3·60 s poš. **Padesát let života Jarosl. Vrchlického** Vzpomínky a články členů Máje s podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67

ROČNÍK I. V PRAZE, 8. KVETNA 1903. ČÍSLO 33.

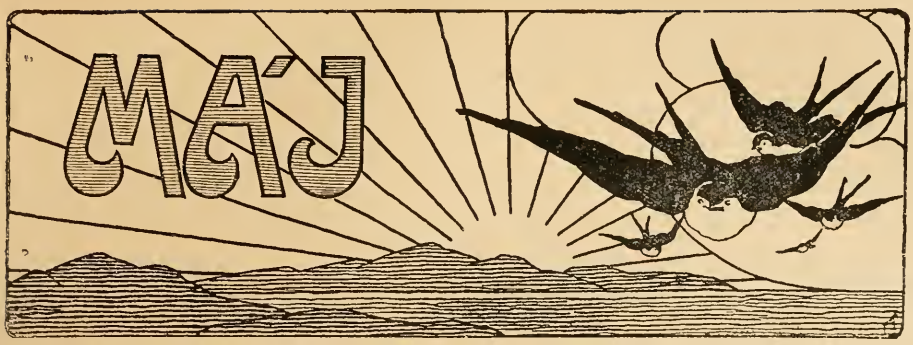

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

STANISLAV JARKOVSKÝ:

Májová revoluce.

Nepatrný genre.

Mrůzné pověsti šířily se už od února, a čím více blížilo se jaro, tím děsnější braly na sebe tvářnost nikterak neutuchajíce.

Tiché a líbezné městečko nad Orlicí řekou, vždycky tak půvabné na počátku romantického údolu, v jehož pozadí černaly se staleté rozvaliny hradu kdysi rytířského, mělo se státi dějištěm hrůz dosud tady nevídaných a podobných toliko strašlivým událostem krvavého probuzení porobeného lidu francouzského, v dobách, jichž pamětníky byli dědové, pradědové a prababy těch, kteří dnes tvoří klidné obecenstvo onoho zákoutí na východě českém. Hlavní příčinou pověstí těch zdála se býti veliká továrna na obuv v dolením městě, zvaná obecně »šeucouna« a nedaleká továrna na punčochy, spřízněná mnohonásob se ševcovnou, netoliko tovarem svým podobně jako boty noh se týkajícím, ale ještě více častými, někdy velmi důvěrnými styky ševcovek s punčocháři. Máme-li na mysli toliko poměry společenské, tvořily obě tyto strany opravdu přečetnou rodinu, všelijak podivně spřízněnou a sešvakřenou, z níž teď ta hrůza vycházela.

Budiž však hned na počátku povědíno, že vycházela ještě víc ze zlomyslných úst pana kontrolora Šourka, který, aby v kanceláři se nepřetrh, většinou na ulici úřadoval a zejména teď, ve probouzejícím se jaru, raději vyhříval se na sluníčku s panem lékárníkem, měšťanem Padriánem, soukeníkem už dávno vysoukaným a této chvíle jen spořitelní knížky hlídajícím, kupcem Stárkem, a ještě jinými důležitými činiteli veřejného mínění zdejšího, z nichž zvláště uvésti dlužno purkmistra Puntíčka, kdysi vojenského kuršmída, potom městského zvěrolékaře a zejména starého mládence, nad jiné osvíceného proto, že byl také činným literárně. Odebíraltě skoro všecky rodinné listy české a snad i německé, v nichž nejen že řešil hádanky, koníčky a rebusy, ale podobné plody ducha svého do listů těch i posýlal, a hádankové rubriky těch jeho německých časopisů, z nichž opisoval, pomohly mu na takovou výši duševní elity, že pohlížíval na svoje spoluobčany s hlubokým opovržením. Mluvil málo, — a to byla jeho nejpěknější vlastnost, neboť co řekl, byl obyčejně nesmysl.

Ta společnost, která slézala se z pravidla před polednem na chodníku nebo v teplejších dnech na lavičce před lékárnou, byla zvláště stářím úctyhodná, tak že povrchní pozorovatel takořka s jistotou mohl souditi, že styky její s mladými ševcovkami, neřku-li s punčocháři, byly minimální, když‌tě manželky těchto hlav dílem šedivých dílem plešatých dávno již o hojnou zásobu punčoch se postaraly, také o pořádnou obuv majíce péči. A přece skoro každý den kontrolor Šourek věděl nějakou novinu, po jejímž sdělení Padrián obyčejně umlkl, zamyslil se, čelo svraštil, za krátkou chvíli s lavičky se sebral a s obvyklým svým poněkud nejasným vtipem: »Dobrou chuť na ni!« tentokrát trochu zahořklým se poroučel.

»To jsem ho zas nabral,« liboval si kontrolor. »Ten bude mít ouzkosti o svoje fiňáry?«

V měsíci dubnu již se vypravovalo na lavičce před lékárnou, že na prvního máje v celých Čechách všechen dělný lid potáhne proti třídám, tyjícím z mozolů jiných, práce že se postaví proti kapitálu, a vykládány tam milému Padriánovi tak spletité theorie socialní, že muži tomu, znalému světa toliko z okolních jarmarků, na nichž sukna svoje prodávával, jen z desáté části toho všeho naskakovala husí kůže.

Ale starost o duševní klid i majetkovou bezpečnost páně Padriánovu jakož i rozřešení, bylo-li správno čili nic od kontrolora Šourka míti touto měrou za blázny starého soukennika, budiž přenechána jiným. Zajímavo je toliko, že výklady toho mluvky a zlomyslníka jsou v souvislosti příčinné se zjevem od lavičkové společnosti dosti odlehlým, totiž s návštěvou paní Nedbalové ve starém domě uprostřed náměstí, stojícím tady už ode sta a více let.

* * *

Za jarního odpoledne to bylo, koncem měsíce dubna, kdy venku v panské štěpnici i za řekou na stráni ptáčkové zpívali, žitko se zelenalo na polích, na svahu za nádražím stromy třešňové krásně kvetly, vlažný vzduch se tetelil a o chodník té strany náměstí opíralo se slunce teplé a zářivé. Poněvadž za těchto okolností nejen kontrolor, ale s ním i všichni úřadové přeložili obor své působnosti do zelených hájů mimo město, bylo na náměstí ticho jako na veliký pátek, a nikdo by v tomto klidu, v němž nebylo slyšeti než-li zívání probouzející se přírody, netušil všech těch divokostí, jež propuknou za pár dní, na den prvního máje, a jež líčila paní Nedbalová, sedíc na pohovce ve »žlutém« pokoji u paní Dobré. Obě tyto dámy byly vdovy po úřednících, dvou dobrých přátelích, kteří dosud byli páskou obě paní spínající; přátelství, založené mimo to na společném interessu o osudy knížecí rodiny, — interessu založeném na rodu pánů Franců, z něhož nebožtík muž paní Dobré pocházel a na minulosti paní Nedbalové, bývalé komorné staré paní kněžny, — od starého pana knížete počínaje až po jeho vnuky a všechny aristokratické zetě i snachy, projevovalo se především vzájemnými návštěvami na Nový rok a všecky hody boží, jmeniny a menší významné udalosti, jakož i společným návratem z ranní mše svaté, což dálo se skoro každý den.

»Nemaj co dělat, tak jdou zlobit pána Boha,« poznamenal kousavě dr. Čížek, advokátní koncipient a svobodomyslník, vida obě paní přicházeti po ránu od kostela na náměstí. »Kostel je pro lid nepracující,« vykládal dále bezbožné svoje theorie pánům, s nimiž před kancelářem po náměstí se procházel. »Staré bábě ze špitálu jsou ty obřady příjemným divadlem, kdežto —«

»Ach, tamhle jde náš pan děkan«, zvolal pan berní mrkaje na ostatní společnost, kterak svobodomyslný doktor obrátí plachty.

»Však už musím do kanceláře,« povídal doktor opouštěje náhle špitálskou bábu, a díval se na hodinky upaloval směrem protivným přicházejícímu děkanovi, z něhož ve skutečnosti vyloupl se Padrián, také z kostela se vracející . . .

Paní Nedbalová u své přítelkyně horlivě rozkládala rukama, a kývala hlavou, na pohovce poposedala ku své sousedce blíž nebo dál, jak toho důraz vypravování vyžadoval a div, že také zbývající ještě končetiny gestikulace se nesúčastnily:

»Opravdu, paní Dobrá, slyšela jsem to dnes, povídal to pan kontrolor na lavičce před lékárnou. To vědí, to já všecko slyším, třeba zavřeným oknem. První poschodí není vysoké a lékárna hned vedle. Radím jim to upřímně, schovají všecko, co maj', na nás budou mít taky namířeno, tím spíš, jsme vdovy . . .

Při kterýchž posledních slovech kapesník vytahovala. Svoji řeč, jakož vůbec všecko, co plynulo ze hbitých jejich úst vedla češtinou ještě méně ryzí než jak tuto uvedeno, a nebylo jediné oslovení »Frau von Dobrý«, v němž jevily se francovské její reminiscence. Po té stránce byla »paní Nedbal« idealem rovnoprávnosti, neboť na jejím jazyku obě zemské řeči podivuhodně se snášely.

»Nebude to snad tak zlé,« konejšila paní Dobrá, »vždyť jsou tady ještě ouřadové!« Myslila při tom především na svého syna Roberta, nyní okresního soudce v N., dříve adjunkta u zdejšího soudu okresního. Ach, kde že jsou ty časy idyllické, kde měla svého syna ještě u sebe!...

»To je právě to,« potvrzovala paní Nedbalová, »ouřadové nic nevědí a nesmí prý vědět. Povídal pan kontrolor, kdyby se to pak prozradilo, že to někdo napověděl, s tím by bylo teprv zle.« Paní Nedbalová neměla patrně co dělat, že se tak starala o veřejné mínění, a poněvadž prach už vynalezli jiní, rozpřádala myšlénky svoje jinými směry a malovala sama sobě čerta na stěnu.

»Ale když to ví pan kontrolor . . . a ten je take ouředník.«

»Však prosil pány, aby to nikomu neříkali,« tvrdila paní Nedbalová docela opravdově.

Skoro lze míti pana kontrolora v podezření, že hrál na lavičce před lékárnou nepěknou nějakou komedii pozoruje, že paní Nedbalová nahoře v okně poslouchá dělajíc jakoby květinky zalévala. Vznětlivá povaha této dámy, jak eufemisticky možno nazvati její touhu po sensačních událostech nebo klepech, obecně byla známa.

». . . Jak myslej', Frau von Dobrý,« pokračovala dlouholetá přítelkyně, »ale já si dám svoje stříbro do sklepa a svoje písemnosti spálím. Považej', kdyby takhle psaní mého nebožtíka muže měla se válet po náměstí a každý je mohl číst... Něco bude, to je jisté, vždyť jsou toho plné noviny.«

Psalo se skutečně mnoho o příštím prvním máji, který tenkrát docela nevinně připadal na neděli, o slavnostech, jež chystá dělnictvo pro svoji radost beztoho řídkou, a také Prager Abendblatt, most mezi veškerým ostatním světem a paní Dobrou, přinášel poznámky o různých opatřeních na ten den.

Neměla tedy paní Dobrá žádných obav aniž o svoje stříbro aniž o cokoli jiného, ale když i stará služka Kačenka náhodou téhož dne přinesla zvěst, že v sobotu před prvním májem bude večer veliký dělnický průvod s hudbou, jehož súčastní se všecky ševcovky i punčocháři, zvěst opentlenou poznámkami staré pradleny Khátly, ve dvoře toho domu už od nepamětných

let vším špinavým prádlem svobodného zdejšího panstva se zabývající, ve smyslu vlastním i přeneseném, není divu, že přece jakýsi neklid zmocnil se staré paní.

»Jistota je jistota,« uvažovala v duchu přese všecka uklidňující slova, která psal Robert, a přemýšlela, co činiti v případě vážném. Zvláště ta poslední poznámka paní Nedbalové nešla jí z hlavy . . . Kdyby tak opravdu . . . vždyť se to stává! A bude sobota, po výplatě . . . Vzpomínala na neblahý rok osmačtyřicátý nepřemýšlejíc valně o naprosté jeho nesouvislosti s hnutím nynějším, ačkoli neurčitě cítila jeho oprávnění, a sdružením představ vybavilo se jí na mysl i vypravování nebožtíka otce o událostech pařížských, koncem století osmnáctého . . .

* * *

. . . A téhož večera, vlažného, dubnového a měsíčného, po večeři v tom žlutém pokoji, který byl stejně jídelnou jako pokojem přijímacím, ba i pokojem dětským, dokud ještě dcera Bedřiška, teď choť nadlesního v Sloupenicích a syn Robert bývali doma, seděla před velkým, poněkud nemotorným psacím stolem po nebožtíkovi Karlovi, a z velké zásuvky stolní vytahovala balíčky spuchřelých, sežloutlých papírů. Okenice širokého okna vedoucího na náměstí byly zavřeny, ale přes to bylo cítiti vzduch jarní a skoro májový. Zasklenými dveřmi bylo viděti vzadu do kuchyně, kde Kačenka při blikavé lampičce myla sporé večerní nádobí. Mezi kuchyní a tímto pokojem byla tmavá předsíňka bez oken, kterou vcházelo se do bytu, na straně pravé do pokojů, po levici do kuchyně, a v níž stálo už asi od čtyřiceti let Kačenčino lože panenské.

Nejdříve vyňala z malé obálky drobný, pomačkaný lístek . . . Kolik tomu už je asi let, počítala . . . asi tři a padesát . . . také v tento jarní čas seděla v tomže bytě, tenkrát rodičovském, a u tohoto okna, odpoledne otevřeného, šijic, děvče asi šestnáctileté. Na chvíli tehda poodešla a když vrátila se a chtěla navléknouti náprstek, ucítila v něm nějaký předmět. Co to? Byl to tenhle malý papírek, popsaný drobným písmem německé básně, jejíž počáteční písmena veršů tvořila jeho nesmělé lásky vyznání, zahalené v prosbě »Betty denke mein«.

Bande fallen, Fesseln lösen, — ewig ist die Lieb' allein . . . počínala čísti šedivá paní těch čtrnáct veršíků, až do posledního . . . nur ich allein vergess' dich nicht . . . A teď všechno to, co tak dávno zašlo, co déle už než dvacet let náleželo z jedné části hrobu, jasně a docela určitě vynořilo se jí před zrakem duševním . . . List po listu přehlížela, dopisy psané tímže písmem drobným, úhledným, s nadpisy Theueres Liebchen mein a následující, sladkou sic, ale trochu drsnou němčinou, jakoby z českého jazyka překládanou. Tenkrát se v »lepších rodinách« jenom po německu mohlo milovati a i studenti toho roku bouřlivého, s konfederatkami na hlavě a s vlasteneckým nadšením v duši psali svým milým německou poesii. — Poznenáhlu i v těch žlutých dopisech, později už zběžně psaných, také slovíčka česká se objevovala, a ta psaní, která byla adressována Robertovi na počátku jeho studií, také pečlivě ve zvláštním svazečku uschovaná, byla už docela česká. Z těch také paní Dobrá jedno vyňala, to poslední, psané tenkrát na posteli smrtelné, písmem sotva čitelným, a položila jej vedle pomačkaného onoho papírku. Dva tyto listy jeho, první a poslední, počátek i konec jejich společného žití, chtěla zachrániti: zýtra ráno uschová si je za ňadra — tak jako tenkrát tu německou básničku nosívala! — a nevydá jich, leč by ji vyvlekli, šaty s ní strhali . . . Slzy, hned z počátku na povrch se deroucí, kanuly jí po tváři, když ten poslední rukopis pročítala . . .

Chtěla, aby tohle všecko, všecky ty listy drahé a poslední stopy jeho bytosti už dávno trouchnivící, byly jí dány do rakve, místo třísek a hoblovaček pod hlavu. Takořka se na to těšila, jak všecko to zajde s jejím prachem a popelem. A teď ta »paní Nedbal« svými úzkostmi ji všecku pomátla, že opravdu už viděla v duchu, kterak ševcovky a punčocháři čtou to, co mimo ni a jejího Karla oko lidské nevidělo, ačkoli lze právem pochybovati, že by švarné divky ševcovské a punčocháři po ocenění své práce toužící, německé lyrice a poločeským psaníčkům byly věnovali zvláštní pozornosti. A přec jí byly tyto písemnosti snad ještě dražšími nežli veliké etui, v němž chováno rodinné stříbro.

Také ještě jiné balíčky tu byly, dopisy rodinné, dopisy dětí, první jejich »vinše«, které sám otec skládal . . .

. . . Když ne jiný, aspoň Morfeus už dávno objímal Kačenku, když paní Dobrá složila poslední list na obětovanou hromadu. Jedna hodina byla s půlnoci, a tedy hodně pozdě na rovnání všech těch vytahovaných listin. Musilať také všecky účty, saldované a svázané v balíčky podle let, vyndati z té široké zásuvky, než se dostala k dopisům, a tak všecko leželo teď na psacím stole, účty v pravo, dopisy v levo. Okenice dobře byla zavřena, nikdo to zde neukradne do rána, a za svítání se to spálí. —

Kačenka už před šestou hodinou vykonávala rozkazy včera jí dané a zapalovala velký věchet slámy v kamíně, který od přízemní předsíně pnul se k nebesům. Byl tam dobrý tah a papíry tam lépe shoří než v kamnech.

Stály teď obě před železnými vrátky, jindy jen osobám komín vymetajícím otvírané, a plápolající sláma v černém jícnu vrhla skákavé svoje paprsky na vráskité tváře paní i služky. Okenice předního pokoje ještě byla zavřena, tak že v předsíni bylo temno a červenavé světlo z komína dodávalo té scéně rázu až příšerného, zvláště vzhledem na poskakující stín Kačenčina nosu, prodělávajícího neklidem plamenů celou řadu zábavných metamorfos. Služebný ten duch pilně přikládal balíčky v zástěře z pokoje přine-

sené a kdykoli se nahnul k té výhni, ozařující, toliko hlavu po ránu ještě nedost urovnanou, vypadala do slova jako čarodějnice. Panno Kačenko, nehněvejte se pro toto porovnání.

Paní Dobrá stála opodál a trud srdce ji svíral. »Mein Karl . . . Mein Karl,« šeptala a připadalo jí jakoby tady pálila vlastního chotě.

Plameny rychle trávily hozené balíčky, polykajíce je jako Padriánův Štepsl, pes raçy neurčité, odpadky gáblů v Panském domě, jež házeli mu páni dobírajíce si Padriána, že ani pes se u něho nenají, na finanční opatrnost Padriánovu narážejíce.

»Pro Pána Boha, Kačenko, co pak to tam házíš, počkej!« zvolala pojednou paní Dobrá, zahlédnuvši při bolestném a zamyšleném pozorování té zkázy, v ohni list počárkovaný a vyplněný číslicemi.

»No, ty balíčky ze stolu, dyť to poroučeli.«

»Ale to jsou oučty, Jezusmarkote!«

Všecky ty doklady přesnosti a pořádku ztrávil už oheň a v Kačenčině zástěře zbýval jen balíček z let 1851 až 1855.

»Tys to vyvedla!« pokyvovala hlavou paní Dobrá. »Přece jsem ti povídala tu hromádku na levo.«

»Eh, já myslela, že to je jedno, papír jako papír,« filosofovala Kačenka. Pro sebe měla pravdu, neboť byla vedena v úřední statistice v rubrikách lidí negrámotných.

»Kdyby se teď hlásili o nové zaplacení . . . Tys tomu dala!«

* * *

. . . Nebylo obráceno v rum a popel líbezné městečko nad Orlicí řekou, tenkrát na prvního máje. Večer před tím hrála na náměstí kapela punčochářů na podiv dobře pocvičená, městská rada dala rozsvítiti všecky svítilny, na zlost bystrostem jarním vzduchem roztouženým a temnoty vyhledávajícím, tím spíše, když všecky ševcovky procházely se po chodníku tak jako jindy městské slečny, ostatní dělníci tovární i netovární, stáli kolem hudby, pokuřovali cigárka a radovali se, kterak měšťákům způsobili potěšení. Neboť kapela vylákala i zalezlé občany nejprv jen před domy; potom, když viděli to neškodné a skromné veselí, vmísili se mezi lid, nejvíce ženský. Pan Padrian se mezi ním dokonce ztratil a teprv dosti pozdě byl nalezen, takořka v záhybech ševcovských sukní a zástěr . . .

U paní Dobré seděla »paní Nedbal«, — přišla ku své přítelkyni pro případnou pomoc v hodině nebezpečí. Seděly obě u okna ve žlutém pokoji, v němž dosud byla tma a dívaly se na večerní ruch na náměstí.

»Všecko jsem spálila,« jistila paní Nedbalová a kdo by byl znal její korespondenci a všecky ty písemnosti, nic by se byl nepodivil. Arci bylo málo pamětníků jejich panenských, ba i pozdějších dob, ve kterých vedle nebožtíka chotě vynikající úlohu v jejím žití hrál také hospodářský adjunkt, pan pojezdný, pan polesný a tak dále. Proto ty úzkosti!

Na zejtří, za krásné neděle opravdu májové, bylo veselo v hostinci »na Křižovci«, kde byla dělnická slavnost. Účastnil se jí i sám pan purkmistr Puntíček, který sem bezpochyby přišel hledat literární dojmy, jichž nalézal podivuhodným způsobem nejvíce mezi přívětivými obuvnicemi, a všecka honorace, »ad captandam benevolentiam laborantium«, jak vyjádřil se kontrolor užívaje chatrných zbytečků své gymnasialní latiny.

Bylo po revoluci a zbyl z ní jen strach, nebudou-li živnostníci a dodavatelé upomínati o zaplacení účtů dávno saldovaných — a pak stesk po těch posledních stopách manžela a milence dávno zesnulého . . .

♡ ♡ ♡

KAREL ČERVINKA:

BŘEHY.

Plachty už svoje svinuli,
ku břehům tichým jeli,
olivy vstříc jim kynuly,
háje se zvolna tměly.

Večer se snášel níž a níž,
obrysy všeho líbal,
netopýr opouštěl svou skrýš;
měsíc se k moři shýbal.

Bylo tak ticho jako v snech,
byla noc vlahá a pozdní,
jako když halali po honech
v podzimních lesích dozní.

Jako když všecko v jeden ráz
najednou k smrti se ztiší,
andělé letí kolem nás,
do bytů svých v modré výši.

Hluboké ticho a široké,
hluboké, plné něhy! . . .
— — Hlasy teď vzkřikly divoké
po dlouhém moři: »Břehy!« —

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Ale Pepička nedbala. Rozkročena, rozkasána jak bývala, když doma na louce shrabovala seno, při každém kroku otřásajíc masem a tukem přehojně narostlých svých beder a ramen, jen našlapovala, jen dorážela sáhodlouhým svým nástrojem, z kterého až třísky lítaly a jistě by byla tekla i krev, kdyby v dřevě jaká krev byla.

Krysa zuby chňapala a sekala, zuříc už jak rozdrážděný pes.

Konečně i Pepička se vzpřímila a jednou rukou sbírajíc vlasy s rozpálené tváře, druhou unavena bojem zavěsila se na tyč odpočívajícího smetáku.

Potkán už chrumal lízaje se v koutku z ran, zasazených mu Pepičkou.

Zástup kolem — kul plány.

Kdosi navrhoval vyhnat myš, zatlačit do kouta a vylít na ni hrnec vařící vody.

Druhý zas, aby ji vyhnali za »špajs«, tam ji zavřeli s obou stran a shora palicí ji pak utloukli jak v hmoždíři pepř. Už jednou tak vyběhla a tenkrát se to podařilo.

— Flintu, flintičku, kdyby byla flinta! Kuličkou zrovna na šňupáček a hned by byla vzhůru nohama, blouznivě pravil zas pan Nechlezejeb a berličkou jako puškou sám namířil kryse zrovna na šňupák.

Žertem obrátili se na pana Homolku, že má flintu ostrostřeleckou, ať jim ji půjčí, nač ji má?

Ale pan Homolka tak se rozzuřil, že hrozil žalobou pro urážku zbraně.

— Co pak ji mám na krysy?

— Na Němce ji mají a tohle je německá myš! Kdy pak jí chtějí užít!

— Sežente ji na dvůr! radil kdosi.

— To bysme tomu dali! chechtal se pan Havlasa smrdě benzinem tolik, že kde kdo před ním uhýbal a tlačil se stranou. — Myš vleze do díry a zejtra ji tu máme zas.

— Zabít, jen zabít — nic jinýho nepomůže, než zabít. — Potom bude pokoj.

V tom připadnul pan Sobotka na šťastnou myšlenku.

— Psa na ni, psa! Přiveďte psa!

Pan Doubrava »nahoře« měl psa buldoga, jehož předcházela pověst nejhroznější. Z vařící vody maso vytáhne, pod vodou plove třebas přes půl hodiny, u postele trnož rozhryzal, celá rodina z domu vystěhovat se musela k vůli němu, zapálenou dýmku skřípnul do tlamy, jen z ní jiskry lítaly, rozdrtil ji na prach. — Aby neudávil potkana! Pan Doubrava jen žertem řekl za něj stovku a když mu ji dávali, neprodal; »tak dobrej, k nezaplacení je to pes.« Jmenoval se Bismark.

— Ať nám ho půjčí. Jedním chňapnutím a bude po ní. Dyť to je síla, takovej pes. A zvíře na zvíře. to máte nejjistější. Žádný člověk nemůže mít tolik fortele, jako zvíře na zvíře. Člověk je na to moc měkkej. Pane Jedličko, zajděte k němu.

Pan Doubrava ležel na posteli oblečen, ale bez kabátu. Hověl si.

— Pane Doubrava, spěj? zatáhl jej Jedlička za nohu.

— Nespím, co pak?

— Tak dej Pán Bůh dobrýtro. Po domě běhá německá myš a nemůžeme ji ani chytit, ani zabít. Půjčej' nám svýho psa.

— Co, myš, psa? A to může být! Hned, jen co na sebe vezmu kabát.

V malé chvíli vedl už psa za řeznický obojek a napadaje na levou nohu, spěchal.

Pohled na psa byl zlý.

Pruhován žlutě do tmava, jak tygr s ušima tvrdýma a pevně přitisknutýma k lebce, ledva dýchal tlouštkou, ale zuby cenil jako nejlitější bestie a očima svítil už po cestě. V polou schodů vytrh' se z pánovy ruky a dunĕ po schodech jako těžký kus dobytka, zakňučel nedočkavostí. Ke všemu i zaštěkal a tak naplnil srdce všech neoblomnou důvěrou. Ale to bylo také všechno, čeho se na něm dočkali. Místo po kryse, hrabal předními packama po pánu, a když mu krysu z úkrytu vyhnali, jak v léči se nadhání zvěř, Bismark oči vypoulil, ale od svého pána nehnul se proto ani na krok. Konečně s opovržením odvrátil se od hnusného divadla a oddaně zahleděl se svému pánu do očí.

Zástup ztrnul úžasem. Také pan Doubrava, napadnuv na pajdavou svou nohu, rozpaky nevěděl, kam s očima. — »Kočička — čč — kočička — chyc« — pobízel Bismarka, ukazuje na potkána chlupatou svou rukou — ale Bismark dobře věděl, že to není kočka, ale zcela obyčejná, prašivá, svrabem posetá a úžasným smradem až sem k němu zapáchající německá myš a proto zakňučel a čekal.

— Pro Krista, nač ho maj'?

— Tak blechu, blechu, to on ještě zakousne.

— Bandur, kdyby to byl bandur!

— A Bismark se jmenuje, — Bismark!

— Sto zlatejch mu za něj dávali a nechtěl dát —

— Proč nedali, měli brát —

Ale pan Doubrava už neposlouchal — Když domů přišel, kopl psa, až vzhůru nohy obrátil a dole slyšeli jen jeho skučení.

— Takovej velikej pes. —

— Inu proto, že je velikej, nemusí bejt ještě na krysy — hájil Bismarka Jedlička švec. —

To musí bejt Terrier! Fox Terrier, ten je na potkany, ale buldog ne. —

— Kde pak taková mrcha. — Buldog nebo Terrier — to máte jedno. To jméno to nespraví. Mrcha je mrcha. Ten jen tak se válet a dětem trhat šaty. To není pes — to je mrcha.

— Inu dejte si říct — Terrier — Terrier, čistá ráce, buldog na potkany není.

Shromáždění zmocnil se vztek. Také potkan podrážděn nemilým štvaním vymrštil sebou jednu chvíli tak, že jak skokan padnul komusi pod nohy. Skákal už jen po třech, na čtvrtou nemohl. Přerazila mu ji Pepička.

— I — í — í — vyli v zástupu, když to zpozorovali a žerdě, hole, smetáky, háky i palice začaly dopadat tak zuřivě, že by byli rozďáblily i jeňňátko, nerci-li silnou, starou samici s přeraženou kostečkou a od mláďat. — I nejrozvážnější ztratili hlavu a jak zpitomělí, neviděli ani, kam bijou, do čeho bijou, jen bili, tloukli, mlátili tak, že pro hluk a třeskot zbraní nebylo slyšet slova vlastního. Ve vzduchu plno bylo žerdí, palic, háků, strhl se řev ohlušující. —

— To já nevím, co se to děje — to je až k neuvěření — přisedl k zemi pan Nechlezejeb, míře svou berličkou.

— Kde pak taky! Dyť je jak pes! — To je síla, když se vztekne a od mladejch! —

— To já ale nechápu, — křičel pan Nechlezejeb — jak tak může potkán vyrůst, dyť se musí považit, že je to jen myš! —

— Ale jaká myš! odkudsi z hlubokosti domu zahlaholil pojednou čísi veliký, jak polnice slavně se rozléhající hlas a po schodech, mávaje široce rukou nad hlavou, vystoupil Zumr Emil.

— Kde je, kde je, — neptal se, ale poroučel hned, a otřásaje sebou od hlavy až k zakřivené patě, hořel nedočkavostí, spatřiti strašného nepřítele lidstva. Jak slepý hnal se zástupem, ani Jetty bílé na smrť a krásné nad pomyšlení si nevšimnul, ačkoliv šel těsně kolem ní a rozhánějící se rukou dotknul se i zapěněné její sukýnky.

Potkán, ledva Zumra spatřil, ihned se klidil. Ale tu se právě sesypalo naň celé krupobití ran, kterým by byl jistě podlehnul, kdyby nebylo bývalo Pepiččina smetáku, přes který pan Nechlezejeb klopýtnul. Padnul přes cosi velice měkkého, hbitého, slizkého, co se podobalo potkanu. Než se kdo nadál, vzepjal se nešťastník bez berličky a vymrštiv sebou jak prve potkan, zařval, křivě obličej.

— Ježíši Kriste! — zaúpěli v zástupu a obstoupili stařečka, chytajícího se za lejtko.

Potkán, zdálo se, už viděl, že je zle, a maje hlavu obrácenou za sebe hledal cestu k útěku. Ale právě toho okamžiku využitkoval Zumr a co se tak ohlížel, přišlápnul jej šťastně svou zkornatělou, dovnitř zvrácenou botou tak, že špicí dostal se mu za krk a chodidlem celou silou přimáčknul škubající sebou pod ním myš. Snad pod železem byla by se krysa cítila volnější. — Tu snad poprvé v životě vyplatila se Zumrovi křivě stavěná jeho noha: jen o poznání odchýlena v pravo či v levo a Zumr, byl by měl, jak se říká »dost«! Proto jen zařal bílé své zuby do dolního rtu a přišlápnuv ještě přísněji nohou, sevřel krysu tak, že vězela jak ve skřipci. Zbraní nabízeli mu bezpočtu, ale Zumr všechny odhazoval a vybral si bodcovanou hůl, s kterou pan Svítil vystoupil kdysi až na horu Rigi. Mávnuv ve vzduchu improvisovaným tímto kopím, nasadil kovaný hrot zvířeti zrovna pod bradu a přišloupnuv ještě jednou na krysu, jako když jitrnici tlačí, jedním rázem sklátil mrchu pod sebou, až hlavička hlasitě zapraštěla rozdrcenou kostečkou a ocas jak slepýš zakymácel sebou v smrtelných zápasech. Zumr byl velice podoben v té póse sv. Jiří, až na to, že byl bez koně, a v ruce měl ne kopí, ale jen bodcovanou hůl a pod nohou mu ležel ne drak chlemtající oheň a síru, ale zcela obyčejný potkán, z něhož cůrečkem prýštila špinavá jakási břečka promísená krví. V té póze zachytlo jej i modré oko sličné Jetty a hned se jí také strašně zalíbil. Smrtelná bledosť ustoupila z její tváře záplavě růžového červánku a když Zumr zdráv a silen odtahuje křivou nohu od zabité mrchy rozhlédnul se zástupem, »díky vzdávaje« za půjčenou hůl, zahlédnul i Jetty a ihned přistoupil k ní. Byl by se jí jistě zeptal, kde, kde jen už viděl překrásné ty oči s plachou jakousi bázní zdola pohlížející na něho, kdyby se nebyla strhla náhle strašná tlačenice kolem zvířete. — Myslil, snad neobživnul potkán zas, ale ne, — to na mrtvolu se teď vrhnuli všichni. Bez rozumu, beze studu škubali myš jako psi, spití bujnou jakousi zvůlí vítězného zápasu, jehož nejsrdnatějším činem bylo, že krysu vytáhnul kdosi za ocas do výše a křiknul: »Kdo chce na pekáč?« — Ale ihned ji zas pustil, když za ocasem objevil se ohromný, napuchlý, děsně zavánějící břich s utahanými cecky a rypáčkem rozdrceným na padrť.

— Kde je raněný? — volal Zumr, upozorněn slečnou Jetty, že nešťastný pan Nechlezejeb zaplatil divadlo kousnutím.

Vleka nohu za sebou a plíže se z úkrytu jak invalida, když se hlásí, — já, zvolal plačky pan Nechlezejeb, a vystoupil ze svého bytu, který byl ihned naproti.

— Ukažte! — zatlačil jej Zumr přes práh a přirazil dvéře před dorážející za ním chasou z posledního zápasu.

— Ten musí mít lejtko rozžvejkaný — pravil pan Havlasa, od soudu písař, smrdící benzinem.

— Ten muší cejtit strašný bolesti! dodal Jedlička švec.

— Od potkana, — žádná maličkosť.

Kdosi radil tabák vařený v mlíce, druhý octem potírat a plyt, pořád plyt.

Tu od prohlídky vyšel Zumr a vytíral si opocená skla.

Seďte doma, — pravil ze sebe, — já vám to přijdu vymejt a zavázat. A nedřete to! — — — — — — — — — — — — — — —

Ještě téhož dne o polednách na procházce »přes dva mosty« potkal Havlíček Zumra s Jetty na Karlově mostě. — Strašně se divil. »Kde k ní už přišel?« — pravil k sobě a děkoval na pozdravení. Jakého vítězství Zumr doma dobyl, Havlíček ovšem netušil, až doma zvěděl, že celý dům naplněn je slávou Zumrovou, nejen jako šťastného lovce krys, ale i jako výtečného lékaře ve všech úhonách pocházejících od kousnutí.

S Jetty Zumr byl už i u Kajetánů a tam bílé to dítě jemu na počest zazpívalo s kůru své nevyrovnatelné Ave Maria, pro které div o rozum nepřišel nešťastný majstr a na které pozdě do noci i ve snách vzpomínal Zumr mladší.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ALFONS BRESKA:

V ZÁTIŠÍ.

Jak to venku stromy zmítá,
nocí kvílí větrů sten,
chvílemi, jak duchů ruka
tiše tuká
stromů větev do oken.

Uvnitř v krbu oheň sviťá,
temnem šlehá rudý plam,
hledím tiše jako zmámen
v zlatý plamen,
jeho písni naslouchám.

Jakbych kráčel v poli zlatém
klasy šumí do snů mých,
vidím v ohně rudém lesku
zářnou stezku
ve večerních červáncích.

Po pěšině s lásky chvatem
v ústrety mi přicházíš,
štěstí vánkem kolébány
klasů lány
sklánějí se níž a níž . . .

Náhle vítr v krbu dýchnul,
oheň ztichnul, shasl plam,
chlad a temno zeje kolem,
s tichým bolem
na dny léta vzpomínám.

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Zase je rychle vložila do klína.

»Já počkám, jsi unavena, viď, jen si řekni, děťátko.«

»Ale ne, ne, milostpane,« zajíkla se. Sklopila oči. Bylo jí nějak stydno a smutně.

Do atelieru přišli dva páni.

»Prosím, nevyrušujte se, ať vám nezahálí model,« řekl jeden, »já panu Sieglovi ukážu vaše práce.«

Malíř kreslil a chvílemi něco řekl. Pan Siegl pokyvoval a bohatý pán rozpřahal ruce a mluvil jakoby sám byl všecko namaloval nebo alespoň osud umělců držel v rukou.

»Tyhle střechy jsou moje, ale já je tu ještě nechávám. A přimluvil jsem se, aby dostal práci — víte nějaký afiš — vynese to peníze a může si klidně pak malovat, co chce.«

»Trošku moc chmurný motiv,« ukázal pan Siegl na obraz představující skupinu dívek, pletoucích pohřební věnce.

»Právě — to je taky má řeč. Kdo pak si rád koupí smutný obraz?«

»Takhle hezké ženské hlavičky, mistře,« obrátil se pan Siegl k malíři, »ňešné hlavičky — to vám půjde na odbyt.«

Malíř mlčel, a Zuzanka poznala, že ho něco mrzí.

Pan Siegl si zapisoval adresu malířovu. Oba bohatí páni byli velmi spokojeni. První, že se pochlubil jistým protektorstvím nad umělcem a nedbalou zdomácnělostí v jeho atelieru, druhý, že je vyhledáván a voděn do atelieru jako na trh, aby jen se podíval a snad i oblažil umělce nadějí, že v budoucnosti mu něco odkoupí, a radoval se v duši, že mladému muži udělil radu.

Ještě ve dveřích opakoval: »Tedy ty hlavičky a jako živé, bez těch moderních rozmazaností.«

Malíř za nimi zavřel. Zuzanka se na něho dívala a ráda byla by něco řekla, ale nenalezla slova.

Za chvíli vešla vysoká slečna v dlouhých zelených šatech.

»Ach, to je krásné děvčátko,« zvolala, »kde jste ji sebral? Kde jste ji objevil? Vy máte šťastné oko. Co říkáte mým novým aquarelům?«

»Nesmírně delikátní a temperamentně nesené, jako vždy.«

Slečna se zasmála.

»Ach, vojáček na vartě, to má náladu!« zastavila se před novou studií, »to jsem u vás ještě neviděla, »jak je to dojemně smutné, ten vojáček, zrovna mu čtu z tváře nudu a těžkost povinnosti a touhu po milence. To je krásné! Mé srdce jste potěšil. To je krásné! Ach, já miluju erár, příteli, erár . . .« Přimhouřila oči. »Ty černožluté budky, ty černožluté pošty s ospalým postilionem na kozlíku, a když zatroubí, když zatroubí . . . a miluju — erár — — černožluté schránky na psaní s vorlíčky, erár — erár miluju . . .« Drobounce se rozesmála, až slzičky jí oči zrosily, a malíř zasmál se s ní. »Ach, to má styl,« mávla ručkou a zamlčela se.

Tak bylo nějak proslzeně — krásně mezi nimi.

»Přišla jsem vás pozvat,« přerušila slečna mlčení, »budu mít ve středu hosty. Přijďte. Poznáte několik zajímavých literátů. Dobře se pobavíte.«

Umlouvali se ještě a slečna odcházela. »S Bohem, děvčátko,« řekla mile.

»To je krásná slečna,« vzdychla si Zuzanka.

»A milá,« pokývl malíř.

Zuzanka zažárlila, bylo jí nepříjemno, že malíř dámu pochválil, a mrzela se, že mu sama dříve zavdala příčinu.

»Pojď se podívat,« zavolal ji.

Poznala svou hlavičku třikrát na papíře nakreslenou.

»Bože, to jsem já — a co z toho bude? Budete mne stylisovat?«

Malíř se zasmál: »A co ty víš o stylisování, ty už jsi někomu seděla?«

»Od naší Julinky to vím, co u nás v domě bydlí, ona chodí do malířské školy a stylisuje lekníny.«

»Ach, tak — tedy zatím dost, Zuzanko, přijdeš mi zase zítra?«

»Když dovolíte, já bych tu byla pořád.«

Malíř ji pohladil. A ona cítila takové světlo v duši, že tu byla a zároveň smutek, že musí odejít.

»A počkej,« vzpomněl si, »snad potřebuješ peníze.«

»A ne, ne,« ulekla se Zuzanka.

V té chvíli vešla nádherná dáma. Mluvila tiše a s vysoka a zároveň milostivě a důvěrně, šustila hedvábím a dlouhou vlečkou a pohybovala se atelierem jako královna. Měla do zlata nabarvené vlasy, závoj přes naličenou tvář a skřipec na očích. Zastavila se nad studiemi Zuzančiny hlavy: »Roztomilé, charmante!« vydechla.

Zuzanka všecka ohromena prohlížela její bohatý kožešinový plášť a elegantní fialový klobouček . . . .

Vešlo nesměle mladé děvče — modelka. Malíř ji poprosil, aby chvíli počkala.

Nádherná dáma mluvila chvílemi nesrozumitelně, tak tiše a mnoho, jako v napjatém chvatu, šustila hedvábím po atelieru, činila poznámky a stále lichotila malíři a dotýkala se jeho ruky. Odcházela, ani si nevšimla pokorných pozdravů obou dívek, podala malíři ruku a vroucně se mu podívala do očí.

Malíř se vrátil. Dával Zuzance peníze. Zrůžověla a zdráhala se.

»Za každou práci sluší se dáti odměnu. Já taky dostanu za tvoji hlavičku peníze.«

»Já vím. Ale od vás nechci.«

»Nu tak zatím jdi. Příště se domluvíme.«

Zuzanka odcházela.

»Chtěla bych být princeznou, nebo Popelkou z pohádky, a velká bych chtěla být a mít vlečku, která šustí a krásný klobouk plný per a náušnice s ohnivými kameny a pak by se na mne malíř díval, jako na tu paní.«

Šla kolem domu, kam ji včera unesl bohatý pán. Zastavila se a pohlédla do oken s těmi záclonami těžkými, stříbrnými květy vyšitými jako slzami pokropenými.

Vzpomněla si, že jí pán řekl: »Přijď zase. Dám ti diamantové náušnice a dám ti, co budeš chtít.«

Ten pán je jako král. Chvěla se vzpomenuvši na něho a srdce měla jako v kleštích.

Hle, ona by se mohla obléci jako Popelka. Ale proč se bojí, aby se o tom nikdo nedozvěděl? Vždyť nikomu neublíží . . .

Ale nikdo nic nezví. Doma řekne, že malíř dostane moc a moc peněz za její hlavičky, a proto že jí dal taky mnoho, a ty náušnice že jsou falešné. Ale malíř jediný pozná a musí poznat, že jsou pravé. A malíř až uvidí, jak je proměněná, řekne: »Miluju tě, krásná Zuzanko.« Jako na divadle to řekne. A bude ji líbat, šíleně líbat. A pak ona třebas umře. Nic jiného nechce. Ráda umře s Julinkou.

Ale Julinka neumře, protože její hubený, bledý mnich ji nikdy nebude líbat. (Pokračování.)

FEUILLETON.

OTYLIE SKLENÁŘOVÁ-MALÁ.

V úloze Hermiony Shakespearovy Zimní pohádky rozloučila se 3. května paní Sklenářová-Malá s divadlem. Ve výroční den svého debutu před čtyřiceti léty. Jaká požehnaná chvile pro rozvoj mladého ústavu byl tento májový večer. Takového debutu nezřelo české divadlo nikdy před tím ani potom. Ostýchavými za shovění prosícími slovy byl opovězen a vyzněl jásotem pronikavého vítězství. Obecenstvo i kritika souhlasně rozpoznaly, že zazářil tu talent prvého řádu svítivostí. Múza tragická narodila se toho večera českému umění. Nic nemohlo více posíliti mladistvý organismus divadla, jež prožívalo první měsíce dětského věku, jež počalo se teprv samostatně na nohy stavěti, než že dostalo se mu herečky, která prvním vkročením na jeviště prokázala hodnoty povolané umělkyně. Právě v době dějinného přechodu z podruží do samostatnosti ztratilo divadlo svoji nejpopulárnější umělkyni, Kolárovou-Manetínskou. Úporná choroba urvala ji jevišti, tragický obor osiřel. Marie Lipšová, Arnoštka Libická v něm substituovaly, ale ani povahou a vymezením svých talentů, ani fysickými prostředky nemohly poskytnouti trvalé a definitivní náhrady. V souboru dam, jímž Prozatímní divadlo v svém počátku disponovalo, byly jen dvě umělecky hodnotné a attraktivní síly: Magdalena Hynková v oboru stařen a žen z lidu, vedle ní pak Eliška Pešková ve veselohře a kusech konversačních. Bohatěji opatřen byl ensemble mužský. Byli v něm oba Kolárové, Šimanovský, Šamberk, Sekyra, Kaška, vedle řady mladých, slibných talentů.

Otylie Malá v rozkvětu dívčích let přesídlivši z Vídně, rodiště svého, do Prahy, aby vzdělala hlas svůj pro operní kariéru, stala se pro herecký výcvik žačkou Elišky Peškové. O těchto svých průpravných počátcích výmluvně vypráví umělkyně ve vzpomínkové stati, napsané do pamětního čísla Máje, vydaného ke dni 18. listopadu m. r. na počest čtyřicetiletého jubilea divadelní samostatnosti. Líčí tam dojmy z představení v Prozatímním divadle i obrat jimi způsobený v životních její plánech, že z mysli pustila kariéru operní a rozhodla se pro dráhu činoherní. V studijní jizbě bylo mladistvé adeptce projíti hložím počátků, sklamáním selhávajících pokusů než ozvaly se struny ryzího zvuku pravého jejího nadání. Byly to záchvěvy a akcenty tragické. Tím směrem nesla se potom a rychle pokračovala průprava, jejíž výsledek dokumentován byl skvělým podáním Panny Orleánské. České divadlo mělo svoji tragédku a přítomností svěžího, silného talentu obrodil se v něm život, povznesly a zušlechtily se cíle i prostředky. Tenkrát ovládla jeviště klassická hra. Spolupůsobila tu ovšem i záliba staršího Kolára, jenž se uplatňoval jako překladatel, režisér a herec, ale bez Malé nebylo na soustavné pěstování velkého repertoáru pomyšlení. V něm rostl a rozpínal se její talent a tvořila se tradice, která zůstala pak ve vývoji českého představovacího umění na léta směrodatnou. V jejím podání vyrostla galerie Shakespearových dívčích postav, v paměti vrstevníků srostly představy ty s jejím zjevem, se zvukem jejího hlasu, s celým způsobem jejího traktování. Její Julie, Desdemona, Viola, Cordélie ční jako nedostižené vzory ve vzpomínce naší podnes.

K nim druží se Goethova Markétka i Klárka, Schillerova Tekla i Luisa a z pozdějších let zejmena Marie Stuartovna. Z domácí produkce byla to především trojice Kolárových heroin: Moniky, Cidliny, Magelóny, kterým dovedla vtisknouti rys ušlechtilé velikosti. I ostatním domácím autorům byla vždy věrnou a oddanou spolupracovnicí. Jejich stesky na herecké znevažování a ledybylé odbývání netýkaly se nikdy Sklenářové-Malé. Řada původních her jest jí dedikována. A stejně jako autory byla uznávána a vysoko ceněna kritikou. Nejvíce však váží, jak dovedla si podmaniti obecenstvo. Podmaniti v nejušlechtilejším smyslu, ryze uměleckými prostředky. Vemlouvavým kouzlem zněl sluchu a pronikal k srdci její podivuhodný hlas. Ten ‚těžký alt', jak o něm umělkyně praví v citované vzpomínce, určený původně k přednesu sladkodechých kantilén operních partií, vypěstován byl přísnou uměleckou kázní a vrozeným smyslem pro hudební krásno na zázračný instrument, vystihující s neomylnou jistotou vnadu veršových vln, harmonický půvab poetické prósy, pointové jiskry konversace, něhu i žhavost erotických pasáží, bouřlivý pathos vášnivého vzrušení, slzami prochvělý sten trpícího nitra. Sladce zněl jako zvuk violových strun, lahodil sametovou měkkostí a hluboký objemem podložen byl ještě hlubším fondem resonance citové. V tom hlase chvěla se duše, jež prožívala vše, co se rtů plynulo, hudebností a plastikou přednášeného slova povznášela se naše umělkyně na suverenní výši, k niž nedostihla žádná z její vrstevnic.

Obecenstvo lnulo ke své tragédce s láskou, zbožňovalo ji a spatřovalo v ní inkarnaci hereckého umění. Nedělní večer ukázal, že tato velká, oddaná láska zůstala umělkyni věrna podnes. Spontánně, s okázalostí neobyčejnou a po tu dobu nevídanou propuklo uznání, když Sklenářová dovršila prvé desetiletí svého herectví. Byl to opět večer na počátku máje v roce 1873., kdy v přeplněných prostorách velkého divadla Novoměstského oslavováno bylo její první jubileum. Hrála se Magelona a povznešená nálada vyvrcholila, když k závěru promluvila umělkyně památná slova. »Pochvalu, kterou mne dnes obsypáváte, přijímám co požehnání k další umělecké pouti, na které jste mne s takovou shovívavostí a přízní sledovali. Veškerou silou se přičiním, abych mohla jednou říci: Českému divadlu, národu svému věnovala jsem celý život svůj.« V odvděk za pocty prvého jubilea podnikla Sklenářová téhož léta památnou pouť po venkově, kde hrála pohostinsku ve prospěch budovacího fondu Národního divadla. Několik tisícovek splynulo z té cesty do pokladny nejpřednějšího tenkrát národního podniku, ale mnohonásobně větší byl význam a účinek morální. Ten idol kamenný, zlatem věnčený, jenž zvedati se měl na vltavském břehu, jakoby se byl v živoucím stělesnění ve zjevu krásné tragédky přiblížil k širokým

vrstvám národa a promluvil k nim ve jménu svém jejími ústy. Nadšení, vyvolané po venkově těmito pohostinskými hrami, zachyceno je ve vzpomínkové studii dra Jos. Durdíka, kterou zařadil do své knihy kritik.

Bilance, oceňující činnost umělkyně v prvém desetiletí, uvádí, že za tu dobu vystoupila 850krát. Nebyly to ovšem vždycky role jejímu nadání sourodé a jejího významu důstojné, ale nedá se také popříti, že tato mnohostrannost zaměstnání, diktovaná omezeností poměrů, šla rychlému vývoji talentu k duhu. Tvůrčí kapitál umělkyně vedle vlohy tragické obsahoval i hřivnu humoru, slunného, zlatého třpytu. A ten dovedl se uplatniti nejen ve vznešených postavách Porcie, Blaženy, donny Diany, ale i v laškovném Šotku ze Snu letní noci, v kostymových komédiích školy Scribovy a také ve veselohrách, namnoze dosti lehkozrných, z ovzduší občanského. Vždyť i náš domácí Aristofanes Šamberk psal role pro Malou. První už v létech šedesátých v aktovce Blázinec v prvním posch odí, poslední pak je role Emy v Jedenáctém přikázání. A nevyjímala se nikterak cize v tom živlu a nepodobalo se, že by jí v něm bylo nevolno. Sestupovala do nížin se slunných vrcholů svého umění bez obavy, že poskvrní se prachem všednosti, s instinktem pravého talentu, jenž všude dovede prospěti a všude profitovati. A získala skutečně. Byl to prostý, přirozený tón, jemně idealisovaný, tak přesvědčivý a srozumitelný, jímž dovedla nejširším vrstvám obecenstva přiblížiti své výkony kothurnní a stylisované. Dovedla býti realistkou dříve nežli se tohoto přívlastku o hereckých výkonech zneužívalo. O první oslavě památky Tylovy v Prozatímním divadle hrála Rozárku v Paličově dceři. A jak ji hrála! Přirozeně, prostě, ideálně a přece pravdivě. Stejný zdar provázel dříve její Verunku v Anzengruberově selském dramatě. A z těchto prvků po dvaceti létech vyrostla i její výborná Vojnarka a dokonalá, nedostižená Strouhalka.

Vzpomínám, vzpomínám a v mysli rojí se to postavami v nepřehledném tlumu. Vyvstávají, oživují s přizvukem zažitých dojmů; jest to minulost našeho divadla, která se tu zvedá, tak milá, jasná, prozářená a očistěná v paprscích retrospektivy. Z malých poměrů jsme rostli, v chudobě a odříkání mnohém jsme se tísnili, ale jak jsme byli při tom bohati. To byla cesta do zaslíbené země a na ni svítily nám hvězdy ideálů. Sklenářová-Malá byla jednou z nich. Byla nám personifikovanou zárukou, že nestavíme jen z mrtvého kamene a vzdušných vidin. Byla předurčenou kněžkou svatyně národního umění, oné zlaté kapličky na břehu vltavském. Stanula na jejím prahu, otevírala její bránu poprvé i podruhé po požáru. Kdož jiný to mohl než ona. Byla v zenitu svého vývoje i své popularity. — A dnes, když dolehla chvíle rozloučení, ať je jí útěchou, že naplnila svoje poslání měrou vrchovatou, že ve vysilující službě uchovala svěžest duše a zdraví těla a že ji do jejího zátiší provází láska zástupů a neskonalá vděčnost.

Čtyřicet let divadelní práce, práce úspěšné, uznávané a velebené od samých počátků. Jaký to převzácný úděl. Na obzoru našeho života není druhého zjevu, jemuž byl by dopřán. Ona i po této stránce je první a jedinou. A nezapomenutelnou. *P.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Jiří Bittner mrtev.** V noci z úterka na středu dokonal svůj život český herec a spisovatel, činný člen Máje, Jiří Bittner. Zavírá řadu těch, s nimiž tvoříval slavný kruh milých a sympatických herců Národního divadla. Za paní Leopoldinou Ortovou de Pauli, Adolfem Pštrossem a Vojtou Šlukovem odchází další předák naší činohry Jiří Bittner. Jsou to rány smutné a bolestné. Jiří Bittner zemřel jako aktivní člen našeho divadla. Od srpna r. 1889 postonával, rozloučil se s divadlem a těšil se na to, že prožije zaslouženého odpočinku k pracím literárním. Chystal se k napsání velikého románu z divadelního ovzduší a chtěl soustavně vydati svoje paměti. Škoda věčná vzácných a bohatých zkušeností, jež s Bittnerem shasly a zmizely. Úmrtí jeho všeobecně překvapilo a ohromilo. Vědělo se sice, že mu byla smrtí choti jeho paní Marušky Bittnerové zasazena hrozná rána, ale — budiž to zaznamenáno — nevěřilo se mu, že by byl vážně churav. I dobří jeho známí, ba vlastní jeho soudruzi v povolání považovali ho za hypochondra. A najednou rozletí se Prahou překvapující zvěst, že Jiří Bittner dodýchal. Dohypochondroval, — může býti o něm řečeno, jako svého času o Nerudovi. Proto poletoval na jeho tváři vždy tak bolestný a tklivý úsměv, když ho přátelé zastavovali a přemlouvali, aby už honem honem vrátil se k divadlu, že je ho tam svrchovaně třeba a že nám všude schází. Jiří Bittner byl pravý umělec. Jeho herecké výkony měly svůj zvláštní ráz, měly přednosti, jež nedají se napodobiti a jež nedají se získati sebe větší pílí. Byl umělec rozený, herec myslivý a tvořivý, jenž na jevišti vždy něčím novým překvapil. Jeho intrigáni získali mu slavné jméno. V oboru charakterním vynikl podrobnou studií a hlubokým vniknutím do povahy představované figury. Píšeme mu nekrolog jako herci a jako literátu, jenž měl svou zvláštní, význačnou a od všech ostatních odlišnou fysiognomii. Té získal předně látkami, jež zpracovával s neobyčejnou bystrostí a pronikavostí a hlavně svým jadrným, úsečným slohem, jímž dovedl vládnouti jako rapírem. Bittner nedožil se velikého věku. Narodil se dne 23. ledna 1846. v kraji Chodů, v Milavči u Domažlic, studoval na reálce v Praze a súčastnil se jako dobrovolník polského povstání. Našemu divadlu prokázal služby veliké a nezapomenutelné. Zůstane po něm mezera, kterou v dohledné době bohužel nikdo nevyplní. Činným členem Máje byl zesnulý od července r. 1891. Jevil vždy živý zájem na všech otázkách spisovatelského sdružení. Byl mužem dobrého, čistého srdce, duše zanícená pro vše krásné a ušlechtilé. Jméno jeho i kronika divadelní i literární ověnčí nevadnoucím vavřínem. —*r.*

⊙ **Májové číslo Máje**, jež jsme před týdnem vydali, bylo zvětšeno o 4 strany a přece nepojalo všecky příspěvky do něho připravené. Jarkovského májový článek přinášíme dnes a do zpráv v této rubrice zařaďujeme dodatečně zprávu o provozovacích právech, čímž ukázky činnosti spolku Máje doplňujeme.

⊙ **Předsedové Máje.** Nesprávným zlomením sazby vypadl řádek ze zprávy tohoto obsahu v minulém

čísle. Opakujeme tedy, že roku 1887. byl za předsedu Máje zvolen Aug. Eug. Mužík. Když změněny byly původní stanovy Máje, dle nichž se přijímali pouze mladší spisovatelé, byl roku 1888. zvolen za předsedu Ignát Herrmann a na podzim téhož roku Svatopluk Čech. Roku 1890. stal se předsedou opět Ignát Herrmann, roku 1901. pak Jaroslav Vrchlický.

— **Výroční valná hromada** Spolku českých spisovatelů belletristů Máj v Praze konala se za živého účastenství členů 26. dubna t. r. ve výstavním saloně »U Štajgrů«. Předseda Jaroslav Vrchlický zahájil schůzi vroucí vzpomínkou členů v uplynulém roce zesnulých, J. V. Jahna a Ignáta Hořice. Pak poděkoval srdečně Máji za milé důkazy přátelství v době letošního jeho jubilea, jakož i za projev, kterým Máj ujal se památky jeho otce. Ze zprávy výroční vysvítá, že v uplynulém — patnáctém — správním roce doznal Máj největšího rozvoje svého, začež děkovati jest napjetí všech sil ochotného členstva a mimo středisko i vzácné horlivosti místních jednatelek a jednatelů. Příznivců přispivajících a zakládajících, jakož i přispívajících členů přibylo péčí těchto více než 300. Jedině za této podpory veřejnosti mohl dostáti Máj velkým svým povinnostem vůči svému Pensijnímu fondu, jemuž roku minulého odevzdal 5305 K, mohl věnovati Nakladatelskému družstvu Máje darem 2000 K a zavázati se na pět let k ročnímu příspěvku, který dostupuje téměř výše 1000 K, a mohl konečně splniti dávnou tužbu svou: vydání literární premie, které se zdarma všem příslušníkům spolku dostává, ačkoli vyžaduje ročního nákladu téměř 2000 K. Výroční zpráva, jakož i pokladniční byla jednomyslně schválena. Tato po doporučení revisorů účtů dra J. Gutha a F. Rutha, kteří prohlásili, že účtování Máje nutno prohlásiti za vzorné. Při volbách, které podávaly důkaz o vzácné jednomyslnosti, ustanoveni ke správě spolku na rok tento: Jaroslav Vrchlický, předseda, Václav Štech, náměstek, Ant. Klose, jednatel, J. M. Hovorka, pokladník, F. Sekanina, zapisovatel, dr. Jaromír Borecký, Jan Červenka, Fr. Herites, dr. Rudolf J. Kronbauer a náhradnici: F. X. Svoboda, Ant. Klášterský, dr. D. Panýrek a Milan Fučík. Při volných návrzích zvolena komise pro úpravu poměrů honorářových a určeno, jakým způsobem má vzniknouti v Máji knihovna prací členů. *cl.*

⊙ **Provozovací práva divadelní** byla jedním z nejtvrdších oříšků, kterými se obíral Máj. Po různých časopiseckých úvahách a po mnohých stescích autorů přišel Václav Štech na myšlénku, aby se svolali dramatičtí spisovatelé a porokovali o způsobu hájení práv autorských, který podrobně navrhoval. Ve schůzce dne 2. února 1901 společně s Ignátem Herrmannem, Karlem Pippichem, M. A. Šimáčkem a Karlem Šípkem v Praze konané nastínil svůj plán. Po delší úvaze shodli se jmenovaní spisovatelé na základních normách, dle nichž by práva autorů měla býti zabezpečována. Jenom se svoláním autorů a s utvořením střediska dramatických spisovatelů nesouhlasil Herrmann, maje na zřeteli, že jakési středisko dramatiků dříme již drahná léta, aniž se kdo stará o jeho probuzení. Navrhoval, znaje poměry, kterak je nesnadno spisovatelské hlavy dostati pod jeden klobouk, aby celé akce ujal se Máj. Ale v Máji samém nebylo mnoho důvěry pro takové podniky. Literáti neměli potuchy o tom, že na českém venkově stará divadelní střediska pořádají do roka tisíce představení, která snesou nevelké zdanění na prospěch autorů. V známé plachosti své stále domnívali se spisovatelé, že o jejich práce národ vůbec nestojí. Vždyť přemnozí nakladatelé hudou do omrzení píseň, kterak nechce český lid »podporovati« literaturu a stále naříkají, s jakými obětmi plní oni svůj obtížný a nevděčný úkol nakladatelský . . . Po delší době však ledy těmito proklestila si pravda přece jenom cestu. Po zkušenostech, kterých docílil ten a onen autor, jenž ničím odstrašiti se nedal a své právo hájil — po výsledcích, jimiž se mohla vykázati Ústř. jednota herecká, která přece jen soustavně úkol svůj neprováděla, usnesl se výbor Máje roku 1894, že hájení autorských práv se ujme. I kdyby hmotné škody při tom doznal, vyplní tak důležitou část svého poslání. První řád, dle něhož se kusy měly za honorář propůjčovati, sestavil Václav Štech s J. Ladeckým. Když pak praxe ukázala, čeho třeba jest při řešení otázky tak složité dbáti, vypracoval V. Štech sám nová podrobná pravidla, která po menších změnách výborem učiněných stala se základem dnešního systému. Ani zvláštní schůze dramatických autorů, dne 22. ledna 1898 konaná, přílišných změn v soustavě té neučinila. Teprve průběhem let po nových zkušenostech ve zvláštní dramatické komisi Máje byla pravidla ta skutečným poměrům tak přizpůsobena, že se proti nim ani z ochotnictva ani z kruhů divadel kočujících hlasy již neozývají. Nejsprávnějším měřítkem pro určování honoráře provozovacího je hrubý příjem z představení. Divadla, která musí činiti o svých financích přesné záznamy, nemohou autoru zatajiti ani haléře. Jakmile je smluveno procento, které spisovateli připadá, je po ruce nejspravedlivější klíč. Shodl-li se autor se správou podniku na příklad, že mu patří 8 procent hrubého příjmu, pak nemůže býti sporu o honorář. Divák, který za sedadlo při hře zaplatil korunu, odměňuje autora osmi haléři. Čím více diváků, tím větší odměna. Kusy, které více vábí, vynášejí pak tedy více nejenom podnikateli ale i původci lákavého představení. Percentuální honorář však Máj pro ochotnické spolky zavésti nemohl. Některé zkoušky ukázaly, že po divadelním představení ani ideálněji řízený spolek neoznámí, co přijal na vstupném. Dopisování, naléhání a připomínání pohltilo by nesmírně času; a celou akci opatřuje Václav Štech bezplatně, pouze z lásky k věci, pro budoucnost tak velice významné. Proto bylo nutno roztříditi ochot. divadla do tříd. Kde je větší divadelní budova, kde je více obecenstva, tam mohou zaplatiti více, poněvadž na vstupném více přijmou. Za nejvyšší poplatek určen honorář osmi zlatých a to pouze za celovečerní novinku, t. j. za hru, od jejíhož uvedení na jeviště Národ. divadla v Praze nemine rok. Za starší hru téhož druhu neb za novinku v Národním divadle v Praze nehranou žádá se toliko šest zlatých; za starší práci na zmíněném jevišti nehranou pouze pět zlatých. To je nejvyšším stupněm sazby Máje.

Toliko při pohostinských hrách členů Národ. divadla v Praze zvyšuje se honorář o polovinu, a to proto, poněvadž při takovém výjimečném večeru zvyšují se všude ceny míst nad obyčejný normál. Z většího příjmu tedy větší honorář. Zastupuje-li Máj při večech cizích autora i překladatele, pak určuje se honorář týž; zastupuje-li jen jednoho z obou činitelů, žádá se polovina sazby. Za hry o 1—2 aktech ustanovuje Máj pak poloviční poplatek toho, co se platí za kus celovečerní. Nejnižší sazbou za celovečerní hru jest poplatek dvou zlatých. Ten určuje se divadlům v obcích, které mají méně než tisíc obyvatel. Divadlům v území českých menšin určuje se honorář dvou zlatých v městech, a jednoho zlatého v ostatních obcích za celovečerní hru. Zásadně nikomu se honorář neodpouští a také se z něho neslevuje, poněvadž konsekvence z toho plynoucí podvrátily by celou soustavu k veliké škodě českého spisovatelstva. A prospěch tohoto musí tanouti každému rozumnému vlastenci na mysli, který ví, jaký význam spočívá v osamostatnění spisovatelstva. Beze samostatných spisovatelů, kteří mohou napsati pravdu bez obav, že odpykají ztrátou existence svoji odvahu, nemůže žádná literatura povznésti se na nejvyšší stupeň dokonalosti. Proto v akci Máje spatřovati musíme veliký a důležitý krok nejenom pro dobro autorů, ale i na prospěch písemnictví a na zisk národa. Až se spisovatelství u nás bude moci státi bezpečnou samostatnou existencí, pak máme v literatuře účinný a spolehlivý instrument pro dosažení nejvyšších cílů kulturních i národních. Spisovatelstvo naše zasluhuje, aby již již bylo osamostatněno, neboť denně přesvědčujeme se, že literatura a umění jsou stále tím jediným lánem, na němž český národ dosáhl opravdivých a nepomíjejících úspěchů doma i v cizině . . . Ani divadlům kočujícím nemohl Máj měřítkem procent určovati poplatek. Zkušenost poučila, že jedině určením pevného poplatku vyříditi se mohou poměry honorářové u divadelních ředitelů. Že ovšem stupnice pro kočující divadla musí býti značně nižší, poněvadž existenční poměry společností cestujících jsou u nás velice neblahé, jest na bílední. — Skoro padesát českých ředitelů putuje po vlastech se společnostmi. Kde by se mohlo nabrati pro ně dobrých stanovišť pro delší pobyt? Přílišná ochota úřadů v udílení koncesí, nedostatečné skoro vždy prostředky finanční podnikatelů, neupravenost poměrů smluv, nezabezpečené stáří a jiné nedostatky rozvracejí naše divadelní společnosti, k nimž pro značnou potřebu herců denně přibývá živlů nepovolaných na úkor talentovaného a snaživého herectva. Avšak Máj nemůže divadelním společnostem pro tyto bolestné poměry honorář promíjeti. Cizozemským autorům poplatky od nich vymáhají bezohledně zástupcové jejich. Kdyby Máj honorářů nežádal, byla by ochotnická divadla, která pro spisovatelstvo v hmotném ohledu znamenají mnohem více, konkurencí bezplatně provozovaných původních her pak velice ohrožena. Návrhy, na základě jichž Máj chtěl prospěti divadelním ředitelům tím, že by jim původní hry na čas vyhradil, zůstaly oslyšány. Převahou obrovskou ředitelé tito nechtějí slyšeti vůbec o žádné úpravě honorářové otázky. Poněvadž pak Máj dopustiti nemůže, aby právo autorů bylo soustavně znehodnocováno, nezbývá než státi na pravidlech jednou stanovených. Výsledky hájení provozovacích práv, nejlépe ukazují níže uvedená čísla. Na provozovacích poplatcích zaplatila spisovatelům prostřednictvím Máje divadla ochotnická korun:

Roku 1895	za	34	hry	133·10
» 1896	»	109	»	673·—
» 1897	»	190	»	1151·20
» 1898	»	397	»	2809·20
» 1899	»	717	»	3876·—
» 1900	»	817	»	4307·—
» 1901	»	1053	»	5439·—
» 1902	»	1140	»	5188·10
Celkem	za	4457	her	23576·90

Celkem přijal Máj i s poplatky od divadel stálých a kočujících korun;

Roku 1895	133·40
» 1896	957·—
» 1897	1654·20
» 1898	3809·—
» 1899	5429·24
» 1900	5846·43
» 1901	6749·90
» 1902	7878·78
Celkem	32457·95

Máj zastupuje nyní 247 původních kusů od 92 autorů a 95 překladů. Seznamy těchto her a pravidla, jimiž se řídí při zadávání jich, rozesílá všem divadlům bezplatně.

☐ **Literární mystifikace.** V dokonalém jinak »Hospodářském listu« dočítáme se, ačkoli vychází ve východočeských Athenách, v č. 29., zprávy, kterou by redakce listu v městě literárně tak renomovaném neměla propustit. V dopise z Jesničan píše se totiž, že přednášela o čemsi pí. Růžena Š., o níž se uvádí, že je to »známá belletristická spisovatelka pod jménem Růžena Jesenská«. — Dovolujeme si do Chrudimě zašeptati, že jméno Růženy Jesenské není pseudonymem, že nositelka jeho je učitelkou v Praze — krátce, že pí. Růžena Š. z Jesničan a naše milá spolupracovnice Růžena Jesenská jsou dvě zcela různé osobnosti.

☰ **Ruská censura** (v Petrohradě) zakázala na Rusi knížku Emila Trévala »Maja« vydanou r. 1902 v Brně. Autor dostal spůsobem řádně byrokratickým vyrozumění o této předpotopnosti.

Minulé číslo bylo o 4 strany zvětšeno, proto má toto pouze 12 stran.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Stanislav Jarkovský: Májová revoluce. — Karel Červinka Břehy. — Vilém Mrštík: Zumři. — Alfons Breska: V zátiší. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Feuilleton: Otylie Sklenářová-Malá. — Z českého života.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 15. KVĚTNA 1903. ČÍSLO 34.

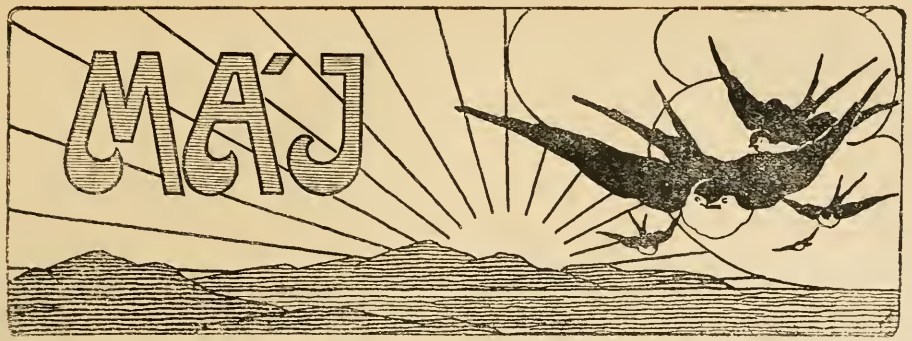

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

I.

Nepůjdeš opravdu?« řekl mladý fojt Cyril své sestře Milce.

»Nepůjdu, jdi sám, všecko máš nachystáno,« odřekla Milka a její tiché oči kamsi se zahleděly.

»Smutek už pominul před Novým rokem —,« namítl Cyril a maně svezl se očima do těchže dálek, do kterých patřily zamlklé Milčiny oči.

»Ne, toho masopustu nepůjdu nikam,« řekla Milka, opřela se o stěnu a hleděla na bílé nádvoří.

»Nechci jít na ples,« pověděl Cyril.

»Ne, už mne nechej, zůstanu doma,« odřekla rozhodně Milka.

»Myslel jsem, že si dáš říci. Smutkem se ničeho nespraví. Ostali jsme sami dva, neměli bychom se trhat. Kam jeden, měl by jít druhý,« přemlouval Cyril svou sestru.

»Až po velkonoci,« odřekla Milka, otevřela okno, přemístila několik hrnků se zelenými pelargoniemi a zase zavřela.

Fojt Cyril Rataj stál zamyšlen před sestrou.

»Potom se vymluvíš, že není času. Nastanou jarní práce — a všecko uvázne,« pověděl Cyril a zamlkl.

Hleděl do sebe, kde všecko se neklidně hýbalo, pučelo, z čehož měl takový podivný, nezhojitelný nepokoj.

»Jdi, já ti nezávidím,« odřekla Milka s teplým přízvukem a zase tiše pohlédla na Cyrila.

Cyril na chvíli postál u okna, pohledl teskně na Milku a vyšel z pokoje.

Hledal pacholka Martina po všech koutech. Našel ho ve stáji. Seděl na malém stolku a v beranici měl pět mladých kotat, která nedávno prohlédla.

»Ty se rád pohráváš,« řekl mu s úsměvem Cyril.

»To jináč není. Ženy nemám, dětí nemám, není se s kým potěšit; aspoň ty mršky mám rád,« povídal padesátiletý, ssedlý a jako hřebíček červený Martin, hraje si s kotaty jako chlapec.

Cyril se díval na kotata, ale myslí svou těkal po městě.

»O pěti zapřáhneš do zelených saní,« řekl Martinovi.

Martin pohlédl nedůvěřivě na Cyrila. Večer o pěti a zelené saně nemohly se mu směstnati v hlavě. Rozkaz ho překvapil.

»Jedu do města na divadlo,« vysvětloval mu Cyril.

A Martin ještě nechápal. Myslel: Jsou krávy, jsou koně — je se nač podívat. Nač ještě jakési komedie? Za nebožtíka pantáty nebylo toho, aby se jelo na laryfary.

»To myslím, že se tam zdržíme, abych vzal špetku ovsa a sena,« pověděl rozvážně a starostlivě se poškrabal nad pravým uchem.

»Pro případ vezmi, nebude škodit,« odřekl Cyril a odešel.

Martin zůstal s kotaty ve stáji. Byl člověk přísně konservativní a myslel nejinak, než že už nastane soudný den, nebo že ancikrist bude už choditi po světě, začnou-li sedláci jezditi do města dívat se na komedie. On tam byl jenom v neděli — a to jen v kostele, leda že někdy ho ponoukl Ďábel a strhl ho do své kapličky na hlt kořalky. A proto udiven díval se za Cyrilem.

Odpolední úsvit prorážel z řídkých oblak. Dokola na všem lpěla ta bílá sněhová hmota, v zahradě stromy se černaly a třely vzhůru tak jako metly a ticho bylo, takové zimní ospalé ticho, nalévající do duše mírné, pokojné myšlénky.

Ale Cyril nenacházel nikde pokoje. Chodil nazdařbůh nádvořím. Jeho mdle šedé oči těkaly na prázdno okolím, zatím co myšlénky jeho tak jako ptáci nuceni nezcela vědomým pudem, odletovaly do města.

Ze stájí neslo se hlasité žvýkání krav a kopání koní.

Jak mu ty zvuky byly teď protivny! Už kolik dní nebyl myšlenkou doma. Chtěl život, pohyb, krev jeho toužila, kypěla — a zde byla nuda, ta hrozná zimní selská nuda, kterou se zalykal jako pískem. A kdyby nebyl odešel ze sedmé latinské, mohl být, řekněme, lékařem, professorem. Tenkráte zemřel otec. Matka ho vytrhla ze studií — a tak zůstal doma. A dosud nepřivykl. Zůstaly kořeny, hluboké kořeny tam z toho městského života. Nemohl zapomnět a časem, nebýti nebožky matky, byl by se vrhl tam do toho proudu. Nyní jen zbývá půl roku — a bude samostatný. Vytrhne se ze střízlivých poručnických rukou starého učitele, které ho nesmírně svírají a pak bude na svých nohou, nikdo ho nebude vodit na krátkém provázku. Cyril se zrovna tou chvílí opíjel.

Odešel do jizby. Zimní úsvit spouštěl se okny mdle na podlahu. Milka seděla za stolem a šila. Jenom zvuk hodin rozrážel ticho.

»Ten čas je hrozný! Než se uvleče hodina,« vzdychl Cyril z dlouhé chvíle.

»Nemůžeš dočkat večera,« odřekla Milka s lehkým usmáním.

»A ty se ještě směješ!« pověděl nevrle Cyril.

»Mám plakat? Řekni mi, co tě tam táhne. Já jsem se za rok najedla města, jak jsem byla na hospodyňské škole. Neměnila bych za město,« odřekla Milka.

»A já hned,« pověděl Cyril. »Co tu máš v zimě? Dni jsou k nepřečkání a člověk neví, jak by ten čas zabil.«

»To je na venkově nutné, to je náš oddech. Nestýskej sobě na prázdniny, skončí se, ani se nenadáš,« odřekla Milka.

»A to mám radši žně nebo setí, jenom ne dlouhou chvíli.«

»Čti nebo něco.«

»Četl jsem včera celé odpoledne,« pověděl Cyril a zamlkle přisedl ke stolu.

Snivá mlha rozlehla jeho duší, že se v ní cele utápěl. Město, studentské doby, studenti, professoři, několik známých děvčat — všecek ten minulý život rozlehl před ním a na všem tom životě lpělo takové milé a snivé kouzlo chlapeckých roků. Zdálo se mu, že není to ani úplná pravda, nýbrž jen zpola sen — a milý, krásný sen! Tam, tam byl život a zde jen hlína a hlína. Cítil už nejednou sílu té černé hmoty. Ona ho celého pohlcovala. Jeho tělesná síla, myšlénky, starosti patřily toliko jí. Ona, jen ona jím vládla a určovala každý jeho krok, ona jej zúplna podmaňovala. Vzepříti se jí nemohl. Byl slabý, příliš slabý. Chápal to všecko, a proto ulétal zpátky v ten šířeji rozlitý život ve městě a jako bludná vlašťovka přelétal od jedné představy ke druhé.

Milka pohlédla časem na něho měkkým svým pohledem a nerušila ho.

Cyril se za chvíli zvedl a procházel světnicí, v níž bylo znáti obratné, pečlivé Milčiny ruce. Selský ráz byl v ní tradicionelně udržován, ale jak čisté, jak oprašováno bylo to všecko! Čistota její mohla být příkladem třebas i salonu s drahými tretkami. Cyril procházel touto světnicí, těkaje očima. Zrak jeho najednou utkvěl na houslích na stěně. Sňal je a zladil, stiskl je pod krkem a začal hráti, chodě světnicí.

Hra jeho byla měkká, citlivá. Bylo v ní mnoho toužení, které přecházelo ze srdce do zvuků. Sem tam se vkradly ve hru útržky písně: ach není, tu není. Snažil se sice nehráti tu píseň, ale ona jakoby naschvál se vtírala do jeho hry. Zahrál začátek a zase všecko zmátl. Než zase se vrátil k začátku, jakoby nemohl z tohoto začarovaného kruhu svých citů.

Ach není, tu není . . . . hrál už po čtvrté a zase chtěl se přenésti přes to, co mu té chvíle srdcem překypovalo.

Ale Milka v čas dopověděla za jeho hru: »co by mne těšilo.«

Cyril byl poražen po její slovech. Jakýsi tajný, jemu samému nejasný cit byl najednou uhodnut.

Pohledl nesměle na sestru. Cítil, že mu cosi teplého přejelo tváří, a proto už se vyhýbal její očím, v nichžto byl až příliš zřejmý a jemu srozumitelný úsměv, jenž jakoby pravil: hle, jak jsem uhodla, co je v tobě.

První plachost Cyrilova přešla. Bylo mu konečně příjemno, že Milka dopověděla, co sám byl jenom tušil.

»Co si's tak myslela při té poznámce?« otázal se jí stydlivým hlasem.

»Co bych si myslela? Myslím si, abys tam v městě nenechal slepě své srdce,« odřekla Milka s tlumeným úsměvem.

»Co ti to napadlo?« odřekl Cyril a sám začal sobě nedůvěřovat.

Ptal se sám sebe, vskutku-li jede do města jen k vůli divadlu anebo k vůli tomu, nač narážela Milka. Ale k odpovědi se nezmohl, ba skoro přemlouval sebe, že jede jen k vůli divadlu, aby na dědině nezakrněl.

»Znám tě dobře,« odřekla Milka. »A proč, myslíš?« ozval se Cyril.

»Ty se hned prozradíš. Tak jako před chvílí. Zapálil jsi se, a už jsem věděla všecko,« řekla Milka.

Cyril pochopil, že Milka vidí tak jasně do něho svým tichým, úsměvným pohledem. Nebylo mu to nepříjemno. Naopak srdce jeho kolébalo se za této řeči jako na teplých vodách. Jakýsi sladký, lichotný pocit projížděl mu tělem a příjemně ho rozechvíval. A s tímto pocitem přišly i mlhavé, přeludné obrazy, jaké vídával často, když ulehal i když se probudil. Mysl jeho něžně si hrála s jakýmsi štěstím života, jehož chtěl v brzku dosáhnout, aniž si toho jasně byl vědom.

A celé odpoledne až do večera byl zapředen v tyto snivé a dobrodružné myšlénky. Na soumrak odešel do menší světničky, oblekl nejlepší šaty, shlédl se v zrcadle, upravil vlasy a první své chmýří pod nosem a vešel do jizby.

Milka se usmála na něho. Cyril jí rozuměl. Neptal se, nezvídal, jen dále se motal v té lesklé přízi, která mu obestírala mysl, tak jako mlhy opřádávají jarní ráno.

Martin v zimníku, vysokých botách a beranici vešel do jizby.

»Tak už je zapřáhnuto!« pověděl pokojným, širokým hlasem a zase odešel.

»Dobře se zaopatři, přijedeš beztoho kolem půlnoci a zdá se, že bude dobrý mráz,« řekla Milka a s vlídnou ochotou snesla mu kožich s beránčí lemůvkou do saní.

Cyril pružně vyskočil do zeleně natřených saní a zaobalil se do kožichu.

»S bohem,« řekl sestře Cyril s marně zadržovaným úsměvem.

»Měj se tam dobře a dlouho se neomeškej,« řekla Milka s čiperným úsměvem a lehkými skoky odběhla do světnice.

Martin pokřižoval bičem ve sněhu, sedl do předu a pobídl koně.

Chřestivá hudba rolniček na koňských ohlavech zahrála tichem nádvoří, prolétla soumrakem vesnice s nerovně roznesenými domky a táhla s řehtavým úsměvem silnicí mezi bílými poli, nad nimiž trhal se mlhavý závoj, aby odestřel několik drobných a stále se chvějících světel.

Cyril seděl v saních zabalen v kožichu. Mysl jeho těkala, ale pak neustávající hudba rolniček začínala ho uspávati v příjemné snění.

Zdálo se mu, že vidí čísi jemnou tvář, slyší něčí měkký hlas a v jeho oči jako dvě jasné, jiskřivé tečky shlížejí něčí krásné a milostné zraky. Sladké opojení prochází jeho tělem. Je mu, jakoby něčí ruka tiskla jeho ruku, jakoby se ústy někoho dotýkal a . . . Najednou všecko zmizelo. Je sám, před ním se klátí Martin se širokými zády, temní se, země i nebe splývají v jedno, jenom že nyní proskočilo daleko více hvězd, než když byli vyjeli. Rolničky zvoní a hrají stále touž ukolébavku. Teď ví, že procitl z líbezného snu. Běhá a těká myšlenkou za ním, snaží se zachytit jemné ty tahy, ty oči, ty ruce, volá je do své duše, aby moh' opět prožíti onu prchavou chvíli snění, ale nadarmo. Ony už nepřicházejí, jakoby zmátly si cestu a bloudily zase k jinému srdci.

Slyší jen laškovnou hudbu rolniček a pociťuje svěží dech studeného větru na své tváři. Lesíky jako zatmělé skvrny letí mu vstříc, mihnou se a opět rovina, sníh, dálky, veliké opojující dálky.

Začala se objevovati světla tak jako zarudlé tečky, hledící ze tmy. Byli na blízku města. Cyril se vzpřímil. Nepokojný a nedočkavý pocit klíčil mu v duši. Světla byla větší a větší. Už rozeznával domky v ulicích.

Oč je tu hybněji, myslel si, nežli tam na vsi, kde se už chystají k spánku anebo klímají pod širokými kamny. Ale v tom přijeli k obdélné budově se silně rozsvětlenými okny, kde bylo divadlo.

»Stůj!« zvolal Cyril na Martina.

Martin střihl ušima a zatáhl opratě.

Cyril shodil se sebe kožich a čerstvě vyskočil ze saní.

»Zajeď na starou poštu a přijeď o jedenácté!« poručil Martinovi, strčil mu do ruky korunu a chvatně běžel do síně, kde se tlačili lidé kol malé a těsné šatny . . .

II.

Cyril odložil v šatně svrchní svůj kabát a klobouk, přijal od mladé děvčice s obratným jazykem červený lístek, upjal spodní krátký kabát, opravil stužku a s tlumeným dechem a nejistým krokem vešel do předpokoje, kde byla pokladna. Koupil si lístek a vešel do sálu, který byl určen za hlediště.

Světlo s dvou visutých lustrů ostře mu vtrhlo do očí, živé a květnaté barvy ženských úborů mihly se před ním v neklidném pohybu, zadychla na něho mýdla a voňavky, a jako opojen dávno už nezvyklou atmosférou bral se ke svému sedadlu ve čtvrté řadě.

Uklonil se starému šedému pánu v levo, vedle něhož měl zaujati místo a jako tetřev plaše se rozhlédl. Horko mu pomalu stoupalo k hlavě a rozpalovalo ho. Zdálo se mu, že oči všech na něm ulpěly. Domníval se tak najisto, a proto vyndal divadelní ceduli z náprsní kapsy a maně těkal očima po úlohách.

Prvé rozčilení ho opustilo, a přece bylo mu nevolně. Vzpomínal na sestru Milku. Myslel, že mohla jíti. Nebyl by se tu cítil tak osamělým uprostřed neznámých lidí. Seděl chvíli, ohlušen šumem, hovorem, dupotem přítomných, jako by seděl na břehu veliké horské řeky, jejíž vlny širokým dechem šuměly cosi, čemu nerozuměl. Stále nové a nové proudy lidí posilovaly tento šum a tuto vřavu, že se mu stala až obtížnou. Opět si pomyslel: kdyby tu aspoň byla Milka!

Na pravo od něho přisedla starší dáma. Byla už vrásčitá, otylá a měla ve tváři hrdý výraz. Vrtěla sebou nepokojně, ohrnula nosík a roztáhla vějíř. Cyril ji úkradkem prohlížel. Nedůvěřivý pocit usadil se mu na duši. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANTONÍN MACEK:

Píseň vlků.

My novou krásu uzřeli,
my vlci osamělí!
Hvězdy se zářně zaskvěly,
ruději zahořely.

My vyjeme jen, vyjeme
a nikdy nepláčeme,
divokou, nahou královnu
své stepi milujeme.

Plá tělo její z úběle,
v šíleném letu bez ustání
hřmí s vichrem stepí vesele
v divokém, slavném ořů ržání . . .

Plá její krása vítězná
a dravá, nezkrocená,
po jejím krutém objetí
bolestně člověk sténá.

Kde na oři ji viděli,
hned okna otvírali
a stuchlé jizby mužické
vůní se zadýchaly . . .

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

VIII.

Zuzanka byla propuštěna ze školy. Babička řekla: »Teď se musíme ohlédnout po nějakém šití.«

»Ještě je dost času, babičko, já budu chodit k malíři a on mne doporučí jinam. Kdo ví, nebude-li to lepší, nežli celé šití.«

»No, pomýšlet musíš na to, abys se dovedla živit, já už se sotva na nohou držím.«

Ale Zuzanka už byla od malíře taky propuštěna. Zaplatil jí a řekl, aby se přišla asi za měsíc zeptat, nebude-li jí potřebovat. Měla od něho několik adress. Už stála modelem dvěma jiným malířům. Jeden z nich maloval celé její rozvíjející se tílko nahé.

Babička byla spokojena, protože Zuzanka nosila domů peníze. Říkala si: »Ona se ta holka přece neztratí. Pán Bůh jí pomůže.«

Ke vratům bohatého pána došla Zuzanka nekolikrát, ale netroufala si vejít. Sedala doma v položeru celé hodiny na slamniku a snila o malíři. Úžasně dospívala, zrovna každým dnem se proměňovala, jakoby celá její bytost dostávala bližícím se jarem kvetoucí barvy, které se rozsvěcovaly.

Každý den si v duchu umiňovala, že si půjde koupit klobouk a šaty, ale neodhodlávala se. Velmi ráda si všímala bohatě vyšňořených dam jedoucích v kočárech, anebo kráčejících po ulici a říkala si: »Kdo jim na to asi dal!? Bohatí páni. Rozhodně bohatí páni. Buď tatínkové, nebo manželé, anebo jiní páni. Ty dámy si peněz nevyšijí, ani jinak nevypracují.«

Byla přesvědčena, že všechny nádherné dámy jsou krásné. Přemýšlela, jakou barvu šatů by si koupila. A rozhodla se pro popelavě šedivou, ale u krku si sepne tyrkysově modrou hedvábnou stuhu s třásněmi. Klobouček si koupí taky šedivý, ozdobený stejně modrou stuhou. Takový úbor viděla na jedné krásné slečně, jenže byl ozdoben hedvábím lososí barvy. Až se vystrojí tak půvabně, půjde ke svému malíři.

Chodívala s Julinkou do kostela ke Kajetánům a vroucně se modlila k Bohu, aby jí dal štěstí. Už třikrát dala po krejcaru stařenkám u kostela. Zápalky prodávat nechodila. Cítila, že z toho vyrostla, ona, která zvonila u malířských ateliérů, ona, která se již nekrčí ve školní lavici jako Musilka, ona, kterou potkal bohatý pán a řekl: »Ani bych tě nebyl poznal, jak jsi vyrostla. A proč si nepřicházíš pro své náušnice? Jsou připraveny. Přijď ještě dnes.«

Kdyby ji učinil princeznou ten bledý pán! Ach princeznou, aby měla zámek a zahradu s pohledem na zelené věže, komnaty bílé a vonné, takové jako pohádka, aby se mohla dívat z těch oken, které jsou světlé jako ráno a mohla očekávat koho miluje, v bílých, měkkých, hedvábných vločkách a krajkách jako víla . . . I malíře by jistě okouzlila.

Večer se vymluvila Pepíčkovi, který jí v noci musí otevřít dům, že jde k malíři, ten že musí malovat při večerním světle nějaký obraz. Sedíc chvíli v Pepíčkově světnici dívala se upřeně na dřevěnou holubičku s prohýbanými jako nakadeřenými křídly, visící na niti ze středu bílého sklenutého stropu.

»Jen, holka, nezdivoč,« řekl Pepíček vážně, »kdybys radši šila jako Baruška. Je to trudné živobytí, věřím. Má chudák devadesát krejcárků denně a šije u krejčího od rána do noci, jako pes se dře, a ještě je ráda, když má šití, a já za těch osmdesát krejcarů denní mzdy taky se dost nametu a každý kolemjdoucí se na mne podívá, žijeme však poctivě, ale lehce vydělaný peníz leckdy pálí jako řeřavý uhel. A zkrátka — bojím se o tebe, abys nepřivykla línému živobytí. Já bych taky dovedl sedět někde na tepichu a pak dostat zlatku nebo dvě, ale kdo mi je dá? Švadleny si lidé moc neváží, to je pravda, ale taková modelka myslím že má ještě míň respektu, i když se má dobře.«

Zuzance bylo úzko z těch řečí a odpověděla zardívajíc se:

»Já ještě nevím, ale když jsem, Pepíčku, slyšela v neděli hovořit vaše slečny na divadle, pomyslila jsem si, že bych to taky dovedla na opravdovském divadle. Zeptám se dnes malíře. A budu herečkou — první milovnicí.

»Ty máš v hlavě samý fantast. Jen šít se ti nechce. A koukej, já musím zametat most. A je to taky práce a žádná hanba.«

»Tak už se nezlobte, Pepíčku, možná, že už jdu dnes naposledy a nehněvejte se, že mi budete otvírat . . . «

Pepíček šel zasmušile za Zuzankou a hleděl sešeřenou Umrlčí ulicí dolů na Tržiště.

»Kdyby nebylo té staré, hned bych si ji vzal k nám, a já bych si ji už ohlídal.« Sklonil hlavu. Ani harmonika ho netěšila, ani knihy.

»Ta holka ještě udělá štěstí,« řekla si v té chvíli stařena v kuchyňce ohřívajíc si na plotně kávu, »ať se má k světu.«

Zuzanka vyběhla na schody bílého domu. Zastavila se. Váhala. Srdce jí bušilo. Zazvonila.

Bledý pán ihned otevřel. Červené světlo jako západ slunce padlo jí do tváře.

Vtáhl ji předsíní do toho červeného, hedvábného světla. »Jsi hodná. Podivej se.«

Hlas se mu chvěl.

Na stole leželo pouzdro s opravdovskými diamantovými náušnicemi. Jako mušky svatojanské svítily.

»Jsou tvoje. Chci, abys byla šťastná. Nechci mít z tebe svědomí.«

»Svědomí,« opakovala si v duši a to slovo ji nějak spojovalo otce s matkou, jakoby je byla slýchala často.

Zuzanka s úžasem a v rozpacích hleděla na náušnice.

»Až mě v nich uvidí malíř,« řekla si vzrušeně.

»A hleď, i toto si odneseš, ale povídat o tom nemusíš nikomu. Ulož si ji. Snad se ti hodí.« Podal jí stozlatovou bankovku.

Zuzanka všecka strnula. Jakoby jí daroval million. Připadala si bohatou jako královna a nemohla uvěřit, že bdí. Zdálo se jí, že za ty peníze koupí si zámek, že bude princeznou a že si získá malíře. Přijde k němu ne jako žebračka ale jako slečna.

»To není možná,« zavrtěla nedůvěřivě hlavou.

»Ano, ano. Neztrať ji. Vždyť, chudinko, sama nic nemáš a rozdáváš. Ty rozdáváš, chudinko, ne já,« řekl sám radostně, jako po vykonaném pokání.

Zuzanka hleděla tupě do červenavého přítmí, upřela oči zase na toho ptáka, který kouzelně jako živý vystupoval z rudého atlasu. Myšlenky se jí zastavovaly jakoby ji opouštělo vědomí. A náhle ji pronikla jako dýkou jediná myšlenka na malíře a řekla stydlivě, ale odhodlaně:

»Ale já vás, milostpane nemiluju.«

Bledý pán se rozesmál a přivinul ji k sobě:

»Tím líp, tím líp,« šeptal a líbal její nalité, krvavé rty.

»A koho miluješ?«

»Malíře . . . ale to svěřuju jen vám . . .« třásla se jako v zimnici.

»Malíře — a vida — vida — milenka malíře. A líbá tě moc?«

»Nikdy, nikdy,« zavrtěla hlavou smutně.

»Sladká lhářko,« vlíbal jí pán do úst.

»Ne, nelíbá, chtěla bych, ale on nechce . . .«

»Tím líp, tím líp«, zase řekl pán a posadil Zuzanku na pohovku a nalil víno. Byl všecek jako v nadšení, unesen jejími slovy.

»Připijeme na zdraví tvému malíři,« zasmál se a ťuknul do Zuzančiny sklenice.

»Řekněte mi, mohla bych být herečkou?« zeptala se odvážně, rozjařena jeho náladou a prvním douškem silného vína.

»Proč ne? Kdoví jaká z tebe nebude slavná herečka, třebas i hraběnka nebo kněžna. Krásná jsi, srdíčko, jsi . . . A budeš teprve. Takové události nejsou nové. Ty však jich neznáš. Pouliční prodavačka stala se milenkou královou. Ale na konec jí usekli hlavu. A tak milovala život, že ještě pod guilotinou prosila: Ještě chvilku počkejte, pane kate. Ale tobě hlavičku neuseknou, holčičko, nic se neboj, holčičko bílá, bílá jako lilie, tuberosa . . .«

Všecky barvy a odstíny se nahrnuly Zuzance líbavě před oči, a zase bledly, umíraly.

Těžké vůně, vycházející z velikých váz, dusily k omdlení. Ohromné japonské lilie s oranžovými prašníky zvedaly hrdé koruny z lazurové modrosti sevrského porculánu.

Šílené polibky zahořely v krvavém polosvětle.

* * *

Zuzanka odcházela. V bílém měsíčném světle vznášel se nahoře zámek Švarzenberský jako nádherná Archa Noemova na modravých vlnách moře v potopě, a za ním stínily se klášterní zdi Barnabitek. Dům u Ježíška rýsovasně svůj balkonek v průčelí a v zadní částil ponurou věž a usmívavý štít.

Dole na Tržišti svítil zlatý lvíček na omřížované pumpě jako na snivé kleci pro papoušky a rajky . . .

Ve stájích u Schönbornů dupali koně, a z ulice Umrlčí zaznělo tlučení na skleněná okna a duté, potácivé kroky.

Jako z lazuritu třpytila se modrá zaměkoule na obrázku milostivého Ježíška na černém domě.

Zuzanka držela pevně v ručce škatulku s náušnicemi a s novou stovkou. Hlava se jí točila a v prsou jí hořelo.

Myslila na jednu zahradu, o které povídal Pepíček, že stávala na místech, kam je viděti z atelieru jejího drahého malíře. V té zahradě, nyní už v domy proměněné, bylo plno broskvových stromů a po zdech se vinula réva plna ohromných hroznů, takových, jako rostly v zaslíbené zemi, a někde na osamělé cestě stála veliká socha Neptunova, a nedaleko vysokého ořechu byly skleněné barevné zvonky, a když vítr do těch zvonků zavanul, hrály píseň milostně krásnou jako ty slavné zvonečky nahoře ve věži milé Loretánské.

A teď náhle takové ticho, ticho bylo po ulicích, lesknoucích se v bílém měsíčním světle.

IX.

Zuzanka celý den ležela v komoře na slamníku se zamhouřenýma očima. Až večer šla k Pepíčkovi. Babičce dala už tu první neproměněnou desítku. Stařenka všecka užasla a pověrečně opakovala: »To dítě ještě udělá štěstí.« A pořád na tu desítku myslila, když stála s růžencem na schodech před vraty kostela sv. Mikuláše a šeptala: »Ježíši Kriste s matkou Marií, ochraňuj duši a tělo a srdce mé . .«

Na večer k Pepíčkovi vzala si Zuzanka po prvé diamantové náušnice. Svítily jako hvězdičky, jako ty zelené, zelené . . .

»Když jsou jen falešné!« opakovala často Pepíčkovi, Barušce, Julince i Farářovi.

»Takové bych si taky ráda koupila, zeptej se malíře, kde se dostanou a zač jsou,« domlouvala se Baruška.

Pepíček se trochu nedůvěřivě mračil, ale za chvíli se vyjasnil.

»Bůh ví, co ještě z tebe nebude,« kýval hlavou Farář a oblékal dvěma novým princeznám Pepíčkovým sametové šaty s vlečkou. Pepíček sedě u stolu, slepoval si v knihu románové přílohy z Politiky. Baruška spravovala prádlo. Julinka blouznivě upírala černé oči do neurčita svých snů.

»Jak ti sluší!« obrátila se k Zuzance a zase hleděla do dálky, kde se jí setmívaly vysoké cypřiše a němé, staré balvany. A mezi těmi cypřišemi zvedal se náhrobek někoho neznámého, dávno mrtvého. Kolem náhrobku vedla cesta rovná a smutná. Nebe šmolkově modré tvrdě a neodstíněně viselo nad černavými stromy, nad smutně setmělou cestou, nad slavnou mohylou. A po té cestě sám a sám pomalu kráčel hubený muž v řeholním hábitu a oči jeho žhavě hořely svatým ohněm. Nikdo ho neviděl po té cestě kráčejícího nežli Julinka, která ho milovala. Ale on neuzřel ani Julinku. Šel, šel a šel za nějakou nesmírnou vidinou, až zmizel na konci obzoru, kde tvrdý lazur se líbal s tmavou pěšinou . . . .

Baruška si tiše popěvovala. Oči jí svítily. Její hoch jí dnes řekl: »Dlouho tě šít nenechám, Baruško, mám pěkné místo, vezmeme se a Pán Bůh nám dá štěstí.«

Představovala si milý, útulný byt — kuchyňku a pokoj, všecko urovnané, čisté a plné vůně resedy a fialy. A jak se bude starat, jak bude Petrovi všecko připravovat k pohodlí a radosti. Bude ho mít ráda na věky věkův.

A Pepíček si myslil: »To je jisté, že se sestra brzy vdá, a co já si tu potom opuštěný počnu? Když v létě vyjela na týden do Jilemnice, skoro jsem nejedl a bál jsem se tu ze samé tesknoty. A pořád bych byl spal. Co bude se mnou, až se odstěhuje na dobro? Aby tu u mne zůstávali? Překážel bych jim arci, a to nechci. Hned bych si sem vzal Zuzanu i s tou starou.« Pocítil nesmírnou něžnost k tomu dítěti, sedícímu s ručkama založenýma vedle Julinky.

»Jak krásné má oči — jako Panenka Maria,« opakoval si Pepíček několikrát, zvedaje hlavu od románku.

Zuzanka snila o malíři, jak na něho jistě zítra večer počká před domem a dotkne se jeho ruky. A zahořela jí myšlenka v mozku, že malíři koupí květiny, nejkrásnější květiny, které vyhledá za sklem krámů, jakoby je natrhala v ráji. A pak půjde se modlit k Jezulátku Karmelitánskému, neboť pořád cítí jako kámen na srdci. A dá si ušít hned zítra ty popelavé šaty s tyrkysovou šerpou kolem krku. A klobouk si koupí a rukavičky a botky s lakýrkami. Taky spodničku si opatří s pentlemi a krajkou. A deštník, milý, hezký, tenký deštníček do ruky, jako nosí dámy na jaře.

Všickni od svých myšlenek upoutáni byli přes tu chvíli září kamínků v Zuzančiných uších.

Alojs Farář oblékaje Pepíčkovy heroiny hvízdal si chvílemi písničku: »Měsíc jde dál, on všecko ví.« A za chvíli popěvoval: »Na Pankráci vršíček . .«

A v pauzách dívaje se na diamanty, říkal si: »Čertů holka. Škoda, že jí není o tři roky víc. Ale však taky bude. Za tři léta . . .«

Pepíček složil sešity novin a pohladil harmoniku. Sklonil hlavu, roztáhl zelené varhánky. A začal:

»Mně žádná už nesvítí hvězda . . .«

A když dohrál druhou sloku, zvolala Zuzanka: »Já mám myšlenku.«

»Nu?«

Vytáhla z kapsy zlatník a přirazila jej dlaní na stůl a vytáhla druhý a klepla jím zase dlaní o stůl: »Dám béne, kdo půjde nakupovat?« zasmála se.

»I hle, tys nějak dostala kuráž,« podivil se Pepíček, »jak živ jsem tě takovou neviděl. Ani

nepamatuju. Schovej si své peníze pro pana Příhodu.«

»Řekla jsem. Pane Alois, buďte tak dobrý, jděte vy nakoupit — pivo, rum na čaj, sardinky, uzenky, sýry, pomeranče, na co máte chuť. Bonbony kupte — ty od kupce v papírkách, kávové a nadívané. A nebude-li dost, přidám. Pražené mandle kupte!«

A plácla třetím zlatníkem o stůl.

Všichni se dali do smíchu, jen Julinka hleděla do svých cypřišových snů nevyrušena a smutna.

Farář řekl: »A bude béne. Já hned věděl, že se něco příjemného stane, když jsem v Mostecký věži potkal šimla.«

»Tak Alois, syp!« svolil blahosklonně i Pepíček. A zahrál:

»Vždyť jsme jen jednou na světě . . .«

»Poslouchej, Zuzanko,« zvážněl zase náhle, »přiznej se, kdes vzala peníze? Nezřekla jsi se víry? Neprodala jsi svou víru?«

»Jak to?« divila se Zuzanka a zbledla.

»Tak. Je tu jedna sekta náboženská, a ti dávají padesátku tomu, kdo jde na jejich víru! Nedostala jsi padesátku? To bych vás s vaší trachtou hezky vyprovodil ven . . .«

»Pepíčku,« řekla s výčitkou Zuzanka.

»No, odpust,« zamrkal Pepíček a bylo mu do pláče.

Zuzanka se zamyslila, jako když ji někdo před oči postaví podivně rozsvícenou lampu plnou bolestné krásy. Co ona prodala? Jakoby její srdce udeřilo do neviditelného, skrytého, tajemného zvonu, který kvílí.

Zadívala se na holubičku, visící se stropu. A ta se tak tichounce kolébala. Jakoby stín Umrlčí ulice byl padl do bílé, klenuté světnice, Zuzanka odtáhla se do koutku, kde měl Pepíček svoje milé dýmky na stojánku, vytáhla tu nejlepší s višňovým troubelem a zeleným třapečkem a kočičkou, hladila ji chvilku a pak se obrátila k Pepíčkovi:

»Dnes z téhle budete kouřit, ano?« řekla nesměle.

»No, když bude béne!« usmál se Pepíček smířen a sáhl po dýmce. »Dostal jsem ji k svátku od nebožtíka portýra od Thurnů. Tenkrát, když jsme spravovali podzemní chodby.«

»Povídejte nám o nich,« zaprosila Zuzanka a skrčila se k Pepíčkovi jako kočka, když se chce přilichotit.

Baruška vařila čaj a zasmála se.

»Je na ní zednický znak,« ukazoval Pepíček na dýmku.

»A že jdou od Daliborky chodby pod zemí až na Bílou Horu?« vzdychla tázavě Julinka.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ZDENA GRÜNWALDOVÁ:

DOLOMITY.

(List z cestovního denníku.)

Ranní páry spočívaly ještě nad krajem, když spícím hôtelem nesly se naše kroky. Znenáhla oživoval dvůr, řehtali koně, rolničky zněly a za nedlouho sedali jsme do pošty, která nás odvážela do probouzejícího se jitra mezi strmé stráně hor a vonící svahy pastvišť. Ještě přibrali jme cestou pasažéry a pak to šlo již z ulic milého a útulného Bozenu do volných luk plných vůně a svěžesti. Jemné vlásky trávy posety byly drobnými démantky, jakoby některé rusalce při nočních hrách s nachového hrdla se byly uvolnily a nyní roztroušeny leskly se kolem. Či jsou to snad slzy uprchlé noci, které po zásnubě v dar dala jitru?

Nedlouho klusali koně rovinou a již vstupovali jsme mezi svahy zelených strání, při jejichž patách šuměly horské bystřiny. Nesčetné květy alpské svítily z čerstvých trav. Čím dále tím stiněji spadaly stráně k silnici, která přetínala divokou Eisak, a výše vztyčovala se k nebi. Za Rentschem a Kardaunem svírá se údolí a nad ním na strmé skále, téměř v oblacích zvedá se hrad Karneid, malebně a poeticky, jakoby okny nesčetné zraky bděle a strážně zíraly do hlubokého, neskonale svůdného Eggského údolí. Silnice nyní již neopustila divoké, velkými balvany přervané řečiště Karneidského potoka, který stále bouřněji valí se spěněnými proudy, až pod mostem, těsně u tunelu tvoří pěkný vodopád. Odtud jest nejkrásnější pohled na celé údolí, bohaté temnou zelení, živým květem a vysokými stráněmi, nad nimiž do nebes oblohy zdá se hrad Karneid vtesán býti.

Jako když proutek kouzelníkův zašvihne, zmizel obraz a vjížděli jsme do travnatých lučin Birchabruckého údolí, kde otevírá se jiný, snad ještě úchvatnější pohled na sněhové hory dolomitské: Latemar, Rosengarten a Rotwand, jichž ostré, ve fantastické tvary rozeklané vrcholky ztrácejí se do modra nebes a hrají profialovělými barvami ve světle slunce.

A vzhůru jde cesta k výšinám sedla Karerského a tím i k jezerům téhož jména. Travnaté pastviny ustoupily lesům, za jichž temnou zelení zvedají se načervenalé stráně Dolomitů. Ve středu vysokých smrků, jedlí a borovic zelená se hluboké jezero, jehož klidná hladina obráží celou tu snivou krásu i s jasným, modrým nebem ve svém klínu.

Ještě kousek jeli jsme a tu otevřel se pojednou celý kraj, jako brána ráje. Na volném, zeleném prostoru zvedal se obrovský hôtel v čarovném koutku, ve středu velehor a hustých lesů. Pošta zastavila, my hbitě seskočili a pustili se hned po měkkém koberci setkaném z pestrých kvítků něžných krás, dále, středem lesa do malebného kraje. Stoupali jsme nyní stále k výši Costalungy či Karerského sedla, majíce před zrakem hluboké rokle protékané četnými potoky, co kol do kola rozkládal se sněžný věnec hor; a tam, kam kročeje naše míříly, rozkošné údolí Fassa. Pustili jsme se tedy po příkré, točité pěšině kol strmé stráně, dolů k mostu přes Avisio, stále sestupujíce s výše sedla do údolí, jehož svahy oživeny byly pasoucími se stády.

Po tři hodiny trvající cestě jevily se na obzoru obrysy stavení, a veselé zvuky hudby mísily se do střelby a znění zvonů. Svátečně oděni horalé minuli cestu naši, z čehož jsme na nějakou slavnost soudili. Netrvalo ani deset minut a my vcházeli do Viga, kamž v letních měsících i pošta dojíždí, neboť Vigo jest středem krásného údolí Fassa, perly to Dolomitů. Z prvu chtěli jsme zde ukončiti denní svou pouť, ale jelikož jsme se více vezli než chodili, pustili jsme se dále do Campitella as dvě hodiny vzdáleného, kde silnice ztrácí se již v pěšinách hor.

Jaká to byla přímo snivá cesta v té tiché náladě, kdy slunce (ač bylo teprve půl páté) počalo líbati oblohu červánky, a my, ojedinělí chodci, sestupovali mezi rudě se lesknoucími svahy Rosengartnu, jehož vysoké turně svítily sněhem a majestátně shlížely na ostatní pásma sesterských hor. Již překročili jsme vesnici Perra, u které říčka Vajoleta z hluboké rokle Rosengartnu vytéká, pěnic vody své v četné peřeje. Zde táhla se cesta rovně podél řeky až k Mazzinu, který jsme omylem za Campitello měli, v něm marně hôtel nějaký hledajíce. Teď jen o to šlo, jak změtí nizoučkých domků a stodol, mezi spoustami dřev, klestí a lesního mechu se prodereme k přístřeší hostince. Nezvykle působily ty úzké uličky s podivnými kouty, bíle nahozené zdi s málo umělými malbami Krištofů nesoucích Jezulátka; Svatý Krištof zde v horách velmi jest uctíván. Lidé vybíhali na prahy, s údivem si nás prohlíželi a v úžaslé jejich tváři četli jsme slova: »co ti zde chtí.« Konečně ustrnul se nad námi muž jakýs a další cestu nám ukázal. Mezi poli táhla se pěšina, rozevírala se a zvolna stoupala. Zdálo se nám to věčností než došli jsme v dáli se kmitajících chatrčí Campitella. Hned zaměřili jsme k hôtelu a v čistém pokojíku blaženě si oddechli. —

Svěží vzduch vnikal otevřeným oknem, z něhož vyhlíželi jsme s rozkoší na sněžné kopce, zarostlé stráně; zrovna na dosah ruky zpívala nám k tomu divoká bystřina Duronského potoka klesající v objetí nedočkavému Avisiu.

Sešli jsme dolů na rozlehlou, zasklennou verandu, kde trofeje turistické hlásaly, že zde středisko vůkolních alpinistů. Vrcholky hor zvolna halily se do jemných tkanin večerních stínů. Melodicky zladěné zvonky alpské ozývaly se stále blíž a blíž, až celá stáda šedohnědých ovcí valila se v dědinu. I ta za chvíli ztratila se zrakům a jen dlouhé, vždy temnější obrysy hor vystupovaly z dálek, jakoby sevříti chtěli v náruč svou celou tu malou vesničku i s jejím prostým, důvěřivým lidem. A pod okny to šumělo, bílé pěny zuřivě valily se přes balvanité řečiště, pějíce do tichého, usínajícího kraje večerní své bacchanále.

Opuštěná veranda plnila se zvolna opozděnými chodci, unavenými celodenní chůzí. Zaplanula světla, vše sesedlo v hřející kruh, tak že jsme si připadali jako rodina, kterou poutají svazky stejných tužeb a snů. Venku již byla noc, když ubírali jsme se do svého pokojíku.

Čerstvý, chladný vzduch zrovna vábil aspoň ještě na chvíli v otevřené okno. Jak čarovně bylo vůkol! Měsíc na těžkých parách plul po nebi a z něho lilo se bílé světlo v tenkých paprscích; tu poskočilo na temné lesy, tam zas táhlo se jak stříbrná stuha přes sněžné vrcholy Langkoflu a Plattkoflu a naposled zakmitlo se v duhových barvách na bílých košilkách vodních skřítků, zpívajících a tančících pod našimi okny v divoké bystřině.

Vše spalo již a jen zlatá očka hvězd, těch dětí tiché noci, shlížela na odpočívající kraj.

♡ ♡ ♡

GUSTAV R. OPOČENSKÝ:

Bláhová improvisace.

Snad se ještě touha v mladou duši vrátí,
snad se ještě oči Štěstím zatřpytí,
snad i naše srdce daň svou lásce splatí —
Nemusíme dnes snad ještě zemříti?!

Nemusíme ještě plakat beznadějí,
až zas půjdem tiše starou alejí?
Oči, které dnes se ještě rosou chvějí
snad se zítra znovu štěstím zasmějí?

Snad se ještě touha v srdci našem vzbudí?
Zkvete ještě zas, co může dosud kvést?
— Zítra zazpívá snad nová vášeň v hrudi,
zítra vzplane nebe novým třpytem hvězd!

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

IX.

TALIANI.

Na druhý den k večeru byla Havlíčková sama doma, jen Josífek s ní, když do světničky k Zumrům nahrnulo se několik lidí. Přivedli si babku s nůší na zádech, zavolali Josífka, Josífek přiletěl, odletěl, zase přiletěl a sháněl lžičky.

— Co pak tu chtěj'? chytla Havlíčková Josífka za rukáv. Ty seš jak pitomej!

Josífek nechápal hned, co se mistrová ptá a chvíli hleděl na ni jako na cizí. — Chtěj' vařit čaj! — zděšeně ze sebe vypravil.

— I, Bože můj, — dala se Havlíčková do pláče. Kde pak já to teď seženu? Proč mně nerekli před časem? Co pak je to napadá? Tak najednou. A chtěla zatápět v kamínkách, stavět vodu, když tu v ráně jakby ze země vyrost', stál před ní Zumr mladší a pravil:

— I to ne, matičko. My si všechno uděláme sami. Jen lžičky potřebujeme a vodu, na lžičky jsme zapomněli. Dali jsme si přinést samovar, ten to uvaří sám. To byste se navařila. Ti pijou jak holendři.

Zasmál se a zavedl Havlíčkovou ke stolku, kde stál velký, tulský samovar z lesklého mosazu, s komínem, dole i pícku měl, »rošt«, nožičky, kohoutek i otvor pro odcházející páru. Havlíčková jaktěživa nic takového neviděla a byla přece ve velikých domech!

Vysvětlovali jí, jak se v samovaru vaří.

— Jen vodu nám dejte a lžičky, my už si posloužíme sami.

— A šálky máte?

— Šálky máme. Sklínky taky. Cukr, limony, rum, všechno mánie, i konvička je tu, jenom lžičky a vody ať nám přinese Josífek.

Asi osm jich bylo.

A ještě noví dva přibyli.

Při světle lampy zahlédla Havlíčková jakéhosi bledého mladíčka s brejlemi a odchlípl'ma ušima, pak jakéhosi černého studenta s odulými rty a taky s brýlemi. Třetí měl zdobanou tvář a kulhal. Čtvrtý stále si prohlížel zdi, klenutí, okna i nábytek a prohlásil, tu že musil bývat nějaký klášter. Pátý hrabal se na zemi v knihách a papírech, až jej mladší Zumr okřiknul a na kufr posadil vedle odchlípl'ch uší. Hnutí pro ně nebylo. Jeden sem, druhý tam, jak o jarmarku vrávorali za sebou i vedle sebe a Zumr vařil čaj. To bylo přešlapování, kramaření, slídění! Havlíčková, když odešla, byla jako v mrákotách.

— A kam si všeci posedaj', pro Boha! pravila. To je jich, to je jich! A můj není doma, co si s nimi počnu? Josífku, kde pak seš?

Ale Josífek už byl zas tentam a objevil se až za chvíli táhna veliký džbán vody.

Když se objevil Zumr starší a v kuchyni umývat chtěl nádobí, Havlíčková vzala mu je z ruky a že je sama vymyje. Nabízela mu ze světnice dvě židle, ale vzal jen jednu, nepřijal ani, když mu od verpánku podávala aspoň stoličku. I jen ať si sednou na postele, na kufry, na zem, kam chtějí, mohou chodit, mohou stát, ležet, o to že se nikdy nestarají: jen když čaj budou mít, o jiné ani nestojí.

A Josífek letěl zas pro cukrovinky, pletýnky, koláče, housky, po krejcaru skládali se na ně sborem.

Konečně vyšla babka s nůší, ve které přinesla samovar a náčiní.

Zumři dveře zavřeli a slyšeti bylo jen osamělé výkřiky, broukání, zívání, šumot, pak láteření, praskot židlí, úpění lože, přestavování, řinčení skla a nádobí. Josífek, poslouchaje za dveřmi, stařence zprávy přinášet nestačil. Pod záminkou, nepřejou-li si něčeho, prostrčil vždy hlavu dveřmi, smýknul sebou zase jako mlok a pak vypravoval stařence, co viděl. Seděli na postelích, na kufrech, na zemi, dva i na stolek si sedli a kouřili cigaretty. Knihy na podlaze, papíry, časopisy, všechno na jedné hromadě poházeno leželo v koutě u okna. A jakoby ani toho nepořádku nebylo dost, Zumr z kapes brakoval a do koutu naházel jakási lejstra — divoká zdála se to být společnosť. Netrvalo půl hodiny, pro kouř, štiplavý čmoud cigaret a dýmek nebylo možno vidět na krok. Jen stíží pronikala světlem zdobaná tvář belhavého, odchlípl'é uši v rozplizlé tváři bledého mladíčka, odulé a krví nějak strašně nalité rty černého studenta s trudovitou tváří. Brýle se obracely v mlhách, zahořela nově zapálená cigara. Josífek, kuckaje, pro kašel mluvit nemohl.

Havlíčková třesouc se na celém těle, udýchána nevysvětlitelným strachem a rozčílením sedla si do koutku svého sofe a poslouchala, co se to tam vedle děje. Ale neslyšela, než řev a burácení hlasů, z nichž vysoko pronikal natržený a jako jed ostrý čísi hlas. — Kdosi sáhnul na zeď pro kytaru a chvíli hovorem pletlo se nesouvislé — brnkání na struny.

Vešel starší jakýsi pán s mocným, těžkým plnovousem na prsou a huňatou hlavou. Pod nosem jakoby jej prstem někdo zamazal, táhly se velice silné a velice směšné kníry, naostřené tak, že trčely jak větvičky a růžky svými se dotýkaly boltců uší.

Josífek přiběhnul a sděloval, to že je taky student, ženatý už a velice asi bohatý. Strkali do něho, ptali se, co dělají jeho děti a říkali mu »ty«. Samovar poslal on, potřeby k čaji taky a pod paží nesl celý balíček piškotů, sucharů a koblih. Když otevřel dveře, strhnul se úžasný ryk. »Haló« křičeli na něho a zdvihali ruce jemu na uvítanou. Hoši vstávali, podávali mu ruce, nohy, třásli jeho pravicí jak za lano by tahali a několik rukou šmátralo se mu hned po kapsách, nese-li také cigarra. Neměl, ale dal na ně a Josífek letěl zas pro veržinka, kuba a balíček tabáku.

Když se vybouřili, hovor nějak utichnul. Jen v koutě u kamen stál hlouček studentů a živě o čemsi hovořil. O zeď opřen, stál mezi nimi i Ondrůš ve vysokých, vkusně přes sebe přeložených botech a kouř dvěma proudy z nosu pouštěl mezi mladíky. Potom sáhnul pro hodinky a pravil:

— Tři čtvrtě na čtyry, Zumře, začni nadávat, ať něco uděláš.

Všichni se zasmáli a rozpovídali se skoro zajednou, mluvili o neznámých lidech, neznámých věcech a ten trudovitý ve tváři, ledva pronešena byla slova »Světlo«, tvrdým, řezavým hlasem odporoval dotírajícím na něho poznámkám.

Když mluvil nejstarší, bradatý a ženatý už student, nesmál se nikdo. Mluvil moudře a promyšleně, ale poněvadž mu nikdo neodporoval, brzy zas umlknul.

— Ty si mluv, co chceš, pravil k němu Zumr. Ty jsi nejbohatší z nás, musíš mít tedy pravdu. Byla by to také neslušnost od nás. Dal's nám čaj, půjčil nám samovar, poslal's pro doutníky a piškoty, limon a rum je tvůj, všechno je tvé, jsme tedy také tví. — Jen mluv. Však já ti řeknu, kdy máš přestat. Zatím, hoši, pijte a jezte. — Na to je tu. —

To byla štiplavá řeč usoudila i Havlíčková a následek Zumrovy řeči byl, že se už do hovoru tolik nemísil. —

Kdo četl »Světlo« — z chumlanice hlasů proniknul hlas dolíčkovatého. —

— Co pořád máš se »Světlem«.? Už toho nech. — Jakoby nic jiného na světě nebylo, než »Světlo» — okřiknul dolíčkovatého zhýrale vyhlížející jakýsi student a sáhnuv do kapsy pro karty, zamíchal mu jimi pod nosem.

— Chceš? Nosil taroky vždy s sebou.

Ale dolíčkovatý mu neodpověděl, poněvadž se kdosi ptal:

— Které číslo?

— Od pátku.

— Proč se ptáš?

— Ty mají po čertech ostré péro.

Mladší Zumr obstarával samovar a drže měchačku v rukou, přisedl a rozmychoval oheň. — Proč pak nečteš Neue Freie Presse, pravil, dýchnuv měchačkou: — když drzé péro, tož ostré péro, měl by's aspoň originál.

Do hovoru přimísil se tentokrát starší Zumr, nejistě sice, ale cítě za sebou převahu stejně smýšlejících s ním, pravil: o péro by nebylo, ale pravdu mají a tu Neue Freie vždycky nemá. —

Mladší Zumr nechal měchačku měchačkou, a utíraje si rukávem zahřaté čelo, vstal. Tak jej ohromila z čista jasna pronešená slova Zumrova; nevěřil svému vlastnímu sluchu. Ale tvářil se, hledě na samovar, jakoby se mu nejednalo než o to, bude-li pištět ta mašina či nebude. Ozbrojen měchačkou, v zamýšlení dýchnul dvakrát třikrát do ohně. — »To ti přijde draho, Zumře,« — pravil k sobě a komínem už jiskry letěly ku stropu.

— Tak jest, pravil autoritativní čísi hlas a celým sborem ozvalo se asi pět hrdel zajednou. — Ostatní nerozhodně mlčeli a tlačili se k Ondrůšovi ke kamnům. Ale Ondrůš byl nějak dnes zamyšlen. Seděl na truhlíku s dřívím a spočívaje lokty na zdřepěných nohou, hleděl na ohnivý sporák u kamen.

Nastalo ticho.

Slyšeti bylo jen mírné skučení a praskot hořícího samovaru, pak jemný svist, šumot a sípění lehce ucházející páry . . .

To zpíval samovar.

Zdálo se, že hoši hlavně k vůli tomu sem se sešli, aby vyslechli rozkošné bublání a šploumání vody převalující se varem v roztopeném mosazu.

Přišel za stařenkou Josífek a vypravoval, že z »mašiny« komínem lítají jiskry, fučí kouř, pára pští a, jak v parním kotlu, voda vře klokotem.

Mladší Zumr velice podoben v tu chvíli strojvůdci lokomotivy, byl cele zaujat jejím řízením a na odpověď nezdál se mít ani kdy. Se strojeným klidem, přestavuje sklenice na stole a řinče nádobím, víc k samovaru nežli k přítomným pravil: »a v čem záleží ta pravda? Pořád slyším »pravda;« »pravda« »Světlo má pravdu,« »Světlo má zase pravdu« — přece mně řekněte, v čem. Takovým slovem se neháže jako s pomerančem. Co je pomeranč, to vím, ale co je pravda, to nevím. Mluv! — vztýčil se oddychuje měchačkou.

Chvíli čekal na odpověď. Konečně promluvil dolíčkovatý, a pravil:

— Ta pravda shrnouti se dá v jednu větu a to: že po nás nic není. Málo nás a co je nás, nic po nás.

— A já zas povídám — odseknul mladší Zumr řezavým už tonem jako když pohvizdovat začíná severní vítr — celá pravda shrnouti se dá v jinou větu a to: že po nás ani nemůže nic být, dokud tak se k nám bude mluvit jak mluvíš, Klinderte ty. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

FRANTIŠEK DVOŘÁK.

Když jsem prohlížel poprvé roztomilou a elegantní pracovnu našeho krajana, pracovnu, která je napolo salonkem a napolo atelierem, spatřil jsem řadu obrázků ne větších než oktávový formát, na nichž na všech rýsovala se táž parková alej a planula podobná záplava červánků. »Studie?« uklouzlo mi tázavě se rtů. Ale místo odpovědi rozložil umělec přede mnou jinou řadu podobných paysáží, a po ní opět jinou a jinou. Je jich na sta těchto drobných krajinářských nástinů, zachycujících na stokráte kouzlo téže podvečerní chvíle, mluvících všemi barvami šeření, vyjadřujících tu zvláštní půl hodinu dne, ve které není světla, poněvadž přichází stín, a není stínu, poněvadž neshaslo dosud světlo.

Jak vzniká tato drobná gallerie? Velice prostě. Každodenně, když se dostavuje soumrak, když v atelieru nelze již pracovat pro temnotu, vychází malíř do některé z blízkých alejí bouloňského lesíka a tam několika tahy štětce načrtne věčně nové osvětlení nebe na západě a věčně hybnou tvářnost lesa, několika stromů — samotářů, a pruhu cesty, jež se zahýbá do dálky.

Takový je jeho oddech, siesta duše jen a jen malířsky položené. Zdá se mi, že dobrá víla vložila mu do srdce jedinou vášeň, jedinou touhu, jedinou možnost štěstí: radost ze světla, radost z toho nekonečného proudu paprsků, svitů a jasů, které se rozlévají přírodou za slunečných dnů, radost z těch zabarvení, spíše napověděných než dořeknutých, která přikvačí s blížícím se večerem; že ho jedinečně uspůsobnila, aby byl schopen nejen pochopiti ale i zachytiti všechny nepostřehnutelné odstíny, všechny plochy lesknoucí se ve sterých odlescích, zde tak ostře až oči pálí, tam zamlženě jakoby z pod slunečního prachu prokmitaly; všechny ty stíny, odstíny, polostíny i poledně rozjásané barvy; všechno čím se zachvěje sítnice, všechno, co se dá vyjádřiti štětcem . . . .

Zaznamenáváme několik biografických dat:

František Dvořák narodil se v Přelouči roku 1862. Zprvu přivábila ho k sobě pražská malířská akademie a mladý umělec pobyl tu po nějakou dobu pod Čermákovým vedením. Pak navštěvoval akademii ve Vídni, v Mnichově, a za nedlouho spatřujeme ho ve Florencii. Z Italie odjíždí do Paříže, ale ani tam nemá stání a na začátku roku 1890 cestuje do Ameriky. To byla doba nejhorečnější práce, několik let ztrávených v nepřetržité umělecké tvořivosti, pouť z města do města, ale pouť ne křižová ale vítězná. Zakázka stihá zakázku, portrét vychází za portretem z malířova atelieru. Je jich celá řada a my jmenujeme tu toliko portrét Netty Dawsonové. V Chicagu maluje velký obraz »Dostihy«, na němž nalézá se přes 100 portrétů tamnějších vynikajících lidí. Během několika let získává si náš krajan takové pozornosti, že se může odvážiti na pořádání vlastních výstav: jedné ve filadelfské akademii, druhé, zahrnující přes 40 jeho prací, ve Washingtoně. Po pětiletém pobytu vrací se však poznovu do Paříže a zde, v Neuilly, ve čtvrti villami poseté, jež se rozkládá podél bouloňského lesíka, tvoří nepřehlednou řadu zajímavých děl.

Karakter těchto prací můžeme snadně odvodit z toho, co jsme řekli výše o individualitě Františka Dvořáka. Je to kus koloristní básně slunce přenesené na plátno, ale tak, že cítíte, jak každý paprsek prošel každým umělcovým nervem, jak jeho tvůrčí radost byla zároveň tvůrčí bolestí. Z každé jeho práce vane vám vstříc tato intensivní pocitová schopnost, a jí snad jedině dociluje se onoho sevřeného dojmu, jímž působí každý z jeho obrazů. Kresba na nich je přesná, poněkud střízlivá, nikdy vadná, ale u povahy tak vysloveně koloristicky položené jako je právě on, ustupuje kresba vždy do pozadí. Zapomínáte na ni, neboť jas barevných ploch, jež se rozzařuji pod jeho štětcem, zaujme vás úplně.

Představuji si ho rád jako jednoho z holandských malířů XVII. století, jako, řekněme, Pavla Pottera, H. Cnypa, s nimiž oběma má něco společného ve svém způsobu vidění. S prvním žlutavé přísvity, jež jakoby se rozlévaly vzduchem a ozařovaly všechny předměty, s druhým onu nesmírnou citlivost oka, která tak okouzluje při pohledu na Potterovu »Louku« v Louvru. Podobně jako oni je to stranou lidského ruchu ležící, klidný, umění věnovaný život. Je to ona svědomitá a sebevědomá práce, ono dokonalé ovládání technické stránky »řemesla«, ona naivní a zdravá radost ze světla, jež tak často buď mění nebo stává se zrůdnou. Je ještě i jiný rys společný: mezi nimi naprostý nedostatek všeho, co do malířství vpašovala literatura, nedostatek allegorií, historických obrazů, symbolů atd. A není třeba dokládati, že právě tím je nám náš pařížský krajan milý.

A ještě jinou shodu s Holanďany naleznete u něho: příroda stejně jako postavy jsou nejen cítěny ale v téže chvíli kdy je štětec klade na plátno, jakoby zároveň meditovány; nic co je náhodného, co je délkou vteřiny a okamžiku, neobjeví se na jeho obrazech, jež, abych tak řekl, reprodukují toliko essenci světla a linií. Za všemi jeho díly rýsuje se vám člověk, pro něhož není života mimo atelier a který pracuje svojí rukou stejně jako svým okem a jako svým mozkem — jediným slovem: Malíř do posledního nervu.

O. Theer.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Beneš Method Kulda.** Zemřel dobrý, neskonale ušlechtilý stařeček, moravský kněz a vyšehradský kanovník, muž, jenž po stránce umělecké, z níž byl as nejvíce znám, nikdy nevynikl nad prostřednost, ale jehož cíle a snahy buditelské, jakož i vzácné nadšení práce a čistota karakteru působily neskonale milým dojmem na ty, kdož se s ním stýkali. Narozen v Ivan-

čicích na Moravě dne 16. března 1820, zůstal věren své rodné zemi až do r. 1859. jako kaplan v Židlochovlcích a v Brně. Zmíněného roku byl povolán do Chlumu v Čechách, rok na to jmenován vikářem a deset let později kanovníkem vyšehradským. Mezitím přijal i úřad školdozorce pro okres sedlčanský, poslanectví pro tentýž okres a řadu četných vyznamenání. Byl neúmorný, vzácný a nadšený pracovník. Pravou velikost jeho významu těžko už plně chápeme dnes, ale vmyslíme-li se vzpomínkou v ty těžké epochy národního probíjení se a vzpomeneme-li jeho zápasu pro dobro národní, založeného několikasměrně, pocítíme úctu k velebnému kmetu vyšehradskému. Vychován vzácnými kněžími — buditeli (Sušil, Klácel, Procházka a j.), působil mezi lidem, s nímž srostl tělem i duší, vydával mu kalendáře, nabádal ho ke čtení, sbíral jeho pověsti i pohádky a učil ho lásce k nim. Působil s neobyčejným nadšením i kulturně a národohospodářsky, kázal proti moru kořalečnímu, v čemž docílil podivuhodných výsledků, učil lid lásce a mírnosti. Při své nanejvýš klidné a vyrovnané povaze byl velmi ohnivým organisátorem a jeho oheň nevyprchal ani v pozdním věku kmetském, kdy raněn dlouholetou slepotou, vše musil sledovati, o všem přemýšleti a všemu věnovati neochvějnou pozornost svoji. Nebylo snad v Praze člověka o všem dokonaleji zpraveného a pilnějšího v práci literární, která mu zůstala útěchou, byť jen zcela intimní a uzavřenou. Rozmluva se slepým kmetem byla vždy maskována pelem nadšení, které elektrisovalo — vzácný odkaz dob dávno zašlých! Byl originelní a nanejvýš pokrokový tento muž práce a lásky k národu, jenž dne 6. května vydechl naposled. Jeden z nejvzácnějších, dobrých a ryzích kněží — buditelů moravských! —*α.*

— **Jaroslav Jiroušek**, mladistvý nadaný literát a novinář zemřel minulý týden v nejslunnějším věku dvaceti dvou let. Podlehl zákeřným souchotinám a s ním odešel mnohoslibný talent. Znal mnoho jazyků a pilně překládal. Jmenujeme jen Bourgetovu Psychologii moderní lásky, Dumasovu Válku žen a Welsovu Válku světů. Chtěl překládati práce bratrů Pavla a Viktora Margueritů, plné síly a patristického zápalu. Byla by to zdravá četba pro české lidi. *M. F.*

— **K osvětové práci našich spolků.** Pěknou ukázku, jak chápou osvětovou a vzdělávací činnost naše spolky, podaly právě Rokycany, když se chystají zavésti jakousi organisaci inteligence. Rozeslán dotazník, v němž se spolky, starostové a jednotlivci žádají o zodpovědění následujících otázek: 1. které jsou v obci spolky? 2. Zda mají knihovny? 3. Jak jsou bohaty knihovny? 4. Které knihy zábavné se nejvíce čtou? 5. Zda jest v obci knihovna odborná (hospodářská, průmyslová)? 6. Které knihy odborné se nejvíce čtou? 7. Kolik představení konáno za poslední tři léta (názvy kusů)? 8. Pořádají-li se v obci koncerty, akademie? 9. Pořádaly se v obci přednášky? Jaké? 10. Jakými prostředky bylo by lze povznésti hospodářský blahobyt obce? 11. Jakými prostředky bylo by lze zvýšiti kulturní úroveň? 12. Jak zlepšiti stav zdravotnický? 13. Jaké přednášky nebo jaké knihy nejlépe by se hodily lidu? 14. Jaké noviny, časopisy a revue přicházejí a čtou se v obci? 15. Kolik jest inteligentů v obci neb okolí osvětové práce schopných? 16. Bylo by lze združiti inteligenci obce k osvětové práci společné? 17. Z jakých vrstev skládá se obyvatelstvo obce? 18. Jaké jsou hospodářské poměry? Jaké jsou vážné nedostatky obce? 20. Jaké jsou překážky kulturního rozvoje? Příklad spolků v Rokycanech je záslužný a pozoruhodný, který by měl býti podnětem mnohým vzdělávacím ústředním spolkům. *jbz.*

— **Mayerbeerovi »Hugenotti«** v novém nastudování. Heinrich Heine nejevil vůči tak mnohému soudobému, od ostatních váženému zjevu zvláštního respektu. Neopomenul ni dílu svého souvěrce hudebníka příležitostně se pošklíbnout opovržlivou grimassou. Ale před Hugenotty žihadlo své ironie stáhl. Ba: jimi prý Mayerbeer na věky získal občanské právo ve věčném městě duchů, v nebeském Jerusalémě umění. — Dnes stojí na stanovisku jeho vůči dílu Mayerbeerovu kde kdo z posluchačstva. Robert ďábel, Prorok, Dinorah, Afričanka: to jsou díla, jež se nám příčí, která nás nudí tam, kde nás neurážejí. Leda že odborník v úctě skloní se před machou, tak raffinovaně vypočítavou a tak virtuosně ovládanou »největšího chytráka mezi skladateli«. Ale Hugenotti, třeba též valnou většinou svých čísel pobledli, mají své body, v jichž ohnisku genius Mayerbeerův své paprsky soustředil tou silou, že vzněcují nadšení i dnes. Čtvrté jednání opery zůstane jistě nejtrvalejší, létům na dlouho ještě vzdorující součástí mistrova životního díla. — Nové studování na našem jevišti ostatně ukázalo, že možno značně zmírniti pocit vzdálenosti, ležící mezi námi a dílem minulosti, že možno přiblížit je našemu vkusu, smířit nás s ním, třeba bychom v zásadě s ním se nesrovnávali. Dokonalé, jemnou uměleckou rukou řízené provedení dokáže tu divy. Chef naší opery vypracoval Mayerbeerovu partituru se vzácným vkusem, shladil její banálnosti, zmírnil, kde co křiklavého, vyzvednul její raffinovanosti a duchaplnosti. Orchestr byl tentokráte opravdu tím složitým aparátem, hned jednolitým ve své plnozvukosti, hned vylučujícím ze svého nitra výkony jednotlivců virtuosů veskrze znamenitých uměleckých kvalit, jakým právě skladatel jej míti chce. Zejména harmonie dechová znamenitě si vedla. Na scéně pak šťastné obsazení hlavních úloh dílu dopomohlo k plnému vítězství. Slečna Slavíkova ve své Valentině soustředí veškeré své pěvecké a herecké umění: partie jí krásně leží, zpívá ji dokonale hudebně i velice vřele a hraje v jednání vrcholném s přesvědčivou pravdivostí. Raoula p. Mařákova s radostí pozdravíte již pro lahodu kovového a ohebného měkkého hlasu. Páže sl. Bobkovy, této bohatě hlasem i hudebností i vkusem přednesu nadané umělkyně zaujal, v ensemblu právě svými přednostmi místo obvykle mu nepřipadající — hned vedle hlavních úloh. Představitelé úloh ostatních vesměs vážnosti svých snah se zamlouvali. Pan Kliment zápasil sic s polohou úlohy, jemu příliš hluboké, ale výborně deklamoval a kreslil rázným rysy postavu drsného Marcella. Paní Koldovské dobře dařily se koloratury, když se byla poněkud rozezpívala ale z počátku a pak zas, když hlas byl unaven, rušily obvyklé distonace. Vedle dobrého Neversa p. Benoniho stál maskou charakteristický, stejně dobrý p. Pollert. Pěkně studované ensembly

a sbory dovršily příznivý dojem díla. Příznivě pro ně vás naladil ostatně již prvý dojem optický: velmi vkusná a slohová scenerie a výprava. Nový překlad páně Pickův dobře zní a přispívá velmi ke srozumitelnosti ve směru logického a jasného děje. Opětné uvedení pátého jednání na scénu zachraňuje nám sic krásné trio s basklarinetovým doprovodem: ale celkem jest účin jeho po vysokém vypjetí dějství předcházejícího nepatrný; dojem jeho nezbytnosti dokonce nemáme. — *K. Hoffmeister.*

⁂ **Výroční výstava Krasoumné Jednoty pro Čechy v Praze.** Podrobná statistika oněch třiašedesáti výstav výročních, jež předcházely letošní, byla by asi zajímavým a dost překvapujícím dokladem rozvoje českého umění. Doby, kdy v nich po něčem českém nebylo ani potuchy, nejsou ani tak dávné, a přece zdají se být bezmála neuvěřitelnými, procházíme-li dnes obě současné exposice českého umění, onu v pavillonu »Mánesa« a tuto v »Rudolfinu«. Škoda jen, že na rudolfinské výstavě české zastoupení jest poněkud roztříštěno vedle souborné exposice spolku německých výtvarných umělců v Čechách, nemluvíc už ani o světelně nevýhodném jejím umístění v dolní dvoraně, ač péčí pořadatelů značně zmírněném. Jako ve výstavě Mánesa, i zde převládá krajinářství, ale hned dvě z předních jmen chybí: Hudeček a Slavíček. A nevidíte tu i mnohých jiných, jimž v Kotěrově pavilloně děkovali jste za nejsilnější dojmy, v první řadě Švabinského a Úprky. Avšak stopy přílivu mladých sil a jmen bezmála od včerejška, a přece už tak sebevědomě se representujících, vás odmění, pokud možno, za to zklamání. Nelze nepocítiti živé radosti nad rostoucí legií nových našich umělců, z nich snad v každém možno pozorovat tu výrazněji, onde pomaleji se probíjející snahu po originalitě a ideovém protříbení. Nejmladší krajináři mají poučení a vodítko zvláště ve dvou (vedle Slavíčka a Hudečka) zástupcích moderní naší krajinomalby, již na rudolfinské výstavě nejprve k sobě poutají vaši pozornost: v Engelmüllerovi a v Kalvodovi. Pěti velikými plátny dal Ferd. Engelmüller svědectví, že chystá nová radostná překvapení ze svého čistého, jenom melancholií prozářeného umění. Z nich čtyři jsou z cyklu »Česká krajina«. Ať maluje tichý, pohádkový interieur lesní z Rudohoří, ovládaný zlatě hnědou barvou, nebo zákoutí polabské nad lehounce se prolamujícími a svěží zeleň stromů zrcadlícími vlnkami nebo širý prospekt polabský s poesií dálek a mraků, nebo tajemně nadechnutou, podvečerní scenerii z Třeboňska, kde rozervané, stojaté vody hrají do růžové barvy odrazem od oblohy, na níž se válí divoce rozčechraná obloha a kalná mračna, ovroubená požárem pozdních červánků, Engelmüller vždy dovede vlíti do svého obrazu suggestivní náladu, jež vás chytí a zakouzlí do svých barev a odstínů. Není vám třeba nad něčím se zamyslit anebo dělat kompromissy se svými zkušenostmi v přírodě: podíváte se a už cítíte vůni lesa nebo slyšíte šumot vody nebo vidíte se mezi třeboňskými rybníky a močály. A přece životní síla výrazu má v sobě hluboko vraženu pečeť individuality umělcovy. Škoda jen, že dojem kažen jest poněkud nepříznivým osvětlením, jemuž přičítám také onu zborcenost v náladě Kalvodových »Mraků«. Kdežto Engelmüller zastává při komposici krajiny, Alois Kalvoda zřetelně od obrazu k obrazu se těsněji přimyká k stylisaci. Nikoli proto, že by měl méně erudice umělecké a že by nemohl najít svůj konečný tón v komposici, jako ho už nalezl Engelmüller a nyní pracuje už jen na jeho zjemnění a zhutnění, nýbrž prostě k tomu, jsa puzen svým rozbíhavým, mnoho obejmouti a mnoho vyjádřiti chtějícím temperamentem, jenž ho činí stále hledajícím, po nových formách bažících a proto někdy konvencionelní formu si pod rukou rozbíjejícím. A nejzajímavější na tom zápase jest, že forma se tu rozbíjí formulováním, stylisací. Ale čím déle se na obraz díváte, tím zřetelněji vidíte onu novou formu, k níž se Kalvoda probíjí: utvořit jakousi essenci oné živelnosti, jíž se sám poddal a kterou by rád suggeroval diváku, vdechnout do linií a kontur cosi, co by nás přemohlo a podmanilo, vložit do záhybů scenerie kus filosofie a kus vlastní individuality. »Hrob básníkův« o tom svědčí výmluvně. Tam nejednalo se Kalvodovi o zachycení večerní nálady v šíré, pusté krajině, tam realisoval poetickou myšlenku a snad i nějakou tu abstrakci zachytil, a proto také neztroskotal se svým stylisačním úsilím, jež vám dá příležitost k meditacím. Ale podívejte se jinam, kde se jedná aspoň na povrch jen o pouhý výřez z přírody. »Mraky«, ba i oba obrazy ze zákoutí rybníka, ač tak náladové a poetické vám ukáží, čeho ve stylisaci Kalvoda nabyl a čím se jí zdržel ve svém obdivuhodném a imponujícími vývoji. Co nejvíce dlužno vyzdvihnouti při Kalvodovi, jest jeho schopnost vtisknouti do krajiny záchvěv okamžiku. »Po dešti« je toho dokladem dosti výmluvným. A hluboká poesie i měkkost jeho »Nálady v břízách«, malované už před dvěma lety, ukazuje nejlépe, že Kalvoda ve varu nových myšlenek a nových snah dojde asi brzo cíle, maje už pevný základ, z něhož činit digresse ho donucuje jeho rozpínavý temperament. Z osvědčených už krajinářů nalézáte zde i Václava Jansu, o jehož velikém plátně »Krajina u Písku« nutno zmíniti se s nepokrytým uznáním, setkáváte se s třemi hedvábně nadchnutými pieçami Karla Liebschera plnými vzácného půvabu, kterýmižto pracemi tito umělci uhajují skvěle čest svých palet. U Zdenky Braunerové ani u Františka Kavána neznamenáte ničeho, co by oslabilo dobrý dojem z dřívějších jejich exposic. Kus archaické poesie u oné a pečlivý, zdravý a poesie nikoli prostý realism u tohoto vás přirozeně zaujmou a osvěží. A s vzrůstající radostí se zastavujete před řadou nejmladších krajinářů, z nichž na př. Roman Havelka vystupuje tentokráte poprvé větší kollekcí zajímavých obrazů. *Hsa.*

⁂ **Kaple sv. Longina na Rybníčku.** Poblíž kostela sv. Štěpána na Rybníčku stojí jedna ze tří rotund, to jest okrouhlých kaplí, které se v Praze zachovaly až na dny naše, zasvěcená sv. Longinu. Určité zprávy o založení jejím se nezachovaly. Jen o darování vsi Rybníku klášteru Břevnovskému l. 993 se dovídáme a Tomek soudí, že již tehdy kaple tato stávala. O starobylosti stavby svědčí nad jiné okolnost, že provedena jest jen prostě a v rozměrech nejskrovnějších, ač jinak práce zednická jest pečliva a úhledna, neboť kámen opukový a pískovcový je řemeslně přitesán do přesných tvarů kvádříkových a uložen ve vrstvách probí-

hajících. V 18. století byla kaple sv. Longina přestavována a lucerna nad střechou znovu a nepřiměřeně ve slohu tehdy oblíbeném zřízena. V polovici předešlého století proražena a prohloubena byla těsně vedle kaple nová ulice, následkem kterážto úpravy tato značně nad úroveň ulice vyniká. Naposled bylo užíváno kaple za skladiště a zůstala, jsouc zdi farní zahrady obklíčena, nepřístupnou a nepovšimnutou. Městská rada usnesla se nedávno, aby kaple byla řádně opravena a aby zřízeno bylo k ní z ulice schodiště, čímž umožněno bude obecenstvu tuto svatyňku navštěvovati. Vítáme usnešení to, těšíce se, že tím dojde uplatnění a ocenění nejstarší snad památky stavitelské v Praze. *W.*

⁂ **Hlas ciziny o mistru Vrchlickém.** Opozděným ohlasem únorového jubilea Vrchlického možno nazvati milou vzpomínku na našeho básníka v dubnovém čísle francouzské La revue du bien dans la vie et dans l'art, kterou mu věnoval spisovatel Marc Legrand. Nazývá Vrchlického největším básníkem českým, jenž přišel po byronistovi K. H. Máchovi a romantiku Hálkovi, mluví o jeho některých datech životopisných a za znamenává počet jeho 181 svazků, z nichž 62 tvoří knihy čistě básnické. »Znamenitě zdokonalil básnický jazyk český, zvýšil bohatství inspirační. Zprvu opit řeckou antikou, vnesl její radostný pantheism do svých »improvisací«, zpívá o lásce, svobodě a heroismu. Obejímá všecku krásu a velikost minulosti. Silně obrněn báječným talentem verbálným, dovede vše vyjádřiti silně a gracióně, dostihuje nejvyšších vrcholků lyrismu a epopeje (Z hlubin, Eklogy a písně, Hudba v duši, Sonety samotáře, Bar Kochba atd.). Napsal 27 kusů pro divadlo, z nichž dosáhla nejvyšších úspěchů Noc na Karlštejně. Vrchlický spojuje duši latinskou a českou. Jest národním a lidským: proto také jeho dílo proniká v celou vzdělanou Evropu. Přeložil též Tassa, Danteho, Goetha, Ariosta, Camoense, Verdaguera, Calderona atd. (76 svazků).« Kritik zmiňuje se též o professuře Vrchlického na české pražské universitě a pěkně překládá drobnou jeho básničku Úsměv jako ukázku geniální tvorby mistrovy. *—α.*

⁂ **Alois Tuček: Rok v samotách:** Historie z vězení. Autor v předmluvě zajímavé knihy této ubezpečuje, že sloužily jí za podklad skutečné zápisky ze samovazby. Není ovšem příčiny zatajovati, že jsou to zápisky autorovy (k čemuž se bez obalu v předmluvě přiznává) a proto přece jenom zarazí, že skrývá se ve vlastní knize za pseudonymem. Kniha tato nemá smyšlené románové fabule. Autor naskizzoval dokument a tomu by románová fantasie nešla k duhu. Dovídáme se tu od legitimovaného tlumočníka pozoruhodné podrobnosti ze života a utrpení politických provinilců, kteří mnoho pykali za to, že jejich nespokojenosti dány obrysy přímo gigantické. Kniha je v tom směru unikem a musí se dočísti na jedno posezení. Alois Tuček je jemný a bystrý pozorovatel svého okolí. Dojmy byly silné, četné a do duše se zařezávající. Správně vlastně řečeno: duši ubíjející. To číší z celé knihy, která obsahuje partie, jež zrovna mrazí. Hrůzu samovazby zachycuje autor neobyčejně plastickým slovem a dovede vyvolati svým minutiosním líčením silnou suggesci. Zápisky jsou psány ve volných passážích a činí skutečně dojem, jakoby vrhány byly na papír těžce s použitím vězeňské praktiky získaný, bezprostředně po zažitých a vzrušujících dojmech a zkušcnostech. Političtí provinilci vystupují tu ovšem jak pochopitelno, v mlhavých konturách, za to ale s vervou jsou kresleni vězenští zřízenci a funkcionáři. Obdivuhodna je při tom chladnokrevnost, s kterou autor jejich figury na jeviště své ponuré scény staví. Kniha je vlastně jediným výkřikem duše samovazbou zmučené, div že do duševní choroby nedohnané a tu napadne snaha podati okolí v rysech objektivního nazírání. Upozorňuju v té příčině na kapitolku o vězeňském doktoru. Některé partie knihy jsou velice živé. Mají dokonce dramatický švih. Zajímavé jsou zmínky o »motáčkování«, které se stává přímo manií. Ředitel dovolil, aby si vězňové směli přečtené knihy vyměňovati. Rozumí se samo sebou, že knihy podrobovány byly důkladné revisi. Přijde-li se na něco nedovoleného, pan ředitel prý okamžitě své povolení odvolá. Vězeň vezme knihu do ruky a vidí, že jsou v ní podtečkované litery. Vypisuje známkovaná písmena. Litery skládají se ve slova, slova ve věty, z vět vyloupl se dlouhý dopis. Dopis, v němž se pisatel směje vrchnímu, že umožnil vězňům spojení. Autor (musíme se přece tak vyjádřiti) vymazal gumou tečky a v duchu zaklel na motákovou manii. A připojuje zajímavý výklad: »Zvláštní lidé, tihle romantikové kriminálu! Romantik kriminálu je zavřený Don Quijote. Nedovede na svůj stav nazírat prostým okem, — ve všem hledá něco zvláštního. Bojuje proti větrným mlýnům, vymýšlí si překážky, dělá si nesnadné situace. Jakmile dostane do ruky kus papíru, vyrobí moták. Tento moták mohl by doručit nenápadně a naprosto bezpečně, ale ne, volí schválně cestu nemožnou a zoufale odvážnou. Ve všem musí ukázat »zbytečnou statečnost«. Břitká satyra šlehá z vložky o jmenování policejního komisaře Břeňky vrchním komissařem. Slunnější stává se kniha od momentu, kdy autor zápisků dostává se do špitální nemocnice. Tušíme za pseudonymy určité osoby. Silnou je episoda o Braunovi, jenž v samovazbě sešílel. Celek rozladí tím, že je uříznut. Světlý moment, jenž tu přece je v tom faktu, že všichni vězňové dostali se do světa, mohl býti přece jen naznačen a využitkován. Obracíš knihu a znovu a znovu čteš předmluvu, z níž se dovídáš, že autor pro chorobu ani její generální přehlídky nemohl vykonati. Tragika knihy číší i z toho zeleného lístku, na němž připojeny jsou korektury. Kniha vyšla nákladem firmy Hejdy a Tučka s obálkou od Kalvody, jež náladu dílka suggestivně vystihuje. *—r.*

⁂ **Zlato?** Jdeme-li od Horažďovic k Sušici, uvidíme, že oba břehy Otavy posety jsou množstvím malých pahrbků, podobných velkým mraveništím. Jsou to zbytky dávných rýžovišť, jež již ve 13. století poskytovala množství zlata. Toto pocházelo ze zlatonosného křemene Kašperských hor. Lijáky splachovaly a doposud splachuji zvětralé horstvo do Otavy, která ukrývá je ve svých nánosech. Nánosy tohoto písku lze pozorovati na Otavě severně od Písku, jakož i na Putimských lukách. Též poděl přítoků Otavy nalézají se zbytky starých rýžovišť. Za starodávna vypíral se zlatonosný písek na primitivních rýžovadlech, čímž stávalo se, že zachycovala se jen větší zlatá zrna,

kdežto jemné zlato odnášeno bylo vodou. Tato okolnost přiměla p. Eugena Beitla, důlního správce m. s., ku prozkoumání starých rýžovišť, od Rejštýna k Písku. Zařídil u Radešova v Šumavě rýžovadlo dle uralského vzoru. Toto opatřeno jest bubnem, do něhož hází se přes síta písek. Silný proud žene písek dlouhým korytem, v němž nachází se množství překážek a žlábků pro rtuť. Volné zlato se amalguje, těžší píseček, obsahující zlato, usazuje se v mezerách, kdežto jalový, lehký písek se odplavuje. Kdyby spoléhalo se jen na volné zlato, nezaplatil by se náklad nikdy. Proto musí se zachytiti nebo vyloužiti extrakt písku. Bylo zjištěno důkladným rozborem, že 1000 kg. tohoto extraktu obsahuje 330 gr. zlata a 118 gr. stříbra. Kdyby zazahájeno bylo soustavné rýžování, vyplácel by se podnik skvěle, neboť v nepovšímnutých rýžovištích šumavských leží po staletí ohromné jmění. *O. V.*

⊙ **Máj** zve činné členy ke schůzi, při níž se pojedná o poměrech, které způsobují a způsobí nová divadla v Praze. Schůze je v útulném saloně na Žofíně, ve středu 20. května o 8. hod. večerní.

⚊ **V Hořicích** uspořádána bude v době od 26. července do 6. září 1903. hospodářská, průmyslová a umělecká výstava českého severovýchodu, k níž se už dějí pilné přípravy. Jednou z hlavních přitažlivostí, na niž už tímto upozorňujeme a která zaměstnává pilným studiem historickým celou řadu odborníků, bude »Slavnost husitská« přesně dle krojových i kulturních bádání té doby provedená, která mezi jiným bude obsahovati tyto hlavní skupiny: Václav IV. odevzdává Husovi dekret kutnohorský (dle historických dokumentů), Voje husitské (dvě řady vozů válečných věrně vypravených s pavezníky, děly atd., v čele s osleplým vůdcem Táborů uprostřed hejtmanů), Vítězný vůz s válečnými trofejemi (heroldi, nosiči vítězných odznaků atd.), Výjev z bitvy lipanské (dle obrazu Trenkvaldova), Doba Jiřího z Poděbrad (dle obrazu Brožíkova), Čeští páni (z Dubé a z Chlumu) přinášejí smutné poselství z Kostnice (dle historických dokumentů) a Vítězství práce duševní, kterýmžto obrazem má býti allegorisována osvětná práce česká, která zavládla po tuhých bojích bratrských. Shromážděné Sokolstvo z českého severovýchodu má provést malebná svoje cvičení a tak jistě stane se hořická výstava svátkem nejširších vrstev českého lidu. *α—*

⚊ **Ze Smíchovského divadla.** Poslední zprávu svou doplňujeme ještě referátem o dvou cizích novinkách. Schnitzlerova Družka jest práce jemná, veskrze delikátních a náladových passáží. Starý professor tuší, že je podváděn svou mladistvou chotí, která z pouhé smyslnosti zapřádá styky s jeho vlastním assistentem. Míní jim velkomyslně s cesty ustoupit, neboť chápe přirozený důvod toho — ale v tom choť jeho umírá a on se utvrzuje v tom, že styky milenců byly opravdu jen a jen tělesně smyslné, postrádajíce všeliké duševní spřízněnosti. Snaží se zapomenout a oddává se znovu svým pracím . . . Souhra nebyla tentokrát ani z daleka taková, aby vyhověla intencím aktovky. Vyžadovala hlubšího prohloubení, pochopení, povahového provanutí — hlavně pokud se týče povahy hrdinovy (pan Kubík). V tomto podání, kde rozvaha, klid a velkomyslnost byla nahrazena vlekloustí mluvy a zasmušilostí, ztrácel karakter professorův velice mnoho ze svých nejsympatičtějších rysů. — Nedobře sehrána byla i premiera Halbeho Bez domova, kusu, kde mnoho pokaženo i vinou autorovou. Mladé venkovské děvče uprchne k sestřenici do Berlína den před svatbou z animosity ke svému snoubenci. Zaplete se v důvěrný poměr se dvěma mladými lidmi, z nichž jeden ji klidně opustí po několika měsících užívání, což ji dožene k sebevraždě zrovna v okamžiku, kdy pro ni přichází matka. Hra, dosti široce rozvedená v pět aktů, má několik šťastných detailů, které vzpomínají jemné psychologické malby autora »Mládí« a »Matky Země«. V celku však nežijí osoby dramatu opravdovým životem skutečna a v jejich životní názor je namícháno hodně theorie a snu. Postava hrdinky Loty, která svými konečnými cíli upomíná poněkud na Olgu Rubešovu, nemá ujasněných hledisek, za nimiž spěje a podivno: chápe se smrtící zbraně právě ve chvíli (příchod dobré, odpouštějící matky, možnost nového života se starým přítelem), kdy psychologicky jest tento fakt nejméně zdůvodněný. Zřejmá indisposice paní Táborské zavinila ovšem menší výraznost vokální, jinak vyzvedla umělkyně hysterickou, proměnnou povahu svojí hrdinky k plné platnosti. Zlomený soudruh Lotiny sestřenice (p. Jiříkovský) až na několik karrikujících momentů byl výborný souhrou i maskou. Masopustní scéna 4. aktu vypadla směšně vinou nepříliš pečlivé režie. Tato stránka je vůbec slabinou Švandova divadla. Nehledě ani k tomu, že dekorace rozhodně nedostačují, což zavádí často ke směšnostem, je i manipulace s nimi nepečlivá i nehospodárná. Memorování úloh podřízenějších je rovněž nedostatečné, tak že nejednou neblahý lapsus hercův pokazí dojem té které scény. Herci neční mnohdy rozdílu mezi vcházením do zahrady, do vlastního bytu nebo do cizího salonu. Jsou to — zdálo by se — maličkosti, ale od nich závisí nejednou nálada okamžiku, která selže-li, ubije nejsilnější scénu. *S.—*

\+ **Majales.** Tak tedy zase jednou naši studenti měli svůj den, svou slavnost. V tom úkaze je mnoho jarního, mnoho květů a mnoho vůně. Pod roztomilou, prostou ale zrovna zahřívající kresbou Alešovou na pozvánce ke slavnostem čteme, že srazily se v šik tři studentské kohorty. Ve prospěch českých menšin zaranžovali svůj pestrý kalejdoskop starobylých her studentských, jenž už v pouhém programmovém výpočtu naznačoval a sliboval zábavu a podívanou novou a originální. Petitové výklady o hlavních bodech programu (Beanie — Staročeský karban a kostkovrh — Tresty studentské) byly jistě vítanou četbou. Škoda, že 9. a 10. května nebylo počasí májovější — Žofínský ostrov by byl o krásné studentské slavnosti měl vzezření nejslavnějších svých dnů. Bylo tu jako pod ohromnou lipou, kde mladá družina pěje a jásá. Silný, staletý strom, jenž věky přetrvá a svůj máj, dobu své vůně a svého květu rok co rok má a bude míti. Naši studenti jsou takovou korunou — jsou symbolem našeho budoucna a proto v jejich »Majales« bylo tolik milého a je tolik slibného.

SMĚS.

∴ **Jan Hus** v německé literatuře ocitl se nejnovějším dramatem Adolfa Schafheitlina, vydaným v Berlíně u S. Rosenbauma. Dramatik praví v předmluvě, že není podávati historie, ani nechce tendencí zbarvovati svoje dílo, že chce pouze čistou poesii paradovati na scéně. Drama nechce býti tudíž historickým, ač jedná v Kostnici a ačkoli je v něm zachyceno dosti historického ovzduší. Za každým krokem potkáváme v něm známé osoby a každá drobnost budí hojnost historických reminiscencí. Proti tomu slibované poesie je v kuse dosti poskrovnu, ač-li bychom považovali za básnické prvky lyrické horování Barbory, dcery mistra Gryffenberga, které má býti uvězněnému Husovi jakýmsi pokušením. Hus v dramatě jest dosti jednostranně kreslen jako náboženský blouznivec, z jehož nekonečných tirád vyznívá poněkud určitěji pouze doporučování přísnějších mravů kněžstva. Se stanoviska technického překvapuje Schafheitlinovo drama nespočetnými proměnami, jakož i nemístným, v Kostnici neužívaným, německým dialektem ve scénách lidových. *α*—

∴ **Španělská literatura nové doby** rozvíjí se dle obšírné studie v časopise »Nuestro Tiempo« dosti neutěšeně. Nikde nejeví přílišného ruchu ani žádoucích rozmachů duševních, nikde není nadšené a kypící individuality ani zvláštního projevu španělského národního ducha. Jediné, co stojí poněkud v živějším projevu proti klerikálním produktům, jest slabé oživení liberálnějšího smýšlení. Kde se podávají poněkud lepší ukázky prosy nebo poesie, neodnášejí se k potřebám speciálně národním a jsou celkem málo charakteristické. V románě převládá naturalismus, erotické choutky a kult feminismu, nicméně někde i náboženský či politický problém je řešen. Z dramatických spisovatelů dlužno se obraceti vesměs ke starším jménům Echegaraye, Guimery a Caldosa vedle několika mladších a méně významných. Z mladých básníků jen Balart zasluhuje zmínky, protože přinesl něco zajímavějšího a svého, ač ani on není prost napodobivé manýry, která se u něho projevuje zejména přilnutím ke klassicismu. —*α*.

∴ **O poměru básnictví k otázkám válečnictví** přináší poučnou stať časopis »Edinburgh Review«, kde zaznamenán je historický vývoj a postup této otázky, plokud je zodpověditelna na základě četných knižních dokumentů. U Homéra a velmi četných biblických básníků setkáváme se s opravdovým obdivem básníků, jaký věnovali bitvě, a s nepokrytou radostí, kterou byla traktována porážka nepřítele. Také v epech barbarů shledáváme se s podobnými city. Jakmile se však vzmáhalo křesťanství a moc i vliv jeho vzrůstal, vyvíjel se pozvolna mírnější enthusiasm pro tento předmět a všeobecné sympatie počaly se kloniti poznenáhlu na stranu přemožených. Středověký romantismus je vlastně už kompromissem mezi chutí válčiti a velkomyslností, kterou byl přemožený častován. Zvláště v Anglii dochovalo se z těch dob málo význačných válečných eposů, nepočítáme-li k nim ódy Campbellovy a Lyellovy, které se k tomuto předmětu odnášejí. Válka v Afganistanu vyvolala u domácího obyvatelstva silné zpěvy válečné, zůstala však zcela neúrodnou pro Angličany, zrovna tak jako válka jihoafrická, z jejíhož ovzduší snad jediné silná píseň Henryho Newbolta může býti jmenována v budoucnosti. Jediný Rudyard Kipling pokusil se o četné ukázky tohoto oboru, nicméně jeho práce jsou po většině cerebrální, málo živelné a nepřinášejí pro výchovu nového člověka příliš mnoho stravy. Celkem dá se velmi lapidárně zjistiti, že počíná zeti dosti hluboká trhlina mezi moderním cítěním a potřebou války. —*α*.

∴ **Pařížské »Théâtre Français«** nalézá se ve stavu, který nelze nijak nazvati prospěšným pro další klidný rozvoj tohoto nejstaršího činoherního divadla Evropy. Ode dne 12. října roku 1901, kdy byla zrušena známá porota herecká, která přijímala kusy pro »Francouzské Divadlo« a tím je ve skutečnosti sama řídila, zdá se, jakoby celý ústav byl zbudován na sopce. Různé výbuchy, jak ani u divadla není jinak možno, přiházívaly se ovšem i dříve. Je zcela přirozeno, že tak eruptivní talenty, jako je starši Coquelin a Sarah Bernhardtová, odešly odsud s větším či menším popraskem. Ale nyní odchází téměř každá poněkud jen zdatnější síla, která se od ostatních zkamenělin divadla liší tím, že může i jinde hráti veliké role. Slečna Brandèsova odešla přes to, že všichni činitelé, jimž se jednalo o prospěch divadla, přičiňovali se, aby byla »Komedii« zachována. Nyní se s ní bude správa divadla souditi. Ale zpět jí nepřivolá, neboť umělkyně byla již od 1. února 1903 engažována na několik let k divadlu »Renaissance«, které již dříve kladlo zlaté léčky vzácnému ptáku. Brzy po Brandèsové zadala za propuštěnou slečna Moreno (vlastně paní Schwobová), znamenitá recitátorka, která skutečně byla v »Komedii« odsouzena pouze k přednášení slavnostních prologů . . . A konečně, ku podivu celého světa divadelního, je také nespokojen pan Le Bargy, který zdál se býti srostlý s prkny Molièrova domu, na nichž udával ton všem pařížským švihákům a boulevardním lvům. I pan Bargy prý najisto odejde. Prozatím je asi hlavní jeho důvod v tom, že se chce »udělati pro sebe«, ale aby neodešel jen tak, zvířuje kolem sebe trochu prachu, že je nespokojen. Nastojte, pan Mounet-Sully má ze státní subvence roční přídavek k služnému 5000 franků, kdežto pan Le Bargy musí se spokojiti s přídavkem pouhých 1800 franků! Jeho umělecká čest je ohrožena a proto — stane se co nejdříve spoluředitelem divadla »Gymnase«. —*ý*.

** **Poptavárna pro učence v Paříži.** K návrhu městského rady Felixa Roussila povolila městská rada pařížská úvěr 3000 fr. na zřízení městské poptavárny pro cizí učence. Tento úřad bude umístěn v Sorbonně nebo v lékařské fakultě, bude ve spojení s cizími vědeckými společnostmi, a cizím učencům, kteří zvláš.ě četně o prázdninách přicházejí do Paříže, pomáhati radou a vysvětleními, aby jim jejich práce a studia v každém směru usnadnila.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: M. Jahn: Jaroí přeháňky. — Antonín Macek: Píseň vlků. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Zdenka Grünwaldová: Dolomity. — Gustav R. Opočeský: Bláhová improvisace. — Vilém Mrštík: Zumři. — Feuilleton: František Dvořák. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Nakladatelské družstvo Máje

vydalo a doporučuje tyto nové knihy:

Básně:

Jaroslav Vrchlický **Votivní desky.** Poslední zvoniky epopeje Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. pův. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Škampa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. váz. K 3·30, pošt K 3·50

Krásná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na ruzné adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikaře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20 V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenska: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilem Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše. **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl. I. za K 6·—, pošt. K 6·30.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20. Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Štolba.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Pro mládež:

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkám. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořadá Růžena Jesenska.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví**, jakož i

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ZÁVĚT

Dra FR. LAD. RIEGRA

ve věrných fotografických snímcích, v úplném znění

právě vydána!

Provázena jest

básní JAROSLAVA VRCHLICKÉHO,
úvodním slovem Dra KARLA MATTUŠE
a doslovem Dra R. J. KRONBAUERA.

Kromě toho ozdobena původní reprodukcí obrazu

MAXE ŠVABINSKÉHO,

dle úsudku rodiny zesnulého patriarchy nejlepší to Riegrovou podobiznou, veřejnosti dosud neznámou

Krásná a dojemná slova památného testamentu, v nádherné publikaci rázu monumentálního, v úpravě tohoto dějinného dokumentu jedině důstojné, reprodukována jsou dle

RIEGROVA RUKOPISU.

Dostane tedy lid český projev Riegrovy hluboké moudrosti, vroucí lásky a starostlivé péče o budoucnost milovaného národa v původní podobě a nebude dojista jediného města, jediné obce, jediné korporace české, která by ZÁVĚT RIEGROVU neuložila do svého archivu, nebude jediné knihovny, která by jí neměla, jedine školy české, které by nebyla pramenem nejušlechtilejšího zanícení v myslích mládeže, nebude jediného uvědoměleho Čecha, který by ZÁVĚTI RIEGROVĚ ve své knihovně nevykázal místo nejčestnější.

Zvláště pro Čechy v cizině usedlé nelze si mysliti krasnější upomínky na českou vlast, nad toto evangelium českého lidu.

ZÁVĚT RIEGROVU možno koupiti za K 1·—, nebo poštou za K 1·15 objednati v každém knihkupectví, jakož i ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje

zapsaného společenstva s ručením omezeným

Štěpánská ul. 67. v PRAZE, Štěpánská ul. 67.

Knihtiskárna Dr. Eo. Grégra a syna v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 22. KVĚTNA 1903. ČÍSLO 35.

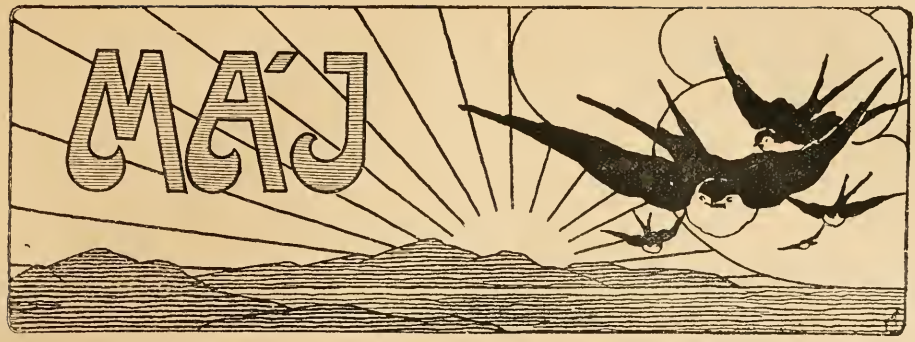

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

F. J. ČEČETKA:

MLÁDÍ.

Kulturní obrázek ze XVI. věku.

I.

Je po mších v neděli májovou léta 1593 v královském městě Nymburce. V zástupech vycházejí z chrámu sv. Mikuláše vážní měšťané, nastrojení mládenci, a ve chvíli zapestří se po krchově ve zlaté záři sluneční bohatá strůj měštek, zasvitnou jasné barvy pentlíků dívčích, nádherné živůtky krásek nymburských, v chumelici lidstva kmitají se kroje venkovanů. Vše dýše radostí ze života, kouzlo májového dne všecky uchvacuje, ani se rozejíti nemohou. O kázání hovoří.

Zástupy dospělých proplétají se hbitě pacholíci školní mendíkové, chvátají do školy, hned u krchova stojící. Ztratili se záhy s očí a dozoru panu bakaláři, jenž za nimi z kostela vyšel. Zlatá záře paprsků slunečních ho zalila, zastavil se.

Statný to junák bakalář Cyprian Zahrádka z Janova. Vítá letos teprve dvacáté páté jaro, pěkně mu sluší i řasnatá reverenda, pod baretem hledí z příjemné tváře sivé oči vesele do světa. Ani do vážnosti se nenutí, paní a panny uctivě pozdravuje, s úsměvem kloní se sousedům, sem tam slůvko promluví, ruku stiskne. Za svými robenci příliš nechvátá, postává, ohlédá se — zase několik kroků jde před se. Před hřbitovem se přidal k hloučku sousedů; na půl ucha naslouchá jich hovoru a zrak jeho upřeně se pne ku vratům — čeká kohosi.

Najednou živě se pohnul. Po cestě z krchova vyšla sličná paní plných tvarů v drahém rouše vyšitém a v zavití, jí po boku, jako laňka plachá, stepilá panna v šatě bělostném, a krásná líčka zardívají se jablíčkem merhaunovým. Mládenec rychle snímá baret a tento pozdrav jeho krásným ženám líší se ode všech dřívějších, je uctivější, vroucnější, hlavu sklání hlouběji, tvář jeho radostně se růmění. Výklad na snadě: bakalář Cyprian je po uši zamilován, tajně zbožňuje ono milostné dítě, Lidunku, která se zrakem cudně sklopeným cupe po straně své paní sestry, vdovy Mandaleny Kašperské z Rájova.

Jako andělíček Lidunka dnes krásná, celá bílá — pan bakalář stojí, hledí mocně vzrušen. Co vše nevyčetl z jasných modrých oček děvušky, když na jeho pozdrav sladce děkovala! Dodávala mu odvahy, i paní Mandalena vlídně kývla hlavou — a on bázlivec jako ukován tu stojí, neodvažuje se služeb jim nabídnouti. Již drahný čas jenom vzdychá, láskou se trápí a po mších jediné laskavým pohledem se spokojí.

Mimoděk popošel několik kroků dále do rynku a zrakem provázel, pohlcoval něžný zjev panny Lidunky, až mu i se sestrou v ulici k bráně Bobnické zmizela. Tam stál dům paní Mandaleny a v něm tiše žila počestná vdova se sestrou a starou služkou Julianou. Sirota Lidmila byla mazánkem paní i služky, ani vlastní máteř nemohla o sirotu lépe se starati. Na krok holubičky nepustily s oka — to panice zaráželo, nemohl se k ní přitočiti a milostné tužby jeho jenom na roztoužených pohledech přestávaly.

A co zraky do rohu rynku upíral, zaklepal mu kdosi důvěrně na rameno.

»Hezká křepelička panna Lída, že, pane officiále?« Šenkéř Podhola šibalsky se smál.

»Ano — hezká — hezká,« koktal mládenec jako ve hříchu stížený.

»Viděl jsem a pozoroval pana bakaláře. Dobrý vkus má, nejhezčí děvečku si vybeře. Nu, co škodí — jen dál a přijmeme pana bakaláře brzy

za souseda. Nebude prvním, troufám, ani posledním.« Rozchechtal se obtloustlý šenkéř, až bakalář zakabonil čelo.

»Dobrý šprochéř jako vždy pan soused a vidí prorocky daleko. Zdráv chodil.« — Nedbal již mládenec hovořivého Michala, nebylo mu do řeči a šel do školy.

Mládežka vedla si bujně v auditoři, ale dnes ji pan kollega nedbal, po úzkých schodech stoupal k své komoře. Klíčem otevřel, odhodil baret, svlékl reverendu a klesl na židli. Byl rád, že sám se svými myšlénkami. Chudičké jeho bydlo — pravá komora, trochu vybílená s jedním úzkým oknem, hliněnou podlahou. I nábytek chudičký, obstarožní almaře, stolek, dvě židle, lůže, police pro noty a knihy, na zdi loutna, zamilovaný nástroj mládenců. Kolik kollegů v této úzké jizbě se vystřídalo, kolik vzdechů letělo k nízkému, učadlému stropu právě jako dnes!

Pan Cyprian přišel do Nymburka lůni o svatém Havle, mladý, nezkušený, rovně z kolleje Karlovy. Byl Pražan a otec s paní mateří dobře ho vychovali, k učení přidržovali. Sotva vyšel z Karolina »bacca laureatus«, chtěli ho na školu v Praze dostati, ale synáčkovi znechutilo se ustavičné poručníkování, chtěl býti samostatným, užiti mládí. Přemlouval, prosil, i máteř s uslzenýma očima u otce orodovala, až povolil, aby šel synek na zkušenou. O svatém Havle putoval mladý bakalář na dobře zřízenou školu nymburskou. Cítil se šťastným, volným jako pták; bude píti z poháru mládí plnými doušky, bude svým pánem.

Viděl teď uplynulý život za několik měsíců živě před sebou. Jaké bylo jeho sklamání! Plat chudý, kuchyně na faře hubená a v komoře neveselo. Začal choditi i do hospod s rektorem, ale nikam v truňku nestačil, neuměl píti, vysmívali se mu, učili ho připíjeti po nymbursku. Nenaučil se, znechutil se mu takový život. Věnoval se raději cele škole, studoval ve volné chvíli, četl klassiky — nic naplat, stále mu něco chybělo, nebyl spokojen. A když o svatém Jiří ukončil se prvý semestr, psal do kolleje, prose o místo nové. Odpověď, že od Havla je konfirmován do Rakovníka, nalezla ho již zcela změněného, nepotěšila ho. To padla v srdce jeho právě láska k panně Lidmile, nalezl již, co mu scházelo. Byl by teď raději zůstal, ale bylo pozdě.

Měsíc ušel od té doby a Cyprian o krok dále se nedostal. Hněval se na sebe — již i ten Podhola se mu vysmívá! — nový pevný úmysl zrál v jeho hlavě . . . Vstal, přecházel, rozpálenou tvář na kolečka v okně přitiskl, do kvetoucích zahrad se zadíval.

Tiše vešel succentor, ukládal partes do police.

»Nové Salve vypůjčil jsem od Dasypa z Poděbrad,« začínal varhaník.

»Eh, dej mi pokoj, nic nebudu cvičiti, nauč sám s kantorem.« Cyprian se ani neobrátil od okna. Neměl v lásce tohoto »plátenníka«, jak succentorovi přezdili, že se oženil s bohatou plátennicí; roznášel o něm po městě všelijaké řeči nedobré.

»Pan kollega dnes špatně naložen — sukně popletou hlavu, vím to, vím.«

»Herež mi!« bakalář se živě obrátil; »jaké sukně, co víš? Slyšíš trávu růst, sbíráš po hospodách klevety —.«

»Proč se rozčiluješ? Celé město mluví, že ti panna Lída učarovala. Miluj, pane kollego, ale opatrně!« Pohrozil a s úšklebkem odešel.

»Celé město ví — tak bude vědčti záhy více,« hovořil k sobě bakalář.

Odhodlaně otevřel skříň a chvíli se v ní přehraboval. Měl tu složený pěkný šat vlašský, který mu paní máteř ve slabé chvilce byla zakoupila. Vzal jej s sebou do Nymburka, ale na sobě ho zde dosud neměl. Po příkladě páně rektorově chodil do školy a do kostela v reverendě, jinak v obyčejném šatě choděcím. Věděl, že statuta universitní nový kroj zakazují, avšak znal sám mnohé kollegy, že v něm ženám k zalíbení rádi chodí.

Pěkná to byla strůj, když ji po kuse na židli vyložil a počal se do ní obláčeti. Navlékl jemné přilehlé poctivice, přes ně řasnaté plundry, kabátec třešňové barvy, připjal okruží a samolibě se prohlížel. Slušel mu zánovní šat znamenitě. Teď ještě připjal řemení bohatě zdobené s tenkým kordíkem, přehodil blankytný pláštík přes ramena, posadil baret višňové barvy s peřím na hlavu a stál tu krásný, mladý, jako princ z pohádky.

Rázné zaklepání na dvéře ho překvapilo, zalekl se.

Vešel rektor, starší vysoký muž se zarudlou tváří, v prostých šatech. Užřev bakaláře v nevídaném šatě, vypukl v hlasitý smích.

»Tak se mně líbíte, Cypriánku! K čemu klassiky, studium? Užijte mládí, nebyl jsem jiný.«

»Zkouším, pane rektore, nehlodají-li moli dárku paní mateře, a nehodlám jim ho nechati v pospas.« Bakalář nabýval klidu.

»Snáším se úplně. Do kolleje žalovat nepůjdu — a nebudete sám, chodí jich tak více.« Otáčel si mládence a pochvaloval: »Hezky vám to padne, nebudete míti soka v městě — takových paniců tu není — opravdu není.«

»Pan rektor žerty tropí, nebudu s panici soupeřiti.«

»Ale jedno srdéčko přece byste rád ulovil?« Mládenec se odmlčel, mlčky přisvědčoval.

»Ani vám nepřeji, abyste při škole ošedivěl, je člověk sirý, jaho strom v poli; pohleďte na mě, jaké mám vyhlídky k stáří při coelibátě školském? Nějaké písařství, dny bez radosti. — Vanitas vanitatum.« Mávl rukou, jako by chmurné myšlénky plašil. »Přišel jsem vlastně pro vás, abychom šli k obědům. Pojďte se ukázat pro šprým paní děkance v novém šatě. Sedmnáctá již odbila.«

»Na faru v něm nezačnu, pane rektore! Hned se přestrojím.«

Při obědech byl Cyprian v špatné míře. Poslouchal prázdné povídání paní děkanky i klepy nové bez účasti, ba ani své zamilované krmě — pečité skopové se šafránem a skořicí — nejedl s chutí jako jindy. Sotva pojedl, bral odpuštění.

Za některou chvíli vychází v nádherné strůji ze školy s panem kantorem. Kde kdo se zastavoval, patřil na pěkný šat pana officiála; mendíků byla plná okna ve škole, nemohli se na pana bakaláře dosti vynadívati.

A mládenec samý žert, smích: těší ho ta pozornost, vykládá o tom živě kantorovi, jehož s sebou k procházce za bránu pozval. Byltě kantor mládenec také, poněkud opršalý, ale duše upřímná, kollegovi oddaná. Zaměřili do ulice k bráně Bobnické.

Čím více blížili se k domu samé brány, tím bystřeji naň Cyprian patřil. Dům byl důkladně stavěn, pod hřebenatou střechou dvě ponebí s rozházenými úzkými okny a divným malováním v průčelí. Ale nikde života v něm neviděti, vrata pevně zamčitá.

»Paní s pannou budou na vinohradě v předměstí,« pravil kollega.

»Audaces fortuna juvat.*) Za branou tě opustím, jednej sám, byl bych na obtíž.« Kantor dodával odvahy příteli, jenž se odhodlal ku kroku rozhodnému. —

Za dvě hodiny nalézáme pana bakaláře, kde ani sám se nenadál, v klenutém mazhauze domu Kašperských u stolu na židli koží pobité. Setkal se s paní i pannou »náhodou« u vinohradu, odbyl šťastně první kroky sblížení a dal se pozvati od paní Mandaleny na kollaci či svačinu. Proti němu teď sedí paní z Rájova v aksamitu a pěkném čepečku, po její pravici rozkošná panna Ludmila. Roucho má blankytné s červenými růžičkami, přepásané hedvábným, zlatem protkávaným pasem, po straně váček ze zlatohlavu zeleného a bohatý zlatý vlas zdobí věneček perlový s pentlíkem. Byla krásnější než kdy jindy. Úsměv její, pohled — a sem tam některé slůvko, které pronesla, plnily duši bakalářovu nevýslovným blahem. Slovo měla paní a rozuměla mladým lidem; mládenec se jí zalíbil.

Pobízela mládence, aby popil, ale zlacený koflík s víčkem stál před ním stále pln piva bílého, také Lidunka báby mandlové sotva se dotkla. Mluvili o Praze, o škole, o svém životě a v družném hovoru jako voda uběhl čas.

Již se stmívalo, když Cyprian stiskl ručku Lidunky na rozloučenou a radostně slíbil paní z Rájova, že přijde zase. Byl u cíle svých tužeb.

Dlouho stála panna dnes v okenním výklenku, pravá bouře burácela v jejím nitru. Sestra ji nevytrhovala, až stará Juliana jí položila ruku na rámě:

»Panno Lidunko, je čas jíti na lůže.«

Šla poslušně děvečka, ale pokoje neměla, i ve sny pletl se jí švarný pan bakalář.

Z komory pana Cypriana ve škole zněla dnes dlouho do noci loutna . . . (Dokončení.)

*) Odvážným štěstí přeje.

♡ ♡ ♡

KAREL TEICHMANN:

Ballada o osamělém Snu.

Jasanové stoly vonné
v purpurové látky zhalil,
do svých číší bledozlatých
nejvzácnější vína nalil.

A pak na ty, které pozval,
dlouho čekal v zanícení;
viděl, jak ta rudá vína
jejich duše rozplamení.

Viděl, jak jich bledé ruce
bouřně zvednou zlaté číše
v pozdrav slunci, které v horách
do blankytu vkvete tiše.

Dlouho, příliš dlouho čekal,
kroky tušil v každém zvuku,
ale nikdo nepřicházel
připíjet a stisknout ruku.

Tisíckrát již slunce vkvetlo
do blankytu posvátného,
tisíckráte svadlo v horách
bez pozdravu plamenného.

Číše stojí nedotknuty,
víc jen zbledla jejich zlata,
látky vyrudly, a z vína
prchla drahá aromata.

V osamění ironickém
v dlaně tiskne smutné oči;
mrtvo je — jen chvílí kdesi
zatikají červotoči.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Mluv duchaplněji, osobními urážkami nedokážeš nic.

— Mluv tak, abys mně za duchaplnost stál. Pak i já se přičiním. Jaká díra, taková záplata, a nic horšího, než na krávu klást sedlo, na fejfaru pískat operu.

Nastalo všeobecné bručení. Jeden se smál, druhý brblal, starší Zumr klel a všichni mluvili současně.

— Já zas povídám, křičel Klindert, rozháněje se rukou nad hlavou jakoby tišil zástupy: z každého člověka nejen může, ale má něco být, ať už se mluví k němu tak nebo jinak. Na formě nezáleží.

— Jak nezáleží? — Pravda sama nestačí. Chce být vtipně vyslovena a nejen odbyta. Formou pravda se nekřísí, také pochovává. »Světlo« je pohřebn. ústav, odkud se pořádají průvody na mrchoviště pravd.

— Já mluvím všeobecně a ty jdeš za osobou. To není poctivé.

— Není poctivé. To slovo musí být hned na kraji. Všeobecně tlachat, to je poctivé. Co je víc, hlásat ideály a sám tonout v nesmyslech nebo nehlásat nic a žít poctivěji, než ten, kdo křižuje se před každou stupkou slivovice? Jste jako ta jeptiška, která každého mužského tloukla růžencem přes ruce a najednou vrhla trojčata.

Smíchy otřásala se mansarda. Klindert zrudnul. Pojednou zařval:

— Co je nad námi, musí se hlásat.

— Tož hlásej, ale jdi za slovem první.

— Ideal je ideal a třeba mu člověk nevyhovoval, vyznávat se má a musí.

— Morálka všech, kdo chodí ke zpovědi, aby hřešit mohli dvojnásob. Když se vyznávat má, tož má, ale pak ke zpovědi raději nechoď, aspoň nebudeš hrát komedii před sebou i před námi. Když je dovoleno, po kázání ihned se zas válet se po zemi, pak vystoupím já na horu Himalaja a odtud drtit vás budu jako hmyz. Příklady táhnou a ne tlach, život přesvědčuje a ne přísahy. Kdo nic nehlásá, nesklame a lepší je, než kdo hory slibuje a patama platí. — Jen právo dává jiným, aby klamali také. Svatokupčíci! Jesuité s infulí Husa! To dělají tatrmani a děti. A ticho teď, nebo uslyšíš horší věci prvních. Sám se umyj, tamhle je lavór. Pak mluv o čistotě, Taliane! — Takové řeči se tu mluvit nesmí. Pro nečistotu už jednou jsme dostali výpověď, nechceš přece, aby nás z bytu vyhnali zas? — Ondrůši, jsi spokojen?

Ondrůš, spočívaje lokty na rozkročených kolenou, zavrtěl hlavou a pravil:

— To nic není.

Zumr se zasmál.

První srážku měl Zumr za sebou. Zavadil zrakem o postel, kde ležel Falt. Byl to vyčouhlý, na holo ostříhaný hoch s červenými skvrnami ve tváři. Hrozně dlouhý, hrozně hubený, s dlouhýma nohama, dlouhýma rukama, vychrtlým krkem, neustále sebou klátil jakoby se rval a jen se vždy na postel překotil, křiče: »Hovada, hovada!«

Cosi škodolibě opovržlivého přešlo Zumrovými rty.

— Klinderte, mluv, — pravil a dýchnul měchačkou.

— Čaj mu dejte, ať mluví, volal kdosi od kamen.

— Rum, rum mu dejte. Klindert miluje pravdu a rum.

Ale Klindert běhal po světnici, shrnoval vlasy s čela a na řeč tak nespěchal jako mladší Zumr nebo ten breptavej — vypravoval Josífek.

— Kterej je to? ptala se Havlíčková.

Josífek jej popsal.

Hezký člověk, pěkné šaty, kudrnatý zimník a říkají mu Houba. Měl hladce přičísnuté vlasy, v kravatě zlatou jehlici a jen ta řeč mu chyběla: pln šlechetných snah, slova mačkal před zuby a když je konečně ze sebe vypravil, jak stádo když vyžene z ohrady. To bylo blábolání a ne řeč, strašný zápas toho, co říci chtěl, s tím, co říci nedovedl.

— Ta—ta—taková řeč je moc p—p—poučná, pravil konečně, ale Klindert toče rukou nad hlavou, pravil k Zumrovi:

— Vyrostli jsme jako divoký strom. Všechno bejlí, všechna plevel rostla s námi. V tom má »Světlo« pravdu, že ukazuje na všechny rány, divočiny a nebojí se, říci pravdu.

— Zas pravda, pravil Zumr a stoje u samovaru, několik sklinek se hřmotem srazil k sobě. — Budete-li užívat slova toho častěji, zhnusíte mi ho tak, že slovo leč bude mně milejší. — Drž to níž, křiknul na Švestku, nalévaje čaj. A zamíchej to! — Střelíš slovem pravda a my jsme povinni, na místě padnout mrtvi. Klevetníci! Když jinému se někdo směje a při tom i ze sebe si dělá dobrý den, to ještě chápu, ale špinit svou vlastní krev jen proto, aby se zdálo, jak nepoměrně stojím výš — tomu, Klinderte, nejen nerozumím, ale za to ani čaje ti nedám ani rumu, nic — nic!

Ale Klindert nedbal už ani řeči, ani čaje, ani rumu a jen dokazoval, že jsme národ perfidní, lstivý, málo upřímný a při tom hrozně mělký. Ale ani to by nevadilo, kdybychom při vší své bídě nebyli i pohodlní a hrozně lenošiví. Nikdo nic nemyslí, nikdo nic necítí, jeden spoléhá se na druhého a místo důvodů, otloukáme lidem

o nos noviny. Pohodlnosť a egoism a žádná myšlénka, žádná společenská idea, programm, určitý cíl — nic.

— To povídá »Světlo«, teď zas, co myslíš ty?

— To je můj názor. — Já názor »Světla« přijímám za svůj.

— To jest, sám nemyslíš nic a myslí za tebe »Světlo«.

— »Světlo« má jen zásluhu, že vyslovilo, co každý nosil v sobě.

— To jest, nikdo z vás v sobě nic nenosil, jen žvanite, jako jste žvanili před tím, pouze s tím rozdílem, že kapra pečete na jiný způsob. Jako ve vagoně onen žid, když naň udeřili: co co to mluví, je-li možná, to je hrozné, kdo to řek'? — Žid se usmál a řekl: »Das sagt mir mein Journal!« — Špaček jako špaček, máš to jedno »Světlo« nebo »Rašple«, »Svoboda« nebo »Červánky.« Ein Futterapparat, stroj na dělání přívrženců, hever na vyvrácení odpůrců. — Dělat někomu zbrojnoše, že ti není líto času! Pamatuj na zadní kola, Klinderte! Don Quijot aspoň ku konci svého života přišel k rozumu, ale Sancho Pansa k rozumu už nepřišel! A Sancho Pansa byl chytrý člověk! Když ten se rozumem pomine, — je to ještě dojemné, ale když se zblázní osel, pak ať si pláče, kdo chce, ale já nad ním dosud neuronil ani slzičky.

— Ber si čaj a nemluv, pravil medik Severa, přistupuje k Zumrovi, a podával Klindertovi baňatou sklenici čaje.

— Ne, nech ho mluvit, ať se projádří — pravil Zumr. — Uvidíte, kamarádi, jak to dopadne. On to má tak pěkně spořádané, srovnané, cedulíčku na všem, numero 1 . 2 . 3 . 4 . . ., jak u hokynáře šuplíky: tady cukr, tady mejdlo, hřebíčky, zázvor, marcipan, vincetle, puškvorec, cicvárové semínko, co si kdo zaslouží. Marcipán, kdo poslouchá, kdo se protiví, zázvor — — Máte, hoši, všeci čaj? — Ondrůši, ty nemáš?

Ondrůš těžkými kroky pokročil a s čajem sednul si zas ku kamnům na truhlíček s uhlím. —

— Klinderte, můžeš zahájit svou řeč, pravil Zumr, když byl čaje nalil i sobě a usedl.

— A napij se rumu!

— On už pil. — Vždyť ho slyšíte, že pil.

— Ale, nechte ho, čerchmanti, křičel Zumr, ať se vysatoní. Klinderte, mluv!

Klindert mluvit nechtěl. Pro posměch že si nepřišel. Všichni umlkli. Starší Zumr ptal se Klinderta: — Cukr máš?

— Mám.

— Tož mluv!

— Nebo to mně nikdo neupře, začal Klindert, že mezi námi vládne kus ne lidského už, ale zvířecího egoismu.

— J—j—jak že's to p—povídal? K—k—kus zvířecího —

— Egoismu, doložil Klindert. A to je zas důsledek toho, že v nás není, abych tak řekl, pravého lidského vzdělání, kterého dosíci lze výchovou charakteru.

— Slyšíte ho, slyšíte?, volal Zumr. Klinderte, dál —

— Kdyby v nás bylo více charakteru, bylo by i více vzdělání, opravdové práce. A to ať se mně smějete či ne, to pravda je a tu mně neuháváte.

— Pravda, práce, charakter; víš-li pak, co je charakter?

— Takové charakter, přilétlo od kamen.

— Ale jaký charakter!

— Klindert je charakter!

— Já ti povím hned, jaký je charakter, zatřepal rukou Zumr. To není Jericho, aby padlo, jakmile na ně zatroubíš. Možno, že jsou ještě vzácnější věci na světě, než je charakter. Je ti co platný charakter, nemáš-li jiného, než ten holý charakter! Ty s charakterem připravíš se na šibenici a druhý bez charakteru ti hodí na krk oprátku. Tady od Klinderta, obrátil se Zumr k studentům, chtěl jsem si vypůjčit zlatku. Než jsem mu o ni řekl, podstrčil mně své básně, abych mu o nich podal svůj úsudek. Řekněte mně lidé spravedliví, jak jsem mu měl říci, že po těch básních nic není, když jsem si chtěl vypůjčit zlatku? — A já tu zlatku musil mít, jinak bych se nebyl dostal ani domů. Teprv dnes mu mohu říci, že verše jeho nestojí za nic a já se rád podívám, jak mi o tu zlatku řekne. A dejme tomu, že já spoléhám na jeho charakter a zlatku mu nedám. Klindert zůstane charakterem, ale zlatka bude v pekle. A kdybych si chtěl dnes od něho vypůjčit ještě druhou zlatku, jak mu řeknu, aby básní vůbec nepsal, poněvadž talentu nemá za zrníčko prachu?

— To nic nedokazuje!

— Tady před vámi leží druhý charakter, nedal se v řeči mýlit Zumr, přistupuje k posteli jak k nemocnému loži. — Falte, vstaň! pravil k dlouhému studentu; — zde leží charakter natažen ve vší své délce a výši. Píše kritiky, píše články a buď Bohu chvála, dobré články. Buď lidi chválí, že je s nimi zapleten, nebo je haní, když byl pohaněn sám. Peníze nebere, ale za stisknutí ruky prohlásí vás za světové fenomen, jako zas na nullu sníží toho, kdo jej nepovažuje za víc, než čím ve skutečnosti je. A říká se tomu literrrraturrrra — umění! Štěstí moje, že nepíšu ani básně, ani novelly, ani dramata, tak mu aspoň bez rozpaků, že veřejně mi za to vynadá, říci mohu za všechny: zde leží literární prostitut a na prodej je za pár zrnek kadidla. Jiného nebere, jen kadidlo, ale to miluje jako Indian. Ale vy mu to říci nesmíte a říci mu to ani se neopovážíte, protože buď sami píšete nebo psát budete! — (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Pojednou dáma k němu promluvila dovedně naučeným hlasem jako hrací stroj:

»Nepůjčil byste mně, pane, laskavě program?«

Cyril jen zpola zaslechl, oč se jedná, vyřkl potichu »prosím!« a podal dámě program. Dáma jej letem proběhla, poděkovala jediným slovem, vytáhla jako had hlavu do výšky a zakryla se vějířem.

Cyrilovi chtělo se mluvit. Viděl, že s vedlejší dámou je hotov. Obrátil se ke starému pánovi, ale ten mačkal a mačkal ceduli v žilnatých rukou a zdál se ji projížděť očima velmi kriticky. Třásl svou hlavou, až se zachvíval na nose niklový skřipec.

»Kdyby už hráli!« usadilo se Cyrilovi na duši tiché, leč důtklivé přání.

Začal pozorovati ony ztajené zvuky za oponou, jakoby za ní neznámé síly spřádaly osnovu příštího kusu. Smích, šramot, běhání tam za oponou zajímalo ho nesmírně.

Ale i tyto zvuky konečně utichly a po zazvonění tak jako ranní mlha zvedala se opona vzhůru. Hučící řeka jakoby rázem ztuhla a zledovatěla a prvá slova herců rozlila se tichem hlediště.

Cyril se svěžím zájmem sledoval prvé náběhy francouzské veselohry, postřehl sem tam i chybu v provedení a pozorně naslouchal do konce prvého aktu.

V přestávce všiml si dámy před ním sedící. Veliké, zlaté náušnice jasně se před ním zablýskly. Zdálo se mu, že někdy ji viděl. Nahnul se poněkud v levo — a nyní si vysvětlil, že dáma před ním sedící jest paní Remešová, jeho domácí paní z dob studentských. A vedle to mladé a svěží poupě s tím tenkým krčkem a crémovou stužkou — to snad je Zdena, táž malá Zdenka, s nížto byl kdysi dovádíval. Temné, lichotné zachvění proběhlo jeho tělem. A od té chvíle neviděl ničeho kromě těch temných, tak jako pýří lehoučkých vlasů, toho bílého, průsvitného krku a nažloutlé stužky, na nížto padaly jemné chomáčky tmavých těch vlasů. Zasnil se v minulé časy a vzpomínal sobě úryvkovitě na pobyt u paní Remešové. Z těch časů hleděla na něj dvanáctiletá Zdena, táž Zdena, která dnes roznesla po jeho mysli divné a neshladitelné kouzlo. Byl ještě rozesněn po jízdě, zbytky tohoto snění zůstaly dosud a jako lehký opad po dešti zúrodňovaly jeho city a myšlénky.

Hudba hrála sladký a melancholický valčík. Byl opojen tou hudbou, jakoby se napil čarovného nápoje.

Pohledl na Zdenu s divným, zálibným pocitem, který se rychle zkalil. Vedle Zdeny seděl mladý muž jemných líci a krásných jasných očí, jenž se ke Zdeně naklonil a tiše jí šeptal. Líbezný úsměv, jenž se na tváři Zdenině rozložil, byl jemu odpovědí.

Cyril se zklamaně odrazil. Táž krásná, mladistvá Zdena, která již již vcházela do jeho otevřené duše, vznesla se rázem do výše, jakoby před ním unikala.

Seděl chvíli smuten a zamyšlen, patře na zbořené hrady svých prudkých nadějí, ale pak se v něm ozvala síla, síla té mladosti, která si troufá dobývat, zvítězit. Už chtěl vstáti a představiti se paní Remešové, ale v tom ohlašoval zvonek začátek nového aktu.

Sledoval hru, sledoval herce a stále mu cosi ze hry té unikalo. Pozornost jeho se rozdvojovala. Odbíhal očima s jeviště ke Zdeně anebo k mladému, sličnému muži, jenž seděl — jak asi šťasten! vedle Zdeny.

Po druhém jednání jakoby puzen nezkrotnou silou povstal a řekl ke starší dámě před sebou: »Paní Remešová, snad se už na mne nepamatujete — na Cyrila Rafaje?«

Paní Remešová obrátila se napolo k hovořícímu a s nadzdviženým obočím řekla své podivení: »Pan Rafaj — ach! Těší mne, už jsem vás tak dlouho neviděla.«

Podala Cyrilovi svou masitou ruku, kterou on beze vší snahy silně stiskl.

Paní Remešová obrátila se k dceři: »Zdeno, za námi sedí pan Rafaj — pamatuješ se? Bydlel u nás před šesti lety.«

Zdena se ohledla do zadu. Její krásný obličej hleděl teď tváří v tvář Cyrilovi. Obličej ten ho zmátl, oslnil nadobro.

Uklonil se a řekl: »Nebyl bych vás už poznal.«

»Také bych vás nebyla poznala, kdyby mne nebyla maminka upozornila,« odřekla Zdena pružným, lehoučkým hlasem, jenž jako sladký šepot proletl sluchem Cyrilovým.

Paní Remešová obrátila se k mladému muži a představila mu Cyrila.

Mladý muž se obrátil, řekl úsečně, plynně: »Balcar« a podal ruku Cyrilovi, jenž ji lehce přijal, jakoby se bál jemné a hladké ruky, která proklouzla svalnatou selskou jeho dlaní.

Zdena obrátila se k Balcarovi a něco s ním šeptala.

Cyril přisunul židli k paní Remešové.

»Jak se vám vede, paní Remešová?« otázal se svým tichým hlasem.

»Děkuji, pomalu stárnu,« řekla mu s úsměvem paní Remešová.

»Nezdá se, hned jsem vás poznal,« odřekl Cyril ze zdvořilosti a mlčky utrhl pohled na Zdenu.

»A jak se vám daří?« ptala se paní Remešová.

»Mně? Sesedlačil jsem na dědině,« pověděl Cyril opravdově.

»Ach nelitujte. Sedlák je aspoň svým pánem, úplně samostatný, není pod ničí palicí,« odřekla paní Remešová.

Opět se zvedla opona. Hovor se přetrhl a Cyril ještě nepozorněji sledoval hru. Pohledy jeho odkrádaly se v pravo za Zdenou. Bylo mu horce, jakoby seděl nad vařící vodou. V očích měl mlhu, že ani jasně neviděl na jeviště. Měl ze všeho nejasnou spoustu slov a pohybů, kterým už přestával rozumět. Byl skoro unaven pozorováním, že jako zvuk vysvobození zaslechl zvonek na konci jednání.

Zase přisunul židli k paní Remešové. Vzpomínali na dřívější leta. Cyril vděčně zaslechl od paní Remešové: »měla jsem vás ráda, býval jste hodný a poslušný.« A bůhví jaké věci neodvozoval z těchto zdvořilých slov, jež měly pro něho nesmírný význam, že si je uložil v tom koutku duše, kam se jen ukládají památné, pro život významné věty.

Po čtvrtém aktě řekla mu paní Remešová: »Proč k nám někdy nepřijdete? Jakoby jste na nás zapomněl. A my jsme vás nejednou vzpomínali. Navštivte nás někdy!«

»Děkuji, přijdu některou chvíli,« odřekl Cyril, šťasten a blažen.

Pohlédl úkosem na Balcara a hlavou prošla mu jakási zlomyslná myšlénka, která mu nevýslovně lahodila. Rychle súčtoval všecko, co mu paní Remešová řekla, podtrhl rychle a řekl si v duchu: »může to být, může to být.«

Pomíjel očima Zdenu a hovořil výhradně s paní Remešovou. Myslel si, že má čas, že může čekat. A v této myšlénce byla cele ta jeho tichá, selská důvěra, jež seje a čeká, čeká den ze dne, po měsíce až ke žním.

Po posledním aktě rázem se společnost zvedala. Šumělo, hlučelo sálem, jakoby vítr, který společnost přihnal do divadla, zase ji zpátky hnal z divadla. Též paní Remešová se Zdenou i s Balcarem braly se k odchodu.

»Těšilo mne, ale na slib nezapomeňte!« řekla paní Remešová s lehkým pokyvem hlavy.

»Budu tak smělý,« odřekl Cyril.

Cítil, že fráze, již řekl, nebyla jeho, nýbrž bůhví z kolikáté ruky vypůjčena. Zdena se lehce uklonila. Ve tváři její byl úsměv, ale kdož ví, zda platil jemu. A přece přijal jej skoro jak nesmírné dobrodiní. Balcar řekl jen krátké »poroučím se«, Cyril mu oplatil podobně a jenom paní Remešová ještě se k němu obrátila.

»Ještě zde zůstanete?« tázala se ho navlékajíc rukavičku.

»Nevím,« odřekl Cyril a hleděl jak paní Remešová, Zdena i s Balcarem smísili se s proudem, až se v něm ztratili

Cyrilovi se zdálo, že by nejraději usedl na židli ve prázdném sále, sklonil hlavu a myslel, snil dlouho do noci o ní, o Zdeně. Ale vstal, jakoby schvácen podivným pudem, aby ještě okamžik spatřil Zdenu, leč ona už zmizela v davu.

Vtlačil se mezi zástup, jenž se kolísal a pomalu postupoval ku předu, lačnýma očima hledaje Zdenu — a už ji nespatřil . . .

III.

V předpokoji pocítil na rameně něčí ruku, jež se ho lehce dotekla.

»Jsi ty to, Cyrile — kde se's tu vzal?« zaslechl v témž okamžiku otázku, v níž bylo opravdové podivení.

Hned se obrátil za hlasem.

Před ním stál silně zarostlý mladík se zdravým, ale poněkud ubledlým obličejem a s prudkým, svítícím zrakem, oblečen trochu podivně, skoro až nedbale. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

JAR. SVOBODA:

MÁ PÍSEŇ.

Vylétla píseň z duše mé
nad pole širá, zelená.
Zalká-li skřivan u oblak,
to bude její ozvěna.

Vylétla píseň, útěcha . . .
‚Kdy navrátíš se ke mně zpět?‘ —
— »Až přejde jaro, léto tvé,
až v podzim spadne slední květ,«

»tvá píseň smutná, toužící
se vrátí, bude s tebou žít,
bude ti v srdci burácet,
bys nemoh', nemoh' zapomnít.«

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Jak pak by ne! Kamarád můj Doubek, já a jedna ženská jsme je spravovali, od purkrabství vedou, celé jsme je prolezli. První výstup je na hradě u Jiřího, ten, co zabijí saň, víme? Až na Bílou Horu jsme šli pod zemí, holečku!«

»A nebáli jste se?« řekla Zuzanka.

»No, zrovna nejlepší to nebylo, byl to špacír!«

Alois Farář se vrátil a postavil na stůl balíčky v modrých papírech. Baruška se Zuzankou rozbalovaly a rovnaly na talíři sardinky, sýry, salám, uzenky, bonbony. Farář, maje obě ruce v kapsách, obcházel stůl. Pepíček se usadil s dýmkou na své místo ke stojánku s knihami.

»Tos měla udělat až na svatýho Josefa,« zakýval hlavou, »ale což, to zas já dám béne.«

»A tak jak to bylo pod zemí.«

»Tam u Thurnů? A to je zahrada před palácem, o jé, kdybyste se tam mohli podívat, Alois tam byl jednou, ten to ví. Jsou tam kapličky z rampouchů, a sochy, jeden je s flautou, jeden se šípem. A všelijaké sochy. A ta jedna — chceme ji opravovat dole — a ona, jako když chce tancovat, se otočí a jak se otočí, vidíme schůdky pod ní do země dolů. I šli jsme po nich a přijdeme do tmavé chodby. Neptejte se, jak jsme se divili. Lezli jsme příkře vzhůru k dámenštiftu. A najednou se otevře před námi jeskyně jako ten pokoj velká. A v prostředku stojí ohromný sud. Zůstali jsme jako když do nás uhodí. Co v tom sudě asi je?«

»To je zvláštní,« protáhl Farář.

»A co tam bylo, Pepíčku?« vykřikla Zuzanka.

»Počkej, troufali jsme si nejdřív jej ohmatat. A povídám vám, rozsypal se jako zprachnivělá rakev, všecko i ráfy opadaly jako prach.

»A nic tam nebylo?»

»Víte, že se usazuje z vína kámen, a ten sud vám byl vnitřku celý z takovýho kamene. To jsme hned poznali, že je tam asi víno, proč by jinak byl dřevený sud ještě vespod kamenný. Svítili jsme si a honem nahoru pro nebozez. A přišel portýr a lidi ze zámku a kde kdo. A začli jsme vrtat. Víno, víno tam bylo zrovna hustý, to bylo kolik set let starý. Takový víno nepil nikdo z celý Prahy.«

»To je zvláštní,« řekl Farář a bleskl očima nahoru, dolů.

»Ale víno jste měl přinést, pane Alois, vzpomněla si Zuzanka a chroupala pražené mandle.

»Můžem doskočit.«

»Moh' jsem tam v zámku přijít o život,« rozpovídal se Pepíček a hladil zelenou kočičku na dýmce.

»Spravovali jsme nahoře a místo chodit schody pro sloužící, chodili jsme po panských, širokých, ty se tak netočily, vedly hezky přímo. I jdu a vždycky mi nohy klouzají, jednou jsem se i s putýnkou natáh'. A jednou vám zase vyjdu a jsou na schodech tepichy. I povídám si: to je sem dali, aby mi nohy neklouzaly a jdu hezky pohodlně nahoru, putýnku tam postavím a krátčím si po tepichu zase dolů. A jak jdu — v tom proti mně starej hrabě a míří mi flintou zrovna na srdce. Ale na štěstí to vidí lokaj a volá: »Dou pryč, dou pryč.« A já běžím nahoru. Třásl jsem se jako ta stará osyka na Kampě. Já nevěděl ovšem, že vrchnost pan hrabě přijel a že je v zámku. A on zas myslil, že ho jdu okrást nebo zamordovat. Ale pak už se mne nebál, pucoval jsem mu s lokajem fajfky, ale on nikdy nemluvil, jen ukazoval — tak tuhle — a ruce napřáhl a šel. Ten měl kuřáckej pokoj, to bys koukal, Alois. Já bejt bohatej, dal bych si dělat fajfku celou vykládanou stříbrem.«

»To já vám, Pepíčku, koupím, až budu hrát na divadle.«

Někdo zaklepal a vešel Baruščin materialista. Petr. Pozdvihl oči a zastavil se jakoby se ulekl, že se zmýlil a vešel do cizího bytu.

Smích ho uvítal, Baruška mu pomáhala ze svrchníku a vtáhla ho ke stolu. A už před ním stála sklenice s čajem.

»Víno, víno,« volala Zuzanka a vytáhla zlatník a plácla jím zase na stůl, až sklenice zařinčely.

Alois Farář vyrazil ze dveří. Materialista se díval s úžasem na Zuzanku, jakoby se rozpomínal, zná-li to děvče, jakoby si jí poprvé byl všiml.

Pepíček zase nějak stáhl obličej starostlivě a zasmušil se. Holubička u stropu se zakolísala.

»Jen aby ses nevydařila . . .« zabručel do dýmky a zatočil zelenou kočičkou.

Zuzanka jediná ho slyšela a rozuměla, co povídá. Stáhlo se jí hrdlo úzkostí. Bylo jí, jakoby na ni někdo šlápl, na ni, zrovna na prsa. A touží la ven, ven na vzduch . . .

»Půjdu se podívat k babičce,« řekla smutně, jako zadřímle, »pijte zatím sami na moje zdraví.«

A už se k nim nevrátila.

X.

Byl modrý pozdní večer, zavlhlý jako olíbaný tajemstvím jara.

Zuzanka šla úzkou křivou uličkou, která se vinula k vysokému domu, kde bydlil její malíř, kolem rohu, na kterém hořela petrolejová lampa, zahnula ke starému kostelíčku, ve kterém dole prodávají uhlí a dříví. Všude bylo ticho a prázdno, jen z hospody v tonu vysokém dosud břinkal

klavír tak nějak zoufale, jako cvakání kopyt uštvaného koně, který za chvíli padne.

Zuzanka zmizela ve stínu za kostelíčkem, kolem něhož se krčí domečky tiché a nizounké, jako pohádka o ztraceném princi a kde se na protějším domě chmuří snivé ambity, zamyšlené jako smutek života. Stála na prostranství bývalého klášterního domu. Zastavila se u plechového, vysokého kříže s Ježíšem a modlila se. Okénka domečků byla osvětlena, i okénko vedle Krista svítilo, jakoby v kostelíčku duchové sloužili tajemnou mši. Na nádvoří bylo ticho, nikde ani živé duše. Podívala se zase na Krista na kříži s tou prohnutou stříškou, vedle něho černal se do výše kmen stromu, jako druhý kříž. Pokřižovala se a vzdychla, a veběhla do ulice a vzhůru po schůdkách. Zastavila se ve stínu nedaleko domu, kde bydlel malíř. Kos na prohnuté větvi staré hrušky u vody před chvílí zpíval, a umlknul. Jez hučel, jakoby si nářkal. Ve výši třásly se hvězdy rozptýlené jako po různu zavěšené lampy. Po řece tiše a zvolna pohybovaly se loďky pátrající po včera utonulé dívce. Všecko se kolem temně modralo jako nesmírné vody moře. Lucerna u domu házela na chodník dlouhý, oranžový pruh.

Zuzanka přemýšlela:

»Bože, svět je veliký a daleký, a plný měst a lidí, a já tu stojím taky. Kde je Pán Bůh? Někde za těmi hvězdami, ale kde je za těmi hvězdami, když každý ten plamínek je celý svět, jako ten náš? A taky se tam asi lidi krčí jako já teď zde a taky po ulicích chodí a pole orají. Ale kde je Pán Bůh a kde je nebe? Není konce? Ale jak to — není konce? A je možná, aby nás Pán Bůh najednou všecky viděl a všecko slyšel, a naše osudy řídil? Já tady chci čekat na malíře a Pán Bůh taky chce, abych čekala? Chci já, protože chce Bůh? Nebo On Všemohoucí chce, že chci já? Já mám vůli svobodnou, ale bez vůle Boží ani vlas s hlavy nesejde. A proč tedy všickni jsme a proč nejsme všickni stejní, proč jsou žebračky a svíčkové báby a cihelňáci a malíři, a bohatí páni a hraběnky? A proč já nejsem hraběnkou?«

Zuzanka se náhle zachvěla jako tenká opuštěná třtina ve větru: hle — malíř vyšel z domu.

V stínu rychle přeběhla ulici, sklonila se ku prahu domu na místo, kam šlápl — políbila to místo, vztýčila ruce a zase je schýlila, a tichounce kráčela za ním. Šla za ním. Hlavou pohodila a šla lstivě jako kočka z pozdálí, aby jí nespatřil a aby jej ona neztratila z očí. Něco velikého se s ní dělo. Kam on půjde? Srdce se jí třáslo, slyšela jeho tlukot. Co si vzpomněla? Uzounkou, vlhkou, zvlněnou ulicí proběhla. Modré barvy uhasly a všecko se potahovalo šedí: ulice, nebe, vzduch. Jen hvězdy hořely vysoko s klidem tak nezměněné, jako příkaz Neznámého.

Šla dál a dál. Měla v duši tušení celého dravého města, kterým procházela, cítila posvátně nad sebou vysoké věže s hlaholivými zvony, zprohýbané římsy domů a kostelů, průvody zčernalých soch na pažení mostu i na vroubení kostelů a portálů paláců, cítila jarní vlhkost vzduchu a dýchání země a otevírání se větví zapadlých zahrad.

Už byla na prostranství před Mikulášským chrámem, kde babička stává žebrajíc, a kde už nahoře ve věži spí starý Landa a stařenka Líza. Kyvadlo hodin cvaká a zvony mlčí — všecky teď mlčí . . . i mdlý Mikulášek — i Maria . . . . Přešla místečko, kde prodávala Mikuláše a čerty, a stoupala za malířem vzhůru.

Kam asi jde? Kam? A tak rychle kráčí, že mu sotva Zuzanka stačí. Cítila žhavou touhu dotknout se ho. Přiblížila se mu v Ostruhové ulici směleji. Dotkla se nepozorovaně jeho šatu. A zase tichounce se vzdálila.

Ach, kam on asi kráčí? Bylo jí jako ženám v starém zákonu, jakoby kráčela za Kristem, aby byla spasena. Už minuli dům u Dvou slunců a tamhle vznáší se palác Švarzenberský, klášter Barnabitek — — a dál, dál — Potácela se jako ve snu. Měsíc v srpečku zářil nad setmělým Petřínem. Hodiny bily devět.

Věže vstávaly z podivně zkomponovaných střech jako zázračné vztýčené květy, linie Petřína se temně prohýbala, unaveně klesala k městu, a věže Strahovské černaly se v zazelenalém pozadí oblohy jako poutnické město rozkošných modliteb.

Barvy mizely, a jen tony šedi a černi mluvily vzdychavými akkordy.

Malíř hleděl dolů do tajemných záhybů města tmavých a zabledlých s žlutavými světly, jakoby smuten přemýšlel nebo s bolestí tvořil nějakou báseň. Zuzanka krčila se nedaleko něho u zdi. Sedla si unavena na zem. Byli sami zde pod tím nebem otevřeným a tichým. Dívala se na temný obrys jeho postavy a lekala se, že se mýlí, že on zmizel a cizí muž teď hledí dolů na město.

Ne, — je to on. A kam on jde? Dál a zase dál. Bílý, němý královský hrad a bílé věže za ním a ta drahá, drahá zelená věž nejkrásnější, ta květina nesmrtelná — a pak ticho paláců a klášterů a náměstí. A dál. Kam on jde?

Zuzanka div neklesla, jak se zachvěla pohnutím a připadalo jí, že už zítra nebude žít. Už jen dnes. Jen dnes. Strach ji uchvacoval, kam ji zavede tmavá postava muže, který se pohybuje před ní.

Došli až k Loretě. Věž se zvonečky Marianských písní temně plovala ve vzduchu a kadeře zdí a portálů a střech se usmívaly do tajemného mlčení noci. Černínský palác s celým průvodem sloupů jako kolos těměl se naproti Loretě drobounké. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

MLADÁ BOLESLAV.

Pod tajuplným Chlumem, jenž asi hlavní tepnou kraje býval a v jehož roklině pověst k věčným dřímotám uložila propadlé město, na stoku Jizery s Klenicí. na jejímž prameništi u velikou a záhadnou noc slunovratu v pradávných dobách předkové naši ohně zažíhali, celému kraji vévodí starý hrad, šedavá, gigantická iniciála města Mladé Boleslavy.

Město stalo se moderní tepnou kraje, hlavou požehnaných lánů a jeho městeček a dědinek. Výborná znatelka kraje i lidu pí. B. Hoblová tesknì sice žaluje, že mnoho se proměnilo ve způsobu života, i tvářnost dědin je z části jiná, znenáhla mizí stará stavení dřevěná s pestrým nábytkem, lituje toho, že kolovraty již nehrčí o veselých přástkách, besedy z rodin že namnoze přenášejí se do hospod, kde rolník zvykl častěji mimo dům prodlévati a více než jindy utráceti, v rodinách poměr mezi hospodáři a čeládkou je uvolněn, nejeden pěkný mrav že upadá v zapomenutí s malebným krojem starým — ale s důrazem zaznamenává, že přece nezanikla dávná přímost a prostota mysli, věrnost danému slovu, pracovitost a láska k rodné půdě, zdravé jádro povahy lidové že zůstává nedotčeno.

Snad již za Slavibora, otce svaté Ludmily, v polovici desátého věku povstal hrad Mladý Boleslav. Slavnou a velkou historii má hrad i město. Vladaři jeho, pánové z Michalovic, mnoho světlých stop tu zanechali. Morová rána válečná, ve které měšťané věrně stáli k Táborům, má v historii města svou kapitolu; po ní píše kronika o zlatém půlvěku zásluhou rodů z Cimburka a z Krajku. Ke hmotnému i duchovnímu rozvoji spěje město od té chvíle, co stalo se mocnou baštou Jednoty Bratrské. Sedmnácté století vychrlilo na město všechny svoje hrůzy. Osmnáctý věk zastoupen je v historii města řadou letopočtů, jež přinesly pohromy, z nichž dlouho se nemohlo město vzpamatovati. Za císaře Josefa město volněji si oddychlo a století následující hojí rány požehnáním, jež městu kyne z rozkvétajícího průmyslu a ze vzmáhajícího se školství.

Dobu nynější výmluvně označují tyto tři statistické milníky: Roku 1880 měla Mladá Boleslav 9681 obyvatele, do roku 1890 obnášel počet duší 11.518 a r. 1900 vzrostlo obyvatelstvo na 13.482 hlavy.

Zvláštního rázu dodává Mladé Boleslavi její poloha a nejvýrazněji ji karakterisuje kamenný obr, čnící na sráznych stěnách ostrožny. Slavné doby vlády pánů michalovických a krajířských vanou ze siláckého stavení, v němž už od časů josefinských má svoje útočiště vojenská posádka.

O zámek — dočítáme se v díle »Čechy« — drahně let obec vedla spor. Ač město hrad koupilo a zaplatilo, pozdější vrchnost kosmonoská, hrabata Černínové, upírali Boleslavi právo držení, ježto jejich předchůdce peněz, položených u královské komory, nevyzdvihl a fiskus jich zatím upotřebil. Nežli spor byl skončen, zámek spustl, neboť v době švédské hrůzovlády sami občané rozbořili stavbu, aby nebyla baštou nepříteli. Stalo se to sice po rozkazu císařském, ale ještě více ze škodolibé mstivosti. Od těch chvil chudina i obec braly tu stavivo. Hrabě Humprecht Černín dal zámek mnichům Augustianům r. 1665, než ti ho mnoho neužili. Konečně po 83 letech, r. 1678 Boleslav došla práva a zbořeniště jí postoupeno. Konšelé pronajali místo všelijak: zvonaři Priqueiovi, potom k ubytování procházejících vojsk, až r. 1780 hrad dostal se vojenské správě.

Jdeme-li do města od nádraží, v němž mají dráhy česká severní a severozápadní svoje křižovatky, projdeme svěžím údolím pojizerským, předměstím Podolcem a starodávným příjezdem, z něhož naskytá se zajímavá podívaná na řadu staroměstských domů na vysokých podezdívkách, do města bývalou branou, z níž zbyly pouze dva sloupy. Ocitáme se v nejstarší části města, na Staroměstském náměstí, na němž jenom několik domů připomíná nám starobylý ráz města.

Uzounkou uličkou, zvanou »myší«, dostaneme se k památnému Templu, starému domu šlechtickému s pěkným portálem, provedeným ve vladislavské gothice. V paláci umístěno je nyní krajinské museum, jemuž bohatostí a vzácností sbírek hned tak jiné krajinské museum se nevyrovná. Přední chloubou jeho jsou slavné kancionály, z nichž bratřina pěla krásné svoje zpěvy.

Jdeme-li hlavní třídou města, Železnou ulicí, povšimněme si domu, v němž narodil se spisovatel Alois Vojtěch Šmilovský, jenž tu mnoho zlatých zrn vyrýžoval a zajděme na Komenského náměstí, kde na místě bývalých hradeb mezi Starým a Novým městem zbudovala pokročilá obec svoje bašty moderní. Zde dominuje veliká stavba, v níž umístěno gymnasium, úřady obecní a divadlo, v němž divadelní hry pořádá jeden z nejpřičinlivějších sborův ochotnických (Kolár). Tichá a opuštěná kollej piaristská dumá v zahradním zatulení o staré svoji slávě. Zde »na hoře Karmeli« sídlíval slavný bratr Lukáš, druhý zakladatel Jednoty, hlava církve bratrské a tu vznikla proslavená škola bratrská a zahájena tiskařská činnost, jejíž péčí vzešel první český herbář a první mapa naší vlasti z r. 1518, na které Čechy mají podobu okrouhlou a jsou obráceny docela naopak, jak nyní mapy jsou kresleny. Nový sbor bratrský vysvěcen po vpuzení bratří r. 1624 ke cti patrona české země sv. Václava. Císař Josef II. chrám zrušil a vybývalém sboru bratrském umístěno vojenské skladiště.

Zabloudíme-li v poetické místečko za řadou domů při jižní straně novoměstské, na starý hřbitov s kostelem sv. Havla, rozevře se nám do údolí krásný pohled. Na svatém poli věčný sen dřímá matka Bedřicha Smetany.

Město v posledních desetiletích vyrazilo ze stí-

sněných svých prostor. Kdežto v Pojizeří vyhledaly si vhodnou půdu továrny, z nichž pod starým hradem největší komplex zabírá lihovar, největší podnik toho druhu v říši, vrhlo se stavební podnikatelství moderní na stranu opačnou, na severovýchodní cíp města za klášterem a na onu stranu pozemků, jež protíná silnice ke Kosmonosům. Poetické zahradní zátiší, zamilované procházíště studentů, změnilo se v několika málo letech k nepoznání. Zde se město obrozuje, zde roste nová čtvrt mladoboleslavská tak rychlým tempem, jakým pochlubiti se může málo které město české. Když se svého času zakládal v těchto končinách nový hřbitov, jistě se toho nikdo nenadál, že tak záhy kolem města mrtvých vznikne nové město živých. Rozvoj průmyslu a obchodu je tu tak utěšený, že město je vlastně na počátku svého rozkvětu. Domůže-li se i toho, aby nádraží přeloženo bylo blíže ke hlavnímu středisku, vzroste význam města netušenou měrou. Ve svém programu má zastupitelstvo ještě tři veliké úkoly k rozřešení — je to předně stavba řádných jatek, hlavní sběrací stoky a konečně regulace Jizery a Klenice.

Stavba nových a nových továrních podniků, jež stanoviště svoje volí blíže k Jizeře, dala vznik veliké osadě dělnické, jejíž budovy velmi pěkně na svahu stráně se vyjímají. Nejvíce dělnictva zaměstnává továrna na vlněné zboží Ig. Klingera (2100), akciový lihovar a lučebná továrna (430), továrna na voskové svíce Fr. Sezemského (nyní v konkursu) 280, továrna na velocipedy a automobily firmy Laurin a Kliment (120), továrna na mýdlo a voňavky K. Hudce (65), továrna na mýdlo firmy V. B. Goldberg a zeť (48), továrna na hospodářské stroje a slévárna Ant. Dobrého (100), akciový cukrovar (150), škrobárna M. Reisse (30); mimo to jsou tu tři umělecké válcové mlýny.

Mladá Boleslav je městem ryze českým, v jehož středu žije jen 176 Němců; židé, kterých je tu 566, mají zde soukromou školu židovsko-německou a zpěvácký spolek »Harmonia«. Na zdejším hřbitově židovském, na vysoké vršině umístěném a náhrobními kameny posetém, odpočívá »výsadní žid«, první žid-šlechtic Jakub Bašševi z Treuenburku, zlé paměti.

O školství stará se město vzorným způsobem. Je tu c. k. vyšší státní gymnasium, (zajímavo jest, že piaristské gymnasium přeloženo sem bylo r. 1754 z Kosmonos), c. k. vyšší státní reálka, všeobecná řemeslnická škola, obchodní škola, škola pokračovací a škola rolnická, nalézající se na gruntě někdy pánů Hrzáňů a proslulého doktora Martina Borbonia z Borbenheimu.

Počátkem sedmnáctého století, jak zaznamenal kronikář, po druhé slynouc jako sídlo Mus i věd i blahobytem, zvána byla Mladá Boleslav »matkou chudých«. Již za starých časů nemocní města vyhledávali. Slavnou svou minulost dotvrdilo město zbudováním nemocnice, kterou spravuje znamenitý a na slovo braný lékař císařský rada dr. Kopfštein. A zrovna tak, jako tomu bývalo za časů učeného bratra a znamenitého lékaře Mikuláše Klaudiana, proslulého impressora, je tomu i nyní, kdy z dalekého okolí nemocní do města putují a uzdravení své tu vyhledávají. O své strádající občany pečuje město jednak v městském chudobinci a chorobinci, zbudovalo sirotčinec, má opatrovnu, jesle (spolku paní a dívek, jenž rozvinuje činnost neobyčejně horlivou a ušlechtilou); pro studující je zde biskupský konvikt.

V městě není sice ještě veřejné knihovny, ale za to jsou tu dvě veřejné čítárny, jež znamenitě prospívají. Každá čítárna vykazuje denně průměrně 30 navštěvovatelů. Čítárnu lidovou vydržuje sdružení spolků místních, čítárna akademického spolku »Jizeran« je směru sociálně-demokratického. Překvapuje, že návštěva zdejšího znamenitého musea, které spravuje spolek krajinského musea a podporuje městská obec, je slabá.

Správa města stará se o zvelebení obce příkladným způsobem. Postarala se o řádnou vodárnu nákladem čtvrt milionu zlatých, která čerpá turbinou vodu z výborného a vydatného pramene pod městem do města, vystavěla betonové kanály nákladem 200.000 zl., provedla dlažbu chodníků (40.000 zl.), zbudovala měst. cihelnu za 75.000 zl., kasárna zemské obrany a vojenské skladiště za 400.000 zl., měšťanskou školu za 140.000 zl., řemeslnickou školu za 50.000 zl., dívčí školu za 83.000 zl. a připravuje se ke stavbě nové tělocvičny. Nynější útulek »Sokola« upraven z jatek před dvaceti lety.

Časopisy vycházejí tu čtyři (v závorce uvedeno, kolikrát měsíčně) a to Jizeran (8), Mladoboleslavské Listy (8), Stráž Osvěty (2) a Stráž Pojizeří (2).

Město se svým starobylým rázem . . krásný pohled celkový je na Mladou Boleslav se železniční zastávky — patří k nejzajímavějším a nejoriginálnějším našim městům. Spěje rychlým krokem ke cti, aby přiřaděno bylo k nejpokročilejším a nejpodnikavějším našim národním baštám. Plní čestně poslání, jež dáno městu do vínku názvem »Mladá« Boleslav. Je svou neunavnou a neumdlévající snahou skutečně městem, jež zrovna ctižádostivě a s nadšením plní veliké poslání, jež ukládá jí předůležitá poloha a nová doba. Nedaleko za posledními výběžky města ve hlubokém údolí, pod doubravami Chlumu, v roklině Pilníček zvané, město prý se propadlo a na ohromném rovu jeho lilie zapaluje zlaté ohníčky — nahoře, na temeni Chlumu, ve valech, zbytcích prý staroslovanského hradu, bronzové památky se nalézají — a několik set kroků od grandiosního tohoto pohřebiště doba nová život tuhý a silný dala lidu a městu, jež věrno svému jménu mladým je a mladým zůstane svou tužbou a svou snahou, aby naplnilo veliké a zodpovědné poslání první stráže pod prvním Ještědem, tajuplným Chlumem, jenž hlavní tepnou kraje býval.

Dr. R. J. KRONBAUER.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

NOVÉ KNIHY VRCHLICKÉHO.

Jaroslav Vrchlický v sebraných básnických spisech vydal poslední dobou tři nové knihy: Já nechal svět jít kolem, Má vlast a Duše mimosa. Knihy tyto jeho umělecké fysiognomii nepřinášejí sice nových kontur, ale bohatě ji doplňují množstvím nových odstínů. Nálady jich nejsou tak slunečné a ohnivé, barvy ne tak pestré a žhoucí, hudba ne tak šumivá a vířivá, pýcha dikce ne tak odvážná jako v knihách minulých. Hledáte-li parallelu k povaze těchto knih, najdete ji v tichých zahradách v podvečerní stíny stajených, kde oslnivost barevných květů jakoby zemdlela, smělost jich žáru do stínu přešla a tiše jen a skrytě vyzařuje s vědomím, že má po dlouhém svitu na stlumení právo. Vše zachvívá se tu tušením večerní nádhery, vzpomínky jako vzdálená tesknicí adagia intonují ji, mír a pokoj vše zadýchává. Radostná důvěra v tento podvečer vás ovívá. — Sbírka »Já nechal svět jít kolem« je zvlášť komponována ve znamení tomto. Básník znaven šumným vírem života touží po klidném oddechu, ale klid ten nemůže plně přijít. Musí o samotě sny svojí duše tkát, v pásmo jich se zapřádat.

Hledí, vzdálen horečky životního ruchu, intensivně v svou duši, hovoří s ní, stopuje a analysuje ji a a tak mimoděk tvoří pro své já psychologický dokument, jenž zaznamenal, co mu duši rozvlnilo, co ji zbičovalo, seslabilo, a co sesílilo a zmnožilo, jak se rány hojily a jitřily znova, a jak přes ně zlomena vždy radostně a vášnivě navracela se chuť k silnému a plnému životu. Myšlenkově a citově zůstává tu Vrchlický věren sobě. Tatáž adorace práce a altruismu, tatáž láska k životu plných forem a neustále se stupňujícímu a zmnožujícímu se, totéž kouzlo bolesti a smutku, jež osvěžuje a povznáší, tatáž touha po klidu a sklon k resignaci jsou tu jako v knihách minulých. Příroda, umění a láska akceptovány tu jako hlavní páky jeho umění, s hrdostí doznány a akcentovány. Kult lásky i zde je prohlášen, třeba vykvétal jen jako květ opozdělý, v době, kdy vše se stlumilo a sešeřilo, kdy dech se nachýlil. Vedle lyrických čísel, jež podány někde zvlášť mistrně a s nezdolnou silou, zvláštního rázu je tu Omarova moudrost, klokot filosofující noty o jednotlivých momentech přírodních a životních. Básník vyslovil se tu někde zvlášť charakteristicky jako na př. »Dlouhé epopeje o recích a králích psali pěvci důmyslni, krátké epopeje lidských srdcí malých pro mou osobu jsou nejkrásnější básně.«

Resumée knihy je contrairní jeho nápisové thesi a prozrazuje silnou vznětlivost básníkovy duše, jež při každém dotyku vnějšího světa resonuje hned písní o nesčíslných variacích a již básník nemohl dáti opravdu přiléhavějšího epitheta než Duše mimosa, jak nazval poslední svou knihu, jubilejní a dostupující v jeho lyrickoepických skladbách imposantního a snad v literaturách ojedinělého čísla »padesáti.« Kniha tato náladově navazuje na sbírku »Já nechal svět jít kolem«. Básník po mnohém zklamání nedůvěřuje své síle, pochybuje o pochopení v čtenářské obci (Noční cesta) a až dojemně skromně mluví o sobě ve vstupu »S novou knihou«. Podává s tklivou srdečnosti a vzácnou upřímností konfesse svého duševního života, mluví o předtuchách stáří, jež jako dlouhý a těžký stín se před ním plouží, a o bolesti, že snad přijde čas, kdy bude mu již vše známým, a nebude lze ničeho nového vyslovit (Hora Nebo, Předtucha, Bezvětří). Ale tato obava jest hned negována celou řadou myšlenek dosud nevypověděných anebo v nové variace s novými odstíny stělesněných. Po dlouhé plavbě vírným životem básník není disharmonisován, ale pln radostných a nadšených závěrů o štěstí, krásе a radosti života. To štěstí ovšem dává mu především tvůrčí síla (Hymna ku chvále tvůrčí radosti), ale je může mít každý, je třebajen krásně a plně žít a nalézat svůj cíl právě v životě samém, neuchylovat se z jeho mezi, mít víru v něj.

»Po třiceti letech« je snad nejdojemnější, básník srovnává sebe s otcem svým, jede na jeho hrob, neb »proto ten kříž zvětralý na hrobě otcově pad, bych vrátit se musil ze vzdálí v kraj, kde jsem druhdy žil mlád.« K básni této řadí se hned báseň »Vzpomínky«, vzácná kořist pro liter. historika, jež má thematem dětský pobyt básníkův u strýce faráře. Jiným tempem již psány jsou »Moře« a »Havran«, snad nejkrásnější čísla této sbírky, v níž něžně a jemně zrcadlí se osobnost básníkova. Báseň »Havran« jistě bude patřit vždy k tomu nejlepšímu, co naše literatura má. Dokumentem pohyblivosti a vzrušivosti mistra Vrchlického, jenž zrovna dramaticky cítí, jsou lyrické mezihry, jež chtí míti něco nového: divadlo v dálce kdesi ideálné, bez místa, doby, bez požadavků obvyklých. Meziher je dvanáct o látkách mythických, biblických klassických i renaissančních. Lyrický dialog byl nejlepším jich rámcem, v němž nejvíce doma byla mluva velké poesie, mohla volně křídla rozpínat a plně se rozšumět, volně podávat quintessence dramat lásky a ještě v nich jen okamžiky nejradostnější. Mezihry ty jsou laškovným finalem této delikátní knihy, tak vnitřní a hluboko v duši pohřížené, jež chtěla se asi plně v sebe obrátit a stulit, když s vlastenecké tribuny byla promluvila knihou předchozí »Má vlast«. Patriotism český neustálými a odvěkými štvanicemi zvlášť ostře zahrocený, zrovna nervosně dráždivý a svrchovaně vážný vyvolal celé řady plamenných slok u všech českých básníků bez ohledu na umělecké vyznání. Vrchlický splatil mu také bohatou daň, ale v podvečer života uznal přece ještě nutným prohlásit svoje vlastenecké Credo knihou, jež vedle básní »Na domácí půdě« z r. 1889 a »Nálada pohádek« vykazuje celou řadu básní nových. Kniha tato jest vlastně nepřímou apologií národního charakteru Jar. Vrchlického. Jeho universalism, jeho potulky cizími uměleckými kulturami a kořistění v nich pro zúrodnění lich domácích přiváděly neoprávněnou skepsi o uměleckém češství Jar. Vrchlického. Skepse ta se

tradovala přes žár češství ze Selských ballad, Legendy o sv. Prokopu, dramat vlasteneckých, a ani dnes není plně odstraněna. Snad odstraní se, až plně se vyhraní umělecký charakter český, utvářející se v průvanu myšlenkových cizích proudů, až přesně se odliší, kde tepna lidové duše netknuté cizinou bije a jak, do jaké míry ji zbarvilo její zvláštní a tolik tížící a doléhající okolí.

Českost svých kreseb Vrchlický zvýšuje lidovými zpoetisovanými obraty a obrazy a pak hlavně tím, že přiměšuje v ně pohádky, ballady a pověsti lidové, jak ukazují Na mrtvém rameni Labe, Zlatý Květ Kapradí, Vodník a Začarovaný les. Popis není mu však účelem, zvroucňuje jej vzpomínkami svými i národnostními. Ukazuje na místa mu drahá (Chaloupka, Večer na mrtvém rameni Labe) a často odkládá štětec malíře, a unešen hymnicky kraj apostrofuje a hledá cesty, jak zmnožit jeho síly. Dokladem toho lze citovat uchvacující Modlitbu na horách, jež pendantem může mít jen podobné tužby Nerudovy, Čechovy a Macharovy.

Středem všech těchto kreseb jsou Pražské obrázky. Básník žije v Praze, zná každý kámen, a kdykoli vyjde v své drahé město kamenné, vždy historické tradice jako milá rodina jej obklopí a provázejí a vyvolají legiony nových meditací. Půda zrovna pálí vzpomínkami, a není větší rozkoše, nežli ten úpal znamenat. Básníku je vše neskonale drahé, ulice nahradí mu lesy i hukot oceanu; jimi bloudí, paralelisuje minulo s přítomnem, naříká a protestuje, kráčí-li kol něho vše bořící »bestia triumphans«, raduje se, kdekoli se staví nový český dům a šeptá si, »že »vnuk nesmí v nové Praze starými třást pouty, a že musí být Praha teď jen naše.« Touží po zvýšení socialního blaha, obrací se pln něhy k nejnižším kastám a zpívá jim dojemné písně útěchy a živného soucitu, z nichž Betlem, Vzpomínka vánoční, Vyhlídka a Obětem katastrofy v Mostě působí nejsilněji.

Mnoho je toho u nás si ještě přát, mnoho toužit, jak pěkně vyslovily Touhy a vzlyky, plné zanícení a hlubokého nadšení pro všecky potřeby národní. Písně nad sochami Prahy, apostrofy řek s akcentem na historism, Píseň Chodů s refrainem »ó pozor dejte, vrah je vedle, vy víte, uchvacující, bolestníci a přece plné vzdoru »Oko«, nádherná apostrofa českých žen a volání jich k národní práci »Popelnice«, silná »Píseň zvonu na poplach« s burácejícím závěrem »Ven z loží, ven! Noc budiž den! O krev, o zrada, vlast padá cizáku v plen, o ven« zařadí se vždy k nejčeštějším písním a hymnám našim a budou vždy vzácnými dokumenty nejvyšší mety patriotické poesie české. S radostí a pýchou vždy budou recitovány a evangeliem vzdoru, síly naděje i útěchy pokládány Slzy Vyšehradu, kde lyrism básníkův v notě národní kulminoval a vzkřiknul silně a úchvatně celou tu křivdu na nás páchanou, již není sice stále konec, ale přijde, přijde! Ston ten je plný zoufalství, ale přec šlehá z něho vzdor a síla, naděje a víra v lepší příští: »My stále nevěříme v klekání, leč v jitra žalm, jenž čeliti má týrání.« Básník modlí se, by nemusil nikdy přestat lidu zpívat o naději. Naděj, nadšení, vzdělání, práce, vzdor a vzrůst vlastní síly ustavičný, to jeho jediné prostředky k budoucnosti lepší. Hymnická tato a nadšeně pro činnorodou lásku k vlasti zapálená kniha měla by být na každém stole českém chlebem pro duše živným, měla by zažžíhat tu nadšení a utužovat páže k bojům hrozícím. V tom snad by byl nejlepší vděk pěvci »Mé vlasti,« neb tak jedině by se splnilo jeho vznešené přání: Než zavru k poslednímu spánku oči, to aspoň chtěl bych viděti jen z dáli, že smutku mrak, jenž naše viny halí, ustoupí slunci, jež k nám pro vždy vkročí. —*apržk.*—

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

* **Ferdinand Marjanko.** Nezemřel jako aktivní novinář, ale svoje válečná léta žurnalistická si vysloužil. Skonal v mužném věku, naplniv život poctivou a neúmornou prací. Ze semináře, kde ho všechno tlačilo a tížilo, rovnou přešel k redakčnímu stolku. Jako redaktor »Krakonoše« začal, nějaký čas působil v redakci »Brousku« a odstěhoval se do Slaného, kde založil týdenník »Svornost«. Zde zažil všechny slasti a strasti venkovského novináře, jímž byl plných patnáct roků. Když pak »Národní Politika« začala mohutněti a hledala redakční síly, vyzván byl Marjanko ke spolupracovnictví v tomto listě. Bylo o něm známo, že je novinářem intelligentním, moderním, svědomitým a což hlavně na něho upozornilo, naprosto čestným a bezúhonným. Ale Marjanko dlouho v redakci nezůstal. Jeho národohospodářské vědomosti, jeho konciliantní chování a jeho příslovečná píle a svědomitost byly hlavními pohnutkami k tomu, že ho »Ústřední hospodářská společnost pro království České« jmenovala svým tajemníkem a že mu svěřila redakci svých »Českých hospodářských listů«. Jak si společnost svého dlouholetého a neunavného pracovníka vážila, toho podala pádný důkaz aktem humanity, kterým zabezpečila vdově jeho dobrovolně slušnou vdovskou rentu. Svému povolání věnoval se zesnulý se skutečným zápalem a bylo to zejména pořádání svatojanských hospodářských trhů, jimž věnoval se Marjanko s celou duší a které připravoval a řídil se vzácnou prozíravostí. Smrt překvapila ho náhle a zákeřně v době nejpilnějších a nejenergičtějších příprav. V Marjankovi odešel nám milý, sympatický, vzorný občan, tak čistý a bezúhonný, že ani nepřítel, — je to veliké slovo, ale o Marjankovi možno říci, že snad neměl ani jediného — nenašel by na něm poskvrny. Koncem let šedesátých, než tíha existenčních starostí ho udolala, patřil Marjanko mezi nejpilnější literární pracovníky. Se zvláštní zálibou překládal Anakreontovy písně, které roku 1884 vydal souborně ve Slaném. Napsal řadu původních povídek, přeložil několik ruských románů a veseloher a množství drobných povídek. Marjanko byl členem Spolku českých žurnalistů a Pensijního fondu jeho. Oběma těmto stavovským organisacím českého novinářstva prokázal zesnulý služby platné. Zesnul tiše o 5. hodině ranní ve středu dne 13. května a pochován byl k věčnému spánku v místě svého dlouholetého působiště v Slaném. —*r.*

\+ **Historik W. W. Tomek,** autor monumentálního díla »Dějiny města Prahy«, naplní dne 31. května t. r. pětaosmdesátý rok svého života.

⁂ K 60. narozeninám prof. dr. K. Chodounského. Bylo tomu 18. května právě 60 roků, co ve Studence u Mnichova Hradiště spatřil světlo světa slovutný český učenec prof. dr. Karel Chodounský. V den ten vzpomíná vzácného vlasteneckého vědátora nejen četná obec jeho českých ctitelů a žáků, nýbrž i neméně bohatá kolonie jeho zahraničných přátel zejména na slovinském jihu a v Polsku. České alpinské sdružení v korutanském Zejersku, jakož i četné medicinské spolky slovinské i polské mají v dru Chodounském jednu z nejpřednějších svých ozdob a jednoho z nejintimnějších přátel. Jubilár jest dnes řádným professorem pharmakologie a pharmakognosie na české universitě pražské. Svoje studia vykonal na řadě universit, jako ve Vídni, Heidelberku, Strassburku a v Paříži, r. 1870. dlel v Bordeaux a v Montpellieru, byv dvě leta před tím promován jakožto assistent dra Strenga. Po svojí návštěvě ve Francii byl tělesným lékařem knížete Sanguszky na Rivieře, později získala jej pro tentýž úřad hraběnka Aichelburgová v Poříčanech. V roce 1877. byl praktickým lékařem na Smíchově, r. 1884. docentem balneotherapie, později i pharmakologie na české universitě. R. 1892. byl jubilár jmenován mimořádným, později řádným professorem universitním, byv současně zahrnut řadou poct a členství učených společností (členství České Akademie, rytířský řád Frant. Josefa, dopisující členství »Towarz. przyjaciel nauk« v Poznani, »Towarz. lekarskiego« ve Varšavě, »Sboru liečnika« v Záhřebě, »Balneologické společnosti« v Oděsse, čestné členství »Spolku čes. mediků« v Praze, »Spolku lékařů« v Benešově, čestné měšťanství v Jezersku v Korutanech a j. v.). Prof. Chodounský proslavil se a stal se populárním zejména v poslední době svými zajímavými pokusnými studiemi o průvanu. Z nesčetné řady knih a publikací uvádíme jeho Zhojitelnost a léčení tuberkulosy plicní (1881), Některé základní rysy theoretické pharmakologie (1890), Sborník zdravotní (společně s prof. Thomayerem), Vědy lékařské (s četnými odborníky) a j. — Budiž dlouho ještě zachován věhlasný jubilár české vědě a národní společnosti naší! *S.*—

⁂ **Národopisné Museum Československé** otevřeno bylo 15. května v zámečku zahrady Kinských. Cosi jako milý pozdrav z minulosti vznášelo se nad malou, skorem jako rodinnou slavností zahajovací, pozdrav z naší nezapomenutelné výstavy národopisné, v níž spočívají kotvy tohoto našeho musea. Slavnostní řeč proslovil Fr. Ad. Šubert a nebyl jistě nikdo k tomu oprávněnějším, nežli muž, který i k výstavě národopisné dal vlastní podnět i první pronesl myšlenku zachytiti její relief trvale zřízením stálého musea národopisného. Řeč Šubertovu doplnil Vladimír hrabě Lažanský, a rádi vyslechli jsme též upřímná lásku k národu dýšící slova tohoto sympatického šlechtice, jehož jméno nesmazatelně vešlo se na výstavu naši z r. 1895. — Bylo k tomu jistě mnoho energie, vytrvalosti a pracovitosti zapotřebí, nežli krásná myšlenka o zřízení zvláštního musea národopisného vtělila se — abych tak řekl — v životní bytost, jež do světa vyvolána, měla by schopnost nejen života, ale i rozvinu dalšího. Základ Národopisného Musea Československého tvoří předměty, jež z ohromného národopisného materiálu na výstavě se nalezajícího budoucímu museu byly darovány; tito dárcové byli první mecenáši musea. K těmto darovaným věcem kupovány však ihned rozumně, jak jen prostředky po ruce jsoucí dovolovaly, ze sbírek výstavních zvláště cenné a pro zobrazení lidové naší kultury důležité předměty, dokud je vítr nezanese a nerozhází někam do ciziny. Nastala nyní otázka, kam bezpečně s tím vším. Na pomoc přispěli hrabě Arnošt Sylva Tarouca a choť jeho, rodem Nostitzová, přijavše tvořící se museum na řadu let pod střechu svého paláce na Příkopech; zaslouží tímto činem pro vždy vděk národa. Zde roku 1896 museum národopisné bylo otevřeno. — Rokem letošním lhůta ustanovená měla vypršeti, jednalo se zas o nové přístřeší pro museum, zatím jak právě místnosti a jiné okolnosti tomu dovolovaly, uspořádané. Štěstí, které směje se na své miláčky, zasmálo se na Museum národopisné a ze stínů starých stromů Kinských zahrady, z knížeci villy, uprostřed nádhemých těchto sadů, slunným paloukem obklopené, zvalo vábně a vyzývavě. Obce král. hl. města Prahy a města Smíchova získaly zahradu Kinských, jež stala se tak majetkem veřejným — událost to, o níž jednou teprve bude se mluviti jako o jednom z největších činů naší současné samosprávy, pro který jí Hospodin jistě mnoho hříchů odpustí. Bdělá rada Národ. Mus. Československ. a Národop. Spol. Československ. využitkovaly situaci; bylo nepochybně přemoci odpor kruhů, jež pavillonu v zahradě Kinských chtěly k jiným praktičtějším a výnosnějším účelům použíti. Ale všechna čest zastupitelstvům obou měst. Zámecká stavba zahrady Kinských propůjčena nezištně Národopisnému Museu. — S uznáním hodnou pílí instalační komise i musejní správy, s opravdovou znalostí věci a — co mám za povinnost zvláště vytknouti — s vkusem proveden perný kus práce: instalace nového musea. A dnes se tady nachází Národopisné Museum Československé ve světlých, veselých a daleko prostornějších síních, tak že možno krásu a význam jednotlivostí daleko výhodněji rozvinouti a uplatniti; otevřeno a přístupno jest obecenstvu. Museum požívá subvence země, státu i města, což považujeme za pevný podklad pro pravidelný účelný rozvoj další. Že spočívá týž v rukou povolaných a cílů pamětlivých, jsme přesvědčeni dosavadními výsledky. Přejeme ze srdce, aby Národopisné Museum Československé dospělo k metám slavnostním řečníkem naznačeným — k doplnění československou vesnicí, k českému Skansenu. — Nástin Národop. Musea Českosl., jak jeví se nám a podává v nové své budově v Kinských zahradě, ponecháme si pro jinou příležitost. *F. Hs.*

⊙ Z Máje: Provozovací právo ke hře Očista od Abigaily H. Horákové, her K. Rožka Samot chorobné květy a Červ a G. N. Mayerhofferova překladu Bubliny zadává Spolek českých spisovatelů belletristů Máj v Praze II. Štěpánská ul. 67.

⁂ **Plzeňská epištola.** V dubnu zrodila se v některých pražských hlavách myšlénka, poctiti nové plzeňské divadlo hromadnou návštěvou. Pražané viděli tolik divadelních vlaků, slyšeli a četli tolik uvítacích řečí, bavili se prohlížením pořadatelských odznaků, věnovaných věnců, kytic a stuh — jaký div, že v mno-

hých srdcích dávno dřímala touha po takových uvítáních, průvodech, oslavách. Když v Plzni otevřeli nové divadlo, nabyl cíl tělesnosti. — Plzeňští byli toho mínění, že chystaný vlak representuje Prahu. Proto připravili uvítání velice důstojné. Návštěvníci přáli si viděti též zařízení měšťanského pivovaru, o jehož pohostinnosti vypravují se legendy, proto byly bohatě v něm pokryty stoly a připravena hradba sudů nejslavenější chmeloviny. Tu a tam se šeptalo, proč netouží hosté také po shlédnutí nového musea, ale pak se dospělo k náhledu, že mají v Praze nějaké museum již v každé postranní ulici a proto zůstalo při prostřených stolech v pivovaře a v nové měšťanské besedě. Plzeňský starosta přerušil léčení svého neduhu, aby snad Praha nevytkla, že nebylo dbáno forem etiketních, a přichystal si vzletné řeči. Ale do vlaku vsedlo místo původně ohlášených dvou set hostů skoro půldruhého tisíce Pražanů — takové kouzlo vězí v slovu »Plzeň!« — a ti otřásli programem na dobro. Návštěvu pivovaru postavili v čelo pořadu a to zkalilo i zraky některých hostů takovou měrou, že v plzeňské žlutozelenočervené trikoloře jakési pokládali zeleň za černě: za minutu byly z ní pouhé nitky. Mimo to humor zaklety v plzeňský hašiš vyústil v několik nepředložeností, kterým však netřeba váhy přikládati, poněvadž tato návštěva nebyla žádným representačním výjezdem, nanejméně pak representací matičky Prahy. Německé listy plzeňské věc náležitě ovšem rozcupovaly. České myslely, že je nejlépe, umlčí-li se výhonek pivní bujnosti — ale pojednou se shledalo, že jsou v Praze časopisy, které pro osvěžení suchopáru svých rubrik daly by třeba bratra popravit. Najednou se po pražských kavárnách četlo, jaké nedostatky Plzeň má, co všechno měla již vykonat, zřídit, postavit a dávno provést. Skoro se zdálo, že je Plzeň postavena před jakýsi tiskový senát snad proto, že někteří výletníci vrátili se z Plzně s patrným rozladěním. — Poctivý lékař nebude dopisováním léčiti vzdáleného pacienta. Neučiní diagnosu na základě vypravování, nepředepíše léků někomu, koho neprohlédl. Také nebude věřiti jenom těm, kdo by rádi nemocného viděli již v rakvi. Proto jsme pokládali za svou povinnost informovati se na místě o tom, co se vytýkalo Plzni a jejím zřízením, porovnati, jak mnoho je pravdy v těch neskromných kritikách, které připomínaly rozhled tovaryše z Vídně do Lhoty se vrátivšího. — Povíme v několika epištolách, co jsme v Plzni zjistili. Dnes dotkneme se jenom ještě věcí veřejných. Teprve po vojně s Pruskem dostala se Plzeň do českých rukou, začež byla ústaváckými vládami krutě trestána. Před Taaffem na příklad nebyl obci, mílovými kroky k velkoměstu se blížící, povolen ani krejcar výpůjčky, tak že všechny potřeby obrovsky se rozvíjejícího města musely se krýti pouze přirážkami. Nynější samosprávní vládcové Plzně vykonali za posledních dvacet let tolik, že mohl by pošklebkem odměňovati je buď jenom nepřítel anebo ten, kdo by si rád na židle, které oni těžce zrobili, pohodlně sedl. Zdá se, že nepamatují hlavy plzeňských věcí snad na to, aby stále doplňovány byly šiky samosprávných rozhodčích sborů soustavně mladší inteligencí — zdá se, že snad někdy stranníku radnici věrnému učiní se křiklavější výhoda — zdá se i, že je dosti půdy pro oposici v městě. Ale Praha má tolik svého másla, že není třeba s ním chodíti na plzeňské výsluní a síti ke všemu rozkol mezi dvě největší české obce. Co se pak plzeňské oposice týče — zásadně oprávněnost oposice nijak v pochybnost nebéřeme — musíme prohlásiti, že si doplnila zbrojnici instrumenty, kterým musíme odepříti název zbraně. Četli jsme v orgánech jejích články, které musíme zavrhnouti, i kdyby se jednalo o spory tatarských hord. A Plzeň je českou pevností na místě nejvypíchnutějším. Za čtvrt hodiny jsme od její meze ve zceleném území německém, v Plzni jsou soustředěny miliony v pokladnách nepřítele pardonu nedávajícího — Plzeň k sobě láka vídeňská nevěsta všemi možnými výhodami komunikace a obchodních pojidel — Plzeň má výborně sorganisovanou německou menšinu, která se nevzdává ani na okamžik myšlénky, že se v příhodné chvíli české málomoci nebo vídeňského tlaku zmocní světoznámého města. Proto jenom rozumu zbavený nebo škodolibostí otrávený člověk mohl by šířiti dnes zmatek v českých legiích Plzně. Zejmena, když se to děje na úkor pravdy, vkusu a veřejné morálky. *ech.*

+ **Riegrův prospekt.** Jak známo, vznikla po smrti Riegrově myšlénka, aby jedna z pražských ulic pojmenována byla jeho jménem. Navrhováno, aby dostalo se jména patriarchova ulici Vodičkově, ale poněvadž jméno toto nabylo již historického práva, upuštěno bylo od provedení a na poctění jména a památky Riegrovy v tomto směru se pozapomnělo. Ale naskytla se jiná, daleko vhodnější příležitost zvěčniti jméno Riegrovo velice šťastným způsobem. Navrhuje se totiž, aby nazvána byla ulicí Riegrovou ona široká ulice, vedoucí ze Staroměstského náměstí Židovským městem k Vltavě, přes kterou má býti novým mostem docíleno spojení s plání Letenskou. V některých konkurenčních projektech byla naznačena myšlénka, aby část svahu na Letné z ulice této viditelná řešena a provedena byla architektonicky, to jest nádhernými schodišti, kaskádami a terassami. Rozevře se tedy tímto řešením jedna z nejkrásnějších a nejširších pražských ulic, která v celém svém komunikačním složení nesla by hrdé jméno prospektu, jemuž by mělo býti dáno jméno: »Prospekt Riegrův«.

— **Výroční výstava Krasoumné Jednoty pro Čechy v Praze.** Nejmladší krajináři jsou zastoupeni skvěle. Podívejte se třebas na Stan. Lolka. Zvláště jeho rozměrný obraz »Ku konci léta« stavím po bok nejlepším číslům výstavy pro pevnou jeho stavbu, lahodu tónů a obdivuhodnou obsáhlost kompoziční. Jemný smysl pro výstižnost nálady zdá se míti i Roman Havelka, představující se, tuším, poprve důkladněji. Jeho hercegovinské motivy vykazují schopnost postřehnouti zajímavé detailly i zachytit v koncepci nejpříznivější polohu, byť i posud někde vás zarazil obrys poněkud studený, jakoby stuhlý. Prozatím však zdá se, že se mu lépe daří ve slunečné náladě než v intonacích zatesknělých. Jiný žák Mařákův, Jos. Ullmann, ve velikém a propracovaném plátně »V březině« spíše střízlivě realistický při vší měkkosti a poesii onoho lesního zátiší, v pleše »Tání sněhu«, v oné zasněžené krajince do fialova zladěné, mlhami opředené a horami ovroubené ukazuje bohatý fond citu a sklon

k působivé melancholii. Frant. Slabý vystavuje tři obrazy vzácné techniky a milého kouzla. Pole z jeho štětce zdají se voněti a z obzorů div že vánek nezavane. Kdežto on oživuje své venkovské scenerie lidskými figurkami, ba někde dle nápisu vlastně k nim tu scenerii připojuje, Ota Bubeníček vyhledává pohledy do přírody co nejjednodušší a přece vděčné, ničím živoucím nespostřené a přece živé. Pouhá stráň s bodlákem nebo zlatožlutě intonované záhumní, přeseknuté stínem a zahrnuté sluneční předtuchou jara mu stačí, aby bez effektních prostředků vám suggeroval vůni přírody. Podklad bez odporu dobrý. Až začne na něm stavět v složitějších konturách, bude lze o něm říci asi více. Rovněž osvědčenému už Karlu Langerovi záleží více na propracování podrobností než na zvláštní koncepci. Vedle těchto poetů jasu a slunce Jos. Jelínek se presentuje jako přítel západu a večerních temnot. Z jeho »Večerního klidu« do jednoho tónu zaplynulého nelze nevycítit ohebnost duše malířovy pod dojmy a schopnost je interpretovat. »Západ slunce« však jest chudý a zatvrdlý, a nebýt označení v katalogu, mohlo by se o něm myslit všelicos. Ženská studie portretní, hrající do rušných barev, ukazuje vlohy jeho příznivě i po této stránce. »Podzim« Jar. Panušky, u něhož jsme si už skoro navykli na příšery a fantasmata, mile působí náladovostí, jež vložena do jeho mdlých, pahorkatých polí, rozčtverečkovaných obzorů a nevýzní hluše, třebas že není podepřena ani obligátními u jiných mračny. Vil. Trsek vystavuje vodopád, zasený do zelené scenerie jen jako navštívenka, která vás potěší i zamrzí: tak málo, jediný obraz! Jediným tónem rád opřádá své obrazy Jan Horna, jenž jak zvláště ve »Večeru« vidět, jest na poloviční cestě mezi Hudečkem a Kalvodou, ale zřetelně se prodělává k vlastní notě. Překvapením jest kollekce Raškova. Trvalo dost dlouho, než se Karel Rašek představil větším počtem obrazů. Letos přišel hned s jedenácti olejovými pastely, z nichž zvláště »Pohádka«, ovládaná nafialovělým modrem a hedvábnou zelení, a obraz s vesnickou scénou u božích muk, jsou věci velmi pěkné. Škoda, že u tohoto nezalil scenerii větším šerem a nezahrál si se světelnými reflexy lampy i na postavách a obličejích svých rázovitých vesničanů. Zdá se aspoň podle jiných jeho motivů, že má dost disposic na něco, čemu tak se podivujeme u obrazů Gherharda della Notte. Většina obrazů jest nesena nebo převládána jedním tónem. Je tedy dost přirozeno, že při vší své náladovosti působí někde trochu mdle. Poeta hrdých snů a malíř ženských těl, Bohdan Hilšer jen jakoby mimochodem dával o sobě vědět svým stařečkem, před senosečí na záhumní kosu oklepávajícím. Z řady ostatních zvláště vzpomínám jen pěkného obrazu Jana Minaříka, kde bez zvláštních a křiklavých effektů vtěleno jest tolik suggesce do přírody, že nelze z obrazu nevycítit blížící se bouři a zuřící vichr. Jen jedno chybí tentokrát v naší krajinářské exposici: mariny. Ani Beneš Knüpfer neposlal tohoto roku svých moří a koupajících se nymf. Ale na obou jeho obrázcích aspoň potůček v písku nebo voda ve fontánu se leskne. Konečně zastavujeme se u dvou jmen, jichž obrázky jsou ověšeny černým flórem: u Dostalové a Jakeše. Co slibovala Marie Dostalová, ukázala pěkná její posmrtná výstavka v atelieru Engelmüllerově. Václ. Jakešovi ani toho zadostiučinění se nedostalo. A tak jeho měkká, snivá, jásavá nálada »Za humny« jako oba pečlivě propracované obrazy Dostalové, melancholicky zbásněný podzim i svěží zelení a světlem zahrnutý výřez z »Doubravy« budou na vás působit bolestně jako připomínka tragického kontrastu mezi tím, co do obrazu vkládala duše obou umělců, a co na ně čekalo právě v té době, kdy naše zraky měly okřát na poesii jejích výtvorů, bohužel už posledních. *Hsa.*

SMĚS.

— V Krakově otevřena byla počátkem března nová soukromá scéna divadelní, jíž se v čelo postavila známá polská spisovatelka Gabryela Zápolská; ředitelka míní v divadle vystřídati všecek význačný repertoir domácí i zahraničný a má z polských autorů přichystána dramata Rydlova, Wyspiańskiho, Przybyszewskiho i Tetmajerova, z cizích Maeterlinckova, Björnsonova a Ibsenova. Představení mají být zahajována případnými konferencemi. *S.*

— **Ze slovanských divadel.** Dramatickým odborem moskevských literátů a umělců proveden bude veliký cyklus divadelních představení, jimiž bude demonstrován vývoj a historie ruského dramatu od dob nejstarších. Jako první drama tohoto pořadí přichystán je starý kus ruský »O doně Janě a doně Perdě«, jemuž se hledí vstříc s jistými sympatiemi. — V Petrohradě byl sehrán naproti tomu cyklus polských her moderních dramatickou společností, vedenou Stanislavem Przybyszewskim. Úspěch byl dosti značný, neboť nejen volba novinek, nýbrž i procítěná souhra účinkujících dovedla uchvátiti. Hlavní atrakcí jeho společnosti jest pí. Boleslawská, jedna z nejnadanějších interpretek moderních postav ženských, a p. Janowski, jenž debutoval v Moskvě. Hry zahájeny 10. února dramatem Gabryely Zápolské »Ahasver« a zakončeny Przybyszewskiho hrou »Matka«. Nyní vyjednává Przybyszewski s autorem Karrikatur, Kisielewskim, o podobné tournée po Francii. Pod názvem »Nachtasyl« hraje se v Berlíně Gorkiho drama Na dně života, které má takové úspěchy, že předem stanovený program divadla »Kleines Theater« musil být naprosto pozměněn. Celá řada novinek byla odložena na dobu pozdější a aby alespoň částečně mohlo být vyhověno smlouvám s některými autory, spojilo se divadlo s jinou společností. — V Moskvě bude hráno nové drama Gorkiho »Bez podpory«. — Neznámý spisovatel napsal kus »Maxim Gorkij«, kde vystupují nejznamenitější osoby z Gorkiho románů a novell. —

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: F. J. Čečetka: Mládí. — Karel Teichmann: Ballada o osamělém Snu. — Vilém Mrštík: Zumři. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Jar. Svoboda: Má píseň. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Dr. R. J. Kronbauer: Galerie českých měst: Mladá Boleslav. — Feuilleton: Nové knihy Vrchlického. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

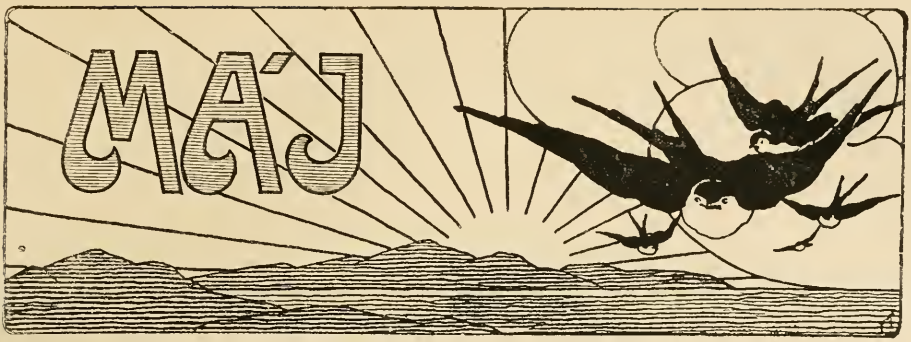

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAR. VRCHLICKÝ:

GORGOPHONE.

Perieres, jenž vládl v Messině,
syn Aiolův, stár sotva třicet let,
se octl na svém loži úmrtním.
Tak náhle přišlo to, den neminul,
co s lože vstal, kde sladkou strávil noc
po boku Gorgophony, ženy své,
(dceř Perseova byla líbezná
a dražší, milejší mu nad život).
I pravil k ní: »Chci na hon jíti dnes,
O kanci zdálo se mi celou noc;
teď vzbuzenému nedá mi to víc
i nemám klidu, pokud za křivé
kly nepřivleku sem jej k nohám tvým!«
Jen plachý vtisk jí na rty polibek
a hřímal v hvozd, Aiolův pravý syn.

Vůz Héliův se zlatou loukotí
se k moře vlhkým síním nahýbal,
když Perieres v paláci se oct;
žel, kance nevlík' — kanec vlékl jej
kly křivými přes kamení a klest,
co v chybném na nůž skoku chybil jej.
Byl ovšem záhy stihnut čeledí
a rázem ubit, však ten ubohý,
jejž smýkal, přinešen byl na štítu
v svých otců dům, zdrán, sotva poživ.
Ku zraněnému Gorgophona hned
se odebrala žalně vzlykajíc;
on věrný soudruh jejich sladkých dnů,
(což teprv nocí!) na smrt poraněn!
A umře-li jí? — V hořkém pláči svém
u lože klesla. Bez smyslů byl král,
jen ňader těžce pracujících ruch
cos bájil o naději na život,
však bledá byla skráň až k strnutí
a ruce bez vlády, rty zsinalé
a oči, hluboké ty oči (kdys
je líbávala nejraději) v sloup
bez lesku, samé bělmo, civěly
v dál jako mrtvé. Slzí ručejem,
jež pálily jak rozžhavený kov
a tekly hojně králi přes ruce
a v zkadeřený vous i obličej,
na chvilku vzbudil se, zrak otevřel,
z dum omráčení jeho silný duch
se vzchopil naposled, vše stihl v ráz
a plačící jak viděl drahou choť,
tu bolně zasténal, však poslední
svou sílu sebral a děl toto k ní:

— »Vím, umřít musím. Umru před jitrem. —
Sen o kanci, jejž uhonit jsem chtěl,
byl záludem jen bohů závistných,
by mohli klidně shroutiti mne v zmar. —
Mé štěstí v tobě a po boku tvém
jim bylo jistě příliš nesmírným
nad každé posud štěstí člověka
i usmyslili sobě zhoubu mou
a snem, jejž lhali, vylákali mne
vstříc jisté smrti. — Buďsi, vyhráli.
Však jedno jen mne rmoutí, choti má,
že v Hadu šer a přítmí, žárlivě
jež Persefonu svírá královnu,
jak posledního smrtelníků všech,
že musím odejíti před časem,
že plný pohár, věčně kypící
a nový denně božských tvojich vnad
jsem nevyprázdnil ke dnu lačným rtem,
že musím odejíti, v rozkvětu
tě nechat plné krásy nejvyšším
a ty že musíš — zákon velí tak
i otců mrav — schnout nyní napořád
bez muže v svojí vdoví sirotě . . .
To trápí mne, že ňadra tvá i bok,
tvá úbělová šíj i ramena,
dnů zdlouhavých a líných kořistí,

své mají krásy zradit poslání
a nikoho víc blažit nemají,
jak blažívaly mne. — To strašný cit,
že řadu roků — bozi sami jen
to vědí — schnouti musíš bez lásky
a bez požitku nejvyššího žít,
když lásky mé jsi neužila dost,
já rovněž tvojí« . . . . .

Děl, proud krve v tom
řeč zastavil mu novým přívalem
a v málo vteřinách byl mrtev již.
Čas Gorgophoně míjel v truchlení.
Však sebe větší nechť byl její bol
na kráse luzné, věku spanilém
jí neubylo řadou měsíců;
ba jakýs mnohem sladčí půvab spíš
v lad zmírnil tonů sladkým ztlumením,
co v jásotu až příliš hýřilo
v barvách i tvarech. V smutné kráse své
svěžejší byla nežli v štěstí dřív.
Jak mohla, stále myslíc na chotě
na poslední řeč jeho zapomnít?
Jí velkým zdál se v hrdé smrti své
tak šlechetným, tak málo sobeckým,
že láska k němu a cit lítosti
jen rostly úvahami, truchlením.
Tak tedy v nivách asfodelu on,
kde mezi bohatýry pravěku
teď kráčí, jistě nejkrásnější z všech,
(si myslívala často ve slzách)
by nezazlil mi, kdyby snad můj vděk
se ještě jiný trhat pokusil,
on chápal by to, řek' to jasně sám.
Ba za své vítězství on nad bohy
by považoval nový sňatek můj,
v němž neusnul by půvabů mých květ.
Tož povinna jsem jeho památce
ten vzdáti hold. Leč, kdo by smělost měl
a odvahu si vdovu za choť brát,
kde muž, jenž vzdoroval by zákonu,
jenž svatý dosud, nikým překročen?
Pak nová zas ji stihla pochybnost,
zda v skutku jeji vděky také jsou,
že za to stály by přes kraje mrav
a obyčej, by směla podat je
v plen tužby nové? — Pohled jediný
v kov hlazený jí odpovědí byl
a rázem přesvědčil ji vítězně,
že pravdu, příliš pravdu mluvil král
na loži smrtelném.

Tak prchal čas.

Tu Oebalus, Cynortův čacký syn,
z Lakedemonu přišel v její zem,
o pohostinství skromné zaklepal
a vyslyšen, jak velel dávný zvyk,
k sirému krbu Periera sed.
V ráz, sotva Gorgophonu uviděl,
byl podmaněn a dojat hluboce
tě přitlumené krásy půvabem
a snivou lahodou, že rozdechnout
je v květ a žár mu bylo sladkostí
již v představě. Nad mládí obyčej
byl zamyšlen a málo hovořil,
dny trávil mimo palác na honbě
neb s diskem v cvičení a u večer,
když s královnou se sešel při stole,
vždy čeleď všecka byla přítomna,
ať ženy předly vlnu purpurnou
a muži šípy v toulce řezali,
při číši hovor lhostejný vždy tek
o minulých dnech, bojích pradávných,
o Periera síle obrovské,
o honbách zlých — — však srdce k srdci blíž
se nedostalo . .

Přišel podzimek,
od moře chladné větry duly již
a zamlžených Plejad sdružení
zem hrozilo zatopit v lijavcích,
tu Oebalus chystal se opustit
dům Gorgophony, v srdci smutek nes'
jej vysloviti ale nedoved',
ač tušil dobře jeho podstatu.
Však myslel, marné by to bylo vše,
jeť vdanou, za choť bráti nelze ji,
ač doma jistě starý otec můj
by potěšil se, nebo proto jen
mne poslal na cesty, sám nesmím zpět.
A co tak dumal, Pana o hermu
se opíraje v háji cypřišů
(vše cesty v žlutém listí tonuly
a mlha plížila se stržemi)
hle, Gorgophona stála před ním tu,
jak s nebe spadla by, on hled jí v tvář,
tak děsně byla bledá, nezvykle,
zřel v očích slzy.

— »Ty chceš odejít?«
hlas chvějný děl »ó, zůstaň, příteli!«

— ‚Jak směl bych, mohl bych, vždyť vdovou jsi
a milovala's jistě manžela'
on odvětil, též jemu se chvěl hlas.

— »Ba, milovala, to jsi pravdu děl,
však umíraje on sám . . . .«

Slzí proud
a štkání mocné udusily hlas
a celá chvěla se jak v bouři strom,
když náhle přepadne jej severák.
On v náruč chopil ji a k lavičce
ji táhnul, pod hermou jež omšena
se tměla kynouc vhodným útulkem.
I cítil v náručí svém, v loktech svých
to sladké tělo nyní teprvé,
co tušil dřív nad slunce jasněji
mu svitlo, sotva ženy krásnější
by našel v světě — — — dýchal ve tvář jí
a dlaně třel, když přišla k sobě zas,
tu vyprávěla vše mu podrobně,
co Perieres řek' jí před smrtí,
jak litoval ji, bohům na vzdory
jak přál si, její krásy zralý květ
by blažiti moh' ještě jiného,
ne schnouti v pochvat stáří nečinně,
květ, jenž se ani plodu nedočkal.

On mlčel stále, zřel jí v oči jen
a tiskl pevněj ňadra bouřící
a usmíval se.
— »Jakže, ty by's chtěl
přes mrav a zákon? Vskutku, ty by's chtěl,
nechť vdova jsem, svou ženou zváti mne?«

Ji líbaje v tvář, pravil s úsměvem:

— »Kdo v palčivosti pouště by se ptal,
když k zdroji přijde, který křišťály
vln chladných osvěžiti může jej,
zda před ním někdo pil již? Bláhovec
též byl by, kdo by nesmrtelný zpěv
božského pěvce nechtěl slyšeti
jen z dětinského toho důvodu,
že jiného již před ním oblažil?

Kdo z lidí na slunce se dívá sám?
Jsi horší slunce, zpěvu, pramene
ty dive půvabů všech na zemi?
A starý obyčej? Hleď, starý Pan
nad námi skrze lišejníků změť,
jež pokrývá mu bradu, rohy, skráň,
se usmívá a jistě žehná nám,
ba skoro řek bych, že nám závidí,
snad napolo jen, sám jsa polobůh,
však přece závidí — co zbývá teď?
Tak víc neb méně každé srdce jest
po něčem vdovou nebo po někom,
co milovalo kdysi; v Hadu teď
tvým štěstím blažen choť se usmívá . . .
Co bohů závist? On jest spokojen,
my oba rovněž — proto zůstanu.«

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Bože, což ještě dál? Tam vzadu někde jistě končí město, jsou tam hradby nebo mosty, které vstávají a padají.

A malíř se dívá, dívá, přemýšlí snad o svaté Starostě nebo o tom nádvoří v Loretě, kde se usmívají svaté a ta nejkrásnější z nich sv. Otylie, nebo snad sní o tom ohromném pokladu zlata a diamantů, které tam v klenotnici září — teď září? Co jsou dva její diamanty proti těm monstrancím posetým drahokamy a proti těm rouchům zlatým, nádherným? Mniši Kapucíni tam někde teď dřímají, nebo popíjejí, nebo se modlí, anebo radují. A jsou celí hnědí, mají kápi a vousy. Jako svatá Starosta mají vousy. A ten krásný, milý domeček v nádvoří je právě takový, jaký měla Panenka Maria.

Zuzanka by chtěla zavolat malíře, aby spolu šli a zazvonili u vrat a tam někde probděli u skleněných dveří sv. Starosty v ambitech celou noc. Ona by ho hřála, aby mu zima nebyla. A povídala by mu pohádku o Kašpárkovi, který je milý a smělý a veselý a nikoho se nebojí, s čerty a duchy obcuje, a jemu jedinkému se nikdy nic nestane, ať s vrahy a kouzelníky se stýká, nebo rytířům služby prokazuje, a vyprávěla by ještě malíři, jak krásně je tam nahoře na věži Mikulášské v tom prázdném pokojíčku, kde bývali hlásní a bděli ve dne v noci, a když oheň krvavě se začervenal, dávali znamení dolů městu. Vztýčili v stranu, kde hořelo, ve dne prapor, v noci lampu a srdcem svaté Trojice smutně bušili do zvonu . . . Ty údery, ty údery padaly asi dolů jako bolest . . . Tak Zuzanka bude malíři vypravovat všecko nejmilejší a nejkrásnější.

Malíř se pomalu obrátil a vracel. Co tedy chtěl, proč až sem vyšel? Měsíc bledým světlem lilií posypával široké cesty jako v ohromných parcích.

Malíř se ohlédl, jakoby Zuzanku byl spatřil. Zastavila se a polekala.

Šel dále. Jde už domů. Taky ona půjde domů. A kdyby on věděl, jak je bohata, že má celou neproměněnou stovku! A diamanty! Usmála se.

Zase se ohlédl. Snad kroky zaslechl.

»Dítě,« pomyslil si. »Kde se tu vzalo? Kam jde a proč stále za mnou? A zastaví se, když já se zastavím.«

Obrátil se a šel Zuzance vstříc. Dala se na útěk.

Užasl a zastavil se. Kráčel dále. Ona za ním.

»Co chceš?« zavolal.

A dole, už docela dole, tam kde Janský vršek se dotýká Ostruhové ulice, přistoupla teprve k němu a řekla oddaně: »To jsem byla jen já!«

»Ty, ty, a proč? Proč jdeš stále za mnou?«

»Chtěla jsem vás vidět,« řekla tesklivě a prohnula stydlivě tělo.

»Děťátko, proč, prosím tě? Mohla jsi přijít a zeptat se v atelieru, potřebuju-li tě?«

Ne, tak to nemínila. Zvedla hlavu, jakoby prosila nebe plné rozechvěných hvězd o porozumění.

»Já půjdu tady, pane,« řekla pokorně.

Šel s ní po schodech a ulicí kolem domů stavěných jako dávné kláštery až k Umrlčí ulici.

»Ty zde bydlíš?«

»Ano.«

»Pojď druhou ulicí, děťátko. Co ti napadlo teď v noci bloudit? Co řekne tvoje babička?«

»Ach, ta spí.«

»A což býváš v noci venku?«

»Když jsem chodila se zápalkami . . .« zajikla se Zuzanka.

»Ovšem. Zapomněl jsem. Ale buď opatrná, nechoď ven, dceruško.«

Zuzance kapaly veliké slzy z očí na vlhkou dlažbu a země mezi mramorovými kamínky je vssála.

U Červeného srdce obrátili se a šli kolem Schönbornů, pak mu Zuzanka ukázala dům »U Ježíška«.

Malíř ji vzal za ruku a pohladil po tváři.

Zuzanka klekla na zem a objala jeho nohy.

»Co děláš, děťátko, ty trpíš? Stalo se ti něco? Ach, vstaň, holčičko. Zuzanka se jmenuješ, viď? Nevíš, že se kleká jenom před Pánem Bohem?«

Zuzanka zaštkala. V srdci se jí chvěla slova: »Vy jste můj Bůh.« Ale nevyslovila jich.

Zvedl ji a hladil: »Chudáčku, pojď, dovedu tě k babičce a zítra přijdeš ke mně a všecko mi povíš, kde tě co bolí a jaký máš zármutek. Pohovoříme si, utišíš se a zatím jdi a lehni si a modli se k Pánu Bohu. A přijď, dušičko, zítra. Neplač, neplač! Jaká jsi maličká a srdečná . . . Zrovna ploveš v slzách. Osušíme je, pojď, pojď.«

Dovedl ji až k domu.

Zuzanka dotekla se ještě rty jeho ruky a zmizela v domě.

XI.

Zuzanka klečela před Ježíškem Karmelitánským, kterého u nich v domě vykopali a tam do kostela na oltář postavili — a jeho zlatoskvoucí záře dosud někde ve sklepích se tají. Pepíček už prolezl sklepy a tajné chodby a jámy hluboké, div se neudusili, a pak zanesl šutrem a popelem ty chodby, aby nic zlého nemohlo se vrátit do domu, ale nenalezl zlaté záře Ježíška Karmelitánského.

Někdy, někdy rozlije se náhle v noci nebo v podvečer domem odlesk té záře, ale jíti po stopě těch záhadných světel v podzemí, odkud se šíří jejich jas? Kdož by měl odvahu?

Jezulátko se na ni za sklem usmívalo malé, maličké, hlavičku voskovou se zářícíma očima plnou kudrlinek, v nádhernou roušku plnou perliček a drahých kamenů oděné, celé zazlaceno. A kolem něho rozvěšeny skvosty — prstýnky, náramky, srdéčka i veliké stříbrné srdce obětované. Zahrada květin dýchá tam, bílé jemné azalky a vonné hyacinty — všecky bílé, bílé chvějí se k Jezulátku. A před oltářem třpytí se pět zlatých nádherných lamp spojených zlatým líbezně prolamovaným závěsem a z té prostřední plane rudé světlo.

»Ježíši sladký — milosrdenství,« čte Zuzanka na roušce oltářní a opakuje si: »Ježíšku sladký — milosrdenství!«

Paprsky zlaté záře svítí sice nad ním, ale ta pravá záře je pohrobena a nenalezena.

Zuzanka se modlí:

»Ach, Ježíšku, ty, který jsi uzdravil paní hraběnku, která měla už plíce vykašlané, jen jí tvoje šatičky na prsa položili a vstala ze smrtelného lože, ty, který jsi mnohé rozhněvané milence smířil a spojil, ty, který jsi štěstí vrátil zarmouceným, dej, ať se líbím malíři, dej, ať vidí do mého srdce. Já vím, co jsi už vykonalo, Jezulátko milé, já to vím od kostelníka, čili pana sákrystiana, který o tom vypravuje, ach, já vím a vím, že pod zemí tady spí v hrobkách mnoho mrtvých hraběnek a taky dětičky. A vím, že chodby pod zemí vedou až k nám do domu. Ježíšku sladký — milosrdenství.«

Sklonila hlavu a bila se třikrát v prsa a dělala kříž a zase kříž na čelo, ústa a prsa.

»Jezulátko milé, dej, ať jsem šťastna, ať mne malíř neodmítne, až k němu přijdu zítra, až přijdu, Ježíšku můj. Ježíšku sladký — milosrdenství!«

Zvonek zazněl kostelem. Kroky zašeptaly. Stařenky zahučely jako větříček nad osením tiché požehnání dárcům, své tiché, bzučivé chvalořeči.

Zuzanka se ohlédla a zase zakryla tvář rukama jako dospělá hříšnice a kajícnice. A zase vzhlédla k Jezulátku.

»Ježíšku sladký — milosrdenství,« vyslovila skoro slyšitelně a došeptala: »Vyplníš-li prosbu mou, budu věřit v tebe na věky věkův.«

Chtěla, aby malíř řekl: »Milenko má, na věky věkův.«

To chtěla, a pak by šla tiše do černé světničky na dvorek »u Ježíška« a byla by spokojeně usnula na slehlém slamníku jako na teplých růžích a v hedvábí a krajkách.

Odcházela věřící, silná, usmívavá a růžová jako právě narozená růže. Kaštany před kostelem nalívaly se lesklými pupeny.

»Ještě se podívám k starouškovi Landovi,« usmála se zbožně.

Šla jako ve snách. Vešla malými dvířky do druhé zelené věže a pomalu stoupala vzhůru. U každého okna se zastavila a hleděla dolů. Pomyslila si: Jak bych se roztříštila, kdybych odtud skočila!

Když byla už nahoře u dveří, zaklepala. Barry zaštěkal, jakoby cítil lupiče . . . Zuzanka se smála: »Ach, Barry, mlč, nesu ti cukr.« Otevřela a tlustému štěkavému psíkovi podala kostičku cukru . . . Vrčel a ztišil se docela.

Stará Landová seděla v lenošce u velikého okna a zamyšleně se dívala dolů do Prahy . . . Zuzanka vyskočila k ní a zasmála se na celou skupinu klecí s kanárky a čížky: »Babičko, to už jsem tu dávno nebyla!«

(Pokračování.)

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Falte, je to pravda či není? Vidíte, on se proto ani nezlobí. Dále křičí: »Hovada, hovada.« Zná své lidi a lidé znají jeho. Vy něco jemu, on něco vám, zadarmo nic, proto se navzájem obdivujete, že se potřebujete. S chutí mu ministrujete a až někam pojede, někdo z vás na nádraží ponese mu tašku. To všechno vy víte a přece se tváříte, jakobyste nevěděli a mlčíte jako zabití. Tu sedíte s ním, ruku jste mu stiskli na uvítanou, ruku mu stisknete na rozloučenou a musíte stisknout, proto jen tisknčte. Co se křivíte, co se ohlížíte?

— Talent je talent. Ten mu neupřeš, — pravil student s odchlíplýma ušima v bledé, mlíčně se rozplývající tváři. Talent posloucháme, osoby ne.

Zumr se zasmál. —

— Talent posloucháte! Vy jste mně roztomilá čeládka. Tož talent vám stačí? Ten právo dává ke všemu? Ženská jako ženská, jen když samice? Spodnička jako spodnička, i když prsty na ni vytisk' celý regiment! Falte, lehni si zas a piš své kritiky dál; ta rota — ukázal Zumr za sebe — jiného nezasluhuje.

— O velikém taktu a slušnosti to, co mluvíš, nesvědčí, pravil zcela klidně Falt a svraštiv obočí, jal se přehlížeti konečky svých dlouhých, pečlivě zaokrouhlených nehtů.

— Takt! Pod tím slovem zas bych se měl skroutit jak přišlápnutá žížala! Zapalujete si ta hesla jako svíčičky, ledva jedna shasne, aby ihned svítila druhá. Kdysi hodili nebezpečnému člověku kápi přes hlavu a vyřízli mu jazyk. Bylo po řeči a na vždy. Dnes jsou na ochranu kriminály. Proto si lidé opatřili jiné nástroje. Chodí ozbrojeni už ne kordy ani dýkami, ale charakterem a slušností, pod jejichž záštitou kryjí se věci, jaké se neskryly ani pod pláštíkem bandity. Starý cop až na paty, jen mašlička nová. Jsou lidé, kteří tajně i veřejně kradou, ale nikdo se neopovážl nazvat je zloději, poněvadž by neslušností bylo, nazvat je tak. Ze slušnosti i do domu se ti lidé zvou a přijímají zrovna tak jako ti, kteří nekradou. A ti lidé směle také chodí do společnosti, hostitelům i hostům podávají ruce a spolehají už na to, že ze slušnosti jich neodmítnete. — Celé živnosti i slávu zakládají si na této slušnosti a té myslíš, mám já se jít učit k vám? Morálka začíná teprv tam, kde začíná policie. — Dlouhých prstů zloději dnes už nenosí, ani osli dlouhých uší, ale tvářnost zcela rozumných a dobře vycvičených lidí. Jsou dámy, jen získané jmění a koně je chrání, aby nebyly nazvány veřejnými nevěstkami. Tartufferie slušnosti a ne slušnost. Prach do očí, zlatý prach, ale prach. Ale jsou ještě, kdo se oklamat nedají a dřou ty cetky s ňader slušnosti. Pro samou slušnost páše se neslušnost. To všechno chcete krýt vy svou hrudí? Co se může beze studu dít, o tom snad se studem může se aspoň mluvit. Tu nepomůže kroucení očima po svátosti oltářní. Kdo nároky chce činit na slušnost, sám musí být čistý jako sklo, jinak musí si dát líbit, když jej někdo nazve tak, jak se jmenuje a dost. Ondrúši, jsi se mnou spokojen?

— Nésu. To porád ešče nic néni.

Falt okusoval svoje nehty, studenti s číškami a sklínkami v rukou shrnuli se kolem Zumra.

— Ty tedy nechceš dělat charakter? ptal se student s kudrnatou hlavou, mžouraje očima.

— Když jím nejsem, nebudu ho ani dělat.

— A proč nejseš charakter?

Ale Zumr už neodpověděl.

Od stolku, z cigarettového dýmu padla slova, která žádala okamžité jeho přítomnosti.

— Žádný paradox! křikl Zumr autoritativně.

— Paradox, tvrdě stál na svém Klindert, ohlížeje se přes rameno. Tím, že vystavuješ černě stránky věci, nezničíš věc samu: pravda zůstane pravdou, práce prací, charakter charakterem. Protože jsou čubky na světě, nemusí být ještě všechny ženy běhny —

— Tož nehajte čubky. To vím, že se špína s děckem nevylévá. O to se také nikdy s tebou přít nebudu. Pravda zůstane pravdou i kdyby všeci lidé lhali, práce prací i kdyby nikdo prstem nepohnul. Ale — je tu ještě cena věcí, místo a čas, které cenu tu určují — Třeba, aby všechno mělo své místo a čas. Pravda aby stála na svém místě, práce na svém místě, charakter, slušnost, všechno na svém místě. O Edisonovi nikdo nemůže tvrdit, že neumí pracovat, ale než by byl pracoval o pekelném stroji, který by ve válce mžikem o život připravil tisíce, raději toho nechal, a líp, než kdyby byl pracoval. A kdyby to i nejúchvatnější dílo bylo, jaké kdy duch lidský vytvořil, žádná škoda. A protože takový Edison rodí se jen jeden, odnese tajemství s sebou do hrobu. Tu je, hoši, takt, tu máte noblessu i s charakterem. Tu je pravda a tu je charakter. Všechno nehodí se pro všechny a jsou věci, které nehodí se pro nikoho. Pravda není nápoj pro každého. Někdo ji snese a nic mu z ní není, jiného stojí život. Pro jednotlivce může míti ohromnou cenu, pro celek nejen může být bez ceny, ale i na velikou škodu. Co se na mě díváte? Neviděli jste mne jak živi?

Klindert koulel očima.

— Co, pravda může být taky bezcenna?

— Může.

— A na škodu?

— Může.

— A to je pěkné učení! — s úžasem vydechli ostatní. —

— Je! i na to odpověděl Zumr.

— Pokud vím, pravdou ještě nikomu neublížili a pravda zůstane pravdou a cena její jedna je, ať už jednotlivci škodí či nic.

— Pravda je jedna, ale ceny jsou dvě.

— Jedna dobrá a druhá?

— Jako jed.

Ve světnici strhla se ukrutná vřava.

I Ondrůš zdvihl hlavu, větře zlý vítr.

Studenti rozdrážděni přímými útoky i osobními nájezdy, chytili se posledního slova a přitiskli Zumra ku zdi. Jakoby jim o hrdlo šlo, sevřeli jej sborem a sápali se na něho i rukama.

— Jdi tam, loktem dotknula se Havlíčková Josífka, co pak se to tam děje? —

— Přejou si něco? — ptal se Josífek ve dveřích.

— Neslyšeli ho.

Popošel ke stolu, kde stál Zumr, bled jako stěna, s ohrnujícími se rty a s očima, jiskřícíma pohrdáním; opřel se loktem o zeď a skříživ nohy, zlostně pohlížel před sebe. Na okamžik i pod ním zvlnila se půda v nejistotě, ale zdál se býti už připraven na zápas nejhorší. Svému koni zatím jenom boky upínal. Josífka neviděl, ačkoliv hleděl zpříma na něho. Konečně jej poznal. Josífek opakoval svoji otázku. Zumr poškrábal se už po tváři a dýmku drže před sebou, špičkou její přetíral si levý knír. Konečně Josífka poznal. Chystal se k odpovědi, bolestně při tom křivě tvář, jakoby pro hluk marně snažil se mu rozumět. Ale tu přeletěla jakási slova s kufru na kufr a Zumr už stál před bleďoučkým hochem s brejlemi a odchlípýma ušima. Na Josífka zapomněl. Neviděl ho ani starší Zumr, který zády opřen o okno, rozkládal cosi starému, ženatému studentu. Kosé jeho pohledy zřejmě mluvily, že se bratr vydal příliš daleko. Řehtavý kudrnáč držel souseda svého za klopec kabátu a cloumaje jím, jakoby mu kabátu chtěl utrhnout, postřikoval jej spoustami slin. Druhý, s vychrtlými rameny a spečenými vlasy na spáncích, pozoruje vřavu šátkem vytíral si tváře i krk. »Hovada, hovada!« smál se Falt a zuřivě mlátil sáhodlouhýma svýma nohama o pelest,

Josífek vrátil se s nepořízenou.

— Co chtějí? — ptala se stařenka.

— Nic. Nemají kdy.

— Co pak dělaj? —

Josífek vypravoval. Dva drží se kolem krku a skákají na sebe, ten dolíčkovatý kudrnatého tahá za kabát, vyčouhlý leží na posteli a pořád křičí »hovada, hovada!« —

— Ale to není pravda, jak na řetěze cloumal sebou Zumr a pěstí uhodil na stůl, až zařinčely sklenice.

— Pozor na samovar, Zumře, co pak děláš? —

Ale Zumr se neznal. Vřava rostla. — Postele skřípaly, nohy dupaly, čísi jekot prorážel divokým vzbouřením. — To je neslýchané, to přestává všechno, já to poslouchat nebudu. Hoši, pojďte domů!

Ale Zumr skočil ku dveřím a zdvihnul ruku do výše.

— Tady zůstanete! — kázal a prstem zamířil na místo, kde že mají stát. — Až já budu chtít, pak si jděte, ale zprvu sníte, co snísti máte. Já to za vás jíst nebudu. Pohnutí, které po těchto slovech nastalo, bylo už daleko mírnější. — Tak voda se ještě kolíbá, když udeřeno bylo do ní kamenem.

— Já vím, pravil Zumr za úplného už ticha — tady leží vaše hlava a kdo ještěra potříti chce na hlavu, na ni musí dupnout. Dynamit, kterým se dobývají tvrze a kterým bych do povětří vyletěl sám, kdybych dobře neznal svoje podkopy — Rozžehnejte se s Kristem, za chvíli poletíte — ušklíbnul se a schnuv se, zdvihnul ze země malou knížečku.

— Když vy na mě vžycky s Dostojevským a Tolstým, musí i mně být dovoleno citovat nějakého ducha svatého a proto vás libě zvu k malé seanci. —' Znáte tuhle knížečku? zatřepal Zumr sešitkem z Reclamovy bibliothéky.

— Jaká je to knížečka?! ptali se studenti a výšili hlavy.

— Malá je to knížečka — odpověděl Zumr — stojí jenom 12 krejcarů. Ale líp by pro vás bylo, kdyby stála milliony, protože pak by ji aspoň nikdo nedostal do ruky. Kdybyste byli při vládě, skonfiskovali byste ji jako knihu nemravnou a každého, kdo by ji čet', trestali byste doživotním žalářem. Pravý svobodomyslník bez žaláře se neobejde. — Znáte všichni německy? —

— Bohužel.

— Co!? Bohužel? — ušklíbnul se drsně Zumr a usmál se. Tohle je knížka nějakého Eckermanna. Nedělal takřka jiného, než-li že zachycoval a věrně do knížky zanášel, co důležitějšího Goetheovi uklouzlo z úst. Některé jeho výroky mají větší cenu než jeho romány, také je raději čtu. Tady je malý článeček a ten se týká, hoši, vás. Proti vám ho nepotřebuju, ale proti Tolstému ho potřebuju, aby se neřeklo, že vrabec sedá si na sochu obra. Rovný s rovným ať se potýká, proti pravdě pravdu zas a uvidíme, kdo obstojí. Toť poslechněte, co tatíček Goethe povídá.

Kolem Zumra shrnul se chumáč kudrnatých, nečesaných i hladce přičísnutých hlav, když četl následující:

»Tohoto večera zastal jsem Goethea v náladě neobyčejně vznešené; s radostí vyslechnul jsem z jeho úst mnoho závažného. Mluvili jsme o stavu nynější literatury. Goethe vyslovil se o ní následovně:

Nedostatek charakteru jednotlivých bádajících a píšících individuí — pravil — je pramenem všeho zla nejnovější naší literatury.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Cyril si na něho vzpomněl.

»Řehák — spolužák,« proklouzlo mu z úst srdečně.

»Nazdar!« zdravil Řehák Cyrila.

Stiskli si ruce.

»Snad nejdeš domů?« otázal se ho Řehák.

»Nevím, všickni se berou,« pověděl Cyril rozpačitě, ačkoli měl s to chutí vymluvit se z nesmírně přeplněného srdce.

»Náš kroužek ještě zůstane, neodcházej!« zdržoval ho Řehák.

»A tak na chvíli zůstanu,« rozhodl Cyril.

Řehák jej zatáhl za stůl, kde sedělo několik mladých lidí: stavitelský kreslič s uhlovýma očima a krátce přistřiženými vlasy, jménem Bureš, podnapilý typograf Halíř, radikální propagátor Štětka, s nazelenalými zraky a ještě dva mladíci, kteří brávali podíl na schůzích tím, že seděli s ostatními a všecko schvalovali. V kroužku tom si všichni tykali, protože bylo tak usneseno v jejich nepsaných stanovách.

»Naším účelem je hýbat mrtvinou,« povídal Řehák.

»A křičet proti všemu,« ozval se Halíř a bouchl pěstí na stůl.

»Prosím tě, mlč už,« krotil jej Řehák.

»I proti tomu křičím,« provolal Halíř a tím ovšem způsobil veselost.

»Má pravdu,« zastal se ho propagátor Štětka, jenž obyčejně křičel s křičícími.

»S takovou nedojdeme ke konci,« pověděl Řehák nevrle. »Máme dnes nového hosta. Představuji vám ho. Je to můj dávný známý a spolužák, fojt z B. . . .«

»A tak mu: nazdar!« zvolal Halíř. »Cože, nemáme nalito? Sklepnice, piva všem, ať to praskne, já i chef i všichni chefové!«

»Ať je Perun smete!« dodal za ním Štětka.

»Nedáváte mně domluvit. Prosím o ticho. To u nás bývá taková nešťastná forma, že se mnoho křičí. Toho se nelekej, naše »Republika« není tak strašná, jak brzo zvíš. Představuji ti naše členy . . .,« začal představovati Řehák mladíky po pořádku.

Sklepnice s křiklavým, růmělkovým živůtkem, silná a hezká, jenom že poněkud od neštovic dolíčkovatá, donesla plné ruce sklenic.

»My si tu všichni tykáme, to je tak v našem domácím řádě, a proto si připijem' na bratrství,« povídal jaksi slavnostně kreslič Bureš a přejel si rukou krátké své štětinky.

»Nazdar!« zvolal Štětka a všichni přítomní vznesli své sklenice do výše a fukli si navzájem, čímž bylo bratrství potvrzeno.

Cyril se napil piva a naslouchal. Z počátku byl poněkud ohlušen křikem a ztěžka se probíral ze sladkých vzpomínek, ale po chvíli zamlouvala se mu družná, veselá vřava mladého světa. A přece stále se vracel ke Zdeně. Otázka, kdo je ten Balcar, jenž vedle ní seděl, stále ho tlačila, dráždila v mysli. Zmínil se o tom před Řehákem, jak myslel, zcela nenápadně.

»Setkal jsem se tu s dávnými známými. S tebou a s paní Remešovou. Podivil jsem se, jak Zdena vyrostla. Z ní už je kráska. Byl s ní pan Balcar. Kdo je to, prosím tě. Představil se mi jenom zkrátka,« povídal skoro soukromě k Řehákovi.

»Balcar je berní praktikant. Letos má postoupit za adjunkta. Snad už nelovíš nevěsty? Jdi, na ty hlouposti máš ještě čas. Jak se jen našinec zadá, je po činnosti,« povídal Řehák, jenž rychle prohlédl Cyrila, že se až podivil, jak všichni tak jasně do něho vidí.

»Bydlel jsem tři roky u paní Remešové, tož jenom s toho stanoviska,« odřekl Cyril a při tom pocítil, s jakým sebezapřením pronesl tuto větu.

»Berní praktikant, letos má postoupit za adjunkta . . .,« znělo mu potom stále v mysli jako hlas rušivé struny, která v něm kovově řinčela po celý večer.

»No, to je něco jiného . . . Ale nyní ti musím říci, co je naší ideou, za kterou jdeme. Chceme pracovat. Náš kraj, náš venkov tone ve tmách — a to je hlavní příčinou naší bídy. Světla, světla tu třeba. Musíme otvírat oči, burcovat ze spánku, lámat okenice i v nejposlednější vesnici. Všecky ty řády staleté, tisícileté pracují, pracovaly vždy jen pro vládnoucí kasty. Jenom ony chtějí choditi ve světle, jež prý jim prospívá, ostatním toliko škodí. My chceme světlo pro všecky, ať všichni vidíme, rozumíš?« mluvil Řehák se stupňujícím se ohněm.

»To všecko je pravda,« přisvědčil Cyril, nadšen tou řečí.

»Ale my nechceme zůstati jenom při pouhé frázi,« pokračoval Řehák.

»Skutek, čin — to je jiná muzika!« zvolal Halíř.

»Počkej! Chceme založit list, jímž by se dostalo světla venkovu, zatlučenému venkovu, který čte snad jenom veliké zlatkové kalendáře, kde se může dočíst — kdyby jen poněkud viděl — v jak strašné tmě tápe, že za tu zlatku, již těžce vydělá, nechá si namlouvat nejhloupější anekdoty a bájky, jaké kdy svět zplodil,« pokračoval Řehák s očima rozjiskřenýma.

Cyril naslouchal. Přijal mnoho z té řeči do sebe. Sám viděl ty hrozné kalendáře, zaštěpované do selských světnic, jimiž se mělo šířiti tiché sémě pro skryté dobyvatele těchto lidí. Přisvědčil v duchu Řehákovi a chtěl se o tom rozmluvit.

Ale v tom přihrabal se Martin do nálevny. Šel nejistě, hořel a oči měl ospalé. Chudák utopil celou korunu na »staré poště«.

»Pojedem?« táza! se Cyrila těžkým jazykem.

»Ne, ještě nepojedeme,« odřekl Cyril. »Zajeď na dvůr a trochu posečkej.«

»Ale tentot, myslím, aby koně nepřezýbly na nohy. Mráz je tam, aby ho čert sebral,« brbla! Martin, snaže se státi přímo na nohou, které ho nechtěly poslouchati.

»Af dá koně pod kolnu a přehodí pokrývkou,« poradil Bureš.

»Dobrá. Zajeď pod kolnu, přikryj koně a přijď se ohřát,« poručil Cyril Martinovi, jenž volně se rozkýval, zajel pod kolnu a zase se přihrabal.

Sedl za stůl u dveří a složil ruce do dlaní.

»Poruč si, co chceš,« řekl mu Cyril a dále se o něho nestaral.

»Ty bys byl v naší »Republice« platnou silou. Tebe je škoda pro venkov, on tě dusí. Ty's býval chlapík před lety. Názory měl's výborné. Tam na dědině jsi ztracen. Společnosti tam není, jen sama hlína. Nepřemýšlel jsi o tom? Přece jsi samostatný —«, mluvil Řehák útočným hlasem.

»Mám ještě poručníka. Až za půl roku budu na svých nohou,« odřekl Cyril a zase pocítil tíhu těch rukou, které ho svíraly.

Město a Zdena — tyto dvě představy zvolna mu splývaly v hlavě. Zdálo se mu, jakoby se mu odestřel najednou veliký obzor.

»Dostat se z dědiny!« znělo mu na mysli tak, jako stálý záchvěj téhož základního tonu po celou hodinu, již strávil ještě v »Republice«.

»To by nebylo špatné, rozmyslím si to,« odřekl Cyril, zálibně naslouchaje této své myšlénce v duši.

Ohlédl se maně za Martinem. Ten ležel za stolem, podepřen tváří o ruce a chrápal tak zřetelně, jakoby dříví řezal.

»Abychom se vrátili k našemu thematu« — navazoval opět Řehák, »já bych si ponechal redakci a ty bys moh' převzít administraci, ostatní naši členové byli by hlavními spolupracovníky. List může míti budoucnost, pokrokové strany dojdou sluchu v našem listě, budeme v jejich službách . . .«

Řehák vpíjel své oči v Cyrila. Byla v nich neobyčejná vnitřní síla, jakoby celá jeho duše do nich přetekla.

»Spolehám jistě na tebe, dej mi ruku!« povídal Řehák, nespouštěje svých zraků s Cyrila.

»Co budu moci —,« odřekl Cyril a lehce podal ruku Řehákovi.

Sklenice byly už chvíli vyprázdněny.

»Piva!« zavolal Cyril na sklepnici.

Po tomto povelu rozjařila se nanovo »Republika«. S novou sklenicí piva stouplo i radikální smýšlení. Mnoho se mluvilo. Ale těm zvukům jakoby bylo souzeno, aby se toliko od stěny odrážely. Tak to bývá v našich vždy mnohomluvných společnostech, které udržuje a rozehřívá pivo. Jsme národem radikálních řečí, za kterých dobře mohou spáti oni, proti kterým se pronášejí, protože mluví z nich toliko líh a dým tabákový, takové rychle vyvětrávající prvky, kterých nám dopřávají na místě . . . .

Cyril byl ještě střízliv, a proto jasně přehlížel situaci, kdežto ti ostatní počali mluviti nesouvisle, žvanili, pleskali hlouposti, kritisovali, zavrhovali, křičeli, nadávali, jak komu co na jazyk přišlo. Kdyby se byl zítra v poledne setkal s nimi na ulici, nebyl by řekl, že jsou to včerejší lidé.

Pouze Řehák z nich udržoval se stále na povrchu. Udržoval ho ten jedině poctivý jeho idealismus, který se nemohl vybít činem pro spoutané poměry.

Cyril hovořil chvílemi s Řehákem, ale po chvíli i tento hovor jej znavil. Řehák jej zaváděl na jakási široká pole, na kterých nevěděl, kudy je v pravo a v levo. A Řehák blouznil a tvořil nové řády a novou společnost s vírou utopického idealisty.

Cyril se zadumal u těchto řečí. A konec konců ztratil nit, veškera abstrakce Řehákova svezla se u něho na prázdno. Byl přece jen zvyklý tak jako sedlák chytiti věci za rohy. Ale tak lovil jen slova a slova, a hleděl kolem sebe tak jako slepice, kterou posadili na orlí skálu, aby měla široký obzor.

»Za těch šest roků mnoho jsem promeškal,« řekl pravdivě Řehákovi, »ale budu hledět, abych vše dohonil.«

»Půjčím ti knihy, abys pronikl do toho světa — výtečná díla sociální a národohospodářská, okřeješ po nich a uvidíš, co nám schází,« povídal Řehák, všecek se roztavuje před Cyrilem, na nějž v duchu už naložil nesmírné břímě a v něhož tak nezvratně doufal.

»Republika« však zatím ochabovala. Vymluvila se a skoro podřimovala.

Cyril se rozloučil s Řehákem i s »Republikou« a budil Martina.

Martin s leknutím procitl, nejinak, jakoby nad ním hořel strop. Chvilku se rozhlížel, pomnul si oči a líně se hrabal od stolu.

Cyril zaplatil sklepnici.

Oči její zahrály svůdně na něho a růmělkový živůtek plamenně před ním zasvítil.

»Už, pane fojte? Není tak pozdě,« řekla mu s úlisným pohledem, jenž ho až rozčílil.

Ale vzpomněl si na Zdenu — a tato vzpomínka rychle v něm shasila prudkou a krevnatou bouři.

Sklepnice přinesla kabát a klobouk Cyrilovi. Rychle se oblékl, jakoby se tu něčeho obával a spěšně vyšel na nádvoří. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

F. J. ČEČETKA:

MLÁDÍ.

Kulturní obrázek ze XVI. věku.

(Dokončení.)

II.

Přišel zas a chodil častěji bakalář Cyprian ke Kašperským. Již také si našli zamilovaní chvilku, aby si řekli, jak se mají rádi. A provázel teď mládenec Lidunku i z kázání, knížky pateřem ovinuté jí nosil jako pravý rytíř. Někteří škarohlídové ve městě na to ukazovali, jak nepříkladně bakalář žije, v jaké světácké šaty se odívá, ale otcové města je utišili, že od sv. Havla má Zahrádka odpuštění, že se zadal do Rakovníka.

Myslil sám mládenec na to, kudy chodil, jak se teď s Nymburkem rozloučí. Zarmoutil tou zprávou i Lidunku a hned slíbil, že přijde zase a pak se od ní neodloučí. Tichý dům u brány Bobnické oživil. Pan kollega chodil sem denně, i nástroj struněný si dal někdy donésti, hrál, zpíval za kolik hodin, šprýmovným vypravováním bavíval paní Mandalenu i pannu Lidmilu, jindy čítal z knížek, verše svoje. Nejmilejší mu bývalo, když mohl vyjíti s pannou Lídou v podvečer na zahradu, která za domem až k hradebnímu parkánu se táhla, a oddati se jen jí jediné v kouzelné samotě.

Chodili ruku v ruce po klikatých cestičkách, usedli na sedátko pod bezem a žvatlali jako děti. Počítali hvězdy, kuli plány — láska od věků stejná . . . Květy vonné sypaly se jim na hlavu. —

Šumno bylo v letní podvečer v domě paní z Rájova, pan bakalář slavil slavné zasnoubení s pannou Lidmilou. Plný mazhauz hostí, poručníci Lidunky, siroty, přátelé, celá škola, až na mendíky. A přece jich tu několik dospělejších, bradatých. V rohu jizby ku poctě svého učitele musicírují, zpívají, obveseluji hosty.

Paní Mandalena září blahem. Stůl se prohýbá pod jídly a truňkem. Snoubenci slíbili si před pány, že chtí do roka a do dne býti sobě věrnými a pravými manželi a již zvedají všichni hosté poháry k přípitku, blahopřejí šťastným milencům. V té chvíli loučí se také Cyprian se školou, jen jediný semestr odbude v Rakovníku.

Hostů ubývá, na pavlači stojí snoubenci štěstím opojení.

»Bojím se o tě, Cypriane, tak daleko jdeš a do roka tolik dní!« šeptá nevěsta.

»Jdižiž, ty's královna má! Přijedu často, rok uteče, než se nadějeme,« těší Cyprian Lidunku a na rozchod dnes horoucněj ji k sobě vine.

Odejel o sv. Havle, ale srdce nechal v Nymburce a s ním slib, že brzy, brzyčko opět přijde potěšit své nevěsty.

Těžkou práci měla nyní paní Mandalena s nevěstou. Bývala teď panna plna stesku, pod hedvábnými řasami i slzička časem vytryskla a paní sestra těšila, vyrážela. Nastala péče o výpravu Lidunce. Přišly švadlí a šily šaty ložní i perné, Paní Mandalena skládala sestře čalouny, koberce, do truhel nádobí stříbrné i cínové, měděné pro kuchyň.

Přišel posel s psaníčkem od Cypriana a potěšil smutnou nevěstu. Bakalář také toužil a vzpomínal, sladkými lichotkami Lidunku zahrnoval; závěr listu uvítala panna nejradostněji, o svátcích vánočních slíbil Cyprian přijíti do Nymburka na několik dní. Napsala mu líbeznou odpověď, projevila touhu po shledání.

Byla jako vyměněna, zazpívala si, brzy sestru, brzy starou Julianu objala; bylo tolik moci v několika slovech. Počítala dny, hodiny, až se dočekala.

Na štědrý den nehostný, deštivý zastavila se před průjezdem domu Kašperských krytá talavaška a ve chvilce leželi si snoubenci v náručí. Paní Mandalena ve zlé jim toho nevyložila; byla též ráda, že budou svátky letos radostnější. Také kuchyň byla dobře opatřila.

Seděli na dlouho u večeře, měli si tolik povídati.

»Moje srdéčko vzpomínalo? I já neměl pokojné chvíle a těšil jsem se na dnešní den. Ani svízelná cesta mne nezalekla, ani vytáčky a výmluvy landkočího mne nezadržely,« hovořil bakalář a přivinul usměvavou nevěstu k sobě.

»Uběhne vám několik měsíců vodou, vy nedočkavci,« kárala žertem paní, »budete si tím vzácnější po dlouhém odloučení. Hnízdečko vám pěkně upravím na sirotčím Lídině podílu na dvorci v předměstí.«

»Jak si dobrá, Mandalino, jako máti o mě pečlivá,« zažvatlala Lidmila.

»Kdo se má o tě postarati? Na smrtelném loži mně paní máteř tebe poručila a snažím se, abych ti ji nahradila, mám jenom tebe.«

Pěkné měli letos svátky u Kašperských. Cyprian prohlédl celou výpravu, chválil vše, doprovázel sestry do kostela, navštívil známé ve škole a než se nadál, bylo tu nové loučení. Odejel — a zase šlo vše ve starých kolejích.

Občas přišlo od něho psaníčko, Lidunka zodpověděla. Souhlasila i s tím, aby zůstal až do svateb v Rakovníku. A zase tu byl máj. Jenom děvuška byla smutnější, zřídka vycházela, hledala samotu, sedávala v zahradě zadumána.

Bezy, lípy voněly jako před rokem, ale lůni byla Lidmila šťastnější — —. Tvářičky ji bledly, blankytná očka se zarosila nyní častěji.

Jednou v podvečer ji paní Mandalena překvapila na zahradě z nenadání.

»Co tak smutna, děvečko má? Ty jsi zase plakala? Proč jsi taková? Přijde Cyprian již záhy a odvede tě k oltáři.«

»Nevím, nenajde-li lepší dívčí — —«

»Lepší? Tomu nerozumím — mluv, pověz!«

A Lidunka se zpovídala — dlouho se zpovídala; ještě dobře, že šero večerní zakrylo soucitně její nach tváří . . .

Domů již sotva ji sestra dovedla a uložila jako děťátko.

Těžká to pohana pro dům Kašperských. »Do kaliště ji stáhl — květ nevinný — chatrný člověk«, mluvila sobě paní Mandalena, sedajíc v noci při kahánku ku psaní Cyprianovi. Bezohledně projevila mu svou a sestřinu bolest, vyčtla mu pohanu, kterou domu a rodu její způsobil, trest boží měl ho stihnouti. Psaní smutné, plné nářku, žalu — jak bylo jí u srdce, tak psala. Sestry nezkušené neodsuzovala, jemu celou vinu kladla. A nikde ani zmínky, co tím chce pořiditi, samá výčitka.

Ráno časně vypravila posla do Rakovníka a čekala na odpověď. Liduška s lože nesešla a sestra jí věnovala dvojnásobnou péči. Celé hodiny u ní proseděla, po vlase jí hladila, ale slova útěchy hořkla jí v ústech, spíše by byla klnula . . . Zármutek plížil se celým domem.

Třetího dne k večeru posel se vrátil na zpoceném koni. V mazhauze ho paní vyslýchá.

»Co říkal?«

»Přečetl psaní, trochu se zarazil a pak povídá: Jeď, Šimone, s pokojem domů a vyřiď paní, že bude vše dobře.«

»A psaní neposlal?«

»Neposlal.«

»Více s tebou nemluvil?«

»Nemluvil. Pokrmil jsem a jel jsem domů.«

»Jdi!«

Paní Mandalena klesla na židli. »Tedy chce nevěstu v hanbě nechati? Do větru nasliboval a teď jen vzkáže, že bude dobře! Ne, ne, pane Cypriane, tak se nejedná s ubohými ženami! Následky padnou na hlavu tvou.«

Paní kázala povolati poručníky, dva poctivé sousedy nymburské a dlouho s nimi se potají radila. O čem, nikdo nevěděl; ani Lidunka, která ve své komůrce slzami podušky smáčela.

Z rána druhého dne stáli poručníci před radou a vypovídali.

»Bohu žalováno, takové je mládí — nešťastná Lidmila!« vzdychl purkmistr.

»Věc to nemalá a trest přísný stihne bakaláře, nesplní-li své povinnosti,« řečnil JMC. rychtář.

»Podáme vše panu děkanovi, nebo lépe hned konsistoři dolejší,« navrhoval přední z rady.

»Lépe uchovati dosud z ohledu na poctivý rod věc v tajnosti. Zaslíbil se k manželství, ať jeho vrchnost, senát kolleje Karlovy, k povinnosti ho donutí,« rozhodl purkmistr. »Napíšeme hned peremptorní psaní.«

A za souhlasu pánů z rady, diktoval rychtář písaři:

»Piš titul a přání všeho dobrého i zdraví rektoru a mistrům kolleje Karlovy! Nyní dále: Bakalář Cyprian Zahrádka z Janova z naší školy o sv. Havle odešel do Rakovníka a před tím před pány poručníky Lidmilu, sirotka našeho, sobě slibem k stavu manželskému zavázal. Pod tím slibem, přijevši k nám z Rakovníka o hodu slavném vánočním, k vůli své přivedl. I ačkoliv přivedše sobě k paměti nařízení císaře Ferdinanda, které o žákovství na onen čas v zemi České s dovolením stavův se stalo, věděli bychom, jak k němu přikročiti. Však ušetřujíce v tom jedno vrchnosti Akademie učení Pražského, potom také že jak on Cyprian, tak dotčená Lidmila poctivých, dobrých přátel jsou, V. Mti přátelsky žádáme, že jeho Cypriana před ouřad svůj citirovati a jemu to, pokudž ta věc v tajnosti jest, aby s ní se oddal a ji za manželku vzal, přikážete, a pokudž by nechtěl, na zlé, co by pošlo, poukážete. Na který den on se postaviti míti bude, nám oznámiti račte, aby ona Lidmila k témuž dni k Vám do Prahy s některými přáteli se najiti dala a spolu s ním posměchu i trestání od vrchnosti ujíti mohla —«

Do světnice radní vběhl udýchán Šimon od Kašperských.

»Paní Mandalena z Rájova prosí o zastavení soudu, pan bakalář přijel právě na koni z Rakovníka.«

Rádi páni vyhověli, písař v kopiálu tučnými čarami dopis křížem přetrhal.

Uspěchala se paní Mandalena, jen rozčílení, strach ji omlouvá. Cyprian nezapomněl. Hněvivé, hanlivé psaní přijal — a sklonil hlavu. Což bylo o něho! Myslil víc na Lidunku. Jak posel odejel, skládal své věci a loučil se s Rakovníkem na vždy. Prahou jen projel a spěchal k své nevěstě.

Přijel v čas. Liduška ho objala vroucněji než kdy jindy, paní Mandalena zapomněla na vše rázem, nejdříve na rathouz poslala.

Mládí! —

Za několik dnů byla svatba hlučná, veselá. Ani muzika s fanfárami nechyběla, pan kantor ji řídil, okna chrámová se chvěla.

Liduška byla trochu pobledlá, ale šťastná a krásná. Po strasti došla štěstí. Zalomcoval vichr záhy mladou růží, div ji nezlomil . . .

Při návratu z kostela vítá manžele ve dveřích domu Kašperských věrná sluha Juliana, béře do obouručí hlavu paní Lidmily, líbá ji na čílko a pak dí Cyprianovi:

»Neubližujte jí — je světice.«

A paní Mandalena mu slabě hrozí, majíc ústa k úsměvu nastrojená.

Cyprian se zardívá, to je jeho celý trest . . .

Svatebčané se hrnou, zasedá se k hostině.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

FALKENŠTEJN.

Kolesa činohry naší váznou v cestách neschůdných. Plných 77 dní nebyla uvedena v repertoir novinka — 99 dní uplynulo od poslední původní premiéry. V produkci závada nespočívá. Když statistika správy Národního divadla vynesla na veřejnost, že lonský rok patřil k nejsmutnějším pro původní činohru, přijali v Národním divadle na kvap deset původních prací. — Rožkova Červa, Jeklerův Konec, Suchého aktovku, Šmahovu Dceru, J. Maria Vyskočila Johannu Radimskou, k nimž přibylo Šubrtovo »Drama čtyř chudých stěn«, Svobodové veselohra, Kvapilova Oblaka, Jiráskův Žižka. S Hilbertovým Falkenštejnem, který podivnými osudy je zmítán od září — taková řada prací domácích, že bychom mohli býti s úrodou spokojeni, kdyby studování kusů bralo se cestami požadavkům činohry odpovídajícími. Co si s nimi v divadle počnou? Po Hladíkovi jedině vůči F. X. Svobodovi konalo Národní divadlo svou povinnost, předvedši tři práce jeho za saisonu — ale tato příkladná a záslužná pozornost je na jiné straně nehodnocena tím, že řada jiných autorů nepřichází k slovu vůbec.

Vidíme-li, že režiséři činohry sprošťují se tak lehce povinností na ně vložených, že se předním členům divadla beze všeho dovoluje, aby uplatňovali své vlohy ve vzdálených divadlech a v dramatických školách, že členové naší činohry jezdí po světě v nejdůležitější části roku, že se úmrtím a jinak vzniklé mezery v činoherním kádru nevyplňují — nedivíme se tomu, že obecenstvo uniká nám na místa se svěžejším repertoirem — byť i méně cenné reprodukce — že nám zkrátka považně stůně činohra. Kde je lékař, který po diagnose tak do očí bijící dovedl by učiniti pevnou rukou patřičný řez? —

Hilbertův Falkenštejn měl dokázati, že úspěch Viny nebyl náhodilý. Dokázal to skvěle. Autor lpící na historických faktech pro samé dokumentární detaily nedostal by se při látce vystřižené z dějin dál, než k nápadným episodám. Osoby, které mají vésti děj, utonuly by mu v pěně archivních dokladů. Takový obal studí a unavuje. Proto historická dramata posléze byla ceněna skoro asi jako kalendářová novelistika.

Ale přišli básníci s dramatickým srdcem, kteří dovedli blesknouti zrcadlem svého líčení v dějepisnou horninu tak obratně, že v ní každý krystalek hrá démantem a kovové nitky v kamenné jádro tajemně unikající až pohádkově irisují. V této škole našel Hilbert popud, aby se zmocnil dosti nejasné postavy Falkenštejnovy pro dramatickou svoji líceň. Skutečně dějepisného nedal do své hry ani tolik, co povídá článek čítanky pro nejnižší třídy — ale za to divadelně sepjal vybásněné paměnky s takovou účinností, že máme v novém jeho dramatě opravdovou repertoirní hru. Je rozkošno sledovati, jak si hraje se zvolenou látkou básník, jak na určitých místech dle starých dramaturgií dá ději vyvříti, jak ostrým hřebem efektu semkne na pravém místě akt a při tom jak dá duši svých postav ozvati se bez omezování. Neštítí se ani odsuzovaných monologů, psaníčkových průhledností a drobných intrik starých rytířských kusů — ale ve všem je vidět básníka a dramatika, kterého látka nezadusí a neumoří.

Ve Falkenštejnu dává Hilbert průchod svým názorům na truchlivý čas po pádu Přemysla Otakara II. Názorům dnešního člověka, který se do historie dívá z velikých dálek. Proto jeho postavy váží věty slohem nejmodernějším, jednají po našem vkusu a rozumu. Patiny archaeologické kus téměř nemá — ale divák je autorem držen jako v kleštích.

Nějaké spory měl autor s divadlem, že nechtěl přivoliti ke škrtům. Dal se jimi podrážditi k některým politování hodným projevům. Představení nedělní — před nímž Hilbert učinil značné škrty ve hře sám v poslední chvíli — ukázalo, že mělo pravdu v této věci divadlo. Ještě dnes klopýtáme v textu o mnoho slovního balastu. Ve prospěchu hry zajede autor asi ještě ostřeji tužkou v text — pak se přesvědčí, jak tím prospěl své práci. Tisíciletí vytvořila pro divadlo určitá pravidla — ani nejhorkokrevnější básník nezvrátí je v opak, jako nikdo nezpůsobí, aby tekla Vltava z Prahy do šumavských rašelinišť.

Představení nepatřilo k nejlepším. Výborný byl p. Vojan v titulní úloze, jenom ve scéně žalářní nápadně nějak povolil ve vyhrání toho, co mluvil. Pí. Laudová královnu Kunhutu velmi dobře kreslila tam, kde autor potřeboval klokot vášně. I jí v žaláři selhaly však prostředky. Slč. Grégrová — která nám tak povážlivě mizí nyní s jeviště — má ve svém královici Václavu jenom jednou příležitost k vyniknutí. Se zalíbením jsme sledovali, jak hleděla každé vteřince minutové své úlohy vtisknouti něco charakteristického. Pí. Danzerová příliš kazatelsky nastínila svoji abatyši — nebylo v ní proto tolik královské velikosti, kolik jsme vyčetli z knihy. Biskup p. Želenského čpěl příliš divadlem.

Pan Šmaha jako režisér pochopil, že povážlivá délka hry nedovolí žádné experimentování s dekorační přítěží. Dal mluviti tedy jenom plátnům, nábytek omeziv na minimum, a ukrátiv tak přestávky, nedal vzniknouti rozladu obecenstva, které s naprostým zájmem sledovalo hru až do posledního spádu opony.

Jenom pro obleky českých pánů neměl jíti takovou měrou do končin z Lohengrina obecenstvu našemu tak známých — a pak neměl pražské měšťany odbýti tak macešsky. To byli chudí vandrovníci a ne sebevědomí měšťéniní královské Prahy. Scény hromadné ovšem prozrazovaly pevnou ruku Šmahovu.

Hilbertův Falkenštejn nastoupí jistě cestu po českých jevištích. Kde bude čiperný režisér, ten ukrátí text a připraví obecenstvu znamenitý, zbytečnou délkou nijak nekalený požitek. Kde se provede kus doslovně,

tempem na většině ochotnických divadlech obvyklým, tam hra selže. Bylo by to na velikou škodu, neboť po dlouhé, dlouhé době nalezli jsme v Hilbertově Falkenštejnu svěží a poutavý historický kus.

Co jsme se po takovém natoužili! *cch.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Z Nakladatelského družstva Máje.** Dnes odevzdáváme knihkupeckému trhu Básně Rudolfa Mayera, dávno již rozebrané, zahajujíce jimi novou sbírku »Naše klenoty«, v níž pojmeme vynikající díla domácí tvorby. Mayerovy básně jsou opatřeny neznámou dosud podobiznou dle malby Ferberovy, a připojena k nim studie dra Josefa Durdíka a doslov Ant. Klášterského, jenž knihu k tisku připravil. — Současně vydáváme jako první číslo sbírky »Operní texty Máje«, redigované Dr. J. Boreckým libreto K. Moorovy opery Vij od F. Khola. — Aktovku J. Jeklera »Konec«, přijatou na Národním divadle, vydáme se Stroupežnického veselohrou »V ochraně Napoleona« příštího téhodne zároveň s prvním dílem A. Mrštíkova »Roku na vsi«. — Poslední dobou byly postoupeny další podíly některým členům a za nové členy přijati byli: Teréza Dubrovská, Milan Fučík, Josef Macák, Jos. Merhaut a František Sekanina. — Usneseno, aby každému z úřednictva i z ostatního personálu Nakl. družstva Máje dostalo se v letním období dovolené v určitém turnu beze ztráty na příjmech. — Telefon byl konečně v naší kanceláři zařízen v těchto dnech. Má číslo 2999. — Přípravy pro vydání knih pro období podzimní a jarní jsou skončeny. — Rozvoj závodu vyžadoval rozšíření dosavadních místností, jež stalo se skutkem v květnu. Zřízena čítárna členům Máje a N. D. Máje denně přístupná a od redakčuí místnosti i úřadovny Máje úplně oddělená.

† **Emilian rytíř Skramlík,** bývalý primátor královské Prahy a poslanec na sněmu zemském zesnul dne 21. května t. r. po dlouhé a vleklé nemoci. Známý a všeobecně sympatický muž nové generaci byl skorem neznám. A býval přece jedním z nejoblíbenějších pražských primátorů, jenž uhlazeným svým chováním a ušlechtilou noblessou dovedl odzbrojiti i zarputilého protivníka. Emilian rytíř Skramlík svou povahou i svými zevnějšími přednostmi dovedl upoutati a těšíval se pro svou jemnost a šetrnost ke každému, s nímž ve svém zodpovědném úřadě do styku přišel, neobyčejné popularitě, na kterou bylo dlouho vzpomínáno a o které mluvilo se ještě léta po tom, když nadobro v soukromí se uchýlil, s jakýmsi nadšením. S nebožtíkem primátorem Vališem slynuli pověstí praktických mužů, kteří dostali se na primátorský stolec pro svou bodrou, přímou, ryzí povahu a pro svůj úzký styk s občanstvem, jež mělo k nim velikou důvěru. Nesklamal ji ani ryt. Skramlík ani Vališ. Doba Skramlíkova starostenství vykazuje několik památných momentů. Primátorem pražským zvolen dne 12. července 1876 po starostovi, jenž byl sice zvolen, ale úřadu nenastoupil. Byl to tehdejší starostův náměstek prof. A. O. Zeithammer, jehož volbě odepřena byla císařská sankce. Z kroniky jeho činnosti primátorské budiž zaznamenáno, že za jeho starostenství věnována pražskému školství znamenitá péče, že vybudováno několik školních paláců, provedena stavba mostu Palackého a zřízena na nejdůležitějším místě nová vydatná »vzduchová komora«, veliký park na prostranství, kde bývaly hradby mezi branami Koňskou a Novou a j. v. Ve druhém tříletí jeho starostování dokončena byla stavba Národního divadla. Jako první a dlouholetý předseda Družstva Národního divadla prospěl divadelní naší věci svým zápalem a hlavně svou svědomitou a neumdlévající horlivostí a vzorným plněním převzatých povinností. Emilian ryt. Skramlík jako průmyslník slynul dobrou pověstí doma i za hranicemi. Převzav po svém otci renomovaný závod, v němž vyráběn hlavně salonní nábytek, přivedl jej svými bohatými zkušenostmi a svou odbornou znalostí, vytříbenou několika velikými studijními cestami, na takovou výši, že řaděn byl mezi nejznamenitější a nejproslulejší podniky toho druhu v celé říši. Zesnulý celou řadu let žil v ústraní a celou řadu let nebylo jména jeho takřka ani vysloveno. Pohnutá a rušná doba nynější a její generace skoro docela zapomněla na muže, o němž v posmrtných článcích skoro jednosvorně bylo tvrzeno, že býval jedním z našich nejpopulárnějších, nejoblíbenějších a nejlepších primátorů. Na mramorových deskách zakládacích zlatým písmem jeho jméno stojí vryto a kdo pamatuje doby ty, ve kterých se činnost jeho ve skutky vtělovala, dobře ví, že čestné tyto zápisy byly zaslouženy horlivou a blahodárnou činností.

† **Václav Vladivoj Tomek,** žák a pokračovatel Palackého díla v oboru domácích dějin, dovrší dne 31. května t. r., jak jsme již v minulém čísle oznámili, pětaosmdesátý rok svého života. Zvláštní náhodou byl to Palacký, jenž ve čtyřicátých letech Tomka přivedl na dráhu historických studií a jak prof. dr. Pekař zaznamenává, v bytě Palackého učinil si Tomek první výpisky pro »Dějepis města Prahy«. Do rodiny Palackého zahnal ho totiž existenční zápas. Dostal v ni kondici a tím přišel do úzkého styku s Palackým, jenž ho zasvěcoval jako svého pomocníka ve svých pracích historických v první počátky historického studia. Palacký jej také purkmistru pražskému appelačnímu radovi Müllerovi navrhl za spisovatele »Dějin města Prahy«. Hmotně aspoň částečně podepřen výborem Matice České, jenž jmenoval ho svým sekretářem (1845), pustil se do sepsání dějin university pražské, psal přípravné práce k dějinám těmto a dějinám Prahy a práce populárního rázu a směru. (Krátký všeobecný dějepis (1842), Děje země české (1843) a Děje mocnářství rakouského (1845). Historie vysokého učení pražského zabrala několik let života Tomkova) »Děje university pražské«, píše prof. Pekař, »zůstanou jednou z nejcennějších prací v české historiografii vůbec.« Když hr. Lev Thun r. 1849 jmenován byl ministrem vyučování, vyzval Tomka, aby se ucházel o professuru na pražské universitě, na které Tomek působil od r. 1851 až do r. 1888, kdy odešel na odpočinek, vychovav nám celou řadu zdatných pracovníků v oboru dějin domácích. Tomek napsal celou řadu děl, jež svým významem jméno jeho proslavily. Jsou to: Děje Království českého,

O právním poměru Čech k někdější říši německé, O starém rozdělení Čech na župy a pozdějším na kraje, Obrana starších dějin českých proti novějším útokům spisovatelů německých a j. v. »Dějiny mocnářství rakouského«, jež upravil pro školní potřebu, vyšly v několika vydáních a byly přeloženy do několika jazyků. Pro universitní studentstvo vydal Tomek r. 1858 Příruční knihu dějepisu rakouského a Novější dějepis rakouský (1526—1860). Mimo to sepsal Tomek celou řadu článků a studií, z nichž největší cenu má studie O synchronické methodě při dějepisu rakouském. Velikým a slavným jeho dílem je monumentální »Dějepis města Prahy«, jehož prvý díl vyšel roku 1855, a jehož význam nejvýmluvněji charakterisuji úvodní slova Tomkova: »Snaha má byla obrácena netoliko k zevnějším událostem, nýbrž mnohem více k vyobrazení života společenského v Praze ve všech stránkách jeho; z vyobrazení toho měly by dle mého úmyslu události zevnější nabývati lepšího světla. Proto věnováno jest mnohem více místa popisu státního, obecního a církevního zřízení, živnosti obyvatelstva a ústavů veřejných všelikého druhu, než samému vypravování příběhů«. Tomek si přál v předmluvě ku svému veledílu, aby je mohl přivésti až k r. 1547. Roku 1897 životní svůj úkol vyplnil. Pracuje dále na svém velikém díle a píše mimo to svoje memoiry, jichž slibným a charakteristickým signálem byla ukázka, kterou uveřejnil v Památníku, vydaném r. 1898 na oslavu Palackého pod názvem: Styky mé s Palackým do roku 1862. Je vroucím přáním celého národa, aby slovutný kmet, jenž dočkal se svých pětaosmdesátých narozenin v plné duševní a tělesné svěžesti, svůj »Dějepis« korunoval vypsáním dějů až po naše časy.

— **Máj v Mladé Boleslavi.** Máme ještě plnou duši krásných dojmů, jež jsme zažili ve staroslavném královském městě Boleslava Mladého. Co živi budeme, budeme vzpomínati na chvíle ty jako na luzný sen. Občanstvo mladoboleslavské pod záštitou svojí městské rady přichystalo nám ve dnech 23. a 24. května takové přivítání, že jsme zaraženi a překvapeni stanuli na nádraží a že jsme skutečně v rozpacích přijímali jásavý, srdečný a upřímný hold. A když nás starosta města pan cís. rada JUDr. J. E. Slavík vítal v zasedací síni zastupitelstva města slovy tak neličenými a z duše linoucími, že nás všechny dojal a pohnul, byli jsme povděčni senioru naší družiny Fr. Heritesovi, když vystihuje naše pocity, pravil: »Skupinu prostých českých literátů přijali jste tak okázale, připravili jste nám tak slavné přivítání, že nemůžeme je přijati tak, jakoby patřilo nám, těm, kdož jsou zde přítomni, ale spíše celému našemu sdružení, spolku Máji, jeho snahám, jeho práci, kterou až doposud vykonal.« Spolek Máj má již hezkou řadu takových upomínek, ale mám za to, že přivítání v tak velkolepém stylu aranžovaného doposud nezažil. Znovu připomínám, že jsme si plně vědomi významu slov řečníka našeho v zasedací síni, pokud se nás jednotlivců týče, ale považujeme za svou čestnou a milou povinnost a za prostý akt vděčnosti zaznamenat aspoň ve hlavních rysech ráz a průběh slavností, jež sdružené spolky mladoboleslavské na počest našeho příjezdu uspořádaly. Věřte nám na slovo, že nám bylo úzko, když jsme jeli ulicemi takřka nepřehlédnutým špalírem a když jsme viděli, že není jediného domu, z něhož by nevlál prapor. Rozpačitě se druh díval na druha a v duchu si myslel, co hořkých chvil zažijeme za to, že našlo se zase jednou velké, pokročilé a moderní měst», jež způsobem okázalým a nadšeným projevilo českým literátům svou přízeň, ba více, opravdovou lásku. Slavnosti, několik neděl připravované výborem, jemuž v čele stáli horlivý a junácky zanícený JUDr. Bedřich Laufberger, činný člen Máje spisovatel MUDr. V. Walter (Emil Tréval) a J. R. Slavík a jemuž vydatně napomáhala družina dam mladoboleslavských s chvalně známou výbornou pracovnicí paní B. Hoblovou, rozděleny byly ve tři veliké oddíly. Ohromný úspěch měly všechny tři — největší ale přednáška prof. Jaroslava Vrchlického, konaná v neděli dne 24. května v městském divadle a mající za thema: »Danteova Beatrice v poesii a ve skutečnosti.« Divadlo bylo naplněno do posledního místa. Nával k přednášce byl tak úžasný a to nejen z města, ale z celého okolí, že na sta a sta žadatelův o vstup muselo býti odmítnuto. Jaroslav Vrchlický zažil den, na který nikdy nezapomene. Když objevil se na podiu, povstalo v hledišti posluchačstvo a sálem zahřímala tak prudká, tak jásavá ovace, že jistě něco takového v divadle tomto se literátu nepřihodilo. Hrobové ticho bylo v hledišti, když mistr přednášel. Mluvil déle než hodinu a nikdo se ani nepohnul. Obecenstvo poslouchalo poutavé vývody básníkovy se zbožnou přímo pietou. Po přednášce povstal ze sedadla starosta města cís. rada JUDr. Slavík a silným, hlaholivým hlasem poděkoval mistrovi za krásnou jeho přednášku a za vzácnou ochotu, kterou občanstvu prokázal svou návštěvou, na kterou bude vzpomínati jako na veliký, krásný svátek. Třikráte »sláva« provolal a ze sta a sta hrdel ozvalo se jásavé a radostné vítání, jež nebralo konce. Vrchlický, dojat tímto neočekávaným projevem pohnutými slovy poděkoval jako předseda Máje za přízeň spolku věnovanou a když skončil prosbou, aby přízeň ta v neztenčené míře nadále byla sdružení českých spisovatelů zachována, slyšeli zástupci jeho tak jadrné a upřímné ubezpečení, že jim srdce v těle radostně zatlouklo. Den před tím, v sobotu večer byla v městském divadle akademie, ku které byla již několik dní napřed všechna místa vyprodána. Virtuoska na housle sl. Marie Heritesova, která pořad zahajovala, byla přivítána nekonečným jásotem. Milounký, roztomilý její zjev, její neaffektované, skromninké vystoupení, v němž tají se tolik nevylíčitelného půvabu, obecenstvo zrovna elektrisovalo. Byla hvězdou programu, jehož zaujala hlavní část. Potlesk po každé její hře byl tak frenetický a tak naléhavý, že umělkyně musela znovu a znovu jásavě vyslovovaným projevům za přidání koncertního čísla vyhověti. To, co druhého dne bylo údělem mistru Vrchlickému, jenž poznal a se přesvědčil, že je jako básník veleben a jako člověk milován, projeveno onoho večera mladistvé umělkyni, jež po všechny dny svého života vzpomínati bude na hold, kterým ji vyznamenala zanícená a nadšená Mladá Boleslav. Slečna Růžena Mattušova, dcera o město velice zasloužilého generálního ředitele Zemské banky dr. Karla Mattuše, druží se se svým úspěchem jako intelligentní pěvkyně k nejvřelejším těmto projevům.

Svým neúmorným humorem, svou rozmarnou vzpomínkou na dvě literární jubilea, Vrchlického a Čechova v letech 1893 znamenitě pobavil Ignát Herrmann. Za bouřlivého potlesku podána mu jako bývalému zasloužilému předsedovi Máje květinová lýra. Dr. R. J. Kronbauer přednesl pak hrstku vzpomínek pod názvem: »Z mého gymnasijního vyhnanství«.*) Recitace Václava Štecha musela odpadnouti, poněvadž zdrželo jej v Praze úmrtí člena příbuzenstva. — Členům Máje poskytnuto pohostinství v pravém toho slova smyslu kavalírské. Po přednášce Vrchlického uspořádán skvělý banket »u Kounovských«, jehož se súčastnili všichni vynikající občané místní a mnoho osob z okolí. Přítomnost dam mladoboleslavských svým živým a nadšeným zájmem pro literaturu a umění proslavených, dodávala hostině zvláštního lesku. Hostitelským majordomem byl sám starosta města p. JUDr. Slavík s p. dr. Laufbergrem, jenž pronesl k hostům z Prahy srdečnou zdravici, za kterou poděkoval jménem Máje Jaroslav Vrchlický. Mnoho volného času členům Máje nezbývalo, ale vše bylo tak prozíravě a mistrovsky aranžováno, že našla se vhodná doba i k prohlídce musea, jež slyne vzácnými památkami, i pozoruhodných partií města samého. V tom směru sluší vzdáti hlavně dík za obětavou pozornost panu dr. Waltrovi (Trévalovi) a jeho choti Zdence (literárním jménem Viola již známé); byli oba ustavičně nám po boku a svou ochotu vyčerpali až na dno. V neděli odpoledne ukázali nám hostitelé svůj skvost, svoje městské sady »na Štěpánce«, jež jsou zelenou perlou města. Obec tu pro své obyvatelstvo přichystala zrovna pohádkový kouteček. Zde zažili členové Máje okamžik, jenž je hluboce dojal. Mistru Vrchlickému uspořádán tu hold, jemuž rovného marně by hledal ve svých v tom směru jistě bohatých a pestrých vzpomínkách. Veliký, do set hlaviček dětských čítající průvod defiloval tu kolem něho a jasné, milé jejich hlasy tlumočily v tu chvíli to, co cítili tisícové a tisícové přítomných. Vrchlický tu stál zaražen a překvapen. Stál a mizel, ztrácel se v záplavě květinových darů, jež mladá družina kladla k jeho nohám. K drobounké družině k žádosti pořadatelstva promluvil dr. R. J. Kronbauer. Průvod dětský, jenž ohromnými zástupy se musel provinovat, řídila a uspořádala paní Božena Marečková, choť advokáta, jež v družině dam místních pro svou horlivou snahu zaujímá přední místo a jako horlivá jednatelka Máje jeho vděčnou vzpomínku zasluhuje. Mužské sbory, jež na lidovém koncertě zapěl zpěvácký spolek »Boleslav« byly precisně provedeny a měly vděčné a vnímavé posluchačstvo. Zavíráme prostý svůj referát ubezpečením, že na dny 23. a 24. května vděčně budeme vzpomínati a že si je uchováme ve svých duších ve svátečním koutečku. My nečekali nic takového — my přijeli jako prostí literáti a byli jsme přijati tak, že se nám až hlava zatočila. Město, jež stává se předůležitou, pevnou a nerozbornou hradbou českého severu a jež po zásluze řadí se k nejpokročilejším městům českého severu, je městem, jež má ještě jednu velikou přednost a zásluhu. Naší literatuře, našemu umění věnuje tolik lásky, že radost je sledovati a viděti stopy a doklady tohoto zanícení, této blahodárné a životodárné přízně. V Mladé Boleslavi je bašta našeho písemnictví a ze zdravého a stále rostoucího jejího občanstva tryská zrovna zápal pro duševní náš rozvoj. Byli jsme pozváni, přijeli jsme do města . . . a teplo duší a srdcí občanstva nás zahřálo. Přišli jsme do jeho středu jako do louky květy poseté a spousty kytic z milých a srdečných pozorností uvitých byly nám podány těmi, kteří jakoby dlouho čekali na vhodnou příležitost, aby mohli povědět a ukázat, jak rádi a s jakým zápalem všemu, co trampoty života mírní a jej ozařuje, se věnují. —*r.*

*) Přednáška bude otištěna v Máji.

— **Plzeň v divadle.** Při vstupu do naplněného hlediště nového plzeňského divadla vyskočily na mne ze všech koutů vzpomínky na bývalý prozatímní dům v Praze. Svěžest a zdraví viděl jsem v četném obecenstvu toho večera — které většinou jen o nedělích a svátcích přichází se sem asi potěšit — ale které je nejslibnějším zárodkem kmenového publika. Moderní klobouk vedle květovaného šátku, kravata nejdnešnějšího závinu vedle neškrobeného límce, salonní čerň kabátu vedle venkovské kazajky — trochu Praha — trochu Vídeň a zase pak šumavská dědina, plzeňské předměstí — dělnická čtvrť — studentská komůrka, kuchyně, boudoir — to vše bylo tu zastoupeno, promíseno a všecko tak vesele, zdravě a nenuceně se bavilo. Ani pražští »národní« abonenti nedovedou se ještě tak volně v hledišti dorozumívat, jako činili před námi tito milí lidé, jež v strakatou směs spojilo tu vábidlo literárně bezcenné výpravné hry, kterou ředitel šikovně čelil nebezpečí půvabů letního večera. Letní krása divadlům vždy zrovna hltá obecenstvo. Proto si zasmykněte do kapsy jen klidně poučky svého Lessinga a přemoderních esthetů, kdo dovedete jen theoretisovat, a neprchlo-li ani pak vaše rozčilení, připomeňte si, že si 170 členů plzeňského divadla na prvního přijde celkem pro 13.000 korun gáže . . . . . V sympatické nenucenosti obecenstva v hledišti vidíme školu německého, zejména však židovského vzoru. Židé, pro vše umělecké nadšení, v určitých vrstvách literárně vycepovaní, hmotně dobře opření — jsou v koncertních, divadelních a jiných uměl. síních doma. Proto o přestávkách jejich volný styk, netlumený rozhovor, sebevědomý úsudek. V jejich rodinách klaviry, knihovny, umělecké předměty nejsou jen pro parádu — proto tolik námětů a tolik schopnosti k hovorům. Česká »elita« je stále ještě většinou teprve od včerejška, našim paničkám a dceruškám z osmdesáti procent ještě zadusily německé kláštery, pensionáty a ústavy zájem o naše umění v letech, kdy byly okamžiky pro zdravé vzklíčení — proto tak často v českých dámských společnostech ocitáte se na suchu, kdy by vás Němka nebo židovská krasavice užvatlala vypravováním o tom, co četla, viděla, slyšela, hrála a sledovala ze světa uměn. Proto vládne v pražském Národním tak stlumený šepot, foyer je většinou jen manéží, v níž se chodí do kola s pohledy volajícími za odpuštění, že jsme, že dýcháme, že jsme ustrojeni a že se v těchto prostorách opovažujeme šeptat. — V Plzni se i to nedělní obecenstvo cítilo všude doma. Hlasitě, vesele a jadrně mluvilo v přestávkách, proudilo chodbami a pohodlnými foyery. Tomu se naučilo od sebevědomých Němců a zejmena od židů a energických jejich žen,

jichž je plno korso, kavárny, restaurace, obchodní místnosti, nádraží, sady, město — plno, plno, protože je Plzeň zlatodolem. Proto však mám též upřímnou radost, že se nám tu Čecháčkové nikde nekrčí. — Zasvěcení domorodci vypravovali mi s pýchou, jak se dovedou plzeňské Češky v pravidelných večerech v divadle roznádheřit. Jak dovedou se blýskat, smát a sebevědomě uplatnit v těch vzdušných ložích hlediště. Výborně! Přidáme-li k tomu ze svého pozorování, že česká Plzeň může německé a židovské menšině čeliti armádním sborem nejkrásnějších paní a dívek — které v novém divadle nalezly první krystalisační bod opravdové representace — vidíme, že Plzeň jde sice vyzkoušenou cestou národního obrození, kterou kráčela matička Praha — ale že vyškolenost dovoluje činiti tu kroky desetkráte větší. Tolik třeba říci zatím o hledišti — v příštím čísle podíváme se na jeviště. *ech.*

\+ »Nová pražská divadla« bylo vděčné théma, o němž pojednal spolek českých spisovatelů belletristů Máj na svojí členské schůzi, konané ve středu dne 20. května v malém žofínském sále. Výbor večírkem tímto učinil zdařilý pokus v tom směru, aby členstvo spolku občas svolal k podobným schůzkám, na kterých bude debatováno o zajímavých současných uměleckých a všeobecně zajímajících otázkách. Večírek se výborně vydařil a animovaný průběh jeho, zejména živá účast na rozhovoru podává záruku, že členské tyto schůzky, jež pro pokročilou letní dobu pravidelně budou svolávány až na podzim, vyvinou se v zajímavé a pro členstvo přitažlivé a vítané debatové dýchánky. Rozhovor zahájil úvodním slovem místostarosta Máje Václav Štech, jenž zmíniv se o rozvoji našeho divadelnictví vůbec, věnoval všem pražským divadlům, v první řadě ovšem budoucímu divadlu na Král. Vinohradech, jakož i příští nové pražské činoherní scéně, jež má býti součástkou Národního divadla, malou, ale situaci vyčerpávající kapitolku. Připomenuv pak situaci, v jaké octla se všechna divadelní stávající sdružení, otázkou nové stavby divadelní budovy pro Prahu se zabývající, svým usnesením v tom směru, aby rukou společnou usilováno bylo o řešení otázky tím způsobem, by nové divadlo bylo divadlem jenom činohorním, při tom doplňkem divadla Národního, v němž budiž pěstována jenom opera, a zároveň divadlem, v němž by dle přání vyslovcného valnou hromadou Tylova sdružení co nejúčinněji bylo pamatováno na princip lidového divadla, tlumočil na konec přání některých dramatických spisovatelů, aby na schůzi pojednáno bylo o osudu původní dramatické produkce, která je vážně ohrožena tou okolností, že kusy divadelní, Národním divadlem provozované, stávají se výhradným majetkem podnikatele, na jehož dobré vůli záleží, může-li a smí-li kus býti provozován i na jiné scéně mimo jeviště Národního divadla. Poněvadž se v několika případech přihodilo, že Společnost Národního divadla provozování původního kusu nedovolila, pevně se držíc formálního, nepopíratelně ovšem za stávajících poměrů jí příslušejícího práva, apelovali dramatičtí autoři prostřednictvím spolku Máje na shromáždění, aby se o věci vyslovilo. O předmětu tomto rozvinula se velice živá a zajímavá debata. Bylo hlavně upozorněno na to, že dramatický spisovatel, může po případě pouhým rozhodnutím dočasné správy Nár. divadla býti vůbec z jevišť v policejním rayonu pražském vyloučen. Kus jeho nehraje se ani na Národním divadle a nehraje se také nikde jinde, poněvadž podnikatel svého svolení k provozování nedává. Bylo vysloveno ze řad členstva přání, aby Máj důležité této otázce věnoval bedlivou péči a aby staral se hlavně o to, by při uzavírání smlouvy s podnikatelem Národního divadla zemský výbor závoru tuto uvolnil a k návrhu Fr. Heritesa usneseno, aby Společnost Národního divadla byla dopisem z Máje požádána za sdělení, jaké stanovisko ona v této otázce zaujímá a pro příště zaujati hodlá, poněvadž se zástupce Máje ve Společnosti Nár. divadla do schůze nedostavil. Že se debata točila kolem nového divadla vinohradského, rozumí se samo sebou. Jeť to podnik, jenž v nedlouhé době bude uskutečněn a jenž divadelní pražskou otázkou silně pohne. Na poznámku, v průběhu debaty se několikráte vyskytnuvší a vyslovující obavu, aby v novém divadle vinohradském nebylo na úkor činohře pomýšleno na repertoir operní a operetní, odpověděl F. A. Šubert, jenž prohlásil, že divadlo, pokud jeho informace sahají, *má býti a bude divadlem pouze činoherním* a že záleží jenom na tom, aby jím také zůstalo, zda bude s tímto programem prosperovati. »Jsem rozhodně proto,« řekl F. A. Šubert, »aby divadlo vinohradské bylo a zůstalo divadlem činoherním a považoval bych to za škodu i pro činohru vůbec i pro Národní naše divadlo, kdyby na Vinohradech museli sáhnouti z existenčních ohledů k repertoiru opernímu a operetnímu,« zejmena kdyby Národním divadlem měl mu býti uzavírán repertoir původní. Poněvadž debata nabyla rozměrů neočekávaných, usneseno jednohlasně, aby o thematě na programu se nalezajícím promluveno bylo ještě na ně kterém z příštích večírků. Pojednáno pak na popud regiseura J. Šmahy o honorářové otázce dramatického spisovatele, jenž obrátil se na členstvo Máje o radu a po případě o morální podporu, debatováno o otázce provozovacích práv vůbec a k žádosti ze členstva projevené podal V. Štech, jako předseda nakladatelského družstva Máje podrobnou a za všeobecné pozornosti vyslechnutou zprávu o dosavadní činnosti tohoto svépomocného našeho sdružení. Rozhovor o thematě tomto, třeba na programu nebyl, zaujal dobrou hodinu a podal důkaz o tom, že členstvo sleduje činnost Nakladatelského družstva Máje a jeho správního výboru velice živě a že jeho horlivou a nezištnou snahu uznává. Vysloveno několika členy přání, aby výbor na šťastně zahájené dráze pokračoval a svépomocný podnik českého spisovatelstva směrem nastoupeným dále spravoval a k novým a novým úspěchům vedl.

⊙ Drama Červ od Karla Rožka provedeno bude na jevišti Národního divadla v Praze. Nakladatelské družstvo Máje převzalo od autora knihové vydání této hry ve vlastní náklad a prodává výtisk za K 1·40, poštou za K 1·50. Provozovací právo udílí Spolek českých spisovatelů belletristů Máj.

⚓ Hrad Buchlov. Pan Kočí odvážil se svého času tak obrovského podniku, že nad počínáním jeho krčili rameny i nejpodnikavější naši nakladatelé. Pustil se do

vydání snímků originelní sbírky pražských pohledů, jimiž potomstvu alespoň dílem svého pružného štětce Václav Jansa zachránil Starou Prahu. — Pan Kočí — nakladatelský nováček — zvítězil. Měl úspěch, že dvě léta bylo mu bojovati se závistí v Čechách — pak vydal několik uměleckých děl se střídavým zdarem — ale konečně po tuhých zápasech vybojoval si pro své podniky pevné hradisko, postaviv se důstojně po bok panu Topiči a velkozávodům Unie. — Z bohatého souboru děl p. Kočím vydaných poslán byl nám cyklus A. Kalvodových pohledů na hrad Buchlov. V nádherné originelní výbavě obeslán knižní trh touto řadou neobyčejně zajímavých obrazů, jež lepty firmy Husníkovy a tiskem E. Leschingra přiblížily se až k originálům. Kalvoda je do Buchlova zamilován. Ukazuje nám, kterak hovořil k němu tento zámek pohádkovitých půvabů za časného jara, kdy celé okolí zalito svěží zelení, ze které vykřikuje pouze panenský úběl květů sliv, vede nás k Buchlovu ve žhavém létě, odhaluje nám jeho vděky po západu slunce — — loučí se s ním v podzimu a pak nás vede do malebných koutů jeho nádvoří, schodišť, parkánů — v taj jeho komnat — jakoby se chlubil, že máme tento hrad nad Velehradem — jakoby se pyšnil láskou k němu a tím, že zná každý kámen v něm, každý vlas dějinného tkaniva starobylé sídlo obestírajícího. — Buchlov našel v Kalvodovi svého barda, který i srdcem hluchých otřásti dovede i zrak uměleckých analfabetů zjiskří. — Nemýlíme se, řekneme-li, že tisícům turistů ukázal Kalvoda tímto souborem krásný cíl. Dráždí zrovna tyto odlesky k zájezdu na Buchlov. Zasednouti pod lípu, kterou na svědectví své nevinny zasadil zbrojnoš Vítek kořeny vzhůru a ona se zazelenala — dotknouti se kamenného stolu, u něhož do roku 1749 jednalo »lovecké právo« — projiti věží Andělkou, jejíž poslední vězeň vykoupil si život před královským soudem v Praze těžkými pouty — skloniti se před portréty vzácných šlechtičů Leopolda a Bedřicha Berchtoldů, učenců to, cestovatelů, literátů a vlasteneckých kavalírů — jak to láká, vábí, volá! Málo máme uměleckých cyklů tak jednolitých jako Kalvodův Buchlov — k závidění je až, jak dovede tento temperamentní vládce barev vysloviti svoje porozumění a svou lásku — ale chápeme tuto lásku, vidouce v slovanském Buchlově předmět milování toho tak důstojný. *ech.*

⁂ Zajímavé divadelní obecenstvo. Lidové divadlo »Uranie« plní svoje poslání v určité dny do poslední litery svého programu. Představení, jež určena jsou pro dělnictvo, mají svůj zvláštní a odchylný ráz. V pondělí dne 25. května t. r. jako 10. hra dělnictva strany sociálněděmokratické v Praze VII. sehrána byla »Ohnivá země«, veselohra o 3 jedn. od Václava Štecha, kterou si dělnictvo pro svůj divadelní večer samo vybralo. Viděl jsem poprvé dělnické představení v »Uranii« a přiznávám, že jsem zažil zajímavý a ve mnohém směru poučný večer. Viděl a poznal jsem docela nové, docela jiné obecenstvo. Několik minut před zahájením představení ubíral se zahradou velký, seřaděný zástup mužů a žen. V tu chvíli, když jsem spatřil lid vážně a důstojně postupující, napadlo mně srovnání, že jdou diváci tito do divadla jako na venku lidé do kostela chodívají. Přišli v čas, přesně si vypočítali, kdy nutno vyjíti, aby se nemuseli hnát a v divém chvatu uhánět a všechno kolem sebe odstrkávat a se předhánět. A ti lidé ještě před hodinou pracovali, domů šli, obiékali se a přece přišli v čas a přišli krokem klidným. Pohled na vyplněné divadlo byl imposantní. Na veliké a široké galerii tolik lidí žádá o místo, že policejní úřad proti dalšímu vydávání lístků se ohražuje. Nikdo nerušil opozděným příchodem, nikdo nerachotil sedadlem, nikdo hlasitým bavením se nevyrušoval. Všude znát zájem, všude je cítit stopu jakési divadelní disciplíny, která je lidu nepřesycenému a neblaseovanému vrozena. Aby ani v zevnějším rázu nebylo ve hledišti žádné sebe menší závady, domlouvá se navštěvovatelům v poznámce na divadelní ceduli, aby vstupovali s hlavou nepokrytou, což platí také pro občanky. V divadle viděl jsem mnoho mladých mužů a mnoho mladých děvčat. Jsou nejpilnějšími a nejzanícenějšími navštěvovateli divadla. Přivykají ušlechtilé zábavě a v důsledku toho odvykají lecčemus, co je nešlechtí a co zdraví je na úkor. Znatel poměrů, jenž upozorňoval mne na zástupy mladého dělnického dorostu obojího pohlaví, poznamenal, že hostinští s nelibostí tento zájem pro divadlo sledují. Tady to vězí. Není ani třeba na veliký význam této záliby upozorňovat. Obecenstvo se hrou znamenitě bavilo. Po závěrcích jednání zahlaholil takový příval potlesku, že si člověk mimoděk v duchu řekl: »pro takové obecenstvo je radost nejen psát, ale i hrát.« Herci se tužili. Souhra byla dobrá. Zaznamenávám s důrazem, že celý personál hrál s pietou a hrál s vervou očividně pod dojmem vědomí, že má před sebou publikum svrchovaně vnímavé a vděčné. —*r.*

SMĚS.

⁂ **O debutu Tolstého.** Zajímavou vzpomínku reprodukuje vídeňská Zeit. Dle ní datují se první počátky literární jeho práce z r. 1852, kdy mladý adept Parnassu byl ještě důstojníkem v Kavkazu. Na maličké pevnůstce kavkazské napsal ve věku 24 let své první dílo, novelku Dětství, a poslal ji anonymě redaktoru petrohradského časopisu Současník »k laskavému pročtení«. Redaktor zaujat bystrou pronikavostí neznámého autora, odepsal velmi blahosklonně pod udanou šiffrou, prose o udání jména, poněvadž časopis nemůže uveřejniti práce anonymní a poukazuje současně honorář 50 rublů. Tolstoj se přihlásil jménem a povzbuzen výzvou redaktora, psal svoje Jinošství, které však dokončil teprve po dvou letech. Té doby pojal plán celého cyklu, jenž měl nésti název »Historie čtyř dob životních«, k jehož plnému uskutečnění však nedošlo. První svoje díla cenil si Tolstoj vysoko, když u čtenářů i u kritiky došla velké obliby a když v nejedné z kritik byl stavěn na roveň koryfeům Turgeněvovi, Dostojewskimu, Maikowovi a Gončarovu. Když však později byl dotčen jinými proudy, počal se proti nim stavěti s plnou houževnatostí, ba jeho zaujetí dostoupilo té míry, že i veřejně jal se zrazovati čtenáře, aby je četli. *S.*—

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jar. Vrchlický: Gorgophone. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Vilém Mrštík: Zumři. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — F. J. Čečetka: Mládí. — Feuilleton: Falkenštejn. — Z českého života. — Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Příštího téhodne vyjde:

MOJE SNY PIA DESIDERIA.

DÍL II.

Epištoly, úvahy, essaye, studie, články, kritiky, polemiky i s pamflety.

Napsal V. MRŠTÍK.

Obsah dílu II:

Studentům (Lumír 1901). — Anglická knihovna (Lumír 1898). — Albert Wolf (Česká Revue, Vídeň 1889). — Kravalistika (Rozhledy 1896). — Iza Gregrová. K reprise »Maryši« (Lumír 1900). — Hrabě Lev Tolstoj a jeho »Vláda tmy« (Česká Thalia, Česká Revue) Vídeň 1888. — Studentstvo (Lumír 1899). — Studentstvo a Stará Praha (Lumír 1899). — »O významu boje za Starou Prahu pro náš kulturní život« (Brožurka — řeč 1899). — Ženy v umění (Kalendář Paní a dívek českých 1887). — Studentstvo a literatura (Nár. Listy 1891). — Ruská knihovna (Rozhledy 1896). — Rozházené kapitoly (Ruch 1888). — Ženy v literatuře a divadle (Ruch 1888). — Semitismus — jesuitismus (Novoje Vremja 1901). — Studenti a národ (Pozor 1890). — Ubožácká pravda (Lumír 1898). — Protestantský klerikalismus (Lumír 1901). — Literatura a peníze (Nár. Listy 1890). — Smích (Ruch 1888). — O divadle (Ruch 1888). — Na staré thema (Nár. Listy 1890). — Honoráře divadla (Ruch 1888). — Bestia triumphans (Rozhledy — Brožurka 1900). — O nových úkolech boje za »Starou Prahu« (1902). — Vzpomínka (Čas 1896). — Klusáčkovy pohádky o sv. Petrovi (B. Němcová 1902). — Pia Desideria (Lumír 1903). — O podezřívavosti — Jar. Hilbertovi (Lumír 1900). — Doslov F. X. Saldovi (1903).

Výtisk za K 4·80, poštou za K 5·—.

Objednati možno již nyní v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným,

v Praze-II., v Štěpánské ulici číslo 67.

Právě ukončen

a vydán bude příštího téhodne:

(Románová knihovna Máje. Pořádá dr. Rud. Jar. Kronbauer.)

DÍL I.

Výtisk v barvotiskové obálce Mikuláše Aleše za K 4·60, poštou za K 4·80.

DÍL I.

Obsah: ŘÍJEN — Jerusalem. — Trnky. — V kostele. — Na vojnu. — Satanaš. — Cibulkova Káča. — Nedělní odpoledne. — Rybář Cyrill. — Z jarmarku. — Studynka Augustin Krejčí. — Co se stalo v Jerusalemě. — Před hody. — Hody. — Zavádka. — Po »kocí«. — Po hodech. — Messalina. — Messaliny poslední dílo. — Soudy. — Užírač krve. — Lesňáci. — Streček Kuchyňka. — Neděle. — Na vandře. — LISTOPAD. — Všech svatých. — Na dušičky. — Těžká práce. — Lišenky. — Před polednem. — Z pastvy. — Vrbový haj. — Útrapy Vrbčeny. — Listopadové rozjímaní. — Další rozjímání. — U přednostů. — Našla se. — Hon. — Kovářova Petruša. — Pštros. — Zimní chvíle. — Mareček otec a syn.

„ROK NA VSI“,

ozdoben Alešovými obrazy měsíců, tvoří knihu vzácné, harmonické krasy rázovitou obsahem, sympatickou a vysoce cennou uměleckou formou svého líčení.

Uplný I. díl „Roku na vsi“ objednati možno již nyní v každém knihkupectví zejména ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v PRAZE-II., v Štěpánské ulici číslo 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 5. ČERVNA 1903. ČÍSLO 37.

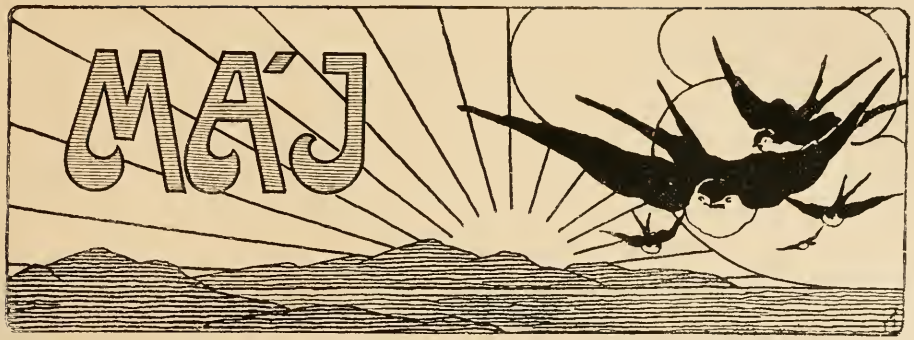

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

SVAH.

— Hornická povídka. —

Trilogie: »Vlysy« I.

I.

Matouš Harvat, muž Maryny Hálovy, jejíž otec přišel o život v dolech v nezapomenutelných dnech obrovské důlní katastrofy v květnu roku 1892, stal se důlním.

Zcela neočekávaně!

Byl poměrně mlád — kolem třiceti — a nebyl si nijak vědom nějakých zvláštních, záslužných činů, pro něž by mohlo býti odůvodněno náhlé jeho postoupení. Ale musí se konečně spřáteliti s náhodným úsměvem osudu.

Přicházejí jeho druhové, aby mu stiskli ruce. Aby mu řekli, jak je těší jeho povýšení. Pátrá v jejich tvářích po výrazu překvapení. Ale nenachází ani stopy nějakého zvláštního údivu.

Děkuje s nejistým pohledem. Usmívá se nepřirozeně a praví:

— Děkuji vám, přátelé, děkuji! —

Chce ještě více říci, myslí si, že to a to by slušelo oné chvíli, ale myšlenky se mu nějak tmelí.

Jediná otázka vtírá se mu: — Proč, proč se to stalo? —

Nemůže však o tom přemýšleti.

Hle, tam nejstarší jeho druh Vilém Soukal přináší Matoušovu pracovní kytli, na níž lesknou se nově připevněná kladívka.

Oblékají ho: — Musí — musí jim té radosti dopřáti a jíti s nimi. Zapijí ten slavný okamžik! —

Brání se, vysvětluje. Žena ho čeká, nemůže přece na ni zapomenout, nutno, aby co nejdříve zvěděla o tom, co ho potkalo . . .

Horníci se smějí. Je mu to divné, proč se smějí, ale bojí se jich zeptat. Co by mu odpověděli! Vlastně neví, proč je tak rozvrácen!

Zase to věčné, hučivé: proč . . . proč . . .

Druhové mají prostě radost z jeho povýšení. Jsou to dobří hoši! Snad se jim zdá směšné, že vzpomíná si v této chvíli na ženu.

Ano! Ano! to je ten jediný důvod!

Upokojuje se na vteřinu.

Pak se mu však znovu vrací ona myšlenka. Měl by přece zajít domů. Viděl by aspoň první, jak se Maryně rozsvítilo v očích! Nemohla ani tušit, co se s ním dneska stane.

A teď —

Jakoby se teplo rozlilo všemi jeho cevami.

Chce rychle odejít, ale několik paží se ho chytá.

— Ne, ne! Tak lacino ho nepustí! —

Vyzdvihují jej na rameno a vynášejí ze šachty.

Venku hoří jarní květnový den. Se strání, porostlých tenkými, běloučkými břízami, zvědavě vybíhajícími až k městu, vane dech mateřidoušky. Z blízkých zahrad horních správců zanáší sem lehký vítr rozdýchané šeříky a mdlou, smyslně odevzdanou vůni jasmínů.

Nyní přešli cestu. Matouš dosud sedí na ramenou několika dělníků. Pokoušel se několikrát sestoupit, ale nepřipustili.

Jací jsou to divní hoši!

— Podívej se, tamhle bydlíš! — praví kdosi právě v té chvíli, kdy obracejí se na opačnou stranu. Rozpřahne paže v onom směru. Zrak zachytil ještě část údolí s domečky těsně k sobě přilnutými jako milenci. Lehký, modravý kouř nese se nad střechami.

— Tam bydlí, ano, tam, tam . . . . . —

Zmocnilo se ho opět ona stísněná nálada. Zrak svezl se a na ošuntělý límec, na němž ostře lesknou se nová kladívka.

Žlutý, pronikavý paprsek kovového plechu zabodává se mu do zraku.

Což aby je strhal a řekl:

— Vraťte mi klid dnešního rána a nechte si vše ostatní . . . . —

Pak mu ale napadlo: Jak by to bylo vše směšné.

Smáli by se mu, smáli jako tam v šachtě, dnes, když si vzpomněl na Marynu . . . .

Nyní však přerušuje proud jeho myšlenek nový dojem.

Odnášejí ho do hostince, nad jehož vchodem třesou se plechová kladívka a veliký rezavý kahan.

Rozproudila se zde veselá improvisovaná zábava. Zpívalo se a hovořilo.

Harvat pomalu se probouzí ze své strnulosti. Usmívá se pozvolna, pohučí s popěvkem, odpoví na přípitek.

Nálada se zhušťuje. Dusivá atmosféra, slavnostně přemrštěná dávka piva, žerty, vypravování, zpěv, vše to působí téměř nemocně.

Několika přítomných zmocňuje se povznášející nálada.

Blabolí nesmysly bez ladu a skladu, slátaniny nejnemožnějších nápadů.

— Je to dobře — vysvětluje jeden, — že učinili Harvata důlním. Je to dobrý člověk, shovívavý a laskavý a dovede zamhouřit oči v čas. Po něm nebude potřebí hodit těžký železný vrták jako po starém Motlovi. Pravé zlato v stříbrných dolech. —

Mnozí mu přizvukují.

— Co pak Harvat! Takových kdyby bylo . . . —

A Harvat sedí, tak jaksi upjatě se usmívá a skoro pokyvuje.

Mezitím odpoledne se naklonilo. Večer, měkký jako dívčí ruka padá do kraje. Ale na návrat není ani pomyšlení. Společnost se tentokráte drží dlouho pohromadě.

Když propouštějí konečně Harvata, je již skoro noc. Několik horníků jej doprovází. Nedaleko. Pak ještě jedenkráte blahopřejí a oddělují se na nově vystavenou cestu, vedoucí k Podlesí.

Matouš osamotní. Alespoň se mu tak zdálo.

Zastaví se a utírá spocené čelo. Na nebi lesknou se mdlá, unavená světla hvězd.

Dole ve městě svítí plyn.

Lehce svítivá mlha nese se nad domy jako setřelá gloriola svatých ve venkovských kostelích.

A Matouš myslí, myslí, ale nepřichází ke konci se svými vzpomínkami . . .

Náhle zaslechne kroky. Potácivé, vrávoravé kroky opilce.

Poznává blížící se postavu.

Je to Jan Zaryl, havíř z Lilova dolu.

— Ty . . . ty . . . zde! — blábolí a přidává se k Harvatovi.

Vede je stejná cesta. Harvat mlčí. Zaryl vytrvale vede svou.

Město se rychleji blíží. Docházejí k nádraží, matně osvětlenému. Zaryl se loučí:

— Víš, kamaráde . . . dobře ti zaplatili, dobře, dobře . . . — vyhrkne a odchází.

Jakoby kdosi prudce udeřil Harvata do očí. Několika kroky dostihuje Zaryla:

— Co, co jsi řekl? —

Ale horník se jen chechtá, chechtá . . . Harvata zmocňuje se záchvat šíleného podezření.

Zaryl mu znovu unikl. Ne, musí vědět vše, vše . . .

Tedy proto se smáli dnes ráno . . . Nedovede se opanovati.

Vrhne se zuřivě na Zaryla. Vyrdousí mu jeho tajemství.

Napadený sebou zmateně cuká, poulí oči, ale nemluví.

Nesrozumitelný hukot dere se mu pouze z úst.

Té chvíle kdosi vstoupil na most. Dunivé kroky působí tupou ozvěnou. Harvat pouští Zaryla.

Z tmy vynořuje se postava . . . Horní správec Landštejn.

Zapaluje si doutník. Žlutý pohled osvěcuje jeho kosý, jakoby zlomený pohled.

— Zdař Bůh! —

Poděkuje krátce a chvatně na pozdrav a zachází.

Zavládla trapná pomlčka.

Zaryl nedbale upevňuje si povolený nákrčník.

Oči Matoušovy kontrolují jeho jednání.

Pak se jaksi slavnostně vzchopí, ukazuje za odcházejícím správcem a vycedí skrz zuby:

— Vidíš . . . Vidíšššš! — a mizí pozvolna v tmě, z níž vyznívá poslední protahovaná slabika jeho slova jako vybouřený šum kapaliny, do níž zaplakalo několik slz jedovatého flaconu —

II.

. . . . . minula skoro ještě hodina, nežli došel domů. V hlavě mu vířilo, spánky pálily, jakoby rozžhavený tok protékal žilami. Bál se vstoupiti do svého obydlí v podivné bázni, že uzří cosi příšerného, něco, co zakřikne celý jeho další život.

Toulal se po pustých ulicích volně vybíhajících do polí k Horám.

Po obloze honí se mraky jako vojska tajemných mocí.

Chvílemi je tak temno, že začernalé silhouetty šachet téměř splývají s tmou. Jen hluk, který zanáší sem chladný vítr přináší zprávu o životě horního města. Ale jinak je ticho.

Nad zamlklou ulicí přelétnou mraky, dole u potoka mihne se stráž. A zase je ticho; plynové svítilny unaveně žehnou a hodiny poväžlivě prchají . . .

Konečně Matouš vešel do svého domku. Úzkou, studenou chodbou do pokoje, kde spala jeho žena. Očekává, že kdosi se mu postaví v cestu a srazí ho ranou pěsti, ale domek jakoby zaklet byl nejklidnějším snem.

Projde nevelikou zašeřelou kuchyní a vstoupí.

Několik namodralých hvězd setřásá mdlý svůj polosvit do pokoje.

Nebylo zde nikoho. Matouš volně oddechl.

Maryna spala a její vysoké, kypré prsy naplňovaly celý pokoj zdravou smyslnou vůní. Do tváře usedl jí klid. Její plavé vlasy obalují celou její hlavu.

Matouš uléhá, ale usnout nemůže. Vzpomínka přišla k němu v symbolu tajemného, slabého paprsku hvězd a připomíná:

— Jeho mládí stěsnané v chudou ves — první radostný sen, který přináší Maryna Hálova — katastrofa otcova — smrt matčina . . . a mnoho jiného, svět lačně kolorovaných, všedních příběhů, jen ve vzácných případech propracovaných, symfonie rozvleklého, úzkého života mladého horníka, ověšeného osudem jediným květem: neutuchající, vroucí láskou k své ženě. —

Vzpomínka hovoří, hovoří a náhle umlká, její křídla šumí . . . mizí v tichém letu nočního motýle a Matouš usíná . . .

Ruka Marynina spočívá v jeho jako pták v hnízdě.

Ruka bílá, neschopná hříchu.

Myšlenky Matoušovy sestupují náhle do dolu, opuštěného, vymetaného dolu, kam jej spustili z výrazného, slunného dne s podmínkou, že nesmí se vrátit bez úspěšné těžby.

Matouš sedí ve tmě uprostřed ztrnulých skal, kde pouhý jeho dech rozhlaholuje ozvěnu rozkypěné, vzdálené bouře.

Myslí, myslí . . .

Tam kdesi na hoře, několik set metrů nad jeho hlavou potácí se svět, který ho sem odsoudil. Shon po denním užitku, požadavky dělnictva stále se zveličující a nikdy nesplněné . . .

A trochu výše bílá oblaka na modrém podkladu vyšitá a ještě výše tisíce jiných světů, jako nekonečná, věčně stmelená zeď, jíž neprosákne výkřik nižších vrstev a nejvýš onen podivný zjev unaveného zasmušilého vladaře — — —

To vše je nad ním, nad jeho skalnatým vězením, s mlčícími, plavými, balvanovitými masami kolem.

Stěna nevydá zvuku po střábře, zahoukne pouze rozhněvaně a ozvěna onoho úhozu volá po pokutě.

Objeví se malý, zašedlý skřítek, s vlasy i vousy spletenými ze stříbrných nitek. Přináší valounu jemně svítivého zlata. Směje se:

— Chceš? Chceš? Je těženo z plavých vlasů tvé zlatokadeřné ženy! —

Mizí, aby za chvíli objevil se znovu. V dlani hoří mu amethysty. Zase se usmívá:

— Chceš? Chceš? Jsou ze šachet modrých Maryniných očí! —

A opět balí jej mlha. Ve mžiku zjevuje se po třetí. S náručím zatěžkaným červenou krevelovitou hmotou.

— Znáš? Znáš? — ptá se jizlivě. — Je to její srdce! Není tvoje, hochu není! Špatně platíš . . . —

Smích jeho rozduní všechny skály. Šíří se, šíří, nebezpečně se šíří. Matouš pozoruje, jak klenby povolují. Štěrkovitý ton padajících úlomků zarývá se do jeho obnaženého sluchu. Učiní prudký pohyb ve směru východiště. Proud zdravého vzduchu jej ovanul. Rozevřel široce oči.

Je radostně slavné jitro. Májové vonící jitro. Nad lukami chvějou se body skřivanů.

Poupata se do rána rozesmála. Jabloňová alej dole u potoka rozkvetla jakoby kouzelným posvěcením.

Na nejbližší židli leskne se jeho kytle s novými blýskavými kladívky. A těsně u něho sedí jeho žena, Maryna, dechem jara omžená, s úsměvem mile přissatým na jejích silných rtech a šeptá mu cosi.

Přikyvuje nedůvěřivě, ale pak směje se, tak srdečně směje, směje . . .

III.

Vše putovalo vyšlapanými stezkami. Stejně jako před rokem, před dvěma, před deseti. Nic se nezměnilo. Jen stromy snesly více květů a příkopy po stranách staly se hlubšími.

Také na šachtě nemnoho se zjinačilo. Vše plynulo celkem jednotvárně, ale nikoli všedně, v jakési trvalé, zajímané monotonnosti. Je to charakteristikou hornického života, tato věčně působící přilnavost k úrodě hlubokých vrstev položených a osetých před věky v propastech více než tisícimetrových.

Zrak nerad se loučí s životem dolu, jehož ústa chrlí v nepravidelných, krátkých přestávkách silně kovově se lesknoucí sousta, putující ihned do těsně přilehlých třídíren k další průpravě.

Za jarního, rozzářeného jitra poskytuje komplex šachet obzvláště poutavou panorámu. Zahnědlé věže jednotlivých dolů lesknou se mlhavými slzami, těsně přissátými v jejich vrásky. Velká kola navinující a roztáčející lana hučí si vesele.

Slunce hřeje a země voní prací.

Matouš pracuje na 27. obzoru v šachtě Božího Požehnání. Již ode dne svého přijetí. Zná tedy důl dokonale a pohybuje se v nahoustlé tmě bez kahanu jistě a bezpečně. Není zde sice vše tak upraveno a pohodlně zařízeno jako v sousedních šachtách, ale právě ona rozeklanost skal, primitivně urobená pažení a jakási celková neuspořádanost dodává vnitřnímu zřízení dolu zvláštní rázovité půvabnosti.

První dny minuly Matoušovi v samém spěchu. Seznamoval se rychle s povinnostmi i právy svého nového působení. Nepřihodilo se mu více ničeho, co by jej bylo vzrušilo anebo znovu rozvrátilo.

Snil opět svůj tichý, neširoký sen o životě dobrotivém a laskavém. Pouze jeho povinná návštěva u horního správce Landštejna jej poněkud rozrušila. Bylo nutno se jíti poděkovat za povýšení. A Matoušovi se zdálo, že jeho představený si jej poněkud ostře prohlíží. Nechápal příčiny, nedovedl si vysvětlit . . .

Ale brzy na vše zapomněl, celá návštěva trvala jen několik minut a vzpomínka na ni nezachytila se pevně v Matoušově paměti.

Venku zatím se jaro přelévalo v léto.

Stráně rozkvetly a vydychovaly hluboce přilnavou a cevy prostupující vůni, kopretiny svítily svými zlatými srdci a stříbrnými šatičkami a pampelišky seběhlé v chomáče šťavnaté žluti rozevíraly plně svoje zlatá ramena. Všechny stromy obalily kytice květů. Krvavá zrna leskla se na modřinech a jasně žlutý pel poprášil celý jehličnatý les. Z dálek lesy se zdály hořet tajemně světélkujícím plamenem, jehož záplava rodila silně kořennou vůni.

Kus tohoto nejsilnějšího, sklánícího se jara obrodilo se i v Matoušovi.

Jakoby nová krev natáhla se mu do žil ze svěžího vzduchu, z oblohy modré jako moře, z květů nádherných jako peří exotických ptáků.

Je vesel a spokojen!

Je přesvědčen, že úplné štěstí jehož přijde v nejbližších dnech, v nejbližších hodinách, v nejbližších nocích — — — — —

A proto hoří jeho kahan dlouho do tmy na okně.

Aby jeho štěstí nezabloudilo . . . (Pokračování).

♡ ♡ ♡

ALFONS BRESKA:

SNĚNÍ.

Miluji utlumená znění,
jež nepřeruší duše snění.

Tajemné kouzlo lesních ruchů,
jež nocí zní jak ševel duchů.

Krok neznámého, který v lese
po skryté stezce vzdaluje se.

Ten táhlý ston, když v noční šeři
vadnoucí růže vítr zčeří.

Tlumený vzlyk, jímž větev hne se
než mroucí žlutý list se snese.

Mně milejší než píseň plesná
jest ptáka zpěv, jenž tiká ze sna.

Zář slunce, která listím padá
a v mechu zlaté krajky spřádá.

Vln hravý odlesk ve vrb stínu,
když slunce svíti na hladinu.

V rákosí večer vlnek lkání
jak usedavé srdce štkání.

Miluji vše, co zahy hyne
a v neurčité šero splyne.

Co ihned mizí jen se mihne,
co slovo básně nevystihne.

Co nejasně se pouze tuší,
když jemně vzruší naši duši.

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Venku ho osvěžil silný lednový mráz. Vsedl do saní, zaobalil se do kožichu a zemdlen dnešními dojmy, opřel se zády o saně a svěsil hlavu k prsoum.

Projeli spící už ulicí. Spali zde také tak, jako v dědině, a husté a těžké tmy ležely nad městem a pokrývaly ho. Ale až vyjeli do polí, rozjiskřila se obloha krásnými, mživými hvězdami a sněhová pole rozsela bílé průsvity do mrazné lednové noci.

Rolničky chřestěly, žvatlaly. Cyril se zasnil. Měl ze všeho lehkou a průsvitnou mlhu. Hovor s Řehákem o »Republice« chvilku zaneprázdňoval jeho mysl, ale pak zvolna se poddával sladkému rozčarování, jež přepadává často mladíky dvacetileté ve chvílích oddechu. A tak i Cyril snil o štěstí života, po němžto počínalo toužiti jeho srdce.

Krásná, mladistvá bytost vnikala v tyto sny, objímala ho jemnými rameny, usmívala se na něho jasnýma očima, že zaviral víčka, aby mu tento obraz neunikl. Ale nyní to nebyla vzdušná a mlhavá bytost, o jaké snil ještě za jízdy do města, byla tu určitá a jemu známá představa, osoba — Zdena, která mu byla láskou, vrcholem štěstí, ideálem, jehož chtěl stůj co stůj dosáhnout. Přikouzloval si ji v mysl, utkvíval na ní a volal v duši zpět její tváře, oči, hlas, úsměv, zkrátka ji celou.

A skloněn a sladce přivíraje víčka, v polodřímavém sněni kouzlil si v duši samé krásné a lichotné obrazy, že ani netušil, jak mohou prostřed lednové noci vzcházeti takové svěží a líbezné květy nového jara . . .

IV.

Cyril se probudil pozdě. Lednové slunce vnikalo oknem do velké světnice, když pojednou procitl z tvrdého snění. Zbudil se zrovna z jakéhosi příjemného snu, jehož útržky chytal, ale jichž nijak nemohl sceliti.

Ze síně zaslechl Milčiny kroky, které se jenom vznášely na prstech, snad proto, aby ho neprobouzely.

Cyril se rychle oblékl, umyl a posnídal. Cítil se býti svěžejším po včerejšku, jakoby do sebe vdychal jiného, proudivějšího vzduchu, než jaký zde stále dýchal na dědině.

Milka zaslechla jeho kroky a vešla s úsměvem do světnice. Byla v ranním obleku, tvář měla svěží a zrak jí čistě, rosnatě svítil.

»Jak se's měl včera?« oslovila ho čiperně.

Cyril hned nemohl odpověděti.

»Poznal jsem včera staré známé i nové lidi,« odřekl vyhýbavě.

Myslel, že větší část všeho, co zažil, nechá u sebe, a zatím ho pojala taková měkká sdílnost, že se neudržel, aby se Milce nesvěřil.

»Koho's tam poznal?« zvídala Milka s bystře rozehřátýma očima.

»Sešel jsem se s paní Remešovou,« pověděl najednou skoupě, jakoby ještě zápasil v sobě o to, má-li přece všecko povědít Milce, anebo nechati hlavní věc pro sebe.

»S paní Remešovou! Byla tam sama?« zvídala Milka se zdánlivě lhostejnou tváří.

»Slečna Zdena byla s ní,« odřekl Cyril a už se prozradil nepevným pohledem a zvláštní srdečnou něhou, s jakou vyslovil toto jméno, které si od včerejška nesčetněkráte byl opakoval.

Milka obratně všecko zamluvila. Věděla, že v sobě ničeho neudrží a vyjde se vším po chvíli ochotně sám. Proto ho schválně odvedla od toho, co chtěla zvěděti.

»S kým jsi tam ještě byl?« pokračovala.

»Sešel jsem se s Řehákem. Kdysi jsme spolu studovali. On také nechal studií a teď chce založit časopis. S ním seděla mladá společnost, samí bystří a veselí lidé,« povídal Cyril.

»To jsi se dobře bavil. Jak hráli divadlo?«

»Ušlo to, síly jsou dosti dobré.«

Oba zamlkli. Milka čekala, že nyní přijde to pravé. A přišlo.

»Paní Remešová stárne,« řekl Cyril jen poznámkou.

Nemohl si pomoci. Nitro jeho bylo přeplněno, a proto se vracelo k tomu, co bylo proň tak významno z celého toho večera.

»Už jsem ji dávno neviděla,« podotkla Milka.

»Ale Zdena — tu jsem už skoro nepoznal. Když jsem byl u nich, nosila tehdá krátké sukničky a vlasy s hřebínkem — a dnes už slečna,« povídal Cyril a chytal se slovy, přízvukem, zvláštním tím přízvukem poctivých lidí, kteří rádi mluví o sobě milých věcech a nedovedou nijak své záliby zakrýti.

Též Cyril tam mluvil. Milka pak ovšem uhodla všecko.

»Snad jsi tam nenechal srdce?« řekla mu s vítězným pohledem.

Cyril se zarděl. Netušil, jak se tak snadně dobyla Milka do jeho tajného koutku. Vždyť přece ještě před chvílí chtěl hlavní ztajiti před ní.

»Co se ti nezdá. Chodí už za ní berní praktikant Balcar. Letos prý bude povýšen. Byl s ní i v divadle,« povídal Cyril, Milky však nezmátl.

»Na Zdenu nemysli, to jsou pro tebe vysoké schody. Ty nejsi z toho hladkého světa, ty se tak lehce neumíš dvořit. Ty jsi takový tichý, domácí — a ona? Neznám ji, ale myslím si, že jí víc lichotí hladký a zábavný člověk, než tichý, upřímný mladík tvého druhu. Proto se netrap a vypusť to z hlavy,« pravila Milka, netuše, jak ostře zajela do duše Cyrilovy.

Pochopila to až po svých slovech. Cyril se zahleděl do neurčita. Víčky mu zachvělo a jakási věta mu uvázla na rtech. Milka uznala za dobré napravit chybu, aby zbytečně bratra nezraňovala.

»Nemyslím, že bys jí nebyl hoden, že by se's pro ni nehodil — ale tys trochu odvykl městu. Taková slečna ani by nešla na dědinu. Nemysli na ni, Cyrile. Máš času dosti. Štěstí přichází někdy člověku samo do rukou,« povídala mu teplým, upřímným hlasem.

Cyril pocítil, jak z něho vane teplo do jeho duše. Chápal, jak je to správné a rozumné, co řekla Milka. Pohledl na ni a viděl v těch její tichých, modravých očích sesterskou upřímnost. Než ještě se nevzdal, nemohl vzdáti. Kouzlo bylo až příliš silné, než aby se mohl se zdarem opřít.

Sedl na židli. Bojoval, zápasil v sobě — a bez úspěchu. Podlehal silnému dojmu, jaký v něm zůstal po včerejšku.

»Vždyť já ani opravdu nemyslím, abych co začínal. Slíbil jsem paní Remešové, že ji navštívím. Dvakrát mi opakovala, abych nezapomněl. Zajdu tam v neděli odpoledne,« povídal Cyril zastřeným hlasem, který však propouštěl makavě pravý jeho stav.

»Já vím, ty se tam zapleteš. Mně je tě líto. Náhle jsi začal. Hned jsem to věděla, jak jsi se chystal do divadla, s jakou přijdeš. Řekla jsem ti to. Prosím tě, nežeň se do toho, uděláš dobře,« pravila Milka.

Cyril se nechával přesvědčit. Hlas Milčin byl výmluvný, opravdový a — nebýti toho prvého kouzla, jež si ho nadobro podmanilo — byl by už Milku poslechl, ale tak se mu zdálo, že Zdena jest jeho jediným štěstím. Ona se před ním vznášela svěží a mladá, jak si ji vyčarovalo nejluznějšími barvami jeho mladistvé srdce.

»Naposled — vždyť nejsem přivázán k dědině,« odřekl důrazně. »Rostl jsem pro město a jenom náhodou byl jsem strhnut na nejlepší cestě.«

»Ale dnes už jsi zvykl zas doma. To město ti včera popletlo hlavu. Jenom se vzpamatuj

a mysli rozumně,« řekla mu Milka a vyběhla do práci ze světnice.

Jasný den lednový rozesmíval pokoj a plnil ho slnivou sluneční září. Pelargonie za okny svěže se zelenaly. I v Cyrilovi bylo teď jasně a světle. Celý den stavěl, budoval a dělal nové a nové plány. Sám ani nevěděl, co vlastně staví a na jakých základech. Pracoval zimničně, jakoby v krátce měl zbudovat čarovný zámek pro bílou princeznu. Skoro až pohádkovité opojení ho zalykalo. Stavěl a stavěl — všecko pro Zdenu, pro milou a drahou Zdenu, jak za ní zhusta potichu vzdychal.

Milka ho tiše pozorovala. Bála se přetrhnout síť jeho myšlenek svýma rukama a myslela sobě, že nadejde chvíle, kdy mu je ztrhají bílé a něžné ruce, jimiž se s takovou láskou obíral.

Pozítří donesl obecní posel balík spisů od Řeháka. Milka je sama rozbalovala.

»Od koho máš ty knihy?« ptala se Cyrila.

»Od Řeháka,« pověděl Cyril a rozpovídal se o něm.

Milka nahlédla do jedné knihy. »Národní hospodářství« byl její titul. Leccos tam bylo podtrhováno a psáno tužkou na okrajích. Milka přečetla několik řádků.

»To je těžká kniha, zmateš si jí hlavu,« řekla Cyrilovi.

»Toť se ví, to nejsou povídačky,« odřekl Cyril, schválně vzal knihu a četl.

Začal už nedůvěřovat Milce. Stále ho kárala, odstrašovala. Vzepřel se v duchu proti ní, vzal knihu a začal ji čísti.

Četl pomalu, rozuměl anebo aspoň snažil se rozumět, rozpomínal se na cizí výrazy, jež mu už tanuly v mlze a konec konců odložil knihu. Nitro jeho bylo zčeřeno, znepokojeno, myšlénky těkaly a zde ty suché věty nedávaly odpovědi jeho rozvlněnému srdci. Proběhl zběžně ostatní knihy.

Z jedné z nich vypadla Řehákova navštívenka, po jedné straně popsaná hbitým a stěží čitelným písmem. Stálo tam toto:

»Milý Cyrile, přemýšlej, neotálej, je třeba jednat. Právě je vhodná doba. Bojím se, abychom ji hříšně nepropásli. Vyprosti se! Budeš-li potřebovat nějaké rady, přijď ke mně, budeš vítán.

Tvůj Řehák.

Cyril vzal lístek, přečetl jej a zastrčil do kabátu. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

»Co je nového ve světě?«

»Ach, babičko, nic není nového ve světě, vždyť víte, že vaše hodiny jdou taky pořád stejněa Mikulášek taky stejně zvoní.«

»Dědeček šel natáhnout hodiny . . .«

»Ach, půjdu za ním.«

A už běžela vzhůru . . . Hle . . . tiše visí zvony ve věži: svatá Trojice, Maria, vedle Václav a nad ním Mikulášek. Níže visí jejich srdce, nehybná, čekající na vzrušení. A jak dojemně umějí zpívat a plakat a volat! Zuzanka ví, co volají a zpívají, a každé klekání si odzpívává ty verše s nimi . . . Zastavila se a zadívala se do duše těch mlčících zvonů . . . a pak vyšla ven a hleděla do líbezného zmatku střech — což je to podivných směsí a výstupků, arkýřů, okýnek, pavláček, i jak se ty zahrady a zahrádky na velikém vrchu osvěžily! Jako mlhou zelenou nadýchané. A lidi dole jako vrabci se hemží.

»Tady moci bydlet s malířem,« vzdychla si Zuzanka, když vešla do bývalé hlásnice. Slyší, jak starý Landa kráčí už dolů . . .

»Pane Lando, to bylo krásné, když jste byl hlásným,« volala na něho. »Byl jako orel ve věži,« zašeptala a usmála se, jak Landa něco bručí jda dolů . . .

»A když hořelo — ach, to asi bylo krásné, když se v noci objevil na obzoru oheň jako hořící keř a hořelo, hořelo . . . A hlásný lucernu připevnil na tu stranu, kde hořelo . . . a pak běžel ke zvonům a srdcem Trojice udeřil, udeřil . . . Bim, bim, bim . . . tak to znělo, hučelo v přestávkách, jako kladivo když dopadá. Poslední hlásný! Jako poslední růže, poslední sníh . . .« Zuzanka se zamyslila . . . »Poslední kat. Poslední válka. Která válka byla poslední? O, válka asi už nikdy nebude.«

Zuzanka vyběhla k hodinám a posadila se k nim na zem. Dole z ulice vidí jen jejich milou tvář — a zde vidí do jejich nitra . . . Ty hodiny jak jdou, kyvadlo se pohybuje v pravo, v levo, kotva cvaká po ozubeném kolečku, bez zastávky, dál, dál . . . s cvakáním, vzdycháním, ty hodiny jsou jako živý tvor. Tak běží vteřiny jejich dechu do nekonečna. Běží čas jako oř stále dál. Nikdy se nezastaví. Kolikrát ještě kolo se otočí, nežli bude konec života?

Zuzanka jde dolů a za ní cvaká kotva a hodiny vzdychají.

Veběhla jako paprslek do útulného pokojíka stařečka Landy a jeho stařenky Lízy.

Stařenka vaří polévku a tichounce zpívá Ma-

rianskou píseň, Landa sedí u okna a dívá se do hlubin města . . .

»Tak, tak, Lízo,« říká a mrká šedýma očima.

»Pane Lando, jste rád, že jste poslední hlásný?« zeptala se Zuzanka.

»Co s tím, ale že nás nechali tady na věži, jsem rád. Dole bych neuměl bydlet.«

»A co až bude se stařenkou bydlet pod zemí,« pomyslila si Zuzanka, »alespoň kdyby jejich srdce mohla zůstat nahoře v těch zvonech, jako ta kovová!«

A řekla: »Až já umřu, pane Lando, ať mi umíráčkové nezvoní, ale Maria, Trojice, Václav a Tomášek . . . A tak moc, moc.«

»Pověz to jim, ale ne nám, starým chudákům.«

Zuzanka se zasmála a vystoupla až k hlásnému Landovi k oknu na schůdek. Zadívala se na zelenou věžičku s umíráčky.

»Bože,« rozjímala, »tam dva zvonky visí, a tady ve věži dvě lidská srdce bydlí. Jistě ti dva umíráčkové jsou bývalí dva lidé, kteří byli proměněni ve zvonky . . .«

A zase řekla: »Pane Lando, nikdy nevídáte od malé věže vycházet záři?«

»Záři? Nikdy nevídám, a proč bych ji měl vidět?«

»Ani vzdechy neslyšíte?«

»Nikdy jsem neslyšel vzdechy. Co tě vede?«

»To je divné! Chtěl byste se proměnit po smrti ve zvon, pane Lando?«

»No proč ne, ale kam by mne pověsili? Není už místa.«

»Ach, není už místa!«

Zuzanka umlkla a hladila Barryho, který temně vrčel. »Co je srdcí pod zemí! Déle trvají srdce zvonů, nežli srdce lidská . . . Lidské srdce brzy dozpívá píseň . . .«

»Pane Lando, ta věž je vaše!«

»Moje a mé ženy.«

»A moje je celá Praha a celý svět.« Bylo jí náhle smutno, že to řekla, jakoby se rouhala. Přelétla očima pohovku, hrníčky na stěně, plotnu s kouřící se polévkou, podívala se do modrých očí stařenčiných . . .

Landa mávl rukou.

Zuzanka sebou trhla: po schodech ozvaly se kroky hochů zvoníků . . .

»S Bohem, s Bohem, pane Lando, paní Landová,« mluvila chvatně . . . »Dobrou noc . . . Přijdu zase . . .« A už byla ve tmě. Čekala . . . Kroky zatím nahoře umlkly . . . Několik schodů sestoupla a rozpjala ruce, zavřela oči . . . Čekala, čekala . . . Srdce jí tlouklo . . . A teď, teď . . . to začíná . . . Václav, Trojice . . . srdce jejich bijí . . . . Ach, věž se chvěje jako na moři v bouři, vlny bijí do ní, podivné vlny pláče a smíchu a hovoru duší, šumí dechem člověka a polibky milenců, ach, bouří krásou hudby oblak . . . Maria!

Zuzanka jako omráčena ležela na schodech na znaku s rozpjatýma rukama v bolestné slasti. Cítila ronění tónů do svých prsou, v nichž buší živé srdce. Tomášek zaplakal . . . Maria! Maria!

Věž se třese jako v bouři poslední . . .

Zuzanka opojena tiskne ruce na prsa, aby zadržela srdce . . . Ach, to trvá, trvá . . . A pak přestávání . . Hučení lesů, šumění potůčků a vln, nějakých podivných vln, dech polibků — a slov jako polibků, a je ticho, ticho . . .

Zuzanka vstala . . . Odbíhala po schodech dolů, neboť už se drolily za ní kroky chlapců . . .

»Zrzavecká!« volal jeden na ulici. »Zuzanko Zrzavecká — počkej . . .«

Ale už jí nedohonili . . .

XII.

Byla všecka uchvácena svojí krásou: oblékla se do nových šatů, klobouček si posadila na mírně prozlacené vlasy; rukavičky oblékla, deštník vzala do ruky.

Vydala mnoho peněz a ještě mnoho jí zbylo. Cítila se býti jinou osobou v těch šatech. Ten nový úbor, jistota bezvadnosti zevnějšku vytvořily v ní nové pohyby.

Věděla, že je Pepíček sám doma, přichází po páté hodině s mostu. Chudák nastojí se tam v zimě na větru a dešti a parnu. Pořád vidí jen nebe a vodu a průvody lidí. Ale dnes byl krásný jarní den, a večer se modrá jako opojeným sladkým světlem všech odstínů šalvějí, zvonků a pomněnek a hořců.

Zuzanka zaklepala a vešla k Pepíčkovi. Seděl shrbený u okna a něco četl. Nepoznal jí hned, zamžoural očima a vstal. A když ji poznal, nemohl se vzpamatovat. Díval se na ni strnule a cize, tuze se narovnal a rukou si přejel bradu — a když promluvil, mátl se v řeči. Nic mu nerozuměla. Byla hrozně zklamána. Čekala úžas a obdiv, a nalezla něco tak neznámého, že to nedovedla rozlišit, je-li to hněv nebo bolest.

Pepíček se náhle shroutil v prsou, jakoby pozbýval vlády a vytáhl z kapsy veliký strakatý kapesník.

»Už ti nevěřím,« vypravil konečně zřetelně ze sebe.

»A prosím vás, co máte? Myslila jsem, že se vám budu líbit,« řekla prosebně a nabírala k pláči.

»Není proč,« zamlčel se a sedl k oknu.

Šla po špičkách k bedně s marionetami, nadzvedla víko a vyndala Kašpárka. Natáhl se celý, ručičky natáhl a zase se skrčil a byl malinký. Zasmála se v slzách a přivinula ho k sobě.

»Kašpárku, zlatý Kašpárku,« vzdychla tichounce.

Bylo jí teplo v prsou a přece tak teskno.

Pepíček se na ni zadíval modrým, zavlhlým zrakem a srdce mu bušilo jako kladivo.

Nevěděl, co by řekl. Všecko se s ním točilo.

»Kašpárku, Kašpárku,« zašeptala ještě jednou a horoucně políbila jeho pohyblivá, rozšklebená ústa. Jakoby jeho pomoc vzývala.

»Pepíčku,« obrátila se náhle, spustivši Kašpárka do bedny, »vy jste divný člověk.«

Vzala ho za ruku a dívala se na něho, pak se přimknula k němu, jakoby ho prosila o soucit.

Zasmála se a odběhla z té obílené, krásně klenuté, důvěrné komnaty, kde u kříže hořela červená lampička a se stropu visela holubička se sprohýbanými křídly a nařaseným ocáskem.

Běžela dolů po Tržišti.

Pepíček vstal shrbený a zase usedl, dal obličej do dlaní a zaplakal. Jeho tílko se třáslo v křeči hrozného pláče, který jeho bytost uchvátil jako bouře; plakal velikými slzami, horkými a nepřemožitelnými.

A vstal, nadzvedl bednu a vzal do ruky Kašpárka a díval se na něho vroucně a zase plakal a klekl k židli, na níž dříve seděl a Kašpárka přitiskl k srdci a líbal ho na ta rozšklebená ústa, která Zuzanka políbila, a plakal — plakal.

A Zuzanka běžela dál. U květináře se zastavila, podívala se zálibně na sebe ve výkladní skříni a vešla.

Koupila červené růže s dlouhými stopkami a bílé veliké konvalinky, pruty netíku. A všecky ty květy dala k obličeji a ssála nepovědomou jejich vůni.

Tak jí celý život byl novým v té vůni, v té podstatě dneška. Diamanty svítily v jejích uších, a oči hořely novým žárem. Chvěla se a bála, a cítila zimnici probíhající tělem.

Pepíček ji zklamal a skličil.

»Ale on je přece jen a jen metař,« řekla si schouleně a trpělivě.

Nesla opatrně svoje květy a běžela sešeřenými ulicemi. Krásný večer hladil její tváře.

Proběhla zadřímlými uličkami, tichými náměstíčky, kde stojí paláce se zkadeřenými římsami a střechami, kde soumrak jako šedivá draperie smutku padal podél domů a visel s větví, kde v zahradách volají ptáci věty milosti provroucněné stmíváním, kde řeka ponure vzdychá a stromy nalévají mízou znovuzrození své filigranské koruny.

Zastavila se, oddychovala a vyběhla vzhůru, jakoby letěla k oblakům.

Zazvonila. Vešla k malíři.

Stáli proti sobě.

Co se v jeho očích děje? Docela jinak si to setkání představovala. Ulekl se a zahleděl se na ni zamračeně, pátravě, hůře nežli Pepíček. Vycítila teď s určitostí, že se oba zhrozili její krásy, jejího obleku. Bože, což je tak bídná, že ani nesmí přijít jinak, nežli vnučka žebračky?

Odhodil štětec, pokyvuje hlavou a hledí jako zlý člověk.

Co komu udělala? Proč ji takto vítají, když ona chce, aby ji vítali s obdivem?

Podíval se z blízka na její náušnice. V očích se mu zlostně zablyštělo.

Vzpomněla si, že mu nese květiny. Pohnula sebou náhle a položila mu je něžně do rukou.

»To je neštěstí,« řekl stísněně a kladl ruku na čelo, jakoby zapřemýšlel.

V její krvi se chvěla toužebná horoucnost polibků a nechápala jeho slov. Bylo jí k zadušení úzko.

On si říkal: »Musím to dítě vysvobodit, musím.«

Ale nevěděl, jak by k ní promluvil. Cítil rozpaky před ní. Dívala se na něho upjatým modrým pohledem, rozevřeným, srdečným, ale poděšeným. Přemýšlel, a náhle jakoby se vzpamatoval, pravil: »Učiníš, co ti poradím? Není pozdě, není na nic a nikdy pozdě!«

Nechápala ho. V té chvíli jí byl k smíchu a musila stisknout zuby, aby nevypukla v smích. Neodolatelný smích se jí třásl v prsou a protože si uvědomovala vážnost okamžiku, tlumila jej myšlenkou na maminku, jak ležela mrtvá v truhle. Co tedy asi chce?

Přivoněl konečně ku květinám.

»Půjdeš se mnou? Odvedu tě do ústavu, kde ti povědí, co bych ti já měl říci, ale což nedovedu. Ty tam zůstaneš zatím, oni tě zachrání, ano, zachrání radost tvého života. Viď, ty za nic nemůžeš, chudinko malá.«

Učinilo se jí zase teskno a cítila nepřemožitelnou vroucnost k němu.

»Půjdeme hned,« vybídl ji a oblékal se, »já dojdu k tvé babičce a řeknu jí, co se stalo.«

»A co se stalo?« zeptala se.

»Řeknu jí, že jsi dobře opatřena, aby neměla strachu.«

»A řekněte to taky Pepíčkovi Pečenému, ten by měl ještě větší strach o mne, kdybych nepřišla.«

»Pepíčkovi Pečenému to taky řeknu, ale ty mi musíš slíbit, že budeš myslit na Boha.«

»To je lehko — myslit na Boha a na vás.«

A pohlédla dolů na zvlněnou uličku, na ty střechy, jako v pohybu prohnuté a jako rybičky šupinami pokryté, na tu příkrou střechu milého opuštěného kostelíčka.

A hle, teď přeběhl uličku uhlíř, ten stále usmívavý uhlíř, který říkává Zuzance: »Dej jim Pán Bůh dobrýtro, slečinko,« a pozdravuje stále: »Rucelibám milostpaní, milostslečno.«

A kudy chodí, tudy září jeho trpělivá spokojenost pod těžkými putnami uhlí.

U nízkého domečku před krámkem naproti kostelíčku stojí švec široký, rozkročený, v bílé zástěře, s dýmkou v ruce, ten asi stále přemýšlí o něčem důležitém, a jednou řekl Zuzance, když se u něho zastavila: »To je krása, když tak nad Petřínem měsíček vychází, jako mazaneček, to je krása!« (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

S. APE:

Pantoum.

Pláň bílá, širá, daleká.
Hle, saně letí jako pták!
Z úst pěna koni vytéká;
zabušil vítr do oblak.

Hle, saně letí jako pták!
Tré vlků v dálce zavylo.
Zabušil vítr do oblak,
z mraku se hustě sněžilo.

Tré vlků vzadu zavylo,
přivolal houfec každý z nich.
Z mraku se hustě sněžilo,
zablýskl výstřel na saních.

Přivolal houfec každý z nich.
Hvězda už klesá znavená . . .
Zablýskl výstřel na saních,
raněné vlče zasténá.

Hnědka už klesá znavená . . .
to dobrá kořist hladovým.
Raněné vlče zasténá . . .
Sneslo se šero nade vším.

Ba dobrá kořist hladovým,
vlk výstřelu se neleká.
Sneslo se šero nade vším,
pláň bílá, širá, daleká . . .

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Na škodu světa, zvláště v kritice jeví se tento nedostatek v tom, že buď falešné za pravé vydává nebo za cenu své ubožácké pravdy o něco velkého nás olupuje, co by nám lépe šlo k duhu.

Až dosud věřil svět v hrdinnost jisté Lucretie, jakéhosi Mucia Scaevoly a dal se jimi strhnout v oheň a nadšení. Tu ale přijde historický kritik a prohlásí, že osoby ty vůbec nikdy nežily a že třeba na ně pohlížeti jako na fikce a fabule, vybásněné velikým duchem Římanů. Co si ale počneme my s takovou ubožáckou pravdou! Když Římané byli na tolik velicí, aby něco takového vybásnili, měli bychom my býti aspoň na tolik velicí, abychom tomu věřili.«

— Fí—i—i! — hvízdnul si kdosi a odplivnul stranou.

— Tak jsem až dosud vždy se radoval z veliké události třináctého věku, kdy císař Bedřich II. měl co dělat s papežem. Severní Německo otevřeno zůstalo všem nepřátelským vpádům. Asiatské hordy skutečně sem také vtrhly a pronikly až do Slezska. Ale vévoda Lehnický zastrašil je velkou porážkou. Obrátily se pak na Moravu, ale zde byly zas poraženy hrabětem ze Šternberka. Tito rekové proto žili až dosud ve mně jako spasitelé německého národa. Nyní se však přištrachá historická kritika a prohlásí, že tito rekové zcela zbytečně by se byli obětovali, poněvadž asiatské vojsko právě v tu dobu bylo odvoláno a samo by bylo odtáhlo. Tím je cena veliké události podlomena, zničena a člověku je z toho ošklivě.

Ubohost lidí a to, jak málo jim o opravdově veliké cíle jde, nebyl bych nikdy tak poznal, kdybych poučen nebyl o nich ve svém přírodovědeckém snažení. Tu jsem ale viděl, že veliké většině z nich věda jen potud něčím je, pokud z ní živi jsou a že dokonce i blud zbožňují, zakládá-li se na něm jejich existence.

A krásná literatura není na tom líp. I tu jsou veliké cíle a ryzí smysl pro věci pravé a zdatné a jich šíření velice řídkými zjevy. Jeden hýčká a nese druhého, poněvadž hýčkán a nesen je od něho, vpravdě velké je jim odporné a rádi by je i se světa sprovodili, jen aby sami něco znamenali. Taková je massa a vynikající jednotlivci nejsou o mnoho lepší.

*** při svém velikém talentu, při světové své vzdělanosti byl by pro národ mnoho znamenal, ale tato jeho bezcharakternost připravila národ o neobyčejný jeho vliv a jeho zas o úctu národa.

Muže jako byl Lessing bychom potřebovali. Čím jiným je tento muž tak velikým, ne-li svým charakterem, svou pevností? Tak chytrých, tak vzdělaných lidí je víc, ale kde je takový charakter?

»Mnozí jsou dost duchaplni a plni vědomostí, při tom však plni ješitnosti, a aby od krátkozraké massy obdivováni byli jako vtipné hlavy, neznají studu ani bázně a nic jim není svatého — — — atd.

— To ostatní, Falte. — — —

— Já to znám, zasmál se Falt.

Klindert běhal po světnici a přejížděl si rukou po tváři. — To je neslýchané, to je neslýchané.

— Je.

— To není možné, to není možné — to Goethe nemohl napsat, Goethe, který miloval pravdu nade vše.

— Ale jakou pravdu!

— To musí být mýlka, to musí být mýlka, nedorozumění. To Eckermann něco napsal, co Goethe jaktěživ říci nemohl.

— Pravda, Eckermann věděl, že za nějakých 70 let po něm budou žít lidé, aby k vůli nim podvrhnul Goetheovi výrok, jakého nevyslovil. Já ti povím, kudy ven. Do prsou se uhoď a přiznej se: je pravda nade všechny pravdy světa a tu pravdu pravd vyslovil Goethe.

Také ostatní byli jako u vytržení.

— Kde's to vzal, jak's k tomu přišel?

— Za 12 krejcarů jsem k tomu přišel. — Za 12 krejcarů přijdete k tomu i vy. Abyste tu knížečku nosili při sobě jako Vademecum, bez ní být už nemůže nikdo z vás.

— To je konec, Klinderte. —

— Konec, dosvědčoval Zumr. —

— Tím se k-k-kácí m-moc! — chraptěl Houba.

— Kácí, doložil i Zumr.

Klindert ještě se vzchopil.

— Takové věci nemohou se přišívat na nás. To se netýká nás.

— Jak, netyká nás. — Jaroslav ze Šternberka byl náš člověk. —

— Byl. Ale o to se tu nejedná. — Tu je přehmat, tu je podskok, žádná ubožácká pravda není. Tu je špatně rozuměno slovům básníka. —

— Jak mu má být rozuměno — mluv! —

— Jinak, jinak, jenom ne tak. — To je děsné.

— Je. —

— To mluvil básník-umělec, ale ne filosof, básník tak mohl mluvit, ale filosof nikdy!! — Tomu je pravda nade vše.

— U tebe je asi filosof jen, kdo diplom v kapse nosí s sebou. —

— Důkaz, důkaz, ještě nějaký důkaz a pak uvěřím i já, dřív ne.

— Mně dasa na tom záleží, uvěříš-li či nic.

— Ne, nemůže ti být lhostejno. V tom je přece taky velikost, přijdu-li k poznání pravdy a vyznám ji, třeba srdce mi při tom krvácelo.

— Co pak hloupým lidem jakživo srdce nekrvácelo, jenom chytrým? — — To, co Goethe hlásá, uškodit nemůže nikomu, ale pravda, kterou Goethe nazval ubožáckou, škodit může tisícům. — Jakoby nebylo pole ohromné jako moře, kde pracovat je možno beze vší úhony na lidstvu, ale ne — vy lpíte právě na tom puntičku, který je vám dražší než osud celého národa. — Jak to povídá Goethe: Dass sie sogar den Irrthum vergöttern, wenn sie davon ihre Existenz haben — — — — »das wahrhaft Grosse ist ihnen widerwärtig und sie möchten es gern aus der Welt schaffen, damit sie selber etwas zu bedeuten hätten. — To je nůž do srdce, Klinderte, co slovo, ta jiskra jako blesk vržený tam shora, kde nad námi stojí Goethe. — Tím výrokem končí středověk a začíná Věk nový. Ne objevením Ameriky — Léta Páně 1825, 15. října je rozhraním dvou světů.« — Tam začíná Evangelium devatenáctého a každého následujícího století: Osvobození od bludu lidstva.

Do hovoru přimísil se ženatý student.

— Něco na tom je, pravil — ale důkazy, které uvádí Goethe, přece jenom nestačí —

— Vám —

— Ne všem. — I mně a každému z nás. —

— Dostačí důkazy, které uvádí Goethe, ale chcete-li mít doklady jiné, máte je mít.

— Mluv, jen mluv.

— Přeložte si výrok Goethův do podmíněné formy. Dejme tomu, že by v mysli lidu žila představa nějakého Mucia Scaevoly, Lucretie, Jaroslava ze Šternberka — a dejme tomu, že by lidu někdo tuto víru vzal — dopustil by se ubožácké pravdy — čili nic?

— Dopustil.

— Připouštíte tedy důkaz pravděpodobnosti?

— Počkej, počkej, nevím, kam biješ — pravil ženatý student.

— Nikam nebiju, ale nerad bych se s vámi svářil nadarmo. — Ty jsi matematik, obrátil se Zumr k bratrovi, má přímý důkaz tutéž cenu jako nepřímý?

— To je hloupost, má!

— Dál, dál —

— V lidech žije představa Boha. Připouštíte?

— Připouštíme.

— A ta představa je velká a krásná.

— Krásná.

— Dosud se nikomu nepodařilo, vyvrátiti jeho jsoucnost.

— Nepodařilo.

— Ale dejme tomu, že by se vyskytnul takový zázračný učenec a nejen by dokázal, že Boha není, ale svým důkazem by i navždy zničil všechnu mohutnost v lidech, v Boha věřit. — — Znamenala by to ztrátu, škodu pro lidi, nebo zisk —? —

— Přijde na to. Mně by to bylo úplně lhostejno —

— Do tebe mně nic není. Tu jde o lidstvo a ne tebe. To Boha si žádá. Boha musí mít a když ho nemá, stvoří si ho. Ale dejme tomu, že svým důkazem by ten člověk v lidech zničil i všechnu možnost, Boha vytvořit si znovu.

— Takového učence není.

— Ale dejme tomu, že je — Jaká by byla jeho cena? — V jeho vlastních očích ohromná. — V očích jiných snad ještě ohromnější, ale cena jeho vůbec? Horší, než nic — — — O Boha nás připravil a místo něho dal kus potištěného papíru, z kterého se nedá udělat nic. — Ja es kann sogar von der grössten Schädlichkeit sein, indem es die Menschen verwirrt und ihnen den nöthigen Halt nimmt. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

FRANCOUZSKÁ DIVADLA ZA ČASŮ REVOLUCE.

Jest velmi zajímavo pozorovati, jak se na francouzských jevištích odrážejí účinky mohutného pohybu, který na konci 18. století společnost tak podstatně změnil. —

V dramatické literatuře možno docela zřetelně sledovati průběh revoluce. Čím se tehdá zabývali největší duchové francouzští, ozývalo se v divadlech, a první opera, v níž se zračí politická idea tehdejší doby, byla Beaumarchais-ova »Figarova svatba«, provedená poprvé v Paříži 1784. Figaro, veselý sluha Almavivův, byl v této duchaplné veselohře zosobněním třetího, totiž občanského stavu a zobrazoval část revolucionářského hnutí, jež směřovalo proti království a šlechtě.

Tato opera vyhovovala velice dlouho požadavkům divadelního obecenstva Teprve po bastille 14. července r. 1789 propukl duch revolucionářský a účinek její ochabl. Lid chtěl viděti strasti a obtíže králů na jevišti a zároveň vyzvání proti monarchům. Netrpělivě očekáváno provedení nové tragedie Josefa Chéniera: »Karel IX.«, ale nová hra censurou zakázána. Proti tomu ohradil se 19. srpna v Théatre Française Danton, oblíbený tribun lidu a vyzýval, aby herci onu tragedii sehráli. Lid chtěl stůj co stůj viděti »Karla XI.« a po formálních odporech censura konečně povolila jeho provedení. Bylo to 4. listopadu 1789.

Úspěch byl ohromný, dům královských herců otřásal se bouřemi potlesku a za rok byl »Karel IX.« nejslavnější činohrou v Paříži a v celé Francii, a to výhradně pro tendenci, namířenou proti duchovenstvu a králi. Scenický úspěch byl tím větší, poněvadž ti tulní roli hrál Talma s takovým podáním, že stase rázem prvním tragédem.

Přirozeně následovala napodobení této znamenité hry; z těch nejvice vyniklo: »Probuzení Epimenidovo« od Flinsa. Epimenides, známý řecký kněz a zpěvák, jest v této hře president Ludvika XIV. Ačkoliv vzduch byl přesycen revolucí, přece veřejnost souhlasila s royalistickým obsahem tohoto kusu a po slavnosti federace r. 1790 stalo se modou zobrazovati dobré krále na jevišti, při čemž se vždy lidu lichotilo. —

V příležitostných činohrách bylo mnoho politiky na jevišti. Počátkem r. 1791 dávána »Dobytá svoboda«, v níž zdramatisovány dny červencové r. 1789. Tento kus vzbudil nadšení. Voltaire oslavován; když Rousseau-ova socha postavena v Pantheonu, scénovány poslední okamžiky slavného básníka a muže svobody. Rovněž Mirabeau, sotva zemřel, byl předmětem dramatického zpracování.

Když výsady tří dosud stávajících divadel v Paříži byly zrušeny, a práva zříditi divadlo mohl každý dosici, stalo se toto politické hnutí ještě horším. Nastaly pravé závody mezi konkurenty, kteří snažili se, aby davu poskytli ještě pikantnějších požitků. Dávány kusy nejhrubšího obsahu, mající za účel obyčejně snížení stavu duchovního; jiné byly proti vystěhovalcům, proti šlechtě, která uprchla před revolucí a utvořila armádu na hranici pod vedením prince Coudé-a. V červenci 1791 dávána Louvé-ova »Velká paráda černých a bílých armád«, v níž Coudé utíká se svými před písní Jakobínů, »Ça ira, les aristocrats à la laterne!« Ještě většího úspěchu dobyl si Ronsin »Spolkem fanatiků a tyranů«. Byla to národní truchlohra, jež oslavuje Robespierra jako hrdinu a vítěze nad tyrany. —

Pak následovaly činohry proti království a látka k tragediím vzata ze života špatných králů a vzdělaných tyranů. Dříve nepovšimhutá cizí literatura dramatická došla teď ve Francii platnosti. Hrány: Shakespearův »Král Lear«, »Othello«, »Hamlet«, »Macbeth« a Schillerův »Don Carlos«. Dříve zmíněný dramatik Josef Chénier, — jejž dlužno líšiti od jeho bratra André-a, quillotinového dne 25. července 1794 — napsal pro tuto dobu »Jindřicha VIII.« a »Bruta a Cassia«. Genialní dramatik Arnault napsal tehdy »Bruta« a »Lucretii«, směřující rovněž proti tyranům a hájící svobodu lidu.

Čím více upadalo království, tím více rostl revolucionářský duch v divadlech. Avšak situace se změnila, když král přijal ústavu 14. září 1791. Paříž jásala nad tímto štěstím, Ludvík XVI. stal se populárním a království nalezlo opět příznivce. Všecky činohry proti králům zmizely a jich místo zaujaly royalistické hry: »Richard Lví Srdce« a »Honba Jindřicha IV.«; přívrženci králové odhodlali se ku provedení »Obrození Francie« v Molièrově divadle. 19. září navštívil také král divadlo, když hrán »Richard Lví Srdce«. Arie této opery vzbudily ohromný enthusiasmus a znovu ozýval se jásot: »Vive le roi!« Ano i královně Marii Antoinettě, která již nežila v mysli lidu, dostalo se při jiné příležitosti v divadle veřejného uznání, při čemž ovšem přítomní Jakobíni divým řevem: »Vive la Nation« snažili se utlumiti provoláváním souhlasu nemilované královně. —

Nerozumné a příliš horlivé povznášení strany královy v takovýchto divadelních demonstracích probudily ihned soupeře. Jakobíni snažili se přivésti divadlo opět pod svou moc a chtěli zavésti kusy s revolucionářským obsahem. Tím stalo se jeviště formálním bojištěm mezi oběma stranami. Proti tomu dobrá poesie nezmohla ničeho. Sám Chénier dal v sázku svou oblíbenost, když byla hrána nová jeho tragedie »Gaius Gracchus« v únoru 1792. V ní vystoupil chladně proti krvežíznivým Jakobínům a ukázal tyranidu v pravém světle. Mocný účinek způsobil verš Gracchův, v němž praví »Zákony místo krve«. Avšak kusy podobného obsahu zakázány,

slovo »mírniti se« nechtěl nikdo slyšeti. V to přišlo uvěznění krále.

Přece však odvážil se Laya zastaviti proud revoluce svým »Přítelem zákonů«, sehraným 3. ledna 1793 v »Národním divadle«. Břitkou satirou kárał Jakobiny a odhalil odporný obraz tehdejší vlasti, obrátil se ku vznešenějším citům francouzského národa a ničil bezohledně despotismus. Robespierre byl tu jako povaha, dychtící po krvi a Marat se svou horečkou denunciační. První představení sehráno bez přerušení pořádku a obecenstvo souhlasilo úplně s názory básníkovými, ale vůdcové povstání vidouce, že jejich vliv na národ jest ohrožen, brzy prosadil, aby tak »nepatriotický« kus byl zakázán. Vždyť hlava Ludvíka XVI. padla ještě téhož měsíce do koše pod guillotinou a brutálnost rozšířila se též po divadlech. Noví republikáni měli nyní moc ve svých rukou a uplatňovali svůj vliv na dav. Dekret jimi vydaný hrozil, že divadla, provozující »nepatriotické« kusy budou zbavena svého práva, a nepatriotickým bylo vše, co požadavkům jejich nevyhovovalo.

V březnu r. 1794 usneseno, aby hrány byly pouze kusy s obsahem revolucionářským. Fanatikové Hébert a Chaumette prováděli svůj úkol nejradikálněji: zavřeli akademie a koleje, poněvadž prý to byly školy starého ducha, jejž nutno vyhladiti; spisovatelé stali se najednou nebezpečnými nepřáteli vlasti. —

Poněvadž genius Svobody byl patronem umění, byla mu v divadlech dána přednost. Marat byl zbožňován. Konvent sám ustanovil, aby se hrálo třikráte za týden, t. j. za deset dní dle současného kalendáře. Vůdcem byl nový směr, zvaný dle svého původce »Hébertismus umění«. Všechny staré klassické kusy, které byly přijaty ku provozování, opraveny dle tohoto nového systému. Kde bylo slovo »král«, nahraženo »tyranem«; veškery titulatury »marquis«, neb »baron« zaměněny slovem »Citoyen« bez ohledu na to, porušen-li verš. Na př. v »Brutu« původně bylo: »Jen tyran může Římana usmrtiti z pouhého podezření«. Po změně: »Jest jen za revoluce dovoleno«.

V Molièrově »Tartuffě« čtlo se:

»Žijeme za knížete, jenž jest nepřítelem klamu«. Opraveno:

»Již minuli dnové podvodu a klamu«.

Spisovatelé vyzváni, aby »řeč svobody všude rozšiřovali, aby sypali kvítí na hroby mučedníků, opěvovali hrdinství a ctnost a učili se milovati zákony a vlast.«

Tomuto vyzvání bylo všelijak rozuměno. Oslavování Robespierra hraničilo se šílenstvím. Hlavní látkou těchto kusů byl militarismus ku poctě vítězných pluků republikánů a rovněž staré hříchy království. Chénier napsal novou tragedii »Timoléon«, jež byla provedena teprve po pádu Robespierra. Byl to nový směr, nikoliv zuřivé a krvavé boje, ale klidný život bývalého »zlatého mládí«. V něm nazváni Jakobíni vrahy a bandity a dotčení těmito výrazy se ovšem pobouřili. Divadla stala se opět bojištěm jako na počátku revoluce. Avšak hlouček Jakobínů stále se zmenšoval a konečně zvítězilo »zlaté mládí« tak zv. »Thermidoristi«. Oni přičítali si též zásluhy, že zavinili pád Robespierrův — 9 thermidora roku 2. (27. července 1794.)

Po dlouhotrvající bouři se vyjasnilo: Zákony poskytovaly opět bezpečnost, pořádek a důvěra se navrátily. Jeviště následovalo dobrý příklad této změny. Vedle zmíněných vojenských kusů hrány opět tragedie kdysi za »nepatriotické« prohlášené.

Direktorium bálo se o republiku a nařídilo, aby ve všech divadlech v meziaktí hrána byla Marseillaisa, »Ca ira—« a jiné patriotické republikánské písně. Avšak to nezabránilo společenské proměně ve smyslu aristokratie. Slovo »republika« bylo divadelním obecenstvem nenáviděno; dámy počaly nositi bílá péra — barva Bourbonů — v ozdobách hlavy a důstojníci objevili se v ložích v bílých stejnokrojích s čákou v ruce. Nyní nesměli se oslovovati »Citoyen«, nýbrž »Monsieur« neb »Madame«. Výjevy, které se odehrály tak krvavě na ulicích a tak fanaticky v divadlech, zdály se býti pouhým snem.

Vidíme, tedy, jak divadla oné osudné doby poskytují obraz nejen tehdejšího kulturního života, ale i politických proměn tak přesně, jak si jen můžeme pomysliti.

Vladislav Weber.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **Úmrtí.** Minulého týdne zemřel na Král. Vinohradech hudební skladatel Karel Šebor, postava velmi zajímavá pro příštího historika české hudby, zjev, který v letech šedesátých vystoupil s tak skvělými ambicemi a který zemřel ne-li zapomenut, alespoň hodně v pozadí zatlačen a jenž vystupuje pro mladší pamětníky už jen jako oblíbený kapelník hudby sokolské, známý zejména z dob výstavních. Šebor byl prvním českým hudebním skladatelem, jenž po Škroupovi napsal a k provozování připravil českou operu (Templáři na Moravě r. 1865). Nadšení, s jakým bylo dílo přijato, vyvolalo horečnou práci rázem proslaveného mistra, který téměř každoročně překvapoval obecenstvo novými skladbami operními, jichž romantické ovzduší, silně upomínajíc na vzory cizí (zejména na Wagnera a Meyerbeera), jedny elektrisovalo, jiné zaráželo. Tak vznikly rychle za sebou Drahomíra, Husitská nevěsta, Blanka a j., po delším odmlčení se konečně Zmařená svatba, nejlepší dílo mistrovo, které však už vinou naprosto změněných nálad v hudebním světě českém přijato bylo s chladem. Lze říci, že veliké úspěchy geniálního Smetany, Fibicha a Dvořáka, které rázem ovládly naše jeviště, staly se mimovolně umíráčkem slávy Šeborovy, jenž ač byl mužem velikého nadání, příliš se poddal epigonství a stále více zabředal v manýru laciných effektů vnějších. Dnes náleží už jeho značné a obsáhlé dílo (i v baletě se pokoušel) cele historii. — Karel Šebor se narodil v Brandýse n. L. dne 13. srpna 1843, vystudoval pražskou konservatoř, byl učitelem hudby v Polsku, později kapelníkem u divadla v Erfurtě. R. 1864 stal se druhým kapelníkem českého divadla, r. 1871 kapelníkem divadla lvovského, později žil i v Uhrách a ve Vidni, načež od r. 1894 mu byla

svěřena kapela sokolská. Dnes zmírá téměř zapomenut, zadržen ve vývoji, jenž opravňoval v počátcích k velkým nadějím. Byl to muž i jinak v životě nešťastný, jehož poslední snad činnější vystoupení bylo v r. 1895 při koncertě mladé hudební generace. *S.*

⎓ **Jindřich Schmidt mrtev!** Zemřel zase jeden z nejhorlivějších pracovníků z doby našeho národního svítání v neděli dne 24. května po delší trapné nemoci: 81letý vlastenec Jindřich Schmidt. Jméno tohoto pracovníka, jenž stál své doby téměř u všech českých velikých spolků jako rádce a vzpružovatel jejich finančního rozkvětu, jest nerozlučně sepiato s dějinami českého života spolkového a zejména Sokol pražský, jehož byl Schmidt spoluzakladatelem a dlouholetým členem výboru, bude naň hrdě vzpomínati. Vynikalť Jindřich Schmidt neobyčejnou a vzácnou rozvahou ve věcech finančních, a ku podivu: nescházelo mu krajního nadšení, jednalo-li se o věci zápalem pouze uskutečnitelné. Byl oblíbeným přítelem Sladkovského, Baráka, Grégra i Trojana, kteří se často ucházeli o jeho radu v otázkách spolkového finančnictví a bylo v prvé řadě jeho zásluhou, že celá řada našich spolků, které dnes hrdě poukazují na svoje zabezpečené a důstojné žití, dosáhla této skvělé mety . . . Jindřich Schmidt zemřel jakožto zemský účetní rada na odpočinku. Veliká účast při jeho pohřbu svědčila o nesmírné oblíbenosti nebožtíkově. —*α.*

⎓ **Dar Máji.** Paní Emilie Durdíková, choť po univers. professoru a spisovateli dr. Jos. Durdíkovi, darovala Spolku českých spisovatelů belletristů Máji velký portrét básníka Rudolfa Mayera, který chován byl v rodině Durdíkově jako vzácná a milá památka na vysoce nadaného pěvce z kruhu prvního Máje. Portrét ten je krásným dílem uměleckým, provedeným r. 1861 v oleji akad. malířem Leop. Ferbrem, a zdobiti bude spolkové místnosti Máje. Leopold Ferber studoval na malířské akademii Vídeňské, později působil jako professor na středních školách v Litomyšli a Táboře. Roku 1861, kdy maloval svého přítele Rud. Mayera dle skutečnosti, měl v Praze atelier společný s Antonínem Waldhauserem, tam, kde nyní stojí nová budova trestního soudu. Atelier tento stal se střediskem četných vynikajících spisovatelů i politiků. Na akademii Vídeňské, kde pracoval ve společných atelierech se Svobodoua s Grotgerem, vyznamenán byl Ferber první cenou, záležející v úplném osvobození od vojančiny; později proslul jako portretista. Z děl jeho budiž uvedeny: kresba Romeo a Julie v starých illustr. Květech, Marinář, Drotar (vystavené na národop. výstavě roku 1895), portréty operního pěvce Lukese, Karla Böhma, ředitele reálky v Litomyšli, Karla Adámka, Bohumila Adámka, A. V. Šmilovského, dr. Jos. Durdíka atd. Cyklus Ferbrův »Borovská slavnost« odvezli si r. 1866 Prusové. Nyní žije Leop. Ferber jako professor na odpočinku v Plané nad Lužnicí. Reprodukce jeho podobizny Rudolfa Mayera zdobí nové vydání básní Mayerových, které právě bylo vydáno péčí a nákladem Naklad. družstva Máje. —*ský.*

☐ **Svatobor,** spolek ku podporování spisovatelů, sešel se k výroční valné hromadě 27. května t. r. v zasedací síni musea král. Českého. Když byl náměstek předsedův, dr. Josef Thomayer s pohnutím vzpomenul úmrtí předsedy dra Fr. L. Riegra, který s Frant. Palackým byl zakladatelem Svatobora, přečetl jednatel Václav Vlček srdečnou vzpomínku na Riegra zároveň s tou částí závěti jeho, jež se Svatoboru týkala. K výroční zprávě promluvil pak Václav Štech, připomínaje, kterak spisovatelstvo věděně pohlíží na Svatobor jako na důležitou oporu činnosti své. Avšak z kruhů českých belletristů byla na něho vznesena žádost, aby při valné hromadě upozornil, že čeští beletristé jsou vůči spisovatelům odborným a vědeckým v mnohé nevýhodě. Česká akademie má tři třídy pro spisovatelstvo odborné a pouze jednu třetinu čtvrté třídy pro belletristy. Z fondů jejích patří tedy tři čtvrtiny odborným spisovatelům, ale jen jedna dvanáctina belletristům. Odborní spisovatelé mají mimo to ještě Učenou společnost a bývají hmotně zajištěni úředním svým povoláním. Proto vznáší na ředitelstvo Svatobora snažnou žádost, aby při udílení podpor a cestovních stipendií pamatovalo především na belletristy. Mimo to budiž pamatováno na nadané české žurnalisty, jimž rozhled v cizině zvláště by šel k duhu. Při tom připomíná, že je vhodno vždy cestovním stipendiem podporovati, pokud možno, lidi mladé, nenalezne-li se u staršího literáta náhodou zvláštní důležitý důvod. Dále doporučuje, aby veřejnosti byly oznámeny účely jednotlivých fondů a podpůrných základů, jež Svatobor spravuje. Náměstek předsedův Dr. J. Thomayer prohlásil, že ředitelství Svatobora jistě bude pamětlivo slov zde pronesených, že jest však též třeba, aby povolaní belletristé vždy v pravý čas v náležitém počtu se hlásili. Statuty fondů budou členstvu rozeslány v době nejbližší. — Z účetní zprávy vysvítá, že Svatobor má svého jmění 236.000 K a mimo to spravuje ve fondech různých 368.000 K. Při volbě doplňovací povolán byl po dru Fr. L. Riegrovi na místo předsedy dr. Jos. Thomayer a do ředitelstva Alois Jirásek jako náměstek předsedův, dr. J. Čelakovský, dr. B. Rieger, M. A. Šimáček, V. V. Tomek a Isidor Zahradník.

⊙ **Nový předseda Svatobora.** Dr. Jos. Thomayer, který byl jednomyslně zvolen za starostu Svatobora, spolku ku podpoře spisovatelů, těší se pro vlastnosti své osobní zvláštní úctě obce spisovatelské. Prost malicherného strannictví a zejména dalek vší literární řevnivosti a nesnášelivosti, podává záruku, že Svatobor též za jeho předsednictví bude útočištěm spisovatelů strádajících, — útočištěm povznešeným nad všechnu předpojatost.

⎓ **Smetanův týden.** Nezřeli jsme provedeno mistrovo dílo celé. »Čertova stěna«, která zaujímá ve tvorbě jeho místo daleko sic ne nejpřednější, ale velmi význačné, ze řady vypuštěna. A chronologie vzniku jednotlivých oper také ne zcela dodržena. Klikatá cesta, jíž mistr se bral za svým operním idealem, vytýčena přímou jednotnou vzestupnou čarou od Braniborů k Libuši. Ale dojem co den po sobě následujících provedení byl přec zcela jiný, než míváte za provedení ojedinělých. Základní rysy umění Smetanova vystupovaly vám tu v plné zřetelnosti, každým novým dílem vždy určitěji. A poznali jste, že za těch několik let, jež urazili jste na dráze svého žití od dob posledního cyklického provedení, zorný úhel váš vůči dílu dokonce

poněkud se pošinul, že v nové vzdálenosti o poznání jiným vám připadá, než prve. Snad i tím je to, že vůči umělci, který stanul pevně v aréně hudby světové, zaujímáme širší stanovisko. Zapomínáme ponenáhlu, že byl u nás velkým novotářem, reformátorem hudby dramatické; že měl za své poslání státi se českým Wagnerem. Necitíme stopy prvků revolučních, lámajících všechny styky, všechno navazování na minulost v jeho díle. Naopak: vidíme zcela určitě jak kráčí ve stopách Mozartem vytčených, jak dobře a volno mu jest ve formách klassiků, jak ani v Libuši nejde přes Wagnerova Lohengrina. Vidíme, že dokonce velikým dramatikem byl jen potud, pokud šlo o líčení charakterů lyrických, že velkost a síla jeho vůbec leží v lyrických partiích jeho díla, jako že, ať instinktivně či vědomě, volil veškerá libretta svá rázu čistě skoro lyrického. Ale chápeme, že po dobách powagnerovských, po dobách unavených titanismem německého mythu a nadlidskými nervosními emocemi do nejkrajnějších mezí složité a umělé hudby Wagnerovy, po starém zákoně dějin přišel protitlak a touha po čisté, prosté idylle, zhudebněné prostou, srdečnou, zdravou lyrikou prostých, naivních forem. A touha po absolutní hudební kráse, silné již o sobě, bez opory slova, děje, scény! Tím, že povahou svojí dílo Smetanovo jest dílu Wagnerovu v zásadě protichůdné, tím ve světě zvítězilo. A jest, nenahlédneme-li věc jinak, nezbytně protichůdné Wagnerovi již tím, že jest hudebním ztělesněním charakteru českého, co Wagner jest v díle svém každou pídí Němcem, tedy rysů povaze naší dokonale opačných. — Snad byl by býval dojem cyklu ještě silnější, kdybychom byli mohli pozdraviti ve všech úlohách postavy, které s nimi v našich očích jaksi srostly. Nemám zatím představy rázovitější Milady, než jest ona paní Maturové. Slečna Slavíková vehnána přidělením úlohy, ostatně velmi čestně provedené, v nevděčnou soutěž. Lyrický základ povahy Daliborovy a Přemyslovy vystihovali pp. Pták a Viktorin neb Benoni velmi dobře. Proč měl se exponovati bezúspěšně hrdinný tenor k deklamačnímu slohu tíhnoucí v lyrických kantilénách? Proč pan Kroupa, který mimo hudebnost a disciplinu pěveckou nepřináší pro zpěvy Přemyslovy pranic, ani svěžest hlasovou, povolán z civiny dobývati pochybných vavřínů? Rozhodně ve prospěch některých úloh, jako Blaženky a Barče, bylo ovšem přidělení jich slečně Bobkové: získaly jejím prostým zjevem, hlasem, který měkce a plně se nese a v němž chvěje se vroucně cítící duše, přednesem mírným, nehledaným a vkusným. Jinak jevilo se, že úlohy, jichž představitelé jsou v trvalém jich držení, též nepoměrně jistějšího docházejí provedení. Dalibor, kde hned čtyři úlohy nově obsazeny, neřadil se právě nejdůstojněji v řadu oper ostatních. Netřeba o jednotlivých zvláště promlouvat ani o jednotlivých výkonech: známe dávno výborně kreslené postavy Vendulky, Karoliny a zas Libuše paní Maturové, typickou pannu Rosu paní Klánové, známe i ostatní dávné typické představitele třeba též menších úloh; víme, že orchestr podal za Kovařovicova řízení hned při prvých provedeních děl Smetanových výkony úctyhodné umělecké výše. Tentokráte část orchestrální svojí přesností a jemnou propracovaností a uhlazeností zvukovou stála ze všech složek cyklu nejvýše. Poslední večer týdnu vypnul se proto právem v zaslouženou ovaci orchestru a dirigentu. Doplňkem operního díla mistrova proveden tu kruh jeho symfonických básní. Kovařovicovo pojetí jich není právě největší, monumentálnost či lapidární pádnost a velikost nejsou mu nejvlastnějšími: ale chápe je se vzácnou jemností, se smyslem pro krásu zvukovou a pro detail, pro subtilnější poetické tony v nich skryté. — K večeru prvému, ke provedení Braniborů, třeba některých poznámek, ponévadž dílo uvedeno v nové scénické úpravě J. V. Novotného. Původní libretto Braniborů má strašlivé leckde verše. Opravena tedy dikce, přizpůsobena našemu dnešnímu sluchu. Děj pak trpí jednak nekonečnými prodlevami na některých, třeba nevýznamných bodech, jednak nedostatečnou jasností rozvoje. Tu prospěly některé škrty, které ovšem neprospěly právě Smetanově hudbě, a prospělo přemístění některých čísel, proti němuž se nebude ohražovat, leda pieta, která nechá dílo spíš padnout, než by na něm změnila čárky. Bylo by vůbec nejprostší zbraní vůči dilletantské kritice, která se u nás nejpřísněji a nejdůležitěji vždy tváří, změn ve prospěch díla nutných vůbec neohlašovat. Kolik ohnivých, velmi kritických zastanců authentického znění by ani Weingärtnerovy retuche Vltavy vůbec nebylo poznalo, kdyby nebyli na ni upozorněni. Kolik jich neví, jak Lizst a Bülow a Rubinstein falšovali Beethovena v jeho prospěch. Jisto jest, že dílo, které v jádru obsahuje veškery krásy Smetanova umění, které mnohé z nich jeví dokonce již v rozpuku, leckde v plném rozkvětu, jen ještě že vlivy cizími pomísené, dosud životnost svoji neukázalo. A pravdě podobno jest, že v úpravě Novotného životu na scéně bude zachováno. Volte tedy, pravověrní! —

K. Hoffmeister.

— **Plzeňští** své divadlo umístili na nejchlubnější místo svého boulevardu. Nezamlouvá se mi nijak lacina jeho facada, s níž shlížejí nějak ustaraně dramatičtí a hudební autoři, sádrou »zvěčnění« na talířových medailonech — ale v obryse je to pyšný dům. Řeka hedvábných toilet proudící hlavním korsem Plzně, naráží tu podvečer na divadlo jako na hráz — brillianty, zlato, běl pleti, lesk účesů zlomí bezpočet paprsků na tomto místě, které je favorisovaným koutkem promenády. »Jen tolik čarovat kdybych uměl,« řekl nám ředitel Budil, »abych mohl každý večer tento zástup svést do vnitřku divadla.« Chápali jsme tuto ředitelskou tužbu, když jsme se podívali do některých rubrik účetních jeho záznamů. Měsíční režie vyžaduje nákladu 13.000 K. Podnikatelem her je družstvo, jehož finanční síla spočívá ve stu podílů po 500 K. Ředitel je úředníkem družstva. Město podporuje podnik věnováním potřebného světla, tepla a vody. Mimo to platí některé zřizence. Příštím rokem počne družstvu vypláceti subvenci ročních 12.000 K, za něž musí družstvo v majetek obce předati v téže ceně hudebnin, nábytku, šatstva a p. inventárního majetku, aby se tak nenáhle pro divadlo získal důležitý fundus instruktní. Družstvo až dosud věnovalo přes 22.000 K na garderobu a skoro 10.000 K na hudební a vůbec literární materiál. Letošní první rok nového divadla skončí schodkem asi 24.000 K, poněvadž passivní letní měsíce nemají vhodné opory v aréně. Ředitel Budil se

domnívá, že aréna, která příštího roku bude zřízena, za pomoci výše uvedené subvence uvede hospodářství divadla v rovnováhu. Ceny míst jsou tyto: lože 8 K (při opeře 10), křeslo přízemní a na I. balkoně 2 K (2·40), sedadlo v přízemí a na balkoně 1·60 (2), na II. balkoně v prvé a druhé řadě 1·40 (1·60), v 3. a 4. řadě 1 (1·20), na galerii 0·60 (0·80) a 0·50 (0 60). Studentský lístek do přízemí 0·50 (0·60), k stání na galerii 0·30 (0·50). Předplacení přijímá se na 200 večerů; letos bylo vyabonováno něco přes 40.000 K. O lože je veliký shon; takový, že až nemálo nepříjemností z toho vzniklo, že všem uchazečům o ně nemohlo býti vyhověno. Na jiná místa není obecenstva dosti — ale je zřejmo, že kmenové publikum každým měsícem — byť i jen pozvolna — vzrůstá Předplatitelé jsou rozvrženi na čtvrtky — avšak počet jich je celkem přece jen tak nedostatečný, že není možno každou hru provésti všem čtvrtkám. Každá hra opakuje se jen jednou. Nebylo by dosti obecenstva abonenty doplňujícího. Proto budou předplatitelé požádáni, aby budoucího roku ponechali si letošní čtvrtky, aby se jim dostalo v příští saisoně her, které jim letos nemohly býti provedeny. Vládne tu tedy zajímavé hospodářství dvouletého repertoiru. Více než dvakráte provedeno bylo málo her. Nejčastěji z činoher »Cyrano« (pětkráte) a z oper »Popelka«, »Carmen« a »Hoffmannovy povídky« (9—10kráte). Z července na dva měsíce divadlo se uzavře. Příštího roku mrtvá saisona přečká se asi výhodněji v aréně. Orchestr čítá 35 členů, všeho personálu je přes 170 osob. Dva kapelníci a dva sbormistři pečují o studování oper, ředitel Budil má sám vrchní režii činohry a dokonce i sám časem si zahraje. Studuje se s napjetím všech sil a s úzkostlivým využitkováním času a divadelního místa. Musí-li se počítati, že kus může se sehráti jen dvakráte, pak ovšem zbývá personálu málo času k oddechu. — Němci a židé plzeňští jevili o nové divadlo zájem nemalý. Dokonce již některé rodiny jejich počínaly se domácniti na křeslech této české tvrze — ale jisté listy plzeňské vlastenecké oposice tak ostře jaly se páliti na tyto návštěvníky, že německé listy pouhým reprodukováním těchto výhostných noticek vrátily lehce desertéry do divadla německého, kterému se prý daří velice bídně — třeba že nejslavnější hosté z Vídně a z říše pomáhají častými návštěvami posilovati tuto německou stráž. — Nové plzeňské divadlo má znamenitou akustiku, prakticky rozdělená místa, s nichž je vesměs náležitý výhled na jeviště, pohodlné chodby a vůbec znamenitou komunikaci. Ředitel Budil není žádným lanatikem ředitelování. Všechnu pýchu svého náčelnictví dal by rád za místo, v němž by mohl ukojiti svou hereckou a mimo to i režisérskou vášeň. Že nedovedli na břehu Vltavy v čas porozuměti těmto tužbám, lituje se asi dnes, kdy se tu fatality režijní zrovna hromadí, více asi než se dozná. Do polovice května uvedl ředitel Budil na scénu 63 činohry, 14 oper a 7 operet. — Viděli jsme na jevišti plzeňském novinku, která se nastudovala proto, že k ní na 10 představení propůjčiti mohl nějaký cizokrajný podnikatel výbavu dekorační a kostymní. »Paní Venuše« zval se tento vzácný nesmysl, ve kterém se skoro nic neděje. Mluví hlavně pohyblivé dekorace, plechová výzbroj Amazonek, světelné efekty, zářivé sprchy, turecká muzika a tak dále. V suchoparu letním pomohla asi pokladně tato neumělecká přitažlivost. Čteme již o 14. reprise v plzeňských časopisech. Ačkoli žádný herec nemohl se nijak uplatniti v této podivné feerii, přece jen podnítili někteří členové zvýšenou pozornost naši. Celek sám pak svědčil o tom, že je na jevišti disciplina a úctyhodná sklonnost pod žezlo vyššího zájmu. I baletem se nám pochlubilo jeviště. Chorvátská mistryně jakási přivezla do Plzně dvě půvabné tanečnice solové a vycvičila tu mimo to čtyřiadvacet domorodých dívek, kterým jsme některá nedopatření rádi odpustili, poněvadž je nahradily mládím a pak přímo nárůživou radostí z tance. Některé skupiny sborových těles, reje a shluky, jimiž hra animované obecenstvo dráždila, obstály by čestně i na jevišti našeho Národního. — Také divadelní kterési zkoušce byli jsme přítomni. Klidně ale pevně ji řídil pan Budil — herci napjatě dbali toho, aby vpadli v pravý čas, ochotně opakovali výstupy, zlepšovali postoje — taková nějaká radost tvoření všechny charakterisovala. Před lety bývalo tomu tak v Praze u zemského divadla. — Po zkoušce vypravovali nám herci o tom, jak milé styky mají s kmenem divadelního obecenstva, jak toto divadlo favorisuje a jak radostně se registruje, přibude-li tomuto utěšenému kruhu divadelních přátel nový článek. — I v tomto ohledu měli jsme před očima odliku pražských poměrů z let šedesátých. Plzeňští asi dnešní Prahu dohoní za malé desítiletí — škoda, že asi i v tom, co nám zmohutněním českého života vyrostlo v divadle jen pro zlost a pravidelné rozlaďování! *ech.*

\+ **Molièrův »Zdravý nemocný«** (dříve tuším: »Ve zdraví nemocný«) je jenom zajímavý v tom směru, jak starý mistr i ve svém dramatickém vejškrabečku zůstal si důsledným. Už neměl sil, aby veselohru sjednotil a zvedl k významu svých věkopamátných dřívějších her. Lví dráp je tu ovšem a poněvadž poslední scény, kdy »zdravý nemocný« za mrtvého se vydává, aby povahu svých nejbližších seznal, mají svůj nepopíratelný účinek, možno mluviti i o vydatném úspěchu. Hlavní figurou kusu je vlastně náš hypochondr, zdravý člověk, jenž se bojí, aby nebyl nemocen. Uchyluje se ovšem od naší, modernější představy. Mistr měl příliš na zřeteli pány doktory, jež postavil na pranýř bezohledným způsobem. Morálka má tu ještě jeden veliký hřeb v osobě falešné paničky, která šálí bláhového starce tak rafinovaným způsobem, že rozluštění přijde vždycky a každému posluchači náramně vhod. Šlehy ve veselohře jsou zžíravé a dopadají na zkarrikovaný stav nejpádněji z úst ovšem ne dost povolaného karatele v závěrečném jeho výroku, že budou se páni doktoři radit, jak by uzdravili člověka, jenž den před tím umřel. Bývalého obsazení s p. Frankovským tuším v roli titulní a s pp. Mošnou a Šamberkem ve druhých, důležitějších rolích bylo sice vzpomínáno, ale za to byl vydatnou náhradou p. Mošna, jenž »živelní svou komikou«, jak Šubert ve své knížce píše, povážlivější délky znamenitě vyplňoval a v zážívné sousto měnil. Těžký oříšek měla paní Hübnerová, jejíž protesty a kličkování sledovalo obecenstvo se sympathiemi tím živějšími, s čím větší vervou je herečka podávala. V doktorském hávu neměla už toho štěstí. Celá věc je trochu monotonní

a není v ní ani tolik humoru, kolik scéna dost dlouhá vyžaduje, aby chytla. Paní Laudová falešnou kočičku sehrála s přetvářkou velice podařenou. Jenom nemírnému mazlení, vyznívajícímu v podivné zvuky, by se měla vyhnouti. Sl. Dostalova celým založením role pamatovala toho, že pořád ještě není rozhodnuto, půjde-li do toho kláštera nebo nepůjde. Režii měl pan Jaroslav Kvapil, jenž obratně veselohru stáhl v jeden celek.

⁂ **Z divadla Pištěkova na Vinohradech** S opravdovým enthusiasmem podivuhodného obecenstva, o kterém byla už nejednou zmínka na těchto místech, byl přijat dne 17. května šestidílný obraz z pražského života od Jaroslava Horského, jemuž dal autor dosti výstižný titul Ztracených duší. Zdá se, že kusy podobných themat, kde řešena ta či ona sociální otázka přítomnosti, jsou obecenstvu menších divadel velmi blízky. Zde řešen jest trpký problém rehabilitace člověka kdysi se provinivšího a potrestaného, rehabilitace nemožné za regimu dnešních názorů společenských, kdy každý tlačí poklesnuvší individuum tam, kam nevinně snad jednou upadlo. Hra je silně tendenční, ač jinak slibně zaranžována: postavu hrdiny Svatoně bychom si přáli životnější, tak jako vůbec jest dosud málo hřejivé, opravdové krve v žilách zúčastněných. Slečna Vedralová a Suchánková, z pánů zejména Strouhal a Tišnov sehráli svoje role s chutí a s porozuměním. Poctivé, opravdu psychologické studium slč. Vedralovy je kus od kusu patrnější: záslužné tím spíš, čím zaměstnanější jest tato umělkyně. *S.*

SMĚS.

⁂ **Život v roce 3000.** Sedmdesátiletý vlašský spisovatel Paolo Mantegazza sepsal právě sensační dílo »Pohledy do r. 3000«, v němž dospívá asi k těmto nejdůležitějším úsudkům: Život lidstva v těch dobách bude přímo rajský, neboť nikoho nebude trápiti ani nejmenší bolest. Život i smrt budou bez ní. Vzduch bude křižen balony pro mezinárodní dopravu i pro výlety, hnané elektřinou, která místo z uhlí bude dobývána ze vzduchu. Města Paříž a Spezzia budou v těch letech proto památná, poněvadž u nich naposledy odehrá se brutální drama lidské hlouposti: válka. U Spezzie r. 2150. srazila se obrovská loďstva, u Paříže vojska pozemní. V bitvách zahynulo 10 milionů lidí, kteráž okolnost teprve musila přispěti k odstranění války. Nyní visí děla, pušky i nejrůznější vojenské náčiní v museích na věčnou paměť. Na zemi panuje »světový federalismus«, v němž každý stát těší se úplné samostatnosti. Na Ceylonu jest universální zkušební stanice pro systemy vládní, neboť právě tam zkoušejí »stát rovnosti«, kde muži i ženy zcela se rovnají v příčině výchovy i názorů, obleku, práv i povinností. V Sahaře rozlévá se obrovské moře, ledovce kolem severního polu roztály horkými větry, které tam svedli inženýři. Na zvláštních »dynamických ostrovech« v moři jsou obrovské stroje, které celé zemi opatřují světlo bohatě rozvětvenou sítí drátů, jakož i teplo a elektřinu. Parníky, které dosud ještě jezdí, topí kyslíkem, dobývaným přímo z vody. Hlavní město celé země »Andropolis« má 10 milionů lidí; každá rodina bydlí ve vlastním domku, litém ze skelné sádry, která tvrdne jako žula. Ulice Andropolisu jsou velmi široké, všechny dráhy jezdí pod zemí, přikryty skleněnou střechou. V těchto tunelech jest vždy teplo a světlo. Centrální stanice dodává teplo do všech domků, rovněž i světlo a hybnou sílu zdarma. Pro každých 1000 obyvatelů vystavena je tržnice . . . Kult krásy je všeobecný: všude zříš nádherné sady a parky, sochy, obrazy a květiny. Není však soch králů a císařů. Rovněž není vězení; místo nich jsou esthetické školy, ve kterých učitelé vyučují názorem, vlastním příkladem a vychováním, což plně dostačuje. Ve vládní budově hlavního města sídlí president Spojených států světa, volený každým rokem. Parlament Spojených států zasedá ročně jeden měsíc. Řeč státní je společná, universální, velmi jednoduchá, lehce přiučitelná každé národnosti. Zákonem zakázáno jest hrubě a sprostě mluviti a nadávati. Ražených peněz není — pouze papírové poukázky mají všeobecně uznanou platnost. Dalekohledy jsou tak zlepšeny, že hravě možno pozorovati život na měsíci, Venuši a Martu . . . *α.*—

= **O ruském romancierovi Vladimiru C. Korolenkovi** píše pěknou studii psychologickou p. George Savich ve »Grande Revue«. Spisovatel staví Korolenka ve mnohém ohledu — a to nejen lidském, nýbrž i uměleckém — dosti vysoko nad samotného Turgeněva. Byl to typ opravdového Rusa především, snílek a blouznil ve velkém slohu, nicméně byl jedním z oněch lidí naprosto neoblomných, jedna z oněch pevných povah se žulovým karakterem, které raději útrapu i smrt podstoupí, než by co slevily na zásadách jedenkrát pojatých. *α.*—

⁂ **Nová Campanilla v Benátkách.** Na místě loni shroucené benátské Campanilly bude se as v brzku vypínati nová mohutná stavba téže podoby, k níž v sobotu dne 25. dubna položen byl základní kámen za přítomnosti velikého množství obyvatelstva benátského a čestných hodnostářů. Tak přítomni byli a řečnili při slavnosti vlaský ministr vyučování Nasi, francouzský ministr Chaumier, kardinál Sarto a j. Dle officielních zpráv dřívějších měl se súčastniti i italský král, s jehož přítomnosti sešlo následkem návštěvy anglického krále Edvarda. *α*—.

⁂ **Gerhart Hauptmann** dostal se se svým dramatem »Fuhrmann Hentschel« až na jeviště athenské, kde bylo před nedávnem v královském divadle sehráno. Novořečtí herci, kteří ve svém repertoiru jsou zvyklí viděti z veliké části postavy antické a mluviti jejich řečí, jejich obraty a cítiti jejich nitry, nevěděli si příliš rady s Hauptmannovým dramatem — nicméně přece dosáhl prý kus pěkného úspěchu. *α*—.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Quido Maria Vyskočil: Svah. — Alfons Breska: Sněni. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — S. Ape: Pantoum. — Vilém Mrštík: Zumři. — Feuilleton: Francouzská divadla za času revoluce. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 12. ČERVNA 1903. ČÍSLO 38.

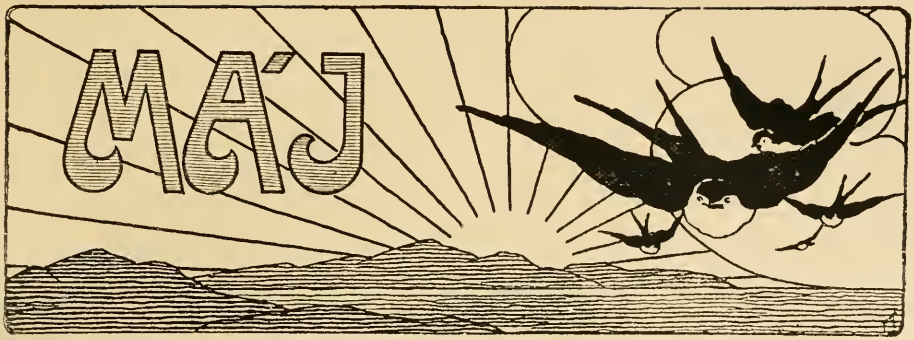

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAR. VRCHLICKÝ:

V. V. Tomkovi ku dni 31. května 1903.

Sám nad rovy svých druhů
se zvedáš, mocný kmen,
v své práce přísném kruhu
v svět zašlý pohřížen,
v něm živ Jsi s duší celou,
co zim Ti chvat i jar?
Svou metu zříš jen skvělou,
s ní spěje, nejsi stár!

Jak asi Tobě bývá
nad Prahou svou když bdíš,
čas neslyšíš, jak splývá,
jen v zašlé doby zříš.
Oživly krovy stinné,
štít starých lomenic
jak dobrý známý kyne
Kosmovi svému vstříc.

Co vedle živých míhá
se stínů v ulic směs,
co zjevů jen se stíhá,
tu měšťák, rytíř, kněz,
tvář holá, dlouhé brady,
znáš lání jich i zpěv,
znáš všecky cíle, spády,
proč vřela kdy jim krev.

Jak v knize kapitoly
před Tebou dějů řad
své plesy stře i boly
svůj vzlet i hrobů chlad;
zní v triumfů dnech zvony
s těch pražských věží všech,
zní na poplach v bouř, shony,
kdy všecko v plamenech!

Čas letí a vše mění,
znáš nejlíp jeho spár,
kde zašlých pokolení
jest síla, vzlet a var?
Kde rány mečů pádných,
kde louten sladký sten,
kde úsměvy žen vnadných?
Vše zmizlo by jak sen;

Ty, svaté, velké snahy,
čím velký byl kdys děd,
by zapomnění záhy
v svůj strhlo vírný let;
však než vše v prach se smísí
pod hrobní desky tíž,
nad svými letopisy
bdí dějepisec již!

Když změnou vše — on trvá,
on, lidstva svědomí,
on, peruť k světlu prvá,
tmy věků prolomí
a čas nechť všecko zdeptá
nad oře podkovy,
on mohyly se zeptá,
a tato odpoví.

Stín zašlé doby padá
mu v šedin svatý sníh,
však duše, ta je mladá
ve pravdy paprscích,
ta z těžka jen a zvolna
mu z mraků vychází
přes místa smutku bolná,
přes bludů odkazy.

Tak žiješ v našem středu,
slyš jásot náš i dík!
V moderních ňader ledu
buď požárem ten mžik
ku vlasti, k Prahy pýše,
v Tvou oslavu i zdar,
když pozvedáme číše —
Ne, otče, nejsi stár!

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Zuzanka se ohlédla po malíři. Přišlo jí podivno z toho, že myslí na uhlíře a ševce, a ne na sebe.

Malíř byl hotov a řekl: »Pojď, Zuzanko!«

Šla po schodech za ním a myslila si: »Kam jdu, kam jdu?«

A řekla tichounce: »A kde budu? Kam mne vedete?«

»Do ústavu pro dívky takové, jaká jsi ty. Vyjdeš za čas docela proměněna, všecko pochopíš a budeš vědět, jak žít.«

Nepřemýšlela o jeho slovech, ale vzpomínala, že nedávno tu skrčená ke zdi na něho čekala, a dnes kráčí s ním jako slečna. Cítila nespokojenost z neurčitosti jeho slov a polekání z jeho chování, ale zároveň radost, že s ním tak krásně jde. Vzhlédla z pod střechy šedého klobouku a smutně se usmívala. Věděla tolik slov, které by mu chtěla říci — a mlčela. Jen se dívala.

A šli a šli. Davy lidí hrnuly se rozjařeně v rychlejším tempu stoupajících jarních mlh a probouzejících se písní ptáků. Údery zvonů padaly do ulic jako hlasité modlitby věží za všecky, kteří se dole hemží.

Vsedli do vozu a jeli. Řekl kočímu: »Na Žižkov. Villa Slavětínka.«

Bylo jí slabo a cítila neobmezenou touhu povědět mu, že je šťastna.

Dívala se na něho vroucně a usmívala se oddaně, ale on jakoby jí neviděl.

»Přijdu se na tebe zeptat,« pověděl jí, »ty budeš pracovat a poslouchat, co ti budou vyprávět a budeš brzy vyléčena.«

Pochopila náhle, že on všecko ví, všecko, jako Bůh. Ví, že ji na Tržišti potkal bohatý pán a jak ji vedl nahoru, a jak ona znovu přišla, a co tam promluvila, a jak přijala penize a nášnice. On všecko poznal jako Kristus. A je to tedy hrozné, co se stalo.

Nechápala však, co on chce učinit. Ale věděla, že ona učiní podle jeho vůle. A nemohla se chvilemi vzpamatovat, co se s ní děje. Nemluvili, a ona hleděla do jeho očí, jakoby štkala před oltářem: »Ježíšku sladký — milosrdenství.«

Vyhlédla z okénka drožky. V bílé mlze chvěly se věže, věže vzdálené a známé, zamlčelé, drahé, tak určitě točily se k ní dvojice Týnských věží, jakoby se k ní obracely.

Vystoupili z vozu a vešli dřevěnými vrátky do zahrady.

Přiběhl krásný pes s dlouhou plavou a bílou srstí. Otřel se o jejich nohy a běžel rovnou cestičkou vedle nich až k domku, odkud volal dětský hlas. »Princi, Princi!«

Vešli do domu, do osvětlené světnice. Kolem stolu seděly dívky a draly peří.

Zuzanka stanula u dveří.

Přišel vysoký, přívětivý pán. Malíř s ním odešel do vedlejšího pokoje. Zuzanka stála zaražená, bojácná. Četla na zdi: »Pokoj tomuto domu!« A na protější stěně četla: »Pomoc naše jest ve jménu Hospodinovu, kterýž učinil nebe i zemi.«

Malíř se za chvíli vrátil, podal jí ruku a řekl: »Bůh tě ochraňuj! Přijdu se na tě podívat.« Sklonila se k jeho ruce a zaštkala.

Pohladil ji a odešel. On opravdu odešel a ji zde zanechal.

Padla na zem a štkala. Plakala pro něho, plakala, že nemůže běžet za ním, že nemůže být s ním, plakala pro všecko, co se stalo, a jako pro všecko, co nebylo oplakáno.

Zmítala se, když ji zvedali a chlácholili.

»Podívej se,« řekla jí vlídná paní dobrosrdečně, »a plakat přestaneš. Každý může dojít odpuštění, čti tam ta drahá slova.«

Zuzanka zvedla zaslzelé oči a četla, kam paní ukazovala: »Krev Krista Ježíše, syna Božího, očišťuje nás ode všech hříchů.«

Ale Zuzance nebyla útěchou ta slova. Ona necítila tíhu hříchu, ale tíhu rozloučení.

Ohlédla se v pláči. Hle, u ní stála sedmiletá buclatá holčička s modrýma kulatýma očima a do hola ostříhanou hlavičkou. A ta holčička hladila Zuzance ruku. Kdo je to děcko?

»Krev Krista Ježíše očišťuje nás ode všech hříchů«, opakovala si štkajíc a tiskla ručku malé dívenky.

Utišená se zadívala do těch upjatých modrých zraků. Ona taky hřešila?

Stály ve středu několika dívek, a Zuzanka smutně zvedla uplakané oči. Hle, všecky hřešily — i ta malinká k nim patří . . .

Píseň dívek smutná a citlivá zachvěla se blízko ní.

XIII.

Zuzanka byla tři dny v ústavu.

Seřadily se kolem dlouhého stolu pokrytého růžovým kvítkovaným ubrusem.

V čelo usedl kazatel, vedle něho pán a paní ústavu a jejich růžová, zlatovlasá dcera, s očima světice.

Kazatel povstal a promluvil: »Pane Bože, prosíme Tebe, abys nám dal sílu setrvat v dobrém úmyslu, abys přijal milostivě naše dobrá předsevzetí, kterými se chceme přiblížit Tobě, o Pane, kterými chceme dosáhnouti života věčného po blahoslaveném boku Tvém.«

Dívky měly sklopené oči. Zuzanka také sklopila oči, a když kazatel skončil, rozhlédla se plaše po pokoji.

Slečna vstala a podávala veliké zrzavé dívce s doličkovanou tváří hrnečky čaje, který nabírala z velikého železňáku. Dívka je stavěla na ubrus před chovanky. Pily citronovaný čaj a jedly pečivo. Všecky jako sestry jedné rodiny, od nejstarší dvaadvacetileté Fanynky až k nejmladší sedmileté Božence. Zuzanka si je prohlížela. Všecky hřešily jako ona. Věděla již, že hřešila. Řekli jí to zde tiše a laskavě, ale přesvědčivě. Hřešila, protože prodala svoje tělo. Vyslýchali ji, ale Zuzanka nechtěla povídat. Řekli, že musí litovat svých hříchů a odříci se ďábla. Poznala, že všecko vědí, aniž by se přiznávala. Všecky ty dívky hřešily jako ona, ve světě je jich tisíce, které hřeší jako ona. Ale ony, které Kristus přivedl pod tuto střechu, přišly ku pramenu polepšení. Záleží jen na nich, aby se staly hodny jeho vykoupení. On je přišel vykoupit, vzkřísit k novému životu. — »Nebo přišel Syn člověka, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo.«

Ten pán, který jí potkal a pak líbal, snad byl ďábel. Ne, ten pán nebyl dojista ďábel, vždyť byl hodný a tolik jí podaroval.

Kazatel řekl: »Každá z vás mi poví nějaký verš z písma svatého o moři. Dnešní večer zasvětíme moři; život je jako moře, snadno člověk utone v hříchu, jako ve vlnách moře.«

A dívky povídaly. Každá vstala, odříkala verš a sedla; skoro všecky verše se vztahovaly k bouři na moři, když Kristus usnul a apoštolové se báli. Byly to variace různých evangelistů.

»A v ten den vyšed Ježíš z domu, sed' podle moře,« řekla malá Boženka.

»Lodi pak již byla uprostřed moře, zmítajíc se vlnami, nebo byl vítr odporný . . .« A dal a dál. »A když byl večer, byla lodi uprostřed moře a on sám na zemi.«

Zuzanka řekla: »Probudiv se, pohrozil větru a řekl moři: Umlkni a upokoj se. I přestal vítr a stalo se utišení veliké.«

Kazatel se usmíval velmi spokojeně.

»Přečtu vám povídku o moři z anglického jazyku přeloženou. Buďte pozorny . . .«

A četl, ale protože byl Angličan, neznající dobře českého jazyka, vyslovoval některé hlásky chybně, a předčítání stávalo se velmi nesrozumitelným.

Všecky se dívaly na jeho ústa, ale myšlenky jim unikaly. Malá Boženka si tiše slabikovala verše z písma, které visely právě před jejíma očima: »Ženo! Žádný-li tě neodsoudil? aniž já tebe odsuzuji, jdi a nehřeš více!«

Zuzanka sledovala povídku a nesrozumitelná místa doplňovala si fantasií. Plula loď na nesmírném moři — ach, moře je asi něco ohromného. A loď plula, plula. Moře se chvělo a zvedalo. A přišla bouře, která roztřásla mořem jako vločkou. Bylo šedé a lesklé jak olej, třáslo se jako v křeči umírání. A loď se zmítala, letěla do výše a padala do propastí a tma ji obklíčovala jako hrob. Cestující se shromáždili do jednoho sálu a kněz, který byl přítomný — čekal, až vztáhnou k němu ruce. On čekal, a hle — viděli tichou bílou smrt, stojící na přídě lodi. — A přišli ku knězi pokorně: modleme se. A všichni, kdož na lodi byli, klekli v úzkosti a hrůze na kolena, modlili se k Všemohoucímu, aby je vysvobodil. Modlili se všichni. I ti se modlili, kteří neuměli. Nebe bylo černé, moře černé a v hroznych

akkordech řvalo. Letělo, padalo, letělo, padalo. Hlava se točila, srdce úzkostí se třáslo. Nic, nic kolem, jen černé vody, jako záplava smrti.

Bože milosrdný! A život je tak krásný! Ten nejubožejší, nejpokornější život tam na břehu, který neutíká, který není bezednou propastí zadušení. — Třebas by krev tekla po těch úhorech života, třebas nohy klesaly! Moře, moře, moře, vysvoboď nás, nauč nás odříkání, bouře mořská, nauč nás tichu, ach, vzdal se, Smrti, Bože, vysvoboď nás.

Vlny se ježily v strašném šílení. Zatmělo se jako v noci. Všickni cítili děsnou přítomnost Strachu. Poklekl k nim, poklekl k jejich modlitbám, byl oděn v bledě fialovou řízu. Cítili jeho děsnou přítomnost, uchvacoval je. Jako jámy hrobů šířily se vlny. Byli ve volném prostranství a dusili se. Smrt je škrtila. Bílá, průzračná stála za lodí a jakoby si schválně s jejich lodí hrála, jako lehounkou škebli ji vyhazovala. Opilý, strašný tanec! Vrávorali v bouři. A hle, před nimi pohyboval se černý, tmavě zkrvavený kříž . . .!

A pomalu, pomalu — — jako zázrakem bouře se utišovala.

Všichni na lodi vyčerpáni, vysíleni klesali k zemi. Vysvobození svítilo se nad nimi v podobě bílých stříbrných hvězd. Hle — moře — smrť! Jak se třásli všichni a vzývali Boha!

»A není-li celý život moře, moře ohromné, plné srázů a nebezpečí?« zvolal kazatel. »Ó, modlete se, abyste neumřeli na moři života.«

Zuzanka stále viděla moře a horoucně si přála umřít v jeho modrých, milostivých vlnách.

Povídka kazatelova ji lákala — potopit se — nevědět nic a nebýt, jako maminka — holubička. A jako ten Kašpárek v bedně Pepíčkově.

Konec povídky. Všecky dívky se pohnuly — a nic nepochopily.

A teď řekl kazatel: »Na moři si hrají hru, naučil jsem se ji na palubě. Tak — zlatník pod ruku — my ho tu někde máme a vy ostatní hádejte — kde. Ach, házely zlatníky a smáli se — kazatel a děvčata, a slečna a správce — už nebylo rozdílu mezi nimi a veselo bylo jako v štěstí.

Zlatník putoval pod rukama a smáli se a jásali. Jako slečinky a páni na moři v kajutách první třídy, nebo na palubě za sladké pohody.

Maličká Boženka vyskočila. Princ k ní přiběhl. — Ona zatočila kohoutkem a Princ pil z vodovodu, Boženka ručičkou kohoutek držela, a když se princ napil, zavřela. — Bylo po hře.

Dívky vstaly a zazpívaly smutně dojemnou píseň. Zuzanka stála s nimi, ale neuměla ještě zpívat. Zazpívaly krásně o hříchu, který lpí na jejích duších a končily vítězným refrainem:

»Duše má se nebojí — já chci jíti bez reptání v jeho svaté šlépěji —« a zase to slavné: »Duše má se nebojí,« znělo jako pozounem hlásané přísahy.

»Nebojí,« šeptala Zuzanka a přála si odejít — vyjít ven, ven — do té tiché, sešeřené zahrady, která tam tiše dříme a chvěje se jako modlitba »Anděl Páně přinesl Panně Marii poselství.« Chtěla by jít, jít tam, kde věže teď mlčí a horoucně se stmívají do výše k zazelenalému nebi, jít a klesat a padat a umírat — ale být volná, volná jako tmavý, smutný oblak plovoucí zelenou oblohou a odsouzený k smrti.

Kazatel ku konci poklekl a všecky poklekly a tváře přikryly.

»Bože, Bože,« modlil se, »dej, ať pochopíme velikost našich hříchů a dej nám síly, abychom přešli přes černé propasti hříchu. Pane, vyslyš nás!« »Nebo přišel Syn člověka, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo . . .«

»Milost boží jest život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem . . .«

XIV.

Zase byly všecky v ložnici. Zuzanka ležela na znaku a poslouchala tlumené hovory dívek. Jedna z nich, Stanislava, která týden před Zuzankou přišla do ústavu, tiše do polštáře vzlykala.

Čile a s rozhoupanou fantasií vzpomínek hovořila Fanynka: »Když mi bylo čtrnáct let, toužila jsem se vdát, abych mohla nosit krásný župánek, kapotek a střevíčky . . . Ach, já miluji voňavky a nejvíce heliotrop.«

Zuzanka se zamyslila, že si ani nekoupila voňavku — a snad by se to malíři líbilo.

Fanynka si rozplétala vlasy, rozčechrávala je a voněla k nim, a hrála si s jejich vlnami a točila je se smyslnou rozkoší mezi prsty.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

KAREL DE WETTER:

Je štěstí . . .

Je štěstí jako rosa jitra,
již démant v kalich květu stek' —
však o polední z jeho nitra
ji vpíjí slunce paprsek.

Je štěstí jako anděl v snění,
jenž nakloní se k dítěti —
dá na čílko mu políbení —
a tiše, tiše odletí — —.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Dál, dál.

— Totéž platí o Kristu.

— Budiž.

— Jaká pýcha, brát lidem, oč sám byl připraven; krást lidem radost proto, že sám jí nepotřebuje. Totéž platí i o Panně Marii.

Studenti sebou trhli. Nový hluk zabouřil mansardou. Teprv, když se Zumr mohl slyšet zas, pravil:

— Jsoucnost Panny Marie přece uznáváte.

— Neuznáváme.

— Ale význam její pro lid ano?

— Jsou lidé, kteří žijou bez ní.

— Jsou lidé, kteří žijou i o kurce chleba a taky jsou živi. To není žádná řeč. Kdo chce žít o kurce, nech žije, ale nebudu žádat, aby o ní žili všichni. Kdo v ruce drží chleba, nebudu mu ho brát a mu namlouvat, že o kurce žít je mravnější. Jsou lidé, kteří žijou také bez Boha a také jsou živi. Tím se nedokáže nic — — Myšlénka Goetheova vznáší se nad těmito lidmi. Nejde o ukájení, ale ochuzování života. I Goethe věděl, že lidé dovedou žít bez Lukretie a Mucia Scaevoly, musí žít, když jiného už nezbývá, jako musí žít a žijou bez Panny Marie, kdož o víru v ni byli připraveni. Ale Goethe nazval ten skutek ožebračováním lidstva, ještě nechápeš?

— Nechápu.

— Sáhnu tedy hloub. V mysli nás všech mysli tvé, i tu Švestky, i tu Ondruše, Severy i tu Falta, žije ne představa, ale postava Mistra Jana Husa. Cokoliv je o něm známo, vydává svědectví, že to byl muž, na kterého před celou Evropou a před celým světem můžeme být hrdi. Není jen náš, to je člověk celého světa. Světu nemůže být lhostejným, žil-li či nežil-li takový člověk. V tom vědomí, že byl a z nás byl, byli jsme i silni i šťastni a slavni, plni důvěry a vášnivé víry, že jeho duch z nás nezmizel. — Ale dejme tomu, že by takový historický kritik šťáral a šťáral tak dlouho, až by vyšťáral prameny, které rázem mění celý obraz Jana Husa. Kdyby se ukázalo, že Jan Hus nebyl Jan Hus, ale šplitera, jakých i na hranici zemřelo mnoho?

— To by ovšem bylo strašné, ale takových důkazů nikdo nenajde!

— Povídám, dejme tomu. Neutíkej mně; pravda by to bylo, ale jaká pravda? Mluv!

— Ale když ti povídám, že nic takového nikdo o něm nenajde — může si šťárat, jak chce. Co myslíš, že nešťárali?

— Vím, že šťárali, vím také, že nic nevyšťárali, ale do toho mi nic není. Ale kdyby vyšťárali přece, co potom!

— Lucretie byla fikce, ale Hus živá historická osobnost.

— Takovou historickou osobností byla i Lucretia, Mucius Scaevola, až přišla ubožácká pravda a nadělala z nich fikci. Proto pravím: což kdyby takovou fikci mohl udělat někdo i z Husa? A nemusil by to být ani Herostrat ani papeženec, ale mohl by být člověk, kterému by hlava praštěla úzkostí, srdce krvácelo žalem, jakmile by zavadil o nové objevení »pravdy«. A přece i vy i já a každý z vás ruku by přerazil tomu, koho by přistihnul při mrzké této práci. Se světlem na půdu se nechodí, Klinderte, a kdo jde, tomu pochodeň vyráží se z ruky.

— Raději chodit po tmě.

— Ne, počkám si na světlo, které nezapálí. Ale jsou lidé, zakládají si na tom, že s cigarettou v ústech sedí na sudu prachu. Když stavení stojí v plamenech, diví se, že lidé spínají ruce a proklínají žháře. Požár pak letí, jak se šíří každý požár na světě, ale i na to jsou lidé pyšni. To jsem já zapálil, to je moje dílo. Strašné dílo, ale dílo! — A žháři stojí uprostřed bouře a s čelem obestřeným mučennickou září hrdě odolává urážkám plvaným mu do tváře. Pravda pak vítězí a zvítězí, jak vítězí každá pravda, ať je jaká je. Čím nižší, tím rychleji, protože nedostupně dostupnou se stává jen takovému Goethovi. Když chcete charakter, tu se ukáže charakter, když pravda, nech každý dovede milovat taky tuto pravdu, když takt, tož takt a jen člověk beztaktní schopen je takového přehmatu, v jakém mluví Goethe. I bez Hus budeme žít, proč ne? Když budeme muset, třebas i bez Husa, ale jaký to bude život? Taky život, vím, ale naplvat na něj, tak vám to řeknu. — Je ubožácká pravda, či není?

— Není ubožácká ani neubožácká, když dokázat se nedá, pravil Klindert.

Zumr zdvihl nachýlenou k němu hlavu jako od člověka, jemuž není pomoci.

— To si mluv s kravami, ale ne se mnou. Však by jen stačilo, aby na Hus někdo opravdu a se zdarem sáhnul a našli byste ubožáckou pravdu hned! Šejdíři. Jednoocí hráli mezi slepými. Když víte něco, pak ovšem trůníte nad těmi, kteří nevědí nic. Jste u portýra a tvrdíte, že jste v paláci. Mrzáci. Co vám je taková Panna Maria!? Krok života, slunce ženskosti, matka všech matek, útěcha pronásledovaných? A vy víte, jakou úlohu hraje v srdcích lidu! Jak ji vzývá, u ní oroduje, posilu hledá a ji prosí za prostřednictví mezi sebou a trůnem nedostupného? Vrtáci! Co vám je illuse, kterou si lid vytvořil, v ni věří, v ní žije, v ní básní a svět svůj si buduje zrovna tak, jako budujete vy svět svůj v básních, románech, divadlech, hudbě! A tu radost chcete lidem brát. Okrádat

jej o zlato, kterým si zdobí černý svůj věk? — Křídla mu podřezávat, aby nemohl výš a musil zůstat tam, kde jste vy? — Jakoby to byla poesie přepychu a ne potřeby v člověku, který také chce mít svůj svátek, svou pouť, aspoň ždibíček toho světa, který vám je otevřený celý. A to chcete ničit? — Proto lidí nenávidíte. Či mu závidíte? Taliáni! Tak se ničily kostely, úchvatné chrámy, pálily obrazy, rozbíjely sochy, trhaly ornáty, lámaly mříže ve jménu Páně! — »Nemohu-li krásu pochopit, zničím ji!« — tu je to modloslužebnictví! Jakoby ten lid vzýval dřevo a ne Krista v podobě kříže! — To dřevo je mrtvola, urobená rukou lidskou, to ví i lid, ale je oživena duchem jeho a duch toho, kdo to dovede tak, že dřevo přestává mu být dřevem a obraz pouhým obrazem, je snad větší, než ten, kdo toho vůbec nedovede. Ubožáci! Rád bych věděl, co by z vás měl středověk, stavitelství, malířství, sochařství, kdyby světem byl zavládnul přísný váš názor dřív, než vznikla všechna díla náboženských extasí! Obrazoborci! Pyšni jste na každou zříceninu, kterou zapálil Žižka a zapomínáte, že hrůzné ty stopy minulosti omluviti se dají jenom hrůzami války a tím, že jinde se dělo zrovna tak. Tenkrát se obrazy z chrámu vyhazovaly a pálily — dnes už se nepálí, ale jsou kostely, kde se obrazy netrpí a nestrpěly by se ani tenkrát, kdyby to byla Madonna Sixtinská! Tmáři všech tmářů, jaké kdy nosila země — a vy pronásledovat budete každého, kdo mluví o jiném, než o čem mluvit se líbí vám! Poesie, umění — jen tenkráte vám vyhovuje vašim doktrinám, instinktům, dogmatům, službou je vašich sektářských choutek. Ne lidi, ne věci máte rádi, ale sebe a svůj blud. To, že zástupy vaše se rozmnožily? Proč by se také nemnožily, když podporujete jejich sklonnost k vrtáctví? — Laciný blud vždycky byl lidem bližší, než vyšší, měla přístupu i pravda: právě na vás vidět, jak těžko se s bludem svým loučíte a jak rychle jste mu přivykli! I belhavého pastýře ovečky najdou, proč ne? I vrtáctví má své filosofy, má své dějiny, reky, proč ne? Já znám jednoho vrtáka, ten předělával Písmo Svaté! Matouše, Marka, Pavla i Jana, nijak se mu to neshodovalo s Kristem. A já to chápu; kdo čte kázání o nepodávání se zlému, jak si má v hlavě srovnat Krista s karabáčem v ruce v chrámě? — Vrták nebyl by ani vrtákem, kdyby věci viděl jinak. Vždyť to je hlavní jeho chlouba, že vrtá jen tam, kde právě vrtá. Nikdy nevidí přes nos a z krystalu je mu viditelný jenom ten roh, na který po celý život upírá přísleplý svůj zrak. — Ostatní je pro něho ztraceno. Ostatní je ve tmách. Linial, a z té čáry ani hni v levo ani v pravo. Tak vám učtění Husa nikdy se nesejde s učtěním Panny Marie, mně ano. Ne, co Hus hlásal či nehlásal, ale jak pro myšlénku žil, pro ni trpěl a umřel, to je velké, to je krásné, to je svaté. — Je docela lhostejno, měl-li Kristus bratry či sestry — ať měl, fantom Panny Marie je svatý, ne nízká skutečnost. Fantom Lucretie, fantom Mucia Scaevoly, fantom Husa, vítězství nad Tatary, tudy na to. Víra v ty fantomy divy koná, ale víra v ubožáckou pravdu jen mrzačí. Vy v pravdě vidíte jenom pravdu a co dál, je pro vás zrušeno a zavržení hodno. Co vám je krása, co vám je víc, než co je pouze pravda? — Trpaslíci. Máte svá dogmata a kolem těch tančíte jako kolem zlatého telete. Bečuani! A s vámi kolem telete mám skákat i já? Či to vás mrzí, že mám svou barvu a nedám se postříknout vaší? Eunuši ducha! Také eunuch nechápe, co chápou všichni, kdo eunuchy nejsou a jimi se má řídit ten, kdo stojí nad nimi? Perversita na jedné straně, eunušství na straně druhé, dva hříchy proti přírodě a kdo mi poví, který je z nich větší? — A na mě budete dotírat, mě chcete nenávidět nenávistí zakrsající duše proto, že svou si nechám širokou a volnou jako svět? Ve jmenu fantomu jednotlivec i celek schopen je velikého rozvoje, ale čeho je schopen ve jmenu ubožácké pravdy? A mě budete chytat za slovo, zaskakovat v řeči? Můžete mi přistihnout, že se mýlím v jednotlivostech, ale tahle křídla, vzepjal se Zumr dlouhýma svýma rukama až ke stropu — ta křídla mně nepodetnete.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Vyprosti se!« znělo mu duší jak nové, radostné poselství. Vzpomněl si na slova Milčina: »Taková slečna ani by nešla na dědinu.« Jak správným, nutkavým zdál se mu Řehákův povel: vyprosti se! Hlas ten zdál se mu mladý a svěží jako dech větrů, nesoucích obnovu země. Ne, knihy, ne mrtvá litera jejich, ale to živoucí slovo Řehákovo křísilo v něm samé jasné a mladistvé myšlénky, které se lehce tak jako ptáci vznášely širokým obzorem jeho snění.

Divný zpěv táhl mu duší. Sňal housle a hrál. Ne už ty teskné, plačtivé kusy, ale samé hrdé a smělé písně, které mu burácely nitrem tak jako prvá bouře. A pod svěžím dechem těch písní všecko v něm rašilo, klíčilo jako pod paprsky slunce.

Jakési překotné city ovládly jeho mysl. Zpřetrhal všecky hráze starého života, zpřelámal opony, jimžto už nedůvěřoval. Netečně hleděl k hospodářství. Náruční kobyla se ohřebila v těch dnech. Událost tato, která by jindy ho jistě příjemně překvapila, teď ho nechala chladným. Přešel okolo stáje, nahlédl dovnitř, ale nepodíval se na malé, čiperné hříbátko. Co mu teď bylo po něm? Všecko, co se vsí souviselo, padlo, odlehlo daleko od něho a jiný, nezcela určitý život ve městě zatanul mu na mysli. Přissál se k němu celou svou duší, nevěda, že ztrácí pod sebou jistou a pevnou půdu.

Milka ho často překvapila, jak chodil světnicí a ve své skloněné hlavě utvářel sobě budoucí život ve městě. Myslel už na jisto, že se vyprostí. Počítal, odhadoval svůj statek. Doufal, že v nejhorším případě strží zaň dvacet tisíc. Šest z nich splatí Milce a čtrnáct mu zbude. Koupí dům, bude domácím pánem a Zdena bude jeho ženou. Co potom, jak dále, o tom už nerozmýšlel. To byl jakýsi mrtvý, pro něho nezajímavý bod, kolem něhož přecházel bez všeho zájmu.

V neděli se to rozhodne, myslel si pevně a všecky jeho myšlénky upínaly se k tomuto dni, jenž mohl býti jeho největším štěstím anebo —. Toho však ani si nepřipouštěl.

Soudil, že v Zdeně zůstala přece jakási tajná vlákna podivuhodných sympatií pro něho, jako zbyla v něm z těch časů, kdy bydlel u její matky. Byl cele pohřížen ve šťastné snění, z něhož se nechtěl, nemohl probudit.

Knihy ležely netknuty na okně, ačkoli denně se chystal, že si k nim sedne a na vzdory Milce bude v nich sedět.

V pátek byl skoro u samé školy. Nebýti jeho plaché a zaječí mysli, byl by už vešel dovnitř a požádal starého učitele, aby jej propustil ze svých rukou. Ale železná autorita učitelova, před níž se třásl jako chlapec, vytýčila se mu na mysl a odstrašila ho, že si netroufal vejíti. Ještě na štěstí vzpomněl si na dávný názor, že pátek není dnem šťastným, a proto svedl všecku svou slabost a nerozhodnost na tuto nahodilou okolnost — a sebevědomí jeho tím aspoň neutrpělo.

S blízkostí neděle cítil to plaché a bojácné chvění tak jako za dob studentských, kdy už se blížil čas zkoušek závěrečných.

Milka to pozorovala, ale nezasahovala nijak do jeho myšlenek. Konala běžné práce, ale tím bedlivěji stopovala z povrchních známek vnitřní Cyrilův život. Soudila, že kamsi chvatně a neodvratně spěje.

»Jenom aby z toho nebyl nešťasten,« obávalo se její tiché a dobré srdce.

Brániti už mu nechtěla, ba ani nemohla. Bylo to marno. Cyril šel jako za světélkem uprostřed noci. Věděla, jak ho to světélko láká a že ho může zavésti do slatin. Ale nebylo pomoci. Cyril byl odhodlán a kráčel za ním.

Cyril se zatím hotovil ke zkoušce, nejtěžší, jakou měl podstoupit. Věděl, že krok jeho do domu paní Remešové bude proň osudný, ale žil stále v onom sladkém opojení mladistvých lidí, kteří nemohou viděti budoucího života nijak než v krásných, radostných barvách.

A jako člověk plavící se po moři odtrhuje zraky od zlého živlu a raději pohlíží vzhůru a baví se hrou oblak, tak i on rovněž odmýšlel si všecko, co mohlo mu zkaliti veselou náladu a přivolával si v duši samé jasné a příjemné dojmy. —

V.

V neděli odpoledne byl Cyril s obědem dříve hotov než jindy. Odešel do malé světničky a dlouho se strojil.

Milce už nebylo ničeho tajno, co se v něm děje, ačkoli srdce své před ní zamykal, aby do něho nemohla nahlédnout. A dříve — bylo jí cele přístupno tak jako otevřená kniha. Bylo jí toho líto. Byla z těch ženských duší, jimžto je účelem starat se o jiné. Vždyť milovala Cyrila upřímnou sesterskou láskou a on se jí najednou odcizoval. Proč? Pro Zdenu, která ho cele zaujala. Byla až skoro žárliva na ni. Ten celý týden trápil ji hůře, nežli ty prvé dni smutku, kdy zemřela matka. Aspoň druh druhu si posteskl — a bylo jim oběma lépe. A nyní Cyril ohrazoval se proti ní ohledem a mlčením a zatím tkal cosi v hlavě tak jako pavouk, že nebyl k poznání.

»Kdyby se to už radši skončilo,« myslela u sebe, ale když sobě vzpomněla, jak by se trápil a hryzl svou hořkost, dodala k tomu: ať radši žije v naději, pokud je možno.

Seděla ve velké jizbě a četla.

V tom vyšel Cyril z malé světničky a s lehkým úsměvem utkvěl na Milce.

Byl asi spokojen se svým zevnějškem. Milka se rozveselila jeho úsměvem. Pohledla na něho jasnějším zrakem a všimla si jeho stužky.

»Špatně si's přivázal stužku,« řekla mu pozorně, vstala a opravila ji.

»Jdeš k paní Remešové?« zeptala se ho vlídně.

»Jdu,« řekl Cyril a náhle zdivočel.

Bál se žertů a poznámek Milčiných, sáhl po klobouku a chystal se k odchodu.

»A proč jsi nekázal zapřáhnout?« řekla mírně za ním.

»Nechtělo se mi trmácet koní,« odřekl Cyril nuceně, otevřel dvéře a pružnými kroky vycházel ze síně.

Milka za stolem lítostně zaplakala. Tiché a horké slzy hojně jí proudily po tvářích. Vždyť každý nevděk je hořký a není léku proti němu než tichá slza a bolestný povzdech. Bylo jí líto, že Cyril je k ní tak zamlklý, jakoby neviděl, jak se o něho stará a jak je k němu šetrna. Naposled sotva jí odpověděl. Bolelo ji to dlouho. Otřela slzy a četla, ale bolest a hořkost rozlévala se dále jejím srdcem . . .

Cyril šel v myšlénkách zamlklou dědinou, že ani neviděl, neslyšel dětí s čiperným pokřikem

vlekoucích sáňky a kráčel volným a vytrvalým krokem bílou silnicí k městu.

Lehký sluneční úsvit prohlédal chvílemi z mlhavé, řasnaté páry, rozsvětlil bílé plochy a padal na spící pole a tmavé, nahnulé lesíky. Na cestách tikali chocholouši a vrány na vrchu kroužily s pokřikem okolo křivého dubu uprostřed polí. Rozsvětlilo se. Bílé světlo se třáslo a mžilo po sněhových plochách, jakoby po nich táhl prvý, právě procitající úsměv.

Cyril zatížen sladkými pocity, starostmi, strachem i nadějemi, jak bývá u lidí zamilovaných, došel až k městu.

Spousty zdí a střech se před ním vršily vzhůru. Potkával zástupy lidí, chodících procházkou, slyšel ten živý, střídavý hovor, ale všecky ty úkazy míjely planě okolo něho. Šel těmi zástupy jakoby úplně cizí a nevšímán jimi bral se na náměstí.

Zastavil před starým, jednopatrovým domem. V nitru svém pocítil otřes, jakoby někdo ho v prsou sevřel. Do toho domu chodil před šesti lety jako gymnasista — a nyní měl vkročiti do něho pln strachu, starosti, nejistoty. Postál okamžik, rozmýšlel, sbíral svou sílu, ale pak vkročil.

Táž tmavá síň, staré, dřevěné schody s pavláčkou, vše jako dříve, jenom že nyní dražší a prosvětlené kouzly vzpomínek a zvláštního citu, jenž ho dnes vede do toho domu.

Čím výše stoupal sešlapanými schody, tím prudčeji tlouklo mu srdce, svíral se dech a hlava kolísala v těžších a hustších mlhách.

V předsíňce s jediným oknem vydechl a lapil do sebe vzduchu. Sladký a tísnivý pocit prostoupily se vzájemně v jeho srdci.

Zaklepal potichu. Naslouchal. Nikdo se neozval. To byla pro něho trapná minuta.

Zaklepal podruhé. Dvéře od světnice lehce zavrzly a Cyril všecek skrčen a poplašen zaslechl známý hlas paní Remešové.

Vkročil do malé kuchyňky, z nížto zadychlo na něho kávovou vůní.

Cyril se uklonil. Nevěděl, že tento pohyb mu nesvědčí, že už se zapomněl uklánět za těch šest roků na dědině.

»Dobré odpoledne!« řekl roztřáslým hlasem, jejž teprve nyní v prsou svých sbíral.

»To jste hodný, že jste přišel. Vítám vás, pojďte dále,« pravila obratným, jako vždy upřímným hlasem paní Remešová, otevřela dvéře a nechala jimi vejíti Cyrila.

Cyril vešel do většího pokoje, v němž se téměř ničeho nezměnilo. Vše bylo totéž jako před lety, jenom že nyní dražší a milejší.

Jediným pohledem obezřel všecko a druhým utkvěl už na Zdeně, která seděla za malým stolkem s číškou, z níž dýchaly lednové fialky. Neodolatelné kouzlo oblilo Cyrila, že nyní nadobro ztratil hlavu. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

SVAH.

— Hornická povídka. —

(Pokračování.)

IV.

Byl přesvědčen, že to bude hoch, a že jej pokřtí jménem Rafael. Matouš četl kdesi, že je to nejkrásnější jméno.

Po pět let, co žil s Marynou, těšil se na slavnost onoho jitra, kdy jej probudí zdravý pláč jeho krve. Po pět let — bez úrody. A náhle k němu zavítalo ono radostné zvěstování v době, kdy se toho nejméně nadál.

Čas letěl tisíci perutěmi. Již se leto sklánělo, západy nabíhaly duhami pestrých podzimních barev a posečená role kypěla rozoranými brázdami. Doly opět přejímaly svoje zasmušilé pohledy, které byly tak příznačny pro blížící se jeseň.

Topoly na silnici vedoucí k provazárně zvolna se žlutily.

A v této podivné směsici nálad a dojmů, které nepatřily ani letu ani jeseni, narodil se Matoušovi hoch.

Za noci, v níž na temněmodrém firmamentu pásly se miliony hvězdnatých ovcí. V noci, v níž všichni cítili přítomnost sudiček jemně rozpřádajících svěží, netknutý návin.

Matouš tenkráte prožil několik těžkých chvil!

Seděl na staré pohovce s vybledlými květy ve vedlejším pokoji. Každý šum, každý krok, slovo sotva srozumitelné, vše jej rozrušovalo. Čekal na příchod radosti z existence dědice jeho úzkého království. Ale podivná tíseň obklopovala jej, strach z čehosi neznámého, bázeň před cizincem, který zavolá náhle pod oknem. — — —

A skutečně cítí, že kdosi se blíží k jeho obydlí. Slyší jeho krok, jemný, drobný, sotva šelestící. Otvírá okno. Ale v ulici je ticho, zamyšlené ticho. Hvězdy setřásají sny; dlouhé stíny domů mramorují dláždění.

Upokojuje se na okamžik.

Zavírá okno, ale po chvíli znovu jej pronásleduje pocit Příchodu. Nyní se nemýlil. Slyšel zcela odměřeně drobné kročeje blížící se ke dveřím.

Pak cvakla klika, kdosi vešel chodbou do vedlejšího pokoje.

Té chvíle ozval se výkřik.

Matoušův syn se narodil.

Za sv. Horou zrudla východní záplava. Zlatá sláva probouzejícího se jitra rozhořela se nad jemně zelenou linií lesů. Šířila se zvolna jako pohádka stále hlouběji uchvacující malé posluchače. Vůně jitra rozdýchala květy. První pohled plavého slunce ulíbal hvězdy. Hasly zvolna a oddaně jako poupata pošlapaná měkkou nohou mladého bohatýra. Na věžích kláštera rozezpívalo se klekání. V jasně melodickém hymnu. V aleji u potoka probudili se ptáci. Sletli se na jeden strom a vypravují si o snech této hvězdnaté noci.

Matouš stojí u okna a nechápe ani toho nejmenšího z království krásy, které rozkvétající jitro kol něho uvilo. Čeká příchod radosti, vášnivý záchvat veselí, který roztouží v něm každou myšlenku. Čeká, že kdosi položí mu ruku na rameno a řekne: — Hle, syn tvůj a dědic Tvých cest. —

Ale jakoby na něho zcela zapomněli.

Ve vedlejším pokoji je sice stále živo a nepokojno, ale kroky nepřibližují se, nýbrž vzdalují a umlkají . . . Je cosi tajemného v tom šelestu, který láme ticho Matoušových myšlenek.

Zaznívá hovor, ale není možno rozumět ani jedinému slovu.

Konečně otevírají se dveře. Teta Pavlíková přináší děcko. Matouš bojí se je vzíti do ruky, bojí se na ně podívat. Je takové drobné, jako z mlh slité, jako z babího léta utkané. A v tváři usedl mu podivný, cizí pohled až líto se podívat.

Harvat sklání se nad dítětem a chce je políbit. Ale ruce se mu chvějou a oči zamlžují. Nesnese toho dětského pohledu!

Dítě se rozpláče! Vrací je tetě Pavlíkové s ulekaným pohledem. Rád by se podíval na ženu, ale duši mu přeplňuje bázeň a úzkost.

Nepromluví, nepožehná dítěti.

Vše se v něm příčí, protestuje proti onomu malému cizinci, který na něho hledí ustrašeně z klínu tety Pavlíkové.

Po chvíli prudce vychází z domku. Kamsi daleko žene ho sklamání tohoto jitra, sklamání, jehož příčinu stále nemůže pochopit.

Rychle blíží se k dolu.

Šachta vítá ho vesele jako dobrého známého.

Dělníci ustupují mu uctivě s cesty. Zdraví svým: Zdař Bůh! a pokračují mlčky ve své práci.

Harvat nevšímá si ničeho. Přistupuje k železnému roubení. Klec chystá se právě k spuštění. Matouš vstupuje.

Zavzní signal a v nejbližší vteřině proud temna odděluje jej od volného, rozhřátého vzduchu!

V.

Brzy potom našli v dole, na němž Harvat pracoval, stopu nové žíly. Nebyla zprvu široká, ale roztekla se ve vzdálenosti necelých šedesáti kroků v proud skorem půlmetrový. Veliká, lesklá žíla zářila leštěncem, na jehož ostře kovových plochách lámalo se světlo kahance v tisíci odrazech.

Nový život nastal v odlehlé štole. Razili se nové cesty. Zdlouha a namahavě. Většina dělníků pracujících na tomto obzoru soustředěna byla v tuto štolu.

Také návštěvy horního správce Landštejna byly častější. Sjížděl téměř každodenně, aby prohlédl postup. Jeho ostrý, nepříjemný pohled kontroloval vše s přemrštěnou přísností. Matouš Harvat měl několikrát příležitost s ním promluvit. A to byly jeho nejtěžší chvíle. Stalo se, že vracel se v takových dnech pomaten a plný nepochopitelného studu. Nedovedl si vše to vysvětlit, ale cítil, jak se v něm proti hornímu správci probouzí odpor a nenávist. Jakoby mu ji jeho kosý pohled suggeroval.

A tak zvolna mezi ním a Landštejnem rozpřádal se boj, boj, který oba pozvolna počali chápat, zápas, který hrozil záhubou jedné strany.

Jaký to byl nyní život, který Matouše obklopoval!

Vracel se domů bez útěchy, že nalezne zde klidu. Rozvíjející se život svého syna téměř ani nepozoroval a vzpomněl-li si na něho, bylo mu divno, proč nikdo se po něm neptá, proč Maryně je lhostejné jeho počínání. Vůbec pozoruje, jak od doby porodu se jeho žena změnila. Zdá se mu, jakoby odpočívala po jakémsi neznámém, těžce získaném vítězství. Myslí si, že se to vše změní, každé jitro budí moře nových nadějí, ale den přináší mu zoufalé sebezapření a večer tíží jej jako prst hrobu. A když konečně je Maryna zdravá a vycházejí spolu opět poprvé po dlouhé době, mluví k ní laskavě, ukazuje, jak mnoho se venku změnilo, vypravuje o tom, jak léto shaslo a jeseň rozprostřela nádheru svých rouch. Snaží se býti zábavným, ale nedaří se mu to. Pozoruje, že myšlenky jeho ženy těkají někde daleko všeho toho, o čem vypravuje. Rád by k ní promluvil, rád by věděl, nač myslí, ale cítí se náhle slabým, nenacházív sobě dosti upřímnosti k vyznání svých obav a svého strachu. Je konečně rád, když potkávají rodinu vrchního důlního Kaliny.

Používají také krásy nedělního, jeseňového odpoledne.

Byli dnes ještě v lese u sv. Anny a sdělují s upřímností, jak je jim líto oné právě vykácené stráně, na jejímžto místě leskne se žlutá, holá lebka lomu.

Mají sebou obě své děti, šestiletého Ludvika a čtyřletého Antonína. Děti poskakují vesele po silnici, žertují a smějí se.

Kalinovi ptají se po Rafaelovi.

— Je zajisté zdráv a mají z něho oba radost! —

Matouš přikyvuje a snaží se obrátiti hovor k jinému motivu. Počíná si při tom velice nemotorně. Navrhuje, aby vešli do malé hospůdky blíže opuštěného dolu Drkolnova. Jsou zajisté všichni unaveni. Za chvíli opět mohou jít. Půjdou

pak kolem Zabořského statku zvolna zpět k městu. Je to příjemná cesta a milá svým klidem.

Návrh se přijímá.

Vešli do hostince. Nevalný počet nedělních hostů hrálo v jednom rohu v karty. U druhého stolu seděla hrst horníků. Matouš rozeznal mezi nimi Zaryla, který zde propíjí včerejší plat.

Horníci se zarazili, když vešli. Mnozí zahleděli se na Harvata ulekaně, s oním podivným dojmem, s kterým zastihujeme tváře těch, kteří právě o nás hovořili.

Zaryl se několikráte k Harvatovi nahnul. Matoušovi zdálo se, že z jeho očí mluví k němu opět kus tajemstvími zapečetěné duše opilcovy.

Strávili zde necelou hodinu. V dusnu a kouři. Oknem bylo možno pozorovat, jak zvolna rozhořela se sláva západů. Po nebi táhly zástupy barevných mraků v skvoucí nádheře svých plášťů, v které halila je bohatá šatnice zapadajícího slunce očalouněná šeříkovými oblaky.

Po silnici kráčel zástup dětí z měšťanské školy a zpíval jakousi jednotvárnou píseň . . .

Když se Kalinovi s Harvatovými zdvihli k odchodu, zůstal Matouš bezděky pozadu. A tu přiblížil se k němu v nedlouhé chodbě Zaryl.

Povídá:

— Již se ti nesměju . . . nesměju . . . Ale je mi tě líto . . . Líto je mi tě! Nevidíš . . . Nevidíš . . . —

Před hostincem kdosi volal po Matoušovi. Nebylo času na vysvětlování. Matoušovi zamžilo se před očima.

Po celou cestu sotva promluvil. Když docházeli, byla skoro tma.

Západy dohořely a zimavý, zákeřný vítr proudil krajem.

Pozdě v noci padal sníh . . .

VI.

Celý svět nových muk stvořila v Matoušovi Zarylova slova. Zvolna probouzela se v něm nedůvěra k Maryně. Její chování bylo zajisté nepochopitelné. Pátral a slídil. Ale nemohl ji v ničem usvědčiti po celé dny, které služba dovolila mu trávit doma. A tak neukojen, s podezřením v duši nastupoval svoji noční službu, žije v neurčitém rozčilení, které působí nemožnost vysloviti jasně podezřelou myšlenku. Štola zatím zvolna se hloubí. Stříbroleský prut se šíří a svítí pracujícím jako vůdčí hvězda. Žíla nabíhá v neočekávanou šíři a náhle se dělí. Je to obyčejný úkaz, s kterým často v dolech lze se setkat a který zaviňuje přílišná nosnost žíly.

Proud leštěnce rozděloval se ve dvě vidlicově běžící ramena, pro něž bylo nutno i štolu podvojně prohlubovat.

A zase počala ona pomalá unavující práce, osvěžovaná pouze nálezy nových ložisek. Kladiva rhytmicky dopadají, parní vrtací stroj rozzuřeně chřestí, výbuchy dynamitových šišek divoce rozvlňují vzduch.

Pro Matouše jakoby toho všeho neexistovalo. Je mu lhostejný postup práce, hluk úderů i ticho před výbuchem. Síť jeho pravidelných myšlének je dávno protrhána smělou, neznámou rukou nepoznaného nepřítele. Hodiny jeho dozoru vyplněny jsou tíhou vzpomínek na uplynulý jeho život, jehož sláva uhasíná rychle jako vznět padající hvězdy.

Dnes jako včera, zítra jako za deset dnů. Noc jako noc mdlá a unavená, věčně pronásledující myšlenkou strachu, úzkosti a bázně.

Práce pokračuje, ale v hlavě Harvatově točí se vše v závratném víru rozteklých pojmů, šířících se do komnat jeho rozumu jako uvolněný příval vody, jemuž neodolá žádná hráze.

A zase je dnes noc a hodiny vlekou se zvolna jako sestárlý tahoun. Dělníci počali zpívat, spád jejich melodie přátelí se s rhytmem kladiv a vše pohybuje se v rozveselené této směsici lomů i nárazů. Ale náhle umlká vše. Několik hlasů volá Harvata.

Přistupuje rychle . . . Ozve se prudký, několikráte opakující se zkoumavý úder.

— Ano, ano, narazili na jezírko ukryté bůhví jak dlouho v srdci skal. —

Nepozorovali toho dříve. Hluk provázející prohlubování štoly zavinil neočekávanou tuto nehodu. Nelze již odpomoci. Skála se drobí a drobné pramínky prosakují.

Po chvíli proudy sílí.

Na rozkaz Matoušův zastavuje se práce a odstraňují na rychlo stroje. V několika minutách obě započaté štoly jsou vyprázdněny. Dělníci jsou v bezpečí a Matouš sám vzdaluje se poslední z osudného místa právě v okamžiku, kdy proud prolamuje skalní stěnu.

Horníci rychle opouštějí důl. Do jitra nelze na pokračování v práci pomýšlet. Nutno vyčerpati vodu a poněkud vysušiti ohrožený obzor. Matouš Harvat vyjíždí s posledními. Předává dohled nejstaršímu dělníku a sám kráčí k obydlí horního správce, aby mu vše oznámil.

Ale dům, stojící téměř poslední v řadě budov, ponořen jest v zamlklé ticho. Ospalá, polohluchá služka po dlouhém domlouvání naznačuje Harvatovi, že Landštejn nenavrátil se dosud z města. Nezbývá nic jiného, nežli sečkat až do rána. Matouš vrací se na šachtu . . . .

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

ZE ŽIVOTA MOLIÈROVA.

Skoro tři sta let uplynulo od té doby, co uzřel světlo světa básník klasických veseloher Molière, a do dneška jeho humor vyvolává salvy smíchu rozjařeného obecenstva. Že Molière byl největším básníkem za panování Ludvíka XIV., to vyslovil již tehda přítel jeho Boileau.

Jedenkráte se totiž tázal král Boileau-a: »Který ze spisovatelův, dle vašeho mínění, oslavuje nejvíce mé panování?« »Molière, Veličenstvo,« bez dlouhého přemýšlení odpověděl věhlasný básník. Ludvík XIV. na to odpověděl: »Nevěřil jsem tomu, leč vy se v těch věcech lépe vyznáte nežli já.«

Právě nyní, kdy i naše divadlo znova na scénu uvádí komedie Molièrovy, nebude nevčasno, sděliti s obecenstvem několik stránek ze soukromého jeho života.

Molière narodil se 15. ledna 1622. v Paříži, kde jeho otec tehdy byl královským čalouníkem. Molière, jenž rodným svým jménem slul Jean Baptiste Poquelin, měl po otci dědíti hodnost královského čalouníka, hodnost nejen čestnou ale i výnosnou.

Když mu bylo patnáct let, uměl pouze čísti, psáti a počítati; tolik stačilo, po mínění otcovu, k řádnému plnění povinností královského čalouníka. Leč mladému Janovi tolik vědění nikterak nestačilo. Čilý jeho duch toužil po vědění hlubokém a proto se vší energií žádal, aby byl poslán do gymnasia, čehož konečně se mu také dostalo. Byl poslán k Jesuitům do Clermontu a za pět let osvojil si tam tolik vědomostí, že se stal hotovým filosofem. Mezi své spolužáky počítal knížete Contiho, Cyrana de Bergerac, spisovatele, a zapomenutého nyní již poetu Chapelle-a.

K velikému svému žalu musel mladý Poquelin opustiti gymnasium i své milé druhy a vrátiti se do Paříže, poněvadž jeho otec, oslepnuv, nemohl déle zastávati úřad v královském hradě, který záležel v odestýlání a ustýlání královského lože.

Po smrti Ludvíka XIII. r. 1642. shromáždil kolem sebe mladý Poquelin několik herců, dilettantův, a utvořiv s nimi dvadelní společnost »Illustre Théâtre«, počal býti činným jako herec i divadelní ředitel zároveň a to s úspěchem rozhodným.

Poněvadž tehdejší doby státi se hercem znamenalo postaviti se mimo společnost a státi se osobností opovrhovanou, rozhodl se Jean Baptiste Popuelin přijati jméno »Molière«, aby svého rodinného jména hanby ušetřil! Tím se pak stalo, že ne jméno Poquelin nýbrž Molière stalo se nesmrtelným. »Illustre Théâtre« z nedostatku hmotných prostředků bylo nuceno z Paříže uchýliti se na venkov, kde Molière se stal nad míru plodným spisovatelem i hercem slavným zároveň.

Z té doby pocházejí veselohry: »Avare« (Lakomec), »Précieuses ridicules« (Preciosky), »Malade imaginaire« (Zdravý nemocný), které ještě dnes po celém světě milliony lidí rozveselují a které i našemu obecenstvu jsou známy. Vedle těchto nejlepšími z veseloher jsou: »Le misanthrope«, »Le Tartuffe«, »Bourgeois gentilhomme«, »L'École des Maris«, »L'École des femmes« atd. atd., kteráž díla zůstanou arcidíly netoliko literatury francouzské, nýbrž literatury vůbec a veselohry zvláště. Nikdo před ním a nikdo po něm nedovedl tak mistrně zobraziti směšnosti povahy lidské.

Než vylíčíme, jak žil Molière v soukromí, nutno uvésti, že ten, který milliony diváků strhnul svými komediemi k hlučnému smíchu a jásavému veselí, sám téměř smáti se nedovedl — na jeho rtech jen občas zachvěl se ironický anebo sarkastický úsměv. — —

Na venkově žil Molière s bratry Béjartovými a s jejich sestrou Madeleinou, kteří k jeho herecké společnosti náleželi, život plný práce a plný námahy, ale přes to vše přece život klidný, život rodinný, děle se se svými druhy o vše, co měl. Jeho spolužák, kníže Conti, jej hmotně štědře podporoval a proto byl Molière nad míru pohostinným a dobročinným.

Roku 1657 byl Molière králem Ludvíkem XIV. povolán do Paříže, kde mu sám král ve starém Louvru dal zříditi divadlo. Od té doby se již Molière z Paříže nevzdálil.

Roku 1661 oženil se čtyřicetiletý Molière se sedmnáctiletou Armandou Béjartovou, mladší sestrou své bývalé milenky, Madeleiny. Armanda byla nejsvůdnější herečkou jeho společnosti přes to, že nebyla krásna. Jeho vrstevníci tvrdí, že ji vylíčil ve veselohře »Le Bourgeois gentilhômme«, kde praví: »Její oči jsou sice malé, leč na celém světě není zářnějších a jímavějších nad ně. Ústa má veliká, avšak tak půvabná, že podobných nikde spatřiti nelze. Postavy je sice malé, přes to však i ta je štíhlá a lepotvárná. Její mluva i její držení těla prozrazuje nedbalost, leč jí i to sluší a slovem svým přímo se vkrádá do srdce; rozmluva s ní jest rozkošna, poněvadž duše její jest nad pomyšlení jemná a prostá. Umí sice býti rozmarnou, jako nikdo na světě, leč krásným i rozmar sluší a od krásných vše rádi snášíme.«

Molière své ženě se svou rukou podal slávu i jmění zároveň. Ač byl mnohem starší své ženy, toť přece nebyl tak starý, aby se jí nebyl mohl líbiti. Přes to, že nebyl krasavcem tahů pravidelných, byla přece tvář jeho výrazna a prozrazovala genia. Byl poctivý, jemný, velkodušný a svou ženu přímo zbožňoval, A přece přes všecky tyto vlastnosti byl Molière ve svém manželství velmi nešťasten. Byl žárliv, a to žárliv ne bezdůvodně. Jeho žena nesplácela mu lásku ani věrností, ani oddaností, ani něžností, ba dokonce ani ohledů k němu nezachovávala. Molièrovi musela býti pak útěchou pouze práce a hluboké přemýšlení. Na sobě samu pocítiti musel veškeru trýzeň žárlivosti a nešťastné lásky, dvou vášní, jichž sám byl nejmistrnějším líčitelem.

Když se mu jedenkráte jeho přítel Chapelle vysmíval proto, že se oddával cele bolesti pro ženu, jež ho nebyla ani hodna, tu Molière po svém způsobu trpce se usmáv pravil: »Vidím, příteli, že jsi nikdy ještě nemiloval, ty jsi totiž pouze jisté náklonnosti

pokládal za lásku samu. Tvrdíváš, že znám dokonale srdce lidské, v tom ti, příteli, dávám za pravdu a doznávám, že jsem srdce prostudoval až na dno, abych seznal všecky jeho slabosti; a přes to, že jsem shledal, že se může člověk vyhnouti nebezpečí, přece mne má zkušenost poučila, že mnohému z nás přece není možno střici se nebezpečí srdci hrozícímu, vždyť na sobě samu toho plnou měrou zakouším. Jsem přírodou nadán citem velice něžným a domnívat jsem se, že i ona, protože jest ženou, podobným citům zvykne, citům tak intensivním, že by jich ani čas nemohl vyhladiti. K tomu cíli užil jsem všeho umění svého; leč marně!

Moje vášeň k ní dostoupila takového stupně, že jsem s ní mival i soucit omlouvaje ji, že jest jí nemožno přemoci přílišné náklonnosti ke koketerii a sám jsem si říkal: »Vidíš, ty nemůžeš také přemoci své vášně k ní.« Řekneš mi snad, že jen blázen může takto milovati, leč já ti odvětím, že stává pouze jediné pravé, hluboké lásky a že ten, kdo jí nepocítil tak subtilně jako já, že nikdy opravdu nemiloval. — v mém srdci všecky věci na světě se vztahují pouze k ní, má mysl jest její bytostí tak intensivně zaměstnána, že v její nepřítomnosti nic nedělám, co by mohlo mysl mou od ní odpoutati a když ji vidím, mám takový nával radosti a slastného vzrušení, které nemohu ani slovy vyjádřiti. Její přítomnost zbavuje mne všeho přemýšlení; z jejich vad nevidím žádné, za to ale všecky její přednosti. Nemyslíš, příteli, že opravdu šílím? — — —

Skoro do všech veseloher vpletl Molière kus svého života. Největší část sebe sama vložil do veselohry »Le Misanthrope«.

Po celý svůj život těšil se Molière zvláštní přízni Ludvíka XIV., který byl prvnímu jeho dítěti kmotrem. Také se zachovala až na naše časy zaznamenána tato událost:

Když jedenkráte přišel Molière v hodnosti královského čalouníka upraviti lože královo, posadil se ke stolu mezi královské komorníky. Někteří z těchto okamžitě povstali, dávajíce na jevo, že nechtějí stolovati s »hercem«. Spozorovav to král, chtěl se pomstíti za Molièra a proto tomuto pravil: »Zdá se mi, Molière, že u mne dosti dobře nejíte, moji komorníci se domnívají, že by utrpěli na své cti, kdyby s vámi pojedli. Máte snad hlad a já jsem se dnes rovněž s dobrou chutí probudil. Přisedněte si ke mně, pojíme spolu. Uprostřed jídla pohleděl pak král přísně na komorníky a pravil jim: »Jak vidíte, chutná mi znamenitě s Molièrem a vám se zdálo, že by pro vás nebyl dosti dobrým společníkem«.

Také členové jeho společnosti, jakkoliv vše, co měli, jedině Molièrovi děkovali, soužili jej stále svými hádkami, intrikami a strašným nevděkem tak, že umdlen Molière jedenkráte zvolal: »Podivná cháska, kterou jest mi spravovati!«

Přes všechny útrapy, jež mu bylo snášeti od jednotlivých herců, nepřestal nikdy Molière k nim býti velkodušným a obětoval jim bez výhrady všechen svůj čas, všechno své jmění i své zdraví.

V době, kdy byl nemocí velmi sesláblý, radili mu jeho přátelé, aby se vzdal divadla, ale on si nedal raditi ani brániti a hrával stále úlohy nejnamahavější, »Moje čest toho vyžaduje, abych vytrval až do konce.« Na ta slova jeho pak Boileau rozhorleně zvolal: »Příteli, uvidíš, že se zabiješ!«

Dne 17. února 1673 cítil se Molière více nemocen než obyčejně. Téhož dne na večer ohlášena byla jeho komedie: »Le Malade imaginaire«. (Zdravý nemocný.)

Všickni téhož dne prosili Molièra, aby tenkráte alespoň nehrál. »Je to nemožno, přátelé,« pravil jim Molière. »V kuse jest zaměstnáno 50 dělníků, kteří čekají na výdělek dnešního večera. Co by si počali, kdyby se k vůli mně nemělo hráti? Do smrti bych si toho neodpustil, že mou vinou padesát lidí nemělo jednoho dne chleba. Jen ať jest ke čtvrté hodině vše připraveno, později bych snad opravdu nemohl hráti.«

Molière hrál, ač jeho síly byly až na dno vyčerpány. Uprostřed hry přepadly jej konvulsivní křeče; aby zastřel prudkou bolest, usmíval se Molière nemoha začaté věty dokončiti. »Malade imaginaire« nebyl dohrán, neboť museli Molièra z jeviště odnésti domů.

Za hodinu po té, co opustil divadlo, vydechl Molière velikou svou duši. Bylo mu teprve padesát a jeden rok.

Molière po celý svůj život konal dobro a svými veselohrami kázal mravnost čině vše směšným, co veřejného pokárání zasluhovalo. A přece bylo tehdejší doby provozování jeho veseloher katolickou církví zapovídáno. Ludvík XIV. sám se nad tím jedenkráte pozastaviv, pravil: Rád bych věděl, proč Molièrův »Tartuffe« jisté lidi tolik pobuřuje, co zatím komedie »Scaramouche«, která jest opravdu bezbožná, smí bez překážky býti provozována? Na královu otázku vtipně pak odpověděl veliký Condé: »Inu veselohra »Scaramouche« jedná o nebi a o náboženství, o kteréž věci se tito pánové pramálo starají, kdežto Molièrův »Tartuffe« jedná o nich a představuje je a toho přece jen nemohou snésti.«

Z toho důvodu odepřen byl církví katolickou největšímu Francouzi pohřeb s obřady katolickými. Konečně král Ludvík XIV. pohnul arcibiskupa, že tento svolil ke katolickým obřadům ale jen za podmínkou, bude-li se pohřeb konati v noci a bez okázalosti. Jen jeho četní přátelé přišli, aby utvořili průvod za rakví a horkými slzami pokropili trochu země, která kryla — velikého člověka. *Krista Nevšímalová.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⁜ Z Máje. Je vždycky radostno děkovati za dobrodiní udělené z čisté lásky a nezištně, ale tím radostnějším dojmem působí na naše city, můžeme-li poděkovati s vědomím, že sympatie našich příznivců každým novým darem rostou a stávají se srdečnějšími a tím že jimi vzrůstá i naše důvěra ve vlastní význam. Spolek Máj těšil se už v prvých dobách svého trvání v pravdě ušlechtilé a vřelé lásce nejširšího obecenstva českého a že dnes, (kdy mu s novým významem vyrostla i řada interessovaných nepřátel) může se pochlubiti neustále množícími se řadami vel-

kých příznivců a duší upřímně spolku přejících, může býti jen silnou vzpružinou všem spisovatelům v něm zastoupeným a dobrým osvědčením pro ty, kdož osudy Máje teď řídí. Takovým krásným činem, jenž Máji nejen hmotně, ale i morálně velice prospěl navázáním intimních styků s naším venkovem, pochlubilo se v posledních dnech královské město Mladá Boleslav, uspořádavši známou akademii, jejíž čistý výtěžek 1300 K nám byl právě zaslán. Budiž ji za to vzdán srdečný, vroucí dík. Ale i celá řada jednotlivců na nás četně vzpomíná. Tak jsme povinováni upřímným poděkováním JUDru. Emanueli ryt. z Čenkova za dar 300 K, p. J. E. Kohnovi, superintendentovi v Bai-City (Amerika), za dar 250 K, pí. Emilii Durdíkové, vdově po univ. profesorovi, za darování vzácné olejomalby Ferberovy, portrétu to básníka R. Mayera, p. V. Vančurovi, majiteli domů za příznivé upravení činžovních podmínek. Dále uvádíme vděčně tyto dary: Obč. záložna na Smíchově věnovala 50 K, První obč. záložna v Karlíně 40 K, komitét pro uspořádání Vrchlického večera v Turnově 30 K, První občanská záložna v Praze 20 K, Vinohradská záložna 20 K, Občanská záložna v Českém Brodě 20 K, Spořitelna v Kralupech 10 K, Rol.-občanská záložna ve Zdounkách 10 K, král. věnné město Hradec Králové 10 K, Okresní hosp. zál. v Rakovníce 5 K, Obč. záložna v Chocni 5 K, Beseda »Okoř« v Praze z výtěžku představení 4 K. Novými zakládajícími příznivci stali se tyto dny: J. Excel. c. k. ministr dr. Ant. Rezek, slečna Zdenka Klazarová ve Dvoře Králové, pan V. Vančura, majitel domů v Praze. Příznivci přispívajícími (s příspěvkem 10 K ročně) stali se v poslední době: Čten. beseda v Turnově, spolek Havlíček v Dobrovicích, Budeč Přibramská, spolek Mládenců, Obč. záložna v Hořovicích, p. V. Schmidt, továrník, Dámský odbor N. J. Pošumavské v Přešticích, N. J. Severočeská v D. Beřkovicích, Okres. výbor v Litomyšli, pí. A. Obertelová, choť lékárníka, p. Dr. B. Welz, měst. lékař, p. Aug. Fodermayer, pí. Coufalíková, choť učitele, pí. F. Havelková, choť notáře, p. Dr. F. Dědek, advokát, p. Ant. Poláček, c. k. soud. adjunkt, město Hořice, pí. A. Sixtová, choť ředitele cukrovaru, pí. H. Krafferová, choť c. k. okres. hejtmana, Liter. jednota v Domažlicích, p. B. Blabol, mag. farmacie, p. JUDr. O. Hladík, c. k. soud adj. p. B. Vošahlík, správce spořitelny, Čten. spolek ve Vlašimi, sl. A. Novotná, dcera statkáře, pí. A. Klazarová, choť továrníka, p. B. Tuček, nakladatel, p. B. Čerych, továrník, p. B. Vyskočil (za firmu Riemera), pí. M. Jiroušková, choť lékárníka, pí. Z. Benešová, choť lékaře, pí. T. Katzová, choť advokáta, Spolek ku podpoře české literatury v Pardubicích, Spolek Tyl v Roudnici n. L., Dam. odbor N. J. Severočeské v Roudnici n. L., pí. H. Teplá, choť obchod., Občanská beseda v Kroměříži, p. JUDr. Š. Zedník, advokát, p. A. Foman, p. J. Eminger, lékárník, p. F. Kaulfus, lekárník, p. J. Boháč, c. k. zvěrolékař, Spořitelna v Josefově, Český klub velocip. v Josefově, p. O. Čerych, továrník, p. J. Egert, přednosta c. k. st. drah, p. E. Pelikán, korrespondent, p. F. Holub, úředník, p. J. Thanabauer, soukromník, p. MUC B. Till, soukromník, p. J. Etrich, továrník, p. JUDr. L. Eisner, advokát, město Mirotice, Řem.-živn. beseda v Kroměříži, p. V. Čermák, prof., p. Dr. A. Podroužek, lékař, pí. M. Kořátková, choť velkoob. p. J. Nechvíle, c. k. berní, p. J. Fuksa, ředitel cukrovaru, p. Antoš Otta, adj. cukrovaru, p. J. Hoffmann, statkář, sl. M. Baltazzi, dcera velkostat., pí. M. Kořánová, choť maj. cukrovaru, Jednota div. ochot. v Čáslavi, Čten. spolek v Litenčicích, p. Dr. J. Peterka, měst. a obv. lékař, Okres. výb. ve Volyni, sl. A. Mayerova, učitelka, Okres. výb. v Příbrami, Beseda v Milevsku, Měšť. Beseda v Poličce, Okres. hosp. zál. ve Voticích, p. B. Glücksellig, sládek, Spol. div. ochot. v Bělovsi, Čten. záb. spolek v Napajedlích. Příspívajícími členy (s přísp. 10 K ročně) stali se: p. Dr. Zuna, prakt. lékař, p. E. Žák, c. k. professor, p. J. Pšenička, c. k. pošt. kontrolor, sl. V. Baldessari, učitelka, p. A. Brabec, p. A. Macek, účetní. Všem těmto příznivcům připravuje výbor (podobně jako loni) nádhernou premií knižní, cenně obsaženou a vypravenou pokud možno nejskvěleji. Jistě že bude zas milým dárkem i upomínkou těm, kdož se k Máji svými sympatiemi přiklonili. — Za činného člena přijat byl nově (od 1. června) spisovatel Karel Babánek. — Současně bylo ustanoveno ve výboru, že pro příště budou přijímáni noví členové vždy pouze v měsíci prosinci, což se dává na vědomí všem spisovatelům, kteří by snad žádosti podobné podati chtěli, by se dle toho zařídili. Veskeré dopisy spolku se týkající, jakož i listy v záležitostech provozovacích práv, buďtež adressovány Máji do Štěpánské ul. 67.

— **Josef Král.** Morana v poslední době zrovna bezohledným způsobem vybírá své vyvolence ze řad osob veřejně působících. Každou chvíli zaznamenáváme úmrtí zdatného a vynikajícího pracovníka a není divu, že béřeme časopisy do rukou s obavou, abychom v nich zas a zase neshlédli buď smuteční rámeček nebo křížek za jménem osoby zasloužilé a známé. Dne 3. června t. r. zemřel po dlouhé chorobě ředitel školy u sv. Petra ve výslužbě Josef Král u věku 64 let, z nichž více než dvě třetiny vyplnil službou učitelskou. Svého času byl zesnulý nejpopulárnější a nejvlivnější osobností svého stavu, jemuž prokázal služby veliké a neocenitelné. Josef Král byl pevný až úporně neústupný muž, jenž dovedl věci, kterou hájil, věnovati se s krajní vytrvalostí a neoblomností. V Josefu Královi zemřel typus organisátora učitelstva českého, jemuž po dlouhou řadu let stál v čele a za jehožto vůdce byl považován zejména v oněch dobách, kdy jednalo se o to, aby přišly v život a plně byly uplatněny nové zákony školské, jež vymaniti měly učitelstvo z područí církve. Král měl všechny vlastnosti, jež vyšinutí jeho na roli předáka celého stavu podmiňovaly. Byl temperamentní, ohnivý a výborný řečník, pracovník houževnatý a energický, jenž pro své značné vzdělání, svou žurnalistickou schopnost a pronikavé chápání situace vždy v pravou chvíli dovedl říci a napsati vhodné a účinné slovo. Po celá desetiletí stál v popředí českého života učitelského, jemuž zejména svou znamenitou znalostí práva, pokud se otázek stavu týkalo, stál vždy po ruce jako věrný rádce a ochránce. Pověst jeho v tom směru byla tak rozhlášena, že i právníci na slovo braní rady a mínění jeho vyhledávali. Za velikého a blahodárného jeho vlivu provedeny mnohé a mnohé reformy zákonů

školských ku prospěchu učitelstva. Sbírka školních zákonů jim vydaná je až dosud v tom směru publikací nejdůkladnější Proto měl ve spolkovém životě učitelském — 16 let byl předsedou ústředního spolku učitelského — tak význačný vliv a nechybíme, řekneme-li, že po něm nikdo jiný už takového rozhodujícího postavení v našem učitelstvu nenabude. Josef Král byl mezi zakladateli Budče pražské a jedním z hlavních a nejzáslužnějších činů jeho bylo a zůstane vydatné spolupůsobení jeho při založení Ústřední Matice Školské. Jako její horlivý a zanícený první náměstek s obdivuhodnou energií prosadil založení prvních matičních škol. Svou žurnalistickou tribunu měl v učitelských časopisech a to »Poslu z Budče« a »Učitelských novinách« a jsou jistě ještě v dobré paměti jeho ostré, mnohdy až vášnivé polemiky, jež Král slovem pádným psával a sžíravostí zrovna prosycoval. Zásluhy jeho o učitelstvo byly uznávány a cceňovány a mnoho učitelských spolků čítalo Krále mezi své čestné členy. Poslední dvě léta se vůbec veřejného života nesúčastnil. Jméno jeho, kdysi tak známé a populární, docela zapadlo — ale pronikavé a prospěšné činnosti jeho a zásluh bude v učitelském stavu vždy vděčně vzpomínáno. —*r.*

⁂ **Odhalení bronzového poprsí dra W. W. Tomka** v Pantheoně Musea království Českého dne 4. června o 5. hodině odpolední bylo zároveň důstojným, vřelým holdem, který vzdala česká obec vědecká zasloužilému kmetu, koryfeovi práce a spisovateli tak vzácného zrna. Vlastní akt odhalení byl krátký a upřímný. V zasedací síni kol sádrového odlitku Tomkova, obklopeného učencovými spisy, sešel se musejní výbor s ryt. Tomkem a předsedou J. hrabětem Harrachem v čele. Po krátkém oslovení jubilára odebrali se účastníci do Pantheonu, kde bylo poprsí slavnostně odhaleno. Řečnil zase předseda Jan hr. Harrach a stručně, srdečně odpovídal dojatý oslavenec. Poprsí samo je skvostnou prací sochaře Vlčka a vyjímá se velmi rázovitě pod Karlem ze Žerotína. «.—

⁂ »Manes« — Josefu Manesovi věnoval osmou výstavu — svému patronu. Považíme-li, že takřka vše, co vyšlo z požehnané ruky Manesovy, je v pevných rukou soukromníků, musíme užasnouti nad pílí a energií, které díla geniálního umělce dovedla v útulný pavilon pod zahradou Kinského shrnouti v tak imposantním počtu a tak harmonickém výběru. Podniky umělecké družiny, která svými výstavami sleduje nejušlechtilejší cíle, jsou, bohužel, passivní. Je to skutečně úkaz nepochopitelný a neuvěřitelný. Centrum všeho duševního života celého království, hrdá Praha, která má udávati ton, nemá tolik smyslu pro snahy spolku, jenž ani jedinou svou výstavou doposud nesklamal a jenž seriosní a opravdovou svou snahou a svým čistým uměleckým kredem strhl k sobě i uznání upjaté a proti nám pořád přece jen zaujaté ciziny. Sobotní zahájení výstavy mělo ovšem svůj obvyklý, slavnostní ráz. Viděli jsme tu známé tváře, osoby, jež s uměleckým ruchem těsně souvisí a jeho propagaci sobě přístupnými prostředky účinně napomáhají — ale co je to všechno platno, když při závěrku výstavy se zjistí, že exposici navštívilo tak málo lidí, že končí deficitem. Všechna čest neoblomné a neochabující družině v »Manesu« seskupené. Jdou za svým posláním bez ohledu na finanční neúspěchy, ale nemá-li junácké těleso jejich vykrvácet, je nutno a čestnou naší povinností ze všech sil volati a burcovati pražské obecenstvo ze vlažnosti a připomínati bez oddechu a bez omrzení, že podniky »Manesovy« jsou pravým zdrojem čistých uměleckých požitků a že ignorování jejich znamená pro každého velikou ztrátu. Co Josef Manes pro náš umělecký rozvoj znamená, není třeba připomínat. Ale to budiž zaznamenáno, že originálů sem s námahou a s nasazením všech sil snesených nikdo nikde jinde už nespatří a že se tu naskytá každému možnost, spatřiti obrazy, jimž obdivovával se v reprodukcích a nad nimiž býval u vytržení, v pravé jejich podobě. Výstava je tak bohatá, je ve svém oboru tak imposantní a repraesentuje Josefa Manesa tak čestně a důstojně, že měla býti na ni upozorněna výraznou formou i cizina. Nebude-li míti ani tato výstava finančního úspěchu — pak věru nezbude než míti za to, že přece jenom v nejširších našich vrstvách zakořeněno je mnoho z onoho neblahého nepochopení, jež svého času, když Umělecká Beseda vydávala známé svoje reprodukce Manesových kreseb, projevilo se protesty, v nichž Manes i Beseda napadána až neuvěřitelným způsobem. Jsou uloženy v archivu, jména protestujících dávno a dávno zapomenuta, papír setlívá a prachniví . . . . uvidíme, zdali také setlely a zprachnivěly staré, naivní a zpátečnické předsudky a názory. —*r.*

⊙ **Z Národního divadla** oznamuje nám režisér Falkenštejna, p. Josef Šmaha, že na výpravu tohoto dramatu, o níž jsme se v č. 36. zmínili, vlivu neměl, poněvadž kostymy v Národ. divadle určuje nyní malíř p. K. Šimůnek a výpravu ostatní malíř p. K. Štapfer, jenž ředitelstvím byl jmenován chéfem výpravy. Poněvadž za takovéto náležitosti u všech divadel veřejnosti odpovídá vždy pouze režie, stojíme před novotou, která by měla náležitým způsobem býti obecenstvu sdělována. Snad divadel. programem.

⁂ **Plzeňské epištoly** naše mohly se dotýkati jenom nápadnějších zjevů. Nespravedlivým a neslušným výtkám jsme jimi toliko čelili, na význačných předmětech svých úvah dokazujíce, kterak přestřelují ti, kdož na Plzni zkoušejí břit laciného svého kritisování. Nic není na příklad snazšího než dávati rady literatuře a divadlu. »Pište jako Gogol, Mark Twain, Ibsen!« — to se tak krásně vyjímá na papíře a nedá příliš namáhání. Sáhněte po takové laciné radě a vidíte, že náplní její jsou jen drtiny frází, poněvadž naši spisovatelé právě musí psáti jinak, a to jen tak, jak cítí jejich duše, vidí jejich očí a napovídá jim zkušenost života. Podle toho, jak hluboká je studnice fondů jejich, vypadne pak výtvor. Současnost spravedlivě změřiti jej však nedovede. Proto poslouchá poctivý literát jen hlasu svého svědomí — chvály nedbaje, hany si nevšímaje. — Podobný klam vládne u nás v divadelnictví. Každý divadelní ředitel, který se domnívá, že bude své obecenstvo vésti — nohy poláme. Obecenstvo odjakživa diktovalo si samo svůj repertoir. Vzrůstem jeho vzdělání, vycepováním jeho chápavosti, vlivem četby, dojmy současného života přibývá zájmu pro nové směry. Linie jeho interessu jenom nenáhle může vzestupovati. Kdo chce učiniti překotný skok, přesvědčí se, že je naprosto

nemožno vnutiti něco obecenstvu. Obecenstvo má totiž hroznou zbraň: svoji negaci! Nejde jednoduše do divadla v němž mu repertoir nekonvenuje. Proto novému, vyššímu a cennějšímu směru, který vždy musí předpokládati jemnější tykadla pozorovatele, může raziti cestu v normálních poměrech divadlo jen pokusnými, ojedinělými večery, není-li za ním bohatý fond subvencí neb úspor. — Raditi řediteli, bohatě nedotovanému, aby dbal jenom tak zvaných vysokých uměleckých cílů — častoval obecenstvo jenom vybranými arcidíly (t. j. tím, co pan kritik za arcidíla tou dobou právě považuje!) je tak ošumělou frází, že by na ni měl býti již uvalen trest, ponévadž rádci toho druhu urážejí veřejnost omýláním hnusné banality. Proč nepovědí frásisté zároveň řediteli, čím má zaplatiti schodek, z čeho dáti výživu hercům, hudebníkům a j., když velectěné obecenstvo — jediný rozhodčí o trvání divadelních podniků — odmítne všecko, co mu nejslavnější kritické kapacity doporučují? — Nasekati dluhů a pak obecenstvo zahrnouti výčitkami je tak snadno — ale ani za haléř ceny nemá. Divadlo je zrcadlem svého obecenstva. Vychovejte po svém vkusu široké massy, vpravte publiku své názory, naočkujte jim svůj umělecký zájem a svou zvědavost — pak bude plniti divadelní dům vaší façony samo. Kdo chce divadlem reformovati duši tisícihlavého souveréna, kterému se říká obecenstvo — zakládá sad sázením stromoví kořenem vzhůru. — Plzeň má dobře spravované divadlo — nemá však ještě náležitě silného stálého divadelního obecenstva vůbec — natož tak zvaných literárních gourmandů! Proto musí divadlo tu býti řízeno jinak než jak mudrlanti rvavého tisku lehce usuzují, domnívajíce se, že skříčko jejich »znalectví« svítí pak jako brilliant. V personálu plzeňského divadla není oslňujících hvězd, ale je nepopíratelno, že soubor jeho je sdisciplinován chutí k práci a rozumným vedením osvědčeného praktika. A jenom ten může v Plzni řídit dnes divadlo. — A nyní slovo o obyvatelstvu Plzně. V celém světě se čte o právovárečných jejích domech, jichž majitelé potřebují jenom jednou za rok nastaviti ruku pro nějakých deset tisíc zlatých dividendy. V celých Čechách se domnívají, že t to majitelé jsou vesměs Čecháčkové, kteří hromady bankovek takto vyzískaných pěchují do nedobytných pokladen a nic pro národ nečiní. Zatím je pravdou, že je velmi málo českých držitelů neztenčeného podílu. Děděním roztříštěna jsou původní práva již i až na stotiny — ba ještě na menší zlomky. Němci, kteří záhy prokoukli situaci, dali popud k zakládání nových pivovárů v Plzni, jimž všem se výborně daří. A ještě pět jich tu může vzniknouti a všechny budou vypláceti úctyhodné dividendy — ale Češi nejsou na takové podniky ještě zralí. Ti dovedou uložit peníze jen na minimální úrok do nejbližší záložny neb nezabezpečené spořitelny. Je-li na vkladní knížce nějaký svatý patron, nestarají se pak ani o to, kterak se svěřenému majetku daří. Je-li v Plzni právovárečný dům neb jeho část na prodej, pak skoro jistě ukoupí jej Němec nebo žid. Dosud je správa měšťanského pivovaru převahou v rukou českých, ale obchod tohoto závodu při obrovské konkurenci plzeňských německých pivovarů společenských — bitvy rozhodující svádějí se za hranicemi a to především v německé říši — snaží se vystříhati všeho, co by zbytečně podněcovalo furor národního odpůrce. Detaily vůbec tiskem sděliti se nemohou. Správa měst. pivovaru je na stanovisku úzkostlivé rovnoprávnosti v jazykovém ohledu. Nám, kteří máme přece rovnoprávnost na programu své rakouské politiky, nepřísluší smáti se dvojjazyčným tabulkám na každých pivovarských vratech, jednou s češtinou, podruhé s němčinou v čele. Chodili jsme ještě do nedávna kolem oboujazyčných tabulek v Praze — na královském hradě pražském jsou ještě dnes! Proč je z nádvoří sídla českých králů neodstraní energičtí Pražané, kteří s takovou noblessou do Plzně posílají své kritiky a své rady, které ztrácejí ještě před Berounem říz? — Plzeň se opravdově vyvíjí sotva dvacet let. Nemá v sobě centra zemského úřadování, není Mekkou království trojjediného, není přitažlivostí, jejíž kořeny sahají až v doby mythické — a přece může se dnes pochlubiti zřízeními, která by i hlavnímu městu byla ke cti. Takový dojem činilo na nás toto město — jež pomlouvati, jemuž nezaviněné nedostatky vytýkati a tónem rozjařeného šikovatele pokyny dávati mohl by jen člověk, který — lačen pomsty — nedovede nic než sáhnouti k bambitce. —*ech.*

— **Výroční výstava Krasoumná pro Čechy v Praze.** (III.) Pěknou kořist z pařížských dojmů vyvěsili i zde, jako na výstavě »Mánesa«, Bém a Stretti. Z počátku jen »Partií z Paříže u Seiny« se ohlásil první z nich, Rud. Bém, kde za jiných disposic světelných zachycuje se zdarem v odvážném a svěžím koloritu, s jemnocitem komposičním a s uznání hodnou technikou bezmála týž pohled, kterým se nám zapsal v paměť na exposici »Českého umění«. V druhé polovici výstavy učinil nám krásné překvapení »Návratem z pastvy«, dílem zdravím a silným, jemuž na výstavě málo rovných cenou umělekou. Že Viktor Stretti roste od obrazu k obrazu, stává se už ustálenou frází, bohudík do slova pravdivou. Zvláště jeho pařížská scena v oleji, pastelový pražský pohled a modře intonovaný, zašeřelý lept »Večer« překvapí vás elegantním švihem a technickou uhlazeností. Znamenitě se representuje Frant. Šimon, jenž si zajel zas na jih, do Benátek pro inspirace, a bohužel při tom neunikl ani obligátní malbě »Chrám Sv. Marka«, jenž působí nevystižností a plochostí odpudivě, jako skoro všechny obrazy téhož sujetu. Za to v »Reflexích benátské minulosti« kouzelný dech Venezie posvětil štětec Šimonův k výrazu neodolatelné lahody. Z ostatních zmíním se jen ještě o půvabném »Jaru«, svědčícím, že nejen v ateliérech, nýbrž i v umění jest Šimon bližencem jiného mladého a nanejvýš nadějného talentu, Böttingera, který našel si do jisté míry svou notu. Rozsahem i myšlenkou zatane vám na mysli nejtrvanlivěji »Podzimní háv přírody«. Není pochyby, že rozkošné hlavičky a svědomitě studovaná, měkce malovaná těla dívčí vynutí si z vás uznání, avšak právě tak nelze zatajit, že i B. třeba jít do hloubky a hlavně stavět, hodně stavět nejen na obsáhlosti citu, nýbrž i na obsáhlosti myšlenky, a operovat s detailly nejen pro laciný effekt, ale prostě pro doplnění celkového dojmu, jenž přes všechnu formální jeho dokonalost někdy vyzní ploše a jedno-

stranně. Spočívá li kouzlo B. v sladkosti a jemnosti, Lud. Vacátko, jako obyčejně, hledí dosáhnouti působivosti zatvrdlými tahy, velikou a hřmotnou koncepcí, rušností zachyceného okamžiku, vzepjatostí myšlenky rovněž allegorisované a široce zapuštěnou výplní krajinnou. Nemůžete si stěžovat ani na špatnou anatomii v těch nahých tělech za okamžení nejprudšího pohybu, ani na barvy, ani na myšlenku. Toho není konečně ani při velikém a důkladně komponovaném triptychu Jana ryt. Skramlíka »Fatum«, se sujetem dost otřeným. Triptychon »Láska« od Jos. Mandla jest už zabarveno romantičtěji, trochu symbolicky je do něho vhozeno, a scenerie zladěna do ostřejších kontrastů. Uhlazenost mají i ty znetvořené a nablblé obličeje v krásném »Alkoholu« Lad. Nováka, kde davy ženou se k rozevřené propasti za opem, nesoucím nádobu s kouřící se lihovinou, z níž namodralé páry se mihovitě roztřepují po okolí. Za to Jos. J. Loukota má mnohem větší štěstí tam, kde nedbá příliš na hladkost kontur. Jeho »Hádka« barevně i komposicí se rozhodně zalíbí, ale daleko více ceníme si ho v groteskních jeho akvarelových uhlokresbách. V jeho karrikovaných obličejích »Na galerii« i v jeho bizzarním »Vzteku« leží veliká síla myšlenky a technické zručnosti. Ze záplavy ostatního jmenuji jen ještě Frant. Dvořáka skvostnou studii portrétovou »Dámu s růžemi«, krásný cyklus »Bojem unaven« od E. Holárka, ztrácející se ve výklenku. Dědinovu nádhernou »Kající«, svižné pastely O. Homoláče atd. — Chudě je zastoupeno české sochařství. Frant. Bílek vystavuje dvě veliké hlíny allegorické o čase, v nichž jest viděti sílu ducha umělcova, ale jež se nebudou líbiti tak, jak by snad zasloužily. Pěknými pieçami Frant. Úprky a Jos. Kalvody, třemi studiemi vysoké zvěře Lud. Vacátka a portréty Boh. Vlčka, Říhy a Krouského-Tichého jest seznam českých produktů výtvarných vyčerpán. A tím skončíme prohlídku našich věcí, jež mnohde tak hříšně ubity jsou špatnou lokalisací. Pro zastoupení českých sochařů jest skoro lépe, že se ztrácejí v záplavě importovaného zboží, ale obrazy tím trpí. Ve dvoraně dolní, v niž jsou Češi skoro vesměs umístěni, dominuje Klimtova pověstná »Medicina« a Stykova »Přísaha Vitoldova«. Poučná jest hlavně prohlídka souborné výstavy Spolku německých výtvarných umělců v Čechách, ač vykazuje poměrně dost málo takových věcí, k nimž byste se vraceli zas a zas s novým zájmem. Souborná výstava Frant. Thieleho, prof. na pražské akademii ukazuje, co bylo zbyteč...ho na rachotu bubnů, s nímž německá žurnalistika ho provází do světa, anebo lépe řečeno, reklamuje pro světovost, a co zaslouženého. Chtění, být všestranným, Thieleho charakterisuje. Škoda, že veliká exposice Fr. Courtense byla zpola utlučena umístěním. Jest v ní mnoho, co nechce být jen viděno, nýbrž i studováno a především cítěno. Ostatní dvorany poskytují obvyklé divadlo. Z celého bezmála světa připutovavší obrazy jsou někde bez zvláštního roztřídění obraz vedle obrazu vyvěšeny, a když dojdete do posledního sálu, kde měli byste se s novou svěžestí věnovat škole glasgowské, jste skoro znaveni a zemdleni. *Hsa.*

— **Z arény na Smíchově.** Silná, někdy až chorobně chtivá náklonnost širokého publika k operettě razí si cestu všemi směry na našich předměstských divadlech od doby, kdy tento druh hudební tvorby byl na hlavní naší scéně stlačen na minimum. Smíchovská aréna přichází dosti brzy po divadle Pištěkově s vypravením Suppého Boccaccia (20. května), který téměř při vyprodaném divadle byl přijat s nadšením a jenž bavil, jak bystrý pozorovatel mohl dobře posoudit, nejvíce svojí drastickou komikou scén, provedením ještě zvýšenou, neméně však i řízně nahozenými kvalitami hudebními, které se místy přímo zařezávají, ba vtírají svými neodolatelnými akcenty. Věru, při takových večerech (a Smíchov vypravil v poslední době už slušnou řadu závažných operett!) nejlépe poznati vkus i ideál širokého obecenstva. Je dosud nedosti projemnělý, ale projevuje se úpřímně a s živelním temperamentem, který nemůže se nelíbiti. Z účinkujících dlužno pro tentokráte zaznamenati příjemný soprán a intelligentní souhru slečny Hadrbolcové (Fiametta) a živý přednes slečny Groszové (Boccaccio). Ostatní postarali se o příjemné zladění celku, což je konečně dosti snadno při ne upřílišněných požadavcích Suppéovských pièç. *S.*

SMĚS.

— **Lex Heinze?** Literární Německo zaměstnává poslední dobou zajímavý proces mladého hamburského spisovatele dra Richarda Huldschinera, jenž byl žalován státním návladnictvím »pro rozšiřování nemravné četby«. Huldschiner uveřejnil totiž nedávno v berlínském listě drobnou povídku »Der Mörder«, v níž líčí, kterak jistý berní úředník nešťastnou shodou okolností byl obviněn z vraždy jakési nevěstky, kterou navštěvoval. Berlínský zemský soud v prvé instanci však autora osvobodil, načež státní návladnictví, tvrdošíjně stojíc na svém původním mínění, podalo celou věc k jinému krajskému soudu, jímž byl rovněž spisovatel osvobozen. V důvodech se udávalo, že pouhé líčení ovzduší nevěstek a vypisování aktu kuplířství není z přečinů, jimiž by mravnost byla porušována. Státní návladnictví však podalo nový protest a zažalovalo Huldschinera u nového krajského soudu v kterémsi menším městě venkovském . . . Německé časopisy žasnou nad touto tvrdošíjností státního návladnictví a rozebírajíce otázku šíře, staví se ostře proti omezování autorské svobody takovýmto zpátečnickým způsobem, hodným veřejného odsouzení. Ostatně dodávají, že mladému autoru se tím jen poslouží, i kdyby snad některý z kocourkovských soudů zlomil nad ním svou hůl. Dvě hlavní instance berlínské uznaly jeho uměleckou i mravní vážnost, na jaké dotyčná povídka jest založena a tato sama okolnost už stačí k úplné umělecké rehabilitaci nadaného a vážného autora. *α.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jar. Vrchlický: V. V. Tomkovi ku dni 31. května 1903. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Karel de Wetter: Je štěstí. — Vilém Mrštík: Zumři. — M. Jahn: Jarní přeháňky — Quido Maria Vyskočil: Svah. — Feuilleton: Ze života Molièrova. — Z českého života. — Směs. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Novinky Nakladatelského družstva Máje:

Moje sny = Pia desideria.

DÍL II.

Epištoly, úvahy, essaye, studie, články, kritiky, polemiky i s pamflety.

Napsal V. MRŠTÍK.

Obsah dílu II.

Studentum (Lumír 1901). — Anglická knihovna (Lumír 1898). — Albert Wolf (Česká Revue, Vídeň 1888). — Kravalistika (Rozhledy 1896). — Iza Grégrová. K reprise »Maryši« (Lumír 1900). — Hrabě Lev Tolstoj a jeho »Vláda tmy« (Česká Thalia, Česká Revue) Vídeň 1888. — Studentstvu (Lumír 1899). — Studentstvo a Stará Praha (Lumír 1899). — »O významu boje za Starou Prahu pro náš kulturní život« (Brožurka — řeč 1899). — Ženy v umění (Kalendář Paní a dívek českých 1887). — Studentstvo a literatura (Nár. Listy 1891). — Ruská knihovna (Rozhledy 1896). — Rozházené kapitoly (Ruch 1888). — Ženy v literatuře a divadle (Ruch 1888). — Semitismus — jesuitismus (Novoje Vremja 1901). — Studenti a národ (Pozor 1890). — Ubozácká pravda (Lumír 1898). — Protestantský klerikalismus (Lumír 1901). — Literatura a peníze (Nár. Listy 1890). — Smích (Ruch 1888). — O divadle (Ruch 1888). — Na staré thema (Nár. Listy 1890). — Honoráře divadla (Ruch 1888). — Bestia triumphans (Rozhledy — Brožurka 1900). — O nových úkolech boje za »Starou Prahu« (1902). — Vzpomínka (Čas 1896). — Klusáčkovy pohádky o sv. Petrovi (B. Němcová 1902). — Pia Desidera (Lumír 1903). — O podezřívavosti — Jar. Hilbertovi (Lumír 1900). — Doslov F. X. Šaldovi (1903)

Výtisk za K 4·80, poštou za K 5·—.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.
Pořádá JUDr. JOSEF ŠTOLBA.

Svazek 4.

KONEC. Drama o jednom jednání
Napsal Josef Jekler

V OCHRANĚ NAPOLEONA I.
Žert o 1 jedn. Napsal Lad. Stroupežnický.

Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

OPERNÍ TEXTY MÁJE.
Pořádá Dr. JAROMÍR BOREČKÝ.

Svazek 1.

VIJ
Fantastická pohádka o jednom dějství s předehrou.
Napsal FR. KHOL. Hudbu složil KAR. MOOR.

Výtisk za K —·50, poštou za K —·55.

Koupiti neb objednati možno v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným,

v Praze-II. v Štěpánské ulici číslo 67

Svépomoc českých spisovatelu.

Básně.

[illegible] Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední [illegible] Básně (1899–1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě [illegible] K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, poštou K 2·50, ve skv. pův. vazbě [illegible]

Aleš Šťastný: **Poslední květ.** [illegible] Výtisk za K [illegible] [illegible] K 3·90, pošt. K [illegible]

Krásná prosa.

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriana a Zvířátka a Petrovští.** [illegible] poštou K 3·— [illegible] K [illegible]0, [illegible]

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krátké epištoly [illegible] Výtisk za K [illegible]—, pošt. K [illegible] V původní umělecké vazbě [illegible]

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K [illegible], poštou K [illegible] ve skv. pův. vazbě [illegible] poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K [illegible], pošt. K 5·4[illegible]

Vilém Mrštík: **Babetta. Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K [illegible], poštou K 3·40, v původní umělecké vazbě za K [illegible], pošt. K 5·2[illegible]

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk za K [illegible], pošt. K 2·1[illegible], váz. za K [illegible], pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, [illegible] K [illegible]·20, v původ. uměl. váz. K 5·8[illegible], p. [illegible],10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady [illegible] Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v původ. uměl. váz. K 4·20, pošt. K 4·4[illegible]

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K [illegible]·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·[illegible], skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny** (Pia desideria.) — Díl I. za K [illegible]—, pošt. K [illegible]·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·[illegible], poštou K 2·[illegible]. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·[illegible], pošt. za K 7·[illegible].

Naše klenoty.

[illegible]

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobiznou a autografem básníka, s předmluvou Dr. Jos. Durdíka a doslovem Ant. [illegible]ského. Výtisk za [illegible] h, pošt. za [illegible] h.

Divadelní knihovna Máje.

[illegible]

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsánicko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·[illegible]

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Thomayer. Výtisk za K 1·[illegible], pošt. K 1·1[illegible]

Sv. 3. Jos. Šnahl: **Dcera.** Činohra o 1 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. [illegible] Lekier: **Konec Dívčí** [illegible] [illegible] Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K [illegible]—, poštou za K [illegible]

[illegible]: **Červ. Dáma** o 4 jednáních. Výtisk za K 1·40, post. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. [illegible]

Sv. 1. **Vij.** Fantastická pohádka o 1 dějství s prologem. Napsal Fr. Khol. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou [illegible] haléřů.

Pro mládež.

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkám. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80. — Rok na vsi vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závět Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném fotogr. snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou Maxe Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra. K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·15.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 19. ČERVNA 1903. ČÍSLO 39.

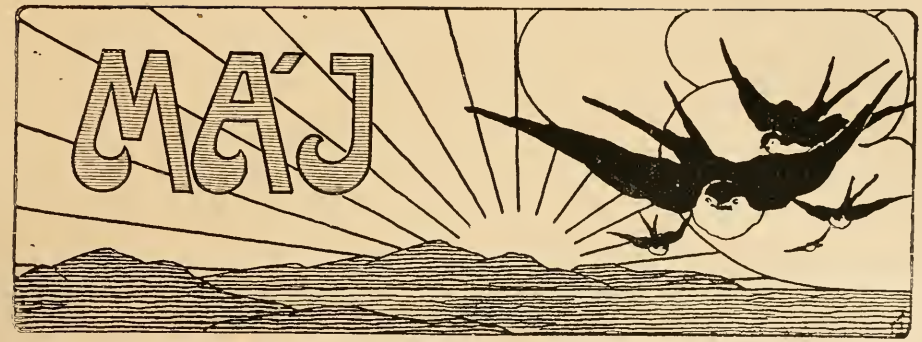

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

XAVER TEJŘOV:

Jarní nálada.

(Památce Jiřího Bittnera.)

Kolem všechno bílý květ,
jen v mých tepnách led.

Slunce úsměv v nebesích,
a mně došel smích.

V polích slídí šerý chrt:
To mne hledá Smrt.

Květ než spadne s jabloní,
má mne — dohoní.

Z mlází s křikem vylét' pták — —
Za ním! Do oblak!!...

Návrat.

(Genre R. Béma.)

Krev poslední střik' západ do lesin,
a nad obzor se vypjal dvojí stín:
Přes rámě kosu, sekáč se ženou,
nákladem trávy v týlu schýlenou,
— od rána byli v poli za prací —
se s mladým šerem domů navrací.
Krok jejich, dnem a věkem znavený,
se šine zvolna přes luh skosený:
dvé koz, jež vedou si, pysk mlsavý
jej občas v němé chůzi zastaví.
V kraj vlahé přítmí níž se přiklání,
cvrčkové v mezích zvoní klekání,
vzduch svatvečera voní velebou.
Oddaně sekáč s ženou z práce jdou.

Jdou..... »Kam?« se táže poutník, jenž je zhlíd.'
— Z'kad vyšli: Z klidu loukou žití v klid!

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Pojednou zatřásl sebou Zumr jako v horečce a prosebně sepjal ruce.

— Ale, věříte, vy lidé, pravil a vlasy lezly mu do čela, — věříte, že se tu mezi vámi vyjímám strašně komicky a hloupě? Kdyby mě poslouchal někdo jiný, nežli vy, vždyť by se mně musil dát do smíchu! Nač vám to všechno povídám? Vy nechcete, abyste byli přesvědčeni, ale abyste mne vyslechli a dost. Abych před vámi sehrál komedii, vy se při tom nakouřili, zasmáli a zase dost. Na nose vám vidím, že vám celá ta ubožácká pravda není než zábavnou příhodou, nemění na vás nic, neznamená pro vás obrat jako pro mě a pro celý život. Zítra nebudete vědět o ničem a ve mně zůstane jen hnus a ošklivost, že jsem s vámi se dával do řeči. Tu s vámi klábosím jak s dětma a nic se za to ani nestydím! Tintili vantili, taková je s vámi rozprávka a já nejen že se toho nelekám, ještě se rozčiluju a láteřím. S důvody se vám tu párám a když vám je podám, vy si řeknete jen »neuznávám!« I vy chaso úžasná! Na to jste sem přišli? — A já ty všechny charaktery odtud vyházím. Alou, marš ven! A hned! V tom zas jednou musím udělat pořádek. — Berte se, berte, jeden po druhém, všichni do jednoho. Štěpáne, Klinderte, Vlčku, Švestko, kliďte se, kliďte!

— No co? — zatočil se po všech student s kudrnatou hlavou a mžouravýma očima. — Co jsme chtěli, to jsme dostali, můžeme zas jít.

— Můžeme, souhlasili i ostatní a zdálo se, že pranic proto na Zumra se nezlobili, byli patrně už zvyklí tomuto způsobu Zumrových výpadů. Celou tu situaci nebrali ani žertem ani vážně, ale šli. Dobrovolně, ale také proto, že jiného nezbývalo, než sebrat se a jít.

První zdvihnul se Falt. Postaviv se na vysoké nohy, protáhnul se lenošně v kříži, zívnul a překročiv práh, bez pozdravu dvěma kroky ocitnul se na ulici.

Za ním hned šel Houba.

— D—d—dobrá, pravil, já teda jdu, ale t—t—tu knížečku mně p—p—půjčíš, dodal, ukazuje rukou na sešitek Reclamovy Bibliotéky.

— Za 12 krejcarů knížečka a ještě ti ji mám půjčit? — Tam jsou dvéře —. Komárku, Hájku, Peřino, kliďte se, kliďte.

Také ti šli dobrovolně a nebyli ani uraženi. Zasmáli se a celý ten exodus obrátili v žert.

Hůř bylo s Klindertem. Stál jako zakopnutý do země a nehnul se s místa ani, když Zumr obrátil se na něho. Pojednou vytřeštil oči jako ze sna a nedbaje vyzvání: — já chci důvody, já se nedám vyhodit, já chci důvody, křičel a jako pytel začal sebou házet v Zumrových rukou, když tento poloužertem, poloudoopravdy rukama jej sevřel a vlekl ku dveřím. A ještě, když i kostnaté Zumrovy paráty do výše jej vyzdvihly a vecpati se snažily do rozevřených dveří, volal: to by na živu musily zůstat všechny modly a všechny pověry, jaké si národ vytvoří.

— S hloupými modlami udělá se asi to, co s tebou udělám teď já. — Hej — ruk! vzepnul se Zumr a hubenýma svýma rukama vyzdvihnuv Klinderta do výše, jedním rázem ocitnul se s ním ve vedlejší světnici.

Dupot nohou ohlašoval ostatním, že se s ním vleče i ke druhým dveřím od síně.

Stařenka stála v kuchyni a něma strachem, s Josífkem spínala ruce.

— A co ty, bradáči, — obrátil se Zumr k studentovi s navoskovanými vousy. — Tebe přece nebudu vyhazovat, když jsi nás napojil, nasytil, tabákem opatřil. — Což?

— Já půjdu sám, nemusíš mě vyhánět. Přece se mně ale zdá, že nám trochu křivdíš. Nevím, je-li toho přesvědčení každý, ale moje mínění je, že máš v mnohé věci pravdu. —

— Děkuju za kývnutí nosu!

— Při tom však nesmí se zapomínat, pokračoval student, že kus pravdy je také na naší straně. Když nic jiného, cenit se musí odvaha, s jakou . . .

— To jest, když to není ani ryba ani rak, tož to bude pulec, když to není ani myš ani pták, tož to bude netopýr. To je zas moje mínění a s tím se seber a jdi. Tady máš své piškoty, perníky, citron — cpal mu Zumr do kapsy i doutníky i piškoty i citron — a můžeš s Pánem Bohem jít. Ty jsi mně ten pravý! Když to není kráva, bude to aspoň telátko, když to není tele, bude to aspoň kuřátko a když to není ani kuře ani tele ani kuzlátko, tož to bude aspoň docela malinký mraveneček, kterého už proto třeba si nesmírně vážit, že je to velice pilný a spořádaný tvor. Alou, marš! — Z očí! rozkázal Zumr a hned také prstem naznačil cestu, kudy má bradatý student jít.

Po těchto slovech zdvihli se všichni, kdo ještě zbývali. Bez hlesnutí odcházeli za sebou.

— Já potřebuju vašeho kývání, — pravil za nimi Zumr. — A teď bych měl vyhodit ještě tebe, muňo, obrátil se na svého bratra a změřil jej očima od hlavy až k patě, v domnění, že je tu s ním sám.

Ale u kamen se ještě cosi zamrvilo: seděl tam dosud Ondruš. Skryt za almarou, jen poslouchal a nehýbal se.

Zumr postavil se před něho.

— To jsi ty, Ondruši? Nu, — jsi se mnou spokojen?

— Včil su. Jen to bech rád věděl, dež to všecko víš, proč to necháváš při sobě?

Ondruši! Jmenuju se Zumr a studuju na doktorát a na kriminál. Můj otec půl roku proseděl za to, že kladivem hodil po člověku pro špatné slovo. To je můj otec a já jsem jeho syn. Dále chci mít nejen doktorát, ale i manželku a děti a těm chci zachovat jméno nezhanobené a neposlintané, proto, že jsem jiného, nepříjemného mínění. To už je tak privilej »svobodného státu«. A že by mě zhanobili a poslintali tak, aby mne ani vlastní matka nepoznala, tak, že by mě ani Niagarra nevyprala z úžasné té spousty sprostot, jakých by se mně dostalo za úděl hned při prvním slově, na to můžeš ty vzít ciankali a já strichin. To není pro lidi, to je tam — pro ně! rozkřídlil se Zumr a ukázal rukou na dveře.

Po těch slovech i Ondruš odešel.

Mladší Zumr otevřel okno, aby vypustil kouř a vejíti dal proudu svěžejšího vzduchu. Z hluboka si oddychnul.

— Fi, to je mně ošklivo. S takovou povahou aby ďas chodil po světě! — odvrátil se do světnice, kde s místa na místo prudce přecházel jeho bratr.

— Slyšel's ty Taliany? pravil k němu mladší bratr — slyšel's je? A jak beran jdeš za nimi; teď běháš jak motolicí stížený — he?

Starší Zumr nic na to neodpověděl, jen pofrkoval nosem jako uhnaný kůň.

— Co's mně o tom nikdy nic neřek', o tom Goetheovi, — pravil konečně. — Mohl's mně ušetřit, že jsem patřil k nim.

— I dobře, že's patřil, aspoň víš, kde jsi byl.

— Jen ještě něco bych rád věděl. Kde tedy začíná a kde přestává ubožácká pravda?

Zumr mladší zastavil se před Zumrem starším a pohledl mu zpříma, ale vlídně do tváře. —

»To nepoví ti mělký um,
ani české publikum! —

V hlavě to nenajdeš ani v knihách, to najdeš tady, dotknul se Zumr kabátu a dodal: Jsou pravdy, které, kdyby's pověděl ve společnosti, rozprášíš ji v minutě; proto z taktu mlčíš, aby tě nenazvali hulvátem. To je ovšem docela jiný takt, než jakého se dovolával Falt. Podobné pravdy jsou i v celém národě. Tady to ti poví — ukázal zas Zumr na kabát, — kdy máš mluvit a kdy mlčet a zrovna tak, jako se učit musíš moresům dobře vychovaného člověka, učit se musíš i tomu. Na to je život a čemu život tě naučí, nedá ti žádný lexikon. To je všechno. — Šest hodin. — To mám už nejvyšší čas.

— Kam půjdeš?

Zumr neodpověděl hned, protože se díval do tobolky, kolik v ní má peněz.

— Tady mám pro tebe lístek do divadla — pravil místo odpovědi — chceš-li, můžeš jít.

— Co dávají?

— Nějaký historický šmejd. Ty to rád vidíš, jdi si.

— Kde bereš pořád ty lístky? To už je kolikátý.

— Neptej se a ber, dokud dávám, sic ho prodám.

Starší Zumr s chutí sáhnul po lístku, hodil na hlavu myší svůj klobouk, mladší hučku a v malé chvíli ocitli se oba na ulici.

Za Karlovým mostem se rozešli. Starší Zumr bral se po nábřeží k Národnímu divadlu, mladší Karlovou ulicí kamsi k Václavskému náměstí.

X.

MÍŠA.

— Fantom, fantom! opakoval k sobě Zumr starší, bera se proudy lidu podél nábřeží. — Míša má pravdu! Co na tom, že Panna Maria mimo Krista měla ještě dětí víc . . . ? Ať měla, ale v představě každého člověka, pokud fantomu schopen je, vlastní jeho matka žije jako Immaculata! Tisíce ubožáckých pravd nevyváží ztráty tohoto jediného vzepnutí křídel, kterým duch lidský povznésti se dovedl nad bídu pravdy vezdejší. Vždyt je to zrovna tolik, jako říci o princezně, že má lidské potřeby. Inu, má, ale co s tím? Stále týž a věčně stejný problem duše chudé a neschopné, odmysliti si fantom od pravdy a pravdu od fantomu, perlu vychvátiti z bláta lastury. Pravdu třeba vždycky míti na zřeteli, — ale ne pravdu ubohou! — Dobře, Míšo, dobře tak! Velká pravda v pravdě a ta je zlá. Čistá jak lilijum a velká jak Goethe sám. Testament, zůstavený všem věkům a na tom založen je nový svět.

O tři čtvrtě na sedmou bral si Zumr starší lístek na poukázku s vinětou Nár. divadla. Před divadlem stály ekypáže, dojížděly a rozjížděly se osvětlené tramwaye. V tlačenici před pokladnou massa černých kloboukŭ střídala se s rvavými pohyby vřískajících a pomačkaných žen. Braly i po pěti lístcích najednou a zrovna před Zumrem invalida jakýsi rovnal na sobě bluzu, s lístkem v ruce hrdě rozhlížeje se přimknutým svým očičkem. Elektrický zvonek svolával obecenstvo na svá místa. Po kamenných schodech rychle vystupovaly a zas sestupovaly, jakoby bloudily, rozběhané postavy. Do vestibulu nahrnula se chumelenice svěžích a měkce sladěných toilet, nesoucích se tak lehce, že oko ledva stihlo jejich let. Pospíchaly jakýmisi velice zdrobnělými krůčky. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

QUIDO MARIA VYSKOČIL:

SVAH.

— Hornická povidka. —

(Dokončení.)

VII.

Na dole je veselo. V temném, blízkostí stroje rozhřátém koutu, shromáždilo se několik zbylých dělníků, kteří mají daleko domů, a vypravují. Temný kout, matné silhuetty mřížoví jámy, jsou případnou scenerií pro jejich rozhovor. Staré hornické zkazky oživují. Když Matouš vešel, vyprávěl právě jeden z přítomných, jak za větrných nocí, kdy křídla vichřic roznášejí každé hlasité slovo, slyšel je temnem chvíti dlouhý, žalmový zpěv zadušených horníků v katastrofě r. 1892. Starší přikyvují, ale mladší ohnivě odporují. Strhne se malá hádka, které používá Matouš, aby se vzdálil opět z kruhu hovorů.

Venku je neklidná, jeseňová noc.

Na dřevěné vížce blízkých mechanických dílen bijí hodiny. Dvě z půlnoci. Tma je tak hustá, že ji sotva plné proudy elektrických obloukovitých lamp, připevněných na vysokých stožárech prolínají. — — —

Matouš bezděky vracel se k městu. V březovém lesíku, táhnoucím se po pravé straně cesty vzlykal severák svou ponurou, nepochopitelnou písní.

Harvat zrychlil kroky, ale po chvíli se zastavil. Od města zanášel sem vítr hlasitý rozhovor.

Poslouchá. Hlasy jsou mu známy. Ale neupamatuje se hned. Zmocňuje se jej mimovolně rozčilení.

— Je to pouze svist větru v suchých listech — namlouvá si, ale nevěří tomu sám.

Pokročí několik kroků. Hlasy se přiblížily. Nyní jsou zcela na blízku.

— Bože! Bože! — zaúpí.

Z temna vynořují se silhouetty dvou chodců. Muž a žena.

Harvat cítí jak mu zabušilo srdce. Pak jakoby se rychle rozhodl, vstupuje do stínu bříz.

Cizinci jsou zcela na blízku . . . Poznává je.

Maryna a horní správec.

Mne si oči . . . ano, je to jen klam vykypěný jeho rozčilením . . .

Nyní jsou jen krok od něho.

Nebylo možno více pochybovat.

Harvat snaží se vykřiknout, avšak hlas zadrhl se mu v hrdle. Nohy pod ním klesají. Jeho tvář dotkla se země a proud teplých slz studu a lítosti pramení se z jeho očí. Jinovatka obalující trávu studí jej do tváře.

Povstává těžce a rozpomíná se. Pozvolna se mu jasní v myšlénkách. Nyní chápe vše. Ony podivné úsměvy svých soudruhů v den svého povýšení. Potácivé poznámky Zarylovy. Cizí pohled svého dítěte. Vše, vše je mu nyní zcela jinak osvětleno. Láska k Maryně zastiňující obzor pečlivě ukrývaných klamů, mizí a dostavuje se zuřivý záchvat po odplatě.

Přemýšlí, přemýšlí. Je dosud noc, ale rozžhavené zraky Horvatovy vidí ji lépe než září dne.

Spěšně se vrací. Dá se do běhu a dostihuje dolu právě v chvíli, kdy Maryna s Landštejnem zachází do správcova domu.

Znovu se rozmyšlí. Spletenina nejrůznějších plánů rozbaluje se mu v myšlénkách.

Konečně se rozhoduje.

Má jediný právo být soudcem!

VIII.

V pravém křídle správcova obydlí kmitá se slabá záře. Matouš vplížil se do chodby. Zná tento dům zcela dobře. V přízemí nacházejí se kanceláře a v prvním poschodí obydlí správcovo.

Po dřevěných schodech vystoupil do prvého a jediného poschodí. Z klíčového otvoru vyrůstal klíč. Za dveřmi bylo té chvíle ticho, alespoň se tak naslouchajícímu zdálo. Vichr příliš hlomozil okny i veřejemi špatně upevněnými. Matouš se přiblížil a zvolna otočil klíčem. — — — Škrtne zápalkou. Objeví se modrý plamínek, ale shasne ihned. Zápalky jsou příliš vlhky. Po několikráte opakovaném pokusu záblesk slabě zlatého světla ozáří prostor. Harvat pozoruje, že dvéře od půdy jsou otevřeny. Nahluchlá služka Landštejnova nebyla nikdy příliš úzkostliva o majetek svého živitele a pána.

Dřevěné chatrné schody skřípají pod Matoušovou nohou a rozrušují jej. Chladná rozvaha jej opouští, je potřebí, aby soustředil všechny své síly.

Pod trámovím krovu tísní se staré, nepotřebné kusy nábytku, domácí nářadí a nepřehledná masa beden při všemožných případech upotřebovaných.

Mstitel se zastaví a naslouchá. Stane uprostřed mlčky a bez hnutí. Zdá se mu, že zaslechl smích.

Takový života plný smích, tolik usvědčující z rozkoše, jež tam hýřila pod ním, za tenkou stěnou podlahy-stropu. Zná jej, ten zvonivý, rozjásaný smích, v němž jakoby splétaly se miliony nedokončených písní, motivů, započatých melodií, končících rázem akkordem polibků.

Zná jej, zná . . . . . .

Matouše opět spoutaly vzpomínky.

Jak mnoho jich oživilo náhle celé ponuré podkroví! Sešly se k němu a září svými jemně utkanými oděvy, v nichž vlní se jejich mlhovitá tělíčka s velkými, rubínovými srdci.

Smích z dola, půdou dušený, zní jasněji.

Postavy vzpomínek znovu se množí, světlo vyzařující z jejich postav osvětlilo již celou půdu a všechny blíží se k Matoušovi, svými výraznými pohledy vypravují kus jeho historie, oživují v něm památky dávno zapadlé, na něž již dávno, dávno nevzpomněl . . . . .

Znovu je všechny přijímá tak jak mu nabízejí zlato svých historií a náhle Harvat pochopuje, jak mnoho, mnoho přinesla Maryna do jeho života za prvních let jejich společného žití.

Pocit vděčnosti za ony okamžiky rozproudil se celým jeho nitrem. Mnoho z toho co jím dříve zmítalo a bouřilo, klidní se a mimovolně vítá myšlénku, která odpouští vše pro upřímnou krásu několika radostně vznešených chvil.

Smích se znovu ozývá, kolem je plno záře a Matouš zvolna přisvědčuje vnucující se mu myšlence, splývající s hudbou vzpomínek a mizící v ní jako jiskřivý pohled věrných očí uprostřed rozsvíceného dne . . . . . .

A náhle smích zmlká, vše zmizelo a Matouš opět osaměl uprostřed beden a nahromaděného haraburdí.

Vzpamatuje se ze své ztrnulosti.

— Co chtěl vlastně činiti? — Rozpomíná se.

— Ano! Zahřát tu bledou slávu svých vzpomínek, ozářiti ji velikou, hořící gloriolou požáru. —

— Ano, ano! Zcela určitě si to připamatuje. Ale ruka se zápalkami nehnutě visí po jeho boku, neschopná činu.

— Proč odpouštěl? — zašeptá přerývaně.

Dodává si odvahy: — Msta! Msta! —

Čeká na odpověď. Cítí však jen, jak duší proniká mu tlumený vzdalující se zpěv vzpomínek . .

— Proto! Pro ty chvíle . . . — Přisvědčuje. — Odpustit, ale sám . . . — Nedomyslí. . . .

Cosi ho vábí do volné krajiny. Někam daleko, daleko, kde vše končí, kde vyrovnává se vše ve věčné rovnováze.

Kvapně vykročí z domu a prchá do polí. Seslábly, bez činu, ale s myšlénkou odpuštění pevně zachycenou.

Rozprouděná noc jej obklopuje. Vichřice ulevila a na nebi leskne se mléčná dráha. Matoušovi připadá, jakoby prchal středem ohromné štoly, na níž leskne se pruh jasnorudku jako roj hvězdnatých včel.

Zastaví se.

Před ním vleče se pozvolna svah kraje. Pod ním v tmě spí město a na pravo rozvěnčují se chumáče lesů, rozmarem přírody rozházených jako veliké kytice, a kdesi níže v Zabořském statku leskne se světlo.

Jako hvězda, klidné, pokojné světlo rozsévající sny v malou vesnici, přitulenou k opuštěnému dolu Drkolnovu.

— Jak jsou šťastni asi ti, kteří rozumí tomu světlu! — myslí si Harvat a vyslovuje s rozkoší: — Svě—tlo!! —

A on . . . . . ?

Té chvíle zdvihl se znovu vítr. Zaskučel a přehnal kouř mraků.

Matouš rozpomíná se na pověst dnešní noci.

— Mrtví! Mrtví! šeptá a zachvěje se. Hlava mu třeští. Tisíce kladiv v ní buší. Nesnese více té bolesti. Chytí se křečovitě za hlavu.

Vítr opět zaplakal.

Harvat cítil prudkou ránu v mozku. Pak bolesti rázem se uvolnily.

Směje se a praví:

— Ne, to je jen vodník, dole v rybníce . . —

Pozoruje, že se stal dětinským, ale je mu při tom zcela volno. Podivno! Bolest sama se překonala. Shroutila se vlastní velikostí!

Nepociťuje více žádného roztrpčení. Vrací se mu klid. Hledí s očima široce rozhořelýma na svah před sebou, který se rozvinuje v netušené velikosti.

Svah!

Myslí si: — kolikráte jsem po něm šel! Zvolna, každým krokem tak prudce snižujícím! Ale dnes! Ano, to je nová, velkolepá myšlenka! —

— Jíti opáčným směrem. Do výše, k horám . . —

Obrátil se:

— Tam kdesi ve tmě vyrostly hory, vysoké, čisté hory — Brdy — a za nimi, za lesy a pohořími široký, nový svět, kam slunce chodí spát. —

Uvažuje:

— Možno opustiti zde vše a jíti. Stále jíti, nekonečně jíti? —

— Lze všechno odpustit — mluví k němu vnitřní hlas.

— Lze odpustit, ale nelze více milovat, — odpovídá mu.

Rozhoduje se.

— Ano, lze odpustit, ale nelze více milovat. Možno zanést svoji bolest někam daleko, někam vysoko nad zatemnělý svah, v široký, nový světlý svět a naučil se zapomínat — v práci! —

Loučí se dlouhým pohledem a pak obrací se vzhůru k horám. Záslona probouzející se noci naposled zastiňuje důlní město s tajemstvím stříbrné přírody i hříchy těch, kteří jí vládnou!

Již se neohlédne. A přece: ještě, ještě jednou . . Smutně se rozednívá. Na nebi blednou hvězdy. Štola přírody pukla. Vichřice uletěla do jeskyní. —

A mezitím, co za Matoušem Harvatem mizí zvolna vše, co miloval a čemu žil, v zadu za sv. Horou rozlétá se zlatá sláva tisíců zářících křídel úsvitu . . .

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

»Má úcta, slečno!« vypravil nesměle ze sebe a uklonil se ještě nemotorněji.

»Dobré odpoledne,« odřekla Zdena lehkým, poněkud zmateným hlasem, jenž Cyrilovi připadal tak jako líbezná hudba.

Paní Remešová dobře vycítila rozpaky Cyrilovy.

»Prosím, usaďte se, tak jako doma,« řekla mu vlídně, odsunula mu židli a skoro ho posadila. Klobouk mu vzala, odložila a posadila se naproti němu.

»Nepřekážím snad?« uznal Cyril za vhodné omluvit se, utkvěl na Zdeně a zkoumal, jaký udělal dojem.

»Nevím, proč byste překážel,« odřekla Zdena s podivným úsměvem, jemuž Cyril neporozuměl.

A přece jej úsměv ten zradil. Soudil přec, že platí jemu a proto jej včasně oplatil.

Paní Remešová záhy vše pochopila, a proto chtěla odvésti Cyrila na jiné cesty.

»Jak je to dávno, co jste od nás odešel, Cyrilku?« otázala se jasným, upřímným hlasem.

»Bude šest roků,« odřekl Cyril.

»Běží ty roky! Což vám! Vy mladí nevíte, jak ten čas utratit. Ale já stará, rok s rokem zdá se mi kratší a kratší,« rozhovořila se paní Remešová a rozkývala hlavou, až se ji chřestivě zachvěly náušnice.

»Vy vždycky naříkáte, mami,« řekla Zdena.

Cyril se ohlédl za tímto hlasem, ale úsměv jeho se ztratil. Splašil ho Zdenin zamyšlený a zvážnělý obličej.

»Vy mladí ničemu nevěříte. To je nevděčné pokolení. Jak se jen rozletí do světa, zapomínají. Kolik jsem já se nastarala nejednou o ty studenty, ale jak odejdou z domu, už ani nepřijdou, nevděčníci. A vy též, Cyrilku — nevzpomněl jste si,« pravila s výčitkou podešlým úsměvem paní Remešová.

»A přece bez studentů nemůžete být,« odřekla Zdena.

»Už to mám v krvi starat se o ty chlapce. Mám z nich radost a někdy i trampoty — to jináč není,« pravila paní Remešová.

»Byl bych už přišel, ale co já už — sedlák. Mám hlínu na botách — abych se netlačil do města,« povídal Cyril a zkoumavě zbystřil sluch.

Zdena pohlédla měkce na něho.

»Což pak vy — sedlák, vy jste jak menší statkář. Máte sedm tříd, pěkný majetek, můžete se každému podívat do očí,« pravila paní Remešová, netuše, jak vděčně přijal Cyril její slova.

»A proč jste nepřišel se slečnou sestrou?« řekla mu Zdena.

»Nevím, co je s ní. Nechtěla ani do divadla,« odřekl Cyril.

»Na ples by mohla v neděli. Vždyť nikam nevyjde — a vy ji necháte zahlušit v dědině, ani byste ji do města neuvedl,« pravila Zdena s jemnou výčitkou.

»Řekla, že nepůjde nikam — a také jistě nepůjde. Divím se, je tomu rok už, smutek přešel, a pořád ještě nezapomněla,« omlouval Cyril sebe i sestru.

»Jak pak se jmenuje?« vzpomínala si paní Remešová.

»Milka,« připomněl Cyril.

»Ah, Milka, ano. Jí se nedivte, Cyrilku. Děvče déle cítí než vy mužští. Ale měl byste ji uvésti do světa, nezanedbat ji. Děvče je způsobné,« pravila paní Remešová.

Ze síně ozvalo se hlasité klepání. Vrzly dvojí dvéře a vešel Balcar ustrojen jakoby k procházce, v zimníku, v rukavičkách. Lehce pokývl hlavou, odložil klobouk, sundal obratně rukavičky, pozdravil se s Cyrilem a podal mu hladkou svou ruku.

Cyril se uklonil a lehce se zarděl.

»Kde jste tak dlouho?« řekla mu Zdena s netrpělivým pohledem.

»Byl u mne kolega Stavěl a zdržel se u mne až dosud,« omlouval se Balcar s nahnutou hlavou a s úsměvem, jenžto hned odzbrojil Zdenu.

»Zdá se, že sanice pouští,« řekl, obrácen k Cyrilovi.

»Zdá se, kameny trochu se potí,« odřekl Cyril.

»Kdyby raději nepouštělo,« pověděl Balcar, usednuv mezi Zdenu a Cyrila.

Paní Remešová vstala a odešla do kuchyně chystat svačinu.

»A já bych radši už měla jaro,« oddychla Zdena a na mysl přišly jí procházky polem a lučinami, plnými kvítí.

»Aspoň abychom na ples dojeli na saních,« pověděl Balcar.

»Přijdete na ples?« tázal se Cyrila.

»Nevím,« pokrčil rameny Cyril.

»Ani sestřičku nechce vzít,« žalovala na něho Zdena.

»Vám by slušelo stýkat se s městem. Máte svá studia a lidi k sobě najdete snadně,« povídal Balcar.

»Však, myslím, beztoho praštím tou sedlačinou a půjdu do světa,« odřekl Cyril rozhodně.

»A to by nebylo dobré. Tak jste nejsamostatnější člověk na světě. Jste sám sobě pánem, nad vámi nestojí nikdo. Nevíte, co jsou to studení dozorci, bručiví chefové a hašteřiví kolegové. Jste sám a na vlastních nohou. Kdyby to bylo možno, snad bych s vámi měnil,« povídal Balcar, lehce přitrpklým hlasem.

»No, ráda bych vás viděla za pluhem anebo s kosou,« řekla mu Zdena s úsměvem, který měl za účel oslabit jeho tvrzení.

Zdá se mi přirozenější tráviti život uprostřed přírody, nežli celé dni škrabat ve smradlavých kancelářích,« pověděl Balcar s mladistvým zápalem.

Cyril se přidal na stranu Zdeninu.

»Ale to okolí — člověk v něm zleniví, zprách-niví na duchu,« odřekl Cyril.

»Proto se musíte držet nad okolím a hledat živější styky. Vám je to možno,« pověděl Balcar.

Cyril naslouchal, hleděl na Zdenu, na Balcara, a bloudil mezi nimi tak jako labyrintem.

Paní Remešová donesla buchtu a kávu a pobízela k svačině.

Cyril přisedl ke stolu s ostychem. Balcar mu dával přednost a vedl si obratně, se vkusem při jídle, že Cyril se podivil, jak možno jemně vzíti buchtu do dvou prstů a podati ji s lehoučkým pohybem k ústům. Pohyby ty ho zrovna svá-děly k nápodobení, jak přirozeno, nešťastnému. Cítil se poražen Balcarem i v těchto tak nepa-trných věcech.

Po svačině zvedl se Balcar a řekl k Cyrilovi ze slušnosti: »Nechtěl byste s námi na pro-cházku?«

»Děkuji,« odřekl Cyril, »projdu se beztoho zpáteční cestou.«

Hlas jeho se trochu zachvíval, leč nikdo toho nespozoroval.

Balcar oblékl zimník, navlékl rukavičky, Zdena se ustrojila a přišpendlila si ke vlasům baretový svůj klobouček. Na tvářích obou těch lidí roz-tával úsměv, jakoby jeden druhému úsměvem pravil: dnes se budeme procházet sami.

Cyril se teskně zadíval na Zdenu, jakoby se s ní loučil pohledem.

»Na ples přijděte ale se sestrou!« řekla mu Zdena veselým, žvatlavým hlasem, který se sladce rozplýval ve sluchu Cyrilově.

»No ovšem, přijdete, pravda. S bohem, uvi-díme se,« řekl Balcar a podal mu ruku a rovněž i Zdena.

Cyril je provázel očima, až posud maje v ruce své zvláštní, chvějící pocit z doteku Zdenina.

Paní Remešová ohlédla se s mateřskou zá-libou za Zdenou a přisedla blíže k Cyrilovi. Zdržela ho až ku setmívání. Už chtěl kolikrát vstáti, ale ona ještě ho zdržela novou a novou otázkou. Zajímala se o něho, o sestru, o jeho zemřelé rodiče a s živým zajmem poslouchala jeho vypravování. A on, chudák, mezi tím bloudil za Zdenou a za šťastným Balcarem, jenž se teď procházel městem, bavil Zdenu a těšil se jejím úsměvem, jejíma očima, kterým neviděl rovných. A na dně jeho duše ulehal mučivý, žárlivý pocit, jehožto s nikým nemohl sdělit.

Na soumrak vstal a poděkoval se paní Reme-šové.

»Na ples přijděte oba, nezapomeňte,« řekla mu ve dveřích, podala mu ruku a vyšla s ním do předsíně.

Cyril sešel pomálu po schodech a stanul před domem, rozčilen, popleten a pak se vzchytil tak jako vítr a běžel domů, jakoby pod ním ho-řela půda.

VI.

Cyril přišel domů s mlhou v hlavě. Myslel, že toho dne všecko se rozhodne — a zatím byl ve větší, trapnější nejistotě nežli před několika hodinami.

Milky nebylo doma. Odešla do školy na be-seda. Cyril byl v jizbě samoten. Usedl za stůl a sbíral v paměti všecko, co byl zaslechl u paní Remešové, ale ani tou cestou se nedobral pravdy. Věděl, že všichni byli k němu zdvořili, laskaví, ano i Balcar, a proto marně snažil se zodpově-díti sobě tu dráždivou otázku: může-li míti naději? (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FR. VONDRÁČEK:

STRACH.

Tak někdy v duše hlubinách,
jak zvony rozhoupané
by bily teskně na poplach,
a nitrem zvuk jich vane. —
To kdesi v duše tmách
se ozval strach.
Já cítím každý zvonů vzmach,
jak srdce jejich tlukou —
jak duše prchá za svůj práh
se žhavou svojí mukou.
Tam v nitra mého hlubinách
tak zvony teskně biji na poplach
a hučí: Strach! Strach! Strach!

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Pokračování.)

Když u mne býval — on byl důstojník — já si lehla na divan a on naproti mně na druhý divan a já mu dala pod hlavu ze své postele polštář a řekla jsem: Pubi, odpočal si! A když vstal, maminka nesměla se dotknout ďoliku v polštáři, když jej dávala zase do postele, a právě na to místo vytlačené jeho hlavou já pak v noci položila svou hlavu — a tak mi bylo krásně! — On měl při sobě takovou vůni gdoulových jablíček — já nevím, byl-li to parfum, asi nebyl. — Sotva odešel od nás, zavřela jsem okna, aby neprchla ta jeho vůně ode mne. To byl můj první milenec a zastřelil se.«

Zuzanka se ulekla a lehce vykřikla. Fanynka se zasmála.

»Já bych radši byla mrtvá,« řekla Stanislava temně — »já tady nezůstanu.«

»To je snadné —« vztýčila se na loži zase Fanynka, »ale pojď, a dej mi dříve hubičku, pojď, pojď.« —

Vyskočila a objala Stanislavu a přissála se měkce a dlouze na její rty.

»Ani zrcadlo tu není, je to hloupé, viď!« švitořila Fanynka. Měsíc svítí a já tak ráda se dívám do zrcadla, když nemám šaty!«

Zuzanka plakala. Dívky se utišily. Ale Zuzanka celou noc nespala. Cítila v duši, jak večer světlo nad zahradou zfialovělo, když klekání sladkými údery srdcí se rozzpívalo. Ach, slyšela až sem svatou Trojici, Václava, Marii a Mikuláška . . . Rozeznala svého milého Mikuláška . . . Připadalo jí, že vidí celý život ležící před sebou, velikou zahradu plnou fialových záhonů divných květů, které zvoní, zvoní, odzvánějí až duše usedá, až duše se zahaluje v ty teplé fialové mlhy a mizí v nich jako umlklý, ztracený tón smutného zvonu.

Vzpomínala si na ptáčníka na Tržišti, jak v klecích vězní tesklivě žvatlající sýkorky, čížky, stehlíčky, zvonky a jiřice.

Umiňovala si, že odtud uprchne. Ne, není možná tu setrvat! Co by tu dělala? Ví už dost. Ví, že je kleslá, hříšná. Všecky ty práce zde — to draní peří, žehlení, to bílé, škrobené žehlení naplňovalo ji hrůzou. Raději zahyne hned, nežli zde setrvat.

Říkala si, kam všady půjde, co učiní, jakoby skládala poslední vůli o velikém bohatství.

V kapesním šátku měla do uzlíčku zatočené peníze. Dávala si je v noci opatrně pod hlavu, protože myslila na babičku, která žebrá u kostela sv. Mikuláše pod zelenou bání.

Ráno první vstala. Lstivě, nepozorována hodila klobouk k plotu sousední veliké zahrady. A zašla pak dolů k snídani. Malá Boženka stála u vodovodu a zase ručičku drobnou držela na kohoutku. Princ zase stál pod muškí a pil tiše ronící se vodu. Dívky se shromažďovaly ku práci.

Zuzanka odběhla. Zahrada nalévala se pupeny . . . Růžová záře slunce blýskala šedivými, zarezavělými ratolestmi keřů.

Zuzanka sebrala svůj klobouk, přelezla plot a běžela cizí sousední zahradou dolů, dolů.

Míjela skokem záhony černé a nakypřené, čekající na tulipánky a šafránky a hyacinty. Zahradník se za ní ohlédl a zavolal, ale ona ubíhala, ubíhala dál cizí zahradou. Srdce jí bušilo jako na poplach a nohy se jí třásly zděšením, že za ní volají, že jí nadběhnou, že Princ zaštěká a chytne ji za šaty. Pane Bože na nebi, mívala také sny o útěku s olověně těžkýma nohama. Ach, že ještě její nohy ve bdění jsou tak pružné a rychlé!

Už byla venku a běžela ulicemi, jakoby byla spáchala krádež. Až dole v městském parku se zastavila a sklesla na jednu osamocenou lavičku nedaleko bílých, bílých bříz.

Tam stála dvě malá pětiletá děvčátka. Něco si povídala o dlouhých šatech s vlečkou. Zuzančino srdce pomalu, pomalu se utišovalo.

S určitou jasností vrývalo se ji okolí do rozechvěné duše. Viděla pána těžce jdoucího, opírajícího se o hůl a uvědomila si jeho podobu, jakoby to byl její otec. A slyšela, jak děvčátko vedle ní mluví:

»Co děláš, když jsi bita?«

»Pláču,« řeklo druhé hnědovlasé.

»A co když jsi hubovaná?«

»A z toho já si nic nedělám,« ohrnulo rtíky děvčátko . . .

»A já mám takový veliký hřích, a něčeho je mi líto, ale hříchu necítím,« říkala si Zuzanka, zavírala oči, aby se podoba malířova zjasnila před ní, a šeptala si krásná slova.

Zvedla se a běžela parkem, kde se trousili lidé.

Někdo vedle ní řekl: »Vždyť je veliký pátek.«

Zuzanka opakovala: »Veliký pátek . . .« a pak řekla: »Ať . .«

Oči se jí zamlžily, ale rychle setřela slzy. A pocitila závratnou radost, že uprchla z ústavu. Probleskla slza jejím srdcem a usmála se smutně: »Nebo přišel syn člověka, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo.«

Běžela ulicemi rozsvícenými lahodným jarním sluncem. Chvat lidí, hluk vozů přerývaly chvílemi její myšlenky. Došla až ku břehu řeky, k samému mostu. Otevřel se před ní známý drahý obzor Hradčan a Strahova. Ostrovy zelení zavlažené, tou první nadýchnutou zelení vrbiček, houpaly se na modravé řece. Přešla kus po Železném mostě a schovala se za první pilíř; tam dál, asi — uprostřed mete Pepíček, sklání se k prknům mostu a hladí svým koštětem odstávající třísky, jakoby česal vlasy milé bytosti. Před ním stojí šedivá kára. A tak

celé dny tam přechází a mete a hladí most, popisuje most svými umdlenými křivkami. A Pepíček miluje most, jako druhý domov.

Zuzanka stála ukryta za pilířem a dívala se na něho a nevěděla, proč se tak vroucně a smutně na něho dívá.

Pomalu zamyšleně vracela se na nábřeží a spěchala k Malé Straně. Řeka byla roztouženě modrá jako pruh odcházejícího nebe. Zuzanka kráčela po Kamenném mostě špalírem svatých a světic, kteří se temnili v ponurých obrysech na pobledlé modrosti nebe. Zuzanka se křížovala před každou sochou. A všichni svatí rozestavení po zábradlí mostu jako němé processí dál a všude po římsách chrámů a domů, jakoby se němě uklaněli, všecka okna kostelů zářila průsvitnou sladkostí, věže se zatřpytily zelení starých tyrkysů. Cibulky na kostele sv. Josefa a sv. Tomáše třpytily se zlatem, křivky střech a portálů se rozplesaly zpěvnými, pozdravy a věže tenké a malé, snivě zakřivené, mohutné, závratné, stály jako princové a princezny nad drahým městem, do něhož se Zuzanka vracela. Bylo jí jako uštvanému poutníku, přicházejícímu z místa pokání po mnoha letech k rodnému domu. Úzkostlivě vešla do známé šeré úzké ulice a zmizela v domě »u Ježíška«. Jistě že se tmavou chodbou blízko Pepíčkových dveří až ku schodišti s kulatou zvonicí třpytí skrytá záře milostného Jezulátka, tak pozlacené světlo tam tajemně svítilo. Veběhla chvějíc se do dvorku, sklonila se ku příčce černé kolničky pro klíč, — ach opravdu — byl tam jako vždycky.

Babička dobrá stojí u vrat kostela — a klíč ze zvyku vložila na obvyklé místo. Zuzanka vešla domů. Uchvácená, přemožená klesla na pocuchaný slamník, kde v bezesných nocích se zmítala, kde plakala pro maminku a pro tatínka, kde třásla se strachem, když slýchala ohnivá kola bezhlavého kostlivce a šeptavé kroky zazděné jeptišky. Rozhlédla se po světnici — a začala se svlékat. Vyhledala své staré šaty a všední černý klobouk a převlékla se. Nové drahé šaty uložila na slamník, kde spávala. Do jejích kapsičky dala kapesník, v němž byly zavázány všecky peníze.

»Sem už se nevrátím,« řekla jakoby se na loďce zakolísala. A sáhla si na diamantové náušnice. Chvíli přemýšlela. Pak stáhla náušnice, rozvázala uzlíček kapesníku a k penězům je vložila.

Otočila se, zastavila — a vyšla.

Proběhla dvorkem, neviděna nikým. a odcházela Umrlčí ulicí. Ubíhala, ubíhala dál, dál, k jednomu jedinému známému drahému domu, kde bydlel malíř. Chvěla se strachem a hrůzou. A už stoupala po schodech vzhůru, vzhůru. Cítila v rukou slabost a třesení.

Je to odvaha — přijít prchající, ale přeříkávala si znovu, co mu řekne: »Budu vám sloužit, budu vám sloužit.«

Nenastaví ruku o almužnu citu. Ale zjevoval se jí vysoký vánoční strom a připadalo jí, že jde rozsvítit na něm nesmírná světla, tisíce světel pro všecky lidi.

Stála už před dveřmi atelieru. Oddychovala, jakoby se měla zadusit. Konečně zazvonila . . .

Známé, teplé kroky zašuměly. Jeho kroky! Otevřel. — Užasl:

»Ty?« řekl překvapen, »pojď dál! Co se stalo?«

Mlčela a šla za ním.

»Co tedy? Poslali tě domů?«

Ona pořád mlčela.

V atelieru bylo plno zlatých paprsků a teplo tiché, lahodné — — a nějaká kresba sličná začatá s tolika vášnivými křivkami, až srdce vykřiklo.

Zuzanka tiskla pěstě a nedovedla začít mluvit.

A konečně řekla tvrdě, poděšeně s ohromným přemáháním: »Budu vám sloužit.«

Díval se na ni a nechápal ji.

Kolem velikého skleněného okna létali holubi a chvěl se jejich cukrující hovor.

»Proč jsi šla z ústavu?« zeptal se a mávl divně rukou.

»Utekla jsem, nemohla jsem tam zůstat,« vyhrkla jako přemožená zápasem.

»A kam jsi dala nové šaty? Všecko?«

»Doma jsem je svlékla.«

Zavrtěl hlavou a zakýval hlavou, přiblížil se k ní a řekl: »Vidíš, Zuzanko, byl jsem u tvé babičky, je to chudák starý a těžko už vše chápe, ale ten tvůj Pepíček Pečený má srdce a rozum — on — víš, co řekl? Že by si tě vzal k sobě a staral se o tebe. Jeho sestra se provdá, on zůstane sám. Vlasu by ti nezkřivil, živil by tě a vychoval by tě v řádnou dívku. Pomáhali bychom mu. Co tomu říkáš? Jdi tedy domů, jdi k Pepíčkovi a on už tě přijme, on to myslí vážně a srdečně. Škoda jen, že nesetrvala několik týdnů tam . . . . Což ti to bylo tak těžké?«

Zuzanka bledá poslouchala a ztrnulýma očima hleděla chvíli do jeho drahých očí, pak sklopila oči bolestnou tíhou. Viděla oknem dole v domečku s taškami jako rybími šupinami na opryskalé pavlači holčičku se zavázaným očkem. A na zdi té staré pavlače byl vykreslen uhlem veliký panák.

Zuzanka utkvěla na něm zrakem a šeptala tak, že malíř neuslyšel: »Chtěla jsem vám sloužit.«

Díval se na ni plný soucitu: »Nu, což tomu říkáš?«

Oči se jí rozevřely modrostí tichých jarních podlések a zvedla je oddaně k němu. Zaplakala náhle, svezla se na kolena, objala jeho nohy jako tenkrát, když ho v noci následovala. Hlava její padla těžce k zemi.

Dotýkala se rty jeho nohou. Jejím tělem rozzpívala se krev, jakoby se rozsvěcela v nová slunce. Líbala jeho nohy. Zdráhal se a zvedl ji prudce k sobě.

»Ale dítě« — řekl přemožen a bylo mu, jakoby měl zaštkat.

Přivinul ji k sobě a políbil její rozptýlené zlaté vlasy. Ulekl se, jak její srdce prudce bušilo. Pohladil ji a posadil na nízkou pohovku.

Zvedla se bledá a sklonila hlavu, usmívala se šťastně.

»Tak půjdeš domů, viď, a Pepíček tě bude chránit, spolehej docela na něho . . . a všecko bude dobře: uvidíš — a budeme zase malovat tvou hlavičku . . .«

Usmála se a podívala se tiše a oddaně. Vedl ji ven — a zavřel za ní dvéře. Domníval se, že ji utěšil, ale útěcha každá je jako truchlivá labutí píseň skonu.

Odcházela zmateným, uvadlým krokem. Srdce ji bolelo a umíralo. Bloudila jako zmatená ulicemi a náměstíčky, kde mezi kameny vyrůstá bledá travička, kde se portály paláců otvírají a zavírají, jakoby procházeli duchové, kde kroky její mluvily jakoby šel někdo s ní, nebo za ní.

A na Petříně zahlédla první kvetoucí mandloně.

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

ZAVRAŽDĚNÍ CARA PAVLA I.

Děsné zprávy o násilném převratu v Srbsku vyvolávají vzpomínky na dny, v nichž podobným způsobem byl zbrocen trůn krví, aby státnímu stroji byl dán jiný směr. Proto je snad purpur barvou panování, že tak ostře připomíná krev — jež hřídele státních mašin tak často zvlažuje . . . Málokdy však způsobuje násilí takový hnus jako vraždění, jehož svědkem byl právě Bělehrad . . .

Zavraždění cara Pavla I., samodržitele nezměrné Rusi, bylo do nedávna zahaleno tajemným šerem. Zejména nebylo dosud jisto, nevěděl-li syn jeho, potomní Alexandr I., o přípravách k strašnému tomu dramatu, jehož byl svědkem příšerným měsíc v noci 11. března r. 1801.

Roku 1901. odhalil clonu z tohoto zločinu nejdříve Šachovský v Petrohradském »Historickém Poslu«, dokázav, že od počátku spiklenci proti caru Pavlovi I. byli jednoho mínění, že nutno odstraniti panovníka smrtí. Proto v čas byl nejvěrnější jeho pobočník, kozácký plukovník Grusinov, z Petrohradu vzdálen a v Čerkasku popraven.

Roku 1902. byla vydána z pozůstalosti knížete A. Lobanova-Rostovského, kdysi ruského vyslance ve Vídni, studie, která objasňuje situaci neobyčejně ostře. Poněvadž knížeti byly přístupny tajné archivy státní a jeho jiné odborné články těší se ve světě vědeckém zvláštní vážnosti, nutno věřiti každému slovu. Současně publikované memoiry kněžny Lievenové a prince Eugena Würtemberského studii Lobanovu zajímavě ověřují. Konečně touže dobou vydány poprvé zápisky ruského senátora Veljaminova-Servova, v nichž přípravy k útoku na carův život a vražda sama vylíčena s neobyčejnými podrobnostmi. Vše pojal v knihu o předmětu tom professor Th. Schiemann v Berlíně.

Počátek spiknutí způsobili hrabě Nikita Petrovič Panin, admiral de Ribas a anglický vyslanec lord Withworth, jemuž by se bylo málem podařilo za vlády Kateřiny I. ukouti spojenství Ruska a Anglie proti Francouzské republice. V tom však carevna zemřela a Pavel I. ujednání zmařil. Withwort měl původně, a to již roku 1799. plán, prohlásiti Pavla I. za šílence. Ale roku 1800. došlo k roztržce v Anglii, Withwort byl odvolán a skoro současně zemřel admiral de Ribas.

Týmž časem stal se hrabě z Pahlenu vojenským guvernérem v Petrohradě. Zakusiv v nejhojnější míře rozmarů nevlídného cara, ocitl se tak logikou událostí mezi spiklenci, do jichž řad přivedl později různé vynikající osoby, zejména jenerála Bennigsena.

Dle zápisků senátora Veljaminova udál se útok takto:

V čele spiknutí stojící osoby — skoro vesměs vojenští hodnostáři — pokoušely se zajistiti si gardové pluky, což se nechtělo dařiti. Teprve po velkém přemlouvání získal velitele Preobraženského pluku tělesné stráže carovy, Talysina, hrabě Panin. To bylo koncem roku 1800.

Avšak ke skutku stále nedocházelo. Až Pavel I. podivnou náhodou uspíšil věc sám. Car totiž dověděl se o spiknutí a zuře hněvem povolal k sobě Pahlena. »Víte, co se stalo roku dvaašedesátého?« zahřměl naň. Myslil tím na zavraždění svého otce cara Petra III. »Vím, veličenstvo!« odpověděl Pahlen srdnatě. »Víte, oč se jedná dnes?« »Ano!« »Proč nic proti tomu nepodnikáte? Víte, kdo je mezi spiklenci?« Pahlen vyňal list a ukázal carovi seznam všech súčastněných. »Také já jsem mezi nimi,« dodal směle. »Jakže?« »Jak bych jinak mohl je stopovati, jejich plány zvěděti?« »Zatkněte ihned všechny, vsaďte je do želez, uvrhněte je do pevnosti, pošlete je do Sibiře!« křičel Pavel, rudna v obličeji. »Veličenstvo, dovolte, abych přečetl seznam. Tu jsou jména vaší choti, obou synů, obou snach, jak je mohu zatknouti bez výslovného rozkazu vašeho veličenstva?« namítal drze Pahlen, a hned předkládal caru úkaz, kterým se mu dávala moc zatknouti carevnu, uvrhnouti velkokněžny do kláštera, careviče s bratrem do pevnosti, a vyhnati, ano i popraviti jiné osoby ve spiknutí zapletené.

S tímto úkazem spěchal pak Pahlen k careviči. Pak ovšem po nějakých úvahách rodinných bylo ujednáno, že musí býti Pavel ihned s trůnu svržen.

Ráno dne 11. března 1801. dosáhl Pahlen i toho, že Semjanovský pluk byl z carského paláce odstraněn a stráž svěřena Preobražencům. Kolem 11. hodiny v noci sešli se spiklenci v bytě jenerála Talysina v přístavku u zimního paláce. O půlnoci dostavil se hrabě Pahlen.

Ani nesmeknuv, otázal se, je-li vše připraveno, a když vyslechl, že ano, dal povel: »Ku předu!«

Všichni se odebrali do Michalského paláce, kamž také Preobraženský pluk spěchal. Do zámku dostali se lehce, poněvadž na dané znamení byly jim spuštěny padací mosty. Pahlen odebral se nejdříve k ložnici carevnině, kdež v předpokoji vzbudil dvorní dámu a usednuv k ní na pelest, vylíčil ji, co nastává, a zároveň jí nařídil, co má vykonati, aby carevna Marie Feodorovna nezpůsobila předčasný povyk.

Mezitím spiklenci pokračovali ve chmurné pouti své palácem. Protože jim stráž všude vzdávala čest, poručili, aby vojáci v tomto postoji zůstali. Tím je udrželi nejlépe v kázni. Před ložnicí Pavlovou vyskočil husar, tasil zbraň a bránil přichozím vstoupiti k carovi. Jeden ze spiklenců šavlí mu roztříštil rámě. *)

Když car zaslechl povyk přede dveřmi, seskočil s lože — avšak v rozčilení nemohl najíti dveře k tajným schodům. Proto vlezl do krbu. V tom vešli spiklenci. Několik minut hledali ho marně, když v tom měsíc vrhl světlo za stínidlo u krbu a to přímo na cara. Ihned ho vyvlékli z úkrytu a jali se mu líčiti ukrutnosti, kterých se za své vlády dopustil. Car klekl a úpěnlivě prosil o smilování, nabízel se podpisem stvrditi, že své jednání úplně změní. Někteří jali se mu činiti různé potupné návrhy — ale Bennigsen učinil tomu přítrž zvolav, že sem nepřišli pro zábavu. Nikolaj Subov udeřil na to cara zlatou tabatěrkou do spánku, což bylo začátkem dalších ran.

V tom jala se carevna bušiti na dvéře. Subov velel, aby byla odstraněna. Alexej Tatarinov sevřev Marii Feodorovnu, toliko košilí oděnou, v náruč, odnesl ji do její ložnice.

Car klesal pod nesčíslnými ranami, ale smrt jeho přivodil teprve Argamakav. — Sňal šerpu a kličkou z ní učiněnou Pavla uškrtil . . . . . .

Ze zápisků Viljaminových vysvítá, že dobromyslný carevič Alexander pouze se domníval, že bude otec jeho donucen odstoupiti.

Spiklenci však zabezpečili si dokonale, aby nástupci trůnu nemohlo se podařiti, kdyby v posledním okamžiku napadlo mu přispěchati otci ku pomoci. Jenerál Uvarov s pěti důstojníky osudné noci obklopili Alexandra a mocí jej zadrželi, když — tuše, co se asi děje — chtěl si proklestiti cestu do Pavlovy ložnice.

Když Uvarov Alexandrovi otevřel dveře — vyváděl již cara. *Jatarinov.*

*) Tento vojín později dostal za odměnu v Petrohradě dům za 50.000 rublů.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Tímto číslem končí třetí čtvrtletí týdenníku MÁJE. Vážené odběratele — pokud list neobjednali v knihkupectvích — žádáme o zaslání předplatného do administrace MÁJE v Praze, Štěpánská ulice čís. 67.

Z Máje. V poslední schůzi výboru oznámil Alois Jirásek, že mu není možno přijmouti členství v dramatické komisi Máje. Zvolen místo něho Jaroslav Vrchlický, jenž volbu přijal. Mimo to zasedají v komisi té: Ignát Herrmann, F. X. Svoboda, Karel Šípek a Václav Štech.

— **Redakce Máje u Svatopluka Čecha.** Svatopluk Čech opustí svoje zátiší v Obříství, kam uchýlil se před sedmi lety. V hezounkém příjemném domku, obrostlém šťavnatou zelení, z jehož oken rozevírá se čarokrásná vyhlídka na luka a bujnou, přímo pralesovou vegetaci Ouporu, hledal a našel básník vytoužený odpočinek, bezprostřední styk s přírodou, kterou tolik miluje a kterou tak úchvatně umí líčit. Nyní odtud odejde, což jsme zjistili při zvláštní příležitosti. Redakce Máje, (spolek náš básníku mnoho vděčí a jeho členové často a častokráte putovali do Obříství na táčky, jež jsou a zůstanou nejmilejšími a nezapomenutelnými vzpomínkami každého z účastníků těchto výprav,) pojala totiž úmysl, básníka v Obříství navštíviti a plán také provedla. V neděli, dne 14. června t. r. časně z rána vydala se výprava s Jaroslavem Vrchlickým a Frant. Škem Heritesem v čele na cestu. K nim přidružili se Dr. Jiří Guth, Antonín Klášterský a JUDr. R. J. Kronbauer. Družinu tuto očekával na nádraží v Neratovicích Václav Štech, jenž dlel právě se svou rodinou v Libiši. Ubírali jsme se k Štechovům do Libiše a pak kolem řečiště starého Labe, jehož báječné partie Engelmüller mistrovským svým štětcem zachytil, krajem pohádkově krásným a romantickým, jehož úchvatná scenerie nás každou chvíli překvapila novým a novým obrazem, k němuž jsme v duchu volali paletu nejlepších našich krajinářů. Zlaté květy stulíků hoří tu jasným květem na tiché hladině a bílé, jako voskové lekníny plovou tu na širokých, zelených lodičkách. Ticho pralesa je tu a příroda tu zrovna hýří svou tvořivostí. Tudy Svatopluk Čech rád chodívával a zde mnoho a mnoho hodin produmal. Minuli jsme přívoz na Štěpáně, minuli zámeček a bystrým krokem pospíchali jsme k Obříství, jež zatuleno je v bujnou záplavu zelena. Konečně stanuli jsme před hezounkým domkem, čistým a útulným jako klícka. Otevřeli jsme si malá, zahradní vrátka a vešli tiše a nepozorováni do zahrádky, v níž jako lampiony svítily krvavě rudé a jasně růžové květy pivoněk. Nad nimi na vysokých a štíhlých keřích rozevírala se poupata růží v nádherné stolístky. Stojíme ve skupině a pozorujeme nejzamilovanější zákoutíčko básníkovo, v němž vlastní rukou všechno vypěstoval. Vidíme v pozadí přístavek, pořízený z Národopisné výstavy, pod ním stinnou a lákavou poustevnu, schůdky, vedoucí k obydlí básníkovu a všichni pojednou chápeme a všichni rozumíme, co tu Svatopluka Čecha lákalo a co ho tu dovedlo na tolik let připoutat. Vrchlický stojí tu jako očarován, ruce má založeny na prsou a oko jeho bloudí po malounkém tom ráječku, v němž druh jeho samotu a klid hledal a našel. Do smrti nezapomenu na tu chvíli, kdy jsme stáli na prahu Čechova zátišíčka a nikdo z nás ani promluviti si netroufal. Zahrádečka jako dlaň, domeček jako z cukru, ale všecinko jako mušlička zavinuto v roztomilý, přepůvabný celek. A ta vyhlídka! Na luka je vidět.. pestrá skupina lidí se na nich hemží . . . vůně sena zaplavuje kraj . . v pozadí je vidět listnaté lesy a z par vystupují modravé linie horských předbořníků.

Nikdo netuší, že jsme zde. Jdeme tiše, jakobychom se octli na místě posvátném. Přichází nám vstříc bratr a sestra básníkova. Vlídně nás vítají a srdečně vybízejí, abychom šli jen dál . . . Vstoupili jsme do salonku básníkova — stojíme tu zase ve skupině, jako před chvilkou dole v zahrádce — upíráme zraky svoje ke dveřím. Slyšíme rychlé kroky a slyšíme milý, srdečný hlas. Svatopluk Čech se objevil na prahu. Rozpřáhl ruce a běží k Vrchlickému. Básníci letí si do náručí. Dívají se sobě do očí, tisknou si ruce . . . a Svatopluk Čech radostně volá: »To je milé, to je radostné překvapení . . . « Vítá se srdečně s milým druhem svým Heritesem, tiskne ruku všem ostatním. Svatopluk Čech znamenitě vypadá. Krásná jeho hlava kvete zdravím. Rozhovořili jsme se, Čech se živě vyptává, my pochvalujeme mu jeho koutek a tu Čech sám začal o tom, že se hodlá přestěhovat. »Je mně líto,« řekl, »že musím s tímhle se vším se rozloučit . . . ale není jiné pomoci. Schází mně styk s Prahou a toužím po něm. Vyvolil jsem si kouteček v bezprostředním sousedství s Prahou . . . Vyhlídka z oken mého pražského bytu mne upoutala tak, že jsem zatoužil po tom, někam se skrýt do středu toho, co jsem viděl a co se mně tolik líbilo. Malý domek se dvěma světničkami jsme si našli — je u něho krásná, velká zahrada a do Prahy není daleko.« Básník rozhovořil se o svém novém sídle s nadšením. Prozatím nehodláme prozradit, kam se Svatopluk Čech přestěhuje. Ještě není všechno provedeno a neradi bychom básníkovi naděje jeho a radost zakřikli. Pobyli jsme půlhodinky a vešli na zahrádku . . . . . Čech byl v rozmarné náladě. Z návštěvy měl upřímnou, srdečnou radost a ubezpečoval, že byl jí mile překvapen a do opravdy potěšen. Redaktoři Máje poděkovali mu za přízeň listu prokazovanou a poprosili ho, aby na list i na dále svými pracemi pamatoval. Znovu a znovu jsme se s básníkem loučili a ještě, když už jsme venku před zahrádkou stáli, kynul nám Svatopluk Čech usměvavě na rozloučenou a volal »hodně brzo na shledanou«. Byla to asi poslední návštěva členů Máje i redakce naší u Svatopluka Čecha v Obříství. V létě bude asi již ve svém novém sídle u Prahy. Proto snad nebude nám zazlíváno, že jsme naši pouti za básníkem věnovali těchto několik vzpomínek, které zůstanou vždy svěží a nevadnoucí v našich duších. —r.

☐ **Belletristé a Svatobor.** Výbor spolku Máje jednal často o tom, že belletristé, jsouce odkázáni toliko na Svatobor se žádostmi o podpory ke studiím a cestám, nepoznali výhod toho, že vznikla akademie na vědeckou literaturu třemi čtvrtinami svých fondů pamatující a belletristům jenom desetinou téže částky přístupná. Proto uloženo bylo členům výboru Máje, aby vhodnou cestou snažili se zlepšiti postavení belletristů a konečně ustanoveno bylo, aby na valné hromadě Svatobora tlumočil stesky pronešené náměstek předsedy Máje, Václav Štech. Vylíčili jsme správně, jak tomuto poslání tento zástupce jediného střediska belletristů vyhověl. Na jeho slova přinesly odpověď Národní Listy. Musíme říci, že v literárních našich rozporech již dávno nepronesly se námitky tak důstojným, věcným a klidným způsobem, jakým v řečeném listě nepodepsaný, ale nám známý autor o záležitosti té pojednal. Tuto bílou vlaštovku ovšem nepustíme z hnízda, dokud jí k peruti nepřitkneme odpověď vysvětlující stanovisko a stav českých belletristů v této věci. Učiníme tak v příštím čísle.

╪ **Plzeňský epilog.** Slušnou formou vylíčili jsme stav věcí plzeňských, zvláště přihlédnuvše k poměrům a stavu nového tamního divadla. Na místě informoval se o všem předseda našeho sdružení. Je pochopitelno, že se nešel ptáti do tamních pivovárů ani na radnici ani k panu dru Sedláčkovi, jehož z ptačí perspektivy mohli nezasvěcenci — také my jsme k nim patřili — pokládati za vůdce opposice, v kterémžto slově ozývá se časem něco, co se může nazvati libozvukem. Tento pan doktor Sedláček odpověděl neobyčejně duchaplně. Napsal, že zástupce našeho listu chválí Plzeň, protože se tam zadarmo na radnici a v pivováře napil chmeloviny a protože chce získati ředitele Budila, aby hrál jeho kusy. Kdybychom jali se ubezpečovati, že náš delegát s nikým z obecní representace nemluvil a pivovár ani neviděl, snižovali bychom se — neboť k vůli lidem takového tónu se neodpovídá — nanejvýše bychom mohli uvésti, že právě to devítiletým nezištným snažením způsobil Václav Štech, že divadelní ředitelé musejí se u spisovatelů dnes již o kusy ucházeti a ne naopak. Chmelovina pak, zejmena chmelovina darovaná a Václav Štech jsou věci od sebe tak vzdálené jako plzeňský pan doktor Sedláček a žurnalistická slušnost. Po přečtení jeho útoku na náš list mohli poznati i omezenější čtenáři — ba i odběratelé jeho neomaleností, že tento »vůdce« je na poslední zastávce. Ovšem nemůžeme nepoznamenati, že je Plzeň v jedné věci opravdu pozadu. Takovou »žurnalistiku« již před patnácti lety totiž vymetali z městeček pět hodin cesty od železnice vzdálených.

— **Výstava umění pro dětský věk**, pořádaná v »Umělecko-průmyslovém museu« pražském, těšila se v těchto dnech pozornosti pražského obecenstva a četné návštěvě. Od švabachem tištěných »vypravování pro sslechetnau mládež« z počátku minulého století až po nádherné publikace prvních nakladatelů pražských z posledních let, vypravené s luxem a jemným vkusem, — vše pozoruhodnější, co bylo u nás vydáno pro děti, najdete tam urovnáno v chronologickém postupu. Tedy exposice bez odporu zajímavá a poučná. Rovněž tak vás zaujmou vyvěšené originály illustrací dětských knih, zvláště historické obrazy Stan. Hudečka a Václ. Černého, řada roztomilých drobotin Mikuláše Aleše atd. Z ukázek cizích povšimnete si v první řadě maleb Bilibinových k »ruským skazkám«, o jichž vydání v českém překladě pro nádherné illustrace jednalo se už několikráte, ale k němuž dle všeho hned tak nedojde, dále všimnete si několika knížek polských a politujete, že slovanského není tu více a v lepším výběru. Ovšem víme, že pořadatelstvo razíc nové věci v Praze cestu, muselo překonati veliké nesnáze a překážky. Ale je to zajímavá ukázka, že se na naše děti pamatuje již ve světě umělců a že dnes již nebude dovoleno předkládati dětem všecko, co do rukou často zcela nepovolaných přinese náhoda. Umělecko-průmyslové museum, které nehlučnou prací, ale intensivní a ne-

umdlévající pomáhá vychovávati a poučovati v oboru umění, vykonalo výstavou tou záslužný čin.

— V. Hynais: Výběr prací z let 1891—1901. Z grafické společnosti »Unie« posláno na umělecké tržiště naše dílo, které by mohlo býti pýchou každého i nejšťastněji žijícího národa. Nejenom proto, koho na veřejný soud staví, ale i proto, jakým způsobem vydává svědectví umění čistého, vysokého a nanejvýš jemného. Básník nepřekonatelné opony našeho Národního divadla, s níž denně hovoří k tisícům prostředky před ním u nás neznámými, koná tímto dílem návštěvu pod české krovy — návštěvu, po níž zůstane vůně, záře a jakási svatost v duši citlivého člověka. — Vypravuje se v kterési pohádce o víle, která zůstavila zlaté sledy něžných prstů, kdekoli se jimi dotkla čistého místa. Takové stopy zůstávají po Hynaisovi pro nás zejména v Národním divadle a v pantheonu musea království Českého. Až z nás všech, kdož dnes tajíce dech noříme se pohledem v tyto odlesky Hynaisova ducha, bude přehrštle popela, a lidé jiných názorů, odlišného způsobu žití, snad i sytící se šťastnějším ovzduším, zírati budou na tato díla, budou míti týž čistý požitek, jakým i my omládáme před nimi dnes. A to proto, že je v nich pravda. Všechno to zosobňování určitých pomyslů děje se prostředky tak přirozenými, tak dokonale lidskými, že je tím vkouzleno do Hynaisových děl věčné mládí, věčná současnost, nepomíjející odlika skutečnosti. Diváku se zdá, že by sám tak a nejinak musel vypovědětí štětcem, co cítí — a v tom vězí právě tajemné znamení umělecké dokonalosti. — Před obrazem »Zimy« nikomu na příklad nemusíme vyprávěti, co Hynais povídá. Kolem spících bříz — havrany obletována — nad sněhem s fialovým florem stínů vznáší se postava s povadlými stonky máku. Zadívejte se jí do těch skleněných očí pod vlasem ostrostí barvy už znepokojujícím. Pomyslíte-li si, že by Vás políbila tato žena horečně zrůměněných lící, jistě věříte již, že byste ustydli na těch jejích rtech. A přece je to žena krásná — mladá — nepochybné svěžesti. Ale v tom jejím oku, v těch růžích na líci, v tom nebezpečném koutku sevřených rtů sídlí mráz — číhá smrt. Takovým obrazům je určena nesmrtelnost! — »Unie« v nádhernou tuto knihu shrnula díla nejrůznějších oborů Hynaisova tvoření. Vilímovy reprodukce pojistily diváku, jehož zrak nedoletí plnou ostrostí k stropům musejním, jemuž různé galerie, královská lože — ba snad i Národní divadlo jenom pro vzácné chvíle náhody je přístupno — pojistily všem, kdož chtějí se kochati z čisté krásy v klidu svého domova, požitek vzácné ceny. Není to obyčejný tuctový »prachtwerk« jehož lipská vazba určena je na pospasy prachu salónů a parádních pokojů — je to sváteční dílo — svátečního obsahu. — Slovem provází K. B. Mádl tyto snímky Hynaisovy tvorby. Činí tak způsobem, který svědčí, že šel v Hynaisových stopách s láskou náruživého milovníka. Obraty velice šťastnými vyličuje — neplýtvaje nijak lacinými zdvořilostmi — jaké místo Hynais zaujímá svým dílem v naší české škole malířské a v jakém poměru je k umění vůbec. Ale na některých místech mu stéká tu s péra mnoho cizojazyčnosti, proti níž bychom se neozvali, kdyby Mádlovi napodobitelé dle starého přírodního zákona, z těchto ojedinělých kazů nevyvozovali pro sebe pravidlo. Čteme v tomto díle na příklad: »V dobách typisace a literarnosti, v časích galerijních napodobenin tíhnul k realistní individualisaci.« »Jeho oko má nesmírnou potenci vystihnouti — — zvažitelné diference tonu se stejnou akuratesou.« »V nich jeho objektivismus — — jeho čistá suverenní kresba a rozkošná nuancovanost tonů slévají se v obraz lidského zjevu zrovna matematické harmonie.« »Principy Manetovy a všech světla lačných impresionistů v nich přerozovaly svoji eruptivnost.« Četba cizích děl zavádí snadno k takovýmto přílišnostem — Mádlovi někteří nohsledové vytvořili již pro umělecké své zprávy z takových vyčteností tak neladný volapük, že je na čase upozorniti na tyto zjevy. — Nejsme úzkoprsými brusiři, kteří by se bránili přílehavému a nenahraditelnému slovu, — ale nesmíme připustiti, aby se nám pro články o umění plodilo něco takového jako byla latina středověkých mediků. Nanejméně je toho třeba tak bystrému spisovateli, jakým je K. B. Mádl. —*ech.*

— Vášeň a osud. Něco hravého a nadychaného je v této Svobodově knize, zejména v první, nejobsáhlejší a nejlepší první povídce. Připadá mně jako ty jeho kresby, jež v rozmarné chvíli a pro potěšení svých přátel maluje. Je v nich něco z jeho tvorby spisovatelské. Svítí barvami a vydychují ze sebe pravou přírodu. Povídka o lehkém srdci je akvarelem, bravúrně nahozeným. Pilířem povídky je přelétavý motýlek, panáček dobře situovaný, maminkou zhejčkaný, jehož mladé lásky, prchavě krátké a nejasné, rozvinuje autor v jejich vzestupu a sestupu zrovna se zápalem. Je to skutečně zajímavá figurka ten pan Jan Nápravník, jehož všechen život byla pestrá, někdy až ohnivá strakatina dojmů veselých i hořkých. Autor z města přestěhoval si ho do lázeňského zákoutíčka někde pod Krkonošemi na jazykovém rozhraní. Popisné partie jsou tu velmi šťavnatě podány. Několika větami dovede Svoboda naskizzovati krajinu. »Kopec, stojící za údolím, zakrýval vysoko západní oblohu. Temeno bylo travnaté. Na levém hřebenu stál řídký, západem prosvícený a protrhaný smrkový les.« Vidíš krajinu jasně před sebou. Svoboda zúmyslně se netřistí v takových chvílích, kdy čtenáře někam uvádí. Detailuje teprvé potom, když už máme celkový obraz, pojem o kraji v duši. Tlum osob postaví na svou šachovničku a sehraje s nimi nekombinovanou, ale pěknou partii. Jeníček se zapaluje hned po svém příchodu. Celý ten process proletí duší čtenářovou jako světlý paprsek. Cítíš a víš z celého založení figury, že nová láska Janova za několik hodin zvadne, ale zrovna ti lahodí lehoučkost, s jakou autor její rychlý vznik líčí. Jsou to mladí lidé se šťastnou letorou. Nemůže tu vzniknout žádná tragedie. Jeníček přeletí od jedné ke druhé, která tu zastupuje jaksi princip odplaty. Jeníček totiž narazil. Zamotal se do osidel naivní Sirénky, jejíž srdce se soužilo jen potud, pokud nedosáhlo obdivu, po němž se mu zastesklo, ale samo nebylo nikdy láskou sevřeno. Čím více mužů ji milovalo, tím byla veselejší. Nemučila jich úmyslně, když si je podmanila, neboť nestála již od této chvíle o nic — zde končila její radost, ale byla jim vděčna za obdiv. Svoboda při tom svým perem maluje klidně dál. Nepíše

tragedie . . . píše povídku o lehkém srdci, nechce nikoho zarmoutit. Takový milý, hřejivý přísvit otepluje drobnou tu kroniku lásky, že ti je při čtení tak milo, jakobys na sluníčku seděl a se vyhříval. Proto se ti zdá, že se nadpis knihy přesně nekryje s novelou. Za to obě hesla plně vyzní z ostatních prací, zejména z poslední (»U stržených mostů«), z vesnické tragedie (»Kačena«) a z prosté historie defraudantské (»Setník Vocel«), kterou obvinul autor sice pěkným rámečkem, ale těžkou atmosférou závěru až tísnivě čtenáře dusí. Bravurní kousek je skizza »Poštvaná vášeň«. Třeba že tu a tam autor až nápadně, ba nepřirozeně líčí kočího Strnada, jehož neurvalou vášeň krásná paní poštvala, drží celou věc rychlý spád příhody, jejíž závěr je proveden pevnou rukou. Démonický charakter prostého zavilce postihuje výborně autor dvěma větami ve chvíli, když vjel s kočárem do zpěněných vln. »Strnad padaje ve víru vod k hlubině, ucítil, že se mu namotaly kolem vysokých bot její sukně. Blesk radosti mu svitl duší.« Svoboda vybral tu řadu prací v jeden ze svých nejlepších celků. Všechny mají společnou znamenitou vlastnost — jsou psány s junáckou vervou a výborně se čtou. Knize, kterou vydalo nakladatelské družstvo Máje, dobře svědčí Wiesnerův titulní obrázek, na němž dominuje postava ženy krvavým květem obvinutá. Za hlavou její daleký obzor s těžkou náladou zčeřené hladiny se rozevírá. Květ hoří těsně u těla krásné ženy a za ní tajemný horizont číhá na svou oběť. Motto knihy: »Pochopila jsem, že všechny lidské skutky jsou proviněním« vane z roztoužené postavy, jež smutky přištích dnů nejasně tuší. *r.*

— **Alois Škampa: Poslední květ.** Jsou čtenáři, již vášnivě milují umění a jeho vzrůst, již přistupují k uměleckému dílu s vřelou touhou nalézat v něm vysoké aspirace, vystopovat tu silnou svéráznost s potencí dávat, co tu nebylo, dráždit novými akcenty, a co bylo, podávat daleko stupňovaněji, zmnoženěji a s množstvím nových odstínů, čtenáři milující neohraničenost uměleckého díla, kde plno nových cest myšlenkových i citových naznačeno se zřejmou výzvou, aby si je razil čtenář sám a rozradostnil se spoluhledáním a spolunalezením jich. Čtenáři, pro jaké nepsal Škampa tuto svou knihu. Jeho kniha jistě adressována jest čtenářům druhým, již hledají v umění jen občerstvení a útěchu, a neptají se po tom, zda někdo již promluvil tak před tím, čtenářům, již v uměleckém díle chtějí mít vysloveny nejvíce jen sebe, svůj stesk i jas, již chtějí jíti cestou známou, do níž se pohodlněji vpravují. Ti rádi sáhnou ke knize této a jistě v ní udomácnějí. Najdou tu dva prvky milé, jež vždycky zahřejí, přírodu a lásku, a právě, že methoda, jakou zde zpracovány tyto prvky, je nenová a známá, přijmou je vděčně, jakoby nedovedli přijmout zcela nové a ostře odlišné jich zpracování. Brzy se zaujmou o básníka, jenž se vzácnou upřímností vykládá svoje dobrodružství vniterné, prožívané při vnoření se do těchto dvou lidských záhad, zaujmou se o ten tichý stesk a o tu jemnou a mile tklivou melancholii jeho, v níž smutně doznává svou passivnost, svou nesmělost a životní plachost a jakousi abstinenci plných rozpoutaných životních forem, pro niž nalezl pěknou parallelu jeseně a zimy a tak vtiskl si své knize nejpřilehavější charakter. Ano, jest zde příroda, ale neklokotá tu její nejvýš vypjatá síla, netriumfuje její majestát, zde již vše jen doznívá, zde jsou konce jejích hostin, plíží se tu stesk jejího konce, — podzim a zima. Je v tom stesku mnoho krásy, mnoho barev a záře, ale cos navečerního a cos z nadcházející noci se vším plíží, její poledne tu nebylo. Ano, jest zde láska, ale opozděná, s tou smutně sladkou příchutí a zamlženým a vzdalujícím se právě jásotem, jenž má parallelou zase jenom — podzim. S náladou podzimu se stotožnil básník a kontrastoval ji s náladou jara, již má duše ženy milující, pobíhá v myšlenkách mezi dvěma těmito poly, definuje jich poměr, ale zase v té definici znamenáte, že tu slunce nebylo. Rozlomenost vším vládne, nevíte, zda tu je radost pravdou víc či bolest, kolísání, nepevnost, jako ten den podzimní, jenž neví, zda jeho rozjásané ráno plačtivý večer nezlomí. Jakési tragické rozcestí, na němž v písni pěkně vysvítila svůj jas básníkova osobnost. Když odkládáte knihu tuto, řeknete si, že jež pro spontannost projevování se, pro svůj deskriptivní, duši a přírodu dobře zachycující ráz nemusí býti — květem posledním. *—afrik—*

♡ **Královský Vyšehrad** je jistě zajímavou částí Prahy. Kdysi skvělé sídlo prvních českých králů, zpustnul pomalu, když zejmena bouře husitské ztroskotaly vše, co tu bylo nejlepšího. Podhradí pokleslo na bídnou vesnici a nahoře zbyla jen vysloužilá citadela, kapitulní chrám sv. Petra a Pavla, residence kanovníků a památný hřbitov, v němž spí tolik slavných českých hlav. V stavu nejzanedbanějšího městyse připojil se Vyšehrad první ku Praze jako VI. čtvrť . . Je to kus Staré Prahy, hodně staré. Dlouho byl — jak říkali občané — Vyšehrad »zanedbáván«, t. j. nedotkla se ho moderní spekulace. Dnes je jinak. Dlouhé řady odporných nových domů, pravé hrůzy zednické a štukaterské architektury vyrostly v starých i nových ulicích, jimž ustoupily rozlehlé a výnosné zelinářské zahrady . . . Do nových domů přistěhovalo se nové obyvatelsto, malí úředníci, sluhové, drobní řemeslníci a všecky ty vrstvy, jež hledají laciné byty blízko středu města. Ti velice promísili dosavadní typické obyvatelstvo Vyšehradu: plavce, kteří by zasloužili si celou literaturu, dělnictvo a různé chudáky, kteří živí se prodejem rybiček, precliků, řetkviček, roznášejí »eretriku«, »plico-siloměry« a pod. Proto nevyvinul se tu ještě společenský život, roztříštěný zatím v několik kroužků od sebe oddělených, a roztylovaný blízkostí divadel a jiných zábavných míst ve středu města. Nad tímto kvasem nového obyvatelstva trčí starý Vyšehrad jako anachronismus. Dříve byla kapitula středem života a neomezeným vládcem Vyšehradu. Dnes ztratila všechen vliv. A tak, odříznuta od života věnuje se zušlechťování zbylé državy. Po dvouleté stavbě vztyčily se nové dvě věže, bílé a ušlechtilé, připomínající zřejmě bezpodmínečný purismus zesnulého svého autora. Tyto dvě věže mají však svůj cenný malebný účin. Jsou vhodným pendantem věží svatovítských a uzavírají velmi harmonicky čarovné panorama Prahy, jež otvírá se z obou nových mostů kamenných. Na vyšehradské stráni zřídila obec rozkošné sady, pod nimiž zahlédnete rumiště tunelu podolského, kterým bude Vyšehrad osvo-

bozen ze starého zaklení. Příroda opět přemožena člověkem. Nebude to tak zlé s tunelem a novou silnicí, jak se původně myslilo. Tunel vezme Vyšehradu mnoho starého, ale přinese mu mnoho nového. Toho starého je tu ještě dost a nebude toho skoro škoda. Staří »Vyšehraďáci« říkají dosud, že chodí »do Prahy« . . . A za teplých jarních nedělí je hlavní ulice vyšehradská plna tisíců, kteří spěchají osvěžit se procházkou »za bránu«. Jindy je tam velmi mrtvo. Ale až bude tunel, osiří i stará důležitá silnice táborská i její brány — »elektrika« doveze vás tunelem kus světa až do skutečné přírody, hezčí než fádní pláň pankrácká . . . *E.*

SMĚS.

⁂ **Jubilea v Rusku.** Po nepřílišjásavě vyzněvším jubileu 200leté památky novinářského tisku rozepisují se ruské listy šíře o dvou současných jubileích vítězného realismu v malířství, který se poutá ke jménům Iljy J. Rěpina a Vasilja D. Polěnova. Právě prchlo čtyřicet roků, co první větší obraz těchto dvou souputníků v umění i v životě došly pozornosti širšího obecenstva a kdy k nim i kritika počala pohlížeti jako ke zjevům pozoruhodným. Tenkráte vyšli oba mladí malíři z petrohradské akademie, Rěpin syn chudičkého kozáckého otce, Polěnov dítě vlivuplné rodiny šlechtické, velmi se milující a oba společně usilující o zjednání práva svým snům. Praví se, že Rěpin už jako 16letý jinoch maloval překrásně svaté ikony sedláčkům a jen tím si uspořil na cestu do Petrohradu. Polěnovův otec naproti tomu, byv znám jako vyslanec na jih se slavným Ivanovem, na radu téhož poslal syna na další vzdělání. Na Ivanova skutečně také Polěnov nejvíce navázal: jeho obrazy ze života Kristova v Palestýně staly se proslavenými. Ostatně i činnost geniálního Rěpina je u nás velmi dobře známa a oceňována. — Co se týká výše zmíněného jubilea: v minulých dnech bylo tomu právě 200 roků, co vyšel v Moskvě první ruský časopis. Rozumí se, že toto zajímavé jubileum zvířilo ruský tisk měrou náležitou a že zejména v obou střediskách literárního i uměleckého života — v Moskvě totiž a v Petrohradě — sestavilo se komité k důstojné oslavě jubilea. Podnět vyšel v Moskvě od Bibliografické společnosti, v Petrohradě od Spolku bibliologů a v obou případech byli zástupcové ruského periodického tisku hrubě opomenuti. Nakvašení z toho vzniklé bylo konečně jakž takž utlumeno a slavnost skoncována společným banketem, na němž padlo několik zajímavějších návrhů (pensijní fond, asyl pro žurnalisty sestárlé, žurnalistická vysoká škola atd.), z nichž, bohužel, žádný nemá zajištěnu budoucnost pro roztříštěnost názorů. Celkem vyznělo jubileum dosti chabě přes velkolepou ideu, kterou oslavovalo, ba dokonce bylo nazváno ruským tiskem »smutným jubileem«. Nesjednocenost, nelaská a nevraživá nájezdnost různých táborů a jejich zastanců zasvitla v plném světle. *S.*

⁂ **Proslulý tragéd Mounet-Sully** uspořádal v Římě, jak jsme se již stručně zmínili, se svojí společností dvě pohostinská představení »Oidipa krále« a »Purkrabích«. Výborný umělec byl v hlavním městě Italie skvěle uvítán. Časopis »Italia« uspořádal na to pak na počest hostovu banket, jehož se zúčastnil výkvět uměleckých, literárních a politických kruhů římských. Kníže Colonna, starosta města, proncsl první pozdravný přípitek, geniální Novelli slavil Paříž, která vždycky vřele vítá vlaské umělce, a Mounet-Sully připíjel přátelským stykům obou národů. To bylo všecko velice pěkné, ale hůře bylo o samých představeních. Obecenstvo zachovalo téměř mrazivou reservu a možno říci, že umění Mounet-Sullyovo setkalo se v Římě s neúspěchem. Hlavní vina na nezdaru přičítá se tomu, že jeviště divadla »Valle«, kde francouzská společnost vystupovala, je příliš malé a těsné, takže hra nemohla se náležitě rozvinout. Ale i ve stálém zaujetí italské veřejnosti proti Francii a v lecčems jiném hledají se příčiny chladného přijetí vynikajícího francouzského umělce. Ale zdá se, že důvody jsou jiné, bližší a přirozenější. Poněkud pathetická rhetoričnost a akademické, skulpturální posy francouzského divadla jsou asi valně vzdáleny a cizí žhavému, temperamentnímu umění vlaské scény a v tom je asi vše . . . *—ý.*

⁂ **Nález starořeckých rukopisů v Egyptě.** Při archeologických výzkumech v troskách náhrobního chrámu krále Ne-voser-ra blíže Kahyry, z roku as 2500 let př. Kr., objeveno také pohřebiště z doby novější, chudobné hromadné hroby s chudičkým obsahem. Rovněž chudobné byly hroby z doby ještě pozdější po r. 700 př. Kr. Avšak část tohoto pohřebiště byli vyhradili Řekové usedlí v Abusiru. Přijali způsob pohřbívání Egypťanů, avšak navzdor mumifikaci jsou rakve a věci do hrobu uložené řádu řeckého, ba částečně i z Řecka dovezené. Rakve jsou dřevěné, zdobené soustruhovanou perlovkou a pomalované řeckým ornamentem. Mezi nimi ležela hrubá dřevěná rakev tvaru mumiového, »obnošená«, jež již dříve byla sloužila k tomuto účelu. Těsně při ní nalezen nejznamenitější předmět veškerého nálezu — papyrus, obsahující »Peršany« Timothea Miletského, či vlastně větší část tohoto hlavního díla básníka, jenž žil kolem r. 400 př. Kr. Doposud bylo známo toliko několik veršů toho básníka, oslavovaného po mnohá století, jichž jiní užívali jako citátů. Věda, zejmena jazykozpyt, metrika a literarní historie budou míti z tohoto nálezu hojný zisk. Papyrus tento, pocházející bezpochyby z doby mezi r. 290 a 330 př. Kr., jest považován za nejstarší řecký rukopis, zachovaný až na naše dny.

⁂ **Divadlo v Italii** nenalézá stále svého pevného útulku, v němž by mohla býti činohra systematicky pěstována. Je ještě v dobré paměti pokus Ermete Novelliho, aby zřídil v Římě podobný činoherní ústav, jaký má francouzské divadlo v »Domě Molièrově«. Hrozný úpadek Novelliho »Domu Goldoniho« nedal na sebe dlouho čekati a nyní odchází znamenitý herec vůbec z Říma, aby pohostinskými hrami na Východě získal svých 200.000 lir, které jej stála »casa di Goldoni«, která ani v prostém »teatro di Valle« nedovedla zaceliti jeho rány. Podnik Novelliho zabila zajisté v prvé řadě netečnost obecenstva, kritiky, země, dvora a všech činitelů, kteří by se konečně měli vážně zasaditi alespoň o jediné stálé vlaské divadlo,

ale také Novelli má svůj podíl na úpadku, neboť repertoir sestavovaný pouze vzhledem k jeho osobě ze všech možných literatur nemohl přece dáti vzniku vlaskému národnímu divadlu! Eleonora Duseova chystá se na uměleckou pouť do Německa, Hollandska a Anglie; avšak nové drama d'Annunziovo »Malatesta« provede poprvé v Paříži, již v červnu a nejspíše v divadle Sary Bernhardtové. Ermete Zacconi uspořádá pohostinské hry ve Španělích a Portugalsku a zůstane prý na cestách po celý rok. Tina di Lorenzo a a Flavio Andò mohou počítati ještě aspoň na plný rok společné umělecké práce. Virginia Reiterova založila si vlastní společnost, jejíž řízení převzala na popeleční středu, kdy jak známo počíná nový rok vlaských divadelních společností. —ý.

∴ **Operní ceny v New-Yorku.** V žádném světovém městě neplatí návštěvníci divadel tak obrovských cen v opeře jako v New-Yorku. V Londýně jsou často — případ od případu — rovněž hodně zvýšovány ceny divadelní, neboť v Covent Gardenu bývá placeno za loži 480—720 K. V New-Yorku však mnohý milionář, aby uslyšel Calvého nebo Melbu, rád zaplatí za loži obrovskou summu až 9600 K. Roku 1893 vyhořelo tam staré operní divadlo a na jeho místě postaven nádherný »Metropolitan Opera House« za sumičku nějakých 6,000.000 K. Aby byla rychleji špekulantům nahrazena, pronajaty byly nádherné lože divadla; některé za 48.000, jiné za 72.000, některé docela za 120.000 K. Nyní cení se všecky lože dohromady asi na 16 milionů korun a kdyby i dnes byly pronajímány, rádi by podnikatelé příslušné sumy za ně podali. Koupě každé lože poskytuje majiteli plný nárok na premierová představení, ale i záruku pro případ vyhoření divadla nebo jiné překážky v pravidelné hře. Nutno však za ni platiti pravidelný berní poplatek. Tento stanoví se za operní saisonu o 17 týdnech na 14.000 K, za saisonu činoherní na polovici. Loži může však majitel i pronajati — a to děje se dosti zhusta, neboť je mnohdy těžko navštěvovati divadlo každodenně a poptávka po ložích je čas od času značná. Za poslední saisony činil takový nájem za jednu loži v Metropolitan Opera Housu 9600 K za večer. Pronajme-li tudíž majitel podobnou loži na šest večerů, obdrží 57.600 K týdně, měsíčně 969.200 K za saisonu 17 týdnů. I když netrvá saisona plnou dobu, vyplatí se majetníkovi pronájem lože velmi dobře. Podobné obchody daří se i billetářům, kteří zakupují výhodnější jednotlivá sedadla, aby je těsně před představením za vysoké ceny prodali těm, kteří se v čas o lístek nepostarali. Patří k tomu ovšem kus praktické odvahy, která se arci vyplácí. Jeden z podobných špekulantů vypravoval, že získává tímto způsobem často za týden až 4800 K čistého příjmu. —α.

∴ **Tvůrce »tiary Saitafernovy.«** Mnoho hluku nadělal před nedávnem známý padělek překrásné tiary Saitafernovy, jejíž původce, zlatník-umělec Rychumowski v Oděse, byl uznán za nevinna. »Berliner Morgenpost« obdržel o umělci z Oděssy tento dopis: Rychumowki, který pracoval tiaru na objednávku, obývá v Oděse chudičký byt, jenž jest pouze uměleckými drobnostmi okrášlen. Veškery stěny jsou pokryty krásnými náčrty uhlem a křídou, jakož i sádrovými odlitky, které provedli oba vysoce nadaní synové zlatníkovi a jejich rovněž dovedná sestra. Nejkrásnější dílo Rychumowskiho samotna je stříbrný sarkofag, jehož podélná plocha jest ozdobena neobyčejně plasticky vypracovaným reliefem »Průvodu Smrti«. Po devět roků pracoval umělec na tomto díle, které pokládá za svoje chef-d'oeuvre. Jeho pýchou jsou oba synové, jimž kyne dle všeho slibná budoucnost umělecká. Tiara povstala takto: Rychumowski obdržel r. 1895. od očakovského uměleckého sprostředkovatele Hochmanna nabídku, aby tiaru zhotovil. Dal se tudíž rychle do práce, aniž pátral po tom, jaké má Hochmann s tiarou zámysly. Nápisy na ni byly vyhotoveny jistým geniálním, ale alkoholu oddaným ruským učencem. Rychumowski obdržel za všecku práci pouze patnáct set rublů. Hochmann prý přijal také jen 50.000 franků, všecky ostatní ohromné summy rozešly se mezi četné sprostředkovatele mezi Hochmanem a znalci v Louvru. Kdyby nebyli náhodou znalci (ruský archeolog prof. dr. Stern a prof. Furtwängler) shledali na tiaře maličké neshodnosti stylové a chybu v nápise, nebyl by padělek býval nikdy rozpoznán. — Jak známo, odcestoval Rychumowski ihned po odhalení podvodu do Paříže, aby se otevřeně přiznal k dílu, které vyhotovil nevěda k jakému účelu. Jak se dovídáme v posledních dnech, byly mu nabídnuty obrovské summy od jistého uměleckého zlatnického závodu v Paříži, přistoupí li pod vlastním jménem jako společník k jeho firmě. α.—

∴ **O vývoji dětského studia v literatuře** napsal pěkné pojednání Anselm Heine v revui Die Nation. Literatura využívala pozvolna všech možných poměrů a vztahů dětské duše k odrostlému člověku a vynalezla pro tento vztah určité, pevné svoje formy. Dá se tu mluviti o dítěti jako vzoru, representantu, symbolu, motivu a předchůdci člověka odrostlého. Tak náležejí děti zejména moralistnímu románu, novelle i povidce, jako na př. oni roztoužení Pavlové i Virginie, tak nezvykle moudře mluvící Walter Tellové, shakespearovští královští synové, Rousseauův Emil a j. Jakožto symbol vystupuje ku příkladu Ibsenův Malý Eyolf a Goethovo podivuhodné dítě z »Wahlverwandschaften«. Teprve moderní literatura učinila dítě motivem a jedincem platným samostatně, po případě jakýmsi předchůdcem odrostlého člověka, k čemuž nám dobrým příkladem může posloužiti Geyerstamova kniha O bratříčkovi a Komedie manželství, Wassermannův Moloch, L. A. Salomeho sbírka Povídky ze života dorůstajících děvčat a j. v. Moderní autor chápe dítě plně se stanoviska jeho rozvíjející se duše, hledá jeho nejvlastnější a nejvnitřnější pocity docela neodvisle od osudu lidí odrostlých. —α.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Xaver Tejřov: Jarní nálada. Návrat. — Vilém Mrštík: Zumři. — Quido Maria Vyskočil: Svah. — M. Jahn: Jarní přeháňky — Fr. Vondráček: Strach. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Feuilleton: Zavražděni cara Pavla I. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPIRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 26. ČERVNA 1903. ČÍSLO 40.

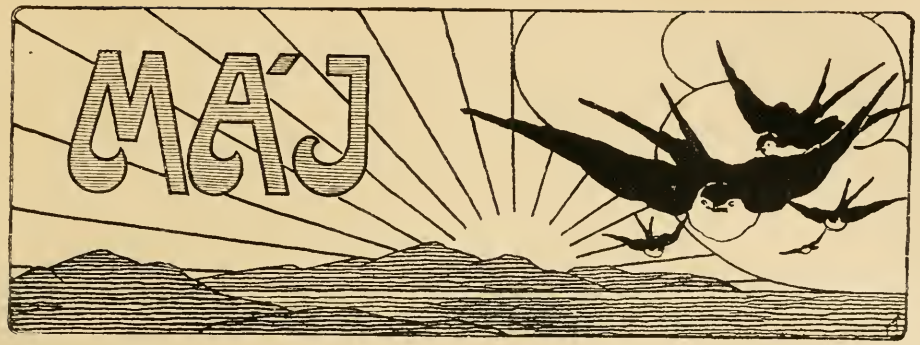

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

Byla to kouzelná hra světla i šťavnaté zeleně velkých, kolébavých kapradin, lodyh vodních trav, svištné bělosti potoka, zurčícího z nádržky přes kameny, stínů vyrůstajících v les. Dále na pasece hemžil se rej mušek, rozléval se tam bzukot překypujícího života přírody.

Nabral na štětec zeleně a maje zuby v dolení ret zatatý, v horečce dařící se práce, jakoby ani nedýchal. Kladl barvy na plátno.

»Dobrá!« zamručel někdy spokojeně a odkloniv se vydechl hloub.

Barevné skvrny splývaly pozvolna v celek, na plátně počal vyrůstati lesní kout zladěný několika stupnicemi zeleně, oživený září slunce i tajem stínů.

»Tu by stříkla rudá skvrna! Takhle Barčina halenka. Koupit si ji dá — ale dostat slotu s sebou na venek — toto!«

Zaklel tiše vzpomenuv zamilovaného modelu, rudovlasé Barči. Divoká, vášnivá touha, nebo spíše žádost zapískla mu hrudí, stáhla mu chřtán. Když opět od své práce vyhlédl a pátravým zrakem zajel v onen lesní kout, kde si přál míti rudou skvrnu, zalekl se, zůstávaje se štětcem v ruce nehybný.

Hle, tam stála, jakoby se tu zázrakem objevila! Nebyla to rudá skvrna, ale něco sněžně bílého — dívčina v měkce splývajícím šatě s graciosním sklonem malé hlavy. —

Viděl běl, onu linii nasazující hlavu v týle a měkkou zlatitost ve tvář spadlých, lehoučkých kadeří.

»Tohle jde v tónu, stafra! — Je to linie!«

Zaraženost muže před neznámou ženskou bytostí podnikla v něm mžikem krátký boj s uměleckou zálibou. —

Záliba zvítězila.

»Postojte chvíli, prosím, nehýbejte se. Jen chvilku, tak —«

Ač slova byla pronesena prosbou, skrýval se v silném hlase přece povel. Trhla sebou, vzhlédla plaše, pak se potutelně usmála, ve tváři jí při tom zamihlo jasně modrým bleskem. To byly její oči.

»Stojím tak dobře?« otázala se, a jakoby jí nezvyklost situace počínala dělat božský žert.

»Hlavu trochu sklonit — tak. Položit pravou ruku na kmen buku. Děkuji, výtečně!«

Učinila, co kázal, ale zasmála se, jakoby byl na ni zabručel medvěd na řetězu uvázaný.

»Mám hrubý hlas, takhle se může řváti na Barku, které se platí.« A smáčeje štětec v běli, dodal hlasem, který sám za svůj nepoznával.

»Odpusťte, slečinko, naskytne se nám málokdy taková stafáže! Jen chvílečku prosím, neunavím vás!«

Chvilka se prodlužovala, jeho zkoumavý pohled přeskakoval z její postavy na plátno a zase nazpět.

»Umí se strojit,« pomyslil, měře záhyby volného roucha i šátku kolem její hrudi volně svázaného. Zlatitému vlasu v týle v uzel svázanému věnoval pohledy zvláště zálibné. Ale modré blesky jejích očí spadaly na bledou tvář. V jemné okrouhlosti jejích tváří nerděla se krůpěj krve.

»Slečinka, taková chudokrevná slečinka, která bezpochyby celé dny se na pohovce válí. Kde se tu asi nabrala sama v lese?«

»Slečinka!« Kladl v mysli na toto slovo posměšný důraz, těše se z toho, že mu horečka práce dodala odvahy přikovati si tento druh ženské bytosti ke svým službám. Neznal téměř slečinek, ale měl o nich nejhorší mínění.

Celá jeho znalost ženského pohlaví uzavírala se modelkami, pradlenami, pronajímatelkami lev-

ných pokojů. Po chvílích neurvale rozkvašených scén, jaké s nimi míval, nastávaly mu chvíle rozumování, ve kterých plně uznával, že by bylo na světě mnohem lépe bez ženských. Ženské byly mu tvorové falešné, lstivé, vypočítavé. Bylo by lépe, kdyby jich muž nepotřeboval. Ale on jich potřeboval, mladých za stafáži obrazů a k lásce, starých ku spravování prádla, praní, vaření i k různým jiným důležitým potřebám života.

Spolehnutí nebylo na žádnou, soudil tak od té chvíle, kdy se mu podruhé provdala matka, nechavši jej otčímem vyštvati do světa, do chladného boje o život. S tíží se zachytil, teprve před nedávnem se narovnal ze skrčeného postavení hladovícího umělce.

Po drahné chvíli lehounce vzdychla a zase jí úsměv oživoval tvář. Rozumný, trochu povýšený úsměv, jemuž nebyl u ženských zvyklý, který jej poněkud pobuřoval.

»Mluvit mohu?«

»Prosím.« — Neznělo to ani pobádavě.

»Jste tu poprvé v naší krajině?«

»Poprvé.«

»Krásná, že ne?«

»Ujde, věru.«

»Nic více — jen ucházející se vám zdá?«

»Ještě nevím, co na ní je — to budu teprve vědět až ji uvidím v dešti nebo v bouři — až budou nad ní plouti oblaka. Ale tuhle ten kout je hezký — a basta.«

Jakoby se hovorem nechtěl dále vyrušovati z práce počínal tiše hvízdat.

Hvízdání pobouřilo zase ji. »Jsem unavena,« sjelo ji táhle a vysokomyslně se rtů.

»Už? — No, ale státi umíte. Odpočineme a za chvíli budeme pokračovat!«

»A to jste si mne tak beze všeho najal za model?«

Přišel poněkud do rozpaků nad touto ostrou otázkou.

»No, když jste se mi tu tak dobře namátla . . .«

»Je nezdvořilý, úžasně nezdvořilý!« pomyslila si, ale pobavilo jí to, bylo to vystřídáním nasládlých zdvořilostí mužů.

»Vy jste dobrý . . .« V hlase jejím bylo plno výsměchu.

»Jsem barbar — neumím se ženskými!« zamručel trochu skroušeně, ale s upřímností která si někdy srdce ženských podmaňuje.

Přiblížila se, postavila se za něj, pojednou tleskla rukama. »To je krásné — je to znamenitě uděláno — Bože vy máte nadání — Bože Tuhle ta perspektiva, ztrácející se v les a tam ten stín jakoby to zrovna vonělo lesním dechem!«

Něco teplého zavznělo jí v hlase, oči přezařovaly bledou tvář.

Poposedl na lesním pařezu, sloužícím mu za židli, pohlédl na ni, vlna radostné ruměně vrazila mu až do čela, jakoby se tímto jejím zvukem nadšení byla mezi nimi navázalo nějaké soucítění.

»Vy tomu rozumíte?« otázal se užasle.

Usmála se nyní matně, usedajíc do trávy.

»Viděla jsem mnoho pěkného na cestách. — Do umělecko-průmyslové jsem také chodila!«

»Světe, tedy kolega, kamarád!« vyrazil ze sebe v krátkém smíchu, ve kterém se vedle dobromyslnosti skrývalo zlehčování ženské práce, vkrádající se v obory práce mužské. »Malovala jste kytičky, zátiší podle methody slečny N.?«

»Chtěla jsem se věnovati figurální malbě.«

»To je těžké, panečku, potřebuje to seriosní studie, není to pro ženštiny!«

»Myslíte?« Nechtěla se s ním patrně přiti. Ale to její slůvko »myslíte« znělo trochu dotknutě. Modrý lesk jejích očí se také trochu zatemnil.

»A k čemu jste se učila malbě, chtěla jste se státi nějakou profesorkou?«

»Nikoli, jen z lásky k věci — a pak z lásky ku vzdělání vůbec!«

»Hm« — podíval se na ni stranou, kosmo, vypíraje jakoby z roztržitosti štětec v nádobce, ze které čpěl terpentýn. »A k čemu chcete být vzdělaná? — Jste taková —« Rozmýšlel se, jak to říci. »I bez toho byste se mužským líbila!« vyrazil.

»A což není na světě jiného nežli se líbit mužským?«

»A co by mělo být pro ženskou jiného?!«

Znělo to tak přímě, přesvědčivě.

Nezdržela se, rozesmála se tichým, tlumeným smíchem, který doprovodil basovým zařehtáním. Projel si rukou vlasy, poposedl, svezl se konečně dolů s pařezu blíže k ní do trávy. »Hle, jak se již kamarádili.« Jeho oči jakoby chtěly sníst tuto štíhlou slečinku. Ale tu ho zarazila pohledem přímým, pátravým, pohledem bez koketerie, ale také bez bázně.

Byl krásný hoch. Přímost a síla leskla se na jeho vyklenutém čele, jež dvěma zákroji vbíhalo v hustý hnědý vlas. Dlouhé řasy vkládaly mu v oči jisté pološibalské mihotání, které odlétlo, když je plně rozevřel, když se do světa podíval tak kurážně, jakoby jej celý chtěl obejmouti.

Ulpěla zrakem déle na jeho plném krku, obrostlém bujným vousem, pod bradou krátce přistřiženým. Nevěděla, že pojednou počíná mu její pohled rozpalovati lehce se bouřící krev. Ale sama se zarazila, zabořila oči rychle do lesní houštiny. Cítila, že musí mluvit o čemsi vyšším, nehmotném.

»Nikoli nejvyšší a nejkrásnější je přece vzdělání, ono člověka nezklame,« zadeklamovala. Ale v tom se zarazila, cítíc, že tak hrozně obyčejnou větu pronáší s odpornou důležitostí, pozbývala rovnováhy. Nyní se začervenala i ona.

»Není vám snad ani osmnáct a jste již tak hrozně moudrá.«

»O nejsem již tak mladá,« usmála se matně ještě všecka zmatená a upřímnost tohoto doznání bojovala jí na tváři se strachem, aby se dále netázal po počtu jejích let. Vznešený klid, posměšný výraz jejího úsměvu se ztratily. Všechno to roztálo ve zmatku, ve kterém počínala rychle mluviti. První vzlétnutí do společnosti, do zábav, plesů, to, co se nazývá dělání furore, to bylo

již za ní. Do plesů, že již nepůjde, že ji to zklamalo, ačkoli hrozně tančila. Ale, že z toho nic nezbývá, pranic, jen pocit prázdna. Na jaře že byla churava, proto že musila trávit dlouhé týdny v klidu. Ale na podzim, až se vrátí do Prahy k strýci profesoru, věnuje se čemusi vážnému, věnuje se dokonale.

»A nyní musím ještě přemýšlet.«

Pozvedla hlavu, zahleděla se do korun stromů.

»Zdá se mi, že musím přemýšlet o tom, co to je život — svět.« Jakoby byla touto větou vyřkla, co chtěla, pojednou se uklidnila. Zmatek byl ten tam, vážnost se jí rozprostřela po tváři. Mluvila někdy moudře jako stará učitelka a při tom jí maně uklouzlo něco dětinného ve slova.

»Myslit o tom, co je svět!« zasmál se opět rozpustile. Bylo mu to hrozně k smíchu.

»Jak pak chcete vědět, co je svět, když neznáte ani mužů?«

»Znám jich dost!«

»Ale jistě jste žádnému nedala ještě ani hubičku a pak chcete vědět, co je život!« A zadíval se na ni pln záliby nyní široce rozevřenýma očima.

Povstala jakoby hadem uštknuta. »Jste nezdvořilý, chtěla jsem mluvit vážně a vy —«

Přimknul rychle řasy.

»No, nebojte se mne — jsem — jsem ženatý člověk!«

»Vy, že jste ženat?« Takové bledé zklamání létlo jí od čela až pod bradu.

Ale nyní se rozlehl jeho smích tak vířivě přihruble, že přehlušil na chvíli melodický hvízdot kosů v lese.

»Ženská, ženská!« pravily jeho rozvířené zřítelnice a hlas jeho zněl neomaleně, an pravil:

»Ošidil jsem vás. Ženat nejsem, jsem dosud k mání. Byl jsem někdy ženat, ale jen na chvílečku; od oltáře si mne ještě žádná nevedla.«

S trhavým pohybem navěsila klobouk s dlouhou modrou stuhou na rameno. Plachost a zděšení pokrylo jí tvář.

»Půjdu,« řekla krátce.

Ale tu i on povstal tak rychle, že převrhl malířský svůj stojan. Sepjal ruce, omluvil se prostě, útulně, jak malý hoch, který chce uprositi zasloužený výprask. Dal jí při tom nahlédnouti v celý dřívější svůj život, nadsazuje při tom skrouženě okolnost, že mu nebylo dopřáno mluviti často se slečinkami, s těmi tvory, které jakoby v této chvíli pokládal za nesmírně vysoko stojící.

Doj al ji zkroušeným pokáním, usmířil ji.

Za chvíli stála zase v pose a když znovu odpočívala na zeleném pažitu nedaleko zurčivého potoku, dozvěděl se i on o jejích osudech.

Byla jedinou dcerou pana nadlesního, bydlícího nedaleko v starém lovčím zámku. Dlouhé zimy trávila v Praze u strýce professora, někdy na cestách s bezdětnou kněžnou, před rokem zemřelou. Toho jara ochuravěla, lékaři jí přikázali naprostý klid. A byl tu klid i ticho v těch jejich rodných lesích, ale bylo tu také tak mnoho samoty. Chodila s knihou po lesích, přemýšlela, toužila po jakési určité činnosti. Někdy přemohla ji touha sděliti s někým své myšlénky.

To bylo vše.

Když se k večeru vracel lesem ke dráze, doprovázel jej její hlas, ten trochu zpívavý, znějící melodickými spády. Cítil vzduch, vanoucí kolem starého lovčího zámku, ve kterém jej pohostili, ve kterém mu dovolili uložiti malířské náčiní. Byl to tak čistý vzduch, tak vznešený, jako jsou čisté a vznešené štíhlé jedle v lese.

— — — — — — — — — — —

Na temných schodech starého domu, v jehož nejhořejším patře se nalezalo jeho atelier, vyhoukla na něj se smíchem Barka a stoupajíc s ním vzhůru vklouzla před ním do dveří. Usedla, natáhla nohy vězící v opotřebovaných polobotkách a složivši obě dlaně na kolena, jala se tlouci nohama o sebe.

»Kdes tak dlouho vězel?«

Nečekaje na odpověď přešla hned k záležitosti, která jí patrně více na srdci ležela.

»Víš mám hlad. Nebyla jsem v poledne doma, neobědvala jsem. Tatínek začal hned ráno do mě rejpat. Kde že se to po večerech toulám. To bylo řečí. Bodejť — co je mu do toho — já si na své vydělám, nic mi nedá. A nedal, ten mi toho dal. Od desíti let jsem mezi lidma, vydělám si své. To jsem mu řekla. A on. Odepínal řemen. Já mu toť se ví nedržela. »Počkej, až mi přijdeš domů k obědu.« A já vám o ty vaše pařené housky nestojím — nechte si je. Bez těch taky ještě budu živa!«

Padělala svého otce, mluvíc chraptivým, hlubokým hlasem. Pak pohodila hlavou. »On by nebyl tak zlý, náš starý,« ale ta baba, co ji u sebe má, ta ho navádí, však ji jednou musím na nos chrstnout vitriol.« Trhlo jí to rtem, vydutým, uštěpačným.

»A teď dej drobné, dojdu pro něco. Mám hlad, vlka bych snědla.«

Severin rozžehl mlčky lampu a podíval se úkradem na ni. Měla na sobě svou rudou halenku, poněkud nečistou, pod paží silně propocenou.

Pozoroval to, když zvedla ruce, aby vyňala jehlici připevňující její klobouk na němž vyzývavě seděla pomačkaná růže vedle několika silně pochroumaných kolibříků.

»E, kéž ten klobouk nesundavá«, pomyslel. »Večeřet dnes nebudem, jsem unaven, půjdu spat.«

Barka jakoby neslyšela, výraz tváře její zůstával jak obyčejně tupý. Usmívat se ani neuměla. Buď se na plné kolo smála anebo škaredila. Jako maně vzpomněl své dnešní nové známosti, na jejíž pohyblivé tváři seznával vliv svých slov. Při té věděl, mluví-li dobře, či není-li jí něco v jeho slovech vhod. Na její tváři se to vše odráželo jako v zrcadle.

Barka vjela všemi desíti do svých narudlých těžkých vlasů, kroužících se kolem její překulacené tváře.

»A co pak jsi prováděl, že jsi tak unaven?«

Neodpovídal a ona vycenila řídké zuby v němém smíchu, dívajíc se vyzývavě, jakoby čekala, že k ní přistoupí, že zaboří své prsty do jejích vlasů a přitiskne hlavu její divoce ke své hrudi.

Ale on podepřev se o stůl, zůstával státi jako přimrazen, jen se nevšímavě, pohrdlivě usmíval.

Sklopila oči, pohodila hlavou, vydula vzdorně rty a jakoby chtěla říci něco jiného. Ale pojednou dotknuvši se zrakem svých nohou, řekla nedbale: »Mám rozedrané parýzky — už dávno mi slibuješ na nové!« A zase jakoby čekala jeho obvyklou odpověď v podobných případech. »Kolik hubiček mi za ně dáš?«

Sáhl do kapsy a vysázel na stůl tři stříbrné zlatníky.

»Na, vem si je a už jdi. Povídám ti, že jsem unaven!«

Malé, hnědé její oči ulpěly v jakémsi ztrnutí na penězích a pocit lítosti sevřel jí hrdlo.

»To se's předal!« sjelo jí se rtů. A nastala pomlčka. Dlouhá, úzkostná, ticho, které nikdo z nich nedovedl oživiti slovem. Chtěla ho dnes baviti, vyprávěti mu o své zaměstnavatelce, staré slečně modistce, kterou dovedla nápodobiti v celé její směšnosti. Umívala se pitvořiti po lidech, uměla hráti komedii, při níž by se byl kámen rozesmál. Ale zdálo se jí, že jest on, její milý, dnes tvrdší, chladnější kamene.

»Co se to s ním přihodilo?«

A tu spustila nohy. Podpatky klaply těžce o podlahu. Něco si vymyslila, čím ho chtěla tnout.

»Kaska mě potkal. Nadělal řeči — no. A že mi koupí voňavku.«

»Hm. Mělas brát, když chtěl koupit.«

»Však jsem vzala — heč!« —

Nic — neodpovídal, bubnoval prsty o stůl.

»A tolik mi říkal, abych mu stála na tu jeho květinářku. No, a abys věděl, budu!«

Čekala, že nyní dojde k výbuchu jeho žárlivosti, v níž jí hrozíval, že ji zbije, půjde-li do jiného atelieru nežli do jeho. Nebylať modelkou z povolání, chodila jen k němu, protože byl hezký, protože jí sliboval manželství.

Chvíli rozmýšlel jsa popuzen na Kasku. Pak mávl rukou a vyrazil krátkým, hrubým smíchem: »Mohlas jít, však bys beztoho šla dnes nebo zítra — Takovou jako ty člověk neudrží!«

Nyní tal on a ucítil, že by toho mohla míti dost.

»Coo?« sjelo jí táhle ze rtu, pootevřela ústa, vtáhla v sebe dech. Ztichla, na nízkém čele vyvstala jí vráska tak je skrčila přemýšlením. »Něčím jsem ho pohněvala. Některý z kamarádů mu něco o mně namluvil!« Přidržela se této domněnky jako spasného břehu, ale žhavá úzkost svírala jí při tom hruď.

»A proč jsi takový? Kdo ti co na mě nalhal. Noo — no ty — No, co jsem ti udělala, coo?«

Vstala a blížila se ztrestaně k němu.

»Cos mi udělala — nic — pranic. To je právě to zlé,« pomyslel a celá tvář se mu sešklebila nuceným úsměvem. Dvě paže vztahovaly se po jeho krku. Postřehl nyní zcela blízko rudou propocenou její halenku. Něco žhavého zalehlo naň z celé její bytosti. I ty její často rozplétané, zlíbané rudé vlasy vydechovaly mu nyní odpornou vůni.

Zatemnilo se mu před zrakem, vztáhl proti ní ruce jako k sebeobraně. »Jdi, jdi — nebuď dotěrná! Jsi mi protivna, což to nevidíš?«

Zarazila se, paže jí klesly. Stála vteřinu s pootevřenými ústy, se spadlým dolením retem, tak jakoby se snažila pochopiti. Pak jí to několikráte trhlo tváří. »Rozpláče-li se, jsem ztracen.« Měl chvíli pocit, že se topí, že nějaké dusivé vlny se mu skládají nad hlavou.

V tom již odskočila, chytla tři na stole ležící zlatníky a mrštila mu jimi vší silou propukajícího vzteku pod nohy. Nejprve dotekla se hrubým slovem jejich lásky. Pak přešla rychle jinam.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

RŮŽENA JESENSKÁ:

Román dítěte.

(Dokončení.)

XV.

Kristus tam leží na kříži přibitý, květy kolem hoří a lampy planou a tma se modlí. Kristus umřel. Zuzanka procházela kostely, prodírala se mezi davy k nádherně vyzdobeným hrobům.

Hvězdy východní hořely nad hrobem Ukřižovaného . . . Ach, hvězda východní, co se Zuzanka nabájila o ní! A teď ty hvězdičky padají na hrob Krista Ježíše.

Lidé přicházejí, jakoby navštěvovali drahého mrtvého, líbají jeho rány, klaní se jeho oběti! . . . Zuzanka chodí a slábne. Věže jsou tiché a srdce v těle stále bije.

Lampy, horoucí lampy visí nad hrobem . . —

Tam u vrat chrámu Mikulášského babička nahrbená, sivá, plná vrásek stojí, tetelí se, růženec mačká, oči jí slzí, zvláště to levé. A Bůh ví, nemodlí-li se té chvíle za svou vnučku. Co si všecko asi myslí?

»Co jsou vlastně hříchy? Jak a kdy hřeší člověk a kdy jen chybuje? Bože, Bože,« naříká si Zuzanka. »Kde je hranice mezi hříchem a cností?«

Zuzanka stojí a dívá se na babičku. Domů už se nevrátí, nevrátí. Ne, ne, k Pepíčkovi nepůjde.

Tam u malíře byla by zůstala, aby mu do smrti sloužila, ale on nechce. A ona nechce nic jiného. Ona musí se vykoupit smrtí. Cítí, že její srdce přestává tlouci. Jen kdyby se na zem položila, cítí, že by zemřela. Když zemře, on pro ni snad zapláče a bude na ni vzpomínat, dva umíráčkové tam v nízké zelené věžičce pod zelenou bání cinkat budou a všickni kde kdo jí budou litovat. Nechce už krásné šaty, ani kamínky ani nic, co chtěla dříve, ona půjde do hrobu za maminkou, která ji volá. Ježíš Kristus dnes umřel. A ona taky umře. Cítila závrať a příjemnou slabost jako šumění vody nad sebou. Něco podobného jako tenkrát, když rozechvěle poslouchala zvonění. Stoupala k Hradčanům. Vzpomněla si na Julinku. Kdyby ji tak potkala . . . Ne, ani by nechtěla. A možná přece, že ji uvidí.

Vešla do kostela sv. Kajetána. Bylo tam mnoho, mnoho lidí. Seděli kolem zpovědnic a dívali se ztrnulýma očima k ověnčeným oltářům. Široký proud davu hrnul se k postranní kapli — ke hrobu Kristovu.

Zuzanka se taky tlačila. Jeden z mužů jí připadal tatínkovi podobný, ale nebyl to on. Chvěla se bolestnou vzpomínkou na tatínka. A tlačila se dál. Spatřila už světla v přítmí a hvězdy zářící v háji azalek a hyacint a tulipánků . . . Dole leží Kristus. Mdloba šumivá, jako spánek ji přemáhala. Obrátila se k východu . . .

Na kazatelně stál bledý kněz, kterého milovala Julinka a jistě tu někde v davu upírá k němu žhavé oči . . . Kněz volal v extasi: »Kristus umřel . . . Kristus za nás umřel na dřevě kříže, Kristus podstoupil za naše hříchy smrt mučednickou« . . .

Zuzanka se bála, že omdlí, tak se jí učinilo slabo. Rychle vyšla z chrámu.

Jarní světlý vzduch jí ovíval a křísil. Šla výše . . . Šla jako v mrákotách.

Došla po schodech až ke klášteru Barnabitek . . . Vešla do kostela, sedla do lavice a zavřela oči . . . Kvílivé modlitby plakaly za stěnami chrámu a a neprůsvitně mřížovanými okénky vcházely do kostela. Stejně, jako nářek nešťastných, zněly ty latinské modlitby zpívané bílými podivnými ženami skrytými za zdmi. V jednom tonu — a zase výše v mollových dissonancích — pronikal ten diškantový ponurý ston a utichal a zase zakvílel jedním předzpěvujícím hlasem, a zase vpadal celý sbor unisono do štkavého finale smutných duší.

Zuzanka se chvěla hrůzou. Jsou to lidé? Jsou to lidé? Otevřela oči a hleděla k oltáři . . .

Na pyramidě hořely tam žluté svíčky . . . a podivný člověk v rudém rouše jako satan kleče modlil se vedle nich a vždycky po dlouhých odstavcích zpěvu shasl jednu svíčku . . .

Zuzanka se dívala, jak svíčky hasnou, hasnou. Chvíle ubíhaly, jak satan v rudém rouchu svíčky shasínal. Tam za tím okénkem, odkud ty pláče se chvějí, spí svatá Elekta.

Zuzanka v koutku lavice se vztýčila a zase klesla. Lidé přicházeli a odcházeli.

Zuzanka se chtěla modlit, ale myšlenky jí děsivě unikaly z duše, která se naplňovala smutným kvílením neviditelných studených panen.

Daleký horizont nastávající noci se před ní rozepjal, a hvězdy, které zářící visely v jeho oblastech, hasly, jako ty žluté svíčky po každé dozpívané modlitbě.

Zuzanka už neviděla sešeřeného chrámu, ale prázdné, daleké nivy, kde volají ptáci marně o přístřeší, a neslyšela kvílivého vysokého volání k nebesům neviditelných panen, ale zjevovali se jí za těmi neproniknutelnými stěnami ohromní plazi, svinutí v nesmírné bolesti a zmítající se v strašném kvílení.

Strach sevřel její prsa, že na té dlažbě umře. A ona by chtěla umřít venku, kde zpívají ptáci a letí oblaka . . . Ale neumře, snad ani nemusí umřít, snad někam dojde, kde bude moci zůstat a žít . . .

Vypotácela se z kostela . . .

Náměstí bylo tiché. Zlatá Panna Maria leskla se těšivou září, bílé sochy před královským hradem se zvedaly do stmívání modrého večera. A věže, ty krajkové a ta druhá zelená, ta důvěrná známá Zuzančina jakoby ji pozdravovala z blízka, z blízka . . .

Zuzanka potácela se do města, které se dole halilo v běloučké květy mlhy k zítřejšímu vzkříšení.

Střechy klikaté, červenavé, vroubečkované, s vikýři a komíny důvěrně družné, známé, usmály se na ni. Ty tři zelené zamodralé Mikulášské drahé věže vypravovaly jí smutnou pohádku o dívce, která pod nimi v zimě prodávala Mikuláše a čerty, která nahoru chodívala k starému hlásnému a šedivé paní Líze.

Schůdky bývalých vinic panské zahrady zrovna nad domem u Ježíška barvily se zelení sluncem politého mechu, ale jakoby ty barvy zhasínaly.

A tolik věží a věžiček tichých, zamlčelých a celé město — a všecko kolem chvělo se v bílých vločkách mlhy . . .

Mraky na nebi se ukázaly, zastínily cíp řeky a zase odpluly jako poletující smuteční závoj. Obloha za strahovskou dvojicí věží se prozlatila, zrůžověla . . .

Zuzanka odcházela dolů, dolů . . . . a podél řeky dál a dál a dál . . .

Světla se množila a blýskala větvemi a sladkou mlhou zamodralou — temnější a temnější . . .

Od zámku zachmuřil se mrak, stáhl se jako neštěstí naplněné smutným veršem z písma.

Zuzanka skoro v bezvědomí spěchala po břehu truchlivě ztemnělé řeky. Chvílemi šeptá jako ve snu: »Já vám chci sloužit!« »Aniž já tebe odsuzuju . . .« »Přišel Syn člověka, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo . . .«

A duší jí táhla melodie písní, které hrával Pepíček na harmoniku. Pak z dálky slyší zvuky té jeho harmoniky. A bojí se.

Jímá ji závrať a touha vrhnouti se do tmy a hluboké noci, ponořit se do tichých velikých vln, nad kterými se vznese bílá holubička.

Cítila ohromnou sílu odporu proti zítřku. A zase toužila dojít do bílé Pepíčkovy síňky nebo na suchý slamník se vrhnout v temné komůrce vedle babičky. Ale to už bylo moc daleko. Už by nedošla. Bylo jí hořko.

Tmavé mraky hrnuly se od města k ní . . . Měla hrůzu.

Řeka se točila. Rozevřelo se veliké temné údolí, tiché jako hrob a chmurné jako smrt. Vysoká skála tvrdá a příkrá, nedotknuta lidskými kroky, černala se na obzoru.

Něco bílého, jako luzná prostříbřená postava vznášela se před Zuzankou. Docela jasně. Zlatý kříž třpytil se na prsou té záhadné bytosti . . . .

Zuzanka rozpínala ruce a klesala jako opilá hladem a silou jarního vzduchu. Ta voda byla tak blízko. Břeh s kamínky a pískem a první travou a voda, voda a břeh — splývaly. Naklonila hlavu v zad a zlaté vlásky splývaly jí až do vody, až do té chmurné vody. A ruce rozpínala . . . Ve vodě zněly hudby, jako zázračné varhany vzdálených kostelů a mávaní křídel a jako hlas těch dvou malinkých zvonečků v nejmenší věži Mikulášské.

Tichounce, tichounce . . .

Zuzanka padla — a vykřikla . . . Bože — Bože —

Tma, tma škrtila tenounký, bílý její krček a zalila podléškově modré její oči a růžově rozpuklá ústa . . . A její stopa zmizela na tom prozelenalém smutném břehu . . .

* * *

Řeka byla ráno tichá a snivá, jako beránky rozptýlené po nebi. Ani se nepohnula.

Růžové pásky táhly po nebi od západu, jako víčka očí, které mnoho plakaly.

U potoku v slunci hořely rezavé vrby.

Jedna bříza měla hedvábné svatební šaty a tichounce spouštěla vlasy.

Střízlíček vesele po větvích tančil a jásal flétnovou písničkou.

Nebe modralo se světlé, vysoké.

Skřivan zpíval ve vzduchu, zpíval své verše a vznášel se v extasi, a pak nedočkavě padal pomalu a rychleji v největším vzrušení na hnědou drahou zem, kde byl očekáván.

Řeka byla uhlazená jako hedvávná pokryvka, pod kterou spí sladké děťátko.

XVI.

V kostele u sv. Mikuláše zazpíval kněz: »Vstalť jest této chvile!« Davy se pohnuly, družičky zvedly hlavy . . . a kněz kráčel k východu, kde se krčily staré žebračky a kde stála babička Zuzančina se sepjatýma rukama ovinutýma růžencem a s rozechvělými sinalými rty.

Zlatá monstrance s blyskavými paprsky zatřpytila se před zástupem shromážděným na náměstí jako slunce míru, lásky a touhy po věčném milosrdenství a smilování.

Zlatá monstrance teple svítila do jarního vlažného promodralého vzduchu . . . .

Ale Zuzanka už byla mrtva... Mezi mlčenlivými příkrými skalami v řece pod uhlazenými vlnami plula . . . plula.

Zvony se rozzpívaly slavnými akkordy veliké velebné písně, a tisíci slavíků jásala srdce těch věží, které jako lesy se vznášely nad drahým městem. Zpívala i svatá Trojice i Václav i Maria a Mikulášek tam vedle zelené báně, jen ty dva zvonečky umíráčkové v malé věži mlčely.

Hudby začínaly a umlkaly, blížily se a vzdalovaly. Lidé chodili ulicemi a vraceli se domů dojati obnovou života . . . jakoby si odnášeli v srdcích věrné polibky lásky.

A všecka kovová srdce zvonů mimo ta umíráčková nesmrtelnými tóny zpívala, jakoby jen ony zvony věděly a nikdo — mimo ně, že Zuzanka umřela . . . ale že slyší nadpozemské hudby nebeských svátostí.

♡ ♡ ♡

ANT. KLOSE:

Jaro doma.

Do okna bílé květy voní,
na střeše nám zpívá kos —
jako dávno, jako loni
kolem nás jen dál se honí,
v prach co smetá žití lós.

Slunce líbá jizbu naši,
dny nám hrají v paprscích —
pohled Tvůj čím dál mi dražší:
pod ním v sladké plody raší
květy mé, i rmut i smích.

Z žáru lásky sem si vnesly
jas dvě duše oddané:
kouzlo věčné, které kreslí
na děcku se božím z jeslí,
na rtu v úsměv zaplane.

Mraky nechť se k bouři honí,
zlobou dál mi hrozí kdos:
Ty mě líbáš — co mi po ní!
V okna bílé květy voní,
na střeše nám zpívá kos.

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Když po schodech vystupovaly, vyzdvihujíce z předu lemy vlavých rouch, jako když myška vyběhne a zase se schová, po různu se objevovaly a hned pod šaty mizely hezounké, víc jako ku hraní než k potřebě stvořené páry dámských noh. Příjemná vůně fialek a resed dýchala ze šatny a rozlívala se korridory divadla. V hladkých plochách zrcadel rýsovaly se rozkošné oblouky účesky upravujících rukou. Zumr rázem zapomněl na všechnu filosofii a z hluboka si oddýchnul. Jakoby z dusné místnosti uniknul do krásné zahrady plné vůně, kvítí, záře: pásl se na všech těch hlavičkách a mladistvých poprsích, odstrojujících se tu s očividnou nárůživostí zvyku, vystavovati krásná ramena a sněhobílé šíje ohni upřených na ně očí. Hle, tu vešly dvě, černovlasé a s lehkým pohybem ruky svrhly se sebe těžké shawly: s obnaženou hrudí vešly do divadla. Hned za nimi z klubka černých závojů a řas vyklouzla jak holubička bílá toileta, čistá jako sníh. — Ustrojena byla jako do plesu a modrou stuhou prováděl se slaboučký ještě, ale dráždivý už a pružný dívčí pás. — Matky se svými dcerkami vcházely do loží a ve dveřích ukláněly se svým sousedům.

Také divadlo dýchalo toutéž mladou vůní provanutou dechem květin a jemného šatstva. Tytéž toilety, které se před chvílí chumelily chodbami, seděly na svých místech a po různu rozsázeny jako kytičky svítily parterrem, balkony, v ložích; a stále nové a nové objevovaly se na místa zejícl dosud prázdnoty. Ellegance, šum, šveholení dam, chřest toilet, světlo, led i smích, život a radost naplňovala prostory zlatého domu, kde lidé, napříč jako karty k sobě složené, až ke stropu posedaly a odtud v závratu dolů pohlíželi do hlubin nepřístupných jim propastí. Lože byly přeplněny těžkým atlasem, vonnými kyticemi, rozkošnými ženami a černě oděnými pány, do zadu stlačenými, jak na včelníku trubci. I lože místodržitelovo bylo obsazeno a v loži herecké seděly obě krasavice známé s prken i šumných promenad, sl. S. a sl. V.

Zumr stál v parterru v zadu a podpíraje se o hlavu rukou, blouznivě pohlížel před sebe, jakoby viděl a neviděl, slyšel a neslyšel, nežil a žil. Nebyl poprve v divadle a přece, kdykoliv vešel v přízemí, jakoby jej šatkou přešlohnul, jejím kouzlem ocitnul se rázem ve stavu, jaký tolik milují lidé náruživějšího charakteru. — Hleděl sem, hleděl tam — a pojednou jako když mráček odpluje a slunce tím mocněji udeří svými paprsky, — ozářený sál hlediště zalil se novým, ještě oslnivějším světlem, v jehož slávě všechno zjevilo se ještě čistším a krásnějším. — Leskly se kosti na rozhrnutých vějířích, zlaté hodinky zahořely v ruce černě oděné dámy a zmizely zas v živůtku. — Blesk malých ženských rukou převracel se ve všech prostorách domu — Jehlice s hřebeny odrážely paprsky lamp. Třásla se ramena, skvěly se šíje, starci jelení kůží cídili své lorgnety a mimo ty, kteří tu byli poprvé, mimo Zumra nebylo snad člověka v celém divadle, který by byl s takovou vděčností a tak plně pil opojné víno v lesku a nádheře slunícího se světa. Všechno bylo pro něj zářivější, vznešenější a světější nežli očím všech. Jiného bavila, ale jej oslňovala všecka ta nádhera, kouzlaplná síla světel oslepujících polostínem života sesláblé už jeho oko. Ostýchavě cudné prostranství bylo mezi jím a po sedadlech rozloženým světem, který jej navzájem dařil zas vděkem ničím nesnížené illuse. Tak dívčí květ byl pro něho opravdovým květem a ne pastvou nenasytných očí, žena divukrásným stvořením a ne strojem na ukájení hrubých představ krve. Celé divadlo bylo mu zahradou, v které se procházel duchem, bloudil od místa k místu, jen pozdálí se díval, pozdálí obdivoval rosu porosených poupátek a nikdy mu ani ve snách nepřišlo na mysl, aby vyšel také jednou z vykázané pěšinky a dotknouti se směl jednoho z těch útlých stonků, na kterém se kolébal a něžně nakláněl divukrásný květ. Také páni, kteří v prvních řadách vstávali a opřeni o předcházející řadu křesel napravo, v levo rozhlíželi se svými binokly, činili na něj dojem opravdové noblessy. Chudoba duševní zdála se mu nesrovnatelna s nádherou vnějšku a tak divadlo bylo proň naplněno od shora až dolů zjevy, jaké vidati uvyknul jen v divadle, v nich viděl a nic jiného ani viděti si nepřál, než skutečný výkvět Prahy.

Také, co se dělo na jevišti, žilo proň daleko účinnějším životem než pro koho jiného. Byl schopen ještě onoho šťastného požitku lidí, jehož nedostatkem tolik trpí dnešní velký svět. Hleděl na jeviště bez předsudků, bez předpokladů, slova žila v něm plnou silou svého poslání a představy slovem zanícené rostly v něm v hotové obrazy. Jeden z těch blažených, kterým stačila kdysi shakespearovská tabulka »toto je les« — a stál před nimi opravdový les, »toto jest propast« a zela před ním skutečná propast. Když král, tož král, když královna, tož jako bohyně krásná, milostná a něžná, pážata nebyly pro něho baletky, běhající za poledne Ferdinandovou třídou, ale šťastní tvorové, kteří se vyhřívali pod sluncem pohledů milostné panovnice.

Netrpělivě čekal na vyzdvižení opony.

Venku bylo sychravo: souchotináři se ozývali. —

Zástupcové žurnalistiky seděli už na svých místech.

Když Zumr vstupoval do divadla, kolem něho prosmýknul se i Falt.

Na divadelních cedulích byl vytlačen okázalý název »Korsár«. Kus byl jednohlasně vyznamenán první cenou v konkursu a bylo proto leckde ustanoveno, že za těch 1000 zl. musí se autoru dostat notného výprasku. — V divadle bylo proto pozorovati nápadný ruch.

I billetářky rozmlouvaly o novém dramatu a libovaly si, že je krátké.

Smyčec zaklepal na plechové stínítko v orchestru a hudba začala. Hned před Zumrem sedělo asi šestnáctileté děvče a kývalo hlavou podle taktu hudby. — Housle jak ze skla plakaly v náručí prvního houslisty. A co tak šveholily úlisnými nářky smyčce, — tupý jakýsi náraz zatřásl těžkou oponou. — Široká vlna přeběhla rozsáhlou plochou pomalovaného plátna. Hned na to ozvaly se dunivé dopady přestavovaného nábytku. To pro hru chystalo se jeviště. Marně hřmotila hudba — ještě plačtivěji naříkaly housle, nepřehlušily hřmotu kuliss, pokřikování režiséra, pobíhání a chorobné vzdechy tremou zatížených herců. Byla premiera původního dramatu a strach o jeho osud byl větší než o vlastní hru.

Konečně se vyhrnula opona a Zumr hned na poprve měl se dovědět, že jakýsi Ctibor ze Švamberka oženiti se míní s Eliškou. Ale to bylo jen na oko, ze všeho, co na jevišti se odehrávalo, šlo na jevo, že už dávno žili spolu jako muž a manželka. Ctibor otrávil kdysi krásnou Boženu, aby se zmocnil jejích statků. Mrtvou vyhodil ji oknem, aby se pak říci mohlo, že »oknem v skalní úbočí se vrhla sama«. Milenec otrávené, zvaný »Korsár«, zatím v cizině se potýkal s Turky a vracel se zrovna tenkrát, kdy pan ze Švamberka nejméně si toho přál. — Dověděl se, že jeho sladká Božena skončila sebevraždou. A tu pro Zumra začala rozkošná podivaná. Zavzněly fanfary, pážata zelená, pážata bílá s vlajícími vlasy sbíhala se do pozadí jeviště, panstvo scházelo se k hostině. Jen Korsár zamítnul pozvání, ruku drže před sebe. Jak náměsíční odcházel na hrob své milenky — a hned za ním opona padla, aby se zase zdvihla.

Do hlediště zavanul půlnoční dech hřbitovní. Ženský hlas v kostele k Bohu prozpěvoval modlitby. I hrobař tu byl, otec dcerušky, která se těch míst už docela nic nebála, protože hrobům už přivykla a »ti tu, — ukázala na rovy — ti mně už neublíží.« — Vyrostla na těch hrobech jako jedno z těch kvítek, která tu pro ozdobu a uctění mrtvých zasázela ruka zbožná. — Ach, jak byla krásná ta Verunka malá! Zpívala pod stromem a mile jí slušel černý šat s bílou kytkou ve vlasech, spuštěných po útlých jejich ramínkách. — Tak se věru zdálo, že není ani možná, aby se rytíř nezamiloval do ní hned na první shlédnutí a zatím se zamilovala ona do něho a to mělo pro ni zlé následky. Sáhla si bolestně k srdci a pravila: »běda mně« —

— Jsou lidé zlí, pravil Korsár, když Verunka rukou kolem ukazovala po hřbitově a prohlásila jej za svou nejkrásnější zahradu. —

— Ti sem nepřijdou — odtušila na to Verunka — a co by tu taky dělali? — —

A co tak hovořili spolu, vzpomněli oba i nešťastné Boženy. —

Korsár, maje rukávce a široký klobouk, ztrnul hrůzou, když zvěděl, že jí ustlali na prahu chrámových dveří, tak aby každý musil šlápnout na její nrob. Už to mu bylo podezřelé. Ale i on šlápnul, kam šlápli všichni. Drnče brněním, vešel do chrámu, pomodlit se za duši nešťastného děvčete. Když z hostela se vrátil, dověděl se od starého purkrabí, kdo zabil jeho nevěstu a kdo se zmocnil jejích statků. Purkrabí sám viděl Ctibora, jak mrtvé její tělo odnáší a oknem hází do skalní sluje. —

»Jaká propast přede mnou se tu rozevírá! — zvolal Korsár a vytasiv meč, přísahal pomstu vrahu. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

EMANUEL ŠL, Z LEŠEHRADU:

Letní noc.

Ta letní noc . . . V těch lesích dumavých,
kde všechno, všechno v neurčitu mizí
a nabývá tak tvarů mlhavých,
jak by jsi vešel ve svět jiný, cizí.

Jdeš cestou dál . . . Les v tajemno se halí,
svit luny clonou větví k zemi splývá,
a tobě zdá se, u potoka, v dáli,
že koupající nymfa sobě zpívá.

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Byl jako samojediný hráč v šachy, jenž hraje bílými i černými zároveň. Myslel po celou hodinu, ale nepřišel ke konci, nepoznal úspěchu ani neúspěchu.

Jenom jedna věc byla mu jasna: musí do města. To, co mu pověděl Balcar, to byl snad enom nejasný názor, s jakým pohlížel na venkov. Vždyť on ho ani nepoznal, kromě že někdy prošel či projel polem neb dědinou — to bylo všecko. Jemu se líbil rozsévač na černých lánech anebo sekáč uprostřed zelené louky.

Ano, on nepoznal deště a parna, nepoznal potu, jenž pálí a práce, od nížto trnou sedlákům kosti ve stáří, nepoznal nudy, té hrozné zimní nudy, jež svírá a škrtí od rána až do večera. Ale tam ve městě především žijí, totiž užívají času a života, pracují a též jsou veselí. Zatoužil po tomto životě, který si myslel v jasných a krásnějších barvách a po němžto sahal rukama jako po neznámém ovoci, jehož chtěl ochutnat. A tu si vzpomněl na Zdenu.

Myslel si: marně, ona na venkov nepůjde. Vždyť paní Remešová jest velmi rozumná žena, nedá své dcery ani na větší statek. A proto usoudil pevně, že musí do města a tuto myšlénku podtrhl konečně silně u sebe, jakoby se jí už nesmělo pohnout.

Prošel se světnicí. Vzpomněl si na Řeháka, na »Republiku«. Cosi odbojného ozvalo se mu v krvi. Soudil, že ti tam křičeli, protože byli svíráni a on byl rovněž svírán, a proto myslel, že by měl křičeti také. Neměl dostati Zdeny, protože je sedlákem. Slova Řehákova znova mu protáhla duší a všecko v ní křísila. Stále mu znělo duší to silné, křídlaté heslo: vyprosti se!

Uvědomil si, jak daleko je za Řehákem. Tím vším je vinna ta »černá síla«, myslel u sebe, ta země, k nížto byl přikován životem a která ho strhovala den ze dne k sobě a nedala se mu rozvinout. Chtělo se mu křičet, zajít do »Republiky« a zabouřit si tam.

Ale v tom přišla Milka. Oči jí plály tiše, bez hněvu na Cyrila. Posteskla si ve škole a bylo jí lépe.

»Dávno jsi doma?« zeptala se ho s pátravým pohledem, který ji — zklamal.

Zevnějšek Cyrilův byl jaksi rovnovážný, ani ne smutný ani ne radostný.

»Před půl hodinou,« odřekl Cyril suše a lhostejně.

»A jak jsi pořídil?« otázala se ho s milým úsměvem, který on oplatil.

»Co jsem měl pořídit? Šel jsem tam jenom ze zdvořilosti,« řekl Cyril.

»No, možná ze zdvořilosti, ale i ještě z jiné příčiny. Co dělá Zdena?« pravila Milka oním teplým a důvěrným hlasem, jenž odmykal duši Cyrilovu.

»Má se dobře. Pan Balcar ji baví, nosí jí fijalky a chodí s ní na procházky,« odřekl Cyril přitrpklým hlasem, jenž dobře svědčil jeho mladosti.

»A paní Remešová?« zvídala Milka.

»Sestárla, ale v řeči a způsobech pořád jak byla — nezměnila se. Pravila, proč jsi nepřišla se mnou. Máš jít v neděli na ples. Říkali všichni, abych tě nenechal zahlušit na dědině. A ty tu chceš doslova zakrnět. Ne, z toho nekvete ničeho. My se tu jenom drabeme v zemi, plahočíme se a v zimě jsme tu zabedněni tak jako Eskimáci. Ne, já už nebudu ve tmě, vylezu na světlo, na vzduch,« mluvil Cyril s odvážným zápalem, jak mu to vřelo klokotně v duši.

Milka mu zprvu odpověděla tichým úsměvem.

»To ti to někdo namluvil, že všecko zlé vidíš na dědině,« řekla mu klidně a v duchu si myslela: blouznění přišlo, blouznění odejde.

A touto myšlenkou už se spokojila.

»Ne, nenamluvil žádný, jsem o tom přesvědčen. Člověk teprve prohlédne, až uvidí rozdíl,« odřekl Cyril a pevně se zabořil do své myšlénky.

Ale i Milka zůstala při svém názoru, odešla do kuchyně a chystala večeři.

Potom jen škádlivě dotýkala se místa, pro něž byl Cyril citlivý sice, přes to však neporušil patřičné šetrnosti vůči své sestře. Chvílemi pouštěl Zdenu s mysli, jakoby všecko, co žádal, přišlo samo sebou, až by se usadil ve městě a z toho myslel toliko na ni, vkouzluje si ji tak jako božstvo do své duše.

Knihy Řehákovy ležely netknuty, ačkoli myslel nejednou na ně a tušil, že je v nich mnoho rozumného. Myslel, že se už opravdu pustí do čtení a stále den ze dne odkládal, zaneprázdněn jsa důtklivým přemítáním.

Myšlénky jeho kroužily stále okolo hesla: vyprostit se! Uznal, že nemůže zůstat při pouhé myšlénce, že musí přikročit ke skutku. Překážela mu toliko vrozená plachost. Už i tu přemohl a rozhodl pevně, že zajde k poručníkovi.

Šel tam ve čtvrtek ráno, kdy starý učitel míval prázdno. Přemyslel najisto svou věc, než došel ke škole, a přece s podivným chvěním, ne nepodobným tomu, s jakým se ubíral k paní Remešové, zakolísal před samou přízemní budovou s nevelkou, pod sněhem schovanou zahrádkou.

Sebral všecku svou sílu a vkročil do síně. Vzpomínka na jeho dětství a chlapectví proletla jeho myslí, ale hned shasla. Neznámá bázeň pojala jeho duši. Ale chápal, že vrátit se nemůže, a proto po tichu zaklepal.

Vešel do malé, čisté kuchyně. Učitelová, malá obratná žena v domácích šatech, vařila, u stolu seděl devítiletý modrooký chlapec a počítal v sešitě. —

»Dobrý den!« zdravil Cyril a zálibně utkvěl na modrookém chlapci.

»Dobrý den, Cyrilku! Kam to napsat, že jste přišel?« řekla učitelová jasným, obratným hlasem, přijímajíc ruku Cyrilovu.

»Je doma pan učitel?« tázal se Cyril ne beze chvění.

»Je doma, pojďte dále!« pravila učitelová.

Cyril poznovu zaklepal a vešel do pokoje.

Učitel seděl u stolu a četl v časopise, jejž právě rozřezal.

Ostrý, Cyrilovi známý zrak upřel se pevně na něho. Před těma očima vždycky měl strach, ačkoli dobře věděl, že oči ty klamou a že v nich není toho, čím tak na prvý pohled působí.

»Dobrý den!« pověděl Cyril ztěžka plynoucím hlasem.

»Vítám vás, Cyrilku!« odřekl učitel silným a vymluveným hlasem, odložil časopis a pošel vstříc Cyrilovi.

»Pojďte a posaďte se!« řekl a nabídl mu židli.

Cyril se usadil.

»Jak se míváte? Ani k nám nezabloudíte —,« řekl učitel, usednuv naproti Cyrilovi.

»Děkuju, jako na dědině v zimě,« pověděl s úmyslem Cyril.

Oči učitelovy probořily se ostře do něho, ale hned roztály v úsměv, jenž působil náhle, neočekávaně tak jako zásvit slunce z mraků.

»Což tak najednou naříkáte, Cyrilku! Vždyť máte prázdniny, odpočinek,« namítl učitel s podivem.

»Právě ta dlouhá chvíle člověka trápí. Už se mi přejedla dědina. Člověk tu zahluší tak jako kopřiva u plotu,« odřekl Cyril.

»No, no, což se Vám najednou stalo? Vždyť to zas přejde. To se tak někdy mladému člověku všecko zdá černé, dokud se neustálí,« pověděl učitel, vzpomněl si na to, co v neděli pravila Milka a nyní úplně prohlédl Cyrila.

»Ne, nepřejde to. Kde jsem moh' být už, kdybych byl nesešel s cesty. To je mé neštěstí, že jsem se uchytil na dědině. Tu není života, od jara do zimy dření a v zimě ta hrozná prázdnota,« povídal Cyril stlumeným hlasem, pod nímž se skrýval řeřavý pocit.

»Cyrilku, to se vám zdá tak. Nesedejte na theorie, radím vám dobře. Slíbil jsem nebožtíku vašemu otci, že vám budu radit podle svého nejlepšího svědomí a taky vám radím. Vypusťte z hlavy takové starosti. Všecko, co vy mi pravíte, dávno jsem prodělal. Znám život z prakse, ze zkušenosti. Není to takové, jak vy si myslíte. Je to jen chvilkový nápad, přijde a pomine. Hrál jsem si také s balonky z mydlin, dokud jsem neznal pravdy a života. Pravda, vás láká město. A co tam začnete, Cyrilku?« povídal učitel pevným a jistě odvažovaným hlasem, který až dráždil Cyrila.

Otázka učitelova dopadla v citlivé místo v jeho duši. Byl zmaten a hledal odpověď.

»Koupím dům,« odřekl Cyril, co mu ve spěchu napadlo.

»Dobrá — a z čeho, prosím vás, budete živ?« tázal se učitel, dobývaje se v Cyrila.

»Z nájmu, z činže,« odřekl Cyril a pyšně se postavil za tuto větu.

»Z činže, Cyrilku? A učil jsem vás počítat! Rozpočítejte všecek svůj majetek a jděte se zeptat, který domácí dostává tři sta nájmu. Jak vy to jenom povrchně berete, Cyrilku. A potom — co byste ve městě celý čas dělal. Tu naříkáte na dlouhou chvíli — v zimě — a tam byste, neřkuli, celý rok ležel, vymetal hostince — tak vám to řeknu, jak je to v pravdě. To byste daleko došel. Prosím vás, pusťte to s hlavy, ty theorie, není to k ničemu. To vás tak jenom myšlénka láká. Nevěřte sobě, zůstaňte pěkně sedlákem, fojtem, nic se nestyďte za pluh a kosu. To byly, budou nejlepší nástroje, jaké kdy člověk vymyslel,« rozmluvil se učitel a ještě nemínil přestat, maje najednou srdce přeplněno.

Ale v tom vešla učitelová s láhví vína a s domácím zákuskem.

»Děkuju, přišel jsem jenom na besedu,« plaše se omlouval Cyril.

»Vždyť je to taková maličkost,« pravila učitelová, nalévajíc do malých skleniček.

»Nejste už přece školákem, jaké caviky! Zapijte radši ty divné theorie, nic vám z nich dobrého nekvete,« povídal učitel a přisunul sklenku před Cyrila.

Cyril ji vzal a ťukl si s učitelem.

»Na vaše zdraví, Cyrilku, abyste se nám neodcizil,« povídal učitel.

Cyril zamlkl. Převažoval na vážkách obojí důvody, ale myšlénka na Zdenu položila se na misku jeho důvodů a následkem toho vyvážila opáčné důvody učitelovy.

»Budete mnoho obsévat na jaře? tázal se učitel.

Cyril jmenoval pozemky, na něž měl seti jař. Učitel znal dobře všecky ty kusy jako své prsty a věděl všecky dobré i špatné vlastnosti jejich, jakoby sám je zdělával.

»Hleďte, já nejsem sedlákem a zajímá mne to. A slámy, sena ještě doboha, pravda? Tak co vám schází? Ono schází, vím, že vám schází, ale sečkejte, možná že po čase nebude ničeho scházet,« rozhovořil se učitel, ostré jeho oči pomálu otupovaly, šířily se a potom s úsměvem zasvitly na Cyrila.

Seděli skoro až k poledni. Cyril byl skoro přesvědčen a přece nebyl přesvědčen. Sotva že vyšel přes práh školy a za dveřmi zmizela prokvétající hlava učitelova s ostrýma očima, už se zas bouřilo jeho nitro naproti balvanovitým důvodům učitelovým, naproti jeho starému mozku, jenž také zakrněl na dědině, a proto daleko před sebe neviděl.

Neuspokojen odešel domů.

Pojedl chvatně, oblekl zimník, posadil klobouk na hlavu a přešel zahradou do šírých polí.

Silné už slunce dobývalo se k zemi, ale ty bílé, veliké plochy ještě je nepropouštěly.

Cyril hleděl na tyto plochy a zase do sebe. I v něm se rovněž nemohlo rozpučet jaro. Sestra i starý učitel spikli se naproti němu a bránili jeho štěstí.

A duší jeho vály prudké a burácné větry, drticí koru starého života, aby tam zavál nový, už obrozený, do něhož vcházela Zdena, zastřena závojem prvého snění.

Tloukl se polem a lesíky bezmála čtyři hodiny. Nemohl nalézti uspokojení. Kolísal v myšlenkách. Už si byl utvořil život v živých a rozkošných zámcích, ale pak přišla odněkud nedůvěrivá myšlenka, podplavila tak jako povodeň křehké ty stavby a smetla je s povrchu. Ale byla v něm síla. Stavěl a tvořil znovu, aby zas příští chvíle všecko mu ztroskotala.

Hleděl na svá pole pod sněhem. Bylo mu bolestno, jakoby dlouhé ty brázdy byly příčinou, že život jeho výše se nevypjal k lepšímu světlu.

A zabořil zraky své dolů a chvíli tak setrval v tiché a mučivé bolesti . . . (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

BELLETRISTÉ A SVATOBOR.

(Z literárního zákulisí.)

Kdybych měl zákonodárnou moc, několika tužbám svým dal bych formou nezvratného nařízení průchod. Na př. bych zavedl potupný tělesný trest za úmyslné poškození stromů, ztrátu politických práv renegátům a pro voliče zkoušku ze základních vědomostí pro občana nezbytných. Bez vykonání téže diktoval bych ztrátu obojího práva volebního a delší službu vojenskou. První výchovu toliko v jazyce mateřském, všem lidem od šedesátého roku nárok na doživotní pensi, na niž by si od 20. roku museli přispívat a povinné pojištění proti živlům a úrazům. Kdybych měl jen dvacet čtyři hodiny právo dávati zákony . . . . .

Konečně bych třem kategoriím občanů zákonem uložil vykonání alespoň dvou cest za hranice. Kdo by měl se státi obecním starostou kdekoli neb členem obecního výboru v městech nad 3000 obyvatelů, musel by míti dokument, že takové cesty podnikl. — Rovněž pak nesměl by účastniti se práv a výhod určených pro spisovatele a žurnalisty, kdo neprokázal, že pobyl v různých dvou dobách alespoň po měsíci v cizině. Kdybych měl jen dvacet čtyři hodiny právo dávati zákony . . . . .

Že hovořím o cestách, chystaje se promluviti o Svatoboru, má svou zvláštní příčinu. Dosti osobní, ale nemohu ji potlačiti, chci-li býti zvláště přesvědčivým.

Na jaře r. 1888. měla moje aktovka »Maloměstské tradice« na jevišti Národ. divadla úspěch všemi listy konstatovaný.

Po tomto zdaru zadal jsem si — vydav již dvé knih, jichž literární cenu uznal »Máj«, přijav mne za činného člena, do Svatobora o podporu na větší cestu.

Nedostal jsem ničeho. Skoro každého roku na to vydal jsem novou knihu, neunavně psal do čelných našich listů — každého roku žádal též o cestovní stipendium — ale vždycky jsem byl odmítnut. Plných devět let jsem marně žádal. Teprve roku 1897. dostal jsem sto zlatých cestovního stipendia. Na členských příspěvcích byl jsem již zaplatil do Svatobora do té doby skoro padesátku.

Nikomu proto výtky nečiním. Jistě jiní spisovatelé byli, snad i právem, pokládáni za pracovníky mne přednější — na osobní nechuť počítati jsem tu nikterak nemohl. Avšak z tohoto příkladu zřejmo, že nemá při podporách cestovních dbáno býti jen zásluh. Kdybych byl měl čekati na pomoc ze Svatobora, bylo by mi uteklo mládí bez nejmenšího zájezdu za hranice, byl bych utratil ve mdlém klopýtání v úzkých obzorech nejvzácnější kus života, v němž je duše nejlépe schopna oplodnění.

Ale právě proto, že mně cesty — cesty v mladém věku vykonané — otevřely oči do neznámých a netušených světů — že dojmy z těchto úskoků za hranice jako zdravé, plodné rouby vrostly v mou mysl, že mne naučily teprve správněji měřiti cizinu a hleděti rozumněji na život kolem mne proudící — poslal bych rád každého mladého literáta, každého mladého novináře, každého člověka při veslech veřejného života našeho za červenobílý šraňk, aby tam slezlo s něho pýří našich českých frází a domácích lží — aby tam obrostl jinou kůží a dal vyvětrati mozku domácím dusnem zamženému.

Spisovatele, poněvadž jsou učitelstvem národa a tvořiteli nejcennějšího našeho statku — novináře, protože všechno skoro u nás dělají jen noviny. Nadšení, hněv, poslance i rovnoprávné tabulky, purkmistry, národní »tužby« a vlastenecké »povinnosti«, slavnosti, pohřby, pomníky a t. d., a t. d.

Starší autory bych posílal jen na výlety — aby si odpočinuli a volněji oddychli — ale mladé lidi bych hnal za hranice, aby se nám vrátili s rozhledem, novým způsobem myšlení, chutí k činům a se zkušenostmi, jež dává poznání lepšího. Mladý člověk mizu myšlení cizím povětřím zušlechtěnou — je-li zdravých očí — vžene do nových letorostů svého jednání, tomu nebude vaditi pohodlí, důvěrné osobní styky, kamarádství s rozhodujícími faktory, nezlomná příslušnost k stranám — proto bych rád shánět prostředky, aby naše mladá inteligence chodila se do ciziny učit milovat vlast a práci k jejímu zdaru. Jakmile mladý

spisovatel, mladý novinář osvědčí nadání, pomohl bych mu na cestu — nenechal bych ho řadu let kejsnout v domácích koutech bez výhledu do ciziny.

Pro české spisovatelstvo je toliko jediný zdroj cestovních podpor: Svatobor. Posledního roku mohl věnovati spisovatelům na cesty částku 3100 korun, odečteme-li příspěvek od lonska zbylý, tedy jen 2800 korun.

O tyto peníze vzniká spor, má-li tu býti brán spisovatel jako spisovatel nebo nemá-li býti především pamatováno na belletristy a novináře, jak jsem v nedávné valné hromadě Svatobora žádal.

V Národních Listech vysloveno bylo minění, že tato má žádost — tlumočená za souhlasu, ba po jednomyslném usnesení výboru Máje — je přestřelením. Prý na úkor spisovatelů odborných, zejména vědeckých.

Znám život a existenční poměry našeho spisovatelstva a našich novinářů tak zevrubně, že ani tak vážně pronesené námitky mne nepřesvědčují. Naši vědečtí spisovatelé jsou skoro vesměs professory, buď na školách středních neb na vysokých — pro jejich práce a studium má česká akademie tré tříd s úhrnnou dotací asi 60.000 korun — pro české belletristy zbývá v téže akademii třetina jedné třídy s dotací pouhých asi 6000 korun, jež velikou většinou rozdělí se na dosti hubené ceny za práce spisovatelů již buď uznaných, nebo těm, kdož o cenách rozhodují, blízkých, sympatických. Vědečtí spisovatelé mají však mimo to ještě Učenou společnost, odborné korporace, státní studijní podpory a — Svatobor. Belletristé jenom Svatobor. Máj podpor neudílí — v nejkrajnějším jen případě potřeby smí dáti dlouholetému členu padesátku. Novináři pak jsou na tom dle ustálené praxe teprva bledě. Ti nemají nikde naděje na podporu. Ti mají jen los šlapati do úpadu v kole našich žurnalistických mlýnů. I té pense po dlouhých letech vysilujícího novinaření dočkává se jich tak truchlivě málo.

V námitkách čtu, že pouhý pohled do seznamu činného členstva Máje potvrdí, že jsem přestřelil. Znova opakuji, že znám jako málokdo existenční poměry českých spisovatelů — poměry činných členů Máje pak snad jako nikdo. A ty jsou u většiny činných členů Máje stísněné.

Ale já nežádám pro členy Máje stipendia na cesty. Já volám — za souhlasu Máje — aby Svatobor podporoval především belletristy. Nechávám právem příslušnost spolkovou mimo debatu. Ale vedle belletristů poukazuji též ještě na žurnalisty.

Těm dvěma doporučuji — ba pro ně za nezbytnou pokládám — lázeň ve vzduchu ciziny. Protože belletristé a novináři vedou u nás milionové šiky čtenářů, hledám pro ně tuto podporu. Poněvadž naši belletristé a novináři nic jiného nemají než Svatobor — dovolávám se jeho.

Nemluvím proti tomu, aby dostalo se cestovní podpory vědeckým pracovníkům neb starším belletristům při cestách nákladnějších — ale ve stipendiích belletristům a novinářům — jsou-li mládi a pružni — vidím kapitál pro široké vrstvy národa na nejbohatší úrok uložený. Proto jim dávám přednost.

Václav Štech.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Z Máje.** Schůze činných členů k rokování o dalších premiích Máje a jiných vnitřních věcech spolkových bude v úterý 30. června o 8. hod. večerní v čítárně Máje v Štěpánské ul. 67.

⁂ **Vzpomínka.** Dne 20. června bylo tomu 20 roků, co v Litomyšli zemřel známý spisovatel český **Alois Vojtěch Šmilovský** (vlastním jménem Šmilauer). Byl to otec českého realismu, autor celé řady drobných i rozsáhlejších prací, z nichž »Rozptýlené kapitolky«, »Za ranních červánků«, »Krupař Kleofáš«, »Parnassie« a jiných více budou povždy kladeny na význačné místo v historii českého románu a povídky. Byl-li Šmilovský spisovatelem v pravdě národním, nejširšími vrstvami českého čtenářstva oceňovaným a milovaným, neboť dovedl s podivuhodnou životností vybírati svoje figurky z ruchu maloměsta i z ovzduší venkovského, dovedl je obestříti ušlechtilým nymbem milé poetičnosti a přece jen neublížiti síle jejich reality a přísvitu dne. Šmilovského spisy neztratily dodnes hřejivého půvabu a náležejí dosud k oblíbené četbě našeho lidu. *α.*

⁂ **Zase jednou zahanbující cifry.** Výstava Manesových obrazů je Prahou skoro úplně ignorována, Je to úžasno a neuvěřitelno. Do dvacátého června navštívilo výstavu — celkem 477 platicích osob! Za patnáct dní nenašlo se v královské Praze a v uvědomělých jejích předměstských obcích ani půl tisíce osob toužících po tom, seznati největší a nejúplnější soubor děl českého malíře arcimistra. Podívejme se na úhrnnou, ubohou a zarážející tuto sumu blíže a úžas náš bude ještě větší. Z počtu toho použilo 113 osob výhod. legitimací spolkových a studentských a ze zbytku (364) připadá aspoň 30% — na Němce! Na věčnou paměť zaznamenáváme výkaz osob, navštivivších do 20. června Manesovu výstavu:

Dne	6.	června	přišlo	do	výstavy	17	osob.
»	7.	»	»	»	»	66	» (ned.)
»	8.	»	»	»	»	14	»
»	9.	»	»	»	»	18	»
»	10.	»	»	»	»	31	»
»	11.	»	»	»	»	78	» (svát.)
»	12.	»	»	»	»	18	»
»	13.	»	»	»	»	38	»
»	14.	»	»	»	»	58	» (ned.)
»	15.	»	»	»	»	18	»
»	16.	»	»	»	»	28	»
»	17.	»	»	»	»	34	»
»	18.	»	»	»	»	23	»
»	19.	»	»	»	»	15	»
»	20.	»	»	»	»	21	»

Všechny výstavy »Manesem« pořádané měly deficit. Měla jej i výstava Rodinova, ačkoliv ji navštívilo na 12000 osob. Schodek se tu vysvětluje ohromným nákladem, zaviněným úpravou pavillonu a hlavně dopravou a instalací děl. Na Rodina se lidé do pavillonu zrovna hrnuli — pro Manesa, pro svého nejgeniálnějšího malíře nemá Praha smyslu. Výstava bude tedy zase passivní, poněvadž je třeba nejméně 3000 návštěvníkův, aby výlohy byly hrazeny. Výstava bude uzavřena 19. července a nenastane-li obrat, bude míti

tu nejsmutnější, pro Prahu ponižující bilanci. Je to úkaz neuvěřitelný, je to úkaz žalostně smutný. Považme, že tu je poprve vystavena Lannova sbírka, že ona samojediná je kollekci, která má ohromnou cenu uměleckou, že nikdy již nebude širší veřejnosti přístupnou — považme, že tu jsou nejkrásnější díla Manesova, jež nikdy a nikde v takovém bohatém souboru se neobjeví — a uvěřme tomu, že je výstava tato ignorována! To už věru nezbývá, než zalomit rukama. *– r.*

– **Nový clown** po některých nesnázích a odkladech uveden byl na jevišti Národního divadla. Ukázka anglického humoru — fraška na Kotzebuovsky naivní zápletce sestrojená pro zvláště dobromyslné diváky. Ale přišla v těch veseloherních postech Národního divadla vhod. Zelená oasa v šedi obehraného repertoiru. Děj je řídounký jako síť na sumce. Jsou dva Jackové. Jeden je kapitánem, druhým je pes. Nějaký lord strčí do kapitána, a ten padne do Temže. Poněvadž pak v tom již všichni litují utopeného psa, domnívá se lord, že připravil o život svého přítele. Aby ho nikdo nepoznal, uteče do cirkusu, v němž vystupuje jako clown, ačkoli nemá ani o nejprostším kotrmelci potuchy. V cirkusu se po některých zvrácenostech objeví kapitán a je po komedii. — Pondělní představení trpělo nedostatečným nastudováním. Bláznovská tato historie musela by býti sehrána s podobnou střeštěností, jaká při anglických pantomimách varietních diváka žene z překvapení do překvapení. U nás není na to cviku. Na Národním divadle zapomínají někteří herci hrát vůbec veselohry — na tuto novinku nejsou pak naprosto zladěni pánové a dámy, kterým byly role svěřeny. Jediný p. Wiesner — novic našeho zemského divadelního bratrstva — hrál přiděleného písaře v stylu frašky. Ale protože tak příliš nápodobí ještě pana Mošnu a poněvadž ostatní hráli o půl škály stlumeněji — odlišoval se tak okatě, že to až chvílemi rušilo. Režii měl p. Mušek. Poprvé se představil. Ale zapomenul, že v Národním divadle stal se ve výpravách takový pokrok, že nás nemůže uspokojiti pouhý přístavek, máme-li si představiti pobřeží Temže a cirkus skoro bez sedadel. Poslední scéna však byla připadná. Obecenstvo i nejotřelejší vtipy okázale napichovalo na vidličky své pozornosti. *ech.*

– **Josef D. Konrád**: **Bludná srdce**. Pod milou zdobou lehce načrtaných perokreseb Rélinkových — (žel, že nepříliš vzorná reprodukce tak mnohé maličkosti ublížila!) čile do světa vyhopkovala poslední objemná kniha Konrádova. Je opravdovou sestrou všem předešlým: tichá, nedobývající světů eruptivní svojí náladou, hloubkou duševních analys a dalekými výlety v neznámé země excentrického člověka — ale právě milá pro svůj klid a tichounké výhledy do duševních záhybů prostého českého člověka. Základní motiv, na němž založil p. Konrád svoje nejnovější dílo, jest silné, ani smrtí nerozdvojitelné přátelství dvou mladých duší, chudičkých studentů, kteří se na okamžik sice ztratí, aby vybočili porůznu v tajemné cestičky života, ale které spojí na konec podivuhodný instinkt lásky, hluboko zapadlé v duši. Je hodně životadajného kouzla v osudech medika, pozdějšího doktora Živného, jenž bezděky opíjel svojí krásou i dobrotou srdce a jest mnoho smutku v jeho tragickém konci. Tichá resignace šumí z řečí i z ovzduší Martincova, jenž nebyl stvořen pro lásku, leč platonickou, a který tím silnější páky vzepřel a tím prudčí oheň zanítil v srdci pro poměr přátelský. Kniha je tudíž takřka evangeliem přátelství a ač místa, jednající o vášni tělesné a projednávající román manželství doktorova náležejí k nejsuggestivněji zachyceným, možno přec na dílo pohlížeti se stanoviska ethicky-výchovného jakožto na apologii tohoto silného mravního citu. Jinak se řadí Bludná srdce čestně k ostatním knihám autorovým, z nichž zejména Dalmatské povídky, Albatros, Druhá láska a j. dobře se vžily lidovým vrstvám českého čtenářstva. *—a.*

– **Jan Havlasa**: **Mimo lásku i nenávist**. Mladistvý autor snad si připustí k srdci upřímné kázaníčko, které k poslední jeho knize připojujeme. Zdá se nám býti právě včasným upozorniti talentovaného spisovatele, že ne spěch a snaha po kvantitativném obohacení svého jména číslem plodů literárních, nýbrž hluboké, intensivní a nanejvýš poctivé studium lidí i jejich prostředí jest hlavní povinností věku, kdy nejvíce touhy se rodí obsáhnout množství a naplniti se veškerenstvem. Pan Havlasa ukojuje tuto touhu spěšnou, horečně vzrušenou tvorbou. Co nevidět míní předložiti už pátou tlustou knihu svých povídek a črt, k nimž z veliké části vybral náměty ze života Valachů a Slováků, drobných prós, jimž neschází ovšem na kouzlu jakési mladistvé chuti, vehemence a mohoucnosti, ale které čím dále tím zřejměji se kloní k povrchnosti a hluchém verbalismu. Nechci dovozovati vše příkladem — bylo by nutno užíti jako dokumentu všech osmi přítomných črt, od titulní počínaje až k nejrozpracovanějšímu Svědomí, v nichž schází především každá životní a umělecká páteř, jež by je pojila v hutný a živoucí celek. Ani ono tvrdé, karakteristické ovzduší venkova, které tak mile bylo přivítáno v prvých knihách, nežije ve sbírce přítomné. Psychologicky jsou prósy tyto o mnoho slabší, neboť se zdá, že mnohá z osob sloužila autorovi pouze za figurinu, na kterou navěsil něco venkovského vnějšku. Viděli jste naši jeunesse dorée v národním kroji slováckém? — toť trochu přibližný obraz. Neboť Havlasa přestal cítiti duší těch lidí a tak hrdinové jeho jsou pouze neživými loutkami, přesazenými na cizí půdu jim naprosto nesvědčící. Spěch, překotný spěch a snad i žíznivá touha po rychlém úspěchu zavinily vše. Od vzácné ukázky přímo zolovského naturalismu v Povodni rychlá odbočka v manýru nejhrubšího zrna a v tísnivou povrchovost. Od silných deskriptivních passáží a suggestivních pohádkovitých nálad ze knihy »Horské stíny« odklon k šedi a umělecké prostřednosti. Není koncentrace v této knize, není tu ockonomie ani úměrnosti. Spousta laciných detailů, náhodně sesbíraných, utlouká jádro. Slovem: není tu vřelé, mladistvé roztoužené snahy podati něco vroucně prožitého, umělecky proniceného a horkého živou krví, která je z prvých podmínek uměleckého zdraví. Ba, Havlasa je mlád a pln odvahy: vhodná chvíle k obratu. Bylo by škoda. kdyby živý pramen jeho nadání rozlil se v poušť a probřídal písčinami. *F. S.*

– **Debutů** zaznamenává naše literatura stále hojně. Cizinec sledující všecka ta jména nová a rostoucí jich příval, hádal by na značnou básnickou kapacitu naši.

Škoda však, že této tu tak málo, že bilance debutů jsou málo radostné a naděje vzbuzující. Jak málo uvědomil si asi umělecké požadavky p. Lad. H. Domažlický, než napsal svoje 22 stránkové »Noci« (Nákl. J. Sölcha), tak nekonečně hluboko stojící pod nádherným tímto motivem, jež čarupln ě zazpívalo tolik již básníků. Přečtěte si sloku básně »Na silnici s topoli«: »Chodím teplou, letní nocí po silnici s topoli — v dálce někde křičí kočky, v duši mé nic nebolí« a uvažte, že v básni pětislokové nudně se v každé sloce tři verše opakují; přečtěte si báseň, kde doktor v hospodě v noci příchozímu proň hlásá, »že noc je k spaní« nebo jinou, kde »pozvedá se pohár vzhůru a pěje se píseň dokola«; položte vedle báseň »U budky hlídače«, kde se dovídáte, že »psi štěkají vesele, noc se líně toulá a hlídač každou chvíli dívá se do korbele«, a řekněte, co t í m t o získává literární obraz noci. Netřeba chtíti jenom líc, i rub noci rádi přijmete, ale musí býti vypověděn silně, musí býti svůj, musí býti umělecký, a zde všecko schází. Je vám opravdu líto, že tak nepřipraven a tak chudě před vás mladý autor předstupuje, když přece některá čísla ukazují, že mohl přijíti silněji a opravdověji. Což ztratilo se měřítko umění, ztratil se vkus a vědomí povinnosti vše pojímat vážně a především umění, v němž lidstvo zvyklo ukládat nejpyšnější květy své kultury? Což sport došel až na umění? *aprŝk.*

O **Divadelní závody.** V době výstavní (26./VII.—6./IX. 1903) uspořádány budou v Hořicích velké závody jednot divadelních ochotníků. K těmto přihlásilo se 9 jednot s těmito představeními: 2/VIII. K r á l o v é D v ů r. Stroupežnický, Zvikovský rarášek, V ochraně Napolcona. — 9./VIII. N e c h a n i c e. Hilbert, Vina. — 12./VIII. H o ř i c e. Mrštíkové, Maryša. — 14./VIII. H r a d e c K r á l o v é. Svoboda, Olga Rubešová. — 20./VIII. R y c h n o v n. Kn. Viková-Kunětická, Přítěž. — 23./VIII. J i č í n. Stroupežnický, Hrobčický z Hrobčic. — 27./VIII. M i l e t í n. Jirásek, Vojnarka. — 30./VIII. B ě l o h r a d. Štech, Ohnivá země. — 5./IX. S k ř i v a n y. Stěžerský-Mach, Lucifer, starý ženich. — Hráti se bude večer ve zvláštním nově zřízeném divadle výstavním, prostranném, elektricky osvětleném. Pro soutěž stanoveny 3 ceny (předměty uměleckého průmyslu, domácího původu), mimo to každá ze závodících jednot obdrží v upomínku na účast umělecky provedený diplom. Porota ku posouzení — vzhledem ke značnému počtu představení — má býti úzká a na společné schůzi jednot stanoveno, že obsahovati má 3 členy a to: 1 delegovaného spolkem Máje, 1 Ústřední jednotou hereckou a 1 zábavním odborem hořické výstavy.

♡ **Nová Praha.** Heroický zápas za Starou Prahu zůstane krásnou kapitolou kulturních dějin českých na konci XIX. a na počátku XX. století. Zachránilo se mnoho. Nezachránilo-li se všecko, docílilo se aspoň tolik, že nové barbarství nemůže se objeviti již jako dokonané dílo, že tu celá rada lidí a korporací, jež bdí a jsou na stráži. Ale přece v tomto úctyhodném zápase bylo trochu jednostrannosti a bylo již poukázáno, že heslo Prahy milovné a esteticky cítící inteligence by mělo býti širší a zníti: K r á s n á P r a h a. V tom bylo by obsažena jednak péče, aby byla zachována historicky památná, krásná a malebná Praha, a jednak péče, aby také n o v á P r a h a byla krásná, umělecká a — česká. Důkazů nepotřebujeme. Máme tu kompaktní hrůzy architektonické šeredności, o něž zakopnete v každé ulici . . . Nejsou všecky domy tak štukatérsky banální a odporné — nikoliv, to bychom křivdili našim architektům. Najdete v Praze řadu nových domů velmi čistých slohů a šťastného řešení. Ale je jich málo. Také málo rozmanitosti. Bohatá benátská renesance zůstává nepoužita, poklady maurského slohu jakoby byly zakázány — ani ve vilových staveních ho nenajdete, za to často hnusné »Tyrolské« domky — o secesi ani nemluvíc. Ale tyto řádky píšeme především pro č e s k o u r e n e s a n c i. Tento radostný styl, tak milý a podajný, je tak málo pěstován! K nim obracíme pozornost veřejnosti, stavitelů a podnikatelů. Spisovatel český nežije mimo život, naopak všemi nervy stíhá naši národní domácnost a nemůže proto minouti ani tuto otázku. Vedle české renesance je to p r a ž s k ý b a r o k, jehož pěkné staré i nové vzory leckde oku zalahodí. Buďme již jednou svoji.

SMĚS.

⁂ **Úmrtí.** Počátkem června zemřel v Madridě dramatik a básník španělský **don Gaspar Nuñez de Arce,** jenž byl narozen r. 1834. ve Valladolidu. Jest básníkem z nejpopulárnějších, zejména v užší své vlasti, kde elektrisoval hlavně svými vlasteneckými passážemi, psanými s vášní a silou apokalyptickou. Zabýval se jinak mnoho i politikou a platil i tu za autoritu. Nejdůležitější z jeho básnických sbírek jsou G r i t o s d e l C o m b a t e (Výkřiky boje), T e m n ý l e s, Z á v r a t a j. v. Byl při tom básníkem zhutněné, syté náladivosti, silně podložené idealismem a vírou v lidskou budoucnost. *β.*

⁂ **Tolstého »Alegorie«,** zajímavý dokument nejnovějších názorů básníkových, uveřejňuje jedno z posledních čísel francouzské L a R e v u e. V ní vypravuje Tolstoj, jak to ďábel navlékl, aby znovu dobyl uniklé vlády nad lidskými dušemi, aby jimi znovu naplnil opuštěná zákoutí pekla. Jednou z prvních prací jeho bylo založení církve, která svoje lži a bludy nepozorovaně lidstvu vnucuje, dovolávajíce se při tom Boha za svědka. Druhou věcí bylo vyvolání monarchických vlád, které vraždy a loupeže, jednotlivcům přísně náboženstvím zapovězené, dovoluje a učí prováděti v massách, jakož i ve formě více méně zakuklené, při čemž zneužívá jako nejúčinnějšího prostředku k tomu c i t u n á r o d n o s t n í h o. Mimo tyto menší demony vymyslil ďábel ovšem ještě velikou řadu drobnějších zel, která se všecka svorně přičiňují, aby vůle boží byla na světě povalena. Jsou to v prvé řadě všichni démoni pokroku: démon tisku rozšířil světem moře lží a ohavnosti; démon umění zobrazil nestydatost v postavě nanejvýš svůdné; démoni vědy učinili člověka moudrým, tak že sebe samotna dovede řídit, nepotřebuje náboženství: démon lékařství postavil tělo nad duši; démon socialismu stvořil lidskou nenávist i kastovnictví a byl překonán

jediným démonem feminismu, který vypověděl krutý boj na život i na smrt oběma lidským pohlavím. α.—

⁂ **Henry Detouche.** Kreslič, malíř, sběratel uměleckých kuriosit, a při tom výborný »causeur«, literát i essayista. Takový je p. Henry Detouche, jeden z těch zjevů, s nimiž se nezřídka setkáte mezi kosmopolitickou elitou Paříže. Jeho atelier je malým museem bizarrerií: bibelotty z nejzazšího východu, japonské kresby, čínské laky, javanské murionetty a indický hedvábí, vše se tu střídá v pestré směsici barev a tvarů. A uprostřed tohoto bazaru zvláštnůstek kreslí malíř své vidiny a literát píše své sny. Všimnete si té zajímavé publikace, jejíž titul zní »Les 7 Péchés Capitaux«: obsahuje sedm leptů, jistý to druh umělcova kreda, v němž mu šlo o to, aby barvou i linií vyložil filosofický dosah hříchu. Jemný feministický smysl vyzírá z celého díla p. Detouchova; zachytil ženu v celém jejím kouzlu, v rozkošné lenosti jejích pós, v čarovném ovzduší, které kolem sebe tvoří, ženu jako princip krásy a zla, přepychu i hříchu. Ale tu se hlásí o slovo essayista. Zaznamenáváme především »Les propos d'un Peintre«, knihu plnou jemných postřehů, jež se naskytnou modernímu malíři. Pak »De Montmartre à Montserrat« cestopisné dílo, v němž vše září a hýří koloritem španělského kroje a pestrým popisem pařížského uměleckého života. Dodáváme ještě, že p. Detoucheovi byla udělena stříbrná medaille za zásluhy, které si získal o pařížskou světovou výstavu v r. 1900. *O. Theer.*

** **Ukradené rukopisy.** Z Říma se oznamuje, že z archivu chrámu San Giovanni in Laterano ukradeno několik rukopisů slavného skladatele Piera Luigia da Palestrine, mimo jiné též »Improperi« jež se zpívají o pašijovým týdnu v římských chrámech. Dozor nad archivy má kanovník, jest však snadno, získat k nim přístup. Předpokládá se, že zloděj vloudil se do archivu vydávaje se za studujícího.

** **Modely v pohybu.** Živému modelu, jenž doposud ve známém klasickém klidu umělcům a žákům stával neb sedával, dávají nyní v Paříži pohyb. Na národní škole pro dekorativní umění zavedeno před nedávnem kreslení dle modelu v pohybu. Modely před žákem chodí, běhají, skáčí atd., zkrátka, provozují nejrůznější hry, zápasy, průvody a podobné výjevy, jež pak žáci skicují a během šesti dnů pak ji musí provést v kresbě anebo plasticky. Podle výroku jednoho z profesorů této školy, sochaře Hectora Lemaiera, jest účelem této novoty, dáti uměleckým dílům větší životnost než dosud bylo možno. Pravíť: »Když naši žáci skončili svoje studia a chtějí svůj talent prakticky zužitkovat, narážejí z nedostatku zkušeností na značné obtíže. Žádá-li se na př. od něho pro nějaký illustrovaný časopis, aby znázornil nějakou příhodu ze života, musejí teprve prodělávat celou školu. Díky šťastné myšlence ředitele národní školy umělecko-průmyslové, p. Louvriera de Lajolais, budou tito mladí umělci na příště lépe ozbrojeni pro život.« — Podle nového programu školy kreslí se půl měsíce podle modelu v klidu, ve druhé polovici měsíce pak podle modelu v pohybu.

⁂ **O hudbě a tanci Eskymáků** bylo už častěji psáno a každý z tamních cestovatelů musil se obdivovati jejich zálibě pro všecko musikální a jejich jemnému hudebnímu sluchu. První zprávu o zpěvu Eskymáků přinesl cestovatel z r. 1818., jenž zvláště vypravoval ve svých cestopisech o podivuhodných tancích, provázených nejpitvornějšími posuňky tělesnými, tak že se mnoho podobaly tancům amerických a afrických kmenů. Zvláště zábavným zdál se mu zvyk, dle kterého vždy dva tanečnici nosy se dotkli tváří, načež za nehorázného pokřiku uběhli s hlediště. Také cestovatel Kane vypravoval něco podobného ze svých cest v letech 1853—1855. Správný náhled o hudbě Eskymáků podal však teprve Stein r. 1900., o čemž pojednává zvláště časopis Globus. Slavnosti Eskymáků konají se takto: Nejprve vstoupí do kruhu zpěvák, který žebrem velrybím tluče ze spodu na bubínek. Zpívá a tančí při tom, kývaje a kroutě hlavou na všecky strany, zatím co přistojící dav po něm tlumeně nápěv i pohyby opakuje. Z kruhu vystoupí za chvíli druhý z pěvců, přehne se přes prvého, vzpřičí mezi prsty sepiatých rukou krátkou hůlčičku, opíše její hořejším koncem malý kruh, načež volají oba silným hlasem: Ve! Ve!, zasmějí se krátce a suše, rozběhnou se z kola, při čemž se druhý zmocní bubínku. To se pak opakuje stále až do nekonečna. — Zajímavější však, než tyto zvyky, jsou samotny písně eskymácké. Jsou vždycky zpívány karakteristickým bzučivým hlasem, včelímu bzukotu ne nemálo podobným, tak že již sebe méně vzdálený posluchač zpěvů těch nepostřehne. Všecky jsou pojmenovány dle některého zvířete (píseň tuleňova, liščí, zaječí) a jsou vlastně projevem pocitů dotyčného zvířete, jak si je eskymák představuje ve zvířecí mysli vůči člověku. Tak na příklad v nejčastěji zpívané písni »ledového strnada« naříká si ptáček na nezvedenost eskymáckých dětí, které ho zahánějí a plaší mu mládě. V jednom však liší se tyto písně ode všech ostatních národních písní světa: jsou pro ty, kdož je zpívají i pro ty, kdož jim naslouchají, nesrozumitelny, poněvadž jsou složeny v neznámé dnešním pokolením řeči staroeskymácké, složené z nejrůznějších dialektů, v jaké jsou dosud zachovány i písně náboženské a obřadní. Stein poznamenává, že národní pěvci eskymáčtí nejsou dobře honorováni svým národem, čímž se podobají takměř pěvcům světa civilisovaného. Jeho průvodčí, rovněž zpěvák, jenž mu vypověděl vše, co jen znal a nač si dovedl vzpomenouti, byl nanejvýš chudý občánek, jenž neměl ničeho kromě šatů a který žil jenom z milodarů, získaných dojemným svým zpěvem. α.—

⁂ **Americká literatura** ztratila v poslední době úmrtím dva ze svých nejpopulárnějších spisovatelů, Andrejewa Carpentera Wheelera a Godfreye Lelanda. První zemřel ve věku 68 roků, druhý stár 79 let. Wheeler jest totožný se známým pseudonymem »Nym Crinkle«, jenž v mládí byl z nejhledanějších žurnalistů new-Yorských a jenž se vyznamenal hlavně svými divadelními kritikami. Tenkráte marně však zápasil o uznání svým románům. Uchýlil se tudíž do soukromí, načež po patnácti letech vydal pod novým pseudonymem »J. P. Mowbray« v New-Yorkské Evening Post neobyčejně zvláštní a říznou staf, nadepsanou A. Journey to Nature, která později v knize vydána natropila tolik hluku. Brzy na to vyšla nová kniha The Making of a Country Home a román Tangled up in Bevlah Land,

aniž byla zjištěna identita autorova. Tyto tři nové knihy vyzvedly Wheelera k významu, o němž se pseudonymu »Nym Crinkle« před 20 lety ani nesnilo. — Charles Godfrey Leland zemřel ve Florencii. I on byl v mládí vynikajícím žurnalistou, k opravdové popularitě pomohl si však svojí řídnou humoristickou knihou, v níž v osobě »Hanse Breitmanna« zvěčnil typus zkostnatělého německo-amerického filistra, který se stal populárním. Vydal mimo to řadu knih básnických, v nichž uhodil zdárně na lidovou notu a ve kterých využil zvláštním způsobem legendárních motivů vlasti. Studoval mnoho i národní zpěvy indiánské, vydal řadu folkloristických studií velmi hlubokých, přeložil Heineovu »Knihu písní« — ale vše to nemělo ani z daleka tak pronikavého úspěchu jako satyrický »Hans Breitmann«, kde i obvyklý německo-anglický jargon zmíněné větve došel velmi zdařilého napodobení. *α.*—

** **Kterak Chopin komponoval svůj smuteční pochod**, vypravuje malíř Ziem v »Paris. World.« Chopin seděl ve své pracovně. V jednom koutě stál klavír, ve druhém lidská kostra, zahalená prostěradlem. »Pozoroval jsem,« praví Ziem, že pohled Chopinův chvílemi bloudí po pokoji a poněvadž jsem jej znal, viděl jsem, že myšlenky jeho jsou daleko ode mne a celého jeho okolí, — viděl jsem, že komponuje. Pojednou opustil svoje sedadlo, přistoupil ku kostře a odstranil prostěradlo. Pak přinesl kostru ku klavíru, usedl a vzal kostru na klín. Podivný to obraz života a smrti! Pak se zahalil v prostěradlo a položil prsty kostry mezi svoje prsty a počal hrát. Ve volném odměřeném plynutí tónů, jež vyvolávaly prsty jeho a prsty kostlivcovy, nebylo přestávky. Když hudba vypjala se ke zvučnějším tóniim, zamhouřil jsem oči, neboť pohled na skladatele sedícího u klaviru s kostlivcem byl mi příšerný; mimo to rostly večerní stíny a sesilující se a ochabující hudba naplňovala okolí tajemnou hrůzou. Viděl jsem, že skladba, již poslouchám, bude živa na věky. Hudba umlkla a když jsem otevřel oči, bylo sedadlo před klavírem prázdno, Chopin ležel na podlaze ve mdlobách a vedle něho ležela rozbitá kostra. Slavný hudebník omdlel, ale jeho smuteční pochod byl stvořen . . .«

** **Pomník Verlainův.** Pomník básníka Paula Verlaina jenž má býti zřízen v Paříži ve ztraceném zákoutí v předměstí Batignolles. Přátelé a ctitelé básníkovi z počátku měli v úmyslu, postaviti poprsí básníkovo v sadech Luxembourgu, nedaleko paláce senatu, ale dvojí žádost podaná senatu, aby bylo pro pomník poskytnuto místo, příkře odmítnuta. Některé pařížské časopisy spatřují v tomto neoprávněném odmítnutí skutek pomsty kvestora senatu. Paul Verlaine choval se k těmto pánům nepříliš šetrně a prudce je napadal slovem i písmem, zejmena ve svých »Invectives«. Jedním z nejprudčeji napadaných jest senator Cazot, dosud kvestor senatu. Pomsta senatorů jest pochopitelna, ale malicherná.

** **„Dáma s kameliemi“ v Číně.** Dumasova »Dáma s kameliemi« jest jediný francouzský roman, jenž byl přeložen do čínštiny, ale za to těší se v nebeské říši neobyčejné úctě a oblibě. Když onehdy jakýs francouzský obchodník odjížděl ze Šanchaje do Evropy, pravil mu guvernér města s hlubokým povzdechem: »O, kterak jste šfasten! Vrátíte se opět do Francie a budete moci navštíviti hrob nebohé Marguerity Gautierovy!« Také nový čínský vyslanec, San-Pas-Či dal si brzy po svém příjezdu do Paříže ukázati hrob Alfonsiny Plessisovy, jež byla pravzorem »Dámy s kameliemi.

** **Pekař básníkem.** Z Brusselu se oznamuje. V poslední době mluví se zde o Stijnu Streuvelsovi, flámském pekaři a novelistovi. Díla, jež tento 31letý autor dosud uveřejnil vyjdou v nejbližší době v překladu francouzském a německém. Streuvels navržen byl též loni jako kandidát pro cenu Nobelovu. Žurnalista Jan Remackers navštívil básníka-pekaře v Avelakemu a podal v časopisu »Patriote« zprávu o rozmluvě s ním. Stijn Streuvels žije s matkou a sestrou dosti samotářsky. Peče chléb a koláče, chodí na procházku a píše. Jen málo přátel, z nichž nejintimnější jsou katoličtí duchovní, jej navštěvuje. Od založení týdenníku »Vlamdern« stýká se také častěji s flámskými literáty, bydlícími v Brusselu, s Hegenscheidtem, Vermeylenem, Von Langerdonckem. Nejmilejší spisovatelé Strenvelsovi jsou staří Nizozemci Vondel a Hoopt, moderní flámský lyrik Guido Gezelle a Von Maarland. Upřímný obdiv jeví vůči Tolstému a Nietzsche-ovi. Gorkého považuje Streuvels za básníka, jenž je hoden ceny Nobelovy.

-- **Co se může přihoditi umělci.** Žertovnou anekdotu o slavném francouzském kresliči Gavarnim vypravuje »Gaulois«: Gavarnimu bylo častěji — jako vůbec mnoha věhlasným malířům — shledati se s padělkem toho či onoho svého obrazu, který byl vydáván za originál. Jedenkráte, když cestoval na jih, zastavil se na několik hodin v jakémsi menším městě. Když se tak nazdařbůh procházel ulicemi, zastavil se před dražebním domem a vstoupil dovnitř. Zrovna drsný hlas vyvolával: »Dražba sbírky obrazů Gavarniho z pozůstalosti nebožtíka Duboise!« Umělec zostřil pozornost, přistoupil blíže a přál si spatřiti obrazy; a tu viděl vesměs pouhopouhé padělky svých nejpěknějších děl, ostatně i jinak dost neuměle pořízené. »Tu není ani částky Gavarniho!« zvolal. Přítomní odporovali. »Pán si chce z nás tropiti žerty . . .«, řekl vyvolávač; »Gavarni sám je svému intimnímu příteli Duboisovi daroval!« — »Vězte, že Gavarni nikdy neznal člověka tohoto jména!« řekl zas umělec rozhorleně. Protest kupujících i prodavačů se vzmáhal. »Chce přijít lacino k obrazům!« zvolal někdo. A když Gavarni dále protestoval, shlukli se kol něho, zahrnuli jej nadávkami a po prudké tahanici vystrčili ze sálu. Obrazy dosáhly pak cen mimořádně vysokých. *α.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Felix Téver: Bílá a Rudá. — Růžena Jesenská: Román dítěte. — Ant. Klose: Jaro doma. — Vilém Mrštík: Zumři. — Emanuel Šlechtic z Leśehradu: Letní noc. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Feuilleton: Belletristé a Svatobor. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67) o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnactidenní sešity.

Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnactidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 5·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20; do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdenníku a Nakl. družstva Máje vítány jsou nám jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpolední.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře poukazují se vždy po prvním za čísla v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudků nepodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Kurs pro zkoumání moře.

Během posledních let vzrostlo potěšitelným způsobem účastenství pro zkoumání moře. Zároveň vyvinul se tento vědecký obor tou měrou, že obsahuje vždy nové obory a směry práce, takže toho času, zejména pro mladší přírodopisce, jest neobyčejně obtížno, osvojiti si všestranné vědomosti, jichž je třeba ku pochopení ekonomie moře. Sešloupili se tudíž v Bergach v Norsku někteří zoologové, hydrografové a botanikové, aby učinili bohatý vědecký materiál a zkušenosti získané norským parníkem pro zkoumání moře »Michael Sars« v severních mořích, přístupný mladším přírodozpytcům, kteří by se chtěli věnovat zkoumání moře. V místnostech vědeckého oddělení norského ředitelstva pro rybářství v Bergach byl od 12. ledna do 3. března t. r. uspořádán kurs pro zkoumání moře skládající se jednak z přednášek a praktických cvičení, jednak z používání rybářských přístrojů a plaveb na parníku »Michael Sars«. Vyučování a cvičení je bezplatné. Docenty jsou: Dr. J. Hjort pro vědecké a praktické rybářství, B. Helland-Hansen pro hydrografii, dr. H. H. Gran pro plankton a dr. A. Appelloef pro úvod ku poznání nižších tvorů Severního moře a norských fjordů. Tato novota bude uvítána zúčastněnými kruhy s radostí a setká se zajisté s všeobecným účastenstvím, zejména vzhledem k tomu, že státy při moři Severním se v poslední době spojily, aby uskutečnily mezinárodní prozkoumání severních moří. * *

1000leté jubileum bude míti r. 1905. nejstarší kamenná památka naše v Budči (při dráze z Prahy do Slaného nad Kovary) okrouhlý kostelík s přistavěným čtyřhrannym presbyteriem založený roku 905 od Spytihněva. Svatý Václav poslán do školy na Budeč, aby se tu učil zákonu Božímu a umění liternímu.

Právě ukončen a vydán:

ROK NA VSI.

Románová knihovna Máje.
Pořádá Dr. RUD. JAR. KRONBAUER.

DÍL I.

Obsah: ŘÍJEN. — Jerusalem. — Trnky. — V kostele. — Na vojnu. — Satanáš. — Cibulková Káča. — Nedělní odpoledne. — Rybář Cyrill. — Z jarmarku. — Studynka Aůgustin Krejčí. — Co se stalo v Jerusalemě. — Před hody. — Hody — Zavádka. — Po »kócí«. — Po hodech. — Messalina. — Mesaliny poslední dílo. — Soudy. — Užírač krve. — Lesňáci. — Stréček Kuchynka. — Neděle. — Na vandře. — LISTOPAD. Všech svatých. — Na dušičky. — Těžká práce. — Líšenky. — Před polednem. — Z pastvy. — Vrbový háj. — Útrapy Vrbčeny. — Listopadové rozjímání. — Další rozjímání. — U přednostů. — Našla se. — Hon. — Kovářova Petruša. — Pštros. — Zimní chvíle. — Mareček otec a syn.

Rok na vsi,

ozdoben Alešovými obrazy měsíců, tvoří knihu vzácné, harmonické krásy, rázovitou obsahem, sympatickou a vysoce cennou uměleckou formou svého líčení.

Výtisk v barvotiskové obálce Mik. Aleše za K 4·60, pošt. za K 4·80.

Úplný I. díl „ROKU NA VSI“ objednati možno v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva MÁJE,

zapsan. společenstva s ručením omezeným,

v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

Svépomoc českých spisovatelů.

Básně

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zpěvy epopejě Básně (1899 až 1900). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

V. Klatersky: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, post. K 2·50, ve skv. pův. vazbě K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Skon a: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. váz. K 3·50, pošt. K 3·60.

Krasná prosa

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, pošt. u K 4·80.

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40 poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilém Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. váz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. váz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilem Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria) — Díl I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·80 poštou K 2·60. Úplné dílo v skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60.

Naše klenoty.

Vybrána díla českého písemnictví.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobizn. a autogr. básníkovým a úvodním slovem Dr. Jos. Durdíka a doslovem Kl. Klatterského. Výtisk za 80 h, poštou za 90 h.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá Jos. Svátek.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek Mlsáníčko.** Dvě veselohry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Decera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. Josef Jekler: **Konec.** Drama o 1 jednání. Lad. Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Karel Rozek: **Červ.** Drama o 1 jednání. Výtisk za K 1·40, pošt. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Sv. 1. **Vij.** Fantastická pohádka o 1 dějství s předehrou. Napsal Fr. Khol. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorostlým dívkám. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aléše. Počteno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80. — **Rok na vsi** vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobizno u a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závět Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném fotogr. snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou Max Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra. K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·15.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégra a syna v Praze.

SVATOPLUK ČECH:

KOSTNICKÁ DUMA.

Již pod korunou s pekelnými znaky
Hus připjat na osudném kůlu pní,
a bezděky v tu chvíli jeho zraky
v dál zaletěly s tužbou poslední.
Přes valný dav, jenž čeká jeho skonu,
i přes Bodam, za města věžemi
se modrající, hledá stranu onu,
kde nechal vše, co draho na zemi,
kde zrodil se a vedl život celý,
svůj boj za pravdu veliký a smělý.

Ten okamžik mu zastřel zapomněním
vše přítomné: i dav i strašný kůl
i blízkou smrt — a teskně blahým sněním
běh žití celého se před ním snul,
řad obrazů, jež střídaly se v mihu:
Krov chaty známé u pat Šumavy,
žák v dumě schýlený nad svatou knihu,
let juných svízele i zábavy,
pak mistra ohnivého práce, snahy,
a svatý Betlém, nade všechno drahý.

A rázem vnitřnímu se kmitlo vidu
sto milých tváří, přátel z domova,
i nesčíslné vroucí oči lidu,
jež roznítila slova mistrova
tam pod Kozím a Krakovcem, když hlásal
jim pravdu boží v ryzí čistotě,
s ní liché cety farisejské střásal,
chtěl víru pravou v skutcích, životě,
a z nepravostí hlavy kněžstva vině
láj svatokupců mrskal ze svatyně.

Z těch dum jej budí pokřik: »Slušno není,
by tváří k východu mřel ďábla druh!«
Hned kůlu obratem se pohled mění:
Již město s jezerem, hor slunný pruh,
za nimiž v dálce Čechy, tušil, mizí;
znik' s hrstkou krajanů též věrný Chlum,
jenž sem ho provodil. Jen tváře cizí
teď před Husem se tísní v pustý tlum,
jimž z nelítostných zraků záští plane
neb tupá chtivost děsné podívané.

I kraj ten západní, kam nyní zírá,
ni jedním vlídným zjevem nekmitá.
Nad Gottliebenem smutný mrak se sbírá
a věž tam chmurně trči dvojitá,
jež mistru připomíná všecku muku
ve strašných žalářích a tíze pout
i v církevního sboru hněvném hluku
až po nedávný v kathedrále soud,
kde potupně ho svlékli s kněžských šatů
a s kletbou odevzdali v ruce katů.

I teď ho zevšad proklíná a tupí
to cizí moře vlnících se hlav,
an v strmou hranici kol něho kupí
výš, výše dřeva s katem, drábů dav —
již plane pochodeň — V tu jednu chvíli
jej ledným dechem ovál smrti děs,
šíj vzpřímená se na mžik těžce chýlí
a zatemnělý pohled k zemi kles',
tam, kde se řetěz kolem nohou vine
a bičic pod ně smolnou otep šine . ..

Ruch nenadálý nastal v lidstva shluku
a s břeskem trouby blíž se nesl šum;
i katan s pochodní vztáh' nazpět ruku.
Hle! maršál říšský dělí cvalem tlum
a pyšnou brůnu před hranicí staví.

Teď berlu skvostnou nad zástupem zved'
a slavným hlasem odsouzenci praví:
»Vzkaz milostivý nesu naposled:
Blud odpřisáhni, kajicně své čelo
před církví skloň a spasíš s duši tělo!«

Stín rázem rozprchnul se mistru v čele
a v jasných skrání prudkém posunu
jak vítěz laury zlaté, hrdě, směle
vznes' papírovou s ďábly korunu:
»Jak dříve stokrát, odpovídám znovu:
Já přišel Písmem za svou pravdu stát,
ne podrobit se lidských mocí slovu,
bych pravým zval, co velí pravým zvát;
mou pravdu nezkláli, jen tělo zdrtí
a život ve lži byl by ducha smrtí.«

Tu páni tleskli, drva praskajíce
kol kolem vzplála, rozvalil se dým;
jen povznešená k nebi jasná líce
dál vyhlédala vírem plamenným,
zpěv mistrův zbožný ozýval se ještě,
ač náhlý vichr do tváří mu vmet'
tu výheň šlehající, jisker deště,
a navždy ztišil blahozvučný ret,
i zkojil v nitru svatou pravdy žízeň,
jež překonala všechnu světa trýzeň.

* ☆ ☆

Vše dávno minulo, i orkán slavný,
jenž z Husi muk se nad Čechami vznes';
vše změnil, smet' duch času neunavný —
co dnes nám zápas věroučných thes?!
A přece když vod zelenavou hlatí
z Čech poutník plyne k výspě Kostnické
a před ním starý dóm, jejž západ zlatí,
vzplá jako vidmo záře mystické,
tu v cizím, všedním na palubě ruchu
bouř citů, myšlenek se zvíří v duchu.

V žár ohromný se dómu věž ti mění
a velebná v tom žáru stkví se líc,
rtem mučednickým v naši vřavu denní
vzkaz věku dávno minulého hřmíc:
»Zas bouře mnění zmítá času lodí —
buď žádost pravdy jejím kormidlem!
Jen ta nechť kroky lidu mého vodí
a v neochvějném srdci hoří všem,
zář pravdy nezhasí, kdo lidi zdrtí,
a život ve lži horší byl by smrti.«

DR. J. KALOUSEK:

MISTR JAN HUS.

Úvaha.

Jméno tragického hrdiny, nadepsané těmto řádkům, jest po věky předmětem nejvyšší veleby i nejhlubší potupy, lásky i nenávisti. Ono přineslo Čechům klatby a války, jež cizina vedla proti našim předkům s úmyslem jich vyhubení. Naproti tomu Čechové ze soustrasti nad osudem svého krajana osvojili sobě jeho přesvědčení náboženské, a z potřeby sebeobrany roznítili se k nejvyššímu namožení sil hmotných i duševních; obranou proti nepřátelům a odvetou na nich vzatou donutili je ke smluvám o pokoj a získali si slávu válečnou, které se divil svět. Ale po tomto nejvyšším napjetí sil následovalo jich ochabnutí, a po dvou stoletích přišel pád národa českého, jenž byl jeho politickou smrtí.

A začínatel toho vývoje, Jan Hus, jaké měl pohnutky a účely? Předvídal-li následky a konce?

Účel Husova vystoupení z obyčejných mezí katolického kněze a professora vysokých škol byla náprava mravův u laikův i u duchovenstva, podle předpisů víry katolické co nejpřísněji pojímaných. Ale že z toho kynula ujma důchodů, moci a pohodlí správcův církve, hleděli se zbaviti nepohodlného reformatora, a docílili toho odsouzením jeho za kacíře. Rukověť k tomu podal jim Hus, osvojiv si některé theoretické věty náboženské filosofie Wiklefovy o predestinaci, o církvi a jejím zřízení, o nepotřebnosti moci papežské, o účinku smrtelného hříchu na osobu, postavenou v úřadě církevním nebo světském, o dovoleném neposlušenství ku představeným, o odnímání statků nehodným užívatelům, o dostatečnosti písma bez tradice a j. v.; kteréžto theoretické věty uchylovaly se zjevně od učení církevního, a některé z nich hodily se vůbec jenom ku převratu, nikoli však k řízení jakékoli společnosti lidské.

Kde byla pravda v té tragedii? Kde omyl, kde vina? Na obou stranách! Tu i tam přihodilo se mnoho omylů a chyb; vina na obou stranách byla pochopitelna z křehkosti lidské, a na obě strany přišel trest přílišný, nade všechnu slušnost veliký.

Hus chtěl nápravě mravů. Úspěch, kterého v tom dosáhl, byl nemnohý a krátký. Již druhé pokolení následovníků Husových zanechalo této snahy (vyjma málo četnou Jednotu Bratrskou), a po stu letech byl úpadek mravnosti horší, než jaký Hus zastihl, ač jevil se namnoze v jiných stránkách a způsobích.

Koncilium utracením Husa mínilo potlačiti kacířství, ale nepotlačilo ho, nýbrž nešťastná politika koncilia a potomních papežů odpudila Čechy do trvalé roztržky, ve kteréž různověrství bujelo.

Hus byl odsouzen pro učení Wiklefovo, jež poněkud přijímal; Husité, následovníci Husovi, byli nazýváni Wiklefisty. Ale když husité formulovali svůj program náboženský, sestavili jej ve čtyřech artikulích Pražských, ve kterých není nic Wiklefského; následovníci Husovi nestáli o predestinaci, nelámali si hlavy jejími děsnými důsledky; kterou měrou ruší smrtelný hřích způsobilost ku konání úřadu kněžského nebo ku panování světskému, o to již nikdo se nehádal; ucházeli se o schválení artikulů pražských od koncilia, čehož dosáhli, a pak od papeže, jenž na místě potvrzení jednostranně zrušil smlouvu; o potřebě moci papežské k řízení církve nikdo (vyjma Tábory a později Jednotu Bratrskou) při tom nepochyboval. České husitství ukázalo se býti něčím jiným, než wiklefství, pro něž Hus byl odsouzen.

Král Sigmund se mýlil, když povzbuzoval Husa k cestě do Kostnice v naději, že bezpečný list jeho bude chrániti Husa před mocí koncilia a že pře Husova skončí se ospravedlněním; měl tolik věděti ze světských a církevních práv, že bezpečný list vydaný jménem říše mohl chrániti před mocí soudů říšských a takových, které by krále Sigmunda uznávaly za svého svrchovaného vládce, ale obecné koncilium nebylo takovým soudem říše Římsko-Německé.

Hus jda do Kostnice nacházel se v několikonásobném omylu. Představoval si, že pře jeho na koncilii bude se podobati disputaci, — ale toho docílili teprv jeho následovníci mnohými velkými vítězstvími v poli, že byli v Basileji přijati jako zástupci strany k jednání a ke smlouvě a ne jako obžalovaní k odsouzení a k upálení. Hus, jako král Sigmund, mýlil se, maje za to, že bezpečný list králův bude koncilium uznán za překážku k soudnímu zakročení proti obviněnému. Hus se mýlil, důvěřuje králi Sigmundovi, že aspoň sám dostojí slovu danému v bezpečném listě, pokud bude moci; měl pamatovati, kterak Sigmund před lety několikrát nešlechetně se zachoval ke svému vlastnímu bratrovi a dobrodinci, králi Václavovi, a kterak slibováním bezpečnosti vlákal svého bratrance markrabí Prokopa do svého ležení pod Bezdězem, a pak jej zradně a nectně zajal (1402).

Sigmund v záležitosti bezpečného listu daného Husovi jednal lehkomyslně, i věrolomně; z počátku usiloval u koncilia, aby list byl dodržen, potom však vyzul se z povinnosti své a určitě odvolal všecky klejty, jež byl dal komukoli ku konciliu; dále již i sám přimlouval se, aby Hus byl odsouzen; a konečně když odsouzený Hus

byl mu od koncilia vydán v moc, a Sigmund měl a mohl jej poslati svému bratrovi, králi Českému, jehož podaným byl: odevzdal jej sám falckrabímu k upálení. Několikonásobná vina Sigmundova v tom, co se stalo v Kostnici, jest zjevná.

Podle prospěchu při zkouškách, kterým Hus v mladších letech na vysokých školách Pražských se podrobil, zařaděn býval asi na prostředním místě mezi těmi, kteří při zkoušce obstáli; mezi učenými byl tedy nadáním prostřední. Hlavním účelem, jejž si na světě vyvolil, byla oprava života křesťanů ve směru přísně mravním; byl to týž cíl, za kterým šli ve všech časích jednotliví křesťanští horlivci, kazatelé, spisovatelé, jmenovitě také zakladatelé řeholí; za časů Husova četní pobožní mužové v Čechách i v jiných katolických zemích působili v tom smyslu: proč jméno Husovo tak vyniklo mezi tolikerými předchůdci a mezi zbožnými současnými spolupracovníky v tom díle? Poněvadž zahynul na hranici! Smrt v plamenech založila jeho slávu, ona a válka tudy zavinená z mravokárného kazatele a spisovatele učinila muže ohromných účinků, jakých se za živa nikdy nenadál, a které bez Kostnické hranice byly by nenastaly.

Ač koncilium Kostnické bylo svoláno ku provedení reformy v církvi, většina jeho protivila se potřebné opravě, a mínila odvrátiti ji potrestáním nejsmělejšího hlasatele jejího. Reforma třemi konciliemi slibovaná skutečně vždy byla zmařena hned v zárodku, ale po stu let přišel trest za to: z jednoho zlořádu, který nad míru pohoršoval již Husa, z nadužívání odpustků k výdělkářství nastal po stu let v Němcích odvrat od církve, a šířil se v polovici katolické Evropy takovou měrou, že vrchní správa církevní, nechtěla-li ztráceti půdu také v druhé své polovici, musela na koncilii Tridentském svoliti k opravám namnoze takovým, o jaké usiloval Hus a jakých si po věky přáli mnozí nábožní katolíci; mezi příznivci té reformy byli i dva proslulí císařové a králové Čeští: Karel IV. pomáhal při počátku snah reformových, Ferdinand I. svým mocným vlivem v Tridentě dovedl je k vítězství.

Kostnické koncilium doprosta se mýlilo v naději, že utrácení Husa prospěje církvi. Utrpení Husovo, počítáme-li k němu všechno věznění, trvalo necelých osm měsíců, a církev za jeho smrt trpí již brzo půl tisíce let. Každý její nespokojenec, každý nepřejník a protivník může užívati, a mnozí skutečně užívají usmrcení Husova za zbraň proti církvi. Kolik nevinných sluhů jejích již trpělo a trpí za tu tragickou vinu otců Kostnických! Přestane-li kdy toto utrpení, či bude-li ten trest věčně trvati, nikdo neví; jenom jest jisto, že trápení církve jest schopno jak stupňování tak i klesání.

Rozjitřovati se může boj, vedený proti církvi z příčiny tragedie Kostnické, tím, kdyby zastanci její doráželi na usmrceného Husa jakožto na nejhoršího kacíře, na zločince, jenž nezasloužil nic jiného, než hranici; a čím hlasitěji a okatěji by si v tom vedli, tím vášnivější odvetu za to sklidí. V tom směru mnoho se chybovalo v dřívějších stoletích, a velice chybilo již koncilium Kostnické, když k naznačení nenávisti své a potupy, jakou zavaliti chtělo Husa, dalo mu vstaviti na hlavu vysokou papírovou čepici s vymalovanými na ní ďáble a s nápisem: Hic est haeresiarcha! Postava Husova takto zohyzděná znamenala nejdokonalejší triumf nad ním dosažený, — ale za všechny věky od té doby uplynulé žádný nepřítel církve nevymyslil obrazu, který by tolik dráždil a ponoukal proti církvi, jako tento výjev potupy Husovy v kostele Kostnickém. Odsouzený Hus byl v koncilii ustrojen za strašidlo; ký div, že nepřátelé církve chápají se toho znetvoření a berou je do opravdy, jakoby Hus skutečně byl strašidlem na církev, jakoby byl hlavou jejích odpůrců, jako by byl náčelníkem bezbožců! Tak stalo se jeho jmeno nástrojem vždy příhodným k útoku na církev, anebo aspoň ke škádlení jejích kněží.

V těchto šlépějích rozpor mezi těmi dvěma protivami může se zcela bezpečně zvyšovati do míry libovolné, až do šílenství.

Ale on se může také mírniti. Církev katolická vždy přijímala výroky obecných koncilií ve věcech víry a mravů za neomylné, a nyní připisuje tu vlastnost také výrokům papežů. Ale vedle toho také připouští, že papežové v jiných věcech mohou se mýliti, že mohou těžce hřešiti, a v řízení církve že mohou dopouštěti se velkých chyb; není tuším pochyby, že to platí také o koncilиích ekumenických. Že Kostnické koncilium ve při Husově nepočínalo si libovolně, nýbrž spravovalo se zákony a právními obyčeji tehdáž v církvi platnými, to bylo mnohokrát dokazováno; ale nynější církvi více by prospělo, kdyby se připustilo a vyznalo, že v tehdejší církvi leckteré zákony a právní obyčeje potřebovaly opravy na ten způsob, jak od těch časů se již opravily buď výslovně nebo mlčky: bylo by dobře uznati, že nebyl dobrý zákon papeže Řehoře IX., jenž zapověděl připouštěti obhájce na soudě nad obžalovanými z kacířství, a že nebyl dobrý obyčej, podle kterého koncilium Kostnické nepřipustilo také žádného svědka vývodního; takový zákon a takový obyčej nevyskytuje se při občanských soudech ve státech poněkud vzdělaných, leda výjimečně za krátkých dob hrůzovlády, zuřící shora nebo zdola. U občanského soudu obviněný může býti trestán za to, co řekl nebo napsal, ale ne za to, co z jeho slov může se vyvoditi, když obžalovaný toho nevyvodil a takový vývod výslovně zamítal. Podle té analogie nebylo dobře, když koncilium Kostnické přičítalo Wiklefovi a Husovi kacířské věty, jakých tehdáž ani po dnešní den nikdo v knihách Wiklefových ani v Husových nenalezl, zejmena že by svátosti udělované knězem hříšným neměly platnosti; nebylo dobře,

že soudcové žádali od Husa, aby za kacířské uznal věty, v kterých nebylo nic jiného obsaženo, nežli základní věroučné články křesťanské (jen slovy méně obvyklými), že Kristus jest Bůh i člověk, a že člověk se skládá z duše a z těla; nebylo dobře, že soudcové Husovi ustavičně jej týrali požadavkem, aby odvolal několikeré kacířství, které na něho bylo jenom od nepřátelských svědků křivě udáno; neměli žádati na Husovi takové věci, které žádný ctný člověk podrobiti se nemůže: aby křivě dával se vinen, aby na sebe vědomě lhal. Upálenému Husovi nemůže sice život býti navrácen; chyba, která se v Kostnici stala, nemůže se odčiniti; ale působilo by smířlivě, kdyby zástupci katolické církve uznávali a vyznávali, že upalování kacířů bylo ukrutným pobloužením, nehodným náboženství Kristova, a že správcové církve v posledních stoletích středověku chybovali, připouštějíce ten zlořád a nepůsobíce zápověďmi proti němu.

Jest na snadě také velmi blízký prostředek, aby vzájemné sočení mezi ctiteli a nepřiznivci Husovými, které v posledních letech v našem národě se vzmáhá na patrnou škodu celku, se uklidnilo a umírnilo. Ten prostředek záleží ve čtení spisů Husových. Kdo otázky spojené s osobou Husovou pojímá příliš horkokrevně, nechťsi na jedné nebo na druhé straně, tomu sotva najde se lepší lék k utišení rozvášněné mysli, než aby pilně a pozorně čítal ve spisech Husových a pohřižoval se v nábožná jeho rozjímání a napomínání o povinnostech křesťana. Tuším, že obojí zápasníci umírnili by se v bojovnosti své, když by tváří v tvář poznali velikou zbožnost Husovu, která se vyrovná zbožnosti vyhlášených světců; když by poznali jeho mravné zásady, jichž přísnost byla taková, že kde koli a kdy koliv byla do života uvozována, málo kde potrvala dlouho, a nikde ani donucováním hmotným nestala se pravidlem všech lidí. Poznali by, že co v těch knihách jest nekatolického — náboženská filosofie Wikleřova, — to jakož se nelíbilo hned prvním následovníkům Husovým, za našich časů teprv sotva koho může lákati, aby tu chmurnou náuku přijal za svou. Čtenáři spisů Husových přesvědčí se z jeho vlastních slov, jak veliká a účinná byla jeho víra; poznají čistotu jeho úmyslů, neúhonnost jeho života podle předpisů církve katolické, hloubku a upřímnost jeho přesvědčení. Poznají Husovu nejvyšší obětovnost, a že vědomně život svůj položil za obět svému přesvědčení náboženskému a své cti lidské, kterou on s přívrženci svými pokládal zároveň za čest národa českého.

♡ ♡ ♡

Dr. R. J. KRONBAUER:

Dvě varianty Šalounova modelu pro pomník mistra Jana Husa.

Když jsem putoval k atelieru Ladislava Šalouna, abych napsal několik řádek o jeho modelu pro pomník kostnického mučedníka, ještě cestou jsem si důkladně prohlížel vyobrazení první cenou poctěného jeho modelu. Hus stojí na zvýšeném podstavci, jenž dominuje celému monumentu. Po levé straně skupina lidí skleslých, zmučených a vysílených — po pravici tlum osob, zástup lidí, jenž jednak celým svým vzrušeným charakterem, jednak výzbrojí dobu vystihující hlásá, co asi pohnulo umělce k tomu, že v základnu pomníku vepsal slova: »Kdož jste boží bojovníci a zákona jeho ctitelé.«

Hus stojí na hranici. Postava jeho je skleslá, je zlomená, výraz v obličeji přebolestný a zrak strhaný. Cosi na Ježíše Krista mluvilo z tohoto pojetí, jež drtilo svou tragikou. Celek uchvacoval hned na první pohled. Pravé a posvěcené umění vyzařuje tu z komposice i z provedení. Možno říci, že tu uloženo nejvlastnější a slavnostně projeveno celé umělcovo credo, celá jeho síla a jeho hluboká vnímavá a jemně cítící duše. Tři fáse má model Šalounův, tři stupně, po nichž béře se idea sochařova se siláckou gradací. Na jedné straně poroba lidu, Hus sám personifikován jako znamení doby, sám zlomen, sám zničen . . . ale po obzorech už se blesky křižují, živelní síla lidu se přihlašuje, pravý jeho spasitel a ochránce přišel v nejosudnější chvíli. Hus řetězy spoután div sám neklesá, div v praskající hranici už už neklesá. Bylo by těžko a dusno při pohledu na toto zmírání, kdyby v celém tom tlumu pod hranicí nebyla stělesněna zrovna elementární síla vzdoru a železné vytrvalosti lidu, jenž budoucnost národa nesl na svých bedrách.

Evangelium umělcovo, z něhož četl ve chvílích, kdy hlavou jeho táhly základní myšlénky, byla slova: »Se stanoviska českého projevem nejvyšší zjevné úcty, jaká vzdána býti má M. Janu Husovi pomníkem, vyjádřiti dlužno grandiosní význam Husův pro národ český, dozajista spíše, nežli životní jeho působení samo.« A řekneme-li ještě jeden citát jeho, jenž hlásá, že »smrt byla nejvýznamnějším a nejslavnějším činem Husovým a nejpamátnější a nejosudnější událostí českých

dějin...,« chápeme ihned, proč Hus stojí na hranici a proč tolik veliké bolesti vryto v jeho tvář a v celé jeho bytosti. Ano, Husova smrt zatřásla národem, zatřásla celou zemí a stala se památným momentem v dějinách našich. Hus jako Ježíš Kristus musel umříti, musel kalich hořkosti a utrpení až na dno vyprázdniti, aby naplnilo se slovo písma, aby lid byl vykoupen a spasen. A stala se tma po vší zemi až do hodiny deváté a zatmělo se slunce: a opona chrámová roztrhla se na dvé. Smrt Husova je také východištěm velikého obratu, jenž přivodil naše národní spasení a vykoupení.

Tomuto velikému momentu dal mistr ve svém pojetí silný výraz. Víme, že se mu toto akcentování nejdusnější kapitoly z Husova dějinného poslání vytýkalo. Nebylo světlého momentu v Husově personifikaci samotné. Hus už neznamená pro nás osobu... Hus budiž symbolisován ve svém celkovém významu, budiž sám hlasatelem svého gigantického významu. Nezůstalo ovšem bez povšimnutí, že zadní strana monumentu je němá, že je mrtvá a že není nikterak zfruktifikována. Pamatováno tu ovšem už prozíravě na to, že pomník bude a musí býti umístěn tak, aby ani jediná jeho strana nebyla pro diváka ztracena a zanedbána.

To ovšem už byly výtky i detaily podřízenějšího rázu. Hlavní věcí bylo, že projekt Šalounův konečně vyhovuje velikému našemu ideálu, jak má býti uskutečněn. Karakteristické je, že porota verdikt svůj prohlásila po nedlouhé poradě a hned při první rozhodující obchůzce. Šalounovo dílo má tu velikou přednost: uchvátí diváka, zaujme ho a první dojem už se nesmaže. Je v jeho díle síla a temperament, je v něm to, čím musí pomník na každého působit — je v něm ohromná síla suggesce, která zrovna přitahuje.

Podmínky konkursu obsahovaly, jak známo, klausuli prozíravé opatrnosti. S pomníkem Husovým bylo mnoho potíží a bylo tu také mnoho nemilých zkušeností. Proto stanoveno toto: »Přiřknutím ceny není ještě učiněn absolutní návrh na provedení; v tom směru ponechává si výbor volnou ruku. Jestliže to však porota doporučí, musí s umělcem, který první ceny dobyl, býti o provedení pomníku vyjednáváno.«

Porota dala direktivu, verdikt její prohlášen a když objevilo se vyobrazení první cenou poctěného modelu v časopisech, bylo její rozhodnutí všeobecně sankcionováno.

Ladislav Šaloun dobyl velikého, pro sebe slavného a památného úspěchu. Husův pomník bude zároveň monumentem jeho jména a jeho umění. Šaloun je ale při tom ještě muž neobyčejně poctivý a svědomitý. Ve svém atelieru pilně pracoval a při tom znovu a znovu tvořil. Když jsem vstoupil do jeho atelieru, byl jsem překvapen a stanul jsem v rozpacích před . . . dvěma modely.

Mistr ve směru, daném porotou, vytvořil projekt, jenž byl zdokonalenou obměnou modelu cenou poctěného. Dostál plně a dostál čestně svému velikému úkolu. Ale Šalounovi to nestačilo. Z vlastního popudu pracoval na projektu druhém a současně s projektem prvým odevzdal porotě k posouzení komposici novou.

Všimněme si napřed projektu prvého a pozorujme, v čem jej mistr změnil a jak jej zdokonalil.

Změny ihned napadnou. Hned v celku je komposice docela jinak vyřešena. Realistní pojetí zachováno, celá idea znovu vtělena z prvního modelu ve druhý, ale monument činí dojem harmoničtější. Skupiny nejsou již jako v prvním projektu samostatnými celky, jsou jaksi stuleny v jedno ústředí. Projekt je zkrátka semknutější. Kardinální změna provedena s Husem samým. Zmizela hranice . . . zmizelo zmučené, zlomené jeho tělo. Hus tu už není jako člověk zobrazen . . . není tu již položena váha na jeho tělesné utrpení, na jeho smrt, jež byla signálem pro ohromné hnutí celého národa, je tu představen pouze jako symbol všeho toho, co následovalo, jako tvůrce a iniciátor obrody a vzkříšení. Jde jako duch... je tu jeho dílo spíše než on sám v té mírné, měkké tváři, z níž zůstalo jen veliké zasvěcení, jež korunu mučednickou dalo si vtisknouti kolem hlavy a jež musilo míti nejen tušení, ale přímo prorockou předtuchu, že lidská zloba a světské násilí právo nezlomí a pravdu se světa nevyhladí.

Hus je tu pouhým zjevením, glorifikujícím slavné z mrtvých stání Husovo — Husovo i těch, za které v plamenech na břehu Rýna duši vypustil. I skupina po levici Husově je sesílena a prohloubena a je přisunuta blíže k postavě Husově. Tu kotví hlavní jádro změny, jež muselo vrhnouti silný reflex na partii pomníku, jež znázorňuje, jak hluboký, jak zoufalý byl stav lidu českého, jenž byl už nadobro zdrcen, zničen a vyhlazen. To, co následovalo bezprostředně po velikém hnutí, jež smrt Husova a jeho učení vyvolalo, celé to martyrium dvou století symbolisuje umělec prudkou vichřicí, živelní smrští, jež vše ničí, poráží a zabíjí. Tady mluví katastrofa českého národa oním dusnem, jež tížilo české království v těch dobách, kdy města a dědiny byly vylidněny a národ v onom neblahém stadiu, jenž přirovnává se s oblibou ke spánku zdánlivě mrtvého. Na pravo je skupina, jež personifikuje husitské vzkypění, příval síly a vzdoru, krajní, fanatický odboj všech vrstev, všeho stáří, obojího pohlaví. I dítě tu zříme v matčině klíně, jež jakoby hlásalo, že z pokolení na pokolení přecházelo ono nadšení, jež mohlo býti zdeptáno, jež bylo strašlivými zbraněmi tlumeno, ale jež nedopustilo, aby vyhlazení lidu a jeho umrtvení bylo dokonáno. Nad těmito skupinami, jež svým symbolem se prolínají a doplňují, vznáší se zjevení Husovo, jeho vítězný zjev, jeho personifikovaný vliv, jeho mravní, reformační duch kraluje nad bouřemi a pravdě, právu a spravedlnosti klestí cestu. Je tedy monument korunován pojetím vítězným, je pomníkem, je památníkem, jenž zvedá ze rmutu těžkých dob jejich výslednici, jejich závěr. Zadní

strana pomníku akcentuje harmonický tento ton. Z tělesa vyvěrá životodárný pramen, jenž lidstvu živou vodu dává.

První variant podává znamenitě řešený projekt monumentu lidového. Je to pomník celé doby, je to modelovaná česká kronika. Mluví nám do duše toto pojetí, protože v něm vidíme allegorisováno onu přemíru obětavosti a sebezáporu českého lidu, jenž krvácel a životy obětoval za pravdu, zhanobenou křiklavým násilím a staletí utlačovanou. Je zjasněn vítězným akcentem a přes to bude živitelem síly a bude v něm poslání apoštolské. Je výmluvný, je názorný tento projekt, je silácký a je ryze český, má kulturní touhy, kterých musí býti dbáno, aby projev, pomníkem zamýšlený, mluvil do budoucnosti.

Druhý variant je čistou allegorií. Je sochařskou básní. Dominantou projektu je skála, je svahovitá, drsná půda. Mistr Jan Hus po ní kráčí... jde k nám... Je pouhou vidinou, je zase zjevem, duchem. Po stezičce se ubírá, je daleko před námi, ale my máme dojem, že vejde mezi nás, že ruku nám podá, že příchod jeho je neodvratný, že je a žije svým velikým a spasitelným posláním mezi námi. Hus, jenž je personifikací všeho hnutí nového a obrozujícího, je koncipován jako ideál, je zalit v obličeji čímsi, co by se mohlo nazvati posvátnou divinací — je zjevem nadpozemským, protože je nositelem ideí grandiosních a z věků do věků žijících, je kolosem, je repraesentantem dob, celých dob, celých věků a všeho toho, co se v nich bouřemi prodralo na výsluní a proto je na projektu sám; není tu jiné figury, není tu jiného vysvětlujícího a objasňujícího zjevu. Vše pominulo... vše zhynulo... vše zapadlo do hloubky věčnosti... jen on sám, jen jeho postava, jen jeho dílo všechno přetrvalo a jen jeho učení a jeho pravda nepodlehla kletbě pomíjejicnosti.

Projekt má ráz archaický. Na jehlancích vidíme kamenné mísy antického rázu, jichž prameny označují světlo, jež v temných dobách Hus rozžal a jež jsou symbolem jeho snahy, aby lidstvo vrátilo se k původní čistotě, k mravní výši, již evangelium hlásalo. Projekt má zajímavé allegorické pozadí, jež je prohloubením myšlénky z variantu prvního. Skála, po níž Hus se ubírá, znamená naši českou zemi. Její srdce obsahuje, její sílu znázorňuje a její celistvost hlásá, že boje a bouře ji neudolaly a její mohutnost je zároveň hrdou mluvou, že hrouda naší vlasti je vítěznou hradbou. Na druhé straně monumentu je teprvé národ, lid český uplatněn krásnou a dojímavou skupinou. Vidím tu postavu, jež lačně pije z pramene... Ovoce bojů, výslednicí jejich, volnost duševní loká lid ze studánky, kterou pravda svou vláhou naplňuje. Žena, matka, tu naslouchá, jakoby vnímati chtěla železné kroky, jež postup Husových ideí po věky věků v půdě české, v naší domovině, budou připomínat. A muž tu stojí v nadšeném zanícení a sepjaté ruce jeho jsou projevem zbožných díků všem těm, kteří velkou a pohnutou minulost prožili a o to usilovali, aby vítězství bylo její jásavým závěrem.

Oba varianty jsou bezvadným, čistým uměleckým dílem. Ať už dávnou naši tužbu, by Praha měla pomník důstojný slavného jména a velikého významu Husova, uskuteční provedení jednoho nebo druhého projektu — tolik je jisto, že mistr Ladislav Šaloun těžký a zodpovědný svůj úkol vyřešil skutečně mistrovsky.

♡ ♡ ♡

Česká literatura o Husovi.

Je věru zjevem přímo podivuhodným, že česká literatura, tak vyspělá ve svých jednotlivých oborech a tak bohatá na ně, po plných pět set roků postrádala velkolepého podkladu vlastních děl Husových, o jaký jediné správně mohou se opírat přečetné studie o jejich tvůrci. Těžko je čtenáři — a nemám tu na mysli pouze nejprostšího — vybaviti si jadrný, jasně zcelený pojem o jakémkoli pracovníku na základě teoreticky založených studií, když schází veškerý bezprostřední názor na dílo samo. Tento přirozený postup věci zachovávaný u každého jiného velikána, scházel doposud u Husa. Lid neznal jeho spisů, neznal hlavně jeho děl stěžejních — není divu tudíž, že o světlém zjevu Husově panuje doposud čirý zmatek v myslích i hlavách širokých mass národních a celkem i chlad v jejich srdcích. Zde netřeba se dát másti uměle vyvolávaným nadšením rok od roku, případ od případu. Opravdový oheň, vřelý cit lásky a tiché, intimní, v pravdě posvěcené nadšení nitermůže nastati teprve po zúrodnění ideami, které si odnesem z Husových knih. Vše ostatní je pouze hluchá teorie, důležitá pro ty, kdož chtějí prohloubení či vodítka, bezúčelná však těm, kteří si pro její chápání nepřinesli podkladu. Úryvkovitá vydání některých drobnějších dopisů, listů či výkladů Mistrových nikterak pro tyto účely nedostačovala. Rázný, opravdu záslužný — a bude-li čtenářstvem hojně podepřen — zajisté v blahodárném účinu neocenitelný krok byl učiněn teprve před nedávnem vydáním Sebraných spisů Mistra Jana Husi,[1]) jimiž má býti českému člověku poskytnut kyprý základ budoucího Husova kultu opravdového, upřímného. Je to publikace, která si jistě zaslouží epiteta »nejvýznačnějšího díla letošního literárního období«, měříme-li toliž cenu knih dle dobrodiní, které lidstvu mohou poskytnout. Dílo je dosud v začátcích: několik málo sešitů nemůže

[1]) Jaroslav Bursík na Král. Vinohradech.

nám podati přesnějšího plánu do budoucna. Zahájeny jsou však řadou spisů latinských, dobře do češtiny překládaných Milanem Svobodou a přehledně kommentovaných Dr. V. Flajšhansem. Dosud vyšly z Řečí akademických zajímavé Rekommendace, které dobře karakterisují poměry tehdejší university pražské, četné Odpovědi k žalobám, jimiž negativně je vykreslen mravní úpadek společenský, vzácné Výklady Desatera pro tentýž moment zajímavé a konečně povšetná a slavná Synodální kázání, v nichž Hus tváří v tvář hrdě a nebojácně na pranýř přibíjel znemravnělost jednotlivců. Na dvě základní díla latinská, která poprve budou dána do rukou širokých mass, se hlavně těšíme v tomto vydání: na Universitní výklady veškeré nauky křesťanské (čtyři knihy Petra Lombarda) z roku 1408—1409 a na Celoroční kázání betlemská z r. 1409—1410. V nich zaklet leží význam Husův lidský, náboženský i národní a hluboké porozumění jejich podstatě rozžehne nejsnáze plameny lásky ke světlému zjevu Mučedníkovu.

* * *

Umění výtvarné naše i cizí využitkovalo nesčíslněkráte historie Husovy i jeho osoby. Zcela odlišná však i originelní — už svým textovým doprovodem — jest nádherná publikace Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém (Jeho výslech, odsouzení a upálení dne 6. července 1415),[1]) kterou bohatě kresbami vypravili Alfons Mucha a Jan Dědina, a jíž za podklad slouží dva veliké dopisy Pogiovy, který byl očitým svědkem výslechu i skonu Husova. »Já Pogius, převor od sv. Mikuláše v Bádenu v Argovsku (ve Švýcarsku), vzkazuji tobě pozdravení, svému Leonardu Mikuláši.« Pogius byl povolán, aby betlemského kazatele přivedl na koncil kostnický. Líčí tudíž dopodrobna veškery dojmy, kterými naň působily kraje i lid zemí, jimiž putoval, popisuje Prahu i Husa, píše o výslechu jeho a o jeho tragické smrti. Popis je pln suggesce a vzrušení. Zvláštního významu dodávají mu výpisky a mluvené řeči, podávané historicky věrně a vybírané s krajní nestranností. O výslechu, obraně a posledních okamžicích Mučedníkových podávají nám oba dopisy Pogiovy obraz velmi přesný a přesvědčivý. Deset velikých celostránkových a sedmačtyřicet menších kreseb obou umělců zdobí dílo, které v době vzrušenějšího zájmu o naši největší historickou postavu bude jistě hledaným. Vzácná ozdoba bohatší české knihovny, salonu — ale daleko vzácnější modlitba českých srdcí je uvnitř ztajena pro ty, kdož se v historii modliti dovedou — — —

Publikaci menšího rozsahu a poněkud prostší nádhery vnější vydala k Husovým dnům Zlatá Praha,[2]) přejavši několik málo obrazů z předešlého díla a postaravši se o vhodnou výplň slovesnou. Básně Vrchlického, Heydukova a Mužíkova jsou lyrickými doplňky pěkného článku Dra V. Novotného, v němž je vylíčen všeobecně význam Husův a instruktivní črty Šubertovy o rodišti Mistrově. Řada »Slov Husových« uvádí karakteristické výroky jeho, sentence a modlitby, zářící věrou a čistou zbožností. Četné obrázky mile doplňují sešit, jenž se rovněž jistě stane majetkem mnohých a upomínkou na Husovy pražské slavnosti. Platí to ovšem měrou neztenčenou i o menší knížečce Mistr Jan Hus,[1]) vydané ve sbírce »Osvěty lidu«, jež je podobně založená a jejíž příspěvky svým rázem dobře odpovídají popularisačnímu účelu sympatické knihovničky.

* * *

Původních — většinou starších spisů — o Husovi jest snad více než tři sta, počítáme-li ovšem i díla zcela drobná a dilletantská, málo směrodatná. Tři obsáhlejší publikace máme přeloženy z němčiny a jak známo, nevynikají nikterak nestranností. Řadu zajímavých spisů najdeme z Husovy literatury u Němců, Angličanů a Francouzů, jako vůbec že tito národové k postavě českého reformátora sahají dosti často i ve příčině umělecké (viz poznámku v Máji č. 34.). Veliké první obsáhlé, na několik oddílů vypočtené dílo o Husovi počalo vycházeti u nás teprve před několika týdny (Mistr Jan Hus, napsal Dr. V. Flajšhans)[2]) a v prvních čtyřech sešitech, pokud nás došly, působí dojmem široce založeným a bohatě dokumentovaným. Není dnes třeba šíře doporučovati díla podobného ani hovořiti o jeho významu. Ten jest na bile dni. Cena publikace přítomné jistě však bude jen zvýšena poctivou pečlivostí autorovou, kterou vyžaduje už předmět sám a nabízející se snahou, aby ze životopisu Mistra Jana Husi vyrostlo dílo, které by bylo kommentářem a zároveň rovnocenným pendantem současně vydávaných spisů samotného Mistra.

* * *

Čistě se stanoviska náboženského, tu i tam sociálního, psán jest výborný starší spisek Masarykův Jan Hus, naše obrození a naše reformace[3]), jehož 3. vydání právě vyšlo. »Husovo dílo životní byl boj za reformu náboženskou; Hus byl náboženským reformátorem. Toť obsah jeho života a smrti a proto je nám vzorem náboženské opravdivosti.« To by bylo as pozadí, o které se opírají vývody autorovy. Prof. Masaryk nevidí v díle Husově úsilí národnostního a vysvětluje opačné mínění širokých vrstev mermomocí vyhledávanou analogií dob nynějších a věku Husova. Co zejména činí 3. vydání tohoto známého spisku novým a zajímavým, jest navázaná diskusse spisovatelova na dvě brožury o Husovi, totiž Kalouskovu (O potřebě prohloubiti vědomosti o Husovi a jeho době, 1902)[4]) a Pekařovu (Jan Hus, 1892),[5]) na niž čtenáře svoje upozorňujeme.

* * *

[1]) V komissi J. Otty.
[2]) Nákl. J. Otty.

[1]) Tamtéž.
[2]) Nakl. J. R. Vilímek.
[3]) Nákladem »Času«.
[4]) Knihovna »Hlasu Národa«.
[5]) Bursík a Kohout.

Dobře zapadá v dobu Husových oslav i drobná knížečka O. Jozífkova: Jaký je zděděný charakter českého národa,[1]) již dle přiznání autorova nepřímo vyvolal Le Bonův francouzský spis »Psychologické zákony vývoje národů« (Rozhledy r. 1898). Autor ve svých vývodech zjevně straní protestantismu na úkor idei katolické, nicméně obratně vybírá pro svoje tvrzení podporu i důvody. Na otázku, co činilo tehdejší lidové prostředí (před katastrofou bělohorskou) bližší současné inteligenci, tehdejším Komenským, Budovcům, Krajířům atd., odpovídá typicky pro celý ráz knížky: Byla to forma protestantismu, byla to stejnoměrně po všech stavech rozložená posílená vůle, byl to český národní charakter, vyrostlý v českých individuích dědičným hromaděním v letech circa 1450—1650, jenž vytvořil českou tradici v literatuře (dějepisectví Českých bratří, prosa představovaná Biblí Královskou), ve školských snahách Komenského, ve způsobu výživy rolníků a živnostníků českobratrských, smyslu pro parlamentní boje 1575—1609, a jenž hned zas v době obrození objevuje se u syna evangelického učitele Palackého a u syna evangelického faráře Šafaříka, kteří oba majíce posílenou protestantskou vůli jeví schopnost konati velké práce, zvláště tam, kde navazují na tradiční útvary českobratrské . . .

Jak řečeno, zajímavý rozhovor, který jistě vzbudí v kritických revuích polemické ohlasy, k nímž místy přímo vybízí. Čtenáři »Času« setkali se se statí ostatně již jednou pod čarou.

* * *

F. Modráčkův Mistr Jan Hus a jeho doba[1]) jest zajímavý svým odlišným hlediskem kritickým. Úplně abstrahuje od Husova významu nábožensky reformátorského a nacionálního, přihlíží spisovatel čistě jen k jeho poslání sociálnímu, líčí dobu, z níž rostl a která mu vštípila odlišné názory společenské i mravní. Sofisticky působí výklad, že Hus nezemřel nevinně, že byl z největších vinníků své doby, z nejnebezpečnějších politicko-náboženských zločinců, kteří se postavili proti nerozumnostem církve. Nicméně nacházíme ve spisku řadu sympatických narážek a vřelých míst a hlavní jeho původnost spatřujeme v tom, že dosti jasně tu osvětlen Hus se stanoviska společenského.

* * *

Konečně ani na naše děti nebylo zapomenuto. Úhledná knížečka vyšla z péra Jar. Spáčila[2]) a v řadě mile, poutavě psaných článečků přinesla hojnost pohledů na postavu Mučedníkovu. Rozumí se, že sebrány jsou tu vědomosti nejvšeobecnější, vroucně psaná poučení formou co možno nejlahodnější, pohádkovou, která je vlastní naší drobotině. A opravdu máme z té knížky nemenší radost, než z ostatních. Ba zdá se nám, že zde právě leží ten základní bod, od něhož bychom vždy měli vycházet v rozsívání velikých myšlenek, že zde leží nejvíce připravené půdy, z níž by nejjistěji, pozvolna sice, ale slibně pučelo svěží osení nových idei a jejich pochopení.

[1]) Nákladem »Času«.

[1]) Nákl. Strany sociálně demokratické.
[2]) Nákl. »Samostatnosti«. —ý.

♡ ♡ ♡

Hus v cizině.

O Husovi a Husitech v cizině, zejména v Německu mnoho se psalo. Roku 1858. Becker v Nördlingách vydal knihu »Hus und Hieronymus von Prag«. Známý je Höflerův spis »J. Hus und der Abzug der deutschen Professoren und Studenten aus Prag«, vydaný roku 1864. v Praze. V Augsburku vydal roku 1872. Berger spis »J. Hus und König Siegmund«, v Paříži roku 1878. Denis »Hus et la guerre des Hussites«.

O Husitech v Mohuči 1549. vydal Cochlaeus »Historia Hussitorum«, Theobald roku 1609. v Norimberce »Hussitenkrieg«, Cansdorf roku 1667. »Polemografia hussitica«, v Amsterodamě roku 1731. J. Lenfant »Histoire de la guerre des Hussites et Concile de Basle«. Roku 1825. vydal Schubert spis »Geschichte des Hussitenkrieges«. Höfler vydal spis »Geschichtschreiber der Hussitischen Bewegung« ve Vídni roku 1857.—66. ve třech svazcích, Krummel roku 1866. v Gothě »Geschichte der Böhmischen Reformation im 15. Jahrhunderte«. Roku 1872.—77. vydána v Mnichově trojdílná kniha Bezoldova »König Siegmund und die Reichskriege gegen die Hussiten« a roku 1874. téhož »Studie kulturně historické o Husitech«. Zmínky též zasluhuje Grünhagenův spis »Die Hussitenkriege der Schlesier 1420.—35.«, vydaný roku 1872. ve Vratislavi. V. M.

FEUILLETON.

LADISLAV ŠALOUN.

Stál jsem v němém úžasu nad oběma projekty Šalounovými pro Husův pomník. Mistr mne klidně sledoval. Poprvé jsem ho v životě viděl a tak rád bych si ho byl zevrubně a důkladně prohlédl. Znal jsem jeho díla, slyšel jsem jeho jméno vyslovovat vždycky na předním místě, kdykoli v poslední době skončila soutěž výrokem poroty, ale nikde a nikdy jsem neviděl jeho osoby. Taková milá, sympatická hlava je to, měkký člověk, snivých, hlubokých pohledů, za nimiž kdesi daleko a daleko jakoby ohníčky hořely. Jsem starý otužilý kozák, jemuž povolání zrovna vnutilo jistou bezohlednost ve volbě prostředků. Kdykoli se jednalo o to, uchvátit, vyzískat a třeba urvat něco zajímavého a poutavého pro sazárnu. Ale na Šalouna jsem si nějak netroufal — čisté jeho oči a veliké jeho umění mne odzbrojovalo. Projekty jsem prohlížel, pak po atelieru jsem se toulal, mnoho jsem viděl, ne jednu, ale sta otázek jsem měl na rtech . . . ale vysloviti je nemohl jsem se odhodlati. Bylo mně jako člověku, jenž museem prochází, všechno se mu líbí, on by si to neb ono přál míti, ale při tom ví a je si toho vědom, tady že nemožno touhu prosloviti a a odtud že se nesmí ničeho žádati. Odešel jsem poprvé ve svém životní s nepořízenou — a co jsem věděti chtěl a po čem jsem pátral, musel jsem shledávat po oklikách.

Nadešla chvile, kdy se bude hledat slovo o Šalounovi. Napadlo mně vypátrat, jak se vlastně stalo, že se Šaloun stal sochařem. Tušil jsem, že to bude zajímavá kapitolka. A je. Stojí za zaznamenání. Umění nesměle zaklepalo na dvéře jeho otce, jenž byl malým úředníkem, ale při tom člověkem lepších tužeb. Malovával pilně a se zápalem. Nebyly prý špatné ty jeho diletantské táčky. V příbuzenstvu byl mimo to hoch, jenž ohromoval svoje vrstevníky hrdou chloubou, že bude akademickým malířem. Byl to Arnošt Hofbauer, dobře známý člen čacké družiny Manesovské, jemuž ve chvíli prvních nejasných úvah o volbě povolání dobrá sudička stála po boku. Šalounovi táhlo hlavou také něco z takových snův a zápalů. Chtěl býti také malířem, chtěl býti akademickým malířem, ale na všech stranách narážel na odpor a na překážky. »Hochu, co ti to jenom do hlavy vlezlo,« starostlivě mu to rozmlouvala matka. »Kde pak bychom nabrali peněz na akademii. To je tuze, tuze drahé učení.« Hoch dlouho vzdoroval, dlouho se bránil, a když viděl, že by svou tužbu neprosadil, prohlásil kategoricky: »Nebudu-li malířem, budu sochařem.« V tu chvíli tanula mu na mysli imposantní Myslbekova »Oddanost«. A už se svojí myšlénky nevzdal. Chtěl se dostati na umělecko-průmyslovou školu, ale stala se mu velká nehoda: nebyl přijat. Před tím navštěvoval všeobecnou kreslířskou školu, která byla tehdy ve Šlikově paláci. Doma zatím se radili a starali, co s hochem. »Se studiemi nebude asi nic,« usoudil otec, jenž poznal, že chlapec pro sezení za škamnou nemá smyslu. Prémiantem zkrátka Šaloun nebyl . . . Páni profesoři vykládali a on se při tom díval na obrázky ve »Světozoru« a četl, nač přišel. Bylo viděti, že z něho nebude ani úředník, ani učitel, ani obchodník. Rodiče bádali, hledali, co by se pro hocha hodilo a usnesli se konečně na tom, že ho dají na řezbářství. Ne snad na řemeslo . . . oho! — o tom Šaloun ani slyšet nechtěl, ale vybrali mu aspoň to, co se umění přece jenom trochu podobalo a blížilo. Tenkráte se vyšinul v popředí závod páně Krejčíkův a sem se nesla touha rodičů Šalounových. »Figurální řezbářství,« uvažoval Šalounův otec, »to by mohlo být něco pro toho hocha.«

Sebrali se a šli k panu Krejčíkovi.

Vlídně je přijali, hochovi všechno ukazovali, pěkné věci dělali — ale Šaloun se nemohl pro toto umění nadchnouti. »Nepůjdu tam,« řekl rozhodným hlasem . . »cítím, že bych tam uvázl a zakrněl.« I pro Krista Pána . . . nu, to víte, že mu asi něco takového při nejmenším vletělo na hlavu. »Kam tedy s tebou? Čím chceš vlastně být?« »Sochařem,« odpovídal hoch, bouři šťastně přestál a čekal, že se to s ním nějak rozřeší. A vida . . . rozřešilo.

V sousedství (Šalounův otec byl úředníkem v Karlíně) žil dobrý známý otcův, sochař Müldner, Němec, starý pán, ale dobrý a poctivý člověk. Otec Šalounův měl plnou hlavu starostí, co s chlapcem. I vydal se jednou k starému Müldnerovi, a povídá mu, co má za trampoty a prosil ho, aby mu poradil, co a jak.

»Hoch je čiperný,« povídá starý pán . . . . . »škoda, že už jsem tak stár . . . vzal bych ho k sobě do atelieru. Chce-li býti sochařem, nebraňte mu v tom. Ať je teda sochařem. Dojděte s ním k profesoru Seidanovi nebo Šnirchovi.«

Otec vrátil se domů v docela jiné náladě. Když vyslovil jména obou mistrů, zajiskřilo se Šalounovi v očích. Aby se mu tak poštěstilo a on se dostal k některému z nich do atelieru! O Seidanovi už věděl, že byl učitelem Myslbeka, Maudra a Seelinga, a Šnirch měl v té době velké a slavné jméno. Otec měl volnou chvilku jen v poledne a v tu dobu hned druhého dne šli hledat Šnircha. Nenašli ho do dvou hodin a poněvadž otec musel být ve dvě hodiny v kanceláři, šli domů s nepořízenou. »Zítra půjdeme k prof. Seidanovi,« řekl otec s takovým přízvukem, z něhož hlásil se zlověstný dodatek: »ale to ti povídám — nenajdeme-li ho . . . je s tvým sochařstvím amen.«

V hochovi byla malá dušička. Aby tak ani toho Seidana do těch osudných dvou hodin nezastihli! Profesor měl tehdy svůj atelier v malém domku v Annenském dvoře. Bylt v kout tak zastrčený, že ho nemohli objeviti. Smrtelný pot vyvstával hochovi na čele . . . táhlo už na druhou hodinu. V tom potkali bratra Bedřicha, jenž se ubíral do gymnasia. »Co tu hledáte?« ptá se jich. Pověděli mu a hoch, jenž dobře o atelieru věděl, je tam zavedl.

Byli u Seidana a byli vlídně přijati. Mistrovi se hoch zalíbil a přijal ho do atelieru. Na zkoušku dal mu vymodelovat tak zvaný akant. Šaloun neměl doposud hlíny v ruce, ale pustil se do modelování s odvahou a se zápalem. Seidan stál opodál, brejle posunoval, díval se, díval, přistupoval blíž, zaťukal Šalounovi na rameno a udiveně se ptá:

»Poslouchejte . . . to není možná . . . vy jste už musel modelovat!«

»Nemodeloval, pane profesore,« odpovídá Šaloun.

Seidan kroutil hlavou, brejle posunoval, práci prohlížel a suše řekl:

»Tak pokračujte.«

A opodál stanul, zase sledoval každé hnutí Šalounovo a po druhé opakoval svou domněnku, že už modelovat před tím musel, že to není ani možné, ani pravdě podobné, aby hned na poprvé tolik dovedl. Když byl Šaloun s akantem konečně hotov, byl prof. Seidan jeho prací překvapen a nadšen.

Druhou věcí, kterou Šaloun u Seidana pracoval, byla Götheova maska. To bylo ovšem pro mladého adepta veliké vyznamenání, že mu svěřil starý mistr modelování hlavy. Když ji Šaloun provedl, chlubil se každému, jakého talentovaného žáka má. Šaloun bral se ovšem docela jinou cestou, než bývá zvykem. Komponoval docela samostatně, dělal si studie a záhy celým svým temperamentem od svého mistra a učitele odbočoval. Jeho akademická střízlivost, jeho čistá, ale při tom studená antika, jeho suchý barok a vůbec celé Seidanovo umělecké nazírání se mladému talentu nezamlouvalo. Zůstal u něho déle než 3 roky, byl jeho žákem, ale snil a tíhl k Myslbekovi, jehož silácké, životní komposice byly jeho svrchovaným ideálem. Starý Seidan záhy pochopil, že Šaloun půjde docela jinými cestami než on, leckdy zase brejle posunoval, zhlídavě ho pozoroval, ale nikdy nedal ničeho na jevo. Jenom jednou se starý mistr zamrzel a pohněval. Baronessa van Esterenová z Veleslavína — tragedie, jež odehrála se v útulném zámečku a jejíž hrdinou byl bratr baronessy, je jistě ještě v živé paměti — učila se u profesora Seidana modelovat a přivedla si jednou celou družinu do Seidanova atelieru, aby se podívala na nějakou její práci. A tu společnost obdivovala a velebila Šalounovy práce a děl starého mistra si ani nepovšimla. Mistr stál stranou, zase brejle posunoval, čekal, čekal, ale slovíčka uznání a pozornosti se nedočkal.

Potom už bylo trhlinu mezi mistrem a žákem příliš křiklavě znát. Šaloun opustil jeho ateliér a hledal jiný nový pramen poučení a zdokonalení. Viděl, že Šnirch je výborný konstruktér a proto vstoupil k němu do ateliéru, aby seznal i konstrukci, ve které se ovšem Šnirch znamenitě vyznal. Nezůstal dlouho v jeho ateliéru. U Šnircha opakovalo se to, co u Seidana. Šaloun nemohl svým mistrům vyhověti . . . nedovedl ničeho slepě a otrocky kopírovat. Pracoval samostatně, tvořil. Umělecké posvěcení tryskalo z jeho duše každým počinem. Když seznal to, co u Šnircha hledal, opustil jeho atelier; oba staly se mu potom spíše poutem než studnicí, ze které žíznivá duše chtěla se napájet.

Ale teď nastala těžká povinnost. Hledati chleba. Šaloun musel se potloukati po štukatérských dílnách a dělati paňáky, aby se uživil. Do akademie chodil na přednášky, poslouchal Schrutzovy výklady o anatomii a Chytilovy dějiny umění. Umění popelkovalo a Šaloun robotil figurální předměty na façady. Existenční zápas zahnal ho do Hradce Králové, kde musel ve štukatérské robotě pokračovat. Vrátil se do Prahy — v duši měl plno snů, plno velikých a smělých tužeb, ale k nim se dostat nemohl. Život se svými železnými požadavky ho na dobro spoutal a ubíjel.

Jména Šalounova do té doby nikdo neznal. Až najednou jako raketa vyletělo do výše. Z čista jasna objevilo se jméno Ladislav Šaloun vítězně na obzoru. Prohlášen výsledek konkursu na plastickou výzdobu městského musea a Šaloun dostal dvě první ceny za allegorickou figuru Prahy, za tympanon a mimo to dostal cenu na dva reliefní medailony českých králů a čestné uznání na druhou allegorickou sochu Prahy. Pamatuji se na rozruch, jejž vyvolalo toto prohlášení. konkursu. Kdo je Ladislav Šaloun? Leckdo snad si vzpomněl na jeho práce, vystavené na Jubilejní výstavě (socha Kristova a skizza: »Caesar v senátě«) — ale jinak byl mladistvý umělec skoro neznám.

První vítězný krok byl učiněn, a úspěch za úspěchem věnčil jméno Šalounovo. Když vypsán byl konkurs na plastickou výzdobu musea království Českého, súčastnil se Šaloun a vyšel z něho jako vítěz, obdržev druhou cenu za návrh pomníku hr. Jindřicha Clama-Martinice a provedl pro »Pantheon« busty Josefa Manesa, Bed. Smetany a Karla ze Žerotína. I z veliké soutěže na pomník historiografa Františka Palackého vyšel mladý mistr vítězně. Dostal první cenu se Suchardou. V užším konkursu rozhodnuto ve prospěch projektu Suchardova. To bylo v době, kdy už Šaloun cele se věnoval velikému svému dílu, projektu na Husův pomník, jenž, jak známo, dostal první cenu, a o němž hovoříme na jiném místě listu.

Při konkursu na pomník K. J. Erbena v Miletíně dostal Šaloun sice jenom druhou cenu, ale k tomu sluší připojiti komentář jury, jež zvláštním dopisem Šalounovi oznámila, že projekt jeho považuje umělecky za nejcennější, že ale nemohla ho doporučiti k provedení, poněvadž pomník by nebyl v harmonii s rázem náměstí. Známo je také, že Šaloun provedl pomník Václava Beneše Třebízského v Klecanech. Také v lonské soutěži o sochu střelce z fondu titule dvor. dodavatelů ve Vídni zvítězil druhou cenou. První cena vůbec udělena nebyla.

Tím ovšem není činnost Šalounova ani z daleka vyčerpána. Allegorické sochy na divadle v Plzni: »Drama« a »Opera« jsou jeho dílem, vyzdobil průčelí »Všeobecné záložny« na Václavském náměstí, modeloval skupiny Hudby a Ozvěny na prosceniu Hotelu »Centrál«, provádí ve spolku s Rousem a Halmanem Šnirchovy trigy na Národní divadlo (Šalounovi svěřeno ve velikém tomto sochařském úkolu provedení Viktorií) a že při tom při všem vytvořil celou řadu děl jiných, je zajisté známo. Víme, že dostal první cenu v domácím konkursu Manesa na vásu, která je brillantní ukázkou dekorativního umění a vzpomínáme na živý a radostný rozruch, jenž prochvěl celou naší umění milovnou veřejnost, když vystavil realistickou postavu svého dělníka na první Manesově výstavě, která bohužel a na velikou škodu při dopravě z Tábora do Prahy na dělnickou výstavu byla

zničena. Na druhé Manesově výstavě dominoval zase jeho výtečně provedený reliefní portrét sochaře Havlíčka a na výstavě r. 1900 jeho skvostná skupina »Žhavé květy«, ze které tryskalo tolik života, že až úžas budilo toto vtělení idee v mrtvou a těžko přístupnou hmotu. Moderním dílem par excellence je jeho krásná skupina »Vypuzenci«, mistrovská svým mohutným pojetím tragedie moderního Adama a Evy. Nepovšimnuta zůstala znamenitá Šalounova studie Husa v žaláři (Ve stínu smrti). Je zajímavo, že naše kritika dílu tomu neporozuměla tak, jak bychom byli mohli očekávati. Až přišel člověk našemu cítění vzdálený, jenž byl studií uchvácen a jenž charakter její v Sarajevské »Nadě« znamenitě vystihl slovy, že je to fanatik, jenž trpí za své přesvědčení. Tak se mně zdá, jakoby mistr v tu chvíli, když dílo toto tvořil, měl už v sobě předtuchu, že bude jednou povolán k velikému a památnému úkolu, vytvořit monument Husův.

Šaloun je sochař básník. Technika jeho má posvěcení, má duši, má srdce, jež ji ovládá. Je to ona začarovaná síla, ona tajemná, zázračná krása, jež vtělena je v semeno; žene, raší ven, vzhůru, stonek povstává, koruna se tvoří, květy se na něm zapalují a vůně z nich vane. Není to studený, není to jen akademicky krásný vzrůst, lahodný, harmonický celek. Je v něm život, je v něm krása, je v něm poesie.

To je kouzlo, to je zřídlo, to je tajemství Šalounova vítězného, postupujícího a rostoucího umění.

A to byla ona závora, která mne zdržovala a bránila, abych po vyjetých kolejích vnikl do jeho svatyně a raboval v ní podrobnosti pro tuto drobnou staf. Nebylo to pro mne tak pohodlné, ale za to jsem hrd na to, že jsem neprofanoval chvíli, kdy jsem mistra poznal a když jsem ho poprvé viděl v atelieru, zatulném v pozadí nádvoří starého domu na Václavském náměstí vedle »malovaného paláce« stavebního rady pana A. Wiehla. Má svou uměleckou zajímavost, má svou kroniku tento skromný umělecký kout. Hanuš Schwaiger tu vytvořil svůj znamenitý karton pro Průhonický zámek a často a často putovali do starého, nevzhledného domu interresenti z kruhů vysoké aristokracie, kteří sledovali dílo Schwaigerovo s nejživější pozorností. Po Schwaigrovi malíři Holárek a Klusáček tu prožili řadu dní, věnovaných úsilovnému a nadšenému tvoření a konečně obsadil opuštěný kout Ladislav Šaloun.

A tisíce a statisíce lidí putovalo kolem a nikdo ani potuchy neměl, že vzadu, v zastrčeném koutě starého a nevzhledného domu pracuje mladý mistr na projektu pomníku, jenž bude pro staletí po nás modelovanou kronikou, ze které budou potomci naši číst nejpamátnější kapitoly naší velké historie. —

Dr. R. J. Kronbauer.

HUSOVY SLAVNOSTI.

☐ **Spolek českých spisovatelů belletristů Máj** súčastní se korporativně slavnosti položení základního kamene Husova pomníku. — Předsednictvo Máje súčastní se slavnostního představení Jiráskova dramatu »Jan Žižka«.

— **Vzpomínka na slavnost 500leté památky narození Mistra Jana Husa.** Byla to krásná doba v Čechách koncem let šedesátých. Jakoby celá země najednou rozkvetala, jako strom, který schnul, nemaje pořád dosti vláhy, a najednou osvěžen byl spásným deštěm s nebes. Nadšení, víra v budoucnost, vědomí síly vlastní — tyto tři zdravé životní šťávy roztékaly se do krve každého českého člověka a celku, národu českému, dávaly ráz, jaký as tvořil podstatu nepřemožitelnosti a slavných vítězství starých Husitských bojovníků . . . Kdo účasten byl slavnosti 500leté památky narození Mistra Jana Husa před třiceti čtyřmi lety, r. 1869., v Husinci, jistě na den ten nikdy nezapomene. Dojmy toho dne, jež mladá tehdy naše srdce opředly, provázely nás svým jasným světlem všemi suchopáry a mlžinami následujících dob . . . Třemi hlavně velikými a mocnými proudy valili se návštěvníci do Husince, od Vodňan, od Strakonic přes Volyň, a od Netolic; byli z Prahy tak súčastnění spolkové i slavnostní hosté rozděleni a vedeni, aby možným bylo ubytování tolika lidí, jež z celých Čech, z Moravy a ze všech zemí slovanských do jižních Čech spěli k tichému a do úpatí Šumavy zarytému městečku na Blanici, v němž stála kolébka Kostnického mučedníka. Nejen v jmenovaných městech, ale ve všech místech sousedních, i vesnicích kolem nich, tu noc před slavností Husineckou byly posádky našich národních vojů, studentů, Sokolů, spolků mužských i ženských. A ráno časně se slunce východem se všech stran hrnuly se voje k Husinci. Jako praménky do potoků a tyto do řek se stékají, z polních cest a pěšin lidé i vozy scházeli se a sjížděly se do silnic, tu v mohutný proud se spojujíce. Byl to průvod imposantní, jemuž podobných nebylo jistě mnoho na světě. Od Vodňan až k Bavorovu, míli cesty, silnice bílá mizela v nepřetržené řadě vozů a od Bavorova dále k Strunkovicům a k samému už Husinci se táhly selské vozy i kočáry a pořád od Vodňan přibývaly nové a nové, další články věšely se do velkolepého řetězu poutníků Husineckých. Mezi vozy banderia, zamračení, hranatí naši sedláci na statných, silných, bujných svých jihočeských koních, čety pěších seřaděných spolkovou disciplinou. Stranou kolem až do samých škarp silničních jihočeský lid z vesnic až na míle vzdálených, jednotlivě i v skupinách menších i větších, v houfech bral se na pouť, mužové svým táhlým, dlouhým, vytrvalým krokem, ženy, mládež jásající neúmorně, plesající děti, hořící radostí života. Všecko oživeno pentlemi, fábory a kvítím a prapory živých dvou barev českých i trikolor slovanských. Pod Husincem na rozsáhlé pláni rozbíjel se tábor. Město mnoha tisíc obyvatel tu vyrůstalo a jako kouzelným prutem čaroděje vyrostlo z půdy. A malý Husinec proměnil se v mraveniště lidí. Když zahájena slavnost a první řečník slavnostní, Karel Sladkovský, vystoupil na tribunu, upravenou před Husovým rodným domkem — jak nádherný obraz! Vše kolem nacpáno a ucpáno lidmi; jablko by nebylo propadlo k zemi v celém Husinci. Nad domky a chalupami Husineckými několik dní před slavností, jako po vyhoření, trčely holé trámy a latě krovů a — nyní pojednou měl Husinec živé střechy; místo tašek a šindelí, jež byly sneseny, tvořily střechu lidé; půdy domů pro-

měněny amfiteatrálně pro obecenstvo. A Karla Sladkovského temně zvučný hlas zahlaholil tu nad shromážděnými tisíci . . . »Půl tisíce let . . . Národe! Znáš význam těchto tří slov?« — — Šumný, hlučný oul tvořící výplň Husince stichl hned rázem, jako přimrazen byl každý — nikdo se nehýbal. Vše stanulo nehybně, stálo mlčky. — Šum, hluk přirozený v množství davů ustoupil stichnutí všeobecnému, takovému velebnému, posvátnému tichu, že nebylo slyšet ani šepotu ani dechu . . . Jen každý cítil tlukot svého srdce — — Hodinu nejméně, snad déle mluvil Sladkovský svou mužně pevnou a mladistvě vroucí řeč a ticho vládlo kolem, jako na vodách. Skončil. A jako by do těch utišených, stichlých vod udeřil blesk a rozvířil je, vzkypěl jejich vlny, vybavil je z mrtvého zaklení — zaburácelo nepřehledné moře lidí — — Ruce se tiskly, svíraly se mozolné dlaně, lidé neznámí sobě líbali se pohnutím, slzy kanoucí po vráscitých tvářích starců třpytily se v paprscích slunce nade vším planoucího na bezmračné modré obloze . . . Po Sladkovském mluvil Karel Sabina. Sladkovského řeč byla jako on sám svou čistou, ryzí, ideální duší; prostá, vážná, každé slovo jako vtesáno do žuly. Sabina mluvil rychleji, prudčeji, na dojem více ze srdce, než z rozumu, temperamentněji; jako by rozhazoval kvítí z plné vázy. Rozpoutal-li Sladkovský vody, Sabina zapálil ohně. — Potom přišli na řadu řečníci slovanští. Rusky, polsky, srbsky, chorvatsky, bulharsky ozvaly se tu děti matky Slávy a jich výmluvnost od kolébky Husovy přes český kraj nesla se s pýchou sourozenskou do širého světa . . . Souhlas hlučný vpadal až rušivě za každou silnější větu řečníkem vypíchnutou. Paže všecky byly vzhůru — a oči upřeny do závratí — — Scházelo tu jistě plné postřehnutí slov — ale nescházelo porozumění. »Vždyť mluví bratr!« — cítil i poslední malý človíček český z nejzapadlejších hor a hrud jeho vypínala se jakoby sám tím poznáním rostl na obra. Radost, ples, po každé řeči v jiném zas, nezcela srozumitelném, ale přec tak porozuměném jazyku pronesené rostly a stupňovaly se. Nadšení otřásalo nebesy . . . Na rodném domku Husově odhalen byl obraz jeho. To nebyl jen historický Mistr Jan Hus, náboženský reformátor, upálený jako kacíř pro přesvědčení své v Kostnici. To byl symbol, který se z minulosti po půl tisíciletí vznášel nad celým českým národem do budoucnosti! — — *Fr. Heriles.*

— **Hus v úvahách českého lidu.** New-Yorský arcibiskup byl asi před patnácti lety navštíven čelným evropským žurnalistou a tomu sdělil některé zajímavé své úsudky o katolicismu v Americe. Od těch dob mi vždy přicházejí slova jeho na mysl, sleduji-li, jak Čechové, národ obrovskou většinou katolický, dívají se na Husa. Zmíněný arcibiskup pravil, že ve Spojených Státech — zemi svrchovaných občanských svobod, v končinách, kde podivné sekty stále se rodí, — nutno činiti nemalé ústupky ve věcech církve. Prohlásil, že nemalý rozvoj katolictví ve Spojených státech byl jen proto možný, že arcibiskupové zůmyslně nevšímali si některých zjevů, které by byly jinak způsobily konflikty nejpovážlivějších následků. V Římě — tak asi děl onen hodnostář — zazlívali nám často a často pro naši shovívavost, byli jsme osočováni a byli jsme několikráte nuceni osobně se dostaviti s náležitým vysvětlením svého jednání neb svého mlčení — ale posléze byla taktika naše uznána za nejsprávnější. My na této straně oceanu nutíme se střežiti katolicismus s vynaložením vší diplomacie a politiky, jejíž charakteristikou je až krajní snášelivost. — Upálení Husa způsobilo požár v české říši. Záplava jeho téměř celé Evropě zbarvila obzor do krvava. Jméno Husovo bylo heslem, vyzváním, odznakem — vzdor pod tvrdými lebkami českými utužen byl jiskrami, které rozlétly se z kostnického popeliště, na ocel. Zabušil-li kdo do této nerozváživ, zle pochodil. — Že po bělohorské porážce s takovým úsilím bylo pracováno na pokatoličtění Čechů, dálo se jen proto, že se vědělo, jak římskými zdmi zachvěl Hus a ti, kdo přišli po něm. Proto se bez milosrdenství vyžehávala haeresie z Čechů a z Čech. Po třicetileté vojně také nebylo viditelných stop toho, co do roku 1620 ovládalo v Čechách lid směrem náboženským. Shrbené šije lidu katolictví »vráceného« bylo viděti v chrámích, jak kázala vrchnost světská a duchovní — muškety a partizány dodávaly rozkazům váhy. Byly to chatrné zbytky národa, třicetiletou vojnou a krutostí vrchnostenskou o statky hmotné a mravní do hola obrané. Přetvářka, lež a úskok vybujela následkem toho na českých lánech jako nevyplenitelné bejlí. Násilím vnucené přesvědčení jen s vynaložením krajních prostředků pustilo kořínky na skálu, a i pak často teprve až v třetím, pátém a desátém kolenu. Zafičel-li ostrý vítr nebo zemětřesení nějaké zachvělo skálou, hned odlétaly drobečky prsti, která kořínky »státní« víry jakž takž živila. V skále vězel stále vzdor. A tohoto vzdoru tajemným znakem bylo hlavně jedno jméno: Hus. Lid český, ode dávna zbožný, trpělivý a jen doufáním po staletí živený, toto jméno všeptával dětem, jakmile dovedly chápat a mlčet. Generace předávala je generaci. Missionáři mohli v kostelích, při processích a poutích lidu k mlčení odsouzenému líčiti Husa jako antikrista — lid zmučený, ochuzený a v mrákotu přetvářky odsouzený ani hnutím brvy nenaznačil, co se děje v tajné schráně jeho smýšlení, kde bylo tak teskno, ale kde bylo hned na víko vryto jméno Husovo. Po tolerančním patentu císaře Josefa II. ukázalo se to různým způsobem, a tu také shledáváme, jak moudře pochopila tehdy úkol svůj většina katolických kněží. Sami vyšli z těch doškových chalup, pod jejímiž krovy vždy s úctou vyslovovalo se jméno Husovo a proto ani seminář ani jakékoli římské povely nepřetřely všecky pásky, které kněze jako Čecha viží k Husovi. Snášelivost — onoho New-Yorského arcibiskupa kouzelný proutek — i zde divy často tvořila. Českému lidu při jméně Husově vynoří se především kostnická hranice; představa mučedníka pro přesvědčení nespravedlivě utýraného. Pak si vzpomene, že Hus stál směle proti nejmocnějším tohoto světa a nepovolil. Konečně něco ví o tom, že stoupenci a mstitelé Husovi vrátili poněmčená města a kraje Čechům — a proto hned plane oko a svírá se nadšeně pěst. To vše si však český lid spíše jen myslí než povídá. Inteligence operuje často přetvářkou. Myslí totéž co lid, ale kryje se často poukazováním jenom na zásluhy Husovy o pravopis, o universitu. Někdy i přimhuřuje oko nad neústupností Husovou. To jsou

ohledy na klerus. O tom, co Hus věřil a čemu učil, ví se v národě velice málo. Proto právem poukazuje se na to, aby se prohlubovalo při oslavách Husových vědění o jeho snahách. Rozvážní kněží vědí, že je jméno Husovo nejchoulostivějším slůvkem pod českou oblohou. Lid chodí do kostela, poslouchá kázání, vyhovuje kněžím, dovedou-li šetřiti jeho citlivosti — ale při dvou příležitostech stojí proti nim ihned jako planoucí pochodeň: při volebním zápasu a při dotknutí se Husa. Politiku nedá náš lid snadno v ruce kněžstva — to je následek nedůvěry vůči Římu, s generace na generaci přenášené. Jméno Husovo marně se pokoušejí neprozíraví — obyčejně mladší a nezkušenější kněží — dostati pod brus dogmatiky. Jednotlivci přisvědčí a nepřisvědčí, ale massy hned planou. Ukázalo se tak po nešťastné sněmovní řeči nepovážlivého kavalíra, který se tak vlastně stal budovatelem Husova pomníku. Staročeši, Mladočeši, katolíci rozhodní i vlažní ba i Němci přes noc vzrostli v statisícový šik Husových ctitelů. — Jsou i lidé u nás, kteří se domnívají, že Husem bylo by možno v Čechách ještě jednou pokořit Řím. Smrtelný to klam. Katolictví českého člověka nejde do úžasných hloubek. Staletím vzrostla vrstva živné prsti pod kořínky, ale skála vzdoru uvnitř zůstala. Proto je naše katolictví — jež nebudiž zaměňováno s nábožností! — tak suché většinou a prosto ohnivosti. Ale kde není hloubky pro bujný vzrůst, není také místa pro převraty. Náboženské zápasy mají Čechy již za sebou. V půdě naší vybila se všechna mocnost náboženských půtek tak důkladně, že na tomto poli k převratům již nedojde. Katolictví nesnášelivým odporem proti Husovi bude však v Čechách vždycky ztrácet. Nebude-li hněvivě dmýcháno do popela z Kostnice přineseného, zůstane Hus pouze národním rekem nejskvělejší památky, kdyby neopatrně dotýkal se kdo tohoto Husova významu — žhavé uhlí ukládá do přeplněných stodol . . .

Dr. J. B.

⊙ **Knihovna Husova** byla zřízena v Lidové čítárně král. města Plzně. Obsahuje pak: a) spisy o Husovi a jeho době. Dobiáš Josef: Husův poslední den. Flajšhans Dr. V.: Literární činnost Mistra Jana Husi. Hajn Ant.: Mistr Jan Hus. Hejret Jan: Dr. Julius Grégr o Mistru Janu Husovi. František Palacký o Mistru Janu Husovi. Katoličtí kněží jindy a nyní o Mistru Janu Husovi. Mistr Jan Hus. O Mistru Janu Husovi Jan Kolár. Při památce Husově. Mistr Jan Hus. Helfert Jos. Al. Mistr Jan Hus. Horálek František: Pravda Husova pravda věčná! Horálek František: Význam Mistra Jana Husi pro člověka 19. i každého století. Karafiát: Mistr Jan Hus. Klika Josef: Husova čítanka. Patnáct čtení ze spisů Mistra Jana Husi a o Husovi. Kovář Miloslav: Mistr Jan Hus. Křesťanský karakter. Kříž a Kalich. Všem lidem dobré vůle dva bratři. Lechler Gotthard Viktor: Jan Hus. Přeložil Bohdan Mareš. Masaryk T. G.: Jan Hus. — Naše obrození a naše reformace. O době husitské. I. Příčiny hnutí husitského. II. Působení Mistra Jana Husi. III. Smrt Husova a Jeronýmova. IV. Válka. — Žižka. — Prokop. Pekař Dr. Jos.: O době husitské. Pogius: Mistra Jana Husa, výslech, odsouzení a upálení. Skalský Dr. G. A.: Husitství za hranicemi Čech. Sladkovský Dr. Karel a Havlíček-Borovský Karel: O Husovi. Urbánek Fr. Hus a Husitismus. Žilka Fr.: Jan Hus. Jeho doba, život, činnost, povaha a význam. Památce Husově. b) Spisy Mistra Jana Husi. Devět kusův zlatých. — O sedmi smrtelných hříších. Duch spisů Husových. Jádro učení křesťanského. — Výklad písniček Šalamounových. Kázání dvoje. Listy Husovy. Listy ze žaláře. O manželství. O poznání cesty pravé ke spasení. O svatokupectví. O šesti bludích. Postylla. Vydání Flajšhansovo. Proti Němcům a cizozemcům. Provázek tříramenný. Výklad desatera Božího přikázání. Výklad na páteř. Výklad víry. Zrcadlo člověka hříšného. Zrcadlo hříšníka menší. — Spisy z knihovny Husovy vyloženy jsou každoročně od června do polovice července ve zvláštním oddělení v čítárně. V ostatní čas uloženy jsou u kustoda, který je půjčuje v místnostech čítárny způsobem obvyklým.

⁂ **Při Husových oslavách** rok od roku nepříjemněji a rušlivěji zahnizďuje se nevkus v pořizování plakátů a transparentů, pohlednic a jiných zevních titěrek s oslavami těmito souvisících. Je přímo až trapno pohlížet na všecky ty formální »projevy«, jimiž obecenstvo zdobí svá okna ve slavnostním týdnu, čehož ovšem ni letos nebudeme ušetřeni. Nehledíc ani k tomu, že si takto lidstvo zvyká povrchnosti, rozhodně nutno protestovati proti jakosti těchto výzdob, které konkurují s kramářstvím nejhoršího zrna. Zdá se, jakoby malíři jejich neměli nejmenšího ponětí o Husově významu a že z jeho historie je jim znám pouze fakt upálení. Všimněte si těch ohyzdných, brutálně barvičkami omalovaných poprsí, jimž až po krk sálají plameny, nebo oněch postav obletovaných andělíčky! Ze všeho čiší hrubost a krutý bombast. Tak si lid nenavykne pohlížeti k Husovi jako ke světlému, mírnému zjevu, u něhož konečně je lhostejno, byl-li upálen či nikoli, ale jenž nás učil pravdě, čistotě a síle. Nutno přec okřiknouti s míst kompetentních prodavače podobného braku, aby se nezvrhly oslavy Husovy v nevkusný bombast a v poufový kult kruté triviálnosti.

S.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Z Pensijního fondu Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze. O svépomoci českého spisovatelstva v Máji zastoupeného svědčí nejlépe několik číslic, které uvádíme z pokladní zprávy Pensijního fondu. Za rok 1902 splatilo 37 členů Pens. fondu 4349 K, spolek Máj pak přispěl částkou 5305·34 korun, do pojišťovny vloženo K 9298. Tím úhrn vkladů, jež větším dílem zapravil pojišťovně Máj a Pensijní fond Máje, dílem i členové, dostoupil pozoruhodné číslice K 75.994. Úhrnná pojištěná pense byla K 30.920, z čehož dosavadními vklady jest již zabezpečena členům Pensijního fondu doživotní roční pense bezmála K 14.400. Krásného tohoto výsledku se dodělal Máj, až na několik výjimek šlechetných dárců a odkazů, jen vlastním přičiněním, jakkoli by

si bylo co nejvíce přáti, aby v rubrice příjmů Pens. fondu Máje objevovati se počaly též ony mnohatisícové položky, s nimiž v závětech i jinak šlechetnými odkazovateli a dárci na podobné humanní účely bývá pamatováno. Tak podepřela význam Pensijního fondu Máje v poslední době i Společnost Národního divadla, uznale vyhověvši žádosti Pens. fondu Máje věnováním ve prospěch jeho jednoho ročního celovečerního představení. Z laskavých dárců, kteří posledně na Pens. fond Máje pamatovali, jmenujeme: p. dr. J. S. Novák, advokát Praze, věnoval celý svůj účet za vedení pře Pens. fondu s finanč. úřady; p. dr. Em. ryt. z Čenkova 100 K, p. F. J. Čečetka, učitel a spisovatel v Poděbradech, věnováním honoráře z Máje 31 K, sl. spolky táborské z večera Jar. Vrchlického 20 K. Přispívající členové: Občan. záložna v Hlinsku, obec Kladno, p. dv. rada prof. dr. V. Strouhal v Praze, p. A. šl. Hemerka ze Stanmíru, c. k. komisař a velkostatkář v Slaném, p. F. Mareš. ředitel »Vesny« v Brně, p. P. Sedlák, velkoobchodník v Praze, p. O. Zachar, sládek na Kladně, poslali své příspěvky. Zakládajícími příznivci Pens. fondu jmenováni byli: pan JUDr. J. S. Novák, advokát v Praze a p. dr. Em. ryt. z Čenkova, mag. sekretář a spisovatel v Praze.

— **Po staletém klidu.** Máte zde hosta z ciziny a provázíte jej Prahou — tou starou ovšem, valně přiklestěnou a ochuzenou o tak mnohý skvost, a přece ještě tak bohatou — jejímuž starobylému rázu bezmála již po druhé odzvonili. V minulých dvou dnech byli jste s hostem svým na levém břehu, dnes na řadě je Staré město. — Právě jste vyšli z radnice, a host, který je cele zaujat starými památkami pražskými, napjatě sleduje váš výklad a poznámky, kterými události určitějších kontur nabývají a památná místa případnou historickou stafáží oživnou. Inteligentnímu pozorovateli a důkladnému znalci historie naší stačí jen naznačení, sám se snadno orientuje a mžikem vystihne i, co ta která doba doplnila; nesmírně jej také zajímají změny na stalé během vlastní vaší paměti. Stojíme delší dobu na náměstí, pozorujete na zraku hosta, do prázdna upřeném, že zabaven je představami všech markantních událostí slávy, mučení a dlouhého utrpení. — Z Týnského chrámu vedete hosta »Ungeltem«, zajímá ho staré naše cambio a živě si představuje pestřící se zde kupecký ruch v dobách minulých. Zajdete do ponurého vždy a zajímavého chrámu sv. Jakuba, do křížové při něm klášterní chodby a vracíte se zpět přes Staroměstské náměstí; padne několik poznámek o domech nově zde vystavených, o bojích pietistů starého rázu — pohříchu marných! Vysvětlujete, jak bývalo kolem chrámu sv. Mikuláše. Ani hostu neušlo, že architektem nebylo asi původně počítáno při projektování kostela s perspektivným pohledem, získaným teprve nyní odbouráním Krenova domu, za to však dekorativně znamenitě působící façada Dienzenhoferova díla mu imponuje. S úžasem host slyší o sbourání praelatury, a ani jemu nijak nejdou na mysl důvody, pro které ochuzena byla Praha a okolí kostela — a tak mezi hovorem o malém zájmu a porozumění rozhodujících faktorů nepozorovaně octli jste se u židovské radnice a hned na to v staré synagoze, kde zas jednou slyšíte stereotypní a tradicionelní již poznámku o problematickém stáří stavby, jejíž vznik kladou — klamně ovšem — zdejší Židé do mlhavých až dob praehistorických. Nedáte se ovšem ani tentokrát ve svém úsudku zviklat, neboť vyčítáte ze slohu a architektonických detailů jako z knihy neklamné datum 13. stol., i určitou dobu pozdějších dodatků a doplňků. Zda skutečně spodní část synagogy je většího stáří, jak se za to má, bez hlubších studií nechcete posoudit. Z temného šera synagogy ubíráte se pak na blízký starý hřbitov židovský, »Stánek života« zvaný; upozorňujete zde hosta, ovzdušním nálady starého chrámu ovanutého, především na fragmenty nejstarších náhrobních kamenů, které rázem klínového písma spadají asi do stejné doby s chrámem. S upjatou pozorností sleduje host stručné vaše poznámky o jednotlivých kamenech náhrobních, nad nimiž bez právě bohaté své bílé a vonné roucho rozprostřel. »Kámen mluví« — celá historie hřbitova a pražského židovstva vůbec, v husté směsici kamenů, nepravidelně a jako ve zmatku rozestavených, leží před vámi. Tu řada desek ještě gotických, jež kladete do věku 14. a 15., z nichž několik jiných zřejmě dobu přechodní illustruje; pak řadu dalších spatříte v počtu značnějším, mezi nimi i sarkofágy forem monumentálnějších, jimž renaissance vtiskla nesmazatelnou pečeť své doby, tu kartuši, tam tvarem štítků a ornamentů neklamně svědčíc o různých epochách slohů. Jiné hustě seřaděné zas skupiny jasně prozrazují dobu pozdějšího postavení, tu ke století sedmnáctému, tam na poslední dobu pohřbívání do doby Josefa II. pátravý váš zrak poukazujíce. Bezděky vrátili jste se obchůzkou k nejstarším zbytkům, jimž znovu věnujete pozornost, z které pojednou vyrušuje vás směsice hlasů a hned na to měkkou půdou stlumené těžké kroky. Ohlédnete se a již ustupujete stranou, abyste byli účastni neobyčejnému divadlu: Karavana osmahlých mužů, mladých i starších, markantních semitských typů, ubírá se po jednom kolem vás, velká a těžká jich břemena v bílá roucha zahalená budí vaši zvědavost. Mine jeden, druhý. — postřehnete v rancích staré kosti půdou zhnědlé, tu hnát vyčnívá, tam vypukliny lebek bílým rouchem pronikají! — Rázem jste ze svého překvapení vyvedeni. Hned jste si uvědomili rušení části hřbitova, z kterého značný díl připadne k uličnímu pozemku přes všechny vážné a úsilovné protesty, přes veškeré důvody, pro věc tak pádně mluvící. Rychlé uhodnutí situace dochází potvrzení. Kosti praotců přenášejí se v jiný kout hřbitova. Pochopitelná zvědavost vaše je vzbuzena, spěcháte v onu část hřbitova, odkud z útrob země vyvážejí se na povrch dávno v zemi tlící pozůstatky nepamětných obyvatelů židovského města. Pod vámi ohromná, několik metrů hluboká jáma, z níž z větší již části vykopány byly kostry a zbytky rakví, jež se pod ranou motyk v nepatrné trosky rozpadávají. V hloubce asi 2 metrů pod vrstvami vrchními již vykopanými, vynikají ze země na povrch vrcholky náhrobních kamenů, pod nimiž v dlouhém klidu odpočívaly ostatky před dávnou dobou zde pohřbených. I ty z piety budou přeneseny a kameny jich jinde umístěny. Vykopaných kamenů je již kolem 600, číslují a zaznamenávají se a budou jinam přeloženy. — S divnými pocity, zamlklí opouštíte již za nastalého šera hřbitov a nedovedete hostu svému nijak vysvětlit

a omluvit důvody, z kterých se sáhnout muselo — muselo? — na posvátný, staletý klid »Stánku života«. *J. M.*

— **Nové drama Jar. Vrchlického.** Jarosl. Vrchlický napsal nové drama z dějin českých »Knížata«. Hlavními osobami nového dramatu jsou knížata česká Boleslav Ryšavý, Oldřich a Jaromír. Drama bude správou Národního divadla uvedeno na scénu počátkem zimní saisony. *—ský.*

— **Masky Národního divadla.** Bývalý ředitel Národního divadla Fr. Ad. Šubert oznamuje na poslední stránce své studie o Jindřichu Mošnovi, kterou zahájil galerii portrétů divadelních, že připravuje studie o Ladislavu Stroupežnickém a Františku Kolárovi. Autor svými bohatými zkušenostmi a širokým rozhledem v divadelních věcech je ovšem k úkolu tomuto nejen povolán, ale i náležitě připraven. Hezká řada let tomu, co zemřel Stroupežnický a už mnoho a mnoho rysů z mohutné umělecké fysiognomie Kolárovy mizí a ztrácí se v mlžinách. Studie o Mošnovi obsahuje veliké množství detailů, k osobě umělcově se vztahujících, a předvádí nám ho v úplné a věrné podobě ze dvou hledisek — s hlediska velikého umělce i člověka. Kniha je psána čistým, prostým, ale při tom zahřívajícím stylem. Co Mošna pro naši scénu znamenal a co, díky bohu, dodnes znamená, to vystiženo ve studii zrovna lapidárním způsobem. Autor v úvodním slově kreslí Mošnovu osobu tak plasticky, že možno o těch dvou stránečkách říci, že to je pérem znamenitě vystižený portrét. Od prvních počátků ho sleduje a předvádí nám celou jeho životní kroniku ve formě velice poutavé. Kapitolka tato zůstane pro vždycky nejen zajímavou četbou, ale i cenným dokumentem. Uměleckou masku páně Mošnovu modeluje autor na základě svých dlouholetých poznatků sice jen ve hlavních konturách, ale za to pevným pérem, které vedla úcta a obdiv k velikému umělcově fondu, ať už tvoření jeho bylo uvědomělé nebo neuvědomělé. Rozlišuje dvě veliké a kardinální tyto složky tvorby umělcovy, do nejmenších detajlů vystihuje, v čem vlastně spočívá nadání páně Mošnovo, kdy projevuje se neobyčejná duševní síla a dovednost, vtělovati úlohy her v intenci spisovatelově v rázovité povahy, tedy s určitými a od sebe navzájem odlišnými profily duševními i tělesnými a uváděti je na jeviště způsobem naprosto životním a kdy uplatňuje se druhá, neméně mohutná stránka jeho nadání, ona druhá polovina jeho hereckého fondu, umělecký instinkt, »neuvědomělá práce duševní, ta síla vnitřní, jejíž prameny jsou úplně neznámy, nebo jen se dají poněkud tušiti.« Autor dobře postihuje vzácnou tuto přednost živelní komiky páně Mošnovy slovy: »umění z boží milosti«. V další kapitole obírá se autor svrchovaně příznivými vlastnostmi fysickými, jež jsou umělci údělem, v první řadě jeho až úžasným temperamentem, fysickou svižností, mimikou, hlasem a výslovností, vymezuje obor a hranice uměleckého tvoření Mošnova, podává řadu dokladů o tom, jak vlastně tvoří, zaznamenává literaturu, jim se obírající, zmiňuje se o vzácné jeho skromnosti — jeť náš Mošna, jenž nikterak netrpí slavomamem, i v tom směru rara avis — a věnuje pěkně psaný odstaveček těsné pásce, jež víže umělce k obecenstvu a toto zase k němu. Poslední kapitoly snaží se zachytiti několik markantních postav z repertoiru Mošnova, z nichž umění jeho nejjasněji svítí; na konec připojuje autor některé úsudky, po různu při té neb oné významnější příležitosti napsané a zavírá zmínkou o podobiznách Mošnových. Šubert svou knihou o Mošnovi docílil toho, co zamýšlel — aby totiž velikost umění jeho, aby skutečná geniálnost umění Mošnova zůstávala zjevna i po dlouhých letech, byť i živá maska jeho již zmizela s očí všech. Knížka je psána s láskou, ale s naprostou objektivností a proto je tak milá a cenná. Řada obrázků ji velmi pěkně osvěžuje. Zdá se, že Šubert obírá se myšlenkou podati nám celé takové album. Přijde asi na řadu nejdříve Ladislav Stroupežnický, ve které bude ovšem o několik zajímavých obrazů více. Není jeho pravého portrétu . . . Za to můžeme s plnou důvěrou očekávati důkladný profil z péra jistě povolaného. *—r.*

— **V Uranii** sehrána byla tříaktová veselohra »Liliputánské duše« od Petra Dejmka. Zapadlé, zbahněné venkovské zákoutí, kde nejdůležitějším programem životních starých pánů je hra v karty nebo honba, zájem paniček honí se po nejnovějším klípku a kde vrcholem všech tužeb a přání zlaté mládeže je tanec, zábava — takový společenský Kocourkov je vždy vděčným thematem pro švih satiry. Pan Dejmek oživil takové mrtvé, tísnivé ovzduší svěží postavou mladého muže, dra. Hanče, zanícného apoštola ženské otázky, nadšeného buditelského reformátora. Pan auktor má tu svoje nejlepší momenty. S říznou ironií demonstruje na něm, jak obtížno je hnoutí tímto usazeným bahnem co překážek, neporozumění a nechuti staví se mu v cestu. Nová myšlénka, nový zájem, nové snahy jsou vlny, které se ke zdem takového našeho Kocourkova nedostanou, zvlní-li náhodou malicherné, liliputánské duše živější zájem, proběhne prázdnými jejich dušemi jako sítem, všechno zmizí, světlé stopy nezůstane a nad Kocourkovem rozloží se opět lenivý klid a dusné ticho. Pan Dejmek lehkým a ironisujícím způsobem a s rozmarným humorem práská svým bičíkem nad tlumem maloměstských figurek, prohání je po své areně a odhaluje celkem šťastně a názorně clonu z těchto smutných, hrozných poměrů a s trpkým smíchem ukazuje na propast duševní vakuity maloměstské intelligence, které na štěstí v této zarážející způsobě je přece jenom asi málo a dozajista už jen v nejzastrčenějších koutech. Pan Dejmek nekarrikoval, osoby jeho ne zrovna ve všem originální veselohry jsou zbarveny komikou svých slabostí a vsunuty do veselého děje, tak že by se mohla veselohra státi oblíbenou hrou ochotnických jevišť. Pro svou výchovnou tendenci by si toho zasloužila. *—r.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Svatopluk Čech: Kostnická duma. — Dr. J. Kalousek: Mistr Jan Hus. — Dr. R. J. Kronbauer: Dvě varianty Šalounova modelu pro pomník Mistra Jana Husa. — Česká literatura o Husovi. — Hus v cizině. — Feuilleton: Ladislav Šaloun. — Husovy slavnosti. — Z českého života. — Insertní příloha.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPIRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 10. ČERVENCE 1903. ČÍSLO 42.

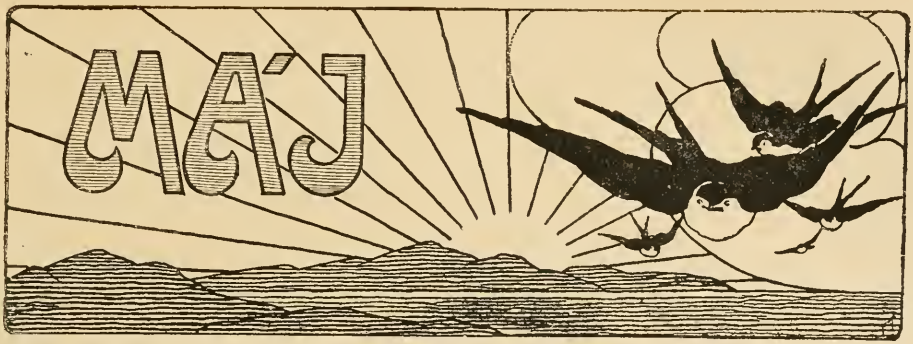

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

LOTHAR SUCHÝ:

SMRT.

Zpověď šílené.

A vlastně celý život můj je lež.
Můj celý život, od kolébky k hrobu.
Mne neptali se, miluji-li též,
když svatební mi dali šíti robu.

Já ostatně ho ctila, litovala.
Byl v pravdě dobrý — a byl nemocen.
A bůh ví proč jsem říci ne se bála.
Tak nadešel pak naší svatby den.

— — — — — — — — — — — — —

Snil východ bledý o pohádce jitra —
mlh šedých tíha sen ten dusila.
Ten kraj byl cele obraz mého nitra,
já netoužila víc, ba nežila.

To vyjeli jsme z domu časně ráno,
by v Praze akt se odbyl konečně.
Tak sami dva. Zda těším se? Ach ano,
ba, těším, čekám smrt. A bezděčně,

jak od Stranova-Krnska trať se stáčí,
most přes dol v závratnou kde pne se výš,
mým srdcem malátné se přání vláčí:
Teď sřítit se! A byl by konec již.

Žurnály prolétly by zprávy smutné —
ó dosud není nouze o soucit!
dva, tři dny vzruchu — a pak, jak když utne.
A v duši mé — ta nezmírá?! — mír! klid!!

A nikdo v světě netušil by ani,
že vlastně spásou smrt ta byla mi,
že za ním šla jsem bez vůle a přání
v kraj žití zachmuřený, neznámý.

Ó chvíle zlá! Most děsný už je v zadu.
Teď nic už ani nelze doufat víc.
Až úzkost má tu sama smýšlí zradu:
všechno mu říci. Všechno, z plných plic.

Však neřekla. A dojeli jsme cíle.
A tam nás na věky pak spojil kněz.
Já tupě vzdala se. A od té chvíle
se úcta v plachý proměnila děs.

Já nežila, jen v oběť přinášela
své tělo, duší světy vzdálena.
A on byl spokojen a kliden zcela.
Ni nevěděl snad, že jsem raněna.

A děti dvě jsem jemu porodila.
Však nás to zblížit nedovedlo víc.
V mé vůli shasla všechna žití síla,
já nesnila, ni netoužila nic.

Až přišel druhý. Oheň ve svém oku,
tak výbojný. Tak vítězství si jist.
Ó jak se vysmál tenkrát svému soku!
Měl proč se smát. A uměl v duši číst.

Zas bez vůle, však tenkrát srdcem hnána,
jsem opustila svoji domácnost.
To byla hrozná, těžce pádná rána
pro muže mého, byl však pomsty prost.

Mně neklnul. Žil se svou sestrou tiše,
o jeho děti jež se starala,
pil oddaně jed smrtonosné číše,
již osudu mu ruka podala.

Já zatím žila život pohádkový,
tak mimo svět, ba mimo žití spíš.
Stvořili jsme si zázračný svět nový,
svou v kraji touhy založili říš.

Můj muž a pán, král života i smrti,
vítězně ve mně potřel minulost.
A plaché bázně zimomřiví chrti
vyštváni na vždy. Slední stržen most.

A všechno dala jsem. Tak cele, cele.
A všechno dala jsem, i svoji duši.
Pán můj a král tak krásně mluvil vřele,
že právě ji chce, že ji krásnou tuší.

Já dala jsem ji. Oddaně a ráda.
— — — — — — — — — — — — —
A přec to málo. Král už vším je syt.
Pán tělo shledal krásným, ale žádá,
by duši oblil krasší čarosvit.

By jeho duši prozářila touhou,
jež bez naděje již a zoufalá,
můj pán byl zhnusen žití cestou dlouhou,
můj pán se nudil. A já plakala.

A tenkrát poprvé jsem vzpomněla si
na smutné chvíle nocí bezesných,
jak první muž můj dříve žil je asi
a přec je snášel oddaně a tich.

Zřela jsem v šeru jeho choré oči,
jak v dálku pnou se, hledajíce mne,
ty choré zraky, jak se za mnou točí,
ty choré, smutné oči tajemné.

A když se moje plaše s nimi střetly,
zřela jsem pak i celou jeho tvář.
I kol té tváře paprsk bolu světlý
soucitně rozlil smutku svatozář.

A chápala jsem teď a pochopila,
pronikla každý duše jeho kout,
jen u něho, ač v dáli, teď jsem žila — —
však nedovedla svrhnout tíži pout.

Já v vzpomínkách jsem našla i ton hlasu,
i přízvuk jeho, plný vibrací,
v snu jeho srdce ve dlaň vzala v žasu
a bolně zřela, jak mu krvácí.

A to, co tak mi bylo kdysi k smíchu,
cit povinnosti ozýval se zas,
vyšla jsem za ním v choré mdloby tichu,
slyšela ustrašena jeho hlas.

A rozhodla se: půjdu. Zítra — — zítra — —
dnes jsem tak slába, tak jsem slabá dnes;
však nedovedla vyplašit jsem z nitra
svou bázeň mdlou a před tím druhým děs.

Ten trpěl mne. Jak psa též trpíváme,
když sestárne a zkalí se mu zrak.
V bouř neštvem ho, i najíst se mu dáme,
ne z lásky snad ni z vděčnosti — jen tak.

Je všude na obtíž a v cestě všude.
To často znát se dá mu ostatně.
A vděčně přec zří jeho oči rudé,
když u krbu smí schrout se malátně.

Tak jsem se po tři roky opíjela
sladkými výčitkami svědomí,
horečně práhla po zničení těla,
by duše jen se smyla z pohromy.

Byl trest můj krutý — po větším jsem práhla,
toužila jsem, by šlapal mne a bil,
by zdrtila mne jeho zloba náhlá,
až krev by stříkla ze hříšných mých žil.

Však marně čekala jsem. Muž můj druhý
si nevšímal mne. Pohrdal mnou snad.
Den jak den v úřadě a večer s druhy.
Já služka jen. Kdo ty by měnil rád!

Až jednou jako maní, bez úvahy
řekla jsem svoje »s bohem« nesmělé.
»Marně jsme chtěli v jedno spjat své dráhy,
k čemu je dále klížit uměle?«

Tu on se zvedl. V tváři pohrdání
a v temném oku zlosti žhavý blesk,
řek' sarkasticky: »Ke komu se sklání
zas v nové lásce naivní tvůj stesk?«

»Koho to budeš učit víře zase
a komu lásku duší sladce lhát?
Mně otrávilas život!« v jeho hlase
zasyčel, smál se nenávisti had.

»Však já jsem nevyhnal tě, nevyháním.
Jdeš sama. Táhni tedy!« — A já šla.
Klid v duši. Já ho neplašila lkáním.
Byl večer vlhký, šedý. A já šla.

Ale kam nyní? Kam se vydat nyní?
A cítila jsem: nutno rozhodnout,
je nutno myslit, jako činí jiní,
je nutno vyvléci se z mdloby pout,

je nutno uvážiti — — a já zřela,
že hlava má je jako bolava,
jakoby kyj byl dopad mého čela — —
Co činiti? A co teď nastává?

Lhostejnost k všemu, co má přinést osud,
a nechuť k žití cit můj jediný.
Co tedy, bože? Není konec posud?
Jak věčností se vlekou vteřiny!

Teď musí přec smrt přijít, těšitelka,
proč, bože, ode mne ji vzdalovat?
Ne, nechci milost. Strach to ve mně nelká —
kdo ztratil vše, má právo na smrt snad?

A pro mne všechno, všechno dávno za mnou,
mně třeba smrti. Ó proč otálí?
Proč šeptá duši jenom báji klamnou,
když dále štve mne v život zoufalý?

A teď již cítím: Marno. Nepřichází,
a nepřijde. Však kam teď jíti mám,
kam jít zhřát údy, srdce, ztuhlé mrazy,
kam jít se vyplakat, ó kam, ach kam?

— — — — — — — — — — — — — (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování.)

Zumr už byl, jak náleží překonán. Ani dočkati se už nemohl třetího aktu. Začínal svatebním průvodem. Lidí na jevišti jako much. Křik, lomoz, váda, smích a hrůza střídaly se rychle za sebou; zděšení pojalo celé shromáždění, když občánek jeden pravil, jak jej to mrzí, že v kostele je svíček na licho. Vešel Ctibor, vrah nešťastné Boženy a s ním nevěsta. »I příroda s ní slavila svátek největší, nebe, lid.« Pojednou celým divadlem i Zumrem cosi pohnulo. Strhlo se věncoví, pod kterým projíti měli svatebčané a to bylo zlé znamení. A když do kostela vešli, nové zlé znamení, už třetí! Hostů byla řada sudá a to znamenalo tolik, jakoby obcházela kolem smrť. Varhany bouřily kostelem, za jevištěm zpívali překrásný chorál, celé divadlo pojednou jakoby tušilo, že nyní přijíti musí ten, kdo přísahal vražedníku pomstu. Korsár. Korsár, Korsár! — Skutečně také Korsár vešel a ohromné tři rány z děla provázely jeho zjevení. To proto, že ženich s nevěstou předstupovali před oltář Boží. Ale dříve, než přistoupili, Korsár tasil meč, přerazil jím v cestě mu stojícímu žoldnéři halapartnu a s vytaseným mečem kráčel zástupem; lid poděšen se řítil z kostela. Jak holubice plachá, hrůzou bledá vyběhla z kostela i nevěsta a třesouc se na celém těle, zalomila rukama a jak šílená uprchla z návalu lidstva. Ženich, spatřiv Korsára s vytaseným mečem — »Co ten tu chce?« pravil — »psanec! Pryč s mečem, Korsáre!« — A když neuposlechnul Korsár, naopak, dříve ještě, než jej odzbrojili, dokonce i zbil kohosi, kdo mu stál v cestě, byl znásilněn, odzbrojen a odveden do žaláře jako vězeň císařský.

»Za tu cenu lži a přetvářky životem pohrdám!« — vykřiknul Korsár a dal se klidně odvést do žaláře. Kat hrozil jeho životu. —

Do vězení za ním přišel tentýž hrobař jako na počátku hry. Přinesl s sebou skřínku od vraha Korsárovy nevěsty. S hrobařem přišla i dcerka jeho, Verunka a byla zase tak krásna jako v druhém jednání. Milovala krásného rytíře a přišla, aby jej politovala v jeho neštěstí. »Tak šlechetný a nešťastný!« zvolala k sobě a oči nespouštěla se skřínky, kterou Korsárovi přinesl otec. Ve skřínce na povrchu byly jahody a pod nimi provaz, pilníky, kladivko, všechno, čeho bylo třeba k útěku. — Pojednou Verunka zbledla, zapotácela se a prstem příšerně ukazujíc na jahody, vykřikla s výstrahou: »Korsáre, ty jahody nejez!« — A aby přesvědčila Korsára, zapotácela se zas a klesla na zem mrtva. Tak životem svým dala Korsárovi výstrahu, aby jahod nejedl. Korsár také se jich už ani nedotknul. Teprve nyní věděl, že není životem svým jist. Zásluhou starého přítele prchnul z vězení, aby v pátém aktu zastřelil vraha a zabil sebe právě v tom okamžiku, kdy lid se sběhl a kde kdo křičel: »Král, král — blíží se náš nejmilostivější král!« A vešel skutečně sám král: v hermelínu jak černými jazýčky posetém, zlatem jen zářil a když promluvil, jak hudba nesla se jeho řeč od libodechých úst, kouzlo jeho úsměvu jak slunce rozlévalo se celým divadlem. Zumr nasytiti se nemohl pohledu na všechnu tu slávu královského rodu. Jakoby tam sám stál uprostřed trnoucího množství, volal s lidem, lituje s císařem nešťastného Korsára. Lid dojat touto blahosklonností k mrtvému, propuknul v jásot, žoldnéři, halapartníci pozdvihovali nahé ruce a dlouho a dlouho rozlehal se hradem nekonečný křik lidu: »Nechť dlouho, dlouho žije náš nejmilostivější pán a král!« — Nadšení lidu bylo tak ohromné, že pán a král pro slzy ani promluviti nemohl a kyna na všechny strany, ještě jednou srdce své nabízel a život v oběť dával za dobro, krásu a spanilou čistotu cti. Tou řečí k bouři pochvaly strženy byly i ženy, i děti, i starci, rybáři, plesniví žebráci, konšelé, měšťané, řemeslníci, bradaté vojsko, ale ze všech nejnadšenější byl jeden ze žoldnéřů, který předstupuje přede

všechny a halapartnu drže v levé ruce, druhou ku předu pohazoval tak rozhodně a s takovým náružívým pohybem páže, že se zdálo, jakoby poroučel a lidu na kolena padnouti kázal. I Zumr dole jásal a blahopřeje králi s davem volal a křičel: »Našeho krále dlouho zachovejž nám Bůh!« — Ale tu pojednou horká jakási vlna zachvátila jeho hruď, od hrdla až po pás druhá, třetí záplavou ohně rozlila se jeho útrobou. — »Bože spravedlivý! — ten žoldnéř, ten žoldnéř stojící v popředí všech, celý jeho posun, postava, ten zvláštní nezapomenutelný pohyb souměrně napjaté ruky, charakteristický, v chůzi nenapodobitelný zámyk levé nohy dovnitř — jedny dva kroky a ty ruce obnažené, žilnatý krk a známé zakřivení úst — to byly jeho ruce, to byl jeho krk, jeho známý způsob, jakým se oddával okamžitým záchvatům a nová, ještě vřelejší vlna zadrhla mu chřtán — zapomněl na divadlo, zapomněl na Korsára, krále, komonstvo, pážata, lid a viděl jen tu obnaženou ruku a krk hrčící tam nadšeně do prázdna s lidem, viděl jen zvrácenou tu nohu dovnitř a k dovršení všeho, žoldnéř, když dav se utišil, zase tak rukou náruživě zatáhnul nad hlavou a sám zvolal ještě jednou hlasem, který Zumra staršího nemohl už nechat v pochybnostech pražádných: »Nechť dlouho, dlouho žije náš nejmilostivější král!« — Byl sice černě vousatý a po těle mu tekly jakési cancoury a francle, ale byl to on — on — Zumr. »Míšo, Míšo!« div nevykřiknul Zumr v parterru vzadu, křečovitě oběma rukama drže se opěradla před sebou a pohybuje rtoma v zsinalé tváři tak, jakoby mluvil ze sna. — Ledva dýchal.

A žoldnéř na jevišti div se neroztrhal, jak ze sebe chrlil nepřetržitý jásot svého křiku, strhující i zástup v novou bouři nadšení. Než se Zumr dole probral z úžasu, zmizel žoldnéř v lidu, ale i z toho posledního jeho pohybu krku i nohy, otřásající v chůzi všemi na těle se mu lepícími cancoury a franclemi, poznal Zumr, že to byl on.

Bez dechu doběhnul k zadnímu křídlu Nár. divadla. Vyklouznul jak stín z prázdnícího se hlediště, kde dlouho stál zsinalý dosud ve tváři, nevěře sluchu, nevěře oku. Věřil, nevěřil, byl to on, nebyl to on?

Ale byl — byl!

A cosi jako stud a litost sevřely mu hrdlo poznovu. Postavil se k vratům zadního křídla domu a nepropustil jednoho vycházejícího odtud člověka, aby mu nepohlédnul do očí.

Zapřažená divadelní ekypáž čekala přede vchodem, aby Prahou rozvezla i krásnou Elišku a ještě krásnější Verunku. Po jednom i v skupinách rozcházeli se účastníci hry. Vyšel i Korsár a pak už nebylo vidět nikoho. Už chtěl Zumr odejít, už i odcházel v domnění, že se přece jenom mýlil, v tom však se hřmotem se otevřela vrata a jimi do noci vyklouzla známá postava. Včas ji ještě Zumr zahlédnul a rozběhnuv se za ní, sám nevěda proč, dal se do pláče.

— To jseš ty? — pravil Zumr Emil hrubě dost, a toutéž křivou nohou, kterou před chvílí tak znamenitě zahrál žoldnéře, zamyknul na rohu a zahnul směrem Františkova nábřeží. — Co řveš? pravil, ryje se v kapsách svého crkálku, který nazýval zimníkem a zatřásl se; v těch franclích a cancourech za jevištěm nějak nastydnul.

A náhle dal se do smíchu.

— Pro Boha tě prosím, pověz mně, co brečíš? — Ještě jednou tě pošlu do divadla. To je nápad, číhat na mne tu jako detektiv. — Nestydíš se? Pořád jako děcko běhat za mnou i sem? Kam půjdeme? Někde, kde je teplo. —

— Ale co's mně o tom nikdy neřek'?

— Všecko ti budu povídat. Co na tom, Bože můj? Mám tu chvíli někde prosedět, nebo si zahrát? Kde pak bych ty lístky bral? Nebudu je přece kupovat, když k nim mohu přijít laciněji! — A přestaň už. — Hanba je to na tebe. Ničemu nerozumíš, Taliáne! Tady máš lístek, zítra můžeš jít zas na operu. Za každé představení dostanu vstup do parterru. — To přece stojí za to!? — A jak se ti to líbilo? To je plachra! — »Nechť dlouho, dlouho žije nejmilostivější náš pán a král!« rozkřiknul se do ticha ulice a rukou zase tak charakteristicky vztáhnul do výše, jako když stál na prknech.

A vypravoval Zumrovi staršímu, že se připravuje na »Prodanou nevěstu« a s Mošnou má hrát komedianta.

— — — — — — — — — — — —

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

VII.

Celou tu dobu neměl Cyril spokojené chvíle. Stále mu scházely ty milé oči, ten svěží obličej, který jen plaše přeletal jeho myslí a nedal se zachytiti. Měl chvíle trpké a nešťastné, které ho mučily, vyssávaly. Bledl a vadl vůčihledě.

Milka ho pozorovala, ale neměla pro něho léku. Byla šetrna k němu, zvykla si na jeho zamlklost i na ty podivné vrtochy, které ho někdy přepadávaly a nikdy se nedala strhnouti k prudšímu slovu, které by Cyrila urazilo. Proto se ani nedotýkala citlivých míst v jeho duši. Čekala na jiný vítr, až v něm najednou zavane a způsobí obrat k lepšímu.

V sobotu řekl jí Cyril: »Nešla bys na ples?«

V hlase tom byla skoro prosba. Milka zápasila v sobě, a přece odřekla.

»Nezlob se, nepůjdu,« odřekla roztálým hlasem, cítíc, že kořeny smutku ještě v ní neuvadly.

Cyril ji podruhé nevybízel. Přestal na její slovech, která ho po celý den studila v duši.

Věděl, že musí za Zdenou na ples, aby ji aspoň uviděl. Ani se nepokoušel o to, aby sám sebe přemluvil. Cítil svou slabost, a proto trpně se poddával rozkazům srdce.

V neděli k večeru strojil se k plesu v malé světničce. Měkký a lítostný pocit projel mu duší a v oči mu vskočily slzy. Bylo mu čehosi líto, co mu té chvíle nebylo jasno. Otřel si slzy — a podivno, té chvíle se mu v duši neobyčejně rozjasnilo.

Shledal, že kráčí za bludičkou a že ta bludička stále mu uniká, ale on za ní tápe, protože nemůže ovládat v sobě onoho prudkého pudu, který jej za ní nutí. A konec bude nešťasten, či přejde a pomine lítost, že jí nedostihl? K tomu už neměl odpovědi.

Dostrojil se a vešel do velké světnice.

Milka četla v knize, v románě Přegrově. — Hned prvým pohledem tušila, že v duši Cyrilově právě se cosi odehrálo. Tvář jeho byla ticha a trpěliva. Soudila, že jistě zápasil v sobě o jakousi myšlenku, která byla silnější jeho. Bylo jí ho líto. Usmála se na něho tichým úsměvem. Cyril jej vděčně přijal. Bylo mu, jakoby okamžik na něho zasvitlo slunce. — Zamlklost jeho roztála.

Sedl ke stolu a řekl Milce: »Co vzkážeš paní Remešové?«

»Pozdrav ji i slečnu Zdenu,« odřekla tiše.

»Ale proč nejdeš sama?« ozval se Cyril nepokojně.

»Víš dobře, proč nejdu. A potom — netáhne mne to do společnosti, v které jsem nerostla. Neměj mi za zlé, že ti to říkám, ale ty neděláš dobře. Ženeš se kamsi vysoko. Sečkej, štěstí kolikrát přijde samo, ani je hledat nemusíš,« řekla mu Milka teplým, upřímným hlasem.

Cyril ji pochopil. Ale což mohl za to, že byl tak slabý a nemohl rázně odrazit všecko to kouzlo, v něž ho zapletly Zdeniny oči?

»Vím to a nemohu si poradit,« odřekl trpně Cyril a vzpomněl si na to, co mu tam v malém pokoji napadlo.

»Nestarej se, všecko to přejde,« řekla mu Milka léčivým hlasem.

Zdálo se, že Cyril je spokojen po její slovech. Napadalo mu, aby raději zůstal doma. Ale vždyť slíbil, že přijde. Kdyby ne toho, snad že by ostal.

Do těchto myšlenek zacinkly jasně, vábivě rolničky. Klid jeho byl ten tam. Rychle oblékl kožich a sáhl po klobouku. Tak byl sláb naproti kouzlu, kterému podlehl.

»Budeš tam dlouho?« tázala se ho Milka.

»Nevím,« odřekl Cyril a pokrčil rameny, spěchaje ke dveřím.

»Měj se tam dobře a vzpomeň si, co jsem ti pravila,« řekla mu Milka, když už byl ve dveřích.

Ale slova její se rozprchla, když byl usedl do saní a rolničky chřestivě zazněly zimním ospalým večerem, jenž ani nerozsvítil hvězd.

Po celou jízdu těkal jakýmsi bludištěm, z něhož se nemohl vymotati. Lákavá světla hořela před ním, rozsvěcovala poněkud šero a opět hasla. A tak se potácel jako chodec za letních blýskavic, jež rázem zaslní v oči a pak hned ztopí kraj v čiré a bezedné tmy. Šel. Za čím — nevěděl. Hnal ho jakýsi neuvědomělý pud. Chtěl pohlédnout v sebe a našel tam strašnou hádanku. Nerozuměl si, nemohl sebe poznat. To nebyl on, kdysi tak pokojný, klidný sedlák, to byl už skoro zlehklý a plahočivý mladík, jenž se hleděl vyšinout nad dřívějšího sedláka. Co z něho bude dále, o tom už neuvažoval a klopýtal dále bludištěm.

Ze svého snění se probudil téměř až ve městě. Martin zastavil před rozsvětleným hostincem, Cyril pohleděl do oken. Ze záclon hořela prudká světla a rozpalovala mu krev. Shodil se sebe kožich a lehce se vyhoupl ze saní.

»Jeď na ‚starou poštu'!« řekl Martinovi a dal mu do rukou peníze.

»A kdy mám přijet?« zeptal se lichotně Martin, ohmatávaje peníze v rukou.

»Myslím až k ránu. Poruč si večeři, vypij si a jdi spát,« řekl mu Cyril, rozpojen světlem a jakýmsi nejasně příjemným kouzlem, jež se mu rozešlo po celém těle.

Zatím co řehot rolniček mizel v mlhavé ulici, vstoupil Cyril do šatny, odložil svrchní šat a vešel do předpokoje s pocitem hráče, jenž přistupuje k bance a neví, zda-li vyhraje. Tísnivý pocit lehl mu na duši.

Plaše, jen jediným pohledem obezřel pokoj. Za stoly seděli mladíci se staršími pány, tak jak je náhoda usadila. V koutku, docela v rohu tlačila se vždy živa debatující »Republika«.

Chtěl se jí vyhnout, a proto rychle pokročil k veřejím a skryl se za ně.

Stál chvíli oslněn, jakoby rozmýšlel, má-li opravdu vejít. Zářivá světla, jemné a svůdné barvy a zápach voňavek shrnuly se mu na smysly tak, jako příval opojné vlny.

Hudba zahrála. Lehoučká, zpěvná introdukce k valčíku linula šumivě sálem a tak jako dobré víno nenápadně ho opojovala.

»Už druhý kus!« napadlo v chaosu Cyrilovi.

Po introdukci prolétla sálem skočná rytmika valčíku. Dva páry vznesly se krouživě sálem a za nimi nové a nové vyvstávaly a lehce se nesly nad hladkou podlahou.

Cyril se zpíjel přívalem dojmů. Zapomněl, že stojí osamocen, nevěda, kudy se vrhnouti a bloudil směsicí tančících párů. V tom spatřil Zdenu. Lehoučký otřes projel mu tělem. Pohlížel zmateně za ní. Viděl, jak nesla se lehkými pohyby s Balcarem, všecka zářící, růměnná, s očima rozjiskřenýma. V modrých oblačných šatech

podobala se motýlku. Cyril hleděl za ní tak jako zmagnetisován, ale pak našel očima paní Remešovou, sedící stranou, přešel okolo tančících párů a uklonil se paní Remešové. Zdálo se mu, že tělo jeho poddalo se podivné, u něho neobvyklé eleganci. Hudba a tanec patrně přešly mu do žil a svalů.

Paní Remešová odřekla mírným kývnutím hlavy.

»Sestru jste nevzal?« ptala se opravdu zvědavě.

»Nechtěla, přemlouval jsem ji,« odřekl Cyril.

»Škoda, je tu krásně!« řekla paní Remešová s patřičným důrazem na posledním slově, majíc bezpochyby na mysli své časy, kdy toto krásno bylo daleko krásnější, protože dříve tu krásu sama prožívala, kdežto nyní byla jen její lačnou pozorovatelkou.

»Proč netančíte, Cyrilku? Užijte mladosti, dokud vám kvete,« dodala s povzdechem elegickým a zahloubala se v odplulou mladost, která se nevrací, snad jenom vzpomínkou.

»Děkuju, nemám známostí,« odřekl Cyril vyhýbavě.

»Musíte začít, známost si uděláte. Hleďte, kolik je tu květů!« řekla mu paní Remešová.

»A jenom jeden z nich je ten pravý,« pověděl Cyril a myslel na Zdenu, za níž očima odbíhal.

»Musíte tančit se všemi,« řekla mu paní Remešová.

Viděla na oči známou jí plachost Cyrilovu, která ho dosud neopouštěla.

Zdena se zatím vracela s Balcarem. Byla krásná a plna šťastného úsměvu, že Cyril nenašel slova jímž by moh' vyjádřit kouzlo, jakým naň té chvíle působila. Vstal všecek užasly a lehce se před ní uklonil. Balcar mu podal ruku a řekl mu cosi žertovného, co ušlo ve zmatku Cyrilovi.

»A kde jste nechal slečnu sestru?« řekla mu Zdena zadychaně, roztáhla vějíř a zamávala jím.

»Zůstala doma, nechtěla živou mocí,« omlouval se lichotně Zdeně.

»To jste mi pěkný. Poděkovala bych se, být vaší sestrou,« řekla mu škádlivě Zdena a hned se rozmarně obrátila k Balcarovi.

»Jděte tančit,« řekla mu vesele, »tolik slečen tu sedí!«

»Vy také, Cyrilku!« dodala paní Remešová.

»Snad jste sem nepřišel sedět s maminkami?« řekla mu káravě Zdena, zatím co Balcar nesl se sálem s jinou tanečnicí.

Cyrila stisklo v prsou a pak jej zlý pocit opustil. Uklonil se před Zdenou a požádal ji za tanec.

Zdena lehounce zakývla hlavou.

S chvěním, jež bylo zároveň rozkoší, vzal do rukou její lehoučké rámě a vznesl se lehce mezi tančící páry.

Tančil vášnivě, prudce. Srdce mu bilo zrychleně a v celém těle pocítil dosud neznámou slast a blízkost milovaného ženského těla. Z těch temných Zdeniných vlasů šla vůně, jaká se nedotkla dosud jeho smyslu. Byl jí nadobro opojen. Prožil chvíli úplného sebezapomenutí uprostřed neznámé rozkoše. Byl šťasten té chvíle, tak šťasten, že by se bezmála zastavil uprostřed kola, pustil se do pláče a objímal Zdenu se slzami v očích. Ale hudba neustávala, šuměla sladce a jemně a unášela jej se Zdenou.

Po pěti kolech poděkoval se Zdeně a odvedl ji k paní Remešové.

Ale už přišel jemu neznámý mladík a požádal Zdenu. Závistně pohlédl Cyril, jak mu svěřila svá lehká ramena, jichž ani v tanci necítil a stále si připomínal tu rozkoš, jež mu z paměti nevyprchávala.

Hovořil s paní Remešovou do konce valčíku.

Zdena se vrátila s mladíkem, jenž se jí uklonil a zase odešel. Rovněž i Balcar se vrátil a požádal Zdenu za procházku. Odpověděla mu teplým úsměvem a nabídla mu rámě. Cyril se toulal očima za nimi, ukrádal jenom plaché pohledy — a už těmi byl šťasten. A přece horký, žárlivý pocit ukládal se mu do srdce. Viděl, jak Balcar bez přetržení žvatlal a vyprávěl něco, čemu se Zdena tak rozkošně smála. A právě tento smích její dráždil a pálil Cyrila nesnesitelně.

Hudba zahrála předehru čtverylky. Zdena už byla zadána. Tančila čtverylku s Balcarem. A Cyril pořád seděl. Nešel od paní Remešové, ačkoli stále ho nutila k tanci.

Následující polku tančil opět se Zdenou. A totéž kouzlo, ba možná, že větší provázelo i tento jeho tanec. A tu mu ušlo, jak Balcar nemile pohlíží, že tančí jen a jen se Zdenou. Viděl v tom úmysl, a proto po tanci, když se procházel se Zdenou, řekl jí, jak se ho nemile dotýká, že Cyril výhradně s ní jenom tančí. Nikdo nic netušil, nepozoroval, ani sám Cyril. A zatím osud jeho byl spečetěn.

Požádal Zdenu po třetí do tance.

»Děkuji, jsem unavena,« odřekla rozmarně Zdena, ale když za chvíli přišel k ní Balcar, lehce se vyhoupla a cele se mu vydala.

Cyrila polil růměnec. Hanbil se, že dostal košem a Zdena i všecky sny jeho té chvíle se střítily v propast.

»A se mnou slečna nechtěla tančit,« obrátil se uražen k paní Remešové.

Paní Remešová vlídně se k němu nahnula.

»Z toho si ničeho nedělejte. Neznáte ženských vrtochů. Jděte jen tančit jakoby nic,« řekla mu přímluvným hlasem, který však nenašel sluchu u Cyrila.

»Nepůjdu tančit,« odřekl studeně Cyril.

Všecko v něm bouřilo, kypělo, vzdorovalo. Věděl, že strašně klopýtl, styděl se za své odmrštění a hledal, kudy by unikl pohledům přítomných, jakoby všichni se toliko o něho zajímali a povídali si, že dostal košem.

Ani se neomluvil, neodporučil paní Remešové, odešel, ba skorem utekl do předpokoje, kde přicházela »Republika« pomalu do proudu.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Nech si je, ty tvoje žebravé peníze — tu — tu — fuj!« — odkopla zlatníky stranou i odplivla. Z úst vydrala se jí spousta pichlavých slov, že mu zdarma stávala modelem mu vyčetla, vše, co mu kdy udělala vytáhla na světlo boží, každý kousek uspraveného prádla, jakoby to měla všechno, do poslední maličkosti zapsáno v paměti. Každý nepříznivý úsudek, který zaslechla z úst jeho kamarádů, škodolibě mu opakovala. Že se mohla lépe zaopatřit, kdyby s ním nebyla plýtvala časem, však že ji otec dobře od něho zrazoval. A mezi spoustou těchto jakoby s křiklavým potěšením pronášených slov zazvučelo mu ve sluch vždy nepříjemně »Mazale, mazale, mizerný mazale!«

Hlas její zněl křiklavě a jakoby se v něm ani zloba nechvěla. V očích zářila škodolibost, že mu toto vše tak hází na hlavu. Jen její kulatá, zdravím kypící tvář dostávala hlubší stíny, čímž rysy její nabývaly hrubosti. Ale pojednou, po přestávce, v níž jakoby byla nabírala dechu k pokračování, narazilo jí něco na mozek.

On mlčel, nerozkřikl se, nerozpřáhl svalnaté paže jako jindy činíval. Cítil se býti vinným.

Pravým pudem vycítila jsoucnost nějaké druhé, stavící se mezi něho a ji. — A tu se jí v hlase něco podlomilo. Bylo to jako mocí zadržené vzlykání a chvění bezmocného vzteku, když se slova její dotkla té druhé, neznámé, kterou se jala špiniti domněnkami, spíláním. Zarazil se. Zprvu vyslechl její nadávky s poměrným klidem; jako cosi zaviněného, jako něco, čím mu dávala za pravdu v jeho pojednou vzniklém odporu. Byla celá rudá od nečisté halenky po vlnou krve zalité čelo. Jakmile počala spílati té druhé, vzbouřila se v něm krev.

Sbít ji, sbít — umlčeti ranou pěsti zlolajná, nyní tak široká ústa, v nichž se šklebily řídké zuby, jako u starých, vadivých žen.

»Mlč, Barlo — sice — už to dlouho poslouchám,« a napřáhl k ráně. Ale ona, která se jindy bojácně choulila před výbuchy jeho žárlivosti, brala nyní ještě horší slova do úst. Jakoby ho chtěla schválně rozdrážditi k ranám, k divokosti. Zdálo se mu, že se zalkne téměř fysickým odporem, jaký pocítil k té, která pohazovala blátem ono nedávno v něm vypučené čisté, bílé, která to nechápala jinak, nežli nízce, surově. Vzpoura k jejím slovům v něm rostla, zloba hnala mu krev k hlavě, nasela mu černou páru před oči, napjala svaly paží jako v křeči. »Ne ji udeřit!« našeptávala mu poslední jiskérka vědomí. A odhodlal se k jiné věci, také těžké, protože mu bylo pojednou odporno dotknouti se ji jinak nežli ranou.

»A s takovou se to dělá takto,« křikl a sevřel ji jako v kleštích. Otevřel dveře, vymrštil ji z nich lehce jako klubko. Bouchl jimi, otočil klíčem a usedl znaven jak po velké práci na postel.

Chvíli sypala se venku láteřivá slova, pak zavzlykl pláč.

»Aha, pláče, chce míti větší ostudu po domě!«

Nyní byl by ji s chutí již sbil; pláč její řezal mu do sluchu. Povstal a shasil lampu, nevěda vlastně proč. Pak zacpal si uši oběma dlaněmi.

»Sprostá holka, zvíře,« zašeptal. Tím byla setřena vzpomínka na všechny druhé pocity, které k ní míval.

Oddechl si, když uslyšel vrzati staré schody pod jejími vzdalujícími se kroky.

Bylo temno a ticho.

Šel a otevřel velké okno atelieru, aby do místnosti mohl proudit čerstvý noční vzduch, aby odtud vyšla vůně jejího těla, té rudé vyzývavé barvy jejího oděvu.

Krev jakoby mu stála líně v žilách. Cítil mdlobu v hrdle, ve sluchu zůstala lpěti některá z jejích nadávek. Otřásl se. Rozepjal si límec, vyložil se z okna a dal nočnímu vzduchu ovívati hruď, ve které dosud cítil odpor.

Hvězdy svítily a noční obloha byla průsvitná, složená jako ze samých na sebe vložených modravých závojů. Střechy domů rýsovaly se v průhledném vzduchu lehkými jen nadhozenými čarami — stlumené, lomené tóny plné vzdušné páry — a na obzoru přecházela obloha v jas, téměř v bělobu. — Tak jakoby se mu kmitla myslí představa, že měl štětec jeho dosud příliš těžké, syté barvy, předtucha poesie lomeného, neurčitého létla mu mozkem. Běl — stín chladných pokojů lovčího zámku, do nichž spadala temná zeleň hustého lesa, lomená bělostí opon.

To bylo tam, v tu stranu, kde na obzoru obloha přecházela v bělavý jas.

Rudá zmizela. — Neměl ani času vzpomínati jejího pláče, který mu řezal čivy.

Nové dojmy dneška vypluly před ním tak jasně, zachoulily jej celého do svého kouzla.

»Bílá, bílá,« řekl šeptmo s neobvyklou něhou v hlase, měkkým úsměvem ve tváři a uvrhl se oblečen na lože.

»Bílá — —«

Plulo to před ním, slyšel tichý hlas, viděl tázavé modré oči.

Někdy jakoby jím chtěla zabouřiti vřelá krev, chtěl strhnouti přízrak snů na svou hruď. Ale ještě to plulo nad ním, stále nad ním, vysoko ve vzduchu, až se to ztratilo v modravých závojích noční oblohy.

Sotva, že se ráno probudil a tvář dlaní protřel, padlo oko jeho na tři po zemi rozkutálené zlatníky, které se leskly v ranním sluhci, vnikajícím plnými proudy do jeho pracovny. Vjel všemi desíti prsty do vlasů, drbaje v nich zuřivě. Schvátila jej

mrzutost i onen roztržený pocit neurčitého vědomí, na či straně byla pravda, pocit, kterému ve vystřízlivění neubrání se lidé jednající více okamžitým podnětem, nežli z rozvahy. Hledal v paměti, čím by mohl vemluviti se ve zlobu proti Barle. Nepřipadlo mu nic. Jenom zase okamžitý odpor k té její propocené nečisté halence.

»Ano, kdyby nebyla nadávala, kdyby nebývala tak hrubá, pak snad —«

Odsunul sám před sebou tuto lež. — Zahvízdal si zamyšleně.

»K čemu se trápiti rozebíráním nemilé věci? Zprotivila se mi — a basta. No, však se Barla utiší — není nad čím plakat.«

Vstrčil celou hlavu do umývadla a když studenou vodou si osvěžil ruce i tvář, pocítil najednou z něčeho strach.

»Což aby tak Barla přišla a udělala mu nový rámus?« Úzkost muže před ženštinou, které dal výhost, jím zavládla. Vzpomněl Barlina křiklavého hlasu. »Kdyby tam ta druhá věděla, co mi všechno řekla!« Cítil, jak ve tváři do ruda se zapaluje. — »Ale ona neví, — slečinky o takovýchto věcech nikdy se nedovědí. — Kdyby věděly, už by nebyly slečinkami, takovými nedotknutými tvorečky. — Ba právě, slečinky jsou na jedné straně takové, jako Barla na druhé. — Nikdy se nesejdou! — Ale štětec se řádně vyčistí, nežli se do něho nabéře nové barvy!« zamručel si rozvážlivě.

Pak se odhodlal s nadsazením celé vůle k těžké práci. Z otvoru kamen, který mu v letě sloužil za skrýš pro nepotřebné věci, vyňal zaprášenou lahvičku inkoustu, pak se jal prohrabovati v zásuvce stolu a vyloviv šťastně péro a trochu pomačkaný aršík růžového papíru s bílou holubičkou, položil obé před sebou.

Rozmýšlel se dlouhou dobu, pak napsal hezkým ale nevypsaným písmem následující slova:

»Milá Barlo, z toho, co se včera mezi námi stalo, je mi špatně ještě dnes! Přece vidíš, že se už k sobě nehodíme. — Ty jsi uštěpačná a moc hubatá. Já jsem prudký. — Kam by to vedlo? Sliboval jsem Ti sice, že si Tě vezmu, až prodám v Mnichově vystavený obraz, ale byl to přenáhlený slib. Nebyli bychom spolu šťastni a proto Ti píšu. Musí být mezi námi všemu konec, ale do opravdy — rozumíš? »Všemu konec« a nadobro. — Vždyť jsi beztoho říkávala, že bys mohla dostati lepšího a bohatšího — tak si ho najdi, já Ti ho přeju. Nebyl jsem u Tebe první a nebudu poslední. — To jsem vždy cítil.

Co bylo ve mně lepšího jako v člověku i jako v umělci, toho's beztoho nepotřebovala, tomu's nerozuměla —«

Podivil se, jak mu tato věta vjela do pera. — Dokončil list několika slovy. Nepřečetl své řádky, zalepil je tak rychle, jakoby někdo nad ním stál a jej pobádal. Vklouzl ve své sacco, narazil klobouk a vyběhl na ulici. U nejbližšího kupce koupil známku a před kupeckým krámem vhodil psaní do schránky. Pak si oddychl, nepříjemná záležitost byla odbyta.

Vycházeje od oběda z malé staroměstské hospůdky, přilepil Severin své kroky ke krokům přítele Vacka. Měl tohoto dne potřebu připoutati se k dobré, upřímné duši.

Vacka měli všichni rádi. Dobrota jeho srdce, kamarádská spolehlivost odzbrojila v mnohém ze soudruhů přísný posudek k jeho sentimentálně nasládlým, pečlivě propracovaným obrazům s fialovým nádechem, obrazům odpovídajícím vkusu průměrného obecenstva.

Mnohá z Vackových prodavaček fialek, neb vnuček svěřujících sladká tajemství klínu babiček, sedících s krajkovým čepečkem v růžovém křesle, nalezla rovnou cestu z výstav do bohatších domácností. Vacek maloval náměty, hodící se výtečně za dárky k svatbám, nebo jiným rodinným slavnostem. Ačkoli prodával a jiní, mnohem nadanější nic ze svých věcí střelit nemohli, neozvala se nikdy závist k Vackovým úspěchům. Vždyť Vacek sám závisti neznal, ale neznal též osten umělecké nespokojenosti, neznal zub otravné pochybnosti, neznal též odporné sebepřeceňování.

Stál-li před prací právě dokončenou, setřel pot s čela, odfoukl z plných plic a vyrazil své obvyklé: »No, nadřel jsem se s tím dost.« Ale pak se mu rozlil výraz dětinné uspokojenosti po pěkné tváři, výraz bezpodmíněné záliby, jaký mívají děti, podaří-li se jim vystavěti z dřevěných kostek hodně vysoký hrad. Stál-li před pracemi jiných, uměl s akklamujícím zakýváním hlavy prosloviti větu »Tohle je něco — Tys chlapík — Však ještě něco dokážeš — Tuhle to je nobl — noobl!«

Slova »nobl« Vacek rád používal — vyslovil je klada dlouhý přízvuk na písmenko »o«. Natáhl při tom krk, vypjal hlavu, přimhouřil pravé oko, které se na důkaz naprosté záliby na chvíli skrylo ve smavou spleť vrásek. Byl rád vídán, milován ve všech atelierech soudruhů, přál a bylo mu přáno.

Jeho prodavačky fialek i babičky s vnučkami měly pokoj před bujnými posudky soudruhů. V jiné okolnosti Vackova soukromého života však kamarádi do něho rýpali jako vosy do zralé hrušky. Ačkoli byl Vacek hezký hoch, sotva překročené třicítky, míval někdy obyčeje i názory lidí ženatých.

Někdy obracely se dětinné, kulaté jeho oči ve stranu lásky, vášně, požitku. Snil o štíhlých, mladých dívkách, jejichž tváře se usmívaly z pod nakloněných střech velkých, empirových klobouků, jejichž mladé, štíhlé údy se skrývaly v delikátních záhybech dlouhých, pod ňadry vzpjatých rouch. Byla v něm představa i záliba nepřestupující z matného zákoutí snů na cestu určitého přání.

Tato cesta byla mu zatarasena postavou tělnaté krupařky, jeho milé, dobré ženy, jejíž muž byl nezvěstný, před lety v americkém labyrintu zmizelý uprchlík. Krupařka pomohla kdysi Vackovi, obývajícímu u ní malý pokojík, z nejkru-

těžší bídy. Nakrmila hladového, ošatila nahého. Zamilovala si mladého, rusovlasého hocha onou mateřskou něhou, překypující láskou, kterou pociťuje starší žena k mladšímu muži. Vacek přehoupl se k ní z pocitu vděčnosti v pocit podobný lásce. Z tohoto veplul zvolna v neodbytný tok zvyku.

Celý pojem složitosti životní byl mu nadmíru jednoduchý, prostý. Bylo to několik milníků, za kterými se rozkládal pojem absolutního dobra a několik jiných, za kterými bylo zlo, hřích, faleš ke kamarádům, umělecká závist, nevěra a nevděk. Nevěrou, nevděkem bylo by také bývalo opustiti krupařku, paní Máchovou, opustiti ji nyní, kdy se mu vedlo lépe.

Snášel narážky i posměšky soudruhů mlčky, rozpustilé posměšky různých těch hochů, kteří nemohli dobře snésti, že se jeden z nich dal v podruží ženské, rozšafné, vzdor nelegalnímu poměru buržoustvím páchnoucí ženské, která ho zaopatřuje tvrdě vyžehlenými límci i čistými kapesníky, která je toho však příčinou, že se Vacek při každé schůzce po půlnoci dívá ustaraným okem na své stříbrné kapesní hodinky.

Jakoby si byli dali slovo, všichni hleděli jej svésti k nevěře. Z bujnosti, z pocitu mužské neodvislosti, ve které se jim i při nedostatku a špatném prádle tak volně dýchalo.

»Jako vonuce jsi, poslouchej ty, Vacku, jako vonuce!« řekl jeden.

»Ba je jako rohožka, o kterou si Máchová nohy čistí. Vždyť ho donutila, že dává hodiny v bohatých domech! Ještě kdyby měl ženu a děti — ale to se dře jen proto, aby mohl Máchové kupovat mantily!«

Vacek zamrkal k těmto žertům trochu nervosně pravým okem, narazil klobouk a odcházíval mlčky. Neměl odvahy zastati se řízně paní Máchové. V neuvědomělém respektu pro společenské řády myslil, že by se řízně mohl zastati jen jedné ženy — paní Vackové.

Po boku Vackově vyšel Severin z hostince. Loudali se mlčky po stinném chodníku staroměstské uličky dívajíce se na protější dlažbu běžící podél ohradní zdi, se které sluneční paprsky svezly se dolů na chodník mezi kučeravé stíny několika za ohradou vyčuhujících stromů.

Konečně Vacek promluvil o některých uměleckých zájmech, líně, jako se mluvívá po obědě, chabě, jako když větrem sotva znatelně pohne se voda v kaluži.

Severin neposlouchal co Vacek mluví, pohvizdoval tiše průvodem k příjemným myšlénkám. Ale vytrhl se z nich. Prve bylo nutno říci něco nepříjemného. Přestal hvízdat.

»Poslouchej, Vacku.«

»No?«

»Noo — poslouchej — Koukej, jak slunce hraje na klenutí té kašny!« řekl rychle ukázav na dlouhou zeď na jednom místě prorvanou klenutím, ve kterém trčela vodou naplněná kašna. »Jsou to zlaté kudrny — co?«

Vacek pohlédl na Severina. »A to's mi chtěl říci?« četl Severin v udiveném výrazu jeho tváře.

»Holečku, s Barlou je už amen. Včera jsem jí dal kvinde!« Nespouštěl očí s hravého odlesku vln a jakoby se snažil ubrati svým slovům všeho přízvuku důležitosti.

»E jdi!« řekl Vacek, po chvíli se teprve otázal »A proč?«

»No, tak — Ani nevím!«

Šli chvíli mlčky dále. Vacek neměl chuti přiznati jakoukoli určitou barvu k tomuto přítelovu sdělení. V delších přestávkách řekl jen několikráte po sobě své bezvýznamné »E, jdi! E, jdi!«

Konečně dodal jakýmsi utěšujícím hlasem: »To snad není do opravdy?«

Severin jakoby ožil. Rozprostřel před Vackem všechny důvody, proč Barly nechal, důvody, které mu teprve v této chvíli zcela jasně vypluly na povrch vědomí. Byl pojednou výmluvný jako bývá téměř každý člověk, když se hledí ospravedlniti z jednání vyplynulého mocně a nezvratně z donucujících proudů podvědomí.

Vacek mlčky poslouchal, že Barla byla příliš jednoduchá, že nechápala Severinových slov, že ani o tom nevědouc urážela věčným poukazováním k malému hmotnému užitku, jaký jí přinášela její láska. Barla nebyla žena pro umělce, stydět by se za ni musel. I bývalého života jejího Severin nyní se dotkl, přísně jako mravokárce. Co ještě včera nevěděl, to se mu v této chvíli vyhouplo do úplné jasnosti.

Vacek nechápal. I jemu stála žena na jedné straně, jeho snahy, jeho práce na druhé: Žena sloužila sice umění svou krásou, svými tvary, sloužila mu zevně.

Ani Vackovi nepřešlo nikdy na mysl, že by jedna druhému mohla se přiblížiti svou duší, porozuměním, kterým ozáří zájem milující ženy, práci mužova ducha.

»Máš jinou?« chtěl se Vacek otázati. Bylo to jediné, co z přítelovy řeči vyrozuměl. Ale zadržel otázku z ohledu, kterému jej naučilo neomalené zasahání kamarádů do intimnějších zájmů jeho vlastního citového života.

A Severin nemluvil o té jiné. Svěřil Vackovi, že se obává Barliny vášnivosti a zlomyslnosti. Žádal Vacka, aby se jí ujal on i paní Máchová, aby se o Barlu staral jen prvních čtrnácte dnů, aby jí to vymluvil a nedal jí přijíti jemu, Severinovi na krk.

»Ten šantala to dokáže, dovede ženské domluviti, rozšafně jako stará chůva,« pomyslil si o Vackovi.

»A jak jí to mám vymluvit,« bránil se Vacek. »Tohle je těžké takovou věc ženské vymluvit. Ona bude plakat!« Vacek se bránil, jakoby ho někdo nutil, aby podřízl kuře. »A co bych jí měl říct? Ještě by myslila, že jsem tě k tomu navedl. Co bych jí měl říct?« otázal se starostlivě. —

»Co chceš, jí řekni, však si to nejlíp sám vymyslíš. No třeba, že jsem lump, fláma, že ze mě nic nebude.«

Severin se hřmotně zasmál a pak v netrpělivosti, aby se již již zbavil tíživého strachu před Barlou, mluvil, šťouchaje při tom stále do Vacka:

»Co chceš, ji namluv — jen ji zdrž, abych ji už vidět nemusel.

Nežli vyšli k Františkovu nábřeží, slíbil Vacek ač trochu váhavě, že k Barle pošle Máchovou.

»Je mně jí skoro líto, ale zprotivila se ti a proti tomu neroste žádné koření.«

Zase zakýval hlavou zašilhávaje po Severinově bezstarostné tváři, v níž se zračila síla a bezohlednost muže, který si dovede překážky ze své cesty odkopnout. »Ten to k něčemu přivede — ale já —« Vacek pocítil lítost sám nad sebou.

Vstoupili do sadu, obklopujícího pomník císaře Františka, Vacek oprášil lavičku, nechávaje na jednom jejím konci trochu kaménků, jichž si sem nanesl malý hoch vězící v zaprané vlněné bundě.

Usedli, zapálili doutníky, opřeli se o lenoch lavičky a odfukujíce dým jali se pohlížeti v modro jarního dne.

Severin se usmíval. »Piju život.« Tato slova zářila z jeho tváře, jakoby byla vryta v jeho úsměv.

Zelená linie Petřína vkládala se v modro oblohy, chrámek svatého Vavřince svítil v slunci co stříbrná barokní hračka v zeleň spadlá — ani ta potvorná Eifelka přetínající svým trčivým železem měkkost linie, dnes Severina nezlobila. Věže malostranské jakoby byly z modrého vzduchu, koupající se v stříbrné páře, ztrácely hutnost kamene. V oknech i na prejzových střechách bylo naseto paprsků. Slunce rozhodilo své démanty, mělo jich takové množství, nevědělo kam s nimi. Vltava šuměla a voněla. Akáty na nábřeží nalévaly mízu starých kmenům v nová poupata. Lidé pobíhali nábřežím, jarně přioděni, úsměvni, jakoby si nebyli cizí, jakoby druh druha miloval. Děti výskaly v sadech, vrabci cvrlíkali na stromech, vzduchem plul šumot jara, všechen smutek jakoby byl na věky zapadl v hlubokou jámu.

Vackovi muselo přece napadnouti, že má jinou!

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FR. HERITES:

Bůh v lidu.

I.

Přivezli ho do jeho jihočeské rodné vesnice. V takový krásný letní den ho přivezli. Všecko bylo v plném květu a červené kohoutky, žluté pryskyřníky a bílé paprsky kopretin tvořily nádhernou hru barev v kobercích luk, rozkládajících se po březích říčky Blanice. Z vlnícího se žita smála se chrpa tisíci modrých oček a v metající pšenici vlčí máky rděly se jako tváře zdravých selek, jež vybíhaly ze statků a pozdravovaly do kočáru.

Kynul jim rukou vzájemně na pozdrav a usmíval se radostně na ty bývalé své tanečnice a lásky. Byl šťasten, že se dostal šťastně domů po dlouhé cestě, trvající od rána. Byl šťasten, že je konečně zas mezi svými milými lidmi.

A bylo mu tak volno. Zapomínal, že jest nemocen, těžce nemocen a proto domů byl poslán ze svého kaplanského místa na Chebsku. Cítil se skorem docela zdravým pod dojmy toho čarovného kraje pod Šumavou, v němž se narodil a v němž prožil své dětství i své mládí.

Byl vlastně mlád dosud, nebylo mu ani třicet let. Nyní měl by teprve žíti, života užívati. Nyní měl by rozpjati svá křídla k letu do výše, jako skřivan, který se tam vznáší nad ním a zpěvem svým jej vítá a povzbuzuje . . .

Také že ano! Také že vztyčí hlavu a z okamžité mdloby, do níž padl a jíž se tak malomocně dosud podával, vykročí s novými silami zas do života, v tom čistém venkovském vzduchu rychle se vzpamatuje, dechu zde nalapá, krev čerstvou vsaje do sebe.

Bude žít! Žít! — — Rozkvěte jeho život, jako vše tu kvete kolem — —

Kvete i holá pláň do táhlého kopce nad vesnicí se zdvihající. S úžasem zadíval se na krásu té kvetoucí pláně nade ví. Nikdy ji takto neviděl, ač zdálo se mu přec, že viděl ji v každý den a v každou hodinu roku.

Jako by nebesa na tu pustou, vyprahlou pláň byla se snesla. Pokryta hustě hrozny rozkvětlého hadince, modrala se naproti blankytu nad ní se klenoucímu a přecházela harmonicky do něho, tvoříc s ním tak ohromný kruh v útěšné barvě naděje, uprostřed něhož vítězně se neslo k západu se schylující slunce.

Považoval to za znamení nebes jemu dané. Naděje, ten spásný pták z jiných světů, slétla v ty první chvíle doma do zmořeného těla mladého kněze a svými křídly ovívala jeho ztrmácenou, zbědovanou duši . . .

»Chci žít! Budu žít! Musím žít!« — volal vesele v náručí své matky,

II.

Druhého dne, když užíti chtěje vzduchu a slunce hned z rána vleklými kroky vyšel před chalupu — z té pláně nade ví se táhnoucí jakoby ptáci naděje v houfu sem sletlí, byli odletěli . . .

Květenstvími hadince v tom krutém zápase o život, vedeném v přírodě, prodraly se trsy bodláků a pcháčů a roztrhaly jejich souvislou, celek tvořící a jako v odlesk blankytu splynulou modř, svlačce a viky do rána ovinuly se okolo hadincových modrých hroznů a pohltily je do svých listů i květů a utopily je v nich — —

Nálada té pláně nade vsí, zachycená ve vzácném okamžiku, jaký za léta jen podaří se člověku zachytiti — byla ta tam — — barva naděje, kterou mladého kněze vítala i holá pláň nad rodnou jeho vesnicí — zmizela s očí jeho — —

Odletěl pták naděje také z jeho duše....

III.

Posečena byla luka a sklizeno obilí s polí. Přes strniště vál ostrý vítr podzimní. Pláň nade vsí vyhlížela k zoufání smutně a jako by vyrůstajíc ze zmírající duše mladého kněze, do ní vracela svůj smutek.

Mladý život v jihočeské vesnici hasl.

Padal první sníh, když prostá, černá rakev na selském voze, chvojí vystlaném, z vesnice vezena byla k městu, kam tato byla přifařena.

Nad otevřeným hrobem, do něhož rakev s tělem mladého kněze spuštěna, stála jeho matka.

IV.

Sedum synů byl již porodil klín té venkovské chudé ženy, sedum synů odkojila a odchovala a všech sedum jako stébla trav na louce padlo pod kosou smrti — když v pokročilém již stáří lůno té ubohé ženy znova zas bylo požehnáno a na svět přišel osmý syn její.

Byl to jak hrozný žert přírody.

Žena zlořečila Bohu při narození svého syna nejmladšího, jako zlořečila mu při každé smrti z těch starších.

Ale pak zaslíbila Hospodinu svého nejmladšího. Knězem jej vychová, knězem se stane.

Tím ruka trestající za neznámé viny sražena bude dolů, klesne přemožena. Tak ho v zlobě své ušetří, musí ušetřit.

Žena byla o tom tak přesvědčena, že nikdy nevznikla v ní ani jiskra pochybnosti. V tom spatřovala jedinou záchranu života svého posledního syna.

Hrůza lomcovala jí, když dospěv do let a v studiích maje se věnovati službě církevní, pojednou se zdráhal, nechtěl vstoupiti do semináře. Nechal se přemluviti sice, ale celou dobu až do vysvěcení činil výčitky své matce a prosil ji na kolenou, aby mohl odejíti, dokud čas, z cesty, na níž nebude nikdy šťastným.

Chvělo se, třáslo srdce matky, zůstalo však neúprosným. Vždyť nikoli pro sebe to chce, než pro něho, k jeho záchraně a spáse.

A syn byl vysvěcen. Stal se knězem Páně, sluhou Božím.

Rozplesáno bylo vítězně srdce matčino...

V.

Nevěřila, když z kaplanky kdesi na Ohři, kam syn její se dostal, přicházely zvěsti vždy vážnější a plašivější o jeho churavosti, pak o jeho těžkém onemocnění.

Nevěřila ani, když přivezen jí syn domů do rodné vesnice v stavu očividně zbědovaném, zasvěcený patrně blízké smrti.

Viděla sedum synů stejně chřadnout, stejně umírati, ale nevěřila, že by stejně umřel její osmý, její nejmladší, zasvěcený Bohu, bez Jehož vůle ani vlas s hlavy nesejde a který sluhu svého oddaného takto jistě nepropustí.

A nyní stála před otevřeným hrobem také tohoto posledního ze svých synů — —

Nezachránil jej Bůh. Udeřil všemocnou pěstí do srdce ženiny nezlomné víry a důvěry v Něho.

VI.

S obdivuhodnou silou, s kterou lid snáší všechen zármutek a všecko neštěstí, stála tu ta sešlá, sama k hrobu již sklánějící se stařena.

Nezaplakala, slzy neuronila.

Zamlkle, mračtivě, zádumčivě dívala se do jámy, v níž pod sypajícími se hroudami a kameny mizela rakev syna jejího.

Duše její byla plna hněvu a vzdoru proti Tomu, který ji tak zklamal. Zlobně a vyzývavě upřela stařecký svůj pohled vzhůru k místům těm, kde trůní ve svých nebesích.

A mlčky, zarputile odcházela od hrobu synova — —

VII.

Ale ten přísný Bůh s nebes, který nesmiloval se nad mateřským srdcem a je rozdrásal svou nemilosrdnou rukou — ze srdce prosté ženy z lidu ten Bůh, jemuž by musela jen klnouti, jehož by musela jen nenáviděť — — jako sníh mizel v teple srdce jejího zlý ten Bůh, vnější a vnitřní její Bůh, milující a shovívavý a dobrý a těšící, který se rodí v samém tom srdci těžce zkoušeného našeho lidu — — aj, zde byl již a trůnil v srdci ubohé matky — —

»Dobře tak, dobře,« pravila cestou k domovu k lidem vesnickým ji provázejícím. »Dobře, že všechny děti mne předešly... Štěstí, že také nejmladší, miláček, předešel... Všichni mě přivítají, všichni jednou matce vyjdou naproti... Také on nyní přijde naproti... A scházel by, kdybych byla šla já před ním a on mne nebyl předešel... V náruč svou matku tam už zachytí... lokty obejme... k srdci přivine...«

A zorničky otevřené a upřené v nekonečno, jako by vznášela se před ní vidina — — žena na zbytek svých dnů, opuštěná, osamělá, vcházela do své chudé chalupy v jihočeské vesnici...

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

JAN ŽIŽKA.

Alois Jirásek, po Čechovi a Vrchlickém autor náš nejpopulárnější a vedle Třebízského nejčtenější, vzbudil novým svým dramatem očekávání nemalé.

Tento historický romanciér je v naší literatuře prost vší soutěže. Winter — vedle něho jediný ještě povolaný historický belletrista — zdánlivě Jiráskovi tak blízký, cituje z archivních koutů k životu malé lidi všedních starostí, měšťany s erby a bez nich, drobnou šlechtu — dovede jim vdechnouti duši a zároveň obklopiti je tolika věrnými dokumenty jejich současnosti, že se díváme řádky jeho tvorby do dávno prchlých století jako v panorama úžasné věrnosti. Ani sponky neuvěřeně přimyšlené nepostřehnete v jeho obrazích. Jiráskova říš s Wintrovou sousedí, ale je jiného rázu. On líčí osoby, o nichž mluví velká historie. Královské dvory, válečné tábory, sněmovní život, ruch v hradech a městech nejzvučnějších jmen v dobách pohnutých, řeže válečné a pikle státníků ve chvílích historické váhy — toť regiony, z nichž pro paletu svého líčení energickým štětcem barev nabírá.

Půl století toužíme, aby nám věrně vylíčen byl Žižka dramatem. Nikoli jen pouhým střihem lepenkové machy divadelní, frázemi nehistorického povídání, lacinými efekty odkoukané routiny. Jenom posvěcenému básníku úchvatné líčně odpustili bychom, kdyby na úkor historických našich tradic povolil fantasii otěže. Přišla sice doba, ve které se hovořilo a psalo s pohrdáním — nikde nemá takových ostnů jako v Čechách! — o všem historickém vyličování. Pro pochyby, že by někdo chtěl jíti pod nůž frivolných odsudků jisté části naší kritiky, ztratili jsme na čas víru v možnost splnění oné tužby. Když se však rozneslo, že píše Žižku Jirásek, všeobecně přisvědčeno, že tu vchází na kolbiště jedině povolaný a na úkol ten rostlý autor, poněvadž Winter v dramatě se nepokouší.

Jiráskovo dramatické nadání je zvláštního rázu. Pro obavu, aby zůstal věren tomu, co historie ví, nepopouští uzdu fantasii ani při základních konturách svého díla. Tím vzdává se velmi cenného instrumentu, ale na štěstí, pronikaje dobu, kterou líčí, okem orla, a uměje koloritu mluvy a charakteristice osob dodati neobyčejné svěžesti svým podáním, dociluje takových úspěchů, pro které mohou mu časem záviděti dramatikové, pracující hlavně liniemi smělých švihů své obrazotvornosti.

Žižka, jak jej v poslední své práci Jirásek líčí, odlišuje se dosti od obrazu, který v našich myslích tkví. Snad i hra páně Vojanova, jehož stihla právě těžká bolest rodinná, poněkud tlumila autorovu kresbu, ale i při méně melancholické hře stojí před námi mstitel Husův jako muž vzácné měkkosti, někdy až neuvěřitelné dobroty. Ale nezbývá než věřiti Jiráskovi. Co ze známé knihy Tomkovy tak dokonale nevysvitá — staví nám Jirásek svým dramatem pevně před oči. Byl to dobroděj, muž až snivé povahy a vlídného vystupování.

První jednání nového dramatu patří k nejcennějším a k nejúspěšnějším aktům celé naší dramatické tvorby. Po několika slovech úvodních cítíme hned dusno doby. Krutost a mstivost Sigmundova, těžká chvíle Čechů, proti nimž celý svět se zvedá, popudem Říma nebezpečně rozestupující se rozpor mezi národem a odmítaným králem — to vše je naznačeno prostředky tak působivými, že každý vlásek dramatického přediva přichází tu k platnosti a účinu.

I když druhý akt zůstává v barvitosti a spádu za prvým, nepozoruje toho průměrný divák, poněvadž v něm dojemná výzva Žižkova k svornosti na radnici staroměstské má vůni poetického souzvuku. Třetím dějstvím působivě líčeny jsou Žižkovy úspěchy pod bitevní korouhví. Čtvrté nastiňuje nestálost Prahy — »nevěstky babylonské« — a poslední pokoru Pražanů.

Není to drama s dějem z exposičního klubka směle se vyvíjející, jsou to ucelené obrazy osobností Žižkovou spjaté. Žižka, který jako nástroj boží přijíti musel, vítězí, a byv nepevnými Pražany oklamán, přichází, aby smetl Prahu s povrchu země; ale přemluven Rokycanou v čele měšťanů na kolenou prosících, odpouští hlavě království — toť celým dějem Jiráskovy hry. Ale této řady pohledů v nejpohnutější okamžiky české historie pyšným a působivým znakem je přesvědčivost líčně, pravdivost scén a přiléhavá mluva.

Ale ještě něco milého pozorujeme na Jiráskově novém dramatě. Je to pečeť upřímného češství. Jakoby někdo ožehl scény českým sluncem, dal jim pigment našeho životního názoru, vtiskl jim znamení, pod kterým musí se přimknouti k zájmu českého diváka. Je to něco, co se podobá otcovskému políbení, jež loučícímu se dítěti posvěcuje rozhodný krok do života. —

Jiráskovo drama hrálo se tak, jak je autor napsal a upravil. Je pochopitelno, že se nikdo neodvážil sáhnouti nožem dramaturgickým na toto dílo v chaosu zkoušek. Již proto ne, že se i literárním velmožům málokdo opováží říci pravdu. Stroupežnický míval takovou kuráž. My, diváci, jež nematou výpary divadelní kuchyně, můžeme klidněji souditi a proto spíše postřehneme, čím by se dal úspěch díla ještě zvýšit.

Rádi bychom viděli, aby Jan Žižka zakotvil v českém repertoiru na trvalo. A proto dvěma závadám hry bychom rádi odpomohli. Délce hlavně vypuštěním nepříliš nutného obrazu na radnici ve IV. dějství a rušivých scén šíleného děvčete. A sesílením závěrku, ve kterém na škodu Žižkovu všichni za Prahu prosí, tak že odpuštění slepého hrdiny působí dojmem přímého donucení. Když ani táborští hejtmani po boku Žižky soudce nestojí, má divák názor, že vlastně Žižka tu kapituluje. Kdyby ukrácením scén v posledním obraze v popředí byl více posunut Rokycana, a kdyby k závěru objevila se před stanem Praha s věžemi do oblak vbodnutými —

Praha, jejíž zvony rozhlaholily se v hymnus opěvující Žižkovo smilování, pak by měla hra tak nádherný závěr, jaký má Libuše v posledních verších, že národ český pekla hrůzy překoná.

Scenování nového dramatu opatřil pan Kvapil s velkou svědomitostí. Ve dvou případech nechť přijme naše upozornění. Když Žižka za jásotu Prahy zavítá do radnice, musí nával lidu býti znázorněn okatěji. V takové chvíli by v radní síni jablíčko nebylo propadlo. Do posledního koutu musí býti prostor rozčleněným lidem vyplněn, lidem, který stráže v radnici nezmohli. Stěží jen budiž před výstupkem zachovávána volnost pro Žižku a jeho nejbližší průvod. Boj pak u Habrů nesmí míti pomlčky v zákulisí, má-li býti divákem věřeno, že na svahu kopce a pod ním zuří seč. Na p. Štapfra vznášíme pak apel, aby zarážející novost dobytých praporů a některých štítů osvědčenou svou rukou poněkud přitlumil.

Dojem hry o slavnostním večeru byl nejlepší.

Hrálo se velmi dobře. Všeckny však o půl hlavy přerostl pan Innemann výborným sformováním postavy Kumánského kapitána. —

Připravujíc hru Jiráskovu, učinila správa divadla tentokráte pro její úspěch mnoho i mimo divadlo. Zprávy z kanceláře byly náležitě instruktivní, plakáty byly vhodny a Meziaktím bylo působeno též dobře pro nové drama. Tak je to v pořádku. Původní produkce je — budiž rozuměno: má býti — v Národním divadle doma — co se pro ni učiní, učiní se pro plnoprávnou paní a velitelku domu — proto dobrého upozornění v takových případech není nikdy příliš. Rádi bychom viděli, že to není jenom náběh, nýbrž pro domácí tvorbu trvalé zařízení. Vyplatí se spíše než nemírná reklama roztoulaným a všeho citu pro dané slovo prostým zpěvákům obojího pohlaví. Ostatně budeme dozírat. *ech.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Slavnost Husova**, při níž dne 5. července t. r. byl vložen do historické půdy staroměstského náměstí základní kámen pomníku, měla důstojný průběh. Za obrovské účasti lidu, u přítomnosti zástupců a členstva našich samosprávných zřízení, spolkových těles a sborů vykonán akt slavnostní bez jakéhokoli vyrušení. Pohoda svátečního výsluní příznivě zvyšovala náladu. Dr. Eduard Grégr promluvil temperamentně řeč, politicky zabarvenou, jejíž základní linii byl obvyklý pořad: Hus mravokárce — hněv Říma — potupná smrt; vzplanutí Čechů — vítězný zápas — po dvou stoletích Bílá Hora; obrození národa — nepovolme — pomník Husův budiž důkazem našeho sebevědomí. — Základního kamene dotkl se zástupce české samosprávy, starosta král. hlav. města Prahy dr. Vl. Srb, zástupce české university, rektor dr. Horbaczevski, za české ženy pí. Náprstková, za Slovanstvo delegát moskevského dobročinného komitétu St. Kožeňovský, za poslance dr. J. Herold, Dr. J. Podlipný pak za spolek pomník budující. Za literaturu, která Husovi za tolik vděčí, nebyl ke kamenu pozván nikdo. — Zbývá nyní důležitý úkol: pomník zbudovati. Očekáváme, že budovatelé pomníku budou nyní pracovati ostrým tempem a že veřejnost budou o postupu svých prací zevrubně a často spravovati.

≠ **Náš týdenník a veřejnost.** Intensivnějšího styku s čtenářským světem má asi sotva který týdenník. Návštěvami, dopisy a vzkazy jsme zpravováni o mínění svých odběratelů, přátel a nepřátel tak důkladně, že nejsme ani dost málo v nejistotě, co se soudí o našem stanovisku v některé záležitosti, jaká jsou přání v širokém kruhu našich příznivců nebo co se proti nám podniká .... Jsme jedinou redakcí, která má denně porady. List náš je v sobotu úplně vysazen a až po feuilleton ve strany zlomen. Pondělní porada redakční určí obsah posledních šesti stran Máje, v úterní schůzi reviduje se číslo. Důležitým zprávám se tu ještě zjednává místo, doplňují a upravují se články. Pozdě večer dostává se číslu poslední sankce. Avšak neočekávaná událost, o které se dovídáme v noci na to nebo ve středu dopoledne způsobuje nová opatření. Telegramy a telefonem svolávají a dohodují se pak redaktoři, sazba ze stroje se vyjímá, nové disposice se činí. Ve středu je oddech. Ve čtvrtek prohlížíme vlhké strany Máje, jak vycházejí z rukou mrštných skladaček, a zlobíme se nad objevenými chybami tisku, které při čtveré a pateré přehlídce naši unikly nejenom nám, ale i korektorům a sazečům, kteří tak ochotně a neunavně pracují s námi. Ve čtvrtek večer určuje se číslo příští v hlavních částech, v pátek odměřujeme rukopisy v sloupcích vysázené a ustanovujeme rozměry jednotlivých prací v listě. A zase je tu sobota, pak pondělní chvat a úterní rozčilení ..... V pondělí a úterý zavíráme se v redakci i návštěvám, které denně u nás tak se vzmahají, že jsme pro ně museli zařídíti prostornou čítárnu. Členové, nastávající, bývalí a činní spisovatelé, naši umělečtí spolupracovníci, abonenti, přátelé našich podniků, nabízeči papíru, vazeb, illustrací a jiných potřeb. inserenti, ucházeči o místa, o zmínku v listě podávají si u nás denně dveře. Mezi těmi objevují se časem i cizozemští spisovatelé, různí umělci, projektanti nejpodivnějších věcí — a se všemi jest mluviti, jednati, dohodovati se. A tak málo jich čte s porozumčním veliký plakát na dveřích redakční naší kuchyně: Kdo vstupuješ, pamatuj, abys dlouhými návštěvami zbytečně nezdržoval ..... Málokdo pamatuje, že sloužíme velké myšlénce, krademe čas vlastnímu zotavení, oddechu a zábavě určený. Málokdo pomýšlí, že musíme do poslední tečky vyhověti především povinnostem svého úřadu a zaměstnání, které nám dává a rodinám našim zaručuje denní chlebíček ... A z Máje si nosíme domu haldy rukopisů, dopisů a návrhů, kterým teprvé večer v zátiší svého útulku věnujeme drahocenné chvíle noční. — Dopisů dostáváme mnoho. Ještě žádný list nebyl tak ostré a bezohledné kritice podroben jako Máj. Znamení, že se objevilo něco mimořádného v českých brázdách. Od lístků na růžových proužcích s tužbami, aby vycházel Máj denně, aby měl stotisíc odběratelů až po výhrůžky, že se proti Máji musí vystoupit jako proti hlíze, poněvadž je věcí spisovatelů, aby psali a ne aby kramařili, jaká to škála různých přání, návrhů a úsudků. Ústně pak podává, co si myslí, kdo nás

potká. Zejména rubrika feuilletonu, která v této úpravě byla něčím zcela odlišným, stala se předmětem nejčastějších úvah. Všimněme si některých: »Konečně máme list, který se postavil v šlépěje Mikovcova Lumira těmito drobnými notickami ze současného života našeho.« — »Jak jsem rád, že mám list, ve kterém mohu se tolik zajímavostí dočísti. Denní listy s těmi věčnými zprávami o přejetých dětech, ukradených tobolkách a zlomených rukách, mně již znechucovaly čtení časopisů.« — »Pánové, jen hojně uměleckých zpráv. Drobnosti vaše čtu především. Velké věci teprve, až mám ročník svázaný.« — »Račte drobnosti vynechat a místo nich uveřejňovati drobné povídky a humoresky přeložené. Tak na číslo zrovna.« — »Vyprošuji si, abyste tak příliš stranili dnešní správě Národ. divadla. Máte snad zadané kusy, či kamarádství?« — »Proč nesledujete všechnu divadelní produkci zahraničnou? Hleďte, jak se obecenstvo o divadlo zajímá. Zcela stručné zprávy dostačí. Název kusu, který měl v Paříži, Berlíně úspěch, krátký obsah a dost.« — »Prosím, ne tolik divadla. Nechodím vůbec do divadla a mnoho mých známých. Zprávy z ateliérů a výstav jsou daleko zajímavější.« — »Zrušte úplně rubriku »Směs«. Jsme Češi a v sobě a ve svém národě musíme hledati látku pro své listy. Cizina nás ignoruje, ignorujme ji též.« — »Zapomínáte, že je Máj listem spisovatelů. Proč nemáme dovědčti se o všem, co spisovatelé jiných národů vytvořili. Přehled vší cizozemské tvorby nemálo by vám prospěl.« — »Proč máte tak silný papír? Když jste přidali půlarch k sudým čístům, nabyl Máj tolik, že se do jednoho dílu svázati nedá. Obětujte něco více a opatřte na Máj lepší a tenčí papír. Ale na tento ročník ne, až na druhý, aby se to nelišilo.« — »Velice byste prospěli Máji nějakým obrázkem. V každém druhém čísle na příklad. Sám vím o lidech, kteří by odebírali Máj, kdyby byl illustrován.« — »V Máji byste neměli referovati o knihách. Zavání to příliš reklamou. Já takové věci na příklad nečtu. Ale těch drobných noticek z uměleckého světa dávejte více.« — »Divím se, že referujete o knihách, jež vydala jiná nakladatelství. V jejich listech o vašich věcech ani kohout nezakokrhá a vy jim děláte takovou reklamu.« — »Zdejší čtenáři Máje žádají, abyste referovali jen o knihách, které vydala ostatní nakladatelstva. Píšete-li též o tom, co vydal Máj, bije reklama zrovna v oči. Nejvýše byste mohli o svých knihách učiniti zmínku na obálce.« — »Žádáme, abyste sledovali všechny zjevy současné naší literatury. Mnohý odběratel Máje nic jiného nečte a chce býti o literatuře zevrubně zpraven.« — »Již ve dvou číslech nebyla »Směs«. V prospektu jste ji oznamovali; plňte, co jste slíbili.« — »V časopise X byly poslední dobou tyto tři anekdoty vydlužené z Fliegende . . . Proč takové plagiáty nestíháte?« — »Čtu dnes v Máji noticku »Zase jednou zahanbující cifry« a mám strach, že v Manesu nebyli ani všichni Májisté, a že by těch zahanbujících cifer ani býti nemohlo, kdyby Manesáci a Májisté víc o pilnější návštěvu výstavy osobně se přičiňovali, osobně druh druha pobízeje. Je to zahanbující, co je vás inteligence v Praze a osobním přičiněním nemůžete sehnati 3000 lidí do Manesa. Vy máte jen noticky v časopisech. Kdybychom my na venkově přestávali jen na takovém akademickém doporučování a nepobízeli osobně, to by to vypadalo!« — »Sledujte více život. Příliš stopujete jen, co se vytiskne, namaluje a ze sádry uleje. Pak divadlo a dost. Ale na český život ostřeji posvěťte, všimněte si bolavých míst naší samosprávy, vezměte bič na naši politiku, na českou společnost, nesvornost atd.« —

*

Zatím dost. Takové tužby a návrhy svědčí o tom, jaký zájem vzbudil Máj. To je úspěch k nezaplacení. Na nás je, abychom vše vyslechli a uvážili — ale pouze to učinili, co Máji prospívá. Náš list nevznikl náhodou, vyrostl z potřeby, jeho obsah netvoří nálada ani rozmar jednotlivců, proto se plným právem můžeme na jeho titulu všichni podepsati. — Že jsme o vánocích beze zvýšení předplatného přidali půl archu ke každému druhému číslu, vyžadovalo nákladu 3600 korun. Neopustí-li nás odběratelstvo, zůstane při zvětšeném objemu Máje. Tak přátelského styku mezi vydavatelstvem a odběrateli dosud u nás nebylo. Za to se můžeme pochlubiti, že celý náklad Máje již dnes je téměř rozebrán. Ani sto výtisků nám nezbývá. Poněvadž pak každého téhodne přibývají nám noví odběratelé a asi třicet exemplářů uschováme pro zvláštní mimořádné potřeby pozdější, dosáhneme asi toho vzácného a u nás dosud neslýchaného úspěchu, že první náš ročník bude dříve rozebrán než ukončen. První ročník Máje bude po letech vzácností knihoven. — Některým tužbám svých odběratelů, v dnešním čísle naznačeným i nenaznačeným, vyhovíme v ročníku druhém. Kterým, to je zatím ovšem naším tajemstvím.

⊙ **Zlatá Praha** v 36. čísle napsala: »Z nového nakladatelského družstva Máje jen zřídka octne se nějaká nová publikace na referentském stolku naší redakce.« Poněvadž by z toho čtenářstvo mohlo souditi, že proto nemohou v Zlaté Praze registrovati naše knihy, poněvadž jim jich nedodáváme, prohlašujeme, že této redakci jako mnohým jiným, jež o našem nakladatelství mlčí, všecky knihy správně posíláme.

\+ **Přátelský večírek** činných členů Máje, pořádaný v úterý dne 30. června t. r., živým účastenstvím a hlavně pěkným svým průběhem a srdečným rázem na novo dokázal, že členstvo Máje vítá tyto občasné schůzky, na kterých přijde navzájem v užší styky a pohovoří si o současných zajímavějších zjevech a otázkách literárních a uměleckých. Večírku předsedal starosta Máje Jaroslav Vrchlický, jenž vyslovil potěšení z rostoucího stále smyslu pro družnost mezi členstvem, jež rádo vyhledává příležitost, aby ve volných pohovorech vyslovilo svoje mínění o všem, co souvisí a dotýká se našeho spisovatelského sdružení. Na programu schůze byl rozhovor o premiích na příští léta. Pořadatel prémie na r. 1903 dr. R. J. Kronbauer podal referát o rázu jejím, pověděl, které příspěvky byly do ní zařazeny a oznámil, že v neočekávaném množství dodané příspěvky do premie pro rok 1903 stačily i naplniti premii na rok 1904. Na to rozvinula se velice živá debatta o tom, co má býti pojato do premií dalších. Místopředseda

Máje Václav Štech naznačil některé nové myšlénky a podal řadu zajímavých návrhů, které zavdaly podnět k živé debatě. Je ovšem samozřejmo, že z premiového tohoto programu, jenž je tak obsažný a pestrý, že postačí na několik knih, neprozradíme ničeho, poněvadž jsou to vesměs iniciativy, které bychom si rádi pro sebe zabezpečili. Jenom tolik možno povědětí, že se vyskytla také myšlénka, věnovati jednu premii mrtvým literátům, známým i zapadlým a zapomenutým a že se průběhem debatty vynořilo na povrch mnohé jméno, jež už dávno a dávno ztratilo se z veřejných úvah. Večírek tím dostal tklivý, vzpomínkový ráz, každý z přítomných přihlásil se s pěknou vzpomínkou na toho neb onoho literáta, jemuž nebylo dopřáno, aby jméno svoje význačnějším způsobem uplatnil a ponevadž při tom zároveň všichni podali charakteristiku zesnulého, uvedli podrobnosti z jeho života a vzpomněli jeho prací literárních, zjevil se jejich zapadlý a zapomenutý profil v osvěžených konturách. Hovor přesunul se potom na současné literární zjevy a vyslovena tu řada přání a stesků ze řad členstva, tak zejména ve příčině otázky překladové, hovořeno ovšem i o velkém podniku českého spisovatelstva, o Nakladatelském družstvu Máje, o jehož činnosti a plánech pro budoucnost promluvil předseda Václav Štech. Pokud se dalších členských večírků týče, vyslovena řada přání, jež výbor Máje ovšem uváží a přičiní se i o to, aby dle možnosti všem přáním členstva bylo vyhověno.

– **Kněží-spisovatelé-belletristé** dočkali se ve dnech minulých zklamání, které nejlépe illustruje smýšlení vysokých kněžských kruhů v otázce spisovatelské. Kanonikát vyšehradský, uprázdněný úmrtím staříčkého spisovatele B. M. Kuldy neudělen ani jedinému ze tří žadatelů spisovatelů kněží. Nedávno zmínili jsme se v této rubrice o restauraci vyšehradského chrámu. Na Vyšehrad pohlíženo s jakousi pietou nejen pro jeho starobylost, ale také proto, že tam působily význačné kněžské postavy buditelů, spisovatelů a vlastenců. Mnoho bylo na Vyšehradě pro českou věc a české písemnictví v těch dobách vykonáno. Každý střízlivě přemýšlející musil by se domnívati, že jde kléru o to, aby těch svých několik literárních pracovníků postavil na výhodnější místa. Ale zatím jednáno bylo jinak. Loni ucházeli se o kanonikát tři spisovatelé a to Xaver Dvořák, Alois Dostál a Bohumil Zahradník-Brodský. Byli opomenuti všichni tři. Proč, povídá se sice mnoho, ale my do těchto interních záležitostí pouštěti se nemíníme. Očekávalo se všeobecně, že aspoň po Kuldovi přestěhuje se na Vyšehrad spisovatel. Stalo se totéž, co loni. Co nejvíce při tom bije do očí, je okolnost, že hned lonské Národní listy jmenovaly budoucího kanovníka vyšehradského a že se letos už několik měsíců před volbou s určitostí vyslovovalo jméno vyhlédnutého. Setkáváme se tu s úkazem, který bil tak v oči za života Třebízského, pro něhož se nenašlo místo, které by mu bylo umožnilo bezstarostnou práci, ačkoliv pro různé jiné osobnosti se našlo. Totéž opakovalo se s Kosmákem, jemuž teprve tehdy bylo lepšího místa popřáno, když byl blízek smrti a křivda na něm páchaná příliš křičela. Teď se do třetice hned tři spisovatelé odstavili. Jak směšně musí tu působit stálé tvrzení, že má vysoký klérus pochopení pro umění. Chceme-li nalézti rozřešení k hádance, proč byl druhdy Vyšehrad jakýmsi útulkem kněží spisovatelů a dnes jím více není, musíme chtějíce nechtějíce věřit všeobecně pronášenému mínění, že před léty byly vyšehradské prebendy nepoměrně chudší než dnes a že se nyní staly z nich útulky osobností mocným pánům oddaných. *xx.*

☐ **Překlady z češtiny.** Pí. A. Auředníčková, dcera čelného žurnalisty našeho I. Schicka, razí dnes nejhorlivěji cestu české prose původní do německých časopisů. Neúmorné snaze její podařilo se, že otevřela i brány takové, které se zdály neproniknutelny. Četli jsme překlady její nejméně ve dvanácti rozšířených časopisech vídeňských i zahraničných, a přesvědčili jsme se, že vystihuje jako tlumočník české tvorby tak dokonale originály, že ji můžeme mezi překladateli uvésti v prvních řadách. Roztomilá a neobyčejnou energií obdařená tato dáma sdělila nám písemně i osobně mnohé zkušenosti své, jichž nabyla při získání půdy českému písemnictví v kruzích, kde k operování tohoto druhu je třeba nemalé diplomacie. Promluvíme ve vhodné chvíli o tom. Pro dnešek však nesmíme potlačiti poznámku, jak málo dbají někteří čeští autoři pravidel — řekněme: »obvyklosti« — při jednání o překlad svých prací. Udělují na příklad autorisaci k překladu, avšak zapomínají při tom na mnoze na to, že tím uzavřeli určitou smlouvu. Téhož dne — nebo krátce po uveřejnění překladu takto dovoleného a výhradností práva opatřeného objevuje se v jiném listě překlad téhož originálu a i na tom je uvedeno, že je autorisován! Je to nedostatek smyslu pro »obvyklost« nebo neznalost toho, co autorisace znamená?

– **Kde dohořely hvězdy,** debut Jaroslava Želivy nejeví sice ještě mnoho smyslu pro rythmiku myšlenky, pro pevnost a harmoničnost stavby vnitřního světa, ale má za to smysl pro rythmus slova, pro hudebnost a zpěvnost veršovou. Ve své první sbírce vypověděl dnes již typický smutek mládí, mladistvou erotiku, její plání i zhasínání, výslednice dojmů po ztroskotání se illusemi mládí, myšlenkově tedy nic nového, ale co tu mnoho platí, je, že všude nalézáte touhu býti svůj, míti svůj hlas, svou barvu, překvapit svým obratem a obrazem. Na mnoze ovšem zůstává jen při této touze, básník je v stadiu počátečního vývoje, a tu se mimoděk loudí v píseň hlasy cizí a jich umělecké prostředky. Až je překoná, až naučí se pevněji, jistěji a soustředěněji stavět, až život namíchá mu více barev, strhne ho hluboko ve svou bohatou náplň, lze dle dnešního jeho rašení a šumění čekat dobré verše, — jeť tu vedle dobré vůle kus mladé síly, a to již mnoho váží. *aprčk.*

– **Karel Jonáš: Hostinec u krásné paní.** Jméno Jonášovo není neznámo českému čtenářstvu — ač snad pseudonym autorův, pod kterým uveřejnil před lety svoje plody básnické (Beneš Doubravský: Na postupu, O nás pro nás) jest jistě populárnější. Už tam hlásila se s velikou vehemencí nota socialismu, soucit s utlačeným, rys vzpoury a odboje. Zde rozvedeny jsou prvky tyto poněkud šíře na podkladě aktuelnějším; děj vzat je z továrenského ovzduší plzeňského, jehož je pan autor zajisté dobrým sledo-

vatelem i znalcem. Autor miluje abnormalitu, jí motivováno jest prostředí a z ní vyvíjejí se psychologicky zápletky i rozuzlení. Povídky Pět korouhví (Žižická) a Vina nadbytku (Kateřina) jsou toho dobrými doklady. Silný, místy bezohledný realismus jest doménou p. spisovatelovou, v níž se mu daří — možno říci — nad očekávání. V jeho povídkách není zbytečné reflexivnosti — vše se valí přirozeným, ovšem prudce zvířeným tokem v dál, tak že se zdá, jakoby autor schválně výsledek duševních svých meditací teprve přepisoval v tuto řeč drsnou a podivně jednoduchou. Výsledkem ovšem jest silný projev zdravé originality, která opřena o bohatý fond psychologický, jest z nejsympatičtějších stránek zajímavé knihy. —*S.*—

** **Reforma divadelní censury.** Stížnosti do úzkoprsého provádění divadelní censury na úkor tvorby i produkce dramatické, počaly se v poslední době ozývati již na všech stranách, a to tak důtklivě, že příměly konečně povolané činitele aspoň k prvnímu kroku na cestu k nápravě. Při místodržitelstvích zřízena byla tříčlenná komise, jež bude podávati svá dobrozdání, kdykoli buď autor sám nebo ten, kdo chce hru provésti, odvolá se k místodržitelství z výměru c. k. policejního ředitelství nebo c. k. okresního hejtmanství, jímž provozování hry bylo zakázáno, jednotlivá místa škrtnuta atd. Vláda arci ponechala si v této komisi hlavní slovo, jmenovavši do ní jednoho soudního radu a jednoho c. k. okresního hejtmana, tedy osoby, kterým bude zastávati jiné zájmy než zájmy dramatické literatury a produkce, osoby, které s divadlem nemají vždy náležité souvislosti — a jen jediného spisovatele dramatického. Pro české hry Fr. Ad. Šubrta. Usnesení komise bude jen hlasem poradním, jímž místodržitelství nebude vázáno, ale již to, že aspoň jeden autor bude moci pozvednouti hlasu svého na povolaném místě proti svírání produkce dramatické byrokratickými pouty, jest pozoruhodným pokrokem. —*ský.*

SMĚS.

** **Rukopisy Edgara Allana Poe-a** byly onehdy prodávány ve Filadelfii a dražba vynesla 5500 dollarů. »Škoda,« praví jakýs americký časopis, »že nejslavnější a nejnešťastnější básník americký nedočkal se 7. května t. r., kdy ve Filadelfii rukopis jeho »Zvonů«, několik vzácných vydání jeho básní a některé drobnější neuveřejněné věci dosáhly ceny 5.500 dollarů! Zdali as Edgaru Allanu Poe-ovi tanula na mysli možnost, když pěšky, poněvadž neměl peněz na jízdu, konal z dolního New-Yorku cestu dvanácti angl. do Fordhamu, kde ležela na smrt nemocná jeho manželka, Annabel Lee jeho básní?« »Zvony«, třeba ne jeho nejslavnější báseň, samy vynesly 2.100 doll., svého času nedostal básník za ně zajisté ani dvacetinu. »For Anuice«, jež obsahuje slavné místo o »horečce života« jež pomíjí konečně smrtí, vyneslo skoro 500 doll. Poe sám cenil si tuto báseň výše než svého »Havrana«.

** **Čínská slavnost u Pierra Loti-ho.** Slavný francouzský romanopisec Pierre Loti — kapitán fregaty Julien Viaud — účastnil se také nedávné výpravy do Číny. Žije dosti osaměle v báječně zařízeném domě v Rochefortu, zdobeném vzácnými památkami z nejrůznějších zemí zámořských, jež byl získal na svých cestách. Onehdy překvapeni byli přátelé a známí Loti-ovi následujícím pozváním »Pan Pierre Loti s manželkou prosí pány manžele X . . . , aby u nich strávili večer dne 11. května 1903. P. S. Prosíme, abyste se dostavili v kroji čínském a byli na místě mezi 9. a $^3/_4$10. hod. Její čínské veličenstvo, mladá císařovna On-Cc-Thin, slíbila, že se dostaví přesně o 10. hodině.« Většina pozvaných dostavila se v krojích žaponských, jež připouštějí malebnější úpravu, ale manželé Loti-ovi dostavili se v drahocenných krojích čínských, získaných v Pekinu.

** **Otello v Žaponsku.** Nejnovější pokrok v oboru žaponského divadelnictví jest provedení Shakespearova »Otella« na žaponském jevišti. Možno to nazvati právem prvním představením Shakespearova kusu v Žaponsku. Ovšem před několika lety proveden žaponský překlad »Julia Césara«, ale tento kus byl tak prosycen moralisujícími výklady a poznámkami, že skutečně již nebyl k poznání. Nynější pokus se Shakespearem na žaponském jevišti jest v podstatě následkem evropské cesty žaponské herečky Sady Yaccovy. Překlad Smi Suüna jest skorem doslovný, jediná odchylka, již si dramaturg dovolil, jest, že přeložil místo děje s Kypru na Formosu. Dále dány jednajícím osobám žaponské kroje a jména. Úspěch byl velmi dobrý a Sada Yaccova prohlásila, že má v úmyslu, provésti v Tokiu ještě jiná díla evropských básníků.

Hudbu Indiánů (viz analogickou drobnůstku o hudbě Eskymáků v č. 40. »Máje«) studoval nedávno americký skladatel a spisovatel hudební Frederick Burton, když pobýval v Ontariu u kmene Ojibway. Příslušníci této raçy mají zvláštní národní drama »Hiawata«, které už — jak známo — zvěčnil Longfellow. Burton složil k »Hiawatě« kantátu, která se rudokožcům líbila tou měrou, že dali skladateli ihned čestný titul pohlavárský. Tím bylo mu umožněno studovati hudbu. — Hudební umění u Indiánů jeví se dvojím způsobem: pěstují hudbu lyrickou a obřadní. Rytmus jest velmi složitý, za to nemají rudokožci schopností pochopiti tříčtvrteční nebo šestiosminkový takt a dle něho dělati kroky. Jediný z celého kmene dovedl zpívati o tercii výš, než bylo unisono ostatních. Tento rudoch, kterému říkají »Bílý Kaboasa«, vyprávěl pak, že děti pochopí a dovedou opakovati každou harmonisovanou melodii, kterou slyšely od bělochů. Burton zachytil tudíž jednu indianskou melodii, rozvedl ji čtverhlasně a dal ji zpívati při slavnosti. Rudoši byli nad zpěvem u vytržení, ba plakali radostí, objímali pěvce a prosili skladatele, aby je písni naučil ve čtverozpěvu. — Indiánská stupnice má pouze pět tónů. Burton sbírá nyní melodie indiánské. —*α.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Lothar Suchý: Smrt. — Vilém Mrštík: Zumři. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Felix Téver: Bílá a Rudá. — Fr. Herites: Bůh v lidu. — Feuilleton: Jan Žižka. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

MÁJ vydává se každého pátku o 8. hodině ranní v administraci (Praha, Štěpánská ul. 67), o 16 stranách. — Se sudými čísly vydávají se zároveň čtrnáctidenní sešity. —

Předplácí se v Praze a v knihkupectvích ročně 10 K, půlletně 5 K, čtvrtletně 2 K 50 h; s poštovní zásilkou: ročně 11 K 60 h, půlletně 5 K 80 h, čtvrtletně 2 K 90 h. Jednotlivá čísla po 20 h. Čtrnáctidenní sešity po 40 h. Do Německa ¼letně K 3·30, ½letně K 6·60, celoročně K 13·20, do Ameriky, do Ruska, na Balkan a do ostatních zemí ¼letně K 4·—, ½letně K 8·—, celoročně K 16·—.

Z redakce.

Návštěvy v záležitostech týdenníku a Nakl. družstva Máje vítány jsou nám jedině v redakci (v Praze, v Štěpánské ulici č. 67.), v níž všedního dne vždy někdo z redakčního výboru bývá přítomen kolem 5. hod. odpoledne.

Rukopisů neobjednaných nevracíme. Honoráře po kazují se vždy po prvním za číslo v minulém měsíci vydaná. Zvláštními dopisy posudky nedodáváme. Nedostatečně vyplacených dopisů a zásilek nepřijímáme.

Mozek starých Egypťanů.

Kopáním v Egyptě za posledních let otevřeny badání nové dráhy, neboť profesor Elliot Smith učinil objev, že se zachoval značný materiál pro zkoumání mozku v nemumifikovaných lebkách původu staro-egytského. Zdá se, že u značného množství lebek v egypt. pohřebištích z nejstarších dob zachoval se mozek bez přispění člověka, bezpochyby následkem příznivých podmínek suché půdy a zamezení přístupu vzduchu. Poněvadž ohledání mozku nabývá v poslední době opět značného významu, mají tyto pozůstatky z dávných dob, jak pochopitelno, pro vědu značnou cenu. Prof. Smith, jenž prozatím napsal stať o zachovaní mozku v lebkách starých Egypťanů, hodlá v nejbližší době uvěřeniti zprávu o měření a ohledání mozku nejstaršího egyptského obyvatelstva.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Právě vydán sv. 1.

VIJ.

Fantasticka pohádka o jednom dějství s předehrou. Napsal FR. KHOL. Hudbu složil KAREL MOOR.

Připravuje se na Národním divadle v Praze.

Výtisk za 50 h, pošt. 60 h.

Na skladě má každé knihkupectví zejména

Naklad. družstvo Máje,

v Praze,

Štěpánská ulice 67.

Právě ukončen a vydán:

ROK NA VSI.

Pomanová knihovna Máje.

Pořádá Dr. RUD. JAR. KRONBAUER.

DÍL I.

Obsah: ŘÍJEN. — Jerusalem. — Trnky. — V kostele. — Na vojnu. — Satanaš. — Cibulková Káča. — Nedělní odpoledne. — Rybář Cyrill. — Z jarmarku. — Studynka Aůgustin Krejčí. — Co se stalo v Jerusaleme. — Před hody. — Hody. — Zavádka. — Po skocích. — Po hodech. — Messalina. — Mesaliny poslední dílo. — Soudy. — Užírač krve. — Lesňáci. — Stréček Kuchynka. — Neděle. — Na vandře. — LISTOPAD. Všech svatých. — Na dušičky. — Těžká práce. — Lišenky. — Před polednem. — Z pastvy. — Vrbový háj. — Utrapy Vrbčeny. — Listopadové rozjímání. — Další rozjímání. — U přednostů. — Našla se. — Hon. — Kovářova Petruša. — Pštros. — Zimní chvíle. — Mareček otec a syn.

Rok na vsi,

ozdoben Alešovými obrazy měsíců, tvoří knihu vzácné, harmonické krásy, rázovitou obsahem, sympatickou a vysoce cennou uměleckou formou svého líčení.

Výtisk v barvotiskové obálce Mik. Aleše za K 4·60, pošt. za K 4·80.

Úplný I. díl „ROKU NA VSI“ objednati možno v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva

MÁJE,

[illegible] společenstvo s ručením omezeným,

v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

Svépomoc českých spisovatelů.

Básně:

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje. Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. puv. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klastersky: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. puv. vaz. K 4·20, post. K 4·40.

Alois Stanpt: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, post K 1·60, skv. vaz. K 3·30, pošt. K 3·50.

Krasna prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, postou K 3·—, ve skvostne původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecke vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenska. **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, postou 3 K 80 h, ve skv. puv. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vilém Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výtisk za K 3·20, poštou K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, vaz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. původní vazbě za K 6·30, poštou za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl. I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. d'lu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·50, pošt. za K 7·60.

Nase klenoty.

Vydavána dle českého památníku.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobizou básníkovou a autografem básníka, s předmluvou Dr. Jos. Dunkla a doslovem Ant. Klásterského. Výtisk za 80 h, pošt. za 90 h.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Štolba.

Sv. 1. F. X. Svoboda **Lapený Samsónek Mlsáníčko.** Dve veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Decra.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. Josef Jekler: **Konec.** Drama o 1 jednaní. Lad. Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Karel Rožek: **Červ.** Drama o 4 jednaních. Výtisk za K 1·40, pošt. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Sv. 1. **Vij.** Fantastická pohadka o 1 dějství s předehrou. Napsal Fr. Khol. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež:

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkam. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořada Růžena Jesenska.

V. B. Plumlovska: **Sněhurka.** Pohadka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K — 60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík. **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80. — Rok na vsi vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závět Dr Fr. Lad. Riegra ve věrném fotogr. snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou Maxe Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra. K. Mattuse a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·15.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

Knihtiskárna Dr. Ed. Grégra a syna v Praze.

ROČNÍK I. V PRAZE, 17. ČERVENCE 1903. ČÍSLO 43.

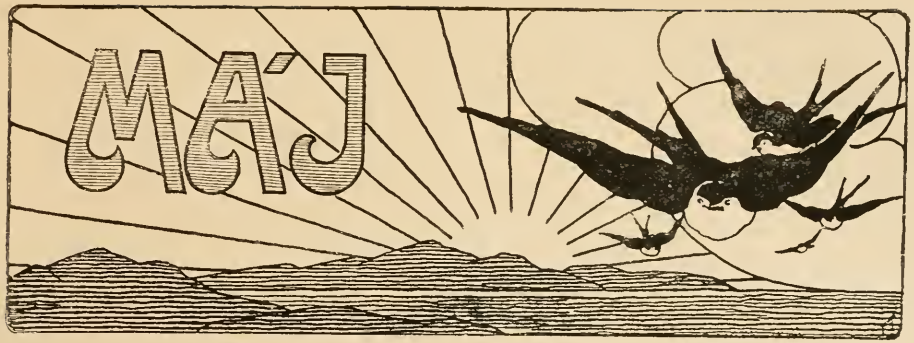

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

Úsměv mrtvých.

◎ tajů mříž si rozbijíme hlavu
a nepovolí. Zákmit jeden světlý
hledáme v noci, v propast bychom létli
za jiskrou pravdy, a dál tapem v tmavu.

Co platno vše — dí vzdech náš — klíče není,
jimž brána tajů všech se otevírá,
buš v ni, jak buš — vše marno. Noc je čirá,
a hádanky té není rozluštění.

A přec, kdož ví, zda nejsme jemu blíže,
než tušíme, snad jenom nenapadne
nám nikomu, co lehké tak a snadné,
v čem není divu, temnoty a tíže.

Hle, ty tu ležíš nepohnutý, spící,
však jako odlesk nadhvězdného kraje
po tvojích retech, po tvé bledé líci
cos jako úsměv prohlédnutí hraje.

Tys toužíval též: Kdes ó, světlý moste,
jenž sklenut v den jsi přes proud žití tmavý? —
a teď spíš klidně, a tvůj úsměv praví:
»Ach, jak to bylo lehounké a prosté!«

Za bouřné noci.

Za bouřné noci podzimní,
kdy tmou vše zakryto,
kol oken tam, kde někdo bdí,
jak křídla šumí to.

A nevíš, je to větrů sten
za chladné noci té,
či pták to klepe do oken:
»Otevřte, otevřte!«

Já naslouchám a slyším tich:
»Ve svět váš mlhavý
my z krajů nesem nadhvězdných
vám mrtvých pozdravy!«

»Jsme snů dav, který k zemi slit,
myšlénky neznámé
a duše, v kterých narodit
se možno, hledáme!«

Do noci pnu svůj zrak i sluch,
do tmy a do šíra,
teď zdá se mi, kdes na ten ruch
se okno otvírá.

A zas to zalká, zaječí:
»Nás také přijměte,
my myšlénky jsme největší,
však nejvíc prokleté!«

A pláče to jak v bouři hvozd,
jak křídla šelestí:
»Což nikdo nechce nesmrtnost
za cenu bolesti?«

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Proč Vacek nemluví? Proč se netáže! Severin byl přesvědčen, že se Vacek zabývá jeho záležitostí. Ale kde byl Vacek?

»Koupím Máchové nový jarní klobouk, bude mít radost!« myslel.

Netušil, že Severin v sobě drží mocí na uzdě pár divých koní, své výmluvnosti, sdílnosti.

»Ani slova neřeknu o Bílé, kam by to vedlo? Vacek by to prozradil Máchové, ta zase Barle. Nesmím říci, byl bych hlupák. Ani slova!«

Toto pomyšlení bylo uzdou jeho mlčení.

A paprsky vkrádaly se mu do tváře, měl jich pojednou plné oči. Bylo horko. V horku ochabovala vůle. Radost mu rozšířila hruď.

Jediným vzmachem ruky smetl hrajícímu si u lavičky chlapci všechny kaménky, pracně urovnané ve vzorec. Hoch se na něj zadíval, pak začal natahovat muldánky.

Severin uchopil hocha, vyzvedl do vzduchu, postavil zaleklého, vřeštícího zase na zem, a vtiskl mu pětník do ručky. »Na, běž si koupit cukrlat.«

Usedl zase a najednou vysmekly se mu otěže mlčení.

»No, holečku Vacku — já ti teď znám děvče, nadlesního dcera, vzdělaná, chytrá. — Když se tak do tohodle dívám (mávl rukou ke druhému břehu Vltavy), myslím, že měla pravdu. Povídala tuhle: »Něco vám v plein airu chybí. — Slunce rozhazuje tolik kovového lesku — vy malujete toliko barvami, třpyt kovu tomu chybí.« »Co říkáš tomu nápadu?«

Čekal, že se Vacek vrhne na ta slova, jakoby byl na ně číhal. Ale Vacek se k nim zvolna vracel od představy nového jarního klobouku, rozradostněné tváře Máchové, jejích tleskajících pomoučených rukou.

»Které děvče ti tohle řeklo?« otázal se udiven.

»Má nová milá.« Ani nevěděl, že nemá dosud právo nazvati ji tímto jménem. V radosti mládí tak plného naděje, která hned zdusí pochybnost, nazval ji takto. A potom pověděl Vackovi vše, co věděl, ba více nežli věděl. Předcházel čas klada to, co by mohlo býti, k tomu, co již bylo. Přibarvil scenu v lese barvami svých tuch a přání. Bílou, lovecký zámek, vznešenost celého okolí, vše to rozvinul před Vackem, těše se z užaslé přítelovy tváře.

* * *

»Slyšíte? To píská kos! Poznal jste? Že ne? Bože, kdy pak vás naučím rozeznávat hlasy ptáků — A tu . . .«

Vložila prstík na rty, malá vráska napínavého naslouchání vyplula jí na čele.

»To fuká datel o strom, slyšíte? Les mluví, zpívá. Dokud vás tu nebylo, mluvívala jsem jen s ním. Dívejte se na hájek. Slunce se dvoří břízám, ty natahují svá bílá těla, smějí se. A teď — pozor — zamračily se, slunce se skrylo za mrak. Není jim to vhod. »Už nás živobytí netěší,« zašumějí a malé větévky sklesnou. To jako když slečinky vypustí z rukou vlečky a zavzdychnou: Je nudno!«

»Máte vy nápady,« zamručel Severin. Ale skrývala se v tom jeho mručení nejvyšší spokojenost. »Jindy býval mi strom stromem, skála skálou — jen barvy jsem viděl a světelné effekty. Nyní strom i skála mají tváře, mají pocity — buď se smějí nebo mračí —«

»Také že ano!« a zasmála se šťastným vítězným smíchem, jímž se smějí toliko ženy milované, a mluvila s tou naprostou jistotou, kterou také mluví jen ženy milované, ve které se skrývá ona šťastná domýšlivost vědomí: »Všechno co řeknu, bude uznáno za výtečné, za jediné pravé!«

»Také že ano, strom i skála mají tváře, mají duši nám blízkou, jen že naše duše je už probuzena a jejich dosud leží v nějakém polospánku.«

»Co vy všechno netušíte!« zasmál se Severin. A po chvíli dodal jaksi těžce: »Kdyby člověk

zabloudil do této říše tušení, nebyl by nikdy hotov s jistotou.«

»A co je jistota?«

»No pro nás malíře barvy, tvary, světlo!«

Ale ona zavrtěla zamyšleně hlavou. »Nejde to bez tušení. — Tušení je Boží dech, který nás ovívá.« A po chvíli dodala jakoby všecka do myšlének vhroužena.

»To tušení, ta neurčitosť rozměkčuje duši a béře pažím sílu k práci. Ale když pracujete, chtěla bych státi nad vámi a třeba vám jen matně našeptávat, co tuším.«

»A což vy si myslíte, že je ve mně skryt nějaký Böcklin?« otázal se výsměšně a trochu zmateně.

»Tuším, tuším, tuším!« zašeptala tiše, slibně, dovádivě a v očích jí při tom stálo napsáno »Mám tě hrozně ráda!«

»Je mi to až nepohodlné, tohle vaše tušení.« Ale rozžalo se mu při tom ve tváři uspokojení.

»Co jsme se to tak dlouho zastavili, pojďme dál.« —

Kráčela lehounce. Černé střevíčky její jakoby se ani nedotýkaly lesní půdy. Někdy skočila přes hrbolatě ze země vyrůstající kořen stromu. Když dopadla k zemi, nestlačil se ani vysoký lesní mech. Jakoby neměla tělesné váhy, jakoby byla z barevného vzduchu vtkána v těch bílých šatech, s velkou modrou stuhou na klobouku trouci se lichotně o plavý vlas. Zlaté kadeřky spadající jí na čelo se trochu pocuchaly tím, že se stále shýbala, v každém křoví něco nalézala, tu květinu, tam jahodu nebo hřibek. Severin nesl klobouk plný těchto lesních pokladů.

»A nyní dejte pozor, zde jsme ještě nebyli — teď přijde překvapení.«

Vysokými stromy zakmitlo něco bílého, zářivého a za chvíli vyšli na malou mýtinu, obepjatou do čtyř stran lesním zatemněním. Uprostřed mýtiny bílý kostelík s cibulovou vížkou, o jediném okenním otvoru, jímž bylo vidět zlatě bronzový zvon. Na hřbitůvku temnilo se několik cypřišů, jejichž černě zkadeřenému houští sluneční paprsky se uhýbaly. Ale na bílou, nyní do stříbrna ozářenou hřbitovní zeď, vyšplhávaly se větve planých růží poseté růměnými květy. Stříbřilo a ruměnilo se to v červnovém slunci, jakoby nestávalo temné zvěsti o smrti a nebytí.

»Je to krásné. Co říkáte?« Usedla na kraji lesa do vysoké trávy, vyhledávala dlouhá pevná stébla, aby jimi svázala kytici lučních květů, překusovala stébla malými zoubky, sňala klobouk s hlavy, setřela malé kadeřky s čela, ty se na chvíli rozlétly kolem tváře a spadly zase do čela na obvyklá svá místa.

Severin ulehl nedaleko ní hltaje mlčky její pohyby.

»Ano — o čem jsem vám to chtěla vypravovat?« Modré oči upjaly se vzhůru na vížku kostela, vážně a tázavě. »Ano — už vím — chtěla jsem povídati o tom, jak se mi v zimě stýskalo, když jsem se domů vrátila. Kašlala jsem krev, lekala jsem se těch rudých skvrn. Lékař nakazoval: »Šetřit se, šetřit, slečinko, nemluvit.« A já měla chuť mluvit, jakoby z úzkosti. Snad zemřeš a ani nevypovíš co za myšlénky v hlavě máš. A nebylo komu povídati, maminka je taková mlčenlivá, uzavřená.«

»Povídejte o něčem jiném, tohle nechci poslouchati. Ani na to mysleti nechci. Mám z toho strach!«

»O něčem jiném mám povídat?« Záplava štěstí rozlila se ji po tváři, když viděla jeho úzkost a téměř chorobnou něhu v hnědých jeho očích. Zakoketovala si ráda se svou chorobou, nyní, kdy se jí již nebála. »A proč nepovídáte vy? Mlčíte — co vy se toho namlčíte!«

»Neumím tak pěkně vyprávět. Však víte, kolikráte jsem řekl hloupost! Vy jste se pak hněvala. Však víte.«

I on zamžikal nyní očima vzhůru a řekl s povzdechem a jaksi pokorně:

»A vůbec nevím, proč jste si mne tak zamilovala, vy, taková vzdělaná a přejemnělá, mne, takového neotesance!«

Byl na chvíli všecek pokorný, ale nebylo mu volno v tomto pocitu.

»Vy, která jste byla zvyklá uhlazeným pánům ze společnosti, ba i hrabatům a knížatům,« dodal jakoby ji něco vyčítal.

»O, ti mne všichni nudili! Považte — mužští, toť se rozumí, vždy myslí, že jsou mnohem moudřejší ženských. — Jakoby ženská hlava byla prázdná jakoby se k ní muselo mluvit do prázdna. Leda, že řekli to, co kdesi z knih vyčetli. A vy mluvíte to, co je ve vás, vidíte svýma očima, myslíte svým rozumem, cítíte svým srdcem. »Ten je svůj,« pomyslila jsem si již tehdy, když jsem vás poprvé viděla.«

»Ano, neotesaný pařez, ale svůj!« vyrazil s krátkým smíchem. »A vidíte, to mi teprve napadlo, co vás znám.«

»Co vám napadlo!« otázala se potemnělejším hlasem.

»Že jsem neotesaný pařez — dříve jsem to nevěděl. A otesávání někdy bolí —«

Zamlčela se, neodpovídala.

»Urazila jsem vás něčím? Učinila jsem vám nějakou lítost?« otázala se jemně a modré oči se jí zrosily.

»Ale ne, ne, ne —« řekl netrpělivě — a zadíval se pak na ni očima, ve kterých hořely dva zlověstné plaménky, jakoby se mu v mysl plouživá chvilková nenávist. — »Proč nemám odvahu uchvátiti ji do náruče, zlíbati ji tak neurvale jako jsem Barlu líbával? A cítil respekt, který mimovolně vdechovala, nepříjemně tísnivě.«

Zloba v něm vzkypěla, byl by se stloukl. Zaťal zuby v ret, silně, až to bolelo.

»Nechci mluvit, chci spat!«

Položil hlavu do trávy, dotýkaje se jí jejího šatu, zamhouřil oči. »Položte mi ruku na čelo, chci spat.« Položila poslušně ruku na jeho smělé, plné čelo. Byla to ruka malá, protkaná modravými žilkami, ruka téměř průhledná. Ležela mu na čele, lehce, chladivě jako list, jakoby z ní

nechtělo prouditi žhavé teplo života. Ale cítil v sobě pod jejím dotekem vanouti něco silného a přece ztlumeného, jako v mlhu zahaleného, něco, v čem cítil spodní proud tajeně z dálí hučícího bolu. Byl to pocit štěstí? — Snad byl — ale potrhaný, ne celý. Trpěla pod ním jeho hmotnější založená jsoucnost.

A zase v něm něco vyvřelo. Odhodil její ruku se svého čela, vzpřímil se.

»Vite, co jsem si teď myslil?« Myslil jsem, že to všechno není pravda, — až oči otevru, že tu nebude už kostelíka ani hřbitůvku, ani stříbrné zdi, po níž se růže pnou. — Myslil jsem, že tu nebudete ani vy! Zdálo se mi to všechno tak neskutečné, nemohl jsem pochopiti tuto skutečnost! Musím se štípnout do ramena, abych uvěřil, že vskutku jsem, že jsem to já.«

Mluvil chvatně a jakoby ho byla zachvátila úzkost.

Ani se nepodivila. »To mívám často,« řekla zvolna.

»Přešlo to snad z mé ruky do vašeho čela. — A co je skutečnost a co neskutečnost, těžko rozhodnouti.« — Zamyslila se, pak řekla těžce: »Chtěla bych aspoň vždy vědět, že jsem byla — že jsem byla já — já — já —«

Povstala a zase se mu zdálo, že pevně na půdě toho zeleného lesa nestojí, že nemá váhu, že se rozplyne. Divil se odkud se mu berou tyto bláznivé myšlénky, jakých dříve nemíval.

* * *

Paní nadlesní, Hellina matka, sedávala odpoledne pod lípami v zahradě. Vracel-li se Severin s dcerou z lesa, pozvedla hlavu od práce, zakývla jí a vyslala k oběma plouživý, dlouhý pohled, stále nad čímsi udivených očí. Jakoby si toho ani nevšímala, že Severin koná v jejich krajině všechny své krajinářské i figurální studie.

Byla to paní středních let, oblečená téměř vždy v šaty vybledlé, zelenavé barvy, zastaralého tvaru. Tvář její, povadlá tvář někdy krásné blondýnky, byla stlumená, tichá. Jen v široce vykrojených šedých očích seděl onen věčný údiv a kolem rtů jejich jakoby ulétlé mládí bylo si dávno zapomnělo úsměv, divčí, plachý, zmatený.

Severinovi nebylo dlouho jasno, je-li paní nadlesní pyšna nebo bojácna. Ale kdysi, polknuvši prvé několikráte — jak to činívají hrozně plaší lidé, nežli se odhodlají k mluvení — mu poděkovala, že se dcery srdečně ujímá. A tu poznal, že v ní není pýchy.

Podruhé, když byl vesel jako dítě a vyprávěl příhody svých soudruhů s rozpustilostí bujného hocha, vydechla, že má veselé lidi ráda, uzavřeným že nevěří. Ale pak odešla, jakoby si ze společnosti lidské šla odpočinout v samotu.

»Tak se bavte, jen se bavte,« dodávala odcházejíc.

Nikdy je nehlídala. Byla-li sama, jakoby sama nebyla. Severin kdysi skrytě pozoroval, jak paní nadlesní urovnává v zahradě záhony květin, jak se při tom usmívá a někdy bezhlasně rty pohybuje, jakoby odpovídala někomu k ní mluvícímu. A na čelo ukryté pod vlnami ojíněného vlasu slétly se myšlénky odněkud z daleka jak holubi pod starý krov. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

VILÉM MRŠTÍK:

ZUMŘI.

Román.

(Pokračování a dokončení.)*)

Bylo tak deset hodin večer, když Havlíček ležel, vychrchlávaje kouř a mlhu, které se nadýchal cestou po mostě. Havlíčková s bílým čepečkem na hlavě, ležíc jak psíček svinuta na divaně, tváří obrácenou k Havlíčkovi, vypravovala, co se tu dělo. Zumři nazvali si studentů, dali se do pití, vaření čaje, jak ve chlévě tam bylo, když odešli. Zavřeli se a jak vrabci posedali na stoly, na postele, na kufry, i na zemi na bobku seděli jako cikáni, hádali se a pili čaj. Josífek tam byl, ten to všechno ví. Šálek jsem jim musila půjčit, sklínku, lžičky a jednu židli, víc ženepotřebujou. Bylo jich s našima ale dvacet. Ale jen sedli, už byli v sobě. Ten mladší, ten má zpropadenou vyřídilku. Všecky překřičel. Nikomu nedal za pravdu a pořád měl sólo. — Všechno vymluvil. Napřed byli všeci proti němu, smáli se mu, tloukli na stůl, dupali nohama a křičeli, radši ať nemluví, že ho poslouchat nebudou a půjdou pryč. Na to že nepřišli, aby se dali urážet. Ale jakoby se ho to netýkalo, uhodil na stůl, až sklínky padaly na zem a »ticho budete!« — jako chlapcům si jim poručil, až on bude chtít, pak půjdou, dřív ani hnout. »A nepleťte mně to,« pořád na ně, to že on tak nepovídal.

— A o čem mluvili?

— A Bůh ví, kdo pak by to všechno pamatoval. Ani jsem všemu nerozuměla. Hned mně začali do toho křičet, jakýsi slova plést. Takový nápady, jaktěživa jsem to neslyšela; a do kohosi lili rum. Drželi ho a Zumr z flašky do něho chlejstal rum. Pořád »boj se Boha, Klinderte,

*) Tímto zavíráme I. díl Mrštikových Zumrů. Zbývající díl vydáme zároveň s I. v knihovém vydání. *Red.*

nelži, boj se Boha, Klinderte!« Musela jsem se dát do srdečnýho smíchu, když jsem to všechno poslouchala. A ten mladší křičel zas. — Hlas měl jak ponocný, kde pak, nikdo ho nezvládnul. — Že prej jsme všeci hloupí. —

— Kdo?

— No my, jako Češi, že po nás nic není.

— A po něm je? — hehehe, zasmál se Havlíček.

— Tatínek že by byl lepší udělal, kdyby ho byl dal na řemeslo.

— A to má pravdu, švec by z něho byl dobrej. Tak přednášky kdyby byly v hospodě při pivě. To by tam seděl celej den. Ale universita mu zatrápaně smrdí. A co ještě povídal —

— A to že není pravda, to že nemůže bejt a nemůže bejt pravda.

— Co nemůže bejt pravda?

— No, že po nás nic není.

— Havlíček sednul si na posteli. Loktem opřen o shlavec zahleděl se směrem bílého, po tmě rýsujícího se čepečku. — Jak pak to mluviš? — vytřeštil na čepeček oči. — Napřed povídal, že po nás nic není a teď zas, že to nepovídal.

Stařenka zívla a dlaní si pod čepcem přihladila šedivé vlasy. — A já už sama nevím. Josífek ti to řekne, jak to bylo. On to všechno poslouchal. Bože, jak to jen bylo, — jo, že po nás nemůže nic bejt.

Havlíček se zas položil a peřina po tmě tak se na něm házela, jak se smál. — Kriste můj, á se zalknu.

— A potom, potom, ale když já všechno zapomenu. Kde pak taky, takový slova! Tak to vždycky nějak zašmodrchali a pro hluk ani jsem všechno slyšet nemohla. Ten Klindert povídal, že si od něho vypůjčil zlatku, a že mu ji nedá, protože ví, že ho nebude o ni upomínat. Ty, dej si před ním pozor! Nedělej mu ten kabát. Budeš vidět, že tě předejde.

— N — n — ťa — ťa — ťa. Předejde, nepředejde, na prvního dá dva zlatý, za měsíc zase dva, a když ne, mají za to kufry, knihy, jen kytara stojí za 10 zl., já už se na to ptal, nemusíš mít strach.

— No, já ti jen povídám, by's mu nevěřil a nedával potom vinu mně, že jsem ti nic neřekla.

— Mně někdo předejde; to si musí časně ráno vstát, — po tmě pohodil Havlíček rukou nad vyklenutým bříškem.

— Kolik je ti ten starší dlužen?

— Čtyry zlatý.

— Za kalhoty?

— Za kalhoty dal, ale za byt zůstal dlužen, že nemá.

— A já jsem půjčila včera tomu mladšímu dva šestáky. Povídal, že nemá na večeři, protože starší není doma.

— Tak, už dělá dluhy? — A při tom má furii? — To spolu daleko dojdeme! — Nic mu víckrát nepůjčíš, ať přijde ke mně. Já jsem tu pán a já mu potom něco povím.

— A o nás neříkal nic?

Stařenka zívla zas a v zívnutí řekla »ne« — jenom ten Klindert povídal cosi, ale nevím co, všeci se tomu smáli. Taky jakejsi starej plešatej už student přišel a říkali mu ‚ty'. — A to taky ještě povídal: charakter to že nic není, to že je každej hloupej člověk, kdo má charakter.

— Tak! zasmál se Havlíček. To muším říct u Vořechovských. Ti se nasmějou! —

— A to, že jsme nepořádnej, bezcharakterní, jako strom na mezi vyrostlý národ.

— To že povídal?

— Povídal. To zas jako my, Čechové a ještě, že jsme lstiví, a neupřímní a lenošní.

V Havlíčkovi náhle hrklo; a teprve za chvíli mohl promluvit, když se byl rozlehnul jizbou vysoký chechtot. Ruka křečovitě se hrabala pod shlavcem pro modrý šátek.

Havlíček dlouho nebyl mocen slova.

— I Ježíš Marjá, přestaň už, nebo mně zabiješ. Lenoši, lenoši a hloupí, chi — chi — chi a Havlíček ve smíchu začal kašlat, v kašli se smát a chrchlat, až stařenka vstala s kanapé a z blízka se šla podívat, co mu je.

— I nic. To jsem se zas nasmál, pravil Havlíček, vytíraje si šátkem obě oči.

Stařenka, když viděla, že jej to baví, napínala mysl a pokračovala.

— A potom —

— Ještě něco?

— I moc toho bylo. Tomu Klindertovi vyčítal, že mu visí brada a ta brada že mu musí viset dolů, protože je z chudejch rodičů syn. A takový hlouposti, nasmála jsem se tomu do potrhu. A jeden tam byl takovej dlouhej, vytáhlej a hubenej, ten pořád ležel na posteli, kopal nohama o pelest a křičel.

— To mušelo bejt vyražení. To muším vypravovat u Vořechovských. Dědci se potrhají. — A co starší? — vzpomněl si pojednou Havlíček.

— Ten nic. Pořád jen pobízel, aby si brali čaj, cukr, Klinderte, pij, Švestko, pij a mladší mu říkal: ty drž hubu.

— Co pak ten starší! — Nemluví, jen mlčí, to je solidní člověk.

— Jenže trochu popletenej.

— To nic nedělá. To je od těch počtů a cifer.

— A co pořád počítá?

— Já nevím. Kdo pak se v tom vyzná? — Po tom mladším přečtu všecko, ale po něm nic. Ptal jsem se na něho. — Pan Hermach, ten ho dobře zná.

— Co pak řekl?

— Inu taky řekl, to že je člověk.

— Ale taky šulka. Šel tady okolo s dámou a ani se neohlíd'. Měla černej šlajer přes oči a takovou těžkou sukni. Ledva v ní šla.

— Malá, velká?

— Velká.

— A já ho zas včera potkal s takovou malou. Cvikr měla na nose, dítě s sebou a mladá ještě, 17—18 let.

— A s jednou byl zas u Janovskýho v hospodě. Kouřila prej jako hulán a vypila pět sklínek piva na posezení. Domovnice mně to vypravovala, seděla tam se svým mužem. Jen ty ho nech bejt. Muší bejt taky nějakej divokej.

— Může bejt.

— Jenom to bych ráda věděla, co a jak on s těma ženskýma mluví. Přece doma nepromluví, leda s bratrem, když je dobře naložený. Chodí, funi, kouří, posedává, někdy i sám pro sebe brble a myslím, o tom ani sám neví. Že se mu nedaj' do smíchu! A na to hlavní bych byla zapomněla! Na konec se ti sesypali všeci na toho mladšího a byli by ho snad sbili, jak se po něm drali, a chtěli po něm jakejsi důvod. — Ale on na ně a osli, taliáni, mrzáci, vrtáci, tatrmani a bůh ví, do jakých ještě jmen jim vynadal a když jim hodně vynadal, vyhnal je všechny z domu, jednoho po druhým, všechny.

— A šli?

— Šli. Toho Klinderta, jak hniličku vynesl až do síně a já prej vám dám důvody. Když chcete důvody, tady jsou! »A tebe, muňo, povídal svýmu vlastnímu bratrovi — tebe bych měl taky vyhodit! — To mu řekl přede všemi a jen to je mně divný. že si to všeci dají od něho líbit. A ještě něco. Strašně se zastával Panny Marie a Husa.

— Kdo? rozkřikl se Havlíček.

Inu, ten mladší! —

— Co pak to mluvíš? Hus a Panna Maria, dyť to nejde ani dohromady.

— Inu, jde, nejde, zeptej se Josífka, ten ti to dosvědčí. Mrzáků jim nadal za to, že v Pannu Marii nevěří. —

— Von — ten flamendr? — Tomu aby čert už rozuměl! zvolal Havlíček.

— Jak to bylo, tak ti to povídám. Jeho tatínek prej půl roku seděl v kriminale a jeho že kriminal taky nemine.

— To má pravdu, to má pravdu! liboval si zas Havlíček. Pro kriminál je jako zrozenej.

Pojednou se Havlíček zamyslil.

— To, milá brachu, není jen tak. — Povídáš, že se zavřeli? To bude tajnej spolek. Muším si dát pozor. Řekne se na čaj a — — podruhý ať hned pro mě pošleš. Muším to vyšetřit.

I stařenku obešel strach a už ani nedutala. Chtěla ještě cosi povědět, ale bála se a Havlíčkovi chtělo se už spat.

— A spi už. Jedenáct bije, — slyšíš? —

Stařenka slyšela a zamhouřila oči.

Havlíček polopřikryt duchnou, očekával sen.

Ve vratech zarachotil klíč, kdosi vešel, bouchl vraty a hned na to slyšeti bylo skřípavou chůzi po dubových schodech: někdo stoupal do prvního poschodí.

Plynové světlo plálo naproti oknu a žlutým svým přísvitem polévalo rozházené šediny Havlíčkovy s běloučkým čepečkem spící stařenky.

Od vedle kytara dolehala až sem a v refrainu houslí slyšeti bylo natržený hlas pí. Krausové. — Zpívala i když oba staří usnuli. Byl už uvykl Havlíček noční té romanci »vedle« a spal tvrdým snem.

Zumři přišli zas až k půlnoci.

♡ ♡ ♡

LOTHAR SUCHÝ:

SMRT.

— (Pokračování.) —

Já nevím jak — —: mé oko rozšířené
v jednoho okna náhle vpito zář.
Jak přišla jsem až sem? Co mne to žene?
A oko hledí. Srdce sní. Žhne tvář.

To byt je mého muže. Vše jak kdysi,
jak odešla bych včera teprve.
Vzpomínky jdou. Z nich každá bolest křísí,
jež trpce prosakuje do krve.

A bolest má teď úzkostně zří se mnou:
pod rudou září lampy intimní
dvou chlapců zří tam silhouettu temnou,
jak v koutek zlákal je chlad podzimní.

Tělíčka suchá, bledé tváře dvoje,
však oči plny jisker zářících.
Můj bože, to jsou choré děti moje —
a zapomněly dětský ples a smích?

A je mi úzko, neb se rozpomínám:
vždyť já jim nikdy matkou nebyla?
Mé srdce zaved hříchy tak zcela jinam,
a žena ve mně matku ubila.

Bože, ty moje utrápené děti!
Tak v koutku, samy, nikdo nedbá jich?
Mne táhne to k nim, srdce mé k nim letí —
ni on že nedbá bledých dětí svých?

A oko moje úzkostně ho hledá,
zlekaně, v bázni pátrá v každý kout.
Snad tedy v druhém pokoji? Tam nedá
záclona těžká oku proniknout.

Můj bože, vejit? Mluvit s dětmi svými?!
na otce, na vše jich se vyptat snad?
A zlíbat je. A pak vjít v náruč zimy,
pak teprv všechno v sobě pochovat!

Kdo v jizbě druhé povšimne si zatím,
že v prvou drze kdosi vetřel se?
A dále nemyslíc již, kliku chvátím —
v mém nitru stud, vzdech na rtu zachvěl se.

A stojím ve dveřích a neznám slova,
jak uděšené děti zkonejšit. — —
Jen ruce k objetí se pnou vždy znova
a v oku mém v proud slzí roztál cit.

Však ubohé ty děti bledých tváří,
jak zřely slzy, hned šly ke mně blíž.
Tak zvykly slzám, malí samotáři,
že ten, kdo trpí, je jim druhem již.

A onen starší tiše vzal mou ruku,
pohléd mi ve tvář a pak smutně řek:
»Jen tiše, paní, zde být nesmí hluku,
nám nebezpečně stůně tatíček.«

»Chcete jít k němu? Ale on vás nezná,
nás ani nezná. Nikoho snad už.«
»No,« řekl mladší, »on nitoho nezná —«
Tu bylo mi, jak v srdce vbod by nůž.

A jakás úzkost v duši krade se mi:
Tebe by poznal! By tě proklel pak,
ach ano, proklel, třeba ret byl němý,
tu kletbu ztrhaný by vyřkl zrak.

Leč děti mé již v kout svůj si mne vedou.
»Proč pak jste, paní, tolik plakala?«
Já oběma jen hladím tvářku bledou,
líbám je v čílka, choře zmodralá.

Ale můj jazyk není schopen slova — —
»Pjoc pat ste paní tolit platala?«
A já je líbám, líbám zas a znova,
leč ústa moje němá zůstala.

»A mám to říci, že jste přišla, tetě?«
»Ne, ne!« teď ze mne vyrazilo v chvat.
Jakoby ortel skryt byl v děcka větě.
Jak, jak jen mohla by tu před ní stát?

Dětem to divno; cože tedy chce tu?
tak jistě samy sebe ptají se.
»Ne, děti, nevolejte nyní tetu,
vždyť všechno ještě později dozví se.«

»Je jistě dobrá. A svůj život celý
vám obětuje — — Ó viď, máš ji rád? — —
A což — — zda někdy též vám vyprávěli
o vaší matce — aspoň někdy snad — —?«

»Ó to my žádnou nemáme snad ani;
však vedle Julča, ta má maminku,
a víte, všecky děti tady, paní,
a to jen u nás máme tetinku.

A teď už čtrnáct-patnáct dní snad asi
zde jedna černá paní také je;
to co pan doktor řek, že není spásy,
že není více žádné naděje.«

Já mlčím. Není naděje víc, bože — —
mou hlavou víří v těžké závrati.
A nesmím, nesmím u jeho být lože!?
i od těch dětí smí mne vyhnati!

A přec tak vejít! Tiše, neviděna
kdes ve stín postavit se oddaně,
jako ta sestra klášterní, ne žena,
skloniti těžkou hlavu ve dlaně

a tiše pomodlit se v bolu tichém,
důvěrně duši svěřit vzpomínkám:
tam v koutku zaplakat si nad svým hříchem
a říci si: je všechna vina klam,

to přišel život, ty jsi se ni jen vzdala.
Kdo zvedne kámem, by mi vmet ho v líc?
Ó odpuštění! Vždyť já milovala
a trpěla, trpěla ještě víc!

A bylo náhle klidno v duši mojí — —
dech naděje to jitrem touhy vál:
snad ztraceno vše není přec v tom boji?
Můj bože, žíti! nově žíti dál!

Sklonit se k jeho pobledlému čelu
a zlíbat je a tiše říci: hleď,
byť třeba přišla smrt a zkáza tělu,
přec naše duše sebe našly teď.

Ó myslíš, že to není život nový?
Já věřím v život v smrti věčných tmách.
Ó jistě prahem života jsou rovy — —
hleď, spolu překročíme onen práh!

A teď už bez bázně zřím k oněm dveřím,
za kterými snad umíral můj muž.
Klid v duši mé, vždyť nyní pevně věřím,
že dávno, dávno odpustil mi už.

A tak, co nemoh dáti život trudný,
smrt smírně dá mu v lásce soucitné — —
šel sám a sám ten celý život bludný,
v smrt duše má mu průvod poskytne.

Však v tom se dvéře otvírají tiše,
v nich sestry klášterní se temní stín.
Mne nezří však, zrak její upjat výše,
jen do vnitř kyne její ruky kyn.

»Pojďte se pomodlit, ubohé děti — —!«
A děti jdou. Já s nimi. Jako v snách.
— — — — — — — — — — — —
Teď jistě z očí jeho sestry letí
blesk výčitky mi vstříc — a po špičkách

jde asi ke mně, aby vyhnala mne — —?
já stavím krok — A vskutku, jde mi vstříc —?
a teď — — a teď — — Ó, ona objímá mne,
k mé tváři, slzíc, tiskne bledou líc — —

a teď — mou ruku bere do své dlaně
a bez slova mne tiše vede dál — —
— — — — — — — — — — — — — —
Zde leží — mrtev, zsinalé již skráně,
již bez hnutí. »Teď právě dokonal —«

dí sestra řádu. A já k němu klekám,
jej líbám — — — — — — — — — —
— — — — — — a tu ožil jeho zrak,
úsilno hledí v neurčito někam,
cos hledá — — našel. Na mne upřen pak,

a klne — — ne!! pln smírné záře šeré
tak vděčně, vděčně ve tvář hledí mi.
Teď teprv poslední se povzdech dere
lednými jeho rety bledými.

Teď tedy přišla smrt! On na mne čekal!
By s sebou v pouť tu dalekou mne vzal?
A jeho zrak když malátně kol těkal —
ó jistě v onu věčnou zval mne dál?!

A vím, má duše ráda půjde za ním.
Mé choré tělo nezdrží je víc — —
A čekám. Hlavu k jeho čelu skláním,
slzami skrápím jeho lednou líc,

a jenom čekám. Vše zřím jen jak zdáli:
jak sestra zatlačila oči mu,
jak ubohé mé děti hořce lkaly,
jak do hrobu pak šaty snesly mu,

jak potom uložily děti v lože
a mrtvé tělo spolu strojily — — —
— — — — — — — — — — — — —
pak o tobě mi mluvily, ó Bože,
o tom, jak duch můj má být zmužilý,

že povinnost mám zachovat se dětem
a příliš výčitkám se nepoddat — —
jak mrtvému jsem byla celým světem,
jak nade všechno povždy měl mne rád,

jak odpustil mi tisíckráte znova,
jak mohu býti klidna docela — —
— — — — — — — — — — — — —
Já jako v snách jsem slyšela jen slova,
nic nechápala, chápat nechtěla.

A nově mluvily a přemlouvaly,
mne od mrtvoly chtěly odvésti — —
já zůstala. — — — — — — — — —
— — — — — A dávno všichni spali,
jen já jsem bděla v němé bolesti.

Však nepřál Bůh mi slzí dobrodiní.
Tak celou noc jsem konala tu soud:
ó všechno v životě mne těžce viní
a z mostů k němu popel jen a troud.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

VIII.

Mladí dissidenti zásadně netančili. Seděli s tvářemi skoro puritanskými a smáli se hloupým šosákům, kteří se hmožděli kolem a trmáceli se k vůli hloupým sukním, jak pravil Halíř.

»Já pravím: tanec je nesmysl,« povídal někdo.

»Hračka pro děti,« odřekl jiný a dvě hlavy nemluvné k tomu zákývaly.

V tom vešel k nim Cyril.

»Sláva — i fojt je tu!« zvolal Halíř.

Řehák s úzkostí pohlédl na Cyrila, jakoby snažil se vypátrat, zda se už Cyril vyprostil.

Někdo nabídl Cyrilovi židli, kterou měla »Republika« schovánu pod stolem.

Cyril se usadil. Známá mu sklepnice, tentokráte ve žlutavém živůtku mihla se okolo něho.

Cyril na ni zamrkal očima. Sklepnice přihnula se k němu trochu těsněji hlavou, než bylo potřebí.

»Všecko na můj účet,« pošeptal sklepnici, která při zvednutí hlavy otřela se o něho voňavkou napuštěnými vlasy a polehtala ho v skráně.

Tento dotyk působil divně na Cyrila, byl mu protivný, ale i lákavý zároveň.

Řehák přisedl těsně k Cyrilovi.

»Jak daleko jsi se svou akcí?« otázal se ho naléhavě.

»Pořád na jednom místě,« odřekl Cyril.

»Na tobě mnoho záleží. Tys základ našeho podniku. Začni přec, jednej!« mluvil do něho Řehák.

»Nejde to,« pověděl Cyril úsečně.

»Proč by to nešlo?« namítl Řehák.

»Poručník nesvolí, darmo,« odřekl Cyril.

Na tváři Řehákově jasně se zobrazilo, co mu té chvíle pohaslo v duši. Zrak jeho na chvíli utkvěl na jediném černém bodě.

»Víš přece, oč se jedná, věc je důležita. Jde přece o ideu, a ta je pravá, čistá jak zlato. Padne-li, pohřbíme kraj svůj. Knihy jsi četl? Z nich se tam dovíš, čeho je třeba«, povídal Řehák zkaleným hlasem.

»Přečet' jsem něco,« pověděl Cyril.

Odpovídal jen suše a roztržitě. V něm uvnitř to vřelo tak jako v sopce. Byl by nejraději ze

sebe házel řeřavé kameny a palčivou lávu. Bouřit chtěl, a proto neměl žádného zájmu pro to, co povídal Řehák, jenž poznal nevhodnou dobu, usedl stranou a tvořil a snoval dále své plány ve písčitých plochách.

Cyril na chvíli naslouchal hovoru.

»Láska? Láska je otrava,« zaslechl Halíře naproti sobě. »Byl jsem jen jednou zamilován« — pokračoval Halíř — »a neměl jsem spánku, nejed' jsem, nepil, k práci jsem nebyl, no, zkrátka otráven, do čista otráven. A ona byla taková droboučká, titěrná tak jako vosková hračka — a otrávila mne. Aby do toho! . . . Ale pak jsem se sebral. Přemáhal, vzdoroval, odbyl si měsíc pokušení — a teď je mi dobře. Za sukní nepáchnu . . .«

Cyril byl nadšen tou řečí, div že ze židle nevyskočil. To jak by mu bylo mluveno z duše, a proto chutnalo tolik svou hořkostí.

»Tos řekl pravdu — na zdar!« zvolal Cyril, zvedl svou sklenici a fukl si s Halířem.

Najednou pocítil na tvářích podivné teplo. Odtrhl oči od »Republiky«. Sklepnice s očima jak šelmě svítícíma, spočívala pohledem na něm a usmívala se. Cyril uviděl bílé zuby, které se chtěly zakousnout. Nevěděl, má-li se usmát anebo vykřiknout. Zatal jen zuby bolestně do rtů. Bál se těch očí a vyhýbal se jim, ale ony ho pálily dále na tváři a vyzývaly ho. Jeho duše mučivě kolísala mezi dvěma poly: poskytnutí a odepření.

Byl strašně roztržit. Čerstvá dnešní rána mu způsobovala palčivý pocit, který chtěl utopit v jiném silnějším. Chtělo se mu zpívat a křičet, přehlušit žhavé to místo v duši. Ale zase ty rozžaté oči, které jen čekaly, odváděly ho od toho zámyslu. Naslouchal nedbale hovorům, rozrýval v sobě čerstvou tu ránu a z toho zase těkal očima za tou, jež sama mu vcházela v cestu. Zdála se mu být otravným, omamným květem, a přece zachtělo se mu přivonět k němu a škubat jej po lístkách ve svých rukou. Ale hned prošla jeho duší čistá, žel že tak rychle zrazená vzpomínka na Zdenu, a následkem toho opět se s odporem odvracel od toho jedovatého květu.

Zase jím prošla myšlénka na Zdenu. Ještě ji uvidět — naposled! — zatoužilo jeho ubité srdce.

Vstal a nahlédl do sálu. Našel tam Zdenu, tu krásnou a svěží, usmívající se toliko na Balcara, a lítostný pocit podplavil rázem jeho duši. Usedl a naslouchal opět a roztržitě tak jako dříve.

»Co je ti, kamaráde? Ty jsi dnes nesvůj. Snad nejsi také otráven?« řekl mu Halíř.

»Co se ti nezdá, odřekl zapřeně Cyril, ale to okolí naše je hodně škrobené.«

»No, počkej, až tyhle šosy odejdou, uslyšíš naši muziku,« pověděl Bureš a přejel si žilnatou rukou krátké své hřebíčky na hlavě.

»Aby je čert vzal! Je to jen brzda, která překáží pokroku,« pověděl Štětka, vždy bledý, s očima zelenavýma.

»Nyní je nechme,« pověděl Řehák, jenž opravdu vyhlížel jako neplacený, nekoncessovaný filosof.

»Vždyť beztoho jsme příliš potichu,« pověděl Halíř.

»Ne, měli bychom dostati mezi sebe takovou myš. Té bychom dali! Tamhle je aspirant písařství u doktora Běláka, jenž má vyšmatchané podpatky, protože neví, na kterou nohu stoupit, aby se uchytil,« pověděl Štětka, hodiv smaragdovýma očima za stůl v protějším koutě.

»Tys vždycky příliš osobní,« upozornil ho Řehák.

»Má pravdu, jen bušit — hlava nehlava — do té shniliny,« odřekl prudce Bureš.

»My se musíme uklidnit, emancipovat od vztahů osobních. Vždyť máme na mysli ideu,« pověděl Řehák.

»To vyjde na jevo. Tys příliš abstraktní, my zase konkrétní — a proto nadávat všemu. Ať prasknou šosáci, chefové, tmáři, tyrani, tichošlápci. Házím je všecky do jednoho koše,« ozval se Halíř podrážděně.

»A ty naše slečny k nim,« pověděl jeden z mlčenlivých, zazářil vítězně a sám se smál svému vlastnímu vtipu.

Sklepnice donesla piva podruhé. »Republika« počala šumněji hlučeti. K půlnoci ztichla a jedla svou večeři, kořeněnou ostrými žerty a poznámkami.

Cyril však zarytě mlčel a stále si myslel na palčivou ránu. Přál si, aby se všecko skončilo, hudba i tanec, aby se mohl střemhlavě vrhnout v jakýsi příval, jejž sobě jasně nepředstavoval. Byl jako elektřinou nabité mračno, jež chce se stůj co stůj vyrovnat.

Po jedné z půlnoci jakoby na tajný rozkaz počalo v sále řídnouti. Dámy v průvodu svých garde braly se k šatně předpokojem, kde seděla »Republika«. Cyril sledoval odcházející pozorným pohledem, který se nemohl dočekat.

Konečně šla Zdena, již čekal, s matkou i s Balcarem. Cyrilovi se sevřelo srdce.

Zdálo se mu, že rovněž Zdena kohosi hledá. Ohlížela se a střetla se pohledem s Cyrilem. Zrak její náhle zvážněl, jakoby se chtěl ospravedlniti. Hned na to zazářil smírným úsměvem, ale už bylo pozdě. Cyril jej neopětoval. Cítil se ponížen, do duše uražen a nemohl odpustit. Chladně ji provázel očima ke dveřím. Ale když zašla, oblilo ho kouzlo jejího úsměvu, jemuž se na chvíli poddal. Za chvíli na to schladl a zpevněl, jakoby uznal, že by bylo marno křísiti to, co mělo schladnout a zemřít v jeho srdci.

Obrátil se a naslouchal opět šumivé vřavě »Republiky«, jež pomalu myslela na to, aby se vrojila do sálu a zaujala volnější místo.

Po druhé hodině sál byl bezmála vyprázdněn. Ostalo pouze několik mladíků, kteří se nemohli rozejít a bavili se klepy, žvanili blouposti a chtěli hrdinsky vydržet k samému ránu.

»Republika« i se stolem přestěhovala se do sálu.

Halíř nachmelen pokročil k hudebníkům, kteří už poklimovali a hodil jim dva zlaté, aby hráli. Kapelník dychtivě shrábl peníze a hudba spustila. Lomozná ozvěna řinčela sále m už pustým

Tři sklepnice postavily se u vchodu sálu.

Halíř se zvedl, vzal jednu k tanci a točil se s ní sálem. Dva jiní mladíci šli pro ty ostatní sklepnice.

»Halíř utíká od slova,« povídal kdosi z »Republiky«.

»Má dobře,« řekl jiný.

»Republika« se rozšuměla tak jako šampaňské.

Cyril byl poněkud opojen. V hlavě měl zmatek, a proto vděčně přijal toto hybnější proudění. Způsobovalo mu rozkoš vrhnouti se do toho nevázaného veselí. Zvedl se a krokem poněkud unaveným popošel k hudebníkům. Dal jim tři zlaté, aby hráli.

Sklepnice se žlutým živůtkem namanula se mu v cestu.

»Netančíte, pane Fojte?« řekla mu lichotným hlasem, s očima chtivě rozesmátýma.

»Tančím, už budu tančit, prosím,« řekl sklepnici, která se k němu teple přilísala, že skoro zapomněl v tanci na mrzutou včerejší příhodu.

Svíral v loktech sklepnici a sbíral sílu do tance. Byl sláb, jakoby vyčerpán a s kolotavým pocitem v hlavě přisedl po tanci ke stolu, kde všichni navzájem křičeli a lomozili.

Bureš nadával na tanec, Halíř jej hájil, ovšem se zdravotního stanoviska! — a jenom Řehák mlčky se díval na vřavu očima, které ničeho před sebou nezřely, leda ty mlhy a vidiny abstrakce.

Cyril si oddychl: kdyby už raději přijel Martin. Sedl do kouta a tupě se díval na »Republiku«.

»My tu dnes zaspíme. Kávu! — a začneme znova!« zavolal Halíř a bouchl svou pěstí na stůl.

Cyril uvázl na této řeči.

»Kávu, všem tady!« zavolal na sklepnici, která ve mžiku odběhla a za malou chvíli začala nositi šálky.

Po kávě zdálo se Cyrilovi, že okřál jakoby po nemoci. Hlavu měl lehčí a v těle novou svěžest. Prohlédl živěji kolem sebe.

U vchodu stála sklepnice s vyzývavýma očima.

Pokročil k ní a podepřel se o veřeje. Chtěl něco promluvit, ale jazyk měl svázaný. Sklepnice začala sama.

»Jedna slečna zapomněla v šatně vějíř a jedna rukavičku. Ty jistě byly zamilovány. Šla bych tam, ale je tam tma,« řekla sklepnice s úsměvem a rozvrtěla se naproti Cyrilovi.

Šatna a tma! projelo jeho mozkem.

Zatmělo se mu v hlavě a do té tmy svítily jenom ty žhavé oči sklepnice, jež před ním stála.

»Mám tam zimník —,« odřekl Cyril s chvějící se dolní čelistí.

»Chcete-li —,« řekla sklepnice a podepřevši si plné své boky hleděla na Cyrila s úsměvem šelmy, jež lačni po kořisti.

Strašná myšlénka zastřela duši Cyrilovu. Ucouvl před ní hrůzou.

»Ne, potom, později,« odřekl sklepnici a rychle šel sednout.

Ne, to ne, to ne — šeptal mu v duši důtklivý hlas a jako čistý proud prošla mu duší vzpomínka na matku a Milku, jež rychle splavila kalné ty myšlénky a strhla je kamsi do nedohlubna.

Sedl a pil a střežil svých očí, aby se nezatoulaly.

»Republika« se pustila do zpěvu. Chroptěli všichni nečistým, zakouřeným hlasem a po zpěvu pili.

Jen Cyril a Řehák bloudili myslí daleko od nich. Řehák po ledových výších a Cyril po spálených luzích prvého blouznění.

Okolo páté zacinkly rolničky před hostincem.

Cyril se zvedl jako na známý povel.

Odešel do předpokoje a tázal se, kolik je dlužen.

»Čtyřiadvacet zlatých, šedesát krejcarů,« odřekla studeně sklepnice.

Cyrilovi vskočila vráska na čelo.

»Čtyřiadvacet — pětadvacet!« šeptal si Cyril potichu, vyndal tobolku a zaplatil celých pětadvacet.

Dal si přinésti zimník a klobouk a jako zmije, už ani nevkročiv do sálu, vytratil se do síně.

Vsedl do saní, zaobalil se do kožichu a skloniv hlavu na pravou stranu, přivíral oči, ale ranní vzduch lednový opět je rozkližoval.

Vdechl do sebe tohoto svěžího, studeného vzduchu, jenž se mu zdál býti tak lehký a čistý.

Jel v tichých myšlenkách domů.

Hvězdy zářily, lehoučká mlha padala dolů a nové, svěží ráno zvolna z ní prosvítávalo...

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

KOLÍN.

Mnoho za Novou Vsí, jakmile vlak projede kolem chemické továrny, viděti již na levé straně zákruty Labe, v brzku pak celou řadu vysokých továrních komínů, s hustými, valícími se sloupy a kotouči dýmu, a četné věže; zejména imposantní souvěží děkanského chrámu sv. Bartoloměje ohlašuje, že v brzku stihneme stanici nejpřednějšího polabského města, Kolína.

Poutavý rozhled provázel nás, jakmile jsme se octli v labské nížině, plné zelených lučin, obklopených listnatými lesy, nebo běžících k borovým lesíkům nebo širokým hájům. Při nich pak nepřehledné lány plodných polí.

Kolín má dva ostrovy, hustě zarostlé, u nichž tři železné mosty přepínají Labe. Kolín je městem opravdové práce, sídlem čilého průmyslu a živého obchodu. Cukr, obilí a zelenářské plodiny

jsou hlavními články jeho obchodního ruchu, jehož mocnými tepnami jsou hlučné trhy týdenní a výroční. Průmysl a obchod také pozdvihl Kolín do první řady vzkvétajících našich měst.

Kolín r. 1890 měl 13.566 obyvatelů a r. 1900 vykazuje sčítací arch již 15.024. Dnes má 1140 domů.

Založen roku 1261 Přemyslem Otakarem, a zalidněn německými osadníky, stal se v pozdějších letech městem královským. Je sídlem okresního hejtmanství, okresní školní rady, okresního soudu, berního úřadu a j. Z ústavů vzdělávacích jsou tu c. k. real. a vyšší gymnasium, všeobecná řemeslnická škola (nyní pozemštěná) dvoutřídní obchodní škola, spojená s kursem jednoročním pro dívky, dále státní odborná škola pro kreslení a modelování, zkušebný ústav pro průmysl lihovarnický a průmyslová škola pokračovací. Z dobrodějných a lidumilných ústavů vydržovaných obcí, okresem, nebo soukromou péčí je tu obecní chudobinec, okresní nemocnice, stravovna a chorobinec; sirotčinec postaven byl nákladem »Úvěrní banky v Kolíně«. Konečně krejcarový spolek a dobročinný spolek paní a dívek vzaly si na starost jisté úkoly lidumilné, poslední zejména »jesle«.

Z průmyslových závodů vynikají hlavně cukrovary, pivovary, akciová raffinerie lihu a drasla s výrobou lučebnin a stroj. hnojiva, velkomlýny na Labi, továrna na oleje, sušárna na čekanku, kávové náhražky, akc. továrna na stroj. hnojiva, chemická tov. na mazadla, desinf. prostředky, karbolín, barvy atd. Mimo to je chemický průmysl zastoupen společenskou továrnou na vyrábění lučebnin, akciovou plynárnou a akciovým závodem na kyselinu sírovou a j. Významu nabyly též továrny na rafinování petroleje, velké čtyři cihelny, továrny na vozy a vagony, cementárna a dva rozsáhlé mlýny.

Továrny na hospodářské stroje, hliněné a hrnčířské výrobky, na šamotové a cementové zboží, výrobna dechových nástrojů hudebních, závody strojnické, železárny, veliké dílny zámečnické, závody kotlářské, parostrojné truhlářství a j. doplňují průmyslový vzmach Kolína.

Čilý obchod rozvinuje se tu s plodinami (řepkou, jetelem, semenem, mákem, sušeným ovocem, čekankou, ječmenem) dále s obilím, se zbožím loketním i železným a hrnčířským, se dřívím a prkny, s lihovinami, vínem a j.

V uzlu živých tratí železničních, které však dosud bolestně postrádají moderně zařízeného nádraží, při řece silné a úpravy schopné leží Kolín.

Volně se z počátku rozvíjel, ale vzrůstá nyní rychlým tempem. Obchodní vyspělost Kolína, výborným spojením s Vídní, Prahou a s čelnými městy východních Čech je velice značná. Proto daří se zde dobře komissionářství a obchodům všeho druhu, při čemž důležitým faktorem jsou peněžní ústavy a záložny: filiálka rak.-uher. banky, Úvěrní banka s rozsáhlým skladištěm, Občanská záložna, Hospodářská záložna, Okresní hospodářská záložna a městská spořitelna.

Nádraží kolínské zařízeno zcela primitivně, proto potřebám veliké a čilé frekvence, která zde panuje, naprosto nevyhovuje. Spojení jeho s městem pak je přímo žalostné.

Město polohou, souměrnými ulicemi a mnohými modernimi stavbami působí příjemně. Pěkné budovy s uměleckými výzdobami ba i freskami nejsou tu již žádnou vzácností. Všude je znáti, že Kolín hlásí se směle do popředí.

Historického rázu ovšem tu ubývá, čím více roste dnešní důležitost Kolína. Obchod a průmysl je nepřítelem vší historičnosti. Kam si klestí cestu bezohlednými lokty, tam takřka jihnou sledy starobylého rázu.

S věže radniční je čarokrásný pohled nejen na Kolín, ale i na krajinu Zálabskou, přes níž se oko upíná až k Boleslavi, Jičínu, Sněžce, Ještědu, ke Krkonošským horám.

Městské hradby zachovány jsou jen částečně na západní a východní straně města.

Jinak můžeme se obdivovati zbytkům a zůstatkům jejich v některých zahradách. Mohutné brány byly zbourány až na čtyřbokou »obrannou věž« slouživší kdysi za vodárnu. Finanční sílu města naznačí několik dat. V roce 1901 bylo placeno 56% přirážek obecních, jež celkem městu vynesly 144.271 korun 51 haléřů.

O pitnou vodu postaralo se město zřízením městského vodovodu nákladem 240.000 korun. Osvětlení je plynové. Na úpravu kanalisace věnováno 60.000 korun.

Samostatného divadla Kolín doposud nemá.

Dobře působí veřejná knihovna, mimo níž zřízeny jsou knihovny též v Řemeslnické besedě, Čtenářské besedě a Musejní jednotě.

Z politických listů starají se o určité strany potitické, jež jsou zároveň stranami místními, týdenníky »Kolínské listy« a »Labské Proudy«. Kolínští starají se o politiku živě. Velké otázky národní vzbuzují v Kolíně ihned ozvěnu. Zámožnost města a okolí dodává hlasům veřejnosti ráz pyšného sebevědomí. Volby na Kolínsku mívají vždy oheň a ostré zbarvení. Zajímavo je, že při posledním sčítání přihlásilo se ve vnitřním městě pouze 15 osob s obcovací řečí německou.

Výletní místa kolem Kolína jsou četná a zajímavá, neboť okolní kraj honosí se pěknými partiemi, jež ctitelům přírody poskytují mnoho požitku.

Budoucnost Kolína leží na vodě. Úprava Labe, jejíž počátky se kladou do příštího roku, přidá živému městu nových ramen. Město sesílí národohospodářsky jistě — jenom je žádoucno, aby nejzralejší plody tohoto obrození padly do českých klínů.

To je však otázkou tolika českých obcí, že ji můžeme již klásti mezi tužby národní. Škoda, že v nich vidíme stále ještě tak málo splnitelnosti . . . . . Jar. B. Zyka.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

MONUMENTÁLNÍ DÍLO.

Glossy k 1. dílu »Literatury české devatenáctého století.«*)

Jsou knihy, kterým žárlivě vybíráme ve svých knihovnách místa intimní, sladce ukrytá a ztajená před pohledy kohokoli, která družíme v příbuzné skupinky a jimiž se těšíme v myšlení i při práci. Nejsou pouze naší pýchou, ale jsou hlavně naší čistou radostí, potěchou a posilením. Hledíme na ně jako na milenku jsme hledívali a dovoluje li nám chvilka, rozevíráme je a čteme v nich stokrát už čtené passáže. A vždy se v nás zachytí jejich řádky něčím novým, mladě radostným, co nám nově rozevírá představy a vybavuje záblesky nových perspektiv. Jsou knihy takové darem, který mnohdy nám nahraditi dovede přítele živoucího.

V poslední době vracívám se častěji s tichou radostí ke knize zařaděné v intimní koutek mých miláčků teprve od nedávna. Je to známá Literatura česká devatenáctého století, dílo veliké váhy vědecké, širokého založení a ve svém prvém svazku, jak se nám doposud představuje, hluboce upřímný projev radostné vděčnosti k osobám našeho probuzení národního i uměleckého, navázaný zejména na Dobrovského a Jungmanna. Ano, je to kniha, o které možno mluviti s pocity nejvýš radostnými a za které zasluhují autoři i nakladatelství opravdového vděku české intelligence. Ale jest zároveň dílem, které budí do budoucnosti nejvřelejší zájmy a sladké naděje, neboť vědecká přesnost, s jakou zahájen první díl těchto monumentálních dějin, láska a kritický smysl, kterým podloženy jsou vzpomínky dob přece jen už hodně vzdálených našim cílům dneška i našim tužbám moderním jsou vzácnými zárukami zdaru veliké práce příští. Toť příčiny, proč kochaje se statěmi z doby josefinismu, vracejeme se s autory k těžkým dobám Dobrovského, Thamovým a Jungmannovým, tak rád se zamyslím a přenesu v budoucnost — bohdá dost blízkou — kdy nám s touže důkladnou znalostí, bez postranních pohledů, bez strannictví a s čistým objektivismem budou črtány obrazy let padesátých a dalších. Kéž k tomu dojde jen hodně, hodně brzy!

* * *

Stručným úvodem, jenž nám líčí žulový kvádr počátku novodobých snah literárních, uvádí nás Jan Jakubec dosti hluboko do druhé polovice století osmnáctého, z něhož vlastně všecko modernější snažení naše vyrůstá. »Na práci a snahách starší generace, která své veliké dílo vybudovala v druhé polovici XVIII. století, vyrůstá generace mladší našich buditelů. Stojíce na tomto pevném a vysokém základě, mladší buditelé učí se od svých předchůdců divati se do širšího světa; ve své vlastní domovině pak s oné budovy přehlížejí daleká údolí a pohoří, kudy by bylo lze raziti nové cesty. Tak vedlo si před nimi starší pokolení, z něhož vyrostli; tak dálo se i jinde.«

Všeobecný proud ideový ze západní Evropy zasáhl k nám. U nás vzbudil zejména snahu objevovati českou minulost a osvětu, těšiti se z příbuznosti s velikými národy slovanskými a hledati v nich oporu, poznávati cenu prostého českého lidu a z toho čerpati naděje v lepší budoucnost — věru, dost ideí, aby se naše česká literatura projevovala svým samostatným životem zvláštním. Z ideového proudu všeobecného u nás právě nejživotnější se ujímalo to, čeho bylo nejvíce potřebí jako základu pro naše probuzení.

Je velmi zajímavo srovnání začátků našich s prvotními proudy vzdělavacími, kterými započal obrod u jiných národů. Jinde to bylo vlastně násilné přetrhování těžkých a drtivých pout vševiádné theologie mocí nově se prolamujících doktrin filosofických, které usilují o nový, čistě moderní názor na svět. Filosofie zažehuje tu nová světla, která zasahují svými intensivními paprsky ve snahy čistě umělecké, hlavně v poesii. Hume, Spinoza, Leibniz, Voltaire i Montesquieu stali se takto nepřímo budovateli nových drah poetických, oporami jejich ideové stránky. Ale v Čechách — ba v celém Rakousku — nebylo filosofů. U nás těžké pohromy XVII. století nebyly dosud prosty následků. Pouze ohlasy a výsledky ideových hnutí k nám dolétaly z ciziny a stávaly se vítanou pastvou lačným jednotlivcům. Ohlasy cizích kultur pozvolna však přece jen zaujaly celý veřejný život, ba i ústrojí státnímu vtiskly svůj určitý, hluboký ráz. Nezřídka právě osoby vysoko postavené staly se nositeli nově ohlašované kultury a náhodou došly v osobě Josefa II. vyznavače z nejpřednějších. A právě v těchto dobách dlužno hledati i zárodek úsilných snah literárních na půdě specielně české, snah, které ze zárodku tohoto slibně i bujaře pučely do šíře i do výšky, poněvadž došly všestranné vládní podpory. Proto zcela správně zasáhl kritický nožík Jakubcův hluboko do doby Josefinismu jakožto v éru, kdy vlastně položen byl literatuře století devatenáctého mohutný základní kámen, na jehož ploše počali pozdější zdatní pracovníci klenouti rozlehlou budovu pro radost i slávu pokolení příštích.

* * *

Prvý díl »České literatury devatenáctého století« je rozdělen v 18 oddílů. Celé dílo, rozpočtené na více než sto tiskových archů, počíná takto — jak už podotčeno — prvními záblesky národního probouzení koncem XVIII. století. Suggestivní péro Jakubcovo podává nám jasně i přehledně všecky ty nitky a jemné vlásečnice, z nichž později vypučel krásný zárodek české literární práce. Pěkně probrána

*) Napsali prof. dr. Josef Hanuš, prof. dr. Jan Jakubec, prof. dr. Jan Máchal, prof. dr. Emil Smetánka a prof. dr. Jaroslav Vlček. Vydal J. Laichter na Král. Vinohradech za K 12·—. Stran 940.

povaha josefinismu, charakterisovaná nedostatkem české literatury národní, vzpomenuto náboženské snášelivosti v životě i v literatuře, prozkoumáno úsilí humanitní a jeho vliv na české písemnictví. Karakteristický obrázek tehdejšího působení pražské university a Společnosti Nauk zajímavě osvětluje tehdejší snahy osvětné.

A již se probíráme studiemi historickými. Na jménech Josefa Pitera, Magnoalda Ziegelbauera a zejména Gelasia Dobnera Litoměřického demonstrována jest charakteristika tehdejších učených badatelů, kteří s láskou a místy i s pravou náruživostí počali studovati dějiny domácí po stránce historické, ale jimž i pomocné vědy, jako diplomatika, starožitnosti, numismatika a genealogie staly se dobrými vodítky. To vše probouzelo poznenáhla smysl pro dějiny dávných Slovanů. Jméno Dobrovského počíná se pozvolna vynořovati a ve spolku s Durychem jme se tento učenec obraceti pozornost k Bibli a k její slovanským překladům. V té době i rozvoj filologie německé jest nemalý a na mladé snahy českých slavistů nepopíratelný. Učení Rousseauovo sesiluje zájem o minulost. Bohatství našich tradic domácích je studií těchto oporou a slibnou studnicí . . .

Jest velmi zajímavo sledovati i srovnávati tento postup nadšené práce, silně opřený o vlastní materiál domácí, ale kypřící se nicméně studiem analogických výsledků zahraničních. Tak maně připadá nám, kteří jsme účastníky netušených rozkvětů umění dnešního, abychom srovnávali pracovníky tehdejší s naším dorostem. A tu se nám zdá mnohdy, že dnešní generaci schází onen obrovský záchvat práce a nutnosti rozhledu do šířky i prohlubování ideového, ona nesmírná láska ke svaté věci národní, onen plamenný poměr umělce k umění, které by bylo milenkou, životní osou, cílem a ideálem nejvyšším. Veliká postava Dobrovského, ať ji sondujeme jen třeba po jedné a kterékoli stránce ze všech oněch snah, kterým se zasvětila, vzhlíží k nám, drobným a stále unaveným pracovníkům dneška, jako obr práce a gigant vědění. Postať Jungmannova, která hned v prvých počátcích literárního tvoření správně odhadla, čeho je prvně potřebí, dívá se na nás jako vysoký maják hýřící světlem, s dalekými, širými rozhledy. V historii našeho obrození je veliká řada jmen, k nimž dlužno dnes upírati zraky přímo jako k allegorickým zjevům vroucího nadšení a krajní poctivosti badatelské. A necháme-li se i touto stránkou díla zachytit, čteme-li mezi řádky a ne pouze historická fakta v jejich vývinu a důsledcích, postihneme tu krásnou a velebnou cenu historického díla, které jest nejen mrtvým evokatérem dávno zapadlých dob, ale především vzorem a symbolem pro ty, kdož mají dobrou vůli řídit se opravdu velkými příklady prchlé minulosti. »Historie české literatury XIX. století« jest toho překrásným důkazem.

* * *

Vedle jmen Dobrovského a Jungmannova, kolem nichž se ovšem veškero snažení dob těch otáčelo, setkáváme se s řadou postav druhého řádu, jichž práce nicméně velmi zdárně zasahovala v buditelské ústrojí národní. Ale setkáme se tu i se jmény, která byla semeništěm zmatků a tíživých roztržek v družině pracovnické a která v důsledcích svých i dosti rušivě zasáhla v pravidelný vývoj věcí. Je to ovšem zákon přírody, která nezní stále jen velkolepou harmonií a velebnou pravidelností tvůrčí. I rozpor a zmatek jsou jejím údělem. A bylo tomu nejinak i zde.

Ale setkáme se tu s několika partiemi, které jistě budou nejčtennějšími passážemi knihy, ponévadž důsledné ohlasy jejich příliš živě ještě zasahují v paměť současníkovu. Myslím tím boje o rukopisy, úzce souvisící se jmény Hankovým a Lindovým. V historii literatury tu poprvé spatřujeme Rukopisy Královédvorský i Zelenohorský zařaděny v rámec literatury novočeské jakožto výplod přílišného nadšení novověkých romantiků a možno jen upřímně poradit každému, aby si přečetl hlavu 14. až 18. v důkladném, přesném zpracování Hanušově, chce-li najíti shrnuty veškery výsledky moderního badání našich předních pracovníků na tomto poli. Je to názor jasný a vědecky velmi uklidněný. Aniž ubližuje nadšení falsifikatorů, které bylo neposlední příčinou dokázaného faktu, kritisuje i povahu jejich se stanoviska psychologického a otvírá tak nejeden zajímavý pohled do jejich duševní doby. Zejména Hanka jako člověk dochází tu plného prosvětlení. Zdá se tudíž, že v palčivé záležitosti proneseno tu konečně slovo definitivní a že takto dochází konečně smírného uzavření otázka, která po dlouhou dobu byla semeništěm tak náruživě zvířených bojů vědecko-literárních.

* * *

Jak vidno, připadl pánům Jakubcovi a Hanušovi lví podíl na široce založené práci I. knihy. Partie Smetánkova, pojednávající o Dobrovském jakožto grammatikovi a připínající se s tohoto stanoviska i ke jménům jeho současníků (Dobner, Durych, Voigt a j.), jest příliš odborně založena, než aby mohla býti na tomto místě projednávána. Velmi zábavně a přístupně však pojednává Jan Máchal o prvních počátcích novočeské literatury dramatické (Bratří Thamové, Prokop Šedivý, Zima, Štěpánek a j.), a jeho »Počátky zábavné prósy novočeské«, kde promluveno o románu rytířském a rodinném, o povídkách čarodějnických a mravoučných, dojdou jistě náležitého ocenění. O téže otázce v příčině novočeské tvorby veršové promlouvá stručně Jaroslav Vlček (almanachy Václava Tháma, Puchmajerova škola básnická, Hněvkovský, V. Nejedlý, Rautenkranz, Galaš, Kynský a j.). Tímže způsobem probráno Vlčkem i osvícenské Slovensko evangelické, kde zejména jsou demonstrovány výsledky na jménech Augustina Doležala, Palkoviče, Tablice a j. — —

* * *

Tím by byl obsah I. dílu stručně vyčerpán a zbývá provésti konečný názor na celek. Dlužno uznati, že metoda rozděliti práci tak širokou mezi řadu odborníků, má svoje nepopíratelné přednosti. Docíleno tím předně nesmírné výhody, že každému ze spolupracovníků připadla úloha nejúže přiléhající k jeho

ostatním literárním pracím a tím že už předem byla zajištěna zdatnost i přesná dokonalost knihy. Ale jak už i četné příklady učí, stýká se tento systém i s úskalími. Tak na př. bývá těžko vyhnout se opakování jedné a téže věci, i když už i stanovisko a názor na určité zjevy jest u různých autorů totožný. Neméně i stejný rozměr ve zpracování různých kapitol bývá těžko dosažitelný, nehledě už k jiným případnostem. Nutno však ihned dodati, že 1. díl »České literatury« vyhnul se pokud možno, těmto nedostatkům. Jisté opakování obsahu dalo by se vytknouti snad pouze hlavě V., kde vyskytuje se znovu řada otázek, zpracovaných již v předešlé partii; jinde všude pečovala konečná redakce o to, aby případnými poukazy bylo na zpracované už otázky pouze stručně upozorněno. Nestejnou rozměrnost možno dokumentovati na partiích Jakubcových s jedné a na práci Máchalově a Vlčkově s druhé strany. První autor je daleko širší poslednějších; je li to přirozeno při statích úvodních a při práci o Jungmannovi a Dobrovském, těžce chápeme toho příčinu při poměrně málo pronikavém významu Lindově a Svobodově. Stručný, avšak velmi jadrný ton Vlčkův je pochopitelný okolností, že podány jsou tu pouze osvětlující výsledky dřívějších, široce založených studií autorových o tomto předmětu.

Kniha se opírá o původní prameny — toť význam dalekosáhlý, který posvěcuje dílo a činí je pravou vzácností. Ale co ještě výše snad doporučuje knihu, která je určena v prvé řadě čtenářům širokých vrstev, jest jasný, lehce přístupný sloh všech spisovatelů (čistě odborná stať Smetánkova arci je sama sebou neodborníkovi vzdálena), milá, čistá řeč, která činí četbu pravou pochoutkou. Těšíme se velmi na knihy příští a jest si přáti v nejšlechetnějším zájmu našeho rozvoje dalšího, by intelligence česká, najmě pak mládež naše, skutečně pochopila veliký význam díla i aby studiem velikých zjevů z dob našeho obrození vzbudila lásku k nadšené práci jejich a po jejich světlých vzorech přiklonila se úže k literatuře a k umění jakožto ke zdroji rozvoje a silné budoucnosti.

F. Skn.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

☐ **Jan Hellich.** Takových zpráv, jakou nám poslali z Poděbrad, zřídka za nynějších rozvaděných dob se dočítáme. Svého rodáka a milého spoluobčana uctívali Poděbradští. Vložili do jeho rukou diplom čestného měšťanství a při tom vzpomínali všeho dobrého, co pro své rodiště podnikl a vykonal. V letech sedmdesátých dal vznik veřejné knihovně, která je dnes živným pramenem poučení a vzdělání, jeho hlavní zásluhou zřízen byl důstojný pomník velkému Poděbraďanu, králi Jiřímu, vlastním nákladem a péčí upravil a vyzdobiti dal památný kostelík, stojící před městem tam, kde před dávnými věky byli nevinně utraceni havíři kutnohorští. V záložně výborně prospívající, v obecní representaci a ve spolcích neunavně pracoval, letos pak činnosti své korunu dal, věnovav bohaté sbírky své, plod dlouholetého sběratelství, obci, zřídiv tak pěkné místní museum. V kruzích archaeologů platí Jan Hellich za odborníka zkušeného. Výsledky svých výzkumů podal v mnohých článcích a i samostatné spisy odevzdal veřejnosti (Libice, Bobnice, Poděbrady po bitvě bělohorské, Pečky Podblatní). Obsáhlé »Dějiny Poděbrad« připravuje k tisku. Kulturní práce na Poděbradsku jsou bez Hellicha nemyslitelny. Přednáší, podniká, podněcuje a organisuje stále a bez oddechu. Narodil se roku 1850., vystudoval gymnasium akademické a po universitních studiích a několika cestách za hranice ujal se lékárny po svém otci. Na slovo vzatí přírodovědci naši čítají J. Hellicha právě tak mezi spolehlivé spolupracovníky své jako čeští starožitníci. Hellichův dům je hledanou stanicí těchto odborníků, když o Poděbrady zavadí. — Z českých cest kamenitých a tak často blátivých málokdy ozve se skřivánčí zpěv s podobnou radostnou notou jako byla zvěst o uctění Hellichovy práce v Poděbradech. Tím radostněji popřáváme jí místa.

○ **Plagiát?** Z kruhu našeho čtenářstva oznamuje se nám, že ve 40. sešitu »Oester. Illustrierte Zeitung« uveřejněna je S. Čechova humoreska »Kallobiotika na cestách« jako německý originál pod názvem »Das Kleinod«. Pod prací tou čte se jméno: M. Eschner. Čechovo jméno neuvádí se tu vůbec.

— **Žákovská výstava Akademie výtvarných umění.** Ústav, na němž vyučují nejpřednější naši umělci Myslbek, Ženíšek, Hynais, Pirner a Schwaiger, zaručuje ve své závěrečné roční bilanci zajímavou podívanou. Výstava těší se také značné návštěvě obecenstva. Je to tím potěšitelnější, připomeneme-li si, že na druhém konci města přihodil se v návštěvách výstav křiklavý nepoměr, jenž zrovna zamrazí. Toho dne, kdy na výstavu jídelních lístků přišlo se podívat 400 osob, zaznamenána byla v Manesově souborné exposici ubohoučká cifra — 14 návštěvníků. Výstava v akademii je bohatá a je v každém směru poutavá. V přípravce (prof. Roubalík) visí řada křídových kreseb, jež majíce jeden a týž objekt podávají vítanou příležitost ke srovnávání. Jsou to ovšem jenom práce rubikonové, jež až na tři výjimky vynesly žákům vítaný postup do vyšších oddělení. Koloristické pokroky jeví se ve škole prof. Thiele — jinak ale nejsou tam ani ve vyšších ročnících lepší práce než nejlepší v Roubalíkově přípravce. Mnohé milé překvapení čekalo na nás ve výstavě žáků Ottenfeldových. Zajímavo je, že ve škole této největší úspěchy vykazuje jeden z nejmladších jeho žáků, do nedávna ještě právník Jaroslav Šetelík. Jeho práce vzbuzovaly zaslouženou pozornost, když jsme na ně leckde pohlíželi jako na práce nadaného diletanta. Přirozeno jest, že pod pevnou učitelskou rukou tento zajímavý krajinářský talent zmohutní a že odloží některé přehnanosti koloristické. U figuralisty tak eminentního, jakým je Hynais, čekali bychom hojnou žeň na poli figurálním. V tom směru byli jsme však sklamáni. Jediný Fr. Metzner na sebe výhodně upozornil studiemi, které nahozeny zvláštním chikem, prozrazujícím vliv mistra. Bez odporu zajímavými ukázkami jsou práce synů professora akademie Myslbeka a Ženíška. Pirnerova škola nejlépe se zamlouvá v pracích Jakuba Obrovského a Adolfa Ka-

špara, jehož illustrace k »Babičce« Boženy Němcové tvoří soubor, u kterého se milerádi a se zájmem pozdržíte. Schwaigrova škola vykazuje mladé talenty a hlavně může se pochlubiti originální invencí žáků, což je jistě příznakem samostatnější tvorby, která je ovšem podmíněna benevolencí učitele. Hlavica Fr. a Malý V. jsou toho dokladem. Loukotovy práce, jež zde visí, vzbudily již zaslouženou pozornost v Rudolfině. Je to talent, který už náležitě vyhraněn přešel ze školy Brožíkovy a práce jeho půjdou rovnou do výstav veřejných. Škola Ženíškova hned prozradí učitele. Poctivá dobrá kresba, příjemný kolorit a leckde Ženíškovo »slovanství«. Přiznejme otevřeně, že nejlepší bylo to, co jsme viděli naposled. Je to výstava plastik školy prof. J. V. Myslbeka. Už její uspořádání svědčí o tom, že dohlíželo oko mistrovo, a ne bez účinku dekorovány stěny zelení. Až na malé výjimky prozrazuje tu vše svědomitost jak žáků, tak učitele, ba některé věci jsou zde tak pokročilé, že by snesly už své místečko v dolejší dvoraně rudolfinské, Nepopíratelně nejlepší je Jaroslav Krepčík. Jeho dvě busty dívčí jemnou modelací obličeje ihned napadnou. Španiel Ot. vystavuje plakety s podobiznou Jaroslava Vrchlického. Tento malý portrét jest účinnější než velká busta Vrchlického, kterou jiný z žáků Myslbekových na sebe upozorňuje. Velmi pochvalné zmínky zasluhují plastiky Ant. Schaffa. —*r.*

≐ **Jan Rokyta**: Za Kristem. Každá doba zjitřená náboženskou skepsí zaznamenává svůj protilehlý pól: živou a do zámezí až zabíhající víru. Po době encyklopaedistů mysticismem a filantropinismem dochází se k žhavému christianismu, jehož nejpyšnějším květem je Chateaubriand, po nedávných skeptických a někde atheistických závěrech moderně vědeckých, svědomitých disciplin úrodnou je půda pro Tolstoje a jeho neochristianism. Tento parallelism víry a nevěry zrcadlí se vždy také v českém životě, a dnešní chaotická doba protináboženských hesel má i zde své protichůdce, již budují na chrámě víry kosmické i pantheistní, víry altruistní i specielně křesťanské. Březina a Bílek jsou tu nejvznešenějšími staviteli a již do svého chrámu shromáždili celou malou obec, jež v úderech vysokého umění modlí se jejich náboženskými sny. Pan Jan Rokyta povahou poslední své knihy přihlásil se také do této obce. Jeho náboženské nazírání na Krista je sesynthetisováno z názorů Husových, Českých bratří, Tolstého a pak čistých evangelií. Touto synthesou volá lid český zpět za Kristem v řadách básní, jež na mnoze jsou volnými parafrasemi biblických stěžejných passáží, rozvedených a moderními prostředky prohlášených. Mottem těmto básním mohly by býti Zeyerovy názory na Krista, jež také hlásají náboženství bez chrámu a kněze, království boží uvnitř nás, svobodné a plné lásky. Voláním »Opusťte chrámy, není tam Boha, peleší kupců se staly, každý ať v srdci na velký příchod se chystá,« zahajuje své náboženské konfesse básník, adoruje Krista, podškrtává silně jeho akcenty na dobro a lásku a touží je učinit základem všeho. Ještě měkčeji než Kristus pojímá dobro a lásku; dobro a odříkání u něho je passivní, znamená vlastně zlomení energie a negaci vůle. Ve své adoraci dobra jde tak daleko, že i objetí ženy, jež přece dává život nový, klade za zlo. Jeho touha není s tohoto světa, je rozvášněna pro mír a harmonii mimozemských snů, jež přivolává a v nichž vidí království boží. Kniha Rokytova jest tedy zbarvena nábožensky a křesťanská negace tohoto života a silné obrácení se za životem oním jsou jejími základními rysy. S tohoto stanoviska souditi lze, že kniha bude míti úrodné poslání u oné obce, nábožensky žijící a se skepsí moderní kontrastující. Jinak vyzní asi disharmonicky právě pro svou passivitu a životní popíravost pro stisnění životních forem, jež vybírají si jen harmonii a zapomínají nutné životní disharmonie, pro slabý smysl pro tento život, k němuž dnes vše hledí, zanechávajíc snů o záhadném záhrobí, a pro intensivní smysl, pro onen život, k němuž již dnes se tak intensivně nehledí. Kniha tato má několik vroucích čísel, jež přečte čtenář i antipodní nálady rád, ale vedle nich má čísla myšlenkově nesoustředěná, násilná, rozvláčná a neúměrná, tak že místo nich daleko raději četli byste pouhý citát z písma než jeho parafrasi. O knize této lze mnoho disputovati: problem náboženský nepřestává býti akutním, a zde jeho řešení zajímavé, třeba nebylo lze je všude přijmouti. Je to rozhodně dobrý příspěvek k české náboženské otázce. —*aprŝk*—

○ **Z Národního divadla** byla nám zaslána tato zpráva: Činohra Národního divadla r. 1902—1903 hrála o 141 večerech a 66 představeních odpoledních, úhrnem tedy 207krát, a provedla celkem 68 různých her, z nichž bylo 18 naprostých novinek, 11 her nově studovaných a 39 prací z dřívějšího repertoiru. Uvedený počet novinek proveden byl o 16 premiérových večerech, i byly to z domácí literatury Hladíkova »Závrať«, Zeyerovo »Pod jabloní« s hudbou Sukovou, Svobodovy »Olga Rubešova«, »Poupě« a »Lapený Samsonek«, Erbenovi »Sládci«, Hilbertův »Falkenštejn« a Jiráskův »Jan Žižka«; z cizích literatur Prévostovy »Polopanny«, Shakespearovo »Dvě šlechticů veronských«, Curelova »Figurantka«, Gorkého »Měšťáci«, Zorrillův »Don Juan Tenorio«, Ernstova »Spravedlnost«, Maeterlinckova »Monna Vanna«, Chambersovo »Tyranství slz«, Paullův »Nový clown« a Dancourt-Vaucairovo »Má syna«. Bylo tedy 8 původních a 10 cizích novinek; původní novinky hrály se celkem 48krát, cizí 61krát. Nově nastudováno bylo letos 6 her z české literatury a 5 her z cizích literatur; byly to Stroupežnického »Václav Hrobčický z Hrobčic« a »Naši furianti«, Šimáčkův »Svět malých lidí«, Zeyerův »Neklan«, Svobodovy »Směry života«, Preissové »Gazdina roba«, Dumasova »Dáma s kaméliemi«, Sudermannův »Domov«, Shakespearova »Zimní pohádka«, Molièrův »Zdravý nemocný« a Goldoniho »Mirandolina«. Mimo to, jak svrchu pověděno, hrálo se ještě 39 různých her z dřívějšího repertoiru; z těch bylo 15 původních, ostatní cizí. Z domácí produkce uvedlo se tudíž letos na scénu 29 různých prací od 16 autorů, z nichž zastoupeni byli dle počtu představení F. X. Svoboda (24), Julius Zeyer (14), Lad. Stroupežnický (11), Alois Jirásek (8), Jaroslav Vrchlický (7), Václav Hladík (6), M. A. Šimáček (5), Jaroslav Hilbert (5), Gabriela Preissová (4), F. F. Šamberk (4), J. K. Tyl (3), K. J. Erben (2), F. A. Šubert (1), Jos. Štolba (1), Božena Viková-Kunětická (1) a Jaroslav Kvapil (1). Celkem provedeny byly tyto původní hry 97krát.

Z cizích literatur hrálo se 16 francouzských prací 58krát, 7 anglických 23krát, 7 německých 21krát, 3 ruské 16krát, 1 španělská 9krát, 2 vlaské 5krát, 1 polská 3krát, 1 holandská jednou. Ze všech prací hráno se nejčastěji Zeyerovo »Pod jabloní« (12); pak Maeterlinckova »Monna Vanna« (10) Zorrillův »Don Juan Tenorio« (9), Prévostovy »Polopanny« (9) a Gogolův »Revisor« (8).

♡ **Spisovatelstvo a sport.** Je jisto, že zdravý a pro osvěžení těla prováděný sport — nikoliv pouhé »sportsmenství«, které je samo sobě cílem, duši ubíjejícím — duševní práci velmi je na prospěch. Je známo o Maupassantovi, že byl všestranným cvičitelem svého těla a pestré jeho práce svědčí o nemalé svěžesti duševní. Ale je pochybno, že by mnoho českých spisovatelů mohlo pěstovat tělesná cvičení a hry; nemohou prostě z toho důvodu, že jim na to nezbude času. Člověk u nás z belletrie ještě nemůže být živ, musí nejkrásnější chvíle denní věnovati svému úřadu, teprve večer může usednouti, aby tvořil. Je dále jisto, že mládež, která pěstuje sport jednostranně, nepřečte do roka mnoho knih — ačkoliv i duši je podle všeho zapotřebí námahy a cvičení, zušlechtění a povznesení. To je ovšem věcí výchovy rodinné i veřejné. Je mnoho tvorů pod nebem Hospodinovým, kteří jsou živi a umírají bez krásné literatury, ale je zase známo, že všichni inteligentní lidé rádi čtou a že krásná literatura okrašluje a zjemňuje a zvyšuje život člověka. Ale je již taková doba dnes. I to ji charakterisuje, že naše časopisy — jistě ne zlé vůle — věnují často šestnáctiletému hochu za jeden elegantní výkop či »shot« více místa ve svých všeládných sloupcích než sešedivělému belletristovi s celou řadou výborných českých knih den po jeho smrti. Ale obecenstvo a sportmenni dovedli si takovou pozornost vynutit. Čtenáři a spisovatelé nikoliv. Je štěstím pro literaturu, že spisovatelstvo pracuje i za těchto nepříznivých okolností dále tak, jak povinnost káže, ať se současný náš svět o plody této práce stará nebo nestará. Vždyť nepřestali pracovati spisovatelé, když si z nich footbollové míče dělali pseudoliterární nezvedenci. — Ale jsou sporty, které spisovatelstvu se nemálo zamlouvají. Na příklad bibliomanie a bibliofilie. Nelekejte se té řečtiny. Bibliomanie je vášeň koupiti a míti doma co nejvíce knih, ať jsou jakékoli, domácí, cizí, učené, neučené — jen množství rozhoduje. Bibliofilie je záliba, míti hodně knih, ale v krásné úpravě a vazbě, pečlivě seřaděné, výzdobou zářící. Oba sporty jsou jistě ušlechtilé a prospívají jistě více nakladatelům než spisovatelům, ale český belletrista byl by docela spokojen, kdyby jen každý český člověk koupil si do roka několik těch knížek českých autorů a českým srdcem psaných — jen tolik, aby mu to neporušilo finanční rovnováhu. Takových lidí máme už přece dost. A ovšem též, aby každá rodina odbírala dobrý belletristický list. Ani neříkáme zrovna který, aby se nám sobectví nevytýkalo . . .

— **V Uranii** hráli několik dní za sebou dramatickou báseň »Jan Hus« od Jos. Kaj. Tyla. Kus chytil, ba přímo uchvátil svou dramatičností a svou vlasteneckou jadrnou a barvitou mluvou. Toho večera, jenž určen je pro dělnictvo, vracelo se od pokladen bez lístků více lidí, než se jich do divadélka vměstnalo. Tylova báseň, jež plných třicet roků stížena byla klatbou censury, vydatně dohání, co zameškala. Je zrovna prodchnuta jarou dramatickou vervou a je ve své gradaci v takovém vzestupu, že posluchače k sedadlu přikovává. Tylovi jednalo se jen o ušlechtilý vznik vlasteneckého zanícení, z historie vzal prostě to, co lapidárními rysy Husa a jeho dobu stigmatisuje, povděl lidu ve volné, zcela populárně založené skladbě hlavní a stěžejní momenty památných příhod a poněvadž to učinil ve dramatické formě, jež má zrovna ohromující a elementární sílu, strhuje k potlesku na otevřených scénách v tak prudkých a spontanních přívalech, že darmo v paměti shánět příklad tak zaníceného, tak jásavého nadšení. Při tom podařilo se mu vytvořiti v Husovi divadelní zjev ve smyslu tradic tak věrně komponovaný, že zájem obecenstva k němu roste od jednání k jednání. Tyl umí uhoditi na nejcitlivější struny divákovy duše. Je dramatikem vřelého srdce a proto budoval se zdarem scény tklivé a jímavé. Když Hus loučil se s matkou, plakalo celé hlediště a když pak Jan Žižka zahlaholil svým jarým hlasem a v předtuše následků násilí na Husovi spáchaném signalisoval odboj a pomstu českého lidu, nedalo mu obecenstvo ani domluviti, volání »sláva« zahřímalo z hlediště a sta lidí povstávalo ze sedadel a spustilo hřímavý, několik minut trvající potlesk. Bylo to představení, na které hned tak nezapomenu. Proto že v projevech těchto zrací se nejen slavný projev, co se lidu líbí a co mu mluví do duše, ale protože nadšení toto je znamením zdravým a blahodárným, zaznamenáváme se zvláštním akcentem ráz tohoto představení po jeho stránce zevnější. To lidu hrajte, co ho rozplameňuje, co v něm živí nadšení a co ho posiluje a osvěžuje. »Uranie« učinila šťastný tah na šachovnici svého lidového repertoiru. Z Prahy putovali na představení celé zástupy. Divadlo bylo naplněno — »Jan Hus« hrál se po sedmé a přitažlivost jeho se neumenšila. Kus byl dobře sehrán — herci svoje role junácky hlaholili, ale myslím, že právě toto nadšení jejich mělo svůj vydatný vliv. Režie vypravila zejména scénu Kostnickou velmi živě a plasticky. Poznal's na první pohled, že pan Kovář vtělil ve scénu základní rysy Brožíkova obrazu. Je vidět, že vytrvalost a trpělivost v »Uranii« vykáže brzo potěšitelné výsledky. —r.

SMĚS.

** **Pomník Shakespearův v Dánsku.** Královna Alexandra anglická věnovala 100 l. st. na pomník, jenž bude Shakespearovi postaven v Helsingoeru, místu děje jeho »Hamleta«. Návrh pomníku pochází od dánského sochaře Hasselriisa, žijícího v Římě. Tím nabude Helsingoer nové vábivosti, připomínající báječného dánského prince. Jak známo, ukazují již nyní v jakémsi sadě v Helsingoeru kopeček obložený kamením jako »hrob Hamletův« a se svolením důstojníka konajícího stráž, možno si prohlédnout i terassu za zámkem Kronborgem, kde se Hamletovi zjevil duch jeho otce.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Ant. Klášterský: Úsměv mrtvých. Za bouřné noci. — Felix Tevér: Bílá a Rudá. — Vilém Mrštík: Zumři. — Lothar Suchý: Smrt. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Jar. B. Zyka: Galerie českých měst: Kolín. — Feuilleton: Monumentální dílo. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRUMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 24. ČERVENCE 1903. ČÍSLO 44.

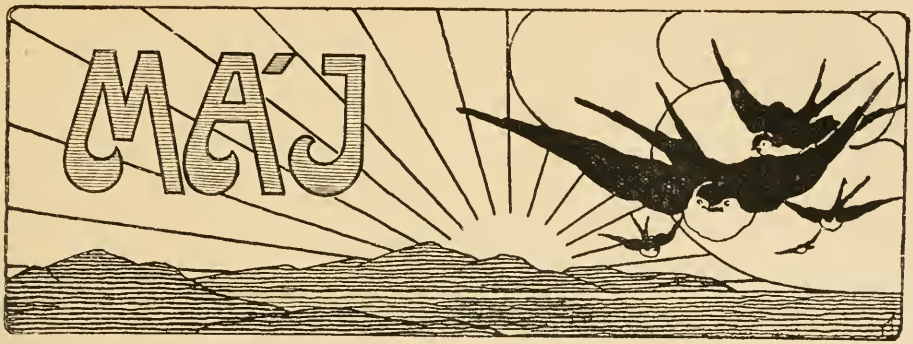

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAROMÍR BORECKÝ:

Naladění.

Ó, chaty k zemi přitulené
jak u říms hnízda vlašťovek,
rád zřím vás, poli roztroušené
svůj do lip skrývat prostý vděk.

Když s večernicí ku klekáni
zve stříbrného zvonku hlas,
tak svatý klid se v duši sklání
z těch žírných plání kolem vás.

Již pomalu se všechno halí
v průsvitné páře do stínu,
jak žití dech jen zamodralý
kouř stoupá vašich komínů.

V tom tichu teprv plně znovu,
kdo hnán jak větrem oblaky,
teď chápe touhu po domovu,
zář krbu a kouř Ithaky.

♡ ♡ ♡

A. PIKHART:

Quinta Joana.

Do zápisníku o cestě po Španělích jsem si poznamenal: »Dne 18. května 1903 Quinta Joana«, a těchto několik slov budí ve mně hlubší a dojemnější vzpomínku, než-li celé stránky podrobného popisu lidu a krajin jinde. Quinta Joana *) byla totiž posledním sídlem Jacinta Verdaguera, který tam dne 10. června 1902 dokonal.

Kněz a básník Jacinto Verdaguer, mezi Katalány všeobecně zván Mossén Cinto, narodil se dne 17. dubna 1845 ve Folguerolas u Vichu. Jaroslav Vrchlický připojil životopis jeho až do roku 1891 svému překladu Atlantidy**) a odkazuje se k životopisu tomu, dodávám jen, že poslední léta Verdaguerova ztrpčena byla chorobou a nezaslouženými útisky, které zavinily vleklou nemoc básníkovu a způsobily, že velká, dětinná, ušlechtilá a prostá duše jeho odlétla dne svrchu řečeného k Bohu, jejž pochopil a jemuž se přiblížil v básních svých tak, jako málo básníků všech věkův a národův.

Nad krásnou, čilým ruchem kypící Barcelonou tyčí se vrch Tibidabo asi stejně, jako Petřín nad Prahou. I ozubenou drahou a širým rozhledem se oba vrchy sobě podobají, jenže s Petřína těká oko výhradně po čarokrásném stověžatém městě, obedněném se všech stran stráněmi a vrchy, kdežto s Tibidaba se sveze pohled přes krásné, bohatě rozložené město na přístav, a noří se pak do dálky přes moře, na kterém hojné sloupy dýmu, stoupající z parníkových komínů svědčí, že Barcelona hraničí s celým světem. Za Tibidabem shluklo se několik zelených, bujným křovím a stromovím porostlých strání tak, že utvořily hlubokou, svěží a vlhkou kotlinu, ve které stojí nevelký, hradu podobný chrám, a nad kotlinou se tyčí na plošině malebnou silhuetou dvorec

*) Vyslov Kinta Choana. Znamená to »Dvorec Johanka«.
**) Biblioteka překladů vynikajících děl cizojazyčných.

Joana, ohrazený zdi, s galerií kolem celé budovy, a s pěknou věží. Pravý letohrádek.

Když kněze Verdaguera těžce zkrušila nemoc, nabídl mu majitel dvorce Ramón Miralles Vilalta s obětavostí a láskou uznání hodnou byt v prvním poschodí budovy, a Mossén Cinto přijal. Myslím, že by nikde nebyl nabyl pobytu krásnějšího a pohodlnějšího. Všade plno světla a vzduchu, vše čisté a běloučké a krajina kolem dovede potěšiti oko i srdce každého, a oko i srdce katalánské ještě více, než jiné, nesouc význačný ráz kraje, ke kterému Kataláné lnou s láskou nejvroucnější.

V bytu Verdaguerovu, který pieta majitelova zachovala tak, jak jej básník opustil, vejdete nejdříve do velkého pokoje o dvou oknech s těžkým, červeně a zlatě obarveným a zajímavým nábytkem. Jest pořízen dle starých vzorů katalánských a vypleten jemně slamou. Krb, pianino, dva stolky; na stole fotografie domů, ve kterých Verdaguer kdysi dlel a tvořil.

Vedle tohoto pokoje položen malý pokojík s ohromnou skříní, zapuštěnou do zdi. Ochotný člen rodiny majitelovy rozevře dvéře skříně a hle! v hlubokém výklenku jest pěkný velký oltář Milosrdného bratra, svatého Romána Nonnata, patrona kraje. Zde sloužíval zbožný Verdaguer mši a zalétal v mystických snech duchem do říší nadzemských.

U této malé, zbožnosti bílé té duše posvěcené svatyně jest poetova ložnice, ve které dokončil těžký a požehnaný život svůj. Má jediné okno a je zařízena prostě a pohodlně. Lože s nočním stolkem, uprostřed pokoje kulatý stůl, při stěně mezi ložem a oknem umývadlo a rákosové lehátko. Proti loži velký výklenek ve zdi. Ve skříni, takto vzniklé a skleněnými dveřmi uzavřené, visívalo kněžské roucho básníkovo; dnes uložena v něm sbírka jeho spisův a překladův jejich. Mezi překlady španělskými, francouzskými, vlaskými a jinými nalezl jsem i překlady české, a to Jaroslava Vrchlického Atlantis a P. Sigismunda Boušky Sen svatého Jana. U nich uloženy bedlivě i podobizny obou překladatelův.

Nad hlavami visí obraz Neposkvrněného Početí, a pod ním bílý kříž ze slonoviny. Zdi ozdobeny fotografiemi a obrazy. Na jednom z nich reprodukována fotograficky kresba: kříž, ke kterému s důvěrou vzhlíží několik dětí, a vedle napsáno:

Vols ser felis?
Pren lo cami del Calvari,
la Creu es l'itinerari
del paradis.

Jacinto Verdaguer*)

U nohou postele visí na zdi stříbrná deska, do které vryto faksimile poděkování Verdaguerova majiteli dvorce Ramónu Mirallesovi.

Na stolku uprostřed vyložena pamětní kniha. Je v ní mnoho vřelých projevů, svědčících o lásce a úctě, v jaké Kataloňané zachovávají básníkovu památku. Cituji jen zápis jediný, který napsala Trinitat Aldrichová dne 12. prosince 1902:

Ty luzné hnízdo krásy, poesie,
v tvém nitru veliký se poklad kryje,
jež chtěla bych já schovat v prsou svých, —
zde na věky má slední píseň prodlet
básníka-anděla, než k Bohu odlét,
zde s Bohem dal nám, naposledy vzdych. . .

Z ložnice vedou dvéře do rozsáhlé jídelny, ve které zesnulého básníka balsamovali. Vyšel tudy z ložnice naposledy cestou, kterou asi chodíval často a častokráte, protože s galerie, vinoucí se kolem domu, jest právě u východu z jídelny viděti nádherný obraz: dvě temné, stromy porostlé stráně se níží do kotliny, a v úseku, vzniklém mezi nimi, jest viděti v dálce modravý, mátožný, jakoby z mlhy zformovaný svatý vrch Katalonský, Montserrat, ke kterému zaletěl duch básníkův častokráte, a kolem kterého upletl věnec písní »Cants, llegendas y odas de Montserrat« a »Cansons de Montserrat«.

Škoda, že nepohoda nedovolila mi, abych pořídil si fotografie budovy a krásného, nezapomenutelného okolí.

Odcházel jsem hluboce dojat s míst, na kterých dotrpěl velký básník svého lidu a význačný zjev poesie světové, a srdečným stisknutím ruky jsem vzdal díky průvodci svému, Dru B. R. Barrosovi, který dochoval nemocného básníka k smrti, a který, sám literárně činný, chová k zápasům a snahám českým sympatie co nejvroucnější.

*) Chceš býti šťasten? Dej se cestou na Kalvarii; kříž jest ukazatelem cesty do ráje.

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Chodila sotva slyšitelně, pracovala bez hluku. Bylo-li nutno služebným dáti rozkazy, činila to raději nedořeknutými větami, nežli přívalem slov. Bylo-li nutno dáti někomu důtku, učinila to prostřednictvím svého muže, který zahřměl krátkým hromem, po kterém se brzo zase vyjasnilo. Přes tuto mírnost domácí paní panoval v domě tichý pořádek, vylaskaná čistota. Jakoby si všichni dávali práci, uhodnouti přání mlčenlivé paní, doplniti správně nedořeknuté její věty. Toliko Hella zacházela s matkou trochu s protektorskou mazlivostí, jako s mladší sestrou.

»Proč jsi tak tichá, maminko, nevím, co se v tobě děje, jsi-li smutna nebo vesela! Mluv s námi, něco povídej!«

»A co mám povídat?« Paní nadlesní vzhlédla jakoby byla ze sna vyburcována. »Co se zde děje, nikoho nezajímá, lesy mne naučily mlčeti.«

Ona stlumenost celé její bytosti rozprostřela prý se nad ní od té doby, co jí následkem opožděné pomoci lékařské zemřel jediný synek difterií a sesílila smrtí obou předčasně odešlých starších dcer.

Několikráte do roka zahlušila veselost v ticho lovčího zámku. Bývalo to v dobách podzimních honů, na které se sjížděli myslivci z celého okolí.

Zasvítily hlavně pušek, rozlehly se silné hlasy, zazvučel smích, koně v lehké kočárky zapřažené zafrčeli, psi vítali se radostným štěkotem. Paní nadlesní, očekávajíc pány na zápraží zámku, odtrhovala dívčím pohybem plným ostychu svou ruku těm, kteří ji chtěli líbati. Ve tváři zrumělá kuchyňským ohněm, při kterém již dlouho před tím se zaměstnávala, s očima z klidu vyplašenýma otazovala se každého z příchozích po zdraví jeho lidí. Brala při všech zprávách účast, starostlivě, srdečně, jakoby všichni ti po dalekém kraji rozprášení lesničtí lidé tvořili s ní jednu rodinu, spojenou i oddělenou dalekými lány lesů i tažnými oblaky. Ženy i dcery všech těchto lesních vládců i okolních statkářů nevídaly se mnohdy po léta, slýchávaly o sobě jen od svých mužů. Ale jakoby se všechny vespolek milovaly, braly účast jedna na osudu druhé. Nerozdvojoval je těsný život pospolitosti, nerozdvojovala je závist, sobectví, výsměšnost i nevraživost, všechny tyto okolnosti, vyrůstající z lidské tlačenice. Spojovaly je tiché lány mlčelivého lesa, v němž život jejich plynul podobnými řečišti.

Po honu, který zařizoval sám pan nadlesní, vykazuje každému z pánů určité místo, nastával veselý večer plný rozjařených tváří i nekonečných hovorů, pepřených loveckými žerty.

Pozdě v noci zafrkali opět koně a rozžaté svítilny kočárů osvětlily zahradu. Pak se rozjížděly, zapadaly do lesa, v němž se pozvolna ztrácelo vzdalující se hrčení kol.

A zase nastal dřímotný klid života. Paní nadlesní jakoby se byla vymluvila na celý rok.

Nadlesní byl krásný, statný muž s vysoce vyklenutým čelem, bystrých očí, s temným dosud, měkkým vousem, spadajícím na širokou, v lodenový kabátec sepjatou hruď. Jeho pohled, pohyby i jeho trochu hlučný hlas svědčily tomu, že měl vždy dosti místa k rozprostření své trochu hřmotné bytosti. Byl dobrý k podřízeným, měl odvahu naprosté přímosti ku knížeti. Miloval prosté, jakoby na talíři ležící pojímání života. Byloť v jeho bytosti něco až dětského, co se dávalo rádo překvapovati, co se dívalo každého rána v očekávání příjemného dne do úsvitu. Pan nadlesní patřil k lidem, kteří se dovedou vždy znova smáti stokráte slyšeným anekdotám, částečně z nepřekonatelné lásky k veselosti, částečně z dobromyslnosti k vypravovateli. Se ženou žil v nepřetržité svornosti, ač míval vůči ní někdy pocit, že vedle sebe chodí jako cizí, že je vnitřní tvář její před ním ukryta hustým závojem.

Dcera jakoby mu byla odrostla z dosahu porozumění. Měla všechny podmínky k životní spokojenosti a přece se zahloubávala nad knihou, věšela hlavu a hrála na klavíru, jakoby samé smuteční pochody. I žena se takto zahloubávala; jen že žena mlčela a dcera se často rozhovořila řečmi, dle nichž poznal, že jí divné a jak se mu zdálo zcela zbytečné myšlénky prošťourávají mozek.

»K čemu je ta proklatá učenost, když odjímá veselost? K čemu je hlavně ženským? Proklaté knihy! Sedíte nad nimi a jste rozplakány jako harfy.«

Takovými slovy vybuchl často, když byl se svými ženskými samoten. Byl-li však náhodou přítomen jeho švakr profesor, zmírnil svá slova ve volenější výrazy. Ani se švakrem profesorem nadlesní nikdy do rozporu se nedostal, ačkoli cítil, že tento rodinu jeho odechuje mocnějším vlivem nežli byl jeho manželský i otcovský.

Někdy povzdechl a mozkem létla mu doměnka, že je Hellina pobledlost i předčasná smrt tří jeho dětí odkazem ženiny rodiny. Žena byla dcerou hospodářského rady, nejvyššího pána na statcích knížecích. Všichni členové její rodiny nosili v sobě z domova přejatou ctižádost, každý z nich jakoby se domáhal kromobyčejného ve světě postavení.

Mnohý z nich padl na cestě k cíli — jen profesor, bezdětný vdovec, zůstal a panoval svým bílým, nedokrevným čelem v rodině nadlesního.

Nadlesních obývali celý přízemek lovčího zámku, ony rozsáhlé pokoje, rozkládající se pod těžkým starodávným klenutím, naplněné odstíny lesního šera a věčně novým vyleštěným nábytkem, který si paní nadlesní přivezla ssebou z domova. Stín a jakýsi zamlklý pořádek tu panoval, jakoby tyto pokoje nebyly pro potřebu rušného života dne, jakoby tu byly jen k tomu, aby v nich tichá paní každého rána rovnala a poklízela a nestrpěla v nich ani nejmenšího předmětu, který by neležel na svém místě.

Na zadní straně domu měl nadlesní svůj pokoj se stěnami ověšenými parohy všech velkostí a tvarů, s vycpanými ptáky, se skříní naplněnou zbraněmi s podstavci, na kterých visely pušky i myslivecké brašny.

Tento pokoj býval obyčejně naplněn čpavým kouřem, vycházejícím z dlouhých dýmek pana nadlesního i jeho adjunkta.

Několik mladých jezevčíků kutálelo se v něm po zemi v neomalené hře plné knučení a štěkotu, a Diana, zamilovaná fena pana nadlesního ležela v koutě a nespouštěla s pána svého vlahé pohledy svých krásných očí, které bývaly zaroseny slzami vděčnosti, kdykoli se jí lichotně dotekla pánova ruka.

»Jdi k otci a vyřiď mu,« paní nadlesní sdělila dceři nějaký vzkaz pro muže.

»Maminka nezajde ráda k otci do pokoje,« zasmála se Hella. »Co tomu říkáš, strýčku, nikdy nevstoupí do otcova pokoje!«

»Jsou tam lesníci i adjunkti — plivají někdy vedle plivátka, a kouře je tam k zalknutí.« Paní nadlesní trhla nervosně tváří, jakoby pocítila fysické kormoucení. Mimo dobu podzimních honů stranila se obvyklé společnosti mužovy.

Když Hella, vyřídivši vzkaz, z otcova pokoje se vrátila, usedla v saloně na pohovku vedle strýce sedícího s novinami v křesle.

Naproti salonové plyšové garnituře bylo zrcadlo. Hella viděla v něm sebe i strýce. Strýc profesor byl souměrné, neobyčejně elegantní prostřední postavy. Jeho tvář byla bledá, bezbarvá, krátce přistřižený vlas i plnovous plavé barvy, již jakoby chybilo přimísení oživující zlatě, zvýšoval pomdlelost jeho hlavy, jen temné, plující neklidné oči dostaly se v tuto tvář jakýmsi omylem. Jakoby byly v jiné tváři domovem a marně zpáteční do ní cestu hledaly:

»Strýčku, poslyš!«

Pan professor zvedl vysoké bílé čelo a odložil okrouhlým pohybem noviny.

»Poslyš, strýčku! Proč si maminka vzala tatínka?«

»Zvláštní to otázka pro dcerušku.«

»Ale často o ní přemýšlím, vhloubám se do ní — rozumíš —?«

»K čemu o tom hloubat.« Na professorově tváři objevila se netrpělivá mrzutost, kterou si dovedl odsunouti všechny nepohodlné otázky.

»A kdo mne naučil o všem hloubati?«

»Myslíš, že já?« usmál se.

»Kdož jiný, strýče? Brala si maminka tatínka z lásky?«

Hella lehce vzdychla, jakoby slovo »láska« jen vydechla.

»Nikoli,« sjelo professorovi se rtů.

»Proč tedy?

»Ženský život je pustý, nevyplní-li jej činnost, starost o jiné — láska mateřská.«

»A mužský život?«

»To je jiná — vyplní jej myšlénka, která může dozrávati v čin. Mužův horizont objímá celý svět! Ale k čemu se tážeš a mne nutíš, abych opakoval větu tisíckrát vyřknutou. Život tvé matky byl by zůstal pustým bez otce, ona neměla čím by ho vyplnila.«

»A já, strýče?« —

»Ty?« Professor se vzpřímil v křesle. Něco poplašeného, ustrašeného objevilo se v černých, neklidně plovoucích očích. »Ty — ty si dovedeš život vyplnit. Což nemáš nadání k hudbě, k malbě, nepíšeš krásně?«

»Všeho trochu — nic plně,« zasmála se Hella.

»To že jsme tě dosud šetřili. Ale jednomu se věnuj, jednomu — vhroužení se v umění vyplní ženě život, vyplní a nikdy nezklame. Láska stlačí ženu dolů k životu pohlaví.« —

Mluvil pojednou chvatně. Poslouchala se zřítelnicema široce rozevřenýma, jakoby vhroužena v myšlénky. Ale pojednou vyjel jí s očí modrý blesk, kolem okna mihla se postava.

»Pan Severin,« zvolala Hella a skokem byla venku z pokoje.

Professor zůstal seděti nehybně, tvář jeho neztrácela mramorového klidu. Ale pak si zvolna vložil ruku na oči, jakoby ani mlčenlivý nábytek salonu neměl uzřít výraz jeho tváře pojednou změněné.

První patro lovčího zámku, ve kterém knížecí manželé některý rok v honební dobu obývali, zůstávalo od kněžniny smrti neobydleno. Kníže, který k rodině nadlesního neskrblil laskavosti, prosil Hellu, by použila jeho bibliotéky i dobrého klaviru v hořením patře si stýskajícího.

Hella uvedla Severina v toto knížecí první patro hned po prvních jeho návštěvách v lovčím zámku. Chtěla Severinovi ukázati kopie starších anglických mistrů v krásných ocelorytinách po stěnách rozvěšených i své zamilované knihy, tísnící se v jakémsi nepořádku v černých empirových skříních bibliotéky.

Chtěla ještě cosi jiného — rozvinouti před mladým mužem novou kulisu života.

»Ty jsem všechny přečtla!« řekla trochu sebedomě a přejela prstem řadu knih.

Severin zašilhal úkosem po hřbetech těch mnoha zajímavých neznámých. »Ta se tím vynáší, tou svou učeností,« létlo mu hlavou.

»Ale strýček říká, že je to v mé hlavě právě tak neurovnané, jako tu v té bibliotéce. Bez systému.«

»Systém je protivný,« vyrazil Severin.

»Ale kdež — bez systému nemohlo by býti vědy — vůbec.«

Nedocírujte, slečinko, docírující ženština je nudna — Stačí k tomu každý professor při holbě piva — slečinky je pro to škoda.«

»Ale, jste vy to hruban.« Hella se zasmála. Toto hrubanství ji okouzlovalo hlavně jako protiklad k strýcově učenosti.

A Severin se rozhlédl. Jako žlutavý led vyleštěné parkety, těžké záhyby opon i portier, velebně si hovící křesla, se vznešenou nedbalostí rozestavený nábytek, brokátem ošacené stěny, na nichž visely obrazy na hedvábných šňůrách, od římsy pod stropem navěšených, to vše chtělo mu vdechnouti ostýchavost.

Prázdnota neobydlených místnosti, ve kterých nezmizela aromata lidí tu dříve bydlících, v jejichž vzduchu jakoby se tetelil jejich dech — po jejichž tichounce praskajících parketách jakoby vedle živých kráčeli neviditelní neživí. To vše odechlo ho úzkostí.

Do čekajících k usednutí vybízejících křesel mohla by usednouti některá z těch šlechtičen po stranách rozvěšených, a dívati se z nich ztrnule na smělého vetřelce.

Cítil, jak se mu v mysl plouží pocit, kterému se dosud v žití dovedl ubrániti. Tato místa odechovala ho autoritou privilegovaných stavů.

A pohodil hlavou, klouzl po vyleštěných parketách jako po zmrzlé stružce, hodil sebou na malou empirovou židličku, až zapraskla. K čemu se oddávati dojmu nad tímto zařízením — snad proto, že měli ti lidé dosti peněz, aby toto vše ve svých jizbách nakupili? Svéřepá láska k volnosti, ležící v jeho povaze se vzepjala k oné volnosti, která si nedávala ráda něčím imponovat.

»Obrazy jsou špatně zavěšeny, nejtěžší nejhořeji — jaká to pitomost!« zvolal hlasitě.

»Nelíbí se vám to tu?« otázala se Hella uražena ve své domýšlivosti na knížecí pokoje.

»Líbí — jsem tu jako doma,« řekl schválně, »barvy jsou tu dobře zladěné, všechny příkré kontrasty upil na nich čas!«

»Hleďte, to je naše nebožka kněžna.« A ukázala na velký obraz, visící na průčelní zdi salonu.

Severin se přiblížil, hledaje šifru malíře.

»Canon — stafra.«

»To vám přece imponuje.«

Zapískl, ušklíbl se. »Kde pak — stará škola — je to k vydržení? Ruce jsou dobré i roucho. — Ale tvář? Co s tím měl dělat? Meloun, tahle lidská podoba, ztratilo to všechny kontury. Přežraný meloun!«

»Paní kněžna byla velmi dobrá,« prohodila Hella stísněna pod nepříjemným dojmem jeho slov. — »A což nemá umělec vystihnouti i to, co se kryje za zevní podobou, co však někde musí prozařovat, ať v oku nebo kolem rtů — na příklad dobrotu, velkou dobrotu?«

»Ne, toho nedovede — to to,« hledal slovo. »To je mravouka, ne umění.« Usmál se trochu nuceně jako vždy, když jej zapletala do takovýchto hovorů a nutila ho mysliti. Nemiloval to, co nazýval »šťourání se v mozku«. Myšlénky přicházely, ale vrazily do vědomí jako něco hotového, čemu nebylo nutno věnovati práci. Míval nápady, ku podivu trefné, nápady nadaných, bezstarostných lidí, nemořících se myšlením. »To je mravouka a ne umění,« opakoval ještě jednou, jakoby ho těšilo, že uhodil na to pravé.

»A co je umění?« otázala se trochu zlomyslně, usednouc v lenošku, starým damaškem povlečenou.

»A už to zase na vás jde?« Pocítil tíseň před chvilkou, která by nyní přijíti měla, ve které by ho donucovala k rozebírání pojmů, k čemusi nepohodlnému, zbytečnému. Shledával někdy radost v těchto hovorech, obyčejně tu, když se blížily ku konci, jako pociťujeme radost, dodělávámeli nesnadný úkol.

»To, co cítíme a nemůžeme vyslovit. To je umění. A proto jsou všechny esthetické knihy Němců hrozně pitomé. Rozebírají, staví zákony — paragrafy tomu, co se všem zákonům, paragrafům vymyká. O hlupci, hlupci! Fuj!« Jakoby si chtěl odplivnouti. Ale vzpomněl v čas, že by toho vyleštěné parkety nesnesly.

»To, co cítíme a nemůžeme vyslovit — je to pud.«

»Fuj!« zvolala nyní Hella zděšeně

»Vidíte, fuj, — slovíčko se vám znelíbilo. O jak vy milujete hezká slovíčka. — Pud. Řekněme ten vyšší pud, který je daleko více nežli rozum, nežli štourání v mozku. Vidíte linii, tak jako ji žádný jiný nevidí — i barvy vidíte — barevné skvrny — a osvětlení, životní dech toho všeho, zachytit to — v pravý okamžik.« Zarazil se, jakoby slova nestačila na vyříknutí toho, co cítil. »E, někdy se mi podaří to udělat — mluvit o tom je protivno,« dodal netrpělivě.

»A co myšlénka?« otázala se Hella v zahloubání. »Hleďte zde kolem na všechny ocelorytiny starších mistrů. Všechny vyjadřují nějakou myšlénku!«

»Ano — ale to je stará škola. To je literatura, třeba román — ale ne umění. Myšlénka není malebná. A nyní už dost — dost té moudrosti.«

Zadíval se na ni, jako by do sebe vpíjel světlý její obraz, objatý rámcem ztlumených barev vší té knížecí nádhery.

Byla krásná, jak tu tak seděla. Světlá hlava její se plasticky oddělovala od vznešené zelenosti brokátové tapety, stříbrné měkké proudy světla prodíraly se krajkovými clonami oken.

Počal se znovu klouzat po hladkých parketách, rozvěrný, veselý, s neutuchající dětinností umělecké duše v rysech tváře. A pojednou si uvědomil, že je tu s ní v hořením patře sám.

»Takle vás budu malovat, v pastellu — právě zde. To bude skvostné.« A vpil se zářícími pohledy v její tvář.

»Proč se na mne takto díváte?« tázala se tiše zmateně.

»To je otázka!« zasmál se. Pak se vrhl na malou stoličku k jejím nohám. »No, tažte se mně, tažte, co je láska.«

»Co je, co? To nejkrásnější ve světě je přec to, co není k definování!«

Parkety vedlejšího salonu tiše zapraskaly, professorova hlava objevila se v temném rámci portiéry, bledší nežli jindy, s temně plovoucíma očima, které jakoby úzkostně hledaly útulku v nějaké mladší tváři.

Severin švihl zrakem po nově příchozím a zaťal zuby v ret.

Hella jakoby polýkala svůj zmatek. Jen chvilku, chvilinku trapného mlčení, pak zvolala v dovednosti vysunouti se z teskné situace, téměř všem ženám vlastní:

»Pan Severin chce mne malovat, strýčku. Zde, s pozadím této tapety!« (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

LOTHAR SUCHÝ:

SMRT.

(Pokračování.)

Jé svědomí tu samo rozsoudilo
a chmurně a přec pevně řeklo: smrt!
— — — — — — — — — — — —.
Kol náhle pláň a všude bílo, bílo,
já sněhem jdu — ne, sníh již na led ztvrd,

a já jdu dál, jdu bosa dál tou plání,
vím, on mne čeká. Někde v daleku.
Krvácí nohy — — necitím to ani,
já přes tu pláň se přece dovleku,

a za ní pak už věčné jaro bude.
Ó on mne smírně někde čeká tam!
— — — — — — — — — — — —
A vzbouzím se. Kol vskutku bílo všude
a denní ruch. A já si vzpomínám:

To vedle švagrová mé děti strojí.
A potom půjde pohřeb obstarat.
To všechno vlastně povinností mojí?
Ba, ano. Mojí povinností. Snad.

Ale já nemám síly odvrátiti
svůj pohled od té tváře zsinalé.
Vše mizí — vše se v bezdno se mnou řítí —
jen v srdci smrti přání zoufalé

dál žije, mocně, přísně ozývá se.
— — — — — — — — — — — —
A čekám tedy. Jistě přijde teď,
srdce ji volá. A je víra v hlase,
jenž volá ji — — Přec žádná odpověď!

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Je druhé ráno. Švagrová tak děla
a důrazně mi kázala jít spat.
Prý nutno dbát již k vůli dětem těla,
zda chci prý sama souditi se snad?

Bůh soudí sám! A člověk nemá práva
svým malým mozkem chtíti řídit svět —
Jsem znavena prý. Hoří prý mi hlava,
a přes to téměř modrý je můj ret.

A je mi téměř dobré sestry líto,
je trapno mi, teď působit jí žal -- —
však cosi odpírá. Ty zůstaň, dí to,
smrt přijde — čekej! — A já čekám dál.

A třetí den tak vzešel, chmurně šedý,
den pohřbu. Přicházeli přátelé,
tiskli mi ruku, oslzené hledy
v kout za mnou otáčeli nesměle

a domlouvali též. Pak odvést chtěli
mne na lože. Však na to k poledni
již bez ostychu zvrátili byt celý
a hledat začli vůli poslední,

až v psacím stolku kdesi ji pak taky
konečně našli. Ó tu nenávist
jim zažehnula vztekle drzé zraky —
mne dědičkou prý činil onen list!
— — — — — — — — — — — —

Pak nevšímal si mne už nikdo. Pouze
má švagrová přec ke mně přišla zas,
v můj zrak se zadívala smírně dlouze
— ó jak i jí zrak pod slzami has'! — —

a řekla měkce: »Věz, já o závěti
jsem věděla. A schvalovala ji.
Co tvoje je, je přece též tvých dětí!
Ach, to víš, přátelé! — Ti neznají,

že srdci nelze, nelze poroučeti — —
a moje děti drahé! Zkráceny
přec nejsou, viď, byť třeba ve závěti
ni jedním slovem nejsou zmíněny.

Ty slibuješ? o viď?« — A tu jsem vzala
v svou horkou ruku její mrazivou,
ji políbila, řekla: »Věru, skála
by musila být hnuta láskou tvou!

Buď klidna však. Jsou velké moje hříchy —
chci všechny láskou smýt; ba chci se zříc
i nejdražšího — a to skon je tichý,
smrt, které dnes jsem práhla hlédnout v líc.

Teď chci však žíti! Ano, k vůli dětem.
Buď bez starosti. Nesmím nechati
jen tobě starost o ně.« — Žhoucím retem
má švagrová tu v štěstí závrati

mne zlíbala a tiskla moji ruku.
Ó jak se zdařilo ji oklamat!
Ubohá, nezná, v každém srdce tluku
že bouří ve mně zrada. Umím lhát,

umím se přetvařovat, díky bohu!
A moje děti? Líp jim beze mne,
když ona zůstane, pak klidně mohu
překročit smrti brány tajemné.

Ó svatá smrti, čekám s touhou tebe,
jež cele zajala můj všechen cit —
ó smrti, přijď! V mém srdci mrazně zebe,
že nikdo již se nemůž na něm zhřít,

ni děti moje. Vím, to hřích je velký,
a přec — můj bože, odpusť hříšnici!
Při lásce Panny, matky — trpitelky,
ó Kriste, sešli smrt vše tišící,

ó Kriste! rozpomeň se ubožáků,
již po životě křičí zoufale,
jim žíti přej — však mého těla vraku
nezmitej vírem žití na dále!
— — — — — — — — — — — —

Zas přišla švagrová. Je čas se strojit.
A sama oblékla mne na pohřeb.
Teď nutno zvědavost jít lidí zkojit,
jít na čas obohatit místní klep!

Co na tom? Půjdu. Nemám slzí sice,
jež nutně lidé požadují tu —
však půjdu přece. — Jdu. — Mé bledé líce
v svěc katafalku bledém přísvitu

zřím, slze přece nahrazují lidu.
»Jak bledá je!« — »To trochu pozdě žal
ji sevřel hruď!« — »Nu, nebude mít bídu,
ten blázen ještě vše jí odkázal!«

Tak šeptají si dobří bližní kolem;
vždyť přišli pro to — a zde látky dost!
Ach, pohřeb, jako všechny. S velkým bolem
na povrchu — však v srdcích lhostejnost.

Za rakví tiše, sotva chápajíce,
co všechno pochovat jdou v hrobu chlad,
jdou děti mé. Je baví, zdá se, svíce,
jichž tolik dnes už zřeli krásně plát

a které také kolem rakve nesou.
Vše kolem zajímá je, zdá se mi.
Jdou tiše. Zimou celé se mi třesou,
ba, zapláčou si také chvílemi.

Vedle mne švagrová jde v hlubém smutku.
Jen ona jistě plně v srdci svém
co praví její vnějšek cítí vskutku.
Tak tiše, tiše ke hřbitovu jdem.

Tam bylo vše, jak o pohřbech vždy bývá —
Tu švagrová: »Svou roztrpčenost zdus!
Radš nedívej se. Bol jen, jenž se skrývá,
je krásný, ano. A zde vše je hnus.

Jej všichni jdou jen okazovat světu —
však ztiš se, brzo bude konec již.
Zas zajdem sem a samy budeme tu,
pak teprv pláčem bolu ulevíš,

já chápu tě. Pokání tvému věřím.
Je k vůli dětem nesmíš přehnat však!
Až přijdem domů, lékaři tě svěřím — —
— — — — — — — — — — — —«
Až k hrobu zatím průvod došel pak.

Kněz lhostejně se modlil. Muži, ženy
s ním. Děti lkaly. — Čtyři zřízenci
pak rakev uložili ve hrob zděný,
v něj naházeli věnec po věnci

a vyzvali nás, bychom trochu písku
v hrob nasypaly. Když se stalo hned,
šli lidé soustrast projeviti. V stisku
té každé ruky mrazivý skryt led!

A jak ty oči jejich při tom plály,
jak vyčítavě v mé se jiskřily!
Pak odešli. Však dlouho ještě z dáli
nás stopovali. O nás mluvili.

Co na tom. My šli domů. Děti moje
teď teprve jak všeho chápaly
by dosah, malátně jdou jako stroje,
jak ve očích by měly zákaly,

nevidí, neslyší, jdou němy dosud,
nic neptají se, nic je nevzruší — —
mé děti ubohé! Jen jejich osud
mi ještě těžce leží na duši.

Vše jinak dávno lhostejno mi zcela.
Jsem volna! Nyní nutno vyčkat jen!
— — — — — — — — — — — — —
Tak došli zpět jsme. Švagrová tu děla:
Víš, že již dneska třeti nejíš den?

Já ctím tvůj bol — však musíš zachovat se,
již k vůli dětem! Na to pomni též.
I spát je nutno. Třeba aspoň krátce,
jen na pár hodin aspoň ulehneš!

A sama zvolna jala se mne svlékat.
Já všechno dala sebou dělati.
Já řekla si: teď nutno pouze čekat — —
tak v lože klesla jsem jak v závrati.

— — — — — — — — — — — —

Noc, bože, jaká noc! Jak neměla by
již nikdy více přejít v jitro zas.
Ni zvuk, ni jeden slabý záblesk chabý,
jak na vždy kol by všechen život zhas.

Však zrak můj přece proniká tmu kolem;
— či duševní to pouze zrak je již? —
Zří: od hřbitova vlhce zmlklým polem
kdos kráčí. — Smrt! — Ó ztiš se, srdce, ztiš!

To jistě smrt! Mé srdce dobře ví to.
A zrak to potvrzuje. A i sluch.
Mým smyslům dál teď nic už není skryto.
Ó vítej, naději mých chorých tuch,

Ó vítej, smrti! — — V tom kdos otevírá. —
Přec tedy smrt ne? — Ne. — To muž můj jest.
Jde malátně a smutně na mne zírá —
a stanul teď. Je opřen o pelest,

a tiše usedá v mých nohách. Praví:
Ty dosud tedy čekáš smrt? Nuž, hleď:
já nesu ti ji. A s ní život pravý,
na žití otázky vše odpověď! (Dokončení.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

IX.

Cyril k poledni procházel světnicí. V nitru měl jako po požáru plno hořkého, čpavého dýmu. Před sebou viděl jen ohořelé zříceniny dřívějších citů a jako dým těžké myšlénky vlekly se líně přes jeho duši.

Vzpomínal sobě na všecky dojmy: na tance se Zdenou, na onu rozkoš, která ho činila nesmírně šťastným a pak na její studené odřeknutí. A tu si vzpomněl, že se paní Remešové neodporučil. Odběhl, utekl od ní. Co si pomyslí o něm? Taková neslušnost! A potom vyváděl hlouposti uprostřed křiku a lomozu »Republiky«. Všecko to se mu nyní protivilo, až na Řeháka. Jeho si vážil. On z nich byl jediný, rozumný člověk, jenž nehlučel a myslel, mnoho myslel. Pak pitka v sále a tanec se sklepnicí. Potom ty oči, ta šatna — ošklivé, ošklivé! Jak byl už blízek toho, aby se poddal těm prudkým, lačnícím očím! Při této vzpomínce skoro se otřásl. Snad by byl nejraději zalezl někam, kde by ho nikdo neviděl, ba kde by ani sám sebe neviděl. Naposled peníze. Tolik jich rozhodil. Proč jenom? Ze vzdoru, následkem koše od Zdeny . . .

Hořkost mu nanovo začpěla z duše.

Milka tichými kroky vešla do světnice. Skoro se jí lekl. Ale úsměv její byl takový milý a oči tak čisté, že se v ně zahleděl s upřímnou důvěrou.

»Jak jsi se bavil?« zeptala se ho jasným svým hlasem.

»Špatně,« odřekl Cyril. »Všemu je konec.«

Bylo mu lehčeji po tom přiznání.

»Čemu je konec?« ptala se Milka.

»Se Zdenou,« odřekl Cyril.

»Co se ti stalo?«

»Při třetím tanci dostal jsem košem od Zdeny. A tím se všecko skončilo. Se mnou nechtěla tančit, ale za chvíli s Balcarem šla — a jak ochotně!« povídal Cyril upřímně, ale to ostatní zamlčel.

Hanbil se za to a nemohl toho říci.

Milka hleděla zamyšleně a tiše naslouchala trpké té zpovědi Cyrilově. Bylo jí ho líto. Přiznal se upřímně, nejevil zvláštního smutku, ale přece si myslela, že tak hned nezapomene.

»Jak se to stalo?« zvídala na něm sběhlé, jí neznámé okolnosti.

Cyril jí vyprávěl, co předcházelo jeho odmítnutí.

»Hleď, chybil's, neměl's tančiti jenom s ní. Ale z toho si nic nedělej. Stalo se. Máš aspoň zkušenost,« řekla mu Milka a nechtíc se šířiti o tom, co mu beztoho bylo trapným, odešla, aby chystala oběd.

Cyril se sotva dotekl jídla. Měl tentýž spálený pocit v ústech i na jazyku. Odešel od stolu ne hladov a také ne nasycen. Zašel pod kolnu a hovořil s Martinem, který už prohlížel brány a pluhy, jakoby dychtivě čekal na jaro.

»Což ty už hledíš na brány, vždyť ještě je dlouho do jara,« řekl mu Cyril.

»Ach, ono utíká to. V červnu budu mít padesát — a také to uteklo, ne tak ten měsíc. Leden je na sklonku. Hned bude Valentinka, čas na přísady — a potom Matěje, k teplu naděje, březen a Řehoře, vlašťovky poletí přes moře,« povídal Martin, zdravý a červený jako pivoňka.

»Máš pravdu, kdyby už radši bylo jaro!« pověděl Cyril.

»Ba pravda, radši. Není kam ruce strčit — a z jara den uteče, ještě to chybí,« povídal Martin.

»Což tobě schází! Tobě je dobře, starosti nemáš,« řekl mu Cyril.

»No, ono jak se kdy podaří, všelijak bývá, dobře i zle. Člověk si zvykne i na šibenici. Ale což, já sobě nestýskám. Dá-li jen tatíček nebeský člověku zdraví a Matička Boží peníze, ujde to jaksi. Trápení nemám, chvála Bohu, a přijde-li na mne ta mangolie — a to se každému podaří — vypiju čtvrťák a dva, zbalamutím se, lehnu a spím jakoby mne do vody hodil — a ráno je po mangolii,« povídal Martin se zřejmou chloubou, že se mu podařilo najíti nové, učené slovo.

»A jaké pak melancholie můžeš mít? Já myslím, že nemáš žádných,« namítl Cyril.

»Oh, jsou a přijdou, ani se člověk nenadá. Jsem starý hřib, ženy není, dětí není — kdož se o člověka postará, přijde-li nemoc? Leda jen živému Bohu dušičku poručit. Na vašem místě, Cyrilku, já bych se ženil. Co — svobodný chlap je tak jako divoký holub: letí sem, letí tam a kde nic tu nic, nikde nemá stání, pořád je do větru,« narážel Martin až příliš jasně na Cyrilovy výpravy do města.

Cyril mu rozuměl.

»Ty víš hned radu,« pověděl s úsměvem a pak se vzchytil a běžel do polí.

Všude ta ztrnulá, studená bělost bila mu do očí. A on stále volal jaro a toužil, aby už přišlo.

Tloukl se poli, myslel a účtoval se svým životem.

Věděl, že se Zdenou všecko je skončeno. Zbývalo ještě všecko tam v duši přivésti na staré místo. Ale to, tušil, nebude snadné. Myslel, že vypleje všecky myšlénky a vzpomínky z duše. Ale což, zůstanou kořínky a vypučí znovu. Bude je třeba zahánět prací a starostmi. Kdyby už bylo jaro! povzdychl sobě opravdu lačnou touhou po práci, při níž by mohl ještě nejsnáze zapomnět. A potom bude třeba přilnouti k starému

životu, nehledět v pravo ni v levo a jíti stále touž hlinitou brázdou, sít, čekat a sklízet.

Ale, když přišel domů, shledal, že všecky ty opory selhaly, jakoby nebyly upevněny, a proto padly a lítost a stesk se nanovo vrátily s neumenšenou silou a trpkostí do jeho duše.

Milka ho chtěla všemožně odvést od jeho myšlenek, ačkoli Zdeny mu nevzpomínala, ale on tušil, že ona jenom z útrpnosti ji obchází, aby ho neporanila.

Časem se vrhl na čtení, ale ani to jej neuspokojilo. V duši jeho byl popel, vychladlý popel, ale divná věc, časem z něj vyšlehly plaménky a ty jej pálily nesnesitelně. Volal po práci, která mu mohla být nejlepším lékem. A jaro, to dychtivě čekané jaro, tak dlouho otálelo.

Stával u okna nebo na dvoře a s rozkoší naslouchal vesele řinčícím krůpějím s tající střechy, naslouchal zálibně švihlání vrabců a hleděl toužebně k obloze, už-li se zachmuří a západní vítr nasycen solí a výpary z moře, zadychne v bílé sněhové spousty.

Ve městě zaslechl zprávu, že Zdena je zasnoubena a v červnu bude se vdávat. Vyslechl zprávu tu chladně, ale tam v nitru vyšlehly prudké a řeřavé plameny starého citu, který se marně hasí tichými vzdechy a slzami v neviděných koutech.

Prošlo několik trpkých, zkalených dní, nežli se srdce jeho upokojilo. A přece při slově město vždycky se otřásl a myslel při tom na ni, na Zdenu.

Vzpomněl si, že se chtěl vyprostit, že reptal na poručníka, nyní nahlédl, že starý učitel s ostrýma očima, jehož byl u sebe dokonce hanebně pomlouval, nemluvil nepravdy anobrž stavěl jistě a pevně na zkušenostech životních. On radil docela opak: vypustit přeludy z hlavy, vyprostit se z nich! A hle, teď viděl, jak bylo to moudré. A dříve nevěřil. Musel projíti zkouškou, po čertech trpkou, nežli prohlédl jasněji do svého života.

A tu si vzpomněl na Řeháka. Byl čas aby mu vrátil knihy. Poslal mu je a napsal stručně na lístek, že dřívější plány šmahem se ztroskotaly, že zůstane, čím ho byl osud určil — sedlákem.

A v tomto slově našel jakýsi nový druh osobní hrdosti, jakoby chtěl říci: vy si tam držte své a já své!

Za několik dní došel ho lístek od Řeháka. Psal, že přijal místo v brněnské redakci a tiše, pokojně loučil se s Cyrilem. Psal, že jde rád a že chce poctivě pracovat, ačkoli život ho zradil a nevzal ho do služby rodného, v dřímoty pohříženého kraje.

Po jeho odchodu doslechl Cyril, že »Republika« se rozešla. Kromě Řeháka, jak sám byl usoudil, bylo v ní mnoho planého chvastu. Řehák vysoko strměl nad nimi širokým rozhledem a poctivou vůlí. On byl tmelem »Republiky«. Po jeho odchodu nutně a zákonně ovšem se rozpadla.

A tak i ty svazky s městem se nadobro přetrhly. Ale ta tajná a neviditelná vlákna dosud zůstala v Cyrilovi. A nebylo jich lze smésti jako pavučin s duše.

»Jen jaro, jen práce!« volával Cyril tajně a s netrpělivou myslí.

Začátkem března střetl se s Martinem na dvoře.

»Bude už jaro? Co myslíš?« otázal se ho toužebně.

»Dá Bůh, že bude. Skřivánek přiletěl a ozval se včera. Přinesl naději. Žluna už také řehotala. Ta přivolává polední větry,« pověděl Martin a měl pravdu.

Na den se zkalilo temnými mraky a potom přišel západní vítr, silný a burácný, nesa v svých ústech teplý dech z moře. Tak jako ohromný jazyk olizoval rychle bílou tu škváru s povrchu země, otřásal stromy a vzbouzel v nich mízu. Ostatek zmohly slunce a deště.

Dva dni před Řehořem vyjel Cyril z rána do pole v pracovním šatě a těžkých botách. Na voze řinčela pluţní kolečka, řetízek s cinkotem zvonil o radlici. Cyril naslouchal chvíli těm zvukům. Známá ta kovová hudba byla mu příjemna, ačkoli nezněla tak jako rolničky snivě a rozmarně.

Dojel na pole a zabořil pluh poprvé letos do země. Hroudy se rozhrnovaly, leskly a kouřily v slunci. Známý mu zápach země zadychl od spodu na něho. Vděčně jej do sebe vtáhnul. Teď mu připomínala těžkou a chlebovou vůni.

Jitro bylo tiché a bez větru. Páry nad lesy zvolna se trhaly, vzduch stával se čistším a čistším a slunce začalo sálati sytým a obrozujícím teplem. Skřivani ve výši žvatlali, po hejnech přelétli špačci a vrány se braly k severu s hlasitým krákotem. Ve všech těch zvucích, ve všech těch pohybech bylo cosi jarního, svěžího, nezapomenutelného.

Cyril spočíval rukama na klečích, ale myšlenky jeho těkaly svobodně.

Kolem něho byly jen hroudy a hroudy, že sám si připadal prostřed nich malý a nepatrný. A přece si jich nemohl myslet bez sebe. On patřil jim, byl jejich zdělavatelem. A třeba byl prostřed nich malý a nepatrný, přece z nich dýchal v sebe ten veliký život a s ním i ten pokoj, který jej úplně ovládl, že ani nebažil, netoužil po tom, co navždy zmizelo.

Vzpomněl si na slova Balcarova, že lépe je žiti uprostřed přírody nežli celé dni škrabat ve smradlavých kancelářích . . . Nyní pocítil teplou vůni těch slov.

Zdálo se mu, že město mu zapadlo pod obzor a dříve že jenom blouznil a tápal za křehkým světélkem, které ho přeludně lákalo. Jako zachvění raněných křídel prošla mu duší myšlenka na Zdenu a padla mrtva dolů. A on ji nezvedal, jenom ji pokryl tichým a měkkým oddechem.

Teplo mu stouplo k hlavě a krůpěj mu lehce po skráni sjížděla dolů. Otřel ji rukou a tiše,

odevzdaně brał se za klidně se vlnícím pluhem.

Večer přijel unaven domů a přece v těle svém cítil lehkost, jež přichází po práci. Usedl na práh. Setmělo, ztichlo, večerní hvězda jiskřila na tmavém nebi. Milčiny kroky zněly potichu síní, Martin si hvízdal kostelní píseň svým vážným a silným hlasem, jenž připomínal kosa. Cyril byl syt už, po večeři, a dýchal v sebe chladný dech večerní, jenž časem ovál jej v tváře. Pocítil, že mu tak dávno nebylo dobře. Všecko, co dosud ho tížilo, padlo a sladký a radostný pokoj rozlehl cele jeho ztišenou duší.

Milka vyšla ze síně a přisedla k němu.

»Myslím, jsi unaven,« řekla mu měkkým svým hlasem.

»Trochu, ale to neškodí. Je mi tak dobře, ode dneška,« odřekl Cyril a při tom oddychl.

»Proč?« zeptala se ho.

»Všecko, co mne do dneška trápilo, padlo dnes nadobro. Už jsem se našel, jsem svůj,« pověděl Cyril tichým, však závažným hlasem.

»No chvála Bohu, že se to skončilo. A už se nežeň za štěstím. Čekej, až přijde. A ono přijde samo, ani se nenadáš,« řekla mu Milka a její slova tak jako nová naděje vešla do duše Cyrilovy a rozsvětlila ji . . . (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

PARDUBICE.

Bůh ví, kdy prvně se vyskytlo mínění, dnes už všeobecně rozšířené a časem významu zákona nabyvší, že polohou svojí neposkytují Pardubice celkového, i jen poněkud malebného pohledu. Píše se podobně v monografiích, uvádějí se tímto steskem drobné vzpomínky na ně a přece širá, do dálek snivě rozpiatá rovina pardubská působí stejně poetickým kouzlem pro citlivé oko pozorovatelovo jako vyložená, romanticky zčeřená krása horských scenerií. »Není koutečku v mojí vlasti beze krás a bez poesie,« zpíval z Anglie vypuzený Byron a dá se podobný verš zajisté říci o každá milované zemi. Kdo s věže pardubského zámku se široce rozhledí do dálek, v lučiny stříbrným labským hadem protkané, kdo s odlehlé samoty Vinice, pod níž se tetelí v podvečerním přísvitu slunka voda Chrudimčina, pohledne k vysokým věžím městským, kdo s památného vršku Hory Kunětské obemkne pohledem všecko okolí: ty široce rozlehlé lány, klamivě v rybníky protrhané Labe, chumáče vrbin a olšin u něho, tu les, tam lesík, tam stinné návršíčko . . . a vše jakoby s jakousi schvální ležerností do kraje rozstříknuté —: ten jistě mi dá za pravdu. Pohled na pardubské okolí s výše vždy na mne působil dojmem uklidněnosti a tichého zasnění. A vídal jsem ten kraj za nejrůznějších okamžiků: za tichých podvečerů, kdy fialové mlhy naň klesati počnou, v sálavá poledne letní, kdy všecka země se chvěje pod zlatými údery slunka, i v doby jarních povodní, kdy žluté labské proudy se v močály rozlily, široko daleko zatopivše kraj. O jistě, že ne bez důvodu se nad ním tak často zadumává Kavanovo oko, když jeho měkký štětec jej v nejrozmanitějších odstínech na plátno vrhá.

Jinak ovšem tomu, kdož z vlaku vystoupna, zajde si do městských ulic, neposkytnou Pardubice mnoha překvapení. Jsou městem, jehož pravý význam leží v přítomnosti, a jehož minulost, pokud se může znavenému oku současníkovu mile projevovati středověkou malebností střech, štítů a věží, je dnešku zachována jen v rysech opravdu vzácných. A tento fakt jest právě v Pardubicích hodně bolestný. Neboť bývalé královské a komorní město bylo obdarováno několika z nejkrásnějších ukázek středověké architektury, které zachovány v pravé své podstatě a neporušitelnosti až do dob nynějších, byly by jistě v radostný úžas uváděly každého. Pardubské náměstí bylo až do nedávna v celé zemi svým rázem takřka jediné, bylo však nejvýš ochuzeno zbořením krásné barokní radnice. Přes to si zachovalo přece jen určitý ráz starobylosti vysokými štíty svých domů, z nichž některé jsou vzácnými ukázkami z přechodní doby gotiky a renaissance. Jiné upoutají svými podivuhodnými útvary barokových průčelí, lomenými stříškami a vikýři. Opravdovou ozdobou města jest však štíhlá, vysoká Zelená věž, která jest starobylým vchodem do náměstí a dle jejíž měděnkou pokryté střechy ji lid nyní nazývá. Je to stavba r. 1538. Jiříkem ze Znojma provedená ve slohu pozdní gotiky, v letech osmdesátých poopravená architektem Mockrem. Z jednotlivých domů zaslouží zmínky krásný »Císařský mlýn« v Pernštýnské ulici, dům »s Jonášem« a j. v. Z dálky poutají pozornost gotické stavby děkanského chrámu svatobartolomějského a kostela sv. Jana Křtitele, k nimž se druží i nejstarší stavitelská památka v městě, chrám Zvěstování Panny Marie s krásnou, nyní znešvařenou sířovou klenbou a barokní kostel Bolestné Panny Marie na Vystrkově z r. 1710. Chrám děkanský, jehož věže dodávají městu malebné silhuety z pozdálí, zbudován byl po požáru r. 1538. a vyznačuje se pěkným náhrobkem Vojtěcha z Pernštejna, jakož i krásným portálem. Oltářní obraz byl namalován Petrem Brandlem,

kdežto chrám Jana Křtitele, r. 1510. vystavěný, může se pochlubiti obrazem Maixnerovým, krásnou to freskou Vzkříšení Páně.

Stavební památkou nejkrásnější jest však ve městě kolos pernštejnského zámku, renaissanční stavba z let 1529—41, jedna z nejznamenitějších v Čechách, která, bohužel, propadla hnusnému přímo vandalismu. Když panství slavných Pernštejnů připadlo komoře královské, usídlily se v zámku četné úřady. Prodejem Pardubic úvěrnímu ústavu počal zámek upadati. Bohatý archiv prodán papírně a tak zničen až na málo zachovaných listin. R. 1881. koupil zámek baron Drasche a tu naň dopadla těžká ruka nevážnosti. Starobylé dvorany pronajaty židovské obuvnické továrně, která je za několik let, než upadla do konkursu, nájemné ani nezaplativši, tak zničila, že bylo bědno na ně pohlednout. A tu nadešla doba »oprav«. Široká okna slohu tudorského znešvařena, pískovcové jejich římsy otlučeny, kamenné obruby vytrhány a použity k úpravě schodiště. Krásná sgrafitta byla zničena, ozdoby a vzácné práce kamenické rozebrány na dobro. Mohutné valy kolem zůstaly ještě nejméně zvandalisovány, ale vnitřek tohoto starobylého panství českých králů jest živým výkřikem obžalob a volání po zákonu vyvlastňovacím.

Moderní správa městská snaží se ovšem pokud možno vrátiti sídlo českých pánů důstojné idei minulosti. Velkým nákladem zřídila v zámku museum, kde zejména velice bohaté sbírky labských ptáků budí živou pozornost. Deset místností jest museu věnováno, přes 6000 čísel čítá inventář. Ostatně i jinak snaží se město hověti modernímu pokroku. Kdo deset posledních roků Pardubic neviděl, užasne nad jejich změnou. Celé řady vzdušných ulic vyrostly, upraven rozsáhlý, bujnou zelení vábící park, vystaveny krásné domy (vkusné stavby Dvořákovy, renaissanční radnice Wejrychova, budova státní průmyslové školy a jin. poutají oko lahodou nových tvarů a slohů). Mile se vyjímají některé ulice zdobené stromořadím, které až vzroste, bude ozdobou i dobrodiním Pardubic. Dva veliké nákladné podniky se chystají, tož zavedení elektrického osvětlení na místě petrolejového a potom zařízení vodovodu, jenž by opatřoval město pitnou vodou. Na kanalisaci, sady, dlažby a komunikaci věnováno v posledních letech přes 200.000 K.

A jest ještě veliká řada snů, které teprve svým časem dojíti mohou užitečné realisace. Zbouráním starých kasáren objevily se rozsáhlé plochy před Zelenou branou, zcela uprostřed města. Až zasypán nebo překlenut bude v parných dnech léta nepříjemný kanál, jenž onou plochou protéká, získají Pardubice vzácných rozloh, jimiž se nemůže pochlubiti snad žádné město v Čechách. Zcela přirozeným následkem upravení místa toho bude snad postavení representačních budov obecních, z nichž prvně se možná vynoří důstojné městské divadlo vedle jiných neméně potřebných. A tak ke krásným monumentům moderním, bohatě zdobeným malbami Alšovými a Klusáčkovými, reliefy Poppovými a j. přibudou nové na věčnou ozdobu města a jaksi v odčinění toho, co bylo zaviněno poklesky minulosti.

Dnes upiat jest zájem široké české veřejnosti k podniku, který — jak už z velikolepých příprav, na 18tisícové město až překvapujících — bude asi z nejkrásnějších upomínek na agilnost městské správy a řady obětavých jednotlivců. Je to chystaná východočeská výstava, která se rozkládati bude na ploše 250 tisíc čtverečních metrů v poloze nad míru půvabné. Nové, pitoreskní a krásné město budov a pavilonů vyrostlo na prostranství přiléhajícím k řece Chrudimce a k nádherně listnatému městskému parku. Živý ruch výstavní už teď se ozývá, radostně dávaje tušiti význam, který výstavou vyroste českému východu. Díváme se a díváme, žasneme nad bohatstvím a růzností projektů, ba chvílemi i stín nedůvěry nám duší přelétne, zda snad přece jen odvaha nebyla přílišnou . . . Ale na konec nás plně opanuje krásná illuse zdaru, neboť město, tak bohaté na řadu odvážných, iniciativných hlav, tak dobře podepřené školstvím, spolky a korporacemi, město s tak vyspělým občanstvem, s řadou význačných týdenníků, s obyvateli uvědomělými a veskrze českými dobře se může zajisté odvážiti na podobnou velikou myšlenku. Není snad těch, kdož by jejímu zdaru srdce nepřiklonili. A proto na shledanou na výstavě východočeské!

F. S.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DIVADELNÍ JUBILEUM VÍDEŇSKÝCH ČECHŮ.

Vídeňští Čechové vydali knihu, které nutno věnovati větší pozornost. První jejich divadelní spolek »Pokrok« slavil svoje čtyřicetileté jubileum a svou kroniku uložil do objemného svazku. Je to kniha, vypravující o velikých zápasech, o nadlidské přímo vytrvalosti a houževnaté neústupnosti, kniha, která je pádným dokladem toho, jak vídeňští Čechové svou existenci hájí, jak se o ni zrovna rvou a jak zodpovědný úkol vykonávají na své výspě. Kniha bohužel zapadla a zůstala nepovšimnuta.

Vypadá na první pohled jako obyčejná spolková kronika, ve které nemůže býti nic poutavého. Otevřeš ji, vidíš tu celou řadu podobizen, závěrek tvoří di-

vadelní repertoir spolku za minulá léta, tu a tam otištěn je program, ba i několik německých referátů, je tu dále zaznamenáno, kdo byl ve výboru, kdo v zábavách spolkem pořádaných účinkoval, je tu kapitolka o psaném časopisu spolkovém »Budíček«, dočítáme se tu, kdo všechno do něho přispíval, jsou tu citovány i odpovědi v listárně redakci . . jsou tu registrovány i řeči spolkových funkcionářů . . koho pak by něco takového mohlo baviti?

Přiznávám se upřímně, že jsem knihu z počátku bagatelisoval.

Otevru knihu a čtu v ní: Dle vzoru tehdejších studentských a jiných spolků přisvojovali si první členové spolková jména, kteréžto zařízení potrvalo jen dva roky. Známe tedy první členy pouze pod těmito jmény. Čteme-li je, vane nám z nich dech domova. Setkáváme se tu s Lumírem, Slávojem, Krokem, Ctiborem, Křesomyslem, Přemyslem, a t. d. a t. d.

Hrábl jsem ještě sem a tam, nalezl tu několik příspěvků osob s divadlem těsně souvisejících, podíval jsem se bez účasti na podobizny a knihu jsem odložil. Spolková zpráva . . více nic.

Ale zvláštní věc se stala. Pořád a pořád se ve mně ozývalo svědomí. Víme přece všichni, jak záslužný, jak spasitelný úkol »Pokrok« ve Vídni vykonal. Ti neznámí horlivci zasluhují přece aspoň tolik pozornosti, abychom si pročtli bilanci, podávající jasný a důkladný obraz o tom, co vykonali. Vzal jsem znovu knihu do ruky, začal jsem číst — četl jsem . . . z počátku ještě pod nátlakem výčitek svědomí — ale čím dále jsem četl, tím větší bylo moje překvapení a když jsem dočetl, znovu jsem se podíval na citovaná jména a v duchu jsem si řekl: vy neznámí, vy bezejmeni hrdinové — dík, vřelý dík za vaši horlivou, nezištnou a neumdlévající snahu.

Ano . . ti lidé byli hrdiny! Jako Bůh nebeský z ničeho tvořili a budovali. Byla jich hrstka, bylo jich tak málo, když začali, když si řekli, že budou probouzet z lethargie, že budou hájit práva, že budou uplatňovat význam vídeňských Čechů, že vynasnaží se, aby v záplavě cizího živlu těch několik tisíc našich duší neutonulo a nezahynulo, že úžas vzbuzuje jejich odhodlanost a jejich skalopevná vůle. Na hřbitově sv. Marka, v den Všech Svatých r. 1862, u hrobu nesmrtelného pěvce »Slávy Dcery« Jana Kollara, kam přišli s pomněnkou na rov, podali si ruce a učinili slavný slib, že se semknou dohromady, že nasadí všechny svoje síly, aby zabránili udolání českého živlu.

Byl to veliký, slavný a památný okamžik. Našli si nepatrnou, zastrčenou místnost a s nadšením, které naše mládež dnes ani oceniti, ba ani pochopiti nedovede, pustili se do práce. Vztýčili prapor spolkový, napsali na něj heslo »Ku předu« a stanovili hlavní zásady svého obrozovacího poslání. Budeme podporovati české písemnictví — budeme šířiti a utužovati národní vědomí, řekli si. Chodili do svého zastrčeného koutečka, založiti si časopis »Budíček«, který si sami psali jako studenti a poněvadž viděli, že by zanikl, že nebylo pro mladoučký jejich podnik porozumění, vydali spolkový paragraf, jenž stanovil: Kdo, jsa o to požádán, nepošle příspěvku, zaplatí desetník do pokladny spolkové.

Začali skromnince, z počátku všechno šlo hravě ku předu, ale najednou dostavila se stagnace, vlažnost. Hory překážek stavěly se jim v cestu, členům spolku bylo snášeti všeliká příkoří a spolek upadal a klesl tak, že většina členů lhostejně očekávala jeho rozpadnutí.

Jen malá hrstka, jen několik málo členů zachovalo lásku ku krásné a veliké idei spolku. To bylo roku 1866. Mráz sežehl mladé květy. Beznaděj konala zžíravé svoje dílo. »Nač se máme vystavovat protivenství a nepřátelství . . je nás tu hrstka . . co bychom se nadarmo namáhali?«

A tu vyvstal české věci vídeňské nadšený apoštol. Jméno toho muže budiž zaznamenáno. Byl to studující Terč, jenž vydal tento ohnivý, pro rozvoj české otázky ve Vídni památný manifest. Vyjímám z ohnivé a zanícené jeho epištoly tento odstavec:

»Čím větším stával se zmatek, tím více upevňovalo se ve mně předsevzetí, že neustoupím, byť bych sám ve spolku zůstal a o nové členy žebrati musel. Ne proto, že jsem jeho úd starý, ne proto, že jsem spolku dlouhý čas všechny svoje síly věnoval, že jsem ve dne v noci na jeho zvelebení myslel a pracoval, ale proto, že mne ve spolku upevňuje naděje na lepší doby a víra svatá, že musí konečně nesvornost, jež jako kletba těžká na Slovanech spočívá, ze spolku našeho uprchnouti, že v řemeslnících našich spočívá zdravé jádro rozumu a ušlechtilé srdce, že nejsou tak zaslepeni, aby na svůj vlastní, národa svého a na vlasti naší prospěch k vůli osobnostem a malicherným příčinám zapomněli — že ve spolku našem žiji a setrvám s přesvědčením, že dosáhneme cíle, a byť se překážky jako hory v cestu stavěly. Já vás proto zapřisáhám, bratří drazí, a vás všechny na srdce své vřele tisknu, byste se podobným ohněm pro blaho spolku roznítili a na nic než na zvelebení jeho mysleli. Neznám a nemám ve Vídni ničehož, co by mi dražším, co by mi světějším bylo nad blaho spolku našeho. Nejsem řemeslník, jsem studující a horoucně oddán svému stavu; jsem ale především Čechem, a jako Čech cítím neštěstí českého lidu, jenž jako otrok v potu tváře, chud, opovrhován, odstrkáván a zanedbáván, skoro jako židovský kmen v zajetí Babylonském, chléb nuzný dobývati si musí; já vím též, že jen vzdělaností, svorností a osvětou dobude si všude, i zde ve Vídni, lepšího, čestnějšího postavení. Proto náš spolek musí býti školou, střediskem české mládeže ve Vídni a ne rejdištěm nesvárův a hádek, jež nás ještě nesvornějšími činí, než již přírodou jsme. Prosím vás pro vše, co vám milo, draho, nechte hádek, nechte křiků a milujte drahý národ náš, ostříhejte jej jako klenot skvostný, jako kvítko útlé, jež jemné ruky a slunéčka jarního zapotřebí má a bouří a ledových vichrů vystříhati se musí.«

Muž ten zachránil mladý český podnik ve Vídni. Vytrval, pobádal a zvítězil. Stal se zachrancitelem prvního českého náspu, jenž byl již již udolán a srovnán se zemí. Po pěti letech slávy a hanby, zoufání a naděje stanul spolek, jemuž dáno jméno »Pokrok«, u cíle svých tužeb. Stanovy spolku byly potvrzeny.

Co to znamenalo, nedovedeme my ani obsáhnouti. Spolek, jenž doposud v úkrytu a potají musel živo-

říti, vstoupil tím u veřejnost zákonitou. »Nastala nová doba« — píše Terč — »nejistá a skoro denně se měnící tvářnost ustoupila mužným, pevným tahům; cíl je jasný, cesty k němu pro dobrou vůli a zdravý rozum schůdné.«

Stanice úspěchů se množí. Ideou spolku bylo založení divadla. Zakladatelé jeho dobře si byli vědomi velikého výchovného jeho vlivu a správně je prohlašovali za mocného činitele v obrozovacím svém postupu. A zase začali za zoufalých poměrů. Neměli peněz, neměli nikde podpory, neměli přátel a příznivců. Kapitoly o těchto začátcích jsou kronikou nad jiné důležitou a poučnou. Dobře napsal veliký přítel a ochránce Čechů vídeňských a protektor »Pokroku« Jan hrabě Harrach pod svou podobiznu, kterou vděční pořadatelé v čelo knihy zařadili, že »pevné vůli, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojíti cíle.« — Zde vykonala vůle zázraky! Čechové vídeňští neochabovali, nepovolili, nedali se nikým a ničím zastrašit, co jim jedna noc zbořila, ráno znovu vystavěli, nelekali se nezdarů, nehrozili se schodků, nedbali útoků a štvanic a jizlivých posměchů — šli pevným, neochvějným krokem kostrbatou cestou, utvořili si stálý kmen divadelního obecenstva a tisíce a tisíce svých rodáků připoutali ke svým snahám a nadchli pro své veliké, památné poslání. Až dojde uskutečnění snaha po zřízení Českého domu ve vnitřních okresech vídeňských, pak pod vlastní střechou na vlastní půdě ještě intensivněji ruce k dílu přiloží, aby založili divadlo, v němž by nejširší vrstvy českého lidu vídeňského za lacinÝ peníz ušlechtilé zábavy a opravdového duševního požitku nalezly.

Práce, již »Pokrok« ve Vídni vykonal, je ohromná. Šel cestou neschůdnou a trnitou, ale došel cíle, dokázal a provedl pravý zázrak — vychoval pro příští stálé české divadlo ve Vídni silné jádro stálého divadelního obecenstva a rozšířil známost o věcech českých ve Vídni po českých vlastech.

Jedna meta dosažena — druhá je vytčena a je na programě snah a tužeb Čechů vídeňských.

»Chceme míti, toužíme po svém Národním divadle,« prohlašují pevným, nadšeným a sebevědomým hlasem.

Chceme je míti a poněvadž naše chtění, naše vůle je pevná, budeme je míti. Ne sice zítra, ani za rok, ale jistě dříve, než potřebnou síť českých obecných a středních veřejných škol. A musíme je míti právě k vůli tomuto školství! Přibude nám jím důležitý důkaz samostatného kulturního života zde na Dunaji, kde se svými žádostmi za své školy odbýváni jsme stereotypně: »Nevykazujete zde známek, z nichž bylo by lze souditi, že zde žijete jako národní kmen.«

A proto . . nepovolíme!

Pro stálé divadlo potřebovati však budeme stálé obecenstvo a mnoho stálého obecenstva. Že je můžeme míti, o tom při ohromném počtu českého obyvatelstva ve Vídni nebude nikdo pochybovati. Že je však také budeme míti, toho velká zásluha připadne »Pokroku«. Ten vychoval si a má už hodně silný kontingent stálého obecenstva, jež od něho zdědí někdy stálé české jeviště, »Pokrok« stabilisoval ve Vídni českou divadelní sesonu a vychoval si pro ni stálé české obecenstvo, kterému jest často divadlo toto jedinou oasou pustého našeho uměleckého života a mnohému z toho obecenstva jedinou českou školou! Mnohý rodák vídeňský zamiluje si teprvé v této škole sladký mateřský jazyk, jímž učili ho na jiných školách opovrhovati a pohrdati.«

Chápete už, proč jsem dočetl knihu zrovna se zatajeným dechem. Vane z ní síla, svěžest, mluví z ní sebevědomí a hlásí se z ní spása a záchrana českého lidu vídeňského. To jsou kapitoly, které nám otevírají oči, které nám teprvé v jasném a přehledném souboru vypravují o tom, co musel spolek za těch čtyřicet kroků prožiti, co musel vše podniknouti, aby existence Čechů vídeňských byla zabezpečena. A znovu vracím se k seznamu těch neznámých, bezejmenných průkopníků a čtu je docela jinak. Byli to skuteční hrdinové a zasluhují, aby jim byla věnována vřelá, vděčná vzpomínka. —*r.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Z redakce Máje.** Všechna nakladatelstva, spolupracovníky své a autory vůbec žádáme, aby spisy, jež vydají jakož i práce své a dopisy listu a nakladatelství našeho se týkající zasílali výhradně do redakční místnosti naší v Praze, v Štěpánské ul. č. 67. a nikoli jednotlivým členům redakce neb správního výboru.

⁂ **Eugen Miroslav Rutte zemřel!** Ve středu 15. července skonal v Praze po krátké chorobě ochrnutím srdce c. k. notář a známý spisovatel i hudební skladatel český, Eugen Miroslav Rutte. Zpráva dotkla se široké řady jeho ctitelů tím bolestněji, že všeobecně oblíbený tento člen české umělecké obce skonal v plné mužné síle 48 let. Rutte narodil se r. 1855 v Jičíně, načež po absolvování právnických studií usadil se v Hořovicích jako notář. Byl člověkem lahodné, milé povahy právě jako jeho umělecké výtvory. Mnoho cestoval a jako spisovatel turistický získal si všeobecné obliby nesčetnou řadou článků ve všech čelnějších listech uveřejňovaných, zvláště však cestopisným dílem »Švýcarsko«. Sem náleží též soustavně psaný »Průvodce po Karlových Varech«. Ještě populárnějším učinily však Rutteho četné skladby hudební, které vynikají podivuhodnou melodičností a roztomilým zabarvením notou písně lidové. Byl Rutte přímým zbožňovatelem lehké hudební piecy rozmarně podbarvené a veliká řada jeho písní, klavírních skladeb a sborů nalezla ozvěny v českých domácnostech. I o větší skladby se pokusil, jak o tom svědčí zdramatisovaná hudební báseň »Štědrý den« a komická operettka »Spiknutí na Olympu«. — Pohřeb zasloužilého umělce konal se v pátek z chrámu Panny Marie Sněžné na hřbitov Olšanský. *S.*

⧺ **Překlady.** Národní Listy zmiňují se 17. t. m. v literární rubrice své o překladech. Praví: »Literární žeň letošní nebyla celkem bohata. Původní produkce

daleko pokulhává za vlnami rozprouděného toku děl překládaných, kterými knihkupecký trh čím dále zuřivěji přímo je zavodňován. Dílo původní vždy tíže najde nakladatele než překlad. Už k vůli honoráři, kdyby jiných zřetelů ani nebylo.« — Vitáme tu poznámku. Jsou u nás nakladatelé, kteří překlady za bídný groš sdělanými zaplavují celou oblast českého jazyka. Tisícové výdělky shrabují, sotva desítkami na původní tvorbu pamatujíce. Prstem proti nim nikdo téměř v lese českého časopisectva nehne. Nakladatelské družstvo Máje, jediný svépomocný podnik nezámožných českých spisovatelů, vydalo za jediný rok skoro třicet původních prací českých autorů. Kolik časopisů uznalo tuto práci? Kolik jich přišlo nám upřímně pomoci? A kolik jich pro nás mělo jen a pouze otravnou slinu nenávisti a zlomyslného pošklebku? A když jsme šli po stopách různých ničemností, jimiž se kladla sekera na kořeny naší původní produkce, ničemností páchaných zakuklenými urputníky — žasli jsme, když jsme tu nalezli osoby bez minulosti a budoucnosti — námezdníky podnikavců nalíčených před veřejností červenobílými kokardami až k směšnosti — ba i podezřelé strejčky, bratry, svaky autorů — autory odmítnuté — lidi mstící se za to, že jsme museli o některých nápadnostech českého života říci — pravdu — — — — Proti literatuře oplzlé, proti nečistotě drze pod etiketou modernosti do našeho písemnictví vnášené, proti jarmareční literatuře, proti překladům neliterárním nikdo u nás nevystupuje. Pouze původní produkce smýkána je žurnalismem třetího řádu na pranýř a překlady jen tehdy, když je pořídí literát . . . My, čeští spisovatelé, známe přece dobře český život, ale co je molů v českých kožiších, nápadně beránkem lemovaných, poznali jsme pořádně teprve, když jsme se postavili na své vlastní nohy.

— Vij, fantastická pohádka, dle Gogola napsal Fr. Khol, hudbu složil Karel Moor. — Gogolova povídka dramatickými živly právě neoplývá. Pro jedno jednání ostatně příběh její právě stačí. Byl by ovšem objevil se daleko účinnějším, kdyby obsah předehry se před našima očima krátce odehrál místo dlouhého a v celku málo srozumitelného vypravování besedujících duchů. Takto jeví se postava čarodějky i toulavého studenta Chomy přec nedosti jasnou a životnou. Dobré libretto prý má být srozumitelno, třeba jsme nerozumněli vypravovanému slovem, již tím, co pouze vidíme. A zde se vypravuje právě příliš mnoho a málo jedná. Nad to pak tajemná podzemní síla Vije nejeví se na scéně ani tak hrůznou, ani tak silnou, abychom věřili, že všechen pohyb dramatu z ní vychází, že ona celým tím světem, jejž tu zříme, vládne jediná, světem, nemajícím svého spontanního pohybu. — Síla libretta leží však jinde, než v ději. P. Khol napsal knihu náladovostí svojí pro hudbu jak stvořenou. Nálady strašidelných půlnocí, nálady umrlčích kaplí, v něž přicházeji pohřební průvody za monotonních zpěvů kněze a smutečních obřadů, nálady vraha opuštěného s mrtvolou zavražděné, nálady fantastických zjevů, lákajících všemi kouzly a krásami podsvětí a děsících všemi hrůzami a hrozbami pekla svoji oběť — toť jistě pole pro skladatele vděčné. Vděčné a nebezpečné. Neb skladateli připadlo nálady těch jednotlivých, namnoze zcela účinně stavěných scén rázně odlišit, differencovat, konstrukci, směr scény vyzvednout určitou a jednotnou linii, plasticky vymodelovat její přehledný tvar. Pan Moor pro náladovost má patrný smysl. Základní tón libretta, jeho ponurost, jeho smutek a jeho hrůzu vystihl velmi dobře. A ukázal smysl pro odstíny jiné, živější, až plamenné, jako především ve scéně, kde čarodějka poprvé láká svými kouzly zděšeného Chomu. Ale v celku zůstává v náladě základní jednobarevným, bez dalších jemnějších odstínů; bez pevnější zřetelné a přehledné kresby na tom až příliš širém, černém poli smutku; bez modelace ve větší tvary; a též bez silnějšího, vysloveného kontrastu. A právě kontrastem svým stojí jednotlivé scény libretta velmi účinně proti sobě! — Tím dílo, které v jednotlivostech poutá, v celku velice unavuje: svým monotonním, tápavým, vrávoravým chodem. — Původem monotonie té, myslím, není jednostrannost nadání, omezeného snad jedině na nálady zlomené, šeré, smuteční. Pan Moor, naopak, má patrně temperament i sílu pro tóny životnější a svěžejší. Ale technická dovednost jeho jest zatím neveliká. Má mnohou pěknou, zpěvnou myšlénku. Ale nedovede ji široce v plný melodický proud rozvinout. Pracuje v čarách příliš krátkých, od frase k frasi a ztrácí se v podrobnosti; a celek stavby, její stupňování mu uniká. Jest ostatně těžko pracovati veliké přehledné scény bez jednotnosti myšlenkové a bez pevnější thematické práce. Pan Moor píše podobně jako Lošťák čirou homofonii: veškery hlasy doprovázejí danou melodii týmž pohybem; ta leda harmonickou figurací se někde živěji rozproudí. — A v celku jest v partituře jeho pohybu, živějšího a rázovitějšího rhythmu vůbec málo. Čtvrtky a osmičky pronásledují vás někde po celé dlouhé partie. A orchestr stejně monochromní jako ostatní složky, hude ty volné rhythmy hutnými, vázanými smyky kvintetta vždy plně obsazeného a po varhanách čišícími drženými tóny harmonie dechové. Jaká příležitost byla z rozhození nejlepších a nejsvětlejších barev, dvěma, třemi nástroji namísených při líčení reje bludiček, při tancích a zpěvech svůdných čarodějek! Jak mohlo být využito ostrých nějakých staccatových rhytmů harmonie dřevěné či nějakých pestřejších bizarrních kombinací k vylíčení pekelného reje! — Ostatně: technické nehotovosti jsou při prvním operním díle jistě vždy k odpuštění a vždy vysvětlitelny. Spíš rozhodovati zde má stanovisko, na němž umělec stojí. A p. Moor stojí na stanovisku umění vážného a ryzího; staví si vysoký cíl, sloučit poesii své hudby v poesii básně v jednotnou spěž. Tentokráte neslil ji ještě tak čistou, bez kazu, by zněla plným, hlubokým hlasem, třeba zvonila příšerná hrana. Ale nabyl pro dílo následující jistě mnohých zkušeností. A veřejnost poznala talent, zasluhující již aspiracemi svými pozornosti. Uvedení díla jeho nebylo zbytečným, třeba v pevnější zakotvení jeho v repertoiru sotva bylo naděje. — Novinka, ve svých zpěvných partiích podivnými polohami nezvyklá a namáhavá, provedena na scéně pěkně; sl. Slavíkova a p. Pták byli v držení předních úloh. Orkestr byl by prohloubenějším odstiňováním leckterou monotonii zakryl a jemnějším doprovodem ztrácejícímu se leckde slovu zpěvákovu dal lépe vystihnouti. *K. Hoffmeister.*

— »Má syna,« z němčiny do francíny a z francíny do češtiny přeložená a upravená fraška, již německy napsali J. Jarno a F. Fischer, francouzsky upravili Grenet Dancourt a M. Vaucaire a do češtiny přeložil J. J. Benešovský-Veselý, měla v Národním divadle dne 15. července veselý úspěch. Provedena ve francouzské appretuře poprvé dne 20. září 1901 v divadle »Cluny«, které ve stínu nejučenější čtvrti pařížské, několik kroků od Sorbonny a Francouzské Koleje, pěstuje svůj fraškový repertoir s hereckými silami předposledního řádu (domácím jeho dodavatelem, dramatikem a dramaturgem je právě zmíněný pan Grenet Dancourt), dostala se fraška s novou etiketou nazpět do Německa, kdež ji hráli v berlínském »Intimním divadle« tak dlouho, pokud policie nezavřela divadélko na Alexandrově náměstí z bezpečnostních důvodů, neboť otřesy bránice, způsobené francouzsko-německou fraškou byly tak silné, že by se byla stará budova bez mála sřítila. Avšak zcela vážně řečeno, fraška má dva výborné akty. Připustíte-li její předpoklady, které nevyžadují od vás nikterak krvavých obětí, jste-li jen poněkud v dobré míře, strhne vás hra tak neodolatelně, že plujete s ní ve stálém přívalu smíchu a nejveselejšího rozmaru. Je v kuse něco z bodré veselosti »Kontrolora spacích vagonů«, té veselosti, která staví na bezpečnějších základech, nežli je pouhá střeštěná situace, vymyšlená beze všech psychologických a rozumových ohledů. Prostě první dva akty naší nové frašky mají solidnější stavbu, než-li bývá při podobném efemerním zboží. Je v nich nejen kus veselého Bissona, ale i optimismus dobromyslného Capusa, neboť ačkoli slyšíme o mnohých avanturách, které nejsou právě zcela nevinné a bezvadné, jsou nám všichni ti hříšníci docela příjemní a sympatičtí. Máme totiž mnoho gaudia z jejich trampot a přejeme jim, když se podle přísných zákonů frašky ze všeho bez bolesti vymotají. Ale, bohužel, při tom vymotávání došel autorům vtip a třetí akt frašky značně ochladil bouřlivou veselost v domě. Provedení kusu nebylo právě nejsvěžejší. Je to svízel. Naše divadlo potřebuje v létě hry, kde mají míti hlavní slovo komikové, avšak kde jsou komikové našeho divadla? Je pravda, hraje se tedy bez komiků, ale zda-li grimasy působí na diváka tak teple a přirozeně jako opravdový humor? V našem činoherním ensemblu jsou veliké mezery. Stará se někdo o jejich vyplnění? Dříve pevné zdivo je rozbito se dvou stran: stylová tragedie a šťavnatá fraška jsou u nás nyní nemožny v dokonalém provedení. Bylo by svrchovaně na čase, aby povolané kruhy učinily něco na prospěch českého hereckého umění, neboť nejen Národní divadlo, ale vůbec všecky naše divadelní soubory trpí nedostatkem určitěji vyhraněných sil. V provedení naší poslední novinky vynikla pozoruhodným způsobem paní Danzerová v úloze Sofie Montarbourgové. Také paní Červená byla dokonalá zjevem i hrou. Pan Želenský se statečně držel v roli ne zcela mu přilehavé. Souhra mnohde povážlivě vázla. Režisér pan Sedláček vystavil na scéně tři vybrané obrázky. *J. Lý.*

— E. St. Vráz odjíždí do Chicaga, kdež zanechá rodinu svou a sám použije klidu k léčení své choroby, jež stále ještě hlásí se po útrapách cest v západní Africe. Za dvouletého pobytu svého v Čechách měl 243 veřejné přednášky, doprovázené skvělou a nádhernou projekcí obrazů, jež se zvláštním uměleckým vkusem sám na různých místech světa exotického zachytil. Právě nákladná ona projekce, vyžadující vždy nových přístrojů a obsluhy, je příčinou, že výtěžek hmotný, jenž by byl zajisté svrchovanč zasloužen — sloužiti měl k podniku nové cesty světové — byl velice nepatrný. Nelze podceňovati kulturní význam přednášek Vrázových pro nejširší vrstvy našeho lidu. Jeho oblíbenost osobní, půvabný přednes, bohatá zkušenost a opravdovost získává předmětu, jenž tvoří thema přednášky, vnímavé obecenstvo. Východní svět, otázka čínská, ráz plemene žlutého, toť byly do nedávna věci většině Evropanů neznámé a cizí. Živé slovo, autopsie a zvláštní přizpůsobivost cizím poměrům zabavuje rázem každého, kdož přinese do přednášky mysl vnímavou. Avšak cestovatel klidu nezná. Jakmile trochu se zotaví, má úmysl vydati se na novou cestu po jižní Americe až po samou Patagonii. Prostředků chce získati přednáškami po severní Americe v jazyku anglickém, ve střední a jižní Americe v jazyku španělském. Při tom bude výklad svůj provázeti projekcí nevyrovnatelných svých obrazů krajin, měst, paláců, božišť, lidu, typů atd. Neposlední pobídkou k nové cestě Vrázově jest jeho snaha poznati na vlastní oči skutečně celý svět a provésti jedenkráte myšlenku, kterou stále má na zřeteli: Orbis pictus, svět v obrazech spojených s poučným výkladem. Vráz má ještě jeden plán. Dávno již chystá se totiž napsati román ze života jihoamerického. Vráz, jehož život je opravdovým románem, plným strádání, mohl by věru napsati něco velice zajímavého. Na ten čas nezbývá však, než přáti mu potřebného zotavení a zmnožení sil k překonání nových námah.

— **Aktinotherapie.** Napsal Dr. E. Slavík. Pojmem aktinotherapie, jež je řeckého původu a znamená vlastně »léčbu paprsků« zahrnuje autor léčení světlem, Roentgenovými paprsky atd. O předmětu tom napsal, opíraje se o rozsáhlou literaturu a hojné zkušenosti svoje, objemný spis, který ovšem není určen laikům, nýbrž lékařům. Upozorňuje-li se na tomto místě také širší obecenstvo na odborné dílo, stalo se tak jednak z toho důvodu, že o léčení chorob přirozenými silami přírodními pronikla zásluhou novin a popularisatorů lékařství v posledních letech nejedna zpráva časem dosti podrobná, jednak i proto, že národ v nejširších vrstvách má právo sledovati rozvoj literatury i v odborných jejích větvích, alespoň v hlavních rysech. Přítele odborného písemnictví lékařského potěší faktum, že může se v malé naší literární obci dnes už objeviti spis, jenž má všecky vlastnosti monografie, že spis takový se čte, což nasvědčuje pěknému rozkvětu písemnictví. Přátele nemocných pak bude těšiti faktum, že pacienti stižení chorobami těžko léčitelnými, na př. lupusem, mohou nalézti případnou pomoc doma v Čechách a nemusí hledati přispění za hranicemi. Autor, odborný lékař chorob kožních, vzdělav se u nejpřednějších autorit aktinotherapie, zařídil si totiž po návratu do vlasti s nemalým nákladem ústav k léčbě chorob uvedenými činiteli fysikálními. Není tu místa, abychom se zabrali do rozboru knihy jmenované nebo pokoušeli se oceňovati její hodnotu. To jest úkolem odborného

časopisectva, v němž dílo došlo již posudku a uznání. Čtenář věz, že jsou léčebné methody, které nepůsobíce bolesti léčí leckterý neduh tvrdošíjný, proti němuž dříve marně vedena bývala do boje celá armáda léčiv zevních i vnitřních, a nejednou i chirurgická pomoc. Kdyby neměla aktinotherapie jiné ceny, nežli léčivost lupusu, o čemž po zkušenostech slavného dánského professora Vilse Finsena nemůže býti pochybnosti, stála by věc za účast nejširších kruhů. Spis dr. Slavíka jest ozdoben řadou obrazů dokumentujících výmluvně léčebné úspěchy aktinotherapeutické. *nr.*

O **Divadelní zpráva**: Spolek českých spisovatelů belletristů Máj přijal v poslední době řadu divadelních kusů, jichž provozovací práva zadává. Jsou to hry původní: A. Jirásek: Jan Žižka, J. Cisler: Na šenavské pile, Dejmek Petr: Liliputánské duše, A. H. Horáková: Očista, X. Menhart: Gordický uzel, K. Rožek: Samot chorobné květy a Červ, Lothar Suchý: Nezabiješ! Sylvan Karel: Cizopasníci, Jarmil Krchlebský: Na Krchlebích, Q. M. Vyskočil: Rusá Madonna, J. Borotínský: Resignace, Karel Želenský: Pohádkao Kryšpínkovi. — Překlady: Branislav Đ. Nušič (Srb) — Hovorka: Tak to muselo býti, Djído nebo vlastní krev, Brieux-Jelínek: Bělinka, Cziky-Mayerhoffer: Bubliny, H. Hofmansthal- Breska, Dobrodruh a zpěvačka. — Ve příčině dramatických kusů zemřelého Jaroslava Macáka (Klena) sdělujeme, že prov. právo jejich předáno bylo autorem p. B. E. Tolmanovi, knihkupci v Hradci Král., že však příznivec tento je nezištně přenechal jednou pro vždy Máji. Ke všem tuto uvedeným hrám jest třeba svolení spolku Máje. Výslovně se podotýká, že každé neoprávněné provozování těchto her stihati se bude soudně. Spolek Máj zašle každému zdarma a franco seznam her Májem zastupovaných jakož i pravidla, jimiž se při povolování her řídí. Dopsati dlužno Spolku českých spisovatelů belletristů Máji v Praze II. Štěpánská ul. 67.

SMĚS.

** **Báje a pravda.** Z pravidla považuje se za velkou zásluhu románu, je-li líčení jeho »vzato jako ze života«. Že však báje a skutečnost po případě mohou se navzájem krýti způsobem nanejvýš nepříjemným, dokazuje případ, jenž onehdy projednáván před soudem v Paříži. Spisovatel Chaperon vydal román »La Marque«. Jednou z jednajících osob jest úředník civilní matriky ve Versaillu, jenž se tu jeví ve světle velmi nepříznivém, neboť účastní se nejpustších orgií, na něž román naráží. A orgie ty dály se v ulici Montboron ve Versaillu a náhoda tomu chtěla, že nynější úředník civilní matriky ve Versaillu, p. Joly, skutečně bydlí v ulici Montboron, To všecko mělo následky velmi nepříjemné pro p. Jola. Nevěda proč, zakoušel nejrůznější trampoty. Lidé na ulici se mu sarkasticky posmívali, známí se mu vyhybali a neměl takřka již nikde přístup. Manželka jeho dostávala anonymní dopisy a konečně, vrchol všeho, soudce jej vyzval, aby vysvětlil svoje chování, o němž koluje pověst všeobecně rozšířená. Teprve teď se dozvěděl nešťastný p. Joly o románu Chaperonově, přečetl si jej a shledal, že obsahuje dosti přesnou podobiznu jeho samého. Podal žalobu pro utrhání na cti. Autor románu prohlásil, že nikdy neslyšel o panu Jolovi a jeho vidí dnes poprve. Litoval velmi této nešťastné shody, psal svoji knihu v nejlepší víře a prohlašoval, že p. Joly jest počestný muž. Soud odsoudil autora i nakladatele ku pokutě 1000 fr. a náhradě nákladu řízení soudního. Kniha zabavena a za každý výtisk prodaný po prohlášení rozsudku ustanovena pokuta 50 fr.

** **Klasická představení v antickém divadle** v Orange, pod řízením p. Paula Mariétona budou letos pořádána 1. a 2. srpna. Na programu prvního dne jsou Euripidovy »Feničanky«, spracované Georgesem Rivollettem, provedené již v loni. Představení bude zahájeno dílem Sára Peladuna, dosud nedávaným »Edip a Sfinx«. Druhého večera dáván bude Corneille-ův »Horatius«. Pak následují lyrické scény z Gluckových oper, jež většinou bude zpívati Emma Calvéova; závěrek tvoří řecké tance. Mezi zúčastněnými umělci nalézají se zejména Mounet-Sully, Albert Lambert, Paul Mouwet, pí. Segond-Weberova a sl. Morenova.

** **Jubileum městské knihovny ve Ferraře.** Letos v listopadu slaví městská knihovna ve Ferraře stopadesáté výročí svého založení. U příležitosti tohoto jubilea hodlá prof. Giuseppe Agnelli ve Ferraře vydati zlomek autorgrafu Ariostova »Zuřivého Rolanda« faksimilovým tiskem. Vydání bude obsahovati 53 listy se 106 světlotiskovými tabulemi. V úvodu velmi učeném pojednává prof. Agnelli důkladně o tomto fragmentu a jiných rukopisech Ariostových v bibliotéce ferrarské. Dílo bude mimo to ozdobeno podobiznou Ariostovou dle originálu Tizianova. Z rukopisů jeho jest patrno, jak namáhavě Ariosto pracoval. Přepracovával svoje verše, jež plynou zdánlivě tak lehce a nenuceně nesčíslněkrát a stále je opravoval; v rukopisu je tolik škrtáno, opravováno a na novo škrtáno, že původní verše nelze již ani rozeznat a číst.

** »Carmen« baletem! Londýnský taneční mistr Wilson dovolil si spracovat Bizetovu »Carmen« na balet, jenž proveden na tamním Alhambra-Theatru se známou španělskou tanečnicí Guerrerovou v úloze titulní. Hudbu »stvořil« kapelník divadla mr. Byng, totiž vzal si partituru Bizetovu a předělal ji na taneční kusy. Co připojil »z vlastního«, bude as velmi podivné, neboť časopisy oznamují, že jeho »Carmen« tančí maďarský tanec na způsob starofrancouzské gigne. Tento znamenitý tanec stál by za podívanou! Kterak španělská cikánka přijde k maďarskému tanci, zůstane as tajemstvím mr. Bynga. Škoda, že se toho nedočkal Bizet!

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jaromír Borecký: Naladění. — A. Pikhart: Quinta Joana. — Felix Téver: Bílá a Rudá. — Lothar Suchý: Smrt. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — F. S.: Galerie českých měst: Pardubice. — Feuilleton: Divadelní jubileum vídeňských Čechů. — Z českého života — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Novinky Nakladatelského družstva Máje:

Moje sny - Pia desideria.

DÍL II.

Epištoly, úvahy, essaye, studie, články, kritiky, polemiky i s pamflety. Napsal V. MRŠTÍK.

Obsah dílu II: Studentum (Lumír 1901). — Anglická knihovna (Lumír 1898). — Albert Wolf (Česka Revue, Vídeň 1889). — Kravalistika (Rozhledy 1896). — Iza Grégrova. K reprise »Maryši« (Lumír 1900). — Hrabě Lev Tolstoj a jeho »Vlada tmy« (Česká Thalia, Česká Revue) Vídeň 1888. — Studentstvu (Lumír 1899) — Studentstvo a Stara Praha (Lumír 1899) — »O významu boje za Starou Prahu pro náš kulturní život« (Brožurka — řeč 1899) — Ženy v umění (Kalendář Paní a dívek českých 1887). — Studentstvo a literatura (Nár. Listy 1891). — Ruská knihovna (Rozhledy 1896). — Rozházené kapitoly (Ruch 1888). — Ženy v literatuře a divadle (Ruch 1888). — Semitismus — jesuitismus (Novoje Vremja 1901). — Studenti a narod (Pozor 1890). — Ubožácká pravda (Lumír 1898) — Protestantský klerikalismus (Lumír 1901). — Literatura a peníze (Nár. Listy 1890). — Smích (Ruch 1888). — O divadle (Ruch 1888) — Na staré thema (Nár. Listy 1890). — Honoráře divadla (Ruch 1888). — Bestia triumphans (Rozhledy — Brožurka 1900). — O nových ukolech boje za »Starou Prahu« (1902). — Vzpomínka (Čas 1896). — Klusáčkovy pohadky o sv. Petrovi (B. Němcová 1902). — Pia Desideria (Lumír 1903). — O podezřivavosti — Jar. Hilbertovi (Lumír 1900). — Doslov F. X. Šaldovi (1903)

Koupiti neb objednati možno v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje,

zapsaného společenstva s ručením omezeným,

v Praze-II., v Štěpánské ulici číslo 67.

Právě ukončen a vydán:

ROK NA VSI.

(Románová knihovna Máje. Pořádá dr. Rud. Jar. Kronbauer).

DÍL I.

Obsah: ŘÍJEN. Jerusalem. — Trnky. — V kostele. — Na vojnu. — Satanáš. — Cibulková Káča. — Nedělní odpoledne. — Rybář Cyrill. — Z jarmarku. — Studynka Augustin Krejčí. — Co se stalo v Jerusalemě. — Před hody. — Hody. — Zavádka. — Po »kocí«. — Po hodech. — Messalina. — Messaliny poslední dílo. — Soudy. — Užírač krve. — Lesňáci. — Stréček Kuchyňka. — Neděle. — Na vandře. — LISTOPAD. Všech svatých. — Na dušičky. — Těžka práce. — Líšenky. — Před polednem. — Z pastvy. — Vrbovy háj. — Utrapy Vrbčeny. — Listopadové rozjímání. — Další rozjímání. — U přednostů. — Našla se. — Hon. — Kovářova Petruša. — Pštros. — Zimní chvíle. — Mareček otec a syn.

„ROK NA VSI", ozdoben Alešovými obrazy měsíců, tvoří knihu vzácné, harmonické krásy, rázovitou obsahem, sympatickou a vysoce cennou uměleckou formou svého líčení. Výtiak v barvotiskové obálce Mikuláše Aleše za K 4.60, poštou za K 4·80.

Uplný I. díl „Roku na vsi" objednati možno v každém knihkupectví zejména ve výpravně

NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE,

zapsaného společenstva s ručením omezeným

v PRAZE-II., v Štěpánské ulici číslo 67.

Svépomoc českých spisovatelů.

Básně.

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zpěvy epopeje Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. puv. vazbě za K 2·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50 ve skv. puv. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Škampa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50 pošt. K 1·60, skv. vaz. K 2·30, pošt. K 2·50.

Krasna prosa:

K. M. Čapek **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·00, poštou 3 K 80 h. ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

V. I. Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výt. za K 3·20, pošt. K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. pův. vaz. za K 6·30, pošt. za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60.

Naše klenoty.

Významná díla českého písemnictví.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobiznou a autografem básníka, s předmluvou Dr. J. Jos. Durdíka a doslovem Ant. Klášterského. Výtisk za 80 h., pošt. za 90 h.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Stroba.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek.** Mlsaníčko, čili veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Trnobranský. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Decera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. Josef Jekler: **Konec.** Drama o 1 jedn. — L. A. Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Zen. o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Sv. 5. H. M. Paull: **Nový clown.** (The New Clown.) Fraška o 3 jedn. Z angl. přel. K. Musek. Výt. za K 1·20, pošt. za K 1·30.

Karel Rozek: **Červ.** Drama o 4 jednáních. Výtisk za K 1·10, pošt. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Sv. 1. Vij. Fantastická pohádka o 1 dějství s předehrou. Napsal Fr. Chol. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež.

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorostajícím dívkám. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

A. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obrazy, vyzdobou Mik. Aleše. Počtěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·81. — **Rok na vsi** vychází v Rumanově knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v ses. po 36 h. Předplací se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závět Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném fotografickém snímku dle Riegrova rukopisu. S podobizou Máje Švabinského a básní Jaroslava Vrchlického, s úvodem Dra. K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·15.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví,** jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 31. ČERVENCE 1903. ČÍSLO 45.

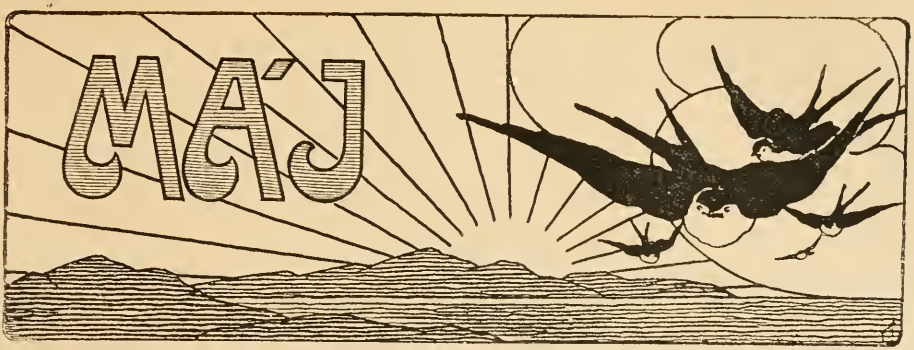

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

PAVEL LIST:

BLÍNY.

Novella.

Trhlinou záclony sáhl měsíc bílým, mátožným svým ramenem do ložnice manželů Mařákových a rozestřel bledé své prsty po tváři ženy, odpočívající v hlubokém spánku.

Adjunkt Mařák, neklidná, vznětlivá duše, procitl ze spaní a spatřiv tvář své ženy Adély, jejíž hlava byla stlačena v měkký rámec objemných polštářů, podepřel se o loket a ulehnuv na bok, pozoroval pravidelné oddechy spící ženy, Její mladá, čistá duše usmívala se v koutcích polorozvitých rtů a slnila se rubíny čisté krve v lesklých spáncích, ověnčených prsténci zlatoplavých, jemných kadeří.

Kdykoli se takto zahleděl na spící ženu svou, pohnula se v nitru jeho prudká vlna lítosti, již nadarmo zatlačiti usiloval.

Ubohá ženo, nevinná bytosti!

Kdyby jen tušení měla o tom, co vzdouvalo dříve jeho city a zahřívalo k stupni nejvyššímu jeho vášnivé, teplem bujného mládí nasycené srdce! Zda směl by dál beztrestně ležet v jejím blízku, dýchat čistý dech její rtů, bdít nad její spánkem, kterým spí jen spravedliví, jichž ducha nedotekl se ostrým spárem dravý sup svědomí.

Cítil, že se mu zachvívá loket nervosně a odvrátiv bojácně tvář svou od spící ženy, jejíž čelo lesklo se v mléčném svitu měsíce, stlačil násilně víčka oční a snažil se nemyslit . . . Ale marně tlačil obrazy hříšné minulosti pod prah vědomí. Vypluly opět na povrch, jako mrtvá těla; jakoby oběti zločinu vzpřimovaly se na tmavém jezeře jeho vzpomínek a trčely tu úmyslně, vyzývavě v příšerných rozměrech se všemi skvrnami, jež vtiskla jim jeho vina, jeho hřích.

Byl mladým aspirantem života a společenských povinností. Nezkrotná, vznětlivá povaha jeho svedla ho brzy v skrytá místa hanby. Žena, jejíž svůdná smyslnost jevila mocnou přitažlivost při jeho vášnivé povaze, představila se mu poprvé ve svých fysických formách, se svými raffinovanými, dráždivými kouzly a tělesnými žádostmi, jež zatlačily v něm všechnu touhu po vyšším kultu krásy a vedly ho k surovým bodům smyslných choutek a přezrálých žádostí.

Pil doušky plnými silné víno orgií a opíjel se požitky smyslného přesycování v bezměrném rozpoutání a uvolnění vášnivých pudů.

V krčmě uzřel poprvé Vandu, jejíž chtivá náruč zkalila jeho srdce a vzbudila v něm divou touhu po lásce smyslných požitků. Zamiloval se do Vandy šíleně a bezsmyslně, nevěda ani jak a netuše proč. Po bezesmyslných rozkoších probdělých nocí vyprahla brzy jeho síla, ohně jeho vznětů pohasly. Jako pavoučice přissála se k jeho mladému tělu svými nenasytnými, lačnými rty . . .

Probudil se s chorým tělem, s duší hluboko raněnou, krvácející z těžké otevřené rány.

Opovrhla jím, vysmála se jeho bláhovostem a zas jej lákala ohněm svůdného zraku, kouzlem svých strojených půvabů.

Co výsměchu zakusil pro tu svou hříšnou, pobloudilou lásku a co pohrdání doznal od svých druhů! A nepovoloval. Kvas vášně byl prudší zdravé rozvahy, která ho opouštěla, sotva se ohlásivši. Dával se unášeti smyslnou, divoce vzdutou vlnou, která nezmírňovala ručej, tekouc celou šířkou uvolněného koryta.

Bolest, již zatkla prvá žena v jeho srdci, léčil novou vášní k ženě jiné . . .

Tentokrát byla to sličná prodavačka doutníků, k jejíž ruměnným rtům se vší svou vášní se

přissál a strhl ji ve svou lačnou náruč, udivenu, bezbranou.

Strhl ji tak nerozvážně, jako byl zprvu sám stržen Vandou. Vyspěl v neřesti a nesledoval jiných cílů pro své touhy, které neprošly nikdy ohněm odříkání a nedovedly se zbaviti rmutu smyslné přítěže.

Byla to štvanice, jíž se oddal s náruživostí divocha, nedbaje že se dopouští vraždy, že šílí v bezuzdné lehkomyslnosti a že vede poslání své, pověst svou a mužnou hrdost svou v bahno a neřest . . .

Pozdě přišel k vědomí, že malá Jela, nezkušená prodavačka, byla jen svodem jeho uražené pýchy, která utrpěla porážku v zápase se zhýralou Vandou. Chtěje vzbudit žárlivost u této, ve své slabosti a lehkomyslnosti, učinil z milenky oběť bludné vášně své. Po druhé strhla jej Vanda a ohlušovala v něm probouzející se náklonnost k Jele. Jako pomačkanou, uvadlou růži odhodil Jelu a dal se zlákat hlasem sireny. Odvykl čisté vůni květů a chutnal všemi pory sirný zápach močálu. Po letech spatřil Jelu v týchž místech, kde poznal Vandu.

Vystrizlivěl. Za jakou cenu? Za cenu nadějné duše, jež propadla hanbě.

Duše Jelina jako plamenná skvrna poznamenala obzor jeho myšlení. Nesejde mu s očí, kalí všechnu radost ze života, který pochopil pozdě, teprve když se umírnil, když otloukl výhonky bujné své povahy, stav se zralým mužem.

Dnes však, ať dělá co dělá, hořkost neopouští jeho nitro, jež hleděl vyplnit přátelskou oddaností, naprostou, čistou láskou ku své ženě Adéle, kterou podařilo se mu nalézti po letech a které odpřisáhl věrnost manželskou . . .

Mařák pokusil se otevřít oči. Ale jako ozářenu bleskem spatřil před svým ložem postavu malé Jely. Stála tu v bílé říze, s hluboko vystřiženou košilí, jíž prozíraly panenské prsy sotva vypučelé . . . Z koutků očí stékaly volně slzy — krvavé slzy mučivé touhy a beznaděje . . .

Živě viděl ji před sebou jakoby stělesněnu v oblaku mystické glorioly, utkané z mléčných paprsků luny.

Znova provanula duší jeho hluboká lítost a opravdový žal kajícníka. Což, kdyby se vyznal Adě ze všeho? Snad nalezla by duše jeho klidu? . . . Ale, když pohlédl na spící ženu svou, vytryskl studený pot na jeho čele a ruce zvlhly mu znojem, jejž vytlačila bezměrná bázeň . . . Odpustila by mu Ada? Pochopila by kajícné předsevzetí opravdové, želící duše jeho? Žila by dále v tom dětsky důvěřivém přitulení, jako až dosud, po jeho boku? Nezhrozila by se té černé, rozšklebené propasti, která straší za ním? Přehlédla by ty skvrny hříchů nesmytých, neusmířených, jimiž posety jsou jeho rty, a jež jsou dosud tajny její čistým, láskyplným pohledům?

Vzpomínka z nedávných dob prošlehla mu pamětí. Adéla zahleděla se mu v oči přečetši jakýsi román, v němž líčena byla pustá minulost manželova, který připoutal k sobě nezkušenou, ale dobře vychovanou dívku a povzdechla: »Ubožák! Co asi vytrpěl! Proč nepoznal ženu svou dříve!«

Vzpomínka tato dodala mu odvahy. Zahleděl se pátravě ve tvář spící ženy své, jakoby vyčísti chtěl z její tahů skrytou odpověď její po jeho upřímném vyznání . . . Obličej její, který sesinal v záři měsíční, zdál se mu býti ponurejším a koutky její úst stahovati se zdály v jakési nevoli.

Zachvěl se zlou předtuchou. Nepůjde to asi! Sotva by asi zpověď takovou vyslechla!

Odvrátil se instinktivně od obrazu své ženy spící a vstal s postele, nemoha vydržeti na loži. Znovu ohlédl se po spící. Z dálky zdála se tvář její ještě přísnější a ještě studenější. Váhal . . . Nesnese jejího pohledu! To snad ani není Ada, ta dobrá, sladká Ada, která umí jen oddaně milovat a sladce líbat? . . . Popošel k oknu, nespouštěje s ní očí . . . tak to bude as nejlépe! . . . A kvapně zastřel skulinu, jíž dralo se do pokoje světlo měsíce neprosvitnou pokrývkou, kterou měl po ruce. Tak ulehl jaksi v sebe pohroužen, z ticha a bojácně . . .

* * *

Brzy po té neklidné noci potkal Mařák starého kamaráda z dob pobytu svého v K . . .

»Mám lecjakous novinku pro tebe, příteli!« volal kamarád Mařákovi vstříc. »Což, zajdeme si na nějakou »plzeň«, lépe se povídá?«

Mařák souhlasil. »Zase jednou za tolik let! To je věru zvláštní náhoda!« liboval si.

Přifukli si a přítel pustil se v proud řeči, střídaje anekdoty se skutečnými událostmi, jež kořenil zdravým vtipem. Mařák dobře se bavil. Při tom statně popíjeli. Mařák si liboval, že již dávno tolik nevypil. Zapomněl na hlodavou bolest, jež ho zvláště z večera doma vždy neodbytně trápila a pocifoval jakousi veselou náladu, jakoby bylo v stísněném a ztemnělém jeho mozku rozbřesklo slunce poznání . . . »Hle, to by byl lék! To by bylo to pravé!« těšil se u sebe a povzbuzoval sám přítele, aby ještě zůstali a dali si nalít čerstvou. »A propos, příteli, jak pak doma? Nebudeš mít mrzutost, že jsi se zdržel k vůli mně?«

Mařák pokrčil rameny, ale v srdci pocítil osten, který mu připomenul udivené zraky Adélčiny, až přijde dnes pozdě domů. Vítala ho vždy s nedočkavou touhou, s láskyplným, hřejícím okem. Co jí řekne na omluvu? Jak ji ukonejší? . . .

Skoro by byl přeslechl otázku přítelovu, který se k němu pojednou nachýlil a šeptal mu do ucha, útrpně se usmívaje:

»Poslechni, víš-li pak, jak to skončilo s Jelou? Pamatuješ se na Jelu?« . . .

Mařák pocítil chvění v údech. Zakabonil se a dotknuv se nervosním pohybem ruky sklenice, vyprázdnil ji až ke dnu.

Neodpovídal, jakoby chtěl přinutiti přítele, aby přešel přes tuto nepěknou historii k jiné látce, ale v duchu zřel opět bledým svitem měsíce

ozářenou tvář spící ženy Adély . . . Neležela klidně. Oči měla široko rozevřené a svýma bílýma, liliovýma rukama odmítavě se vzpírala proti němu . . .

Přítel netušil, co se děje v duši Mařákově a vypravoval. Líčil setkání své s Jelou v zastrčené vinárně kterési ve Vídni. Povila prý dítě u své tety ve Vídni, k níž byla se utekla v zoufaství. Dítě jí brzy umřelo a teta vyhnala ji zas. Skočila do Dunaje, ale byla zachráněna. Znova otevřely se jí nešťastné pohostinné dvéře pustých krčem, kde ubíjela své skvostné tělo zdlouha, nešlo-li to rázem. Našel ji v stavu již zbědovaném. Záře mučennice jakoby byla věnčila její hlavu, jejíž myšlénky zdály se patřit jiným světům. »Vraždíte mne všichni,« vzkřikla jednou, »všichni mne vraždíte, ale vraždíte mrtvolu. Nebolí srdce víc, jen ta rána, kterou mi zasadil jednou on, ta pálí i mrtvolu . . .«

»Ustaň!« zasténal Mařák, stisknuv ruku vypravujícího křečovitě. »To není možné! Já to nebyl, já to přece nebyl!«

»Říkám, žes to byl ty?« vytřeštil přítel na Mařáka udivené oči. »Co je ti?«

»Tak, tak . . .« blábolil rozpačitě Mařák, vzpamatovav se poněkud, »zdá se mi, že už budu mít dost. Kolik pak jsem jich vypil? Tři, pět, sedm! Kriste Pane, sedm sklenic! Tolik jsem už dávno nevypil! To bylo tobě ku poctě! Ale teď už jdu! Platit!« zvolal odhodlaně a chvatně zaplatil.

»Chtěl jsem ti jen dopovědět, jak to dopadlo s Jelou —« zdržel ho přítel — »odvezli ji do blázince. Ohrožovala okolí své životem, bráníc se svým domnělým vrahům. Ubohé dítě! Kdybys byl viděl její krásné tělo než umřela! . .«

Mařák se rozloučil mlčky s přítelem, který zůstal ještě sedět.

»Vykvetly blíny,« křičelo to v duši jeho. »Blíny, jedovavé, hnusné blíny.« Co mu všechno platno, že mu vedle nich roste růže, růže v plné nádheře! Vzpomněl si na starou pověru z domova, že má zahradu, na které blín roste, ďábel v moci. Ano, ďábel má v moci všechno již, zahradu i vlastníka . . . Tedy vrah! Vrah duší! Není-li horším vrahem než-li vrah těla, lupič? Vraždit to nejsvětější, nejvzácnější, mladé naděje, dívčí sny, cudné dívčí vzněty! Proč tenkrát neměl tolik síly a odhodlání, jako dnes? A přec, co platno vše, zdráhá-li se ze všech hříchů svých vyznati se zpovědníku — ženě? Blíny! . . . blíny . . . blíny! Co se povídá o blínu? »Chceš-li se blínu zbavit, máš jej v noci svatojanské vytrhat a na ohni spálit.« Spálit! A což, je-li cesta našich hříchů tak trnitá a tvrdá, že nelze ji rozkopat, nelze blín vyklestit? Co potom? Prokletí, prokletí čeká tě! A nic nepomůže ti, nic! Prokletí!

— — — — — — — — — — — — — —

Mařák často teď doma utíkal se k bibli. Čítal a hledal útěchu v kapitolách knihy kněh. Teprve teď po vypravování přítelově seznal zúplna obřími velikost své viny a hrozil se ji. Hrozil se jí tím více, čím více se blížil okamžik, o němž mu žena jeho dobrá pošeptala, okamžik narození dítěte jeho . . .

Rád probíral se vidinami Apokalipsy a tu čte:

»I viděl jsem mrtvé, malé i velké, stojící před obličejem božím a knihy otevřiny jsou; a jiná kniha také jest otevřína, to jest kniha života. I souzeni jsou mrtví podle toho, jakž psáno bylo v knihách, totiž podle skutků svých . . .«

»Zjevení sv. Jana« otevřelo mu oči, an zastínilo růžové svity břehů jeho nadějí, k nimž upíral žádoucí své zraky. Temno obzoru polekalo duši jeho a zúžilo dech jeho prsou . . .

Paní Mařáková dovtípila se brzy, že hlodá neznámý bol na duši mužově, který odvrací jeho pozornost od ní a olupuje ji o jeho účast.

(Dokončení.)

♡♡♡

JAN HAVLASA:

O cizí krvi.

Cizí krvi těžko rozumět,
těžko cizí chápat žaly.
Záhadou vždy cizí duše svit,
mlhy tajemné jej kalí,
jimiž nikdo ještě neprohléd'.

Cizí myšlenka je divný květ,
blížíme se: mizí v dáli, —
vzdalujem' se: krok náš tone hned
v cizí krvi.

Každý máme dosti vlastních běd,
s každým radosti už hrály,
krev snad každou otrávil už jed,
každý život román malý:
a přec nemůžeme rozumět
cizí krvi?

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

X.

Ve shonu jarních prací padalo všecko, co dosud tížilo Cyrila, až ke dnu duše. Byl šťasten a silen tou prací a těmi starostmi, které soustřeďovaly jeho myšlenky k sobě. Zdálo se, že ona trhlina, která mu zůstala v duši, pomalu srůstá a zvolna se sceluje.

Ale již o první dubnové neděli rozevřela se a způsobila chvilkovou bolest.

Šel z kostela domů. Rychle opouštěl náměstím proudící davy a rázem potkal na dlažbě Zdenu. Šla s dvěma dívkama, krásnější, štíhlejší nad ně. Nemohl se s ní minout. Utrhl na ni jediný, bolestný pohled. Její tvář byla zardělá, nepokojná. Cyril byl zmaten. Zbledl, pozdravil mlčky a s duší poznovu roztříslou, ani se neohlížeje opouštěl šumivé, slunečné náměstí.

Toho dne přibyl mu do duše nepokojný host. Milka hned poznala po jeho zamlklé tváři a těkavých očích, že se v něm cosi zjitřilo.

»Co je ti?« tázala se ho ve světnici.

»Potkal jsem Zdenu,« utrhl Cyril ze sebe.

»Tys na ni velice myslel, když dosud nemůžeš zapomnět,« řekla mu vlídným a hojivým hlasem.

»Myslel jsem — tenkrát. A dnes se mi zdá, že všecko zas ve mně poznovu ožilo. Nešťastné vzpomínky. Běžel jsem před nimi z města, ale ony šly se mnou. Neměl jsem ji dnes potkat,« pověděl Cyril a s tichým steskem pohledl na sluncem zalité nádvoří.

Potom se obrátil a shlédl na stole jakýsi dopis.

»To je od Pavly. Psala mi, že přijde na svátky,« řekla mu Milka a podávala mu dopis.

Cyril jej dychtivě četl.

List byl psán lehkým a drobným písmem. Pavla v něm psala o Vesně, o plese v zimě, o divadle a pak že se těší na svátky. Četl rychle ty svěží a veselé věty, které plynuly jako v pohádce.

»Měj se dobře a pozdravuj bratra Cyrila . . .,« stálo ke konci dopisu.

Cyril dočetl dopis v jediném chvatu a ke konci lehce se zarděl.

»Ty jsi najednou zčervenal,« řekla mu Milka.

»Co zase myslíš?« řekl jí Cyril s veselým zvukem.

»Nic,« řekla Milka s lehkým, záludným úsměvem.

»Myslel jsem jenom, že si též na mne vzpomněla — a to je všecko,« povídal Cyril, jakoby se chtěl ospravedlnit.

»Vždyť ti nic nepravím,« odřekla Milka.

»Ale ty vždycky hned hádáš a tušíš,« povídal Cyril.

»A vždycky uhodnu,« odřekla vítězně Milka.

»Ty!« řekl Cyril škádlivě a všecek se ztápěl v jasných a vlídných sestřiných očích.

Leč Cyril nechtěl přijíti s Milkou ke konci a vyšel na nádvoří, jakoby se bál dotknouti se slovem toho, co se mu mihlo duší tak jako přelet vlašťovky.

Prošel se nádvořím a přivolával si v duši obraz Pavlin. Viděl jej v jasných a živých barvách.

»Pavla ze školy«, šeptal si potichu a při tom v duši mu vcházela ta vtipná, veselá dívka s očima plnýma záře a rosy.

Zdržel se zálibně u této představy a zkoumal, proč si té zimy nevzpomněl na ni. Vždyť přece bývala tak často u nich, škádlívala ho, chodila s Milkou do lesa na houby, smála se, dováděla — a on si nevzpomněl. Ale pak pochopil všecko. Zdena, uhodl správně, zcela ji zastřela, zastínila. Ale nyní zvedl ten zapomenutý, zastrčený obraz a dlouho v něj hleděl.

Ale i ten se rozplynul v přívalu prací.

Příštího týdne vláčil poslední setí. Den byl jasný a slunečný. Před samým polednem vyvstal od severu mráček, zhoustl a ztemněl a spustil se prudkým lijavcem. Těžké, studené kapky jen šuměly vzduchem. Slévalo chvíli nepřetržitě. Cyril si nevěděl rady, nahodil brány na vůz a ujížděl domů.

Promokl do niti. Než sotva se převlekl, mraky se rozvály, obloha stála zas v modru a slunce zahrálo v kapkách a kalužích slnivým, stříbrným leskem.

Cyril stál na prahu, usmívaje se. Milka vyšla za ním.

»Přemokl's pořádně,« řekla mu škádlivě.

»Vždyť je to přeháňka. Ta zimní byla horší, ale už přešla,« odřekl Cyril.

»Neříkej, abys jen zase nepotkal Zdenu,« zažertovala Milka.

»Ne, už je skončeno všecko,« pověděl Cyril.

»A od které doby?«

»Nevím,« odřekl úsečně Cyril, jakoby nechtěl dopustit, aby se sestra dobyla až k jeho nitru.

Milka se spokojila. Viděla na Cyrilovi, že se zamyslel, jak to činíval poslední dobou, jenom že zrak jeho nyní byl tišší a klidnější.

Odpoledne poslal Martina dovláčit a sám vyše do polí ohlédnout setí.

Milka po práci chodila zahradou.

Stromy už stály nality k časnému rozpuknutí, tráva se tlačila ze země, orseje, křivatce žlutě se leskly a na všem lpělo to divuplné kouzlo jarního slunce, že samy stíny zdály se světlejší v jeho lesku a jenom si hrály po první trávě. A v bezovém keři u plotu, jakoby sluncem opojena, žvatlala pěnice.

Milka chodila pěšinou, úplně oddaná oné líbezné rozkoši, jaké se mně vzdáváme za jasných dnů jarních. Myšlenky její lehounce těkaly, nezatíženy starostmi a duše její vpíjela do sebe to čisté světlo jarního dne.

Najednou zaslechla z nádvoří lehoučké kroky které tak chvatně běžely, že sotva se půdy dotýkaly. Rychle se ohlédla. V modravých šatech a měkce skrojeném kloboučku běžela proti ní Pavla laními kroky.

Milka jí běžela v ústrety.

»Milko!« — »Pavlo!« zvolaly téměř rázem obě dívky a padly si v náruč.

»Jak se máš?« zahlesla čiperně Pavla.

»Dobře a jak ty?« odřekla Milka.

»Také. Nemusíme si závidět,« pravila vesele Pavla, zavěsila se na Milku a rozešla se s ní zahradou.

Dívky vesele žvatlaly.

»Nikde's nebyla v zimě?« zvídala Pavla rychle proudícím hlasem.

»Nikde. Cyril to odbyl za mne. Jenom že —.«

»Co se stalo?« vsunula se jí do řeči Pavla.

»Měl chudák neštěstí. Zamiloval se a — Teď už je po tom, už ti to mohu říci,« pravila Milka a vypravovala Pavle nešťastnou historii Cyrilovu. Smály se při tom, žertovaly, protože nebraly vážně jeho nehody.

»Teď, zdá se, že je vyléčen,« řekla Milka. »Aby zas nepadl znovu . . .«

»Bylo by ho škoda, on je takový dětina, vidět mu očima do duše,« pravila Pavla upřímně a svezla pohled na trávu.

»Hleď, kolik fijalek je tu. Trhejme!« řekla a chvatně se shýbla pro jednu.

»Prosím tě, komu je budeme trhat?« pravila rozmarně Milka.

»Co myslíš, udělám kytičku Cyrilovi. V náhradu za ten koš na plese,« pravila Pavla týmž lehce neseným hlasem.

»Ale jestli ho i ty pobláznís a bude se trápit, budeš mít mnoho na svědomí,« odřekla Milka.

Ale v tom vcházel Cyril zadními dvířky.

Byl zbledlý, zaražen, ale když spatřil úsměvný, známý mu obličej Pavlin, zmizely jeho rozpaky.

Vzpřímil se a pozdravil až skoro rozmarně.

»Otrháte mně celou zahradu,« pověděl s bodrým úsměvem, podávaje pravici Pavle.

»Však zase naroste,« odřekla Pavla s jiskřivým zrakem. »Jak se vám vede?«

»Špatně. Měl jsem neštěstí,« odřekl s úsměvem Cyril.

»Jaké, prosím vás?« zvídala Pavla.

»Dostal jsem košem,« odřekl Cyril, nikoli smutně.

»Košem? Ach, to vás lituju. Ale počkejte, tu máte, abyste spíše zapomněl,« pravila Pavla a s lehkým pohybem ruky podávala mu fijalky.

»Děkuju,« odřekl Cyril, zraky mu zasvitly a zpěvný, radostný pocit prochvěl mu srdcem.

Přivoněl z dlouha k fijalkám a vůně jejich rozlila se mu téměř do duše.

Milka se v duchu usmívala, mlčela a jenom pozorovala.

»Do koho jste se, prosím vás, tak horce zamiloval?« žvatlala Pavla.

»Do slečny, kde jsem byl na bytě jako student,« odřekl Cyril.

»Ach, kouzlo vzpomínky. A na mne jste sobě nevzpomněl, počkejte, nevděčný,« pravila rozmarně Pavla.

»Snad abych též byl dostal košem,« prohodil Cyril.

»Dostal jsi fijalky a mluvíš o koši,« řekla mu škádlivě Milka.

Cyril upřeně, teple pohlédl na Pavlu. Ona se usmála čiperným úsměvem, který však Cyrila zmátl. Ztratil nit nadobro. Byl na rozpacích, cítí-li Pavla opravdově anebo s ním jenom pohrává. Hned sklopil oči a vážně zamlkl.

»Co se vám stalo?« řekla mu Pavla, nechápajíc ho.

»Nic,« řekl Cyril s úsměvem, nutě se vlastně do toho, čeho v něm té chvíle nebylo.

»Vy jste mi smutný rytíř,« žvatlala Pavla, obrátila se k Milce a rozmluvila se o Vesně, o plese, o divadle a z její duše šlo takové milé, radostné kouzlo, že se jím Cyril opíjel.

Naslouchal zálibně svěží pohádce jejího života v brněnském ústavu, chtěl opět stůj co stůj přejíti zase do téhož rozmarného tonu, ale už nadarmo. Zmotal se v síti jakýchsi pochybných, nedůvěřivých myšlenek a ty ho už neopouštěly. Mluvil málo a nesouvisle, za to však vyhledával očima Pavlu a pohledy svými rovněž ji zmátl.

Pohledy jejich byly pak hádankovité, jednomu jako druhému nejasné, plavší, leč za to tím častější.

Milka je zálibně pozorovala, ačkoli ne beze strachu o Cyrila, ačkoli v tomto případě, jak sama tušila, mohlo se všecko skončiti šťastně.

Cyril se pokoušel vzkřísiti v sobě živější, veselou náladu, nutil se do ní, ale marně. Na duši vevalil se mu jakýsi sviravý smutek a nemohl se ho zbýti. Najednou bylo mu úzko, nevolno. Omluvil se, odešel do světnice, sňal housle a hledal, hledal onu píseň, která by odpovídala jeho citu. Našel ji v písni Smetanově: »Rozmysli si . . .«

Hrál ji s podivným citem, který mu přecházel z duše do prstů.

Pavla pozorně zaslechla jeho zvuky.

»Cyril koncertuje, pojďme jej poslechnout,« řekla Milce.

»Opravdu, také bych ráda věděla co hraje,« souhlasila Milka a obě dívky tiše a po prstech běžely na nádvoří.

Ačkoli Cyril hrál jemně a stlumeně, byla hra jeho zřetelna.

»Co se mu stalo? Po smíchu taková tesknota,« řekla Pavla.

»Pravila jsem ti, jestli ho pobláznís —,« pravila Milka.

Pavla neodpovídala. Vzala Milku okolo ramena a tvář k ní znenáhla bližila; podobala se vážné hře Cyrilově.

Za chvíli odešly dívky do světnice. Ačkoli dovedně skrývaly, že byly naslouchaly, Cyril přec na ně nedůvěřivě pohlédl, odložil housle, naslouchal z daleka rozmarným řečem dívek a skoupě se účastnil hovoru.

Ale když Pavla odcházela a podala mu ruku, pocítil, jak její ruka lehounce stiskla jeho a hned se vytrhla. Pohlédl na Pavlu teplým pohledem, usmál se lehce, vzal klobouk a s Milkou ji provázel. A divná věc, myslel si cestou — hle, jak jde nyní zkrotle a vážně, zatím co jemu bylo tak jasně a slunečno v duši . . .

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

A — sjelo professoru se rtů a bledý, nedokrevný úsměv rozlil se mu po tváři.

»Pak bude nutno, aby si pan Severin přivezl plný trakař barev. Moderní potřebují tak hrozně mnoho materiálu.«

Severin se zařehtal, jak sám v téže chvíli doznal, nemotorně a příliš dobromyslně. Professor mluvil o něm už zase v třetí osobě, což ho dopalovalo. »Proč ho také slovem netnu?« Ale nedovedl toho, vhodná odpověď připadla mu vždycky příliš pozdě.

Nemohl se zbaviti tísně v professorově společnosti.

Způsob professorovy řeči, o níž Hella tvrdila, že je vždy obsažný, zdál se mu býti chlubný.

Byl mistr řeči ten starý protiva. Každou svou myšlénku dovedl slovy ojasniti, vyhraniti, jakoby měl před sebou posluchárnu plnou žáků, posloucháících s otevřenými ústy.

V hovoru obracel se více k Helle, jakoby mu jen tato porozuměla. Promluvil-li Severin, upil mu černýma očima slova ode rtů, něco jasného vylétlo mu z očí do čela. »Chtěl jste říci asi toto!« A opakoval Severinovy věty, ve slovní nejistotě tápající, dav jim jiný, srozumitelnější tvar. Ojasnil myšlénku, jak ji Severin ve vlastní hlavě ojasněnou neměl. Trefil jistě, jako do terče.

»To proto, že je slovíčkář!« Severin doznal, ale cítil odpor ve své nejvniternější, bezprostřední, více vjemům a náladám se vzdávající duši.

»Tak pan Severin tě chce malovat? Nenamítám ničeho! Dám se tu do urovnávání knihovny.«

»Kníže tě o to požádal, strýče?«

»Ale kde, to by si přec netroufal!« Professor se slabě začervenal. »Udělám to z privátní pilnosti,« dodal, jakoby se sám před sebou zastyděl.

»Tak tu vždycky bude!« pomyslil Severin a zaškubl pevně naškrobený límec, zdálo se mu, že ho děsně škrtí. Pak si vzpomněl, že má nevyčistěné nehty a ukryl ruce do kapes. Pod chladnými zraky professora míval vždy podobné, tísnivé nápady.

* * *

Vrchní světlo padalo v Severinovu pracovnu. Postranní okno bylo zataženo šedým plátnem.

Prostor byl zaplaven bílým, jakoby prázdným světlem, a jakoby se točil vzduch nad obrazem, stojícím uprostřed na stojanu i nad třemi hlavami osob, jejichž rysy ostře vystupovaly v tomto příkrém osvětlení.

Na obraze rozlévala se hladina jezera, zatopená odleskem oblohy na západu svítivě žluté. V popředí, v lesíku rákosí, seděl vodník na omšeném balvanu. Temné oči, svalnaté, plastickou sílou vystupující postavy, byly v lačném, vášnivém smutku upjaty na západní zář, pronikající křovisky, lehce, vzdušně, jakoby jen tuší nahozenými, mezi nimiž se něco bělalo, jakoby jen tucha ženské postavy.

»Má to sílu — zrovna to sálá. A ten chlap — znamenitě vystižená hra svalů!« Vacek mrkal nervosně oběma očima. U něho nedospěla závist v ostré hrany, změkla v lítost. »Vidíš, to on a já nikoli — a taky se dost nadřu!« Litoval sebe. Závisti zabránilo dobre srdce i pevný názor na kamarádství, ve kterém si liboval.

Severin vycítil tuto lítost. V sesílené mohutnosti vjemů, vdechující v umělcovu duši bolest i jásavost tvoření, vycítil v tomto okamžiku vše. — Slyšel šuměti vzduch, barvy mu zpívaly, bytost jeho jakoby se rozvírala v stonásobný život. Tepny bušily. — A pojednou jako když list obrátíš.

»Tentokráte se zdařilo — ale podruhé?« Přepadl jej strach — cítil prchavost, nedůslednost energie tvořivosti. »Tentokráte a podruhé snad už nikoli!« Odvrátil palčivé zraky od svého díla. Pojmem »dokonáno« se počínalo oddělovat od jeho bytosti. Hodil sebou na židli, pak mu napadl obvyklý umělecký humor, zlehčující zdánlivě práci, dosud horoucně milovanou.

»Chlap, trčel stále v studenu, pod vodou — studoval tam metafysiku. Nyní podvečer vylezl, osušil se na slunci a vyhlíží po ženských — ale už je pozdě, starý brachu!«

»Mhm. Co se to v Severinovi děje, i on počíná malovati s metafysikou,« vypustil Bartelmus, symbolik, koutkem k úsměvu zkřivených úst a

něco zeleného zasvištělo těmito slovy i jeho smíchem, nuceným, neveselým.

»Co — tohle že je metafysika — tohle?« otázal se Severin.

»Inu — není v barvách, ale za tím to vězí —«

»Něco za tím musí vězet, či myslíš, že to jde jen u tebe?«

»Mhm — má z pekla štěstí, tohle bych v něm ani nebyl hledal,« dodal Bartelmus lenivě obrátiv se k Vackovi a pak zvolal hlasem, v němž se tetelila drzá výsměšnost závistníků. »Ale potil se — No, bezpochyby nebyl dost dobrý tatíkovi té holky, kterou nyní má — proto se tak činí.«

»A ne — to proto, že pracuju, že s vámi tak často neflámuju!« odsekl Severin. A přece to v něm zajásalo nad tímto, koutkem úst propuštěným uznáním, ve kterém ucítil závist druhého.

Jakoby to byla jistá náhrada za hodiny úmorné práce, otrávené pochybnostmi, kterých jindy nemíval. »A snad má ta štínka, Bartelmus, pravdu.« Soudruhova poznámka zachytila se o nějaký bolestivý hrot v jeho mozku. »Nejsem jim dosti slavný pro dceru — nadlesních, professor — bodejť chtějí míti nějakého Böcklina za zetě.«

Ve všem měl Bartelmus pravdu. Cítil, že Severin jinak pracuje nežli před nedávnem. Druhdy míval pevný záměr dokončit práci, prodat ji co možná rychle, třeba pod cenou. Vídával jasně linie, v sebe splývání, harmonické urovnání barevných skvrn, zachytil to vše tak lehce, jako když rukou mávneš a chytíš mouchu do dlaně. Nyní mu to nepostačovalo. Nyní chtěl zachytit tvary i barvy, chtěl vylovit i myšlénku, skrývající se pod jejich povrchem. Řeč posy, neurčitost přítmí, ve kterém se vytknuté ztrácí v nevytknutelnost, poezie, která dýše z kraje světlem omlženého, vše to jakoby mu počínalo svítati, donucovati jej k pevnému napnutí veškeré umělecké mocnosti jeho.

Sesypalo se to na něho pod dotekem nových slov, nových dojmů změněného života. Dostavily se i myšlénky, které bylo těžce zachytit — cítil v nich ono nevystižné, nedořeknuté. Cítil tajemství ve velké přírodě, které si nedávala často urvati, jen ve chvílích vzrušení, v hallucinaci práce, ve které se jeho celá jsoucnost vlévala v něco plujícího mimo něj neb nad ním, ve které se ztrácel člověk se všemi svými chtíči, aby mohl růsti umělec. I zoufalost se v něm někdy vznitila. Zoufalost nad nedostatečností všech prostředků zarývala se mu ostrým zubem do vědomí, i trýzeň nedosažného, i krutá bolest představy, které se nedostávalo vtělení.

»Napíšeš o tom referát?« otázal se Severin jakoby z vnitřního donucení Bartelmusa, který psal posudky do uměleckého časopisu. »Buď ty anebo Hron — raději Hron.«

»Napíšu to sám.« Bartelmus podíval se na Severina. Něco krutého mihlo jeho tváří jako mihotá tváří člověka, který drží mouchu v prstech a cítí sobě zlovůli vytrhati jí křidélka. — »Hron je hlupák, to pravé nevytkne!«

»Tak si na to pořádně zamrkej, abys našel kopu chyb, abys to pravé vytkl,« vyjel Severin.

»Neměj strachu, pochválím tě.« Bartelmus zamžoural nyní skutečně po obraze. Severin byl by jej nejraději spolíčkoval.

»Ano, pochváliš, brachu, svým způsobem, při kterém by člověk raději držel pohlavkům nežli té tvé chvále. Pochváliš tak, aby dobré stránky práce zůstaly pěkně uschovány. Produktivní umělec vůbec nemá býti kritikem — je to chyba — Žádej od mámy, aby chválila cizí děti, když má své a jen na nich dobré stránky vidí!« sekl pojednou Severin po Bartelmusovi.

»A kdo má kritisovat — esthetik podle knih a pravidel?« otázal se Bartelmus pichlavě.

»No to teprve ne — A vůbec každý kritik je osel,« Severin odplivl. »Rozumí jen tomu bodláku, který mu leze pod zuby — vidí-li vedle lilií, čuchne a zahýká »To je nezáživné.« Každý člověk má jen jistý okršlek záliby, porozumění — dle vlastní subjektivní podstaty — a protože chce kritik olizovat všechny i jemu cizí podstaty, je osel — osel —«

Severin se rozpaloval.

»A kdo má tedy posuzovat — obecenstvo?« otázal se Bartelmus kysele.

»To tak — ti naši punčocháři. — Ale abych ti řekl —« chytil Bartelmusa za knoflík potrhuje mu kabátem. — »Abych ti řekl, někdy najednou — když Pán Bůh dopustí i motyka spustí — někdy se najednou i v punčocháři ozve vkus, pravé cítění. Kde se vzalo, tu se vzalo — je tu. Obraz by koupil — do salonu by ho pověsil a celá rodina by se na něj dívala a v některém oku zrodil by se cit pro krásu. Rozumíš? Ale tu si přečte referát a vidí, že to, co vzbudilo jeho zálibu, není záliby hodno. Každá lež může se tnouti přes hubu — jen ne tištěná — rozumíš, ta chodí se zakrytou tváří — a hlupec nepozná, že je lží, protože se svíjí v úctě před tištěným slovem. — Ale odkrýt ji a spolahvkovat. — ‚To jsi, darebáku, psal, protože patříš k jiné koterii, protože máš na mne osobní dopal — protože —‘ Těchto protože je mnoho a všechna jsou nečistá. A není na ně odpovědi, jen pohlavků.«

Severinovy oči svítily jak tygří, svalnatá hruď jeho se vypjala. Bartelmus ucítil na svých prsou jeho pěst.

»Jsou tací darebáci, ale k těm já přece nepatřím. Co tohle potřebuješ povídat mně.« Ale v téže chvíli mu závist zalezla do strachu. Je to neurvalec. Předsevzal si, že s ním v dobrém vyjde, proti bojácnému byl by cítil pohrdání i odvahu.

Když Bartelmus odešel, mnul si Vacek ruce a kýval hlavou.

»Tos mu dal, ale dobře na něj.« Rozpovídal se o jakési záležitosti, v níž se ho Bartelmusova jizlivost bolestně dotkla.

Severinovy myšlénky bloudily kol vlastních zájmů. Oči jeho zabodly se do kterési skici, na stěně visící. Hledal v uspokojení nad dokončením jedné práce, námět ke druhé. Studie s rozpuště-

nými rudými vlasy, z nichž vynikal jen lehce nadhozený profil, s uštěpačně vydulými rty, obrátila myšlénky jeho v určitou stranu.

O Barle dlouho neslyšel. Stýkal se poslední dobou málo s Vackem. Barla dvakráte psala. Poslala první psaní plné nadávek a předhůzek. Nedočetl je, roztrhav je na kusy, vyhodil je z okna a díval se, jak se rozlétlo po střechách okolních domů. Druhé psaní bylo plné slzí — přečetl je dvakráte, pak je spálil v bázni, aby na něj ze psaných slov nevylétla lítost.

»A co je s ní? Nenadbíhá mně. No, co je?« otázal se Vacka, ukazuje prstem na rudovlasou skicu.

Vacek hned neodpověděl, rozpomenuv se, že mu Máchová nakázala, aby o Barle nemluvil a promluvil-li přec, aby to bylo hezké. — Vacek nevěda ani o tom, poslouchal Máchovou na slovo. Nikdo na tom světě nedovedl s takovým přízvukem jako ona pronésti slova: »Poslechni mé rady, Karluši, to víš, že ti vždycky dobře radím.«

Nikdo na tom světě nebral si vůbec práci mu raditi, jen ona. Zájmy její splývaly s jeho, to cítil. Poslouchal ji na slovo i v zájmech, týkajících se jiných.

»Paní Machová ji nedá, ujala se jí. Ženské mají lítostivé srdce —«

Zamlčel se. Vzpomněl onoho prvního večera po roztržce Barliny známosti se Severinem. Dohodli se s Máchovou, čekali na Barlu u velkého modistského závodu, ve kterém pracovala, vybídli ji, aby šla s nimi. Barla vylítla ze závodu, smála se na plné kolo, uštěpačněji nežli jindy. Zavěsila se do Máchové, kterou znala, a projevila přání, jíti do Variété.

»Ještě dnes si nějakého namluvím,« opakovala stále, házejíc bujně hlavou.

»I mlč, Karlíku, není jí při tom dobře,« pošeptala mu Máchová na nějaké jeho námitky.

A šli. Vacek koupil lístky. Barla chovala se v sále divadla téměř neslušně. Házela očima po mužských, smála se jako divoká. Když pozdě v noci vyšli z divadla, ztichla. Na lavičce Karlínských sadů při měsíčku se rozplakala, hrozíc, že se oběsí, ale že dříve napíše psaní, aby každý věděl, kdo je smrtí její vinen, že udělá Severinovi ostudu, na kterou bude pamatovat. Vzlykala tak divoce, až bylo Vackovi úzko, ale v tuto úzkost mísil se mu pocit jistého kouzla. On i Máchová libovali si romantikou všem prostým duším vlastní, v této neurvalé bolesti nad zhrzenou láskou i v úloze utěšitelů a obětovných přátel. — Vacek běžel na pobídnutí Máchové k Barlinu otci se vzkazem, že slečna Barla dnešní noci domů se nevrátí, že přespí u paní Máchové. — Dostav od starého truhláře několik nadávek, vrátil se k oběma ženštinám. Nalezl Máchovou, držící Barlu v náručí, plačící s ní v nepochopitelném nadšení slzy zhrzené lásky. Nalezl ji celou rozjařenou touto smutnou záležitostí, plačící, jako plakávala, četla-li smutnou knihu, nebo když ji dovedl každoročně ku tklivým scenám Raupachova mlynáře.

Vedl obě ženštiny domů, kráčeje vedle nich v jistém vnitřním uspokojení, jsa kolébán důležitostí své úlohy utěšitele, přítele. O Severinovi mluvily hořce, ale bez jizlivosti, jako se mluvívá o zlém, ale mocném osudu. Vacek jim přizvukoval, necítě při tom nijak, že by se příteli zpronevěřoval.

Z této celé záležitosti nesdělil však nyní Severinovi ničeho, obetkal jen několika tklivými slovy Barlinu postavu do fialova, tak jako tklivě touto září obetkával své malířské výtvory.

Severin vycítil, že Vacek s Máchovou i Barlou proti němu se spojili.

»Nechť si, ať někoho má!« pomyslil si dobromyslně, ale nad Vackovou otázkou o té druhé, o té nobl slečince, se trochu zasmušil.

(Pokračování)

♡ ♡ ♡

LOTHAR SUCHÝ:

SMRT.

— (Dokončení.) —

Ó vá duše čista, vím to. Vše znám nyní,
vím, jak jsi později milovala mne,
mou duši milovala! A přec viní
tě mnoho z hříchu. Moci tajemné,

jež řídí svět, a které v bohu vzývá
ubohé lidstvo, v nějž též věříš snad,
stvořily duši, leč i tělo. Tklivá
je láska duší. Nutno milovat

však také tělo. Ó i moje tělo,
to neduživé, choré, malátné,
se touhou po lásce a štěstí chvělo,
po tobě nylo v touze závratné,

i moje tělo práhlo po objetí,
snem o tvém těle opíjelo se,
bájilo o tvé pohádkové pleti,
o rtech tvých snilo a jich o rose,

o vlasech černých, v kterých svítí hvězdy,
o hlubých očí světlých paprscích,
ó, tělo mé se touhou chvělo vezdy — —
a tys je neznala! To je tvůj hřích!

Tys v dobách poznání a utrpení
mou milovala duši a tvůj sen
šel hledat ji. V tom pokání však není —
tys nevolala mne, mou duši jen!

Tys milovala jenom moji duši,
však těla jsi se dále hrozila.
I dnes ti strachem srdce prudce buší,
když zde mne státi zříš. Ó zpozdilá,

jen v tom je, ženo, tvoje vykoupení,
když přemůžeš svůj odpor a svůj děs,
když v soucitu a lásky smírné chvění
mne obejmeš a v loži zlíbáš dnes.

Vím, tělo mé je hrozné, proleželé,
můj ret je mrazný, s dechem morovým —
však, slyšíš, ženo? smrt v mém sídlí těle,
nu, chceš mne líbat? — — — — — —
— — — — — — — A já »ano« dím.

Však matně jen a s ustrašenou bázní,
mé ruce k obraně se chvějně pnou. — —
Můj muž jak znal by, po »ano« že zazní
»ne«, čeká tiše. Jenom oči žhnou.

Tu v srdci mém cit nový náhle vzrůstá,
mne neděsí již muže objetí,
já toužím, práhnu zlíbati ho v ústa —
vždyť jenom tak se zbudu prokletí?

Vstříc náruč bych mu rozevřela ráda
však údy mé jsou mdlé a bez síly — —
jen ret můj: »ano«, »ano« nově žádá,
i zrak můj, divnou touhou unylý.

A on se sklání — ulehá v mé lože —
a objímá mne, líbá vášnivě.
To tedy smrt? Buď milostiv mi, bože! —
— — — — — — — — — — — — —
Ve věčné smrti tichém zálivě

loď mého žití tiše zakotvila.
A jaký klid! A jaký sladký mír!
— — — — — — — — — — — — —
To tedy smrt? O jak je krásná, bílá,
jak měkce soucitná — —; tisíce lyr
zní hudba kolem konejšivě tklivá,
tisíce růží mámivý kol dech,
můj zrak se bez slz v slunce dobra dívá,
nic duše neví o všech bolestech.

— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

A přece neklid? Ne již více v nitru.
Jen kolem mne. Co, bože, chtějí zas?
Co o dětech mi mluví? Pozdním jitru!
Co ještě švagrové chce lidský hlas?

Což vskutku nevidí a nechápe snad?
či jenom skrývá nad mou smrtí žal?
Neb v prostý rozum nedovede vtěsnat
ten zázrak velký, jenž se se mnou stal?

Ó lidé vůbec chápat nedovedou
zázraky největší a nejvyšší — — —
A k čemu budit jejich závist bledou?
i tak jsem šťastna v smrti zátiší — — —

Ať všechno, co jen chtějí, věří tedy,
i to, že třeba ještě žiju snad.
Chci přetvářet se. Nedat před jich hledy
své krásné, velké pravdě jasně vzplát.

Ó budu tedy přetvářet se dále — — —
— — — — — — — — — — — — — —
Jen jedno je mi těžko dosavad:
své děti líbat! Celuji je — — ale
můj ret je ledný, ten již na vždy schlad.

A to mi líto. — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — Pět již prý to roků
co zemřel muž — — i já. — Proč záchvěvy
ty srdce mdlého dál? Kdy v času toku
den přijde přec, kdy vše se objeví?

Ó děti moje! Až kdys přece zvíte,
že, dávno mrtva, klamala jsem vás,
odpusťte duši, osudem zle bité —
já hřešila — — však milovala vás.

Vám určena je tato zpověď chmurná — —
ó modlete se za mne! Plna již
je vlhce černá osudů mých urna — —
— — — — — — — — — — — — —
a já si zoufám! — — — — — — — —
— — — — — — — — V srdci bol a tíž,
já s nebem soudím se o bytí klamné — —
Tma kol. Ni na krok nezřím více tmou.
— — — — — — — — — — — — —
O děti moje, modlete se za mne,
vám krví píšu tuto zpověď svou.

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

CHRUDIM.

Athény východních Čech!« — hle pyšné a svérázně hrdé epiteton, kterým už ode dávna slyne toto milé město pokroku a osvěty, tiše sníci po obou březích Chrudimky, malebně vyvrcholené v kamenný záhon domů, které se terasovitě kupí po přilehajícím návrší. Širá pardubská rovina, která tichou, jednoduchou, ale grandiosně vedenou linií obepiala i Chrudim se všech stran, nikterak nepřispívá k romantickému založení města a jeho okolí, nicméně velebný tento klid, který dochází sympatických ohlasů v dumavých, zalesněných hřbetech Železných hor a v malebné silhouettě hory Kunětické na dálném obzoru, konejšivě působí na oko, zlákané sytou zelení do dálek rozběhlého kraje. Přijíždíme-li k Chrudimi, lahodí nám z počátku bujná vegetace řeky, kynoucí z dáli, tu i tam osamělý lesík a vábivá zeleň kraje. Ale náhle se obraz rozvine, a tichá, měkkounce do hněda zladěná, malebná komposice města opřede vaši pozornost. Mile jsou nakupeny ty přívětivé domky, stavěné ve známém stylu českých venkovských měst, po širé rovince Chrudimčině, tu zhoupnou se vám pojednou po náhle stoupajícím terénu, hustě se navrší a stulí v kamennou massu, jíž imposantně a velebně dominují dvě vysoké věže hlavního chrámu. Díváte se a díváte — těžko se odtrhnout od této prostičké, mírně zladěné scenerie, tak dobře známé odjinud v základní komposici a přece tak milé, dojímající a stále něčím novým úchvatné. A při tom vám bezděky na mysli tane umělecký i osvětný význam města, několik milých osob v něm, radostná blízkost Slatiňan, letního to sídla Jaroslava Vrchlického . . . a celá řada ostatních podrobností, na něž pokaždé rádi vzpomínáme a které nám příjezd do města vždy mile oslazují.

Přirozená poloha Chrudimě sama už podmínila rozdělení jeho na dvě části: horní a dolní. Tím ovšem zavládl během let i jistý, cizinci ostatně těžce zřetelný separatismus, jistá odlišnost a karakteristická individualnost jednotlivých částí, osamostatnělých čtvrtí a výběžků. Jádrem a duší je tu ovšem zcela přirozeně město vnitřní se svými širokými, čistými ulicemi, s výstavností svých domů, množstvím obchodů a přepychem zboží luxuriosního . . . čímž vším budí Chrudim dojem města spořádaného a zámožného.

Zvlášť bohatý však je pohled na město u večer, když četně navštívená promenáda a úpravné trottoiry se oživí jasným světlem plynovým; dojem a illuse velkoměstského korsa vynikne tím nápadněji.

Hlavní náměstí královského věnného města Chrudimě jest téměř čtvercovité s kašnou uprostřed. Jemu dominuje imposantní gothická stavba arciděkanského chrámu, v němž nachází se starožitná presbyteř ze XII. století a krásný Jenneweinův obraz sv. Františka Xaverského. Jednotlivé domy stavěny jsou v obyčejném stylu našich měst a jen málo objektů vyniká nad průměr. Historicky památných neb esteticky významných památek stavitelských jen poskrovnu se zachovalo. Zmínky ovšem zasluhuje »Mydlářovský dům«, vystavěný ve slohu krásné renaissance s loggiemi, zdobený různými allegorickými reliefy. Nad jeho střechou vypíná se pitoreskní štíhlá věžička, tureckému minaretu ne nepodobná, kterou lid překřtil »hvězdárnou«. Nejstarším chrámem chrudimským jest kostel sv. Kříže, dále jsou zajímavy chrámy sv. Michala a sv. Kateřiny, klášter kapucínský s podzemní kaplí z r. 1656, památné zbytky župního hradu, v němž zemřel r. 1055 Břetislav a j. Vážně a významně činí na náměstí sousoší, »sloupem morovým« zvané. Projdeme-li chrámy a kaple, setkáme se s nejednou zajímavostí: krásně řezané oltáře, obrazy obou Kubatův, Radoušovy, Kranachův, Cereghettiho, Hradeckého a j. malířů; vzácné kancionály z r. 1530 a 1540, monstrance z utrakvistických kalichů, starožitná roucha a drobnosti. Ve vděčné úctě chová obyvatelstvo i rodné domy Resslův a Štěpánkův, jakož i pomník věhlasného Všehrda.

Hlavní pýchou i ozdobou moderní Chrudimě jest však nové, přede dvěma lety vystavené Museum pro východní Čechy dle plánů architekta Vejrycha nákladem 600.000 K. Celá stavba skládá se ze dvou monumentálních budov, jichž spojovací střed jest vyzdoben ve stylu barokčním, část postranní jest renaissanční; celek splývá v rázovitou, umělecky zladěnou a úměrnou architektonickou skupinu. Vedle vzácných sbírek, které jsou často i hojně navštíveny, poskytuje Museum útulku i veřejné čítárně, Měšťanské Besedě, knihovně a stálé tržnici; mimo to spatřujeme tu nádherný, veliký sál representační a středisko zábav a významných shromáždění, malý sál přednáškový, sál Vladislavský s originelním dřevěně kasetovaným stropem, archiv a j. místnosti. Vnitřní výzdoba jest nejvýš vkusná a originelní. Věru, každé venkovské město může záviděti Chrudimi toto elegantní a milé středisko.

Školství, jak už podotčeno, jest v Chrudimi velmi vyvinuto. Je tu c. k. realné a vyšší gymnasium, královská zemská střední škola hospodářská, zimní hospodářská škola, škola hospodyňská, obchodní akademie, c. k. odborná škola průmyslová, dívčí paedagogium, dívčí škola obchodní a ženský výrobní spolek. Zmínky zasluhují odborné kursy průmyslové Museem pořádané a velmi četné přednášky.

Mimo to je Chrudim sídlem zeměpanských úřadů, c. k. hejtmanství, krajského soudu, finan-

čního ředitelství, úřadu poštovního, berního a j. Z průmyslových podniků zdárně prosperuje cukrovar, akciová sladovna, lihovar, plynárna a elektrárna, vápenky a továrna na stroje hospodářské. Znamenitý jest chrudimský export obuvi a tkanin, který nahrazuje do jisté míry dříve kvetoucí soukennictví a koželužství, dnes už překonané tovární soutěží. Zvláštní specialitou města jsou veliké trhy na koně, které bývají četně navštěvovány.

* * *

Chrudim je neklamným svědectvím fakta, že i menší město venkovské (Chrudim má na 14 tisíc obyvatelů!), je-li jen dobrá vůle pro to, může se státi maličkou Prahou svému okolí; že i ono se může státi střediskem kulturních snah a cílů osvětových vévodících venkovu; že i ono může býti impulsem k práci, srdcem, jež uvádí v ušlechtilou činnost všecky své žíly a tepny.

Chrudim k účelům těmto zdá se být přímo stvořena. Nemá jen pěkně vyvinutý život společenský, hojnost vzdělavacích ústavů, širokou oporu v dobře situovaném obecenstvu; ale mělo vždy a má několik bystrých hlav, z nichž proudí iniciativa. Stělesněním jich ideí jest veliká řada spolků vážných tendencí a důsledkem jejich jsou zase přečetné přednášky, divadelní představení, programové večírky a jiné umělecké podniky. Krásná myšlenka universitních extensí došla tu skvělého přijetí. Sám mistr Jaroslav Vrchlický je zahájil elegantními výklady o Dantovi, stav se bezděky sám předmětem neličeného nadšení obce chrudimské. Tradice divadelní jsou tu přímo dědičně zakotveny. Osou jich jest ovšem populární zjev Pippichův, v jehož odborné zdatnosti obětavosti a lásce chová si dnešní Chrudim sílu nenahraditelnou.

V Chrudimi jsou dvě knihkupectví a antikvariát. Dva místní týdeníky, Český východ a Hlasy východočeské, pečují zdárně o politický a kulturní rozhled svých čtenářů. Jsou hlasateli společenské akce vzdělavací, která v nich dochází agitační i mravní podpory. Z listů odborných dlužno zaznamenati před 28 lety založený Hospodářský list a Hasičský věstník.

Vlídná účast chrudimských občanů při národních neb vzdělávacích podnicích jest věru příslovečná. Je jim vrozena, dědí se přímo, podložena tradicemi celých decennií a vyspěla takto v ušlechtilý kult srdečnosti, nezištné práce a upřímné obětavosti. Jeden, dva výlety podniknuté do okolí, jedna, dvě společenské zábavy vzdělávací či dobročinné vás poučí o tomto milém rysu v povaze celé společnosti, která překypuje altruismem a dobrou vůlí. A zdá se, že obyvatelstvo zůstane věrno této bodré pospolitosti a obětavé lásce. Zájmy hmotné, které vzrůstajícím průmyslnictvím rostou čtverečně a které odklánějí vroucněji cítící duši od požitků intimních a radostnějších, nedolehnou tak brzy na Chrudim. Načrtnutý rozvoj města půjde i na dále asi v těchto kolejích, neboť není podmínek zvláště výhodných pro rozkvět průmyslný. Chrudim zůstane i na dále tím tichým, milým, poetickým městem našeho českého východu, našimi Athénami, kolébkou divadelnictví a kolbištěm rozhovorů uměleckých, a jeho obyvatelstvo — ke svému štěstí ostatně — sotva kdy v dohledné době vzdá se své čisté, utěšené radosti, která vyplývá z života pokud možno uměním a přírodou oslazovaného, znamenaného upřímnou pospolitostí a láskou. S.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DENIS O ČESKÉ LITERATUŘE.*)

Čechové mají v cizině opravdu málo tak vzácných a opravdových přátel, jakým je prof. Denis na universitě sorbonské. Jeho přátelství opírá se o pilné a hluboké studium českého života v dějinném dosahu a je projeveno krásně a nadšeně věcnými a vzácnými pracemi, jimiž nás vroucně hájí před cizími fory. Přátelství jistě řídké, neb většina cizinců o nás nadšeně mluvících neznala nás, a znala-li, bylo to z druhé ruky, a tedy povrchně, a až na vřelá slova, ale pouze slova, celkem pro nás malého významu. Prof. Denis jako prof. Leger a Saint-René Taillandier zadíval se radostně do našeho minula, a zahledění jeho dalo nám bohatou žeň sympathií dokázaných díly »Hus a války husitské« a »Konec samostatnosti české«, drem J. Vančurou vystižně přeloženými. Dnes přibývá nové dílo stejně velikého významu a mluví o českém obrození. (La renaissance tchèque vers le Féderalism, Paris, Leroux 1903., 657 str.) Dílo radostné již svým obsahem a radostnější tím, že píše je veliký historik a kritik cizinec a studiem přísně kritickým dospívá pro nás potěšujících závěrů. Dílo o době krásné svým vášnivě silným národním vzepjetím a nadšené prací národní, ale zase s tím odvěkým smutkem zápasu na život a na smrt v Čechách již typickým.

Dnes v tuto důležitou českou dobu vnořil se kriticky a plně a v rámci politických dějů obecných podal obraz českého národa v XIX. věku. Všiml si všeho, co na jeho rozvoj působilo, a především štědře se

*) Denisovy názory odlišuji se v některých částech, zejmena pokud se týkají literatury současné, od mínění našeho. Pro velikou zajímavost jeho úsudků však rádi tomuto článku popřáváme místa. *Redakce.*

dotkl nejpůsobivějšího činitele — literatury. Měl-li ve svém obrazci politických dějin svoje názory, má je i v literatuře, a tu je velmi zajímavo sledovat, jak je v těch názorech svůj, proto zajímavo, že je z prvních cizinců, již o nás mluví jaksi z autopsie pramenů.

Denis první zmínky o českém folkloru četl asi u L. Legera (Louis Legere, Chants heroiques et chansons populaires des Slaves de Bohème, Paris, 1868) a o české literatuře vůbec u Pypina a Spasoviče, jež přeložil r. 1881. Toto poslední dílo mělo dosti nesprávných pojetí a předsudků v svém originále (dík A. Kotíkovi v českém překladu jsou opraveny), a že jich se vyvaroval Denis, že Pypinovi a Spasovičovi protichůdně leckde soudí, je důkazem, jak sám pracoval a concludoval z té práce. Ze Spasoviče mu asi mnoho opravily práce prof. J. Vlčka, jež vesměs nazývá »velmi vynikající«, mnoho opravil si sám, jak ukazují celé citáty z děl a důmyslné pronikání českých autorů. (Na př. citována korrespondence Dobrovského — Durycha—Kopitara, Marka — Jungmanna a m. j.)

Obraz jeho české literatury jest trojdílný jako rámec politický: literatura probuzení, literatura porevoluční a literatura doby sklánějící se k federalismu. Tento obraz je podmalován vždy myšlénkovou povahou své doby. Tak hned literatura obrozenská uvedena je myšlénkovým hnutím evropským, kdy vše ovládl Voltaire, Rousseau, Lessing, Herder, Kant a Goethe, i to Rakousko, kde despotism vládní zidylličtěl charakter národní a uzavřel tak velikým myšlenkovým proudům. V Čechách tato veliká evropská myšlenková světla zazářila mnohým duším a je zapálila, uvědomila národně a roztoužila po osvobození. Lid o nich ovšem nevěděl, ochuzen o knihy znal jen neviňoučké legendy o Melusinách a Jiříkových viděních a robotil. A proto jemu osvícené myšlénky vdechnout dalo obrovskou práci buditelům, k nimž velkou částí patřili kněží katoličtí, již liberálně snesli vedle úcty k sv. Václavu úctu k M. Husovi v svých nadšených srdcích. Práce tato byla velmi ztěžována útlakem vládním, censurou a živou propagandou germanismu. Nedivno pak, že duch tak hluboce vše analysující, jakým byl Dobrovský, byl pln skepse o životě národním. Tepna Čech, Praha, byla německá, básníci Hartmann a Szarvady vidí v ní jen stíny slávy se ploužit a královské hrobky uzavřené. Vše v rukou Němců, lid naivní a neuvědomělý — vše malý důkaz o životě pro kriticism Dobrovského. Jeho skepticism kontrastoval i s Jungmannovou důvěrou, ač výchovou i posláním stáli si blízko. Na oba působil Voltaire a Lessing, oba byli racionalisty, vůdci národa, k oběma vždy národ český může se uchýlit v dobách nejistých, oba dali mu rekonstrukci historickou, obnovu filologickou a propagandu vlasteneckou. Zvláště Dobrovský stál vysoko, s Husem a Komenským tvoří Trojici Čech a podává s nimi důkaz, že český národ má právo žít, když má respekt k osobnímu myšlení, lásku k učení a horlivost ve vědě. Jeho erudice byla ohromná, jeho pronikavost úžasná (Denis zmiňuje se o skepsi Dobrovského vůči rukopisům a dokumentuje z ní jeho bystrou prohlédavost, jiný tedy názor, než jest Legerův, jenž tuto skepsi vysvětluje: »Dobrovský, byv uražen ve své sebelásce starého učence, zvedl se živě proti pravosti rukopisu a označil, že Hanka a Jungmann jej zhotovili«), jeho kosmopolitism podivuhodný jako zase vroucí láska k trpící vlasti, již projevil žhavě dopisem Durychovi: »Bůh ukáže veliké věci světu pomocí Slovanů a u Slovanů: království České se vzpruží a vzroste; Polsko potrestané za to, že zanedbalo svůj jazyk mateřský, vzkvete: carství ruské posune své hranice až k pramenům Indu a k Persii; Slované zaberou svá stará území.« Po boku Dobrovského kdo by nebyl menším? ptá se Denis, přecházeje k Jungmannovi, jenž neměl ani té výše morální ani tak širokého rozhledu, za to však vehementní důvěru v trvání vlasti, schopnost uplatňovat se, vychovávat buditele, aby, když učitelé vymrou, byli tu řádní žáci, a pak tu velikou zásluhu, že dovedl stvořit českou, moderní literaturu v plném slova smyslu. Kol těchto dvou středů otáčeli se Voigt, Cornova, Ungar, Dlabač, Procházka, Pelcl, Tham, Kramerius, Hromádko, Puchmajer, Dobner, jenž ještě před Dobrovským uvedl do vlasti Koniášovy nového ducha — hledajícího pravdu a respekt k ní. Tito všichni znamenají idyllism český oproti racionalismu Dobrovského a Jungmanna a oproti následujícímu sentimentalismu a romantismu J. Kollára a P. Šafaříka, jichž knihy mladým Čechům byly evangeliem. Tito dva prožili myšlénky Kanta, Fichtea, Herdera, Schellinga, Novalise, Brentana a Fouqueéa. Kollár byl převahou citový duch, bolestně jitřený Metternichovsky ztrnulou dobou, kdy císař hlásal, že nepotřebuje učenců, ale lidí povinnosti, kdy vláda zapovídala uveřejňovat Komenského Didaktiku, Všehrdovo právo a Dalimila, kdy povahy nejnižší a udavačtví triumfovalo. Utěšujícím tu byl protitlak Bolzanův a nadšená práce Presslova a Purkyňova v »Kroku«, založení Musea, Musejníku, nález rukopisů a m. j. Kollár svými sonetty nadšeně budil český lid, více řečník než básník, jehož dílo dnes, kdy parfum časových idejí vyvětral, je dílem dobré vůle a klassickým v špatném slova významu, že gymnasisté sice něco jeho sonettů ve školách znají, ale po ní se k němu již nevrátí.

Šafařík s Kollárem se setkal v panslavistickém patriotismu, nešťastně, neb tomuto nelze přikládati věcné váhy. (Denis cituje Zeyerovu báseň »Kořící se Slavii«). Šafařik byl pracovitý až na smrt, byl by dovedl zemřít za ideu. Pracovitost byla i vlastností Čelakovského, jenž první emancipoval literaturu své vlasti z úzkých mezí, první zatoužil vyslovit svou dobu a tím vynikl nad Kollára. Byl jeho sečtělejší, precisnější a autokritičtější. Byla-li Slávy Dcera prohlášením samostatnosti, byl Ohlas písní českých prvním aktem svobody nabyté. Růže stolistá nemá toho významu, jenž se jí přikládal. Čelakovský je soused Nerudovy generace. Mácha posuzován Denisem hojně zorným úhlem Zdiechowského, jenž u nás se stále traduje, třeba nebyl nejsprávnější. Díla Máchova zanechávají chuť země a života českého. Máринka jest jeden z největších slibů a zůstane vrcholem české novelly. Byla-li díla jeho nedokonalá, aspirace byly jistě vysoké.

Podružného významu jsou Vocel, Kamenický, Vinařický, Tyl, jenž jest »lepší Kramerius s větší imaginací a životností« a jenž rozhodně společensky divadly a bály více vykonal než literárně. Na reální

půdu vstoupili první Palacký a Havlíček, již uzavřeli renaissanci českou a jsou synthesou inspirací tří generací. Palackého práce o Husovi a Jiříku z Poděbrad budou čteny, dokud Čechy budou. Palackého znal Denis osobně a zaznamenal tuto svou reminiscenci: »Ti, kteří jako já měli čest přiblížiti se k němu v posledních létech jeho života, nebudou moci mluviti o něm bez zbožného pohnutí, jeho dlouhé bílé vlasy, majestátní vážnost jeho způsobů, jeho mazlivý hlas, který ještě zjemňoval lehké stařecké chvění, hluboká lahoda jeho pohledu vyvolávaly dlouhou minulost obětavé lásky a práce; i jeho protivníci, neboť on neměl nikdy nepřátel, ctili jeho křišťálového ducha; zaujatost národní a zášť politická odzbrojovaly se před čistotou jeho srdce.« Havlíček byl pln nacionálních tradic a nejméně závislý na cizích vlivech, měl smysl pro spravedlnost a zášť proti tyranům. Viděl daleko, postřehl nezralost naši k revoluci v roce 1848., ale když jeho neposlechli, pracoval dál, v době reakce byl nejheroičtější ze všech, jediný vychovával lid, »trochu stříbra a několik měsíců vězení nedovedlo by ho za žádnou cenu zdržet říci pravdu do očí ministru.« Vehementně hlásal: Rakousko bude takové, jaké my je chcem, nebo nebude vůbec. Lidé Havlíčkova rázu jsou velmi vzácní. A proto je litovat, že jej tak krutě a předčasně zlomili. V r. 1848. činně vystoupili Brauner a Rieger. Rieger se objevil statečným obhájcem lidu a po revolučním varu za depresse let po r. 1850., kdy Bach chtěl zrušit »Musejní společnost«, kdy stará censura prohlédá i geologii Krejčího, zda tu není něco závadného proti církvi, kdy Frič, Sladkovský, Sabina a Smetana A. jest důsledně pronásledován, chrabře si vede, národohospodářsky uvažuje a vydává »Naučný slovník«. Rieger s Tomkem, jenž ani doma ani za hranicemi pro česky psané své práce nemá té slávy, jakou si zaslouží, patří do řady jmen světového zvuku, do níž patří mimo jiné Dvořák, Fibich, Weyr, Krejčí, Albert, Randa, Purkyně a Pressl.

V letech reakčních vystoupila také B. Němcová a K. J. Erben, jeden z nejčistších a nejzajímavějších zjevů české literatury. Oba počali reagovati proti sevšednělým tradicím a jednoduchostí inspirace a snahou vstoupiti v přímý styk s lidem ohlašují jitřenku nové epochy. Jich život těžký je sbližuje a odkryl v nich něžnou srdečnost a sympathie pro ponížené. V Kytici a ve vesnických románech B. Němcové nás okouzluje naprostý nedostatek deklamace, hledanosti a strojenosti. Jsme tu pohnuti a okouzleni střízlivou jednoduchostí jich vypravování, skromnými emocemi a melancholickou resignací. Je to umění vzácné, ale ohraničené, které nelze obnovit, jemný parfum těchto legend rychle vymizí, a rozkošná průhlednost těchto duší pochází poněkud odtud, že nedostává se jim hloubky. Po nich almanachy Májem a Ladou Niolou se ohlašuje nová škola básnická. Vyvolali u starých odpor. Inspirováni jsouce Hugem a Byronem, bořili čínskou zeď, vyjadřovali pocity všeobecně lidské, a za to obžalováni ze zrady. Dosud literatura byla odkájivým zpěvem dítěte, jež kolébalo se v spánku, dnes to dítě vyrostlo, žíznilo po pravdě. A tak r. 1858. přichází literatura česká ve styk s Evropou. Čechové unikli blouznivému idealismu, začali se shlížet v zrcadle jiných národů, hledali u nich pokrok, zaujali se pro realitu a pochopili, že český národ není hoden úcty a náklonnosti jen pro heroickou minulost, ale také proto, že v něm se zápasí, pracuje a trpí v přítomnu. Pohlížejí na minulost nejen zrcadlem legendou zkřiveným, ale ve složitosti života. Literatura ustává býti kázáním, je nově strojenou, ale více spontanní. Mladí spisovatelé, které vinili z odpadlictví, vrátili se k národní tradici, ale užitečné, silné a pokrokové.

Mluvčími této školy jsou Hálek a Neruda. Hálek chtěl představiti člověka plně, s jeho přednostmi i slabostmi, s jeho potřebami. Pěkné jsou jeho Večerní písně a V přírodě, jež Machar soudil poněkud přísně. Stojí pod vlivem Heinea, Byrona, Puškina a Mickiewicze, a to je mu vyčítat, že k intimnímu myšlení jich nepronikl; napodobil Byrona, ale nic není méně byronovské než jeho dílo. V novelle je znát vliv Turgeněva. Hálek měl přirozenou sladkost, měl veliké aspirace, ale těmto nestačil jeho talent trochu dýchavičný.

Neruda byl daleko větší: jeho díla jsou v první řadě v české literatuře. Jako Hálek hlásal duševní bystrost, jenž se neptá po původu idejí, upřímnost projevů, živou realitu a odvahu na každý problem lidského myšlení. Zpěvy páteční stojí nejvýše; jeho jazyk je živý a jiskřivý. Trpěl, neb v něm viděli vyššího feuilletonistu než básníka. Jeho důvtip byl neobyčejný, neochaboval ani, když posuzoval sebe sama, vystřehl se samolibosti, a jeho život znamenal ustavičnou snahu po zdokonalení, jeho díla nepřetržitý pokrok. Zasloužil více než popularitu, tuto drobnou minci slávy.

Čtenářstvo prohlédlo poněkud dlouho, že to byl umělec veliké raçy. Umění jeho je plno akcentů na humanitu, nehledá silných emocí, mluví více k myšlence než citu, inspiruje energii, vzněcuje vůli a dusí chimery. Po Hálkovi a Nerudovi v poesii mají primát Svatopluk Čech, Jaroslav Vrchlický a Julius Zeyer.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— Josef J. Toužimský. Ve vile »Osvětě« zemřel dne 22. července t. r. vynikající český novinář a spisovatel J. J. Toužimský, jímž odchází ze řad českých publicistů vzácný pracovník a ušlechtilý, jemný a citlivý člověk. Toužimský i svým zevnějškem i svou povahou každému se zamlouval a všem lidem byl sympatický. Už Neruda, na jehož popud Toužimský studoval poměry slovanského jihu, kamž se byl vypravil svého času jako válečný zpravodaj, říkával mu »Jihoslovan«. Byloť v zevnějšku zesnulého mnoho, co připomínalo karakteristicky jihoslovanský typ. Novinářskou dráhu nastoupil se značným kapitálem vědomostí dějepisných, zeměpisných a jazykových. Jako všichni starší novináři začal jako belletrista a po všechna léta svého novinaření těžce nesl a trpce toho litoval, že se už nikdy více ke staré svoji lásce nemohl navrátiti. Toužimský je také jedním z těch, jimž první, mladoučkou setbu literární a její slibný rozvoj spohltaly kobylky hrnoucích se za sebou událostí, jež jako žurnalista den co den musel sledovati s neochabujícím zájmem

a jež ve svých článcích a úvahách analysoval s pronikavou bystrostí. V Šimáčkově »Poslu z Prahy« a v »Plzeňských Listech« odbyl si Toužimský svoje průpravná žurnalistická léta, načež vstoupil do redakce »Národních Listů«, v nichž několik roků redigoval slovanskou rubriku. Toužimský byl pro svůj obor zrovna junácky nadšen. O něm možno říci, že psal články o slovanských věcech vlastní krví. Když v Hercegovině vzplanulo povstání, jež bylo signálem války srbsko-turecké a veliké vojny rusko-turecké za osvobození Slovanstva, vydal se Toužimský na jih jako zpravodaj z válečného pole a skoro celá dvě léta byl věrným a ohnivým tlumočníkem krvavých příběhů. Rozumí se samo sebou, že veliké zkušenosti, jichž zde nabyl, znamenitou měrou podepřely a obrnily Toužimského jako redaktora rubriky, jež sleduje běh událostí z těchto končin. Zesnulý byl v tomto směru uznanou kapacitou zrovna tak jako Holeček. Znal živou letoru jihoslovanských národů, znal jejich křižující se zájmy do podrobna, sledoval události a převraty na Jihu okem nejen zaníceným, ale i zkušeným a nepředpojatým a proto jeho články a jeho přehledy i úvahy pročítány byly s naprostou důvěrou a přisuzován jim autoritativní ráz. V tomto směru mnoho vytěžila z jeho péra Vlčkova »Osvěta«, jež čítala ho od svého založení mezi svoje nejpřednější a nejvydatnější spolupracovníky. Měl příspěvek v prvním jejím čísle a sešit, jenž právě vyšel, přináší z jeho péra článek v rubrice »Přehled dějin současných«. R. 1885. jmenován byl zesnulý redaktorem »Národní Politiky«, ve které psal výhradně slovanskou rubriku. Krvavé drama srbské bylo posledním thematem, o němž Toužimský pro denní tisk psal úvahu. O té doby péro jeho odumřelo. Zákeřná, plíživá choroba srdeční, zdolala konečně též jeho život. Toužimský žil tiše, klidně a skromnince. Choroba, o které dobře věděl, ukládala mu mnohou zdrženlivost. Zemřel, doživ se pětapadesátého roku, osudnou nemocí žurnalistů, získanou rozčilujícím, napínavým a vysilujícím povoláním. Monumentem publicistické jeho činnosti je a zůstane dílo »Na úsvitě nové doby«, které napsal k padesátému výročí převratných událostí roku čtyřicátéhoosmého a v němž velice bystře vystihl a zdůvodnil význam a dosah revolučních událostí. Josef Jakub Toužimský i svou povahou i svou prací náležel k nejlepším a nejušlechtilejším zjevům našeho novinářského stavu, jehož pravou ozdobou a chloubou byl po více než tři desetiletí. —*r.*

— Prof. dr. Eduard Weyr. Ze Záboří u Kutné Hory, kde dlel na letní zotavené po těžké nemoci srdeční, stihla ve čtvrtek v hodinách odpoledních do Prahy smutná zvěst o náhlém skonu dvorního rady professora dr. Eduarda Weyra, řádného profesora geometrie a matematiky na českých vysokých školách technických a suplujícího prof. mathematiky na universitě. Professor Weyr, bratr slavného mathematika Emila z university vídeňské, jenž zemřel r. 1891, narodil se v Praze dne 21. července 1852, v únoru 1881 byl zvolen professorem na technice. Rektorem vysokých škol jmenován byl v letech 1885 a 1891 současně i zkušebním komisařem pro gymnasia a reálky. Loni k podzimu onemocněl nejvýš nebezpečně komplikovanou nemocí srdeční, z níž téměř zázrakem vyvázl, aby jí nyní náhle ve svém letním útulku podlehl. Professor Weyr byl odborníkem na slovo vzatým, jedním z těch, kterým hluboká znalost vědecká a nesmírné nadání odborné nebránilo státi se taktéž velmi znamenitým učitelem svým žákům. Jeho knihy, zejména však jeho přednášky na technice byly přehojně navštěvovány pro zvláštní obsažnost a vzácnou metodičnost učitelovu, která dala žákům pronikati až na na dno obtížné vědy. Weyr již za časného mládí se obíral mathematikou, a později se zvěčnělým bratrem k veliké vyspělosti přivedl zejména nauku geometrickou. Vydal četná pojednání vědecká, oceněná doma i za hranicemi, a velikou řadu samostatných děl, přímo klassických, v nichž se zračí jeho geniálnost (O theorii forem bilineárných, O theorii ploch, Projektovaná geometrie základných útvarů prvního řádu a j. v.) V poslední době zanášel se myšlenkou vydati v českém jazyku celý cyklus objemných spisů, pojednávajících o celém souboru věd do vyšší mathematiky náležejících, jichž první díl byl vydán už pod titulem Počet diferenciální. Dalšími svazky měl býti Počet integrální a Nauka o rovnicích diferenciálních. Množství připraveného materiálu leží v učencově pozůstalosti. Jako vědec byl Weyr velmi poctivý a svědomitý badatel, přesný nanejvýš, jako člověk milý a veselý společník. Za veliké svoje zásluhy o mathematiku byl vyznamenán velikou řadou čestných členství v domácích i zahraničních spolcích odborných, byl řádným členem České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění a j. Český svět odborný ztrácí ve Weyrovi badatele velice hlubokého, bystrého myslitele a vzácného člověka. *a.* —

‡ Letošní výstavy naše vstupují zajímavým způsobem v život. Všimněmež si jenom pozorněji různých noticek, zpráv, článků a drobných upozornění, jež z výstavních kuchyní vysílají se na veřejnost. U všech shledáváme, jak silný důraz kladou všechny výstavní komitéty na to, že budou míti jako závažný oddíl svých exposic stan umělecké tvorby. Toho jsme se jindy nedočítali. Bylo slibováno, že uvidí hosté nějaké speciality kraje nebo města, ukázku místní dokonalé výroby — ale umění bývalo někde v koutku, bylo-li tam vůbec. Obyčejně se místo něho vtíraly nešťastné surogáty. Mazanice »samouků«, lupenkou vyřezané klece a nemožné stojany, stříkané obrazy ba i úžasné ruční práce klášterního vkusu. Plechové pomníky, pohovky s hudbou, sochy světců s vodotryskem — »všecko ruční práce od samouků, dle vlastních nákresů« a tak dále, a t. d. Lonské výstavy učinily náběh, letošní mají na stěžni plně rozvinutou vlajku umění. Již plakáty si opatřily od povolaných lidí. Hořice od Muchy, Pardubice od Županského. (Toto dílo nějak operací tisku ztratilo poněkud na vůni.) Umělecká oddělení obou těchto výstav jsou prý mimořádně ucelena a velmi bohata. V Třebíči na milé Moravě pořádají také výstavu. Plakátu jsme nepostřehli, programu též nedostali, ale ze soukromých zpráv se dovídáme, že je v ní také umělecká část a dokonce i zvláštní literární oddělení. Studenti je pořádají. Tím milejší nám bude. V Kutné Hoře pak se rozběhli

k výstavě uměleckého výchovy. Velice seriósně se k tomu připravili. Máme se tedy nač těšit. Turisté, výletníci, poutníčkové vlastenečtí — zapište si tedy do svých kalendářiků pro nastávající týdny některé z těchto měst: Hora Kutná, Hořice, Pardubice, Třebíč. Anebo ještě lépe: zapište si města tato vesměs!

⊙ **Národní divadlo v Brně.** Divadelní saisona 1902-3 dle výroční zprávy Družstva vykazovala 229 představení, z nichž bylo 120 v předplacení. Provedeno bylo celkem 235 her, z nichž 72 původní a 163 cizí. Činoher původních bylo 46, cizích 73; oper původních 26, cizích 36; operety (vesměs cizí) 54. Poměr představení v posledním tříletí vysvítá z tohoto přehledu:

Roku	1900—1	1901—2	1902—3
Činoher:	45%	48%	51%
Oper:	30%	29%	26%
Operet:	25%	23%	23%

Poměr původního repertoiru k cizímu je velice neutěšený, zejména v činohře. Původních činoher bylo roku 1900—1 celkem 50%, roku 1901—2 již jen 24% a posledního roku pouze 20%. — Největšího počtu repris dočkalo se F. A. Šubertovo »Drama čtyř chudých stěn«, a to čtyř. Novinkami byly v činohře práce: Mattuš: Viny, Kepková Novotná: Finale, K. V. Prokop: Král času, Sokol Tůma: Soucit, Hladík: Závrať a Šteffen: Urvali květ než vypučel. V opeře nejvíce repris dosáhla »Prodaná nevěsta«, a to devíti. Novinka operní nebyla provedena žádná. Počet večerů věnovaných domácím autorům jeví se z tohoto přehledu: Stroupežnický 6, Vrchlický 5, Bozděch 4, Jirásek 4, Šubert 4, Zeyer 3, Kvapil 2, Šteffen 2, Tyl 2, Matuš, Mrštíkové, Kepková Novotná, Prokop, Sokol Tůma a F. X. Svoboda měli po jednom večeru; operní skladatelé: Smetana 15, Kovařovic 4, Blodek, Dvořák a Rozkošný po dvou večerech. Z cizích činoherních prací dosáhl Rostandův »Cyrano« šesti repris, Gogal měl 3, Maeterlinck 3, Dreyer 2, Krylov 2, Sardou 2, Scribe 2, Shakespeare 2, Ernst, Lothar a Ohnet po jednom večeru. Cizí operní skladatelé: Kientzlův »Hlasatel evangelia« dočkal se 7 repris, Verdinův »Othello« 6, Offenbachovy »Hoffmannovy povídky« 5. Dále měl Rosini 4 večery, Weber 3, Franchetti 2, Mascagni 2, Norgauer 2, Bizet, Gounod a Mayerbeer po jednom. — Velkým svízelem pro obecenstvo bývaly v Nár. divadle benefiční večery. Družstvo smluvilo s ředitelem Lacinou, že jich nebude více než 12, dosáhne-li se předplatného 20.000 K. Když se této částky nedosáhlo, povoleny ještě 3 benefice. (Rok před tím bylo jich však 27.) Ve prospěch národních a kulturních účelů bylo 7 představení, 2 pro stavební fond Družstva. Hromadných návštěv bylo v divadle 7, dále 4 studentská a 4 dětská představení. — Divadlo zápasilo v uplynulém období s různými nesnázemi. Největší technická závada ukázala se při vytápění budovy. Znalci prohlásili, že pece byly původně založeny zcela chybně; poněvadž pak lehký strop a zdi přímo s ulicemi hraničící snadno teplo propouštějí a prostora hlediště je vůbec velmi veliká a proto těžce výtopná, nezbylo než postaviti dvoje patentní kamna, poněvadž náležitá přestavba dosavadního topení vyžadovala by nákladu asi 20.000 korun. Při náležitém dozoru na vytápění možno nyní docíliti náležité teploty. Repertoir uznával správní výbor za nedostatečný, avšak dle stávající smlouvy nemohl nabýti náležitého vlivu na uměleckou působnost ředitelovu. Aby však alespoň nějakého zlepšení se dosáhlo, požádalo družstvo redaktory Merhauta a Štěchovského, aby mu byli rádci, kterémuž přání oba pánové vyhověli. Pro saisonu 1903—4 přijaty byly některé zásady, od nichž očekává se mnohé zlepšení stavu dnešního. Zejména ustanoveno, že správní výbor musí míti náležitý vliv na určování repertoiru a angažování herců, že musí býti saisona prodloužena na půl osma měsíce (od 16. září do 30. dubna), při níž budou 152 hry v předplacení, že nutno postarati se o existenční gáži ensemblu pro léta a že nutno zrušiti bloky a benefice. O blocích a beneficích referuje správní výbor ve výroční zprávě tak zajímavě, že uvádíme stať tu doslovně pro poučení všech divadelních podniků: Neblahý tento způsob předplatného jest takovou zkázou našeho celého repertoiru, že teprve podrobnějším rozborem se projeví, co všecko jím jest zaviněno, a o čem širší obecenstvo většinou ani neví. Bloky naše poskytují předplatitelům jedinou výhodu: možno navštíviti kterékoli představení v předplacení bez omezení na čtvrtky a dobu, tak že lze choditi do divadla některý měsíc třeba čtyřikrát týdně a jiný měsíc vůbec ani jednou. Ale proti tomu jsou stránky stinné, které výhodu tu ruší, a jak jsme se všichni přesvědčili, zničí ji docela. Při zařízení blokovém jest málo předplatitelů stálých. V letošní sezoně bylo stálého předplatného za 5.667·— K, blokového za 13.179·60 K. Nastuduje-li se pak kterékoli cenné dílo, dostaví se při prvním představení v předplacení málem všickni majitelé bloků, a poněvadž blok neplatí jen pro určitou osobu, rozdají a zakoupí si jednotlivé blokové lístky přátelé mezi sebou, tak že jich užijí v takový den i lidé, kteří si vůbec blok nepředplatili. Divadlo je v tento den sice naplněno ne-li přeplněno, ale — pokladna je prázdná, jsou tu jen vrácené blokové lístky. Když se pak vypraví totéž dílo podruhé, přijdou jen stálí předplatitelé druhé čtvrtky a obecenstvo, které při předešlém představení nemajíc bloků se už do divadla nedostalo; návštěva toho večera je už jen mírná. Ke třetí reprise přijde hrstka stálých abonentů třetí čtvrtky a něco málo neabonentů — divadlo je polo prázdné. A ke čtvrté reprise díla vysoce cenného se u nás již ředitel neodváží! Tak ubíjejí bloky umělecký repertoir! Toto shrnutí obecenstva v jediný večer, které jedině jimi je možno, a prázdné domy při reprisách díla, jehož první představení byla při divadle přeplněném, způsobuje, že se u nás hra nedočká většího počtu představení a nemá kasovních úspěchů — a ředitelství s těmito smutnými zkušenostmi sestavuje pak raději repertoir tak, aby nějakou sensací přilákalo plný dům neabonentů z nejširších vrstev; tu se ovšem pomíjí umění a sahá k věcem bezcenným, ba někdy i našeho divadla nedůstojným. Tím se však dospívá k tomu, že se her cenných vypraví vůbec málo, a pak majitelé bloků sami, nechtějí-li svých lístků užiti i k návštěvě her nicotných, ocitnou se posléze — jak se i letos stalo — před nemilou a nesprávnou eventualitou, že

při konci sezony jim lístky zbudou neupotřebené. Celá domnělá výhoda bloků je tím zmařena. Tyto úvahy vedou k přesvědčení, že bloky jsou zařízení špatné, pro repertoir zhoubné a pro obecenstvo jen domněle výhodné, ve skutečnosti však zcela škodlivé. Kdybychom měli jen stálé předplatné rozdělené dle čtvrtek i dle osmin jako na všech velkých divadlech, bylo by tím pojištěno rovnoměrné rozdělení návštěvy aspoň pro 4 reprisy díla, a jelikož předplatného nelze tak zneužívati i pro neabonenty jako bloků, roztřídily by se přirozeně samy sebou i jejich návštěvy přiměřeněji. Cenná hra docilila by náležitého počtu představení a ředitelství by nemusilo svolávati návštěvu pro zbylé večery bezcennými lákadly. Jest také patrno, že výboru nemůže se podařiti dosíci od soukromého podnikatele řádného zlepšení repertoiru, dokud toto blokové zařízení ničí pravidelnost návštěvy a spolehlivost pokladních výsledků při hrách cenných. Odstranění bloků souvisí tedy se zajištěním a pravidelností návštěvy a tím zase s celou reformou repertoiru a vůbec s celou organisací našeho divadla. Konečně jsou vadou našich dosavadních sezon představení benefiční. Vedle dvaceti příjmů, jež starou smlouvou měl ředitel zajištěny pro členy svého ensemblu, bývá v sezoně řada večerů na prospěch různých spolků a účelů humanitních, kulturních a národních. Na benefice se zvláště zve, což dotýká se hlavně stálých abonentů velmi nemile, protože se jim vstupenky takořka vnucují. Toto zařízení jest nedůstojno jak herců, jež snižuje v prosebníky, tak i obecenstva a našeho divadla, jakožto ústavu uměleckého. Samo členstvo na předešlé valné hromadě Družstva uložilo výboru, aby benefiční představení byla pokud možno obmezena. Také počet beneficií k účelům národním a kulturním byl v posledních letech veliký, a jest otázkou, zda-li jest správno, aby divadlo místo »umění pro umění« bylo výdělkovým podnikem pro účely jiné. Výbor sám jest názoru, že by i tato představení měla býti obmezena jen pro účely nejdůležitější.

— **Ze Švandova divadla na Smíchově.** Přirozeně mrtvější saisona, která každoročně nastává bližícími se prázdninami, byla oživena na smíchovském divadle opravdu pěkným provedením Suppého operetty Donny Juanity, která hlučného úspěchu si také zasloužila. »Donna Juanita« je ze Suppého tvorby z nejlepších, blízka jsouc rázu lehčí komické opery, už proto též, že je přísně sevřených detailů, které neponechávají volného pole k páchání časových vtipů a více méně nezdařených extemporních vložek. Hudba vyznamenává se lehounkým, houpavým chodem, jemuž neschází na svěžesti, ba místy i delikátnosti. Jen ten vulgární text, hudbě tak často neodpovídající, by měl být podroben místy důkladné revisi. Jen on zaviňuje, že na př. rozkošná serenáda z II. aktu nedochází u lidí trochu jen vkusněji založených pravého účinu a dokonalého chutnání. V přítomné operettě naskytlo se zvláště pí. Zieglerové a slečně Hadrbolcové vhodné pole k rozvinutí jich temperamentního nadání. První líbila se zejména svým roztomilým zacházením s proměnlivostí role, druhá vzácnou svěžestí svého hlasu a pěknou hrou. I pánové Zdrůbecký, Charvát a Kubík ml. byli na svých místech. Jen sborům by se dalo doporučiti trošičku více pohybu a celkového soužití. *S.*

— **Česká slova v starém německém spise.** Zajímavá po jisté stránce knížka vyšla jako č. 1188 Reclamovy »Universal-Bibliothek« pod názvem: »Meier Helmbrecht von Wernher dem Gärtner«. Je to dle předmluvy vydavatele dra Maxe Oberbreyera »nejstarší německá vesnická historie«. Líčí se v ní velice trefně život na selských usedlostech v jižním Bavorsku, jakož i mravy na rytířských hradech na 13. století; svou formou upomíná báseň na skladby Hanse Sachse. O osobě skladatelově neví se nic určitého. Někdo vidí v něm potulného pěvce, který si dal jméno od lahnského Garten, jiní tvrdí, že byl mnichem usedlým kdesi na řece Innu a zabýval se zahradnictvím. Ať tomu jakkoliv, zajímavou je tato knížka tím, že dle předmluvy byla známa Štítnému a pak, že přichází v originalu česká věta, vlastně pozdrav: »Dobrytro.« Syn sedláků, Helmbrecht, vrátil se totiž ze služby u loupežných rytířů a aby ukázal svým rodičům, jak je zkušený a znalý světa, odpovídá na jich otázky různými jazyky. A mezi jiným také: »Und zu der Mutter sprach er so auf gut böheimisch »Dobrytro«. *Omega.*

SMĚS.

** **Maxim Gorkij o svém dramatu »Na dně žizni«.** Jakýs ruský žurnalista tázal se onehdy Maxima Gorkého, je-li pravda, že není spokojen svým dramatem »Na dně žizni«. Gorkij odpověděl: »Ano, kus dopadl slabě. Chybí tu nutná protiva ke slovům Lukovým. Jádro otázky, již jsem chtěl položit, bylo: Co jest lepší a nutnější: pravda či soucit? Jest dovoleno jíti v soucitu tak daleko, že se, jak činí Luka, použije lži? Tato otázka není subjektivní, nýbrž všeobecně filosofická. Luka zastupuje soucit a uznává i lež jako záchranný prostředek, ale chybí tu osoba, jež by jako zástupce pravdy Lukovi oponovala. Klešč, baron a Papel jsou fakta života, jež dlužno rozeznávati od pravdy. Hleďte, Bubnov protestuje proti lži . . .« — Když žurnalista namítal, že Luka v poslední chvíli Anně ulehčil, pravil Gorkij: »Nuže, je-li umírajícím třeba lži, tedy jim ji dejme.« — Na to připomenul žurnalista, že každý absolutní ideal do jisté míry přec jest jen podmíněný. — »Ba, v čem vlastně se zakládá absolutní ideal pokrokových tříd v Evropě? V hádání ze dlaně pravděpodobnosti.« — »Avšak to činí přece miliony lidí!« — »A činí dobře. Jestliže dospěli k jakési určité hranici, dovedou se vždycky obrátit a dát se směrem, jenž jim svědčí. Mají k tomu sílu, zdraví a soudnost. Kde tu jde o lež a soucit? Snaží se po pravdě bez soucitu a beze lži.« — »Ale hrdinové »Na dně žizni« nalezají se mimo kulturu společnosti.« — »To mnoho neznamená, mají-li lidé na sobě černý kabát, nebo chodí-li v hadrech. Jde tu o to, že jsou to lidé vyžilí, nezdraví, s otřenými idealy, a v tomto ohledu podobá se kulturní člověk hrdinům »Na dně žizni«. Chybí jim pevný podklad. Ale kdo ještě není vyžilý, protestuje proti lži . . .«

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Pavel List: Bliny. — Jan Havlasa: O cizi krev. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Felix Téver: Bílá a Rudá. — Lothar Suchý: Smrt — S.: Galerie českých měst: Chrudim. — Feuilleton: Denis o české literatuře. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 7. SRPNA 1903. ČÍSLO 46.

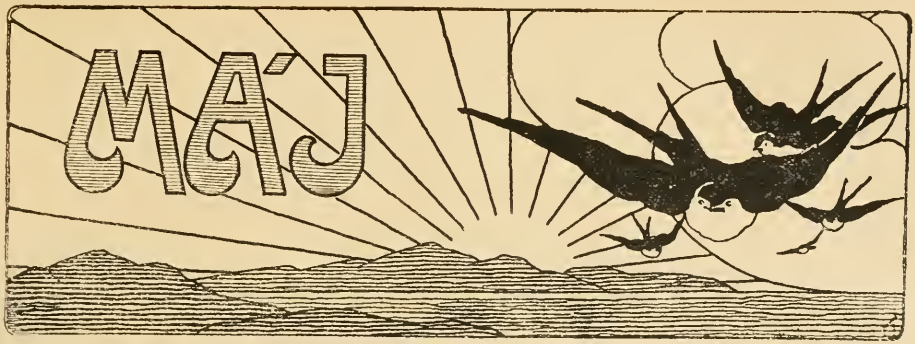

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

Dr. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

II. Ze stříbrných hrobů.

Pamatuju se velmi dobře na to, když do Prahy došel první telegram o katastrofě ve stříbrných dolech Příbramských. Jobovu tuto zvěst oznamovala depeše z Březových Hor u Příbrami (31. května 1892). »V Marianské šachtě vypukl dnes v poledne oheň. Četní horníci scházejí a myslí se, že někteří z nich přišli o život.«

První signál o katastrofě nevyvolal zděšení. Neštěstí a nehody v dolech nejsou bohužel ničím novým a překvapujícím. Bylo to v časných hodinách odpoledních. Donesl jsem telegram do chefovy pracovny, položil jej pod těžítko a více jsem na věc nemyslil. Za půl hodiny přišel hlavní redaktor.

»S tou Příbramí se mně to nějak nelíbí,« povídá, nahlížeje do depeše. »Z toho telegramu čiší něco hrozného. Oheň v šachtě . . . v poledne . . . to je něco příšerného. Víte co? Telegrafujte našemu dopisovateli, aby se postaral o důkladnou zprávu . . .«

Bylo k večeru a redakce byla v nejtužší práci. Posel vrazil do redakce s druhým telegramem.

»V dolech je pět set lidí. Oheň nabyl značných rozměrů. Horníci v dole jsou ohroženi. Počet zachráněných je poměrně malý.«

V minutě byla celá redakce v jedné skupině.

»Pánové . . . to roste na katastrofu, hovořil chef, přecházeje dlouhými kroky po redakci. Telegrafujte do Příbrami ještě jednou. Ať dopisovatel odpoví, co nám může poslat. První telegram dejte tučně vysázet a administrace ať jej venku vyvěsí . . . .«

Chvíli jsme o neštěstí hovořili a pomalu jsme se vytráceli z hovorny ke svým stolům.

Za půl hodiny přišel třetí telegram.

»Počet mrtvých páčí se na sedmdesát. V městě je ohromný zmatek. Katastrofa nabývá strašlivých rozměrů. Posledním vlakem pošlu podrobnou zprávu.«

»Nic naplat, pánové . . .«, rozhodl se hlavní redaktor . . . »někdo z vás musí zítra ráno do Příbrami. Tam bude dopuštění boží . . .« Byl jsem Benjamínem redakce a tušil jsem už, že asi pojedu já. Kde by mně bylo tenkráte napadlo, že budu jezditi do Příbrami den co den, plné tři neděle. Ve svém životní nezažil jsem a bohdá že už nezažiju tak bolestných a krutých dojmů. Po celý den jsem slyšel na Příbrami zvonit hrana. V noci zvonilo se na šachtách, mnohdy ve třech najednou — na Anenské, na Svatovojtěšské a na dole Františka Josefa.

Dodnes slyším ty podivné zvony, ty strašlivé příšerné zvony šachetní. Zněla z nich divná, vyjevená úzkost, která mrazila na duši i na těle.

»Prožil jsem tři hrozné dny na příbramských dolech;« napsal jsem do prvního dopisu, k němuž jsem se mohl odhodlati teprvé tehdy, když jsem se poněkud uklidnil (tři dny jsem pouze telegrafoval hlavní momenty z děsné této hornické pohromy) — »už se tu nefáruje na stříbro,« říkají horníci — »už se fáruje jenom na lidská těla. Katastrofa nabyla kolosálních rozměrů. To, co jsem viděl v pátek večer na Anenském důlu a o půlnoci před tím na důlu Svatovojtěšském, nelze už líčiti. Je to hrůzně příšerný pohled, jehož detaily nejsou pro tisk a pro veřejnost.«

Tak, jako utíkali lidé od mrtvol a kusů jejich nahoru vyvežených, tak s hrůzou odkládali by noviny a nikdo by jich nemohl dočísti.

Na příbramské dojmy nezapomenu, co živ budu. Leta jsem jezdil po světě, všude takřka jsem byl, kde se událo cosi velikého a vzrušujícího — ale jen málo z toho trčí pahýlem vzpomínky z hladiny zapomenutí. Vrstva ukládala se za léta na vrstvu, jeden dojem potíral a vyhlazoval druhý, ve hlavě mojí povstávala směs, chaos nejrůznějších, stále nových a ustavičně se střídajících dojmů a jedno pro druhé se zapomínalo.

Teprvé když vezmu staré ročníky novin do rukou a náhodou si přečtu tu neb onu svou zprávu, vyvstávají podrobnosti ze zasypaných a zaházených šachet dojmů a zkušeností. Je to také druh palimpsestu. V duši je to, bylo to tam vraženo, hluboký dojem vyvolalo, ale časem jizvy zarostly, nový příval událostí se přihrnul a hlava, unavená a uštvaná, ráda a ochotně zapomínala. Tak mně připadá hlava takového novináře, jenž senzační události pro list zaznamenává a popisuje, jako ty vrstvy na starém židovském hřbitově. Viděl jsem je obnaženy a byl jsem svědkem toho, jak našli lebku ženy, na niž trochu vlasů ještě bylo zachyceno, se zlatou věnečkovou ozdobou. Je vidět a dobře znát, jak hřbitov za hřbitovem rušili zasypáváním a návozem hlíny — pomníky, kameny a náhrobky zmizely, zašla vzpomínka, vyvětrala bolest . . . a nová, jiných lidí bolest prolévala tu slzy.

A tu mně napadlo, že to je tak na světě se vším, jako s tím hřbitovem. Řítíme se ku předu, popláčeme si, požalujeme si, ale těsně za námi stojí čas se svou lopatou, hrobník nejvytrvalejší, jenž všechno zahrabe, vrstvy nasype . . . co bylo, zmizí, zapomene se a my ani nepozorujeme, jak sami hrobaři ochotně pomáháme.

Píšu vzpomínku na katastrofu a proto snad přihlásilo se srovnání tak podivné a bizarní. Mnoho a mnoho skupin mrtvých zaznamenal jsem do novinářské matriky a když jsem na tichém, poetickém koutě nebožtíků ty vrstvy viděl, hřbitovy katastrof se přihlásily a defilovaly před mým užaslým zrakem. Všechny zasypány, všechny oželeny, všechny kdysi upřímně oplakány, všechny zapomenuty. A dost možná, že v každém z nich našel bych hlavu, zlatou věnečkovou zdobou osvětlenou.

Obnažil jsem ve vzpomínkách jednu z těch ohromných vrstev a povím, co jsem v ní našel.

Fysiognomie města byla na pohled klidná. A právě tento klid a toto ticho zaráželo. Na prostranstvích mezi důly viděl jsem horníky s hlavou podepřenou na kolenou a do rukou zapřenou. Jeden po druhém s němou úctou vstával v tu chvíli, když kolem vezli mrtvoly v jednoduché, černé rakvi bez ozdoby. Deset, patnáct se jich oddělilo a kráčelo za rakví na hřbitov. Rakev putovala kolem šachty, kde právě vyvážely strašlivě zohavené mrtvoly na světlo. Horníci vyběhli před šachtu, smekli čapku a volali přitlumeným, zaraženým hlasem:

»Zdař Bůh!«

Ode dne katastrofy snad nikdo v městě nezamhouřil oka. Z horníků dozajista ani jediný. Viděl jsem je v zástupech sedět kolem vytahovadel. Nikdo s nikým nemluvil. Čekali, až přijde na ně řada, aby odebrali se do dolů. Jeden za druhým se zvedal a volným krokem ubíral se k malému stolku, kde si svlažil rty studenou, pramenitou vodou, promísenou troškou rumu. Všude zarážel ostrý puch. Viděl jsem, že horníci očividně slábnou a ochabují. Byly vyčerpány všechny zásoby desinfekčních prostředků a musely býti na kvap z okolních míst sháněny. Vozy, ve kterých dopravovaly se ze šachet mrtvoly, byly zaměňovány každou hodinu jinými — jenom lidé se při hrozné této práci nestřídali. Horníci sedí jako sochy, kamsi do prázdna se dívají a chvílemi ten neb onen jakoby ze sna mluvil povídá druhým zalekaným hlasem podrobnosti.

»Co se dělo dole,« vypravoval mně báňský úředník, »vymyká se všem pomyslům a představám. Soudě podle poloh a posic, ve kterých byli nešťastní lidé nalezeni, bránili se všichni do poslední chvíle a rvali se se smrtí. Už víme dnes, jak to dole vypadalo. Horníci nezahynuli okamžitou smrtí, nezadusili se, jak se všeobecně za to má — dlouho se bránili a v šíleném strachu pobíhali po šachtách, utíkajíce před strašlivým nepřítelem, otráveným vzduchem.

Tam, kde jich bylo více pohromadě, vydal se jeden na výzkumnou cestu a druzí čekali na svůj ortel. Drželi se všichni za ruce jako děti činívají za hrozných bouří.

Jeden hledal úlevu u druhého a nikdo jí nenašel. Jenom tak lze si vysvětliti strašlivý nález na dole Františka Josefa, ve výklenku tak zvaného 17. obzoru. V těsném tlumu, takřka v jediném hromadném objetí nalezeno bylo devatenáct mrtvol. Kdo se nezadusil, zabil se pádem do zející propasti. V tom okamžení, když horník horníku oznamoval, že se v dolech přihodilo něco děsného, utíkali všichni omámeni hrůzou k východům. Hledali spásu u poplašných zvonův. Utíkali, pádili jako diví a řítili se do bezedné hloubky. Na dole Františka Josefa strhla se mezi vyděšenci rvačka. Vytahovadlo bylo naposledy dole. Na něm stál důlní Bayer. Do vytahovadla vedlejšího nahrnulo se více než dvacet osob, ač se jich tam vejde jenom dvanáct. Ví Bůh, jak se tam směstnali. Ze všech hrdel ozvalo se jako na povel poděšené volání: nahoru! Najednou se lano zachvělo, vůz se prudce zatřásl, lano se přetrhlo a všichni horníci sřítili se do propasti. Důlní viděl, jak letěli . . . horníci měli v rukou hořící kahance a světla kmitala se a křižovala ve tmavé prohlubni jako blesky v černých mracích.

Dne 3. června přišel jsem na šachtu Františka Josefa ke druhé hodině odpolední. Vytahovadlo konalo strašlivou práci. Každou půlhodiny vytaženy dvě, tři mrtvoly.

Mrtvola posunula se stranou . . . horníci ji prohlížejí . . . poznávají . . . pronikavý hlas vy-

volává jméno zhynulého — a ze zástupu ozve se pronikavý, zoufalý výkřik. »Pusťte mne . . . pusťte mne . . to je můj tatínek.« Následovaly scény, které zalomcovaly duší. Mrtvoly byly zohavené, nabubřelé, vdova, děti by se na ni vrhly a líbaly by ji a proto dostali četníci rozkaz, aby nikoho k mrtvolám nepouštěli. Děti se brání, rvou se s nimi — dostávají sílu dorostlých lidí. »Pusť mne, tyrane, pusť mne, netvore,« křičí děvče sotva škole odrostlé a dva četníci mají co dělat, aby dítě zmohli. Popadli je, ruce do zad násilím zatočili a vlečou děvče kolem šachty stranou. Ubožec prosí, pláče, spílá jim, rouhá se, kope, uvolní ruku a rve četníkovi vlasy a vousy.

Osmadvacetkráte zahučel zvonec . . . na znamení, že na osmadvacátém obzoru je někdo živ a že volá o pomoc. »Kdo pojede dolů?« vyvolává báňský úředník a ne deset, sto horníků najednou dere se k vytahovadlu. Čtyři jedou dolů. Četníci zatarasili svými těly vchody, aby lidé nemohli do vnitř. Za dvacet minut vrátila se výprava s mrtvým horníkem. Lékař zjistil, že zhynul před 48 hodinami. Jelo se dolů ještě desetkráte . . . ale neznámý, jenž měl ještě tolik duchapřítomnosti a síly, že osmadvacetkrát zazvonil, zachráněn nebyl. Buď spadl do propasti anebo ve svrchované úzkosti špatně počítal. Pamatuji se, že když poprvé se jelo dolů, vyhlédl jsem na svah, na němž před chvílí stál člověk vedle člověka. V tu chvíli nestál nikdo — ani děti — všichni klečeli . . .

Vzpomínám si, že u samého vchodu do šachty, zataženého silným lanem, stála od božího rána do noci mladá, hezká holčina. V tu dobu nenašlo se ani jediného mladého muže, jenž by s ní zažertoval. Stála tam prý i v noci . . . stála tam již třetí den jako sloup. Kdosi z lékařského personálu k ní přistoupil a vlídně se otázal: »Děvuško .. koho pak máš ty dole?« (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANTONÍN SEVOV:

DVĚ VIDINY.

Čím včera byla mu? — Jen ještě tušil,
kdy v službě povinnosti důlní noci
po žebřích jamou větrní se krušil
nad hloubí závratnou, sám, bez pomoci, —
jak v šedi důlních par s ním stoupal výše
i její obraz smavý v celé pýše
a mizel mu, a hned jej lákal zas . . .!
Zář věterky ji vdechla nových krás,
že za přeludem svým spěl — andělem
z oblaků par, tmy — v prsou sladký cit,
jenž nedal hloubku pod ním vycítit,
ač chybný krok byl smrti údělem!
V tom světel víc. — »Zdař Bůh!«, a s havíři
jej vítal cesty cíl, a ona — zmizela
na chvíli jen, co hovor s nimi ved',
— neb hluboko mu v duši vězela.
Dnes vše je ztraceno, vše jedním: »Ne!«,
a s životem jej nic víc nesmíří!
Pod jámou v zpomínkách snů zašlých sed'...
raněna duše, zda si pozdřímne?
Jak šíleným jej činil očí svit,
kdy krásná, včera v plesu s jiným stála
a pod vějířem rdíc se, tak se smála,
že trýzněn touhou zval ji k valčíku,
jejž jindy tolik tančila s ním ráda,
leč jedva slovo moh' s ní promluvit,
zda doufat smí, že ženou mít ji žádá . . .
a celou duší utkvěl na rtíku,
— již bled a raněn potácel se z kola!

Tím jedním — ne!, svět jak by ztratil zpola.
Ven bez myšlének sněžným lánem spěl,
co s ním se dělo, více nevěděl;
ke hibitovu jej touha jeho hnala,
kdy mřela v prsou láska pochovaná . . .
zas k oknu vracel se, kde as již spala
a o zeď opřen v mrazu vyčkal rána,
až z jámy zvonek k nové směně zval!
Šel, by bol na něm nikdo nepoznal —
vždyť pláčem odlehčit si neměl — komu;
již mnoho let, co z matky pryč byl domu,
jež sama v nouzi, o něj v strachu žila!
Leč toho nevzpomněl! — Pod jámou sedě,
zavřena víčka, těžkou hlavu v týl,
sám netušil, jak blízek smrti byl,
kdy vyštval bol jej v jámě stoupat znovu!
Stát zůstal v půli v tmavou propast hledě:
— »Jen krok — a konec všemu! — Věčný mír!
Snad řeknou pak, mne donesouce k rovu —
náhodou v jámě spadl inženýr . . .!«
A hlava nad hloubí se naklonila . . .
V tom silný větru van jak pocítil,
— hle! — matky stín se šedou mlhou svil!
Zří dlouhé lokty po něm vztahující,
rty bledé v modlitbě jak šeptající:
— »Mne, synu, nevzpomínáš?!... Mužně stůj!
Žij, pracuj! Zapomeneš, důvěřuj!«
Zas pevně žebře chyt se! — Přízrak zbled.
Jak nově zrozen vkročil v práce střed!

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

XI.

Cyril se setkal několikráte s Pavlou o svátcích. Jakýsi nevyslovený stesk nutil jej za ní. Chtěl s ní důvěrně promluvit, ale nenašel příležitosti. Milka mu překážela a napsati to, co cítil, se neodvažoval. Byl příliš citlivý po prvém klopýtnutí a proto hleděl na Pavlu nedůvěřivě, vážil každé slovo a každý úsměv její na jemných vážkách a nepouštěl se daleko, aby se nezamotal v nový, nezcela uzrálý poměr.

Pavla, jak obyčejně, bývala vesela. Její škádlivý úsměv a zářící oči nejednou zmátly Cyrila. Nerozuměl jim, divně je vykládal u sebe a proto jenom skoupě hovořil. Ovšem že mnoho pozoroval a myslel. Ba nejednou hleděl na ni a myslel na Zdenu a pak se za to káral.

A přece po svátcích bylo mu tesknèji. Myslel si v duchu: neměla odjet, bylo by se to skončilo. Ale pak uznal, že je tak lépe. Vždyť ještě dosud v něm vězely kořeny prvého citu, ačkoli život jeho uvadl tak jako lodyha. Myslel si, že kořen stále už zůstane v duši a tím se trápil. Milka ho nejednou přistihla při smutné hodince, kdy večer chodil samoten zahradou, jakoby hledal čarovnou rostlinu: zapomenutí. Leč ona nekvetla nikde: v zahradě, na poli, ba ani ne v lese. Ale pak myslel si: cit musí se vyžít a sám sebe strávit. A tím se poněkud upokojoval.

Pak přišla senoseč.

V neděli, tak týden před ní, donesl mu posel svatební oznámení z města. Zdena se vdávala. Když Cyril četl tento maličký lístek, nepozoroval ani, jak se mu třese ruka a jak mu víčkama škube. Zpráva jej nenašla v onom klidném a šťastném stavu, který chrání člověka před rozčilením, ačkoli vskutku jej nepřekvapila. Ale za chvíli pocítil v sobě nepokoj a v duši hořkost.

Hned odložil lístek, uzavřel do stolu, aby se k němu nevrátil, ale už za chvíli sáhl zas pro něj a četl jej znova, jakoby zkoumal, jestli se poprvé nemýlil.

V odpověď pocítil cosi teple mokrého na tváři.

Rychle odložil lístek a vyšel zahradou do polí.

Šel chvíli a pak se zastavil. V hlavě mu hučelo a srdce mu tlouklo. V celém svém těle cítil tu žhavou, kolotající krev, která se nemohla ztišit.

Červnový den byl tichý a slunečný, jenom že oblaka tak jako labutí pýří nesla se lehounce zenitem. Cyril šel polem a lukami a ze všeho viděl jenom rudé, divoké máky, které tak žhavě postřikovaly zeleň. Myslel, že každou chvíli praskne mu céva a že pak i na cestách vzrostou ta rudá, křičící kvítka.

Chodil a tloukl se cestami, po mezích, kříž na kříž obešel nejbližší okolí s šumícím obilím, až rázem se vzepřel sám sobě. Opřel se nohama do země a rty mu projel takový vzdorný, otravný smích, že se až podivil, kde se v něm vzal.

»Bláznim?« řekl si, až mráz mu projel po hlavě.

A tato studená vlna oblila jej od shora celého.

»Ne, tak to nemůže jít,« řekl si pevně a jakoby vzkřísen obrátil kroky a volně, loudavě bral se zas domů.

Bylo už poledne.

Martin, pohůnek, děvečky už byli doma. Martin si hvízdal nábožně ve stáji: »Bože, všichni tvorové . . .« Nápěv ten prošel i duší Cyrilovou a lehce ji zvlnil, že se mu zachtělo modlit se, jako se modlil Martin.

Ale v tom vyšla Milka ze síně.

»Kde jsi se toulal? Oběd už chladne,« řekla mu s lehkou výčitkou, kterou však Cyril nebral vážně.

»A tak jsem chodil po poli,« odřekl sestře potichu.

»Co je ti? Jsi všecek bledý!« řekla mu Milka.

»Nic, nevím, co by mi bylo,« zapřel se Cyril a bral se do síně.

Pojedl rychle a málo mluvil.

»Začnete zítra na luzích?« řekla mu Milka po jídle.

»Začneme,« odřekl Cyril.

»A najal jsi lidi?«

»Hned řeknu Martinovi, aby šel po dědině,« odřekl Cyril, vděčen své sestře, že na to vzpomněla.

Odešel do kuchyně.

Čeládka obědvala u velkého stolu, u něhož Martin jako nejstarší seděl na čelném místě.

»Martine, po jídle dojdeš pro lidi. Půjdeme zítra do louky,« povídal Cyril.

»Do louky? No pravda, je zralá. Bude tam sena, na luzích! Myslím, abychom vzali pět chlapů,« radil se Martin.

»Jak myslíš — raději přiber jednoho.«

»Pět stačí, já šestý.«

»Já sedmý,« odřekl Cyril.

»No tak, to dobrá. To posečeme hračkou. Dnes mám tak trochu svátek, to si dnes popřeju a zítra — budete vidět, Cyrilku, jak bude kosička šustět,« rozpovídal se žvatlavě Martin.

»A jaký máš svátek? Přeložil jsi si svatého Martina do léta?« řekl mu s úsměvem Cyril.

»Ah kde pak přeložit svatého Martina, kdo pak by jezdil na bílém koni? Ale už padesát zatlouklo na záda. Už mohu říci: viděl jsem Abra-

hama. Dnes právě padesát, Cyrilku. Oh, ale není to k smíchu, když člověk považí, že je tu sám jako prst . . .,« mluvil Martin a rázem rozcitlivěl.

Slzy mu vytryskly z očí a divné, dětinné zvlykání přerylo jeho slova.

Cyril si vzpomněl, že také plakal na poli a uvědomil si, že tento stárnoucí čeledín má nyní příčinu, aby si zasteskl.

Vzpomněl si, že Martina čeká smutné a nepodepřené stáří a proto řekl mu vlídně: »No však víš dobře, že nejsi ve zlých rukou.«

»Vím, vím, Cyrilku, Pánbůh vám zaplať. Víte, ve vždycky vás poslouchám a chybím-li, nahřešte Martinovi pořádně,« pověděl Martin už zase že své míře.

Cyril, už od rána přístupen měkkému citu, zamyslel se nad Martinem. Vyndal z kapsy zlatku a dával ji bez řeči Martinovi.

»Co mi to, Cyrilku?« ošívl se Martin.

»Na, přilepši si,« řekl mu Cyril a pocítil, jak je mu v duši teple a pokojně za vlídné slovo a za tu zlatku, kterou dal Martinovi.

»Pán Bůh Vám zaplať nastokrát, Cyrilku, a požehnej Vám,« děkoval starý čeledín a potají ohmatával peníz, který jakoby spadl mu s nebe do dlaně.

Cyril odešel na dvůr.

Slepice, husy, kachny, holubi chodili volně nádvořím. Ve chlévě bučela stará »březula.« Předešlý týden přinesla býčka na divy statného s černou lysinou na čele. V konírně kopala mladistvá klisna z přílišné bujnosti. Martin už nejednou pravil, že je jí pomoc: ubrati ovsa a přidat jí slámy! A pořád toho nedělal. Cyril si myslel, že řekne Martinovi proč tak nedělá, ale nechtěl mu to tak rázem říci, protože byl dnes roztřesen zároveň s ním.

Ale když Martin, červený jako rak, po obědě prošel okolo, přece ho zastavil.

»Jářku, Martine, tu klisnu bohatě krmíš. Kope až hrůza, poslouchej. Pravil jsi, že jí ubereš ovsa a přihodíš slámy a vidíš, jak řádí,« pravil mu klidně, tak jak byl vždycky s ním jednal.

»Je pravda, neubral jsem jí. Myslel jsem: kdož ví, abychom jí nepoškodili. Ať radši zůstane ve své váze, třeba že trochu vyvádí. Až bude k podzimu, potáhne s obilím nebo se projde za ploužkem a přestane kopat,« povídal Martin svým barvitým hlasem a mluvil při tom hlavou, rukama, celým svým tělem, aby své řeči dodal důrazu.

»Taky máš pravdu,« odřekl Cyril.

Ta příslovečná nerozhodnost Martinova, nebo jak říkal s okolkem »ani tak, ani tak, aby nebylo tak nebo tak« se mu dnes libila. Uznal, že Martin má pravdu, že klisna jenom proto kope, že po jarních pracech trochu si odpočinula a následkem toho zbujněla, ale že, krmit ji hůře, by nebylo dobré.

Martin odešel do stáje, napojil koně a za chvíli stoupal ze dvoru v lesklých svých botách tak jako mladík.

Cyril po jeho odchodu pocítil prázdno ve své duši. Na místo dřívějších starostí přišly teď zase ty »neužitečné« myšlénky, které mu hučely hlavou tak jako šumot vzdálené řeky. Nutil se zase do nových starostí, snažil se myslet na něco, co souviselo s jeho hospodářstvím, ale nadarmo. Ona šumící řeka zněla mu v duši a nechtěla ustat.

Vrátil se do světnice, sňal housle, zladil a hrál své podivné fantasie, myšlénky zamilovaného, které letí tak jako duch vánku přes lehké trávy.

Milka sem za chvíli přišla z kuchyně. Viděla bledou tvář Cyrilovu, slyšela jeho divnou hru a soudila z toho, že opět všecko v něm není v pořádku. Ale nedobývala z něho přiznání, vzala ze skříně knížku a šla číst do zahrady.

Cyril hrál ještě chvíli, ale ani ve hře nenašel uspokojení. Pověsil housle, prošel se světnicí, odešel na dvůr, ale ty plané myšlénky šly s ním, kam chodil. Maně šel za Milkou. Prošel kolem ní a zase se vrátil. Ale nitro jeho už opět bylo přetíženo, že musel se sebe díl tíže shodit.

»Povím ti novinu,« pověděl zastřeným hlasem.

»Jakou?« vyzvídala Milka a zavřela knihu.

»Zdena se vdává, dostal jsem oznámení,« pověděl s úsměvem, jenž nebyl úsměvem.

»A proto se trápíš?« řekla mu Milka teple.

»Nemohu za to, že mě ten lístek opravdu rozčílil«, odřekl upřímně Cyril.

»Sečkej, to všecko přejde. Tvé první květy odkvetly a pokvetou nové,« řekla mu Milka tichým a měkkým hlasem, jenž léčivě vcházel mu v duši.

»Jenom že staré kořeny neusýchají,« namítl Cyril.

»I ony svadnou.«

»Myslíš? Už jsem si myslel, že dočista svadly — a takový lístek zase člověka pobouří.«

»Nejhorší už je za tebou, ostatní pomine samo sebou.

Pavla ti podruhé nepsala?« zmínil se Cyril oživen.

»Nepsala. Proč se ptáš na ni? Ještě jsi na Zdenu nezapomněl a ptáš se na Pavlu.«

»Vždyť Zdena je pro mne tak jako mrtva.«

»A přece ti s mysle nevyšla.«

»A někdy vyjde, musí vyjít,« odřekl Cyril a chtěl se rozmluvit o Pavle, ale Milka jej předešla a zamluvila hovor o Pavle.

Cyril se poněkud ztišil. Prošel dvakráte zahradou na dél a potom přešel do polí.

Mysl jeho byla už lehčí, klidnější. Vzpomněl si na dopoledne, jak chodil tady po čerstvé ráně, která mu tepala srdcem a vířila v hlavě. A teď to přešlo. Vše viděl kolem sebe tišší a pokojnější a plným dechem dýchal v sebe tu mírnou a tichou pohodu slunného léta.

Zašel do lesa, utrhl několik hřibků a vrátil se domů. Večeřel, potom usedl na práh a hleděl k rozžaté obloze. Pokoj večera snesl se zvolna i do jeho duše.

Ale když ulehl, myšlénky opět se rozlezly po jeho duši a nedaly mu spáti.

Bylo už k jedenácté, když Martin křápal po dvoře jakýmsi nepevným krokem a hvízdal: Zahučaly hory . . . A potom kroky utichly. Za chvíli s půdy zaslechl zase tutéž píseň, jakoby se ji Martin loučil se svou mladostí a pomalu činil krok za čáru, kde už počíná stáří.

Cyril se chvíli uchytil na těchto myšlenkách, chvíli je v sobě obracel, až s nimi usnul a začal dýchati pevným a souměrným dechem silného, zdravého mládí, které se přece jen lehce, na křídlech přenáší přes trpké bouřlivé jezy tohoto života . .

XII.

Hned z rána o pěti, kdy ještě kohout nezapěl, zaslechl Cyril řinčivé zvuky na dvoře. Martin už sklepal svou kosu i Cyrilovu, opřel je o zeď, jedna však spadla a zařinčela. A zvuk ten probudil Cyrila.

Vstal jako na povel, rychle se umyl, oblekl a vyšel na násep.

Martin byl úplně ustrojen.

»Sklepal's mou kosu?« zeptal se Martin.

»Pravda, že sklepal. Poseče jako břitva,« odřekl Martin.

»A lidi najal's?«

»Pět, jak jste pravil. Sami chlapáci: starý strýc Burda se synem, Kašparů Josef, Michal, ten, co mu praví »ovesný« a Frolin od lávky. Posečem až radost,« povídal Martin.

»No dobře,« odřekl Cyril, odešel zpátky pro klobouk, vrátil se, dal kosu na rámě a kráčel s Martinem zahradou.

Jitro bylo tiché a klidné. Z lehké růžové páry prolínal teprve úsvit. Zrostlé obilí stálo v bezvětří, leda že křepelka z něho zatloukla a z jetele v odvetu zavrždělo chřástal. Ale stromy, křoví a tráva pokojně, nehybně trvaly v spánku. Z dálky se doneslo klepání mlýna a zase ustalo. A všecky ty zvuky přec nerušily ticha, nýbrž patřily k němu a ještě zvyšovaly ten klid a pokoj prvého rána.

Cyril byl vyspán a svěží. Šel kroky pružnými za Martinem, jenž volně a jaksi rozhodně kráčel jakoby k vážnému úkolu.

Mířili k louce.

Sekáči už se brouzdali v trávě, máchali kosami a téměř skosili celý pokos.

»Pomoz Pánbůh, pospíšili jste si,« zdravil je Cyril.

»Dejž to Pánbůh. Praví se: do louky za hvězd!« povídá starý strýc Burda v režných kalhotách, nízký a široký jak jeho kosa.

Cyril se na něj zadíval. Viděl jak seče obratně, jenom si kosou pohrává.

Cyril poznával starého mistra v sečení podle té lehkosti, s jakou si vedl při díle.

Sekáči ve chvíli počali nový pokos.

Strýc Burda jako vždy prvý se rozmáchl, a pak se kosy pořadem rozběhly do trávy a sklánějí ji s lehounkým šumotem.

Cyril byl poslední v řadě, tak že měl ostatní na očích a viděl jak sekou. Vůně a chladno, vanoucí z trávy, z počátku opojovaly Cyrila, že nesekl dobře a hledal svou chybu, ale za chvíli, když rozehřátá krev jeho začala odolávati chladu, kosil už lépe, tak že byl skoro spokojen, ale přece tak nesekl, jak sobě přál. Stále měl před sebou prvého sekáče a nechával na něm chvílemi oči.

Ale pak viděl, že ani ostatní nesekou jako strýc Burda. Což teprv on, on byl v sečení nováčkem! Myslel si, že strýce Burdu není tak snadno dostihnout.

Proto se spokojil s tím, co uměl, nehleděl na něho a shledal, že sám sobě kosí a že mu netřeba hledati vzoru.

Kosil až do sedmé a tu už pocítil únavu.

Ostával pozadu a povolával v sečení.

»Eh, synku, nejsi zvyklý,« pravil strýc Burda, »lehčí je pérem než kosou, pravda že?«

Cyril pocítil strýcovu narážku.

»Nemějte strachu, vydržím, strýče,« odřekl sebevědomě a sbíral poslední síly, aby stačil sekáčům.

O osmé snídali. Sedli na mezi, jedli chléb se sýrem a zapíjeli kořalkou.

Strýc Burda, jenž dělil kořalku, nabídl sklenička Cyrilovi.

Cyril kořalky nepil, ale při práci přijal sklenička, aby se nezdálo že zhrdá nabídnutím.

Odpočívali malé půl hodinky a potom sekli bez přetržení do jedenácté, kdy slunce praživě peklo, mírněno toliko větrem, jenž rozkošně vanul pod zpocenou košili a tělo příjemně chladil a sušil.

Cyril byl unaven, ale nenaříkal si. Nemusel pracovat, ale znal zásadu, že dobře je, jestli sám hospodář nevyhýbá se pluhu a kose. A konečně v práci nacházel to, co by snad jinde nenašel: zapomenutí na své vznícené nitro. Práce mu byla oddechem, protože při práci nemyslel na nic leda na dílo, jež právě konal a zapomínal na to, co ho v klidu znepokojovalo.

A proto sekl až do soboty skoro den ze dne. Toliko ve čtvrtek sekli sekáči »na akkord«, a proto zůstal doma. Za to v sobotu sekl toliko s Martinem poslední úkrojek louky pod hájem, kde byla tvrdá a řezná tráva, jak praví sekáči, a proto usoudil, že není třeba najímat sekáčů, že skosí louku pomálu s Martinem sami.

Toho dne Zdena měla mít svatbu. Cyril se bál, že city a myšlénky jeho ještě se vzbouří, a proto utíkal od nich a chtěl je přehlušit úsilnou prací. A to byla pravá a vnitřní příčina, proč chtěl kositi toliko s Martinem. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Vzpomněl-li si na to, co očekával, byl tím, co přešlo, poněkud zaražen. Byl rychle rozhodnut, chtěl si tu bílou slečinku z lovčího zámku vzíti za ženu. Nyní cítíval téměř před každou návštěvou u nadlesních tíseň. Zdávalo se mu, že se musí pokaždé připraviti, aby mával perutěmi, jak toho Hella vyžaduje, aby nenatlapoval plnou nohou, nemluvil plnými ústy — neplval po zemi. Až si ji vezme, přejdou samozřejmě všechny tyto ciráty. Pak se ona bude říditi dle něho. Profesora vyhodí! To si svatosvatě předsevzal. Až si ji vezme . . . Ale kdy to bude? Což mu nebrali odvahu říci rozhodující slovo? Hella mávala jen stále perutěmi — na oddavky jakoby nepomýšlela. Ani nadlesních na ně nepomýšleli a profesor, ten vodník, vytřepával na něj své učenosti a odsunoval mu žárlivě něhu své neteře.

Že má okolí zámku na něj vliv, že mají onen prohlubující vliv i profesorovy náhledy, toho neuznával, toho uznati nechtěl. A uznal-li v některé chvilce sebepoznání, bylo mu to nepříjemno, jako bývá samorostlému člověku, který chce vše čerpati jen z vlastní síly.

»Vezmeš si ji anebo co?« otázal se Vacek.

»No jak by ne, vezmu, ale nejde to tak rychle jako s nějakou modelkou!« zamručel Severin. »Jsou to zvláštní lidé, jakých mnoho nenajdeš. Chodí se tam po lesích, pak se usadíme v zahradě, nebo v knížecích komnatách. Pije se čaj a přemítá se o různých otázkách. No, jak bych ti to řekl, mluví se, jak se mluvívá v ruských románech. Nadlesní je ješák, kavalír, a paní, ta je jako sen, ale má mě ráda, hrozně mě má ráda.«

Když Vacek odešel, padla na Severina únava. Měl v mozku prázdno. Cítil olověnou tíži v rukou. Ulehl na pohovku, přehozenou zaprášeným perským kobercem. Měl pocit, že spí s otevřenýma očima upřenýma stále na dohotovený obraz.

»Dobrá, dobrá, dobrá!« šeptal a vše druhé mu kamsi zapadlo, vše bylo na míle vzdálené i vzpomínka na »Bílou«. Jen radostné, plné uspokojení z vykonané práce zvedalo jej se země, pojilo se s únavou v pocit nezměrné rozkoše.

Příští neděle, vrátiv se z návštěvy v lovčím zámku, zapadl pozdě večer do staroměstské hospodské zahrádky s povadlými, zmučenými stromy, otírajícími se o zdě okolních domů, jakoby se chtěly prodrati z dusící je klece.

Plynové svítilny, umístěné na železných žerdích mezi stromy, ploužily tu své kalné, žluté světlo po hlavách nedělních hostí. Potopen v lenivou, zmrzutělou náladu, postřehl Severin jen klenby stromů, jejímiž mezerami spadalo jasno letní večerní oblohy, provrtané sem tam svítivými body hvězd. Postřehl rozlité bílé skvrny ubrusů, několik pichlavějších barev na oděvech ženských, temná sukna mužských kabátů, mihotavou živost tváří, jejichž výrazy nerozeznával. To vše mihlo mu jen okem. Žízeň vysušila mu hrdlo, ale marně se rozhlížel po prázdné židli; všechny stoly byly obsazeny.

Bylo ku podivu, co chtivého obecenstva se slezlo na tento úzký čtverhran pochybně čerstvého vzduchu, k žlutícím se půllitrům.

»Severine, zde je místo, pojď k nám!« ozval se známý hlas. Zalekl se. Jakoby ho Vacek byl probudil ze sna.

»A to jsi ty, dobrá, přisednu,« už stál u stolu. Tu se zarazil; zdálo se mu, že se mu pod nohama zakolébala zem. Jedna z ženštin u stolu sedících obrátila k němu hlavu, pohled černých očí píchl ho do tváře.

»Barla — ouvej Barla! — Mezek ten Vacek!« Chtěl odskočiti od stolu, zmizeti v temnu ulice.

»Prosím, tu je židle, račte se jen posaditi — tak — tak —« řekla úslužně paní Máchová, odsunujíc se židle svoji mantillu, klobouk i slunečník. »To je všude lidí jako much, o místečko nouze. Sem se zvláště hrnou, protože tu je dobré pivo —« dodala šeptem, důvěrně, aby sklepník neslyšel.

Vacek povstal, přešlapoval chvíli, sundal pak svůj kabát s pahejlu stromu a navlékl jej trhavým, rozpačitým pohybem. Chtěl patrně zakrýti rozpaky, že Severina vloudil do pasti.

»To naše dámy tě viděly,« řekl potrhuje rameny.

»I to Bettinka pozorovala, že pan Severin nemůže najít místo,« zasmála se paní Máchová a její hnědá jiskrná očka smíchem se sůžila, jakoby se byla potopila v bílé, měkké sádlo jejich tváří.

Měla malý nosík, kyprá ústa, kulatou, nikoli nepříjemnou tvář s nízkým čelem, vyhlížejícím sotva pod nadělanými kadeřkami nedělního účesu.

»Já? — Bodejť, sveďte to na mne!« Severin slyšel po dlouhé době zase Barlin hlas. Tušil, jak odhrnuje vzdorně rty.

»Já — bodejť já — mně je to dočista jedno, sedí-li tu někdo, nebo nesedí!« A zasmála se uštěpačným smíchem pražské šičky, v němž jest více vzdoru nežli radosti.

Severin se na ni nepodíval: »Konečně, bylo to od ní dosti slušné, že za mnou nelezla.» Myšlénka, kterou se někdy v prvních dobách roztržky vděčně k Barle vracel, namanula se mu i nyní.

Dal si podati jídelní lístek a ač hladu neměl, objednal nejdražší jídlo. Snažil se ukázati zřejmě, že je už jiným, nežli býval. Jedl jak se jídávalo v lovčím zámku a tiskna někdy ubrousek ke

rtům, řekl větu, používaje v ní obratů Helliných neb profesorových.

»Jsem vás vzdálen,« hledělo naznačiti celé jeho chování.

Hovor s počátku vázl. Vackovi bylo nevolno, jediné on ucítil Severinovo nadnášení. Nastalo chvilkové mlčení, z něhož nejdříve se probrala paní Máchová. Počala mluviti s chutí, přívětivě, byť i trochu prázdnými větami, kterými byla zvyklá hovořiti se svými zákazníky. Při tom se dívala Severinovi do tváře polo mateřským zálibným pohledem, který pravil: »Hrozně se mi líbíš, jsem tebou celá zaujata, patříš k nobl lidem.« A jelikož Severin cítil, že ho tento její pohled k ničemu nezavazuje, dával si jím čím dále tím ochotněji lichotit.

»Už se ani Vackovi nedivím, je to příjemná ženská; slouží mu, obstarává všechny jeho potřeby!«

Myšlenka létla mu bezvolně hlavou.

Máchová povídala o posledním jejich výletu na venek, líčila s chutí prostých lidí, radujících se ze života. Uměla o všem příjemném mluviti s takovou štávou, že se to ještě příjemnějším stávalo.

»Tuze krásně je v Krči, tuze krásně, toho zdravého vzduchu, člověk by ho zrovna jedl. Nadýchali jsme se ho na celej tejden. A těch kytek! A zpátky jsme šli po silnici při měsíčku. A jen si považte, před námi zpívali nějací páni. To se to šlo jako při muzice. A v Podole zastavili jsme se na rybičky. Snědli jsme jich každý talíř — to nám to chutnalo po takové procházce! No, kdybyste šel jednou s námi, pane Severine, viděl byste, že by se vám to líbilo. V Podole zase zpívali — a pak ten jeden zpěvák přisedl k nám — no a — — Mám to povídat, Bettinko?«

»Pro mě za mě,« sekla Barla.

»To jsme se nasmáli,« pokračovala Máchová a jala se povídati, jak se ten jeden zpěvák zamiloval do Barly a ne a ne se ho zbavit. A že to byl tuze slušný pán, jistě nějaký ouředník z banky. Už od těch lepších.

Severin podíval se nyní poprvé na Barlu. Černá bezlesklá látka smutečního šatu svírala bujnou její hruď, dvě v uších zatknuté gettové naušnice spadaly jí z pod rudě zvlněného vlasu na mléčně bílý krk, o jehož bělost se dráždivě třela bezlesklá černá načechraného krajkového límečku.

»Jste ve smutku, slečno?« vyrazil.

Oči její sotva zavadily o jeho tvář, pak se zapíchly v jinou stranu. První jeho slovo zpříma promluvené, jako by jí vzalo dech. Zaškubla si krejslíkem u krku.

»To jenom tetička Bettince umřela, už byla stará. Ale ona po ní dědila!« řekla Máchová. A Barla se po těch slovech vypjala, jakoby ji pozvedlo vědomí majetku těch několika stovek. Ani ona nebyla již toutéž Barlou, kterou znal před několika měsíci.

»Přijměte mou soustrast!« řekl, poněvadž mu nenapadlo říci něco jiného.

»Děkuju.«

Zase jakoby to slovo jen odsekla, ale vlna rudé krve stoupala jí od krku až do čela. Poposedla, zachrastila černým náramkem, poškubávala na knoflíkách svého živůtku. Zmatkem, ve kterém se patrně nacházela, vjela jí elektrická jiskra do všech údů. Musila sebou vrtěti. Ale odvrátila se od Severina. Zavolala psa kolem stolu loudícího a počínala mu podávati kusy chleba, pak i částky pečeně ze svého talíře.

»Ale, Bettinko, tohle je škoda. Což vám přešla všechna chut na jídlo!« zasmála se paní Máchová a zašilhala porozumivě na Severina.

»Bodejť — není to dobré!« Barla odsunula talíř, jakoby si chtěla zahráti na vznešenou a vybíravou.

Když zahrála hudba a nějaký tancechtivý párek se zatočil pod verandou, ve volném valčíku, zaleskly se Barle oči.

»Chtěla byste si skočit? — Je to na vás vidět, jak ve vás všechno hraje,« promluvil poprvé Vacek, topící se doposud v nepříjemném pocitu, že Severina obelstil.

»No, kdybych neměla smutek. — Ale takhle — to by byla ostuda. Lidi by koukali!«

»A s kým pak jste chtěla tančit, Bettinko?« usmála se Máchová, nedbajíc, že ji Vacek po straně za rukáv tahá, aby dále nemluvila.

»No, s panem Vackem, toť se ví.« Barla se zasmála. Řídké její zuby vycenily se na Vacka, ale kosmý pohled vzdorných očí švihl Severinovi do tváře.

»Však by Bettinka měla s kým!« ozvala se zase lichotivě Máchová a s Barly jakoby při zvucích hudby spadala prvotní tíseň.

»No, abych neměla! — Víte, pane Vacku, ten pajdavý náš domácí mě zval na věneček — ještě před tetinou smrtí.« A rozpovídala se o svých nápadnících. Slova byla mluvena k Vackovi, ale některé pohledy vzdorně a přece vyzývavě šlehaly po Severinovi.

»Ubohá holka! Jakobych nevěděl k vůli komu tohle povídá,« pomyslil si Severin.

Za chvíli povstal, chtěje se rozloučiti. Ale Máchová prohlásila, že půjdou s ním zároveň. Vybídla Vacka, aby podal Bettince rámě, sama kráčela malými krůčky, neodbytně vedle Severina.

»No, pro jednou,« myslil si Severin a snížil se k tomu, nésti Máchové mantilu. Ta byla nad jeho zdvořilostí jako u vytržení.

»Hodné děvče, tahle Bettinka!« vsunula však pojednou mezi řeč a nedostavši na poznámku odpověď, dodala: »Od té doby, co jste ji nechal, se jí ujímám. Nic zlého o ní říci nemohu. Pořádné děvče — pracovité, šetrné. Každý hadřík uspraví. Snad taková nebyla, ale přešla už nynčko do rozumu a má peníze. Kdyby si ji vzal nějaký pořádný člověk, bude z ní nejpořádnější žena.«

Aha — namlouvá ti ji. — Obyčejná sebranka všechno dohromady.

Ucítil nadnášivost, onu nejsilnější nadnášivost lidí, kteří se teprve před nedávnem povznesli a mají se co držet, aby udrželi rovnováhu na novém nepohodlném bidle. A pocítil pojednou

odpor před tím, v čem se mu ještě před chvílí volně dýchalo. Když ho však Máchová při rozchodu poprosila, aby doprovodil Barlu několik kroků k domovu, nemohl odepříti.

Kráčel chvíli mlčky vedle ní, pak se jí dotazoval na nemoc tetinu. Snažil se chladem svých otázek položiti mez vší důvěrnosti.

Šla čím dále tím volnějšími kroky. Krátké její odpovědi spadaly jednoslabičně s pod klopeného klobouku, který jí zakrýval tvář.

Nedaleko domu se zastavila. »Změnil jste se,« řekla zvolna. »Už nejste tak veselý.« Hlas její zněl nyní měkce, ostýchavě, jako hlas ztrestaného dítěte, po pláči. — Odpověděl obyčejnou frází.

»Buďte s Bohem, slečinko!« řekl u vrat jejího domova.

»Slečinko, bodejť slečinko,« opakovala po něm posměšně, ale třásl se jí hlas a třásla se i ruka, ta horká, navlhlá ruka, která zachytila jeho pravici, jako ve velké úzkosti. Jakoby k tomu donucen jejím pohledem, podíval se jí do tváře. Oči její byly suché a svítily horečně. Plné, rudé rty její se chvěly.

»No — nic mi neřekneš?« vyrazila pojednou starým přízvukem.

»Ale buďte rozumná, Barunko, rozumná — zapomeňte na mne!«

»Blázne,« vyrazila nuceným, krátkým smíchem. Pak jakoby zavírala oči, jakoby se zakolísala. Ale v tom ucítil již její paže kolem svého krku a žhavé rty její tiskly se na jeho.

Okamžik a zmizela za vraty domu. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

PAVEL LIST:

BLÍNY.

Novella.

— (Dokončení.) —

Často, vidouc ho za večera zachmuřilým, hleděla upoutati jeho pozornost k sobě, snažila se roztomilostí svou dáti jiný směr jeho myšlenkám. Casto sklonila se k němu v žádostivém rozpjetí touhy, stulila se k němu, hladila ho po tváři . . .

Zprvu dojímalo ho k tklivosti to její hravé, milé rozněžnění, prodlením času však stala se mu ta hravost a něžnost její nepohodlnou. Vyhýbal se její něžným dotykům a snažil se oddáliti ji od sebe.

Adéle připadal stále cizejším. »Co se to v něm děje?« ptala se u sebe, »co ho tak trýzní?«

Starosti o jeho zdraví znepokojovaly ji velmi

Jednou našel ji v slzách. Potřásl hlavou udiveně a dlouhým a jaksi bojácným pohledem utkvěl na její postavě.

»Co se ti stalo, Adélko? Ty pláčeš?«

Rozeštkala se hlasitěji, až hlava ji nepokojně poskakovala na skřížených rukou.

»Pláču« — řekla žalobně po chvíli — »a jakž nemám plakat! Nevšímáš si mne, nejsem tobě ničím již, nemáš pro mne úsměvu, pohlazení, pohledu, ničím ti nejsem více . . . «

Zarazil se, slyše nářek oprávněného stesku. Věděl oč jde. Myslí, že ji nemiluje již . . . Ale kdyby věděla, kdyby tušila! Umínil si pevně, nedotknouti se víc její čistého těla. Nechtěl dál znehodnocovati tuto liliovou, průsvitnou bytost, domnívaje se, že snad tím klidu nabude, takovou askesí dobrovolného odříkání.

Ale vida ji tak žalostivou, sklonil se k hlavě její a pohladiv ji rukou po vlasech tišil ji:-

»Neplač, drahá duše, neplač! Ty's anděl dobrý a já teskním pro svůj hřích . . .«

Odmlčel se.

Jedním pohybem zvedla hlavu a otevřevši oči, širokým pohledem utkvěla na jeho rtech polootevřených . . .

Hleděl na ni klidně pohledem více niterným, soustředěným a temným hlasem deklamoval slovo za slovem ze žalmů Davidových:

»Srdce mé zmítá se, opustila mne síla má, ani to světlo očí mých není se mnou . . .«

»Jene,« přerušila ho žena, »co je ti?«

Vzala ho kolem krku a tiskla ho k sobě . . .

Nedal se mýlit a pokračoval vážně.

»Ti, kteříž mne milovali a tovaryši moji, štítí se ran mých . . . Ado?« ptal se pojednou s očima vyjasněnýma, »pověz mi upřímně: mohla by's mne mít ráda ještě dnes?«

»Proč bych tě ráda neměla? Co je ti pořád?«

»Mohla by's mne pohladit?« Nastavoval ji svou tvář . . .

»Nejen pohladit, i políbit — tak!« řekla ohnivě líbajíc ho. »Beztak dlouho již nedal jsi mi políbení.«

Objal ji oběma rukama křečovitě a chvěje se stiskl hlavu její na svých prsou.

Povznesl oči:

»Ach, zase tu stojí!«

Rozpřáhl ruce proti vidině, jež zdála se vystupovati za Adélou a vyskočil chvatně, poraziv ženu, která se nemohla probrat z úžasu . . .

* * *

V plzeňské pivnici viděli teď často Mařáka. Byl tu vítaným hostem. Pil mnoho. A sám. Upít se — hodilo se mu teď nejlépe. Mělo to aspoň tu výhodu, že zapomínal aspoň na čas na minulost. Pak mohl aspoň usnout doma, Měl hlavu tupou a v tupé hlavě nekolotá život.

těšil se. Neboť obraz jeho duše byl hrozný. — Mrtvá Jela, oklamaná Adéla, vlastní dítě, které se v brzku zrodit má, všichni zvyšovali jeho muka, hlásíce se svými právy a nároky.

Zvlášť jeho budoucí dítě starosti jeho rozmnožilo. Jakým bude? Co čeká tu odnož zničeného kmene? Trýzeň, muka! Čeká ho osud otcův! Co jiného? »Nebo ledví má plná jsou mrzkosti, a nic není celého v těle mém . . .«

Některý den stával se mu nesnesitelným. Bál se samoty a bál se okamžiku, který mu ohlásí život prvorozence. Tu prchal z domova do přírody, konal dlouhé procházky, hledaje klidu a očekávaje, že únava tělesná znaví také život jeho chorobných představ.

Vracíval se k smrti zmalátněn. . . .

A opět hledal úlevy v zamlžených očích dobré ženy své, která nezdála se chápat jeho stav a přinášela mu vstříc milosrdné objetí roztoužených ramen. V měkkém náručí jejím rozezvučela se opět citlivá struna jeho srdce, roztál, rozehříval se, zatoužil . . . Z její měkkých rtů pil zapomnění své viny, jejíž hrůzu přehlušovala ženina náruživost. Poddávala se mu s toutéž rozkoší, s toutéž vášnivostí jako dříve. Pak opět utíkal z domova a hledal samotu a úkoj alkoholu . . .

Účinky pití vadily mu v úřední jeho činnosti. Stával se popudlivým a nervosním. Jednou, přišed do úřadu přímo z pivnice, v návalu podrážděnosti roztrhnul akta, která čekala na bezodkladné vyřízení na stole.

Odvedli ho domů a povolali k němu lékaře . . . Pod záminkou, že se půjde projít, prchl druhého dne z domova. Pustil se širokou silnicí. Podívá se k bratrovi — napadlo mu — a rychlým krokem bral se k vesnici, kde byl bratr jeho zámeckým správcem.

Znaven doběhl až k vysoké zdi zámeckého parku . . .

Převislé, nachýlené koruny starých javorů stlaly již zádumčivé stíny podle zdi, pod níž bujela vysoká tráva, zvlažovaná nedalekým rozvětveným pramenem.

Rozechvěným chřípím ssál Mařák chtivě vonnou vlhkost zeleně, v níž bujely drobnými očky pomněnky a štíhlé, melancholické stvoly kosatců.

Lahodil mu svěží výdech utajeného pažitu, který věštil klid a k odpočinku vábil . . .

Známým připadalo mu pojednou okolí. Instinktivně setřel pot se znojeného čela a rozhlížel se kolem. Okříval. Ach pravda! pravda! Tady často bloudíval, tady často hojil rány srdce, když visel na ostrých mučidlech vášnivé touhy.

I do parku často zašel. Znal tam cesty, kde ševelila příroda konejšivou řečí jako matka nad zanícenou hlavou chorého dítěte. Taková rozlehlá místa, odkud bylo vidět do perspektivických dálek, s prosvitujícími východy, s čistou klenbou nebes, modrající se ve výši.

Zatoužil po těch místech opět, silným chvěním srdce ozvala se ta touha v jeho prsou.

Živě se rozkročil s nedočkavou odhodlaností a pustil se vysokou travou podle zdi.

Za nedlouho stanul před železnými vraty barokními, za nimiž otvíral se oku široký rozhled po vjezdu k zámeckému schodišti.

Nahlížel do vnitř. Novota před zámkem překvapila užaslý zrak. Západ oslňoval plastickou výzdobu schodiště, jež svítilo novotou čistého, bílého pískovce.

Mařák přiklonil si rukou oči a zvědavě prohlížel si výzdobu. Koketní sošky tanečnic s obnaženými ňadry vyzývavě trčely na zábradlí schodiště. Z prvu tupě prohlížel si kněžky Terpsychory, pak pojednou oči se mu rozšířily a zajiskřily. Prudce otevřel vrata a vešel širokým krokem do zahrady; A přímo k schodišti. Paprsky jiskřících zraků jeho s paprsky zapadajícího slunce žhavě a tvrdě dopadaly na obnažená ňadra tanečnic.

A ta bílá, svítící ňadra soch zdála se hořeti před ním.

Oči jeho zalily se mu krvavou, zlověstnou vlnou hněvu a táž prudká vlna zlosti vedla ruku jeho, jíž pozvedl rázem hrst oblázků z blízké cesty a mrštil jimi zuřivě po soškách. Zdálo se, že není ukojen. Znovu se sehnul, znovu se chystal k útoku . . . Silná ruka zadržela však zlověstný pohyb jeho ruky. Obrátil se.

»To's ty?«

Bratr správce zámku, udiven měřil jeho postavu rozkročenou potřásaje hlavou nad jeho zevnějškem.

»Ty jsi zde?« usmál se Mařák, ale v zápětí se opět zasmušil a nakloniv se k bratrovi celým tělem ptal se ho přísně a důrazně:

»A od kdy pak tu u vás rostou blíny — víš, blíny?«

Zlobně pohodil hlavou směrem k schodišti a vzav bratra za ruku táhl ho odtud . . .

Bratr užasl nad jeho stavem . . .

* * *

V sanatoriu Dra R., kam správce bratra dopraviti dal, tišil se neklid duše chorého vůčihledě. Psychosa měla dobrý, příznivý průběh. Úsilím lékaře, zkušeného psychiatra, podařilo se uvésti mysl nemocného v klidnou dráhu rozmyslu, mysl jeho zvolna se vyjasňovala. Zdálo se, že obrazy neblahé minulosti jeho, jež krisi tu vyvolaly, ponořují se pod prah vědomí a jakási nová touha, nový stesk zmocňoval se nemocného, který dával zapomínati na události dávno minulé a v živé žádosti upínal se k předmětům živoucím.

Zatoužil po ženě své, již opustil, jak dobře se pamatuje, večer, a které do dneška nespatřil. Fantasie kreslila mu její jemný, něžný obličej, na němž chvěly se slzy netajených obav, když tak nemužně a výstředně se choval vůči ní, nedbaje jejích přání.

Zavíral teď oči často ocituje se sám ve svém oddělení a s rozkoší četl v její tváři, která zdála se jakoby materialisována, blížiti se k němu, takže cítil vřelý dech její úst a připomínal si

vůni jejího měkkého vlasu. Živou a neskonale dobrou zřel ji po svém boku a ve tváři její postřehl cosi nadpozemského, cosi, co podobalo se záři, která vycházela z očí svatých bytostí, na jichž rtech chvějí se jen vřelé modlitby a slova útěchy, odpuštění . . .

Kdož ví? Snad mu i odpustila již, snad by se byla ani nikdy nehněvala? Snad by se dnes, kdy takový trest ho stihl, ani se nezmínila o těch minulých věcech.

Těšil se tak a umiňoval si, že se optá lékaře, co o tom soudí . . .

Z výrazu tváře Mařákovy, z tonu jeho řeči, soudil lékař ihned, že zatoužil nemocný po své ženě a objev ten ho potěšil. Neslíbil mu dosud ničeho, ale odešed do své pracovny, napsal list paní Mařákové . . .

Nešťastná paní přetrpěla zkoušku krutou nedávno. Tragika případu mužova vrhla ji předčasně na lože šestinedělky. Předčasný porod — dík zdraví jejímu — skončil pro ni příznivě, zavinil však smrt prvorozence jejího. Silná vůle její, pevné její odhodlání a žhavá touha, aby mohla poskytovat útěchu nemocnému svému muži, posílila brzy opět její mladé, pevné tělo. Zdravá síla jejího ducha překonala zoufalství beznaděje a pomohla ji hledat cestu doufání. Bylo v ní zdravé sémě jedinců, kteří ve snaze po zachování života svého rodu vidí záslužný úkol životního poslání, které je příznakem žen duševně silných a nervově otužených. Mužné takové odhodlání nutí některé ženy oddati se službám samaritánským, pomocnic v těžkostech a bídách života a povznáší je v očích celého světa, propůjčujíc jim pevnost a neochvějnou srdnatost mužů. V duších takových žen zaseto je sémě altruismu světic, které by rozdělily krev svou, život duše své i duši vlastní . . .

Dopis lékařův zastihl paní Mařákovou právě v tom stadiu rekonvalescence, kdy nemocný beze strachu, že by ublížil svému zdraví, snésti může i silnější dojmy. Adéla zajásala nad listem, jímž dovoleno jí bylo navštívit nemocného bezodkladně . . .

* * *

Druhého dne směl nemocný dříve do zahrady než obyčejně.

S rozkoší sál vůni dozrávajících jablek, jež rudly na obtěžkaných větvích v aleji, která protínala rozsáhlou zahradu až k plotu, kde se rozvětvovala v pravo i v levo v cesty užší, vinoucí se kolem plotu, opatřeného vysokým železným zábradlím. Širý rozhled rozvíral se tu chtivému zraku na rozlehlé lučiny a nedaleký stinný háj.

Se zálibou zahleděl se Mařák do kraje, kde bělaly se cesty v záplavě slunečního jasu, vroubené stromy, ovocem zatíženými.

Bohatá sklizeň podzimku rozjasňovala, oživovala, pestřila celý obzor.

Zamyslil se . . . Jak dlouho tu pobyl! Od jara do podzimu. Celou věčnost! Co děje se asi doma? Snad už . . .

Nedomyslil. Hrkot přijíždějícího kočáru napjal jeho sluch a upjal pozornost jeho k silnici.

Někdo k nim přijíždí! Kdo pak asi? . . .

Z přirozené zvědavosti pospíšil dolů ku vjezdu. Než doběhl dolů dlouhou oklikou stezky, chvátala k němu vstříc dáma pružné, štíhlé postavy, hustým závojem zastřená, v průvodu lékaře z ústavu.

Kdo jest to? Radostné vzrušení rozehřálo mu tváře . . . Je-li možná? . . .

Pozorujíc živé jeho a jakoby radostné pohnutí, nedbala dáma pokynu lékařova a strhla jedním rozmachem závoj . . .

»Adélo! Přece jsem se nemýlil!« vzkřikl Mařák radostně. Přiskočil k ní. Vyzvedl ji lehce v pase . . . »Dítě moje drahé!« zajásal a točil jí, obdivuje její útlý vzrůst.

»Líbím se ti?«

Nutila se býti veselou, jak jí bylo lékařem nařízeno, ač těžce přemáhala a utajovala svou mateřskou lítost, která tísnila její nitro.

»Jak dlouho jsem tě již neviděl? Počítej! Od května a dnes je září již . . .«

A jakoby se teprve teď upamatoval, uchopil hlavu její oběma rukama a šeptal jí vyčítavě do ucha:

»Ale, ani jste mi nic nevzkázali!«

Pochopila jeho myšlenku a zarazila se, vidouc s jakým klidem se táže. Bylo jí známo již, že bázlivě očekával příchod svého syna . . .

»Jsem zdráva zas, hochu můj,« řekla po chvíli, nutíc se do smíchu, »a teď s tebou zas mi bude veseleji.«

Chopil se živě její rukou a všiml si teprve teď jak se přepadla a pochopil, co as vytrpěla po celý čas jeho nepřítomnosti.

»Ale víš, že se mnou odjedeš hned?« řekla, hledíc soucitně do očí jeho zkalených. »Nemám, než tebe jen, a samotné bylo by mi smutno doma!« Přikývl hlavou vážně, zavěsiv se v její rámě a vedl si ji spěšně alejí dolů k budově.

Lékař sledoval je usmívaje se významně.

Adéla zachytila nedočkavě úsměv ten.

Na schodišti stanuli. Mařák váhal jaksi. Pak tázavě spočinul zrakem teskným na tváři lékařově.

»Pojedete hned,« porozuměl lékař, »jen co si trochu ještě pohovoříme . . .«

A když vraceli se po nějaké chvíli a když pak usedli do vozu, zdálo se oběma, že vítá je ta usměvavá, vlídná příroda podzimní kolem všemi svými pestrými barvami, vůní svých dozrávajícíchu plodů. Mařák se první rozhovořil: »Kdykoli jdu takovým volným krajem a pozoruji ty širé lány polí a ty nekonečné živé aleje, všechna tíseň se mne padá, padá, jakobych poprvé vedl kroky své životem, plným práce a klidu.

»To je znamení vracejícího se zdraví,« poznamenala Adéla, obracejíc k muži velké oči své, plné světla a slibných naději . . .«

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

DENIS O ČESKÉ LITERATUŘE.

(Dokončení.)

Svatopluk Čech uplatnil se nejrychleji. Kritikové šli k Čechovi s hyperbolami jako »příroda jej označila Čechem a repraesentantem národa«, a proto musili se znechutit tomuto nejskromnějšímu z lidí. Čech čistě vyslovil cítění lidu a dobře zobrazil v poesiích vývoj českého ducha od let 1870. A když viděl, že ideály politické se neplní, první pozdravil stranu demokratickou. Největším klenotem české literatury jeho jsou »Písně otroka«, výraz hněvu raçy cizím útlakem seslabované a proletářské, kapitálem kopané. Čech věří v příští vítězství, ale poslední jeho poesie svlaženy jsou melancholickou resignací, vypovídají smutek člověka, jenž touží, aby se zmenšila dlouhá řada let uplynulých a pochybnost vojína, jenž večer po boji se ptá, zda odměna stála za to, aby byla dobývána. Co práce a úzkosti to stálo setřásti německé jho, a nyní lze čekat stále překvapení úsilí nového, aby česká raça neexistovala. A odtud ta bázeň, zda celý tento zápas ve výsledku nebyl než hra dětí, když nyní zase se naráží na nejstrašnější záhady. Tato únava a nejistota se projevuje hlavně u pokračovatelů Čechových. Čech miluje vášnivě svou zemi, nezamlčuje proto však její vady, patriotism jeho je neochvějný, smělý a svěží. Z jeho prósy »Výlety pana Broučka« ovlivil Swift a Jul. Werne; jeho »Obrázky z cest« jsou nejvábnější produkcí v celé české literatuře a působí v novelle české nejryzeji a nejjemněji.

Čech stojí po boku Vrchlického, jehož plodnost jest ohromující a obsáhla epiku, lyriku, drama, novellu i kritiku.

Vrchlický napadán jako přetížen slávou jest dnes officielním representantem české poesie a bylo by nesnadno uvésti člověka, jenž by byl lépe označen touto poctou než on, pro šíři své vlohy, nezměrnost erudice a přímost ducha. Čech je populárnější než on, protože je víc politicky účastněn ve svých básních, kdežto Vrchlický přešel přes prostřední toto kouzlo a má smysl pro minulost a continuitu národů. Sleduje vývoj všeho lidského, jeho duch je vrstevník všech věků a krajan všech raç, jest jasným zrcadlem, kde jdou světy v práci. Hlásí se k mistrům svým V. Hugovi a Carduccimu. Hugo na něho působil více jako tvůrce, Carducci jako kritik. Spisovatelů latinských nezapomněl. Směšuje se se svými sujety, a lze o něm říci, že mu není nic cizím, co je lidské.

S vtělenou gracií složitou a hlubokou, s jazykovou nádherou a s harmonickým leskem předvádí grandiosní sny Indu, delikátní a subtilní mythy řecké, náboženské vzlety Danteovy a rudé fanfáry Hugovy. Jeho dílo má svižnost a plynnost, s jakou se vždy setkáme u Slovanů, jejichž mládí zaznívá jako ohebný rákos při nejjemnějších závanech vánku. Je nesnadno, ba nemožno dáti přesný dojem jeho poetického talentu; »snad vyvolám pocít méně nejasný, řeknu-li, že mne nutí přemýšleti o Lecomtu de Lisle, jenž byl opravdový, to jest, že měl porozumnění pro různé světy, kam snažil se nás přenésti, aneb ještě o Renanovi, jenž má dar poetické creace. Čechové se v něm nevyznají. Starosti života určily a zkonkretisovali jich ideál, jenž omezil se na lásku k boji a víru ve vítězství, v klid zbraní, jako francouzské měšťanstvo hledá občerstvení v životních radostech.«

Čech se jim zamlouvá velice, jest bojovný a žertovný, jeho osoby pohybují se v nedostatku životním, věří v trvalou spravedlnost, jeho ideje jsou jasné a obrazy přirozené.

Vrchlický je příliš rozvlněný a rozmanitý, příliš bohat ideami a emocemi, než aby se líbil davu, jenž se mu diví, ale nikdy úplně nerozumí. Vrchlický Čechy zavedl do ciziny (D. cituje Alberta), zbavil je předsudků, je dodavatelem evropských idejí a mediem kultur cizích. Tento vzácný spisovatel obrodil nejraffinovanější formy, uvedl exotické rythmy. Založil literární školu, v níž učila se většina těch, již dnes stojí proti němu. Byl obžalován, že se vzdaluje národních inspirací, — což každá generace se má omezit na tvoibu Marseilles?

Lze přejít přes zlobu těch, již se zlobí s paradoxní bujnosti na kněze a zle nakládají s posvěcenými Bohem. Doba utišuje bezúzdnosti a srdce, která vycítila tíhu lidské bídy, docházejí nezkaleně kultu své vlasti. Méně úplným je u Denise profil Zeyerův; prósu a drama jeho přešel a z poesií nejvíce cení »Karolinskou epopej«.

Zeyer je z duší bludných a zimomřivých, které zmdlelé marným hledáním chtí jako vlaštovky vrátiti se pod římsu starého domu, aby oživily tu sny uprchlé.

Jest ze srdcí neužitečně naříkajících, která se nedovedou spokojit banální lží a které nostalgie utrpení zahání s ostrovu blažených a jichž ušetří jen bolest a smrt. Zeyer jako Byron a romantikové polští slyšel pohřební zpěvy, a od té doby zmizel úsměv s jeho rtů. Vzpíraje se mdlé resignaci, jako konvenční útěše, hledá vypátrati pod kolísavými formami historie myšlénku, jež oživuje svět, a věří, že chvilkami slyší uprostřed výkřiků hněvu a zoufalých nářků žvatlání naděje, prýštící se z odříkání a lásky. Po tomto trojhvězdí přichází mladá literatura, vznícená novými myšlenkovými proudy, jež rozvířil hlavně prof. Masaryk. Tato literatura má mnoho dekadentského a symbolistního jongleurství, ale není hotova, hledá, a proto není hledajícímu dávat anathema a porážet je slávou předchůdců. Manifest České Moderny nebyl skromný a Vrchlickému ukřivdil.

Sova a Březina nejsou autoři lhostejní, a Machara sami protivníci uznávají jedním z nejvýznamnějších básníků literatury české. Dle hesla, jež si u Lermontova vydlužil, sleduje Machar hrob století zmírajícího se smutkem vystřízlivělého syna, kterému nenechal otec marnotratný ničeho mimo dluhy. Poesie jeho není deklamační, jest jednoduchá a nechvastá se stoicismem školy; život neoslovuje s hrdou radostí

předchůdců, ale neopovrhuje mdlým kouzlem podzimu a pocity zítřejšků lásky. Jeho melancholie je naparfumována vůní úsměvu, který ho nikdy neschvátil.

V mladší poesii je mnoho směrů, Denis uvádí z nich Boreckého a Kaminského, ač se mu nezdají býti repraesentativními.

Z romanopiscŭ dotýká se Denis jen dvou jmen: Arbesa a Jiráska. Arbes jeví příliš vlivy realistů anglických a francouzských, lpí na nich, tvoří příliš rychle a podléhá chuti čtenářstva. Jirásek jest slavný mezi svými krajany, ale uzavřel se v nejhorší dnes a nejnudnější genre — román historický.

Tento literární obraz by nebyl úplným bez poznámek o ruchu vědeckém, umění hudebním a výtvarném.

Ruch vědecký sesílilo založení české university r. 1882, jež znamená korunovaci díla začatého Dobrovským, Jungmannem a Palackým, jitřenku nové doby intensivního duševního života, kriticism a realní pravdy. Důležitým faktem university bylo řešení otázky rukopisné, již šťastně řešili prof. Gebauer, Masaryk, Goll i Hostinský. Denis lituje všech prudkostí, jež značně vinou J. Gregra se děly, a diví se stanovisku Tomkovu v této těžké otázce. Otevření Národního divadla je momentem velmi důležitým: tu pěkně se představili malíři Čermák(!), Brožík, Ženíšek, originelní Aleš, jemuž originalitou blízko stojí Mucha; vedle nich je postavit sochaře Myslbeka a architekty Zítka a Šulce.

Hudební povaha Čechů promluvila krásně ve Smetanovi, Dvořákovi, Fibichovi a Kovařovicovi, již všichni nabyli jména světového. Fibicha se Denis značně zastává a souhlasí s Hostinským a vidí v něm Smetanova pokračovatele.

Závěr jeho kulturního českého obrazu vyznívá v radost z pokroku české duševní práce, jež triumfuje nad německou, chvástající se a hrdou, a proto snad umělecky v Čechách mrtvou. Závěr jeho úsudků mluví o naději a víře lepšího budoucna. Cituji jen několik vět:

»Idea všeobecného míru jest absurdní a nemravná, nepředchází-li ji zbourání tvrzí, v nichž většina národů je dosud uvězněna. Otrok nemá jen právo, ale i povinnost bouřiti se proti otroctví, jež jej pokořuje a znepłatňuje, a pokračovati v odporu, až nepřítel pozná, že egoism jeho musí se zříci nespravedlivých nároků. — Připouštějíce okolnosti nejnepříznivější, že by Čechy byly připojeny k císařství německému, raça česká tkví tak pevně v srdci na vůli žít, že nejtrpčí zkoušky nezlomí její energii. — Ve jménu kterého principu, na základě jakého bezbožného výroku prohlašuje ta či ona raça českou k věčné inferioritě? Důvody uváděné proti bezprávím individuelním zdá nemají tutéž váhu proti hirerarchii národů, a jestliže Bůh jistým lidem neporučil vládnouti a jiným poslouchati, kde jsou jména národů, jež si osobují výsadu povýšenosti? — Čechové mohou bez bázně hleděti budoucnu vstříc. Nehájí jen svou věc vlastní, nýbrž věc celé Evropy a především humanity, a jejich pád znamenal by zřejmý návrat k barbarství. Jestliže by padli, všichni ti, kteří touží právem po míru a kteří zdráhají se věřit, že jsou z raçy určených předem k otroctví, byli by těžce zasaženi ve svých nadějích. — Čechové mají v rukou svých korouhev budoucnu; těžké povinnosti, které jim vyplývají, jsou na uváženou. — Přesně vzato není možno, aby dobrá vůle Čechů byla špatně pochopena a aby jejich soupeři nehleděli vzdání se na milost i nemilost, aby zneužili jich podmanění. Ten den, vlastenci silní spravedlivou svou věcí, se rozpomenou, že jejich otcové postavili se na odpor celé Evropě a že tlupy sedláků odrazily císaře i papeže. Přestáli, aniž zašli, nejstrašnější zkoušky; heroickým napjetím vůle roztrhli plátna, do nichž zahalili mrtvolu národa před zapečetěním v hrobě; dokázali, že žádná oběť nebyla příliš těžkou jejich odvaze, když se jednalo o obhájení jejich práva. Žáci Komenského budou věděti, že jest třeba, aby se stali zase vojíny Žižkovými. Budou míti v tomto zápase nejvyšším při sobě všechny ty, již zpěčují se skloniti se před brutální silou a kteří se dovolávají pro národy práva vládnouti sobě samým. Pro tuto svobodu lidskou Hus zemřel na hranici, Jednota Bratrská vytrpěla smutek vyhnanství, Dobrovský, Jungmann a Palacký pracovali, zápasili a trpěli. Aby si udrželi své slavné dědictví, které jim jich heroové a mučenníci odkázali, Čechové jsou hotovi, zazní-li hodina osudná, k nejvyšším obětem. Vítězi nebo přemožení, zanechají světu veliký příklad a budou věřiteli humanity.«

Jak vidno, dílo Denisovo, třeba vynechalo řadu jmén umělecky drahých, hlavně v době současné, je veliké a krásné svými sympathiemi z kritického prostudování našeho života se pryštícími, a Čechové musí mu za ně býti nejvděčnější. Takových cizích hlasů zní v Evropě o nás velmi málo, a proto jsou tím dražšími a záslužnějšími teplé sympathie Denisovy k nám, a zvláště, že promluvily v době dusné před strojící se bouří, kdy se tolik po nás hází kameny snížení.

Albert Pražák.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— 70. narozeniny Gustava Pflegra-Moravského, jenž byl z prvních, kteří se zdarem u nás pěstovali český román sociální, připadly na 27. července t. r. Pfleger vynikl jako básník (Dumky z r. 1857., Cypříše z r. 1861., Královna noci z r. 1875. a j.), ale hlavně jako dramatik a spisovatel románu společenského, jímž klestil dráhu spisovatelům pozdějším. Nejkrásnější ukázkou tohoto druhu jest práce Z malého světa (1863), k níž se druží populární romány Paní fabrikantová a Ztracený život (1862), vynikající dramatickou formou dialogickou a živostí nanášených barev. Rýmovaný román, koncipovaný dle vzoru »Eugena Oněgina«, Pan Vyšinský (1857—1859), není podařenou prací — i jeho děj jest vypůjčen z jisté Fričovy povídky v »Ladě Niole« vyšlé. Z prací veseloherních udržují se dosud leckde na jevišti jeho Kapitola I., II. a III., Telegram a Ona mne miluje. Jeho truchlohry příliš upomínají na cizí vzory Shakespearovy. Pfleger zemřel neduhem plicním v mladistvém věku dne 20. září 1875 v Praze.

S.

⁂ **JUDr. Gustav Schmaus**, dlouholetý sekretář Františka Palackého, s nímž se súčastnil důležitých prací archivářských v Třeboni a ve Zhořelci, zemřel dne 30. července v Rakovníce. Gustav Schmaus narodil se v Plzni 13. února 1840, studoval práva a byl později i soukromým sekretářem Riegrovým. V těch letech súčastnil se i ruchu literárního, byv zejména horlivým spolupracovníkem Riegrova slovníku naučného. Jako advokát žil dlouho v Slaném, v Karlíně a v Německém Brodě, později, když se oddal praxi notářské, usadil se ve Veselí a konečně v Rakovníce. *S.*

⁂ **Rodné město básníkovi.** Na pamět padesátého výročí narozenin básníka Rudolfa Pokorného, zasadila městská rada Heřmanova Městce na rodném domku jeho na Palackého náměstí krásnou pamětní desku, uměleckou práci pp. F. Houdka a H. Folkmana na Královských Vinohradech. Třídenní slavnost zahájena byla skvělou akademií, načež druhého dne před polednem byla deska odhalena, při čemž promluvil slavnostní řeč jednatel Máje, prof. Fr. Sekanina. Zmíniv se o hřejivé myšlence vděku národního, rozhovořil se v dojemné řeči o posmrtném odkazu básníkovu, jenž celou svojí, bohužel krátkou činností, pracoval k jednotě národní, k odklizení rozkolů bratrských a ke svornosti. Celá slavnost vyzněla upřímným, nadšeným holdem básníkovi, jenž rozmnožil u nás velikou řadu těch, jimž trudné poměry existenční nedaly se rozvinout plně a ubily talent i nadšení jejich v zárodku. *β.—*

⁂ **Výbor z prací Frant. Jaromíra Rubeše** vydalo Nakladatelské družstvo Máje v těchto dnech ve sbírce »Naše klenoty«. Uspořádal původnou tuto sbírku professor F. Sekanina, který rozepsal se v úvodě o významu a životě autorově velmi šťastně. Nenanášeje nikde barev, formou hladkou vystihuje význam tohoto průkopníka českého humoru a zdravého realismu, od jehož smrti 10. srpna uplyne právě 50 let. Plným právem pojal pořadatel v soubor i některé veršované práce Rubšovy, poněvadž básně tohoto spisovatele v době předbřeznové těšily se neobyčejné pozornosti současníků a deklamace jeho ovládaly déle třiceti let česká podia. Je v nich aroma ušlechtilé satiry, mají poetický pel a čtenář v nich najde vzácné kořeni vlastenecké, které mu přiblíží život před padesáti lety lépe než mnohá učeností přesycená pojednání. V próse nemohla ovšem chyběti humoreska »Pan amanuensis na venku«. K tomuto roztomilému obrázku čtyřicátých let připojeny jsou ukázky jiných směrů Rubšovy prosy: »Kupte kalendáře lháře«, »Sladovnický mládek práškovi« a »Obrazy ze spaní mého« zastupují feuilletonní kresbu na podkladu rozmarné satiry. Romantickou tvorbu charakterisuje novella »Pod hroby«. — Sbírkou »Naše klenoty« chceme ukázati nejčelnější zřídla české literatury 19. věku. »Výborem z prací F. J. Rubše« ukázáno je, odkud vyvřel dnešní náš literární humor a satira. Pěkná podobizna Rubšova a jeho autograf knížku velmi pěkně doplňují. *ech.*

⁂ **V. L. Liberté** (F. Cajthaml) **Písně dělníka.** Zvláštním dojmem působí na vás tato kniha; chudá, malého formátu, hrubého papíru — připadá vám jako ta pravá zdrásaná, záplatovaná halena toho, o němž zpívá. A jako pod halenou dělníkovou bušívá srdce teplé, i zde bije srdce to, i zde řine se krev jeho a rozlévá po těch chudých stránkách a ozařuje je tragickým přísvitem jeho martyria. Ne salon, ne nádhera přírody, ne sytě rozžehlý požár všech životních forem ale tváře s okem krhavým, rty zoufale semknutými, tváře zbědované otroctvím se tu mihají slzy lidu štvaného nejhorší robotou jakoby v moře se tu slévají, aby bily vlnami svých nářků mocně vzedmutými do skal tvrdých srdcí, jež stále nechápou, že ujařmují bližního. Ale není tu jen nářek, struna poddanosti napjatá na maximum zde začíná praskat, dlaně se zatínají, paže pozvedají, a příšerná kletba a hrozivý slib odvety jako vichřice rozlétá se s tisíců úst proti těm, již ji rozdmychali. To je základní linie těchto písní, linie jistě a silně rýsovaná, nad níž nemůže býti lepšího ukazovatele smýšlení lidu. Knihu tuto proto nelze odkládati s poznámkou, že lid zpívá, ale se zadumáním se, jak zpívá. Ano, jak zpívá! Parallelisujte všecky lidové písně minulé s těmito, a užasnete, jaké to znamení doby. Tam nejčistší idylism v době roboty, v němž jen jakoby mimochodem, bič satiry šlehne nějakého toho pana France, a zde krutá pravda fysické bídy v době volnosti, jež příliš zatížila lid, a že vzepjetí je na obzoru, že zmlká satira, ale vším duní vědomí nutného pozvednutí. Celé ovzduší těchto písní je proto nekonečně smutné a dusné, příliš zatížené černými mračny všech těch hříchů, jaké se na nejchudších páchaly a páchají: malost, bída, beznaděj, vězení, podzemní šachty, bídný život, bídná smrt, nevěra, svod ženy, ruch továren, revolta, lesk bodáků, výstřely, zlomení a nové otročení, to jest jen několik slov, jež řekl malý člověk, aby ukázal aspoň některé to příšerné závaží, jež jej zatížilo, že si téměř zoufat začíná. Je tu ohromný tlak sociální otázky, vypovědděný jako dokument doby a jako předpověď blízké bouře, kdy všecko napjetí se vyrovná. Je tu ohromná obžaloba svědomí doby, o níž nelze pomlčet, zvláště uváží-li se, že písně ty jsou chlebem tisíců a jeho jedinou nadějí a útěchou. Co dnes zpěvem, zítra může býti skutkem. Je těžko mluviti zde po ideové stránce o stránce formální: všecky ty výkřiky vytryskly z hlubin zjitřených, a že si uvolnily kazajku aesthetických forem, nelze vyčítati. Ale jedno vás zaráží ve všech těch písních sociálních dnešní doby: slyšíte po většině žalovat dělníka, což netrpí rolník? Nebo tento zapomněl zpívat a v písni říci, co ho bolí a mučí? Mluvčího jiných tříd by bylo důležito také vyslechnout, aby charakteristika lidu plně se mohla zachytit v této zvláštní a smutné době plné tíhy, jež snad má jedinou dobrou stránku, že je přechodem v lepší příští, a že v ní vypučely krásné květy budoucích možností. *— apržk —*

⁂ **Félix Téver: V soumraku.** Silně náladové, prchavé, lesklé bublinky citu, přímo fascinují v této drobné knížce, která je právě nejzajímavější ve svojí proměnnosti a drobivé rozmanitosti nálad. A je to ve všem patrno: netřeba se ani utíkati pro důkazy k šíře založené práci Touhou v modravou dál, kde ovšem už i sujet zdá se sváděti ke zvýšené náladovosti, ale svědčí o tom dobře na př. i drobnůstka Na brambořišti, světlá, prchavá hříčka kratičkého okamžiku, zachyceného pérem spíše z bravury, než z nutkání tvůrčího. Silné ohlasy zvěčnělého Zeyera

jsou všude patrny: touha po ovzduší romantismu, horká, až sálající mluva některých míst přímo horečně se snaží dostoupiti elektrisujících vrcholků Zeyerova díla. Škoda, že přemíra sentimentalismu stírá poněkud sympatickou zladěnost pièç, které se zamlouvají i po stránce dějové sytou obsažností a pěknou karakteristikou osob. V řadě děl Téverových je tato knížka nicméně hodně závažným krokem ku předu. —*S.*—

☐ **Lidová čítárna král. města Plzně** byla zřízena roku 1900 popudem studentstva soustředěného v akademickém spolku Radbuze, k němuž se v této snaze připojilo dělnictvo, a za náležité podpory městské rady, jejíž člen, prof. Josef Čipera, nemalých zásluh získal si o to, že ústav ten vznikl jako podnik obce za přispění okresu. Řešení nejvhodnější. Čítárnu spravuje kuratorium, jehož členy jsou zástupcové uvedených samosprávných korporací a těch sdružení, jež se k stálému ročnímu příspěvku zavázala. Čítárna byla otevřena 1. října 1901. Vykládají se v ní: 1. všechny české denníky, 2. všechny plzeňské listy, 3. všechny krajinské listy z okolí Plzně, 4. z ostatních krajinských listů ty, jež zastupují určitý politický směr neb jsou orgánem významnější politické osobnosti, 5. významnější pražské a moravské obdenníky a týdenníky, 6. všechny české listy ze Slezska a Vídně, 7. ze zahraničních listů Vlast a Katolické Noviny. Celkem 16 denníků, 68 jiných listů politických, 62 belletristické, illustrované a pod. časopisy. — Řádem domácím zapovídá se v čítárně kouřiti, hlasitě hovořiti a na podlahu plivati. Kdo vstoupí, je povinen zapsati se v knihu čtenářů. Každý list má své určité místo a bylo konstatováno, že čtenáři odkládají vždy správně list na pravé místo, tak že není třeba hledati přečtený list po místnosti. Za celou dobu, o které čítárna podává veřejnosti zprávu, t. j. od 1. října 1901 do 31. prosince 1902, kdy navštívili místnost 88.354 čtenáři, ztratila se pouze tři čísla novin. Čítárna je otevřena ve všední dny od 11 do 2 hod. odpoledne a od 4 do 9 hod. večer; v neděli a ve svátek od 9 do 12 a od 2 do 6. V letních měsících je čítárna v neděli a ve svátek zavřena. Jsou-li po sobě dva dny sváteční, je čítárna druhého dne zavřena. V nedělních dnech bývá dopoledne, zejmena v zimě, taková návštěva, že místnosti nestačí. Tou dobou také časopisy, zejmena obrázkové, nemálo trpí. Studujícím pro tento nával bylo doporučeno, aby v neděli a ve svátek do čítárny nechodili, aby nezabírali místa těm, kdo všedního dne nemohou. V procentech jeví se čtenářstvo takto: z 88.354 čtenářů bylo 5486 (6%) paní a dívek, 24.879 (28%) studujících, 34.587 (39%) dělníků, 2865 (3%) živnostníků, 20.537 (24%) z jiných stavů. Největší návštěva byla v neděli 24. listopadu 1992, a to 503 čtenáři; nejmenší ve čtvrtek 21. listopadu 1902, a to 184 čtenáři. Náklad na zařízení čítárny obnášel 4802 K; za nábytek, nářadí a tiskopisy vydáno 2326 K; na časopisy a knihy příručné 2476 K; služné, posluha, osvětlení a topivo 3570 K. — Mimo časopisy vykládají se v čítárně brožury, příležitostné spisky, výroční zprávy; přístupny jsou k okamžitému použití mapy, naučné slovníky a atlasy. Mimo to zřízena je při čítárně knihovna Husova, o níž jsme se zmínili v 41. čísle Máje.

⁂ **V Uranii** měli premieru. Hrála se původní fraška »Ideály manželství« od Eugena Bartoše. Přes to, že dala by se najíti celá řada výtek, byl celkový dojem příznivý a »Ideály manželství« znamenají slušný krok v cestě za původní českou fraškou. Práce Bartošova nechala stranou všecky francouzské vzory s jejich frivolitou a karikovala dosti původním vtipem nedomácké vychování lepších slečinek a smutné následky toho v manželství. Autor povídá do hlediště na adressu maminek i dcerušek řadu peprných a zdravých pravd. Zachytil řadu dobře odkoukaných detailů z intimního života našeho středního stavu. »Ideály manželství«, nemajíce velkých literárních aspirací, měly úspěch a mohou být započteny mezi lepší věci svého druhu, jež posluchače baví a nedemoralisují — nač by měli v Uranii dávat pozor. Zpěvy byly zbytečny a slaby. Režie nebyla ani z daleka tak pečliva jako obyčejně. *Fk.*

SMĚS.

⁂ **Padesáté narozeniny spisovatele Vladimíra Korolenka.** Ruský tisk velmi nadšeně rozepisuje se tyto dny u příležitosti padesátiletých narozenin Korolenkových, které připadly na den 28. července. Geniální spisovatel, který se staví svým významem i rázem své umělecké činnosti po bok Gorkému, Čechovovi a Andrejevovi, dochází velmi vřelého ocenění a zejména mladší časopisy ruské jásají nad významem tohoto stejně životem nešťastného, jako vysoce umělecky nadaného autora. Vladimír Korolenko narodil se 28. července 1853 z chudé rodiny kozácké; jeho matka byla původu polského. Již v mládí ztratil otce a strádaje v hladu i nouzi, byl konečně přijat jakousi protekcí jako stipendista do obchodní a zemědělské školy Razumovského. Jsa však povahy rázné a poněkud odbojné, podepsal kdysi provolání studentstva oproti ruské vládě a tu jakožto označený původce hnutí byl r. 1874 jat a vězněn v nejzazší Sibiři na asiatském východu. Teprve v letech osmdesátých byl propuštěn a tu se usadil v Nižním Novgorodě, kde se živil žurnalismem. Při tom psal drobnější novelly a povídky, z nichž zejména jeho Vzpomínky sibiřského turisty zaujaly mysli čtenářské. Od roku 1895 redigoval se slavným ruským kritikem Michajlovským časopis »Russkoje Bogatstvo« a tato doba zejména stala se nejbohatší na činnost belletristickou. Novelly jako Slepý šumař, Šumí les a j. v. byly přeloženy do četných jazyků a jimi získal si Korolenko veliké popularity. Líčí v nich podobně jako zmíněná shora trojice typ lidí společensky ubíjených, šlapaných a opovrhovaných a ony vyznačují se hlubokou znalostí psychologickou, která upomíná na Dostojevského a Čechova. Korolenko nenapsal mnoho, ale vše je hluboce procítěno a vyniká neobyčejnou přesností v postřehu a vzácným uměleckým podáním. *a.*—

⁂ **Petr Rosegger**, jeden z nejpopulárnějších rakousko-německých básníků a spisovatelů novější doby, oslavil 31. července svoje šedesáté narozeniny. Narozen v Alplu u Krieglachu ve Štýrsku jakožto nejstarší syn rolníkův, byl rovněž určen tomuto stavu,

ale poněvadž byl útlého těla, dal jej otec učiti krejčovině. Vyučiv se, chodil se svým mistrem jako tovaryš po širém okolí za výdělkem a tu nadán obzvláštním bystrozrakem, všímal si lidí a mravů tamnějších, které později počal líčiti svým zajímavým, samorostlým způsobem. Brzy dosáhl svými črtami prosaickými i básnickými význačného místa v současné produkci literární. Věrnost, s jakou líčil prostičký a svérázný život alpského horala, sedláka a turistu, člověka přírody v jeho světlých i temných stránkách, rázem ho učinila miláčkem obecenstva. Z jeho péra vyšly mistrné romány Gottsucher, Erdsegen a j. mimo velikou řadu drobných novell a prací básnických, psaných po velké většině nářečím hornoštýrským. Rosegger miluje hroudu, aniž však na ní lpí. Procestoval velice mnoho světa, ale vždy rád se vrátil ke svým horám, v nichž stále sídlí, v létě meškaje s rodinou v Krieglachu, v zimě ve Štýrském Hradci. Roseggrovi se dostalo u příležitosti 60tých narozenin přečetných důkazů přízně jak od obecenstva, tak od široké obce spisovatelů německých i cizích. *S.*

⁂ **Slavný anglický malíř, James Mac N. Whistler,** zemřel dne 18. července tohoto roku v Londýně jako kmet téměř 70letý. Narozen v Americe jakožto syn vysloveného Irčana, který se později usadil v Rusku, prožil své mládí v této zemi, načež se vrátil později s matkou do Ameriky, kde se měl věnovati vojsku. Nemaje však přílišného zalíbení pro tento život, odlal se malířství a svojí geniálností i píli vyspěl v krátku na zakladatele nové školy malířské, tak zvaného »umění barevného«, které opovrhlo konturou a zalibovalo se v delikátním zladění barevném, proti němuž z počátku vystoupilo množství kritiků, mezi nimiž i věhlasný John Ruskin Proto též byly umělecké počátky Whistlerovy nejvýš těžky a mladý umělec, ač posílal do výstav obrazy velmi originelní a vzácné, byl všude odmítán. Vystaviv r. 1863 v tak zvaném »Salonu odmítnutých« v Paříži svoji famosní »Femme blanche«, dobyl jí rázem úspěchu, který později, po letech sedmdesátých, se změnil v pravé triumfy. Jemné, nejvýš delikátní a krásně zladěné barevné komposice mistrovy počaly se stávati atrakcemi největších výstav světových. Kouzlo jeho děl bylo diskretní a křehké, plno odstínů a barevných nuancí. Zladěnost a krása obrazů Whistlerových chytla svým citem pro barvu a něžností provedení. Zmíněná »Femme blanche« a řada podobných obrazů, seřaděných ve skupiny číslované po vzoru skladeb hudebních byly zakupovány za sumy nejvyšší. Slavná podobizna Carbylova, Saravatova a obraz umělcovy matky byly v letech osmdesátých pokládány za vzory prací portrétových. Po tomto velkém úspěchu se však mistr odmlčel a tak dnes, při jeho smrti, nerovnají se anglické nekrology ani zdaleka těm, které by jistě byly psány před patnácti, dvaceti lety. *α.—*

⁂ **Odpovědnost romanopiscova.** Nedávno utrpěla anglická literatura prý těžkou ztrátu úmrtím amerického romanciera Franka Norrise, teprve dvaatřicetiletého, nepříliš plodr ho, ale jednoho z těch, od nichž váží každé slovo. Nedlouho před smrtí zvláštní náhodou uveřejnil své credo o romanopisci, »jenž má své čtenářstvo a cítí, že je mu naslouchán.« V úvodu vykládá, že výrazem moderní doby jest román, jako druhdy byly výrazem doby kathedrály a hrady, jako později malířství, a ještě později drama a konečně poesie. Snad i román časem zanikne v dnešním svém významu a ustoupí hudbě. Ale pro dnešek jest román nutností: publikum si ho žádá, a nejen »publikum« : sám lid, všechen lid. Starati se, aby tato nutnost byla řízena dobrým vkusem a aby sama vkus neničila, jest první povinností. Ale zároveň dlužno umění sbližovati s lidem. Umění, jehož massy nedovedou pochopit, nemůže žít a pravidelně žije krátce, spíše jen živoří. Opovrhován umělci, pomlouván a sesměšňován karrikaturami, vkus mass na konec přece jen vítězí, je-li ve své jádře spravedlivý. Co poutá interess k dílu uměleckému a co mu dodává významu a váhy, není ani tak otázka uměleckých prostředků a esthetiky, jako otázka života. Avšak romány dnešní mohou vycházet v pětistech tisících výtisků pro nejrůznější čtenářstvo, jež je čte často kvapně a neprohlédne hned jejich klamnosti a strojenosti, jejímž účelem jest: pomýliti úsudek. Ale dojista znova se už takové knihy nečtou ani nezůstávají v rodinách jako dobří interpreti dnešního života a dobří rádcové k lepšímu životu. Ovšem často se stane, že čtenářstvo raději se žene za klamnými proroky a vykořisťovateli okamžité módy, než za poctivými a originálními pracovníky, pročež vydělati z literatury mnoho jest často synonynem špatné práce. Není ke cti kněží, jenž žije z oltáře, obchoduje-li se svatými věcmi. Nesmí se zapomínat, že dnešní román má více vlivu na život než řečniště a noviny. Proto může být sociálně škodlivým i užitečným. Člověk, jenž má několik vydání ve svých knihách a ví tedy, že několik těch tisíc lidí mu naslouchá, má odpovědnost strašnou, a není spravedlivo, aby všichni onimo jeho posluchači. byli klamáni falešnými názory o životě, falešnými charaktery, falešnými city, falešnou morálkou, falešnými příběhy, falešnou filosofií, falešným heroismem, falešnými obětmi, falešnými zásadami, falešným náboženstvím, — aby byli klamáni ve všem, v čem hledali odpovědi na svoje otázky.« *Hsa.*

⁂ **Nedůtklivá církev.** Onehdy konaly se v chrámě San Marcello v Římě slavné bohoslužby, věnované jedině — básníku Gabriellovi d'Annunzio, či vlastně poslední jeho básni »Laus vitae«, o níž jsme se svého času zmínili. Touží ve svém díle po vítězství hellenské krásy nad křesťanstvím a sní o vjezdu bohyně Venuše do věčného města, odkud zmizí krucifixy a Mater Dolorosa. Tato estetická fantasie blouznivého básníka pohoršila pány preláty tou měrou, že nejen dali dílo jeho na index, ale mimo to nařídili zvláštní bohoslužbu na usmířenou, při čemž kardinál Gennari sloužil mši a páter Zocchi měl kázání proti básníkovi. Co jest proti tomu reklama, jež se jinde prokáže autoru konfiskací? Vatikán se přece vyznamenává svou politickou chytrostí, vskutku neobyčejnou, ale v některých věcech jeví opět krátkozrakost přímo překvapující.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Dr. R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra: II. Ze stříbrných hrobů. — Antonín Sevov: Dvě vidiny. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Felix Těver: Bílá a Rudá. — Pavel List: Bliny. — Feuilleton: Denis o české literatuře. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Právě vydáno:

NAŠE KLENOTY.

Význačná díla českého písemnictví.

Svazek 1.

BÁSNĚ RUDOLFA MAYERA.

S podobiznou básníkovou, reprodukovanou dle původní, současné malby, s autografem básně Poledne, s předmluvou prof. Dra Josefa Durdíka a s doslovem Ant. Klášterského

OBSAH: Autograf Rudolfa Mayera. — Vzpomínka na Rudolfa Mayera. BÁSNĚ: V poledne. — Vecnost. — Znělky noční. — Písně v bouři. — Ze Šumavy. — Písně. — Stíny večerní. — Nešťastné přítelkyni. — Báj. — Plavec. — V noci. — Píseň Juany. — Buď s Bohem. — Kozácká. — Ticho. — Z ráje. — Melodie. — Zbyneš! — Tobě. — Jednotlivé verše. — Bílá hora. — Pravý Čech. — Proslov k oslavě Havlíčka. — Sefenussar. — Kaprice osobní. — Píseň. — Doslov.

Výtisk ve vkusné upravě za 80 hal., poštou za 90 hal., vázané za K 1·50, poštou za K 1·60.

Svazek 2.

Výbor z prací

FRANTIŠKA JAROMÍRA RUBŠE.

S podobiznou a s autografem autorovým a s úvodem od Františka Sekeniny.

OBSAH: O významu a životě Františka Jaromíra Rubše. Doslovem ke přítomnému výboru. Výbor prací veršem: Něco na cestu. Pandořina skřínka aneb Konec zlat. věku. Julince. Obraz večerní. Na hrobě Karla Sud. Šnajdra. Výbor prací prosou: Pan amanuensis na venku aneb: Putování za novellou. Kapitoly kalendáře háře. Sladovní mladek přáškový. Obrazy ze spaní mého. — Pod hroby. —

Výtisk ve vkusné upravě (156 stran) za K 1·30, postou za K 1·40; v původní vazbě za K 2·—, poštou za K 2·10.

Koupiti neb objednati možno v každém knihkupectví, zejména ve vypravně Nakladatelského družstva Máje, zapsaného společenstva s ručením omezeným v Praze II., v Štěpánské ul. 67.

Svépomoc českých spisovatelů.

Básne

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje. Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. pův. váz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Škampa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. váz. K 3·30, pošt. K 3·50.

Krasná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vil. Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výt. za K 3·20, pošt. K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·— pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. pův. vaz. za K 6·30, pošt. za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60.

Naše klenoty.

Význačná díla českého písemnictví.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobiznou a autografem básníka, s předmluvou Dr. Jos. Durdíka a doslovem Ant. Klášterského. Výtisk za 80 h, pošt. za 90 h.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Štolba.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jar. Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. Josef Jedlička: **Konec.** Drama o 1 jednání. Lad. Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Sv. 5. H. M. Paull: **Nový clown.** (The New Clown.) Fraška o 3 jedn. Z angl. přel. K. Mušek. Výtisk za K 1·20, pošt. za K 1·30.

Karel Rožek: **Červ.** Drama o ... jednáních. Výtisk za K 1·40, pošt. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Sv. I. **Viji.** Fantastická pohádka o 2 dějstvích s předehrou. Napsal Fr. Kyselý. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež:

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dospívajícím dívkám. Váz. za 2 K, pošt. K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá R. ...

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s hudbou. Výtisk za K ·60, pošt. za K —70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80. — Rok na vsi vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závět Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném faksimilovém snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou M. Maxe Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Objednávky vyřizuje **každé knihkupectví**, jakož i

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 14. SRPNA 1903. ČÍSLO 47.

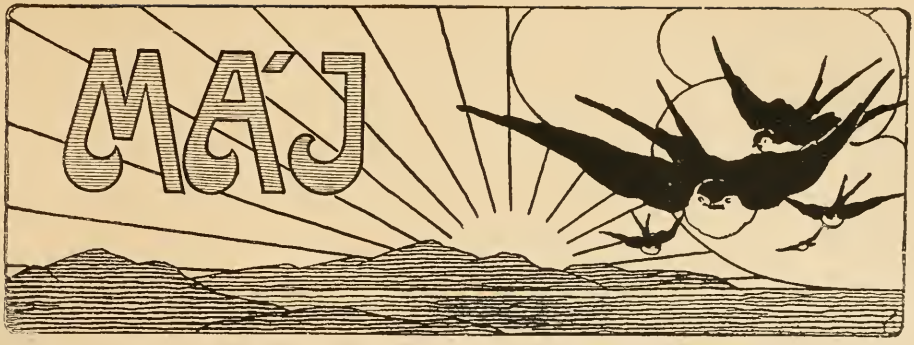

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

ADOLF VELHARTICKÝ:

Hřích člověka.

Již Brahma z lotosu sám sebe stvořil
a mocí svou i Višnua i Šivu,
svět celý v kráse Trimúrti se kořil
a země čistá stápěla se v divu.
Vod šumot valný přes skaliska hučel
a drahokamů déšť se v slunci nítil,
květ vonící ze země mladé pučel,
jenž do kalichu zářnou krůpěj chytil,
jež myšlénkou ve vonné hloubi plála.
Zem rozkoší se, jarým blahem smála,
a Višnu, který dobro činí stále,
zří na krásu a praví s něhou v hlase:
— Zem stvořili jsme, stvořme jí i krále,
ať kochá se zrak jeho na vší kráse!

A člověka pak v ráji uhostili.

Když po díle pak bozi somu pili,
do duše Višnu velká touha vlétla,
jak v jasnou vodu vlétne paprsk' světla:
jít' k člověku a zvědět jeho touhy.
Když slunce zhaslo, hvězd lán rozkvet' dlouhý,
tu Višnu sletěl k člověku do ráje.
Jej našel v ráz, byl u jezera kraje,
na břehu ležel mezi vonným květem,
zrak vlhl mu, jak nevýslovnou něhou,
a plál jak jiskra tajným, mocným vznětem.
Myšlénky jeho ústa dosud střehou,
však nyní vstal, šel dále kolik kroků,
kde v modré vlně zářil lotus bílý,
leh' do trávy a dumal dlouhou chvílí
a náhle slza zablýskla mu v oku
a hlas jeho se tichou nocí nesl:

— Čí mocí květ ten na vlny se snesl?
Kdo je ten dobrý, jenž dal vlně druha,
že v dálku září, jako s nebes duha?
Vše zřím kol sebe pláti spokojeno,
jen nitro mé je steskem rozbouřeno.
Já šťasten byl, když svítil den mi prvý,
kdy oko moje celou zřelo krásu,
kdy duše moje stápěla se v jasu
a všude ptáků zvučná píseň zněla,
kde roztoužen jsem květy vil kol čela.
Již tenkrát oči udivené zřely,
že pták má družku, kterou sladce volal,
že zvěř má družku, kterou všude brání
a před útoky silnějších ji chrání.
Já city svoje lehce tenkrát zdolal,
však dnes již marně tlumím svoje vzněty,
vím druhé cos', že k bytosti mé patří,
s čím duše má se v sladké touze sbratří,
vím jistě, že mi něžná družka schází,
jež štěstí v duši jako rosu vhází!
O bože, kterýs dal mi svět ten celý,
slyš prosbu mou a povzdech duše vřelý:
stvoř družku mi, sic zhynu marným bolem!

A utichl a rozhlédl se kolem,
když Višnu náhle objevil se před ním,
Zrak plál mu něhou, láskou nevýslovnou:

— Já bolu tvému náhlý konec činím,
chci vyplniti žádost tvoji skrovnou!

A nad vodu, kam měsíc světlo ronil,
se Višnu dobrý pro květ bílý sklonil,
vzal v ruku jej, a člověk němý divem:
na květech stojí krásná žena nahá,
jí ústa kvetou jako rudé plody,
prs bílý láká čistým douškem vody,
když žízní prahnou rety rozpukané.

Bůh ku člověku praví s něhou v oku:

— Teď družku máš, já dal ti krásnou ženu,
měj za ni vždycky duši pozdviženu
a za ni děkuj bohům v každém kroku!

Pak s požehnáním na rtech zmizel tiše.

A žena blíže tulila se k muži,
ten hledí na ni, dech se láskou úží,
a když pak k němu na květ vonný klesla,
tu cítil v ráz, jak divná tíže snesla
se v duši jeho, plnou tajných stínů.
On rozkoší chtěl zmírat v nahém klínu,
chtěl zachvět' se, když její hlas vstříc zazní,
zde chvěl se však jen nevýslovnou bázní.
Ni přelet touhy nebarvil mu líce,
zřel snivě k ní, jak zíral do měsíce,
jí dotek se, jak dotýkal se květu.
Na jejím srdci chtěl být pánem světu,
zde cítil však, že ona vládne všemu
od země vší až k nebes hvězdných lemu.
Jak zlaté slunce hoří vonné kštice
a když ji nahléd' v azur hlubých očí,
tu v zavráti se země kol něj točí,
a divým studem žehnou bledé líce.
Ne, takovou on nežádal si ženu!
Chtěl jako pták ji sladce k sobě volat
a rudý ret ji s vášní pocelovat
a její dechem hruď mít rozšířenu,
vlas rozvlnit nad unaveným čelem,
by rozkoš jako vítr v háji stmělém
v něm zpívala a krví prudce vřela!
Chtěl svůdný zrak, jenž jako slunce střela
by zabořil se plaché duši ve sny
a v nitru hučel touhy výkřik plesný.
Tu první žena za ruku ho jala
a zdvihla s květů, kráčeli pak spolu:

— Proč smutným's tak? Proč oněměl jsi v bolu?
Jsem myšlénka, já z lotosu jsem vstala
jak dobrý Brahma, který stvořil světy.
Ó miluj mne, dám duši zářné vzněty,
vše otevru tvým zamlženým očím.
Svět nový uzříš, kam jen s tebou kročím:
když na květ 'hlédneš, v kterém září rosa,
tu srdce tvoje zachvěje se blahem
ve vůni dechu, toužné písni kosa
a v šeru stínů, ve večeru vlahém
v hvězd jiskrách stále nové uzříš divy!
Na rtu jí zářil úsměv tichý, tklivý
jak motýl svítí na purpurném květu,
když roztáhne svá třpytná křídla k letu.

Však první člověk nenávist jen cítil
a tajný hněv se jako požár nítil
krev vzkypěla mu zkázonosným žárem
a cosi rvalo nitro ostrým spárem,
byl palný stud to, ona že je větší!
V něm prvně démon mluvil zhoubnou řečí,
kdos vítězně se v jeho nitru zvedal,
byl tentýž to, jenž tenkrát spát mu nedal,
když po ženě jen prahla jeho duše.
A slova její vyzněla v noc hluše
a šílenství jak sežeh' by jej plamen
on beze smyslů zdvihl těžký kámen
a udeřil ji mocně v bílé čelo.
Cos jako sten dál tichou nocí hřmělo
a v kalich květu krve proud spěl rudý.
A divá radost hýřila mu v hrudi,
když tu, jež nad ním zdvihala se výše,
zřel ubitou, a ve své velké pýše
on děsným hlasem vzkřikl ve tvář bohu:

— To vděčnost má, tak děkovat ti mohu
za ženu, kterou dals mi v celé žití!
Já jinou chci, jíž ve objetí žhavém
bych na své hrudi cítil srdce bíti,
jež dávala by v poddání se smavém
svou celou vášeň, při níž mřel bych touhou
a cítil prchat sílu z svého těla,
s níž chtěl bych noc jak věčnost míti dlouhou,
jež jako list by v paži mé se chvěla!
Vem zpět si ji, nech myšlénku si svoji!
mou divou touhu jiná žena zkoji!

A jako divem z květu kalotropy,
jenž jako hvězda žhavě v listech svítil
se náhle žena před zraky mu vzchopí,
to byla ta, jež bouřila mu nitrem
a jako divý v náruč svou ji chytil,
pleť voněla ji mladým, zlatým jitrem,
prs houpal se jak lotos v modré vlně
a oblý bok tak vystupoval plně,
vlas temným proudem k nohám bílým splýval,
žeh vášně mocný na rtech rudých zpíval
a její oči — propast neobsáhlá!

Na žhavé rety sklonil ústa zprahlá
ji zvrátil v květy jako omámený
a v bílém její, sálajícím klínu
v ráz zapomínal na spáchanou vinu.

A tělo první usmrcené ženy
jak oblak hvězd se do éteru zdvihlo,
jak meteor se tichou nocí mihlo
a v náruč svého Stvořitele spělo.
Ten vzkřísil je, a pravil k ženě tiše:
— Tvé Myšlénko se člověk netkl číše,
jež v duši tvojí nesmrtelné září,
však přijde čas, kdy s umučenou tváří
a bledým čelem bude toužit' pití.
Ráj bohů staň se na věky tvým sídlem,
ty budeš jejich věčné moci zřídlem!

A dole člověk na vonícím kvití
spal vášní zmámen. Vše se v stínech chvělo.

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Došel domů. Stoupal proti obyčeji zvolna příkrých pět pater, vedoucích k jeho pracovně. Ve tmě, těsně kolem něho plulo cosi rudého, jako pára hustého, žhavého. Cítil stále její rty na svých.

»Líbat umí. Je to sopka — což ta se táže, kdy má vybuchnout! Aby to byla tak dlouho vydržela bez milého?«

Slova paní Máchové namanula se mu do paměti. »No možná. — Přec jen na mně visela jako kliště.«

Nerozžav světla, odstrojil se rychle v přítmí měsíční noci a vrhl sebou na lože. Zvrátil hlavu na podušku, jakoby zaobalen v hřejný plášť, oddával se síle právě zažitého dojmu.

Všechny předměty atelieru měly měkké, neurčité obrysy přítmí, ševelily stínem a vzpomínkou. A bylo tu pojednou plno Barliny bytosti. Její přirudlé, páchnoucí vlasy, bujné poprsí, vzdorně nadhozené rty, odpírající a přece se nabízející — její smích, radost ze života, lehounké přehoupnutí se nade všechen smutek.

»Což, jen když se najím a mám na neděli nový klobouk a když mě hodně líbáš, tak co mi na tom světě schází? Nic! Do toho druhého beztoho nic není!« Tato její slova tu také zůstala. Ozvala se nyní ve vzduchu místnosti. A ze všech ztemnělých koutů vztahovaly se k němu vzpomínky. Tu na gesto, tam na reflex světla v jejích vlasech, na bujné řehotání, když mu kdysi stojan i s malbou převrhla. Viděl mihotání bílých jejích paží, když upravovala večeře na malých kamínkách, pak si shrnula vrchní sukni, zatkla ji cípem za pas, ohánělа se, ošlapané střevíce její cvrnkaly o podlahu. Pracovalo se mu tehdáž lehce a nebyla v tom trýzeň myšlénky. Čím jednodušší život, tím lehčí k vypití!

Poduška ho pálila na tváře, ucho jakoby zrovna hořelo. Převrátil se na druhou stranu lože, hledaje chlad neohřátého plátna.

Snažil se zapuditi myšlénku na Barlu. »Vždyť to je taková zcela obyčejná ženská,« pravil v něm hlas. »Ale miluje tě, otrocky tě miluje, a umí líbat!« šeptal novou vlnou krve druhý. »E co, hlouposti. — Banda — ona i ta Máchová —«

A vzpomněl si, že jsou tyto pocity hroznou urážkou pro Hellu. »Kdyby ona věděla! — —«

V jeho představě vzplál její obraz čistý, bílý. Modré blesky očí, z nichž bleskotala duše. Pocítil pojednou úctu, ale v téže chvíli ho zamrzelo, že ji cítí. — Muž nemá míti tento pocit strachu podobný a má-li ho, stává se z něho otrok.

Proč neměl dosud odvahy říci jí, že si ji žádá za ženu? Proč? »Hello, Helluško.« — Viděl ji zcela jasně, jak sedí v křesle mdlou zelenou látkou povlečeném. Takový pololítostivý, polovýsměšný výraz má kolem rtů. Zanechala ho tam posledně pronesená její slova. Oči její sledují v blescích zájmů pracující jeho ruku.

Vrhne se k ní, přitiskne ji k hrudi. — Hello, miluji tě, jsi má!

* * *

Bylo o prázdninách. Professor trávil je v lovčím zámku. Zřekl se pro tento rok obvyklé své cesty do Alp. Usadil se v mansardním pokoji zámku a pracoval pilně na knize, kterou chtěl po prázdninách vydati.

Kteréhosi deštivého dopoledne sešel dolů do Helliného pokoje.

»Dnes nepíšeš, strýče?« otázala se Hella, vzhlédnuvši od práce.

»Nemohu, dešť bubnuje v střechu, vyrušuje mne to!«

Usedl s knihou v ruce proti Helle, chvíli četl, vzdychl, odložil knihu. Prošel několikráte pokojem, pak stanul, shýbl se k velké mapě, zastrčené v rohu, za skříní.

Vytáhl ji, odnesl do prostřed pokoje, rozevřel na stole a jal se pozorně prohlížeti Helliny malované skice.

Přidržel některý list proti světlu, dívaje se naň dlouze.

»Nepopíratelný talent, velký talent,« řekl tiše, jakoby pro sebe.

Hella se nečinně usmívala. Někdy zabloudily oči její k zachmuřenému pruhu oblohy, který se zdál spadati až do hrotů nejvyšších jedlí v lese. O své práce mihla sotva okem, jako o něco odbytého, pro co přešel všechen zájem.

»Velký talent!« opakoval professor nalehavěji, fuknuv prstem o jednu studii.

»Severin praví, že mám talent k barvám, že jsem se však nenaučila kreslit. Podívej domy v této italské uličce se kácejí vidíš?«

Professor mávl rukou, jakoby odháněl dotěrnou mouchu. »To je vedlejší; kreslit se naučíš . . .«

Hella přestala šíti, složila ruce do klína a zahleděla se na chvíli upjatě do vzduchu.

»Muži naší práce necení — i ti nejhodnější ji necení.« — — Severin myslí, že děvčata neznají absolutno práce. Rozplývají prý se, nehledí se dopracovat k určitému. — Tu že je na cestě k cíli zastaví nějaká pentlička, kytička nebo mužský pohled. Ten nejvíce.

Bac to, zastaví se, rozpomenou se, že jim tluče srdce, rozpláčí se a cíl uletí. — — Tak to řekl.«

»A tebe se to nedotklo?« otázal se professor tím chladným určitým zvukem v hlase, kterého se všichni v domě báli, nedovedouce mu čeliti.

»Dotklo — ale« — Sklopila oči, jakoby se cítila něčím vinna.

»Byla v tom surovost, řekl-li ti tato slova. — Surovost a pitomý mužský egoismus, ovšem

egoismus vypěstěný staletími nadvlády v oborech duševní práce. A proč uzavírati před ženou brány umění? Ono pije ze sensitivity všech vjemů — nebude úplné, dokud se ženám nedopřeje vnésti v ně činně svoji jsoucnost. — Umění je idealní zobrazení života — bude vždy jednostranné, dokud se ženám nedovolí doplniti je svými city, svými obzory.«

»Ano,« odvětila Hella krátce, zdvořile, tak jak se přitakuje, když se pozorně nevyslechlo to, co druhý povídal.

»Ano. — Ale Severin maluje krásně. — On je mistr. — Od té doby, co se dívám na jeho věci, ztratila jsem odvahu dotknouti se štětce!« — Vzdychla.

Professor zavřel prudce mapu, vhodil ji za skříň a vyšel z pokoje.

Odpoledne přestalo pršeti. Světlé pole modře vyvstalo nad krajinou, les oddychoval švitořením ptactva. Hella šla Severinovi naproti na dráhu, strýc ji doprovázel.

Lesní cestou, žlutící se ve slunci, mezi dvěma stěnami hustých smrčin, přišel jim Severin v ústrety. Bílé jeho zuby zasvítily na Hellu téměř dětinně radostným úsměvem. Professorovi se nemotorně poklonil, jakoby chtěl hlavou zeď proraziti.

Zastavili se, proměňujíce několik vítavých slov.

Hella porovnala mžikem oba muže, jejichž hlavám tvořila houšť smrčin dobré pozadí. Strýcova bledě žemlová hlava, s prokmitajícími bílými nitkami ve vlasu i vousu, s vysokým čelem, po kterém ve spleti vrásek bloudily bledé myšlénky, byla učiněnou mdlobou proti temné hlavě Severinově.

Professor zapředl Severina v hovor, trochu chladný, zdvořilý.

Hella kráčela mlčky, dívajíc se upřeně na zlatou stezku, lesem semknutou.

»Strýc chtěl by mne ukovati k práci, ke knihám, k sáhodlouhým učeným hovorům. — A přece jsem čekala při každém pohledu na takovouto sluncem ozářenou stezku, kdy po ní přejde »On«.

Myšlénka mihla mozkem a nějaké nitky poutající ji k strýcově bledé hlavě se trhaly.

U hajnovny do lesa zapadlé se zastavili. Professor měl hajnému vyříditi vzkaz svého švakra. Chtěl vstoupiti do hájovny, ale tu na příchozí se vyřítil od prahu malý, zuřivý pes.

»Nelze vstoupit,« řekl profesor mrzutě. »Což pak není nikdo v domě, aby psa odehnal?«

»Budou na otavách. — Ale počkej, strýče, získáme si Režonov u důvěru. — Pustí nás dovnitř a napíšeš vzkaz křídou na stůl.«

Lichotnými slovy jala se volati psa, mluvíc s ním jako s člověkem. A zuřivé zvíře zvolna přestávalo štěkat, kňučíc ještě nedůvěřivě, počínalo mávat ohonem a sešklebilo psovskou tvář, jakoby se nalezalo v rozporu, mezi nezdolně vzrůstající důvěřivostí a zákony psovských svých povinností.

»Režonku, Režone, pojď sem, pěkně semhle, semhle.«

Pes se blížil zvolna, mávaje pokorně, bázlivě ohonem.

»Takhle to půjde rychleji,« zvolal Severin a mrštil kamenem. Režon zasáhnut na hlavě, utíkal kvílivě do boudy. Práh byl volný.

»Co jste to udělal?« ptala se Hella zbledlá.

Severin se rozpustile rozesmál.

»Takto běře se důvěra psům i lidem,« spadlo strýci se rtů, když v hájovnu vstupoval. A polo vítězný, polo pohrdlivý zášklеb zkřivil mu rty.

»Co jste to udělal?« opakovala Hella, usednuvši na mez u hájovny. »Což necítíte, že je hrozné, zklamati důvěru ranou?«

»Vždyť to je jen pes.«

»To je jedno.« A létlo jí myslí, že je rozpor v jejich cítění.

»Proč jste to udělal, proč?«

»Protože jsem žárliv na každého, komu věnujete pozornost. Na každého, rozumíte, na každého — na profesora i na toho Režona. Protože. No, Hello.«

Zajiskřilo se mu v očích. Vrhl se k ní na mez. A pojednou ji strhl na sebe, rty jeho vpily se do jejích plavých kadeří, pak v její zaleklá ústa. —

»Neumím mluvit. Mám vás rád, vždyť to víte.« Ležela mu chvíli v náruči, lehká jak obláček. Úzkost jí vyzářila z poplašených očí.

Mez voněla mateřídouškou, slunce upíjelo z ní poslední rosné perly. Jas byl ve vzduchu, ale ona ucítila zklamání.

Představovala si toto první políbení jinak, mnohem krásněji — jako zasvěcení.

Professor se vrátil. Jakoby s ní byl kdosi serval závoj, zahalující nejvnitřnější její bytost. Zdálo se jí, že je jiná. Zachvěla se, že to strýc na ní pozná, ale nepoznal. A Severin mluvil jako vždy jindy, jen že byl veselejší, bujnější. Někdy se pojednou oddělil, vyběhl na nejvyšší stráň a seskakuje s ní dolů, zazářil na ni očima, bílými zuby, celou tváří. A cítila v jakémsi zmatku plném studu, že jí něco vzal. Dosavadní naprostou nedotknutost. A že necítil při tom posvěcení, necítil.

Na zpáteční cestě si professor pojednou vzpomněl, že nechal v hájovně ležeti knihu.

»Co to za knihu?« otázal se Severin.

»Zolův román »Doktor Pascal.«

Severin se řehotavě rozesmál. »A to je ta kniha, ve které se děvče zamiluje do starce. Mlsná četba pro staré pány. Všem se líbí!«

Professor sesínal. »Každý soudí jak může, pane Severine.« Obrátil se prudce nazpět k hájovně.

»Měl jste mu pro knihu snad dojíti sám. K hájovně jde cesta do vrchu. Strýc má starší nohy!«

»I nechte ho. K jeho stáří jsou jeho nohy až příliš mladé.« zasmál se Severin. — »Dobře, že je pryč. Hello — Helluško,« pravil zjemnělejším hlasem, chtěje ji obejmouti.

»Nechci,« a vyrvala se mu směle. »Jak ošklivě jste to o strýci řekl —«

»Vy nechcete!« — — Vzpomněl Barlina polibku i své onehdejší statečnosti. Každý jiný muž byl by Barle řekl »Pojď se mnou.« On to neudělal. Upomínka na bílou ležela mu na hrudi jak svatý škapulíř. Ale nyní počínal úryvkovými slovy povídat o Barle, stavě se do světla muže, na kterého se ženské lepí.

Hella naslouchala suchýma, velkýma očima.

»A to dnes, to právě dnes, kdy mne poprvé polibil.«

Cítila hroznou lítost.

»Je to modelka! K čemu mi o ní povídáte. Nemusím vědět o takových ženštinách!«

Vypjala se, linie jejího nosu trochu pyšně zahnutá, trčela nyní nadnášivě do vzduchu.

»Nebuďte tak pyšná. Barla je hodné děvče, nezaprodá se za peníz. Ničemné jsou jen ženské, které se prodávají.«

Mluvil o tom, jak o každodenním chlebu. Zhrozila se.

»Ani to vědět nemusím — a nechci.«

Vypadala jako uražená královna. Pochopila, že jsou tu v jeho životě prohlubně, o kterých nechce věděti. Pochopila, že souzvuk jejich bytostí počíná s její strany odpouštěním.

»No, slečinka, taková bílá. Nic vědět nemusí. Protože od malička stavěla nožky na koberce, béře si právo pohrdati bosými, které si je o tvrdé kameny okrvavěly,« pomyslil si Severin.

Toho dne dokončoval Severin Hellin obraz. Byla to jemná práce, zvláště Helliny vlhké oči, plny paprsků, Severinovi se podařily. Professor byl již dávno hotov s urovnáním knížecí knihovny. I obraz mohl býti domalován, kdyby Severinovi nebylo napadlo vetknouti Helle několik bílých, růměně odechnutých růží do vlasů, jejichž vypracování jej zdrželo.

Severin pracoval mlčky, nedávaje se ničím vyrušovati z práce.

Když ale po svačině professor vyšel na balkon, aby vykouřil svou odpolední cigarettu, pošeptal Severin Helle, že obraz odevzdá paní nadlesní. »A vyžádám si od maminky za zdařenou kopii originál. Ona naší lásce přeje, maminka.« Řekl to měkce, nejdětinnějším svým přízvukem v hlase. Měl vlahé, zaslzené oči a i v Helle počínala roztávati dřívější její tíseň.

Severin dotkl se posledně štětcem plátna, jaksi lichotně něžně.

»Pak byli bychom hotovi.«

Odklonil se od obrazu, volal ji očima k sobě, vztáhl k ní ruku a když k němu přistoupila, objal ji v pase a přitiskl jemně k sobě.

»Dokončil jsem ještě za světla. Nyní se zachmuřuje — vidíš, Hello? Bylo to krásné, že jsem tě směl malovat. Byla to nejčistší doba mého života!« (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Kosili od šesté ráno, snídali o deváté a měli ještě před sebou hodný kus louky. Cyril byl zpocen a ačkoli snažil se zapřít a potlačit v sobě duševní pohnutí, ono se přece v něm hlásilo.

Pořáde myslel: Dnes bude konec, vdá se a budu mít pokoj, jako když kámen zapadne do vody. A ono zatím nebylo snadno zapomnět na to, co tvořilo obrat jeho zimního života. Vzpomněl si, jak se až příliš poddával svému citu a nijak se nemohl vzepřít a postavit na nohy.

Uznal, že je slaboch a člověk bez vůle a že je pro něho nezbytno, aby už v sobě vzkřísil tu scházející schopnost, bez které není mužnosti. Soudil, že letos na podzim jej formálně uznají za muže a že je třeba, aby už začal rozumně nejen myslet ale i jednat.

Myšlenky tyto zajímaly ho a přicházely mu na mysl při kosení. A vskutku jakási zmužnělá odhodlanost začala prostupovati a naplňovati jeho mysl, srdce i tělo.

A tu povídá Martin: »Slyšeti zvony až z města. Po větru hučí a jaksi slavně.«

Cyril zachytil kosu, která mu už už letěla z ruky. Nohy mu lehce zakolísaly a srdce zatlouklo. Ale to trvalo okamžik. Pak všecko přešlo a Cyril naslouchal, opřen o kosu, jak zdálky se lijí kovové tony v zladěné souhře a splývají spolu v jedinou harmonii. Kdyby byl býval na místě Balcarově, byla by mu ta dnešní hra zvonů nejsladší hudbou v životě, protože by ho doprovázela k nejšťastnějšímu okamžiku, ale tak — — —

Cyril stiskl svou kosu za ručku, snažil se ovládat sebe, ale darmo.

»To jistě někdo se žení. Ty zvony tak hýbou srdcem,« prohodil Martin. »Cyrilku, až vám tak budou vyzvánět. Snad se toho dočkám. To bych si poskočil na vaši veselce, jak jsem hřib starý.«

Cyril se smál, ale jen povrchem. V nitru měl jakýsi hořký a slaný pocit, který mu podešel duši. A tentýž pocit měl také v ústech.

»Dostal jsem žízeň,« pověděl nazdařbůh, odhodil kosu a běžel k lesu.

»Však je tam studánka pod starým borem,« volal už Martin za ním, ale Cyril ho skoro neslyšel.

Běžel jakoby za ním půda hořela, až došel k lesu, zrostlému a skoro zralému k vykácení,

pod jehož těžkým chvojovím tekl čistý chladivý pramen. Lehl si na hruď, opřel se rukama a pil zrovna z pramene. Napil se, uhasil žízeň, ale ten palčivý pocit zůstal v něm dále. Ne v těle, v duši měl ránu, která se nyní poznovu otevřela a strašně pálila. A od té rány nevěděl léku.

»Proč to zas přišlo?« myslel si, sedl do svěžího mechu a podepřel hlavu.

Naslouchal zvonům, jak slavnostně zněly a procházely mu duší a zjitřovaly v ní bolest.

Rázem se vzchopil a sedl vzpřímeně.

»Ať znějí, co je mi po ní, po Zdeně? Vždyť patří už jemu, pro mne je mrtva, na věky mrtva. Nač ještě vzbouzet ten starý, pohřbený cit. Nemělo to být, a proto není. Proč vlastně se trápím? Či jsem své srdce nechal pod sněhem v zimě, že se nemůže vkřísit? Oh, kdyby byla naděje — ale jaká?« myslel jako ve vichru.

Srdcem mu prošla vzpomínka na Pavlu tak jako mihnutí křídel. Ani se u ní nezastavil.

A za tím, co jeho myšlenky rvaly se navzájem, tam na dně duše rostly mu mraky, které se na venek prolily slzami. Slzy ty byly prudké a horké. Lily se jako červnový liják, a proto tím dříve přešly.

Za chvíli pocítil, jak je mu lépe. Vrátil se na louku, chopil se kosy, prudce se rozmáchl a kosil už bez přetržení, jakoby chtěl vlíti všecku svou bolest do této práce, od nížto doufal jedině spásu.

K poledni byli hotovi s kosením.

Cyril se vrátil s Martinem domů. Obědval, neobvědal, chodil, nechodil, byl jako opojen. Srdce jeho bylo strašně přeplněno. Myslel, že shodil se sebe všecku tu tíži v borovém lese a že se mu odlehčí — a jak se klamal!

Milka hned po obědě odešla sušit na louku a Cyril osaměl doma.

Chvílemi seděl, chvílemi procházel, chvíli hrál na houslích, zase je odložil, odešel na zahradu — leč všude, za každým krokem šel s ním ten mučivý nepokoj. Prožíval v sobě pravou duševní bolest, která se po tom poznává, že stále v nových a nových tvarech se objevuje.

Pod večer přišla Milka, červená, čilá, zahřátá. Přišla s jasnou a veselou tváří, v nížto byl teplý a sdílný výraz. Ale Cyril bál se s ní promluvit a vyhnul se jí. Chtěl vyžít svou bolest a propálit jí svou duši až na dno.

V noci, kdy všichni ulehli, pometal sebou na loži, volal po spánku, ale nemohl usnout. Hodinu zmítal sebou s boku na bok a pak se oblekl a ztícha vyšel ven.

Stanul na nádvoří. V měsíčné záři jasně se obrážely rovné obrysy budov a skupiny stromů. Stál tady sám jako na pustém, bezlidném ostrově, kde všecky zvuky vymřely. Jenom ze stáje zaslechl frčení koní a dýchání krav.

Myslel si, jak jsou ta zvířata šťastna, že nemají toho vnitřního světa, jenž tolik mučí a trýzní člověka. Prošel potichu nádvořím a zamířil do zahrady.

Ostré stíny stromů padaly mživě na trávník, jenž dýchal rosou. Útržky oblak lehce se nesly oblohou, zlatým svým rádlem chvilemi brázdil je měsíc a jejich průlinkami prosévaly se hojně třesavé hvězdy. Všecko dokola zdálo se dýchati ve snu. Nebylo ruchu, nebylo zvuku. I stromy stály nehybně, nepohnutě, jakoby vpíjely do sebe ono veliké jasné mlčení hlubokých červnových nocí.

Jen Cyril svým vláčným, znaveným krokem rušil to nesmírné, pokojné ticho, jaké vše okolí prožívalo. Chodil zahradou a stále nebyl hotov, nemohl dospěti ke konci. Rodilo se v něm tolik úrodných myšlenek v nočním tom tichu a tolik jich padlo zpět zase ke dnu duše. Účtoval se sebou, s celým svým životem. Bral vážně každou myšlenku, dobře ji zvážil, podepřel a hledal, skutečně-li ji vyčerpal pravdu, ke které tíhl.

Sedl na lávku zmučen a vysílen. Obezřel očima celý svůj zimní život, připomínal si všecky osoby, každou podrobnost a dlouho o každé uvažoval. Zdálo se mu, že v době této byl nejvýš nešťasten, že jeho upřímný cit byl uražen ledovým odmítnutím.

»Já trpím proto, že cit můj byl pravý,« pravilo jeho nitro. »Ale je-li tento cit jedinou pákou života? Není, nemůže býti. On jest jí potud, pokud nepřešly ony blouznivé chvíle mladosti. Až ty se přenesou, uzraje tento cit, nastane životní rovnováha, kdy jiné a jiné směry opět se ohlásí, aby se v životě uplatnily.

A tento cit půjde souběžně s jinými zřeteli a už jím nebudu trpěti, ne aspoň tak jako dosud. Vždyť jaro má své bouře, vichry a lijáky a pak se pohoda ustálí, aby vše uzrálo ke žním. A tak je to i s mým životem . . .«

Vstal, prošel se pěšinou a pokračoval ve svých úvahách.

»Na podzim dovršim čtyřiadvacátý rok. Budu úplně volný, padnou ty formální ruce poručníkovy a budu jednat za sebe. Jak? Ovšem že rozumně. Budu pracovat sobě a pro sebe, ale měl bych i pracovat ve prospěch jiných. Hle, sestra Milka potřebuje mé rady, opory — a jakou já jí dám radu, když sám jsem taková křehká travina. Ne, už je opravdu třeba, abych odhodil zbytečnou přítěž, která mne zdržuje, abych dělal dobré sobě a jiným. Hle, Řehák mně vnutil tolik myšlenek! Je třeba pracovat, vzdělávat aspoň svůj okruh, svou obec, kterou je třeba probudit k životu. Zde všichni dřímou v neuvědomělém spánku a žijí toliko tvrdý a neužitečný život živočišného člověka. Jim potřeba otevřít okno a pustit v ně vzduchu, třeba jim říci, že nejsou stvořeni jenom k lopotě, nýbrž i k vědomí lepších a krásnějších stránek tohoto života. Ano, takový má být můj úkol. A proto sám musím povstat, sám sebe probudit a říci sobě: to všecko, cos prožil, byl jen sen a nyní procitni k ránu. A vskutku, toho, jen toho je třeba . . .«

Po těchto myšlenkách usedl opět na lávku. Byl duševně, tělesně zdolán. Ta dnešní noc měla být pro něho milníkem, od něhož počínal jiný život. A ještě jednou se vhroužil v minulý život, aby se s ním už rozloučil. Bylo v něm tolik silného citu a milého kouzla, že z těžka se loučil. Po-

cítil, jak jím projela lítost. Hleděl už k zítřku, než přece želel včerejška.

Plakal a slzel. Plakal, jako když z jara přichází příval, spustí se, přejde a slunce prosvitne z mraku, rozlije paprsek, ale déšť ještě neustává, až rázem přetnou se kapky a slunce v celé své záři ovládne oblohu. Tak bylo i s ním. Srdce jeho se prudce vzepřelo. Vstal rázem, pevný a zcelen sám v sobě.

»Nuž nechať padne tento dřívější život a zůstane toliko vzpomínkou na leta mládí a nový, plodnější ať přijde a nastoupí na jeho místo!« řekl si s důvěrou v nové své předsevzetí a při tom pocítil, nitro jak mu zlehklo a jak minulý, dřívější život padal a klesal hlouběji, aby, jak sám pravil, zůstal jen vzpomínkou.

Vstal znaven, vysílen po tomto zápase a těžkými kroky brał se zpět zahradou, dýchaje v sebe onen plodný klid červnových nocí celou svou lačnící duší . . .

XIII.

Té noci pohřbil Cyril všecko, co ho poutalo ke Zdeně. Měl v duši prázdno, studeno, protože umrazil v sobě plamen prvého citu a na jeho místo rozžal jen světélko mladistvé snahy po práci ve prospěch celku.

Ale byly to jenom nevyhraněné theorie, nejasné cíle, ke kterým dospěl a které chtěl v budoucnu uplatnit. Viděl, že jeho obec je taková staletá mrtvina, jíž nikdo rádlem neobrátil a na niž věky zasely leda tu plevel pověr, které tak plazivě rostly jako kokolice v jeteli. Bolelo ho to, že dosud měl svázány ruce a nemohl činiti ničeho.

Byl dosud mlád a mládí vždy rychle myslí a překotně jedná; k takové práci je třeba soustavy a pevných rukou, bez nichž se všecko obrací v nezdar.

Kromě toho měli ho za pána, který odběhl od cíle, zradil svůj směr a dle soudu selského nebyl ani rakem ani rybou. Věděl to, a proto se cítil odsouzen k tomu, aby se zalykal selským tím dusnem, které ho obklopovalo tak jak pára z mokravých slatin. Čekat, čekat musel, až přijdou časy, kdy jeho hlas bude míti svou váhu a bude slyšán. Než aspoň si chystal a tvořil si chvílemi plány k této své práci.

Jednou i o tom hovořil s Milkou za deštivého večera, kdy venku déšť šumivě pleskal o kamennou násep a dlážděné nádvoří.

Vyložil jí svou myšlenku a řekl potom: »Té práce v lidu je nevyhnutelně třeba.«

»Ty toho úkolu nezmůžeš, vypusť to z hlavy. Vždycky to bylo takové, jediný člověk toho nezvrátí,« řekla mu Milka vážně a zdrženlivě.

»A přece se pokusím o to,« pověděl Cyril s mladistvým zápalem.

»Narazíš na tuhou skálu,« odřekla Milka.

»Někdo přec musí učinit začátek,« namítl Cyril.

»Jak tebe znám, ty nejsi k tomu, abys někoho přemlouval. Zklamání by tě mrzelo. To bys musel jít mezi chasníky. Ale ty se jich straníš a oni tebe. Ty jsi jim v očích pánem, a proto hledí na tebe nedůvěřivě. S nimi ničeho nesvedeš. Nechej si své a jim nechej jejich,« mluvila Milka, jak Cyril usoudil, až příliš střízlivě.

Po její řeči sklonil hlavu a myslel, je-li pravda, co řekla sestra anebo má-li on pravdu. A našel pravdu uprostřed. Uznal, že prvý počátek bude snad nesmírně obtížný a že jediný člověk snad nezmůže takových úkolů, ale že někdo musí zarýti rádlo do toho úhoru a přece aspoň trochu světla pronikne do té staleté, ladem ležící půdy. A snad někdo po něm dál bude pokračovat.

»Ale přece se nevzdám té myšlenky« promluvil po chvíli. »Budu hledat cestu, po které bych měl jít. Možná, že třeba udělat začátek s knihou. Snad sám udělám prvý krok a zařídím knihovnu. Bolí to, když kromě té hlíny není tu možná s nikým o jiném promluvit,« povídal Cyril s upřímným přesvědčením a mladistvou nepovolností.

»To jináč není. Hleď, ty jsi studoval, mnoho jsi poznal a oni o tom nevědí ničeho. Tys k tomu potřeboval leta a oni pro to nemají chvilky. To jináč nebude, sedlák zůstane do smrti při své hromadě,« pravila rozvážně Milka týmž klidně plynoucím hlasem, který Cyrila nerozčiloval, ale přec pobádal k tomu, aby svou myšlenku obhájil.

»Ale jestli nevidí za hroudu, pak je ten život jeho nesmírně bídný a planý. Žije-li člověk po celá leta jen proto, aby uživil rodinu a zanechal dětem dva neb tři tisíce a pořád se ryje v té hlíně a nevidí světla, pak není rozdílu mezi ním a mezi krtkem,« pověděl Cyril výbojně, všecek se vzpíraje tomu, co řekla Milka.

Ale i Milka snažila se zůstati při svém. Brala věci, jak jsou, a proto hned z předu odhadovala neplodnost snah Cyrilových.

»Poslouchej,« pravila, »ty přece nejsi sedlák sám v sobě. Vyrostl jsi doma do jedenácti roků a pak tě dali do škol. Nyní už necítíš jako sedlák. Vyrostl jsi nad něho a nerozumíš mu, protože jsi ušel daleko od něho. Nebožtík otec byl sedlák — a řekni, co máš ty z něho? On nikdy ničeho nečetl kromě snad novin, neměl rád novot, všecko po starém a od rána do noci dřel se na poli. A ty žiješ jináč. Ty víš, že práce je tobě potřebou, kdežto tvůj otec toho tak nedělal. On byl jako natažený stroj, jenž neví, proč se má hýbat, ale hýbe se přece. Dal tebe i mne do škol, proto že mu to učitel důrazně vštípil. A ty bys to dnes dělal z přesvědčení. V tom je ten rozdíl.«

»Vždyť přece sama nepřímo uznáváš, že třeba lidu uvědomění, aby nebyl jen slepým strojem ale myslícím člověkem,« odřekl Cyril, spokojen, že mu sestra přišla bezděky na ruku a maně popřela sebe.

A spokojen tímto svým domnělým vítězstvím, svěsil hlavu a zamlkle naslouchal pleskotu lijáku a jeho mladá hlava rozesnila se o té »zušlechťovací« práci, která mu byla až dosud přece

jen mlhavě nejasna a nepodepřena vyzrálou zkušeností.

Ale pak přišly starosti se žněmi a rozehnaly ty lehoučké páry mladistvých plánů, které mu občas mysl zaplavovaly.

Několik dní před samými žněmi přeprchávalo. Cyril chodil tak jako zmámen. Réž »na uhláři« už byla zrála pro kosu, ale počasí nedalo kosit. Věděl, jestli se opozdí první žně režné, že potom práce se nahrne, že sobě nebude věděti rady. Ale k neděli povětří opět se ustálilo. Páry a mlhy nad chomáči lesů vznesly se vzhůru a jasná, bezmračná pohoda posilovala naděje rolníků.

V pondělí začal Cyril s kosením »na uhláři«. Sekal sám s Martinem a dělníky. Pražil se, vypekal na slunci, cítil, jak pot ho svědí na prsou jak mu k tělu lne košile, ale ani ty nepříjemnosti neubíraly mu radosti z práce, kterou jak Milka pravila, konal z potřeby. A ona vskutku mu byla potřebna. Ten horký dech země uzdravoval hojivě poslední stopy jeho smutku, že na něj zapomínal a za to se cele oddával starostem o zemi a její úrodu. Večer byl sice znaven, ale vstával zas ráno čilý a zdravý po tvrdém spánku, který naň působil tak jako rosa na letní trávu.

Nyní mu najednou napadlo, že sedlák od jara do zimy nemívá času na mudrování, že země nečeká, žádá vší lidské síly, ale pak uznal, že aspoň v zimě, v té době oddechu a selských prázdnin je třeba, aby se obrodil, provětral v jasných oblacích lidského myšlení, aby svou duši obmyl od zemského prachu a povznesen trochu nad hroudu uvědomil si, že není jen stvořen pro hroudu a jenom pro hrubou lopotu denní, ale že spěti má zvolna dle sil svých k lepšímu poznání.

Jednou prostřed žní režných vracel se Cyril v poledne domů. Šel skoro loudavě, uřícen horkem uprostřed zrajících polí.

Před ním šla děvčice s hráběmi a s bílým šátečkem na hlavě. Šla také tak volně a v ruce hrála hráběmi.

Cyril se na ni zadíval a pak ji pustil docela s mysli. Ale když přiblížil se k ní a bokem pohlédl na ni, řekl si překvapen: Pavla!

Pozdravil trochu nejistě a podal jí ruku.

»Nepoznal jsem vás na prvý pohled,« řekl radostně roztřáslým hlasem.

»Proč, změnila jsem se?« řekla mu Pavla s úsměvem.

»Ne, ale hrábě a šátek mne zmátly,« odřekl Cyril. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

Dr. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

II. Ze stříbrných hrobů.

(Pokračování.)

Milého . . . pane doktore . . .« A už se dala do pláče a naříkavě povídá: »Měli jsme před svatbou a zrovna toho večera před tou nešťastnou poslední cestou jsme se pohněvali. Odešel a ani s bohem mně nedal — já za ním ještě vyběhla do tmy, volala jsem ho, ale už se nevrátil. A kdyby byl aspoň ráno před šichtou přišel . . .«

Za půl hodiny hlásili jeho jméno.

Děvče jako divé prorazilo kordonem četníků a úpěnlivě prosilo, aby je pustili k jejímu ženichovi.

»Pusťte mne . . pro živého boha vás prosím . . aspoň křížek mu naposledy udělám,« žadonilo děvče sepjatýma rukama.

»Nepustit,« rozkázal lékař, děvče se rozehnalo rukama . . . dvacet lidí se jí chopilo, ústa jí zacpali a odnášeli stranou.

Bylo by těch vzpomínek celé řetězy. Deset let minulo, deset let ukládaly se na ně nové a nové vrstvy. Naskizzoval jsem několik momentů, abych ukázal a pověděl, jakou jsem prodělal novinářskou školu a jak mne moje povolání obrňovalo pro život. Už ani do jediné vrstvy nezahrábnu, poněvadž ze všad trčí hnáty lidské a já obávám se, že bylo by všem lidem dusno a smutno, kdybych v reminiscencích na jiné veliké a tragické události pokračoval.

Jezdil jsem den co den ráno do »stříbrných hrobů« a večer vracel jsem se do Prahy. Musel jsem využitkovati každé pídě času, abych do jedné hodiny v noci mohl odevzdati do sazárny rukopis. Dva, tři i více sloupců velikého formátu psával jsem každý den. Už v Příbrami jsem si kus napsal . . kde to jen trochu bylo možné, sedl jsem a chrlil jsem ze sebe ve svrchovaném rozechvění řádek za řádkem. Psával jsem u šachet, psal jsem na hřbitově, v báňské kanceláři, na obecním úřadě, v hostinci i v příbytcích horníkův a psával jsem konečně i ve vlaku.

A tak míjel den za dnem a já byl už unaven, zemdlen a vyčerpán. Pořád jsem se těšil nadějí, že v redakci řeknou: »Nic naplat . . někdo ho musí aspoň na dva dny vystřídat, aby si oddechl a odpočinul.« Ale nikomu to ani ve snu nenapadlo. A já tenkrát tolik toužil po shledání s drahou bytostí. Noviny dával jsem tisknouti na velinovém papíře a posílal je do Bakova nad Jizerou, kde moje drahá hlava dlela na letním bytě. Blížila se sobota a mne uchvátila touha, podívat se za ní a promluvit s ní několik slov.

»To přece mohu žádat,« štval mne vnitřní hlas — »tolik dní už jezdím do Příbrami, tolik jsem toho napsal, celá redakce pochvalovala moje referáty a všichni mne litovali, že musím konat

denně dvakrát cestu do dolů. »Když to uznávají,« řekl jsem si . . »proč bych si nemohl říci o dovolenou na dva dny? Ať se tam také podívá někdo jiný . . aspoň pozná, co je to za hroznou robotu. Den co den vidět zmučené, zoufalé lidi, vidět jejich ztrhané zraky, slyšet jejich zoufalý pláč a nářky, vidět denně několik mrtvol, žít v tom strašlivém ovzduší, den co den jezdit ráno tam a večer se vracet, psát dlouho do noci a zase znovu a znovu s neochabující energií pokračovat . . . to přece je příliš mnoho na jednoho člověka. Však oni to uznají,« těšil jsem se . . »až jim řeknu, že už mne někdy síly opouštějí, že jsem jednou v báňské kanceláři únavou usnul a že už mám nervy napjaté jako struny, jistě někdo z kolegů sám se ochotně nabídne, že mne na dva dny vystřídá.«

A moje touha rostla jako lavina. Mimo to už jsem psal do Bakova, že tam přijedu, děj se co děj. »Snad nebudou takovými katany,« horlil jsem v duchu . . »vždyť všichni o tom dobře vědí, proč žádám o dovolenou a kam pojedu. Rozhodl jsem se, že promluvím s hlavním redaktorem.

V pátek večer jsem šel rovnou k němu. Toho dne jsem byl v dolech. Nebylo to tak snadné vymoci k tomu dovolení. Ale chtěl jsem redakci překvapit, chtěl jsem ji dobře naladit, aby mojí žádosti spíše bylo vyhověno. Přiznávám se, že mně bylo úzko a nevolno, když jsem viděl, jak horníci, s nimiž jsem dolů se spouštěl, znamenali se křížem. Při každém pohnutí šály, která se viklala při jízdě jako člun na rozbouřených vlnách, zatřásla mnou veliká úzkost a já litoval své odvahy a zatoužil po volném, prohřátém vzduchu, po svěží zeleni a po pevné půdě. Byl jsem první a jediný ze žurnalistů, jemuž se poštěstilo dostat se do dolu a hned jsem se s tím chefovi pochlubil. Viděl jsem, že to na něho dobře působilo a tu chvíli považoval jsem za nejvhodnější požádati o dovolenou.

Chef se zakabonil, zapálil si doutník, aby získal času na rozmyšlenou a pak řekl:

»To je těžká věc, milý kolego . . koho pak tam mám poslat? Ať tam pošlu kohokoli, každý tam vpadne jako slepý, v Příbrami se nezná, půldne to bude trvat, než se tam jakž takž orientuje a facit všeho bude, že budeme míti neúplný referát. Ne . . ne . . není to možné . . to přece musíte sám nahlédnout. Vím, vím, co chcete namítnouti . . všechno uznávám, vidím na vás, že jste už unaven, ale jaká pomoc. Není vyhnutí . . musíte to už vydržet a dorazit. Buďte jist, že vám toho nezapomenu. Ale do Příbrami, příteli, musíte . . do pondělního listu bych rád měl něco výborného, něco nového. Poukážu vám milerád mimořádný příplatek . . tak už se s tím, kamaráde, smiřte, Už to nebude tak dlouho trvat, jako to trvalo, a pak si jeďte třeba na týden.«

Chef podíval se na hodinky.

»Bude nutno, abyste odevzdal nějaký rukopis do sazárny,« poznamenal a já zaražen a se sklopenou hlavou ubíral se ke svému psacímu stolu. Psal jsem dlouho přes půlnoc. Bylo mně teskno a smutno a mnoho z mé nálady přešlo do referátu, jenž byl dusný a tklivý. Když jsem vyšel na ulici, popadl mne stesk nebývalou silou. Pořád jsem přemýšlel, jak bych se přece jenom do toho Bakova dostal. Napadlo mně, že bych mohl požádati některého z kolegů, aby v pondělí za mne odeslal dvě tři telegrafické depeše. Ale myšlénku tu jsem ihned zavrhl. — Nebylo to radno, poněvadž ani na jediného jsem se nemohl spolehnouti. Vyvinulo se mezi námi napjetí, jež při velikých katastrofách zaviňuje a vyvolává snaha, aby jeden druhého předstihl a zastínil. Je to známý úkaz, jenž mívá v zápětí, že ani nejdůvěrnější přátelé nepracují společně. V sobotu po celý den jsem uvažoval, jak bych to navlékl, abych se dostal do Bakova potaji, bez vědomí redakce.

Pracoval jsem v Příbrami zrovna horečně. Můj plán byl doposud nejasný a neurčitý, ale sliboval spásu. Dověděl jsem se několik zajímavých podrobností, jež jsem si reservoval pro pondělní číslo. Napsal jsem je ve formě telegramů, napsal na ně pondělní datum a jako klenoty jsem si je uschoval. Rozhodl jsem se k něčemu, co jsem ještě nikdy neudělal.

V neděli ráno odjedu z Prahy — místo do Příbrami do Bakova. Večer nemusím býti v Praze . . v neděli ráno nikdo nebude v redakci a já vložím rukopisy pro pondělní číslo do desek. Časně ráno druhého dne je tam naleznou a budou se domnívat, že jsem je večer napsal a pro tisk připravil. V pondělí dopoledne musí se dostat do redakce z Příbrami aspoň jeden telegram, jenž bude tak označen, že nikomu ani ve snu nenapadne pochybovat o tom, že jsem v Příbrami. Z Bakova pojedu rovnou do Příbrami, připravím si materiál pro úterní číslo, večer se vrátím do Prahy a bude vyhráno. Zaskočil jsem ještě na báňský úřad a pátral po nějaké sensačnější zprávě. Když už jsem odcházel, vstoupil do kanceláře vyšší báňský úředník. »Dobře, že vás vidím, pane redaktore . . . budeme míti pěknou slavnost. Budeme rozdávat vdovám a sirotkům podporu z daru, jejž věnovalo Jeho Veličenstvo na ulevení bídy nešťastným pozůstalým.«

Zachvěl jsem se radostí. »Tohle by bylo něco pro pondělník,« pomyslil jsem si a živě jsem se tázal:

»Pane rado . . . ví o tom některý z novinářů?«

Neví . . sám jsem se teprve nyní o tom dověděl. Nikdo tu nebyl a nikdo nemá o tom ani tušení . .«

»Sláva,« zvolal jsem . . »pane rado, nezmiňujte se o tom. Všichni by to již zítra avisovali v novinách, a bude lépe, když si to necháme na pondělek.« Při tom jsem se rozechvěním tetelil. To bude přece pádný důkaz, že jsem byl v neděli v Příbrami. Vyptal jsem se důkladně na všechny podrobnosti a pustil jsem se do práce. Musel jsem si při tom počínati s největší opatrností.

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

Galerie českých měst.

HOŘICE.

Hořice, již od počátku minulého století sídlo výroby textilní, byly ještě do nedávna městem zapadlým, skoro zapomenutým. Věděli jsme o hořickém pískovci, pochutnávali jsme si na sladké specialitě místní, t. zv. »hořických trubičkách«, jejich třešně a zejména jablka, hlavně jadrný holovouský malináč mají ode dávna dokonce slavnou pověst i za hranicemi — ale o městě samotném, o jeho lidu a okolí věděli jsme velice málo. Když jsme tudy náhodou projížděli, ukazovali nám ochotní lidé báň kostelíka na vrchu sv. Gottharda, kde Jan Žižka s českými pány dne 20. dubna r. 1423 »pana Čeňka i pana Arnošta s jinými vojensky porazil i s jich lidmi a wozy i pušky jim pobral.« O několik století později odehrával se v bezprostřední blízkosti Hořic poslední akt krvavého dramatu r. 1866 a město samo pohromou válečnou krutě bylo postiženo. Z denníku železného kancléře se dovídáme, že Bismarck po bitvě u Králové Hradce pozdě na večer přijel na náměstí hořické. Bismarck hledal nocleh, ale všechny domy byly zavřeny. Nebylo po ruce pionýrův, aby vypáčili dvéře a proto si Bismarck chtěl pomoci sám. Ubíral se k několika domům, asi ke třem nebo čtyřem — až nalezl otevřené dvéře. »Když jsem však« — vypravuje Bismarck — »učinil několik kroků po tmavé předsíni, spadl jsem do jakési vlčí jámy. Kdyby ta jáma byla dvacet stop hluboká, mohli druhého jitra svého ministra dlouho hledati.« Kolem Hořic na všech stranách zuřil boj a kdo si chce prohlédnouti bojiště z r. 1866, ať jede z Hořic do Sádové, odtud do Čistěvsi, projde lesem »Svíb«, kde byla bitva nejprudší a zajede na Chlum. Z rozhledny uvidí rozsáhlé bojiště od Nechanic, Přímu, Probluze k Sádové, Svíbu, Čistěvsi, Hořeněvsi, Máslovědům a Rozběřicům. Na čtyři sta pomníků postaveno v kraji, kde uloženo do země přes patnáct tisíc lidí, skosených litící válečnou.

Město má šťastnou polohu. Vysoký a táhlý hřbet horský, Hořický Chlum, chrání je před severákem. Rodačka zdejší, spisovatelka Věnceslava Lužická napsala, že se tu »horská krajina snoubí s nádechem jihu.« Okolí města svými krásnými a bohatými lesy a vydatnými sady působí na příchozího velice milým dojmem. Z jara je úchvatná podívaná na závěje třešňových květů. Hornatý jejich rámec tvoří hory Orlické a mohutné linie panoramatu Krkonošského. Jičínské dvojče Veliš a Loreta mile se modrají na obzoru a směle se vytyčuje Hořelid s husitskou mohylou, odkud r. 1423 čeští páni útočili na Žižku, jenž pevně se usadil na vrchu sv. Gotthardském. Z města jsou vděčné vycházky — cestou hodně příkrou vystoupíme na nejvyšší bod Hořického Chlumu ke kapličce P. Marie Hlohové, kterou dal zde postaviti rodák hořický, slavný matematik Dr. Lad. Jandera na památku odvrácení cholery od města r. 1820. Odtud v nejasné mlžině spatříme Kunětickou Horu, k severu sympatickými svými tvary napadnou lesy porostlé vrchy Kumburk, Bradlec a Tábor a dále Sněžka, Vysoké Kolo a Sněžné jámy.

Hořicím nebyly dány do vínku příznivé podmínky k rozkvětu a zmohutnění. Není tu řeky, není tu ani hlavní trati železniční.

Řeka Bystřice uhnula se městu hlubokým údolím. Česká obchodní dráha spojuje město se severozápadní drahou, která rovněž městu se vyhnula, v Hradci Králové a v Ostroměři. Před více než sedmdesáti lety postěžoval si starosta hořický v místní kronice, že Hořice jsou městem jen podlé jmena. Ještě v polovici minulého století vypadalo to v Hořicích bídně a prauboze — náměstí nebylo dlážděno a všechna nečistota města soustředila se ve hlubokém příkopě, jenž hyzdil celé náměstí. V okolí byla hojnost pramenů s dobrou vodou — v městě byly všechny studny otráveny. Rok co rok řádil tu tyfus a umíralo mnoho lidí. V městě nebylo bohatých lidí, nebylo tu středních škol, nebylo tu žádných podniků, jež by jeho rozkvětu napomáhaly. Živořili tu drobní obchodníci, nevalný tkalcovský průmysl, živořilo tu i řemeslo i polní hospodářství, poněvadž město bylo jako zapadlé, od celého světa odříznuté.

Za necelých třicet roků učinily Hořice obrovský pokrok. Staly se městem uvnitř i zevnitř spořádaným a úhledným, obyvatelstva značně přibylo, dřevěné domky zmizely a na místo vetchých a nízkých baráčků postaveny hezounké domy, upraveny ulice, vydlážděno náměstí a význam města rostl a se vzmáhal. V čelo obce dostali se mužové, kteří se energicky pustili do práce. R. 1875 otevřena tu měšťanská škola chlapecká a r. 1886 měšťanská škola dívčí. Od roku 1890 prováděna stavba za stavbou. Založena městská spořitelna, zřízen městský sirotčinec, zakoupeny soukromé jatky pro obec, zřízen poštovní a telegrafní úřad, r. 1897 založena dvoutřídní městská škola obchodní, stavěny továrny, staré tkalcovny přeměněny v moderní podniky a tkalcovský průmysl zmohutněl netušenou měrou. Hlavním však úkolem obce bylo opatřiti městu dobrou pitnou vodu. Město pustilo se do velikého a nákladného podniku, věnovalo na stavbu vodárny a vodovodu 360.000 K, zatížilo sice obyvatelstvo značnou vodní dávkou, ale vykonalo zdatný čin . . . od postavení vodovodu se v Hořicích vražedný tyfus už neobjevil.

Hořice mají ve svém bezprostředním okolí bohaté lomy pískovcové. Na osmdesát míst je tu, v nichž se kámen tento dobývá. Množství kamene vyvezeného do světa páčí se ročně na 3—4000 vagonů a cena jeho odhaduje se na milion korun. Lomy tyto daly městu i okolí svůj

zvláštní ráz. Je tu veliké množství závodů sochařských a kamenických. Znamenitě pokročilo kamenictví i sochařství otevřením odborné školy kamenické a sochařské, jediné svého druhu nejen v Rakousku, nýbrž v celé střední Evropě, pro kterou vystavěna krásná budova nákladem 200.000 K. Vliv školy je všude znatelný. Absolventi její zakládají si tu závody, jejichž výrobky mají na sobě neklamné stopy umělecké průpravy. Žákovské práce školy této tvoří na výstavě hořické, která otevřena byla 26. července t. r., pravou attrakci. Bohužel, že lze pozorovati klesání průmyslu kamenického. Zaviněno to hlavně tím, že na práce náhrobkové užívá se šmahem leštitelných kamenných materiálů a k vyzdobování stavebních průčelí prací štukatérských, což je ovšem na velikou újmu nejen majitelům lomů, ale i domácím sochařům a kamenikům. Očekává se obrat k lepšímu od hořické výstavy prací sochařských a kamenických, na které nejrozmanitější ukázky kamenické tvorby a ladný její vzhled stanou se účinným reklamním prostředkem k trvalému ozdravění a zvelebení průmyslu nejen pro město, ale i celý kraj veledůležitého.

Počet žactva v obecných a měšťanských školách, jenž vzrostl na 1500, ukládal městu novou povinnost, postarati se o důstojné budovy školní. Stavbu jejich umožnila městská spořitelna, jejíž reservní fond vzrostl na 200.000 K. Nákladem 300.000 K zřízeny v letech 1901—1903 dvě krásné budovy školní, z nichž jedna, právě dostavěná dvoupatrová, pravý to školní palác, tvoří pěkný výstavní objekt, v němž nalezly vítané a vhodné útočiště výstavy: umělecká a uměleckoprůmyslová, školská a výstava učebných pomůcek. Kromě toho umístěny jsou v budově této zajímavá: »Síň Smetanova«, výstava města i okresu hořického spolu s městským museem a výstava průmyslového musea královéhradeckého.

Populace Hořic, jež jsou městem okresním, vzrostla vydatnou měrou — čítají dnes 7839 obyvatel národnosti české mimo 4 Němce; dle náboženství jest tu 7575 katolíků, 43 evangelíků, 198 israelitův a 26 osob bez vyznání. Domů čítají Hořice 866. Během posledních patnácti let přibylo v Hořicích přes 300 domků, jež povstaly následkem přílivu dělnického lidu do města, jenž nalézal práci a výdělek v mechanických tkalcovnách, v nichž je dnes v běhu na 3000 stavů. Připojíme ještě hrst čísel, abychom poznali i finanční stránku města. Rozpočet obce na r. 1903 vykazuje na příjmech: 124 561·31 K, na vydáních: 144.161·31 K; obnáší tudíž schodek 19.600 K. Přirážky 35% k přímým daním činí 56.000 K. Jmění obce páčí se na 2,324.563 K — naproti tomu má město dluhů v obnosu 1,244.350 K.

Spolkový život v Hořicích má až příliš mnoho středisk . . . spolků je tu tolik, že se volá všeobecně po jich redukování v tom směru, aby ty, jež mají stejný nebo podobný účel, srazily se v jedno ústředí. Hudební spolek »Dalibor« postavil B. Smetanovi ve »Smetanových sadech« důstojný pomník, první to monument v Čechách mistru našemu zbudovaný. Okrašlovací spolek zasluhuje zmínky pro činnost, již věnuje překrásným »Sadům Smetanovým«, které rozšířil až na Gotthard. Na náměstích zdejších hodlá postaviti Palackému a Jiřímu Poděbradskému důstojné pomníky.

Ves Hořice připomíná se poprvé ve dvanáctém století. V době Vladislava Jagaila (ke konci 15. století) sloučeny jednotlivé části města v jedněch rukách a osudy města připínají se potom k rodům z Ryzemburku, Chlumu, Smiřických, Valdštýnů a konečně hrabat Strozziů; poslední potomek rodu tohoto určil výnos panství hořického ke zřízení: »invalidovny v Hořicích«. Velká invalidovna v — Karlíně zřízena z tohoto výnosu. Zastupitelstvo obce hořické energicky usiluje o to, aby závět hraběte Strozziho byla vyplněna a aby ve smyslu testamentu postavena byla na půdě hořického panství invalidovna hraběte Strozziho.

Z průmyslových závodů hořických budiž uvedeny mechanické tkalcovny firmy Hirsch a synové, firmy Goldschmied a spol., Feuerstein a spol., Karla Tučka, akciový pivovár a sladovna v Hořicích, dále velkovýrobna dřevěných předmětů Rud. Stárka, železného nábytku bratří Hanzlů, hospodářských strojů L. Kodyma a kruhová cihelna pp. Klečky, Černého a Štulce; v domech provozuje se ještě tkalcovství, košikářství, vyrábějí se brousky a brusy. Časopisů vychází v Hořicích pět (»Hořický obzor« — »Nové Hořické Noviny« — »Český zvěrolékař« — »Lýra« — a »Oběžník«). Hořice jsou sídlem c. k. okresního soudu a c. k. berního úřadu. Dobročinných ústavů je tu několik — okresní nemocnice, panský špitál, založený r. 1698 hraběnkou Marií Kateřinou Strozziovou, filiálka invalidovny karlínské, obecní dům pro chudé a městský sirotčinec. Kanalisace města se zdokonaluje rok od roku.

Město má, jak známo, svou výstavu, jejíž plný titul zní: hospodářsko-průmyslová a umělecká výstava českého severovýchodu v Hořicích. Myšlénka její vznikla z řad snažných a dovedných zdejších řemeslníků. Rozvoj města a obyvatel jeho i celého okresu ukazuje výstava hlavně exposicemi živností a moderním rázem jejich výrobků. Žákovské práce odborné školy kamenické a sochařské jsou skutečnou výstavní zvláštností. Výstava je ryze česká, je bohatě obeslána a má krásnou polohu. Je to výstavní dílo v uvážení všeho toho, co jsme uvedli o rozvoji města, skutečně obdivuhodné. — Poslání, které koná veliká krajinská výstava v Pardubicích na českém východě, nechť vykoná i její výstavní sestra v českém severovýchodě.

Dva veliké kraje tu současně závodí nejušlechtilejším způsobem — kéž obě výstavy přinesou svým územím požehnanou a zdatnou setbu.

Dr. R. J. Kronbauer.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

FRANTIŠEK JAROMÍR RUBEŠ.

Ve Skutči se strojí k dojemné slavnosti. Bylo tomu 10. srpna právě půl století, kdy zemřel v jejich klidném městě spisovatel, kterého si velice váží. Tato vážnost nevyplývá však z nějakého místního nadšenství, které nemá zvuku již za nejbližším kopcem — je to úcta k spisovateli, kterého můžeme právem pokládati za průkopníka pravdy, která v 19. věku s nemalými obtížemi klestila si cestu do literatury obklopené tou dobou hustými hvozdy romantismu.

Vzpomenutého dne ztratila Skuteč spisovatele Františka Jaromíra Rubše.

V Čížkově u Pelhřimova dne 16. ledna 1814 se narodil. Byl třetím z pěti synů nájemce skrovného pivováru, jejž manželka mimo syny obdařila též dvěma dcerami. Františku Jaromíru bylo osm let, když otec delší čas churavící zemřel v Praze na cestě do Karlových Varů. Vdova přesídlila se sedmi dětmi do Kolína, kde měla nějaký majetek, a tu vychodil František Jaromír školu městskou, z níž byl ve 12. roce poslán na gymnasium v Německém Brodě.

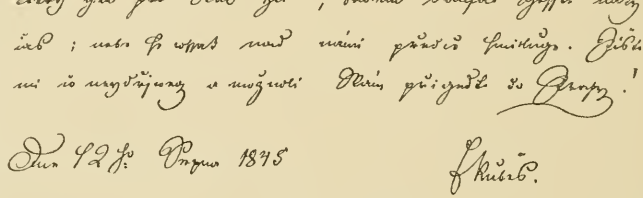

Autograf F. J. Rubše.

Ze studentských let je o F. J. Rubši dosti zpráv, jaký to býval veselý, žertům přející mladík, který uměl již tehdy škádlívati satirickými poznámkami. Zde také svěřil své první plody literární papíru, a zde se též zamiloval. Do Fanynky Fettrové, jíž v úhledném sešitku pěkným písmem napsal a věnoval roku 1832 romantickou báseň Jaroslav a Jitka. Po letech dostala se do král. zemského musea. Ceny literární nemá mnoho a charakteristického pro další tvorbu Rubšovu není v ní ničeho.

Tohoto roku odstěhoval se Rubeš do Prahy. Po dvou letech filosofie dal se zapsati do semináře, v němž vytrval však toliko dvě léta. Vystoupiv, s povděkem přijal místo vychovatele v Nové Bystřici u Jindřichova Hradce u poštmistra Köhlera.

A tu zahájil Rubeš literární činnost náležitým způsobem. Již od roku 1834 přinášely tehdejší Květy jeho básně. Roku 1835 pak počal sem psáti své »Deklamovánky«, které jej učinily populárním autorem.

Roku 1837 opustil Rubeš Köhlerův dům a odjel do Prahy studovat práva. Stal se při tom vychovatelem v rodině zámožného pražského sládka Boreckého, u něhož se jemu i jeho básnické činnosti velice dařilo. Jablonský začal tehdy vydávati časopis »Vesnu«, napsal tedy Rubeš do ní »Květinoválku«, velkou básnickou pohádku, která se velmi líbila. Téhož roku vydal své »Deklamovánky« v úhledné knížce u Jana Hostivíta Pospíšila.

Tato knížka měla neobyčejné štěstí. Jednoduchost jejího obsahu a prostinké prostředky umělecké její výbavy usnadňovaly nejširším vrstvám porozumění. Proto také roku následujícího došlo k druhému a o rok později ke třetímu svazku této zajímavé poetické sbírky.

Roku 1840 Rubeš ukončil studia právnická. Rok na to vydal u Jana Spurného první svou práci v prose »Pan amanuensis na venku«, kteráž pro humor Rubšův je typickou a jež pro výbornou charakteristiku postav patří až do dnešní doby k nejlepším pracím svého druhu. Novela tato byla záhy rozebrána. Druhé vydání vyšlo u Pospíšilů.

Roku 1841. počal Rubeš u Spurného s Hajnišem a Filípkem vydávati časopis »Paleček«. Malé jeho svazečky šestkráte za rok rozletěly se v českém národě. Již první sešitek dočkal se trojího vydání a dalších částí ročníku tisklo se na 4000, což byl počet v tehdejší době přímo neuvěřitelný.

V »Palečku« vyšly nejlepší Rubšovy práce, z nichž pro literaturu mají zejména cenu jeho humoresky, z nichž mnohé nutno pokládati za východisko dnešní humoristické naší tvorby.

Roku 1844. vydal Rubeš u M. Neureutra romantickou povídku »Harfenice«, která však ukázala, že tento druh tvoření autoru nesvědčí. Proto se po některých pracích tohoto druhu vrátil Rubeš záhy k humoru a satiře. I o úspěchy na jevišti se pokusil činohrou »Manie«, která se nedostala ani na scénu ani do tisku, což autor těžce nesl.

Roku 1845. stal se Rubeš aktuarem v Karlíně a tato úřední činnost nejenom že ochromila péro oblíbeného autora, ale i způsobila, že oblíbený »Paleček« o dva roky později zašel. Hajniš byl již Prahu opustil, Filípek už déle do něho nepsal — Rubeš, na kterém pak spočinulo hlavní břímě, sám za nových poměrů nestačil.

Roku 1848. stal se náš básník syndikem v Načeradci, o dvě léta později v Kutné Hoře auskultantem zemského soudu, odkudž téhož roku na půl léta byl přeložen do Karlína a roku 1851 do Skutče jako adjunkt.

Do Skutče přibyl již velice churav. Sedmatřicetiletý muž měl vzezření padesátníka, tak skličila střídmého a pozorného člověka již plicní choroba. Ale ve Skutči i přes tuto nedostatečnost, která mu ztrpčovala bližší styky s lidem, zanechal po sobě památku milého a vlídného muže. Ač těžce churav, bavíval se v kroužku svých přátel a nejbližších sousedů zpěvem a poněvadž i jako úředník získal si srdce všech, vzpomínají na něho Skutečtí s velikou láskou.

Ukazují ještě dnes místo, kde na lavičce před svým bydlištěm podvečer sedával, pokuřuje a s mládeží vesele rozprávěje, vyprávějí, kterak v hospůdce bavíval se zpěvem a vlasteneckými výklady, pamatují, kudy chodíval a kde se do vzpomínek nořival.

Když vzpomenutého dne zemřel, bylo celé Skutečsko ve smutku.

Rubeš zemřel neženat. Faninka Fettrová vdala se v Německém Brodě za řezníka Vodičku — jiná srdce Rubšova nedobyla. Že se ji nevzdal ani po dlouhých letech bez bolesti, o tom svědčí dopis, jehož závěrek této vzpomínce v snímku připojujeme. *Ch.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ **Dr. Karel Maydl**, slavný chirurg český, ozdoba vysokého našeho učení, zemřel 8. srpna v Dobřichovicích. Narodil se 10. března 1853 v Rokytnici u Vysokého nad Jizerou. Roku 1876 stal se doktorem, roku 1879 assistentem prof. Alberta v Innsbrucku, odkudž s ním odešel do Vídně, kdež se stal 1883 soukromým docentem chirurgie. Roku 1885—86 byl přednostou vojenské nemocnice v Bělehradě. Roku 1891 byl jmenován řádným professorem chirurgie na české universitě v Praze. On zreformoval u nás chirurgii a vykonal sám mnohé operace, které mají význam epochální. Ve světě mediciny s úžasem se sledovalo, že se zdarem pokusil se o takové výkony operativní, na jaké před ním nikdo ani mysliti se neodvážil. Literární činnost Maydlova i při velikém jeho zaneprázdnění učitelském byla značná. MÁJ vzpomenul Maydla u příležitosti oslav jeho padesátých narozenin článkem v č. 25.

❑ **F. J. Rubše** vzpomenou zvláštní slavností dne 16. t. m. ve Skutči, kde básník před padesáti lety zemřel. Spolek Máj bude při této oslavě náležitě zastoupen. Nakladatelské družstvo Máje uctilo památku Rubšovu vydáním výboru jeho prací ve 2. svazku sbírky »Naše klenoty«. — Autograf, kterým též dnešní MÁJ ozdobujeme, je závěrkem dopisu, jímž se Rubeš roku 1845 se svou milenkou, Fanynkou Fettrovou, tklivě loučí. Miloval ji od roku 1832. Vdala se mu za řezníka Vodičku v Německém Brodě. Originál dopisu je v museu král. Českého.

⚌ **Padesáté narozeniny českého učence.** V pátek dne 7. srpna oslavil svoje 50leté narozeniny známý historik a staroorientalista, prof. dr. J. V. Prášek. Narozen roku 1853., nabyl hodnosti doktorské r. 1882, načež působil na středních školách v Pardubicích, Klatovech a v Kolíně. Nyní je professorem pražské reálky staroměstské. Napsal některé cenné topografie českých měst, pracoval mnoho na zeměpisných dílech Evropy, Asie a Australie, největší význam jeho jako badatele a spisovatele spadá v obor klassicismu a staroorientalismu. Studoval asyrštinu a perštinu, seznámil se s klínovými nápisy a snesl neskonalé množství pramenů k dějinám starého Orientu. Do českých revuí psal dr. Prášek velikou řadu statí, z knih samostatných, které vynikají neobyčejnou přesností a bohatstvím sneseného materiálu, uvádíme jen dílo Kambysés a podání starověké. Od r. 1898. pokračuje po Rezkovi a Svátkovi v »Dějinách českých nové doby«. Bohdá, že za řadu let, kterou z plné duše přejeme jubilárovi, ještě nejedním cenným dílem obohatí naši v tomto oboru velmi chudou literaturu. *α.*

⊙ **Sbírky na Národní divadlo v Brně** blíží se k polovině potřebné částky. Stavba dle rozpočtu znalců vyžadovati bude nákladu 1,200.000 K. Staveniště na místě velice příznivém zakoupeno bylo za 84.000 K, když osobním zaručením se členů výboru Družstva Nár. divadla v Brně opatřen byl potřebný peníz. Sbírkám všeobecným v čele postavilo se Družstvo Nár. divadla v Praze, věnovavší v červenci 1902. 20.000 K, načež velice energickým působením v zemích koruny české otevřeny byly hojné prameny příjmu. Celkem až dosud vyzískáno bylo sbírkou v Brně 88.000 K, na Moravě mimo Brno 180.000 K, od okres. zastupitelstev v Čechách 154.000 K, z měst v Čechách 70.000 K, darem Družstva Nár. divadla v Praze 20.000 K, od peněžních ústavů a závodů v Čechách 17.000 K, z ciziny pak skoro 3.000 K. Celkem okrouhle 530.000 K. Družstvo Nár. divadla v Brně rozmnožilo loni počet svého členstva o 6 zakládajících (s příspěvkem 1000 K), o 32 skutečné (s přísp. 200 K) o 20 činných a 124 přispívající. O rozsáhlosti agitace podává důkaz, že vypraveno bylo v záležitosti sbírek na divadlo více než 28.000 dopisů. Dle výroční zprávy Družstva vykonalo Brno při sbírce více než se byli znalci poměrů nadáli. Ze 64 českých měst na Moravě dostaly dvě třetiny již své povinnosti. Někde nesebrali, kolik bylo na ně rozpočteno, ale pokračuji ve sbírkách, leckde rozpočet šťastně překročili. Z venkovských krajů právě nejchudší přispěly nejvíce, jako Slovácko, Horácko a Valašsko. Jen bohatá Haná zůstává dle výroč. zprávy pozadu. Hanáci vždy se těžce rozkolébávají, ale pak za to tím houževnatěji pracují. Může se tedy očekávati, že se Haná nedá horskými vesničkami na Valašsku zahanbit. V Čechách bude dosaženo, nač se počítalo, zejména okresní zastupitelstva zde se zachovala tak, že nutno na jich občtavost pohlížeti s úctou. — Všeobecné sbírky doplňovaly vhodně některé podniky, z nichž »národní kolek« vynesl již více než 2000 K, album »Moravě«, vydané českými umělci, po rozprodání vynese nejméně 20.000 K a z pohlednic vyplynulo pak dosud na 400 K. Příjem ze slavností, divadel, představení, zábav a jiných podniků toho druhu pojat je ve sbírky všeobecné. — Divadlo ptojektované má pojmouti asi 1400 osob a má býti postaveno do čtyř roků.

⁂ **František Klement (Quido Mansvet): Messalina.** Pod subtitulem »Obraz ze života starořímského« podává nám pan autor přítomnou knihou silné, účinně nahozené drama panovničí vášně a krutě zdivžené vládychtivosti, jehož hrdinkou jest známá první manželka Claudiova, dcera konsula Marca Valeria Messala Barbata, proslulá svým neomezeným vlivem na vládu a výstředním, prostopášným životem (zavražděna r. 48. po Kr.). Není to historický román, jak nám jej ustálili někteří ze starších i modernich spisovatelů, je to opravdu jen obraz, úzký segment vykrojený z okruhu římských dějin na samém počátku našeho letopočtu, historie ženského nitra, krajně exaltovaného vášní a přeplněného slavomamem. Klementova Messalina je prací staršího data, je však psána jistě s velmi podrobnou znalostí doby a historie její, jak všeobecné, tak kulturní, jak nám ji zachovaly letopisy Juvenalovy a Tacitovy. Závislost na historickém podkladu je tu přímo až úzkostlivá a tím druží se přítomná kniha k řadě oněch, jež zavrhujíce každý dobrodružnější švih fantasie, není-li vědeckými výzkumy doložen, jsou vlastně ve formě zajímavé a nejvýš zábavné vzácnými učitelkami historie. Messalina bude jistě jednou z nejinteressantnějších. *S.*

⁂ **»Ze světa pohádek a bájí« od Josefa Košťála** jest výborná kniha, kterou vložil autor do rukou našim maličkým čtenářům, ale kterou určil celkovým svým založením i pro folkloristu a vůbec přítele svérázné, samorostlé kultury národní. Professor Košťál je už proslulým pracovníkem na tomto poli, kde sbírá nejvýš důležitý materiál, aby jej uchránil před zkázou a zapomenutím. Z různých drobtů, tu i tam uveřejňovaných v časopisech odborných a ve zprávách středoškolských, sestavil nám ve zmíněné knížce velice zajímavou řadu kulturních studií, pohádkovitě zabarvených, tu o domácích bůžcích (šotci, skřítkové, hospodáříčci, rarášci), tu o Sudičkách a lesních i polních bytostech (horní i skalní duchové, divoženky, vodníci a vodní panny), o světýlkách, žhavých mužích a čertech — — o všem, co vymyslela si během staletí neúkojná a věčně tvůrčí fantasie našeho venkovského lidu. Je tu nesmírně mnoho snů a dohadů, množství kombinací a předpokladů, které vysoce zajímají svým naivním zabarvením, podloženým věrou prostého venkovského člověka. Naše děti najdou tu množství zajímavých látek, naši lidopisní pracovníci hojnost interessantních poznámek a dokladů — ale všichni, kdož budou čísti v tomto světě pohádek a bájí, odnesou si jistě zážeh lásky k této tak zanedbávané poesii lidové, z níž už byly vyčarovány povolanými našimi umělci díla opravdu ceny nesmrtelné. *S.—*

⁂ **Obrazy z Alp.** 40 litografovaných reprodukcí dle originálu Jana Nowopackého. Část díla českého umělce, o němž jsme do nedávna sotva věděli, dostává se zásluhou nakladatele Bedř. Kočího do rukou širší veřejnosti. Umělecký zjev Nowopackého překvapuje především svou pozoruhodnou svěžestí. Jeho dílo má mnoho ze svítivých i stlumených barev moderního koloritu, jeho oko obdařeno jest jemným postřehem umělců našich dnů, kteří pohrdajíce suchým a tvrdým, protože prázdným portrétem krajiny, hledají i nalézají duši její v subtilních náladách, tvořených kouzelnou hrou paprsků a vzduchu. Nowopacký nepoutá štětec detailem, ale zobrazuje krajinu v několika mohutných skvrnách, v široké a pevné linii a cítí již dech jejího života. Dává prouditi vzduchu svými krajinami, křišťálově čistému a studenému, v závratných výších kol růžově zbarvených útesů na vrcholcích hor, zrcadlícímu až k oslepnutí nad sněhovými návějemi ve strží těchto nadzemských oblastí a vlhkému a teplému ve smavých údolích a na březích zelených jezer. Ale čeho nejvíce si ceníme, jest, že nedal se — před půl stoletím! — svésti dekorační romantikou svého předmětu, ale že viděl a na plátno nanesl krásu Alpské krajiny v imponující její rozlehlosti a v tom celkovém, jasném jejím charakteru, kterým se liší od každé krajiny jiné. Tu byl Nowopacký již na rovné a široké cestě, vedoucí k umění nejmodernějšímu. »Obrazy z Alp« možno řaditi mezi nejinteressantnější publikace umělecké, poslední dobou u nás vydané. *—al.*

⁂ **Poměry nalezinectví a sirotčenství v král. Českém.** Napsal MUDr. Jan Dvořák. Nalezenci a sirotkové jsou politováníhodní tvorové. Starší literární romantika à la Sirotek Lowoodský obestřela je poetickým rouchem romantiky, kdo však — jako lékař — má příležitost přiblížiti se k samému jádru věci, dobře ví, že ve skutečnosti tu není romantiky, nýbrž jen hodně — tragiky. Nalezinectví trpí především nedostatečným dozorem dítek svěřených venkovským pěstounům v péči, za kterou dostávají do jistého věku dítěte určitý příspěvek zemský vedle všelikých dávek vedlejších na př. na rakev (ano na rakev — cítíte v tom kopyta ďáblova?) A tak se stává, že úmrtnost nalezenců do 1. roku svěřených cizím pěstounům obnáší 35·56% čili jinými slovy: více nežli každé 3. dítě zemře. (Viz výroční zprávu porodince a nalezince z r. 1898 vydanou na r. 1902). Nemyslete, že se na ně málo vynakládá. Stálit r. 1898 nalezenci zemi naši bez mála million korun. Jedno dítko u pěstounů stojí téměř 70 K. To ovšem není mnoho, ale uváží-li se, že tu země přejímá povinnosti nesvědomitých rodičů, a že by i tak bylo nalezencům dobře, kdyby se dostali všude do rukou dobrých a poctivých, nelze neuznati, že země činí, seč jest. Má-li však trpký osud nalezenců a sirotků býti zlepšen, musí se nejširší kruhy trpělivě a dopodrobna informovati o pravém stavu věci, o němž laikové, jak vím ze zkušenosti, nemají z pravidla ani ponětí, a třeba dále uvažovati o návrzích reformních. Poučení širších kruhů přispěje k tomu, že venkov bude si hleděti srdečněji osudů nalezenců a sirotků a nedá jim ubližovati. Reformní práce pak odborníků pak svým časem všelicos ještě na jich nezaviněném losu opraví a polepší (ač si v té příčině u nás v Rakousku, kde je dost peněz vždy jen na vojáky, neslibuji velké úspěchy). Nutno přiznati, že nemohla se otázky této uchopiti u nás povolanější ruka nad dr. Dvořáka, zemského a říšského poslance a člena nejvyšší zdravotní rady. Ovládáť dokonale veškerý materiál a opíraje se o dosti rozsáhlou literaturu, zahraniční, vyznamenává se nevšedním u nás rozhledem po předmětě a příbuzných oborech. Osvědčený pracovník hygienický spojil se se zkušeným politikem a napsal práci, která bude všem, kdož se budou otázkou touto dále obírati, neocenitelnou oporou. Doporu-

čujeme li spis dr. Dvořáka, který se ovšem k stručnému výtahu nehodí, pozornosti neodborného obecenstva, činíme tak hlavně proto, abychom k bolestné kapitole veřejného života obrátili zřetel všech, kdož mají srdce na pravém místě. Každý jednotlivec může pro ubohé nalezence a sirotky mnoho činiti, neboť dokud nebude věc těchto nejbídnějších tvorů upravena v základech činiteli veřejnými státem a zemí, bude na lidumilech, aby pomáhali, seč jsou. Mnohý by rád pomáhal, neví však jak. Takovým ušlechtilým duším poslouží spis dr. Dvořáka k orientaci úplně. Psán je vesměs teplým tonem ušlechtilého soucitu, kterým však nikde netrpí kriticismus reformatora *a—e*

≐ **Kašel.** Napsal MUDr. Th. Novák. Potřeba spisků pojednávajících o nejdůležitějších nemocích a nejzávažnějších příznacích nemocí, které by poučovaly širší kruhy srozumitelným způsobem o věci, nezabíhajíce nikterak v kompetenci lékařovu, je dnes všemi autoritami uznávána. Je neuvěřitelno, že vážně psanou práci o tak obyčejném vždy však povážlivém symptomu, jakým je kašel před tímto spiskem literatura naše neměla, neboť brožurku »Kašel a zašlemování«, která byla loni vydána, nemůžeme pokládati za vážnou práci; jeť tak psána, jako by ji psal nějaký kupecký mládenec (a fama také dí, že za různými pseudonymy, kterými označují se autorové tohoto pavědeckého smetí určitých pražských nakladatelstev skrývají se všelijací kupečtí objekti). Práce mladého lékařského spisovatele je dílem důkladné a široké přípravy, jak literární tak i klinické. Z každého řádku vane jemná duše lékaře věc svoji ovládajícího, plného dobré vůle a soucitu s trpícím, plného ušlechtilé snahy, aby poučil a nezarmoutil, poradil a nepostrašil. I tam, kde třeba důtklivějšího slova, aby se pověra zapudila, předsudek vykořenil, nebezpečný zvyk odstranil, mezi důraznými slovy lékaře-rádce vycítí čtenář měkkou ruku přítele, který chce možné škodě zabrániti. Povolanost autora jmenovaného i v tom je patrna, že dovede, co líčí, doložiti vlastními kresbami, čímž výklad stává se plastičtějším a úspěšnějším. Illustruje-li spis někdo jiný, než autor, nebývá vždy shoda mezi textem a obrázky tak naprostá, jako v případech, kde mladý učenec je také zručným kresličem. Probrav anatomickou úpravu organu, jenž je pro kašel jaksi hudebním nástrojem — sit venia verbo — a vyličiv stručně jeho úkony, obrací se k jádru věci — kašli, symptomu to chorob nejrozmanitějších, které probírá jednu po druhé, vyličuje u každé, jaký ráz má kašel při ní, aby laik v daném případu aspoň tušil, oč by mohlo běžeti, a lékaři vhodnými odpovědmi práci usnadnil. Dočte se dále čtenář z knihy dr. Nováka, že jsou případy, kdy zdroj kašle je vzdálený, kdy netrpí ani hrtan ani průdušnice ani plíce, nýbrž jednou polypy v nose, po druhé onemocnění srdce, po třetí chorý žaludek, ba i játra, děloha, nervy mohou příčinou kašle býti, z čehož vzejde čtenáři poučení, jak je pošetilo chtíti každý kašel léčiti stejně tu nějakými celtlemi, tu zase nějakým odvarem nebo mazáním. Výklad autorův je všude jasný. Sestupuje k intelektu průměrného čtenáře, aby mu věc učinil zcela srozumitelnou, neprohřešuje se přes to nikde na vědecké správnosti. Práci dr. Nováka lze opravdu vítati, neboť prospěje jistě nejednomu čtenáři, poučí pak každého. *l.*

⊙ **Veřejná knihovna a čítárna v Lounech** byla zřízena před pěti lety. V posledním roce (1902) dle zprávy právě vydané, půjčeno bylo knih 11.991, z čehož připadá na krásnou prosu domáci 5.108 svazků, na prosu přeloženou 3.602, na cestopisy 937, na zdravovědu a přírodopis 150, na vychovatelské spisy 113, na jazykozpytná díla 101, na díla technická 216, na časopisy 978, na dramata 49, na spisy různ. obsahu 12, a na oddělení knih pro mládež 725. O básních uvedená zpráva výroční se nezmiňuje. Či v rodišti Jaroslava Vrchlického básní nečtou? Vzrůst čtenářstva naznačuje tento výkaz půjčených svazků: roku 1898. bylo půjčeno 4.318 svazků, r. 1899. již 5.205, roku 1900. celkem 10.131, r. 1901. pak 13.602. V posledním roce bylo půjčeno sice méně (11.991), ale úbytek způsobilo, že byla knihovna za příčinou úprav místností a revise knih zavřena po dva měsíce. Jinak vykazovaly všechny měsíce vzrůst čtenářstva. O nákladu na knihovnu zpráva se nezmiňuje ani neuvádí díla, která byla hojněji čtena. — Čítárna, v níž se vykládají 44 časopisy, jevila tuto přítažlivost: roku 1898. navštívily ji 2.153 osoby (v tom žádná žena) roku 1899. již 4.153 osoby (mezi nimi 228 žen), r, 1900. pak 5.850 osob (544 ženy), r. 1901 celkem 6.204 osoby (832 ženy) a r. 1902 (v němž byla dvouměsíční přestávka) 5923 osoby (931 žena). Výroční zpráva pojednává o nesnázích finančních, jež byly zaviněny tím, že nebyla kuratoriu po pět let vyplácena řádně subvence obcí v rozpočet zařaděná. Až teprve roku posledního byla tato záležitost, výroční zprávou poněkud nejasně vylíčená, urovnána výplatou povolené částky. Jiná záležitost, o které se výroční zpráva zmiňuje, a která se nás velice nepříjemně dotýká, je ta, že kuratorium práci knihovníkovu za celé pětiletí nijak nehonoruje! Je až neuvěřitelno, že v Lounech po pět let přihlíží se klidně k tomu, že někdo pořádá knihovnu o tolika svazcích, obsluhuje ročně více než 18.000 čtenářů a že za to nedostává žádné odměny! Tato část uvedené zprávy je skvrnou tohoto zařízení a očekáváme pevně, že se s ní více nesetkáme. Ani kdyby někdo zdarma v Lounech na jatky dojíral, svítilny rozsvěcoval, kostelníčil a věžní hodiny natahoval, nebylo by přípustno, aby žádána neb i jen připuštěna byla bezplatná práce takového rázu jako je řízení knihovny a čítárny při osmnáctitisícové roční frekvenci v městě královském . . . . . .

SMĚS.

≐ **Stoleté narozeniny Alexandra Dumasa staršího** slaví Francie tyto dny s velikou okázalostí, ač ne přece tak spontanně a nadšeně jak tomu bylo při podobných slavnostech Hugových loni. Četné vzpomínky a kritické články probírají francouzským i cizím tiskem a že neschází i na veliké chumelici nejrozmanitějších anekdot, smyšlenek a literárních klepů, rozumí se při podobné příležitosti samo sebou. Slavný autor Tří mušketýrů narodil se 24. července 1803 v Billers-Cotteretsu v Pikardii jako syn francouzského generála (srovnej Huga!) Alexandra Davyho Dumasa a již

r. 1829 založil svoji literární slávu historickým dramatem Jindřich III. a jeho dvůr, jemuž následovala obrovská řada dramatických prací jiných, vesměs znamenaných hlásicími se počátky nového uměleckého útvaru, romantismu. Dumas byl neobyčejně, přímo podivuhodně plodný i v románu, ze kterého činnosti stručně uvedeme zmíněné už Tři mušketýry (1844), Hrabě Monte-Christo (1841—1845), Královna Margota (1845) a j. v. Zemřel 5. prosince 1870 v Paříži. — Romány i dramata Dumasovy měly a z části i podnes mají neobyčejný úspěch u čtenářstva, neboť byl Dumas nevyčerpatelným vypravěčem. Jeho úžasná invence rozvinula se ve 257 svazcích románových a v 25 velikých dramatech. Ač právě tato dramata jsou dnes zastaralá, přece jen mají hlubší umělecký význam, než práce románové, neboť nutila autora býti stručným a jadrným, což nebylo u románů. Dramata Dumasova jsou jaksi předehrou k jeho románům historickým, kterými nabyl tak úžasně populárního významu. Dumas první uhádnul půvab, jímž by mohla působiti historie jich vlasti na Francouze a jal se těžiti z rozsáhlých sbírek pověstí, kronik a paměti Guizotových a Petitotových. V románě je nesmírně rozvleklý, milující rušné episody a gigantické postřehy. V dramatě má smysl pro scenu, instinkt pro sestavení, které velmi silně působí. Především však rozhoduje úspěch vždy jeho bohatý děj, zkřižovaný intrikami a prosycený divadelními effekty, kde není odstínů a nuancí, ale kde ráz na ráz se stihají elementární výjevy. — Z Dumasových dramat nejdéle se udržel na scéně jeho Jindřich III., z románů čtou se dychtivě doposud jeho proslavení Mušketýři. *S.*

— »Nuova Antologia« revue pro literaturu, vědy a umění, vycházející v Římě dvakráte měsíčně v číslech formátu »Květů« o 160 až 200 stranách s illustracemi, tedy jedna z největších a nejnákladnějších revuí ve světové literatuře, jež v Italii má závažné slovo nejen ve věcech uměleckých, nýbrž i vědeckých a politických, informuje své čtenářstvo o všem, co kde nového se objeví v literatuře, a nezapomíná ve ve svých obsáhlých a pěkně vedených přehledech ani na země slovanské, z nichž zvláště Rusko a Polsko těší se stálému interessu Italů. Jak se dovídáme, navázala »N. A.« styky i v Praze a bude tímto rokem počínajíc přinášeti vedle častějších zpráv o české literatuře i nestranné roční přehledy její. Poslední číslo, jež máme po ruce, obsahuje vedle počátku nového, velmi zajímavého románu Cenova »Vyhrůžcové« s podbarvením psychopathologickým a sociálním a vedle rozmanitých veršů, menší novelly původní a několika studií též zajímavé drama Roberta Bracca »Mateřství«, jež způsobilo po Italii tolik rozruchu. V příštím čísle drama bude dokončeno. V témž čísle nalézáme i Paola Mantegazzu. »Rozhledy hudební« přinášejí několik poutavých detailů z uplynulé saisony. Politický článek »Anglie a Italie v otázce Malty« zcela otevřeně ukazuje stanovisko italské a zaslouží si pozornosti už důkladností svých dat a thesí. Ať vůbec naskytne se jakákoliv otázka nebo spor, ať už literární, politický nebo vědecký, »N. A.« přináší ihned o tom podrobnou studii, po případě výsledek ankety, což ovšem umožňují veliké její rozměry, přesahující ročně 4000 stran. »Nuova Antologia« zasluhuje rozhodně, aby ji měli v Praze po ruce alespoň v některé kavárně. Vychází v Římě, Corso Umberto I., 131, pod ředitelstvím M. Ferrariho a redakcí romanopisce Jana Ceny. Poštou do ciziny je ročník za 46 lir. *Hsa.*

— **Vědecká medicina a její nepřátelé** zove se studie, kterou napsal profesor ve Štýrské Hradci dr. A. Rolett a vydal letos u Leuschnera a Lubenského v Hradci. Autor je letos rektorem university hradecké a přednášel o tomto předmětě rektorskou řeč, ve které dokazuje, že bez podkladu vědeckého není mediciny, která je vlastně exaktní vědou, a bez vědomostí anatomických, fysiologických, pathologickoanatomických a bez klinického pozorování bylo by medicině zle a nemocným vedlo by se bídně. Vyličuje neobyčejný rozvoj mediciny v posledních letech podivuje se tomu, že s rozvojem tím kráčející pokrok v léčení chorob nevyvodil náležitého uznání k vědě a neposílil významu lékařského stavu. Toho příčina vězí v tom, že současně vyvíjí se proud medicině nepřátelský, který namnoze veřejnosti o podstatě vědeckého lékařství věci nepravdivé škodí laikům na duchu i na těle, neboť důvěru k lékařství podlamuje. Bohužel jsou v řadách lékařských šarlatanů nejen individua nemající o přirozenosti lidské ani ponětí, na př. řemeslníci, kteréž vlastní jich řemeslo neuživilo, ale i sběhové ze stavu lékařského. Vedle rozmanitých činitelů, které možno nazvati humbugem, užívají vody, vzduchu, světla tráříce se, jakoby byli léčení to sami vymyslili, kdežto Rokytanský již r. 1858 v populární přednášce úkol mediciny takto naznačil: »Lékařství má za úkol odstraniti činitele chorobotvorné neb aspoň jich působení seslabiti. Rozpoznavši nemoc pozorováním chorého pomahá si různými vlivy: tlakem atmosferickým, vodou, teplem, chladem, elektřinou, odpočinkem a pohybem, diaetou a vlastními léky. Prof. Rollett krok za krokem poráží nepřítele mediciny a končí větou: Je jen jedna pravá medicina a to je vědecké lékařství, založené na všech vědách — a je jen jediné umění lékařské, t. j. ono, které provozuje svědomitý, vědecky vzdělaný lékař. Doufejme, že konečně moudré zákonodárství a úřady vědecké opatří vědecky vzdělaným lékařům takové existenční podmínky, aby se mohli blahu svých nemocných úplně věnovati. *m.*

** **Rodina Panny Orleánské.** V poslední schůzi pařížské Akadémie des Inscriptions oznámil p. Léon Dorez, knihovník národní bibliotéky, že šťastnou náhodou podařilo se mu objevit pět smluv o prodej z let 1315 a 1345, z nichž nade všecku pochybnost vychází na jevo, že rodina Johanny d'Arc se strany otcovy pochází z Lotrinska. Doposud, ovšem bez dostatečných dokladů, se tvrdilo, že rodina Panny Orleánské pocházela z Cessonts nedaleko Montiérenderu v departementu Haute Marne.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Adolf Velhartický: Hřích člověka. — Felix Téver: Bílá a Rudá. — M Jahn: Jarní přeháňky. — Dr. R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra: II. Ze stříbrných hrobů. — Dr. R. J. Kronbauer: Galerie českých měst: Hořice. — Feuilleton: František Jaromír Rubeš. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

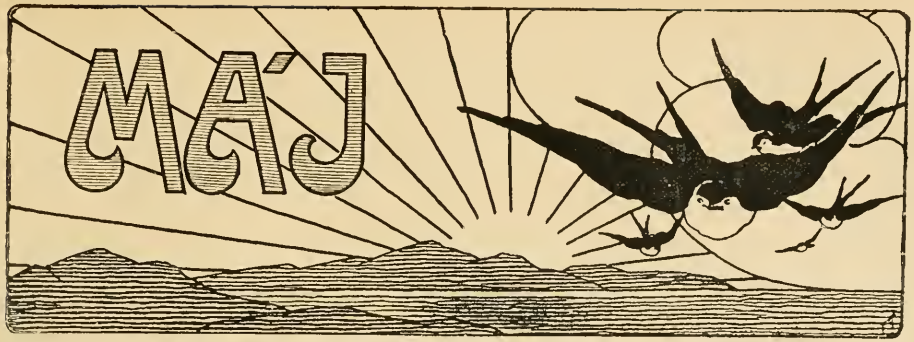

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JINDŘICH ŠTEMBERKA:

V OPATII.

Noc sladká, plná tajů,
kraj vábný jako sen;
šept vavřínových hájů
mi dýchal do oken.

A luny modrosivý
zrak smál se údolem;
kdes v parku nápěv snivý
lkal teskným tremolem.

Tak tiše ku hladině
se nebe sklánělo;
hvězd věnec ve svém klíně
se moře zachvělo.

A od Lovrany z dáli
snad z lodi výletní
se flétny rozplakaly
jak snové mladých dní.

Jas majáku se linul
od Rjeky reflexem
jak rameno, jímž vinul
Bůh k srdci šťastnou zem.

Má duše zlekala se . . .
Snad tuchou neštěstí,
že nebylo v té kráse
ni stínu bolesti!

♡ ♡ ♡

VÁCLAV PANÝREK-VANĚK:

Pohádka noci.

Jiří čekal na lokálku do Radviny. Dle jízdního řádu odjížděl vlak ve dvanáct hodin patnáct minut a nyní bylo teprve půl jedenácté. Skoro dvě hodiny ještě musel čekati. Usedl za stůl a poručil si černou kávu. Číšník s nezbytným, ale málo již čistým ubrouskem pod paží, přibledlý, s ospalým výrazem na těžkých víčkách, křikl okénkem, ústícím do kuchyně: »Jednou černou kávu.«

V restaurantu nádražním vládlo tou dobou už přítmí, jen nad buffetem, za kterým majitelka restaurace počítala stržené peníze, hořely dva plynové plameny, ozařujíce spoře celou místnost. Kouty a vzdálenější část mizely ve stínu. Na buffetu leskl se věnec lahví s pestrými vignetami, tvořící od obou křídel ke středu jakousi hradbu, za niž uchylovala se ve dne mladá prodavačka, na stolcích vábily zrak hostů pyramidy velkých hrušek a šťavnatých jablek, podnosy s cukrovinkami a koláči a na věšáku, obepínajícím v přestávkách celou místnost, bělalo se několik čísel novin, zapjatých do rákosových držadel.

Jiří jako v letu přehlédl restauraci a nejdéle utkvěl zrakem na postavě hostinské, v jejíž rukách peníze šustily a zvonily; byla to žena starší, ostrých, nepříjemných, hrubých rysů, ale forem kyprých, vlnivých. Kdykoli se zvedla, vypjala se ňadra její do výše, okreslila široký oblouk, který dle posunu těla nad buffetem buď rostl nebo klesal.

Číšník před něho postavil kalíšek kávy.

»Podejte mi noviny,« požádal Jiří.

Mechanicky přinesl mu číšník noviny, rozžehl blízké rameno plynu a ztratil se ve vedlejší místnosti, odkud ozýval se ruch hlasů. Při vstoupení do restaurace zahlédl tam Jiří skrze skleněné dveře skupinu železničních zřízenců, hrajících v karty.

Z venčí, z perronu zaléhal sem hukot lokomotivy, pošinující vozy a ob čas krátký, pronikavý hvizd. Jinak ticho nebylo ničím rušeno, leda cinkotem kovových peněz u buffetu nebo náhlým, hlasitým smíchem vedlejší společnosti. Jiří usrkoval kávu a četl feuilleton.

Někdo vešel a zmizel u hráčů. S ním vběhl do vnitř zároveň proud chladného vzduchu, rozlil se po místnosti a nervosně rozhoupal jazýčky plynu.

Požitá černá káva rozpálila Jiřímu krev, tělo rozcitlivělo a bylo nedůtklivější proti studenu březnové noci. Jiří přesedl k jinému stolu, dále ode dveří.

Hostinská zatím dopočítala peníze, drobné s hřmotem shrnula do zásuvky, papírové vložila do velké kožené tobolky, potom se naklonila do kuchyně, udělila rozkazy, utáhla si pevněji šálu k tělu a odešla s krátkým, suchým pozdravem, vrhnouc při tom zvědavý pohled na Jiřího.

Jiří osaměl. Pohlédl na hodiny: jedenáct. Převracel listy novin, pročetl úvodník, denní zprávy i různé . . . Nad hlavou syčící plameny zpívaly tichou, jednotvárnou melodii, ze žhoucích jich křídélek vyskakovaly se šumným praskotem drobounké jiskry, v šeru kolem dusil se tlumený ruch hráčů a ticho za oknem, v němž někdy zahořelo světlo, rozvířil mnohdy jednotlivý, volající hlas. Všechen ten přerývaný klid a mdlé ticho ho ukolébávalo. Zbývala ještě hodina času; natáhl se pohodlně, ruka s novinami svezla se na stůl a brada opřela o hruď . . .

Hlasitý hluk bot ho probudil. Prudce se narovnal a rychle, v rozpacích vztýčil před sebou štít novin, aby za nimi ukryt, mohl se rozhlížeti kolem. Zarděl se a jal se toiletu přiváděti do pořádku. Kabát se mu rozepjal a kravata s knoflíku sjela. Nedaleko něho seděla dáma v kožíšku, s límečkem vyhrnutým. Oblíčej zakrýval hustý závoj, přivázaný na klobouček, ozdobený něžným květem šeříku a dvěma rudými růžemi. Seděla bez hnutí, hlavu měla opřenou do dlaně, nohy skřížené, pod černou sukní vykukovaly jen špičky bot jako hlavy dvou myšek.

Patrně přišla v té době, kdy on spal. Hnětlo ho, že podlehl okamžité slabosti a ležel tu jako opilec.

Povšimnul si ladných linií upjatého kabátku. Ruka, kterou opírala tvář, byla souměrná, buclatá, vůbec celý její zevnějšek dýchal opojivým kouzlem mladého těla. Jistě je krasavice! Bude to asi maloměstská kráska, u níž snoubí se koketnost velkého města s naivností venkova. Její oči by rád viděl, jaké asi má. Pod kloboučkem zjistil barvu vlasů; světlé, plavé, takové zlatě plavé. Soudil, že bude míti oči modré; obvyklý soulad barev v přírodě. Modré jako asi vídal na houpavých květech lesních zvonků, taková smavá, jásající modř, v níž odráží se čistota nebe a hloubka tůní . . .

Jen kdyby závoj odhrnula.

Zavrtěl sebou na židli, zakašlal, položil hlučně listy na stůl. Na tmavé síti závoje nic se nehnulo. Jiří vstal a přešel těsně podle ní ke stěně, na níž visel jízdní řád, zahloubal se do něho, prstem si naznačil stanici, kam jede a opět těsně podle ní se vracel.

Pod hustým závojem ležel stín, kterým nic nepronikalo; jen obrysy nosíku a rtů se na něm vlnily a dráždily zvědavost Jiřího silou nezměrnou.

Nespokojen, rozmrzen, s podrážděnou fantasií vzal zase noviny do ruky, přehlížel je a při tom opatrně pozoroval neznámou, která tak klidně odpočívala. Bůh ví co by byl za to dal, kdyby se teď událo něco kromobyčejného, zvláštního, co by ji polekalo, neb její pozornost upoutalo. Nějaký křik, nehoda. Vyběhli by ven a ona by snad závoj odclonila.

Ale nic se nestalo. Jen zvýšený rachot slyšel, dusot koní, v okně zablyskly svítilny a cinkot vozů stal se zřetelnějším. Před vchodem rachot vozů ustál. Vešel postilion, zachumlaný v kožich, ve vysokých botách, čepicí sraženou do čela a trubkou, visící na straně na černožluté šňůře. Nesl krabici a položil ji vedle neznámé na zemi.

»Tak s pánem Bohem, slečinko,« poroučel se.

Neznámá kývla na pozdrav. Jiří měl tisíc chutí vyběhnouti za ním, zeptati se ho na ni; kdo je, odkud je, má-li modré oči, je-li hezkou, nemýlil-li se ve svém úsudku. Ale rozum v čas ovládl city. Jakým právem mohl by se tázati po jejím jméně? Nebylo by to vtíráním a smělostí chtíti vniknouti za tajemství její osoby? — A to jen proto, že v duši ho pálí zvědavost. On, cizí člověk, který náhodou sedí opodál, dopustil by se takovými otázkami beztaktnosti, hrubosti a té není schopen — ne, ne, raději by si jazyk překousl, než by podobné otázky propustil přes rty. Bláhové myšlenky! Ale, kdyby ten závoj vyhrnula!

Usmyslí si nějakou lest. Požádá některého z těch zřízenců vedle, aby se jí otázali, kam jede, v náhradu za její tvář uslyší hlas a tón jejího hlasu může býti také kriteriem její krásy . . . krásy duševní. Také nelze, stal by se v očích toho muže směšným a podezřelým . . . ne, ne . . . nelze.

Na zdi proti kamnům míhaly se světelné stíny. Přiložili v kamnech. Byl vděčen nápadu jíti se ohřát. Bylo mu opravdu chladno. Noci v březnu jsou potměšilé, na ty nutno se obrniti jako v prosinci. A ne vyjeti si v lehounkém převlečníků jako on. Opřel se zády o kamna, aby ji měl před sebou. Nebyla velká, malá však také ne, v pasu štíhlá; kabátek byl na ni jak ulitý a od židle dolů valily se záhyby sukní, rozlévající se v temnou skvrnu, z níž vybíhaly dva lesklé body — špičky nožek. Všechno na ní ho zajímalo i knoflíky na kabátku. Byly plechové

s reliefem rozepjatých orlů, třpytily se, nejvíce ty na rukávech a u krčku.

Touha, pohlédnouti jí do očí, slyšeti její hlas, zmocňovala se ho víc a více. A ona, necitná, ani se nehnula, pod závojem byla rozložena tma.

Osloví ji; na dráze se lidi snadno seznamují, zde není třeba zachovati salonních formalit, na slovo naváže se druhé, třetí a rozhovor vyplyne sám sebou. Snad odsune závoj, a ne-li, požádá ji o to. Hořel touhou poznat ji. Rozhodnut přiblížil se k ní, ale v náhlém zaleknutí, couvl od svého předsevzetí a usedl ke stolku. Co jí řekne, nač se jí optá? Přece se nemůže tázati, kam jede, to by byla banální, hloupá otázka, ne, ne, tak nemůže začít.

Zuřivě zatočil knírky do úst a hryzl jejich konce. Z malého pokojíku vybuchoval sem smích; zřízenci se dobře bavili.

Řekne jí . . . eh, čert ví, co jí řekne!

Jiřímu se zdálo, že z tmavého závoje zableskly na něho oči, svítící, jiskrné oči.

Rozčileně vstal a zamířil přímo k ní.

»Slečno, prosím vás, promluvte na mne«, řekl s komickou odvahou.

Bílá ručka sklouzla se závoje a mrakem jeho zářily její oči.

»Proč pak ne, je zde tak smutno.«

A rozesmála se vesele, srdečně.

Jak milý hlas měla. Byl radostně překvapen. Bez okolku usedl ke stolku.

»Ani netušíte, slečno, jak dlouho vás obcházím a přemýšlím o plánu, kterým bych vás přiměl k tomu, byste závoj odložila. Doufal jsem, že snad náhoda mně přispěje, nebo vy sama že ho odcloníte, ale vy ne . . . a ne . . .

»A vy myslíte, že nevím, co se ve vás děje? Prohlédla jsem ihned, proč jste zamířil k jízdnímu řádu, na kterém jste bezúčelně prstem jezdil sem tam . . . .« a zase se smála. »Stěží jsem se zdržela, abych se neprozradila. Vy jste se tvářil tak mrzutě, když jsem se ani nehýbala, zlobil, bylo to na vás vidět a já bych se byla tak ráda zasmála. A váš další manevr k těm kamnům, pak uhasnutí vašeho rozhodnutí« . . . A neznámá se smála tak vesele, prostě, srdečně; smích její nakazil i Jiřího, že se sám sobě usmíval a oči mu planuly spokojenou radostí.

»Ale proč máte dosud závoj spuštěný,« řekl vyčítavě. »Sedím tu proti vám a přece mně to připadá, jakoby nás zeď dělila.«

»Potěší-li vás to,« a malá ručka její přehodila závoj přes klobouk.

Srdce mu poskočilo; nemýlil se, ano, takovou, tak sličnou si ji představoval, Dvě šibalské oči, modré jako nejkrásnější květ kosatce, s jiskrami šotka na dně se na něho upíraly; drobné červené rty odkrývaly bílé zoubky, drobné jako řada perliček, a na hebkých tvářích hrál jí svěží růměnec. Uhodl, byla takové maloměstské děvčátko s přídechem koketnosti. Naklonila trochu hlavu ku předu a ptala se šelmovsky: »Tak, jste spokojen?«

»Jak jste dobrou!« a sličnou chtěl dodati. Ale vzpomněl si, že tu poklonu slyšela bezpočtukráte a proto ji neřekl. Nechtěl všednosti opakovati.

»Ani jsem nespozoroval, kdy jste přišla.«

»Když jste spal.«

»Prokřehl jsem důkladně. Jedu jen v přelečníku a jaro mne uvítalo ostrým mrazíkem. Byl jsem tu sám a únava mne zmohla.«

Rozhovořili se a brzy se sblížili. Neznámá jela k sestře. Narodila se jí malá princezna a matinka svolila, aby jí v tak těžké chvíli byla k ruce. Sestra je vdaná do velkého hospodářství a tam bude nyní její pomoc vítanou. Dohlédnout na chasu, v domácnosti, v takových případech jsou muži bez rady, na ty se nelze spolehnout.

A její zoubky zasvítily. Ano, mužové bez pomoci žen by byli ztraceni. Neví, kam položiti kabát, klobouk, kde leží prádlo, límečky, šátky, všechno by převrátili, z rub na líc a přece by ničeho nenašli. Má velké zkušenosti doma s bratrem.

Jiří ochotně přisvědčil; má pravdu, ženy jsou našimi anděli strážnými.

Ty její oči ho uchvacovaly, svůdná, sladká záře z nich se linula, díval se do nich stále a stále. A jakou lahodnou, ušlechtilou harmonii tvořily rtíky, nosík, ouška, malá jako lastůrky. Ach, celá byla sličná jako jarní dech.

A na tu žabku se těší, vyprávěla mu s nadšením. Veze jí v krabici roztomilé karkulky, s květem růžových krajek po stranách a drobné filigránské kabátky, jako pro pannu — kdyby to všechno viděl, to by se nasmál, je to takové titěrné a hezoučké. Bude ji chovat, nosit a zpívat jí. Má děti ráda.

Všechno vyprávěla prostě, bez přetvářky, v její slovech nebylo žádné raffinovanosti, hledanosti, mluvila s ním jakoby hovořila s přítelkyní nebo soudruhem a ne cizincem, kterého sotva od několika minut znala. Vzbudil v ní důvěru; její jasné oči vzhlížely k němu s dívčí prostotou a on očarován kouzlem její srdečnosti naslouchal a přikyvoval.

Má také rád děti, malé, dokud žvatlají, pobíhají v sukénkách, nesvedou ještě samostatného kroku a klopýtají o kraj sukének. Ale za to se mu protiví děti, které jsou vychovány ke korektnímu vystupování, které jsou více strojem, loutkou, potlačují v sobě dovádivost a rozpustilost, ty nemiluje.

I v tom se shodli. Svěřila mu, že u nich v městečku doktorovi děti se nesmějí usmát, mluví vážně, po ulici kráčejí dle předpisu, při návštěvě si sednou na židli a nehnou se z ní a nepromluví, až když odcházejí. A tu jako na povel vyrazí »rukulíbám«. Cvičená zvířátka. Děti mají dovádět, výskat, vyběhat se do růžova, ve zraku jim má hrát neskrocená bujnost a radost ze života.

Mezi tím na perronu sestavili vlak. Vjel před nádražní budovu a zřízenci z vedlejší místnosti vyhrnuli se ven, zahaleni v pláštích, s hořícími

lucerničkami. Portýr zpívavým hlasem ohlašoval stanice.

Neznámá se zvedla.

»Nemám dosud lístku.«

»Já také ne.«

Shrnula závoj a shýbla se pro krabici.

Jiří ji předešel.

»Dovolíte, slečno, ponesu ji opatrně, buďte ubezpečena. Vím, jak vzácný poklad vezete.«

»Není třeba, děkuji, krabice není těžkou.«

Nechtěl vnucovat svoji úslužnost, ale krabice by jí překážela při koupi lístku.

»Aspoň vám ji podržím, než si koupíte lístek.«

»Chcete-li býti tak laskav.«

Vyšli na perron. Pokladna byla umístěna v chodbě. U okénka stáli asi tři nebo čtyři venkované a jedna selka. Pokladník právě okénko vytáhl do výše.

»Vy jedete, slečno, do Slivic, že?«

»Ano, do Slivic.«

»Pojedeme společně jen jednu stanici. Škoda.«

»Proč?« usmála se.

»Proč? Za ten okamžik, co jsme spolu, stala jste se mně tak milou, že lituji, opravdu lituji, že vás brzo ztratím.«

A skutečně bylo Jiřímu líto, že její něžný, jako nadechnutý zjev rozplyne se, zmizí jako sladký přízrak.

Na kolejích vinul se vlak jako nehybný had; nedlouhé tělo jeho posázeno bylo ohnivými kameny a v předu vrhaly dvě barevné zornice divoké paprsky.

Stáli opřeni o zábradlí a dívali se do noci. Nad nimi nebe rozjiskřilo se v tisíci hvězdách, rozepjalo se po celém obzoru jako velká louka se zlatými květy. V černé inkoustové tmě míhala se pestrá světla nádražní ve všech barvách, červeně, zeleně, modře, intensivně bíle a v zadu táhla se temná silhueta přistřiženého křoví, vystupujíc z mlhy tmy jako nekonečný plot. Na levo od budovy rýsovala se na tmavé obloze arabesková spleť větví vysokých stromů; na vrcholku, vynořujícím se ze stínu do vzduchu, zasvitlo bílé světlo měsíce, polévající suché sněti oslňujícím stříbrem.

»Nádherná noc,« řekl Jiří měkce, »rozvírá srdce jako květ kalichu. Nezdá se vám?«

Jak se vyklonila přes zábradlí, dotekla se ho svým ramenem. Až se zachvěl.

»Krásná noc,« opakovala po něm.

Po perroně běžel portýr.

»Vstupovat . . .« hlas jeho zanikal v restauraci, kde dva z venkovanů pili kalíšek likéru. Podle vlaku konduktoři se bavili. Jiří vtisknutým penízem do ruky jednoho z nich získal pro sebe a svoji neznámou zvláštní kupé. Usedli a vyhlíželi oknem ven. Ob chvíli přešinula se kolem hlava některého zřízence, vystupujíc v plném světle svítilny ze tmy.

»Pojedeme,« vykřikl venku hlas.

Stroj hvízdl, vozy sebou trhly. Kolem oken plovala světla, mizela zeď, okna restaurantu, Jiří zahlédl noviny na stole, které odložil, pak kmitl se modrý bod světla v strážní budce a vlak stejnoměrným tempem rozjížděl se do hluboké, mlčící tmy.

»Za čtvrt hodiny budu doma,« řekla vesele dívka.

»Za čtvrt?!« řekl smutně Jiří, »patnáct minut, chvilka, nepatrný moment.«

»Na mne bude čekat muž sestřin.«

Jiří mlčel. Za čtvrt hodiny nezbude po ní ani stopy, zmizí jak obláček. Vštěpoval si v pamět její podobu, aby ji měl v duši, až mu z očí unikne, až pro něho nebude než krátkým snem, vzpomínkou. Zachycoval její jemný profil, malé rty, veselé, usměvavé oči. Za málo minut bude jen milou upomínkou. Květ, ke kterému přivoněl . . . hezoučká pohádka . . .

Slyšel oddech její ňader, zvedala se pod kabátkem v rytmickém pohybu, šat její sukně dotýkal se jeho ruky a on dýchal vůni jejího mladého těla. Zvedla k němu dlouhé řasy, sklopila je opět, stín jejich se na tváři pohyboval jako okraj vějíře a rty se jí zachvěly.

»Proč jste umlkl?«

Vzal ji za ručku; nevzpírala se té důvěrnosti.

»Za okamžik, slečno, se rozloučíme . . . zda-li pak někdy věnujete nepatrnou vzpomínku neznámému člověku, s kterým jste se nahodile setkala. V několika minutách vystoupíte, noc vás zahalí a odnese. Vzpomenete? Vzpomenete?

Modré oči stopily se cele v jeho pohled. Chtěla něco říci, ale nepromluvila, zahryzla jen bílé zoubky do rtů. Vyčetl z její očí, že na něho nezapomene, bude vzpomínat, bude se dívat do kraje, kterým odejel a přát si, aby se objevil, vrátil, že by ho uvítala radostně, s výkřikem.

»Vzpomenete?«

»Ano,« zašeptla tichounce.

Něco mu říkalo, vezmi tu rozkošnou hlavinku do rukou, přiviň k sobě, potěš se tím důvěrným, oddaným pohledem a odnes si se rtů pro celý život lístek vzpomínky, jediný, jen jediný polibek. Ale druhý hlas, vřelejší, ho varoval . . . ne ne . . . dotknutím těch vábných rtů zničil bys krásnou illusi, sen, který tě bude provázeti povždy, vynoří se ti na práhu vědomí jako skvostně prožitá chvíle, dobré oči rozžehnou se ti v duši jako slavnostní světla, veselý hlas její zazvoní jako sladká hudba; nepřipravuj se o kouzlo jarní noci . . .

A ona zmatena, rozechvělá tichem, teplem ruky jeho, čekala trpělivě jako beránek . . .

»I já budu vděčně vzpomínat,« sliboval Jiří slavně, »celou duší a jest-li někdy zvím, že jste šťastna, budu se z vašeho štěstí radovat jako upřímný přítel, jako bratr váš . . . Zasluhujete je plnou měrou, nezkaleného, velkého jako vaše dobrota, štěstí čistého jako vy jste sama.«

Stiskl jí silně ruku.

Vlak vjel do malé stanice. Jiří rozeznával u vchodu postavu muže.

»To je Záruba, švakr mé sestry.«

Rychle sňala se sítě krabici, podala mu na rozloučenou ručku a usmála se, ale úsměvem

smutným. I ona loučila se nerada. Jiří otevřel okno a vyložil se ven. Byla jediným pasažérem, který v Slivicích vystupoval. Svižně seběhla po schůdkách, ještě se ohlédla na něho a vítala se se Zárubou. Byl to muž rozložitých, širokých ramen, robustního vzezření, s pohyby neurvalými, chtivými, člověk požitkářský, nenasytný. S jakou lačnou chtivostí obepíná paži kolem jejího pasu a odvádí ji.

A duše Jiřího se zachvěla úzkostí. Nad holubicí vznášel se ostříž. Chtěl ji zadržeti, upozorniti na nebezpečí, kterému jde vstříc, varovati, chtěl jí říci, aby si dala pozor na svá sněhobílá, neposkvrněná pírka, ale vlak se již z nádraží hnul.

Stála na perronu vedle Záruby, kynula ještě rukou, sledovala vlak a pak se ve tmě rozplynula, a zanikla jako lehký dým, obláček, sen. A do tmy zářilo jen světlo nádražní a i to brzy zmizelo.

Jiří náhle sesmutněl. Něžný květ, ke kterému se neodvažoval přivoněti, květ čistý, okouzlující, hrající nádherou barev — v duši viděl jej zlomený, uvadlý, zničený . . .

Rozhlížel se teskně po krajině.

Bílý, mdlý měsíc stříbrným svitem pobíhal po polích, na nebi posetém hvězdami, které se podobaly lahodným, měkkým, usmívajícím se očím jejím, jakoby se rozprostřel mráček a hvězdy hasly . . .

Jiří myslel na ni . . . Škoda té pohádky, škoda toho snu. —

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Ale vy jste se změnil. Jste nyní zdravější, zardělý od slunce,« řekla mu Pavla a lehce hráběmi zamávla.

»Či jsem byl kdysi bledý?« pověděl Cyril s úsměvem.

»Ano, o velkonoci.«

»A tenkrát! Tehdá mne mnoho trápilo. Ale dnes už,« pověděl Cyril a máchl rukou.

Ze slov Pavliných poznal, že si jej Pavla pamatovala a byl jí v duchu za to vděčen.

Pavla na něho zkoumavě pohlédla.

»Nevěříte mi?« řekl jí Cyril.

»Věřím,« řekla mu klidně.

Cyril teď našel Pavlu docela jinou. To nebyla ona žvatlavá Pavla, jak ji byl v paměti nosil od svátků. To byla jiná a druhá. Hleděl jí v šedé a hluboké oči, které najednou vážně ztemněly, když jí byl řekl, že ho nic netrápí.

»Kdy jste přijela domů?«

»Osmnáctého.«

»A není vám teskno po Brně?«

»Ne, docela ne, jela jsem s radostí domů.«

Pavla to řekla upřímně a Cyril z mírného tonu její řeči vycítil, že je to pravda, že jela s radostí domů.

»Jak vám to svědčí v tom šátku a s těmi hráběmi,« pověděl Cyril a oči jeho zteplely.

»Jako nějaké tetičce, pravda,« odřekla Pavla a její oči hravě a jiskřivě zasvitly na Cyrila.

»Žali jste řež?«

»Ne, žito.«

»Předběhli jste mne. My teprv kosíme réž. Ale prosím vás, řekněte mi, neobtěžuje vás ta práce na poli?« pověděl Cyril s tajeným úmyslem.

»Co se vám nezdá. Mně se ta práce tak líbí. Ten celý den jaksi na křídlech uběhne. A je to rozkoš býti tak celý den na slunci a větru, to se tak dýchá jinak než v pokoji,« mluvila Pavla.

»Ach nemyslete, že to tak vždycky bývá. Kdybyste týden, čtrnáct dní musela pracovat na poli, mluvila byste jinak,« namítl Cyril.

»Toho jsem nezkusila. Ale tu mnoho dělá zvyk,« odřekla Pavla.

Zdálo se, že každé slovo odvažuje, aby neřekla nepravdy. Všecky otázky Cyrilovy byly jí jasny, proto ho nechtěla klamat lichými slovy, ale co řekla, bylo její poctivé cítění.

Cyril, jenž lačně čekal na její odpověď, pochopil všecko z toho, co řekla a sklonil zamyšlen hlavu. Jakýsi pěkný sen tak jako usmání slunce projel mu hlavou, ale už v následující chvíli sen se zas rozplynul. Než na očích jeho zůstal ještě ten úsměv, jenž platil Pavle a který ona oplatila.

Přešli na prašnou vozovou cestu s výmoly od kol a ztvrdlým blátem.

A Bůh ví odkud jakási drsná myšlénka jak tato cesta zlíhla se najednou v mysli Cyrilově a zrovna ji řekl.

»To v Brně nejsou takové chodníky,« řekl s jakousi nazakrývanou ironií, jakoby Pavle nedůvěřoval, ale v té samé chvíli se zastyděl, že to tak řekl.

»To ne, takových špatných cest tam není,« řekla mu Pavla jaksi hrdě a studeně, nemile dotknuta jeho poznámkou, z níž vycítila neupřímnost a nedůvěru.

Cyril byl pokárán její chladnou odpovědí a mrzel se proto. Nevěděl, odkud se v něm najednou vzala taková jizlivá nedůvěra, opakoval si znova v mysli tato zlá slova a potom na ně najednou vzpomínal.

Šli chvíli mlčky podle sebe. Oba cítili, že mezi nimi projel zlý vítr. Cyril si přál jen, aby mohl zacelit, zaházet stopy svých slov.

»Milka vás často vzpomínala,« řekl jí zase tím teplým, upřímným hlasem.

»Jí, myslím, často bývá smutno,« odřekla Pavla neotepleně.

»Ne jenom jí, nám oběma,« řekl Cyril.

»A pravil jste, že vás teď nic už netrápí,« připomněla mu Pavla jeho dřívější slova.

»Nic mne už netrápí, ale my jsme tu v dědině osamělí, sedíme doma tak jako v závětří a tak se náš život neužitečně vyčerpává,« povídal Cyril s upřímným steskem.

»Vy jste až příliš nedůvěřivý k lidem,« řekla mu Pavla týmž klidným a skoro lhostejným hlasem.

»Protože jsem se v nich zklamal,« odřekl Cyril se zřetelným přízvukem na posledním slově a dřívější zloba v něm propukla znova.

Zatím už došli k rozcestí.

Pavla pohlédla na Cyrila. Na jeho tváři se zobrazil pravý jeho vnitřní stav.

Pavla jej zachytla. Již měla jakousi výčitku na jazyku, ale potlačila ji. Jenom rty lehce, sotva zřetelně chvěla.

»S Bohem, pozdravte Milku, prosím vás a řekněte jí, ať přijde v neděli,« řekla poněkud chladně, ale přece ne klidně na něho pohlédla.

»Děkuju,« odřekl Cyril, přikývl hlavou, lehce se dotekl klobouku a kráčel na pravo k zahradě.

Ozvala se v něm hrdost a vzdorovitost. Ale za chvíli změkl. Ohlédl se zpět za Pavlou a viděl, jak volně jde s hlavou skloněnou, jakoby o něčem důtklivě myslela.

Té chvíle zdálo se Cyrilovi, že již se obrátí za Pavlou a že ji odprosí za ona studená slova, ale hned tuto myšlénku potřel a smazal a hrdým, svéhlavým krokem došel až k zahradě . . .

XIV.

Cyril přišel domů, vyřídil sestře pozdrav od Pavly a dále se ani nezmínil.

Milka si všimla Cyrila. Poznala po jeho očích, po jeho úsečných slovech, že Cyril přišel rozmrzen. Ale neptala se ho po příčině, myslela sama že přijde na stopu, ale nepřišla. Ani v neděli ničeho nezvěděla. Pavla se nezmiňovala o Cyrilovi a vyhýbala se vzpomínce na něho, jakoby se bála dotknouti se slovem onoho choulostivého místa v duši, ačkoli jinak nedala znáti na sobě, že se tím trápí.

Cyril po této neshodě s Pavlou byl všecek rozmrzelý. Vyčítal sobě, proč bořil své štěstí. Vždyť našel u Pavly takovou upřímnost, že se nemohl klamat, a přece ji podryl jedinou, protivnou větou. Kdykoli vkročil na onu drsnou a rozjetou cestu, šel po ní roztrpčen, protože, myslel, na této cestě začínalo už jeho štěstí a on ho odkopl.

S Pavlou se zřídka kdy — a to ještě na krátce — viděl. Nebylo času, žně byly v proudu, a proto musel využitkovat pohody. Než jako světlo uprostřed mlhy měl v hlavě myšlenku, že musí odčinit křivdu, již Pavle učinil. Ale proti tomu se stavěla jeho plachá a nezdůvodněná hrdost. Nechtěl se pokořit, ačkoli přál si, aby se všecko skončilo.

V Pavle již na oko vzdoroval, spatřoval duši, které mu bylo třeba. Dosud s ní nemluvil o vážných otázkách životních, ale přece tušil, že v ní je veliké bohatství, že vyšla z dobrých rukou a že má rozhled životní, jakého neměla snad ani Zdena. Bál se vzít k sobě ženu, která by mu byla toliko hospodyní a při níž by klesal s úrovně dolů, a proto dychtivě čekal na lepší pohodu a příznivý vítr, jenž by daleko roznesl mraky, naváté mezi ním a Pavlou.

Milka po celou dobu pozorovala Cyrila. Chtěla se dostati k jeho myšlení, ale on ohrazoval se proti ní tvrdým, upjatým mlčením. A proto nevyzkoumala ničeho. Ale chování jeho ji dráždilo, znepokojovalo. Proto se rozhodla, že stůj co stůj musí promluvit s Pavlou.

V neděli uprostřed srpna setkala se s ní cestou z kostela.

Šly spolu domů. Venkovská děvčata v barevných šatech ohlížela se za nimi a tiše si šeptala: panička s paničkou.

Milka šla s Pavlou lehkým, chvílemi nestejným krokem, jak chodí lidé, kteří chtějí o něčem důtklivém promluvit, ale nemají odvahy k tomu.

Šly z prvu bílou, prašnatou cestou mezi alejí švestek s plodem už narudlým a pak se daly kolem strouhy s řadou zkřivených rokyt. Slunce od rána pražilo, obloha byla bez mráčku a vzduch se jen mihotal horkem. V chomáči stromů mlčel mlýn a široké panské louky, dozrávající otavou zeleněly se v dálku až po bílý dvorec. Nedělní ticho zpilo a zkolébalo celý kraj v mírné, dřímavé snění pozdního léta.

»V úterý budeme míti dožatou,« namátlo se Milce.

»To bude u vás veselo,« přiřekla Pavla.

»Musíme chasu vyčastovat. Martin chce tančit ve stodole a nedá pokoje. Chce muzikanty, aspoň prý harmoniku,« pravila Milka.

»To bych se sama přišla podívat, řekla chvatně Pavla — ale nevím, počkej, mně se zdá, že přijde tetička.«

Ale vskutku neměla přijíti žádná tetička. Pavla se dopustila maličké lži, kterou si pomáháme tak často z nesnází. Už skoro slíbila Milce, ale cestou si vzpomněla na Cyrila a rychle ucouvla.

»Přijdi i s tetičkou,« řekla jí Milka.

»Slíbit ti nemohu,« odřekla Pavla.

Milka zamlkla. Slyšela, jak Pavla rychle se uchytla na její návrh, ale pak vzala zpět slovo. Soudila, že za její výmluvou skrývá se něco, co jí snad uniklo, čeho se nedopátrala a vnitřní tajný hlas šeptal jí: Cyril!

Šly mlčky okolo mlýna.

Zamoučený, sluncem oblitý stárek s placatou čapkou seděl na břevně a cumlal svou krátkou, hliněnou dýmku.

»Pánbůh dej dobrý den, slečinky,« zahrčel vodním, chřastavým hlasem, nadzvedl čepici a vyštěřil zuby.

Dívky odpověděly a zrychlily kroky. Pavla šťouchla do Milky loktem.

»Hotový vodník,« řekla jí s úsměvem v pravém koutku úst.

Milka té chvíle chtěla se zmínit o Cyrilovi a Pavla ji zmátla. A vším tím byl vinen starý, škádlivý stárek.

Šla, svěsila hlavu a hleděla do strouhy na rychle proudící vodu, která se měkce přelívala tak jako zelený samet.

»Co je ti, či máš starosti?« řekla jí Pavla.

»Ne, ale mám kříž s Cyrilem. Už skoro měsíc není s ním řeči. Jsme jenom sami dva, ale když jeden z nás mrzutě přejde, už to druhého bolí,« pravila Milka sdílným a teplým hlasem, pohlédla úkosem na Pavlu a zachytla lehoučkou skvrnu na její líci.

»Cyril je trochu divný,« utrhla neklidně Pavla.

»Je divný, pravda, ale myslím, že zas někde narazil,« pravila Milka hlasem, jenž přímo žádal objasnění.

»Já nevím — jednou jsme spolu mluvili,« pravila Pavla tichým, nejistým hlasem.

»To jistě to bude,« připověděla Milka.

»Mluvili jsme, on žertoval trochu, zvážněl a zase žertoval. Nebylo ničeho. Najednou povídá takovým kousavým hlasem: »pravda, v Brně takových špatných cest není,« nebo tak cosi, ale ten hlas jeho — až mně zabylo mrazivo po něm. Toť se ví, oplatila jsem mu podobně a rozešli jsme se. To bylo všecko,« mluvila Pavla upřímně, jak to té chvíle cítila.

»Nešťastný Cyril. On bývá trochu nedůvěřivý, chvílemi vrtkavý, ale prosím tě, kdo není bez chyby. Chybujeme všeci. Proto ho neviň a odpusť mu to. Vím jistě, že pro to se trápí a neví si rady,« pravila Milka za bratra.

»Mně to tenkráte bylo nemilé. Přišlo to z čista jasna tak jako dubnová sprcha. Nevěděla jsem, co s ním je,« řekla Pavla, nyní už ztišena.

»Nehněvej se už na něho,« řekla jí Milka, vzala ji za ruku a tak šly chvíli podél strouhy.

Nemluvily už o tom, ale Milka tušila, že je vše zase v pořádku.

Než se nadály, přišel jim Cyril v cestu.

Šel z města silnicí, shlédl je v dálce, zrychlil svou chůzi a trochu zpocen je dostihl. Měl lehký oblek a klobouk svižně posazený. V pohybech jeho byla mladistvá síla.

Setkal se napřed nesměle s Pavlou, chtěl se jí vyhnout pohledem, ale ona naň hleděla pevně očima rozjasněnýma. Pohled jejich se prodloužil a vzájemně oplatil ještě nesmělým usmáním. Pozdravil. Pavla mu klidně odpověděla, ale tváře ji prozradily. A Cyril z jejího růměnce vycítil, jak jí byl křivdil.

»Ty jsi šel rychle,« začala Milka.

»Trochu jsem se zpotil, šel jsem delší cestou,« řekl Cyril, obrácen k Pavle. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

ANTONÍN MACEK:

Píseň pyšného.

Na čílku, dítě mé, vysokém,
z pýchy cos budoucí spalo,
umřelo's, robě mé milené,
aniž bys bojovalo!

Umřelo's, dítě mé — umřela
s tebou má naděje tichá,
v tobě by vulkánem vyvřela
má dlouho šlapaná pýcha.

Jakoby psáno ti na čele
to, co mně nedáno říci;
jako když velcí, zlí andělé,
zvedají ramena mstící!

Podlé stín pokory, otroctví,
nesměl by nitro tvé zmučit —
já bych tě pýchou i ďábla lstí
dovedl vítězství učit!

Plamen by živý se v tobě chvěl,
bleskem, jenž v shnilý svět bije —
Budoucí lásky Tys hlasatel,
nikdy jenž neskloní šije!

Ty's mi však odešlo. Sen byl sen,
skutečnost otrocká, všední —
plakala duše má, plakala:
Což se již nerozední? — —

A tak mi zůstane fantóm jen drahý —
hromádka kostiček stlelých . . .
Dítě mé, dítě, ztracené záhy
ve snech mých zkrvavělých!

♡ ♡ ♡

Dr. R. J. KRONBAUER:

Ze zápisků českého reportéra.

II. Ze stříbrných hrobů.

(Dokončení.)

Nevím, jaké bude počasí, uvažoval jsem, a proto se musím každé zmínce o něm vyhnouti. Plné dvě hodiny jsem stylisoval zprávu o tklivém výjevu v budově horního ředitelství. Napsal jsem v úvodě, jak velikomyslně panovník pamatoval na nešťastné vdovy a sirotky, uvedl jsem, že krásného výjevu celé město se súčastnilo a že byli přítomni: vrchní horní rada Novák, okresní hejtman baron Weber, starosta města Příbrami Hail, starosta města Březových Hor a všichni členové užšího komitétu. Vylíčil jsem, jak ubírá se k budově horního ředitelství smutné a truchlivé procesí, vdovy že přicházejí ve smutečných šatech a že vedou za ruku jedno, dvě, tři i více dětí. Horní rada mne upozornil, že bude mezi vdovami matka, jež povede sedm sirotků a rozumí se samo sebou, že jsem scénu jak náleží sesílil a vyzvedl. Dostal jsem se do nálady a vypravoval o tom, jak v procesí se ubírají se sirotky jako jejich ochráncové starostové z okolních obcí, kteří přijmou podporu za dítě. V zástupu budou prý také milosrdné sestry a příbramské dámy. Sám jsem byl dojat a pohnut, když jsem jímavými slovy líčil tuto partii. Na konec připojil jsem podrobné vylíčení hlubokého dojmu, jež scény tyto vyvolaly.

Dvacetkrát jsem si telegram přečetl, znovu a znovu to neb ono opravoval, ještě jednou jsem doběhl na báňský úřad a vyptával se důtklivě a naléhavě, bude-li se slavnost určitě konati a když mne znovu a znovu ubezpečili, že ano . , zas a zase jsem telegram revidoval, doplňoval a opravoval a když jsem konečně se ubezpečil, že v něm není nic takového, co by mohlo moji nepřítomnost prozraditi, vyhledal jsem spolehlivého člověka, dal mu peníze na telegramy a dvě zlatky odměny a udělil jsem mu přesnou instrukci, kterou mně musel dvakráte opakovat. Zněla prostě takto: »V pondělí ráno nějakou minutu po deváté hodině půjdete na telegrafní úřad a postaráte se o to, aby telegramy řádně byly odeslány do redakce.«

Měl jsem tedy skoro vyhráno. Doposud jsem na nic jiného nemyslel, než na svou tajnou vyjížďku. V sobotu večer, když jsem přišel do redakce, láteřil jsem a huboval, že musím do Příbrami. Nikdo ani muk. »Ať si jenom uleví,« četl jsem ve shovívavých obličejích svých kolegů . . »těšil se na to, že si vyrazí a ono mu zatím sklaplo. Kdo pak by neměl vztek. Jen když jede . . tak ať si aspoň poláteří.« Chef přistoupil ke mně, poklepal mně na rameno a nabídl mně vzácný doutník, jejž dostal od vysokého hodnostáře. »Dobře . . dobře,« škodolibě jsem si pomyslil . . »však ty bys asi se mnou jinak mluvil, kdybys tušil, jakou kuju zradu.«

»Na pondělek přichystám několik náladových obrázků,« řekl jsem, abych si připravil pevnější půdu . . »zítra je neděle a mnoho nového se asi nedá sehnat.«

»Tak . . tak,« souhlasil chef . . »napište několik kratších scéniček. Pošlete k tomu nějaký vydatnější telegram . .«

»Pošlu . . jistě . .« sliboval jsem . . .

Ráno jsem vyjel na druhý konec českého království. Bylo mně ale nějak úzko a nevolno. Poprvé ve svém životě provedl jsem takový podvod. Dnes po letech, když je vše zapomenuto, kajicně se k tomu přiznávám. Byl jsem mladý člověk a byl jsem zamilován. Pustit mne nechtěli . . co jsem tedy měl dělat? Vždyť jsem bezpočtukráte byl uchvácen šílenou touhou, z Příbrami uprchnout a třeba pěšky si za svou děvuškou zaběhnout. Dá Bůh, že to dobře dopadne, těšil jsem se. Ale úzkost mne neopustila. Telegram jsem si opsal a celou cestu jsem si jej pročítal. Tak rád bych byl v něm leccos zmírnil a seslabil. Ale už bylo rozhodnuto.

V Bakově jsem na všechno zapomněl. Vyjeli jsme s rodinou mojí nevěsty na Kost a já si na osudný telegram ani nevzpomněl. Byl jsem šťasten, byl jsem blažen.

Ale úzkost se zase dostavila, když jsem se oklikami, abych se Praze vyhnul, vracel do Příbrami. Vlak se mně ploužil jako hlemýžď. Nemohl jsem se dočkati okamžiku, kdy zjistím, že všechno se událo tak, jak jsem vylíčil. Byla to cesta, která trvala celou věčnost. Dorazil jsem konečně do Příbrami. Náhodou potkal jsem kolegu novináře několik kroků od nádraží. Trhlo to ve mně jako ve starých hodinách. Noviny už vyšly . . telegram byl uveřejněn . . Teď jen aby to všechno dopadlo tak, jak jsem to vypsal.

Podáme si ruce. Musel jsem divně vypadat, poněvadž se mne kamarád ptal, co mně schází, že jsem nějak bledý.

Čekám . . čekám, že bude povídat něco o slavnosti a on ani muk. Strašlivá úzkost sevřela moje nitro. Bál jsem se sám optati, co se vlastně dálo a kamarád pořád nic.

»Tak co, jak to dopadlo?« vyhrklo konečně z mých úst.

Kamarád se na mne lhostejně podívá a ledabyle prohodí:

»Co vlastně . . . nic nebylo . . . měl jsem co dělat, abych něco kloudného sehnal do pondělního listu . .«

Myslel jsem, že se zalknu. »Rodičko boží —« zaúpěl jsem v duchu . . . »ten člověk o ničem neví . . .«

»Jaká byla ta slavnost?« ptám se a cítím, že krev mně tuhne v žilách.

»Co to povídáš?« žasne kamarád . . »já o žádné slavnosti nevím.«

»Což pak se ty peníze nerozdávaly . .?« vyjekl jsem a svět se kolem mne zatočil.

»Povídám ti, že pranic nebylo . . ani myš se tu nehnula. Slavnost byla sice projektována, ale byla odložena.«

Před očima se mně udělala tma . . .

»Pro Krista Ježíše,« zhrozil jsem se toho, co jsem provedl. »To není možná,« zvolal jsem . . »vždyť mne na báňském úřadě ubezpečovali, že slavnost bude.«

»Bude, ale kdo ví kdy,« řekl s posměškem kolega, jenž už tušil, co se mně přihodilo.

Zůstal jsem na ulici státi jako sloup. Popadl jsem se za hlavu. Co teď? Co pro umučenou hodinu si jenom počnu? Vzpomněl jsem si na vdovu se sedmi sirotky, na starosty obcí, vedoucí malá, jejich ochraně svěřená robátka, na milosrdné sestry, na příbramské paní a slečny, na ohromný zástup, na všechny ty tklivé a dojímavé scény, jež jsem živě vylíčil a hlava mně při tom hořela a já se div nedal do pláče. »To bude v redakci dopuštění boží,« hrozil jsem se toho, co bude, co musí následovati.

Nebyl jsem schopen kloudné myšlenky. Jako omámený jsem bloudil kolem šachet. Známí mne zastavovali a s nejživější účastí se mne vyptávali, co se mně přihodilo. Vypadal jsem asi přeuboze.

S malou dušičkou vracel jsem se do Prahy. Na nádraží jsem si koupil list. Bylo to tam . . všechno, jak jsem to napsal . . a ke všemu tomu vytiskli to tučným písmem a na nápadném místě. Moje značka se na mne zrovna šklebila. Byl jsem ztracen. Zítra bude ve všech novinách vytištěno, že naše zpráva je vylhaná . . . Šel jsem po ulici jako vrah po spáchaném zločinu. Co teď jenom dělat . . co dělat? Snad abych se ze všeho kajicně vyzpovídal. Nevěděl jsem, co by bylo lepší. Vplížil jsem se do redakce jako zloděj.

Sedím u stolu jako zařezaný, ztrnule se dívám na papír a slovíčko nemohu napsat. V tom vyjde ze své pracovny chef a zvolá:

»Sláva . . pane kolego . . vy jste se vyznamenal. Máme dnes solokapra . . . Řekněte mně, prosím vás, jak je to možná, že o tom nikdo nevěděl a že to nemají v novinách? Poukázal jsem vám deset zlatých . . . to je solokapr, který zaslouží odměny.«

To mne dorazilo. Myslel jsem, že se svalím se židle. Všichni o tom hovořili a všichni si libovali, že jsem kabrňák a že jsem všechny příbramské referenty přetrumfl. Chef chodil po pokoji a pochvaloval si polední číslo. Na mou hlavu to všechno padalo jako žhavé uhlí.

Pustil jsem se do psaní. Psal jsem nesmysle . . ale psal jsem, jen abych nemusel s nikým mluviti. Věděl jsem, že by poznali, že se mně něco hrozného přihodilo.

»Pánové . . nesmíme kolegáčka vyrušovat,« řekl chef . . »má co dělat, aby byl do půlnoci hotov . .«

V tu chvíli mně vytryskly slzy z očí. Tohle už jsem nemohl snésti. Bůh suď, co se stane zítra, až všechny noviny budou náš telegram vyvraceti. Chtěl jsem utéci z Prahy . . . Nejlépe bych udělal,« kmitla mně hlavou zoufalá myšlénka . . . »kdybych skočil do Vltavy.«

V tom oznamoval kolega, že jsem volán k telefonu.

Chtěl jsem povstati — ale nemohl jsem se hnouti z místa. Musel jsem napjati všechny síly, abych dovrávoral k telefonu. Přiložím sluchátka a slyším hlas kamaráda.

»Člověče . . pro Krista Pána . . cos to vyvedl s tím processím? Proč pak jsi se nám o tom nezmínil? Udělal jsi něco, aby to na tebe neprasklo?«

»Nic . . nic . .« odpověděl jsem.

»To jsem si myslel,« řekl kamarád . . »víme, kde jsi byl. Proč pak jsi nás, ty paličáku, nepožádal . . byli bychom ti poslali do Prahy telegram a tohle jsi si mohl ušetřit. Hodinu jsem teď telefonoval . . . ve všech redakcích jsem za tebe orodoval. Pozoroval jsem na tobě už v Příbrami, že jsi jako zaříznut, ale kde pak by mně bylo ve snu napadlo, že's provedl takovou pyramidální hloupost. Všechno je v pořádku . . . nejtužší byli v »Národních Listech«. Ryba, Anýž a nejvíce Klofáč se tebe ujímali. Podívali se na tvou chiffru a poznali, že jsi v tom mači ty. Klofáč vysvětlil, proč jsi odjel . . . že jsi se šel podíva za nevěstou a konečně to prosadili, že ti dali generální pardon. Ne, abys to potom v redakci sám vyzvonil. Nikdo se o tom u vás nedozví . . aspoň hned tak ne a později na tom už tak nezáleží. Až budeš hotov . . přijď . . čekáme tě s určitostí.«

Trochu se mně uvolnilo. Aspoň tolik, že jsem mohl napsati referát. V jednu hodinu v noci jsem šel mezi příbramské referenty. Uměli můj telegram na paměť. Deklamovali mně jej a div se při tom smíchy nekouleli. Že jsem se já nesmál, nemusím ani podotýkat. Ale přece jenom jsem už volněji oddychoval. Viděl jsem, že to nepovažují za žádnou tragedii a už to mne znamenitě osvěžilo.

Časně ráno . . už před šestou hodinou . . přečetl jsem všechny pražské denníky. Ah, to jsem si oddychl — to jsem zajásal. Nikde nebylo o mojí blamáži ani slůvka. Jak se to stalo, že se v redakci ničeho nedověděli, nemohu do dnes pochopiti. Věc usnula na dobro, minul týden, minul měsíc a na nemilou příhodu zapomněl jsem už i já. Teprve za několik roků, když jsme si jednou v redakci v dobrém rozmaru vypravovali o podobných nehodách, pochlubil jsem se . . vlastně jsem se vyzpovídal, abych kajicností vinu se sebe nadobro smyl . . co jsem provedl.

Chef se tenkráte zarazil. Škublo to celým jeho tělem. Padlo káravé slovo, kolegové se vynasnažili, aby se na nemilou episodu brzo zapomnělo a já jsem si v duchu řekl:

»Píchlo to po tolika letech . . co by se bylo stalo, co by to bylo za scénu, kdyby to bylo prasklo hned druhého dne?«

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Stála u něho sedícího a přitiskla hlavu jeho na svou hruď. Ani se nepodivila, že jí tyká, zdálo se jí to přirozené. A bylo jí pojednou slavnostně a svatě. — Zlá tucha namanuvši se jí na cestě lesem, byla zavátá, zhlazena. Nemluvila, objala jen těsněji jeho hlavu a přitiskla rty k jeho čelu. Tak slavili své zasnoubení.

»Žene se bouře!« oznamoval professor, vstoupiv nazpět do pokoje.

»Vskutku,« přisvědčil Severin tiše. Hella cítíc, že mluviti nemůže, přisedla ke klavíru a zahrála Schumanovo »Štěstí dokonalé«. Professor usedl těžce do křesla.

Severin zůstal u svého obrazu, pozoruje střídavě jej i Hellu.

Před okny rozpoutala se bouře. Zvedly se kotouče prachu. Stromy v zahradě zasténaly, zcuchávajíce se v sebe korunami, jakoby druh u druha hledal oporu před zlým nepřítelem. Svištivé, tajemné, lkavé zvuky ozývaly se v jejich bouří lámaných větvích.

Po obloze hnaly se mraky, jak zástup temných rytířů ve vlajících rouchách. Zahřmělo a obloha se žlutě rozevřela.

Hella neustávala hráti. Jakoby neslyšela bouře jsouc zahalena v oblak štěstí a tonů.

»No, přestaň,« zvolal professor.

»Proč?« ozvalo se smavě od klavíru.

»Taková bouřka.«

»Neuhodí, vždyť jsou na střeše bleskovody.«

»Tak tedy zahraj Schubertovu fantasii na thema poutníka!«

Dlouho nešla odpověď až nad šepotavé sladké pianissimo se zvedl její hlas.

»Je to smutné — a nemám tu noty — nazpamět to neumím!«

»Což tedy Beethovenův smuteční pochod?«

»Ale k čemu to« — slova zněla netrpělivě. »Není mi dnes do smutečních pochodů.«

»Tak už mi nic k vůli neuděláš?«

Hodila hlavou hrajíc houpavou Chopinovu polonaisu.

»Počkej hned.« Hlas její přehlušil klavír.

Bouře stahovala se k severu. Ale vítr neustál svištěti kolem oken zámku. Nepršelo, oblaka stála v temném vzdoru nechtíce se obměkčiti k pláči, který zemi vláhou napojuje.

V knížecí komnatu počínaly se ploužiti dlouhé stíny, zachycující se v damaškových portierách, naplňující hluboká křesla. Hustý soumrak slétl okny do veliké místnosti. Toliko perleť a bronz na vykládaném nábytku z něho jasněji svítaly, i některý roh zlatých rámců na obrazech, jejichž malované tváře zdály se kamsi zapadati, prohlubovati se do stěny, nabývajíce při tom vzhledu příšerné životnosti.

Mraky větrem rychle se přehnaly. Obloha zůstala prázdně fialová. Jakoby se nemohla vzpamatovati po ranách a děsech mraků, které jí naplívaly do tváře onu ztrnulost. Metala okny sesinavěle zmírající světlo, nedosti již silné, aby čelilo dlouhým nadnášivým stínům.

Hella udeřila do klavíru. Plné, táhlé akordy zarachotily ztmělou místností, smuteční pochod veplul do vln soumraku, kráčel těžkými kroky. Jakoby se salonem ploužil umrlčí průvod setkaný ze stínů.

V tom rozrazil úhoz zvonu volavě vzduch. Jednou, po druhé, po třetí — Všechny předměty v pokoji se zachvěly. Něco tuklo do okna. A nastalo ticho —

Professor vyskočil z křesla.

»Zvon dal znamení,« zachvěl se konečně Hellin hlas.

»To větrem,« professor snažil se dodati hlasu svému klidu.

»Někdo tu v domě umře,« zaštkalo to z rohu od klavíru.

Dvéře se tiše otevřely. Všichni zatajili dech i Severin v nepochopitelně naň slétnuvší hrůze.

Paní nadlesní prošla pokojem. Nepromluvivši zmizela za druhým východem.

A zase bylo ticho.

»Byl to neobyčejně silný vítr, jaký bývá při suché bouřce,« řekl konečně professor rozumně, ale jaksi bezmocně, jakoby předem věděl, že slovům jeho nebude uvěřeno.

»Ve tři hodiny anebo za tři dny,« opakovala bezhlasně Hella.

A všechny tři hlavy osob tu dlících zdály se pojednou mrtvolně bledé. Vyčnívaly z vln soumraku, jako ze šedého moře. Jakoby se byly napily z pramene tajů, který žízeň neuhasí.

* * *

Z lovčího zámku vanul dlouhý černý prapor. Svinul se někdy jako vlečka na smutečním rouše, pak do něho vítr zadul, rozvinul se tichým, sotva znatelným zašustěním a zavál vzduchem, daleko nad lesy, jakoby chtěl ulétnouti k obloze, podzimně bledé, třpytně lhostejné.

Prapor byl zatknut na vížce, na níž ciferník hodin seškleboval svou stářím sežloutlou tvář. Věžní hodiny nešly od půl staletí. Zvon v jejich stroji, který druhdy naznačoval čas, zmlkl navždy, jen jakoby si ve vrtkavosti stáří byl namanul zazvučeti, kdykoli chtěl označiti blížící se hodinu smrti někoho z knížecí rodiny, z obyvatelů zámku. Dávná pamět času uchovala v něm jen ty jasné mžiky vědomí doby, ve které se měla přetrhnouti nit života některé pod ním živořící bytosti.

Na všech farnostech rozsáhlého panství zvonilo se k pohřbu paní nadlesní.

»To zrovna jako tenkráte, když zemřela paní kněžna.«

»Kníže to nakázal!«

Severin předešel obě stařeny, vyměňující tyto poznámky.

Jel s nimi ve vlaku. Nevšímal si jich. Pozornost jeho upnula se k nim teprve tu, když jedna z nich s mlsnou povídavostí stáří pronesla slova:

»Však to bylo po celém kraji známo, že měla známost s knížetem. Vozil ji v zimě na saních. Byla moc hezká a když s ním tak jela, v samé drahé kožešiny zachoulena, bývala to na ně pěkná podívaná. Však si starý rada, její otec, nahrabal peněz v knížecích službách. A Bůh suď — jestli si snad myslili, že si jí mladý kníže vezme. Inu možná — byli hrozně naduti. Ale najednou tomu udělal konec Oskar, ten nynější professor. Přivedl nadlesního do domu. Ona Elis nechtěla. A to byl tenkráte škandál. — A tak, to vy jste ani nevěděla?« Jedna stařena podívala se na druhou, jakoby to pokládala za hanlivou věc, že druhá o tom nevěděla a dodala pak důležitě radostně: »Tenkráte toho bylo všude plno, každý o tom mluvil.«

Severin pochopil, že se mluví o paní nadlesní. Chvíli upnul zrak na klepuchtivě rozradostněné tváře obou stařen, pak se odvrátil.

Byl smuten, spíše mrzut. Litoval Hellu, ale nemiloval pohřebních okázalostí. Připadal si také trochu levým ve své úloze dosud neprohlášeného ženicha.

Předešel stařeny i několik venkovanů. Osaměl brzo v poli pronásledován rozvlněným hlaholem zvonů, hlaholem rozlézajícím se jasným vzduchem, naplněným slabodechou záplavou říjnového slunce. Zavanul-li vítr, zanesl mrazivě dlouhým dechem hlas některého zvonu a vmetl mu do duše stesk.

Před vchodem do zámecké zahrady pocítil strach z Hellina žalu. Nevěděl také, má-li Hellu obejmout a k sobě přitisknout. »Jak se to asi sluší?« přemýšlel, dopínaje knoflíky černých, nových rukavic.

Hella přišla mu v ústrety a podala mu mlčky ruku, byla bledá, zkamenělá. I professor choval se jí podobně. Byli si zase podobni.

Žalost nakupila kolem nich obou nepřestupnou, ledovou zeď. Nikdo nevěděl, co se za ní děje. Jen nadlesní padl vzlykavě do Severinovy náruče. Slzy stékaly mu s tváří v krásný, temný vous.

»Moje paní — pane Severine — ona — Co tomu říkáte? Proč Bůh na mne seslal tuto ránu?«

Severin nalezl spíše slovo soucitu k plačícímu nadlesnímu. Helle a professorovi neřekl ničeho, snažil se jen ukázati jim právě tak truchlivě ztrnulou tvář, jakou měli sami.

Kopyta koní se prudce zastavila v lehkém cvalu. Panská ekvipáž stanula před kovovými vraty zahrady.

»Kníže!« professor trhl nervosně hlavou.

»Kníže,« zašeptla Hella bezhlasně.

»Jeho jasnost!« zaštkal nadlesní zvedaje hlavu ze Severinovy hrudi.

Sluha otevřel dvířka povozu. Vychrtlý muž, s černě zbarveným, pečlivě přistřiženým plnovousem, hleděl se trhavými pohyby rukou vyprostiti z velké medvědí kůže, pokrývající mu nohy.

»Dovolil jsem si jasnosti telegrafovati. Sestra si toho tak úpěnlivě přála,« ozval se professor stoje u kočáru. Ale nepomohl knížeti vyprostiti se z cestovních obalů.

»Děkuji — nu ovšem — Jaká to neočekávaná rána! — Vždycky zdráva — jen tak trochu delikátní — A slečna Hella — Můj Bože — A já skutečně lituji — Telegram došel do Vídně — Já právě jsem dělal cestu. Tak se stalo — Lituji, že jsem nepřišel v čas!«

Kníže mluvil trhaně, rychle. Jakoby neměl zapotřebí dořící větu. Jakoby měli všichni povinnost porozuměti mu při prvním jejím slově.

»Slečna Hella — ale to je smutná záležitost, při které se vidíme!«

Zarazil se, zpozorovav na Hellině tváři, že volí špatná slova.

V husté síti vrásek obklopujících hluboce zapadlé, pohaslé oči vyžilého světáka, bloudil výraz zmatku, spojený s obvyklým výrazem knížecího sebevědomí.

»Jasnosti, moje žena. Proč Bůh na mne seslal tuto ránu?« Zavzlykl znova, upřímně nadlesní a knížeti jakoby se uvolnilo z prvotní tísně.

Vyskočil nyní hbitě z kočáru, vzal nadlesního za obě ruce, potřásl jimi tiskna je teple. »Můj milý, milý nadlesní,« řekl účinně a blahosklonně.

»A kde je — kde, paní nadlesní?« otázal se zase stísněněji.

»Je vystavena v zahradě, jasnosti!«

»Ah, tak tak, v zahradě. Můj Bože!« Jakoby na něj nyní mělo spadnouti něco nepříjemného. Těžká úloha, kterou mu bylo s důstojností sehráti.

Od prahu hrobu zakývala na něj láska. Láska před pětadvacíti léty pro něj uvadlá. Tklivá písnička staré romantiky zvučící mu rušivě v dozvuky požitkářských valčíků, jejichž konečných akordů se hrozně obával.

Pod starými, rozložitými lípami, jejichž mohutné větve tvořily vysokou klenbu, zeleným šerem naplněnou, spočívala mrtvola paní nadlesní. Rakev vynořila se z ostrůvků květů, v ní se to bělilo bílým šatem i zažloutlými vlnami svatebního závoje, do kterého byla zahalena mrtvola. Jakoby si byla smrť zahrála pitvorně s touto mrtvou tváří, setřevši s ní mnohá léta prožitého života. Paní nadlesní vypadala ku podivu mladě. Na čele jejím jakoby dosud bloudily nedosněné sny a kolem rtů usmíval se silněji onen výraz zapomenutého mládí, schoulivšího se kdysi v pevný sen, kterým nepronikly další dojmy postupného života. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

NĚKTEŘÍ ČEŠTÍ VÝTVARNÍCI V PAŘÍŽI.

Hodlám doplniti noticky své o Muchovi, Kupkovi a Dvořákovi, jež přinesl »Máj«. Poněvadž pak tu uveřejněn byl také článek o Janu Dědinovi od p. Bláhy, nezmiňuji se ve své práci ani o jmenovaném umělci.

Jak jsem již byl dříve poznamenal, život českého umělce v Paříži není snadný. Obyčejně přichází sem náš člověk mlád, bez prostředků, a je tedy nucen bojovati krok za krokem s mohutnou konkurencí a nevšímavostí obecenstva, kterému platí toliko známá jména. Jak jímavě a zároveň výstižně mluví již vzhled ateliérů těch, kteří dosud neproniknuli! Naleznete je kdesi na obvodu města; atmosféra v nich je ledová v zimě, parná v létě; někdy je třeba se spokojit s čímsi, co se podobá podkrovní světničce nebo půdě. Několik luxusních předmětů snaží se zpříjemniti ten dojem hrubého životního zápasu. Ale dejte si vypravovati všechna strádání, všechny naděje, nikdy nesplněné. Vlastní pařížská umělecká obec se uzavírá před každým cizincem. Kdosi mi sdělil tento příběh: Jistý cizí, velice nadaný umělec, jejž budeme jmenovati p. X., seznámil se malířem—Pařížanem, jednou z těch veličin, jimž štětec vynáší ročně statisíce franků, kteří mají vlastní dům, vlastní stáje, vlastní kočáry. P. X. pozval ho k sobě do atelieru. Po několika omluvených a odložených schůzkách se veličina dostavila, prohlédla si práce, projevila uznání. Několik dnů po té navštívil p. X. veličinu. Vypravoval jí o svých svízelích, žádal ji, mohla-li by mu dát doporučení k nějakému zákazníku. Statisícový malíř dal mu pak otázku: »Máte někoho, kdo by vám tu chtěl zjednat úspěch, kdo by vás chtěl tlačit do popředí? »P. X. odpověděl záporně, i dostalo se mu takové rady: »Pak učiníte nejlépe, odebéřete-li se nazpět do vlasti. Talentů zde máme tolik, že bychom jimi mohli Seinu zastavit.«

Tak se chová vlastní pařížská umělecká obec k cizím vetřelcům, jichž konkurence se obává. Je to železný kruh, do něhož se lze protíti buď tomu, kdo si vymůže cestu neobyčejným nadáním a vyčerpávající pílí, nebo tomu, který má k disposici vlastní jmění a vlivuplné známosti.

Tolik k illustraci poměrů. Přistupme však ku vlastnímu předmětu našeho článku: Chceme několika stručnými rysy zachytit tři zajímavé umělecké hlavy: J. Kratinu, V. Preissiga a A. Wiesnera.

A. Wiesner zajíždí do Paříže vždy na několik měsíců. Má tam spolu s p. Kratinou pěkný atelier blízko Vítězné Brány, útulný domek, obklopený zahrádkou, kde oba umělci žijí cele svým snům a své práci. Moji čtenáři znají obrazy p. Wiesnerovy z rudolfinských výstav. Vystavuje tam již po pět let. Uvádím předem velice zajímavé a umělecky výrazné triptychon »Uhlokopové« z roku 1899, obraz hornického života. Roku 1900 dostalo se p. Wiesnerovi Rotschildova stipendia. Před třemi lety vystavoval v Rudolfinu celou kollekci svých prací, z nichž zvláště některé portrety vzbudily živý zájem. Z té doby, tuším, je i portret A. Muchy. R. 1802 jsou přijaty jeho dva obrazy v pařížském Salonu des Champs-Elysés, veliké to vyznamenání pro malíře, který do Paříže nedávno zavítal. Téhož data je i portret spisovatelky slč. R. Jesenské. — Portret je nejzajímavější stránkou p. Wiesnerovy tvorby: nalézt karakteristické rysy fysiognomie, odhalit nejtajnější podstatu duše modelu, jít z povrchu do nitra, ovládat dokonale tu tajnou abecedu, jejímiž značkami jsou úhel lícních kostí, tvar čela, modelace rtů, výraz oka, a konečně nalézt pro každou z portretovaných individualit jednotlivý a vystihující tón — to je pravá struna jeho talentu. Srovnáte-li některé jeho práce, jako na př. portret židovského finančníka z rudolfinské kollekce s portretem A. Muchy, řekli byste, při letmém prohlédnutí, že díla nebyla vytvořena týmž umělcem. Skutečně liší se diametrálně svým pojetím, svou barevnou stupnicí, svým způsobem traktování. Ale společná individualita je jim přece jen vlastní, jenom že nevystupuje tak do popředí jako u jiných, je skrytější, niternější. Měli-li byste ji definovat, musili byste říci, že vztah, který je spojuje, je tu zvláštní schopnost autorova vžit se tak do svého modelu, že se mu přizpůsobí, že se v něm takřka rozplyne. Odtud ty chladné tóny portretu prvního, to zabarvení, jež zdá se dýchat číslicemi, směnkami a účty, odtud i ty kouzelné odstíny v druhém, ty oči, které září poetickým světlem, dominují a skoro zastiňují všechen ostatní zjev.

Zcela odlišným je Vojtěch Preissig.

Tam, kde p. Wiesner maluje s nervosní citlivostí snaže se uvědomit a theoretisovat všechny své umělecké cíle, tvoří p. Preissig s radostí člověka, který miluje barvy spíše pro ně samy než pro to, co se jimi dá vyjádřit. P. Preissig narodil se ve Světci u Teplic 31. července 1873. Absolvoval uměleckoprůmyslovou školu v Praze, a od roku 1898 je v Paříži. Nejdříve věnoval se cele uměleckému průmyslu. V té době vyšly z jeho atelieru četné dekorativní kresby, návrhy na tapety (tapety v uměleckoprůmyslovém museu), ex libris, skizzy a návrhy vazeb a výzdoby knih atd. Z roku 1899 pochází jeho zdařilý lept »Labutě«. Později, v »Dědictví Komenského«, vyšly jeho roztomilé kresby ke knize »Broučci«, motiv to, jejž zužitkoval v nedávno vydaném čísle »L'Assiette au Beure« (»Les Joies du foyer«). Účastnil se s výsledkem konkurence »Mánesu«. Mnohé z jeho kreseb byly reprodukovány ve »Volných Směrech« a v »L'Art décoratif pour tous«. Na poslední výstavě »Mánesa« vystavoval p. Preissig dvě čísla, jež vyjadřují podivuhodně vlastní základ jeho snivého umění. Vznáší se jím ti pohádkoví ptáci, s korunkou ze začarovaného zlata na hlavě, jak je viděli návštěvníci výstavy. Pro něho tvořit je uchýlit se z reality kamsi, kde barvy jsou zářivější a tvary ladnější, do báječného světa, kde se oči radostně

usmívají. Je to kolorista každým nervem. Všimněte si, jaké krásné harmonie dociluje při svých dekorativních studiích, jak tyto odstíny mluví lehounce stlumenou a uklidňující řečí. Ale tento romantik má často i chvíle, kdy se mu zachce zahledět skutečnosti tváří v tvář. Jenom že — jak podivně odráží se ty chladné realní formy na jeho sítnici, jaké roztomilé obrázky povstávají, když reprodukuje to, co spatřil. Lidé (jak vidíte při cyklu »Broučků«) nejsou již ti střízliví dvounožci, se střízlivými mozky a ve střízlivém šatě, ale bizarní stvoření z říše hmyzu, jimž umělec podkládá stejné vášně, jaké pozoroval na svých bližních. Milují se, žení se a vdávají, milují znovu, stárnou a umírají. Za domek jim je ořechová skořápka, pampeliška je v jejich světě již vysokým stromem. S jak dobráckou ironií vystihl tu p. Preissig malost všeho lidského života, malost jeho snů, malost jeho snažení! Pod svým pohádkovým rouchem ukázal umělec dráp; a ten fal do živého.

Není tomu dávno, co Josef Kratina se domohl možnosti pracovat ve vlastním atelieru a na vlastní pěst. Dnes, kdy došel uskutečnění svého snu, vytváří ve své pracovně sta graciesních předmětů z oboru uměleckého průmyslu, rozkošné drobotiny, které budou ozdobou v pařížských salonech. Ty drobné domácí zvonky ve formě tanečnic, ty důmyslně vymyšlené kalamáře, ta půvabná těžítka, ty hezoučké nožíky, ta originelní pečetítka, ty steré drobnosti, v nichž se umění spojuje s užitečným. Všemu tomu dodává p. Kratina zajímavé a vlastní stylisace, prohybá linie ve všemožných kombinacích, rozevlává uměle šaty svých drobných bronzových figurek, nalézá nové a nové variace. Došel také již uznání pařížského obecenstva, jež bylo na něho upozorněno pochvalnými zmínkami několika výtvarnických časopisů. Než netoliko v uměleckém průmyslu ukázal své nadání. Zaznamenáváme zvláště jeho hlavu sl. Jesenské z r. 1902 a velice výrazné poprsí stařeny, na němž pracoval letos na jaře. Doufáme, že díla p. Kratinova vzbudí pozornost i našich zámožných vrstev, které mají smysl pro krásu v moderním příbytku. Zájem, jenž se soustřeďival kolem kollekce drobotin, kterými náš pařížský krajan obeslal letošní rudolfinskou výstavu, je dokladem, že jeho jméno proniklo i u nás. *O. Theer.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

⊙ Z Máje. Premie na rok 1903. je úplně hotova, avšak s expedováním jejím počne se teprve počátkem měsíce září, poněvadž řada našich místních jednatelek a jednatelů nalézá se v letním období mimo své působiště. Premie obsahuje cyklus zajímavých vzpomínek pro tuto publikaci zvláště napsaných. Výprava knihy je opět velice vkusná. Jak známo, tiskne se jen asi o třicet exemplářů této publikace více, než je příznivců a členů Máje, kterýmž se dostává kniha ta po zaplacení povinného příspěvku darem. Na knihkupeckém trhu se neobjeví vůbec a autoři jsou vázáni, že do tří let prací v premiích uveřejněných nikde neotisknou.

☐ Rubšova slavnost ve Skutči, pořádaná 15. až 17. t. m. byla utěšenou rodinnou radostí města, ve kterém před padesáti lety »první český humorista« žil. Potěšující dojem zvyšován byl tím, že pořádání Rubšových oslav bylo v rukou studentů skutečských, jejichž nadšená horlivost a obratné aranžování zasluhuje uznání především. Večer před slavností věnován byl akademii, jejíž pořad skládal se téměř výhradně z výkonů sil ze Skutče a z nejbližšího okolí. To se nám velice zamlouvalo. Při takových příležitostech má se ukázati, co dovedou místní horlivci. Odcházeli jsme z akademie velice uspokojeni. Slavnost na náměstí druhého dne pokazil déšť. Proto se program vyčerpal v prostranné sokolně, která je pěkným svědectvím součinnosti Skutečských. Pan Kamper, člen redakce Politiky, po uvítacích řečech skutečského starosty a předsedy slavnostního výboru promluvil o Rubši, obíraje se hlavně kresbou literárního profilu Rubšova. Skutečským za vzpomínku na českého spisovatele poděkoval delegát Máje Václav Štech, a navázav na slova p. Kamprova, že v tesných dobách dnešních je nám třeba sraziti pevněji šiky, upozornil, že největší překážkou sražení českých šiků je dnešní naše neláska a závist. Čech toho, kdo s ním buď soutěží neb toho, jenž vzbudil jeho závist, nejraději by jen zničil. Vidí tedy spásu jen v pěstění charakteru a v lásce. Pak promluvil velmi případně jeden ze studentů a po té navštívila většina účastníků hrob Rubšův. Lidovou slavností, nad kterou se rozsluzená dosud obloha ustrnula, byla Rubšova slavnost velmi pěkně uzavřena.

× **MUDr. Pavel Durdík** zemřel dne 17. srpna 1903 v Jaroměři, raněn byv mrtvicí. Pavel Durdík byl spisovatel rázovitý, nevšední. Jeho črty a studie sebrané v knihách »Pět let na Sumatře« a »Láska v tropech«, svědčí o jeho živém, pronikavém pozorování a slohově skvělém líčení; posledně v Nár. L. uveřejňované kresby »Ze Španělska«, kypící všemi přednostmi Durdíkova zajímavého péra, až budou souborně vydány, dotvrdí obraz jeho jako belletristy. Jmenovitě tělo a duše ženy byly všude, kde Pavel Durdík meškal, zvláštním vždy předmětem jeho bystré pozornosti a v pestrých, ohledy příliš nevázaných líčeních všech těch cizozemských krásek, dostávalo se i našim českým paničkám a slečinkám mnohého bezohledného slova. Pavel Durdík napsal hojně knihovně dosud nevydaných článků cestopisných, národopisných, přírodovědeckých a lékařských; divadlům a poměrům ruským věnoval v »Osvětě« celou řadu pozoruhodných statí. Z ruštiny také mnoho překládal, z Turgeněva, Tolstého, Gogola i z autorů méně známých a lze poznamenati, že s vkusem člověka značného světového rozhledu dovedl vybírati. Palmův »Náš přítel Něklužev« a »Paní majorka« od Spažinského v jeho překladu měli svůj úspěch na Národním divadle. — Pavel Durdík narodil se 23. května 1843 v Hořicích a byl bratrem nedávno zemřelého filosofa prof. Dr. Josefa Durdíka. Stal se lékařem na pražské universitě, dostal se na Rus, kde deset roků pobyl, na to vstoupil jako vojenský lékař do služeb holandské vlády v Asii, súčastnil se výpravy Holanďanů proti říši Ačinské a prožil v Holandské Indii celkem šest let. O zemích, o nichž psal, mohl tudíž opravdu také něco říci; nepatřil k spisovatelům, jež konají z vagónu svá hluboká pozorování. R. 1884. vrátil se Pavel Durdík

do vlasti a usadil se tu jako spisovatel; dožil se ovšem všelikého, pěkného zklamání v našich poměrech. —*es.*

!! **Omyl Národního divadla.** V prvním týdnu po divadelních prázdninách uvádí ředitelství Nár. divadla v Praze tři nové české autory — jak dí — na jeviště. Josefa Jeklera (»Konec«), Lothara Suchého (»Nezabiješ!«) a Roberta Saudka (»Dětské svědomí«). Bohužel musíme konstatovati, že záhadný autor pan Robert Saudek není českým spisovatelem a že jeho aktovka »Dětské svědomí« není původní českou prací. Je to překlad německy napsaného dramatu »Das Schuldbewusstsein«, kterou pan Robert Saudek vydal dokonce dříve po německu tiskem v Berlíně (Verlag u. Betrieb dramatischer Werke, Berlín W. 9. Königgrätzer Strasse 19.) zároveň s jinými dvěma pracemi svými pod titulem »Drei Bühnendichtungen der Kinderseele«. Berlínský žurnalista pan Robert Saudek je sice rodem z Čech, ale českým spisovatelem nazýván býti nesmí. Abychom obligátním útokům jisté části našeho tisku vyrazili jednu zbraň předem z ruky, výslovně podotýkáme, že nám israelitské vyznání páně Saudkovo nikterak nepřekáží. Naopak: rádi bychom viděli také českého žida na literárním kolbišti. Ale musel by to býti skutečný český originál a nikoli kopie v původním balení.

–– **Z Přírody.** Řada populárních článků přírodovědeckých. Napsal prof. dr. Vilém Kurz. Kdyby nic jiného — jediná tato knížka, jejíž vydání autor se nedočkal, dokazuje, jak bolestnou ztrátu jsme utrpěli úmrtím Kurzovým a jak vydatným pracovníkem zesnulý byl. V pěti poutavě psaných článcích seznamuje nás dr. Kurz se stanovisky a theoriemi moderní vědy přírodní tak přístupným a poutavým způsobem, že ani nepozorujeme, z jak bohaté studnice poučení čerpáme. Kurz připomíná touto svou knížkou Baušeho, jenž má tu přednost před ním, že dovede poučnou stránku svých statí podati ještě hravěji, řekněme přímo, že slohem barvitějším, pestřejším, feuilletonil stičtějším. V tom směru nejšťastněji vystižen účel knihy v článku prvním: (Sociologická úvaha: Ze společnosti zvířecí) a posledním (Výprava k severnímu pólu). Autor ve formě feriální cesty líčí nám výpravu na severní pól a seznamuje nás při tom se všemi poměry krajiny cirkumpolární. Článek svědčí o rozsáhlých vědomostech autorových, jež podařilo se mu způsobem velice populárním do své smyšlené cestopisné črty vtěsnati. Nejzábavnější a zároveň nejpoučnější statí je článek první. Vše, co nám tu autor vypravuje o včelách, mravencích a jiných druzích hmyzu žijících ve velikých společnostech, dle zásad sociologických, je tak poutavé, že objemnou kapitolu dočteš se živým zájmem. Je to práce jako stvořená pro mládež. Na těch malých tvorech seznáváme životní zákony mnohem snáze, než na sobě samých, a to již proto, že nelze s člověkem tak volně zkoušek prováděti jako se zvířaty. Jeť zoologie pro antropologii zrcadlem přirovnávacím. Přírodopisné vypravování o tom, »Jak hory rostou« nemá už té přednosti, jako článek první — je při vší očividné snaze obsah populárně podati přece jen četbou těžší. Za to už docela jinak se čte kapitolka z přírodnické ésthetiky »Pro koho voní květiny?« Už ovšem látka sama j mnohem přístupnější a více se zamlouvá. Jako je tomu s hvězdami — tak je tomu s květy. Věda s nich stírá mnoho poesie. Naše prosaické století, plné sice poetů, ale prázdné veškeré poesie, vykládá krásu a vůni květů za výtvor — včel, medáků, motýlů, much, brouků a jiné podobné havěti zvířecí. Z každého článku dozví se čtenář mnoho nového a zajímavého. Biologické studie na rostlinách a zvířatech (Jak vzduch a voda na tvorstvo působí) obsahují snůšku vědeckých podrobností, jež čtenáři, kterému nejsou výsledky bádání z těchto oborů vědy tak snadno přístupny, poskytnou jasný a stručný názor o tom, co děje se a co známo člověčenstvu vůbec z úzkého rozhraní mezi geosférou a atmosférou zemskou, na které působiště člověčenstva navždy asi úzce zůstane omezeno. Kniha, kterou vydalo nakladatelství firmy Šimáčkovy, je dílkem vzorným, jež vřele doporučujeme naší mládeži. Přečte ji za nějakou hodinku, ale kořist z ní ulovená je značná a v mladé mysli zůstaví trvalou stopu. —*r.*

–– **V. A. Jung: Půl roku v carské říši. — Rodina Petra Běla. Kus amerického západu.** Cestopisné obrázky páně Jungovy byly určeny původně pro obecenstvo americké, jak předmluva doznává a pouze shodou či neshodou okolností vyšly u nás. U jiné publikace bylo by to snad bezvýznamno, zde je však nutno zmínit se o tom, neboť je to okolnost, která svým způsobem knihu charakterisuje. Pan Jung za dlouhá léta svého pobytu v Americe navykl tamnímu životu a srostl s ním tou měrou, že každá odlišnost od normy americké zdá se mu býti nepřirozenou. Očima Američana pohlíží na svoje Rusko kde opravdu je všecko jinak zformováno: země i život lidí, společnost i města. Kritika cestovatelova vyznívá tedy dost příkře a nám, kteří hledíme na Rusko se stanoviska jeho historie a možnosti vývinu na podkladě daných podmínek přirozených, se zdá, že je ve knize Rusku i ukřivděno. Jsme mínění, že kritik v případě podobném nesmí býti zaujat výchovou vlastní, která by ho nutila ostře podřizovati obraz kritisovaný pouze a bezpodmínečně určitému stanovisku nazíracímu, ale že má, chce-li býti ve všem spravedliv, uvážiti okolí a ovzduší, které mělo na formaci zjevu určitý vliv. Jinak je ovšem cestopis Jungův sytý a zábavný, místy provanut vtipem a zajímavými podrobnostmi. Všech pět obrázků o Čenstochově, Varšavě, Moskvě, cestě do Kijeva a Kijevu samém čte se lehce a tak vedle poučné stránky naskytá se čtenáři knihy i milá zábava. Črty vážené ze spisovatelova pobytu na americkém západě jsou ovšem prosty stranických podmínek a jsou proto tím roztomilejší. Čtenář nabývá jasného pojmu o rodinném životě amerického farmáře způsobem nejvýš zábavným. V statích o tamním novinářství Jung jeví se dobrým humoristou a satirikem, bystrým pozorovatelem a milým vypravovatelem. Doporučujeme proto knížku vřele každému, kdo je přítelem podobných causerií. —*a.*

–– **Jiří Sumín: V samotách duší.** V knize jsou čtyři objemnější práce, které vesměs duchu knihovny (Ottová Laciná knihovna č. sp.: 204.) výborně svědčí. Poslední z nich: »Přesazené štěpy« je nejlepší, protože je jako ulitá. Není roztříštěna, má jadrnou, ne-

rozptylovanou mluvu a není v ní ani jediného neharmonického tonu. Má novou fabuli, zajímavou a originální a barvitě a lapidárně při tom líčí prostředí, jehož detajlování je provedeno pérem obratným a zkušeným. Děvčátko z lepší rodiny úřednické, které pro všechny případy pojistilo se pro budoucnost vysvědčením učitelky ručních prací, ubírá se na svou štaci. Bude míti patnáct zlatých měsíčně beze stravy a bude žíti v odstrčené dědině mezi selským lidem. Sourozenci se uchytili ještě za živobytí rodičů — na ni ubožku už se nedostalo. Bratr ji doprovází tou neveselou cestou, kterou nám autor ukracuje několika pohledy do rodiny, úmrtím živitele sražené do společenského podpalubí. Přesazená sazenička si pořád maluje barevné prospekty a staví si z nich na jevišti nového svého působiště útulný a hezounký kouteček. Leccos se mezi sourozenci událo, co je od sebe oddaluje. Bratří musí se postarati o věno jedné sestře a druhou přece jenom aspoň jakž takž musí vybaviti, aby mohla se na nové štěpnici uchytiti. Autor ostře skizzuje tuto rodinnou rozháranost a drobná uprchlice z dusného tohoto ovzduší vyrůstá čtenáři na očích v ubohou, těžce zkoušenou a ranám osudu nezvyklou a snadno přístupnou bytost. Novella má silný a rozechvívající závěr. Pozdě na večer dorazí chodci do selského stavení, jehož výměnkářka industriálce přepustila svou komůrku. Hodila jí tam otýpku slámy, na níž byly stopy po rozbolavěných uších vojáka, jenž se v ní noc před tím vyspal — a do toho se měl položit mazlíček pana státního návladního, hejčkaná dívenka, jež spávala na prachových peřinkách. Bratr je zarážen — děvče je zdrceno a ohromeno. Musí se rozloučit — bratr musí ke vlaku — sestra musí zůstat v hrozném tomto pelechu. Už se rozloučil, odešel — ale vrátil se. Litost nad sestrou ho rozrazila... viděl sestru zděšenou, u zdi přitisknutou s ustrašenou tváří dítěte. Obrázek působí silným dojmem. Jemu svou vnitřní cenou po bok staví se třetí číslo knihy »Na pustých cestách«. Hlavní figurka svěže psané kroniky je stará panna, slečna Ady, vyšívající přepychové prádlo bohatým damám. Rušivě působí v dialogu poznámky v závorkách, jež ani nepřiléhají k věci ani neplní poslání, jež patrně měl autor na mysli. V novelku vsunuty jsou výpisky z denníku kaplana, jež mají jistou rázovitost a jež činí dojem skutečných a prožitých obrázků. Dusný vzduch vane z povídky, nadepsané »V hodině smrti«. Na smrtelném loži dokonává slaboch, kterého sklamala žena i matka a jemuž trochu štěstí přinesla bytost, které nemohl dáti svého jména a která k vůli svému nelegitimnímu poměru stala se terčem ústrků. Mnoho tvrdého je v této kapitole, jež opět líčí trudné rodinné poměry a odhaluje jiné zákulisí bezohlednou rukou. Není tu té ucelenosti a není tu ani těch pevných kontur, jako ve druhých dvou novelkách. Poslední stránky jsou sice vypočteny na effekt, ale nevyhoví ani čtenáři, ani nejsou zrovna šťastně řešeny. První obrázek, jenž knihu zahajuje (»Na vlnách«) vypravuje nám prostou historii o svedené dívce, jež utíká se do kláštera, aby svou hanbu pohřbila a klid duše našla. Tedy fabule docela všední. Ale za to má práce řadu jiných předností. Spisovatel zná život, zná lidi a umí je výborně vtělit do své scény. Autor rád pestří svoje řádky obrazy, jež jsou leckde nové a případné — ale tu a tam uklouzne z péra leccos, co rušivě působí. Kniha dostala věnem pěkný titul, jenž ráz knihy a její prostých hrdinů vystihuje. —*r.*

SMĚS.

** **O Dostojevském.** Nový ruský měsičník »Věstnik Znenija« přináší článek N. N. Kuzmina »Dostojevskij ve vyhnanství na Sibiři«, jenž jest tím zajímavější, jelikož studii na žádost autorovu prohlédla vdova po slavném romanopisci Anna Grigorjevna Dostojevská. Kuzmin jsa přesvědčen, že utrpení tvoří básníka, soudí, že doba nucené práce byla požehnáním pro básnický vývoj Dostojevského; zachránila jej od sebevraždy, jakž dokazuji jeho dopisy, přiměla jej, aby vážně a důkladně studoval evangelium a věřil v Boha. O Štědrý večer r. 1849 proměněn trest smrti v nucenou práci. Od dubna téhož roku byl vězněn na pevnosti Petropavlovské, jakožto účastník spiknutí Petrašovského. Za pochmurného prosincového dne vyvedeni Petrašovskij, Durov, Dostojevskij a ostatní na popraviště, kdež jim přečten trest smrti. Byli přivázáni ke kůlům, ale rozsudek nebyl proveden. Dostojevskij byl duševně dosti silný, že přečkal tyto hrozné chvíle, kde šlo o byti, či nebyti. Jeden z jeho soudruhů, Grigorjev, sešílel, když jej odpoutali od sloupu. Do Omska, kdež měl být vězněn na pevnosti a konat nucenou práci, přibyl básník dne 19. června 1850. Horší než nucená práce byla mu duševní trýzeň: nucený pobyt mezi vyvrhely společnosti. Spal na holé pryčně bez podušky a bez pokrývky, mohl se pokrýt nanejvýš svými šaty. Práci konal radostně, aby si zachoval zdraví. Zejména rád odhraboval sníh a roztloukal alabastr na březích Irtyše. Mimo evangelium nesměli mít vězňové nijaké knihy, rovněž si nesměli dopisovat. První dopis Dostojevského ze Sibiře, psaný bratrovi jest ze dne 30. června 1854 po skončené nucené práci. »Započal jsem nový život,« píše, »ale ony čtyři roky pokládám za dobu, kdy jsem byl za živa pohřben. Bylo to nevýslovné nekonečné utrpení, neboť každá minuta tísnila mi dušijako kámen . . . .« V Omsku nalézá se dosud seznam politických zločinců a při jméně 28letého Dostojevského připomenuto: »Čistá, bílá tvář, šedé oči, nos obyčejný, vlas ryšavý, na čele a nad levým okem malá vráska, tělesná soustava silná; propuštěný poručík, odsouzený k nucené práci pro účastenství na zločinných plánech za účelem šíření dopisu spisovatele Bělinského, jenž oplývá drzými výrazy proti církvi a nejvyšší moci. Po nejvyšším schválení, jež se stalo na základě zprávy generálního auditoriátu.« — Dostojevskij, poněvadž byl šlechticem, dlouho nemohl získati sebe menší důvěry ostatních trestanců. V jednom ze svých dopisů praví: »Nenávist vůči šlechticům přesahuje u trestanců veškery meze a tak nás, jen proto, že jsme šlechtici, přijali se zlomyslnou škodolibostí nad naším neštěstím. Byli by nás pozřeli, kdyby byli mohli.« — Dne 2. března 1854 propuštěn pozdější autor nesmrtelných prací »Zločin a trest« a »Zápisků z mrtvého domu« z »katorgy«, na pevnostní věznici omské, nyní zru-

šené a vřaděn jako prostý vojín 7. sibiřského pluku řadové pěchoty v Semipalatinsku. Teprve na podzim r. 1859 dostalo se mu na podnět velkoknížete Petra Oldenburského a generala Totlebna povolení, usaditi se ve Tvoru, odkad se záhy směl vrátiti do Petrohradu. »Katorga« učinila z Dostojevského mystika, Utrpení jej těší jako život, jenž sprošťuje od hříchu na zemi a uvykl tak na nutnost utrpení, že i tělesná bolest způsobila mu rozkoš.

** **Listy Eneáše Sylvia.** Vídeňská akademie věd povolila soukromému docentu a skriptoru universitní knihovny vídeňské Dru Rudolfu Wolkanovi subvenci 4000 korun na cestu do Italie, by skončil předběžná studia pro nové vydání listů Eneáše Sylvia. Touto prací zabývá se dr. Wolkan již po několik let. R. 1899 cestoval po Italii, kde se mu podařilo nalézt velký počet neznámých dosud dopisů slavného humanisty. Od té doby prozkoumal systematicky veškeré sbírky rukopisů, jež obsahují listy Eneáše Sylvia a při tomto pátrání přálo mu štěstí tou měrou, že počet dopisů dosud jim nalezených a uveřejněných páčí se skorem na pět set. Velký počet jich pochází z doby pobytu Eneáše Sylvia v Rakousích a jest datován ze Št. Hradce a Nového Města za Vídní. Velké to dílo, vypočteno na čtyři svazky; první svazek vyjde v 500. roce po narození Eneáše Sylvia (18. října 1905), bude obsahovati mnoho cenného materialu z církevní i světské historie české, uherské a rakouské i historie humanismu. Jak známo byl Eneáš Sylvius Piccolomini, pozdější papež Pius II., za vlády Jiřika z Poděbrad po nějakou dobu papežským legatem v Čechách a jest znám svým výrokem, že »v Čechách každá selka zná písmo svaté lépe, než mnohý kardinál v Římě«.

** **Jak vzniká báseň.** Velmi cenný příspěvek ku psychologii uměleckého tvoření podává historie slavné básně Poeovy »Zvony«. Jak známo byl původní rukopis této básně před nedávnem při dražbě ve Filadelfii prodán za 2145 dol., to jest o 2100 dol. víc, než Edgar Allan Poe před půl stoletím za báseň dostal. Kdyby byl Poe dostal tolik set, kolik majitel rukopisu dostal tisíc za pouhý autograf, byly by bývaly poslední dny básníkovy utěšenější. Výstřední život jeho, jejž skončil r. 1849 v Baltimoru, byl následek zoufalství vyvolaného domácími i finančními starostmi. Dne 30. ledna 1847 ztratil Poe svoji manželku, rozenou Virginii Clemmovu a bolest z této ztráty přivedla jej skoro k šílenství. Přes to nutila jej nouze, aby pracoval a během těchto let napsal »Eureka« v prose a lyrické básně »Ulalume«, »Zvony« a »Annabel Lee«. V této době největší bídy osvědčila se Mrs. Marie Luis Shew největší přítelkyní a dobroditelkou básníkovou. Osobním přispěním a sbírkami mezi jeho přátely učinila vše, aby zjednala nešťastnici úlevu v posledních dnech jejího života a zajistila jí slušný pohřeb, jakož i aby básníku pomohla z peněžitých nesnází, do nichž jej uvrhla dlouhá nemoc manželčina. Tato paní Shewova zavdala také ovdovělému básníku podnět k jeho básni »Zvony«. Podivno dost, neměla nikdy pokdy přečíst některé z jeho prací. Jednoho dne zavolal ji Poe k sobě a pravil: »Marie Luiso, musím napsat báseň, ale nemám citu, nemám myšlenky, nemám inspirace.« — Podala mu čaje, domlouvala mu, aby pil a když otevřeným oknem dolehl zvuk zvonů, pravila: »Zde jest papír.« Avšak básník odmítl papír řka: »Mně je zvuk zvonů dnes nepříjemný. Nemohu psát, jsem unaven.« — Tu vzala pero, napodobila krásný rukopis básníkův a napsala: »The Bells by E. A. Poe.« Pak připsala první řádku: »The bells, the little silver bells.« Poe chopil se tohoto podnětu, doplnil verš na sloku o šesti verších. Pak napsala Mrs. Shew ještě první verš druhé sloky: »The heavy iron bells« a Poe přidal dalších jedenáct veršů. Pak báseň opsal a nadepsal ji od Mrs. M. L. Shew řka, že to je její báseň, poněvadž k ní zavdala podnět a tolik k ní přispěla. To byl zárodek oné podivuhodné básně, jež svými rhytmy a svou malbou slov tak znamenitě líčí různé kovové zvuky stříbrných, železných, zlatých a bronzových zvonů, rolniček u saní, svatebních, věžních, poplašných zvonů. Avšak báseň byla ještě několikráte přepracována, než dostala definitivní formu, v jaké uveřejněna měsíc po smrti básníkově v listopadu 1849 v Sartainově »Union Magazine«. V poznámce připojené k básni podal Sartain následující zprávu o jejím vzniku: »S touto básní spojena jest zvláštní historie. Jeví pozvolný vývoj mezitvorby v duchu originelního genia. Báseň stala se as před rokem (tedy v prosinci) naším majetkem a čítala tehdáž 17 veršů. As po půl letě dostali jsme báseň rozšířenou, skorem v nynější její formě, po třech měsících zaslal básník ještě jinou změnu a rozšířena tak, v této formě zůstala báseň v době jeho úmrtí.« Nepřátelé Poe-ovi obviňovali básníka, že báseň prodal třikrát různým časopisům. To není pravda; Sartain prohlásil, že Poe-ovi zaplatil třikráte za tři různé varianty básně, poněvadž se podstatně různily. Poprve dostal za 17 veršů 15 dol., když pak byly »Zvony« přepracovány a rozšířeny na 113 veršů, dostal ještě dalších 30 dol.«

☐ **Nejnovější drama Otto Ernstovo »Die grösste Sünde«,** zakázáno bylo onehdy censurou, poněvadž je prý dramatem tendenčním, jehož tendence je namířena proti církvi. Hrdina kusu, nepatrný venkovský učitel, zpěčuje se dáti posvětiti svému sňatku církevně a nedá křtíti svých dětí. Když konečně, nemoha odolati úzkým poměrům, zpronevěří se svým zásadám, jest jeho porážka zpečetěna. — Je podivno, že i v tomto případě došlo k censurnímu zákazu, dnes, kdy dubnovým výnosem uvedeny byly v činnost čistě literární poradní sbory censurní, které se mají opírati ne o stranická mínění jednotlivců, nýbrž hlavně o vnitřní význam díla, o jeho suggesci a sílu uměleckou. Zdá se, že poradní sbory tyto nemají všude dosti initiativních členů, kteří by se nezalekli nahodilých překážek, diktovaných často jen jednostranností výchovy a názorů, jak je projevují často pomocné censurní sbory duchovní a vojenské, jichž součinnost při censuře úřední až dosavad byla veřejným tajemstvím. *a.*—

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jindřich Štemberka: V Opatii. — Václav Panýrek-Vaněk: Pohádka noci. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Antonín Macek Píseň pyšného. — Dr. R. J. Kronbauer: Ze zápisků českého reportéra: II. Ze stříbrných hrobů. — Felix Téver: Bílá a Rudá. — Feuilleton: Někteří čeští výtvarnici v Paříži. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

DRUHÝ DÍL

ROKU NA VSI,

KRONIKY MORAVSKE DĚDINY OD ALOISE MRŠTIKA.

PRÁVĚ UKONČEN A VYDÁN.

DIL II. OBSAHUJE: PROSINEC. — ČERNÁ HODINKA — RORATE. — EXEKUCE. — KŘTINY. — PO STOPÁCH BIDY — BILÝ DEN. — RYBÁŘOVY SPÁDY. — ČERNA ZIMA. — AMERIKA. — SVĚTLO. — SMUTNÝ ČAS. — VÁNOČNI STROMEK. — ŠTĚDRÝ DEN — NA ŠTĚPÁNA. — PO SVÁTCÍCH. — BOŽÍ ÚČTY.

VÝTISK V BARVOTISKOVÉ OBALČE ALŠOVĚ ZA K 1·90. POŠTOU ZA K 2 V PUVODNÍ VAZBĚ ZA K 3·10, POŠTOU ZA K 3·30

DODÁ KAŽDÉ KNIHKUPECTVI, ZEJMENA

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM,

V PRAZE-II., V ŠTĚPÁNSKÉ ULICI ČÍSLO 67.

DR. JIŘÍ GUTH:

ZA HORAMA PYRENEJSKÝMA.

Črty turistické a causerie z cest. S kresbou na obálce K. ŠIMŮNKA — Stran 369.

OBSAH: Díl I. 1. Lourdy. — 2. Z východních Pyrenejí: 1. Pau II. V zemi Basků. III. San Sebestian. — 3. Burgos — 4. Salamanka. — Díl II. 1. Lisabon. — 2. Z lisabonského okolí: I. Belem. II. Cascaes. III. Cintra. — 3. Coimbra. — 4. Žena v Portugalsku. — 5. Oporto.

Výtisk za K 4·50, poštou K 4·70. V umělecké vazbě za K 6·30, poštou K 6·60.

Dodá každé knihkupectví, zejména

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným

V PRAZE-II., V ŠTĚPÁNSKÉ ULICI ČÍS. 67.

Svépomoc českých spisovatelu.

Basne

Jaroslav Vrchlický: **Votivní desky.** Poslední zlomky epopeje. Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. puv. vazbě za K 3·80, post K 4·—.

Ant. Klašterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, post. K 2·60, ve skv. puv. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Skamoa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. vaz. K 3·30, pošt. K 3·50.

Krasna prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignat Herrmann: **Na ruzné adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Ružena Jesenská: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. puv. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. puv. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vil. Mrštík: **Babetta. Verunka a drobné povídky.** Výt. za K 3·20, pošt. K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissova: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. pův. vaz. za K 6·30, pošt. za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl. I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60.

Naše klenoty.

Významná díla českého písemnictví.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobizno[u] [illegible] předmluvou Dr. Jos. Dudíka a doslovem [illegible] Klasterského. Výtisk za [illegible] pošt. za 3·60.

Sv. 2. **Výbor z prací Fr. Jaromíra Rubše.** S [illegible] autorem, [illegible] vodem od Fr. Sládka. Výtisk za K 1·50 poštou za K 1·60.

Divadelní knihovna Máje.

Pořada Jiří Josef Soib[illegible]

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselohry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z [illegible] přeložil Tr. Bicky. Výtisk za K 1·—, p[illegible] K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera Cornova.** Drama o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, p[illegible] K 1·30.

Sv. 4. Josef Jonáš: **Konec [illegible]** Drama o 1 jednání. Lid. Stroupežnický: **Ochrana Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Sv. 5. H. M. Paul: **Nový clown.** (The New Clown.) Fraška o 3 jedn. [illegible] přel. K. Musek. Výtisk za K 1·20, p[illegible] za K 1·30.

Karel Rožek: **Červ.** Drama o 4 jednáních. Výtisk za K 1·40, post. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořada Dr. Jaromír Borecký.

Sv. 1. Vij. Fantastická pohádka o [illegible] dějstvích s předehrou. Napsal Fr. Kn[illegible] hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež:

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorostlejším dívkam. Vaz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Poradá Ružena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Poctěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80. II. díl za K 1·90, poštou za K 2·—. — Rok na vsi vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, pošt. u K 1·10.

Závět Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném [illegible] snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou Mat. Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra. K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i **Nakladatelské družstvo Máje,** zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpanské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 28. SRPNA 1903. ČÍSLO 49.

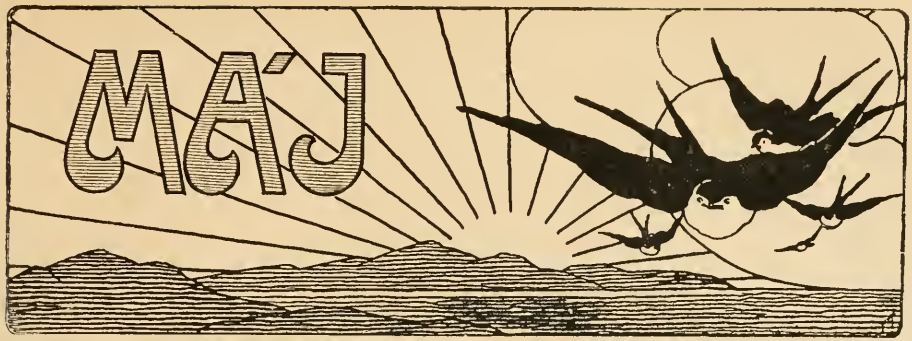

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

JAR. VRCHLICKÝ:

SMRT GREENEOVA.

(1592.)

Svit jitra v jizbu pad, on vzbudil se.
Byl těžký jeho sen; zlou murou spjat
se svíjel ve vidění kleštích sláb
a vysílen již . . . Oči otevřel
a čelo dlaní přejel . . . Nemohl
si vzpomenouti, »kde že vskutku dlí?«
Puch známý však a stálý bzukot much
jej na ráz přivedly hned k vědomí,
v sluch kladiva mu rány duněly,
jež ve vedlejší jizby výklenku
jen zasklenými dveřmi hlásalo
svým jednotvárným stejně klepáním,
že od rána pán jeho pilný dnes.
Pak od špinavých záclon na oknech
se svezl horečný zrak po jizbě,
po bílých, holých stěnách bez ozdob
jen plných muších skvrn, po vlhkých koutech
od země v půli plísní zčernalých,
po hrbaté bez prken podlaze,
až utkvěl na loži, kde ležel sám
na slámě mokvavé a prohnilé.
Pak na svoje se ruce podíval,
tak dlouhým pohledem, jenž výčitky
pln s lítostí nad žitím zlomeným,
se zvolna stmíval v slzném zamžení.
Až tedy sem to přived! Jinam ne,
svým vtipem, který záhy proslul tak
a jehož mnozí báli se . . . až sem!
Dnes bezmocný lev s vylámaným chrupem
tu leží na podušce bídy zlé
a opuštění ještě horšího
než bída sama . . . Raději zavřel zrak
a hluboko se vnořil v dumy své,
jak nejasné mu hlavou těkaly,
jak pokračovat by v tom chtěly snu,
jenž právě přerušen . . .

Zřel sebe zas
v ten srpnový den, věčně neblahý,
kdy v hloupou sázku vešel, kdo že víc
sní slanečků, jež rýnským zapije.
Kdo víc než on, když zadarmo vše dnes?
On pil a jed a pil, by slanečkům
se dobře plavalo to . . . dveřmi snů
ty známé hlasy slyšel kvasících
již lehce chraptivé »U mořské panny«,
kde každý korbel měl i dýmku svou.
Měl Marlow slovo teď, jej v duchu zřel,
jak široko se při tom rozkročil,
pěst opřel o koš svého kordiska
a druhou na stůl jako v taktu tlouk,
co vedle Nash se potutelně smál
a Lodge bez řeči ustavičně pil
ni nemrkaje . . . Stranou Shakespeare stál.
Proč nepil ten? Jen ruce založiv
se klidně díval v pitku ostatních.
Co myslil si as? — To jej dráždilo.
Na nový bombastický blankvers snad
jimž oči svým chtěl protřít soupeřům,
či lépe na úroky z úroku,
jež shrábl dnes a zítra shrábnout má?
Do dveří Jonson s Peelem vcházeli
s plnými hubatkami, Marlow dál
rozkládal divoce, ač nikdo víc
mu nenaslouchal; zvykli tomu již.

»Old merry England!« Kde dnes jeden z nich?
Dvojnásob cítil svoji samotu!
On myslil si, že přec jej mají rádi
jak společníka, bratra, soudruha,
byť třeba soupeře těch na prknech,
jež znamenají svět« — »Ach, jaký svět!
Před myšlenek a snů svých dále nit,

že tomu propad jen! Proč oltáře
on přestal býti sluha pokorný,
moh dnes být pastorem kdes na venku,
mít věrnou, tlustou družku života
a drobných dětí celou stupnici,
moh klidně tloustnout v bázni boží dál
a jestli cítil v sobě osten přec
ten proklatý jen »psát a vymýšlet«
moh' puritánům žalmy překládat
a traktáty o zkáze mravů psát
a proti tomu horlit divadlu,
kterého dnes je sluha oddaný,
té zkáze, které dneska propadá.

Sen tento přeletěl a chorý vzdech.
Zřel jiným oknem svého snu: »To kraj
byl cizí. Neznámý dnes v paměť zpět
se zvolna deroucí jak zašlý sen.
Zřel Boloňskou věž křivou nad sebou
a patřil v černé oči ohnivé
a cítil palčivý dech sladkých úst . . .
O Italie, myrty, olivy,
ó mládí sladké! . . . Cesty prokleté,
z nich vyssál jed pro celý život svůj!
Tam v Italii zvěděl poprve
čím tělo ženy jest a v Němcích zas
čím révy oheň, tam se naučil
čím luzněj stéká v hrdlo žhavý mok
tím více v ní se tají pekelník
a svůdce Satan . . .

Zatím nevším' si,
že slunce drahou svojí na nebi
se přehouplo k dne druhé půli již,
že vedle ztich' již klepot kladívka
a s třeskem odhozena práce v kout
pro zítřejšek . . . Teď chvíle divadla,
šlo k třetí již . . . V tom záchvat bolesti
jej nový schvátil . . . Rázem prchly sny
a neúprosná, hrozná skutečnost
naň šklebila se, zuby cenila.
Zřel na své ruce rudé, žilnaté,
na slámu lože shnilou, mokvavou
a hodin poslouchal zvuk vražedný.
Tik jednotvárný . . . stále za sebou
šly údery jak deště na okap.
Tep únavný . . . Ohmatal tělo své
a cítil, vředy jeho vznícené
se provalily . . . zachvátil jej hnus
před sebou samým . . . Neměl odvahy
se podívat na vlastní údy své,
jen srdce svíral rukou vyzáblou,
jak chtěl by pro vždy ztlumit jeho tluk
vždy volnější, vždy stále slábnoucí.

V tom skřípły dveře . . . Pootevřel zrak
a viděl ženu vcházet do jizby
tak bledou, vychrtlou a vyzáblou
ve nuzných cárech . . . sotva postřehla
že bdí, cos začla skrývat pečlivě
pod zástěrou — však on to shledl již,
sněť vavřínu to byla zelená.
Jen trpce usmál se a hlasem mdlým
jenž chvěl se v přestávkách děl: »Annie, proč
to schovávat chceš? Sám jsem prosil tě
o poslední tu lásku . . . díky, dík!
Tak mám již umřít . . . dobře tak . . . tím
líp . . .
čím dřív to bude . . . podej sem tu snět!«

A žena přistoupila k loži blíž
s tou snětí vavřínovou, v očích jí
třpyt slzí hrál jen stěží utajen.
»Ten laur ti právem patří,« zaštkala.
»Jen bohužel, že smí jen moje dlaň
jej tobě podat, mistře . . . miláčku . . . .«
Sáh' po něm oběma on rukama,
jej k ústům tisk a líbal listů houšť
s tou trpkou vůní . . . její na ruce
přes listy tekly žhavé jeho slzy.
»Tak na skráň mi jej přitlač, ty jen, ty
máš k tomu plné právo Annie má,
ty z bláta ulic zvedla's Lazara
tou láskou boží, která nesmrtelná
přec jedenkrát se sklání k člověku,
byť pozdě, třeba v umírání již.
V té noci letní . . . druhy opuštěn,
když na předměstí v krve přívalu
jsem zůstat ležel vysílen a mdlý
jsem v posměch luzy pad: Hle, to jest
Greene!
Jak hanba zpilý jest! — A kopli mne
snad ti, již včera tleskali mi ještě,
jež bavil žert a šprým můj bezúzdný.
Fi, mrzká luzo! Žena ševcova,
má Annie, ty jsi pochopila líp,
kdy nejvíc potřebí jest, pomoci.
Vtlač tento vavřín pevně na mou skráň,
to jediná buď odveta tvé lásky,
tak hodně do čela, vždyť pro věčnost
tam seděti musí . . . jiný nepřijde . . .
Tak hodně do čela . . . jak chladí to . . .
Tak umru sladce . . . Sama skloň se blíž
a zadýchej mne láskou . . . Níž a víc . .
Tak . . . dobrou noc . . . .«

A zavřel oči zas
Teď nebyl jeden víc to sen, leč snů
to byla celá, valná vichřice,
všech, které snil jak děcko v Cambridgi,
všech, které na školských snil lavicích,
všech z různých odlehlých cest dalekých,
všech, které vtělil v hry své původní,
všech, které četbou přelil v duši svou,
jež prožil všecky, boje trudů zlých
i lásky mumraje a souboje,
i pravé vášně, jiné každý den,
i pitky s druhy z noci do rána
a z vlastních davů postav rej a vír
se hrnul naň . . . on viděl je a znal,
jimž pro scenu vdech jiskru života.
Teď uvrhli se naň: Tu pater Baco,
tam páter Bungay . . . Alfons, Jakub, král
a úlisní a hladcí dvořani,
škol magistři, komičtí sluhové,
hor pastýři a lovci, čeládka

z všech možných přístavů na zeměkouli
a jaké ženy, ty, jež miloval
i zahled pouze mžikem jediným.
Směs postav závratná! Leč nad všecky
se týčil jeden: Roland zuřivý
nah, s vytrženou nohou ovčáka
jak mlátil pastýře a kramáře
a hnal je, plaché stádo, před sebou
přes klest i kámen někam v skalní strž.
Zřel, že má tahy toho Rolanda,
ne tahy jen i sílu nadlidskou
a rozmach olbřímí . . . i začal řvát,
na lože svém se vztýčil na polo
zrak v sloupu strhaný . . . On Roland byl
to cítil plně, Roland v středu všech,
kdo na prknech svět chtěli ovládnout;
on vrazil, beran války, mezi ně
a před sebou je hnal k své zábavě.
Jak metají tu směšné kozelce!
On Roland jest a oni kramáři,
jich krámy převrh, že se řítí v hloub
jich bedny, skříně a těch zásuvky
jsou plné rukopisů . . . jejich her
a vše se válí v jedné směsici
kams v hlubinu . . . Kyd, Lily, Heywood,
Lodge!
Jak Marlov proti němu mluvka jen!
Jak Shakespeare sám je liška podšitá,
a vrána cizím peřím krášlená,
leč titan, olbřím, Roland, to jest on,
on Robert Greene . . . Proň světe, Anglie,
sem laury, sem! —

Vryl pěstě do vlasů,
jak chtěl by přidržet si vavřín svůj,
zas vztýčil se a zařval — krve proud
řeč další zdusil mu a jako dub,
jenž bleskem zžehnut již se shroutil zpět
do slámy prohnilé a mokvavé,
zrak vytřeštěný . . .

Dveře s třeskotem
se rozlétly, švec vskočil opilý
a vida ženu klečet u lože,
se zasmál cynicky: »Dnes pater Baco
se povedl zas, jásal celý dům
a smíchem jako opilý se třás
»to byla švanda . . . pravím k prasknutí . .«

Však mrtev ležel tvůrce . . . neslyšel
o slávě své, však rovněž neslyšel
pláč ženy ubohé, jež klečela
u postele vyzáblá v cárech svých.
Ta milovala jej . . . . Pěst chladnoucí
jen drtila laur v křeči poslední
na skráni potem zvlhlé . . . Dotrpěl.

♡ ♡ ♡

B. J. MUSIL Z DAŇKOVSKÝCH:

Legenda o žluté růži.

Z čarovné zahrady před nádherným příbytkem matky Fâringiny vyšli dva mladí lidé.

Nad celou krajinou kol Agry rozestřel se oranžový přísvit zapadajícího slunce. —

Večer, skláněje se na krajinu, šuměl v korunách tamaryšků a cedrů . . . Eddi zadíval se do almandinové výhně, kde umíral den, avšak Fâringa toho nepozorovala. Hleděla mlčky v neurčito; celá duše rozlévala se jí ve zraku modřejším nejvzácnějších safírů, jakých putují hindští potápěči hledati v pramenech věčného Gangu.

Kráčeli stínem magnolií, oleandrů, sykomor a dracén, brodili se květy akacií, zlatých nagietek, modrých campanul a nachových lobelek a zlatý poprach květného pelu usedal do lemu jejich šatů.

Šli ruku v ruce, snoubenci, tiše rozmlouvajíce o příštím květu svých nadějí. Poblíž valila Džamna klidně své modravé vody, za nimi vysílaly rozpuklé keře své nejprudší, vzbouřené vůně — vše marně. Duše jejich splývaly jako stíny, jež vzrostly západem.

Když došli svého cíle, totiž Tâdž Mahalu, byl již večer. Trosky starých paláců Akbarových soucitně objímalo přidušené pološero; Tâdž Mahal zdál se být stříbrným, zázračným zámkem, mramor jeho zdí svítil v magické záři měsíční.

Prošli vysoce klenutou branou, jež byla mosaikami zdobena, otevřeli kovové dveře zasazené ve zdi červenavého pískovce a octli se v zahradě, kterouž císař Džehan obklopil zázračnou stavbu sledního útulku své choti.

Čarovná, přepychová nádhera okrášlená prvními stíny noci je obklopila. Cesta je vedla alejí starých cypřišů a zkvetlých magnolií kolem mramorových nádrží a porfýrových sošek vodotrysků do hloubi setmělého sadu, až došli ku svému oblíbenému sedátku ze zeleného kalaitu.

Odkudsi z daleka zazněl první táhlý tón jakéhosi primitivního nástroje, zazněl a zanikl; po chvíli dušeného ticha ozval se druhý, třetí . . . a jednoduchý nápěv dojemně splýval s vlahou tmou noční.

»Je láska věčná?« přerušila náhle naslouchání Fâringa.

»Věčná, bez konce . . .«

»A což když umřeme?«

Eddi neodpověděl. Sehnul se pouze a sebral u nohou mu ležící svadlý květ růže jerišské a hodil jej do basinu z růžového porfýru, v němž se perlila modravě stříbrná hladina vodní.

Zrcadelný svit měsíční spící na vodě rozvířil se ve sterá třpytivá kola dýchající a vlnící se stejným rhytmem. Eddi vzal divku za ruku a ukázal jí na květ, jejž do fontanu vhodil.

»Vidíš, jak se rozvíjí?« otázal se. Po chvíli květ vyňal a hle! Svadlé a dříve téměř bezbarvé lupénky měly i při světle luny zřejmou barvu slabě červenou, kalich svadlý se rozvil a rozevřel.

»Zde máš odpověď. Znovuzrození a pokračování i po smrti.«

Fâringa vzala snivě květ a pozorně jej prohlížela.

»Též jsem viděla jak ze semena v několika okamžicích vyrůstá květina pod prsty maga. Ale chřadne rychle a uvadá, leč tato trvá.« —

»Jest symbolem znovuzrození. Císař Džehan učiniv a nazvav zahradu tuto sadem věčného jara nenadál se, že i mladá láska tu vykvete jako nejžhavější květina jeho čarosadu.«

Umlkl a ticho se krajem provalilo.

»Pojď!« žadonila Fâringa.

Šli. —

V dálce umlkl melancholický zpěvák a zdálo se jakoby bolest jeho padla na celou krajinu. Džamna valil s mírným šepotem spoustu svých vod, jež pospíchaly se zjevnou touhou, aby se brzo mohly vlíti a smísiti se svatými vodami Gangu . . .

Byla čarovná noc. Měsíční svit ulpěl na bílých stěnách Tâdž Mahalu, kde se třásl jako fosforeskující záře slunečních obrazů zasvěcených dávno mrtvým božstvím, doubravy uprostřed blízkých luk zdály se černými a bázlivými a cesta milenců byla nesčetněkrát protata úzkými i širšími pruhy stříbrného světla a tajuplných stínů, kteréž splývavě visely se snětí sykomor.

»Ukáži ti čarovný květ vyrostlý silou maga,« pravila Fâringa, »květ žluté růže posvěcený poslední mocí kouzelného starce, květ jenž neuvadá. Slunce v něm hoří.«

Druhého dne zastavili se pod vonnými guirlandami révy, kde v záhonu sněžných hyacintů skláněl se vánkem růžový keř, v jehož zeleni zářila jediná, skvěle žlutá růže. Listy keře již voněly prudkou a omamující vůní.

Eddi chtěl přistoupiti blíže, ale Fâringa jej zadržela.

»Usmrcuje svou vůní,« zašeptala —

Dlouho stáli před zázračným květem, jenž z dáli hořel ostře žlutým plamenem a své okolí prolévál vůní nádhernou, však nebezpečnou.

»Jest to dar umírajícího kmeta,« řekla. »Prý chová nejkrásnější smrt.«

»Dar bolesti a bolestný . . .,« trpce pravil Eddi, »leč krásný.«

»A vhodný —« mínila Fâringa.

Pak odcházeli opiti svým mládím a láskou, o níž tvrdívala Fâringa, že jí prostor neobsáhne a že jí konce není . . .

Ale žlutá růže vždy se rozkolébala při těch slovech prudce a nemocně v zeleni listů své koruny a vánek strhl doušek jeji vůně, aby jím tvář milujících ovál — —

* * *

Teskně šuměly větry a Džamna zpívala v rákosí svých břehů o bolesti, leč Fâringa neplakala.

Neplakala ani, když bledé tělo Eddia zakryly a objaly hroudy vápenité země, slzy se nezjevily na krásné její tváři, ač srdce bolestí úpělo. Ale hada, jenž Eddia uštknul, kázala spáliti a popelem hrob Eddiův posypavši, bílé své ruce nad ním vztáhla. A jako zázrakem počaly pučeti žluté, nádherné růže, jež se mžikem rozpukaly a vůni vydavše uvadly.

Když přišel večer s tisíci světel neviditelných svých svícnů, v šat atlasu modrého se přioděla a z myrtového keře vínek v ebenové vlasy vetkla. A tiše s rozevřenýma očima, před jejichž krásou azur nebes mřel, ulehla na koberec z černého hedvábu pod keř žluté růže. —

Sedm hvězd orionu probleskalo ratolestmi keřů, milliony tajemných stínů spouštělo se na zem se stromů, paláců a zahrad.

Záhon bílých hyacinthů zvědavě nakláněl hlavinky své nad tmavou půdou koberce, vlahý zefýr donášel slabé zvuky zvonce zbloudilé zebu a žlutá růže skláněla se níž a níže na krásné čelo dívčino.

Fâringa viděla a cítila to vše, ssála růžovými rety bohatou zátopu vůně, ano zdálo se jí, že slyší rhytmický známý dech, že cítí měkké doteknutí ramen . . . A prostory začaly se náhle šířiti, hvězdy ustupovaly a tmělo se a tmělo, až se kolkol rozprostřela noc, noc ohromná jako propast slitování na vodách se Pohybujícího.

* * *

Posléze se probudila. Na prsou jí spočívala mystická ona žlutá růže, čerstvě utržená. Kolkolem se táhla krajina šedá a beztvará. Stěží si uvědomila Fâringa co se stalo a tu vytryskly jí z očí veliké krůpěje slz, jež hojně smáčely šat její nevěstí. Oh, bylo jí tak úzko, tak teskno, že nedovedla si toho vysvětliti. Pojednou se vzchopila a počala volati:

»Eddi, miláčku! . . .«

Ticho. — Vítr nešumí, echa neodpovídají — —

»Eddi . . . duše má . . .« zní ještě sladčeji světelným šerem.

Mlčení, jímž proudí věčnost — —

Křečovitě přerývaný vzlyk, pak bolest, jež svírá srdce a velí mlčeti.

»Oh, bolest!« vykřikla divoce, leč náhle opět plaše, s bázní rozhlédla se vůkol. Před ní nic, za ní nic, dole šero, nahoře šero . . . Hrůza obav uprostřed nekonečnosti se jí zmocnila. Klesla na zem a počala volati tak, jak ji to Eddi učil, s rukama spjatýma:

»Věčná lásko . . .«

Proud slzí hořkých a palčivých. — Pusto vůkol, ani ohlasu.

Druhý výkřik — ticho — ticho . . . temno . . . věčnost . . .

* * *

Náhle počalo se vše měniti. Kol Fâringy prostíraly se zkvetlé citronové háje, muškát, amaranth a myrtha pučely u bílých cest, nad krajem klenulo se nevýslovně krásné modro, na němž zářily i za dne třpytivé hvězdy neobvyklé velikosti.

V lepotvárných zahradách rozléhaly se čarovně sladké zpěvy slavičí, fontány hýřily duhou a světelným jasem, vyhazujíce do veliké výše zářící své krůpěje, jež dopadajíce, libě zvonily o modrou hladinu mramorových basinů, vzduchem vanulo cosi jako nepoznané štěstí a tajemná rozkoš.

Fâringa kráčela blíže, nesouc v útlé ruce své magický, žlutý květ a oko její utkvívalo s radostí na krásách mrtvého města, jež před ní rozestřelo svou bájnou nádheru. Domy z orientalních mramorů a červených porfýrů byly ověnčeny zářícími clonami rév a velikých svlačců; kolibříci houpali se v úponcích lian, s velikými rudými květy gladiol zahrávali si pestří, pohádkoví motýli — a všecko tak prázdno, liduprázdno!

Vlahý zefýr vlnil muselinové clony maurských oken; v jeho vanutí spala neviditelná, omamující vůně.

Fâringa zaslzela pohnutím.

S novou rozkoší procházela se záhony pestřících se exotických květů, leč něco jí chybělo, co nechtěla si uvědomiti.

Náhle vykřikla radostným překvapením. V čarovném zákoutí tvořeném guirlandami jerišských růží, pod těžkým příkrovem bílých, akátových květů spal on — Eddi.

Již chtěla vztáhnouti ruku, aby ho vzbudila, když v tom snesl se mezi ně zářící oblak a tajemný cit provál ji tušením.

»Brahmo, otče všech věcí!« pojednou probuzen zvolal Eddi.

A oblak se měnil, až vzal na se podobu šedivého starce, v němž Fâringa s ustrnutím poznala tajemného maga, jehož dar, žlutou růži, pevně svírala.

»Blahoslavení láskou,« řekl Brahma. »Blahoslavení, kdož umírají ve vůni mé, aby vešli v říš věčného jara.« —

A milencům se zdálo, že béře na se podobu žluté, mystické růže, jež nenáhle mizela v parách nadzemských večerů.

Eddi a Fâringa padli si do náruče tisíckrát rozkošnější všech zemských radostí. — Z rozkazu věčného Sivy, jejž okouzlili svojí láskou, vznášejí se jako pára nad zlatými pagodami snů, prolínají zdi věčných měst a pro věčnost k sobě připoutáni, obklopují v soumraku večerním jako hvězdnatá pára a vonný opar tisíce žlutých růží praotce Brahmy.

A mladí milenci smavé Indie, věnujíce si nádherný květ žluté růže, vnímají sladký dech oněch dvou svatých svou láskou, jež neviditelně plují nad jejich štěstím, jež posvětil stvořitel věcí, Brahma, svým požehnáním a připomínají si tuto legendu věčné lásky.

♡ ♡ ♡

EM. RYT. Z ČENKOVA:

Moře dovádí . . .

Po řadě slunných dnů, kdy leželo moře, lehce jen zčeřené, jako nesmírný rybník určený k tomu, aby v jeho zelenavém zrcadle obráželo se nekonečně nebe s celým vesmírem oblaků a mráčků, po řadě teplých dnů, připražujících bledé líce měšťáků, zavál chladný západní vítr a rozhoupal tu vodní step, klenoucí se od křemenitých a útesových břehů kamsi do neznáma, jež děsí a vábí zároveň . . .

Plachty napjaté před čisťounkými hôtely: »Na pobřeží« a »Paříž« třepotaly se s pleskotem a hukotem. Křoviska a citronníky v dřevěných čtverhranných kádích na terrasách hôtelů ohýbaly se pod závany větru s fičivým svistem.

Měšťácké panstvo obědvající u dlouhých table d'hôte, s neutuchajícím apetitem od hors d'ouvre až k dessertu, nedalo se zatím vyrušovati. Teprve po šampaňském a černé kávě vyšly dlouhé řady šosáků v plochých modrých čapkách a pláštících, se štěbetavými ženami a nafintěnými bébés, na břeh moře a rozvinuly se po dlouhých náspech vybíhajících podél přístavu směle do moře až k majáku a rozložily se na kamenitých, oblázkových březích terassovitě nad sebou ležících tak jak je denně upravuje příliv a odliv. Odvážnější jdou k majáku po štíhlé dřevěné pavlači s pocity sladké hrůzy a nebezpečí, jemuž se vydává měšťák v době prázdnin na břehu moře pod dozorem ironických námořníků v červených flanelových košilích s modrými pásy.

U majáků jest lavička a malá rozhledna. Tam kupí se měšťáci, ženy a děti piští, elegáni volají: Oh, lala! když vlna se blíží jako pohyblivé návrší ke zdi majáků, narazí o ni, rozpění se a vyšplhá po ní jako obrovský sněžný had, nebo sřítí se na zeď jako lavina, rozprchávající se v myriady perlí a démantů a pokropující důkladně hedvábné spodničky žen a bílé lázeňské spodky šviháků. Kvikot, žďímání sukní a úprk. Smích nepokropených. Jen Kristus na nábřeží pod skalními pískovými útesy s modlící se Matkou Boží, podepřený silnými železnými tyčemi kloní zadumanou mramorovou hlavu Svou a trpělivě čeká — — — —

Na březích rozvlněného moře na kupách oblázků, směsi oválených a omytých křemenů, lastur, škeblí,

koster krabů, rozložily se skupinky lidských mravenců. Tučnější madame sedí na přenosných plátěných sedatkách, páni flirtují s ženami, děti zasedly si nejdále k vlnám narážejícím v pravidelném rachotivém a hučivém rhytmu o břehy. Děti vrhají oblázky do pěnícího, na zem útočícího moře a rodiče pohazují jimi po dítkách. Jest chladno a větrno, nevlídno. Ve vilách »Vlny mořské«, »Příboj«, »Moje potěšení« rozevřela se okna, tak že jest plně viděti koketně vypravený útulný salonek s nalíčenými kráskami v bílých atlasových šatech, opírajících s affektovanou unylostí bledé tváře o krásně pěstěné ruce . . .

Kolem vily ubírá se elegán, stane před otevřeným salonkem, pozdraví bezvadně a zahovoří se. Předehra k románu. Na pobřeží — jest neděle — vyšly si i chudé ženy, zasedly sobě k rozloženému prádlu a patří též do dálek mořských. Moře chrlí stále tisíce kaménků k zemi a olizuje ji bílými zpěněnými sterými jazyky.

Vedle na terase v Casině jest na dno. Lázeňští hosté uchylují se pod verandy plachtami zakryté a na terasu kavárny. Muži čekají na znamení zvoncem — kdy počnou hry koníčků v herně. Plavčíci v tom chladnu nezaměstnaní přecházejí po břehu, ruce zabořeny v kapsách širokých gatí. V síni koncertní jest ples dětí. Vyšňořené, přemazlené, navoněné bébés předstihují maminky své v koketnosti a afektovanosti . . . Nuda . . . Nikdo se již nedívá na dovádivé moře. Jest velebné před malicherným světem lidí. Táhne se jako poušť a klene se jako světokoule. V dali tříští se o hradby skalních tesů a měnivé kotouče rosné mlhy označují ta místa, kde ořové vlny Oceánu útočí na starou matku zemi. A Kristus na nábřeží trpělivě čeká, zda přijde k němu stařena normandská v černém oděvu s bílým krajkovým čepečkem na snědé hlavě a klesne v modlitbách. Moře dovádí dál . . . Ale nezuří — jen dovádí . . .

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Kníže nesklonil se příliš hluboko nad mrtvolou. Poznamenal ji ve vzduchu křížem a zdál se šeptati tichou modlitbu.

Pak mu to trhlo několikráte bradou, v hluboce zapadlých očích zatřepotalo to poplašeně, litostně. Vzpomínka na mladou, svěží a tak tklivě oddanou Elis, zaševelila mu mozkem. Vzpomínka na několik chvil skutečného, vzdávajícího se citu i s jeho strany.

Byl tenkráte tak mlád. Bylo to tak dávno — A ona nezapomněla — ku podivu — ona nezapomněla — Jakoby jej cosi chtělo upínati k té mlčenlivé bílé postavě.

Vzchopil se, přetrhl rychle tklivou nitku. — »Nebylo by jí to už nic platno a mně by to uškodilo!« — Bojácně a přec družně, zapomínaje na chvíli povýšeného svého postavení, rozhlédl se po živých.

»Ona mi byla oddanou ženou; nikdy jsme si zlého slůvka neřekli,« lkal znova nadlesní.

»Nu ano, milý nadlesní, byla to vůle Boží.« A podíval se na nadlesního poněkud shůry, jako na plačícího hlupáčka. »Byl jsem k nim vždy dobrý a budu i nadále,« opakoval si v mysli.

Tímto předsevzetím učinil zadost písni minulých časů, tklivě a neodbytně v mysl mu zalkávající.

»Kdo je ten mladý muž, který stojí vedle Helly?« otázal se krátce, zahleděv se ze stínů lip na zalitou sluncem zahradní cestu, na které vedle Helly kráčel Severin.

»Umělec — a Hella že ho začíná mít ráda?« řekl na nadlesního přiznávaná slova. »Tak, tak« — zadíval se na oba mladé lidi a úsměv příznivce létl mu tváří.

Bylo ku podivu ticho v zahradě loveckého zámku. Vzdálený zpěv mnoha zvonů, šeptaná slova soustrasti, zahrčení kočárů stanulých na zatáčce vozové cesty zámecké a žalostné zavytí Diany, uzavřené v chlévě, přervaly někdy bezhlasno. Ale všechny tyto zvuky byly ztlumené, zdušené neviditelným závojem smutku, nad zámkem rozloženého.

Prostor plnil se stále více. Po příchodu kněží dostal vesnický lid zevlující před vraty odvahu, vkypěti do zahrady.

Adjunkti rozžehli svíce kolem rakve. Nadlesní zavěsil dceřino rámě do svého, ponechávaje kníže, který právě vyšel ze svých komnat, první místo. Kníže stál chvíli u boku rakve, pak jej uchvátila tíseň. Cítil zraky všech na sebe upnuty.

»Co si ti lidé myslí? Někteří, ti starší z nich pamatují — zajisté pamatují — a mladším o tom povídali — Románové kapitoly našeho mládí zapamatují si tito lidé na půl století.« —

Patrně sentimentální zabarvení jeho posice, stávalo se mu trapným. Jakým právem tu stál? Na pohřbu kněžny mohl hráti s celou vážností úlohu truchlícího manžela, ale zde —

Vsunul zdvořile professora na své místo, postavil se za peň stromu vedle Severina.

Nastal krátký, tichý šum, pak rozlehla se latinská slova modliteb, zazvučel pohřební zpěv. Dým kaditelnic vystupoval zvolna v šerou klenbu lip. Bylo tu šero, jako v kostele. Svíce tiše hořely, oddechujíce modravým dýmem, někdy se

zachvěly sotva znatelným vanem, pak počínaly z líp kanouti zlaté listy. Tiše spadal lístek za lístkem, jeden po druhém se zachycoval v záhybech bílého závoje mrtvé. Zdáli zavznívaly lkavě volavé zvuky zvonů — Jakoby s sebou něco přinášely z dálky dávno zapadlých časů — Bezvolně slétla některá vzpomínka v pamět knížete, zachytila se v ní, jako to listí, spadající s lip, v závoji mrtvé — A bylo mu pojednou teskno. Stalo se mu to, čemu se nikdy nevzdával, nač nechtěl mysleti, obávaje se zlého porovnání — Zabředl do vzpomínek — zachtělo se mu oplakati svoje mládí. —

Lípy stojící na západní straně zahrady, házely stín svých větví temným krajkovím na zlatitou zeleň trávníků.

Za nimi bloudila tucha slunečné záře. Vzduch byl měkký, křišťálově průzračný.

Severinovo oko spočinulo na skupině šedých mužských hlav, do nichž staroba vkreslila ostré rýhy. Spočinulo na temných šátkách zkřížených na hrudích žen, na konopných vlasech vesnických děvčat. V měkkém vzduchu podzimním vynikaly tyto skupiny, jasné v obrysech a přec splývavé v barevný soulad s pomdlelou zelení stromů, ostříknutých sem tam žlutí. A tu vysvitlo slunce, prodralo se šikmými paprsky, lehounkou parou oblohy. Něco kmitlo v Severinovo oko. Rudost rozstříkla se v pozadí obrazu. Slunce metalo celé hrsti paprsků do planého vína, kryjící terassu lovčího zámku. Nikdy si dosud nepovšiml, že ho tu bylo tolik. Šplhalo se po terasse, po pních starých stromů, po zdi zahrady. Odstíněno od světlého karmínu po temně hnědý brunát, ošlehlo ho plnou rozkoší záliby.

»Nádherný obraz se stínem lip a tímto rudým zářením — Zachytit to — zachytit!« Zaťal pěstě, jakoby v nich něco držel. A vzepjalo se to v něm k plné síle. Cítil všechny svaly napnuty. Celým tělem projel mu blesk.

»To bude znamenité. A bude to!«

A byl urván jásavostí prvku myšlenky k novému dílu. Nejdokonalejšímu, horoucně žádanému v této chvíli početí.

Viděl, myslil, cítil barvami. Pohlížel až do nejvnitřnější jsoucnosti všeho jej obklopujícího. A ta jásavá vítězná rudá mu hlásala, že nic jiného není, že se v hlubinách všeho nic jiného neskrývá, nežli mocná jiskra života. Jiskra, která dává vší jej obklopující hmotě její vzhled. Bez níž se hmota rozpadá a tvarů ztrácí.

Pohřební choral jako temné vlákno rozrazil vzduch. Pak zpěv zmlkl, zapadl v les. Kněží odstoupili. Ozval se dutý náraz. »To zvedají víko rakve. Hella pohlíží posledně v matčinu tvář, posledně nežli zmizí v temnu.«

Sáhlo mu to na srdce. Zahryzlo ho, že se dal urvati jiným pocitům, tak radostným, životným.

V pohřebním průvodu dotkl se kníže Severinova ramena a pokynul mu, aby ustoupil stranou. Šli pak vedle sebe po stráni úvozovou cestou, již se černě sunul průvod, s ověnčenou rakví v popředí.

Kníže objednal u Severina obraz pro rodinu nadlesních. Zahradu se skupinou venkovanů i s lípovou pohřební kaplí.

Sotva, že byla objednávka vyřízena, vypjal se kníže a úsměv blahosklonné laskavosti zahrál mu na tváři. Co mohl v této chvíli udělati lepšího. Byl to v pravdě kavalírský, generosní nápad, pozornost pro krásnou Hellu. Byl s sebou spokojen.

»Teď ještě na hřbitově a pak bude ta smutná záležitost odbyta!«

Cítil, že zase volí špatná slova, ale před Severinem se neostýchal.

Pokynul sluhovi, vstoupil do kočáru a jel krokem za průvodem.

Severin dodral se blízko k Helle. Kráčel za ní se skloněnou hlavou, ožehnutou někdy bezvolně radostnou myšlénkou na objednávku knížete.

Kníže ujel ještě téhož večera. Zdálo se mu, že v místnostech lovčího zámku bloudí vůně jeho mladosti, spojená s aromatem pohřebních věnců. Bylo mu to nepříjemné a nepříjemný pocit jeho nitra, jakoby se chtěl podobati stesku. »Nikomu tím neprospěju a sobě uškodím!« opakoval si několikráte a prohlásil, že mu nebude možno přijeti k podzimním honům.

Odevzdal Severinovi v obálce zálohu na objednanou práci.

Pozval Hellu do Vídně, k madame Hellot, bývalé společnici kněžniné, své nynější hospodyni. Daroval nadlesnímu nejpěknější ze svých pušek.

»Jsem přec jen dobrý člověk a generosní kavalír,« pomyslil si vsedaje do vozu a byl téměř k slzám dojat svou vlastní dobrotou.

Severin strávil u nadlesních večer, naplněný smutkem a vzpomínkami na mrtvou.

I druhý a třetí den dojel na zámek. Zakoušel s Hellou ono hluché prázdno, které nastává, když nenadále zmizí z rodiny člen, když lidé smutkem mlčí a neživotné předměty mluví tajemně vzpomínkami. —

* * *

Kteréhosi večera zachtělo se Severinovi veselosti jak žíznivému vody.

V jeho náprsní kapse skrývala se dosud nedotknutě obálka s knížecím obsahem. Hlavou plula mu naděje a plná odvaha života.

S kým sděliti tyto radostné pocity?

Zapadnouti mezi přátely? — Vzbouzeti jejich závist?

Ne. — Zatoužil po družné veselosti úzkého kroužku, po jedné, dvou oddaných duších, které by měly trochu upřímnosti a trochu obdivu k jeho úspěchu. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

BOH. BAUŠE:

Zvířátka při toilettě.

Vzdělaný člověk považuje čistotu za nejkrásnější ozdobu těla. Způsob, jak této čistotě rozumí, mění se ovšem dle individua, krajiny i plemene. Jsou národové, kteří považují zvyk mýti tělo neb jen obličej za počínání směšné. Jsou ale též kmenové, přírodní — neříká se více divoši — kteří čistotnosti zahanbují t. zv. kulturního člověka. Pohleďme jen na zuby černocha, jenž čistí si je jakýms roztřepeným dřevem, jaký to rozdíl u porovnání s uměle a nákladně udržovanými troškami chrupu vzdělanců. Nahota ovšem podporuje čistotu a je-li i voda na blízku a ponebí mírné, stává se čistotnost cností snadno dosažitelnou. Skutečně náležeji Polynésové k nejčistotnějším národům země.

Kde však šat stal se potřebou, ať již pro ochranu těla neb z pocitu studu, do jisté míry všem plemenům lidským společného, vyskytuje se různý stupeň snahy, neb též vnímavosti pro čistotu.

»Vlasatí Ainové«, jedno z nejstarších plemen lidských, nejsevernější ostrov žaponského souostroví, Yezo obývající, jsou prosluli báječnou nečistotou. Muž odkládá oděv svůj zřídka, žena nikdy! Když jakás vrchnost do služby přijala dívku ainskou a neústupně žádala, aby se vykoupala, vlezla tato do vody úplně oblečena. Spinaví dervišové řídí se též předpisy Džengischána, nosíce oblek, až sám v hadrech s nich spadne. »Jak bohatým jsem,« pravil antický cynik, »držímť si cizopasníky.«

Avšak onu snahu odstraňovati z těla a lože všechnu špínu a nečistotu, ať z hygienické či esthetické potřeby, nemá jen člověk sám, potkáváme se s ní i u mnohých zvířátek.

Ovšem že zvířat chytala by se nečistota mnohem u větší míře, kdyby příroda sama je nechránila vnější úpravou: tělo jejich jest obyčejně zakulaceno; srst neb šupiny tělo krycí jsou nakloněny, uloženy na sebe střechovitě; obočí a řasy chrání oko. Pelicháním obnovují se útvary pokožky, čímž pročistí se kůže mnohem lépe nežli lázněmi. Zvířata cítí instinktivně potřebu čistoty a jak dr. Baillon ve své studii o tom předmětu uvádí, nalezají různé prostředky, obdobné naší výzbroji kosmetické. Voda jest ovšem nejlepším prostředkem čistícím, jakés přirozené mýdlo nalézají ve své slině; tukové výměšky nahražují jim naše pomády; prach ze silnice naše líčidlo rýžové. Vídáme často naše slepice, vrabce a jiné ptáky popeliti se v prachu, aby kůži zbavili cizopasníků; konečně, více méně příjemně páchnoucí výměšky nahražují jim naše umělé voňavky.

Příroda vyzbrojila též zvířata celou řadou nástrojů toiletních: hubkami a chvostky pérovými, oprašovačkami a škrabátky, hřebly a hřebínky nevyrovnatelné jemnosti, kartáčky tvrdými i měkkými, párátky a ušními čističi, vějíři i šátečky, štětečky i štětci hrubšími.

U zvířátek ovšem není celý tento arsenál zvláštních nástrojů, jak se nám jeví na toiletním stolku moderní dámy, jen k čistění té neb oné části těla. Jsou jen jako přídavek k ústrojům životu nevyhnutelným, chápavým, krášlivým, na čelistech a pod.

Zakládáme si právem na ruce, jakožto ústroji, kterým dosáhneme po všech částech svého těla. Jen opice těší se podobným chápadlům, jichž též hojně upotřebují k čistění těla. Vody užívají jen výminečně, tím častěji však rukou jako škrabátek a ku vzájemnému pípání vší. Což jiného mají ubožátka v klecích zvěřinců dělati? Stále je vídáme prokazovati si navzájem onu službu luskání, při čemž kořist ulovená mizí mezi zuby. Mandril někdy i smrká do ruky; řeknete snad: »fidonc!« Ale konečně u opice — a od kdy člověčenstvo zná kapesní šátek! —

Většina opic jí velmi způsobně, utírajíc si po jídle ústa, ano Brehm znal samici orangutana, která užívala párátka na zuby jako člověk. Šimpanz vychovaný Buffonem po každém napití utíral si ústa.

Ve volnosti pijí opice tak, že skloní se hlavou až k hladině potoka; znají se ale též výjimky: opice ďáblice na Maraňonu nabírá rukou vodu, pije-li. Hustý, černý, dlouhý vous, jakým opice tato se honosí, vysvětluje nám odchylný zvyk, pomáčelat by si jej při pití.

U gibona siamanga, jediného příkladu z opic anthropomorfických, mohla by matka opičí sloužiti za vzor mnohým matkám lidským. Každého jitra donáší mláďata svá k řece, a přes jejich křik a odpor vykoupe je, suší a čistí s pečlivostí a pozorností, kterou by mnohá děcka bílá mohla jim záviděti.

Ze šelem rozkošný pohled poskytuje matka medvědice, když ve volnosti medvídčata svá koupe. Obrázek, jejž líčí Meunier, týká se černého medvěda amerického baribala, poněkud čilejšího nežli je náš evropský brtník. Medvědice v zubech držíc za kůži v týle medvídče ustrašené, umáčené, vytahuje jej z vody, kdežto druhý potomek tulí se na suchu k matce úzkostlivě, očekávaje, co s ním se bude díti.

»Neolízaným medvědem« nazývá lid nemotoru neuhlazeného, a obraz tento vzat jest ze skutečného pozorování, jak matka vychovatelka mláďata svá má k čistotě. Sedláci a lovci na Rusi všeobecně vypravují, že medvědice mimo to každému svému mláděti dává z dorostlejších zvláštního »pěstouna«. Tento má uloženo nad mládětem v houští ukrytém bdíti, když stará slídí po kořisti, neb na kořisti, kterou nemohla odvléci, se sytí. Pěstoun sdílí lože s rodinou a

není prý dříve propuštěn, až matka najde zaň náhrady.

Všechny kočky podivuhodně dbají čistoty. Drsný jejich jazyk představuje výborný kartáček, trochu tvrdý, k uhlazení a vyleštění srsti. Chůzi jejich pružnou podporují vztažitelné drápy, které jsou-li vystrčeny, slouží jako vydatný hřeben, jímž zbavují se cizopasníků. Ocas dlouhý a pohyblivý tvoří u lva vydatnou klepačku, kterou boky vyklepává. Vždy však kočky raději na sucho se čistí; nerada smáčí si kočička aksamitové své tlapky, má-li přejíti místem vlhkým.

Velice delikátní co do čistění těla jsou hlodavci; životní otázkou jest u nich, nemohou-li se zbaviti cizopasníků a všelikých mikrobů, jak zná každý, kdož choval si kdy králíky. Za nástroje slouží jim předem zuby hlodavé, jazyk, pysky masité a ostré drápky, sloužící za hřeben, jakož i zakrnělý palec. Čistotnost veverek, myší, králíků, svišťů známá jest u zvířátek chovaných v zajetí. Černá veverka americká sestupuje po větvi k povrchu vody, pije, načež umívá si hubičku, máčejíc jednu tlapku po druhé do vody.

Pěkný obrázek poskytuje křeček, když v polích panáčkuje, a předních tlapek jako rukou užívá, podávaje si zrní do úst. Zrnka ječmene zbavuje dříve osin, drží a otáčí klasy tak, aby je vpravil do toreb. Poznali jsme noru křečka dle četných osin, jež před norou byly nahromaděny.

Toiletu počínají vždy od hlavy, zvláště po lázni: od uší po tváře hladí a osušují si jednu hrstku chlupů po druhé, pečlivě a vytrvale.

Koho neodstrašuje zápach myší, nalezne mnoho zábavného v chovu gerbillů, skákavých myší afrických, tarbíků, myší bílých, tancujících a šplhavých, jež zvířaty domácími učinili Číňané a Japonci.

Od myši ke slonu. Na balvanité tělo své nemá k čistění nežli svůj chobot, toho však vydatně užívá. V zajetí i volnosti neopomene denně užívati lázní a chobotem připraviti si občerstvující sprchy. Lázeň pro suchou rozpukanou kůži jeho jest patrně potřebou. Vídáme-ť v zahradě zoologické slona stále při toiletě; nemá-li vody, posypává se prachem a pískem, jako se naše slepice rády v prachu popelí.

A což koně, čím ti mají se zbaviti obtížné špíny a dotěrného hmyzu? Jazyk, zuby, pohyblivé pysky dostihnou jen přídu těla, kožní svaly, značně vyvinuté, otřásáním zapuzují dotěrky; ocas s dlouhými žíněmi jest přirozený vějíř, jenž třeba-li, jest v ustavičné činnosti. Jaké to pobloužení člověka, že zbavuje krásného svého pomocníka a soudruha přirozené této oháňky. Jeleni i skot otírají se o stromy, zeď a pod. Čistota půl zdraví; již pud sebezachování vede zvířata k pečlivému pěstění čistoty.

Když jsme si již všimli ssavců při toiletě, pohleďme i na ptactvo nebeské. Že jsou naši městští brabci umouněni, nesmí nás mýliti; ptáčkové jsou vždy nejčistší tvorové a peří jejich se leskne. Většina má za toiletní prostředek pomadu, nalézající se na zadní části těla (vždyť znáte »biskupa« u husy) v podobě žlázy, vylučující mastnou tekutinu. Ptáci vytlačují zobákem mastný obsah žlázy a protahují pečlivě každé pírko na těle svém, takže podrží lesk a voda se ho nechytá. Prostředku toho užívají ovšem ptáci vodní, jichž krásného lesklého peří proto voda se nechytá, kdežto »zmoklá slepice« druhdy žalostný poskytuje obraz.

U ptáků není rukou. Všechny výkony naší ruky musí převzíti zde zobáček, zakončující hlavičku; tato sedí však na štěstí na dlouhém pohyblivém krčku, takže zobákem dostihnou větší část svého těla. I ostré drápky na nohou představují vhodný hřebínek, kterého ubožátka mají namnoze zapotřebí, jsouce též pronásledovány různými cizopasníky. U mnohých vodních ptáků, — nazýváme je dle toho vrubozobí — jest zobák na okrajích opatřen drobnými, rohovitými lístečky, z nichž hořejší zapadají ve vroubky mezi lístky čelisti dolní; toť pak ovšem hřebínek ještě jemnější.

Ptáci, jak známo každému, kdož chová si je v kleci, milují velice lázně; špaček někdy tak vášnivě, že se až utopí. Mnohým nahražuje dešť lázně a vídáme je, jak s rozkoší nechají na sebe dopadati déšť, čepejíce jen peří. Obyčejně nevlezou celí do vody při lázni, nýbrž ponořují jen bříško a tápky, svrchní část těla si postřikujíce.

Pěkný jest pohled na vlašťovky, které lázeň svou berou v letu. Letíce těsně nad hladinou řeky neb rybníka ponoří buď jen otevřený zobáček, neb rozprostřený ocásek do vody, kterým pak rychlým pohybem ostatní tělo postřikují. Družní ptáci berou svou lázeň rádi společně; hromadně vrhají se s jásavým křikem do vody; u nás činí tak rackové, husy; Levaillant viděl podobnou hlučnou lázeň společnou papoušků na Mysu Dobré Naděje.

Po koupeli ptáci se otřásají, čepejíří peří, zůstávají delší dobu v klidu, hlavu majíce skloněnou a křídla proti slunci roztažená, až voda se odpaří. Pak teprve nastane čistění per a pírek, což někteří papouškové v zajetí tak důkladně provádějí, že si až pozvolna všechny brky vyškubou. Draví ptáci celkem nemilují vodu. Zmočí-li je vydatný déšť, hledí se co nejrychleji usušiti.

Tak žije v teplé a mírné části jižní Ameriky sup urubu, pták ostatně velice důvěřivý a krotký, jenž bez bázně a nejsa též zaháněn vniká do domů a mezi zvířata domácí. Zmokne-li, usedne na nejvyšší vrchol stromu a drží se tu nehybně maje křídla roztažena třeba po celé hodiny. Dle Alcida d'Orbigny není podivnějšího pohledu po bouřce, nežli viděti veliký počet těchto urubů, seřaděných v řadě na střeše domu, jak s roztaženými křídly nehybně na slunci se suší.

Z ostatních zvířat velice dbají čistoty povrchu svého hmyzové. Za nástroje slouží jim hned šest noh, opatřených obyčejně kartáčky, štětičkami, chloupky a drápky nevyrovnatelné jemnosti. Předními nohama čistí hlavu a kusadla, zadními

křídla a zadek. Pozorujme jen mouchu, sedí-li někde, stále se čistí. Coupin uvádí příklad, že mouše byla utržena hlava a ona ještě nohama předními snažila se čistiti místo, kde měla hlavu.

Daly by se uvésti ještě příklady tklivé vzájemnosti, kde nejen matka čistí své děti, samec samici, ale podobnou službu konají si v zajetí ssavci i ptáci. Nejpodivnější příklad této vzájemnosti upoutal již pozornost starých. Jest to živé párátko krokodilovo, pověstný kulík egyptský — trochilo starých — jenž odpočívajícímu krokodilovi, na písku se vyhřívajícímu, z tlamy pijavky a larvy muší vybírá. Bdělý ptáček dává i tupému tvoru výstrahu, blíží-li se nebezpečí.

Nehybní plazové nemotorně by se ovšem nesli bez vzájemné výpomoci. Chevreux a de Guerne ostatně pozorovali, že želvy při odlivu na pobřeží shromážděné vzájemnou službu čištění si vykonávaly. Těžký štít svůj nejsou s to samy si očistiti, ale jedna druhé ostrými zobákovitými čelistmi seškrabuje obtížné přívěsky rostlinstva mořského i dotěrné cizopasníky.

K závěrku ještě jeden zjev, jenž zdá se též s toiletou zvířátek ve spojení.

Světoznámá výprava anglické lodě Challenger zkoumala zvířenu různých hloubek a pásem mořských. Lovili důmyslně sestavenými sítěmi, kesery a čím se dalo. Vymýšleli různá vnadidla a lákadla, aby obětí svých se zmocnili. Co myslíte, že bylo nejúčinnějším vnadidlem, aby do sítě dostali čiperné kraby dna mořského? — Kousky zrcadla. Na dně jest přece tma, ale medusy a jiní tvorové světélkují, a mihotavý kmit odrážený v zrcátku přivábil kraby; kdož může rozhodnouti, jaký záhadný pud, snad i koketerie připravil jim zajetí a záhubu?

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Pokračování.)

Aproč jste nešel tou kratší?« řekla mu Pavla.

»Kdybych byl věděl, že jdete kolem strouhy —«, odřekl Cyril.

»Ale jak jsi moh' nevědět, nebo proč jsi tak běžel?« řekla mu Milka s laškovným úsměvem.

»No už jste v koncích. Věděl jste,« řekla mu Pavla.

Cyril byl přistižen při lži, lehce se zarděl, ale tím také zapálil Pavliny tváře.

Milka je přistihla při tom okamžiku. Viděla, ak oba najednou oživli: i Cyril, jenž téměř měsíc nosil svěšenou hlavu i Pavla, jež skoro chvíli nemohla najíti slova, ačkoli chtěla promluvit o tom, co se jí nechtělo utrhnout se rtů.

A nyní byli oba jako zajaté ryby, jež náhle pustili do řeky.

Milka s Cyrilem doprovázeli Pavlu ke škole, obrostlé révou po jižní straně.

Stanuli před zahrádkou, jež byla dosud ve květu. Plamenná řeřicha pletla se mezi vonnou resedou a silnými trsy nočních violek. Uprostřed záhonků bylo několik růžových keřů, kvetoucích vytrvale pod stálým srpnovým sluncem.

Cyril si vzpomněl, jak tu šel v zimě, kdy tato bílá zahrádka sotva mu dala tušiti své pozdnější květy. A s touto vzpomínkou vynořil se mu v paměti celý ten zimní shonlivý a prudce shořelý život, z něhož až dosud pocítil v duši čpavou a řezavou hořkost.

Pohlédl na Pavlu. Oči její se smály. Nyní jim rozuměl, lépe než tehdá.

Byly mu drahy, protože našel v nich druhý svůj život, ne už dřívější prudký a střemhlavý, ale teď daleko tišší a pravdivější. Stál chvíli mlčky a jako na rozhraní.

»Prosím tě, utrhni mi růži,« řekla Milka Pavle.

»Pojď, vyber si!« zvala ji Pavla.

»Ne, ty mně utrhni. Zdržela bych se v zahrádce — a domá mne čeká vaření,« omluvila se Milka.

Pavla lehoučkou chůzí vkročila do zahrádky, utrhla hedbávnou růži a podala ji Milce. Potom utrhla jinou, jasnější, skoro jen poupě.

»A vám jsem také utrhla. Myslím, že byste o ni neřekl, a potom v duchu se mrzel,« řekla mu Pavla, jež, jak se zdálo, úplně porozuměla Cyrilovi, který stál zasněn a podepřen o plot zahrádky a rázem jasně pohlédl na Pavlu.

»Děkuju vám,« řekl s úsměvem, vzal od Pavly růži a přivoněl k ní.

»Prosím vás, vy jste zamyšlen. O čem tak myslíte?« řekla mu Pavla.

»O čem? Ani sám nevím,« odřekl Cyril a správně.

Jakési nejasné snění tak jako mlha opředlo jeho myšlenky. Pohledl na Pavlu. Tvář její byla jasna a klidna a jenom v očích jí hrálo světlo a lámalo se v nich tak jako v rose. A zase té chvíle zmátlo Cyrila.

»Ne, dlouho to už nemůže trvat, musí se to už rozhodnout,« řekl si v duchu a od této myšlénky už se nemohl dostat.

»Přijď, odpoledne!« pravila Pavla k Milce.

»Nemohu, mám chystat na úterek. Ale ty k nám přijď na dožatou!« odřekla Milka.

»Budu-li moci,« odřekla Pavla a střetla se očima s Cyrilem.

Jeho zraky si přály, toužily, aby přišla.

Pavla se na něho usmála tichým a milým úsměvem, jemuž teď Cyril porozuměl.

»S Bohem!« řekla Milka a vytáhla ruku přes plot.

»S Bohem!« odřekla Pavla a ruce dívek chvíli se nepouštěly.

V očích obou byla jakási shodná, uzrálá myšlenka, která jim tiskla jich teplé a mladistvé ruce.

A potom Cyril zachytil Pavlinu ruku a lehce ji stiskl. Zvedl svůj klobouk, lehce jím otočil ve vzduchu a po boku sestřině kráčel svým pevným, zrychleným krokem po tiché návsi okolo travnatých břehů napolo vyschlého potoka s chumáčem husí.

Před nimi přeběhly děti z jedné chalupy do druhé tak jako myši, vlaštovka přelétla svižnými oblouky a jinak byla náves tak jako vymřelá.

»Tys neměl odcházet. Co budeš dělat doma?« pravila Milka Cyrilovi.

»Víš, že se nerad vnucuju,« odřekl Cyril.

Milka se zasmála.

»Tys trochu podivín. Kdo by tě neznal, myslel by o tobě, žes drsný a nevlídný člověk. Chtěl jsi jiti za námi, ale ne zpříma, oklikou, aby se nezdálo. Ty vždycky nedůvěřuješ a tím si všecko kazíš,« řekla mu Milka.

»To je následek té zimy, že jsem takový. Nemohu jaksi přemoci ostychu. A nerad bych si už podruhé zlomil vaz,« pověděl Cyril.

»Tak si jej zlomíš zase. Ty jednáš chlapecky, máš-li něco začít. S takovou nikdy ničeho nesvedeš,« řekla mu Milka.

Ale už před nimi rozlehla veliká pootevřená vrata s mohutnou, nedávno odkvetlou lípou, která zacláněla celý kout nádvoří.

Cyril se odmlčel. Vycítil správnost Milčiny řeči a pochopil, co mu tak zřetelně napověděla.

Milka odešla do malé světničky, aby se odstrojila a Cyril odešel nádvořím do zahrady, přecházel, myslel, podtrhl u sebe jakousi důtklivou myšlénku a potom, jsa s ní už pro sebe hotov, přecházel velkými kroky zahradou, plnou teplého třesavého světla . . .

XV.

V úterý k večeru vrojil se do dvora zástup lidu s veselým zpěvem a hudbou. Unyle ječela harmonika, housle šeptavě zpívaly a basa vážně přitakovala. Martin, jenž vedl zástup a trochu už se byl posilnil pro příští úkol, vkročil ve svátečních šatech do síně a otevřel dokořán dvéře.

Chasa se vproudila do domu a potom do světnice.

Napřed šla červená mladice s nabíranými, čistými rukávci, v krátké blankytné zástěrce s namazanými, přičesanými vlasy. Nesla v ruce veliký věnec, okrášlený stuhami a polním kvítím. Za ní se vproudil ostatní zástup i se strýcem Burdou v červené vestě, se čtyřmi jinými sekáči a s pěti neb šesti žnicemi a odběračkami.

Cyril s Milkou stáli uprostřed světnice, Milka s tváří jasnou, úsměvnou a Cyril vážnou a divně dojatou.

»Pochválen buď pán Ježíš Kristus!« řekla čeleď skoro jediným sborem.

»Na věky, amen!« odřekla Milka s Cyrilem.

Červená mladice vystoupila z řady a zpěvným selským hlasem odříkávala plynně obřadné říkání při dožaté. Byla v něm řeč o božím daru, o štědrosti hospodářův a božím požehnání.

»Ta to umí jako po řetízku,« povídal Martin šeptem, ale tak, že to všichni zaslechli a rozesmáli se Martinovi.

»No nic, je pravda,« hájil se Martin, jenž jako nejstarší domácí čeledín nezapomínal na své prvé slovo mezi ostatními.

Cyril jako hospodář přijal věnec od děvčice a poděkoval zaň.

»Pánbůh dej, abyste zase dočkali nového věnce,« dopověděla děvčice a stydně zakryla ústa.

»Dejž Bůh i vám všem,« odřekl a odložil věnec.

Nyní se chasa dle dávného zvyku rozsadila po lavicích okolo stěny, jež Cyril nechával, aby nerušil starého rázu selského příbytku. Milka prostřela na stůl, donesla jídlo a svačina začala.

Cyril usedl na prvé místo do rohu a jedl s chasou. Zdálo se mu, že jeho tělem té chvíle obíhá táž selská krev, která kolovala už tělem jeho předků. Vědomí jeho pyšně se vzepjalo. Zde za tím stolem uprostřed chasy pocítil pevný svazek s tím lidem, s nímžto byl pracoval na svých polích. Maně si vzpomněl na slova Balcarova: »Tak jste nejsamostatnějším člověkem na světě. Jste sám sobě pánem, nad vámi nestojí nikdo . . .« Ty věty se nyní do něho zakořenily.

Chasa i s Cyrilem byla z počátku zamlklá, ale potom se rozproudil hovor.

»Pěkné žně byly,« řekl strýc Burda v červené vestě.

»Pěkné a úroda taky,« přiřekl Cyril.

»Réž »na vesníku« se vydařila. To bylo zrno tak jako žalud. Na semeno je něco výborná,« povídal jiný sekáč.

»Však jsem jakživ nepodstoupil strachu jako při ní. Byla už poslední fůra. Ještě jsme na roli a bouřka za krkem. Jařku, naložme všecko, do snopu, nic nepomůže. A jedna, dvě, tři! — už byla fůra. Naložíme, utáhnem pavůzkem a já vjo! No jedem a fůra byla řádná a ne ledajaká! — a tu za dědinou už začíná spouštět a potom blíž a blíž. Jářku, Martine, koně do kroku. A jel jsem jako s panem vrchním. Fůra se kolébá na pravo, na levo, ale nic proto, myslím si, a jenom bystře! No a svezli jsme, chvála Bohu. Vjedeme do stodoly, shodíme pavůz a ono hrk! jako z kůže. Pravdaže, hrdinský kousek,« povídal Martin, ošíval rukama a hleděl po čeledi, snaže se dobýti sobě plného souhlasu.

»Ty se rád chválíš,« povídal kdosi z čeledi.

»No, bylo to,« pověděl horlivě Martin, až z toho kýchl, jakoby měchýř roztrhlo.

»Pozdrav Pánbůh,« pravila čeleď.

»No, dejž to Pánbůh, je svatá pravda,« děkoval Martin, dokládaje se kýchnutím.

Potom se vypravovaly jiné a jiné příhody. Martin kořenil řeči svým prostým vtipem a tím bavil chasu.

Po svačině se chasa rozešla.

Martin už všecko navlekl. Vyklidil humno a v přístodůlku udělal místo hudebníkům, sud s pivem postavil ke vratům na starou, zviklanou židli a dvě břevna přivlekl už včera k sedění; sám se točil mezi chasou jako dvacetiletý.

Cyril, když chasa odešla, zabloudil do kuchyně. Spatřil tam Pavlu v lehkých domácích šatech a s šátkem na hlavě.

»Přišla jste ke konci,« řekl jí Cyril a podal jí ruku.

»Ale vás jsem zahlédla. Seděl jste sebevědomě za stolem, jako kníže,« řekla mu Pavla bodře.

»Vjela do mne té chvíle selská pýcha,« odřekl Cyril a vzpomněl si, že ho snad Pavla zahlédla ve chvíli, když mu napadla Balcarova slova ze zimy; tenkráte asi mohl tak vypadat, jak řekla Pavla.

»Ale věnce jste neviděla, jaký ho uvili,« řekl Cyril.

»Ne.«

»Pojď se podívat,« řekla jí Milka.

Všichni odešli do jizby.

»V tom selském zvyku je zvláštní, milé kouzlo. Ten věnec, tak mi připadá jako oslava práce,« pravila Pavla ne docela klidně, ale opravdově.

Ale v tom vešel Martin s bronzovou tváří a tvrdě se postavil u samých dveří.

»A včil, Cyrilku, pěkně prosím, první do kola,« podíval slavnostně a jaksi neúprosně.

Cyril se usmál, ale byl v rozpacích. Ohlédl se po Milce, která měla tajnou radost z nápadu Martinova, ale tvářila se vážně.

»Jsi hospodář, abys šel,« mínila Milka dovedně ovládaným hlasem.

»Když je to zvykem —« namítla Pavla a rovněž přemáhala úsměv.

»Vždyť vy to spravíte beze mne,« kroutil se Cyril.

»Ne, hospodáři, chasa už čeká,« povídal šelma Martin.

Cyril nevěděl, na kterou nohu vstoupit. Na mysli se mu vrtělo: má-li či nemá?

»A tu bych si vzal třeba slečinku, však se snad nebude stydět za nás, no pravda?« povídal Martin, obrácen k Pavle, která se s úsměvem ohlédla po Milce.

Cyril byl ve slepé uličce. Pohlédl bolestně na Pavlu, ale ona se usmívala svým živým zrakem, jenž nyní Cyrila zmátl. (Dokončení.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

SMIL FLAŠKA Z PARDUBIC.

Docela bez vážnějšího ohlasu přešel u nás významný den 500leté ročnice smrti »prvního výslovně jmenovaného básníka« českého, znamenitého českého šlechtice a synovce Arnošta z Pardubic, Smila Flašky. A přece byl to zjev nejvýš podivuhodný, jenž, pohlížíme-li naň i s dnešního stanoviska, zajímati nás může v nejedné stránce svým širokým, v pravdě klassickým vzděláním, prozíravostí svojí a bystrozrakem, jaký projevil zejména ve státnických názorech své doby, svojí samostatností a důmyslem. Pan Smil Flaška z Pardubic jest také prvním básníkem, jehož životní osudy nejsou zhaleny v nimbus pohádky a historického dohadu, nýbrž z veliké části zřetelně vyryty v deskách naší literárně-historické Klio.

Smil Flaška z Pardubic a na Rychmburce byl členem jednoty panské proti králi Václavovi IV. a jako synovec arcibiskupův zastával úřad nejvyššího písaře zemského. Narodil se někdy před r. 1350., dosáhl na pražské universitě stupně bakalářského a když zemřel otec jeho Vilém, bratr arcibiskupův, přejal r. 1390. panství Pardubice, Staré a Rychmburk. Brzy na to vstoupil v panskou jednotu proti králi Václavu IV., r. 1396. dosáhl na základě smlouvy s králem úřadu nejvyššího písařství zemského, avšak při dalších bouřích proti panovníku padl dne 13. srpna r. 1403. v boji s Kutnou Horou.

Jak praveno, byl Smil Flaška prvním z výslovně jmenovaných českých básníků, nebéřeme-li ovšem v úvahu oba latinsky píšící Čechy, Levšténa a slepého Jakuba, skladatele Legendy o sv. Jiří, o nichž ostatně rovněž dojista známo není, nebyl-li to básník jeden. O životě záhadné této dvojice není však naprosto jistých zpráv, život Flaškův — nejspíše dík úzkému sepjetí jeho s životem arcibiskupovým — dochoval se nám zejména v některých bodech velmi určitě. Za to však o jeho díle až dosud vznikají některé pochybnosti rázu ne docela podružného.

První delší básní, kterou mu připisují, jest tendenční dílo, nazvané Rada otce synovi, zdělané zcela viditelně na vzorech cizích, zejména podle rozmanitých básní německých. Zde způsobem dosti střízlivým, jednotvárně a suše vypočítávány jsou nejrozmanitější povinnosti, jakých dbáti musí dobře vychovaný syn rytířský. Rozumí se, že první místo tu zaujímají zbožnost a rytířská úcta k ženskému pohlaví. Pokud se formy týká, jest rovněž jednotvárná, neboť celá báseň, na půlsedma sta veršů čítající, složena jest veskrze v osmislabičném verši, jen zřídka přerývaném sedmislabičným dvojverším.

O autorství Flaškově při této básni není dnes už pochybnosti. Četná místa zcela odpovídají jeho »Nové radě«, a to jak po stránce vnitřní, tak i vnější. Jak bylo toto dílo své doby ceněno, svědčí mnohé jeho opisy, z nichž je nejsměrodatnější rukopis petrohradský z r. 1404.

Chef-d' oeuvrem Smila Flašky jest však zmíněná už Nová rada, dílo daleko rozsáhlejší, kterému rovněž sloužily vzorem četné opisy německé i jinojazyčné, nad něž však všecky vyniká svým obsažným, vtipným i jadrným tónem. »Nová rada« dožila se veliké obliby a brzy přeložena byla i do latiny a němčiny, vyniká při všem dalekosáhlém, opravdu zajímavém dosahu neobyčejnou prostotou slova, mnohde vroucností a bystře vrženým detailem, vyprávějíc, jak mladistvý, nově zvolený král lev, dříve než nastoupne vládu, povolá věrné své na poradu, a to čtvernohá zvířata přímo, pernatce pod vrchním vůdcovstvím orlovým. Zvířata sestoupí se v poradní sbor a radí mladému králi, tu bystře, tu naivně, velmi často dle skutečných vlastností sobě vrozených, mnohde však i dle fantastických dohadů známek, které jim byly připisovány tehdejšími středověkými fysiology.

Báseň Flaškova jest krajně tendenční a již první pohled přesvědčí znalce poměrů, že namířena byla svým obsahem proti mladistvému králi Václavu IV. Vztahujíc se přímo na akutní poměry Čech a Moravy, zachovala tak nejeden rys silné vůně historické a tím už jako památka kulturní jest nesmírně cenná. Starší opisovatelé její dobře postihli její namířený osten, neboť už opisovatel staršího rukopisu musejního vypodobnil lva i orla ve způsobě znaků království českého a markrabství moravského. Tutéž tendenci přejal do samostatného zpracování svého (po latinsku pod názvem Theriobulia) Jan Dúbravský, který je r. 1520. věnoval králi Ludvíkovi. Všichni dosavadní vykladači básně přijali názor tento za správný, neboť konečně i veškery známky vnitřní, četné narážky a odbočky o tom neklamně vydávají svědectví. Jediná pouze sporná otázka zaráží při celé věci: napsání »Nové rady« spadá dle vší pravděpodobnosti asi do r. 1395., tudíž v dobu, kdy Václav už panoval skoro dvacet roků. Připuštěním jisté licence básníkovy však i tato námitka některých padá jako bezdůvodná. Mimo to se uvádí i názor, že snad pojetí základní myšlénky nutno datovati z dob dřívějších, ba snad že i napsání básně spadá v počátek králova panování, a že pouze opisovatel díla přejal letopočet své vlastní práce bez ohledu na práci básníkovu.

Zajímavo jest sledovati rady i myšlénky, které tímto silně tendenčním dílem pronikají. Jsou to čistě historické ohlasy doby, ktera je diktovala, zejména vady a nedostatky, vyjma některé titěrnůstky a maličkosti, jsou ostře zachyceny. Ukázkou stůjž zde rada tetřevova: *)

Tetřev podlé svého řádu,
také vydá králi radu
a řka: »Králi, tobě razi,
chceš-li býti bez přiekazy,
nebývajž tu, kde jest lidno,
ale vždy, kdež jest úklidno (= ticho):
v skáli, v horách, ne u poli,
to budeš živ po své vóli,
prostřed lesóv, ne na kraji
tuť se tebe nedoptají.«

*) Dle Gebauerova vydání v 1. čísle »Památek staré literatury české« (1876.)

V Radě otce synovi i v Nové radě proniká týž poučný, kárající i napomínavý hlas, který obě díla váže v jednotu a celek. Není tu však tendence drastické, jaká byla v těch dobách na denním pořádku, vyhrožujíc tu pekelnými ohni, tu nejvýš krutými tresty a prostředky nápravnými. Celek vyznívá dosti smírně a umírněně, je všude patrna a jista ekonomičnost básnických prostředků, které dobře dávají už tušiti opravdu básnickou a uměleckou mohutnost skladatelovu. Co však nejsympatičtěji překvapuje při Smilově díle, jest rys široké vzdělanosti, na tu dobu jistě nejvýš podivuhodné; neboť Flaška zná nejenom spisy cizí směru příbuzného, nýbrž i písmo a starý text Alexandreidy. Znal rovněž i bajky Esopovy, ač není zjištěno, zda z originálu či z českého překladu. Však ať tak či onak, jisto jest, že četné esopovské narážky a bájkové vložky »Nové rady« jsou téměř všeobecně velmi účinně voleny a že svědčí o jisté, na tu dobu zarážející obratnosti básnické, kterou tento »prvý český básník« vynikal.

Mimo spisy zmíněné připisují se Flaškovi ještě jiné básně, u nichž není jeho autorství plně zjištěno, ale jest více než pravděpodobno, že od něho pochází i první sbírka přísloví českých, jediná toho druhu ukázka velmi originelní a cenná. To vše jest ovšem dostatečným důvodem, aby vzpomenula česká veřejnost u příležitosti 500letého výročí tragické smrti Smilovy nesmrtelné památky tohoto muže, jenž i v otázkách politických hrál úlohu dosti významnou. *S.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

╪ **Král, království, královský.** Jsme korunáři, monarchisté a bili bychom se hned s každým, kdo by bral v pochybnost naši vášnivou lásku k tomu, co souvisí s českou korunou. Ale při tom denně upouštíme od viditelných znaků naší bývalé a do budoucna tak toužené samostatnosti. Proč na příklad vynecháváme slovo král ve věcech, které se týkají pouze našeho království. Proč nevidíme v titulu Zemského pojišťovacího fondu císaře Františka Josefa I. a jiných ještě zemských institucí také označení královské hodnosti? Divme se pak městským a okresním nemocnicím, chudobincům, školám, sirotčincům jménem panovníkovým označeným, že se tam na krále zapomíná, když na to zapomínají všude zemští zákonodárci. — Řeknete: Němci, velkostatkáři, situace, vláda atd. Dobrá — proto máme prapor s korunou schovat do kapsy? — Ale všímněme si jiného zjevu. Proč naše denní listy vesměs v telegramech a zprávách z Uher užívají slova císař, když tam zákony dává, vystupuje, sněm zahajuje, ministry jmenuje uherský král? Proč neužíti tohoto výchovného, denně k statisícům hovořícího prostředku, aby se král, království a vše královské českému lidu vpravilo do paměti? — Proč zemské ústavy, školy, úřady ba i úředníci nemají v titulu pojmenování »královský«. Což nezní hezky: královský zemský sekretář, královská zemská hospodářská škola, královský zemský nalezinec, krá-

lovská zemská účtárna atd.? Jsou to maličkosti, ale taková je naše politika: velkého nedosahujeme nic a v maličkostech ustupujeme všude!

⁂ **Prof. Jan D. Panýrek †.** Dne 18. t. m. zavřel oči zamenitý paedagog a spisovatel, profesor královéhradeckého ústavu ku vzdělání učitelů v. v. p. prof. D. Panýrek. Dnes málokdo o tom ví, že zesnulý ve starší generaci literární měl svoje dobré jméno, čehož dokladem nejvýmluvnějším je kritické slovo Nerudovo, jenž Panýrkovu literární činnost ocenil způsobem velice lichotivým, Dvě sbírky básní (»Písně z hladu« a »Nová růže stolistá«) jsou literární pozůstalostí zesnulého, která, třeba dnes byla již zapomenuta a neznáma, hlásí se důrazně o svoje uplatnění. Byl to v první řadě satirický ráz písní Panýrkových, jenž pohnul Nerudu k výroku o básnické činnosti jeho, jež by byla Panýrka na Parnasse jistě pevně zakotvila, kdyby byl spisovatel nezabočil na jiné pole literární působnosti. Poesie ztratila v něm zdatného pracovníka, za to ale získala literatura paedagogická, ve které si zesnulý postavil svou výchovnou i spisovnou činností trvalý pomník. Panýrek vychoval nám řadu výborných učitelských sil a pro školy napsal knihu, jejíž úspěch nejlépe dokumentuje to, že dočkala se desáté edice (»Přírodozpyt« ve 3 stupních — Unie.) Mimo to napsal prof. Panýrek řadu školních knih, v nichž dovedl popularisovati přesně vědecky a mládeži přístupnými učiniti a osvětliti i takové vědecké partie, jichž populární výklad je obtížný a choulostivý. Činnost zesnulého byla neúmorná, byla prodchnuta čistým nadšením a zaslouží si proto jméno Panýrkovo čestné a vděčné paměti národa. —*r.*

!! **Omyl Národního divadla**, jež s takovým důrazem prohlašovalo pana Roberta Saudka za českého autora, způsobil u nás nepříjemnou sensaci. Ukvapil se, kdo chtěl pro naši divadelní universitu zařídíti z Berlína také ještě přívoz původních prací. Snad taková zkušenost zlá otevře oči těm, kdož se domnívají, že zlaté rouno Národního divadla se válí kdesi v cizině. Nikoliv, doma je a jedině tady je najde, kdo je bude upřímně a svědomitě hledat. — Dostali jsme o věci této několik dopisů rozhořčených a zle na toto nedopatření Národního divadla žalujících. Myslíme, že bude zdrávo divadlu i věci, budeme-li tuto episodu pokládati za odbytu. Ale dopis jednoho našeho abonenta nemůžeme nechati bez poznámky. Vytýká nám, že prý se dopouštíme nevděku na p. Saudkovi, který prý české věci již loni v berlínských listech vydatně sloužil. Seznámiv se s dramatickou umělkyní pí. Kvapilovou a chotěm jejím, dramaturgem Nár. divadla, v mořských lázních, uveřejnil prý o umění jmenované dámy a o spisovatelském významu dramaturga Kvapila tak zajímavé feuilletony, že by za to zasluhoval něco lepšího než odbytí v listě spisovatelů! — Pan abonent se dívá na tuto historii křivě. Všechna čest panu Saudkovi za naznačené tyto články, jichž jsme bohužel nečtli, ale jež jistě týkají se osob, které toho zasluhují. A jen ať pokračuje. K pochválení je toho u nás v literatuře a na divadle ještě dost. Ale ať za to nechce jezditi na dvou koních najednou. Kdyby Berlín polepil feuilletony o některých našich hednotách, tím si přece ještě nekoupí klíč do české původní literatury, která musí zůstati uzavřena všem, kdož si jednou sedli v německých barvách domácky na fauteuily Walhaly. Ať již do předsíně nebo k muzikantům. A uvedl-li je někdo nepovážlivý — ovšem jen na okamžik — neprávem v český literární kostelíček, pak je na omyl musí upozorniti zdvořile, ale bez okolků, ne-li jiný tož jistě list spisovatelů.

⁂ **Manům Josefa Dobrovského.** Dne 17. t. m. bylo tomu právě 150 roků, co spatřil světlo světa v prostičkém táboře maďarském patriarcha slavistiky, badatel a spisovatel český, Josef Dobrovský. Celá desítiletí zahalovala nám v mlhu neporozumění tohoto nejgenialnějšího Čecha své doby, celá desítiletí jsme věřili názoru, že Josef Dobrovský pouze pro vrozenou svoji náklonnost oddal se studiu mateřské svojí řeči a že myšlence buditelské nevěnoval přílišné pozornosti. Avšak čím hlouběji vnikala badatelská vášeň některých moderních literárních historiků, tím intensivněji odhalovala se rouška s nedocenčného tohoto muže, jemuž zášt a nepřízeň hodlala stkáti těžký baldachýn zapomenutí; a tím intensivněji současně počal do světa vyzařovati paprsek jeho geniality, jeho hlubocc založeného životního názoru, jeho bystrého kriticismu a účelného chtění, kleré směřovalo k obohacení české věci a k jejímu z mrtvých vstání. A proto dnes, prohlednuvše z dlouhé nejistoty, s tím větším obdivem a vděčnosti pohlížíme ke geniálnímu zjevu, jemuž dnes po 150 letech jsme většími díky zavázáni, než ti, které opustil při svoji smrti. Stalt se nám Josef Dobrovský zakladatelem nových kritických směrů ve slavistice, geniálního bádání historického, které na nástupce jeho mělo vliv nejvýše blahodárný, mužem, jehož jméno jest z nejjasnějších, nejslavnějších a nejtřpytivějších hvězd na nebi slovanské vědy badatelské. *a.*

⁂ **Ze slovanské literatury.** Hviezdoslav, básník slovenský, nadaný bohatou invencí a vynikající ryzí formou, takový, jakým mohla by se chlubit každá ze světových literatur, málo čítaný doma, kde není mezi čtenáři té erudice, aby mohl být chápán, a skoro neznámý u nás, zasluhoval by věru, aby konečně pomýšlelo se na to, jak naše čtenářstvo mohlo by se seznámit alespoň s předními z jeho básní. Je pravda, že je těžko poněkud českému čtenáři číst poesii slovenskou, kde přece jen najde v každé řádce slova nebo obraty, jimž buď nerozumí anebo jichž pravý smysl zvláště v subtilnostech mu uniká. Snad bylo by tedy dobře vydat některé z jeho epických skladeb a výbor lyriky v převodu českém, ovšem nejpečlivějším, buď ve Světové knihovně nebo ve »Sborniku světové poesie«. Jen tím mohl by se vzbudit zájem pro Hviezdoslava v širší veřejnosti. Kdo by pak chtěl, už by si dovedl přečíst celého Hviezdoslava v originále. Ale čekat stále jen na to, až z ničeho nic začnou naši čtenáři sami sáhat po slovenské knížce, zdá se přece jen trochu pochybeným stanoviskem. *Hsa.*

⁂ **Aktovkový večer** uvedl minulého pátku na scénu tři nové muže. Že jedna z nich není původní (»Dětské svědomí« od Roberta Saudka), povděli jsme už v minulém čísle. Jeho »tragedie dítěte« ukazuje na nepopíratelné dramatické nadání. Už to mnoho znamená, že autorovi se podařilo uvésti drobný svět

na jeviště a nevyvolati v nás mrazení a postrach. Věcička je velice obratně a pevnou rukou sestrojena. Syneček, soudě podle otázek a uzounkého, na všech stranách ještě uzavřeného horizontu, docela ještě drobounký školáček, hraje tu titulní roli. Ovzduší aktovky je těžké a dusné, závěr její až krutý a při vší hladkosti a zdánlivě vyvolané pravděpodobnosti přece jen vyumělkovaný. Dítě postřehne, že otec má nějaké divné pletky se slečnou vychovatelkou, vyčte mu to, otec se rozčilí, klesne jako podťatý strom a ve chvíli, kdy scéna se zahajuje, leží na smrtelné posteli. Na ubohého tvorečka sesypala se vina, kterou neprozřetelná drsnost vychovatelčina zvětší v rozměry, jež nejsou zdůvodněny. Hoch bojí se pekla, vyptává se bratra, jak tomu vlastně je s tím pykáním za vinu, za hřích, starší jeho sourozenec (mimochodem řečeno figura ne zrovna šťastná), hochovi splete hlavu na dobro, správně sice naznačí, že vinu člověk odpykává již na tomto světě výčitkami svědomí, ale na otázku dítěte, co je po smrti, bravurně prohodí: po smrti? Po smrti není nic! Otec podlehne záchvatu mrtvice(!) — všichni běží do pokoje.. jenom hoch ne... Skokem vrhá se otevřeným oknem na dlažbu. Zrovna se otřesete. Všude cítíte, že tu je přece jenom příliš mnoho dělaného, což ovšem tím nápadněji bije do očí, poněvadž se tu jedná o dítě. Potlesku bylo tak na dvě vytažení opony. Pan Steinsberg si, myslím, s poděkováním jménem autora trochu pospíšil. Pozoruhodný výkon sice podala sl. Grégrova — ale i její hra trpěla tím, čím nadýchán je celý kousek — nadsazováním a zveličováním — Nejlépe pochodil se svým dramatem Lothar Suchý (Nezabiješ). Aktovka až na svoje ne dost sympatické rozřešení má slibné momenty. Její mluva je nenucená, přirozená, je při tom svěží a barvitá. Je to prostinká historie lásky, celkem pranic nového, ale zajímavě a poutavě jsou podány některé partie, jež mají roztomilou vůni. Mladý muž uměleckého zabarvení zamiluje se do dívčiny, bohaté, ale nevalného zdraví. Vrátila se, trochu ozdravena, ale dlouhý život jí neprorokují. Snoubenec její zatím vychladl a zamiloval se do herečky. — Pan autor tu leccos uvádí, co se zrovna nezamlouvá (náhledy o herečkách jako ženách jsou přece jenom trochu povrchní, figura snoubenčina bratra, třeba měla svoje přednosti, trpí příliš až neuvěřitelnou shovívavostí) — ale za to scéna mezi snoubencem a snoubenkou je velice pěkná a má tolik nových detailů, že jsme se na ní zrovna popásli. Pan Vávra to bral ovšem všechno tuze tragicky, ale za to byla výborná tentokráte sl. Dostalová, což nelze říci o její hře v první aktovce. Hřejivosti dodávala drobnému obrázku paní Ryšavá v roli staříčké matky. Pan Lothar Suchý nemá ještě té routiny, jako pan Saudek, není ani takovým dramatickým kompositérem, ale jeho klid a jeho zdravý pozorovací smysl by mohl dáti vzniku naději, že by našemu divadlu mohl poskytnout brzy vítanou příležitost, představiti nám ho v práci obsáhlejší. Nejstřízlivější průběh měla aktovka poslední (»Konec« od Josefa Jeklera). Práce, která v knize (vydalo ji tiskem nakladatelské družstvo Máje) i svou ladnou formou i svou poetickou mluvou se zamlouvá, neměla na jevišti očekávaného úspěchu. Je to drobninký, mile vypravovaný obrázek, s něhož scéna urvala všechny jeho půvaby. Fabule je k tomu ke všemu docela prostinká a mizí v záplavě reflexí jako kostra stromu v košaté koruně. Mladý básník žije s mladou, hezkou vdovou v zatuleném zákoutíčku, nějaký čas se milovali, ale konečně dostavila se odvěká kletba všech těchto poměrů. Pan Jekler velice pěknými slovy líčí propast, obnažuje její tmavé a a drsné kouty, vyvodí si velmi šťastný obrat, svou idylku si klidně šperkuje, korunuje tísnivost situace jasným vyřešením, vykouzluje nad bahnem bílou vodní růži, spíná osud lidí, jež závratná vášeň prchavým poutem spojila, čistým, nezakaleným přátelstvím . . . zdá se ti to všechno velmi pěkně myšleno, je všude znát, že autor má teplou a vnímavou duši, ale pro divadlo je to chudičké, střízlivé, ba skoro suché. Paní Kvapilová citové partie zrovna hýčkala, věnovala jim celou svou zanícenou duši. Pan autor jí může vřele poděkovat. Příště bude muset sáhnout hloub do života a věnovat neúprosným požadavkům jeviště více zřetele. Divadlo nebylo zrovna vyprodáno. Až trudno je dívat se na to, jak u nás zájem pro činohru víc a více klesá. Všechny tři aktovky vypravil regisseur p. Jaroslav Kvapil. Jsou to vesměs interiérky, jež jsou regisseurskou specialitou páně dramaturgovou. —*r.*

⁂ **Plagiát.** 1. sešit 38. ročníku (1903-04) illustrovaného časopisu rodinného pro zábavu a poučení »Alte und Neue Welt« přináší očividný plagiát Nerudovy »Horské ballady«. Pod jménem »Legende aus den Bergen«, Gedicht von F. Holzer, objevuje se tu překlad této známé básně. Báseň jest illustrována od Ph. Schumachera. Poněvadž v celém textě nelze nalézti žádného vysvětlení, týkající se autora — jest báseň p. Holzrova sprostým plagiátem.

⁂ **Obrazové album královského horního a svobodného města Hory Kutné.** Velmi krásnou, nad jiné cennou památku zanechá po sobě městská rada kutnohorská: tož tím, že značným nákladem vydala v poslední době nádhernou, nesmírně cennou publikaci Kutnohorské album, jehož první díl už leží na našem redakčním stolku. Je v tomto činu jistě mnoho intelligence dotyčných rozhodujících kruhů, ale je v něm i jistá dóse ušlechtilé hrdosti a pýchy pochlubiti se širší naší veřejnosti i cizině vzácnými těmi poklady krás přírodních a rozkošných památek stavitelských, kterými v pravdě královské toto město oplývá. Již prvý list krásného alba, jenž nám předvádí celkový pohled na Horu Kutnou, svědčí o bohatství rozkošných pohledů, stavitelských památek a snivých zátiší, která zejména v blízkém okolí městském jsou vytvořena romantickou Vrchlicí. Staroslavné město vozkládá se terasovitě na jedné ze strání zmíněné Vrchlice, proti východu obráceno, sestaveno v četné ostrovy domů a skupiny střech, a jako zkamenělá pohádka, jako bájný zjev z říší dávno zasněných, vystupuje nade vším jeden z nejkrásnějších chrámů Evropy, kostel sv. Panny Barbory, nesmrtelné dílo Matyáše Reyska prostějovského z r. 1499. K této luzné pohádce, která svým zjevem vysoko na skalnatém ostrohu vystupujícím láká a vábí duši jednohokaždého, vrací se ještě celá řada obrazů vzácného tohoto alba: velechrám jest jaksi přirozeným středem celé publikace, podávaje se v celku i v nejdrobnějších

svých částkách i jednotlivostech jako nevyčerpatelný zdroj umění, důmyslu a geniální vynalezavosti. Tak podány jsou tu dva celkové pohledy na chrám z různých stran, sloup sv. Václava na velechrámě, fresky z jeho ochozu, s velikou námahou zachráněné před vandalským ničením se strany bývalé správy jezuitské, řada vzácných gotických lavic ukázka umělecké dovednosti středověkých mistrů řezbářů, Škrétův sv. Václav aj. Jinou nesmrtelnou památkou jest staroslavný Vlašský dvůr, bývalé sídlo českých králů, kde první české groše byly raženy, pozdější sídlo zemských sněmů a shromaždiště kutnohorských horníků, monument, jehož první počátky spadají v dobu krále Václava II, který jej poručil postaviti koncem XIII. stol. jako nahodilé letní sídlo českých králů. Dva krásné pohledy naň (se strany východní a jižní), jakož i kaple sv. Václave a Ladislava vyvolávají vznešené představy této stavitelské památky, k níž druží se i arciděkanský chrám sv. Jakuba se vzácným řezaným reliefem Zebedeovců, ve druhé polovici XVII. st. od neznámého umělce provedeným, a Škrétovou slavnou »Pietou«. V okolí kutnohorském v místech bývalé vsi Trojice, stojí rovněž památný kostelík sv. Trojice, kdysi chrám hornický, krásná památka gotická z konce XV. století bohatým měšťanem Smíškem vystavená. Je tu dále nádherná kamenná kašna z náměstí Reyskova, kamenný dům z náměstí svatováclavského, vzácný portál u Mramorů z domu na Šoltysově třídě, památná Muka Boží, postavená r. 1715. v poděkování za odvrácení moru, a konečně krásný chrám Matky Boží na Náměti s jiným pohledem na jeho vnitřek. Jest celkem album kutnohorské vzácnou upomínkou na toto město zkamenělé slávy středověké a bude vždy ctí a oslavou těch, kteří jeho náklad podnikli. Se vřelým účastenstvím čekáme sešity další. *S.*

⁂ **Sevreská váza**, známý dar Praze od města Paříže, postavena byla už definitivně v zasedací síni radniční poblíž Brožíkova Husa. Její podstavec jest 1 metr vysoký, čtyřhranný, zhotovený ze slivenského hlazeného mramoru, u výši tak široký jako spodina vázy a dole rozšiřující. Hořejší část jeho jest ozdobena širokým bronzovým prstenem, který vybíhá ve čtyři ozdobné agrafy, které objímají spodek vázy, zabraňujíce náhodnému vyšinutí. V přední části prstenu obklíčeny lipovými ratolistkami, tají se dva štíty se znaky obou měst, mezi nimiž je vyryto heslo Paříže: Flectuat, nec mergitur. Uprostřed podstavce jest bronzová tabulka s nápisem: Paříž — Praze — 1901 — 29. IV.« Po stranách nahoře čteme poznámku českou a francouzskou: »Sevréská váza, dar Paříže, věnovaný královské Praze v pondělí 1. července 1901 na znamení přátelství obou měst. Členové poselstva pařížského: Pan Louis Dausset, president městské rady, pan Ernest Gay, syndikus městské rady, pánové Bussat, César Caire, Pugliesi-Conti, členové městské rady.« Podstavec byl zhotoven firmou Šaldovou, bronzová ozdoba pochází z dílen Bendelmayera a Červenky. — Nyní zbývá ještě jednu francouzskou památku vhodně umístiti: Rodinovu sochu. Kam s tou? *α*

SMĚS.

⁂ **Dvorní divadlo v Cařihradě.** S nemalou dávkou humoru vypravuje v »Giornale d'Italia« Giuseppe Zaccagnini, jenž delší dobu žil v Cařihradě, o divadelnictví v Yildizu. Má svoje vědomosti z nejvěrohodnějšího pramene, neboť veliký divadelník sultánův, Arturo Stravolo, jest jeho přítelem. Arturo Stravolo, krátce Artur nazývaný, jest komikem a pochází z Neapole. Usadil se v Cařihradě se vším, co mohl nazvati svým: s otcem, matkou, bratřími, sestrami, švakry a švekrušemi, a nabyv přízně sultánovy, hraje dnes u něho první roli. Sultán slyší jen ušima Arturovýma a vidí jeho očima. Všichni ostatní umělci jsou na svahu, žijíce zastíněni velikým jasem umění Arturova. Zatím co tento miláček nejméně jednou týdně obveseluje svého chlebodárce, zvání jsou ostatní sotva jedenkrát za měsíc. Kočující umělci ujišťují, že nechce-li tomu Arturo, není absolutně možno před sultána se dostati a obdržeti od něho jediný krejcar podpory. Poněvadž sultan miluje rozmanitost, musí jeho stálé divadlo neustále doplňovati program, za kterýmž účelem posílání jsou někteří na útraty svého mecenáše do evropských hlavních měst na výzkumné cesty. Všichni příslušníci dvorního divadla mají vojenské hodnosti dle zásluh skutečných nebo domnělých: tak trubač Angelo je poručíkem, houslista Luigi hejtmanem, baryton Caetano majorem a tenorista Nicolo, jak také mu vším právem přísluší, generálem. Představení nebývají pořádána pravidelně — pouze dle vůle a nálady panovníkovy; proto musejí býti umělci, podobně jako vojsko, neustále připraveni ke hře. Často se dostane chefovi orkestru, Arandu Pašovi, o půl noci rozkazu, co nejrychleji se dostavit do paláce. Letí a uslyší, že se zachtělo sultánovi slyšeti »Maškarní ples« nebo něco podobného. Rozkaz je rozkazem — a bývá vždy v příští půlhodině vykonán. Sultan sedí pak obyčejně samotinký v hledišti a naslouchá. Velice miluje činohru a mnohdy, nerozumí-li některému místu, zastaví hru uprostřed a vyzvídá. V horkých dnech letních hrává se na volném vzduchu: rozprostrou se koberce před okny palácovými a hra započíná vesele bez jakýchkoli kulís a dekorací. *α.—*

** **Dámská vědecká výprava na Rhodu**, jež následkem zvláštního povolení sultanova koná archeologické výzkumy nedaleko Lindosu, vykopala dle zpráv došlých do Kodaně četné sochy, jež skorem bez výjimky jsou znamenitě zachovány a některé z nich mají značnou cenu. Podle smlouvy s tureckou vládou odevzdána bude polovice výtěžku kopání do Cařihradu, druhá polovice pak stane se majetkem musea kodaňského. Kopání následkem letních veder přerušené, bude na podzim opět zahájeno.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Jar. Vrchlický: Smrt Greeneova. — B. J. Musil z Daňkovských: Legenda o žluté růži. — Em. ryt. z Čenkova: Moře dovádí . . . — Felix Téver: Bílá a Rudá. — Boh. Bauše: Zvířátka při toilettě. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Feuilleton: Smil Flaška z Pardubic. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPIRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

ROČNÍK I. V PRAZE, 4. ZÁŘÍ 1903. ČÍSLO 50.

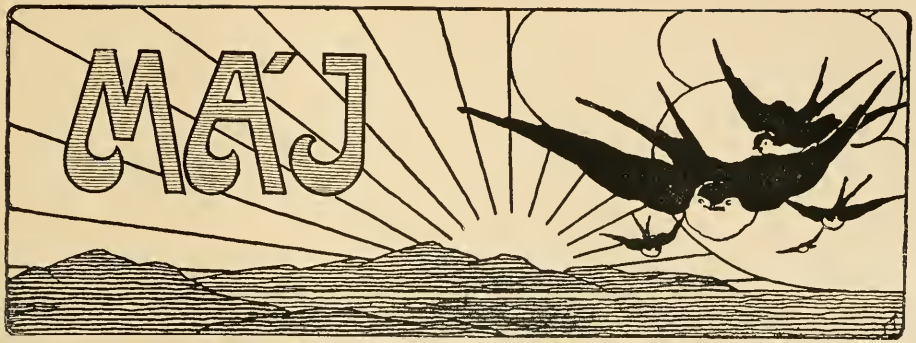

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

VAE VICTIS.

Kancléři železný, o šavli podepřený
tu stojíš nehnutě, rys tvrdý ve své tváři,
ret úsměv nepřejde, je semknut beze změny,
nechť v nitru radost se a zášť a vztek ti svářÍ.

A přec bys rozchechtat se ďábelsky moh'
v skrytu,
že dobře zdařilo se dílo lsti a zrady,
že's doved' řevem děl přehlušit hlásek citu
a slávy trofeje že nakupil's tu všady.

Hle, před tvou sochou zde jak Germanie zpupné
si noha vstoupila na šelmu, jež se svíjí,
jak olbřím širokou dlaň, kam se oko upne,
přes celou klade zem, jíž nese na své šíji!

A v dáli před sebou zříš, v oblaka jak šedá
se socha Vítězství pne zářící a skvělá,
jak jejím na sloupu, jež nad město se zvedá,
v mdlém slunce zákmitu jen děla blýští, děla.

Ta děla urvaná jak výsměch se tam šklebí,
sta vlajek, praporů v tvé slávy síních visí,
z dnů parných, boje krev kdy křičela až k nebi,
a kdy ty v bouř a řev zřel's, nepohnuté rysy.

Vae victis! vzdychl jsem před hrdou sochou
tvojí
a v mžik ten bylo mi, jak do duše bych stydět
se za své bratry měl, jež s vrahem pletky strojí,
měl lid svůj svolat sem se učit nenávidět.

O, víc jen ještě děl, symbolů síly hrubé
do stinných alejí, do ulic, do náměstí,
to bolest probouzí, to srdcem spícím škube
a línou zvíří krev a ruce semkne v pěsti!

Kancléři železný, o palaš podepřený,
ty, zvyklý slýchati zde lidu svého chvály,
zda slyšíš někdy též tu z houfu tiché steny,
zříš, oči cizinců jak divným ohněm vzplály?

Berlín 1903.

TICHOU VSÍ.

V soumraku letním kráčím vsí,
v šero a stromy zachumlané,
stuleny k sobě chaty spí,
neslyší, čas jak nad nimi vane.

Červánků za mnou hoří sled,
přede mnou nad vsí, nad sady, snopy
měsíc, jak z cínu kdos kropáč by zved',
stříbrnou rosou hlavy chat kropí.

Neklidné srdce, kam hřmíš v dál?
Nebylo lépe by v tichu tom, klidu
skrýti své štěstí, pohřbít žal,
zapomnít všecku žití bídu?

Sbírat jen květů rosný pel,
ke hvězdám s díkem vzhlédnout vždycky?
Oh, jak ten cvrček zazvučel,
jak bys kdos zasmál se ironicky!

SONET.

Ve snách jsem viděl obraz naší doby:
Byl čárný sad pln skvoucích vodometů
a svěžích trávníkův a žhavých květů,
tu vtkány v záhon a tu cesty zdobí.

V tom kejklíři sem vjeli, frašky robí,
zříš paňáců a harlekýnů četu,
a dav jak šílen v divém hřmí k nim letu
přes záhony — teď mrtvých květů hroby.

Sta prskavek a raket srší v tmavu,
a smích a jásot, tlesk a dusot davů,
pak hasne vše a zmlká . . . Vstává ráno

tak mrzuté a líné. Mha je šedá.
Zrak marně krásu zhaslých třpytů hledá.
A co těch květů, co jich pošlapáno!

♡ ♡ ♡

EMIL TRÉVAL:

Žlutý vid.

Psychologická studie.

Praví se, že první barevný počitek, jejž dětský organismus vnímá, je červený.

U mne však byla to barva žlutá, jasně, do běla žlutá. Pokud si vzpomínám, již v nejútlejším mládí pídil jsem se všude po barvě žluté, pomaloval prstem veškeré obrázky v biblické dějepravě sestřině. Potom poznal jsem i barvy ostatní, ale jen se žlutou zůstal mi spojen pocit objevu, jakási příchuť vděčnosti, sympatie. Pohlédl-li jsem na barvu žlutou, měl jsem dojem hedvábu, lichotivého přímyku. Pole kvetoucí řepky rozlehtávalo mé nervy a cos pobádalo mne, bych položil se do té nádherné vlnící se žlutě. Když na loži zavřel jsem oči, zaplavilo mne celé moře žlutě, jež temnělo víc a více, až zbyly v něm pouze jasně žluté plovající vzorky a arabesky a svědění jako roj mravenců rozbíhalo se mi v těle. Dospěv, počal jsem o věci té uvažovati a úkaz ten pozorovati. Postupně objevil jsem následující: Každou příjemnou představu, každý libý dojem sledoval, později pak provázel optický počitek žlutě, ve snění nabývalo okolí mé žlutého přísvitu, žlutých okrajů, jako tvary při zapadajícím slunci. Nepochopoval jsem, jak mohl vzniknouti všeobecný hlas, že barva žlutá je ostrá, žíravě jasná, nepříjemná. Mně připadala měkkou, svěží jako vánek v létě. Žlutý vid stal se mou hříčkou, vzbuzoval jsem jej dle libosti. Plynul mi kol forem sympatických žen, tetelil se nad řádky krásné básně, vyzařoval z uměleckých děl, zjasňoval mi vážnost vědeckých poznatků. Byl jsem jinak zdráv, čilý a v rozvoji sil, a žlutý vid můj nebyl mi v ničem na závadu.

Konečně zmínil jsem se o své zvláštnosti příteli okulistovi. Pozval mne do své ordinace, prohlédl mi zevrubně oči a vyzvídal na mně různé věci. Zpozoroval jsem, že žlutý vid můj pokládá za chorobu. Nemýlil jsem se. Stručně a určitě resumoval: »Žlutý vid tvůj vznikl asi otravou santoninovou v mládí. Napřed otrava ovšem mírná s xanthopsií čili žlutým videm, pak immitace a návyk.« Přítel mluvil ještě učeně o hyperaesthesii jistých buněk orgánu Cortiova, o rozzařování, o fakultativní achromatopsii, až se mi z jeho latiny a řečtiny zatočila hlava.

Tu to máme! Vybájil jsem si již svou poetickou legendu o žlutém vidu, theorii, že jako jsou tóny barevné, tak i pojmy táhnou přes paletu duše a nasakují barvami tryskajícími z tajemných hlubin sympatií a antipatií. Obraznost má harcovala dosud v širé prostoře polomyšlenek, zamlžených, embryonálních pojmů jako divoký kůň — a zatím byl můj žlutý vid následkem prosaické otravy, immitace, banálního zvyku. Děkuji.

A divná věc, snad šotek fantasie, neb plachý duch vidin zaleknut mne opustil, snad zůstal ubit v ordinační síni přítelově — od té doby žlutý vid můj zmizel, nepronikal mi více tvary věcí sympatických, nedostavovala se více ona slastná vzrušení, spatřil-li jsem vlající žlutý šat, lán zralého obilí. Myšlenka, vědomí, že zjev ten je chorobou, klamem, jakoby rdousila žlutý vid hned ve vzniku, rozptylovala mlžné snění, zapuzovala nažloutlé jeho výchvěvy někam do nedohledných úkrytů duše.

Bylo mi jako bych vystřízlivěl z lehkého opojení, snad příjemného, ale přec jen neskutečného. Nerad jsem na to vzpomínal a kolot práce a zápasů existenčních zahladil upomínku na žlutý vid na celá leta z mé paměti.

Teprve setkání s tetou Máli připomenulo mi znovu žlutý vid. A dokázalo zároveň jak individuelní, osobitý je cit libosti a nelibosti při barevném vnímání.

Sešel jsem se s tetou Máli po více jak třiceti letech. Nebyla vlastně ani mou tetou, nýbrž pouhou přítelkyní mé dávno zesnulé tety Míny.

Nejrannější vzpomínky mé kotví v těchto dvou postavách ženských. Teta Mína, či Míny, jak jsme jí říkali, nervosní, dvacetiletá souchotinářka mne v pravém slova smyslu zbožňovala. Rodičů již neměla, žila u děda. Ubohá, opuštěná duše její přiklonila se ke mně s celou žízní své touhy po lásce. A já drze citu jejího zneužíval. V pračce s kluky volával jsem tetu Míny na pomoc. Slepě vrhala se za mne v boj. Ani matka netroufala si před ní mne trestati. Míny dostávala z toho bolestné tlučení srdce.

Vzpomínka na tetu Máli zaostřila se mi z minulosti dvěma episodami. Byla mi nesympatická, proto že mne stále chtěla líbati. Vidím se před ní, kluk ještě v sukénkách. Míny kamsi odskočila. Stýská se mi po ní a brečím, ale bez slz. Teta Máli v elegantním šatě sklání se ke mně, konejší mne. Brečím ještě více, mnu si oči a dupu. Konečně z čista jasna rozeženu se rukou, a bác, teta Máli chyti se za tvář.

Nějaký čas po tom — či snad před tím, již se nepamatuji — sedím na bobku a na divaně přede mnou Míny a Máli. Teta Máli hrá na loutnu a zpívá. Nezní to pěkně, hlas jí selhává, oči plynou v slzách. Já vrtím sebou nespokojeně, konečně vstanu a zvolám pohrdavě: »Ale vždyť vy chraptíte!« A odcházím pryč.

Po brzké smrti tety Míny, zdálo se jakoby část lásky její přešla dědictvím na tetu Máli. Hejčkala mne, kde mě spatřila, dávala mi pamlsky, zvala mne na návštěvu k sobě. Chodil jsem k ní se sestrou, až nám to matka zakázala. Zkaziť jsem si u tety cukrovím žaludek.

Nyní po dlouhé rozluce sotva jsme se poznali. Ale když řekl jsem, kdo jsem, nabyl hlas její dávného, srdečného přízvuku.

Jak sestárla! Jen krásné, černé oči z bývalé tety Máli jsem zase našel, ostatek byl mi cizí. Z bývalé proslavené krasavice zbyla vetchá, nažloutlá stařenka. Vzpomínal jsem na její perleťovou pleť, na bleskotné zoubky její a nejvíce na husté, těžké copy černé barvy. Bývalo mi jako hochu z jejich vůně mdlo. Nyní jako muž vybavoval jsem obraz ten ze svých vzpomínek, bylo mi čehosi líto, po čemsi teskno, jako bych něco ztratil, něco, v čem tkvělo kus neuvědomělého dobra, kus neznámého štěstí. Týž pocit mívám, pohlížím-li na portrety sympatických mužů a žen dávno zemřelých. A v touze chvíli zavlnil mi před očima intensivně žlutý vid. Ale uhasnul, jakmile jsem si jej uvědomil.

Rozmlouvali jsme. Vyprávěl jsem jí o sobě o své rodině. Pak přišla řada na tetu Máli. Zůstala neprovdána. A přece byla kdysi nevěstou bohatou, vzdělanou a způsobilou státi se ozdobou i sebe lepší domácnosti.

Proč se nevdala? Otázka ta připlývala mi tak často a neodbytně na mysl, že uklouzla mi na konec hlasitě.

A teta Máli dojata pohledem na mne, poddala se rozvířeným vzpomínkám a složivši kostnaté, bledé ruce své na klín, ševelivým hlasem jala se vyprávěti. Líčila mi ne tak svůj život vnější — mělať existenci zabezpečenou — ale život své duše a ten věru nebyl zatopen nikdy leskem blaha.

Byla kdysi zjevem ve společnosti vynikajícím, z vážené měšťanské rodiny, povahy na oko veselé, roztomilé. A přece utajen byl v ní rys hluboké, nepřekonatelné misanthropie, nevysvětlitelná nedůvěra, vybuchující jako sopka v nejrozhodnějších chvílích života.

Již za dětství byla předzvěstí častá omrzelost, která ji přepadávala již při hrách, otravujíc jí bodrou mysl dětskou. Když dospěla rozvahy, přemýšlela o tom, snažila se proniknout, rozřešit bolestnou a zapletenou tu záhadu. Byla to bázeň? Před čím? Nedůvěra? Nikdo ji neoklamal. Nejvíce blížilo se to studu, divokému pocitu a potřebě střehu a obrany, neb pocitu úleku, jako by na okamžik pohlédla do prohlubně plné plazů, puchu, na pouhý okamžik, rychlý jako zablesknutí, ale rozrývající hloubky její k nepochopitelnému a dlouho doznívajícímu neklidu. A nejosudnějším při tom bylo, že mysl její se po těchto záchvěvech jaksi převracela v kontrast, měnilo se celé její smýšlení, jako po zemětřesení vystupují z hlubin nové pevniny a zapadají staré světy.

Byla to snad choroba, ale choroba, pro niž nikdo neznal jména, nikdo neměl léku. Lékaři proklepávali, prohlíželi, kývali moudře hlavami, radili lázně, změnu podnebí, tělocvik, každý něco jiného. Zanechala konečně lékaření a vzdala se naděje, že bude vyléčena. Zůstala opuštěna, rychleji přátelství rozvolňovala než uzavírala. Snad jediná teta Míny upoutala trvaleji její zájem.

V osmnáctém roce seznámila se s mladým důstojníkem, mužem v každém ohledu řádným. Líbil se jí i rodiče její mu přáli. Ale krátce před zasnoubením, bez veškerého podnětu nastal u ní onen otřes a jako vichrem odmeten byl všecek vřelejší cit z jejího srdce. Nápadník stal se jí cizím, nesympatickým, důvěrnosti jeho byly jí trapny, pak urážlivy a nesnesitelny. Se sňatku sešlo, ženich těžce uražen změnil posádku.

Potom ucházeli se o tetu Máli nápadníci jiní. Lékař, professor, továrník, partie v každém ohledu přiměřené, ba skvělé. Leč k žádnému z nich necítila teta Máli nějaké náklonnosti a bez lásky se vdáti, to se jí smrti podobalo.

Plynula léta, nikdo neodvážil se více o tetu požádati. Až v pětadvaceti letech seznámila se s mladým, nesličným, ale vášnivým klerikem od Milosrdných. Nestaraje se ani zda ona s tím souhlasí, zda dává mu naději, vystoupil klerik z řádu a přijat za volontéra do cukrovaru, dal se do horlivého studování účetnictví. Stýkal se s ní málo, ale slova jeho padala jako syčící, roztavený kov přímo do její duše. Strhl, uchvátil ji silou svého temperamentu. Nezavazujíc se výslovně k ničemu cítila přece, že náleží jemu. Vídali se tajně, neboť rodiče sběhlému kleriku nepřáli a ze

spojení s ním netušili nic dobrého. Složil zkoušku a požádal o Máli. Zasnoubila se, nedbajíc výstrah rodičů. Věřila, že Sutner — tak se jmenoval — je muž jí souzený. V době té měla za důvěrnici tetu Míny. Spěchala s připravami k sňatku, jako by se něčeho bála, v divném strachu, aby něco nezmeškala a zároveň jako by chtěla něčemu utéci. Ale neutekla. Přišlo to na ni přece, v období nejněžnějších citů, jako náhlý mráz v májové noci. Snoubenec se jí náhle zcizil, nehezkost jeho naplňovala ji odporem, rozhodnost jeho, jíž se dříve obdivovala, nabyla příchuti surovosti. To bylo tehdy, kdy při zpěvu selhával jí hlas a plynuly oči v slzách. (Nyní mi bylo od toho chraptivého hlasu jejího ve vzpomínkách úzko. Zněla z něho zoufalost, sténání pod tlakem hrozným, drtícím neúprosně a bez milosti.) Vyvlekla se ze svých závazků, zklamaný snoubenec zmizel z krajiny a zůstal nezvěstným.

Život stal se jí břemenem, veškerá naděje a radost z něho jí vymizely. Rodiče zemřeli jí rychle po sobě. Jen vřelé náboženské přesvědčení ji zachránilo od sebevraždy.

Stonala nějaký čas, obávali se o její rozum. Když pozdravovala se, postřehla úkaz, že nač pohlédla, vše jevilo se jí ve žlutavém, nepříjemném přísvitu. Zvláště vyzařovala žluť z osob i věcí jí nesympatických. Žluť budila v ní dojem výsměchu, jasnost její byla jí trapnou jako smích ironie. Vzpomínka na vše minulé nepříjemné vybavovala přelud žlutého vidu spojený s pocitem hnusu. Pak vznikla doba idiosynkrasie. Octla-li se tváří v tvář žluté barvě, ať živé ať mrtvé, bylo jí jakoby rozlévala se v ní žluč, sálalo na ni vedro, mrazila mdlobná nevole, svírala ji tíže hrozícího udušení. Měla chvíle, kdy žluté mluno naplňovalo jí celé obzory, otravovalo svět, nutilo ji zavírati oči, prchati do tmy, samoty.

Odstranila od sebe žlutou barvu docela.

Nesbližovala se více s muži. Dva rovy byly mezníky její touhy a jejích nároků. Po smrti tety Míny přestalo i přátelství pro ni existovati.

Jen víra její jí zbyla, víra hluboko vštípená, v krev a v dřeň její vniklá, že není tento život koncem všeho, že v jiné existenci, posmrtné, vysvětleno jí bude, proč vzdalován byl od ní úděl všech ženou zrozených, aby rostli i šťastni byli již na této zemi. V pochybnostech dlouho se tlukouc přemluvila se konečně, že byla slabou, že nebojovala dosti statečně, že náleží jí tedy káti se za vinu, jíž dopustila se na mužích, kteří ji milovali. Kála se tedy a v extasích, když ochabovala trýzeň, budila ji samovolně. Vírou tou počal se jí i žlutý vid měniti, stal se jí potřebnou trýzní, jíž na konec podrobovala se s jakousi rozkoší, žlutý svit jako fanál ploval nad vodami její minulosti v místech, kde po dvakráte lodička její narazila na skryté úskalí. Bylo to výstrahou, aby nevěřila ničemu ani sama sobě, aby neočekávala také již ničeho. Žádná pohroma nemohla ji zdrtiti, duše její i sražena dolů do prachu, nezlomila by se, ale pružně zase vyvstala a vrátila se do své nenápadné, přirozené výše. Poddávala se neznámým silám, jež nad životem lidským vládly, s uklidněním a smíruplnou resignací. Nalezla svou životní filosofii, svou pravdu.

Teta Máli ukázala mi k oknu, kdež viselo zrcadlo drapované jasně žlutými růžicemi. Vysvětlila mi, že podléhala-li za mladších let ješitnosti, zaplápolal jí od zrcadla do očí nepříjemný žlutý vid a zachvíval jí jako Memento mori. Duše její pak tím více se pokořovala a sypala popel na pomíjející krásy světa.

A boj její vléval do ní netušené síly a po vítězstvích jejích sledovala konečně odměna. Žlutý vid přestal budíti její hnus, stal se jí znakem vítězným, přípovědí něčeho slavného, co ji očekává, až otevrou se oči její tomu pravému vidu, jehož barva tryská z palety nepomíjejícnosti.

Když teta Máli vyslovila toto kredo svého života, tvář její zazářila a omladla jako odleskem prvních ranních růží na nebi, dálných ještě, ale již prvními pablesky prorážejících z mraků, které žádné živé oko ještě neproniklo.

Pocit piety nedovoloval mi mluviti k tetě Máli tak jako kdysi lékař mluvil ke mně. Připadalo mi, jako by nad ženou tou jakási antická sudba se vznášela, jako by celá resignovaná bytost její byla jediným vzdechem dokonávání pod drtící přesilou. V očích jejích tměla se nehnutost noci, vyjevenost Nioby, zkamenělost ženy Lotovy, ožehnuté žlutým videm velikých požárů měst.

Byla hysterická, ale byla to hysterie světic, která nebudí zvědavost, leč úctu a mlčení, snad choroba, ale taková, která odzbrojuje i chladný vědecký zájem.

A tak mi to chvíli připadalo, že jsou vady a anomalie fysiologické, které čidla naše činí dokonalejšími, zjemňují citlivost nervů, neporušují harmonii duševního života, leč prohlubují ji, že existují záhady ve vnímání i projevech jeho, jichž příčinu a zákonnost empirie snad tuší, ale zdlouhavá methodická věda teprve po staletích objeví

JAN HAVLASA:

TA NOC.

Sedím u stolku a dívám se oknem ven. Bezpochyby se dívám, neboť mám oči otevřeny a zdá se mi, že i pozoruji a chápu dost věcí, ač všechno vidím poněkud zamženě a jako ve snách. Není to ostatně pranic podivného, spíše lze se nad tím pozastavit, že vůbec zde sedím, ven se dívám a střízlivě vidím zcela obyčejnou scenerii svého okna a zcela obyčejné předměty živé i neživé, v ní se pohybující s uspávající pravidelností. Konečně i to bylo by možné: snad se mi to vše jen zdá. Snad ani nesedím ve svém bytě na Cavourově třídě, snad ani se nedívám oknem do paprsků dopoledního slunce. Třeba jen uvážiti ony věci, jež předcházely, aby se ukázalo, že nemožno všemu věřit, co se vtírá našim smyslům. A když se nad tím zamyslíme: existuje něco, čemu lze věřit bez výhrady? Sotva. Ale člověku nutno buď všemu věřit anebo ničemu. Dokud mezi těmi hranicemi se pohybuje, podobá se slovu, které nebylo ještě vysloveno.

Sedím tedy u stolku a dívám se oknem ven. Bezpochyby se dívám, neboť mám představu obvyklého ruchu na via Cavour i v uzounké Leonině, vidím otevřená okna protějších domů, ba cítím i jakési osvěživé působení pohledu na zeleň zahrad kolem San Pietra in Vinculis. To všechno by ještě nic neznamenalo. Ale jsou tu iné věci, o kterých lze se právem domýšleti, že nejsou z denních zjevů. Neradno se jimi příliš zaměstnávat. Dost už na tom, že jako přízraky se tlačí odněkud od zadu a se stran před mé zraky, a že jich nemohu odstranit. A znova se přede mnou táhne v šerém přísvitu hrůzy ta noc, ta poslední moje noc, problouděná po Římě. Ptám se sám sebe, je-li možno něco takového prožít a nesešílet, ale v zápětí sám zakřikuji tyhle myšlenky. Neboť není ještě konec a ta noc nemusí býti poslední nocí. A vím nezvratně: jen jedna ještě taková noc, a černá hůlka mých soudců bude nade mnou zlomena. Jsou věci, na něž strašno i pomyslit. A proto chtěl bych vidět jen tu obvyklou scenerii svého okna, a dýchat jen ten vzduch, který mi do tváří vane zvenčí, a slyšet jen ty hlasy, jež se tam ozývají.

Ale ta noc se zapomenout nedá. A zdá se mi chvílemi, že vlastně ani ještě nepřestala, a to, co nyní oknem vidím, že jest pouze novým nějakým přeludem. Nemám síly ani odvahy, abych se dohmatával pravdy. A cítím, že jsou věci, jež nikdy nesmí se odhalit lidskému zraku.

* * *

Včera, anebo lépe řečeno: v dnešní noci se stalo všechno ono, co mi tak leží na mysli. Ale jsem na rozpacích, uvědomím-li si, že by se to bylo mohlo státi teprve včera, vlastně dnes, tedy před několika hodinami. Zdá se mi, jak by ta historie patřila už někam do nesmírně vzdálené minulosti. Nikoli před rokem, nikoli před desíti lety, ale jakoby před staletími se udála a z ní už jen pramálo zbylo na dnešní den v mé paměti. A všechno už připadá mi jaksi neuvěřitelným, že hotov byl bych dát se přemluvit, že se zde jedná o pouhý sen, kdyby nebylo tak jisto, že jsem skutečně byl venku. A kdyby nebylo lidí, kteří by mi mohli dosvědčit, že včera k večeru náhle jakási změna se mnou se stala a že bylo na mně znát, jak namáhám se ji přehnat z ohledu na společnost, v níž jsem se nacházel. A konečně jak omlouvaje se nervósou, asi k deváté hodině jsem odešel, všecek pobledlý, jakoby vysílený a s očima upřenýma kamsi mimo věci, na něž pohlíželi ostatní.

Je tedy nepochybno: byl jsem venku v tuto noc. —

Promýšlím znova její průběh a chtěl bych najíti v něm hranice skutečnosti a výplodů své rozdrážděné fantasie. Ale táži se: kdo mi za to ručí, že vůbec nějaké takové hranice v něm jsou?

Avšak tolik jest úplně jisto: okolo deváté hodiny večerní vyšel jsem z domova a nyní sedím už zas u svého stolku a dívám se oknem ven.

* * *

Stalo se vám už někdy, že v nejlepší náladě pojednou zcela neočekávaně a zdánlivě třebas i bez jakékoli zvláštní příčiny v očích se vám zatmělo, srdce jakoby z pravidelného tlukotu vyklouzlo, do spánků jakoby nějaká kladiva bušila v rovnoměrných intervalech, v hlavě se cosi zpřetrhalo, a celý svět náhle ve vašem zraku, sluchu a vůbec ve smyslech všech jakoby se nějak nakřivil, převrátil? Že vás každý hlas, každý zvuk začal dráždit bizarními představami, jež se ve vás vzbuzovaly při vjemech i tak nepatrných, že jindy bylo by se přes ně přešlo úplně lhostejně? Že by i zraky těch, s nimiž ještě před chvilkou jste seděli v důvěrné zábavě, počaly vás dráždit a bodat, nitíce ve vás ta nejpošetilejší podezření a myšlenky nejnemožnější? Všechno kolem vás že se začalo točit a kymácet; hlasy lidí, s vámi hovořících, ba i jednotlivé pomysly že ve vás vybavovaly rozčilující představy barev; pohyby okolních předmětů a tvorů že přijímaly na se vzhled jakési výhrůžnosti; že ve tvarech věcí, jindy snad dokonce i nepostřehnutých, vyvstával co chvíli zřejměji nový nějaký význam; a vůbec že citili jste, jak roste souvislost vašeho nitra, vašeho mozku, vaší duše se všemi možnými záchvěvy vás obklopující říše živé i se strnulými formami světa mrtvého, jímž se pohybujeme tak často úplně nevšímavě?

Nuže: stalo se vám už někdy něco podobného? Ale i když se nestalo (což jest velmi možno), zda chápete, že takové věci jsou svrchovaně nepříjemné, a že dovedou vnuknouti ku podivu živé představy o tom, jak by to s námi vypadalo, kdybychom sešíleli? A uvěříte snad, že takové myšlenky jsou nesmírně dotěrné a že prolezou vaším mozkem k nevypuzení. Až do těch nejzazších koutů vaší duše se dostanou a hlodají v ní, hlodají jako červi ve hnijící rakvi.

Bůh ví, proč právě včera se mi to mělo stát, nic zvláštního se nedělo se mnou po celý den. Ale snad nějakou reakcí duševní byv přivoděn, k večeru se dostavil jeden z oněch záchvatů, na něž hned tak se nezapomíná.

Neptám se vás, co o tom soudíte. Neboť o takových věcech jest nejlépe nemluvit. Ale snad se přece jen pokusím to všechno vylíčit, abych se tomu už zítra vysmál. Ničemu se tak lehce nesmějeme, jako bolestem někoho cizího. A náš včerejšek bývá nám tak často docela cizím —

* * *

Řekli mi tedy, že jsem pobledlý, až nemocně pobledlý. Ale nedbal jsem toho, neboť nebylo nic nad to přirozenějšího. Vyběhl jsem ven. Říjnový večer, mysleli byste, že aspoň poněkud ochladí podobné rozrušení. Ale římské večery bývají někdy i v říjnu ještě tak teplé, ba i dusné, že byste ani nevěřili. Neulevilo se mi tedy mnoho. Přivřel jsem oči, jako člověk, hledící v slunečnou stranu, neboť všechno jevilo se mi v kolísavém pohybu, že div se mi z toho hlava nezatočila. Drnčivý hukot elektrické dráhy působil mi muka pekelná. Splývavé šero, nemající už daleko do úplné tmy, pohlcovalo obrysy domů, chodců, stromů na protějším vrchu, a vůbec všech předmětů živých i neživých. — A světla, v něm hořící, zdála se být výkřiky, ulpělými na rtech kohosi neznámého a hrozného. Ten pocit neukončenosti je činil nesnesitelnými. Avšak nejen ve světlech: téměř všude viselo něco podobného, a to mne štvalo.

Nevím, o čem jsem přemítal, ale dost možná, že o ničem. Jen na to se pamatuji docela zřetelně, že jda kolem dveří svého holiče a děkuje na jeho pozdrav, představoval jsem si smrt podřezání hrdla břitvou. A že mne z toho takové mrazení roztřáslo, až bych se dal nejraději do šíleného běhu, abych se zas rozehřál. Ale neutíkal jsem, neboť lidé zde v okolí mne znají a nechci si zadat, jak se říká. Stanul jsem na rohu třídy Cavourovy a ulice dei Serpenti, po jedné straně táhnoucí se do vrchu, po druhé straně mezi chmurnými zdmi ústící na smutně trčící zříceniny Colossea. Byl bych rád si zašel na procházku ke Colosseu a oblouku Konstantinovu, leč pustá cesta, v níž chvělo se několik mdlých světel, mne odstrašovala svou mrtvostí. Toužil jsem po něčem, co by mne ohlušilo — a ticho neohlušuje vždy, jak bychom si přáli.

(Pokračování.)

♡ ♡ ♡

M. JAHN:

Jarní přeháňky.

(Dokončení.)

A nebo tady Milinka — pojďte, ať chasa nečeká,« stál Martin tvrdě na svém a nehýbal se ode dveří, jakoby přikován.

»Jdi, přece se nebudeš vyhýbat čeledi. Je to jen jednou do roka taková slavnost,« řekla jí Pavla.

»Martine, vy jste nás všecky přivedl do úzkých i s vaším tancem,« pravila Milka na oko mrzutě.

»Nějak to musíme skoncovat,« povídal Cyril, jenž přišel do rovnováhy a viděl v tom kousku Martinově ne špatný nápad.

»Pojďme,« řekl Milce, pokrčiv rameny. Jiného zbytí není.«

Milka pohlédla na Pavlu a Pavla na ni. Usmívaly se.

»Jdi přece,« řekla jí Pavla.

Cyril najednou dodal si ducha, přistoupil k Pavle a vzal ji za ruku. Zrak jeho byl jasně, mladistvě rozhořen, ale z tváří jeho šla úzkost a nejistota.

»Prosím vás . . . jinak se to dnes neskončí. Není to na plese, je to jen selská domácí slavnost, ale snad od vás košem nedostanu,« pravil jí hlasem poněkud rozechvělým, jenž byl projevem jeho roztřáslého srdce.

»Napřed jděte s Milkou,« odřekla Pavla teple a Milce řekla: »Jdi napřed, ano.«

Cyril odešel s Milkou, přetančil třikráte dokola a vrátil se nazpět udýchán, rozčilen.

Pavla hořela růměncem, když pro ni Cyril přišel, ale právě té chvíle zdála se Cyrilovi krásnější nežli kdy jindy.

Uklonil se jí a vedl se s ní nádvořím. Šli nepevným krokem prostředkem čeledi, která je pozorně měřila očima a rozestupovala se.

Na humně otočil Cyril svou ruku kol Pavlina pasu a tančil s ní napřed podivně, neobratně, že se mu zdálo, že mu už Pavla vypadne z rukou. Ale pak lehce ji k sobě přivinul a již tančil lépe. Pocítil její zrychlený, mladistvý dech, její prudce a pevně bijící srdce a byl skoro zmámen její blízkostí. Taková divná, závratná rozkoš ovládla

jeho tělo, že se jen vznášel. V duchu byl vděčen Martinovi za jeho nápad.

Cyril se vracel s Pavlou.

»Cyrilku, dělejte brzo, ať jsme na svatbě,« povídal Martin, jak mu to právě napadlo a vypil rázem sklenici na zdraví Cyrilovo.

»On jiný nebude,« omlouval Cyril Martina před Pavlou.

Ale Pavla se neurážela touto u lidu obvyklou vlastností: povědět všecko, ničeho v sobě nezdržet.

Milka je čekala s úsměvem na prahu.

»Abys šel v neděli na námluvy a Martina vzal s sebou za starosvata, když to tak obratně nastrojil,« pravila žertovně Milka.

»Ty!« pokárala ji úsměvem Pavla, až dosud všecka růměnna.

A zatím z humna zavýskla chasa a rozrejdila se.

»Pojďme se podívat, jak se veselí,« navrhla Pavla.

»Mám ještě práci. Jděte spolu, však se už neztratíte,« pravila Milka.

»Ty pořád škádlíš, počkej!« opět ji Pavla pokárala.

»Pojďme!« pověděl Cyril, jenž toužil být s Pavlou na chvíli samoten.

Pavla neodpírala. Šli na zahradu. Slunce se pomalu klonilo za bledé vrchy, stíny se dloužily a stromy nehybně čekaly na rosu. Ale ze stodoly znělo to vesele a neslo se daleko v utichlém vzduchu.

»Dnes jsem odškodněn za ten koš v zimě,« povídal Cyril stále v též bodré náladě, která ho neopouštěla.

»Ale kdybych vám byla odřekla —« namítla Pavla živě.

»Ne, toho jsem si nemyslel od vás. Důvěřoval jsem vám,« přiznával Cyril.

»Ale proč jste to tenkráte řekl na té cestě. Toho jsem od vás nečekala. Mrzelo mne to,« pravila Pavla ztišeným hlasem, jakým si připomínáme přešlé nemilé věci.

»Už nevím, jak to přišlo. Bylo to, možná, nedůvěra. Odpusťte mi to,« povídal Cyril kajícně a vzal Pavlu za ruku.

»Ne už se nemrzím, ale tenkráte mne to mrzelo,« odřekla Pavla.

»Prosím vás, už zapomeňte, výčitky za to už jsem si odnesl,« zpovídal se Cyril.

»A mrzelo vás to?« ptala se Pavla.

»Nač se ptáte, je už to tam,« odřekl to Cyril.

Pavla mu odřekla měkkým úsměvem a rukou, jež lehce stiskla jeho.

Prošli se pěšinou, ale když došli k lávce, pověděl Cyril: »Prosím vás, sedněme.«

Pavla usedla a Cyril zamyšlen, s těžkou a zápasící tváří usedl podle ní.

Byl bledý a rty se mu chvěly. Rychle dobýval ze sebe myšlenky, aby mohl brzo povědět, na čem mu té chvíle tolik záleželo.

»Když jsem v sobě přemohl to,« pověděl Cyril, co mu té chvíle šeptalo jeho přeplněné srdce, »co mne tenkráte v zimě trápilo, začal jsem přemýšlet o tom, že třeba je pracovat na vzdělání lidu. Už jsem o tom tolik přemýšlel, jak začít. Lid je skutečně až hříšně zanedbán«.

»A ženy jsou na tom daleko hůře než muži. Ty jsou tak ubohé, že kromě neděle anebo trhu nevyjdou nikam, ničeho nevidí, ničeho neslyší a jen mezi sebou dusí ten starý, pověrčivý život,« pravila Pavla, daleko klidnější Cyrila.

»Je pravda,« přisvědčil Cyril, »ale jaká tu pomoc?«

Myslel svou otázku vážně a byl po ní zamyšlen.

»Prvním začátkem v lidu je kniha,« pravila Pavla a sešla se takto s Cyrilem na téže cestě, jenž byl též toho mínění.

Nyní se k této myšlénce připjala jiná, ne méně pro něho závažná a tak šly spolu jeho duší.

»Myslel jsem o tom, že třeba zřídit knihovnu. A dosáhnu-li toho štěstí. na které jsem si myslel poslední dobou, bude to mým prvým krokem v životě,« povídal Cyril vřelým a rozechvělým hlasem.

»A co má býti vaším štěstím!« otázala se Pavla, sama té chvíle neklidna, očekávajíc jakési slovo, které ji mělo přinésti pokoj a štěstí.

»Na vás jsem myslel, když jsem to pravil. Vy jste mé štěstí, od vás ho čekám,« povídal Cyril, jak myslel, mnohomluvně a všecek uchvácen důležitostí svých slov, že nebyl sebe mocen.

Nevěděl ani, že ujal Pavlu za ruku.

Pavla sklopila oči. Teplo slov Cyrilových prošlo jí srdcem.

»Kdybych vás mohla udělat šťastným, s radostí,« odřekla Pavla, dojata jeho vyznáním.

»Pavlo!« zašeptal Cyril, vzal její ruku a chtěl ji políbit svými horkými ústy, ale Pavla ji odtrhla.

»Ne, toho nedělejte,« mírně odšeptla Pavla.

Cyril k ní přiklonil hlavu ve šťastné, blažené chvíli a cítil, jak druhá, jemu tak milá hlava se k němu sklonila.

Seděli okamžik bez řeči.

Pavla pozvedla hlavu a pohlédla ve tvář Cyrilovu. Byla bledá a vlhká.

»Co je vám?« řekla mu teple.

»Nic,« řekl s úsměvem Cyril.

»Vždyť máte v očích slzy,« pravila Pavla.

»Jsou-li, jsou jistě od toho dnešního štěstí,« pověděl Cyril a znova uchytil Pavlinu ruku.

V tom ode dvora zaslechli kroky. To šla Milka. Našla je oba bledé, ale s očima rozzářenýma. Uhodla všecko, sotva že shlédla jasné, upřímné oči Cyrilovy. Oba vstali a přešli zahradou. Milka tušila, že přerušila jejich sladkou chvíli a v duchu se tiše usmívala.

»Zdá se mi, že jste se sobě zadali,« pravila k Pavle, pozorujíc, že oba jsou tak zamlklí.

Pavla ji objala a obě dívky chvílku tak setrvaly. A když je Cyril shlédl, uviděl na jejich tvářích svítivé brázdy.

»Je třeba jít domů,« pravila Pavla tiše a smutně.

»Zůstaň ještě,« zdržovala ji Milka.

Pavla se ohlédla. Zahrada už se stmívala a propouštěla první jiskřivé hvězdy.

»Ne, půjdu. Příjď k nám zítra,« řekla Milce.

»Přijdeme k večeru — oba!« řekla jí Milka s úsměvem v očích.

»S Bohem, Milčo,« odřekla Pavla,« stiskla jí ruku a objala se s ní. A tichými kroky brali se zahradou šťastní dva lidé, kteří se před chvíli našli.

* * *

Cyril se vrátil za půl hodiny šťasten a ztišen. Jakýsi trvalý pokoj vrátil se mu té doby do duše, že si přál, aby ty tance a vřava v nádvoří ustaly.

Ale tam ještě bylo slyšeti hudbu, smích, výskání.

Martin měl toho večera svůj den. Vyváděl kousek za kouskem. Starému Kalendovi smyčec od basy lojem namazal, že ani vrznouti nemohl, svalil se uprostřed kola a všecky strhl za humno a pořád neustával.

»Hleďte, Martin, to je jádro, co? S čertem by se nebál tančit o základku,« bylo slyšeti jasně až na práh.

Ale když k jedenácté chasa se rozešla, usedl Martin před kolnou a směšně unylým, napilým hlasem zpíval do chladné, nádherné srpnové noci svou zamilovanou píseň: »Kam ste se poděly, kam ste se poděly moje mladé časy . . .«

Cyril, jenž seděl na prahu samoten, zachytil ohlas té písně a jasně pocítil nyní, že prvá bouřlivá mladost jeho se přehnala a že už vkročil v jiné období její, jak čekal a sobě předsevzal daleko plodnější, užitečnější, než byly ty jeho prvé — jak o nich říkal — přeháňky . . .

♡ ♡ ♡

ZDENKA DROBNÁ:

IMATRA.

Vzpomínka cestovní.

Parník Knopio v přístavu na Vasiljevském ostrově kotvící, co chvíli zachvívá se pod tíží nového nákladu. Nosiči jen se mihají a pan kapitán, Fin zdravím kypící tváře a jasných, modrých, přívětivých očí, nestačí odpovídati na dotazy se všech stran na něho se hrnoucí.

Od rána do čtyř odpoledne pršelo jen lilo.

Teprve teď rozdělily se těžké, černé, celý Petrohrad tíží svou tísnící mraky a paprsky sluneční objaly mohutný, velebný, skvostný chrám sv. Isaka, chloubu Petrohradu, předmět obdivu sjíždějících se zde cizinců.

Rozhoupala se loď a již vesele brázdí vlny královny severní metropole — spanilé, okouzlující Něvy. Půvabně vznáší se kol příbuzných sobě parníků, nesčíslných nákladních lodí a nemotorných obrněnců. Cestující objímají zraky rychle mizící město. Sv. Isák, jakoby záři po temném pozadí rozléval.

Obzor se šíří, v předu již břehu neviděti, leč také vítr se vzmáhá, loď počíná se nepříjemně kymáceti a cestující spěchají do přívětivých, útulných kajut, jež opatřeny jsou vším pohodlím. Kytice čerstvých květin vítají nové chvilkové jich obyvatele.

Paluba se zase oživuje. Mladá, prostě oblečená Finka, služka snad na návštěvu domů se ubírající, odpovídá přívětivě a nenuceně k otázkám elegantního mladíka, svého krajana. Chování obou velice se zamlouvá. U něho neviděti ani stopy darmošlapské drzosti, ona chová se skromně, slušně a přece zase jako by k sobě rovnému hovořila. Řeč finská zní z úst obou neobyčejně měkce, přímo dětsky a svěží tváře obou v rámci bledých vlasů s jasnýma, bledě-modrýma a veselýma očima poskytují příjemný pohled. Na jedné straně sešel se kapitán s několika pány, kteří zajisté častěji na jeho lodi cestují. »Charašo, charašo,« odpovídá na všechny otázky po rusky, avšak s výslovností čistě finskou.

Pozdní odpolední slunce opírá se o levý břeh, osvětluje zámek Strjelnu z moře svěží zeleně zvědavě vykukující.

Vesele spěchá Knopio ku předu. Netrvá dlouho a z levé strany kyne nám krásný Petěrhof v korunách zelených velikánů nádherný jeho park zdobících a tu jest již Oranienbaum. Vítr změnil se ve svěží větřík, zdouvající plachty stále četněji se jevících lodí. Tam daleko obzor již neohraničen.

Světlo sluneční proměňuje vlny v tekuté zlato a oblévá ploché, bujným, mocným stromovím porostlé břehy finského zálivu zlatou září. Chýlí se k západu. Tu jeví se očím cestujících malebné přístavní město Kronštat. A slunce upřelo na ně, ne již sice tak žhoucí jako dříve, za to ale jasné oko své, oko tak jasné a zářivé, že jas jeho obsáhl všecky jednotlivosti města a staveb jeho, že celek se zdá v zlaté záři potopen. Jednotlivé části přístavu, bezčetné lodě, baterie na jehlách z moře vyčnívající, opevnění, hradby šedé a pochmurné a široká, daleká, nekonečná voda, vše je ztopeno ve stkvělém, nevypsatelném osvětlení večerního slunce. Jako podzimní, tak i večerní slunce dovede vzbuditi nejvíce oslňujících effektů. Okna domů hoří odrážejíce pozdní paprsky sluneční.

Tam dále kladou se již pomalu stíny na zelené břehy, ale Petěrhof i Oranienbaum radují se také ještě světlu slunečnímu. Kronštat pomalu mizí — mizí i slunce ve vlnách zálivu. Obloha se úplně vyjasnila.

Krásný letní večer na palubě, širou vodu brázdícího parníku. Chvíle slastná, plná nekonečné touhy po něčem vyšším, po jiném, ušlechtilejším cíli, než je naše obyčejná starost o všední existenci. Nekonečná touha setřásti se sebe všecko to malicherné pachtění, všecku tu důstojnost člověka ponižující komedii, k níž se sami, dětmi své doby jsouce, pobízíme a ku které nás společnost lidská nutí. Tak nechati to vše za sebou tam v těch dusných ulicích, oddechnouti si v přírodě a k tomu věděti, že není to jen na několik okamžiků, po kterých zase staré to otroctví nás okovy svými spoutá, ale že — —

Ach, co vše v takovém svátečním okamžiku na mysl nepřijde! Dobře, že večerní čaj volá. Dolů tedy do kajuty.

Posilnili se cestující, oddechli sobě na pružných sedadlech, ale pak jen zase nahoru, vždyt nebude plavba dlouho trvati, ráno již uvítá je Viborg a Knopio rozloučí se s nimi, aby po krátkém oddechu plul dále k hlavnímu městu Finska — Helsingforsu.

Měsíc v úplňku stojící vystřídal královnu dne. Obloha je temně modrá, po moři táhne se k lodi široký stříbrný pruh. Parník pluje tiše, zcela zanechav předešlého kymácení. Je klidno a ticho i na palubě i v přírodě!

Jest k ránu. Jedeme v nevelké vzdálenosti od břehu. Tu běží břeh přímo podél zálivu, tu zase voda dobyla si velkou část jeho a tvoří tu menší tu veliké zátoky; tam ještě dále vnikla a rozlila se v rozkošné, melancholické, teď v září ranního slunce se třpytící jezero. Malé primitivní přístavy s plachetními nákladními loďmi poskytují příjemnou změnu. Blížíme se k Viborgu. Malé místní parníčky počínají se objevovati. Ještě malé dvě hodiny a dojedeme prvé zastávky, ukončíme první část svého třídenního výletu.

Cestující počínají se starati o svá zavazadla. Šerá, neúhledná, přístavu vévodící věž pevnosti vítá již nově přibylé. Polovina mostu se otáčí, aby parník dále na volnější místo přístavu propustila.

*

Viborg, druhé město Finska po Helsingforsu, vypadá pěkně, přívětivě a malebně, jako více méně všecka u vody ležící města. Množství parníků i nákladních lodí leží v přístavu. Čilé hemžení na nich i mezi nimi, šerá věž, most, nábřeží s podivnými, ale roztomilými domy, poskytují vábný pohled.

Nezbývá však dlouhého času k prohlídce, parníček, dopravu na Imatru částečně obstarávající již čeká. Cestující spěchají k pokladně pro lístky a k blízkým primitivním na nábřeží stojícím krámkům pro nějakou posilněnou; když nic jiného, aspoň pověstné viborgské preclíky se musí vzíti s sebou, vždyť budou zajisté docela jiné chuti, než ty, které v Petrohradě a v okolních dačských osadách nesčíslní, vyškolenými hrdly vládnoucí jich prodavači nabízejí.

»Viborskije krendely, viborskije krendely, viborskije . . .« zní to tam co chvíli hlasem, někdy věru až do nebe volajícím. Tedy jen pro ně! Vypadají a voní velice lákavě.

*

Na palubě malého parníčku sešla se různorodá společnost. Hovor vedl se v malých skupinách polohlasně všemi možnými jazyky; jen Němci křičeli, že je všude slyšeti bylo.

»Mon repos«, zámeček s krásným na břehu se rozkládajícím parkem, s ozdobnými pavillonky, besídkami a malebnými můstky zahajuje řadu krás na které je kanal Saima tak bohat.

Parník vyjíždí úzkou cestou na jezero vroubené parkovitým lesem . . .

Najednou jakoby jezero končilo; parníček musí ku břehu přiraziti.

Avšak v posledním okamžiku rozestoupil se les, chvilenku pobudeme v úzkém průplavu a zase se rozhlížíme po širokém jezeře a zase obdivujeme se svěžesti jeho břehů, leposti dač, roztomilým různým můstkům, pavillonkům a koupelím.

To se opětuje několikrát — jak rádi se necháváme takto překvapovat; s novou a novou rozkoší vpíjíme čistý, kořennou vůní lesů prosycený vzduch, hltáme takřka zrakem rozkošné, okamžik za okamžikem nám se jevící obrazy, obdivujeme se syté zeleni jehličnatých lesů . . .

Tu nás vybavuje z obdivu a opojení nad čarokrásnou přírodou znamení, že loď musí býti, jako již několikráte před tím, vyzvednuta, aby další část cesty mohla vykonati. Dávají nám na vůli buď zůstati na parníčku, buď vystoupiti, přejíti podél zdymadla a počkati si nahoře na loď. Vystupujeme tedy a za nedlouho jsme opět na parníčku, ohlížejíce se kolem, aby nám scenerie co nejhlouběji v paměti utkvěla. A dále unáší vás parníček . . .

Šťastná věru byla myšlenka umožniti parníkům cestu nesčíslnými těmi jezery a zátokami. Nebyla to asi lehká práce jak o tom dvacet osm 40 metrů dlouhých, 8 metrů širokých a 3 metry hlubokých zdymadel svědčí.

Z Viborgu vyjeli jsme kolem 9 a půl hodin, k jedné vystoupili jsme třemi po sobě jdoucími zdymadly ku konečné stanici parníků, roztomiloučké, svěží Yustille. (Dokončení.)

*

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Roztrhl obálku, vyňal z ní nějakou bankovku — a vzpomněl buclaté tváře paní Máchové, jejího zdvořilého, uznávajícího úsměvu.

Vacek, ten dobrý kamarád, mihl se mu také pamětí, — ale jen jakoby mimochodem. Mimo žízně po veselosti vzmáhala se v něm také ve svéreposti vzrůstajícího úspěchu žízeň po plném, trochu zbožném uznání.

A jako všichni muži v podobném případě zatoužil po ženě — třeba po starší ženě, moudré, uznalé — nikoli však tak moudré, aby k němu nevzhlížela. —

Ve Vackově pokoji, nacházejícím se vedle prostorné kuchyně paní Máchové, bylo teplo, útulno. Na začouzených stěnách sice viselo několik nejděsnějších přítelových obrazů, korunovaných zbožnou rukou několika poprášenými papírovými máky a slunečnicemi.

Zánovní divan, skříně, stůl i židle byly patrně koupeny v nejlevnějším židovském skladě. Od křiklavého koberce na podlaze po háčkovanou oponu v okně, mezi níž se houpala veliká růžová lastura, naplněná zakrnělými listy úponkovité rostliny, vládl tu ohavný vkus – nevzdělané ženské bytosti.

Máchová uvítavši hosta hned se také omluvila, že to mají jen tak sprostě, po sousedsku. »Ne jako to je pan Severin zvyklý u panstva,« dodala skromně, uhlazujíc v patrných rozpacích Vackovu postel, vysoce bíle vystlanou, zdobenou háčkovanými vložkami na červených pruhách. A pak minula prvotní stydlivost dosud hezké paničky, která nebyla uvyklá přijímati Vackovy přátely ve společné, občanským zákonikem neuznané domácnosti.

Severinovy dary, několik lahvic vína, sladké i slané zákusky byly přijaty s radostným odmlouváním.

Stůl byl prostřen bílým ubrusem, Máchová snášela ochotně talíře a vinné kalíšky. Bílá její zástěrka mihala se při tom kolem obou mužů. A zas omlouvala se, že přišla teprve ze skladu, že neměla ani ještě času oprášiti se. Mouka lpěla ji ve vlasech na řasách jejích očí, které se zdály temnějšími pod tou bílou clonou, na vysoce vypnutém poprsí.

Mouka poprášila celou její tlustoučkou, příchylnou postavu zvláštním kouzlem domácí útulnosti.

Svléknuvše se z kabátů usedli Severin a Vacek na pohodlný divan. Jedli a pili. Máchová jim přisluhovala. Někdy ulpěly její oči na Severinově tváři. Poslouchala jeho vypravování o pohřbu paní nadlesní, o profesoru i knížeti s uctivostí prostých duší, klanících se úspěchu, jehož barvy Severin nadnášel.

Pak se rozhovořil Vacek o svých záležitostech, mluvil o svých pracích jako o řemesle, které málo vynáší.

Severin poslouchal mžhouraje v dobrotivé blahosklonnosti očima.

»No pij, brachu — všechno to půjde.« Nalil mu do sklenky, nalil také Máchové.

»A nemáš to tak špatně zařízeno, brachu.«

Oči jeho zavadily maně o Vackovu bílou, vysoce vystlanou postel. A roztáhl se na pohovce, bylo mu blaze, cítil, že je ho ještě jednou tolik nežli jej bývalo v lovčím zámku.

Po večeři vytáhl z náprsní kapsy některé časopisy a jal se předčítati Vackovi pochvalné posudky o svém »Vodníku.« —

Při první sklence šampanského objevila se na prahu Barla.

Jen s donucením dala se vtáhnouti do pokoje. Usedla u dveří na kufr a teprve spojeným úsilím Vacka i Máchové podařilo se usaditi ji u stolu, vnutiti jí kalíšek vína.

»Co ta tu chce?« mihlo Severinovi mozkem, ale pobízel ji k pití, zažertoval s ní trochu neurvale. — Několik jeho vtipů jakoby ji udeřilo do tváře. Neodmlouvala, rudé rty jakoby líbaly rány, které jí zasadil.

Pokoušel ji znova jsa zkolébán úplnou jistotou, že mu dnes neudělá.

»Pijte, slečno Barlo, nebo Bettinko, jak vám teď říkají od té doby, co jste dědila.«

»Nechci.«

»Ale já to chci — No pijte, pijte.« Nalil jí perlícího se moku a povšimnuv si bílého jejího krku, tetelícího se pod výkrojem temné halenky, dodal:

»Na zdraví vašeho budoucího — pijte!« a přidržel jí sklenku:

Tukla svou a sklenka její vsála se na jeho. Sklopila oči, něco jí trhlo tváří.

»Bude muset být pašák, ten váš budoucí. Máte jistě už nějakého vyhlédnutého.«

Barla prudce vstala, div že židli nepřevrhla. Objala Máchovou, zaštkala divoce.

»Ale Bettinko, Bettinko!« ozvali se Vacek a Máchová téměř souhlasně »Snad nám tu pláčem. nechcete pokazit zábavu?«

»Jdu domů, jdu už domů,« ohlásila Barta, setřevši rychle slzy.

Narazila klobouk na kufr odložený divoce do vlasů. Kterási vlna vlasů na temeni nedosti upjatá se uvolnila, vlasy spadly ošlehnuvše jí hruď jako plamenem. Odhodila hlobouk, nabrala těžké vlny plnými hrstěmi, upevnila si je několika jehlicemi.

»Půjdu s vámi!« prohlásil Severin, mžiknuv okem po vyprázdněných láhvích. »Nechtěl jsem vás uraziti, blázinku!«

»Ty ne, počkej — ty nepůjdeš!« vzpíral se pojednou Vacek, ale Máchová zatahala ho význačně a určitě za rukáv.

»A proč bys je hlídal, blázne,« řekla, sotva že odešli.

»Což se už dost nad tebe nenadnáší? Bodejť, jak se chlubil s tím, co o něm napsali. Až si vezme tu bohatou fiflenu, bude teprve trkat — Nech ho — budeš ho hlídat.« —

»Proč tak pospícháte?« otázal se Severin zapínaje knoflík kabátu. Bylo chladno, mlha lepila se mu v rozpálenou tvář.

»Tak.« Její podpatky zvonily o dláždění chodníku. Tvář její mizela pod načechranými vlnami vlasů.

»A proč jste plakala?«

»Tak,« opakovala táhleji.

»Pěkná odpověď.«

Šli chvíli mlčky. — Ulice byly prázdny, tichy. Jen dráždivé zvonění jejich podpatků s dlážděním se rozléhalo.

Vyšli na Františkovo nábřeží, jehož akátové stromy pluly v mlze jako tucha k zemi spadajících šedějších oblaků.

Za ním choulila se již hustá neproniknutelná šeď, dusící obrysy Hradčan i Petřína. Jakoby za zábradlím nábřeží končil svět, zapadl v šedé choulivé prázdno, jen sem tam kalnou uslzenou tečkou žlutavých světel proraženou, světel dusících se v bezdechosti.

Poslední vlahá pára šampaňského se vykouřila Severinovi z hlavy.

Smutek lehl mu na hruď. Smutek, že se mu nepodařilo zachytit radost trvale do hrstě. Jen životný zjev Barlin v tom smutku jej poněkud utěšoval. (Pokračování.)

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

LITERÁRNÍ VKUS LIDOVÝCH ČTENÁŘŮ A PŘÍTOMNÁ LITERATURA ČESKÁ.

Není pochyby, že literatura česká nezaujímá v širších vrstvách lidu venkovského toho místa, jaké jí náleží a jaké v době dohledné zaujmouti musí, chce li plniti svůj úkol k celému národu, nejen k jeho intelligenci. Není možno dále spokojiti se tím, co jen tak náhodou z osvětného života dostává se do lidu. Třeba i tu pracovati k určitě vyslovenému cíli.

Konstatováno již četně, že branou, kudy literární plody duševní vcházejí do mass, jsou podnes kalendáře lidové. Jediná to kniha, která u lidu jest velice oblíbena a působíc na miliony čtenářstva, vykonává platný vliv jako žádná jiná, dle potřeby těch, již ji vysílají. Máme na 80 českých lidových kalendářů, ale sotva několik s kvalifikací dobrou. Šetří se na kvalitě papíru i obsahu, na honorářích redakčních i spisovatelských, na illustracích a dle těchto účelů zištných také knihy ty vypadají. Kdosi charakterisoval je velmi dobře slovy: »text závodí s obrazy v hlouposti a spolu i v nízkosti.« Co kalendářovou literaturou se podává lidu, jest většinou bezprogramové, nevyhovujíc přirozeným potřebám lidu a nešetříc, ba snižujíc jeho vkus. Proto účinek takové četby jest hluboce škodlivý a několik dobrých knih, které mimo ně do roka zabloudí pod doškové střechy ze skrovných knihoven, nedovede a nemůže jich vyvážiti.

Ne všem bylo možno poznati lidové čtenáře, vlastně vkus lidu v literatuře a poměr jeho k ní. Nebude tedy nemístným rozhovořiti se jednou vážně o lidovém prostředí, v němž má se knihou působiti.

Může to býti přípravou jakousi pro ty, kdož přiloží ruku k dílu, jež, uzraje-li, rozšíří velice území čtenářů i odběratelů krásné a ušlechtující literatury, omezí vliv literatury špatné a bude požehnáním našemu lidu venkovskému, jehož dobré vlastnosti dosavadní četba nejvíce v něm rozšířená jen tlumí. Třeba přijíti s něčím, co má život v sobě a sílu splniti touhy, jež volají po nové, zdravé, rázovité, umělecké osvěžující a osvobozující četbě lidu.

Ale tu nemůže se prostě sáhnouti bez rozmýšlení a příprav do řad předních umělců a vůdců a uvésti je lidu. Mohlo by se státi, že by široké vrstvy v nový pokus nahlédly a se sklamaným zrakem odložily, jak již tak mnohé, slibně počaté knihy lidové, na příkl. kalendář Ústřední Matice a Národní Jednoty Pošumavské, a jako si nevšimly různých jiných pro ně určených publikací.

Vkus lidu venkovského v literatuře jest zvláštní, rozdílný od vkusu intelligence. Jej třeba české knize zachytiti v nejjemnějších odstinech a z této báse stupňovati jej do vyšších forem a k vyšším uměleckým i osvětným snahám.

Statistika výpůjček z knihoven veřejných vykazuje velmi malé (nejmenší) procento lidu rolnického. Máme po ruce jen chudou statistiku knihoven městských a tu odůvodňuje onu nepatrnou účast v četbě nepřístupnost knihovny lidu venkovskému, jeho nesmělost a nepohodlnost vypůjčování. Naproti tomu nemůže se přehlédnouti, že kalendář — nejmilejší to kniha lidu putuje ve vsi dům od domu, ba i do jiných dědin, že i jiné knihy, jež náhodou se staly majetkem některého venkovského čtenáře, — zejména sešitová vydání krváků — nastupují tutéž cestu až do úplného rozedření a umolousání. Sta čtenářů a tisíce posluchačů sytí se jejich obsahem s opravdovým zájmem. Také lid prostý vypravuje si dosti často o zajímavých knihách. Není tedy správna výtka, že není zájmu pro knihu; jest jen třeba uměti knihu do lidu poslat. Vystaviti ji u knihkupce za okno nepomůže

Agenti krváků a hracích obrazů našli cestu, která bohatě je odměňuje: putování s knihou dům od domu s knihou, která již také svým zevnějškem, obsahem a lácí láká. Proč by se měli vyhýbati této cestě nakladatelé naši u lidu, když v intelligenci městské tímtéž způsobem shání své odběratele? Deklamovati o zhoubném účinku četby krvavé, jejichž hranic mnohdy ani intelligentnější čtenář nerozeznává, jest marno. Abychom lid naučili toužiti po dobré četbě, musíme ji tam napřed dostati.

Nápadno jest, že lid nečte básní. Jediný druh, který mu jest sympatickým, jest epická píseň. Ona svojí jednoduchou formou a obsahem vyhovuje jeho stavu psychickému nejlépe. Písně lyrické učí se poslechem. Jen vojáci zanášejí sem sbírky opsané na kavalci, které opět zpěvem se rozšiřují. Cenná umělá poesie nemá zde naprosto půdy. Za to všechno jest připraveno, aby se šířiti mohla belletrie a lehčí četba poučná. Belletrie má v lidu již minulost, jednotvárnou sice, ale nepřetržitou z dob starších, kdy tisky se roznášely po krajích. Také statistika vypůjčených knih z veřejných knihoven, ač týká se hlavně obyvatelstva městského, dosvědčuje hojnou převahu belletrie. Dle ní nejvíce čtenými spisovateli jsou Jirásek, Třebízský, Světlá, Němcová, Kosmák. To však není důkazem pro čtenářstvo venkovské, kde nám statistika úplně schází. Než v duši mass městských a venkovských, pokud se týče vkusu literárního, není přílišného rozdílu, uváží-li se, že výpůjček z knihoven veřejných účastní se hlavně polovice ženská a čtenářstvo třídy dělnické. Kdyby tu nebyla stálá ozvěna šířící se z vrstev nejintelligentnějších a mimovolně působící i na ostatní čtenářstvo města, byl by malý ten rozdíl ještě patrnější.

Venkovský čtenář nedotčen touto vlnou kritiky intelligentní má rozhodně vkus svůj a samostatný. Jemu se rovněž líbí výborní vypravovatelé již uvedení, k nimž zařadil bych i Tyla, Raise a Klecandu.

Ale líbili by se mu i jiní naši povídkáři, kdyby jich spisy znal. Není to zvláštní zásluhou spisovatele, že se líbí venkovskému čtenáři, neboť se líbí i spisovatelé neumělci. Zásluhou jest, že svým uměním, dobyvše si místa v četbě lidu, jej povznášejí a ušlechťují, kdežto tito jej snižují. Když vyšperkuje spisovatel děj povídky napínavými scenami, jest oceňován, třeba dikce, určitý povahopis a psychologické motivování nečiníly nároků na titul umění. To právě jest důkazem pokleslosti vkusu literárního, neznajícího jiného požitku mimo dráždivou zvědavost a její ukojení. — Když vyzval jsem sečtělého čtenáře z lidu, u něhož večer se předčítávalo shromážděným, kteří spisovatelé jsou u nich nejvíce oblíbeni, jmenoval mi od Al. Dostála a Václ. Špačka až po Anuši Mittenhubrovu a Václava Štosara, všechny spisovatele kalendářů Steinbrennerových a jim rovných. Překvapilo mě, že nejmenoval žádného z našich literátů opravdových, ani Jiráska, o němž před 10 roky se chlubíval čtenářům, že jej v Praze osobně viděl. Ale vysvětlil jsem si: do jejich kouta málo kdy asi zabloudila jiná kniha než kalendář. Za to kolovala tu snad všechna vydání českých lidových kalendářů a působila pomalu i na toho, který za svého pobytu v Praze všímal si četby lepší.

To volá po nápravě. Musíme pro literaturu této půdy dobýti a dobudeme ji součinnou prací spisovatelů a intelligence žijící mezi lidem.

Stopujeme-li poměr přítomné literatury české ke vkusu lidu, nabýváme skoro překvapujících závěrů.

Venkovský čtenář miluje historii svých předků a svých králů náruživě. Cítí v ní kolovati mladou ještě krev svou. Proto knihy dějepisné a pověsti čtou s velikou zálibou a rádi o nich pak vypravují.

Působí tu tři složky: záliba v epice, vlastní lidu obecnému a vyhovující určitějšími obrazy jeho duševním stavům, láska k vlastní krvi a heroickým činům, tak četným v našich dějinách.

Přirozeně i výslednice dojmů historické povídky jest silnější než jiných. Odtud záliba čtenářů v povídkách Třebízského a Jiráskových, ve starších povídkách Chocholouškových, Jana z Hvězdy, Tylových a Klicperových.

Naši literáti doby přítomné, zejména v generaci mladší, opustiti téměř úplně povídku historickou. Jest pominut zlatý dol v duši českého lidu opravdovými umělci a do něho vrhají se literární piráti, aby v něm zkazili a zahrabali zlatonosné žíly a proměnily jej v poušť. Namítne se snad, že umělec má jíti za jediným cílem: tvořiti krásu. Uznáváme pouze do jistého stupně toto aesthetické stanovisko umělce, opírající se o požadavek naprosté svobody tvoření a odmítající jakýkoli poměr služebnosti k nějakému účelu, majíce na zřeteli, že umělecké dílo musí také ve druhém působiti krásu a sílu, musí také duši čtenáře ethisovati, činíc ji ušlechtilejší, nadšenější a jemnější pro citové chápání.

Krásno jest samo sobě účelem, dokud nereflektuje žíti ve společnosti lidské. Jakmile působí ve společnost a žádá býti oceňováno, béře na se jisté úkoly výchovné, slouží i jinému účelu, který musí míti na zřeteli, chce-li se uplatniti.

Nachází-li pak zde v duši čtenářů spisovatel-umělec nejcitlivější místa, kde možno mu dílem svým působiti vydatně, není oprávněno říkati, že historismus v povídce se přežil.

Povídka zaujímá v české literatuře přední místo. Lidový čtenář dává rozhodně přednost povídce z lidu, s ním stejně cítícího, myslícího a pracujícího. Ti, jichž jest sociálně i duševně vzdálen, nezajímají ho i odpuzují, protože při čtení cítí v nitru svém často spor s jejich názory. Nutnou podmínkou záliby jest přístupnost myšlenková a způsob dikce. Ve výhodě jest umělec plastik, malíř skladatel, poněvadž tvar, barva, tón působí přímo pocit příjemného nebo nepříjemného a tím zájem na krásnu. Slovo však působí až tenkráte, když dovede ve čtenáři vzbuditi náležitou představu, odpovídající přibližně představě umělcově. Nezdaří-li se to spisovateli, zůstane slovo prázdnou formou, spisovatel stává se nejasným a všedním, nedovede vzbuditi zájmu pro krásno slovesné. Slova jeho vyzněla do větru, pak netvořil krásu, leč jen pro sebe a, nestaraje se o jiné, nemá práva žádati, aby někdo jeho dílo vydával a aby je někdo četl.

Lidový čtenář neujasňuje si vědomě psychologické důslednostl jednání, aniž vlivu nežívého prostředí na osoby, naprosto pouští je se zřetele a stopuje skoro výhradně děj. Jestli spisovatel zastaví jej déle líčením

krás přírodních, které on neprožívá myslí, nýbrž ve skutečnosti pocitem zraku, jest mu to nepříjemným vyrušováním.

Z těch též příčin nemiluje ani podrobného líčení stavů duševních. Chce instinktivně znáti člověka z jednání a skutků jeho, poněvadž ony přesvědčivěji a jasněji akcentují psychologické procesy, jejichž výklad slovy jest mu příliš abstraktní. Hluboce myslí, ale filosofie jeho není subjetivní, nýbrž objektivní, dedukujíc pouze ze zjevů a skutků. Překvapuje mnohdy, jak venkovský čtenář jest v těchto věcech choulostivý, jak nedostatek děje trpce nese a jak to působí na celkový úsudek jeho o četbě. Z příčin, jež jsem ve předešlých větách uvedl, jest to zcela pochopitelno, neboť nedostává se mu často náhrady právě za ony jemné psychologické výplně a rozbory, jichž v četbě mnoho nedbá.

Lid žádá, aby spisovatel zanechal jasný, na všech místech dopracovaný obraz v jeho duši, ať jest to v povídce nebo ve článku poučném — a to po stránce mluvy i obsahu. Proto třeba míti na paměti, zejména při četbě poučné, aby spisovatel jich, dosti málo pro četbu takovou naladěných, nezradil.

Takových nemilých a nejistotu zanechávajících pocitů prožívá lidový čtenář ku příkladu při četbě Arbesa pro spoustu cizích slov, při Nerudových povídkách pro stručnost. Souvětí mnohonásobně složená a obraty vědecky stručně odbývané zanechávají nejasnost, poněvadž neodpovídají způsobu mluvy lidu ani rozpjetí jeho mysli. Lidový čtenář není zvyklý, aby, co nechápe, několikrát pročetl a promyslil, on ihned vycifuje, že jeho duševní obzor je menší než jak podává kniha a málomyslně čte, s nechutí, nebo knihu odkládá. Neřekne vám, že se mu kniha nelíbí, ale cítíte to a poznáte při dalším výběru. Chce všeobecně, aby mu bylo pověděno, co se s hlavními osobami stalo, aby ho nenechal spisovatel v nejistotě s jich osudem, aby nezůstavoval nic jeho fantasii. Tvůrčí síla umělce jest mu silou boha, do níž neodváží se míchati. Sobě tu nevěří. Tak často stihla mne výtka při povídce pěkné: »Nemá to žádný konec«, »člověk ani neví, jak to dopadlo s tím . . .«

Dle těchto měřítek přísně posuzuje belletristu, neohlíže se na úsudky jiných. Tak nelíbí se ani Nerudovy »Arabesky« ani »Malostranské povídky«, hlavně, že Neruda nechává mnoho dokreslovati čtenáři. Budiž příklad z »Malostranských povídek«: V závěru povídky »Týden v tichém domě« napovídá spisovatel novou, zajímavou periodu děje, nové skupení osob kolem Václava a nový jeho úmysl; vše to pak odbude se slovy pro lidového čtenáře málo vyjadřujícími: »Já jenom mstím teď naše pohlaví.« Ještě jasnější jest příklad »U tří lilií«. Povídka tato pro obyčejného čtenáře počíná, když Neruda končí. A toho mu neodpustí. Za to líbil by se zaokrouhlením děje jeho »Improvisatore« ze sbírky »Různí lidé«, kdyby zase nepřekážela příliš stručná dikce. Skvostný básnický způsob vypravování dosud lidovému čtenáři neimponuje pranic.

Jiná stránka vkusu lidových čtenářů jeví se ve slovech, jimiž často žádají, abychom vybrali jim četbu, kde by to dobře skončilo. Závěru uspokojujícímu dávají rozhodně přednost.

A tu opět jsme u záhonu pro lid zanedbaného. Vedle bujně kvetoucího pole povídky ze života lidu venkovského úhor jeho povídky humoristické. Naši přední literáti humoristé zrodili se a žijí v ovzduší velkého města a jeho života, odkud čerpají i pro své práce. Čtenář venkovský mnohdy v těchto povídkách ani humor nechápe.

Vzpomenou naň časem jen Klecanda a Kostelecký. Jak málo to pro takový rozsáhlý kontingent čtenářstva, milujícího v četbě více světla a radosti!

A přece český lid selský má ve svých projevech i chování tolik humoru a sarkasmu, že jest jen potřeba nahlédnouti umělecky vnímavým okem do tohoto zdroje a sypati se budou perly.

Nechci řádky těmito vzbuditi zdání, že se má beletrie česká přizpůsobiti úplně vkusu čtenářstva, uznávám, že ona musí čtenáře k sobě vyzdvihovati, ale uznávám též vhodným upozorniti na nedostatky její vzhledem ke čtenářstvu, které chceme a musíme pro literaturu teprve získávati.

Vše, co má lidový čtenář nejraději, musí mu býti d á n o, vše, co mimo to autor cení vysoko, musí mu býti p ř i d á n o, aby se naučil chápati.

Nejbližším cílem literatury pro lid musí býti: vtisknouti nový názor na svět, úctu k práci, opravdovost, čistotu charakteru, touhu po vzdělání, ušlechťovati a povznášeti lid uměním, očistiti dobrý, náboženský cit od hubařství a vrátiti člověka k zemi, na níž by hledal svůj ráj za živa.

Cíl ten měli by míti stále na zřeteli všichni, kdož chtějí četbou na lid působiti. Oni nesmějí se vyhýbati ani významným epochám historie české, ani otázkám náboženským, ani v lidové četbě potlačovaným dosud pravdám přírodovědeckým. Jim musí státi po ruce i veškera moderní věda v celém svém rozsahu. Pravda musí býti jejich vůdcem a z ní třeba po kapkách dáti proudit síle do ucpávaného tělesa národního. Co nářků tu ještě bývá, že literatura česká nedochází podpory náležité, že většina spisovatelů našich musí se věnovati jiným pracím ducha ubíjejícím! Nedivme se. Není správno, že v malém národě leží ještě takové, literaturou dobrou nevzdělávané lány, jichž jsme si nevšímali a na nichž kočovníci literární spásají úrodu. Nutno vzdělati je a kontingent dobré literatury značně se rozmnoží. *Jaroslav Mančal.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— František Ruth †. Ve čtvrtek dne 27. srpna při obědě, noviny drže v ruce, náhlou smrtí skonal, doživ teprvé 51 roku. Spolek českých spisovatelů belletristů Máj ztrácí v Ruthovi dlouholetého činného člena a zároveň horlivého a svědomitého revisora svých účtů, Nakladatelské družstvo Máje svého podílníka. Ruth byl duší i tělem divadelním mužem. Divadlo bylo jeho zamilovanou sférou, pro kterou žil. Dnes, po jeho smrti, nutno zašlápnouti pomluvu a zlolajnou legendu, která se ráda kolportovala o literární, v první řadě ovšem dramatické činnosti Ru-

thově. Svoje divadelní kusy prý pouze podpisoval svým jménem! Pracím jeho bylo možno leccos vytýkati, ale směšno je, upírati Ruthovi smysl pro dramatickou tvorbu a dovednost, vlastní invenci a naprostou jejich původnost. Není tomu dávno, co pisateli těchto řádků nebožtík se pochlubil s novou veselohernì látkou. »Teď si to pěkně kombinuju, rozvrhuju scény a na podzim se pustím do práce. Jen co si trochu ulevím . . nahrnulo se mně tolik prací, že nevím, co bych dříve vzal do rukou.« Ruth se rozhovořil, začal svou myšlenku zkizzovati a rozvinul přede mnou celý podrobný a skorem již prodetailovaný nástin své nejnovější dramatické práce. Ruth napsal celkem šestnáct dramat, z nichž mnohé těší se značné oblibě zejména na venkovských jevištích. Jmenujeme z nich alespoň některé, které vyvolaly svého času jistou pozornost. Jsou to veselohry »Sestřenka«, »Bouře v Zátiší«, »Jindřich Urban«, »První klient«, »Pismákova dcera«, komedie »Syčáci«. Jako dramatický spisovatel měl Ruth jednu nepopíratelnou přednost . . . uměl dramaticky stavět, obratně scénovat, svoje figury si bystře ze života odkoukat — uměl zkrátka voliti látku a sestrojiti ji, ale nedovedl ji slíti v harmonický, umělecký celek a prozlatiti ji kouzlem a barvou uhlazeného stylu. Měl veliké a bohaté zkušenosti, věci divadelní sledoval ustavičně a po dlouhou řadu let byl v pravém toho slova smyslu divadelním praktikem, jenž divadelním věcem dobře rozuměl a svou jistou hybností a svou energií často a často radou i skutkem napomáhal. Byl dlouhá léta členem »Družstva Národního divadla« (nějakou dobu byl i jeho místopředsedou), zastupovával v čas dovolené ředitele Národního divadla v jeho úřadě a hlas jeho v korporaci této, zejména v otázkách finančních a administrativních, míval váhu a význam. Jméno jeho také úzce souviselo s akcí na zřízení druhého českého divadla, kterou podporoval všemi svými silami a pro kterou byl zrovna zanícen. Do poslední chvíle věnoval se důležité této otázce s celou duší a ve všech komisích a schůzích zrovna s junáckou vervou usiloval o to, aby otázka druhého českého divadla byla záhy a důstojně rozřešena. — V Družstvu Národního divadla, když odňato mu bylo vedení předního našeho uměleckého ústavu, přijal funkci pokladníka a ve všech podnicích korporace měl závažné účastenství. Ruth byl podnikavý, vynalézavý a energický muž. Jeho životní kronika je zajímavá. Z malých a skromných počátků vyšvihl se neúmornou svou pílí a bystrostí na vynikajícího průmyslníka, v kterémžto směru měl pověst prozíravého a důkladného odborníka. Jenom v zasvěcených kruzích je známo, že Ruth byl přímo vášnivým sběratelem obrazů. V jeho bytě visí na stěnách pravá arcidíla, která byla jeho chloubou a hlavním zdrojem radostí. Za pěkný obraz nelitoval peněz a byl šťasten, když se mu podařilo koupiti dílo některého vynikajícího mistra našeho. Aby tato posmrtná skizza byla úplná, nutno se ještě zmíniti o tom, že Ruth byl řadu let také novinářem a že psal do »Hlasu Národa« divadelní referáty, články o dívadle vůbec, cestopisné statě, společenské causerie atd. Dlouhá léta churavěl; trpěl úplavicí cukrovou a ač zdánlivě činil dojem muže skalopevného zdraví, byl v kořenu svého organismu podlomen. Sám si toho byl vědom a často odpovídal těm, kdož mu řekli, že dobře vypadá, s nahořklým úsměvem: »Obílené hroby, kamaráde . . . obílené hroby.« České spisovatelstvo mělo v Ruthovi dobrého a spolehlivého finančního rádce. Rád přicházel do valných hromad a živě se účastnil porad, zejména tehdy, kdy jednalo se o důležité zájmy spolkové, jež souvisely těsně s otázkou finanční. Bylo docela dobře napsáno v jednom nekrologu, že těch kteří při zprávě o jeho smrti vděčně vzpomenou toho, co jim prokázal dobrého, bude řada veliká! —*r.*

⁂ **Poprsí dra Josefa Kaizla** odhaleno bylo v neděli dne 23. srpna ve Volyni v průčelí domu, kde se před 49 lety oslavenec narodil. Slavnost, podporovaná krásným počasím, shromáždila nesčíslné množství účastníků a stala se krásným svátkem celého Pošumaví. Poprsí zhotoveno je z bronzu a jest vzácným uměleckým dílem Pekárkovým. Na hlavě oslavencově spočívá lipový věnec a z haut-reliefových pozadí zvedá se truchlící žena, nad bystu se sklánějící s několika zlomenými klasy pšeničnými v ruce. Dojemnou slavnostní řeč, prodchnutou vzpomínkami na Kaizla a jeho význam, dodnes nedoceněný, přednesl dr. Josef Herold. —*a.*

⊙ **O panu Saudkovi** musíme přinésti další zprávy. Zjistili jsme a naprosto jsme se přesvědčili, že tento autor ani řádky nikam nenapsal a neposlal o dramaturgu Kvapilovi a jeho choti, dram. umělkyni, pí. Kvapilové. Kdyby tedy se snad vyvozovalo z toho, že proto snad v Národ. divadle nalezl větší přízeň — tendence té v článku našem ovšem nebylo — usuzovalo by se nesprávně, což konstatujeme s důrazem po nejpečlivějších informacích. P. Saudek se objevil před dramaturgem Kvapilem poprvé letos v červnu, kdy přinesl do Nár. divadla svou aktovku. — Pan Saudek nás žádá, abychom konstatovali, že aktovku »Dětské svědomí« z němčiny nepřeložil, že napsal ji pro Nár. divadlo česky jako originál a uvádí zejmena: »Jsem Čech zrozením i vychováním (třebaže židovského původu). Przybyszewski zajisté nepřestal býti nejen Polákem, ale i polským spisovatelem ani tehdy, když okolnostmi nucen, psal po nějaký čas německy.« Nesouhlasíme sice s tímto náhledem, ale respektujeme důraz, se kterým pan Saudek na svém češství trvá.

⁂ **Úprava Malé strany a Hradčan s hlediska uměleckého.** (Glossy k návrhům kanceláře regulační.) Malá strana spěje k obrodu, jakého nebylo od dob jejího založení. Pan architekt Balšánek dostal při konkursu na zhotovení regulačních plánů Malé strany a Hradčan na svůj projekt první cenu a městská rada rozhodnuvši, aby byly vypracovány definitivní plány, svěřila vypracování jejich panu arch. Balšánkovi. Plány tyto dny vystaveny a zajímají veřejnost ve značné míře. My pomineme různá stanoviska, se kterých se o plánech uvažuje, jako ryze-technické a hospodářské, jež mají ovšem nesmírnou důležitost nejen pro obyvatelstvo Malé strany, ale i obec samu a přihlédneme blíže k otázce, jež zajímá celý vzdělaný svět. Jak pochodí při regulačních plánech těchto malebná krása Malé strany, jak respektován úchvatný, pamětihodný její ráz? Projekt Balšánkův má svou poetickou stránku a to je stanovisko, jemuž chceme

věnovati pozornost. Projektant ovšem musel respektovati zájmy hmotné ve značné míře, vidíme, že leccos musí padnouti, s čím neradi se budeme loučiti, ale již předem možno říci, že při řešení těžké a kombinované otázky co nejvíce bylo přihlíženo k požadavkům, jež stanoveny veřejnými diskussemi a jež našly výrazu a uplatnění ve snahách t. zv. kruhů staropražských. Hlavní zásady umělecké, jež jsou direktivou Balšánkova projektu, jsou tyto: 1. aby zachováno bylo to, co tvoří Malou stranu a Hradčany krásnými a půvabnými, tedy v první řadě její úchvatné panoramatické pohledy, 2. aby se utvořil rámec pro umělecký vývoj doby přítomné a budoucí. Hlavní panoramata jsou: z Františkova nábřeží, od Křižovníků a z Rudolfova nábřeží a pak pohledy s výšin: s Nebozízku, s Úvozu, hradčanského náměstí, se silnice Chotkovy a konečně panorama, jež je méně známo, od silnice Jelení na Nový svět. Charakter jejich bude zachován. Krása panoramatu s pravého břehu Vltavy tvořena je nízkým břehem ve spolku se zrcadlící se hladinou v amfiteatrálním seskupení budov. Projektant navrhuje zachování břehu a seskupení zachraňuje navržením inundační hráze. Další nevyhnutelnou podmínkou je ovšem to, aby typické památky stavitelské nebyly seslabeny ve svém prospektovém dojmu vysokými stavbami (sv. Mikuláš — skupina mosteckých věží atd.). Nejpůvabnější předností panoramatu malostranského a hradčanského jsou jeho obrysy. Je obava, aby slohovou restaurací svatovítské věže nebyl poškozen úchvatný dojem, jenž po staletí se utvářel a jemuž nejen my, ale i cizina se obdivuje. Ráz Malé strany vystihujeme často slovem: malebnost. Základnou její je zeleň a skupiny, utvořené křivolakými uličkami. Jsou tu specificky pražské věci (výstupky do ulic, jež tvoří roztomilé kouty, neuzavřené bloky na úpatí Petřína a při Čertovce). To ovšem zůstane zachováno a přírodní krásy kolem jejího toku přijdou k platnosti. Projektant prohlašuje za axioma svého plánu, že princip malebnosti musí ovládati každou příští tvorbu uměleckou, ať je směr její jakýkoli a v důsledku toho považuje slohovou otázku za podřízenou a stanoví za základní princip regulace, aby esthetickým zásadám s o u č a s n ý m bylo hověno. Zde ovšem asi narazí na odpor. Malá strana je, dedukuje pan projektant, dílem náhody a každá doba vtiskla ji svůj ráz. Jsou tu stavitelské památky všech period slohových, jež jsou u nás zastoupeny (románská, gothická, renaissanční a skvěle zastoupena zejména perioda baroku). Není správno, dekretuje-li se, aby se vše zachovalo tak, jak to je, pro všechny příští věky. Tím by se vylučovala možnost, aby každá doba vtiskla městu svůj umělecký ráz, k čemu má nejen právo, ale co je i její povinností. Mezeru, již vykazuje minulé století, jež nepřineslo Malé straně ničeho, co by se mohlo řaditi k výtvorům věků minulých, nutno přece vyplnit. Bylo již naznačeno, že kardinální podmínkou obrodu je, aby optické měřítko pohledů bylo zachováno, třeba tím majitelům domů a hlavně podnikatelům povstaly značné újmy. Pomýšlí se na to, prosaditi daňové výhody, aby úbytek tímto obmezením zaviněný byl aspoň částečně nahražen. Omezení výškové musí býti stanoveno zákonem. Nutna je dále záchrana uměleckých staveb, nalezajících se v majetku soukromém, jež jsou ovšem nejvíce ohroženy. Nesmírně důležité je silhuetování budov čili řešení obrysů. Veškeré elementy, jež tvoří architekturu střech, musí se státi zdrojem, předmětem umělecké komposice, zejména ovšem u nás, kde architektura končí nad římsou. — I krytina má tu svůj veliký význam. Rázovitost prejzu budiž dodržena při všech nových stavbách, břidly budiž používáno jen v případech výminečných. Ke správnému řešení obrysů náleží v první řadě studium architektonických součástí střech, jako atiky, vikýřů, štítů, věží, komínů atd. To vše dnes při komposici považuje se za bezvýznamné a vedlejší. Na Malé straně bude se mnoho stavět, povstane tu celá řada nových, monumentálních budov. Půdy je tu dost — snad nejvíce v celé Praze. Jsou tu veliké nezužitkované komplexy (erární, zahrady atd.). Místa pro tyto budovy nutno již nyní v plánech vyznačit a pro ně reservovat. Je vidět z celého elaborátu, že architekt Balšánek při svém důmyslně řešeném projektu nedíval se pouze do minulosti, ale že pamatoval na budoucnost, a to hlavně v tom směru, aby možnost uměleckého rozvoje byla zaručena takovým způsobem, by krása a ráz Malé strany byl zachován. Pokusíme se v některém z příštích číslech poukázati na detaily ohromného projektu se stanoviska i archaeologického i esthetického. Pan projektant neprohlašuje nikterak řešení svoje za naprosto definitivní — naopak, rád by viděl, kdyby o konečném rozhodnutí jednotlivých otázek a regulačních partií rozvinula se veřejná diskusse, která může míti pro veliký a památný podnik důsledky jen prospěšné a všeobecně žádané a vítané. —*r.*

— »**Strážní andělé**« (Napsali Pierre Veber a Maurice Soulié) jsou komedií v pravém toho slova smyslu. Spíš ovšem fraška než veselohra — ale fraška ne hloupě kombinovaná a nemanipulující okatě nastrojenými situacemi a effekty. Kompaňoni mají očividnou snahu vyniknouti v záplavě banálních frašek solidnějším zbožím. Považíme-li, co se dnes všechno na jevištích obecenstvu předkládá, musíme o této frašce mluviti tonem shovívavým, protože kousek přece jenom vykazuje jisté momenty, které mohou aspirovati na jakousi literární kvalifikaci. Je tu dost humoru, dost nových a celkem působivých nápadů, všecinko se točí kolem záletů vdaných paniček, každou chvilku se ti zdá, že už už vpadneme do oblíbeného prostředí skorem všech fraškářů, ale autoři si uložili reservu a zachovávají i při nejchoulostivějších nábězích jisté dekorum. Základní myšlénka ‚veselohry' u nás doposud zcela neznámých kompaňonů dramatických není nová, ba ani její rozvedení nevybíhá zrovna v nejpůvodnější důsledky. Vdané paničky chtějí před ostražitostí svých manželů zamaskovati svoje pletky a vyberou si obě k tomu cíli »slaměného milovníka« v téže osobě. Jeden z manželů je ředitelem kanceláře v ministerstvu, druhý vrchním musejním konservatorem, který ovšem eo ipso musí už býti figurou komickou. Obě se do svého figuranta zamilují a poněvadž panáček zrovna se uchází o teplé místečko v ministerstvu, o závod mu pomáhají, chráněnec postupuje takřka o překot a »strážní andělé« ho svou žárlivostí posunují ho výš a výše. Že ani jedna nezpozoruje, kterak se jejich

zbožňovaný muž s úspěchem uchází o pravou svou bohyni, ovšem že svobodnou, je právě předností autorů, kteří obratně se až do poslední chvíle dovedli tomu vyhnouti, aby průzračné a lehounké předivo intrik se v nevhodnou dobu nepotrhalo. Ohrožená dušinka umí si výborně pomoci. Jeden z lepších a skutečně z rozmarnějších nápadů je, když zpravuje sokyni o tom, že jedna z paniček se právě baví se svým vyvoleným a ona přichází, aby ji to pokazila. Fraškou stává se »veselohra« od té chvíle, když začne manipulace s dopisem, koncipovaným na psacím stroji, v němž jedna z paniček žádá se o dostaveníčko v obrazárně. Možno-li tu vůbec mluviti o nějaké přednosti, je to jedině raffinovanost, se kterou je celá tato motanice aranžována. Psaníčko se napřed položí na hodně nápadném místě, pak se do něho něco vpisuje, přečte je osoba, které nepatří, vymění se a to všechno jde na ráz za sebou, že můžeš na to klidně vypsati cenu pro toho, kdo vlastně celému tomu raffinementu rozumí. Autorům ovšem nejednalo se o nic jiného, než dostati všechny osoby do obrazárny. Na prostředcích teď už nezáleží, jen když se celá věc posune do popředí. Když už je možno, aby v posledním jednání, jak jsme toho byli nedávno svědky, se celá partie kusu odšeptá, proč by se nemohlo sáhnouti i k takovýmto machinacím, jen když jim dá benevolence hlediště svou sankci. Třetí jednání má svoje novum jednak v osobě Angličanky, se kterou se vede jen což dialog, třeba si lidé navzájem nerozuměli a hlavně ve způsobu, jakým se jednající osoby odstraňují v rozhodnou chvíli se scény. Vlezou si jednoduše na štafli, kterou právě za zámínkou do omrzení se opakující Angličanka, jež tu maluje, opustila, natáhnou na sebe její pracovní háv, a fraška je zachráněna a vesele se sune dále. Konec je jednotvárný a unavující, což je tím povážlivější, poněvadž vadou touto je stižen celý čtvrtý akt. Přibude ovšem do něho nová figura, advokát, jenž sta rozvodů provedl a když má uskutečniti svůj vlastní, teprve pociťuje svou malomoc a svoje trampoty — únava se hlásí a hlediště lituje, že fraška, jejíž konec byl signalisován na $^1/_2$10 hodinu, zbytečně se o dobrou půlhodiny protáhla. Kus byl celkem svižně sehrán. Hlavní slovo mají paní Benoniová a Laudová a sl. Grégrova. Lehký, rozmarný ton všem dobře svědčil a dobře se poslouchal. V episodní roli Angličanky rozesmála pí. Danzerová hlavně komikou svých gest. Pan Hašler pro role elegantních milovníků bude muset teprv hodně dlouho dorůstat. Některé podařené scény vyvolaly hlučnou veselost a kdyby byla komedie trochu kratší, byli bychom šli z divadla v náladě mnohem rozjařenější. —*r.*

⁂ **Východočeská výstava v Pardubicích** dochází stále větší a větší obliby u návštěvníků, jichž počet vzrůstá vůčihledě každým dnem. Zejména svátky a neděle jsou vždy roztomilými dostaveníčky na výstavě, neboť návštěva těchto dní obnášívá okrouhle 15.000 vstupné zaplativších osob. V sobotu dne 15. t. m. před sedmou hodinou večerní docíleno prvního stotisíce, což ovšem bylo příslušným způsobem oslaveno a radostně konstatováno. Výstavní program byl až doposud velmi bohatý a pestrý. Slavnosti se četně střídaly a slavnostní výbor byl neunavný u vítání vzácných hostí. Učitelstvo, studentstvo, majitelé domů, hasičstvo, členové spolku pro chemickou industrii a j. v. pořádali zde svoje schůze a ještě četná řada přihlášek je zaznamenána pro příští dny a neděle. Mnoho českých měst navštívilo též hromadně výstavu a jiná jsou očekávána. Ve středu dne 5. t. m. přednášel prof. dr. Jaroslav Vrchlický o spisovatelích českého východu, což bylo z nejkrásnějších okamžiků výstavních, jak o tom svědčilo i nesčetné množství posluchačů. Taktéž schůze bývalých žáků pardubské reálky — sešlo se jich na 300 — dopadla velmi skvěle, při čemž přednesl prof. Sova malou vzpomínku do minulosti. Znamenitá byla též přednáška správce městského peněžního ústavu, pana Adámka o potřebě změny volebního řádu v obcích, jejíž vývody byly doručeny dru Heroldovi k dalším krokům. Den českého hasičstva byl rovněž skvělou manifestací tohoto stavu, jenž počtem asi 2000 mužů byl na výstavě zastoupen. Při této příležitosti přednášel v aréně učitel Macháček o otázce hasičské, při čemž poukázal, že v mnohých vesnicích jest hasičstvo jediným kulturním centrem, jenž není pouze obhájcem při nahodilém nebezpečí živelním, nýbrž učitelem lidu, jemuž knihou i přednáškou pomáhá rozsvěcovati plameny kulturní. V neděli dne 9. t. m. zažila výstava návštěvu sportovního světa a její arena oživla turnaji a znamenitým řecko-římským zápasem, který rovněž přivábil mnoho obecenstva. V neděli příští konán tam podobný slet velocipedistů. Veliká městská budova pro periodické výstavy měnila každým týdnem svoji zajímavou tvářnost: začátkem výstavy pyšnila se krásným ovocem a svěží zeleninou, od 8. do 10. srpna bylo tu vystaveno přes 150 překrásných koní, 15. a 16. t. m. odbývána tu výstava ušlechtilého drobného dobytka, načež následovati bude z nejbližších příštích výstava učednických prací spojená s rozdílením cen. Zmíněná neděle dne 9. srpna byla i jinak zajímavou: firma »Prokopa vdova a synové«, která zavedla na výstavě elektrické světlo, nádherně osvětlila večer průmyslový sál výstavní, při čemž aranžovala vzácnou podívanou na elektrický vodopád a elektrický reklamograf, tak že obecenstvo neustávalo v bouřlivých projevech nadšení. S nemenší pochvalou potkal se i nádherný ohňostroj, vypálený známým pyrotechnikem Hájkem z Prahy. Vzpomeneme-li ještě nevídaného osvětlení pomocí lampionů, jichž přes tisíc bylo zapáleno podél vod Chrudimčiných v zelených kobercích květin, na mostě a jinde, jistě přiznáme že první benátská noc výstavy pardubské dopadla nanejvýš skvěle, přímo nad očekávání. Jisto jest, že cílému výboru výstavnímu podařilo se vzbuditi najširší zájem o dalekosáhlý tento podnik, což nejenom jemu ke cti slouží, nýbrž hlavně národohospodářskému a kulturnímu rozkvětu našeho cílého českého východu hojného užitku přinese. *a—.*

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Ant. Klášterský: Vae victis. Tichou vsí. Sonet. — Emil Tréval: Žlutý vid. — Jan Havlasa: Ta noc. — M. Jahn: Jarní přeháňky. — Zdenka Drobná: Imatra. — F. Téver: Bílá a Rudá. — Feuilleton: Literární vkus lidových čtenářů a přítomná literatura česká. — Z českého života.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE. ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

DR. JIŘÍ GUTH:

ZA HORAMA PYRENEJSKÝMA.

Črty turistické a causerie z cest. — S kresbou na obálce K. ŠIMŮNKA. — Stran 369.

OBSAH: Díl I. 1. Lourdy. — 2. Z východních Pyrenejí: 1. Pau. II. V zemi Basků. III. San Sebestian. — 3. Burgos. — 4. Salamanka. — Díl II. 1. Lisabon. — 2. Z lisabonského okolí: I. Belem. II. Cascaes. III. Cintra. — 3. Coimbra. 4. Žena v Portugalsku. — 5. Oporto.

Výtisk za K 4·50, poštou K 4·70. V umělecké vazbě za K 6·30, poštou K 6·60.

Dodá každé knihkupectví, zejména

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným,

V PRAZE-II., V ŠTĚPÁNSKÉ ULICI ČÍS. 67.

DRUHÝ DÍL

ROKU NA VSI,

KRONIKY MORAVSKÉ DĚDINY OD ALOISE MRŠTÍKA,

PRÁVĚ UKONČEN A VYDÁN.

DÍL II. OBSAHUJE: PROSINEC. — ČERNÁ HODINKA. — RORATE. — EXEKUCE. — KŘTINY. — PO STOPÁCH BÍDY. — BÍLÝ DEN. — RYBÁŘOVY SPÁDY. — ČERNÁ ZIMA. — AMERIKA. — SVĚTLO. — SMUTNÝ ČAS. — VÁNOČNÍ STROMEK. — ŠTĚDRÝ DEN. — NA ŠTĚPÁNA. — PO SVÁTCÍCH. — BOŽÍ ÚČTY.

VÝTISK V BARVOTISKOVÉ OBÁLCE ALŠOVĚ ZA K 1·90, POŠTOU ZA K 2·— V PŮVODNÍ VAZBĚ ZA K 3·10, POŠTOU ZA K 3·30.

DODÁ KAŽDÉ KNIHKUPECTVÍ, ZEJMÉNA

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE,

ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM,

V PRAZE-II., V ŠTĚPÁNSKÉ ULICI ČÍSLO 67.

Svépomoc českých spisovatelů.

Básně:

Jaroslav Vrchlický. **Votivní desky.** Poslední zlomky epopejc. Básně (1899 až 1902). Výtisk za 2 K, poštou K 2·10. Ve skv. pův. vazbě za K 3·80, pošt. K 4·—.

Ant. Klašterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. Výtisk za 2 K 40 h, pošt. K 2·50, ve skv. pův. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Alois Škampa: **Poslední květ.** Verše. Výtisk za K 1·50, pošt. K 1·60, skv. váz. K 3·30, pošt. K 3·50.

Krásná prosa:

K. M. Čapek: **Dar sv. Floriána a Zvířátka a Petrovští.** Výtisk za K 2·80, poštou K 3·—, ve skvostné původní vazbě za K 4·60, poštou K 4·80.

Ignát Herrmann: **Na různé adresy.** Krotké epištoly nedělního kronikáře. Výtisk za K 4·—, pošt. K 4·20. V původní umělecké vazbě za K 5·80, pošt. 6·10.

Růžena Jesenska: **Nina a jiná prosa.** Výtisk za K 3·60, poštou 3 K 80 h, ve skv. pův. vazbě za K 5·40, poštou K 5·60.

Rud. Jar. Kronbauer: **Z pražských katakomb.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, ve skv. pův. vazbě za K 5·20, pošt. K 5·40.

Vil. Mrštík: **Babetta, Verunka a drobné povídky.** Výt. za K 3·20, pošt. K 3·40, v původní um. vazbě za K 5·—, pošt. K 5·20.

Gabriela Preissová: **Máky v žitě.** Kniha povídek. Výtisk brož. za K 2·—, pošt. K 2·10, váz. za K 3·80, pošt. K 4·—.

F. X. Svoboda: **Vášeň a osud.** Povídky. Výtisk za K 4·—, p. 4·20, v pův. uměl. vaz. K 5·80, p. 6·10.

Spisy poučné, cestopisy a j.

Bohumil Bauše: **Matka země.** Populární výklady přírodovědecké. Výtisk za K 2·40, poštou K 2·50, v pův. um. vaz. K 4·20, pošt. K 4·40.

Dr. Jiří Guth: **Za horama Pyrenejskýma.** Črty turistické a causerie z cest. Výtisk za K 4·50, pošt. za K 4·70, ve skv. pův. vaz. za K 6·30, pošt. za K 6·60.

Dr. Jaroslav Květ: **Lékařské feuilletony.** Výtisk za K 3·40, pošt. K 3·60, skv. vázané K 5·20, pošt. za K 5·40.

Vilém Mrštík: **Moje sny.** (Pia desideria.) — Díl. I. za K 6·—, pošt. K 6·30. Díl II. za K 4·80, poštou za K 5·—.

Ladislav Quis: **Kniha vzpomínek.** Dva díly. — Výtisk I. dílu za 3 K, pošt. K 3·20, Výtisk II. dílu za K 2·50, poštou K 2·60. Úplné dílo ve skvostné pův. vazbě K 7·30, pošt. za K 7·60.

Naše klenoty.

Význačná díla českého písemnictví.

Sv. 1. **Básně Rudolfa Mayera.** S podobiznou a autografem básníka, s předmluvou Dr. Jos. Durdíka a doslovem Ant. Klášterského. Výtisk za 80 h., pošt. za 90 h., váz. K 1·50, pošt. K 1·60.

Sv. 2. **Výbor z prací Fr. Jaromíra Rubše.** S podobiznou a autografem, s úvodem od Fr. Sekaniny. Výtisk za K 1·30, poštou za 1 K 40, vaz. K 2·—, pošt. K 2·10.

Divadelní knihovna Máje.

Pořádá JUDr. Jos. Štolba.

Sv. 1. F. X. Svoboda: **Lapený Samsónek. Mlsáníčko.** Dvě veselé hry. Výtisk za K 1·20, poštou za K 1·30.

Sv. 2. François de Curel: **Figurantka.** Komedie o 3 dějstvích. Z franc. přel. Jan Třebický. Výtisk za K 1·—, pošt. K 1·10.

Sv. 3. Josef Šmaha: **Dcera.** Činohra o 3 jedn. Výtisk za K 1·20, pošt. K 1·30.

Sv. 4. Josef Jekler: **Konec.** Drama o 1 jednání. Lad. Stroupežnický: **V ochraně Napoleona I.** Žert o 1 jednání. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·10.

Sv. 5. H. M. Paull: **Nový clown.** (The New Clown.) Fraška o 3 jedn. Z angl. přel. K. Mušek. Výt. za K 1·20, pošt. za K 1·30.

Karel Rožek: **Červ** Drama o 4 jednaních. Výtisk za K 1·40, pošt. za K 1·50.

Operní texty Máje.

Pořádá Dr. Jaromír Borecký.

Sv. 1. **Vij.** Fantastická pohádka o 1 dějství s předehrou. Napsal Fr. Khol. Hudbu složil Karel Moor. Výtisk za 50 h., poštou za 55 haléřů.

Pro mládež:

R. Jesenská: **Jarní píseň.** Dorůstajícím dívkám. Váz. za 2 K, p. za K 2·10.

Dětské Besedy Máje.

Pořádá Růžena Jesenská.

V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obrazích s dohrou. Výtisk za K —·60, pošt. za K —·70.

Al. Mrštík: **Rok na vsi.** Kronika moravské dědiny. S obraz. výzdobou Mik. Aleše. Počtěno cenou Čermákovou. Díl I. Výtisk za K 4·60, pošt. za K 4·80; II. díl za K 1·90, poštou za K 2·—. — Rok na vsi vychází v Románové knihovně Máje, pořádané Dr. R. J. Kronbauerem v seš. po 36 h. Předplácí se na 10 seš. K 3·60 i s pošt.

Padesát let života Jarosl. Vrchlického. Vzpomínky a články členů Máje. S podobiznou a autografy J. Vrchlického. Výtisk za K 1·—, poštou K 1·10.

Závěť Dr. Fr. Lad. Riegra ve věrném fotogr. snímku dle Riegrova rukopisu. S podobiznou Maxe Švabinského, s básní Jaroslava Vrchlického, s úvahou Dra K. Mattuše a s doslovem Dra. R. J. Kronbauera. Výtisk za K 1·—, poštou za K 1·15.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i **Nakladatelské družstvo Máje,** zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze-II., v Štěpánské ul. č. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 11. ZÁŘÍ 1903. ČÍSLO 51.

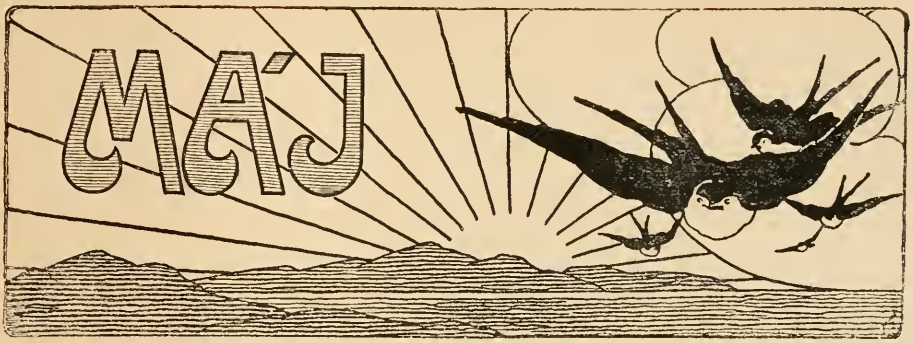

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

V. FREYN:

Setmělo se.

V šerém pokoji ležela paní. Byla nemocna. Sama nevěděla, kolik měsíců, či let, strávila v tomto pokoji, bezvládna téměř, poraněna zoufalou nemocí, která schvátila ji v jaře krásného jejího života. — Na nízké pohovce stulena v koutku, nezdála se ani oddechovati. Dnes zase bylo jí hůře, ani kroku nemohla učiniti, stěží sebou hnouti. Ach, to stávalo se nyní už zhusta. A snad lépe nikdy nebude.

Pršelo. Déšť jemně šplíchal po tabuli okenní, zamlžuje vlhce sklo, slabě zjasněné hrstí paprsků, vržených sem svítilnou ulice. Končil listopadový den, jeden z oněch dnů, které rodí se z rána snad jen proto, aby v duši vnesly touhu smutku, a jichž nudná pochmurnost budí přání jich konce.

V pokoji suché teplo prosytilo vzduch. Úzkých několik pruhů světla procházelo z dvířek kamen pootevřenými dveřmi ze sousedního pokoje. Koberec před nimi rudě prosvitoval svými velkými květy, a stříbrný svícen i něco dále bílý, jemný krucifix leskly se onou skrovnou, přitlumenou září, která udílena jim byla reflexem parket, po nichž paprsek dlouze se svezl až k rámu zrcadla, aby s jeho skla se tříštil v bílou skvrnu na protější portiere, modrém koberci pohovky a lemu pantny sukně. Září kamen zalehly černé stíny do koutů pokoje a ve vysoký strop. V pozadí kredenc vyvstala masivní svou konturou a rudé stínítko vysoké lampy zdálo se nabýti groteskních tvarů jakéhos divného ptáka. Plyš rámce obrazu zkrvavěl temně. Štíhlé kyvadlo hodin zalesklo se v nekonečném svém kmitu; jich tlumený, krásně barvený tlukot byl jediným zvukem, který, v pravidelných intervallech, porušoval chorobné ticho pokoje. — —

Snad znavena dlouhým ležením v strnulé poloze své, pohnula se paní zvolným pohybem, velmi pomalým, zvrátíc svou hlavu v zad lenošky. Veliké, mandlové oči, náhle pootevřeny, oslněny trochou záře krbu silněji vzplanuvšího, přikryly se zase dlouhými řasami. Ty krásné, opravdu krásné oči laně jí zůstaly; její muž jí tehdy, když byla zdráva, říkával, že mu nimi učarovala — a poněvadž se mu tedy líbily, působil jí tento zbytek krásy útěchou, neboť věděla, že se nezměnily. Říkali jí to všichni. I Láďa to říkal. A ten mluví vždy pravdu — její Láďa.

Nyní na něho myslela právě. — Ovšem — můj Bože — ona skoro na nic jiného nikdy nemyslela, než na něho. A na svou chorobu, zajisté, — ale na něho dříve a více.

Zbyla jí krása očí a láska. Ty oči krásné snad proto, aby snáze dovedla jich žhavou září říci mu, že ho má ráda, neboť slovy to říci — to šlo nyní těžce; ba ani se neodvažovala, Byl tak krásný ten její muž, takový antický athlet, silných ramen a svalnaté postavy — a nemiloval mnoho řečí; byl tolik moudrý a rozšafný. Nyní zvláště, když byla nemocna — jakže to už dlouho trvá — — — —? — málo k ní mluvil, napomínaje ke klidu. Poněvadž ji měl rád. Byla to pouze šetrnost k ní, vždyť viděl, s jakou námahou může vysloviti i jen to jeho drahé jméno. Proto, pokud mohla, na něho myslela, a pokud dovedla, vzpomínala.

Vzala si jej z lásky. Co bylo jí prodělati, než otec dovolil, aby stala se jeho ženou. Proč to vlastně nechtěl dovolit? Že byl Láďa pouze malým úředníkem? To právě ji blažilo, že jměním svým i vlivem vyšinula jej výše, že byla mu vedle lásky své i prospěšnou. Přece štěstím větším býti nemohlo, než být mu záchranou, pomocí

i prostředkem k jeho spokojenosti. Za to měla jeho lásku — víte, co to znamená mít jeho lásku? To je jediná, veliká a nádherná píseň, báseň, co chcete, je to nádherná, stříbrem znějící sloka o nekonečné blaženosti, která učinila jí život pohádkou štěstí. Nepřála si ničeho více, než jeho lásky — a tu měla; za to dala se mu celá, se svou milou, hlubokou duší, navždy, s krásným svým bílým tělem.

Ach, to tělo. Kam se podělo? Toho bylo jí věru líto. Ta dravá nemoc ji tak shroutila, skřivila prsty levé ruky a ochromila celou půli těla — — jak se to tak mohlo státi. A proč? Ostatně, nyní tomu téměř zvykla. Čistá ženskost její ale někdy zavolala lítost, neboť napadlo jí, že ztratila vše, pro co zvali ji kráskou. A pak plakávala tichým, smutným pláčem, když matně vzpomněla si na mamičku, že by nyní nepoznala svou dcerku, kterou kdys s takovou pýchou kladla do náruče mladého muže, by ji odvedl tam, kam za ním přála si jíti. — Ba že by ji nepoznala. A přece je jí nyní jen asi třicet let — snad něco více, snad méně; je těžko to tou slabou pamětí odhadnouti. Nedovede se jasně na širokou minulosť upamatovat; takový divný zmatek v hlavě se jí rojí při vzpomínání. Ale konečně — je to i lhostejným. Zdá se být štěstím v tomto neštěstí, že apathie zajala ji duši k minulosti i budoucnosti. Neví skoro, co se vedle ní dělo, tak jako neví co bude; ani ji to nezajímá. Jen to jediné zůstalo ji jasným: myšlénka na jejího muže.

Její láska chorobou dotčena nebyla. Zajisté — vždyť to vždy si myslívala i jemu říkala, že nic na světě nemůže její lásku k němu změnit — byla jí tak prodchnuta, do všech nervů prosycena, že ta nemoc náhlá, třeba že jí vzala sílu, krásu, paměť, nemohla přeměniti ono nejsilnější, co bylo v její podstatě, lásku. Té se nedotkla, pouze snad že ji zjemnila ještě a zidealisovala — v této bytosti zbavené možnosti, dáti to, co chtěla. Milovala — neboť ve svém muži viděla vrchol dobra; a věřila, neboť láska někdy, jsouc sobeckou, nevidí. Víra pak byla základem lásky její.

Pro ni dnes byl Láďa jediným, nač dovedla jasně upoutati mysl. A na vše, co se jeho týkalo, co s ním souviselo. I ty počátky jich manželství, ony závratné doby líbánek, a všech těch několik let, které s ním prožila zdráva, jí zůstaly v duši. Dovedla se dosti často upamatovati na intimní kterýs detail plný tepla a něhy, na některou chvíli zvlášť roztomilou, opakovati si dovedla i mnohé, co jí tehdy mluvíval o štěstí života a věčnosti lásky — vše dovedla prožívati v myšlénkách, čím prošla její láska do onoho nešťastného dne — neboť od chvíle, kdy hrůzná ta nemoc ji schvátila, žila v stavu, který se neměnil, v setrvačnosti vzbuzené minulostí tak silnou, že její dojem vytrval v raněné její mysli pro vždy. A ten živil její lásku. Pro ni byl Láďa tím, čím před lety, mužem, jehož milovala a kterým je milována. V tomto subjektivním vyvrcholení všeho, co působilo jí blaho, promítalo se čisté, nehřešící srdce slepě milující i nemocná duše.

Ostatně — byla velmi skrovnou. Láďa měl mnoho práce a starostí v těchto létech. Málo pobyl doma, říkal, že musí na stavbu a zase na komissi — ovšem, jeho veřejná činnost jej tak namáhala. Bylo přirozeným, že domácími záležitostmi se nerad zabýval, že nezajímaly jej drobnosti, které se přes den udály v tomto smutném pokoji, ba i to, že si jí nyní méně všímal. Bylo to tak příliš jednoduchým, jak vítala jej denně s pohovky své, nemohouc vstříc mu pokročiti, ani vzíti jeho krásnou hlavu do malých svých dlaní a na čelo vtisknouti mu dlouhý polibek takový, jakým jej líbala, dokud byla zdráva. Bylo nutno spokojiti se tím, že políbil jí ruku nebo jemnou kadeř vlasů uvolněných. A pak několika slovy vždy se zeptal, jak se jí daří, necítí-li bolestí (— vždy řekla »ne«, poněvadž by jej opak zajisté rmoutil). Dokonce pak správným bylo, že trávíval večery i ve společnostech — vždyť přece nemohl zde u ni celý život sedět, byl mlád a tak zdráv. Poslední dobou býval ale často večer doma; tam vedle v knihovně své cosi pracoval.

Šel-li pak pryč, nezmiňoval se o tom, kam chodívá (do klubu nejspíše, nebo mezi své známé). Ale to byla už jaksi nutnost zvyklosti; více méně všichni se k ní časem chovali s onou chladnou laskavostí, do níž zahaluje se něco to málo, co okolí podává člověku, který sice vzbuzuje soustrasť, ale přece, alespoň někdy se stává obtížným. Obtíží i překážkou. Ale tomu zvykla, aniž by toho pozorovala — snad zapomněla, že se s ní kdys jednalo jinak; a vycítila-li přec minimum důvěrnosti ji skytané, tu, ač sesmutněla, uskrovnila se trpnou, mírnou povahou svou i pro to málo něhy; duše její vžila se v osamocenost. Tak žila tiše svůj život ubohý, den se dne stejně, skrovný život choré. Občas přišel lékař, někdy příbuzní, potěšili ji několika slovy, odešli — a zbyla zase sama.

Proto polibek muže byl jí září dne. Neboť tato nemocná paní byla ženou a srdce její bylo živým. — Příchod jejího Lády byl jedinou světlou chvílí celého dlouhého dne, který prožívala vlastně tím, že očekávala muže. — Odpoledne už počítala chvíle, kdy asi přijde. Celý den stopovala jej v myšlénkách, co as dělá, kde právě se nalézá, představovala si jej v různých okamžicích, jak mluví, gestikuluje svou velkou, bílou rukou a chvílemi energicky pohodí tmavými, silnými kučerami vlasů, těmi kučerami, které se jí na něm nejvíce líbily. Konečně přišel. Mohla nyní tiše pozorovati každý jeho pohyb a s úzkostlivou láskou vyčísti mu z očí, co si asi přeje. Trochu se jej i bála; býval někdy prudký, jak mu to už náruživá jeho povaha diktovala a i slovo zlé někdy vykřikl, nebylo-li mu cos vhod a silným pohybem ruky jako by odhoditi chtěl, co mu právě bylo nemilým. Ale ona jej milovala a byl-li k ní kdy nevlídným, snesla to tiše. Šťastna

pak byla, věděla-li, že vedle v pokoji on klidně spí, v její blízkosti. A těšila se už, že snad ráno, než odejde, k ní ještě přijde.

Dnes se ale dlouho nevracel.

Paní bledou rukou si urovnala podušku. Byla dnes tolik slába, a vše ji bolelo. I ten vlas nad bílým čelem shrnutý jí tížil. Obrátila hlavu a zahleděla se do zrcadla.

Kus vedlejšího pokoje byl v něm pootevřenými dveřmi viděti. Už tam rozsvítili. Za stolem seděla nová hospodyně domu, kterou bylo nutno najmouti, když paní zde vládnouti nemohla. (Dlouho měli starou jakous paní, ale ta umřela; tato nová ji nedávno vystřídala.) — Jak je zdráva as — uvažovala chorá, — hledíc do zrcadla na silnou postavu děvčete, růžový její obličej a ruce. Ruce nemá pěkné; takové červené, brutální — napadlo paní. Něco tam robila u stolu; snad šila. Také čekala na pána — s večeří.

Ale že tak dlouho nejde. Už osmá minula. Paní začala mít o něho starost.

Hluché ticho jen slabě rušeno bylo chvílemi šelestem jakés látky v rukou hospodyně ve vedlejší komnatě. Venku tloukly kapky deště mírně a jednotvárně do plechu okapu. Paní zahleděla se do roztříštěného světla zrcadla. Pozorovala pravidelné pohyby kulatého ramene děvčete šijícího. — — Za chvíli pomalu přivřela oči.

— Probudil ji zvuk pošinuté židle. — Do oka vlétla jí zář zrcadla. Leč — — paní zaclonila rukou čelo a slabě se vztýčila. — Ztrnule zůstala v této poloze a vytřeštila zrak.

V zrcadle její muž v objetí držel děvče hospodyni a její ruka hrála si v jeho vlasech. Ve vlasech Láďy. Šeptali cos a slabě se smáli. Kladla mu ruku na ústa, aby byl tich — a v tom on — — nu ne, byl to on? — strhl ji prudce k sobě a vpil se rtem v její ústa.

Sténavý skřek čehosi hrozného a divného vyrazil z prsou paní. Klesla zpět. Skřivená ruka zaryla se v podušku a pravá zatata v houšť vlasů nad šíleně rozevřenýma očima. Choré tělo strnulo v křeči.

Vběhli sem s lampou.

»Co jest? — Co křičíš?« — Láďa stál u ní.

Žalný blesk nemocného oka vryl se mu v tvář zbrunátnělou vášní. — Zdvižené koutky jeho úst dohrávaly čímsi tajeným. Potrhl nervosně a zlobně knírem.

»Proč křičíš? — Co je ti?« —

»Ty — — — ji — — — — líbáš!!? — —

Bolest jí vyzněla ze sevřených rtů stonem raněného zvířete. Střelené laně.

»Spi!« vykřikl téměř. »Máš spat! — Doktor to nařídil!«

Vysoká postava děvčete vzpjata stála v nohách pohovky. Chladně hleděla v skrvavělé oči paní. Pohrdlivé vypjala hlavu. Přes silná prsa složila ruce — červené, velké ruce.

Paní vbodla se očima v ty ruce a žhavý odpor k nim, k tomu děvčeti, vzpřímil její tělo. Prudce vztýčila rámě proti a zaúpěla tiše:

»Ji — — tu holku — — — —! —— Ty! — —?«

»Mlč! — A spi už! Máš spát!«

»Tu holku — a já — — — Tě čekala — — —« opakovala bezduše. Srdce její prožehl mráz.

Krátký, zaostřený úsměšek proklouzl přes rty děvčete. Obrátilo se.

Paní trhla rukou — a zakryla oči.

Její muž stál chladně. Cosi zhrublého přetřelo tahy jeho obličeje a oko bez citu přelétlo shroucenou postavu ležící paní.

Prudce se obrátil.

Odešli s dívkou. — Dvéře pokoje se nyní zavřely úplně. — — —

»— Láďo!« — zavznělo slabě a zoufale. — Těžký, křečovitý pláč teprve nyní zalomcoval ubohým tělem paniným. — Už neslyšel.

Chtěla vyběhnouti za ním. Vrátiti jej k sobě, vyrvati té — té — — — vzepjala se a němě padla zpět.

Dlouhý, tlumený vzlyk nesl se bázlivě pokojem ztemnělým zcela.

Ty slzy nikdo neviděl. Byla tma. — Byla hluboká tma smutné noci. V duši paní navždy. —

♡ ♡ ♡

TERÉZA DUBROVSKÁ:

PÍSEŇ.

Co v duši mojí ztajeno je,
to ret můj nikdy nepoví . . .
a přece snivá duše tvoje
všechno ví . . .

A naše zraky šeptají si,
jak smutno je nám, duše má —
že bílé hvězdy v mračnech visí,
leč nesvítí nám oběma . . .

A ruce naše obemknuty
o naší touze šeptají,
že osud náš je stejně krutý,
že srdce mříe nám potají.

Co v duši mojí ztajeno je,
to ret můj nikdy nepoví . . .
a přece snivá duše tvoje
všechno ví! — —

♡ ♡ ♡

ALFONS BRESKA:

Naladění.

Jesenní vítr stromy sviští
v tesklivě teskném šelestu
a na cestu
večerním šerem prší listí.

Drobounkým deštěm mlha padá
do opuštěné aleje,
kde v závěje
se žluté, vlhké listí skládá.

Dál na cestu se listí roní,
z něj vane ztuhlé vůně dech,
jak na hrobech
když o dušičkách věnce voní.

Mou tesknou duší vane cosi
tak potichu a zlehýnka,
jak vzpomínka,
a řasy mé se slzou rosí.

♡ ♡ ♡

JAN HAVLASA:

TA NOC.

(Pokračování.)

Pustil jsem se po via dei Serpenti nahoru, zahnul do úzké, šedivé, hrbolaté a plné hluku via Baccina, a potom už z labyrinthu známých uliček jsem se vyplet až na foru Trajanově. Jindy chodívám pomalu, neboť za každým krokem lze vidět něco zajímavého. Ale tehdy neměl jsem smyslu pro nic takového. Má duše byla zaujata jinými věcmi, jež lehko mohly by se zdát neuvěřitelnými, kdybych je nevypravoval já. Ale celkem nebylo ani na nich nic tak zvláštního. Co na tom, že v šumění kašny na křižovatce ulic Leoniny a dei Serpenti jsem slyšel rozmanité výkřiky, jež uvádět bylo by konečně dost směšno? Nebo že obličeje lidí, jež jsem potkával, jevily se mi v slabém přísvitu světelných reflexů velmi groteskně a upomínaly mne skoro pravidelně na tu neb onu fysiognomii zvířecí? Co na tom, že několikráte jsem se zastavil a nazpět pohlížel, pronásledován jsa podivným pocitem, jakoby někdo z míry nebezpečný byl mi v patách? Ruch tramwayí na foru Trajanově připadal mi kromobyčejně velikým a protivným. Bylo to, jakoby někdo po kamení válel sudy, z třetiny naplněné střepinami a hrnci. Zdá se mi, že by mne byli v jednom okamžiku dokonce zajeli. Bůh ví, proč se nic nepřihodilo. Pokud ovšem to, co jsem zahlédl mezi pokácenými sloupy dole pod sloupem Trajanovým, lze nazvati ničím. Uvažme jen: pouhý stín jsem tam letmo spatřil a okamžitě byl jsem přesvědčen, že je to můj pronásledovatel. Počala mne trápit hrozná zvědavost: jak asi vypadá? A jakási předtucha se mi zahnízdila v duši, že bych se toho neměl nikdy, nikdy dověděti.

On mi zmizel, a nebylo možno se domyslit, kudy a kam. Mezi přelámanými sloupy bylo pusto. Ale věřte: ty trosky byly nějak jinak uspořádány, než jindy.

Tvořily obrazce, jichž smyslu bylo se těžko dohadnout. Ale i to je možné: snad ani smyslu neměly. A pohleděl jsem zcela náhodou i nahoru. Zrak můj padl na vrcholek Trajanova sloupu. A tehdy úžasem stáhlo se mi hrdlo a dech se mně málem zatajil: místo jediné, ošklivé sochy svatého Petra se směšně velikými klíči spatřil jsem tam postavy dvě, a obě tak středně zkroucené, tak pitoreskní, že jsem se zachvěl na celém těle. — — —

* * *

Na hlavních třídách bývá někdy k ohluchnutí rušno. A bylo přirozeně i toho večera. Nic nemohlo mi být vítanějším. Bylo mi potřebí aspoň poněkud se soustředit na zjevech zcela všedních, jež nepřipouštějí pražádných postranních výkladů a potutelných domyslů. A zároveň rozptýlit se z bizarních svých nápadů, jež mně začínaly být už dokonale nepohodlné.

Ale brzy bylo zjevno, že ani to mnoho nepomůže. Corso Vittorio Emanuele zářilo záplavou světel, Řekli byste: to dovede zahnat i nejpodivnější myšlénky, — ale i v tom byste se zase špatně dohadovali. Právě ta světla mne přiváděla k nápadům, z nichž mnohé bych se ostýchal i jen napovědět. Pamatuji se, že u divadla della Argentina jsem vrazil do jakéhosi muže, elegantně oblečeného, a že místo omluvy začal jsem ho ujišťovat, že světla v protější kavárně tak silně se kmitají, že je obava, aby nespadla na ulici a nevznítila někde požár. Není vyloučena možnost, že jsem mu povídal i jiné ještě věci, ale na to se už nepamatuji, ani na to, co on tomu říkal a jak jsme se rozešli.

Dá se myslit, že jsem asi vrážel i potom do kde koho. Avšak o tom všem jen jakési velmi matné upomínky se mi zachovaly, o nichž bylo by lépe pomlčet. Zvláštní však jest, že onen pocit, nikoli nepodobný stihomamu, mne neopouštěl ani na okamžik. Otáčel jsem se občas i za-

stavoval, ale ať upíral jsem oči do dálky, jak dlouho jsem chtěl, a ať rozhlížel jsem se po spoustě lidí sebe bedlivěji, nespatřil jsem ničeho, co by mne upomenulo na onen stín, jenž zmizel mi z dohledu na foru Trajanově.

Nevím, proč zahnul jsem se s corsa přes náměstí svatého Pantaleona do pusté uličky, kterou dostal jsem se na širé náměstí Circo Agonale, — ale sotva jsem byl chvíli z těch světel a z toho ruchu, chápal jsem, že nikdy jsem toho neměl učinit. Neboť bylo jasno, že mezi lidmi, v klubu večerní promenady a moři světel mohl jsem se lépe ztratit svému pronásledovateli, nemluvě o tom, že byl jsem chráněn od jeho dotěrností, dokud jsem se pohyboval šumotem a vírem pouličním, který byl by přehlušoval jeho řeči, a září, jež byla by paralysovala jedovatý lesk jeho očí. Mluvím o jeho očích, poněvadž sotva došel jsem k první kruhovité fontáně na Circo Agonale, spatřil jsem na protější straně periferie za mříží blýskat se dvé na mne upřených zraků, jež mne vyděsily. Nikdy nezapomenu jich příšerného výrazu. Všechno se ve mně až otřáslo. Bylo v nich něco, co mi připomnělo báji o zahaleném obraze saiském. — A pak: ta blízkost!

Nebylo možno jinak: otočil jsem se a dal jsem se rychle na útěk, supavě, těžce oddechuje a mysle na věci nejhorší. Teprve před kostelem svaté Anežky jsem se odvážil hlavu pootočit, v běhu se nezastavuje. Avšak neuzřel jsem ničeho, co by mne mohlo pobouřit. Pusto bylo za mnou a nikde ani stínu podezřelého. Obelisk nad sousoším fontány týčil se mrtvě, jaksi bolestně v těch tmách. Ale zdálo se, že ani on nemá stínu. Nebylo ostatně měsíce, jenž by ho vyvolal a svit hvězd byl asi příliš slabý a nemocný. Ale to konečně nepadá zde na váhu,

Všechny věci byly tehdy nějak jiné, než obyčejně. Zdání nehmotnosti spočívalo v jich obrysech, které neměly a nevrhaly stínů skutečnosti.

A to neobyčejné ticho: ani hlásku nebylo slyšet. A přece nemohlo být ani tak pozdě. Nejvýše půl desáté, řekněme, že i deset. Jindy však v tu dobu rachotily tu ještě vozy, lidé seděli na lavičkách u fontán, třebas i nějaká pobožnost byla v kostele. A dnes ticho, jehož nebylo lze vysvětlit.

Zachtělo se mi vrátit se na corso, zachtělo se mi hluku, světel a pohledu do sterých očí. Jako v poušti mi najednou bylo, nebo jako trosečníku, unášenému pochybným vrakem do neznámých končin moře, o němž jest známo, že obyčejně ničí. Ale vrátit se nebylo možno. Nějaký stín jsem tušil tam dole, kudy bývalo by nutno jít, — a to mne zaráželo. Neviděl jsem ničeho, ale věděl jsem, že jest to tím horší. Neboť nepřátelé neviditelní jsou trojnásobní nepřátelé.

Šel jsem tedy dále. Ale tu poprvé jsem začal cítit, že někdo jde vedle mně, po mém boku, že jeho kroky splývají s tempem kroků mých a jeho stín že se vpíjí do mého stínu. Vidět ho nebylo: a to právě bylo nejstrašnější.

Zabočili jsme do uzounké uličky. Dvojitý krok zdušeně a nějak zoufale tepal dutým ohlasem do vysokých a ponurých stěn oněch vymřelých prostor, kde sotva polouhaslou lampu jen tu a tam bylo lze uznamenati. Ale vypadalo to, jakoby i světlo těch lamp bylo jaksi neskutečné a nemělo na své okolí pražádných účinků, jež zvykli jsme u světla předpokládat.

Šli jsme okolo kostela svaté Marie della Pace, Bůh ví, že jsem zřetelně slyšel hlas varhan a to mne naplnilo strachem nepřekonatelným. Neboť kostel byl uzavřen a zahrnut divnými temnotami. Skoro jsme už utíkali a já cítil v krocích toho druhého jeho stěží utajovanou nevoli nad mým počínáním. Ale nedbal jsem toho. Bylo ostatně jisto, že věci dojdou k jakýmsi zvláštním koncům, ať už si vedu jakkoliv.

Nevím, jak dlouho jsme chodili, neboť zvuku bijících hodin jsem té noci vůbec nerozuměl. — I to jest velmi podivno, ale bylo by zbytečno pozastavovat se nad takovými maličkostmi. Pak už ani se světly jsem se neshledával v oněch odlehlých uličkách, z nichž mnohé zdály se mi být nesmírně povědomými. Tu a tam palác nebo nějaký chrám nebo fontánu nebo všelijaké pomníky jsme míjeli, jež dobře jsem znal ze svých toulek, ale nikdy nedovedl jsem se upamatovat na bližší podrobnosti, týkající se toho nebo onoho místa, ani na okolnosti, za jakých jsem se k nim už kdy dostal. Taková dráždivá polovičatost: věděl jsem, že onen pomník nebo onen dům znám, i cosi nejistého kmitalo se v mých vzpomínkách, ale sotva myšlenky nabývaly určitějších obrysů, náhle vše jakoby se odbarvilo, zmlhavělo a ztrácelo. A na povrch pak vypluly pomysly, o nichž těžko rozhodnout, odkud mohly povstat.

Přišli jsme potom i na jakýsi most se sochami po obou stranách. Dá se myslit, že to byl most San Angelo, neboť jiného takového v Římě není. Bylo pusto a prázdno na něm, jen naše kročeje tepaly po jeho dláždění, jako výzva ozvěně, která odnikud nepřicházela. Asi uprostřed mostu napadlo mne, že není slyšet šumotu vody, ač nevím, je-li vůbec kdy slyšet, že se Tibera hýbe. Avšak o tom jsem tehdy ovšem neuvažoval. Naklonil jsem se přes zábradlí, ale zrak můj marně hledal, k čemu by dospěl v letu svém do závratných a nekonečných hlubin. Kdesi v úžasném šeru, plném divných mátoh, rozplývala se úpatí oblouků mostních, ale nebylo vod, jež by se olizovaly svým věčným tokem. A přece nějaké vlnění lze postřehnout, vlnění nesmírně složité, od něhož záchvěvy zdály se šířit na všechny strany, i dolů do neznáma, i nahoru ke mně a do mé duše. Rozechvěn a omámen věcmi, jichž nedovedl jsem chápat, zvedl jsem těžkou hlavu, odtrhl jsem oči od bezedných propastí, a kráčel dále. A zachtělo se mi prohlédnout si sochy na mostě, a pohledem na ně vrátit se skutečnosti, o níž bych nemohl mít pochybností. Nebylo však možno

rozeznati obrysy soch. Nějaké zvláštní šero zatáhlo je a dalo jich formám nevěrohodné kontury, jež místy vypadaly i směšně. Vzpomněl jsem si, že naproti mostu stojí Castel S. Angelo a na něm že jsou hodiny. Touha po nabytí vědomí a míry času mne zachvátila. Ale ono šero v temnotách mne připravilo i o to. Neviděl jsem andělského hradu, a neviděl jsem taky ani hodin.

Ani nevím, kdy a jak dostali jsme se s mostu. Byl jsem příliš zaměstnán myšlenkami, o nichž však dnes nedovedu povědět už ničeho bližšího. Nějaké fontány jsme míjeli, jež hučely zcela jinak, než jak byste si představovali. A náhle taková pustina se před vámi rozevřela, v jejímž pozadí se tmělo něčím, čeho jsem se marně dohadoval.

Zastavil jsem se a současně se zastavil i on, můj průvodce. Cosi mne nutkalo, abych ho oslovil. Ale nemohl jsem ze sebe vypravit ni slova. Pak se mi i zdálo, že mluvím, leč nebylo slyšet pranic. A tu napadla mne strašná myšlenka: snad jsem přestal existovat? Lépe řečeno: snad představy, jež znamenají svět, přestaly vyplňovat moji existenci?

Hlava už nebolela. Ani už mne nic netížilo. Jen to jediné: co se děje se mnou a jak to vysvětlit?

Strach a děs málem smrtelný mne roztřásl. Ale zase tak, že účinků jsem na sobě necítil. Třásl jsem se, aspoň zdálo se mi tak: sáhl jsem na sebe a shledal jsem, že jsem ledově stuhlý.

A tehdy už mi začaly smysly vypovídat službu úplně. Dal jsem se do běhu směrem k šeré hmotě, zalévající obzor zdánlivě uzounký, — dal jsem se do běhu a chtěl jsem křičet o pomoc. Než ani svých kroků, ani svého hlasu jsem neslyšel. Měl jsem pocit, že hlas vychází mi z hrdla, ale hned tam že mi ho někdo vždy oderve. A to už bylo nad mé síly. Dech se mi tajil, nějaká zvláštní horkost mi stoupala do hlavy, fialové a zelené a pomerančové kruhy se mi roztancovaly bláznivě před očima, nohy se mi podlamovaly: ale běžel jsem dále a křičel jsem dále.

Nevím, jak dlouho jsem běžel, jen na jedno se pamatuji: pocit jsem měl, že běhám kolem dokola. Zprvu byla tma a v té tmě jen ony barevné kruhy, poskakující, vrážející do sebe a od sebe odskakující, smršťující se a zase rostoucí do rozměrů přímo neuvěřitelných. Ale pak se temnoty zjasňovaly, mračna se bělala na obloze, a s oblaků vyplul nenadále stříbrný měsíc. Obyčejně je měsíc bílý, ale měsíc v té noci byl jasně svítivý stříbrný, ač je možno, že byl i měděný. Jen to tvrdím s určitostí: že byl jiný, než kdykoliv před tím...

A tehdy i ona šerá hmota přibírala rys za rysem. Poznal jsem, že stojím na náměstí svatého Petra a před velechrámem katolického světa. — Známé sloupení, do půlkruhu uzavírající piazzu a na hřebenu korunované řadou soch, nad jehož jednou stranou se rýsovalo obrovské křídlo Vatikánu, — nesmírná kopule Michelangelova nad spoustami kamene, jež znamenaly cíl tolika srdcí, dosud věřících, — dvanáct apoštolů s Kristem uprostřed na průčelí dómu, — to vše mžikem jsem rozpoznal, jen jediného jsem nemohl nalézti: hodin, jež po obou stranách ukazují čas s velikými ručičkami, už z daleka viditelnými. A ta naprostá nemožnost zjistit dobu mne drtila. Kolik bylo? Půlnoc, jedna hodina, dvě, tři? Napadlo mne dle měsíce kombinovat o čase. Ale nevyznal jsem se v tom, a ostatně zdálo se, že se měsíc vůbec nehýbe. Obloha byla pokryta roztrhanými mračny a bělavými obláčky. A nebylo možno nijak soudit ani z ní...

Veliký obelisk uprostřed náměstí čněl ztrnule a nevrhal ni nejmenšího stínu. Nevím, jak je to možné. Obě fontány v záhybech sloupení, ač znatelně chrlily vysoké proudy vod, ani nejmenším šustotem nerušily ticha. Bílé široké pruhy v hladkém dláždění piazzy činily dojem čehosi tajemného, co těžko lze vyjádřit.

Teprve za dlouhou dobu vzpomněl jsem si na svého pronásledovatele. Pocit, který míváme, hledí-li na nás někdo upřeně, projel mým tělem a přinutil mne otočit se.

Zamrazilo mne.

Tváří v tvář stál jsem onomu neznámému. A poněvadž od měsíce bylo už jasněji, mohl jsem čísti v jeho obličeji.

A to bylo nejstrašnější, co jsem kdy zažil: četl jsem ve vlastních svých rysech. Poznal jsem svou podobu. Jen něco jí chybělo nebo přebývalo, ale nejsem s to určit, v čem by to spočívalo. Snad nějaké vrásky. Snad výraz očí. Nevím, co to bylo, ale vzpomenu-li na to, zdá se mi, že přece jenom zacházím do končin, z nichž se lidé už nevracejí tak, jak do nich vcházeli.

* * *

»Zdá se, že jste mi něco chtěl?« pravil jsem nejistým hlasem, když se mi mlčení stávalo už nesnesitelným. Cítil jsem, jak se chvěji, a divil jsem se, že mi hlas vůbec nevypověděl službu.

Můj dvojník však neodpovídal. Jen jaksi velmi záhadně se usmíval. Myslím, že někdy se usmívám hodně protivně, ale to, co viděl jsem v stažených jeho rysech, snad nikdy nikdo neuvidí v mém obličeji. Ale překonal jsem odpor a opakoval jsem svou otázku.:

»Dovolíte mi snad, abych se domníval, že jste si něčeho přál ode mne, — že ano?«

(Dokončení.)

♡ ♡ ♡

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Pokračování.)

Eco — je to všechno zbytečno.« Mávl rukou do mlhy.

»Všechno zbytečno — I ta sláva? Člověk umře, natáhne se, o ničem vědět nebude — Co tu člověk na tom světě vlastně má?«

»Ba,« spadlo jí se rtů — »To je mlhy!« dodala za chvíli a pohlédla bojácně na pomník císaře Františka, trčící do mlhy jako strašidlo.

»Jak ta světla kalně hoří — brr.«

»To nejsou světla, víš, co to je? To jsou oči těch co se ve Vltavě utopili.«

Podíval se na ni upnutě, hledaje její tvář. »Ty — tak mi nemluv, to je hloupé, hledané — Tak mluví ona — stále přepjatě.«

»Ona a co na ní máš — Je taky jen z masa a krve.«

Dlouho mlčeli, jdouce zvolna, jakoby oba probírali nějakou zvláštní otázku. Nežli vyšli z malého parku, zastavila se Barla a řekla hlasem zase slzami zdušeným:

»A kdybys třeba nechtěl, budu tě mít přece ráda. To mi zakázat nemůžeš —« Tebe a žádného jiného«.

»Ty, Barlo — no neplač — počkej. Jak jsi to řekla?« zablabolil a vtáhl ji na jedno sedátko.

Neodpověděla. Vrhla se mu na prsa, pokryla ho celého svým měkkým, vřelým, podajným tělem.

Přitiskl ji, slyšel srdce její tlouci na svém.

»Půjdeš se mnou?« —

»Kam chceš,« usnulo jí na rtech. —

* * *

Nedlouho po pohřbu napnula si Hella karton a majíc kolem sebe rozloženy všechny matčiny podobizny, jala se malovati obraz zesnulé.

Matčina tvář plula jí stále v paměti, vystupujíc s ní jasně z jakési choulivé, modré páry. Viděla matku leželi na loži, celou bílou s hroznou šedou otázkou v tázavých očích.

»Je temno, rozsvěťte sníci, hromničku.« Voskovice hořela v hlavách nemocné, která již neviděla. Srdce ustávalo jí tlouci. Lapala po dechu. Když se jí ulevilo jala se mluviti, mluvila více nežli kdy jindy, jakoby se chtěla ve smrtelných úzkostech ještě ze všeho vymluviti.

»Oskare, ať ještě přijde, ať přijde — chci jej ještě vidět — Víš, Oskare, nikdy jsem tak neplakala jako tenkráte, když si nás rozvedl. — Ani při smrti dětí jsem tolik neplakala. Nikdy, nikdy víc. — Tupá jsem byla, nic jsem už jasně necítila jen to jedno — to jedno — že mu ta cizí žena kráčí po boku — stále kráčí po boku. To mě dusilo!« A matka pokračovala šeptem držíc strýcovu ruku. »Když kněžna zemřela, tančila jsem v noci v lese, při měsíčku — Víš tančila jsem tam na chloumku — Světélka tančila kolem mne. A zakvílelo to lesem. To byly moje děti, ty tam na hřbitově hořekovaly, že jsem je ani neoplakala. A tu jsem se rozpomenula, že jsem už stará, že život minul, minul — ušel —«

»Blouzní,« řekl strýc.

Hella naslouchala zimničně. Vnikala v tajemství matčina života.

»Nebyl jsi k ní někdy krutý, strýče?« otázala se stranou zahleděvši se strýci do tváře. Jakoby nechtěl, odpověděl, pak řekl suše:

»Ochránil jsem ji od nečestného skutku. Lépe žíti nešťastně nežli nečestně.«

A bledý chlad nemizel z jeho tváře — To v ní byl odlesk rodinné tradice.

Nyní kladla Hella barvy na plátno. Znavená a přece horečná, nutila se do práce. Pospíchala, aby matčin obraz nerozplynul se jí v paměti. Cítila jak je při práci udržována jakousi svéhlavou silou chtění. A jakoby to ani nebylo její chtění, jakoby podléhala vlivu cizí vůle syčící tajemně kolem v tichu pracovny.

»To jest ona — maminka,« pomyslila si, vysloviti si to ani netroufala. Bála se, že jí na vyslovená slova něco odpoví. Snad duše, oddělena od těla. Viděla matku všude. Ohlédla se někdy prudce, cítila, že matka sedí nad vyšívacím rámcem u okna. Ale sotva se ohlédla, již jí tam nebylo, ukryla se do vzduchu. Podruhé kráčí matka pěšinkami zahrady, Hella cítí jak jí vítr vane bledě zelenavým šatem. Nyní jde kolem ní —

Viděla ji pod zamknutými víčky, ale sotva vzhlédla, byla pryč.

»A přece mne neměla ráda. — Zahleděla se mi někdy do tváře a jakoby se divila, kde jsem se tu vzala. Nezapomenu nikdy těch pohledů —«

Odložila štětec, povstala a projdouc salonem postavila se před velký obraz knížete.

Na obraze nebyl podoben tomu, který přijel na pohřeb. Zde byl krásný, mladý s tklivě měkkým tahem kolem rtů.

Hella se pojednou ulekla, ucítivši, že někdo za ní stojí.

»Strýče, můj Bože, strýče, ty's mne polekal, chodíš jako duch!«

»Chodím jako vždy jindy, ale ty's byla tak zahloubána, Hello.«

Odplížila se od obrazu knížete, jakoby přistižena při něčem hanlivém. Usedla k práci.

»Podoba již vystupuje. Bude to dobré — Ubohá Elis,« řekl polohlasně professor.

Nastalo dlouhé mlčení. Hella dotýkala se jaksi bojácně štětcem obrazu. Professor chodil po po-

koji s rukama za zády zkříženýma, šíji poněkud sehnutou.

Hella dnes poprvé pozorovala, že od matčiny smrti sestárnul.

»Strýče —«

»Co si přeješ?« otázal se, když dlouho nenásledovalo žádné jiné slovo.

»Nebyla jí přece učiněna křivda?«

»Komu?«

»Jí — mamince. Byla donucena k dlouhému životu — k takovému životu, které nastane, když je cit umrtven. — Vidíš, vykonávala všechny své povinnosti. Nemohu říci, že by nás kdy byla zanedbala, ani mne ani druhé děti. Ale již jako dítě zhrozila jsem se někdy jejího pohledu, který pravil: »Kde jsi se tu vzala? Kdo jsi?« A teprve když se probudila ze sna, pohladila mě po vlasech jako ve velkém soucitu. Děti vyčtou tak dobře myšlénky z očí vzrostlých — A že jí byl vzat pravý život a nahrazen jen oním druhým, jakoby mátožným, v němž srdce nebilo — To — to byla velká, na ní spáchaná křivda.«

Professor dlouho neodpovídal, měře zrychleným krokem délku pokoje.

»Křivda!« řekl konečně v bledém úsměvu, pak se zastavil u Helly. »Žena, která celou svou jsoucnost obětuje jediné vášni, lásce, ukřivdí si sama — Žádný muž není s to, splatiti takovouto vášeň — Má v životě ještě jinou práci, která jej zaujme v první řadě. Žena, která všechen svůj zájem vsadí jen na tuto jedinou kartu, prohraje vždy — Ješitnost mužů nedovoluje to přiznati, ale je to pravda — A proto si ubohá tvá matka ukřivdila sama, neukřivdil jsem jí já — Snad jsem ji ochránil od zklamání — Měla život stezku — ale život nepotrhaných snů. Nezdá se mi to býti ten nejnešťastnější!«

Zamlčel se, jakoby byl nerad mluvil, ještě větší chladnost rozložila se mu na tváři.

Hella položila hlavu na podstavec, vedle začatého obrazu a zaplakala. Bylo jí jakoby strýc chtěl surovým slovem něco v ní trhati, něco, na čem ve svém smutku lpěla, jako lpí oko poutníka, putujícího v temné noci, na osvětleném, zdáli mu kynoucím okénku, za kterým tuší teplo.

Professor se zastavil, tvář jeho roztála.

»Nebuď tak smutná, Hello. Jsi rozrušena, potřebovala bys jiného okolí. Pojedeme do Italie, Hello, chceš? Nebuď tak neutěšitelná, vždyť máš ještě mne.«

Učinil co nikdy nedělal, vzal ji do náruče, přitiskl hlavu její k své hrudi, políbil ji lehce do vlasů.

Vyrvala se mu z náruče, pohlédla mu poplašeně do tváře.

»Tebe? ne, ne, Severina. Jsme již zasnoubeni,« řekla určitě.

Odstoupil jakoby ho byla udeřila do tváře.

»Ba právě, pana Severina, málem bych byl zapomněl.«

Hella jakoby byla hadem uštknuta. Vzňalo se v ní rozhorlení, cítila, že musí svou lásku ochránit.

»A proč se tak šeredně usmíváš, strýče? Chceš říci, to že není ten pravý. Ale kdyby přišel ten, jehož bys za pravého uznal? Nikdy — nikdy! Chtěl bys mě do smrti u sebe podržet. To by se ti líbilo nejlépe.«

Jakoby to nebyla ani ona. Hlas její zněl urputně.

Professor zůstal chvíli nehybný, jen temné jeho oči zatěkaly poplašeně. Ale i ty se uklidnily a upnuly se pevně mimo Hellu, na obraz nebožky paní nadlesní.

»I to ti opravil. Nerozumí životu jinak, nežli takto — takto — takto nízce — Nechtěl bych tě u sebe podržeti, Hello, nejsem sobec. Život starce jest jen pozvolné umírání. A budu již brzo starcem. Nechtěl bych, aby tvůj život plynul pozorováním toho, jak můj zvolna uniká.«

Professor se zarazil, za chvíli dodal jakoby v přemahání:

»Pocity mohou býti různé, ale nad nimi vládne rozum sebeovládání. Vím, nesla jsi vždycky těžce, že jsem byl k němu hrdý — ‚Jaký jsi to aristokrat, strýče — Jak na něho pohlížíš s hůry dolů. Jaká v tom konečně zásluha, že nosíš tradičně dobré mravy své rodiny. Je lehko žádati noblessu klidu od toho, který nikdy nebyl vyštván do boje.‘ — Některá tato slova jsi pronesla, jiných jsem si domyslil. A ceníš to tak vysoko, že se prodral vlastní silou, že se prodral bídou — Jakoby nestávalo jiných útrap nežli oněch prokousávání se životem. Jakoby všechny druhé neměly oprávnění. Přiznávám, je to boj, ale někdy i veselý. Hra, při které jednotlivec získá potlesk davů při každém úspěchu. Ale jest ještě jeden boj, ve kterém je člověk sám. Opuštěný boj nemající publika. Ten jsem vybojoval — Nejen dnes, už dávno před tím. Odtud to, co nazýváš mou hrdostí. Nechť si, je to do jisté míry oprávněno. Na sebeovládání následuje sebeúcta.«

Odešel zanechav ji ve zmatku. Zastyděla se za ohyzdné mínění, které třísnilo strýcovu šedivou hlavu. Našeptal jí je ovšem Severin.

Severin . . . Proč tak dlouho nepřicházel? Proč ji zanedbával nyní po matčině smrti? Úzkost, výčitky a dovedně pro něj skládané omluvy střídaly se v její mysli, působíce jí trýzeň zvláštního druhu. — —

Na kterési odpoledne ohlásil konečně svou návštěvu. Došel krátký lístek, z něhož si nevyčetla nic potěšitelného. Omlouvala jej znova, nebyl mistr péra, nedovedl napsati hezké psaníčko.

Téhož odpoledne šla mu lesem v ústrety. Kráčela zvolna, usoudivši, že toho vlastně nezaslouhuje, aby mu daleký kus cesty vyšla naproti.

Široká úvozová cesta byla zaplavena sluneční září, mírnou, tklivou, loučivou záplavou podzimu.

»Po té přijde.« Stanula. Pohledem na cestu zapadající v dálce v modrou páru lesa, vzpomněla dávné, utkvělé své myšlenky, že ho již dávno čekala. Koho? Severina? Nikoli, již dávno

před ním jiného — rytíře, prince, mužský ideál. Postavu ověšenou všemi zářivými sny dívčího očekávání. Byl jí dobře znám, ten, který měl stělesněně se objeviti na zlaté cestě, lesem semknuté. Po leta bloudil snem její hlavy. Znala jsoucnost jeho do nejjemnějších záhybů, každým dnem odkryla v ní nových vlastností —

Vzdychla. Doznala, že byla nejkrásnější dobou jejího života ta, ve které onen mátožný princ panoval nerušeně. Pak zvolna, stále jasněji a jasněji cítila, že má jíti s cesty, že se má rozplynouti v modrém dechu lesa, aby mohl přijíti jiný — skutečný muž.

Někdy strašil princ v její představě, pak bývala zlá k Severinovi, kterého hledčla utvářeti dle zářivého vzoru.

»Jaká to byla pošetilost!« Usedla na stráň, zamyslila se hluboce.

Výtěžek jejího myšlení byl ten, že se mátožný princ roztavil, že zmizel v pohlcujícím stínu lesa.

Ale Severin nešel. —

Slunce plulo v hrdé slávě po obloze. Les mlčel. Jen lehké tkanivo zlaté záře houpalo se na spleti ostružin, pokrývajících lesní půdu. Zvolna, polehounku zvedalo se výše, ovanulo pně a jakoby se pozvédaly zlaté závoje protahujíce se korunami stromů. Slunce stahovalo si je, sklánějíc se k západu.

»Přijde? Či zase nepřijde?« Nemyslila více, jen tato tři slova. Úzkost stoupala v ní zároveň se stíny vyrůstajícími z lesa.

Konečně zaslechla kroky. Mihl se lesem. Jeho tvář zdála se jí býti hříšně lhostejnou v porovnání s její úzkostí.

Severin zmeškal toho dne první vlak. Počítal, že uplynul týden od té doby, co nebyl v lovčím zámku. Zdržovala jej bázeň jeti dříve k Helle.

V minulých dnech chtěl utopiti ohromnou svoji kocovinu v práci. Nešlo to, nepracovalo se mu dobře. Někdy přepadla jej lenost, silně jako nemoc. Seděl nečinně, příhody posledních dnů na něj dorážely.

Měl na sebe ohromný dopal, byl by si nejraději napohlavkoval. Ale stav ten netrval dlouho, jen chvíli. Pak, ve zcela zdravé sebeobraně chytal se všech nitek, kterými by se vina dala odsunouti na jiné. Nejhůře pochodila při tom Máchová, jíž podkládal nejnekalejší úmysly; vynadal jí nejhoršími jmény. I Vacek obdržel svůj díl a proti němu hned professor. Proč se mu Barla nabízela? Proč se Hella vzdalovala? Čert aby zůstal na této kluzké půdě rovně stát. Ale on nebyl čertem, jen mužským. Proč nás Pán Bůh takovými stvořil?

Vědomí viny se z něho pomalounku svalovalo, jako těžký balvan, ale hloupost, která se přec jen stala, ta zůstala —

Zlobil se, že se mu nechtělo podařiti, brátí ji na lehčí váhu — Ba, kdybych byl jako jiní, nic bych si z toho nedělal. A v té zkroušenosti potěšilo jej trochu vědomí, že je lepší jiných. Zdálo se mu nespravedlivo, že to, co spáchal oheň několika lahví šampaňského, má vzrůsti v šklebivou tvářnost neodčinitelné viny.

»Což, byl jsem kdy nepoctivý? Nebyl. Chtěl jsem kdy komu uškodit? Nechtěl. A přec se mu jedna po druhé zjevovaly dvě dívčí tváře, slzy v dvojích ženských očích.

Bílá a některé chvíle trávené v lovčím zámku vypluly mu jasně v paměti. A tu poprvé jasně a jakoby k své omluvě, ucítil nevolnost svého postavení vůči těm lidem, kteří jej chtěli opnouti v tísnivé rukavičky svých mravů i názorů. Zamával rameny. Spoutat se jim nedá, nedá se vycvičiti jako učenlivý pudlík. Byla to láska, bylo to kouzlo. Ale něco mezi ním a Hellou stálo — Professor? Také — Ale ještě cosi jiného.

Takové stojaté mučící pomyšlení. Nemohl si ani představiti útulný oběd ve společné domácnosti s Hellou. Byla tak etherická a ve své jsoucnosti tak sebe vědomá. Nebylo by snad ani možno, najísti se v její přítomnosti do syta, seděti při obědě bez kabátu, s rozepnutou vestou. Nebylo by možno roztáhnouti se tak, jak se roztáhl na příklad v domácnosti Vackově. Utlačovali tito dobře vychovaní lidé, utlačovali každého, i samotného pana nadlesního, který, zaklel-li v jejich přítomnosti, zaklel tišeji, netroufale, jaksi bez šťávy. — Bez šťávy — ano bez šťávy. Jakoby byl nalezl pravé slovo. Oni samým přemítáním vpíjeli všechnu šťávu vesele proudícího života. Tento názor se mu neobvykle ujasnil — počínala v něm blednouti vznešenější barva »Bílé«. (Dokončení.)

♡ ♡ ♡

ZDENKA DROBNÁ:

IMATRA.

Vzpomínka cestovní.

(Dokončení.)

Z Yustilly k Imatře máme jeti vozmo. Dříve však nesmíme zapomenouti, že, měl-li duch náš hojnost výtečné potravy, zůstalo tělo jen při viborských krendelích, které, ač chutné, přece jen na dlouho nevystačí.

Oběd v hostinci stanice jest již připraven. Můžete oň požádati rusky, paní hostinská dobře vám porozumí, ale vy zase navzájem musíte rozuměti jí, když německy vám odpoví. Však již ve Viborgu jste podobných zkušeností na-

byli. Jako tam i zde skloníte hlavu před finskou důsledností, jen škoda, že bráno je útočiště k jazyku, s kterým zase vás žádné sympatie nepojí.

Krátce po jedné usedali jsme do připravených dvou dosti pohodlných omnibusů. Nastoupili jsme cestu krásným lesem, po pěkně urovnané cestě. Šedé, nízké, ale mohutné útvary skalní přispívají jen k přiostření stínu. Tu objeví se jednotlivá pole, jako by se z dalekých krajů od veliké rodiny sem byla rozběhla a teď udivena a se strachem rozhlížejí se vůkol, kde že jsou přívětivé vesničky, z kterých venkované přijdou se zrakem plným starosti i radosti podívati, jakou že jim žeň léto přineslo. Ale vesnic málo je viděti. Jen osamělé a jakoby prázdné chaty objevují se podél cesty.

Najednou vůz řítí se v největším spěchu dolů, pořád dolů, aby, dosáhnuv nejnižšího bodu, vynesl nás právě tak rychle na protější vrch. Teď si odpočineme, cesta tvoří přímou čáru. Zvrácený pořádek. Div se nezastavujeme. To kočí z ohledu na děti tam z té osamělé chaty nám do cesty spěchající, tak koně zdržuje. Děti nabízejí nám hlaďounké, kulaté, nebo ovální, dole pod vodopády Imatry vylovené kaménky. Těžkou cestu nesčíslnými víry bylo kaménkům těm vykonati, než vyšly z dílny přírody do takové dokonalosti vybroušené. Děti sbírají na cestě hozené jim drobné peníze a my ubíráme se poměrně volně k stanici omnibusu, prosté, ba chudé chalupě, kde mají býti koně vyměněni a kde my se můžeme spokojeně trochu protáhnouti.

Dlouho odpočinek netrvá, jedeme dále a zase patříme na stále se měnící a přece zdá se nám, že stejný obraz finského kraje. Slunce je ještě vysoko, obloha nezasloněna ani jediným mráčkem, zlato slunečních paprsků krášlí opět lesy, jezera i šedé ty zasmušilé skály.

Zamyslíte se, zdá se vám, že vidíte krajinu v podzimním rouše, nahoře těžké temné mraky, dole nad lesy a jezery bílý příkrov mlhy, z níž temné útvary žulové zírají ještě posupněji a nevlídněji. Vidíte chaty ztracené v lesích . . .

A jakoby na nás zakýval obrázek tam z té milé naší otčiny vyjmutý i zdá se nám, že není ani pravdou, že daleko a daleko jí jsme vzdáleni, ale že ujíždíme českým lesem a sny o Petrohradě, moři, jezerech a Finsku že jsou právě jen, ač krásnými a vábnými, — přece jen klamnými sny.

Roztřeseni, hladovi a žíznivi slézáme před hotelem »Imatra« s naší archy. Nejdřív zamluvit pokoj, pak smýti se sebe aspoň trochu prachu.

Rychle na terase vypít kávu. A ven z hotelu k proslulým vodopádům. Netřeba jíti daleko; hotel stojí nad samou Imatrou.

Imatra počíná blíže výtoku Wuoksů z jezera Saimského. U ostrova Knusenkorva úží se řečiště ze 400 na 210 m. Vlastní vodopád, 46 m. široký, padá na 850 m. o 19 m. níže. Stojíme nad samým původcem hlavu nám rozrážejícího burácení a díváme se do vln. Voda se pod námi vzpíná, točí, vlny se honí, vrací a jedna druhou přeskakují. Ale v celku nemáme pro divadlo nám se jevící víc než banální slova povinného obdivu.

V stísněné dosti náladě vrátili jsme se zpět do hotelu. Usedli jsme zase na terase, bráníce se pokud možná bušení vodopádu.

* * *

Zatím den krásný ustoupil tichému, jasnému podvečeru.

Vyšli jsme ještě jednou podívati se na vodopády. Před mostem prohlížíme si chvíli v malých krámcích vyložené ke koupi »památky«, zajdeme do lesa a dál k řece, jež zde volněji a snadněji ještě si mezi skalisky cestu razí. Pak zase na most, zde však nepobudeme dlouho, vábí nás podél vodopádů vinoucí se pěšina. Vede po kraji lesa kolem roztroušených balvanů a útvarů skalních.

Pojednou jako byste byli moci nad sebou pozbyli . . . Co je vám do kamenů, do stromů vám v cestu se stavících? Klopýtáte přes kameny, narážíte na stromy, ale zraku od vody neodvracíte. Chvílemi zastavíte se na uměle upravené vyhlídce, bez dechu hledíte v divý zápas vln a zase jdete dál, klopýtajíce a narážejíce na překážky vám do cesty se namanuvší. Teď zmizela pěšina, stojíte na holé, k vodě se sklánějící skále. Zde není již žádné uměle upravené »vyhlídky«, žádného altánu, ba ani žádné lavičky, zde je jen dílo přírody, holá, s vodou se přátelící skála . . .

To není již voda, na kterou patříte, toť nesčíslné množství tajemných bytostí, hrozný, nevypsatelný boj zde bojujících.

Divě žene se zástup jich v před. Právě unikly jedné propasti, vybojovaly si v zoufalém zápasu osvobození a v šíleném spěchu, vysoko se zdouvajíce, letí, pádí ku předu. Než nejsou samy. Jiný zástup žene se za nimi, tlačí je, poráží, bičuje je. První se brání, odrážejí nepřítele, ječí a sténají, leč marné vše úsilí, třetí zástup spěchá druhému ku pomoci.

Vysoko vystoupily vlny, k poslednímu chystají se odrazu. Zoufalý, zběsilý to boj na život a na smrt, snad vědí vlny, že na kraji propasti se nalézají. Mocným rozmachem ženou se zpět, divým nárazem zahnaly zpět i nepřítele. Opět stony a ohlušující jek. Mocnější byl nepřítel, první zástup podlehl, zoufale vrhá se v hlubinu. Ale trest stihl nepřítele v zápětí. Nové zástupy opět a opět se objevují. V divoké bolesti točí se voda, v závratném spěchu i druhé vlny vrhají se do hlubin.

Hrůzou jat hledá zrak váš klidnější obraz. — Není zde klidu, není zde míru. Jen zápas, jen boj, jen hrozné ubíjení vidíte.

Ne, nemůžete zraků odvrátiti. Je to hrozné, příšerné divadlo a přece neskonale vábivé.

Nyní teprve chápali jsme obdiv, který vzbuzuje Imatra.

Neradi loučíme se ještě s řekou, vždyť musíme ji viděti i v místě, kde řečiště její se opět uvol-

nilo, kde vlny dobojovaly svůj boj a všechen zápas skončen.

Jasně osvětloval měsíc tichou, v světle jeho lesknoucí se řeku, skytající pohled plný klidu a melancholické přívětivosti. Poslední špinavá pěna zůstala vězeti tam za posledními skalisky a usadila se podle břehů. Řeka vyšla čista a klidna ze zápasu. — Však ne každý boj se tak šťastně končí.

*

Záhy z rána vyjížděl omnibus hotelu ku stanici. —

Usedáte do přívětivého, pohodlného a čistého vozu třetí třídy. Obecenstvo velice slušné, namnoze elegantní. Většinou asi obyvatelé roztroušených dáč. Vyhlížíte z okna vagonu a zdá se vám, že ne teprve včera jste přijeli, ale, že jste zde již dlouho, dlouho. Krajina, ač vlivem dráhy obydlenější a tím veselejší, předvádí vám opět včera viděné obrazy před oči. Jezera, skály, lesy překlenuté jako včera modrou, ani jediným mráčkem nezakrytou oblohou a zalité zlatým jasem srpnového slunce. Jaké kontrasty barev!

Vesele ujíždí vlak k Viborgu. — Vesele? — Ba smutně, smutně pro vás, vždyť zahájili jste touto cestou zpáteční cestu svoji vůbec. Po návratu z Viborgu poprosíte nádherný Petrohrad — ten pro vás nezapomenutelný Petrohrad, o pohostinství jen dvou dnů. Škoda, škoda!

Skoro všecko obecenstvo se z vagonu pomalu vytratilo. Nějaké venkovanky, naproti nám na druhém konci vozu slušně ošacený mladík, Fin. Řemeslník, myslíte si, odhadujíce podle obvyklého měřítka. Dívá se zamyšleně oknem. Oddělení vozu, kde sedí, je úplně prázdné. Sedí s nohama opřenýma o protější sedadlo. Ani byste si toho nepovšimli, kdybyste nebyli nezvyklým způsobem upozorněni. Přišel kondukter. Dvorně se ukláněje béře a vrací vám jízdní listky.

»Jak můžete se opovážiti seděti tak neslušně, když přece vidíte, že jsou zde dámy,« praví mladiku, před nímž stanul, tichým, ale přísným hlasem. Mladík se zarděl zahanbením a pohlédnuv plaše v naši stranu, spustil nohy se sedadla. Beze slova snesl pokárání.

*

Teď teprvé si důkladněji prohlédneme Viborg. Má pěkné sady, výstavné budovy — nové dále od břehu — staré a malebné u přístavu. Paroplavba, dráha, elektrické osvětlení, školy, pěkné obchody; všecky podmínky čilého života má Viborg. Cizinců v letě zajisté hojnost, vždyť snadnost a příjemnost výletu finským zálivem k Imatře — a — je-li tobolka dobře zásobena — do Helsingforsu, Kodaně a Štokholmu, působí přímo neodolatelně. Severní země přišly v posledních létech tak do mody! Oprávněně, pokud jste mohli sami souditi.

Přívětiví, pěkného a uhlazeného chování byli Finové, s nimiž se cestující Knopia sešli, ale Rusů nemiloval, myslím, ani jeden z nich. V obchodech znají ponejvíce také rusky a mluví tak, když musí, ale zeptáte li se na ulici jazykem tím po tom či onom, kterou cestou že vám je jíti, obrátíte se »náhodou« vždycky k hluchoněmým. Rozumějí i mluví rusky, ale není-li nutná potřeba, řečí tou nepromluví. Zastaví se sice, vidouce, že chcete je osloviti, ale uslyševše zvuk ruského slova, pokračují ve své cestě bez nejmenší známky porozumění. Ba i ta prodavačka cukrovinek na esplanadě ohluchla i oněměla, když jí byla otázka ruským jazykem předložena.

* * *

Věrný druh nás při výletě k vodopádům Imatry, slunce, osvětlovalo přívětivě stanice »Finlandskoj željeznoj dorogy« i les i dáči podél trati se jevící.

Všude na stanicích živo. Zástupy výletníků očekávají vlak. Světlé úbory příjemně kontrastují s tmavým stromovím, pod nímž se již sešeřilo. Veselé rozhovory, smích, poslední pohledy, pokyny rukou, nesčíslné »do svidanie«, »do svidanie« na každé stanici se opakující . . .

♡ ♡ ♡

BEDŘICH PFLEGER:

Nad tůní.

Ó tůně hluboká, teď skládají se stíny,
kde kvetly bílé vodní lilije,
podzim ti střásá listí do hladiny,
až tiché vody tvoje přikryje.

List svadlý za listem se stromů zvolna krouží
a hladinu tvou sotva rozčeří —
Pak ticho zas a v dumy vše se hrouží
a dále dřímá v olšin zášeří.

Co písní znělo kdys nad břehy tvými z jara
Co laní zbloudilo sem večer za léta!
To tam vše nyní . . . pohádka to stará;
co vzchází zaniká, co kvete odkvétá.

A zůstal ti jen klid a vody chladné
s opadlým listím, pod nímž hloubka sní
jak srdce trpící, v němž zmírá vše a vadne,
a žádný paprsk šero nezjasní.

♡ ♡ ♡

FEUILLETON.

JAK SE PRAHA BAVÍ.

(Pražské chantanty.)

Praha pomalu, ale přece jen vždy určitěji a určitěji béře na sebe ráz velkoměsta. Rapidní vzrůst předměstí v posledních letech zdvojnásobil její obyvatelstvo. Toto obyvatelstvo pak má své potřeby zábavy. Hledá ji především v divadlech a podobných podnicích. I v tom Praha vyrostla. Kdož jsou pamětníky ubohých primitivních počátků českého divadelnictví a vrhnou zrak 25—30 let nazpět, musí nazvati tento rozkvět překvapujícím. Tehdá stěží se udržovalo jedno malé české divadélko, dnes máme svou zemskou scénu prvořadnou, a s ní činí se statečně již několik divadel předměstských. A všude dosti obecenstva, vděčného obecenstva. Tato divadla mají své přátele, svůj repertoir. Ale mimo divadla jsou v Praze ještě podniky, s jichž prken »znamenajících svět« mluveným i zpívaným slovem se baví obecenstvo. Toto obecenstvo jest dosti pestré a smíchané ze všech vrstev. Ono chodí do chantantů pro prchavou chvíli rozmaru a osvěžení po denní lopotě, po případě po denní zahálce a nudě. Na čele obecenstva tohoto, platícího své vstupné do chantantu, vidíš psáno lakonicky: Chci se smáti. Čím více tím lépe!

Přes tento zdánlivě jednostranný účel chantantů není lhostejno, jakým způsobem jest sledován a o dosažení jeho jak je usilováno. Smáti se lze ledačemu, baviti se lze ledačíms. Ale první požadavek slušných lidí je, baviti se slušně. I tento smích a prchavá zábava má státi na určité výši, se které sestup není nebo nemá býti beztrestně možným. Jde tu především o to, aby široké, ty střední vrstvy lidu (a ty navštěvují »zpěváčky« nejvíce) nebraly hrubé úhony na svém vkusu, bez tak primitivném a málo vytříbeném, ponecháváme-li už stranou přísné stanovisko morální, které často v chantantech třeba nechat s galošemi, svrchníkem a deštníkem v garderobě. Budiž tu s uznáním většině českých podniků konstatováno, že co se týče hrubé frivolity a zřejmé lascivnosti, která často nemá daleko k nestydatosti, stojí nekonečně výše nad různými židovsko-německými »orfey« a p., jež se považlivě zejména poslední čas v Praze množí.

Stačí tu jen uvésti, že program jejich je fabrikován ve Vídni, že nese pečeť onoho světoznámého vídeňáckého fiakristy a strizziho a víme, kolik udeřilo. Při všem tom ještě zřídka kdy vynikají vtipem. Žalostně svou nízkostí proslulá vídeňská fraška je ještě shakespearovským arcidílem proti této »poesii« případně tlumočené také nejnižšími odpadky vídeňského »artiství« obojího pohlaví. Starý záletník (hodně až odporně smyslný a nestydatý), opilý fiakrista, přihlouplý Čech, »süsses Mädel«, to jsou figury, na nichž ubožácké žabařství profanuje nejskromnější představu umění. A přece český člověk tam chodí a o závod s vyžehlenými a napudrovanými německými gigrlaty jim tleská. Což nemá český člověk svůj chantant?

Tady jsme u kapitoly o českých chantantech, čili zpěvních síní. Není zrovna skvělá. České chantanty mohly by státi výše, než stojí, kdyby chtěly jejich majitelé a přede vším, české obecenstvo, které by jejich snahy podporovalo. Je pravda, chantant už svým určením nebude nikdy útulkem »vysokého differencovaného umění«, ale určitý stupeň vyspělosti vkusu a umělecké míry je třeba a přímo nutno na něm požadovat. A tomuto požadavku jsou české chantanty hodně dlužny. Ať neukazují na své konkurenty německé, které stojí co do kvality produkce snad ještě níže. To není nikdy omluvou. Za to naopak třeba poukázati na podobné podniky, které jsou výše, ovšem jinde než v Praze. Pařížské podobné podniky honosívají se až na výjimky, které jsou arcit všude, vkusem a skutečným uměleckým snažením. Pro ně píší skuteční básníci, na nich vystupují skuteční umělci reproduktivní. Na nich často jsou v programu čísla, jichž autoři pak vyrostli ve velké básníky a umělce, a i když zůstali v tomto světě pro vždy, jsou to vždycky mužové vtipu, vkusu a talentu. A mnohé divadelní hvězdy děkují své počátky slávy takovým podnikům, mezi nimi nemenší zjevy ku př. jako Yvetta Guilbertová a j. Arci, takový pařížský cabaret má své tradice dlouhé a staré, má také své obecenstvo s jemnějším vkusem než mají naše chantanty. Ale je to jen jejich zásluha. Tam smí se opovážiti vystoupiti jen talent, a ne, jako u nás, koho napadne a kdo jinde naprosto by si nevydělal svým »talentem« suchý chléb.

Naše chantanty arcit nemají skvělých tradic. Vyrostly z chudobných idyllických začátků. Není to dávno, kdy putovali »zpěváčkové« po Praze od místa k místu, z hospody do hospody, až konečně přece asi dvěma, třem se podařilo postaviti samostatný krb. A pomalu vyrostly některé rázovité zjevy v nich, které nelze jen tak přejíti mlčením. Popularita Leopolda Šmida je zasloužilá. On také první učinil pokus o vytvoření českého chantantu. V době národopisné výstavy dosáhl vrcholu. Je to rázovitý zjev, čistě český, nebo ještě určitěji řečeno, čistě pražský. V malém světě českých zpěváků, těchto rozdavačů »drobné umělecké mince«, jak bych nejraději tento druh umění nazval, nemá sobě jistě rovna. Originální a bystrý pozorovatel, podivuhodný znalec zejména spodiny pražských ulic a zákoutí, je stejně dobrým autorem jednotlivých výstupů i celých her, jako výborným jejich interpretem. Zapadlé a schátralé kouty pražské dovede oživiti způsobem svrchovaně životným a pravdivým. Kdo viděl ku př. nejznámější jeho scény, jako: Bataillon, Z pražského zákoutí a jiné, neupře mu opravdové snahy i dovednosti a jeho interpretace pražských typů je přímo výborná, u nás bez konkurence. Všichni ti, kteří ho chtěli napodobiti, sklouzli. Pochopitelně. K tomu je potřebí rozených vloh, talentu zcela zvláštního a ten je všude vzácný, tady tím vzácnější, protože pražské chantanty plní síly, které postrádají všech právě vlastností, jichž je k tomu potřebí.

Snahy Šmídovy zůstanou prvním rozběhem k vytvoření českého typu chantantového. Tento muž také zdál se býti povolán, aby toto u nás dosud uboze vegetující umění posunul o hodný kus ku předu, aby z pouhé, abych užil lidového rčení, legrace vykřesal vyšší útvar nějaký. Pohříchu stále nějak to dobře nejde. Ne, že by neměl chuti a snahy. Pokud vím z úzkých styků s ním, je tato snaha u něho stále živoucí, je jeho ctižádostí. Ale tříští se o nedostatek širšího zájmu tato jeho snaha. O nedostatek zájmu jak obecenstva — tak píšících lidí. Je tomu asi dva roky, kdy chtěl vziti věc energicky do ruky. Vyjednával s několika mladšími básníky o kuplety, výstupy a scény. Nevím, kolik jich dostal, ale myslím, že málo, protože jich málo také bylo v jeho podniku viděti. A přece v mladém (právě mladém) literárním světě tehdy se velmi živě přetřásala otázka pozdvižení úrovně českých chantantů. Bylo uznáváno, že i to je forum, kde možno mluviti k obecenstvu, a že by to bylo pěkným záslužným skutkem nahraditi obhroublé frivolity bez vkusu a umění kuplety, výstupy a scénami literárně a umělecky cennými. Snahy tyto byly živeny zejména příkladem tehdejšího berlínského Wollzogenova »Ueberbrettlu« a mnichovským cabaretem »u jedenácti katů«. Snad byl tehdy myšlénkou zrovna proniknut, slíbil i slušné honoráře — a přece věc se rozbila dříve, než došlo i k pouhému pokusu. Není pochyby, že by pokus byl stál za to. Bylo by se našlo jistě, třeba že pomalu, obecenstvo, byly by se vyškolily i umělečtější síly výkonné, než jaké dnes na pražských chantantech vidíme vystupovati.

Věc se rozbila a tak nezbylo aranžéru, než aby plnil repertoir svého podniku většinou sám, nebo co náhodou dostane. Přes to jednu koncesi Šmíd nepřinesl: aby do svého chantantu předváděl vídeňácké oplzlosti a nízkosti. V tom směru jeho podnik se liší od mnohých jiných, také českých, které živí se právě odpadky vídeňských oficin, zařízených na velkovýrobu podobného zboží.

Velkým nedostatkem také trpí české chantanty, pokud se týče sil výkonných. Málo kdy se tu setkáš s něčím, co by tě chytlo a sáhalo nad obyčejnou rutinu. Z těchto řídkých výjimek uvésti možno Hanuše Škrdlíka, pozoruhodný talent pro charakterní šarže, bratry Hartmanny a populárního Kohna a Cihelku a Kohouta. Z ženských sil pěvkyni písní Paulu Carolu a bývalého člena plzeňského divadla sl. Dánskou, sympatické hlasem; umírněným přednesem i značnou vyškolenosti vynikajícího pěvce seriosních písní Sládka.

Všechno ostatní má daleko k jakékoli významnosti, jsou to děti náhody, které zavála tato rozmařilá vladařka na prkna bez jakéhokoli uvážení, hodí-li se tam či nic.

Následky toho jsou pak dvojí: že obecenstvo zvyklo si pohlížeti na chantant bez jakýchkoli nároků a že takovýto chantant nebudí ctižádost skutečného umělce, aby něco pro chantanty psal. Ví, že by nenašel ani obecenstva vnímavého, ani sil, které by jeho práci dovedly přivésti k žádoucí platnosti a účinu.

A přece jen je škoda nechati toto role ležeti úhorem, aby na něm rozlézalo se různé bejlí. Vím sám, že někteří ředitelé, zejména L. Šmíd, by s radostí uvítali dobrou věc českou napsanou básníkem. Stálo by to za pokus? Ale je-li tu řeč o pokusech, nutno tu ještě jednou pokus zdůrazniti. Jak poměry jsou, celá věc trpí stísněností pražských poměrů také. Nejrůznější společnosti po hospůdkách a hospodách po Praze podávají »umění«. Tím se tříští obecenstvo i síly. Nešlo by na př., aby se ředitelé předních chantantů dohodli a společně založili podnik velkého stylu? Ty nejlepší síly tam převést a pak spojenými silami pracovati o zvelebení podniku? Snad potom by šlo provést všelicos, čemu brání nynější roztříštěnost sil i obecenstva a — konečně také prostředků. Snad by mnozí těžce se loučili s direktorskou důstojností, ale nebylo by lépe být uznávaným a dobře honorovaným výkonným členem velkého podniku, než ředitelem podniku morálně i finančně vegetujícího? Silný muž na svém místě, který by to vzal do rukou, dodělal by se jistě výsledků. A pak by také jiné obecenstvo chodilo do chantantu, jinak by se naň dívalo. Velký, zábavný, ušlechtilý podnik se svým pěkným uměleckým programem i uměleckým provedením — nešimrá-li to ctižádostivého muže?

Ant. Nečásek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

— **60. narozeniny prof. Augustina Sedláčka.** V pátek dne 28. srpna oslavil v plné svěžesti a mladistvé síle 60. rok svého života znamenitý spisovatel a historik český, školní rada prof. Aug. Sedláček, autor celé řady historických děl, spisovatel Hradů a zámků českých a j. v. Narozen v Mladé Vožici, začal učitelovati v Litomyšli a v Rychnově, načež od r. 1875. působil po celých 25 roků na reálném gymnasiu v Táboře. Nyní žije jako pensionovaný profesor v zátiší svém vedle Ad. Heyduka, v Písku. Kdo měl příležitost seznati v poslední době neunavného tohoto pracovníka, podivil se zajisté statné a vzácně oživené jeho postavě, plné síly a svěžesti; a tak lze plně očekávati, že k veliké řadě děl, kterými nás až dosud obdařilo neúmorné péro spisovatelovo, přibudou ještě ostatní, stejně cenná a milá. Z prací Sedláčkových uvádíme namátkou nejdůležitější: Hrady, zámky a tvrze království českého, monumentální dílo, dosud 13svazkové a stále rostoucí, Minulost města Ml. Vožice, Rychnov nad Kněžnou, Děje města Čáslavě, Průvodce po Karlštejně, Přiběnice, O archivu olešnickém, Průvodce po památných místech okresu táborského, Sbírka pověstí historických lidu českého v Čechách, na Moravě i ve Slezsku a j. v. Nejkrásnější síly svoje obětoval prof. Sedláček svojí milované školní mládeži, která v něm dosud vzpomíná dobrotivého otce a vzácného učitele. Ani kýžený odpočinek nevyrval péro z ruky pracovníkovy. Není dne, aby nebyl posvěcen práci, jak o tom svědčiti mohou nově rostoucí díla a pečlivě uspořádaný archiv písecký. Přejeme milovanému jubilárovi ještě celou řadu desítek jemu k radosti a štěstí a národu našemu k posílení a oslavě!

S.

= **Smil Flaška.** Byl nám zaslán tento dopis: Snad ani nevíte, že onou výzvou oslaviti 500 let úmrtí Smila přicházíte o rok pozdě; zemřel totiž již r. 1402. Ovšem, kdo hledá v mém Písemnictví, Ottově Slovníku Naučném (sám jsem také zhřešil životopisem Flaškovým) . . nebo u Jar. Vlčka, J. Sirečka a j., všude nalezne rok 1403. To si ovšem snadno vyložíte, vzpomenete-li si, že všechna podobná díla vznikají na základě monografií — a my novější všichni jsme opisovali z monografie Gebauerovy (Nová Rada 1876), kde udáno, že padl v boji s Kutnou Horou r. 1403 v srpnu. Arci naše opisování nás neomlouvá, nýbrž vymlouvá. Ale u Gebauera nemůžeme ani výmluvy najíti. Když ten 1876 dle původních pramenů psal život Smilův, měl již před sebou Palackého i Tomka. A tam lze se dočísti (Dějepis Prahy, III. 415), že vojsko pražské a Zikmundovo dobylo Kutné Hory — po nešťastných bitvách se vzdala — již v lednu r. 1403. Smil Flaška nemohl tedy v srpnu toho roku padnouti v boji proti ní, když již v lednu byla válka skončena. R. 1402 udávají také správně rukopisy Starých Letopisů (str. 7.) a také latinská báseň »Anno milleus quadringenoque secundo«, zde do hexametru slovo »tercio« nijak není možná vpraviti. Tuto báseň uveřejnil již 1883 F. Menčík ve Sborníku historickém I. 201—202 — a také konstatoval správně rok úmrtí na 1402 — ale je to vše marné. Z Gebauera se pořád povleče r. 1403, ačkoli Smil přece nemohl padnouti proti Kutné Hoře půl léta (a více) po tom, když se již byla vzdala. V dokonalé úctě V. Flajšhans.

= **Gabriela Preissová: Máky v žitě.** Je to nová serie korutanských obrázků, jichž paní autorka z bohatých svých zkušeností a vzpomínek vyčerpala již celý růženeček. Je všude vidět a cítit barvu a vůni kraje, jenž autorce dopomohl k neobyčejné oblibě a populárnosti. Není v té knížce jen řada prchavých, přeletavých dojmů, jež časem z ní vyprchají jako voňavka ze šátečku. Je v ní kouzlo hor, lidé v knize žijící a líčení nejsou pouhé figurky, jež mají na sobě pestrý a rázovitý kroj. V tom kotví hlavní přednost těchto korutanských idylek a drobných vesnických tragedií — máš skutečně dojem, jako bys vlakem projel krajem a celý jeho ráz i hlavní příznaky zachytil. Zavane na tebe z knihy teplo, jež prohřívalo duši, když autorka figurky tvořila a pro svou knižní scénu upravovala. Čtyři obrázky, čtyři historie obsahuje knížečka, jež má skromný, prostý titul. Máky v žitě! Autorka putovala korutanským krajem a čtyři rudé, nápadné květy utrhla ze žitného pole, jež nese na sobě stopy těžkého lopocení a velkých starostí. Krev rudého květu je více než symbolem, je obsahem prvního obrázku, nadepsaného »Lukova nejtěžší cesta«. Kamaráda zabil, a neví ani, jak to přišlo. Ležel chudák už jen jako chroustek, sluníčko na něho svítilo — Luka se zhrozil té podívané a běžel na faru, aby si ulehčil přiznáním. A vyšel klidnější z fary, do ztichlé, jakoby dech zatajující noci a druhého dne z rána vedli četníci Luku polní, málo šlapanou cestou na Mostičskou nádražní zastávku. Dojmy a pocity vrahovy líčí autorka zajímavým způsobem. Všechno na něho padá, všechno k němu mluví tesknou, vyčítavou řečí. Lidé už věděli, koho to vedou. Seděla mezi nimi ve vlaku mladičká dívčinka s modrýma vyjevenýma zrakoma. Její pohled pošlehl Lukovu tvář trapnou, mučivou úzkostí. Zlé svědomí tu probuzeno a postaveno na pranýř originálním nápadem. Ty oči, vyděšené a vyčítavé, bodaly Luku ze zadu do šíje — až ho hlava od toho pálila a bodala. Všude ji viděl, všude se s ní setkal, s tou divnou dívčinou, jejíž oči z povzdálečí plížily se až k Lukovu čelu. »Nelze, nelze to již vydržet,« zacvakal Luka zuby, vytrhl se strážcům, s pouty na rukou skočil do hloubky, tam kde kámen s Krkou se přel a zavýskl si . . »Pláně« je povídka, prosycená dusnou náladou. »Pláně« je selský hoch — je samá hloupost, a kdosi mu přizvísko přilípl za to, že jej junák, ne nadarmo prý v neděli v poledne narozený, nikdy nechtěl poslechnout a každé jeho naduté komando desetkrát mu na zlost šikovnými slovy omluvil. Autorce samé zdálo se, že by to byl málo výstižný výklad a proto dodává hrdina kroniky toto: »Mám zrovna všechno plané rád, a planou růži, ba i (!) planou jabloň bych za nic na světě nevykopal.« Je to takový zchoulostivělý, ne zlý, toulavý selský zamilovánek, kterého autorka kreslí tak milými rysy, že mu odpustíme i to, co provedl Tréze s měňavými pozlacenými vlasy. Stihl ho takový krutý, strašný osud. Na záletech za Tristezskou, hezkou hospodskou, byl střelen, klesl a ani nehlesl. Poslední tyto partie psány jsou s dramatickou vervou. Dojímavě působí v nejtrapnější chvíli refrén písničky, jež junákovi »motýlku jasnému«, prorokovala šťastný život. Pěkně zavinula autorka do konečné iniciály symbol knihy — makový květ. Srpnová idylka, podtitulovaná jako »intimní vzpomínka« dýše milým kouzlem. Paní autorka, zdá se, že tu líčí skutečně kus životní zkušenosti. Muzikantská rodina, hudební kvarteto odkudsi z Benátska, zavadila na potulné pouti o kout (spisovatelka tu osvěžovala svoje nervy), v němž ucházela se o přístřeší a o něco do žaludku. Hostinská si nekřesťansky postavila hlavu a nechtěla o pohostinství ani slyšet a nedala se zmásti ani přítulnými vrabčími zraky ani zhlazeným hlasem ženy s dítětem »neurčitelných« měsíců na lokti. Paní autorka se srdečně přimluvila (zrovna ji slyšíš z těch její argumentů), při tom nám vykreslila velmi živý obrázek, ale konce dopadly smutně. Kradli — kradli ti milí muzikanti, kradli jako cikáni, třeba cikány nebyli. — Kniha kypí svěžestí a ty rudé máky se z ní z každé stránky zrovna vychylují. Je to skutečně kniha, plná žhavých květů. Vydalo ji Nakladatelské družstvo Máje a pan Wiesner řešil obálku prostým, ale obsažným nápadem — nad žitné klasy makové květy umístil a vybavil tak knihu sice jednoduše, ale velice vkusně. —*r.*

= **Jitro a Večer**, dvě krajiny Julia Mařáka v bezvadných reprodukcích vydal umělecký ústav grafický pp. Deporta a Panznera v Praze. Originály kresleny jsou úhlem, technikou, kterou zesnulý mistr dociloval výsledků překvapujících. Z obou obrazů jest nám milejší Večer pro snivou poesii tohoto kousku lesa, mezi jehož stromy tiše snášejí se stíny večerní vrstva za vrstvou, splývajíce s jeho kmeny i korunami v tony plné měkké harmonie a zádumčivé nálady. Jen v průsek cesty svítí ještě proužek oblohy jako marný stesk po uprchlé nádheře světla. Maně pod-

léháme suggestivní moci této kresby. Jitro má sice všecky přednosti vyspělé techniky mistrovy, ale postrádá náladové síly Večera. Reprodukce dobře zachytila půvab originálů. — *al.*

— **Umělecko-výchovný kurs** na výstavě kutnohorské setkal se v každém bodě s důstojným porozuměním, které bylo jistě velmi krásnou odměnou členům učitelské jednoty »Budče Kutnohorské«, kteří o celou výstavu i její přednáškový průběh se přičinili. K přednáškám těmto vzácným doprovodem byla ovšem výstava sama, kde sebrány byly umělecké výtvory i památky, týkající se Kutné Hory i okolí, dále ukázky věnované umění ve škole, v dětské světnici a v domácnosti vůbec, oddělení, kterým předvedeno umění dítěte, jako kresbičky dětí, jejich hračky, výšivky a j., oddělení ručních prací, výstava kreslířská, Alšova výstavka a výstava děl, jež se týkají čistého umění. Jak vidno, obraz velmi rozmanitý, jenž názorem svým mohl vzorně utvrditi a prohloubiti dojem přednášek, účelně ode všech autorů volený. Hned odpoledne při zahájení výstavy dne 26. července přednášel prof. O. Hostinský o požadavcích umělecké výchovy a zhostil se svého úkolu velmi suggestivním způsobem. Jako aesthetik vysokého slohu probral rozsah i obsah tohoto vzácného hesla moderní výchovy, při čemž appeloval na příslušné kruhy učitelské i občanské, aby byly neunavny v zušlechťování dětské duše, která je žíznivá krásy, čekajíc pouze na okamžiky, kdy by se jí vzniceně mohla oddati. — Druhého dne přednášel prof. F. Čáda o umělecké tvořivosti dítěte. Dítě je činnost a práce vtělená. Není chvilky v dětském životě, vyjma ovšem sladkou dobu odpočinku ve spaní, kdy by rozum i tělo za normálních podmínek hledělo si odpočinouti. Proto také není vhodno při výchově brániti hraní dětskému a jakémukoli zaměstnání jeho. Dítě velmi rádo čmárá a kreslí a tyto kresbičky jsou velmi vzácným materiálem k poznání povahy našich maličkých a nutno jim přikládati význam opravdu cenný. Přednášející probral originálnost a individuelnost takovýchto výtvorů, a to podobně i v otázce umění hudebního a slovesného, kdy dítě navazuje na cizí slyšené věci, ale vkládá v ně prvky čistě svoje, samostatně vytvořené. Stejnou váhu přikládati dlužno i časopisům studentským, jichž směr výchovný, zvláště někdy, jest nepopíratelný. Jejich materiál jest však vždy cenný — ne-li jinak, alespoň po stránce psychologické jednotlivých žáků a celých tříd. — Přednáška prof. J. Matějky o malířství a sochařství 19. století byla velmi cennou retrospektivou do uměleckého ovzduší, podanou prostě a účinně. Ze všech zemí odnáší si v té době palmu Francie, kde zejména politická i vědecká revoluce přinesla kvas umělecký. Goya byl revoluční duch, jenž přinesl život, barvu a světlo do svých těl; kreslil je dle přírody a dovedl je vzpružiti krví a živelní silou. Jeho stoupenci hledali rovněž pohyb a opravdové žilobití v massách lidu, v zápasech cirkových, v baletu a jinde. Lid ulice počal ožívati a mezi ním dovedl Goya i jeho škola prožívati čistou rozkoš umění. Snivý, intimní visionář Prudhon holdoval lásce, posleduí klassicista Ingres vzdával hold obrazům Rafaelovým, jež mu byly předlohami. Hesly romantismu byl oheň, život a barva. A tak vyvstal nervosní Gericault, literaturou podložený, orientem opitý Delacroix, malíř svěžího ženského těla Hans Makart, detailista a genrista Messoniers a David Wilkie, dále Jules Breton, jenž s takovou láskou se dívá k zapadajícímu slunci a k pracujícímu lidu, Bouguereau, Conture, Monnier, Schvind, a tolik jiných drahých jmen ještě. Nyní se počne vyvíjet krajinářství, přijdou Fontenaibleauští se svojí jednoduchostí a prostičkou intimností. Jsou to Corot, Rousseau, Daubigny a Millet vedle jiných, jako Whistlera, Hanta, Watse a Burne Jonesa, z nichž každý nese svoji karakteristickou notu. Ze sochařů uvedeni nejsilnější: Meunier, Jules Dalon, Rodin i Bartolomé a všichni poskytnou diváku nejhlubší pohled do šachet svojí umělecké duše . . . — Zajímavá, zejména pro znalce města a okolí byla přednáška prof. J. Branišova o umělecké činnosti v Kutné Hoře a okolí. Činnost tato nebyla rozdělena souměrně, nejstaršími místy jsou Čáslav, Malín a Vysoká. V Čáslavi je románská sakristie z nejstarší kulturní doby, o Malínu máme zprávy z r. 1102, o Vysoké z r. 1142. Pro studium stavitelských památek nutno zejména předem přihlédnout k půdorysu (disposice), ke zdivu a stavbě (konstrukce) a k ozdobě (dekorace). Jeden z nejstarších kostelů českých jest onen v Záboří, stavba nejvýš originelní, smělá, vzácných rozloh a elegantního provedení, pravděpodobně založená na na vzorech italských. Dvojitá kaple zábořská, stavěná pro panstvo, jest velmi zajímavá, neméně i její akantový portál. Ze slohu románského přeslo se slohem přechodním (děkanský chrám kolínský, kouřímské děkanství a j. v.) ke gotice, jíž je zejména Kutná Hora bohata. Tak chrám sv. Panny Barbory, klenot nad jiné vzácný, vystavěný Matyášem Reyskem prostějovským, kamenný dům, kamenná kašna a j. Není města v Čechách, kde by památky stavitelské byly nahromaděny takovou měrou a v tak vzácných ukázkách, jako právě v tomto městě kamenné gotiky. — Přednáška F. V. Krejčího byla poslední v řadě. Pan Krejčí promluvil o uměleckém díle v literatuře; nemluvil o definicích, ale systematicky probral otázku tuto, aby ukázal znaky, jež vrývají dílu marku umění. Původnost umění má svoje zřídlo v pozorování života. Proto také Babička Boženy Němcové, která se stala typem, jest panu přednášejícímu vzorem uměleckého díla. V něm nutno zříti sílu intelligence a citu spisovatelova, ale i sílu látky zpracovávané, jak ji nejlépe reprodukují díla Shakespearova a Zolova. — Uměleckému dílu nesmí scházeti hloubka. Je na geniálnosti autorově, aby velikou hloubku znázornil jednoduše a lapidárními, prostými tahy. Nesmí mu taktéž scházeti oekonomie. Umělec může přímo hýřiti barvou i světlem, ale přece musí jen míti jistý reservní fond, jenž chrání před úplným vyčerpáním. Suggesce uměleckého díla, záleží v přenášení duševních stavů vlastních na čtenáře. Hlavním výsledkem suggesce je nálada, docílená tu hudebností (Verlaine), tu jinak. Umělecké dílo zhušťuje rozlehlé body života, reprodukujíc ho celý, ovšem prostředky co možno nejjednoduššími a nejprostšími. *S.*—

SMĚS.

–– Lev Tolstoj oslaví 11. září svoje 75. narozeniny. Ačkoli v posledních létech přestál několik velmi těžkých nemocí a minulé zimy zápasil s krutou, zdánlivě smrtelnou indisposicí, překvapuje dnes jeho zdravé, statné vzezření všecky, kdož poljanského filosofa v poslední době spatřili. Letošního léta pracoval Tolstoj na novém svém románu »Hadži Murad«, jehož děj vážen je z dob vlády Mikuláše I. Před nedávnem dokončil essay »Vlivy křesťanství«, jež brzy vyjde a jak se praví, vzbudí hodně mnoho rozruchu. Důvěrní přátelé autorovi praví, že duševní síly hraběte jsou tak svěží a mladistvé, jaké bývaly za dob jeho bývalé nejintensivnější práce. —*a.*

** **Ku slavnostem stoletých narozenin Berliozových** v Grenoblu dne 15.—17. srpna, uveřejnil »Temps« řadu netištěných dosud dopisů, jež pocházejí z různých dob života slavného skladatele. Mezi cennými těmito památkami nalezá se první známý dopis Berliozův. Patnáctiletý skladatel žádá dne 25. března 1819. nakladatele Janeta a Cotelle-a, aby vydali jeho skladby, koncert pro flétnu, lesní roh, dvoje housle, brač a basso, pak několik písní s průvodem klavíru, vlastním nákladem a povolili mu jako »honorar« několik výtisků. Nakladatelé neuznali ani za dobré, odpovědit, rovněž jako nakladatel Pleyel, jemuž Berlioz 14 dní po té učinil podobnou nabídku. Dopis ze dne 29. prosince 1830 adresován jest Rougetovi de Lisle, autoru »Marseillky«. Rouget de Lisle žádal Berlioza o schůzi, chtěje mu předložiti dva operní texty. Avšak Berlioz mu nemohl vyhovět, »poněvadž je nucen podniknout cestu do Italie, aby nepozbyl pense spojené s velkou římskou cenou Institutu; bylo prý vždy jeho snem seznámit se osobně s autorem »Marseillky« a nyní je to vše pro něho zmařeno touto osudnou cestou.« Z let 1830. a 1833. jest několik dopisů příteli z mládí Gounetovi. Ve svých prázdných chvílích byl Gounet básníkem a Berlioz napsal hudbu k některým jeho písním. Ve svém dopisu z Říma vypravuje mu Berlioz, že pracuje na své »Episode de la vie d'un artiste« a že na cestě ze San Lorenza sám složil verše »melologu«, náležející k této skladbě. Avšak není to nic jiného, než rhytmická prosa, přerušená tu a tam nějakým rýmem. O Římu pronáší Berlioz příkrý úsudek: »Řím jest nejpitomější a nejprosaičtější město, jaké známo. Má-li člověk hlavu a srdce, nemůže zde žít, zde je třeba toliko »vnějších smyslů«. Jsem ve svých proklatých kasárnách obklopen všedními bytostmi, bez umělecké duše; jejich společnost a jejich bzučení hrozně mne trýzní; jsou tu dvě neb tři výjimky, jež se ponekud odlišují, ale to je všecko . . . Kdybych aspoň mohl být samoten!« V jiných dopisech Gounetovi mluví Berlioz o zamýšleném sňatku s miss Smithsonovou. »Jsem prozatím ohromně šťasten,« praví v jednom z těchto dopisů. »Počíná sic pronásledování se strany mé rodiny a se strany její rodiny nikdy nepřestává. Ale ona slibuje mi statečnost a energii; co pak se týče mne, jsem bezpečen, že jí nepostrádám a překonám překážky — brzy, jakož doufám.« V jiném dopise praví šťastný milenec: »Žijte šťastně na své zemi, já se vracím do svého nebe.« K nejlepším a nejvěrnějším přátelům skladatelovým náležel básník Legouvé, nedávno zemřelý starešina francouzské akademie, jenž poskytl Berliozovi prostředky, aby mohl dáti tisknout partituru své opery »Benvenuto Cellini«. Skladatel v pěkném dopisu ze dne 31. července 1838 děkuje mu za tuto štědrost a oznamuje, že opera — jež »staré pány« v orchestru uvádí v zoufalství, ponévadž ještě nikdy ničeho podobného nehráli — se studuje. Naději, již kladl Berlioz na tuto operu, se nesplnily: »Benvenuto Cellini« propadl a partitura nebyla tištěna; toliko ouvertura vyšla a věnována Legouvé-ovi.

–– **O Sainte-Beuvovi**, slavném francouzském filosofovi a kulturním i literárním historikovi, jako člověku, píše pěkný a zajímavý článek Jules Troubat v »Revue Bleu«. Jules Troubat byl v posledních osmi letech sekretářem Sainte-Beuvovým, přicházel s ním tudíž denně ve styky. Vypravuje o jeho zevnějšku, který dle jeho mínění na prvý pohled odpuzoval. Ale kdo s ním po tak dlouhá léta u pracovního stolku sedával a do jeho živých, pronikavých a při tom přece jen mírných a dobrých očí hleděti mohl, nebyl by ho za ošklivého pokládal. Fysiognomie Sainte-Beuvova byla velmi pohyblivá a obrážel se v ní zřetelně každičký dojem. V klidu měl jeho obličej lehce zamlžený, zasněný výraz, lehounce posměvačný, ale když počal hovořiti, byl jako vyměněn: tvář ozářila a oko oživlo zvláštním ohněm, který dal zapomínati na každou nepravidelnost tváře. Byl velmi roztomilý, až uchvacoval, maje při tom něco tak přesvědčujícího, že mu těžko kdo nedával za pravdu. Uměl každou myšlénku tak jasně, tak neúprosně logicky rozvinout, že bylo radostí sledovat jeho vývody krok za krokem. Nikdy však nevnucoval svému odpůrci vlastního mínění, vyslechl klidně každou námitku a dle možnosti ji ocenil. Ba často uváděl ve svých spisech i cizí náhledy a nezřídka se tu setkáme s větami: »bylo mi dopsáno, bylo řečeno mínění . . .« — Troubat vypravuje též některé roztomilé anekdoty o Sainte-Beuvovi, tak na př. o návštěvě Renanově r. 1869. Renan kandidoval tenkráte jakožto »liberál« za obvod Seine-et-Marne. »Mám nebezpečného soka,« řekl Renan, »jakéhosi pana Jouvencela, jenž si získává voliče nejrozmanitějším způsobem. Tak tvrdí jim na příklad, že jemná a těžká vína musejí podléhat větším clům, než vína obyčejná . . . Já jsem se o podobné věci nikdy nestaral . . .« — »Ale to jsou přec důležité národohospodářské otázky, o které se musíte jako poslanec starati,« odpověděl Sainte-Beuve, jenž dlouholetým stykem se sněmovnou znal její stránky a různé tajnosti. »Právě do toho se teď budete musit zapracovati.« — »No, vynasnažím se a zapracuji,« ujistil Renan více ze zdvořilosti než z přesvědčení. *α.*—

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: V. Freyn: Setmělo se. — Teréza Dubrovská: Píseň. — Alfons Breska: Naladění. — Jan Havlasa: Ta noc. — Félix Téver: Bílá a Rudá. — Zdenka Drobná: Imatra. — Bedřich Pfleger: Nad tůní. — Feuilleton: Jak se Praha baví. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNERA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

Váženým odběratelům MÁJE!

Tímto číslem zavíráme první ročník našeho týdenníku. Mnohem více podali jsme jím než jsme byli slíbili. Ze své vůle zvětšili jsme list s velkým nákladem, když doznal zvláštní přízně v české veřejnosti. Osvědčili jsme tak, že nám nejde o zisk, nýbrž o to, aby obec čtenářská — tato pravá a jediná česká inteligence — měla v MÁJI list obsahu bohatého a pestrého. Rejstřík k dnešnímu číslu připojený, kterým vykazujeme, že 127 českých autorů plody svého ducha svěřilo prvnímu ročníku MÁJE — tento obsah, na který můžeme pyšně ukázati, mluví za nás sám.

Nezvýšivše předplatné, učinili jsme pro čtenářstvo tolik, že jen tehdy můžeme při rozšíření tomto setrvati, zůstane-li nám i odběratelstvo naše věrno.

Aby MÁJ ještě více srostl s českými rodinami a stal se všude nepostrádatelným přítelem, postarali jsme se pro druhý ročník o nová zdokonalení, kterými své odběratelstvo již při prvním čísle dojista příjemně překvapíme.

PŘÁTELÉ MILÍ!

Žádáme-li o to, abyste i nadále při MÁJI stáli, voláme vás tím k nejvýznamnějšímu spolupůsobení při řešení otázky v literatuře české dnes nejpalčivější.

MÁJ znamená totiž osamostatnění českého spisovatelstva, MÁJ značí přímý, bezprostřední styk obce literární s českou inteligencí!

V OCHRANU TÉTO INTELIGENCE odevzdáváme nejodvážnější podnik českých spisovatelů, který musí zápasiti s protivenstvími mimořádného rázu .....

Děkujíce ze srdce všem, kdož se v naší práci pro MÁJ přidružili přátelsky k nám, vyslovujeme zároveň naději, že naši přátelé vytrvají!

REDAKČNÍ VÝBOR MÁJE:

FRANTIŠEK HERITES, odpovědný redaktor. — JAROSL. VRCHLICKÝ, pořadatel části básnické, VÁCLAV ŠTECH, pořadatel feuilletonu, DR. JAROMÍR BORECKÝ, DR. JIŘÍ GUTH, ANTONÍN KLÁŠTERSKÝ, DR. RUD. J. KRONBAUER A VILÉM MRŠTÍK.

PRO DRUHÝ ROČNÍK MÁJE máme připraveny a zajištěny práce 100 českých spisovatelů. Zvláště upozorňujeme na velkou epickou báseň JAROSLAVA VRCHLICKÉHO PÍSEŇ O VINETĚ a na velké dva romány: KŘEMEN A HLÍNA od Frant. Heritesa a ŠTĚSTÍ ZLATÉHO HROZNU od Václava Štecha.

PÍSEŇ O VINETĚ je báseň, kterou líčen je hrozný boj Baltických Slovanů s Germánstvem. Z půdy zděděné, tiskne krutý nepřítel mírumilovný národ na věčnou škodu Slovanstva — čehož zlé následky cítíme zejména dnes.

KŘEMEN A HLÍNA je román, líčící zápas dvou rodů o půdu v Čechách. Oba rodové vyšli ze dvou sester. Manželem jedné byl Němec, který celý rod poněmčil; druhý rod zůstal českým. Román dotýká se sociálního i politického života naší vlasti. Vší nepřízni odolá křemen — všemu se poddá, co je z hlíny!

ŠTĚSTÍ ZLATÉHO HROZNU je román pražského předměstí, jehož neobyčejný vzrůst připomíná tak nápadně americké poměry. Spisovatel sáhl pro napínavý děj do vrstev, českými autory dosud neličených, do sfér, v nichž hemží se figury originelní, jichž bližší poznání vysvětliti může tak mnohé, co překvapuje na periferii Prahy . . .

V BÁSNICKÉ ČÁSTI PŘINESE MÁJ dále příspěvky **Bohumila Adámka, Jaromíra Boreckého, Alfonse Bresky, Svatopluka Čecha, Karla Červinky, Terezy Dubrovské, Xavera Dvořáka, Milana Fučíka, Beneše Grünwalda, Adolfa Heyduka, Růženy Jesenské, Antonína Klášterského, Otokara Klazara, Antonína Klose, Františka Kvapila, Jaroslava Kvapila, Antonína Macka, Pavly Maternové, Josefa Müldnera, F. S. Procházky, Spáčila Žeranovského, Lothara Suchého, Aloisa Škampy, Jaroslava Vrchlického a j.**

ROMÁNY, NOVELY, HUMORESKY, STUDIE, ČLÁNKY POUČNÉ a j. přinese MÁJ od **Š. Baara, Bohumila Bauše, Arnošta Bláhy, Bohumila Brodského, Dra. J. Číslera, Karla Červinky, Dra. Jiřího Gutha, Jana Havlasy, J. Havlíka, Františka Heritesa, F. S. Holečka, J. M. Hovorky, Dr. Chalupeckého, Methoděje Jahna, Stanislava Jarkovského, Karla Jonáše, Růženy Jesenské, F. Khola, J. D. Konráda, Dr. R. J. Kronbauera, Jana Ladeckého, Karla Legra, Josefa Merhauta, Aloisa a Viléma Mrštíka, Dra Fr. Nábělka, Antonína Nečáska, Jana Ostna, A. Pikharta, Dr. Duch. Panýrka, Václava Panýrka-Vaňka, Gabriely Preissové, Dr. B. Prusíka, K. Rožka, Frant. Sekaniny, Karla Šípka, Václava Štecha, Dr. Jos. Štolby, F. A. Šuberta, Felixe Tevéra, O Theera, E. Trévala, Quida, M. Vyskočila, J. Zyky a j.**

V nové nákladnější úpravě objeví se náš MÁJ a s rozšířeným programem.

PŘEDPLÁCÍ SE jako loni na čtvrt roku **1** zl. **25** kr. (K 2·50), poštou **1** zl. **45** kr. (K 2·90).

PRVNÍ ČÍSLO nového ročníku MÁJE pošle **zdarma** na ukázku každé knihkupectví, jakož i Nakladatelské družstvo MÁJE.

PREMIE MÁJE. Každý předplatitel, jenž účet za druhý ročník MÁJE úplně vypořádal, má právo na ORIGINELNÍ PREMII, k níž zvolili jsme zajímavou památku: podobiznu dvou nejpřednějších českých spisovatelů

SVATOPLUKA ČECHA A JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

Umělecká reprodukce provedena je dle fotografie, která je do jisté míry UNIKUM.

Krásnou památku tuto vydali jsme v elegantní úpravě s autografy obou autorů na kartonu velikosti 46 × 40 *ve vkusném rámci.* Je pouze pro předplatitele MÁJE, kteří ji dostanou prostřednictvím těch, u nichž MÁJ předplácejí. Premii vydáme pouze **zarámovanou a zasklenou** tomu, kdo zapravil příplatek na rámec a sklo v částce 5 Korun. Komu má býti premie zaslána poštou, nechť připlatí na bedničku a nákladní list jednu korunu.

MÁJ určen je toliko produkci domácí. Pro cenná, beletristická díla zahraničních literatur pořídili jsme při druhém ročníku zvláštní přílohu

Z CIZÍCH OBZORŮ (PŘEKLADOVÁ KNIHOVNA MÁJE)

Tuto přílohu přidáváme sudým číslům MÁJE ve dvouarchových sešitech všem, kdož ke každému čtvrtletnímu předplatnému připlatí si **JEDNU KORUNU.**

První sešit vydáme s *druhým* číslem MÁJE a zahájíme knihovnu tu vysoce zajímavým románem **CHALUPA** od Vincence Blasco Ibáněz-a. Ze španělského přeložil A. Pikhart.

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE
ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM
V PRAZE-II., Štěpánská ul. 67.

ROČNÍK I. V PRAZE, 18. ZÁŘÍ 1903. ČÍSLO 52.

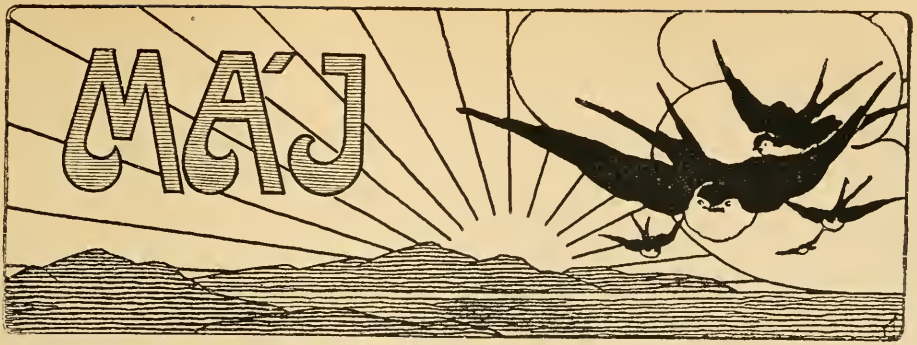

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ MÁJE.

FELIX TÉVER:

Bílá a Rudá.

(Dokončení.)

A »Rudá«, která se v jeho citu nechtěla dát ubíti, zaklepala téměř neslyšitelně na dvéře — Měla na své straně jeho lítost, každou krůpěj krve chvějící se v bezděčné vděčnosti. Věděl, že ji odstrčí, že k ní zase bude krutý, nelítostný a jinak nežli tenkráte poprve, kdy se mu stala odpornou —

Změnila se; od té doby co dědila, nepomýšlela na nic jiného nežli na zakotvení v uspořádaném životě. A což mu nebyla věrna jako pes svému pánu? Nedoznal si, že jej jedna věc od ní zdržuje. Mně létla mu myslí vzpomínka na některé domácnosti ženatých soudruhů. Vzali si chudá děvčata a pak v sobě zvolna utloukali vyšší umělecké vzněty, plahočíce se za chlebem, o který křičela rodina.

Když spatřil Severin Hellu, kráčející mu s vršku dolů v ústrety, zatajil se mu dech. Zůstal chvíli jak do země vryt, pak mocí sešklebil tvář svou k nucenému úsměvu.

Uvítala jej, hlas její zněl měkce, jakoby zdušen zadrženými slzami. Velké její oči spočinuly tázavě na něm.

Dotkl se rukou špiček jejích prstů, pak počínal šátkem stírati pot s čela, vyhýbaje se jejímu pohledu.

»Nemocen jsem nebyl, ale bylo mi škaredě,« odvětil na její otázku.

A mluvil o tom, že zmeškal první vlak, že se den již krátí, že by byla zpáteční cesta po tmě lesem nepříjemná, proto že dnes už do lovčího zámku nezajde.

Pozoroval, že je Hella nadobyčej bledá, ale krásná, vznešená. Zachvěl se novou něhou, ale nebyl s to říci jí laskavého slova.

Šla mlčky vedle něho. Bylo jí jakoby jej po léta nebyla viděla; tak se jí zdál odcizen.

»Proč je jiný! Proč tak prázdně mluví? Jenom aby se vyhnul mému pohledu.«

Kráčeli zvolna do vrchu. Nepodal jí rámě, také zapomenul odsunouti s její cesty větší kameny, jak to jindy činíval.

Dostoupili. Rozhlédl se kolem, pochválil osvětlení, pak se odmlčel, odpočal od nuceného mluvení.

Vysoký skalní útvar byl kolkolem lesy obklopen. Pně starých borovic na jeho úpatí leskly se rudě jako ohromné korálové trsy, vedle nich zachycovaly mladé smrky sluneční, loučové paprsky na hroty svých větví.

Šedým pasem obepínaly les zorané lány polí. Jen sem tam zakmitlo v té šedi něco bezbarvou podzimní zelení osečených mezí, unavených, zdupaných kročeji ženců. Po celém kraji bylo málo lidských příbytků. Porůznu ležel osamělý dvorec, jakoby do ticha zapadlý. Někdy se to v polích zablesklo — oráč kráčející za spřežením volů vytáhl na konci brázdy rádlo, na jehož ostří zablesklo slunce; vnořil-li je zase do země, jakoby zaorával zlo. Krajina vyvlnila se na západě do nevysoké fialové hornatiny vroubené zarudlou oblohou.

Hella zahleděla se k zámku, bělajícímu se mezi lesy. Do okna strýcova pokoje upíraly se paprsky západu, jakoby hořelo zlověstnou září.

»Jaké mají ty hory zlaté lemování,« upozornil Severin, ale ona jsouc jata strachem před lhostejností jeho slov ukázala k zámku.

»Je tomu týden, co maminka odešla. Ó, je mi hrozně smutno, hrozně, hrozně, Severine.«

»Nebuď tak smutna,« řekl tiše a jal se rozpačitě pohrávati s třapci jejího sluníku.

Čekala, že dodá: »Nestýskej si, máš ještě mne.« Ale nedočkala se tohoto dodatku.

Zaryl zraky do země. Oči její sledovaly let vlaštovek, jejichž perutě jak malá temná vesla protínaly moře modravého vzduchu.

»Strýc mluví o cestě na jih, i otec by se připojil. Prohlásila jsem, že pojedu, jen připojíš-li se také ty —.«

Usmál se matně, sesekl hůlkou povadlý keřík.

»Bylo by nejlépe ujeti — ano, ujeti všemu.«

»A čemu bys chtěl ty ujeti. Čemu? Maminčina smrt tebe přece nedojala, nebyls tu týden.«

»No, jak by nedojala. — Týden. — Řekl jsem ti, že mi bylo škaredě.«

Slova se mu pletla na jazyku. Bylo mu jak obžalovanému, který čeká výslech a napřed ví, že se nedovede obhájit.

»Co je s tebou — co?« Přistoupila k němu, položila obě ruce na jeho hruď — průzračné oč jeji byly nyní blízko jeho tváře.

»Stalo se ti tento týden něco hrozného. Vidím to na tobě, nezapírej, Severine. — Severine, co že jsi tak kamenný?«

Byl by dal za to v této chvíli svoje spasení kdyby mu byla napadla vhodná lež, ale nenapadla Cítil, že ty její oči vytáhnou na rty pravdu skrývající se dosud v jeho mozku.

»Nic, nic — ujišťuji tě, že nic.«

Sklopil oči, kolem rtů zakroužil mu úsměv bezděčného vzdoru.

Ruce její klesly jak zmrtvělé k bokům. Něco těžkého, cizího, na ni padlo. Jakoby tu tíži stoje unésti nemohla, usedla do trávy.

Usedl též nedaleko ní.

»Pracoval jsi tento týden?« otázala se tiše.

»Málo.«

»Někde jsi byl?«

»Téměř nikde.«

»Proč jsi tedy nepřišel?«

»No, vždyť jsem řekl, bylo mi škaredě,« řekl konečně tupě. zarytě.

»Ale, u Vacka jsi byl?«

Vzhlédl plaše, sesekl prudce několik povadlých stvolů trav.

»Byl,« spadlo mu těžce se rtů.

Sklopila hlavu. Několik úzkostných myšlenek vrazilo jí do mozku, splétalo se v síť, která jakoby se zadrhovala ubírajíc jí dechu. »Netaž se, netaž, to co uslyšíš, tě k zemi zhroutí. Netaž se,« zaúpěl v ní úzkostlivý hlas bázně.

Ale v téže chvíli vyřkla otázku.

»Ta s rudými vlasy — ta — byla tam též?«

»Byla,« řekl se sklopenýma očima. »A netaž se dále, víš, že lháti neumím.«

Cítila ránu. Zahučelo jí v uších, před očima se začernalo.

Pak jakoby neviděla, až tu pojednou viděla jasně, ale jen jediný bod, ohnivé okno strýcova pokoje. Chtěla se na něco upamatovat a nevěděla nač.

Severinovi se téměř ulevilo. Viděl ránu, kterou ji zasadil a uvědomil si, že ho má strašně ráda. Také byl spokojen, že nezalhal. Necharakterně aspoň nejednáno. A jinak staň se co staň, všechno je lepší nežli nejistota posledních dnů.

»Hello,« ozval se po dlouhém mlčení. »Můžeš odpustit! — Byla to chvilka zapomnění. Řekni, abych s vámi jel do Italie, opakuj to a bude zase všechno dobře. Co na tom. Můj Bože, takové věci se sběhnou. Tys ještě příliš mladá, nezkušená, nepochopíš.«

Slova potácela se mu na rtech, neřekl ta, která říci chtěl.

Vstala, byla velmi bleda, zdála se býti zcela lhostejna, jen něco neživého bylo v celé její bytosti.

»A ty — ty — máš ji rád?«

»Nemám, jak mne Bůh slyší, že nemám. Ale tomu ty nerozumíš. Člověk se ani nenaděje a padne do jámy. Jsme všichni tací. Sami jsme se nestvořili, jen že jsem já poctivější, neumím lháti. Neodpustíš-li mně, odpustíš později jinému, který tě obelže. Rád ji nemám — nemám — vskutku nemám, Hello!«

»Rozumím«, řekla těžce. »Nemáš ji, ale také nemáš mě.«

Zahryzla zuby v ret, vráska vyvstala jí na čele. Vědomí její bylo pojednou jak potopeno do kalu ohyzdných pravd.

Otřásla se a jakoby chtěla odejíti. Ale klesla na kolena u kapličky, v níž stála socha zmučeného Krista. Dlouho hleděla do nevelké klenby, jejíž chladné, bíle omítnuté stěny počínaly se plniti stíny zášeří, z něhož téměř životně vystupovalo Kristovo zmučené tělo. Ale zase neviděla nejbližší své okolí.

Celá její bytost klesala vědomím, že je tu jiná — druhá. Neviděla ji nikdy. Kdysi při návštěvě jeho pracovny všimla si obrazu hlavy s odvrácenou tváří, hlavy, s níž splývaly rudé, rozpoutané vlasy. Ošlehly ji nyní v upomínce, šlehaly ji jako plameny. Stála vedle něho žena s rudými vlasy a bude vždycky státi. Byla tu dříve v jeho životě nežli ona. A tu schvátila ji ještě krutější bolest, vzpomněla mátožného prince svých dívčích snů. Kam zapadl? Kam odešel? Nevrátí se nikdy více. A jiný už také nepřijde.

»Jsme všichni tací, sami jsme se nestvořili.«

Sotva pohlédla na Severina zjevil se jí ve světle těchto slov.

V srdci jejím bylo tolik lítosti, že v něm nezbylo více místa pro lásku.

Suchým okem podívala se do krajiny, celé sesinavělé v modravém svitu soumraku. I okno strýcova pokoje ohaslo. A vše bylo jiné. Roztrhl se závoj dívčích snů. V soumraku dne byl hrozný smutek, kráčel po horách, dýchal z lesa, ploužil se do každé lidmi obývané chatrče — hrozný smutek — smutek skutečnosti.

Plížil se všude, vyhnul se jen hřbitovní zdi mezi lesy se bělající, kde snad matka její dosnívala nikdy neprotrhnutý sen svého života.

Severin setnul kolem sebe již všechny stvoly povadlých travin.

»Bude již čas jíti na dráhu,« řekla tiše Hella.

Trhl sebou uleknut. Jinak byl zase téměř tupý, jako může býti člověk stojící před soudcem a mající se zodpovídati z viny, jejíž původ je mu samotnému nejasný.

»A co mi řekneš, Hello?«

Dlouho neodpovídala, pak řekla ku podivu klidně.

»Odjedeme do Italie. Rozloučíme se.«

»Hello — to není, to nemůže býti. Hello — vždyť tě mám tak hrozně rád!«

A mluvil pravdu. V této chvíli rozloučení láska jeho vzrostla.

»Což se to nedá zapomenout. Je moje vina tak hrozně veliká?«

Uchopil se křečovitě obou jejích rukou. Ponechala mu je chvíli, jakoby přemýšlela, ale myšlenkami tak bolavými, že vrývaly šedé vrásky v bílé její čelo.

»Tvoje vina — nikoli, snad moje vina. Neumím odpouštěti. Teď neumím — snad — snad se tomu dlouhým životem někdy naučím, pak bude pozdě.«

»Hello.«

Kývla hlavou a kráčela s vršku dolů, tiše, neživě, jakoby z ní byla duše unikla.

»Hello, Hello!«

Zmizela v lese, neohledla se. —

♡ ♡ ♡

XAVER TEJŘOV:

SÝC.

— Pojď! —

Z hloubi noci teskný hlas
v mysli tak štve zmatku kvas:
»Pojď! — Pojď!! — Pojď!!!
Žití svého s číší puklou
rozluč se jak motýl s kuklou,
odkud vzata, zas ji hoď!

Pojď!!

Lidské choutce, mannequin,
hotov skákat na pokyn,
pojď! — Pojď!! — Pojď!!!
Za své služby společnosti
v čeledníku dostal's kosti;
touhu, dál se vděčit, zkroť!

Pojď!!

Sluhou-pánem žil jsi dost. —
Přebytečný dneska host,
pojď! — Pojď!! — Pojď!!!
Bez vůle v svět vyvolaný,
vůlí silen sbal své stany,
z poroby se vysvoboď!

Pojď!!

Svá než obtíž mrtvě žít,
lépe rázem ukončit!
Pojď! — Pojď!! — Pojď!!!
Listy dnů svých skoro's dočet',
svící dopaluješ počet:
Charonova čeká loď!

Pojď!!

Z dáli svatý kyne břeh. —
Zášť i lásku tady nech!
Pojď! — Pojď!! — Pojď!!
Ženy, jež tě milovaly,
krev a mozek platem vzaly:
nahradí nezištná choť.

Pojď!!

Z věků panna — věčně tvá,
náruč toužně rozpíná:
Pojď! — Pojď!! — Pojď!!!« ...
A hlas teskný volá — volá —
V temnu rudá víří kola — —
Svět jim padá pod loukoť.

— Pojď! —

JAN HAVLASA:

TA NOC.

(Dokončeni.)

Avšak ani tehdy nedostal jsem odpovědi. Kdybych se byl nepřemohl silou, již se nyni sám obdivuji, byly by mně asi začaly drkotat zuby. Neboť výraz tváře mého dvojence byl v oné chvíli příserný. Poznal jsem s hrůzou, že tím úsměvem bylo bezpochyby jen maskováno jakési utrpení, jehož tajemnost mne děsila. Ustoupil jsem o krok, ale ač on se nepohnul, nezdálo se, že by se byla vzdálenost mezi námi zvětšila.

Dech se mi úžil. Potopili jste se už někdy pod vodu a zkoušeli, jak dlouho pod hladinou vydržíte? Nuže: tak mi bylo, jako onomu, jenž nemůže už pod vodou vydržet, chtěl by z ní vyrazit na volný vzduch, ale v tom okamžiku pociťuje, že hlavou o něco narazil, co ho odlučuje od možnosti zachrániti se. Už pozbývá vědomí, už se mu tmí před zraky, ale ještě v hlavě to křičí nezodpověditelnou otázkou: co mne zadrželo pod vodou?

Byl bych se chtěl otočit, někam ke chrámu se podívat, nebo aspoň na ten obelisk upnout na chvíli své zraky, — ale nemohl jsem jich odvrátit od očí svého dvojníka. Byl jsem jako spoután a cítil jsem, že i s myšlenkami se děje cosi zvláštního a nevysvětlitelného.

Vzchopil jsem se a po třetí jsem ho oslovil:

»Pokud se pamatuji, pronásledujete mne už několik hodin. Mohu se konečně domnívat, že vy jste to vyštval mne dnes z domova. Ale táži se vás: jakým právem to činíte a co s tím chcete dokázati?«

Můj hlas zněl mi nějak cize a to mne zaráželo. Ustoupil jsem opět o krok, aniž by to bylo mělo nějaký vliv na mé postavení vzhledem k mému dvojenci.

»Uznáte snad,« pokračoval jsem stále nepevněji a slaběji, »že není nikterak příjemno, dávat se honit v noci po městě, kde jsme teprve něco přes měsíc a kde se tedy ještě ani mnoho nevyznáme.«

Cítil jsem, že mluvím s cesty a hloupé věci, avšak nevěděl jsem si rady. Nic jiného mne nenapadlo, a neměl-li jsem provést něco ještě méně prozřetelného, musil jsem stále hovořit.

»Neodpovídáte, ale čtu ve vašich zracích, že bezpochyby souhlasíte s mými slovy. Přes to vše se stále usmíváte jaksi velmi záhadně. Prominete, otážu-li se vás, jak si mám ten úsměv vykládati?«

Při těchto slovech jsem ustupoval, nicméně on byl stále těsně u mne, ač nebylo na něm vidět, že by se jakkoliv byl pohnul. Čtyři podélné vrásky na čele a jizva na levé jeho straně, jizva na levém obočí a vrásky od nosu k ústním koutkům dodávaly jeho úsměvu čehosi popudlivého a nanejvýše ošklivého. Byl bych ho rád udeřil rukou v tvář, ale v tom okamžiku, kdy jsem si to pomyslil, četl jsem v jeho zracích, že ví o mé myšlence a že je mu směšna.

»Ne, nebudeme spolu hráti komedii!« vybuchl jsem náhle. »Mýlíte se, myslíte-li, že nechápu vaše úmysly. Ale přicházíte přece jen poněkud brzo, — ano, buďte ujištěn, že velmi brzo!«

Mluvil jsem s důrazem a rostl jsem se silou svého hlasu. Měl jsem potřebu vymluviti se, ba vykřičet se. Neboť, bůh ví odkud, začalo mi svítat.

»Pozoruji, že jste poněkud překvapen,« pokračoval jsem, ač nepozoroval jsem ničeho, »ale nedivím se. Nečekal jste ovšem, že tak lehko prohlédnu, k čemu směřujete. Ale opakuji: příliš brzo jste přišel. Vím, že dávno jste čekal na tuto příležitost. Už dávno mne sledujete, ale dovoluji si tvrdit, že marně. Ano, slyšíte: marně!«

Ačkoliv jsem už skoro křičel, můj dvojník neuznal za vhodno, něco říci na svou obranu. — V jeho zracích objevovalo se cosi strnulého a nevýslovně bolestného. U někoho jiného bezpochyby bylo by mě to dojalo. Ale u něho mne to jen popudilo.

»Mohl bych vám jmenovat celou řadu okamžiků,« křičel jsem, »kdy jsem vás cítil velmi blízko. Snad to, že jste věděl, že cítím vaši blízkost, vás pomýlilo, a přišel jste dříve, než byl váš čas. — Nu, proč nemluvíte? Nebo snad tehdy začnete mluvit, až poznáte, že jest už váš i můj čas? Věci, které se chystáte mi sděliti, vymáhají nutně, abych já podlehl vám? Je-li tomu tak, nemluvte, — anebo raději: mluvte!«

Slova se mi pletla a hlas mi přeskakoval. — Náhle svitnuvší naděje, že bych se mohl dovědět věcí jakýchsi nesmírně tajemných, po jichž odkrytí jiní pozbývají rozumu, — ta naděje mne docela pomátla. Chtěl jsem ho uchopit rukou za rameno, ale ruka moje máchla do prázdna.

Zavyl jsem bolestí.

Můj dvojník zmizel.

A dal jsem se do běhu s třeštící hlavou, s očima nejspíše vypoulenýma strašným oním úděsem, skoro bez smyslů, jako pomatenec — —

Jak dlouho jsem běžel? A kam?

* * *

Kdyby hodiny noci nebyly vyměřeny, řekl bych, že jsem běhal dvě, tři, pět, deset hodin po Římě, a bezpochyby, že bych měl pravdu. A byl jsem dle toho i unaven a uřícen, když jsem se ocitl v místech, plných jakýchsi rozvalených domů s holými zdmi, s prázdnými okny a beze střech. Nahé zdivo, pusté prostory, zející vylámanými otvory okenními, reflexy měsíční uvnitř těch staveb, — to vše vypadalo tak příšerně a tajemně,

že jsem na uklidnění ani pomysliti nemohl v oněch končinách.

Ale přece jsem se zastavil a oddechoval jsem si, jako onen, jenž vynoří se zpod vody.

A zdálo se mi, jako by odněkud se strany dozníval ke mně čísi chechtot. Snažil jsem se odpovědět mu hlasitým výsměchem, ale smích odumřel mi na rtech a ve tvářích se asi změnil v zoufalou grimassu.

Nezbylo, než opět utíkat.

Ale chechtot mi zněl v patách stále. Proklínal jsem sebe i neznámého, proklínal jsem jeho chechtot, proklínal jsem vše. Neviděl jsem už ani kudy utíkám, a neslyšel jsem ničeho jiného, než onen jedovatý posměch, který bodal a mrskal. Avšak pomoci nebylo.

Byl bych plakal vztekem a beznadějí, ale ani slz nebylo. Byl bych křičel bolestí a pokořením, ale ani hlasu nebylo.

A kolem dokola pusto, mrtvo.

Jenom ten chechtot...

* * *

Až potom se objevilo Colosseum. Nevím, proč právě tehdy jsem už rozpoznával své okolí a byla-li to jen pouhá náhoda.

Zastavil jsem se v běhu, více mrtev, než živ. Naslouchal jsem: už nebylo slyšet nic, pranic. Bylo možno si oddechnouti. A začal jsem si uvědomovat, že jsem blízko domova. Neboť od Colossea do třídy Cavourovy a k mému bytu jest sotva pět minut.

Ale ač svit měsíční byl dosti jasný, neviděl jsem nižádných domů v okolí. Zprvu jsem si toho valně nevšímal a pospichal jsem okolo zřícenin amfiteatru, hledaje vytřeštěným zrakem, kdy poznám před sebou vchod do ulice dei Serpenti, kudy musil jsem jiti, abych přišel domů co nejdříve.

Nikde však nebylo vidět ničeho. Širé pustiny rozevíraly se před mým užaslým zrakem, širé pustiny, po nichž hadovitě sklouzalo úlisné světlo měsíční.

Hrůza mne zchvátila. Sáhl jsem si na hrdlo, neboť zdálo se mi, že se děsem zaškrtím. Ruka mi sjela s krku...

Náhle mně napadlo, že se mohu dle svých hodinek přesvědčit, kdy už bude konec té strašné noci. A chvatným pohybem jsem je vytáhl, proklínaje se, že jsem na tu myšlenku nepřišel už dříve.

Než oči mé se vyvrátily novým překvapením: hodinky stály, hodinky mlčely. Němé zoufalství mnou zalomcovalo. Přitiskl jsem hodinky k sluchu, doufaje, že snad jde tu jen o mýlku. Ale nemýlil jsem se. Zde nedalo se nic dělat: hodinky netikaly.

Ale aspoň: na kolika se zastavily?

Přiblížil jsem je ke zrakům.

Devět — —

Hodina, v kterou jsem vyběhl z domova, neklame-li mne pamět. A od té doby hodinky stojí — —

Zachechtal jsem se jako šílenec a ozvuk ze zřícenin opakoval můj smích.

Nuž aspoň, ať vím, jak dlouho nyní budu bloudit, než nabudu jistoty, co se děje se mnou, — pomyslil jsem a cítil jsem se méně osamělým tou pouhou nadějí, že za okamžik uslyším hodinky tikat a uvidím, jak prchá vteřina za vteřinou, minuta za minutou, hodina za hodinou.

A potom bude vysvobození — —

Natahoval jsem tedy hodinky. A v tom okamžení znova dolehl ke mně něčí chechtot, — takový hnusný chechtot. Avšak nechtěl jsem se mu poddat. Ne, ne, jakmile uslyším hodinky tikat, budu spasen, — říkal jsem si a pospíchal jsem, abych je natáhl a ošálil svého nepřítele. Prsty mi sklouzaly, natahování působilo mi bolest velikou — —

A náhle péro prasklo, hodinky byly přetaženy.

Zachrastilo to a byl konec.

Chechtot ještě jednou se ozval.

A potom bylo už ticho, nesmírné ticho — —

* * *

Sedím u stolku a dívám se oknem ven. Chvílemi dívám se také na to, co jsem napsal. A táži se sám sebe: lze uvěřit sobě samému? A lze něco takového prožít častěji než jednou? A lze vůbec něco takového prožít? Potom ještě mnoho jiných a důležitějších otázek se mi hrne do hlavy, ale pouštím je všecky mimo sebe bez odpovědi.

Hle, kdybych se vás tázal o radu v té věci, radili byste mi, abych šel k lékaři. Leč netáži se vás po ničem. Neboť i to vím, co by pověděl lékař. Záchvat nervósy, nebo něco směšnějšího. A ono zde zatím jde o něco daleko významnějšího. Ale vím: vy toho nechápete, neboť takových věcí neize chápat ani uvěřit.

A zbude pouze jediné: snažit se zapomenouti na to vše, co jsem prožil a čemu bych tak rád nevěřil, jako tomu nevěříte vy.

Ale ta noc se zapomenout nedá. A zdá se mi chvílemi, že vlastně ani ještě nepřestala, a to, co nyní oknem vidím, že jest pouze novým nějakým přeludem. Nemám síly ani odvahy, abych se dohmatával pravdy. A cítím, že jsou věci, jež nikdy nesmí se odhalit lidskému zraku.

♡ ♡ ♡

K. B. HÁJEK:

DRAMA.

Za večera, když rozsvítili na dalekých obzorech majáky a po březích rozběhla se v dlouhých řadách světla oživených promenad, vycházel jsem ze svého hotelu a po opuštěném štrandu toulával jsem se daleko až za poslední rybářské chatrče, kde bylo tak ticho a vlídno. Byly tu jen hvězdičky a moře — nebylo tu břehů, nebylo země, nebylo člověka, nebylo ani smutku ani touhy — byly jen nesmírné dálky hvězd a moře, široké a daleké moře s neznámými hlubinami a hladinou zalitou bílým světlem měsíce. V tu dobu všechen život soustředěn byl na lázeňských promenádách, kde hrála hudba, jiskřily démanty a upřádaly se povědomé kapitoly idyl a románů.

Nic sem z toho banálního hluku nezaléhalo, jen moře tu šplounalo a šelestila vzdálená hudba starých, ponurých lesů, jež po příkrých svazích místy se nížily až k samému moři. Živé duše jsem tu nepotkával na těch odlehlých místech, jen rybáři tu někdy odvazovali své bárky a vyjížděli na moře. Mlčky a těžce oddychujíce, namáhali se vyjeti z příboje, pak rozepjali záplatované plachty a za chvíli ztráceli se v temnotách; po celou noc pak někde v dálce stála nehybná jejich světýlka.

A na jedné z těchto mých toulek osamělými místy stala se mi příhoda, na niž podnes nemohu vzpomenouti bez mrazivého pocitu hrůzy.

Bylo už na sklonku sezóny; noci byly jasné, ale po břehu vál už vlhce chladný vítr blízkého podzimku. Vracel jsem se k domovu. Písek bořil se mi pod nohama a chvílemi rozlila se přede mnou široká vlna s šumivým lemem bílé pěny. Přede mnou na jižním obzoru, jako z moře stoupající veliká hvězda, svítil swinemündský maják. Blížil jsem se k dřevěnému přístavnímu mostu, který na vysokých jehlách vybíhal daleko do moře, když tu na příkrých pobřežních schodech mihla se mi postava dámy. Bezděčně zůstal jsem státi. Měsíc svítil a lehká mlha modrala se nad vodou. Byl jsem patrně zpozorován; dáma zrychlila kroky a bílý její zjev zmizel mi na mostě.

Denně jsem v pozdních hodinách přicházel do těch míst a zašel si na konec mostu, abych se opojil samotou, a nikdy jsem tu člověka nepotkal. Kroky na mostě utichly.

Žena — se mnou v té samotě — uprostřed toho ticha a hvězdnaté noci . . . Je krásná? Pružný krok, kterým se mihla přede mnou štíhlá její postava, dával tušit svěžest a mládí. Krev mi zabouřila ve spáncích. Dal jsem se po mostě za neznámou. Byl k nepřečkání dlouhý ten most nad hlubinou, na jehož konci uprostřed samoty a hvězdnaté noci stála krásná a mladá žena . . .

Prostranství přístaviště našel jsem prázdné. — Neznámá patrně sešla dolů. Po úzkých schůdkách sestoupil jsem do spodní prostory, kde moře hučelo jako v obrovské lastuře a stříkalo svou bílou, slanou pěnou. Hrůza mne obešla. Kolem mne černala se jen mohutná vazba dubových trámů — byl jsem sám.

»Kdo tu?« —

Úzkostný můj hlas přehlušilo moře. Vlny lámaly se v pravidelných nárazech o dvě řady mohutných jehel a po hladině rozlévaly se bílé skvrny jiskřivé pěny.

»Kdo tu?« —

Po ovlhlých schodech vyběhl jsem uděšen vzhůru. Přístaviště bylo prázdné, na mostě ani živé duše . . . Omyl nebyl možný, s neznámou nemohl jsem se nikde minouti. Před několika jen vteřinami musela zde stát, právě zde, kde stojím teď já — dvě tři vteřiny . . .

Nachýlil jsem se přes zábradlí a vytřeštil oči nad hlubinou. Ticho — nic se nepohnulo — jen vlny si hrály stříbrnými šupinami měsíce, a někde na břehu při osamělých rybářských chatrčích zaštěkali psi.

Chtěl jsem volat, běžet a zburcovat rybáře, ale zlomila mne taková úzkost a hrůza při prvním stísněném výkřiku, že zůstal jsem opřen o zábradlí a těžce oddychuje na místě stát.

Pamatuji se ještě dnes docela jasně na ten strašlivý pocit zděšení a strachu, jaký může zachvátit člověka snad jen bezprostředně po spáchání vraždy. — Umdlen vrátil jsem se do svého hotelu a zbytek noci probděl jsem sklíčen a v nejtesklivějších myšlénkách.

Jaké to drama skončilo přede mnou v té hvězdnaté noci na osamělém břehu ponurého moře? . .

♡ ♡ ♡

KAREL DE VETTER:

Nad svým stolem.

Knih řada — v listech jich tlí plány, sny a vzněty —
jak v starém herbáři již dávno svadlé květy.
A nad vším s obrazu — sem růže, bych jej zdobil!
zří Hugo, bílý kmet, jak caesar, svět jenž dobyl.

A palmy po stranách, jež stínným listem chvějí —
miluji přírodu — tu zeleň — úsměv její.
Kol ticho. Všední ruch pod okny umlkává.
Jdou sny a vzpomínky a v dlaň se chýlí hlava.

Jen staré hodiny, jež labutí dvé králší,
mě časem vzpomenou na dětství eden zašlý.

FEUILLETON.

ANGLICKÝ KARIKATURISTA.

Jeden z nejpůvodnějších, nejdovednějších a nejslavnějších umělců anglických v černi a bělí, podlehl nedávno souchotinám po dlouhé nemoci ve věku sotva čtyřicíti roků. Byl to Phil May, tvůrce nesčetných karikatur. Umělec tento přímo hýřil humorem a byl v oboru, jemuž se výhradně věnoval, totiž v kresbě a podání nejspodnějších vrstev lidových, pouličních darmošlapů a velkoměstských chudáků, nejvýš hlubokým pozorovatelem a představitelem velmi povolaným.

Jeho životní osudy byly velice zajímavé a plny proměn. Byl synem slévačovým, jenž měl v povolání svém málo štěstí a v chudobě skonav, zanechal synka sotva desítiletého. Hoch vyrostl téměř na ulici a tam nabyl i jakéhos takéhos vzdělání i životního názoru, který na celou jeho pozdější životní tvorbu měl nesmazatelný vliv. Bohové uštědřili mu však vzácnou uměleckou vlohu a již jako dvanáctiletý pomocník jakéhosi divadelního malíře a dekorateura počal se protloukati světem. Maloval kostýmy a masky, dodával divadelníkům obrazy a podobizny, kus po šilinku, a již jako hoch čtrnáctiletý spatřil svoje první karikatury uveřejněné v menších venkovských i velkoměstských illustrovaných listech. V 15 letech překročil už prkna, která znamenají svět, a počal cestovati s jakousi podružnou společnosti s týdenním honorářem 12 šilinků v kapse, při čemž hrával menší fraškovité role. A tak večer hrával, ve dne maloval a karikoval pro společnost potřebné drobnosti i obrazy, které na firmě podniku měly lákati a dělati reklamu.

V 16. roce plně zapadl v bohémskou společnost velkoměstskou. Co všecko v těch letech zažil, bídu i úzkost, utlačení a zoufanlivost člověka, jenž nejvíce nocoval pod mosty a v širých polích, to vše počal nyní podávati s nevšední dovedností a pravdou. Málo lidem podařilo se tak vyšvihnouti z podobných hlubin bídy na vrchol uměleckého a lidského postavení jako tomuto umělci. Dlouho ovšem trvalo, nežli se plně uchytil a nežli dosáhl toho významu, morálně i hmotně, ke kterému byl osudem předurčen.

Přes to však se oženil v 19 letech s dívkou zcela chudičkou. Teprve když byl pro »Sydney-Bulletin« povolán do Australie, nastaly lepší časy. Tehdejší »Sydney-Bulletin« přinášel už četné illustrace v textu a veškery obtíže, které May jako malíř musil překonávati v době nedokonalých strojů reprodukčních, byly mu dobrou školou. Naučil se omezovati na nejjednodušší tahy a linie, čímž jeho obrazy počaly poznenáhlu nabývati rázu letmo vrhaných čar a bodů, které nepostrádaly ovšem vzácné pružnosti a plynulé harmonie, která v krátké době vynesla Mayovi jména, jakého požívají nejslavnější umělci tohoto druhu. Když se po třech letech navrátil do Londýna, otevřely se mu dokořán brány všech velikých listů illustrovaných, které mu nabídly veliké sumy. Nyní nastala doba slávy, bohatství, uznání i uměleckého štěstí, leč Phil May byl už příliš zabředl v nízký kal bohémského nespořádaného života, než aby byl dovedl své posice využitkovati k plné své spokojenosti. Mimo to bylo překonanými strastmi i jeho zdraví podkopáno tou měrou, že se počaly jeviti i známky souchotin, které zejména v poslední době mu zabraňovaly plně se oddati práci.

A tak zlomen, sotva vcházel v nejlepší léta mužství, zemřel slavný karikaturista, jenž ukázal cesty celé řadě následovatelů a žáků svých. «.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

+ **Sedmdesáté narozeniny J. Lega** snad poprvé výraznějším způsobem upozornily na věrného a horlivého přítele Slovinců, jenž ve svém knihovém zátiší žije takřka neznám a skoro zapomínán. Málo kdo zná milou a vlídnou jeho tvář, zavátou již květem stáří, ale produševnělou neobyčejně pronikavým, bystrým a zaníceným okem. Skoro plných třicet roků působí jako úředník při bibliotéce musea království českého, odkud diriguje svoje československé styky, jimž zasvětil svůj život a pro které pracuje s junáckým nadšením. Celá jeho literární činnost věnována je tomuto poslání, jemuž se věnuje Lego s touž nezištnou horlivostí, jak to svého času po celý svůj život činil Eduard Jelinek ve věci polské. Kdo Lega blíže zná, kdo ho slyšel hovořit o národních otázkách a zájmech slovinských, pochopí, proč k němu Slovinci přilnuli takovou láskou a proč jeho jméno na Slovinsku vyslovuje se s neobmezenou úctou a vděčností. Vim, že by Lega zabolelo, kdyby se měla učiniti zmínka o tom, co vše svému poslání jako konsul Slovinců v Praze obětoval. O tom vůbec nemluví a nerad by viděl, kdyby se to černě na bílém vytisklo. Ostatně to už mluví jadrnou řečí, že Lego řadu let zadarmo vyučoval ve škole slovanských jazyků, ve které vyučoval jazyku slovinskému a chorvatskému. Naši literaturu uvádí Lego na Slovinsko neúnavně a s určitým systémem. Učitelstvo a studentstvo slovinské pilně čte a studuje českou literaturu a učí se našemu jazyku jenom Legovou zásluhou, kterou není ovšem možno ve stručném upozornění na tichého a vydatného tohoto pěstitele slovanské vzájemnosti ani z daleka naznačiti, neřku-li je vystihnouti. Zásluhy ty národ slovinský uznal bezpočtukráte důstojným a čestným způsobem. U nás tak leckdos se tomu podivil, když viděl v novinách pod záhlavím se jménem Legovým obsažnější sloupeček. Lego . . Lego? Kdo je to Lego? Je to tak podivná věc. Na Slovinsku vědí to takřka v každé chatě. Popřej mu Bůh ještě dlouhá leta. Chtěl jsem napsati, aby žil tak dlouho, by se dočkal toho, by i u nás o jeho tichém, ale záslužném působení vnikla známost aspoň do každé větší děděiny . . . ale to by trvalo věky věkoucí. Je zdráv, je svěží, je pro svou krásnou a sympatickou ideu zanícen . . . nuže, ať ho omlazuje a sílí ještě celou řadu let!

— **Výstava českého severovýchodu v Hořicích** měla roztomilé umístění a měla ve svém exposičním kaleidoskopu některé speciality, které jí pomáhaly k velice sympatické popularitě. Pod historicky památným vrchem sv. Gotharda, kde Jan Žižka z Trocnova porazil r. 1423 české pány, na svahovité rozloze, kde před řadou let energičtí hořičtí pokrokáři přes tuhý odpor založili překrásné sady Smetanovy, uložili Hořičané bohatství a chloubu svého požehnaného a krásného kraje, jemuž touto svou výstavou znamenitě prospěli. Pověděli jsme již, když jsme psali v galerii našich měst o Hořicích, jaký netušený pokrok milé a čilé toto město za krátkou dobu učinilo. Hořická výstava měla ovšem v bezprostředním sousedství silného konkurenta, výstavu českého východu v Pardubicích, na jediný cíp Českého kralovství je to ovšem skoro mnoho, ale uvážíme-li vydatné prospěchy obou výstav, musíme přidati se k všeobecnému názoru, jenž má za to, že taková konkurence je zdravá a že musí přinésti oběma krajům vydatnou žeň. Hořická výstava tvořila roztomilý celek. Celkový pohled na ni byl povznášející. Kraj, jehož lid dlouhou řadu let zrovna se probíjel za nevalných existenčních podmínek k samostatnosti skoro ve všech oborech práce, vystavoval tu zároveň svou nepoddajnou energii, s kterou pustil se do zápasu s jinými, ve mnohých směrech daleko líp situovanými okresy. Proto má z této výstavy každý velikou a upřímnou radost. Bělounkou branou vcházelo se na travnatý výstavní vestibul a z něho do první výstavní budovy, vkusného to školního paláce, který si Hořičané adaptovali za výstavní pavilon, v němž umístili kromě své výstavní kanceláře a pošty zajímavou a bohatě vybavenou Smetanovu síň, výstavy školskou, města a okresu hořického spolu s městským museem a výstavu průmyslového musea královéhradeckého. Byla to výstavní komora hořické výstavy, její nejušlechtilejší partie, které musel každý věnovati několik hodin a ze které vyšel jistě poučen a osvěžen radostí, že pamatováno na oddělení toto s pravou pietou a že na něm pracováno s nadšením a láskou. Umění na výstavě mělo svou dominující representaci. V budově školní potěšeni jsme byli díly čacké družiny Manesovy a měl tu také svou exposici Nestor českých malířů Nowopacký, jenž vystavoval zajímavý obraz, jejž vytvořil letos z jara jako stařec dvaaosmdesátiletý. Tím ovšem není umělecká stránka výstavy vyčerpána. Hořice slynou, jak známo, nepřebraným bohatstvím pískovce v bezprostředním svém okolí a tím si ovšem ihned vysvětlíme, proč horlivě o to usilováno, aby tu otevřena byla c. k. odborná škola kamenická a sochařská. Měl tu také ústav svůj vlastní pavilon, jenž byl pravým její unikem a znamenitou attrakcí její. Pravda, práce žákovské zde vystavené nejsou a nemohou býti ovšem uměleckými díly, ale diváka zajímala úžasná píle žáků, hlavně ale zajímavá rozmanitost v motivech i ve stylu, jenž tu nalézá v kameni znamenité uplatnění. O zdatnosti školy a o výborné její výchově svědčí nejlépe celá řada jmen žáků Myslbekových, kteří vyšli z hořické školy a kteří se velice slibně vyvíjejí. Všude, kamkoli jsi se podíval, zřel jsi blahodárné stopy školy, která svými absolventy vytlačuje řemeslnou manýrovanou práci. Viděl jsi tu prostý náhrobní kámen, hrobku, kříž, ozdobu budovy a na všem bylo znát hlavu intelligentní, myslící a nadechnutou aspoň čistou a ušlechtilou snahou. Výstava měla ale ještě jiné dvě pozoruhodné výtvarnické atrakce — pomník Smetanův, první monument, jenž tvůrci »Prodané nevěsty« v Čechách byl postaven a rázovité a mohutné sousoší »Husité na stráži«. Jsou obě výborně situovány a výstavě, vlastně parkovému jejímu centru dodávaly roztomilého kouzla. Jinou, rovněž praoriginální zvláštností výstavy byl gigantický pískovcový obelisk, jenž bude upraven pro pomník dr. Fr. Lad. Riegrovi. Byla by to skutečně poutavá kapitolka, kdybychom vypsali podrobnosti o tom, jak kámen, největší to pískovcový balvan, jenž byl v Rakousku zlomen, byl na výstavu dopraven. Hořické museum a oddělení národopisné mělo tu tak bohaté exposice, že by se musel o nich napsati obsáhlý článek. Obraťme svou pozornost ke druhému hlavnímu odvětví zdejšího průmyslu, jenž mělo ovšem svou zvláštní representativní místnost. Tkalcovství, jež je v Hořicích domovem a jež možno tu sledovati od jeho nejprimitivnějšího vzniku až k nejmodernější dnešní velkotovárnické výrobě, pomohlo ve značné míře městu ke zmohutnění nejen ve směru číselném, ale i finančním. Dalším významným objektem výstavním byl pavilon protektora výstavy J. O. hraběte z Harrachů, v němž jistě každý navštěvník hezkou dobu pobyl před nádhernou exposicí světoznámých výtvarů ze skla, jež jsou naší specialitou. To jsou díla krásy přímo pohádkové. Pavilon byl i jinak bohatě vybaven a poskytoval svými hospodářskými a průmyslovými exposicemi jednu z nejzajímavějších a nejpoučnějších, podívaných Výstava v lecčems ovšem napodobila nezapomenutelnou naši výstavu jubilejní a proto byl její celkový ráz milý a ladný. Výstavní divadlo, velice prakticky zařízené, mělo svou zvláštnost, závody ochotnických jednot. Kusy voleny české, vesměs práce našich dramatiků a budiž výslovně zaznamenáno, že všechna představení těšila se veliké návštěvě a že zájem od představení k představení stoupal. V prvním patře výstavy na jejím svahu dominoval průmyslový palác. Zde bylo ovšem uloženo to pravé jádro práce a přičinění lidu z českého severovýchodu. Palác musel být nad původní projekt zvětšen a musela býti přistavěna ještě jedna rozsáhlá budova, aby nebylo nutno vystavovatele odmítat. Leccos tu ovšem nebylo ještě na té výši, nebylo tak dokonalé, jak bychom si přáli — ale v celku byla to exposice velice pozoruhodná, bohatá a kraj důstojně representující. Ráz krajiny ovšem výmluvně charakterisoval pavilon Krkonoš (pavilon turistiky), jenž byl jak budovou (měl svůj zvláštní lidový, v pravdě horský ráz) tak i obsahem velice poutavý. Na výstavě samé manifestovalo se utěšenou měrou poslání celého nákladného a s pietou provedeného díla — byla okolnímu lidu skutečně školou, zdrojem poučení a vzdělání. Když jsem tu bloudil těmi zástupy prostých venkovanů, kteří sem se sjížděli jako do nějaké svatyně, až u srdce zahřívalo jejich nadšení, jejich údiv a jejich radost z podařeného díla. Český severovýchod potřeboval osvěžení, změřil své síly a své schopnosti, znázornil si jasně a neklamně, v kterém směru pokročil a kde třeba dohánět — a v tom směru vykonala výstava svoje velké poslání měrou dozajista vrchovatou. —r.

Oprava. Ve článku »Žlutý vid« D. Trévala v č. 50. vynechána autorem při opisování věta ve II. sloupci 6. řád. shora. Za slovem »Cortiova« doplň: »jež přesahuje resonancí i na čidlo zrakové.« —

SMĚS.

** **Maeterlinck o přebírání látky.** Mr. Wm. Lyon Phelps, profesor na Yale College v Americe, upozornil ve svém článku o Maeterlinckově »Monně Vanně« na nápadnou podobnost s Browningovou »Lurií«. Na to dostal od belgického básníka následující dopis, jejž uveřejňuje časopis »The Academy«. — »Ctěný pane! Četl jsem právě v »Independentu« s největším účastenstvím váš článek o své »Monně Vanně.« Máte úplně pravdu: mezi oním episodickým výstupem mého druhého aktu (oním, kde Prinzivalli odhalí zradu Trivulziovu) a jednou z velkých scén »Lurie« jest podobnost, na niž, podivno dost, nebylo dosud upozorněno. Divím se tomu tím spíše, poněvadž mi ani nenapadlo, tuto podobnost skrývat, nýbrž sám jsem ji vyzvedl, zvoliv táž nepřátelská města, stejnou dobu a skorem tytéž osoby co Browning. Mohlť jsem snadno učiniti půjčku nepozorovatelnou a zastřít ji, kdybych byl celek přeložil do jiné doby a do jiného kraje. Jsem horlivým ctenářem a obdivovatelem Browningovým, jenž dle mého názoru jest nejslavnější básník, jehož kdy Anglie měla. Považuji jej tedy za příslušníka klasické literatury světové a každý jest povinen, znáti ho. Jest tudíž dovoleno a přirozeno, vzíti z něho nějakou situaci, či vlastně zlomek situace, jako se denně vypůjčujeme od Aischyla, Sofokla, Shakespeara. Tyto půjčky ději se, jde-li o básníka tak značného významu, coram publico, znamenají takřka veřejný hold. Pomineme-li však onu episodu, jež má místo tak nahodilé a podružné, že by se bez otřesení mého dramatu mohla potlačit, odlišuje se můj kus naprosto od Browningovy tragedie, že již není naprosto nijaké shody. Tato scéna stojí v mém dramatu podobna osamotnělému památnému sloupu, jejž moje zbožná vzpomínka věnovala památce básníka, jenž v mé fantasii vytvořil atmosféru, v níž se pohybuje »Monna Vanna«, památce mistra, jehož všichni nadšeně ctí.«

–– **O próse a poesii v italské literatuře** za poslední saisonu píše několik poučných slov »Nuova Antologia« v jednom z posledních svých svazků. Románů bylo »málo jako vždy«. Říká se prý, že Italové jsou národ, obdařený bohatou fantasií. A přece produkce románová jest bohatší u Anglosasů, lidí positivních, stěžuje si »N. A.« Všehovšudy jen Neera vydala román »Utrpení«, Fulvia »Pochybnosti«, Sofia Bisi Albini »Tak bylo«, Giuseppe Erico »Malé vyhnance z Italie«, Silvio Benco »Chladný žár« a Sfinge »Po vítězství«. V novellistice zaznamenává »N. A.« toliko dva svazky, knihu Luigiho Pirandella a sbírku povídek Alfreda Pauzinia »Triumfy ženy«. Billance tedy dost chudá. Ze všech těch jmen jediné Neeřino jest známo i u nás. Ostatní byli by pro nás homines novi. Ani u veršů není o mnoho lépe, než v próse. Jako všude, i v Italii anebo v Italii zvláště rodí se básníků přes noc, že člověku se pom alu znechutí číst báseň se jménem nového autora. Bylo by prý namáhavo, jen vyjmenovat všecky ty knížky básní, jež se vyrojily v posledních měsících. Za záznam stojí Napoliovi »Rozumní a blázni«, Onufriovy »Písničky«, Galletiovy »Ody a elegie«, Gallina »Duše Italie«, Arullaniovy »Hodiny soumraku i světla« a Bertacchiovy »Lidské lyriky«. Tedy zase řada jmen, jež jsou pro nás jen zvukem. Ale jak je vidět, mají jinde také trápení s prósou a s básněmi. A mnohdy i horší, než máme u nás. *Hsa.*

** **Nálezy slavných obrazů** byly již tak často ohlašovány, že takovéto zprávy nepřijímají se s valnou důvěrou, poněvadž ve většině případů domněle cenný nález již při prvním ohledání nejevil ani stínu pravosti. Avšak zpráva, jež právě dochází ze Španělska, zdá se velmi pravděpodobna. Ve farním chrámě San Miguel v Seville byla prý náhodou objevena znamenitá Rafaelova Madonna. Chrám, jenž se nyní nalezá na Calle Alfonso XII., byl kdysi velmi bohat obrazy všeho druhu, ale tato umělecká díla byla zašantročena, když chrám následkem politických a jiných událostí musil se v pravém slova smyslu stěhovat s místa na místo. Nynější chrám San Miguel má již jen málo obrazů, ale ty stačí úplně, aby vyplnily nynější malou místnost. Onehdy chtěl dát farář umístit novou Křížovou cestu. Poněvadž se nedostávalo místa, požádal arcijáhna, osvědčeného znalce umění, aby mu poradil, které starší obrazy méně cenné mohly by býti odstraněny. Obraz malovaný na kulaté dřevěné desce vzbudil něžnou barvou a líbezností komposice ihned obdiv arcijáhnův. Prohlásil ihned obraz za dílo Rafaelovo a i jiní znalci, jimž obraz ukázán, soudili jak on. Domněnka ta byla potvrzena odstavcem v závěti hraběte de Lébrija, jenž tento obraz zároveň s jinými r. 1761 daroval chrámu San Miguel. Mluví se tu o obrazu Rafaelově, jenž darován chrámu San Miguel, »aby jej věřící veřejně ctili.« Nejpodivnější jest, že obraz o Marianských svátcích byl vždycky vystavován, aniž si kdo povšimnul značné jeho ceny. Obraz, mající průměr 1·50 metru, znázorňuje Pannu Marii, klečící před Ježíškem, uloženým na bílém prostěradle; levicí objímá šiji malého Jana Křtitele, jenž obrací k diváku usměvavou tvář a ukazuje pravicí spícího Ježíška. V pozadí jest viděti kvetoucí krajinu, vroubenou domky a stromy. Na rozkaz biskupské konsistoře byl obraz důkladně očistěn, opatřen novým rámem a zasklen.

–– **Pierre de Coulevain: »Evino vítězství«.** Kdo by přímo nevěděl, těžko by po přečtení tohoto duchaplně podloženého románu hádal na ženskou ruku, která ho napsala, ukryta mužským pseudonymem. Tak je tu vše sytě a poctivě naneseno, obratně a při tom s opravdovou graciésností rozčleněno a inscenováno. Byla to ovšem práce tím obtížnější, čím šíře založeno jest prostředí románové, kde celá řada národností, Francouzů, Vlachů, Američanů i Angličanů se stýká, tu v bohatých salonech amerických, tu v palácích staré italské šlechty, tu v mezinárodních síních švýcarských hotelů nebo pařížských kaváren. Jak už z toho vidno, prostředí nad míru rušné, a tím větší

potřeba silné i obratné ruky inscenační, která by zladila celek v soulad a harmonii. Spisovatelce se to podařilo: ne tak sice ani po stránce psychologické, kde přece jen cítíme v duševní malbě všech těchto kosmopolitických účastníků jistý společný rys — bonhomní, světácky napudrovaný rys Pařížana —, ale jistě velmi dokonale po stránce vnější, dramatické, abychom tak řekli, kdy oba parallelně probíhající proudy románové, tož ozdravování z lásky americké krasavice paní Heleny Ronaldové a pozvolné zaplétání milostných osidel kol šíje koketní její synovkyně Dory, jest v pravdě kabinetním kouskem umění inscenačního. Spisovatelka ostatně nebyla dosti silna, aby odolala nemoci doby: motivovala všecky tyto erotické pochody zasažením theosofie a bílé magie, což jest sice effektem dosti sensačním, ale málo uměleckým, aspoň v přítomné formě podání. Jinak jest však Evino vítězství nejen románem velmi interessantním, ale hlavně dokonalou, lesklou a duchaplně nahozenou studií společenskou, nad níž se sytě vznáší pel aristokratické elegance a velkoměstského chicu. *a.*

⁂ **Louis Bertrand: Don Juanův soupeř.** Francouzský trh knižní obohacen byl poslední dobou zajímavou belletristickou novinkou, románem Louisa Bertranda, Le rival de don Juan, výbornou, historicky podbarvenou prací, která se dokonale řadí k oběma starším románům spisovatelovým Le sang des Races a La Cina, jimiž se, ještě poměrně mlád, proslavil. Louis Bertrand s velikým porozuměním se obírá líčením mravů z dob směšování se národů na březích středozemního moře a tím, jakož i vzácnou mluvou a grandiosním pojetím románové myšlenky, znovu zdá se budíti tradice nesmrtelného Flauberta. V nejnovějším svém díle vyvolil si dějištěm Španěly. V románě líčí dekadentní duši, hlubokou vášní a náruživostí lásky zmítanou, neschopnou odporu proti jakémukoli impulsu. Oblomov v rouše moderního don Juana, jehož povaha pozvolna vyhraňovala pod palčivými údery sevillského slunka. Řeč románu jest nejvýš jednoduchá a plna harmonie — tendence knihy čistá a povznášející. —*α*

⁂ **Zvláštní lidové divadlo** založil u městečka Bussangu na úpatí Voges jakýsi Maurice Pottecher. Stojí už 9 roků a teprve v poslední době rozšířila se o něm zvěst po Francii. Modré nebe jest nádhernou jeho kopulí a krásnou dekoraci představuje pozadí jedlového lesa, o něž se prostická dřevěná budova divadelní opírá. Na této originelní scéně hraje pan Pottecher kusy, které sám napsal, pouze loni učinil výjimku a předvedl svým krajanům Shakespearova »Hamleta«. Zdá se však, že nepříliš pochodil, neboť letošní sezonu zahájil zase vlastní hrou, jež nese jméno »A l'Ecu d'argent«. Kus není opravdu špatný a upomíná v mnohém na Molièra. Obyčejnému hostinskému jménem Fragonovi, zachce se pojednou býti politikem a dá se dvěma taškáři přemluvit, aby proklamoval svoji kandidaturu pro senát. Jeho rozumná choť, chytrý zvěrolékař Budot a vychytralá služka Florina všemožně se namáhají, aby mu hloupý nápad rozmluvili; politická vášeň ho jala a hostinský je na nejlepší cestě dáti se dokonale vykořistiti, až konečně v obratně nahozené scéně vynikne intrika obou darebů. Fragon zaplatil svoji politickou ctižádost 10.000 franky, začež získal ovšem alespoň dobré ponaučení pro celý život. Hráno bylo velmi dobře, přes to, že herci Pottecherovi jsou v obyčejném životě dělníky, učiteli, obchodními příručími a podobně. Výbornou herečkou, která dle úsudku různých kritiků by mohla excellovati i na každém větším jevišti, jest páně ředitelova choť. —*α*

** **Dokumenty o »Dámě s kameliemi«.** Hrabě Gérard de Contades, jenž zemřel před několika měsíci, žil po 25 let v klidném zátiší v městech La Ferté Macé v departementu Orne. Sebral zajímavou sbírku spisův a dokumentů o La Ferté Macé, o historii městečka a známých osobností, jež se tam narodily. Svoji cennou bibliotéku a sbírku rukopisů daroval hezkému městečku a městské zastupitelstvo lafertéské uložilo sbírku v jedné z nejkrásnějších síní radnice. Nejzajímavější jest, že těchto dnů v této sbírce nalezeny neznámé dosud dokumenty o Marii Duplusirové. Marie Duplusirova, pravzor Dumasovy »Dámy s kameliemi« pocházela z La Ferté Macé. Tak tedy jest »Dáma s kameliemi« dokumentárně zjištěna.

⁂ **Spisovatelé francouzští.** O díle Balzacově, zejména o známém též u nás románě Les Chouans, přináší velice zajímavou studii francouzská Revue Bleu z péra Léona Sechèho. Je to nanejvýš přesná a poučná stať, dopodrobna osvětlující původ díla i příčiny, z jakých psal Balzac své »Chouany«. O variacích titulu knihy vypravuje p. Sechè následovně: »Když román r. 1829 vyšel, nazýval se jeho podtitul: »čili Bretoňsko roku 1800«. Později změnil Balzac podtitul díla ve vydání definitivním: »čili Bretoňsko roku 1799.« Autor změnil též třikráte hlavní titul románu. Původně se měl nazývati »Le Gars«, však romanopisec zřekl se myšlenky této na radu paní Pommereulové, která radila titul »Le dernier Chouan«. (Poslední Ch.) Nicméně vydání definitivní vyšlo pod konečným nadpisem »Les Chouans«, pod kterým je známo podnes. — O filosofii Vignyho přináší »Revue franco-allemande«, výňatky z řady konferencí Pierra Bruna, které pronesl v srpnu m. r. v Grenoblu. Setkáváme se tu s úsudky přesně podanými a roztříděnými na podkladech vědecky založených. — O Leconte de Lislovi uveřejňují pánové Marius-Ary Leblondové bohatou a široce doloženou studii v »Mercure de France«. Studie rozdělena je ve dvě části: »Leconte de Lisle před Revolucí r. 1848« a »Leconte de Lisle za druhé Republiky a za Císařství« a jest dílem nejhutnějším, nejpropracovanějším a nejurčitěji vysloveným, které kdy bylo napsáno o autoru Básní barbarských. *α.*—

Toto číslo zvětšeno na 20 stran.

K celému nákladu tohoto čísla přidána zdarma illustrovaná knížka „Svépomoc českých spisovatelů". Komu nedodána, dopiš o ni laskavě do administrace Máje.

Otiskování článků MÁJE nedovolujeme vůbec, otisk drobných zpráv jen s udáním pramene.

OBSAH: Felix Téver: Bílá a Rudá. — Xaver Tejřov: Sýc. — Jan Havlasa: Ta noc. — K. B. Hájek: Drama. — Karel de Vetter: Nad svým stolem. — Feuilleton: Anglický karikaturista. — Z českého života. — Směs.

MAJITEL A VYDAVATEL: NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM V PRAZE.
ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: FRANTIŠEK HERITES. — KNIHTISKÁRNA Dr. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE. — PAPÍR ZE SKLADU ČESKÉ SPOLEČNOSTI PRO OBCHOD A PRŮMYSL PAPÍRNICKÝ G. WIESNEPA, DUFFKA A SPOL. V PRAZE.

PRO DRUHÝ ROČNÍK MÁJE máme připraveny a zajištěny práce 100 českých spisovatelů. Zvláště upozorňujeme na velkou epickou báseň JAROSLAVA VRCHLICKÉHO PÍSEŇ O VINETĚ a na velké dva romány: KŘEMEN A HLÍNA od Frant. Heritesa a ŠTĚSTÍ ZLATÉHO HROZNU od Václava Štecha.

PÍSEŇ O VINETĚ je báseň, kterou líčen je hrozný boj Baltických Slovanů s Germanstvem. Z půdy zděděné, tiskne krutý nepřítel mírumilovný národ na věčnou škodu Slovanstva — čehož zlé následky cítíme zejména dnes.

KŘEMEN A HLÍNA je román, líčící zápas dvou rodů o půdu v Čechách. Oba rodové vyšli ze dvou sester. Manželem jedné byl Němec, který celý rod poněmčil; druhý rod zůstal českým. Román dotýká se sociálního i politického života naší vlasti. Vší nepřízni odolá křemen — všemu se poddá, co je z hlíny!

ŠTĚSTÍ ZLATÉHO HROZNU je román pražského předměstí, jehož neobyčejný vzrůst připomíná tak nápadně americké poměry. Spisovatel sáhl pro napínavý děj do vrstev, českými autory dosud nelíčených, do sfer, v nichž hemží se figury originelní, jichž bližší poznání vysvětliti může tak mnohé, co překvapuje na periferii Prahy.

V BÁSNICKÉ ČÁSTI PŘINESE MÁJ dále příspěvky **Bohumila Adámka, Jaromíra Boreckého, Alfonse Bresky, Svatopluka Čecha, Karla Červinky, Terezy Dubrovské, Xavera Dvořáka, Milana Fučíka, Beneše Grünwalda, Adolfa Heyduka, Růženy Jesenské, Antonína Klášterského, Otokara Klazara, Antonína Klose, Františka Kvapila, Jaroslava Kvapila, Antonína Macka, Pavly Maternové, Josefa Müldnera, F. S. Procházky, Spáčila Žeranovského, Lothara Suchého, Aloisa Škampy, Jaroslava Vrchlického a j.**

ROMÁNY, NOVELY, HUMORESKY, STUDIE, ČLÁNKY POUČNÉ a j. přinese MÁJ od **Š. Baara, Bohumila Bauše, Arnošta Bláhy, Bohumila Brodského, Dra. J. Císlera, Karla Červinky, Dra. Jiřího Gutha, Jana Havlasy, J. Havlíka, Františka Heritesa, F. S. Holečka, J. M. Hovorky, Dr. Chalupeckého, Methoděje Jahna, Stanislava Jarkovského, Karla Jonáše, Růženy Jesenské, F. Khola, J. D. Konráda, Dr. R. J. Kronbauera, Jana Ladeckého, Karla Legra, Josefa Merhauta, Aloisa a Viléma Mrštíka, Dra Fr. Nábělka, Antonína Nečáska, Jana Ostna, A. Pikharta, Dr. Duch. Panýrka, Václava Panýrka-Vaňka, Gabriely Preissové, Dr. B. Prusíka, K. Rožka, Frant. Sekaniny, Karla Šípka, Václava Štecha, Dr. Jos. Štolby, F. A. Šuberta, Felixe Tevéra, O Theera, E. Trévala, Quida, M. Vyskočila, J. Zyky a j.**

V nové nákladnější úpravě objeví se náš MÁJ a s rozšířeným programem.

PŘEDPLÁCÍ SE jako loni na čtvrt roku **1 zl. 25 kr.** (K 2·50), poštou **1 zl. 45 kr.** (K 2·90). Sešity, obsahující 2 týdenní čísla, opět po 20 kr. (40 h).

PRVNÍ ČÍSLO nového ročníku MÁJE pošle **zdarma** na ukázku každé knihkupectví, jakož i Nakladatelské družstvo MÁJE.

PREMIE MÁJE.

Každý předplatitel, jenž účet za druhý ročník MÁJE úplně vypořádal, má právo na ORIGINELNÍ PREMII, k níž zvolili jsme zajímavou památku: podobizny dvou nejpřednějších českých spisovatelů

SVATOPLUKA ČECHA A JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

Umělecká reprodukce provedena je dle fotografie, která je do jisté míry UNIKUM.

Krásnou památku tuto vydali jsme v elegantní úpravě s autografy obou autorů na kartonu velikosti 46 × 40 *ve vkusném rámci.* Je pouze pro předplatitele MÁJE, kteří ji dostanou prostřednictvím těch, u nichž MÁJ předplácejí. Premii vydáme pouze **zarámovanou a zasklenou** tomu, kdo zapravil příplatek na rámec a sklo v částce 5 Korun. Komu má býti premie zaslána poštou, nechť připlatí na bedničku a nákladní list jednu korunu.

MÁJ určen je toliko produkci domácí. Pro cenná, beletristická díla zahraničních literatur pořídili jsme při druhém ročníku zvláštní přílohu

Z CIZÍCH OBZORŮ (PŘEKLADOVÁ KNIHOVNA MÁJE)

Tuto přílohu přidáváme sudým číslům MÁJE ve dvoutarchových sešitech všem, kdož ke každému čtvrtletnímu předplatnému připlatí si **JEDNU KORUNU.**

První sešit vydáme *s druhým* číslem MÁJE a zahájíme knihovnu tu vysoce zajímavým románem **CHALUPA** od Vincence Blasco Ibáněz-a. Ze španělského přeložil A. Pikhart.

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE
ZAPSANÉ SPOLEČENSTVO S RUČENÍM OMEZENÝM
V PRAZE-II., Štěpánská ul. 67.

PRÁVĚ VYDÁN PRVNÍ SEŠIT:

NOVÉ KNIHY

Karla V. Raise SIROTEK.

KUS ŽIVOTA.

K. V. Raisův „Sirotek“ vycházeti bude ve **dvouarchových týdenních sešitech** po 32 hal.

Nejoblíbenější a nejčtenější český povídkář KAREL V. RAIS vybočuje „Sirotkem“ ze zmiňované sféry života venkovských výměnkářů a slibuje tudíž kniha tato novým svým ústředím čtenářstvu českému milé a radostné překvapení.

Nová práce Raisova je dojímavý, tklivý a jímavý obrázek z malého českého městečka. Kouzlo Raisovy tvorby, jeho hřejivý, srdečný a upřímný tón, jímž každá jeho řádka je ozlacena, je hlavní předností jeho „Sirotka“. Tak prostinká je ta fábule tohoto vesnického románku — a přece každého tak připoutá, ke knize zrovna přiváže, že musíš ji dočísti na jedno posezení.

Sirotek Raisův je kniha vzácných, uměleckých kvalit.

Je v ní celé Raisovo srdce, jež lid náš pod doškovými stříškami i domečky malého městečka poznalo a probádalo až do nejtajnějších záhybů duševních. Ve knize této líčí autor život drobných maloměstských lidí, uzounce a těsně spjatých s přírodou, která až do jejich stavení zabíhá, s tak podrobnou a trefnou charakteristikou, že až žasneme nad tím, jak nás autor může tak trvale upoutati, připomeneme-li si, jak prostými a jednoduchými prostředky svoje práce tvoří a skládá. V „Sirotku“ je několik kapitol, dětem věnovaných a o dětech jednajících, a *právě tyto partie jsou pravými skvosty české belletrie.* V líčení radostí a zájmů dětské drobotiny vytvořil Rais povídkové vložky, jež by byly pravým démantem v čítankách pro děti. *Síla, hlavní jádro knihy leží však v zachycení života celého okolí, v jehož středu malý, ubohý hrdina jako míč od stavení ke stavení je pohazován.* Rais obnažuje tu celou skupinu lidiček bezohlednou a nemilosrdnou pitvou. Ti lidé nejsou snad nijakými bídníky, nejsou do kosti prosáklí špatností, ale jejich slabosti a jejich sobecké zájmy převalují jejich dobré, abych tak řekl, přirozené vlastnosti, že jednají pod jejich vlivem, že ani jinak žíti nemohou, jsou si toho dobře vědomi, vycítují, jak pod jhem svých hamižností trpí a úpí, ale v čas vymaniti se nemohou, litují svého poblouznění a tesknota je přepadá.

Kniha působí tesklivým dojmem. Je v ní tolik těžké poesie, co jí nadycháno do melancholické, národní písně: „Osiřelo dítě . . .“ Všechno se vyrovnalo, všechno dobře zdánlivě dopadlo . . . hošíček sirotek po návsi dál bude cupat a se bezstarostně veselit . . ., ale z celé historie vane tolik lásky a tolik starostlivého, varovného a výstražného dechu, že *zavolá z knihy veliká a úpěnlivá prosba, nikde sice vyslovená, ale z ní zrovna linoucí, prosba: „K vůli těm maličkým, nezaviněným trpitelům zbavte se a očistěte svoji duši všech vášní a slabostí“,* jež roste z knihy jako její poslání a její vlastní, pravé posvěcení. —

RAČTE SI VYŽÁDATI NA UKÁZKU 1. SEŠIT, jejž zdarma a franko ochotně dodá každé knihkupectví, zejména

Nakladatelské družstvo Máje,

zapsané společenstvo s ručením omezeným,

v Praze-II., v Štěpánské ulici číslo 67.

AP Máj
52
M3
roč.1

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY